

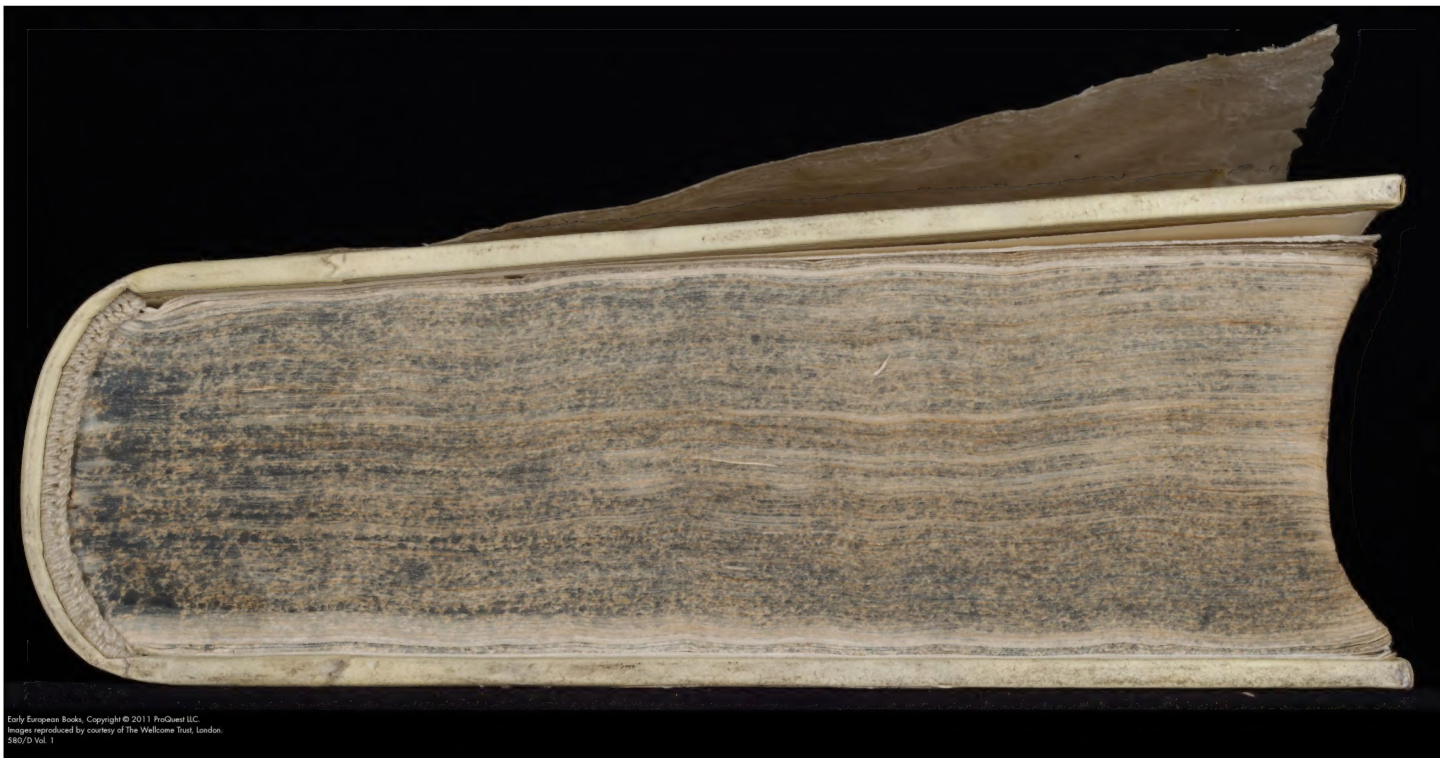


Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
000201-001





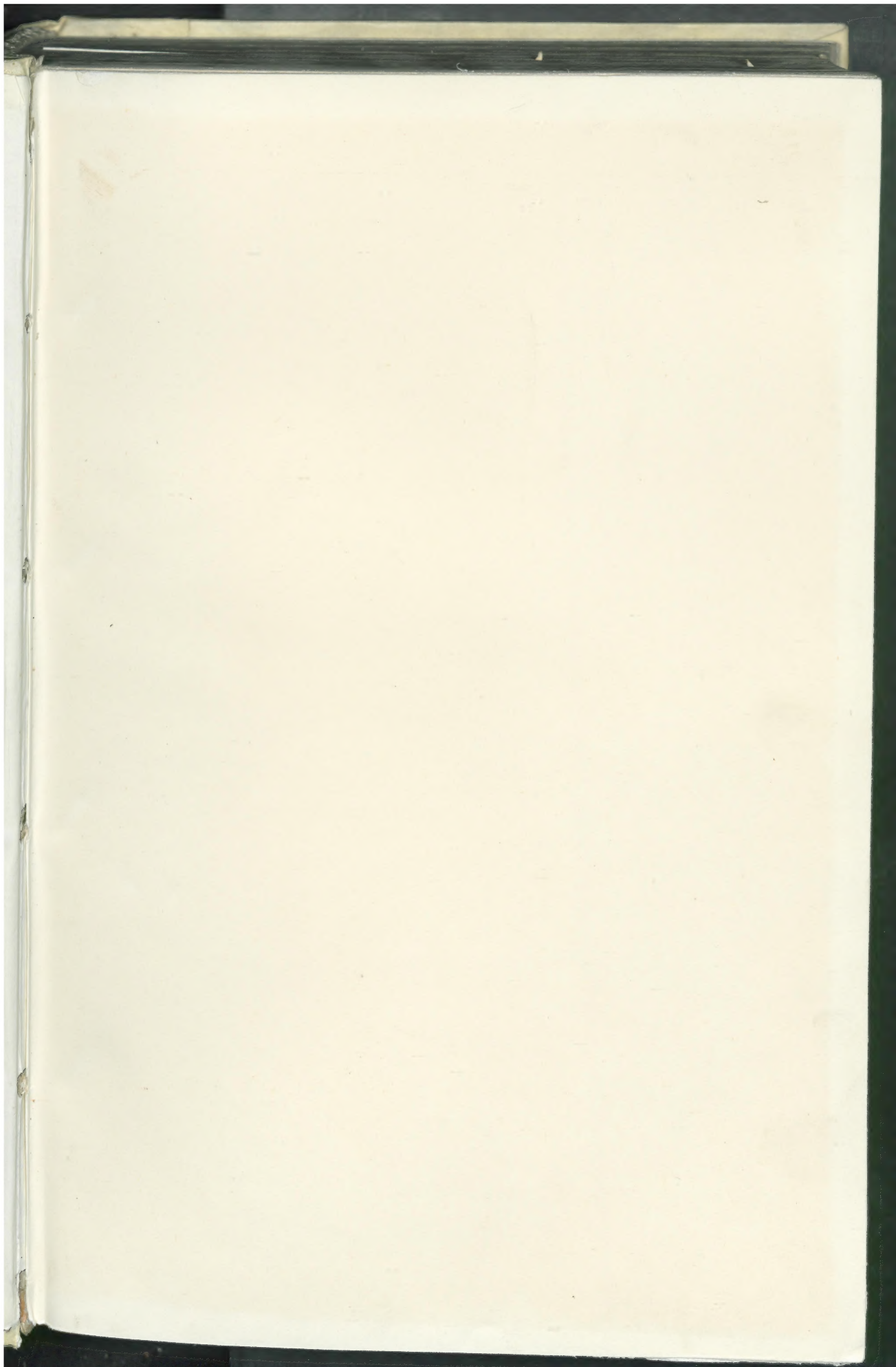
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
580/D Vol. 1



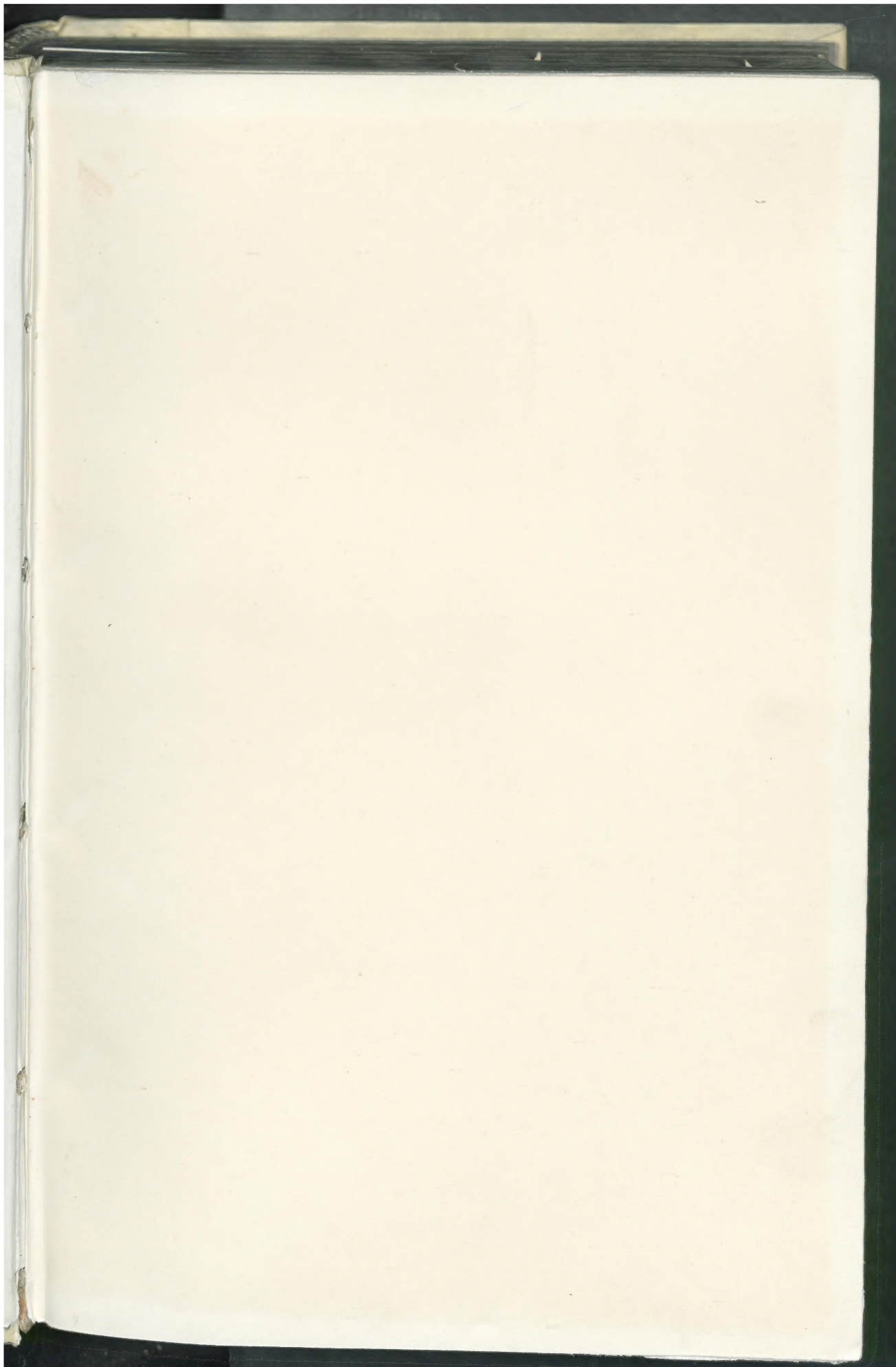
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
S8070 Vol. 1

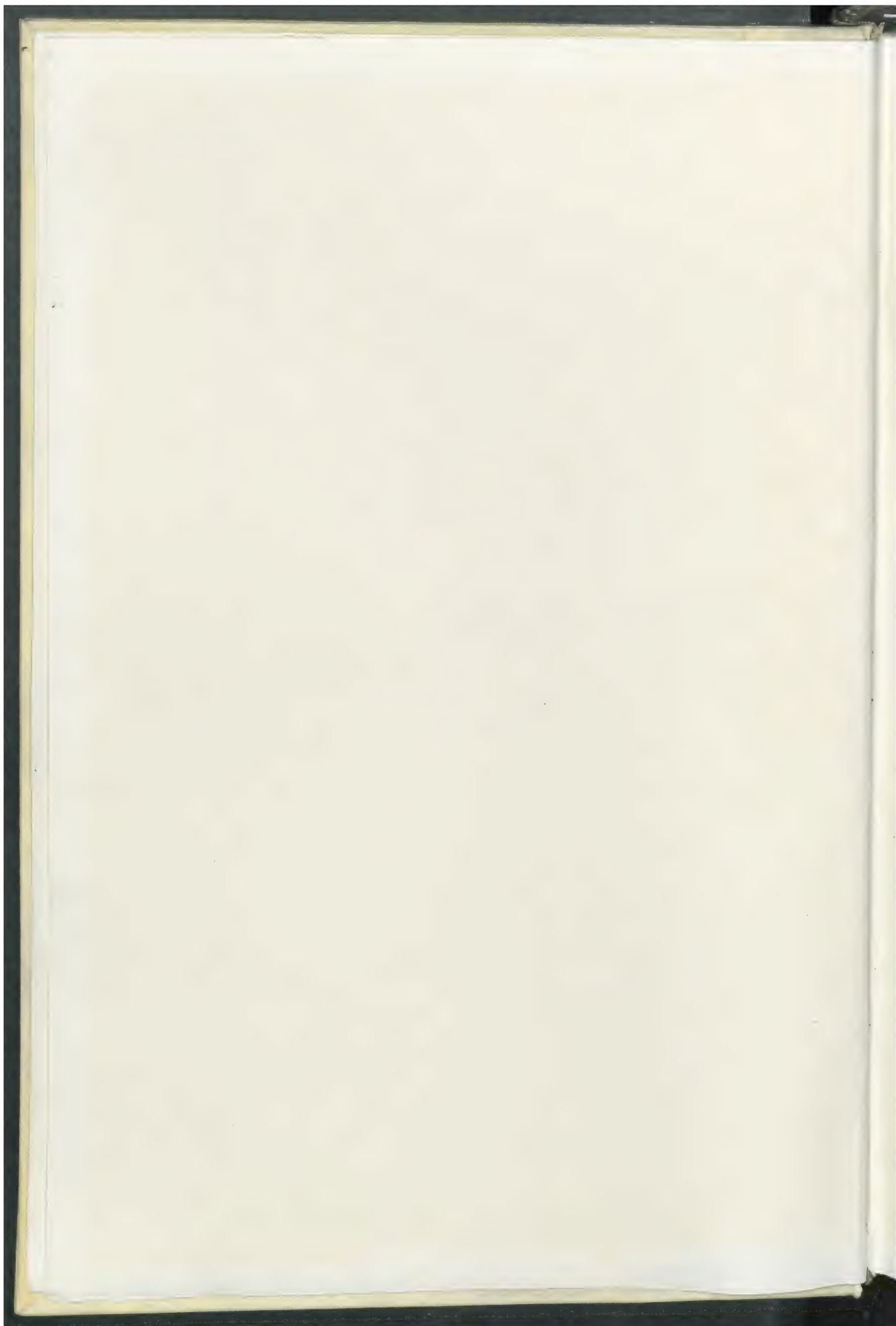


580 pt.i



580 pt.i













AVICENNAE ARABVM

MEDICORVM PRINCIPIS.

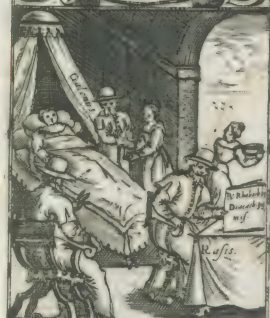
Canon Medicinæ.

QVO VNIVERSA ME-
dendi scientia pulcherrima, & breui
methodo planissime explicatur.

Eiusdem

De Viribus cordis.
Remouendis nocumentis
in regimine sanitatis.
Syrupo acetoso.

CANTICA.



VENETIIS. Industria ac sumptibus IVNTARVM 1598.



AVICENNA
ARABUM

MEDICORUM REPERTORIUM

Canon Medicinæ

QVO VIVIT ET MORITUR
HOMO

Enigma

De
Vitiis corporis
Remediis
et
Vitiis animi

CANTICA

70094

AVICENNÆ

ARABVM MEDICORVM

PRINCIPIS.

*Ex Gerardi Cremonensis uersione, & Andreae Alpagi
Bellunensis castigatione.*

*A Ioanne Costæo, & Ioanne Paulo Mongio Annotationibus
iampridem illustratus.*

Nunc uero ab eodem Costæo recognitus, & nouis alicubi Observationibus adauctus.

Quibus Principum Philosophorum, ac Medicorum consensus, dissensusq; indicatur.

*Vna ipsius Auicennæ ex Sorsano Arabæ eius Discipulo, à Nicolao Massa
Latine scripta, & figuris quibusdam, ex priori nostra editione sumptis.*

Additis nuper etiam librorum Canonis cecoñomijs, necnon Tabulis Isagogicis in uniuersam Medicinam
ex Arte HVMANI, idest IOANNITII Arabis.

Per Fabium Paulinum Vtinensem.

*Cum Indicibus quattuor, Duobus uocum Arabicarum, altero Gerardi Cremonensis, altero Bellunensis, Duobus
rerum memorabilium, altero in Auicennæ contextu, altero in Annotationibus contentarum.*



VENETIIS, M D X C V.

Apud Iuntas.





AMPLISSIMO NOBILISSIMOQVE BONONIENSIVM

Medicorum, & Philosophorum Collegio:

I O A N N E S C O S T A E V S. S. D.



N^UNVS agitur iam tertius ac trigesimus, quum nonnulla, qui in magno Auicennæ opere mihi adnotaram, I O A N N I PAVLO MONGIO, medico sane optimo, meiq; amantissimo conferebam. Quæ, quum is minime inutilia censeret, proptereaque Valgrisio Veneto Typographo tunc ad eius libri editionem se accingenti, vt concederem, hortaretur, in manus resumpta capi cum eodem Mongio rursus expendere, & ipsius ope aliqua adiutus expoliri. Prodiere tunc adnotationes illæ non malis auspicijs. Et a viris enim doctissimis labores illi nostri digni habiti sunt aliqua commendatione; & ab eo tempore in doctorum hominum gratiam Auicennæ nomen visum est rediisse. Nulla nunc amplius libraria officina eas nostras habebat observationes, & desiderabant illas non pauci. Quod quum I V N T A B Veneti sensissent, proptereaque a me petiissent, si quid haberem, quod prioribus illi addi vellem, in publicum id commodum vt darem; nouam enim eius operis editionem se adornare; facere non potui, quin ex pluribus, quæ mihi erant adhuc in lituris, nonnulla, ad eius authoris pathologiam conscripta, licet nondum absoluta, vna cum codice meo a varijs, qui inter scribendum, imprimendumque inciderant, maculis expurgato, illis permitterem. ita vt, nunc prodeat hic liber aliquanto magis quam antea excultus. Deerat ad eius ornamentum, vt de huius scriptoris præstantia aliqua dicerem, & quam immerito illum superior ætas neglexerit, ostenderem. Ad quod agendum, quum & varia, & vera, & solida haberem fundamenta, satis tamen duxi, omissis reliquis vnum exemplum vestrum Sapientissimi viri, qui Bononiensium Medicorum & Philosophorum Collegium doctrina & nobilissimis moribus illustratis, proponere. & qui in bonorum scriptorum lectione semper versa-

ti, quę veteres docuere, ad Auicennę iudicium interpretari, & pulchrum, & prudenti medico dignum censetis: & qui in facienda medicina hunc sequuntur, ducem sequi neque vanum, neque fallacem, non voce modo ac ratione, sed opere quoque, atque experimento quotidiano comprobatis. Merito igitur librum hunc in vestri honestissimi, laudatissimiq; ordinis nomen apparere volui. vt Auicennam quidem a vobis tantopere estimatum authorem studiosa iuuentus studiosius sibi euoluendum intelligat; meę vero illę, veteres quidem, sed nunc aliqua ex parte meliores adnotationes sint mei erga vos animi grati testimonium, quos tot iam annos, quibus vobiscum viuo, dignitatis meę fautores habeo constantissimos. a quibus tum vniuersim, tum priuatim tot quotidie benignitatis officia in me constant, vt pręter literarum splendorem, qui sacrum hoc Collegium vestrum nemini secundum facit, eam etiam virtutem, quam humanitatem vocant, commune huius patrię ornamentum, sed quę in vobis eximio modo elucet, dignos vos reddere, quos boni quique venerentur & colant, plane agnoscam, & perpetuo prędicaturum me profitear.



AD CLARISS. VIRVM

LAVRENTIVM MASSAM.

SERENISSIMI SEN. VEN. A' SECRETIS.

PRO AVICENNA.

Fabij Paulini Ode.



INORA vt inter astra, Dianæ micat
Lata Poli in plaga, iubar.
Sic inter Artis AESCVLAPIÆ gregem
Nitet AVICENNAE gloria:
Lucemque Phœbes, vt reprehendens, ipsamet
Solis reprehendat lumina,

Iubarque Phœbes qui auferendum iudicet,
Nocti vnicum tollat iubar.

Sic qui reprehendit hunc, reprehendit Lumina
Maiora, Solesque Medicos,

COVM Senem, necnon GALENVM, Interpretem
Quorum iste sese prædicat,

Et profitetur esse se Compendium.

Vt iam hunc qui apertè negligat,

Is etiam apertè ostendat, haud intelligi

Abs se GALENVM, nec legi:

Et si auferatur orbe de Medico Hic, ruet

Praxis, suo orba vt nox Duce.

Quod prædicantem MASSA te doctissime

Vere, & frequenter audio,

Dum sæculi errorem, & vicem nostri doles,

A' vera aberrat quod via.

Male ergo desinant repente dicere,

Modumque ponant voculis,

Nec prodere ignorantiam pergant suam

Homines leuissimi, ac rudes:

Nam poenitebit impudentiæ citò,

Dabuntque poenas debitas.

Aeterna primum illis inuretur nota,

Et nomen atra nox premet,

Cacata flammis scripta Vulcani dabunt

Medici eruditi, ac ceteri.

Arabsque doctus inuidum dentem supra

Locatus, ardebit magis,

Et nube Sol velut exiens splendentior

Dux præferet Medicis facem.





PRINCIPIS AVICENNÆ VITA.

EX SORSANO ARABE EIVS DISCIPULO.

A Nicolao Massa Philosopho, & Medico præstantiss.
sumpta, & latinè scripta.

Ad Carolum Borromaum Cardinalem amplissimum.



VM multa accepissem de tua doctrina, de præstanti animi magnitudine, de uita, ac moribus tuis iustis, integris, religiosis: sum adeo incensus studio tui, ut hac in re mens mea tota uersetur, quæ sit dignitas, quis splendor tuarum uirtutum, ut per me posteritas intelligat. Quod cum diligentius animo tracto, occasio uenit edendi Auicennæ uitam, quam ego ex Sorsano Arabe eius discipulo sumptam, latinis literis mandavi. Visum mihi est illam tibi mittere, ut in possessionem tuarum rerum iam pedem ponas. Quicquid enim a nobis antea elaboratum est in studijs bonarum artium, quicquid postea elucubrabitur, id totum tibi donare in animo habemus: quod suo loco, & tempore faciemus. Tu interim, dum huius grauissimi scriptoris hanc uitam, si per tuas occupationes licebit, leges. (Scio enim quanta negotia, quæ tibi **PIVS **IIII**. Pontifex Optimus Maximus, auunculus tuus demandauit, solustraçtes & de religione, & de omnium gentium, ac populorum quiete, & demum de omni grauissima re, ut quasi alter Atlas cælum, ac terras sustinere uidearis) certe pignus quoddam habebis obseruantia in te mea. Sed tempus est, ut ordiamur. **ANDREAS** Alpagus Bellunensis, uir & moribus, & doctrina nostra tempestate celeberrimus, ita sapientiam adamauit, ut spretis (more antiquorum philosophorum) diuitijs, ac plurimis, & maximis commoditatibus, rerum ueritati, generisque humani utilitati per totam ferè uitam studere uoluerit. Testes huius sunt, patria relicta, & nauigatio in Syriam: ubi, ut Arabicam linguam addisceret, triginta & amplius annos commoratus, diu & multum studijs operam nauauit: atque ita profecit, ut non pauca doctissimorum Arabum uolumina in latinum sermonem conuerterit, ac etiam uersa a prioribus, fideliter castigauerit: inter quæ Libros Canonis Auicennæ, uiri non solum in re medica, sed in omni genere optimarum scientiarum inter primarios meritò collocandi, qui undequaque scatebant erroribus, ad ueram auctoris integritatem redegit, mutatis erratis, ac superfluentibus amotis, additisque ubi deficiebant & uerbis, & sententijs: ut non amplius in grauissimi auctoris sententijs quis ambigere possit. Hos cum pridem Paulus Alpagus eius nepos, homo in medicinæ intelligentia excellens, uiro egregio, ac de literis, & literatis benemerito Thomæ Iuntæ ad communem hominum utilitatem imprimendos tradidisset, & Arabica quædam scripta eius patri uir perisset, ubi præclari Auicennæ uita per Sorsanum Arabem eius discipulum in quadam pagina Arabicis characteribus, ac idiomate scripta inerat: dolens mecum conquestus est, quod neminem, qui hanc ipsam uitam interpretari posset, in hunc usque diem inuenisset. Ego uero, qui semper (ut decet) gloriam eminentissimorum uirorum non secus ac propriam tueri consueui, cum inuenissem Marcum Faddellam**

Auicennę vita.

dellam Damascenum, Venetorum mercatorum interpretem, atque operam dedissem, ut is uerba Sorsani vulgari sermone exponeret, latinis ea mandare literis decreui, quę ante hunc diem nostros de tanti viri memoria latuerunt. Est enim laus non mediocris antiquos sapientes amore prosequi, ac de eorum laudibus, moribus, & doctrina testimonium apud omnes exhibere. Enim vero venerandum, ac colendum inter omnes sapientes Auicennam semper censui, vt pote, qui tot volumina, atque eadem penę diuina in omni ferę genere scientiarum conscripsit, vt si omnes in eo, sicut par esset, illustrando tantquam de humano genere bene merente curam omnem impendere vellet, nunquam satisfacere eius manibus possent. Quis enim, Dij boni, antiquorum scriptorum acutius, accuratiusve, aut accumulatius de omni genere scientiarum, pręsertim de re medica scripsit? Is nanque solus medicinam in compendium redegit, nihil tamen relinquendo: Neque pręstantiorem quemquam facillę inuenire posses, qui (vt ipse met Sorsanus ait) volumina permulta perscripsit. quę vtiā omnia haberemus. sed de his satis. Nunc verò ad ea quę tum ab Sorsano accepimus, tum nos ipsi etiam inuenimus, conuertamus orationem: Hęc porro, non iniucunda legentibus, sed conducibilia fore censeo: cum, & si longiuscula sunt, ea tamen contineant, quę & attentum, & docilem, ac beneuolum reddere lectorem possint. Nam quibus medijs ad apicem sapientię Auicenna ascenderit ostendemus, quibus etiam dignitatibus honestatus fuerit, quales Principes viros, & Reges amicos haberit, & etiam quantis diuitijs abundauerit. quę omnia ad sapientię amorem homines accendunt. At ne fortę quis de nomine sapientissimi viri hæsitet, opere precium mihi visum est quedam de nominis ipsius declaratione preponere, quę ab eo, quem modo nominaui, Andrea Alpago in præfatione interpretationis nominum Arabicorum animaduersa sunt, cum titulum Librorum Canonum exponit, quę sic habentur. Liber canonis in medicina, quem Princeps sapientissimus Philosophus Abuhali, Alhasen, Ebenhali, Ebenfina composuit. Ex quibus clarum est nomen Auicennę apud Arabes, his dictis nominibus nominari, quę nomina sic interpretantur: Pater Hali, Alhasen filius Hali, filij Sina. Ex qua nominum declaratione constat nomen Auicennę inditum fuisse ex corrupta illa dictione, Ebenfina, mutatis literis prioribus. Et quamquam plures, qui titulum librorum Canonum exposuerunt, aliter interpretati sunt, nihilominus maiorem fidem interpretationi Andreę Alpagi viri in Arabica lingua præter ceteras doctrinas exercitissimi adhibendam esse censui, quam reliquis: quoniam non nisi a doctissimis Arabibus tum Auicennę discipulis, tum interpretibus fide dignis accepit, nobisque tradidit. A VICENNÆ igitur genitor fuit Hali, qui fuit Persa, quod constat ex narratione Sorsani, & etiam ex multis, quę passim per volumina ab ipso Auicenna scripta inueniuntur, pręsertim ex capite tertio doctrinę secundę primi Canonis, vbi ostendit quomodo radij solares suam respiciant regionem: & etiam in capite de Terenabini, secundo canonis: & ex processu capitis primi sexti de animalibus. Hali ergo Persa ex oppido Belch fuit, qui cum Bucharam se contulisset, tempore, quo inuictissimus Nuch filius Regis Bucharę, ciuitati Corrasan dominabatur, pręfuit in villa Carmin negotijs Principis. etenim Carmin villa egregia inter ceteras villas Bucharę est. huic verò villę proxima erat villa Aussene, in qua Hali Citaram in vxorem accepit, ibique Citara duos peperit filios, Auicennam primogenitum, & alterum secundogenitum. Igitur Auicenna Persa, ac de numero sapientum philosophorum sub Maomethis lege fuit, ex iam nominatis parentibus. Postquam verò Citara secundum peperit filium, Hali Bucharam ciuitatem unā cum vxore, & liberis se contulit, Auicennamque præceptori docendum tradidit. qui puer adhuc adeò acuti ingenij fuit, & virtutum amore adeò inflammatus, vt, dum adhuc ætatis decimum annum ageret, tantum in literis profecerit, ut omnibus admirabilis uideretur. Etenim cum etiam tunc eius genitor Memphisicis cantoribus, & aliarum scientiarum viris doctis delectaretur, & illos unā cum filijs conueniret, de moribus, & rebus Memphisicis colloquentes, quibus ipse mirum in modum delectabatur: Auicenna omnia non tantum audiebat, verum etiam memorię mandabat: Sape etiam in colloquijs, de philosophia, de architectura, ac etiam de iudicis computationibus sermo inter ipsos erat: quas scientias iam Auicenna ab illis discere coeperat. Sed cum deinceps Hali Bucharam rediisset, Natalinum virum philosophum in domum accepit, hac scilicet spe ductus, ut ab ipso, Auicenna edoceret, sub præceptoris tutela, ita tam in Grammaticis, quam in Rhetoricis profecit, ut nulla esset in huiusmodi scientiis dubitatio, quam non facillę declararet; ita vt Natalinus quamquam in studijs philosophiæ multum excelleret, tamen responsiones eius admiratus, fateretur se nusquam ab alio tam arguta, & docta auduisse. Superabat quidem & elegantia, & doctrina omnes, præceptore melius etiam respondendo. Cępit post hæc dialecticis studere unā cum Natalino præceptore, quę cum ardua essent, & minime a Natalino intelligerentur, Auicenna solus libros dialecticos, & expositores le gere statuit, sicque quam diligentissimę dialecticam didicit. Voluit etiam libris Euclidis studere, quos quinq; vidit, nec solum hos libros sine præceptore lectitauit, sed diuersa, ac plurima alia uolumina, inter quę quędam erant de uero, & falso, quibus summa cum diligentia studuit. Dein ad naturalia, & supernaturalia unā cum eorum interpretibus se totum conuertit: ex quibus portę scientiarum sibi adaperire fuit. Erat quidem tantę animi, atque ingenii magnitudinis, ut nihil non experiri cuperet, quod ad hominis perfectionem faceret. Quapropter quotquot medicinę libros habere potuit, eos omnes diligenter perlegere voluit.

Auicennæ vita.

aiebatque medicinæ scientiam minime difficilem esse, cum eam breui quidem tempore perfectè completus esset, adeò ut medici seniores eum de medicina loquentem libentissimè audirent, ac ad omnes egrotos uocarent. Cumque adhuc annos sexdecim natus esset, & incredibili teneretur amore, & desiderio scientiarum, & iam plurima expertus esset, iterum dialecticis, & naturali scientiæ per annum cum dimidio operam nauauit, tanta pertinacia, ut neque id per tempus integram quieuerit noctem, die uero omnem curam studiis adhibuerit. Quòd siquid inter studendum, aut pulchri, aut boni animaduerneret, erat in promptu papyrus, in qua omnia selecta scribebat, ac etiam multa quoque propria inuentione fauente Deo componebat. Præterea fuit vir religiosissimus, misericors, & iustus, iucundus, & timens Deum, gratias illi semper in omnibus agendo, ac eius auxilium semper implorando, quod minime latere eum iudico, qui scripta ipsius aliquando legerit. Nempe si aliquando (ut Sorsanus refert) rem arduam, ac difficilem ei legere contigisset, quæ studendo eius defatigaret mentem, vnicus hic sibi modus laxandi animum fuit. Nam a lectione cessus, mane templum ingrediebatur, & facta Deo oratione, uesperti domum reuertebatur, & accensis luminibus assidue studiis incumberebat. Quòd si eum vigilæ defatigassent, & lassum reddidissent, vini cyathum ad virium instaurationem bibere solebat, deinde ad consueta studia reuertebatur. Sepe etiam somnare arduas difficultates solebat, quas etiam dormiens enodabat, & expergefactus optimè soluisse cognoscebat. Voluit igitur has omnes scientias complecti, neq; quidquam, quod homines naturali ingenii lumine cognoscere possunt, prætermisit. Primum se ad dialecticas, naturalium, & supernaturalium rerum cognitionem applicuit, ac in eis profecit. Sed cum ad res metaphysicas conuertisset studium, & earum subtilissimas inquisitiones minus intelligeret, totum librum illius scientiæ quadragesies perlegens, eum memoriæ mandauit, neque ob id supernaturalia illa penetrare potuit: quocirca desperatione addiscendi illam scientiam ductus, eam dimittere statuit, uti prorsus imperceptibilem. Verum cum certa die forte fortuna ad forum mercatorium profectus esset, essentque ibi venales libri, qui de more plura offerenti auctionabantur, præco, qui eos vendebat, viso Auicenna attulit ei librum quendam, cui Auicenna se minime eum velle emere dixit, cum nihil ex eo addiscere speraret. Instabat tamen præco ut eum emeret, præsertim cum vili pretio eum habere posset: aiebat enim se daturum tribus denariis: quo stimulo adactus librum emit. Erat quidem liber, quem Albumazar Alpharabius in declaratione diuinæ scientiæ scripserat. hunc Librum cum legisset, mox ex illis quæ iam memoriter multa didicerat intelligere cœpit. quare vehementer gauisus est. Cumq; vir esset religiosus, & misericors (ut superius dictum est) Deo in primis gratias egit, mox sequenti die pauperibus multa munera dedit, ratus se Deo rem gratam facere, & fauere illius dignitati, cuius, erat liber emptus. Proficiebat Auicenna & doctrina, & auctoritate, & fama, & non immerito, cum tantas, tamque magnas scientias, quantas iam diximus, ætatem decem & octo annorum agens, didicisset ita ut per vniuersam regionem celebraretur. Quare cum tempore illo Nuch inuicissimus filius Regis Bucharæ dominaretur, & laboraret morbo maximi discriminis, adeò ut medici omnes de eius salute iam desperarent, iussit Auicennam ad se accersiri, qui tandem ad Regem profectus est, ac unà cum illis qui aderant medicis prius, collocutus, medelam Regi præstitit. Cum verò teneretur studendi medicinæ ardenti desiderio, rogauit Regem, ut se in Regiam Bibliothecam admitteret: etenim in ipsa capsæ quam plurimæ plenæ antiquorum auctorum libris erant, quorum multos vidit, quos antea minime uiderat, neque nominari audierat, ex lectione quorum multa didicit. Erat ei vicinus quidam Abuelchezin el Larudi nomine, cuius precibus Librum communem ad omnes scientias quidem doctrina, & ornatu composuit, non tamen in eo, quæ experientia cognoscuntur, scripsit. Dum verò hæc scriberet Auicenna, annum vigesimum primum suæ ætatis, agebat. Erat & alter ei vicinus, qui Abubach el Barche uocabatur, ad preces cuius non tantum Librum de demonstratione conscripsit, qui viginti libros continebat, sed etiam Librum, cuius titulus, de gratia & satisfactione erat. post quorum compositionem, Hali pater Auicennæ suum obiit diem. Defuncto patre cœpit negotia Principis tractare. Primum è Buchara discessit, & Carnes se contulit: subinde Barud petere ei necessum fuit, ac è Barud Intrizit, deinde Ciminat petijt, & inde in Sarzet, quæ est ultima, pars confinium Corasani: deinde ad Sorzanum, & etiam ad Dehestem Persarum regionem profectus est, ibique grauissimo laborauit morbo, deinde Sorsanum reuersus est, quo in loco, & tempore, Libellum de principio, & reditu scripsit, composuitq; Librum de vniuersa Magia, quam occultam uocant philosophiam, etiam multa alia, uolumina hic scripsit, inter quæ Libros Canonis, & Abbreuiationis ueri, & falsi, ac etiam alios tractatus literis mandauit. Reliqua uerò uolumina in Montanis conscripsit. postquam uerò è Montanis discessit, uenit Eleram. hic Principem inuenit laborantem melancholia, quem sanitati restituit, per quod tempus Libellum Alma-had, id est de loco animarum post separationem à corpore composuit. Cum uero cogeretur hinc discedere, instantibus, & urgentibus quibusdam negocijs, uenit Cazin, ac inde Abbam profectus: ibi Regem colicis doloribus laborantem inuenit, ac eum sanauit: qui præterquam plurima Auicennæ munera dedit, eum etiam in primarium, & honoratiorem consiliarium inter omnes elegit, ibique à Sorsano discipulo rogatus, ut librorum Aristotelis expositiones sibi tradere uellet, scripsit Librum rerum naturalium, quæ manifeste ueræ, ac notæ sunt: cœpit, etiam Libellum de uetusta ualitudine scribere. Et quoniam mul-

Auicennæ vita.

tis detinebatur negotijs, si qui aliquid ad ipso, discere cupiebant, qui certe multi erant: nocte ad eum accedebant, ubi postquam lectionem declarauerat, musica, epulæ, & potus mox accedebant: ita ut non sine maxima uoluptate cum eo discipuli commorarentur. Deinde cum fratre, & Sorfano discipulo, ac duobus seruis, ex Abdau discessit, indutus sacerdotali ueste Persarum, & Aspheam profectus est. Cumque intellexissent quidam uiri grauissimi eius amici, & socij, & apud Ispecam Principem primarij, aduentum Auicennæ, læti obuiam ei uenerunt, cumquam honoratissimo hospirati sunt hospitio. similiter & Princeps benigne, & honorifice eum recepit, ac primarios doctores, ut coram ipso disputarent, conuocauit: quibus omnibus Auicenna respondebat. Atque hoc in loco commorans Libellum de tuenda ualitudine compleuit, addiditque Correctionem errorum, qui in regimine sanitatis fiunt, cum nullus ante ipsum hoc fecerit, itemquam Dialecticæ, ac Libris de uero, & falso ultimam manum imposuit, scripsitque Abbreviationes librorum Euclidis, & Mathematicarum, & etiam Alchimix: addidit etiam Operi de uero, & falso capita decem contradicentia Mamandari: in fine cuius orbis Geographiam scripsit, præterea adiunxit libris Euclidis, duos ualde opportunos ordines, & sensus egregios in Metaphysicis, adiunxit quoque libro Alchimix duos quæstionis, & inquisitionis modos: sic enim eos appellat Sorfanus, quos antiqui prætermiserant. Librum etiam de animalibus, & plantis composuit. Cumque cum Rege Senfaledule, de scientiis Magicis, & Astronomicis colloqueretur, Senfaledule Rex, ut daret operam huiusmodi studiis, Auicennæ iussit, quæ studia maxima diligentia prosequutus est, atque ut ea perficeret, imposuit Sorfano discipulo, ut opportuna illis scientiis inueniret instrumenta. sicque una cum Sorfano per decem annos cognitioni stellarum, & siderum studuit. attamen Auicenna, qui omnia intelligere, & facere potuit, instrumenta omnia propriis manibus parauit, quæ nullus antea parauerat. Dum uero huiusmodi studiis operam daret, Abbreviationes quasdam istis scientiis comprobatas experimento collegit, cogitabatque eas Libris canonum addere, quod minime exequi potuit: etenim coepit malo affectu in capite laborare, unde timens ne forte ex illo tumor præter naturam suboriretur, qui posset eum etiam perdere, iussit apportari niuem, quæ in panno lineo posita, caput ipsa sibi circumdedit, sicque sanitati restitutus est. Erat quidem Auicenna uir fortis, qui minime a ueneris abstinerebat, quare cum se ob hanc causam imbecillum ex resolutione cognosceret, ab omni medicamine expurgante, & soluente semper abstinuit. Vnde factum est, ut cum esset cum Rege in exercitu, inciderit in uehementissimos dolores colicos, ac cum suspicaretur, ne forte aliquid accidere posset, quo cogeretur se dare fugæ, una die octo clysteres sibi imponi iussit, ex quorum caliditate, & frequenti administratione, suborta est intestinorum exulceratio. postea cum rediret cum Rege, incidit in morbum comitalem, etenim morbus hic dolores colicos insequabatur. Medebatur igitur intestinorum excoriatione clysteribus refragantibus, sed doloribus colicis calidis medicinis in clysteribus additis, iussit enim, drachmas duas seminum apij, ut uentum causam doloris discuterent, in clysteribus poni, sed serui qui illi inseruiebant, drachmas quinque posuerunt: ex qua maiori quantitate, quæ nimium calefaciebat, aucta est exulceratio. Morbo uero comitali mythridatica confectio auxiliabatur: at serui clam notabilem opij quantitatem mythridaticæ confectio- ni admiscuerunt: qui, quoniam Auicenna seruis malè comminatus erat, utpote qui non rectè in suis rebus se gessissent, cum odio prosequerentur ita: ut mortem ipsius procurarent, sicque istis medicinis accelerarint. Cumque ita malè haberet, per læticam iumentis additis, cum Isphecam Aspheam duxerunt, ibique optimo regimine in dicto melius ualere coepit: atque aliquando Regem Semfaledule inuisebat: Sed cum minime a ueneris abstinere, nunc in melius, nunc in deterius prolabebatur. Cumque iterum a Rege vocaretur, in eundem incidit morbum: quare Medenam uenit, ubi cum uires suas imbecilles cognouisset, ab omni medicinali regimine se abdicauit: aiebat enim uirtutem reatricem planè eum destituisse, ita ut nihil sibi profuturum ad salutem sperare posset. Itaque Auicenna in primis animam Deo commendauit, deinde iussit bona sua pauperibus distribui, seruosque qui aderant, libertate donauit. Obiit diem suum die ueneris, uesperis, mense Iulij qui est Maomethanorum mensis Rhamadan, Anno aduentus Maomethi, 428. qui cum ortus esset anno 370. post Maumethi aduentum, uixit annos 58. Sepelierunt eum in ciuitate Chemedan, & ibi usque in hodiernum diem eius extat monumentum. His omnibus Sorfanus testatus est se interfuisse, & etiam Auicennam audiuisse, cum esset Sorzani, & de uero & falso legeret, ac etiam Dialecticis studeret. Quæ ego scripsi eo ordine, quo Sorfanus, antea scripserat, & ferè sum ad verbum interpretatus. Quare boni consulant qui legunt, si interdum uideor quædam repetere, quæ fortasse si ademissim, politiorem, candidioremque orationem reddidissim. & sunt quædam, quæ omnino mihi arida uisa sunt, quæque luminibus orationis certe ornanda erant, tamen ea non immutauim: facile enim potest, sed nolui in alienam segetem falcem meam imponere, mihi satis erit materiam scribendi alijs suppeditasse. Qui enim uoluerit pulchriorem historiam de tanti uiri uita texere (quod ego studiosos, ut faciant rogo, atque oro) colligere ex his poterit. nomen in primis sapientissimi uiri, nomenque parentum, patriam, educationem, præceptores, disciplinam, addiscendi modum, negocia ingentia, sub qua lege uixerit, qualem habuerit religionem; item sapientiam, & doctrinam, discipulos, & cum eis, & aliis comitatem, affabilitatem, ac honestas uoluptates, disputationes; quod præterquam quod medicinam com-

Auicennæ vita.

compleuerit, etiam medelam feliciter, & non sine maximis honoribus, & muneribus exercuit, diuerfarumque ciuitatum, & regionum peragrationes, cum Principibus uiris, & Regibus familiaritatem, & etiam quibus dignitatibus Reges eum honestauerint, quæ uolumina scripserit, quibus locis, & quo tempore, & eius miram, ac potius diuinam in componendo facilitatem in omnium scientiarum genere, quibus laborauerit ægritudinibus, quibusque medelis usus fuerit, quo loco obierit diem suum, & quo tempore, quoque etiam loco sepultus fuerit, quibus post eius uitæ cursum bona sua reliquerit. Sit Amplius do tua felix ut optat. Venetijs Cal. Septemb. M. D. L X I I.

TYPOGRAPHVS LECTORI.



ED quoniam de Auicennæ natiuitate HIERONYMVS RHAMNVSIVS celebris Medicus, qui ex Arabico in latinum sermonem Auicennæ librorum magnam partem superioribus annis Damasci accuratè conuertit, ab SORSANO Arabe, ipsius Auicennæ discipulo, qui illius uitam confecit, quam Nicolaus Massa ex Arabico translata postea latine conscripsit, differre admodum uidetur: eam nos Rhamnusii supputationem in eruditiorum, atque eorum maxime gratiam, quibus iuxta annos Hegira, quæ secundum Arabas est fuga Mahometis, hanc rationem in hoc usque tempus inire libuerit, hic breuiter describendam iudicauimus.

Is in suo Auicennæ codice (quem Arabicè prius ex antiquissimo exemplari descriptum, latinitate donauit, & apud illius heredes VENETIIS etiamnum superest, PAVLVM, scilicet RHAMNVSIVM virum elegantissimum, & doctissimum, cuius humanitate eo etiam usi sumus in his libris emendandis) isthac ipsa propemodum verba refert.

Damasci 1484. Nouembris x. Rhamn.

۳۷۳ idest 373. nam ۳۰۰ significat 300. ۷۰ ۷ significat 70. Quare Abuali, quem nos dicimus Auicennam, natus est annos 373. à fuga Mahometis nam habent nunc illi pro suo millesimo, annos 890. à fuga Mahometis nos autem à Christo nato 1484. Annus horum constat ex duodecim Luna cursibus: unde fit ut eorum annus sit minor nostro, circiter diebus nouem. Atque hac Rhamnusius.



FABIVS PAVLINVS

Medicus Medicinæ studiosis. S.



MIRARI satis non possum quorundam hominum nostri temporis leuitatem, (grauiori enim verbo vti non libet) qui cum vix primoribus labris (vt aiunt) & quasi ad Nilii fontes Canis accedens, medicinam attigerint, principes tamen in illa Scriptores damnare rotundo ore, quasi artis arbitri non erubescunt, & precipue AVICENNAM, quem quia non intelligunt (qui indoctorum mos est proprius) precipue negligent, & (quod non ferendum videtur) suis etiam maledictis studiosos Medicinæ a tanti auctoris lectione deterrent. Faciendum igitur mihi esse iudicari, vt uos paucis admonerem, ne huiusmodi hominum uoculis vestraures pateant, neue animus ab huius Doctoris studio abducatur sine cuius ductu non negarim quidem per ipsi posse medicinam, sed profecto non per ipsi plane posse assueuerim, praesertim in Praxi, qua alterum Medicinæ cruseatur. Ex Hippocratis enim & Galeni sententiis vtriusque omnia quidem hauriri, & possunt, & debent, & hi sunt germani Duces, ac gemini Soles Medicinæ, in tenebris tamen, & nocte Praxis, nisi quis habeat, veluti quandam Lunam, ex Solis inquam vtriusque radiis mutatum lumen. Auicennam, hallucinatur, errabit, vique offendet & in altissima ignorantis caligine versabitur, quod ita esse intelliget, qui experiri quod dicat, volet. Si quis enim igitur in quouis morbi genere lente, quid dicat Hippocrates, & Galenus, attenderit, mox legat Auicennam, miro quodam ordine, & summa breuitate omnia in compendium ab illo collecta, & quasi vndaque corrasa acprehendet, nihil omnino pretermisum, multa illustrata, & in methodum reducta, plura etiam interdum adacta cognoscat, quæ tamen (mirum) non intellegit, qui prius a Gemino illo sole deriuatis radiis mentem non illustrat suam quare merito qui negant Auicennam, Galenum, & Hippocratem non intelligere, intus praesertim, & in tenebris, dici possunt. Et licet non defuerint superiori ætate viri eruditissimi, qui damnant Auicennam, eos tamen contentions potius cupiditate, quam quod ita sentirent, aut veritatis studio scripsisse, iudicandum est, la ex enim vtriusque opinionem, vt vellent nouam quandam sectam sui temporis Medicis obducere, quæ sermonis elegantiam cum doctrina medica coniungeret, quo ab illis distinguerentur, qui sola eruditione, contenti verborum has idecedras, & barbarie abuterentur, & ea etiam (si dijs placet) superbirent. Eamque, idest suam Galenicam appellarunt, hanc Auicennicam, seu barbaram non ratione, sed casu distinguentes, neque auctorum diffinita, aut dogmatum varietatem, sed interpretum potius, qui vtrique contigere dissimilitudinem notantes, quod alteri nempe & graeca finitima nostris lingua conuersa, Latini, alteri ex Arabica, vt terrarum intercapedine ita etiam vocum cognitione dimissa, parum Latini, ac barbari contigerint, quod ita esse profecto eorum met scripta declarant, quæ si quis diligentius expendere, non minus olere Auicennam, quam Hippocratem, & Galenum videbuntur, & ex eisdem luce ipsa clarius apparebit, non minus eos ex horreis Auicennæ, quam ex Hippo. & Galenica messe ditatos. In quo melius fortasse, & gratius fecissent, si vicem tanti scriptoris, & optime de se meriti dolentes, Arabum percepta lingua, in qua aureum illius esse dicendi genus tradunt, latine eum loqui explosa barbarie fecissent, quod tamen auguror breui fore, qui prester Sed dicent aliqui, in ipsis Herbarum, & Animantium appellationibus multis esse lapsam Auicennam, verum id interpretum quoque vitio contigit, at demus etiam vere lapsam in quibusdam, nolo nunc excusare, quamuis multis nominibus possem, nonne quum fuit optimo scriptori, & bene de medicina merito leuiuscula quædam condonare, & meminisse, quod omnes etiam docti humana Minerua scripsere, & cum homines fuerint, humani aliquid in illis deprehendi potest, & eos in aliquo oportet hallucinatos? Hoc Aristoteli hoc Galeno, hoc reliquis contigit. nam (vt ait Horatius.)

-quandoque bonus dormitat Homerus.

Atque opere in longo fas est obrepere somnum.

Et quod paulo ante hæc ipsa carmina de poetis idem aserebat, nos ad medicos optime possumus transferre.

Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis

Offendar maculis, quas aut incuria fudit,

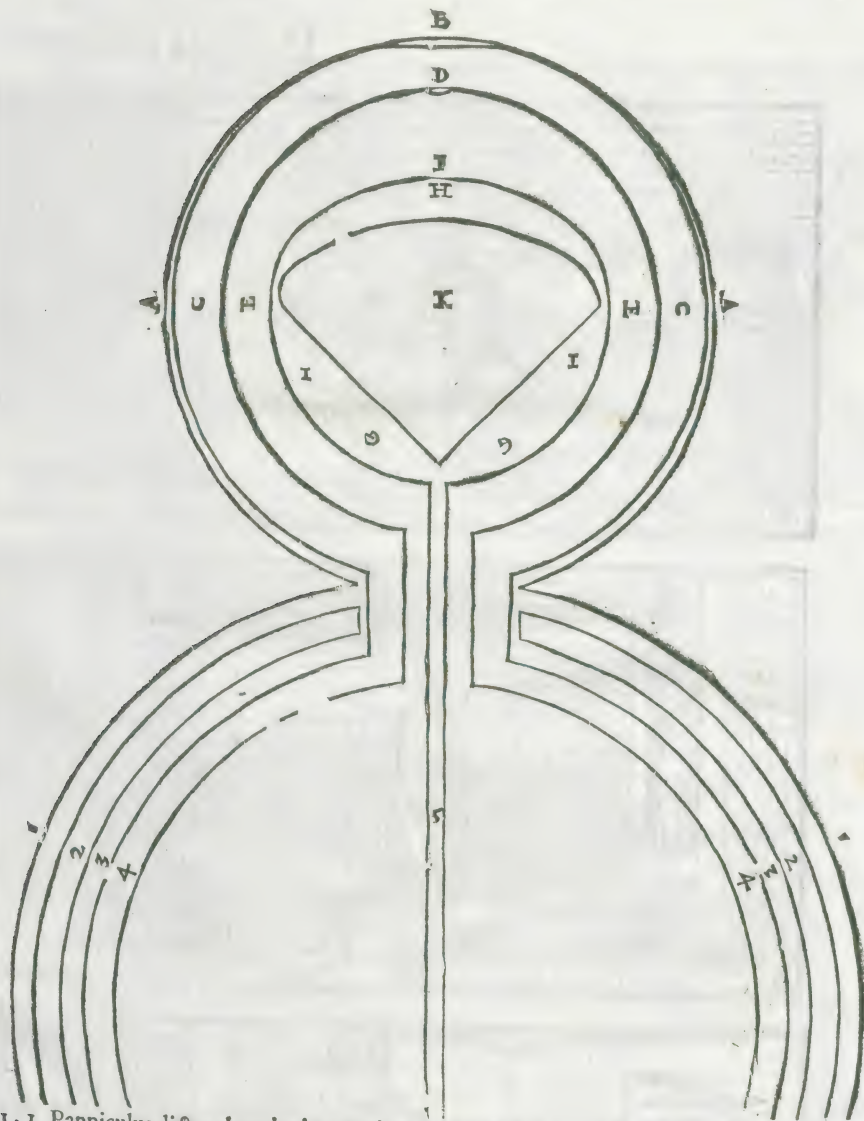
Aut humana parum cavit natura --

Et sibi met ipsi aduersari Auicennam. cui hoc responsum volumus, quod si medullam eorum, quæ dicuntur attigerit, facile pugnanzia conciliabit, neque in hoc nominatim ladi Auicennam, sed Hippocratem simul, ac Galenum, ac alios, in quibus in genes contradietorem (vt vocant) siluas docti reperiunt, quas tamen facile tollunt, qui attente omnia perlegant, vt in his auctoribus est videre,

vere, qui hoc potissimum genus descriptionis persecuti sunt. Damnant rursus nonnulli alio nomine *Auicennam*, quod dicant nihil ex se
 afferre, sed a Grecis omnia mutuatum, qua multos in suis legi quosque auctoribus. Et nos contra hoc illi maxime laudi non vicio
 vertimus, quod scilicet *Galenus*, & *Græcorum* omnium doctrina infinitam penè molem, ac quasi chaos, in hanc exiguum, diluci-
 damq; formam, quasi compendium, ac relictis oronem redegerit, & totum medicinæ corpus a capite usque ad pedes omnia suis mem-
 bris apte accommodans absoluerit, & que videri prius fortasse poterat secundum poetam *Monstrum* informe ingens, ac sua vesti-
 tate amantes, ac cupidos deterrevere, nunc consentanea prædita magnitudine, & ea, quam desiderat in arte *Galenus* & *Avicenna*, &
Avicenna & *Avicenna*: ornatuque decenti expolita, quasi virgo nubilis se in conspectum det hoc pronubo, & spectatores ad sui amorem, &
 cultum trahat. Et licet (ut præclare dixit *Comenius*) nihil dictum, quod non sit dictum prius, ideoque multi *Aristotelem*, & quæ an-
 te ipsum alij philosophi, *Galenum*, quæ superiores medici, attulisse suspicentur, nec rerum magis novitas, quæ raro accidit, quam me-
 thodus lauderetur, quæ ut in dicendo orationis artificium, ita hæc proprium habet & ipsa characterem in explicatione doctrinæ, quam
 multi in *Auicenna* potissimum admirantur, multa etiam ab alijs omnino ante ipsam indicta demonstrari possunt. nam primus ipse
 sedem facultatum animæ in cerebri ventriculis distinxit, quod nec *Aristoteles*, nec *Galenus* fecerant, quamvis non ignorasse id *Gale-
 num* quidam coniecturis quibusdam probent, inter signa primus hoc indicavit, quod breuitas digitorum hepatis arguit parvitatem.
 in ratione tuenda valetudinis admonuit, quod qui consueti exercitia deserunt, in hecicam incidunt, & dormiendum primus præce-
 pit in dextrum primo latus, mox in sinistrum, tum rursus in dextrum, & alia multa, quæ nec *Galenus*, nec alij docuere. In morbis pri-
 mus egit de ventositate in ossibus, cuius nullam fecit *Galenus* mentionem, idem de grossitudine palpebrarum, de quo vitio nullus *græco-
 rum* idem plurima recenset ac prauis appetitus remedia, quæ nemo illorum attigit, De colica vero multa attulit a *græcis* intacta, & di-
 ligentius quam ceteri omnes eam medicinx partem absoluit. idem primus egit de morbo *Allachui*, de quo ne verbum quidem nullus
græcorum: agit etiam de *Elephantia*, & tumore pedum morbo *græcis* incognito, primus etiam de morbo *bilio*, de quo licet ex quibusdam
græcorum colligi quid simile videretur, constans tamen est omnium fere *Medicorum* opinio, nihil *græcos* disputasse. Quid dicam de spi-
 rituum natura, ac medicina, quam solus, ac primus *Auicenna* sine controuersia doctorum iudicio, & inuenit, & alij soluit & quid va-
 ria recensito remedia tum composita tum simplicia, humane valetudini, tum retinendæ, tum recuperandæ pernecessaria. ut *Sandalos*,
Cassiam, *Turbit*, *Muscum*, & alia quamplurima, quæ persequi non est huius loci, nec temporis? Quare, ut vnde diuertit, eo se refe-
 rat oratio mea reiecto hoc munere vindicandi a maleuolorum calumnijs *Auicennæ* in aliud commodius tempus, quantum possum vos
 hortor, & rogo, ut hunc eruditissimum Scriptorem vobis, in Praxi potissimum, ducem proponatis, pollicorque breui non paritendos
 vobis constitueros vestri studij fructus, vosque mihi gratiam de amica hac admonitione non vulgarem habituros confido. Valete.



Hæc figura facit ad maiorem intelligentiam anatomie oculorum
quæ habetur Fen. iij. tertij, cap. 1. fol. 530.



1. 1 Panniculus dictus almochati cooperiens
cranium ab extra.

2. 2 Os cranij.

3. 3 Panniculus dictus dura mater sub cra-
nio, tegens ipsum immediate.

4. 4 Panniculus dictus pia mater, cooperiens
& tangens cerebrum immediate, de-
scendens cum neruo optico ad ocu-
lum.

5 Neruus opticus.

A. A Tunica oculi coniunctiua orta ab almo-
chati.

B Tunica cornea.

C. C Tunica oculi, scilicet sclirhotica, orta a
dura matre, descendens ad oculum
cum neruo optico,

D Tunica vvea.

E. E Tunica oculi secundina, orta a pia matre
descendens ad oculum cum neruo
optico.

F Humor albugineus.

G. G Tunica retina.

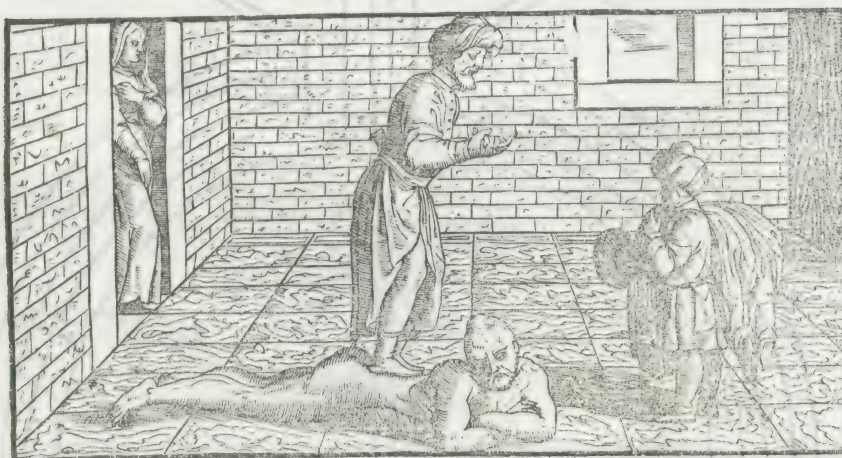
H Tela uel tunica aranea.

I. I Humor uitreus.

K Humor glacialis.

Hæ sex figuræ multum conferunt ad faciliorem
Tr. I. c. 22. fol. 178. ab

De Cura Dislocatio-



intellectum eorum, quæ Lib. 4. Fen 5.
authore traduntur.

nis spondylium.





IVL. MARTIANI ROTAE Carmina in quinque Libros Auicennæ.

Artis Apollineæ confusa volumina tandem
Optatum tenere modum. Babylonius heros
Fere pedem solitus per amœni prata Lycæi,
Congeriem tantam solers in membra redegit.
Et solus potuit, quod non potuere priores,
Ordine Pergameam scriptis includere molem,
Et Coi præcepta penis coniungere rebus:
Inde alios pariter cunctos adhibere minores
Argolicos patres, & quos orientia folis
Lumina prima vident, Arabum de gente creatos:
Necnon & Latio, Romana per oppida, si quis
Auxilium sermone tulit mortalibus ægris.
Quicquid enim toto sparsim congesserat orbe
Experiens medicina boni, sic arte repostum
Inuenies, minimo promas ut quæque labore.
Et celer oblati valeas succurrere morbis,
Quod tibi non alio poterit contingere libro,
Mille legas quamuis extenta uolumina chartis.

Primus Liber.

Omnia narrabit medicis communia Primus,
Subiectum, morbos, causas, indicia, curam.
Bisque duas tantum partes hic liber habebit.
Prima refert, hominis quæ sint primordia sani.
Morbos, & causas, & signa, Secunda recenset.
Præseruat, seruatque simul post Tertia sanos.
Ægros Quarta parat vitæ reuocare priori.

Secundus Liber.

Hortulus ecce tibi, quem si colis, inde salutem
Et seruare potes, charis & reddere amicis.
Area quæque suum miro tenet ordine germen,
Vnde queas subito medicamina sumere centum,
Et medicas adhibere manus. quid singula sit res,
Quid faciat, quæ mēbra petat, nam pagina mōstrat,
Pagina, quæ vario semel est imbuta colore.
Quin etiam certis ignota edificere signis,
Atque parare docet, fuerint quæ nota, secundus.

Tertius Liber.

Tertius hic, partem morbus quam quisque fatiget,
Liber habet, causasque docens, indicia, curas.
Bis geminat, tot sunt, vndena volumina, pestes:

Singula quæ cupido subscripta monostica signant.
Quid cerebrum firmet, curat pars dicere Prima.
Liberat à sæuis nervos pars Altera morbis.
Affectus varios oculorum Tertia soluit.
Quarta leuat, quicquid languentes detinet aures.
Quinta laboranti properat succurrere naso.
Sexta fatigatæ subducit tēdia linguæ.
Dentibus auxilium meditatur Septima fessis.
Gingiuvis Octaua decus, labrisque reponit.
Obfessas fauces custodit Nona periculis.
Pectoris internas labeis pars Dena reuellit.
Cordis in obsequium vires Vndena ministrat.
Noxia de charis abigit Duodena papillis.
Tertia post decimam stomachum lædencia sistit.
Restituit solitum iecori Bis septima robur.
Fellis & hinc splenis renouat Ter quinta vigorem.
Sexta super decimam turbantia detinet aluum.
Si Decimam superes, curabit septima sedem.
Ter repetita fugat renum pars sexta dolores.
Nona sequens decimam vesicæ tormina demit.
In Sobolem tardos iuuenes Vigesima ducit.
Foemineos vteri delet Peneultima casus.
Disruptos, artusque leuat Suprema dolentes.

Quartus Liber.

Quartus habet septē, quæ nūc legis optime, partes,
In quibus est, hominē quicquid premit vndiq; totū.
Prima etenim certo secernit limite febres.
Quid subitæ moneant crises, Pars altera narrat.
Corporis abscessus euoluit Tertia notos.
Vulneribus cunctis adhibet medicamina Quarta.
Membra loco semota suo mox Quinta reducit.
Sexta venenatos morsus, & pocula curat.
Ornatus varios membrorum Septima dicit.

Quintus Liber.

Vltimus expertum componere pharmacopolam
Cuncta docet, libro quæ sunt narrata secundo.
Nam, cū simplicibus non semper vincere morbos
Difficiles possent Medici, coniungere multa
Ingenio didicere suo, vortisque potiri
Opiferum doctæ geminarunt artis honorem,
Antidorisque decus longo processit ab usu.



PROTITULO CANONIS AVICENNAE.

Fabij Paulini Canon.



VO sunt, quæ solent nonnulli in hoc Auicennæ titulo reprehendere (CANON MEDICINAE) unum, quod arrogans videatur, cum plus sibi tribuat, quam Hippocrates, & Galenus, quasi ipse solus normam Medicinæ, ac regulam contecerit, alterum, quod sit Metaphora, quæ cum in artibus tradendis sit uitanda ex præscripto non modo Rhetorum, sed Philosophorum, & ipsiusmet Galeni, multo minus debuit in titulo adhiberi, cum vitiosa sit in omnibus orationis initijs. Quare operæ precium me facturum sum ratus, si cum operæ impressoriæ, a me peterent, ut quam primum (qui mos est illorum) aliquid, quod paginam hanc inanem alioqui futuram, impleret, scriptionis exararem, ex re nata de hoc paucis dissererem, & a calumpnia huiusmodi simul uendicarem Auicennam, & tituli huius rationem omnem explicarem. Ut igitur planius, res tota intelligatur, definiendum, quæ sit Princeps huius vocabuli Notio, ad quas deinde res significandas, transferatur, & quomodo hic ab Auicenna statuatur. Sed prius de origine huius, quæ in dubium etiam reuocatur, pauca dicam. Quidam igitur putant esse Græcum hoc nomen CANON, alij Syrum, nos uero neque Græcum, neque Syrum, sed ex Hebræo fonte fluxisse dicimus: nam primum apud Græcos nulla extat huius vocabuli deriuatio, & licet apud Etymologicum asseratur quædam ratio Etymologiæ, tamen ridetur a doctis, quod notioni huius uocabuli translatae, non propriæ conueniat. ait enim κανὼν παρὰ τὸ καίνω τὸ κόπτω. δὲ τὰ τῶν λέξεων κόπῳν ζήτηματα, idest Canon a καίνω, quod est occido, qui dictionum problemata definit, & quasi occidit; hæc enim notio huius vocabuli pro scripto, est translata, proprie enim significat calamus, seu canulam, a cuius similitudine omnes aliæ fluxere notiones, ut ostendam, quod Hebræa lingua dicitur קֶנֶס unde hoc uocabulum deriuatum, quare etiam unico scribitur, & ita apud Græcos est receptum, ut pro mero Græco habeatur. Homerus in ↓ Il. in quadam comparatione eo usus in ea notione, ubi ait —

ὥς ὅτε τίς τε γυναικὸς ἐν ζῳόιοι

ἐνθεὸς ἐστὶ κανὼν, — idest.

Ac veluti præstans cum forma femina voluit

Rectus pone manu canonem, —

vbi Græcus Scholiastes Κανὼν ὁ κάλαμος περὶ ὃν

οἰκῶται ὁ μίτος ὁ ἱερουργὸς, idest Canon est calamus, circa quem conuoluitur stamen textorium. Quia uero calamus hic solet esse rectissimus natura, ideo ad omnia recta explicanda transfertur tam corporea, quam corpore carentia. dicitur quæ primū regula καθήμι, instrumentum, quo longitudines diriguntur, quod amussim etiam, & lineam uocant, qua notione usus Aristoteles 1. Rhet. de iudicijs, quos dicit finire se ὡς περ κανόνα, idest tanquam regulam distorqueri oratorum artificio, ac a recto deduci. Dicitur etiam perpendiculum, καθετός, quod est instrumentum ad altitudines dirigendas inuentū, dicitur tertio etiam κανάμων, idest norma, quod est instrumentum, qua anguli rectam formam suscipiunt, quod uulgo Venetijs dicitur squara, hinc secundo loco ab his instrumentis, ad alia multa, & ad homines transfertur, & ponitur pro equi libro

librio in trutina, quod dicitur examen, quam nonnulli propriam esse huius vocis notionem contendunt, & ad homines translatū accipitur pro emendatore, & directore, quod Græce dicitur διορθωτής, sic usus Cic. ad Tyr. sed heus tu, qui κανὼν esse meorum scriptorum soles, unde illud tam ἀκυρον valetudini fideliter inseruiendo? quare etiam scriptum, a viro emendatore, ac directore confectum, uel huiusmodi fungens officio dictum est κανὼν. quo nomine primus Polycletus, (quantum colligi potest) usus est, qui (teste Galeno) conscripsit libellum, in quo omnes corporis congruitates, τὰς συμμετρίας persecutus est, & eum appellauit κανόνα, & mox opere sermonem comprobans iuxta libelli præcepta statuam fabrefecit, & eodem nomine appellauit nempe κανόνα, cuius frequens est apud Galenum mentio, de qua Plinius, ita ait. Fecit & quem Canona artifices uocant, lineamenta artis ex eo petentes, uelut a lege quadam, solusq; hominū artem ipse fecisse artis opere iudicatur, quare de re quapiam egregia, & omnis erroris experti dici solet Polycleti Canon, ad quam notionem respicientes isti reprehenses Auicennam accusant, sed non uiderunt a Principe illa notione, & rectitudinis similitudine multa alia Canones appellata, Vt apud Arabas appellatus est Canon instrumentum, quod alio nomine dicitur Arabice Alméstara, quod est confectum ex tabula filis in hærentibus recte delineata, qua chartis lineas designant Scriptores, ut recta scriptura procedat, ex quo translatus est uocabulum ad Scripta, & ipsa dici cepta Canon, & ea potissimum, quæ uniuersim præcipiunt aliquid ut sententiæ, & iudicia uniuersalia, quæ uerant ne a recta discedamus, hinc ius Canonicum appellatio nem inuenit ex eo, quod uniuersa quædam ad religionem præcepta contineat, & ab hac notione apud Arabas frequenti titulum suum sumpsit modestissimum Auicennas, quasi dixisset sermo, seu disputatio, ac tractatus, sic etiam apud Græcos ponitur, & ipse Canon, & eius diminutiuum κανόνιον, quod testatur Suidas, qui ita ait in uerbo κανόνιον. ἔτα καλεῖται ἡ οἰαδήποτε πραγματεία, καὶ πλείων τυγχάνει πτυχίων ἢ σίχων, ἢ παγίων, idest Canonium, ita appellatur quælibet disputatio quamuis plurium sit plicarum, aut uersiculorum, aut paginarum. Ab illo porro instrumento ordine chartas delineandi alia Canonis fluxit apud Ecclesiasticos notio, ut. f. pro catalogo, ponatur, unde Canones chronici apud Eusebium, libri Canonici passim pro contentis in Canone, idest catalogo sacrorum librorū, & Canon sanctorum dicitur ipse Catalogus, & Canonizati in hunc catalogum ascripti, & similia. Ab eadem rectitudinis similitudine uocati sunt ab Hippocrate κανονίαι illi, quibus ueluti ad regulam directi uentres sunt, calamis nempe similes, quos exponit Galenus ὀρθὴς καὶ προσεταλμένους τὰς γαστέρας, idest rectos, & subductos habentes uentres, quare male nonnulli fortasse non intellecta metaphora emendant κανονίαι. Ab eadem similitudine rectitudinis alia emanauit apud Romanos Canonis notio, ad res incorporeas translata, iustitiam. f. & quia iustum erat pendi Imperatoribus tributa, penstationis genus appellatum est Canon. cuius meminit Pædianus dicens tria fuisse penstationum genera Canonem, Oblationem, & indiāionem, de quibus legendi Iurisperiti, & præsertim Tholosanus in iuris syntagmate ubi de Canone multa, qua etiam ratione contra uocauit Spartianus Canonem frumentarium, certam, & æquam frumenti populo ab Imperatore diuidendi rationem, qua notione apud Ecclesiasticos accipitur pro deméso illo ab ærario ecclesiastico distributo, quod dicitur vulgo præbenda, & qui illius participes sunt, Canonici uocantur. postremo ne omnia colligam, hoc uocabulum ad omnia recta transfertur tum corporea tum corpore carentia, ad omnes regulas, atque mensuras. Et cum (ut in orbem propositi me conuertam, & inde etiam breuiter me expediam) generatim (ut probatum est) pro qualibet scriptione præcepta præsertim recta continente accipiat Canon, nullus est accusandi Auicennam locus, qui nomine communi scriptionis sit usus, immo potius laudanda modestia. Neque uero etiam quod metaphora sit, idcirco reprehendendus, quamuis enim non inficior uitiosam esse in titulis, ac principijs disputationum metaphoram, cum tamen proprij locum subiere translata, non sunt reprehendenda, sed pro proprijs toleranda, quod in quamplurimis usu uidemus euenire. sic uerbum methodus, quamuis sit translatus a uijs ad scientias, ut ait Auerroes, tamen quia iam usu contritum est uocabulum, locò proprij adhibetur, & Galenus ipse non est ueritus suos libros de methodo therapeutica inscribere, quem cum habeat socium reprehensionis Auicennas, nullam amplius desiderat defensionem, & mauult cum Galeno uel errare, ac reprehendi, quam cum istis criticis laudari, ac sapere.

F I N I S.



T A B V L A E
I S A G O G I C A E
I N V N I V E R S A M
M E D I C I N A M.

Ex arte H V M A I N, idest
Ioannitij Arabis.

Auctore Fabio Paulino Vtinenfi.

COLLECTAE, ET EDITAE

A Fabritio Raspano D. Chirurgico.

AD CLARISSIMUM VIRVM

Laurentium Massam,

SERENISSIMI SEN. VEN. A SECRETIS.



VENETIIS, M D XCV.

Apud Iuntas.

ISAGOGICAE

IN VETERINARIA

EXERCITIA

ANATOMICA

AB ANTONIO FABRIO

PHYSICO ET MATH.

A FABRIO RAPHAELI CHIRURGO

AD CLASSEM V.M. VIRVM

LAUREANDAM

CONSTITUTAM IN ACADEMIA



VENETIIS M.D.XCV.

Apud Iohannem

LAURENTIO MASSAE

VIRO CLARISSIMO

SERENISSIMI SEN. VEN. A SECRETIS.

Fabritius Raspanus D. chirurgus. S.



VERIORE biennio cum FABIVS PAVLINVS græce aphorismos Hippocratis interpretaretur, feriarum tempore, quo à publicis prælectionibus habebat vacationē, ex æquo loco domi auditoribus suis Medicinæ studiosis artem Galeni medicam ita explicauit, vt eam omnem in tres redigeret tabellas, quæ tunc vna cum Argenterij Commentarijs in artem ipsam sunt editæ à Nicolao Pichomineo, Pirithoo meo (hoc erit pro illo suo, quo me ibi vocat Thesum suum.) Proximo anno eodem tempore, cum nobis ex more illius domesticus congressus paterent, egimus cum illo, vt aliquid nobis ex Arabum fontibus commonstraret. Itaque artem HVMAN. i. Ioannitij Scriptoris inter Arabas non postremi ordinis, eadem methodo, & ratione declarauit, quem libellum tanti fecisse videtur antiquitas, vt apud Arabas Galenicæ arti inter græcos respondere iudicaret, eumq; publice prælegere in Academijs non dedignarentur Viri eruditiss. vt luculentissima in illum THADAEI FLORENTINI Medici celeberrimi & aliorum Commentaria demonstrant. Quare cum Arabum Medicorum Principis AVICENNÆ medica opera ederentur, qui hunc tanti videtur fecisse, vt non solum eum citer, vt magni nominis Medicum, sed etiam illius hanc ipsam methodum videatur secutus in libris Canonis, ab eo impetrauimus, vt cum illo has ab ipso quidem Paulino confectas, sed a me collectas, & descriptas tabellas, in studiosorum gratiam fineret diuulgari. quod eo libentius fecit, quòd dicerem in tuo eas nomine apparituras, cuius ille iudicium in re Medica tanti facit, vt nulli non conferendum, vel etiam anteponendum putet. quod facile ostendit cum tua auctoritate, & cohortationibus impulsus ad Medicinam animum applicuit, ex qua re quicquid commodi in studiosos ab illius industria proficiscetur, quod non futurum mediocre auguramur, id omne tibi erit acceptum referendum. Tu vero vt tibi, & tuo iudicio constes, quibus illum ad hanc artem manibus impulisti, eisdem debes etiam curare eo in loco collocandum, vel potius tueri collocare, vt ex aliqua maiori quasi specula doceat, quam acre sit, & certum tuum in dijudicandis hominum ingenijs iudicium. Accipe igitur Vir Clarissime exiguum hoc vtiusque nostrum in te obferuantie pignus, & ambos Doctorem inquam, ac Discipulum tui studiosissimos clientes, vt facis, ama, ac tuere. Et si quid fortasse in his desideraueris, vt sermone latini puritatem, & verborum elegantiam, quæ videbantur à Paulino expectanda, scito id factum de industria, ne Scriptoris, & artis vocabula vsu iam contrita immutarentur, & cogitato has tabellas non fuisse eo animo exaratas, vt ederentur, sed vt domesticum tantum nobis vsu doctrinæ medicæ præstarent. Vale.



TABVLAE INTRODVCTORIAE IN MEDICINAM.

<p><i>Medici- na est sci- tia, qua humani corporis cognoscit- ur dispo- sitiones, quatenus homo sa- nus est, uel a sani- tate rece- dit, ut p- sens reti- neatur, et amissa re- cupere- tur.</i></p> <p><i>diuiditur</i></p>	<p><i>Naturalia, quae sunt septem.</i></p> <p><i>Elementa.</i></p> <p><i>Temperamenta, si- ue crases, & cõ- plexiones, siue commixiones.</i></p> <p><i>Humores, siue cõ- positiones.</i></p> <p><i>Membra.</i></p> <p><i>Virtutes.</i></p> <p><i>Actiones.</i></p> <p><i>Spiritus.</i></p>	<p><i>Quibus alij quidam addiderunt qua- tuor partes nem- pe.</i></p>	<p><i>Aetates.</i></p> <p><i>Colores.</i></p> <p><i>Figuras, seu modos, & qualitates corporum.</i></p> <p><i>Discrimen inter masculum ac femi- nam.</i></p>
	<p><i>Theoricam, quae versatur in contem- platione re- rum.</i></p> <p><i>Nō naturalium quae sunt etiam septem.</i></p> <p><i>Præter naturā, quae sunt tria.</i></p>	<p><i>Aer ambiens, & spiritus.</i></p> <p><i>Motus, & quies.</i></p> <p><i>Cibus, & potus.</i></p> <p><i>Somnus, & vigilia.</i></p> <p><i>Excreta & retenta.</i></p> <p><i>Animi perturbationes.</i></p> <p><i>Venus. quam in septimo ordine collocamus non solum auctoritate Ga- leni, qui seorsim eam collocavit in arte medicinae, sed etiam aliorum ro- centiorum, licet vulgus medicorum partim morbi partim excremen- tis subijciant.</i></p> <p><i>Morbus.</i></p> <p><i>Causa siue occasio.</i></p> <p><i>Signum.</i></p>	

*Practicam, per quam non intelligitur actio medici tantum, & operatio: sed etiam scientia modi agendi, nam Theo-
rica est scientia principiorum, practica qualitatis, & modi agendi, vide Tab. 9.*

Elementa, quae sunt

- Aer, qui Calidus.
- Aqua, quae Frigida.
- Terra, quae Sicca.

Aequales, & haec est una tantum, cum scilicet summa omnium moderatione corpus incolumiter perseverat.

Commixtiones, siue crases, temperamenta, & complexionem, ex quibus aliis

Inaequales, quae vel sunt

Simplices ut

- Calida.
- Frigida.
- Sicca.
- Humida.

Compositae ut

- Calida, & humida.
- Calida, & sicca.
- Frigida, & humida.
- Frigida, & sicca.

Compositiones, siue humores, quae sunt

Sanguis, qui calidus, & humidus, de quo ne verbum quidem Ioannitius, ab alijs diuiditur in

- Naturalem.
- Non naturalem.

Salsum, quod est calidius, & siccus, infectum humore cholerico.

Phlegma, quod frigidum, & humidum, eius modum di quinquē, est. n. uel

- Dulce pertinet ad caliditatem, & humiditatem, infectum sanguineo.
- Acre spectans ad frigiditatem, & siccitatem, infectum melancholico.
- Vitreū, quod fit ex maxima frigiditate, & coagulatione, ut in senibus naturali calore destituitis.
- Inspidum, id est carens sapore, quod solam retinet frigiditatem, & humiditatem.

Bilis flaua, quae calida, & pura naturaliter, & substantialiter calida, cuius origo ab hepate.

Citrina, cuius exordium ex compositione aquosi phlegmatis, & cholera rubra pura, & ideo minus calida.

Vitellina id est vitellis ouorum similis, quae nascitur ex commixtione phlegmatis coagulati, & cholerae rubrae.

Viridis ut prassum, unde prassina, cuius origo magis a stomacho, quam ab hepate.

Viridis, ut viridis aris arugo, quae urit in modum veneni, haec habet propriū colorem, propriamque malitiam.

Melancholia, quae frigida, & sicca, duobus modis constat, est enim

- Naturalis in modum fecis sanguinis, & cognoscitur a colorib. nigris, cui infra, uel supra emanat.
- Extra naturalem cursum, cuius origo est de ratione cholerica commixtionis, & hic uere dicitur niger, & est calidior, & lenior, a superiore habens in se impetum penetrabilem, & qualitatem perniciosa.

Res naturales praecipuae sunt septem.

Principalia quae sunt quasi materia, & fundamentum.

- Cerebrum.
- Cor.
- Hepar.
- Testiculi.

Quae deseruiunt principalibus, ut

- Nervi cerebro.
- Arteriae cordi.
- Vena hepatis.
- Vasa spermatica testiculis.

Propriam virtutem habentia, unde eadem membra reguntur, & eorum qualitas constat, ut

- Stomachus.
- Renes.
- Intestina.
- Omnes lacerti.

Quae locum propriae virtutis ex ea tamen principium habent a principalibus, fundamētis, ut

- Hec enim omnia & habent alias proprias virtutes decurrentes a principalibus fundamentis, ex quibus constat sensus, & uita cum voluntario motu.

Virtutes, quarum trina partitio, a lia. n. est.

Animalis, seu zodiaca, quae tria complectitur, alia enim est

- Operatiua virtus, quae cor dilatat, & arterias, rursusque constringit.
- Operata, ex qua nascuntur

Naturalis quae duplex—

- Simplices quae singulis lariter quod suum est perficiunt, ut
- Compositae, quae a duobus componuntur uel pluribus, ut

Spiritus, qui sunt tres

- Naturalis, qui sumit initium ab hepate, & ab eo per venas, quae non habent pulsum in totum corpus diffunditur.
- Vitalis, qui a corde oritur, & ab eo per arterias in totum corpus dirigitur.
- Animalis, qui a cerebro trahit initium, & ab eo per nervos in totum corpus dirigitur.

Adolescentia, qua est complexionis calida, & humida in qua crescit, & augetur corpus usque ad 25 aut 30. annos.
 Iuuentus qua calida, & sicca, perfectum sine diminutione virum corpus seruat usque ad annos 35. aut 40.
 Senectus que frigida, & sicca, in qua decrevit quidem corpus, virtus tamen non deficit, 55. vel 60. anno finitur.
 Senium, quod fit ex collectione phlegmatici humoris frigidi, & humidi, in quo virtutis defectus apparet, & suos annos vitæ
 mino metitur.

Interiora, a quibus acci- dit duplici- ter, uel ex Abundantia, seu inaequalitate, humorum qua procedunt. Niger, qui arguit cholera nigram. Citrinus, qui cholera rubram. Rubeus, qui abundantia sanguinis. Glaucus qui ex melan- cholia. Albus qui ex phlegma- te. Generatim, & coniunctim significant calorem a- pori dominantem. Aequalitate seu qui est compo- situs ex albedine et rubore. Ambo significant abundantem frigiditatem co- ri dominantem.

Exteriora a quibus colo- res adue- niunt ex Accidentibus ut ex Frigore, Scotis. Calore, Aethyopibus. Animi motibus, qui co- lores speciales, vel spi- rituales dicuntur, ut Timore. Ira. Tristitia. Alijs animi motibus.

Colores q- ui sunt uel Capillorum qui quatuor. Niger, qui fit ex abundantia cholericæ inest, vel ex combustionem multa sanguinis. Rubeus qui fit ex nimietate caloris non adusti, unde semper sunt rubei capilli. Glaucus, qui ex abundantia melancholicæ. Canities, que fit ex nimia deflectione caloris naturalis, & ex effectu putridi phlegmatis, quod plurimum p- senibus.

Tunica, qua sunt septem. Rhetina. Tela aranea. Secunda. Uaca. Schliros. Cornua. Coniunctiva.

Oculorum in quibus tria considerantur. Humores qui sunt tres. Vitreus. Christallinus. Albugineus, qui circa uicam tunicam.

Abun- dantia carnis, que fit ex a- bunda- tia ca- loris, et hu- moris. Colores qui 4. Pinguedo qua fit ex humi- ditate, & frigiditate in- tensa. Niger qui fit ex 7. rebus uel Suballidus qui fit ex 7. re- bus superioribus contrari- nempe uel Defectu uisibilis spiritus. Perturbatione ipsius. Apenuria chrystallini humoris. Quia resedit plurimum chrystallini humor. Ex abundantia albuginei humoris. Ex perturbatione ipsius. Ex abundantia qualitatis uiei humoris. Abundantia spiritus uisibilis. Ex claritate ipsius. Ex magnitudine chrystallini humoris. Ex eminentia ipsius. Ex minorantia albuginei humoris. Ex claritate ipsius. Ex deflectione qualitatis uiei humoris.

Extenuata macies, qua fit ex ca- liditate, & si citate intensa. Varius. Hi sunt, si con- ueniant cum rebus, qua ac- cidunt nigredi- ni, & subalbe- dini; significat Glaucus spiritum uisibile minus abundare, & subnigri- in sua glauedine.

Synthesis, qua fit ex frigiditate, & siccitate intensa. Squalliditas qua ex frigiditate, & intensa humiditate, uel utrisque intensis. Aequalitas, qua fit ex humorum equalitate.

Discrimen inter masculum, & feminam. Masculus calidior, & siccior. quod in eo consistit. quod. Femina frigidior, & humidior.

Aer, quod est aequale calidum, & humidum.

Aethas, quod calida, & sicca.

Autumnus, qui frigidus, & siccus.

Hiems, quod frigida, & humida.

Anni temporibus, quae sunt 4.

Ortu & occasu Stellarum, ex quo natura aeris immutatur, nam cum Sol appropinquat Stellis, vel ipsi illa, calidior fit aer, & contra separatis frigiditas augetur.

Suo solanus, qui calidus, & siccus.

Pentis, qui Favonius, qui frigidus, & humidus.

sunt 4. Septentrio Qui duo aequalis virtu-

Auster. tis, sed

Altitudine, quae reddit frigiditatem.

Profunditate, quae reddit caliditatem.

Proximitate Montium, qui si fuerint a parte

Proximitate maris Petroso, frigida & sicca

Qualitate, & natura Pinguis, & crassa, calida & humida

propria, nam si terra Lurea, frigida & humida

Fumositate terrarum, ut paludum, seu putredinis alicuius, unde fiunt morbi, & pestes in hominibus.

Auster paulo calidior, & humidior.

Septentrio frigidior, & siccior.

Meridiana, terra erit frigida, calidis enim ventis

montes meridiani obstant, & septentrionalibus sunt

uentis obnoxii, qui sunt frigidi.

Septentrionali, erit calida, vicinitate maris, quoniam

meridies calidam, & siccam, septentrio frigidam, &

siccam reddit terram.

Exerci-

tium,

quod con-

sideratur

vel in

Cibus, cuius utilitas

est, ut reparet inte-

gritatem corporis

recto ordine modi

vero distinguuntur

ratione.

Res non

naturales

sunt

Potus, qui hanc praestat

utilitatem, ut reportet

cibos per corpus; huius

modi 3.

Somnus, qui corporis im-

mutat naturam, quia

Vigilia, quibus immu-

tatur corpus, quia

Coitus, qui desecat corpus, & minuit naturalem virtutem, ideoque in frigidat, interdum vero ex multa concussione calefacit.

Mouent naturalem calorem ab interiori parte ad superficiem cutis

Mouent ad intra, & ad se calorem contrahunt, ac calant, atque id vel

Mouent intus, & extra naturalem virtutem, ut trifidit.

Impetuosae, ut ira.

Leuiter, & cum suauitate, ut delitiae, & gau-

dium.

Cum impetu, ut terror, timor.

Leuiter, ut angustiae.

Potus tantum, ut aqua.

Potus, & cibis simul, ut vinum.

Potio, quae datur contra vitium aliquod, ut melicratum, mulsa, conditum &c. huius utilitas est, quod corporis natu-

ram ad se conuertit.

Qualitatis humo-

ris geniti qui si

Bonus, bonum gignit sanguinem, & aequalem in commixtione & opere, ut

Malus, malum, ut panis atropos non recens caro

Bovina

Hircina

Vetula, &c.

Digestionis, ad

quam est vel

Grauis, ut caro porcina, bouina &c. qui gignit phlegma, & melancholiam.

Lenis, ut pullorum, piscium mediocrium magis mobilium, minus pinguium & squamosorum, qui gi-

gnit bilem.

Speciei humo-

ris, alia enim gi-

Bilem, ut nasturtium, synapis, allium

Melancholiam, ut lens, caules, caprina caro, uetus bubula.

Phlegma, ut caro porcorum, agnorum, portulaca, atriplex.

Panis recens

Fermentatus

Caro

Vituli

Hadi &c.

Ephemera, quæ fit in anima, & spiritu, & ab accidenti occasione nascitur.

<p>speciales, quorum duo genera</p>	<p>Febris, quæ est calor in naturalibus, & rursum super gradibus naturæ, procedens a corde & arteriis, suoque latens effectu imitatur, vel ratione</p>	<p>Materia, atque ita triplex.</p>	<p>Putrida, quæ fit ab humoribus putridis, et hinc quadruplex, vel enim</p>	<p>Ex putredine sanguinis comburens utranque partem internam, & externam, ut synochus. Ex putredine bilis, ut triptus. Ex putredine phlegmatis, ut quotidiana. Ex putredine melancholicæ, quæ intermissis, duobus diebus affigit, ut Quartana.</p>	<p>Harum modorum sunt 3.</p>	<p>Paracrafticus, id est decrefcens, qui partem tidie minuitur. Augmentatus, id est crescens, quæ augetur, donec decedat. Homotomus, id est ædem tenoris, quæ manet in eodem statu, donec iterum decedat.</p>
<p>Apoftema, cuiusmodi 4</p>	<p>Ex sanguine, & est phlegmonæ, cuius signa</p>	<p>Rubor. Duritias. Pulsus. Dolor. Calor. Tumor.</p>	<p>Intermittens, quæ habet anesim, & interpolationem, quia putredines extranas sunt, & ideo in illis fit horripilatio, quæ fit ex infusione putredinis in sibilibus membris mordens, & infrigidans.</p>	<p>Calor. Rubor mixtus citrino colori. Magnitudo doloris cum puntione. Velox augmentatio.</p>	<p>Albedo.</p>	<p>Mollities, ut si digitum impreffus, quasi signum faciat foraminis. Carentia doloris.</p>
<p>Cause vide Tab. 6. & 7. Signa vide Tab. 8. Morbi, & hi sunt vel</p>	<p>Consimiles, qui in similibus membris sunt. quæ similia fortuantur vocabula cum eadem passione, ut caliditas, & dolens, cuius species sunt 8.</p>	<p>Ex phlegmate coagulato, quod dicitur vndimia cuius signa Ex cholera nigra, & dicuntur cancri phlegmonum cuius signa sunt 4</p>	<p>Quatuor simplices, ut sunt ex sola Quatuor composita, & sunt</p>	<p>Caliditate. Humiditate. Frigiditate. Siccitate. Calidum, & humidum. Frigidum, & siccum. Calidum, & humidum. Calidum, & siccum.</p>	<p>Simpli qualitate</p>	<p>Ingens durities cum nigredine, ab sique membrum, & dicitur hec Frigida, ut alior ex nimia gitudine aeris, vel nimis. Humida, ut frigida in vultu, vel uacui, vel siccitas. cum biditate corporis ut caro est picorum uacuo. squalore vel sicca, ut spasmus quæ fit contractione.</p>
<p>Generales, qui oriuntur ex rebus naturalibus, quæ si propriam naturam retineant faciunt similitudinem; si dimittant, aut ægrum, aut neutrum efficiunt corpus, sunt autem vel</p>	<p>Instrumentales, seu officiales, qui accidunt membris officialibus, & nomen inde sumunt, ut chiagra, & hi sunt vel in</p>	<p>Plasmatone, siue formatione creaturæ, qui sunt, quinque modis vel in</p>	<p>Quantitate membrorum, qui sunt vel</p>	<p>Membrorum inconuenientia, ut est fæda capitis longitudo. Concauitatibus, ut cum manuum, pedumque cavitatis carne repletur. Poris, ut Stricture. Largitas. Asperitate, ut gutturis, aut pulmonis canalium asperitas. Leuitate, ut matricis, uel stomachi. Ex abundantia spermatis, ut cum membra crescant plus quam decet, ut in Ultima paruitate, & indecenti ut paruum</p>	<p>Calidi, ut febris ex putredine. Frigidi, ut paralysis, quæ fit in toto, uel partem corporis. Humidi, ut Hydrops alios ad se trahens mores. Sicci, ut cancer durus, & siccus.</p>	<p>Capite magno. Lingua grossa. Caput. Hepar. Stomachus.</p>
<p>Communes, uel uniuersales, qui sunt in utrisque partibus, ex continui solutione, & adherentis membri separatione, quæ fit uniuersaliter ut</p>	<p>In consimilibus membris ut</p>	<p>Positone, siue situ atque id uel propter</p>	<p>Ex augmento, quod fit uel ex Ex diminutione, quæ fit uel</p>	<p>Cursu nature, ut digitus superuacaneus. Extra cursum ut Uniuersaliter ut omnium abscissio digitorum. Particulariter, ut unius.</p>	<p>Lumbri. Ascarides. Verruca.</p>	<p>Acrocorodones, id est magne carnis adhaesiones, uel verruca magis late, uel parue.</p>
<p>Officinalibus, in quibus perpetua fit separatio, ut manus, uel pedis abscissio.</p>	<p>Carne, in qua Venis. Neruis. Arterijs.</p>	<p>Medijs lacertis, in quibus dicitur contritio, uel contritio. Cute, in qua dicitur ex coratio, quæ si immoderanter plaga putrida dicitur</p>	<p>Quibus cum accidit, varia fortitur morbus nomina.</p>	<p>Quæ Conglutinantur, & adheret, & non separantur, & non conglutinantur.</p>	<p>Quæ Separantur, & non conglutinantur.</p>	<p>Quæ Separantur, & non conglutinantur.</p>

Conservantes, quæ pertinent ad sanitatem.

Naturale, cuius generis causa duplex uel

Materiale, & commune, quod rursus duplex.

Facientes, quæ pertinent ad morbum expellendum, & sunt participes utriusque, nam expulso morbo faciunt sanitatem, & ideo dicuntur habere societatem cum sanitate, & cum morbo. quæ

Aer

Cibus, & potus

Motus, & quies

Somnus, & vigilia

Inanitio & repletio

Animi accidentia

Venus

Faciunt.

Conservant.

Efficiunt, & servant sanitatem si cum moderatione fiant, & sint in debita.

Qualitate. Qualitate. Tempore. Opere. Ordine.

Quæ omnia

Gignunt morbos, & custodiunt, quicquid fuerit in illis peccatum secundum supradicta.

Morbos, & ista morbos tum.

Non

Sanitas, quæ est temperamentum perficiens, vel custodiens res naturales secundum cursum naturæ.

Morbus, qui est intemperies extra cursum naturæ, naturam lædens, unde fit læsio sensibilis.

Neutralitatem, quæ faciunt neutrum quod est

Sed quod dicitur intermedium, neque sanum, neque egrum, quæ quidem qualitas 3. modis constituitur, scilicet si stat, est n. uel si

In uno corpore simul conveniant sanitas, & morbus, in diversis membris, ut in corpore cæci, vel claudi.

Simul absint utraque sanitas, & aegritudo, ut in corpore senis, quilibet æger non sit tamen valere non dicitur, quoniam senectus ipsa morbus, & nullum eius membrum recte sanum dici potest.

Tempore mutantur, si quibusdam horis valeant quibusdam egrotent, ut qui

Calidioris naturæ, æstate egrotant hieme valent.

Frigidioris, contra hieme egrotant æstate sani sunt.

Humide, in pueritia egrotant in iuventute, & senio valent.

Sicca in pueritia sani, in iuventute, & senectute egrotant.

Calor Frigus.

Præter naturam, siue quod ultra naturam procedit, & hoc genus pertinet uel ad

Generale, quod duplex vel

Occasionum siue causarum ratio, ac genus duplex

Speciale, de quo sequenti tabella 7

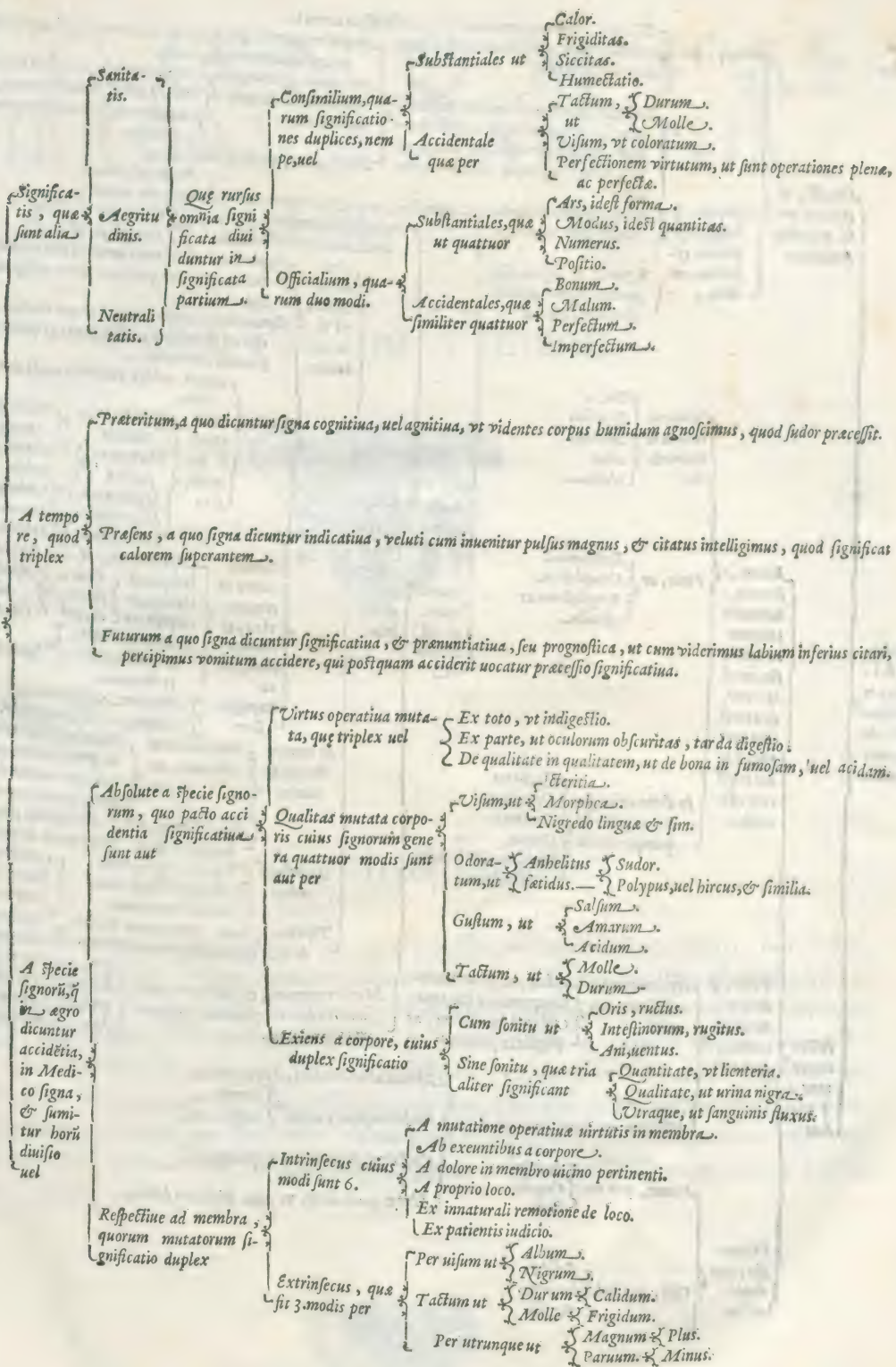
Proprium aegritudinis quarum modi tres, alie enim sunt quæ vocantur.

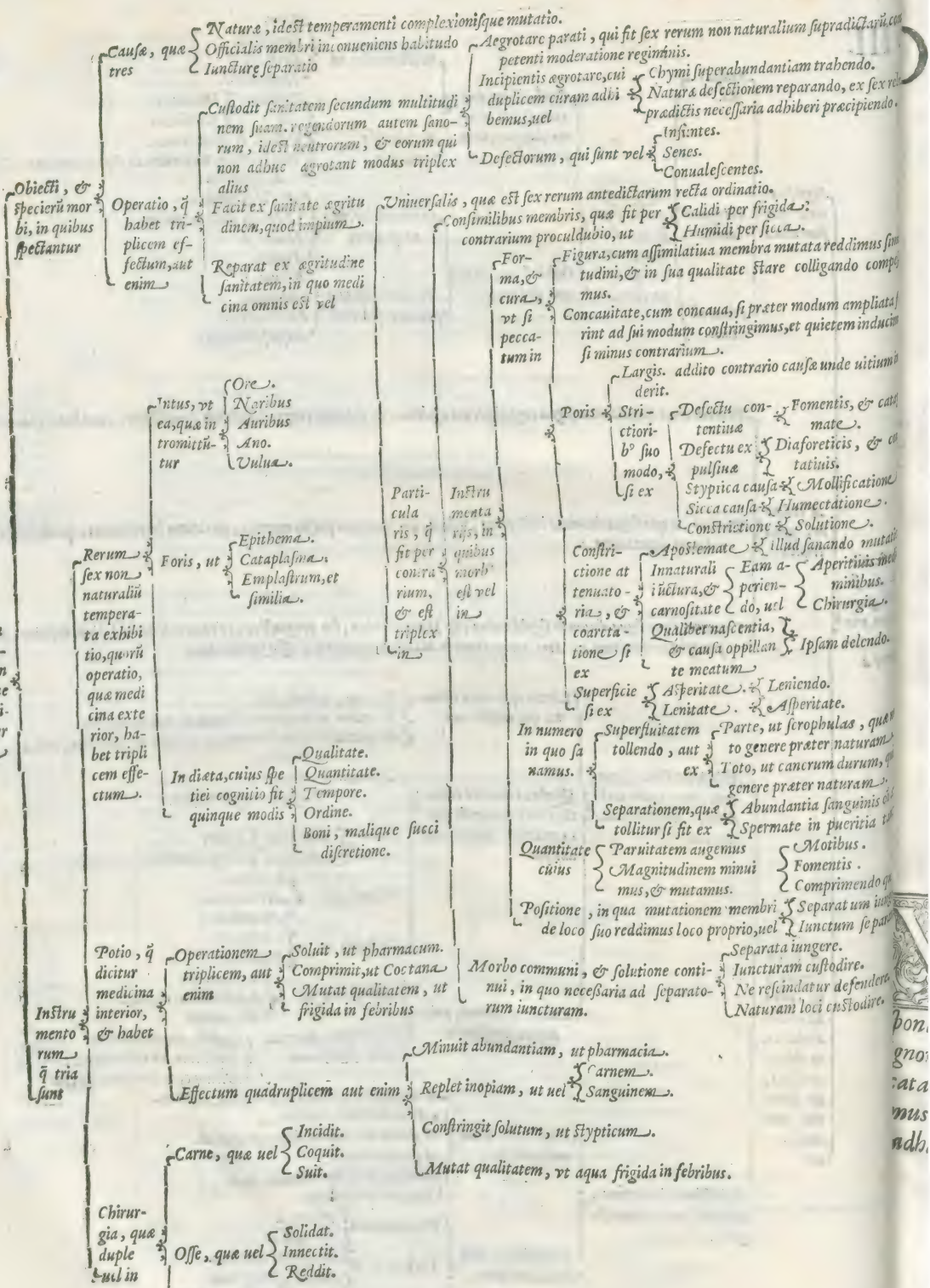
Antecedentes, quæ admoventur intrinsecus in corpore ut

Repletio Inanitio

Coniunctæ, quæ dum adsunt, adest morbus, abeuntibus abit, ut

Putredo in febribus.





DE CONOMIAE
LIBRORVM CANONIS
AVICENNAE, AVCTORE

Fabio Paulino Vtinenſi.



Typographus Lectori.

Minuatur eorum opinio, qui carere ordine dicuntur Avicennam, has Librorum Canonis Oeconomias curauimus faciendas à Fabio Paulino Philosopho, ac Medico, in studioſorum Arabicæ Medicinæ gratiam. ut pulcherrimam Avicennæ methodum ſpectantes admirentur, & habeant non modo quid oculis horum reſpondeant, ſed etiam unde unico propemodum aſpectu, vniuerſam medicinam tum diſcant ignoratam, tum alias perceptam reuocent in memoriam, tum hærentem adhuc tenacius inculcatam ſempiterno retineant, ac tueantur. Neue quid remorari eorum intelligentiam poſſet, egimus etiam cum illo, ut quantum res ipſa pateretur, ipſius Avicennæ verba licet parum Latina adhiberet. Vale.

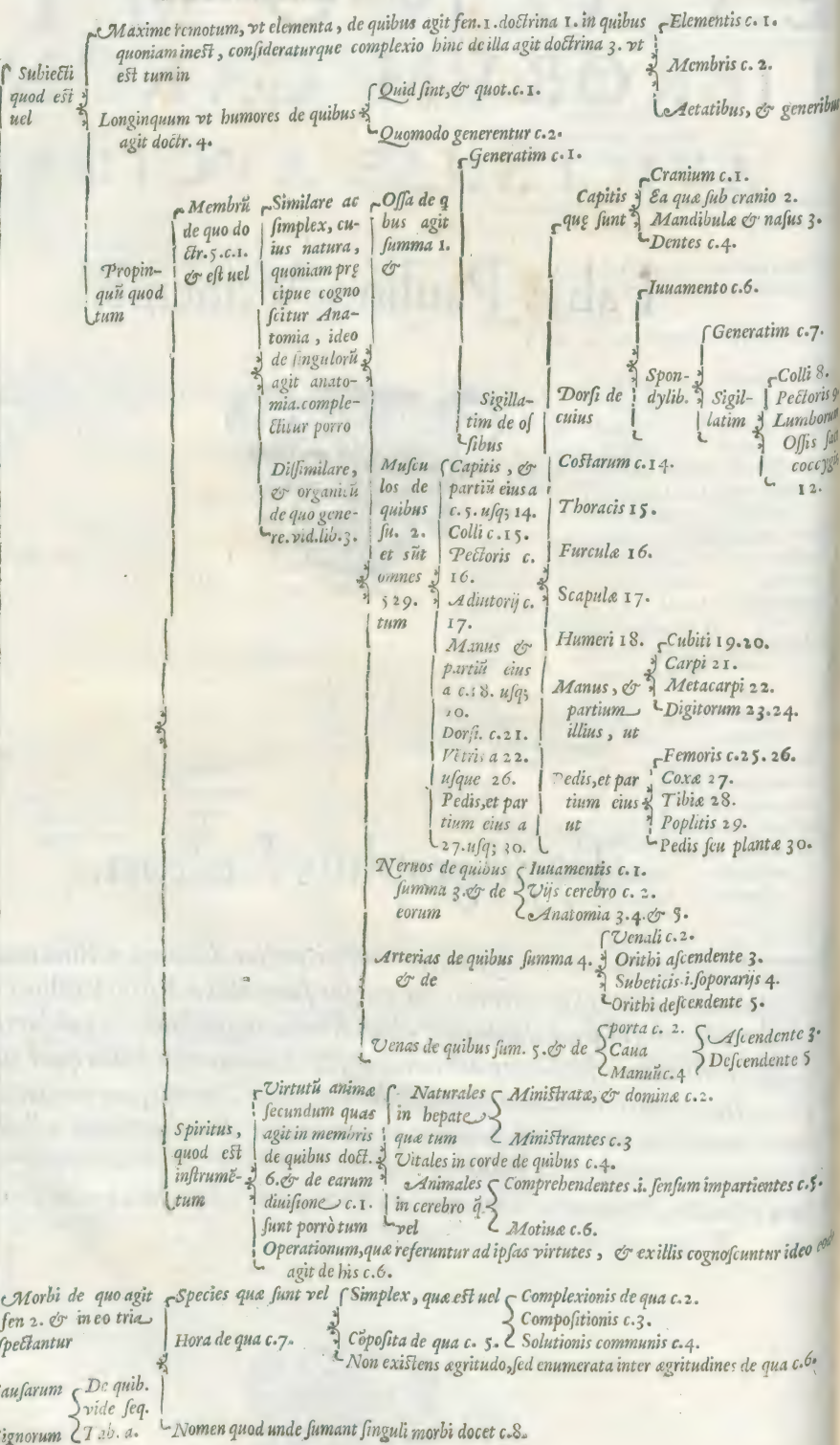


Oeconomia Libri Primi.

Quoniam
omnis q
de aliqua
re suscipi
tur dispu
ratio de
bet a defi
nitione
proficisci,
ideo defi
nit i proe
mio sta
tim medi
cinā An
tēnas di
cens esse
scitiam,
qua hu
mani cor
poris di
spositiō
nes noscū
tur ex
parte qua
sanatur,
vel ab ea
remoue
tur, ut ha
bita sani
tas cōser
uetur, &
amissa re
cupere
tur, &
partitur
cam in

Theoricam
que uersatur
in cognicio
ne

Practicam
de qua uide
Tab. A.



G
ti
d
ri
fi
q
a
ei

Oeconomia Libri Secundi.

Complexionibus inuestigandis de quo c. 1.

Experimento de quo c. 2.

Docet vniuersalem scientiam quae versatur in eorum

Virtutibus indagandis, quae cognoscuntur vel

Ratione, cuius Canones tradit c. 4.

Operationibus intelligendis quae proficiuntur vel a

Natura de qua c. 4.

Arte, quas persequitur c. 5.

Collectione, ac

Conservatione rite peragenda.

De quibus docet c. 6.

Proponit areolas sive tabellas distincte virium species continentes, quas quilibet studiosus sua sponte sibi ipsi potest conficere, ac disponere ad faciliorem eius memoriam, & usum, & sunt areolae

Operationum, & proprietatum 61.

Decorationis 60.

Apostematum, & borbor 43.

Pulverum, & ulcerum 23

Instrumentorum iuncturarum 29.

Membrorum capitis 55.

Membrorum oculi 25.

Membrorum pectoris, & anhelitus 35.

Membrorum nutrimenti 48.

Membrorum expulsionis 93.

Februm 20.

Venenorum 36.

Generatim explicatis totius Medicinae dogmatibus tum Theoreticis tum practicis, simplicium medicinarum, quae prima sub notitia, ac simplicium Medicinarum

Enumerat ipsa simplicia ordine alphabetico, additis 4. areolis simplicibus quae nullas habent sub se species, de quibus fecerat in principio mentionem, tribus initio cuiusque positis, nempe Nominis, Electionis, et Naturae, una in fine. s. Permutationis. & sunt in totum 756. videlicet sub

A 80.

B 37.

C 69.

D 21.

E 16.

F 40.

G 41.

H 28.

I 14.

K 21.

L 57.

M 46.

N 16.

O 13.

P 32.

Q 1.

R 21.

S 90.

T 32.

V 21.

X 1.

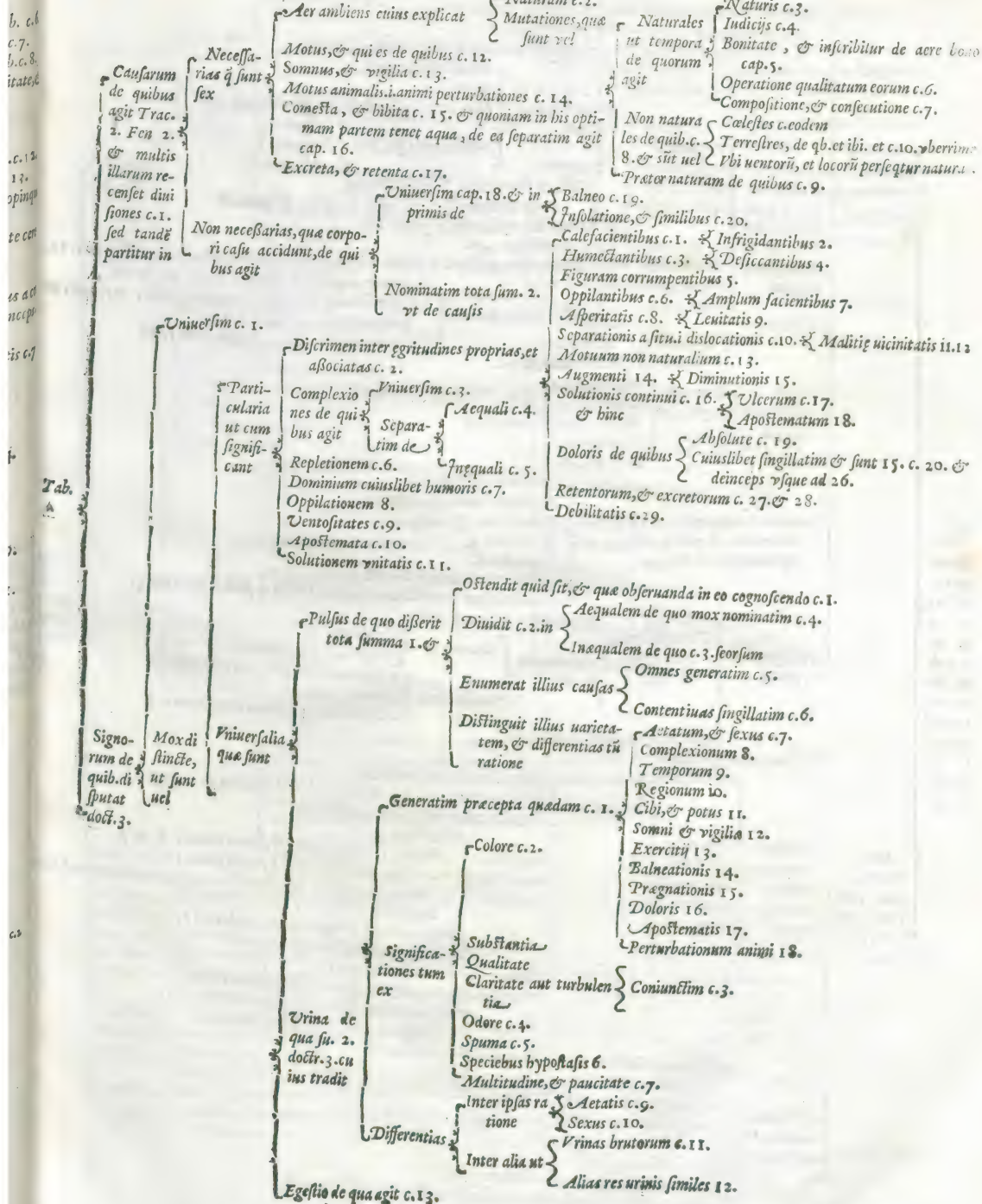
Z 13.

A

Can. Auicennæ.

Uniuersim Tractat. 1. illius tradens tum		Anatomiam c. 2		Causas & Species c. 3.		Generatim c. 4. & 5.		Operationibus tum		Animalib. c. 6		Motibus c. 7.		Naturalib. c. 8.	
Cerebrum de quo agit tota Fen. 1.		Aegritudines quarum doctor		Significationes ex quib. cognoscuntur illius dispositiones		Singillatim sumptas ex		Conuenientia, & diuersitate, uelocitate, tarditate passionum c. 9.		Mensura capitis 10.		Figura 11.		Gravitate, lenitate, frig. calid. cap. c. 12.	
Abditas, siue oculi sunt		Soda. i. doctor capitis cuius ponit		Sermone uniuersalem definiens quid sit c. 1.		Curaciones quarum tradit Canones uniuersales c. 29.		Membra que sunt uidelicet		Cerebri propages c. 13.		Communicata, & propinquae cerebro c. 14.		Ladentia communitate cerebrum c. 15.	
Caput, quod rursum diuiditur in partes		Singillatim tractat. 2. in quo nominatim recenset morbos oēs illi acciderent consueuerunt et sunt		Species quæ uel ex		Malitia complexionis c. 2.		Solutione continui c. 3.		Apostemate 4.		Aequalitate complexionis c. 17.		Complexionibus malis euenientibus ad ceptionem, quas persequitur deinceps c. 18. usque ad 28.	
Traditis communibus præceptis medicis in 3. aggreditur ad morbos particulares ita distinxit, quod ab una de terminante partem colligat si illi opportuna, ac obnoxia.		Vetrem medicum idest petrus & thora com de quo uidetur de tab. A.		Signa uniuersalia tum		Curam pro uarietate 24. Specierum diuersam ut		Indicatiua specierum, & modorum eius presentis & futuri c. 8		Temporalis c. 10.		Calida absque materia, & cum materia c. 11		Frigida cum materia, & absque materia c. 12. cui singillatim adhibet	
Vetrem medicum idest petrus & thora com de quo uidetur de tab. A.		Vetrem inferiorem de quo uidetur de tab. B.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Carabini. i. apostemata, quæ sunt		Generalis definitio nem c. 1.		Sicca c. 16		Ab apostemate 17.		Ab oppilatione 18.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Pneumoniae substantie cerebri 4.		Signa cōminia 2.		Ex uentis detentis in capite 19.		Ex uento qui penetrant ad interiora capitis 20.		Ex uaporibus malis aduenientibus capiti exteriori 21.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Erysipela, & ignis faciei c. 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Si hanc. i. demoniū 6		Signa cōminia 2.		Ex uentis detentis in capite 19.		Ex uento qui penetrant ad interiora capitis 20.		Ex uaporibus malis aduenientibus capiti exteriori 21.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Letargia quæ fit per frigidum ut supra 7. 3. 9		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Interactio i. hydrocephala 10.		Signa cōminia 2.		Ex uentis detentis in capite 19.		Ex uento qui penetrant ad interiora capitis 20.		Ex uaporibus malis aduenientibus capiti exteriori 21.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Aqua rum		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Suber albari c. 12. 13		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Inci. o. & plaga cutis c. 14.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus sensus de quibus tractatur 4. & sunt 11.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.		Solut. continuæ de qua tractat. 3. et sunt		Nocumenta in operationibus motus de quibus tractatur 5. & sunt 5.		Curatio nes c. 3.		Ex ebrietate 24.		Ex coitu 25.		Ex percussione caluae 26.	
Extremitates de quibus uidetur de tab. C.		Patentes sensus & manifestas de quibus uidetur de tab. A.													

Oeconomia Libri Primi.



Can. Auicennæ.

Methodi seu uiam custodien- di sanitatē in	Infantibus de quibus doct. 1. tota agit & de eorum	Regimine	Regimine generali ab ortu ad incesum c. 1. Lactatione, & ablactatione c. 2. Aegritudinibus c. 3. Regimine cum mutantur ad statem pueritiæ c. 4.				
			Exercitij cu- ius explican- tur	Natura generatim c. 1. Species c. 2. Hora incipiendi, mensurandi, & ordinandi c. 3. Consequentia que sunt { Fricatio c. 4. Balneatio 5. Ablutio c. 6.			
				Cibi, & potus cuius ratio præscribitur Generatim c. 7. Nominatim de aqua, & vino c. 8. Somni, & uigiliarum de quibus c. 9. Coitus, de quo c. 10. Memborum debilitum de quibus confortandis, impinguandis, & magnificandis c. 11. Sequuntur exercitia de quibus c. 12. & 14. & 15. Ex superfluitatib. sunt aggregatis in musculis, ut salices pandiculaciones de quibus c. 13. Per se veniunt de quibus curandis docet c. 16.			
			Lassitudinum que vel				
			Emendatione re- rum aduersariū ut	Regimine vniuersali c. 1. Nutritio c. 1. Vino c. 3. Aperiendis oppilationib. c. 4. Fricatione c. 5. Exercitio c. 6.			
				Superflua caliditas c. 1. Frigiditas cum augmento c. 2. Propensio ad aegritudines c. 3. Macredo c. 4. Pinguedo c. 5. Aeris, & temporum ratio doct. 5. sum. 1. c. 1. Accidentia que pronoslicantur aegritudines c. 1. sum. 2. & doct. 5.			
			Scribis de quibus agit tota doct. 3. & de eorum	Generatim c. 2. su. 2. & doct. 5.			
				Cauendo a { Caliditate c. 3. Frigore, & congelatione c. 4. a Nocumento frigoris extremitates c. 5. Colorem faciei c. 6. a Nocumentis aquarum diuersarum c. 7.			
			Corporibus, quorum non est complexio conueniens, de quibus doct. 4. re- ctificatur uero in his, vel	Mari, de quorum regimine c. 8.			
				Ratione victus, & dista de qua præcipit c. 1.			
Medica- tionem, de qua agit Fen 4. per- ficiuntur	Medica- mentis que exhibentur ubi adest gritudo	Cum mate- ria, q̄ edu- citur ena- cuatione de qua do- cet	Singillatim de	Operum ma- nueratur in			
					Sine materia, ut in malitia complexionis de qua tradit c. 2.		
					Generatim	Qualiter, & quando oportet euacuari id est. modum, & tempus c. 3. Regulas communes euacuationum c. 4. Regulas c. 5.	
						Purgatione uentris cu- ius tradit	Modum corrigendi uitia { Nimia solutio c. 6. & 7. que sunt vel { Nulla solutio c. 8. Rationem faciendā ex dispositionibus medicinarum uentrem tium c. 9. Cui, quando, & quomodo prouocandus c. 11. Quid agendum, ei, qui uomit c. 12. Iuuamenta illius c. 13. Damna, & malitias que proueniunt c. 14. Ut succurratur his que accidunt uomenti c. 15. Quid agendum ei, in quo superfluit c. 16.
					Vomitu in quo docet		Encimate, & clystere c. 17. Linimentis c. 18. Embroschis c. 19.
						Phlebotomia faciendā de qua multis præcipit c. 20. Ventosis apponendis c. 21. Sanguisugis accommodandis c. 22. Apostematibus curandis c. 25. Sectione faciendā c. 26. Incisione, & corrupti membri ablatione c. 27. Solutione continui sanandā, & contorsionibus, casu, ac percussione c. 28. Canterizatione administrandā c. 29. Doloribus sedandis c. 30.	

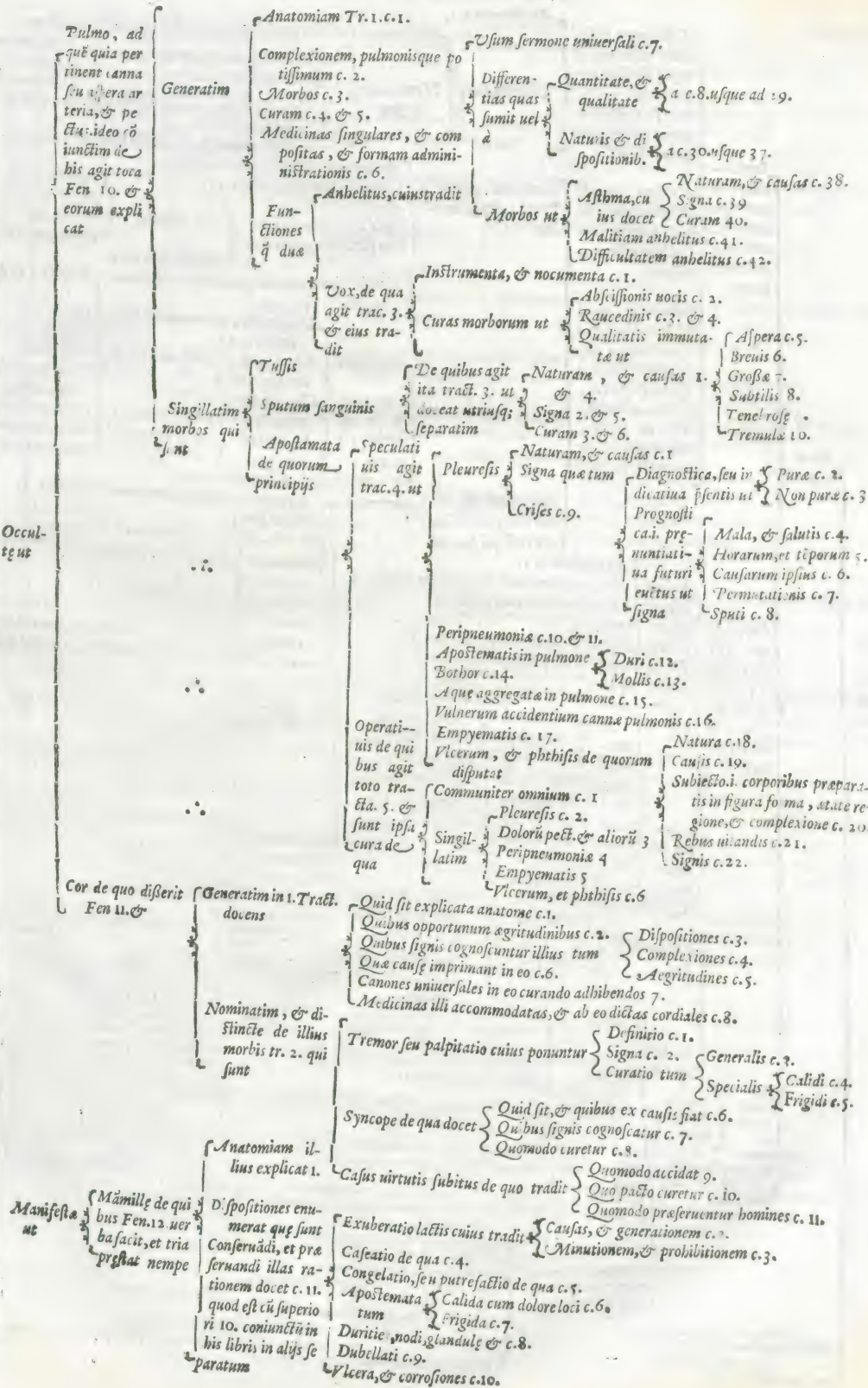
Can. Auicennæ.

<p>Media, qui est ipse oculus, de quo d'ferit tota Fen. 1. & illius explicat</p>	<p>Anatomiam c. 1.</p> <p>Generatim in quo docet</p> <p>Nominatim, & sunt 18. uidelicet</p>	<p>Cognitionem dispositionum oculi, & complexionem, c. 2.</p> <p>Signa generationis & graduum c. 3.</p> <p>Canones vniuersales curationum oculi c. 4.</p> <p>Præseruationem a nocuentis, et conseruationem facultatis 5.</p> <p>Generatim quid sit, & quod duplex c. 6.</p>
<p>Oculi quorum tres sunt partes morbis oppositæ</p> <p>Exterior quæ legit oculi, & dicitur palpebra, de cuius morbis agit tr. 3. & sunt 20. uidelicet</p> <p>Interior quæ est uirtus visibilis, de cuius dispositionibus agit Tr. 4. & sunt 10.</p>	<p>Morbos tum</p> <p>Pediculi & trepidatio, c. 1. & 2.</p> <p>Silac, & grossities palpebrarum 3. 4.</p> <p>Gessa, seu schler optalmia 5. 6.</p> <p>Grossitudo 7.</p> <p>Tebegi inflatio 8.</p> <p>Gravitas 9.</p> <p>Funisatio, & anisoplepharon 10.</p> <p>Motus 11.</p> <p>Inuersario palpebræ 12. 13.</p> <p>Grando 14. & 15.</p> <p>Hordeolus 16. 17.</p> <p>Asarnach 18. 19.</p> <p>Sufati 20.</p> <p>Lapidofitas 21.</p> <p>Vlcera, & rupturæ 22.</p> <p>Scabies, & pruritus 23. 24.</p> <p>Tumor 25. 26. 27.</p> <p>Multitudo palpitacionis 28.</p> <p>Casus pilorum 29. & 30.</p> <p>Pili inuerti, & raditi 32. 33. 34.</p> <p>Debilitas & nocuentum eius cuius docet</p> <p>Naturam c. 1.</p> <p>Signa 2.</p> <p>Curam 3.</p> <p>Res nocentes 4.</p> <p>Nyctalops c. 5. & 6.</p> <p>Albar c. 7. & 8.</p> <p>Imaginationes de quibus c. 9. 10. & 11.</p> <p>Alutifar, seu pupille alutatio c. 12. 13. 14.</p> <p>Constrictio pupillæ 15. 16. 17.</p> <p>Aqua seu suffusio 18. 19. 20.</p> <p>Destructio uisus 21. 22.</p> <p>Diminutio radij 23.</p> <p>Albedo uincens 24. 25.</p>	<p>Ophthalmia de qua tract. 1. & de ea proponit</p> <p>Vesica phlytæna, seu pustula de quibus & sequentibus agit Tr. 14. Et habet tumorem doct</p> <p>Ulcera de quibus c. 3. 4. & 5.</p> <p>Ruptura corneæ, quæ dicitur ruptio c. 6. & 7.</p> <p>Bothor c. 8. 9.</p> <p>Sanies sub siphac corneæ c. 10. & 11.</p> <p>Cancer oculi c. 12. & 13.</p> <p>Apostemata lachrymalium c. 14. 15.</p> <p>Additio carnis c. 16.</p> <p>Albugo in oculo c. 17. & 18.</p> <p>Sebel 19. 20. & 21.</p> <p>Ongula 22. & 23.</p> <p>Hypophagma c. 24. 25.</p> <p>Lachryma c. 26. 27.</p> <p>Strabismus 28. 29.</p> <p>Exitus oculi i. epiefmos c. 30. 31. & 32.</p> <p>Profunditas & paruitas 33.</p> <p>Glauco c. 34. 35.</p> <p>Signa c. 7.</p> <p>Curam quæ multiplex uidelicet ophthalmia uel</p> <p>Sermonem uniuersalem de medicinis ophthalmiæ uisitatis c. 14.</p> <p>Lenis & conturbacionis capit. 8.</p> <p>Cum materia, & effusione fluxuum ad oculum c. 9.</p> <p>Calida, & cholericæ sanguinea, & erysipela c. 10.</p> <p>Frigida c. 11.</p> <p>Aluadengi. i. chymosis 12.</p> <p>Ventose 13.</p> <p>Naturam c. 1.</p> <p>Curam c. 2.</p>
<p>Auris de qua d'ferit Fen. 4. tract. 1. et eius tractat Anatomia c. 1.</p> <p>Conseruationem sanitatis c. 1.</p> <p>Morbos 11. uidelicet.</p> <p>Nasus, de cuius dispositionibus agit Fen. 5. et omnem de illo disputationem complectitur duobus Tract. tradens in</p> <p>Os, de quo in seq. Tab.</p>	<p>Nocumenta auditus, in quo de more tria facit capit. declarans eorum</p> <p>Dolorem de quo c. 6. 7. 8.</p> <p>Sonitum, & tintinnitum, & sibilum c. 9. 10. 11.</p> <p>Sanitatem, & pus uiceris c. 12.</p> <p>Eruptionem sanguinis c. 13. & 14.</p> <p>Sordes, & oppilationem in ea factam c. 15. 16. 17.</p> <p>Attritionem, & percussionem 18.</p> <p>Pruritus 19.</p> <p>Introidia quæ c. 20. 21.</p> <p>Animalium, & generationem vermium c. 22. & 23.</p> <p>Apostemata accidentia in radice auris 24. 25.</p> <p>Tremorem auris ex vocibus magnis c. 26.</p>	<p>Naturam c. 3.</p> <p>Signa c. 4.</p> <p>Curam c. 5.</p> <p>Anatomiam c. 1. & 2.</p> <p>Qualitatem uiarum administrationis medicinarum illius c. 3.</p> <p>Nocumenta odoratus c. 4. 5. 6.</p> <p>Fluxum sanguinis c. 7. & docet de eo</p> <p>Sanando c. 8. 9.</p> <p>Procurando c. 10.</p> <p>Coryzam, seu catarrhum 11. 12. 13.</p> <p>Fetorem c. 1. 2.</p> <p>Vlcera c. 3. 4. 5.</p> <p>Oppilationem c. 6. 7. & 8.</p> <p>Chanam. i. morbum qui est sicut in equis 9.</p> <p>Contritionem 10.</p> <p>Hæmorrhoidas 11. 12.</p> <p>Seruationem c. 13. & de medicinis illam.</p> <p>Deficcationem 17.</p> <p>Pruritus 18.</p> <p>Prohibentibus c. 14.</p> <p>Facientibus c. 15.</p>

Oeconomia Libri Tertij.

<p>Lingua</p> <p>Hiatus oris, quod nomine generis os vocat, grece & pu. Xapla dicitur</p> <p>Os cuius partes 6. videlicet</p>	<p>De quibus agit coniunctim Fen 6. & de eorum anatomia cap. 1. mox separatim de</p> <p>Lingua, cuius recenset</p> <p>Ore, cuius proponit morbos 7.</p>	<p>Generatim</p> <p>Nominatim morbos 11. videlicet</p>	<p>Aegritudines c. 2.</p> <p>Curas c. 3.</p> <p>Corruptionem gustus c. 4. 5.</p> <p>Mollificationem ipsius & granitatem, & distinctionem introitus in sermonem c. 6. 7.</p> <p>Spasmodum c. 8. 9.</p> <p>Magnitudinem 10. 11.</p> <p>Abbreniationem 12. 13.</p> <p>Apoftemata 14. 15.</p> <p>Alchalei in locutione 16.</p> <p>Rapulam 17. 18.</p> <p>Adustionem ipsius 19.</p> <p>Fissuras 20.</p> <p>Deiectionem 21.</p> <p>Bothor c. 22.</p> <p>Alcola 23. 24.</p> <p>Multitudinem sputi 25. 26.</p> <p>Sputum sanguinis 29.</p> <p>Odorem horribilem ex comestis 27.</p> <p>Fetorem ossis 29. 30.</p> <p>Os apertum c. 31.</p>
	<p>Dentes, de quibus agit tota Fen septima, & docet</p>	<p>Generatim</p> <p>Singillatim morbos illorum qui sunt 13. videlicet</p>	<p>Eorum naturam c. 1.</p> <p>Quomodo conseruentur c. 2.</p> <p>Curam vniuersalem c. 3.</p> <p>Dolor cuius tradit deinceps.</p> <p>Causas c. 4.</p> <p>Signa 5.</p> <p>Curam 6.</p> <p>Medicinas resolutivas 7.</p> <p>Stupefactivas 8.</p> <p>Commotio c. 9. 10.</p> <p>Perforatio seu corrosio c. 11.</p> <p>Ruptura c. 12. 13.</p> <p>Alteratio caloris c. 14. 15.</p> <p>Dentitio c. 16. ubi docet facilitatem originis, & addit etiam sequenti c. 17. eradicationem eius contrariam.</p> <p>Vermes c. 18.</p> <p>Fractio c. 19.</p> <p>Stridor c. 21.</p> <p>Elongatio c. 22.</p> <p>Congelatio 23. 24.</p> <p>Eber 25.</p> <p>Debilitas 26.</p>
<p>Gingiva</p> <p>Labia</p>	<p>De quibus quia affines, agit eadem fen 8. sed ita ut explicet</p> <p>Primo gingivarum aegritudines, quae sunt</p> <p>Secundo labiorum tum</p>	<p>Apoftemata c. 1. 2.</p> <p>Sanguis exiens c. 3.</p> <p>Fissura 4.</p> <p>Ulcera, corrosio, & fistulae c. 5. 6.</p> <p>Augmentum carnis c. 7. & 10. diminutio 8.</p> <p>Mollificatio c. 9.</p> <p>Naturam & usum c. 11.</p> <p>Fissura c. 12. 13.</p> <p>Affectus qui sunt</p> <p>Apoftemata 14.</p> <p>Hemorrhoides 15.</p> <p>Tremor 16.</p>	<p>Strangulatio ex cibo, & similia c. 3.</p> <p>Spina c. 4.</p> <p>Sanguisuga haerentes 5. 6. 7.</p> <p>Suffocationes, & anginae 8. 9.</p> <p>Apoftemata c. 10.</p> <p>Catarrho de quo c. 12.</p> <p>Casui 13. 14.</p> <p>Nocuentis ex incisione illorum quae sunt potiss.</p> <p>Detectio pulmonis c. 15. 16.</p> <p>Fluxus sanguinis c. 17.</p>
<p>Guttur, de quo agit Fen 9. & continet disputationes tres</p>	<p>Primam de Anatomia illius cap. 1.</p> <p>Secundam de affectibus proprijs qui sunt</p> <p>Tertiam de quibusdam partibus, ut sunt vna & amygdalae quae obnoxiae tribus morbis</p>		

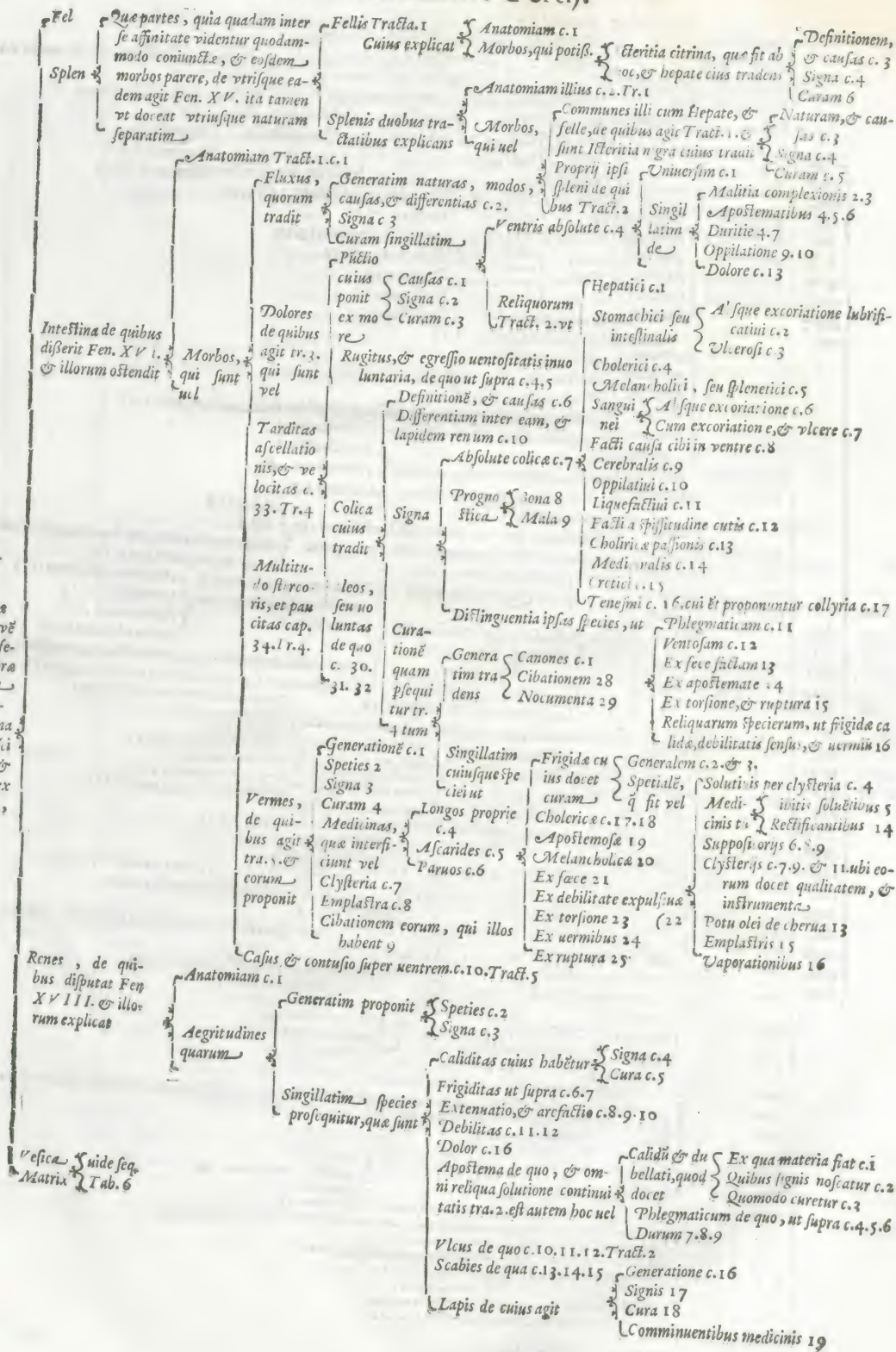
Oeconomia Libri Tertij.



Can. Auicennæ.

	<p>Superiorem distinetam quidem ab illo, sed ad illum pertinentem, nempe meri sive œsophagum, cuius profequitur Tract. 1.</p>	<p>Anatomiam c. 1.</p>	<p>Generatim c. 2. addita qualitate eius officij nempe deglutionis c. 3.</p>	<p>Constrictio deglutorij, & difficultas deglutiendi, cuius docet Causas c. 4. Signa c. 5. Curam c. 6.</p>
	<p>Mediam, quæ est ipse stomachus, de quo quinque tractatibus affatim disserit</p>	<p>Generatim quidem Tract. 1. explicans illius</p>	<p>Complexionem naturalem c. 15. Aegritudines c. 16. Signa dispositionum c. 17. Complexiones malas tum</p>	<p>Calidam c. 18. Frigidam c. 19. Siccam c. 20. Humidam c. 21.</p>
	<p>Inferiorem, quod est myrach. sive hypochondria que non sunt quidem stomachi partes, sed quia illi subiecta, & subdita ideo de illis agit in hoc tract. 5. c. ult.</p>		<p>Significationes nocuementorum non complexionum c. 23.</p>	<p>Uniuersales, quarum modi indicantur c. 24. Singularium complexionum c. 25. Ejus qui adiutur fortitudinis sensus eius c. 26. Res aduersas ipsi, & intestinis c. 26.</p>
	<p>Singillatim de illius morbis agit in reliquis 4. Tract. qui sunt uel</p>	<p>Anatomiam c. 1.</p>	<p>Superioris partis, et proprie ois. de quib. tr. 2. ut</p>	<p>Dolor, cuius docet Causas c. 1. Signa c. 2. Debilitas c. 4. 5. Curam c. 3. Destructio appetitus, & debilitas eius c. 7. 8. 9.</p>
<p>B Ventris inferioris partes.</p>	<p>Hepar, de quo agit tota Fen 14. & de eo ita disputat, ut doceat illius</p>	<p>Modos cognoscendi dispositiones illius c. 2. Comparationem cum corde c. 3.</p>	<p>Inferioris partes q. est fundus, ubi fit digestio de quib. agit tr. 3. et sunt</p>	<p>Corruptio appetitus c. 10. & 11. Fames, quæ triplex Canina de qua c. 12. 13. 14. Eulimos de qua c. 15. 16. 17. Sitis, de qua c. 20. 21. 22. Syncope palis de qua cap. 19. Percussio c. 23. Digestio c. 24. Corruptio c. 25. Debilitas c. 26. Tarditas, & velocitas defensus cibi c. 27. & 28. Grossities, & durities c. 29. 30. 31. Eructatio c. 32. 33.</p>
	<p>Causas illi nocivas 19 c. 18.</p>	<p>Curas, & regime 4. sequentibus cap. 5. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.</p>	<p>Comunes & instrumenta de quib. tr. 4. et sunt</p>	<p>Apothemata, quæ sunt Calida de quib. c. 34. 35. Frigida de quib. c. 36. 37. Dura, & grossa c. 38. 39. Albellata c. 9. 10. 11. Ulcera c. 12. 13. 14. Boihore c. 15. Ruptura c. 16.</p>
	<p>Paruitatis illius</p>	<p>Causas c. 29. Signa c. 30. Curam c. 31.</p>	<p>Ex parte eius, quod ipse comprehendit, & egreditur ab eo de quibus agit tr. 5. & sunt</p>	<p>Inflatio cuius persequitur Causas c. 1. Signa c. 2. Curam c. 3. Rugies c. 4. Lenitas, & lubricitas ut sup. c. 5. 6. 7. Pomins, subuersos, & nauis, & astua de uomitu de quibus c. 8. 9. 10. Conuulsio, & anxietas c. 11. 12. 13. Retentus c. 14. Sanguis c. 15. Congelatus c. 16. Singulus de quo c. 17. 18. 19. 20. 21. Calidum, & sanguineum cap. 4. cuius subiecti Altemum c. 5. Frigidum c. 7. Phlegmonem c. 6. Phlegmaticum c. 8. Durum qui cancer c. 9. Dubellatic c. 10. Mesaraica c. 11.</p>
<p>Fel Splen Intestina Renes Vesica Ma. vix</p>	<p>Morbos qui uel</p>	<p>Affiones la dunt de quib. tr. 2. & sunt</p>	<p>Debilis cuius de more tradit Curatorem c. 3. Oppilatio de qua ut ante c. 4. 5. 6. Inflatio, & venositas de quo c. 7. & 8. Dolor de quo c. 9. 10. & 11.</p>	<p>De quibus vide Tab. seq. 4. De quibus vide Tab. seq. 5. Solum conuulsium de quibus agit tr. 3. & sunt Apothemata quorum Habetur sermo uniuersalis c. 1. Signa uniuersalia ponuntur c. 2. Differentia c. 3. Species singulares recensentur ut Curæ traduntur singulorum, singulis cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. Percussio & obuiatio, & casus, de quibus c. 19. Scissura, & incisio, de quibus c. 20. Pertinent ad excreta, & reuena de quibus agit tract. 4. & sunt Fluxus, de quo c. 1. & signis c. 2. Cachexia c. 3. Hydropis de qua Singillatim illius species enumerantur in reliquis, & sunt Dolores hypochondriaci de quibus agit c. 16.</p>

Ceconomia Libri Tertij.



Can. Auicennæ.

Substanciam de qua disse- ria Tr. 1. & explicat ip- sus	Vesica, de qua agit Fen XIX. & in ea co- siderat	Naturam ex Anatome c. 1	Generatim	Quæ sunt, & quomodo currentur c. 2	Signis, & distinctione a lapide renum c. 5 Curatione c. 6 Regimine in eo adhibendo c. 7 Fiat 8 Cognoscatur 9 Curetur c. 10 Durum de quo eodem ordine c. 11. 12. 13		
			docens	Quæ resicam calfaciant c. 3			
			Aegritudi- nes	Quæ resicam infrigidant c. 4			
			Nominatim, & sunt	Lapis, de cuius agit			
			Naturalis, de qua differitur c. 1.	Apostema, Calidum quod osten- ditur quomodo			
			Arder de	Causis c. 3			
			cuius	Cura c. 4			
			Pauca c. 5				
			Difficul- tas, &	Causis c. 6			
			retentio de cuius	Signis 7 Cura d. & 9 ubi fit reme- diorum re- rum facien- tium reme- re.			
Distilla- tio de							
qua ut sup. c. 10. 11. 12.							
Inuolutarius exitus 13. 14							
Atitius in lecto 15. 16							
Diabetes 17. 18							
Melitudo urina c. 19							
Atitius sanguinis, & saniei, & similium, de quibus eodem ordine c. 20. 21. 22							
Aegritudinibus quibus obnoxia generatim de- monstrans c. 3							
Naturā quā explicat	Ex significationibus complexionum, uidelicet	Ex functionibus de quibus infra.	aliditatis c. 4 Frigiditatis c. 5 Humiditatis c. 6 Siccitatis c. 7				
Functio- nes, & sunt	Embryo- nis forma- tio, i qua explican- da docet illius	Generationem c. 1	Difficultatem imprægnationis, seu sterilitatem, ut auferatur hoc impedimentum, & illius prosequitur	Signa c. 9 Regimen, & curam, ut impedimentum, tollatis & imprægnatio fiat c. 10			
			Imprægnationis c. 11	Quæ rursus uel est			
			Signa	Delicatis	Embryonis c. 19		
			Nati c. 20				
			Appropinquationis partus c. 18				
			Pregnantis de cuius discrit				
			Abortum	Ante	Causas c. 8 Signa c. 9 Causas, & conserva- tionem embryonis c. 10 Regimen bonum ad illud c. 11 Extractionem factis morui c. 12. 13. & 14 Regimen puerpera c. 15 Extractionem secundine c. 16		
			facit, in quo tra- dit obser- uanda	Parit, & hoc rur- sus fit uel cuius	Post	Difficul- tas, de cuius	Causis Generatim c. 21 Singillatim causa Regimine c. 24
			Facilitate, quā docet procurare agens de medicinis faciem efficientibus partum c. 31				
			Mor- bi, qui sunt multi- plices quos gene- ratim enu- merat	Situ de qui- bus a- git tr. 4. & sunt XII.	Quali- tatem de qui- bus Tr. 3. & sunt XII.	perfluitas mestruo- rum de quo supra in menstruis	Regimen Infantis c. 32. ubi nos reijcit ad primum librum
Vlcera de	Dispositionibus quas enumerat c. 33. & sunt	Malitudo sanguinis de qua c. 34 Pauca sanguinis de qua c. 35 Febres, de quibus c. 36 Dolor matricis c. 38 Vlcera c. 39					
quorum							
Puerefactio c. 7							
Corrosio de qua c. 8. & 9							
Disiunctio, quæ licet non sit morbus, quia tamen illam sequuntur interdum morboſa symptomata, ideo de illa agit c. 10. & 11.							
Ragada de quibus eodem quo supra ordine c. 12. 13. 14							
Pruuius, & priapismus c. 15. 16							
Fistula c. 17. 18. 19							
Debilitas 20. 21							
Dolores 22							
Cursus 23. 24							
Retentio menstruum, & pauca in quo persequitur clausura, id est phyma de quo c. 1. docet curare c. 2. & 3. modum administranda scissiois tradere.							
Contraclio, seu suspensio c. 4. augmentum seu exitus 5. 6. 7							
Declinatio, & separatio c. 8. & 9.							
Calidi de quibus c. 10. 11. & 12							
Phlegmatica c. 13							
Dura c. 14. & 15							
Præfocatio de qua c. 16. 17. 18. & 19. quo supra ordine.							
Hymorrhoides, & boihor, & morum de quibus c. 20. 21							
Clauis c. 22							
Caro addita, & nympha. 23. 24							
Aqua, id est hydrops 25. 26. 27							
Inflatio 28. 29							
Pensestias 30. 31							

Can. Auicennæ.

Generatim explicans illorum curandorum difficultatem c. 1

c. 5

Anus, de
cuius mor-
bis agit tota
Fen. 17

Singulatim, & sunt

Hæmorrhoides quarum

Naturam, & species explicat c. 2

General em c. 3

Apostemata calida, & erysipela c. 11
Ragadiæ, seu
Rime, quas
ostendit

Specialem
nempe.

Incisionem, seu aduersionem c. 4
Apertionem præsertim cecarum, &
prouocationem sanguinis c. 5
Suffumigationem, et pulverizationem c. 5
Embrocationem cum liquidis c. 7
Sedationem doloris c. 8
Restrictionem cursus earum c. 9
Cibationem, seu dietam c. 10

Mollificatio 15, 16

Egressio 17

Fistule de quibus

Generentur c. 18

proponit quomodo

Curantur c. 19

Pruritus de quo antedicto ordine c. 20, & 21

Ulcera de quibus c. 22

Anatomen c. 1

Calide c. 4

Calide, & sicca c. 5

Calide, & humida c. 6

Frigide, & humide 7

Frigide, & sicca 8

Innaturalis c. 9

Naturam pro qua expli-
canda illorum tradit

Complexiones, & eorum signa, ut

Erectio de cuius

Causis differit c. 2

Multitudine absque desiderio, quod est morbus, &
dicitur priapismus, de cuius agit

Causis c. 37

Signis 38

Cura 39

Inuementis c. 10

Nocuentis c. 11

Horis c. 12

Diminutione, quod

est morbus, de

cuius agit

Causis c. 15

Signis 16

Curationi-

bus, que ex-

plicantur

Generatim c. 17

Medicine singulares ad

coitum c. 18

Inunctiones, & iniectiones

c. 19

Suppositoria c. 20

Puri c. 21

Quibus est simili-

tudo cum Medi-

cinis c. 22

Potus c. 23, 24

Actiones, seu functio-
nes, & munia, que
sunt

Coitus de cuius

Multitudo desiderij, quod
tunc naturale, tunc præ-
ter naturam, & morbus
de cuius

Singil-

latim

Causis 25

Signis 26

Cura 27

Regimine

Quem ledit coitus c. 35

tum in eo

Qui plurimo utitur coitu, & damno afficitur c. 36

Naturam, & causas c. 3

Signa, complexionis, que sunt communia cum ipsis membris de quibus supra.

Excreta, q
sunt sperma
ipsam, cuius
tradit

Exsiccata c. 28

Calida 29

Qualitatem generantis,

& non generantis c. 13

Morbos, qui sunt, uel

Multitudo exuberationis de cuius

Multitudo pollutionis c. 33

Paucitas illius, & exitus filiosus 34

Causis c. 30

Signis 31

Cura 32

Communes toti corpori ut

Allacubus c. 40

Aluminati 41

Hermaphroditus c. 42

Proprij ipsorum

de quibus Trac.

2. & sunt

Apostemata

Frigida c. 3

Dura c. 4

Magnitudo c. 10, 11

Elevatio, & paruitas c. 12, 13

Corrugatio c. 19

Oseum de quo agit Tract. 2. & pati

tur morbos nempe

Varices, & duritiem c. 14, 15

Mollificationem c. 16, 17

Ramicem, & rupturam 18

Receptrix, que licet non sit pars eorum, præsertim in uiri corpore,

quia tamen ad illam tendunt hæc omnia, & summa affinitas

intercedit obiter etiam hic agit paucis, de eius

Constrictione c. 47

Calefactione c. 48

Partes ad
illos attinen-
tes, que sunt

Magnificantiis c. 46. Tract. 1. Præmissa prius excusatione si de re turpi agat c. 44.

& de delectando utroque c. 45

Artem, id est satyras c. 5. & 6

Dolores, & Communes cum testiculis 7, 8, 9

qui uel

Proprij uirga ipsius c. 28

Ulcera

Exteriora c. 20, 21

Interiora 22

Pruritus c. 24

Apostema

Calida c. 25

ta tum

Frigida 26

Ragadiæ c. 27

Verrucæ 29

Borbor 30

Incuruatio 31

Morbis, de quibus agit Tract. 2.

& sunt

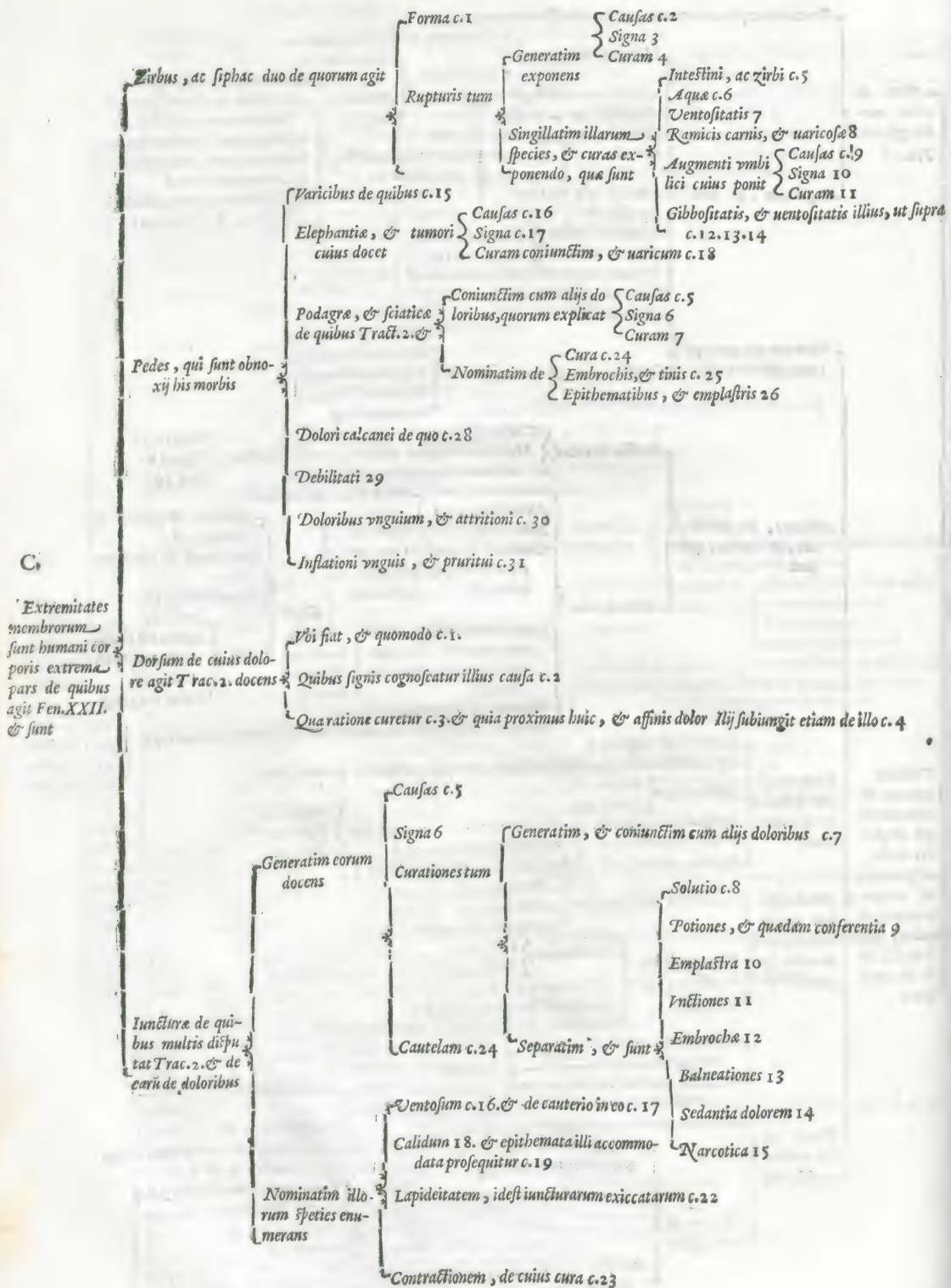
artes uē
ris infe-
loris pa-
ntes, &
sanifeste
a a no-
collatis appel-
ta eo, q
cet bo-
amquo
ue partē
ios late-
nt, & cō-
bellū ef-
ugiant,
amen vi-
entur, et
erni pos-
int ma-
na ex
arte, sit

Testiculi
quorum no-
mine intelli-
git oēs par-
tes viriles
ad generatio-
nē creatas
a natura, de
quibus agit
Fen. XX. &
in eis consi-
derat

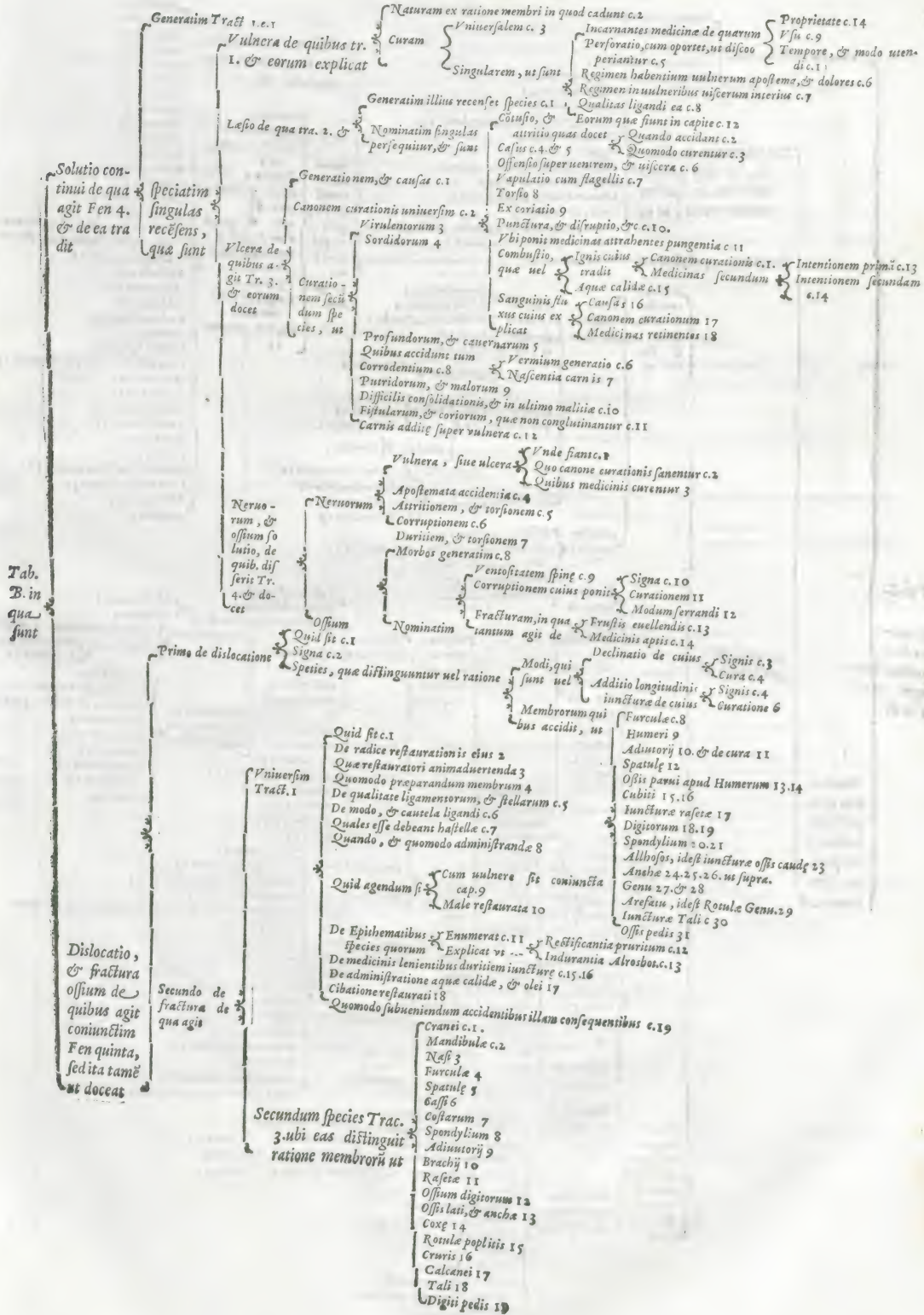
m c.

11

Oeconomia Libri Tertij.



Oeconomia Libri Quarti.



Can. Auicennæ.

Caendi rationem c. 1
Species illorum c. 2.
Signa c. 3
Canonem curationis c. 4
Medicinas communes ad uenena c. 5

Vniuersum tract. 1. docent

Absolute uenena, & ca
lida de quibus summa
secunda, ut ex

Napello c. 1.
Cornu spice 2
Murchion 3
Euphorbio 4
Lacte thymalorum 5
Scammonia 6
Almezerion, & chamglea 7
Oleandro 8
Anacardis 9
Al-habichengi 10
Staphisagria 11
Ruta agrestis 12
Thesiste 13
Algilbehenach 14
Adende Afini 15
Conditi ell. boro albo ciclam. succo cum. afinini speciebus nigella 16
Le. agavico nigro 16
Elleboro nigro 17
Amorad daniel 18
Aldudin 19
Kebs alcherna 20
Castoreo 21
Squilla agrestis 22
Siranguilatore Adib, & Leopardi 23
Aredaroth 24
Corrice rizi 25
Sennit urice 26
Turbish malo 27
Hebardion 28
Tyson 29
Medulla fructuum rancida 30
Pino puro in iunio 31
Melle malo 32
Aldibich 33

Congelatorum ex mine
ris, & alijs numero
yndecim de quibus
summa prima, ut ex

Ex plantis, quæ sunt uel

Bibis, et
comesta
de quib.
Tract. 2
& hæc
uel ex

Substan
tia tum
Tota id
est carne
& corpo
re, ut
Cantharides c. 3
Lepus marinus 4
Stellio, & Alharbe 5
Lacerti 6
Salamandra 7
Rang tum
Lacinales 8
Civine 9
Pipet 12
Leopardi 13
Canis aquatici 14
Canda ut
Cervic. 15
Sanguine tauri recentis 16
Sndore animalium 17
Onis Alharbe 18
Lactæ corruptio 19
Humiditate aliqua, ut
Acciden
te, ut sit i
Piscibus frigidis c. 10
Asiatum suffocatis, & carne corrupta 11
Sanguine congelato c. 20
Lactæ coagulato 21

medici
ne re
noso
que
gida
de qui
bus su
ma
3. &
sunt

Opium c. 1
Nux metel 2
Radix mandragoræ 3
Dafson 4
Hysc. albus 5
Quia 6
Niger 6
Pua pulpis 7
Coriander humi
dus 8
Psyllium 9
Fungi, & tuber
culi mali. 10
Sagittæ armene 11

Tab. C.

Vene
na de
quibus
agit
Ven 6.

Nomina
tim de si
gulis ge
neribus
& reliquis,
quæ sunt
uenera

Ex animalibus,
quæ legunt, uel

Morsu,
qui du
plex, uel

Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Venerisim
Vener

Oeconomia Libri Quarti.

Generatim tradens illarum } Definitionem, & genera c. 1
 Subiectum nempe corpora parata ad illas c. 2
 Horas c. 3. Quibus subiectis horas vniuersales omnium morborum c. 4

Uniuersim tradens
 Nominationem de singulis docens, quae sunt 23. uidelicet
 ex
 Signa propria distinguenda ab aliis 6.
 Permutationem illarum ad alias 7
 Signa permutationis 8
 Curationes secundum modum uniuscuiusque 9
 Species illarum c. 10
 Angustia cuius tradit 11
 Tristitia 13
 Cogitatione 14
 Ira, ut supra 15. 16
 Vigilis 17. 18
 Somno, & quiete 19. 20
 Gaudio 21
 Timore 22

Labore 23
 Emacinatione 24. 26
 Dolore 27. 28
 Syncope 29. 30
 Fame 31
 Siti 32
 Oppilatione 33
 Nauisina satietate, & repletionem 34. 35
 Apoplemate 36
 Terrestreitate idest siccitate, & asperitate 37
 Calore 38
 Soliditate facta tum 39
 Frigore 39
 Aquis suppuris 40. 41
 Vitis 42
 Cibis calidis 43. 44

Febres de quibus agit Fen prima tu

Singillatim de

Crisis

De quibus conuincuntur Tab. A.

Apo-plema

Uniuersim docens earum

Putridis de quibus differit toto Tra. 2. tum

Speciatim de acuris quarum tradit

Causas c. 1
 Signa 2. 3
 Res quibus differunt, & communi-
 nant inter se 4
 Significationes accidentium tum
 Intentiones ad curationes vniuersales c. 7
 Curationem in generali c. 8
 Canonem in dando in potu aquam hordei cum syrupo acetoso c. 9
 Curationem c. 10
 Regimen acci-
 dentium quae
 Generatim enumerat c. 11
 Singillatim proponit
 & docet curare
 Sympt. 23

Generatim c. 5
 Nominatim de rigore, frigore, horri-
 pilatione, & fractione c. 6
 Curationem in generali c. 8

Rigorem, & horripilationem superfluum
 c. 12
 Sudorem superfluum 13
 Fluxum sanguinis naturae superfluum 14
 Vomitus 15
 Fluxum uentris 16
 Sili in superfluum 17
 Profunditatem sili 18
 Gravitationem capitis 19
 Vigiliam superfluum 20
 Dolorem uentris 21
 Asperitatem linguae, & viscositatem 22
 Sternutationem asiluum 23
 Dolorem capitis 24
 Tussim 25
 Detractionem appetitus 26
 Boliolum 27
 Rigorem linguae 28
 Appetitum carinum 29
 Syncope 30
 Confusionem anhelitus 31
 Tristitiam, & inquietudinem 32
 Difficultatem deglutendi 33
 Frigus extremium 34

Nominatim de profectis ex 4 humoribus

Cholericus
 Tercia
 Pura
 Causa
 Signa
 Cura
 Curationem
 Sanguinea cuius tradit
 phlegmatica de qua agit
 Me-
 Lan-
 Cho-
 Lic-
 Cibus
 Curationem
 modis suc-
 curredi di-
 sposi-
 bus illam
 Equi-
 Essentia
 Signa
 Cura

Non pura de qua cu-
 randi c. 40
 Continua de qua c. 38
 Causa
 Signa
 Cura
 Curationem
 Sanguinea cuius tradit
 phlegmatica de qua agit
 Me-
 Lan-
 Cho-
 Lic-
 Cibus
 Curationem
 modis suc-
 curredi di-
 sposi-
 bus illam
 Equi-
 Essentia
 Signa
 Cura

Solutio co-
 tinnui

De quibus conuincuntur Tab. B.

Dislo-
 catio

Venena de quibus Tab. C.

Turpitudine de qua Tab. D.

Postulentia de qua agit Tra. 4. & diuiditur in

Periculis de quibus agit Tra. 4. & diuiditur in

Periculis de quibus agit Tra. 4. & diuiditur in
 Causas c. 1
 Signis, quae tum
 Curationibus c. 4
 Praeservatione c. 5
 Varietate de quibus agit
 Morbilli de quibus ut
 supra 8. 9. 10
 Febris apoplematica de qua antedicto ordine c. 15. 16. 17

Diagnostica praesentis c. 2
 Prognostica futurae c. 3
 Causas c. 6
 Signis 7
 Cura 10
 Praeservatione membrorum a noxamento 8
 Eradicatione neisigiorum 9

Composita de qua agit Tra. 4. & diuiditur in

Generatim c. 16
 Nominatim de Hemorrhoidibus cuius docet
 Essentiam c. 17
 Signa 18
 Cura 19

Can. Auicennae.

Generatim ostendens

Quid sit c.2

Quibus signis praenoscatur c.3. & 92. 94
Causas, & signa effectuum, qui illam consequuntur, & sunt quae
si comites, ac pedisequa illius, ut
Motus agriudinum c.103

Longitudinis morbi c.93

Recidiva 95.96
Moris 97. 98. ubi de horis
Conualescentiae c.101
Regimen 101
Cibationem 101
Membrum uinum c.103
Piam egestionem c.103
Aperiunt uenarum

Natura
Tra. 1. c.1

Crisis, q
licet non
sit pprie
morbus,
quia ta-
me sequi-
tur mor-
bos, per
morbos
fit inter-
dum, &
nim ha-
bet mor-
bi, quia
morbus i
ea incre-
scit, ideo
inter mor-
bos collo-
cata, de
qua pro-
ponit c.1
se dictu-
rum tota
Fen 2. et
cuius tra-
dit

Singillatim signa do-
cens omnium motuum
illius, seu specierum,
que distinguuntur, uel
ratione

Loci cum scilicet materia mouetur

Superiora de quo c.4.5.6
Inferiora cum materia declinat ad
ad Exteriora, ut ad cutim per sudorem 7
Inferiora 13
Superiora 14
Agriudinem aliam, ut

Permutationis, quae sit ad

Qualitatis, ex qua dicitur illa tum

Bona, de cuius signis c.20. & 25

Mala, de cuius signis 21.22.26.27

Facie, & forma, & colore c.28

Capitis dolore 29

Stomacho 30

Membris anhelitus 31

Membris sensum, qui sunt

Dentibus 37

Penis 40. & 62

Cute 43

Ventre, & partibus hypochondriorum c.44

Ano 45

Virga, ac testiculis 46

Mariibus 47

Extremis 48

Totius corporis

Mollificatione, & resupino decubitu 41

Forma iacendi 42

Sudoris de quo c.7

Quedam affert, sed de eo

max pluribus agit docent

Sanguinis fluxum & navi-

bus 73. & 74

Stermnationis 75

Egestionis 76.77

Omnia 78.79

Pring, de qua pluribus di-

spuat, & ponit illius

Symptomatum, ut sunt

Causis c.2

Proportione, & compara-

tionem ad inuicem, & mor-

bos 3. & 11

Specie Critici inordine

bus, Superioris c.4

Medij c.5.6. & 7

Indicationis c.9

Non critici, quos enumerat c.7

Appetitus destruccio

Fluxus, & alia de quibus supra.

Indicia sudoris c.65

Causas multitudine sudoris c.66

Diversitatem in sudando una

Dies in quibus multus fit, & minor 69

Modos significationu 70

Signa 71

Indicia c.80

Signa sumpta tum ex

Dolore c.51

Vox, loquela, & silentium 52

Ratio alienata 53

Motus, sine inquietudo 54

Timor moris 55

Salus, & halitus 56

Somnia 57

Heria 59

Apothema 60

Pustula 61

Rigor 62

Sudor

Fluxus, & alia de quibus supra.

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

Dispositionum 61

Quantitate 81

Tentiae 82

Grossitudine, & consuetudine

Albo 84

Nigro 85

Rubro 86

Flauo 87

Oleagine 89

Qualitate separationis

Congerie malorum signa

Membrum 61

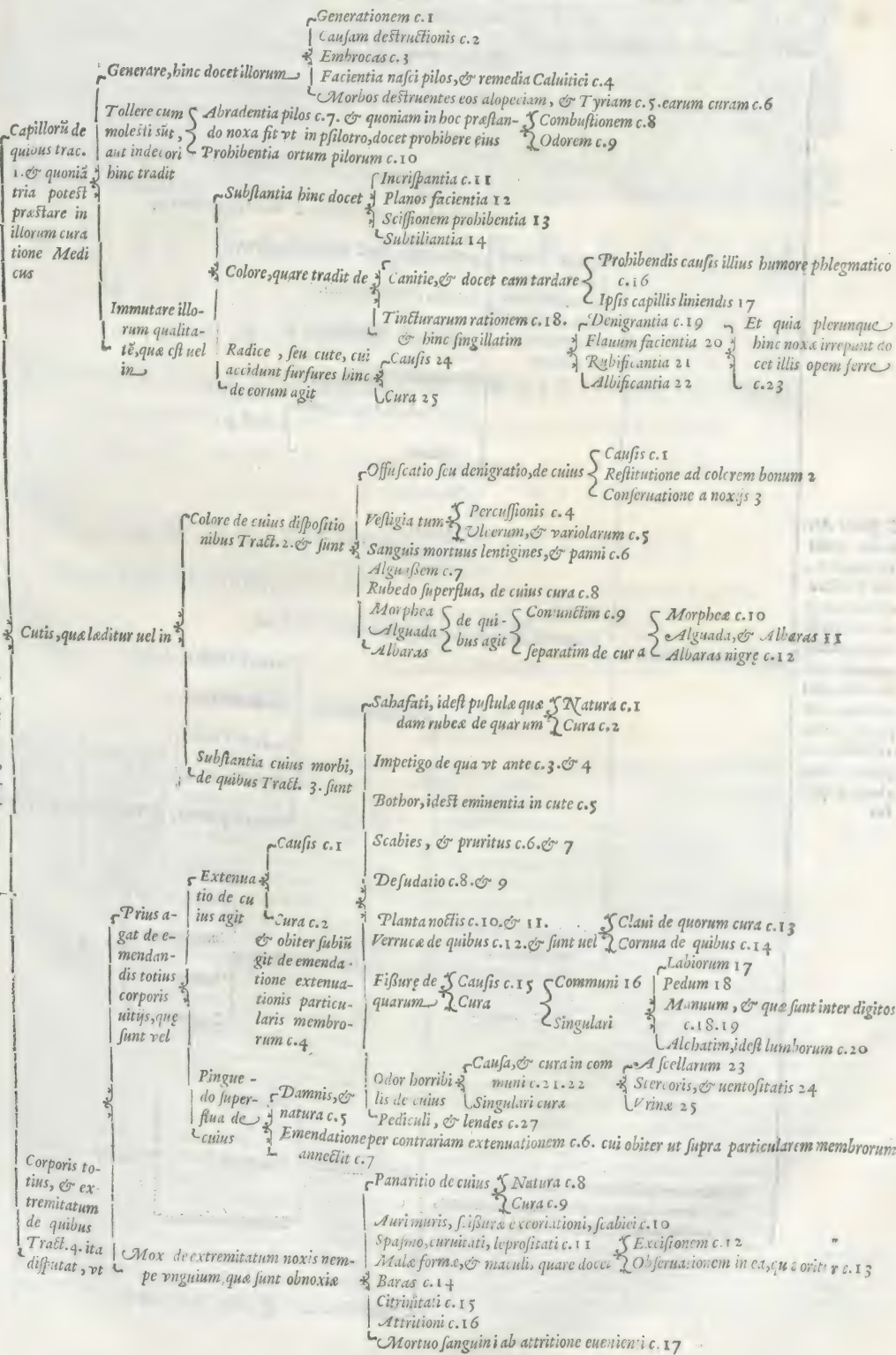
Dispositionum 61

Quantitate 81

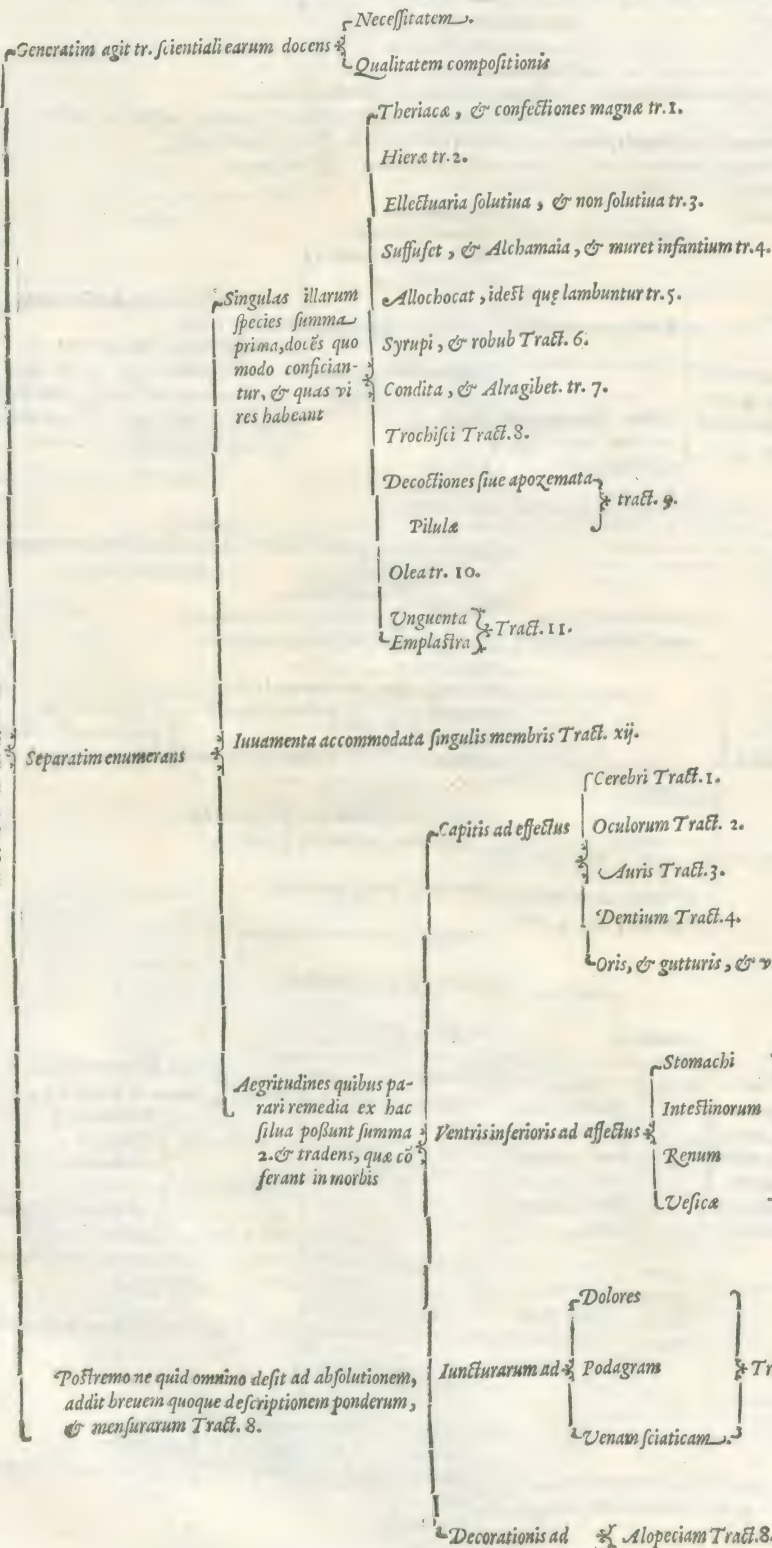
Tentiae 82

Grossitudine, & cons

Oeconomia Libri Quarti Can. Auicennæ.



Oeconomia Libri Quinti Can. Auicennæ.



Expedita Medicina totius in Theorie, tum Practica doctrina, ne quod ad perficiendum Medicinam desideraretur, qui in Libro Antidotarium conseruit, quod compleretur compositiones Medicinas, de quibus

Disquis
i Physic
um loc
stigi ca
primu
cena pr
um. na
ie ad sex



AVICENNAE ARABVM
MEDICORVM PRINCIPIS
CANON MEDICINAE

EX GERARDI CREMONENSIS VERSIONE
ET ANDREAE ALPAGI BELLVNENSIS CASTIGATIONE.

IOANNE COSTAEO ET IOANNE PAVLO MONGIO,
ANNOTATIONIBVS.

IAM PRIDEM ILLUSTRATVS.

Nunc vero ab eodem COSTAEO recognitus, & nouis alicubi
obseruationibus adauctus.

Quibus principem Philosophorum ac Medicorum consensus dissensusque indicantur.

AVICENNAE PRAEFATIO.

Disquisi-
i Phyllo-
um Ioan-
stet capi
primum
cena pre
m. pag.
ie ad lex-



IN PRIMIS Deo gratias
agamus, sicut sui ordinis
celstudo, & beneficij ip-
sius multitudo meretur: cu-
ius misericordie super om-
nes prophetas existunt. Et
post dicam, quod quidam
de melioribus amicis, quos
habere videor: cui in omnibus, pro quibus me
deprecatus fuerit, satisfacere debeo de re, quam
possum, me rogauit, vt ei librum de medicina
faciam, eius regulas vniuersales, & particulares
taliter comprehendentem; vt explanatio cum
breuitate in eo coniungatur: & secundum plu-
rimum afferam, quantum est afferendum de de-
claratione, in verbis paucis, quod equidem con-
cessi. Et mihi placuit, vt in primis loquerer de
rebus communibus, & vniuersalibus vtriusque
partis medicinae; theoricæ videlicet, & practicæ.
Postea vero loquar de vniuersalibus iudiciorum
virtutum medicinarum simplicium, & post hæc
de particularibus eorumdem. Deinde loquar de
agritudinibus, quæ in vnoquoque contingunt
membro, prius tamen incipiam ab anatomia il-
lius membri, & eius iuuamento: de anatomia
enim simplicium membrorum, & similiter iu-
uamenti, in libro primo vniuersali iam tunc
locutus cro. Quum autem membri anatomiam

consumaui, in quampluribus locis demon-
strare incipiam, quomodo eius conseruetur ta-
nitas. Deinde sermone absoluto, ostendam eius
agritudines vniuersales, & causas, & semitas co-
gnosceendi eas: & vias eas medicandi in sermo-
ne etiam vniuersali. Postquam autem has res
vniuersales expleuero; ad agritudines redibo
particulares: & in quampluribus earum etiam
demonstrabo in primis iudicium vniuersale in
eius definitione, & ipsius causis, & significatio-
nibus: deinde ad iudicia reuertar particularia.
Post ostendâ regulam vniuersalem in medican-
do. Deinde descendam ad medicandum particu-
lariter cum vnaquaque medicina simplici, aut
composita. Ad illud autem, quod prius dicam
de iuuamenti medicinarum simplicium in egri-
tudinibus, in libro medicinarum simplicium in
tabulis pictis: quas bonum est fieri: sicut in disci-
plinæ modo aspicias, quum ad ipsum perue-
nies; non reuertar ad dicendum nisi modicam
rem. De medicinarum quoque compositarum,
quæ mihi videbuntur in antidotario melius po-
nendæ, iuuamenti, & quomodo misceantur;
vsque ibi loqui dimittam. Placet autem mihi, vt
postquam hunc librum consumaui: alium li-
brum componam de reb. particularibus, [in quo
sit proprietas nominandi agritudines: quæ quum
accidunt, nō sunt vni eidem membro proprie:]

a A. quæ pro-
prie nominantur
agritudines nō
appropriatæ vni
soli membro.

AVIC.

A in

in quo etiam de pulchritudine loquimur: & in hoc libro eo calle procedam, quo in libro particulari, qui est ante ipsum processit. Quod si mihi deus auxiliarius fuerit, & hunc consummaverit librum; addam postea in vno libro antidotarium. Non est autem bonum, ut huius libri plurimum non sit apud vnumquemque, & in eius memoria, qui huius doctrinæ nomine vocari, & per eam lucrari desiderat minus nanque [quod] medico necessarium est: comprehendere quod vero super ipsum additum est incomprehensibile est. Quod si deus meum prolongaverit terminum: & secunda successerit fortuna. [me ad alia præparabo]. Nunc autem hunc componam librum: quem in quinque sic diuidam libros.

a. B. quæm.

b. B. me ad illud præparabo præparauione secundam.

LIBER primus est de rebus vniuersalibus scientiæ medicinæ.

Secundus de medicinis simplicibus.

Tertius de ægritudinibus particularibus, quæ sunt in membris hominis, à capite vsque ad pedes, manifestis & occultis.

Quartus de ægritudinibus particularibus: quæ cum accidunt, non sunt vni membro propriæ: & de decoratione.

Quintus de componendis medicinis: & ipse est antidotarium.

LIBRI PRIMI sunt quatuor FEN.

FEN prima est de definitione medicinæ, & subiectis eius, & rebus naturalibus.

Secunda de diuisione ægritudinis, & causarum, & accidentium vniuersalium.

Tertia de conseruatione sanitatis.

Quarta de diuisione modorum medicationum secundum ægritudines vniuersales.

FEN primæ sunt sex doctrinæ.

Doctrina prima est de subiectis medicinæ, & eius definitione.

Secunda de elementis.

Tertia de complexionibus.

Quarta de humoribus.

Quinta de membris.

Sexta de operationibus, & spiritibus, & virtutibus.

DOCTRINAE primæ sunt duo capita.

Cap. Primum est definitione medicinæ.

Secundum de subiectis medicinæ.

DOCTRINAE secundæ est vnum caput.

De elementis.

DOCTRINAE tertiæ sunt tria capita.

Primum est ad ostendendum quid sit complexio.

Secundum de complexionibus membrorum.

Tertium de complexionibus ætatum.

DOCTRINAE quartæ sunt duo capita.

Primum est ad inquirendum quid sit humor, & quot sunt eius partes.

Secundum est de generatione humorum.

DOCTRINAE quintæ est vnum caput, & quinque summæ.

Caput est ad inquirendum quid sit membrum, & suæ partes.

SVMMA prima de ossibus, cuius sunt 30. capitula.

De ossibus & iuncturis in vniuersum Cap. 1.

De Cranio Cap. 2.

De anatomia eius quod est sub Cranio Cap. 3.

De ossibus mandibularum & narium Cap. 4.

De dentibus Cap. 5.

De iuuamento dorsi Cap. 6.

De spondilibus Cap. 7.

De iuuamento colli, & ipsius spondilib. Cap. 8.

De spondylibus pectoris, & eorum iuuamentis Cap. 9.

De spondylibus lumborum Cap. 10.

De osse sacro Cap. 11.

De Coccyge Cap. 12.

Sermo sicut sigillatio de iuuamento dorsi Cap. 13.

De costis Cap. 14.

De thorace Cap. 15.

De iugulo Cap. 16.

De scapula Cap. 17.

De humero Cap. 18.

De Cubito Cap. 19.

De iunctura cubiti Cap. 20.

De brachiali Cap. 21.

De post brachiali Cap. 22.

De digitis Cap. 23.

De iuuamento vnguis Cap. 24.

De ossibus femoris Cap. 25.

De iuuamento totius cruris Cap. 26.

De ossibus coxæ Cap. 27.

De ossibus cruris Cap. 28.

De ossibus genu, id est poplitis Cap. 29.

De pede Cap. 30.

SVMMA secunda est de musculis

Cuius sunt 30. Capita.

Sermo vniuersalis de musculis, chordis, & ligamentis Cap. 1.

De musculis faciei Cap. 2.

De musculis frontis Cap. 3.

De musculis oculi Cap. 4.

De musculis palpebræ Cap. 5.

De musculis maxillæ Cap. 6.

De musculis labij Cap. 7.

De musculis nasi Cap. 8.

De musculis mandibulæ superioris & inferioris Cap. 9.

De musculis capitis Cap. 10.

De musculis epiglottidis Cap. 11.

De musculis gutturis Cap. 12.

De musculis ossis hyoidis Cap. 13.

De musculis linguæ Cap. 14.

De musculis colli Cap. 15.

De musculis pectoris Cap. 16.

De musculis humeri Cap. 17.

De musculis cubiti Cap. 18.

De musculis brachialis Cap. 19.

De musculis digitorum Cap. 20.

De musculis dorsi Cap. 21.

De musculis ventris Cap. 22.

De musculis testiculorum Cap. 23.

De musculis vesicæ Cap. 24.

De musculis virgæ Cap. 25.

De musculis aui Cap. 26.

De musculis coxæ Cap. 27.

De musculis cruris & poplitis Cap. 28.

De musculis iuncturæ pedis Cap. 29.

De musculis digitorum pedis Cap. 30.

SVMMA tertia est de nervis proprie,

& ipsius sunt sex Capita.

Sermo vniuersalis de nervis proprie Cap. 1.

De anatomia nervorum cerebri, & semitarum ipsorum Cap. 2.

De

A. a
k. ali.

† alch.
c. halu.
B. alhag.
alofos.
d. B. al.

aortæ

A. fu
orta

† sparula
adior
e. alch.
B. alfab.

† rasceta

B. falket
† pectus

B. alhag.

† rigil.

A. alh

g. Bal.

h. Bal.
& de
alhal.

† lamb.

† adior
i. alch.

B. alfab.

† rasceta

De anatomia neruorum nuchæ colli, & eius
scimitarum Cap. 7.
De anatomia neruorum nuchæ spondilii, quæ
sunt in rectitudine pectoris Cap. 8.
De anatomia neruorum alcharin Cap. 9.
De anatomia neruorum iuncturæ allauis, &
alhofos Cap. 6.
SVMMA quarta est de arterijs, cuius sunt
quinque Capit.

De qualitate arteriæ Cap. 1.
De anatomia arteriæ algucndi, i. venalis Cap. 1.
De anatomia arteriæ orithi ascendentis Cap. 3.
De anatomia duarum arteriarum, quæ uocantur
subetenni Cap. 4.
De anatomia partis orithi arteriæ descendens
tis Cap. 5.
SVMMA quinta est de venis, cuius sunt
quinque Capit.

De qualitate venarum Cap. 1.
De anatomia venæ, quæ vocatur porta Cap. 2.
De anatomia venæ concavæ, & eius, quod de ea
ascendit Cap. 3.
De anatomia venarum, quæ sunt in manib. Cap. 4.
De anatomia venæ concavæ descendens Cap. 5.
DOCTRINAE sexta est vna summa,
de virtutibus, cuius sex sunt capitula.

De genere virtutum sermone vniuersali Cap. 1.
De virtutibus naturalibus, quibus ministratur
Cap. 2.
De virtutibus naturalibus ministrantibus Cap. 3.
De virtutibus animalibus Cap. 4.
De virtutibus animalibus comprehendentibus Cap. 5.
De virtutibus animalibus motiuis Cap. 6.
De operationibus Cap. 7.
Capit. ergo fen primæ sunt nonaginta duo.

FEN vero secundæ sunt tres doctrinæ.
DOCTRINA prima est de agritudinib.
Secunda de causis

Tertia de significationibus
DOCTRINAE vero primæ sunt octo capit.
De demonstratione causæ, & agritudinis, & acci-
dentis Cap. 1.
De diuisionibus dispositionum corporis, & ge-
neribus agritudinum Cap. 2.
De agritudinibus compositionis Cap. 3.
De agritudinibus solutionis continuitatis Cap. 4.
De agritudinibus compositis Cap. 5.
De rebus, quæ cum agritudinibus numerantur,
& non sunt agritudines Cap. 6.
De temporibus vel horis agritudinum Cap. 7.
De complendo sermone de agritudinibus Cap. 8.

DOCTRINAE secundæ sunt duæ summae.
Summa prima est de rebus, quæ accidunt ab ali-
qua causarum communium.
Secunda est de numeratione vniuersaliq; cau-
sæ cuiusque dispositionis corporalis.

SVMMAE autem primæ sunt xix. capit.
Sermo vniuersalis de causis Cap. 1.
De aere corpora circundante Cap. 2.
De naturis temporum Cap. 3.
De iudicijs temporum, & ipsorum mutatio-
nibus Cap. 4.
De aere bono Cap. 5.
De operationibus qualitatū aeris, & de ijs, quæ
ex temporibus proueniunt Cap. 6.
De iudicijs compositionis anni Cap. 7.
De impressione mutationum aerearum acci-

dentalium, quæ non sunt contrariæ cursui
naturalis Cap. 4.

De impressionibus mutationum aerearum ma-
larum, quæ sunt contra cursum naturalem Cap. 7.
De naturis uentorum Cap. 10.
De eis, quæ accidunt ex locis habitabilibus. ca. 11.
De eis, quæ accidunt ex motu & quiete cap. 12.
De eis, quæ accidunt ex somno & vigilijs ca. 13.
De eis, quæ accidunt ex motibus animalibus. ca. 14.
De eis, quæ accidunt ex eis, quæ comeduntur &
bibuntur cap. 15.

De dispositionibus aquarum cap. 16.
De eis, quæ accidunt ex retentione, & inanitione
cap. 17.
De causis, quæ accidunt corpori, & non sunt ne-
cessariæ neque nociuæ cap. 18.
De eis, quæ accidunt ex balneo, & statione in
sole cap. 19.

SVMMAE secundæ sunt xxix. capit.
De calefacientibus cap. 1.
De infrigidantibus cap. 2.
De humedantibus cap. 3.
De desiccantibus cap. 4.
De corruptentibus figuram cap. 5.
De causis oppilationis, & stricture forami-
num cap. 6.

De causis dilatationis foraminum cap. 7.
De causis asperitatis cap. 8.
De causis lenitatis cap. 9.
De causis dislocationis cap. 10.
De causis malitiæ vicinitatis cum propinqui-
tate cap. 11.
De causis malitiæ vicinitatis cum elongatio-
ne cap. 12.

De causis motuum non naturalium cap. 13.
De causis augmenti quantitatis, & numeri cap. 14.
De causis diminutionis cap. 15.
De causis solutionis continuitatis cap. 16.
De causis viceris cap. 17.
De causis apostematum cap. 18.
De causis doloris absolute cap. 19.
De causis vniuersaliq; doloris cap. 20.

De causis sedandi dolorem cap. 21.
De eis, quæ proueniunt ex dolore cap. 22.
De causis delictiarum cap. 23.
De causis, quæ ex motu proueniunt dolor cap. 24.
De causis, quomodo proueniunt dolor ex humo-
ribus malis cap. 25.
De causis, quomodo proueniunt dolor ex ventosi-
tate cap. 26.

De causis retentionis, & inanitionis cap. 27.
De causis fastidij & repletionis cap. 28.
De causis debilitatis membrorum cap. 29.
DOCTRINAE vero tertiæ, fen secundæ
sunt xi. capit. & duæ summae.

Sermo vniuersalis est de accidentibus & signifi-
cationibus cap. 1.
De signis distinguendis inter agritudines pro-
prias, & quæ sunt cum communitate cap. 2.
De signis complexionum cap. 3.
De comprehensione signorum æqualis com-
plexionis cap. 4.
De signis eius, qui egreditur ab æqualitate in-
perflua cap. 5.
De signis significantibus repletionem cap. 6.
De signis, quibus significatur, quando quilibet
humorum est superans cap. 7.

A. alhagizi
k alhatus.

A. suberice
gorta.

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

B. alhagizi
B. alhagizi

De signis significantibus oppilationem	cap. 8.
De significantibus ventositates	cap. 9.
De signis significantibus apostemata	cap. 10.
De signis significantibus solutionem continui- tatis	cap. 11.
SVMMA prima, doctrinae tertiae, Fen secun- da, est de pulsu, cuius sunt. xix. capit.	
Locutio vniuersalis de pulsu	cap. 1.
De pulsu aequali & inaequali	cap. 2.
De speciebus compositi pulsus	cap. 3.
Quae ex speciebus pulsus, naturalis	cap. 4.
De causis specierum pulsus	cap. 5.
De eis, quae proueniunt ex causis contentiuis solummodo	cap. 6.
De pulsu aetatum masculorum, & foemina- rum.	cap. 7.
De pulsu complexionum	cap. 8.
De pulsu temporum	cap. 9.
De pulsu regionum	cap. 10.
Quid operetur in pulsu, quod comeditur & bi- bitur	cap. 11.
Quid agat somnus & vigilia in pulsu	cap. 12.
De iudicijs pulsus exercitij	cap. 13.
De iudicijs pulsus eorum, qui balneati sunt	cap. 14.
De pulsu, qui est mulierum proprius, & est pul- sus praegnantium	cap. 15.
De pulsu dolorum	cap. 16.
De pulsu apostematum	cap. 17.
De iudicijs pulsus accidentium animalium	cap. 18.
De mutationibus rerum, quae sunt contra natu- ram formae pulsus, sermone vniuersali	cap. 19.
SVMMA secunda est de vrina, & egestionem: cuius sunt. xlii. capit.	
Sermo vniuersalis de vrina	cap. 1.
De signis colorum vrinae	cap. 2.
De signis substantiae vrinae, & qualitate eius	cap. 3.
De signis odoris vrinae	cap. 4.
De significationibus, quae colliguntur ex spu- ma.	cap. 5.
De significationibus specierum hypostasis	cap. 6.
De significationibus multitudinis vrinae & ip- sius paucitatis	cap. 7.
Summa sermonis de vrina digesta sanatiua	cap. 8.
De vrina aetatum	cap. 9.
De vrina virorum ac mulierum	cap. 10.
De rebus vrinae animalium, & quomodo est di- uersa ab vrina hominis	cap. 11.
De rebus liquidis, quae urinae similes existunt, & differentia inter eas, & inter vrinam	cap. 12.
De significationibus egestionis	cap. 13.
Capitula ergo Fen scdē sunt nonagintanoue. FEN autem tertiae est capit. vnum. & doctrinae quinque.	
Capitulum singulare est de causis sanitatis & e- gritudinis, & necessitate mortis	
Doctrina prima est de nutritione	
Secunda est de regimine communi albaleghin, id est aetati inter pueritiam & senectutem.	
Tertia est de regimine senum	
Quarta est de regimine cuiuslibet corporis, cuius complexio non est bona	
Quinta est de mutationibus	
DOCTRINAE prima, quae est de nutritio- ne, sunt quatuor capit.	
De regimine infantis, ex quo nascitur vsque quo incipit ambulare	cap. 1.
De regimine ablationis mamillae, & ante	cap. 2.

De aegritudinibus, quae accidunt infantibus	cap. 3.
De regimine infantium, quum peruenerint ad pueritiam	cap. 4.
DOCTRINA secunda est de regimine, quod est commune albaleghin cuius xvii. sunt capit.	
Summa sermonis de exercitio	cap. 1.
De speciebus exercitij	cap. 2.
De hora incipiendi exercitium, & mensurandi & ordinandi ipsum	cap. 3.
De fricatione	cap. 4.
De balneatione, & nominatione balnearum	cap. 5.
De ablutione cum aqua frigida	cap. 6.
De regimine comestitionis	cap. 7.
De regimine aquae, & vini	cap. 8.
De somno & vigilia	cap. 9.
De eo, quod oportet, vt postremetur ab hoc loco	cap. 10.
De confortandis membris debilibus	cap. 11.
De lassitudine, quae sequitur post exerci- tium	cap. 12.
De alicibus & oscitationibus	cap. 13.
De medicatione lassitudinis exercitialis	cap. 14.
De alijs dispositionibus, quae exercitium sequun- tur, & alijs	cap. 15.
De medicatione lassitudinis, quae per se acci- dit	cap. 16.
De regimine corporum, quorum complexio- nes non sunt bonae	cap. 17.
DOCTRINA tertia est de regimine senum, cuius sunt sex capit.	
Sermo vniuersalis de regimine senum	cap. 1.
De comestitione senum	cap. 2.
De potu senum	cap. 3.
De apertione oppilationis senum	cap. 4.
De fricatione senum	cap. 5.
De exercitando senes	cap. 6.
DOCTRINA quarta est de regimine quo- rumcunque corporum, quorum complexio non est bona: cuius sunt quinque capit.	
De rectificatione complexionis, cuius caliditas est superflua	cap. 1.
De rectificatione complexionis cuius frigiditas est superflua	cap. 2.
De regimine corporum, quae cito incurrunt e- gritudines	cap. 3.
De incrassatione macri	cap. 4.
De extenuatione crassi	cap. 5.
DOCTRINA quinta est de mutatio- nibus aeris, cuius est unum capitulum, & vna summa.	
Capitulum est de regimine temporum cum re- ctificatione aeris.	
SVMMA est de regimine praeseruatiuo: cuius sunt octo capit.	
Ad succurrendum ei, quod pronosticat aegri- tudines	cap. 1.
Sermo vniuersalis de regimine iter agentium	cap. 2.
De cautela a calore in itineribus: & quomodo regendi sunt in hora caloris	cap. 3.
De regimine eius, qui iter agit in frigore	cap. 4.
De custodiendis extremitatibus a frigore	cap. 5.
De custodiendo se a calore in itineribus	cap. 6.
De custodiendo iter agentem ab impedimen- to aquarum diuersarum	cap. 7.
De regimine iter agentis in mari	cap. 8.
Capitula	

Liber I.

5

Capitula ergo Fen tertia sunt quadragintaduo.

FEN vero quarta sunt. xxxi. capit.

Sermo vniuersalis in medicando cap. 1.

Ad medicandum aegritudines malae complexio-
nis cap. 2.

Quomodo, & quando oportet, vt fiat euacua-
tio cap. 3.

De regulis communib. vomitui & inanitioni:
& quomodo vomitus, aut medicina solutiua
attrahat superfluitatem cap. 4.

De inanitione ventris, & regulis eius cap. 5.

De medicinae solutiuae superfluitate, & eius con-
strictione cap. 6.

Ad succurrendum dispositioni illius, in quo
virtus superfluit cathartici cap. 7.

De eo, qui bibit catharticum, & non mouetur
ab eo cap. 8.

De dispositionib. medicinarum soluentiu ca. 9.

De eo, quod est inquirendum alibi de hoc ca-
pitulo cap. 10.

De vomitu cap. 11.

De eo, quod oportet facere eum qui uomit ca. 12.

De iuuamentis vomitus cap. 13.

De impedimento superflui vomitus cap. 14.

Ad succurrendum dispositionibus, quae acci-
dunt euimenti cap. 15.

De eo, in quo superfluit vomitus cap. 16.

De clysteri cap. 17.

De epithematibus cap. 18.

De embr ocis siue votulet cap. 19.

De minutione cap. 20.

De ventosis cap. 21.

De sanguisugis cap. 22.

De retentione euacuationum cap. 23.

De medicationibus oppilationum cap. 24.

De medicationibus apostematum cap. 25.

Ad aperiendum apostemata cap. 26.

Ad medicandum putrefactiones membri c. 27.

Ad medicandum solutiones cōtinitatis c. 28.

Ad cauterizandum cap. 29.

Ad sedandum dolores cap. 30.

A quib. medicationib. est nobis incipiendū c. 31.

Omnia igitur capitula huius libri sunt
ducentum sexagintatria.





LIBER PRIMVS

FEN PRIMA, DOCTR. PRIMA.

DE DEFINITIONE MEDICINAE.

Vide Disquisitiones Physiologicas Celsi pagina sexta, vsq; ad 22.



DICO, quod medicina est scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur, ex parte, qua sanatur, vel ab ea remouetur; vt habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur. ² Potest autem a-

liquis dicere, quod medicina diuiditur in theoreticam, & practicam: sed tu totam ipsam posuisti theoreticam, quum dixisti, quod est scientia. ² Nos autem respondebimus tunc, & dicemus, quod artium quaedam est, quae est theoria, & practica; & de philosophia, quod est theoria & practica: & de medicina dicitur, quod est theoria & practica. In vnaquaque autem harum diuisionum aliud volumus dicere, cum dicimus theoreticam, & aliud, cum dicimus practicam: non tamen nobis necesse est declarare diuersitatem, quae inter eas existit, nisi in medicina. Quum ergo de medicina dixerimus, quod eius est theoria, & ex ea est practica; non est existimandum, quod velimus dicere, quod vna diuisionum medicinae est scire, & altera operari; quemadmodum multi hunc locum perferunt existimant, sed debes scire, quod illud, quod volumus, est aliud, & quod nulla duarum diuisionum medicinae est nisi scientia; sed vna earum est ad sciendum principia, & altera ad sciendum operandi qualitatem. post verò, primam earum nomine scientiae, aut theoriae appropriauimus: & alteram appropriauimus nomine practicae. Per theoreticam uerò ipsius volumus, quod, quando eam sciuerimus, scientiam tantum acquiramus; ^b ita, quod in declaratione qualitatis operationis nos non immitteremus; ³ sicut dicitur in medicina, quod genera febrium sunt tria, & complexionibus sunt nouem. Et per practicam ipsius volumus, non operationem in effectu, neque laborem motionum corporearum: sed diuisionem ^c [operationis] medicinae, quae, cum eam sciuerimus, auxiliabitur nobis ad inquirendum scientiam, vel sententiam: ^d [& ipsa scientia erit in qualitate operationis.] sicut dicitur in medicina, quod apostematibus calidis adhibenda sunt in princi-

^a Mantinus ita uertit. Nos uerò sic dicere respondimus, ac dicemus, quod quodammodum quidem in artibus dicitur esse aliud quoddam theoreticū, aliud uerò practicum: itidem in philosophia esse aliud theoricum, aliud practicum. sic in medicina quaque dicitur esse quiddam eius theoricum, quiddam uerò practicum.

^b B. L. Abfij; hoc quod dicitur ad declarationem qualitatem operandi, seu operationis.

^c B. Scientia. ^d B. a qua quidem scientia vel sententia dependet qualitas, seu modus operandi.

pio quae repellant & infrigident, & inspissent, & postea repellentia cum ^e [resolutibus temperabimus, & post statum postea in declinatione sufficient mollificantia resolutentia,] praeterquam in apostematibus, quae sunt de materijs, quas membra expellunt principalia. Haec igitur doctrina in sententia tibi auxiliatur. & haec sententia est declaratio qualitatis operationis. quicquid duarum diuisionum qualitatem sciueris, iam scientiam scientialem, & scientiam operatiuam adeptus eris, & si nunquam operatus fueris. ⁴ Neque etiam aliquis dicere potest, quod diuisiones corporis humani sunt tres, agriudo, sanitas, & dispositio, quae non est sanitas, neque agriudo; cum tibi duae successerint: possibile namque est, ut, quum huiusmodi doctor bene considerauit, non inueniat vnam duarum rerum. Iam tamen hanc trinitatem, neque negantem. Amplius, si haec trinitas necessaria fuerit, quod diximus tibi remoueri a sanitate, colliget infirmitatem, & dispositionem tertiā: ⁵ [quā non habere sanitatis definitionem possunt:] quae est habitus, aut dispositio, ex qua operationes subiecti ipsius sanae proueniunt. Neque ^h [] huius definitionis oppositum: nisi sanitatem definiat, quemadmodum desiderauerit: & poluerit in ea conditionem, quā non indiget. Praeter ea cum medicis in hoc non litigemus, neque enim sum, qui cum eis in huiusmodi disputare debeat, neque litigium hoc eis neque illis qui contra eos sunt, in medicina auxiliabitur huius enim rei certitudo alterius doctrinae principijs pertinet.

ANNOTATIONES.

¹ DICO quod medicina &c. Medicinam definit Hipocr. lib. de arte, esse morbos ab aegris in totum tollere, & morborum vehementes impetus obtundere, & eorum, qui a morbis uicti sunt, curationem non agredi; quum id in confesso sit, quod medicina tales sanare non possit. Idem lib. de flatibus, medicinam esse ait adiectionem, & de tractione. Sed harum prior ratio in lib. introduct. non probatur. probatur autem posterior, & ibidem, & 11. meth. Herophilus scientiam esse dixit salubrium, in salubrium, & neutrorum,

Cap. 2. ut habetur lib. art. med. que definitio & a Gal. non admittitur, quod scientiam habet loco generis; & ab Auer. improbat. 1. coll. quod per hanc medicina a naturali philosophia non differat. Hic aliter initio Cantic. & aliter Auer. 1. coll. definit. at ratio 6. coll. assignata exactissima a quibusdam cre dunt, quam ait artem operativam esse inuentam experi mento, & ratione; conseruantem sanitatem; & remouentem agitudinem. Alia offerri solent definitiones, & in finit. med. & in introduct. & alibi. Verum, ex his omnibus, que ab Hipp. sumuntur, curatrici & conseruatrici conueniunt, cate re totius quidem sunt medicina; commendanda tamen pre fertur, quam hoc loco habemus. quum hac, propinquo gene re posito [scientia] proprias differentias subdat, per quas a ceteris scientijs differre [qua humani corporis &c.] & subiectum vtrunque complectatur, & id de quo in medi cina agitur, quod materiale appellant, nempe [humani corpo ris dispositiones] & rationem considerandi, quod subiectum formale vocant, [ex parte qua sanatur &c.] Ceterum in hoc controuersia est, quod hic author medicinam in scienti arum genere reponit. Galenus autem exilimat lib. de cost. ar. neq; scientiam dici concedit, lib. ar. med. quod et author in troduct. Auer. verò 1. coll. & 6. & 1. de anima, & in dis p. ut. natural. in genere artium prorsus constituit, quamuis initio cantic. partem theoreticam naturalis philosophia partem, & scientiam; practicam verò esse artem voluerit. Quum medicina naturali philosophia subijciatur, quod innuit Ari stoteles initio lib. de sens. & sens. & Auer. libel. de scientia rum diuisione plane confirmat; aridet nobis Herophili, & authoris placitum, ut in scientiarum genere collocetur non pro theoretica tantum parte, vt Auer. verum & pro practica; quum hac non minus a naturali philosophia principia desu mat, quam theoretica; & non alio a theoretica differat, nisi quod minus vniuersalia proponat; & ad singularia, circa que actiones sunt, propius accedat, quam illa. id quod non in hac duntaxat, sed in omni prorsus scientia est, vt hic doctus finit notauit, per practicum non (quod vulgo putant) opera tionem, que & scientia & arte longe est inferior, sed ratio nalem habitum intelligens, in mente ipsa situm: hoc enim de scientia & artis, & ceterorum rationalium habituum natura est: quod & Gal. de Aristonis sententia sentire visus est. 7. de decr. Hipp. & Pl. Neque verò id obijciatur, quod medicina, quia actionis est gratia, propterea tota practica di ci debeat. Neque, non ob id solum practicus dicendus est habitus quispian, quod actionis sit gratia, quum hoc pacto mathematicas, que actionis exercitationis gratia sunt, im mo que in docendo corporis actione vtuntur, dum triangu lum formant, dum lineam protrahunt, a scientijs excludi oporteret. Sed practica scientia illa diuitur, que agendum es se hoc, aut illud proponit, vt hic libel. supra citato de diuisi scientiarum docuit, & hoc loco explicauit inflammationum calidarum exemplo, in quibus prescribitur repellendum esse a principio. At huiusmodi, tota medicina non est, quum ma gna ex parte in speculando duntaxat versetur, dum de natu ra corporum, de signis, de causis agit: neque agendum aut desistendum esse semper proponat. Neque illud dicendum est, eandem esse scientiam qua speculatiua est, artem que pra ctica, & contra; quum moralis philosophia speculatiua non sit, que tamen inter scientias ab Aristotele agnoscitur. Quã obrem constitutum illud sit (si placet) medicinam, dum in intellectu solum esse obinet, scientiam esse perpetuam; theori cam ubi vniuersalia perquirunt, & nihil de agendo delibe rat: practicam verò, vbi minus vniuersalia tractat, & agen dum esse aliquid docet. At ubi circa singulare corpus iam agit, inflammata, & partem iam rosam perfundit, tunc ne que artem recte aliquis vocat, quando nulla ars aut scientia singularia considerat: neque etiam practicam eo modo, quo practicam vocat Auer. 1. coll. 6. arte. n. multo est inferior.

2 Potest autem aliquis dicere &c. Diuisio hac medi cine in practicam, & theoreticam repetitur hoc eodem lib. Fen 3. & initio Cantic. & probatur ab Auer. 1. coll. & loco in Cantic. citato. Gal. tamen lib. de const. ar. refectricem eam ef se censet, non practicam. Ceterum ex ijs, que iam dicta sunt; non iniuria medicinam, & theoreticam, & practicam nuncu pari apparet. Quod si etiam factricem libeat appellare; hac ea erit, que circa particularia agit, dum facimus medicinam: neque habitus erit rationalis, sed longe inferior.

3 Sicut dicitur in medicina, &c. Martinus aliter ver tit. [Ut quum dicitur in medicina calidis abscessibus initio te debere id quod repellit, & refrigerat, & particulas membri condensat, apponere deinceps repellentia mollientibus admiscere: tum tempore quo agritudo consistit, solis mollientibus contentum esse oportere. denique transactio agritudinis vigore & sive ad inclinationem, mollientia, que dissoluant satis esse &c.] Iuxta quam versionem, si mollien tum nomine resolutentia intelligit, vt sanè intelligendum es se videtur, & antiqua versio innuit: in statu solis resoluen tibus vtendum esse ait. quod etiam Fen 4. huius libri, et 3. quarti asserere visus est. Huius tamen contrarium scribitur Fen 4. & 6. de comp. med. per loc. nempe repellentia in statu resoluentibus admiscenda. Verum, quod ad hoc per tinet: quum morborum status latitudinem habeat, & in quatuor etiam ipse tempora secetur, initium, augmentum, vigorem, & inclinationem: quum status initium augmen tum naturam sapiat, nihil obstat, quin tunc temporis, & in ipso quoque augmento repellentia resoluentibus permiscantur. in vigore tamen ipso solis resoluentibus vtendum esse ratio exigit: quando nulla amplius sit fluxio; id quod & Auer. na & Galeno consentit.

4 Neque etiam aliquis &c. Dictum est hoc aduersus Gal. sententiam lib. ar. med. Cum Auer. sensu & Auer. 1. coll. & Plato in Alcibiad. de uoto, a princ. & desumitur ex Arist. lib. practica. & 4. topic. ratio id ipsum confirans. Sanè inter æquale & inæquale medium proprie non datur. medici tamen quum status quidam sit corporum neq; plane sanus, neque plane æger, euitanda duntaxat, & insti tuendi uictus gratia neutrum statum posuerunt.

De subiectis medicina. Cap. I.



VONIAM medicina corpus huma num ex parte vnde sanatur, & a sanitate remouetur, considerat: & cuiusq; rei scientia non acquiritur, neque com pletur, cum causas habuerit, nisi per sui causas sciatur; ergo debemus in medicina scire sanita tis, & agritudinis causas. Et, quia sanitas, & æ gritudo, & earum cause plerumque sunt mani festæ, plerumque occultæ, quæ non sensu [ne que nisi] per significationes accidentium com prehenduntur; debemus etiam in medicina sci re accidentia, quæ in sanitate accidunt, & ægri tudine. Iam autem declaratum fuit in scientijs veridicis, quod rei scientia non acquiritur nisi per scientiam causarum, & principiorum ipsius, si causas habuerit, & principia: [aut non com pletur] nisi ex parte sciendi eius accidentia, & concomitantia essentialia. Causarum vero qua tuor sunt species: materiales, efficientes, forma les, & finales. Cause vero materiales [positæ] in quibus sanitas, & agritudo [mensuratur] sunt subiectum quidem propinquum mem brum: [aut spiritus: & subiectum quidem lon ginquum,] humores: & eis [longiora] sunt ele menta. Et hæc duo sunt subiecta secundum com

Cap. 2.
Cap. 1.
Cap. 3.

Cap. 1. tr. I. c. 3.

Cap. 2. 5.
Cap. 1.

Cap. 2.
Cap. 1.
Cap. de oppos.
cap. 3.

Vide Disquisi tiones physiolo gicas Costar. pag. 21. vique ad 143.

a B. Imo.

b B. & G. nō ha buerit, nō com pletur: seu non acquiritur.
c B. sunt res su biecti: in qui bus fundatur sa nitas, & agri tud.
d Fundatur, vel inuenitur.
e B. & spiritus. subiectum uerò remotum: seu longinquum. f Longinquario

A 4 positio

g. B. licet sint et cum alteratione: & unumquodque quod sic fit hic in compositioe eius & alteratione ipsius ad aliquam pervenit unitatem.

h. B. consuetudinibus.

i. B. deferentibus virtutes.

k. B. subiecta alia secundum causas istarum duarum dispositionum: & secundum instrumenta ipsarum amarum.

l. Mant. postea. m. B. & dicemus quomodo conmerantur media inter duas divisiones: inter quas non est medium in veritate.

n. B. & locis habitabilibus: & evacuatione: & retentione: & artibus: & consuetudinibus.

o. B. nisi ut apprehendat: seu cognoscat: quid sit earum essentiam apprehensione scientia.

positionem; ⁵ licet sint cum alteratione. In cuiusque autem rei compositione, & alteratione, quæ sic componitur, ad aliquam pervenitur unitatem. [Ethæc unitas, ad quam huiusmodi reuertitur multitudo, aut est complexio, aut forma. complexio verò est secundum alterationem: & forma secundum compositionem.] Efficientes autem causæ sunt causæ permutantes, & conservantes humani corporis dispositiones: sicut sunt aeres, & quæ eis continentur: & comestiones, & aqua, & potus, & quæ eis continentur: & evacuatio, & retentio, & regiones, & ciuitates, & loca habitabilia, & quæ eis continentur: & motus, & quietes corporis, & animales. & ex eis sunt somnus, & vigilia: & alteratio in ætatibus, & diversitas in eis, & in generibus, & in artibus, & in ^h [moribus], & in rebus, quæ in humano superueniunt corpore ipsum tangentibus, siue sint contra naturam, siue non sint contra naturam. ⁴ Formales uerò causæ sunt complexionēs, & virtutes, quæ post eas eueniunt, & compositiones. ⁵ Causæ autem finales sunt operationes. Et in scientia quidem operationum est scientia uirtutum proculdubio, & scientia spirituum, ⁱ [qui sunt virtutum subiecta,] quemadmodum nos declarabimus. Hæc ergo sunt subiecta doctrinæ medicinalis: unde aliquis inquit de corpore humano, quomodo sanatur, aut infirmatur. Huius autem inquisitionis perfectionem, scilicet, ut sanitas conservetur, & ægrotudo remoueat, oportet etiam habere ^k [partes, secundum istarum duarum dispositionum, & suorum instrumentorum causas.] Et huiusmodi quidem causæ sunt regimen cum comestione, & potu, & electio aeris, & mensura motus, & quietis: & medicatio cum medicina: & medicatio manualis. hoc autem totum apud medicos est secundum tres species: sanorum, & ægrotorum, & mediorum, quos ^l [modo] nominabimus, ^m [& dicemus, quomodo inter duas divisiones, inter quas proculdubio non est medium, media vocetur.] Et, postquam iam diuisimus has causas; tunc iam collectum est nobis, quod medicina tractat de elementis, & complexionibus, & humoribus, & membris simplicibus, & compositis, & spiritibus, & virtutibus eorum naturalibus, & animalibus, & vitalibus, & operationibus, & dispositionibus corporis; scilicet sanitatem, & ægrotudinem, & medio, & causis earum, scilicet comestione, & potu, & aeribus, ⁿ [& aquis, & regionibus,] & motibus, & quietibus corporeis, & animalibus & ætatibus, & generibus, & extrinsecus accidentibus, quæ corpori eueniunt ex rebus extraneis, & regimine cum comestionibus, & potibus, & medicinis, & manuum operationibus ad sanitatem conservandam, & unamquamque ægrotudinem medicandam. Harum uerò rerum quædam sunt, de quibus medico nihil aliud est agendum, ^o [nisi ut, quid sint tantum, essentiali formatione informet:] & utrum sint, vel non sint doctori sapientiæ physicae credat. Et earum sunt, de quibus in sua arte ratiocinari debet. Quæ ergo earum sunt sicut principia, utrum sint, vel non sint, credere debet: scientiarum namque particularium principia credita recipiuntur: & in alijs scientijs, quæ secundum ordinem sunt ante eas, ratiocinantur. & ita fit, donec scientiarum omnium

principia ad philosophiam primam, quæ metaphysica nuncupatur, eleuentur. Quumque aliquis medicorum loqui inceperit, & affirmare elementa esse, & complexionem, & quæ ista sequuntur, ^p ex eis, quæ scientiæ naturalis subiecta existant, aggressus fuerit; errabit: ideo quod in scientiam medicinæ mittit, quod eius non est. & errabit; quia se aliquid declarasse existimabit: cum nihil declarauerit. Eius uerò, de quo medicus formare ^q debet, quid sit, & utrum sit, vel non sit, cuius esse non est manifestum, credere hæc est summa: Elementa an sint, & quot sint, & quomodo sint, & quæ sint ^r ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w <

soluitur. Galenus lib. de elem. minimam esse cuiusque rei par
 ticulari assignat. Et rursum Avicenna idem hoc loco aliter
 definit, ut constat. Verum ex allatis rationibus, quæ primo,
 tertio, & quarto loco assentur, communissima sunt; & ad ma
 teriam quoque, & formam extenduntur; quæ inferiorum om
 nium elementa sunt, & intrinseca causa: ut Auer. 1. phys. Al
 tera verò elementorum est dumtaxat, quæ sunt corpora, de
 quibus in libris de generatione, & in 3. & 4. de calo ab Ari
 stot. agitur, a quibus materia & forma secluditur: quum ma
 teria, ut ait Auer. 1. metaph. neque elementum sit, neque ex ele
 mentis ita & forma. Quæ verò hoc in loco notatur, cum se
 cunda conuenit: & est elementorum, quæ sunt corpora: in
 quorum numero materia, & forma non sunt. Sanè de huius
 modi elementis, quæ corpora sunt, & minima aliorum corpo
 rum inuestigare: quod facit Aristot. 2. de gen. & corr. Hip
 poc. verò quum primo de natura hum. non vnum esse elemen
 tum probat, quia si unum esset, unus esset homo, nec doleret:
 naturalis philosophi manus agit, pertinet enim hoc ad natu
 ralem. unde & Arist. 1. cali. fusius hanc rem prosequitur.
 2. Terra est corpus simplex & c. Quum elementis nihil sit
 prius, per quod queant definiri; nihil habeant ex quo consti
 tuantur; & horum, sicuti et multorum proprias differentias
 ignoremus; definiri singulatim elementa fortasse nequeunt.
 describi tamen possunt per ea, quæ si differentie non sunt;
 proprias tamen differentias sequuntur: & per accidentia,
 præsertimque singulorum actiones, quas sensibus ipsis manife
 ste cognoscimus. In elementis ergo uaria sensibus offerit sese
 accidentia, atque primo loco (ad quidem etiam manifestissi
 me) caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas; quas primas
 qualitates vocant. post vero tenuitas, crassitudo, leuitas, gra
 uitas; raritas, densitas; perspicuitas, opacitas; splendor, &
 obscuritas: quæ omnes ex primis qualitatibus videntur pro
 fecti. & de ijs plenè Arist. 2. de gen. & cor. Sed ad hæc præ
 terea accedit, & differentia, quæ secundum locum est; quum
 alia superiorem, alia inferiorem, alia medium locum obri
 neant. de qua re Arist. lib. de calo & mun. fusius, & ut in
 rerum mixtionem ueniunt, alia naturalem quandam poten
 tiam habent, ut facile misceantur; alia impotentiam. de qua
 re in 4. meteorol. agitur. Propterea ex his omnibus, singulo
 rum elementorum naturam describit, a terra exorsus. De
 qua quod locum terra medium esse ait, id probauit fusius
 Aristot. 2. cali. Quod etiam suapte natura quiescat; tñm lo
 co eodem, tñm 2. cali 3. phys. 8. phys. & alibi testatus est.
 Quod item si extra locum proprium sit, aut si separetur, ad
 medium semper naturali suo impetu feratur; & secundo cali
 li, & alibi. Quod etiam non grauis tantum sit, sed omnium
 quoque elementorum grauissima; & eodem secundo cali. &
 primo eiusdem. Quod frigida quoque sit, & sicca, secundo de
 gener. & cor. habetur, et alibi. Caterum quari hoc loco solet,
 quum de frigiditate terra agitur, utri maior frigiditas insit;
 terra, an aqua? Quod enim terra frigidior sit; ex eo cõstat,
 quod remotior à caloris fonte est. id quod Auer. 2. cali &
 Auic. lib. de calo ex Aristot. sententia, frigiditatis, gravita
 tis, & quætis maioris causam esse affirmant. Contrarium ta
 men sensisse Arist. uidetur 2. de gen. & cor. ex quo loco a
 quam terra frigidior esse, eius expostores colligunt. Ad
 de, quod in aqua maiorem quam in terra frigiditatem tactu
 ipso experimur. Verum quod ad hanc dubitationem facit,
 paucis. Terram aqua esse frigidior, ea demonstrari ratio
 ne existimamus, quæ allata est antea. Si enim caliditatis
 causa motus est orbium, & superiora elementa ob cali lato
 nem calida sunt; fieri non potest, quin eadem ratione inferio
 ra corpora ob distantiam à cali motu, sint frigidiora: eadem

nempe contrariorum debet esse ratio. At obijciunt autori
 tas Arist. deinde etiam experientia. Ad hæc, quod primo lo
 co obijciunt id non sensit philosophus. loco enim quem hi ad
 ducunt, non terram aqua comparat, aut terræ qualitates
 qualitatibus aquæ; sed aquæ frigiditatem eiusdem humidita
 ti confert. ita ut perperam is locus adduci pro huius rei con
 firmatione soleat. Quod experientiam testaris. Respondemus
 sensum propter aquæ tenuitatem falli. est enim hæc omnium
 humorum tenuissima; ut Arist. lib. de sens. & sens. & propte
 rea ob tenuissimam eius substantiam profundius adigitur,
 & videtur frigidior. quæ enim frigida sunt, cum substantia
 crassitudine, licet frigidiora alijs sint; minus tamen agunt;
 quod crassitudo penetrationi obstat. uerè tamen terra ipsa
 frigidior est quam aqua, ut allata primo loco ratio manife
 stat. Quod si cum philosophis tamen standum sit (est enim
 fortasse præter eorum dogmata, terram aqua verè esse fri
 gidior; quum ijs, sicut calorem in igne, humiditatem in æ
 re, siccitatem in terrâ, ita & frigiditatem in aqua maiorem,
 quam in cæteris esse corporibus existimant;) dici posset,
 duplicem esse frigiditatem; alteram elementarem, quam in
 natam, & propriam alicui ex simplicibus esse corporibus ne
 cesse est; hanc uero inesse aquæ; neque eam, quod ad hanc fa
 cit, a quouis elemento excelli: aliam uerò ex causarum cale
 facientium longinquitate provenire; ueluti quando per hye
 mem frigidiora nobis sunt omnia ob solis distantiam: quæ
 non aquæ, sed terræ ipsi inest, ut ratione priori loco allata,
 probatum fuit.

3. Quæ frigida est & humida & c. Et hic quoque de aquæ
 humiditate dubitatio est, uter humidior sit, aer, an aqua.
 Quod enim aqua ipsa humidior sit, sensu experimur. & sen
 su itidem ab ære desiccari corpora quotidie videmus. hū
 mē nempe linteum aeri expositum exsiccatur, non hūme
 scit. testaturque hoc ipsum Auer. 6. coll. At contrarium ta
 men ex humidæ definitione, quam Arist. 2. de gen. & cor.
 tradidit, colligi videtur. ubi humidum id esse docuit, quod,
 quum termino proprio non sit terminatum, facillimè tamen
 terminatur alieno. Ex his enim uerbis tota philosophorum
 schola, & Alexander præsertim, & Philoponus 2. de gen.
 & cor. & Auer. aerem aqua esse humidiorē collegerunt.

4. quod hic termino proprio careat, & facilius alieno comple
 ctatur, quam aqua. Cæterum (pace tantorum philosophorū)
 quod aer aqua humidior sit, sine de humiditate, quæ actu
 est, siue de facultate intelligant; non uidemus. id enim
 perspicuum omnibus est, ære desiccari non nostra solū cor
 pora, sed omnia. contra uero, aqua humefcere. Neque no
 bis satisfaciunt, quod magnus ait Comm. 6. coll. idcirco non hu
 medicare aerem nostra corpora, quod ijs non adheret, sicut
 aqua. aut, quod ait Philop. 2. de gen. & cor. quum per ac
 cidens aquam humefcere docet, quod ex crassioribus cõstet
 partibus; aer autem ob tenuitatem diffuset. & quod, quæ
 terrestria sunt, cum aqua facile permiscuntur: atque ob id
 aqua humefcat. Quum aeri contraria tanta sit substantiæ te
 nuitas, ut eius ratione non adherere tãtum corporibus; sed
 in ipsa, & citius, & facilius, & profundius adigi debeat,
 quam aqua: & ipsorum propterea substantiam suas ipsius
 qualitates inferre, ac ualidissime imprimere. Adde, quod
 quum aquam perpetuò humefcere, aerem desiccare uidea
 mus; dici non debet id per accidens esse, quod perpetuò; id
 autem per se, quod nunquam euenit. Quamobrem, quod aer
 aqua humidior sit nulla efficax ratio tueri nobis uidetur. ne
 que id (quod uiderim) Arist. usquam asserit. Et si enim is
 humidum id esse testatur, quod facillè terminabile existens
 alieno termino, ipsum nouum terminum habet: non est ta
 men aeri humiditas maior ascribenda. qui si alieno termino
 facilius concluditur, quam aqua, à sui corporis tenuitate id
 habet. aqua uerò quia crassior est, minus fluit, minusque, alie
 no termino egere uidetur. quum tamen actu, & facultate
 longè

Hex. 26. & 17.

вех.36.

cap. de

66X. 30.

Probl. 12

Problems

Cap. 5^e

ex. 24

Cap. 2

228-3'

20

Cap.eodem

Complexio est qualitas, quæ ex actione ad
inui cem & passione contrariarum qualita
tum in elementis inuentarum: quorum partes

aut erit secundum singulare comparatum suis dispositionibus, quæ in ipso sunt, aut erit secundum membrum comparatum ei, quod ab eo diuersum existit, ex eo quod est extra ipsum in corpore suo, aut erit secundum membrum comparatum suis dispositionibus in se ipso. Primus modus est æqualitas, quæ in homine attenditur comparatione aliorum generato-
rum.

g | B & est in
eius parte, & in
eius specie

I B habens lati-
tudinem & non
est comprehen-
sit termino un-
i, neq; illa quali-
tercunque ex-
istit, sed in addi-
tione & diminu-
tione seu inten-
sione.

I B uera quā
huius capituli
principio dixi-
mus esse impos-
sibile inueniri,
rariorā inue-
nitur. E hic etiā
homo aequalis
et uere pcedit
non qualitercū-
que uicinis ex-
istit, sed secundū
suorum membrorum
consequatio
nem uel contra
operantiam.
† In aliquib; ue-
luti legitur,
non est.

X B. neque ce-
rebrum est cum
illa frigiditate,
neque cor cum
illa siccitate.

I B ambientem
seu communem
sibi.
m B. A. Galebi,
sunt hoies quin-
ti uel sexti est
maris.

† A. etiam.
n B. superfluita-
tis & diminitio-
nis seu intensio-
nis & remissio-
nis.

rum. & est res^h magnam habens latitudinem,
quæ definitione minime potest comprehendī:
neque etiam qualitercunque contingat, existit:
sed inter multitudinem, & paucitatem, duas ob-
tinet extremitates: ab una quarum, cum egressa
fuerit, non poterit esse humana cōplexio. Secun-
dus uero modus est medialis, qui inter duas ex-
tremitates huius late complexionis existens, in-
uenitur in indiuiduo; quod est in ultimo equali-
tatis, ex specie, quæ est in fine equalitatis, & in
etate, in qua augmentum ad suum peruenit fi-
nem. & hæc quidem equalitas etiā licet non
sit æqualitasⁱ certa, quam in huius capituli
principio nominauimus, eo quod hanc in-
ueniri non est possibile; † est tamen ei pro-
pinqua. Et hic etiam homo equalitati non
qualitercunque uicinis existit, sed secundum
suorum membrorum alterationem, uel al-
ternationem calidiorum, sicut cor: & frigidio-
rum, sicut cerebrum: & humidiorum, uelut he-
par: & sicciorum, sicut ossa. Quum ergo pondera
buntur, & æquabuntur; erit uicinis æqualitati
certa. In consideratione uero cuiusq; membri,
non nisi unius, quod est cutis, quemadmodum
postea dicemus. In comparatione autem spiri-
tuum, & membrorum principalium, impossibile
est ipsum huic certe æqualitati esse propin-
quum: sed egreditur ab ea tendens ad caliditatem
& humiditatem. Vitæ etenim principium sunt
cor, & spiritus, quæ quidem ambo uoluntate
calida existunt ad superfluitatem declinantia: &
uita quidem existit per caliditatem, & augmen-
tum per humiditatem. & etiā caliditas in hu-
miditate existit, & ab ea nutritur. Membra uero
principalia sunt tria, sicut declarabimus, & ex eis
quidem est unum frigidum, quod est cerebrum,
cuius frigiditas non peruenit ad cordis, & hepa-
tis caliditatem temperandam. Et ex eis unum est
cor, sed eius siccitas non peruenit ad humidita-
tem cerebri, & hepatis temperandam. †^k Neque
etiā cerebrum tantum est frigidum, neque cor
tantum est siccum; sed cor comparatione alio-
rum duorum est siccum, & cerebrum aliorum
duorum comparatione est frigidum. Modi uero
tertij latitudo angustior est latitudine primi mo-
di, scilicet equalitatis specialis: latitudinē tamen
habet magnam, & est cōplexio, quæ alicui gen-
tium congrua existit secundum comparationē
alicuius climatis, & alicuius aeris: Indi nanque
complexionem habent^l [in simul,] qua sani exi-
stunt. & m [Sclau] iāliā habēt complexionem,
qua sani degunt. & unaquæque earum per com-
parationem ad suā speciem [sue speciei compa-
ratione] est temperata: quæ comparatione alte-
rius non est temperata. corpus nāque Indi, quū
secundum complexionem Sclau, quale fiet; aut
infirmabitur, aut morietur. & similiter, quū Scl-
ui complexionem Indi, quale reddetur; erit corpo-
ris dispositio contraria. Quæcunque igitur spe-
cies in terra habitabili commorantium habebit
complexionem eis propriā, aeris sui climatis cō-
uenientem, † & habebit latitudinem, cuius qui-
dem latitudo duas hēt extremitates, n [multitudi-
nis, & paucitatis]. Quartus autem modus est me-
dium, quod est inter duas extremitates latitudi-
nis complexionis climatis, & ipsum est comple-

xio complexionibus^o † [speciei tem-
peratior. Modus uero quintus est angustior pri-
mo, & tertio: & est cōplexio, quam debet ha-
bere indiuiduum designatum, qua uiuum, & fa-
num reperitur: quæ etiam latitudinem habet, ad
quam duæ terminantur p [multitudinis & pauci-
tatis] extremitates. Debes autem scire, quod oē
indiuiduum debet habere cōplexionem sibi to-
tummodo propriam, in qua alium ei associare
† [est impossibile. Sextus autem
modus est medium, quod est inter istos duos ter-
minos: quod est cōplexio, quam quum habue-
rit indiuiduum; erit melioris complexionis, cu-
ius ipsum esse oportet. Modus autem septimus
est cōplexio, quam unaquæque membrorum
species habere debet: in qua aliud diuersificatur:
æqualitas nanque ossis est, ut siccitas in eo plus
abundet: & cerebri, ut humiditas in eo plurimū
abundet: & cordis, ut in eo sit plus caliditatis; &
neruorum, ut in eis plurimū abundet frigiditas.
† [

] Modus autem
octauus est cōplexio mēbri singularis, quam
quū habuerit; erit melioris dispositionis, quam
habere potest. Quum autem species consideraue-
rimus: inueniemus hominem certæ equalitati
propinquirem. Quumq; regiones attenderi-
mus, certificatum erit nobis: q si fuerit locus qui
inhababitur sub equatione diei neq; aliqua de
rebus terrenis obuiando impeditur, uidelicet
montes aut maria: oportebit ibi habitantes equa-
litati certæ propinquiore existere, quam alicuius
regionum. Iam autem nobis affirmatum est,
quod opinio, quæ accidit, quod † [excessus ab equalitate est causa propinquitatis so-
lis, est falsa. rectitudo enim solis super capita mi-
nus ibi malum operatur, & minus mutat aerē,
quam [rectitudinis] propinquitatis apud nos, aut
apud eos, qui sunt in maiori latitudine, quā nos:
licet rectitudinem non habeamus. Amplius au-
tem omnes dispositiones morantium in linea
equinoctiali sunt dispositiones nobiles similes.
neque aer ibi impeditur impedimento sensibili;
sed eorum complexionibus semper est similis:
& ad hanc sententiam affirmandā iam fecimus
dictionem. Post istos autem, qui in quarto mo-
ratur climate, magis temperati existunt: non. n.
aduruntur propter morā rectitudinis solis^u [su-
per eorum capita, neq; elongantur ab eis parū,]
quemadmodum sit in climate secundo, & ter-
tio: neq; congelantur, sicut contingit ijs, qui in
extremitate quinti climatis habitant, & qui secu-
dum latitudinem sunt remotiores, * [propterea
quod sol ab eorum capitibus est remotus.] In
membris uero iam manifestum fuit, q membra
principalia non sunt equalitati certæ multū pro-
pinqua: immo oportet, ut scias, quod caro est
membrum illi æqualitati magis propinquum,
quā cætera membra. cutis tamen carne pro-
pinquior est; quasi enim non patitur ab aqua æ-
qualiter temperata, cuius medietas sit nix, & al-
tera medietas sit aqua feruens. † [Et forsan ca-
liditas uenarum, & sanguinis, neruorum frigidi-
tati in ea æquatur. Similiter quoque nō patitur
a corpore, quod bene temperatum existit ex sic-
cioribus corporibus, & humidioribus; quum in
eis æqualia fuerint. & nos quidem scimus, quod
non

o † B. illi-
bus &
tribus
is fieri
uerunt
ualu-
e scia-
p B. super-
tis seu ob leu-
nis, & uale, &
tionis. mlti f-
uale e-
li qui
q † B. ad-
municat ab eo
conting-
eritum
ir ab i-
tim q-
ria co-
in na-
onunt
ir adu-
non
is ab e-
in q-
sicut,
peric c-
r † B. itas ue-
plexio in e-
dinem & simi-
que ex, & e-
tibus seu uod
nis addit, ef-
& dimittit tem-
terminatis e-
minut brachij.
ne prætor ei
complexij e-
complexio, i-
præcedentior.
s uole-
e tem-
a est illi
uper d-
f † B. itas ue-
a est illi
uper ir
e tem-
a est illi
e B. itas ue-
per pu-
emiat:
prope-
sa & p-
emiat:
am dig-
ne qu-
is natu-
el exiti-
idices:
er in r-
onibus
litum.
u B. illi-
la ali-
la con-
capita, neq;
aliqua p-
gatione, uis ei
ab eis. it ficut
o hom-
x B. illi-
dus uer-
diuidu-
temper-
est ex p-
B. itas ue-
peratior
que quæ
specie m-
lexione
tiori.
y B. itas ue-
erate l-
torrida
ceppei
forfida
um co-
in ea cau-
onem l-
spitus
guinis
guinis
gdu
gdu
membr-
um, &
non p-
corpo-
perm-
nedon-

tur. neque nisi ualde improprè dicitur qualitas substantia-
lis. neque accidens corpori dat esse; sed substantia. De ijs
ergo mirandum, qui animam esse corporis temperamen-
tum existimant, quod sensisse Galen. videtur, lib. quod
animi mor. temp. corp. seq. Licet de hac re lib. de uirt. nat.
substantia, anceps fuerit. Et si enim ex diuersitate tempe-
ramentorum diuersi affectus, & variæ actiones in anima-
libus fiunt: temperamentum tamen ipsum qualitas est, à
qua anima (quam superiori capite motricem, & autho-
rem nostrarum actionum dixit) ad actiones rectè, aut ma-
le obeundas disponitur. se seq. habet temperies, non, ut in-
strumentum; sed ut instrumenti. i. corporis, dispositio. quo
pacto exacta tibi forma, huius quidem dispositio est, qua
artifex elegantes, suavesq. sonos modulatur. Unde & à qui-
busdam temperatura harmoniæ comparatur. hac enim & si
ex fidibus multis, quæ corpora sunt, provenit: ipsa tamen
accidens est quoddam præter fidium substantiam, & natu-
ram. hoc pacto authorem hunc sensisse putamus hoc in lo-
co, quum temperamentum qualitatem esse dixit, post actionem
primariam qualitatum supersitem. neque enim (quod
quidam alioqui doctissimi viri sentiunt) corrumpi, aboliriq.
primas illas qualitates funditus putat: sed ex confusis,
pugnantibusq. ijs, hanc, veluti ex fidibus concentum, arbi-
tratur resultare; quæ tamen accidens est, non substantia.
quum anima substantia sit, ut præsertim hic ipse author. 1. de
anima, parte 1. tractat. Quod enim quidam cum Gal. tempe-
ramentum formam hominis substantialem esse contendunt,
quia hoc finis est, quo in humanum corpus inducto, cessat mo-
tus, quum nihil, præter temperamentum, sensu acquiri videa-
mus. quod item hoc sit corporis perfectio, & alius primus,
nepe quo lesa, nostra actiones, et intellectus educatur. Quod uè,
aiunt si alia hominis est forma præter temperamentum, oportere
hanc esse vel substantiam, uel accidens: at anima non est
accidens, quoniam accidens corpori daret esse; ergo substantia.
si substantia, non corporea, quia de hoc rum jam corpo-
re quaeretur, an aliam formam habeat. incorporea igitur e-
rit. tunc uero & externa erit, & incorruptibilis: & ex corrupti-
bili, & incorruptibili fiet unum, quum tamen ea differant
plurquam genere. Quod, inquam, bi pro Gal. sententia di-
cunt; tenuissimo, ac leuissimo fundamento nititur. Eto e-
nim, quod inducta in corpus temperatura, omnis agens actio
desinat: absurdum dictu est, eam finem esse in generatione
hominis, ultimum, seu primum (ut aiunt) neque enim ho-
mo est, nisi posita anima rationali. cetera uero, nec tempe-
ries solum; sed figura quoque ipsa corpus ambiens, corporis
naturam sequuntur. ut ridiculum sit, vel, nihil acquiri præ-
ter temperamentum, quod sensu videamus, asserere: quando
temperamentum minus sensu rursus, quam figuram cor-
pus ambientem qualitatis speciem. uel idcirco negare alia,
præter temperamentum, formam adesse; quod ea sensum la-
teat. propterea nanque animam sensu non percipimus, quia
corpus non est. & qui formas rerum sensibus patere existi-
mant, citra modum philosophantur. Neque uero (quod subi-
ciunt) licet temperies eversa actiones evertat, ideo temperies
est anima, alioqui enim tot in corpore essent animæ, quot tem-
peramenta: tot autem hæc sunt, quot partes. Videmus uero
intemperie affecta una particula, non totius corporis actiones
offendi. At si propter actionum offensas temperamentum
animam putant, debent & eadem ratione compositionem
corporis, & unitatem, animam asserere; quibus lafis, illa
etiam temperie, corrumpi actiones usa uenit. Sed & illud,
quod tertio loco obijciunt, nullius momenti esse perspicuum
est. quando, si ea præter temperamentum forma incorporea
est, incorruptibilem fore concludunt. deinceps uero, ab-
surdum illud sequi, quod ex corruptibili, & incorrupti-
bili, quæ plus quam genere differunt, unum fiat. Quis enim
(ut antea diximus) corporeas formas esse aliquas videt?

sunt illa quidem corporeæ, quiaeductæ de corporis poten-
tia, non tamen corpora. incorporea est brutorum & planta-
rum forma, quæ tamen de corporis potentia emergit. De ra-
tionali uero anima, alia est ratio. & quanquam malunt mul-
ti cum belluis esse bellus: nos tamen (id quod multi præ-
clarissimi philosophi senserunt) non repugnare philosophiæ
principijs putamus, ex incorruptibili (ut est loquendi usus)
à parte post, & corruptibili, unum fieri: qui certè parentem
rerum naturam, multo maiora posse non ignoramus. Quam
obrem (quum hæc ira se habeant) concludamus tandem lon-
gè aberrare eos, qui temperamentum animam esse, & ani-
mam ex elementis statuunt. id quod & res ipsa, & prin-
ceps philosophorum Aristot. 2. de gener. & corr. impro-
bat. & falli eos fateamur, qui temperiem substantiam ef-
se existimant.

2 Cum enim aduicem, & c. Appositæ suis uirtutibus a-
gere elementa dixit, Aristotelem amulatus. 1. de part.
anim. Neque enim elementa inuicem suis formis pugnant,
quum substantia substantiæ contraria nen sit; sed solis qua-
litatibus; formis ipsi integris, & immutatis remanentibus:
ut author noster sensit. cuius sententiam sequitur Auerr.
1. de gen. & corr. li. et 3. cali contra ipsam disputet, quia
nihil ex elementis feret forma substantiæ ab ijs diuersum,
quod mixta formam unam non haberent. quod mixtorum
forma in primam materiam non recipitur, uelut, propte-
rea is formas quoque ipsas pati, non profus tamen aboli-
ri. & si uero substantia neque intenduntur, neque remit-
tuntur; referre tamen id non putat in elementorum formis,
quæ imminutæ sunt substantia, & media inter substantiam
& accidens. Ceterum, si forma elementorum non perfecta
sunt, & elementa ipsa imperfecta, certe quomodo perfectio-
ra ex his fiant corpora, non uideo. solida sanè rerum initia ni-
si statuamus; neque res ipsas multo solidiores esse oporteat.
Placet ergo nobis Auicennæ sententia, missionem, uideli-
cet, ex elementis fieri solis qualitatibus inuicem pugnantibus,
non etiam formis. neque enim quum forma diuisionis
capax non sit, ut ipse Auerr. 5. phys. & 6. restatur, quod
frangatur earum vis, quod intenduntur ipsæ, aut remit-
tantur, incorruptis philosophiæ principijs admitti potest.

40 Neque uero rationes contra authorem nostrum quicquam
certi probant. Nempe, quod primo loco nihil gigni asserunt
ab elementis diuersum, si eorum forma seruatur. (nimium,
quæ seruatis corporibus coeunt; non miscentur, sed coniun-
gantur) hoc inquam eo confutatur, q. & si elementa secun-
dum formas integra sunt: quo ad qualitates tamen uariantur.
& ipsa eorum corpora, & substantia ipsa in minimas
partes dissecantur. Neque item, licet forma elementorum
superfint, plures in misto sunt forma: quando eodem ressan-
te Auerr. ex Alex. mente 1. 2. metaph. elementorum forma
in misto rationem materiae habent, & sola misti forma uerè
est forma. Quare, neque id, quod posteriori loco obijciunt,
quod forma misti in primam materiam non recipitur, effica-
cius sententiam huius authoris oppugnat. Si enim ele-
mentorum forma in misto, forma vim non habent; quum
inter misti formam & primam materiam nulla perfe-
cta forma intersit, perfici perfectio materiam primam
a misti forma oportet; atque ita misti formam in com-
munem & primam materiam suscipi, non in secundam.
His ergo fortasse Auicennæ sententiæ ab Auerr. descendit
poteest.

3 Sed medicus physico & c. Si temperamentum qualitas
est ex mutua primorum elementorum actione pronens; pos-
sunt ea ita inter sese agere; ut, aut unum, aut duo uictis alijs
exsuperent; (plura nanque ob contrarietatem vincere simul
nequeunt) aut confecta iam pugna, æquè omnia & uincant,
& uincantur. Quare, et post horum actionem, aut una emer-
get qualitas calidior superior, aut duas, aut nulla. Ubi una,
aut

aut plures qualitates excellenti iure inaequale temperamen-
tum dicitur. ubi apud nullum victoria est, sed aequè poten-
tes sunt omnes, aequale. Hoc autem, medici, ad alterius a-
qualis differentiam, quod licet uerè inaequale sit, comparatio
non tamen ad alia, quae magis ab aequalitate distant, tempe-
ratiſſimum videtur; aequale ad pondus nominant: quum al-
terum, quod per collationem est, aequale ad iustitiam appel-
lent. Sane diuisio haec (quam modò de qualitatum actione
attulimus) ita coniunctam habet rationem, ut nullam vi-
deatur pati controuersiam. Dubitatio tamen est, an aqualis
ea, & ponderalis temperies re ipsa, vel sola potius imagina-
tione deprehendatur. Galenus 1. de temperam. reperi-
tatem, & veluti extremorum normam proponit ipsam calidissi-
mae & frigidissimae aquae, nec non cineris atque aquae ipsius
permixtae, confusae, exemplo astringens. Aduersus tamen eius
sententiam, & author noster sentit hoc loco, & Auerroes

Cap. 9.

tex. 4.

com. 48.

com. 10.

Cap. 1.

com. 7.

com. 23.

cap. ult.

com. 8.

com. 1.

com. 1.

com. 1.

com. 14.

Cap. 28.

Cap. 7.

Cap. 3.

2. de gen. & corr. 1. meteor. 1. cali. 10. metaph. & 2. Coll. di-
ri aequale ad pondus negat. cum, quoniam ab aequalibus non
provenit actio, neque propterea ex aequalium qualitatum ac-
tione in misto forma illa induci potest; tum quia ut ex plu-
ribus unum fiat, oportet ex multis his unum se habere, ut
formam alterum vi materiam: atque esse id non potest in his,
quae aequalia sunt. Adde, quod si daretur aequale ad pon-
dus, daretur tale mistum, quod in quavis regione positum, in
medio, & grauium, & leuium quiesceret; tale uerò mi-
stum non inuenitur. Haec ferè ex Auerrohoe collegimus,
quibus aequale temperamentum ponderale refutat, quam-
uis ratio, quam tertio loco adduximus, aequalitatem, quae in-
ter grauitatem est, & leuitatem, destruat: de qua nobis ser-
mo non est, quum temperamentum ex primarum, non secun-
darum qualitatum actione proveniat. Ceterum, quod ad
hanc dubitationem pertinet, non ignoramus multa a mul-
tis in utramque partem asserri. Licet tamen fortasse, si rem-
issilem diligentius, contraria horum authorum placita
ita conciliare, ut philosophos quidem, cum quibus, & author
noster, & Auerroes sentit; aequalitatem ueram, & perma-
nentem negare; medicos uerò apparentem, & momentaneam
admittere, dixerimus. Et si enim ratio uidetur id persuade-
re: sicut ex mutua elementorum actione unam quandoque,
aut duas qualitates accidit superare; ita & posse easdem pa-
ri robore praedari neque vincere, neque vinci. res tamen ip-
sa plene indicat, neque actionem ab aequalibus provenire:
neque dari temperamentum illud corpus, nisi fortasse in instan-
tiam ex una qualitate in aliam illi aduersam, puta ex calo-
re summo in frigoris summum, per medium temperatum iri
oportet: certum autem est eorum, quae momentanea sunt, ra-
tionem non haberi. Et quamuis mistio, quam Galenus ex fri-
gidissima, & feruenti aqua sine ex aqua & cineribus facit,
temperata sensu appareat: ea tamen perfecta mistio non est,
neque diutius ipsa quoque temperies manet. adde & quod
sensum euenit frequenter falsi, ut temperamentum illud iudicet,
a quo insigniter non afficitur.

4. Vita etenim principium &c. Quum uita per calidum
constat, ut Arist. notat in lib. de morte & uita, calor autè
humido natiatur: quumq; ex calido & humido nostra gene-
rationis initium sit, ut ex Gal. habetur 1. apb. iure cor, & spi-
ritus uita principium esse ait: quae, quum aliorum membro-
rum collatione maximè calida sint, & ad humidum incli-
nent, sunt immaro calori conferuando apertissima, uti enim ignis
aere pro alimento utitur; ita & immarus calorem in natum hu-
midum depasit, & eo conferuatur.

5. Et ex eis quidem est unum frigidum &c. Cerebri tem-
peraturam multo esse frigidissimo corde frigidiorum dixit Ga-
le. in lib. ar. med. Quod uerò ait frigiditatem cerebri non esse
ad cordis calorem temperandum, aduersus Aristotelis sen-
tentiam est, qui 2. de part. anim. oppositum scripsit tum reliquit.

Con. a quem & Galenus pugnat 8. de usu par. T. actur ta-

men philosophum Auer. 1. Coll. Et author quoque noster lib.
3. fen 1. huius sententiam sequitur. Nobis uerò non uidetur
reprehensione dignus Arist. quando, etsi huius tantum rei
gratia factum cerebrum non est, ut refrigeret cor, sed multo-
rum praeterea visum gratia, quos philosophus non ignora-
uit: negari tamen non potest, quin cerebri frigiditate uitae illi
spirituum serior remittatur, tempereturq; dum vitales sur-
sum latos, animales euadere oportet. id quod illum sensif-
se arbitramur.

10 6 Quumq; regiones attenderimus &c. Regionum tempe-
ramenta, & naturam, & qui quibus regionibus homines na-
scentur, docuit Hipp. lib. de aer. aqu. & loc. An uerò sub æ-
quinoctiali temperatus sit celi status, uidendum a nobis e-
rit postea. quum hic de aeris mutatione respectu regionum
verba faciet.

7 Imo oportet ut scias &c. Carnem dicit ad aequalitatem
plus quam cetera membra accedere, & hac propinquirem
temperiei esse cutem. Videtur controuersia esse, quoniam
Galenus 1. de temperam. & passim alibi carnem calidam ef-
se ait, & humidam. Sed uerè controuersia non est, quum hic
author non aequalem esse uelit, sed aequalitatem accedere, si
alijs membris conſeras. At uerò, qua ratione hoc dixerit,
putant aliqui sequi eum Aristotelis sententiam, qui 2. de
part. anim. uidetur tactus instrumentum esse carnem existi-
masse. id quod & Alex. in 1. paraphr. de anima. & Auer.

2. Coll. quamuis Themist. 2. de anima, & Auer. idem con-
tra Alex. disputent. Verum quod hi fallantur, ex eo constat,
quod statim probat Auer. cutem esse temperatissimam, &
carne etiam temperatiorum. Nobis ergo uidetur ratio, cur
carnem ad aequale temperamentum dicat accedere. Et si e-
nim hec calida est, & humida; stat tamen, qua ratione hu-
manum corpus, si ceteris animalibus comparatur, tempera-
tum dicitur; quum calidum tamè sit, et humidum eandem,
respectu aliarum partium, quae a caliditate, & humiditate
magis distant, carnem esse temperatissimam: quum in calido
& humido flet uita. sicuti antea dictum est. At uerò,

quum caro cuti ipsi confertur, alia est ratio, propter quam
cutis temperatior existit, nempe, non quod hec tuenda
uitae commodior sit; sed ob eius substantiae rationem, quae in-
ter contrarias qualitates media quodammodo est. id quod
hic author eo probat, quod hec a temperatis non afficitur, ne
que ea sentiat, quod magnum est eius cum equalitate simili-
tudinis indicium. Neque uerò intelligendum hoc est quod cu-
tis, quae temperatissima sunt, non sentiat: absurdum enim di-
ctum est cutem equalia, & temperata prorsus non sentire;
quando hoc pacto sensus instrumentum, quanto temperatius
est tanto ad sentiendum ineptius esse oporteat. Sed non sen-
tire cutem equalia propterea hic dixit, quod molestia ab his
non afficiatur, dum sentit; sed summa potius inquitatate sic
sineat. Quum autem triplex carnis sit genus, est enim caro
musculorum, est caro viscerum, & glandularum; quum de
carne egit, musculorum carnem intellexit: huic enim multi
a natura immixti sunt nerui ad eius moderandam temper-
riem, ut Auer. 2. Coll. Reliqua, quae hic de manus cute, habes
ferè ex Gal. 1. de temp. & 2.

8 Dicemus itaque quod complexionem &c. Et hic de ina-
quali temperamento inter maximos viros controuersia est.
quum eius differentias, octo hic author faciat, quatuor sim-
plices, & quatuor compositas, quod & Galenus in libris de
temperam. Auerroes uerò Coll. simplices quatuor dari neget:
quum nulla sit ex actiuis qualitas, quae passiuam altera sibi
non afficiat. Sed ab Auerrohoe faciliè & hic & Gal. defen-
ditur. Et si enim uerum id quod Auer. ait; At medicus tamè, qui
sensitiuus est artifex, id solum, calidum indicat in quo calor
evidenter percipitur; & frigidum in quo frigiditas; humidum
& siccum, in quibus humiditas & siccitas. Fieri autè id po-
test, ut temperamento quis, quo ad actiuis (quantum sensus
conspicit)

Cap. 11.

Cap. 2.

Cap. 9.

Cap. 1. & 8.

Cap. ult. ca. 16.

& 13.

Cap. 40.

Cap. 11.

Cap. 9. cap. 1.

Cap. 1.

conijci p[er] qualitates, calidiori aut frigidiori sit, quo ad passus tamē dignosci nequeat, an siccitas, an humiditas exsuperet: propterea q[ue] ut tale corpus simplici tēperamēto pradiū consecetur. Fateatur tamen processu temporis ob aliam vim, & passivas qualitates intēdi: & temperamentum compositum euadere, quum antea simplex indicaretur. id quod & Gal. 6. de tnen. ualet scriptum reliquit.

De complexionibus membrorum. Cap. 2.

Vide disquisitiones physiologicas. Costai pag. 144. usque ad 189.

a B cum conuenientia seu proportionalitate ipsius ad virtutes.

b B. postea entis manus temperatae frigida tis.

c f B. de in splē.

d B. in

e B. licet affluatuo madefactionis iam fecit

DICO, quod deus cuique animali, & cuique membro donauit ex complexionē quod magis meretur, & quod eius actionibus, & dispositionibus secundū possibilitatem melius existit: hoc autē certificare philosophi est, & non medici. Donauit autem homini complexionē temperatiorē quā in hoc mundo esse est possibile, ^a [cum suarum virtutum cōuenientia] quibus agit, & patitur: & unicuique membro donauit de complexionē, quod meretur. Posuit ergo quaedam ex mēbris calidiora, & alia frigidiora, & alia sicciora, & alia humidiora. Quod autem in corpore est calidius, est spiritus, & cor, a quo procedit. deinde sanguis, licet in hepate generetur: quia enim cum corde continuus existit ab eo plus acquirit caloris, quā hepar habeat. postea hepar, quia est sicut sanguis congelatus. post quod est caro, quē minoris est caloris, quā hepar, propterea quod neruorū uilli in ea mixti sunt, qui sunt frigidi. deinde sunt muscoli, qui minoris sunt caliditatis quā caro simplex: propter illud, quod de neruis, & ligamentis eis admiscetur. postea est splen, propter illud, quod est in eo de fece sanguinis, postea renes, eo quod non multus in eis existit sanguis, deinde arteriarum tunica, non propter ipsarum neruosa corpora, sed propter illud, quod recipiunt de calefactione sanguinis, & spiritus, qui sunt in eis. postea sunt uenarum non pulsatilem tunica propter sanguinem solum. ^b [postea cutis] uolūtem ⁴⁰ perata. Frigidius uero, quod est in corpore, est phlegma. postea pili. deinde os. postea cartilago. post ligamentum. deinde chorda. post panniculus. deinde neruus. postea nucha. post cerebrum. deinde adeps. postea pinguedo. postea cutis. Humidius uero, quod est in corpore, est phlegma. postea sanguis. postea pinguedo. postea adeps. postea cerebrum. postea nucha. postea caro. mamillarum, & testiculorum. post pulmo. postea hepar. ^c [] deinde renes. postea muscoli. post cutis. Et hic quidem est ordo, quo Galenus disponit ea. Scire tamen debes, quod pulmo in sui substantia, & natura, non est humidus uehementi humiditate. Omnis enim complexio membri naturalis similis est ei, quo nutritur: & secundum suam accidentalem complexionem simulatur ei, quod ^d [ab] ipso superfluit. Pulmo autē nutritur calidissimo sanguine. & multā admixto cholera. & hoc quidem ipsemet Galenus nos docet. In ipso uero, multa humiditas superfluit colligitur, propter illud, quod ad ipsum ascēdit de uapore corporis, & propter illud, quod ad ipsum, descendit ex catarrhis. Postquam igitur sic est res: hepar multo magis humidum est pulmone, humiditate naturali: & pulmo magis est madefactus: ^e [licet humiditatis mora ipsum ēt in sui substantia molliorē fecerit,] dispoēs phlegmatis, & sanguinis ita intelligende sunt. Phlegmatis namq[ue] humectatio est secundū modū madefaciēdi; & sanguinis humectatio est scdm modū ^f [augmentū faciendi in substantia]. licet phlegma naturale aqueū plerūq[ue] sit maioris humiditatis, quā sāguis. Ex sanguine .n. quū quantū digeri debet, digeritur: multū humiditatis ex eo resoluitur: quā erat phlegmatis naturalis aquei, quod ad ipsum conuersum fuit. ¹⁰ In sequentibus autē scies, q[ue] phlegma naturale est sanguis, qui aliqua cōuersus est cōuersione. Res autē siccior, quā est in corpore, sunt pili: sunt .n. ex uapore fumoso, qui cleuatur. resolutum nāq[ue] fuit, quod in eo de uapōre mixtum erat, & pura fumositas congelata remansit. Postea est os: ipsum nanque omnibus mēbris durius existit: humidius tamen pilis est. Ossis nanque generatio est ex sanguine: cuius fumus est siccus [qui humores naturales exiccat locatus in eis]. Quapropter os multa nutrit animalia: pili uero eorum nullum nutriunt, aut fortasse si nutriunt: ex eis aliqd valde est rarum, & extraneum; sicut existimant quidam, q[ue] vespertilioes eos digerant: & in eis delectentur. Nos autem, quum duas quantitates ossis, & pilorum in pondere equali assumpserimus: & eas in cucurbita alembico supposito distillauerimus; egreditur ex ossē plus aquae, & plus olei, & remanebit minus facis. os ergo pilo humidius est. Post os autem in siccitate est cartilago. postea ligamentum. post chorda. post panniculus. post arteria. post uenae. post nerui motui, post cor. post nerui sensus: motionis. .n. nerui frigidiore, & sicciores simul existunt temperato: nerui autem sensus frigidiore quidem, sed non multum sunt temperato sicciores: & fortasse sunt ei propinqui: & neque etiam in frigida te sunt ab eo ualde remoti. postea est cutis. ^{Ca. 5.}

ANOTATIONES.

1 Dico quod Deus &c. Ex Galeno sunt haec omnia, primo de temp. & secundo. Sed dignū animaduersione est, quum de spiritibus & corde agitur. Quod calidissimum, omnium viscerum sit cor, & 1. de temperam. & lib. de semine, & alibi saepe testatur Galenus. Verū an idem partium nostri corporis omnium sit calidissimum, non aequē constat. quum hic author hoc loco in calidorum membrorum enumeratione spiritus praeponat, quod & Auer. 2. Coll. facit, quibus assentiri & Hipp. uidetur lib. de carnibus, spiritum ex omnibus in homine maximē calidum esse dicens. Contrarium tamen statuendum uideretur, ex Arist. regula 1. post. nempe propter quod unumquodque tale, illud magis. atque ideo quum spiritus a corde producantur, cor ipsum calidius esse dicendum esset. Item Gale. sanguinem partium omnium ait esse calidissimum 1. de temperam. Vbi & inconstantie uidetur accusandus, quod sanguine bilem multo esse calidiorē scribit 2. de temperam. in tam multiplici dubitatione ita statuendum uidetur. Quod cor spiritibus calidius sit, distat ratio, sortiuntur enim calorem spiritus a corde. Verū, sicuti si ad accensos carbones paleae admoventur, accendantur quae; ob tenuiorem earum substantiam; copiosior & latius se se explicans ex ijs caliditas exurgit, quā ex carbonibus: sic ficior tamen atque acrior horum est calor. ita & spiritus, quum tenuiori natura constent, & latissime effundantur, euadiores uidentur, copiosiori uidelicet calore redundantes quum cor: ipsum tamen cor acrior calidius tenet. Quum uero

riti
dier
fili
fili
in
mē
tione
dier
ipso

cap. 5.
cap. 5.
cap. 5.
Cap.
Cap.

g. uen
res
eti
Alia
in
cat
cat
fuer

Ca.
Ca.

Cap.
Cap.
3 cap.
Cap.
Cap.

Cap.

Cap.

Dispo
Cap. 5.
As Col
3. 189 v
1. 1.
etates
quatu
augme
uocatu
hadate
re vlg;
aunos.

verò sanguinem ceteris partibus Galenus præponit, non spiritibus præponit, sed partibus corporis quæ sensibus subiacent, quales spiritus non sunt: cuius rei indicio est, quod de spiritibus Galenus non meminit. Quum item bilem calidissimam esse rerum omnium dicit, & sanguini præponit, simplicem bilem intelligit a sanguine & pituita distinctam, quæ non potest esse solùm (ut quidam dixerunt) sed et actu (id quod excretaiones biliosæ palam faciunt) sanguine ipso longè est calidior.

2. Post pinguedo &c. Pinguedinem inter partes frigidæ reponit, quod Galenus facit 1. de tempera. & 2. & Auer.

3. Coll. Contrarium tamen scribit Arist. 2. de part. anim. & 3. necnon Gal. 4. de us. part. ubi eo argumento calidam hanc esse probat, quod cito inflammetur, quum nullum frigidum cito inflammari constet, quod & 3. de tempera. scriptum reliquit. Quibus & Auer. stipulari videtur 5. Coll. pinguedinem intestinorum ad calidum inclinare scribens. Sanè dîr-mende huius litis gratia, respondent quidam, pinguedinem actu calidam, natura quoque calidam esse: quod eo constat, quod flammam calidam citissimè concipiat, frigidam tamen actu inter frigidæ partes esse numeratam. Ceterum solutio hæc non satisfacit, quum de pinguedine & ceteris hisce partibus agant & Galen. & Auer. ut partes uiuentis sunt corporis, tales uerò calidæ actu sunt oēs, non frigidæ. Quamobrem soluetur fortasse quæstio, si pinguedinem, quia a frigida causa fiat (cuius rei indicio est, quod in frigidis & temporibus & regionibus pinguiora animalia sunt, tenuioris illi et sanguinis parte, ex qua pinguedo fit, minimè al. sumptat, ut per calorem) si pinguedinem (inquam) meritis effectibus causæ inter frigidæ partes recenseri dixerimus. Verū quodcunque responsum fuerit, illud cerè constat, & ratione materie ex qua fit, quum ex tenui, & leui sanguinis portione signatur: & quo ad eius naturam, ac (ut ita dicam) formam, quum facile inflammabilis sit, pinguedinem inter ea quæ calida, non quæ frigida sunt, esse reponendam.

3. Post nervi motui &c. Nervos duos cuto sicciore facit, molles uerò parum aut a cutis siccitate recedere, quod et Gal. 1. de tempera. asserit. Idem Gal. 1. de tempera. duos nervos in humido & siccio secundum cutis naturam se habere, ac mollium naturam cuti esse proximam restatur. Sed conciliantur hæc loca, si nervos duos, tametsi cuto sint sicciore, paulim tamen ab eius temperamento differre dixeris, ut non mirum sit, si propterea illos secundum cutis naturam se habere, medici scribant.

4. Post cor &c. Supra de actibus agens qualitatibus, cor in calidorum ordine posuit: hic de passivis tractans, inter siccas partes reponit, quod & Gal. 1. de temper. & 3. de alim. facit. Contra tamen 1. de tempera. cuto aut esse humidius, & Auer. quoque 2. Coll. proposita de hac re quæstione, totam cordis substantiam ad humidum uergere existimavit. Soluitur si cor, quo ad eius substantiam, siccum dixeris: id enim illius durities prodit; at sanguinis & spirituum (ut Auerroes inuit) ratione, quibus nunquam non copiosissimè scaturit, substantiæ siccitas temperatur, ut ipsa etiam cuto humidius enadat.

De complexionibus ætatum & generum. Cap. 3.

Ætates aut omnes sunt quatuor. Aetas adolendi, quæ uocatur ætas adolescentiæ: & est ferè usque ad xxx. annos. Postea est ætas consistendi, quæ uocatur ætas pulchritudinis: & est ferè usque ad xxxv. aut xl. annos. Et ætas minuentis, quum uirtus non amittitur: & hæc est ætas senectutis, quæ ferè est usque ad annos. lx. Et est ætas minuentis, cum manifesta uirtutis debilitate: & hæc quidem ætas est senium, & finis uite. Adolescentiæ uerò ætas diuiditur in

ætatem infantie: & hæc quidem est, quum membra pueri nondum ad motiones, & ambulandū sunt apta: & in ætatem dentium plantatinam, quæ est post ambulationem, & antequam sit fortis: & illud est quum nondum gingivæ sunt omnibus dentibus repleta. postea est ætas concussionis, quod quidem est post vehementiam & natiuitatem dentium, & antequam polluantur. deinde est ætas alguelemati vel alguadi & rehac, id est,

quum ab eo egreditur sperma; quæ est quousque barbescat: postea est ætas fortitudinis, quæ est donec desinat crescere. Infantium uerò solum ab infantia usque ad iuuentutem cōplexio in calore ferè temperato, & in humiditate ferè superflua existit]. Medici autem antiqui inter se disce-

ptauerunt de duabus caliditatibus, pueritiæ, & iuuentutis. Fuerunt enim eorum quidam, qui dixerunt, quod caliditas pueri est maior: & propter illam plus crescit; ideoque omnes eius operationes naturales desiderij, & digestionis, sunt maiores, & diutius durantes; quoniam calor innatus, qui inest eis ex spermate, magis est aggregatus: & est minoris temporis. Et ex eis fuerunt, qui dixerunt, quod calor innatus in iuuenib. est

valde fortior, quoniam eorum sanguis est maioris quantitatis, & magis spissus; ideoque accidit eis fluxus sanguinis ex naribus plus, & fortius: & quod eorum complexio plus ad cholera declinat, & puerorum cōplexio plus declinat ad phlegma:

& quod iuuenes vehementiorum motionum existunt: motus uerò non est nisi propter calorem. & ipsi etiam vehementioris istimbre existunt, & sunt melioris digestionis. & hoc ex calore. desiderium nanque non est ex calore, sed ex frigidity: ideoque caninus appetitus ex frigidity

tate sapius contingit. Signum autem quod uehementioris istimbre isti existant, est, quod neque nausea accidit eis, neque vomitus, [neque fastidium], quemadmodum contingit pueris, propter digestionem eorum malitiam. Et signum quod eorum complexio magis cholera pertinet, est, quod omnes eorum ægrotudines sunt calidæ: sicut febris tertiana: & eorum uomitus totus est cholericus. ægrotudines autem plurimæ, quæ pueris eueniunt sunt frigida, & humida, & eorum febres phlegmaticæ: & plurimum, quod vomunt, est phlegma. Et augmentum, quod est in pueris, non est propter fortitudinem caliditatis eorum, neque est, nisi propter multam ipsorum humiditatem: maximum etiam eorum desiderium significat caloris eorum diminutionem.

Hæc quidem sunt duarum sectarum sententiæ, & ipsarum rationes. Galenus uerò ambabus seclis contradicit. dicit enim quod [eorum] caliditates in radice sunt equales; sed puerorum caliditas est maioris quantitatis, & minoris qualitatis, scilicet acutatis: & iuuenum caliditas est minoris quantitatis, & maioris qualitatis, scilicet acuitatis. Et huius quidē declaratio, sicut ipse dicit, est, ut opinemur unam solam caliditatem in mē-

sura, aut corpus subtile calidum unum in quantitate, & qualitate in substantiam humidam multam semel [penetrasse], sicut aqua: & alia uice [penetrasse] in substantiam siccam, & paucā, sicut lapis. & cum sic fuerit, inueniemus caliditatem aqueā maioris quantitatis, & mollioris qualitatis: & caliditatem lapideam minoris quantita-

tea est ætas cō-

sistentia, quæ e-

ætas iuuentutis,

& est ferè a 35.

usque ad 40 an-

nos. Et ætas de-

clinationis cum

remanentia iu-

uentutis, & hæc est

ætate almech he-

lin, & est usque

ad annos 60. &

ætate declinatio-

nis cū manente

uirtute debili-

ter, & hæc quidē

est cū membra

pueri nondum ad

motiones, & ad

ambulandū sunt

apta. Et in quæ-

stione pueritiae, quæ

est post ambula-

tionem, & ante

fortitudinem uel

soliditatem, & il-

lud quidē non-

dum dentes ce-

derunt, & nati-

fuerunt. Postea

est ætas alterha-

ra, & quæ post

fortitudinem seu

soliditatem, &

natiuitatem den-

tium ante alterha-

cha. Deinde est

ætate alguelemati,

& alreah quous-

que; barbescat.

Deinde est ætas

alfechian, quous-

que; dicitur cre-

scere. Puerorum

uero uel ab in-

fancia sua aut uel

ad alhidat, &

plexio in calidi-

tate ferè tempe-

rata, & in huius-

modum ferè su-

perflua existit.

b. b. neque fa-

cietas nauari-

ua, seu corrup-

tio cibi in sto-

macho.

c. Bin ambob.

d. B. sparsum es-

se.

e. B. sparsum es-

se.

A V I C.

B

tis,

li
fe
e-
n
in
p
te
u
is

cap. 3.

cap. 5.

cap. 9.

cap. 12.

cap. 13.

cap. 14.

cap. 15.

cap. 16.

cap. 17.

cap. 18.

cap. 19.

cap. 20.

cap. 21.

cap. 22.

cap. 23.

cap. 24.

cap. 25.

cap. 26.

cap. 27.

cap. 28.

cap. 29.

cap. 30.

cap. 31.

cap. 32.

cap. 33.

cap. 34.

cap. 35.

cap. 36.

cap. 37.

cap. 38.

cap. 39.

cap. 40.

cap. 41.

cap. 42.

cap. 43.

cap. 44.

cap. 45.

cap. 46.

cap. 47.

cap. 48.

cap. 49.

cap. 50.

cap. 51.

cap. 52.

cap. 53.

cap. 54.

cap. 55.

cap. 56.

cap. 57.

cap. 58.

cap. 59.

cap. 60.

cap. 61.

cap. 62.

cap. 63.

cap. 64.

cap. 65.

cap. 66.

cap. 67.

cap. 68.

cap. 69.

cap. 70.

cap. 71.

cap. 72.

cap. 73.

cap. 74.

cap. 75.

cap. 76.

cap. 77.

cap. 78.

cap. 79.

cap. 80.

cap. 81.

cap. 82.

cap. 83.

cap. 84.

cap. 85.

cap. 86.

cap. 87.

cap. 88.

cap. 89.

cap. 90.

cap. 91.

cap. 92.

cap. 93.

cap. 94.

cap. 95.

cap. 96.

cap. 97.

cap. 98.

cap. 99.

cap. 100.

cap. 101.

cap. 102.

cap. 103.

cap. 104.

cap. 105.

cap. 106.

cap. 107.

cap. 108.

cap. 109.

cap. 110.

cap. 111.

cap. 112.

cap. 113.

cap. 114.

cap. 115.

cap. 116.

cap. 117.

cap. 118.

cap. 119.

cap. 120.

cap. 121.

cap. 122.

cap. 123.

cap. 124.

cap. 125.

cap. 126.

cap. 127.

cap. 128.

cap. 129.

cap. 130.

cap. 131.

cap. 132.

cap. 133.

cap. 134.

cap. 135.

cap. 136.

cap. 137.

cap. 138.

cap. 139.

cap. 140.

cap. 141.

cap. 142.

cap. 143.

cap. 144.

cap. 145.

cap. 146.

cap. 147.

cap. 148.

cap. 149.

cap. 150.

cap. 151.

cap. 152.

cap. 153.

cap. 154.

cap. 155.

cap. 156.

cap. 157.

cap. 158.

cap. 159.

cap. 160.

cap. 161.

cap. 162.

cap. 163.

cap. 164.

cap. 165.

cap. 166.

cap. 167.

cap. 168.

cap. 169.

f. B. computatur
diminutio p. co-
parationem ad
conseruationem
caloris, sed per
comparationem
ad augmentum.
erat igitur prius
humiditas in tā
q. quantitate.

g. B. appetitus
qui

h. & si nō foret
illud, non adde-
retur in eam
corporis de
permutatione,
s. p. restauratio-
ne, quā est nutri-
entio plusquam
fit illud quod
resoluitur.

ris, & acutioris qualitatē: & ita debes agnoscere caliditatem, quā est in pueris, & iuuenibus. Pueri enim non fuerunt generati nisi ex spermate, quod est multum calidum. & huic calori nondū accidit res, quē ipsum extinguat: puer nanque augetur non cessat, sed crescendo graditur: neque ad huc stetit, nedum quod iam retrocedat. Iuuenibus verō nihil accidit, quod eorum calorem aug-
menter innatum, neque etiam aliquid, quod ip-
sū extinguat: sed ille calor in eis conseruatur hu-
miditate minoris quātitatis, & qualitatis simul,
donec ad declinationem perueniat: neq; tamen
huius humiditatis diminutio [est adhuc dimi-
nutio, quā caliditatem retinere non possit: neq;
est, nisi quia augmentum facere non ualet: quasi
humiditas tāta erat prius,] quod duas res facere
poterat: custodire uidelicet calorem: & superes-
se etiam ad augmentum faciendum. ad ultimum
verō, ad hoc deueniet, quod neutrā duarum re-
rum efficere valebit. oportet ergo, vt in medio
talis existat, quod possit vnā rem efficere, & non
alteram: falsum autem est vt dicamus ipsam pos-
se augmentare, & non posse retinere calorem in
natum. quomodo enim in re augmentum presta-
re potest, quod radicem non ualet custodire? re-
stat ergo, vt dicamus, quod calorem custodire
potest, & in corpore augmentum prestare non
potest. & scitum est, quod hāc est aetas iuuentu-
tis. Quod autem dixit secunda secta, quod aug-
mentum, quod est in pueris, non est nisi propter
humiditatem; & nō propter calorem: est dictio
falsa. humiditas nāq; augmenti est materia. & ma-
teria nō patitur p. se; neq; per se creatur: immo a-
pud operationem virtutis in eam agentis. virtus
autem hoc agens est anima; aut natura precepto
dei. neque agit nisi cum instrumentis: & illud est
calor innatus. Quod autem dixerunt etiā, quod
vehemens [desiderium, quod] est in pueris, nō
est nisi propter frigiditatem complexionis eo-
rum, est dictio falsa. ex malo nanque desiderio,
quod est propter frigiditatem complexionis, non
prouenit istimbre, neque nutrimentum. puero-
rum enim istimbre melior est, quā esse potest
in pluribus horis. [neque in eorum corporib;
nisi foret propter hoc de permutatione eius, qd
comeditur, plus proueniret, quā sit illud quod
dissoluitur:] propter quod crescunt. Aliquan-
do verō accidit eis malitia istimbre propter eo-
rum gulositatem: & quia eorū comestiones ma-
lis disponuntur ordinibus: & comedunt res ma-
las & humidas, & multas, & desuper malis mouen-
tur motibus: quapropter de superfluitatibus plus
in eis adunatur: unde purgatione indigēt, & prae-
cipue eorū pulmones. ideoq; eorum anhelitus
est spissior, & velocior: magnitudinem tamē nō
habet, eo quod eorum virtus nondum ad com-
plementum peruenit. Hāc est dictio de comple-
xione pueritiae & iuuentutis, quemadmodū Ga-
lenus declarauit: cuius nos sumus interpretes.
Præterea sciendum est, quod caliditas post tem-
pus consistendi minui incipit: propterea quod
aer circundans, materiam eius quā est humidi-
tas, exiccat. Calor quoque innatus, qui est intus,
ad hoc adiuuat: & labor proueniens ex motio-
nibus corporeis & animalibus, quā necessariae
sunt in vita: & defectus naturae ad resistendum il-
li [toti] semper. Omnes enim uirtutes corporeae

sunt finitæ, (hoc autem iam ratiocinatum fuit in
scientia naturali,) eius ergo operatio non semp
existit [in materijs]. Amplius, si hāc virtus infi-
nita foret, & semper permutationem in corpo-
re faceret eius, quod dissoluitur [aequaliter,
& vno modo;] dissolutio tamen vno modo non ef-
ferret: immo semper quotidie augetur: & corpus
dissolutionem tolerare non posset: & dissolutio
humiditatem finiret.] quanto magis, quum due
res se iuuent ad minorationem faciendam, & re-
trocedendum? Et postquam sic est, oportet ne-
cessario, [ut materia destruat] & calor ex-
tinguatur: & præcipue quū ad eius extinctionē
[adiuuat præter materiei defectum, alia causa:]
& illud est humor extraneus, qui accidit affidue,
propterea quod cibus priuatur digestionē, & ad
iuuat ad extinguendum ipsum duobus modis: v-
no suffocando & tegendo, alio, qualitati obuiā
do. hic enim humor est phlegmaticus frigidus.
Et hāc est mors naturalis cuique indiuiduo de-
stinata, secundum suam primam complexionē
vsque ad terminum, quem in sua potentia habet
ad suam humiditatem cōseruandā. vnūquodq;
enim eorum terminum præfixum habet, qui in
indiuiduis diuersificatur propter complexionū
diuersitatem. Et hi quidem sunt termini natura-
les. Sunt vero & alij [termini abbreviati:] totū
tamen diuino prouenit præcepto. Quod ex
go ex hoc acquisimus, est, quod pueros &
iuuenum corpora, [quantum ad aequalitatem,
sunt calida]; & corpora senum, & decrepitorū
sunt frigida. Sed pueros corpora equali sunt
humidiora propter augmentum: & hoc quidem
nobis insinuat experimentum, quod de mollitie
ossium est, & neruorum, vel membrorum ipso-
rum: & cōsideratio, quoniam parum est, ex quo
fuerunt sperma, & spiritus vaporalis. Senes au-
tem, & decrepiti propriè præter hoc, quod sunt
frigidiores; adhuc sunt sicciore. & hoc quidem
scitur experimento, quod habetur de duritia os-
sium eorum, & asperitate cutis eorum; & cōsi-
deratione, eo quod prolixum est tēpus, ex quo
fuerunt sperma, & sanguis, & spiritus vaporalis.
Et in pueris quidē, & iuuenibus est igneitas a-
qualis: sed in pueris plus abundat acritas, & a-
queitas. Et in senibus, & decrepitis plus abundat
terrestreitas, quā in illis duobus: & est in decre-
pitis plus. Iuuentus autem habet complexionem
magis aequalem complexionē pueri. comparatione
tamen pueri est eius complexio sicca, & se-
nis, & decrepiti comparatione, est [humida].
decrepiti verō est sicciore iuuenē, & senē
in membris simplicibus, & humidior utrisque
humiditate extranea madefaciente. Secundum
verō diuersitatem complexionum generum,
fœminæ frigidioris existunt complexionis: i-
deoque sunt in creatura minores masculis: &
sunt humidiores. ergo propter complexionum
earum frigiditatem multiplicatur earum su-
perfluitates, & propter paucum ipsarum exerci-
tium: & substantia carniū est rarior: licet vi-
ri caro ex parte compositionis eius, quod ei
admiscetur, sit rarior: [sua nanque spissitudi-
ne plus prohibetur in ipsam penetrare, quod a-
uenis, & neruorum villis ad eam profuit].
Qui verō terras inhabitant septentrionales,
humidiores sunt. & qui artes exercent a-
queas

queas, humidiores existunt. Et qui ab istis diuersificantur diuersi existunt. Signa autem complexionum narrabimus, ubi uniuersalia signa, & particularia referemus.

A N N O T A T I O N E S.

I Aetates uariè à medicis diuidi solent, quum alij quatuor, alij quinque, alij septem, & alij plures eas esse uelint. Hippocrates, annotante Galeno in libello, qui inscribitur, Breuis denotatio dogm. Hippocratis, in quatuor secat: puerilem aetatem, quam ueri respondere & abundare sanguine existimat, uirilem, qua bilis affluit, & aetati comparatur in cluuantem, qua, ut per autumnum, bilis arua exsuperat, & senectutem, quam si aetate ait pueritia, & hyemi comparari.

Lib. i. Hanc diuisionem confirmat & auctor lib. de dieta: sed uirilem aetatem adolescentiam uocat, quam calidam esse ait, & siccam: inclinante uero statu nuncupat, frigidumq; & siccum esse arbitrat: sicuti senectutem frigidam & humidam: & pueritiam calidam & humidam pronunciat. Auctor noster ab Hippoc. & Galeno non discrepat. Quidam tamen tres tantum aetates esse còeundunt, cum tres etiam sint calidi atque humidi innati immutationes, nempe cum uel augeat, uel in rigore sit, uel inclinet. Alij secundum senium adiungunt ex Galeno. Alij plures adolescentie partes faciunt, infantiam, pueritiam, pubertatem, & quam generis nomine adolescentiam uocant. Alij demum non de aetate duntaxat, sed & de amorum singulae aetatis numero contendunt. Caterum, qui adeo anxiam de his sollicitudinem habent, in eo tempus consumunt, quod pauci aut momenti, aut vsus in medicina est: neque enim calidi & humidi innati incrementum, status, & inclinatio solùm est: sed aetate fuit & initium. Ita ut uel hac ratione quatuor aetates sint constituenda. Neque praeterea viro modo feces, aut refectio: autem multum iuuenis quam aetas nihil sit quàm annorum quorundam numerus, ac propterea quantitas, qua nihil agit ut est a. phys. & qua ideo non suapte ratione, sed sola uirum uel praesentium, uel futurorum, & solius temperamenti gratia consideratur. Adeo, & quod non quibus, certo tempore dentes explet, pubescit, flouet, aut inclinat: ita ut certus annorum, aut mensium numerus singulis corporum immutationibus assignari queat, ut Gal. 2. progn. scribit. Inanem ergo operam praestant, qui curiosius hęc prosequuntur. Quod si tamen de aetatum numero liceat quicquam statuere, non est (sententia nostra) ab Hippocratis exemplo recedendum: is enim septenario numero tantum tribuit, & libro de carnibus, & de septimestri partu: ut uitam hominis in eo constituerit: & septem diebus post initium in utero semen, eius corpus absolui asserat: & septem annis explete dentes: & multa alia, quae septenarium hunc numerum posse in nobis plurimum confirmant. Posent autem Hippocratis exemplo aetates in hunc modum explicari. ut à primo ipso ortu ad id usque tempus, quo dentes explemus (septenarius autem est ipso, ut diximus, Hippocrate adnotante) infantia aetatem appellemus: uis enim tunc fieri atque eloqui demum didicimus. A septimo ad secundam septimanam, ad annum si illic de inuam quartum pueritia est. Hinc ad tertiam septimanam, annum uidelicet primum & uigesimalum, pubertas est, quam adolescentiam uocant. A tertia septimana ad quintam, annus nempe trigesimalum quintum, iuuentia est, ut 3. aph. quam alij & florentem & constantem nuncupant. Hinc rursum ad septimam septimanam, annum quippe nonum & quadragesimalum, inclinationis est immanis, & aetas atque hoc patio septimae septimanae terminus, florentis ac iocunde potissimum uis finis, uidetur. Labuntur ex hoc

& uires & uigor manifestius potest, quicquid superest uis: quod ferè ad septem alias septimanas in temperatioribus corporibus, regionibus, & uictu produci solet. (et si aliqui etiam sint qui diutius uiuant, frequentissimi autem, qui eò non perueniunt) potest inquam in duas rursus aetates parti. quarum prior primum senium dicitur, a septime septimanae fine ad decimae initium ad annum scilicet secundum & sexagesimum protrahit. posterior uero secundum senium, & decrepitas uocatur, quae a decima septimana ad decimam quartam, ad annum quippe septimum supra nonagesimum producit, qui ferè humane uis est terminus.

2 Medici autem antiqui & c. a. Afferit controuersiam de puerorum & iuuenum calore, quam & lib. de animalibus 1. 2. repetit iisdem ferè uerbis, & copiose pertrahit Gal. et 2. de temper. & 1. aph. Ceterum de hac re non leuis adhuc dubitatio est. Galenus 2. de temperata quaestione hanc soluit, ut pueros calore miti, suauis, & uaporoso, iuuenes uero acriter & mordaci abundare scribat. id quod & hic auctor nunc statuit. At 1. apho. pueros aut substantia humida & im-

20 mato calore magis affluere, ascriptio autem iuuenes. In priori ergo solutione pueros & iuuenes, quo ad calidam qualitatem, comparare uidetur. quo ad acredinem uidelicet, & contrariam illi qualitatem, quam suauitatem dixeris. In posteriori autem, quo ad substantiam confert, plus innatam substantiae calidae in pueris, ascriptio uero in iuuenibus esse concludens. iure ergo dignum accusatione Galenum recentiores censent. Verum, non discrepat a seipso Galenus. Quum enim innatus calor mitis sit, & suauis, nempe qui generationis principio proximus est, ac sanguinis & seminis plurimum adhuc retinet

30 (non tamen, ut quidam intellexisse Galenum putant, quod semen adhuc & sanguis actu in ijs partibus sit, quae ex ipsis sunt factae (neque enim tam rudis Galenus fuit, ut elementa rerum non integras, aut distinctas, sed confusas immutatas, in mistis esse ignorare) illius uidelicet caloris & humiditatis quas à semine & sanguine habent, uestigia conseruant. quum inquam ortui propius sint pueri quam iuuenes, non qualitatis duntaxat calidae, sed ipsius calidae & humidae substantiae, ac innati caloris copia affluunt. neque copia qualitatis calidae suauis absque substantia illa suauis potest

40 affluere. ita & e conuerso, iuuenes quam calore & ipsi abundant, si mordaci affluant caliditate, & mordaci calida substantia affluunt, & contraria, ut eadem pland uno, & altero loco Galenus ait. At uero si de substantia calida innata quaestio est (dicit quispiam) quis ignorat pueros florentibus etate esse calidiores? Quid hec quaestio tor uerbis à Galeno pertrahatur? Ridiculum certè est rem adeo notam in controuersiam renouare. Verum, sententia nostra, antiquorum quaestio non de substantia particulari, aut de qualitate ipsa caloris fuit proposita: Sed in uniuersum dubitatum est, an calidiores pueri iuuenibus sint. Huic uero dubitationi respondere quispiam non potest, nisi equiuocatione prius explicata. Quum enim calor multiplex sit nomen, quod quodamque substantiam, quandoque qualitatem solam significat: & rursum, quum substantia calida alia innata, alia ascripta sit, & qualitas quoque ipsa magis & minus suscipiat, id quod bisariam uel intensiue (ut aiunt) uel extensiue, seu ut alij dicunt, uel quo ad ipsius caliditatis qualitatem, uel quo ad quantitatem, quamuis improprie qualitas aut quantitatis qualitati inesse dicatur, intelligenda haec prius, & distincta

50 guenda erant, quam ad propositum problema iri obuiam posuit. Si ergo caloris nomine substantiam intelligas, aut de innata loqueris, aut de ascripta, tunc, cum Hippocrate dicimus, qui cresunt plurimum innati calidi habere, superari propterea à pueris iuuenes, quo ad innatam substantiam, ascripta uero in iuuenibus preualere cum Galeno. Quod si de accidentis sit sermo; tum si de eius quantitate roges, haec substantiae calidae quantitatem sequitur, propterea, si tui aliud non

A VIC.

B 2 potest

potest, quàm quod de calida substantia est constitutum: que si acris est, multa quoque acris & ascitius; si suavis, eiusdem mātis & naturalis copiam coniunctam habet. respondendūque propterea fuerit iuuenes plus acris caliditatis, pueros minus: hos rursus plus suavis caloris, illos minus obtinere. Quod si, non de quantitate, sed qualitate caloris questio est, statim & illud manifestū est, iuuenes pueris esse calidiores, ut qui mordacem & acriorem calorem habeant. Atque hoc pacto soluta questio est. Nō ergo de Galeno mirandum, nec de authore nostro, quos plura scripsisse oportuit ob problematis ambiguitatem, non, quod apertum esse ignorarent pueros plus calida innata substantia, quam iuuenes nulla controuersia obtinere. Sed videtur Auicenna & hoc loco,

Cap. 3.

& 12. de animal. Gal. aduersari, dicens calorem aequalem esse in radice in pueris & iuuenibus ex Galeni sententia, quum Gal. contra calorem in radice, substantiam videlicet innatam calidam, in pueris plus affluere, cum Hippoc. sentiat. Sed, ut diximus, collata substantie substantia, & innato calori, qui in pueris, illi, qui in florentibus; maior huius substantie copia in pueris abundat. sin ascitiam substantiam intelligas; maior huius est in iuuenibus portio quàm in pueris. equalis ergo in virisque calor in radice est, ut ait hic quo ad substantiam, non tamen quo ad eandem substantiam. Tollitur his & Auerr. ratio aduersus. Gal. 2. Coll. quū fieri non posse ait, ut duo inueniantur corpora calore paria, quorum alterum siccius, alterum humidius sit. Et si enim in utriusque substantia calida redundat & pueris & atate florentibus, non eiusdem tamen est generis, quum diuersi colores sint, innatus, & ascitius. Horū ergo innatus suavis est & humidus; ascitius verò igneus & siccus.

Cap. 1.

3. Quod autem dixerunt & c. Et si Galenus lib. ar. med. de frigido ventriculo agens, plus appetere ipsum dicit quam calidum ob eius temperamentum, verè tamen secundum naturam non est ea appetentia (et si forte alicui innata est) que frigida qualitatis & intemperiei ratione provenit; sed is secundum naturam est appetitus, qui ex alimenti defectu, & consumptione sequi solet. iure ergo eos accusat, qui pueros idcirco quia plus appetant, frigidiore iuuenibus putant. quum in his contra maior sit appetitus ob maiorem alimentum indigentiam: hoc verò eorum, que ingeruntur, ampliore dissolutionem sequitur, que a maiori calore pendet, quo certè pueri redundat. id quod diuinus Hipp. 1. aph. perculgata & celebri illa sententia testatur reliquit, quum, qui crescit plurimum habere calidi innati, ait, & pluribus propterea egere alimentis, alioqui eorum corpora absumit.

Cap. 6.

4. Puerorum enim coctio. Ait in pueris meliorem coctionem quam in iuuenibus fieri, quod & Gal. 1. de tu. val. ubi non hanc solum, sed nutritorias vniuersim actiones fortiores esse in pueris scripsit quàm in iuuenibus. & 5. de simpl. med. fac. ab innato calido, quo pueri redundat, roborari naturales in ijs facultates omnes testatur, quod & sepe alibi. At contra tamen iuuenes durissimos & difficillimos concoctui cibos concoquere quotidie videmus: quos superare & coquere pueri nequeunt. Breuib. Iuuenes præterquam quod innatum & ipsi calorem validum obtinent, contentricem præterea vim fortiorem habent quam pueri, id quod testatur Gal. 2. aph. quo fit, ut huius rei gratia, quia validius retinet, amplexaturq. eorum ventriculus ingestos cibos, propterea & validius quàm pueri concoquant, præsertim uerò si dura siccaq. alimenta sint: quod sicciores ipsi quum sint, & siccis edulis eorum natura magis solet delectari. Quare licet coquendi facultas caloris ratione in pueris sit fortior, re specu tamen sicciorum alimentorum validior in iuuenibus est ob retentionem.

Cap. 8.

5. Præterea sciendum, quod & c. Virtutes omnes corporales finitas esse & terminatas testatur Auerr. in destr. contra Algaz, propterea author noster innatum calorem non

Difp. 3. fol. dub. 18.

serum a causa & interna & externa corrumpi probare nititur. Gal. quoque 1. de tuen. val. duplicem caloris innati corruptricem causam refert, internam, continuam videlicet humidi a calore absorptionem ad interitum usque: & externam, aerem quippe ambientem nos immodicè calfacientem, refrigerantem, exsiccantem & humectantem. Auerr. roes etiamnum in paraphr. lib. de longit. & breuit. vitæ mortem duplicis esse ait generis: naturalem, quando innatus calor in natum humidum absumit; & frigiditas ac siccitas præuenit: & accidentariam, quum passivæ qualitates, actiue ex superant: quod fieri ait, quando extrinsecis causis non rectè vitimur. tunc enim affluere excrementa in corpore euenit, quæ secerni nequeunt. Philosophi autem communem & interitus & affectionum nostri corporis omnium causam in materiam referunt, ex qua nostra sunt corpora, ut Auerr. & in prologo phys. & 1. phys. libro testatur.

6. Secundum verò diuersitatem & c. Licet Hippoc. lib. de morb. muliebr. primo, si modo Hippoc. y sunt libri, mulieres viris esse calidiores & habere calidiorum sanguinem scriptum reliquit; certum tamen est viros ipsis esse calidiores, quod hic author scribit Arist. sequens 4. de gen. anim. Neque enim propterea calidiores sunt dicendæ mulieres, quod ijs fluunt menses, quin ea ratione, frigiditatem producit, & caloris imbecillitatem, cuius causa tot excrementis scaturit. Neque etiam citius in utero cresunt femine; sed viris id accidit ob caloris redundantiā & robur. Quod enim extra uterum mares serius cresunt, alia est ratio nempe, quod humido magis viscido constant, femina verò magis aquoso & fluido. Unde & sicut citius cresunt, ita & citius senescunt. Neque item, quia salacior est, calidior est femina, quin id ob earum imperfectionem euenit, imperfectæ enim perfectionem desiderat, ut Arist. 1. phys. notauit. Quod verò mulieres etiam humidiores sint maribus, leges & 3. apoph. & sepe alibi.

DOCTRINA QVARTA.

Ad sciendum quid sit humor, & eius diuisiones. Cap. I.

40. H¹ VMOR est corpus humidum, a [liquidum] in quod in primis nutriendi cōuertitur. Eius verò, est humor bonus: & est illud de cuius proprietate est, ut fiat pars substantiæ nutriti, solus, vel cum alio: & assimilari ei, solus, vel cum alio: & in summa, materia restau rationis eius, quod ex eo dissoluitur. & eius est superfluitas, & humor malus: & est quod istud agere non cōsuevit; aut raro in bonum cōuertitur humorem: unde antea a corpore expelli, & proijci debet. Dicemus ergo, quod humiditatis corporis quedam sunt primæ, quedam secundæ. Primæ sunt quatuor humores, quos paulo post nominabimus. Secundarum verò duæ sunt diuisiones. aut enim sunt superfluitates aut non superfluitates. superfluitates verò in frequenti bus nominabimus. Et quæ sunt non superfluitates, sunt humores, qui a principali dispositione conuerfi membris delegati fuerunt; sed nō dum alicuius membrorum simplicium operatione perfectæ, pars effecti sunt quorū sunt quatuor species. * Vna est humor, in foraminibus extremitatum paruorum venarum contentus, membris simplicibus propinquarum, [imbibitum ea]. Alia est humor per omnia simplicia transiens membra; sicut ros, qui in nutrimentū conuerfi est aptus; quū corpus nutrimento caret; & ut membra humectet, quum aliqua causa fortis

fortis motus, aut alia ea exicauerit. Tertia est humor, qui parum ante congelatus fuit. & est nutrimentum, quod in substantiam membrorum ex parte complexionis conuersum est; sed ex parte essentia completa, & similitudinis, nondum conuersum fuit. Quarta est humor, qui est intus in membris simplicibus a principio natiuitatis: per quem partium eorum continuitas existit: cuius principium est ex ipermate. Spermatidis vero principium est ex humoribus. Et dicemus etiam quod humores humorosi, boni, & superflui; quatuor continentur generibus: genere sanguinis, qui omnibus illis melior existit; & genere phlegmatis; & genere cholerae rubrae; & genere cholerae nigrae. Sanguis vero, natura calidus existit & humidus: cuius sunt duae species naturalis, & non naturalis. Naturalis autem est, cuius color est rubeus, malo caris odore; & est valde dulcis. Non naturalis vero sunt duae diuisiones. Alius enim est, qui a complexionis bona fuit mutatus; non propter ea quod aliquid ei admixtum fuerit; sed quia eius complexio in se vitata fuit: verbi gratia, quia aut fuit infrigidatus, aut calefactus. & est alius, qui non fuit mutatus, nisi propter humorem malum, qui ei admixtus fuit, quod est secundum duas diuisiones: aut enim ad eum humor de foris venit, & penetrat in ipsum, & corrumpit: aut in ipsum, fuit generatus humor: verbi gratia, aliqua eius pars putruit; & eius subtile in cholera rubra; & ipsum in cholera nigra conuersum est: & remanent ambae; aut una earum in eo. Et huius quidem diuisionis partes, secundum illud, quod ei admixtum fuit, & ipsius species de speciebus phlegmatis; & speciebus cholerae nigrae; & speciebus cholerae rubrae; diuersificantur: & speciebus coloris: & aquositate. plerumque ergo fit turbidus: & aliquando fit subtilis: & aliquando niger multa in sectus nigredine: & quandoque albus. similiter quoque in odore sui, & sapore, mutatur, ut natusque amarus, aut salis, aut acetosus. Phlegmatis autem, aliud est naturale: & aliud non naturale. Naturale ^a + [] est, quod est aptum, ut in aliquo tempore fiat sanguis; quoniam est sanguis non plene coctus. & + [] est quidam modus dulcis phlegmatis, quod non valde existit frigidum: immo corporis comparatione est frigiditatis pauca: sanguinis vero comparatione, & cholerae rubrae est frigidum. Et est et phlegma dulce, quod non est naturale, quod est phlegma saporem non habens: quod nominabimus: quod fit, quum acciderit, ut cum eo sanguis misceatur naturalis, quod multoties in rheumatismo, & in salua sentitur. Dulcis vero naturalis receptulum, dixit Galenus, naturam non fecisse membrum proprium, quemadmodum duabus fecit cholerae. hoc namque phlegma sanguini propinquum habet similitudinem: & egent eo membra omnia. ideoque fecit natura, ut cum sanguine vadat. Dicimus autem, quod haec indigentia est propter duas res. una est necessaria: & altera iuuatiua. Necessaria vero est propter duas res. una est, ut sit iuxta membra: ad hoc, ut, quum membra nutrimentum, quod ad ipsa conuenit venire, amiserint (quod est sanguis bonus) propter retentionem materiei eius, quae a stomacho fit, & h. pate pp aliquas causas. q. acciderit; + [] operetur in eo virtutes naturales eorum;] & coquantur; & digerantur; & nutrantur ex eo; & sicut calor innatus digerit ipsum, & rectificando facit ipsum sanguinem: similiter calor extraneus ipsum plerumque putrefacit, & corrumpit: hanc vero necessitatem partem non habent duae cholerae. duae namque cholerae phlegmati in hoc non communicant; + [] quod calor naturalis ipsum rectificat: & facit ex eo sanguinem. licet in hoc communent ei, quod calor accidentalis ipsum mutet, & facit ex eo rem putridam & corruptam.] altera est, ut sanguini admisceatur: ut ipsum aptum reddat ad membra phlegmaticarum complexionum nutrimenta: in sanguine, quorum, quia ea est nutriturus, oportet phlegma actualiter esse secundum mensuram notam, sicut est cerebrum. ex hoc quidem in duabus est repertum cholerae. Iuuatiua vero est, ut humectet iuncturas, & membra, quae multa existunt morionis: ne siccitas eis accidat propter calorem, qui ex motu prouenit, & fricatione. Et hoc quidem est iuuamentum stans in terminis necessitatis. Non naturalis autem phlegmatis, aliud est superfluitas diuerse essentiae + [] usque ad sensum: & illud est mucilaginosum. Et aliud est in substantia aequale in sensu; & in veritate diuersum: & est phlegma crassum, aliud est valde subtile: & ipsum est aquosum, aliud est valde grossum, album videlicet: & est illud, quod uocatur gypseum: & ipsum est, cuius subtile fuit resolutum, ideo quod in foraminibus & iuncturis diu fuit retentum, quod omnibus existit grossius. Et ex phlegmate est quoddam, quod est salsum, quod omnibus phlegmatibus speciebus + [] acutius est, + [] & siccius, + [] & leuius.] Omnis vero falsuginis causa est: ut aquosae humiditatis pauci saporis, aut priuatae eo, terreae partes aduetae complexionum siccarum, & saporis amari, aequali temperamento misceantur. si enim multae fuerint, amarus sapor prouenit. & ex hoc quidem similiter fiunt sales, & aquae falsae. Et est etiam quum sal fit + [] ex cinere realis & chali & calce, & ex alijs, quum in aqua coquantur, & colantur; & illa aqua donec in sale coaguletur; aut ita dimittitur, donec per se coaguletur. Similiter quoque phlegmati tenui, quod saporem non habet, aut cuius sapor adeo est paruus, quod non superat quum cholera + [] sicca natura se misceuerit adueta; aequalitatis admixtione ipsum facit salum, & calefacit.] hoc igitur phlegma est cholericum. Galenus vero dixit phlegma hoc salum fieri propter ipsius putredinem, aut aquositatem, quae ei admixta fuit. Et nos quidem dicimus putredinem ipsum salum efficere: ideo quod in ipso aduersionem facit; & cineritatem, quae cum eius humiditate commiscetur. sola autem aquositas, quum ei admisceatur, falsedinem in ipso efficere non valet: quum ibi vlla alia non fuerit causa. Et nihilo quidem videtur + [] quod illa, aut non permutationis est: sed continuitatis. tunc. n. locutio completa erit. Et ex phlegmate est, quod est acetosum. Et quod admodum dulce est secundum duos modos: dulce per suam essentiam: & aliud propter rem extraneam, quae ei admixta fuit: similiter acedo phlegmatis acetosi secundum duos contingit modos: uno, ideo, quia res extranea ei admixta fuit, quae est cholera nigra acris, quam in subsequenti notamus.

A V I C.

B 3 mina-

g. B. q. calor naturalis eas rectificat, & facit ex eis sanguinem: licet in hoc communicent ei, p. calor acciden- talis ipas mu- ter, & faciat eas putridas corru- ptas.

h. B. apud.

i. B. calidius. + [] Hoc Mant. n. legit.

k. + [] B. artificiali ter.

l. B. amara sic- ca ex natura & adueta se mi- sceuerit modera- ta mixtione ip- sum facit falsum.

m. B. quod loco, aut d. h. iuncturae debet esse, & c. iunctura.

Cap

Com

Circ

Cap

Ter

a. B.

B. alia lre-

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

B. i. psum.

n B. aut qd est
in via dulcedi-
nis. Alia litera.
aut ei quod est
in via ipsius.

† quandoque.

o B. Alia lite-
ra dulce.

p B. est de sum-
ma mucilagino-
si.

† Splendens, vt
Mant.

q B. hepate. Ita
et Mant.

vt B. conuenien-
tem. Mant. tantum
datur de chole-
ra. quoniam pro
sua portione ac
dispositione de-
betur, vt est pal-
mo.

f B. & in vijs
strictis.

minabimus; altero, propter causam, quæ in ip-
somet contigit: & illud quidem est, vt phlegma-
ti dulci, quod diximus, ¹ [ipso dulci existente]
accidit, sicut accidit alijs succis dulcibus, prius
bulliunt, & postea acescunt. Et est aliud ponti-
cum, cuius dispositio est, quemadmodum hæc
dispositio: fortasse enim erit eius poticitas, pro-
pterea, quod cholera nigra pontica ei admixta
fuit, & fortasse erit eius poticitas propter cau-
sam, qua in se vehementi in frigidatione in frigi-
datum est; adeo quod eius sapor ad ponticitate
sit cōuersus: iō qd eius aquositas congelata
est, & ad siccitate parū, & terrestritate alterata
est: neq; fuit calor debilis qui ipsum bullire face-
ret, & cōuerteret in acedine: neq; calor fortis,
qui ipsū coqueret. & est phlegmatis spēs vitrei,
spissi, grossi, vitro liquefacto similis in sui visco-
sitate, & pōderositate; qd [†] plerūq; est acre: & ple-
rūq; sapore nō hēbit. Et videtur qd illud ex eo, qd
est grossum, sapore nō habēs, sit crudū; aut cō-
uerteretur in crudum. & hæc quidē est illa phleg-
matis species, quæ in principio rei erat aquosa,
frigida: quæ neq; putruit, neq; res alia ei admix-
ta fuit; sed sic permansit recondita, donec fuit
ingrossata: & frigiditas fuit ei addita. Iam igitur
declaratū est, qd corrupti phlegmatis modi ex
parte saporum ipsius, sunt quatuor: salsum, acre
ponticum, & ^o [insipidum]. Et ex parte fugē-
sentia sunt quatuor: aquosum, nitreum, mucil-
laginosum, & gypseum. crudum verō ^p [in colle-
ctione mucilaginosi continetur]. Cholera autē
rubea alia est naturalis: alia est, quæ est superflui-
tas naturalis. Naturalis est spuma sanguinis, cuius
calor est rubeus, [†] clarus: & est levis, acuta:
& quanto magis fuerit calida, erit eius rubedo
maior. Quæ quum ^q [in corpore] generatur, in
duas diuiditur partes: quarum vna cum sangui-
ne vadit; & altera ad cystim transmittitur fellis.
Illud vero, quod de ea vadit cum sanguine, cum
eo penetrat causā necessitatis, & iuuamenti.
Necessitas verō est, vt sanguini admisceatur ad
nutrienda membra, in quorum complexioni-
bus ^r [magnam] cholere rubea parte esse oportet,
secundum modum, quem meretur de diui-
sione: sicut pulmo. Sed iuuamentum est, vt san-
guine subtile, [†] & in itineribus ipsum pene-
trare faciat. Quod verō de ea colatū ad cystim
transmittitur fellis, causā necessitatis transmitti-
tur, & vtilitatis. Necessitas autē, aut est secundū
totum corpus, qd est, ipsum à superfluitate mun-
dare; aut secundū vnū ipsius membrum, qd est, fel
nutrire. Vtilitatis verō duo sunt iuuamenta.
vnū est intestina à stercore, & phlegmate visco-
so abluere: & aliud intestina, & ani musculos
pūgere; vt, quid sit ei necessarium sentiat; & ege-
stiones emittat. ideoq; sepe accidit colica, causā
oppilationis: quæ sit in foramine, qd à felle de-
scēdit ad intestina. Nō naturalis verō cholera
alia est, quæ à natura egreditur pp cam extra-
neam, quæ ei admiscetur: alia est, quæ à natura
egressa est propter causam in se; quia eius sub-
stantia est nō naturalis. Partis primæ est alia, qd
est scita & famosa; & est illa, cui extraneum il-
lud, qd est admixtū, est phlegma, cuius generatio
magis est in hepate. & alia est, quæ est minoris
fame; & est illa, cui extraneum, quod est admix-
tū, est melancholia. Nota autē, & famosa, aut est

cholera citrina, aut est cholera vitellina. phleg-
ma namq; cui admiscetur cholera, quādoq; est
tenuis; & generatur inde prima: quādoque est
grossum; & generatur inde secūda, scilicet cho-
lera, quæ duorum vitellis similis existit. Quæ au-
tem minoris est fame, est illa, quæ cholera voca-
tur adusta: quæ aliquo duorum generatur mo-
dorum: vnus est, vt cholera in se aduratur; & ac-
cidat in ea cinereitas; sed eius subtile non sepa-
retur ab ipsius cinereitate; immo cinereitas in
ea contineatur: & hæc quidē est peior. & alius
est, vt cholera nigra extrinsecus ad eā veniat; &
cū ea misceatur: hæc quidem est melior. Huius
autem speciei cholere color est rubeus; sed nō
est [†] [clarus; neque floridus:] immo est magis
similis sanguini; sed est tenuis: & plerūque à
suo colore, ppter aliquas mutatur causas. Quæ
verō in sui substantia extra naturam est, alia est,
cuius generatio sepius est in hepate; alia est, cu-
ius generatio magis est in stomacho. Et illa quidē
est, cuius generatio magis est [†] [ab] hepate, est
vna spēs: qd est, quādo qd in sanguine est subtile,
aduritur; cuius spissitudo cholera est nigra. Et,
quæ in stomacho magis generatur, duas habet
partes, prassina scilicet, & viridem, vt arugo
æris. Et mihi quidem videtur, qd prassina ex vi-
tellina generatur, quum aduritur, quum. n. adu-
ritur, adultio in ea efficit nigredinem: ex qua cū
citrinitate mixta generatur viriditas. [†] Aerugi-
nosa verō videtur mihi, qd generetur ex prassi-
na, quū tantum aduritur, donec eius humoro-
sitas [†] [siccatur]: & ad albedinem redire incipit
propter sui siccitatem. Calor namque in humi-
do corpore in primis nigredine efficit: deinde
denudat ipsum nigredine, quando eius oīno fi-
nit humiditatem. & quādo superfluit in eo, ipsū
albificat, & hoc quidē in lignis attende, quæ
prius in carbonē vertuntur; deinde in cinerē.
Calor. n. in humido efficit nigredinem; & cum
eius cōtrario albedinē. & frigiditas in humido
albedinē operatur; & nigredinē in eius contra-
rio. hæc tamen duo iudicia, quæ in prassina &
[†] eruginosa iudicauī, æstimatiua sunt iudicia.
hæc aut species, qd dicitur [†] eruginosa, omnibus
cholere rubeæ speciebus calidior existit; & pe-
ior; & magis perniciofa. & dicitur, quod est de
substantia venenorum. Cholera autē nigra, alia
est naturalis, alia non naturalis superfluitas. Na-
turalis est boni sanguinis fex, [†] [& turbulencia,
& superfluitas:] cuius sapor inter dulcedinem,
& ponticitatem existit. quæ, quū in hepate gene-
ratur, in duas separatur partes: quarum vna in
sanguinem penetrat, & alia ad splenem trāsmi-
titur. Pars autem, quæ cum sanguine penetrat,
vadit cum eo cā necessitatis, & vtilitatis. Necessi-
tas verō est, [†] vt sanguini admisceatur eo mo-
do, quo dēt in nutrimento cuiusq; mēbrorū:
in quorum complexionibus [†] [magnam] melā-
cholia partem esse oportet: sicut sunt ossa. Vtili-
tas verō est, vt sanguinem restringat, & confortet,
& inspisset ipsum. Et pars eius, quæ ad sple-
nem transmittitur, est illud, quo sanguis non in-
dignit: quæ ad ipsum vadit causā necessitatis, &
vtilitatis. Necessitas verō, aut est secundum cor-
pus totum, scilicet vt à superfluitate mundetur:
aut secundum vnū membrū, quod est, vt sple-
nem nutriet. Vtilitas verō ideo accidit, quia in

attr
& M.

r B.

que

u B.

tant. e

er. o

em hu

fidet.

Manent

ficit.

B. fax.

B. Sep

ant. lei

y B.

trist

bidet

Mant.

genus.

B. & a

inc.

B. noc

& min

per ir

entum

ocumer

ligari:

os

os stomachi quasi mulgendo profluit. Et hæc quidem utilitas duobus est modis: vno, quia os stomachi stringit, & confortat, & inspissat: alio, ut in ore stomachi commotionem faciat propter acredinem; & exciter ad famem; faciat desiderium. Debes autem scire, quod cholera rubra, quæ ad cistim transmittitur fellis, est illud, quo sanguis non indiget: & illud, quod à felle egreditur, est illud, quo fel non indiget: & similiter cholera nigra, quæ ad splenem transmittitur, est illud, quo sanguis non indiget: & illud, quod à splene egreditur, est illud, quo non indiget splenem. Et quemadmodum illa cholera rubra postrema excitat virtutem expulsiuam inferius: sic cholera ista nigra postrema virtutem ⁴ [appetitiuam] excitat superius. Vnde sit deo. omnibus meliori factoribus, laus. Melancholia verò non naturalis non est ad modum hypostasidis & fecis: imo est ad modum adustionis, & cineritatis. Res nanque humida, quum rebus terrestribus admiscetur, separatur terrefcit ab eis aliquo duorum modorum: aut ad modum hypostasidis; & tale, quale illud, de sanguine, est melancholia naturalis: & ad modum adustionis, quod est quum resoluitur subtile, & spissum remanet: & tale, quale illud est, de humoribus, est melancholia superfluens. & ista quidem vocatur cholera nigra [†] [Et neq; habuit hypostasim nisi sanguis.] ex phlegmate enim, propter sui viscositatem, nihil descendit, sicut [†] [ex oleo.] & ex cholera rubra, propter sui subtilitatem, & suæ terrefcitatis paucitatem, & sui motus assiduitatē, & propterea quod, illud, quod de ea à sanguine separatur in corpore, est parum, non descendit res de qua sit curadum: nec quum separatur, moratur nisi parum, sed putrescit, aut à corpore expellitur. & quum putrescit, eius subtile resoluitur, & spissum remanet; & sit cholera nigra adusta, & non hypostasida. Melancholia autem, quæ est superfluens, alia est, quæ est cinis cholera: & quod de ea aduritur, quæ est amara: inter quam tamē & cholera rubra, quam adustam vocamus, existit differentia: quia illa, est cholera rubra cui cinis hic fuit admixtus: hæc verò non est nisi cinis per se [†] [cogitatus,] cuius subtile fuit resolutum. Alia est, quæ est cinis phlegmatis, & quod de eo adustum fuit: & si phlegma valde subtile & aquosum fuerit, eius cinis erit salius: & si non, trahit ad acridinem, aut ponticitatem. Alia est cinis sanguinis, & quod de eo est adustum: & hæc quidem est salia, ad paucam trahens dulcedinem. Alia est, quæ est cinis melancholice naturalis: quæ si subtilis fuerit, erit eius cinis, & quod de ea adustum est, valde acris: sicut acetum, quod, quum super terræ faciem cadit, ebullit: & eius odor est acris, à quo mulsæ fugiunt, [†] & alia. At si grossa fuerit, minoris erit acridinis cum ponticitate [†] [paucam.] Male igitur cholera nigre species sunt tres: cholera, rubra quum aduritur, & eius subtile resoluitur: & duæ aliæ diuisiones, quas post eam diximus. Melancholia verò phlegmatica est tardioris [†] [impedimenti, & malitię.] Et melancholia cholerica est, quæ est fortioris malitię, & velocioris corruptionis: veruntamē est susceptibilior curationis, quam illę. De alijs vero duabus diuisionibus, quæ magis acris est, de terrior existit: si tamen in eius principio auxi-

lium præsto fuerit, citius medicationē recipiet. Tertia verò, quæ minus super terram ebullit, & minus in mēbra penetrat, tardius perimit: sed ad resoluendum, & ad maturandum, & medicationem recipiendum, magis est effrenis. Hæc ergo sunt species humorum naturalium & superfluentium. Inquit Gal. ille, qui dixit, quod humor naturalis solummodo est sanguis, & alij humores sunt superfluitates, quibus non egetur, non dixit verum. Si enim solus sanguis esset humor, qui membra nutrit, omnia in suis complexionibus, & essentis similia foret: os autem carne durius non existeret, nisi, quia sanguis, cui substantia dura melancholica fuit admixta, ipsum nutrit: neque cerebrum mollius est carne, nisi, quia sanguini, qui ipsum nutrit, substantia mollis phlegmatica fuit admixta. Ipsum quoque sanguinem alijs inuenimus admixtum humoribus, qui ab eo separatur. Quum enim extrahitur, [†] [ordinatim ponitur] vas; [†] [vita discernitur,] quod separatur in partem, quæ est sicut spuma; & est cholera rubra: & partē, quæ est sicut fex, & res turbida; & est melancholia: & partē, quæ est sicut albumen ouorum; & est phlegma: & partem aquosam, quæ est, aquositas, cuius superfluitas in vrina euacuatur. aquositas, namque non est ex humoribus [†] [secundis,] neq; est, nisi ex eo, quod bibitur, & non nutrit: neq; est necessaria, nisi in nutrimenti attenuatione, & penetratione. humor namque est, quod ex eo, quod bibitur, & comeditur, est nutriendum, quod aut dico nutriendum, volo intelligi, quod est in potentia simile corpori. quod aut in potentia corporis. humani similitudinē habet, est corpus commixtum, non simplex. & aqua quidem est simplex. Sunt autem quidam hominum, qui opinantur corporis virtutē sanguinis sequi multitudinem, & ipsius debilitatē sequi eius paucitatem. Sed non est ita. [†] [quod enim attenditur, est dispositio eius quantitatis, quæ de eo corpus ingreditur.] Et sunt quidam, qui opinantur, quod, quum humores aucti fuerint, aut diminuti, [†] [postquam corpora humana secundum] [comparationē] fuerint, quæ debent in quantitate vnus ad alterum: sanitas erit conseruata. sed non est ita; humores nanque præter istud [†] [mensuram in quantitate conseruatā] habere debent; non in cōpositione alterius humoris; immo in se, cum custodia mensurationis, quæ habet in cōparatione vnus ad alterum. Adhuc quidem remanserunt de rebus humorum quæstiones, quæ non medicis, sed tantum pertinent philosophis: Ideoque eas prætermisi.

ANNOTATIONES.

¹ Humor est corpus, &c. Quum natura ad animalium formationem varios meatus confluxerit, quibus alimentum in singula membra perferatur; opus fuit, id, quod per illas vias ad nutriendum transmittitur, humidum esse & fluens. ut philosophus scribit. 2. de part. anim. hanc ergo materiam, quæ nutriendo animali apta est, humorē appellauit. estq; in sanguine animalibus sanguis, in alijs vero aliquid sanguini proportionē respondens. Et quamuis ingesta alimenta primo loco in chylum vertantur: chylus tamen humor non est: quum nutritio corpori ineptius sit. neq; prius, quā p̄ est eius in sanguinē cōuersionē, corpus nutriti incipiat. Et licet præter sanguinē alia quoque in corpore sint liquida: humores

f B. & steret. in vase, seu firmius fuerit in vase.
† Alcatin.

g — A
g Al. gis.
Mant. firmis seu constantibus.

h B. immo qd de eo attenditur uel consideratur est dispositio quam corpus ex eo facit uel nutritur.
† Mant. dum tamē cōuertatur inter eos ea proportio, quæ humanis corporibus debetur, in sui quantitate: sanitas &c.
† B. proportio nem.
† Mant. certam quantitatem, ac mensuram.

Cap. 2. & 3.

attractiua
& Mant.
r B.
que

u B.

Mant. clarius.
er ceteros
em humores
fidetiam seu
† Mant. uel seca-
fficit.
B. fax.

x B.

† B. separatus
† Mant. seicidius.

y B.
trahit
bilis.

Mant. & alia
genus.
B. & amaricu
inc.

B. nocumen-
& minoris.
e per impedi-
entum ubiq;
ocamentū in
ligatur.

Cap. 1. & 4.
Cap. 18.
Cap. 1.

tamen ea non sunt, sed excrementa, ut serum sanguinis, & spiritum, & alia eiusmodi. Sed magna hic dubitatio est, si nāque is duntaxat humor est qui nutrit, & in corporis substantia vertitur; quum sanguinea animalia sanguine nutriri dixerimus, super est ut solus sanguis humor existat. At vero, & hic paulo post, & Hipp. & Galen. & medici ferē omnes in eo cōveniunt, quod humores quatuor sint, sanguis, pituita, bilis flava, & atra. Sanē, quod ad hanc rem pertinet, quod solus sanguis nutriat, testatur. Arist. 4. de part. anim. nec non 1. de gen. anim. testatur & Auer. 2. Coll. qui uterque ceteros prater sanguinem humores, excrementa esse & ichores sanguinis arbitretur. ut horum quoque sententia, si humor is est, quo corpus nutritur; solus sanguis humoris nomen mereatur. Medici tamen contra, qui non solum sanguinem nutriendo corpori aptum esse existimant: ita neque unum, sed plures humores ponunt. id quod quidem diuinus Hippoc. 1. de nat. hum. aduersus antiquorum quorundam opinionem, quam sequi Arist. visus est, fusius fuit prosequutus. Controuersiam hanc existimant docti quidam riri conciliari ad hunc modum posse, si philosophum ea, excrementa appellasse dixerimus, quae extra sanguinem sunt; qualis bilis in vesica fellea, lien in splene, & pituita in peritriculo; non autem eos humores, qui in venis sanguini sunt immixti. Verum, quia Aristoteles bilem cum sanguine ad eorū ipsum propterea perducere neget, quod eius acrimoniam perferre cor nequeat, non eos solum, qui sunt extra venas, sed & eos, qui in ipsis sunt venis, excrementa esse arbitrat, propterea neque hi propositam dubitationem soluent. Quid ergo de ea sentiendum putemus, breuius explicamus. Si animalium, quae sanguine praedita sunt, partes omnes ex puro & solo essent sanguine constructae; certum est, fore, ut solus ad nutriendum sanguis esset idoneus; quum, nihil nisi a simili nutriatur; atque ut is propterea solus humoris nomine verē nuncupetur. At deprehensum id est Hippocratis testimonio, & quotidiana experientia, quicūque corporis particulam, quocūque corpore, quocūque anni constitutione, & regione seueris, non solum prodire sanguinem, sed & pituitam & bilem vtrāque cum eo educi permittam. quo fit, ut cum Hipp. non a stulto modici sentiant, plures in corpore humores esse, quibus totum alitur corpus, praesertim quia diuersa in animalia sint partes, quarum aliae calidiores, aliae frigidiores, aliae humidiores, aliae sicciore sunt, & diuersa alimenta singula postulant; neque eodem omnes sanguine nutriri posse videntur. Quamobrem, quod Arist. sanguinem solum alere censet, medicorum sententia prorsus aduersatur; neque iudicio nostro facile conciliari haec discordia potest. Defendi tamen & philosophi quoque opinio posse videtur. (commendat enim eam Gal. 2. de elem. cap. 5.) si quis ab eius principijs non discedens, sanguinea animalia solo nutrirī sanguine dixerit; & singulas eorum partes non biliosas, aut pituitosas, sed sanguineas esse teneat. Et licet aliae ex tenuiori, ut carnes, aliae ex crassiori sanguine sint procreatae, ut ossa, & aliae rursus ex calidiore, aliae ex frigidiore, quaedam ex humidiori, & quaedam ex sicciori sanguine sint constitutae: omnes tamen ex puro ipso sanguine & constant & nutriuntur, singula similem eorum substantijs alimoniam attrahentes.

2 Et dicemus etiam &c. Discordia & de humorum numero inter antiquos & philosophos & medicos fuit. qui antiquiores Hippoc. medicos, quos sequi Aristot. videtur, unum tantum humorem posuerunt. Alij quatuor, ut Hippoc. rates: Alij etiam quinque, ut ex recentioribus nonnulli, qui serum sanguinis inter humores putant esse reponendum. Adde & quod licet medicis ferē omnes quatuor esse humores fateantur, non eosdem tamen omnes agnoscunt. Sed auctor & librorum de morbis, & libri de genera, (qui Hippocrati ascribuntur) atra bile ex-

puncta aquam substituit. Porro quod ad priorem opinionem spectat, si humor ille duntaxat appellandus est, qui nutrit; defendi haec opinio cum Aristot. poterit, sicuti paulo antea dictum est a nobis. Quod ad posteriora placita facit, qui inter humores serum recensent, longē aberrant; quum serum non alimentum, sed alimenti tantum sit vehiculum, ut & hic auctor circa huius capitis finem, & Galenus non vno loco adnotauit, qui verō aquam inter humores reponunt, aut per aquam atram bilem intellexere, cuius rei illud esse argumento videtur, quod hac licet turgere idem auctores asserunt: aut certe, si, & ipsi seorsum humorem intellexere, vel aliud quiddam; digni excusatione sunt: laudandique potius quam accusandi, qui attem primis illis temporibus incultam adhuc & rudem, non mediocriter tamen adiunarent, etsi eos huius rei veritas deliruerit.

3 Sanguis verō &c. Sanguinem natura calidum esse & humidum dicit, quod & Galenus 2. de temp. At contra Hippoc. lib. de corde. necnon Aristot. 2. de part. an. sanguinem suapte natura frigidum esse aiunt; calefcere autē ex corde & spiritibus; quod & Galenus sensisse visus est. 1. de temper. dicens sanguinem suum ex corde calorem accipere. Adde, quod, quum sanguis, ut Arist. 4. meteor. notat, pueri in aqua & terra habeatur, quod & Gal. 1. de tunc. ual. aqua autem & terra frigiditas insit, ideo ex propollentibus elementis frigidus esse debet, non calidus. Ceterum breuius, sanguis, si eius materiam spectes, ex qua gignitur; frigidus est, ut ratio posteriori loco allata probat. Verum quum sanguis, proprie sanguis non sit, nisi in animali: neque antea hoc nomen obtineat, quam caloris actione ex alimentis in animalium corpore sit confectus; ob caloris actionem, a quo consistit; & ob spirituum in toto corpore cōcursum, in quo est genitus, calidus est natura, & generatio nis initio atque ita, licet, si eius materiam spectes, frigidus fortasse sit; si tamen effectricem causam & locum in quo sit, animaduertes; calidus & est, & dicitur ex eius natura debet. At verō alia hic controuersia est, quum Galenus, ut hoc loco hic auctor, secundo de temper. sanguinem calidum esse & humidum scribat, quod & libello de breui denot. dogm. Hippoc. & saepe alibi. At 1. de natura hum. temperatum esse ait, non autem calidum & humidum. Verum patet. Sanguinea animalia calida sunt & humida, quum calore & humore viuunt: inter ea tamen homo temperatus dicitur, quumvis & ipse ad calidum & humidum defleat. Ita & sanguis, calidus quum sit & humidus, atque a temperamento propterea aequali per calidum & humidum recedat; quia tamen hominis natura proportionē respōdet: & tuendae eius viris, quae calido, & humido constat, aptissimus est: idcirco temperatus solet appellari, non quod verē sit temperatus.

4 Naturale est dulce &c. Pituitam naturalem scribit dulcem esse, quod & Gal. 3. de nat. fac. At lib. de atra bile, inspidam facit Gal. Verum pituitam sicuti semicoctus est sanguis, ita & semidulcem humorem esse certum est, non igitur collatione solum ad alias pituitae species dulcis appellatur: sed etiam quia saporis vere dulcis est particeps. at comparatione ad sanguinem, insipida est, non tamen verē insipida. Non satisfaciunt igitur qui pituitam naturalem verē inspidam esse, appellari tamen dulcem, re spectu aliarum pituitae specierum existimant. At verō si pituita naturalis dulcis est, ambigere quispiam possit, an omnis dulcis pituita sit naturalis. Haec ergo interrogationi hic auctor occurrit, atque aliud quoddam pituitae dulcis genus esse: quod tamen non secundum naturam est: taleq; excrementum esse quoddam, quod ex ore in capitis fluxionibus sepe numero excernitur: quod quidem, etsi dulce est, dulce tamen ob sanguinis mixturem enasit: non quod suapte natu-

Lib. I.

et eum saporem obtineat talis enim pituita, & si dulcis est, **Cap. 9.** excrementum tamen est, ut 2. fac. nat. ait Gal. & rancus dici solet. tantumq; abest ut id pituita genus licet dulce, naturale sit; ut non solum non aptum ad nutriendum sit; immo sanguinem, quo uerè corpus nutritur, a particulis, ad quas de cumbit, eluat, nutritiq; eas prorsus impediatur. Quamobrem iure hanc pituita speciem a naturali secludit, his uerbis. [Et est etiam phlegma dulce.] ut propterea fallantur qui his uerbis priorem Galeni controuersiam, de qua ne uerbum quid fecit, proponi existimant.

5 Dulcis receptaculum etc. Quod excipienda pituita pro sanguinis expurgatione nullum per aliare instrumentum sit datum, testatur Gal. lib. de atra bile, & 2. nat. fac. Author tamen librorum de morbis, qui Hippocrati ascribuntur, sicu ri lenem aqua, & rancam felicem bili, & sanguini cor; ita & pituita caput aspidit, ut fontem & instrumentum, in quod suscipitur, postquam alimenta uentriculus in humores quatuor conuertit. At uero, etsi caput humore pituitoso redundare uidemus, id tamen excrementum potius est, quam pituita, ut 2. fac. nat. Gal. uerò & hic author de naturali pituita intellexere.

6 Non naturalis autem phlegmatis &c. De pituita non naturalis speciebus agit, de quibus & Galenus 2. fac. nat. & 2. de diff. feb. Sunt tamen, qui hanc totam Auicenna de pituita doctrinam, erroris damment. At primum, quum primis statim uerbis pituitam aut aliam esse, cuius substantia sensu diuersa percipitur, quæ mucosa appellatur: unum ponunt, nempe hunc pituitam vitream his uerbis intelligere, **Cap. 6.**

quum Galeni testimonio 4. uen. ualeat, quæ mucosa est pituita, eadem & vitrea sit. Hoc habito, si per primum hoc pituita genus uitream intelligat; errare auiat, quando pituita vitrea non est dissimilari ad sensum, tale nempe non est vitrum fustum, cui assimilatur, & a quo nomen sumpsit, ut 2. **Cap. 5.**

aff. loc. testatur Galenus. Quum uerò secundam speciem pituita refert, quam sensu simillarem esse dicit, & ratione dissimilarem, quam & crudam pituitam vocat; queritur, quid per crudam pituitam, seu crudum phlegma intelligat? Si enim ipsam prorsus incoctam pituitam intelligit, hanc Gal. 1. de alim. fac. tenuiorem esse crudo succo, & multum humoris, ac feri multum habere asserit. quo fit, ut dissimilis sit ad sensum, non similis testatur enim Galenus ibidem, hanc cum multo flatu esse. errat ergo, si pituitam ipsam crudam intelligit. Quod si crudum forte succum velit, qui ex crassis gignitur ciuibus; hanc crassum esse ait Galenus, non uiscosam. Quid si viscidum, tamen humorem intelligas, propterea quod hic paulo post, horum humorum epilogum faciens, eundem esse asserit crudum humorem, qui mucilaginosus est; tunc non potest secundum hoc membrum contra prius distingui, quod iam mucilaginosum nuncupauit. Quod si rursum per crudum humorem, uitreum sumi uelis, ut ipse in epilogum ait; id contra Galeni sententiam est, qui ut supra est dictum, uitreum mucosum esse testatur. hic uerò secundum hoc membrum mucilaginoso opponit. Errare præterea Auicennam dicunt, quando deinceps gypseam substantiam, pituita speciem appellat. quum hæc sit lapis, non pituita, satius autem erat, si de illa pituita exemplum attulisset, quæ in scirrhis concreuit, non de ea, quæ in artubus iam in lapidem est conuersa. Fallitur etiam, quum falsam pituitam ex bile a quosdam permixta fieri docet; quando, quæ colla iam sunt, cruda uisum esse nequeunt; quod autem amarum est, collium magis est quam falsum; neque idcirco quod amarum est, falsum fieri potest. Adde & quod experimento contrarium deprehendimus. neque enim permixta amara quapiam substantia cum insipida, sit falsus sapor, sed amarus. errat ergo, et perperam Galenum reprehendit, quod ex putredine, uel seroso humore falsam oriã pituitam scripserit. quum res eo prorsus patet se habeat, ut Galenus scribit. Non minus ve

rò hallucinatur, quando acerbam pituitam, aliam seorsum talem fieri docet, aliam ex acerbis humoris mixture. Quum enim acerbitas ex frigidityte sit, quando rei tantum sicciter restis inest, ut humidum illius superet; humidum in pituita nunquam a siccio terrestri superatur: proptereaq; pituita, nisi acerbis illi humor misceatur; seorsum eudere acerbam non potest. Adde postremo quod quum species pituita colligit, vitream quoque simul recenset. Et de hac in nullo ex expositis pituita speciebus meminit. Quod si uitream crude pituita nomine intellexisse dicas; fieri ne hoc quidem potest, quia ibidem crudum phlegma in mucilaginoso ipse dixerit contineri.

10 His ergo, tota e Auicenna de pituita speciebus doctrina, eueri posse uidetur. Verum, ut his, quam breuissime satisficiamus. Illud primum omnium, constat, pituita multas esse differentias. hæc uerò tum ex tota eius humoris natura, tum ex substantia, partim ex modo substantia, partim etiã ex sapore, alia ex loco in quo reperitur, alia ex calore & frigidityte, sumi possunt. est enim pituita alia naturalis, alia non naturalis. hæc rursum est tenuis, illa uerò crassa; alia viscida, alia non viscida: alia similibus partium, alia dissimilis, seu id, quo ad sensum, seu re ipsa sit: alia dulcis, alia insipida, alia acerbam, alia atris, alia salsa: alia in uenis, alia extra uenas: quadam demum frigida, quadam calida. hæc ferme differentie sunt, quas de pituita habemus. Hic igitur tota primiti huius humoris natura animaduersa, in naturalem, & non naturalem secat. Tum, quum, ea quæ non naturalis est, multiplex sit, eam ita paritur, ut asserri quidem alia differentie possint præter eas quas recenset, nulla tamen pituita species in corpore sit, quæ his non comprehendatur, quas ipse enume rat.

30 Primum autem non naturalem hanc diuidit, ut ex modo substantia differt: estq; hoc pacto quicquid in corpore pituitosum apparet, uel uniforme quo ad sensum, uel multiforme. (re nanque ipsa cruda omnia dissimilaria sunt, quum confusa adhuc, neque caloris actione æquata sint.) dissimilares autem pituita ea est, quæ ex capite & naribus emungitur, quod testatur Galenus 3. loc. aff. improprie quidem ipsa uocata pituita, ut 2. facul. nat. Gal. notat, sed a multis & ab eo ipso Gal. 3. loc. aff. hoc nomine appellata, quod pituita similis est, unde & hic ab hoc aut hore pituita nuncupatur. Similari uerò, seu uniformis, ad sensum, cruda est pituita, ut ait id est vitrea. est enim hæc similis, ut & vitrum fustum cui cõ paratur, uniforme est. ita uerò & cæteræ omnes pituitæ species, aut similes sunt aut dissimiles, quamuis hic in ijs recensendis diutius non immoretur. Ex quo illud constat, iniuria accusari Auicennam. Is enim per mucosam pituitam, nõ vitream, quæ similis est, quod ad sensum pertinet; sed mucum ipsum intelligit, quum de omni eo uerba faciat, quod in corpore pituitosum uel est, uel esse uidetur. per crudum uerò humorem nihil aliud quam vitreum intelligit, Galeni exemplo 2. de diff. feb. Quod si postremo, dum species pituita omnes in epilogum colligit, crudum humorem cum mucoso eundem facit; recte scribit, quum uitreus humor non minus viscidus & crassa substantia sit, quam mucosus. ab eo tamen differt, quod quum mucosus dissimilari sit; ille uniformis apparet. Distinguitur uerò rursum pituita, quo ad substantiam; quoniam alia ualde tenuis est, alia ualde crassa. (quæ n. mediocri est, quo ad hoc, naturalis est.) tenuissima est, quæ aquosa dicitur, qualis & expia, & ex oculis manare frequenter solet. crassissima uerò gypsea est, reperiturq; hæc & in artubus, & in pulmone, & in alijs meatibus corporis non raro. hanc uerò, etsi pituitam iam esse negant, quum lapis sit potius: constat tamen ab omnibus pituitam nuncupari, quod hæc illius materies fuerit: quæ, etsi in sicciorem uersa est substantiam, non tamen adhuc est lapis. (de hac enim intelligit, non de ea quæ prorsus lapidosa euasit.) est. n. non sicissima, ut lapis: sed modica quadam humiditate & mollitie adhuc prædita. Differunt præterea pituitosa excrementa

Cap. 7.

Cap. 9.

Cap. 7.

Cap. 6.

ap. 8. cap. 9.

Cap. 1.

Cap. 2.

Cap. 5.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

menta quo ad sapores, quum alia sint insipida, alia salsa, alia acerba, alia amara, alia acris: adde, & alia dulcia; meminit enim hic paulo antea de non naturali pituita dulci, ex sanguine & aquoso humore permixta; hi vero sapores licet frequenter ex aliorum humorum missione proveniant, dulcis nempe, ut iam dictum est, ex sanguine, acerba ex melancholico humore, acris ex bile atra non naturali & acriori, amara ex bile emergit: fieri tamen potest, ut ex varia caloris in pituita seorsum actione, unus, atque alius sapor insurgat. Et si enim hic Avicennam accusant, quod acerbam pituitam seorsum praeter acerbis humoris missionem fieri asserit, ea praesertim ratione quod nequit in pituita, siccum terreum humido aqueo praevalere, quae acerbis saporis causa est. Non tamen rationi id prorsus contrarium arbitramur, quod hic ait, **Cap. 6.** cui & Auer. 3. Coll. aslipulatur. neque enim licet praevalere oporteat siccum terrestre humido aqueo; absuimi tamen idcirco omnem pituita humorem necesse est, ut acerba euadat. Sed si frigoris in humidum ipsum naturale praesertim exsiccetur, tunc praevalet terrena substantia, innato humori: atque id acerbum saporem inuehit. Verum de falso sapore, alia hic controuersia est. Galenus namque 2. de diff. feb. pituitam ex putredine, vel serosi humoris missione falsam euadere scribit. Hic vero ex ista bile & aquoso humoris missione provenire existimat. Galeni autem sententiam amplectitur quidem, sed ita interpretatur, ut ex duabus quas attulit causis, unam faciat, uelut quod propterea falsum humorem fieri, non ex putredine uel seroso humore, disianctiua interiecta particula, ut Galenus, sed ex utroque simul, coniunctiua (&) loco disianctiua (vel) uoce supposita. Quod uero ex ista bile & tenui pituita falsus humor fiat, ea est potissimum ratio, quoniam in re omni ista cinis est, in cinere uero falsedo, quod exemplo salis, quem vocant alchali, confirmat. Quod autem Galeni sententia coniunctiua legenda sit, eo probat, quod putredo sola falsedinem procreare non potest: sed aquoso humore, quod putridum est, dilui oportet. Sed rursus, hic Avicennam accusant, & quod Galenum damnet, & quod ex amara bile falsum gigni humorem dicat, cui, & ratio, quae id quod coctum iam est, docet recrudescere non posse, & experientia, quum immixta amara quapiam humori substantia, non falsum, sed amarum emergere saporem re ipsa experimur. Ceterum, quod ad hanc rem facit, placitum extat naturalium omnium philosophorum, & eorum praesertim, qui secretiora naturae opera consueverunt, ex rebus combustis omnibus sal elici, quantumvis duris, atque aridis, mollibus, aut humidis, nempe combusta re quantis, si eius cineres humore aliquo uel ipsa insipida & dulci aqua, diluas; atque hunc rursus humorem inclinato uase in alterum vas collegeris, re ipsa discas, amarum quidem, sed falsum etiam humorem cum effluxisse. Immo si ipsum deinceps igni tantisper admoueas, donec humidum omne calore absumatur, ipsum manifestissime concretum salem subsidere deprehendes. Quamobrem, quod in ista bile falsi quidpiam resideat, videtur nobis omni carere controuersia, quae etsi ista uere dici non potest, ut quae extrinsecus igne comburuntur; proportionem tamen quadam, ista & ipsa dicitur; & eadem in cineres & sal conuerti. At uero, sicuti cinis rei, cuius non falsus euidenter, sed amarus est sapor, id quod Arist. lib. de sens. & sens. te statuit: ita & adusta bilis amarissima est actus: hanc tamen si humore quopiam aqueo copioso dilui contingat, negari non potest, quin externarum rerum exemplo, ut ex illius planta, quam kali uocant, cineribus aqua dilutis, falsus humor proveniat. Quamobrem, quum hac ita se habeant, doctissime videtur, tum falsa pituita causam in adusta bilis & aquoso humoris missionem retulisse, quod & Auer. 3. Coll. tum Galeni sententiam ita explicasse, ut non ex sola putredine (neque enim ex solo cinere seorsum sal educitur) sed ex putrida re, & aquoso simul humore falsus humor fiat. Hic enim, non Ga-

lenum damnat, sed eius sententiam explicat, & recte interpretatur, atque id tantum profert, quod & ratio, & usus testatur. Quod enim qui Avicennam aduersantur, ex maiori collectione maiorem acquiri amaritudinem dicunt: neque posse quae cocta iam sunt recrudescere: uere sane dicunt, at non recrudescere ea dicuntur quae amara quum sint, amara potius euadunt, sed simul tamen falsedinem sibiipsis maiorem comparant fere enim amara omnia falsum quidpiam obtinent, ut magnus naturalium rerum inuestigator Albertus 5. de mineralibus testatur, unde & philosophus lib. de sens. & sens. falsum, & amarum saporem idem ferme esse notatum reliquit. Ubi ergo, amara certe euadunt, id quod & Arist. scripsit, id tamen, quod in rebus omnibus inest falsi, tunc denum quando ista sunt, magis perspicue elucet, ac per rationem, atque, ad hac, humoris affusionem, ex potentia (ut ita dixerim) ad actum perducitur. Patet ergo non recte Avicennam carpi.

7 Nota autem & famosa & c. Bilem vitellinam ex pituita crassa permixta gigni ait. Gal. uero & c. facul. nat. & sepe alibi ex flaua bile, sola uidelicet & impermixta, acrioris nempe & ignei caloris actione crasse fieri quae flaua est, & vitellinam euadere. Hanc controuersiam inter Avicennam, & Galenum uidit & Auer. 3. Coll. & Galeni sententiam amplectitur, quam fere & recentiores. Sed si utellina bilis, ex flaua, tanta caloris acrimonia adepta gignitur, certe, quomodo, quae naturalis est, tenuis, & facillime inflammabilis, huius feruoris vi, non uratur, atque atra bilis euadat antea quam ad utellinam crassitudinem perueniat, difficile creditur est. At si ex sola est bile, non etiam ex pituita; cur, cum ea crassitudine, cum qua rim esse caloris validissimam oportet ob materiae densitudinem; particulas, per quas effluit, antea non urit, atque exulcerat? Ait Auerroes, si ex commixtione pituitae utellina bilis fieret, oportere & eius colorem naturae li esse dilutiorem, quum tamen contrarium visu animaduertamus. Verum neque id cogit, ut ab hoc autore discamus: Duci enim posset, ex longa acrioris caliditatis actione in hanc bilis, & pituitae missionem colorem quoque naturali intensorem comparari.

9 Alia est quae est cinis phlegmatis & c. Atra bilis speciem esse ait ex pituita genitam. De hac tamen nusquam meminisse Galenum legimus. Id quod Avicennam suspectum red dit, cuius tamen opinio uidetur nobis non prorsus improbanda. Quum enim atra bilis, frigidus, siccus, & crassus humor sit, sola propterea humiditate a pituita differens; quid eam pituitae humiditatem, acriori, & diu turniori calore absuimi prohibet, & siccescere? Adde quod Galenus 3. affloc. pituitosos a melancholicis humoribus distinguens, pituitosos ait simpliciter humores nominari, in quibus humiditas frigiditasque; melancholicos uero, in quibus siccitas, & frigiditas dominatur: quamuis magna peculiareque interim differentia, tam pituitosorum, tum melancholicorum humorum inueniantur. Quibus sane uerbis hos humores non colore differre ait, sed ipsis primis qualitatibus. Si ergo hi humores melancholici sunt, qui frigidi & siccus, Galeni testimonio: ablata ex pituita humiditate: relinquitur melancholicus humor non pituitosus. Adde quod post pituitosas febres, quartanas frequenter inuadere, obseruatum est: id quod non aliud quam pituitosi assati, & in melancholicum conuersi humoris est argumentum. Huc accedat, quod, si non ex alio pituita genere melancholicus humor potest procreari, negari certe non potest, quin falsa saltem pituita, quae ad bilis naturam accedit, asari, atque caloris acrimonia uri, & in atram bilem possit conuerti. Constat ergo non temere Avicennam ex pituitoso melancholicum gigni humorem pronuntiasse. Ex his uero & aduersae rationes facile diluuntur. Quod enim tantum asari in corpore pituitam negant, ut nigra in totum euadat, respondemus melancholicum humorem a Galeno uocari, non qui niger est, sed frigidum & siccum: ac certe si in totum (ut aiunt) nigresce-

de pituita non potest; nigrior tamen quam eius ratio exigit, caloris vrentis vi, potest euadere. At pituitam assatam candidam fieri obijciunt, non atram, Galeni testimonio 2. progn. qui album, rotundum, & crassum sputum ab assata esse pituita testatur. Verum, licet ex assata pituita, id sputi genus proveniat, non id tamen eo patro album, quin multo sit nigrius quam pituita natura conveniat, aut si ex assata pituita tale sputum euadit, fieri tamen non poterit si vratur, quin ex vrentis huius caloris acrimonia longe nigrius fiat, prefertim si putridi & fuliginosi vaporis copia, simul accesserit. Sed obijciunt Galenum atram bilis non meminisse. Quasi verò, aut non inueniri hoc humoris genus pro consuetudo atque inuariabili ponat: aut necesse alioquin fuerit eum scripsisse omnia. Meminit tamen de hac author finitionum medicarum. Addunt etiam fieri non posse, ut ex albo in nigrum mutatio fiat nisi per medios colores: propterea quod oportere, ut pituita hac in varios colores, imo & varias substantias mutetur antea, quam in atram bilem vertatur. De hac re sit illud constitutum inter nos, quod auctor. At si, quae pituita erat primo loco, post modum caloris actione in bilem conuersa, in atram tandem humorem euasit; verè ne id negari potest, atram hanc bilem ex pituitoso humore constituisse. Dicent fortè non fieri ex pituita (ut auctor) immediate quod sanè etiam damus. verum quo pacto ex sanguine fieri alium bilis atræ speciem Gal. docet, quem tamen sanguinem prius quam atræ bilis euadat, asseri, atque in fluxum alium per medias, & colores, & substantias, verè oportere. At ex pituita atram bilem fieri, dici poterit rectè, & verè: quando primum huius generationis momentum ex pituita prodijt. Fuit ergo, ut Auenenna sententia eruditiorum debet digna sit, non accusatione.

10 Alio ut in ore stomachi &c. Atram aut humorem appetentia in ventriculo excitanda gratia esse. Gal. tamen 6. aff. loc. eo in appetentiam fieri testatur. Vide quæ de hac re annotauimus in fine huius primæ Fen, capite ultimo.

De qualitate generationis humorum. Cap. 2.

Nutriens masticatione aliquam habet digestionem. superficies enim oris (superficii stomachi contigua existit) imo est, ac si una esset superficies: estque in eo virtus digestiua ex ipso, quumque masticatum retigerit, aliqua ipsam conuersione permutat. Et in hoc quidem auxiliatur salua acquisita per digestionem, in qua cadit calor innatus, ideoque tritum masticatum in maturatione furculorum, & exiturari operatur, quod non operatur tritum cum aqua tritum: neque illud, quod cum aqua coquitur. Et dixerunt quidam, quod signum ostendens nobis, quod masticatum iam parum incipit digeri, est, quod neque primum odor, neque primum sapor in eo inuenitur. Deinde postquam stomachum ingreditur, integra digeritur digestionem: non propter stomachi calorem tantum: sed propter calorem membrorum, quæ ipsum circumstant: & à dextra quidem hepar, & à sinistra splen. splen namque calefacit non propter sui substantiam, sed propter arterias, & uenas multas, quæ in eo sunt. & ab anteriori quidem est omētum, quod cito suscipit calorem causa adipis, & ad stomachum reducit: & superius quidem cor, mediante diaphragmate ab eo calefacto. Quumque nutrens in primis digeritur, sit sua essentia in multis animalium, auxilio eius, quod ei admiscetur de eo, quod bibitur, plerumque chylus: & est substantia liquida, priusquam in ipsi similitudine similis, deinde

eius subtile à stomacho, & intestinis attrahitur; & per uias uenarum, quæ mesentericæ uocantur, impellitur: quæ sunt uenæ subtiles, duræ, & minibus intestinis continuæ. quumque per eas impellitur, ad uenam peruenit, quæ porta hepatis uocatur, & penetrat in hepar in diuisionibus, & ramis portæ intrantibus, & te minorantibus, & subtiliantibus ad modum capillorum, occurrentibus orificijs diuisionum radicum uenæ, quæ à gibbo hepatis ascendit. Et non facit ipsam penetrare in illas coagulationes, nisi melior commixtio aquæ bibite supra id, quod indiget corpus. Quum ergo in istarum uenarum uillis, diuiditur, sit quasi hepar totaliter tangat huius chyli totalitatem. & propter illud tunc eius operatio est vehementior, & fortior, & uelocior; & tunc coquitur. In omni autem decoctione [quæ est huiusmodi,] est res, quæ est sicut spuma, & res, quæ est sicut hypostasis: & res fortasse erit cum eis, aut quæ ad aduersionem pertinet; si decoctio superflua fuerit: aut res, quæ non est bene cocta; si decoctio fuerit minor, quam debet. Spuma autem est cholera rubra. & hypostasis est melancholia: quæ ambæ sunt naturales. adusti uerò, subtile est mala cholera rubra: & eius spissum est melancholia mala, non naturalis. & quod non bene coctum est, phlegma est. Quod autem de hoc toto res colata est, quæ est bene cocta, est sanguis: qui tamen, quamdiu est in hepate, subtilior existit, quam debet, propter aquosam superfluitatem, quæ propter rem, quam diximus, est necessaria. Istud verò, quod est sanguis, quum ab hepate separatur, ab aquositate superflua illico mundatur, quæ necessaria non est, nisi propter causam quandam, quæ iam sublata est. Extrahitur ergo aquositas à sanguine in uenam, quæ ad renes descendit: & fert secum sanguinem, qui ad renes nutriendos sua quantitate, & qualitate bonus existit. nutritque renes unctuositas huius aquositas, & sanguineitatis: deinde aliud quod remanet, ad uescicam tendit: & post ad uirgam. Sanguis autem essentia bonæ per uenam magnam ad gibbositatem hepatis ascendentem uadit, & tunc dicitur per uenas, quæ ab ea, ut rami separantur: [deinde in gedeguil uenarum: postea sedenechi gedeguil: post in suggestibus seguechi: deinde in uenis, quæ sicut uilli capillaribus similes:] postea sanguis ab earum orificijs resudando labitur in membra, ex parte diuina. Sanguinis ergo causa efficiens, calor est temperatus & causa materialis est, quod de nutrientibus est temperatum, & de potibus bonis. & formalis causa ipsius est decoctio bona. & eius causa finalis est, ut nutriat corpus. [Efficiens uerò cholera rubra causa est igneus calor superfluous, & propriè in hepate, & eius causa materialis est, quod de nutrientibus est subtile, calidum, dulce, & unctuosum & acutum. & eius causa formalis est, decoctionem ad superfluitatem procedere. & eius finalis causa est necessitas, & utilitas, quas nominauimus. Efficiens aut phlegmatis causa est caliditas attenuata, & eius materialis causa est, quod de nutrientibus est grossum, humidum, uiscosum, & frigidum. & eius causa formalis est decoctionis attenuatio, & eius finalis causa est necessitas eius: & utilitas ipsius, quas nominauimus. Melancholiæ autem hypostasis quidem causa efficiens est calor temperatus.

c B. bona.

† M. humiditas.

d B. & ambæ sit non naturales.

e B. & sanguineas huius aquositas, deinde illud.

f B. deinde in gedeguil uenarum, deinde in suggestibus gedeguil, deinde in ruada suachi, deinde in uenis quæ sunt sicut uilli nominales capilli. &c. † Mox per uias uenarum, rursus per canaliculos humiliorum, proximè per canaliculos ad nationes exiles ueluti ramulculos. deinceps per uenulas fibrosas, quæ capillis simulantur. Ita Manzuerre. g B. Causa uerò efficiens cholera rubra naturalis, quæ est sicut spuma sanguinis, est caliditas temperata. cholera autem adu-

ide Disquisitiones physiologicas cott. pag. 1. usque ad 4.

B. continua illi cū superie stomachi.

Zirbum adipi um.

B. flonida aqua alKitch.

Efficiens est caliditas ignea superflua.
h. B. & quod ex eis est calidum, est fortius hoc.
† Mant. gauras retidē aliter duorum modorum, ut non sit fluxibilis, nec dissolubilis.

h. B. concupiscentia.

h. B. quare sanguis minoratur.

h. B. proportio.

h. B. & est azor. i. huc pilis & frigidus casti levis.
h. B. in ueritate.

h. B. & ledit ipsum in uirtute sua pororū suorum amolendo propter illā debilitatē quae sequitur ad resolutionē: & propterea quod humores subtiles.

peratus. sed causa efficiens adusta est caliditas, quae ab aequalitate est egressa. & eius causa materialis est, quod de nutrientibus est uehementer grossum, pauca humiditatis.^h & eorum calidū est fortius in isto. & causa eius formalis est [sex hypostasina secundum unū duorum modorū, unde neque labitur neque resoluitur.] & eius causa finalis, est necessitas eius, & iuuamentum ipsius, quod nominauimus. Melancholia autem fit multa, aut propter caliditatem hepatis, aut splenis debilitatē: aut propter frigoris uehementiam congelantis, aut propter [constrictionis] perleuerantiam: aut propter aegritudines, quae multae & prolixae fuerunt, quare propter illud humores facti sunt cineres. Quumq; melancholia multiplicatur, & inter stomachum & hepar, sanguinis, & bonorum humorū generatio cum ea minoratur.^k [ergo sanguis minuitur.] Debes autem scire, quod generationis humorū causae caliditas, & frigiditas cum alijs existūt causis. Sed caliditas aequalis, sanguinem generat: & superfluous cholerae gignit rubeam; multumq; superflua melancholia generat propter superfluitatem adustionis. Et frigiditas quidem phlegma generat. & multum superflua generat melancholia propter superfluitatem congelationis. Debes autem attendere uirtutes passiuas cū uirtutum actiuarum [aequidistantia.] Neque oportet, ut sit credulitas, quod omnis complexio sibi generat simile: & non sui contrarium per accidens; licet non sit per essentiam. complexioni enim multoties accidit, ut contrarium generet: frigida namque complexio, & sicca plerūque generat humiditatem extraneam: non propter conuenientiam, sed propter digestionis debilitatem. Et huiusmodi quidem complexionem habēs est homo macer: cuius iuncturae sunt laxae.^m [& est lenis, & ipse est timorofus, & frigidus tactu, & suauis.] & uenae angustae: & similatur huic, qui generat senium de phlegmate: licet [certa] senii complexio frigida sit, & sicca. Debes autem scire, quod sanguis, & quod cum eo labitur, tertia habet in uenis digestionem: & quā per membra diuiditur, ut unūquodque suum recipiat nutrimentum, habet digestionem quartam. Superfluitas igitur digestionis primae, quae ē in stomacho, per intestinorum egreditur uiam: & secundae digestionis, quae fit in hepate superfluitas, plurimū cum urina egreditur. quod autem de ea remanet, ad splenem, & fel tendit. Duarum uero digestionum remanētium superfluitates per resolutionem, quae non sentitur, & per sudorem, & per forditiem extrinsecam egrediuntur. Cuius pars est, quod per foramina egreditur sensibilia; sicut per nares, & instrumentum auditus, aut nō sensibilia, sicut per poros, aut extra naturam, sicut per apostemata, quum aperiuntur, aut quod nascitur ex additionibus in corporibus, sicut pili, & ungues. Debes autē scire, quod si alicuius humores subtiles existunt, eorum euacuatio eū debilitat, [cui multū nocet in sui fortitudine suorum pororum amplitudo; propterea, quod resolutionē sequitur debilitas, & humores subtiles] ad euacuandum, & resoluendum sunt faciles. quā autem ad resoluendum, & vacuandum est facile spiritui facile affociari potest i sua resolutione: cum eo igitur resoluitur. Et debes scire, quod,

quemadmodū humores isti in suis generationibus causas habent: sic & in suis motibus habent causas. motus namque, & res calidae sanguinem mouent, & cholerae rubeam; & fortasse mouebunt me a cholera, & fortem facient eā. [quies uero, phlegma forte reddit,] & aliquas melancholiae species, & etiam ipsamet estimationes mouent humores: uerbi gratia, sanguinē enim mouet res intueri rubeas: quapropter prohibemus illum, ex cuius naribus sanguis fluit, res splendorem habentes rubeum, aspiciere. & haec quidē dicimus de humoribus, & eorum generationibus. loqui uero contra proteruos, & deuantes debent sapientiarum opifices, & non medici.

ANNOTATIONES.

- 1 Nutriens masticatione &c. Humores de quibus proxime dictum est, nutritionis sunt gratia. sunt q. ii ex alimentis.
- 20 Horum ergo quodamque solidius aut durius est in ore, primo loco, dentium attritu attenuatur, & mollius redditur, estq; haec actio non uera coctio, sed adiumentum ad concoquenti facilitatem, ut Arist. 2. de part. anim. parantur enim mansua alimenta coctioni, nec leuem in ore uersionem accipiunt, ut Gal. 1. nat. fac. tūc pituita immisione, quae non quodam coquendi uim obtinet: tūc etiam oris ipsius calore, naturaq; cuius superficies uentriculo continua est, ut 4. de us. par. & 3. nat. fac. Parata ad hunc modum alimenta, tūc uarijs linguae motibus, tūc attractis ipsius gulae facultatis, ut per transversas fibras in uentriculum ingerantur, veluti in lebetem, quem multa focorum atque ignium vis circumdat. Illic uentriculi calore atque innata quadam uia adiuuant etiamnum iecinoris, lienis, cordis, omēti, & aliarum circumstantium partium caliditate, elixantur, ut 3. fac. nat. & in succum pristinae hordeae, & similem conuertuntur. Ex hac uero ita elaborata materia uentriculus, ut in eodem 3. fac. nat. partem quidem in sui ipsius tunicas trahit, rapidq; siue id, ut nutriatur siue, ut repentinum ac necessarium alimentum defectum suppleat: quod autem reliquum est, ad intestina propelet, & tūc omnis abijcit. Intestinis mesaraeae iube sternitur, pluribus uenis, tūc ipsis intestinis, tūc iecinori continuum, conuulsumq; harum ergo uenarum ope, quae in unum quodammodo coarctatae uenam portam constituunt, ut 4. de usu part. quicquid uile futurum est alimentum, in hepar protrahitur: cetera crassiora excrementa ipsorum deinceps intestinorum vi egeruntur. Porro in iecinore attracta materia diligentiū elaboratur, ac in sanguinem ex innata eius ui conuertitur, ex quo quidem portionem ipsam in seipsum familiarem trahit, ut nutriatur: quod autem reliquum est, in cauam uenam labitur, a qua deinceps per uniuersum corpus digeritur. At uero, ut hic ait, ex Gal. 4. de usu part. in coctione omni quadruplex substantia reperitur, alia ueluti spuma; alia ueluti sedimentum, alia probe cocta, alia semicocta. ita ergo & in iecinoris coctione spuma est bilis flaua; sedimentum humor melancholicus; imbecilliter cocta est pituita, temperata autem & cocta pars, sanguis. hic a iecinore, ut dictum est, in uenam cauam: ab hac in magnam, & in totum deinceps corpus perducitur: Quod tenuissimum erat, & ueluti spuma, in uesicam felleam ad iecinoris portas constitutam trahitur: sicuti crassum in lienem. quod autem semicoctum erat, cum sanguine ipso concoquendum abducitur. hic uero sanguis paulo ulterius progressus ab humiditate serosa, quae illi ob ingestas potiones inest copiosior, per emulgentes uenas expurgatur. trahunt enim haec excrementa id genus in uenas, ut 4. & 5. de usu part. & ex ipsi post modum per urinarios meatus uenibus conuulsum continua serie in uesicam: atque hinc foras pro-

protruditur. Hæc ergo omnia diligentissime hic author profequitur, ex varijs Gallois in unum complexus.

Cap. 6. **2** Melancholia autem hypostasius &c. Hypostasium vocat melancholiam, quæ naturalis est, siue in priori sanguinis coctione fiat, de qua proxime dicemus: est siue etiam in ea quæ in venis obitur. Aut q. fieri hanc à temperato calore. Cuius tamen contrarium sumi ex Galeno uidetur. qui 3 propter quærens cur post constantem ætatem, & annum agentibus quadragesimum Hippocrates quartanas fieri scribat: huius rei causam in eum, qui consistente ætate processit calorem, re fert. eo enim vsti ualidius humores sunt, quos adueniens post modum frigiditas dissilari non sinit, atque ita quartana fiunt & diuturniores. Ceterum etsi in coctione omni præsertimq. sanguinis in icimore aut venis, multiplex est materia, ut Ga

Cap. 7. **1** lenus, q. de usu par. ait, quando alia ut spuma, alia ut sax atq; sedimentum, alia moderata, alia minus cocta reperitur: non diuersi tamen calores, sed materia substantia huius diuersita tis causa est, quia non uniformis, sed diuersarum est partium. propterea alia tenuior, alia crassior euadit, alia coquitur, alia coctioni magis reluctatur. agit nempe idem calor eodem modo, sed tenuior substantia parui temporis spatio ab eodem magis concoquitur quam debeat, quum crassa neque etiam quum satis est, coctionis suscipiat. Quare idem calor, qui temperatus est pro sanguinis generatione, bili collatus temperiem excedit: pituita uero & atro humor, erit imminutus. quum i tem recte tamen sit calor. Quod ergo ad dubitationem pertinet, ait hic author à temperato calore atrum humorem fieri. Quum uero Gal. atram bilem ab aciori, qui præcessit calore, gigni asserit; de ea intelligit, quæ a tunc limites excessit, quum immoderatus calor eius author fuerit, à quo non ater humor, sed atra ipsa bilis copiosior est procreata, quam pro naturali constitutione, & temperato corpore sit opportunum. unde & quartanas fieri, & ipsas etiam diuturniores Hippocrates adnotatum reliquit.

DOCTRINA QVINTA.

Ad sciendum quid sit membrum, & suas partes. **Cap. 1.**

Membra autem sunt corpora, quæ ex prima humorum generantur commixtione: quemadmodum humores sunt corpora, quæ ex prima ciborum generantur commixtione, sicut cibi sunt ex prima commixtione generati elementorum. Membrorum autem alia sunt: quæ sunt simplicia: alia sunt, quæ sunt composita. Et simplicia quidem sunt, quorum quancun que sensibilem assumpseris partem, in nomine, & definitione erit toti communicans: sicut caro in suis partibus, & os in suis partibus. & nervus in suis partibus, & his similia: ideoq; similitum vocantur partium. Composita uero sunt illa, quorum quancun que acceperis partem, in nomine, & definitione toti communicans non erit: sicut manus, & facies. pars enim faciei non est facies: neque pars manus est manus. & uocantur membra instrumentalia: eo quod sunt animæ instrumenta ad complendum motus, & operationes. Primum membrorum similitum est os: quod durum est creatum; quoniam ipsum est corporis fundamentum, & sustentaculum motuum. Post ipsum uero est cartilago, quæ ossi existit mollior; ideoque flecti potest: sed est omnibus alijs membris durior: cuius iuuamentum in creatione fuit, ut ossium cum corporibus mollioribus per ipsam melior fieret continuatio; & ut durum

cum molli non absque medio componeretur: duro enim molle laderetur, & præcipue in hora percussione, & constrictionis, si non esset compositio ordinata: sicut est in ossi spali, & hypochondriorum; & in ossibus costarum: & sicut est epiglottalis cartilago; & illud, quod est sub thorace; & ut per ipsam etiam fieret melior iuncturarum se adinuicem fricantiæ, vicinitas; ne sua duritie rumperentur: & etiam, ut quum aliquis musculus se extendendo ad aliquod peruenit membrorum, in quo os non existit, cui innitatur, & a quo confortetur, sicut palpebrarum musculi; ut sit ibi sustentaculum chordis eorum, & defensio: & plerunque etiam in multis locis est necesse rem aliquam rei alicui inniti, quæ non sit dura in ultimo, sicut epiglottis. Postea sunt nervi, qui sunt corpora a cerebro orta, aut a nucha: alba: ad flectendum mollia: & ad separandum dura: ad hoc creati, ut per eos membra sensum habeant, & motum. Post nervos sunt chordæ, quæ quidem sunt corpora, quæ ab extremitatibus musculorum oriuntur, & nervis simulantur, & ad membra tendentes mobilia, plerunque sua retractione retrahunt membra propter musculi contractionem, & congregationem: & propter retrorsum reductionem, & quandoque relaxant laxamento sui, propterea quod musculus dilata tur, quum ad suum redit situm: aut supra mensuram, quam eius habet longitudo, supra dispositionem, quæ habet, quum in suo naturali existit situ; addit: sicut in quibusdam uidemus musculis, quæ quidem secundum plurimum sunt compositæ ex nervis, qui ad musculum tendunt: [& ab altera parte egrediuntur,] & ex corporibus, de quibus post chordarum relationem tractabimus: & hæc quidem sunt, quæ ligamenta uocantur: quæ etiam secundum uisum, & actum nervuosa existunt, & ab ossibus venientia ad musculum uadunt, & sunt fila ipsa, & nervi in eo. [Quæ ergo est supra partem musculi, vocatur caro: & quod ab eo separatur, & ad iuncturam uadit, et membrum motum, & colligitur in seipso, & permutatur; chorda.] Post eas autem sunt ligamenta, quæ prædiximus: quæ etiam sunt corpora nervo similia: quorum quedam sunt, quæ absolute ligamenta uocantur: & quedam sunt, quæ nomine hac ab vel alia ab appropriantur. illud uero, quod ad musculum extenditur, non uocatur nisi ligamentum. & illud, quod ad musculum non extenditur: sed tantum [quo d] inter duo extrema ossium iuncturæ continuatur; aut inter alia membra, & vnâ rem alij firmiter annexit, [propter] quod ligamentum uocatur: & quandoque nomine alia ab appropriatur. Ligamentorum uero nullum sensum habuit, ne propter motum multum, & frictionem, doleret. Iuuamentum autem ligamenti ex eo, quod præmissum est, penditur. Et post ligamenta sunt arteriæ: quæ sunt corpora, quæ a corde nascuntur; concaua, in longitudinem extensa, nervuosa, & in sui substantia ligamentalia, habentia motiones dilatando se, & constringendo; quæ ex quietibus discernuntur, quæ quidem ad hoc fuerunt creatæ, ut cor eueniret; & fumosus uapor ab eo expellatur, & spiritus membris corporis distribuatur. Post sunt venæ, quæ arterijs similes existunt: sed sunt ab hepate, & sunt quietæ, quæ quidem fuerunt creatæ

a B. & casus seu oblationis. Immo in compositio gradata, sicut est in ossi spali & hypochondriorum, & in ossibus mendo sis, & sicut cartilago alcauata sub thorace. † Scutalem, quæ ponum graui est uocat. Mant. uerit.

b M a quo per atrum egrediuntur partem.

c B. & quod ex eis musculo uicinat, reple carne: & quod ab eo separatur uersus iuncturam & membrum motum, col igitur in se ipso, & in uoluitur, & sic chorda. † a Serra. M.

† vacat.

† Legendum est, præter, ut legit antiquissimus codex, a quo non multum uariat Mant qui legit, licet nominetur &c.

p. 84
mod.
ma. 8
ipsum. 28.

cap. 1.

cap. 7.

cap. 8.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

de Disquisi
tes Physiolo
gæ Colligat
et uique ad
cap. 18.

cap. 1.

Cap. 6.

d B. quod si
fundo uel pro-
funditas tenuis
exiit & sunt
corpora lara.
e B. membris.

f B. sed neque
sunt res ob-
stantes ei, nisi
per panniculū
super ea existi-
tens.

g B. remanet pē-
dens.

h B. & diversifi-
cantur etiam se-
cundum modū
suum, quādam
alia legendum
quādam.

ta ad hoc, ut sanguis, membris, quę sunt in corpore, partiat. Deinde, sunt panniculi, qui sunt corpora de filis nervosis nō sensu perceptis texta, [quorum spissitudo tenuis exiit, dilatata:] aliorum corporum superficies cooperientia, & continentia ea, propter iuamētā, ex quibus est, ut summam eorum in sua figura, & factura custodiant. & ex eis est, ut ea ab alijs [corporibus] suspendant, & eis annectant mediantibus nervo & ligamento: quę fila facta fuerunt, ex quibus texti fuerunt, sicut renes dorso. & ex eis est, ut membra secundum sui substantiam sensum nō habentia, per ipsos habeant superficiem sui essentia sentientem. quę illud, quod ei occurrit, sentit: & accidentaliter sentit, quod in corpore accidit, quod eis inuolutum est. & hæc quidem membra sunt, sicut pulmo: hepar: splen: & renes. hæc enim sua substantia nullo modo sentiunt: [sed neque sentit, illud, quod in eis percussione facit, nisi, quod de panniculis super ea exiit.] quumque in eis accidit ventus, aut apostema, sentitur: sed ventum sentit panniculus accidentaliter, propter extensionem, quę contingit in ipso: apostema uero sentit principium panniculi, & eius appensionem accidentaliter: ideoque membrum apostematis gravitate [laxatur.] Postea est caro, quę est locorum vacuorum impletio, quę in horum membrorum situ in corpore existunt, & ipsorum fortitudo, qua sustentantur. In unoquoque uero membro est virtus naturalis, qua ei res nutrimenti completur. & hoc quidem est, nutrimentum attrahere, & retinere, & assimilare, & vire, & superfluitatem expellere. Et post hæc quidem, membra diversificantur. sunt enim eorum quādam, quę præter hæc uirtutem, in super aliam uirtutem habent, quę ab eis ad aliud procedit: & quādam sunt eorum, quę hoc non habent: [& aliter quādam] eorum sunt, quę præter hanc uirtutem in super uirtutem habent, quę eis ab alio influit: & sunt eorum quādam, quę non. Cum ergo compositio fiet sequetur, quod est membrum suscipiens, & tribuens, & membrum tribuens, & non suscipiens, & membrum suscipiens, & non tribuens: & membrum neque tribuens, neque suscipiens. De membri autem tribuentis, & suscipientis in uentione non dubitamus. In cerebro nanque, & hepate omnes conuenerunt medici, quod unumquodque eorum uirtutem uitę suscipit, & calorem naturalem, & spiritum a corde, & unumquodque eorum principium habet uirtutis, quam alijs tribuit. Sed cerebrum quidem præbet sensum, secundum quosdam absolutē, & secundum quosdam non absolutē: & hepar est principium nutrimenti secundum quosdam absolutē, & secundum quosdam non absolutē. De membri autem suscipientis, & non tribuentis in uentione non dubitamus, sicut caro est, quę sentiendi uirtutem, & uitę suscipit, & non est alicuius uirtutis principium: quam alijs illo modo tribuat. De alijs uero duabus diuisionis partibus, in una earum medici a magno philosophorum diuersificati sunt. Philosophorum nanque magnus dixit, quod membrum tribuens, & non recipiens, est cor: ipsum enim est omnium uirtutum prima radix: & omnibus alijs membris suas tribuit uirtutes, quibus nutriuntur, &

uiuunt, & quibus comprehendunt, & quibus mouent. Medici autem, & quidam primorum philosophorum has uirtutes in membris partiti sunt: & non dixerunt, quod sit membrum tribuens, & non suscipiens. Et philosophi quidem sermo, quum subtiliter certificatur, est ueracior. sed medicorum sermo in primis quum attenditur, est magis manifestus. Postea in alia diuisionis parte diuersificati sunt medici inter se, & philosophi inter se: una enim secta dixit: quod ossa, & caro non sentiant, & eorum similia nō perdurant nisi per uirtutes proprias, quę sunt in eis, quę non ab alijs principiis eis influxerūt: sed per illas uirtutes, quum nutrimentum eis transmittitur, sibi sufficiunt: neque ipsa alij rei uirtutem tribuunt. neque etiam aliud membrum eis aliam tribuit uirtutem. Alia uero secta dixit, quod uirtutes istę non sunt eis proprię: sed ab hepate, & corde in generationis principio eis influxerunt: & in eis quietę permanferunt. Medico tamen non attinet, ut insequendo, demonstratiua procedat argumentatione: unde de his duabus diuersitatibus ad ueritatē exitus proueniat: neque patet ei semita ad hoc, in quantum est medicus: neque hoc ipsum in aliqua suarum persequutionum & suarum actionum impedit. Debet autem scire, & credere in diuersitate prima, quod non est ei curandum: utrum cor sit principium sentiendi, & motionis cerebro: & uirtutis nutrientis hepatis: aut non sit. Cerebrum nanque, siue per se, siue post cor habeat, principium animalium actionum existit comparatione aliorum membrorum. Et hepar similiter actionum naturalium nutrimentum principium existit, aliorum membrorum comparatione. Et de alia quidem diuersitate debet credere, quod non est ei curandum, utrum uirtus naturalis in tali quale est os, in principio generationis ab hepate uenerit: aut eam pro suamet complexione meretur: aut nihil sit eorum. Sed debet credere, quod hæc uirtus ad ipsum [non profuit, nisi ab hepate: nam si inter ea uia clauderetur:] & os nutrimentum notū haberet: eius actio destrueretur, quemadmodum fit in tenui & motu: quum neruus, qui prouenit a cerebro, [stringitur. uirtus uero] illa ossi naturalis facta est, dum eius permansit complexio. Et tunc quidem explanabitur ei diuisionis habitudo: & videbit membra, quę sunt principalia: & membra principalibus deferuiencia: [& membra non principalia absque seruitio.] Membra uero principalia sunt membra: quę primarum uirtutum, quę in corpore existunt, quę ad hoc sunt necessarię, ut singulare, aut species perdurent: principia habent. secundum uero singularis durabilitatē sunt tria principia. Cor quidem est principium uirtutis uitę, & cerebrum quidem est principium uirtutis sentiendi, & mouendi. & hepar quidem est principium nutriendi. Sed secundum speciei durabilitatem, sunt principalia hæc tria, & etiam aliud quartum, quod speciei existit proprium: & sunt testiculi, qui uni rei sunt necessarij: & ad rem alia iuuatiui. necessitas uero, est ad sperma generandum, quod genealogiam conseruat. iuuamentū uero, est ad hoc, ut complementum formę deferatur, & complexio masculina, & foemina conseruetur: quę speciebus animalis accidentia sunt in se-

B. ac
uastri
uibus

B. q
perati
uista
s ingn
us aut
ei pe
acopl
iquid
cur ill
c per e
rationis
is.

lant. q
ficiunt
es uit
idui in
p. os, aut
perpau

B. co.
la con
man

inseparabilia: nec sunt ex rebus in animalitatis
essentiam ingredientibus. Membrorum uero de
seruientium alia sunt, quæ seruiente deseruiunt
preparatoria, alia quæ seruunt seruiente lato-
ria. Et preparatoria quidem seruitus vocatur vri-
litas. latoria uero, seruitus absolute vocatur. Ser-
uitus autem preparatoria est antequam prin-
cipale operetur: & latoria seruitus, postquam prin-
cipale operatur. Cordis uero seruientis preparato-
rior est sicut pulmo. & eius seruientis lator est si-
cut arterie. Cerebri uero seruientis preparator
est sicut hepar, & alia nutrimenti membra: & cu-
stodiæ spiritus. & lator est sicut nerui. Hepatis ve-
ro preparator seruientis est sicut stomachus. & la-
tor est sicut uenæ. Et testiculorum quidem ser-
uientis preparator sunt sicut membra, quæ ante-
quam ipsi, generant sperma. sed eorum seruientis
lator est uirga in uir, & uenæ, quæ sunt inter
eos, & ipsam; & in mulieribus similiter sunt uenæ,
quæ sperma ad locum conceptionis impel-
lunt. & mulieres insuper habent^m [matricem,
per quam] spermatis completur utilitas. Gal-
autem dixit, quod membrorum alia sunt, quæ opera-
tionem tantum efficere habent: alia, quæ iuuamen-
tum tantum: & alia sunt, quæ operationem
simul, & iuuamentum habent. primum est sicut
cor. secundum est sicut pulmo. tertium sicut he-
par. Dico autem, quod per operationem oportet
intelligi illudⁿ [quod cum re solummodo
operationum in vita singulari ingredientium
completur: aut in speciei permanentia. sicut cor
in generatione spiritus.] & per iuuamentum o-
portet intelligi illud, quod preparatur ad alterius
membrum operationem suscipiendā, & tunc
erit operatio completa ad dandam singulari vi-
tam, aut speciei permanentiam: quemadmodum
pulmo aerem preparat. Ipsum uero hepar se-
cundam suam perficit primò digestionē: & di-
gestionem tertie, & quartæ apparatus præstat. er-
go in quantum digestionem secundā adeo per-
fectam efficit, quoad sanguis ad ipsum mien-
triendum sit bonus; actionem operatus est: & in
quantum operationem efficit, quæ in alia expe-
ctata operatione auxiliatur; iuuamentum efficit.
Et etiam denuo dicemus, quod membrorum alia
sunt, quæ generantur ex spermate, quæ sunt simi-
lium partium membra, præter carnem, & adipē:
& alia sunt, quæ ex sanguine generantur, sicut
adeps, & caro. quod enim est præter hæc duo, ex
duobus generatur spermaticibus; masculorū sper-
mate, & spermate mulierum. Sed secundum ser-
uientem eius, qui de sapientibus verificauit de
spermate masculi generatur, sicut generatur ca-
leus de coagulo: & de spermate mulieris genera-
tur, sicut caleus generatur de lacte. & sicut prin-
cipium coagulationis est in coagulo: ita prin-
cipium [coagulationis forme] est in spermate vi-
ri. Et sicut principium coagulationis est in lacte:
ita principium coagulationis materiæ forme. s.
virtutis patientis est in spermate mulieris. Et,
quemadmodum unūquodque duorum, coagu-
li uidelicet, & lactis, est pars substantiæ calci, qui
fit ex eis: ita unūquodque duorum spermatis
est pars substantiæ embryonis. hoc autē uerbum
non parum, immo multum uerbis Gal. est con-
trarium. Sibi nanque uidetur, quod cuique duo-
rum spermatis inest uirtus coagulatiua, & vir-

tus coagulationem suscipiens: & propter hoc
non se prohibet, quin dicat quod uirtus coagu-
latiua in masculis est fortior: & uirtus coagu-
lationem suscipiens est fortior in foeminis. Quali-
ter autē sermo in hoc certificetur, inuenitur in
nostris libris, qui sunt de sapientijs radicalibus.
Postea uero sanguis, qui in tempore menstru-
rum a muliere separabatur, fit nutrimentū. Sed
alia pars eius est, qui in similitudinem conuer-
tur substantiæ spermatis^p [& membrorum quæ
ex eo generantur]: & erit nutrimentum augmen-
tans ipsum. Alia pars eius est, quæ non nutri-
mentum fit^q [adhuc]: sed est cōueniens, ut coa-
guletur ad implenda loca membrorum primo-
rū uacua: & fit caro, & adeps. Et alia pars eius est
superfluitas, quæ nulli harum duarum rerū, est
bona: & remanet usque ad horam partus, quam
natura, ut pote superfluum expellit: quumq; in-
fans parturit; sanguis, quem ipsius hepar gene-
rat, huius sanguinis uices supplet, & generatur
ex eo, quod ab illo sanguine generabatur. Et ca-
ro quidem ex sanguine generatur spisso. quæ ca-
liditas & siccitas coagulant. adeps uero ex eius
aquositate, & uiscuositate generatur, quam fri-
giditas coagulat: ideoq; ipsam caliditas resolu-
t. Membra autem, quæ ex spermate sunt creata;
quum solutionem continuitatis patiuntur; cer-
ta cōtinuitate non restaurantur, nisi pauca ex eis,
& in paucis habitudinibus, & in ætate pueritiæ:
sicut ossa, & rami uenarum parui: non enim ma-
gni neq; arteriarum: quum enim aliqua eorum
pars seiungitur, nihil loco eius nascitur. & hæc
quidem sunt sicut ossa, & nerui. Illa uero, quæ ex
sanguine sunt creata; renascuntur post perditio-
nem suam, & continuantur tali substantia, quali
sunt ipsa: sicut caro. Et illud quidem, quod est
creatum ex sanguine, in quo adhuc uirtus existit sp-
matis: dum nondum inter ipsum, & sperma tē-
pus intercesserit, nisi paruū: illud membrum,
quando tollitur, iterum nasci potest: sicut dētes
in ætate pueritiæ. Quum autem sanguis ad aliam
conuersus fuerit complexionem, non iterum re-
nascetur. Et dicemus etiam, quod membrorum
sentientium mobilium, plerumque motus & sen-
sus simul principium, est vnus neruus: & plerum
quæ separantur: & erit principium cuiusque vir-
tutis[†] [neruus]. Et etiā dicemus, quod omnium
interiorum, quæ panniculis sunt inuoluta: pāni-
culus ex uno panniculorum pectus, aut ventrem
coopertientium nascitur. Sed eorum, quæ in pe-
ctore sunt panniculorum origo, sicut diaphrag-
matis, & uenarum, & arteriarum, & pulmonis;
est ex panniculo interiore, qui costas tegit. Et
membrorum quidem, & uenarum, quæ sunt in
vētre: pāniculi oriūtur ex[†] peritonæo, q interius
ventris cooperit musculos. Omnia quoque mē-
bra carnea sunt, aut villosa, sicut caro, quæ est
in musculis: aut villis carentia, sicut hepar. Et nul-
lus quidem motus fit, nisi per villos. uoluntarius
uero motus fit causa villorum, qui sunt in mu-
sculis. & naturalis sicut motus matricis, & uena-
rum, & compositus, sicut motus transglutendi:
fit villis proprijs per formam ex situ longitudi-
nis, & latitudinis, & transuersionis. attractioni
uero, sunt villi, qui in longitudinē protenduntur.
& expulsionī, villi, qui in latitudinem tendunt.
constringentes: & retentorij villi, qui ex trans-
uersio-

p B. & membro
rū radicalium.

q B. ad illud.

† unicus ner-
uus, ut Mant.

† Sphaer.

B. additamē
t matricis, in
uibus.

B. quod de
perationibus,
i uita singula
ingredienti-
us aut in spe-
ci permanenti-
a coalescit per
quod unum.
aut illud qd
e per cor in ge-
neratione spiri-
tis.

Ant. quo solo
ficiuntur actio
ex utrum indi-
dici ingredien-
tis, aut speciei
peruenitatem.

fla-
calen-
dece-
tu. Ne-
sed ne-
re illu-
no illu-
intus.
te, i. a
dece-
ter ip-
mē-
tū co-
tū de-
dece-
le. Ne-
teu
immo
Alia
la
tur
co-
perit
ratur.
I B. q
mon-
feren-
bra
prim-
que
le.

B. coagulans
Mant.

Alia
la
tur
co-
perit
ratur.
I B. q
mon-
feren-
bra
prim-
que
le.

* B. sicut sunt
de tres villi
sunt species.

neruo vadunt. Membrorum autem, quæ vnam
habent tunicam [sicut venarum & vesicæ, tres
villorum species] adinuicem sunt textæ: & mem-
brorū, quæ sunt duas habentia tunicas: villi, qui
in latitudinem tendunt, semper in extrinseca exi-
sunt eorum tunica & alij duo in tunica eorum
intrinseca. illi tamen, qui in longitudinem pro-
tenduntur, ad superficiem magis declinant intrin-
secam: qui taliter non creati fuerunt, nisi ne attra-
hendi, & expellendi illi simul existat: immo me-
lius est, ut villi attrahendi, & retinendi sint simul,
nisi in intestinis: non enim multa indigent retē-
tione, sed attractione, & expulsionē. Et dicemus
etiam, quod membrorum nervosorum corpo-
ra à sui substantia aliena continentium alia sunt,
quæ vnam habent tunicam: & alia, quæ duas.
Quæ autem duabus consistunt tunicis: non tali-
ter creata fuerunt, nisi propter iuuamenta mul-
ta: quorum vnum est, multa necessitas multæ cu-
stodiæ fortitudinis suæ corporeitatis, ne findan-
tur causa fortitudinis motus eius, quod contin-
etur in eis: sicut arteriæ. Secundum est multa ne-
cessitas multæ custodiæ in re corporis, quod in
eis est reconditum: ne resoluatur, & egrediatur.
resolutionis verò timor provenit causa suæ ra-
ritatis, si unā haberent tunicam. & exitus timor
est, ideo, quod propter hoc etiam ad sciendū
essent apta. & hoc quidem corpus, quod in eis
est reconditum, est sicut spiritus, & sanguis: qui
in arterijs sunt reconditi: in quorum custodia
valde est studendum: & de quibus timetur, [ne
pro nihilo recedat.] spiritus quidem propter re-
solutionem: & sanguis quidem propter fissurā:
ex hoc nanque maximum timetur malum. Ter-
tium est: quoniam, quā alicui membro fuerit ne-
cessarium, ut sit ipsius attractio, & expulsio mo-
tu vehemēti; factum est unicuique earum singu-
lare instrumentum sine permixtione. & hoc est
sicut stomachus, & intestina. Quartum est: quo-
niam, quā voluntas fuerit, ut vnaquæque mem-
bra operationi, quæ est ei propria, sit prepara-
ta: & vnaquæque duarum operationum accide-
rit propter complexionem ab alterius operatio-
nis complexione diuersam, fuit melius inter eas
diuidere: sicut stomachus, in quo fuit voluntas,
sentiendi virtutem esse: quod quidem non fit nisi
in membro nervoso: & digerendi: quod simili-
ter non fit nisi per membrum carnosum. Vni-
cuique igitur harum duarum rerum tunicā po-
suerunt per se, tunicā nervosam virtuti sentien-
di, & tunicā carnosam digestionī. Et natura
quidem intrinsecam tunicā fecit nervosam, &
extrinsecam carnosam: potest nanque digerentis
operatio ad id, quod digerendum est, in potē-
tia sine occurſu peruenire. sentiēti uerò, id, quod
sentitur, non potest sentire, nisi obuiando ei; sen-
su uidelicet tactus. Et dicemus etiam, quod sunt que-
dam membra, quarum complexio sanguis est
[propinqua. non erō indiget sanguis in eorū
nutrimento multoties conuerti, sicut carnis:]
quapropter in ea neque foramina facta fuerunt
neque ventriculi: in quibus aliquanto tempore
nutrimentum, quod ei digeritur, immoretur: &
deinde caro ex eo nutriatur: immo illico, quum
ei nutrimentum occurrit, in ipsam cōuertitur.
Et sunt ex membris quedam, quorum comple-
xio à sanguinis complexione valde est remota:

† Mant. a pro
maior pro eo
rui nutritione
pauca admittit
transmutationib.
ipse sanguis in-
digeat, caro,

ideoque: quū necesse fuerit sanguinem ea nutrire:
oportebit, ut in similitudinem substantiæ eorum
multis conuersionibus ordinatim cōuertatur, si-
cut os: quapropter in creatione aut unum posi-
tum fuit foramen, quod eorum nutrimentū tā-
to contineat tempore, quanto illud in eius simi-
litudinem cōuertatur: sicut in ossē cruris, & ad-
iutorij: aut foramina multa in ipsis diuisa: sicut
in ossē mandibulæ inferioris. Et membris qui-
dem, quæ sic sunt, necesse est, ut nutrimento
ampliori, quàm eis tunc sit necesse, repleantur: ut
paulatim, & paulatim procedant, illud in sui si-
militudinem conuertendo. Membra autem for-
tia superfluitates suas ad membra debilia sibi ui-
cina expellunt: sicut cor ad ascillas: & cerebrum
ad loca, quæ sunt post auriculas: & hepar ad
inguina.

ANNOTATIONES.

1 Membra autem sunt corpora & c. Arist. 2. de partibus
animal. triplicem facit compositionem, elementorum ex ma-
teria & forma, simplicium ex elementis, & compositorum
ex simplicibus. Et primo de gener. animal. totius corporis ma-
teriam, partes compositas, harum, simplices, simplicium, ele-
menta esse ait. Gal. Aristoteli subiungit lib. de diff. morb. &
6. de tuen. val. Sed utrobique eam, quæ elementorum est ex
materia & forma, omittit, quod ad medicum negotium non per-
tineat. Auerr. quoque ab his non discrepat 2. Coll. Sed mem-
bra, alia prima compositione, id est immediatè fieri ex elemē-
tis dicit, quæ simplices sunt partes. alia uerò non prima com-
positione, sed mediatè & hæc composita sunt. Et 2. Coll. Sim-
plicia materiam esse compositorum cum Arist. testatur. Sed
hic author generatim membra ex prima humorum commix-
tione fieri docet: humores uerò ex cibis: & hos ex elementis.
Disſentire ergo ab Arist. uidetur, qui ex elementis dixit sim-
plices partes gigni. Et apertius ab Auerr. quando prima
compositione, id est sine medio, simplices partes ex elementis
gigni asserit: & ab utroque, quia de humoribus aut cibis neu-
ter quidquā dicit, nisi fortè dixeris id naturalis philosophiæ
limites excessisse, iamque ad medicum negotium deuoluere, ut de
cibis ageretur & humoribus. Sanè uidetur Auerr. rem exa-
ctius tetigisse. Sed & ipse ab Arist. Auerr. Gal. & omni-
bus planè medicis discrepare in eo uisus est, quod membra ge-
neratim ex prima humorum mixtione fieri pronuntiauit, qui
tamen composita non ex prima mixtione humorum, sed ex
simplicibus ortum habeant, nisi id intelligas, ex prima, id est
primorum humorum mixtione membra fieri. Exactius ergo Gal.
50 primo de elem. compositas partes ex simplicibus, simplices
ex humoribus, humores ex alimentis: alimenta ex elementis
fieri docuit, quod Hippocrates primo de natu. hum. innue-
re uisus est. Verum in eo quoque controuersia est, quod simpli-
ces partes ex humoribus fieri, dictū est. Secundo etenim Coll.
Auerr. contra medicos fieri eas ex sanguine, non ex cate-
ris humoribus differit, quum sanguine alantur membra, non
bile, aut pituita. Sed immititur Auerr. sententiæ quæ à medicis
non probatur, quum non solo sanguine membra nutriantur, sed
puriori quidem sanguine sanguinea: liliōso, biliōso: & pitui-
60 so pituitosa; ac si dicas, sanguine, bile, pituita; quum nutriti
partem omnem simili oporteat, non dissimili.
2 Primum membrorum similitudinem est os & c. Offa inter cor-
poris partes durissima, & siccissima esse pilo excepto, 1. de
temper. & 2. habetur. Horum generationem pulchrè Hippo-
crates de carnibus, & ex 1. & 4. pot. Gal. lib. de semine ex tor-
restri pingui, & sicca substantia, per caloris actionem geni-
ta, esse docet.

Cap.
Cap.
Cap.

Ca.
ap. 1. &
ca.
cap.
ap. 6. &
ca.
ca.
p. 4. &
ap. 1. &
p. & ca.
cap.

cap. 1. c.
ap. 8. &

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

4. 5. &

ap. 5. &

1. 9. &

c.

c.

c.

c.

c.

cap. 1. c.

50

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

cap. 1. c.

3 Sicuti cartilago &c. Aliqui antiqui codices legebant [sicuti est epiglottalis cartilago.] Mantinus vertit clarissime. [& in scutali cartilagine quam pomum granatum vocant.] Cetera, quæ hic de cartilagine; habes ex

Cap. 3. Galen. de eius quidem substantia 7. de vsu par. De vsu 1. Cap. 15. de vsu par. & 11. & sape, alibi. Sed vide etiam Aristot. Cap. 9. secundo, de part. anim. & Auer.

4 Postea sunt nervi, qui sunt corpora &c. De nervorum exortu triplex fuit inter antiquos sententia. quum alij cor nervorum principium esse existimarent. ut ex Gal. habetur 3. de loc. aff. 7. de vsu par. & 2. de dec. Hipp. & Plat. Et huius sententia fuisse, Aristot. 1. de part. anim. Galenus ipse arbitratus est 1. de decr. Hipp. & Plat. Alij ex membrana cerebrum involuente nervos oriri tradiderunt: quod sensisse Erasistratum adhuc iuvenem testatur Gale. 7. de decr. Hipp. & Plat. Alij ex cerebro nasci: quod senescens Erasistratus credit: & post Erasistratum Galen. 7. de decr. Hipp. & Plat. lib. de nervorum dissect. lib. de const. ar. primo de vsu par. 12. de vsu par. 16. de vsu par. 2. de Hip. & Plat. decretis. & alibi sape. Sed priorem Erasistrati opinionem, quam Erasistratus insequuti sunt, rejicit idem Galen. 7. de decr. Hip. & Plat. Eos vero, qui cordi ortum ascriberent,

cap. 3. reprobant 1. de decr. Hipp. & lib. eiusdem 7. & alibi sape. 10. Constat tamen Aristotelem, quamvis multam nervorum copiam cordi inesse dixerit; Cor tamen nervorum principium esse, in libris de partibus animalium, ut Gal. ait, non dixisse; sed in tertio de hist. animal. Vide pro hac re & Avicenna lib. de nat. animal. 3. & leges rationem, quæ facere pro tuendo Arist. videtur.

cap. 5. 5 Post sunt vena &c. Triplex de venarum quoque origine fuit opinio. Alij ex capite oriri eas crediderunt, ut testatur Arist. 3. de par. animal. Alij ex corde, quod sensit Plato in Timæo, & Arist. loco citato, & 2. eiusdem. Alij ex hepate, quod Gal. putat, & cum eo medici omnes. Priorem opinionem reprobant Arist. locis adductis. Secundam, quæ Plat. & Arist. fuit, Galenus multis rationibus oppugnat, 6. de decr. Hipp. & Plat. & eadem sententiam ubique sequitur lib. de fet. format. 1. de decr. Hipp. & Plat. in arte med. 1. de vsu par. & 4. & sape alibi. Sed pro Arist. pugnat Auer. 3. de part. animal. & Avicenna, quoque libro de natura animalium tertio, Aristotelis sententiam videtur confirmare.

cap. 9. 6 In vnoquoque vero membro &c. Quid naturales quatuor facultates omnibus animati corporis particulis insint, passim docet Galen. libris præsertim de fac. nat. tametsi enim expulsoia facultate carere cutis videtur: & pilorum ac unguium nullam esse vim, sed solum generationem dicit, lib. ar. med. inest tamen cuti expellendi potentia, quum ad summam cuticulam excrementa rejiciat, quæ postmodum (licet imbecillissima partium omnium, & extremo loco posita, 50 partem præterea non habeat ad quam rejiciat) a corpore tamen separatoria vi, id est expulsoia, segregat. Pili quoque, & unguis, & si excrementa potius quam membra dicenda videntur; suorum tamen & ipsi usum sunt gratia. & quamvis improprie fortassis nutriri, & augeri dicendi sint, quod in omnem positionis speciem angeantur, aut alimenta suscipiant; per similitudinem tamen nutriuntur; cuius rei indicio est, quod si prave nutriantur, decidunt: unde naturalium facultatum non omnino sunt expertes.

cap. 7. 7 Et post hoc quidem &c. Sicuti eo conveniunt partes non sibi corporis omnes, quod naturalibus potius prædita sunt; ita & eo differunt, quod varijs singula actionibus & visibus invicem distinguuntur. licet ob consensum, & inspirationem re, quæ in nobis est mutuis se invicem servitijs afficiant. Membra ergo distinguens hic author penes eorum facultates, quatuor facit capita: nempe partes omnes, aut tribuunt vim, & suscipiunt; aut tribuunt, & non suscipiunt; aut suscipiunt,

& non tribuunt; aut neque tribuunt, neque suscipiunt. his positis, de duobus divisionis membris dubitat, an videlicet membrum in corpore sit tribuens, & non suscipiens: & si itidem pars detur neque tribuens, neque suscipiens. Innuit ergo controuersiam, quæ inter Arist. ex una parte, & Plat. ac Gal. ex alia intercedit. Arist. enim quum entia disponi oporteat, & in omni genere vnum sit primum. 12. metaph. & lib. de

cap. vlt. 10 communi animal. motu, & 3. de part. animal. cor primum ceterarum in animali partium facit, reliquis partibus vim sentiendi, mouendi, viuendiq. tribuens ipsum, nullius seruitio indigens, quod & lib. de somn. & vig. & 2. de part. animal. & passim confirmat. & cum Arist. stat Auer. 2. Coll. & sape alibi Contrarium tamen Plato censuit, tres animæ facultates, tria, principia constituens, cerebrum, cor, iecur; & ex his primam principemq. partem cor faciens, quem Gal. sequitur, ut licet 7. de decr. Hipp. et Pl. 9. meth. lib. ar. med. & sepiissime alibi colligere: Pro Arist. pugnat Auer. 2. de part. animal. ita ut dubium hactenus sit, an membrum detur tribuens & non recipiens. An uero alterum sit, neque

cap. 3. cap. 7. 10 que tribuens, neque recipiens; lis adhuc inter eosdem aucthores versatur, quum Arist. (sicuti nunc dictum est) vim omnem a corde toti corpori deferri existimet, atque adeo membrum omne vim recipere, excepto corde. Gal. uero lib. ar. med. membra quadam enumeret; ossa, videlicet, cartilagine, membranas, ligamenta, adipem, glandulas, & carnem simplicem, quas innatas dumtaxat facultates ait obtinere, neque partes alias gubernare, aut ab alijs gubernari: in qua etiam re discrepare a seipso Gal. uidetur, quod alibi nutritoriam facultatem toti corpori, & his, quas hoc loco recensuit partibus a iecinore impartiri deseruit. Soluit ergo hic

cap. 9. 30 quæstiones hæc, Arist. sententiam, ueriores, Galeni uero & Platonis placitum euentius esse statuens. Neque curandum esse (ait) medico, an a corde sensoria facultas proveniat, seu a cerebro: & an nutritoria a iecinore, uel corde; quum eo etiam admisso, quod Arist. sensit, constet tamen cerebrum facultatum animalium, & iecur nutritoria potentia esse principium, (euentius scilicet, & in quo hæ potentia manifestæ sunt.) Eodem pacto de ossibus, cartilaginibus, atque alijs id genus partibus, non referre ait, medico, an nutriendi vim suscipiant a iecinore, uel non: quum id constet, eam non nisi a iecinore proficisci, (quum interclusa alioqui via inter iecur & ossa, horum nutritionem, & usus corrumpi oporteat,) esse tamen ossibus naturalem, diciq. innatam posse, dum eorum natura seruatur. Atque ita facillime, & doctissime hic propositam litem dirimit. Unum tamen superest nobis, ut uideamus, quid de Galeni sententia dicendum sit, quum, lib. ar. med. ossa, cartilagine, atque alia id genus insitas solum facultates obtinere dicit, alibi uero nutriendi vim emanare a iecinore putat. Ad hoc docti quidam viri re

40 spondent Galenum lib. ar. med. non naturales potentias quatuor intelligere, quum hæ ex eius sententia a iecinore ortum habeant nulla controuersia; sed propriam eam singularum partium naturam & vim, ob quam os potest os gignere, & membrana membranam, et eodem pacto partes omnes in sui substantiam alimentum conuertunt. Verum, tametsi hæc non improprie uis insita dici potest, nempe quæ non a iecinore, aut quacunque alia particula proveniat, sed ab ipso osse & membrana: hi tamen Gal. sententiam non assequuntur, quum partes has Galenus neque gubernare, neque gubernari, sed

60 suis innatis solum facultatibus uti uelit. Quapropter, ut paucis dicamus pro Galeno. Quum nutritoria facultas, potentia quædam sit, quæ plantis etiam ipsis, non animalibus solum inest: prius uero natura, homo uita plantarum uisit quæ animalium, ut colligi ex Arist. potest 2. de gen. animal. & præterea prius natura aliorum quam constructum sit, & plane efformatum iecur; quum id instrumentum sit corpori adueniens ratione, quæ animal est, non quæ uiuens corpus. idcirco,

eo, quod nutritoria facultas a iecore toti corpori non infuat, sed singulis partibus a natura insit, manifestum est. Quod autem Gal. nutritoria facultatis initium hepar faciat, nulli certe in eius doctrina exercitato dubium est; id tamen non alia ratione quam alimenti gratia, cuius officinam iecur ipsum facit, est constitutum. ut propterea neque hoc illi uitio uertendum sit, neque a suis ipsius sententia discedat.

- 8 Membra vero principalia &c. Quatuor facit principes partes, quod & Gal. lib. ar. med. cerebrum, cor, iecur, testes. Auer. tamen, testes partem generandi principem esse negat 3. Coll. Aristotelis placito inmixtus, qui cor virtutum omnium principium posuit. Sed ascribit hic author testibus actionem, & usum actionem generationem esse ait seminis, & speciei conseruationem: usum uero perfectionem formae maris & feminae. Ceterum, quod ad actionem pertinet, controuersia est. quum neget Aristot. 1. de gener. animal. testes eius actionis esse gratia, quando plura animalia gignunt, quibus non sunt testes; uel ex natura, ut pisces sunt; uel ex accidenti, ut de tauro idem notat 3. hist. animal. qui post exactionem testium initu statim alio progenerant. Sed Aristot. Gal. arguit lib. de femine, & de usu part. Cum Philosopho tamen uidetur stare Auic. 1. 5. de anim. & Auer. quoque; doctorem suum ueri uicem 1. de gen. anim. ubi & huius distributionis solutionem affert, quam tu uide. Vide & 3. Coll. Quod ad usum spectat plura poteris colligere ex Aristotele & Galeno citatis locis. Notat autem hic unum author, sexum differentiam essentialem non facere, sed accidentariam.
- Tex. 2. 5. pro quo, uide Arist. 1. 6. metaph. nec non 1. de gen. animal.
- cap. 2. 9 Sed secundum sermonem &c. Litem inuuit quae inter Arist. & Gal. de femine uersatur. Arist. feminam semper materiam probare, atque adeo eius semen nullius actionis facultatem habere existimat 1. de gen. animal. & 2. Sed fac de Hipp. lib. de natura pueri, contra quam Arist. utrique & femina & maris semini effectricem inesse uim constituit. Huius sequutus Galenus in Aristotelem inuehitur; propositum hoc problemate discutiendo. 1. de femine, duos in hac re libellos absoluit, quos tu uide. Aristotelem tamen Auer. pulchre tuetur 1. de generat. anim. & nec non 1. Coll. Aduersus huius sententiam differit hic author lib. de natura anim.
- cap. 1. c. 1. & 3. 1. 6. Vide & lib. 9. ubi seminis nomen a quoque dicitur de semine mulieris putat, & uiri. & plura alia scribit ad hanc rem facientia.
- 10 Postea sanguis &c. Pulchre de hac re Hipp. lib. de natura pueri. Quod uero subiungit hic author, de simplicium partium generatione, quomodo fiat, uide Hipp. lib. de carnib. Arist. & Auer. 2. de gen. anim. & Auic. lib. de nat. anim. 1. 6. & Gal. 1. de fac. nat.
- 11 Membra autem quae ex spermate &c. Partes nostri corporis, alias ex semine, alias ex sanguine produci, Gal. tum cap. 8. 6. saepe alibi, tum praesertim 1. de semine scriptum reliquit. Quod cap. 7. & 13. autem de partibus ex semine ortis hic notat, ex lib. ar. med. cap. 3. & 4. & de consuet. ar. est scriptum. Galenum tamen reprehendit Auer. 2. de gen. animal.
- 12 Membrorum autem quae habent unam tunicam &c. Uescam una solum tunica constare ait. At lib. 3. Fen 1. 9. duabus consrui tunicis, docet. Eandem contradictionem leges apud Gal. 1. de fac. nat. & 5. de usu part. unam illi tunicam inesse dicit. 3. uero fac. nat. duplicem. Soluitur facile, si uescam una constare tunica propria, interna, et externa tamen, propterea ex peritoneo, ut reliqua uiscera, habere dixeris.
- 13 Nisi in intestinis &c. Quum tria fibrarum sint genera, & harum recta ad attrahendum faciant: 6. de usu part. intestinis, quia simplici egerent motu, simplices transuersas inesse notat Gal. 5. de usu part. & ibidem uim solum expellendi assignat, quibus neque attrahere, neque retinere necessesse esset. Sed idem tamen 4. de usu part. & Auic. Fen 1. 6. ter u. aliquibus intestinis filis secundum longitudinem pro-

tenas inesse protulerunt. Verum, tametsi intestina uniuersim omnia longas fibras non habent, quum non attrahant: ex his tamen rectum intestinum excipitur, quod his non caret: cuius rei rationem Gal. reddit 4. de usu part. nempe non attractionis gratia ea illi insunt, sed ad transuersarum tunc lam, ne uidelicet intestinum id a durioribus, quae illic congeri solent excrementis, laederetur.

SVMMA PRIMAE.

Doctrina quinta; & est sermo uniuersalis de offibus, & iuncturis. Cap. I.

Dicemus, quod ossium, quae sunt in corpore, alia sunt, quae sunt sicut fundamentum, quoniam super ea est corpus fabricatum; sicut spondyles dorsi: Spondyles nanque illae, corporis sunt fundamentum, super quas ipsum fabricatum est: quemadmodum nauis super lignum fabricatur, quod in ea primum ponitur. Et alia sunt, quae sunt in corpore sicut clypeus ad tuendum; sicut os crani. Et alia sunt, quae sunt sicut arma, [quibus bellatores impeditentes repelluntur; sicut ossa, quae vocantur fumenia: & sunt ossa, quae sunt super spondyles dorsi, sicut spinae. Et alia sunt, quibus iuncturarum uacuitates replentur: sicut ossa [feminae, quae inter ossa digitorum existunt]. Et sunt alia, quae sunt ad corpora suspendenda, quae suspensione indigent, sicut os lambda assimilatum, quod est musculi gutturis lingua, & aliorum suspensorium. Omnia autem ossa, corporis sustentaculum sunt, & erectio. Et ossa quidem, quae ad sustentandum tantum sunt, aut defendendum, & ad membra mouenda necessaria non existunt; solida facta fuerunt; licet sint in eis uacuitates, & foramina parua, & pori, qui fuerunt necesse in eis esse. Eorum uero, quae propter motum etiam necessaria fuerunt, in quantitate concauitatis augmentum factum fuit: & ipsorum concauitas in medio eorum posita fuit, & una; ne corpus eius receptaculis nutrimenti paruis, & separatis indigeret; quoniam laxum inde fieret. Immo durum factum est eius corpus: & ipsius nutrimentum, quod est medulla, in eius interiore est aggregatum. Iuuamentum igitur additionis concauitatis intrinsecum est, ut sit corpus ipsius durius. Et duritiei sui corporis iuuamentum est, ne in hora fortissimorum motuum rumpatur. Et iuuamentum medullae, quae est in eo; est, ut nutriat ipsum, sicut ante declarauimus; & ut ipsum semper mollescat, ne frangatur; ideo, quod motus ipsum excitat: & ut sit uentrem habens, & forte, & solidum. Concauitas uero est minor, quum firmitudo magis est necessaria: & est maior, quum plus necessaria est leuitas. Ossa autem [porosa facta fuerunt, sicut nutrimenti, quod nominauimus causa:] & propter additionem necessitatis: causa rei aliquid, quae necesse est, ut in ea penetraret, sicut odor, qui cum aere attrahitur in osse colatorio similis; & cerebri superfluitates, quae per ipsum expelluntur. Omnia uero ossa vicina sunt [con iuncta.] neque inter aliquid os, & os, quod ipsum sequitur magnam exilit spatium. Inter alia quae tamen eorum inueniuntur spatium paruum; [quod cartilaginosa implentur] appedices, aut cartilaginibus similes: quae per iuuamentum crea-

coniunctio hæc continua sit, qualis venarum (moxeri nem-
pe corpus non possit) verum contigua ita sunt, ut aue-
rum alteri sit deincepsum. & quo pacto venæ unius lon-
ga serie committuntur, ita & ossa ossibus, licet venæ con-
tinuæ veri sint, & hæc contigua, non continua. Iunguntur
verò hæc dupliciter, ut auctor est Galienus ac ossibus: vel,
ut ut motus fiat, & coniunctio hæc articulum vocatur. uel
motus non sequitur; & Græci symphysin vocant; talisq;
compositio est in corpore frequentissima. Hæc uerò species
10 diuidit Gal. Ac primum, quæ per articulum iuncta sunt,
uel manifeste moventur, uel obscurè, si aperit, diarthro-
sim vocat: si obscurè, synarthrosim. Diarthrosis in enar-
throsim, articbrodium & ginglynum diuitatur: estq; enar-
throsis, quando acetabulum alium accommodum est; & ca-
put, quod illi inseritur, oblongum, articbrodia, uel acetabu-
lum in superficie est; & caput, quod illi inseritur, depresso-
ginglymos autem, quum ossa sese inuicem excipiunt; & i-
quæ una parte excipiuntur, ex alia excipit. Ita uerò & syn-
arthroses tres species facit: suturam, quæ compositio
20 est ad consuturam rerum similis, lineam: gomphosim, quum
ad insar clauis ossis infigitur: harmoniam, quando uelut
per simplicem lineam iunguntur. Rarissimæ uerò & sym-
physim, quæ erat membrum secundo loco positum, eor-
um scilicet compositio, quæ nullo prorsus modo amonetur;
in duplicem secat species, aliamq; esse ait, quæ ossa
sine medio iunguntur: ut in ossibus sargosioribus mol-
lioribusq; inter se connatis. & huius speciei nomen pro-
prium non assignat. aliam uerò esse docet, quæ ossa per
medium iunguntur; uel neruum, & synuermosim; uel car-
30 nem, & syssarthrosim; uel cartilagineam. & symphrosim
nominat. Atque hoc pacto Galenus totam ossium stru-
cturam diuidit, ut brevissimè collegimus. Cæterum, si
res hæc diligentius perpendatur, non mihi uideatur Galeni do-
ctrina uacare erroribus. Proponit in duas articuli species,
diarthrosim, & synarthrosim: quas postea in alias species se-

cat. Hic primum de diarrhoeis distinctio est. Si enim diarrhoeis cum manifesto est motu, ac uel acetabulum alterum est, & capitulum, quod inseritur, oblongum, diarrhoeis est, & diarrhoeos species: Aequi etiam in synarthrosis, quae cum difficili & obscuro est motu, talem conspiciuntur. septimum nempe brachialis os cum primo, & secundum eiusdem; & talis cum unguiculari, talem prorsus compositionem exprimitur. atque hoc patio species diarrhoeos cum genere ipsi contrario conueniet, At, si ubi acetabulum leniter cauum est & in superficie; & capitulum effus, quod inseritur, depressum sphaericoaemuncupatur, quae erat secunda diarrhoeos species: id certe & ipsi obitus, quae difficile, & obscure mouentur, inserunt.

field. 1 f. B. firmæ vel.

ANNOTATIONES.

1 Dicemus quod ossium &c. Ossa eum prestare usum,
quod toti corpori firmitudinem, rectitudinem, & spem
conferant, Hippoc. lib. de ossium natura, & Aristoteles 2
de part. animal. adverterunt. & idem confirmat Gal. lib. de
ossibus, et 16. de usu part. & alibi. Sed alius præterea usus,
passim in libris de usu par. Galenus & Alii. hic recentet,
quorum neque Arist. neque Hippoc. meminere. Hi tamen
accusandi non sunt. quando is præcipuus ossium est usus,
quem ipsi scribunt, adorantur. Auer. 2. Coll. Vide & de hac
re auctorem hunc 1. de nat. animalium.

2. 2. Initates verò &c. Hic de compositione ossium ag-
git, de qua quidem, quia Galenus lib. de ossibus copiose scri-
bit, & ab eo tamē auctor nosset, & alij dissentire videntur;
libet de hac re paucis agere. Quoniam ossa firmando toti cor-
pori, & tanquam ponendis totius fabricæ fundamentis sint
procreata; non igitur solum partibus; sed etiam inter se,
ut Arist. recte ait 3. de hist. animal. continua serie, qualis re-
sultat est, fuerunt consummata. non quidem, quod propriè

30 talis enim est *pſula* cum *tibia* conmixio, & ad eam mo-
 dum tamſi offa inter ſe, & *cybois* ad calcem coniunguntur.
 atque cum *diarthroſis* *ſynarthroſis* ſpecies continent. Si
 item *ginglymos* *diarthroſeos* ſpecies ea eſt articulo, qua
 offa quodam inuicem ſeſe excipiunt, & excipiuntur. de-
 prehendiſſid & in *ſynarthroſis*, & cum obſcura atque
 60 difficili motione: ueluti quum tali os cum calce ipſo con-
 iungitur. Quamobrem non ſolus *diarthroſeos*, ſed etiam
ſynarthroſeos, *cnarthroſis*, *arthroſis*, & *ginglymos*, ſpe-
 cies. Si nancque hec eorum eſt conmixio, que motum aliquem
 habent, ſed obſcurum, ac diffiilem; qui fieri poſſet, ut
 huius ſpecies ſint futura, *gomphoſis*, & *harmonia*, quas
 omnes præter motionem quamuis, eſſe perfectum eſt?
 Neque enim offa caluarie, que futuris conmixa ſunt: ne
 que dentes, qui per *gomphoſim* in maxillis inſeruntur:
 neque ſuperioris maxille, & naſi offa, que per *harmo-*
 70 *niam* iunguntur, mouentur uel obſcure uel manifeſte. Vi-
 dentur ergo tres he ſpecies compoſitionis, futura, *gom-*
 80 *phoſis*.
 AVIC. C 2 phoſis.

phosis, & harmonia, non ad articuli speciem synarthrosin, sed ad ipsam symphyssim genus ipsi articulo contrarium, pertinere. Sed & de ipsa quoque symphyssi controuersia est, ac quod priorem huius speciem, quam proprio nomine carere, & esse molliorem, & fungosorum ossium, connexionem sine intermedio asserit, ipsi historia videtur repugnare, quum ab ijs etiam, qui hoc particulatim diligentissime obseruauerunt nulla ossis coniunctio sine intermedio aliquo, vel carnis, vel membrana, vel nervi deprehendatur. Quod verò ad secundæ symphyseos species tres pertinet, exploratum quoque omnibus est, non ea solum ossa, quæ motu carent, per carnem, cartilaginem, vel nervum coniuncta esse, sed & ea quæ mouentur, & obscure, & manifestè. ita ut has symphyseos species non minus articulo, huic contrario generi, quam symphyssi conuenire certum sit. Atque hoc pacto de ossium structura, non re esse sensisse Galenū videtur. Sanè quid pro Galeno dici possit hac de re, non satis videmus. Quid re ipsa sentiamus, paucis aperimus. Certum est, eorum, quæ mouentur, ossium compositionem, esse articulum: sicut eorum quæ non mouentur, est symphyssis, propterea quod sutura, gomphosis, & harmonia, (de qua re postremo loco dictum est) eadem ratione non synarthroseos solum, sed symphyseos quoque ipsius species sint, nulla controuersia statuendum videtur. Hoc verò & nostri ac recentiores anatomici viderunt. & ante omnes videtur Auicenna hoc in loco aduertisse. Is nempe (Galenus hac in re dissimulato) & si paulò difficilior: hanc tamen de compositione ossium diuisionem primo loco asserere nobis videtur. quod ossa alia vicina sunt vicinitate laxa, alia vicinitate neque laxa, neque stricta, alia vicinitate multum stricta. Iuncturam laxam esse ait, cuius vnum os facile moueri potest absque alterius ossis motu, (ita enim manuum codicem restitutum arbitramur, legendumque, Cuius vnum ossium suorum suis motibus facile potest moueri, ita quod os alterum non moueatur &c.) Alteram quam neque admodum laxam, neque admodum strictam vocauit, eam esse dicit, cuius vnum os per se non facile mouetur sine altero, atque is paruus est motus. Tertiā uerò, quam nalde strictam nuncupauit, esse eam testatur, cuius nullum ossium moueri seorsum potest. Hæc, si quis Galeno conferat, nullo admonente, patere statim existimo, autorem hunc, pro priori specie diarthrosin, pro secunda synarthrosin, pro tertia symphyssim ipsam intellexisse. At uerò, his habitis, tertium membrum, de quo ultimo loco uerba faciebat, in tres rursus species secare nobis uidetur. ac priorem quidem ait, quæ alterum os habet additamentum, & alterum foramen, in quod prius illud additamentum insigitur citra motum. eademque, connexionem dictam esse ait in eorum originem. secundam speciem appellat harmoniam, & eam unitatem esse docet, quæ os ossi in modum serræ coniungitur. qualis connexa esse ait cranei ossa. tertiam uerò, quam multifach nuncupat, aliam scribit esse in longitudine: ut ossa cubiti, ulna uidelicet, & radius: & aliam in latitudine, ut iunctura inferiorum dorsi vertebrarum. Quæ quidem omnia si quis rursus Galeni doctrinam contulerit, apertum, & hoc esse arbitror, Auicennam priorem symphyseos speciem; gomphosim, quæ dentes, secundam: suturam, quæ ossa cranei: tertiam: harmoniam intellexisse, quæ per simplicem lineam est coniunctio: quæ et in cubiti cum ulna, & in posteriorum thoracis: ipsius vertebrarum, dum inuicem iunguntur, & nasi præterea ossium connexionem, deprehendatur. Atque ita, quas Galenus synarthroseos facit species, hunc ad symphyssim reduxisse id quod tamen & Galenum de gomphosi aduertisse facile uidere est lib. de ossibus, ubi propriam negotium explicauit. Quod autem ad diarthrosios species attinet, uidetur nobis certè & ipsam carere controuersia loco. Quare uel tres, enarthrosin, artbrociam, & anglymon, & tertias & trique articuli speciei communes, & diarthrosi, & synarthrosi existimamus, uel si noluerit quis, ita hæc nomina synarthrosi conuenire, rem tamen & differentiam ipsam communem esse putamus: licetque, interim his uocibus & de synarthrosi usurpare, dum alia propria reperiuntur. Sed & illud, quod de synarthrosi, symneurosi, & synchondrosi obiectum est, quas Galenus symphyseos putat esse species, solido nobis fundamento niti uidetur. propterea quod, non soli symphyssi, sed etiam articulo, & omnibus eius speciebus, has competere differentias arbitramur. & si n. & Galenus, & alij doctissimi symphyssim quandam absque medio reperiri scribunt, recentiores tamè dissectores nullam prorsus ossium connexionem absque intermedio uel carnis (licet id forte nusquam præter dentium cum maxilla insertionem reperiatur) uel nervi, uel membrana fieri obseruauerunt, ut & hac in re experientia sit asserendum.

De anatomia cranij. Cap. II.

Omnium quidem ossium cranij iuuamentū est, quod sunt ut clypeus cerebri ipsum cooperientia, & ab omnibus malis defendentia. Iuuamentum uerò, quod multa creata fuerunt, & non fuit vnum tantum os, in duas partitur summas: quarum vna consideratur secundum res, quæ sunt in comparatione ipsius ossis, & alia consideratur in comparatione eius, quod ipsum os colligit. Prima uerò summa in duo diuiditur iuuamenta. vnum est, quod, si cranio impedimentum in vna sui parte eueniret fracturæ, aut putrefactionis, non erit toti cranio cōis, quemadmodum esset, si vnum foret os. secundum est, ne in partibus vnius ossis diuersitas in duritie, & molitie, & raritate, & spissitudine, & subtilitate, & grossitie habeatur. & hæc quidem diuersitas est necessaria propter inuentionem, quam in proximo dicturi sumus. Summæ uerò secundæ iuuamenta sunt quæ per commissuras complentur. quorum, quedam sunt, quæ sunt in comparatione ipsius cerebri, quæ uapores. n. grossi, qui ab eo resoluti egredi non ualerent, si esset unum os: egredienti habent viam in commissuram, quæ ab eo separantur, ut cerebrum propter resolutionem multiplicetur. Et aliud est in comparatione eius, quod de villis nervorum à cerebro egreditur, qui per membra capitis vadūt, ut uia habeant. Et sunt alia duo iuuamenta communia inter ossa, & inter alias duas res. vnum est in comparatione venarum & arteriarum, quæ interius ingrediuntur in capite, ut viam habeant. & aliud est in comparatione ductus matris ipsius & grauius, ut aliqua eius partes cum commissura teneantur, & à cerebro eleuentur, ne ei grauiamen inferat. Et huius quidem naturalis figura ossis est, ut sit rotundum propter duas res, & duo iuuamenta: vnum est propter comparationem ad interius: figura namque rotunda est maioris dimensionis ea, quæ rectilina comprehenduntur: quæ carum comprehensiones equales fuerint: & aliud est in comparatione ad exterius, quoniam figura rotunda propter impulsionem non patitur, quemadmodum angulos habentes patiuntur. Et ipsum quidem, licet sit rotundum, in longitudine tamè factum est, quoniam origine nervorum à cerebro in longitudinem sunt posita: & sic oportet, ut non coangustetur. & duas habet eminentias ante & retro, ut nervos defendat, qui descendunt ad frontem, & ad nucham. Et hæc quidem figura tres veras habet commissuras, & duas habet mendosas. Et in primis vna commissura fronti est cōicans arcualis hoc modo. C. & vocatur

atur coronalis. Et alia adheret commissura, qua dicitur etiam in longum diuidit ea put in duo m. alia & ex se considerata vocatur sagittalis & in quantum est continua coronali, vocatur actualis ut manifestum est quidem figura areni simi autem in eius medio linea recta sicut perpea tendit et recta, quae est hoc modo. *E*. Et commissa tertia inter occiput & basim ipsius communis exitus, cuius puncto, quum ipsa sit secundum figuram anguli, extremitas sagittalis eductumque vocatur futura lambdoides, quod a modo licet grece similis existat, quae est ita. *Q*uoniam duabus commissuris, quas prius nominauimus coniungitur, figura talis est. *E*. duae vero commissurae modo secundum capitis longitudinem sunt protense utrinque, aequidistantes sagittali, quae profunditate integra in ossibus non profundantur. Et haec duae corticales vocantur. *¶*

[Non naturales autem capitae figurae sunt tres: una est, ut anterior eminentia minatur: & propterea de commissuris, amittatur coronalis. Et alia est, ut posterior minatur eminentia, & ad hanc de futuris perdatur futura lamina. Et tertia est, ut utraque perdantur eminentiae, & nec caput, ut sphaera, longitudinem & latitudinem habens aequales, de hac quidem figura summa in medico Gal. dixit, quod propterea, quod a similibus in ea sunt aequales oportuit secundum equalitatem, ut dimensiones futuri essent & qualesque diuisiones futuri in primis erant tres in longitudine, & duae in latitudine. Erit itaque in hac commissura una in longitudine, & similiter commissura una in latitudine. Erit futura quidem latitudinalis in medio latitudinis a aure ad aurem, sicut longitudinalis futura in medio longitudinis. Dixit etiam summus medicorum Gal. impossibile est caput aliam figuram quartam non naturalem habere, scilicet ita, ut sit longitudo minor latitudine, nisi de ventriculis cerebri, aut de ipsius corpore aliquid minueretur, quod quidem vitae est contrarium, & compositionis prohibens bonitatem. Et hic quidem primi medicorum Hippocratis dicta concepit, qui dixit capitis figuras quatuor tantum existere.

ANNOTATIONES.

- ¶* Cur cranium non ex vno fuerit osse constitutum, docet Gal. 8. de usu part. & 9. & 11. Sed totius cranij naturam totus liber nomen a solido. Repetere tamen est caluariam quandoque sine futuris, quamvis id n. d. & in a. t. u. s. re. gionibus, ut Celsus notat li. 8. Sed id capitis genus, & si i. i. dem Celsus firmissimum, neque a dolore tutissimum esse ait, extremum quidem fortasse inuasis fortis relictatur, nostra tamen sententia inuicem interius causis obstat, quam al. li. quum neque expurgari, exoritur, neque his omnino fini commo. d. possit, quae hic A. d. & Gal. copiose locis citatis. De naturali capitis figura, quae hic, ha. res & lib. de ossib. & valg. morb. Et si verò re. entiores quidam quartum id non naturalis figurae capitis genus vidisse se aiunt, quod Galen. 9. de usu part. repetit negat, magis s. lib. et latum quam longum; id tamen Gale. auctoritati non de rogat, qui id sensisset, quod ratione assequi potuit, est uero tale capitis genus tam prae naturae intentum, ac prodigium po-

tius quoddam; tam etiam, quod nunquam fortasse ali. s. est visum.

De anatomia eius, quod est sub cranio. Cap. 3.

Caput post hoc quinque habet ossa. quorum quatuor sunt, ut parietes & unum est sicut basis. hi autem parietes cum cranio facti sunt duriores eo, quod casus, & percussiones ad eos secundum plurimum tendunt: & quia necesse fuit, ut erant, & incipit esset rarum, factum est modicis similiter rarum propter duas res: una est, ut vapores inde egrediantur, qui resoluuntur: & altera, ne grauiamen cerebro inferat. Et de parietibus quidem, posterior durior factus est eo quod a sensus custodia est remotus. Parietis primus est os frontis, cuius superior terminus est futura coronalis: & inferior futura, quae ab una extremitate coronalis proueniens transiit super oculos apud supercilia, & continua tur eius finis alij extremitati coronali. Alij vero duo parietes, qui a dextra sunt, & a sinistra: sunt ossa, in quibus sunt aures, & vocantur petrosa propter sui duritiam: quorum unumquodque terminatur superius ad futurae coronalis & inferius ad commissuram, quae prouenit a sim. b. ab extremis futurae lambdoides, & protenditur usque ad coronalem, & ab anteriori pars coronalis, & posterior pars futurae lambdoides. Quorum vero parietem terminat superius futura lambdoides, & inferius ea, quae est cois inter caput, & paxillum. c. b. & basillare. & coniungitur inter duo extrema lambda. Basis autem cerebri est os, quod omnia alia sustinet ossa, & vocatur basillare, quod quidem dum propter duo iuuamenta fuit creatum: unum est, quod durities ad portandum iuuat: & aliud, quod durum minus incipit pati tactum in superfluitatibus, quae super ipsu temper descendunt, posita illi adeoq; fuit melius ipsum esse durum. In vnaqueque praeterea duorum temporum parte sunt duo ossa dura, quae cooperiunt neruum, qui transiit in tempora: quorum situs est secundum longitudinem temporis ex transuerso, & vocantur haec duo ossa d. parietis.

ANNOTATIONES.

- Caput ex quinque ossibus constitui hi. do. et neque in iis enumeratis plura re. enser. quam quinque (id quod ad os non est anim. uerum, qui septem legunt) Gal. tamen 11. de usu part. & lib. de ossib. us. septem ossa enumerat. S. m. ossa temporum futura quadam media diuisi sunt, hanc n. d. sam hic nuncupat, q. ad summa tantum ossis dispergi eam existimat. ut hoc pacto unum temporale sit os utrunque. Gale. verò in profundum illam adigi ar. iteratur, quod & re. entiores anatom. i. qua ratione, si singulum temporis os diuidas, septem ossa remaneant, nec esse est. Reliqua petra ex Gal. cap. 9. de usu part. & locis citatis.

De anatomia ossium mandibularum et aurium. Cap. 4.

Ossium quidem mandibulae, & temporis numerum declarabimus, commissuras mandibulae declarando. Et dicemus, quid superiorem mandibulam terminat superius com-

AVIC. C 3 missura

missura communis inter eam, & frontē transiēs sub supercilijs à tempore ad tempus. & inferius terminant eam dentium origines. & à duab. partibus futura, quæ à parte auris venit communis inter eam, & os basilare, quod est ^a [retro post dentes.] deinde alia extremitas, quæ est eius finis ^b: [videlicet, quia errādo ad domesticū lambdā parumper declinat.] & est futura, quæ diuidit inter hæc, & commissuram, quā nominauimus, quæ est illa, quæ in longitudine super palatū secat. Isti quidem eius sunt termini. Sutararum vero terminos eius ingredientium, quādā est, quæ secat in lōgitudine, quod in palato est supremū: & alia cōmissura est, quæ incipit inter duo supercilia, & vadit ad oppositum, quæ est inter duos dentes duales, & est commissura, quæ in principio incipit huius future, & descendendo declinat ab ead. oppositionem, quæ est inter quadruplum. & caninum à dextra, & ^c [alia, qualis illa à sinistra. Et ex his quidem tribus commissuris, scilicet media & duabus extremis, & inter oppositiones originum dentium prædictorum sunt duo ossa triangula. Sed triagulorum bases non sunt apud dentium origines ^d [sed antehæc sit in medio] futuram secans circa basim nariū. tres enim futurae hanc secantem in locis prædictis trāsēunt. & sunt sub duobus triangulis duo ossa: quorum ambo horum triagulorum & origines dentium continent, bases & duas partes suturarum extremarum: & vnum os separat ab alio illud quod de media futura descendit. In uno quoque ergo illorum duorum ossium sunt duo anguli recti apud hanc commissuram secantem, & acutus eius apud duos caninos: & ^e [expāsus] eius apud nares. Et de futura mādibulæ superioris est commissura quādā, quæ descendit ab futura cōmuni superiori: & ad partem dirigitur oculi: & quā peruenit ad orbitam, in tres separatur ramos: quorum vnus progreditur sub commissura, quæ cum fronte est communis, & super oculi orbitam, donec supercilio cōtinuetur. Et alia futura est sub ea, & similiter continuatur, præter quod orbitam non ingreditur. Et alia commissura tertia similiter continuatur, postquam orbitam ingreditur. Et quicquid de illis inferius existit in comparatione futura, quæ est sub supercilijs, longius est loco, quā illud, quod superius tangit: os verò quod commissura primarium separat, est maius. & post, illud, quod separat secunda. Nasi autem iuuamenta manifesta sunt, quæ sunt tria. vnum est, quoniam cum foramine, quod est in eo, in odoracione iuuat, donec plus aeris in eo contineatur, & etiam temperetur prius, quā in cerebrum penetret. licet enim plurimum aeris, qui attrahitur, ad pulmonem vadat, magna tamen eius pars ad cerebrū etiam tendit: Et cum aeris etiam attractione, quā quis odorare vult, multus in vno loco aer coram instrumēto odoratus adiungitur, ut fiat apprehensio plus, & copiosior. In vno igitur iuuamento sunt hæc tria iuuamenta. Secundum autem est, quod ad literas iuuat distinguendas: & ut earū exitus sit facilis in incisione: & ne totus aer apud locum, cui literarū accidit incisio, comprimitur, sed secundum mensuram. Et hæc duo iuuamenta in vno consistūt iuuamento. Et tantum est, quod facit nasus in mēluratione ac-

ris harum literarum, quantum illud, quod facit foramen perforatum absolute post fistulam, quod nihil obturat. Tertiū verò est, ut superfluitates à cerebro egredientes, tegumentum, & defensionem à visibus habeant; & etiam est instrumentum iuuatuum ad ipsas excutiendas cum exussatione. Et ossium quidem nasi compositio ex duobus est ossibus ad modum duorum triangulorum: quorū duo anguli superius concurrūt: & bases apud vnum angulum se contingunt; & in duos separantur angulos. Et vnumquodque duorum ossium vnicuique duarum suturarum superponitur extremarū, quas nominauimus: & super duas eorū inferiores extremitates sunt duæ cartilagines molles. & inter eas secundū lōgitudinem cōmissuræ medialis est cartilago, cuius superior pars inferiore est durior, quæ tota alijs duabus cartilaginibus durior existit. huius verò mediæ cartilaginis iuuamentum est, ut nasus in duas partiatur nares. ideo, ut quum à cerebro superfluitas descendit, secundum plurimum ad vnam earum declinet, & non totam attrahēdi aerem viam obturet, quæ cerebro aerem defert: qui, quod ibi de spiritu existit, euentat. Duarum verò cartilaginum extremarū iuuamentū tres res existunt, vna est iuuamentum omnib. cartilaginibus, quæ super omnes ossium existūt extremitates, cōc. quod iam exequuti sumus. & secūda est, ut expandātur, & dilatentur, si necesse fuerit aerem superflue attrahere, aut expellere, & tertia est, ut ad vaporem excutiendū ⁱ [cū suo motu, & quassatione, & tremore iuuat, quū exussauerit.] Et duo quidem nariū ossa facta fuerunt minuta, & leuia, quoniam leuitas magis est hic necessaria, quā firmitudo: & præcipue, quia à membrorum continuitate sunt separata, quæ nocumenta sunt recipientia, & sunt posita cū custodia sensus. Ossium verò mandibulæ inferioris forma, & iuuamentum, scita sunt. Ex duobus nanque consistit ossib. quæ stricta sub mento connectit iunctura. Et in summitate cuiusq. duorum aliorum extremorum eorum secando facta est ferratura curua, quæ, cum additamento ei ingeniose preparato, componitur: quod ex ossē nascitur, quod ad eam peruenit, quarū vnaquæq. ligamenti sūt ligata.

De anatomia dentium. Cap. V.

Dentes quidem sunt. 32. est tamen, quū contingit quosdā homines non habere ^a [1. molares extremos,] qui sunt quatuor extremi: & tunc non crunt nisi. 28. Eorū verò duo sunt duales: & duo quadrupli superius: & totidem inferius ad incidendum: & duo canini superius & duo inferius ad frangendum: & molares ad molendum: ab vtraque superiores & inferiores quatuor, aut quinque. Et huius totius sūma est aut. 32. aut. 28. quatuor duales, & quatuor quadrupli, & quatuor canini, & octo molares, & quatuor ^b [molares extremi] quidem secundū plurimum nascūt in medio temporis augmenti: & hoc quidem est post spermatis emissionē, & ante consentiam: quoniam consentia est circa. 30. annos: ideoque dentes isti, dentes ^d [sensus] vocantur. Et dentes etiam habent radices, & capita acuta, quæ in foraminibus figurantur.

^a B. post dentes maxillares.

^b B. videlicet quia declinat ad partē lambdæ domesticam parumper.

^c B. cōmissura.

^d B. sed ante illam in latitudine ponitur.

^e B. obtusus.

le. c. d. u.

quegi

quegi

quan

le D

nes p

as

i B. 423.

trunc

fulu

trems

iuuat

incit

B. ad

Vide

trunc

gion

pagi

ad 423. f. 423.

a B. 423.

1. molares

† B. 1.

iuue

b B. 1.

nugis

† negis

c B. 1.

d B. 1.

tul

ANNOTATIONES.

tur ossum duarum mandibularum, in quib. cō
sistunt. Et super marginem cuiusque foraminis
additamentum^o [magnum,] rotundum oritur,
quod dentem circumdat, & stringit, ubi eius for-
tia sunt ligamenta. Vnusquisque verò dentium
præter molares vnum habet caput. Sed molarium
in inferiori mandibula fixorum quisque ad mi-
nus duo habet capita, & est etiam, quum habet
plura, & præcipue[†] molares ultimi, qui tria habent
capita. Sed fixorum in mandibula superiori
quisque ad minus tria habet capita, & fortasse
plura, & proprie[†] molares ultimi, qui[†] [plura]
habent capita. Capita verò molarium multa facta
sunt, quoniam sunt magni: & quoniam eorum
operatio est maior. Et superioribus quidem addita-
menta sunt, eo qd sunt suspensa: & quod gra-
uitas facit eos ad oppositionem partis suorum ca-
pitum declinare. Inferiorum verò ponderositas
infixioni eorum non existit contraria. Nullum
præterea ossum vllō modo sentit præter dentes.
Galēnim dixit, quod experimentum nobis de-
monstrauit eos sensum habere, de quo natura
solicita fuit: & fecit ipsum cum virtute, quæ à
cerebro prouenit; idcirco, vt ipsi etiam inter ca-
lidum, & frigidum discernant.

De iuuamento dorsi. Cap. VI.

Dorsum propter quatuor iuuamenta fuit
creatum. Vnum est, vt sit nuchæ semita, quæ
in permanentia animalis est necessaria propter
illud, quod in suo loco de nuchæ iuuamento
clare narrabimus. Nunc autem summam aggre-
gatam de eo referemus. Et hoc est, quod si nervi
omnes à cerebro nascerentur, esset necessarium
caput multo maius esse quam sit: & sic grauaret
supra totum corpus. Nervo quoque esset neces-
sarium grande pertransire spatium, & longum,
donec ad extremorum finem perueniret. & esset
necumētis expositum, & [ad incidendum.] &
eius quidem longitudo, ipsius, debilitaret forti-
tudinem ad attrahendum membra graua ad ip-
sorum principia. Ideoque Deus, cuius nomen
sit benedictum, misericorditer egit faciens par-
tem cerebri, quæ est nucha, ad inferiora corpo-
ris incedere; sicut canales à fonte: quatenus ex ea
nervorum diuisiones à duobus suis lateribus, &
eius extremo secundum eius oppositionem, &
vicinitatem^b [cum membris] egrediatur. postea
factum est dorsum semita eius, & custodia. Et se-
cundum quidem est, quoniam dorsum est custo-
dia, & clypeus membrorum nobilium, quæ sunt
posita coram ipso. Ideoque in creatione factæ
fuerunt ei, & spinæ & [†] processus posterio-
res. Et tertium, quod dorsum creatum fuit, vt sit
aliorum ossum principium: sicut lignum, quod
in exordio nauis primo ponitur, cui alia ligna
infiguntur secundo, & annectuntur. Ideoque dor-
sum durum creatum fuit. Et quartum est, vt pos-
sit homo stare: d [†] & ad multas se mo-
uere partes. Ideoque dorsum de spondylibus or-
dinatis factum est non de ossē vnum, neque de
ossibus magnis. Iuncturæ quoque, inter spon-
dyles factæ sunt non laxæ; quoniam standi poten-
tiam debilitarent: neque valde strictæ, quoniam
prohiberent inclinare.

Dorsum proprie ea est pars sping, quæ collo coniungitur.
Et ad lumbos desinit duodecim ueribus constans. lib. de os-
sibus. hic tamen pro tota spina sumitur. ex collo dorso, lum-
bis, & osse magno constituta. Cuius usus pete ex Gal. 12. de
usu part.

Cap. 5.

cap. 10. 11. 12. &
deinceps.

De anatomia spondylium. Cap. VII.

Spondylis est os, in cuius medio est foramen,
per quod nucha transit. Et est, quum spon-
dylis quatuor habet additamenta, à dextera, & à si-
nistra, & à duobus lateribus foraminis. Et ea qui-
dem, quæ sursum tendunt, sursum aspicientia di-
cuntur. Et, quæ sunt inferius tendentia, inferius
aspicientia, & inuersa. Et est etiam, quum addita-
menta sunt sex, quatuor ab vna parte, & duo ab
alia. Et est, quum sunt octo. In his verò addita-
mentis existit iuuamentum, ut per ea continui-
tas, quæ est inter spondyles continuitate iunctu-
rali, ordinetur cum concauitatibus in quibusdam
earum, & capitibus, bucellis similibus in quibus-
dam. Sunt præterea ex spondylibus, quæ alia ha-
bent additamenta; non propter hoc iuuamen-
tum; sed propter defensionem, & clypeum, & re-
pulsionem eius, quod percutit, & super ea texan-
tur^a [horum additamentorum] ligamenta. Et [†]
sunt ossa ampla, & dura, secundum typō

Vide Disquisi-
tiones physio-
logicas. Colige pa-
gina 424.

dylum longitudinem posita. Quæ autem ex eis
retro posita fuerunt, spinæ vocantur, & † proces-
sus posteriores. Et quæ ex eis à dextris, & à sini-
stris sunt posita, vocantur alæ. Ipsa verò sunt ad
defendendum illud, quod in lōgitudine corporis
ex nervis, & venis, & musculis profundius
quàm ipsa ingreditur. Et quædam ex alis, quæ ad
partem costarum tendunt, aliud proprium ha-
bent iuuamentum: quod quidem est, vt in eis
creentur vacuitates, quibus capita costarum gib-
bosa mirabiliter ligentur. In vnaquaque enim ala
ex eis sunt duæ vacuitates: & in vnaquaque costa
sunt duo additamenta gibbosa. Sunt præterea
ex alis, quæ duo habent capita: & alæ duplici simi-
lantur. & hoc quidem in spondylibus existit col-
ly, cuius iuuamentum nunc nominabimus. Spō-
dyles quoque; præter foramen medium, alia habet
foramina: propter illud, quod ab eis egreditur
de nervis, & quod i eis ingreditur de venis. Quæ
dam autem illorum foraminum sunt, quæ com-
plentur in vna vnius spondylis eminentia: j &
sunt quædam eorum, quæ complentur inter duas
spondyles^d [communiter.] & locus earum est cō-
munis terminus, qui inter eas existit. Et plerun-
que est, quum istud à duabus partibus. s. superius
& inferius existit. Et plerumque est in vna parte.
Et est etiam, quum in vnaquaque spondyli est
semicirculus. e [†] Et est, quum in vna ea-
rum est maior, & in altera minor. Et hæc quidē
foramina à duobus lateribus spondylis posita
fuerunt, & non retro, propter defensionis defe-
ctum, illic, eius, quod egreditur, & quod ingre-
ditur: & quia percussioibus esset expositum. Ne-
que fuerunt posita antierius, quia in locis essent,
ad quæ corpus sua naturali ponderositate, & suis
etiam voluntarijs motibus declinat. f [†] ideoque
motus debilitaretur. Et nō fuit possibile, vt eis ēt
stricti ligamenti. Vt antierius egrederentur,

a B. ipsa qui-
dem additame-
ta.
† lūmenia.c B. corpore u-
nius spondylis.
d B. cum com-
municantia in-
ter eos.
e B. complens.
d B. & tunc qui-
dem ipi d. b. h.
tarentur: & non
esset posibile, ut
essent foruer li-
gati cō lig. men-
tis, & cū ligatu-
ra facta cum al-
habac, & tūc es-
set etia declina-
tio supra exitū
illorum nervorum
coarctans eos: &
debilitans eos.
f. His aut addita-
mentis, quæ pro
defensione exi-
stunt superposi-
ta fuerunt liga-
menta & alia
cib, & cernunt
super ea humi-
ditates, vt sint
lenia & flexibi-
lia.

A VIC.

C 4 & po-

† Al. possibile. & postea retro redirent, fuit impossibile: quoniam declinatio etiam esset super neruorum egressiones, quæ eis faceret coangustationem, & nocumentum. His autem additamentis, quæ pro defensione existunt, superposita fuerunt ligamenta & nerui: & leuia facta fuerunt, & lubrica, ne tactu carni inferant nocumentum. Additamentorum quoque coniunctionalium de natura, est hoc. Sunt enim adinuicem fortiter ligata^g [ligamento uehementi vndique: veruntamen ligatura] antèrius est plus stricta, & posterius plus laxa: quoniam antèrius curuari, & consillecti, est magis necessarium: h[ic] quæ posterius flecti, & curuari. Et propterea, quod ligamenta, quæ sunt posterius, facta fuerunt laxa: impleta fuerunt spatia i[bi] quæ ibi proculdubio sunt humoribus viscosis. Spondylium autem dorsii, quædam sunt, quæ valde bene ligantur cum^k [ligamento circumcincte], ac si essent unum os creatum ad fixationem, & quietem: & quædam sunt, quæ sunt laxa, ac si essent ossa multa creata propter motum.

ANOTATIONES.

Quæ autem ex eis retro posita fuerunt. &c. Vertebrae omnes prima excepta in posteriori parte processum auri, in fine cartilaginosa habent, quem proprie anaxbar id est spinam vocant, ut docet Galenus t[er]m alibi, t[er]m lib. de ossib. & 3. comment. in lib. de articul. Hippocratis ista tamen ea vox est ad totam vertebrarum structuram: quoniam aliquando Hippocratis sit non de tota vertebrarum compositione: sed de eorum parte, quæ circa thoracem est & lumbos, in d[icitur] lexisse, ut notat Gal. 3. in lib. de articul. comment. facit autem ad hunc locum Gal. 1. 3. de visu part.

Cap. 8.
Comm. 29.

Comm. 1.
Cap. 3.

De inuamento colli & anatomia ossium eius.
Cap. VIII.

Vide Disquisitiones physiologicas Cœli. pagina 48.

a B. & oēs spondyles superiores sunt delati & deprimati super eos, quæ sunt sub ipsius in dorso, oportuit ut sint minores.
b B. sicut principium staminis, quoniam illud quod est proprium parti superiori rei diuisi in neruos, seu rei ex qua diuiduntur & profluunt nerui, plus est, quam illud quod est proprium parti inferiori.

† Simenia.

c B. quoniam res fortes seu duræ occurrunt si mensis ipsarum spondylium.

d B. quoniam dila-

Collum fuit creatum propter tracheam arteriam. Et trachea quidem arteria fuit creata propter illud, quod narrabimus de creationis eius inuamentis in suo loco. Et propterea, quod spondyles colli^a [ad summum superiores sunt delati super eas, quæ sunt dorsii, & sunt sub eis: oportuit, ut fuissent minores. [Quod enim deferretur deferente leuius esse oportet, quum placuerit, ut motus quidem sint secundum sapientiae ordinem. Et quoniam necesse fuit initium nuchæ grossius esse, & maius, b] sicut concauita tum principium, eo quod illud, quod ex diuisione neruorum supremæ parti est proprium, est plus eo, quod est proprium ei, quod est inferius:] oportuit in spondylibus colli foramina magna fore. Et quia paruitas, & foraminis amplitudo earum attenuauerat corpora, oportuit firmitudinis intentionem ibi adfuisse, qua illud, quod duceres, quas narrabimus, debiliauerunt, emendaretur. Oportuit igitur eas omnibus alijs spondylibus duriores creari. Et quia cuiusque spondylis earum corpus fuit subtile, creati fuerunt eorum processus parui. Magni enim si creati forent, spondyles, essent expositæ rupturæ, & nocumentis, c] eo quod earum processibus res occurrerent fortes.] & quia carui processus fuerunt parui, factæ fuerunt alæ earum magnæ, duo duplicia habentes capita & quoniam motus magis fuit necessarius d] quæ fixio, eo quod ipsæ non mul-

ta fuerunt ossa, quemadmodum illæ, quæ sunt inferius: laxæ factæ fuerunt] spondylium earum iuncturæ comparatione iuncturarum earum, quæ sunt inferius. Et quoniam quantum defuit eis ex firmitudine propter laxitatem, tantum recuperatur, aut plus eo, ex parte eius, quod eas circumdat, & super eas graditur de neruis, & musculis, & venis: ideo non fuit necessaria multa firmitudo in iuncturis. Et quia non fuit necessarium multum firmare iuncturas, & sufficit eis mensura, e] quæ ex ea attributa eis fuit; [ideo earum additamenta coniunctionalia sursum aspicientia, & inferius, non fuerunt creata magna, & multæ latitudinis: quemadmodum illa, quæ sunt sub collo: Veruntamen earum bases posite sunt longiores, & earum ligamenta laxiora. Et neruorum egressiones in eis posite fuerunt communes, sicut diximus: quoniam non fuit possibile, ut in unaquaque illarum spondylium, eo quod sit subtilis, & parua, & foramen, per quod transit nucha, amplum esset: esset foramen proprium, nisi in illis, quas declarabimus: & quarum demonstrabimus dispositiones. Nunc autem dicemus, quod spondyles colli septem sunt numero. Hæc namque mensura in longitudine, & numero fuit equalis: & quæque earum omnia undecim predicta habet additamenta: præter primam, f] processum, & duas alas, & quatuor additamenta coniunctionalia sursum aspicientia: & quatuor inferius aspicientia. Et unaquæque ala duos habet ramos. Et circulus egressiones nerui inter omnes duas spondyles diuiditur in duo media. Prima autem spondylis, & secunda quædam habet proprietates, quas non habent aliæ. In primis verò est tibi sciendum, quod modus capitis a dextris, & a sinistris fit iunctura, quæ est inter caput, & spondylem primam. Et ipsius motus antèrius, & posterius fit iunctura, quæ est inter illam, & spondylem secundam. Est igitur nobis de iunctura prima in primis loquendum. Dicemus igitur, f] quod super laboriosam partem spondylis primæ a duabus partibus] quæ sunt superius, creatæ fuerunt due uacuitates, in quas duo ossis capitis additamenta ingreditur. Et quoniam unum eorum eleuatur, & alterum deprimatur, & declinat caput ad depressum, & quod in hac spondyli alia sit iunctura, impossibile fuit. ibi igitur alia facta fuit spondylis per se, quæ est secunda: ex qua creator a parte eius antèriore, quæ est ad interiora, additamentum longum durum oriri fecit: quod pertransit, & ingreditur foramen primæ coram nucha, foramen inter eas commune: scilicet foramine, quod a posterioribus ad anteriora est longius quàm a dextra, & sinistra: quoniam inter posterius & antèrius sunt duo ingredientia, quæ maiorem occupant locum quam vnum ex ingredientibus. occuparet. Latitudo autem mensuratur secundum vnum g] [] ingrediens, quod est maius. Et hoc quidem additamentum uocatur dens, h] [aquo quidem occupata fuit nucha ligamentis fortibus,] quatenus dens extremitas a nuchæ extremitate separatur: ne dens suo motu nucham percutiat, et ei coangustationem faciat. deinde additamentum hoc a spondyli prima eleuatur, et vacuitatem, quæ est in capitis ossis, ingreditur, quæ vacuitas, quæ in ossis capitis antèrius et posteriorius, circumdat. Et hic quidem dens non ad

ante-

anterior fuit factus, nisi propter duo iuamenta. quorum vnum est, ut sit amplius custoditum; & alterum, ut latus spodylis, quod est magis tubile, sit interius, & non exterius. Et primæ quidē spodylis proprietates est, ne processum posteriorē hēat: ideo ne ei inferat grauen: & ne propter ipsum nocuentis sit exposita. (Additamentum nanque, quod repellit, inquantū] est fortius, ipsummet fracturam & nocuentū afferet ei, quod est debilius: & etiam, ne musculos & nervos multos, qui in eius circuitu sunt positi, laedat. & quia etiam parum indigenus hic spinis custodientibus. hęc enim spodylis est quasi submerita & sepulta custodijs secundæ, q̄ ipsam a nocuentis custodiunt. & propter has quidem intentiones^k [non propriē ei factę fuerunt alēneruorum enim,] & musculorum plures in duobus eius lateribus positione^l [spissa] positi sunt, propter quod principio sunt propinqui. Ideo quę alē locum non habuerunt ibi. Amplius ex proprietatibus huius existit spodylis, quod nervi ab ea non per duo eius egrediuntur latera:^m [neque per vnum foramen cōmune:] sed per duo foramina, quę in ea posterius ad partem tendunt superiorem. Si enim eius nervorum egressiones essent, vbi duo capitis additamentaⁿ [orificijs iunguntur suis.] & vbi motus eorum sunt vehementes, a clementi impedito cavet impediretur. Similiter quoque, si essent, vbi secunda deglutit tua duo additamēta, quę ingrediuntur in ipsa ex suis duobus additamentis, quę super eam incedūt: & vbi inter eam & inter secundam iunctura sit laxa, quę antērius mouet, & posterius:] neque fuit conueniens, ut antērius, & posterius egredieretur, propter causas, quas in declaratione causę aliarum spodylium demonstrauimus: neque a duobus lateribus propter ossis ibi existentis subtilitatē causa dentis: quapropter fuit necesse, ut parum sub iunctura capitis esset posterius^p [a duobus] partibus: scilicet in medio eius, quod est inter id, quod est posterius, & latus. Oportuit igitur, ut duo foramina essent parua: quapropter necesse fuit nervos^q [fuisse paruos.] quia verō in spodyli secunda impossibile fuit nervorū egressionē superius fuisse: sicut fuit possibile in hacce q̄ si in ea essent nervorū suorū egressionē, sicut in prima; timeretur, ne conuulsarentur, & rumperebantur metu primæ spodylis super eam, quum caput antērius, aut posterius mouetur. Neq; et fuit possibile, ut antērius egredieretur; & posterius: pp̄ illud, quod diximus. Nec fuit possibile, ut a duobus egredieretur lateribus: [quoniam si esset ita, esset eam prima cōis: & qđ inter eas oriretur, esset valde subtile: neque primorum corrigerent paruitatem: & quod cōprehenderetur, esset paria debilia simul iuncta: & si cum prima esset cōmune: iam enim cognouimus causam primę, & quę est corruptio, si eam a duobus perforarent lateribus. Ergo oportuit foramina in secunda esse ante duo latera, p̄ cellus duobus primę opposita lateribus, quoniam corpus primę, quum ei addebat, nō lederet eos. Et dens quidem, qui ex secunda oriū: bene primę est annexus ligamento forti. Et iunctura capitis cum prima, & iunctura capitis, & primę ambæ cū secunda, sunt laxiores quā aliarū spodylium iuncturę: ideo quod motus, qui per eas fiunt valde sunt necessarii, & ut essent firmę & manifestę. & quum caput mouetur cū iunctura vnius spodylis, alia maneret inseparabilis in alia sua iunctura: sicut oppositę facie ad faciē. & quum caput antērius mouetur, & posterius, fiat cum prima spodyli, ac si ambo essent vnum os.] Et quum ad duo latera sine transuersione mouetur, fit spodylis prima cum secunda, sicut vnum os. Hoc est, quod de spodylibus colli, & carum proprietatibus narrare volumus.

ANOTATIONES.

Quę colli sint partes, & quibus vocentur nominibus, Arist. i. de hist. an. vsus verō & ipse 3. de part. anim. & Gal. 8. de vsu part. scripsit. At de colli vertebribus plura. Gal. 12. de vsu part. & 13. necnon 4. de anat. admin. & libello de ossibus; ex quibus locis hæc sumpti aut horum motus solius sint capitis: alij etiam collo communes, (quid videlicet moto collo, & ipsum caput mouetur) proprij duo sunt; alter quo amminius & renuius: alter verō ad latera. Asteri prater hos omnes, & collo & capiti, communes sunt. Proprios Galenus (quod & omnes testantur) super priores duas colli vertebres ait fieri. sed cum qui ad latera super secundam vertebra: alterum verō super primam obiri, & Gal. & Auic. existimat. Contra tamen recentiores motus, qui ad latera est, super primam: eum verō, qui amminio & renuendo fit super secundam perfici omnino arbitrat. Sane, quod ad hoc pertinet, certum est caput priori quidem vertebra intermedijs processibus duobus iungi: qui ab extremi occipiti lateribus producti in prioris vertebra sinus processibus illis utrinque respondentes excipiuntur. Ita & illud apertum est primam vertebra secū de inferi per dentem appellatam, processum videlicet dentis similem, qui a media ipsa secunda vertebra confurgens in sinum superioris vertebrae suscipitur. Quo fit, ut prior occipiti in priorem vertebra inferio commode, illi, quę finis valuarum cardinibus fit, comparetur: super quibus non seorsum, sed coniunctim moueri valas necesse est. posterior verō rotarum inferiori similis propri est: quę unico axi innitentes in gyrum vertuntur. Quamobrem, quum hæc ita se habeant: certum est, quę in gyrum uerti debent, nō duobus axibus, sed unico inniti oportere. alioqui enim circumagi non possent. contra, quę in latera solim mouentur, ut portarū valas; has duobus inniti cardinibus videmus. Experientia ergo & rei ipsius natura testatur, motum; qui super priorem fit vertebra, illi prorsus similem esse, qui super duobus fit axibus. Alterum vero qui super secundam obitur, ab eo non differre, qui super unico cardine perficitur. Quę verō unico axi innituntur, non ad latera; neque, quę duobus, in gyrum commode uerti posse videntur; sed contra potius enunt. Quare videtur ex his, recentiorum sententia verō propius accedere, quā Galeni & Auicennę opinio.

De anatomia spodylium pectoris, & eorum iuamentis. Cap. IX.

Spodyles pectoris illę sunt, cum quibus iunguntur^a [costę, & attractionis acris membra comprehendunt.] & sunt spodyles vndercim^b processus habentes, & alas. & una quę alas nō hēt. Sunt igitur duodecim spodyles. Earum verō processus non sunt equales. Qui enim ex eis sunt coram mēbris, quę sunt nobiliora, ma-

corpus primę cōmunicantia inter ea ambo. & dens quidem, quę ex secunda oriū. est bene annexus cū prima ligamento forti. & iunctura capitis, & prima ligamēta cū se cunda quę laxiores reliquis iuncturis spodyliū propter vehementē necessitatem motu qui sunt p eas ambas: & sunt vehementes & apparet. ut quę caput, motu cū iunctura vnius duarū spodyliū, secunda remanet ad haren huius alia sua iunctura, sicut res vna ita, ut si caput mouetur ad antērius & posterius, ita cū prima spodyli, sicut vnum os.

Simenij. Cap. 12. Cap. 13. Cap. 14. Cap. 15. & 16. Cap. 17. & 18. Cap. 19.

a B costę, quę comprehendunt membra aschēris. b Simenij. c Simenij.

iores sunt & fortiores. Et spondylium quidē pe-
 thoris alae alijs duriores existunt; propterea quod
 cum eis costae iunguntur. Septem autem super-
 marum spondylium processus sunt magni. &
 ipsarum alae grossae, ut cor fortissimē tueatur.
 Et ideo, quia earum corporeitas, in hoc fuit di-
 minuta: facta sunt ipsarum additamenta coniu-
 ctionalia curta, & lata. & illarum quidem^b [su-
 pra] decimam additamenta coniuunctionalia, quae
 sursum tēdunt; sunt illa, in quibus est vacuitas
 † bucellae. Et illa quae inferius tēdunt; sunt illa,
 in quibus egrediuntur gibbositates, † [quae va-
 cuitates egrediuntur,] quarū † processus ad in-
 feriora curuatur. Decima autē † processus est re-
 ctus & non curuus; & eius additamenta coniu-
 ctionalia vtrinq; hēnt vacuitates^d [quae corā bu-
 cellarum sit receptio. postea verō, illarum, quae
 sub decima existunt, bucellae sunt ad superiora;
 & eorum vacuitates, ad inferiora; & ipsarum
 † processus ad superiora curuantur. Et nunc hu-
 ius totius iuamentū nominabimus post. Duo
 decima verō spōdylis alas nō hēt; quoniā neces-
 sitas, multa, quae costarum cā incrat, iam est di-
 minuta: sed firmitudo alio modo est ingeniata,
 in quo firmitudo cū alio iungitur iuamento.
 Et huius quidē existit declaratio, quod spon-
 dyles † lumborum nimia indigerunt magnitu-
 dine, & iuncturarum multa firmitudine: quia
 ferunt totum, quod est supra ipsas. Ideoq; neces-
 se fuit, ut in iuncturis vacuitates, & bucellae plu-
 res numero fierēt: † [quarū iuncturarū addita-
 menta duplata fuerunt, & fuit necesse, ut pars
 duodecima, quae est versus partē illarū, similis
 illis fieret.] quapp eius additamēta coniu-
 ctionalia duplata fuerunt. In his igitur additamētis
 destructa fuit res, ex qua dignum erat, ut alae fie-
 rent. post hoc amplissime fuit dilatata: & quod
 ex ea ampliatum fuit, ferē alae simile existit. Duo
 igitur iuamenta simul in hac creatura coniun-
 cta fuerūt. Et haec quidē duodecima est illa, cum
 qua diaphragmatis iungitur extremitas. Illa au-
 tē quae supra hāc existunt spondylem. † [†]
 In hac indigerūt firmitudine in multipli-
 catione additamentorū coniuunctionaliū: imo,
 quod ex eis oritur de † processib; & alis, magni-
 ficatum fuit: quare earum corpus ad hoc occu-
 patum fuit. Et propterea, quod pectoris spon-
 dyles maiores existunt spondylis us colli; non fue-
 runt posita foramina inter duas spondyles cō-
 munita aequaliter diuisa: sed paulatim fuerūt or-
 dinata: quoniā in illis, quae sunt superius, fuit
 factum augmentū; & in eis, quae sunt inferius,
 fuit facta diminutio, donec totum foramen in
 vna remāsit. Et huius quidē finis in decima exi-
 stit spondyli. Earū verō, quae ex spondylib; [pe-
 thoris] remanent: & spondyliū † lumborū cor-
 pora, tolerare potuerunt à dextris, & à sinistris,
 ut in eis fiat foramen completum. fuit ergo in
 spōdylib; † lumborum foramen à dextris, & fo-
 ramē à sinistris, ppter ea, ut nervus egredieretur.

ANNOTATIONES.

Cap. 9. De dorsi vertebrib; atque earum usu, & Gal. lib. de ossi-
 bus, & hic author lib. de animalibus plura scribunt. Sed hic
 cap. 3. controuersia est. At Anic. vertebrias dorsi vnde-
 cim trans-

uerfos processus, quos alas vocat, obtinere. At Galenus con-
 tra lib. de usu par. 13. vnde-
 cimam & duodecimam verte-
 bram obliquas ac transversas producciones habere negat.
 Soluitur. Transuersi vertebra-
 rum processus ad nonam vsq;
 dorsi vertebrae aequales ferme sunt; à nona verò ad duode-
 cimam imminuuntur; ita ut duodecima ipsi prorsus careat;
 vnde-
 cimam verò illi adiuncta non prorsus quidem transuer-
 so processu uacet, sed valde exiguum tamen portionem reti-
 neat; ut non adesse ferē existimes.

De anatomia spondylium lumborum. Cap. X.

SVper † lumborū verō spondyles sunt † pro-
 cessus & alae latę. Et ipsorum quidem addi-
 tamenta coniuunctionalia inferiora dilantur
 & assimilantur alis^a † [†] defendentibus. Et
 spondyles iste sunt quinque: † lumborum verō
 cum^b † † ossē sacro est sicut basis totius dorsi
 & ipse quidem sustinent, & deferunt os femo-
 ris, & sunt à quibus nervi pedis oriuntur.

De anatomia † ossis sacri. Cap. XI.

OSsa † ossis sacri sunt tria, quae magis inge-
 niosē sunt coniuncta, quam omnes spon-
 dyles. Et earum iuncturae sunt firmiores. & ipsa-
 rum alae sunt magis ample, & nervus quidem,
 qui de foramine in eis existente egreditur, non
 exit à certitudine duorum laterū, ne anchē iun-
 ctura ipsū comprimat: sed est magis remo-
 tus, † [†] & multo plus missus ad anteriora, & po-
 steriora. Et ossa quidem † ossis sacri similia of-
 sibus existunt † lumborum.

ANNOTATIONES.

De osse sacro, quod & magnum, & latum vocant. egit
 Galenus lib. de ossibus. Hic Author hoc os ex tribus ait con-
 stare ossibus ut etiam Galenus. Deprehensum tamen est, nō
 ex tribus, aut quatuor, (quamvis id in simiarum & canum
 dissectione non negemus) sed ex quinque & frequentissime
 sex constitui. haec tamen in infamilibus quidem corporibus
 laxa adhuc & mollia quum sint separari possunt: neque vi-
 dentur à reliquis vertebrib; differre in durioribus tamen cor-
 poribus, coeunda ita sunt; ut nisi in interna, anteriori uide-
 licet parte huius ossis commissura negligia seruarietur, unū
 prorsus esse os existimeretur.

De anatomia † coccygis. Cap. XII.

C† Occyx est compositus ex trib; spōdylibus
 cartilaginosis, quae non habent additamē-
 ta. Et nervus quidem à foraminib; illarum cō-
 munitis, oritur, sicut est in collo, propterea
 quod sunt parue: sed à foramine tertiæ nervus
 egreditur impar.

Capitulum deimumterium, in quo est sermo, qui est
 sicut finis de iuamento dorsi.

I Am locuti sumus de ossib; dorsi verba mo-
 derata. Nunc autem de toto dorso verba lo-
 quamur continentia summam. Dicemus igitur,
 quod totū dorsum est sicut res vna, pro-
 priam habens figuram alijs figuris meliorē, quae
 est circularis. Haec nanque figura remotior est
 à receptione nocumentorū ex percussione vel
 impulsione.

impulsione euenientium, quàm omnes aliæ figure, & propter hoc capita corû, quæ superius, ad inferiora fuerunt curuata: & corû quæ sunt inferius, ad superiora: & coniunxerunt se apud mediam, quæ est decima. Hæc verò ad nullam curuata fuit partem, ideo vt super eam duæ simul conueniant curuitates. Et decima quidem inter þ processus non secundum numerum: sed longitudinem media existit. Et quia quandoq; est necesse dorsum ad aliquod duorû curuari laterû, & illud nõ sit nisi vt declinet mediû ad cõtrarium partis, & declinet illud qd est supra ipsum, & sub ipso, ad illam partem; ac si duo extrema dorsû ad sibi obuiandum declinarent: propterea in medio non factæ fuerunt bucellæ; sed vacuitates tantum: & factæ fuerunt bucellæ superiores & inferiores ad ipsum declinantes: sed superiores descendentes, & inferiores ascendentes; ideo, vt earum ablatio ad contrarium partis declinatio nis facilis sit: & vt superiores ad superiora: & inferiores ad inferiora.

A N N O T A T I O N E S.

Cap. 2. Vnum hic notat, quod & Gal. 13. de usu. partû, decimâ dorsu uertebra thoracis esse medium, propterea que hanc à cæteris uariare dorsi uertebra, scribat Gal. quod alterius usus erat, infigni nempe hanc altero utrinque processu ueluti duobus cardinibus foris uergentibus, contra quam in prima colli uertebra est, et his reliquam thoracis ueluti basim, uerò cardini inniteretur. Deprehensum est non sira remperat; licet decima dorsi uertebra in canibus & simis hæc & figura & usu sit prædicta, quam Gal. ait; in hominibus tamen duodecimâ iam minus demandari.

De anatomia costarum. Cap. XIII.

Costæ sunt tutamentum eius, quod ex instrumentis attractionis aeris, & ex superioribus instrumentorum nutrimenti circundant. Et ipsæ quidem non factæ fuerunt unum os, ne grauentur: & ne si aliquod accideret nocumentum, foret commune: & vt facile esset dilatari quum necessitas addit super illud, quod est in natura, & implentur interiora nutrimento & inflatione, & indigent loco magis amplo propter aerem qui attrahitur, & ut inter eas musculi pectoris, qui in operationibus attrahendi aeris iuuant, & eius, quod continuatur cum ipso, incederent. Et propterea, quod pectus circundat pulmonem, & cor, & quod est cum eis; necessaria fuit cautela uehementissima in eorû defensione: quoniam nocumentorum impressiones, quæ eis accidunt, sunt maiores. & cû hoc eorum munus utriusq; non ea angustiat, neque eis nocet: Et ideo septem costæ superiores create fuerunt continentes illud, quod est in eis, sibi apud þ os pectoris obuiantes, & mēbrû circū dātes principale ab omnib. partibus. Illæ verò, quæ existunt in parte instrumentorû nutrimenti, create fuerunt, sicut posterius diminutæ, b f [ubi sensus non peruenit uisus, sed antea prius non fuerunt continuatæ c imo paulatim ordinate fuerunt cum sectione.] fueruntq; superiores propinquius habentes spatium inter duo extrema egredientia: & inferiores longinquius:

& illud omnino fuit, ut cum cautela membrorû nutrimenti, scilicet hepatis & splenis, & aliorum amplitudo loco stomachi iungeretur, ne quum impleteretur nutrientibus & inflationibus, comprimeretur. Septem verò costæ superiores, pectoris costæ vocantur, quæ ab unaquaque parte sunt septem: sed duæ quæ sunt in medio, sunt maiores, & longiores: & illæ, quæ sunt in extremitatibus, sunt breuiiores. hæc enim figura ut comprehensum undique comprehenda ur, melior existit. Et costæ quidem istæ in primis supra sui gibbositatem ad inferiora inclinantur: deinde redeundo ad superiora incedunt: & continuantur cû thorace: sicut nominabimus postea, iō ut sit earû cõprehensio in locis amplior: duo præterea cuiusq; earû additamēta duas profundas ingrediuntur vacuitates, quæ sunt in unaquaq; ala, qd est supra spondyles, & prouenit iunctura dupla. d [Et similiter existunt alæ septem cû ossib. thoracis. Quinq; aut curuatæ, quæ remanent, sunt ossa posteriora, & costæ falsæ: quarum capita creata fuerunt cum cartilaginibus continuata, ut sint securæ à fractura quum percussiones affuerint; & ne occurrant membris lenibus & diaphragmati cum sua duritie. sed occurrat ei cum corpore, quod inter eas, & membra lenia, existat medium: & inter duritiem & lenitatem mediocritatem habeat.

De anatomia thoracis. Cap. XV.

Thorax ex septem ossib. est compositus, ex uno autem ossē non fuit creatus propter iuuamentum, quod in alijs locis sciuiti: & propterea ut sit latus, ut conueniens sit ei, quod colligit ex membris attrahendi aerem] in dilatione. Ideoque creata fuerunt non solida, cum cartilaginibus continua, ut in ipsorum b [interiori] motu se adiuent: licet sint iuncturæ eorû firmæ. Quæ et septem creata fuerunt secundum numerum costarum, quæ cum eis iunguntur. Cum inferi ori præterea parte thoracis os cartilagosum latum continuatur, cuius inferior extremitas rotunditati attinēs vocatur c [epiglottalis, eo quod epiglottis sit similis.] Et ipsum quidem est tutamentum oris stomachi, & medium inter thoracem & membra lenia, ideo ut continuas duri cum leni sit melior, quemadmodum multoties diximus.

A N N O T A T I O N E S.

Quod à costis utrinque circumscribitur, pertinetq; anteriore parte utrinque ad pectus ac septum transversum; decumbit uerò posteriore ad spinam; id omne spatium medici Thoracem appellare consueverunt. In huius medio natura cor ipsum collocat ueluti sinu, tum ad securitatem in apertissimo, tum ad æquabilem ex toto pulmone refrigerationem opportunissimam: ut Gal. 6. de usu part. scriptum reliquit. ubi thoracis formationem & usum etiam explicat. Cætera leges lib. de ossibus, & 7. 1. de usu part.

De anatomia þ furculæ. Cap. XVI.

Furcula est os positum super unamquamque duarum partium eius, quod in thorace est, supremum curuatum, coram anhar, ideo loco qui

d B. & similiter inest septem in petioribus.

Vide Disquisitiones physiologicas Cist. pag. 411. a B. et ut sit laxior in adiutorio, eius, quod circumdat membra anhelitus b B. occulto.

c Balchangelio quod a nitis alchagat.

Cap. 2. Cap. 13. & 21. Cap. 11.

þ i. clauicalæ, scilicet iugali.

qui est in inferiori parte gule, & propter sui cōcavitatem accedit forami, in quo penetrat vena ad cerebrum subiens: & nervi a deo descendentes: & declinat ad partem sylvestri: & cōtinuatur cum capite spatula: & cum ipso spatula ligatur: & cum eis ambobus adiutorium.

De anatomia spatula: i. scapula. Cap. XVII.

Spatula fuit creata propter duo iuvamenta. ¹⁰ vnum est, ut adiutorium & manus ab ea suspendatur, ne adiutorium cum pectore sit continuum, quoniam facilitas motus vniuscuiusque duarum manuum ad alteram destrueretur: & coagulatio fieret: * [ip. a vero creata fuit à costis separata:] & partes motuum à illam fuerunt a. noliare. Et alterum est, ut sit defensio firmam membrorum, quæ intra pectus existunt: b [& ut cleuetur] in loco † processuum spondylarum, & alarum ipsarum, ubi non sunt spondyles: quæ percussiones repellant, neque sensus, qui eas præcipiant. Spatula verò à parte sylvestri sustiliata, & à parte domestica ingrossatur: & super extremitatē ipsius sylvestrem sit vacuitas c † [] profunda, quam rotunda adiutorij ingreditur extremitas. Et ipsa quidē, duo hēt additamenta. vnum est ad superiora, & posterius d [& vocatur destructum & rostrum corui:] & per ipsum ligatur spatula cū furcula: & ipsum est, quod prohibet, ne adiutorium ad superiora de suo moveatur loco, & aliud est interius ad inferiora, qd ēt prohibet, ne caput, adiutorij dislocetur. Postea sine intermissione dilatatur, quātū plus ad partē incedit domesticā: iō ut sit eius comprehensio plus defendens. Et ipsa quidē supra sui dorsum additamentū hēt, sicut triangulum, cuius basys est ad partem sylvestrem, & ipsius angulus ad partem domesticam; ne dorsū superficies e [fricetur:] si enim foret basis ad partē domesticam, eleuaret, cutē: & quum percussiones a se sent, efficerent dolorem. Et hoc quidem additamentum est ei, sicut † processus, spondylibus creatum ad defendendum: & vocatur oculus spatulae. Ultima verò spatula dilatatio, est, ubi est cartilago, cum qua cōtinuatur, cuius extremitas est rotunda; quæ cū ea continuatur propter causam, quam in alijs diximus cartilaginibus.

De anatomia adiutorij: i. humeri. Cap. XVIII.

Adiutorij os rotundum fuit creatum, ut à noxiamentorum receptione magis foret remotum. Cuius quidem superior extremitas est gibbosa, ut spatula vacuitatem ingreditur cum iunctura laxa non valde firma: & laxitatis causa iunctura huius, accedit ei frequenter dislocatio. Iuvamentum verò, quod in hac existit laxitate, sunt duæ res: necessitas, & securitas. Sed necessitas est facilitas motionum ad omnes partes: Et securitas est, quod licet adiutorio sit necessarium, ut diuersis motionibus ad partes possit moveri diuersas motiones tam n. ite neq. sunt multe, neque perdurant vsquequo ti meatur, ne eius rampantur ligamenta & dislocentur: immo adiutorium in pluribus dispositionibus est quietum: & aliud, quod est ex manu, est mobile: & propter hoc alia iunctura firmio

res facte sunt, quam adiutorij. Adiutorij verò iunctura quatuor amplectuntur ligamenta. Vnū commune est dilatatum pammulare iuncturam, cum insaleat omnes alia circundantur iuncturæ: & alia ligamenta, * [que à rostro corui descendunt, quorum vnum est habens extremitatem dilatam, & circundat adiutorij extremum: & alterum est maius, & durius descendens cum quarto, quod ēt descendit ab additamento rostrali b [in tenuitatem eis preparata,] quorum figura ad latitudinem trahit, & propriè quum adiutorium tangunt. Et ipsa quidē solent occultari sub adiutorio, & continuari musculis, qui in eius interiore extensi sunt sequentes adiutorij. Adiutorium præterea à parte domestica est concavum: & a parte sylvestri gibbosum, ut propter hoc, quod super ipsum ex musculis & venis & nervis disponitur, affirmetur: c [& ut homo, bene amplectatur, quod vult amplecti] & quod vna manus ad alterā perueniat. Super inferiorem autem adiutorij extremitatē duo additamenta continuata cōposita fuerunt: ex quibus illud, quod est ad interiora, est longius & subtilius, cum nulla re habens iuncturā: quoniam nō est nisi nervorum, & venarum defensio. Sed cum eo, quod est ad exteriora, completur iunctura cubiti per bucellam, quæ in ipso existit secundum modum, quem nominabimus; & inter ea proculdubio d [subtilitas existit:] Et in duabus quidem huius subtilitatis extremitatibus e [sunt vacuitates superiores ad anteriora, & inferius ad posteriora. Et earum superior domestica concavitas est lenificata, & non existit super eam separatio, sed sylvestris concavitas est maior eis, & quod ad finem f [sylvestris] concavitas tendit, non est lenificata: neque est ipsius perforatio rotunda: sed est sicut paries rectus: ita, ut cum additamento † cubiti in ipsa ad partem mouetur sylvestrem, & quum ad ea peruenit, stet. Et nos quidem declarationē necessitatis earum cito afferemus. Hæc verò concavitates duas vocat Hippo. f [duos limites.]

De anatomia cubiti. Cap. XIX.

Cubitus ex duobus ossibus in longitudine coniunctis est compositus: & vocantur focilia. Superius vero ex eis, quod ad pollicem tendit, est subtilius, & vocatur focile superius, & inferius ex eis, quod vadit ad auricularem, est grossius; quantum est deferens: & vocatur focile inferius. Superioris vero focilis iuvamentum est, quod per ipsum est motus † cubiti ad fetorquendum, & resupinandum, & inferius focilis iuvamentum est, ut per ipsum sit motus † cubiti ad cōstringendum, & dilatandum. Cuiusque verò ipsorum medium attenuatum fuit quoniam grossitudine non indigent: g [illud, quod ex musculis grossis super ipsa iacet] & ipsorum duo extrema ingrossata fuerunt, propterea quod super ipsa multa ligamentorum origo est eis necessaria: quia frequenter accedit veraera, & percussiones fortes, quum motus est iuncturarum: & propterea quod carne denudatur, & musculis. Superius verò focile est tortū, quasi veniat à parte domestica: & paululum tortuosè ad partem sylvestrē, gibbosum fiat. & iuvamentum

vamentum in hoc existit preparamenti bonitas ad motum torquendi: sed inferius est facile rectum: quoniam hoc ad constringendum, & dilandum melius existit.

De anatomia iuncturae cubiti. Cap. 20.

Cubiti verò iunctura ex iunctura facili superioris, & inferioris facili iunctura, cum adiutorio componitur. Superius quidem facile in sui extremitate vacuitatem ingeniosè factam habet, in qua bucella syluestris extremitatis adiutorij ingreditur, & ligatur cum ea: ex ipsius [circu] in vacuitate illa puenit motus resupinus, & tortionis. Inferius autem facile duo habet additamenta: inter quæ existit [vacuitas] quæ signa græcè literæ similitur, & est ita S. Et huius quidem [vacuitatis] contorquetur superficies illa, quæ est in ipsius concavitate: ut bene sit factus eius introitus in [concavitate] quæ est in extremo adiutorij, quod concavum existit: sed suæ concavitate figura gibbositate circuli similitur. ex bona igitur ingressione [subtilitatis] quæ inter duo faciles inferioris additamenta existit, in illam inferiorem [vacuitatem] iunctura componitur cubiti. Quumque [vacuitas] vel pars super tenuitatem, vel partem ad posteriora mouetur, inferius extenditur manus. & quum parietalis [vacuitas] eam refrenat à [vacuitate] bucellam tenente, tenet eam, & prohibet à dilatatione superflua. Stant igitur adiutorium & cubitus secundum rectitudinem. Quum verò vna duarum [vacuitatum] super aliam ad anteriora, & superius mouetur, constringitur manus donec cubitus tangat adiutorium ad partem domesticam, & ab anterioribus. & duo quidem facilia superior simul iunguntur, sicut res una: & accidit in eis vacuitas ampla communis, cuius plurimum in facili existit inferiori. Quod autem superfluit ab hac vacuitate, remanet gibbosum, lenificatū, ut sit longinquum à nocumentorum receptione. & posterius quidem ex vacuitate facili inferioris oritur additamentum, quod ad longitudinem quandam trahit. & de huius totius iuamento loquemur, si deus voluerit.

De anatomia rasetæ id est brachialis. Cap. 21.

Rasetæ ex multis est composita ossibus, ne nocumentum si accideret, commune fiat: ut per ipsam planta concavari possit: quum corpora rotunda continendi voluntas affuerit: & quum liquida currentia retinere uoluimus. & hæc quidem ossa iunctura suæ firmiter & bene ad inuicem sunt ligata, ne separentur, & planta debilitetur illud teneat, quod colligit, & quod tenet, ut, si cutis plantæ exoriaretur, inuenerentur hæc omnia ossa continua, quorum separatio à sensu sit longinqua. & cum hoc ligamentum firmiter stringit vnum cum vno: sed in eis existit obedientia ad parvam constrictionem, ex qua prouenit, ut interius platea concuatur. Rasetæ verò ossa sunt septem, & vnum additum, sed septem radicalia in duabus consistunt aciebus. vna acies est ad partem cubiti: cuius ossa sunt tria, quoniam, propterea quod est ad partem cubiti, oportuit, ut esset plus subtilis. Et alterius aciei

ossa sunt quatuor, quæ sunt ad partem pectinis, & digitorum: unde propter hoc oportuit, ut essent magis ampla. Et tria quidem ossa [ordinata] fuerunt. Eorum vero capita, quæ sunt ad partem cubiti, subtiliora sunt, & melius adinuicè collecta, & plus continuata. & earum quidem capita, quæ sunt ad partem aciei alterius, sunt latiora: & minus bene collecta, & continuata. Octauum verò os non confortat duas rasetæ acies, nec consistit in duabus rasetæ aciebus: sed fuit creatum ad defendendum neruum, qui est in planta. Et aciei secundæ sit extremitas ex coniunctione capituli ossium eius, & ingreditur vacuitatem, quam nominauimus: quæ est in extremitate duorum faciliū. Fit ergo iunctura dilatationis, & constrictionis. Additamentum verò prædictum, quod est in facili inferiori, vacuitatem ossium rasetæ ingreditur, & sit inde tortionis, & resupinationis iunctura.

De anatomia pectinis [manus]. Cap. 22.

†

ut per ea manus concavitatem habere possit, quum corpora rotunda continentia uoluerit: & quum liquida currentia retinere uoluerit: cum manu, & hæc quidem ossa iunctura suæ firmiter, & bene adinuicem sunt ligata, ne separentur. & manus debilitetur illud teneat, quod colligit, & quod tenet, ut si cutis aliquid exoriaretur inuenerentur hæc omnia ossa continua: quorum separatio a sensu sit longinqua. Et cum hoc ligamentum firmiter stringit vnum cum alio, sed in eis existit obedientia ad parvam constrictionem, ex qua prouenit, ut interior pars manus concuatur, seu concavitatem habeat.

Ossa pectinis [plantæ] sunt quatuor: propterea quod cum quatuor continuantur digitis, & sunt coniuncta a parte, quæ est ad rasetam; ideo, ut cum ossibus, quæ sunt sicut connexta, & coniuncta, bene continuantur, quæ in parte digitorum parumper dilatantur: ut cum ossibus, quæ sunt distincta, & separata bene continuantur, & fuerunt [ad inferiora] curuata, propter illud, quod iam sciisti. Rasetæ uero iunctura cum pectine componitur per concavitates, quæ in extremitatibus ossium rasetæ consistunt: in quas bucellæ ossium pectinis, quæ iam cartilaginibus inuestitæ fuerunt, ingreditur.

ANNOTATIONES.

In lib. de ossium dissectione dixit Galenus ex quatuor ossibus constare metacarpum. sed qui os pollicis tertium post brachiale ascribunt, ex quinque. At contrarium legitur in 2. de fracturis. ex tribus constare postbrachiale. tu considera.

De anatomia digitorum. Cap. 23.

Digiti sunt instrumenta, quæ ad colligendum res iuuant. Et ipsi quidem non fuerunt creati carni ab ossibus uacui, & si cum hoc diuersis motibus possent moueri: quemadmodum multi uermium & piscium, potentia debili mouerentur: & hoc ideo, ne eorum operationes forent debiles, & et debiliores quam tremētis. Neque etiam ex vno creati fuerunt osses, ne eorum operationes forent difficiles, quemadmodum accidit patientibus tetanum. Et ipsis quidem

b B gradata.

† Alcid.

c B. in Kef & acie trui ossi.

d B Alkef. e † B. Pecten al chef est est compositus ex ossibus. pluribus ne uocemur si accideret, cōe fiat, &

a B. Alkef.

b B. ad interiora.

Cap. 19.

Cap. 8.

† Cuzen. quidem

a B. quoniam si
numero eorum
adderet & ioua-
ret illud augme-
tum ad numerū
motū ipsorum
faceret posside-
re illud eorum
motū, quod
necesse est ut
ad illud motū
fuerit. Alia
litera faceret
possidere debilitate
in contrahendo
illud quod i
eius contritione
in diget additio
firmitudinis. &
similiter.
b B. gradatio-
nem.
c B. aliam.
f Anemel.

d B. Extremita-
tes uero extrin-
secas ipsorum di-
gitis pollicis.

e B. uocantur.

f Balasamel.
f Anemel.

g B. ut quatuor
digiti & uola
manus.

h B. aequatur
omnibus quatuor
digitis.

i B. in parte in-
teriori uolū ma-
nus.

k B. uolam.

l B. & remotus
quam hoc esset
si poneretur re-
tro. Et pollex
quidem non fuit al-
ligatus cum pedi-
ne, ut non con-
gisteretur dura
tuncque est inter
ipsos, & inter
alios digitos.
Quoniam ergo alij
quatuor digiti
comprehendunt,
& pollex ab alia
parte adiunxit.

quidem tria suffecerūt ossa, ^a [quoniam, si eorū numero adderetur, in augmento numeri motū ipsorum iuuaret: sed debilitas proculdubio intēdendo illud, quod ipsos in superflua firmitudine oportet tenere, proueneret, q] si ex paucioribus quam tribus creati fuissent, quemadmodū, si creati fuissent ex duobus ossibus, esset firmitudo maior: sed motus minuerentur ab eo, quod sufficit. & nos quidem plus indigemus motibus diuersis, quam augmento firmitudinis terminū transcuntis. Ipsi uero creati fuerunt ex ossibus, quorum bases sunt latiores, & ipsorū capita sūt magis tenuia. Et quae eis sunt inferiora, sunt maiora secundum ^b [ordinem:] ita, ut quae in eis sunt subtiliora, sint extremitates ^c [tenuium ossium:] & hoc quidem est propter decorationem comparationis, quae inter portantem existit, & portatum. Ipsorum autem ossa creata fuerunt rotunda timore nocuentorum. Et facta fuerunt dura, non habentia concauitatem, neque medullam, ut essent fortiora, & ad contrahendū, & ad figendum in motibus, & attrahendum. Et fuerunt creata interius curua, & exterius gibbosa, propterea, ut illud, quod tenent, melius retineant, & melius fricent, & melius premant illud, quod fricant, & premunt. Et inter unum quodque, & aliud non fuit in medio cōcauitas, neque gibbositas, ut bene, tanquam res una continerentur, quum necessitas fuerit, ut ex eis iuuamentum quasi unius ossis habeatur. ^d [Forum uero extremi, sicut pollex,] & auricularis gibbositate ad partem, in qua non est digitus, habent; ut sit eorum summa, quum applicantur, similis figurae rotundae, quae a nocuentis tuerentur. Et intrinseca eorum pars fuit carnosae, ut sustinerent eos: & ut ^e [cedant] sibi obuiantibus, quum ea strinxerint. A foris uero non taliter facti fuerunt, ne grauerent: & ut pugnus esset arma dolorem faciens. Veruntamen in ^f [tenuium ossium extremitatibus] plus carnis positum fuit, ut bene apud concursum, quasi cōiuncta applicentur. Et medius quidem ex longioribus factus fuit iuncturis; & postea annularis; deinde index; & postea auricularis: ideo, ut eorum extremitates apud comprehensionem aequentur, & non remaneat apertio: & cū hoc ^g [ut digitis, & planta] super rotundum concuētur, quum colligitur. Pollex uero ^h [omnium quatuor digitorum iustitia existit,] qui si non in suo poneretur loco, eius iuuamentum destrueret. Si enim ⁱ [intus in planta] poneretur: plurimum operatio nūm, quas per ^k [plantam] habemus, destrueretur nobis. Et si ad partem poneretur auricularis, una manus ad aliam ad tenendū illud, in quo iungantur non perueniret. ^l [Et hoc quidem remotius existit, quoniam si retro poneretur, & pedini pollex non alligaretur, longitudo inter ipsum, & alios digitos non coangustaretur.]

Quum ergo alij quatuor digiti rem aliquam ab una parte comprehenderent, & pollex ab alia parte adiunxerit: possibile esset, ut planta rem magnam comprehenderet: & pollex ab alia parte esset, sicut applicans illud quod planta contrahit, & tenet. & auricularis, & annularis, sicut cooperitorium posterius. Omnia autem digitorum ossa continuata fuerunt cum ^m [tenuitibus,] & concauitibus intrantibus, inter quas

humor existit viscosus: quorum iuncturas ligamenta comprehendunt fortia, quae sibi obuiant cum paniculis cartilaginosis. Et uacuitates quidem implent quae in iuncturis existunt, propter nocuentum firmitudinis, ossa minuta, quae si-
tamina uocantur.

De iuuamento unguis. Cap. 24.

10 Vnguis propter quatuor fuit iuuamenta creatus. Vnum est, ut carnis extremitatis digitorum podium exeat: ne quum super aliam quam pressit rem, debilitetur. Et aliud, ut digitus per eam res minutas possit capere. Et tertium, ut per eas valeat scalpere, & mundare. Et quartum, ut quandoque sit arma. Tria uero prima speciei humanae dignius conueniunt: & quartum ceteris animalibus. Et unguis quidem extremitas rotunda creata fuit, propter illud, quod ⁿ [scis]. Et ipse ex ossibus creata fuit lenibus, ut sub eis flecteretur, quae ipsum percutiunt, ne scinderetur. Et unguis quidem creati sunt semper crescentes: propterea quod sunt apti, ut fricentur, & radantur.

De anat. ossium femoris. Cap. 25.

Coram ^a [os sacrum] sunt duo ossa a dextris & a sinistris, quae in medio firma continentur iunctura, & ipsa quidem sunt sicut ^b [omnium superiorum ossium fundamentum:] & portantia, & mutantia localiter inferiora: unumque autem ipsorum in quatuor diuiditur partes. illud, quod est ad partem syluestrem uocatur ^c [alharcafa] & os ili: & illud, quod est ad anteriora, os, uocatur femoris: & illud, quod est ad posteriora, uocatur os anachae: & domesticum quod est ad superiora, uocatur ^d [pyxis coxae]: quia in ipso est concauitas, quam caput coxae gibbosum ^e [ingreditur]. & super hoc os membra postea sunt nobiliora, sicut uesica, & matrix, & spermatis receptacula in uiris, & uictris, & intestinum rectum.

Sermo aggregatus de iuuamento ^f [crurum]. Cap. 26.

10 Horum iuuamenta in duabus consistunt rebus: una est figere, & stare; & hoc est per pedem: & altera, mutatio equalis, aut ascendens, aut descendens: & hoc fit per coxam, & per crus. Quumque pedi nocuentum acciderit, stare, & figere, difficile erit: sed mutari, non, nisi tantum, quantum necessaria fuerit mutatio multae fixationis, quae est ad unum pedem. quum autem musculis coxae aut cruris nocuentum acciderit, figere erit facile: sed moueri difficile.

De anatomia ossium coxae. Cap. 27.

10 Primum ossibus ^a [ambulationi seruiantibus] est coxa. Et ipsum quidem est os maius, quod in corpore existit: quia ipsum est descensum illud, quod est supra ipsum; & mutans illud, quod est sub ipso. Cuius superior extremitas fuit facta rotunda, ut ^b [accubulum] anachae bene ingrederetur. Et ipsum quidem est gibbosum ad partem syluestrem; & curatum ad partem domesticam.

domesticam, & ad posteriora. Si enim ipsum foret positum secundum rectitudinem & pyxidis equidistantiam, accideret inde ^a [aliquis claudicationis motus:] quemadmodum accidit ei, cuius talis est creatio: neque bene defenderet musculos magnos, & nervos, & venas: neque ex hoc toto recta res generaretur: neque sedendi forma esset bona. Amplius, si curuum ad partem domesticam non fuisset reductum, proveniret inde alterius modi claudicatio, neque ^b [statio] illi media foret: & fieret ei communis declinatio: neque esset equalis. Et in ipsius extremitate inferiori sunt additamenta duo propter poplitis iuncturam. Nos tamen prius de crure, & postea de iunctura loquimur.

De anat. ossium tibiae seu cruris. Cap. 28.

^a Aleid. **C**rus est, quemadmodum [†] cubitus ex duobus ossibus compositum. Vnum est maius & longius: & ipsum est domesticum, & vocatur canna magna. Et aliud est minus, & brevius: non enim pervenit usque ad coxam: imo ab ea brevius: inferius tamen pervenit ad locum, ad quem protenditur maius, & vocatur canna minor. Crus etiam habet gibbositatem ad partem sylvestrem. postea apud extremitatem inferiorem habet gibbositatem aliam ad partem domesticam, propterea, ut per eam melior sit statio: ^a [& canna quidem maior aequatur, quae pro certo est crus:] & minor creata fuit quam coxa, & illud est propterea, quod adiunctae fuerunt res: scilicet propter quas ei in magnitudine fuit addendum. & hoc est fingere, & deferre, quod est supra ipsum. Et res, propter quam fuit addendum ei in parvitate, est ^b [facilitas, ad motum. Et res secunda magis conueniens fuit intentioni, pro qua fuit factum crus minus, & res prima intentioni, pro qua fuit facta coxa maior. Duo autem cruris ossa sunt quantitas temperata: adeo quod, si vnum os adderetur, accideret de debilitate, & duritie motus, illud, quod accidit habenti elephantiam & varices. Et si vnum minueretur, accideret ^c [de debilitate, & duritie] motus, & de impotentia defenderi illud. quod accidit crura habentibus de natura subtilia: & propter hoc, totum sustentatum fuit, & fortius factum est cum canna minore. In canna praeterea minore alia exilunt iuuantia: sicut nervos, & venas, & quae sunt inter eas, cooperire, & communitas cannae ^d [minoris] in iunctura pedis: ^e [ut velox,] & fortis fiat iunctura dilatationis, et tortionis.

De anat. poplitis. Cap. 29.

Iunctura poplitis provenit propter ingressum duorum additamentorum, quae sunt super extremitatem coxae, in duas vacuitates, quae sunt in capite ossis cruris, quae firmata sunt ligamento cingente, & alio ligamento in profundum tendente, & duobus ligamentis fortibus a duabus partibus, cuius quidem pars anterior bene facta fuit cum rasga. i. patella hoc est oculo poplitis, & est os ad rotunditatem trahens. ^a [Cuius iuuantum est refrenare illud, quod timetur, quum est necesse super digitos pedum curvatum stare, & suspensum sedere, ex ruptura, & disloca-

tione.] Etiunctura quidem laboriosa sustentata fuit, propterea, quod suo motu defert corpus, & positus fuit locus eius ad anteriora; quoniam plurimum quod ei accidit de labore inclinationis, est ad anteriora. non enim habet ad posteriora inclinationem laboriosam: ad duas tamen partes rem modicam declinationis habet. Tota vero eius declinatio est ad anteriora: ^b [& accidit ei ibi labor in hora incedendi, & standi super digitos pedis, quum aliquis quasi suspensus curvus stat, & horum similium.]

De anatomia pedis. Cap. 30.

Pes creatus fuit, ut sit instrumentum figendi. ^a [& facta fuit figura eius ad anteriora, ut figura longa, ut in stando, & in appodiando super ipsum, auxilium praebat: cui in parte domestica tenuitas creata fuit, ut sit pedis declinatio in hora standi: & propriè vacillanti, ad partem contrariam parti pedis elevati; quatenus refrenet illud, quod oportet constringi ex nixu super partem bene elevandi pedem elevati: & ut statio sit temperata: & etiam, ut sit facile calcare super res excentes, & absque magno dolore: & ut pes bene circundet illud, quod gradibus, & extremitatibus eorum, per quae sit alacritas, similatur. Et pes quidem ex multis ossibus creatus fuit propter iuuantia, ex quibus est, ut bene retineat, & circundet illud, super quod ^b [incedit] ex terra, quum necesse fuerit. Pes namque plerumque tenet illud, super quod ^c [incedit] quod admodum manus retinet illud, quod recipit. & quum tenens preparatur, ut moveatur suis partibus ad aliquam formam, ut per eam retentio fiat melior, erit melius, quam ut totum sit vnum frustum, ne figura post figuram figuretur. Et ex eis est iuuantum toti commune, cuius ossa sunt multa. Pedis vero ossa sunt vigintifex: talus, per quod iunctura pedis cum crure completur, & calcaneus, quod est sustentamentum fixationis. & naviculare, ^d [per quod est tenuitas.] & quatuor ossa raseta, cum quibus pedem continuatur: quorum vnum est os ^e [grandinosum] hexagono simile, positum ad partem sylvestrem, propter quod pars illa super terram bene figit: & quinque pedinis ossa: ^f talus vero humanus [†] [magis subtiliatus est ad exteriora, & magis ingrossatus ad interiora, quam [†] talus] omnium aliorum animalium, & ipse est quasi nobilior ossibus pedis in motu iuuantibus, sicut calcaneus est nobilior ossibus pedis in figendo adiuvantibus. Et talus quidem inter duo extrema positus est a duabus cannis egredientia, ipsum a suis partibus circumdantia ^g [scilicet a supremo ipsius, & a suoloco, & a duabus suis partibus, sylvestri, & domestica, & eius duo extrema in duas vacuitates, quae sunt in caninis fixae, ingrediuntur.] [†] Talus praeterea inter crurum & calcaneum medius existit; per ipsum. n. melius continuatur, & iunctura inter ea firmatur, & secuta fit a dislocatione, & ipse quidem pro certo in medio est positus: licet existiment quidam, quod ^h [ad domesticam sit declinans propter concauitatis tenuitatem.] Ad [†] talum vero os naviculare ab anterioribus coniunctionaliter ligatur. ⁱ [Et hoc quidem naviculare cum calcaneo posterius continuatur: & antierius

homo surgit a terra & apud a gietu t. apud refractionem corporis super calcaneos pedis, & quae illis simulantur.

a B. & figura eius facta fuit figura in lōgum protensa ad anteriora, ut adiuvet ad standum erecte cum appodiatione super ipsum: & creata fuit ei achmas, id est pars coxa, ut planta pedis declinans ad la- tus domesticum, ut sit declinatio pedis in hora standi, & propriè in hora declinationis sit de clina- nans ad partem contrariam parti pedis elevati, uel comoti, ut resistat gravitati per id quod oportet, ut firmetur fundamē- tum super partem hram causa pe- dis moti seu ele- vati, & ut sit sta- tio equalis, & etia ut sit facile appodiare, uel calcare sup res emittentes absq; magno dolore, & ut pes bene comprehendat il- lud uel bene ap- plicetur illi.

† Alasaequales
† alius emittens
† Chahab.
† i. cubiforme.
b B. appodiare uel applicare.

c B. calcare & ap- plicare.

† Aleahab.
d B. per quod cōplectur & pin- ctitur achmas.

e B. os nerati.

† Aleahab.

f B. uchemen- tius est techai- ban quā aleha- hab.

† Aleahab.

† Aleahab.

g B. scilicet a po- steriori, & a duobus eius la- teribus sylvestri & domestico.

h B. duo extre- ma in calcaneo

in duabus vacui- tatibus ingrediuntur rachem.

h B. ad sylvestre

his declinas pro- pter achmas.

† Aleahab.

i B. & hoc qui-

cum

Os navicula-
re continuatur
et alchahab po-
steriori, & ab an-
teriori cum tri-
bus ossibus ra-
seta: & a parte
syluestri cu ossi
alnerdi p'dicto.
Quod si volue-
ris uocabis ipsu
os singulare vel
solitarium.
B. appodietur
vel applicetur.
I. B. apud alach-
mas ad partem
syluestre, ut sit
cōcauatio cōca-
uitatis placē pe-
dis gradata a po-
steriori versus
medium.

m. B. & quan-
tatis minoris.

cum tribus ossibus raseta a patre syluestri. Os ue-
rò grad in osum est illud, quod, si mauis, uoca os
solitarium: & si volueris, pones quartum ossiū
raseta. Calcaneus aut sub talo positus est du-
rus, rotundus ad posteriora, ut percussioibus &
nocuentis resistere ualeat, & inferius lenifica-
tus, ut melius [calcet,] & pes melius cooperiat
illud, super qd quiescit, quum stat: cuius quanti-
tas magna facta fuit, ut corpus portare queat: &
fuit factus triangulatus ad longitudinem: & sub-
tiliando paulatim protenditur donec finiatur,
& annihiletur [coram tenuitate ad partem syl-
uestrem, ideo, ut subtilitatis concavitas sit ordi-
nata superius ad suum medium.] Raseta uerò a
palma raseta est diuersa, quoniam hæc est una
acies, & illa duæ acies: & quia eius ossa sunt nu-
meri multum minoris, & in hoc quidē iuamē-
tum existit, quoniam in palma motus sit plus ne-
cessarius, & comprehensio, quam in pede: & ma-
ius iuamentum, quod in pede consistit, est fige-
re. Multiplicare autem diuisiones, & iūcturas in
retinendo nocet, & in cooperiendo illud, super
quod stat: propterea quod provenit inde laxitas,
& apertio multa: quemadmodum, si nulla foret
ibi laxitas, noceret: propterea quod dilatatio æ-
qualis, quæ est conueniens, deesset. Iam enim sci-
tum fuit, quod circumdare, & retinere cum eo,
quod est numeri maioris, m. B. [] est melius:
& bene stare, & bene posse deferre, cum eo quod
est numeri minoris, & maioris quātītatis, est me-
lius. Pedis uerò pecten de quinque ossibus fuit
creatus, ut cum vnoquoque ipsorum quisque di-
gitorum, qui sunt quinque constituti in una a-
cie, continuetur: quoniam in eis fuit plus firmi-
tudo necessaria, quam comprehensio, & circū-
datio: quod in ossibus manus fuit necessarium.
Quisque autem digitus præter pollicem, ex tri-
bus consistit ossibus. Iam de ossibus loquuti sui-
mus quantum sufficit. Et hæc quidem ossa quā
computata fuerint, erunt ducenta, & quadragin-
ta octo: præter sisamina, & præter os, quod iam
bda litera græcæ similatur.

SVMMÆ SECVNDÆ.

*Doctrina quintæ. & est verbum vniuersale de
neruis, musculis chordis & ligamentis.
Cap. I.*

a B. ingeniosè,
b B. hachab,

c B. quā nemi
quātitas uel ma-
gnitudo nō ulti-
meru perueniē-
do ad membra,
vltimitate de
qua sit curādū:

Quoniam motus voluntarius membris
non completur nisi virtute a cerebro,
eis, mediantibus neruis adueniente: neque erat
conueniens, ut nerui ossibus continuarentur:
quæ pro certo sunt membrorum mobilium ra-
dices in motu propter intentionem primam:
quia ossa sunt dura, & nerui sunt subtiles: propte-
rea [misericorditer] egit deus, & ex ossibus re-
neruo similem extraxit, quæ [connexio,] & li-
gamentum vocatur: & ipsam neruo adiunxit: &
ex eis rete faciendo, quasi rem unam effecit. Et
propterea quod corpus, quod ex neruo, & liga-
mento componitur, prorsus fuit subtile: [quo-
niam corporis nerui augmentum, quum ad mē-
brum peruenit, non est tantum, quod ab ipsius
corpore, & grossitie, quum est in sui ortu: remo-
ueatur, tanta longinquitate, de qua sit curandū:
quum neruus non consequatur augmentum fa-

ciens adipisci corpus eius perueniens ad mem-
bra consecutionem longinquam super corpus
suum in ortu suo, & sua grossitie consecutionē,
de qua sit curandum. & eius corpus quum est
eius ortus, est tantum, quantū ipsum cerebrū cor-
pus & nucha, & capitis concavitas, & neruorum
egressiones tolerare possūt: tunc enim, si neruis
membrorū motus affirmaretur, ipsis in sua cor-
poreitate possibili existentibus,] & propriē quā
diuiduntur, & patiuntur, & ramificantur in mē-
bris, & sit illud, quod ex eis uni accidit membro
multo subtilius quam radix, & quā a suo princi-
pio & ortu elongatur; esset in hoc corruptio ma-
nifesta. Sua igitur sapientia deus ipsum guberna-
uit, grossitiem ei attribuendo: [quæ provenit
propter corporis ex eis, & ligamento compositi
villorum confusionem,] quorum vacuitates car-
ne impleuit: & hoc ipsum panniculo textit, & in
ipsius medio perpendicularem sicut [† chorda] de substantia nerui posuit. Et huius summa
facta est membrum ex neruo, & [† ligamento,]
& corum villis, & carne implente, & panniculo
cooperiente compositum. & hoc quidem mem-
brum est musculus: & ipse est, qui quum colligi-
tur, trahit chordam, quæ ex ligamento, & neruo
componitur, illa scilicet quæ ab eis ad membri
partem transit, & colligitur ad membrum attra-
hendum, & quum dilatatur, laxatur chorda, &
elongatur membrum.

ANNOTATIONES.

Voluntarij motus instrumenta, Galenus quandoque ner-
uos esse ait, quandoque musculos: sed nervos tamen mori-
quidem ipsam vim a cerebro ferre existimat: adiuvant tamen
a musculis, ut hoc loco hic author. primum verò initium pu-
tat cerebrum, sicut & aliarum omnium actionum anima-
lium, ut 2. de plac. Hippocr. & Plat. At Auerroes Aristote-
lem emulatus, sicut animam principem omnium actionū
causam facit, ita primum animæ instrumentum calorem esse
naturalem putat: quo ad obedienda omnia anima utitur. Hūc
non in nervis, venis, aut arterijs, sed in musculis putat reside-
re: præsertimq; in cordis musculo, quem communem caloris
fontem, sedemq; existimat. propterea q; musculis, contra quā
Galenus, & hic author, voluntarium motum primariō perfici,
non autem nervis administrari censet: quum musculi a-
priorē sedem calori naturali præsent, quam non nerui soli,
sed partes aliæ quævis. Cerebrum uerò & nervos Aristote-
lem sequutus naturali ipsi calori temperando facere existi-
mat. Hæc uerò his ferè probat Auer. 2. Coll. Ac primum,
quod anima actionum omnium effectrix sit causa, non cere-
brum, aut pars alia quæpiam; eo probat, quoniam in motu om-
ni deueniendum est ad unum, quod moveat, & non mouea-
tur, ex 8. phys. hoc uerò mouens & non motum, si neruum es-
se dixeris, a quo musculus mouetur, & a musculo postmodū
manus, aut pars alia; tunc de neruo rursum erit dubitatio, an
ex principio illi innato, & ex se musculum moveat: an ex a-
liena vi, si ex innato sibi principio; hoc corpus esse non potest.
motrix enim facultas corpus non est: si ex alieno, de eodem
queretur, ut prius, & erit processus in infinitum statuendum
ergo vim mouentem voluntario motu non esse corpus. neque
ergo neruus vim mouendi musculis præbet: sed anima. At ne
ro animæ primum instrumentum calor est naturalis: hic au-
tem in corde residet: actio ergo animæ omnis, & voluntarius
motus a corde provenit. Huiusq; rei id indicium est, quod ubi
quis ambulat, calefit, ac si hic inter ambulandum subito me-
tu terreatur, tremunt statim crura, aut collabuntur; ob caloris
scilicet

scilicet & motricis facultatis retractionem ad cor. Statuen-
dum ergo motus principium in corde, non in cerebro, ut Ga-
lenus sentit. Adde, quod ex ipsius etiam Galeni sententia,
voluntariæ actionis facultas in corde residet, nempe (i. a. n.
velle. Auerroem putamus) qui respirationem, qui à corde de-
lata obiri putat, quam voluntariam esse ipse tuetur, & de mo-
tu musc. At animalia non nisi voluntaria motione mouen-
tur. motus ergo voluntarij initium est cor. Quamobrem, quia
& caloris innati, & motricis facultatis fons cor ipsum sit,
videndum est modo, quod sit motionis instrumentum. Sanè hoc
munus nervis ascribi non potest, quum ipsi frigidi sint, & calo-
ris omnis expertes, (actiones verò antea diximus obiri per
calorem innatum, primum animæ instrumentum) proptereaq;
inepti, ut in ijs calor innatus resideat, non etiam uenis, quā-
do hæc alimentum corpori distribuunt, nutritio uerò quiete
fit non motu. neque etiam arterijs, quum motus pulsationis,
qui per has obitur, uoluntarius non sit. superest ergo, ut mus-
culi, qui eorum compositionis gratia calori naturali susci-
piendo aptissimi sunt, nempe qui ex simplici carne, & ner-
uis constructi sunt: motus voluntarij instrumentum a dicantur,
non nervi: ita uidelicet, ut cordis musculo communi mo-
tus voluntarij, ceteris uerò particularium motuum facul-
tas insit, sitq; propterea nervorum usus propter musculos,
ad eorum, scilicet calorem temperandum, non aut contra musculi
sint propter nervos. Hæc ergo Auerroes de uoluntario mo-
tu aduersus Galenum scripsisse nobis uidetur. Caterum ad
hæc, si pro Galeno & Auicenna liceat respondere, fortasse
iri obuiam Auerrois posset in hunc modum. Admisso q; ani-
ma actionum omnium sit author, (neque enim quum nervus
mouendi uim assignat Galenus, hanc omnino facultatē in
se ipsi putat præter animam) quia naturalem calorem animæ
esse instrumentum dicitur, sed præter hunc sunt etia
spiritus, qui, quod ad sensum & motum facit, sunt anima-
les. hos uerò fluere à cerebro dicimus, non à corde: ita, ut ra-
tio non sequatur, si caloris sedes cor est, mouendi ergo poten-
tia eidem inerit. Sicuti neque id admittimus, quum ais, ex
ambulatione calefcere animal, hoc uerò, si subito metu cor
ripiatur, collabi uel tremere, ob caloris ad cor ipsum reuoca-
tionem. Et si enim ex metu calor ad cor, atque interna ipsa
uisera retrahitur, caloris tamē retractione proxima causæ aut
tremoris causa non est, quin, cum calore simul trahuntur spi-
ritus ab externis partibus ad interna eorum principia. pro-
pter terrorem: uiales ad cor, & animales ad cerebrum: at-
que hæc ratione exhaustis extremarum partium neruis spiri-
tuum copia, casus sequitur. Neque id uerò Galenus asserit
voluntariam uim cordi inesse, imo, etsi respirationem, uolun-
tariam censet actionem, & cordis esse functionem, fieri ta-
men eam non sine neruis concedit: fluereq; propterea mouē-
di potentiam à cerebro per nervos exilimat. De motus uerò
instrumento, non difficile est Auerrois rationi occurrere.
Et si enim actionum animæ primarium instrumentum est
calor, qui tamen, ut diximus, non sine spiritibus aptus est, &
quamuis nerui propterea ex Galeni quoque sententia, si ad a-
lias multas partes contuleris, frigidi sint, non sunt tamē ner-
ui actu frigidi, aut caloris prorsus expertes, ut Auerroes ait,
quando nihil in uiuente corpore prorsus est frigidū. Quare
nihil obstat, ut neruis innatum calidum resideat; ac nerui
propterea mouendi primum solidum instrumentum sint. his
uerò tuendis musculos procreatos esse dicimus, non q; mus-
culorum gratia sint nerui, ut ait Auer. sed contra neruorum
causa musculi facti sunt, qui cum neruis inmissi motionum
etiam sunt instrumenta. Hæc forte ad Auerrois rationes
dici possent, licet non ignoremus, non dissimilem & Auer-
rois & Aristotelis sententiam posse sustineri. Pro ipsi uerò,
quæ hic author de ligamenti, tendone, & musculis sublin-
git, quid hæc singula sint, & quo differant, pete Galenum
primo de motu musculorum.

De anatomia musculorum mouentium, qui sunt
in facie. Cap. 2.

EX eo, quod scitur, est, quod musculi faciei
sunt secundum numerum membrorum mo-
bilium, quæ sunt in facie. membra autem mobi-
lia, quæ sunt in facie, sunt frons: & oculi, & pal-
pebræ superiores: & maxilla^a [in communita-
te] cum labijs: & labia sola: & duæ narium extre-
mitates, & mandibula inferior.

a B. superior
uel pomus ma-
xillaris cū com-
munitate.

De anatom. musculorum frontis. Cap. 3.

FRons autem per musculum tenuem dilata-
tum pannicularem mouetur, qui sub cute
frontis dilatatur. & cum ipsa adeo miscetur, do-
nec sit quasi essentia cutis pars. & fiat impossi-
bile ipsum ab eo excoriari: & membro quidē, qd
per ipsum mouetur, absque chorda obuiat: quo-
niam illud, quod per ipsum mouetur, est cutis
dilatata leuis: & mouere tale, quale ipsum est,
per chordam non est bonum. Et huius quidem
musculi motu eleuantur supercilia. Et est etiam
quum ad claudendum oculum iuuant^a [pro-
pter suarum virtutum dimissionem, & sui laxi-
tatem.]

a B. iuuat cum
mollificatione
ipsius.
Antiq. cum sua
mollificatione,
& dimissione.

De anat. musculorum oculi. Cap. 4.

MVsculi uerò oculum mouentes sunt sex:
quorum quatuor in quatuor eius lateri-
bus, consistunt, sursum, & deorsum, & duo^a [an-
gulares.] vnusquisque enim ipsorum ad suam
partem mouet. & sunt duo musculi ex transuer-
so incedentes, qui secundum rotunditatem mo-
uent. Ab oculo uerò posterius est musculus, qui
neruum concauum, quem post nominabimus,
sustentat, propterea quod cum eo miscetur, &
continuatur, & [eleuat] ipsum, & prohibet ip-
sum à laxitate, ex qua prouenit^c [↑ prolapsus]
propterea quod retinet ipsum quum intente
intuetur. Et huius quidem musculi panniculis
ligamentibus accidit^d [ex diuisione:] unde in
eius esse ad dubitatem peruenitur. Sunt namq;
ex anatomicis, qui tenent, quod est vnus muscu-
lus: & sunt ex eis, qui duo; & sunt ex eis, qui tres
quocunque tamen modo sit, eius caput vnum
exiit.

a B. almachia.
↑ almechani.

b B. & fortificat
c B. almhagiat.
↑ Alhod.

d B. ex ramifi-
catione.
Alia linea.
ramificatio.

De anat. musculorum palpebræ. Cap. 5.

HArum uerò inferior, motu non indiget. in
tētio nanque prouenit, & completur mo-
tu superioris solum: & eo completur oculi clau-
sura, & aspectus, qui fit intente. Voluntas enim
Dei fuit, ut instrumenta quanto plus possibile
fuerint, sint pauciora, quum nō prouenerit in-
pedimentum: quoniam in multiplicatione eo-
rum prouenit ex nocuentis illud, quod est sci-
rum. Et possibile quidem erat, ut palpebra supe-
rior quiescere maneret, & inferior esset mobilis,
Sed factoris uolūtas est, ut operationes suis ap-
proximent principijs: & causas ad suos fines ele-
uet tēperatori uia, & rectori semita. Superior
autem palpebra neruorum origini propinquior
existit: unde nerui quum ad ipsam tēdunt, refle-
xione, & reuolutione non indigent: & quia pal-

A V I C. D pebra

a B. nervus.

† Aliis. & si cū palpebrę medio continuaretur, cooperiret pupillā cum ad ipsam eleuaretur.

b B. alomachin. † alomechoni.

a B. ciliorum.

d B. alchad.

a B. alchad.

b B. qui sequitur motū alterius membri est musculus.

c B. extremitatibus.

d † B. alcharan

e B. superius.

† sinensis.

pebra superior duobus indiget motibus, eleuationis, quā aperitur oculus: & depressionis, quā clauditur: & clausura indiget musculo trahente ad inferiora: propterea ei fuit necessarium, vt ^a [musculus] ei adueniret ad inferiora declinans, & impellens. Et si vnus fuisset tunc impossibile foret, vt continuaretur, nisi aut cum extremitate palpebrę aut cum ipsius medio: † Et si cū palpebrę medio cōtinuaretur, cooperiret pupillā, quum ad ipsum eleuaretur. Et si cum extremitate palpebrę continuaretur, non continuaretur nisi cum extremitate vnā: & non proueniret palpebrę cooperitura equaliter, sed trāsuersaretur, quia clausura in parte, vbi etiā chorda, constringeretur primo: & ab alia debilitaretur parte: & cooperitura nō esset equalis: sed similis esset cooperitura palpebrę hominis torturam patientis: propter hoc ei non vnus creatus fuit musculus: sed duo, qui à partibus duorum ^b [† angulorū] nascentes palpebram ad inferiora simili deponunt attractione. In apertione autem palpebrę vnus sufficiebat musculus, qui ad medium perueniret palpebrę, & eius chorda extremitas super palpebrā dilataretur extremitatē: & quum contraheretur, aperiretur: & propterea ad hoc vnus creatus fuit, qui secundum rectitudinem inter duos descendit panniculos, & dilatatur, & continuatur cum corpore cartilagini simili: & expanditur sub pilorum ^c [palpebrę] origine.

De anat. ^d [musculorum maxilla,] Cap. 6.

Maxilla ^a] duos habet motus, vnus est sequens motum mandibule inferioris. & alter est ei cum labio communis. Motus autem causa, ^b [quæ habet motum alterius membri sequentem, sunt musculi] illius membri. Et motus, quem cum alio membro habet communē; causa, est musculus, qui est ipsius, & illius alterius communiter. Et iste quidem musculus in vnaquaque maxillarum gena vnus existit latus, qui & hoc nomine scitur. Vnusquisque autem eorum ex quatuor compositus est partibus: quoniam villus à quatuor ei aduenit locis. Vnus origo est ex furcula, cuius fines cum ^c [extremitate] labiorum ad inferiora continuantur, & trahunt os inferius ex trāsuerso. Et secundi origo existit inter thoracem, & furculam à duab. partibus; & ipsorum villi trāsuersi protenduntur: & ille, qui à dextris oritur, cum eo, qui à sinistris nascitur, trāsuersando iungitur & penetrat. Et continuatur ille, qui nascitur à dextris cum inferiori parte extremitatis sinistrę labij. & ille, qui à sinistris nascitur, contra. Quum villus iste colligitur, angustat os, & ipsum ad anteriora protrahit, sicut in bursa efficit corrigia, quę bursam claudit. Et tertius oritur ab osse ^d [†] quod rostro corui in spatula similatur, & continuatur ^e [†] inferiori] continuitate illius musculi, & trahit labium in duas partes attractione simili. Et quartus oritur à ^f [†] processibus colli, & transit circa terminos aurium, & continuatur cum sine maxillę, & mouet maxillam motu manifestissimo, quem sequitur labium, & fortasse valde approximato loco, vbi est auris ingressus, in ple-riusque hominibus, & cōtinuatur cum ea, & mouet eam.

ANNOTATIONES.

Partes superiores inter nasum & aures, male, prisce etiam genæ dicuntur, vt legitur in introduci. seu med. sed moueri eas à lato musculo, lege 4. de locis affect. de affectib. suffici. & pro genarum motu, formatione, & progressu leg. 1. de rsu partium. de lato musculo buccam mouente lege lib. de dissec. venarum. & de musculorum dissec. Licet verò aures hominis non moueri, aut obscure moueri legatur 1. de rsu partium. tamen musculos buccarum aures trahere dixit Galenus 1. de rsu partium. & 4. de anat. admi. & si aliqui nostra tempestate sunt, qui aures inflat brutorum, rari motibus mouerent, quum vellent ad quod forte horum musculorum actioni ascribendum est.

De anat. musculorum labiorum. Cap. 7.

Ex musculis verò labij, sūt illi, quos diximus, ei, & maxillæ cōmunes esse. Et ex musculis eius sunt, qui sunt ipsius proprii; & sunt musculi quatuor, par vnus aduenit ei à superiori in rectitudine duarum genarum maxillarū, & cōtinuatur propē ipsius extremitatem; & duo ab inferiori. Et hi quidem quatuor ad hoc, vt solū labium moueatur, sufficiunt; vnaqueq; .n. pars eorum, quā mouetur, ad partem illam mouet. Quumq; duo ad duas mouentur partes, ad duas dilatantur partes. Ad sunt igitur ei secundum complementum motus ad quatuor partes, neque vllum habet motum nisi istos. In his igitur quatuor adest ei sufficiencia. Et isti quidem quatuor musculi, & ^a [summa] musculorū cōmuniū cum corpore labij miscuntur: taliter quod sensus a substantia labij prima ipsos discernere non valet, propterea quod labium est membrum molle, carneum, os non habens.

De anat. musculorum nasi. Cap. 8.

Vm extremitate verò leporis duo parui cōtinuantur musculi fortes, paruitas autem existit, ne super alios musculos plus necessarios coangustatio fiat, quoniam membrorum maxillæ, & labij motiones plures sunt numero: & frequentius sunt; & perseverant plus; & plus sunt necessarię, quā motus extremitatis leporis. Fortes autem creati fuerunt, vt eorum fortitudine illud, quod ei defuit propter ossis defectum, cōmendetur; quorum aduentus est a parte genæ maxillæ; & miscetur prius cum villis pōm maxillæ. non autem a parte genæ maxillę adducti fuerunt, nisi vt ipsum ad cum moueant.

De anatomia musculorum mandibularum superioris, & inferioris. Cap. 9.

Mandibule inferiori absque mandibula superiori motus proprię attributus fuit propter iunamenta. ex quibus est, quod leuioris motus est melior. & ex eis est, ^a [†] quod dimittit re ad mouendum superiorem membra nobiliora comprehendenti; ideo quod motus in ipsis nocumtum efficitur; est dignius, & salubrius. & ex eis etiam est, quod si superior mandibula tali modo esset, ut ipsius motus facilis foret, non fieret iunctura, quę est inter ipsam, & caput.

caput, firma: fterea in mandibula inferiori motus plures quam tres nō fuisse neceffarij; motus aperiendi os. i. & claudendi ipsum, & motus masticandi & molendi. Aperiendi autem, mandibulam ad inferiora descendere facit: & claudēs, ipsam eleuat, et molens, ipsam circuire facit, & ad duas partes declinare. Manifestum est igitur, quod oportet, ut motus claudendi sit per mufculos, qui a superioribus descendunt, & ad superiora retrahuntur: & aperiendi, e contrario, & molendi, cum transuerfione. Quapropter ad claudendum duo creati fuerunt mufculi, qui duo temporis mufculi vocantur. Ipsorum verò quantitates in homine parue facte fuerunt: quoniam membrum, quod per eos mouetur, in homine parue existit quantitatē, in medio vacuitates habens: & est in pondere leue. Namque motus, qui huic accidit membrum, per hos duos venientes mufculos magis sunt leues: in ceteris autem animalibus inferior mandibula est maior, & grauior, quam sit in homine: unde per eos moueri in motu mordendi & res comedendi duras: & incidendi: & eradicandi, est difficilior. Et hi qui duo mufculi duo sunt molles, propterea quod iuxta principium exilunt, quod est cerebrum, quod est corpus in ultimo molle: neque est inter ipsos, & cerebrum, nisi vnum os. Unde tum propter hoc tum propter illud, quod timetur ex societate cerebri cum eis, in necumētis si acciderēt: & in doloribus si euenirent: adeo quod ille, cui accidissent, inde ad phrenesim perueniret: & ad eas, quae sunt similes eis ex aegritudinebus, sepeleui eos creator apud ipsorum originē, & egressionem a cerebro in os parisi: & ipsos penetrare fecit cooperitura, quae similis est canali: & est composita ex duobus ossibus [parisi: & tortuositas foraminum,] per quae transit, quae cum eis vadunt eorum velientes extrema magno spatio, donec par pertrahant, ut eorum substantia paulatim induretur, & a loco, ubi orti fuerunt, paulatim elongentur: Vnicuique autē duorum horum mufculorum magna generatur chorda, quae super mandibula inferioris incedit extrematē, & ipsam, quum contrahitur, eleuat. Et hi quidem duo mufculi ab alijs duobus adiuti fuerunt mufculis, qui in inferioribus buccis incedentes, ad mandibulam descendunt inferiorē in fornice; quoniam in eleuando graue, est necessarium ipsum ingeniose regere, & sollicitari pro ipso, qualiter plus habeant fortitudinis. Et chorda etiam, quae ex istis duobus nascitur mufculis, ex ipsorum oritur medietate, non ex eorum extremitatibus, propter firmitudinem, & chordae duae nascentes ex istis duobus mufculis procedunt ex medio eorum: & nō ex eorum extremitatibus propter firmitudinem. Mufculorum verò aperiendi, & mandibula de fcedere facientium villi ex aditamentis nascuntur [ad uia uum similitudinē, quae retro post aures creata fuerunt, descendunt, & uniuntur: & sunt vnus mufculus:] post separamur, & sunt chorda, ut firmitudinem augeat: deinde iterum rarificatur, & carne repletur, & sit mufculus, [ne propter sui tensionem ad nocumēta recipienda sit parata: deinde mandibulae reflexio mento obuiat: & quum contrahitur, trahit mandibulam retro, & descendit procul-

dubio; & propterea quod naturalis grauitas in descendendo adiuuat, duo suffecerunt, neque adiutorio eguerunt. Masticandi verò mufculi sunt duo, abvnaquaque enim parte vni mufculo triangulato; quum eius caput positum fuerit, triangulus, qui ex suis angulis in [facie] constitit, duo protenduntur latera: vnum ad mandibulam descendit inferiorem; & alterū ad partem paris ascendit. & inter ea basis continuatur recta, & [miscetur] quisque angulus ei, quod ante ipsū existit. propterea, ut mufculus iste diuersas in contrahendo habeat partes: & non sit ei motus equaliter: sed diuersis possit inclinari inclinationibus. ideo, ut per eas molitio, & masticatio compleatur.

De anat. mufculorum capitis. Cap. 10.

Caput motus habet proprios, & motus cum quinque colli spendylibus communes, per quos est motus compositus ex declinatione capitis, & declinatione colli simul. Vnusquisque verò duorum motuum, s. proprius, & communis, aut erit curuans anteriorius, aut curuans posteriorius, aut inclinans ad dextram, aut sinistram. Et inter ipsos quidem secundum circundandi formam, motus generatur conuersionis. Mufculi autem, qui caput ad inferiora proprie curuant, sunt duo mufculi, qui a duabus descendunt partibus, qui cum villis suis miscentur retro post aures a superioribus, & ab osse thoracis ab inferioribus, & eleuantur sicut continui. [Est etiam, quum quidam existimant, quod sint tres mufculi: duo nanque vnus eorum extrema ramificantur, & duo capita sunt eis. Quinque vnus eorum mouetur, caput ad inferiora curuatur. & quum ambo mouentur, caput ad interiora temperate curuatur.] Mufculi verò, qui caput, & collum simul anteriorius curuant, sunt par sub gula positum, quod ad partem spodylis primae & secundae vadit: & cum eis miscetur. Quumque pars ipsius, quae est ad partem gulae contrahitur, curuatur caput solum: & si pars cum duabus spodylibus continuatur [operatur, curuat ad anteriora & collum. Sed mufculi qui solum caput ad posteriora curuant, quatuor sunt paria sub paribus quae nominauimus posita. Et horum quidem parium origo supra iuncturam existit: & ex eis est sunt, quae ad processum perueniunt. & ipsorum origo est longinquior medietate, quae est posteriorius: & sunt ex eis qui ad alas perueniunt, quorum origo est a medio. Ex istis sunt par, ad quod duas primae spendylis alas peruenit super par, quod ad secundum peruenit processum: & par cuius villus ex ala primae oritur: & vadit ad processum secundum. Et eius quidem proprietas est, ut capitis declinationem, quum ipsum curuatur, ad naturalem eleuet dispositionem sui transuerfione. Et ex eis est par quartum, quod a superioribus incipiens penetrat sub tertio cum transuerfione ad partem syuellae, & comitatur primae spendylis alam. Duo prima paria caput posteriorius sine declinatione, aut cum declinatione valde parua curuant. Et tertium, declinationis reificat torturam. Et quartum, transuerfione manifesta ad posteriora curuat, & quicumque tertij, & quarti solus declinauerit, inclinabit caput

B. gena.

B. & applicatur.

a B. Et fortasse existimatur quidā quod ambo sit mufculus vnus, & fortasse existimatur quod sit vnus & fortasse quod sint tres mufculi, quoniam ex nemicas canaliculorum ramifica- tione, & hic habes duo capita.

Et si quae mouetur vnus eorum, curuatur caput ad anteriora declinat ad partem curuatur eorum. Et quum ambo mouentur, caput in aetate ad anteriora equaliter.

b B. contrahitur. t. meri. t. meri. t. meri. c B. ad mediu. t. simentum. t. simentum.

AVIC.

D 2 put

put ad suam partem. Et quā ambo retrahentur, movebitur caput ad posteriora conuersum absque declinatione. Musculi uerò, qui caput cū collo curuant, sunt paria tria profunda, & par vnum cooperiēs. vnumquodq; impar eorū est triangulus, cuius basis est posterius os cerebri: & quod ex ea remanet, ad collum descendit, sed trium parium sub eo expansorū: vnū super duo latera spondylium descendit: & aliud multū declinat ad alas: & aliud per medium transit inter duo spondylium latera, & duo extrema alarū. Musculi autē, qui caput ad duo inclinant latera, sunt duo paria capitis iuncturā concommitātia. Vnius paris eorum locus est anterior, & ipsum est, quod inter caput & spondylem cōtinuat secundam, cuius vnum impar est ad dexterā: & alterum ad sinistram: & par secundum eorū est, cuius locus est posterius: & coniungit inter spondylem primam, & caput: cuius vnum impar incedit a dextra, & alterum a sinistra: & quodcumque vnum ex istis ⁴¹ [] contrahitur, caput declinabit ad partem ipsius cum transuersione. Et quicumque duo ab una parte contrahentur, declinabit ad eos caput absq; transuersione. q̄ si anteriores movebuntur, inuabunt in curuā ad caput ad inferiora: & si posteriores movebuntur, reducent caput ad posteriora. Et si omnes quatuor simul movebuntur, stabit caput recte. Et hi quidē quatuor musculi alijs musculis sunt minores. Veruntamen eis, locorum ipsorum bonitate: & quia sub alijs descendunt musculis, restauratum fuit, quantū alijs per magnitudinem habent. Iuncturā pręterea capitis duę res necessariae fuerunt, quibus duę intentiones cōtrarię erant opportune. Vna est firmitudo, & hęc quidem pendet ex affirmāda iunctura: & ut parum motib. obediat. Et altera est multitudo numeri motuum: & hęc pendet ex facilitate iuncturarum, & laxatione earū. Factum est igitur, ut ⁴² [] iuncturarum laxitas pertransiret complementum firmitudinis,] quę propter musculos multos, qui sunt cingentes eas, & circūdantes, acquiruntur. Duę igitur intentiones ei acquisite fuerunt, vnde deus omnibus factoribus melior sit benedictus,

De anatom. laryngis, seu epiglottidis. Cap. II.

Epiglottis est membrū cartilaginofum, creatum, ut vocis sit instrumentum: quod quidem ex tribus compositum est cartilaginibus. Vna est cartilago, ^a [] quam sensus comprehendit coram gula, & sub mento; quę vocatur peltalis, & clypealis, quoniam eius venter est cōcauus, & dorsum gibbosum pelte similis, & ^b [] clypeo parum eius. Et secūda est cartilago post illam posita ad partē colli cum ea ligata, & vocatur ea, quę nomen non habet. Et tertia est super illas cooperiens, quę cum ea, quę nomē nō habet, continuatur, & obuiat peltali absq; cōtinitate. & inter ipsam & illam, quę nomen nō hēt, est iunctura dupla propter duas vacuitates, quę sunt in ipsa, in quas duo additamēta ^c [] non habentia nomē decenter ingrediuntur cum eis ligamenti cōnexa: & vocatur cooperatorialis, & cymbalaris. Et propterea q̄ peltalis quandoque adiungitur non habenti nomē:

& quandoque elongatur ab ea, est epiglottidis amplitudo, & eius coangustatio. Et propterea q̄ cymbalaris cooperit clypealem, & ipsam comitatur, & propterea quod ab ea separatur: est epiglottidis apertio, & clausio ipsius. Vbi autē est epiglottis, & coram ipsa, est os triangulatum lamda vocatum: quod lamda gręcā literā significat: & est ita. ^A. In creando uerò os huius modi existit iuuamentum, ut sit origo & principium, ex quo uilli musculorū epiglottidis oriuntur. Epiglottidis pręterea musculi fuere necessarii, qui clypealē, nomen non habenti applicent, & musculi, qui cymbalarem applicēt ipsi, & eas cum ea cooperiāt: & musculi, qui cymbalarem ab alijs duabus elongēt, ut epiglottis aperiat. Ex musculis uerò epiglottin aperientib. est par, quod ab osse lamda nascitur, & vadit ad anteriora peltalis, & continuatur, & expanditur super ipsam: & quum contrahitur, trahit cymbalarem ad anteriora, & ⁴³ [] ad inferiora,] & dilatur epiglottis: & par, qđ numeratur inter musculos gula ad inferiora trahentes: & nobis quidem videtur ut ipsum numeretur inter eos, qui inter eas sunt cōmunes: cuius origo est interior in thorace, & vadit ad peltalem. Ei uerò in multorum animalū motu aliud associatur par, & duo paria, quorum vnum ad cymbalarem peruenit posterius: & continuatur cū ea: quumque contrahuntur, cymbalarem eleuant, & eam ad posteriora trahūt, & separatur ab applicatione sui cū peltali, & dilatur epiglottis. Et alterius paris musculi ad duos cymbalaris margines ueniūt: qui, quū contrahuntur, ipsā a peltali separant, & in latitudinem extendunt, & in dilatando epiglottim adiuvant. Ex musculis autē, qui epiglottim coangustant: est par, quod a parte lamda venit, & continuatur cum peltali. postea dilatur & cingitur super illam, quę nō habet nomen: donec duo extrema duorum imparium ipsius post illam, quę nomen non habet, vniantur, & quum contrahitur, coangustat. Et ex eis sunt quatuor musculi & fortasse existimatur, q̄ sint duo musculi dupli continuantes peltalis extremitates cum extremitatib. eius, quę nomen non habet; qui, quū contrahuntur, inferiora epiglottidis coangustant. Et sunt, qui existimant, q̄ vnum par ipsorum sit occultum, & alterum manifestum. Ex istibus uerò musculo rum, qui claudunt, melior fuit, ut in inferioribus epiglottidis creati fuissent, ita ut, quū contrahuntur, cymbalarem ad inferiora traherēt, & eā claudendo cooperire facerent: & per hoc par creati fuerunt, quod de radice peltalis nascitur, & eleuatur iterius ad duo cymbalaris extremas, & ad radicem eius, quę nomen non habet a dextra, & a sinistra: & quū contrahuntur, iuncturā stringunt, & epiglottim tali clausura claudunt, quę musculos pectoris & diaphragmatis resistere ualeat in prohibendo aeris attractionē. ⁴⁴ Qui quidem parui creati fuerunt, ne in inferioribus epiglottidis coangustationem facerent: & fortes fuerunt creati, ut eorum fortitudo, quum impediti fuerint in claudendo epiglottim & prohibendo aeris attractionem, & scēsus melius corrigatur, qui eis ex paruitate aduenit: & ipsorum uia est secundum reclinatū a peltalis quandoque adiungitur non habenti nomē: quatuor

^a B. quatuor;

^a B. utamē iuncturę laxę cōmplemento firmitudinis.

^a B. quā tactus & sensus cōprehendunt.

^b B. & clypeo quidam.

^c B. ex ea.

^f .i. arptanci- des cartilago.

alhalcm
le anaton
dch.

amigd.

mda.

Chemis
sagitta

B. alshe
alabari

B. in cu
vel co
ne & f
ac.

C.
Caj

C

quam sit continuatio conueniens inter peltalē, & non habentem nomen. Et est etiam, quū duo inueniuntur muscoli sub cymbalari positi, qui hoc prædictum par iuuant.

De anat. musculorum^a gutturis. Cap. 12.

C Vtur in summa duo habet paria, quæ ipsū ad inferiora trahunt: vnum eorum est par, quod iā i capitulo epiglottidis nominauimus: & alterum est par etiā ex thorace nascens, quod eleuatur, & cum lambda continuatur primō, postea cum gutture: & trahit ipsum ad inferiora: gutturis verō muscoli sūt duo musculi^b [gut turosi], qui sunt duo musculi apud gulam positi in transglutendo adiuuantes.

De anat. musculorum[†] yoidis. Cap. 13.

Lambda verō musculos habet, qui sibi sunt proprii; & musculos, in quibus aliud membrum cum ipso communicat. Sed qui lambda sunt proprii, tria sunt paria: vnū par venit à duobus mandibulæ marginibus, & cum linea recta, quæ super hoc os existit, continuatur: & ipsum est, quod ipsum ad mandibulam trahit: & par, quod oritur sub mento, & incedit inferius sub lingua ad linguam, & ad extremitatem superiorem huius ossis: & istud etiam trahit hoc os ad partem mandibulæ. Et aliud par oritur ex additamentis^a [claminis], quæ sunt apud aures, & cōtinuatur cū extremitate inferiore lineæ rectæ super hoc os. Illi verō quos habet cum alijs communes: iam nominati sunt, & nominabuntur.

De anat. musculorum linguae. Cap. 14.

MVsculi verō linguam mouentes sunt nouem. Duo sunt latitudinales ab additamentis^a [sisaminis] venientes, & cum duobus ipsius lateribus continuantur: Et duo longitudinalinales a supremo ossis lambda nascentes: qui cum medio linguae continuantur: Et duo, qui eam in transuerso mouent: & nascuntur a latere, quod est inferius ex duobus ossis lambda lateribus, & penetrant in linguam inter longitudinalinales & latitudinales: Et duo muscoli linguā resupinantes, & conuertentes eam; quorum loca sub istorū locis, quos nominabimus, existunt & ipsorum villi iam expansi fuerunt sub eis in latitudine, & cum toto ossis mandibulæ continuati fuerunt. In summa præterea musculorum linguae nominauerunt quidam, musculus foliatarium, qui inter linguam, & os lambda continuatur, & vnum ad aliud trahit; nec est longē, quin musculus, qui linguam ad exteriora in longitudinē mouet, moueat eam sic. Inest enim ei vt in extēsiōe in seipsa moueatur, quemadmodum inest ei, vt^b [in curtatione] in seipsa moueatur.

ANNOTATIONES.

Cap. 14. De musc. linguae Galenus plura lib. de dissect. musc.
Cap. 10. & 11. de vsu par. adnotauit. is tamen quibusdam musculis lingua extra os exeratur, non vidit. sicut neque author lib. de anatom. viuorum. Recentiores tamen nouem ipsos musculos, quos alij norunt: duos quosdam tertio, & quarto loco ponunt, quorum exortum esse aiunt in medio mento, si quis diligenter inspiciat, ubi videlicet duo sunt asperitates, quæ recta ad linguae radicem proficiuntur. atque ipsos quidem musculos esse aiunt teretes: eorum verō fibras, relictas.

De anat. musculorum colli. Cap. 15.

MVsculi, qui collum mouent, sunt duo paria: vnum par a dextra, & alterum a sinistra: sed quicumque eorum solus cōtrahetur, collum ad suam partem transuersè trahet: & quicūque duorum corū, qui sunt ab vna parte simul contrahentur, inclinabitur collum rectum in parte illa, non cum transuersiōe; immo cum rectitudine. Et quum omnium quatuor simul erit operatio, stabit collum^a [] absque declinatione aliqua.

De anat. musculorum pectoris. Cap. 16.

MVsculorum, qui pectus mouent, quidam sunt, qui tantum dilatant ipsum, & non confringūt, [ex quibus sunt muscoli diaphragmatis inter membra aerem attrahendi: & membra nutrimenti distinguendis, quod] postea nominabimus. Et par sub furcula positum a parte nascitur, quæ ad caput protēditur spatulæ, quod postea nominabimus: & est cōtinuum cum costa prima a dextra, & sinistra: & cum ipso vnitur par vnum, cuius vnumquodq; impar est, duplās ipsum, & faciens ipsum duas partes: quarum prior cum collo continuatur. & ipsum mouet & inferior earum mouet pectus & miscetur cū musculo eius, quem nūc nominabimus; & ipse est ille, qui est cōtinuus cum costa quinta, & sexta. Et par, quod est in loco spatulæ concauo infusum, & cū quo par continuatur, quod a spondyliis ad spatulam descendit: & sunt sicut musculus vnus: & cum costis continuantur posterioribus. Et par tertium, quod nascitur^b [a sexta] spondylium colli: & a prima, & secunda spondylium pectoris: & cōtinuatur cum costis thoracis. Isti sunt muscoli dilatantes. Musculorum verō pectus confringentium, alij sunt, qui pectus^c [in latitudine] confringunt, & est diaphragma; quum quiescit. Alij sunt, qui secundum celsentiam. Et ex istis est par, quod sub radicibus costarum superiorum est extensum, cuius operatio est stringere & aggregare. Et ex eis est par apud extremitates istius cum thorace, vel adherens thoraci, inter epiglottale & furculam continuatum: & continuatur cum musculis vētris, qui sunt recti. Et alia duo paria, quæ ipsum^d [cooperiunt]. Musculi verō, qui simul confringūt & dilatant, sunt muscoli, qui sunt inter costas: veruntamen perscrutatione in considerando cognoscitur, quod confringentes alij sunt a dilatantibus. Inter omnes enim duas costas sunt ex eis quatuor pro certo musculi: licet quidam existimēt, quod sit vnus musculus. Et hic quidem, quem vnum existimant musculus, ex villis cōtextus est transuersis: quorum quidam sunt intrinseci: quidam, qui cooperiunt. Eorum, qui cooperiunt, quidam sunt, qui sunt ad partem extremitatis cartilaginose costas: & quidam sunt, qui

a B. & ex eis sunt qui cōtrahuntur & vbi dilatant. & ex eis sunt qui dilatant & confringunt si mus. & isti qui dilatant tantum sunt nouē, & ex eis est uelamen distinguens inter membra spiritalia & membra nutrimenti, quæ.

b B. a Septima.

c B. per accidēs

d B. adiuuante.

AVIC. D 3 qui

qui sunt ad partem alterius extremitatis, quæ est fortis. Quod verò interius existit, totum in situ cooperiente est diuersum. Et illud, quod est in extremitate costæ cartilaginosa, diuersum est in situ ab eo, quod est super aliam extremitatē. Et quando quidem hic quatuor habentur villi numero, oportet musculi sint numero quatuor. Et, qui ex eis sunt superius positi, sunt dilatantes. Et, qui ex eis sunt inferius positi, sunt constringentes. Per hoc itaque sit omnium musculorum pectoris numerus. lxxviii. musculi. Et est etiam, quum musculos pectoris duo alij iuuant musculi, qui a furcula ad spatulæ caput venientes ad primum eius continuantur latus, ipsum sursum eleuant, & in dilatando pectus ad iuuant.

ANNOTATIONES.

Musculos thoracis, alios extrinsecus extendi, alios spatulæ intercostalia replere, scripsit Galenus 5. de locis affectis. & primo eiusdem, thoracem sex habere superiores musculos asserit. & intercostales duos esse supra vngui, legitur cap. 6. in libro de dissect. muscul. & in primo de causis respirationis. Sed hic controuersia est. namque sic author enumerat 28. musculos thoracem mouentes: At ex Galeno si præter proprios 22. intercostales, & sex qui sunt supra costas, respiracionis quoque musculos, & partium seruientium thoracis motui septem transuersos, & colli, qui uidelicet ad spinam descendunt, & eos qui circa uentrem sunt septo transuerso deservientes, addiderit, uix ad 50. perueniunt. Sed animaduertendum est, quod Galenus quatuor musculos interstos duabus costis, omnes pro unico reputat. hic author uerò discernit ex illorum multitudine, & sic pro uno Galeni quatuor ponit.

De anat. musculorum adiutorij. Cap. 17.

EX musculis motus adiutorij sunt illi, qui mouent spatulæ iunctarum: & sunt tres musculi, qui ei à pectore adueniunt, & ipsum a mouent ad inferiora: & musculus, qui inferius sub mammilla oritur, & cum parte adiutorij antecedente continuatur apud antecedentē partem marginis cartilaginis concauitatis: & ipse est, qui adiutorium ad pectus applicat, cū communitate, qua spatula ipsum sequitur. Et musculus, qui à supremo thoracis nascitur, & efficit ut domesticum capitis adiutorij cooperiat, & est applicans ipsum ad pectus cū impulsione pauca. Et musculus duplus magnus, qui à toto oritur thorace continuatus cū infimo antecessoris adiutorij, qui quum operatur cum villo, qui in superiori parte eius est, adiutorium ad pectus ducit, ipsum eleuando, & cum alia parte ducit illud ad ipsum, faciens ipsum ad inferiora descendere: & cum eis ambob. ducit ipsum ad pectus secundū rectitudinem. & alij duo musculi, qui à parte nascuntur ilij magis interius continuati, quam sit continuas magni musculi, qui à thorace ascendit. Vnus eorum est magnus veniens a loco, qui est apud illum, & à costis posterioribus, & trahit adiutorium ad costas posteriores directè: & alter est subtilis, qui nascitur a cute ilij, & nō ab eius ossē: & declinat magis ad medietatem quam ille, & continuatur cum chorda illius, qui a parte nūmilla ascendit,

& profundatur. Et hi quidem operationem primorum efficiunt secundum modum adiutorij: sed tamen ad posteriora parumper declinat. Et quinque musculi, qui ab ossē spatulæ nascuntur vnus musculi eorum ortus est ab ossē spatulæ. & implet illud, quod est inter separans, & costā superiorem villis, & penetrat ad partem superiorem capitis adiutorij syluestrem declinando parumper ad domesticam: & ipse cum declinatione penetrat ad domesticam. Et duorum musculorum ex istis quinque origo est à latere superiore spatulæ: quorum vnus est maior: & villi ipsius vadunt ad inferiores partes separantis, & implet illud, quod est inter separans, & latus inferius: & continuantur valde cū capite adiutorij à parte syluestri, & penetrant cum declinatione ad syluestre. Et alter est cum hoc primo continuus, ad eod. quod est quasi eius pars, & penetrat cum eo: & ipsius operationem efficit.

Iste verò non multum pendet a summo spatulæ: & eius continuas est secundum transuersionē in manifesto adiutorij, & declinat ad syluestrem. Et quartus est musculus, qui locum cōcauum ossis spatulæ implet, cuius chorda cum partibus interioribus lateris domesticæ capitis adiutorij continuatur: & eius operatio est effice re, ut adiutorium posterius circumcarat. Et alter musculus est, qui ab inferiore extremitate lateris spatulæ inferioris nascitur: cuius chorda superius continuatur secundum continuitatē magni ab illo ascenditis: & eius operatio est trahere supremum capitis adiutorij ad superiora. Adiutorium præterea alium habet musculū duo habentem capita, qui duas efficit operationes: & operationem communem. Et ipse quidem sub furcula venit: & à collo deglutiens capitis adiutorij bucellam, peruenit iuxta locum continuitatis chordæ musculi magni à pectore ascenditis. Quidam autem dixerunt, quod unum capitulum ipsius interius est super manifestum spatulæ apud eius infimum, & declinat ad exteriora cum transuersione pauca: & quum operatur cum duabus partibus, eleuatur secundum rectitudinem. Sunt præterea hominum quidam, qui duos addiderunt musculos: musculum paruum, qui ad mammillam venit: & alium, qui in spatulæ iunctura est sepultus: & fortasse ponunt cubiti musculos cum eis habere communitatē.

De anat. musculorum brachij. Cap. 18.

Musculorum brachij mouentium alij sunt, qui ipsum contrahunt: alij sunt, qui ipsum dilatant: & isti positi sunt super adiutorium: alij sunt, qui ipsum gyraunt alij sunt, qui ipsum resupinant, & non existunt super adiutorium. Dilatantes verò sunt par vnus, cuius vnus ex suis imparibus cum declinatione ad interiora expandit: quia eius ortus est superius ab antecessione adiutorij, & à latere spatulæ inferioris: & continuatur cum cubito illic, ubi sunt partes eius interiores: & impar secundum expandit ad exteriora cū declinatione adiutorij, quoniam ab adiutorij collo prouenit: & cū extrinsecis cubiti partibus continuatur. Quumq; ambob. cooperantur, proculdubio secundū rectitudinem extendunt. Collringentes verò sunt par aliud,

aliud, cuius unum impar, quod est maius, trahit ad interiora cū declinatione: quoniam eius^b [ori- go est à margine carnaginis iparulae inferiore, & à rostro: vnicuique quora propriè inest caput & declinat à interiora adiutorij, & cōtinuatur chorda ipsius, qua est nervosa cum parte facili superioris^c [antecedente.] Et secundū impar trahit cum declinatione ad exteriora: quia eis ortus est à manifesto adiutorij posterius: & est musculus, duo carnosā habens capita: quorū vnum est in posterioribus adiutorij, & alterum in anterioribus: & occultatur hi duo in suo incessu parumper, donec ad^d [antecedentem] partem facili inferioris vadant. Et cum eo quidē iam cōtinuatum fuit, quod ipsū inelinat^e [trahens inferior ad exteriora: & cum eo, quod inclinat trahēs] ad interiora, ut sit trahio melior. Et quum isti duo musculi in suis coniunguntur operationibus secundū rectitudinē, ^f [stat] procedubio. Et duos quidem musculos dilatātes vestr musculi, qui os adiutorij circūdat. Et similis est, vt sit pars alterius musculi constringentis. ^g + [] Facientes verò brachiū iacere supinum, sunt par, cuius vnum ex imparibus est positum in exterioribus duorum focalium: & obuiat facili superiori absque chorda: & alterum subtile prolongatum nascitur à superioris absque chorda: & alterum subtile prolongatum^h [nascitur à superiori parte adiutorij ab eo, qd eius manifestū sequitur: & maior pars eius vadit inⁱ brachiū] & penetrat donec prope inquit fiat iūctura rasete: & venit ad partē [occultā] facili superioris: & continuatur cū eo chorda pannicularis. ^k [Gyantes autem] sunt par positum exterius: cuius vnum ex duob. imparibus à supremo domestico capitis^l [adiutorij] incipit: & continuatur cū superiori facili sub iunctura rasete: & alterū est magis curtum ipso, & eius villus ad latitudinē est declius: sed eius extremitas est plus nervosa: & incipit ab ipso met superioris facili, & cōtinuatur cum eius extremitate superiori apud rasetē iūcturam.

De anatomia musculorum rasete, seu brachialis.
Cap. XIX.

MVsculorum verò iūcturarum rasete mo- uentium quidam sunt constringentes: & quidam dilatantes: ^a [& quidam gyantes: & quidam resupinantes super collum.] Ex dilatātibz verò est vnus musculus cum alio cōtinuus, ac si ambo vnus essent musculus. Et istius quidem origo est à medio facili inferioris, cuius chorda cum pollice cōtinuatur, p quē pollex ab indice elongatur. Et alterius origo est à facili superiori, cuius chorda cum primo ossiū rasete continuatur. l. posito corā pollice. Quūque isti duo simul mouentur, dilatant rasetam^b [cum gyratione pauca.] Et quum secundus solus mouetur, facit ipsam iacere resupinam. Et quum primus mouetur solus, ^c [prolongat] incit^d [super focile superius à parte syluestri, cuius ortus est ab inferiori parte capitis adiutorij, à quo procedit chorda: duo habens capita: quorum vnum cum medio pectinis coram indice & medio continuatur: ^e] & istius chorda

caput sustentatur] sup focile superius apud rasetam, & dilatat rasetam^f [expandendo cum gyratione.] Constringentes aut musculi sunt par sup latus brachij syactre: quorum inferior incipit ab interiore duorum capitum adiutorij, & puenit ad pectinem coram auriculari. Et superior vtrorumq; incipit altius quā ille, & puenit ibi. ^g [Et est cum eis musculus, qui] incipit ab inferioribus adiutorij partibus loca pectorum mediani, qui duo hēt extrema, q ad modum crucis transuerantur, & postea cum loco, q est inter pollicem & medium continuantur: cumq; ambo mouentur, ^h [cōstringunt.] Et isti quidem constringentes, & ipsimet dilatātes gyrationem efficiunt & resupinationem,] quum duo oppositi ex eis secundum transuersionem mouentur. Sed musculus cū pectine cōtinuus coram auriculari, quum solus mouetur, ⁱ [gyrationem plantam.] & quū musculus pollicis, quem nominauimus, ipsū adiūuat plenariē plantā resupinam iacere facit: & quum ille, q est cum rasete cōtinuus corā pollice, solus mouetur, ^k [gyrationem ipsam] parumper; & cū auriculari, quē nominauimus, effici^l [gyrationē completam.]

De anat. musculorum digitorum. Cap. XX.

MVsculorum verò digitorum mouērium, quidam sunt, qui sunt in planta: quidam sunt, qui sunt in brachio: quia si omnes in planta cōiungerentur, propter carnem multā grauarent: & propterea quod illi, qui sunt ex eis in rasetā, à digitis elongati fuerunt: chorda ipsorum necessārio fuerunt longae. Munite ergo fuerunt panniculis, qui eis ab omnibus adueniunt partibus: & ipsorum quidem chorda rotundae & fortes create fuerunt, & nō dilatantur nisi quū ad membrum perueniant. Ibi igitur dilatantur, vt membrum motum bene comprehendant. Omnes autem musculi digitorum dilatantes super brachium sunt positi, & similiter ipsos ad inferiora mouentes: & ex dilatantibz, quidē est musculus, qui in medio manifesti brachij positus nascitur à parte suprema capitis adiutorij inferioris: & quatuor digitis chordas, q ipsos dilatant, mittit. Ex eis verò, q eos ad inferiora inclināt, tres adinuicem in^a [parte] istius sunt cōtinui: quorum vnus à parte media capitis adiutorij syluestris inter duo ipsius aditamenta oritur; & duas chordas auriculari & annulari transmittit. & vnus à summa duorum musculorum duolorū, qui sunt duo ex histrib, oritur sub duob. additamētis adiutorij interius: & à margine facili inferioris, & duas transmittit chordas medio & indici. ^b + [] ^c [& tertius eorum: & est ille, qui remansit, oritur à supremo facili superioris,] & chordam pollici mandat: & apud^d [hanc iūcturam] est musculus, q est vnus duorū musculorum inter musculos motus rasete nominatorū; & nascitur à loco medio facili inferioris, cuius chorda pollicē ab indice ^e [prolongat.] Constringentium aut, qdā sunt, q sup brachium existunt; & qdam, qui super uolam plantae: & illi quidem, qui sunt super brachium, sunt tres musculi, quorum vnus secundū aciē in medio super alium est positus, ex quibus nobilior est inferior, q inferius est sepultus, & cū

A VIC.

D + osse

f B. conuertem do manu super uolam, & caput chorda eius ap- podiat sup fo- cile superius. g a. & musculus amborum. h a. cōstringit hac cōstringen- ne, & ipsimet di- latantes facient cōuersionem ma- nus sup uolam, & resupinatio- nem. Alia litera cōstringunt isti igitur: constringentes & dilatan- tes sunt ipsimet qui faciunt con- uersionem ma- nus sup uolam & resupinatio- nem i a. conuertit vo- lam manus. k a. cōuertit ma- num super vo- lam. l a. cōuersionem manus cōplecti super uolam.

a in late: e.

b a. illi qui est inter ambo. c a. & est tertius eius origo est ex superius ta- cili. d a. Alia litera. hunc musculū a. e b. elongat.

osse focilis inferioris continuus, quoniam eius operatio existit nobilior: quapropter oportuit, ut eius locus magis esset custoditus: cuius principium est a medio capitis adiutorij sylvestris ad interiora: deinde penetrat, & dilatatur eius chorda, & quinque patitur chordas, quarum quæque ad interiora digiti peruenit. Illarum verò, quæ ad quatuor perueniunt, quæque iuncturam primam ipsius constringit, & tertiam: primam verò propterea quod est ibi annexa ligamento, quod super eam est cinctum: & tertiam, propterea quod eius caput peruenit ad eam, & continuatur cum ea: quæ autem ad pollicem vadit, eius secundam & tertiam constringit iuncturam; quia non continuatur nisi cum eis. Et secundus quidem musculus, qui est supra istum, est minor ipso: & incipit a capite ingrediente, quod est unum ex capitibus adiutorij, & cum focili inferiore partem continuatur: & transit per terminum cœm, qui est inter latus sylvestre & domesticum, & est superior superficies focilis superioris: & quum ad partem peruenit pollicis, declinat parumper ad interiora, & cum iuncturis medijs quatuor digitorum chordas mandat, ut eos constringant. Ad pollicem verò non peruenit nisi ramus parvus, qui non est ex chorda eius: immo ab alio loco. Et primi quidem origo est post principium nominatum, quod est a capite focilis superioris & inferioris. Et secundi origo est a capite focilis inferioris. Factum est autem, quod pollex uno musculo in sui contractione sit contentus: sed quatuor duobus constringuntur musculis; quoniam nobilior ex operationibus quatuor, est contractio: & ex operationibus pollicis nobilior est, ut dilatetur, & ab indice elongetur. Tertius autem musculus non est ad constringendum: sed eius chorda interius in planta penetrat, & dilatatur desuper, ad hoc, ut in eam adipisci faciat sensum, & in sentiendo iuuamentum præbeat: & pilos in ea nasci prohibeat. & ad sustentandum illud, quod est in interioribus plantæ: & ut foris fiat ad suas actiones peragendas. hi quidem sunt illi, qui super rasctam existunt. Musculi verò, qui sunt in planta, sunt xvij. in duabus aciebus ordinati adinuicem sibi suppositi. Vna acies est ad inferiora, & interius. Et altera acies est super cutem exteriorem. Qui autem in acie existunt inferiore, numero sunt septem: quorum quique digitos ad superiora inclinant: & qui ex eis delegatus est pollicis, a principio ossis rasctæ nascitur. Et sextus est curtus, & latus, cuius villus est transuersus: & ipsius caput pendet a pectine manus, donec perueniat in rectitudine medij, cuius chorda cum pollice continuatur: & ipsum ad inferiora inclinat. Et septimus est apud auricularem incipiens ab osse pectinis, quod in eius rectitudine existit, & ipsum ad inferiora inclinat. Nullus verò horum septem est ad constringendum. sed quinque sunt ad eleuandum, & duo ad flectendum inferius. Illi verò qui sunt in acie superiore sub musculo super [plantam] expanso, qui quidem est musculus, quem solus cognouit Galenus sunt musculi undecim: ex quibus sunt octo: quorum duo cum prima iuncturarum quatuor digitorum continuantur, scilicet unus super alij, ut hanc constringant iuncturam; sed, qui ex eis est interior, constringit [cu]

f. B. nolam.

g. B. cum applicatione & cura prædicte.

depressionem & reflexione: & eius, qui est ex eis superior, est strictura cum modico eleuationis, & ad superiora ascensionis. Quumque coniuncti fuerint [] directæ: & eorum tres pollicis sunt proprii: quorum unus primam constringit iuncturam: & duo secundam, sicut sciisti. [Dilatantes ergo quinque sunt. Et de reflectentibus,] exceptis pollice & auriculari, unicuique inest unus, pollicis uero, & auriculari unicuique ad sunt duo. Et de constringentibus unicuique digito ad sunt quatuor. Et de his, qui ad superiora inclinare faciunt unicuique digito ad est unus.

De anat. muscul. dorſi, seu ſpīng. Cap. XXI.

Musculorum dorſi alij sunt, qui ipsum ad posteriora flectunt: alij, qui curuant ad anteriora. Ex istis enim omnes alij oriuntur motus. Ad posteriora verò flectentes sunt illi, qui propriè dorſi vocantur musculi: Et sunt musculi duo, de quibus existimatur quod unusquisque eorum ex xxiij. compositus existat musculis: quoniam unicuique ipsorum ab unaqueque spondyli aduenit musculus: ab unaqueque namque spondyli aduenit ei nullus transuersus nisi a prima. Et isti quidem musculi, quum æqualiter tenduntur, stat dorſum: & quum superflue tenduntur, declinant ad posteriora. Et quum illi, qui in uno existunt latere moventur, dorſum ad illud inclinatur. Musculi verò curuantes sunt par de superpositum, qui sunt ex musculis caput & collum moventibus: quia a duobus. & gule ueniunt lateribus: quorum inferiores extremitates cum quinque spondylis pectoris superioribus continentur in aliquibus hominibus: & in pluribus hominibus cum quatuor. Et eorum superiores extremitates ad caput perueniunt, & collum. Et par quidem sub isto est positum, & vocatur [renale] que ambo a decima, & undecima pectoris incipiunt: & ad inferiora descendunt: & plerumque curuant flectentes. Et medio quod est in suis motibus horum musculorum sufficit inuentio: quoniam in curuatione, & inclinatione a dextra, & a sinistra duarum extremitatum sequitur motus.

De anat. muscul. uentris. Cap. XXII.

Musculi autem ventris sunt octo, qui in iuuamentis communicant: ex quibus est iuuamentum præbere in exprimendo illud, quod ex stercore, & utina in [interioribus] continetur: & quæ in matricibus non nata existunt: & ex eis est, quod diaphragma sustinent: & ipsum, quum adest exufflatio, quæ est in contractione, adiuvant: & ex eis est, quod in intestina calefaciunt, & stomachum: propterea quod ea cooperiunt. Ex his autem octo est unum par rectum, quod secundum rectitudinem [ab epiglottali] descendit cartilagine: cuius villus in longitudine usque ad femur extenditur: & eius extrema in eis, quæ sunt coram ipsis expanditur. huius verò paris substantia a sui principio usque ad ipsum finem eam nota existit. Et duo sunt musculi, qui est illis in latitudine secutus. quorum locus est sub panniculo, qui super totam exten-

mus est uentrem: & sub duobus longitudinalibus. sectio autem, quæ inter istorum duorum, & duorum primorum villos accidit, est secundum angulos rectos. Et duo paria, quæ per transuersum vadunt, quorum vnumquodque est in latere a dextra & a sinistra. Et vnumquodque eorum par ex duobus existit musculis se ad inuicem ad modum crucis secantibus à cartilaginis costarum non completarum extremitate vsque ad femur: & ab illo usque ad epiglottale. Et duorum parium extremitates sibi à dextra & à sinistra apud femur obuiant. & aliorum duorum extremitates apud epiglottale, pue super carnosas partes ab vnaquaque parte duorum musculorum latitudinalium sunt posite. Et hic quidem duo paria semper carnosæ incedunt, donec rectos musculos cum chordis latitudinalibus tangant, quæ panniculus simulatur. Et hæc etiam duo paria sub duobus longitudinalibus sunt posita, quæ sub duobus posita sunt latitudinalibus.

ANNOTATIONES.

cap. 14. De musculis abdominis plura Gal. 5. de usu par. & lib. de anat. adm. necnon de musc. dist. Sed differunt recentiores disceptatores à Galeno. Quam enim is ostendit esse musculum confectum, sunt qui rectorum musculorum vnum par adijciunt à longis usque diuersum, de quibus Galenus. dicit qd. hoc carnosum esse substat. ad os pubis posita. quod ferri penem arbiuntur. Verum qui idem musculi & in mulieribus sint, trahi ergo & eorum pudenda voluntario motu sursum oportet. quumq. non in omnibus carnosæ illa, quam dicunt substantia sit, carere eos penis erigendi ut oporteret: quibus q. musculi absint. Adde quod ad penem vsque non peruenit carnosum id corpus. sed in os ipsum pubis desinit. Gal. seque quari: aut si cum recentioribus steteris (id quod nobis ardet) ab osse ipso pubis ortum ducit: principium rectorum ventris musculorum constituit.

De anat. muscul. testicularum. Cap. XXIII.

Testiculorum autem virorum musculi sunt quatuor, propterea ut testiculos custodiant & eos eleuent, ne laxentur. Quisque testiculus habet par sibi proprium. Mulieribus vero vnum par sufficit scilicet cuique testiculo impar, propterea quod earum testiculi non sunt in exterioribus: neque sunt suspensi, quemadmodum virorum.

De anat. musculorum vesicæ. Cap. XXIIII.

Super os vesicæ vnus existit musculus, qui ipsam circumdat: cuius villus super ipsius os dilatatur. Et eius quidem iuuamentum est vrinam vsque ad horam voluntatis retinere. Et quum voluntas expellendi affuerit, eius laxabitur contractio: & ventris musculi vesicam urgebunt. & vrinam expulsiua adiuvante expellent.

De anat. muscul. virgæ. Cap. 25.

Musculi qui virgam mouent, duo sunt paria, duo vnus partis musculi in duobus virgæ lateribus sunt extensi; qui, quum tenduntur, foramen dilatant, & ipsum amplificant, & penetratio rectificatur: & sperma in ipsa cum

facilitate discurrit. Aliud verò par, quod a femoris osse oritur, & cum radice virgæ secundum transuersionem continuatur, & quum re-
ctificatur, tenditur: & instrumentum secundum rectitudinem eleuatur: & quum constringitur, reducit ipsum ad posteriora. Quod si vni eorum acciderit tensio, ad ipsius partem declinabit.

De anat. muscul. fœderis. Cap. 26.

Is fœderis musculi sunt quatuor. Vnus eorum, est musculus, qui ipsius comitatur os, & cum eius carne uehementer miscetur: quæ permutationi musculorum labiorum simulatur, & ipse quidem coeret, & constringit anum: & sua expressione stercoris reliquias, quæ sunt in ipso excutit. Et musculus, qui est positus magis interiorius quàm iste: cuius statio, a [est secundum comparationem capitis hominis,] & existimatur, qd sit habens duo extrema, cuius extremum cum radice virgæ pro certo continuatur: & par, quod super hos omnes transuersum existit: cuius iuuamentum est longaonem sursum eleuare: neque accidit longaonem egredi nisi propter ipsius laxitatem.

De anat. muscul. coxæ. Cap. 27.

Ex musculis coxæ, maior est ille, qui eam extendit: deinde ille, qui eam contrahit. Ex suis nanque operationibus nobiliores sunt isti duo motus. Veruntamen extensio contractione nobilior existit, quoniam statio non conuenit, nisi cum extensione. Postea sunt musculi, qui elongat: deinde illi, qui appropinquare: post illi, qui circuire faciunt. Ex musculis autem coxæ iuncturâ extendentibus, est vnus, qui est omnibus corporis musculis maior: & ipse est musculus, qui os femoris & ancham cooperit: & super totam coxam voluitur ab interioribus, & exterioribus, & posterioribus, donec ad popliteum [perueniat] villi diuersi habent principia: quapropter ipsius operationes secundum diuersas specificantur species. Ex ipsius nanque villis est, qui ab infimo ossis femoris nascitur, & declinando ad domesticum dilatatur. Et est alius ex villis eius, cuius ortus est parum altior ortu istius, qui coxam ad superiorem eleuat. Et est alius ex villis, cuius ortus est valde altior ortu istius, qui coxam ad superiora ad domesticum declinantem eleuat. Et est ex eis alius, cuius origo est ab osse anchæ, qui satis coxam secundum rectitudinem dilatatur. Et est ex eis musculus, qui totum anchæ iuncturâ posterius cooperit tria habens capita, & extrema duo. Et hæc quidem capita ab illo & anchæ & coccyge nascuntur, quorum duo sunt carnosæ, & vnum panniculare. Duo verò extrema cum posteriore capitis coxæ parte continuantur: & si cum vno traxerit extremo, cum declinatione ad ipsum dilatabit: & si cum duobus traxerit extremis, secundum rectitudinem dilatabit. Et ex eis est musculus, qui ex tota ossis ilij superficie oritur: & cum supremo maioris additamenti continuatur, & vocatur [trochanter maior]: & parum ad anteriora exteditur, & cum declinatione ad domesticum dilatatur. Et est alius talis, qualis ista, qui

Alia æquatur: ab os quum e-
quum tensio ip-
sus eleuat in-
strumentum se-
cundum rectitu-
dinem, & quum
uehementior sit.
[phynæris.

[phynæris.

a B. est supra ip-
sum per compara-
tionem ad capi-
tulum hominis.

† i. rectum inte-
llectum.
† Alias mellis-
cationem.

a —
b † vel ad genu

† alio os.

c d. illa uia per
respectrum ad os
† trochantera.

qui in primis cum infimo additamenti minoris
continuat, deinde descendit: & illius operatio-
ne operatur: veruntamen eius est parvam dila-
tionem & multam efficere declinationem; cuius
origo est ab infimo superficiem ossis ilij. Et est ex
eis musculus, qui ab infimo ossis anchæ oritur
ad posteriora declinat, & dilatat ipsam, & eam
ad posteriora pariter declinare facit: & ad do-
mesticum sufficienter declinare facit. Ex muscu-
lis vero coxæ iuncturam contrahentibus est mu-
sculus vnus, qui cum declinatione ad domesti-
cum parua contrahit: & est musculus rectus,
qui a duabus descendit originibus, quarum vna
cum sine lumborum, & altera cum osse ilij con-
tinuatur. Et ipse quidem sunt, quæ cum mino-
re additamento domestico continuantur: & mu-
sculus, qui ab osse femoris nascitur, & cum infi-
mo additamenti minoris continuatur. Et mus-
culus ad duo latera ipsius transuersus: & exten-
sus, qui est sicut pars maioris. Et quartus, qui a
re præparata stante post os ilij oritur, & ipse
crus contrahit colligendo coxam. Ex musculis
verò, qui ad interiora declinare faciunt, iam qui-
dam nominati fuerunt, ubi dilatationis, & con-
strictionis mentionem fecimus: & hæc quidem
mouendi species habet musculus, qui ab osse
nascitur femoris, & adeo fit longus, vt ad popli-
tem perueniat. Declinare verò ad exteriora fa-
cientes sunt duo musculi: & vnus eorum ab os-
se venit lato. Sed circuire facientes sunt duo mu-
sculi, quorum vnus a syluestri femoris: & alter
ab ipsius oritur domestico: & quum sibi obuiat,
transuersantur, & sunt carnosus apud locum
profundum circa posteriora additamenti maio-
ris. Et quicumque eorum solus traxerit coxam ad
sui partem, cum pauca dilatatione torquetur.

† Alias susten-
tatur.

ad B. & conti-
nuatur.

ANNOTATIONES.

Ca. 21. Decem esse musculos coxarum, notauit Gal. in lib. de dis-
sect. muscul. At 3. de usu partium nouem tantum recensere vi-
detur. Recentiores tamen omnes decem esse testantur, & si
aliqui prioribus dissectis vsq; ad 14. perducant. De eorum
formatione & actione habes 2. de anat. administ. copiosius.

De anat. muscul. mouentium iuncturam cruris,
& poplitis. Cap. 28.

EX musculis autem iuncturam poplitis mo-
uentibus sunt tres in anterioribus coxæ po-
siti, qui musculis in ipsamet coxa positis
sunt maiores. Et eorum operatio est dilatare, v-
nus autem horum triū est sicut duplus duo ha-
bens capita: quorum vnum ab additamento in-
cipit maiore: & alterum ab anteriore coxæ, &
duo habet extrema: quorum vnum est carno-
sum: & cum ^a† [mola] antequam chorda fiat,
continuat: & alterum est paniculare cum do-
mestico duarum extremitatum coxæ continua-
tum. Aliorum verò duorum vnus est ille, quem
inter coxam contrahentes nominauimus, s. a
separante, quod est in osse ilij nascens: & alter ab
additamento syluestri, quod est in coxa, oritur.
Et isti quidem duo continuantur, & vniuntur;
& generatur ex eis chorda vna, quæ dilatur, &
circundat† mola, & ipsam cum eo, quod est
sub ea, conuenienter adimat: deinde cum ca-

ad B. alia falc.
† rasga.

† rasga.

pite cruris continuatur: & poplitem dilatat, &
crus extendit. Dilatatio verò vnum habet mu-
sculum, qui ab obuiatione ossis femoris nasci-
tur, & incedendo descendit in latus coxæ do-
mesticum secundum transuersionem: deinde
cum parte ^b [venosa] supremæ partis cruris con-
tinuatur, & crus declinans ad domesticum dila-
tat. & musculus alium in quibusdā anatomia
libris ei oppositum in parte syluestri, qui inci-
pit ab osse anchæ, & secundum transuersionem
in latus syluestre tendit, donec ad locum perue-
nit ^c [venosum]. & non est musculus maioris
transuersionis isto, & cum declinatione ad syl-
uestre dilatat: & quum ambo dilatant, est dila-
tatio recta. Ex eis uerò, qui crus contrahunt, est
vnus musculus angustus, & longus: qui ab osse
ilij oritur & femoris, circa originem dilatatis:
ingrediens a separante, quod est in medio ilij:
deinde secundum transuersionem penetrat ad
interiora duarum extremitatum poplitis: postea
egreditur exterius. & vadit ad eminentiam, quæ
est in loco poplitis, ^d [venosa], & cum ea vnitur.
Et ipse quidem est, quo crus ad ^e [inferiora] tra-
hitur declinans cum pede ad partem inguinis.
Et tres musculi, domestici: & syluestris: & me-
dius. Sed domesticus & medius cum declinatio-
ne ad syluestrem contrahunt. & syluestris con-
trahit cum declinatione ad domesticum. Et do-
mesticus quidem oritur a basi ossis anchæ, dein-
de transuersè incedit per posteriora coxæ, donec
peruenit ad locum cruris ^f [venosum] in parte
domestica: & vnitur cum eo, cuius color ad vi-
riditatem trahit. Et aliorum duorum etiam ori-
go est a basi ossis anchæ: sed declinat, vt cum lo-
co ^g [venoso] lateris syluestris continuatur. In
iunctura præterea poplitis est musculus sicut in
flexuositate poplitis sepultus, qui operationem
efficit, qualis huius medij existit operatio. Et g-
dam existimant, q. pars eminens musculi dila-
tantis dupli a separante est, quum poplitem ac-
cidentaliter contrahit: ^h [& est, quum ab eius
origine egreditur chorda, quæ anchæ paxidem
tener: & cum ea, & cum ipso, quod sequitur ip-
sam, continuatur.]

De anat. musculorum pedis iuncturam mouentium.
Cap. 29.

EX musculis autem pedis iuncturam mouen-
tibus sunt quidam, qui ipsum ad superiora ele-
uant, & quidam qui ipsum descendere faciunt.
Ex eis autem, qui ipsum eleuant, est vnus muscu-
lus magnus, qui est positus in parte ^a [antecedente]
cannæ domesticæ, cuius principium est pars
syluestris capitis cannæ domesticæ. Et ipse qui-
dem, quum ad exteriora egreditur, inclinatur
super crus ad partem pollicis vadens, & continua-
tur cum eo, quod radici pollicis est propinquus:
& pedem ad superiora eleuat: & alter oritur a ca-
pite syluestris, ex quo nascitur chorda, quæ cū
eo, quod est iuxta radicem minimi, continuatur:
& pedem ad superiora eleuat, & propriè, quan-
do, cum eo conuenit primus musculus, & fue-
rit hoc secundum æqualitatem & reſtitudinem.
Facientium verò descendere est vnum par, cuius
origo est a capite coxæ quod postea descendit,
& cruris ventrem carne replet, ex quib. chorda
nascitur:

nascitur: quæ ex maioribus existit chordis, & ip-
sa quidem cū chorda^a [nerui, qui cum osse] ta-
li] continuatur: & ipsum ad posteriora tranſi-
t ad ſylueſtrem trahit: & eſt hæc cauſa fixationis
pedis ſuper terram. Et ipſum quidem adiuuat
muſculus, qui a capite ſylueſtris oritur: cuius co-
lor eſt melongianus: & deſcendit donec ipſemet
abſque chorda, quam mandat, ſed carneus rema-
nens, continuatur cū poſtrema tali parte^c [ſub
continuitate] quam ante diximus. Quumq; mu-
ſculus iſtis, aut ipſorum chordis nocumentū ac-
cidit, pes^a [claudicat.] Et muſculus, ex quo duæ
nascuntur chordæ: quarum vnā pedem cōſtrin-
git: & altera pollicem dilatat. Illud verò eſt, quo
nam iſte muſculus a capite canne domesticæ
oritur, vbi ipſa ſylueſtri obuiat, & deſcendit in-
ter eas: & in duas diuiditur chordas: quarū vnā
ſub ratera in anteriori pollicis parte continua-
tur, ^c [cum qua etiam chorda, pedis exiſtit hu-
militas. Et altera chorda eſt, quæ ex parte iſtius
generata muſculi, primæ chordæ pertranſit ori-
ginem, & primo pollicis oſſi chordam mandat:
& ipſum cum tranſitione ad domesticum di-
latat.] Etiam etiā a capite coxæ ſylueſtri oritur
muſculus, & cum vnâ duorum muſculorum^f
[calci annexorum, continuatur, ^g ^h [calci annexorum,
deinde ab eo ſeparatur, quum ocellum cruris
pertranſit: ex quo oritur chorda, ^h [quæ ad infe-
riora pedis peruenit, & ſub eo toto dilatatur
quemadmodum facit muſculus, qui ſuper plan-
tæ ocellum dilatatur propter iuuamentum ta-
le, quale eſt eius.]

De anas. muſculorum digitorum pedis. Cap. 30.

EX muſculis verò pedis digitos mouētibz,
qui ſunt conſtringentes, muſculi ſunt mul-
ti: ex quibz eſt muſculus, qui a capite canne ſylue-
ſtris oritur, & extenſus ſuper ipſam deſcendit, &
chordam vnā tranſmittit, quæ in duas diuidi-
tur chordas, quæ mediū conſtringunt & ^a [me-
dicum.] Et alter iſtorum minor, cuius ortus eſt
a poſtremo cruris: cuius chorda quā ipſam traſ-
mittit, in duas diuiditur chordas, quæ indi-
cem conſtringunt, & minimum. ^b [Et diuiditur] ab
vnaquaque duarum partium chorda, quæ cum
eo, quod ab alia^c [diuiditur,] continuatur: &
ſunt chorda vnā, quæ ad pollicem peruenit, &
ipſum conſtringit. ^d [Et tertia chorda, quam] ſā
nominauimus, a ſylueſtri duarum extremitatū,
quæ in canna exiſtunt domestica, oritur. & in-
ter duas deſcendit cannas, & ex ſe partem tranſ-
mittit ad pedem conſtringendum, ^e [et partem
ad primum os] pollicis. Et horum quidem mu-
ſculorum digitos mouentium, quos nomina-
uimus, ſitus eſt ſuper crus & poſterior. Illi verò,
quorum ſitus eſt ſuper plantam pedis. x. ſunt mu-
ſculi & in hoc quidem anatomici decepti fue-
runt. Sed primus, qui iſtud ſciuit, fuit Gal. Ipſe ve-
ro cum quinque continuantur digitis ſcilicet,
cum vnoquoque duo lacerti a dextra, & a ſini-
ſtra, & mouent, vt conſtringat ſecundum recti-
tudinem, ſi ſimul mouerit: & vt declinent, ſi
vnus mouerit. Et ex iſis quidem funt quatuor ſu-
per rateram: quorum vnus vnicuique digito de-
legatus eſt: & duo, qui propriè ſunt ad conſtrin-
gendum pollicem & minimum. Et iſti quidem

muſculi adeo ſunt permixti, vt quum vni eorū
accidit nocumentum, prouenit inde, vt reliquo-
rum operatio debilitetur in eo, quod eorum eſt
propriū: & vt vicem iſtius aliquo modo ge-
rant in eo, quod huic eſt propriū: & hæc de cau-
ſa difficile eſt vnum digitorum pedis propriè
abſque alijs conſtringere. Et ex muſculis quidē
pedis ſunt quinque ſupra pedem poſiti, qui ad
ſylueſtrem declinare ſolent: & quinque ſub eis
poſiti, quorum vnusquiſque digitum ad illud,
quod ipſum ſequitur, trahit a parte domestica,
& ipſum cum motu ad partem eleuat domesti-
cam. Et iſti quinque ſunt cum duobus, qui pol-
lici & minimo ſunt proprii ſecundum ſimilitu-
dinem ſeptem qui ſunt in planta pedis, & ſimu-
liter decem primi. Omnes igitur corporis mu-
ſculi ſunt ^f [quingenti & viginouem.]

SVMMAE III. DOCTRINAE V.

Et eſt ſermo vniuerſalis de neruis propriè. Cap. 1.

Iuuamentorum neruorum alia ſunt ſecun-
dum eſſentiam: alia ſunt quæ ſunt per acci-
dens. Quod verò ſecundum eſſentiam: eſt quod
cerebrum eis mediantibus omnibus alijs mem-
bris iuuamentum præſtat dando eis ſenſum &
motum. Sed quod eſt per accidens, eſt ad hoc
vt caro corroboretur, & corpus fortius fiat. Et
ex eis etiam eſt, percipere id, quod ex nocumen-
tis mēbris accidit ſenſu carentibus, ſicut hepar,
& ſplen, & pulmo: licet enim membra iſta ſen-
ſum non habeant, ſuper ea tamen cinctorum
poſitū eſt neruoſum: & panniculo tecta fuerūt
neruoſo, quæ quum apoſtemata fuerint, aut uē-
toſitate tenſa, perueniet apoſtemoſi grauedo,
aut ventofitatis partitio ad cinctoriū in ipſius
radicē. & accidet ei ex grauedine attractio: & ex
ventofitate extenſio, & ſentiet ipſam. Et neruo-
rum quidem principium ſecundum motū, ſci-
tum eſt cerebrum: & illud, ad quod iſtorum per-
ueniunt extrema, eſt ^a [ſuperficiē] cutis. Cum,
cute enim vili miſcentur minuti, & in ipſa ner-
ui partiuntur, & ei a mēbris, quæ ei vicinantur, ad-
ueniunt. Quod verò cerebrum neruorum prin-
cipium exiſtit, duobus eſt modis, quoniam quo-
rundam eorum eſt principium ſecundum ſui
eſſentiam, & aliorum eſt principium mediante
nucha, quæ currit ex eo. Et neruis quidē, q a ce-
rebro egrediuntur, nō iuuantur membra in ſen-
tiendo & mouendo, niſi capitis, & faciei mem-
bra & viſcerum interiorum: alia verò membra
hæc iuuamenta nō habent, niſi a neruis nuchæ.
Et Gal. quidem iam oſtendit nobis ſollicitudi-
nē magnā, q neruis a cerebro ad viſcera deſcen-
dentibus eſt propria. Creator enim de eorū mu-
nitione ſollicitus aliter ipſos muniuit quā alios
neruos: & illud eſt, quoniam propterea, quod a
principio elongati fuerunt, oportuit, vt ſuſtē-
rentur ſuperflua^b [affirmatione] a muſculis for-
tibus, qui eos tegant, ut panniculi: & a corpore,
cuius eſſentia inter neruū & cartilaginem eſt me-
dia, ſimili ei, quod corpori nerui accedit,] quā
torquetur. Et iſtud quidē eſt ex tribus locis, quo-
rū vnus eſt apud epiglotim, & ſecundus, quū ad
coſtarum radices veniūt. & tertius, quum pecto-
ris locum tranſeūt. Factum eſt autem, ut alij ner-
ui

f B. Alia litera.
Oēs igitur cor-
poris muſculi
ſunt centum &
viginſeptem.

Vide Diſqui-
ſitiones phyſio-
logicas Coſt. pag.
451. ulque ad
472.

a—B.

b B. firmitudine
nei tucta, & o
operit eos cū
corpore medio
inter neruū, &
& cartilaginem
in ſubſtātia con-
formi ei quod
accidit in corpo-
re nerui.

ui a cerebro progre'ssentes, in quib. existit utilitas in sentiendo inuicem tamen praeuare, penetrarent a sui principio secundum rectitudinem ad medullam, ad quod diriguntur: quoniam rectitudo ad id, ad quod diriguntur: propinquiore deferretur via: & illic ex hoc est impressio, quae manat ex principio, fortior, & propterea quod in neruis sensibilib. non quaeritur de duritie, quae facit necessitatem elongandi a substantia cerebri cum circuitione, propterea ut a sui similitudine in lenitate ordinatim elongetur, quantum in membris quaeritur motus: immo quanto plus fuerunt leniores, plus fuerunt virtutem sentienti dantes. Sed factum est, ut motui, ad id, ad quod diriguntur, eant post circuitiones, in quibus ipsi incedunt: propterea ut a principio elongentur, & in duritie ordinentur. In quo quoque etiam duorum modorum ad id, quod ex duritie & molitie in ipso est necessarium, adiuerunt ortum ipsorum substantiae: plurimi namque eorum, qui sensum tribuunt, ab [antecessione] oriuntur cerebri. Et partis quidem, quae est cerebri [antecessio], est essentia mollior: Et plurimi eorum, qui motum praesent, a postremo oriuntur cerebri. Et partis, quae est cerebri postremum, essentia est magis ipsilla.

ANNOTATIONES.

- cap. 1. Nervorum triplex est genus, seu genus, seu differentia vocis, ut lib. de ossibus notat Galenus; alij voluntarij dicuntur, qui scilicet ex cerebro & spinali medulla ortum ducunt; alij ligamentales, qui ex ossibus; alij tendones, qui ex musculis. ex primis tamen voluntarijs, & ligamentales & tendones primam habent originem. De tripli nervorum usu, ac natura scopo, de quo auctor primis statim verbis; Galenus 5. de usu partium verba facit. Verum sicut de nervorum, ac sensus & motus prim. ipso Aristot. & Galenus differunt, ita & de nervorum eorumdem usu non mediocriter discrepant. Aristot. sicut cor sensus & motus voluntarij initium putat, & 2. de part. an. & 3. & saepe alibi ita & nervorum principium ipsum cor facit. 3. de hist. animal. & cap. 10. nervorum copiam esse in corde scribit. 3. de par. anim. sensus vero & voluntarij motus instrumenta partem esse in sanguine animalibus existimat, quae non sit exanguis (sentire enim eas duntaxat partes quae sanguinem obtineant) cap. 1. & 8. quam quidem carnem esse arbitrat 2. de part. anim. cuius etiam gratia, & ossa & cetera partes genita sint, ut 2. de part. anim. Cerebrum vero cordis calorem temperare; qui nervi carni sint gratia. At Galenus contra cerebrum sensus & motus initium esse putat. 2. de plac. Hipp. & Pl. cap. 9. & 8. de usu part. nervosq. ex cerebro oriri. 5. de usu part. & esse sentiendi movendiq. instrumenta. ac eorum gratia subiectam esse carnem ne dissipantur, laxanturq. neque cordi sensus, ac motus ex voluntate facultatis principium inesse illo patto admittit. Galeni sententiam, & hic auctor hoc loco, & medici sero omnes suscipiunt. philosophi tamen ac Auer. praesertim 2. de part. anim. nec non 2. Coll. Aristotelem tuentur. Ceterum, quod ad hanc rem pertinet, de nervorum initio, acq. movendi & sentiendi instrumentis, ut paucis agamus. Et si medici nervos a cerebro ortum ducere mordicus tuentur; non videmus tamen, quid primum eorum initium cor esse impediatur. Solent, ut docet philosophus 1. meteor. & quotidie id videmus, ex montibus parvi fontes oriri: hi paulo victrius elapsi stagnum faciunt: ab hoc deinceps magna atq. latissima flumina producuntur. quae quidem, etsi longe latiore, maioremq. loci

amplitudinem occupent, quam vel fons vel etiam ipsi montes a quibus ea oriuntur; nullus tamen ab exiguo eo fonte, & tumulo oriri eat inficias. Mirandum ergo de his non mediocriter sa. it, qui propterea quod a cerebro nervorum (ut ita dixerim) fluvium proficisci vident, ipsorum tamen initium posse ipsum esse cor negant. Fatemur nos, neque id Aristoteles negat, a cerebro nervorum flumen emergere: sed primum tamen eorum fontem cor esse dicimus. quod quidem, etsi exigua nervorum veluti & montes fluviorum servat vestigia; primum tamen est & nervorum, & arteriarum, & venarum, & spirituum omnium, & caloris, & ipsius demum vitae principium. Cui quidem rei assentiri & Galenus ipse cogit, vitalis facultatis, & caloris naturalis sedem ipsum faciens. Verum de movendi & sentiendi instrumentis non videtur Galeni ratio, cui si praesertim immititur, Aristot. sententiam valentius oppugnare. Et si enim ligato nervo, sensus, et motus inferiorum partium aboletur; id tamen non cogit, ut obiri sensum & motum per nervos fateamur. intercipiuntur enim actiones hae ligatis nervis, & ab his frigiditas & vis moderandi caloris ad particulas ferri prohibetur, quae consuevit. neque id nervis duntaxat ligatis evenit; sed & si iugulares arteriae, ut Arist. lib. de som. & vig. intercipiuntur, eadem functiones laeduntur. Licet vero Galenus 2. de plac. Hippocr. & Plat. hoc propterea evenire contendat, quod ligatis arterijs, & nervis quoque comprimi accidat: non admitteret tamen id Arist. experientiaq. id explorandum esset, si ligata arteria, sufficeret, ne nervus comprimeretur, actiones hae vitarentur, aut non consentiendum enim tunc esset experientia. Adde quod ut Aucr. 2. Coll. nervus non ad omnes carnis partes fertur, quae tamen omnes sentiunt. ac multa animalia moventur, sentiuntq. quae nervis tamen sunt destituta; quum car

De anatomia nervorum egredientium a cerebro, & eorum vis. Cap. 2.

A Cerebro septem nervorum paria oriuntur. primi paris principium est ex fundo duorum ventriculorum cerebri accidentium apud duorum additamentorum [vicinitate] mammillarum extremis similib. quibus fit odoratus. Et ipsum quidem est [parvum ventrem] habens. Et ille, qui a sinistra oritur, dextratur: & ille, qui a dextra oritur, sinistratur. deinde sibi super sectionem cruceam obviatur: postea ille, qui a dextra oritur, ad pupillam dextram penetrat: & qui nascitur a sinistra, ad sinistram pupillam: quorum adeo dilatantur orificia, donec humorem, qui vocatur vitreus, comprehendat. Quidam vero, qui non est Galen. dixit, quod sectionem cruceam sine reflexione penetrant, & dixerunt quod in hac sectione tria existunt iuvamenta. vnum est, propterea ne spiritus, qui ad vnam currit pupillam, ad alteram ire prohibeatur, quum acciderit nocumentum: & propter hoc vnaqueque duarum pupillarum, quum alter claudatur oculus, in video fit fortior, & clarior, quam ipsa esset, si altera intente intueretur. Et propter hoc foraminis vici dilatatio augmentatur, quum alter claudatur oculus: & hoc quidem est, propterea quod spiritus vehementer vadit ad ipsum. Secundum vero est, propterea ut duo oculi vnum habeant deferens, quod visus simulacrum eis afferat, & ibi vniatur, & sit duobus videre oculis, vnum videre, propterea quod simulacrum in termino vniatur communi. Ideoq.

Idcirco, luseis accidit, ut ex re vna videant duas: quia vna pupilla superius elevatur, aut inferius deprimatur, & destruitur restitudo penetratio- nis foraminis ad sectionem, & ante communem terminum accidit terminus ⁸ [fortura] nervi. Et tertium est, ut vniuersusque duorum nervo- rum ab alio sustentetur, & illi innitatur, & fiant ac si ad pupillam ex propinquo venirent. Secun- dum autem parium nervorum a cerebro pro- cedentium nascitur post ortum primi paris, & ab eo ad sylvestrem declinat, & a foraminis, quod est in orbita, quae totum comprehendit oculum, egreditur: & in musculus partitur oculi: & hoc quidem par valde est grossum, ideo, ut eius gros- sities sua parificetur molliori, quam habere de- buit, propterea quod est circa principium: & co- fortetur in faciendo motum, & precipue quum adiutorem non habet, quum tertium par sit conuersum ad mouendum magnum membrum, quod est mandibula inferior: quare ei non rema- ner superfluitas: immo adiutorem alio a se indi- gat, sicut modo reseremus. Tertij vero paris ori- go est a termino communi inter ⁴ [antecessio- nem] cerebri, & ipsius postremum, i. ab infimo] basis cerebri, quod primo cum quarto pari pau- lisper miscetur: deinde ab eo separatur, & i qua- tuor ramos ramificatur. Vnus ramus ab ingres- su egreditur venae ¹ soporariae, quam postea no- minabimus, & descendendo super ¹ [cervicem] va- dit, donec diaphragma pertranseat: & in visce- ribus, quae sunt sub diaphragmate, partitur. Et secundae quidem partis egressio est a foramine, quod in osse existit temporis, quae quum egredi- tur, cum nervo continuatur, qui a quinto diui- ditur par: cuius modo nominabimus disposi- tionem. Et ramus tertius in foramen descen- dit, a quo secundum egreditur par, quoniam ipsius directio est ad membra in anterioribus faciei posita. Et neque fuit conueniens, ut in pe- netratione primi paris ¹ [ventrem] habentis, pe- netraret, quia nobiliori nervorum coangustatio- nem faceret, & ipsum comprimeret, & via cooperiretur. Et haec quidem pars, quum sepa- ratur, in tres distribuitur sectiones: quarum vna ad partem lachrymalis declinat, & vadit ad mu- sculos temporum & masticeantium, & superci- lii, & frontis, & palpebrae, & pars secunda ¹ [per foramen] vadit apud oculos creatum: & inde ad nasi tendit interiorem superficiem, & in tu- nica spargitur, quae in interioribus nasi est ex- pania. Pars quoque tertia est pars non parua in concauitate descendens ¹ foraminis, quod in osse ¹ [maxilla] est factum: & duobus ramifica- tur ramis. Vnus vadit ad interiora concauita- tis oris, & in dentibus spargitur, sed illud, quod inde pertinet dentibus, est manifestum, quod ve- ro inde aliis est visui sicut oculum, & in gin- giva etiam spargitur superiore. Alter autem ra- mus in membrorum spargitur superficibus, quae sunt iuxta, sicut cutis ¹ [maxilla], & extremi- tates nasi, & labij superioris. haec quidem sunt se- ctiones partis tertij paris tertij. Quartus autem ramus tertij paris vadit penetrans a foramine suo, quod in mandibula existit superiore, & va- dit ad linguam, & in eius manifesta diuiditur tunica, & tribuit ei sensum proprium, qui est gustus, & illud, quod remanet ¹ [in dentium

theis inferiorum,] & in ipsorum gingivis vi- uiditur: & in labio inferiori sed pars, quae per- uenit ad linguam, subtilior est quam nervus ocu- li: quoniam illius duritiem, & illius molliem temperant grossities illius, & subtilitas istius. Quarti vero paris origo est post tertium, sed ad cerebri basim est magis declinata, & cum tertio, quemadmodum diximus, miscetur: deinde ab eo separatur, & ad palatum vadit, & dat ei sen- sum, quod quidem est paruum, sed est plus du- rum quam tertium: quia palatum & palati pan- niculus durior est linguae panniculo. Sed vnu- quodque paris quinti impar ¹ [cum duobus na- scitur] medijs secundum dupli formam: immo multi illorum tenent, quod vnumquodque ip- sius impar est par: cuius quidem origo a duob. est cerebri lateribus. Et pars quidem prima cuiusque paris ipsius, ad panniculum vadit, qui in interiorib. instrumenti auditus est dilatatus, & in eo diuiditur totus. Et huius quidem diuisio- nis origo proculdubio est a parte cerebri poste- riore, & per ipsam est audiendi sensus: sed secun- da diuisio est minor prima. Ipsa namque egredi- tur a foramine, quod in osse perforatum est pe- troso. Et ipse quidem est, qui vocatur monocu- lus & cecus, propterea quod multum torquetur, & eius via in obliquantibus incedunt, ideo quod voluntas affuit prolongandi spatium, ut eius finis a principio remoueretur: propterea ut nervus antequam inde egrederetur, a principio esset longinquus, ideo ut durities ei inde acqui- reretur. Quumque egreditur, cum nervis tertij paris miscetur, quorum plurimi ¹ [ad maxilla] & ad latum vadit musculum: & quod remanet ad musculos protenditur temporum. Gustus autem in quarto creatus fuit nervo. Et auditus in quinto. quoniam instrumento auditus fuit necessarium, ut esset discoopertum; ne aeris via ad ipsam clausa foret: & instrumeto gustus fuit necessarium, ut esset munitum, propterea opor- tuit, ut nervi auditus essent duriores. Et ideo o- rigo eorum postremo cerebri fuit propinquiori: & neque oculi musculus unus sufficit nervus; & musculorum temporum nervi multiplicati fuerunt, nisi quia foramini oculi multa neces- saria fuit amplitudo, propterea quod nervus virtutem afferens visus, multa indiguit gros- situdine, ideo quia ei necessarium fuit ventrem habere: non ergo os, quod ad comprehendendum oculum est perforatum, multa foramina tolerare potuit. Temporis vero nervus multa fuit durities necessaria: sed grossitudine multa non indigere: immo grossitudo esset faciens motus difficultatem: & etiam egressio, quam in osse duro petroso habet, foramina potest to- lere multa. Pars vero sextum, a postremo oritur cerebri cum quinto continuum, & cum eo pa- niculis & ligamentis ligatum, ac si esset unus nervus: deinde separatur ab eo, & egreditur a foramine, quod est in extremitate ¹ [† sutura] quae iam da simulatur. Et ipsum quidem ante- quam egressum esset, iam in tres diuisum fuit partes, quae omnes simul ab hoc egrediuntur fo- ramine. Vna earum ad gulę musculos suo pro- tenditur itinere, & ad linguae radicem: propte- rea, ut par septimum in ipsorum adiuvet motu. Et pars secunda ad musculos descendit spatule, & eius

1 B. in duob. di-
uiditur.

m B. ad partes
alchad.

n B. alderani
† adorem.

3. in radice
noti decum-
torum.

¶ subiect.

o B. & quā op-
ponitur epiglō-
ti separantur ab
ea rami.

¶ i. aritzenoei-
dem cartilagi-

& eius, quod est circa eam: & ipsius plurimum in musculo spargitur lato, qui est super spatulam: & hæc quidem pars est magnæ quantitatis, & suspensâ penetrat donec perueniat, ad quod dirigitur. Pars uero tertia, quæ maior est ex tribus partibus, ad viscera descendit in ascensione venæ saporariæ, & est illi annexa, & cum ea ligata, ex qua [quum in rectitudine est epiglottidis, separatur rami, qui ad musculos ueniunt epiglottales, quorum capita sunt ad superiora, qui epiglottim, & ipsius eleuant cartilagine. Quumque epiglottim pertranseunt, ex eis ascendant rami, qui ad musculos uadunt capita ad inferiora habentes: & ipsi sunt, qui ad cymbalam claudendam sunt necessarij, quum ad inferiora trahere necessarium est. & propter hoc uocantur nerui retro redeunt. Hic autem nerui retro rediens non egressus fuit a cerebro, & non a nucha, nisi propterea quod, si a nucha ascenderent, ab ipsorum principio subirent transuersi & non recti: & ad inferiora attractio cum eis non proueniret secundum actionem decentem. Et ipsi quidem non de sexto pari creati fuerunt, nisi propterea quod illud, quod ex nervis est molle, aut molli uicinum. Illud, quod fuit ex eis ante sextum, iam in musculis faciei & capitis, & in eo, quod est in eis, fuit diuissum: & se primum etiam, non secundum rectitudinem descenderet, quemadmodum sextum descendit: immo procul dubio transuersitas eos commiserat, & propterea quod illud, quod ascendit & redit, quandoque indiget re firma, cui innitatur ad similitudinem girgilli, ut super ipsam reuoluatur ascendens: & ex ea adiucetur, ut sit situs durus, & fortis, & leuis. & iuxta positis non fuit ibi ad hoc idoneum, sicut arteria maior. Et illud, quod ex istis ramis a sinistra ascendit, hæc inuenit arteriam ipsa recta & grossa, ergo super eam reflectitur non multa indigens firmitudine. A dextra uero ascendenti huic non uicinatur arteria ad modum primi: sed uicinatur ei, postquam iam accidit ei paruitas propter ramorum diuisionem, qui iam ex eo egressi fuerunt: cui etiam iam defuit rectitudo in situ, quia transuersatus fuit ad ascellam declinando. fuit ergo necessarium, ut ipsi re aliqua affirmarentur, cui inniterentur cum ligamentis, in quibus rami stringerentur: ideo ut per ipsos illud, quod defuit ex rectitudine, & grossitie: in situ corrigeretur. Et sapientia quidem in hos redeunt ramos elongando, est, ut talis qualis est hæc suspensio, proximi fiant; & propter elongationem a principio fortitudinem habeant, & duritiem. Ex nervis autem redeuntibus fortior est ille, qui in duabus musculorum epiglottidis spargitur tunicis cum alijs neruorum adiuuatijs ramis: postea illud, quod ex hoc remanet neruo, descendit, a quo rami separantur, qui in panniculis sparguntur diaphragmatis & pectoris: & in musculis ipsius: & in corde: & in pulmone: & in uenis: & in arteriis, quæ ibi sunt. Illud uero, quod remanet, penetrat in diaphragma: & associatur ei, quod ex parte tertia descendit, & in panniculis spargitur viscerum, & peruenit ad os latum. Septimi autem paris origo est a termino communi, qui est inter cerebrum & nucham, cuius plurimum incedit se in muscu-

lis spargendo linguam mouentibus, & in musculis inter peitalem, & os lambda communibus: & est quum ipsius residuum in alijs spargitur musculis, qui huic musculo sunt uicini: non tamen semper est istud: & propterea, quod alij nerui ad alias reducti fuerunt necessitate: neque fuit bonum, ut foramina in interioribus, neque in inferioribus multiplicarentur: fuit melius, ut ad linguæ motum neruus ab hoc loco ueniret, quia ipsius sensus iam ei ab alio uenit loco.

ANNOTATIONES.

Septem esse neruorum cerebri paria Gal. passim docet 9. præsertim de usu par. obscurè tamen dum de 3. pari meminit, alterum quendam longum neruum per meatum qui sub oculis est, inter ossa eorum squamosa ferri ibidem docet, quem neruum recentiores a septem istis paribus differre existimant. Gal. uero parum referre arbitratur. Addunt tamen præter hos alterum quoddam par, quod sub basi cerebri versus anteriora incedit, & per foramen, quod in sphenoidè osse est, ad musculum temporalem transit, quod tamen quinti paris radix esse uidetur. Ostendunt et alij duos quoddam neruos a duobus oculi processibus, qui nates uocantur, ortum ducentes, & ij iuxta tertium neruorum par transeuntes in quartum palpebra musculum inferunt. Sed de neruis quæcunque hic author, habes suffus ex Gal. 9. de usu par. & lib. de neruorum diuiss. Sunt tamen & hoc loco controversiæ. ac primum de oculorum neruis, ait author 30 neruos opinos coniungi quidem, sed dextrum ad dextrum oculum, & sinistram neruam ad sinistram oculum proficisci. At lib. de natura animal. 2 dextrum neruum ad sinistram oculum, sinistram autem ad dextrum ferri scribit. De hac controversia nos fortè alibi suffus. interea tamen recentiores dam horum neruorum ductus prosequuntur, id uisum experiri, quod hoc loco author notat. dextrum uideli. ei ad dextrum ac sinistram ad sinistram ferri. Quæ uero hic de oculis & uisum author scribit, habet ex Gal. 10. de usu par. Sed de adiutorijs quoque neruis discrepare a seipso 40 Aulic. uidetur, quando hic oriri eos a posteriori cerebri parte asserit, lib. autem 3. ab anteriori, id quod & Galenus 8. de usu par. Soluitur tamen, ac uerè ab anteriori parte cerebri & hi & molles cateri oriuntur. adiutorijs tamen in parte anterioris ventriculi posteriore ortum ducunt. id quod hoc loco intellexit. Verè dissensire præterea Aulic. uidetur, quum de sexto neruorum cerebri coniugio loquitur. ait nempe partem huius paris ad scioptula musculum ferri: superiori autem capite nullum ex cerebri neruis infra faciem duci assererat, præterquam ad intestina. Eandem controversiam in Galeni libris legere est. Is enim 3. de loc. aff. omnes ait animantis partes sub ceruice positas, quæ ex consilio, & uoluntatis imperio moueri possunt, neruos habere, qui eos moueant, a spinali medulla procedentes. Idem tamè 16. de usu par. de ferri ad scioptulas a 6. cerebri neruorum coniugio propagines, sensum illis & motum ferentes, longa oratione scribit. Sed uisibile fortasse non est hæc loca conciliare. Certum sanè est & ad scioptulas a 6. neruorum pari propagines duci: hoc tamen generalem communemq. in ceteris partibus observationem non turbat: quæ, exceptis scioptulis, id sepe religiose seruatur, ut a cerebro nerui motus gratia infra faciem non peringant.

De anatomia neruorum nuchæ & colli, & uisus eorum. Cap. 3.

Nerui ex nucha nascentes, qui per colli uadunt spondyles, octo sunt paria. Vnius paria egressio a duobus est spondylis primæ foraminibus

minibus, quod in capitis musculis solam spargitur: & est paruum, & minus: quoniam melius fuit, ut locus a quo egreditur, sit angustus; quemadmodum in capitulo de ossibus diximus. Et secundi quidem parvis egressio est inter spondylem primam, & secundam. s. foramen, in loco vel capitulo de ossibus nominatum, cuius plurimum capiti tangendi senium defert; transiit, enim ad id quod in spondylis est supremum, ascendit: & ad anteriora refectitur: & super tunicam extrinsecam aurium spargitur. Et quod par primum minus facit propter sui paruitatem & abbreviationem, ob quam expandi expedire non poterat, & dilatari in locis, qui sequuntur ipsum, cōpletē emendat. Quod autem ex hoc remanet pari: ad musculos, qui sunt in posterioribus colli: & ad musculum latum uenit, & eis dat motum. Et paris tertij origo, & ipsius egressio est a foramine, quod est inter secundam & tertiam. Et unusquisque eorū in duos partitur ramos. Ab uno ramo sparguntur rami in profundo musculorum, qui sunt ibi, & propriē caput cum collo [†] [momentum: deinde ad spondylium ascendit spinarum: & quum in eorum rectitudine veniunt, ad radices tenentur eorum: & post ad ipsarum eleuantur capita, & cum ligamentis miscentur pannicularibus, quæ ab illis nascuntur [†] processibus, postea ad partem aurium reflectendo penetrant, & in [non homine] ad aures perueniunt, & aurium musculos movent. Et ramus secundus ad anteriora vadit, donec ad musculum peruenit laum. ^c [Et cum hoc quidem primum quum nascitur, miscetur venæ & musculi, qui ipsum cooperiunt, propterea ut in se ipso sit fortior. Et est etiam, quando cum musculis miscetur temporum, & cum musculis aurium in bestis. Plurimum tamen sparsionis ipsius, non est nisi in musculis maxillarum. Quarta uero parvis egressio est a foramine, quod inter tertiam existit & quarta tamē partitur sicut ille, qui est ante ipsum parte antecedente, & parte posteriori consequente: sed pars eius quæ antecedit, est parua: & ideo cum quinto miscetur. Et quidam iam dixerunt, quod ab ea penetrant rami, sicut aranea tela extensū super venam] [†] forariam donec ^d ad diaphragma perueniūt, separatis super duo latera diaphragmatis pectus in duo media partientis incidentes. [†] Sed eius pars maior ad posteriora refectitur: & in fundo musculorum profundatur, donec ad [†] processum vadit, & musculis mandat ramos, qui inter caput & collum sunt communes: & deinde itinere suo ad anteriora reflectendo vadit & cū musculis maxilla, & aurium in animalibus cōtinuatur. Et dixerunt quod ab eo ad dorsū descendit ramus. Quia autem parvis egressio est a foramine, quod est inter quartam & quintā, quod etiam in duos partitur ramos. unus ramus, s. ille, qui est antecedens, & ipse minor ad musculos peruenit maxillarum: & ad musculos, qui caput anterius curuant, & ad alios musculos, qui capiti & collo sunt communes. Et ramus secundus in duos diuiditur ramos. Vnus ramus inter primum, & inter ramum secundū est medius, & peruenit ad spatulæ supremum; & miscetur cum eo quidam sexti & septimi. Et

ramus secundus cum ramis quinti & sexti & septimi miscetur: & ad mediū penetrat diaphragmatis. Pars uero sextum, & septimum, & octauum ab alijs secundum ordinem egrediuntur foraminibus: sed octauus egressio est a foramine communi inter finem spondylium colli, & inter primam spondylium dorſi: & eorum rami vehementi commiscetur mixtura. Sed plurimum Sexti ad spatulæ peruenit superficiem: & pars eius maior parte, quæ est ex quarto, & minor parte, quæ est ex quinto, peruenit ad diaphragma. Et plurimum septimi peruenit ad adiutorium: licet sint quidam ex ipsius ramis, qui ad musculos capitis, & colli, & dorſi, cum ramis quinti associati vadūt, & ad diaphragma perueniunt. Sed octauus post commixtionem, & societatem omnes ad brachium & [†] cubitū [†] ascedit. perueniunt: neque est aliquis eorum, qui ad diaphragma perueniat: sed tamen ille, qui ex quarto ad partem manus tendit, non transit spatulam, & ex septimo non transit adiutorium: sed ille, qui a spatula peruenit ad brachium: est ex octauo mixto cum primo ramo, [†] qui nascitur ex spondylis dorſi, & ad dorsum vadit. Nervi autem isti in diaphragmate partiti non fuerunt, nisi nervi nuchæ, propterea ut ad ipsum veniens ab alto foret descendens loco: ideo, ut eius partitio in ipso esset melior: & precipue, quia prima eorum directio fuit principium panniculi pectus per medium partientis. Et in possibile quidem erat, ut nervi ad ipsam nucham directe uenerēt abique fractura cum angulo. Et si omnes nervi, qui ad diaphragma descendunt, a cerebro protenderentur, ipsorum prolongaretur incessus: neque eorum nervorum continuitas cum medio diaphragmatis posita fuit, nisi propterea quod non fuit conueniens, ut in ipso secundum institiā & equalitatem spargerentur; si cum extremitate, & non cum medio continuarentur, aut si, cum tota continuarentur circuitione: & esset hoc contrarium uix, quæ est necessaria: quoniam musculi non faciunt aliquid moueri nisi extremitatibus suis: propterea illud quod ex diaphragmate mouetur, est illud, quod est [†] circuens. oportuit ergo ut in ipso finirentur nervi, & non ut in ipso inciperēt. Et quoniam necessarium fuit eos ad medium venire, oportuit necessario, ut penderent. oportuit ergo ut ipsi defenderēt, & panniculis cum munitione regerentur. testis ergo panniculis fuerunt cum munitione defendente, in qua eis associatur panniculus, quæ pectus per medium partitur, super quem mixti perrexerunt: & quia huius membri operatio fuit nobilis, facta fuerunt nervi eius principia multa, ne eius operatio propter aliquod destrueretur nocumentum, quod uni accideret principio.

ANNOTATIONES.

De nervis colli a dorsali medulla ortum trahentibus, de quibus uisus, ac productione fusius Gal. egit. N. de nervorum diffin. non 1. 3. de v. part. ex quibus locis. hæc author. sunt tamen qui non eos solum nervos qui dorſi vocantur, sed & septem priores parvas, quæ a cerebro Gal. ortum ducere scripsit, & omnes decemque nervos a spinali medulla nasci censent, nempe quum spinalis medulla initium non

Cap. 11. ad 6.
Cap 5.

in posteriori sit cerebri parte (ut dicunt) sed sub anteriori
prioris cerebro principium sumat. quo sit, ut iure nervos
omnes ex spinali medulla ortos esse dici possit, quamvis pri-
morum eorum ortus, & ipsius quoque medullam initium
ipsi tandem cerebro sit ascribendus.

De anatomia nervorum nuchæ spondylium,
quæ sunt in reclinatone pectoris.
Cap. 4.

Primi ex paribus ipsorum egressio est inter
primam spondylium, & secundam pecto-
ris; quod in duas diuiditur partes: quæ maior,
in omnibus musculis spargitur costarum, & mu-
sculis dorsi, & quod remanet, super primas co-
stas extensum procedit: & octavo nervorum col-
li obuiat, & simul ad manus protenduntur, do-
nec ad adiutorium & spatulam perueniât. Par
verò secundum a foramine egreditur, quod præ-
dictum sequitur foramen: cuius pars ad adiuto-
rij tendit superficiem dans ei sensum: & ipsius
residuum, cum alijs paribus, quæ remanserunt,
aggregatur, & ad musculos spatulæ, qui super
eam sunt positi: descendunt, ipsius mouētes iun-
cturam: & ad musculos perueniunt dorsi. Qui
igitur ex nervis istis spondylium pectoris oriū-
tur, & ramis, qui ad spatulam non protendun-
tur: ad musculos dorsi uadūt, & ad musculos,
qui sunt inter costas puras in posteriorib. pecto-
ris positas. Qui verò ex spondylis falsarum na-
scuntur costarum: ad musculos veniunt, qui sunt
inter costas & ad musculos ventris. Cum istorum
nervorum præterea ramis arteriæ, & uenæ quie-
ta currunt, & nucham ingrediuntur per loca
inferiora, unde ipsi egrediuntur.

ANNOTATIONES.

Nervorum dorsi aliqui paria duodecim esse putant,
quoniam tamen non plura sint quam undecim. Sunt sane ver-
tebre duodecim, sed ex foramina tantum undecim obtrinet,
non plura aut pauciora. De horum ortu, ductu, & usu, plura
Gal. lib. de diff. nervi.

Cap. 16.

† Alchacim.

De anatomia nervorum & lumborum. Cap. 5.

† Alchacim.

Nervi & lumborum in hoc cōciant, quæ pars
eorum ad dorsi musculos peruenit: &
pars ad musculos ventris: & ad musculos, qui
sunt in dorso expansi. Tria autem superiora cum
nervis miscentur, qui a cerebro sunt descenden-
tes, & non alia. Et duo paria inferiora ad partē
crurium multos transmittunt ramos, cum qui-
bus rami tertij paris, & ramus nervi primi ex
[† offe sacro] miscetur: sed isti duo rami anchæ
non transeunt iuncturam: sed in ipsius spargū-
tur musculis, & illi eos pertranseunt incedēdo
ad crura. Nervorum autem crurium & pedum
forma a nervis manuum separatur in hoc, quod
non oēs coniunguntur, & declinant submer-
si incedendo ad occultum: non enim est forma
continuitatis adiutorij cum spatula; sicut forma
continuitatis coxæ cum anchæ: neque eius con-
tinuitas cum origine suorum nervorum, sicut cō-
tinuitas ipsius cum suorum nervorum origine.
Et isti quidem nervi ad partē cruris diuersis tē-
dunt itineribus. Sunt. n. ex eis, qui occultantur,

a B. alagazi.
† alhauim.

& sunt ex eis, qui manifestantur: & sunt ex eis, qui
submerguntur sub musculis cooperiti. Et quæ mu-
sculi, qui a parte ossis femoris oriuntur, uias ad
utroque pedes non habuerunt a posteriorib.
corporis: neque ab occulto coxarum: propterea
quod sunt ibi musculi multi, & venæ: factū fuit, ut
pars nervorum, qui sunt proprii musculorum,
qui sunt in pedibus, curreret, & penetraret in
foramine, quod ad testiculos descendit, donec
ad musculos vadat femoris, & descēdat ad mu-
sculos poplitis.

De anatomia nervorum nuchæ a [† offe sa-
cro] & coccygis. Cap. 6.

Primum par ex [† offe sacro] miscetur cum
nervis & lumborum, sicut diximus. Alia ve-
rò paria, & impar, quæ ab extremo oritur coccy-
gis, in musculis sparguntur fisteris, & ipsius
virgæ: & in musculo vesicæ, & matricis. & in
panniculis ventris: & in partibus domesticis in
terioribus ossis femoris: & in musculis, qui na-
scuntur ab offe [† sacro].

SYMMÆ IIII. DOCTRINÆ V.

Sermo de forma artieriarum. Cap. 1.

Venæ pulsátiles sunt arteriæ, quæ creatæ
fuerunt præter unam earum, duas habentes
tunicas: quarum durior est occulta: quoniam
ipsa est illa, quæ pulsationi obuiat: & for-
ti motui substantiæ spiritus: qui celari voluit:
& ipsius receptaculum custodiendum, & cor-
roborandum fuit. Arteriarum autem origo est
a sinistro ventriculo duorum ventriculorum
cordis, quoniam dexter eorum hepatis est pro-
pinquior: quapropter oportuit, ut ipse ponere-
tur occupatus in attrahendo nutrimentum
excrecendo ipsum.

ANNOTATIONES.

Arteriam Arist. aortam nuncupat 3. de hist. an. ubi su-
sius de hac & eius origine meminit. A sinistro cordis ven-
triculo oritur ut Gal. lib. de arter. diff. & 16. de usu par-
et sæpe alibi. Sit verò hic author nasci a sinistro ventri-
culorum duorum cordis, Aristotelis fortasse sententiam ex-
cludens, qui primo de hist. anim. et 3. de part. anim. nec cor-
dis esse ventriculos est arbitratus. Contra quem tamē Gal.
1. de usu par. Etenim quem Arist. ventrum ventriculorum cen-
set, partem esse dextri Gal. putat.

De anatomia arteriæ venalis. Cap. 2.

Quod in primis a sinistro oritur ventri-
culo, duæ sunt arteriæ: una ad pulmonem
vadit & in ipso partitur: propterea ut aer attra-
hatur, sanguis, qui pulmonem nutrit, a corde
deferatur, a [†] quia transitus nutrime-
ti pulmonis est ad cor, & a corde vadit ad pul-
monem. Et huius quidē partis origo est ex par-
tium cordis subtiliore, & ubi venæ ad ipsum pe-
netrant: quæ est vnā habens tunicam ab oib.
alijs arterijs diuersam, & propter hoc vocat ip-
sam arteriā venalem. Ex una autem creata fuit
tunica, ut sit mollior & lenior: & ad dilatandū,
& ad constringendū magis obediēs: & ad resu-
dationem

oncua.

alijs.

orich.
B. nif.
tunc.

B. nif.
tunc.

ad de-
audend
ū hie
cestru
dual
— I
orich
orich
orich
3. alleb.
ebriat

donec ad carnem laxam moro similem perue-
nit, quæ est ibi. Et in tres diuiditur partes: qua-
rū duæ, sunt duæ arteriæ, quæ^b † [soporariæ]
vocatür: & ad dextram & ad sinistram cū dua-
bus ascendit † uenis non pulsantibus profun-
dis, quæ postea nominabimur: & in diuiden-
do, cum eis associantur: sicut post referemus.
Pars autē tertia in thorace spargitur: & costis
primis: & in sex spondylibus colli superioribus,
& in partib. fusculæ; donec ad caput per-
uenit spatulæ: postea exinde ad manuum per-
transit membra: pars verò minor ex partibus
† aortæ ascendens ad partem ascellæ uadit: &
diuiditur sicut pars tertia maioris partis.

*De anatomia duarum articularum quæ^a [† soporariæ]
vocantur. Cap. 4.*

† orithi.

De anatomia arteriæ † aortæ ascendētis. Cap. 3.

Pars autem quæ ex duabus aorte partibus
est ascendens, in duas dividitur partes: qua-
rum maior ad partem [singuli] ascendendo
tendit, deinde ad partem transieratur dextra

e B. Et propter hoc sub cerebro quidē fuit expellum rete, ut subministret ei paulatim sanguis arterialis, & spiritus i eo, & assimiletur cū cōplexione cerebri post digestionē, deinde cū gradatione ad cerebrum vadat.

calefaciat ipsū. Et sub cerebro quidē nō fuit expansū rete: nisi ut redeūdo incedat sanguis, qui est in arteria, & spiritus, qui in ea existit: & cōplexioni cerebri post digestionē similetur: & deinde secundū ordinem ad cerebrum vadat. Et rete quod inter os, & panniculum durum est positum.

ANNOTATIONES.

Habentur & hac locis superiori capite citatis. præsertimq; lib. de dissectione arteriarū. Unū notat hic, quod & Gal. 9. de usu par. et passim alibi: ex arterijs rete cerebri admirabile constitui. Recentiores tamē de reiformi hoc plexu ambigunt, neque ipsum in humano cerebro conspiciunt.

cap. 9.
cap. 4.

† orichi. De anatomia partis † descendens. Cap. 5.

† orichi.

† Meri.

a B. ex althagia xi.
† Althauim.

b B. gedanel.
† gedeguil.

c B. circumuolucionibus.

d B. ex.

e B. associatur fructū eius, qd peruenit ad renem sinistrum. Immo fortasse origo eius, quæ peruenit ad testiculū sinistrū, & ex rene sinistro tantum. Et origo eius, quæ peruenit ad dextrum semper est ab arterijs renis.

Pars autem † aortæ descendens primum secundum rectitudinē incedit, donec super quintam mittitur spondylem, cuius situs capitis, cordis situi est oppositus: & ibi quidē est pulmo sicut accubatio, & sustentamentū ipsi ad hoc, ut inter ipsū, & ossa dorsi separationē faciat. † Gulā quoque, quum ad hunc peruenit locum, ab eo ad dextram declinat, & nō secundū rectitudinem transit: deinde cum panniculis appēsus incedit, quū ad diaphragma peruenit, ne ipsum coangustet. Et hæc quidē arteria descendens, quū ad spondylē quintum peruenit, ad inferiora trahitur extēdēdo se supra dorsum, donec ad os peruenit, qd est † [ex † ossē sacro]. Et, quū est in pectoris rectitudine, transit idē, & dimittit ibi ramum subtilem paruū: & dispergitur in receptaculo pulmonis, qd est ex pectore. & perueniunt extrema ipsius ad cannā pulmonis: & ipsa quidē non cessat dimittēdo in omnib; spondylibus, per quas vadit, ramū, qui inter costas, & nucham incedit. Quumq; pertransit pectus, ex ea duæ diuiduntur arteriæ, quæ ad diaphragma perueniunt, & in ipso a dextra sparguntur, & a sinistra. Deinde dimittit arteriā, cuius rami i stomacho, & hepate, & splene sparguntur: & ipsius rami ab hepate egrediuntur, & ad vesicā vadunt. Et postea oritur arteria, quæ ad † [† mesarū], quæ sunt i circuitu minorū intestinorum, & colon vadit. Deinde post hos tres, ab ea separantur rami: quorū minor reni sinistro propius est, & i ipsius spargitur [† fascijs], & in corporib; quæ ipsū circūdant, & eis iuuamentū præbet dando eis uitā. Alij autē duo ad duos vadunt renes: ideo, ut [cū] eis ren sanguinis aquositate trahat, quoniam multoties a stomacho, & intestinis sanguinē trahunt non purum. Postea verò duæ separantur arteriæ, quæ ad testiculos vadūt: sed, quæ ex eis ad testiculū peruenit sinistrū, † [† ei semper associatur, quæ ad renē peruenit sinistrū. Immo forsitan est, quū non est illud, quod ad sinistrum peruenit testiculum, nisi tantū ex rene sinistro. Et eius quidē, quæ ad dextrum peruenit testiculū, origo, semper est ex maiore arteria.] & raro cōtingit, vt cū aliquo eius, quæ ad dextrū peruenit renem, associetur. Postea ab hac arteria maiore duæ separantur arteriæ, quæ in uis uenarū sparguntur, quæ in circuitu recti sunt intestini: & rami, qui in nucha spar-

guntur & in foramina spondyliū egrediuntur: & uenæ, quæ ad duo vadunt ilia: & aliæ, quæ ad testiculos vadūt. Ex istis autē summa pars egreditur paruū, quod ad † [† uulū] vadit, præter illud, quod nominabimus postea. & istud est in uiris ac mulieribus: & miscentur cū eis uenæ nō pulsátiles. Postea hæc maior arteria, quū ad finē peruenit spondylium, diuiditur cū vena nō pulsatili: quæ sibi associatur, sicut dicemus, in duas partes secundū similitudinē lambda in scriptura græca hoc modo. A. Vna pars earū dextratur, & altera sinistratur, quarū vnaquæq; sup os † [† sacrū] equitat uadens ad coxas. Verū tamen antequā ad coxas perueniat, unaquæque ipsarum uenā dimittit, quæ ad uescicam tendit, & ad † umbilicū: & sibi apud † umbilicū obuiant, & in nō natis manifeste apparent: sed in cōpletis earū extrema iam scata fuerunt, & radices remansere earum. Et ab ipsis quidē diuiduntur rami, qui in musculis sparguntur, qui super os † [† sacrū] sunt positi. Et illud, quod ad uescicā peruenit ex eis, in ea partitur, cuius extrema perueniunt ad uirgam: & ipsius residuum in mulieribus uadit ad matricem, & est paruum. Duæ uerò ad pedes descendentes, in coxis in duos diuiduntur ramos magnos, scilicet syluestre, & domesticū, & in syluestri etiam est declinatio ad domesticū: & ramos in musculis, qui sunt ibi positi, dimittit: postea descendit, & declinat ex eo ad anteriora ramus magnus inter pollicē & indicē, & quod remansit, occultatur. Et ipsæ quidē in plurimo partū pedis penetrant: rene sub ramis uenarū nō pulsatiliū, quas postea nominabimus. Ex his autem pulsatilib; sunt, quæ nō pulsatilib; nō associantur, sicut dicitur, quæ ab hepate † [† ad † umbilicū in corporib; nō natorū perueniunt: & ramus pulsatilis nō pulsatili similis: & pulsatilis, quæ ad spondylē penetrat quintam, & ascēdēs ad † iugulum, & declinans ad afeclam, & duæ † † oporariæ, quæ sparguntur in reti, & in secundina: & illa, quæ peruenit ad diaphragma: & illa, quæ ad hepar cum suis penetrat ramis: & illa, quæ ad stomachū, & hepate, & ad splenem, & intestina uenit: & ille, quæ de † abdomine uentris descendit, & uenæ q̄ sunt in ossē [† sacro] solūmodo. Quūq; arteria uenæ associatur nō pulsatili, sicut per dorsū equitat arteria super uenam nō pulsatili, propterea ut ignobilius amborū sit deferens nobilius: In mēbris autem manifestis arteria sub uena nō pulsatili submergitur, tō ut sit magis cooperta, & magis tecta: & sit uenæ nō pulsatilis, sicut clypeus ei. Arteriæ autē nō fuerunt uenis associatæ nisi propter duas res: una, est, ut uenę panniculis ligentur, qui sunt cooperientes arterias, & m [† quiescāt uenæ in uillis membrorum, inter quæ uadunt.] Et altera est, ut unaquæque illarum alteram imbibat.

SUMMA QUINTA

De uenis, quæ quinque continet capitula.

Summa quinta quod est de modo uenarum nō pulsatiliū. Cap. 1.

Omniū autem uenarum quietarū origo est ab hepate. Et quod in primis ab hepate

te oritur, sunt duæ venæ: vna à parte ipsius cõca
ua oritur, cuius maius est iuuamentum in attra
hendo ad hepar nutrimentum: & vocatur por
ta. & altera oritur à parte eius gibbosa; cuius est
iuuamentum, nutrimentum ab hepate membris
deferre: & vocatur ^a [ventrem habens.]

ANNOTATIONES.

De venarum origine lis inter philosophos, & medicos
versatur. Plato & Arist. philosophorum principes cor venarum
originem, & sanguinis fontem esse putant. id quod Pla
to quidem in Timæo, Arist. verò 3. de par. anim. & 3. de bi
stor. anima. Gal. verò & medici ferme omnes, sicut cerebrũ
nervorum & cor arteriarum, ita & iecur venarum princi
pium esse contendunt. id quod pluribus Gal. differit 6. præ
sertim lib. de decr. Hipp. & Plat. Aristotelem tamen tue
tur Auer. 3. præsertim de partib. anim. Caterum, ut hanc li
tem dirimamus, negari non potest, in iecinore uenarum esse
cumulum maiorem longè quam in corde, ut medici sentiunt,
nihil tamen obstat, eo etiam dato, quin (ut & de nervis ali
bi diximus) si uti flumina ab exiguo admodum fonte pri
mum sui ortum ducunt, ita et uena à corde primum initium
suscipiant, quum tamen in iecinore maior harum sit copia.
ex corde nempe & uis omnis, & uita ipsa toti corpori in
fluit: & ab eodem ueluti fonte, uenarum initium est, quan
uia inbecillum, quamuis tenue. Sed à iecinore ueluti à lacu
quodam ampliori uenarum postmodum flumina emanant,
quæ in totum deinceps corpus disperguntur. Ita consiliari
hæ sententia nobis uidentur. licet Gal. aliter philosophi uer
ba intellexerit.

De anatomia uenæ, quæ uocatur porta. Cap. 2.

Incipiemus venæ, quæ porta vocatur, anatomi
am. Et dicemus, quod porte extremitas,
quæ in hepatis submergitur ventriculis; in pri
mis in quinque diuiditur partes: & ramos à se
emittit, donec ad gibbosas hepatis puenit extre
mitates, ex quibus vna vena ad fel tendit. Et isti
quidem rami sunt sicut arboris radices; quæ ad
fundum originis ipsarum vadunt. Extremitas
verò, quæ eius concauitatem sequitur, quum ab
hepate egreditur, i. a. viij. diuiditur partes, qua
rum duæ sunt parue, & sex sunt maiores. Et vna
quidem ex duabus minoribus cum parte intesti
ni continuatur, quod duodenũ uocatur: ad hoc
ut ab eo nutrimentum attrahat. & ab eo etiã iam
diuisi fuerint rami, qui separati fuerint in corpo
re, quod uocatur ^a [pancreon.] Et pars secunda
in inferioribus diuiditur stomachi apud porta
nam, quod est os stomachi inferius, ideo ut
nutrimentum trahat. Vna autem sex remanen
tium, ad partem stomachi latam tãdit, ad ipsius
superficem ^b [manifestam] nutrimentum. Oc
cultum nanque stomachi primum nutrimen
tum, quod est in ipso, tangit: & ex eo per tactum
nutritur. Et pars secunda ad partem peruenit
ad splenem nutrimentum, à qua antequã
rami, qui corpus quod ^c [pancreon] voca
tur, ex clariore eius parte, quod in ipso pene
trat ad splenem, nutriunt: deinde peruenit ad
splenem, & ex ipsa cum eo continua reuertitur
ramus magnus, qui in latus stomachi sinistrum
ad ipsum nutrimentum partitur. Et, quum illud,
quod ex ipsa penetrat in splenem, in medio po

nitur, ascendit ex ea pars, & descendit ex ea pars.
Et ex ascendente quidem spargitur ramus in me
dietate ^d [stomachi] superiore ad nutrimentum
ipsum; & altera pars in splene ad ipsum nutrien
dum. Et pars altera egreditur, donec ad stoma
chi peruenit gibbositatem: deinde in duas par
titur partes. vna pars in manifesto sinistri sto
machi spargitur: ^e [] & altera ad os sto
machi submergitur ad superfluitatem ponti
cam acetosam cholera nigra ibi projiciendam,
quæ cum superfluitatibus egreditur, & os sto
machi titillat titillatione desiderium excitante,
& iam ipsam ante nominauimus. Pars verò ex
ea descendens in uenas etiam diuiditur partes,
vnius quarum rami in inferiore splenis medie
tate diuiduntur ad ipsum nutrimentum. Et altera
ra ad ^f [reticulum] vadit, & in ipso ad ipsum
nutrimentum. Et pars tertia ex sex primis ad la
tus vadit sinistrum, & in omnibus viis venarũ,
quæ in circuitu recti consistunt intestini, spar
gitur ad sugendum illud, quod ex reliquiis nu
trimenti est in stercore. Et pars quarta ex sex, ad
modum capillorum separatur, ex quibus sunt, qui
in manifesto dextri gibbositaris stomachi oppo
siti parti, quæ in sinistro à parte splenis ad eum
uenit, sparguntur: & ex eis sunt, quæ ^g [à dextra
reticuli parte] vadunt, & in ipso sparguntur
oppositi parti, quæ ad ipsum a parte sinistra ve
nit ex ramis venæ splenicæ. Quinta verò ex
sex in ^h [tuncarum minutarũ] spargitur, quæ sunt
in circuitu intestini colon ad nutrimentum ex
eo sumendum. Et sexta est sicut hæc, & ipsius
plurimũ in circuitu ieiuni spargitur, & quod
remanet in circuitu ⁱ [tunicarum minutarũ],
& cum monoculo continuatur, & trahit nutri
mentum.

De anatomia venæ ^k [habentis uentrem,] & eius
quæ ex ea ascendit. Cap. 3.

Sed ventrem habentis radix in primis in ipso
met hepate spargitur in partes, quæ sunt sic
cut capilli, ad attrahendũ nutrimentum a ^a [par
tibus] portæ, quæ etiam sicut capilli partuntur.
^b [Partes verò ventrem habentis] a gibbositate
hepatis ad ipsius ventrem sunt venientes. Et ra
mi quidem portæ sunt venientes a concauitate
hepatis ad eius ventrem, postea eius stipes apud
hepatis eleuatur gibbositatem, & in duas diuidi
tur partes: vnã ascendentem, & alteram descen
dentem. Sed ascendens ex ea rūpit diaphragma:
& penetrat in ipsũ, & duas in diaphragmate di
mittit venas, quæ in ipso sparguntur, & dant ei
nutrimentũ: deinde capsulæ cordis opponitur:
cui multos transmittit ramos, qui ad modũ ca
pillorum diuiduntur. & eam nutriunt. Et postea
in duas diuiditur partes: quarũ vna, quæ est ma
gna, peruenit ad cor: & in ipsum penetrat apud
dextram cordis aurem. Et hæc quidem uena, ve
nis cordis maior existit: & nõ est hæc vena alijs
venis maior, nisi propterea quod aliæ uenæ sũt
ad aerem attrahendũ; & hæc est ad nutriendũ,
sed nutrimentum grossius est aere: oportuit er
go, ut eius penetratio esset amplior: & [illud] in
quo stat, esset maius. Et huic quidem, quum cor
ingreditur, tres creantur paniculi: quorum ^d [si
sur] sunt ab exterioribus ad anteriora, propte
AVIC. E 2 rea

d B. splenis.

e f s. ut nutriat
ipsum.

f B. zirbumi.

g B. ad partem
zirbi dextram.

h B. uis.

i B. intestinorũ
in uoluto: u. nu
tritorium.

K B. concauæ.

a B. ramis.

b B. Rami uerò
uenæ concauæ.

c B. uas.

d s. partitiones
uel rami.utur;
quæ
ia par
tibus
istud
cũ eis
teria,
diur
sicut
adinã
Vna
quarũ
ens ad
eniã
re ad
apud
& de
istis
um sic
ti, præ
nuicu
] sunt
ex eis
ad uit
uadit
ro ad
idun
dome
ad do
ibi po
ex eo
icæ &
it ipse
at tem
posita
s sunt
it dug
porio
ilis nõ
indyl
una, &
raria,
& illa
iux ad
testina
deice
modu
tilli, &
nõ plu
ancharas.
fit de
estis
iõ ut
it uen
ut nõ
as res
ui sunt
enã in
Et alie
abibazorigo
b hepa
te

rea, vt cor attrahat, quū trahitur ab eis nutrime-
tū; & postea non reuertatur, quum dilatabitur.
Et hi quidem panniculi omnibus alijs pāniculis
duriore sunt: Hæc autem vena in opposito cor-
dis¹ [apud extensionē eius] tres dimittit venas:
quarum vna ab ea ad pulmonē vadit apud arte-
riarum originem, nascens iuxta sinistram: & in vē-
triculo dextro ad pulmonem reflectitur. Et ipsa
quidem iam creata fuit duas sicut arteria habēs
tunicas: & ideo eam arterialem vocant venā. Pri-
mum autem iuamētum in hoc existit, vt sit il-
lud, quod ab ea refudat sanguis in vltimo subti-
lis, pulmonis substantiæ similis parum, quoniam
parum est, ex quo sanguis hic a corde exiuit, ne
que in eo talis existit digestio: qualis est eius, qui
ad arteriam effunditur venalem. Et secundū exi-
stit iuamentum, vt in ea sanguis multū digera-
tur. Secunda verō ex his tribus partibus in circui-
tu cordis reuoluitur: postea in interioribus ip-
sius ingreditur ad ipsum nutriendum. Et hoc q-
dem est, quum ferē vena uentrem habens venit
vt submergatur apud atriem dextram intrās ad
cor: sed pars tertia in hominibus propriē ad par-
tem declinat sinistram: deinde vadit ad quintā
spondylium pectoris: & super eam recumbit: &
in octo costis inferiorib. spargitur, & in eo, q-
ipfas sequitur ex musculis, & alijs corporib. Ex
ea uerō, quæ ex habente uentrem post tres pene-
trat partes, quum partem pertransit cordis ascē-
dendo: sparguntur in supremo pāniculi pectus
per mediū partientis, & in supremo capsula, &
in carne laxa, quæ morū uocatur, partes capilla-
res: postea apud furculę propinquitatē duo ab
ea separantur rami: quorum ambo ad partē fur-
culę transuersū incedunt: & quantumcūq; plus
uadunt, adinuicem elongātur: & fit unusquisq;
ramus ex eis duo rami, s. vnus in vnoquoque la-
tere, descendentes super extremitatem thoracis
a dextra & sinistra: donec ad¹ [tensiformē] pue-
niunt, & in suis itinerib. ramos dimittunt, qui
in musculis sparguntur, qui inter costas existūt,
quorum orificia venarum obuiāt orificijs, quæ
in ipsis penetrant, & egreditur inde collectio
ad muscolum pectoris extrinsecum. Quumque
ad² [tensiformem] perueniunt, egreditur ab
eis exterius collectio ad musculos conculcatos
spatulā mouentes: & spargitur in eis: & alia col-
lectio sub musculis rectis descendit, ex qua in
eis sparguntur partes, quarum extremitates
cum partibus ascendētib. continuantur ve-
næ^h [t ossis sacri, quam modo nominabimus.
† Secundi] autem vniuscuiusque eorum, & est
par vnumquodque duorum imparium, quin-
que dimittit ramos: vnus ex eis in pectore spar-
gitur, & quatuor superiores nutrit costas, & al-
ter ramus nutrit spatularum locum. & alter ra-
mus ad musculos submersos vadit, qui sunt in
collo ad nutriendum eos, & alter ramus pene-
trat in foraminib. sex spondylium superiorum,
quæ sunt in collo: & inde ad caput transit. &
alter ramus magnus, qui illi existit omnib. ma-
ior, ad ascellam ab vnoquoque vadit latere: &
in quatuor diuiditur ramos: primus in muscu-
lis, qui super thoracem, spargitur: & ipsi qui-
dem sunt ex illis, qui spatulæ iuncturam mo-
uent, & secundus in carne laxa, & in panniculis
qui sunt in ascella. & tertius eorum descendit

incedēsⁱ [† in supremo] pectoris ad abdomē. & in
quartus omnib. illis est maior: & in tres diuidi-
tur partes: vna pars spargitur in musculo, qui in
concauitate existit spatulę: & altera pars in mu-
sculo magno, qui est in ascella. & tertia est ma-
ior ipsis omnib. super adiutorium, tendens ad
manū, & ipsa est quæ ascellata vocatur. Et illud,
quod ex ramis remanet primis: quorum vnum
ex imparib. in multas partitum fuerat partes: ad
partem colli ascendit: & antequam multum^k
[ascendat], in duas diuiditur: vna est † vena iug-
ularis manifesta: & altera est † vena iugularis
submersa. Et † vena iugularis quidē manifesta il-
lico quū a furcula ascendit, in duas diuiditur
partes: quarum vna illico quū separatur, ad an-
teriora tendit & ad latus: & altera vadit primo
ad anteriora, & descendit: & postea ascendit, &
k [reuoluitur super furculam: deinde eleuatur,
& manifesta ascendit] super collum: donec ad
primam partem peruenit: & miscetur cum ea,
& fit ex eis vena iugularis manifesta, quæ est sci-
ta. Veruntamen, antequam cum ea miscetur,
separantur ab ea^l [duæ partes: quarum vna] ad
ad latitudinem tendit: deinde sibi apud furculā
duarum obuiationum obuiant in loco profun-
do. & secunda in collo manifesta transuerfatur:
& duo eius imparia, non post hoc sibi obuiāt.
Et ex istis quidem duobus^m [imparib.] rami se-
parantur araneales, qui sensui non subiacēt. Ex
summa autem ramorum istius secūdi paris pro-
priē tres venæ iam separatæ fuerunt sensu per-
ceptæ, quantitatem habentes: sed alię sunt non
perceptæ sensu. vna verō harum venarum super
spatulam extenditur: & ipsa est, quæ uocatur spa-
tularis, ex qua est cephalica. & duę ad duo istius
spatularis latera, ipsam vñque ad caput spatulę
simul comitantes. vna verō earū ibiⁿ [torquetur,
vt serpens,] & nō pertransit eam: immo ibi spar-
gitur: sed secunda anterior earum eam pertransit
ad caput adiutorij, & ibi spargitur. Spatularis
quoque eas ambas pertransit ad vltimū, quod est in
manu, & † hæc est. Vena autem iugularis mani-
festa, postquam eius duo imparia miscentur: in
duas diuiditur partes: quarum vna occultatur:
& separantur, ex ea rami parui, & in mandibula
sparguntur superiore: & alij rami multum ma-
iores istis in mandibula inferiore sparguntur: ra-
morum autē duorum modorū partes in circui-
tu lingue sparguntur, & in manifesto partiū mu-
sculorum, qui sunt ibi positi. & pars altera mani-
festatur: & in locis, qui sequuntur caput & aurē
spargitur. † At vena iugularis submersa comita-
tur † gulam, & ascendit cū eo directē: & in suo
itinerē dimittit ramos, qui miscētur cū ramis,
quia † vena iugulari manifesta veniunt: & oēs
in † gula, & in epiglottide, & in omnib. partib.
musculorum profundorum sparguntur: & pene-
trat extremū eius ad finē^o [futuræ labdæ] & spar-
guntur illic rami, qui in mēbris sparguntur, q-
sunt inter spondylem primam & secundā: & in-
de vadit vena capillaris apud iuncturā, quæ est
inter caput, & collū, a qua rami separātur, qui
ad panniculum veniunt, qui est cooperiens cra-
niū: & veniūt ad locum, vbi duo^p [semigranæa]
sibi obuiāt: & submerguntur ibi in cranio. Quod
autem post harum venarum transmissionē re-
manet: ad cranij ventrē penetrat sine^q [† situ
ræ]

f B alchengeri.
† epiglottum.

f B alchengeri.
† epiglottula.

h D alchengeri.
quæa nomina
tenent.
† alchengeri.
† Rehdul.

re] lambda: & inde spargitur ramus in duob. ce
rebrum panniculis ad nutriendum eos, & ad ligā
dum panniculum durum cū eo, quod est in ip
sius circuitu: & supra ipsum. postea egreditur
ad exteriora, & panniculum, qui cooperit cran
nū, nutrit. deinde à panniculo subtili ad cere
brum descendit: & in ipso dispergitur, sicut arte
ria disperguntur: quas omnes panniculi grossi
replicatio stringit, & eas ad locum amplū, [qui
platea vocatur, desert, in quē] sanguis funditur,
& cōgregatur: deinde ab eo separatur iter duas
replicationes, & vocatur torcular. Istis quoque
ramis, quum ventriculo medio propinqui sūt
est necesse, ut magnæ fiant venæ: & ex torculari
sugant: & ex suis viis, quæ ab eo separantur, dein
de à ventriculo medio ad duos anteriores uētri
culos tendunt, & arterijs ad locum illum ascen
dentibus obuiant, & textur panniculus, qui rete
vocatur secundinum.

De anat. venarum manuum. Cap. 4.

Primū autem, quod ex spatulari diuiditur
vena est cephalica, quum in rectitudine sisti
tur adiutori: & in cutem, & partes musculorū
spargitur manifestas. postea iuxta cubiti iunctu
ram in tres diuiditur partes: quarum vna bra
chij funis, quæ super manifestum superioris fo
cilis extēditur, deinde ad siluestrem inclinatur,
& ad fociis inferioris gibbositatem declinans, 30
& in eo, quod in inferioribus partibus t̄ asete
siluestribus est, spargitur. Secunda autem ad cu
biti flexionem tendit in manifesto [t̄ cubiti] &
ramo ascellaris cōmiscetur: & fit inde vena ni
gra. Tertia autem submergitur, & in profundū
etiam cum ramo ascellaris miscetur. Ex ascella
ri verō in primis, quum oritur, procedit ramus,
qui in adiutorio submergitur, & in muscularis,
qui sunt ibi, spargitur: & ibi finiuntur, excepto
vno eorum, qui peruenit ad cubitum. Quumq; 40
ascellaris circa cubiti peruenit iuncturā, in duas
diuiditur partes, quarū vna submergitur, & ra
mo cephalica continuatur, qui profundatur;
cum quo parum per incedit, sed postea ab eo se
paratur, & declinat vna eorum ad domesticum,
donec ad auricularem & annularem peruenit,
& ad medium medij: & pars eleuatur, & in parti
bus manus extrinsecis, quæ tangunt os, diuidi
tur. Secunda autem partū ascellaris apud cubi
tum, in quatuor partit ramus, quorum vnus 50
in inferioribus cubiti diuiditur; & ad raserā
tendit. Et secundus diuiditur supra diuisiones
primi, cuius diuisiones sunt, sicut illius diuio
nes. Et tertius similiter diuiditur in medio t̄ cu
biti. Quartus verō est maior eorum, & ipse est il
le, qui manifestatur & eleuatur: a quo procedit
ramus, qui ad vnum cephalicæ peruenit ramū;
& fit ex eis vena nigra: cuius residuum est basi
lica, quæ etiam occultatur, & submergitur alia
vice. Vena autem nigra a domestico incipit, &
supra superius facile eleuatur; deinde ad silue
strem peruenit: & in duas ad lambda græce si
militudinem diuiditur partes, quarum superior
ad extremum superioris fociis tendit, & vadit
ad raseram, & in pollicis dorso spargitur, & in
ter ipsum & indicem; pars autem eius inferior
ad extremum fociis inferioris vadit: & in tres

diuiditur ramos: quorum vnus ramus ad locū
tendit, qui est inter medium & indicem, & ra
mo qui ad indicē à superiore proficiscitur par
te, continuatur, & fit inde vena vna. ramus ve
rō ipsius secundus, & ipse est t̄ scilicet, procedit:
& inter medium, & annularem diuiditur. Et
protenditur tertius ad annularem, & min
imum. Et isti postea coniunguntur, & in digitis
sparguntur.

ANNOTATIONES.

De brachij renis copiam habes historiam ex Gal. lib.
de venarum diffel. Et 3. de anat. adm. in Et. de ratione
vult. in ac. Sed de vena inter inu. em. & polli. em. us
thor hic des. rili. Gal. non videtur m. misisse. quomus lib.
de sang. miss. scuisse fateatur arteriam inter inu. em. g.
tam & polli. em. De vena quoque, quæ inter minimum est,
& annularem (scilicet annularem) vult. repant ab Ant. pe
ritiores nostri temporis anatomiz. & non raram axillaris,
ut hic: Sed & hanc, & eam quæ inter polli. em. est & indi
cem vna media propinqua esse testatur. quomus non de
finit qui eam quæ inter polli. em. est & indi. em. ex hunc
li putant prouenire, & qui ideo hanc in capitis affecti
bus; alteram verō in morbis & splenis, & iecinoris, secan
dam putant.

De anatomia uenæ b [ventrem habentis] des. ex
dentis. Cap. 5.

b B. conu. g.

Am quidem compleuimus sermonē de par
te ventrem habentis ascendente, quæ est dua
rum partium ipsius minor. A parte verō descē
dente, primum quod diuiditur illico, quum ori
tur ab hepate, antequam supra dorsum t̄ confu
dat, est rami capillares, qui ad * [fascias] dextri
renis vadunt, & sparguntur in eis, & in eo, quod
circa eas existit de interioribus, ad nutriendum
ea. Postea procedunt ab ea duæ magne venæ,
quæ emulgentes uocantur: & ad renes vadūt ad
sanguinis aquositate colandā. Ren enim non
trahit nisi nutrimentum sui: quod est sanguinis
aquositas. A sinistra autem venarum emulgenti
um^b duæ procedunt venæ, quæ ad sinistrum
masculorum & feminarum testiculum vadunt,
secundum modum, quem in arterijs diximus;
non. n. alteratur in hoc, neque in hoc, quod post di
uiduntur duæ venæ, quæ ad duos incedunt testi
culos. fit illa, quæ ad sinistrum tendit, semper a
sinistra harum duarū accipit ramum, & fortasse
in aliquibus tota eius origo erit inde. Illa verō,
quæ ad dextrum tendit, raro a dextra istarum
duarum emulgentium accipit ramum. immo se
pe non ei commiscetur, neque in eo alteratur,
quod à rene peruenit ad testiculos, & in forami
ne, in quo sperma digeritur & albificatur, quū
prius esset rubeum propter multitudinem tor
tuositatum suarum venarum, & reuolutionum
suarum, & quod ad eas etiam peruenit a^c [cor
de.] Et huiusmodi quidem venæ plurimum in
virga, & i collo matricis finitur. quemadmodū
in arterijs declarauimus. Postquam verō duæ e
mulgentes, & earum rami nascuntur: ventrem
habens è vicino supra dorsum t̄ confudit, & de
scendere incipit, a qua corā omni spondyli sepa
ratur ramus, & in ea egreditur, & spargitur: &
in muscularis, qui apud eas sūt possit, & uenæ sepa
rantur

t̄. quædam silua
tellam uocant.

cap. 23.

b B. conu. g.

t̄ appodiat.
a B. inuolutus

b B. una prouen
dit uena.

c B. dorso.

t̄ appodiat.

AVIC.

E 3

rantur, quæ ad duo tendunt ilia: & ad ventris musculos vadunt: postea venæ, quæ per foramina spondylium ingrediuntur ad nucham: quæ, quum ad extremum perueniunt spondylium, in duas diuiduntur partes: quarum vna ad dextrâ, & altera tendit ad sinistram, & vnaquæque ipsa rum ad vnâ tendit coxam. Ab vnaquæque tamē earum antequam ad coxam perueniat, decē separantur tunice: quarum vna^d [ad duos tēdit renes.] Secūda verò earum partes subtiles sunt, & capillares, quæ ad inferiora partium t perito nāi tendunt. Tertia autem in musculis spargitur, qui super^e [coxæ] os existunt. Quarta spargitur, in musculis, qui sunt in ano, & in manifesto ex^f [† osse sacro.] Quinta verò ad collū matricis mulierum vadit, & in ipso spargitur: & in eo quod ci. continuatur, & ad vesicam tēdit. Sed illa, quæ ad vesicam vadit, in duas diuiditur partes: quarum vna in vesicā spargitur: & altera ad ipsius tendit collum. Et hæc quidem pars in viris, est valde magna propter uirgam: sed in mulieribus est parua. ^g† [

† B. ad methem tendit.

† siphac.

† B. alhagiaz.

† B. alhagiaz.
† alhaum.

† B. Et ex uenis, quæ ueniūt ad matricem a laterib. sparguntur uenæ ascendentes ad mamillas propter cōtatem earū inter matricem & mamillas.
† mirach.

Sexta uerò ad musculos super os femoris positos vadit. Et septima ad musculos tendit, qui in rectitudine corporis super ventrem sunt positi. Et hæc quidem uenæ cum extremitatibus uenarū continuantur, quas in pectora diximus ad† abdomen uentris descendere. Et ex harum quidē uenarum radice egrediuntur in mulierib. uenæ quæ ad matricem tendunt. Et à duobus quidē laterib. uenarum, quæ ad matricem tendunt, diuiduntur uenæ, quæ ad mamillas ascendunt, per quas mamillæ matri associantur. Octaua uerò ad uirorū, & foeminarū receptaculum vadit. Et nona quidem peruenit ad musculos eius quod in coxa est occultum, & spargitur in eis. Decima uerò à parte emulgentis manifesta ueniens, ad duo tendit ilia, & cum extremitatibus uenarum descendunt cōtinuatur, & præcipuē eis, quæ a parte mammillarum descendunt & sit ex eis pars magna, quæ ad natium musculos vadit. Quod uerò ex istis remanet, ad coxam tendit: ubi proueniunt rami, quorum vnus in musculis diuiditur, qui supra antecedentem coxæ partem consistunt: & alius in musculis eius, quod in coxa inferius est, & ī ipsius domestico profunde: & alij multi rami in coxæ profundo sparguntur. Quod autem post hoc totum remanet, postquam poplitis iūcturam parum cooperit, in tres diuiditur partes: quarum siluestris super cannā extēditur minorem vsque ad† [cal canei] iūcturam. Et ipsarum media in flexione poplitis extenditur descendens, & in lacertis occultis cruris facit descendere ramos, & in duas diuiditur partes: quarū vna occultatur in eo, q in interiore cruris parte existit: Altera uerò vadit inter duas cannas extensas ad anteriorem pedis: & ramo siluestri miscetur, quem nominauimus. Tertia uerò, & ipsa est domestica, ad locū cruris venosum declinat: & extenditur ad† [trahum] & ad extremitatē cannæ maioris gibbosā: & ad pedis domesticum descendit: & ipsa quidem est saphena. Iste uerò tres factę fuerunt quatuor: quarum duæ siluestres ad pedem ueniunt à parte cannæ minoris. Et duarum domesticarum[†] [vna supra pe-

† B. alchahab.

† B. alchahab.
† chaab.

† B. Et una
duarū siluestriū

dem[†] [incedit,] & in supremo eius à parte mini mi spargitur. Secunda uerò est illa, quæ cum domestico ramo siluestris miscetur partis, quam nominauimus: & sparguntur ambo in partibus inferioribus. Isti quidem sunt uenarū numeri. Et iam quidem membrorū consimilium habetium partes anatomiam compleuimus. Cōpositarum uero instrumentalium cuiusque anatomiam nominabimus in dictione, quæ eorum dispositiones, & medicamenta comprehendit. Nunc de virtutibus loqui incipiamus.

ANNOTATIONES.

De uenarum ductu quæ infra septum transversum digeruntur, habes ex Gal. de diss. uenarum, & alibi sepe in libris de usu par. Sed de uenis renum, quas emulgentes uocant, silentio non uidetur inuoluenda controversia inter Arist. & Gal. Arist. enim 3. de par. ani. eas uenas non ingredi causas renis putat: sed in illius carnem substantiamue absumi. Gal. tamen 6. de anat. admini. & 5. de usu par. in animali maximo, superq. interempto, quod in renes, uenarum cauum separatur, inspicit testatur.

DOCTRINA SEXTA.

Cuius est summa una, & unum capitulum.

Summa est de uirtutibus: cuius sex sunt capitula.

Summa, quæ est doctrina sexta, quæ est dictionis prima, quod est de generibus uirtutum secundum sermonem uniuersalem. Cap. 1.

Virtutum & operationum adinuicem, alia ex alijs cognoscuntur. Omnis enim uirtus operationis existit initium: nec aliqua operatio prouenit nisi ex uirtute: ideoq. utraq. in uno posuimus capite. Virtutum autem genera & operationum ex eis proueniunt apud medicos sunt tria. Quæ sunt: genus uirtutum^a [vitalium]: & genus uirtutum naturalium: & genus uirtutum^b [animalium]. Et multis quidem philosophorum, & medicis omnibus, & præcipuē Galeno uidetur, quod vnaquæq. uirtutum, membrū prin cipale habet, quod eius existit minera, & a quo eius præcedunt operationes. Et uidetur eis, quod uirtutis^c [animalis] sedes sit cerebrum, & ipsius ab eo proueniāt operationes. Et quod uirtus naturalis duæ hēt species, & species est, cuius finis ē custodire indiuiduum, & conseruare ipsum^d [quæ ministrat in re nutrimenti quousque ad finem crescentiæ eius nutriat corpus.]² Et huius quidē speciei sedes, & operationum ipsius processus, est hepar. Altera uero species est, cuius finis est speciem conseruare, quæ est ministrans in regenerationis, & separat ex humorib. corporis spermatem substantiā: deinde ipsum informat sui creatoris præcepto. Et huius quidem speciei habitatio, & operationum ipsius prouentus sunt testiculi. [Vitalis] uero uirtus est illa, quæ spiritus esse conseruat, qui sensus, & motus vehiculum existit, & ipsum reddit aptum ad eorum impressiones recipiendas, quum ad cerebrum peruenit, & facit ipsum potentem dandi uitam, ubique expanditur. Et huius quidem uirtutis sedes

nam il
antia
s, in q
conced
sophia

ca

Ca

Ca

Ca

Ca

part. 1.

ata te:

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

cap

sedes & operationi ipsius processus est cor. Omnibus autem philosophis maiori i. Aristoteli videtur, quod omnium istarum operationum principium existit cor: sed primarum operationum earum manifestatio in his predictis existit principijs, quemadmodum apud medicos cerebri est sentiendi principium, & post hoc quisque sensus habet membrum, in quo eius apparet operatio. Præterea quum considerant sicut debent, & certificant inueniunt rem sicut videtur Aristoteli: & non quemadmodum ipsis videtur, & inueniunt tractatus suos extractos ex propositionibus sufficientibus, & non necessariis, in quibus non assequuntur nisi quod ex rebus apparet. Medico autem inquantum medicus, non attinet, ut cōside-
ret, quæ sit harum duarum sententiarum veritas: sed illud considerare philosophus, aut physicus debet. Medicus autem, quum conceditur ei mēbra hæc prænomina istarum virtutum principia existere: non curat in eo, quod de esse medicationis considerat, an ex alijs habeantur principijs, quæ sunt ipsis priora, vel non; neque illud ex eis existit, quæ philosophus non ei leuia facit.]

ANNOTATIONES.

- 1 Virtutum autem genera &c. Virtutem seu facultatem nihil esse aliud quam agendi potentiam, tum confessum est apud omnes, tum à Gal. & sæpe alibi, & 1. de facul. nat. cōfirmatum. refertur enim facultas ad actiones, & contra actiones ad facultatem, ut loco citato habetur, & lib. de multitudine. Quo fit ut tot esse statuendas actiones, quot facultates, & e converso, tot facultates, quot actiones, idem lib. quod animi mores tem. corp. seq. & sæpenumero alibi, asserat. Propterea, quum humani corporis actiones tres genere sint, quod sentit Plato iussu est, & Gal. 7. de decr. Hipp. et Pla. & 9. meth. & sexcentis præterea locis confitetur, tres quoque actiones genere esse oportet. id quod hoc loco hic auctor statuit, & in Canticis, et Gal. loco iā citato, sepiissime, alibi. Idem tamen Gal. lib. de symptom. diff. & 1. de sympt. caus. ac multis alijs locis, duas tantum actionum differentias facit: animalem, ac naturalem, vitalem omittit. Et vitalem hanc facultatem Auerroes quoque contra medicorum sententiā 2. Coll. & 3. de part. anim. ad naturales actiones referendam esse contendit: in hac re etiam a Galeno discrepans. Sed de harum quoque facultatum sede controversia est: ut hic notat. Quum Aristoteles & animalium, & vitalium, & naturalium, atque actionum demum omnium fontem esse cor existimauerit, 3. de part. anim. Gal. uero, quem hic sequitur, animalem in cerebro, vitalem in corde, et naturalem in iecinore statuatur. 9. meth. li. ar. med. et libris de Hipp. & Pla. plac. 6. & 7. Sed Aristotelem defendit Auerroes 2. de par. ani. & 3. de par. anim. Quod tamen ad hæc pertinet. Quod Gal. modo duas, modo tres actionum differentias enumeret, non iniuria id facit: si naturale quidem intelligas, ut a voluntario distinguitur, duas tantum actionum sunt differentie seu species, quum vitalem pro respiratoria ad voluntatem pertineat, pro pulsatoria ad naturalem: sunt tamen tres distincte actiones, si naturalem sēmas, ut nutritoriam facultatem significat. Quid uero Auer. vitalem ad naturales actiones referat, de Aristotelis sententia est, qui non vitalem modum, sed actiones omnes a corde, ueluti a fonte profusi existimant. Cuius tamen controversie solutionem superius colliges ab hoc auctore, cap. de membris.
- 2 Et huius quidem speciei sedes et operationum &c. Aristoteles 3. de par. anim. sicut cor nervorum principium, ita et sunt

guificationis et nutritionis facit. Ab eo tamen Gal. tum toto 6. li. de plac. Hipp. et Pla. tum lib. eiusdem 8. 2. art. med. et lib. de marcove dissentit, putatque nutritionis principium esse in iecinore. Sed Arist. pulchre tueretur Auerroes 3. de par. ani. et 2. Coll. Dirimit tamen hic auctor hac littera cap. de membris citato.

Et huius quidem speciei habitatio etc. Arist. 1. de gener. animal. non necessitatis, sed utilitatis gratia factos esse testes existimat. Gal. uero in ar. medic. nam eos ex principib. corporis particulis facit, pro generatione fabricatam, pro qua re disputat passim in libris de plac. Hipp. et Plat. et de us. par. Sed Aristotelem defendit Auer. 1. de gener. ani. et 2. Coll. Vide et pro hoc quæ supra capite de membris.

De virtutibus naturalibus, quibus ministratur. Cap. 2.

Virtutum verò naturalium alia sunt, quæ sunt ministrantes, alia sunt quæ ministrantur. Et ministratarum quidem duo sunt genera: vnum genus ministrat in re nutrientis ad hoc, ut indiduum remaneat, quod in duas partitur species nutritivam, & crescitivam. Et alterum genus ministrat in nutriente ad hoc, ut remaneat species: quod etiam in duas diuiditur species, in generativam, & formativam. Virtus verò nutritiva est illa, quæ nutriens in nutriti conuertit similitudinem, ideo ut per ipsum restaurationem eius recuperet, quod dissolutum fuit. Virtus autem crescitiva est illa, quæ in totius corporis diametris addit secundum proportionalitatem naturalem, quatenus ipsum ad finem augmenti perducatur per illud, quod ipsum ex nutriente ingreditur. Nutritiva verò virtus crescitivæ seruit, [et co q] nutritiva quandoque affert nutriens ei quod dissolvit æquale, quandoque minus, quandoque plus. Sed crescitiva non erit, nisi quæ, quod ingreditur, plus fuerit eo, quod dissolvitur. Non tamē totum, quod taliter existit, est crescitiva. Impinguari enim post macredinem in ætate consistentiæ, est huius sectæ; non tamē est crescitiva. Non est enim augmentum nisi illud, quod secundum naturalem proportionalitatem in omnibus existit diametris, quatenus ipsum ad crescentiam perducit complementum. Deinceps verò post hoc nullo modo est ibi crescentia, & si fit ibi impinguitio: quemadmodum ante consistentiam non existit etiam [ariditas] & si fit ibi macredo, licet illud longius existat, & a necessario exiens magis. Et nutritivæ quidem operatio tribus particularibus completur operationibus: una est [permutationis substantiæ comprehensio], quæ est sanguis, aut humor, qui est in potentia propinqua in effectu similis membro: quod quandoque fallit, quemadmodum in cegritudine contingit, quæ atrophia vocatur, quæ est nutrimenti defectus. Et alia est adherentia, quæ est, ut hoc receptum, nutrimentum completo effectu efficiat, scilicet ut membri pars fiat: quod plerumque fallit, quemadmodum in hydrophi contingit carnositas. Et tertia est similitudo, quæ est ut hoc receptum quod iam factum est pars membri, ponat ei ab omnibus partibus simile usque in essentia, & colore: quod quandoque fallit, quemadmodum contingit in t lepra & vitiligine. Cambium enim, & adherentia iam ibi sunt reperta, sed similitudo non ibi inuenitur. Et hanc quidem operationem

Cap. 1.
Cap. 9.
Cap. 1.
cap. 3.
cap. 9.

cap. 4.
cap. 9.
cap. 4.
Cap. 10.

a B.

b B. de bal.

c B. aduēsus substantiæ cambii. Alia licet a comprehensione, seu aduēsus substantiæ cambii.

f bars & mor phæa.

AVIC E 4 rationem

rationem efficit virtus immutativa, quæ est vna de virtutib. nutritiua, & est in homine vna in genere^d [&] principio primo, sed in mēbris similitudinem partium diuersificatur. In vnoquoque enim membro existit virtus secundum eius complexionem, quæ nutrimentum in eius conuertit similitudinem, diuersa à virtute, quæ nutrimentum in similitudinem alterius permutat. Immutativa verò, quæ est in hepate, operationem efficit toti corpori communem. Generatiua verò virtutis duæ sunt species: vna est, quæ in masculis & foeminis sperma generat; altera est, quæ diuidit virtutes, quæ sunt in spermate, & permiscet eas^e [temperando] secundum quod vniciuque conuenit membro, dans neruo complexionem propriam, & ossi complexionem propriam: hoc tamen totum prouenit de spermate similitudinem partium, [&] similis permixtionis. Et hæc quidem virtutem vocant medici virtutem immutativam primam. Virtus verò informativa imprimens, est illa, ex qua præcepto sui creatoris procedit membrorum lineatio, & ipsorum figuratio, & concavitas, & foramina, & lenitas, & asperitas, & eorum situs, & ipsorum communitas, & ad vltimum operationes, quæ ex finibus dimensionum eorum pendunt. Et huic quidem virtuti ministrantes sunt, quæ rem nutrimenti ministrant ad speciem custodiendam, & sunt virtus nutritiva & crescitiva.

A N N O T A T I O N E S.

Natura actiones tres esse in uniuersum, generationem, nutritionem, & auctiorem, docet Gal. toto primo lib. de fac. nat. sed capite præsertim quinto. Et his actionibus tres principes facultates respondere, in eodem lib. testatur. Caterum obiri hæc actiones sine mutuo, cum earundem inter se, & tim aliarum quarundam facultatum seruitio non possunt, neque enim generatio sine formatione, neque hæc sine alteratione, aut alteratio sine caliditate, frigiditate, humiditate, & sicci-
 Cap. 9. tate fieri potest, ut in eodem lib. habetur, neque item auctio sine nutritione, hæc sine agglutinatione & assimilatione, agglutinatio sine appositione, & assimilatio sine alteratione
 Cap. 6. perfici possunt, lib. eodem. neque alteratio præterea sine retentione eius quod alterandum est, retentio sine attractione, et hæc denum omnes sine expurgatione & excretionem fierent eorum, quæ aut huic, aut illi particula obesse possunt, & generationi, nutritioni, aut augmento obistere. Quamobrem, quum tam multiplex naturalis sit actio et facultas, Gal. ita eas distinxit, ut tres primo loco principes & functiones & facultates collocauerit uniuersa naturæ opera complectentes, nulli (nisi seipsas mutuo seruitio afficiant) actioni famulantes. His uerò quattuor infimo loco opposuit famulantes solum, neque superiorum seruitia postulant: attrahendi retinendi, alterandi, & expellendi vires & actiones. Medio loco ceteras omnes reposuit, quæ partim famulantur, partim seruitio afficiuntur. Hæc omnia hic in hunc locum pulchro ordine ex Galeno traduxit, ab ipso paululum uarians. sicut enim tres principes facultates Galenus primò facit, generationem, nutritionem, auctiorem, Ita hic duo tantum primo loco capita statuit, naturæ opera diuidens, quod alia pro indiuidui, alia pro speciei conseruatione sint: sed hæc postmodum in alia rursus capita subdividit a Galen. non discrepans.

Vide Disquisitiones physiologicas Cost. pag. 60. usq. ad 114.

De virt. nat. ministr. Cap. 3.

Virtutes verò naturales quæ ministrant: tantum virtuti nutritivæ sunt ministrantes:

quæ sunt quatuor virtutes, attractiva, retentiva, digestiva, & expulsiua. Attractiva vero fuit creata ad attrahendum^a [nutrimentum], quæ quidè operatur hoc villis membri, in quo est secundum longitudinem protensis. Et retentiva fuit creata, ut iuuatium retineat, dum virtutes ipsum immutantes in eo operantur, quæ ab ipso alimentum suscipiunt: quod equidem efficitur villis, qui ex transuerso protenduntur. & est etiam quum villi, qui secundum latitudinem incedit auxilium præbent. Digestiva verò est illa, quæ, quod attractiva attraxit, & retinuit retentiva: in essentiam conuertit aptam virtutis in ea permutationem facientium, operationi; & complexionem, quæ conuersioni nutrientis in effectum est cōpetens. Hæc est enim eius operatio in iuuatium, quæ vocatur^b [digestio]. Eius verò operatio in perfusitatib. est, ut si possibile fuerit, eas in hanc muter dispositionem, quæ etiam vocatur digestio: aut ut earum egressionem à membro, in quo sunt retente, faciliem efficiat cum expulsiōe, earum attenuando essentiam, si quod prohibet fuerit grossities: aut ingrossando, si quod verat, fuerit tenuitas; aut incidendo, si quod prohibet, fuerit viscositas. Et hæc quidem operatio vocatur^c [maturatio]. [Est tamen, quæ digestio, & maturatio synonyma dicuntur. Expulsiua autem est illa, quæ superfluitatem expellit ex nutrimento residuum, quæ ad nutriendum non est conueniens aut, quæ excedit mensuram, quæ sufficit ad nutriendum; & quæ non est necessaria: aut euacuat in receptaculo sibi apto,] sicut vrina in vesica. Et hæc quidem virtus has expellit superfluitates aut per partes & foramina quæ sunt eis præparata, vel si non fuerint ibi foramina præparata, à nobili expellit ad ignobile, & à duro ad laxum. Quumq; in parte expulsiōis fuerit declinatio materiei superfluitatis, non conuertit eam virtus expulsiua ab illa semita in quantum possibile fuerit. His autem quatuor virtutibus naturalibus quatuor primæ seruiunt qualitates, scilicet caliditas, frigiditas, siccitas, & humiditas. Sed caliditatis seruitium omnib. quatuor pro certo est commune. Frigiditas vero est, quum alicui earum seruit accidentaliter, & non essentialiter. Quod enim frigiditas inest essentialiter, est ut omnib. virtutibus sit contraria: quoniam omnium virtutum operationes per motum existunt: & hoc quidem in attractione & expulsiōe manifestum existit: sed in digestionem etiam, quoniam digestio completur^d [per partes eius, quod fuit ingrossatum, & inspissatum partiendo, & adiungendo ei, quod attenuatum fuit, & subtiliatum. Et hæc quidem motiones sunt separantes & temperantes. Retentiva vero operatur, villis mouendo transuersos secundum figuram comprehensionis^e [bene factam. Et frigiditas quidem est paralyticum faciens, & mortificans, & ab omnibus] prohibens operationibus: ad retentionem tamen faciendam accidentaliter confert, quoniam villis secundum bonæ comprehensionis figuram tenet. Non ergo in operationibus virtutum essentialiter ingreditur: sed tali præparat instrumentum dispositione, qua ipsum suam custodit operationem. Et expulsiua quidem a frigiditate iuuatur: propterea quod ventositas prohibet fieri dissolutionem, quæ ad expellendum iuuat:

iuuat: & quia in eius auxiliatur grossitie: & propterea quod villum, qui secundum latitudinem protenditur, experimentum contrahit, & insipifcat ipsum. & hoc est etiam instrumentum præparare; & non est in ipsamet operatione auxilium ferre. Et frigus non intrat in seruitium harum virtutum, nisi per accidens. Si enim in ipsismet ingrederetur operationibus: noceret, & motiones debilitaret. Siccitas uero in triū uirtutum operationibus necessaria existit, quæ sunt due, mutatiua localiter, & retentiua. Duabus uero localiter mutatiuis, quæ sunt attractiua & expulsiua, præbet siccitas auxilium, eo quod multam eis efficit sustentationem, quæ in motu est necessaria: motu uidelicet spiritus, qui has uirtutes ad suas deferat operationes, impulsione uehementi, quam & talem, qualis est ipsa, [humoralis] prohibet fluxus: quum in substantia fuerit spiritus, aut instrumenti: sed retentiua propter constrictionem. Digestiua autem plus indiget humiditate. Post hæc autem, quum inter qualitates actiuas & passiuas comparaueris, in quantum istæ uirtutes eis indigent: reperies uirtutem retentiua plus indigere siccitate, quam caliditate: eo quod tempus, in quo quiescere debet [villus retentiua], maius est tempore, in quo moueri debet villus qui secundum [amplitudinem] tendit ad constrictionem. Nam tempus, [quod est ad mouendum, est illud, quod caliditate indiget,] & est breue: & totum reliquum tempus eius operationis est ad tenendum, & ad quiescendum. Et quia puerorum complexio plus declinat ad humiditatem, ideo uirtus hæc in eis plus est debilis. Attractiua uero plus indiget caliditate quam siccitate, quoniam caliditas adiuuat in attractione, in eo quod maior pars suæ operationis est mouere: & plus necesse est ei mouere partes sui instrumenti, quam quietas facere, & cum siccitate stringere. Hæc enim uirtus non tantum indiget multo motu: sed plerumque etiam motu indiget uehementi. Et attractio quidem fit, aut uirtute attractiua, quemadmodum magnes attrahit ferrum; aut in quodam vacuum, sicut aqua trahitur in [c]am attractoriam: aut calorem, sicut in lampade attrahitur oleum: licet hæc pars tertia reducat necesse est ad implendum vacuum apud certificantem, immo est ipsamet. Quum ergo uirtus attractiua caliditatis habuerit auxilium, fortior erit attractio. Expulsiua uero minus indiget siccitate quam attractiua & retentiua: non enim indiget constrictione retentiua, [neque inseparabilitate attractiua,] & constrictione eius, & circundatione attracti, tenendo partes instrumenti donec ad illas alterius partis attractio perueniat. Et ad ultimum nullo modo indiget expulsiua quiete, sed motu & insipifatione pauca, quæ ad exprimendum, & ad expellendum tali adiuuet mensura, quatenus per ipsam remaneat instrumentum figuram expressionis & constrictionis conseruare: quemadmodum in retentiua tempus longum, & in attractiua tempus breue est necessarium, donec partium attractio unam applicet alij, ideoque siccitate parum indiget. Quæ autem plus eis omnibus indiget caliditate, est digestiua, quæ siccitate non indiget, sed humiditate;

ut nutriendum liquidum efficiat, & ad penetrandum in foramina, & ad figuras recipiendas aptum reddat. Neque potest aliquis dicere, quod si humiditas in digerendo esset iuuatiua, pueri possent res duras digerere. Non enim prouenit pueris non posse istud, & iuuenibus posse propter hoc, sed propter homogeneam, & homogeneam elongationem. Quod enim ex rebus durum existit complexionem puerorum non est homogeneum. Virtutes igitur digestiua coram eo non operantur, neque ipsum recipiunt retentiua; sed cito ipsum expellunt expulsiua. Iuuenum uero complexionibus est id conueniens, & ad eos nutriendos conueniens. Et ex hoc quod collectum est, quod retentiua indiget constrictione, & figurarum constrictionis fixatione longo tempore, & pauco motionis adiutorio. Et attractiua constrictione indiget, & fixatione & constrictionis tempore breuissimo, & in motu multo indiget auxilio. Et expulsiua est necessarium stringere tantum sine fixatione, de qua non est curandum, & indiget adiutorio ad motum faciendum. Et digestiua est necessarium liquare, & temperare: ideoque uirtutes istæ qualitates illas quatuor inæqualiter operari faciunt: & eis inæqualiter indigent.

A N N O T A T I O N E S.

- 30 Naturales facultates ministrantes ut hic Auicenna, sic Galenus tum 1. de fac. nat. toto. tum lib. de cau. morb. et milites alibi, quatuor esse docet, attractricem, retentricem, alteratricem, & expultricem. Attractionem per uillos relictos fieri legere est, 1. de usu par. & 2. de usu par. & saepe aliis. & adiuuari hanc ex calore, dolore, familiaritate substantiæ 2. de diff. febrium, & 5. de simpl. med. fac. Arist. quoque 2. de gen. an. fieri a calore testatur. cuius rei rationem reddit Alex. Aphrod. 2. quasi. nat. 1. uelur etiam Galenus comin Timæum Plat. ab us non dissentire, qui a uacuo fieri tractionem, putant, ut hic Auic. sed Hipp. ad hæc omnia lib. de ueteri medic. figuram adiungit. De retentione, quod a siccitate adiuuetur, 2. Aph. 1. testis Gal. Quod item per obliquos uillos fiat, 6. de usu par. a Gal. habetur. Sicuti & quod alteratio per calorem presertim obeatur, 2. de fac. nat. & quod ab humido adiuuetur, 3. de sympt. cau. De expultrice autem quod per transversas fibras perficiatur, 4. de usu par. quod uero siccitate opus habeat 2. Aph. idem Gal. scriptum reliquit. Ceterum ex his ignorasse attrahendi potentiam uisus est Plato in Timæo. Sed eum damnat Gal. 8. de decr. Hipp. & Pl. & Comin Timæum. Ex opposito uero Auerr. aliam his quatuor facultatem addit, quam secretoriam uocat, & ab expulsiua differe existimat. 1. Coll. & 3. eiusdem. Cui Gal. 3. de tēper. segregatricem potentiam inter naturales facultates numerans ascriptam uidetur. quod facit & Auic. lib. tertio.

De uirtutibus, n [† uitalibus]. Cap. 4.

60 Virtutes autem [uitalis] intelligi uolunt per illas uirtutem illam, quæ, quum in mēbris recepta fuerit, præparabit ea ad recipiendum uirtutem sensus & motus & operationis yia; quibus etiam admiscetur timoris & iræ motiones, propterea quod in eis reperiunt dilatationem & constrictionem, quæ accidunt spiritui, qui huic [comparatus] est uirtuti. Nos autem explanabimus summam hanc, & dicemus quod

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 8.

Cap. 11.

Cap. 17.

Cap. 4.

Cap. 23.

apho 20.

cap. 8.

cap. 4.

cap. 3.

cap. 17.

aph 10.

cap. 8.

cap. 19.

cap. 2. & 8.

cap. 16.

cap. 1.

f. 14. r. 1. ca. 29.

& tr. 4. c. 6.

n Balhauanie

a Balhauanie.

† Antiq. cod. le-

gebant anima-

les falsò.

Vide Disquisi-

tionem physio-

gicas Coitzi pa-

gi. 524. usque

ad pag 540.

b B. proportio-

natus.

quod quemadmodum ex humorum spissitudine secundum aliquam complexionem, substantia generatur spissa, quæ est membrum aut pars membrum: ita ex humorum vaporibus, & eorum subtilitate secundum aliquam complexionem substantia generatur subtilis: quæ est spiritus. Et sicut apud medicos hepar primæ generationis principium, ita cor generationis secundæ principium existit. Et hic spiritus, quum secundum complexionem provenit, quam debet habere: ad hanc uirtutem recipiendam præparatur: [deinde omnia illa præparata membra] ad recipiendum omnes alias virtutes animales, & etiam reliquas. Virtutes equidem animales in spiritu quidem, & in membris non proveniunt, nisi postquam hæc uitalis provenit virtus. Ideoque licet virtutes animales alicuius membri destruantur: viuum tamen membrum adhuc existit, nisi hic virtus in eo fuerit destructa. Nonne vides, quod membrum stupidum, aut paralyticum vnumquodque secundum habitudinem est non habens sensum neque motum: aut propter complexionem, quæ prohibet ipsum eos recipere: aut propter oppilationem, quæ accidit inter cerebrum, & ipsum in nervis, qui ad ipsum perveniunt, & tamen ipsum est viuum? Et membrum, cui accidit [mors] est non habens sensum neque motum, & accidit ei ut putrefiat & corrumpatur? In membro ergo paralytico est uirtus, quæ eius custodit vitam: donec quum remotum fuerit, quod prohibet, profluat ad ipsum uirtus sensus & motus. Ipsum nanque præparatum erat ad suscipiendum eam propter uirtutis vitalis sanitatem in eo. Prohibens enim non prohibuit, nisi, ut non eam in effectu reciperet; sed membrum non sic est mortuum. [Et præparans non est virtus nutriendi tantum] ita, ut dicamus, quod quoad uirtus nutriendi affuerit, viuum erit: & quum destruetur, erit mortuum: quoniam hoc ipsum verbum uirtuti afferemus nutritiæ. fortasse enim plerumque in aliquo eius operatio destrueretur, & membrum uiuum remanebit: & fortasse plerumque remanebit eius operatio, & membrum tenderet ad mortem. Et si virtus nutritiua in quantum est nutritiua esset ipsa uirtus, quæ præparat ad sentiendum & mouendum: vegetabilia præparata forent ad sensum & motum recipiendum. Restat ergo, ut sit præparans alia res, quæ propriam sequatur complexionem, quæ uocatur uirtus [uitalis]. Et ipsa quidem est prima uirtus, quæ in spiritu provenit, quum spiritus ex subtilitate humorum procedit. Deinde spiritus secundum philosophum Aristotelem per eam recipit principium primum & animam primam, ex qua alie profluunt virtutes. Harum uero uirtutum operationes non ab hoc proveniunt spiritu in principio rei, sicut etiam sensus apud medicos non provenit per spiritum animale, qui est in cerebro, nisi ad cristalloidæ penetret, aut ad linguam, aut ad alia. Quum ergo pars spiritus in ventriculum pervenerit, cerebri complexionem recipiet, & erit conueniens, ut ex eo proveniant uirtutum operationes, quæ in eo primo repertæ sunt, & similiter in hepate & similiter in testiculis. Et apud medicos quidem, nisi

a B. quæ præparat omnia membra.

d B. mortificatio.

e B. Et non est istud præparans uirtus nutritiua, aut aliud ab eo.

f B. balneum.

postquam spiritus in cerebro ad aliam convertitur complexionem, non præparatur ad recipiendum animam, quæ est principium motus & sensus: & similiter in hepate, licet prima complexio iam iuuerit ad recipiendum uirtutem primam vitalem: & similiter in unoquoque membro: apud eos enim vnumquodque operationum genus aliam habet animam. Et non est anima una, ex qua uirtutes iste profluunt. [quoniam] niam huius summæ aggregatio est anima. Et si quid prima complexio iam adiuvit ad uirtutem primam recipiendam: tunc iam dedit uirtutem, ubi provenit spiritus & uirtus, quæ sunt eius perfectio. Hæc autem uirtus apud eos non sola sufficit, ut spiritus per ipsam omnes alias suscipiat uirtutes: nisi propria provenierit complexio. Præterea dixerunt, quod uirtus hæc præter hoc, quod ipsa est præparans uitam: est etiam motus substantiæ spiritualis subtilis, principium ad membra, & principium constrictionis & dilationis [acris attracti, & pulsus]. Affert enim adiutorium in comparatione uitæ, quod est passio: & in comparatione operationum animæ & pulsus præbet auxilium, quod est actio. Et hæc quidem uirtus uirtutibus naturalibus similatur, ideo quod non a uoluntate proveniunt, [unde profluunt.] Et similatur uirtutibus animalibus propter operationum earum diversitatem: ipsa enim dilatat & constringit simul: movet ergo duobus motibus contrariis. Philosophi autem, quum animam dicunt, animam terrenam dicere volunt, perfectionem corporis naturalis instrumentalis. Et uolunt dicere principium omnis uirtutis, ex qua metipsum motus proveniunt, & operationes diversæ. Erit igitur hæc uirtus secundum philosophorum sententiam uirtus animalis, sicut uirtutes naturales, quas nominavimus, apud eos uirtutes vocantur animales. Quod si noluerint dicere animam secundum hanc intensionem: sed uelint dicere uirtutem, quæ est principium comprehendendi, & mouendi, quod ex aliqua provenit comprehensione voluntarie: & naturalem velint dicere pro omni uirtute, ex qua operatio provenit in suo corpore secundum huius formæ diversitatem: non erit uirtus animalis, sed erit naturalis, & altioris ordinis, quam sit uirtus, quam medici vocant naturalem, & si naturalem vocaverint illam, quæ rem nutrimenti ministrat, & converterit: siue ad hoc ut remaneat individuum, siue ut remaneat species; non erit hæc naturalis: sed erit tertium genus. & quia ira & timor, & similia eorum, huius uirtutis sunt passionis: tunc licet eorum principia sint sensus, & existimatio, & uirtutes apprehendentes: huic tamen comparatæ sunt uirtutis. Huius autem uirtutis declarationem certificare: & an sit una, an plures quàm una; in sapientia continetur naturali, quæ philosophiæ pars existit.

ANNOTATIONES.

Vitales actiones Gal. 7. de decr. Hipp. & Pl. parim in corde fieri; ut constantiam, iram, gaudium; partim ab ipso quidem, sed non in ipso obiri ait; ut respirationem, & pulsationem. Idem Gal. sine spiritu fieri non posse actiones sentit, non has solum, sed nullas. 5. Aph. & lib. de renum affect. dignos. & alibi. Testaturque spiritum sanguinis esse bal-

cap. 14. tum, ut hic dicit, 3. fac. nat. & 1. de diff. feb. & saepe alijs.
 cap. 1. Unde, quum sanguinem in icinore gigni statuat, spiritum
 quoque ortum primum in ipso icinore ut ponat, necesse
 est. Putat tamen 7. de decr. Hipp. & Plac. in corde præfer
 tim perfici, & residere spiritus, ab Arist. non varians. qui
 cap. 6. lib. de communi mot. anim. conuatum calorem in corde
 principium habere existimat. quod sensu & Hipp. lib. de
 caribus, quum nutriti his spiritibus cor, & eos illic reside
 re, et authores esse uitæ putat. Hos saepe etiam Gal. anima
 lum spirituum materiam esse ait, & recipere animalis for
 mam in cerebro. 9. de usu par. & 7. de decr. Hipp. & Pl.
 cap. 3. Verum a Galeno, & Auicenna Auerroes de hac uitali
 cap. 7. facultate dissentit. quum 2. Coll. famulari hanc nutritionis
 potentia; neque ab ea differre, aut uirtutem per se ab alijs
 distinctam esse existimet.

De uirtutibus animalibus comprehenden
 tibus. Cap. 5.

IN uirtute autem animali duæ copulantur
 uirtutes: quarum ipsa est sicut genus: una est
 sicut uirtus comprehensua, & altera uirtus moti
 ua. Et comprehensua quidem est sicut duarum
 uirtutum genus. Vna uirtus comprehensua est
 manifeste, & altera uirtus comprehensua oc
 culte. Et uirtus quidem manifeste comprehen
 sua est sensibilis: quæ est genus secundum quod
 dam quique uirtutum, & octo secundum al
 ios. Quod si dixerimus, quod sint quique: e
 runt uirtus videndi, & uirtus audiendi, & uir
 tus gustandi, & uirtus tangendi, & uirtus odo
 randi. Et si dixerimus quod sint octo: erit huius
 causa quod pluribus certificatorum uidetur, quod
 tactus sit plures uirtutes. scilicet quatuor: & ponunt
 proprie unumquodque quatuor generum tactus
 uirtutem per se: licet in membro sensibili
 sint communia: sicut gustus & tactus in lingua,
 & uisus & tactus in oculo. hoc autem certifica
 re est philosophi. Et uirtus quidem comprehen
 sua occulte, & non sentiens, est sicut genus
 quique uirtutum: una est uirtus, quæ uocatur
 sensus communis, & phantasia: & apud medi
 cos quidem sunt una uirtus, sed apud certifica
 tes, qui sunt ex philosophis, duæ sunt uirtutes.
 Sensus enim communis est illa, quæ omnia sen
 su percepta recipit, & [propter eorum formas] ¹
 patitur, quæ in ipsa copulantur. Phantasia uero
 est illa, quæ eas custodit, postquam coniungun
 tur: & retinet eas post sensus absentiam. Et quæ
 harum duarum est recipiens, alia est a custodien
 te. Hoc autem certificare est philosophi. Sed
 qualitercunque fuerit, eius sedes & operatio
 nis eius principium est anterior cerebri uentri
 culus. Et secunda quidem est uirtus, quam medi
 ci uocant cogitatuam. Sed certificatores vo
 cant quandoque imaginatiuam. Sed quodque
 cogitatuam. Si enim imperauerit ei uirtus exi
 stimatiua animalis, quam postea nominabi
 mus, & ipsa met ad suam peruenit] operatio
 nē, uocant eam imaginatiuam. Et si uirtus ratio
 nalis imperauerit, & reduxerit eam ad illud, quod
 ei prodest, uocatur uirtus cogitatuam. Quocun
 que tamen modo fuerit, inter hanc uirtutē &
 primam existit differentia: quod prima est reci
 piens, & custodiens id, quod ad eam peruenit
 de formis sensus perceptis: & ista est illa, quæ se

exercet in eis, quæ in eis, quæ in imaginatione
 recondita sunt exercitio componendi, & diui
 dendi, & [singulas] scilicet formas, quemadmo
 dum ad eam perueniunt a sensu, & alias formas
 ab eis diuersas, sicut [hominem, qui in mote
 uolat smaragdino.] Sed phantasia non ponit
 coram te, nisi quantum recipit a sensu. Et huius
 quidem uirtutis sedes est uentriculus cere
 bri medius. Et hæc quidem uirtus est instrumē
 tum uirtutis, quæ proculdubio in animali est
 occulta comprehensua, & est existimatiua.
 & ipsa quidem est uirtus, qua animal iudi
 cat, quod lupus est inimicus, & filius est dile
 ctus, & qui annonam præbere consuevit, est ami
 cus, a quo non est fugiendum. Et hoc iudi
 cium secundum modum existit non ratio
 nalem. Amicitia enim & inimicitia non sensu
 sunt perceptæ, neque sensus eas com
 prehendit: neque de eis iudicat nisi uirtus alia.
 & licet non sit comprehensio rationalis, est ta
 men proculdubio aliqua apprehensio non ra
 tionalis. Homo etiam plerumque utitur hac uir
 tute in multis suorum iudiciis, & procedit
 in hoc, quemadmodum animal non rationa
 le. Et hæc quidem uirtus diuiditur a phantasi
 ca, quoniam phantastica sensu percepta retinet:
 & hic in perceptis sensu intentiones discernit
 non sensu perceptas, & separatur ab ea, quam
 imaginatiuam uocamus, & cogitatuam: quo
 niam illius operationes nullum sequitur iudi
 cium; sed illius operationes, non solum iudi
 cium, sed etiam iudicia sequuntur: & illius ope
 rationes sunt in sensu perceptis compositionē
 facere, & istius operatio in sensu perceptis iu
 dicare intentiones [extra sensum.] Et quem
 admodum in animali sensus est iudicis de for
 mis sensu perceptis, similiter existimatiua est
 iudicans de intentionibus illarum formarum,
 quæ ad [existimationem] perueniunt, & non
 ad sensum. Quidam autem hominum sunt qui
 præsumunt: & hanc uirtutem imaginatiuā vo
 cant, sed tamen non curamus: quia de nomi
 nibus non disputamus. sed intentiones & diffe
 rentias intelligere debemus. Et medico quidem
 non est curandum, ut hanc uirtutem sciat. Im
 pedimenta nanque operationum eius, impedi
 menta operationum aliarum uirtutum, quæ sunt
 antequam ipsa; sequentia sunt: sicut phantasia,
 & imaginatiua, & memorialis, quæ postea no
 minabimus. Et medicus quidem non curat nisi
 de uirtutibus, [ex quibus, quum in suis impe
 dimentis accidit lætio,] prouenit egritudo.
 Quod si lætio acciderit operationi alicuius uir
 tutis, causa impediendi, quod accidit prius
 operationi [alterius uirtutis, quam ei:] fuerit
 quæ impediendum illud sequitur malitiam
 complexionis alicuius membri, aut corruptio
 nem compositionis: sufficit medico, ut sciat im
 pedimentum illud propter malitiam comple
 xionis membri, aut suæ compositionis corrup
 tionem, accidisse: ad hoc, ut, cum medicina ei
 subueniat, [aut ipsum ab eo custodiat.] & non
 curat scire dispositionem uirtutis, cui quod ac
 cidit, non accidit nisi alio mediante; postquā
 sciuerit dispositionem eius, cui accidit illud,
 quod accidit sine medio. Tertia uero illarum,
 quas nominant medici, est quinta aut quarta,
 quum

d B præsentat.

e B. hominē uo
 lare & montem
 smaragdinaui.

f B. animalis.

g B. nō sensatas

h B existimati
 uam.

i B. in quarum
 operationibus
 quum accidit
 lætio.

k a. stitutus eue
 est ante ipsam.

l B. aut ab eo
 fugiat.

turalis non attrahit nisi, quod est ei magis conueniens, & quod naturæ eius est propriū attrahere & plerumque, quod est magis ipsū, est magis propriū, & magis conueniens.

ANNOTATIONES.

Ventriculum duplici facultate præditi esse, & animalis, & naturalis, ostensum est sepe a Galen. præsertimq. de symptom. causis. Et quomodo naturales actiones perficiat, 10
 pulchrè 3. facult. nat. docet. Verum quod subdit hic author, sensu ventriculi facultatem, & cibi desiderium ex atra bile mordicante ex. itari, id superius quoque in capite de humoribus notauit: sed hoc de naturali appetentia in libris Gal. proprijs nusquam legitur, imo is 1. de symptom. causis viciosa ex tali humore appetentiam fieri notat. & 6. de loc. aff. ex acida bile, quæ atra est, summam fieri inappetentiam testatur. Et hic quoque author, lib. 3. dolores ex atra bilis in ventriculo præsentia magnos fieri constitit. Sed inuitur doctrina quam supra de venis a liene ascendibus proposuit. quum in os ventriculi venam a liene ascendente in se inuoluit, appetentia gratia. De qua tamen venâ Gal. apertius non meminit. quamuis de iis venis, quæ ab eodem splene in ventriculi fundum inferuntur, astrictiōis gratia, sepa numero verba fecerit. Imo 3. facult. nat. indigente ventriculo humores quidem ad ipsum trahi & biliosos & atros testatur, sed a liene in omentum, & ex hoc in lactes, & deinceps in tenuia intestina, & per hac ad pylorum, atque ipsum ventriculū trahi docuit, quo quidem longo itinere opus non erat, si a splene ad os ventriculi venâ ferebatur. Ceterum hac de re peritiores nostri temporis anatonii i. saterent in aliquibus quidem corporibus hanc venam a liene in ventriculi os sese insinuantem reperiri. non tamen aquæ in omnibus: id quod & Gal. lib. de venarum & arter. dissec. adnotauit.

FEN SECVNDA LIBRI PRIMI
canonis: cuius sunt doctrinæ tres.

Prima est de ægritudinibus.

Secunda de causis.

Tertia de accidentibus.

Doctrinæ primæ sunt octo capita.

De doctrina causæ, & ægritudinis, & accidentis.
 Cap. 1.

Dicemus, quod causa in libris medicorū est id, quod primo est, & ex quo provenit inuentio alicuius dispositionis in corpore humano, aut eius nexionis. Et ægritudo est dispositio non naturalis in corpore humano, ex qua in operatione essentialiter provenit nocumētum proventu primo, & est aut complexio non naturalis, aut compositio non naturalis. Et accidens est res, quæ hæc sequitur dispositionem, quæ est non naturalis: siue sit naturali cōtraria, sicut dolor in colica, tunc non sit cōtraria, sicut rubedo multa maxillæ in peripneumonia. Causæ exemplum est putredo. Ægritudinis exemplum est febris. Exemplum accidentis est sitis, & dolor capitis. Causæ quoque exemplum est repletio in receptaculis, quæ ad oculum descendunt. Exemplum ægritudinis, oppilatio in vena, quæ est ægritudo instrumentalis, vel compositionalis. Exemplum accidentis est destructio

visus. Exemplum etiam causæ est rheumatismus acutus. Exemplum ægritudinis est [apostema] in pulmone. Exemplum accidentis est rubedo [] ambarum maxillarum, & gibbositates vnguium. Accidens autem vocatur accidens respectu suæ essentię, aut comparatione eius cui accidit: & vocatur signatio respectu considerationis medici ad ipsum: & processionis eius ab eo ad sciendum ægritudinis essentiam. Et est, quum ægritudo sit alterius ægritudinis causa, sicut colica, syncopis, aut paralytis, aut epilepsię. Accidens quoque plurimum est causa ægritudinis: sicut in colica dolor fortis, qui sit causa ut accidat syncopis: & sicut dolor vehemens, qui sit causa apostematis: propterea quod materiæ ad locum [descendunt] doloris. Et plerumque etiam ipsum accidens sit ægritudo, quæ ad modum dolor capitis, qui ex febre accidit, quū quādoque figitur, & tū diu sit mansuus, donec sit ægritudo. Et est et, quū vna res cōparatione sui, & rei quæ est ante ipsā, & rei, quæ est post ipsam, est ægritudo, & accidens & causa: quemadmodum, verbi gratia, [febris ethica: quæ est accidens apostematis] pulmonis, & est ægritudo secundum se: & est causa debilitatis stomachi: & sicut dolor capitis, qui accidit ex febre, quando dolor ille figitur, quia est accidens febris, & ægritudo in se plerumque provenit ex eo [febris] & sit ipsius causa.

a 2. ulcus.

b 1a. in pomis.

c 2. effunditur.

d p. febris in phthisi quæ est accidens ulcers.

e 2. ægritudo in phthisi.

ANNOTATIONES.

De morbo, causis, & symptomate Galen. libros proprios scripsit. & quid singula hæc sint, lib. de diff. morb. & de symptom. diff. & 1. meth. & 2. meth. licet colligere. Quomodo autem morbi aliquando causæ vim habeant, lib. de diff. morb. quomodo symptoma symptomatis sit causæ, de diff. symptom. Et quomodo eadem symptomata morbi causæ quandoque sint, 1. meth. Et quod vnum, modum symptomatis, modum morbi naturam teneat, 1. ad Glauc. habetur. Non disrepat a Gal. hic author. Id solam parim accurate scripsisse videtur, quando morbum definiens, cum esse, aut complexionem, aut compositionem non naturalem dixit: Quum præter complexionem & compositionem, & Galen. & ipsemet Auic. seq. cap. solutionem continui adiungat. Neque id dici posse videtur, agi hoc in loco de morbis dumtaxat partium simplicium & compositarum proprijs: quum morbum generatim definiat. Verum dicimus solutionem continui in compositione intelligi, quum hic, ut in seq. cap. patebit, illius sententię sit, quod continui solutio utriusque sanè partium generi conueniat; id tamen merito compositarum.

cap. 1. & 6.

cap. 2.

cap. 7 & 8.

cap. 3.

cap. 6.

cap. 4.

cap. 1.

cap. 2.

IOAN. COSTAEI NOVA DISPUTATIO
in caput de doctrina causæ ægritudinis,
& accidentis.

Aboluta in priori sectione de naturalibus rebus translatione, de iis nunc, quæ præter naturam sunt, morbis, causis, symptomatibus, disputationem instituit. Proponit & definit primum causam, secundo morbum, acerbine symptoma sub nomine accidentis. cuius ordinis aliqua est ratio. præcedit enim causa, succedit illi morbus, & morbo symptoma. At in his prosequendis, de morbo agit primum, tum de causis, postea de symptomatibus. quæ ordinem si quis docendo sequatur, non est improbandus. quia quod maxime medicum ad agendum promouet, morbus est. morbi abolendi gratia perquirat medicus causas, symptomata vero,

ut

ut illius effectus et signa. Est tamen eius qui diligenter scribit, ut in proposito semel ordine persistat. quapropter, quod in huius sectionis ingressu causam statim, morbum, atque symptomata hic author definit, in progressu autem de morbo primum, tum de causis agit; praesertim vero, quod in sequenti capite de sanitate meminerit, cuius definitionem praecedere morbi notionem oportebat, probare quidem non possumus: non carere autem hinc locum errore, suspicamur. An ergo secundi capitis initium huius sectionis initium est? ita ut ante omnia triplex corporis constitutio proponatur, sana, agra, neutra, his uerbis. Corporis humani &c. usque ad ea uerba. Aegritudinem uero aliae, &c. Sequatur autem agra dispositionis consideratio; ad quam, quum pertineat morbi, causae, & symptomatis cognitio, ea dehinc proponat, quae primum in hac sectione leguntur. Dicimus quod causa &c. Ceterum quidquid hac de re statuendum sit, expendamus quae hic scribit. Causam esse ait in libris medicorum id quod primo est, & ex quo provenit inuentio dispositionis in corpore humano, aut eius fixationis. Quo loco, quum causam morbi Galenus in genere affectus seu dispositionis praeter naturam reponat, cur hic hoc ipsum genus non expresserit, sed per communissimam vocem (id quod est) definirit, admirandum uidetur. At si rem spectemus, consulto agit. Et si enim Galenus compendij gratia, ut ea uno quasi genere perstringeret, quae praeter naturam humano corpori eveniunt; & morbos & causas, & symptomata, affectus seu dispositiones aliquando nuncupat; uere tamen causa morbi (si ullum causae habent certum genus) non aliud habent, quam relationem, qua causa ad effectus referuntur. Et uere non sunt dispositiones. quando enim quod agit non est actio, quod mouet non est motus; neque etiam quod afficit est affectus, neque quod disponit, est dispositio. Quis uero etiam humores, quod alicubi uenis impati obstructionis, distentionis uel sunt causae, dispositiones esse dixerit? quis corpora alicubi meatus comprimentia, uel partes distorquentia, aut distrahentia, qualitates dicat? & quando ob inopiam alimenti humoris, quo natura meatus distendi, atque attolli solent, sit eorum subsidentia, & quando eorum aliquid deficit, quae adesse oporteret, quis haec uicia qualitati, & non substantiae ascribat? haec profecto uicia non qualitatibus, sed substantiae praesentia absentiae uel omnia accidunt. At actiones, aiunt, fieri a forma, propterea, has ipsas causas, licet sint substantiae, non agere tamen nisi merito qualitatibus; et quae ob id non alia ratione causas esse morborum, quam, ut sunt dispositiones. Quod, cum ipsa ratio refellit, nulla enim naturalis corporis actio a nuda sit forma, sed a corpore cum forma: tum uero sensus redarguit obstructionem enim a calculo, ab humore, & compressionem a graui incidere corpore, ob eorum molem fieri, oculis plane ipsis spectamus. Non sunt igitur morborum causae omnes qualitates, aut dispositiones. imo uero, quum ex istis aliqua sint in genere qualitatibus; non omnes tamen in eadem sunt specie dispositionis. putredo enim quae febris est causa in tercia specie qualitatibus est, non autem dispositio est. Quum haec igitur ita se habeant, consulto Auicenna enitatur omni de hac re controuersia occasione, non definit causam per dispositionem, sed per communissimam uocem, dicens: Dicimus quod causa est id quod primo est. ea uoce [Dicimus] hic ut alibi quoque usus, quid ipse sentiat pronuntians: Ponit autem communissimam eam uocem [id] hoc est ens seu rem: addita tamen particula [quod primo est] ut differentia, per quam contrahitur ad minus commune genus. ita ut causa genus sit ens quod primo est, quod enim primo est, principium est, & causa principij habet rationem. Quum ergo causa sit principium quoddam, quale nam illud sit, subdit, dicens [a quo provenit in

humano corpore dispositio]. quando enim prouenire ab alio est habere ab alio sui initium, & unde initium est rei, id efficientis causae habet rationem; causa igitur est principium effectuum morbi: quem appellat dispositionem, & recte, ut ostendimus. Sed illud hic dignum est consideratione, quod ait esse id, a quo provenit inuentio dispositionis aut fixationis: quid ea inuentio est, quid fixio? An morbos innuit? & si & in istis faciles, & difficiles soluti? Non est consentaneum rationi: nam differentiarum morbi meminisse hic non est locus. An inuenit passionem & morbum? Eadem profecto causa, passio & morbi est causa, & principium effectus, qui a causa est, passio est, terminus uero morbus; qui primum dispositio est, tum uero, continuatione causa, in habitum etiam degenerat. Ita quidem, calorem quem sol inducit in corpus, prius quam inductus sit, passio est; ubi inductus est, dispositio. per inuentionem igitur dispositionis, passionem; per fixationem dispositionis, morbum inuenire Auicennam facile existimamus. eadem enim utriusque causa est; & quae morbum fecit, prius induxerat passionem. sane autem, praeterendum non est, quod causam definiens ait eam esse [in libris medicorum] id quod primo est &c. Cur enim hoc dicat, in promptu est ratio nempe quod longelationi significatu causae sumuntur a medicis quam a philosophis. effectrix causa illis ea est, quae dat formam; medicis, quidquid efficiat atque adiuuat, conseruat, & quoque modo confert ad agendum, id effectricis habet rationem in morbis. ita ut, quum in actione omni sit & quod agit & quod patitur, aptitudo utriusque causae habeat rationem. Aliam uocem addit Auicenna, quam mox etiam in definitione morbi. [in corpore humano] id uero ad differentiam ueterinariam. quamquam praetermittit ea uox posse uidebatur, quum satis constet agi hoc loco de his ut ad humanum corpus spectant.

Et Aegritudo &c. Morbum definit, dissimilibus quidem a Galeno uerbis, non dissimili tamen sensu. morbum esse dicens non naturalem in humano corpore dispositionem, ex qua in operatione essentialiter provenit nocumentum prouentu primo. Recte ait esse dispositionem. hoc enim ut proprio genere distinguitur morbus a causa morbi, & a symptomatibus, quibus generatim non conuenit esse dispositionem. de causa enim id ostensum est in superioribus de symptomatibus primum, et tertium eorum genus patefacit. Non naturalem dispositionem interpres uertit pro eo quod Galenus praeter naturam. Ait ab ea dispositione ladi operationes essentialiter, & prouentu primo. quo loco cur uocem illam (essentialiter) addit, quae non est in Galeni definitione, dignum est scitu. An forte, quia actiones a causis quoque, & a symptomatibus aliquando aliquibus laeditur ueluti, quum actio laesa, laesa alterius actionis est causa, ob id, ut a causis distingueret, dixit prouentu primo, id est, ut Galenus, sine medio: (causa enim non proxime, sed interuentu morbi laeditur.) Addidit autem (essentialiter) ad differentiam symptomatum; ea uoce id intelligens quod primo & per se. Secundario enim & per accidens fit, ut laesa una actio aliam ladat proxime. fit, id a symptomate, morbi quasi naturam adepto. An etiam morbus dicitur dispositio ladiens actiones essentialiter, ad differentiam passionis, quae ladi, sed non essentialiter, id est, laesione permanente? Ita quidem Galenus permanentium requirit in morbo, quae conditio, licet in dispositionis uoce intelligatur, ut quae hac ipsa discernitur a passione; a Galeno tamen, ut morbi natura melius explicetur, alicubi addiendi proponitur. At uero multiplex in hac definitione dubitatio est. ita ut nulla in ea sit particula sine questionem. Primum, quod dispositio eius statuat genus. Namque dispositio Aristoteli est qualitas, & ea quidem facta.

facta, in quo differt a passione, cuius esse est in *τῷ ὑποκείμενῳ* in fieri: est et facile mobilis, per quod distinguitur ab habitu: et ad ea pertinet. Aristoteles interpretum testimonio, quia ad animam spectant, quare artificio, atque electione comparantur, contra quam naturalis potentia atque impotentia. Tandemque Aristoteli alicubi definitur dispositio, quod est ordo rei habentis partes, vel secundum locum, vel secundum vires, vel secundum speciem. At morbus nullus est qualitas. quod non ad aliquid est non est qualitas. morbi vero esse ad aliquid cum Aristoteli testimonio est, si consensus Galeni: quod quis moderantia esse morbi dicit, immoderantia autem est respectu moderantis, cum esse ad aliquid fieri necesse est. At praeerea si modo aliquis morbus sit qualitas, non ois tamen est qualitas. calculus, vesicae, ac renis adunata in meatu caro, vnguis in oculi, librici substantia sunt, et sunt morbi. et rursum quantitas, prae naturam aucta, quae est morbus, non est quantitas, sed qualitas. Non omnis etiam morbus factus est. non enim morbi per consensum, non febres velle prae hereticas: imo vero, ut quandoque ait Galenus, sicut simplices partes, qui primum fieri incipiunt, tunc primum sunt, ita morbi quoque, dum sunt sunt morbi. alioqui non essent morbi nisi in statu. ita vero Aristoteles alterationem etiam dum incipit, esse alterationem scribit. Non omnis etiam morbus facile mobilis est. hereticas enim, et hydrops difficile moventur. Neque ad animam pertinent morbi, de quibus medicus: sed ad corpus, ut apertum est, neque electionem nostram, sed causarum necessitatem sequuntur. morbus ergo non est dispositio. Accedat his quoque, quod morbus Galeno prius est *κατασκευασμένη* constitutio, quam dispositio. ex eo enim quod constitutio sit, deducit esse dispositionem, at vere dispositio, licet secus sentiat Galenus, non est constitutio. sequitur enim constitutionem. atque ut alium fabrica constitutio, seu structura non est aedium pulchritudo, aut deformitas, sed haec sunt differentia fabricae ita accidentes, ut earum alteram tantum adesse illi necesse sit: ita neque humani corporis sanitas, ac morbus eius corporis dici possunt constitutiones, quae eiusdem constitutionis sunt differentia. At praeerea, si dispositio est ordo, et morbus est dispositio, fiet ergo ut qui morbi carent ordine, non sint morbi: et, quum ordo sit in genere situs, fiet etiam, ut qualitas quae est dispositionis genus, sit in genere situs, et morbus generatim sit in praedicamento situs. Tandemque, si sanitas est dispositio, quum morbus sit sanitatis privatio, fatendum videtur morbum esse aliquid contrarium dispositioni, et non mereri nomen dispositionis, ita deformitas, quae privatio est pulchritudinis, pulchritudinis non meretur nomen.

Haec maxime consistere videntur, ut ne morbi genus dispositionem statuamus. Quae tamen friuola sunt. Ut enim conditiones dispositionis eas penitus esse concedamus, quae relictas sunt; et eas contemnere non inesse morbo, falsum est. primumque, quia morbus sit ad aliquid, falso deducitur, cum non esse qualitatem; quando eandem sepe rem in pluribus generibus diversa ratione collocari omnibus est in confesso. et ille ipse Aristoteles, qui sanitatem, et morbum esse ad aliquid nonnunquam scribit, alibi in prima qualitate specie plane reponit. sunt in genere qualitatis, ut per eas corpus quale, sicut in quam, et egrum efficitur. sunt in relatione, ut sanitas modestia est, morbus immodestia. At curigitur per dispositionem non per relationem morbum definimus? An morbus prius est dispositio quam reatum est proportio caloris, humoris, frigida, sit, ita; proportio autem relatio est, sanitas ergo fundamentum esse relatio videtur. ita et corrupta proportio fundamentum morbi. At non ita habet res. imo vero ut genera-

tim substantia prius inest qualitas, quae illi proxime inest, fereque inserta est, posterius vero ad aliquid, quod est adscitum; ita et humano corpori prius inesse intelligitur calidum, frigidum, humidum, siccum, quam horum moderatio, vel immoderatio. Quomodo autem aliquorum relatio, vel esse, vel concipi mente potest, non praecipientibus ijs, quae referuntur? Et quomodo consistere rei alicuius differentiae possunt non praesistente re, cuius illa sunt differentia? Sunt autem modestia, et immodestia differentiae dispositionis. alia enim dispositio moderata est, quae est sanitas, alia immoderata, quae morbus. Sed et ipsummet corpus, cui sanitas, et morbus accidunt, sine calore, frigidityte, humiditate, siccitate nunquam est; est autem sine alterutra differentia: quum enim sanum est, caret immoderata dispositione; quum egrum, moderata. Sane autem, quod deinceps non omnem morbum qualitatem esse disputatur argumento calculi, vesicae, ac renum, adnatum in meatu carnis, vnguis oculi, et lumbricorum, est id iam ab alijs confutatum. Calculus enim seu vesicae seu renum, si dolorem exciteret, solutionem prius facit continuam, si urinae fluxum cohibeat, id efficit facta prius obstrukione. est ergo morbi causa, non morbus. Est et caro in meatu adnata causa obstruktionis. Et unguem quoque oculi satis constat ea ratione videndi ledere actionem, quod ne in pupillam cui pre tenditur, visum rerum species ferantur, obstruendo est author. Lumbrici vero sunt morbi opera, non autem ipsi morbi. nempe malam intemperiem depravate coctionis causam sequuntur. idem etiam interdum dum parvis, quibus insunt morsus inserunt, vel dum emortui putrent, soluendo continuum, intemperiem pravam aliquam excitando, auctores, et cause sunt morborum, non morbi. Morbum igitur esse substantiam, harum rerum quae substantias sunt, argumento, non concluditur. Dicere autem auctam quantitatem esse quantitatem, negatio est. neque ex hoc deducitur si quantitas sit, ut non etiam sit qualitas. si enim qualitas sit, secundum quam quale aliquid dicitur, et aucta partis quantitate tumidum dicitur corpus, auctio ita qualitas est, quae tumor dicitur, et dispositio est formationem corporis corrumpens ob auctam immodice quantitatem. Quod vero praeterea morbos non omnes esse dispositiones differunt, quia dispositio sit facta, morbi non omnes sint facti, non enim qui per consensum, non febres omnes praeter hereticas, non morbi omnes ante statum vere quidem morbi omnis ubi primum efficit, aliquid facti iam habet, quod in subiecto corpore permanet, contra quam passio, in qua nihil adhuc facti est, nihil firmi; nihil impedit tamen, quin morbi quoque in fieri dicantur, morbi quidem per consensum, quod in ea parte, cui morbi sunt, non adhuc fixam habent sedem; et videm tamen ea ipsa in parte aliquid habent firmitatis, ob quam illi sunt infesti. sunt et felres exceptis hereticis in fieri, quod licet in omnibus solida cordis substantia intemperie permanente obfessa sit, in alijs tamen ita haeret, facile ut moveri possit, sit in hereticis difficile, et sit in hereticis. Et morbi tamen omnes, non secus atque animalia et plantae, prius quam ad statum devenierint, non temere dicuntur in fieri; at videm tamen permanentiam iam habent, contra quam passio. Est igitur morbus omnis non secus, atque dispositio, factus. Iam vero quod morbum non omnem motu suum esse praeterea obicitur, non difficile refellitur. Dispositio quidem, si vereres Aristotelis interpretes consulamus, non unius fuit alias significationis. ut quae nonnunquam qualitatem facile mobilem, aliquando genus utriusque, et facile, et difficile mobilis qualitatis significaret. nonnunquam etiam pro qualitate generatim omni sumeretur. ita quidem Plotinus qualitatem definit dispositionem, eam esse dicens dispositionem accedentem essentiae,

instrumentorum. horum enim morbus non est intemperies. Non igitur per actiones definiendus est morbus, quum
 be laudantur etiam sine morbo. Accedat hoc etiam, quod,
 quum lesa actio morbum necessario sequatur, non debet in
 eius definitione sumi. Si enim sumi dicas ut signum, at qui
 aliud est rei naturam explicare, aliud notas tradere, per
 quas dignosci possit. Sed rursum etiam, non actiones solum
 immo & qualitates naturales, & excrementa varian-
 tur a morbo. Cur igitur per actiones potius quam per quali-
 tates & excrementa definitur, praesertim quum ex illis in-
 terdum clarius quam ex actione morbus notus fiat? Sic
 quidem ut us intestinum ex excrementorum mutatione,
 hepatis morbus ex uirato colore in morbo regio deprehen-
 ditur, nullum interea indicium ante earum parium actio-
 ne. Ex his igitur quod per actiones definitur morbus non de-
 beat apparere. Et illud addimus, si eadem ratio est morbi,
 quae & sanitatis, sanitatis autem naturam negat Galenus
 consistere in actione, hoc ipsum de morbo quoque, ut conce-
 damus, oportere. At tandem, quum morbus sit, & simpli-
 cium parium, & compositarum simplicium, Aristoteli
 sunt passionum, compositarum actiones, Galeno autem actio-
 nes simplicium, & usus compositarum, uel per actiones de-
 finiendus non est morbus, uel addendae sunt & passionis,
 & usus, ut morbi omnibus partibus corporis communis na-
 tura explicetur. Hac aduersus differentias positas in mor-
 bi ratione. Quibus si singulatim respondendum est, quod pri-
 mum eam uocem (essentialiter) addit Auicennas, non
 est admirandum. Si morbus dispositio est, estque hic pro-
 prio sumpta, aliquid permansens, ut antea posuimus; uere
 actioes lesae aut passionis, quae habent esse in fieri non sunt
 dispositiones, propterea sit erat Galeno dispositionem in
 definitione morbi posuisse, quo actiones quoque lesae, &
 passionis lesarum actionum cause a morbi natura excludi-
 rentur. At uero, quia idem Galenus dispositionis, seu affectus
 nomen ad actiones quoque lesas aliquando transfert, ueluti,
 quum effectus, qui praeter naturam corpori accidunt, esse
 ait, uel morbos, uel eorum causas, uel symptomata; ob id
 uario dispositionis significatu obseruato Auicennas non
 ignarus ad posteriores pertinere, ut si quae ueteres reliquere
 implicata, explicant, quo a passionibus, atque ab ijs lesis
 actionibus morbus distinguatur, quae proximae sunt lesarum
 actionum cause, addidit essentialiter. nempe solius morbi
 est essentialiter ledere, ut qui permanens esse habet, &
 propria non autem aliena ui ledit. at passio, & lesa actio
 si lesae actionis alicuius sunt cause, non propria, sed aliena
 ui cause sunt. passio quidem in praesentis cause, quae etiam
 ablata soluitur. actio uero lesa, ui non sui ipsius, sed mor-
 bi, a quo pender. Sanguificatio enim lesa nutritionis lesae
 causa est, non quia actiones, quae ad nutritionem pertinent,
 ipsa ledat. sit enim attractio, retentio, & coctio qualiscumque;
 male etiam elaborati sanguinis. Sed non sit tamen proba-
 nutritio, quia perstat morbus male illius sanguificationis
 author; qui ubi ablatus fuerit, ipsa quoque mala sanguifi-
 catio auferetur. Sed transeamus iam ad uocem aliam in
 morbi definitione a Galeno positam, et ab Auicenna itidem
 receptam, quae morbum dispositionem esse aiunt, quae pri-
 mo, & sine medio actiones ledit. Contra enim inter actio-
 nes, & morbum intermediam esse facultatem apertum est,
 quum actiones proximae fiant a facultate, Galeni testimo-
 nio in lib. de nat. & passim. & facultas effectus sit tem-
 periei, eodem Galeno auctore in lib. simpl. med. ubi simpli-
 cium facultates, secundum quas calfaciunt, refrigerant, et
 alia munera obunt, ex earum aut temperamento proueni-
 re. Torsit uiros doctissimos haec ratio. Cuius uis inuierfa,
 quum ex obseruata facultatis, & actionum natura pendeat,
 quia eius rationis auctor facultatem succedere temperiei,
 & eius esse effectum, atque ob id intermediam esse inter

actiones lesas, & morbum tuctur; propterea qui pro uete-
 ribus pugnant, sumpto argumento alij ex actionibus, alij ex
 facultatibus, uarij uaria asserunt. Nempe si spectemus
 primum actiones, quum has aduersari pendere ex facul-
 tate, ita ut inter morbum, & lesas actiones intermedia sit
 facultas lesa; hoc suspectum est. Sicut enim actiones non
 facultatis, sed corporis cum facultate, ut igitur corpus mor-
 bum praecedit, ita & facultas. falso igitur aiunt faculta-
 tem lesam esse inter morbum & actiones. Et rursum, spe-
 ctamus facultatem, ea non in omni morbo leditur. in cal-
 culo enim uesicae eius actio leditur non lesa facultate.
 Quod si etiam demus facultatem in omni morbo ledi, &
 lesas actiones ex lesa facultate proxime dependere, non est
 tamen facultas lesa ante actionem lesam, sed cum ipsa si-
 mul actione, ita ut idem sit lesa facultas, & lesa actio; ac
 propterea non intermedia sit facultas inter actionem le-
 sam & morbum. aut potius, neque praecedit, neque sequi-
 tur facultas temperiem, sed cum ea eadem est; ita ut la-
 sa temperies sit facultas lesa; aut etiam melius (ne com-
 positionem & unitatem pretereamus, quae non secus, atque
 temperies ad actiones edendas concurrant) non modo le-
 sa temperies, & facultas idem sunt, sed naturalis ipsa con-
 stitutio ac sanitas temperiei, compositioni, & unitati com-
 munit, facultas est, facultas inquam integra, & conuer-
 so morbus ac constitutio praeter naturam facultas lesa. ita
 ut tot modis eludi aduersa ratio posse uideatur, neque in-
 ter morbum & actiones aliquid intercedat, cuius causa re-
 prehendi ueteres debeant, qui a morbo proxime ledi actio-
 nes si ripsere. Haec recontiores respondent, & multis cum
 ex Galeno locis, tu argumentis diuersi & diuersa asserunt,
 quae cuique integrum est uidere. Quibus tamen ne nos con-
 sentiamus, haec faciunt. Primum quidem qui actiones a
 composito simul, & facultate prodire aiunt, recte hoc qui-
 dem aiunt. At uero ex hoc, quod inter morbum, atque
 actiones facultas non sit media, deduci aduersarius nega-
 bit. Si enim a morbo compositum leditur, leditur autem
 inmutata per morbum compositi constitutione; quum
 non prius quam hoc ipsa compositi lesa constitutione fa-
 cultas ledi possit, profecto praecedit constitutio lesa faculta-
 tem lesam. morbus igitur facultatis offensam praecedit,
 cui deinceps succedit offensa actionum. Sed etiam quod
 alij facultatem in morbis ledi unius calculi exemplo dis-
 ferunt, ut in quibus morbis facultatem uitari apertum
 est, de ijs perstat ratio aduersarij; ita in proposito cal-
 culi uesicae exemplo non offendi facultatem falsum est.
 quando, dum impedita calculi corpore uesica contrahi
 in se ipsam non potest, excernendi uim, quae illi natura in-
 est, impediri offendi, euidentissima constat demonstratio-
 ne. Asserere autem (quod sequebatur) actionem lesam,
 & facultatem lesam idem esse, quia una ledantur, est
 causam cum effectu confundere, atque id quod facit, id ip-
 sum esse quod efficitur, contra omnem rationem profiteri.
 An autem temperies (ut praeterea proponitur) uel etiam
 naturalis constitutio, ac sanitas idem sint cum facultate,
 res ipsa prodit. Quomodo attrahendi, retinendi, coquen-
 di, excernendi, nutriendi, generandi, sentiendi, mouendi fa-
 cultas eadem esset, ut uere eadem est in uiuentium genere
 inuierfo, cuius species tam varia, & non diuersis tantum,
 sed etiam contrarijs praedito sunt temperamentis? Consen-
 taneum quidem rationi est, ut similes plantae, atque anima-
 lia simili sint & temperamento, & facultatibus; ita dissi-
 miles dissimili: si igitur facultas cum temperamento est
 idem, plantis ergo animalibus, & terrenis & aquatilibus,
 quae diuerso saepe, atque etiam contrario sint temperamento
 facultates quoque, & actiones, quae ad nutritionem ac gene-
 rationem pertinent, diuersae erunt aut etiam contrariae.
 Quomodo etiam si temperamentum & facultas idem est,
 AVIC. F corporis,

corporis nostri partes quęcunq; eodem temperamento sunt, non easdem facultates obtinent? cur manus pedesq; idem munus apprehendendi, & ambulandi aque non habent? & cur frigida partes seorsum eadem omnes non sunt facultate, & calida seorsum eadem? Imo vero quomodo facultates, quę propria cuiq; sunt animalium ac plantarum speciei, non inmutantur mutatione ætatis, atque ut temperamentum homini antea calidum, & humidum per ætatem frigidum ac siccum euadit, ita non eius & corporis & mentis facultates vel in contrarium statum desecant, uel prorsus corrumpantur? Quis non etiam confiteatur actiones harum rerum omnium omnes prodire ex temperamento, propterea q; & hominis & rerum omnium formas, quę sunt facultatum sedes, non alias fortiri conditiones, quam quę elementis insunt, ex quibus sit temperamentum? Tandemq; cur non uanam in distinguenda tractandaq; seorsum temperamentorum ac facultatum natura medicorum dicamus diligentiam? Sed quę nunc ita resellimus, Galeno, pro quo disputatur, nunquam uenisse in mentem intelliget, quicunq; non uerborum superficiem, sed rem expedit. Quomodo autem pro eo respondere liceat, nunc ostendere aggredimur. In eo aduersarij posita vis est, quod facultas proxime antecedit actiones, auctore Galeno, qui etiam facultatem temperamenti effectum esse alibi refertur. Sistendum hoc loco, patefaciendaq; est fallacia huius rationis. Disputant hi de facultate, quasi eiusdem sit generis facultas, quę a medicamentorum temperamento est, cum ea, quę corporis partium emanant actiones. At uero duplex, si rem expendimus, medicamentis, & homini quoq; ipsi, ac reliquis uiuentibus rebus facultas inest. altera quę ad illorum, quum uiuunt, tuendam uitam & seruandas uitę actiones spectat: altera, quę in alios extra illa usus refertur. Et facultas quidem prior, ut rebus ea ratione inest, quę animata sunt, & anima prius inest, posterius uero ac per animam corpori animato, ita quum corpori a prima eius constitutione simul insit cum anima: sicut anima corpore, eo quod uiuificat, prior est natura, ita & ea ipsa facultas anima eodem corpore animato prior est natura, licet eodem tempore cum eius ipsius constitutione initium habeat. At posterioris facultatis, quę in exteriora corpora refertur, alia ratio est. Pendet illa etenim tum ex temperamento, propterea q; pro eius uarietate uarios quoq; in exteriora corpora caloris, frigoris, humiditatis, siccitatisq; effectus infert; tum ex secundis qualitatibus, quo nomine astringunt detergunt, aliq; eiusmodi munia obeunt in humanum corpus medicamenta: tum ex tertijs, id est, ex ipsamet anima non sub anima tamen amplius nomine (cuius uis omnis, ut anima est, una est seruandi uitę eius in quo est,) sed sub forme ratione, secundum quam occultas eas uires medicamenta in humanum corpus exercere obseruantur, quę ex proprietate substantię, ex proprietate forme, ex tota substantia solent nuncupari. Ita quidem colocynthidi dum uiueret facultas prior inerat, quę alebatur, arida uero inest posterior, quę in hominis usum ducta ex primis qualitatibus calfacit & desiccatur, ex secundis insigniter deterget & ulcerat, ex tertijs pituitam educit. Ita & homini ex facultate prior est ut uiuat, ex posteriori ut non secus atque ex rebus alijs in medicina usum ex eo aliquid ab aliquibus deducatur. Itaque, quum duplex, ut diximus, facultatis sit genus, id plane apparet, ex eo quod de posteriori facultate Galenus scribit, non apposite deduci, priorem nim, quę uirg actiones obeunt, effectum esse temperamenti, quo quidem obiecta Galeno ratio resellitur. Quibus tamen ita positis si quis non assentiatur, rursumq; ex Galeno a temperamento uirg actiones prodire contendat, quod ijs necessarium esse ad actiones uitę, temperamenti uarijs locis scribit, quod a sanitate temperieq; obiri actiones, ledi autem a mor-

bo, atq; intemperie inculcat; Illud in mentem reuocand est, effectrices actionum causas generatim ex philosophorum decretis esse formas: actionesq; sine bene dispositis instrumentis apte obiri non posse: statim autem, quum corpori anima instrumento agendi uis per animam comparatur, illi quoq; ipsi corpori eiusmodi constitutionem a natura rerum parente adijci, qualis est ad agendum opportuna ea autem & temperies est, & non hec solum, sed præter etiam compositio, & partium unitas, sanitasq; in unitate sum, cuius ope animatum corpus actiones edit, non editur, ubi ea ipsa corrupta sit per morbum. Temperies igitur sanitasq; si ad actiones adeundas concurrunt, non est tamen causa effectrix actionum, quarum effectrix anima est seu animatum corpus cum facultate: sed est conditio corporis, quod sine sanitate, temperie inquam, compositione, & partium unitate naturalis, ineptum est instrumentum ad agendum. Quemadmodum autem secūdi uim securi nulli alio nomine tribuat, quā quia instrumentum est durum, & acutum, ita sanitatem quoq; non recte nullus dixerit esse ad agendum necessariam, quā ut est instrumenti, id est animati corporis conditio, quā desitutum si sit corpus uel la recte potest corporis actio obiri. Nunc igitur, quum ipsa se habeant, iam quod non recte inter sanitatē actionis mediam aliquis ponat facultatem manifestum est, quę ratio de morbo quoq; eadem est. ita ut recte in eius definitione ueteres ipsum dixerint ita uitare actiones, ut nulli rei interuentu ledat. non interuenit enim facultas, quę natura prior est morbo. Atq; hæc tandem sint, quibus difficile eam definitioni morbi obiectam rationem dilui posse existimamus. Sane autem disputabatur præterea quod quicquid proxime actiones ledit id esse morbum, quia quidam causa id ipsum faciant, ut exemplo est coctio in uentriculo ex immoderata cibi copia uitata. At importuna hæc quoq; disputatio est. non enim Galeno, si quid præter actiones ledit, id proinus morbus est, sed si id præter sit corporis dispositio. ac causas morborum non semper se dispositiones iam antea ostendimus. & largior uentriculi facultatem superat, quia tamen absq; uentriculo illam superat, non est morbus. uerum autem, atq; dubitatum relinquatur, quicquid dispositio est, & præter offendit actiones morbum esse, contraq; morbum omnem se dispositionem, quę primo ledit actiones. Rursum etiam licet tum in actionum tum in sensuum qualitatum genere symptomata aliqua lesarum actionum sint causę, nihil tamen puto interesse. Nempe, ut ea nunquam apparent corpore, quin aliquis præcedat morbus, ita, Galeno morbum illum ego profecto esse dixerim, quicquid non tam proxime quam per se ac primaria uirg actiones offenderit. enim is calculorum exemplo patefacit, qui prope positus primo consequenter mutuo se se impulsu mouent, ita quidem mouendis sola manus, quę calculum primum pellit, primaria ac per se mouentis causę habet rationem, calculus uero primus in secundum, et secundus in tertium ac reliqui deinceps ut se sequuntur, mouentis secundarię ac per accidens, ita igitur quod primum & primaria id est essentialiter ut dicebat Auicenna, uirg actionis, id morbus est. prima uero lesa actio si secunda, atq; si tertia, & eadem ratione alia aliarum actionum uirgæ sunt sint causę, non sunt tamen morbi, quia causę sunt primarię neque per se, sed secundarię ac per accidens. inquam, primi tantum illius morbi uirg maleficior, offendit. Idem de symptomatibus in sensuum effectuum genere sciendum est. nempe si mollior durities uel alicubi induradad actionem, id morbi, putā humiditatis uel siccitatis uirg agit. propterea q; licet proxime ladat, quia tamen primario ledit, non est morbus. ita & cornea tunica, si at-

si affectum proxime variat, non tamen primario. succedit enim affusioni alieni humoris, quia vitium aliud sequitur, puta meatus fellea vesicae obstructionem. Quare non mollitia aut durities, non color, sed humor aut siccitas, & obstructioni presidia queruntur in curatione. Ita (arbitror) re intellecta, recte in definitione morbi positum constat, quod primo ladat actiones: ea voce, primo, & proximam, & primariam simul lasae actionis causam intelligendo, quo distinguitur a causis, quae ipse quoque actiones laedunt, sed non proxime, & a symptomatibus, quae si quandoque variant actiones, id secundario ac per accidens efficiunt. Iam vero (quod deinceps obijciatur) quod spiritus sui crassitudine, vel inopia lasarum sint causa actionum, non id tamen sine morbi interuentu sciri facile est re ostendamus. Quoniam enim crassitudo, partis, a qua spiritus feruntur, intemperiei frigida succedit, cuius culpa, & sanguis, & spiritus, qui ortum habent ex sanguine, crassiores sunt: inopia vero aut meatus raritatem dispersionis immoderatam causam sequitur, aut etiam imbecillam nutritionem, quae morbos habet sui auctores: si quis tamen hac duo causas esse morbi, & non nisi cum interuentu morbi lade- re asserat actiones, non fallitur: crassiores enim spiritus, mea- tus, per quos ferri solent, sibi ipsum corpore ita obstruunt, ut ad mouendas partes extendi non possint: ex inopia ve- ro idem meatus concidunt, & continent euidenti morbi in meatibus argumento: ita, ut si crassitudo tenuitas re spirituum actionis lasae sit causa, non nisi intercurrente morbo sit causa, contra quam proponebatur. Sed progre- diamur. Obijciatur morbum non esse per actiones lasas de- finientem. & quia morbi aliqui sint sine lasa actione, & quia aliqua actio lasa sit sine morbo: prius autem horum probatur Galeni testimonio morbos aliquos sine offensa vilius sensu esse scribentis. In memoriam hic reuocandum est ma- gnam esse latitudinem sanitatis: ita ut non quibus a natu- rali statu re, esset morbus sit, sed is tantum qui actiones iam ledit. Illud autem certum puto cui corporis parti in- temperies aliqua insignis inhaerit, fore ut intemperiei il- lius efficacia partis quoque, & vis, & actiones laedi statim incipiant: id quod quidem, licet non protinus se se prodat sensui, negare tamen non licet primum illud eius vitij prin- cipium cum eo quod in statu futurum est, idem esse specie quamuis magnitudine sit diuersum. ita enim, & alteratio- nis initium alterationem esse aliquando testatur Aristote- les, quae res quum ita habeat, & si ubi laesa sunt morbi fun- damenta non semper statim percipi laeso potest, nihil id ta- men obstat, quin tunc quoque, iam initium adit vitiatum actionis. Non male igitur definitur morbus per actiones, quum neque, is sine harum vitio, neque, haec nunquam vitiatum sint sine morbo. Altera erat ratio, actiones aliquas vitari sine partium, a quibus prodeunt morbo. Atque id quidem primum ventriculi doloris, & aurium tinnitus probatur argumento, quum ob sensum exactiorem laborant. At ve- ro, si quis exacte sentiendi vim partis alius minus malum esse contendat, confundere illum certe cum virtute vitium ne- cesse est. Et quidem, ut de ventriculo prius dicam, si quis puro, & eximij sensus ventriculi ore praecluso scillitum ace- ro hausto doleat, cur doloris eius causam ventriculo ascri- bamus, & non potius in acetum referamus acrimonia sua ventriculi vel temperiem conferri mutans, vel continui- tatem dissoluens? Atquis (dixerit forte aliquis) qui alias eius visu non ledabatur nunc ladi, & alios semper eo hau- so fuisse offensos. Non negandum hoc loco est, non omnib. deprehensi enim sunt aliqui, quibus impune vel vitium vel etiam quidvis obuium vorare liceret (his vero nul- los ex cerebro in ventriculi os deferri nervos dissectione ob- seruatum est.) alij rursum vel a mollibus lenibus, alij

bus rebus morsus inferri sibi sentiunt. At vere, neque vl- lum esse quem mollia temperataque alimenta perpetuo mordicent, neque si id vlli quandoque accadat, sine ventri- culi oris intemperie, abrasione re aliqua accidere nos exi- stimamus. Sed, & de sonitu, quem in auribus percipi ob sensus acumen Galenus scribit, dissimulare certe hic quo- que nostram non possumus suspensionem. Si enim nihil quod consuetum, & secundum naturam est, sensum mouere pre- ter naturam potest, quomodo aures eximio quantumvis sensu praeditas, nulla facta in auditu obiectione, aut in ipsis auribus variatione praeter naturam affici persueamur? Quod si forte auditus instrumenta vbi puriora quam an- tea essent, reddantur, id pari posse aliquis contendat, sensile certe obiectum quum antea sentienti instrumento proportio- ne responderet, nunc non illi amplius respondere fateri ne- cesse est: propterea, ab eo, quod secundum naturam erat, in praeter naturalem statum factam esse immutationem, atque ita deprauatam esse auditus actionem non sine morbo ali- quo vel partis sentientis intemperie aliqua statum crassio- rum vel copiosiorum efficitricem, vel obstructionem aliqua, cuius causa dissilari nequeant pro consuetudine, & naturali more status. Nihil igitur fortasse est, cur argumento auditus ob- acriorem sensum deprauati actiones alijque, interuentu mor- bi ladi aliquis contendat. De qua tamen re, si assentiendum sit Galeno, cur non etiam liceat profiteri acriorem illam, et non naturalem sentiendi vim siccam calidamque, intempe- riem sequi? Ita quidem eos qui hectica febre contabuerunt, quasi instrumentis sensuum rescatis, & auditu, & sensi- bus reliquis sibi ipsis sanis praeflare sepe obseruantur, non secus atque ij qui cerebro sunt natura calido ac sicco cete- ris fere ex altiori sensu. Quare, & illud ipsum vitium de quo agimus, frigidis, humectis, ac stupefacientibus me- dicamentis curari docet Galenus. Ita ut ex obiectione de tin- nitu aurium ratione concludere non liceat, ladi actionem sine morbo, ac propterea per actionum offensam morbum non recte definiri. Sane autem, quod actio sine morbo quo- que, & ladata, & quandoque pereat, alia rursus dispu- tatur ratione. Illud enim in confesso est, si in superioribus corporis partibus obstructio inuadat, inferiorum actiones sine vlla in his euidenti vitij nota impediri. exemplo au- tem est affectus, qui visceris obstructis nervis, sine villo o- culi vitio aboletur. At vero quando in hoc ipso exemplo conceditur inesse visceris nervis obstructionem, adesse cer- te morbum, atque ideo videntur actionem conceditur non ladi sine morbo. qui ut inquit oculo nihil interest, neque ne- cesse est, vulgatum enim id est, morborum tantum eorum, quos per essentiam vocant, id esse proprium, ut partibus in- sint, quarum laduntur actiones, at non eorum qui per con- sensum, qualis hac ipsa est, de qua agitur, affectio. Dispu- tatur praeterea ventriculi actionem aliquando sine eius vitio ladi, nempe concoctionem, quum deficitur cibo. Ac quis hic vitiatam huius partis esse actionem recte dicat? quae si opportunum alimentum offeratur, futurum est ut recte obeatur? Et si autem instrumentorum actiones, ut co- sequenter disseritur, instrumentis morbo proprio non offen- sis per febres offenduntur, non ladi tamen actio sine mor- bo, siue per se siue per accidens, ita quidem crurum actio id est progressio in febribus imbecilla est ob musculorum, ner- uorum, ac reliquarum ex quibus constituta sunt partium intem- periem: hic vero quia intemperies sit simplicium illarum par- tium per se, cruris autem per accidens, non fit tamen, in- strumenti actione ladi sine morbo, & per actionem morbum male definiri. Ita vero quod praeterea ligatur lasam actio- nem in morbi definitione ponendam non esse, quia lasa actio morbum necessario consequatur, infirmum est. est certe le- sa actio morbo posterior, ut quae illi succedit: at ladata ta- men actionis vis primo inest morbi natura. quando autem

definitione rei explicanda est natura, cur hanc morbi vim præcormitamus? Ita etiam, & si morbi effectus sunt, & qualitates mutata, & excreta ac retenta præter naturam non secus atque actiones: quæ etiam morbum nunquam magis quam actiones patrfaciunt, non tamen male per solas actiones morbus definitur. id enim quod primo sequitur morbum, lesa semper est actio: & huic qualitates sensiles, excretaq; ac retenta præter naturam succedunt. ita ut per has solas, quæ semper iunguntur morbo, & quæ reliquorum symptomatum sunt causa, recte morbi definitio afferatur. Neque rursum si Galenus sanitatis naturam non in actione consistere ait, & eadem morbi ratio esse debet, de finiendus tamen erat morbus sine actione. illud apertum est, quomodo ille author sanitatis naturam esse negat in τὸ ἰσχυρὸν, in ipso actu, non tamen in δύναμις, in potestate, & quomodo, quia etiam dormientes: & nihil agentes sani sunt, essentiam sanitatis in eo sitam esse contendit, ut agere animal ubi velit, possit. definiri igitur morbus sine læsarum actionum commemoratione non potest. Quo loco tamen (ut de quo postremo dubitatio est explicetur) licet non actiones modo, sed & passionēs, & rursus partium a morbis lædi certum sit; actionum ille tamen tantum meministi, extensa ad reliquas, ex communi loquendi usu, eius vocis significatione. Atque hæc tandem de morbi definitione.

Definitioni morbi addit Avicennas (& est aut coplexio non naturalis, aut compositio non naturalis) Quæ uerba quorsum addat, obscurum est. Non ea certe ad morbi diuisionem, esset enim mutila, quæ soluta continuitas præteritur. frustra q; hic ea proponeretur, quæ sequenti capite, ut causarum quoque ac symptomatum diuissio asseritur, & explicatur. An igitur hæc uere diuissio non est, sed aliquid ad definitionis explicationem non inutile? Quum enim dixerit morbum lædere actiones, quia de actionibus, fierent a simplicibus, an a compositis partibus (de qua re a nobis in superioribus disputatum est) propterea que an a temperamento, an a compositione dependent, magna fuit controuersia, quia etiam illud certum est, non alio rum morbum aut sanitatem esse posse, quam quorum actio est; consulo subdit (& est complexio aut compositio non naturalis) quæ nos sententiæ certos faciens; & quemadmodum actiones ab utroque partium genere procedunt, ita utriusq; esse sanitatem ac morbum, recte a ueteribus constitutum, significans.

Cap. 6.

Et accidens est res, quæ hanc sequitur dispositionem &c.

cap. 1.

Accidens latini medici generatim dixerunt quicquid morbum sequitur, græci symptoma. quanquam Empirici, ut in libello de subfiguratione empirica author est Galenus, uiria omnia simplicia, etiam ea quæ rationales medici inter morbos ponunt, ut tumorem, calorem, inflammationem, symptomatis nomine vocabant, horum uero simplicium concursum, morbi. Legitur etiam in libro de differentiis symptomatum, quicquid animali præter naturam incidit, hoc obtinuisse nomen; ita ut eo morbus quoq; ac morborum cause fuerint appellata. Contraxere quidem medici posteriores symptomatis uocem ad effectus morborum, qui tamen qui uel etiam morbos qui alios morbos sequuntur, dum ex ijs pendent, uocent symptomata, febrem pleuritidis symptomata dicentes; uel etiam morborum causas, ut uitiosos humores, quatenus a mala aliqua intemperie ortum habent; symptoma tamen proprie sumunt pro eo quod morbum sequi solet, a morbo, & eius causa distinctum. de cuius differentiis, & causis peculiare libros conscripsit Galenus. Id hoc loco Avicennas, seu eius interpres accidens uocat. Cuius de descriptionem asserens, ait, Accidens esse rem, quæ hæc sequitur dispositionem (intelligit autem, morbum,

quem proxime definiuit) quæ est non naturalis, siue sit naturalis contraria, sicut dolor in colicis non sit contraria, sicut rubedo maxillæ in peripneumonia.

In qua quæstione dignum est, cur per rem, id est, per generalissimum genus, non per affectum, aut aliud quidpiam finiatur; Tum uero, quid illud sit, quod ait, accidens esse rem, quæ est non naturalis, siue sit naturalis contraria, siue non. Scire igitur licet, quodnam sit uerum symptomaticum (ita enim uniuersa medicorum si hola effectum morbi appellemus) genus, non facile esse, ut quis tuat. Nempe, quum ad initia libri de symptomatum differentiis, ipsum inter affectus præter naturam Galenus numeret, dicens omnem corporis affectum qui a naturali statu cessit, esse uel morbum, uel causam morbi, uel symptomatem tamen postea, discrimen asserens inter symptoma, & morbum, quum morbus duo habeat, ut sit affectus, & ledat actiones: horum utrumq; a symptomate interdicat. et ipsum docet esse mutationem præter naturam: atq; hæc esse maxime propriam definitionem. Hæc igitur quum stabat, ambiguum relinquit quod inquirimus. Primo quidem mutatio præter naturam genus est, quo non tantum symptoma, sed, & morbus quoque, & passio comprehenditur, quare, quum non ex solo genere constituitur definitio, differentias præterit, quæ addita generi symptoma, a morbo, & passione distinguant. Sed etiam mutatio intelligi potest, uel ut est (quod auit) in fieri, uel ut in facto esse. Si sumat ut est in fieri, ad morbi discrimen, quum affectum, et mutationem iam factam esse statuit; at ipse paulo post symptoma esse ait non solum in motu, sed etiam in habitu quodam, quod differt a passione, quod autem in habitu, qualicumq; modo, est, factum est. Symptoma igitur mutationem esse factam ut concedat necesse est. Verum negare ille etiam non potest symptomata non pauca esse facta. eiusmodi enim sunt qualitates sensiles mutata: talia excreta quoq; ac retenta; talia, & actiones abolita. Symptoma igitur dicere mutationem esse præter naturam in fieri, res est ex ipsiusmet Galeni uerbis controuersa. Quemadmodum etiam si mutationem esse factam tuearis, erit, n. affectus: quod Galenus non concedit. Obscurum est igitur, quidnam statuas symptomaticum genus ex Galeno. Verum neq; id dubitatione caret, quod symptoma ait separari a morbo, actionum læsione, quum actiones læse non morbo soli, sed etiam actionibus alijs læsis, nullo inter eas interueniente morbo succedant. Iam enim dormienti actionem sequitur mala alimentorum concoctio, et lesa nutritio, & prauus color, & alui sepe lubricitas, quæ omnes sunt læse actiones. Hæc quum ita se habeat, cur Avicennas accidens, quod est morbi effectus, definiat per rem generalissimum genus, apertum est. obscurum n. est, aut controuersum, quid sit proprium genus. Verum, quid, inquires, de uero symptomatico genere censendum? Inquiramus quid res uelit. Eorum igitur quæ corpori præter naturam occurrunt, primæ occurrunt cause, quæ afficiunt, seu disponunt. carum effectio, ut ab illis pendet, actio dicitur, ut in subiectum, in quod agunt, recipitur, passio, opus uero quod ab ipsis per actionem relinquitur, dicitur, id est, dispositio seu affectus, etsi, n. hæc uox actionem sonat, quæ non est opus, quum opus sit aliquid factum, actionis autem essentia sit in fieri; ita tamen obtinuit usus, ut aliquid significet, quod est post actionem superstes, quod quidem, si actiones ledat, communi medicorum consensu, ex communi tamē omnium usu, sumptum morbus est. Sic autem a morbi læditur actiones, ut, uel præsum aboleantur, uel male edantur: hoc uero, uel quia imbecille, uel quia deprauat. Ita quæ est uis sol in corpus agens ipsum immoderatus calefacit, calefactio solis est actio, & corporis passio, immoderata aut caliditas relicta in corpore opus est solis calefacientis. & eadem dispositio seu affectus dicitur.

aitur; & quia laedit corporis actiones, morbus. Hunc autem sequitur in illis in universis artibus motus instrumentis, & depravata actio spirandi, & pulsus, & abolita non raro alimentis appetentia. Hec quum eorum quae prae naturam corpori accidunt, sit series, ita est actionum laesio communis morbo, ut nullus unquam sit morbus sine actionum laesione; neque contra laesio actionum sine morbo; quem admodum neque corpus sine umbra, neque umbra sine corpore atque hinc nomen graecis inuentum est symptomatis; quia simul cum morbo eorum incidunt. Itaque si haec vera sunt, ut videtur. An symptoma definiiri potest, quod sit laesio actionis? Non potest, quia licet nihil aliud morbi proxime sequatur quam laesio actionis, hanc ipsam tamen alia accidentia sequi solent, quae ipsa quoque, ut effectus sunt vitii, quod patet a morbo, effectus sunt morbi, & non sunt actionum laesiones. eiusmodi sunt effectus vocati sensiles seu qualitates mutatae, & excreta ac retenta praeter naturam. Hec igitur, quia ipsa quoque comprehendit debent sub eodem genere, quo alii effectus morborum; alii autem non possunt actionum laesiones, quoniam aliud genus, quod morbi effectus omnes comprehendat. An fortasse epigenema sit id genus? Nam huius vocis etymon est, ut significet quicquid post fit, certum autem est effectus fieri post causas. Hoc sensisse eos arbitrandum est, qui referunt Galenus, huius ipsa uoce effectus morborum generatim uocabant. At neque haec ipsa uox proprie effectuum omnium morbi genus exprimit, quae non comprehendit, (si proprie loquendum sit) actionum laesiones, quae quum nascitur morbus, ipsa quoque simul tempore inducitur, non autem aduenit post morbum, sequamur cause suos effectus praecedant natura, non praecedunt tamen tempore, quum nihil cause habeat nomen prius quam effectus incipit, & sint effectus, & causa relativa, quia quum laesio actionis proprie non est epigenema, non potest hoc esse effectuum morbi genus. Sed neque etiam symptoma propter posteriores effectus morbi, quos diximus, qui non simul cum morbo incidunt. Quia ergo? An neutra horum uocum est genus, sed utraque; una est enim morbi species ex parte materiae, effectus eiusmodi sunt, qui statim cum morbo possunt; & haec proprie sunt symptomata: ut posita in idem, & sunt ipsa epigenema. Non absit hoc quidem a ratione, si modo in usus, & consuetudo loquendi medicorum probaret. Sed quicquid de nomine symptomatis, aut epigenematis statuendum sit, quare hoc loco a genus omnium morbi effectibus commune, & eiusmodi, quod hoc ab alijs separet, quae corpori incidunt praeter naturam. Cur non igitur mutationem praeter naturam cum Galenus pro genere recipiamus, & ex eodem pro differentia, quae praeter naturam effectus morbi definitio sit mutatio praeter naturam morbum sequens, intelligendo genus, ut extenditur ad eam quae facta est, & quae etiam non sit mutatio, nec differentia, nam uero, quod morbum sequatur, ut proxime, ut remotum. Non aliud certe intellexit Galenus arbitrandum est, quod non ignarum definitionem non ex solo genere constitui; quum eodem in loco symptoma esse dixerit, quicquid morbum sequitur, ad monere eundem uersimile est, utrumque coniungi oportere, quoniam admodum etiam, quum symptoma affectum esse nunc asserit, nunc negat, arbitrandum est docere neutrum esse absolute statuendum. Vere enim symptoma omnes effectus est aliquis, licet non eodem modo in genere, & aperte quidem qualitates mutatae, & excreta ac retenta praeter naturam quae facta sunt, & consistunt, sunt affectus, laesio uero actionum non ita licet. n. aliquarum laesio ita facta sit ut sit consummatissima sit, qualis casus abolita appetentia, & in universum abolita omnes actiones, quae hoc nomine uox affectus sunt, imbecilla tamen, & depravata actiones quae non nisi agendo sunt, nunquam absolute affectus sunt, quia ut a morbo pendent, & in eo sunt, in habitu quo

dam, (quod ait Galenus) aliquo pacto etiam sint affectus, Sed haec pro Galeni sententia, de genere ac definitione symptomatis. Videamus nunc quid sit quod ait Auicenna, accidens esse rem, quae est non naturalis, siue sit naturalis contraria, siue non. Removendum illud in memoriam est, ex his quae corpori praeter naturam incidunt, aliqua semper inferre damnum, aliqua non si per cause, & morbi semper inferunt, symptomata non semper qualitates n. sensiles mutantur sepe nullo corporis damno, licet semper a naturali sint statu alienae, actionum offensae nunquam est sine damno; imo uero aliquando adeo molesta, ut tanquam morbus medici diligentiam privatim exposcat, ita ut iure illi non alia debeat curatio quam per ablationem morbi, neglecto tamen aut certe dissimulato morbo, in eam unam intendenda sint praesidia. An igitur, quae ex accidentibus morbi damnum afferunt, dantur, ea naturali contraria hoc loco ab Auicenna dicuntur, quae non afferunt, non contraria? Ita uidetur exemplum n. doloris in colica, & ruboris maxillarum in peripneumonia id apertum faciunt. Ut concludere liceat, symptoma esse quicquid morbum sequitur, siue id habeat, siue non habeat morbi rationem.

Et est quum aegritudo sit alternis &c. Morbus ex morbo alio fieri, ita ut morbus unus causa sit morbi alterius, quod a Galeno quoque; appositum exemplis in li. de differentiis morborum explicatum est, negare non licet. Sed uisibile est, quod hic affectum coli, syncopem, paralysem, epilepsiam, morbos uocat, quae symptomata a medicis generatim consensum, si n. coli dolor uitiata actio tactus, syncopem actionum uitalium atque animalium laesio ac fere allatio, paralysem, et epilepsia morbi is ac sensum uitiata, uitiata, haec depravatio. Sed benigne interpretanda res est. Colica nomine intelligendus est affectus coli non quidem dolor, sed distensio, & solutio continui, quam dolor sequitur, quum affectum quia non raro in syncopem, paralysem aut epilepsiam degenerare accidit, iure causam eorum effectuum licet appellare. Et sunt quidem hi symptomata, nudas uitiatas actiones si spectemus, at syncopem quatenus immoderatam spirituum ex dolore effusione sequitur, unde refrigeratio nimis dicitur, & coram incutitur, catens, nemine inquam frigida intemperie, morbus est, non est symptoma. Est & paralytis morbus, obstructio inquam nervorum, siue sum auteris & motum eorum partium, quae sunt post constructionem. Et epilepsia quoque, ut convulsio est, & distensio partium nervorum, morbus est. Non tenere igitur, ut symptoma sit, morbi inquam a capiunt nomen. Verum cur tribus exemplis hoc proponit Auicenna? Nempe, ut in omni morbi genere id ipsum accidere ostendat. Syncopem, n. ut morbus est, intemperies est, ut diximus; paralytis obstructio; epilepsia solutio continuitatis. At uere, quod hic ab Auicenna si videtur colicum affectum aliquando parere syncopem, paralysem, epilepsiam, id quotidiana confirmat observatio. Imo uero hoc uerum in articulum quoque, affectum, & contra hunc in illud definire, author est Hippocrates, quoniam aut per quas nam alias, hic humorum motus fiat, non ita 6. ut ille morbus, apertum est, ut tamen certum est, hoc non raro accidere, ita scilicet 4. ut 4. ut corpus confluxione conspiratione, & consensu uno, naturam parare sibi vias in uiuente corpore perno, & laxo opportunas, nihil admiratur, qui fuerit in naturalibus rebus, ut mediocriter uersatus.

Accidens quoque &c. Colicum affectum proximis uerbis morbum uocauit, nunc accidens, seu symptoma, nec temere, est, n. ut dolor est, tactus actio depravata. Id tamen, quum insignis est, d. animales uitales, uires proferunt, et syncopem inducit, quae, ut diximus, morbi aliquando nomen meretur, habet cause rationem. Quod igitur proponit, uerum est, symptoma nunquam morbi esse causam. Sed quorsum aliud doloris vehementis exemplum subdit, illud dicens causam esse inflammationis ob descensum materiae? Nempe

peut in oī genere morbi exēplū afferret. sicut n. coli dolor cā est dīctū intēperiei, quā sym opēstīta ēt quī partī alicuī do-
lor rehemēntior accidit, tumōrē aliqdō facit. est autē tumor
in genere intēperiei, & cōpositionis, et solutā cōtīnuitatis.

Et plerunquē etiā ipsū agcīdēns & c. Sym-
ptoma in morbum degenerare ait, non inmerito, si naturā
morbi spectemus, quā aliquādo symptomata conquirūt.
Morbus, affectus est pēmanēns, & idē causā lēse adionis.
hāc conditionē si alicuī symptomati accidant, negare nō li-
cet morbi naturā ipsū esse adeptū. Dolor ergo partī
alicuī pertinacius inherēs, et vires dīscīdēns, vere hoc nomi-
ne morbus est. quī tamē, ut dolor, i. ut tristis est sensus, ab in-
tēperie, nē solutionē cōtinuā depēdēs, vere est symptoma.

Est et, quum vna res & c. Morbum aliqdō eo no-
mine, quo morbum aliū proxime sequitur, symptoma dici, a
Galeno quoq; amotatū est. quare scūdo de febrī, ad Glau-
conem, febrē accidens vocat eam, quē inflammationē aliosq;
morbos sequitur. Est tamē cur eundē auctorem hoc ipsū
dēcretum aliquādo perturbare exīstīmes, nempe in libro
de morborū differentīis eos damnat apertīssīmīs verbīs, quī
febrē symptoma appellarent, vbi posī. sensilem mēbrū alicu-
ius affectū aduenit, alioquī morbi. Sed explicādus est eius
locī obscurioris sensus. Galeni etate abutebātur symptoma-
tis, & morbi vocib; aliqui, actiones lesas, quā tamen vere
symptomata sunt, morbi nomine vocātes, propterea q; cōsul-
siones, sensuum pīnationes, & torpores, al. solute morbos
appellantes, quā sunt alienos vitiatos, & vere morbi. Alij
licet ipsi quoq; symptoma pro morbo, et morbi pro sympto-
mate dīcērent, lesas tamen actionib; nō al. solute morbi, sed
aliquādo et symptomatis nomē tribuebant, eos et quī vere
sunt morbi, nūc morbi, nūc symptomatis voce nūcupātes.
quare & cōuulsione, & febrē nūc morbos nūc symptoma-
ta vocabāt; morbos quidē si affectū aliqdō sensu euidenter
perceptū, qualis est partis alienius inflammationē, sequerentur;
symptomata vero, vbi ex minus aperta essent causā, qualis
est nuda intēperie. Nos igitur dānat Galenus, priores quī
dē vnius erroris criminatus, q. id quod vere symptoma est,
actionē inquā vitiatā, morbum dīcērent; pōsteriores vero
duplīcis, error alter erat, prior non dissimilis, q. hī quoq;
temere actiones lesas, in quāuī genere semper cōuulsio est,
aliquādo morbi; febrē vero, quā tamē quum actiones le-
sas, semper morbus est, symptoma vocārēt, alter non de re
absolute, sed de inconstantiā, si. n. actio vitiatā, est, ut aiunt
morbus; cōuulsio igitur perpetuo est morbi, at hāc, si ex af-
fectu observo, symptoma vocāt. hoc vero est pugnātia sibi
bere, atq; in se ipsos incurere. Hic loci illius est, ut arbitra-
mur, sensus, nihil Auenenna hoc loco, aut Galeno contra-
rius, quum febrē scribunt aliquādo symptomatis habere
rationē, habet autem tunc, quando ex morbo proxime pen-
det: quia, quod morbum proxime sequitur, symptoma est.

Hoc, ut arbitramur, huius sectionis principū ē, a Librario
temere trāspostū. Triplicē corporis constitutionē, non abso-
lute, sed de Galeni auctoritate proponit; hac de re dubius
ob neutrā dispositionē, quā ad morbi pertinet, si quis id sta-
tuat quā res ipsa, nō quod medici minus requirit: quī aliā
habet rationē eius, quī inculpatē prorsus est sanitatis, aliā
eius, quī prorsus vitiosa, aliā eius quī inter vtrāq; ambigit,
et aliter eos quī a morbo proxime reualuere, vel pueros, vel
senes tractat q. alios, et aliter quī partē unā vel aliā corporis
egriā habēt, reliquas nō egrias, vel eodē tēpore, nēq; dīuerse. Re-
dē igitur de neutro statu hic quoq; meminit. De quo quū
fufē h. l. artis medicē, et alibi quoq; Galenus agat, rē pficiet,
q. illis adiecerit, q. hic auctor hoc loco ex re ipsa proponit.

Prīmū est genus aggritudinis & c. De morborum
differentīis ac specieb; agit, sequutus Galenum. Cuius tamē
placitū ē, quia recentiores non plane acquiescunt, nihil nobis
est dissimulādū, sed qd res ipsa doceat, pquirendum, ubi
tamē prius scrupulū amouerimus, quē Auerroes reliquit.

Quia sanitati cōtrarius est morbus, tot ille morborū specīes
esse ait, quot sanitatis. At idē rursū morbi scribit nō cūq;
sanitatis generi superuenire, nēq; quū in morbis quī ad san-
ptinent, ordo q. inter partes secundū naturā esse dēt, quātū
soleat, hūc ordinē ait Auerroes nō in omni corporis parte
puerū posse, ut uidere est, & in ordinē tunicarū q. oculi cō-
stituitur, & in maiori parte mēbrorū instrumētū alij; q. na-
puerū nō possūt, ut mēbrū prius fiat pōsterius. Ex his igitur
tur nō omni sanitati opponi morbi dicās, cōtra q. priorī sen-
tentia ab eodē scriptore sit cōstitūtū. Ceterū, et si nō oīs cor-
poris pars omne morbi genus pati pōt, illud tamen uerū est,
et sitū, & ordinē naturāli aduersū esse eius mutationē, ge-
neratimq; morbi quoq; in situ partū atq; ordine accidēt;
ita ut, q. prius esse debet, aliquādo sit pōsterius, in luxationi-
bus id euidentius est, q. ut ostēdere plurib; oporteat. Nō ne-
gat igitur Auerroes sanitati, q. est inter partium ordinē, op-
poni morbi; sed ordinē, q. est inter partes, nō semper posse
immutari asserit, q. tamen quū mutatur, sit morbus. Redea-
mus nūc ad institūtū. Quod corporis nostri partes aliā sint
simplices, aliā cōpositę, sūt singulis aliqd inest, quo per pro-
priā naturā altere ab alteris distinguuntur, ita aliqd utriq;
cōe est, quo cōueniūt. Si ipsi recedere a naturāli statu scū-
dū propriā naturā accidat, sunt morbi utriq; proprii;
si secundū commune, cōmunes. triplex igitur morborū
est genus, similarium vnum, dissimilarium alterum, & ter-
tium, in similaribus, & dissimilarib; commune. Hoc autem ne-
teritis, & recentioribus sive cōuenit. At de singulis gene-
ribus non cōuenit, & de simplicium partium morbis pri-
mū, quos, quū Galenus cum coq; Auenennas in sola intē-
perie statuat, docere aliud uidetur res ipsa. Similaribus, n.
partibus prater temperamētum insunt, & materia, & for-
ma, quāuī si fiat mutatio, sit morbus. Differre autē hec inter
se facile est cōsensu. Tēperamentum quidē, idē nō esse cū
materia, id docet, q. cor, & pulmo calido, et sicco uterq; tē-
peramētō, materia tamen sunt diuersa, quā illi est densa, &
grauis, hūc rara, & leuis. I. et corcis ac renū materia cō-
dē modo cōpacta, & densa, tēperamētum tamē renib; sibi
dām, cordi calidū. A tēperie autē differre formā, uarietas a-
ctionū, atq; usus docet, quē a partib; eiusdē, aut non nullū dīssī-
millis tēperamētū pdeunt, ut exēplo nuper proposito pulmo-
nis, & cordis apertum est. Quod autē a tēperie, & materia,
forma differat, apertum facit Aristoteles, quum ait rationē
eā quā caro aut os est, nō a primis elementis, sed a semine, &
diuini principio nasci. Et si ergo in cōstitutiōis morbi simi-
lariū partū generib; nūc tēperamētū spectat Galenus, &
rū tamē naturā triplicē esse cōstat, uel eo ēt ipso auctore, q.
similariū cūq; partī tres inesse ait substantias, solidā, carnosā
& spirituosā, & ex his triū cōstare substantiā, cōsistere
autē ex cōgrua elementorum tēperie, meminit hic triū, quorū
duo, solidā, & carnosā, materiā similarium cōstituit, sibi
rituosā vero, ut eā in qua insitus est calor, refertur ad for-
mā, addit tēperamētum, quū eas substantias ex cōgrua ele-
mētorum tēperie cōstare ait, atq; ita (quod dicimus) ex Ga-
leno triplici natura similares partes cōstāt, tēperamētō,
materia, forma. Ex quib; quod, & triū robur, et actiones pē-
deāt, ita ut hāuī una pēcunte, partis actio pereat, nō diffi-
le est ostēdere. De tēperamētō quidē aperta res est. Sic Ga-
lenus imbecillitatē omnē ad tēperamenti lāsionē refert. De
materia quoq; q. si vitiatā sit, partis robur imminuat,
ex hoc patet, q. aliquorū ventriculus neq; aceti neq; aceti,
aut mordax quidpiā tolerat, aliorū facillime, alij odores se-
rūt, alij nō. In huius autē rei cām, si sensus acutē asseras, re-
ste qdē, at uarietatis huius in sensu cā nō itēperies est, quā
multi intēperati nihil eiusmodi sentiūt. Sed una cā est, nēq;
culi cerebriq; mēbrorū laxitas ac raritas, ob q. ad exte-
rius iniurijs offēdūt. Si multos i. ideas, q. neq; calorem neq;
frigus neq; laborē ferre possint, nō aliā ob cām, q. quod molli-
raro laxoq; sint corpore, alij cōtra intēperati, quales agrestes
homines,

homines, externis omnes iniurias ferunt, ob solidas sci-
licet partes, & corpus totum compactum vel natura, vel
exercitatione, & compositione. Hæc intuitus Galenus vi-
rium robur in carnosa, & solida substantia ait consistere;
et curandas, quæ robur partium feruet, illarum maxime quæ
virescunt; ut sunt toti corpori communem præbent, qualis
est ventriculus, & iecur; non calida, aut frigida propo-
nit; sed a relaxantibus adstringentibus commendat.
Et in tuenda sanitas, ad artus corroborandos, duras fri-
ctiones inungit. Sed præter naturam, ac densitatem in-
est etiam similibus quibusque partibus sua, & durities, et
mollietas, quæ læsa læsi actiones solent. Sic quibus secun-
dum naturam cerebri substantia dura est; eos imaginatione
ne quidem minus. memoria autem magis valore medicis
receptum est, & quibus præter naturam duriores fieri par-
tes aliquas cogit; eas minus stecti observamus. sicut et
ob mollietatem, ob eam n. paralysis accidit; ut in ijs qui hy-
dragrum frequentius trahant. Non solum similiarum a-
ctiones periculis crassitudo ac tenuitas. sic ingeniosos eos
esse autumat Galenus, quibus cerebri substantia est tenuior:
hebetes, quibus crassior. Sed ad similes color quoque perti-
net, qui a naturali statu mutat actionem aliquando vi-
tiosus, ut cornea tunica, exemplo apertum est. Ex his, quod
immutata similiarum natura illa, quæ ad materiam perti-
net, nulla tamen in temperamento facta mutatione abio-
nes ledantur. apertissimum est. Tertia erat pars similis
substantia, formaque, & speciem, & essentiam, & fa-
cultatem, & totam substantiam noverant, quam parti cuique
congenitam, & actionem corporis omnium causam esse,
Galenus passim docet. nisi mutatio accidat, aliud quoque
similiarum partium morbi genus statueret, nec esse eius
autem mutatio accidit in ijs morbis, quos malignos & pe-
stilentis appellat, et quos parere solent venena. Hæc quæ
ita se habent, tria igitur similis partis morborum esse
genera, in temperem, materiam immoderationem, & morbum
totius substantia, seu substantie, aut forma corruptelam,
considerandum est. Id quod Galeni quoque assensu confir-
mat, quod ait, Quæ immoderate laxant, solent robur: qua-
re, & partis virtutem, quæ autem supra modum refrige-
rant, naturam calorem extinguunt; qui fortassis, et nonnul-
li arbitrantur philosophi, ac medii famini, substantia vir-
tutum existit: aut si non hoc, saltem primam, & maxime
necessarium eorum instrumentum. Iam vero, et qualitates
quædam extraneæ vires dissolvere possunt. His ille læ-
sionum actionem tres agnoscit causas, relaxantia, quæ ma-
teriam stectant, refrigerantia, quæ temperamentum; extraneas
qualitates, quæ facultatem substantiam dissolvunt. Sed
hæc exemplo fieri illustriora. Ventriculum ut pars est si-
milaris, tripli hoc vitiorum genere laborare, interdum ac-
cidit, nempe, quia tanta imbecillitas corrumpitur, nihil ut
alimenti concoquat, & cruciatas, ac lentissima sequatur. Hæc
n. parit nonnquam immoderatus frigide potus, vel lactis, &
frigidioris alimentorum usus largior. aliquando quæ im-
moderate relaxant, ut olei tepentis haustus, aliquando uen-
enata qualitas, qualis ex veneno epoto. Confirmatur hæc
et ex curandi ratione. Ad eam mentem, quæ quævis; curatis
morbis idonea inventa sunt, morbos oppugnat vel primis,
vel secundis, vel tertijs qualitativis, aut et quartis, quæ ali-
quæ addunt. primæ qualitates oppositæ sunt imbecillitati; secun-
dæ immoderationi materię tertie, & quartæ morbis, qui to-
tius substantie robur dissolvunt. Hæc ex recentioribus, quibus
præter intemperiam duo alia morborum genera similiaribus ac-
cidere posse asseruntur. Addimus nos, quod quæ ipsas singu-
las suas quoque, & perficiant, & magnitudo, et connexio, & co-
formatione Galeno auctoritate nec essentia consequatur, sicuti si
in his aliqua accidat mutatio, ea non sine actionis offensa
potest accidere, ubi accidat morbum quoque; illam a su-

perioribus diversum, ut fateantur, necesse videtur.

Et hæc quidem fere sunt, quibus veteres mutila de simi-
lariis morbis doctrinam reliquisse disputatur. Quæ tamē
non adeo urgent, de illorum, ut auctoritate quicquid detra-
bant. Et quod primum quidem differitur inesse similiaribus
partibus temperamentum, materia, & formam, atque hæc
inter se differre: reuocare hoc in dubium non licet; imo ad
stabilendam veterum doctrinam plane statuendum est. Nem-
pe quemadmodum ad rei cuiusque ortum duo primum requi-
runtur, effectrix causa, & materia, in quam effectrix agat;
ita ad similiarium constitutionem. Materia, ex qua ille fiunt,
sunt humores: effectrix causa vis formatrix semini ipsa, non
tamen sine vi calidi. Dum ergo humores formatrix vis tra-
hat; ut resiliat ex confusis eorum qualitatibus temperamē-
tum; ita ex corporum compositione priuata fit singularis par-
tium materia, quæ pro superantibus humorum natura nunc
molli, nunc dura, rara aut densa, tenuis aut crassa, gravis
aut levis, coloris, ac sapore non codit. Hanc ipsam dehinc
ad instrumentum, & corporis totius ex instrumentis absol-
uendam fabricam, eadem vis certa, & formatione, et magni-
tudine exornat, certo loco ponit, & connectit; formamque, et
facultatem impartitur, quæ pro constituendis instrumentis
ad animalis uitam aptis esse opus intelligit. Sic quæ igitur
similares partes tripli diversa natura, temperamento,
materia, & forma consistere aptæ est. Quod, quum Ferneli-
us coprobare Galeni assensu nititur, aliquid in eo corrigē-
dum est, aliquid addendum. Corrigitur, quod, quum naturam
substantiam Galenus tripli substantia consistere ait: soli-
da, carnosa, & spiritus, Fernelius, sicuti per solidam, et car-
nosam, intelligit materiam; ita per spirituosam, formam. Cur
spirituosam substantiam nomine formam intelligat, aperit, ne-
pe, quod in ea insitus est calor. hoc vero est quod non proba-
mus. Quum n. duplex sit insitus calor, fixus, & influens; ut
non negemus influentis caloris sedem esse spiritus (non tamē
sine humoribus) ita fixi illius caloris qui actionem omnium
precipuum instrumentum est: imo etiam spiritus fixi, &
complantati, qui proximum instrumentum est formæ, soli-
dus subiectum est: solida, inquam, ipsa, & carnosa substan-
tia non igitur merito insiti caloris spiritus magis quàm car-
nosa, & solida substantia referri potest ad formam: imo,
hæc quidem ratione minus: magis autem eo nomine, quod
spiritus una cum calore sunt proximi animæ, & eius facul-
tatum ad actiones obeundas ministri. Aliud diximus ad-
dendum. id vero est, similiarium vires non in temperie tan-
tum, & materia de spiritus substantia; sed etiam in hu-
morum quibus aluntur, tum qualitate, tum copia con-
sistere. Sic Aesculapius ad corporis robur sanguinis copiam
pertinere in superioribus admonuit, quod a nobis est sensus
in physiologia Disquisitionibus explicatum. Quum igitur
triplicem esse similiarium partium substantiam consistit: si-
cuti ad earum actiones recte edendas, illarum unamquamque
secundum naturam se habere oportet; ita ubi variare a na-
turali statu illarum aliquam accidat, fieri morbos confiten-
dum est. Præter morbos igitur in intemperie, morbos quoque
in materię vitio, & in forma agnoscere oportet.

Hoc Fernelius propositum est, quod dehinc de materia
& formæ, argumentis quæ supra afferrebamus, comprobare,
quum studeat, occurrere illi tamen non difficile est. Præ-
demus, nullam inesse similiaribus naturam, quæ aliquando
vitia non afficiant, non tamen singularem naturam, cum quo
etiam actionem sit lesio, morbum esse concedendum est.
quod est Galeni aduersariorum fundamentum. Primum qui-
dem, ut morbi nomen aliquid mereatur, non sat est, ut actio
nem ledat; sed per se, & primario debet ledere, ut ex Gale-
no paulo antea exp. animus. Tum vero, quum nullius nisi
uiuentis corporis esse possit morbus; propterea, si humoribus
spiritibusve quid incidat, quod eos a naturali statu longe

s. de v. p. 9.

adducatur, id id non potest morbus, quum non viuit: erit autem prius morbi causa. Tercio, quum materia vitium incidit, licet aliquando causa habeat rationem, plerumque tamen symptoma est. Et quidem consequens vitium temperamenti, ut enim alicubi scribit Galenus, mollicies durities, & reliqua eiusmodi qualitates necessario consequuntur temperamentum. His positis iam, quae deinceps Fernellius asserit, sigillatim expendantur. Aliquis (ait) ventriculus neque acutum fert, neque aliud quidquam mordax, alij odoribus offenduntur. alij calore, frigore, laboribus laeduntur, quum nulli intemperati nihil eiusmodi sentiant. ascribi ergo id non potest vitio temperiei: neque alia ratio est, quam raritas, laxitasque ventriculi & cerebri membranarum, & laxitas inde corporis, ac mollicies. Aperia hic fallacia est. si cuius ventriculus acutus visum non fert, hoc non eius partis est morbus, neque lesa alioquin exquisita sensus actionis indicium; quae si non perciperet, ut ijs accidit, quorum ventriculi os pituitoso crassoque humore fordida est, aut alia de causa sensus est expertus, merito lesa diceretur, et sequeretur morbum, sit quidem et, ut ventriculus acutus non admittat ob morbum, veluti quibus eius os ulceratum est, at ob solam partis laxitatem tale quid contingere, nulla est ratio, quae persuadeat. De odoribus non obscurum est, quid in causa sit, ut odore insigni aliqui laedantur, cum eorum caliditas est insignis, quae, quum eius cerebri comparatione sit immoderatio, dolorem parit. Ob corporis autem laxitatem non ferre calorem aut frigus, vel ob delicatorem naturam minus aptum esse ad labores, non est morbus, sed dispositio ad morbum, morbus autem, ubi induritia per laxiores meatus in intimas partes aeris intemperies ineptum ad edendas actiones corpus reddit. Addamus hic etiam, calori, dum aliquam humiditatem illius partem absorbit, quod meatibus partium inheret, sic eedere laxitatem. contra autem densitatem frigori, & asstringentibus causis, dum contracta in seipsas partes in interiora illum ipsum humorem expriment. Eandem causam durities quoque & mollicies sequuntur, nempe illa humiditatis absorptionem, hic effusionem. ut propterea, si aequalitates a naturali statu mutantur, quum id non fiat sine humoris ac primarii qualitatum mutatione, pertineant ad vitium temperiei. Sed non dissimile est dixeris de crassitudine ac tenuitate, gravitate ac levitate. Crassior quidem partis alicuius substantia evadit, nunc tenuis humoris expressione, id est, non sine siccitate, nunc adiectione crassius, id est, non sine humiditate, a contrariis autem causis, tenuis. Sic pars seipsa grauior redditur humoris vel copiosioris, vel grauioris aduentu. Et quidem nonnunquam etiam ob spirituum ac facultatis attollentis defectum, grauior aliqua pars videtur, non illa tamen grauitas per se, & positivae, ut aiunt, sed per comparationem ad vires, quae autem pars per se grauior redditur, causam habet intemperiem cum materia. ita ut mutatio in secundis qualitatibus propositis symptoma sit, non morbus. De caloris mutatione quod deinceps sequitur, antea iam ostensum est quomodo non sit morbus, quum aspectus non ledat primario, sed interuentu alieni humoris, ob partis alterius vitium exundantis. Et haec tenus de morbis ex materia. De forma autem, quam et facultatem & totam essentiam, & totam similitudinem substantiam vocant, de qua Fernellius disputat, se si formam recte Aristoteles totum esse videtur, quod quid erat esse, vocat, ut per quam res sita est, quod est: ut eam tamen nullus totum ex materia & forma compositionem vocant, nec si similitudinem substantia constat temperamento, materia, et forma recte formam unam, totam illarum substantiam aut essentiam complere aliquis dicat: propterea; morbos in tota substantia, & essentia, forma tribuat. Sed, quomodo etiam forma unius, cuius nulla seorsum est alioquin posset morbus, qui est affectus laedens actionem; qui illud est affectus corporis vivantis, non forme atque ani-

me, quae non est corpus, quae non vivit licet corpori det vitam? Quomodo is etiam Galenum sibi asseriri asseruerit, qui similitudinem essentiam seu substantiam, non in forma, sed maxime in temperamento cum qualitatibus materiae aperissime ponit? Quid ergo, inquit, nomine ex Galeni sententia morbi sunt tota substantia et occulta vi homini contraria, quales ex peste, ex venenis? ad quos oppugnandos remedium utimur, non temperamenti vi, non secundis qualitatibus, sed tertijs, id est, tota substantia & forma, & occulta vi contrariis? Hoc non renuo. Sed ut morbi eius sint generis, non sine partis, quam apprehendere intemperie, ac materiae vitio, & non sine illius humorum & spirituum corruptione, accidunt, propterea; tota substantia contrarij recte dicuntur, & egent praesidio intemperiem solide substantiae, & corruptionem humorum ac spirituum corrigente. Sic quidem in pestiferis febribus vitium cordis, non qualemque antidoto corrigere medicus studet; sed refrigerante ob febrilem calorem, & exsiccante ob humiditatem insignis illius putredinis auctorem; densante etiam ad partis robur, sed non semper laxante enim frequenter & dissipante opus est ad vaporum humorumque exitum, qui praeterea putrique qualitate infecti intemperiem fouent atque adaugent. Addit is etiam non raro ad spirituum humorumque fatorem ac putredinem corrigendam, odorata; & licet non expertia caloris, & postremo ea quoque adhibet, quae experimento deprehensa sunt illi morbo aduersa, etiam contra manifestas vires: qui proprietate forma agere existimantur, sic venenis frigidis calida semper opponitur, & calidis frigida, et in omni eorum usu, quae proprietate substantiae conferre dicuntur, nunquam negligit temperiem et qualitates materiae alias, ut quod ad tota laesa partis substantia non secus quam aliud quidvis pertineant. Ita ut praesidia, quae totius substantiae vitij opponuntur, non simplicem spectent formam, sed quicquid totam similitudinem substantiam constituit: propterea; ex curadi ratione deducere non liceat totius morbi genus accidere similitudinibus in forma. Quis igitur la ne igitur priuata erit forma vis sine temperamento? Nomen inaspidem viventem sanguinem sistente, & lupinam, ut hepaticos inuare ex proprietate substantiae testatur Galenus? Non negamus, imo uero id profitemur, proprias singulis rebus inesse vires: quas non immerito forma tribuas: quia, sicuti propriae sunt quibusque rebus formae: ita priuatae vires priuatis causis, non est materiae cui ascribi debent. At sicuti non sine certa temperie, certaque corporum similitudine inesse possunt ulli rei, formae: ita neque sine ijs possunt agere. Concurrunt ergo ad actiones quas a proprietate formae esse dicimus, omnia, quaecunque rem constituunt: propterea rectius a tota substantia, quam a forma prodire dicuntur. licet non temere, quia priuatae sunt, ascribantur formae. Non sunt igitur medicamenti ullius vires unius formae, neque morbi sunt ulli, quibus medicamenta sint unius formae proprietate aduersa. neque plura in similibus morborum sunt genera, quae quae a Galeno & Avicenna sunt proposita. Postremum erat praeter Fernellij dubitationem, argumentum, de positione, magnitudine, coniectione, conformatione: quas quum Galenus similitudinibus partibus necessario accedere scribat, postulare etiam ratio uideretur, illarum ut a naturali statu recessus similitudinem morbi esse ceantur, qui tamen ab eodem similitudinem proprii statuuntur. Sane dissimile est nodum hunc dissolvere, uere non dissimilium modum, sed et similitudinem hanc esse accidentiam, ipsummet Galenum fateri constat, et lib. de constitutione artis aperissime, additum exemplo: et 1. de usu part. quum docens quae ad cognoscendam organorum utilitatem quaerere opus sit, praeter temperamentum, et ea quae temperamenti consequuntur, hac uerbis subdit. Post haec autem unumquodque illorum, quae et totis organis et eorum particulis accidunt, consideres, quae, ut paulo ante di-

nam est, sunt positio, magnitudo, conexio, cōformatio. Hic quā, nō totis modo organis, sed eorū etiam partium acci- dere s. r. ab, similario, quēq; accidere cōsentit, quā sunt or- ganorū partium. Sed qui rē expēderit, p̄ter Galenī autho- ritatē, re ipsa ita esse etiam intelligit, nullum. n. usquam mi- sum corpus reperire licet, alienius figurā, magnitudinisq; non particeps, quod etiam in loco aliquo nō sit, quodq; si cū alijs sit corporibus, suā positionem connexionemq; nō ha- beat. Ceterum, etsi hac similitudinē, ut corpora sunt, accide- re, negare non licet, non eo tamen nomine accidunt, quo si- milaria sunt: ad quorum naturam pertinet, ut pars cum to- to eandem habeat, & rationem substantiā, & definitionē. quare, sicuti quēvis carnis pars caro est, ita cuiusq; illius partium positio, magnitudo, conexio, cōformatio, eadē est, quā totius carnis, ergo neq; earū a naturali statu varietas similariū, ut similes sunt partes, morbo merito dici potest.

Hactenus, quod non alio morbi genere simplices partes laborent, quam intemperie, pro ueteribus disputatum est. Nunc, quum ydem intemperierum species sexdecim sta- tuant, quatuor simplices, quatuor compositas: utrasq; au- tem nunc cum materia, nunc sine materia, non desunt, quē, vel de propositis speciebus aliquas detrahi, vel etiam, quē illis alias adiungi oportere, suadeant. Et quidem primum, intemperiem nullam simplicem reperiri non obscura est ra- tio. caliditas. n. absumendo humidum siccitatem sibi adsci- pit: & siccitas contra ipsūmet humidum diminuēs pri- mum adauget calorem: post vero etiam frigus inuehit, eo humore absumpto, quo seruabatur calor. Sic friguitas re- frigerao calore humiditatem infert: & vicissim humidi- tas eo ipso calore hebetato inuehit frigiditatem. Habet et- intemperies causas, vel exteriores, vel interiores. & si qui- dem exteriores, nulla illarum sunt simplices, sed vel calidē simul, & humidā, calidā simul, & sicca, frigida simul atq; humidā, frigida simul, & sicca, sic aer, & alimenta omnia duplici sunt praedita facultate, non ergo effectus qui ab ip- sis procedunt, sunt simplices: quod si interiores sint cause, e- runt illa humores, quibus singulis duplex est qualitas, ut reliquis quoq; ijs, quacūq; humanum corpus constituunt. elementa. n. semen, sanguis, menstruus, si vitus, ias, simila- res partes singula duas habēt qualitates, actiuam nam, & passiuam alteram, non igitur simplex ulla esse potest in- temperies. Sed etiam, quam nudam, & sine materia, intem- periem uocant, nullam esse, (quam Erasistratus fuisse opi- nionem auctor est Galenus) aliqua est ratio, apprehen- di quidem solidas partes intemperie ulla non affectis hu- moribus, ex quibus illa consistant, & qui per uenas in singu- las partes sunt diffusi, non uidetur uerisimile. Id uero mini- me omnium de humida intemperie, quam sine humore esse ne cogitare quidem licet. De calida uero atq; humida, non latet ueterum opinio, & ratio, de qua Galenus in primo de temperamentis. Sed etiam, quum frigiditas calorem hebe- ret, & male concoctionis sit causa, cui succedit humiditas: quomodo frigida simul & sicca intemperies consistere ali- cubi possit? Addamus illud tādem, inter intemperies, quas cum materia statuunt, difficile esse intellectū siccom ulla intemperiem cum humoris superflui praesentia esse posse. Atq; illud quoq; difficillimum, quod ubiūq; de intem- perie cum materia uerba facit Galenus, eius exempla asse- runt, tumores proponit, quasi illa nō aliud sit quam tumor; quare si ita habet, quum tumor morbus sit dissimilariū partium, id fiat quoq; necesse est, ut intemperies cum ma- teria non sit proprius similariū, sed etiam dissimilariū & omnium morus, affectuum uero qui similariū proprij sunt species sint tantū octo, quas nudas intemperies uocant. Sic quidem non tot: ipse intemperierum species, quot a ueteribus ponuntur, licet disputare. Ostendamus nunc quo- modo superioribus illis aliquae aliae sint addendae. Sensus do-

cet calorem cum frigiditate, in epialis febribus, & humi- ditatem cum siccitate in senib. simul consistere, quod est Galenus scribit. cur igitur haec quoq; cum intemperieb. non numerentur? Hec aduersus ueteres, quā non difficile sit refellere. Et quod primum simplicem ulla esse intempe- riam non conceditur, hoc non consentit sensui, quum maxi- me medicus sequitur. quo corporis partes aliquas, imo, & uniuersum corpus saepe una tantum qualitate sine ulla a- liarum sensu affectum agnoscimus. Licet ergo progressu tē- poris qualitas una aliam sibi aduocet, ad initia tamen sim- plex non raro est, quā uitiari actiones cognoscimus. Sic res quoq; quā intemperies inducunt, quamuis duplici omnes qualitate praeditae, saepe tamen una tantum afficiunt, quā una insigni alteri exsuperant. Aer, aliqui communi phi- losophorum consensu calidus atq; humidus, non semper ca- lore simul, & humiditate, sed nunc una, nunc altera tantū aduersus est nobis; sic alimenta, & humores quoq; licet du- plicem qualitatem natura sortiri, nō utraq; tamen semper uitiantur, quum a naturali statu recedunt. quod si etiam uitiantur, haudquaquam tamen intemperiem utriq; simi- lem exoriri necesse est, ob contrarias aliorum humorū qua- litates, quibus retundi excessus potest. An autem nuda si- ne materia intemperies aliquando afficiat, adeamus ad in- dicem sensum. Etsi. n. quod a Galeno quoq; lib. de differen- tijs morborum scribitur, morbi qui in sola qualitatū intē- perie consistunt, deprehensu difficiliores sunt, nisi qui pars plurimum a naturali statu deflexerit: quod in causa quoq; fuisse arbitrandum est, ut Erasistratus eos nō agnoscit, seu su tamen, & ratione, distinguere hos ab alijs cum materia intemperieb. licet. materiae profecto praesentis iudicium esse solet partis tum grauitas, tum distensio. quā, quando cum intemperie non semper reperiuntur, manifestum argu- mentum est, intemperiem non perpetuo esse cōmateria. At contra solidas partes affici, & nō affici simul humores, qui- bus illę consistant uerisimile non est. Imo uero re ipsa, & ue- re, nunc calore, nunc frigore illas corripit sine ullius mate- ria affluxu sensu docemur; quamuis postea confluere ali- quid persisteret intemperie sicut. De humida autem in- temperie, rem ita habere doctorum est uiuorum consensus. Plene sunt exiguis meatibus partes solidae. in illos ergo si humoris aliquid confluat, ita tamen, leuissimē sit confluxus, qui illos tantum iriget; intemperies humida est sine ma- teria, non enim uel grauatur pars, uel distenditur, ut ubi nō madescent modo, sed etiam humore meatuum replentur; tunc intemperies est cum materia, non est autem haec sine distensione aut grauitate. Quod de calida, et humida, frigi- da, & sicca intemperie sequatur, referendum itidem est ad sensum uerū harum qualitatū iudicem. Non semper caliditas siccitatem inducit, imo humidum etiā trahit sic- centissime copiosius quam partis sanitas requirat. Neq; frigiditas semper succedit humiditas; imo etiam saepe sic- citas eo nomine, quo, calore partis retuso, non fit ad eam attractio humoris, non superuacanei modo, sed ne quidem est utilis, & necessarij ad alendum. De sicca autem intēpe- rie cum materia, nihil difficile est, quomodo accidat, intelli- gere, si tabida corpora obseruemus, arefacta quidē, ut qui- bus innati humoris iā parum superest, ac superfluis tamē, & inutilibus succis exundantia, ob imbecillam concoctio- nē, quā caloris cum humidū arefactione extinctionē conse- quitur. Porro aliud sequebatur de intemperieb. cum mate- ria, quas, quum Galenus tumorum exemplis passim expli- carit, rem difficultatis plenam reliquit. Si. n. tumores sunt intemperies cum materia, non erit igitur haec intemperies similariū tantum, partium morbus, neq; plures erūt mor- bi quam nudae intemperies octo, simplices quatuor, et cum posita totidem. Torsit hoc quidem dubitatio nos diutius. Ceterum, neq; tumor, n. tumor est, esse intemperiem;

Neque

Neque omnem cum materia intemperiem tumorem esse: Neque omnem tumorem esse cum intemperie, aut usquam asserit Galenus; aut de eius doctrina profiteri licet. Quod primum proposuimus, apertum hoc fuit, quod sicuti a quantitate qualitas differt, ita ab intemperie, quæ est excessus in qualitate, differt tumor, qui est excessus in magnitudine. Quod secundo diximus, id aperit paralytis, qui frigida, atque humida est intemperies nervorum, cum pituitosi humoris in eos affluxu, citra omnem humoris sensum. Nempe, et si ex affluxu uberioris in partem alicuius meatus humoris, tumores sunt; at non omnium tumorem meatuum repletio tumorem facit; sed repletio meatuum qui ad instrumentales partes pertinent. hic Galenus lib. de inaequali intemperie, quum humorum in musculos sit calida fluxio, distendi, operariq. maiores primum aut venas, atque arterias, mox ab his in minores, & minimas diffundi, ita ut humor qui contineri amplius non potest, partim rariem ora aperiat, partim per tunicas colatus foras transmittatur, & spacia inania; quæ sunt inter prima corpora, fluxione impleat. At si in minores meatus, qui similibus quibusq. partibus sunt ingenti, fiat humoris conflutio, tunc non tumorem facit, sed intemperiem: quum magnus quidem est, ita ut plane meatus illos repleat, intemperiem cum materia; quum autem non tantus, sed qui tamē ipsos perfundat, & madefaciat; intemperiem sine materia. Quod tertio proposuimus, manifeste produnt tum intestinorum hernia, tum tumores in ossibus excitati, sine ullo intemperiei ullius sensu. Quod si agi hoc loco dicas, de tumoribus qui sunt cum affluxu humoris; non id negamus: sed hoc ipsum tamen in tumore euenit, qui ex aneurismate, quæ est apertio oris arteriarum, & non sine humore: cum quo nullus est intemperiei alicuius sensus. Quæ Tumores quoque, qui ex sanguine, atque alijs humoribus quotidie sunt, nihil necesse est coniungi intemperiem. si enim ex sanguine sola quantitate, non etiam qualitate peccante fiat phlegmone, licet sanguis qui illi parit, natura calidus, & humidus sit; non facit tamen intemperiem, nisi calore præter sui naturam adausso. sic in tumoribus ex bile, & alio quouis humore: quod aperte intelligere est capere quare, lib. de inaequali intemperie. Non igitur unus, & idem morbus est tumor, & intemperies cum materia: sed natura distincti sunt affectus, licet plerumque simul iungantur: & apertissime eiusmodi intemperies in tumoribus agnoscantur. id quod in causa fuit, ut Galenus ad illarum cognitionem tumorum exemplo sit usus.

At vero disputatur etiam postremo ex contrarijs qualitatibus, alias a superioribus intemperierum species procreari. Atqui hoc facile refellitur, licet enim caliditatis simul, & frigiditatis sensus, aliquando eodem sit tempore in corpore toto, aut eius parte aliqua, sic in propositis exemplis: non sunt ea tamen in istis prorsus particulis, quum contraria idem subiectum non recipiat. sed alijs inest calor, alijs frigus. hoc apertissime in libro de inaequali intemperie admonet Galenus, scribens, minimis quidem particulis aspersum esse tum calorem, tum frigus; ita ut similē ullam eius partem accipere non liceat, in qua eorum alterutrum non inest. In quo sententia, mox illa (alterutrum) litteræ dirimit. percipitur quidem in eam particulam alterum tum calor, tum frigus; at non utrumque simul.

De diuisionibus dispositionum corporis humani, & de generibus ægritudinum. Cap. 2.

Corporis humani dispositiones secundum Galenum sunt tres. Sanitas, quæ est dispositio, per quam corpus hominis in sui complexionis, & compositionis tale existit; ut ex eo operationes eius omnes proueniant incommunes. Et

ægritudo, quæ est dispositio in corpore hominis huic contraria. Et dispositio, quæ est apud cum nec sanitas, nec ægritudo: aut ideo, quod non est sanitas in ultimo, & ægritudo in ultimo: quemadmodum corpora sanum, & cōualecentium, & puerorum: aut ideo, quod ambe res in uno tempore in duobus sunt copulatæ membris, aut in vno mēbro, sed in duobus generibus remotis: sicut qui est in complexionibus sanus, & in compositione eger, exēpli causa: aut in vno mēbro duorum generum propinquorum: sicut, qui est sanus in figura, & non sanus in quantitate & situ: aut qui est sanus in duabus qualitatibus, passivis, & non sanus in duabus qualitatibus actiuis: aut in similitudine duarum rerum in duobus temporibus. sicut, qui sanatur in hyeme, & infirmatur in vere. Ægritudinum uerò alia sunt, quæ sunt simplices: alia sunt, quæ sunt compositæ. Simplices autem sunt, quæ sunt una ex speciebus ægritudinis compositionis: aut una ex speciebus ægritudinis compositionis, quam postea nominabimus. Compositæ uerò sunt, in quibus duæ species: aut plures coniunguntur, ex quibus una componitur ægritudo. Incipimus igitur prius loqui de ægritudinibus simplicibus, & dicemus quod ægritudinum simplicium genera sunt tria. Primum est genus ægritudinum, quæ membris comparantur: quorum partes sunt similes, & sunt malæ complexionis species. Et ipse quidem non sunt comparatæ membris, quorum partes sunt similes, nisi ideo quod in primis, & essentialiter partibus accidunt similibus; & per eas membris accidunt compositis: ita, ut possibile sit imaginari eas comprehensas, & repertas esse in quocunque membrorum uolueris: quorum partes sunt similes, & non in compositis. Et secundum genus est ægritudinis membrorum officialium, quæ sunt ægritudines compositionis, quæ membris compositis accidunt, quæ ex membris componuntur: quorum partes simulantur. Membra autem officialia sunt operationum instrumentalia. Et tertium est genus ægritudinum communium quæ membris accidunt; quorum partes simulantur, & accidunt instrumentalibus in quantum sunt instrumentalia: ita quod non sequatur eas instrumentalibus accidere, propterea quod simplicibus acciderunt. Et hæc quidē sunt, quæ continuitatis solutio uocantur; & imparis dissolutio. Solutio enim continuitatis plerumque accidit iuncturæ; ita quod simplicibus membris, ex quibus iunctura fuit composita, nullo modo accidit. Et plerumque accidit nervo, aut ossi, aut uenis solummodo. Et ad ultimum quidem ægritudinum tria sunt genera: ægritudines, quæ complexionis sequuntur malitiam; & ægritudines quæ sequuntur malitiam compositionis, & ægritudines, quæ continuitatis solutionem sequuntur. Et omnis ægritudo, quæ vnam habet sequitur, & per eam existit, ei comparatur. Ægritudines autem complexionum scite sunt, quæ sunt sexdecim, quas nominauimus.

ANNOTATIONES.

Membra autem officialia &c. Idem sentit Arist. 1. de par. anim. Gal. tamen simplicium partium actiones se ex ægritudine, & compositionis ratione, & meth. de cur. rat. per se, & meth. de sepe alibi. Auer. uerò & simplicibus, & compositionis actiones.

Cap. 7. *actiones ascribit, sed ait manifestari magis in compositis 2. Coll. Nobis de hac re sicut alibi est pertractatum. tu inderem rem considera.*

Et accidunt instrumentalibus &c. Gal. quum de morb. generibus agit, locis supra citatis, solutionem continui compositum & simplicibus, & compositis facit. Author utriusque parti assignat, sed simplicibus propter compositas. Auer. simplicibus assignat 2. Coll. & 3. Reuocantes quidam, aduersus Gal. sententiam scripsere, eruditè sane, & ingeniosè. Gal. tamen nos sequimur, & plerique omnes sequuntur.

De ægritudinibus compositiones. Cap. 3.

Compositionis ægritudines quatuor comprehenduntur generibus: ægritudines creaturæ: ægritudines quantitatis: ægritudines numeri: & ægritudines situs. Et creaturæ quidem ægritudines quatuor comprehenduntur generibus: ægritudines figurae: & est, ut figura a suo cursu naturali mutetur, & ex eius motu proueniat in operatione nocuentum: sicut est tortura recti, & rectitudo torti: & quadratura rotundi, & rotunditas quadrati: [Cuiusmodi est capitis rotunditas cum latitudine,] quum prouenerit inde impedimentum: & multa stomachi rotunditas, [& ut in crystallo: de non sit parua latitudo.] Et secundum est ægritudines uariæ, quarum sunt tres species: quia, aut dilatantur, si est dilatatur oculus, & sicut t venarum oculi tumor, & varices: aut constringuntur, sicut constringitur oculus, & penetratio attrahendi aeris, & t gula: aut clauduntur, sicut oppilatio foraminis uenæ, & uenarum hepatis, & aliorum. Et tertium est ægritudines receptaculorum, & ventriculorum, quarum sunt quatuor species: quia, aut sunt maiora & dilatantur, sicut testiculorum dilatatur folliculus: aut minorantur, & constringuntur: sicut minoratio & restrictio stomachi, & restrictio ventriculorum cerebri, quum est epilepsia: aut oppilantur, & implentur, sicut oppilantur uentriculi cerebri, quum est apoplexia: aut euacuuntur, & desolantur, sicut euacuuntur uentriculi cordis sanguine, quum multum gaudium perniciosum adest, aut multus timor perniciosus.] Et quartum est ægritudines superficierum membrorum. Et sunt, quæ aut fit lenis: quæ debet esse asperum: sicut [os stomachi,] & intestina, quum leniuntur: aut exasperatur, quod debet esse lenis: sicut trachea arteria, quando exasperatur. Aegritudinum autem quantitatis due sunt species, quia, aut sunt ex genere augmenti: sicut est elephantia, & magnitudo uirgæ, & est ægritudo, quæ uocatur [t priapismus:] aut sicut accidit cuiusdam homini qui uocabatur Nicomachus, cuius omnia membra adeo creuerunt, quod se mouere non potuit. Aut sunt ex genere diminutionis, sicut siccitas lingue & pupille: aut ut phthisis. Numeri quoque ægritudines, aut sunt ex genere augmenti: & hoc quidem augmentum aut est naturale: sicut dens additus, aut digitus additus: aut est non naturale, sicut glandula, aut lapis: aut ex genere diminutionis: & diminutio hæc est naturalis: sicut, quum alicui non creatur digitus, aut non naturalis, sicut, quum alicui abscinditur digitus. Aegritudines uero situs. (Et si tu quod dem secundum Galenum, dicitur pro loco, & dicitur pro societate,) sunt quatuor: exi-

tus membri a iunctura sua: aut ut a suo moueatur siturita quod non egrediat, sicut scissura,] quæ comparatur intestinis: aut, ut moueatur subito motu in eo, non secundum cursum naturalem, neque voluntarium: sicut tremor: aut in suo figatur loco, & non moueatur ab ipso, quemadmodum accidit, quum iunctura in ægritudine podagræ induratur. Aegritudines uero societatis omnem colligunt dispositionem, quam habet membrum: quod sibi vicinum existit, siue ei appropinquet, siue ab eo elongetur non secundum cursum naturalem: & sunt duarum specierum: una est, ut accidat ei prohibitio motus sui ad ipsum, aut, ut duriter sit, postquam possibile erit: sicut digitus, quum sibi vicinum tangere prohibetur. alia quum accidit ei, ut ab eo moueri prohibeatur, aut ut separetur ab eo postquam erat possibile, aut sit difficile [] si cut palpebræ laxatur, & iuncturarum laxatio in paralyti, & durities aperienti manum, & aperienti oculum.

h. B. sentia ru
ptura.

i. B. in eis illud
quod de hac nu
meratissimum.

ANNOTATIONES.

De morbis in compositione lib. de morb. diff. & lib. ar. med. cap. 6. 7. 8. 9. 10. copiose agitur. Sed de non naturali magnitudine, quam ad morbos compositarum partium hic author cum Gal. pertinere existimat, dissentit Auer. 2. Coll. & 3. & ad simplicium morbos referendam putat. Galeno tamen tota medicorum schola assentitur.

cap. 6. 7. 8. 9. 10.
cap. 93. & deinceps.

cap. 5.
cap. 14.

De ægritudinibus solutionis continuitatis. Cap. 4.

Solutionis uero continuitatis ægritudo plerumque accidit cuti, & vocatur excoriatio, aut scarificatio. Et plerumque accidit carni, [quæ est ei propinqua,] in qua nondum factum est pus, & vocatur plaga. Sed quum pus sit ibi, vocatur vlus. Fit autem pus in ea, propterea quod superfluitas in eam euacuatur, eo quod est debilis: & propterea quod sui nutrimentum digerere non ualeat, [& superfluitas etiam in ipsum conuertitur:] plerumque tamen dicitur plaga, & vlus solutio cõtinuitatis, quæ accidit [cuti, & non carni.] Quandoque et accidit ossi, quod ipsum in duas fragit partes, aut in partes magnas, aut paruas: aut est cadens secundum longitudinem scindens ipsum: aut contingit, ut cadat in cartilaginibus secundum tres [dimensiones:] aut ut accidat neruis. Sed si latitudini acciderit, vocatur incisio. & si acciderit secundum longitudinem, & eius numerus non fuerit multus: vocatur scissura. & si eius numerus fuerit multus, vocatur confusio. plerumque etiam fit in partibus musculi, quæ si in extremitate ceciderit musculi, vocatur attritio, siue cadat in neruo, siue in chorda. Et si secundum latitudinem musculi proueniat, vocatur [separatio.] Et si acciderit secundum longitudinem, & fuerit eius numerus paruus, & fuerit eius [concavitas magna:] vocatur amplexio. [Et si fuerint partes eius multe, & dilatetur, & concaueretur, vocatur attritio, & [dissolutio.] est etiam, quum dicitur [dissolutio, & attritio, & liquefactio,] omne quod in medio musculi accidit, quomodocumque contingat. Quod si in arterijs, aut in uenis acciderit, vocatur

a. B. & quæ ex ea
est propinqua
temporis.

b. B. Quare con
uertitur & i co
in superfluitate.
c. B. in alio quæ
in carne.

d. B. diuisiones.

e. B. incisio.

f. B. profunda
tio multa uoca
tur sagdun.
g. B. confusio
h. B. attritio &
confusio separa
tio, uel incisio

mi
ud
od
io
en
in
is
is
no
ro
est
u
is
ut
po
in
ut
re
us
mi
ur
ma
ius
tus
ris
ant
no
ant
iter
oris
eg
to
tes
um
in
em
co
bra
en
nu
res
in
le
rea
int
aus
ing
oris
odo
aut
a
qu
tur
mis
com
ha
tur
int
3. de
exte
fing
est

catur apertio, & si contingat secundum eius latitudinem vocatur incisio, & separatio, & si, pectus secundum eius longitudinem, vocatur fissura. Et est et, quum hoc contingit secundum modum apertionis orificiorum earum, & vocatur pforatio. Quod si arterijs acciderint, [& non clausa fuerit,] & ex ea sanguis ad receptaculum, quod ipsam circumdat, exierit, donec receptaculum illud impleatur, & quum premitur arteria, reuertatur: vocabitur mater sanguinis. alij tamen homines omnem sanguinis egressionem ab arterijs materem sanguinis vocant. Debes autem scire, quod non omne membrum imparis solutionem tolerat. Cor. n. non tolerat, [quia prius accidit mors.] Quod si in paniculis cadit, & in diaphragmate, vocatur ruptura. Et si inter duas partes membri compositi cadat, & unam ab alia separat, ita ut membro simplici non accidat nocumētum, eius separans continuitatem, vocatur separatio, & dislocatio. Et si acciderit nervo, qui se de uno loco remouit, vocatur [ruptura.] Et quandoque etiam fit in foraminibus continuitatis solutio, & dilatantur. Et plerumque fit in locis, ubi non sunt foramina, & facit ibi foramina, quae non fuerunt. Et solutio quidem continuitatis, & ulceratio, & his similia, quum in membro fuerint bonae complexionis, cito sanantur: quum fuerint in membro malae complexionis, longo resistunt tempore: quanto plus, quum in corporibus contingunt eorum, qui patiuntur hydro pism [aut constrictionis malitiam, & lepra.] Et debes scire, quod quum uulnera ista sunt stricta, prouenit ex eis herpes esthiomenus. Et tu inuenies in libris particularibus pericutionem rei resolutionis cōtinuitatis: dimittamus ergo usque ibi.

ANNOTATIONES.

cap. 11.

cap. 6.

cap. 1.

cap. 1.

De solutione continui & eius speciebus lib. de mor. diff. 40 de constit. ar. 3. meth. & 4. plenē agitur.

De agritudinibus compositis. Cap. 5.

IN agritudinibus autem compositis dictio nō proferemus vniuersalem. Dico ergo, quod quum agritudines dicimus compositas, non quaslibet agritudines coniunctas intelligi volumus; sed agritudines, ex quibus omnibus, quae coniunguntur, proueniet ex eis res, quae est una agritudo; & haec quidem est sicut apostema: & eminentia in cute [] est ex genere apostematis. Eminentia enim sunt apostemata parua; sicut apostemata sunt eminentia magna, & in apostemate quidem omnia agritudinum genera reperiuntur. in eo namque reperitur agritudo malitiae complexionis: (nullum namque accidit apostema, nisi ex complexionis malitia cum materia) & in ipso etiam inueniuntur formae, & compositionis malitia. Nullum enim fit apostema, quin cum eo proueniat laesio in figura, & in dimensione, & plerumque etiam adest cum eo agritudo situs. Et inuenitur in ipso agritudo communis, quae est continuitatis solutio. Nullum. n. accidit apostema nisi proculdubio continuitas soluitur, quum in membro apostemato materia euacuantur superfluentes, & in-

ter partes penetrant ipsius, & separationem inter vnas faciunt & alias, & sibi loca capiunt. Apostema praeterea membris accidit mollibus, & est etiam, quum ossibus accidit res, quae apostemati simulatur, per quam eius ingrossatur [] concavitas, & eius augmentatur humiditas. Neque est mirum, ut sit illud, quod nutrimenti recipit augmentum, superfluitatem recipiens, quum in ipso penetraverit, aut in ipso acciderit. Et omne quidem apostema quod causam non habet [] manifestum: & eius causa corporalis monstrat materiam de vno membro ad aliud, quod est sub eo, fuisse mutam, vocatur catharrus. Et est, quum causa materialis ex qua apostemata, & eminentia generatur, est in alijs submersa humoribus non secundum suas [] impredientibus qualitates. Quumque humores boni aliquo euacuationis modo postea se euacauerint, aut naturali, sicut mulieribus accidit, quum pariunt, [] aut non naturali, sicut eis accidit, qui vulnerantur, quum egreditur sanguis bonus; remanent humores illi mali puri singulares; & [] impeditur per eos natura; & expellit eos. Et est, quum expulsionis modus est ad cutem, & faciunt apostemata, aut pustulas. Apostemata vero diuersis differunt differentiis: sed, quae magis sunt consideranda, sunt differentiae, quae propter eorum existunt causas, quae quidem sunt materiae, ex quibus generantur apostemata. Materiae vero, unde sunt apostemata, sunt sex: humores quatuor, & aquositas, & ventus. Et apostema quidem, aut erit calidum, aut non calidum. Neque existimandum est, quod apostema calidum sit illud, quod ex cholera, aut sanguine generatur tantum, sed ex quacunque materia, siue sit calida per suam essentiam, siue accidat ei caliditas propter putrefactionem, licet etiam haec genera secundum speciei diuisionem cuiuslibet materiae diuidantur: dignius tamen est in apostematibus, ut in eis specialis proferatur dictio. Et sanguineum quidem purum, phlegmonem appellare consueverunt; & quod ex cholera rubea & pura, erysipila. Et ex eis est compositum nomine composito, superantis praeposendo nomen: quodque enim phlegmonem erysipilatodem dicunt, & quandoque erysipila phlegmonodem. Et quum [] congregatur, vocatur exitum. Quumque exitum in carnibus sit laxus, & sub atcellis, & post auriculam, & in inguinibus, & est ex genere corrupto, quod in suo particulari loco nominabimus, vocatur [] bubo. Et apostemata quidem calida habent principium, in quo humor [] ad exteriora egreditur, & apparet quod concavitas augetur: deinde capacitas cum eo augetur, & distenditur. Postea stat, quum egreditur ad maiorem peruenit statum, in quo esse debet. [] Post incipit minui, [] & maturatur in pus;] & declinat eius esse, aut ad resolutionem, aut ad puris collectionem, aut ad conuertendum in duritiem. Non calida vero apostemata sunt, aut de materia melancholica, aut flegmatica, aut aquosa, aut ventosa. Et illorum quidem, quae ex materia sunt melancholica, tria sunt genera, durities, & cancer, quorum plurima sunt [] acuta:] & glandularum genus, ex quibus sunt scrophulae, & [] nodi. Inter genus vero glandularum, & inter illa duo genera est differentia, eo quod genera glandularum,

f. B. non consoli data fuerit.

f. i. aneurisma.

k. B. quia fit vel accidit cum ea mors.

l. B. secha: remouio nerui a suo loco vel distorsio eius, vel vocatur dislocatio.

m. B. aut cace xam & lepra. & scias quod vlcera aestiua, vel aestiua quum plogantur cadit herpes esthiomenus.

Alia litera. & scias quod vlcera stricta, quae plogantur, cadit in herpem esthiomenum.

q. excidens.

cap. 11.

cap. 6.

cap. 1.

cap. 1.

a. f. B. quae.

larum, aut sunt separata ab eo, in quo stant, sicut glandula purantur in superficie eius sunt retenta, sicut scrophule: sed illa alia sunt mixta & infusa in substantia membri, in quo stant. Et inter canerum etiam & duritiem est differentia, quoniam durities est apostema quierum sedatum, destruens sensum, ¹ & permanens in membro in eodem statu cum quo non est dolor: & cancer est mobilis, addens, & lardens, & habet radices innexas membrumque oportet, ut per ipsum destruat sensum, nisi elongatum fuerit eius tempus, & mortificet eius membrum, & destruat eius sensum. Neque multum distat, quin differentia inter canerum & duritiem existat per accidentia inseparabilia, & non propter differentias substantiales. Apostemata vero dura melancholica plerumque a principio sue generationis incipiunt cum duritie: & plerumque in duritiem mutantur, & proprie sanguinea. Et est, quum hoc quandoque contingit in phlegmaticis. Phlegmaticorum vero apostemata genus in duas diuiditur species: apostema laxum, & ^m glandulas molles. Et hæc quidem differunt: quoniam glandulae sunt separata & inuoluta in cooperitorio: & apostema laxum est mixtum & non separatum. Apostemata præterea hyemis plerumque sunt phlegmatica, ita ut illorum, quæ sunt calida, sint coloris albi. ⁿ [Et glandulae quidem, & his similia, & a nervorum differentia nodositate, eo quod nodositas magis sit in suo loco mansua, & eius tactus sentitur nodosus: & quum figendo tangitur, spargitur, & redit ad locum suum: & quum forti medicamine spargitur absque comprehensione, non redit. Et plurimum eius accidit propter laborem, & destruitur propter poteros, sicut plumbum, & eius similia.] Et tibi quidem sciendum est, quod apostemata phlegmatica diuersificantur secundum diuersitatem grossitiei phlegmatis, & mollietatem ipsius, & eius subtilitatem, & laxitatem ipsius, & duritiem, ita, ut quandoque melancholicis sint similia, & quandoque videantur ventosa. Phlegma præterea subtile multoties descendit in rheumatismis in vacuitatem, quæ est in villis nernorum, ita ut perueniat ad musculos, qui sunt sub epiglotti, & ad ea, quæ sunt sub istis. Aquosa autem apostemata sunt sicut hydrops, & hernia aquosa, & sicut apostema, quod accidit in cranio de aquositate, & horum similia. Et ventosa quidem apostemata secundum duas diuersificantur species, una est cachexia, & altera est inflatione. Inter cachexiam verò & inflationem est differentia, duobus modis: vnus est essentia, & altera est commixtura. Et declaratio istius est, quod ventositas huiusmodi in ^o [cachexia] in membri substantia est admixta, sed in inflatione, est aggregatus, ^p [& separatus,] non admixtus membro. Et cachexiam quidem inuenit sensus mollem; sed in inflatione sensui resistit resistentia multa, & pauca. Amplius ^t pustule sunt secundum numerum apostematum: Earum enim alia sunt sanguinea sicut variola; alie sunt ex cholera rubra pura sicut ^t esse ^t cholericæ, & defudationes: & alie sunt ex eis mixtae, sicut morbillus & formica, & clauis, & scabies, & verruca, & horum similia. Et plerumque sunt aquosæ, sicut ^t ampullæ; & quandoque ventosæ sicut inflaturæ.

Tu autem in libro quarto inuenies distinctionem, quæ tibi in dispositionibus sufficit apostematum & ^t pustularum: de qua conueniens est, ^t bochor. ut in ipso sit, si deus voluerit.

ANNOTATIONES.

- ¹ Et hæc quidem est sicut apostema &c. De compositis morbis vide Gal. lib. de morb. diff. Sed quod de apostemate ait ^o Gal. 1.4. meth. et 2. ad Glau. abscessum significat, solet tamen Arabibus tumorem in vniuersum omnem significare, ut hoc in loco. Est autem animaduersione hic dignum, quod hic author inter compositos morbos apostema recenset, quum tamen Gal. lib. de tum. præter naturam. et 1.3. meth. tumorem sola quantitate a naturali statu variare innuat, quod ^o lib. de diff. morb. apertius facit. Sanè quod ad hoc pertinet, in tumore omne morbi genus perpetuo fere deprehendi manifestum est: adest profecto intemperies cum materia calida, aut frigida, humida aut sicca, si ex humorum influxu fiat: adest figure & cavitatum depravatio, quum superficies a naturali statu uariet, & obstructions multæ in internis affectibus uasis partibus sint. est magnitudo deprauata, quum membrum maius sit quam esse a natura debeat. est quid numero præter naturam, humor videlicet, aut cuiuscunque alterius generis materia, quæ tumorem facit. est solutio continui, nempe aut extensio, aut etiam internorum vasorum ruptio, aut quid eius generis aliud. propriè tamen tumor in genere quantitatis est: si id species, quod primo loco dicit, & quod in omni tumore nunquam non deprehenditur, maiorem, scilicet dimensionem quam naturalis status exposcat. atque hoc Galenum compulit, ut de tumore agens, illud, ac si sola dimensione peccet, inter quantitatis morbos reponat.
- ² Materie uero unde sunt &c. Leges ex Gal. lib. de tum. præter naturam. toto hæc omnia. Sed adde hæc, ex solida quoque materia tumores fieri sicut eo lib. de tum. licet colligere. tales sunt melicerides atheromata, steatomata, & alia id genus multa. Reliqua pete ex 1. de diff. feb. 2. ad Glau. 1.3. meth. & lib. de tum. toto.

Cap. 12. & 13.
cap. 12.
cap. 7.

cap. 1.
Cap. 1.

Cap. 9.

Cap. 3.
cap. 1. 3. & de in
ceps. cap. 3.

De rebus quæ cum egritudinibus numerantur, & non existunt egritudines. Cap. 6.

Quædam res sunt, quæ extra egritudines existunt, & cum eis tamen numerantur. Et res quidem istæ sunt, quæ in decoratione ingrediuntur: quarum alia consistunt in pilis, alia in colore, alie in odore, alie in figura post colorem. Et egritudinum quidem pilorum genus consistit in alopecia, & detruncatione, & paucitate, & ut sint curti ^a [] & ut scindantur, a ^t B. & panæ. & sunt subtiles & grossi, & multa crispitudine, & multa lenitate & canitie, & coloris alteratio quocunque modo fuerit. Et nocumentum coloris quatuor continetur generibus, vnum est genus mutationis eius propter malitiam complexionis cum materia, sicut icteritia: aut sine materia, sicut gyphitas, quæ fit in colore propter complexionem ^b [valde frigidam,] & citrinitas quæ accidit propter complexionem ^c [valde calidam.] Et genus mutationis eius propter causas manifestas, quemadmodum sol, & frigus, & ventus mutat colorem. Et genus expansionis corporum colores habentium extraneos supercutem, quæ colorem desert sicut vitiligo nigra: aut quæ ibi nascuntur, sicut lentigines, & macule. Et genus vestigiorum, quæ proueniunt ex cõsolida.

b n. frigidæ complexionem.

^t morp. hea.

a. B. & nocu-
mentum in odo-
re, sicut fœtor
eorporis, & alij
odores horribi-
les qui egrediū-
tur ex corpore.

lidatione solutionis continuitatis, quæ accidit,
sicut variolarum vestigia, & vlcærum forami-
na^d [] Et nocumentum, figuræ post
colorem sunt: aut macies superflua, aut crasti-
ties superflua.

ANNOTATIONES.

Cap. 1. Symptomata hæc sunt omnia, & ad affectus corporis
sensi. ilis nuncupatos, referuntur, si Galenum legas 1. de diff.
Cap. 5. sympt. & 3. de sympt. cau. Sed id solet in controuersiam du-
ci de pilis, an eorum casus & affectus ceteri morbi sint, an
Cap. 1. symptomata. quum ij & capilli utilitatis gratia geniti sint
testante Galeno 1. de comp. med. per loc. quamuis idem nul-
lum isdem vsum lib. ar. aut utilitatem tribuat. Porro quum
morbus non actiones dumtaxat, sed & vsus ledat, quod alo-
pecia ac ceteri id genus capillorum affectus morbi sint, ra-
tioni consentaneum est, quum ledatur vsus quem ex ijs pro-
uenire Galenus scribit. Quum tamen medicus ille vsus sit,
& cuius noxa vix sentitur, si corrumpatur; propterea nul-
lum ijs vsum sed solam generationem alibi idem Galenus a-
scripsit. Quapropter si eum vsum pro nihilo habeas, eorum
affectus inter symptomata quoque, non inter morbos annu-
merabis. Contra, si vsum aliquid esse existimes, morbi sunt
in numero, cum desit quod adesse oportebat.

De horis ægritudinum. Cap. 7.

30 Scire debes, quod ægritudinum plurimæ qua-
stuo^r habent horas, horam principij, & horam
augmenti, & horam status, & horam declinatio-
nis. Quæ verò extra istas sunt, de horis sunt sani-
tatis. Quumq; dicimus horam principij, & ho-
ram [augmenti], non volumus intelligi duo
extrema in quib. ægritudinis non manifestetur
dispositio: sed q̄ vnumquodque eorum habet
tempus perceptu sensu, quod proprium habet
iudicium. Et hora quidem principij est tēpus,
in quo ægritudo apparet, & eius simulantur di-
spositiones: & neque apparet in ea augmentum
eius. Et hora augmenti est tempus, in quo ægritu-
dinis manifestatur^b [restrictio] omni ho-
ra post horam. Et hora status est hora, in qua æ-
gritudo in omnibus suis partib. secundum vnā
manet dispositionem. Et hora declinationis est
tempus, in quo eius apparet diminutio; & quā-
tū plus procedit, eius minoratio est magis ma-
nifesta. Et hæc quidem horæ quandoque atten-
duntur secundum ægritudinem à principio e-
ius vsque ad finē eius in suis paroxysmis & vo-
cantur horæ vniuersales. Quandoque conside-
rantur secundum vnumquemq; paroxysmum,
& vocantur horæ particulares.

ANNOTATIONES.

Cap. 1. & de in-
ceps.
aph. 1.2.
Cap. 46. & 47.
De hac re duos integros libros Gal. scripsit, pulchrè &
absolutè totum negotium docentes: alterum de morbi tem-
poribus, & alterum de totius morbi temporibus nuncupa-
tum. Sed & 1. de Cris. & 1. aph. multa habes. Controuersia
tamen in Gal. dictis notatur, quum lib. de totius morbi. tēp.
nullum morbum esse dicat, qui quatuor tempora nō habeat:
hanc autem de opt. secta ad Trasyb. contrarium aduersus Me-
thodicorum sententiam statuat. Sed soluitur. Methodici à
morbi temporibus sumi agendorum indicationes putabant.
eos increpat Gal. quod sapennumero mo. bi per tempora om-

nia non decurrant, quæ uidelicet sensu deprehendantur: hæ-
bent tamen morbi omnes omnia tempora, licet non hæc sen-
su percepta.

Ad complendum sermonem de dispositionibus ægri- tudinum. Cap. 8.

10 A Egritudines multis modis sortiuntur no-
mina, aut à membris in quibus sunt, sicut
illa, quæ est lateris, & illa quæ est pulmonis. Aut
a suis accidētibus, sicut epilepsia. Aut a suis cau-
sis: sicut dicimus ægritudinem melancholicam.
Aut à sui similitudine, sicut dicimus ægritudi-
nem leoninam, & ægritudinem elephanticam.
Aut comparatæ ei, cui primo accidisse dicun-
tur, sicut dicimus vlcera & telephia, aut compa-
ratæ ei, cuius fama fuit, q̄ medicando eas cura-
bat, sicut dicimus vlcera chironia. Aut à sui sub-
stantia & essentia, sicut dicimus febris, & aposte-
ma. Inquit Gal. ægritudines, aut sunt manifeste
quæ sensu cognoscuntur; aut sunt occultæ, quæ
facile est cognoscere, sicut dolores stomachi, &
pulmonis; aut quas difficile est cognoscere, si-
cut ægritudines hepatis, & canaliū pulmonis:
aut non comprehensæ nisi cum existimatione,
sicut ægritudines, quæ vijs accidunt vrinæ. Aegri-
tudines quoque est quum sunt propriæ, & est,
quum sunt secundum societatem. Et membrū
quidem alijs membro in ægritudine sua associa-
tur, aut quia natura sunt continua, inter quæ ait
qua continuantur instrumenta, sicut cerebrū
& stomachus propter continuitatem neruorū
inter ea, aut matrix & mamillæ propter conti-
nuitatem venarum inter illa: aut quia vnum est
via alterius, sicut inguina apostematis cruris:
aut quia sunt vicina, sicut^a [pulmo,] & cere-
brum. Omne enim membrum, quod alteri asso-
ciatur, & propriè, quum vnum eorum alteri vi-
cinum debile fuerit, socij sui recipit superfluita-
tes, sicut ascellæ cordis. Aut quia vnum est prin-
cipium & radix operationis alterius, sicut dia-
phragma pulmonis in attrahendo aerem. Aut
quia vnum seruit alteri, sicut nerui cerebro.
Aut quia alijs tertio membro associantur, sicut
cerebrum associatur reni; propterea q̄ vnum-
quodque eorum associatur hepati.^b [Et est, quū
societas peruenit ad casum,] quemadmodum
cerebrum quum ægrotat, & associatur ei stoma-
chus, debilitatur enim tunc eius digestio, & mā-
dat ipsi stomachus vapores malos, & nutriti-
um non digestum, & auget ipsius cerebri ægri-
tudinē: [& sic ex hac ægritudine perueniunt
patientes ad durabilitatem, & circuitionem.]
Corporum verò ordines inter sanitatem & æ-
gritudinem sunt sex: corpus, quod est in vlti-
mo sanitatis: & corpus, quod est sanum non in
vltimo: & corpus, q̄ est nec sanum nec egrum,
quemadmodum dicunt: & corpus egrotatiū,
quod ægritudinem cito recipit: & corpus ægri,
qui paruam habet ægritudinem: & corpus ægri,
qui habet ægritudinem in vltimo. Omnes verò
ægritudines, aut sunt sanatiuæ, aut nō sanatiuæ.
Et sanatiua quidem ægritudo est, quæ non ha-
bēt, quod prohibeat, quin medicetur, vt debet:
non sanatiua verò est, cum qua est aliquid pro-
hibens, neque conceditur medico vt medicetur
sicut debet, sicut dolor capitis si fuerit cum

B. Et se-
gritudo
bet tem-
peratur-
seu far-
contra-
temporis

† hosti

& elces

barat.
† alba
B. calui

& rel
corpe
licera
tem ten-
oris.

C.

m
c
c

eo rheumatismus. Et est tibi sciendum q^d egritudo proportionalis complexioni, etati, & tēpori est minoris timoris, ea, quę eis non proportionatur. nō. n. accidit hoc nisi propter causę eius magnitudinem. ^d† []

Debes autem scire quod quędam egritudinū sunt, quę ad alias mutantur egritudines, & deficiuntur ipse: & in hoc consistit bonitas, & est vna egritudo alterius egritudinis medicamentum, sicut quartana, ex qua multoties sanatur epilepsia, & podagra, & varices, & articulorum dolores. Et quidam etiam sanantur ā spasmo propter scabiem, pruritus, &† pustulas: venter quoque similiter sanatur propter oculorum egritudinem. Et lienteria sanat apostema lateris. Et similiter ani venarum apertio omnibus confert melancholicis egritudinibus, & doloribus scię, & doloribus renum, & matricis. Et est quā egritudines in alias mutantur egritudines; & propter hoc fit dispositio maioris malitię, sicut quum mutatur apostema lateris in apostema pulmonis, & sicut quum mutatur phrenesis in lethargiam. Et est preterea ex egritudinib. quędam, quę de vno ad alium transit, sicut lepra, & scabies, & variola, & febris pestilentialis, &† [apostema] putrida, & precipue quum donus strię fuerit & similiter, quum vicinus fuerit sub vēto: & sicut ophthalmia, & precipue ei, q^d oculis cum intuetur: & sicut congelatio, quum imaginatur aliquis, q^d acetosum illud operetur, & sicut phthisis, &† vitiligo. Et sunt egritudinū, quędam, quę in semine hereditantur, sicut† vitiligo alba† [& tinea] naturalis, & podagra, & phthisis & lepra. Et sunt egritudinum quędam quę sunt generales, quę sunt alicui genti proprie, aut in aliqua regione morantibus, aut in eis multum abundant. Debes preterea scire, quod membrorum debilitas complexionis sequitur malitiam, &† [solutionem fabricationis].

ANNOTATIONES.


Cap. 2. Habes de morborum nominibus copiosę ex Gal. 2. meth. sed de reliquis morborum differentiis, quas dispositiones nunc cupar hic author, iude Gal. 1. de loc. aff. & 2. eiusdem 2. eiusdem & Hipp. lib. de arte. Sed copiosius lege ex ipso Hipp. lib. de alimen. circa medium. & 1. de morbis, & circa initia, & circa medium.

DOCTRINA II. FEN SECVNDÆ:

Cuius sunt duę summę.

Summa prima est de rebus, quę accidunt ab vnaquaque causarum communium:
Cuius sunt xix. capitula.

Verbum vniuersale de causis. Cap. I.

VSÆ dispositionum corporis, quarum iam premissimus narrationem, scilicet sanitatis, & egritudinis, & dispositionis, quę inter eas media existunt, sunt tres; antecedentes, & primitiue, & coniunctę. Antecedentes verō & coniunctę communicant in hoc, quod ambę sunt res corporales.

reæ. s. humorales, aut complexionales, aut compositionales. primitiue verō sūt, quę extra corporis existunt substantiam, aut ex parte corporum extrinsecorum, sicut quod ex uerberatione accidit, & ex caliditate aeris, & ex cibo calido & frigido, quę corpori adueniunt, aut ex parte animę: anima enim aliud est a corpore, sicut quod accidit propter iram & timorem, & similia, Et causę quidem antecedentes, & primitiue communicant in hoc, quod inter eas, & dispositiones, quas nominauimus, aliquod existit mediū. Et causę primitiue & coniunctę quandoque communicant in hoc, quod inter ipsas, & inter prædictas dispositiones nō interuenit medium. Antecedentes verō causę a coniunctis differunt, eo quod cum causis antecedentibus ^a [nō aduenit] dispositio. sed inter eas alię existunt causę, quę sunt dispositioni propinquiores antecedentibus. Et causę antecedentes differunt a primitiuis in hoc, quod ipsę sunt corporales. & etiam inter antecedentes, & inter dispositionem proculdubio interuenit medium: sed in causis primitiuis non est hoc necessariū.

Causę quoque coniunctę a primitiuis differunt in hoc, quod sunt corporales, & etiam, q^d inter causas coniunctas, & inter dispositionem non est medium. ^b† [] In causis verō primitiuis non est hoc necessariū: immo duę res in eis sunt possibiles. Causę ergo antecedentes sunt causę corporales. s. humorales, aut complexionales, aut compositionales. & ipsę quidem sunt, ex quibus aduenit dispositio non primo aduentu, sed aduenit ex eis aliquo mediante. Et causę coniunctę sunt causę corporales, ex quibus dispositiones ^c† [] proueniunt aduentu primo. s. absque medio. Et causę primitiue, sūt causę non corporales, ex quibus proueniunt dispositiones ^d† [] aduentu primo, aut non primo.

Exemplum causarum antecedentium est repletio febris, & repletio receptaculo rum oculi, vt aqua in ipsum descendat. Exemplum causarum coniunctarum est putredo febris, & humor, qui ad foramen descendit oppilationis, & oppilatio cecitatis. ^e Exemplum causarum primitiuarum, est caliditas Solis, aut fortitudo motus, aut tristitia, aut vigilia, aut comedere rem calefacientem, sicut allia, & hoc totum febris, aut percussio dilatationi, & descēsu aque ad oculum. Omnes autem causę, secundum essentiam, sicut piper quum calefacit, & opium quum infrigidat: aut sunt causę secundum accidens, sicut aqua frigida, quum calefacit, propterea quod inspissat cutim, &† [tenet] caliditatem: & aqua calida infrigidat, propterea quod resoluit: & sicut scammonia, quum infrigidat, ideo quod humorem expellit calefacientem.

Non omnis verō causa, quę corpori aduenit, in ipsum operatur: immo præter hoc tria sunt necessaria, fortitudo scilicet suę virtutis agentis; & fortitudo virtutis corporis preparatiuę, & possibilitas permittēdi vnum tangere aliud rano tempore, vt in tali, quale illud, possit ex uno prouenire operatio in aliud. Est autem, quum causarum dispositiones diuersificentur in eo, quod prouenit ex eis. Est enim quum ex causa vna in corporibus diuersis diuersę proueniunt egritudines. ^f† [] & est,

quum

a B. nō sequitur immediata.

b† B. omnia.

c† B. corporales

d† B. corporales

e B. coarctat.

f† Baurio horis diuersis egritudines diuersę

g B que habet
vicariū aliūq
non & habet
vicariū tant il
lū, quē quō se
parantur rema
neret igitur uel
impressio eorū.
Non habentes
vicarium.

quum eius operatio diuersificatur in debili, & forti, & fortis sensus, & debilis sensus. Causarū præterea alię sunt, & quę sunt vicarię alię quę non. Et vicarię quidem sunt, quarum, quum se parantur, remanet affectio: Non vicarię] verò sunt, ex quarum separatione prouenit sanitas. Dicemus e iam, quod causę, quę mutant dispositiones corporis, & illę, quę cōseruant, aut sunt necessarię, a quib. impossibile est hominem egredi in toto tempore sue uitę: aut non necessarię. Et necessariarum quidem sex sunt genera genus aeris circundantis, & genus eius, quod comeditur & bibitur, genus motus, & quietis corporeę, & genus motuum animalium, & genus somni & vigilię, & genus euacuationis & retētionis. De genere ergo aeris est nobis prius loquendum.

ANNOTATIONES.

- 1 Cause dispositionum &c. Tria insalubrium causarum genera ponit. Reprehendi hac de re solet a recentioribus, authoritate Gal. qui primo meth. & libro toto de morborum causis, & lib. de procatur. cau. duas tantum causas agnoscit: internas & externas, seu antecedentes & procaturti- cas. Et libello aduersus Iulianum Stoicos de coniuncta causa accusat. Verū continentem causam dari ex Gal. sententia, a quo author mutuatur. collige 2. meth. in introduc. meth. de optima secta ad Trasib. de symptom. cau. & 7. aphor. & 1. de cau. puls. 2. de natura hum. & 2. prognost. 30
Cap. 8. Quid autem hæc sit, vide lib. aduersus Iulian. in fine, & in functionibus medicis.
2 Exemplum causarum primitiuarum, &c. De causis primitiuis particulatim uide librum de procatur. causis. & lib. de diff. morb. De dispositionibus uero ut eā agant necessarii, uide lib. de diff. morb. loco citato. & 4. de diff. feb. Cetera pete ex lib. art. med. Ubi etiam nota uarietatem, quæ in Galeni libris apparet. quum lib. ar. med. septem causarum capita enumeret: quę hic author, s. autem de san. tuen. quatuor tantum capita reuincat. Constat tamen Gal. iniuria a recentioribus hac de re accusari, quum lib. ar. med. necessarias tantum causas docere pollicetur: lib. uero tu. san. e- riam non necessarias amplectatur. ut supra quoque adnotaui-
Cap. 10.

h B. impressio-
ne.

De^h [affectione] aeris, qui circundat corpora nostra. Cap. 2.

a B. est et quid
succesit.

A Er est elementum nostrorum corporū & spirituum, & præter hoc quod est elementum nostrorū corporum, & spirituum, est etiā [emanatio] nostris adueniens spiritibus: & est causa meliorationis eorum, non tantum sicut elementum: sed etiam sicut faciens, s. temperans. Iam autem declarauimus in his, quę præcesserunt, quid uelimus intelligi, quum spiritū dicimus: non enim dicere volumus illud, quod philosophi animam vocant. Et hoc quidē temperamentum, quod ex aere nostris aduenit spiritibus, ex duab. pendet operationibus: quę sunt mundificatio, & euentatio. Euentatio uerò est temperamentum complexionis spiritus calidi, quum superfluit propter [contractionem secundum plurimum, & propter aliud. s. temperamentum, quod sit temperamentū relatiuum] quod sciuit. Et hoc quidem temperamentum attribuit nobis aeris attractio a pulmone: & a

b B. coarctatio-
nem secundum
plurimum, & al-
teratur, & per
temperamentū
intelligimus re-
peramentū com-
paratiuum.

poris, euentatione pulsus, qui sunt cum arteriis continui. Aer autem, qui nos circundat, ualde est frigidus comparatione complexionis spiritus innati, quanto plus complexionis, quæ accedit propter contractionem. Quumque aer ad ipsum peruenit, impellit ipsum, & miscetur ei, eo, & prohibet ipsum ne ad ignitatem conuertatur contractionem, ex qua ipse ad malitiam peruenit complexionis, per quā remouetur a preparatione ad affectiones recipiendum animales [in se, quę est causa uitę, & ad resolutionem suget substantię vaporis humidę.] Mundificatio uerò est propter societatem ipsius, quando reuertit facit anhelitus illum, quod ei attribuit uirtus separatiua ex uapore fumoso, cuius comparatio ad spiritum est comparatio humoris superflui ad corpus, quum aer expellitur. Temperamentum ergo eius est, propterea quod spiritui aduenit aer, quum attrahitur, & mundificatio est propter eius exitum, qui expellitur. Aer, qui attrahitur, in primis quum ingreditur ad temperandum, necesse est ut sit in effluuii frigidi: sed postquam conuertitur ad qualitatem spiritus, propter calorem longitudine morę, destruitur eius inuicentum, & non indiget eo: & est aer nouus necessarius, qui ingreditur, ut illius alterius implet uices. Oportet igitur necessario, ut egrediatur ad hoc, ut suo [vicario] locum euacuet, & ut fumose superfluitates substantię spiritus cum eo expellantur. Et aer quidem, dum est temperatus & clarus, neque substantia extranea complexionis spiritus contraria ei admiscetur, est sanitatem efficiens, & ipsam cōseruans. Et quum mutatur, sue operationis contrarium operatur. Aeri præterea accidunt mutationes naturales, & mutationes non naturales, & mutationes cursum egredientes naturalem ei contrarię. Naturales uerò mutationes sunt mutationes temporales, quoniam in unoquoque tempore ad aliam cōuertitur complexio.

ANNOTATIONES.

Aerem qui intra nostrum est corpus, flatus Hipp. ponit lib. de flatibus. & Gal. 1. de diff. feb. & de vocali instrum. diff. spiritum. Eum uerò qui extra corpus est, aerem. Hanc maximum esse omnium, quæ corpori accidunt, & causam morborum ferè omnium esse idem Hipp. lib. citato, pulchre sanē, & aureo copiose indicauit. Gal. quoque 1. in 1. de uisib. & morb. aerem corporum symmetriam turbare. & 1. de diff. feb. br. alterare nos tūm inspiratu, tūm arteriarum attractu, docet: nempe dum nobis circumfusum, inspiratu, q. tali nostra corpora dispositione afficit, quali ipse præditus est. & per inspirationem ac pulsus diastolem calori nostro refrigerium affert: per expirationem uerò & systolem fumidos vapores extra corpus secernit: ut notat idem Gal. lib. de usu puls. & de utilit. respir. Agit uerò is tūm qualitatibus, tūm substantia ipsa ut lib. ar. med. habetur.

De naturis temporum. Cap. 3.

Debes autem scire, quod tempora ista secundum medicos alia sunt ab eis, quę sunt secundum astronomicos. Quatuor namque tempora secundum astronomicos sunt mutationes solis in unaquaque quadra circuli signorum a principio.

incipientes vernali. Secundum medicos verò
ver in terris temperatis est tempus, in quo non
tantum sunt necessarię res ^a [†] calefa-
cientes propter frigus, ut inde sit multum curā
dum, neque euentatio propter calorem. Et in ip-
so quidem est principium frondendi arbores.
Et eius tempus, est tempus existens inter ^b [equa-
litate vernalem,] aut ante ipsam, aut post ip-
sam parum, donec sol sit in medio tauri. Et au-
tumnus est huic oppositus in talibus, quales sūt
nostrę terre. In alijs verò terris est possibile ut
precedat ver, & tardetur autumnus. Et ęstas qui-
dem est totum tempus calidum. Et hyems totū
tempus frigidum. Vnumquodque igitur duo-
rum temporum veris & autumnus est magis bre-
ue secundum medicos, quā vnumquodque
duorum tēporum ęstatis & hyemis. Et hyems
quidem est tēpus ęstati oppositum, aut minus
eo, aut maius eo secundum terras. Et videtur, quod
ver sit tempus florum & ^c [initij] pomorum.
Et autumnus tempus mutationis coloris folio-
rum, & principium casus eorum. Et quod est
preter ^d [istud,] est hyems, & ęstas. ² Et dice-
mus quod veris complexio est temperata, neque
est sicut quidam existimant calida & humida:
certificare verò istud multa inuestigatione, est
in parte naturalis philosophię: credere autem
debemus, quod ver est temperatum. ³ Et ęstas
est calida, propterea quod sol oppositioni capitū est
propinquus, & fortitudo existit radij, qui ab eo
profuit, qui imaginatur converti retro in ęsta-
te, aut super angulos valde acutos, aut super se-
ipsum, in lineis, in quibus penetrauit, & propte-
rea inspissatur radius. huius verò causa pro-
pter eo existit: eo quod casus radij solis, alius est, qui est
sicut casus axis ^e [columnę, & pyramidis] sicut
si a cētro corporis solis penetrat ad illud, quod
est ei oppositum. Alius est, qui est sicut superfi-
cici, & circumferentię, aut qui est propinquus
circumferentię: & eius quidē virtus existit ^f [in
axe, vel apud axem, eo quod] impressio adue-
nit ei ab omnibus extremis: ille verò qui est in
parte extremorum est magis debilis. Nos autē
in ęstate sumus cadentes in axē, aut circa ip-
sum: & perdurat hoc tempus super nos, qui in
s[ic] [istis] moramur latitudinibus] & in hyeme
sumus circa circumferentiam. Ideoque in ęsta-
te lumen existit magis splendidum, licet spatiū
quod est a nostro loco ad locum solis sit lon-
gius, quum sol circa suam existit augem. Istius
verò longinquitatis, & propinquitatis compa-
ratio, in parte astronomica partis disciplinalis
philosophię declaratur, & certificatio fortitu-
dinis caloris, & fortitudinis luminis, monstra-
tur in parte naturalis philosophię. Et ęstas præ-
ter hoc, quod est calida, est etiam sicca propter
resolutionem humorū, quę fit in ea multa ca-
liditate, & propter ^h [resolutionem] substantię
aeris, & ipsius similitudinē cum natura ignea,
& propter paucitatem eius, quod cadit in ea de
rore & pluuiā: & hyems quidem frigida est &
humida propter harum causarum contraria.
In autūno verò iā calor diminutus fuit, & fri-
giditas nondum peruenit ad complementum.
Et simile existit, quod iam in medio stamus longi-
tudinis, quę est inter axem, quā nominavi-
mus, & inter circumferentiā: propinquus igitur

existit temperamēto, quod inter caliditatē exi-
sit & frigiditatem. Inter humiditatem autē &
siccitatem non existit temperatus. Quomodo
enim hoc esset, quum sol iam siccauerit aerē,
& nondum acciderit ex causis humectantibus,
quod sit exsiccationi causā exsiccantis opposi-
tum? Dispositio quoque, quę est ad infrigidan-
dum, nō est quemadmodum ea, quę est ad hu-
mectandū, quoniam cōuersio, quę est ad infri-
gidandū, est levis: sed cōuersio, quę est ad hu-
mectandū, non est tam facilis: neque etiā cōuer-
sio, quę fit ad humiditatē propter frigus, sicut
cōuersio, quę fit ad siccitatem propter calo-
rem. Cōuersio nanque, quę fit ad siccitatem,
propter caliditatem est facilis, quoniam queli-
bet caliditas exsiccatur, sed non quolibet frigidi-
tas humectatur, immo plerumque quolibet calidi-
tas fortior existit in humectando, quum mate-
riam inuenit, quā sit quolibet frigiditas in
[eodem:] quolibet enim caliditas euaporatio-
nem facit, & non resoluit, sed quolibet frigidi-
tas non inspissat, & cōstringit, & adunat. Ideo-
que non est dispositio, quę faciat remanere ver
in humiditate hyemis, sicut est dispositio, quę
facit remanere autumnum in siccitate ęstatis.
Veris enim humiditas temperatur in tanto tē-
pore propter caliditatem, in quanto non tem-
peratur siccitas autumnus propter frigiditatē:
& videtur quod humectatio ista, & exsiccatio, simi-
les sint operationibus habitus & priuationis,
& non duorum cōtrariorum operationibus:
Exsiccatio nanque in hoc loco non est, nisi sub-
stantię humidę destructio, & humectatio non
est sicca substantię destructio: sed substantię hu-
midę acquisitio, quum. n. in hoc loco dicimus
aerem humidum & aerem siccum, non intelli-
gimus eius formam, neque eius qualitatem na-
turalem, neque de hac in hoc loco cogitamus,
aut multum sollicitamur: & quum aerem dici-
mus humidum, non volumus intelligere, nisi
aerē, cui admixti fuerint vapores multi aquosi,
aut aerem, cuius spissitudo cōuersa fuit ad si-
militudinem vaporis aquosi: & aerem dicimus
siccum, aerem videlicet, ex quo resolutum fuit,
quod de humoribus aquosis ei erat admixtū,
[quoniam] se cōuertit ad similitudinē sub-
stantię ignis propter ⁱ [resolutionem, & cum]
quo admixti fuerunt terrestres fumi, qui terre
in sua siccitate similitur. Superfluitas igitur hu-
miditatis hyemalis minuitur ex vere propter
quamlibet caliditatem, quę in ipso accidit,
propterea quod sol oppositioni capitum pro-
pinquius existit. autumnus verò substantia non
propter quamlibet frigiditatem, quę in ipso accidat,
humectatur. & quū hoc cognoscere voles, con-
siderabis, an res sicca in aere frigido tam cito
humectetur, quā cito res humida in aere ca-
lido exsiccatur, postquam pones frigidū in fri-
giditate sua, sicut calidum in caliditate sua ferē.
Quum hoc. n. consideraueris inuenies rē inter
ea diuersam: licet hic existat res alia maior ista.
& est, quod humiditates in aere calido & frigido
simul, non permanent, nisi propter emanatio-
nis permanentiam ad eas venientis: sed siccitas
indiget nulla emanatione. Hoc autem ^m quod hu-
miditas non permanet in corporib. aeris disco-
pertis, & in ipso aere, nisi propter emanatio-
nem:]

i B. in humectā
do.

k B. auc.

l B. raricatē, auc
cum.

m B. efficitur hu-
miditas in cor-
poribus disco-
pertis aeris, aut i
ipso aere non
permanet, nisi
propter emana-
tionem successu
uam.

A V I C. G ncm:]

nem: non est, nisi propterea q̄ aer non dicitur esse fortis frigiditatis nisi per comparationem nostrorum corporum. neque eius frigiditas puenit apud nos i terris habitatis, tanta, quin aliquo modo resoluatur immo i omnib. resoluatur di spositionibus pp̄ illud, quod in eo existit de virtute solis & stellarum. Quum ergo absconditur emanatio, & perdurat resolutio, cito aduenit siccitas. In vere autē illud, quod resoluatur, est plus eo, quod euaporat. & huius quidē causa ē, eo q̄ euaporationem duae res efficiunt, una est caliditas subtilis pauca^o [in eo q̄ ex spatio manifestum existit:] & caliditas fortis in terra abscondita ex qua ad terrae superficiē res profluit subtilis. Quod. n. de terra occultū est, in hyeme vehementi calore calidum existit, quemadmodum in sapiētis naturalib. principalibus declaratum fuit. & est caliditas aeris pauca. Duae igitur res ad humectandū coniunguntur, quae sunt sublimatio & inspissatio: & tūto magis, quoniam est frigiditas in substantia ipsius aeris operatur spissitudinem, & conuersionem ad vaporationem. In vere autē resolutio aeris est magis fortis, quam eius euaporatio, & calor absconditus occultus, valde minuitur: & apparet ex eo quod superficiē terre aduenit subito res, quae est fortior quā vaporans^o [aut quam res, quae subtilis existit euaporationis, propterea q̄ multum superat materiā, & subtiliat, & inuenit eius pauca euaporatio calorem multum in aere, & conuertitur resolutio pp̄ hoc:] hoc est secundum plurimum, & secundum earū causarum singularitatem, absq; alijs causis, ex quibus hae aliae proueniunt causae, praeter eas, quas [nominauimus.] Amplius autē non est ibi materia multa, quae illud, quod fuit sublimatū, & subtiliatum, restaret. & propterea oportet, vt natura ueris trahat ad equalitatem inter humiditatem & siccitatem, sicut est temperatum inter caliditatem & frigiditatem, licet non prohibeamus, quin principium ueris trahat ad humiditatem quandam: & tamen non est longinquum ab equalitate: sicut est siccitas autumnii ab equalitate. Praeterea si non iudicauerimus, q̄ in autumnio sit fortis equalitas inter caliditatem & frigiditatem, non erit ab^o [equalitate] longinquum; eius. n. partes dici, quae sunt ante meridiem, & post, sunt estiuae. Aer nāque autumnalis est fortis siccitatis, & valde aptus ad recipiendam caliditatem, & conuerti ad similitudinē igneitatē, propterea quod aestas ipsum ad hoc preparauit, & eius noctes, & eius matutina sunt frigida propter solis longitudinem in autumnio ab oppositione capitum, & propterea q̄ subtile^o [resolutum] fortiter recipit operationē eius, quod infrigidat. Ver autem magis est circa equalitatem in duabus qualitatibus, ideo quod aer ipsius nil recipit ex causa, quae causa, quae est in autumnio, similis existit, illud, quod recipit autumnus ex caliditate & frigiditate. Eius igitur nox non multum longē est a die sui ipsius. Quod si aliquis dixerit, quia ratione nox autumnii est frigidior nocte ueris, quum oporteret vt eius aer esset calidior eo quod sit magis subtilis? Respondeamus, & dicimus, quod aer, qui est fortis raritatis, citius recipit caliditatem & frigiditatem, & similiter aqua fortis raritatis: ideoque, quum tu ca-

lesceris aquam, & uolueris ipsam congelare, citius congelabitur quam frigida: propterea q̄ frigiditas in ipsam penetrat propter eius raritatem. Corpora autem non tantum sentiunt frigiditatem ueris quantum sentiunt ex frigiditate autumnii, eo q̄ corpora in uere sunt exeuntia frigiditate ad caliditatem consuetam in frigiditate, & in autumnio sunt ad hoc contraria, licet autumnus ad hyemem tēdat, & ver ab eo recedat. Et est tibi sciendum, q̄ temporum diuersitas facit commoueri in unoquoque climate agrorum modum. Et medicus quidem debet hoc in unoquoque climate cognoscere, ad hoc vt in ipso sint constructa custodia & regiminis praemissio. Est etiam quum vnus dies alicui temporum similis existit, & non alij. Est nāque ex diebus, qui est uernalis, & est ex eis, qui est aestiualis, & est ex eis, qui est autumnalis, qui in die una calefacit & infrigidat.

ANNOTATIONES.

- 1 Debes autem scire. Anni tempora in quatuor partes astrologi secant sicut & medici. Sed diuerso modo. Astrologi uer inchoant, quum sol arietem ingreditur. & aequinoctium, autumnum, quum libram; hyemem, quum capricornum subit. At medici uer ab aequinoctio quidem uernum incipiunt, ut astrologi; sed estatem ab ortu vergiliarum; autumnum ab ortu Arcturi; & hyemem ab occasu Vergiliarum supputant. Pro hac ergo re pro mathematicis sententia pete Ptolemeum i. de indiis, pro medicis Gal. i. in i. Hipp. de uul. morbis.
- 2 Et dicemus quod ueris complexio est temperata. Hippocrates i. de natura hum. Per calidum atque humidum uidetur facere: cui et Theophrastus subscribit primo de causis plant. & Arist. sect. problem. quarta. & Auic. quoque paulo infra. cap. de mutatione qualitatū aeris & castigatione uari uidetur. Oppositum tamen Gal. statuit i. de natura hum. i. de temperam. 2. de temperam. lib. de salub. diet. & 2. in primum de uulg. mor. Soluitur tamen questio ex Gal. locis citatis. ac uer quo ad eius quidem naturam calidum & humidum esse conceditur, aut uerius ad calidum & humidum inclinare collatione ad alia tempora, & ad autumnum facta. nostrorum tamen corporum ratione temperatum est, ac, ut ait Hipp. 3. aph. saluberrimum.
- 3 Et estas est calida propterea quod sol etc. Calestia corpora in hac inferiora agere, & ea gubernare Arist. existimauit i. meteor. & 2. cali. idemq; eadem calefacere inferiora haec motu credit i. meteor. loco citato. Sed addidit praeterea eius expositores, q̄ non solo motu, sed etiam lumine calefaciant, quod Auer. lib. de subst. orbis adnotauit. Per tunc generationis & corruptionis rerum causas, quae stas quibusdam anni temporibus fieri solet, in solis accessum recessumq; a nobis refert: dum per obliquum circulum fertur. 2. de gen. & corr. Quia ergo lumine agit, prodeunt ex eius corpore radij multi, & propria eorum natura, & ea quoque ratione quod reflectuntur, autem tem ipsum aerem calefacientes: quod inuinitur primo meteor. ab Arist. sunt uerō hi aliquibus quidem terrae partibus reflecti, alijs obliqui. regioni quidem illi quam relictissima lines respiciunt, relictissimi; ceteris uerō obliqui magis aut minus, pro maiori, & minori solaris corporis distantia ab eorum uerticibus. Quo quidem fit, quum sol per aestatem ad nos cedat, ut per eius uiciniam, radij minus obliqui nobis exhibeantur: qui etiam ob terrae soliditatem reflecti angulis acutos faciunt. sicuti ijs, quorum uertici perpendiculariter super-

n. in manifestis aeris.

o. n. est fortior eo, quod est subtilis euaporatio nis, in modo q̄ occurrit euaporatio subtilis calori addito in aere, & cum eo completur resolutio.

p. b. dicemus.

q. n. ab eo quod est conueniens.

r. e. rarum.

superstat sol, restituti sunt radij, qui dum reflectuntur, qui in seipsos reflectuntur, nullos angulos faciunt. Hac ergo ratione maior per glaciem caliditas nobis communicatur. Caliditatem insequitur siccitas adnotante etiam Hippoc. lib. de carnibus, si ille Hippocratis est, unde & siccior aer, & sicciora nostra corpora redduntur. Contra p hyemē longius a verticali nobis loco sol distat: propterea radij obliquiores sunt; & immittitur calor: neque id solum; sed ob elatos ex imbecilli calore a terra halitus, qui dissipari non possunt; humiditatem aerem, & ex eo nostra corpora reddi necesse est. Autumno quoque; & vere pari ratione maior, aut minor caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas nobis communicatur pro maiori, & minori solis a verticali nobis puncto accessu, & recessu. Pro quo vide Prolem. lib. de iudicijs primo. vide & auctorē supra, de cōplex. membrorum.

4 Respondemus, & dicemus quod aer & corpora quę rara sunt, facilius pati ex Gal. 3. de simpl. med. fac. & 1. de differ. feb. & Arist. 1. de gene. & corr. colligi posse videtur. Exemplum verò de aqua, quod subiungit auctor, desumptum & ipsum videtur ex Arist. 1. meteor.

De iudicijs temporum & eorum mutationibus. Cap. 4.

O Mne tempus ei, qui complexionem habet sanam, proportionale, est ei conueniens: sed, qui malitiam complexionis habet, proportionale diuersificatur ab eo. [sed quum multa ab æqualitate egressio acciderit,] proportionale & nō proportionale ab eo diuersificabitur, ideo quod virtus debilitatur. Vnumquodque etiam tempus complexionī ægrotę conueniēs ipsius contrarium est. Quumq; duo tempora a sua egressa fuerint natura, & fuerit eorum exitus contrarius, neque fuerit ibi superfluitas longa, quęadmodum si fuerit hyems meridianā, & superuenerit ei ver septentrionalis: erit aduentus secundū super primum conferens corporibus, & ipsa temperans: eo q̄ septentrionalitas veris est opposita meridionalitati hyemis: & similiter si hyems ualde sicca fuerit, & ver fuerit ualde humidum, tunc ver hyemis siccitatē temperabit: & si humiditas non fuerit multa, neq; prolongabitur tempore multo, non mutabit illud temperamentum] in humiditatem impediētem. Mutatio præterea temporis in vno tempore est minus alterēs mortalitatem, quam eius mutatio in multis temporibus, si mutatio adducens mortalitatem, & non est mutatio emendans illud, quod prima attulit mutatio, sicut diximus. Et ex cōplexionibus aeris calidi & humidi aeris complexio, est verò q̄ accidunt aeris mutationes, est in locis diuersorum situum, & in profunditatibus ualium, sed in collibus, & in altis paucę proprię existunt. Et est conueniēs, ut tempora, sicut debent, proueniant: ut sit æstas calida, & hyems frigida: & similiter vnumquodq; tempus. Quod si plerumque non ita fuerit, erunt causę malarum ægritudinū. Annus præterea, in quo omnia eius tempora secundum vnā eueniunt qualitatem, annus est malus: quemadmodum si totus annus fuerit humidus, aut siccus, aut calidus, aut frigidus. Annus. n. qui est sic, est multarum ægritudinum suę qualitati proportionallit: quarum tempora postea erit proluxa. vñ nanque tempus multum commouet ægritudi-

nem sibi proportionalem, quanto magis totus annus? Tempus enim frigidum, quum corpus inuenit phlegmaticum, commouet epilepsiā, & paralytim, & apoplexiam, & torturā, & spasmodum, & similia. Et tempus calidum, quum inuenit corpus cholericum, commouet maniā, & febres acutas, & apostemata acuta. quanto magis si totus annus secundum vnus temporis naturam incedit? Amplius, quum cito prouenit hyems, cito hyemales adueniunt ægritudines. Et, quum cito prouenit æstas, cito estiuę adueniunt ægritudines: & mutantur ægritudines, quę erant ante secundum iudicium temporis. Quumque aliquod prolōgatur tempus, multę eius sunt ægritudines, & proprię æstas, & autumnus. Debes autem scire, quod effectus mutationum temporum nō sunt propter causam temporis. unde est tempus: sed propterea quod cum eo mutata qualitas magnam efficit operationem in mutationibus dispositionum: similiter quoque, si aer in vna die mutatur de caliditate in frigiditatem, mutabuntur secundum eas corpora. Et in temporibus quidem sanius existit, ut sit autūnus pluuiosus, & hyems temperata, neque sit non frigiditatem habens: non tamen sit plurima in comparatione regionis. Et si ver pluuiosum fuerit, & æstas non absque pluuia fuerit: erit illud, quod sanius esse potest.

ANNOTATIONES.

Quum similia similib. conseruentur, et contraria contrarijs cūctur, propterea salubria corpora a temporib. eadem temperatūra prædicta conseruantur, nisi magnus excessus sit, & contrarijs temporib. insalubria adiuuantur. ex Gal. lib. de salubri die. & in arte med. & 2. aphor. Qui autem morbi quib. temporib. sicut uide 3. aph. & lib. de loc. aere & aquis. ex quibus locis descripta sunt hæc omnia.

com. 2. & 24.
Cap. 2.
aph. 2. & 3.
aph. 9. & 21.
22. & 23.
cap. 6. & 8. & 12.

De aere bono.

Cap. 5.

A Er bonę substantiæ est aer, cui non admiscetur ex vaporibus, neque ex fumis res extranea, & qui est discoopertus cœlo, neque est inter parietes & tecta constructus. Quum uero in aere acciderit putrefactio, communis discoopertus tunc erit ipsam magis recipiens quam constructus & occultatus. Aliter autem discoopertus melior existit. * Et hic quidem bonus aer, permanet elarus, nisi cum eo vapores misceantur lacuum, & stagnorum, & profunditatum aquarum cōtinentium, & terrarum [quę sunt laxa,] & locorum ubi nascuntur olera, & præcipue ubi talia quales sunt caules, & cruce oriuntur, & arbores [viscosæ, & arbores malarum complexionum, sicut taxus] & nuces, & ficus, & odores putridi, & præter hoc non remouentur ab eo venti homini, qui sufflant ex terra alta, aut æquali. Et aer hic non est retentus in [terra profunda]: quę cito calefit, quum sol oritur: & cito in frigidatur, quū occidit: neque est strictus inter parietes, qui parum est ex quo fuerunt constructi cum [calce] & horum similibus, & nōdum integre ad siccitatem perfectam perueniunt, neq; obstitit attractioni aeris, sicut, qui guttur

a B. Et hic quidem aer bonus, & mundus elarus, cū quo nō misceatur vapores lacuum.
b B. paludosi.
c B. leuissimi. id est mædificati putrescentes, & arbores male substantiæ sicut al-fuhac.
d B. haec.
e B. loco pfund.
f B. alsharagi, & schergi.

AVIC. G 2 stringit.

& virtutes debilitat, & operationes naturales, causa multa resolutionis: & citrinat colorem propterea qd resoluunt illud, quod ex sanguine at trahit. Egritudine quoque tempora in ea ab breuiantur: si enim virtus fortis fuerit, aerem inuenit ad resoluendum adiuuantem, & ad ægritudinis materiam maturandum, & expellet eam extra. Quod si debilis fuerit, calor aeris, ei addet debilitatem: propterea qd laxat & destruetur, & morietur æger. Amplius æstas calida & sicca cito^a [incidit egritudines: humida verò est masticans,] vnde suarum ægritudinum tempora prolongantur: ideoq; plurimum vlcus ad herpetem est hominem peruenit. Et accidunt in ea hydrops, & lienteria: & lenitur natura, & ad hoc totum adiuuant humores multi, qui a superioribus ad inferiora descendunt: & propriè a capite. Æstius verò ægritudines^a [

] sunt sicut febres tertianæ, & synochus, & canfon: & corporis extenuatio. Et ex doloribus, dolores auris, & ophthalmia: & in ea multiplicatur propriè, quum non fuerit ventosa erysipila, & pustula, quæ sunt eius nature, cuius est ipsa. Quum verò æstas fuerit vernalis, erunt febres bonæ dispositionis, non habentes asperitatem & acuitatem siccam, & multiplicabitur in ea sudor, & expectabitur in crifib. propterea qd caliditas & humiditas huic proportio nantur: quoniã caliditas resoluunt, & humiditas laxat, & poros dilatat. Quicq; æstas fuerit meridionalis, multiplicabitur in ea mortalitates, & ægritudines, variolæ, & morbilli. septentrionalis verò æstas est sana, [ideoq;] exprimiendi ægritudines in ea multiplicatur. Ægritudines autem istæ exprimiendi sunt egritudines, qd proueniunt ex cursu materiei^a [pp calorem occultum, aut manifestum: quum percutit eum frigiditas manifesta, & premit.] Et hæc quidæ egritudines sūt sicut rheumatismi, & q ipsos sequuntur. Quicq; æstas fuerit septentrionalis sicca, phlegmaticis confert, & mulieribus, & cholera habentibus. rubeam accidet ophthalmia sicca, & febres acute longi temporis, & proueniunt ex aduisione cholere^a [costrictio: &] cholera nigre exuberatio. Autumnus verò multarum existit egritudinū, eo qd in ipso homo sub sole calido multum in cedit deinde i nocte peruenit ad frigus: & propterea qd fructuū est multitudo, qua humores sunt mali, & propter dissolutionem virtutis in æstate, humores præterea sunt in autumno mali propter mala cibaria: & propter subtilis resolutionem, & quia remanet spissum, & propter eius aduisionem. quumq; aliquis humor ebullierit: propterea quod natura ipsum vult expellere, & resoluunt, reducit ipsum frigus^a [ad stringendum.] Sanguis quoq; in autumno multum minuitur, immo sanguini in sua complexione contrarius existit. Non ergo ad ipsum generandum iuuat. Et etiã resolutio iam præcessit, qua æstas sanguinē resoluunt, & ex ipso minuit. In ipso aut accrescunt ex humoribus cholera rubea resoluta ab æstate, & nigra, propterea qd humores in æstate sunt cinis: & ideo in ipso cholera multiplicatur: quoniã æstas adurit humores: & autumnus^a [facit ex eis cinerem:] & principium quidem autumnus senibus aliquo modo conueniens existit, & eius finis eos impedit maximo

impedimento. Autumnus aut ægritudines sunt, scabies, quæ excoriat, & impetigines, & cancri, & iuncturarum dolores, & febres commiste, & febres quartanæ propter cholera nigra multitudinem, & propter illud, quod de eius^a [operatione] declarauimus: ideoq; ingrossatur splen in eo, & accidit in ipso, vt vrina guttatim emittatur, propter illud, quod vesicæ accidit ex diuersitate complexionis inter caliditatem & frigiditatem. Difficultas quoque accidit vrinæ, qd plus accidit, quam quod vrina guttatim emittatur. Et accidit in eo lienteria: & hoc quidem est: propterea quod frigiditas expellit illud, qd ex humoribus est subtile ad interiora corporis: & fit in eo scia. & accidit in eo synanche acuta cholericæ, & in vere phlegmaticæ: quoniã principium cuiuscunque humoris carum, est ex humore, quem efficit tempus: quod ante ipsum fuit: & in ipso etiam multiplicatur iliaca sicca.

Et est, quum in eo accidit apoplexia, & egritudines pulmonis, & dolores dorsi, & coxarū propter motum superfuitatum in æstate primum, & postea carum costrictio. Et multiplicatur in ipso vermes in ventre propter debilitatem virtutis in digerendo & expellendo. In ipso etiam, & propriè in sicco multiplicatur variolæ, & præcipue, quū ante ipsum fuerit æstas calida. Et in ipso etiam multiplicatur mania propter humorum cholicorum malitiã: & quia cholera nigra eis cōmiscetur. Autumnus præterea est tempus, quod in pulmone habentibus^a [apostema] est deterius, qui sunt habentes phthisim. & ipse detegit occultum in sua dispositione: quum ante ipsum initium habuerit, & non bene manifestabatur. [Hæc quoque habentibus singularem, est ipse deterius tempus causa suæ exiccationis.] Amplius autem est sicut nutritor reliquarum ægritudinum æstatis. Et autumnus, qui melior existit, est, qui est magis humidus & pluuiosus. Et deterior est ille, qui est siccus.

A N N O T A T I O N E S.

1 Copiose describit hæc omnia Hipp. 3. aphor. lib. Quum enim ad aerem referantur temporum mutationes, & sicut aer, eadem salubritas & insalubritas causarum rationem habeant: cum illic de temporibus agit, considerat tempora vel generalitatem, vel particulatim: generalitatem agit in aph. 1. 4. 5. 7. 8. 15. 16. 17. 19. Particulatim vero de ipso duplici ratione tractat, ut seruant propriam eorum naturam, vel ut eam non seruant. Ut propriam naturam non retinent, agitur aph. 6. 11. 12. 13. 14. Ut uero propriam naturam conseruant, duplici adhuc ratione considerantur, vel absolute, vel in comparatione ad ætates. absolute ergo de his singulis agit, de uere, aph. 9. & 20. de æstate aph. 22. de autumno aph. 9. 10. 22. De hyeme autem aph. 23. At de his in comparatione ad ætates tractat aph. 18. atque ita ex eoli bro integrum hoc caput desumptum est. Pro qua re uide

60 & Celsum lib. 2. de med. 2 Sed unum est quod hic author in postremis huius capitulis uerbis notat, quæstione dignum. At nempe humidam & pluuiam autumnus constitutionem sicca esse meliorem. At huius contrarium 3. aph. Hipp. scribit ex anni nimirum cōstitutiomb. siccitates in uniuersum imbris esse salubriores, & minus exitiales. Nouimus qui controuersiam hanc uiri alioqui eruditū nullo pacto sedari posse existimauerint.

AVIC.

G 3 At

u B. canfa.

x s. ulcus.

y t s. per signa.

Cap. 1.

aph. 1.

At P A T E R N V S clarissimus nostra tēpēstate vir, quo est ingenio, & bonarum literarum eruditione, dum Pīsis medicinam superioribus annis summa cum laude & frequentissimo auditorum cētū proficeretur, litem hanc ita diremit, ut nullus præterea dubitationi sit locus. Illa (ait) sanitati commodissima sunt tempora, & ea saluberrima est anni constitutio, quæ non calida, non frigida, nō humida, aut sicca est, sed secundum rationem se habet, & in qua tempora suam ipsorum naturam seruant. sunt enim & legitimi morbi, & boni iudicij, & minime exitiales, ut ait 3. aph. Hipp. At ea secundum rationem est constitutio, ut idem Hipp. lib. de loc. aere & aqua notat, & Gal. repetit 3. aph. si secundum rationem fiant signa in astris occidentibus; & in autumno aquæ fiant: & hyems sit moderata, neq; valde clemens, neque modum excedens frigiditate; & in verē, & in æstate tempestiue pluatur, sic sanē (ait) saluberrimū esse annum par est. Quamobrem, quum legitima autumnī constitutio sit, si aquæ fiant, ac pluuīus sit autumnus, iure Auicennas, sicco humidum, autumnum præstat. præstat enim pro tuenda sanitate naturas temporum seruari, & ea esse legitima, quàm cum siccitate. At si non animaduersa particularium temporum anni natura, siccitates in vniuersum imbris comparaueris: certum est humidus temporum status putredini esse aptiores quàm siccitatem. & siccam propterea constitutionem humidam esse salubriorem, quod senex scriptum reliquit.

De iudicijs compositionis anni. Cap. 7.

Q Vum hyemi meridionali ver superuenerit septentrionale, quod postea æstas sequitur valde^a [vaporosa,] & multiplicatæ fuerint aquæ, & ver conseruauerit materias vsque ad æstatem, multiplicabitur in autumno mortalitas in^b [pueris,] & multiplicabuntur dysenteria, & intestinorum vlcera, & tertiana notha prolixa. Quumque hyems multarum fuerit aquarum, abortient illæ, quæ se in vere parituras sperabant^c [absque causa.] Quæ si pepererint, erit, quod pariet, debile, aut mortuum, aut grandem habens malitiam. Et in hominibus multiplicabuntur ophthalmiæ, & sanguinis egestio. Et catarrhi tunc multiplicabuntur, & propriè in senibus; & descendēt in membra eorum occultata: & quādoque morte morientur subita, ideo quod uic spiritus subito ex multitudine oppilantur. Et quū ver pluuiosum & meridionale fuerit, ipsumque hyemi superuenerit septentrionali, multiplicabuntur in æstate febres acutæ, & ophthalmia, & naturæ solutio, & sanguinis egestio, & plurimum horum omnium continget propter rheumatismos; & propterea quod phlegma, quod in hyeme adunatum fuit, ad foramina descendet occulta, eo quod ipsum mouebit calor, & propriè in humidis habentibus complexiones, sicut mulieribus: & multiplicabuntur putrefactio, & ipsius febres. quod si in aliquorum æstate euenierit pluuia, tempore quo canis eleuatur, & postea uenerit ventus septentrionalis, boni fiducia habebitur, & resoluuntur ægritudines. Quibus autem plus nocet hoc tēpus, sunt mulieres & pueri. Et qui ex eis euaserit, ad quartanas deueniet, propter humorum adustionē, & quia sunt cinis; & post quartanas, perueniet ad hydropisim, & ad dolores splenis, & ad hepatis debilitatem propter hoc. In senibus autē, & in corpore, in quo est timor

frigoris, est eius nocumentum partium. Quum verò æstati siccæ septentrionali, superuenerit autumnus pluuiosus meridionalis, preparabunt corpora ad hoc, ut veniant in hyeme dolor capitis, & tussis, & rauescent eorum guttura, & fluent: quoniam coryza multum accidet eis, & similiter quum æstati siccæ meridionali superuenerit autumnus pluuiosus septentrionalis, multiplicabitur etiam in hyeme dolor capitis, & post rheumatismus, & [tinnitus,] & raucedo. Et quum æstati meridionali autumnus superuenerit septentrionalis, multiplicabuntur in eo ægritudines exprimendi & constringendi: & iam sciuit hoc. Et quum autumnus & æstas in hoc conueniunt, ut sint ambo meridionales humidi, multiplicabuntur humores: & quum uenerit hyems, uenient ægritudines exprimendi, quas nominauimus, neque est lōge quin ad constrictionem, & materierum conculationem perueniatur, eo quod sunt multæ, & quod vapores non habeant, unde egrediantur, ut ad putridas perducant ægritudines, neque fallat, quin hyems sit infirma, propterea quod inueniet malas materias constrictas & multas. Quum verò ambo fuerint sicci septentrionales, iuuabit eum, cui nocet humiditas, & mulieribus, & qui est talis, quales ipsæ sunt, accidet ophthalmia sicca, & catarrhus longi temporis, & febres acutæ, & melancholia. Hyems autem, quæ est frigida & pluuiosa, ardorem efficit urinæ. Et quum æstatis caliditas fortis fuerit, & eius siccitas, prouenient scynatiæ perniciosæ: aut non perniciosæ: & quæ aperientur, aut quæ non aperientur: & illæ quæ aperientur, aut erunt interius, aut exterius, & variola & mingēdi difficultas, & morbillus, & ambo erunt salui, & ophthalmia, & sanguinis corruptio, & tristitia, & mēstruorum, & sputi retentio: & quum post hyemem siccam fuerit ver eius siccum, erit malum. Ambiliæ: ideoque corrumpuntur ex animalibus, quæ ea comedunt: & ideo homines, qui eis vescuntur, corrumpuntur.

ANNOTATIONES.

Aeris dispositiones, quæ temporum anni mutationes sequuntur; quos futuros morbos significant, sciri ferè, nisi experientia non potest. via enim demonstratiua cognoscitur aut difficile, aut impossibile est, ut Auer. notat 4. Coll. propterea, in hoc esse recipienda antiquorum testimonia fuerit. possunt tamen probabiles quedam de his quoque rationes asserri. unde & Galen. primo, in primum de vulg. morbis, Quintum redarguit: quod is Hippocratem de anni temporibus nulla causa ratione habita, sed sola esse loquutum experientia est arbitratus; nempe quum eorum, quæ in aphorismis tradidit, rationes causasq; in lib. de locis aere & aquis docuerit. Hæc tamen verè & si confirmari probabilibus quibusdam & sæpe ueris rationibus possum; perpetuo tamen non sequuntur certi morbi certas temporum constitutiones. ut neque semper ea eueniant, quæ de his Hippocrates scripta reliquit. Hunc tamen ducenti nos sequimur prudentem certè & exercitatum, sequitur eum & author noster, de anni temporum mutationibus: pro qua re uide quæ 3. aphor. & lib. de loc. aere & aqua notat non 1. in primum de morb. vulg.

a B. æstiosa seu valde calida.

b B. adolecentibus.

c B. qualibet causa.

d B. ad conuulsiones transmittitur intrinsecus.

De accidentibus aeris impressionibus, quæ non ualde cur-
sui nature contraria existunt. Cap. 8.

Nunc autem dictionem complere debe-
mus de alijs mutationib. aeris non natu-
ralibus, neque contrarijs nature: quæ secundū
res celestes, & res terrestres eueniunt. Et iā qui-
dem multas earum innuimus in narratione tē-
porum. Ille verò, quæ res sequuntur celestes,
sunt, sicut ea, quæ stellarum causa accidunt. Est
enim quum multæ ex stellis² † [] in uno
coniunguntur loco, & cōiunguntur soli: & p-
uenit ex hoc calefactio multa eis, quorū capita
sunt ipsīs opposita, aut locis, quæ sunt circa eas:
& est quā ab oppositione capitū multa remo-
uentur lōgitudine & minuitur calefactio. Im-
pressio enim rectitudinis capitis i calefactio dō
nō est sicut impressio durabilitatis rectitudinis,
& propinquitatis. Rerum autem terrestriū a-
liæ sunt, quæ sunt propter causam latitudinū^b
[] terrarum, aliæ sunt, quæ sunt propter altitudinē
ciuitatū, & propter earum profunditatem; &
aliæ sunt, quæ sunt propter causam montiū: &
aliæ sunt, quæ sunt propter marium causam, &
aliæ sunt, quæ ventorum causa existunt: & aliæ
sunt, quæ sunt propter causam terræ. Illæ autē:
quæ sunt propter causam latitudinum, sunt quæ
si terra fuerit, quæ sit circa reuolutionē capitis
Canceri in septentrione, aut reuolutionē capitis
Capricorni in meridie, erit^c † [] magis cali-
da, quā illa; quæ elongabitur ab ea ad partē li-
nearū equinoctialis, aut ad septentrionē. Cre-
dere verò debent sermonem ex eo, quod videtur
quod terra, quæ est sub circulo equatōis diei
est circa equalitatem: quoniam causa celestis ca-
lescenti ibi est causa una, quæ est solis oppositio
capiti: & hæc quidē oppositio sola non magnā
efficit impressionem. Quod autem magnam ef-
ficat impressionē est durabilitas oppositionis.
Ideoq; calor^d [] in medietate horæ octauæ^e est
maior calor quam in medio diei; & propterea
quum sol est i postremo Cæri, & i principio
Leonis, est maior, quā est, quum est in fine sue
declinationis. Et ideo quum sol a capite cæri
procedit ad illud, quod est minoris declinatio-
nis quam ipsum, est eius calor maior quā sit,
quum est in tanta declinatione, & nondū per-
uenit ad caput cæri. In terra verò, ubi est linea
equinoctialis, non opponitur sol capiti, nisi
paucis diebus: sed postea cito elongatur. Aug-
mentum namque partium declinationis apud
duos nodos, multo existit maius quam augmē-
tum, quod existit apud tropicos: immo fortas-
se apud duos tropicos nō operabuntur motus
trium dierum, aut quatuor, aut plurimum im-
pressionem sensu perceptam: deinde sol mora-
tur ibi in latitudine vna aut circa, longo tēpo-
re, & incessanter calefacit: quapropter pro sen-
tentia tenendum est, quod terra, quarum latitudi-
nes sunt propinquæ declinationi toti, omnib.
terris sunt calidiores: & post ipsas, illæ, quæ ab
ea duobus elongantur lateribus ad partes duo-
rum polorum quantitate quindecim graduū.
In linea verò equinoctiali non est calor il-
lius superfluitatis, quam facit oppositio circa
reuolutionem capitis cæri in locis habitatis.
Frigiditas autem in terris, quæ ad septentrio-

nem longè sunt ab ista reuolutione, est maior.
Et hoc quidem est illud, quod est consideran-
dum secundum latitudines terrarū, ita tamen;
ut in omnibus alijs dispositionibus similes exi-
stant.² Illud uerò, quod est secundum terræ si-
tum, est quod quandoque in alto consistit loco,
quandoque in profundo. Et locus quidē pro-
fundus est calidior. Et locus altus semper frigi-
dior. Illud^c [] verò, quod est circa terram in hoc
spatio, in quo sumus, est calidius, propterea quod
solis radius circa terrā sit fortior, & quod ab
eo ad terram altā elongatur, est magis frigidū.
Et eius quidē causā in parte naturalis philoso-
phiæ continetur. Quumq; profundū^d [] præter
hoc fuerit inimum, plus comprehendit radiū, &
est magis calidum. Illud verò, quod causa mō-
tiū existit, si est illud, in quo mōs existit secun-
dum intentionē habitationis, est ingrediēs in
diuisionem, quā nominauimus: & si est illud,
quod est secundum intentionē vicinitatis, est
id, de quo loqui nūc uolumus. Dicemus ergo,
quod mons in^e [] spatio duob. operatur modis, &
vnus est ex parte, vnde super ciuitatem solis ra-
dios reducit, aut ipsos ab ea tegit: & alter est ex
parte, vnde ventum prohibet^h [] & eius exuberā-
tionem refrenat. [] Primus autem est, sicut si a
parte septentrionis alicuius regionū, quæ sunt
septentrionales, fuerint mōtes: & eleuetur sup
eam sol i sua reuolutione; reflectetur ipsius ca-
lescentia ad regionē, & calefaciet eam, licet re-
gio sit septentrionalis, & similiter quū mons
est a parte occidentis, & discooperitur ab oriē-
te. Et quum mons existit a parte oriētis, minus
est quam illud in hac intentione. Sol namque,
quum mouetur, & super mōtē illum eleuatur
in oī hora, ab eo elongatur, & radij qualitas se
minorando procedit, qui ab ipso sole ad illam
tendit. Quū verò mons est ab occidente, nō est
sic: sol. n. quaque hora ei appropinquando in-
cedit. Modus autem ventum prohibendi est, quod
motus aut claudit a ciuitate statum venti se-
ptentrionalis in frigiditatis, aut multiplicaturⁱ † []
[] status meridionalis calefacientis: aut est
ciuitas inter duo cacumina mōtiū sita detecta
obuiatōi alicuius vēti, cuius exufflatio ibi for-
tior erit, quā sit in terra plana: solet. n. aer, quū
per viam incedit angustam, trahim procedere,
& non cessare, & similiter aqua & alia. Et hu-
ius quidē causā in naturalibus est scita. Ciuita-
tes uerò magis tēperate ex parte mōtiū, siue
sint cooperte, siue discooperte, sunt, quæ ab o-
riente discooperte sunt, & a septentrione: &
cooperte ab occidēte & meridie. Ex marib. ue-
rò prouenit assidue ciuitatib. quæ sunt eis uici-
næ, humiditatis augmentū. Quod si maria fue-
rint a parte septentrionis, erit hoc adiuuans ad
infrigidandum eas propter reuolutionem vē-
ti septentrionalis, qui in natura sui frigidus
existit super aquæ faciē. Et si a parte fuerit meri-
diei, proueniet ex eis grossitici meridionalis
augmentum, & propriē si penetrandi locum
non inuenierit: propterea quod mons sibi in fa-
cie resistit: & quum a parte fuerit orientis,
erit humectatio aeris ab eis maior, quam si
in parte fuerit occidentis. sol enim sine ces-
satione resolutionem augebit, quanto plus ap-
propinquauerit: sed in occidētalib. non sic ef-
ficiet.

e Benim quod
est prope terrā
de aere.

f B. cū hoc fue-
rit concuum.

g B. in aere.

h B. aut adiu-
uat eius suffla-
tionem.

i B. in ea.

ficiet. ³ Ad summum uero ex maris uicinitate prouenit in aere humiditas; postea si fuerint venti multi sibi succedentes, quos non refrerauerint montes, erit aer magis a putrefactione saluus. Quod si uenti exsufflare nequuerint, erunt putrefactioni preparatae, & ut humores putrescant. In hac autem intentione, uenti, qui sunt meliores, sunt septentrionales; post orientales; post quos sunt occidentales; & deteriores sunt meridionales. Sermo uero de eo, quod ventorum causa generatur, duobus modis existit; sermo uniuersalis absolutus, & sermo secundum illud, quod unicuique ciuitati proprium existit. uniuersalis uero sermo est, quod meridionalis secundum plurimas ciuitatum calidus est, & humidus. Sed calidus propterea quod a parte solis uicinitate calefacta uenit: & humidus, propterea quod plurimum marium a nobis est meridionale: & praeter haec, quod sunt meridionalia, operatur in eis sol fortiter, & euaporant ex eis vapores, qui uentis commiscuntur: & ideo meridionales venti existunt laxantes. Septentrionales uero sunt frigidi, eo quod super montes transeunt, & super terras frigidas multarum niuium, & sunt sicci, propterea quod eis non multi afficiantur vapores, quoniam relictio a parte septentrionis sit minus, neque transeunt super aquas. ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

¶ B. Auidas.

¶ B. alsemaion,
¶ i. uenit suffo-
cantes, qui die-
bus caniculari-
bus flant.

losophorum, non incipiunt nisi a superiori-
cet materierum eorum principium sit ab infe-
riori: principium uero motuum, & exsufflatio-
num, & turbinis eorum est a superiori. Et hoc
aut est iudicium commune, aut secundum plu-
rimum. Et haec certificatio in parte naturalis
philosophiae continetur. Et nos quidem nunc
nominabimus capitulum istius modi in locis
habitat. Ciuitatum uero diuersitates sunt se-
cundum terram, quoniam earum aliae sunt lo-
tosae, ^m [] aliae sunt quae sunt petrosae: aliae
sunt quae sunt arenosae: aliae sunt quae sunt limo-
sae, foetentes, aut coenosae: aliae sunt, super quam
terram est uirtus metallina superans. & hoc to-
tum in eius aere & aqua operatur.

ANNOTATIONES.

1 Immutari aerem ex uarijs calis, astrorumq; latitudinibus
atque aspectibus: & ex hac mutatione uarias morborum
20 formas gigni, certum est. At uero quomodo id fiat: doctores
inter se dissentiunt: quum alij astra non nisi calefactione
do in hac inferiori, agere existimant: id quod philosophi
praesertim sentiunt: alij uero non id solum, sed & pariter
laribus quibusdam ac uarijs astrorum facultatibus diuer-
sorum morborum euentus ascribant, ut Mathematici. Cate-
rum in hoc doctorum hominum dissenso, quid statuendum
sit, nos certe Hippocratem sequuti id fatemur, quod medici
ci ac philosophi omnes pro constituto habent, astra commu-
ni illa calefaciendi facultate & in gignendis morbis & in
30 restituenta sanitate plurimum posse. unde & dicimus
Hipp. lib. de loc. aer. & aqu. medicum propterea Astrum
mia operam dare suadet, ut qui morbi quo tempore futuri
sint, ex syderum aspectu & ortu cognoscant. & in eodem
libro Canis, & Arcturi, & Pleiadum occasum praenoscunt
oportere, ijs qui purgatoria propinaturi sunt medicamen-
ta. & Auicennas quoque & alibi saepe astris uim salu-
bris atque insalubris causae tribuit, & praesertim lib. Can-
tic. parte prima tract. 1. ubi fortunatas stellas sanitates, &
infortunatas uero morbum significare testatur. qua certe
40 sententia non eodem ratiō causam proponit, ipsam uidelicet
calefactionē: sed peculiarem praeterea, & singularem ef-
f. uim innuit, quam Mathematici cognouerunt. Praeter
hanc tamen communem causam, quam calefactionem ef-
se philosophi uolunt, peculiarem quandam atque obscuram
nobis, astrorum concursibus uim inesse non inuiti credimus,
& si fortasse posset & haec ad manifestam ipsam causam
calefactoriam referri. Obseruatum est longo iam usu, &
longa experientia, oculorum uisio eos corripit, in quorum co-
nituris Luna Soli aduersa est, & nebulosis stellis commi-
gitur. Itemq; quum Luna in occiduo quidem est cardine,
50 Mars uero & Saturnus in oriente: Sol quoque in aliquo
& ipse cardine sit constitutus ut Prolam. in cenitilo. Epi-
leptici item plerumque sunt, qui, Luna ac Mercurio nequi-
inueniunt, neq; cum orientali finitore colligatis, Saturni stel-
lam interdum, Martis uero noctu cardinem habent, quo
superiori loco figuram despiciat. Quum uero contrarium
in his acciderit, ut, Saturnus uidelicet noctu, Mars uero in
terdiu figura dominatur sit: ac maxime in Cancro, Virgo-
ne, aut Piscibus, insani euadunt, ut idem Prole. lib. apote-
lesmatum. 3. scriptum reliquit. obseruata sunt sexcenta
60 lia id genus, non uano prorsum, atque incerto exitu, qui,
quamuis & recta uictus ratione, & consilio prudenti
auerti ij morbi & possint, & soleant; frequenter tamen
nostros conatus & studia nostra eludunt. Aegyptus no-
stra tempestate singulo triennio peste laborat, haec uero ne-
que medicinis, neq; leui ingenio enitatur. Sole tamen
Leonem

Leonem subeunte in linis statim, & nullo adiuvante abo-
leretur. Laudantur certis quibusdam temporibus certi quidam
morbi, qui vel nunquam antea, vel raro admodum visi
sunt, ut in Italia Tiberij Cæsaris tempore. Lybæones, no-
stro autem Gallica lues, quæ certè omnia ad certas quasdam
astrorum concurfiones Mathematici referunt a quibus li-
cet forte & philosophi & medici plures dissentiant, mul-
ti tamen docti non discrepant. Noster auctor plurimum
his astrorum concursibus tribuit, ut quæ & salubris &
insalubris causa non mediocrem, ut ridet lib. Canticorum,
parte prima, tract. 1. a fortunatis stellis bonam valetudi-
nem, ab infortunatis malam conciliari scribens. Quo fit
ut non tenere fortasse, multi astrorum influxus quos vo-
cant, experientia innixi tueantur, & si interim non negem
posse sapienter particulares hos effectus ad communè
causam referri, præteritumq. calfactorem, quam unam ex
cali motu per se produci philosophi existimant. At verò
communis hæc calis (ut ita dixerim) calfactoria facultas
non omnibus eadem est: sed pro regionum varietate, præ-
sertim verò pro Solis accessu & recessu variat, cui ferè in-
ter calis astra horum inferiorum dominatus ascribitur.
Hic enim & generationis rerum maxima est causa (unde
& rerum patrem eum vocant) & corruptionis, sui, vici-
nia & longinquitate dum per obliquum circulum vaga-
tur, & hæc aut illam terræ partem magis aut minus cal-
factorio suo lumine affiat illustratq. id quod & philoso-
phus 5. de gener. & cor. testatum reliquit, generationum
quidem auctor est moderato sui calore: corruptionum verò
aut sui distantia nimia: ex qua frigiditatem sequi neces-
se est: aut nimio etiam æstu rerum, quo servantur & vi-
vant, calidum atque humidum imatum absorbens: dissi-
pansq. violentius. id quod tertè nimia eius uicinatione
evenit. Hinc, ut qui ad borealem sunt polam, huius solaris
caliditatis inopia, minus felix vita est, ob frigoris excessum;
ad Canceri verò & Capricorni circulum, ob calorem infeli-
cissima; nobis verò temperatior regio est & cultior. De ea
verò regione q. æquinoctialis vocatur, varia sunt doctorum ho-
minum opiniones, et questio non levis est excitata, quum alij
habitari eam posse admittant, alij negent: alij habitari qui-
dem, sed incommode, alij verò coli summo habitari quidè,
sed incommode, alij verò coli summo commode existimant.
De qua quidem re, ut paucis dicamus, harum opinionum
hi auctores fuerunt, Aristoteles 2. meteor. non posse sub
æquinoctiali circulo habitationem esse, censere videtur, ob
immoderatum ferorem, eam nempe regionem Sol rectio-
ribus quam visquam alibi radijs afficit; ut propterea uri
eam oporteat. Ptolemeus 2. Almag. & 2. quadrip. posse
habitari consuit, nondum tamen habitari eam nouerat.
Auctor noster & hic & paulo antea, quum de tempera-
mento loqueretur, temperatissimam esse regionem æquino-
ctialem, & coli posse discernit. Recentiores verò coli quidè
testantur, sed incommode, quum intemperata sit. Auicenna
opinio Aristoteli prorsus aduersatur, & conuenit cum
Ptolemeo, diem habitabilem eam opinatur. Contra hos ta-
men Auerr. pro Arist. pugnat 2. meteor. Aduersus tamen
& Aristotelem, & Auerr. doctissimus Menardus
scripsit, quætuor vide lib. epist. 7. Ceterum quod ad hanc
rem pertinet, æquinoctialem regionem esse habitabilem con-
tra quam scripsisse videtur Aristoteles certum est, & tem-
poribus nostris exploratissimum. ut Auerr. frustra non
posse coli, aduersus & Auicennam, et Ptolemeum conten-
das. Quod verò non temperatissima sit, ut Auicennas cen-
set, sed intemperata, experientia quoque ipsa manifestum
facit, quum illius incolæ senescant cito, & cito intereant.
quamvis id fortasse ex lacuum vel stagnorum aut vento-
rum causa proveniat, quæ rem hactenus nos non multum
explorant habemus.

2. Illud verò quod est secundum terræ situm &c. At
profunda loca esse calidiora. Hinc rei & experimentum
astipulatur, nempe quum radij a cœlesti corpore exeu-
tes & ad punctum cœlestes, videntur calorem parant, id
quod speculis concavis experiri est. Idem & Hipp. scripsit
lib. de loc. aer. & aqu. ex quo ferè desumpta sunt, quæ hic
de vario urbium situ adnotantur.

3. Ad summum verò &c. Ex maris vicinitate hume-
ctari aerem scribit. Dubitatur tamen de hac re, quum com-
munis sit hominum sententia maritimam aquam exsic-
care, unde & ea si rursus abluantur, sinesunt. Sanè no-
uimus quosdam, qui hoc solo experimento innixi, quod vi-
cera exsiccati aqua maritima viderint, & sicciorem ex
ea reddi aerem pro constanti haberent. Ceterum quantum
hi fallantur ipsa docet experientia, quum Venetijs, ubi
hæc scribimus, tanta acris humiditas ex maritimis hinc
aquis comparatur, quibus tota urbs alluitur, ut pituitosis
excrementis omnia redundant. & si enim maritima aqua
quia falsa est, sicca potestate sit, ij tamen, qui ex ea calore
solis hactenus esserunt, humidi sunt terrenis & crassis par-
tibus, quibus inest siticitas remanens. Hoc sensisse &
Auerr. putamus in paraphras. libelli de longit. & bre-
uit. vitæ. quum maritimas aquas calidas esse et humiditas,
propterea, in maritimis insulis vivere diutius animalia
adnotant, quod nempe in his aquis tenuissimum est, solis
vi in aerem effertur, ipsumq. humectat, quamvis terrestre
id quod remanet sit sicci. Cetera quæ his auctor subij-
git de ventis, perit ex Hippocrate lib. de loc. aer. & aqu. &
de diæta. necnon ex Aristotele, & Auerr. 2. meteor.

De impressionibus aerarum mutationum malarum, cur-
sui naturali contrarium. Cap. 9.

Mutationes verò naturam egredientes
sunt: aut propter conuersionem in sub-
stantia aeris factam: aut propter conuersionem
in qualitatibus ipsius. Quod verò in eius exis-
tentia substantia, est, ut eius substantia ad malitiam
conuertatur, non ideo quod aliqua suarum qua-
litarum ualde fortior facta fuerit secundum
augmentum uel diminutionem, & hæc est pes-
tilentia. Et est putrefactio quæ accidit aeri, si-
milis putrefactioni aquæ [remollientis], foeti-
dæ. Nos nanque, quum aerem dicimus nolu-
mus dicere aerem simplicem nudum, quoniam
ipse non est aer, qui nos circumdat, & si inuen-
tus fuerit purus, fortasse erit alius. Ipse enim &
vnumquodque simplicium nudorum non pu-
trescent, sed aut in sui qualitate, aut in sui sub-
stantia in aliud conuertitur simplex, sicut aqua
conuertitur in aerem. Quum autem aerem di-
cimus, nolumus dicere nisi corpus [in sub-
stantia sua commissum]. Et est corpus com-
missum ex aere certificato, & partibus aqueis
vaporosis, & partibus terreis in fumo, & nubi-
bus figentibus, & partibus igneis. Et nos neq.
dicimus illum aerem, nisi quo modo dicimus
aquam maris aut lacuum aquam. licet non sit
aqua pura simplex, sed mixta ex aere & terra &
igne: sed superas in ea est aqua. hic ergo aer pu-
trescit quandoque, & conuertitur eius substan-
tia ad malitiam, sicut aqua lacunarum putre-
fit, & conuertitur eius substantia ad eam. Pes-
tilentia autem & aeris putrefactio secundum
plurimum evenit postremo æstatis, & in autu-
no. Et nos quidem nominabimus accidentia,
quæ ex pestilentia in alijs locis pronentur.

Quod

cap. 13.

cap. 2.

cap. 6.

a. B. stagnantis.

b. B. sparsum in
spatio.

Quod verò in ipsius existit qualitatibus, est ut secundum caliditatem, aut frigiditatem ad qualitatem perveniat intolerabilem, in tantum, ut ipsum messes, & generatio corrumpantur. Et hæc quidem est, aut conversio homogenea, sicut rabiofitas ætatis, quum fortior fit: aut conversio contraria, sicut frigoris (malitia) in ætate, quæ propter aliquod evenit accidens. Ex aere verò, quum mutatur, proveniunt in corporibus accidentia. Quum enim putrescit, putrefacit humores, & incipit humorem putrefacere, qui a corde circumdatus, quoniam ad ipsum propinquius accedit quam ad alium. Et si fortiter calefit, iuncturas laxat, & humores resolvit: ergo in siti augmentum præstat, & resolvit spiritum, & deicit vires, & prohibet digestionem, propterea quod calorem innatum occultum, resolvit, qui est instrumentum naturæ: & color efficit citrinum, propterea quod humores resolvit sanguineos calorem rubificantes; & quia cholera alios facit superare humores: & cor calefacit calore non innato, & facit humores fluere: & ipsos putrefacit, & defert eos ad concavitates, & membra debilia: & corporibus sanis non est bonus. Est tamen, quum hydropicis confert, & paralyticis d[icitur] & t[er]reno frigido, & ip[s]o humido, & torturæ humidæ. Aer verò frigidus calorem innatum ad interiora redire facit, nisi talem adeptus fuerit fortitudinem, per quam ad interiora ingrediatur: hic nanque est mortificans. Aer præterea frigidus non multum tamen prohibet materierum fluxum, & cõtinet eas: sed facit catarrhum, & debilitat nervos: & tracheam arteriam magno lædit impedimento. Et quum non fuerit fortis, digestionem efficit fortiolem: & omnes occultas operationes efficit fortiores, & excitabit appetitum. Ad ultimum verò est magis sanis conveniens, quæ aer multæ caliditatis. Sed eius quidem nocumenta sunt ex parte operationum, quæ ex nervis pendunt: & ideo quod claudit poros: & [quia premit] illud, quod intus existit in ossibus. Aer verò humidus pluribus complexionibus est bonus, & colorem efficit bonum, & cutem claram: & reddit eam mollem: & poros dimittit apertos, sed ad putrefactionem præparat. Et sic cus quidem huic existit contrarius.

ANNOTATIONES.

I. Aerem bifariam immutari quo ad substantiam, & quo ad qualitates testatur Gal. & lib. ar. med. & passim alibi; mutatur is etiam quo ad crassitudinem ac tenuitatem: sed mutatio hæc in modo substantiæ dicitur, referriq[ue] ad mutationem in qualitatibus potest. hic per mutationem in substantia aeris putredinem præsertim intelligit, a qua pestilentes affectus sunt, de qua re & Gal. libello de Tberiaca ad Pison. Obijciat quispiam, aerem, quum sit corpus simplex, putrescere non posse: sed in aliud potius elementum converti. Ad tacitam hanc objectionem occurrit author, & aerem qui nostra circumdat corpora non esse aut purum ac simplex elementum. Idem & lib. 4. de febre pestilenti agens repetit. Peripateticos sequutus, qui elementorum simplicitatem sola ratione perpendunt. unde & Auerr. 4. meteor. elementa non reperiiri pura & simplicia in suis etiã regionibus testatur: quamvis alibi ignem in propria sphaera

simplex & immixtum esse ambigat: & profectò, & si de medys elementis certum est ea non esse simplicia, quum aerem descendere, & aquam ascendere contingat, ob mutuumq[ue] contactum invicem perpetuo commisceri (id quod & de terra superficie intelligimus) extrema tamen elementa in eorum centro, extremaq[ue] regione simplicia fortasse dici possunt, quum neque ad terra centrum aquam, aerem, aut ignem descendere: aut cetera præter ignem ad extremam ignis ferri regionem, sit verisimile. Quod ergo de aeris putredine hic author ait, ex philosophis sumpsit. Sed ambiget fortasse aliquis, & Arist. autoritate 25. problem. sect. negabit posse aerem putrescere. Sed non refragatur nobis philosophus. superior sane aeris pars ad ignis connexionem peringens, non putrescit, quæ igni mista est: sicut natura putredini resistit, ut patet 4. meteor. at reliqua aeris partes & inferior, & quæ medio rei loco, putrescit: id quod philosophus non negat. Quibus verò causis immutari aerem contingat, vide ex Gal. 9. methodi med. 2. Pestilentia autem & c. Morbi omnes quidem omnibus temporibus accidunt ut Hipp. 3. aph. sed quidam morbi in quorundam sunt & exacerbantur. Pestilentes quoque affectus omnibus accidunt temporibus, & ætatis initio, ut constitutio de qua Gal. lib. de bon. & mal. succorum, & hyeme & vere, ut passim ex Hipp. libris vulg. morbi licet annotare: præsertim tamen autumno: id enim tempus ob caloris frigorisq[ue] eadem die varietatem, & quia temporis succedat, in quo multi humores æstati sunt, & quibusdã vires debilitate; & humores aciores, qui antea distillantur, tunc consipata ex aeris frigore cute ipsa ad interiora retrocedunt, & accessit præterea fructuum copia; maxime est ad acutissimos atque exitiales morbos opportunum, ut 3. aph. licet colligere. Videtur tamen hac in re dissentire ab autore nostro Rhasis: nempe qui libello de peste grassari pestem postrema autumni parte & veris initio asserit, quum Avicenna æstatis fine & autumno ipsi, sine homine eandem evenire scribat. Sed non discrepant. Hic inchoare ait æstatis fine, quod autumni est initium. Rasis verò non incipere, sed grassari ait atque exuberare, autumni fine, & veris initio.

3. Quum enim putrescit & c. Putrescere ait ex corrupto aere humores cordis in pestilenti affectu; quod sanè de febre pestilenti & Gal. 4. de prælag. ex puls. sunt tamen qui putrescere solidam quoque cordis substantiam putent in pestilentibus quibusdã affectibus.

5. Et si fortiter calefit & c. Quo hic deinceps de calido, frigido, humido, & sicco aere subiungit, repetere ex superioribus, ubi de effectibus, qui ex aeris qualitatibus proveniunt; generatim egit. Unum hic postremis verbis notat, quod dubitatione non uacat. nempe humidam aerem pluribus temperaturis conferre: citius tamen contrarium. Hipp. statuisset videtur 3. aph. siccitates in tribus in universum scribens esse salubriores. Ceterum facile sedatur hæc questio a clarissimo Paterno, Quum animalium ac hominis vita calido & humido consistit; servatur innatum humidum humido aere, & a sicco exsiccat, dissipaturq[ue]; humiditas tamen aeris putredini obnoxia est magis quam siccitas. Est ergo tuendæ ac producendæ vitæ humiditas aprior servanda verò sanitati commodior siccitas.

De naturis ventorum. Cap. 10.

I Am ventorum dispositiones narrauimus capitulo mutationum aeris nominatione aliqua. Nunc verò in eis sermonem volumus proferre aggregatum secundum alium ordinem, & incipiemus a septentrionali.

De vento septentrionali.

Septentrionalis corroborat, & indurat: & quæ manifestè fluunt, prohibet, & claudit poros, & digestiuam fortem efficit, & stringit uentrem, & prouocat urinam, & aerem putridum septentrionalem sanat. Quum uero meridionalis septentrionalem præcedit, & sequitur cum septentrionali expressio interius, & quandoque prouenit inde ^a [fissura] ad exteriora. Ideoque multiplicatur tunc fluxus materierum capitis, & pectoris aggritudines: & egritudines quidem septentrionales sunt, dolores neruorum, de quibus sunt vesica, & matrix, & difficultas mingendi, & tussis ^b + [] & costarum dolores, & lateris, & pectoris, & horripilationes.

De vento meridionali.

Meridionalis laxat fortitudinem, & aperit poros, & turbat humores, & mouet eos ad exteriora ab interioribus, & in se sibus efficit grauitatem. Et ipse est ex eis, quæ ^c [exituras] corrumpunt: & aggritudinum efficit reciduationem, & debilitat, & super ^d [exituram] & podagram efficit pruritum, & commouet ^e [epilepsiam] & affert somnū, & facit febres putridas, sed non exasperat guttur.

De orientalibus ventis.

Venti isti, si in postremo noctis, & principio diei flauerint: uenient ab aere, qui iam temperatus est propter solem, & subtiliatus, & eius humiditas iam fuit imminuta: ideoque sunt sicciore & subtiliores: quod si in fine diei, & principio noctis flauerint: res contraria. Orientales tamen uniuersaliter occidentalibus semper existunt meliores.

De occidentalibus uentis.

Venti isti si flauerint in fine noctis & principio diei, uenient ab aere, in quo sol operatus non fuit. Spissiores igitur & grossiores erunt. Quod si in fine diei & noctis principio flauerint, erit res contraria.

ANNOTATIONES.

Que hic de uentis notat, habes ferè 3. apho. habes pulchre, & copiose ex Hipp. 2. de dieta & lib. de morbo sacro. habes item li. Hipp. de humorib. et ex Galeno commentariis in eundem, quæ nunc recens opera doctissimi Rastri Nouariensis ascriptis sunt latinitati tradita. scripta & de hac re plura sunt li. de loc. aere et aquis passim, necnon 1. in 1. de uulg. mor. et ab Aris. ac Auer. 2. meteor. sed & multa scitu sunt digna scilicet proble. Arist. 2. Repetereq. hæc sermone et superiora oia hic author uidetur lib. Canticorum parte 1. de reb. non naturalibus, necnon libello de remouendis nocum. quæ accid. in regim. san. tractatu 2.

De his quæ proueniunt ex habitationum locis.
Cap. 11.

IN capitulo mutationum aeris iam nominauimus dispositiones quasdam locorum habitabilium. Nunc uero etiam in eis sermonem volumus proferre compendiosum secundum alium ordinem: neque est nobis curandum, si aliquid ex his, quæ diximus reiteremus.

Locorum habitabilium iudicia.

Iam sciuit, quod locorum habitabilium

dispositiones in corporibus diuersificatur causa altitudinum, & profunditatum in ipsis: & causa dispositionis eorum, quæ eis uicinantur

^a [cum hoc] ex montibus & dispositionibus terræ ipsius, si sit lutosæ, aut humefactæ, aut cænosæ, aut si est in ea uirtus mineræ, & dispositionis multitudinis aquarum, aut paucitatis earum, & dispositionis eorum, quæ eis uicinantur, sicut arborum, & muerarum, ^b [aut fontium, aut cadauerum, aut horum similitum: & sciuit, quoniam aerum complexiones ex latitudinibus ciuitatum cognoscuntur, & terra ipsarum, & ex montium, & marium uicinitate, quam habent cum eis, & ex uertis earum. Et nunc quidem dicemus summam, quod omnis aer, qui cito in frigidatur, quum sol occidit: & cito calefit, quum ipse oritur, est subtilis. Qui uero huic est contrarius, est e contrario: deinde omnibus aeribus deterior est ille, qui cor costringit: & aeris attractionem angustat: post hoc diuidemus nunc cuiuslibet loci habitabilis dispositionem.

De locis habitabilibus calidis.

Loca habitabilia calida nigrificat capillos, & intantum crispant, quod eos, quum colliguntur, piperi similes efficiunt: digestiuam debilitant: & quum in eis maxima fuerit resolutio, & minuetur humiditas, cito aduenit senium, sicut in terra ^c [nigrorum]. Illis nanque, qui ibi morantur, aduenit senium in annis. xxx. & eorum corda sunt timida, propterea quod spiritus multum resoluitur. Corpora præterea in locis habitabilibus calidis morantium sunt magis lenia.

De locis habitabilibus frigidis.

In locis habitabilibus frigidis morantes sunt fortiores, & audacius maioris, & melius digerentes sicut sciuit. Quæ si fuerint humida: erunt ibi morantes crassi, & carnosissimi, & multa abundantes adipis: quorum uenæ erunt profundæ, & iuncturæ occultæ: & ipsi erunt teneri & albi.

De locis habitabilibus humidis.

In locis habitabilibus morantes humidis pulchrarum sunt facierum. Quorum cutes sunt lenes. Et quum exercitantur, cito aduenit eis lassitas. Et eorum æstas non multum calefit, neque hyems ualde in frigidatur. Et eis adueniunt febres multæ moræ, & ventris & sanguinis exitus ex mensuris, & hæmorrhoidibus. Et multiplicatur in eis hæmorrhoides. ^d [Et vlcera putrida, & putrefactio.] & multiplicatur in eis epilepsia.

De locis habitabilibus siccis.

In locis habitabilibus siccis morantium exsiccantur complexiones. Et ipsorum offuscantur cutes, ^e [& exsicantur.] Et eorum cerebris cito aduenit siccitas. Et eorum æstas est ualde calida. Et hyems quidem multum frigida.

De locis habitabilibus altis.

In locis habitabilibus altis morantes sunt sani, & fortes, laboris multum patientes: & uiuunt diu.

In locis habitabilibus profundis morantes, in vaporositate existunt multa, & hepatis debilitate, & aquis abundant non frigidis, & proprie si fuerint stantes, aut aquæ lacuum, aut stagnorum, et quæadmodum sciuit, eorum aeres sunt mali.

^a B. ex marib. &

^b B. aut: loco: si sepulchre.

^c B. absit.

^d B. ut multiplicatur fistula & ulcera & alcola.

^e B. ut exsicantur & exsicantur & exsicantur.

^f B. semper in uento. in calore æstus abfuit. & in chid. in tristitia semper æstus. & æstus ipsorum sunt non frigidi, propter si fuerint stantes, aut lacuum, aut stagnales, aut aquæ

De

eorum sunt ba-
rachie exister-
in loco an-
aduffis, quous
aqua i form
causa accipio
rum sint male.

h. superbi.

h. accidit u-
med. i. calor &
huofus.

h. h. & humer-
ea, m. i. a. ex. ad
flosa. sed pro-
pter uehementi-
caliditatem cor-
dum eorum sunt
in eis mores leo-
nini.

h. a. zurcham

De locis habitabilibus petrosis, &
discooperitis.

Horum aeres in estate sunt valde calidi, & in
hyeme multum frigidi. Et eorum corpora sunt
dura, & solida: & multorum capillorum, fortia,
& indurata manifesta: & vincit in eis siccitas: &
sunt multum vigilantes, & sunt malorum mo-
rum^s [inobedientes:] & est in eis bellorum for-
titudinis, & solertia in artibus, & acuitas.

De locis habitabilibus montuo-
sis, & niuosis.

In locis montuosis niuosis morantium iudi-
cium est, sicut aliarum terrarum frigidarum. Et
eorum terrae sunt ventosae: & dū nix moratur,
generantur in eis boni venti: sed quum resolu-
tur, si montes habent, qui ventos prohibeant:
[sunt vaporosa.]

De locis habitabilibus marinis.

Horum temperantur caliditas, & frigiditas
propter suae humiditatis ad passionem inobe-
dientiam, & ad recipiendum illud, quod in ip-
sa penetrat. In humiditate verò & siccitate pro-
culdubio ad humiditatem declinant. Et si se-
ptentrionalia fuerint, erunt maris vicinitas, &
habitationis profunditas magis temperata in
eis. Et si meridionalia fuerint, calida erit & con-
trario.

De locis habitabilibus septentrionalibus.

Horum habitabilium locorum hominum
iudicium est, sicut iudicium ciuitatum, & tem-
porum frigidorum, in quibus multiplicatur expri-
mendi & confringendi aegritudines: & multi-
plicatur in eis humores in occulto corporis
cogregari. Et solet in eis esse digestiue bonitas,
& vite longitudo: & multiplicatur in eis exitus
sanguinis ex naribus propter multam repletio-
nem, & resolutionis paucitatem: venae ergo ali-
quando scinduntur. epilepsia verò non eis ac-
cidit, propterea quod sunt interius sani, & quia
calor eorum innatus est multus: quae si accide-
rit, erit fortis, quoniam non eueniet, nisi pro-
pter fortem causam. In corporibus praeterea co-
rum cito vlcera sanantur, propter eorum forti-
tudinem, & sanguinis eorum bonitatem, & pro-
pterea quod exterius non est causa, quae ea laxet [aut
exdereget: Sed propter multum caliditatis cor-
dum eorum sunt in eis mores lupini.] Mulie-
ribus praeterea eorum accidit ne à mensuris
perfecte mudentur, quoniam earum menstrua
non sufficienti sunt cursu propter viarum con-
strictionem: & quia non est ibi, quod ipsa facit
currere, & laxet. Et propter hoc dixerunt qui-
dam, quod sunt steriles, quia earum matricem
non sunt munda: hoc tamen diuersum est ab eo,
quod in [Parthorum] terris videmus. Ego au-
tem dico, quod caloris innati earum fortitudo
parificatur ei, qui minuitur ex causis, quae flue-
re faciunt, & laxant exterioribus. Et dixerunt
quod raro accidit eis, vt abortum patiantur. Et hoc qui-
dem demonstrat, quod virtutes morantium in istis
habitabilibus locis sunt fortes. Et partus aduenit
eis durus, quoniam membra earum pariendi
stricta sunt, & solida. Quod vero abortiunt, se-
cundum plurimum, fit propter frigus. Earum
quoque lac paucum est & grossum, propter fri-
gus non permittens penetrare & currere. Est et,
quum in hac terra accidit, & praecipue debiles

habentibus virtutes, vt mulieribus, & tetanus, &
phthisis: & eis proprie, quae pariunt, accidit eis
phthisis, & & tetanus frequenter; propterea quod
vehementer se exprimit ex duritie partus. Ve-
ne ergo, quae sunt in parte peccoris, scinduntur,
& partes aliquot ex neruis & villis. Ex primo i-
gitur accidit phthisis, & ex secundo & tetanus. Et
ab domen quoque, ventris praeparatum est ad scin-
dendum apud vehementem expressionem. Et
pueris accidit ramex aquosus, qui ab eis remo-
uetur, quum crescunt: & puellis accidit aqua
ventrii & matricum, quae, quum crescit, rece-
dit. Ophthalmia verò raro accidit eis: sed quum
accidit est fortis.

De locis habitabilibus meridionalibus.

Eorum iudicia sunt iudicia terrarum, & te-
porum calidorum: plurimum autem aquarum,
quae sunt in eis, est salsum, & sulphureum. Et ca-
pita morantium in illis sunt plena humidis ma-
teriis, quoniam meridies hoc operatur. Et co-
rum ventres sunt soluti, propter illud, quod ex
eorum capitibus ad stomachos descendit. Mem-
bra quoque eorum sunt laxa & debilia: & sensus
ipforum graues, & desideria comedendi & bi-
bendi debilia: [& quolibet vino grauatur,]
propter quod eorum capita, & stomachi gra-
uia existunt; [&] vlcera quoque eorum duriter sa-
nantur, & mollescantur. Mulieribus verò ac-
cidit multum sanguinis menstrui exitus: [& ne-
que confringitur] nisi cum difficultate. Et fre-
quenter abortiunt propter multitudinem egri-
tudinum earum, & non ab alia causa. Viris quo-
que accidit à ventre sanguinis exitus, & hemor-
rhoides, & ophthalmia humida, quae cito san-
tur. Senibus verò, qui transeunt quinquaginta
annos, accidit paralyfis propter eorum catar-
rhos. Et accidit omnibus eis, propterea quod sunt co-
rum capita plena, & asthma, & tortura, & epilep-
sia. Et accidit eis febres, in quibus caliditas, &
frigiditas coniunguntur: & febres longae hye-
males & nocturnae. Acute verò febres parum
accidunt eis, propterea quod eorum ventres mul-
tum resoluuntur, [&] dissoluitur subtile, quod
est in eorum humoribus.

De locis habitabilibus orientalibus.

Ciuitas, quae ab oriente est aperta, ei in oppo-
sitione posita, est sana & boni aeris. Sol enim
in principio diei super eam eleuatur, & aerea
eius clarificat: postea recedit ab ea, aerea iam cla-
rificata, & exfuffant super ipsam venti subri-
les, quos praemittit ei sol. Deinde ipse met eos
sequitur, & conueniunt ipforum motus.

De locis habitabilibus occidentalibus.

In ciuitate, quae ab occidente est discooper-
ta, et ab oriente cooperta, non venit ad eam sol,
nisi tarde. Et illico, quum venit ad ipsam, inci-
pit elongari ab ea: quia non ei appropinquando
incedit. Non ergo eius subtiliat aerea, neque ex-
siccat, sed dimittit ipsum humidum grossum;
et si ventos ei mittit, mittit eos ab occidente, et
in nocte. Iudicia ergo ipforum sunt iudicia ci-
uitatum humidarum, et complexionum cali-
ditatem habentium temperatam [grossam].
Et nisi esset propter illud, quod ex ipsitudine
prouenit aeris: eorum natura veris nature si-
milis existeret. Sanitas verò in eis minus exilit
quam in terris orientalibus, cum diminutio

ne multa. Neque audienda sunt verba eius, qui dicit absolute, quod virtus huius terre est virtus veris: sed ad comparationem aliarum terrarum valde bonarum. Quod verò in ea vehementer existit malum, est quod sol non aduenit ei nisi postquam iam inualuerit ad calefaciendum clima. Ideo quia est altus super eam, igitur post frigus noctis ob hoc subito clementatur. Sed propter humiditatem complexionis aeris eius sunt voces hominum raucae, & proprie in autumno propter rheumatismos ipsorum.

De eligendis locis habitabilibus, & eis preparandis.

Qui loca eligit habitabilia, cognoscere debet terram ciuitatis, & quomodo existit eius dispositio secundum altitudinem, & profunditatem, & discooperturam, aut cooperturam. Et eius aquam & substantiam aque ipsius, & quomodo existit secundum eius propagationem, & eius discooperturam, aut secundum sui occultationem, & ipsius profunditatem. Et si sit ventis exposita, aut in terra profunda. Et debet cognoscere ventos ibi flantes si sint sani frigidi. Et quid ei sit vicinū ex maribus, & pelagis, & montibus, & mineris. Et debet scire qualis sit terra secundum sanitatem, & egritudines: & que egritudines illic commorantibus euenire soleant. Et debet cognoscere illic commorantium fortitudines, & eorum desideria, & digestionem, & nutrimentorum eorum bonitatem. Et quomodo existat eius structura, & si sit ampla, spatiosa, aut sint eius introitus angusti: & locus unde vapor egreditur, sit contritus. Post hoc oportet ut fenestre, & porta sint orientales, & septentrionales. Sitque illud unde magis sollicitari debes, ut venti orientales structuras ingredi valeant: & ut sol ad vnum quencumque locum intrare queat, qui ibi existit, quoniam ipse est, qui aerem rectificat. Vicinitas quoque aquarum dulcium mobilium currentium multarum: & mendarum: & que hyeme infrigidantur, & estate calefiunt, & diuersē ab eis, que occultantur, est res conueniens, & adiutorium prebens. Et iam quidem locuti fuimus de aere: & locis habitabilibus, verbis expositiōis. Nunc autem loqui debemus de causis, que ista sequuntur, que cum eis numeratae sunt.

ANNOTATIONES.

Pulcherrimè prosequitur hanc rem est author librorū de dicta lib. 2. author lib. de loc. aer. & aqu. Repetit & author noster in Canonicis parte 1. tract. 1. de reb. non nat. sed & Virruvius lib. 1. qua tu vide.

De eis, que proueniunt ex motu, & quiete. Cap. 12.

Motus operatio in corpore humano diuersificatur, ideo quod est fortis, aut debilis, aut paucus, aut multus: & propter illud, quod ei ex quiete admiscetur. Et istud quidem apud sapientes est diuisio per se. Et propter illud, quod in ipso exercet homines ex materijs. Et motus quidem fortis, & multus, & paucus, & cum quiete mixtus, omnes communicant in hoc ut calor rem efficiant fortiolem, sed fortis non multus

differt à multo non forti, & à multo quieti ad mixto; quoniam ipse vehementer calefacit corpus: & si resoluit, parum resoluit. Multus verò paulatim resoluit plusquam calefaciat. Et cum quilibet eorum multus existit: infrigidat, propterea quod vehementer calorem resoluit naturalem; & etiam exsiccat. Sed quum ipse in aliqua exercebitur materia; plerumque materia illa efficit, quod eius adiuuabit operationem: & plerumque facit, quod ipsam diminuit: uerbi gratia si motus fuerit motus artis fullonis, proueniet ex ea in frigiditate, & humiditate augmentum. Et si motus fuerit, motus artis ferrariorum: accidet ex ea in caliditate, & siccitate augmentum. Quies verò semper est infrigidas propter priuationem viuificationis caloris, & propter constrictionem, que est suffocans, & humectans, propter defectum resolutionis superfluitatum.

ANNOTATIONES.

Hac de motu & quiete omnia copiose repetit lib. Canonicorum parte 1. et primo, nec non libello de remou. no. m. que acc. & tract. 1. & 2. Sed vide & Gal lib. art. med. & 2. de san. tuen. ubi plures motuum differentias reuolunt, vide & lib. de caus. mor.

De his, que proueniunt ex somno & uigilijs. Cap. 13.

Somnus quieti vehementer similis existit. Et uigilia, valde sunt motui similes. Ambobus tamen eorum post hoc sunt proprietates, quae sunt considerandae. Dicemus ergo, quod somnus omnes operationes naturales fortes efficit, propterea quod calorem continet innatum, & virtutem laxat animale: ideo quod cordis vias humectat, & eas laxat: & quia spiritus substantiam turbidam efficit, & prohibet illud, quod resoluitur. Latitudinis verò modos oēs remouet, & fortes retinet euacuationes. Motus namque omnis, quod ad currendum aptus est, currendi adauget virtutem: nisi sint materiae, quae ad partem cutis existat. Somnus enim quandoque ad expellendum eas inuat, propterea quod calorem interius continet, & nutrimentum in corpore partitur, & expellit illud quod est iuxta cutem: propterea quod illico, quod est longè, contrahitur. Vigiliae verò hoc plus efficiunt, licet somnus plus efficiat sudorē quā uigiliae. Sudor namque, quem efficit somnus, est secundum modum exuperandi materiae: & non secundum modum resolutionis subtilis continui. Qui autem in somno multū sudat, nullam habens causam, nutrimento plenus existit, quod tolerare nequit. Quumque somnus materiam inuenit aptam ad digerendum, & maturandum, ad sanguinis naturam eam conuertit: & calefacit ipsam: & transit calor per corpus, & calefacit corpus calore naturali. Quod si humores inuenit calidos cholericos, & perdurauerit eius tempus, calefacit corpus calore extraneo. Et si inuenit uacuitatem, infrigidabit, propter hoc quod resoluit aut humorem, qui uirtuti digestivae sit inobediens; infrigidabit propter illud, quod expanditur de eo. Vigiliae verò huius totius contrarium efficiunt. Quum autem

b B. Superflua.

rex 147.
ca. 23. & de inc.
cap. 1. 2. & de in
cap. 2.
cap. 3.
cap. 3.

a B coarctat.
a B spiritus a i
malis.
c B prohibitio
ne eius

d B coarctat, &
nutrimentum in
corpore parti
tur, & expellit
illud quod est
iuxta cutem i a
pellendo, quod
est elongatum
a cute succellu
ua impulsionē,
ita quod illud quod
est interius exp
pellit id quod est
ante ipsam uel
ei oppositū uer
sus cutem.
e B. illud quā
sudor quem ef
ficat somnus, est
secundū modū
dormitionis, uel d
minationis su p
materia, & non
secundum modū
dum resolutionis
subtilis contin
tinue, sicut in
uigilia.

autem sunt multæ, complexionem corrumpunt cerebri aliquo siccitatis modo, & debilitant ipsum, & commiscunt rationem, & adurunt humores, & ægritudines faciunt acutas. Somnus autem multus huius efficit contrarium: operatur enim virtutum animalium obtusionem, & capitis grauedinem, & ægritudines frigiditas: & illud est propter illud, quod ipse in resolutione prohibet. Vigilia verò desiderium augent, & famem efficiunt, propter illud, quod de materia resoluunt: & de digestiua minuunt propter illud, quod de virtute resoluunt. Et [insomneitas] quidem inter vigiliam & somnum in omnibus dispositionibus est mala. Quod autem ex dispositione somni est superans, est, quod in ipso calor occultatur, & frigiditas manifestatur; & propter hoc omnibus membris tanta necessaria sunt operimenta, quanta in vigiliis non sunt necessaria. De iudicijs verò somni, & de eo, quod de ipso consideratur, & de ipsius dispositionibus verba multa inuenies in libris, qui sequuntur, si deus voluerit.

ANNOTATIONES.

rex. 135.
cap. 6.
tex. 14. & 17.
rex. 10.
tex. ultim.
nō longe a fine.
§ 23. 14.

De somni effectibus vide qua hic author scribet lib. Cæticorum parte 1. tract. 1. & libello de remou. nocum. qua accid. & c. tract. 6. vide & Hippocratē ac Gal. 4. in 6. de vul. morb. & 5. in 6. eiusdem. Vide & 2. de rat. viſ. in ac. & 2. de dicta. Sed hic dubitatio est. Hipp. 1. in 6. de vulg. morb. somno scribit interiora caleſcere, & frigescere exteriora. At author libri de flatibus per somnum refrigerari ait sanguinem: propterea, quod permixti prudentiam, quam in sanguine præsertim constituit, & peregrinis mentem opinionibus exerceri, quæ insomnia appellantur. Sanè quod ad hanc rem pertinet, inter omnes corporis partes per somnum caleſcere testatur præter Hippocratē & Aristoteles lib. de somno & vig. & omnes assentiuntur. Ad controuersiam ergo hanc faciemur quidem sanguinem per somnum refrigerari, ut author de flatibus asserit, non omnem tamen: sed qui in corporis ambitu atque in artubus, & externis est partibus. unde & incrassato sanguine & prohibito propterea spirituum transitu ad cerebrum particularium sensuum officinam, mouendi & sentiendi facultates feriantur. inter quæ tamen ipse partes caleſcunt magis quam per uigilias; & sanguis in ijs residens calidior est. Idcirco verò prudentia permutatur, quod sensus prudentia ipsius ministri ac satellites refrigerato cerebro, eorum (ut diximus) officina, famulari menti nequeunt. nō prorsus tamen mentis actiones abolentur: quod, & si obstructio in cerebro sit, non tamen tanta, quin & spiritus eo confluent, quamuis pauci: unde neque prorsus sentiendi ac mouendi ut expertes sunt, qui dormiunt. Intelligenda ergo authoris de flatibus sententia est de externarum partium sanguine: in quibus, si prudentia non refidetur, tamen ope, ut solida quæuis & rectæ actiones obeantur, est opus.

De ijs, quæ proueniunt ex motu animali. Cap. 14.

a 7. Et quædam
superfluit illud,
& sic resolutio
subito, quare in
frigidatur inte
rius, & exterius
simul.

Omnia animæ accidentia sequuntur, aut eis associantur motiones spiritus, interius, aut exterius. Et istud aut erit subito, aut paulatim. Et eius motionem ad exteriora sequitur frigiditas eius, quod interius existit. [Et fortasse superfluit illud, quod resoluitur subito: ergo in frigidatur exterius, & interius] & sequitur cū

syncopis, aut mors. Et motum quidem eius ad interiora sequitur frigiditas eius, quod est exterius, & caliditas interior. Et est, quum multa coangustatione cōstringitur, & in frigidatur interius & exterius: & syncopis magna, aut mors sequitur ipsum. Et motus quidem ad exteriora, aut sit subito, sicut sit quum est ira: aut sit leuiter, & paulatim, sicut contingit, quum aduſit delitiæ, & gaudium temperatum. Motus verò ad interiora, aut est subito, sicut, quum timor adest: aut est leuiter & paulatim, sicut quum ad est tristitia. Et suffocatio quidem, & resolutio prædictæ nunquam sequuntur: nisi illud, quod subito euenit. Diminutio verò & phthisis nature nunquam sequuntur, nisi, quod leuiter & paulatim venit. Quumq; diminutionem dico, intelligo suffocationem, quæ ordinatim, & paulatim accidit, & non subito. Et quum dico phthisim naturæ; intelligo resolutionem, quæ sit leuiter, & paulatim, & non subito. Et est, quum accidit, ut in hora una ad duas moueatur partes, quum accidens duo concomitantur accidentia sicut [† clem.] Est enim quum accidit cum ea ira & tristitia: & diuersi cantur duo motus, & sicut verecundia, quia sit prius cōstrictio ad interiora, deinde redit ratio & consilium, & dilatat illud, quod est cōstrictum, & egreditur exterius, & rubificat colorem. Et est etiam, quum corpus patitur propter affectiones animales alias ab illis, quas nominabimus: sicut sunt imaginationes animales: plurimum enim imprimunt res naturales: quemadmodum accidit, ut puer ei simuletur, cuius formam imaginata fuit [conuentio viri & mulieris]: & ut sit eius color propinquus colori eius, quem viderit; quum sit casus impermatiss. Et istæ quidem sunt res, quas homines credere abhorrent, [qui difficilis dispositionis non nouerunt habitudines.] Illi verò, qui sapientiā diligunt, non negant eas: quemadmodum negant res, quæ esse non possunt. Et huius quidem generis est motus sanguinis & cōsecutio eius, qui preparatur ad eum, quum multum intentus fuerit ad considerandum res ruinas. Et istius capituli est cōgelatio dentium, propterea quod alius acedinem comedat. Et inuenire dolores membri: propterea quod tale, quale illud, dolent alij, quum de eo cogitauerit. Et istius capituli est mutatio complexionis: propterea quod imaginatur de re, quam timet ne cadat in eam. [†]

ANNOTATIONES.

1 Omnia animæ & c. Animæ affectus non desunt nostræ tempestate, qui nullam aut paucam omnino morbisque vel salubris causa vim habere existiment, eo argumento, quod multos mororibus & diuturnis & magnis quotidie cruciari cœnit, qui alioqui non ægrotant. Hi tamen facillime eo refutantur, quod multos quoque prauorum cibariorum vsus diuturnior, & aeris pestilentis constitutio omnibus communis, ac cetera denum omnia, quæ morborum causas parantur, non omnes tamen affligunt perturbant, ob vim resistendi, (potentiam passiuam vocant) his corporibus infestam; quæ non alijs, neque omnibus inest. Sunt tamen à medico animi perturbationes æstimandæ, quanto inter eas distorsio seditionesq; externis oppugnationibus sunt magis periculose.

Sim.

De ijs quæ proueniunt ex his, quæ comeduntur,
& bibuntur. Cap. 15.

Quod comeditur, & bibitur, in corpore humano tribus operatur modis. Aut. n. in ipso sola sui qualitate operationem efficit. Aut sui materia. Aut operationem facit tota sui substantia. Et fortasse res, quæ ex his tribus intelliguntur uerbis, propinqua erunt secundum linguæ considerationem. Sed quum de eis loquimur, intentiones exprimere uolumus, quas modo nominabimus. Sui qualitate, agens est illud, quod calefieri solet, quum est in corpore hominis, aut infrigidari: & calefacit caliditate sua: aut frigefacit sui frigiditate: ita quod non ei assimilatur. Et sui quidem operans materia est illud, quod a sui cõuertitur natura, & recipit formam alicuius ^a [diuisionis] membrorum humanorum: sed eius materia, licet formam illam recipiat, est tamen quum accidit, ut aliquam suarum qualitarum, quas habebat, quæ suo modo fortiori existit, quam humani corporis qualitas in ipsa: remanere eam faciat a principio rei, donec compleatur coagulatio & assimilatio: sicut sanguis, qui generatur ex lacte: quoniam in ipso est plus frigiditatis, quam sit in cõplexione hominis, licet sit factus sanguis, & fit bonus ad hoc, ut membri hominis pars fiat: & sanguis, qui ex ^b [alijs] generatur; huic existit contrarius. Sui uero substantia operans, est forma sui specifica agens, & est illa, qua ipsum est id, quod est, & non qualitate sui, præter quam quod corpori simile fiat, aut fiat simile ei corpus. Quumque dico qualitatem, unã quatuor qualitarum intelligo. Qualitate igitur sua operantis materia in opere ingressum non habet. Sua igitur operans materia est illud, cuius materia, quum de substantia, quam habebat, alteratur, alteratione, quam in ea fecit uirtus, quæ est in corpore, restaurat illud, quod ex eo fuit dissolutum primo, & accendit calorem innatum, propterea quod in sanguine facit augmentum secundo. Et est etiam, quum operatur suis qualitatibus, quæ remanserunt in ipso tertio. Et sua quidem operans substantia, est illud, quod forma suæ speciei operatur, quam acquisiuit post complexionem, quod quum eius simplicia se commiscuerunt, & ex eis generata fuit res una; præparauit se ad recipiendum speciem, & formam additam super illud, quod habent simplicia; hæc ergo forma non est qualitates primæ, quas habet materia; neque est complexio, quæ generatur ex eis, sed est perfectio, quam acquisiuit materia secundum aptitudinem, quæ fuit ei acquisita ex complexione, sicut in magnete uirtus attractiua, & sicut natura cuicunque specierum uegetabilium & animalium, scilicet illa, quam habet post complexionem propter complexionis præparationem; neque est de simplicibus complexionis, neque ipsamet cõplexio, quia non est caliditas, neque frigiditas, neque siccitas, neque humiditas, neque simplices, neque commixtæ, sed est uerbi gratia color, aut odor, aut anima, aut alia forma de non perceptis sensu. ^c [Et huic quidem formæ, quæ post complexionem prouenit, aliquando accidit, ut sit eius perfectio passio, quum fuerit hæc forma]

a B. partie.

b B. alio.

c B. Et huic formæ aduenienti post complexionem quandoque;

ma

Sunt hæc animi affectiones uel uoluptuose, uel tristes; possunt, solentque corpus misere immutare, dum animi motiones, spiritus, innatus calor, & sanguis anima instrumenta in uero forasq; feruntur, ut quo pacto ex somno atque uigilijs egrotare & sanescere animalia euenit, eodem prorsus, & ex animi affectibus insigniter immutari fatendum sit; quum in his, sicut per somnum & uigiliam, fiat calor ad interna externaq; reuocatio: immo tanto fortius offendere, atque adiuuare hæc aptæ sunt, quanto magis importune incompertæ, quam somnus ac uigilia inuadunt. Memoria memini-
10
tus fortasse quispiam crediderit: gaudio & uehementi uoluptate interisse: uel contrariis nempe animo, uiaq; natura li calore, & spiritibus, & sanguine subito quodam impetu ad interna uiscera, ad ipsum præsertim cor, animosè succutit sedem, ut & Gal. lib. de plac. Hipp. & Pl. notat, succutiant teq; uel ad externas partes reuocet: internis expansis, dissolutis, dissolutisq; ut propterea inno & Gal. lib. ar. med. & author noster & alij omnes animi affectus inter salubres, & insalubres causas recensuerunt. Qui ergo ex animo affectibus omnes effectus eueniant, leges ex Gal. 2. de sympt. caus. opiose.

Cap. 15.

cap. 15.

cap. 11.

Prob. 15.

Et est etiam &c. Quantum animi cogitatus atque imaginatio possit, hic author pluribus exemplis patet. Et eius, quod primo loco ait de filiorum ob cognitionem similitudinis, habes pulchram ex Gal. historiam lib. de T. he. riacæ ad Pison. Quod scribit de sanguinis motu ad exteriora, qui faciunt medicinam quotidiani usu probant, in exanthematis (quas periculis uocant) quocumque; quum agros & purpureis pannis inuolunt, & rubra spectanda mellea obducunt. Quod de dentium stupore subdit; habes ex Aris-
7. sect. problem. ubi & id explicat, eum ostendimus ubi tantum uiderimus, et mingenat desiderium inest, ubi mingentes alios conspexerimus. Quod de dolore & morbo potestremo loco subdit, id quoque ipsa confirmat experientia; quando si nauis abundo cuiuspiam occurramus, ipsi nauis corripimur, & non rari in id morborum prorsus incedunt, quos uerentur. Sed ad confirmandam authoris huius sententiam, dignum id animaduersione atque admiratione nobis uidetur, quod in pregnantibus resuenerit quotidie uidemus. Mulier uero generis fuclius, unum, aut aliud quidpiam eius generis appetet & eius rei, cuius fuit apprensus, uestigium, imaginemq; filius præstam, exculpiamq; suo corpori perpetuo seruat; quis autem tantam cogitationis nimie esse estimaret, ut eius rei, cuius dumtaxat species, spiritua-
liter (ut aiunt) non realiter, animo obuersatur, in alienum corpus imago imprimatur, & perpetuo infideat? Sane problema hoc, ut pulchrum, ita obscuras causas habet. Ac dicimus quidem fortasse posset, ex uehementi illa imaginatione fieri spiritus animæ instrumenta: atque in hos optate eius rei imaginem suscipi: quam rursum in sanguini offerunt, quo fortas alitur; atque hoc pacto ueluti in proprium corpus de siderat rei formam seruari. Sed & si hucusque progressi sumus, non uidemus tam rem omnino assequi. Cur enim imago operans rei in parentis uterum potius non suscipitur, quàm in faciem? Fortè quod ea duriori & solidiori est corpore, quod non facile a leui illa spirituum actione patitur. patitur uero fetus ob mollitiem. At rursum, qua uis, quo instrumentum animæ exoptatam rerum formam in spiritibus ueluti pingat, efformetq;: certè non uidemus, alij fortè exactius uidemus. Fatemur profecto nos formatricis facultatis nimie esse plusquam dici queat admirandam; sed ea initio generationis ipsi inest semini; neque hoc uidetur nobis alienam præterea uim, quam initio a patre sibi eperit, aliunde posse sibi ipsi comparare: ut neque huius problematis, de quo agimus, causa ad formatricem potentiam commode referri audeat.

is ad
exte
aco
inte
rs le
ora,
cui-
iunt
erò
nor
i ad
atio
rod
lis)
iter
di-
mi,
di-
mi,
Et
no-
mi-
im
fili
a sit
ra-
on-
20-
0-
10-
10-
10-
es:
ir,
vi
us
tr-
res
o-
ui
10
u-
ul
ru
o-
re
d,
as
ea
in

accidit, ut sit perfectio eius passiva in alio, vel passiva ab alio, et sic hanc formam uirtutis operantis, & quod accidit ut sit eius perfectio agere in aliud, quum fuerit illa forma uirtutis operantis in aliud, ut quum sit agens in aliud quandoque accidit ut sit operatio eius, uel.

ma uirtutis passiva, & quandoque accidit, ut sit eius perfectio actio in aliud: quando accidit, ut sit hanc forma uirtutis super operationem in aliud. Sed quum fuerit operatrix in alio; aliquando prouenit ut sit eius actio in corpore hominis, & quandoque non. Et eius quidem forme: quae post complexionem prouenit, aliquando accidit ut sit perfectio passiva ab alio, quum fuerit hanc forma uirtutis passiva, & quandoque accidit, ut sit perfectio eius in aliud actio; quando acciderit ut sit hanc forma uirtutis super operationem in aliud. Et quandoque euenit, ut sit hanc forma adiuuans super operationem in aliud. Sed quum fuerit operatrix in alio; aliquando euenit, ut sit eius operatio in corpore hominis; aliquando non. Et si est uirtus in corpore hominis agens, aliquando efficit operationem conuenientem corpori; quandoque operationem non conuenientem. Tota autem operatio hanc non prouenit ex eius complexione: immo ex eius forma specifica adueniente post complexionem. Vnde propter hoc uocamus huiusmodi operationem a tota substantia scilicet forma specifica, & non qualitate, scilicet non aliqua quatuor qualitatum, neque eo quod est earum commistio. Conueniens uero est sicut pconiae operatio, quae destruit epilepsiam. Non conueniens autem, sicut uirtus napelli, quae hominis corrumpit substantiam. Redimus ergo nunc & dicemus, quia quum dicimus quod res, quae comeditur, aut quae fit inunctio, est calida aut frigida; uolumus dicere, quod est sic in potentia, & non in effectu, & uolumus dicere, quod est in potentia plus calida quam corpora nostra, aut plus frigida quam corpora nostra. Et quum hanc potentiam dicimus, uolumus dicere uirtutem consideratam per operationem caloris, quam nostra corpora in ea efficiunt: quoniam quum eius portitor a calore innato, qui est in nobis, patitur: accidet in ea tunc illud in effectu. Est etiam quum dicimus quod res est calida aut frigida; & attendimus illud, quod in eius complexione ex quatuor primis elementis est magis superas: & non consideramus operationem, quam in nostris efficit corporibus. Est etiam quum de medicina dicimus, quod est in potentia sic, quum fuerit eius potentia in intentione habitus, sicut potentia scribere, qui iam dimisit scribendi operationem, & tamen habet in scribendo potentiam; quemadmodum dicimus quod napellus in potentia est corrumpens. Inter hoc uero & primam, existit differentia, quia prima nisi postquam corpus conuersione manifesta ea conuerterit, non exeat ad effectum: istud autem, aut operatur ipsamet obuiatione: sicut uenenum viperarum: aut per quamlibet conuersionem in sui qualitate: sicut napellus. Et inter potentias quidem primas, & inter potentiam, quam nominauimus; est aliqua potestas media, quae est sicut potentia medicinarum uenenosarum. Praeterea dicimus quod medicinarum gradus iam quatuor positi sunt. Et gradus quidem primus est illud, quum quod comeditur & bibi-

tur, & quo fit inunctio, efficit in corpore nostra qualitate operationem non perceptam: sicut quum calefacit aut infrigidat, & non percipitur, neque sentitur calor, aut frigiditas, nisi postquam reiteratum fuerit, & multum factum fuerit. Et gradus secundus est, ut sit operatio fortior ista, sed tamen non peruenit ad impedendum operationes manifeste, neque cursum earum naturalem mutat, nisi per accidens: aut quum multoties aduenit, & est multum. Et tertius quidem gradus est, ut ex operatione eius efficiat taliter proueniat impedimentum manifestum, sed nondum tamen peruenit ad mortificandum & corripendum. Et quartus est gradus, ut illud ad mortificandum perueniat, & corrumpendum. Et haec quidem est proprietas medicinarum uenenosarum: hoc est illud, quod existit per qualitatem. Cum tota uero sui substantiam mortificans, est uenenum. Dicemus autem denique, quod totum illud, quod corpori aduenit, quod est ex eis, inter quae currit agere & pati: aut mutatur a corpore, & non mutat ipsum; aut mutatur a corpore, & mutat ipsum: aut non mutatur a corpore, & mutat ipsum. Quod uero mutatur a corpore, & non mutat corpus mutatione, de qua sit curandum, aut conuertitur in similitudinem corporis, aut non conuertitur. Illud autem, quod in eius conuertitur similitudinem: nutrimentum est absolute, Et illud, quod non in eius conuertitur similitudinem, est medicina temperata. Quod uero a corpore mutatur, & ipsum mutat, non est possibile quin, aut si quum mutatur a corpore mutat corpus: & post corpus mutat ipsum ad ultimum, & destruat eum mutatio. aut non sit ita, sed ipsum mutet corpus ad ultimum, & destruat ipsum. Et prima quidem diuisio, aut conuertetur in similitudinem corporis, aut non conuertetur in similitudinem corporis: si in corporis conuertetur similitudinem, erit medicinale nutrimentum: & si in corporis non conuertetur similitudinem, erit medicina absolute. Secunda autem diuisio erit medicina uenosa. Illud uero quod a corpore nullo modo mutatur, & ipsum mutat; est uenenum absolute. Quum autem nos dicimus, quod a corpore nostro non mutatur, nolumus dicere, quod non calefiat in corpore per operationem innati caloris in ipso: immo plurimum uenenorum non operatur in corpore, nisi calefiat per operationem caloris innati, qui est in ipso; sed uolumus dicere, quod non mutatur in sui forma naturali: immo nec cessat ab operatione eius uirtute & forma manentibus, donec corpus corrumperet. Et est quidem, quum eius natura est calida: & adiuuat tunc suam proprietatem naturae eius ad resoluendum spiritum, sicut uenenum viperarum & napelli. Et est quum natura eius est frigida: & adiuuat suam proprietatem naturae eius ad congelandum spiritum, & delitandum: sicut uenenum scorpionis, & tunc quum i. Totum uero illud, quod nutrit: & efficit rei, naturali mutatione corpus mutat: & efficit calefacere: quoniam, quum in sanguinem conuertitur, proculdubio in calefaciendo augmentum praebet, ita ut lactuce & cucurbitae taliter calefaciat: qualiter istud calefacere existit. Quum uero calefacere dicimus, nolumus calefacere istud

d B in hora operationis caloris, quia nostra corpora in ea efficiunt: quoniam quum subiectum ipsum uirtutis.

stud: sed istud, quod ex qualitate rei prouenit
eius remanente specie. Et medicina quidem nutri-
ens a corpore per sui mutatur substantiā:
& mutatur ab ipso per sui qualitatem: sed
mutatur in sui qualitate: & alia quidē mu-
tatur primo^h in caliditate: & calefacit, sicut al-
lia: & est alia, quę mutatur primoⁱ in frigidi-
tate: & in frigiditate sicut lactuca. quumque eius
conuersio in sanguinem completur; plurimū
operationis eius est calefacere, propterea q^d in
sanguine augmentum edicit. quomodo enim
non calefacit, quum iam facta sit calida, & sua
frigiditate se expolauerit: sed vnicuique earū
etiam aliquid innatę qualitatis associatur post
conuersionem in substantiā^l quoniam in san-
guine, qui generatur ex lactuicis, aliqua remanet
infrigidatio: & in sanguine, qui generatur
ex alijs, aliqua calefactio: sed est hoc vique ad
tempus. Medicinarum preterea nutrimentum
alia est, quę medicationi magis existit propin-
qua. Alia est, quę nutrimento est uicinior. Quę
admodum ipsorum nutrimentum alia sūt, quō-
rum natura uicinior est substantię sanguinis,
sicut vinum, & ouorum vitelli, & aqua carnis:
alia sunt, quę parumper sunt longinquiora, si-
cut panis & caro. Et alia sunt, quę sunt valde lō-
ginqua, sicut nutrimenta medicinalia. Amplius
dicemus quod nutrens mutat corporis dispo-
sitionem qualitate sui & quantitate. Qualiter
verō qualitate sui mutet, iam sciui. Quantita-
te autē, quoniam aut augmentabit, & perue-
nit ex eo ad satietatem, & oppilationes, & po-
test ad putrefactionem: aut minuet, & perue-
nit ex eo ad^l phthisim. Sed augmentum in
quantitate ex nutrente, semper est infrigidās,
nisi proueniat ex eo putredo, q^d calefacit, sicut
n. putredo non accidit, nisi propter calorem ex-
traneum. Dicemus etiam q^d nutrens, aliud est
subtile, aliud est spissum, aliud est temperatum.
Est subtile quidem est illud, ex quo sanguis ge-
neratur subtilis: & spissum, ex quo sanguis ge-
neratur grossum: uniuscuiusque autē harum di-
uisionum, aut est eius nutrimentum multum,
aut est paucū. Exemplum subtilis, & multi nu-
trimenti est aqua carnis, & vitum, & oua forbi-
lia calefacta, aut trementia. Ista n. multi existūt
nutrimenti: quoniam plurimum substantię ip-
sorum in nutrimentum conuertitur. Exem-
plum spissi & pauci nutrimenti est caseus, & ca-
ro salita, & melongia, & his similia. res. n. quę
ex eis in sanguinem conuertitur, est pauca. Exō
plum subtilis, & pauci nutrimenti est iuleb, &
olera: quę in substantia sui temperata existunt,
et in sui qualitate, et ex fructibus matiana, et
mala granata, et quę eis simulantur. Et exemplū
spissi multi nutrimenti, est oua elixa, et caro vac-
cina. Cuiuscunque etiam harum^m [dictionū]
alię sunt, quę sunt boni chymi: alię sunt, quę
sunt mali chymi. Exemplum subtilis multi nu-
trimenti boni chymi, ouorum vitelli, et vitū,
et aqua carnis. Exemplū subtilis pauci nutrime-
ti boni chymi, lactuce, matiana, et mala grana-
ta. Exemplum subtilisⁿ pauci nutrimenti, et
mali chymi, pulmo et caro^o recentior natorum
animalium. Exemplum spissi multi nutrimenti
boni chymi, oua elixa, et caro annalis agni. E-

xemplum spissi multi nutrimenti mali chymi
caro uaccina, et caro anatis, et caro equina. Exē
plum spissi pauci nutrimenti mali chymi caro
salita. In hac autem summa inuenies tempe-
ramentum.

subtilis pauci
nutrimenti, &
mali chymi ra-
phanus & lica-
pis, & plurimū
olerum.
† anaguid.

A N N O T A T I O N E S.

- 10 **I** Quod comeditur & bibitur &c. Quę in ventrem as-
sumuntur, alia alimenta, alia medicamenta sunt. medica-
menta quidem dicuntur quęcumq; in nostrum corpus ad-
missa in ipsum deinceps agunt, & ipsum immutant: alimen-
ta verō, in quę ubi ingesta sunt, corpus agit, neq; ab ipsis pa-
titur vt. 3. de temper. & sepe alibi notat Gal. Media verō,
& eodem authore, inter duo hac quedam sunt, partim e-
gentia, partim patientia: quę pro superante actione, vel me-
dicamentosi cibi, vel medicamenta nutritoria dici solēt. Et
quamuis medicamenta agere dicuntur in corpus, nō pati-
30 **o** untur tamen & ipsa a corpore: vbi. n. primum ingesta
sunt, calefcere ea naturali calore oportet, & adiuuari, ut a-
gant, vt. 3. de temper. patet: sed post breuē eam affectionē,
quā a corpore susceperunt, in ipsum deinceps corpus agunt,
superantq; licet & nonnunquam id usu ueniat, horū uim
omnē irritam fieri, prorsumq; pati ipsa, & a corpore in ali-
mentū conuerti, nō agere, ut in libello, quos, quādo, et quib;
purg. op. Gal. scriptū reliquit. Eodem verō pacto alimenta,
quāquam naturalis caloris actione a corpore nostro patit-
tur & deinceps superantur, ac in sanguinem conuertuntur:
ea tamen priusquam sanguinis formam sibi sumpant, in cor-
pus medicamentorum ritu agunt, & suis ipsum qualitati-
bus afficiunt, vt. 3. de temper. habetur. Post susceptam verō san-
guinis formā animal nutriunt, & calorem innatum fouēt,
pascūt, adaugentq; vt semper postmodum calefcere dicant-
30 **o** tur. vt eodem 3. de temper. Gal. notat. Verū neq; hoc ta-
men vno & eodem semper modo agunt. quā alia magis,
alia minus calefcunt; alia exsiccant, alia humectant: vt
videlicet, in ipsis, priusquam ingesta essent calidiora, frigidio-
ra, humidiora, vel sicciora elementa inerant. Lactuca sem-
per, & postquam in sanguinem iam uersa est, refrigerat, &
40 **o** ex frigidis antea partibus constabat. cepa & piper calfa-
ciunt q; ex calidis. aquosum uini humectat, q; ex humidis.
sal exsiccat, q; ex siccis terrenisq; inijs ortum habuerat.
Quę uerō ex aquę mistis, aut certe parum robore ac portio-
ne differentib; elementis sunt genita; corpus tantum alunt,
& temperatū sanguinem gignūt. quāuis & hec diuersis
corporibus collata diuersas vires exerceāt: quando frigido-
rū corporum ratione nimis calefcunt, calidorū uerō frigesci-
50 **o** unt potius. Insunt uerō alimentis prater primas eas qua-
litates, caliditatem, frigiditatem, humiditatem & siccitatem, &
alia quadā, quorū ratione uarij ex alimentis effectus proue-
niunt; nempe modus substantię, crassitudo, & tenuitas:
& hunc materiam uocat author noster: & preterea tota
substantia: de qua Gal. 3. simpl. med. 8. de compos. med. par
loc. & 6. in 6. de uulg. morbis, & sepe alibi. Sanē hac agen-
tem substantiā hic author formam esse ait acquisitā post tē-
peramentū, formam quippe, quę specificā dicitur, quę non
simplex est qualitas, nō temperamentū ex plurib; qualita-
60 **o** tib; sed formā sensu minime percepta: cuius ratione in ma-
gnete uim ferri attractoriam esse dicit. Quāobrem, quā hec
ita se habeant, constare tandē existimo primū quidem, quid
actio sit a tota substantia proueniens, deinde ē, in quibus-
nā huiusmodi sint actiones. Quū. n. specifica rerū forma ea
sint, a quib; singula sunt hoc ipsum quod sunt: quūq; he ple-
rūq; ignore sine nobis: quū nihil suā formā non habeat: ma-
nifestū est illā a tota substantia esse actionē, q^d a specifica for-
ma prouenit: et reb; singulis singulas a tota substantia inesse

Cap. 2.

cap. 1.

cap. 4.

cap. 2.

ca. 2. 3. & 2. 4. &
2. 5.
cap. 7.
Corin. 5.

A V I C.

H actiones,

actiones, fallis, & per eos, qui actiones à tota substantia (quas
et à proprietate substantie, & à tota forma nuncupant) &
qui abditas rerum causas refutant, namque si res omnes à
forma sunt ut ipsum quod sunt: si ex actionibus præferunt
res à rebus, animalia ad animalibus differunt: si rerum
formas ignoramus, quæ ire queat inficias, rebus omnibus
suis inesse actiones ab ignotis, & abditis causis, forma, sap
sa specifica prouenient. Sed obijciat Station quilibet. Si
hæc actio à tota substantia est, sunt quædam quæ à specifi
ca forma humane nature aduersantur, ut venena; & alia
rursum reperire est quæ his venenis tota eorum substantia
obstant; contraria ergo hæ actiones à contrarietate sub
stantiarum emanabunt. Atque negat Arist. 1. phys. & in
lib. predicam. substantie quidpiam esse contrarium. & 1.
phys. & metaph. prodire inter substantias motum non ad
mittit. Difficilis sanè dubitatio hæc est. Illi tamen doctissi
mus vir Iulius Delphinus, quum in Ticinensi gymnasio
transactis annis medicinam summa cum laude proficeretur,
facile & doctè admodum respondere consuevit à substan
tia quidem ipsa contra substantiam non prouenire actiones:
verum quam nos à tota substantia actionem vocamus, pro
prietatem sequi, quæ qualitas est, non substantia, quæ tamè
qualitas immutabile (ut dicunt) specificam ipsam formam
consequitur, quum alie qualitates eam prævalant: quod et
cap. 24. Galeni testimonio confirmatur, ex 3. simpl. med. asserente
medicamentorum attractiones perfici proprietatibus, quæ
in substantiis sunt. Atque ita transiissimus hic vir quæstio
ni huius satisfecit. Neque illi solùm aspiçatur ratio, sed et
cap. 21. magnus Auer. omni no assentitur. Coll. ubi de medicame
torum actione susus agit. Ceterum si rem ipsam examine
mus, alter fortasse ad eandem quæstionem vi obuiâ pote
rit. nempè si dixerimus ex Auer. 1. phys. non omnem pro
fus substantiam à contrarietate interdici. sed eam, quæ subie
ctum est, subiectum quippe subiecto non est contrarium: sed
substantia quæ forma est, nihil obstat substantiam esse con
trariam; aut formam formæ esse contrariam; & huius con
trarietatis ratione, inter se se agere. huic centè rei aspiçatur
magni Alexandri auctoritas, qui elementa inter se pu
gnare animaduertens eo progressus est, ut primas qualita
tes eorum formas putaret, neque in simplicibus substantiis
& formis ipsis in idere contrarietatem pro adserendo habue
rit. Et quamvis non ignoremus Auerroem eo 1. phys. Ale
opinionem refutare, propterea quod philosophus absolute mo
tum & actionem à substantia neget: eo tamen loco Arist
otelem de substantia, quæ subiectum est, intelligere existima
mus, non de ea quæ est forma: quum ex eiusdem sententia
sit, actiones omnes à formis prouenire, quamvis sint subst
antie. Neque uerò id philosophus accidentalibus formis, (ut
quosdam nolle intelligo) ascribit, sed substantiis; quum alio
qui intelligentias & celestium orbium formas nihil pro
fus agere oporteat, quod qualitatibus careant. Quamobrem,
quum actiones à specificis formis proueniant, atque inter eas
sit contrarietas, ut 1. de gener. & cor. habetur, non multum
philosophie principijs repugnare crederim, si formas for
mis contrarias esse admiserimus, et hæc ratione à specifica
forma actiones eas, quas à tota substantia, à tota forma, à
substantia proprietate, & à occultis qualitate, vocant, di
xerimus prouenire.

2. Et gradus quidem primus & c. Primo gradu calidum,
frigidum, humidum & sicum est, quod obscure alterat: se
cundo, quod manifeste alterat. tertio quod obscure corrumpit
quarto quod manifeste corrumpit. De hac re habes ex Gal.
multa 5 simpl. med. & 1. de comp. med. per genera.

3. Dicemus etiam quod nutrens & c. Scripsit Gal. inte
grum librum de cibis boni & mali succi, quem tu vide. Vi
de & quæ hic author libello de renou. no. um. quæ acc. &
c. tract. 4.

A Qua vnum existit elementorum: quæ se
la inter omnia elementa habet propriam
ut in eo quod comeditur, & bibitur ingredia
tur, non ideo ut nutriat, sed quia nutrimentum
penetrare facit, & eius rectificat substantiam.
non autem dicimus quod aqua non nutriat: nil
quia nutrens in potentia est sanguis: & in alia
potentia longiore ista, est pars membri homi
nis. Corpus vero simplex non conuertitur ad
formam sanguineam recipiendam, neque for
mam membri humani, nisi componatur. Sed
aqua est substantia, quæ adiuvat ad liquefacien
dum nutrens, & subtiliandum: & ut cito cur
rat, & penetret in venas, & in foramina: ne
que esse potest absque hoc auxilio, eius comple
mentum rei nutrimenti. Amplius aquæ diuer
sificantur non solum in substantia aquæcatis:
verum et secundum illud, quod eis admiscetur.
& secundum qualitatem, quæ in eis est superans.
Aquæ verò, quæ sunt alijs meliores, sunt aquæ
fontium. Neque tamen omnium fontium, nisi
fontium terræ [liberæ,] in cuius territorio
nulla dispositionum qualitatum extranearum
superat, aut aquæ, quæ sunt petrosæ, quia sunt
digniores, ne terrestri putrefactione putrescant.
Illa tamen, quæ est terræ liberæ, melior est pe
trosa; neque ex omni fonte terræ liberæ, sed il
la tantum, quæ præter hoc est currens. Neg: om
nis currens, nisi currens, quæ est soli & ventis di
scooperta: hoc namque est ex eo, quo currens no
bilitatem acquirit. Non currens verò est, cui ac
quiritur propter discooperturam malitia talis,
qualis non acquiritur propter profunditatem
& cooperturam. *† [Neque omnis currens di
scooperta, nisi illa, quæ super lutum incedit.]
Et debes scire, quod quæ super lutum vadit, melior
est ea, quæ super petras fluit: lutum enim munda
aquam, & aufert ab ea res extraneas sibi ad mix
tas, quæ sunt in ea, & colat ipsam: sed lapides
non faciunt illud. Oportet autem ut lutum, per
quod transit, sit [liberum,] & non sit lutum
fætidum, neque [lacinosum,] neque aliud.
Quod si hæc aqua fuerit multa, & forti euertit
rit cursu, quæ propter sui multitudinem illud
quod ei admiscetur in suam conuertat naturam,
& quæ suo cursu ad solem tendat, scilicet ad orientem,
& propriè ad eius æstium: erit melior aquis:
& tantomagis, quum multum a suo elongabi
tur principio. Et post hæc, quæ ad septentrionem
vadt. Illa namque, quæ ad occidentem
tendit, & meridiem: est mala, & propriè, quum
meridionales exsufflauerint venti. Et illa qui
dem, quæ à locis descendit altis cum alijs boni
tatibus, est melior. Et illa, quæ est [sic] est quæ
si dulcis, quæ dulcis esse imaginatur: neque vi
nū tolerat ut ex ea sibi admisceatur, nisi parū,
& est in potere leuis: & cito in frigidatur, & ci
to calefit, propterea quod est [resoluta] frigida in
hyeme, & calida in ætate: in qua nullo modo
sapor superat aliquis, neque aliquis odor, & cito
descendit ad hypochondrijs, & quæ in ea coquitur
cito coquitur, & cito dissoluitur. Debes autem sci
re quod pondus ex experimentis est adiuvantibus, ad
cognoscendum aquæ dispositionem. Aqua namque
est leuior, in plurimis dispositionum est melior.
Est

sex. re.
cap. de substan
tia.
sex. 19.
sex. 5.

cap. 24.

cap. 21.

com. 53.

com. 10.

cap. 48. & 49.

Est aut, quum cognoscitur pondus per mensu-
ra. Et est, quum cognoscitur si in duas, aquis di-
uersis duo panni, aut duo cocta unius poderis
madescent, & postea uehementer exsiccantur, de-
inde ponderentur, quia aqua, cuius coacti fue-
ris leuius, erit melior. Sublimatio praterea, &
distillatio aquas rectificat malas. Et si illud no-
fuerit, decoctio rectificat. Aqua n. cocta sicut
rectificati fuerunt sapientes; minoris est infla-
mationis, & uelocioris descensionis. Et torpi-
di quidem medicoru exilimat, qd aqua cocta
subtile resoluatur, & ipsius remanet subtilium:
unde in coquendo ipsam non exstat inuamē-
tum: quoniam spissitudinem in aqua augmen-
tat. Scire autem debes quod aqua in sua aq-
uatis diffinitione, existit ex partibus in subtilita-
te, & spissitudine similibus: que est simplex, sed
non inspisatur, nisi propterea qd frigoris qua-
litas super ea preualuit, aut propter fortē terre-
strium partium commisionem, que ob hoc
qd sunt paruissima, ab ea nequeunt separari ne-
que descendere in ea: quia non sunt tanq-
uatis, ut continuitate aque scindere ualeant:
& in ea descendere ob multam paruitatem. O-
portet ergo ut eis accidat commissio cum sub-
stantia aque. Post hoc decoctio spissitudinem
remouet: que propter frigus accidit primo; de-
inde partes aque uehementer rarificat: donec
fiat subtilioris substantia, ut possint a ea sepa-
rari partes graues terrestres in eius spissitudi-
ne retente, & h[oc] confiringant eam descendentes,
& propter descensum ab ea separentur, & re-
maneat aque pure & simplici propinqua, & e-
rit illud, quod propter calefactionē fuit sepa-
ratum homogeneum ei, qd remanet, & no-
ginquum ab eo: quia quum aqua commisso se-
paratur: eius partes in subtilitate similitur, ne-
que multum inter se int[er]it. Illud, quod subit,
& inter illud, qd remanet: decoctio ergo non
subtilizat aquam, nisi propterea quia auferit spis-
situdinem frigoris, & quia facit, quod ei com-
missum est, descendere. Et huius quidē signifi-
catio existit, quoniam quum aqua grossē dimi-
tuntur longo tempore, non descendit ex eis
res, de qua sit curandum: sed quum coquitur,
illico descendit ex eis res multa, & sit aqua, que
remanet in pondere leuis & clara, & descensio-
nis quidē causa est subtilitas: que ex decoctio-
ne acquiritur. Nonne uidēs qd aqua magnoru
fluminum sicut fluminis Gyon, & praeipue il-
la, que in [postremo eius] sumuntur: illico
quum sumuntur, uehementer sunt turbida,
& postea in breui tpe in una resensione subito
ita clarificantur, qd si alia vice residere faceres,
non descenderet eis res de qua esset curandū?
Sunt autem, qui aquā Nili maxima laude ex-
tollunt, & eius bonitates in quatuor cōprehen-
dunt: in longitudine manationis eius: & boni-
tate locoru, per que uadit, & quia in cursu suo
a meridie tendit ad septentrionem subtilians
illud, qd in ipso currit ex aquis. In multitudine
vero sui, alie communicant ei. In aquis autē
malis si quotidie eas de uno uase in alio muta-
res, quotidie manifestam uideres descensionē,
sicut in primis. Et prater hoc nō descendit ex
eis, quod descendere cōsuevit nisi paulatim, &
non cito, & cum hoc nō perfecte clarificatur.

Et huius quidem causa est, qd cōmissiones ter-
restres leuiter a substantia subtili descendunt,
in qua non est grossitudo, neque viscositas, ne-
que vnduositas: sed a spisso non tam facile de-
scendunt. Amplius decoctio substantie acqui-
rit subtilitatem, & post decoctionem, concus-
sus. Ex aquis quoque laudabilib[us] sunt aque plu-
uiæ, & praeipue illæ, que in estate eneniunt, &
ex nubibus; cum quibus accidunt tonitrua. Tur-
bidatio autem vaporis, inde generantur venti
maximi cum nubibus uenientes, turbidat nu-
bes, ex quibus venit pluuia, ideoq; eius substan-
tia est falsa & non pura. Sed tamen aqua plu-
uiæ cito aduenit putredo, licet sit aqua melior:
propterea quod est ualde subtilis, & quia in ip-
sa corrumpens terreum & aerium cito opera-
tur, & fit eius putredo causa computrescēdi hu-
mores, & impedit pedes, & uocem. Quidam autē
dixerunt huius causam esse: quod aque pluuie
generantur ex uapore, qui fuit ex humiditatib[us]
diuersis sublimatus. Sed si hoc esset causa aqua
pluuie vituperabilis esset, & nō laudabilis: sed
non est ita: immo propter multam suæ substan-
tiæ subtilitatem, quoniam omnis subtilis substan-
tia plus recipit passionē. qd si [] aqua plu-
uiæ ebullierit: eius receptio putrefactionis mi-
nuetur. Acetosa quoque, quum comeduntur,
tunc quum necesse fuerit uti pluuiali aqua: op-
ponuntur putrefactioni, & ab impedimento
eius securitatem faciunt. Putcorū uero aque, &
a puaduū sunt malæ comparatione aqua-
rum fontiu: sunt. n. aque constrictæ, terrestrici-
tates longo recipiētes tempore, ideoq; esse nō
potest, quin in eis aliqua sit putrefactio; quo-
niam extraxerunt, & commotæ uirtute co-
gente, & non uirtute, que sit in eis declinante
ad hoc, ut manifestentur, & expellantur nisi in
genio, & arte, quia uia propinqua eis fuit adhi-
bita, per quam inceserunt. Et ex eis tamen ille
sunt deteriores, quibus ex plumbo uia facta
fuerunt: quoniam ex eius uirtute aliquid assu-
munt, unde frequenter ad dysenteriam ducunt.
Aqua autem paludis deterior aqua putei existi-
t, quia manatio aque putei acuitur, ppter
illud, quod de ipsa extrahitur, unde perdurat
eius motus, & non multum moratur in cōstri-
ctione: neque manet in locis unde manat lon-
go tempore. Aqua uero paludis propterea qd
longo tempore moratur in foraminibus ter-
rae putre facientis, & eius motus in manando
& egrediendo est motus tardus, qui non pro-
uenit ex fortitudine sue expulsiōis, propter
largitatem materiae ipsius: neque est nisi in ter-
ra corrupta & putrida. Niuos uero aque & gla-
ciales sunt grossæ. Et aque stantes [lacunales]
praeipue discooptæ male sunt & graues, quia
in hyeme non infrigidantur, nisi propter ni-
ues, ideoq; generant phlegma, & calcant in
estate propter solem, & propter putrefactionē
unde generant cholera. Et propter spissitudi-
nem quidem ipsarum, & commisionem ter-
restrium cum eis, & propter resolutionē subti-
lis earum generantur in eis, qui eas bibunt
[splenes] & eorum abdomen subtiliatur, & in-
teriora ipsorum ingrossantur, & eorum extre-
ma macrescunt, & humeri, & colla, & comedē-
di desideriu superat in eis, & sitis: & constrictio.

A VIC. H 2 gum.

m. B. festine.

n. B. quoniam
aqua putei ho-
nificatur cū ma-
natione propter
illud, quod ex-
trahitur de in-
tra, & id quod ca-
rit loco eius:
unde perdurat
eius motus, &
non multum mo-
ratur in cōstri-
ctione, neque ma-
net in forami-
nibus.

o. B. sed propter
multitudinem.
p. B. Et aqua stans
in quib[us] can-
ne palustres o-
riantur.

q. B. egritudine
splenis.
f. mirach.

fo-
riū,
dia-
um
m.
nisi
alia
ni-
ad
for-
jed
ien
ur-
re-
le-
er
is:
ur.
ns.
ue
ifi
io
m
nt
at.
re-
il
m
di
io
ac
s,
m
di
i
inter cam
subleuatur,
uaporat &
que.
in puteo
ma claret, nel
ora parte ab
plac eius.

guntur eorum ventres: & difficile vomere possunt. Et est etiam, quum perueniunt ad hydropisim: propterea quod aquositas in eis retinetur. Et est, quum derueniunt ad apostema pulmonis & splenis, & ad dysenteriam; & sicantur eorum pedes & manus, & ipsorum hepata debilitantur: & nutrimentum eorum minuitur propter splenem, & generantur in eis [mania] & hamorrhoides, & varices, & apostemata laxa, & proprie in hyeme; & mulieres duriter impregnantur: & cum difficultate pariunt & pariunt pueros apostemosos, & frequenter sit in eis mola, & impregnatio mendosa, & eorum pueri sepe patiuntur ramicem: & magni varices, & erurum vlcera: neque eorum plagæ sanantur: & accrescit eorum desiderium, & soluantur duriter. [& est cum nocumto & apostematibus in intestinis:] & quartanis abundant: & in senib. febres fiunt adurentes, propter siccitatem naturarum ipsorum, & ventrium. Atque verò non currentes quocumque modo fuerint, stomacho non conferunt. Et iudiciū quidem eius, quæ ex ^u [canalibus hauritur, est iudiciū aquæ nō currentis:] Est tamen melior aqua non currente: propterea quod non longo tempore in vno moratur loco: & quum non currit, proculdubio aliqua in ea existit grauitas. Et fortasse in multis earū existit stipticitas, & conuertuntur cito ad calefaciendum ^x [interiora corporis:] ideoque non sunt vtilis febres habentibus: & illis, in quibus cholera superat. In ægritudinib. verò, in quibus retentio & maturatio sunt ne cessarie, sunt meliores. Aquæ præterea quib. substantia admiscetur metallina, aut eius similes: & aquæ sanguifugales, omnes malæ sunt. In quibusdam tamen earum existit iuuamentum. Illa enim, in qua virtus ferri superat: iuuamentum præstat ad hoc, vt interiorib. fortitudo tribuatur, & vt ^y [corruptio stomachi prohibeatur, & vt virtutes desideratiue oēs procedant.] Et nos quidem eius dispositio nem nominabimus, & eius, quæ est qualis ipsa, post. Nix verò & aqua glacialis, quum munda fuerit, & non commista alij rei virtutem habenti malā, siue soluat, & fiat ex ea aqua: siue cū ea deforis in frigidetur aqua: siue ipsa mittatur in aqua: erit bona. Et suarū quidem diuisionū dispositiones non diuersificantur diuersitate multum extraneas: sed est spissior quā omnes aquæ, & nocet dolores habentibus nervorum, sed quum coquitur, ad bonitatem redit. Quod si aqua glacialis ex aquis malis fuerit, aut fuerit nix virtutem contrahens malam & extraneam a locis, in quibus cecidit: erit melius, vt cum ea in frigidetur aqua ^z [quæ ab istius commistione sit occulta.] Aqua præterea temperatè ^a [] frigida sanis melior est aquis omnibus, licet nervos impediāt: & apostema in interiorib. habentes lædat. ^b [ipsa. n. appetitum excitat,] & stomachum fortem efficit. Aqua verò calida digestionem corrumpit, & facit natare cibum: neque illico extinguit sitim; & est, quū ad hydropisim adducit, & hecicam, & consumit corpus. Aqua autem calefacta quū fuerit tepida, facit nauseam: & quum fuerit calidior, quā hæc, & in ieiunio bibita fuerit: multoties stomachum lauat, & ventrem soluet: eam ta-

men frequenter bibere est malum, quia stomachi debilitat virtutem. Illa verò, quæ multum est ^c [calida est quum colicam resoluit, & splenis ventositates frāgit.] Et illi quidem, quibus aqua calida arte iuuamentum præstat, sunt epilepsiam habentes, & melancholiam, & capitis dolorem frigidum, & asthma, & ophthalmia, & ^d [pustulas in gutture, & gingiuis siccitate,] & apostema post aures habentes, & rheumatismos, & vlcera in diaphragmate, & imparis solutionem in parte pectoris. Menstrua præterea prouocat, & vrinam, & dolores sedat. Aqua verò salia macrescere facit, & exsiccat: & primo ^e [facit ventrem propter vim radendi,] quæ in ea existit: postea restringit ventrem in fine, propter siccitatem, quæ est in eius natura: & corrumpit sanguinem: ergo pruritum generat, & scabie. Aqua verò turbida lapidem generat & oppilationes. ideoque post ipsam res comedenda est prouocatiua. licet ventrem habenti pleniusque conferat ipsa, & omnes reliquæ aquæ grossæ, & graues, propterea quod in eius ventre tenentur, neque cito descendunt. Ex cuius quidem theiacis existunt res vniuocæ & dulces. Aqua autem salis ammoniaci ventrem resoluit, si in ea sederint, aut ex ea biberint, aut ex ea factū fuerit clystere. Aquæ præterea aluminosæ menstruorum superfusitatem currere non permittunt, neque spere sanguinē: & prohibent illud, quod de hamorrhoidib. egreditur: sed corpora, quæ febribus sunt apta, fortiter ad eas perducit. Et ferreæ quidem splenem resoluunt: & non coire valentes adiuuant. Aeræ verò corruptioni complexionis vtilis existunt. Quumque aquæ diuersæ & bonæ & malæ commisceantur, fortior superabit. Et nos quidem declarabimus regimen aquarum corruptarum in capitulo de regimine iter agentium. Et quod de iudicijs aquæ, & suis proprietatibus, & modis suarū proprietatum remansit: in capitulo aquæ, quod est in medicinis simplicibus, nominabimus: si deus voluerit.

ANNOTATIONES.

De varijs aquarum differentijs, & effectib. plenè Hipp. scripsit lib. de loc. aer. & aqu. nec non libello de vsu humorum. Sed & ¹ in 6. de vulg. morb. multa scribit Gal. & in libello de bonitate aquæ, si modo is Gal. est. Fide verò et ² 1. de tu. nalet. & 1. de simp. med. facult. & quæ auctor noster libello de remonocum. quæ acc. & tract. 5. fusius prosequitur. præsertim verò quæ & Hipp. & Gal. 3. de rat. niel. ac. At verò de aqua hoc loco dubitatio est, an nutriat. Quod enim non nutriat testari videtur Gal. 4. de vsu par. (nisi ibi deserofo potius humore intelligat, id quod nos paramus) & ratio ipsa planè cōfirmat, quando aqua, quæ simplex est corpus, aut si nō ita simplex sit, tenuissimū carne & fluidū, in solidam nostri corporis substantiam uerti nō potest. ea verò nutritio est, quæ id quod alit in nutriti substantiam conuertitur, ut & Gal. 3. de temper. & omnes noceant. At contrarium tamen auctor librorum de dieta li. 1. aquam omnia nutrire testatur. Adde quod frequenter aqua potu sedari famem, & quosdam solo aquæ potu diuicijs transisse uita obseruati est. Sed ad hæc breuibus. aqua neque uerè neque propriè nutrit. quæ etenim nutriunt concoquuntur: & quæ coquuntur, crassiora ut euadāt, necesse est: aqua autem incrassari nequit. ut et philosophus 4. meteor.

r. & ad lubricitatem intestino rum.
Alia litera ad lubricitatem intestino rum, & egredinem splenis
f. B. sticticia.

e. B. Et sic est no camento & ulceribus uiscerū.

u. B. fontib. hauritur, est propin quum iudicio aquæ stantis nō currentis.

x. B. in ventre.

y. B. aldarab. prohibeatur, & ut exortentur, uel commoueat virtutes appetitiuæ omnes.
† de reb.

z. B. exterius. prohibendo ipsam a permissione eius.
a. † B. quæritatis.
b. & est ex eis quæ appetitum excitant.

notatum reliquit. auxiliatur tamen ipsa nutritioni dum ali-
menti uobiculum est. tenuissima nempe quam sit, cibaria
omnia ut in uniuersum corpus digerantur, adiuuant. est q̄
ut 4. de usu par. G. d. ab Hippocrate uocari ait ferrosim hu-
morem, & xrua 7. p̄oas, ipsi tamen non nutrit. Quod tamē
author de dicta nutrire eam per omnia scripserit, id is qui
dem de simplici aqua intellexisse uidetur, quum & hanc
& ignem seorsum nullam talem facultatem utrumque ha-
bere eodem loco asserat; intelligi tamen id eodem pacto ar-
bitratur, ut nos diximus; esse uidelicet eam alimenti uobi-
culum. dum enim sui tenuitate, atque humiditate alimentū
in corpora omnia aduehit, dumq; solida ipsa humectat, at-
que illis nutrimentū adhasum parat, quo pasto, qui parietes
exstrunt, secos antea lapides humore inpergunt, ut ipsi
eas agglutinetur; nutrire & ipsa uidetur quamuis non nu-
triat. Id uero, quod de media aiunt scilicet profecto & imbe-
cillum argumentum est. potest certe aqua superfluo sui hu-
more appetendi sensum retinere, nutrire tamen non po-
test; quin si qui ea diutius atque copiosius seorsum utan-
tur, primū quidem imbecilles reddi, postmodum uero sensum
tandē perdere, aut in hydropim incidere quotidie obseruatum
est. tantum enim abest ut ea nutriat, ut potius (copiosius
aut intempestius ingesta) corpus, quod & alijs alioqui co-
piosis, & solatis alimentis nutriatur, ali impediat, dum ali-
menta superfluo sui ipsius humore eluit, ac solidis adhasce-
re particulis prohibet eo prorsus modo (ne a priori exēplo
discedamus) quo si nimio humore lapides aspersi fuerint, eg-
menti amplexum & agglutinationem renouunt.

COSTAEI ADDITIO.

Potabilem aquarū differentiā uniuersales quinque sunt
Aetio ex Raso, pluuia, fontana, putealis, stagnans. his ad-
dere licebit & nivalē, & glaciā, ac praeerea cisterminā
que ex pluuia aut etiam flumini est. Fontanam hic Aui-
cennas omnibus praefert, quam Hippocrates quoque lib. de
aere aquis & locis primo loco laudat. Alij pluuia prepo-
nunt Hippocrates autoritate moti, qui eodē loco pluias
optimas esse ait, ut quae leuissima, tenuissima, dulcissima,
limpidissima. Rhasis eā quae ex fluuijs magnis, ceteras saepe
ut scribit Rhus tamē apud Aetium ubi quidem a iussu,
ut omnibus uirtutibus exornatas commendat; fluuias tamē
reliquas & stagnantes, damnat. Ceterum, si comparandae
hae sunt inter se; fontanam profecto maxime omnium esti-
māse Galenum constat. qui cum primo de tuenda uale-
dine, in puerorum educatione frigidam illis per calores a ci-
bo concedens, fontanam proponit qui uitio careat; nulla de
alijs facta mentione, praeterquam de stagnanti, quam ut
prorsus inutilem reprobat. tum sexto epidemiorum deco-
ctam aquam ab Hippocrate propositam considerans, se ip-
sa quoque uti ait, si fontana bonae copiam non habeat. his
uerbis ostendens se fontanam plurimū facere, ut quae non
egeat coctione, sit etiam decocta preferenda. Imo, quum
idem author lib. 7. meth. aquae uitia omnia pēdere scribat
ex frigidityte, cuius culpa & in praecordijs diutissime mo-
ratur, & fluctuationes excitat, & uentriculi robur resolu-
nit, ut deinceps deterior in eo fiat coctio, & distributio;
parte altera. 1. meth. fontanam statuit in medio frigoris,
quod ferit, & caloris qui resoluit; eo scilicet sensu qualem
medio ueris tempore praefert ut ipse 7. meth. scribit, et qua
lis ad curandam uentriculi siccitatem, & calorem requiri-
tur. Non est igitur ut quis pluias fontanis praefert. Quis
licet Hippocrates, Rhus apud Orbasium, & Paulus, &
Celsus, leuissimas, dulcissimas, tenuissimas, & limpidissi-
mas esse scribant, non tamen fontanis esse aiunt meliores.
Imo qui illas Hippocrates aperte scribat prauo esse odo-
re, magna etiam eas carere laude, quae est in fontanis cer-

tum est, quod in causa fuisse arbitrandum est, ut ipsas fla-
tim atque pluit, percolari Rhus iubeat. Verum optimas
aque condiciones in uniuersum, ex earum causis, ex natura
propria, & ex effectibus, qui in homine atque externis a-
lijs rebus spectantur, sunt querendae. Ex causis, quod sicuti
fontana ex terra uisceribus ortum habet, ita pro loci, a quo
emergeat, & per quam transit, natura itemque pro solis ha-
rum omnium rerum conseruatoris aspectu; proque uentorū
uarietate, qui quibusque locis accidit, uariam acquirit na-
turam, de qua re fusius loco proposito Hippocrates. Ita ēē
pluuiales aquae, quarum ortus est ex uaporibus a sole subla-
tis, uarias acquirunt qualitates pro locorum & rerum ua-
rietate, a quibus attolluntur in aerem uapores, & pro tem-
porum anni uarietate quibus decidunt, & pro modo quo
decidunt. Ex locorum quidem & rerum uarietate, quia
quae ex fariis corruptis uel illis materiam habent, pessimae
sunt. quae etiam hyemali aut uerno sunt tempore, minus
sunt, quam quae aestiuo, probatae. & quae rursus ab arbore,
aut cum tonitru excretae, sunt, meliores sunt quam procello-
se, ut sexto Epidem. Hippocrates notat. Cognoscitur autem
aque bonitas etiam ex obseruatione naturae, id est substā-
tię, & qualitatum, quae se se quatuor sensibus offerunt. quae
aspectu sunt limpidissimae, quae saporis, & odoris omnis sit
expertes, quae tactu in loco, in quo residet, neque calidiores
sunt neque frigidiores. Effectus autem, qui ex optimis aquis
spectantur, in homine quidē sunt, quod quae epote in uentre
neque insignem uel calorem uel frigus imprimunt, neque
in hypochondrijs morantur, ei optimae sunt. tales autem fa-
cile coquantur, & distribuuntur, & iecori, lieni, renibus,
corporique uniuerso sunt commoda. In externis autem re-
bus, quae celeriter calsiunt at refrigerantur, & in quibus
celeriter legumina coquantur, addi etiam qui pondere le-
uioribus sunt, & in hominis quoque corpore citra grauitatis
sensum & celeriter coqui possunt & distribuunt. De aquarū
igitur bonitate, haec docebunt. At in his, quae diximus, unum
dignum est animaduersione. Ex pluuijs enim uernas, &
hyemales improbauimus, quas Rhus maxime probat. De
rua paucis, Rhus quidem apertum est, tum dissentire
ab Hippocrate, & Galeno, quum Hippocrates eam com-
mendat, quae ex ethere, id est puriori aere deorsū. Oportet
tempore, & estate in media, quae fugaces fructus mature sunt.
et Galenus quoque eos stulte agere scribat, qui per Oram
pluiam uerni temporis intelligunt. tum uero etiam rem
scribere a ratione alienum. quum uerno, magis autem hye-
mali tempore aeris uniuersi uapores ob solis longinquitatē
crassiores atque crudiores adhuc, & frigidiores sint, quā,
ut leuis, & tenuis limpidaue, aut dulcis aqua ex ipsis gi-
gni possit.

At uero quod ad fontanę aque laudes pertinet, pluri-
mum quidem interest, quo solo, & quo celo, eius sit tum or-
tus tum progressus. De qua re quamquam non pauca libro
de aere, aquis, & locis scripta sunt, est tamen aliquid quod
in eo loco desideres, cum de solo, tum de celo. De solo qui-
dem quod quum eas ille author maxime improbet, quae pe-
troso solo scaturiunt; & Galenus quoque referente Ori-
basio eas, quae per terram puram labuntur magis probet,
quod, & Auicennas noster hoc loco. contra tamen suadet
ratio, quibus per saxa est lapsus (si ille modo aequae atque
alie orientem aspectent solem) illas fracta quasi attenua-
taq; earum crassitie, & duritie omni, ut salubriores censea-
mus. Sed, & de celo est, ut dubites. Quum enim eas aquas
maxime omnium ille author probet, quarum fontes ad aesi-
uos solis exortus, & occasus, magis autem quae ad exor-
tus; ac tertio eas quae inter occasus aestiuos, & hyernos;
& quarto eas damnet, quae inter aestiuum ortum, & occa-
sum; magis autem quae ad austrum, quam quae ad boreā;
non paruis hic scrupulis occurrit. Quando enim aduersa

AVIC.

H 3 sunt

apud Orbasium
5. medic. coll.
cap. 3.

5. med. coll. c. 3.

Et quod in longitudine sciunt, aut incidunt in latitudine, aut quia earum aperiuntur orificia: sicut accidit in exitu sanguinis ex naribus. Et est, quum accidit hæc largitas propter causam, quæ exterius accidit, aut interius. Quumque euacuatio eius, quod retineri debet, acciderit: prouenit propter ipsam complexionis frigiditas propter euacuationem materiei, quæ erat apta ad accendendum ex qua calor nutritur in natus. Et fortasse prouenit inde calor complexionis: quum illud, quod euacuabitur, complexionis fuerit frigida, sicut phlegma: aut fuerit circa æqualitatem complexionis sicut sanguis, quia^a [calidum calore superabit superfluo] sicut cholera, & calefaciet. Et ex ipsa quidē semper accidet siccitas essentialiter. Et est, quum ex ipsa prouenit humiditas secundum considerationem, quam nominauimus in accidentalitate caliditatis. Et hoc est, quum humor siccans euacuabitur non superfluo^b [&] propter caloris innati defectum; quando nutritus perfectè digerere non valet: unde phlegma accrescit: hæc tamen humiditas complexionis non cōfert innata; neque est innata sicut calor ille non est innatus. [Quod si superfluo euacuatur,] sequitur ipsam frigiditas & siccitas in substantia membrorum, & in eorum natura: licet alicui ipsorum calor accidat extraneus, & humiditas non bona. [Agnitudoines quidem instrumentales, quæ euacuationem sequuntur superfluum:]^c oppilatio, propter superfluum etiam venarum siccitatem, & propter earum coarctationem. Et sequitur eam spasmus & tetanus. Re tentio verò & euacuatio, quæ sunt æquales, sci licet illæ, quæ in hora proueniunt, quæ est necesse: conferentes sunt, & vitam conseruantes sanam. Et iam quidem locuti fuimus de rebus, quæ sua generalitate sunt necessariae; licet sit, quum plurimum suarum specierum non est necessarium. Nunc ergo ad alias causas procedamus.

ANNOTATIONES.

Egit de hac re Gal lib. ar. med. 1. de sanitate tuā. et li. de diff. symptom. Et author quoque multa repetit lib. Canonicorum parte prima, tract. 1.

Sermo uniuersalis de causis, quæ casualiter corpori accidunt, & non sunt necessariae, neque impediētes. Cap. 18.

I Oquemur nunc de causis non necessariis, non impediētib. Et sunt quæ sua generalitate non sunt naturales, nec naturæ cōtrariæ. Et istæ quidem sunt causæ corpori obuiantes præter aerem, qui est necessarius: sicut balneatio, fricatio, species, & aliæ. Incipiemus autem, & dicemus quæ causæ, quæ in corpore hominis sunt agentes exterius propter obuiationē: duo bus operantur modis. Operatur enim in ipso, aut penetratione illius, quod ex eis^a [subtiliatur, in poris per virtutē penetratiuum, quæ est in ipsis; aut quia membra sibi attrahunt eas per poros suos, aut ideo quod vnum istorum ab altero iuuatur. Alter verò modus est, ut nulla operetur commissione, sed qualitate pura conuertē-

te corpus. Et istud quidem, aut ideo quod hæc qualitas, aut est in^b [effectu] sicut epithema infrigidatum in^c [effectu] quod infrigidat: aut in^d [effectu], quod calefacit: aut est propterea quod qualitas hæc est in potētia: sed calor innatus, qui est in nobis, commouet virtutem agentē in ea, & adducit ipsam ad effectu, aut propter proprietatem. Sūt autem ex rebus, quæ obuiatio mutant, & quum ingrediuntur corpus, non mutant, sicut cepæ, quum exterius ad modum emplastri corpori superponuntur, ^e [vulnerāt, sed interius receptæ nō vulnerant.] Et sunt ex reb. aliæ, quæ ad hoc contrariæ huic existunt, sicut cerusa, quæ quum bitur, vehementer mutat, sed quum ex ea fit epithema, nihil ex hoc operatur. ^f [Et sunt ex eis, quæ nullo horum duorum modorum operantur. Et huius quidem causā in diuisione prima, vna sex rerum existit. Vna est,] quod quum tale aliquid, quale cepæ ingreditur corpus, virtus digestiua incipit ^g [constringere] ipsum, & cito mutat eius complexionem, & debilitat eam, & non dimittit eam incolumem tanto tempore, vt in tali, quale illud possit efficere suam operationem, & interius ^h [vulnerare.] Et alia est, quod secundum plurimum comeditur mista cum re alia. Et tertia est quod commiscetur in receptaculis nutrimenti alijs humiditatibus, quæ ipsam submergunt, & eius frangunt fortitudinē. Et quarta est, quod quum est exterius, in uno penitur situ: sed interius non quiescit se mouēdo. Et quinta est, quod exterius multum stricte tenetur: sed interius tangit non adherēdo. Et sexta est, quoniam, quum est interius, præparatiōnem eius, ipsa virtus naturalis regit, & cito eius expellit superfluitatem, & bonum in sanguinē cōuertit. Eius verò, quod ex cerusæ dispositione diuersificatur, causa est, quia cerusa est grossæ naturæ, & grossarum partium; quapropter quum est de foris, non penetrat in poros: & si penetrat, nō peruenit ad poros spiritus, nec ad membra principalia: sed quum comeditur, est res huic contraria. Et etiam natura venenosa, quæ est in ea, nō efficit impressionem, nisi impressione superflua a calore innato, qui est in nobis, in ea: & hoc quidem non acquiritur ipsa obuiatione extrinseca. Et nos fortasse reiterabimus tibi in libro de simplicib. medicinis verba modi istius.

ANNOTATIONES.

Causas omnes morbi & sanitatis necessarias recensuit, Galeni exēplo, in lib. ar. med. Hic non necessariarum tractationem pollicetur. antea tamē inuestigat, quo pacto, quæ extrinsecus adueniant, in nostrum corpus agant. pro qua re vide Gal. 3. de temp.

De eis, quæ proueniunt ex balneatione, ^a [& fricatione] ad solem. Cap. 19.

Q Vidam ornate loquentium dixit. Ex balneis melius est, cuius fabrica est antiqua: & cuius aer ampliatur, & cuius aqua est dulcis. Et alius addit, ut balneator ignem suum mensuret secundum complexionem eius, qui ipsum vult ingredi. Debes autem scire, quod opere

AVIC. H 4 ratio

b B. a. a. u.
c B. a. d. u.
d B. a. d. u.

e B. ulcerat, sed interius receptæ non ulcerant.

f B. Et ex eis sunt quæ operantur duob. modis. sicut est cerusa. quæ est vna ex causis, quæ ratione prima est. g B. frangere. h B. ulcerare.

cap. 85.

cap. 3.

a B. & statione.

ratio naturalis balnei est calefacere suo aere, & humectare, sui aqua. Et prima causa est infrigidans & humectans. Et secunda calefaciens, & humectans. Et tertia calefaciens, & desiccans. Et non attendenda sunt verba illius, qui dicit, quod aqua non humectat membra ^b interiora, quum bibitur, aut quum ei obuiatur. Sed plerumque ex balneo post illud, quod nominauimus de suis impressionibus & mutationibus, aliquid accidunt mutationes; quarum quedam sunt per accidens, & quedam sunt per essentiam. Est namque, quum accidit balneo, ut suo infrigidet aere: propterea quod multum caloris resoluit in nati; & ut membrorum etiam substantias exsiccet: propterea quod vehementer humores resoluit naturales, licet extraneos augeat humores. Quumque eius aqua multum est caliditatis, cutis ex ea horripilatur, & inspissantur eius pori. Quare ex eius humiditate nil vadit ad corpus, neque bene resoluit. Est tamen quum eius aqua calefacit, & est quum infrigidat. Sed eius quidem calefacere est, ideo quod multum est calida: & quum ipsius calor paruum est minor, quam tepida, infrigidat & humectat: & propter constrictionem, quum fuerit frigida, quia calorem constringit, qui ex eius aere est habitus: & coniungit ipsum visceribus, quum obuiauerit corpori ipsa existente frigida. Eius vero infrigidare erit, quum in ea aliqui se multum balneauerint: duobus namque, infrigidat modis: nunc est, quod nati aqua natura in ultimo rei frigida existit, licet calore accidentali calefaciat, qui non permanet, sed tollitur, & remanet operatio naturalis propter illud, quod ex aqua penetravit in corpus, & est infrigidatio: & etiam quia aqua siue sit calida, siue frigida: est humiditas: deo quum multum humectauerit, calorem constringit in natum propter multam sui humiditatem: & extinguit ipsum, & infrigidabit. Est etiam, quum balneum resolutione calefacit, quum inuenit nutrimentum, quod non fuit digestum: aut inuenit humorem frigidum, qui non fuit maturatus. Illud enim digerit, & hunc maturat. Est preterea, quum ingrediuntur balneum ipso sicco, & exsiccatur: & confert hydropisum habentibus, & laxitatem; & est, quum ingrediuntur ipsum eo humido, & humectat. Est etiam, quum in ipso diu morantur, & exsiccatur propter resolutionem & sudorem: & est quum in ipso parum morantur, & humectat, quum corpus, ab eo exsiccatur, antequam egrediatur sudor. Erat, quum balneum ingrediuntur icui ni & uacui, & vehementer exsiccatur, & macrescere facit, & debilitat. & est, quum ipsum ingrediuntur illico post saturitatem, & impinguat, propterea quod materia ad exteriora trahit corporis. Veruntamen oppilationes efficit, propterea quod sui causa a stomacho & ab hepate nutrimentum ad membra trahitur non coctum. & est, quum in fine prime digestionis & antequam adit vacuitas, ingrediuntur. & confert & impinguat mediocriter. Qui autem balneum ingrediuntur propterea, ut humectentur, sicut ethicam patientes faciunt, debent in aqua mergi, nisi deniliterentur: & postea ex oleo inangi, ideo quod, ut in humectatione fiat augmentum, & ut teneatur aqueitas, quae in poris

penetrauit, & constringatur inter cutem: & non longa ibi moretur mora: & locum eligant temperatum: & in balnei terra multam proiciant aquam, ideo ut vapor ⁸ [elargetur,] & aer humectetur: & a balneo deferantur sine sollicitudine & labore, qui eis accidat ^h [super lectum: & inungantur, & odorent illico quum egrediuntur ex bene redolentibus frigidis: & dimittantur in domo, in qua homines denudantur hora una, donec eis attractio aeris temperata ad eos redeat: & ad potandum tribuatur eis parum ex humectantibus, sicut aqua ordei, & lac asinae. Quod si quis eorum multum in balneo facit moram, timetur ne superueniat ei syncopis, propterea quod calefit cor, & commouetur ⁱ [syncopis.] In balneo preterea cum multis eius iuuamentis adsunt nocumenta. Facit enim superfluitates ad membra, in quibus debilitas, leuiter descendere: & laxat corpus: & impedit neruos: & resoluit calorem innatum: & comedendi desiderium deiecit: & cocundi debilitat uirtutem. Balneum quoque ^k [differentias habet a parte aquarum, quae in ipso fluunt. Si enim fuerint nitrosae aut ^l [marine, aut sulphureae, aut cineritae, aut salinae, aut ingenio. f. quod in eis aliquid apponatur, aut in eis coquatur, sicut staphisagria, aut si cut baccae lauri, aut sicut sulphur, aut his similia, resoluent, & subtrahunt, & auferent ^m [laxitatem, & prohibebunt humorum descensionem ad apostemata, & uenam habentibus. ciuile conferent.] Aereque aquae, & ferreae, & salinae etiam, iuuant in agritudinibus, quae sunt ex frigiditate & humiditate, & in doloribus articulorum & podagrae: & conferunt laxitati, & asthma: & agritudinibus renum; & fracturae restorationem fortem efficiunt: & conferunt carbunculis, & ulceribus. Et aeneae quidem ori conferunt: & vuluae: & oculo laxo; & humiditatibus auris. Ferreae uero stomachum iuuant, & splenem. Et nitrosae quidem & salinae capitibus, & pettori auxilium praebent, quae materias recipere solent, & conferunt stomacho humido: & habentibus hydropisum, & inflationem. Aquis aluminosis, & atramentalis balneari confert sputo sanguineo, & egressioni sanguinis ab ano; & menstruis, ⁿ [& nauseae, & uomitus sine causa;] & cachexiae; & multo sudori. Sulphureae uero aquae neruos mundificant; & dolores diffensionis, & spasmi sedant, & corporis superficiem a pustulis: & ulceribus malis antiquis, & signis uiolaceis mundificant: & a panno, & utiligine, & lepra: & resolunt superfluitates ad iuncturas, & splenem, & hepar descendentes, & ^o [vuluae] duritiei conferunt: sed stomachum laxant, & desiderium deieciunt. ^p [Marinae autem aquae] caput eius, qui in eis balneatur, replent: ideoque, qui in eis balneatur, caput in ipsis ponere non debet, & in eis tempore post tempus eorum calefiunt complexionibus, & proprie matrix, & uesica, & colon. Et ideo omnes sunt malae & graues. Qui autem in thermis uoluerit balneari, oportebit, ut balneetur in eis quiete, & suauiter, & ordinatim, & non subitoto. Et nos forlasse reiterabimus in capitulo de conseruatione sanitatis sermonem de esse balnei; & continuandum erit, quod ibi dicemus,

b radicalis.

e B. & cum constrictione.

d B. quoniam aqua naturaliter est frigida, quare infrigidat in ultimo rei, uel in huius rei.

e B. & dispositio non humorem caliditatem.

f Buxuccer seu receptus ab eo.

ANNOTATIONES.

*Desumpti & hac ad verbum sunt ex Gal. lib. de cau.
morb. Repete & quæ Anic. lib. Cantic. parte 1. tract. 1.
adnotavit.*

De causis oppilationis, & coangustationis canalium.
Cap. 6.

Oppilatio accidit, aut propter causam extraneam, quæ in canali cadit: & hoc aut erit extraneum in suo genere, sicut lapis; aut extraneum in quâtitate sui, sicut faex multa: aut extraneum i sua qualitate, & hoc erit aut propter suam grossitiem, aut viscositatem: aut quia est congelatum sicut "[anguis] illa, quæ congelata est:]-hæ quidem sunt partes eius, quod oppilat, propterea quod in canali cadit, ex quibus, quæ in suo loco in canali fixa manent, & est ex eis, quod in suo loco est mobile. Et est, quum accidit oppilatio, propterea quod clausum fuit foramen propter vlcis consolidationem, quod in ipso factum fuit: aut propter nascentiam additæ rei sicut carnis verrucosæ claudens: aut quia canalís propter apoplematís comprímitionem, quæ sit propter forte frigus aut propter vehementem siccitatem, quæ propter siccitãriã accidit: aut propter virtutis retentiã fortitudinem: aut propter fortem ligaturam. In hęc quoque multæ sunt oppilationes: propterea quod superfluitates multum retinentur. & propterea quod frigus stringit.

ANNOTATIONES.

Oppilationis nomine omnis meatuum occlusio sine ab-
luta sine imminuta intelligi solet. Huius causas plures &
sui autor hoc loco, & in Canticis parte 1. tract. 2. &
Galieno de caus. morb. & 1. de tueria laetud. enumerat.
Eius tamen in minoribus causis de purissimum non nisi uide-
tur, materia defectus, uel praesentia. Obi enim meatus, quib.
uel sanguis, uel alius quicunque humor inesse a natura conue-
nit, ea materia fiat destitutus, uel etiam quia ipsi ipsi
meatus in circuitant partem, concidere profecto & corru-
pti illos, atque astringit uel obstrui necesse est. Ita & si in
canales, quos aperti ante erant, materia quaequam interde-
rit, obstrui eos necesse est. Priorem obstructionem faciunt
frigoris, acridi, astringentia, & exsiccantia; nempe, quum
haec omnia humorum, qui uel meatibus, uel partibus vis cir-
cumsistantibus inerat assument, uel in aliam fedem con-
mendo, impellant. Posteriorem uero digne materia, uel hu-
mida, uel solida, uel extra meatum incumbens comprimescit,
uel intra meatum ipsum contenta, & uacuum antea locum
sui substantia, aut crassa, aut uiscida, aut multa impedit.

De causis amplitudinis canalium. Cap. 7.

Canalis ampliatur, aut propter retentius debilitatem: aut propter fortem expulsiue motum. Et ex hoc quidem modo est anhelitus retinere, aut propter medicinas aperientes: aut propter medicinas^a [laxantes] calidas & humidas. Et canales quidem ex contrariis harum causarum coangustantur, & propter opilationes.

ANNOTATIONES.

Proxima laxitatis atque meatuum apertionis causa est materia præsertim deficiens: quæ plures & externas & internas causas sequitur: nec medicamentorum unum inueniuntur, apertium, detergentium, uel calfacientium & humectantium, si enim oclusi antea meatus erant ob materie crassitudinem, visciditatem, multitudine, in incidentibus attenuatur crassitudo, apertient, ne parantur, ut aliud consue- re obstruens materia mæles, & de detergenti, amantur, si corrugati antea meatus erant ob materie familiaris inopia, adueniunt per calorem materia amplius, ex frigore, per caliditatem canitas resistuntur. Vnde pro hac re Galen. lib. de caus. mor. & aethorem. in. Cantic. parte. 1. trafr. 2.

De causis asperitatis. Cap. 8.

A Speritas accedit, aut propter causam medi-
cinæ, quæ vehementer abstergit sua inci-
sione, sicut æterum, & acetosæ superfluitates, aut
sua resolutione, sicut spuma maris, & superflui-
tates acutæ: aut propter causam stipticam, quæ
exasperat propter suam siccitatem, sicut res pō-
tice, aut frigida, quæ exasperant, propterea
e[rgo] constringunt: aut propter res terrestres, quæ
super membrum iacent sicut pulvis.

ANNOTATIONES.

Asperitatem Arist. 1. de generatione & corr. a siccitate in uniuersum fieri statuit, quod & Galenus 1. in primum de vulg. morb. ita ut ad siccitatem causa omnes referatur, quas & hic & Galenus lib. de caus. morb. al. pergentia nan que, & astringentia, & resolutiva omnia, & pulueres in- spersi exsiccant. Fie tamen etiam asperitas ex humiditate, ut uocis asperitas ex defluente ad fauces pituita: sed uocis asperitas symptoma est, non morbus, sequitur autem hęc as- persione arterię inqualitatem, quę & ex humiditate ad aspe- ram arteriam ac fauces defluxu provenit, & ex earundem quandoque partium siccitate, ut auctor est Galenus loco vulg. morb. citato.

De causis lenitatis. Cap. 9.

Lenitatis causa, aut est glutinans propter suis viscositatem, aut subtiliter resoluens, quæ materiã subtiliat: & ipsam currere facit, & ipsius firmitudinem a membri superficie remouet.

ANNOTATIONES.

Contraria siccitati est humiditas, quare sicut partium
asperitas a siccitate, ita & mollietas ab humiditate ortum
habet, quod & philosophus 2. de gener. & corru. Vide pro
hoc re Galenum lib. de causis morb. Auiceanum in Canti
cis, parte 1. tr. 2. & Auer. 3. Coll.

De causis dislocationis, & separationis a situ.
Cap. 10.

M Embri remotio est : aut propter causam extendentem, sicut quum aliquod trahitur membrum, & extenditur donec dissolatur: aut ex motu forti super innixionem, †† [quæ membrum a loco suo remouet, sicut quum alicuius pes flectitur aut causa latas, & humiditas, quæadmodum accidit in ramice, aut propter causam ligamenti substantiam corrumpentem

b—B. rem ipsum corrodendo, aut putrefaciendo, b
[aut laxum reddendo,] quemadmodum in le-
pra accidit, & sciatica.

ANNOTATIONES.

Hic articularum propriè, & partium ad articulos, ac li-
gamenta pertinentium esse morbus videtur. Vitiatur verò
situs partium naturalis vel ex procatactis causis, & a re
gravi articulos comprimente, a subito, intempestivo, ac ve-
hementi motu, ab externa quapiam re ligamenta secan-
te, vel ab internis, aut humore scilicet nimio ligamenta re-
laxante, & ob visciditatem totum articulum lubricum la-
bilemque reddente, ut Gal. lib. de caus. morb. & 6. aphor.
aut eodem humore sui acrimonia ligamenta eadem corro-
dente & disrumpente. Vide quæ author lib. Cantic. parte
prima tra. 2. & Auerr. 3. Coll.

cap. 10.
com. 59. & 60.
tex 208.
Cap. 15.

a B. appropin-
quationem.

De causis malitie vicinitatis, quæ^a [separationem]
prohibet. Cap. 11.

b & B. aut alie-
ris uestigium.

Causa eius est, aut grossities, aut viscositas,
aut spasmus, b & [] aut laxitas, aut
humoris siccitas in iunctura, quia ibi sit lapis,
aut, cum qua natus fuit.

ANNOTATIONES.

Articularum motus prohibetur, vel incidente in eos re
quapiam, vel humore eo absumpto, quo ali inungit, ea par-
tes solent, ut in coxendice a siccitate, de qua Hippocr. 2.
de digesta, ut supra annotatum est, vel etiam ab astringen-
te conglutinanteque re aliqua, ut carne, vel cartilagine, quæ
ex ortu vel ex male curato vlcere supercreverit. Vide pro
hac re Gal. lib. de caus. morb. & 3. Coll.

De causis malitie vicinitatis, quæ dilatationem
prohibet. Cap. 12.

Ipsius causa est, aut grossities, aut uestigium 40
in incarnationis vlceris, aut spasmus, aut cum
qua nascitur.

cap. 10.
cap. 15.

De causis motuum non naturalium. Cap. 13.

Eorum causa est, aut siccitas debilitans, si-
cut tremor siccus, aut siccitas spasmodica,
sicut causa singultus sicci, & causa spasmici sicci:
aut^a [superficies calefacientes, aut superficies]
infrigidantes, aut causæ virtutis viam clauden-
tes, membro suam prohibentes penetrationem
cum oppilatione: aut superfluitates, quæ no-
cent, aut propter suam frigiditatem: sicut^b [ri-
gor, aut propter punctiorem, sicut horripila-
tio,] aut propter caloris innati submerfionem,
aut propter sui paucitatem: & propter illam ac-
cidit in musculorum superficibus frigiditas,
& provenit ventositas, quæ vult resolui, & exi-
re sicut^c [saltus.] Et nunc quidem dicemus, 60
quod hæc nocumtalis materia, aut erit vapo-
ralis pauca, & accident propter eam halices, aut
erit plusea, & continget propter ipsam lassitu-
do pœnalis, si fuerit quies, aut provenient
aliæ lassitudinis species, quas nominabimus, si
fuerit mobilis. Quod si fortior fuerit, accidet
inde horripilatio, & si fuerit magis fortis, pro-
veniet inde^d [tremor.] Et materia quidem ven-

a B. superfloita-
tes spasmodicae,
aut superfluita-
tes &.

b B. in rigore,
aut sua mordi-
catione, sicut in
horripilatione.

c B. in saltu seu
in ictigatione.
f. i. pandicula-
tiones.

d B. rigor.

rosa, quum in musculo tenetur, provenit pro-
pter ipsam pulsatio, seu ictigatio.

ANNOTATIONES.

Egit de hac re fusius Galenus 2. de symptom. causis, et
horum omnium depravatorum motuum causas duas facit
universim: repletionem & siccitatem. Vide & libellum de
palpit. rigore, & convulsione.

De causis augmenti, & magnitudinis, & numeri.
Cap. 14.

Horum causæ sunt materiei multitudo, &
virtutum attractiarum in se ipsis forti-
tudo, aut virtutum attractiarum fortitudo
propter fricationis adiutorium, & calefactio-
nis cum emplastris, sicut cum emplastro de pi-
ce, & quodei assimilatur. Et hoc quidem est
magnitudini proprium, & non numero.

ANNOTATIONES.

Causas magnitudinis & numeri aucti Gal. lib. de caus.
sis morb. duas refert: materie multitudinem, & facultatis
robur. materia in corporis partem aliquam fertur, vel suo
impetu fluens, vel attracta, vel impulsæ. Suo impetu sicut
presertim ob gravitatem; attrahitur vel ob indigentiam
particulæ; vel ob caliditatem eiusdem seu ipsi connatam,
seu ex frictione, medicamento, vel quacunque alia causa
extrinsecus accedente acquisitam. Impellitur verò ob mor-
dicantem & molestantem qualitatem, vel ob multitudinem.
Vbi ergo materia in partem quampiam decumbit, si ea na-
turalis sit, & formatrix facultas sit valida: augmentum
fit vel magnitudinis vel numeri, quod aliquando offendit,
ut pterygium in oculo, & supercrefcentia in vlcere. ali-
quando non offendit, ut sextus digitus. Si verò vitiosa ma-
teria sit, tumores fiunt, & alia præternaturam, ut ganglia,
melicerides, atheromata, steatomata, vermes, leproli, &
alia id genus. quæ natura quidem agente fiunt (alioquin
enim impermutata ea prava materia remaneret) sed non
optimam formam, at meliorem tamen quam potest, in-
ducente.

De causis diminutionis. Cap. 15.

Hæc quidē sunt, quæ aut in principio pro-
venerunt creaturæ. sicut materiei dimi-
nutio aut virtutis^a [laetricis] error, aut eius de-
bilis, aut nocumenta, quæ quandoque ex-
trinsecus adveniunt, sicut incisio, aut percus-
sio, aut corruptio, quam fecit frigus, & quan-
doque intrinsecus, sicut herpes esthiomensus,
aut putrefactio.

ANNOTATIONES.

Diminutionis causæ vel internæ, vel externæ sunt:
internæ contrariæ ipsi, quæ in precedenti capite relata
sunt, facultatis imbecillitas, & materia optima inop-
pia. quibus additur acris, putrideque materia redundan-
tia, a qua corrodit, & mutilari partem contingit. ex-
ternæ vero vulnera, usio, frigeffectio, & alia id genus. ex
quæ Galen. lib. de caus. morb. refert. Sed lege etiam lib. de
diff. morb.

De

De causis solutionis continuitatis. Cap. 16.

Iste quidem sunt aut intrinsecus, aut extrinsecus. Quæ vero sunt intrinsecus sunt humor comeden, & comburens, aut humectans, & laxas, aut siccans, & findens: aut sicut repletio vêtosa pungens, aut vêtosa extendens, aut humor extendens, * [propterea quod se constringendo mouetur, aut penetrando in corpore,] propterea quod fortis motus ipsum separât, aut humor pungens. Et hæc quidem omnes, aut sunt propter motus fortitudinem, aut propter materiei multitudinem, aut sicut fortitudo motus expulsiua non secundum naturalem cursû, & sicut motus super repletionem. & de his, quæ eis simulantur est vox fortis, & saltus, & sicut apostematum apertio. Cause autem, quæ extrinsecus sunt, sunt sicut corpus extendens, vt runis & pondera, aut quod incidit, vt ensis: aut quod adurit, sicut ignis: aut quod contundit, sicut lapis: quoniam huiusmodi si vacuum inuenerit, contundet: aut si repletum, receptacula findet: aut sicut corpus, quod perforat, vt sagitta: aut quod pungit: aut mordet, sicut canis rabiosus, aut vipera, aut homo.

ANNOTATIONES.

De causis solutionis continui eadem serè Gal. refert lib. de caus. morb. Sed vide etiam 4. meth. copiosè.

De causis vlcærum. Cap. 17.

Causæ vlcærum sunt apostema, quod aperitur, aut plaga; quæ facit pus, aut pusculas, [qui se comedunt.]

ANNOTATIONES.

Vlcus tripliciter sumi a medicis solet. plerumque omnem continui solutionem significat, quæ in carnosa est parte lib. de diff. morb. tertio method. quarto meth. de caus. morb. 6. meth. & 2. de articulis. aliquando vero carnis sectionem, quæ vulnerando fit, vlcus non autem vlcus appellatur, vt 3. meth. quæ ratione vlcus eo distinguit a vulnere solet, quod vlcus a procatartica sit causa, vlcus vero ab interna. aliquando etiam non quævis duntaxat continui solutio nuncupatur vlcus, sed quicuius morbus, vt notat Gal. com. 3. de fracturis. & lib. de inæquali intemp. At hæc non vera est nuncupatio, sed probabilis, ait Gal. sub eo significatu hoc in loco sumitur, quo a vulnere distinguitur. videturq; hoc ab interna tantum causa proficisci, sicuti vlcus ab externa. unde & internas solum causas refert hic author. Verum vlcus hoc modo sumptum ab externis quæque causis provenire collige ex Gal. 4. meth. ubi erosionis, quæ vlcis non etiam vlcis est causa: internas & externas causas ponit. internas vitiosi succi sobolem: externas vero valentia medicamentæ & ignem.

De causis apostematum. Cap. 18.

Harum causarum quædam sunt; quæ sunt ex materia, & quædam sunt ex dispositione membri. Quæ vero sunt ex parte materici, sunt repletiones ex sex rebus prænominatis. & quæ sunt ex parte dispositionum membrorum: sunt sicut virtus membri expellentis, & debili-

tas membri recipiendi; & quod est præparatum ad superfluitates recipiendas, aut propter suæ substantiæ naturam, quoniam ipsum sic creatum fuit sicut cutis; aut propter sui laxitatem, sicut caro laxa; quæ est in tribus reflexionibus, scilicet post aurem in collo, & in ascella, & in inguine, aut propter viarum, quæ ad ipsum perueniunt dilatationem, & carum, quæ ab ipso vadunt coangustationem, aut propterea quod inferius positum est, aut propter sui paruitatem: quoniam illud, quod ex cibo ad ipsum venit, colligere non valet: aut propter debilitatem sui, quoniam illud, quod ad ipsum venit ex cibo, digerere non potest propter nocumentum, quod est in ipso: aut propter percussione, quæ materiam in ipso retinet: aut propterea quod resolutio eius deficit ei, quod ab eo resolui solebat propter exercitium: aut propter calorem superfluum, qui est in ipso, unde attrahitur. & ille quidē calor, aut est naturalis sicut carnis, aut non naturalis, quæ dolor euenire facit: aut motus valde superfluous: aut aliud ex calefacientibus. Ex fractura quoque peruenit apostema propter vnam ex istis rebus, quas prædiximus: sicut concussio, & membri compressio, & extensio, * [quum ipsum os restitatur. In dente quoque plurimum fit apostema] quoniam nutrimenti recipit augmentum, & infusionem, & putrefactionem; ergo recipit apostema.

ANNOTATIONES.

1 De tumoris causis Gal. lib. de caus. morb. de tumor. præter nat. 1. 3. meth. & libello inscripto de oculis, si modo Galeni est (videtur enim ex eo descriptum totum hoc caput) plenè agitur. Verum quomodo ad causas in hoc capite alias, referri possint tumores ex tæssia geniti, de qua re meminuit Gal. libello, quomodo morbum simulantes deprehendantur: & tumores ex animantium virulentorum morsu, de quibus Dioscor. lib. 2. ac tumores ex contactu geniti, sicuti qui ex scabie & pestilenti carbunculo per solum contactum contrahuntur. tu considera.

2 Immo dens quandoque apostemat. &c. Desumptum hoc ex Gal. videtur 5. de consens. med. secundum loc. is tamen non absolute intumescere dentes statuit. sed eorum quidem nervos inflammationem; ipsos vero simile quoddam pati adnotauit.

De causis doloris absolute. Cap. 19.

ET quoniam dolor est vna ex dispositionibus non naturalibus, quæ corpori animalis accidunt: in causis eius sermonem faciemus vniuersalem. Dicemus igitur, quod dolor est sensibilis rei contrariæ. Omnes vero doloris causæ in duobus comprehenduntur generibus. scilicet genere mutationis complexionis cito factæ, & est malitia complexionis diuerse: & genere solutionis diuersæ intelligimus, ut membra in sui substantia complexionem habeant mansuam: deinde aduenit eis complexio extranea huic contraria, ita ut sit plus calida, aut plus frigida quam erat: & virtus sensibilis rei aduentum sentiat contrariæ, & fiet dolor: quoniam dolere non est, nisi contrariæ rei contrarietatem sentire. Malitia autem complexionis mansue nullo modo efficit dolorem, neque sentitur; veluti

a B. quæ mēbrū restauratur, & ipsum os immo dens quandoque apostemat.

cap. 6. cap. 3. 4. & 5. Partic. 6. cap. 1.

cap. 8.

veluti si complexio mala, quæ iam est in membrorum substantia mansua corrumpit complexionem principalem, & facta est ac si ipsa esset principalis. Ista enim dolorem non efficit, quoniam ipsa non sentitur. Oportet enim quod sentientes ab illo, quod sentitur, patiantur. Res namque non patitur propter dispositionem mansuam, quæ ipsam non mutat: immo non patitur nisi propter contrarium adueniens, quod eam mutat ad illud, quod non erat. Ideoque hec etiam habens non tantum sentit inflammationis, quantum habens ephemeram: aut tertianam: licet hec etiam calor calore tertianæ sit maior. Calor enim hec etiam est maius, & in substantia membrorum ^a [principalium] infixus. & tertianæ calor est a uicinitate veniens calidi humoris ad membra, in quibus adhuc naturalis ipsorum complexio ita conseruata est; quod si humor recesserit; membrum in sua remanebit complexione: neque calor ille in eo figetur, nisi si egritudo in hec etiam mutata fuerit. & complexio quidem mala, non diuersa, non fit mansua in membro nisi ordinatim. Est etiam, quum in dispositione sanitatis inuenitur hoc intellectu proximum, & hoc est quoniam ei, qui se in hunc me ^b [] balneat, si se cum aqua calida, immo tepida lauat; accidit ei ex ipsa horripilatione; ^c [] quoniam corporis eius qualitas ab eo est longinqua, & ei contraria: postea vero utitur ea, & delectatur ex ea: ^d [& ita ordinatur ad resolutionem frigoris, quod in ipso erat agens.] Deinde autem, quum aliqua hora in casa balnei interiore sederit, sic corpus eius aqua illa calidius: & quum illa eadem aqua prius repente eo infuso super eum proijciatur, horripilationem ab ea patitur, & sentit ex ea frigiditatem. Quia igitur hoc sciuit, dicemus: quod licet unum ex generibus causarum doloris sit malitia complexionis diuersa: non tamen omnis malitia complexionis diuersa: immo calidum essentialiter & frigidum essentialiter: & siccum accidentaliter, & humidum nullo modo dolorem faciunt. Calor enim & frigiditas sunt duæ qualitates agentes: & siccitas, & humiditas sunt duæ qualitates patientes: quarum uirtutes non sunt, ut per eas corpus imprimatur in corpus, sed ut per eas corpus a corpore imprimatur. Siccitas uero per accidens facit dolorem, quum alterius generis eam sequitur causa, quæ est continuitatis solutio. est enim quum siccitas propter suam constrictionis fortitudinem fit causa solutionis cōtinuitatis. Gal. uero, quum verificatur intentio, ad hoc ea reducit, ut essentialis causa doloris non sit nisi solutio cōtinuitatis, & non ^e [amplius:] & quod calidum dolorem non facit: nisi propterea quod cōtinuitatem soluit. & neque etiam frigidum dolorem efficit, nisi propterea quod cōtinuitatis solutio ipsum comitatur: propter multam namque spissitudinem, & coadunationem ipsum proculdubio sequitur, ut partes ad locum ^f [trahantur,] ubi spissantur: & ut a loco separentur, a quo trahuntur. & in quodam suorum librorum secundum hanc sententiam in tantum processit, donec opinari fecit, quod omnia sensibilia nocumentum faciunt, propter ^g [hanc uidelicet faciunt nocumentum per eius coadunationem, quam

separatio sequitur. Nigrum itaque in uisibilibus dolorem efficit propter suam coadunationis fortitudinem: & album propter suam digestionis uehementiam: & amarum, & salum, & acetosum in gustatis dolorem efficiunt, propterea quod fortiter dispergunt: & ponticum ideo, quia uehementer coadunatur, quod proculdubio sparsio sequitur. & in odoratis similiter. & propter hoc in fortibus sonis fit dolor, ideo quod dispergunt propter motus aeris fortitudinem ^h [quum ⁱ auditorio meatui obuiat. Certatim dictio in hoc modo] est, ut complexionis mutatio ponatur genus, ex quo dolor essentialiter provenit, licet cum eo ^j [] cōtinuitatis separatio contingat: huius tamen declaratio uerificata, in medicina non continetur, sed in parte sapientiarum naturalium: ad ipsius summam parumper innuimus. Dicemus igitur quod est, quum dolor est similium partium in membro dolente: & cōtinuitatis solutio nullo modo similium erit partium: ^k [sed dolor in dispositionibus: in quibus cōtinuitatis non existit separatio, non contingit inueniri propter cōtinuitatis solutionem.] immo propter complexionis malitiam. Et etiam frigus facit dolorem, ubi constrigit, & coadunatur, & omnino ubi infrigidatur. & solutio quidem cōtinuitatis non est ubi infrigidatur: immo in extremitatibus locorum infrigidatorum. Amplius dolor proculdubio est, contrarium subito in presens sentire, unde ipse est contrarius, & dolere faciens. ^l []

[Nonne uides quod si quis frigus complexionem corrumpens senserit; unde complexionem corrumpit, & fuerit sicut non accidit propter ipsum cōtinuitatis separatio, ^m [istud sentire erit contrarium, & an dolorem faciens?] Ex hoc itaque scies, quod mutatio complexionis subito, causa existit doloris: quemadmodum solutio cōtinuitatis. & dolor quidem caliditate turbidat; ⁿ [& fit fortior dolor. Est etiam, quum post dolorem remanet res, quæ sensum doloris habet: nec tamen est dolor certus, sed est ex similitudine rerum, quæ per se resoluuntur. & torpidum quidem in medicando laborat, & nocet ei.]

ANNOTATIONES.

De doloris natura, quæ sit, controuersa est. Gal. 1. de sympt. cau. & sepe alibi, tristem esse sensum operationem existimat. Sed Arist. 10. Ethic. de uoluptate & dolore disputans, uoluptatem operationem esse negat; uerum consequi aut operationem. ita ergo & dolor non operatio erit, sed consequetur operationem sensum. Galenus item 1. de element. & 2. de loc. affect. doloris subiectum esse ait sensum. Arist. uero loco citato non sensum duntaxat, sed etiam intellectus esse uoluptatem & dolorem putat. & Alex. quoque Aphrod. 4. quæst. nat. Verum & de doloris causis quæstio est: quum alij duas ponant, solutionem cōtinuitatis, & alterationem: quod facit Gal. 1. de sympt. cau. 1. in 1. de unig. morb. 1. 2. meth. 2. de loc. affect. 2. de comp. med. per loc. & libello de oculis. Alij ad solutionem cōtinui dolores omnes referant, quod Gal. facere uidetur 1. de sympt. cau. lib. 6. Topic. 4. de simpl. med. fac. & 1. 2. meth. 4. & Arist. 6. Topic. 4. stipulari uidetur, quum naturalium partium separationem non dolorem esse ait, sed doloris causam, neque de alteratione meminit: quam tamen sententiam hic autem

3. *Coll. dolorem omnem ad alterationem referunt. Ad hoc tamen breviter respondemus. quod dolorem neget Arist. esse operationem non aduersatur Gal. qui sentire pati quod esse non negat. definit item Gal. dolorem per sensum, quum artifex sit ea transiens, quæ sensu apparent, Arist. vero dolorem omnem amplectitur, ut philosophos docet. Alexander quoque doloris formam exprimit, quum animi esse ait contractionem: medici vero esse striam causam, proximam tamen, quando hunc tristem esse sensationem dicunt. propter hanc nempe animus contrahitur. De doloris etiam causis, tametsi dolor omnis referri fortasse potest, aut ad continui solutionem, ut Gal. aut ad alterationem, ut Auer. putat, (id quod modo non laboramus.) quum tamen & absque eadem solutione sola apparente alteratione; & absque manifesta intemperie, sola solutione consistunt; medici negotio oblationem prior Gal. sententia magis satisfaciunt, ut modo solutio continui, modo alteratio dolorum existet.*

De causis cuiuslibet doloris.

Cap. 20.

Dolorum genera, quæ nomina habent, hæc sunt, pruritiuus, asperatiuus, pungitiuus, compressiuius, extensiuius, concussiuus, frangitiuus, laxatiuus, perforatiuus, acualis, stupefactiuus, pulsatiuus, grauiatiuus, fatigatiuus, moricatiuus. Ista quidem sunt quindecim genera. Causa autem pruritiui doloris est humor acris, acutus, aut salis. & doloris asperatiui causa est humor asper. Et causa doloris pungitiui est humor, qui panniculum extendit in latitudine, sicut eius separans cōtinuitatem. ^a [& est quum in sensu non est æqualis: aut propterea quod illius, super quod extenditur panniculus, aut illius, ex eo quod inuictum est, partes in duritie & lenitate non sunt similes, sicut furcula & panniculo, qui super costas est inuictus, quum apostema in pleuresi ad superiorem eius trahit partem, aut non sunt ipsius partes in suo motu similes, sicut diaphragma illi panniculo: aut propterea quod partes corporis membri non simulantur;] aut propter naturam, aut propter nocuentum, quod alicui accidit suarum partium, & non aliis. Extensiui doloris causa est uentositas, aut humor, qui neruum aut musculum extendit, ac si ipsum ad suas trahat extremitates. Et doloris quidem compressiui causa, est materia, quæ membro suum coangustat locum; aut uentositas, quæ ipsum coangustat, & fit quasi desuper comprimeretur, & ^b [contunderetur.] Sed causa corrosiui doloris est materia, quæ inter suum musculum, & suum panniculum ^d [resoluatur.] & panniculum extendit: & cōtinuitatem soluit panniculi cum lacerto, & cōtinuitatem panniculi existit, & membrum. Et causa doloris frangitiui est materia, aut uentositas: quæ interponitur media inter os, & panniculum, qui regit ipsum: aut frigus, quod illi panniculum fortiter stringit. Causa uero doloris laxatiui est materia, quæ carnem musculi extendit, & non ipsius chordam. Et hic quidem neque uocatus est laxatiuus, nisi propterea quod ^e [musculi neruo laxior existit,] & panniculo. Et perforatiui doloris causa est materia grossa, aut uentositas, quæ retinetur inter tunicas membri duri & grossi, sicut intestini colon:

quæ incessanter ipsum rumpit, & in ipsum penetrat stimulando; ac si terebello perforaretur. Acualis autem doloris causa est ipsa eadem materia in huiusmodi membro: sed est retenta in huiusmodi membro. sed est retenta in hora: qua rumpit. Et stupefactiuus doloris causa est, aut fortis frigoris complexio, aut pororum penetrationis spiritus sensibilis, qui ad membrum uenit, clausura cum ligatura: aut receptaculorum repletio. Causa uero doloris pulsatiui est apostema calidum, & non frigidum. I rigidum enim quocunque modo fuerit siue sit durum, siue sit molle: dolorem non efficit, nisi in calidum conuertatur. Neque etiam dolor pulsatiuus ex apostemate calido accidit, nisi hoc modo, scilicet quum apostema contigerit, & membrum, quod est ei uicinum, fuerit sentiens, circa quod existunt arteriæ, quæ semper pulsant. Quum enim membrum sanum fuerit, arteriæ motus non sentitur propter ipsius profunditatem: sed quum infirmatur, & apostematur: eius pulsatio dolorem efficit. & doloris quidē grauiatiui causa est apostema in membrum non sensibili, sicut pulmone, rene, & splene. Illud enim apostema sua grauitate trahit inferius, & membrum inferius trahitur per sensibilem fasciam ipsum circundantem, & suspensorium, a qua oritur fascia: & fascia quidem & suspensorium sentiunt: quando inferius trahitur. aut apostema in membrum sensibili: cuius sensum ipsa ægritudo iam destruxit, sicut cancer in ore stomachi, cuius ponderositas sentitur, nec tamen dolorem efficit: propterea quod ipse sensum destruxit. ^f [Fatigatiui autem doloris causa est, aut labor, & uocatur labor iste fatigatio laboriosa:] aut humor extendens, & uocatur quod accidit ex eo, fatigatio extensiua: aut uentositas, & uocatur illud, quod accidit ex ea, fatigatio inflatiua: aut humor mordicans, & uocatur illud, quod accidit ex eo, fatigatio ulcerosa. & ex eis quidem proueniunt compositiones, quemadmodum eas in locis suis declarabimus, qui sunt eis proprii. & ex summa compositionum est fatigatio, quæ apostemosa uocatur, quæ est composita ex extensiua & ulcerosa. Et mordicatiuus dolor est ex humore, qui qualitatem habet acutam.

ANNOTATIONES.

De dolorum generibus, quas & species & differentias appellant: & de eorum causis ex Gal. copiosissime habes 2. de loc. aff. & 2. de comp. med. per loc. quæ tu uide. Gal. aphor. ad sex præferim species, aut septem referre uidetur. author uero hic longe plures facit, quas tamen ad ea sepe capitæ referes. Causas uero dolorum habes ex 2. de loc. aff. cap. præferim 7. & 2. de comp. med. per loc. & 1. ad Glau. & sepe alibi, uide autem & Paulum Aeg. lib. 2.

De causis sedandi dolorem. Cap. 21.

Causa ^a [quietis] doloris est, aut quod causæ, ex qua prouenit, existit contrarium, & ipsam euacuat: sicut anethum, & lini semen, quum super locum dolentem ex eis fit emplastrum, ^b [aut cum quo mollificatur, & fit somnus, & sensibiliter uirtus ad suam redit operationem]

f B. Lasitadina
lis autem doloris
causa, aut est
labor: & uocatur
dolor lasitudinalis laboriosus.

Cap. 3. 4. & de
inceps.
Cap. 2.
aph. 5.

Cap. 7.
Cap. 2. cap. 15.
Cap. 40.

a B. sedationis.
b B. aut quæ ha-
metat, & som-
num inducit, na-
de miris sensibi-
lis profundatur
seu interiora pe-
tit, & dimittit
suam operatio-
nem.

libili-
atio-
ligre
sum,
t, pro
ideo,
ubio
pro
p di-
em g
a aut
s mu-
iali-
anti-
a de-
tine-
ad ip-
mus
ium
nul-
lorē
s nō
pro-
pter
facit
om-
ni-
tre-
lius
im
&
io-
one
ner
an
ibi
du-
e m
um
ris
si-
du-
de
rem
lorē
on-
fir-
de
m.
im-
ex-
an-
ui, de
ca: de
om
ib. de
fi. de
se
de
de

tionem] sicut inebriantia: aut cum quo infrigi
datur, & stupidum efficit, sicut omnia paroti-
ca. Sedans tamen certum est primum.

ANNOTATIONES.

cap. 19. *Habes hec quoque ex Gal. 5. præsertim simp. med. sed et*
cap. 1. *12. meth. & 2. de comp. med. per loc. & 3. eiusdem.*
cap. 8.
cap. 1.

De eo, quod provenit ex dolore. Cap. 22. 10

Dolor virtutem dissoluit, & membra a suis proprijs operationibus prohibet, adeo vt membra spiritualia † [ab aeris prohibeat attractione:] aut eius destruat operationem: & facit eum interfectum, aut frequentem, & omnino non secundum naturalem cursum. & est quum in primis calefacit membra, postea infirigidat, propter illud, quod resbluit & ^a [vincit] de spiritu & vita,

• B. fugax .

ANNOTATIONES.

com 34. Dolorem seu symptomata seu accidentia velis appella
cap. 11. re, multa multis locis ex Gal. habes. quod vires dissoluant.
com 35. 1. progn. 4. de prasag. ex puls. 3. de rat. nifi. in ac. 1. 2. meth.
cap. 1. 1. ad Gluc. 1. quod animi deliqua & perfigurationem fac-
cap. 11. ciant 2. de sympt. cau. quod inflammationes, & fluxiones
cap. 5. pariant 4. de rat. nifi. in ac. 1. de comp. med. per gen. 1. 3. me-
com 27. thod. quod sanguinis profusio gignant 5. method. & quod
cap. 27. etiam mors sequatur 5. de loc. aff.
cap. 3. cap. 4. cap. 1.

De causis deliciarum. Cap. 23.

Delictiarum quoque causæ in duobus sunt comprehensæ generibus: vnum ipsorum est genus, ^a [quod complexionem naturalem subito reducit ad hoc, vt ipsa sentiantur:] & alterum est illud, quod naturalem continuitatem subito reducit. Nulla enim res, quæ non subito venit, sentitur: neque delitiæ ex ea habentur. est namque delitia sentire cōueniens. & omne qui dem sentire per virtutem est sensibile, & sentire est propter passionem sui. Quumque sentire fuerit cum conueniente, aut non conueniente: erunt delitiæ, aut dolor secundum illud, quod imprimitur. Et propterea quod tactus omnibus sensibus est spissior, & magis retinens illud, quod recepit ex impressione conueniente, aut non conueniente; ideo eius sentire illud, quod est conueniens, quum natura ei obuiat; est maior, delictiarum: & sentire, quod est inconueniens est deterioris doloris, quàm illud, quod alijs virtutibus existit proprium.

a B. quod al-
terat complexio-
nem non natu-
ralem subito, ut
ex hoc accidat
sentio.

ANNOTATIONES.

cap. 6. Voluptatis causa contraria sunt dolorum causis. Vide 60
cap. 6. autem pro hoc G. l. de sympt. cau. Aristot. 10. Ethic. &
cap. 6. Alex. 4. quæst. natur.

Ad sciendum quomodo motus dolorem effuit. Cap. 24.

Mors dolorem efficit propter illud, quod cum eo accidit ex extensione: aut contu-
sione, aut^a [ruptura.]

ANNOTATIONES.

Ex inordinato motu solutionem continui fieri docet Galen. lib. de canorb. & ex eodem caleſcere corpora, & 1. de diff. feb. & ſape alibi. quo fit ut non ob eas duntaxat cauſas, quas aſſert hic author, ſed ex Galeniam ob calorem dolores fiant.

Ad sciendum quomodo mali humores dolores efficiunt.
Cap. 25.

HV mores mali dolorem efficiunt, aut pro-
pter ipsorum qualitatem, sicut quum mor-
dicationem faciunt: aut sua multitudi-
ne, sicut quum extenduntur: aut propterea quòd viti-
que coniunguntur.

ANNOTATIONES.

20 Quomodo humorum ratione dolores fiant, & de pulchra
ex Hippoc. i. de nat. hum.

Ad sciendum quomodo ventositates dolorem efficiunt.
Cap. 24.

Ventofitas dolorem efficit propter exten-
 ſionem: & ventofitas quidem extendens, aut
 erit in membrorum concavitatibus, & ipſorum
 ventriculis: ſicut inflatio in ſtomacho: aut in
 tunicis membrorum; & eorum villis; ſicut in
 colica ventofa: aut in tunicis mufculorum, &
 ſub panniculis, & ſuper oſſa: aut in circuitu mu-
 ſculorum inter ipſos & carnem laxam, & cu-
 tem: aut occultata in membro^a [ſicut mufculi
 peſtoris ſunt occultati:] & ipſius quidem reſo-
 lutio, ſive ſubita fit, ſive multo moretur tempo-
 re, ſecundum multitudinem ſue materie, & ip-
 ſius paucitatem exiſtit; aut groſſitiam ſue ma-
 rie, & ſubtilitatem ipſius, aut ſpiſſitudinē mem-
 bri, aut ipſius raritatem.

A N N O T A T I O N E S.

*Quomodo status dolores faciant 2. de loc. aff. lib. de mul-
tit. 2. de comp. med. per loc. 4. aphor. 2. ad Glisc. & sepe al-
bi Gal. explicat.*

De causis eius quod retinetur, aut euacuatur. Cap. 27.

50 **R**etentionis & euacuationis causas scire erit
 ei facile, qui ea considerauerit, quæ de re-
 tentione diximus & euacuatione. Illud igitur
 ibi legat: cuncta ad

ANNOTATIONES.

*Repete caput decimumseptimum summae Iustitiae scilicet
& vide, quae illic notata sunt.*

De causis [fastidij] & repletionis. Cap. 28.

Hec quidem, aut sunt extrinsecæ, & sumptu-
mitiue, sicut quum aliquis regimine uti-
tur, vnde multa prouenit humectatio, & cor-
pus non indiget humectatione cibi & potus. &
ideo quū hæc duo cōiuncta fuerint simul, mul-
tiplicabitur i corpore materia, & corrumpetur
operatio naturæ in ipsa, sicut multoties in-
gredi

gredi balneum, & præcipue post comestione. & resolutionem prohibentia sicut quies: & dimittere exercitium, & euacuationem. Et in comedendo & bibendo importunitas, & regimini malitia. Aut intrinseca, & sunt sicut uirtutis digestiue debilitas, quæ non digerit; aut debilitas uirtutis expulsiue, aut retentiue uirtutis fortitudo, quapropter remanebunt humores, & exterius non exhibunt; aut canalium coangustatio.

ANNOTATIONES.

Nauseam ex prauorum ac redendantium in uentriculo humorum copiam ex cruditate fieri, docet Gal. 1. de sympt. caus. cruditatis quoque causas 2. de symp. caus. & lib. 5. de caus. morb. humiditatis excedentis causas refert.

De causis debilitatis membrorum. Cap. 29.

CAusa debilitatis aut erit veniens super corpus membri: aut super spiritum, qui erit uirtutis lator, quæ in membro ministrat: aut super ipsam uirtutem. Illa uero cuius causa in membro propria existit, est aut malitia complexionis mansua, & proprie frigida: licet etiam sit, quæ calor illud efficit, ideo quod eius operatio frigiditatis operationi in stupore similis existit: propterea quod corrumpit complexionem spiritus, quemadmodum accidit ei, qui multam in balneo moram facit, immo ei, cui aduenit synypis, & siccitas, propterea quod uirtutes penetrare prohibet, ideo quod inspissat, & humiditas, propterea quod laxat, & oppilat, aut aliqua ex ægritudinibus compositionis. Sed quod ex illis maiorem proprietatem habet, ne in homine appareat, neque nocumentum, neque ægritudo, neque dolor, est raritas texture illius membri in suis [neruis]. Omnes namque operationes naturales, & voluntariæ per uillos, & ipsorum compositionem complentur. Digestioni quoque bonæ necessaria est retentio secundum congruam dispositionem: & hæc quidem per uillos existit. Illud uero, in quo est causa spiritui propria, est aut propter complexionis malitiam, aut propter resolutionem euacuatione factam, quæ est ei propria: aut secundum modum sequendi euacuationes alterius. Et illud, quod est uirtuti proprium, est operationum multitudo, & ipsarum reiteratio, quoniam uirtutem debilitat, licet spiritus resolutio cum eo associetur, quemadmodum associatur [cum unaquaque causa]. Quæque causas secundum alium connumerauimus modum, & remotas causas cum eis miscuerimus, quæ coniunctarum causarum existunt causæ, intueniemus ex eis causas ex malitia complexionis, & causas ex corruptione aeris, & aquæ comestione. Et ex eis sunt quæ spiritui [euacuant, quarum nulla factori est similis, & præcipue foetoria aqua], & uenenosarum uirtutum expansio in aere, aut in corpore. Ex summa causa rum præterea debilitatis sunt, quæ ex euacuatione pendent, sicut sanguinis exitus, & [uenter], & proprie in subtilibus humoribus; & aqua hydropicorum incisione extrahita, quum eius quantitas multa subito extrahitur, & perforatio magni apostematis, quum ab eo multum pus

subito exierit, siue ipsum per se aperiatur: & sudor multus: & exercitium plurimum. Dolores etiam [] spiritum resoluunt, licet etiam complexionem permulent. Et ex summa istorum quidem dolorum sunt; qui maioris existunt impressionis, sicut dolor oris stomachi, siue sit extensius, siue mordacitius: et omnis dolor, qui est cum propinquitate parti cordis. Febres quoque sunt ex eis quæ debilitat faciant propter resolutionem, et euacuationem sanguinis, et spiritus, & complexionis mutationem, Amplitudo quoque pororum est ex eo, quod ad hoc adiuvat, ut debilitas [] resoluens accidat. Et multa fames huius existit modi. Est etiam, quum totius corporis debilitas unius membri, aut partis membri sequitur debilitatem, quæ ad modum corporis debilitas propter malitiam, quæ ori stomachi accidit, quæ tanta est, ut eius uirtus resoluatur: et quum alicuius cor et cerebrum a quolibet [] no cumentalium uehementer patitur, erit homo hic [] uelocis æstuationis, et qui ex pauca resoluatur causa. Et est, quum causa debilitatis existit multitudo tolerantie ægritudinis. Et est, quum aliquod membrum in creatione est debilius quodam, aut alio debilius existit, sicut pulmo, et cerebrum: ideoque erit recipiens, quod fortius natura a seipso expellit: locus enim cerebri proprius, si altus non esset, ex tali modo resproveniret, quæ tolerare non posset; neque eius uirtus cum ipso remaneret.

ANNOTATIONES.

Causas inbecillæ actionis cuius summaque pulchre Gal. docet, ut perquirenda sint, primo de symp. cau. nempe uitiu earum omne in partis principis, partium seruientium, & facultatis affectus referens. per facultatem uero, & spiritum & potentiam ipsam intelligit. sicuti ibidem licet colligere, existimauit enim is facultatem, a re cuius est non differre nisi sola uoce. ut habetur lib. quod animi m. temp. cor. sequi. Author tamen hic uirtutem a spiritu distinguit, neque partem quæ princeps est, a non principe separat. Reliqua ex Gal. uariis locis collegit præsertim aut ex 1. meth. Sed uide et lib. de usu respir. & 2. de rat. uis. in ac. & 3. eiusdem. uide & ea quæ supra de his quæ dolorem sequuntur, annotamus. Unum hic addit, quod omnes & uoluntariæ & naturales actiones per fibras obeantur. de quo supra Auerroem 2. Coll. contra Gal. sententiam sentire adnotauimus.

DOCTRINA TERTIA FEN II.

Cuius sunt xj. cap. & duæ summæ.

De accidentibus & significationibus. Cap. 1.



ACCIDENTIA & significationes secundum unamquamque trium prædictarum dispositionum unam trium declarant significationum, aut rem presentem, de qua dicit Gal. quod soli confert infirmo, in eo quod facere debet, aut rem præteritam, de qua dixit Galenus, quod soli prodest medico, quoniam declarat ipsum in sua arte excellentem, & eius consilio magis credunt, aut rem futuram, de qua dixit Galenus, quod utrique confert: medico, quia demon-

AVIC.

I stratu

e 1. s. quum.

f B. q. ex resolu-
tione prouenit.

g B. nocumeto.
h B. uelociter
incurrans angu-
stiam.

cap. 1.

cap. 2.

cap. 2.

cap. 1. 2. 3. & de

inceps.

cap. 4.

Com. 47.

Comm. 17.

cap. 18.

strat ipsum in sua scientia excellentem: & infir-
mo; quia demonstrat qualiter ipse sit regendus.
Significationum sanarum quedam sunt, quæ
complexionis significant equalitatem, quas in
suo loco nominabimus. Et quedam sunt quæ
significant eæ equalitatem compositionis, ex
quibus sunt substantiales, quæ verbi gratia sunt,
ut sit ^a [forma,] & situs, & quantitas, & nume-
rus secundum quod oportet. Et hæc quidem di-
spostiones diuise fuerunt. Et ex eis sunt acci-
dentales, sicut decoratio, & pulchritudo. Et ex
eis sunt finales, & ipse sunt, quæ sunt ex com-
plemento operationum, & quæ incedendo se-
cundum perfectionem proueniunt. Omne. n.
membrum, cuius operatio completur, est sanū
modis autem ex operationibus cognoscendi
est secundum membrorum principalium di-
spostiones: secundum cerebrum quidem est p
dispositiones operationum uoluntarium, &
per dispositiones sensus, & per operationes exi-
stimationis. & secundum cor quidem est p pul-
sum, & per anhelitum. Et secundum hepar qui-
dem est per egestionem & urinam: ipsius nanq;
debilitatem egestio, & urina lotura recentis car-
nis similes sequuntur. Accidentium autem, q
egritudines significant, quedam sunt, quæ ip-
sam demonstrant egritudinem: sicut diuersi-
tas pulsus in ^b [festinatione] sui in febre, ipse
nanque ipsam significat febrem. Et quedam
sunt quæ egritudinis significant locum, sicut
pulsus ferrinus, quum in parte pectoris fuerit
dolor, quoniam significat quod apostema est
in panniulo, & in diaphragmate, & sicut pul-
sus undosus ^c [] quoniam significat, q
apostema est in corpore pulmonis. Et quedam
significant egritudinis causam, sicut significa-
tiones repletionis per diuersitatem suarum di-
spostionum, quarum quisque modus aliquæ
repletionis modum significat. ^d Amplius acci-
dentium quedam sunt ^d [prodeuntia,] quæ
cum egritudine incipiunt, & finiuntur, sicut
febris acuta, & dolor p[er]igitiuus, & coangusta-
tio anhelitus, & tussis, & pulsus ferrinus cum
apostemate lateris. Et quedam sunt, quæ notā
horam non habent, & egritudinem quando-
que sequuntur, quandoque non, sicut dolor
capitis cum febre. Et sunt quedam, quæ in fi-
ne rei eueniunt, de quibus sunt significationes
crisis, & maturitatis significationes, & signifi-
cationes prohibitionis maturitatis, & signifi-
cationes harum autem plurimæ sunt in egritudini-
bus acutis. Significationū præterea aliæ sunt,
quæ in eo quod de membris apparet, significat:
quæ sunt ex eis sumptæ, q proprie sentiuntur,
sicut colorum dispositiones, & dispositiones
tactus in duritie, & mollitie, & in caliditate &
frigiditate, & in reliquis: aut ex his ^e [quæ cō-
muniter sentiuntur, & sunt ea, quæ sunt sum-
pta ex forma] membrorum, & ipsorum sitibus,
& motibus, & quietibus. Et fortasse illa signifi-
cabūt ipsorū dispositiones occultas, sicut labij
saltus uomitum. Ipsorum præterea quātitates
augmētate si fuerint aut diminuta, & eorū nu-
meri, fortasse occultorū dispositiōes significa-
bunt membrorū, ^f quemadmodum curritas di-
gitorū, quæ hepatis paruitatē significat, ^f & c-
contrario. Et cognitiones quidem dispositio-

num eorum per egestionem si est nigra, aut ci-
trina, & super quod significat] sunt res utilis-
les. Et ex rugitu super inflationem & malitiam
digerēdi, est audibile, huiusmodi quoque
cognitiones, per odores, & sapores oris, & redi-
qua. Et cognitiones phthisis, & heclicæ per un-
guium gibbositatem sunt uisibiles, sed sunt de
cap. eorum quæ sentiuntur communiter. Et
autem, quum, quod manifestē sentitur, remi-
10 gnificat occultā: quemadmodum rubor pomi
maxillæ pulmonis portendit apostema, & gib-
bositas unguis ulcus pulmonis. Ex cognitioni-
bus uerō, quæ habentur ex motibus & quieti-
bus, trahitur res, quam modo narrabimus. Si-
gnificationes uerō, quæ sumuntur ex modo
getis, sunt sicut appoplexia, & epilepsia, & sym-
copis, & paralyfis. Et quæ ex motu sumuntur,
sunt, sicut horripilatio, & tremor, & singultus,
& sternutatio, & oscitatio, & halices, & tussis,
& saltus, & spasmus, quum incipit spasmi. Et
20 earum sunt quedam, quæ proueniunt ex opa-
tione naturæ principaliter, sicut singultus: &
quedam quæ proueniunt ex operatione natu-
ræ accidentaliter, ⁴ sicut spasmus & tremor.
Et earum quedam sunt uoluntariæ puræ sicut
æstuario, & reuolutio de latere ad latus: & que-
dam sunt compositæ ex naturali & uolunta-
ria, sicut tussis, & mictus, & egestio. Et istarum
quidem quedam sunt, in quibus ⁵ [natura supe-
rat uoluntatem] sicut tussis, & quedam in qui-
bus ^h [uoluntas superat naturam] sicut mictus
30 & egestio, quum uoluntaria non cito uult esse
cere. Accidentium autem a natura sine uolun-
tate proueniunt quedam sunt, quæ ⁱ demon-
strant] sensus, sicut horripilatio: & quedam q
sensus non ^k [demonstrant,] quoniam nō sen-
tiuntur, sicut ^l [saltus.] Hi autem motus diuer-
sificantur, aut propter diuersitatem suarum el-
sentiarum, quoniam tussis in seipsa fortior ex-
40 sit quā saltus, aut propter diuersitatē ^m [nec
uorum motorum, quoniam sternutationis nec
ui motorum plures sunt q motorum tussis.]
Tussis enim completur motione membrorum
pectoris, sed sternutatio cōpletur coniunctio-
ne motuum membrorum pectoris, & capitis
simul. Sed quantitas timoris in eis est diffē-
s, quoniam motus singultus fieri maioris est ti-
moris, q motus tussis, licet sit tussis fortior, per
quod autem natura iuuatur, est, quum quando
que adiuuatur per instrumentum essentielle &
50 principale, sicut quum iuuatur in expellendo
stercus a musculis uentris. Et est, quum per in-
strumentum iuuatur extraneum, sicut iuuatur
in tussiendo ab aere. Principiorum uerō earū
diuersitates, aut sunt ex membris, sicut tussis, &
nausea, aut ex diuersitate virtutum agentium,
quoniam ⁿ [saltus] principium, est naturale, tussis
60 uerō principium est animale. Sed & per ma-
terię diuersitatem, quoniam tussis est ab excere-
tione, & saltus a uentositate. Hæc ergo signifi-
cationes significant in eo, quod de membris ap-
paret. Et plurima eorum demonstratio est se-
cundum dispositiones manifestas. est tamen
quum occultas demonstrat dispositiones, sicut
rubedo pomi maxillæ, q pulmonis apostema
declarat. Et de signis et sunt, quæ egritudines
demonstrant occultas. Quapropter oportet
illum

a B. creatura.

b B. uelocitate.

c f B. in simili
huic.d B. substantia-
lia.e B. sensibilibus
communibus, &
sunt ea quæ sūt
sumpta ex crea-
tura.f B. Et signifi-
cationes quidem
sicut stertitus, an
sit nigra, an cho-
leica.

illam qui egritudines vult cognoscere oculis, ut anatomie notitiam adeptus sit ad hoc, ut per eam scientia substantie cuiuscunque mēbri acquiratur, si est carnosum, aut non carnosum, & cuiusmodi est eius forma, id ut sciat, verbi gratia, si apostema hoc, quod habet hanc figuram, est in eo? aut nō, ex parte, unde sua figura est comparatum, aut non? & sciat si est possibile, quod in ipso aliquid retineatur, vel nō: sed id labi facit, quod recipit, sicut ieiunum. et si est possibile quod in ipso aliquid retineatur, aut quod aliquid ab eo labatur, & quæ res sit, quā in ipso retineri sit possibile, aut ab eo labi; donec eius locum sciat: quatenus per ipsum indicet de eo, quod in ipso sentitur de dolore, aut apostemate, si est in ipso, aut ab eo longinquū. Et sciat eius societatem, ita ut iudicet si habet diorem per se, aut propter societatem, & si materia ab ipso mer processerit, aut a suo socio sibi influxit, & si superfluum quod ex eo separatur, est de substantia ipsius, an ipsum est via, per quam illud penetrat, quod ab alio separatur, donec sciat illud, quod comprehendit, ut noscat si est possibile illud, quod euacuatur, ab ipso euacuatum fuisse, & ut membri operationem sciat, donec ipsius cognoscat egritudinem ex nocumento, quod in eius cōsistit operatione. Totum verò hoc per anatomiam scire potes. Scias præterea quod medico, qui vult egritudines regere, quæ in membris existunt oculis necessaria est anatomia. Quumq; anatomie scientia ei acquisita fuerit, oportebit post hoc totum, ipsum studere in p[ro]p[ri]a [cogitatione] egritudinum occultarum secundum sex regulas. Quarum prima est de nocumento operationum, & tu quidē operationes, cum suis qualitatibus & quantitativis iam scivisti, quarum significatio est prima & perdurans. Secunda verò est de eo, quod euacuatur, cuius significatio perdurans quidem est, sed non est prima, & perdurans quidem est, propterea quod in ipsa semper consistunt. Et prima quidem non est ideo quod significat [maturacionem, aut maturacionis prohibitionem mediante alio.] Tertia autem est dolor. Et quarta est de apostemate. Et quinta est de situ. Et sexta est de accidentibus manifestis [& comparatis.] Eteorum significatio non est prima neque perdurans: & in unaquaque earum sermonem divisi faciam. Ex operationibus. uerò significatio habetur, quoniam, quum operatio non secundum naturalem processerit cursum, qui est ei, significatur, quod virtuti accidit nocumentum, & uirtutis nocumentum egritudinem sequitur, quæ est in membro, in quo est uirtus. Operationum uerò nocumenta sunt secundum tres modos. Operationes. n. aut minuuntur, sicut oculi minuitur visio, & rem uidet minorē: & a propingore spatio: & sicut stomachus, quum durius digerit, & tardius, & minorē quantitatem, aut mutantur, sicut quum oculus videt illud, quod non est; aut videt rem, nō sicut est, & sicut stomachus quum cibū [dissipat,] & ipsum malē digerit, aut destruitur, sicut oculus quum nō uidet: & stomachus quum nullo modo digerit. Eius autem quod euacuatur, & quod retinetur significationes multis sūt mo-

dis: aut enim significat ex parte retentionis nō naturalis, sicut quum retinetur res quæ solebat euacuari, quemadmodū accidit illi, cuius urina retinetur, aut egestio: aut significant ex parte euacuationis non naturalis: & hoc quidem aut erit de substantia membrorum, aut nō erit ita. Sed quod est de substantia membrorum tribus significabit modis, aut enim per sui ipsius substantiam significabit, sicut annuli, qui expuuntur, herpetē esthiomenum in canali pulmonis significant: aut significabit per quantitatem sui, sicut cortices, quum in dysenteria egrediuntur, nam si fuerit grossus, significat quod vicius in grossis existit intestinis, & si subtilis, significat quod in subtilibus intestinis; aut significabit per colorē suum, quemadmodum hypostasis petaloides: quæ si fuerit rubea, significat, quod est in membris carnosus, sicut renibus: & si alba, significat quod est in membris nervosis, sicut in vesica. Quod verò significat illud, quod non est de substantia membrorum, significat, aut quia ipsius egressio non est naturalis, sicut humores sani, & sanguis, quum exierit, aut quod est non naturale in qualitate sui, sicut sanguis corruptus, siue confluuerit exire, siue nō: aut quod est non naturale in substantia absolute, sicut lapis: aut quod est non naturale quantitate sui, licet naturalis sit eius exitus; & istud est, aut propterea quod augetur; aut propterea quod minuitur, sicut stercus & vrina, quum parca fuerit, aut multa: aut ut sit non naturale in qualitate sui, licet exire soleat, sicut stercus, & vrina, quæ sunt nigra; aut si egrediatur a parte non naturali, licet exire consueuerit, sicut stercus, & urina. Quum in egritudine illi per superiora egrediuntur. Doloris autem significationes in duobus comprehenduntur generibus. & illud est, quoniam dolor, aut significat per suum locum. verbi gratia quoniam si fuerit in dextra, erit in hepate, & si in sinistra in splene & est quum per suam speciem significat, quæ sit ipsius causa: quemadmodū diximus in doctrina causarū: verbi gratia, quoniam si fuerit grauius, significabit apostema, quod est in membro non sentiente; aut cuius sensus destructus est. & extensius multā significabit materiam. & mordacius materiam significabit acutam. Apostematis autem significationes tribus existunt modis: aut enim sunt ex substantia sui: sicut erysipila, quæ cholera significat rubea: aut scilicet, quæ cholera demonstrat nigra: aut ex loco sui, sicut quum fuerit in dextra, significat, verbi gratia, quod est apud hepar: aut in sinistra, significat, quod est ex parte splenis: aut per figuram sui, quoniam, quum apud dextram fuit, & fuerit lunare, significat quod est in ipso hepate, & si longum fuerit, significat quod est in musculis, qui est super ipsum. Situs uerò significationes aut sunt ex locis, aut ex communitatibus. Et ex locis quidem apparentes sunt. Et ex communitate quidem sunt sicut per nocumentum, quod est in digito, ex causa antecedente cognoscitur, quod est per nocumentum quod sexto ex paribus nervorum colli accidit.

ANOTATIONES.

1 Accidentia & significationes secundum &c. Accidentia presentia præterita & futura quæ medico conficiuntur.

AVIC.

1 2 r.m.f.

ant d
uiliat
litiam
e sunt
& reli
per un
ut de
r. Est
remis
pomi
& gip
itioni
quic
s. Si
modo
& syn
atur,
ilrus,
afsis,
uri. Et
& opa
as: &
natu
mor.
ficut
que
anta
rum
sup
n qui
uctus
t effi
olun
cino
am q
o sen
fuer
m ei
net
mer
lis.
roni
fio
ipit
erēs,
st ti
per
mo
ile &
mo
r in
atur
eati
is, &
mi
em
r mi
crea
ifica
s ap
st se
nen,
ficut
ema
ines
nte
n

u B.com in x-
gritudine ileos.

- Cap. 1. 2. & 3. rant. Hipp. & Gal. 1. prognost. scriptum reliquere. Dicuntur autem hac ea ratione qua nos ea docent, quæ signo
 mp. 9. & 7. ramus, signa, suntq; hac Gal. li. ar. med. uel salubria, uel in salubria, uel neutra. De salubribus signis, & fontibus, unde ea sumantur abunde in eo ar. med. lib. agitur a c. 8. ad 7. 1. De insalubribus uero hinc ad 8. 4. Et libris præterea de affectis locis. Verum insalubria hæc signa, alia morbi, alia partem morbo affectam, alia morbi causam, alia morbum simul & locum, alia morbi & causam, & alia causam simul & locum significant. & hoc pulchre & copiose 1. præsertim de affect. loc. docetur.
2. Amplius ac: identium quadam sunt substantia & c. Signa quæ modò dicta sūt, Gal. rursum diuidit. & aliquando tria capita eorum facit, ut primo aph. quum alia propria, alia assidentia, alia post emergentia seu post apparentia esse dicit. aliquando duas tantum eorum species numerat, ut in primo de crisi bus, ubi quedam esse propria ait affectuum signa, quæ cum morbo simul inuadunt & incipiunt, reliqua uero omnia ait post apparere. neque de assidentibus meminit. tertio quoque in 4. de uulgarib. morb. de signis ydem mentionem faciens, de pathognomonicis tantum & assidentibus, nihil autem de post apparentibus loquitur. Perum quod ad hoc pertinet, cum triplex signorum sit genus, ut a Gal. primo aph. notatum est, solum primum genus, quod .s. semper inchoante morbo inuadit, primo dicitur apparere, cetera uero non primo, sed post apparent. Ex his autem quæ post apparent, quum alia propria sint, licet separabilia: alia uero communia, quæ uidelicet in reliquis etiam morbis apparent: quæ propria sunt, ut ab ijs distinguantur, quæ communia sunt; assidentia nuncupantur. cetera uero nomine generis, post apparentia solent appellari. Sum erga assidentia omnia post apparentia, hæc tamen non omnia, assidentia sunt. Quamobrem, quod Gal. assidentia quandoq; uidetur reticere, non est contraditio, quum in post apparentibus ea intelligat.
3. Quomodo curitas digitorum & c. Hoc nunc quæ Gal. scripsit. hic author tamen li. 3. fen. 1. 4. tr. 1. idem repetit, quod & Rasis. 7. Cont. 1. cap. 2. Verum hoc explo ait Auer. .i. Coll.
4. Si ut spasmus & tremor & c. Conuulsionem seu spasmus hic ait natura esse opus accidentale. at Gal. 2. de sympt. caus. deprauati motus symptomata distinguens alia esse ait nature opera a morbo affectu irritata: alia a morbo tantum affectu dependere, natura ad eorum generationem minime adiuvante. & conuulsionem in secundo horum capite enumerat. Sanè conuulsio propriè ex repletionem sit et euacuatione 6. aph. fieri tamè aliquando potest, sicuti in epilepsia cuenit, quæ leuis est conuulsio, ut non ex materie aut redundantia aut inopia, sed ob prauam aliquam nudam qualitatem instar auræ cuiusdam ad neruorum principium elatam, conuulsio fiat, contrahente nimirum sese natura, ut id expellat, quod offendit: de huius ergo generis conuulsione arbutandum est hunc loqui, quum a natura eam fieri pronunciat. Vide pro ijs quæ sequuntur secundo de symp. caus. libro copiosissime.
5. Ex operationibus uero significatio habetur & c. Gal. de aff. loc. methodi initium ad inuestigandos affectos locos, hoc esse ait, quod actio non cadatur nisi lesa parte, a qua ea provenit. Ostendit autem lib. de diff. sympt. quod actiones tripliciter ledantur; sintq; uel imbecilla uel deprauata, uel abolita. Sed de autia quoque actione meminit 1. de symp. cau. quam quidam existimant ad tres illas lesiones, quas diximus, non referri. eam tamen Gal. 1. de symp. cau. ad deprauatam actionem refert. Quæ sequuntur de ijs quæ excernuntur & reuoluntur, pere ex 1. cap. 1. 5. & 6. ac loc. aff.

De signis distinguendis inter ægritudines proprias, & associatas eis. Cap. 2.

ET quoniam est, quum ægritudines in principio accidunt in membro, & est quum accidunt propter associationem; quemadmodum caput stomacho in suis associatur ægritudinibus; tunc oportet ut ordinemus differentiam inter has duas res per signum distinguens. Dicemus igitur, quod oportet nos considerare, quæ prius accidit; & autumabimus quod ipsa est principalis, & altera est ei associata: & considerabimus etiā, quæ est illa, quæ remanet postquam altera finitur, & autumabimus, quod ipsa est principalis, & quod altera est associata. 27

Et tamen est, quum ex hoc prouenit error, & hoc est, quoniam fortasse ægritudo principalis non erit percepta sensu, neque dolorosa in principio sui: sed postea sentiemus ipsius impedimentum, postquam associata ægritudo appaeruerit: quæ pro certo est illa, quæ post ipsam accidit, & est eam sequens: exiliabitur ergo, quod associata & accidentalis sit illa, quæ est principalis ægritudo. Et est, quum non percipitur, nisi accidentalis tantum, & principalis, uel orgo obliuioni traditur. Semita uero obliuionis di se ab hoc errore est, ut medicus membrorum noscat communitatem, quod quidem erit ex sua scientia in anatomia. & nocumenta sciat, quæ unicuique accidunt membro, quorum quædam sunt sensu percepta, quædam non percepta: & moretur in ægritudine; & neque iudicat de ea, quod sit principalis, nisi postquam considerauerit, quid sit possibile quod accidat ipsam sequens. Aegrum ergo interroget de significationibus ægritudinum, quas membris ægro membro associatis possibile est accidere: quæ non prius erant sensu perceptæ, neque dolorosæ. Ita ut appareant primo; neque quæ commententur accidentia, quæ sunt eis propinqua: sed nec etiā eas sequuntur res, nisi quæ ab eis sunt longinquæ non sensu perceptæ: æger quoque ignorat, quod sint accidentia illi longinqua radici. Istud tamen non dignoscitur nisi sapientia medici. Plurimum uero, quod ex eo ad memoriam reducit; est, quum operationum impedimentum consideratur. Quumq; operationum impedimentum inuenerit antecedens, iudicabit quæ ægritudo illa est associata; licet quædam membrorum sint talia, quod plurimum dispositionum ipsorum est, ut sint eorum ægritudines aliorum membrorum ægritudines sequentes. Capitis enim secundum plurimum suarum dispositionum, sunt ægritudines per societatem stomachi. Sed illud conuertere est perparum. Et nos quidē coram tuis manibus ponemus signa complexionum principalium, & accidentalium secundum modum communem. Quæ uero unicuique membro sunt propria in suo dicuntur cap. Quæcunque autē ex significationibus ægritudinum compositionis manifestæ fuerint, sensus dignoscet. Sed quæ occultæ fuerint, exceptis repletionibus, & oppilationibus, & postematibus, & solutione continuitatis; in dictione uniuersali cōprehendere est difficile. Et similiter illud, quod ex repletionibus & oppilationibus, & apostematibus, & solutione cōtinuitatis

fatis unicuique membro proprium existit. Melius igitur est, ut hoc totum dictionibus referretur particularibus.

ANNOTATIONES.

Quum morbi plures sint, atque unus ex altero deponat, ex his, qui primo loco afficit primarius, qui secundo, secundarius dicitur. Et qui particulam aliquam infestat qui in ipsa est, proprius; qui vero unam quidem particulam non obidet eam tamen afficit, per consensum appellatur. Ex his rursum qui primarius est, idem est per essentiam est, at qui secundario afficit, is non semper per consensum affigit, quin sepe qui ante per consensum offendeat, per essentiam postea afficit. Ita distinguit Gal. 1. de loc. aff. l. 4. nūm idem tamen proprium etiam cum primario in eodem libro confundit. Vide tertio de loc. aff. li. de constit. ar.

De signis complexionum. Cap. 3.

Signorum genera, quibus complexionum dignoscuntur dispositiones, sunt decem: vñ eorum est tactus, & modus quidem, quo cognoscitur, est, ut consideret an tactui sani sit equalis in terris temperatis, & aere temperato: nam si equalis fuerit, significabit equalitatem. Quod si pariat ab eo tactor complexionem habens sanam, & infrigidetur aut calefiat, aut ipsum sentiat naturali molliorem, aut duriorē, aut asperiorē quam naturalis, neque fuerit ibi causa ex aere, aut balneatione cum aqua frigida, aut alia re, quæ molliem addat, aut asperitatem: est tunc ex complexione non temperata. Et ex dispositione quidē unguis [†] in mollitie, & siccitate ipsarum, possibile est cognoscere complexionis corporis dispositionem: [†] licet mollietis & duritiei iudicium non sit stabile, nisi prius equalitatis inter caliditatem & frigiditatem significationes præcesserint: nam, si non ita fuerit, possibile erit, ut caliditas durum tactum, & asperum molliet, nedum illum, qui temperatus propter resolutionem ipsius: & faciat estimari, qd sit mollis & humidus natura, & ut frigida mollem tactum induret, ne dum illum, qui est temperatus, propterea quod multum congelat & inspissat, & opinabitur quod sit siccus, [†] sicut nix & sol: & nix quidem propterea quod coagulat & congelat: sol quidē propterea qd ingrossat. Eorum autem plurimorum, qui frigida sunt complexionis, corpora mollia sunt, licet in eis. Secundum vero est genus signorum ex carne & adipe assumptorum quoniam caro rubra, quum multa fuerit, humiditatem significabit & caliditatem, & existit ibi soliditas. Et si pauca fuerit, & adeps multus non ibi affuerit, significabit siccitatem. Pinguedo autem & adeps semper frigiditatem significant, & est cum eis laxitas. Et si cum hoc fuerit venarū angustatio, & sanguinis paucitas & hoc habenti aduenerit debilitas ex fame, propter minorationem sanguinis naturalis, qui est preparatus ad illud, quo membra ex nutrimento indigent, significabit qd complexio humilmodi est [†] secundū naturā. Et si hæc alia signa non affuerint, significabit quod est com-

plexio acquisita. Pinguedinis autē & adipis diminutio semper caliditatem significat: quoniam pinguedinis & adipis materia, sanguinis est virtuositas, & earū factor est frigiditas, & propter hoc in hepate minoratur, & sunt in intestinis multæ. Et neque sunt super cor multæ plusquam super hepar, nisi propter materiam: non enim propter complexionem & formā, sed propter curam naturæ pendentem [†] a materia illi simili. Pinguedinis autem & adipis congelatio super corpus minuitur & augetur secundū minorationem caloris, & ipsius augmentum. Et corpus quidem carnosum absque multa adipe & pinguedine, est corpus calidum & humidum.

Quod si fuerit caro rubra multa cum pinguedine, & adipe pauca: significabit humiditatem superfluum, & si superflua fuerit, humiditatis & frigiditatis significabit superfluitatem, & qd corpus frigidum factum est & humidum. Et ex corporibus quidem, quod magis est macrum, est frigidum & siccum, & postea calidum, & siccum, deinde siccum, quod in caliditate & frigiditate temperatum existit, postea calidum, qd est in humiditate & siccitate temperatum. Tertium verò genus, est signorum sumptorum ex capillis. Et ipsa sunt, quæ sumenda sunt ex parte horum modorum, qui sunt, velocitas originis, & ipsius tarditas: & multitudo eorum, & raritas ipsorum: subtilitas & grossitudo eorum: planities & crispitudo. Et eorum color est vna ex radicibus in hoc. Signa verò ex velocitate natiuitatis eorum, aut tarditate, aut prohibitione originis ipsorum, sumpta sunt, quod illi, qui tardè nascuntur, aut non nascuntur: quum non affuerint significationes, quæ corpus penitus sanguinem non habere demonstrent: significant, quod complexio vehementer est humida. Quod si festinauerint, non erit corpus illius humiditatis: immo ad siccitatem declinabit. Ipsius verò caliditas & frigiditas ex alijs signis, quæ iam diximus, cognoscuntur. Quum autem caliditas & siccitas coniunguntur, capilli multo citius nascuntur, et erunt multi et grossi, quoniam multitudo caliditatem significat, et grossities multam fumositatem, ideoque in iuuenibus est amplius quam in pueris, quoniam puerorum materia vaporosa sunt, et non fumosa. Et horum contraria ipsorum sequuntur contraria. Significatio autem ex parte figure est, quod crispitudo significat caliditatem et siccitatem. Est tamen, quum foraminum, et pororum inuenit tortuositatem: sed istud non mutatur, quum alteratur complexio. [†] Duæ verò primæ res mutantur, et planities huius significat contrarium. Ex parte autem caloris nigredo significat caliditatem, et subalbedo significat frigiditatem, et [†] [citrinitas] et rubedo aequalitatem significant, et albedo significat, aut frigiditatem, aut humiditatem vehementem, sicut canities: aut fortem siccitatem, sicut accidit uetabilibus, quum siccantur, quæ ex sua nigredine, aut uiriditate transiunt ad albedinem, et hoc quidem non accidit hominibus, nisi in fine ægritudinum siccantium. Et canities quidē causa apud Aristotelem est cōuersio ad colorem phlegmatis, et apud Galenum est [†] [†] situs, qui nutrimentum comitatur, quod ad ca-

e B. cum cali materia.

f B. dæx verò primæ causæ alterantur altera rione complexionis.

g B. & ruffedo.

h B. alte charegi. atacharugi.

AVIC.

13

pillos

i B. alrecharag
† acacharugi.

¶ non enim
expedatur, seu
exillimatur, q
per ruffedinem
capillorū in ni
gro significetur
cōplexio aqua
lis, quæ ei inhæ
ret, neq; per ni
gredinem capil
lorū in alacha
lebi significatur
cōplexio cali
da, quæ inhære
at ei secundum
ipsum.

¶ B. molidi
ne sanguinis, &
caliditatis, & ci
vitas, & ruffus
significat calidi
tatem, sed et
nus est magis si
gnificat cholera
& ruffus sangui
nem, aut sangui
nem cholericū.
Et quandoque.

m B. Sed gypse
us purā frigidi
tatem significat
& rē phlegma
ticam. Et plum
beus.

n B. ad cirrini
tatem & albedi
nem, & pp sple
nem ad cirrini
tatem & nigro
dinem. Et in x
gredindib. hæ
morrhoidarum
ad cirrinitatem
& uiriditatem. &
nō est hoc sem
per, immo quā
doque diuersifi
catur. Signifi
cat uerō ex co
lore lingue sup
cōplexionē sto
machi, & intesti
norū, & uenarū
quæ in corpore
est fortis. Et
significatio
ex colore oculo
rum super cō
plexionem cere
bri est fortis.
Alia litera. Si
significatio uerō
ex colore lin
gue sup cōple
xionem stom
achi, & uenarū,
& arteriarum in
corpore est fortis.

pilos venit; quum frigidū fuerit: & fuerit mo
tus eius, & ipsius penetratio in poris, tardata.
Quumq; duas distiones cōsideraueris, iuenies
cas pro certo propinquas: quoniam causa in albe
dine coloris phlegmatis: & causa in albedine
[† sius est una. Et de hoc quidē phisicus tra
ctare debet. Post hoc acres, & regiones in re pi
lorum operationē habent, quæ est obseruanda;
[non. n. timetur, q̄ i nigro sit capillus flauus,
qui equalitatem cōplexionis ipsius significet,
quum eam habuerit: neque in capillis sclauū ni
gredo; quæ complexionis eius significet calidi
tatem; quum ipsorum genus eam habuerit.]
Aetates etiam in re capillorum operantur, quo
niam iuuenes sunt, sicut meridionales, & pue
ri, sicut septentrionales, & senectus est, sicut me
diū. Pili præterea in puero multi, significant q̄
ipsius complexio: quum crescat ad melanco
liam conuertetur: & in sene significat, q̄ in præ
senti est melancholicus. Quartū uerō genus si
gnorū est sumptum ex colore corporis. Albe
do. n. signū est priuationis sanguinis, aut pauci
tatis ipsius cum frigiditate: quoniam, si cum ca
liditate esset, & humore cholerico; esset citrinu
tas. Et rubeus quidem significat [multum san
guinis, Et ruffus, & subruffus significant calidi
tatem. Sed subruffus plus significat cholera ru
beam, & ruffus significat sanguinem choleri
cum. Est tamen, qui subruffus] sanguinis signi
ficat priuationē, licet nō sit ibi cholera rubea:
quemadmodum accidit in conualescentibus.
Fuscus autem uehementem significat frigidita
tem: ob quam minuitur sanguis, & congelatur
ille paucus, & ad nigredinem conuertitur, &
cutis mutat colorem. Et brunus significat calidi
tatem. Et melongianus frigiditatem signifi
cat & siccitatem, quoniam calor est, qui purā
cholera nigram sequitur. ^m [Sed gypseus fri
giditatem significat, & rem phlegmaticam. Et
stanneus] frigiditatem & humiditatem signifi
cat cum pauca re melancholica: quoniam est albe
do cum pauco uiriditatis: erit ergo albedo se
quens colorem phlegmatis, & complexionem
humiditatis, & uiriditas sequens sanguinē con
gelatum, qui trahit ad nigredinem, qui commi
stus phlegmati factus fuit uiridis: & eburneus
frigiditatem significat phlegmaticam cū pau
ca cholera rubea. Et secundum plurimum qui
dē mutatur color propter hepar ⁿ [ad subru
fedinem & albedinem, & propter splenem ad
subruffedinem & nigredinem. & in egritudi
nibus hemorrhoidum ad subruffedinem & ui
riditatem. hoc tamen non est semper, immo est,
quū mutatur. Cognoscere uerō ex colore lin
gue complexionem stomachi, & intestinorū,
est difficile, & ex colore oculi cognoscere cō
plexionem cerebri, est difficile.] Et fortasse est,
quum in una egritudine duorum colorum di
uersitas in duob. contingit membris, sicut quū
albescit lingua, & nigrescit facies in una egritu
dine: quemadmodum in icteritia, quæ propter
uehementiam acuitatis cholera rubæ accidit.
Quintum uerō genus est signorum ex forma
membrorum assumptorum, quoniam cōple
xionem calidam sequuntur pectoris amplitu
do, & extremitatum magnitudo, & ipsarum
complementum in quantitate earum absque

coāgustatione, & sine curtitate, ^o [& precipue
manuum & pedum,] & venarum amplitudo,
& earū apparitio, & pulsus magnitudo, & for
titudine ipsius, & magnitudo musculorum, &
propinquitates eorum ex iuncturis: quoniam ope
rationes augmentatiue, & compositiue forme,
caliditate complentur. Et frigiditatem sequun
tur omnium horum contraria, quoniam pro
pter eam ^p minorantur uirtutes naturales, &
non complent operationes natias & creatio
nem. & complexionē siccam sequuntur asperi
tas & curuitas: & iuncturarum manifestatio,
& apparitio cartilaginum in epiglotti, & naso, &
est nalis equalis. Sextum uerō, est genus signo
rum sumptorū ex uelocitate passionis mebro
rum. Membrum. n. quum cito calefit absq; di
ficultate, est calida complexionis; quoniam con
uersio in genere proportionali est facilius cō
uersio ad contrarium: etsi cito in frigiditatem
res erit e contrario. ^q [Quod si ali
quis dixerit, q̄ oportet ut res sit huic cōtraria;
nos nanque pro certo scimus q̄ res non pati
tur nisi a suo contrario, & nō a suo simili: sed
ex hoc uerbo, quod tu præmissisti, prouenit, ut
passio a simili sit dignior. Responso erit, q̄
simile a quo nō patitur res, est illud, cuius qua
litas, & qualitas illius, quod ei simile existit, est
una specie & natura. Quod autem calidius est
alio, non est simile ei, quod est minus calidum.
30 immo duo calida, quorum vnum est calidius,
diuersificantur, & illud quidē, quod est minus
calidum, comparatione eius, qd est calidius: est
frigidū. Patitur ergo ex hoc: unde est frigidum
comparatione illius, & non calidum. Patitur
et ab eo, quod est ipso frigidius, & a frigido:
vnum tamen eorum ipsius qualitatem augeat,
& præbet ei augmentum, quod est in ipso ergo
fortius & alterum minuit qualitatem. ipsius ergo
alteratio ad id quod i sui qualitate præstat aug
mentum, & mutat illud, quod in ipso est for
tius, erit facilius. licet sit hoc alia causa, quæ ali
cui eorum, quæ in ^r [qualitate communicant,
est propria: et contradicit] et sicut illud, quod
in sui natura calida existit complexionis. non
cito recipit in se calidi operationem, nisi pro
pterea quod caliditas destruit operationem cō
trarij, quod est frigidum, ^o [eo quod refrenat]
illud, quod complexio calida uult efficere de
augmento in calefactione. Quum ergo sibi oc
currunt, et prohibens destruitur, iuuant se am
bo in calefaciendo, et eorum adiutorium se
quitur duarum qualitarum fortitudo comple
ta. Quum uerō extrinseca caliditas equalitatem
destruere uoluerit: calor innatus, qui est intrin
sus, erit res fortior in resistendo, adeo ut uenena
calida non refriget, neque expellat, neque ipso
rum corrumpat substantiam, nisi calor innat
us. Calor nanque innatus nature est instrumē
tum, quod caloris euenientis expellit nocuē
tum, propterea q̄ spiritum mouet ad ipsum ex
pellendum, et ad eius vaporem remouendum,
et ad ipsum resolendum, et ipsius materiam
adurandum. Et frigiditas aduenientis no
cumentum per contrarium expellit. Hanc uer
rō proprietatem non habet frigiditas: non co
nim impugnat, neque refrigat nisi aduenientem
caliditatem per contrariū tantum, quia nō
impu-

impugnat aduenientem frigiditatem. Et calor quidē inatus est ille, qui humores naturales tuetur: hic eis caliditates extraneas dominetur. Calor nanque innatus, quum est fortis: potest natura ipso mediante in humorib. ministrare secundum modum maturandi & digerendi, & custodire eos secundum sanitatem, & mouentur humores secundū modū ministratiōnis ipsius; & prohibentur moueri secundum modum ministratiōnis caloris extranei, quia non putrescunt. Sed quum calor iste est debilis, fatigatur natura, & a regimine humorū abstinet pp instrumenti debilitatem, quod inter ipsam & humores est mediū, & ita & calor extraneus inuenit^r humores non impeditos ab administratiōne. Cōprehenditur ergo ab eo, & facit eos obediētes, & motū extraneo ipsos mouet, & accedit putrefactio. Calor igitur innatus virtutū oīum est instrumentum, sed frigiditas est ei inconueniens; & neque prodest, nisi accidētaliter. Ideoq; dicitur calor innatus, & non dicitur frigiditas innata, [neq; cōparatur frigiditati ex colcodea corporis illud, qd comparatur caliditati.] * [Septimū autē genus signorū est, quod sumitur ex cogitationib. & a reb. multum desideratis a natura hominis, quas plurimum apprehendit uirtus, & operatur similitudinem qualitatū, sicut dicemus ī somniis: ideo quod corpus est instrumentum aīe.] Octauum autē genus est, quod sumitur a signis operationum. Quum n. operationes secundum naturalem eursum procedunt plenē & perfectē, significant complexionis equalitatem. Quod si a parte sua ad motus mutetur superfluos, significat cōplexionis caliditatem. & similiter, si properauerint: quoniam caliditatem, & perfectē, sicut augmenti velocitas & velocitas, & naturitatis capillorum, & naturitatis dētiū. Quod si debilitentur, & ociosae fiant, & tardentur, significant cōplexionis frigiditatem. Est tamē, quum eorum debilitas, & ociositas, & tarditas, sunt eadentes propter complexionem caliditatem, licet illud esse non possit absque mutatione a cursu naturali cum debilitate. Et est ēr, quum plures naturalium operationum deficiant propter caliditatem, & minuuntur, sicut somnus; quoniam fortasse est, quum destruitur propter calorem complexionis calide, aut minuitur; & similiter est quum augetur aliqua dispositiō naturalium propter frigiditatem: sicut somnus, sed tamen non erunt ex summa operationū naturalium absolute, immo cōditionaliter, & per causam. Somni nanq; necessitas, immo propterea ut spiritus ab impediētib. separetur propter illud: quod ei accedit ex lassitudine, aut propterea qd ei est necessarium incumbere super digestionem cibi: & ppea qd nō potest pfcere duas res. Somni igitur necessitas non est nisi ex parte alicuius impotentie, & est exitus a necessitate naturali: licet sit exitus ille naturalis ab eo, unde est necessarius: naturalis n. dicitur de necessario cōitate nominis. Firmior verō significatio, quā hoc nōmē hēt, non est, nisi vt dicatur de complexionē equali, & illud est, vt operationes sequentur, & complantur.] Eius verō significatio super ca-

lilitatem & frigiditatem, & siccitatē, & humiditatem: est significatio probabilis. Ex genere autem operationum fortium, quae calore significant, est^r iacitas uocis, & eius grossitudo, & loquendi uelocitas & ipsius cōtinuitas, & ira, & festinatio motionum, & palpebrarum citatio: licet sit, quum ista adueniunt non propter causam cōm; immo propter causam mēbro operationis propriam. Nonum uerō genus est expulsio superfluitatum a corpore, & qualitates eorum, quae expelluntur. Expulsio n. quum non auferitur, & illud, quod ex stercore, & urina egreditur, & sudore, & alijs, est acutus, habēs odorē fortem, & tincturam ex eis, quae tincturam habere consueuerunt, & adustionem, & decoctionem ex illis, quae assationem & decoctionem solent habere: est calidum. Quod verō diuersum est ab hoc, est frigidum. Et genus quidem decimum est sumptum ex dispositionib. virtutum animae in suis operationibus, & passionib. [sicut ira fortis, & estuatio, & pceptio, & intellectus, & audacia, & inuerecundia, & spiritio bona, & bona spes, & impietas, & impigritia, & morum uiriliter] & pauca ociositas, & parum pati ab unaquaque re significat caliditatem. Eorum autē contraria frigiditatem. Et perueientia furoris & maiestudinis, & imaginari, & rememorari, & reliquorum, significant siccitatem. A passionib. verō cito remoueri, significat humiditatem. Ex hac quidem secunda est insomnietas, & somnium, quoniam ille, in cuius complexione est dominū caliditatis, uidet se quasi ad ignem calefieri, aut sicut ille, qui fadet ad solem & ille in cuius cōplexione est frigiditas dominans, uidet se sicuti esset in niue, aut quā si in aqua mitteretur frigidam. Amplius unusquisq; humorem habens dominantē uidet illud, quod suo pertinet humori, quemadmodum dicunt. Hoc autē totum, qd nominauimus aut plurimū eius, est de modo significationum complexionum principalium, quae sunt a initio creaturae. Complexionū uerō extranearum accidentalium, [quae est acuta significat inflammationē in corpore nocibile, febres praecedentem & fortitudinis destructionem apud motus rebellionem caliditatis, & sitim superfluam, & adustionem in ore stomachi: & amaritudinem in ore, & pulsū, qui lassitudini attinet, & uelocitati uehementi, & frequentiae:] & cui omnia calefactionia in regimine adhibita nocent, & quem infirmitas curant, et eius dispo in estate mala existit. Cōplexionis autē frigide non naturalis signa sūt, parum digerere, et sitis pauca: et iuncturarum lassitas, et ex phlegmate febres multae, et cui rheumatismi nocent, et infirmitas in regimine adhibita, et ut per calefactionem curetur: et ut in hyeme malam habeat dispositionem. Signa uerō humiditatis non naturalis sunt per tinentia signis frigiditatis: et est cum eis lassitas, et salua fluxus, & mucillaginis, & uentris solutio, et digerendi malitia, et impedimentū, quod est a regimine, quod est humidum, et multus somnus; et inflatio palpebrarum. Sed signa siccitatis non naturalis sunt asperitas, et vigilae, et macies accidentaliter, et lassio a regimine, in quo est siccitas, et malitia dispositiōnis

illud secundum
quod equatur ope
rationes, & cō
plentur.
z n. fortitudo.

a B sicut uehe
mens uelocitas
ad irā, & fortis
mobilitas i opē
tionibus, & in
genitricis, & in
tellectus, & au
dacia & inuere
cundia, & boni
tas estimatio
nis, & bonitas
sper, & impietas
& impigritia, &
morum uiriliter,
& celestias in
motibus & ope
rationibus.

b Illud quae ca
lida est, signifi
cat inflammatio
corporis nobili
u & a febris
noceri, & a bili
tas uirtutis apd
motiones pp
cōmōtionē cali
ditatis, & sitis
superflua, & in
flamatio in ore
stomachi & a
mucitudo i ore,
& pulsus decli
nans ad debili
tatem, & uelo
citatē, & ue
hementiam, &
frequentiam.

tionis in autumno, & curari per id, quod humiditatem efficit: & curatio presens per aquam calidam, & oleum subtile, & fortis receptio eorum.

ANNOTATIONES.

- cap. 1. Gal. lib. art. med. commodius signa hec omnia perscrinxisse videtur, nempe dum quatuor summa capita constituit cetera omnia amplectentia. Sed que hic de tactu asseruntur. lege & loco citato & 2. de temp. Que de secundo signorum genere dicuntur, & lib. ar. med. & 2. de temper. & hic nota etiam controuersiam de pinguedine, quam Gallico citato de temper. & alibi frigidam esse statuit. cuius oppositum uidetur sensisse Arist. sicuti alibi notatum est. De tertio signorum genere, id est, de capillis, uide 2. de temp. & Arist. 5. de gener. animal. & particulatim lib. ar. med. ubi de cerebri temperatura agitur. & pro eo quod hic notatur de causis canicie, uide Alex. 1. problematum libro. Pro quarto signorum genere uide lib. ar. med. de signis temperamenti totius corporis, nec non 4. de tuen. san. & 3. de vulg. morb. 2. de elem. 1. aph. & 5. de loc. aff. Pro quinto signorum genere lege lib. ar. med. de signis cordis & hepatis. & 2. de temper. am. Pro sexto autem quæ potentia est passiva, uide libellum de optima corporis constitut. & hic nota etiam de innato calore quæ Galen. 8. de decr. Hipp. & Plat. De septimo signorum genere. Vide quæ in lib. ar. med. de signis cerebri. Aristote. quoque lib. de somno & vig. De octauo uide lib. de optima corporis constitut. & 2. de temper. am. & lib. ar. med. & lege pro his, quæ de somno asseruntur, primo de sympt. caus. & 2. aphor. & 3. de loc. affect. Vide etiam pro eo quod ait de uoce lib. ar. med. cap. de uoce, ubi sentire oppositum uidetur eius quod hic scribit. Vide & ibidem cap. de signis cordis calidi. Pro nono signorum genere, uide 3. de symptom. cau. Et pro decimo lib. ar. med. de signis cordis temperaturarum, & de operat. obtin. princip. Vide & pro eo quod ultimo loco subiungit, Galeni libellum de dignotione per somnum, Hippocratis libellum de insomnijs, & Aristot. cap. 1. de diuinatione per somnum. Quæ uero ultimo loco de temperaturis præter naturam subiecit, symptomata sunt, quæ singula suas a quibus proueniunt, causas, significant. & ideo referenda ad suos sunt morbos. pro his ergo lege libros de sympt. causis.

De comprehensione signorum complexionem habentis equalem. Cap. 4.

Signa eius aggregata excepta de alijs, quæ diximus, sunt æqualitas tactus in caliditate, & frigiditate, & siccitate, & humiditate, & mollitie, & duritie; & æqualitas calor in albedine & rubedine, & figura mediocritas inter grossitiem, & maciem: quæ tamen magis declinet ad grossitiem, & ipsius uena sunt inter submersas, & super carnem procedentes; quæ sunt separatæ, & egredientes: a [& capilli inter pilositatem & lenitatem, & crispitudinē, & planitiem: & in tempore pueritiæ trahant aliquantulum ad rubedinem;] & in tempore iuuentutis ad nigredinem aliquantulum: & æqualitas dispositionis somni et uigiliarum, et membrorum in suis moribus cōuenientia, et [sanitas:] et fortitudo in imaginatione, & intellectu, et memoria, et in morib. mediocritas inter superfluitatem, et diminutionem; uidelicet inter multā audaciam, et timorem, et inter iram, & patientiam, & impietatem, & miseriam.

a p. & æqualitas capillorum in multitudine. & paucitate crispitudinis, & planities, & in tempore pueritiæ declinet ad rubedinem. b B. facit.

cordiam, [& inter stabilitatem, & perseverantiam,] & in operationibus omnibus complementum, & sanitas, & bonitas augmenti, & uelocitas in ipso, & procerus status, & erunt ipsius somnia delectantia, & spem bonam facientia; ex odoribus bonis, & somnis delectantibus & palatijs nouis. Et hanc quidem habens complexionem, faciem hilarem, amabilem, & iucundam habebit, & erit temperatus in desiderio comedendi & bibendi, & erit bonæ & concordationis in stomacho, & hepate, & uenis, & assimilatione in toto corpore. & temperatus in expellendo superfluitates a se ex canalibus, quæ illud efficere consueuerunt.

ANNOTATIONES.

De moderati temperamenti iudicijs. lege apud Gal. lib. ar. med. & 2. de temp. & libello de opt. corp. constitut. copiose. Quæ uero de insomnijs in fine capitis adiunguntur, habes ex Hipp. Arist. & Gal. libris superioribus capite allegatis.

De signis eius, qui egreditur ab æqualitate. Cap. 5.

Iste est: cuius complexionem membrorum ipsius principalia in exitu ab æqualitate sibi contraria existunt, et unum eorum ad unam egreditur complexionem, et aliud ad eius contrariam. Quumque eius compositio dissimilis fuerit: erit malus, et ingenio sui, et intellectu: sicut ille, qui magnum habet uentrem, et digitos curtos, et faciem et caput rotunda: et staturam magnam: [aut ille, qui habet paruum caput,] et in facie, et fronte carnis multitudine, et etiam in collo et pedibus, et est eius facies medicæ spheræ similis. et si ipsius [munda] fuerint, erit valde diuersus: et similiter, si caput et frons rotunda fuerint, sed facies valde [rotunda:] et eorum uelociter grossum, et in oculis motus habuerit tarditatem, erit hominibus omnibus a bonitate remotior.

ANNOTATIONES.

Æquale & inæquale triplici significatu de temperie, atque intemperie sumi solet. primo, de mediocritate in primis qualitatibus. exacta aut non exacta; de qua 1. de temp. & supra in c. de complexionibus est tractatum; secundo, de morbosa intemperie, quæ aut æqualiter particulas omnes occupauit, aut non omnes. & de hac 2. de sympt. caus. & 3. lib. de inæquali intemperie. tertio, de finitate, quæ & in primo est, & in secundo genere, nempe de temperamento, & proba compositione, ubi corpus quidpiam ex partibus constet eodem temperamento, & eadem compositione prædictis, de qua hoc in loco agitur. uide Gal. 6. de san. tuenda.

De signis repletionem significantibus. Cap. 6.

Repletio secundum duos existit modos. Est enim repletio secundum [foramina], et est repletio secundum uirtutem. Repletio uero secundum [foramina] est, ut sint humores et spiritus, et si in suis qualitatibus boni existant in

in quantitate sui superflui; adeo quod [foramina] impleuerint & extenderint: hoc autem habens, secundum motum exiit. Est namque, quum repletio venas scindit; & ad suffocantia fit fluxus, & accidit suffocatio; aut epilepsia; aut apoplexia. Cuius quidem sanatio est, ut cito cum minutione succurratur. Secundum virtutem verò repletio est, ut humores quantitate sui nocuenti non faciant, sed malitia qualitatis vincunt: & sunt inobedientes ad digerendum, & maturandum. Et hoc quidem habens ex agitudine tenet putrefactiones. Repletionis verò signa universaliter sunt, membrorum grauitas: & in motibus pigritia: faciei rubedo: & uenarum inflatio: & cutis extensio: & plenitudo in pulsu: & tinctura in vrina, & spissitudo: & paucitas desiderij: & [visus debilitas:] & somnia, quae grauitatem portendunt: sicut eius, qui uidet se quasi mouere non posse, aut onus graue deferre, aut loqui non posse, sicut videre se volare. & motuum velocitas humores significat subriles, & in quantitate temperata. Et repletionis quidem secundum virtutem signa sunt grauitas: & pigritia: & desiderij paucitas: quae ei, & primae repletioni sunt communia. Sed, quum repletio secundum uirtutem est simplex, non sunt uenae adeo inflatae: neque cutis vehementis extensionis: neque pulsus adeo plenus, & magnus: neque urina multum grossa: neque color ualde rubescens: & [conclusio] quoque, & lassitudo non proueniunt in eo: nisi post motum & incessum: & uidet in somnis pruritus & mordicationem, & incensionem: & odores foetidos. Humor etiam dominans cognoscitur per significationes ipsius, quas nominabimus. Et secundum plurimum repletio secundum uirtutem generat egritudinem, antequam eius compleantur significationes.

ANNOTATIONES.

Plenitudo duplex est Gal. lib. de multitud. de cur. rat. per sang. miss. 9. meth. 2. de nat. hum. quo ad rasis, & quo ad uires: plenitudinem quo ad rasis describit hic a Gal. cap. 1. non dissentiens. At plenitudo quo ad uires non est cum humorum uicio, ut hic ait, Gal. teste eo lib. de mult. sed ca-
cap. 11. coxymia ea appellatur, quando uiciosi humores redudat. cum hac ramen sentit Auerr. 3. Coll. De signis plenitudinis, si sepe alibi tam lib. de multitud. agitur. & lib. de
cap. 4. cur. rat. per sang. miss.

De signis Domini cuiuslibet humoris. Cap. 7.

Sanguinis significationes quum dominantur, significationibus repletionis secundum [foramina] vicina existunt: & propter hoc accidit ex dominio eius grauitas [in] ori-
gine oculorum proprii: & in capite, & temporibus: & halices: & oscitationes: & nausea: [et] & dormitio multa: & in sensibus perturbatio: & in intellectu tarditas: & lassitudo absque procedente labore: & dulcedo in ore prater solitum: & rubedo in lingua: & fortasse in corpore apparebunt: & surunculi: & in ore pustulae: & sanguinis fluxus accidit a locis, quae facile scinduntur, sicut naribus; ano; & gingiuis. Et etiam,

quum illud demonstrant complexio: & regimen praeiteritum: & regio: & etas: & tempus: & consuetudo: & tempus longum a minutione. Et somnia, quae illud significat: sicut quum homo in somnijs res uidet rubeas: aut sanguinem multum ex suo corpore exire, aut se in sanguine natere, aut his similia. Dominijs verò phlegmatis significationes sunt albedo in colore superflua: & lassitas: & tactus mollities: & frigiditas: & saluæ multitudo, quae sit uiscosa, et sitis paucitas, nisi falsum fuerit, et praecipue in senectute, et digerendi debilitas: et oxyregmia: et vrinae albedo: et somnus multus, et ociositas, et [membrorum] lassitas: et pigritia: et pulsus lenitas: qui tarditati, et raritati attinet. Amplius etas: et consuetudo, et regimen praeiteritum: et ars, et regio. Et somnia in quibus uidetur aquae, et flumina, et niues, et pluuia, et frigus, [et] demonstrant illud. Significationes autem dominijs cholerae rubescunt colore, et oculorum citrinitas, et oris amaritudo, et linguae asperitas, et ipsius siccitas, et narium ariditas: & uento frigido delectari, & sitis multa. Et pulsus festinatio, & desiderij comedendi debilitas: & nausea: & uomitus cholericus, & nigris, & [uenter] mordicatio, & horripilatio ad modum puncturae acuum. Amplius praecedens regimen, et etas, et complexio: et consuetudo: et regio: et hora, et tempus, et ars. Et somnia in quibus videntur ignes, et uexilla citrina, et uidere res, quae non sunt citrinae, citrinae, et uidere incensionem, aut calorem balnei, aut solis: aut his similia, significant illud. Dominijs verò cholerae nigrae significationes sunt, corporis macies, et ut sit fuscus, et sanguinis nigredo, et eius grossities, et uigiliæ multae, et multa sollicitudo, et ardor oris stomachi, et desiderium mendosum, et urina fusca, [et] aut nigra, et grossa, [et] ut corpus sit nigrum, et pilosum, quoniam cholera nigra raro generatur in corporibus albis et lenibus, et ut frequenter accidant [et] uiriligo nigra, et ulcera mala, et egritudines in splene. Et praeter hoc, etas, et complexio, et consuetudo, et regio, et ars, et hora, et tempus, et regimen praeiteritum. Et somnia terrore facientia ex tenebris, et cruciatu, et rebus nigris, et terroribus.

ANNOTATIONES.

Humores redundantes quibus indicij cognoscantur collige ex 1. aph. 4. aphor. 4. de tu. san. lib. de multitudine. 15. meth. 2. ad Glauconem ubi de febribus intermittentibus agitur. 3. in 1. de vulg. morb. 10. de comp. med. per loc. & praeterea Hipp. Arist. Gal. libris de insomnijs, diuinatione per somnium, dignatione ex somn. uide Auerr. 6. Coll.

De signis, quae oppilationem demonstrant. Cap. 8.

Quum materiae [coniunguntur], & significationes eas demonstrant, & sentitur extensio, & non sentiuntur significationes repletionis in toto corpore, oppilationes procul dubio ibi adesse intelliguntur. Verumtamen grauitas in oppilationibus sentitur, quum oppilationes,

d. n. neruorum lassitas & hebetudo.

e. f. B. cum tonitruis.

f. B. fluxus uentris.

g. B. & nigra, aut rubra grossa. Alia liuera & rubra grossa.

† morphea.

Com. 1. com. 1. cap. 4. cap. 1. cap. 18. Comm. 1. cap. 2. cap. 10. 12. 13.

a. B. fuerint coarctati seu conculcati.

tionones in canalib. existunt, per quas multas cur-
rere materias est necesse; sicut in oppilationib.
quæ in hepate fiunt; quoniam, quum illud, quod
ex cibo ad hepar peruenit, oppilationes pene-
trare prohibuerunt; colligetur ex ea res multa:
& retinebitur, & grauabit vehementius, quàm
apostema; & discernetur ab apostemate p mul-
tam grauitatem, & febris priuationem. Quum
autem oppilationes in alijs fuerint canali-
bus, non sentietur grauitas: sed sentietur reten-
tio, penetratio sanguinis, & extensio. Am-
plius plurimi oppilationes in venis habentium,
colorem habent citrinum: quoniam sanguis
per foramina sua, ad cutis superficiem non
accedit.

ANNOTATIONES.

Ea quæ obstructionem adesse indicant, non eadem in lo-
cis quibusq. sunt, quum non isdem indicij obstructio in
uisceris, nervis, & in iecinore dignoscatur. Ceterum fontes
huius morbi cognoscendi, idem tamen sunt qui in cate-
ris. scilicet actiones, affectus sensibiles, excreta, & reten-
ta, & causæ præteritæ, quæ præcesserunt, quamuis non æ-
quæ certa sit in hoc morbo coniectura. 5. de loc. aff. de
hoc autem, & in loco citato, & in 3. de tu. sanitat. ali-
qua habes.

De signis, quæ ventositates significant. Cap. 9.

Ventositates cognoscuntur per id quod ex
doloribus accidit membris sensibilibus.
Et hoc quidem sequitur illud, quod ipse ex so-
lutione continuitatis efficiunt. Et cognoscun-
tur per motus, qui eis accidunt membris. Et co-
gnoscuntur etiam per sonos, & cognoscuntur
per tactum. Dolores autem extendentes, vento-
sitates significant: & præcipue, si vehementes
fuerint. Quod si illic pmutatio ex dolore fue-
rit iam significatio completa erit. Et hoc quidē
non erit: nisi quum continuitatis solutio in
membris fuerit sensibilibus. In eis autem, quæ
sunt sicut ossa; aut sicut caro glandosa; non ap-
paret hoc per dolorem. Est tamen quum in os-
sibus sunt ventositates, quæ ossa rumpendo fran-
gunt, ubi non est dolor, nisi sequens puncturā,
qua os fractum illud, quod est coram ipso, frā-
git. Cognitiones autem ventositatum ex moti-
bus membrorum sunt, sicut cognitiones ex [tal-
ru] accidente ex ventositatibus; quæ generantur,
& mouentur ad hoc, vt exeant, & resoluantur.
Ex sonis autem cognoscuntur; quoniam soni
aut erunt in ipsis eisdem, sicut ventris rugitus,
& eis similia: & sicut sonitus in splene, quum
eius dolor ex vētositate fuerit: [] aut
sonus in eis fiat per percussione, quemadmo-
dum dignoscitur hydropilis inter ascitem, &
tympanitem per [] percussione. Earum au-
tem cognitiones ex parte tactus sunt, verbi gra-
tia, quia tactus discernit inter inflationem, &
[] tumorem cum humoribus, propterea q in
flatio est ibi cum extensione; & cedit pressioni;
& non in materia fluida & liquida, aut humo-
re viscoso, sensus enim tactus inter ista discer-
nit. Et differentia quidem inter inflationem, &
ventositatem non est in substantia; immo in for-
ma [] motus stationis, & compressionis.]

ANNOTATIONES.

De flatuum quoque indicij passim ex Gal. aliqua habes
2. de loc. aff. & 4. eiusdem: 1. meth. li. de sympr. dif. & 3. de
de sympr. cau. Verum q. hi: author status in ossibus fieri ap-
ait ad apud Gal. non legitur immo 1. meth. status quidem
modo sub cute modo sub membranis, quæ ossa circumdant,
aut musculos & viscera aliquid includunt, & in ipso quo-
que ventriculo, atque intestinis esse aliquando testatur. at
de ossibus non meminit.

De signis apostemata declarantibus. Cap. 10.

Apostemata quidem declarant
sensus & præsentia. Occultorum verò ca-
lida, demonstrant febris [] comitans eam:] &
grauitas: si membrum, in quo existit, caret sen-
su: & grauitas cum dolore pungitiuo, si mem-
brum apostematum sensum habuerit. Et ex eis
etiam, quæ ipsa declarant, aut declarando iu-
uant: est nocumentum in operationibus illius
membrum ingrediens. Et ex illis, quæ ipsa vehe-
menter significant; est sentire inflationem in
parte illius membrum; si sensus ad ipsum semita
habuerit. Frigidum autem dolor proculdubio
non comitatur. Cuius vniuersalia signa demō-
strare est difficile. [] Quæ si facilia facta fue-
rint, necessario erunt tediosa.] Melius ergo est
vt sermo de eis posterius ad dictiones cuiusque
membrum particulares referueretur. Quod autem
hic dicimus, est, quod quum sentietur grauitas
& non dolor, & fuerint cum eo significationes
dominij phlegmaticæ: existimandum erit, quod
sit phlegmaticum. & si cum eo fuerint signa
dominij melancholicæ: erit melancholicum;
& propriè quum tangetur, & fuerit durum.
Darties namque est de conuenientioribus si-
gnificationibus ad ipsum declarandum. Qui
autem apostemata calida in nervis fuerint: er-
rit dolor vehemens: & febres fortes: quæ cito
ad extensionem, & turbationem intellectus
perducent: & in motibus dilatationis, & con-
strictionis faciet nocumentum. Amplius om-
nia interiorum apostemata in [] abdomem re-
nuitatem, & macredinem efficiunt. Quumque
collectionem facient apostemata in viceribus,
& secundum exiturā semitam processerint, in
festabit dolor vehementer: & febris; & exalpe-
rabitur lingua valde: & vigiliæ fortes fient; & ac-
cidentia augmentabuntur: & accrescet graui-
tas: & fortasse sentietur [] grauitas, & infixio.]
Est etiam quum in corpore subita apparet ma-
cies: & in oculis repentina concavitas. Quum-
que illud, quod collectum est, sit maturum; fe-
bris fortitudo; & doloris: & pulsus sedatur: &
loco doloris res aduenit, quæ est sicut pruritus
& si rubedo, & durities ibi affuerint: minorabi-
tur rubedo: & mollescebit durities: vt com-
pressio incedat, & sedabuntur accidentia om-
nia dolorem facientia: & grauitas ad sui finem
perueniet. Quumque aperietur, accidet prius
[] tremor mordicationem saniei sequens: de-
inde apparebit febris propter exitum materiei:
& erit pulsus vacuitatis & diuersitatis aptus: &
incedet secundū viā debilitatis, & raritatis, &
parantatis, & tarditatis; & i desiderio appar. b. t.
calus

a. B. si fuerint
cum leuitate.

b. investigatione

c. B. cum com-
pressione.
d. B. Alii litera
uocem.

e. B. alibi h. i.
f. B. motus rei
flatus, & rei spar-
sæ, el. comotus
g. B. collectione
h. B. litera mo-
tus rei sparsæ,
vel comotus per
se, vel per com-
pressionem, & in
forma stationis
seu quietis.

causis: & saepe calefiunt per ipsum extrema. Materia autem expellitur per causam suam partis, aut in itinere spuenti, aut mingendi, aut egerendi. Et significatio quidem bona post apertionem est, ut febris ex toto quiescat: & anhelitus fiat facilis: & uirtus uiuificetur: & materia cito in parte sua egrediatur. Est autem, quum in occultis apostematibus, materia de membro ad membrum mutatur. Et est, quum hæc quidem mutatio est bona: & est quum est mala. Bona autem est, quum de membro nobili ad ignobile mutatur membrum: sicut quum de apostematibus cerebri mutatur ad id, quod est post aures: & de apostematibus hepatis ad inguina. Et mala est, quum de membro ignobili ad membrum eo nobilius mutatur: aut quod minus possit tolerare illud, quod ei accidit: sicut quum apostema lateris ad partem cordis, aut pulmonis mutatur. Mutatio præterea occultorum apostematum, & inclinationes [magnorum apostematum] ad superiora, aut interiora significationem habent. Nam si in motibus ipsorum ad inferiora declinauerint; demonstrabit illud nobis dispositionis anhelitus malitia: & eius coangustatio: & ipsius difficultas: & pectoris constrictio: & ardor ab inferioribus incipiens, & ad superiora tendens: & grauitas in parte furculæ: & capitis dolor. Et est etiam, quum signum apparet in adiutorio, & [†] cubito. Et illud quidem, quod ad superiora declinat, si cerebro fuerit infixum: erit malum, & terrefaciens. Veruntamen si ad carnem laxam, quæ est post aures, declinauerit: euasione fiducia in ipso erit. Fluxus præterea sanguinis ex naribus talibus apostematibus est signum bonum, & in omnibus etiam interiorum apostematibus. Tu autem ad hoc inquirendum expecta in eo, quod postea dicturi sumus; ubi sermonem de apostematibus inuestigabimus: & dispositionem cuiusque occultorum membrorum nominabimus.

ANNOTATIONES.

Internorum tumorum, & affectionum indicia unde sumantur, vide lib. ar. med. & libris de affectibus locis passim, præsertim autem 2. lib. 3. 4. & 5. Notat autem Gal. solidum firmumque in internis tumoribus discernendi iudicium per omne tempus morbi a pulsu sumendum esse 3. de aff. loc. sed & alia quoque accidentia esse perpendenda. Vide autem Hippoc. lib. de internis affectionibus passim. nec non lib. de morbis, præsertim 2. copiosissimè. Quæ de tumorum signis adiunguntur habes ex Gal. 2. ad Glau. & 5. de simp. med. fac. Quod item de nervis additur, vide primo de motu muscul. & 6. aph. Vbi nota apparentem contradictionem, quum negare hoc in loco uideatur Galen. nervos posse inflammari, contra quam auctor hic sentiat. Verum non discrepant, quumvis enim neget Gal. nervos inflammari; nervosus tamen partes inflammatione corripit loco aphor. citato consistetur. per nervos ergo & hic non simplicem nervorum substantiam, sed nervosa membra intelligit. Cetera quæ de internorum apostematum collatione asseruntur, habes 2. aph. lib. de tot. memb. tempor. primo de crisib. lib. de rem. palp. & rig. & 2. prognost. Vide etiam pro his, quæ in fine capitis subiunguntur. 3. de crise. 1. in 1. de uul. morb. vulg. morb. & Hipp. 1. prognost.

De signis solutionis continuitatis. Cap. II.
Sciderit continuitatis, si in membris acciderit apparitibus: sensus declarabit. Quod

si membris acciderit occultis; dolor eam demonstrabit perforatius, aut pungitius, aut corrosius: & præcipue si non cum eo affuerit febris. Et ipsam quidem multotiens [comitatur humoris spissum cum sanguine exitus ad amplitudinem descendens: & purulenta materia egresio,] si post significationem apostematum fuerit, & eorum maturationem. Quæ autem est post apostemata, est quum significat apostematis apertionem cum maturatione; & est quum non. Si verò cum maturatione fuerit febris, cum apertione quiescet; & euacuabitur pus: & quiescet grauitas: & alleuiabitur. Quod si non ita fuerit; dolor fiet maior; & augmentabitur. Est etiam, quum continuitatis solutio ex membri dislocatione a suis locis, & recessione membri a suo loco, & non dislocetur, sicut ruptura; dignoscitur. Et est, quum ipsa cognoscitur retentione eius, quod euacuari consueuerat ex canalibus: quoniam fortasse ad canales, aut amplitudinem, quæ continuitatis solutio facit, descendit: & non secundum naturalem separatam viam: quæ admodum illi contingit, cui intestina rumpuntur, quum egressio foras exire illi prohibetur. Et est, quum continuitatis solutio non apparet; neque per signa cognoscitur uniuersalia, quæ nominata sunt: unde in eius declaratione diuisiones particulares sunt necessariae, quæ sunt secundum unumquodque membrum. & hoc quidem erit, b [ut quum membrum sensum non habeat: & comprehendit humorem: & currit, quod est in ipso proculdubio: & separatur a loco suo: & non sustentatur super membrum: & separatur per dislocationem eius, quam habuerit: neque humorem susceperit, qui ab eo effluat: neque a suo loco moueri poterit, & alij membro non adhaerit, cuius dislocatione moueatur.] Et tu quidem scire debes, quod apostemata, & continuitatis solutio, quæ deteriora habent accidentia, sunt, quæ in membris existunt nervosis: quæ sunt fortis sensus: quoniam est quum sunt perniciofa, & syncopis & spasmus ea semper committantur: syncopis quidem propter doloris fortitudinem: & spasmus propter membri neruositatem: deinde illa, quæ sunt super iuncturas: quoniam tarde meliorationem recipiunt, propter uehementem iuncturæ motum: & propterea quod amplitudo, quæ est apud iuncturam, est apta, ut materia ad ipsam descendat. Et quoniam pulsus, & urina existunt ex significationibus dispositionum uniuersalibus: de eis igitur loquemur.

SVMMA PRIMA DICTIONIS II.

Cuius sunt xix. cap.

Sermo vniuersalis de pulsu. Cap. I.

PULSUS est motus receptaculorum spiritus ex diastole, & systole compositus, ad regendum spiritum per aerem attractum. Consideratio autem, quæ attenditur in pulsu, aut est vniuersalis, aut particularis secundum vnamquamque egritudinem. Et nos quidem hic de vniuersalibus regulis scientiæ pulsus loquemur: & particulares ad loquendum

a B. sequitur fluxus humoris si aut spiritum sanguinis, & effusio ipsius ad spatium, & puris & fauicis egressio.

b B. quum membrum sensum non habet, aut non comprehendit humilitatem, quæ ex ipso fluat; aut non habet spatium, propter quod a loco suo remoueat; aut non sustentatur, vel appodiat super membrum, propter remoueat ab eo per dislocationem.

dum de agnitionibus particularibus in posterioribus referuabimus. Dicemus ergo, quod quilibet pulsus est compositus ex duobus motibus, & duobus quietibus. Omnis namque pulsus ex diallole & systole est compositus. Post hoc uero necesse est, ut inter omnes duos contrarios motus quies interueniat. Impossibile est namque, ut motus unus alii motui continetur postquam spatium eorum applicatur terminus, & extremitas in effectu. hoc tamen in scientia naturali declarabitur. Postquam igitur hoc ita est, impossibile est quin in unoquoque pulsui, antequam alius consequatur, quatuor interueniant partes, scilicet motus duo, & quies duae. Motus eleuationis, & quies inter ipsam & depressionem; & motus depressionis, & quies inter ipsam & eleuationem. Depressionis uero motus apud plurimos medicorum nullo modo sentitur, sed apud aliquos est, quum aut in forti pulsui sua fortitudine sentitur, aut in pulsui magno pro eleuationem sui, aut in duro pro multam sui refrenationem, aut in tardo propter longinquitatem temporis sui motus. Galen. quoque dixit, longo tempore non fui sollicitus ex depressione, postea uero non quicui tangendo, donec ex eo aliquid percepi, & postea illud compleui, nam postea porta pulsus mihi aperta fuerunt. Qui uero his studuerit ut ego percipiet illud, quod consequutus fui. Et licet ita sit, ut dicitur in plurimis tamen dispositionibus depressio non est sensu percepta. Causa uero, ob quam statutum fuerit tangere uenas brachii, est facilitas praebendi ipsam, & quod homo non est sollicitus, ut ipsum discooperiat, & rectitudo situs ipsius propter rectitudinem cordis, & eius quod est iuxta ipsum. Et oportet quidem, ut sit tactus manu super laeum existeret quoniam si manus super uola plantae extendatur, in latitudine augmentum praebet, & ex eleuatione diminutionem facit, & etiam diminuit ex longitudine, & proprie in macilentis, & resupinata augmentat in eleuatione, & longitudine, & diminuit ex latitudine. Oportet praeterea, ut tactus fiat in hora, qua ille, cuius pulsus est, sit ab ira remotus, & gaudio, & exercitio, & omnibus passionibus, & saturitate, quae grauedinem facit, & fame, & dispositione relinquendi contumelias, & renouandi usus. Et oportet etiam, ut sit de pulsui experimentum temperati nobilis, ita ut alius ei comparatur. Amplius dicemus quod genera, ex quibus medici pulsus dispositionem cognoscunt secundum quod ipsi referunt, sunt x. quamuis eis fuerit necessarium, ut posuissent ea nouem. Genus quidem, quod est sumptum ex quantitate dialloles. Et genus, quod est sumptum ex qualitate percussione uenae in digitos. Et genus, quod est sumptum ex tempore cuiusque motionis. Et genus, quod est sumptum ex essentia instrumenti. Et genus, quod est sumptum ex eius euacuatione, aut repletionem. Et genus, quod est sumptum ex caliditate tactus ipsius, aut frigiditate. Et genus, quod est sumptum ex tempore quietis. Et genus, quod est sumptum ex pulsus aequalitate, aut diuersitate. Et genus, quod est sumptum ex eius ordinatione in diuersitate sui, aut inordinatione. Et genus, quod est sumptum ex pondere. Genus uero quantitatis pulsus significatur ex quantitatibus suarum trium

diametrorum, quae sunt ipsius longitudo, & latitudo, & eius profunditas. Sunt ergo in conuenientem pulsus dispositiones simplices, & compositae. & nouem quidem simplices, sunt longus, curtus, & mediocris, & latus, strictus, & medius, & profundus, & apertus, & mediocris. Longus autem ille est, cuius partes in longitudine plus sentiuntur, quam naturalis absolute, qui est pro certo eius, qui complexionem habet temperatam, aut naturalis, qui est eius, qui huic est proprius, & est temperatus, cui est proprius. Et tu quidem iam prius scinisti differentiam inter eos, curtus uero est ei contrarius, & inter eos est mediocris. Et tu quidem iudicabis secundum hanc regulam in sex, quae remanserunt. Compositarum uero ex his simplicibus, quaedam sunt, quae nomen habent, & quaedam quae nomine carent. Ille enim qui in longitudine & altitudine, & latitudine est augmentatus, uocatur magnus, & qui in his omnibus est diminutus, uocatur paruus. Et qui inter eos existit, temperatus. Qui uero in latitudine, & altitudine est augmentatus, uocatur grossus, & qui in eis est minutus, dicitur subtilis. Et qui est inter eos, est aequalis. Generis autem, quod ex qualitate percussione uenae in digitos sumptum est, tres sunt species, fortis, & ipse est, qui apud diallolem tactui resistit, & debilis, qui est ei oppositus, & aequalis, qui est inter eos. Generis quoque, quod ex tempore cuiusque motionis sumptum est, tres sunt species, uelox, & est, qui motum in breui tempore complet, & tardus, & est ei contrarius, & aequalis inter eos existit. Generis uero, quod ex essentia instrumenti sumptum est, tres sunt species, mollis, qui est recipiens, & redditum ad interiora, & est ei compressio facili, & durus, qui est ei contrarius, & inter eos est mediocris. Generis autem, quod est sumptum ex eo quod continetur, tres sunt species, plenus, & ipse est, qui sentitur sicut si in eius thoracine esset humor, implens, de quo sollicitandum est, ut patere euacuetur, & vacuus est ei contrarius, & inter eos est mediocris. Et generis quidem quod ex suo tactu sumptum est, tres sunt species, calidus, & frigidus, & temperatus. Generis uero, quod est sumptum ex tempore quietis, species sunt tres, frequens, & ipse est, in quo tempus sentiatum quod existit inter duas percussiones, est breues, qui etiam uocatur contrarius, & ipsius est ei contrarius rarus, qui etiam dicitur lassus, & est ei solutus, & inter eos est mediocris. Et hoc quidem tempus est, secundum quod ex systole cognoscitur. Si uero systole nullo modo cognita fuerit, erit tempus quod inter omnes duas dialloles continetur, & si ipsa cognita fuerit, erit secundum duorum temporum extremorum. Genus uero, quod est sumptum ex aequalitate et diuersitate, est, aut aequale, aut diuersum scilicet inaequale, et hoc quidem est per comparisonem similitudinis, aut dissimilitudinis pulsuum, aut partium unius pulsus, aut unius partis pulsus, in quibus rebus magnitudine, et paruitate, aut fortitudine, et debilitate, et uelocitate, et tarditate, spissitudine, aut raritate, duritie, & mollitie, donec contingit, quod unus pulsus est postremus suae distantes citius propter vehementem calorem, aut debilius propter debilitatem. Quod si uolueris, dilatabis sermonem, & considerabis in aequalitate, & di-

a B. aliquos.

b R. refrenatio.

a R. Et dispositione, in qua re inuenitur contumelias, & renouatur consuetudines.

& diuersitate in tribus generibus predictis alias
Partes: sed considerationum fortitudo ad istas
quinque. [†] [] reducia est. Pulsus vero æqualis ab

solute est ille, qui in his omnibus est æqualis: q
si in aliquo eorum solo fuerit æqualis, in eo so
lo dicitur æqualis: sicut si diceremus æqualem
in virtute: aut æqualem in velocitate. Et simili
ter diuersus est ille, qui non est æqualis, aut abso
lute, aut in [†] [aliqua re.] Genus autem, quod ex
ordinatione, & inordinatione sumptum est, duas
habet species: diuersè ordinatus, & diuersè in
ordinatus. Ordinatus autem est ille, cuius diuer
sitas habet ordinem conseruatum, super quem
transit: & est secundum duos modos: aut ordi
natus absolute; & est quum totum illud, quod
ex eo provenit, non habet nisi tantum diuersi
tatem vnā: aut ordinatus, [†] [qui est proprie;]

& ipse est, qui hēt duas diuersitates, aut plures;
sicut si ibi esset circulus, & alius circulus ab eo
diuersus, sed ambo ad suum redirent ordinem,
sicut si esset vnus circulus. & inordinatus est q
est ei contrarius. Quumque certificaueris: inue
nies q hoc [†] [decimum genus est, sicut, si essent
noni generis species] intrans sub inæquali. De
bes autem scire, quod in pulsu reperitur natura
musicæ: quoniam quemadmodum ars musicæ
completur per adiunctionem sonorum secundum
proportionem comitantem eos inter ac
uitatem & gravitatem: per circulos casuum,

[†] [& temporum, quæ sunt] inter eorum percus
siones: sic est dispositio pulsus: quia proportio
sonorum temporum in velocitate, & spissitudine
ne, est sicut proportio [†] [sonorum eius: & pro
portio dispositionum eius in fortitudine & de
bilitate, & in quantitate, est sicut proportio ad
iunctionis eius.] Et quemadmodum tempus
q [ferendi,] & quantitas sonorum, est quum
sunt convenientia: & est quum non sunt con
uenientia: similiter est, quum ibi diuersitates
sunt ordinatæ, & est quum sunt inordinatæ. &
proportio etiam dispositionum pulsus in forti
tudine, & debilitate, & in quantitate, est quæ
est conueniens: & est quum non: immo diuer
sa est. Et hic quidem est egrediens a genere con
siderandi ordinem. Gal. autem videtur, quod
id, quod potest sentiri ex proportionalitatibus

† ponderis, est secundum vnā proportionem
musicarum [†] [nominatarum: aut non nomina
tarum. Nominatarum verò] aut secundū pro
portionem totius, & quinque: & est proportio
triplici: quum est proportio dupli adiuncta cum
proportionem addentis medietatem: & ipsa est
quæ dicitur proportio per quinque. & secundū
proportionem, quæ est per totum: & est dupla.
& secundum proportionem, quæ est per quin
que: & est addens medietatem, & secundum pro
portionem, quæ est per quatuor: & est addens
tertiam: & secundum proportionem addetē
quartam, postea non sentitur. & ego quidem
miror, quomodo proportionem istā per tactū
discerni possint. dico tamen, quod ei est facile
qui in gradu tangendi consuevit, & proportio
natur sonos per artem, postquam erit ei poten
tia cognoscendi musicam acquisitam: & com
parabit [†] [factum per notum.] homo enim iste,
quum suam intentionem ad pulsum reduxerit:
huiusmodi poterit discernere proportionem

per sensum. [†] []

verò quod ex pondere est sumptum, est per cō
parationem proportionis quāritatum propor
tionum quatuor temporum; quæ sunt duobus
motibus, & duab. quietibus. Et si sensus totum
hoc discernere non potest; tamen est per com
parationem proportionis quāritatum propor
tionum temporum diastoles, ad tempus, quod
est inter duas diastoles; & ad [†] [vltimū tempo
ris,] in quo est motus ad tēpus, in quo est quies.
Qui autem ponunt in hoc capitulo comparationem
temporis motus ad tempus motus, &
temporis quietis ad tempus quietis: mittunt ca
pitulum in capitulo: licet huiusmodi missio sit
tolerabilis; & non sit inconueniens: sed tamen
non est bona. Et pondus quidē est illud, in quo
proportionem musicæ cadunt. & dicemus q pul
sus, aut est [†] [boni ponderis, aut [†] [mali pōderis.

Et illius quidem, qui est mali ponderis, sunt tres
species: vna est [†] [illius, cuius pondus est muta
tum, & est iuxta pondus: & iste est cuius pōdus,
est pondus etatis; quæ est iuxta ætatem illius, cu
ius est pulsus: sicut quum iuuenes habent pon
dus pulsum puerorum. & altera est [†] [separati
ponderis; sicut quum pueri habent pondus pul
sus, sicut senum. & tertia est [†] [egrediens a pon
dere; & est ille, cuius ponderi, pulsus hominis
non similitur. & multa egressio pulsus a pon
dere, magnam in dispositionibus significat mu
tationem.

ANNOTATIONES.

De pulsum differentijs seu generibus, causis, usu, digno
tione habes libros a Gal. accuratissime conscriptos. & ea
dem elegantissime ex Gal. collegit Paulus. lib. 2. & Auer.
quoque in 4. Collig. nec non hic author in Cantibus. Notat
Auer. loco citato: propria pulsum genera simplicia septem
tantum esse: reliqua autem, pulsus, ratione qua pulsus est,
conuenire negat.

cap. 12.
cap. 17. 18. 19.
& 20.
par. 1. tract. 2.
cap. 17.

De pulsu æquali & diuerso. Cap. 2.

Dicunt q diuersi pulsus diuersitas, aut est in
multis [†] [percussionebus:] aut in vno pul
su. Sed qui in vno pulsu diuersificatur: aut in
multis diuersificatur partibus, scilicet in locis
separatis, in quibus cadūt digiti: aut in una par
te, s. in loco vnus digiti. & illius quidem qui in
multis diuersus exiit pulsus, est diuersus grada
tus æqualiter currens. & ipse quidem est, qui ab
uno incipit pulsu, & permutatur ad maiorem
eo, aut ad minorem: & procedit sic secundum
hanc regulam, donec peruenit ad finem in di
minutione, aut in augmento per similem ordi
nem: deinde intersecatur, & ad primam magni
tudinem redit; aut rediens ex paruitate sua si
milli reditu in ambabus dispositionibus ad pri
mam regulam, aut diuersificans, postquam ue
nerit a principio, quod est huiusmodi; ad fi
nem, qui est huiusmodi. Et est, quum ad finem
peruenit; & est quum intersecatur [†] [ante] ip
sum, & est quū addit supra ipsum, donec inter
secatur, quūq; intersecatur fortasse, itersecatur
in medio [†] [celsādo] & est quū agit ab hoc diuer
su; & illud est, ut i medio sui iterueniat motus.

a B. pulsibus.

b B. infra.

c B. cū repore.

& la
o no
mpo
guis
edio
s. Lo
plus
t pro
tā
re in qua
aquis.
opia
i qua
i cur
edio
regu
n ve
i hū
nim
re cū
om
i in
audi
grad
s. &
mod
um
qui
i cū
enc
tio
est
tar
cū
i si
pū
fac
me
uod
est
r hū
pū
i in
d ex
idus
pō
res
tum
cū
i cō
i re
dem
itū
crit
ma
dū
rō
at
ale
nū
par
tū
tū
dū
dū
nū
dia
aut
i di
tū
i.

d B. intersecus
rum tempore.
Alia litera. Et
pulsus quidem
habens tempore.
e B. cadens in
medio.

f B. postpositio
ne & antecessio
ne.

g B. cum partio
seu leui tempore
separatur, & par
tis unius separa
te cum tempore
seu cum paruo
motu.

h B. graduato.

i B. ab æqualita
te.

Et pulsus quidem^d [cessationem habens] est di
uersus, in quo expectatur motus, & venit quies.
Et^e [ille, qui in sui medio habet motum,] est
diuersus, in quo expectatur quies, & venit mo
tus. Diuersitas verò pulsus in multis partib. v
nius pulsus, aut est in situ suarum partium; aut
in motu suarum partium; sed diuersitas, quæ
est in situ suarum partium, est diuersitas propor
tionis partium venæ ad partes. Et quoniam par
tes sunt sex, erit illud, quod in eis cadit ex diuer
sitate similiter. Diuersitas autem, quæ est in mo
tu, aut est in velocitate, & tarditate; aut in^f [con
sequutione & præuentione:] scilicet, ut monea
tur pars eius ante horam sui motus; aut post ho
ram; aut in fortitudine, & debilitate; aut in ma
gnitudine & paruitate, & hoc totum, aut curret
secundum ordinem æqualem, aut diuersum in
augmento, & diminutione: & illud quidē aut
erit in duabus partibus; aut in tribus; aut in qua
tuor; scilicet in casu digitorum. Et tu quidem
componere poteris & ordinare. Ex diuersitate
verò pulsus in vna parte est ille, qui est interse
ctus, & reditiuus, & continuus. Intersecus autē
est ille, qui in parte vna^g [cum paruo motu] se
paratur: & partis vnius, quæ ex eo intersecatur
cum quiete, est, quum duo extrema diuersifica
tur in velocitate, & tarditate, & in similitudi
ne. Reditiuus verò est ut pulsus magnus rediti
do fiat paruus in vna parte; deinde reditu subti
li redit. Et huius quidē modi est ille, cuius que
dam specierum in alias ingreditur; & hoc est,
ut sit vnus pulsus, sicut duo propter diuersitatē:
aut duo sicut vnus, propterea quod alii in alias
ingrediuntur. Et istud quidem est secundum sē
tentiam eorum, qui in hoc non conuenerunt.
Continuus autem est ille, cuius diuersitas est
h [ordinata] in continuitate, non sensu per
separatione in eo, ad quod ipsa mutatur ex
velocitate ad tarditatem, aut e contra: aut ad æ
qualitatem, autⁱ [inequalitatem] in eis: aut ex
magnitudine, aut paruitate, aut æqualitate in
eis ad aliquod eorum, ad quod mutatur. Et hoc
quidem est, quum secundum similitudinē sui
procedit. Et est, quum accidit ut cum continua
tione sua sit in aliquib. suarum partium plus di
uersitatis; & in alijs minus.

ANNOTATIONES.

cap. 10. usque ad
26 ac ca. 30. &
Epi. 11.

Habes & hec omnia copiosissime ex Gal. libris proprijs,
potissimumq. lib. de diff. puls. primo. Sed vide & doctissimū
Manardum lib. epi. 11.

De speciebus pulsus diuersi, quæ nomina habent: pro
pria. Cap. 3.

† cap. 11.

Ex eis est † gazellans, qui est diuersus in v
na parte, quum fuerit tardatus: & deinde
intersecatur, & sit velox. Et ex eis est vndosus, &
ipse quidem est, qui est diuersus in magnitudi
ne partium venæ, & earum paruitate, & eleua
tione ipsarum ad superiora: & in latitudine, &
in consequutione, & præuentione in principio
motus pulsus, cum mollitie, quæ est in ipsa: & ip
se quidem non est valde paruus, & habet latitu
dinem quandam: & assimilatur vndis: quarum
aliæ alias sequuntur secundum rectitudinem

cum diuersitate, quæ est inter eas in eleuatione
earum ad superiora, & descensione ad inferiora:
& velocitate & tarditate. Et ex eis est ver
miculosus, qui est illi similis: sed est paruus, mul
ta spissitudinis, cuius spissitudo existimatur ve
locitas, sed non est, & formicans, qui est valde
minor, & vehementioris spissitudinis: & vermi
culosus quidem, & formicantis diuersitas in ele
uatione ad superiora, & præuentione, & conse
quutione in sensu est manifestior ipsorum di
uersitate in latitudine: immo quasi non appa
ret id. Et est ex eis ferrinus, qui vndoso in par
tium diuersitate similatur, & in eleuatione ad
superiora, & latitudine, & præuentione, & con
sequutione: sed est durior: & cum duritie ip
sius, partes in duritie diuersæ existunt. & ferr
nus quidem est pulsus velox, spissus, & durus: cu
ius partes in magnitudine diastoles diuersæ ex
istunt, & in duritie, & mollitie. Et ex eis est † ca
dasoricina, & est ille, qui ordinatur in diuersi
tate suarum partium ex diminutione ad augmen
tum, aut ex augmento ad diminutionem: & cau
da quidem soricina est, quum est in pulsib. mul
tis: & est, quum est in uno pulsū in partib. mul
tis, aut in parte vna. & eius diuersitas † † [pro
pria est illa, quæ ex magnitudine pendet: & est
quum est in comparatione velocitatis ad tar
ditatem, aut fortitudinis ad debilitatem. & ex
eis est † mesalius, & ipse est, qui ex diminutio
ne procedit ad aliquem terminum in augmen
to, postea reclinatur inferius ad suum ordinē,
donec ad primum terminū diminutionis per
ueniat. est ergo sicut duæ caudæ soricina, quæ
continuantur apud maiores eius, extremitates
& ex eis est bipulsus, & in ipso quidem dis
tanti sunt medietas, sunt enim quidam, qui ipsū
vnum pulsū ponunt, diuersum in præuentione,
& consequutione: & sunt alij, qui ponunt ip
sum duos pulsus, quorum vnum alter conse
quitur, & ad vltimum inter eos non existit tem
pus, quod dilatetur ad colligendum systolem:
deinde diastolem; non enim omne, ex quo cō
sequuntur duæ percussiones, oportet, ut sit duo
pulsus, alioquin ille, cuius intersecatur diastole
les, & deinde redit, esset duo pulsus: neque enī
oportet, ut sint duo pulsus, nisi quum incipit
diastoles, & postea redit ad fundum faciendo
systolem, deinde redit iterum, & diastolem fa
cit. Ex eis sunt quietem habens, & cadens in me
dio; quos prædiximus. Sed differentia inter ex
dentem in medio & gazellantem, est quod ga
zellantis secunda ante venit quàm compleatur
prima; sed in cadente, in medio est pulsus; qui
venit in tempore quietis quum compleatur per
cussio prima, & ex istis quidē capitulis sit pul
sus spasmosus, & tremulus, & retortus, qui sit
quod torquetur, assimilatur, & est ex capitulo
diuersitatis in præuentione, & consequutione
& in situ, & in latitudine; & chordosus quidē
est ex summa retorti, & similatur tremulo: sed
tamen in chordoso diastole est magis occultus
& similiter exitus ab æqualitate situs in eleua
tione ad superiora, est in^b [retortio] occultior:
sed tensio in chordoso est manifesta, & est
quum eius torsio est ad vnam partem tantum.
Plurimum verò tales accidunt quales isti; scilicet
licet chordosus, & retortus ad vnum latius de
clinans

clinans, in egritudinibus siccis. Pulsum verò cōpositorum species quasi infinite sunt, & neque habentes nomina.

De primo qui ex speciebus pulsus est naturalis. Cap. 4.

Cuiusque generum prænominatorum, in quo est^a [superfluitas] augmenti, vel diminutionis, naturalis est æqualis, nisi fortis: quoniam naturalis in eo est augmentatus^b [& si alio quod aliorum generum non augmentum præbuerit, nisi fortitudinis augmentum sequens, & factum fuerit maius, verbi gratia, ipse erit naturalis propter fortem.] Aliorum verò generū, quæ neque augmentum, neque diminutionem tolerant, naturalis est mediocris, & ordinatus, & qui est boni ponderis.

ANNOTATIONES.

Gal. lib. de pulsibus ad Ty. eorum pulsus generum, quæ supra enumeravit, omnium media esse ait præterquam æqualis & inæquali ordinati, & inordinati. nihilq; ibi de vehementi & inordinati meminit. At primo tamen de pulsibus, causis inter vehementem quoque, & languidum non esse medium pulsus qui secundum naturam sit: disputare videtur.

De causis specierum pulsus prædictarum. Cap. 5.

Causarum pulsus quædam sunt cōmunes, necessariae, essentielles, in cōstitutione pulsus ingredientibus; & vocantur cōtinentiæ: & quædam sunt in cōstitutione pulsus non ingredientibus. Et harum quidē aliæ sunt inseparabiles: quarum permutatione permutatur iudicium pulsus; & vocantur causæ inseparabiles: & aliæ sunt separabiles, quæ vocantur mutantes absolute. Contentiæ verò causæ sunt tres, virtus vitalis, quæ est in corde, mouens pulsus: & tu quidem iam sciisti eam in capitulo de virtutibus. Et secunda est instrumentum, & est venæ pulsatiles: quas iam sciisti, quum numerauimus mēbra. Et tertia est necessitas extinguendi: & est aduentiens^a [per quantitatem notam extinctionis, quæ renouatur in termino caloris opposita in suo incendio; aut extinctione; aut æqualitate sua.] & harum quidem causarum contentiuarum operationes mutantur secundum id, quod adiungitur eis ex causis inseparabilibus, & mutantibus absolute.

ANNOTATIONES.

Et hæc ex Galeno habes primo de caus. puls. pulchre & copiose. Ex quo etiam loco sumi contentiæ, seu coniuncta in morbis causa videntur.

De his que proueniunt ex causis contentiis solummodo. Cap. 6.

Quoniam instrumentum fuerit obediens sui lenitate, & virtus fortis, & necessitas ad extinguendum vehemens; erit pulsus magnus. Veruntamen necessitas iuuantior his tribus est ad hoc. Quod si virtus fuerit debilis: pulsus paruitas eam proculdubio sequetur. Et si cum hoc

instrumentum fuerit durum, & necessitas paruitas erit minor. Est etiam, quum durities efficit paruitatem; sed tamen paruitas cuius causa est durities separatur a paruitate, cuius causa est debilitas per hoc, quod est durus, & non debilis: & breuitas eius, & profunditas non est multa, sicut est, quum est virtus debilis. Pauca quoque necessitas paruitatē efficit: sed debilitas ibi non erit. Et non est aliqua harum trium, quæ plus efficiat paruitatem, quàm debilitas. Et paruitas quidem duritiei cū virtute, plus est, quàm paruitas priuationis necessitatis cum virtute. Virtus nanque cum priuatione necessitatis nō minuit multum ex æquali: quoniam a diastole prohibentem non habet. Et non declinat ad hoc, vt non multum super temperamentum addat; nisi ideo q̄ non multam habet necessitatem. Si verò necessitas multa fuerit, & virtus fortis, & instrumentum inobediens propter suam duritiem, magnitudini; non poterit esse, quin fiat velox; & velocitate restituet id, quod deest ex magnitudine: quod si virtus fuerit debilis, & pulsus non poterit magnificari, & velocitas in eo non operata fuerit; non poterit esse, quin sit spissus: quia spissitudine restituet illud, quod ei defuerit ex magnitudine: & velocitate: & multe vices tenebunt locum vnius vicis sufficientis, & magnæ, aut duarum velocium. Et hoc quidē est sicut, quum homini necesse est rem ferre ponderosam, quum si poterit, vna vice totam feret; si verò non, diuidet eam in duas partes, & festinabit: & si non, in multas partes ipsam distribuet, & feret quamcūque partem quocūque modo poterit cum spatio, aut velocitate; deinde non cessabit inter quaslibet duas oneraturas eius, licet sit in eis tardatus: quod si multe fuerit debilitatis, stabit tunc, & feret eam^a [festinè;] & redibit cum tarditate. Si autem virtus fuerit fortis, & instrumentum obediens, sed ne cessitas erit maior fortitudine temperata; virtus augmentabit velocitatem cum magnitudine. Et si necessitas fuerit fortior; erit cum magnitudine, & velocitate spissitudo. Longitudine quoque, magnitudinis causæ pro certo efficiunt, quum aliquid prohibens, amplitudinem prohibuerit, & eleuationem ad superiora non permiserit fieri: sicut durities instrumenti, verbi gratia, quæ amplitudinem prohibet: & densitas carnis, & cutis, quæ sursum eleuari non permittunt. ^b [Sed est, quum in amplitudine addit macies.] Et amplitudinem quidem efficit, aut venarum vacuitas, vt per ipsam tunica superior super interiorem declinet & dilatetur: aut multa instrumenti lenitas. Spissitudinis autem causa est debilitas, aut multa necessitas, ^c [aut caliditas.] Et raritatis quidem causa est virtus, quæ necessitatem in magnitudine superat: aut frigiditas multa diminuta a necessitate: aut ^d [nimia intensio virtutis;] & aduentus perditioni proximus. Causæ verò debilitatis pulsus ex mutantibus quidem sunt, ^e [tedium;] & uigilia; & euacuatio: & macies: & humor nociuus: & exercitium superfluum: & humorum motus: & ipsorum obuiatio membris fortis sensus: aut cordi vicinis: & totum illud quod vehementer resoluit. Et duritiei pulsus causæ sunt siccitas corporis uenæ; aut eius fortis extensio: aut vehemens

a B. cū labore.

b B. per accidens: aut quodq; ad iuuat ipsam maciem.

c B. propter caliditatem.

d B. siccitatis, causus uirtutis.

e B. alioquin.

temens frigus congelans. Et etiam est, quā pul-
sus in crisi durescit ex fortitudine pugnae;
propterea quod membra per ipsam extenduntur ad
partem impulsionis naturae. Lenitatis verò cau-
sae sunt causae naturales mollificantes sicut nu-
triciens & aegritudinales mollificantes, sicut hy-
dropis & lethargia: aut ea quae neque sunt na-
turalia, neque aegritudinalia, sicut balneatio. Et
diuersitatis quidem causa cum perseverantiam
virtutis est grauitas materiei cibi, aut humoris:
& cum debilitate virtutis est pugnae causa, & a-
egritudinis. Ex causis quoque diuersitatis, est re-
pletio venarum ex sanguine; sed quod huic est
simile, remouet minutio. Et plurimum quidē
fit diuersitas, quum sanguis est viscosus suffo-
cans spiritum, qui mouetur in arterijs; & pro-
prie quum [densitas] fuerit circa cor. Ex cau-
sis praeterea ipsius, quae ea in breui efficiunt tem-
pore; sunt stomachi repletio: & [tristitia]; &
cogitatio in aliquo. Sed quum in stomacho ma-
lus fuerit humor, non cessabit diuersitas: & for-
sitan ex eo proueniet tremor cordis; & fiet pul-
sus tremulus. Et ferrini quidē pulsus causa est
diuersitas eius, quod in corpore uenae est fustum
in putrefactione sui; aut ipsius cruditate; aut sui
maturatione; aut diuersitas dispositionum ve-
narum in duritie sua, & mollitie; aut apostema-
ta in membris neruosis. Bit pulsantis verò causa
est virtutis fortitudo: & plurima necessitas: &
durities instrumenti: quare non obedit ei, quod
virtutes ipsi praecipunt de diastole in vna vice:
sicut quum, quis vult vna percussione aliquid
incidere, & non obeditur ei: adiuuatur ab alia:
& praecipue quum necessitas subito augmenta-
tur. Soricini verò pulsus causa, quandoque est
virtus debilis, quae de labore ad quietem ordi-
natē procedit: & de quiete ad laborem: sed ille,
qui in vna permanet dispositione, plus est virtu-
tis debilitatem significans. Et cauda quidem so-
ricina, & quae eis similis existit, est plus signifi-
cans fortitudinem aliquam, & quod debilitas non
est in fine: sed eis deterior est cauda finitiua;
deinde mafiua: postea cauda reditiua.^h [Cadē-
tis autem in medio, causa est virtutis lassitudo,
& eius defectus: aut accidens subito veniens,
ad quod anima & natura subito redeat. Et spas-
mosi quidem pulsus causa sunt motus non na-
turales in virtute; aut malitia in essentia instru-
menti. Pulsus autem tremulus procedit ex for-
titudine, & instrumenti duro, & necessitate for-
ti. sine istis enim non prouenit tremor. Vndosi
autem est, quum eius causa existit virtutis debi-
litas secundum plurimum: & non potest fieri
diastole, nisi paulatim, & paulatim. Et est etiam,
quum instrumenti lenitas eius causa existit, li-
cet virtus non sit valde debilis. Instrumentum
nanque molle & humidum concussionem, &
motum non recipit, quae in vnamquamque pe-
netret partem: quemadmodum siccum, quod
est durum, recipit: quoniam siccitas concussio-
ni est apta & tremori. Et duri quidem sicci fi-
nis sui principij motu mouetur: mollis verò hu-
midi partem possibile est moueri, & aliam par-
tem motu ipsius non pati: propterea quod cito re-
cipit separationem, & flexionem, & diuersitatem
in figura. Et vermiculosi quidem pulsus, & for-
micantis causa, est fortis debilitas: ita ut tardi-

f. e. coadunatio
uel coarctatio.

g. d. algam.

h. n. Causa aut
pulsus h. d. n. s.
quoniam est u-
tius lassitudo,
& eius refectio illa
no, seu quies.

tas, & spissitudo, & diuersitas in partibus. pul-
sionem coniungantur: quoniam uirtus instrumentum
in vna hora dilatare non valet, sed paulatim &
paulatim. Causa autem pulsus mali pendens, si
pulsus quidem [] fuerit in dispositio-
nibus temporis quietis: est augmentum neces-
sitaris: Et si in dispositionibus temporis motus fue-
rit, [] est augmentum debilitatis, aut
necessitatis priuatio: [] sed pulsus temporis mo-
tus [] propter uelocitatem diastoles, alius est: &
hoc. Et causa quidē pleni & vacui: & callidi &
frigidi: eleuati sursum, & submersi inferius: ma-
nifesta sunt.

De pulsibus etatū, & masculinorum, & femina-
rum. Cap. 7.

Masculorum pulsus maiores, & sunt for-
tiores valde, propter vehementiam virtutis
eorum, & necessitatis ipsorum, & propterea quod
eorum necessitas magnitudine completur: et
eorum pulsus tardior pulsu mulierū, & rarior
secundum plurimum. Et omnis quidem pulsus,
in quo perseverat virtus, & est spissus, oportet
proculdubio quod sit velox: est enim [] quam ante
est uelocitas, quam spissitudo, [] propter hoc
tardior: sicut pulsus masculinorum est tardior; ita
rarior.² Puerorum verò pulsus lenior propter
humiditatem, & est debiliior, & spissior: quoniam
calor est fortis: sed virtus non est fortis, eo quod
nondum sunt completi. Puerorum verò pulsus
comparatione quantitatis corporis eorum, est ma-
gnus: quoniam eorum instrumentum est valde
molle; & ipsorum necessitas est valde fortis: & eo-
rum virtus comparatione [] paruitatis corpo-
ris ipsorum, non est parua quantitas. [] Verum
tamen eorum pulsus comparatione pulsus co-
pletorum est non magnus, sed velocior, & spissi-
or propter necessitatem. In pueris namque multi-
plicatur vaporis fumosi collectio, propter mul-
tam digestionem eorum, & frequentiam eius in
eis. Et propter hoc valde est necesse ipsum euertere
here: & calorem ipsorum innatum euertere. Iu-
uenū verò pulsus est multae magnitudinis: & non
est multae uelocitatis: immo in ipsa est ualde di-
minutus, & in spissitudine, & ad raritatem re-
dens. Et illorum quidē pulsus: qui in principio
iuuentutis existunt: est maior. Et eorum, qui sunt
in medio iuuentutis: est fortior. Et nos quidem
iam declarauimus, quod calor in pueris, & iuueni-
bus ferē est similis: ergo necessitas in eis erit
pinqua, sed virtus in iuuenibus est augmentata:
[] habebitur ergo ex magnitudine, quod [] ipse
restaurat, quod defuerit ex uelocitate & spissi-
tudine. [] Et principium quidē rei, unde prouenit
magnitudo: est uirtus, sed necessitas est appetitio
& instrumentum quidem est adiuuans. Senū
autem pulsus est minor propter debilitatem, & mo-
tis uelocitatis propter hoc est, & propter dimi-
nutionem necessitatis, & propter hoc est rarior.
Pulsus quidem senum, qui iam processerunt in
annos, est paruus, & rarus, & tardus, & est, qui
est mollis propter humores extraneos, & non
propter naturales.

ANNOTATIONES.

1. Masculinorum pulsus & c. Marium pulsus maiores, sed
quoniam

quam in feminis, sed tardiores et rariores esse testatur Gal.
lib. de puls. ad Tyron. & 3. de caus. puls. ubi huius rei causas
susius explicat. quod & Auer. 4. Coll. confirmat. Hoc tamē
controuersia non caret. Quum enim frequentia, & uelo-
citas, auctore Gal. caliditatem sequantur: aut feminas ma-
ribus calidiores esse statuendum est: aut tardiores harum
esse pulsus & rariores, quam in uiris. Sanē non ignoramus
quosdam tardiores in feminis pulsus statuere, quam in vi-
ris. ratio tamen facit, ut auctori nostro & Gal. asseriamur.
quum ei presertim & experientia asipulari uideatur. 10
Inest enim maior uiris caliditas, quam mulieribus (de qua re
in superioribus actum est a nobis) & longē propterea maio-
res horum sunt pulsationes ob maiorem refrigerationem. as-
sentitur uerō huic usui arteriarum latitudo in his ob insitū
calorem insignis. atque ob id, quia impellenti necessitati su-
tisfit magnitudine pulsationum: opus præterea non fuit a-
lieno subsidio, magna uidelicet uel celeritate, uel uelocitate.
At in feminis minor quidem caliditas inest, ut & ea
ratione minores ipsi pulsus fiant, non respondēt tamen harū
calori quantumuis imbecilli, arteriarum constructio, quin
ha, & ob innatam mulieribus fragilitatē angustiores fiant,
& præterea pinguedine, & crassorum humorum copia, qui
bus ille ob frigiditatem scatent copiosius, circumaque op-
primuntur; quare tantum extendi, & dilatari nequeunt,
quantum earum calor, licet imbecillus, postulat. iure igitur
aquadā huius necessitatis gratia, maiori in his quam
in maribus, opus fuit & uelocitate, & frequentia.
2. Pueros uerō &c. De pulsuum uariatione ob æta-
tes, pete Galenum lib. de pulsib. ad Tyron. & tertio de
caus. puls.

De pulsuum complexionum. Cap. 8.

Pulsus calidæ complexionis vehementis est
necessitatis. Quod si uirtus conuenierit, &
instrumentum, erit pulsus magnus. Si ergo v-
num eorum diuersificabitur: erit quemadmo-
dum dictum est in præcedentibus. & si caliditas
quidem non male fuerit complexionis, immo
naturalis: erit complexio fortis, & sana, & uirtus
multum fortis. Et non existimes quod calor innat-
us si fuerit fortis, quantumcunque sit, minuat
ex uirtute: immo ex eo prouenit in substantia
spiritus fortitudo, & in anima, audacia. Calor
uero complexionis malitiam sequens, quanto
plus augmentatus fuerit, tanto in uirtute plus
debilitatem augmentabit. Complexio uero fri-
gida declinat pulsū ad partē diminutionis:
sicut propriè est paruitas, & propriè tarditas, &
raritas. Quumq; instrumentum fuerit molle, la-
titudine eius augmentata erit: & eius similiter tar-
ditas, & raritas. Quod si durum fuerit, erit mi-
nus hoc. Et debilitas quidem, quam mala com-
plexio frigida hereditare facit; maior est ea,
quam mala complexio calida facit hereditare:
quoniam caliditas, scilicet, calori innato magis
est conueniens. Complexionem uerō humidā
sequitur inundatio, & dilatatio. & siccam qui-
dē sequitur coangustatio, & durities. Amplius
si uirtus fuerit fortis, & necessitas multa: acci-
det bis pulsans: & spasmosus, & tremulus. Tu ue-
rō deinceps compone obseruando principia.
Est præterea, quum uni homini accidit, ut duo-
rum laterum ipsius diuersificetur complexio:
erit ergo unum ipsorum frigidum, & alterum
calidum; & accidet, ut diuersitate, quæ prouenit
ex caliditate, & frigiditate horum duorum la-

terum: pulsus diuersi fiant. eritq; pulsus calidi
lateris pulsus calidæ complexionis, & lateris fri-
gidi pulsus complexionis frigidæ. & ex hoc qui-
dem scitur, quod pulsus in diastole sua, & systole,
non est secundum modum accessionis, & re-
cessionis] cordis: immo secundum modum dia-
stoles & systoles ipsius corporis arteriæ.

ANNOTATIONES.

Qui pulsus quorum sint temperamentorum, pete ex Gal.
3. de causis puls. ubi hic aduertendū est, quum de siccitate
peramenti pulsus uerba facit. At sequi ad siccum tempe-
ramentum coangustationem, & duritiam pulsū, ac si uirtus
ualida fuerit, & necessitas multa: fieri pulsū bis pulsantē,
spasmosum & tremulum. His uerbis multum errat a Gal.
discrepare uidetur, quum ipse tremulum pulsū, 2. de presag. ex
pulsu facultatem imbecillam, & rariam arteriæ mollem si-
gnificare asserat. Ceterum controuersia nulla est: & si enim
interpretes ex Arabi oīsonate tremulum pulsū conuertit
uidetur tamen auctor, non tremulum pulsū in telūgiz;
quem sanē ex ualida facultate, instrumenti duritie, & ur-
gente usu prouenire, ipse quoq; Galenus facit 2. de caus.
ex quo loco hæc Auer. translulit.

De pulsuum temporum. Cap. 9.

In uere quidem est, [quod] pulsus est paruus,
non tamen in omni re: & est in fortitudine
augmentatus. In ætate uero est uelox & spissus
propter necessitatem, & paruus & debilis pro-
pter uirtutis resolutionem, quæ est propter re-
solutionem spiritus, quæ fit propter calorem ex-
teriorē dominantem superfluum. & in hye-
me est maioris raritatis, & [tardioris] debilita-
tis, & cum hoc est paruus; quoniam uirtus de-
bilitatur, & in quibusdam corporibus accidit,
ut calor in profundo teneatur, & adunetur, &
uirtus fortior fiat, & hoc, quum complexio ca-
lida est dominans, & refranans frigus, & non p-
ipsum patiens: neque frigiditas ad fundum ua-
dit. In autumno autem est pulsus diuersus, &
trahit ad debilitatem quādam; sed ipsius diuer-
sitas est propter multitudinem conuersionis
complexionis accidentalē in autumno nūc ad
calorem, nunc ad frigiditatem. & ipsius quidē
debilitas est etiam propter hoc: complexio. n. di-
uersa semper deterius efficit nocumentum,
quam similis & æqualis: licet sit mala; & quia
autumnus est tempus naturæ uitæ contrarium,
quoniam calor in eodem debilitatur; & sicci-
tas fit fortior. Temporum uerō pulsus, quæ
sunt inter tempora: temporibus proportionan-
tur, quæ sunt circa ipsa.

ANNOTATIONES.

Habes hæc ex Galen. lib. de puls. ad Tyron. & 3. de caus.
puls. copiose: nec non ex Auer. 4. Coll. Recentiores tamen
quidam uiri clarissimi ab his authoribus de autumni puls-
bus discrepant: tales autumno pulsus apparere existiman-
tes, quales uere. Ceterum fuit hæc & antiquorum quorū-
dam opinio, quam doctissimus Auerroes loco iam citato re-
fellit: quod autumni tempore propter paucum spiritum ca-
lorem imminutæ sunt uires, et quodammodo senescunt. im-
de et hoc tempore uergetur illa (quæ uocant) et animalia gi-
gnendi uim habent imbecilliores.

A VIC. K De

Regionum quædam sunt temperatæ ver-
nales, & quædam sunt calidæ æstiuæ, &
quædam sunt frigidæ hyemales, et quædam sic
cæ autumnales. Iudicia igitur pulsum erūt in
eis secundum modum, quem sciisti de pulsu
temporum:

a B. impressio.

b B. quoniam cau-
sa est firma seu
stabilis. Et si fue-
rit in multitudine
sua in quâti-
tate multo mi-
nor hac, erit di-
uersitas ordina-
ta, vel alter. & si
fuerit minor
hac quantitate,
plurima erit di-
uersitas.

c B. licet proue-
niat, seu cause-
tur diuersitas;
non tamen cau-
sa, quod de ipsa sit
curandum, ne-
que tanta quan-
ta respectu
sui comparati-
ue causatur ex
cibis.

d B. ueloci pro-
uentu propter
uelocitatem sup-
eracrationis.
e B. causabitur
augmentum.

f B. Vna litera.
quæ sunt præpa-
rata nocumento
ex frigore. Ali-
litera præpara-
tis nocumento
quod sit ex ea.

Exterius corpori aduenientia, et ipsum in-
gredientia, pulsus dispositionem mutant
qualitate sui, et quantitate. Sed qualitate, quo-
niam si ad calefaciendum declinauerint, aut ad
infrigidandum, mutabunt ipsum secundum il-
lud. Et quantitate quidem, quoniam si æqualia
fuerint, fiet pulsus in magnitudine augmenta-
tus, et velocitatis maioris, et spissitudinis, propter
augmentum uirtutis, et caloris, et permanebit
hec ^a [mutatio] aliquandiu. Et si plurimæ ma-
gnitudinis valde fuerit: erit pulsus diuersus ab
que ordine propter grauitatē nutrientis supra
virtutem: quoniam ex omni grauitate proue-
nit in pulsu diuersitas. Et quidem existimauit
Archigenes, quod eius uelocitas est nūc multo ma-
ior, quam spissitudo, et hæc mutatio est perseue-
rans, ^b [quoniam causa perseuerantiæ, licet sit
multitudinis minoris hac: tamen est diuersitas
ordinata.] Quod si pauca fuerit quātitatis: erit
pulsus minoris diuersitatis, & magnitudinis, &
uelocitatis: neque eius mutatio diu perdurabit:
quoniam materia pauca cito digeritur. Am-
plius, si uirtus deficiat, & debilitetur ex multitu-
dine, aut paucitate; quæcunque fuerint, similes
erunt pulsus in paruitate, & tarditate usque in
finem rei. Quod si natura fortis fuerit in dige-
rendo, & conuertendo, fiet pulsus temperatus.
& uinum ē proprietatem hēt, & est quoniam
ex multitudine ipsius, ^c [licet sit subtile: proue-
nit diuersitas ex ipso tamen non prouenit, quā-
sit tantum, quātum illud, quod prouenit ex nu-
trientibus: quæ sibi simulantur:] & hoc quidem
propter raritatem substantiæ ipsius, & subtilita-
tem eius, & leuitatem. Quum autem uinum in
actu est frigidum, prouenit ex eo, quod proue-
nit ex alijs frigidis, in minorando & rarifican-
do, & tardādo ^d [uelocitate suæ penetrationis.]
Deinde, quum in torpore calefit: remouetur ue-
lociter, quod ex eo prouenit. Vinum præterea,
quum in corpus penetrauerit, & fuerit calidū:
non clongabitur multum a natura, & accidet
uelox resolutio. Quod si quum est frigidum, pe-
netrauerit: ^e [fiet ex nocumento,] quod non fit
ex alijs frigidis rebus: quoniam illæ tardantur,
donec calefiant, neque earum penetratio est ita
uelox, ut istius. Istud. n. uelocius penetrat, quam
compleatur calefactio, & eius quidem impedi-
mentum est magnum, & præcipue in corpori-
bus, ^f [quæ horripilationi sunt apta.] Et neq; est
sicut impedimentum calefactionis ipsius: quū
ipsum calidum penetrat: quoniam eius calefac-
tio in principio obuiationis non peruenit ad
hoc, ut magnum faciat impedimentum: immo
natura ei obuiat cum partitione, & distributio-
ne & resolutione. Frigidū uero est, quum natu-
ra dehecere facit, & eius uirtutē extinguit: an-

tequam ad portionem & distributionem, & re-
solutionē perueniat. & hoc quidē prouenit ex
vino multitudine suæ quantitatis: & calefactio-
ne ipsius, & frigiditate. Quum aut ipsū confi-
deratum fuerit, unde fortitudinem efficit, alia
habebit iudicia; quoniam ipsum sua essentia for-
tes efficit sanos; ^g [propterea quod
uelociter præbet augmentum in substantia spi-
ritus. Sed licet calefactio, & infrigidatio, quæ ex
eo fuerit, plurima corporum impediunt: est ta-
men quum unaquæque earum cum aliqua co-
uenit complexione, & est quum non cōuenit.
est nanque, quum res frigida eos fortes reddūt,
qui complexionem calidam malam habent: li-
cut dixit Galenus, quod succus granati calefactos
per fortes efficit, & hydromel infrigidatos sem-
per reddit uigerosos. Vinum ^h [præterea,] unde
est calidum natura, aut frigidū natura: est, quū
quosdam fortes facit, & quosdam debilitat. Nō
tamen sermo noster est nunc de hoc: immo in
uirtute eius, qua uelocior ad spiritum conuer-
titur: quoniam hoc semper habet per sui essen-
tiam. ⁱ [Quod si uinum horum duorum
ipsum in aliquo corpore inuenit: augmenta-
bitur in faciendo fortitudinem, & si ei con-
trarium extiterit: minus fortitudinem faciet
secundum hoc. igitur ipsum pulsum conuer-
tet secundum hoc: quoniam si fortitudinem
faciet, in pulsu augmentabit fortitudinem, & si
calefecit, in necessitate efficiet augmentum, &
si infrigidabit: minorabit necessitatem, & faci-
dum plurimum in fortitudine faciet augmen-
tum. Nunquam autem necessitate efficit au-
gmentum, quin in uelocitate addat. Aqua ue-
rō propterea, quod nutrimentum penetrare
facit, uigorat, & similitudinem operationis
uini operatur. & quoniam non calefacit, im-
mo infrigidat: non tantum auget in necessita-
te, quantum uinum.]

ANNOTATIONES.

Sunt & hæc ex Gal. desumpta lib. de pulsu ad Tyronem
3. de caus. puls. Quæstio autem hic est, qualis sit pulsus ex
sumptis alimentis mutatio. Archigenes Gal. referente:
de caus. puls. cibos, quia facultatem opprimunt, languidi-
ores minoresque pulsus concitare existimauit. At huius
sententiam Galibidem refutat, quod ex oppressa facultate
languidi absolute: sed languidi uehementib. commisti sunt
inæquales tamen semper & in ordinati. languidi uero
parui facultatis dissolutionem sequitur. Aut hoc noster
Archigenis sententiam tantum recitat, sed neque probat,
neque damnat. Verum Aueroes 4. Coll. palam Archigeni
sententiam sequitur, licet de ipso non meminerit. ait. n. ex
bo, quum nuper est ingestus, pulsus sequi paruum, debilem
occultum, quando autem concoquitur, contrarias sequi dis-
ferentias. Obuium est quod et Gal. 3. de caus. puls. Quæ-
quam alimenta concoquantur, ab his naturam calorem asserit,
quo pacto ignis a lignorum multitudine opprimitur: contra
uero, quum concoquantur, augeri, ut propterea pulsus
magni, & uehementes, & manifesti fuerint edant. Atque
pactio Auerr. neglecta Gal. sententia Archigenem uidetur
sequi, quem Galenus damnat. Quid ergo de hac re statu-
dum? Nos certe inter tantos uiros sententiam proba-
uimus interponimus: suspicamur tamen Archigenis pla-
tum non prorsus esse contemnendum, quando iam auctor
fieri non damnat, & magnus Aueroes ipsum sequens
oppre-

oppressa quippe facultate inaequalitate statim subire, & ordius perturbationem assemitur. at num ualidi, in imbeciles; num magni, in parui pulsus fiant, adhuc ambiguum est. Galenus misereri ait languidos uehementibus, & magis paruis, ubi facultas (quae alioqui erat ualida) opprimitur. sed an post assumptum cibum magni paruis, uehementes languidos prepolleant, non explicat. Hinc Auerrois ratio non leuis est. quod. scilicet ab alimentis natiuus calor ut a lignorum multitudine obruatur. Illinc & Gal. ratiocinatio est efficax: quia facultatis aggrauatio ab eius imbecillitate est dissolutione differat. Crediderim posse paucis horum licet componi. Quod sane post assumpta alimenta uitalis facultas non mediocriter opprimatur, obruaturque, certum est. neque id pluribus probandum est a nobis. hinc uero & pulsus, qui antea magni, uehementes, & conspiciuntur erant (quando facultas aggrauatur magis quam antea: & naturalis calor ab ingessis alimentis statim affectus refrigeraturque quodammodo contrahitur) minores, imbecilliores, & obscuriores pulsus euadere necesse est. id quod Auerrois. Verum, & si, & facultas opprimatur, & naturalis calor patitur contrahi, non tamen obruitur prorsus, ac dissoluitur; sicuti neque, ignis ex lignorum copia (nisi ea immoderatissima fuerit) extinguitur. Quo fit ut, non tamen minimi, imbecillissimi, aut obscurissimi pulsus euadant: licet paulo quam antea minores imbecilliores, & obscuriores fiant. id quod Gal. ratio persuadet. Erunt ergo si priore pulsus statum conspexeris, post assumptos statim cibos paruos, imbeciles, & obscuras pulsationes: ut & Archigenes et Auerrois. Sin uero presentem dumtaxat statum animaduertas, dici uitalis facultas imbecilla, aut naturalis caliditas extincta non poterit: neque, propterea pulsus absolute parui aut imbecilles erunt, de qua re Galenus Archigenem accipit usque.

De eis, quae somnus & uigilia, in pulsu operantur. Cap. 12.

Pulsus quidem iudicia in somno diuersificatur secundum horam soni: & secundum dispositionem digestionis. Pulsus igitur in principio somni est paruos: & debilis: quoniam motus caloris naturalis, tunc est ad constringendum, & submergendum: & non ad dilandum. & manifestandum: quoniam ipse in hora illa totus redit ad occultum, propterea quod ipsum anima mouet ad nutriendum digerendum, & maturandum superfluitates: & est sicut superfluitas, & obfusus proculdubio. Et pulsus etiam est maioris tarditatis, & raritatis: quoniam, licet in calore accidat augmentum secundum [contractionem], & coadunationem: tamen priuatus est augmento, quod habet in hora uigiliarum: propter motum calefacientem. & motus quidem plus est ad inflammandum, & inclinandum ad partem malitiei complexionis. sed contractio, & eorum coadunatio temperata, minoris sunt inflammationis. & minus ex trahunt calorem ad situationem. Et tu quidem hoc scies ex hoc, quod anhelitus laesi, & ipsius aestuatio multo maiores sunt, anhelitu & aestuatione eius, cuius calor est costrictus per causam, quae similis est somno: uerbi gratia, submersi in aqua temperata frigiditatis, qui sit [exper] gescit, licet calor constringatur, & fugiat; ex hoc non tamen augmentum anhelitus eius perueniet ad id, ad quod [perueniet] labor, & exercitium; quae sunt ei propinqua. Quumque

bene consideraueris: non inuenies aliud, quod calorem uehementius incendat, quam labor & motus. Et uigiliae quidem calorem non efficiunt motu corporis, ita ut, quum corpus quieuerit [non sit ipse necessarius: immo facit calor, propterea quod spiritus ad exteriora mouetur, & motus eius ad ea, est secundum continuitatem; quum est eius generatio, Quum autem cibus digestus est in somno; redit pulsus, & fit fortior, propterea quod uirtus augmentum recipit a nutriendo: & redit illud, quod ad profundum descenderat, ad regendum nutriendum ad exteriora, & ad suum principium. Et propter hoc etiam magnificatur tunc pulsus multum: & propterea quod complexionis caliditas, propter nutriendum, augetur; quoad modum diximus & instrumeti etiam augetur lenitas per id, quod ad ipsum ex nutrimento penetrat. Veruntamen sua magnitudine non auget uelocitatem; neque spissitudinem: quoniam hoc non est illud, quod in necessitate prebet augmentum: & hoc et non est prohibens restaurari ex eo, quod necessarium est magnitudine sola. Deinde quando cum dormiente somnus perseverauerit; fiet pulsus debilis, propter caloris innati contractionem, & uirtutis compressionem sub superfluitatibus, quae euacuandae erant secundum euacuationis modos, qui sunt in uigiliis: ex quibus est exercitium, & euacuationes, quae non sentiuntur. Quum autem somnus in principio [euacuatione] inuenierit: nec inuenit aliquid, ad quod digerendum tendat; declinabit complexionem ad partem infrigidandi: perseverabunt ergo paruitas, & tarditas, & raritas in pulsu; & incessanter augmentabuntur. Vigiliae etiam diuersa habent iudicia; quum enim dormiens euigilabit; natura sua declinabit pulsus ad magnitudinem, & uelocitatem ordinatam: deinde ad suam naturalem redibit dispositionem. Sed subita causa euigilato accidit, ut pulsus eius illi co, quum a somno remouetur, [gescat]; quoniam uirtus coram eo, quod subito euenit, uicta est. Et deinde post hoc redibit ad eum pulsus magnus uelox, spissus, & diuersus ad tremorem. Et quoniam motus iste est similis uolento; ideo [non] inflammatur etiam ipsum. Et quoniam uirtus subito mouetur ad repellendum naturaliter illud quod accidit; ergo motus accidunt diuersi: & tremit pulsus: sed tamen secundum hoc non longo perseverat tempore; immo ad equalitatem cito redit; quoniam licet eius causa sit quasi fortis; eius tamen durabilitas est pauca: & cognitio destructionis ipsius est uelox.

ANNOTATIONES.

De pulsibus qui per somnum sunt, eadem fere Gal. scripsit lib. de puls. ad Tyron. & 3. de caus. puls. distinguit, & ipse de somni temporibus, ut hic auctor, stipulat sane (si quis perpenderit) ratione. aberrant ergo qui (nisi alioqui doctissimi) dormientium pulsus absolute paruos, languidos, tardos, & raros esse aiunt. quum etsi hoc somni initio uerum est, ob caloris contractionem: ipsius tamen somni vigore, quando idem calor ad externas iam partes extenditur, factus seipso ualidior ac uehementior, uehementiores quoque ac maiores pulsus, ut efficit, necesse est.

A VIC.

K

De

e. n. non causant illud, immo non faciunt calorem, nisi propterea, quod spiritus mouetur ad exteriora, & motus eorum ad ea est secundum continuitatem generationis istorum.

f. a. uacuitate.

g. n. sic tepidus vel debilis.

h. t. — B.

IN principio quidem exercitij, & dum est tēperatum, pulsus fit magnus & fortis: & hoc quidem propter augmentum caloris innati, & fortitudinē ipsius: & fit etiam uelox, & spissus valde propter superfluum necessitatem, quā facit motus. Quod si perseverauerit, & fuerit plixum; aut licet fuerit breue, erit tamen fortissimum; destruetur, quod ex fortitudine prouenit, & debilitabitur pulsus: & fiet paruus, ppter resolutionem caloris innati: sed ipse fiet uelox, & spissus propter duas res: quarum una est augmentum^a [fortitudinis] necessitatis: & alia est, quoniam uirtus^b [retrahitur], ne magnitudini sufficiat; postea uelocitas incessanter minuitur, & spissitudo augmentatur secundum quantitatem eius, quod ex uirtute debilitatur. Deinde ad ultimum si exercitium perdurauerit, & debilitauerit: fiet pulsus formicans propter debilitatem, & spissitudinem fortem. Postea si magis superfluum fuerit, & ex ipso quasi ad mortem perueniatur, efficiet, quod omnia faciunt resolutentia, & reducet pullum ad hoc, ut sit vermiculosus: ^c [deinde faciet ipsum declinare] ad raritatem, & tarditatem cum debilitate, & paruitate.

^a + — B.
^b B. deficit seu debilitatur.

^c B. deinde formiculis declinans.

BAlneatio aut erit cum aqua calida, aut cum frigida. Si autem fuerit cum aqua calida, in principio prouenit ex ea fortitudinis, & necessitatis iudicia. Quumque multum resolverit: debilitabit pulsuum. Galenus quoque dixit, erit tunc paruus, tardus, & rarus. Dicemus ergo, quod debilitas quidem, & paruitas pulsus^a [proculdubio existunt]; sed aqua calida, quum in interioribus corporis calefactionem efficiet calore accidentali: fortasse non durabit: sed ad sui naturam, quae est in frigidādi, redibit; & fortasse durabit, & permanebit. Quod si accidentalis qualitatis iudicium superauerit: fiet pulsus uelox, & spissus. Et si superauerit, quod ex natura sui prouenit, fiet tardus, & rarus. Et si eius calefactio accidentalis ad tantam uirtutis resolutionem peruenit, ut syncopi sit propinqua: fiet etiam pulsus tardus, & rarus. Sed balneationis cum aqua frigida facte si penetrauerit frigiditas: debilitabit pulsuum, & faciet paruum, & efficiet raritatem, & tarditatem. Et si non penetrauerit: immo calorem coadunauerit: augmentabitur fortitudo, & crescet parum, & minuetur uelocitas, & spissitudo. Ex aq̄ uero in thermis existentibus, quae sunt exsiccantes, duritiem in pulsu augmentant, & ex eius magnitudine minuunt. Sed calefacientes uelocitatem in pulsu augmentant. Si autem uirtutem resolverint, erit, quod iam diximus.

^a B. sunt de his quae sunt uelocitatem proculdubio.

Necessitas quidem in eis est multa propter communitatem filij in attractione aeris. Ipsae .n. quasi duabus attrahunt necessitatibus, & duabus aeris attractionibus. Sed uirtus procul-

dubio non augmentatur, neque etiam minuitur, nisi quātum oportet propter lassitudinem paucam, quae prouenit ex pondere praegnantionis: propter hoc igitur iudicium uirtutis mediae, & necessitatis fortis vincit, & augmentatur pulsus, & fit uelox, & spissus.

Dolor mutat pulsuum, aut propter fortitudinem sui: aut quia est in membro principio declinabit aut propter longam moram sui. Et dolor quidem, quum in sui principio fuerit, ^a [faciet uirtutem ebullire, & mouebit ipsam ad resistendum] & refrenandum, & inflammabit caliditatem. Fiet ergo pulsus magnus, & uelox, & maior spissitudinis: quoniam fixio magnitudinem faciet, & uelocitatem. Quumque dolor ad finem suae fortitudinis peruenierit, propter illud, quod diximus de modis: procedet minorando, & redibit ad inferiora, donec magnitudinem perdet, & uelocitatem, & uicem earum supplebit spissitudo fortis, & paruitas, formiculatio, & vermiculatio. Et si augmentatus fuerit: adducet ad raritatem, & perditionem.

Apostematum quidem alia sunt, quae febrem efficiunt. & hoc aut propter eorum magnitudinem: aut propter nobilitatem membri, in quo sunt, & pulsuum in toto corpore mutat secundum mutationem febris propriae, & non ipsam dicemus in loco suo. Et alia sunt, quae febrem non faciunt, & mutant pulsuum membrum, in quo sunt proprium per essentiam. Et est & quum reliqui corporis pulsuum mutant per accidens scilicet non propter hoc, quod est apostema: sed propter hoc, quod dolorem efficiunt. Apostema autem, quod pulsuum mutat, aut ipsum mutat per speciem sui, aut per sui tempus, aut per quantitatem suam: aut per membrum, in quo est, aut per accidens, quod sequitur ipsum, & comitatur. Quod uero per sui speciem mutat, est sicut apostema calidum: ex quo per suam speciem prouenit, ut mutetur pulsus ad ferrinum, & ad tremorem, ^a [& horripilationem,] & uelocitatem, & spissitudinem; nihil contraria sit causa humectans, quae proprietatem ferrini destruat, & vice ipsius undositate implere faciat. Veruntamen tremor, & uelocitas, [& horripilatio,] & spissitudo ipsū semper comitantur. Et quemadmodum causae quaedam sunt, quae ferrini proprietatem prohibent: ita sunt quaedam earum, quae ferrini proprietatem augmentant, & ipsam apparere faciunt. Et molle quidem apostema pulsuum facit undosum. Et si fuerit valde frigidum: ipsum facit tardum & rarus. Durum uero apostema proprietatem ferrini augmentat. In exitura autem quum sit collectio: ipsa pulsuum conuertit de proprietate ferrini ad undosi proprietatem propter humiditatem, & lenitatem, quae ipsam leuantur; & praebet augmentum in diuersitate propter suam grauitatem. uelocitas autem, & spissitudo alleuiatur propter caloris accidentalis quietem causa maturationis. Mutatio uero ipsius

ipsius causa suorum temporum est, quoniam, cum calidum apostema existit in augmento, proprietas ferrini, & quæcunque diximus, sunt sicut in augmento, & eius durities semper augmentatur propter extensionem, quæ augetur, & in tremore propter dolorem. Quamq; ad statum peruenit, omnia augmentantur accidentia præter illud, quod fortitudinem sequitur: ipsum namque debilitatur in pulsu, & in spissitudine, & uelocitate augmentum præbet: deinde si prolongabitur uelocitas destruetur, & redeundo fiet formicans. Quum autē [minuetur] aut resoluetur, aut aperietur, fiet pulsus fortis propterea quod uirtus exonerabitur a pondere, & cessabit ipsius tremor, propterea quod dolor extensus minuetur. Secundum quantitatem uero sui, quoniam magnum facit, ut sint istæ dispositiones maiores, & magis augmentata, & paruum, ut sint [rariores], & paruiore. Et secundum suum membrum, quoniam ex membris nervosis provenit augmentum in duritie pulsus, & in proprietate, quam hæc [ferrinus] ipsius. Et ex venosis quidem provenit augmentum in magnitudine sua, & vehementia, & diversitas multa: & præcipue, si quæ in eis superant arteria, sicut in splene, & pulmone, & non durabit huiusmodi magnitudo, nisi quantum perseverauerit fortitudo. Et membra humefacta, & lenia ipsum faciunt vndosum: sicut cerebrum & pulmo. Mutatio uero, qua apostema mutat pulsus aliquo mediante, [est] sicut apostema pulmonis, quod facit pulsus tremulum, & sicut apostema hepatis, quod facit ipsum [tabidorum pulsui similem], & apostema renis, quod facit ipsum stranguriale: & apostema membri fortis sensus, sicut stomachi & diaphragmatis facit ipsum spasmodicum, & syncopizantem.

De iudicijs pulsus accidentium anima. Cap. 18.

Ra quidem propterea quod uirtutem [feruere] facit, & spiritum subito dilatat: pulsus facit magnum ad superiora se eleuantem, velocem, & spissum, in quo non oportet diuersitate cadere, quoniam passio existit similis: nisi timor ei admiscetur, quia uice superet: & hæc alia superet vice, & similiter, si uerecundia ei admiscetur: aut contrarietas ab intellectu, qui tacere præcipiat, & ne ferueat ad malum inferendum illi, cui irascitur. Et ex delictis quidem, propterea quod ad exteriora paulatim mouet: non peruenit pulsus ad illud, quod peruenit ex ira in uelocitate & spissitudine, immo est, quum eius magnitudo sufficit necessitati, & est tardus, & rarus. Et similiter pulsus letitiæ, quoniam ipse fit magnus secundum plurimum cum lenitate, & attinet tarditati, & raritati. In [tristitia] uero propterea quod calor suffocatur, & submergitur, & fortitudo debilitatur: oportet ut sit pulsus paruus, & debilis, rarus, & tardus. Timor uero quod subito uenit, pulsus facit uelocem & diuersum & inordinatum. Sed [confectus], & qui ordinate provenit, mutat pulsus secundum modum mutationis sollicitudinis.

De summa mutationis rerum contrariarum nature essentie pulsus. Cap. 19.

Ab eis fit mutatio, aut propter hoc, quod accidit ex eis de malitia complexionis, & tu

quidem iam sciisti pulsus cuiusque complexionis: aut propterea quod uirtutem constringit, & pulsus faciunt diuersum, & si constrictio ualde fuerit fortis: erit sine ordine, & absque pondere, & constrictio quidem faciens est omnis materialis multitudo, siue sit apostema, siue non sit apostema. aut propterea quod uirtute dissoluit, & facit pulsus debile. Et omnia hæc sunt sicut dolor fortis, & [egritudines] animales, quæ sunt fortis resolutionis.

ANNOTATIONES.

Mutationes pulsuum ob causas contra naturam in Lre ue compendium redigit ex Galeno li. de pulsib. ad Tyron. nempe causa contra naturam appellata, pulsus immutat, uel quia temperamentum corporis evertunt: ex qua mutatione similes similibus intemperiebus euadunt pulsationes; (de quibus supra altum est) uel quia uitalem facultatem afficiunt. hoc bisariam: aut aggrauantes facultatem, id quod ex materie multitudine semper euenit: & tunc pulsus inæquales semper atque inordinati, præsertim quo ad magnitudinem ac uehementiam, sunt. aut eandem facultatem dissoluentes: id quod ex immodica evacuatione contingit: siue ea sit ex inedia, siue ex animi affectibus et perturbationibus, siue ex dolorum uehementia. & diuturnitate: addo uero & quæ tota substantia corrumpunt (hec enim omnia spirituum copiam immoderate assumunt) & sequitur pulsus paruus, languidi, & crebri. Ita auctor noster Galenus per omnia fere annulatur. Ab eo tantum deflectit, quod de pulsibus diuersorum morborum diuersis, ut Galenus agit hoc in loco, quod de singulis ijs, quum de morbis ager lib. 3. & 4. particulatim sermonem faciet.

SVMMA II. DOCTRINÆ III. FEN SECVNDÆ.

De vrina, & egestionem, & est continens xiiij. cap.

Sermo vniuersalis de vrina. Cap. 1.

Via significationis dispositionum vrinae non oportet credere, nisi postquam conditiones obseruatae fuerint. Oportet enim, ut vrina, quæ consideratur, sit prima urina quæ in mane colligitur, & non permaneat longo tempore, & non sit ex nocte reseruata. Neque sit ille cuius est, qui aquam non bibit: & cibum non comedit. Et non sit, qui in cibo, aut potu rem tingentem accepit, sicut crocum, & cassiam fistulam; quoniam urinam tingendo ad citrinitatem & rubedinem mutant, et sicut olera, quæ tingendo mutant ad viriditatem, et almur, quod ad nigredinem, et uinum, quod mutat vrinam secundum suum colorem. Neque sit, qui exteriora sui re tingente infecerit, sicut alkanna: quoniam quum ex ea aliquis tingitur, fortasse eius vrina ex ea inficitur. Neque sit, qui rem, quæ cum vrina aliquem humorem expellit, assumpsit, sicut quod cholera, aut phlegma expellit. Neque se exercuit motibus corporeis, aut operationibus, aut dispositionibus, quæ sunt extra cursum nature: quæ vrinae colorem mutant, sicut ieiunium, aut vigilia, aut labor, aut ira, aut [timor]. Omnia enim hæc vrinam tingunt secundum citrinitatem, aut rubedinem. Et coitus vrinam ualde im-

AVIC. k 3 pin-

rius
dine
natio
is me
nena

rimet
cipale
or qui
ier vir
lendu
uauibi
atem
uioni
icm
finc
id, q
, & re
n per
lebit
io, &
l duce

febr
n me
oebri
muri
& no
sear pul
que
allem.

mo
uerit
mpos
trum
turp
eicm
io pe
sus ad
latur
nisi a
ieret
m sup
tas
or co
pued
tuni
priam
iunt
vno
ficier
i pro
aut
rit de
em p
mice
n, &
denti
vno
iw

a n. & non fue
rit uolenter re
tenta longo te
pore, & ille ca
tus est dormi
rit in nocte. Ne
que si ille cuius
est qui biberit
aquam, & cibum
comederit.
f. i. quoddam sal
samenti nigro
ris genus.
b. i. inebrians.
f. i. fons, quæ
archenda dici
tur, quæ & un
gues, & siphos
totos Parthi in
ficiunt nostram
etiam tempesta
te.

c. i. fumen

pinguat. & sicut vomitus, & euacuatio: quoniam hæc colorem mutant, & substantiam: quæ in vrina esse debet. Similiter quum ipsa multis præferit horis. Quap ropter dixerunt quidam, quod post sex horas inspicienda non est, quoniam ipsius significatio debilitatur, & color mutatur, & hypostasis dissoluitur: aut mutatur, & fit spissior, quamuis ego dicam quod nec post horam vnam. Vrina præterea tota integre colligenda est in vrnali magno, ne ex ea aliquid effundatur. Et eius quidem dispositio illico, quum mingitur, non est consideranda: neque, nisi postquam in vrnali refecerit. & obseruandum est, ne sol ea tangat, neque ventus, ne perturbetur, & ne congeletur, donec hypostasis separetur, & significatio compleatur: non enim descendit illico, quum mingitur, neque in ultimo fine maturationis. & non colligatur in vrnali, in quo alia fuerit vrina: nisi prius fuerit ablutum. Amplius vrinae puerorum significatio est parua: & præcipue infantium: propterea quod lacte nutriuntur, & quod materia tingens in eis est quiescens, & submersa: in eorum quoque natura existit ex debilitate, & multa dormitione, quod maturitatis significationem perneccat. Et instrumentum quidem colligendi vrinam est corpus peruium substantiam habens nitidam, sicut vitrum clarum, aut crystallum. Scias autem, quod vrina, quanto plus eam tibi approximas, tanto spissitudo augmentatur, & quanto plus elongas eam a te: augmentatur in ea claritas. & per hoc differt ab omnibus falsitatibus, quæ sunt in ea, quibus medici expeririuntur, quum eis ostenduntur. Quum vrina in vrnali colligitur: custodienda est a mutatione frigoris, & solis, & venti. Et oportet, ut in lumine aspiciatur, ita quod super eam non cadat radius: immo ab ipso tegatur, & sic in ea iudicetur de accidentibus, quæ in ipsa apparent. Scito etiam, quod prima significatio, quam vrina habet: est de dispositione hepatis: & vniuersi aquositas: & super dispositiones venarum, & eis mediantibus alias demonstrat egrotudines. Firmior tamen eius significatio est illa, quæ de hepate existit, & proprie de dispositione gibbositatis ipsius. Amplius significationes, quæ ex vrinis habentur, ex septem sunt acceptæ generibus: genere coloris, & genere substantiæ, & genere claritatis & turbulentæ, & genere hypostasis: & genere quantitatis in paucitate & multitudine, & genere odoris, & genere spumæ. Sunt vero quidam, qui inter hæc genera ponunt genus tactus: & genus saporis. Quumque dicimus genus coloris, intelligimus illud, quod visus in ea sentit ex coloribus scilicet albedinem, aut nigredinem, aut quæ inter eas existunt. Et quum substantiæ genus dicimus, intelligimus dispositionem ipsius in grossitudine, aut tenuitate. Et quum dicimus genus claritatis & turbulentæ, intelligimus, quod penetratio visus in ea est facilis, aut non est. Inter hoc autem genus, & genus substantiæ existit differentia: quoniam plerumque est substantia grossa & clara, sicut albumen omni & gluten piscium liquatum, & vitrum liquatum, & oleum, & plerumque est res subtilis substantiæ turbida, sicut aqua turbida, quæ est magis tenuis quam albumen oui. Turbulentiæ autem causa est permi-

d + B nos vero
ambo ira abij
cimus seu calla
anus.

stio partium colores habentium extraneos, fuscios, aut alijs coloribus infectos, qui ab inspiciente sensu non sunt percepti, & prohibent peruietatem, & non per se percipiuntur. Inter eam vero & hypostasis existit differentia: quoniam visus plerumque cognoscit hypostasis. Et inter ipsam, & colorem existit differentia: quoniam color per totam humoris substantiam procedit cum maiori permissione.

ANNOTATIONES.

1 Via significationis &c. Ut rectum de urinis iudicetur, plura obseruanda proponit, de quibus Græci uerbum quidem: uno excepto Aëtuario, qui pauca quidam ex his animaduertit. Primum hic primo loco aduertendum est, quum de opportuno excipienda urinae tempora verba facit, aut primam post nocturnum somnum esse colligendam. hoc certe ea ratione scripsit: quoniam, quum vrina ea, quæ in iecinore, & uenis totius corporis obitur, coctionem atque cruditatem significent, nullum commodius uel aptius matutino est tempus; quo ab solute periectione coctiones omnes sunt. propterea & Gal. 1. de crisibus spectanda urinae horam exactæ coctionis tempus esse notatum reliquit. At non propterea tamen arbitrandum est, quum laetum, si alijs temporibus uel noctis, uel interdiu exceptum, fuerit: aliquid & ipsum nobis significet. in agrotis, enim atque ijs qui decumbunt, quouis tempore exceptum id fuerit; si modo quietiorem morbi partem, uel somnum ipsum sequatur, & si a cibi assumptione paulo longius distet: par ferri posse iudicium existimamus. alioqui sæpenumero egrotantium urina spectanda non esset: quum frequenter noctu accessiones fieri: uigilia insistent, & alia plurima symptomata incidant, quæ iudicium hoc inturbant.

2 Neque sit qui exteriora &c. Cauet ne is, cuius urina medico spectanda est, tingente re quapiam corpus infectum, sicut alcanna. Est autem alcanna ligustrum, & ligustri fructus ad picuram usurpantur certum est. uidetur illius semen succus diluitor, quam at, profundi etiam cutem si subeat, inficere humores ac serum possit. Quare pro alcanna legendum archenda suspicamus est autem archenda rindarino quidam pulvis, quo nostra etiam tempestate Partibus que id genus homines ornatus gratia ungues, & totum quoque corpus quandoque inficiunt. nostri eo, admixta colore portione quadam, equorum iubis & caudis rubrum colore conciliant. Ac mirum certe chiapiam uideri possit, quomodo infecta externa corporis cute humorum et urinarum quoque colores immutentur, non id tamen fortasse absurdum existimabitur, si quis mutuum totius corporis consensum spirituumque, extra & foras recurrentium motum adnerit; cuius uis & aeris & circumstantium nobis rerum qualitates profundis etiam corporis nostri partibus communicari quotidie, re ipsa experimur. quod tamen neque nos confirmamus: neque hic pro certo adnotauit.

3 Scito etiam quod prima &c. Quod urina iecinoris, præsertimque gibbae eius partis, affectionum sit nota: docet magis uno in loco Galenus. At, an uenarum omnium, & uenis (ut aiunt) generis affectus significet, paulo uidetur obscurius. Certum illud profectum est a iecinore ad renes per communes uenas sanguinis serum deferri: at quomodo ex uenis, quæ in uniuerso corpore sunt dispersæ, idem serum ad eos renes prouebatur, uidetur difficilius. neque enim totius corporis uenæ cum renibus communicant: neque ab omnibus recedere possunt, quod in eas fluxit. præsertim si serum, hoc sanguinis ex postrema refecatur coctione, quæ in capillaribus uenis per carnosam membram dispersis perficitur: nempe ab ipso

gredi serum ad renes, neq; per cutis meatus ac sudores potius excerni difficile creditur est. Ceterum, quod ad hanc questionem pertinet, quid urina & ictericis & venarum omnium affectus noceat, passim Galen. testatur. & 1. de crisib. & 2. prog. & sepius alii. & Galeni sententiam sequuntur omnes. Quamobrem, et si uenas omnes cum renibus non consentiunt, consentiunt tamen uene omnes omnibus renibus (quod in lib. de locis in homine Hipp. aserit) ob principium earum omnium commune. Neque difficile intellectu est, quomodo a minoribus, etiam & capillaribus uenis ad maiores serum reurgitur, illi qui natura vim norit, perpenditur, etiam semen a toto corpore proficisci, ut lib. de genitura & 4. de morbis ab eodem est annotatum, ac denum, qui ex ipsomet Hipp. lib. 1. de dieta, & Gal. 4. aph. naturam sibi ipsi uias ad omnia struere, didicerit: esseq; conspirationem in toto corpore uenam, confluxionem unam, & consentientia omnia, ut idem senex lib. de alimento scriptum reliquit; & Gal. passim confirmat. Secernitur sane non minima feri huius portio, quod ex postrema residet coctione, etiam per sudores; at qui non semper id licet, ueluti quum serum ipsam non usquequaque tenuis fuerit, & habitus corporis crassior ac densior existerit. Quare probe ab autore nostro & Gal. statim putamus urinas non ictericis dumtaxat, sed uenosi totius generis affectus significare.

4. Amplius significationes &c. In urinis duplex substantia est, quæ continet, & quæ continetur. cōtineus humor est, contenta autem multa, & hypostasis, & sabulamenta, & lapilli, & pinguedo, & bullæ, & alia id genus: quæ omnia, quia substantia sunt & corpora, & habent annexa accidentia, quantitatem, qualitatem, crassitudinem, tenuitatem, splendorem, opacitatem, colores, odores etiam, & saporis, situm (quamuis hoc contentis solum accidat) infimam, supremam medium, propterea hic author hæc omnia in septem capita redegit. licet tamen ut, & in plura & in pauciora perstringas, si uolueris, nunquam tamen particulatim plura, aut pauciora offerunt se in urinis animaduertenda; quæ hic adnotauit.

De significationibus coloris urinae. Cap. 2.

EX coloribus urinae sunt gradus citrinitatis, sicut palcaris, deinde citrinus, & post flavus; deinde rufus; postea citrangularis; postea igneus; qui tincturæ croci assimilatur; & ipse quidem est vehementer citrinus, postea croceus, qui simulatur capillist croci; & iste quidem est, quæ vocant rubeum, & clarum. Omnes autem, quæ sunt post citrinum, caliditatem significant: sed tamen secundum suos diuersificantur gradus. Et est quidem, quum accidunt propter vehementiam motus, & propter dolores: & propter famem; & propter aquæ abstinentiā. Post istos vero gradus prædictos existunt gradus rubedinis: sicut & rubeus rosceus; & rubeus obscurus; & rubeus puluerulentus. Et omnes quidem sanguinis dominium significant. Et in omnibus quibus est color & croci attinens, est significatio dominij cholerae rubeæ. Et in omnibus, qui puluerulentis attinent: est significatio dominij sanguinis. Et igneus quidem magis significat calorem, quam rubeus & puluerulentus: sicut cholera in se calidior est quam sanguis: & color quidem urinae in agritudinibus acutis incenditibus, trahit ad colorem & croci, & igneitatatem. Quod si ibi fuerit tenuitas: aliquam maturationis significat, & dispositionem; & quæ iam incepit, &

si non appareat in substantia. Si autem citrinitas fortior fiat, & usque ad igneitatatis perueniat terminum; & ad finem in ea, significat quod calor incessanter processit; & iste quidem & citrinis citrinitatis. Quod si in ipso claritas augmente- tur: calor iam secundum diminutionem incedit, & est præterea, quum in egritudinibus acutis sanguineis urina, sicut ipse sanguis mingitur, a- pertione uenæ ibi non existente, & significat re- pletionem superfluum; quæ, si paulatim mingē- do emittitur, & est cum odore malo, est signifi- catio timoris; & timetur ex ea ne sanguis ad lo- ca suffocantia fusus deriuetur. Et peior quidē, ea est, quum est subtilis in colore sui, & dis- positione. Quum autem ex ea multum mingi- tur, est quum est significatio bona in febribus acutis, & commissis: quoniam est, quum est signifi- catio crisis, & sanitatis, nisi in principio subito attenuetur, antequam sit hora crisis, quoniam

tunc erit reciduationis significatio. Et simili- ter, si tenuitas post crisin ordinata non fuerit. In icteritia uero, quum urina adeo fuerit maio- ris rubedinis, donec ad nigredinem trahat, & pannu taliter tingat, ne remoueri possit, & quā- to plus fuerit, erit sanius, quoniam, quum urina in ipsa fuerit alba, aut rubea, pauca rubedinis, icteritia in sua dispositione manente, timetur ex ea hydropisis. Fames quoque est ex eis, quæ urinam vehementer tingunt, & ipsam ualde ac- cuunt. Post uero sunt gradus viriditatis, sicut

urina, cuius color colori phisticorum attinet, deinde, cuius color est similis colori eruginis æris, postea illius, cuius est color similis colori ireos, deinde cuius color simulatur indico, po- stea, quæ similis est succo porri. Phisticalis uero significat frigiditatem, & similiter omnes, in quibus existit viriditas, præter eam, quæ eru- gini æris, aut succo porri simulatur, hæc na- que uehementem significat incendium. Verunta- men succo porri similis sanior est ea, quæ eru- gini æris simulatur, post laborem significat spas- mum. Viridis uero in pueris spasmodum signifi- cat. Quæ uero colorem ireos habet, frigiditatem uehementem secundum plurimum significat, et ante ipsam præcedit urina viridis. Et quidā dixerunt, quod significat uenenum in potu suis se haustum, & si fuerit in ea hypostasis, spes erit uitæ, & si non, timetur ei. Aerugini uero æris si- milis uehementem significat perditionem. Gra- duum aut coloris nigri, alius est niger, qui ad nigredinem tendit secundum uiam coloris cro- ci, sicut est in icteritia, & significat cholera rub- eæ spissitudinem, & eius adustionem, & chole- ram nigram, quæ accidit ex cholera rubea, & si- gnificat icteritiam, & alius est, qui ex fusco

prouenit ad nigredinem, & significat cholera nigram, & alius niger, qui prouenit ex viridita- te, & colore indico simili, & significat cholera nigram puram. Et ad summum quidem urina nigra significat, aut uehemens incendium, aut for- te frigus, aut mortem, aut caloris naturalis su- perationem, aut crisin & expulsionem nature, quæ ipsa cholera nigra expellit superfluitates. Quod autem ex incendio est, cognoscitur, quo- niam, illic est fortis ardor, & ante ipsam fuit uri- na citrina, uel rubea, & hypostasis est diuulsa, & inæqualis, & incontinua, & non est uehementis

e B. est rufedo clara.

f B. illa quæ est subtilior secun- dum calorem suum & dispositionem eius frigida.

g B. porrius.

h B. porri.

i B. Et alius est niger qui declinat ad fuscum, uel obscurum, & signifi- cat cholera nigram sanguineam. Et alius niger q. declinat ad uiriditatem, & colo- rem indicum. k B. mortem in- nari caloris, & eius fugam.

AVIC. k 4 nigre.

35, fu-
nspi-
bent
Inter
quo
sim.
ntia
anti

cap. 7.

rom. 14.

incipio.

com. 14.

judici-
eci ne
que-
ueren
re col-
re ut-
ur, co-
mmo-
perie-
rifi-
mor-
min la-
ptum,
cuius
id fua
ipsum
lita:
mem-
uener-
ta fym

urina
nfer-
igniti-
ius ta-
si sub-
ma le-
infir-
rhi, a-
totum
t acci-
color
molo
me quo
ridum
glum,
duerit
i qua-
mimo-
os con-
tend ad
a dicti-
rotes,
supra
rubeus
rubeus

— B.
saran-
halia.

arani-
halia.

arani-
halia.

arani-
halia.

arani-
halia.

nigredinis: imò trahit ad colorem croci, & citrinitatem, aut ad fuscitatem: & si ad citrinitatem trahit, significat multam ideritiam. Verū tamen, qđ ex frigiditate sit, cognoscitur, vt ante ipsam habeatur vrina, quæ ad viriditatē trahat, aut liuiditatem: & est sedimen paucum iūctum ac si esset sicum: & nigredo in ipsa est purior. Et est etiam, quum inter duas complexionēs differentia notatur: quoniam, quando cum vrina nigra fortis odor fuerit: significabit caliditatem, & quum fuerit cum ea odoris priuatio, aut fortitudinis eius debilitas: significabit frigiditatem. Quum. n. natura valde fuerit superata; odor non erit in vrina. Illud autem, quod ex casu caloris accidit innati: cognoscitur propterea, qđ ipsum sequitur fortitudinis casus, & eius dissolutio, Et illud quidem, quod accidit secundum modum purgationis, & crisis; cognoscitur; sicut, qđ accidit in fine quartanarum, & quum splenis ægitudines resoluuntur, & dolores dorsi, & matricis, & febres melancholicæ: [] & nocumenta, quæ ex menstruorum accidunt retentione, & retentio eius, quod ex sanguine fluere solebat per anum; & præcipue, quum natura & ars in prouocando iuuant; & sicut accidit mulieribus, quarum menstrua retinentur: & non [] retinet] natura sanguinis superfluitatē, propterea qđ ante ipsam præcessit urina indigesta, aquosa, & propterea qđ post ipsam adueniet corpori aluiatio; & erit ipsius quātitas maxima, copiosa. Quod si non ita vrina fuerit nigra, signum erit malum: & præcipue in acutis ægitudinib. & tanto plus, si eius quātitas fuerit pauca: quoniam ex sua paucitate, est sciendum, qđ humorem iam destruxit adustio; & quanto magis fuerit grossa, erit deterius, & quanto magis fuerit tenuis: erit minoris malitiæ. Et est quidē, quū accidit vt vrina nigra, aut rubea [] obscura] minatur propter vini potionem, quod huiusmodi habet colorem, quum nullo modo natura aliquid in eo operata fuerit, & exierit secundū suam dispositionē; sed in hoc non est timor. Et est, quum bonæ crisis significatio existit, & in acutis ægitudinibus: sicut si æger eam tenuem minxerit, & fuerit in ea suspensio in partibus diuersis, multoties enim significat [] sonitum capitis,] & uigilias, & surditatem, & desipientiam, & præcipue, si paulatim eam minxerit. & in longo tempore [] fuerit suspensa,] & fuerit eius odor acutus, & fuerit cum febribus, quoniam tunc uehementer significabit [] capitis sonitum,] & desipientiam. sed quando affuerit ibi insomnietas, & surditas, & desipientia, & [] sonitus capitis,] significabit sanguinis fluxum ex naribus. Et est etiam, quum existit causa lapidis in rene. Rufus inquit, vrina nigra bona est in ægitudinib. renum; [] & ægitudinibus lapidis,] quæ ex humorib. proueniūt grossis, & est significatio mortalis in ægitudinib. acutis. dixit et qđ urina nigra est mala in ægitudinib. renum & vesicæ; quum uehemēs ardor ibi adest. considera ergo alia signa. Vrina nigra in senibus non est bona, propter illud, qđ scis, neque uenit eis nisi ex corruptione [] mala.] & similiter in mulieribus urina nigra post laborem, significat spasmus. Ad summum ve-

rò vrina nigra in principio febrium est pernicioſa, & similiter in earum fine, quando non cum ea fuerit alleuatio; neq; significauerit crissim. Vrina autem alba secundum duas intentiones est scienda: una earum est, quum ipsa est tenuis translucens: quoniam vulgus, qđ translucens est, album vocat: sicut uitrū, quod est clarum, & crystallū clarum, vocat album. Et altera est, quæ pro certo est alba, cuius color est digregatius visus, sicut lac & pergamenum: & illa quidē non translucet ut visus in ipsa penetret, translucentia. n. pro certo non est nisi omnium colorum priuatio. Album igitur secundum intentionem translucentis significat frigiditatem omnino, & est auferens digestionis fiduciam: & si cū grossitudine fuerit, significabit phlegma. Sed alba [] pro certo] non erit nisi cum grossitudine. Et eius quidem alia est, cuius albedo est mucillaginosa, & significat multitudinem phlegmatis, & humoris crudi. Et alia est, cuius albedo est vnduosa: & significat adipis liquefactionem. Et alia est, cuius albedo est similis [] tabulæ, & significat phlegmatis liquefactionē: quæ accidit, aut accidet. Et alia est, cuius albedo similis albedini, quæ est in [] fungo cum tenuitate, & sanie, & significat exituras ulcerosas] in instrumentis vrinæ. & si absque sanie fuerit: erit propter superationem materiæ crudæ non maturæ. Et est, quum est cum lapide vesicæ. & est alia, quæ spermatis similatur: quæ est, quum phlegmaticorum apostematum adest crisis, & laxitas interiorum & ægitudinū, quæ ex phlegmate accidunt uitreo. Quum verò vrina spermatis similis existit, & non est secundum modum crisis, [] est] pp apostematata phlegmatica: immò, quum in primis prouenerit: pronosticatur apoplexiam, aut paraly sim. Et quum in omnib. horis febris alba superuenit vrina cito in quartanam cōuertetur. & pūbina quidem sine hypostasi, est valde mala. & lactea etiam in acutis ægitudinibus est pernicioſa. Albedo præterea vrinæ in febribus acutis quocunque modo fuerit, post tincturam, quæ præcessit: significat quod cholera rubea ad ali-quod membrum declinauit, quod apostematatur, aut ad fluxum uentris, & quod magis significat, est quod declinauit ad caput. Et similiter, quum vrina [] rubea] est in febrib. deinde tūbito fit alba; significat [] desipientiam.] Et quum vrina in sanitate perseverauerit in colore albo, significat priuationem digestionis. Et [] tabulæ similis] quæ lacti similatur acetoſo, in febribus acutis mortē significabit aut [] phlegmatis sim.] Scito autem quod possibile est, ut urina fit alba & complexio calida & cholericæ, aut vrina rubea, & complexio frigida phlegmaticæ. Cholera enim rubea, quum declinat a uia vrinæ, & non admiscetur urinæ, remanet urina alba. Debes ergo urinam albam considerare: quoniam, si fuerit eius [] humor multus, &] luminosus, & ipsius sedimen multum & grossum, & eius substantia cum hoc trahit ad grossitudinem: debes scire, quod albedo est ex frigiditate [] phlegmatis.] Sed quum urina non fuerit luminosa clara: neque eius sedimen multum: neque [] peruia, &] albedo ad fuscitatem traxerit: scire debes, quod cholera rubea est occulta.

† B. & febres nocturnæ & diurnæ.

m B. recipit.

a B. alcham.

o B. sodam.

p † B.

q B. sodam.

z B. soda.

f B. & vesicæ & in ægitudinibus furiosis. Alia ltera, & in ægitudinibus furiosis.

c B. magna.

B. Et alba & lactea

cultata, & si in egritudine acuta fuerit alba, & fuerint in ea significationes salutis, ex quibus non timetur phrenesis, & quæ sunt, sicut ipsi, debes scire, qd cholera rubea declinavit ad alii canalē, & ad intestina, & accidit ei constrictio. Causa verò, ob quā urina existit rubea in egritudinibus frigidis, est una harum rerum; aut fortitudo doloris, qui choleram rubeam resoluit, sicut in colica accidit frigida; aut oppilationis, quæ facta fuit ex superatione phlegmatis in canali, qui est inter fel & intestina; quapropter fel ad intestina naturaliter nō descendit, sicut solebat: immò vrinae societas est ei necessaria, cum qua egrediatur; quemadmodum accidit in colica frigida, aut propter debilitatem hepatis, & suæ uirtutis defectum; quæ inter aquositate, & sanguinem separationem facere non valet; sicut accidit in hydropisi frigida: & in egritudinibus debilitatis hepatis secundum plurimum, quoniam propterea ea vrina est similis loturæ carnis recentis: aut propter constrictiōnem, quam oppilationes fecerunt, & mutatur color phlegmatis in venis, pp aliquam putrefactionem, quæ ei accidit, & eius quidem signū est aquositas urinae, & eius sedimen, secundū modum, quem diximus, & eius tinctura est tinctura debilis, non luminosa. Cholerae n. rubee tinctura est luminosa. Vrina quoque multoties in principio egritudinis erit alba, sed postea fiet nigra: & ferebit, sicut accidit in iustitia. Amplius vrina post comestionem albescit: neque sic cessat, donec digestio fieri incipiat: tūc enim incipit urina tingi. Et propter hoc urinae nigilantium sunt albæ, & adiuvat ad hoc coloris innati resolutio, sed non luminosa; imò attinent fuscari propter priuationem digestionis. Tinctura rubea in egritudinibus acutis melior est quā aquosa alba^h [& eius etiam substantia] melior est quam aquosa. Sed rubea, quæ est sanguinea: maioris est securitatis quā rubea cholericæ. Rubea quoque cholericæ nō tā

milis: & colori olei similatur propter viscositatem; quæ est in ipso, & translucentiam cum nitore adipino: & cum splendore substantiæ ad quandam spissitudinem trahit. Et in pluribus dispositionibus significat malum, aut non significat bonum: neque maturationem: neque meliorationem: sed fortasse raro materiem unctuosarum euacuationem, secundum modum crisis significat: & hoc quidem non est, nisi, quū post ipsam aduenit requies. Quæ verò ex ea est pernitiosa; est illa, cuius vinctuositas est fœtida: & proprie illa, ex qua parua mingitur quantitas. Quum verò ei aliquid miscetur, quod est simile loturæ carnis recentis; est deterior. Et hoc quidem plus contingit in hydropisi, & phthisi, & colica mala. Et est, quum oleagina post nigram sequitur urinā, quæ præcessit, & tunc quidē est significatio bona. [Maius autem, quod vrina significat oleagina, est quod] in die quarta indicat ægrum in die septima moriturum, in egritudinibus uidelicet acutis. Ad summum verò oleagineæ urinae tres sunt species, alia enim ex ea est, quæ tota est^k [adeps: & alia est cuius inferius est tantum adeps, & alia est cuius superius est adeps,] Ex ea etiam est, quæ in suo colore tantum est oleagina; sicut est in phthisi, & proprie in sui principio: aut in sui substantia tantum: aut in eis utriusque, quemadmodum est in egritudinibus renum: & in perfectione phthisis, & eius fine. Et ex eis est etiam^l [color ex citrino & nigro compositus,] qui malus est, & perniciosus; quoniam utriusque cholerae significat adustionem. Et quandoque est color rubeus, in quo currit nigredo; & significat febres compositas; & febres, quæ ex grossis fiunt^m [superfluitatibus:] qui si clarius fuerit, & nigredo ad ipsius fumitatem declinauerit, apostema significabit lateris.

i B. & multoties vrina oleagina.

k s. vinctuosa, vel pinguis, & alia est cuius inferius est tantum vinctuosum, vel pingue, & alia est cuius superius est vinctuosum, vel pingue.

l s. alarguini, & carminius.

m s. homoribus.

ANNOTATIONES.

De urinarum coloribus plura Gal. 1. de crisib. nec non libello de urinis. egit & Paulus lib. 2. Sed de citrino colore author noster a Gal. diserepare uidetur: enumerans citrinos colores, primo ordine palearem: secundo quem particulatim citrinum uocat: tertio flauum: quarto rufum: post citrū gularem, igneum, croceum, subiungit. At Gal. primo spicet, quem et subrufum nominat. dein rufum, post flauum, quarto loco rubrum constituit. ita, ut hic author rufum flauo coloratiorem esse arbitretur, Gal. uerò dilutiorem. Ceterum utrum dixeris coloratiorem, rufum aut flauum, parui momenti esse existimo, de uoce sola contentio erit. proprie certe rufus flauo est dilutior. quamuis author noster seu eius potius interpres pro rufo flauum, & pro flauo rufum usurpauerit. Quid uerò singuli urinarum colores significant, nō est, ut ex Gal. nel ex alijs singula loca afferamus. Sed nide præsertim primo, ut diximus lib. de crisib. & libellum de urinis. Vide quæ author lib. de Coac. præsentis copiose adnotauit, quæ 2. prognost. Hipp. Aetnarius 1. de iudic. urinarū, Auer. 4. Coll. Auicenas in Canticis parte prima tract. 2. & demum quæ Rasis 3 1. contin. scripta reliquerunt.

cap. 13.

cap. 14.

cap. 12.

Aphor. 26. & de inceptis. cap. 13. ca. 12. tex. 293. & de inceptis. cap. 23. tract. 9.

De significationibus substantiæ urinae, & qualitate ipsius, & claritate sui, aut turbulentia. Cap. 3.

Substantia vrinae, aut est tenuis, aut grossa, aut mediocris. Valde uerò tenuis in omnibus dissolutio.

et in non itcri etio ete illa clu ltra ilgre e illa tret; nniū m in litatē iā: & gma. pōit bedo inem zuis ique illis etio us. 2. cum: cerō ic fūe autu: lapu: n ad: lūit, vero cum phle: erit: m. Et tene: & pū a. & itio: cūis, quæ i ali: emar: signi: lūit: ubi: um, re al: f. [ab:], in hch: vrina tur v: arica. a vr: ina d: equo: umi: lūm. flūit: frigi: mon: mui: areu: floc: ra)

a B. renum.

b s. subtile ino-
bediens expul-
sioni.

c B. non altera-
tur uel non ua-
riatur in eis.
† alchazin.

† bothor.

d B. grossa.

spofitionibus, maturationis significat priua-
tionem: aut in uenis oppilationes: aut ^a [hepa-
tis] debilitatem, & canalium urinae, qui non at-
trahunt, nisi quod tenue est; aut attrahunt, sed
extra non eiciunt: nisi quod ^b [natura subtile]
existit: aut multam aqua potationem, aut uehe-
mentis frigiditatis complexionem cum siccita-
te. Et in acutis quidē ægritudinibus significat
uirtutis digestiue debilitatem, & maturationis
priuationem. Et est etiam, quum reliquarum
virtutum tantam significat debilitatē, ut nullo
modo in aqua operentur: immo, quemadmo-
dum ingreditur, ita labitur. Et urina quidē te-
nuis valde secundū hunc modum deterior est
in pueris, quam in iuuenib. quoniam natura-
lis puerorum urina spissior est urina iuuenū:
ideo quod sunt humidiores: & q̄ eorum cor-
pora plus attrahunt humiditates; propterea q̄
materia superflua est eis necessaria causa aug-
menti. Si ergo eorum vrina in febribus acutis
multum fiant tenues: iam valde elongati erunt
a sua naturali dispositione. Et si hæc in eis per-
seuerauerit: non significabit nisi perditionem:
quoniam, quum perdurat: significat perditio-
nem, nisi bona sint adiuncta signa, & uirtutis sta-
bilitas: tunc enim exituram significat, quæ acci-
det: & propriē inferius sub parte hepatis. Et si-
militer, si hæc in sanis permanferit, ^c [& se non
conuerterit ab eis;] significabit apostema quod
accidet illi, ubi dolore sentiunt. & secundū
plurimum accidet eis, ut cum hoc in [†] lumbis,
& in renibus dolorē sentiant. & significat apti-
tudinē ad apostema. Quod si dolor & graui-
tas uni membro, propriē non fuerit; imò sint
communes: significabit [†] pustulas & variolas, &
apostemata, quæ corpori erunt cōmunia. Te-
nuitas quoque vrinae in crisi sine ordine, reci-
diuationem pronosticiatur. Vrina autē multū
^a [spissa,] secundum plurimum significat matu-
rationis priuationem: & secundum minus, hu-
morum grossæ substantiæ maturationem. Erit
ergo in statu humorosarum febrium, & in ap-
tione apostematum. Et plurimum quidem qd̄
in acutis significat ægritudinibus, est malum.
Veruntamen tenuitatis durabilitas plus signifi-
cat malum. Spissitudo nanque quandam signi-
ficat digestionem, quæ quidem substantiæ con-
fert, in eo q̄ digestionē significat. & quod uir-
tus expellendi habet potentiam, est id, in quo
fiducia habetur. & in quantum materici signi-
ficat corruptionem, & eius multitudinem, &
maturationis prohibitionē separantis, ad fun-
dum descendentis, significat malum. Quid autē
sit illud, quod inter duas res superatius est, co-
gnoscitur ex eo, quod post eam aduenit ex re-
quite: aut succedit ex debilitatis augmento. Et
vrinarū quidē spissarum in febrib. sanior exi-
sit illa, de qua multum subito euacuatur. Illa
verò, quæ paulatim euacuatur: multorū humo-
rum est significatiua, & debilitatis uirtutis: &
post illam quidem, quæ utilitatem affert, sequi-
tur mediocris vrina simul cum requie. Quum
autem tenuis urina in acutis ægritudinibus ad
spissitudinem conuertitur, postquam non ad-
uenit requies, significat liquefactionem. Quū-
que in sano vrina pseuerauerit spissa, & in par-
te capitis dolorē senserit, & conuassationē; in

dicabit ei febrem. Est tamen, quū hoc est ex sua
perflua expulsionē, aut apertione, aut ulcerib.
in partibus viarum vrinae. Nō autem subtilitas
& spissitudo utriq̄; maturationis significat pri-
uationem: nisi quia maturatio nem, substantiæ
comitatur mediocritas. Spissa ergo maturatione
est, ut digerendo ad tenuitatem mutetur. Et te-
nuis maturatio est: ut coquendo mutetur ad
spissitudinem. Amplius vrina spissa, (quemad-
modum prius diximus) quandoque est clara
translucens: quandoque est turbida: ueruntamen
inter spissam translucētem, & tenuē existi-
t differentia: quoniam spissa translucens quū
inundatur motu: nō sunt partes ipsius inun-
datæ multū paruē: immò magnæ in ea accidunt:
vnde & eius motus sunt tardi, & quū spumat,
fit spuma multarum ampullarum: & ipsius am-
pullæ non cito rumpuntur. & quæ quidē hu-
iusmodi existit, ex phlegmate generatur bene
digesto: aut cholera vitellina, si est in ea tinctu-
ra ad citrinitatem trahens. & si tinctura nō est
in ea, significat phlegmatis vitrei resolutionē,
& hoc quidem in epilepticorum vrinis multū
existit. In tenui autem, in qua multa existit tin-
ctura; scitur tincturam non esse propter diges-
tionem. ^c [alioquin digestio in primis nō ma-
gis operatur substantiā, quam coloris pmisio-
nem: propria namq; digestionis operatio] est
substantiam esse, deinde ipsam tingere. &
digestio quidē in substantia melior est quam
in colore. & pp hoc, quum vrina tenuis citri-
na. s. in acuta ægritudine perseuerat, significat
malum, & q̄ uirtus digestiua est sopita. Quum
autem vrinam uideris tenuem: in cuius partib.
rubedinis & citrinitatis fuerit diuersitas, labo-
rē cognosces inflammātem. & si tenuis fuerit,
fueritq; in ea res, quæ sunt sicut fursures: ægri-
tudine in vesica nō existente: signum erit hoc
esse pp phlegmatis aduersionem. Spissa autē vrina
in febrib. acutis ad summum multos significat
humores: & fortasse significat liquefactionē.
Et ipsa quidem est, quæ quum vna permanet
hora: cōgelatur, & inspissatur. Ad vltimum ve-
rò turbulentia urinae est propter terreitatem
cum ventositatē, quæ aquisitati admiscetur.
ex istis nanque, quum admiscetur, prouenit
turbulentia, & ex ipso ab inuicem separa-
tione, prouenit claritas. ^a Amplius tres debet at-
tendere dispōnes. Est nanque, quū tenuis min-
gitur, & deinde inspissatur, quæ significat, q̄
natura laborat in maturando, sed nondū ma-
teria ei vndique obediuit, & est [†] [patiens.] et
fortasse est quum mēbrorum significat lique-
factionē. Aut mingitur spissa, & postea clari-
ficatur, & separatur ab ea grossum subius stans:
& significat q̄ natura iam superauit materiā,
& ipsam maturauit. & quanto maior fuerit
claritas, & maior descensus inferius, & citius
magis significabit maturationem. Aut est di-
spofitio media inter primam & alterā, ex qua
quum perdurauerit, & natura fuerit fortis, &
uirtus fixa: scietur, q̄ non ad maturationē per-
ueniet integram. Si vero uirtus fixa nō fuerit:
timendum erit, ne perditio praueniatur matura-
tionem. Quum autem perdurauerit, & timoro-
sa significatio non affuerit, significabit capiti
dolorem: quoniam significat ebullitionē, &
vento-

ventositates vaporosas. Illa verò, quæ ex tenuitate ad turbulentiam pervenit, & sic procedit: melior est ea, quæ in turbulentia permanet secundum plurimas horas. Urina quoque multoties fit spissa: & est hoc propter casum virtutis, & non propter naturæ expulsiōem. Sed urina, quæ aquosa mingitur, & aquosa remanet: signum est privationis maturationis penitus. Et urina spissa laudabilior est, quæ ad excundum est facilis: & multæ separationis simul. Ex huiusmodi nanque sanatur paralytis, & quod est ei simile. Quam urina grossa mingitur, & deinde procedendo secundum ordinem attenuatur: si multa est: conueniens existit. Et quum ipsa post spissam & turbidam, aut spissam & paucam sequitur: est signum bonum. Et hoc quidem est, quum spissa quæ turbulenta est, aperitur: quæ mingitur paulatim, & subito inde multa facile mingitur urina: cum hac enim multoties resoluitur egritudo, siue ipsa sit vna febrium acutatum, siue sit vna aliarum egritudinum ex repletionis præuentionem: siue sit repletio, ex qua nondum manifesta accidit egritudo. Et istæ quidem urinae modus est ^h [extraneus.] Quando cum urina naturalis coloris superflua est spissitudo: plerumque significat bonitatem expulsiōis multarum materiarum, cui exundi associatur facilitas: & plerumque significat perditionem, propterea quod humorum significat multitudinem & virtutis debilitatem: & hoc quidem demonstrat egrediendi difficultas, & paucitas eius, quod egreditur. Urina quidem spissa bona est, quæ est crisis egritudinis plenæ, & febriū permixtarum, in qua non expectatur equalitas: quoniam natura in expellendo ⁱ [impeditur.] Urina ad vitimum turbulenta significat humorum multitudinem, & naturā ab eis occupatam in maturando eos. Urina spissa, in qua sedimē existit, arenosum, significat lapidem. Urina spissa, quæ apostematam significat apertionem: co-
⁴⁰ gnoscitur ex eo, quod ei admiscetur: & ex eo, quod præcessit: ex eo enim, quod admiscetur, sicut pure, quod malus odor demonstrat: & exuentios, quæ cum ea separantur, sicut petala alba, & rubra, aut sicut fursur, aut alia ab istis, ex eis, per quæ cognoscitur, ex eo autem quod præcessit, quoniam prius fuit significatio apostematis, aut leceris in vesica, aut rene, aut hepate, aut in partibus pectoris, & significat hoc apostematis apertionem: & si ante ipsam urina fuit similis loturæ carnis recētis, quod est ex gibbositate hepatis. Et si egestio ⁱ [talitudo] fuit apostematis, quod est in eius concavitate: & si anhelitus conangustatio præcessit, & tussis sicca, & dolor in membris pectoris pungitius: tunc quod apostema apertum est, est lateris: & exiit a parte arteriæ maioris: & si in pure illo est maturatio: conueniens est. & est, quum sanus ^m [euacuatus,] qui exercitium relinquunt: mingit urinam, sicut pus, & virus tenue; quo ipsius purgatur corpus, & eius auferuntur lassitas, quam exercitij dimissio ne consequutus est. Et est etiam quum in hepate, aut in eo, quod est corā ipso, sunt oppilationes: & plerumque contingit, ut earum apertione sit urina spissa, propterea quod earum egreditur materia. Et hæc talis spissitudo non est pus. Sed in ipsa, quæ est post apostematis apertionem, est

pus. & quum hæc urina fuerit cum spissitudine, & ad nigredinem traxerit: & cum ea fuerit in latere sinistro dolor, erit tunc ex parte splenis. Et secundum hanc considerationem, si supra ⁿ [femur] fuerit, aut in summitate ventris: erit, tunc ex parte stomachi. Hoc tamē sæpius est ex parte hepatis, & canalium urinae. Urina turbulenta multoties significat casum virtutis. Quicquid virtus ceciderit; frigiditas superabit, quæ erit si cut illa, quæ exterius infrigidat. Urina turbulenta, quæ malo vino similatur, aut aquæ ciceris; est urina pregnantium, aut habentium apostemata calida longi temporis in interioribus. Urina, quæ urinis asinorum, aut animalium assimilatur, & est quasi ^o [† confectio multum turbida propterea quod est multum turbida] corruptio nem humorum corporis significat: quod tamē magis significat: est phlegma crudū: in quo aliqua caliditas operata fuit: & ipsum cum grossa
¹⁰ ventositate ebullire fecit. & propter hoc plerumque significat capitis dolorem ^p [venturum,] aut fluxionem a capite ad asperam arteriam. & quum perseverat significat lethargiam. Urina, quæ colori alicuius membri similatur, quum perdurat: egritudinem in illo membro significat. Et quidam dixerunt, quod quum in inferiori parte urinae fuerit aliquid, quod ^q [pulueris] sit simile aut fumo: prolongabitur egritudo: & si in tota perdurat egritudine, pronosticatur mortem, aut phlegma crudū, quod a pure discernitur fetore. Urina habens partes diuersas significat, quod quāto plus partes in ipsa fuerint maiores, tanto plus naturæ operatio est studiosior: & natura plus potens: & pori plus aperti. Urina, in qua videntur quasi fila ad inuicem mista, significat, quod fuit micta postquam coitus fuit completus.

ⁿ B. vmbilicū.

^o B. metelachach propter vehementiam commotionis & ebullitionis.
† mulachach.

^p B. existētem; aut almetthal, & quandoque alabachal.

^q B. nebula.

ANNOTATIONES.

¹ De substantia, tenuitate, scilicet & crassitudine, quas & modos substantiæ Gal. quandoque nuncupat, plura in Coacis prauot. Multa & 2. prognosi. & 4. aph. habentur. Galenus plura tūm in commentariis, quæ in citatos Hipp. libros edidit. tum etiam primo de crissib. & libello de urinis. & ex eo Paulus lib. 2. collegit. Author quoque noster lib. Cantic. parte prima tract. 2. breuissimis verbis hanc rem est complexus, quod & Auer. 4. Coll. & Aluarius lib. 1. de iudic. urinarum. Sed fusius vide Rasim 31. Cont.

Aph. 30. ad 34.
Aphor. 69. 70.
72. 74.
cap. 13.
cap. 23. & deinceps.
cap. 14.
tex. 299.
cap. 23.
cap. 1.
tract. 9:

² quem serē hic author in omnibus amulat. Amplius tres debes &c. Tres hoc loco turbulenta urinae differentias recenset: nempe aut tenues urinae minguntur, post modum conturbantur & crassescunt, aut primum turbide exieruntur, postea tenues euadūt, aut crassæ minguntur, et crassæ remanent. priores significare ait, naturam laborare quidem in concoquendo, sed materiam illi nūdum obtemperare: secundam indicare notat naturam superasse iam, & morbosam materiam concoxisse: foreq; tanto citius absolutam concoctionem, quanto ea citius pura euaserit. ex tertia verò si virium vna robur aderit, ostendi ait maturam prope futuram concoctionem: (interea verò dolores capitis significat, si verò imbecilles sunt vires; in ambiguo esse ne concoctionē mors ipsa antevertat. Quare & illud subdit, urinae, quæ tenues excreta crassiores fiunt, his quæ crassæ emittuntur turbulenta iridem persant, minus esse insalubres. hæc Auicenna sententia est, ut nos colligimus. Caterum aduersus huius placitum Galeni esse authoritas uidetur. Qui

ANNOTATIONES.

Com. 43. Spuma generatio, vt Gal. 2. aph. notat, ex spirituosâ & humide substantiæ mîstione conficitur. & effluvia eius causa est, & motus violentus & calor. Quid hæc in vrinis significet Hipp. 7. aph. & Gal. ibidem explicauit. Sed Aëtius in suis lib. 1. de diff. urin. 1. de indiis vrin. 2. de causis urin. & 1. de prædictis ex vrinis totum hoc negotium est prosequutus.

De significationibus Specierum hypostasis. Cap. 6.

IN primis dicemus, quod medicorum conuenientia in usu nominis hypostasis, & sediminis iam recessit a via cognita. Dicunt enim hypostasim, aut sedimen, non illud tantum, quod inferius descendit, sed omnem substantiam, quæ spissioris existit essentia quam aquositas, & est ab ea diuisa; siue sit suspensa, siue sit supra. Dicemus igitur, quod hypostasis multis cognoscitur modis scilicet ex substantia sui, & quantitate, & qualitate, & situ suarum partium, & loco sui, & tempore, & qualitate suæ permissionis. Significatio uero eius ex substantia sui, est quoniam hypostasis, aut erit naturalis, laudabilis, demonstrans digestionem, & maturationem naturalem, & hæc erit alba, & descendens interiorius, & eius partes continuæ, & similes, & æquales; & oportebit, vt sit rotunda habens figuram, &† [æqualis, subtilis, similis hypostasi aquæ rosacæ. & proportio suæ significationis super maturationem materiæ in toto corpore; est sicut proportio significationis materiæ puris, albi, lauis, similis essentia, super maturationem apostematis. Sed pus est spissum, & hoc est subtile. Et hypostasis quidem, & sediminis significationes sunt bonæ; licet tinctura deficiat & æqualitas. Verum æqualitas apud antiquos^b [melior est tinctura.] Æqualis namque, quæ non tantum est alba, sed rubea; est melior alba; quæ est aspera. Amplius plurimæ hypostases secundum colorem vrinæ existunt: sed ex eis, quæ diuersificantur; alba est melior, post illam rubea, & post ipsam citrina, & post eam illa, quæ est vt arsenicum, & malitia quidem a† lentinosa incipit. Tu autem non attendas illud, quod alij dicunt; nam albedo erit quandoque non propter maturationem, & æqualitatem non est nisi propter maturationem, & de albedine est, quæ est propter vehementem ventositatis commissionem. Malæ autem hypostasis incontinuitas melior est quam ipsius continuitas. Et hypostasis quidem mala est, quam è vicino scies. Bona autem hypostasis, de qua loquimur, puri assimilatur & phlegmati crudo, quum tenuia fuerint. Veruntamen pus ab ea differt per foetorem. Et phlegma crudum separatur ab ea conculcatione suarum partium. & ipsa ab vtriusque differt subtilitate, &† [lenitate.] Et hæc quidem hypostasis non queritur; nisi in aggritudinibus: quoniam in sanitate non requiritur, & illud est; quoniam non dubitatur, quin in corpore atri malæ retentæ sint materiam in venis ipsius, quæ nisi maturentur, portentunt corruptionem. In venis autem sani non semper oportet esse humorem, qui sit excutendus; sed si est, melius est quod hoc significet ex

eis superfluitates, quæ in eis superfluunt ex cibo a digestionem priuata: deinde superfluit superfluitas, quæ in vrina fit hypostasis, siue matura, siue non matura. Et in macilentis quidem est sedimen paucum, quod descendit secundum sanitatis dispositionem, & propriè, qui exercitio vtuntur, & artibus se exercent laboriosis, & non multiplicatur huiusmodi hypostasis, nisi in corporibus pinguium, ociosè uiuentium. Et propter hoc etiam in vrinis agrorum macrorum non est expectanda hypostasis tantum, quantum in vrinis agrorum pinguium: quoniam eorum aggritudo multoties recedit ita, quod nihil descendit, & multoties hypostasis in eorum vrinis non peruenit ad hoc, vt descendat; sed tamen plerumque est modicum eius in eis natans, aut pendens, & in multis quidem^d [vris hypostasis illico quum mingitur, descendit; nisi in eis, quæ valde matura sunt;] immò eis parum expectandum est.† [Et plures ex hypostasis coloribus sunt secundum plurimum secundum colorem vrinæ: sed melior ex eis, quæ diuersificantur; est alba; postquam est rubea; deinde citrina.] Non naturalis uero hypostasis alia est similis rasuræ intestinorum corticalis, quæ est fursurea, aut† [herbina, aut simlaginea,] aut aut similis arsenico rubeo, aut ei quod est valde citrinum, alia est carnosæ alia est adipina, & alia est saniosa, & alia est mucilaginosæ; & alia est, quæ est similis frustulis fermenti in aqua^g [soluti,] & alia est sanguinea sanguifugalis; alia est capillaris, & alia arenalis^h [granosa,] & alia est cineritia. Similis uero rasuræ intestinorum corticalis, alia est petaloides magnarum partium rubearum, aut albarum, quæ significat secundum plurimum, quod separatæ fuerunt ex membris, quæ sunt propinqua membris a quibus diuiduntur vrinæ, & albe significant, quod sunt ex vesica propter vlcera, quæ sunt in ea, aut scabiè, aut corrosionem. Rubea autem carnosæ significant, quod sunt ex rene. Et ex petaloidibus quidem sunt, quæ sunt coloris fulci & obsecuri, aut squamis piscium similes, & hæc est vehementer mala, & omnibus speciebus hypostasis, quas nominamus, deterior, & significat† [petalorum membrorum radicalium rasuram: verum duo prima ipsius genera nullo modo impediunt; immo plerumque vesicam mundando sanant, & dixerunt quidam cuidam homini se in potu tribuisse cantharides, qui cortices albos quasi† [venosos] minxit, qui, quum in aquositate fricabantur, resoluebantur, & tangebantur tinctura rubea: qui factus est sanus, & uixit. Et ex ea quidem, quæ est sicut rasura intestinorum, est quædam, quæ est minoris latitudinis, quam duæ prædictæ, & spissioris substantiæ: quæ si rubea fuerit, vocatur† herbina, & si rubea non fuerit, vocatur fursurea. Et† herbina quidem, si fuerint rubear partes, plerumque sunt partes hepatis adustæ, & plerumque est sanguis in eo adustus, & plerumque est etiam ex rene: sed quæ est ex rene, est maioris continuitatis, carnosæ, alia uero duæ plus simulantur ei, quæ non est carnosæ, & fracturas est magis recipiens, & quum vehementer trahit ad citrinitatem, est ex rene proculdubio; quoniam illa, quæ est ex hepate, ad rubedinem trahit fuscæ, & quodque^k [allogiatur]

d B. vris, & nō qualiter vris illico, quum mingitur reuertetur, neque etiam vris valde digesta.

c† — B.

f x. orobina, aut detilli.

g B. intusi.

h B. lapidosa.

† squamarum.

i B. garich.

† orobina. † orobina.

k B. communica.

1 B. virg.

m B. Similis ve
rò frutulis sa-
nich parvis. Et
similis frutulis
magnis frumen-
ti fracti.

n B. digesta.

o B. digestionē.

p B. grossum.

ei in hoc illa, quæ est ex rene. Furfurca verò hy-
postasis quandoque est ex scabiæ vesicæ: & quan-
doque est ex liquefactione membrorum. Et dif-
ferentia inter eas est, quod quum illic in radice
[membr] fuerit pruritus, & scætor; erit ex ve-
sica, & propriè quum prius mistum fuerit,
& præcipuè, quum aliæ significationes vrine de-
monstrauerint maturationem: & fuerint venæ
superiores sanæ complexionis, & non fuerit in
eis macula, immò in vesica. Sed, si cum inflam-
matione fuerit, & virtutis debilitate, & mebro-
rum mingendi incolumitate: & color fuscita-
ti attinuerit, erit tunc ex liquefactione humo-
ris. ^m [Et crinnoides verò] secundum pluri-
mum ex adustione sanguinis, quæ ad rubedinē
trahit, & multoties est ex liquefactione mem-
brorum; & eorum rasura: si albedini attinet. Et
quandoque etiam est ex vesica scabiosa secun-
dum minus. Et tibi quidem possibile est, ut mo-
dum differentiæ inter eas intelligas per illud,
quod iam sciisti. Si autem nigredini attinet;
est ex sanguinis adustione, & propriè in splene.
Omnes præterea petaloides hypostases, quæ nō
sunt ex causâ, quæ sit in vesica, & rene, & cana-
libus vrinæ: in egritudinibus acutis malum por-
tendunt perniciosum. Et tu quidem iam sciisti
ex hac summa carnosæ dispositionem, & q̃
plurimum eius est ex rene, & quandoque ipsa
non est ex rene. Nam ex rene nō est, nisi quum
caro est sanæ carnositatis, & nō est in corpore
liquefactio. Et vrina quidem ⁿ [matura] venarū
significat sanitatem: quoniam renum ægritudi-
nes ^o [maturationem] non prohibent vrinæ,
quia ipsa supra ipsos existit. Hypostasis verò adi-
pina, adipis, & pinguedinis, & etiam carnis si-
gnificat liquefactionē, & earum peior est, quæ
auri aquæ similatur. Duo autem ipsius princi-
pia cognoscuntur ex paucitate, & multitudine,
& commistione, & separatione: quoniam, quū
est multa & separata, existimatur quod sit ex par-
te renis, & propter liquefactionem suæ adipis,
& si est minus, & maioris commistionis, est ex
loco magis remoto. Et est, quum in vrina frus-
tum album granati grano simile visum fuerit:
& erit ex adipe renis. Saniosa verò vlcus signi-
ficat, quod apertum fuit, & propriè in membro
mingendi, & præcipuè si ibi fuerit sedimen lau-
datum ad fundum descendens. Et mucillagino-
sa quidem significat humorem ^p [spissum] cru-
dum, aut quod est in corpore multus, aut ex in-
strumentis vrinæ egrediens, aut erisim apertio-
nis venæ sciaticæ, aut doloris iuncturarum. Et
hoc quidem cognoscitur ex alleuiatione, quæ
post ipsam sequitur. Plerunque enim subtilia-
tur & attenuatur, & putatur hypostasis laudabi-
lis. Quapropter in acutis ægritudinibus nō est
confidendum in eo, quod apparet secundum
similitudinem laudabilis hypostasis: quum nō-
dum fuerit maturationis hora, nec presentes
fuerint eius significationes. Et etiam est, quum
vehementem complexionis renis frigiditatem
significent. Inter saniosam verò & crudam exi-
stit differentia: quoniam saniosa existit cum fa-
tore, & præcedunt ipsam significationes aposte-
matis, & eius partes faciles sunt ad coniungen-
dum, & separandum, & quædam ex ea est, quæ
cum aquositate vehementer miscetur, & quæ-

dam ex ea, quæ separatur: sed cruda, est & tur-
bida & spissa: & non facile coniungitur, nec
facile separatur & vrina quidem, in qua pluri-
ma mucillaginosa hypostasis apparet, quando
est exuberans, quum in sine podagra apparet,
& dolorum arthreticorum; significat bonum.
Capillaris autem est, propterea quod humor
[occultus consolidatur] ex calore in ipsum agē-
te; quæ quandoque est alba, quandoque est ru-
bea, & eius ^r [consolidatio] est in rene. Et ferunt
quidam, quod in eius longitudine plerunque
palmi mensura inuenitur. Quæ autem ferme-
ti infusi frutulis similis existit: debilitatem si-
gnificat stomachi, & intestinorum, & digerendi
malitiam in ipsis: & est plerunque causa eius
comedere lac & caseum. Arenosa verò semper
significat lapidem, ^r [qui consolidatur: aut con-
solidando procedit:] aut qui resoluitur. Et, quæ
quidem ex eis rubea est, est ex rene. Et quando
non est rubea, est ex vesica. Plurimum aut, quæ
cineritia est, phlegma significat, aut pns, cui pro-
pter longam moram accidit coloris mutatio,
& sectio partium, & est quædoque propter adu-
sionem, quæ ei accidit. Sanguisugalis verò hy-
postasis, si uehementer est mista: hepatis debili-
tatem significat, & si minus hac: significat vul-
nus in canalibus urinæ, & continuitatis solu-
tionem in ipsis. Et si fuerit separata: plurimum
eius erit in vesica, & in uirga. Et nos quidē per-
scrutabimur hoc in particularibus ægritudini-
bus, in capitulo de mixtu sanguinis. Et si in vri-
na fuerint sicut sanguisugæ rubecæ, infirmo sple-
nem habent: resoluatur splen ipsis. Scito autē
quod in ægritudinibus vesicæ nō multus egre-
ditur sanguis, quoniam eius uenæ mistæ sunt
in ipsius corpore calcæ, & angustæ, & pauca.
Hypostasis verò significatio ex quantitate ip-
sius sumpta, multitudine quidem sui, & pauci-
tate declarat causâ ipsam efficientis multitudi-
nem, aut eius paucitatem; & ex quantitate qui-
dem sui in magnitudine, aut paruitate sui est,
quemadmodum diximus, ^r [in hypostasi mu-
cillaginosa.] Eius autem significatio ex qualita-
te sui, est ex colore quidem ipsius: quoniam quæ
ex ea nigra est, significat malum secundum di-
uisiones, quas nominauimus. Quæ tamen ex ea
sanior est: est illa, cuius hypostasis est nigra, &
aquositas non est nigra. Et rubea quidem ^r [san-
guinis] significat proprietatem, & falsitū. Et
citrina quidem significat calorem fortem, &
ægritudinem insidiosam. & ex ea quidem, quæ
alba est, quædam est bona sicut diximus, & quæ-
dam est mala, sicut mucillaginosa, aut saniosa,
aut spumosa maturationi contraria. Viridis
quoque semita est ad nigram. Ex odore verò
eius est, quædam modum diximus in ijs, quæ præ-
missa sunt. Ex ipsius verò situ, & ex lenitate qui-
dem sui, & diuisione, quoniam lenitas & equali-
tas in hypostasi laudata est melior, & in nō lau-
data est deterior. sed diuulsio significat ventosi-
tates, & digerendi debilitatem. eius autē signifi-
catio ex loco sui est: quoniam aut est natans, &
vocat nubes: aut pendens, & hæc quidem est
in medio stans, quæ est maioris maturationis,
quam prima. & ex pendente illa est melior, cuius
rugæ & fimbriæ ad inferiora declinant: aut
ad fundum descendēs, quæ est melioris matura-
tionis.

rationis. hoc quidem est de hypostasi laudata. Non laudata uero quæ leuior est, melior existit; sicut nigra, & hoc in febribus acutis. & similiter si humor est phlegmaticus, aut melancholicus: quoniam ea quæ est, ut nubes, melior est ea, quæ inferius descendit: significat enim eius subtilitatem, nisi cum causa nationis fuerit multa uentositas: & si, non fuerit ita natans; est melior quam pendens, & inferius descendens est deterior. Et causa quidem natandi superius est caliditas, cum qua est cuitas, & uentositas. Hypostasis autem diuisa in grossa, superius natat, & propriè quum sit leuis, & in tenui descendit inferius, & propriè, quum sit grauis. Quumque in principio egritudinis apparet pendens, & natans postea perseuerat; significat, quod crisis cum exitura ueniet. Macilentorum uero egritudo plerumque remouetur sedimine bono natante, aut pendente, quemadmodum diximus in precedentiibus. [Et quum inter nephelim, & engorema, & hypostasia fuerit aliquid simile telae araneæ, aut densitas: erit signum malum. Et multoties quidem natans sedimen non bonum apparet; ex quo prouenit terror, sed istud erit principium maturationis, & permutatio ad bonitatem: postea pendebit: deinde descendet, & erit signum non malum. Quod si post ipsum malæ prouenerint hypostasies, timor, quem i primis habebamus, fiet necessarius. Significatio uero hypostasis ex suo tempore est; quoniam si uelociter postquam mingitur, descendit, est significatio bona [secundum maturitatem.] Et quum tardè descendit; est significatio priuationis maturationis, secundum quantitatem suæ dispositionis. Significatio autem formæ, committionis ipsius, est, sicut diximus; quum de mictu sanguinis, & adipis mentionem fecimus.

ANNOTATIONES.

De urina sedimento, quod hypostasim uocant, Gal. mult. 1. de crisib. & 1. de diff. feb. & 1. prognost. et 2. progn. ac sepe alibi, præsertim uero lib. de urinis copiosè hanc rem explicat. Hipp. in Coacis prænot. & 4. aph. multa, & passim alibi. Multa & Rasus 3. 1. Contin. a quo Auer. se- re mutatur. multa & Auer. 4. Coll. & author noster in Canticis, parte 1. tract. 2. Sed exactissimè Actuarius 1. de diff. ur. 1. de iudi. ur. 1. de cau. urin. & 1. de præuident. ex urin. totum hoc negocium est prosequutus: ut nihil certè ad huius rei absolutam doctrinam desiderari uideatur. Hic essent præfatio de hypostasi urinarum dissoluenda ali- quot controuersie, ueluti quid hypostasis ipsa sit: quo in lo- co signatur: an eadem in sanis & ægrotis sit. Verum hæc egent maiori ocio. interea uero (et si & author noster hic, et alibi, & Gal. quoque ipse contrarias partes tueri uidean- tur) hypostasim, nihil esse quàm id quod in sanguinis ge- neratione natura refugit confessionem, & subsistat in uri- na, ut Gal. 1. progn. fieri, hanc non in extremis tantum uenis atque ultima concoctione, ut sensisse Auer. 4. Coll. & Actuarius uidetur & 1. de iud. urin. & alibi: sed in om- nibus uenis atque omni coctione, quæ in uenoso obeatur ge- nere: atque eiusdem omnino speciei & in sanis & in ægris esse arbitramur cum & Auicenna, & Gal. consensu.

De significationibus multitudinis urinae, & paucitatis ipsius. Cap. 7.

Urina, quæ pauca existit quantitatis, virtu- tis significat debilitatem. Et illa, quæ est

minus eo, quod bibunt, resolutionem signifi- cat multam, & [ventrem] habere, & aptitu- dinem ad hydropisim. Illa uero, quæ est multa quantitas, quandoque significat liquefactio- nem, & superfluitatū liquefactarum in corpo- re in vrina euacuationem. Et nos quidem diffe- rentiam inter eas cognoscere possumus secun- dum virtutis dispositionem. Vrina mali colo- ris malum significans, quanto plurima fuerit, tanto erit magis salutis nuntia. Et quum inter- secta fuerit, plus malitiam significabit, sicut ni- gra, & grossa. Vrina diuersarum dispositionū, quæ quandoque mingitur multa, quandoque pauca, & quandoque retinetur; est significatio pugnae, & laboris nature, & est significatio ma- la. Vrinae multitudo in acutis egritudinibus, quum non post ipsam aduenit requies; est si- gnificatio hecticæ, & spasmi ex inflammatione, & similiter sudor. Vrina, quæ in acutis ægri- tudinibus guttatim inuoluntariè mingitur; si- gnificat in cerebro nocumentum, quod neruis accidit, & musculis. Et si febris quieta fuerit, & signa affuerint salutis: prognoscitur sanguinis exitum ex naribus: [sed prima] desipientiam prognoscitur, & corruptionē. Quādo autem sani vrina minuitur, & attenuatur, & perseue- rat hoc torum, & sentit grauitatem, & dolorē in [renibus], significat durū apostema in par- tibus renis. Et quum in egritudine colica mul- tiplicatur; plerumque portendit prosperum e- uentum, & propriè, quum est alba, & ad egre- diendum facilis.

ANNOTATIONES.

De urinarum quantitate plura Rasus 3. 1. Cont. Ali- qua et Gal. notauit 4. aph. plura uero Actuarius 1. de caus. urin. Vide & quæ Hipp. 1. sing. morb. com. 2.

a [De vrina sana & optima est sermo.] Cap. 8.

Hæc est mediocris substantiæ, & subtilis tin- ctura, ad citrinum trahentis; & hypostasis si ibi fuerit; bona ex albedine, & [lenitate], & equalitate, & figuræ rotundæ, & odoris temper- rati, neque foetida, neque [extincta]. Quidam autem dixerunt, quod quando huiusmodi vrina subito in egritudine, quæ est in ultimo acuita- tis, uisa fuerit; sanitas die sequenti aderit.

ANNOTATIONES.

Urinam optimā describit Hipp. 1. prognost. & lib. de iu- dicationibus (si Hippocratis ille est) eam esse, quæ hyposta- sim habet albam leuem & æqualem, & quæ talis per om- ne tempus apparet. Assentitur Hippocrati Gal. tūm eo 2. progn. tūm 1. de crisib. & 4. de tuend. san. & lib. de urinis, atque alibi sæpius. Actuarius fusius quæ optima urina sit demonstrat, subauræam esse dicēs, uel subcroceam, substan- tia mediocrem proportionem potui respondentem, in qua nul- la innatet bulla, neque turbulentum aliquod subsideat, nō inhareat matula, hypostasis alba sit leuis & equalis; om- niaq; similia; neque quicquam cum hisce complicitur ex eis, quæ solent inferri similia capillis & ramentis & eius- modi generis. Addit author noster ut hypostasis figuræ sit rotundæ, & odoris temperati. Et quamuis he omnes condi- tiones, quas & Actuarius & Auicenna notant, in optima urina

a B. solutionem ventris.

b B. Et si non;

c B. in alchaito.

Tract. 9. com. 69. 73. 74. 83. cap. 4. text. 48.

a B. De vrina digesta uere bo- na.

b B. leuitate.

c B. priuata o- dore.

Aphor. 26. à principio.

cap. 12. cap. 13. cap. 4.

urina exigantur; Hipp. tamen, & Gal. per id potissimum de scribunt, quod præsertim magna in indicando uim habet, ipsum uidelicet sedimentum.

De urinis ætatum.

Cap. 9.

Infantium vrinæ ad lactis proprietatem trahunt, ex parte nutrimenti eorum, & propter humiditatem complexionis ipsorum: & tunc declinant magis ad albedinem. Puerorum autem vrinæ sunt spissiores, & grossiores urinis iuuenum, & turbidiores. Et nos iam nominauimus hoc ante. Iuuenum uero urinæ ad ignis formam trahunt, & ad substantiæ mediocritatem. Et vrinæ senum ad albedinem & subtilitatem. Est tamen, quum sunt grosse secundum superfluitates in eis existentes, quarum euacuatio multiplicatur. Decrepitorum uero vrinæ maioris sunt albedinis, & tenuitatis. Est tamen, quum prædicta grossities eis accidit, sed raro, & quum vrina vehementer fuerit grossa, apti erunt, ut lapis eis accidat.

ANNOTATIONES.

Quomodo secundum ætatem varietatem vrinæ varietur, docuit Gal. i. de crasis. & libello de urinis. Sed pulchre & Astuarius lib. de iudicijs urin. Vide & Galen. 2. prognost.

De urinis virorum & mulierum. Cap. 10.

Mulierum vrinæ semper sunt maioris grossitiei, & albedinis, & minoris pulchritudinis, quam virorum vrinæ. Et hoc quidem est propter debilitatem digestiue earum, & propter superfluitatem ipsarum multitudinem, & propter amplitudinem canalium, unde egrediuntur ea, quæ ab eis exeunt, & propter illud, quod ex earum resoluitur matricibus, & ad vrinæ instrumenta tendit. Masculorum uero vrinas, quum moues, turbantur, & declinat earum turbatio, ad superiora, & est, quod secundum plurimum turbidantur. Sed mulierum vrinæ ferè non turbidantur ex motione, propter paucam separationem sui, & habent secundum plurimum supra summitatem suam spumam rotundam, & si turbidæ fuerint, earum turbidatio pauca erit. In urinis virorum illico, quum mulieribus commiscetur, sunt fila adinuicem texta. Vrina prænantium sunt claræ, & supra earum superficiem est nebula, & quandoque trahunt ad colorem aque ciccerum, aut aque pedum, citrinum, & in ipso est [irinus]; & supra summitatem earum est nebula: sed quocumque modo fuerit, in medio uidebitur sicut cotum carminatum. Et est, quum in eis sunt velut grana, quæ ascendant & descendant. Quumque [irinus] manifestior fuerit, erit impregnationis principium, & quum loco ipsius fuerit rubedo, erit in fine impregnationis, & proprie si turbantur, quum mouentur. Partientium urina secundum plurimum est nigra, & in ipsa est velut atramentum, & sicut fordices.

ANNOTATIONES.

Urinæ secundum sexum ut distinguantur, docet Rasis 31. cap. 5. Cont. et Astuarius i. de iudicijs. Sed dist. parte ab antio

re nostro Astuarius uidetur. ait enim mulierum uigentis uentæ, & temperatarum urinas non multum recedere: subaureo colore & subcroceo, quum de limet uersus album, quarum substantiæ tenues sint quodammodo. Auicenna uero semper maioris esse crassitie testatur, non autem tenues. Sed non dissentiant hi inter se, quamuis aliquos hæc cum Astuarii suggillare non ignoremus. Certum est enim mulierum urinas ob crassiora quibus abundant excrementa, crassiores esse quam uirorum: at quæ temperatarum sunt mulierum & uigentis ætatis, non absolute tenues esse pronuntiat Astuarius, sed quodammodo tenues, ita ut & Hipp. cum Auic. consentiat. De prænantium urinis quod hic in thor. et alibi etiam repeti, Rasis i. Cont. confirmat. Quæ tamen ne uerbum quidem, quum alioqui & Hipp. lib. de carnibus, signa cœceptuum satis multa recenset, & Astuarius de urinarum secundum sexum differentiis egerit.

De rebus urinarum animalium, & diuersitate ipsarum ab urinis hominum. Cap. 11.

Plerumque confert medico, quum animalium urinas cognoscit, propterea quod, quum ipse in eis experitur, certitudinem facit, & hoc quidem difficile est. Quidam autem dixerunt, quum uina alini, est sicut butyrum liquidum cum turbiditate, & grossitie exteriori. Et subingualium uinæ ei simulantur: sed sunt [citrinæ]; & uidentur, quod superior medietas urinalis sit clara, & inferior medietas sit turbida. Ouium uero urinæ sunt albæ ad citrinitatem trahentes, propinque urinis hominum; sed substantiam non habent, & earum sedimen est sicut olei, aut sicut amulca. Et cuiuscunque nutrimentum fuerit melius erit urina clarior. Vrina uero capreoli urinis hominum & ouium similitur: sed neque substantiam habet, neque sedimen, & est clarior urinis ouium.

De rebus alijs, quæ urinis simulantur, & differentiæ inter eas & urinas. Cap. 12.

Sirupum acetosum, & omnes liquores, quæ sunt ex aqua & melle, & [aqua, & ficibus]; & reliquos qui sunt ex croco, & eis similibus; quæto plus tibi appropinquaueris, erit in claritate magis augmentati, & quanto plus elongaueris ea; considera an oportet, ut augmententur grossitudo: vrina uero ab hoc est diuersa. Hydro mellis præterea spuma est citrina, & [aqua, & ficibus] sedimen a latere descendit, & non in medio: neque [ordinatè], neque habet motum. Sit ergo sufficiens in nominando dispositiones urinarum. In libris uero particularibus prouenient ad te diuisiones dispositionum urinarum.

De significationibus egestionis. Cap. 13.

Egestio plerumque declaratur ex sui quantitate, quod est ut consideretur, si est minor eo quod comeditur, aut maior, aut æqualis. Et notum quidem est, quod ipsius augmentum est propter humorum multitudinem, & paucitas propter ipsorum paucitatem: aut quia ex ipsa in intestino monoculo, & in colon, & in sejs multum fuit retentum; quod est signum colicam præcedens; aut propter expulsiue debilitatem. Et cognoscitur etiam ex essentia sui: quoniam, quod ex ea humidum est, aut signum

fiat oppilationes aut digestiue malitiā: & plerunque significat mēsaicā debilitatem, quæ humorem non fugit. Et quandoq; est propter capitis rheumatismum, aut propter comestio nem rei, quæ egestionem humectauit. Quod autem in humido viscosum est, plerunque significat liquefactionem, & hoc est cum foetore; & plerunq; significat malorum humorum, & viscosorum multitudinem, & hoc non ¹ cū multa existit lenitate.] Et plerunque significat nutrimenta viscosa quæ comesta fuerunt, & nō pauca, cum calore forti in cōplexione: & non fuit inter ea digestio bona. Sed, qđ ex ea est spum osum, fortitudinis caloris significat ebullitionē: aut multarum uentositatū permissionem. Qđ autem ex egestionē est siccum, aut laborē significat, & resolutionem; aut multam urinæ pro uocationem, aut igneum calorem, aut nutrien tium siccitatem: aut multā moram ī intestinis; sicut in suo dicemus capitulo. Quumq; humi ditas siccio, quod est durum, admiscetur, signifi cat quod eius siccitas est propterea, qđ multum fuit retenta in humiditate. (ipsam exire pro hibentibus,) & propter priuationem fellis pū gentis, & sellinatis; sed quum ibi non est longa retentio, neque humiditatis in intestinis adsunt significationes; cause in ipsa est superfluitas d [ianiose] & pungētis extensio: quæ ab hepate fluxit in eo, quod est coram ipso, & euacuatiōe non quieuit donec commisceretur. Et est etiā, quum colore sui dignoscitur egestio. Eius uerō color naturalis igneus est, leuis exitū ignei rātis; qui si augmentatur: fellis significat multi tudinem, & si minuitur, significat cruditatem, & maturationis priuationē, & si albus fiat, quā doque est eius albedo propter oppilationē in canalibus fellis, & hoc significat icteritiam, & si cum albedine est uirtus saniei habens odorē: magni apostematis significat apertionem. Sanus quoque, qui non exercitatur: multoties egerit uirus, & saniem, quæ est ei purgatio, & euacuatio laudabilis: quoniam propter hoc remouetur ab eo lassitas, quæ ei propter priuati onem exercitij acciderat: quemadmodum dixi mus in vrina. Præterea scito, quod egestio colo rem igneum vehementer superfluū habēs mul toties in hora ⁶ [finium] ægritudinum signifi cat maturationē: & multoties significat dispo sitionis malitiam. & nigra quidem significat ta liter, qualiter sunt urinæ nigre significationes: 50 significat enim aut aduersionem fortem; aut æ gritudinis melancholicæ maturationem; aut nutriendi melancolicæ maturationem; aut autriens tingens, aut portionem rei, quæ melan choliā euacuat, sed prima est mala. & illa qui dem quæ est pp puram melancholiā, non suf ficienter cognoscitur ex colore sui; immo co gnoscenda est ex acredine sui, & ponticitate, & bullitione terræ ex ipsa, & est mala siue sit ege stio, siue uomitus: & ex ipsius proprietatib. est, quod in se luminositatem habet. Ad ultimum uerō humor melancholicus purus perneans est secundum plurimum, quando egreditur: sei licet est mortis significatio. Chymi uerō nigri exitus multoties confert: & illud est: quoniam melācholiæ radicalis exitus ultimam corporis aduersionem significat, & humiditatum ipsius peremprionem. Viridis autem egestio calor

innati significat extinctionem, & similiter fi sca. Egestio quoque plerunque ex sui cognosci tur forma, ex absentia inflationis suæ, aut ex in flatione: quoniam inflata, sicut steruus uacca, si gnificat uentositatem. Et est quum ex hora sui cognoscitur: quoniam quum egestionis exitus festinat, & hora, qua egredi solebat antecedit, signum est malum, quia fellis significat multi tudinem, & uirtutis retentiuæ debilitatem, & si e ius tardatur exitus, digestiuæ significat debilita tem, & intestinum frigiditatem, & humidita tis, & somni multitudo, uentositates significat inflatiuas. Colores quoque extranei, & diuersi mali existunt, & nos ipsos in libro nominabi mus particulari. Quæ uerō ex egestionē est me lior, est iūcta, quæ est similiū partium, & in qua aquositas siccitati est uehementer admista, & cuius spissitudo est sicut mellis spissitudo, & cu ius exitus est facilis: & non pungit, & cuius co lor attinet citrinitati; & non est multi foetoris, neque est priuata foetore, & non habet gurgula tionem, neque rugitum, & non habet spumam: cuius exitus est in hora in qua solet, & secundū quantitatem, quæ ei, quod comeditur, est pro pinqua in quantitate sui. Et scito quod nō om nis egestionis equalitas est laudabilis, neq; om nis lenitas, quia, quandoque sunt propter uehe mentem maturationem in omni parte similē, & quandoque sunt propter aduersionem, & li quefactionem similes, & tunc quidem sunt ex deterioribus significationibus. Et scito quod ege stio, quæ est temperata essentia, quæ est ad te nuatatem, non est laudabilis nisi, quū non sunt cum ea rugitus, neque uentositates, neque in sui exitu paulatim intersecatur, & si non possi bile est, ut eius exitus sit propter uirus molestās, quod est ei admissum, & non permittit ut con iungatur. Est autem, quū plerique solliciti fue runt de significationibus, quæ in sudore, & 40 alijs apparent rebus. veruntamen de ipsis lo qui proprius est in sermone particulari. In ser mone quoque particulari similiter reperies ex positionis augmentum in re egestionis, & uri næ, & reliquorum.

ANNOTATIONES.

Alii excrementa magnam ad morborum indicatio nem uim habent ut primo, aphor. Hippocrates notat: dum 50 uidelicet naturalis actionis uim, & quæ in alio sunt co elationes aut incoelationes significant, ut Galenus, & primo, cap. 11. de crisi bus, & saepe alibi. In his substantia, & modus substantiæ, & qualitas, colores uidelicet & odores, & tempus; & modus quo excremuntur, uti in urinis, diligen ter sunt animaduertenda, propterea, si quis hæc author prosequitur. Quam uerò optima sint alii excrementa, Hippocrates secundo, prognosius docuit. & Galenus ibi dem, ac primo, de crisi bus copiose explicauit. Habes ta men plura, & secundo, aph. & quarto, & septimo, ex Hip pocrate, & multa in Coacis prænotionibus. Collegit ex Hippo. & Galenus, Paulus lib. 2. & Auicennas in Canti cis, parte 1. tract. 2. repetit.

aph. 12.

cap. 11.

Aphor. 13.

cap. 11.

Aphor. 14. 15.

18. aphor. 21. ad

28. & 47.

Aphor. 30. 67.

71. 81.

cap. 13.

Text. 320. & de

inceps.

F E N T E R T I A .

Cuius est capitul. vnum, & doctrinae quinque.

*De causis sanitatis, & aegritudinis, & necessitatis mortis.
Capitulum singulare dictionis tertiae.*



Medicina in prima diuisione in duas diuiditur partes, in partem theoreticam, & partem practicam, & quae tamen omnes sunt scientiae speculandi.]

Quod autem nomine theoricæ proprie designatur, est illud, quod demonstrando sententias tantum confert, ita quod in demonstratione operationis nullo modo auxilium præbet: sicut pars, in qua res sciuntur complexionum, & humorum, & virtutum, & species aegritudinum, & accidentium, & causarum. Et illud, cui nomen proprium practicae attribuitur, est, quod in demonstrando operationis, & regiminis qualitatem, auxiliabitur: sicut pars, quæ nos inuat ad demonstrandum, quomodo sanitatem corporis, quod in illa, & ex illa dispositione existit, custodiamus, & quomodo corpus, quod talem habet aegritudinem medicemur. Et neque existimes, quod pars, quæ dicitur practica, sit operatio & actio; sed est ars, quæ docet nos, quomodo sit operandum & agendum. Et nos quidem iam declarauimus tibi hoc in ijs, quæ sunt præmissa. Et postquam iam expleuimus [dictionem] primam, & secundam in his, quæ sunt partis medicinae, quæ est theoricæ vniuersalis; ergo nostrum studium nunc reducamus in duabus, quæ remanserunt, ad partem ipsius practicae secundum modum vniuersalem. Pars autem ipsius practica in duas distribuitur partes: quarum vna est scientia regendi corpora sana, qualiter in sui remaneant sanitate: & hæc quidem custodiendi sanitatem scientia vocatur, & pars eius secunda est scientia regendi corpus ægrum, qualiter ad sanitatis redeat dispositionem, & vocatur scientia medicandi. Et nos quidem incipimus, & scribemus in hac [dictione] sermonem compendiosum de custodienda sanitate. Et dicemus, quod propterea, quod generationis nostrorum corporum principium res duæ fuerunt: quarum una est sperma viri d

b. B. sen.

c. B. sen.

d. B. & uerior sermonum uel positionū eius est.
e. B. & uerior positionū eius est.

f. B. quod generatur ex ea.
g. B. cum digestionem.

[cuius essentia certius est] quod locum tenet factoris, & altera est sperma mulieris, & sanguis menstruus [cuius rei certius est] quod locum tenet materiei, & hæc duæ substantiæ in hoc communicant, quod vnaquæque earum est fluida, & humida, licet post diuersificentur, & aqueitas, & terreitas in sanguine & spermate mulieris, plus abundant, & acreitas & igneitas in spermate viri superat; oportuit, ut coagulationis horum duorum principium esset coagulatio humida, licet terreitas, & igneitas sint inuentæ in eo, [quod ex eis fluit:] & terreitas cum eo, quod in ea existit ex duritie; & igneitas cum eo, quod in ea [ex virtute maturandi] inuenerint se, & coagulatum durum fecerint, & coagulationem quandam ei attribuerint, & duritiem: ueruntamen hoc ad terminum coagulationis durorum corporum non peruenit, sicut lapides, & uirum: ita quod ex eis nihil resoluitur, aut resoluitur, quod non sensu percipitur,

tunc nanque secuta essent a nocumentis, quæ propter assiduam accidunt resolutionem, & longissimam: sed res non est ita. Quapropter corpora nostra duabus nocumentorum speciebus sunt exposita: quarum vnaquæque causam habet intrinsecam, & causam extrinsecam, & una quidem nocumenti species, est humiditatis resolutio, ex qua creati fuimus, & hæc quidem ordinate uenit, & secunda est humoris putrefactio, & eius corruptio, ipsius alteratio: unde de fomento uitæ conueniens non est. & hic quidem a primo modo est alius, licet sua ipsius malitia siccitatem adducat, propterea quod corporis humiditatem prius [exsiccare facit: & ex eo, quod nostris conueniens est corporibus, corrumpit:] deinde ad ultimū a putrefactione resoluitur, quoniam putrefactio in primis corrumpit humiditatem, postea ipsam resoluit, & rem siccam dimittit cineritiā. Hæc igitur duobus nocumenta ab alijs nocumētis sunt aliena, quæ propter alias accidunt causas, sicut frigiditas congelatiua, [& uenena,] & species solutionis continuatis pernitiōsa, & reliquæ aegritudines. Sed duæ prædictæ species huic nostræ investigationi sunt propinquiores, et digniores, [quia earum mutatio est in dispositione sanitatis.] Et unaquæque ipsarum aduenit ex causis extrinsecis & causis intrinsecis, & extrinsecæ quidem causæ sunt sicut aer dissoluens, & putrefaciens: & intrinsecæ quidem causæ sunt, sicut calor innatus, qui in nobis existit nostras resoluens humiditates, & calores extranei in nobis a nostris nutrimentibus generati, & reliqua nostras putrefaciētia humiditates. Omnes uero causæ illæ se adinuicem inuant in exsiccano nos. Verūtamen perfectio & integritas nostra, & potentia perficiendi operationem non est, nisi propter multam siccitatem, quæ nobis accidit: deinde siccitas incessanter procedit, donec [nos perimat: hæc igitur siccitas, quæ nobis accidit, res est nobis necessaria. Nos si quidem a principio rei in ultima consistimus humiditate; unde proculdubio oportet ut calor eam superet, quoniam si non, in ipsa suffocaretur. procedit igitur proculdubio in ipsam assidue agens, & ipsam semper exsiccano incedit. Quod tamen ex eius exsiccatione apparet in principio, æqualitati atque: deinde quum nostra corpora ad temperatam siccitatis peruenit terminum, calore existente ut erat; non est siccitas secundum suam siccitatis primæ quantitatem, immo fortior: quoniam materia est minor; & propter hoc est magis recipiens. Inde proculdubio sequitur, ut siccitas supra siccitatem temperatam augmentetur, & non cessabit proculdubio quin assidue augmentum sumat, donec humiditates consumat. Ceterum igitur innatus est causa extinguendi seipsam accidentaliter, propterea quod si causa sui ipsius materiam consumēdi: sicut lampadis flammam quæ extinguitur, propterea quod suam consumit materiam, & quanto plus siccitas secundum augmentum procedit, calor innatus secundum diminutionem incedit: ergo accidit defectus nunquam cessans usque ad ultimum, qui est defectus restaurandi humiditatem loco eius, quod resolutum fuit; defectus igitur semper augmentatur. Siccitas ergo duobus augmentatur modis.

Vnus

Vnus eorum est propter diminutionem potencie recipiendi materiam. Et alter minoratio humiditatis in se propter caliditatis resolutionem. Augmentatur igitur calor debilitas, propterea quod siccitas in membrorum substantia domiatur, & propter naturalis humiditatis diminutionem, quæ est sicut materia, & sicut oleum flammæ lampadis. Flamma namque duas habet humiditates: aquam, & oleum: una quarum consistit, & altera extinguitur. Similiter calor innatus humiditate consistit naturali, & ab augmento extraneæ extinguitur, quæ provenit ex debilitate digerendi, & est sicut aquea humiditas flammæ. Et quum siccitas ad complementum accedit, calor innatus extinguitur, & mors subsequitur naturalis. Corpus autem non permanet tempore, quo perdurat: propterea quod ipsius innata humiditas prima, resolutioni resistit caloris mundani, & caloris sui corporis in natura sui, & eius quod ex motibus accedit suis, hac tam longa resistit: [quoniam ipsæ sunt ea in essentia sua debiliores:] immo ipsum stare non facit nisi illud, quod restaurat illud, quod ex ea resoluitur: & est nutrens. Amplius nos iam declaravimus, quod virtus in cibo non operatur, & vitur eo nisi usque ad terminum. & ars quidem sanitatem custodiendi non est ars, quæ a morte securos nos faciat: neque corpus ab extrinsecis nocuentis muniatur, neque unumquodque corpus ad ultimam uitæ longitudinem perducat, quæ est secundum hominem absolute: sed de duabus rebus securitatem præbet, putrefactionis penitus prohibitione, & defensione humiditatis, ne cito resoluitur, & in ipsius quidem fortitudine [consistat,] ut ipsum usque ad debitum tempus secundum suam primam complexionem permanere faciat. & hoc quidem erit propter regimen rectum restorationis, quæ fit in corpore loco eius, quod resoluitur, secundum quantitatem possibilem, & propter regimen prohibens dominium causarum siccitatem accelerare facientium, exceptis causis, quæ faciunt siccitatem debere esse: & per regimen custodiens a generatione putrefactionis, propter tutelam corporis, & custodiam a potestate caloris extranei extrinseci aut intrinseci: quoniam omnia corpora non sunt equalia in fortitudine humiditatis radicalis, et caloris innati: immo corpora in his existunt diversa. Vnumquodque præterea corpus terminum habet, in quo resistit siccitati necessariæ, complexione sua, & calore suo innato, & quantitate suæ innatæ humiditatis, [a quo non remouetur:] est tamen quum ante adveniunt causæ in siccitatem adiuvantes; aut alio modo pernecantes; Et multi quidem hominum dicunt, quod isti sunt termini naturales, & termini accidentales sunt alij. Et quod custodiendi sanitas ars existit illa, quæ corpus humanum ad naturalem perducat terminum, [si convenientia cõservat.] Huius autem custodiæ administrationi due attributæ sunt virtutes, quibus deseruit medicus: vna earum est naturalis, & vocatur nutritiva: cuius substantia, quod ex corpore resoluitur: cuius substantia rerrecitatur, & aequitati attinet. & altera est animalis: & ipsa est virtus pulsativa, quæ restaurat, quod ex spiritu resoluitur; cuius substantia est

areæ & ignea. Et propterea quod nutrens non fuit simile nutrito, nisi in potentia: ideo creata fuit virtus immutativa, quatenus nutritiva mutet in similitudinem nutritorum in effectu, & ut pro certo sit nutrens in effectu: & ad hoc creata fuerunt instrumenta, & canales, quæ sunt ad attrahendum, & expellendum, & retinendum, & digerendum. Dicimus ergo quod habent rei in arte custodiendi sanitatem consistunt in æqualitate causarum [prædictarum comitatum.] Illæ tamen in quarum æqualitate maior necessaria est sollicitudo, sunt septem res. æqualitas complexionis, & electio eorum quæ comeduntur & bibuntur, & purgatio superfluitatum, & custodia compositionis, & rectificatio eius, quæ per nares attrahitur: & custodia tangentis: & moderamen motionum corporum, & animalium, inter quæ etiam somnus, & vigiliæ quodammodo numerantur. Et tu quid iam scivisti in his quæ sunt præmissa, quod neque æqualitas unum habet terminum, neque sanitas, neque aliqua ex complexionibus in hoc ingreditur, quod sit aliqua sanitas aut aliqua æqualitas in aliquo tempore: sed est id, quod inter duas res existit. Incipimus igitur in primis declarare regimen infantis, qui in ultima complexionis æqualitate consistit.

ANNOTATIONES.

Pars autem practica &c. Medicina, partes duas maximas ac potissimas esse, Gal. testatur 1. de tuen. san. altera tuenda sanitati, alteram pellendis morbis dicatam. priorem conservatricem; posteriorem, curatricem appellant. Hic author noster Gal. exemplo de conservatrice abusus est: proinde neque aliunde quam ex generationis nostræ initij principium sumit, Galenum emulatus 1. de sanit. tuend. Notat vero statim vs uerbis. [Et uerior positio] e controuersia inter Arist. & Gal. de semine, de qua & supra Fen 1. doct. 5. quum philosophus semen feminis, ut materiam semper generationem subire existimet, 1. de gen. anim. & 2. Gal. uero cui stipulatur Hipp. libro de natura pueri philosophum in libris de semine damnet. Sed hac in re Aui. tenas & supra hoc loco & lib. de animal. natura. 1. 6. nec non Auerroes 1. de gene. an. & 2. Coll. Aristotelem sequuntur. Affert hic deinceps multa de corruptionis nostræ causas, atque de innati & humidi, & caloris absorptione ex Gal. 1. de san. tuen. desumpta. Tu uero uide quæ Arist. libro de iuuent. & senect. uita & morte scripta reliquit.

DOCTRINA I. DICTIONIS III.

Quæ est de nutritione iiii. continens capit.

De regime infantis, ex 2. [] quo nascitur, usque quo incedat. Cap. 1. a 1. B. tempore.

122 Regnantium autem regimen, & mulierum quæ partui sunt vicinæ in dictionibus scribemus particularibus. Infantis uero temperata complexionis, quum nascitur, plerique sapientum dixerunt, umbilicum in primis debere incidere super quatuor digitos, & cum lana ligari munda, [quæ bene, & subtiliter sit retortaliter ne doceat, & oleum cum panno super ipsum ponendum:] & propter umbilici

AVIC. L 2 inci-

q B. cõmunium comitatum, & necessariarum prædictarum.

r. B. & rectificatio indumentorum, quæ sunt de summa rãgētium.

Cap. 1.

Cap. 2. & deinceps.

Cap. 1.

Cap. 19. & 20.

Cap. 4.

Cap. 1.

Cap. 10.

Vide diffinitiones phylogicas Cõte. pagina 375. 377. 378. & 379. Ca. pterum 14.

b B. quæ sit rectora pauperum & subtiliter, sed ingeniose taliter ne doceat, vel taliter ne legat, & panno seu petia infusa in oleo est super ipsum ponenda.

incisionem, preceperunt, ut uenarum citrinarum, & sanguinis draconis, & sarcocolle, & cymini, & vñeæ, & myrrhæ partes sumantur equales, & trita umbilico superponantur. Et festinandum est ad corpus ipsius salicendum. [cum salimora tenuis salis, quatenus umbilicus eius indurecat, & ipsius cutis dura fiat. Et salib. uero ille melior existit, cui admista sunt ^d lapis hæmatites, & costus, & sumac, & fenugracum, & organum. Et ipsius quidem natus non saliat, neque os. Causa uero quare nobis necessarium est corpus eius durum facere; est quoniam illico quum nascitur: omnia, quæ ipsum tangunt, ei nociua sunt. ^e [siue calida] siue frigida, siue aspera sentiat ea, & hoc quidem est propter cutis eius subtilitatem, & propter calorem eius, quoniam omne quod ipsum tangit, sentit durum & frigidum & asperum. & si nobis necessarium fuerit iterum salire: faciemus, & hoc quidem augemus, quum multa fuerit sorditiei, & multarum humiditatum. Deinde aqua tepida ipsum lauabimus, & eius nares assidue purgabimus digitis, quorum ungues sunt incisi, & in eius oculis parum olei proiciemus. Ani præterea orificiū minuto digito in circuitu eius est mouendum, ut aperiat, & obseruandum est, ne ipsum frigus tangat. Quumq; eius ceciderit umbilicus, quod est post tres, aut quatuor dies, erit melius ut super ipsum ponatur cinis cochlearum, aut cinis ^f [calcanei] uitulini, aut plumbi adusti & triti, cuiuscunq; fuerit cum uino. Quumq; uolumus ut fasciatur: nutrix eius mēbra sua uiter tangere dēt; & quod dilatandum fuerit, dilatare, & quod subtiliādam, subtiliare, & omne membrum secundum conuenientiorē figuram figurare, & hoc totum subtili compressione cum extremitatib. digitorum; quod quidem multis faciendum erit vicib. Et oculi assidue e-runt tergendū cum re, quæ sit sicut seta. Vñeā quoque eius premere conuenit, ut urina exi-tus facili fiat: deinde manus eius extendantur, & ipsius brachia ad gēna ducantur. Et ipsius caput instita ligetur, et pileus ei imponatur, qui super ipsius caput ^g [constringatur]. In domo præterea temperati aeris, quæ non sit frigida, ad dormiendum ponatur. Oportet aut ut domus vñbræ attineat, et tenebrositate aliquantulā, quæ a superante radio non illuminetur. Quumq; dormiet, oportebit, ut caput eius toto reliquo corpore sit altius, et obseruandum erit, ne quā dormiat: aliquid colli ipsius, aut extremorum eius, aut dorsi torquatur. Ipse quoq; in estate aqua suauī æquali balneandus est. In hyeme uero aqua eius ad caliditatem trahat non pungentē: hora uero ad ipsum lauandum, melior est post eius longum somnum. Et plerunque quidem est conueniēs, ut ipse bis in die lauetur, aut ter, et ordinatē ad id quod sit magis tepidum mutetur, si tempus fuerit estiuum. In hyeme autē ^h [non sit frigidior aqua, quæ in caliditate temperata existit. Ipse quoque non lauetur, nisi ut quæ quo eius corpus calefiat, et rubere incipiat: postea extrahatur, et eius aures custodiātur, ne aqua in eis ingrediatur. Et oportet quidem, ut quum in hora ablu-tionis accipitur, sit secundum hunc modum: accipiat manu dextra, et super brachium sinistrum super pectus suum

^e B. Alia litera. cum aqua salta pauci salis quatenus idurecat superficies corporis extriseca. d B. fadenegi. f sedenegi.

^c B.

^f B. archub.

^g B. adaptetur.

^h B. non separetur ab eo aqua temperata caliditas.

appodictur, & non super uentrem. Amplius in hora ablu-tionis ipsius, studēdum erit, ut ipsius ⁱ [plantæ ad dorsum eius eleuentur] & eius pedes ad caput eius subtiliter & suauiter perducantur, deinde mollibus pannis exsiccentur, & suauiter extergatur. Deinde fiat ut in primis super ventrem sui iaceat, postea supra dorsum, & præter hoc totum incessanter ^k [fricetur, & prematur, & figuretur; deinde ad ipsum cum panno fasciandum est redeundum: postea in ipsius na-res oleum dulce proiciatur: quoniam eius oculi los lauabit, & ipsorum tunicas.

ANNOTATIONES.

Scriptum de infantium victus ratione Gal. 1. de tuen. san. & ex eo Aetius lib. 1. ferm. 4. Sed & Paulus lib. 1. quædam. Unum hic auctor notat is verbis. [Et festinandum est ad corpus & c.] quod uidetur in controuersia esse positum. Iubet infantium corpora salita aqua esse abluenda. At Galen. 1. de tuen. san. sale ipso modice aut esse inspergenda. Auer. uero 6. Coll. non sale, sed oleo potius ex glandibus urindum censet, quum idem agat, quod sal, Auenor-
ris autoritate: sed absque mordicatione. Sane probantia magis Aui. enna sententia uidetur hac in re, ut, non salis quod, quum moriat, et, dolorem corporis, uultu illis infans non mediocrem potest concitare: non item oleo ex glandibus: quod & si absque mordicatione indurat, non abstergere tamen potest: sed salita potius aqua abluuntur, quæ & abstergit, & moderatē indurat. Verum unum aliud Aui. notat is verbis. [Et in eius oculos præterea & c.] quod paulo uidetur difficilior, nempe in oculos infantium parum olei esse insillandum. At Gal. ab oculis semper, etiam in eorum inflammationibus oleum interdicat, quod mordicat lib. de opt. secta ad Trasib. & 2. simpl. med. Sane idem præcipit & Aetius lib. 1. ferm. 4. quod hic auctor: putant q. aliqui id ad leniendam oculorum acedinem in parentis uero obferosos humores contrariam, admitti posse. nos uero de hac quidem re non contendimus: tutius tamen calida & dulci aqua uti eius olei loco posse, existimamus.

De regimine lactationis & remotionis a lacte. Cap. 1.

Qualitas uero lactationis eius, & ipsius conditionis hoc modo obseruantur. Omnis lactationis modis, quibus est possibile, lac matris infanti ad sugendum dandum est: ipsum enim nutriti-
ens, quod magis simile existit substantiæ nutritientium præteritorum, quibus alebatur dum in ^a [ventre] erat, scilicet menstruum matris; quoniam ipsa sunt, quæ conuertuntur, & fiunt lac, & ipse magis est recipiens hoc, & magis est ei ^b [conueniens] ita, ut iam experimento certificatum sit, quod extremum mammillæ matris in os infantis ponere, valde confert ad remouendum quicquid ei nocet. Ipse autem aut ter in die sugere mammillas debet ei sufficere, & in primis non est multum lactus. ^c [Oportet autem] ne sit eius mater, quæ ipsum prius lactat: donec matris complexio temperetur. Et melius quidem est, ut parum mellis eidem ^d [tribuat] & deinde lactetur. Ex lacte quoque, quod puer sugit: in mane bis, aut ter emulgendum est; deinde manilla ei tribuenda, & præcipue quum in lacte fuerit macula. Lac autem malum, scilicet accitum a nutrice infanti non est dandū, dum est icterum. Et præter

Et præter hoc etiam duæ res sunt faciendę iu-
namen ei conferentes, ad hoc vt eius comple-
xio fortis fiat; quarum vna est lentus motus: &
altera est consonantia musicę, & vox cantilenę
quemadmodum mos est dum infantes in locis
ponuntur, in quib. dormire debent. Ex quanti-
tate. n. recipiendi hæc duo, scietur quantũ sit ap-
tus exercitio, & musicę: quorum vnũ est cor-
poris, alterum animę. Quod si aliqua res prohi-
bitoria matris lac dari non permiserit, siuę cau-
sa debilitatis ipsius; siue corruptiõis lactis eius
siue quia est ¹ [delitiosa, ² eligenda erit nutritio
secundum conditiones, quas dicemus. Qua-
rum quædam attenduntur in ætate eius: &
quædam in ipsius figura: & alię in eius mori-
bus: & alię, in formis suarum mammilla-
rum: & quædam in qualitate lactis ipsius: & a-
lię in quantitate temporis, quod est inter em-
& partum ipsius: & alię, quę sunt ex genere in-
fantis eius. Quumque secundum has condi-
tiones reperta fuerit, oportebit vt eius nutrien-
tia renouando sint bona ex tritico & ³ [spelta]
& carne agnorum, & hedorũ, & piscium, quo-
rũ caro non putrefit, nec est dura. Lactucę quo-
que sunt nutritus quod laudatur, & amygdalę,
& auellana. Ex oleribus verò deterius est crucea,
& synapis, & ⁴ [foecumum] quoniam sanguinẽ
corrumpunt. Et in mētha est eius virtus. Nunc
autem dicemus nutriticis conditiones, & a condi-
tione ætatis ipsius incipiemus. Dicemus itaq; ⁵
quod melius est vt sit ætatis, quæ est inter xxv.
& xxxv. annos, quoniam hæc ætas est iuuētutis
& sanitatis, & complementi. Conditiones verò
⁶ [figure ipsius, quæ attenduntur in composi-
tione eius:] sunt, q̃ oportet ipsam boni coloris
esse: & collum habere forte; & pectus habere
forte, & amplum, & musculoſam & duram habere
carne m̃, inter pinguedinem & maciem tẽ-
peratam; & carnosam non adipe abundantem.
Secundum mores verò suos consideratur, quo-
niam ipsam oportet bonorum morum & lau-
dabilium esse, quæ tarde a malis animę passio-
nibus pariat; sicut ira, tristitia, & timore; & re-
liqua ab istis. Omnes enim istę corrumpunt cõ-
plexionẽ, & fortasse ⁷ [a lactatione abstinebit:]
& propter hoc prohibuerunt quidam, ne stoli-
da lactet. Et præter hoc totum malitia morum
ipsius eam perducet ad hoc, vt infans paruam
habeat sollicitudinem; & ei parum blanditiarũ.
Conditiones verò, quę in forma mammillarũ
ipsius attenduntur, sunt; quoniam oportet ip-
sas esse solidas, & magnas: & sui magnitudine
non sint laxæ: neque debent esse extensę mag-
nitudinis: & oportet etiã vt inter duritiẽ & molli-
tatem sint mediocres. Secundum qualitatem ve-
rò lactis ipsius consideratur: quia oportet vt ip-
sius substantia ⁸ [& qualitas sint temperatę,] &
eius color attineat albedini, qui neq; sit fulcūs,
neque viridis, neque citrinus, neque rubeus. E-
iusq; odor sit bonus, in quo non sit acrodo, ne-
que ponticatis: & ipsius sapor dulcedini atti-
neat, in quo non sit amaritudo, neq; falsedo, ne-
que acrodo, & oportet vt trahat ad multitudinẽ
quandam, & vt eius partes sint similes: & ⁹ [vt]
non sit subtile, fluidum, nec multum grossum,
caſcatum, neque diuersarum partium, neque
multę spumę, & eius quidem substantia quãdo

que experitur, quod est, vt de ipso super vnguē mulgendo distilletur: quod si fluit, est subtile: & si vnguīs inclinetur, & non eurrat: est spissum. Ipsum etiam experitur, quum in ^m [ampulla] ponitur, & parum myrrhæ super ipsum projicitur, & digito miscetur: propter hoc enim scitur aquofitatis ipsius, & caesitatis ipsius quāritas. Lac. n. laudabile & temperatum est: in quo aquofitas & caesitas sunt æquales. Quod si aliqua nobis necessitas fuerit, lac tale habere: ipsū preparabimus ex parte lactationis: & ex parte nutriticis. Ex parte quidem lactationis, quoniam lac, quod grossum fuerit, & mali odoris, melius est, vt non detur, nisi postquam multum fuerit, & in aere moram fecerit: & quod vehementis fuerit calor is conueniens erit vt nullo modo ⁿ [ieiuno] detur. Et nutriticis quidem regimen est, q̄ si eius lac grossum fuerit, dabitur ei oxymel diaspermaton: quod cum subtiliori uinum apozemate fumatur, sicut mentastrum, & hysopum, & † thymum, & origanum montanum, & tribuantur ei ad comedendum. ^o [† na furtium], & quæ eis simulantur. In cibo quoq; ipsius imponatur parum ^p [croci]: & præcipiatur ei, vt cum oxymelle calido euomat: & temperatur vtatur exercitio. Et si eius complexionis fuerit calida, dabitur ei in potu ^q [oxymel] cum vi no subtili simul, siue separatū. Quod si eius lac subtile fuerit: præcipitur vt quiescat, & ab exercitio remoueat: & cibis nutritiis, qui sanguinem faciunt grossum. Et fortasse dabitur ei ad potandum, si non fuerit ibi, quod prohibeat: vinum dulce, aut multum coctum: & præcipiatur ei, vt diu dormiat. Si verò eius lac paucum fuerit, considerabitur, quæ sit causa in hoc: vt rūt sit malitia complexionis in toto corpore, aut in mammillis ipsius: & hoc quidem cognosceatur per significationes prædictas in capitulis, quæ sunt præmissa. ^r [Et post tangemus mammillas] & si significatum fuerit, q̄ sit in ea calor: nutrietur tali qualis est ^s [aqua hordei et spinachia], & quæ eis simulantur. Et si significatum fuerit, q̄ sit in ea frigiditas complexionis: et oppilationis: aut debilitas virtutis attractiue augmentabitur eius nutritiis subtile ad caliditatem declinans: et utensq; sub mammillis ponetur absque ^t [multa cōpressionē]. Ad hoc quoque confert semen † pastinacarum: et ipsæmet etiam † pastinacæ ad hoc multum prosunt. Qd si causa eius fuerit ^u [nutrientis paucitas]: nutrietur iure factō ex hordeo, et furfure, et leguminibus. In iurib. quoque ipsius, et in cibis ponendæ sunt radices feniculi, et semen eius, et anethum, et nigella. Quidam autem dixerunt, q̄ comedere vbera propriæ ouium, et caprarum cum lacte, quod in eis continetur: valde est vtile ad hoc, propter illud quod in eis existit ex similitudine: aut propter proprietatē, quæ est in eis. Quidā etiam experti fuerunt vt vnc. ^v [cariei] aut vermium terrenorum siccōrum in aqua hordei multis diebus sumatur, et reperiunt optimum. Et si similiter elixatura capitum saliorū piscium in aqua anethi. Ex eis quoque quæ lac multiplicant, est ut butyri vaccini. unc. j. sumatur, et in uas, in quo purum existit vinū mittatur, et bibatur. Aut secanum in mola tritū accipiat, et cum uino misceatur, et colatū ab ipso

in B.vase vitreo

n B, in ieiunio:

† hafce.
o B. alharich.
† aharret.
p B. raphani.

q B. sirupus acetosus.

r B. Et ex tañu
mamillarum.

f B. chist.

† B. labore.
† bauciara n.
† bauciz.

B. Dispositio
nutricis pe. seu
trans iam ante
consueti .
Alia litera quia
ipsa minuerit ci
ouni .

B. alarde.

y B. emplastrum
tur, aut liniatur
mamilla cū fœ-
ce olei nardini
cum oleo & la-
cte asine.
z B. aut bulliat
furfur & rapha-
nus in vino, &
decur ad potan-
dum. Medica-
men fortius Re-
cipe sem. aneti
unc. ij. se. anda-
choche, sem.
porri, ana unc. j.
sem. rathbe, se.
fenugreci.
† sulle.
a B. alhar.

b a. aqua salu.

c B. Alia litera.
Et non sit ille.

d s. cōmouet.

e B. Nutrio q-
dem lactanti.

† meri.

f B. cochleariū.

g B. in dormitio-
ne eius.

h † B. secundum
quod diximus,
i † s. aut solu-
tio neutris plu-
rima, aut reu-
tio nocens.

bendum datur. Amplius ^y [mamilla ex ster-
core turdoru cū lacte asina, & oleo, more em-
plastri liniatur] aut ex eo, quod est in interiore
parte melogii elixatē. vnc. j. sumatur, & cum di-
gitis in vino dissoluatur, & ad potandum de-
tur. ^z [Medicamen validum. Rec. feminis ane-
ti. vnc. ij. feminis † camepythios, feminis porri.
ana. vnc. j. sem. a trifolij, sem. fenugreci] ana. vn-
ij. totum cum succo foeniculi, & melle, & buty-
ro misceatur, & in potu sumatur. Et quum lac-
nocumentum fecerit sui multitudine: propte-
rea q̄ constrictione retinetur, & propter suam
spissitudinem: minuatur per id quod pauci exi-
stunt nutrimenti, & comestione eius quod parū
nutrit, & emplastro pectori, & mammillas su-
perposito ex cymino, & aceto, aut luto ^a [abso-
luto] & aceto, aut lentibus coctis in aceto, &
post ipsum potu ^b [rei salte] vtatur, & similiter
comestione mentha. Et mammillas quidē blan-
dis manibus multum fricare lactis efficit mul-
titudinem. Lac verò malum habens odorē me-
dicandum est dando in potu vinum boni odo-
ris, & ad comedendum dando cibū boni odo-
ris. Regimen autem, quod est tractum ex tem-
pore partus nutritis est: quoniam oportet, vt
partus sit propinquus, non tamen valde immo-
sit a tempore, quo peperit, mensis vnus, & dimi-
dius ad minus, aut menses duo ^c [sitq; ille,] quē
peperit, masculus, & sit partus eius secundum
tempus naturale, & non sit ipsa, quæ abortum
fecit, neq; abortum facere consueuerit. Nutri-
ci præterea est præcipiendum, vt temperato v-
tatur exercitio, & vt nutritibus boni chymi
alatur, & ne vilo modo aliquis cū ea coeat: hoc
enim sanguinem ^d [permisceat] menstruum, &
lactis odorem corrumpit, & ipsius minuit quan-
titate: immò fortasse impregnatur: in quo no-
cumentum duobus attinens filijs existit. ^e [Et
nutrici quidē] propterea q̄ illud, quod in san-
guine est subtile ad embryonis nutrimentum
redit, & embryoni quidem, propterea quod id,
quod ad ipsum venit ex nutrimento, est parū,
ideo quod alius lacte indiget. In tota præterea
ipsius lactatione oportet, & propriè in eius la-
ctatione prima, vt aliquid lactis mulgeatur, &
vt fluat, & vt ipsum pressione iuuetur, ne con-
tingat, vt ex multa suctione gula ledantur in-
strumenta, & † gula, & faciant ipsum debilita-
ri. Et si ante lactationem quaque vice ^f [parum]
mellis ad lambendum datur: iuuamen erit, & si
cum paucio vino fuerit, erit bonum. Neq; mul-
tum lac ad sugendum vna vice dandum est: im-
mò melius est, vt parum ei datur ad sugendum,
& sæpe, paruis interpositis spatijs. Quandoque
enim, quum ad sugendum ei datur vice vna, tan-
tum vt satietur; contingit extensio, & inflatio
& ventositatum multitudo, & albedo vrinae. Si
ergo hoc accidit, oportet ne lactetur, & vt fame-
licus longo tempore teneatur, & vt studiū im-
pendatur ^g [ad hoc] donec istud digeratur. Et
secundum plurimum in primis diebus, quum
lactandus est, vt in prima die ter lactetur, & si
qua in prima die ipsum lactauerit, alia fuerit
quàm mater ipsius, ^h [erit melius].
Similiter si nutriti mala acciderit com-
plexio, aut ægritudo dolorosa, ⁱ [erit melius
erit, vt alia ipsum

lactet, donec sanetur. Et similiter si necesse fue-
rit dare ei medicinam, quæ virtutem & quali-
tatem habeat dominantem. Quumque post la-
ctationem dormiturus est, eius cuna vehemen-
ti motu non est mouenda: quoniam lac in ip-
sius stomacho concutitur: immò suauiter mo-
uenda est. Fletus quoque paruus ante lactatio-
nem ei confert. Naturale autem tempus lactan-
di est tempus duorum annoru. Quod si infans
aliud a lacte desiderauerit, ordinate est ei tri-
buendum: non tamen est ei violenter prohiben-
dum. Postquam verò duales apparere ceperint
dentes: ipse ad nutriendum mouendus erit ordina-
tē, quod sit fortius. Res tamen dura ad mastican-
dum non est ei danda; immò primo datur
ei panis, quem ei masticauit nutritrix: deinde pa-
nis cum ^k [aqua mellis,] aut cum vino aquato,
aut cum lacte. Et tunc quidem parum aquæ ei
tribuitur, & in aliquibus uicibus, quæ cum pau-
co vino sit mista: nec permittatur ad repletio-
nem peruenire. Quod si ^l [vomitus sponte] su-
peruenit ei, & ventris inflatio, & albedo uri-
nae: ab omni re abstinere eum, & melius est, ut ip-
sius nutritis ei tardetur, donec inigatur in bal-
neo. Deinde quum a lacte amouendus erit, ad
id quod est ex genere forbendi, & carniū le-
uium, mutandus erit. Et oportet etiam ut a lacte
ordinate amouetur, & nō subito, & ut fiant ei
glandes ex pane, & zucchero. Quod si perisodæ
mamillas quæsiuerit: & eas sp̄ sugere uolue-
rit, & fleuerit: sumendæ sunt myrrhæ, & ^m [mē-
tastr] an. vnc. iij., & teratur, & ex eis more em-
plastri māmille epithemandæ sunt. Ad summum
autem dicemus, q̄ infantis regimen est hume-
ctatio, propterea q̄ eius complexio ad hoc est
conueniens: & quod ea in sui indiget nutrimē-
to & augmento: & exercitiū temperatum, ⁿ [et]
non multum: & hoc quidē est eis sicut natura-
le, quoniam natura quasi accipiendo eum aug-
mentat. Quū autem ambulare inceperit, & mo-
ueri: duris motib. non erit permittendus; nec
ad ambulandum, & sedendum est ponendus, in-
tequam secundum naturā ei desiderii fiat: ne
cruribus ipsius, & dorso nocumētum accidat.
Et melius quidem est, ut in primis, quū sederet,
aut super terram ambulet, ponatur in corio le-
ni ad sedendum: ne terræ asperitas scalpari-
sum: & fustes, aut cultelli, & his similia ex eis,
quæ pungunt, aut incidūt, remoueat, ne sint
coram eo, & custodiendum, ne ab alto labatur
loco. Quumque caninus apparuerit; ab omni
re, quæ ad masticandum est dura, abstinendus
erit; ne materia, unde canini creantur, resoluatur
propter masticationem, quam desiderat, &
tunc quidem ipsius gingiue ex cerebro leporis
& adipe gallinaceo fricari debent; ob hoc enim
origo fit facilis. Quumque gingiua scindunt,
& caput, & collum ex oleo abluto cum aqua
calida conuassato fricanda sunt, & ex oleo in
aures ipsius parum guttatim infundatur. Quū
aut iam possibile fuerit, ut cū eis mordere aut
suum masticare desiderat digitum: quapropter
tunc ei dandū erit frustum radicis ^o [iros, quæ
nondum ualde siccata fuerit,] hoc nanque in
tempore isto ei confert, & ulcera in gingiuis,
dolorē prohibet, & similiter os eius fricari de-
bet sale & melle: ne dolores isti accidat: postea iam
quum

quum bene nati fuerint: aliquid erit dandū ex succo liquiritiæ, aut radicis ipsius: quæ nōdum vehementer exsiccat est, ut in ore teneat: & præterea confert collum ipsius fricari, quum canini nascuntur, ex oleo dulci, aut alio dulci oleo: deinde post hoc, quum loqui ceperit: dentes erunt fricandi, & præcipue eorum radices.

ANNOTATIONES.

I De infantum educatione egit. Gal. 1. de tuen. fami. ex quo loco & Paulus lib. 1. & hic omnia transuleve. Sed hic nota contradiotionem hoc loco dicit Avicennas ex sanguine mensurā lac fieri, quod & Gal. 14. de us. part. & lib. de thor lib. 3. et Gal. 16. de us. part. ubi lac et semen ex sanguine exaltē coctio fieri asserunt; ab Hippocrate non dissentientes, qui lib. de fetus natura, et 1. de mor. mulierum lac ex pinguedine et dulcissimo humore gigni putat, quam sententiam et Gal. 5. aph. perpendit. Caterum facile questio hæc diluitur, quum ex sanguine quidem menstruo semen et lac gigni queant, sed non nisi elaborato, et perfectissimè antea expurgato.

2 Et tunc quidem parum aqua etc. Hic unum dilutum infantib. exhibet, quod et Hipp. lib. de salubri diet. et lib. de loc. aere et aquis. oppositum tamen sentire, et hic author in fra. et Gal. 1. de fami. tuen. videtur. Soluitur, quoniam unū infantibus non prius interdicere Gal. scd. meracum, et multum, hic uerò dilutum et paucum exhibet.

De agitudinebus, quæ infantibus accidunt. Cap. 3.

Intentio ^a [præmissa] de medicandis infantibus est nutricem regere. Et si affuerit suspitio q̄ in ipsa sit sanguinis repletio: minuenda erit, aut uentosanda. Et si repletio ex humore fuerit: ipse erit euacuandus. Quod si necesse fuerit naturam constringere, aut soluere, aut uaporem a capite prohibere, aut membra anhelitus rectificare, aut complexionis malitiam permutare: medicandum erit per ea, quæ comeduntur & bibuntur, quæ ad hoc sunt conuenientia. Quumq; medicabitur uentris solutione, aut ^b [venter] ei de natura euenerit, & fuerit multus, aut medicabitur vomitu, aut uenerit ei naturaliter aduētu forti, melius erit, ut ipsum eadē, alia laet. Nominemus ergo particulares agitudinebus, quæ infantib. accidunt. Et ex eis quidem sunt apostemata, quæ eis fiunt in gingiuis, quū dentes nascuntur: & apostemata quæ eis accidunt in chordis, quæ sunt in partib. mādibularum, & spasmus, qui fit in eis. Quumque hoc acciderit: ipse digito suauiter premendus erit, & ex oleis in capitulo originis dentiū nominatis, ^c [fricandus] est: & ex melle cum oleo chamemellino cōquasato, aut melle cum terebinthina: & super caput aqua calida ab alto projiciatur, i qua cocta chamemilla, & anethū fuerint. Et ex eis, quæ infantibus accidunt, est uentris solutio, & propriè quum dētes nascuntur: de qua quidem sunt, qui dicunt, quod sit propterea, quod superfluitatem salitā saniofam suę gingiue cum lacte fugit: possibile tamen est ne sit ita. Immo propterea, quod natura impedita ^d [] non bene digerit, & ideo quod dolor accidit: & ipse quidem est, qui digestionem prohibet in debilibus cor-

poribus. Et si hoc paucum fuerit: non de eo tibi curandum erit. Quod si timor affuerit, quod ex eo adueniat superfluitas; succurrēdum erit ei embrocando uentrem eius ex ^e [anthera] aut cymino, aut aniso, aut semine apij: aut uentri ipsius emplastrum superponendo ex cymino, & rosis ^f [] in aceto infusis; aut spelta in aceto cocta. Et si non iuuerit hoc: hædi coaguli sexta pars. ^g [ablato quod est supra,] cum aqua frigida danda erit, & tunc quæ cauendum erit ne in ipsius stomacho lac cæsus fiat, dandō ea die aliquid, quod uicem lactis obtineat: sicut oui uitellum mollem: aut micæ panis in aqua coctas: aut ^h [triticum fractum,] in aqua coctum. Et est etiam quū eis accidit uentris constrictio: quibus ⁱ [] in potu tribuendum est steracus muris, aut suppositorium ex solo melle vehementer coctum faciendum: aut cum mentastro: aut cum radicibus ireos, sicut sunt, aut cōbustis: aut ad comedendum detur eis parū mellis, aut terebinthinæ secundum quantitatem uerius ciceris, & uenter eius fricandus subtiliter est cum oleo: aut ^k [super ipsius femur uacuinū] fel ponendum, & ^l [] ciclamen. Et quandoque etiam in ipsius gingiuis fit acuitas: quæ sunt epithemando oleo & cera. Caro quoque putrida, quæ est salita, eis confert. Et est etiam, quum eis accidit, & propriè quum est origo dentiū, spasmus, qui plurimum accidit ei propter digestionem corruptionem, & ex multa neruorum debilitate, & ei propriè, qui corpus habet grossum, ^m [] & humidum: (est ergo medicandus ex oleo irino, aut oleo liliacco, aut oleo alkane, aut oleo keirino. Et est etiam, quum eis accidit ⁿ [] tetanus, qui tunc medicandus est cum aqua in qua ^o [coquatur] cucumis agrestis, aut ex oleo violaceo misto cum oleo ficonio:] & si existimetur, quod spasmus qui accidit, sit ex sic citate propterea quod post febres accidit, aut post ^p [] febrem uehementem,] & quia paulatim aduenit, inungendæ sunt iuncturæ ex oleo violaceo solum, aut cum paucō cere albæ conquasato; & super ipsius cerebrum projiciendum est oleum violaceum, & reliqua ab istis uehementer. & similiter faciendum est, si ^q [] tetanus sicens eis accidat. Est etiam, quum ei accidunt tussis, & ^r [rheumatismus.] Et in his quidam iam præceperunt quædam, ut multa aqua calida super ipsius caput projiciatur, cui hoc accidit, & ut ipsius lingua ex melle multum liniatur: deinde lingue radix prematur, ut multum phlegmatis euomat, & sanctur: aut gummi arabicum, & dragagantum, & semina cydoniorum, & succus liquiritiæ, & penithi sumatur, & quaq; die parum ex eis cum lacte illico multo detur. & est, quum infanti anhelitus malitia accidit: oportet ergo, ut radices aurium eius, & radix lingue ex oleo inungantur: & fiat, ut ipse euomat, ^s [] similiter eius lingua dilatetur:] quoniam uehementer confert, & aqua calida guttatim in os eius distilletur, & parum seminis lini cum melle ad lambendum tribuatur. Et est, quum accidit aphtæ multum, quoniam panniculi lingue ipsius & oris uehementer sunt molles ^t [] ut non patiat ipse tan gi ex nimia ipsorum mollitie: tanto plus raturam [aquositate lactis: quoniam hoc est q̄

A VIC.

L 4 mul.

^e B. semine ro-

^f B. madefactis
cū aceto, aut cū
grauis decocto
cum paucō acce-
to.

^g — B.

^h B. sauch.

ⁱ B. supposito-
rium est facien-
dum cum itere-
core muris.
^k B. liniatur ip-
sius umbilicus
cū felle bouis,
& buchor ma-
rie. Et quādoq;
accidit in ipsius
gingiuis morbi
cario seu.

Alia litera, cum
felle bouis, &
buchormarie, &
aqua carnis
salis, & caro sa-
lita putrida con-
fert eis, & quan-
doq; accidit in
ipsius gingiuis
mordicatio, seu
acuitas quare
epithemetur cū
oleo & cera.

^l buchormarie,
^m B. seu pin-
gue.

ⁿ alcuzez.

^o B. decoctus
sit cucumer afi-
ninus, aut cum
oleo utolario si-
mul cū oleo cu-
cumeris aliqui
fideis.

^p B. aut post flu-
xum uentris la-
boriosum.

^q ruzes.

^r B. coryat.

^s B. similiter cū
cōpressionē lin-
guæ ipsius.

^t alcola.

^u B. ut non tole-
rent tactum ebe-
nem quāto ma-
gis absterfione.

fricandi, & præcipue eorum radices.

2. 4. 8. 5.
7. 8. 9. 10. 11.
3. cap. 5.
12. cap. 2.
cap. 10.
30. 37.

cap. 5.
cap. 8.
cap. 11.

cap. 5.
cap. 8.
cap. 11.

cap. 5.
cap. 8.
cap. 11.

cap. 5.
cap. 8.
cap. 11.

cap. 5.
cap. 8.
cap. 11.

cap. 5.
cap. 8.
cap. 11.

cap. 5.
cap. 8.
cap. 11.

† aleola.
† aleola.
† B. & nigra si-
milis carboni.
† B. & rubea.
† aleola.
† B. paucocro-
eo.
† B. Alia litera.
sufen vira & est
cum bothor gin-
giarum.
† bothor.
† aleola.
† B. Sympo mel-
lis.
† B. uenarū &
corieum grana-
torum.
† uenarum mei-
nera.
† B.
† tabarzes.
a B. fauinā.
b B. arhas.
c B. cucumeris.
d B. agritudine
bus.
† albedarungi.
e B. filsch.
† sulacum.
f B. granatorū
cum syrupo ace-
tolo, & melle,
& sicut succus
cucumeris.

multum ei nocet, & ducit ipsum ad aphtha. Et
deterior quidem aphtha est, quæ nō est ma-
tura, & nigra; & est mortalis: & quæ sanior est,
est alba, aut citrina. Et qui eam patitur, me-
dicandus est ex aliquo leui medicamine aphtha
nominatorum in libris particularibus. Et est
quoque, quum viola tritæ solæ eis sufficiunt,
aut cum rosis, & [] & xilocaractis
mista. Et est, quum succus lactucæ, & solatri, &
portulacæ ei sufficit, & si fortior ista fuerit; ra-
dix [] liquiritiæ tritæ. Et est, quum in [] pustu-
lis humidis & aphthis conferunt myrrha, &
galla, & cortices thuris vehementer tritæ, & cū
melle mistæ, & est etiam, quod eis sufficit rob
de moris solum acetosum, & rob de succo vug
acerbæ, & est quum confert ei abluere eas cum
[] vino, aut cum aqua mellis: postea continen-
ter adhibere eis aliquod eorum, quæ diximus
ex delicatius, quod si medicame fortius hoc
necessarium fuerit, [] radicem chelidonæ,
& corticem granati, balaustrarum, & sumac.
ana. i. vj. sumantur, & gallarum, iiii. aluminis
iameni. 3. ij. & terantur, & cribellentur, & pulue-
rizenrur desuper. Et est etiam, quum auribus ip-
sius fluxus acidithumorum, quoniam ipsius cor-
pus, & præcipue cerebrum vehementer est hu-
midum. Lana igitur in melle & vino misis cū
paucis aluminis, aut croci, aut paucis nitri inun-
genda est, & auribus iniicienda. Et est, quum suf-
ficir, ut lana in vino pontico, aut in quo parum
croci sit missum: intingatur, & in auribus mit-
tatur. Et plerunque etiam accidit ei dolor auris
ex uentositate, & humiditate, qui medicandus
est ex licio, & origano, & sale, [] & zuccaro
[] albo, & lentibus, & myrrha, & seminibus colo-
quintidæ, & [] cedri. Quodecunque eorum
fuerit, coquatur in oleo, & in ipsas guttatim p-
ijciatur. Et est, quum in cerebro infantis sit apo-
stema calidum, & uocatur [] fistibundum. Et
est, quum multoties eius dolor ad oculum
peruenit & guttur, & sit inde facies citrina. Ce-
rebrum igitur eius est infrigidandum, & hūme-
standum ex corticibus cucurbitæ, & [] citruli
& succo solatri, & succo portulacæ propriæ, &
oleo rosaceo cum paucis aceto, & uittello oui
cum oleo rosato: quodecunque tamen fuerit, al-
siduè mutetur. Et est, quum in cerebro infantis
accidit aqua: cuius curam iam nominauimus
in [] cura capitis. Et est, quum oculi eius in-
flantur. Super ipsos igitur licium eum lacte est
epithimandum: deinde in aqua, cum qua cocta
fuerint camemilla, & ocymum fluuiiale, abluā-
tur. Et est, quum ei accidit ex multo fletu albe-
do in suis pupillis, qui medicandus est cum suc-
co solatri. Et quandoque accidit cooperturæ
oculi infantis [] ptilosis ex fletu: & cura eius
est etiam succus solatri. Et accidit ei febris: &
tunc melius est, ut nutrix regatur, & ei etiam de-
tur aliquid, sicut succus [] granati cum oxymel-
le & melle, & succus citruli cum paucis can-
phoræ & zuccaro: deinde fiat, ut sudet, quod
fit, quum cannæ recentes premuntur, & earum
succus super uerticem, & super pedes ponitur,
& ipse cooperitur, quoniam cum hoc sudat, &
est quum accidit ei dolor uentris, & torquetur,
& flet: uentri ergo superponenda sunt aqua ca-
lida, & oleum multum calidum, & parum ce-

re. Et est, quum ei accidunt sternutationes fre-
quentes: & est, quum hoc contingit propter a-
postema in partibus cerebri: & si ita fuerit: me-
dicandum erit apostema infrigidando, & epi-
thimando & ungendo ex infrigidantibus suc-
cis & oleis. Quod si non fuerit ex apostemate,
quod ei accidit, ocymum fluuiiale tritum na-
ribus eius erit insufflandum. Et est, quum in
corpore accidunt ei pustulæ: sed quod ex eis
ulcerosum est & nigrum, est mortale: & etiam
si [] non fuerit nisi [] aphtha tantum: erit mor-
tale: quanto magis, quum expandetur: quod au-
tem est album, est sanius: & similiter rubrum.
& est quum in eius egressione multa sequitur
utilitas, & ipsa quidem [] medic-
da sunt ex subtilibus desiccatis in aqua solu-
tis, ex qua ipse laetetur, & in ea coctis, sicut rosa,
& myrtus, & folia arboris masticeis, & tamari-
sci, & olea etiam istarum rerum. Pustulæ uero
si sanæ sunt, dimittendæ sunt, donec maturen-
tur: deinde curentur, & si viceratæ fuerint, fiat
eis unguentum ex ceruisa: & est etiam, quum
necesse est lauare eas cum aqua mellis, & paucis
nitro: & similiter aphthæ. Quæ autem ipsæ
fuerint, indigebunt eo, quod sit fortius. Laua-
buntur ergo tunc ex aqua [] aphronitri cum la-
de mista: deo ut tolerari possit. Quod si [] fiat
earum caro uescicæ, uaporabitur, & infunde-
tur ex aqua, in qua coctæ fuerint myrtus & ro-
sæ, & squinantum, & folia arboris masticeis. Sed
antequam hoc totum fiat, nutricis nutries me-
liorare conuenit. Et est, quum propter multum
sterum sit in [] inguine tumor: aut acciderit a-
liqua ex causis [] fissuræ: in quo quidem iam
preceptum est, ut [] ammi teratur, & cum albu-
mine oui conspergatur, et desuper ponatur, et
cum panno subtili lineo super ipsum stricu-
ra fiat: aut lupini amari adusti infundantur in
uino [] & myrrha: & cocta [] desuper ponan-
tur. His autem fortiora sunt calida stipicali-
cut myrrha, & cortices cupressi, & eius nubes,
et aloes, et acacia, et illud qd in capitulo de [] fil-
sura [] dicemus. Et est etiam, quum infanti acci-
dit, et propriè, quum umbilicus inciditur, apo-
stema, et tunc quidem accipienda sunt [] [] []
ca celtica [] et terebinthina, et in oleo sesamino
sunt soluenda, et infanti [] adhibenda: et ex
eis super umbilicum epithema faciendum. Et
est etiam, quum infanti accidit, ne dormiat: et
incessanter ploret, et ut os assidue uagiedo mo-
ueat, et tunc quidem necesse est, ut si possibile
est, fiat quatenus dormiat, cum corticibus pa-
paueris, et ipsius semine, et oleo, et lactucis, et
oleo de papauere superponendo ex eis, tempo-
ribus, et vertici, et erit conueniens. Quod si ne-
cessarium fuerit aliud istis fortius, fiat hoc me-
dicamen. [] Semen [] fule [] et nux hendem, pa-
pau er album, [] [] semen lini, [] [] []
men chelidonæ, portulacæ, semen plantagi-
nis, semen lactucarum, et semen foeniculi, et
nifum, et cyminum sumantur: et ex unoquoque
istorū aliquid paulatim torreatur: deinde om-
nia terantur, et cum eis pars una pilis tosti, et
non puluerizati ponatur: et omnia hæc cum
tanto zuccaro, quantum ipsa sunt, misceantur:
ex eis infanti quæritas duarū. 3. in potu tribuat-
tur. Si autem uoluntas fuerit, ut hoc sit fortius
cum

Quum

b. B. Alia litera.
minoretur oculo
fuit, seu quies.

c. B. Alia litera.
d. B. cholera p
ruiam.

e. B. Alia litera.
a. gment.

f. B. fundamēta.

† albae hinc.

† B. comple
mentalibus.

† a. unius eadē.

Quum autem sex habuerit annos: magistro tra
dendus erit, qui eum doceat: in quo etiam gra
datim est ordinandus: et neque est cogendus af
sidue in scholis morari. Quumque ad hanc pue
nerit etatem, ^b [minus erit balneandus:] et eius
labor ante comestionem erit augmentandus:
neque vinum erit ei dādum: et proprie, quum
aliquis calide complexionis fuerit et humide:
quoniam nocumētum, quod ex vino timetur
(et ipsum est cholera rubra in potatoribus ge
neratio) ei cito adueniet; ^c [†] et utili
tas, quae ex vini potatione generatur, est ^d [vri
ne] prouocatio, et humectatio iuncturarū, quo
rum non indiget ipse. Non enim eius cholera
rubea est multa, quae in vrina sit prouocanda:
neque eius iuncturae humectatione indigent:
sed permittendus est aquam dulcem limpida
secundum desiderium in potu sumere. Et hic
quidem erit cursus regendi eos donec ad xiiii.
pertiniant annos, cum solitudine illius quo
tidiana, quod in eis est, ex minoratione humidi
tatum ipsorum, et profectione exsiccationis et
indurationis. Ordinandi ergo sunt minorando
exercitium, et separando ab eo, quod eos labo
rare facit inter pueritiam, et adolescentiam, et
temperatū comitetur exercitiū. Post hanc uerō
etatem sit corū regimen, regimen ^e [sanorū] et
conseruatio sanitatis. Nos igitur ad ipsam mu
temus, et sermonem de rebus praemittamus, in
quo continentur rei ^f [habere] in regimine ado
lescentiū necessarij, et ab exercitio incipiamus.

DOCTRINA II. DICTIONIS III.

De regimine, quod est commune † pueribus,
cuius sunt. xvij. capitula.

De regimine adolescentium communi, et sermonis
summa de exercitio. Cap. I.

Ropterea quod plurimū regiminis cō
seruationis sanitatis est, ut nos exerci
temur: postea comestio: deinde dor
miendi regimen: ideo sermonem ab exercitio
incipere debemus. Dicemus itaque, quod exercitiū
est motus uoluntarius, propter quē anhelitus
magnus, et frequens est necessarius. Et ad ipsum
quidem peragendum cōuersus secundū modū
suae aequalitatis, et in hora sua, nullo indiget eo
rū medicamentorū, quae materialibus, neci saria
sunt aggritudinibus, et egritudinibus, ^a [†]
[quae eas sequuntur, et ex eis accidunt;
et hoc quidem est, quum reliquum eius regimē
conueniens est et rectum, et huius quidem de
claratio est, quoniam, quemadmodum scis, nu
trimento indigentes sumus, et nostrae conserua
tio sanitatis est ex nutrimento nobis conueniē
te, quod aequale existit in quantitate sui et qua
litate. Nullum autem ex nutrientibus, quae sunt
in potentia: cum omni totalitate sui ad nutri
mentum mutatur in effectū; immo in una
quaque digestionē aliqua ex eo superest su
perfluitas, ad quam euacuandam frudet natu
ra. Verū tamen naturae euacuatio ^b [solummo
do] non est euacuatio completa, immo procul
dubio ex superfluitate cuiusque digestionis re

manet ^c [absterfio] et impressio. Quumque hoc
frequenter fiet: et iterabitur, et aggregabitur ex
eo aliquid mensuram habens; prouenient ex
aggregatione superfluitates malae, corpus a mul
tis ledentes partibus. Quum enim putrescent, egrit
tudines generabunt putridas. Et si ipsarum qua
litas fortis fiat, malitiam generabunt complexio
nis: et si earum quantitates multiplicentur, prae
uenient inde ^d [accidentia repletionis praedi
cta.] Et si ad aliquod membrum fluxerint, apo
stemata generabunt: et ipsarum fumi subtilitatis
spiritus complexionem corrumpent. Nobis
ergo necesse est eas proculdubio euacuare. Ea
rum autem euacuatio secundum plurimum
non completur, neque ^e [est conueniens] nisi
cum medicinis fiat venenosus, quae proculdu
bio naturam frangunt: quae etiam si venenosae
non essent, non posset esse, quin eas bibere natu
ra laboriosum esset: quemadmodum dicit Hip
pocrates, quod medicina purgat, et inueterat. Et
praeter hoc totum cum humore superfluo euacu
antur ex humiditatibus naturalibus, et spiritu
qui est vitae substantia, partem magnam, et hoc
quidem totum est ex eo, quod uirtutem mem
brorum principalium, et eis seruientium debi
litar: haec ergo, et alia sunt impedimēta replecio
nis, quum in sui dispositione dimissa fuerint, aut
quum euacuabuntur. Amplius exercitium est
res, quae magis prohibet, ne repletionis mate
ria congregetur: quum alia regimina conueni
runt ei, et est id, quo calor innatus ^f [renoua
tur] et corpori leuitatis confert usum. Ipsum
nanque subtilem amplificari facit calorem: et
quod ex superfluitatibus congregatur, quaque
die dissoluitur: et motus eas in ^g [labendo] iun
get ad loca, unde egredi solent, perducet. Omne
bus ergo diebus non congregatur superfluitas,
de qua sit curandum: et praeter hoc, est, sicut di
ximus, quod calorem innatum accrescere fa
cit, et iuncturas, et chordas duras efficit: quan
do breui ^h [operationes efficere possunt: et a pro
fessionibus securae sunt:] et membra apta reddere
ad nutrimentum recipiendum, propter illud
quod ab ipsis ex superfluitatibus ⁱ [expellitur].
uirtus igitur attractiua mouetur, et membra faci
lium ^k [duritiem] resoluit, et membra facit
uia, et humiditates subtiliat, et poros dilata
tat. Exercitium autem relinquens in hecicam
frequenter incurrit: quoniam membrorum
debilitantur uirtutes, propterea quod motum
dimittunt, qui innatum eis defert spiritum:
qui uita cuiusque membri instrumentum ex
istit.

ANNOTATIONES.

Quid exercitatio sit, et qui eius usus ac necessitas, Gal.
2. de tuenda sauit. et lib. de renum affect. dign. scriptum est.
quit, ex quo hic auctor translulit. et Paulus lib. 1. de
60 qua de nutrimento, et excrementis hic notantur 1. de
san. Verum quod ultimo loco ex intermissa exercitatione
ctinam induci scribit: id sanē ex Galeno non legimus. huius
mus tamen ex eo 1. de diff. feb. febres, atque alios morbos
intermissa exercitatione sequi. et 3. de symptom. cau. de
de loc. aff. cruentas fieri dysenterias. ad quas postmodum
ubi diutius perdurauerint, heciccas quoque febres conueni
cerissimum est.

Exercitium aliud est, ad quod peruenitur ex occupatione alicuius humanarum operationum: aliud est exercitium purum, quod est illud, quod intenditur scilicet, quod est exercitium tantum, ex quo exercitij quærentur inuenta: quod habet differentias. Nam exercitiū aliud est multum aliud est paucum: aliud est forte, & uherens: aliud est debile & leue: & aliud est uelox, & aliud est tardum: & aliud est athicū scilicet compositū ex fortitudine & uelocitate & aliud est [laxum] & inter omnia duo extrema reperitur æquale. Exercitij uero species sūt, luctari^b [& manus manibus contorquere, & percutere in mandibulis,] & currere, & incedendi uelocitas, & iacere cum arcu,^c [& salire sursum ad rem, a qua fiat suspensio, & super pedem unum.] Et cum ense, aut cum lancea feri-
 10 mire, & egredere equos, & [calchu] manibus, quod est, ut homo super pedum extremitatem stet, & manus suas ante & retro ueloci extendat motu, & hæc quidem sunt exercitij species notabiles. Ex subtilium uero, & debiliū exercitiū speciebus est exercitiū, qd fit [in undationibus] & in cunis stando, aut sedendo, aut iacendo, aut paruum nauiculam intrando, aut nauiculam piscatorum. Istis autem fortius est, uelari in equis, & camelis, & leuicis, & in
 20 plaustris uehi. Et ex fortioribus quidem exercitiis sunt ea, quæ fiunt campestribus armis: & est ut homo, cursum stringat suum in loco campestris ludi usque ad finem, deinde retro redeat, & incessanter spatium quaque reuersione minuat, donec [in medio stet capite reuerso. Et ex eis est, loca costarum, quæ sunt sub ascellis, manibus ad anteriora porrectis brachijs uerberare,] & manus adinuicem percutere: & in plano salire, et in alto, & ludere cū uirgis⁸ [alcheiætan retortis: & cum pila magna & parua: et ludere cum reuolutione uirgarum; et in
 30 eleuare lapidem:] et equos currere, & ipsos in circuitu reducere. Lucta quoque multas habet species, ex quibus est, ut quisque luctatiū in medio sui comparis manus suas teneat, et ipsum confringat, et quisque ipsorum laboret, ut a suo socio soluat, altero ipsum tenente. Et est etiam ut manus suas supra suum comparis dextram porrigat, et sinistram ad sui comparis
 40 faciem ipsius ad illius faciem conuersa, et ipse eleuet eum ad superiora, deinde reuoluat eum, et quandoque incuruetur, et quandoque erigatur. Et de eis est impulsio, quæ duobus fit pectoribus. Et ex eis est, ut quisque eorum sui comparis collum teneat, et ipsum ad terram trahat. Et ex eis est, pedes torquere, et ipsos premere, [& calcaneos sui comparis suis calcaneis aperire,] et quæ his similia existunt ex modis, quos
 50 luctatores faciunt. Ex exercitijs uero uelocibus est ut quisque duorum comparium locum cū suo compare uelociter permutet, et saliendo ad posteriora retrorsum tendat, et alter ad anteriora secundum ordinem, aut absque ordine. Et ex eis est exercitium, quod fit duabus acubus subscelliorum, et frequenter ad posteriora salie-

do, et est ut homo stet in aliquo loco, deinde a duobus sui lateribus duas subscelliorum acus in ferram figat, inter quas fit unus passus: postea in cedat mutando, quæ a dextra est, ad sinistram, et quæ a sinistra ad dextram: et fit hoc quam uelocius possibile fuerit. Et exercitia quidem fortia et uelocia fiunt quietibus admista, aut exercitijs suauibus. Amplius exercitia fieri debent secundum diuersos modos, & non secundum unum est standum. Vnumquodque præterea membrum exercitium habet sibi proprium. Et manuum quidem & pedum exercitium non est res occulta. Pectus uero & membra anhelitus quādoque exercitatur uoce graui, & magna, & quandoque acuta, & inter eas mista. & hoc etiam exercitium est ori, & uulua, & lingua, & collo, & decorat colorem, & mudat pectus, & ipsum exercitat cum exufflatione & retentione anhelitus, & hoc erit tori corpori
 20 aliquod exercitium, & ipsius dilatat canales; ueruntamen magnam longo tempore efficere uocem, est timorofum, & si quæ fortis est perduret, necessaria fit multa aeris attractio, in qua est timor. & si sit longa, erit necesse multum expellere aerem, in quo magnus existit timor. Ad legendum præterea suauiter est incipiendum, deinde uox ordinatè est exaltanda: postea, quæ uox fortior facta fuerit, & creuerit, & longa, fuerit; tempus ipsius ponendum erit temperatum, quoniam tunc magnum affert iuuamentum. Quod si eius tempus prolongabitur, erit in ipso timor temperatis & sanis. Vnusquisque præterea homo secundum se habet exercitium. Exercitium uero, quod est debile, sicut [reuolutio in cuna,] illis est conueniens, quos febres debilitauerunt, & conualescentibus, qui se mouere non possunt, neque sedere, & quos ellebori potio debilitauit, & quæ sicut ipsum sūt; & agritudinem in diaphragmate habentibus.
 40 Quumque suauiter fiet, dormire faciet, uentosi tares dissoluet, & conferet reliquis agritudinū capitis, sicut stupori, & obliuioni; & commouebit desideria; & naturam excitabit. Quum autem super lectum [] fiet motus; erit conuenientius ei, qui habet sicut hemitritæum, & febres compositas, & phlegmaticas, & habenti hydropisum, & dolorem podagricum, & egritudines renum: quoniam hæc [in undatio] materiam efficit aptam euulsioni, & debile quidē ei, qui est debilior; & forte ei, qui est fortior. In plaustris autem uehi hæc efficit operationes, [sed humores magis quam huiusmodi ebullire facit.] Et est etiam, quum quidā plaustris uehantur facie retrouersa, quod uisus debilitati, & eius obfuscationi magnum confert iuuamentum. In paruis uero nauib. & magnis ferri, confert lepræ, & hydropis, & apoplexiæ, & frigiditati stomachi, & eius inflationi; [quoniam, quum coram littoribus maris fuerit, commouebitur ei vomitus,] & deinde quiescet, & conferet stomacho: sed nauibus ferri in mare altum est fortius in remouendo agritudines, quas nominauimus: ppea quod secundū animā letitia & tristitia diuersificantur. [& secundū membra nutrienti eorum uero exercitium, corporis exercitium est sequens.] Visus præterea exercitatur res inspiciendo minutas, & quādoque

i B. alcerigia.

k B. appetitum

l B. in modum uiscoli.

m B. commotio super lectum in modum uiscoli.

n B. sed eorum impressio est uehementior quā huius.

o B. & illud quū prope litus maris fuerit, & quū commouebit ex eo nausea, seu uomitus.

p B. Membra autem nutrienti exercitiū est conueniens exercitium reliquarum partium corporis.

doque ordinando ipsum, ut res luminum leui-
ter intueatur. Auditus etiam exercitatur, sonos
auscultando occultos, & quandoque auscultan-
do magnos. Vnumquodque etiam membrum
exercitium habet sibi proprium: & hoc quidem
in conseruatione sanitatis cuiuscunque mem-
bri referemus, quum librum disponemus par-
ticularem. Exercitio præterea utens sibi cauere
debet, ne exercitij ^q [] calefactio ad id,
quod ex membris suis est debile, perueniat, nisi
secundum modum consequendi: uerbi gratia,
oportet ut, cui uarices accidunt, pedes in exer-
citio, quo utitur, non multum moueat, sed ip-
sum diminuat, & suum perficiat exercitium cū
eis, quæ sunt corporis superiora: sicut collo, &
capite, & manibus: ideo ut exercitij [operatio]
ad ipsius pedes a superioribus perueniat. Cor-
poris præterea debilis exercitium oportet ut sit
debile, & fortis ut sit forte. Et est tibi sciendum,
quod vnumquodque membrum per se habeat
exercitium, quod est sibi proprium, quemadmo-
dum oculo est proprium intueri, quod est sub-
tile, & gutturis vocem ingrossare, uel augmen-
tare, postquam hoc ordinatè sit, & similiter
dens & auris. Et eodem modo omne membrum
in suo cap.

De hora incipiendi exercitium, & mensurandi,
& ordinandi ipsum. Cap. 1.

Hora, qua inceptio exercitij preparatur, o-
portet ut corpus sit mundum, & ne in
partibus interaneorum, & uenarum chymi Syl-
uestres, & mali existant, quos exercitium in cor-
pore diffundat: & ut cibus hesternus iam sit di-
gestus in stomacho, & hepate, & uenis, & ut al-
terius cibi hora iam aduenerit. Et hoc quidem
declarat urine secundum substantiam, & colo-
rem maturatio, & erit hæc ^a [prima hora] di-
gestionis. Quum enim iam longè fuerit, & natura
aliquo tpe in nutrimento ministrare desierit, &
igneitas in urina accensa fuerit, & citrinitatis
naturalis terminus transierit, exercitium impe-
diens erit, quoniam uirtutè deiciet. Et pp hoc
dixerunt quidam, quod quum forte exercitiū
necessarium est, bonum est ne sit stomachus ue-
hementer inanitus; immò sit in eo paucū nutri-
ens, & in hyeme quidem sit grossum, & in æsta-
te subtile. Amplius, q exercitatur, si est plenus,
melius est, quàm si exercitetur, quum est ua-
cuus. & melius est ut exercitetur, quum est cali-
dus & humidus, quàm ut exercitetur, dum est
frigidus & siccus. & ex horis quidem ipsius me-
lior est æqualitas. ^b [] Est autem, quum ex-
ercitium hominem calidè & sicce cōplexio-
nis ad ægritudines perducit, quum igitur disces-
serit ab eo, sanabitur. Oportet præterea, ut qui,
exercitatur, incipiat, & superfluitates ab inter-
iorib. expellat scilicet intestinis & uesica, dein
de exercitetur: ueruntamen præparationis frica-
tione prius utatur, quæ naturam uiuificet, & po-
ros dilatat: & oportet, ut fricatio cum re aspera
fiat: deinde oleo inungatur dulci, postea secun-
dum ordinem inungatur, donec membrum pres-
sione non uehementis penetrationis compri-
matur: & sit hoc manibus multis, & diuersis ob-
uiantibus. sit. ideo ut hoc ad omnes musculorū
perueniat partes: deinde dimittatur fricatus,
& exercitari incipiat. In tempore autem ueris

horarum ipsius melior est, quæ est iuxta meri-
diem in domo temperata. & in æstate oportet
ipsum præcedere. In hyeme uerò rationi conue-
niens erat, ut ferè usque ad ^c [noctem] tardare-
tur: sed alia prohibentia hoc uerant. In hyeme
igitur locus tepescere debet, & temperatè cale-
ri; deinde exercitio utendum in hora, quæ meli-
or existit secundum illud, quod diximus, ex di-
gestionis nutrientis, & expulsionis superfluita-
tum. In quantitate autem exercitij tres res sunt
considerandæ: una earum est color: quoniam
dum in ipso bonitas augetur, adhuc est hora. et
secunda motus: quoniam dum leues perseue-
rant, adhuc est hora. et tertia membrorum di-
spositio scdm ipsorum inflationem: quoniam dū
ipsorum augetur inflatio, adhuc est hora. Quum
aut dispositiones istæ minui ceperint: & sudor
uaporalis, & refusio ^d [liquida] facta fuerit,
dimittendū erit. Quum aut præmissum fuerit, [re]
deundum est ad oleū, quod sudare facit: [præ]
cipue, si anhelitum sui exercitans tenuerit. Quū
que die primo terminum exercitij ipsius cogno-
ueris, & ipsum nutriueris, & nutrientis quanti-
tatem, quam tolerare ualet, cognoueris, nilin
secunda die mutes; sed nutriens ipsius, & exerci-
tium in die secundo mensura secundum eius
terminum in die primo.

De fricatione. Cap. 4.

Fricatio alia est dura, quæ extendit uel inspi-
rat: ^a [] alia est mollis, quæ laxat:
& alia est multa, quæ macrescere facit: et alia est
tēperata, quæ ingrossat. Quūq; hæc cōponitur,
prouenient paria nouem. Et est etiam fricatio,
quæ est aspera scilicet cum pannis asperis, quæ
sanguinem ad exteriora uelociter trahit et alia
est lenis cum palma, aut cum pannis lenibus,
quæ sanguinem ^b [coniungit;] et ipsum in
membro continet. Quod autem ex fricatio-
ne queritur; est corporum rarorum inspi-
ratio, et molliū iduratio, et spissorū rarificatio,
et durorum mollificatio. Est præterea præpara-
tio fricatio: quæ est antequam est exercitium:
et incipit fieri suauiter: ^c [] quæ, quum uoluntas
surgendi adest, stringit et indurat. Et est fricatio
reductionis: quæ est post exercitium, et uocatur
etiam fricatio quiescere faciens: et quod in
ea intenditur, est superfluitatum in musculis re-
tentarum resolutio, ex eo quod per exercitium
non euacuatur, ut euaporentur, et non accre-
dat fatigatio: Et oportet quidem ut hæc frica-
tio molliter, et suauiter fiat. Sed quæ ex ea molli-
or est; est prima, quæ est cum oleo; quæ cum du-
ritie, ^d [et grossitie,] et asperitate facienda non
est: quoniam membra inde exasperantur: et pu-
eri ab augmento prohibentur: sed in adolefcenti-
bus est eius impedimentum minus. Quod in
in fricatione contingat error, qui ad partem
duritiei declinet, est sanior errore, q ad molli-
tatem declinat: quoniam fortem reuoluntatem
facilius est corrigere, quàm molli fricatione
one ad recipiendum ^e [] corruptionem
preparare: licet fricatio dura, & aspera, quum
superflua fuerit in corpore puerorum, ipsos cre-
scere prohibeat. Et tu quidem nunc inuenis
hoc post, apud rememorationem horæ fricationis.

q. B. fortitudo
vel.

r. B. impressio
seu uelligium.

a. B. principium
hora huius.

b. B. inter ea
ambo.

nis, & conditionum ipsius: ueruntamen in hac hora [reductioni] declarationem addemus. Dicemus itaque quod ipsa pro certo est, ac si esset [altera] pars exercitii, in qua cum oleo incipiendum est & fortitudine: deinde cum ea ad mediocritatem est declinandū: neque, [dū] in sua existit fortitudine, est dimittenda. Et melius quidem est, ut, dum sit, multę super eā coniungatur manus. Fricatus præterea membra sua fricata post fricationem extēdere debet, ut ab eis superfluitates expellantur: & fasciam suam, quę ad partem membrorum omnium ipsi extendis [] procedat, & quanto plus poterit, suum contineat anhelitum, & præcipue quum musculi uentris lași sient, & pectus musculi, si facile fuerit extendatur: postea etiam musculi uentris in fine rei parum extendantur, ut intestina inde aliquam habeant reductionem, & inter hoc & hoc eat, & se supinum proiciat, & suos pedes pedibus sui comparis commisceat. Exercitantium uerō excellentes aerem inter sua continent exercitia, sed tamen reditio quandoque in medio interponitur exercitio. Ipsum nanque dimittitur, & deinde ad ipsum reditur, si prolongandi exercitium uoluntas affuerit. [Non autem multa indiget fricatione cum oleo, qui uult reductionem, nisi in ipso dispositio fuerit, quę sibi non placet, & nisi non reductionem querat.] quod si fatigatio non senserit, oleo inungatur, sicut nominabimus. & siccitatem si senserit: fricatio augmentanda erit, donec ad aequalitatem perueniat. Fricatio præterea quandoque iuuat, & foris compressio, quum tempus est dormiendi, quoniam corpus alleuiat. & humiditates ad iuncturas prohibet fluere.

ANNOTATIONES.

Fricationum differentias & vim omnem breuissima sententia complexus est Hippoc. lib. de iis, quę in medicat. fi. part. Hinc probat Celsus lib. 2. & Iulius Gal. expliat secundum de tu. san. & lib. 3. & libro 5. & ex Gal. Paulus collegis lib. 1.

De balneo & nominandis balneis. Cap. 5.

Hic autem homini, in cuius regimine non ster consistit sermo, balneatio resolutio, nem faciens non est necessaria: quoniam corpus ipsius est mundum: & neque, qui balneo indiget, eget ipso, nisi ut ab ipso habeat calorem subtilem, & humiditatem temperatā. Quapropter isti in ipso non multam debent facere moram. [Quod si in fontem descenderint, in ipsum inflatur superficies:] & in principio resolutionis ab eo remoueantur. & aer in circuitu eorum aquam dulcem fundendo humectetur; deinde uelociter lauentur, & egrediantur. Oportet præterea ne exercitatus ad balneum uelociter pergat, donec perfectē quiescat. Balnearum uerō dispositiones, & earum conditiones, iam declarauimus, & in alio loco retuli. Veruntamen quod hic dicere debemus, est, quod omnes balneandis, secundum ordinem balnei casus ingredi debent, & neque in domo calida morentur, nisi

secundum quantitatem, quę eis nocuumtum non inferat, & requiescere faciat propter superfluitatum resolutionem, & corporis ad nutriendam preparationem a debilitate ipsum custodiendo, & ab aliqua forti causarum febrium putridarum. Qui uerō impinguari desiderat, balneum post comestionem ingreditur: si securus fuerit ne oppilationes accedant. Et qui bene se custodire uoluerit, si calidæ fuerit complexionis, [oxymel] bibat propter oppilationum prohibitionem, & si frigidæ fuerit complexionis, diamentastrum sumat, & diatrionpipereon. Qui autem uult resolutionem, & macrescere: balneandus est dum est famelicus, & ibi multum moretur. Sed, qui sanitatem uult conseruare: balneum ingredi debet, postquam digestum est, quod est in stomacho & in hepate, & si timeret, ut cholera ebulliat rubea, si hoc fecerit, & se ieiunus balneauerit, ante balneationem rem fumere debet subtilem, quam comedat. Et qui uerō calidę existit complexionis, cholera abundans rubea: hoc est ei necessarium. & huiusmodi ab ingressu domus balnei calidę prohibendus est. Ex eis autem quibus isti cibantur, melius est panis in succo fructuum infusus, aut in aqua ros. Et se custodire debent ne rem frigidam actu bibant in egressione balnei, aut in balneo; quoniam pori sunt aperti: quare frigiditas non tardatur, quin ad membrorum principalium corpora procedat, & ipsorum corrumpat uirtutes: ab omni quoque re uehementis caliditatis se custodire debent; & præcipue ab aqua: quoniam si eam sumpserit, timendum erit ne cito ad membra penetret principalia, & accedat phthisis & heptica. Præterea sibi caueant ne cito balneum egrediantur, & caput post ipsum discooperiant: & corpus ad recipiendam frigiditatem exponant. [A balneo uerō] egredi debent, si tempus fuerit hyemis, suis bene cooperiti panis. Sed qui febrem habet, a balneo se custodire oportet in hora febris, & qui solutionem habet contumitatis, aut apostema. Et tu quidem iam sciuisti ex eo, quod præcessit, quod balneum est calefaciens, & in frigidans, & humectans & desiccans, & iuuans, & impediens. Et eius quidem iuuamenta sunt somnum facere, & aperire, & [abraderere,] & resoluere, & digerere, & nutrimentum ad cutis superficiem attrahere, & ipsius iuuamentum non est nisi in resolutione eius, quę resolui uolunt: & in expulsiōe eius, quod uult expelli in parte naturali, & in retentione uentris, & remotione [fatigationis.] Eius autem impedimenta sunt, debilitare cor, si multum morati fuerint, & facere syncopim, & nausę, & humores quietos mouere, & eos ad putrefactionem preparare; & cum eis ad membrorum debiliū receptacula declinare. ergo ab eis accidunt apostemata in occulto membrorum, & in eorum superficie.

ANNOTATIONES

Habentur hæc de balneis omnia ex Gal. 3. de tuend. ualet. & 10. meth. & Paulo lib. 1. Sed egit de hac re & Hippo. 3. de rat. mlt. in ac. copiose. Facitq. ad hunc locum, & Gal. lib. de marasmo. & Celsus lib. 2. Dissentire autem hic author uidetur ab Hippocrate, & Galieno quum ipsi qui pingues

b. s. syrupū acetolum.

c. s. immo a balneo.

d. s. abstergere.

e. s. lassitudinis.

Cap. 4.
Cap. 10.
Cap. 5.
Text. 44. 45. & deinceps.
Cap. 6. 7. & 8.
Cap. 17.

gues fieri uolunt, balneum a cibo consiliu: cuius contrarium tum Hipp. libro citato, tum Galibadem, & i. de tu. san. ac alibi sensisse uidentur. Desumptum tamen & hoc ex Gal. est & 6. de san. tu. & 14. meth. quibus locis & ijs quibus mordaces succi redundant, & qui extenuati sunt, utiles esse a cibo balneas confirmat, nisi obstructionum suspicio sit; quod & hic author. Vide & de balneis multa in libello, quem author de remou. nocum. quæ accid. & c. scripsit tractatu tertio.

De ablutione, quæ fit cum aqua frigida. Cap. 6.

Hoc quidem conueniens non est, nisi cuius regimen undique conseruatur, & cuius ætas & uirtus, & figura, & tempus sunt conuenientia, & ^a neque fastidium, neque uomitum, neque uentrem, neque uigilias, neque rheumatismos habet, neque est puer, neque senex, & in hora, in qua ipsius corpus est leue, & motus conuenientes. Et est, quum hoc sit post ablutionem aqua calida factam, ad hoc, ut exteriora fiant fortiora, & ut calor retineatur naturalis. Quod si uoluntas affuerit ut istud sit; oportet ne aqua multum sit frigida, immo sit temperata, & est quum hoc sit post exercitium, & tunc quidem oportet, ut fricatio ante ipsam fiat fortior quam solebat, sed inunctio sit ex oleo, quemadmodum solebat, & sit exercitium post fricationem ^b & inunctionem temperatam: aut sit parum uelocius quam solebat. Deinde post exercitium, in aqua frigida subito ^c natet ut ipsius membra simul dura fiant; postea perseueret in ea secundum mensuram suæ lenitatis, & quantum tolerare ualeat, antequam superueniat horripilatio: deinde quum egressus fuerit, fricetur, sicut nominabimus, & eius cibus augmentum suscipiat & ^d potus diminutionem. Et consideretur tempus reuersionis sui coloris ad ipsum, calor is eius: ex quo, si uelox fuerit, scietur, quod eius mora fuit moderata, & si tarda fuerit, scietur quod mora prolixior fuit, quam debuit. Ipse igitur alio die mensuretur secundum quod ex hoc scitum fuerit. & est cum post fricationem, & coloris, & calor is reuersionem, iterum aquam ingreditur: sed, qui hoc agere uoluerit, gradatim in ipso procedat, & calidiore die, qui est in æstate, hora feruoris prius incipiat, & sibi caueat, ne uentus sit ibi, & ne illud post coitum peragat: neque post cibum, qui non sit digestus: neque faciat hoc post uomitum: neque euacuationem: neque post cholicam passionem, neque uigilias, neque corporis debilitatem: neque stomachi: neque post exercitiū, nisi qui illud agit, ualde sit fortis ^e & secundum modum, quem diximus. Cum aqua autem frigida lauari secundum modos quos diximus, calorem naturalem subito ad interiora pellit. postea confortat ipsum ut fortior fiat, & egrediat ^f extra multum.

De regimine eius, quod comeditur & bibit. Cap. 7.

Oportet ut sanitatis conseruator studeat, ne cibi ipsius substantia sit aliquod nutrimentum medicinalium, sicut olera, & fructus, & reliqua ab ipsis: quoniam subtiliantia sanguinē, sunt adurentia: & grossa, sunt ipsum phlegma-

ticum facientia, & corpus grauantia. Oportet autem ut cibus sit talis, quales sunt carnes, & propriè carnes hedorum, & uitulorum lactentium paruorum, & agnorum annualium. Et triticum ab extraneis rebus purgatum: quod ex melle in na fuerit collectum, cui nullum accidit nocimentum: & res dulcis ^a [conuenientis complexionis, & uinum bonum, odorem bonum habens.] Alia autem ab istis non respiciat: nisi secundum modum fuerint medicationis: aut secundum præseruationem. Fructus tamen nutrimenti magis similes sunt ficus, & uæ ^b [ualde mature,] dactyli in regionibus, & ciuitatibus in quibus esse consueuerunt. Veruntamen, quum aliquis hæc comederit, si superfluitas inde prouenerit ad ipsam festinet euacuandam. Oportet præterea ne aliquis comedat, nisi post desiderium: neque in hoc tardetur, quum desiderium ^c [ebullierit:] nisi fuerit mendosum, & ebriorum desiderium, & habentium ^d [fastidium,] quoniam tolerare famem stomachum [putridis] replet humoribus. In hyeme præterea nutriendum actum calidum comedat, & in æstate frigidum, aut quod parua sit caliditatis. & neque caliditas, neque frigiditas ad rem perueniat, quam sustinere non possit. Scias autem quod nihil est deterius saturitate in tempore fertilitatis, quam fames sequitur in tempore sterilitatis, & e conuerso. sed tamen conuersio est deterior. Vidimus enim multos, quibus in tempore sterilitatis cibus defecit postea, quum in tempore fertilitatis abundauit: repletos fuisse, & mortuos: licet uehemens repletio in qualibet dispositione sit perneceabilis: siue ex comestione sit, siue ex ^e [potu.] Quot nanque homines superflue se repleuerunt, & suffocati interierunt: Quot autem error ceciderit in comedendo, aut bibendo aliquod medicinalium nutrimentum: regendum erit, quomodo digeratur, & maturescat, & ipse custodiendus a malitia complexionis, quæ ex eo timetur: accipiendo post ipsum, quod sit ei contrarium, donec digeratur. Quod ergo frigidum fuerit, sicut cucumer, & cucurbita, speretur cum eo, quod ei existit contrarium, temperetur allia & porri. Et si fuerit calidum, temperetur cum eo etiam, quod ei fuerit contrarium: sicut cucumeres, & portulaca. Et si oppilatus fuerit, sumatur, quod aperiat, & euacuet: deinde de fames ^f [diu] toleret. & neque ipse, neque omnes, qui sanitatem custodire uolunt, aliqui comedant, nisi desiderium fuerit certum, & stomachus, & superiora intestina a primo nutrimento euacuata fuerint. Quod enim in corpore deterius est: nutriendum super nutriendum, quod non est digestum, mittere. Et præterea nihil est deterius quam ^g [fastidium, & propriè, quum fuerit fastidium] ex malis nutrimentis: quoniam quum fastidium prouenerit ex grossis nutrimentis: hereditare facit iuncturarum dolores, & renum, & dispenam, & podagrā, & splenis, & hepatis grossitiem, & phlegmaticas egritudines, & melancholicas: sed quum ex ipso se acciderit nutrimentis, prouenient ex ipso febres acutæ, malignæ, & apostematata mala acuta. Veruntamen quandoque: necesse est aliquem cibum, aut rem cibo similem mittere super cibum, quæ sit ei sicut medicina: uerbi gratia

^a B. nauetatiā
facietatem, neq;
uomitum, neq;
fluxum, uentis.

^b n. & fricatio-
nem temperatā,
& si fricatio p-
dicta uelociter
parum Alia lue-
ra. fricationem
temperatā, & sit
parū uelocius.
^c B. ingrediamr
ut ipius mem-
bris simul acci-
dat uel superue-
niat.
^d B. vini.

^e B. tunc enim
admittitur.

^f B. in duplo
plus quam erat.

portio illi, qui nutritia
 completa fuit digestio, consequenter eis adiun-
 gunt res humectantes ex nutritiis saporibus
 non habentibus. Et istis quidem hoc sufficit re-
 gimen: & exercitium non est eis necessarium.
 eorum, qui grossis cibariis post aliquod tem-
 pus consequenter admiscunt, quod velociter
 digeritur, & est acutum. Amplius parvus mo-
 tus post¹ [comestione] ipsam in stomacho
 quiescere facit: & proprie quum dormiendi
 post ipsam voluntas affuerit. Accidentia prete-
 rea anima¹ [horribilia] & motus corporei
 fortes, digestionem fieri prohibent. Et in hye-
 me quidem cibi pauci nutrimenti non sunt ed-
 endi, sicut olera, sed nutritiis magis est eden-
 dum, quod est² [ex gravis] & fortis etiam so-
 liditatis: & in estate huius contrarium. Ex cibo
 etiam nullus ita est replendus, ut non sit ibi lo-
 cus³ [superfluitas] sed ab eo est remouendus re-
 liquiis desiderij adhuc in anima remanentibus:
 he enim famis reliquiis post horam vnam de-
 struuntur. Et in hoc usus est conferendus: quo-
 niam deterior comestio est, quam stomachi facit
 grauitatem: & deterior potus⁴ []
 [] est, qui temperamentum egreditur: &
 in stomacho natat. Et si aliquo die superfluerit:
 sequenti die famelicus maneat; & somno utatur
 prolixiore in loco temperato, in quo neque
 sit calor, neque frigiditas. Quod si somnus ei non
 aduenit: multo utatur in cessu suauiter, & con-
 tinuo, in quo non sit quies neque requies, & pa-
 rum puri vini bibat. Rursus inquit. Incessus hic
 mihi placet, & proprie post⁵ [prandium] quo
 niam bonitatem operationis cenae preparat.]
 Oportet preterea ut post comestione primo
 super dextrum latus dormiat paucis tempore:
 deinde super sinistram reuoluatur: postea reuo-
 luat se super dextrum. Et debes scire quod multis
 cooperiri pannis, & cervical eleuare, ex illis exi-
 stunt, que in digerendo iuvant; & ad vltimum
 quidem ut membrorum situs ad inferiora sint
 declinatus, & non ad superiora. Et cibi quidem
 mensuratio existit secundum usum, & virtutem:
 & ut mensura eius in eo, qui sane est virtutis, sit
 talis, quum ipsum recipit: qui ei grauiamen non
 affert: & hypochondria non tendantur, neque
 inllet: & rugitum non faciat, neque natet: & non
 accidet ex eo nausea, neque caninum deside-
 rium, neque casus, neque ingenij pigrity, ne-
 que insomnietas, neque ipsius sapor in ructibus
 post tempus reperiatur: quoniam, quum post
 [] longum tempus sapor in ore reper-
 tus fuerit: erit deterius. Declaratur autem, quod ci-
 bus sit temperatus, quum ex ipso non provenit
 magnitudo in pulsu, & in anhelitu paruitas:
 hoc namque non accidet, nisi propterea quod
 stomachus comprimit diaphragma: & propter
 hoc fit anhelitus parvus, & inspillatur: & cor-
 dis necessitas⁶ [] ei prebet augmentum.] magni-
 ficatur ergo pulsus, quoniam in virtute non exi-
 sit debilitas. Ille preterea, cui post comestione
 accidet caliditas, & calefactio, non vna totum
 comedat hora, sed paulatim per intervalla: pro-
 pterea ne ei ex repletionis dispositio accidat,
 quae sit sicut⁷ [tremor] quem postea sequatur

calor, sicut fortis febris, quum calefit cibis. Am-
 plius, qui, quantum ei sufficit, digerere non po-
 test: comedendi numerum multiplicet, & qua-
 titatem minuat. Melancholicus preterea nutri-
 te indiget vehementer humectante, & parum cale-
 faciente. Cholericus vero eo, quod humectat et
 infrigidat. Et ille quidem in quo sanguis cali-
 dus generatur¹ [et bonus:] nutritiis indi-
 get frigidis, et pauci nutrimenti. Et hic in quo
 sanguis generatur flegmaticus; nutritiis, pau-
 ci nutrimenti indiget, in quibus caliditas sit et
 subtilitas: Nutrientia preterea ordinem in sui
 receptione habent, in quo sanitatis conservator
 sollicitus esse debet: ne illud quod subtile est, et
 cito digeritur, post forte nutritiis, quod sit eo
 durius, in cibo sumat: ² [] quia
 prius digeritur quam ipsum, et super illud na-
 tabit, non habens viam, qua penetret: putrefiet
 ergo et corrumpetur: et corrumpet illud, quod
 ei admiscebitur. Iste etiam non primo comede-
 re debet cibum labilem, ita ut post ipsum cibum
 fortem et durum in cibo sumat: quoniam cum
 ipso labetur, quum ad intestina penetrabit, eo
 nondum tam integre digesto, quantum debe-
 bat, Pisces quoque, et quae eis simulantur, post la-
 boriosum exercitium comedendi non sunt: cor-
 rumpentur enim et corrumpent humores. Ho-
 minum preterea sunt quidam, quibus concedi-
 tur comedere illud, in quo virtus existit sti-
 pida, antequam suum comedat cibum. Et isti qui-
 dem sunt stomachi laxitatem habentes: ex quo
 rum stomachis cibi descensus fit velociter; et
 non in eis moratur, donec digeratur. Quapro-
 pter stomachi dispositio, et eius complexio sem-
 per est consideranda. Et est etiam aliquis homi-
 num, in cuius stomacho cib. corrumpitur sub-
 tilis, qui cito digeritur: et fortis, qui tarde so-
 let digerere, in ipso digeritur: et hic quidem est, cu-
 ius stomachus est igneus. Et ex eis est, qui huic
 existit contrarius: quorum quisque secundum
 suum usum est regendus. Regiones quoque
 [] naturas habent proprias, et usus sunt res ex-
 tra rationem,] & hoc quidem observandum est,
 et oportet, ut experimentum in hoc rationem
 vincat. Est namque cibis, qui solet comedi, in
 quo aliquod existit nocumentum, et est conue-
 nientior bono non visito. Vnaqueque prete-
 rea figura, et complexio hominis, cibum habet
 convenientem et consimilem, ad quem muta-
 dum, si voluntas ei affuerit: [] nocumentum ei
 facit, & impedimentum.] Ex hominibus quo-
 que est, cui aliquod nutritiis bonorum, &
 laudabilium nocet; ipsum ergo relinquere est
 ei conveniens. Ille vero, in quo mala digeruntur
 nutritiis; ob hoc non decipiat: quoniam post
 dies in ipso mali generabuntur humores, agri-
 tudines facientes & pernecantes. Et sapientiam
 conceditur ei, in cuius corpore mali habentur
 humores; ut rem bonam largiter comedat; &
 propria, quum non patitur ventrem sibi solui,
 [] propterea quod est debilis.] Quum vero ali-
 cuius corpus rarum fuerit, & ad resoluendum
 facile; nutriendus erit ex nutritiis humido, quod
 cito digeratur: licet rara corpora magis tolera-
 re possint nutritiis grossa, & diuersa; & sint
 longinquiora ab hoc, ut causae intrinsecae ea le-
 dent; & magis apta recipere extrinsecarum cau-
 sarum

B. inflamabilis

u. n. nisi secun-
dum modum, quod
dicemus.x. n. propria-
tes habet natura-
les, & complexio-
nib. insunt res
extra rationem.y. n. fieri cum es-
tuario.z. n. propter de-
bilitatem eius.

u. a. languetis.

b. a. complexio
neus pro in qua
sibi ad nutrem
conuenientia &
sua, & non sint
multum diuersa
in complexionibus
pluribus exigit
naturalis.
Alia litera, &
fuerint omnia
membra principa
lia secundum con
tra operationem,
uel secundum co
tra operantem.

c. t. — B.

d. a. & minuat
comestionem
quaque uice.

e. a. humiditas.

f. a. si ipse non
conuenit.
Alia litera. timi
ditas.

g. a. propter ef
fusionem chole
re ad stomachu

farum impedimenta. Amplius, qui multam co
suevit comedere carne, si octosus, fuerit frequen
ter sibi minuere det. Et ille cuius complexio ad
frigiditatem declinat, [confectiones] bibere
debet, & trypteras, & ex eis que stomachu, & in
testina, & uenas, quas sunt iuxta ea, mundificare
consequerit. Et nihil quidem deterius est, quam
diuersa nutrientia simul adiungere: & post in
in comedendo tempus prolongare. Qui enim
postremum nutriendus aduenit, primum iam in
cepit digere: nutriens ergo partes in digerendo
non simulantur. Oportet preterea te scire, quod
nutriens melius est, quod melius sapit, propte
rea quod stomachus, & uirtus retentiua uche
menter ipsi applicantur, quum bonae fuerit sub
stantia, & fuerint omnia principalia membra
secundum [operationem] sibi adinuicem con
uenientia, & sana: [et illa quidem est conditio,
quod si complexionibus sanis non fuerint, & me
bra in suis complexionibus diuersificentur, huc
rit; hepar a stomacho diuersum secundum di
uersitatem, que sit supra naturalem; non erit illud
considerandum. Ex impedimentis uero nutri
entis bene saporosi, [et uoluntate grossi,] est
quod possibile est ut homo ex eo multum come
dat. Ex uicibus preterea satiantis comestionis
melius est, ut homo una die semel, & altera bis,
mane, & uespere comedat; ueruntamen in hoc
usus uehementer est seruandus, quoniam si
ille, qui bis in die comedere consuevit, semel co
medat, debilitabitur, & lassabitur eius uirtus. Sed
qui digerendi debilitatem habet: bis comedere
debet: [et raro comedat semel in die.] Et qui
semel in die comedere consuevit, si ad bis come
dendum redibit, accidet ei debilitas, & pigritia,
& lassitas: & si sine comestione permanserit no
cte illa; debilitabitur, & si coenauerit, non digere
tur, & accidet ei ruetis accidet, & malitia ani
mae, & nausea, & oris [amaritudo,] & lenitas
uentris; propterea quod stomacho immisit re,
quam non consuevit: & accidet ei aliquid ac
cidentium, que accidunt ei, cuius nutriens non
bene fuit digestum, que nunc scies. Et ex eis
quidem, que accidunt ei, [sunt] dolor
oris stomachi, & mordicatio, & uidebitur sibi,
quod oia eius interiora, & intestina sint suspen
sa propter uacuitatem stomachi, & propterea quod
in seipso colligitur, & contrahitur, & minget
urinam ardentem, & egeret re ardentem. Et est
et quum in extremitatibus accidet frigus, [et pro
pterea quod cholera rubea stomachum inflama
uit.] Et hoc quidem est magis in cholericis
habentibus complexionibus: & similiter in eis, qui
habent in stomacho choleram rubeam, & non
in toto corpore, & corrumpetur somnus, & de
latere in latus reuoluetur. Corpora preterea ha
bentibus, in quorum stomachis, cholera rubea
magis adunatur, est necessesse separatim comede
re; & ut tam uelociter sit, quatenus sit antequam
balneentur. alia uero ab eis, exercitari debent, &
etiam balneari: deinde cibari, sed comestio bal
neationem non precedat. quod si alicui neces
sarium fuerit comedere ante exercitium; solu
panem talis sumere debet mensura, ut digeri pos
sit, antequam suum incipiat motum, & quem
admodum oportet motum, qui est ante come
stionem, debilem non esse; ita necessesse est ei, ne

motus, qui est post ipsam, sit nisi molliter & su
uiter. Corrupto preterea desiderio, quod al
res declinat acutas, & neque dulces diligit, ne
que unctuosas; nil est melius quam vomitum
cum tali, quale est oxymel cum raphano post pi
sces, prouocare. Qui autem ex hominibus pur
guis existit, oportet ne illico, quum egerit
balneum: comedat: sed expectet, & parum do
mniat somnum, & huic quidem semel comede
re in die, est conueniens. Amplius non illico
post comestionem est dormiendum cibo na
tante, & a forti motu [et] [quatum plus
possibile, est abstinentum: ne cibis antequam
digeratur, penetrer: aut sine digestionem labatur,
aut [propter inundationem] corrumpatur:
neque post ipsum multa bibenda est aqua, que
inter ipsum, & corpus stomachi separationem
faciat, & ipsum faciat natere, sed expectandum
est, & non est bibendum, donec de stomacho
descendat. & hoc quidem declarat superioris
uentris leuitas, quod si sitis ei necessitatem fecer
it, modicum aquae frigidae sugendo sumat, &
quanto plus fuerit frigida, tanto minus ex ea
sufficiet. Et haec quidem quantitas stomachum
alleviat, & colligit. [Ad summum uero op
tet ut post comestionem bibat quis, & non in
hora comedendi quantitatem aliquam, que
bo conerit. Sitim autem tolerare, & cum
dormire in frigida, & humiditate coferat.
febres ex cholera rubea habentibus] nocet, &
molliter tolerare famem. Cholera preterea
bea abundantibus ex tolerantia famis accidet
ut cholera rubea ad ipsorum [descendat] ho
machos, quumque aliquid comederint, ipso
rum corrumpentur cibi, & in somno, & in
vigiliis accidet eis illud, quod nominauimus
ex eis, que ei accidunt, cuius corrumpitur
bus, eis quoque accidet, ut comedendi uolun
tatem amittant. quibus tunc dandum est ali
quid, quod hoc deponat, & eorum [resoluit]
naturam, cum eo quod est lene, & non fastidient
sicut pruna, & parum [et] de succis fructuum
uentrem laxantium. Quumque desiderium re
sum fuerit, comedant: licet corpora humida
humiditate naturali habentes, ueloci resolu
ni sint apti: neque tantum famis tolerant, quatenus
corpora siccata paucis humiditatis habentes: non
humiditatis plena fuerint, alijs ab eis, qui bona
substantia membrorum eorum, qui bona
rint, & conuenientes, & recipientes, ut natu
cas in nutrimentum in effectu complectum
uertat. Vinum quoque post cibum, est ex rebus
magis impredientibus: quoniam digeritur uel
citer, & penetrat, & facit penetrare cibum, qui
nondum sit digestus, & facit hereditare oppo
sitiones & putrefactionem. Res preterea dulces
ad faciendas oppilationes sunt ueloces, quon
iam natura eas trahit antequam digerantur.
Et oppilationes quidem ad multas perducunt
agritudines tales, qualis est hydropisis. Gra
uiores preterea aeris, & aquae, & quae maxime
est in estate, est ex eis, que cibum corrumpunt
Ideoque non est malum, ut super ipsum uinum
temperatum bibant, aut aquam calidam, in qua
cocta fuerint xyloaloes, & mastix. Et praeter
rea, cuius [intestina] calida fuerint & tunc
quum grossum comederint cibum, frequenter

accidet ut ipsius nutriēs ventositates efficiat, & stomachum, & partes eius tendentes, & egritudo mirachia inde etiam procedit. Qui autem stomachum habet uacuum; quū rem comedit subtilem; stomachus post ipsam stringitur: & si postea rē comedere uoluerit grossam: refugiet ab ea stomachus, neque eum digeret: quare corumpitur nisi inter ea tempus positum fuerit. Et in huiusmodi quidem dispositione melius est, ut grossus cibus paulatim præmittatur, quoniam stomachus tunc a subtili non terrebatur. Quum aut in aliquo comedente repletio superfluit, aut quia in eius stomacho aliquis inuida uerit motus, aut aliquis admissibitur potus: ad uomēdū erit properandum. Quod si hoc ei de fecerit: aut vomere non potuerit: aquam calidā paulatim bibat, quoniam repletionē deponet, & somnum afferet. Ad dormiendum ergo se prosternat, & quantū uoluerit dormiat. Quod si hoc non suffecerit: aut ei non aduenerit considerari, si te natura excusabit expulsionē, bonum erit: & si non iuuat ipsam cum eo, quod ventrē suauiter soluit, & calefactum quidem cum tali qualis est tryphera, & zucarum rosati egestio nem faciens, aut mistum cum organo condito cum zucearo uel in ille, & infrigidatum, est tali quale est [cyminum] conditum & alphonidus, & ius braſilicæ. Et potū quidem impleri melius est quam impleri cibo. & ex eo quod est conueniens sumere, est aloes post tale, qualis est cibus hic ad magnitudinem triū cicerum, aut mediam, aloes, & mediam. [maſticis] & sex tunc 3. aphronitri. Et ex eo, quod est cibus, est sumere ex terebinthina secundum quantitatem duorum cicerum, aut trium. & est quum ei admiscetur quātum ipsa est, aut minus ex [aphronitro]. Et ex eo quod est conueniens, & uehemēter laudatum, est parum epithymi cum uino. Quod si nihil horum [suffecerit] dormiat sonnum longum: & die una a comessione abstineat, & si alleuiatus fuerit: balneet se, & pannū calidū uentri superponat, & nutriens subleuet. Et si cum hoc toto, non digestus fuerit, & grauitatem, & tensionem, & pigritiam fecerit: scias quā uenē repletē sunt ex iuis superfluitatibus, quoniam nutrienti multo & superfluo, licet accidat ut in stomacho digeratur: raro tamen digeritur in uenis: immo in ipsis remanet crudū, & extendit eas: & quandoque scinduntur, & generat pigritiam, & laborem, & halices, & oscitationes. Ipse igitur medicandus est cum eo, quod ex uenis [expellit]. Quod si neque hoc senserit, immo fatigationem tantum: aliquo tempore quiescat: deinde fatigationis speciem, quæ accidit, medicetur cum eo, quod modo nominabimus. Si uero aliquis in annis multum processerit, neque ipsius corpus ex nutrimento tantū receperit, quantum suscipiebat, dum esset iuuenis, & eius nutritia fiant superfluitates, non tantum debet comedere, quantum solebat, immo minus. Et quum ille, qui regimen ingrossare confueuerat, regimen subtiliauerit, ingredietur ex aere in foramina: [& hoc est quod regiminis grossitudo impediēbat: sed iam nulla regiminis grossitudo impedit ea. In subtiliante uero regimine, quum ad ipsum ingrossando redit: accidunt oppilationes,] Et calidorum nu-

trientium impedimenta emendentur cum syrupo acetoso: & quam maxime de seminibus, quoniam ipse est magis iuuans, quam omnes species syrui acetosi, si fuerit de zucearo: sed si fuerit de melle, simplex sufficit. Et frigidorū, quæ ex eis sunt cum hydromelle, & syrupo ipsius, & diacymino. Et quæ ex eis sunt grossa, complexionem habens calidam, cum syrupo acetoso de fortibus feminibus, & complexionem habens frigidam ea corrigat cum pauco diatrion pipereon, aut diacalamenthi. Nutrientia uero subtilia magis sunt sanitatis conseruatiua, & uirtutem minus iuuant, & fortitudinē, & grossa sunt illis contraria, ei igitur, qui confortatio ne indiget, nutrientia fortis chymi sunt necessaria, [& uehementis famis contrarium.] Veruntamen ex eis non multum comedat, ideo ut digerantur. Exercitati præterea, & multi laboris, magis sunt tolerantes nutrientia grossa: 20 quos forsitan in digerendo iuuat fortis somnus: & quia in ipso sunt profundi. Sed accidit eis propterea quod multum sudant, & ex eorū corporibus multa resoluitur quantitas, quæ ipsorum hepata ex nutriente rapiunt illud, quod nondum fuit digestum: & preparat eos ad ægritudines pntiolas in fine uitæ, aut in eius principio, & proprie, quia sunt in sua cōfidentes digestiua, quod ex sua habet dormitione, quod destruitur, quum eis frequenter accidunt uigiliae, proprie quū senescunt. Fructus præterea recentes non sunt boni nisi laboriosis, exercitatis, chole- 30 ra rubea abundantibus, & in æstate, & eos ante comestionem comedant. & ipsi quidē sunt, sicut chrysomela, & mora, & melones, & persica, & pruna. Quod si alijs regantur rebus, & nō illis, erit melius, quoniam omnis res, quæ sanguinem aquositate implet, [quæ in corpore ebullit,] sicut succus fructuum extra, licet ea hora iuuamentum præstet: ramen ipsum ad putrefactionem parat, & similiter illud, quod sanguinem humore implet crudum: licet quandoque conferat, sicut cucumeres & [citruli.] & propter hoc qui his nutritiis multū utitur, febribus sunt apti: licet prius infrigident. Et tu quidē 40 feire debes, quod humori aquoso plerumque accidit, ut fiat [post:] & hoc erit, quum non resoluetur, & in uenis remanserit: & quum isti exercitijs uti coeperint, antequam huiusmodi aggregentur aquositates, & illico, quū fructus comederint, etiā exercitentur; resoluentur aquositates istæ, & minuetur impedimentum, quod per eas habent. Scire quoque debes, quod, quum in sanguine phlegma exiit crudum, aut aquositas: prohibet necibi nutrimentum corpori ad hærere. [] Oportet præterea, ut qui fructus comedit, post ipsos incedat: deinde post ipsos comedat aliquid, ad hoc ut labantur. Nutrientia uero, quæ aquositate generant, & humorem crudum, [] & choleram: generant febres, propterea quod ea, quæ ex ipsis sunt aquosa, faciunt sanguinem putrefieri: & quæ ex eis sunt uiscosa, & grossa, propterea quod foramina claudunt, & quæ sunt ex eis cholerica, ideo quod corpus calefaciunt, & propter sanguinis acuitatē, quæ per ea generatur. Olera uero cholerica quandoque multū conferunt i hyme: quemadmodū, quæ ex eis sunt insipida, 60

plet eos regimen subtile, quemque sit reditus ad regimen grossum, accidunt in eo oppilationes. Alia uero, sicut dū quantū aëria seu mēsu a qua replebat eos regimen grossum, & non replebit eos regimen grossum, quā in subtiliante regimen quum redit ad ipsum grossum, accidunt oppilationes. x. b. & contrarietas famis uehementi, seu & prohibentis famem uehementem.

y B facit ipsum ebullire in cor.

z B. alchetha. † alchæret.

a B. virulentus.

b † B. & minetur nutritio.

c † B. grossum.

A VIC.

M

quan-

† alnabac, & za-
rur.
† muraba.
† i. talsamenta
ea quæ in secun-
da mentia come-
di solent.

d n. pigritia, &
aufertur deside-
rium & ex frigi-
do fit pigritia,
& infusio, dario,
& ex acetoso fit
seniū, uel exte-
ncio corporis
sen macilentia.
e † n. ipsum.

† melle.
† linte.
† Alij polenta.

f n. alcherua.
† reti.

quandoque multum conferunt in æstate. Quod
si alicui necessarium fuerit nutrientia comede-
re mala paucis vicibus, & non frequentibus eis
utatur. & cum eis misceat, quod sit eis contra-
rium. Et cui quidem res dulcis nocumentum
præbet: acetosa bibat, sicut acetum, & granata,
& syrupum acetosum factum ex vino acri, &
cydonijs, & his similibus, & usum habeat eua-
cuandi. Et cui acetosum nocuerit: post ipsum,
mel sumat, aut vinum antiquum, & hoc quidē
faciat ante maturationem, & digestionem, &
similiter unctuosum nocumentum pontico emē-
datur, sicut sunt castaneæ, & grana myrti, &
siliqua de Syria, & † mespila & iorja, & amaro
sicut enula † cōdita, & salso, & acuto, sicut † cau-
guamee, & alijs, & cepis, & conuerso. Quæ uerō
alicuius corpus malis fuerit repletum humo-
ribus, cum subtilitate ipsum nutrientibus lauda-
bilibus copiosè refice. & illum cuius corpus ad
resoluendum facile fuerit, nutri humido, quod
uelociter digeratur. Gal. inquit humidum nu-
triciens est, quod ab omnibus qualitatibus est se-
paratum, & est quasi insipidum, quoniā neque
est dulce, neque acetosum, neque amarum, neque
acutum, neque ponticum, neque salsum. Rariū
præterea est magis tolerans nutriens grossum,
quā solidum. Nutrientia quoque sicca assidue
comedere: fortitudinem cadere facit, & colorē
corrumpit: & naturam siccatur. Et ex unctoso
fit † ociositas, & aufertur desiderium. ex frigi-
do fit ociositas, & subtilitas. Et ex acetoso, fit se-
nium. Et similiter ex acuto & ex salso fit stoma-
chi nocumentum & salium etiam impedit oc-
culum. Amplius quum unctuosum nutriens, &
conueniens comeditur, & post † † † † † † † † † †
malum nutriens: corrumpet ipsum. Nutriens quo-
que uiscosum, est tardius ad descendendū, & si-
militer citruli cum suis corticibus uelocius de-
scendunt, quā excorticati: & similiter panis
cum suo fursure uelocius descendit, quā cri-
bellatus. Laboriosi præterea regimē, quum sub-
tiliatur, & post rem comedit grossam, sicut rizū
cum lacte post famem: acuit sanguinem; & fit
ut ipse ebulliat: unde minutionis prouenit ne-
cessitas, licet parum sit ex quo fuit minutus, &
similiter irā habēs. Scire præterea debes, quod
dulce nutriens rapit natura antequam mature-
scat, & digeratur, & corrumpit sanguinem. Nu-
trientium quoque iudicia quandoque fiunt ex
parte compositionis ipsorum. Experimentato
res nanque Indi, & alij iam dixerunt, quod lac
cum rebus acetosis edendum non est, neque pi-
sces cum lacte, quoniam inde ad agritudines
peruenit permanentes sicut lepra: neque co-
medi debet † lac acidum cum raphanis, neque
carnibus uolatiliū neque † pīfana hordei post
rizum cum lacte: neque in pulmento ponatur
oleum, aut res unctuosæ, quæ † æneo stetit uasē,
neque comedatur assatura, quæ fuit assata super
prunas † † resina. [Cibaria quoque diuersa a dua-
bus impediuntur partib. una earum est, propter
diuersitatem eorum in digerendo: & quoniam
quod ex eis est digestum, ei admiscetur, quod
non est digestum. Et secunda, quoniam aliquis
plus potest comedere ex uno cibario. In tempo-
re quoque antiquo, qui exercitabantur: iam fu-
gerunt ab hoc: contenti enim erant solius car-

nis comestione in mane, & solius panis in ce-
na. Et in æstate quidem melior comedendi ho-
ra existit, quæ est frigidior. Famem quoque to-
lerare, stomachum quandoque † [malis reple-
humoribus.] Amplius scire debes, quod † caro
super prunas assa, quum digeritur, multi exili-
nutrimenti: sed tardè descendit, & in moni-
lo moram facit, & † [† ius album] est nutritio-
bonum: cumque in ipsa fuerit cepe, uentolite-
res expellit, & quum cepe non fuerint, commo-
uebit ventositates. Ex hominibus præterea sit,
qui putant uas post capita assata uiles existere,
sed non est quemadmodum existimant: immo
uehementer sunt male, & similiter † potus ex da-
ctylis, & ficibus et id genus alia. Sed et comedi-
da sunt talia, qualia sunt grana mali granati ad
que suis ossib. Scire quoque debes, quod † † † † † †
ser † est sicca, & uentrem stringens, sed pullus est
humidus, et uentrem soluens. Ex gallinis uero
assatis melior est, quæ in uentre hædi, aut agni
assatur, quoniam eius conseruatur humiditas.
Et etiam scire debes, quod ius pulli uehementer
temperat humores, et plus, quā ius gallinarum. Ne-
sed tamen ius gallinarum est magis nutritius. Ne-
dus præterea, quum fuerit frigidus, erit melior
propterea, quod eius quiescit vapor, & agnus, qui
est calidus, est melior: propterea quod ipsius
malus odor resoluitur. † † Caro quoque co-
cta cum aqua, & aceto [quoque quum calefa-
cta datur: non oportet ut sit in ea crocus, sed non
calefactis, in eo esse dēt crocus.] † † Itria] que-
que licet ex zuccaro fiant, sicut † † † penidie:
mala tamen sunt, propterea quod oppilationem
faciunt et sitim. Amplius scire debes, quod im-
pedimentum panis, quum non digeritur: multum
multum: Sed carnis nutrimentum, quum non
digeritur, est minus hoc.

ANNOTATIONES.

- 1 Oportet ut sanitatis conseruator &c. Galeno asseritur libellus quidam de dissolutione continua ad hunc locum maxime pertinet, quem tu uide. Legendi, & sunt de alimentorum facultatibus. & de cibis boni & mali succi. ex quibus hæc ferè omnia. Vide etiam Hippocratem lib. de salubri diæta & lib. de ueteri medic. et de rebus in acutis. nec non auctore lib. de remou. quæ acc. & c. Etat. quæro.
- 2 Amplius parvus motus &c. Idem scribit Gal. lib. de diffol. continua & 3. de tuend. ualet. ac Arist. 2. poster. 1. ius tamen oppositum uidetur asserere Gal. lib. de cib. boni & mali succi. ubi motum a cibo unumquensq; damnat. cuius rationem habes ex auctore hoc libello de remou. necnon quæ acid. in reg. san. tract. 4. Intelligendum tamen est, le. dictum de uehementi motu, non de leui.
- 3 Et somno utatur prolixiore &c. In cruditate prolixi somnum laudat, & sane Gal. 4. de rat. ui. in ac. dormire se cruditatibus conferre testatur. At, 1. 2. merb. ubi somnum in us utilem esse negat. aut q. desiderari, et somno & uigiliis moderatas.
- 4 Oportet præterea ut post comestione. Arist. 1. problem. sexta. dextram quidem partem conciliando somno aptiorem esse scribit quā sinistram. Sed quod in dormiendo seruandus sit situs, quem scribit, neque Galenus, neque alius Græcorum quispiam notauit.
- 5 Nutrientia præterea &c. An quæ coctū facilius digestilibus, lenia astringentibus, liquida siccis cibis pro-

proponenda sunt, quæstio est inter medicos frequens. Vide hunc locum diligenter, & præterea Galenum in libello de dissolut. contin. & secundo de alim. facult. ac. 1. de rat. uict. in ac. morbis. nec non hunc autorem libello de rem. nocum. que acc. & c. tract. 4.

Cap. 10. Quum uero alicuius corpus rarum & c. Huius contrarium uidetur asserere Gal. lib. de cib. bon. & mal. succi. ubi eos, qui raro sunt habiui, sicciore alimento ait inagere, contra humidiores, qui crassi sunt. Verum soluitur. is qui in eo statu continendi sunt, quo deprehenduntur, nulli est dubium, quum conseruatio per similia fiat, sicis sicco, & crassis crasso utendum esse alimento. at si ad temperiem sint reducendi, contraria uictus ratione erit insidendum. in uariis propterea corporibus, quæ calida sunt, & biliosa; ubi talia sunt conseruanda, qualia sunt; certum est si quis uti alimentis oportere: contra uero humidis, si ad meliorem statum fuerint reducenda.

Cap. 7. Oportet præterea te scire. Quod sapit idem & nutritur Arist. lib. de sens. & sens. propterea & Hipp. 2. aphor. suauia insuauibus præfert. Sed quomodo Arist. sententia sit intelligenda, pete ex Gal. 6. de tu. ual.

8 Ex uicibus præterea satiantis. Quibus semel aut bis, aut sepius offerendas sit cibis Hippoc. considerandum esse ait 1. aph. & ille totum hoc negotium Gal. explicat, quod & 2. de rat. uict. in ac. facit. Quæ uero sequi ex peruersi: in triendi consuetudine soleant, quæ hic author, Hipp. & lib. de ueteri medicina. & 2. de rat. uict. in ac. copiose.

9 Amplius non illico post & c. Hoc notauit Gal. lib. de dissolutioe cont. & rationem innuit in 4. aph. Verum quod postea subiicitur ab hoc autore, si post cibum bibatur, non nocere. hoc ex lib. de contin. dissol. desumptum uidetur. Eius tamen contrarium in hoc capite paulo postea uidetur statueri, cum dicit unum post cibum ex rebus esse magis nocentibus: quod ratione confirmat. & idem ait in sequenti capite. quod secessit & ipse Gal. uidetur 7. meth. Facile tamen & hec quæstio diluitur. si statim a cibo, aut paulo post, ante peractam coctionem unum exhibeas; certum est fore, ut crudis adhuc alimentis calcar adlangas, quo per uniuersum corpus ferantur; unde non obita priori coctione, nec secundam, nec tertiam al solui oporteat. At ne rō si absoluta coctione id ipsum propines; uelutulum. itidem alimentis præstatibus, quo celerius in corpus nutritum digerantur: ac proderis.

De regime aquæ & uini. Cap. 8.

Complexionibus temperatis, aqua conuenientior est, quæ in frigiditatis fortitudine temperata existit, & cuius in frigiditate cum niue deforis sit; præcipue si nix mala fuerit. Et in niue etiam bona huiusmodi existit dispositio: quoniam, quod ex ea resoluatur, neruis, & membris anhelitus nocumentum facit, & omnibus interioribus, neque tolerat eam nisi vehementer sanguineus, quod si non illico nocumentum alicui fecerit: secundum longitudinem dierum faciet, & quum in annis processerit. Empiricorum autem quidam dixerunt, quod inter aquam putei, & fluminis non est facienda coniunctio, nisi quum vna earum descenderit. Et aquæ quidem electionem iam demonstrauimus: & similiter emendationem eius, quæ ex ea mala est: sed tamen si aceto misceatur, reificatur. Scias autem, quod bibere aquam, quum aliquis est ieiunus, & post exercitium, & balneationem, & propriè ventre vacuo: & similiter siti mendosa nocturnæ obedire, quæ

admodum crapulatis accidit, & ebriis, & quum natura in digerendo studet, satietate aquæ iam sufficienter præcedente, vehementer est impediens. & si multa quidē fuerit necessitas: oportet ut aere frigido temperetur, & collutione oris ex aqua frigida. deinde si hoc non suffecerit, cum vase bibat stricti orificij: licet hoc quandoque ebrio conferat, ^a [& non impediatur a potu aquæ ieiunus.] Quod si quis ieiunus abstinerere non poterit, quin aquam bibat, & propriè post exercitium: bibat prius uinum aqua calida temperatum. Et siti quidem mendosa impletus scire debet, quod dormire, & sitim tolerare, ipsam sedat. Natura enim tunc materiam sitim facientem resoluet, & propriè, quum inter tolerantiam, & somnum coniunctio sit.

Quumque natura digestiua extinguetur propter potum, & obedientiam eius: redibit sitis mendosa, propterea quod humor sitim faciens eleuat eam. Oportet præterea, ne sitim habens mendosam aquam ingurgitando sumat, immo fugedo. Multam quoque aquam frigidam bibere, est malum. Quod si vehementer necessarium fuerit: sit post sufficientem comestionem. Amplius aqua tepida nauseam facit, & quæ magis calefacta est quam ista, quum frequenter bibitur, infirmat stomachum: sed quum ^b [raro] bibitur: stomachum lauat, & ventrem resoluit.

² Vinum uero album & subtile ^c [] calefactis est melius: non enim capitis efficit dolorem: sed ^d [] fortasse humectabit, & dolorem capitis alleuiabit, qui ex stomachi ardore provenit. Et loco quidem ipsius ponitur ^e [illud, quod tortellis aut pane clarificatur, & propriè quum factum fuerit duabus horis antequam bibatur. Vinum uero grossum, quod est dulce: est melius illi, qui pinguis uult esse, & fortis: ab oppilationibus tamen eius sibi caueat. Vetus autem rubrum est melius complexionem habenti frigidam & phlegmaticam. Et vinum quidem post quodlibet omnium cibariorum bibere, est malum: quemadmodum huius causam iam integrè declarauimus. Nō ergo bibatur, nisi postquam ipsum fuerit digestum, & descenderit.

Super cibum uero mali chymi bibere vinum, dum comeditur, aut ante, aut postquam digeri tur: est malum; quoniam facit malum chymum in extrema corporis penetrare; ³ & similiter super fructus, & propriè melones. Et a paruis quidem incipere melius est, quam a magnis. super cibum tamen duas brialas, aut tres bibere, non nocet ei, qui consuevit: & similiter sano post mitionem. Vinum præterea cholera abundanti bus rubra confert, propterea quod choleram rubeam, urinam prouocando, expellit. & humidis, propterea quod humiditates maturat. Et quanto magis eius odor fuerit bonus, & ipsum fuerit melius, & saporis melioris, est magis conficiens. Vinum quoque est cibo bonus penetrator in toto corpore: & incidit phlegma: & resoluit ipsum: & choleram rubeam in urina, & alijs extrahit: & choleram nigram labi facit, & facile exire: & eius flectit nocumentum propter contrarietatem: & omnes resoluit nodos sine multa caliditate extranea. Et ipsius quidem species in suo loco nominauimus. ⁴ Ille autem, cuius cerebrum fuerit forte, non cito inebriabitur, & VIC. M 2 neque

a B. & quidam. b. autem. c. ieiunus bibat.

b. aliquis diebus, sed aliquoties. c. & aquosum.

d. quandoque.

e. B. uinum, in quo infuse fuerint tortellis, aut panis: & collatum sit ab eis tortellis, & pane infusis depuratum, & propriè quod permixtum.

f Bingenium ta-
liter clarificetur
propter vinum,
q ingenia alia
cum re simili nō
clarificantur.

g B. permixtum.

h B. caliditate
eius.

i B. Alia litera.
bibat &.
K B. si noc-
mentum fecerit
propter frigiditatem
eius.

l B. Balbum.

m B. Alia litera.
Et scias q unū
pmixtum molli-
ficat stomachū,
& humectat ip-
sum & pmixtū
sedat sitim.
n B. uelociter.
o B. calefactis.

p B. Alia litera.
regiudinē, aut
in superfluitatē
validam.

q B. malum vel
acutum.

neque eius cerebrum malos vapores ascenden-
tes suscipit, neque ad ipsum peruenit ex vino,
nisi eius conueniens calor, & ipsius^f [tantum
clarificatur ingenium, quantum ante, alijs vicib.
nō clarificaretur.] Qui vero ab isto diuersus fue-
rit: erit ei diuersum. Et ille quidē, qui in pecto-
re debilitatē habuit: quia eius anhelitus in hyme-
re coangustatur, vinum multum bibere nō po-
test. Amplius, qui multum vinum bibere volue-
rit, comestione non repleatur, & diuretica in
suo epulo ponat. Quod si ex cibo, aut vino re-
pletio acciderit: ipsum euomat, & hydromel
bibat, & postea ipsum etiam euomat: deinde os
suum aceto, & melle abluat, & faciem aqua fri-
gida. Et cui quidem vinum nocumentum fece-
rit per calefactionem in corpore, & ignitū fue-
rit hepar: sit eius nutriendus, verbi gratia, illud qd
fit cum succo vuae acerbæ, & quæ eis similitur,
& sint ea, quibus post comestionem vitur, dum
bibit: talia, qualia sunt granata, & citri acetosi-
tas. Et ille, quem ex parte sui capitis impeditur;
minuat ex ipso, & quod est^g [temperatum,] &
clarificatur, bibat: & ea quibus post comestio-
nem vitur, dum bibit, sint talia, qualia sunt cy-
donia. Quod si in stomacho nocumentum fece-
rit, ^h [& ipsum calefecerit;] comedat semina
myrti torrefacti, & parum ex trociscis de cā-
phoraⁱ [fugat,] & illud in quo est stypticitas, &
acredo, ^k [Et ille quidem, qui in stomacho pati-
tur ex frigidityte;] vtatur post comestionem dū
bibit, cypero & gariophyllis, & corticib. citri. Et
tu quidem scias, quod vinum vetus est quasi me-
dicina, & pauci existit nutrimenti. Nouum ve-
rō vinum impedit hepar, & ad hepaticam per-
ducit dysenteriam propter inflationem suam,
& propterea quod facit ventrem. Et scias etiam
quod ex vinis illud est melius, quod inter vetu-
statem & nouitatem est æquale, & est clarum,
^l [quod ad rubedinem trahit, bonum
habens odorem, æqualis saporis, & quod
neque est acre, neque dulce. Et bonum quidem
vinum, quod ablutum vocant, est quod ita fit.
tres multi sumantur partes, & aquæ vna, & com-
misceantur, & coquatur quousque quartā pars
minuatur. Quod si alicui ex vini potatiōe mor-
dicatio acciderit; mala granata post ipsum su-
gat, & aquam frigidam, & syrupum absinthinū
in mane. Et balneum ingrediatur postquam ali-
quid parum comederit. ^m [Scias præterea quod mi-
stūⁿ [velocius] inebriat, propterea quod acui-
tas penetrat. Amplius sapiens sibi prohibere de-
bet, ne ieiunus vinum bibat, aut antequam mē-
bra in^o [humectatis] aqua resciantur, aut post
motum fortem; quoniam hæc duo magnum
cerebro faciunt nocumentum, & neruis, & ad
spasnum perducunt, & ad amentiam, aut in
P [ægritudine, aut in tempore calido.] Frequēs
quoque ebrietas est mala, quæ hepatis, & cere-
bri complexionem corrumpit, & neruos debi-
litat, & ad neruorum ægritudinem perducit, &
apoplexiam, & mortem subitanam. Vinū præ-
terea multum in quorundam stomachis in ma-
lam choleram rubeam conuertetur, & in alio-
rum stomachis in acetum^q [purum,] & eorum
amborum nocumentum est magnum. Quibus-
dam verō uisum est, quod semel in mense, aut

bis inebriari confert, propterea quod virtutes
alienat animales, & requiescere facit, & vinum
prouocat, & sudorē. & superfluitates resolu-
Et scias quod maius nocumentum vini non
est nisi in cerebro: ex ipso igitur nemo debile ce-
rebrum habens bibat, nisi parum & mistum. Et
ei quidem, qui vino impletur: melius est, vt ad
vomendum festinet, si facile fuerit, quod si nō,
aquam solā multam super ipsum bibat, aut ei
melle, & post vomitum in tina balneetur: deinde
ex oleo multū inungatur, & dormiat. Et puer
ris quidem vinum ad bibendum dare, est licitū
ignem igni addere in lignis debilibus: sed seni
quantum tolerare potest, dare: & iuuenibus da-
sum temperate. Regio præterea frigida vinum
tolerat: sed calida^u [minuit.] Qui autem vino
repleri voluerit, cibo non repleatur, neque rem-
tunc dulcem comedat: sed bibat^v [ius album
vinctuosum,] & micas vinctuosas comedat,
carnem pinguedine mistam, ^w [& inungatur,
& non labore, & post cibum quum bibere vo-
luerit, vtatur amygdalis, & lentibus salitis,
^x [& salitis] capparibus, & si comederit caulium
coctos cum carne, & oliuas de aqua, & eis simi-
lia; confert ei, & iuuabit in bibendo vinum:
similiter omne quod vaporem alleuiat, sicut
mer, caulium de syria nabati, & cymini, & i-
ta sicca, & calamentum, & sal naphriticus, &
ameos. Nutrientia præterea in quibus est
viscositas, & conglutinatio, ^y [ius
porem ingrossant, & hæc quidem sunt velut
vinctuosæ, dulces, viscosæ: quoniam ebrietatem
prohibent, licet non^z [multum recipiant
num,] propterea quod tardē penetrant cerebri de-
bitatis autem velocitas est, aut propter cerebri de-
bilitatē, aut propter multos humores, qui sunt
in eo, aut propter vini fortitudinē, aut propter
cibi paucitatem, aut propter regiminis malitiam
in ipso, aut in eo, quod cum ipso continuatur.
Et eius, quidem quæ propter cerebri debilitatem
est: medicatio est rheumatismi antiqui
datio ex epithematibus in capitulo^a [illo] ne-
minatis, & ne ex eo bibatur, nisi paucum. Sym-
pus, qui ebrietatem tardat: succi alborum par-
lium pars vna, & succi granatorū acrim pars
vna, & aceti pars media sumantur, & feruent
ebullitionibus aliquibus, & sumatur inde ante
quam vinum bibatur, vnc. j. Sumantur etiam
^b [grana salis] & rutæ, & cymini nigri, & i-
centur, & comedatur inde granum post gra-
num. Sumatur & semen caulium de syria, & cy-
minum, & amygdalæ amaræ excorticatæ,
^c [calamentum] & absinthium, & sal naphi-
ticus, & ameos, & ruta sicca, & sumat inde in po-
tu, qui caliditatis nocumentū non timet, & i-
rum. drach. pōdus cum aqua frigida ieiunus
eis præterea, quæ ebrij remouēt ebrietatem, &
vt ei ad bibendum detur aqua & acetum
tis vicibus, aut aqua^d [aceto mista, aut^e [lac
tosum, & fiat vt ipse odoret camphoram, & i-
dalū, & super ipsius caput ponatur in frigiditatem
tia repercussiuā, sicut oleum rosaceum cum aqua
to de vino. ^f [Ebrietatis verō] sanationē in pa-
ticularib. nominabimus. Quod si quis cito in
aliquo impedimento inebriari voluerit, in lac-
vino infundat vineæ, aut lignum aloes in dam-
Et qui fortiter vult ebrietatē incurere, ideo^g

membrum medicatione dolorem faciente sanetur: in suo vino aquam lolij ponat, aut sumat de [sumi terræ,] & opij, & iusquiami ana. 3. s. & nucis muscatæ, & galliæ muscatæ, & ligni aloe crudæ ana. 2. vnius sextam, & inde ad bibendum detur in vino, quantum est ei necessarium, aut iusquiamum nigrum cum corticibus mandragoræ in aqua coquantur, donec rubea fiat: & eam vino admisceat.

ANNOTATIONES.

1. Complexionibus temperatis &c. Aquam niue refrigeratam, ea præsertim niue, quæ mala sit, salubrem esse nulla est ratio, quare mendum in codice est legendum, [cuius refrigeratio non cum niue deorsum sit, præcipue si nix mala fuerit] aquam etenim niue refrigeratam nusquam non dant Gal. libello præsertim inscripto de bonitate aquæ, qui nat Galeni non est, ex Oribasio certè excerptus est. Colle. medic. Quæ uero hic de aqua adiunguntur, pete & ex iam di. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

De somno & uigilijs. Cap. 9.

DE sermone causæ somni naturalis, & subeth & contrariorum ipsorum, & uigiliarum & insomniæ: & quid faciendum sit [in medicando vnumquodque eorum:] & in remouendo ipsum, quum fuerit impediens: & quid eis, iam in suo loco parumper præmissus: & in medicatione particulari adhuc dicemus. Sed quod in hoc loco dicemus, est: quod somnus temperatus virtutem naturalem potentè efficit per sciendi suas operationes: & est animalem virtutem quiescere faciens, & in eius substantia augmentum præbens, ita ut fortasse [reseat: propterea quod lassat ad prohibendā] spiritus, qualiscunque fuerit, resolutionem, & propter hoc digerit cibum secundum digestionem nominatam: & succurritur eum eo debilitati, quæ accidit ex speciebus resolutionis: quæ est ex farigatione, aut coitu, aut ira, aut reliquis ab istis. Somnus præterea temperatus, quum humorum inuenit æqualitatem in quantitate, & qualitate: est humectans, & calcfaciens: & est res magis proficiens sensibus, quoniam in eis humiditatem conferuat, & ipsa eis reducit: & propter hoc dixit Ga-

lenus, comedo quaque nocte [olera ex lactu-
cis facta] cum aromatibus: ex lactucis quidem, propterea quod dormire faciunt: & cum aromati-
bus, ad emendandam eorum frigiditatem. Et dixit, quia ego sum nunc diligens somnum, nam ego sum nunc senex, & confert mihi humiditas, quam somnus mihi facit. Et hoc quidem est regimen, cōueniens ei, cui rebellat somnus. Et si præmittatur, ut ipse balneetur, post quam

10 cibi, quem sumpserit, complebitur digestio: & super ipsius caput multa aqua calida proijciatur: erit hoc cōueniens adiutorium. regimen verò hoc fortius in medicationibus nominabimus. Sani ergo de re somni cogitare debent, ut ipsis temperatè exhibeatur, & in sua hora, & nō superflue: & ab impedimento sibi caueat, quod cerebri ipsorum, & omnibus suis virtutibus affertur vigilia. Homo præterea multoties vigilare cogitur: & somnum a se repellere timore
20 syncopis, & casus virtutis, melior quoque somnus est ille, qui est profundus. Et melior similiter somnus est ille, qui prouenit postquam cibum a superiori ventre descendit, & post quietem eius, quod forsitan sequitur ipsum ex inflatio-
nibus, & rugitibus: quoniam dormire super hoc multis impedit modis, immo non sapit, neque continuatur [ab instabilitate, d. f. v. neque se paratur.

30 mienti. Quapropter si descensus tardauerit, parumper incedere debet, postea dormiat. 2. Amplius super vacuitatem dormire est malum, & virtutem deiiciens: & super repletionem, antequam a superiori ventre fiat descensio: est malum: quoniam non erit profundus: immò erit cum reuolutione de latere in latus. Quoniam enim natura in ipso sollicitatur cum eo, quo sollicitari solet hora somni ex digestionem, deterrens ex pergefactio & disturbans eam retroducit: & fit
40 natura stupida: & corrumpitur digestio. 3. In die quoque dormire est malum: generat enim ægrotudines humectantes, & rheumatismos, & corrumpit colorem, & grauat splenem, & lassat nervos, & efficit pigritiam, & debilitat desiderium, & generat apostemata, & febres frequenter. Et ex causis suorum nocumetorum est, ut cito [interrumpatur,] & naturam ab eo in quo erat, stupidam reddat. Ex somni autem nocturni bonitatibus est, quod est continuus & profundus: licet qui in die dormire cō-
50 fucit, ipsum subito [interrumpere] non debet absque ordine. Sed quæ ex figuris somni est melior: est, ut super dextrum incipiat latus, & deinde ad sinistru reuoluatur: Quod si eius inceptio super ventrem fiat, auxilium fert satis magnum in digerendo, propterea quod calorem retinet naturalem, & ipsum comprehendit: quare augetur. 4. Resupinè autem dormire est malum, & ad malas preparans ægrotudines, sicut apoplexiam, & [phrenesim] & incubum, quoniam
60 superfluitates ad posteriora declinare facit, & retinetur, & per suos non incedunt canales naturales, qui sunt ab anterioribus. sicut nares & palatum. Et somnum, qui resupinè fit, solent incurrere infirmi debiles propter illud, quod multisculis eorum accidit ex debilitate, & eorum membris: & quia vnum latus aliud ferre non potest

e. s. manipulum seu fulcrum ex lactu.

e. s. fiat excitatio ab eo.

f. s. dimittere.

g. s. paralyticum.

AVIC. M 3 immò

immò cito resupini voluntur, quoniam dorsum latere fortius existit. Et propter hoc aperto ore dormiunt propter debilitatem musculorum, quibus mandibulae stringuntur. Et hoc quidem in libris particularibus capitulum habet integrum.

ANNOTATIONES.

- 1 De sermone &c. Quod per somnum & animalis ficultas quiescat, & naturalis vehementius agat, viresq; inflaurentur, primo de sympt. caus. Gal. scriptum reliquit, & sepe alibi. Elegantiissime autem moderati somni usum descripsit Paulus lib. 1.
- 2 Amplius super uarietatem &c. Duo notat: somnum commendari, qui sit post uel de sensum ad uentriculi sumum; & quod malum sit uentriculo cibi uacuo dormire. prioris rationem reddit: cui addit & quod Gal. 4. aphorismi somnum a cibo replere caput, posterioris uero ea est ratio, quam Hipp. 2. de dicta retulit, quem somnum ieiunans attenuare scripsit, & frigescere, corpus exolacere, ac debiles facere.
- 3 In die quoque dormire malum est. Hippoc. 2. progn. Interdum praecipit uigilandum, noctu dormiendum, ex quo loco hic auctor sumpsit. Celsus tamen meridianum somnum in longis diebus non improbat lib. 1. quod & Hipp. facit lib. de dicta primo.
- 4 Resupine autem dormire &c. Supinus decubitus malus est, & ut causa, & ut signum, ut causa propter ea, quae hic auctor, ut signum propter ea, quae Gal. 1. prognost.
- Com. 13. 14. & deinceps.

De eo quod ab hoc loco ad posteriora referuandum est, Cap. 10.

Quod ab hoc loco ad posteriora referuare debemus ex eo quod hic dici solet, est coitus, & ipsius temperamentum, & emendatio impedimenti eius. Et nos quidem ad posteriora referuabimus loqui de eo in libris particularibus. Ex eo quod hic etiam dicitur, est res medicinarum ventrem soluentium, & ablationis impedimenti earum, & nos quidem in quibusdam eorum referuabimus sermonem ad nostras dictiones de medicationibus, & in quibusdam eorum ad sermones nostros de medicinis ventrem soluentibus. Veruntamen dicemus, quod sanitatis conseruator uti debet euacuatione, [quae fit cum solutiuis,] & diureticis, & sudorem prouocantibus, & sputum producentibus. Et mulieres quidem [cum] menstrua prouocantibus ex eo, quod modo declarabimus, & te scire faciemus.

ANNOTATIONES.

- Veruntamen dicemus &c. Quia corpus nostrum quum perpetuo diffuat, alimentis eget, ex quibus excrementa gigni necesse est, primo de san. tu. educi haec oportet. quibus ergo uis, & quomodo in sanis corporibus id fiat, fufius 1. de san. tu. Gal.
- 2 B. eorum seu quantitas eorum.
- 3 B. corporis vel carum ipsorum. Cap. 11.

Membra debilia, & parua confortantur, & augmentantur: in eo quidem, qui adhuc in tempore exiit augmenti, & in tempore vl-

timo augmenti, fricatione temperata, & exercitio assiduo, quod sit eis proprium: deinde emplastro ex pice. Retentio quoque anhelitus in hunc ingreditur modum, & proprie quum membrum pectori, & pulmone fuerit vicinum: uerbi gratia, praecipimus illum parum percurrere, qui crura habet gracilia, postea temperatam ei adhibebimus fricationem; deinde ex pice emplastrum apponemus, postea secunda die fricationem custodiemus sicut erat, & tertia similiter, & augmentabimus exercitium, nisi amplitudinis venarum apparuerit significatio, & descensionis materiem: quoniam tunc mor tunc erit in unoquoque membro ne apostema accidat, & nocuum ex repletionem nens, quod est ipsi proprium, quemadmodum timentur hic varices & elephantia. Quum ergo aliquid huius generis apparuerit, minuemus exercitio, quod prius iniunctum fuit, & ex fricatione: deinde faciemus ipsum quiescere, & resupinum iacere, & eleuabimus membrum illud, uerbi gratia, ut in primo, qui habet crus sicci, per pedem suum, & fricationem faciemus primae conuerfam, scilicet a postremo ad radicem. Quod si uoluerimus hoc efficere in membro, quod sit iuxta membra anhelitus; sitque, uerbi gratia, pedus, ligabimus quod est sub eo ligatura, quae in stringendo sit media, & in latitudine aequalis: postea praecipimus ei, ut utatur exercitio manuum, & [fortis anhelitus] emittendo uoces, & clamorem magnum, & fricatione leui. In libris praeterea particularibus perueniet ad te, qualiter haec summa exquisitè diuidatur. Illud igitur in libro decorationis considerabimus, si Deus uoluerit.

ANNOTATIONES.

- Gal. 1. 4. meth. & 6. de tuen. san. hac de re plura. & ex eo Paulus lib. 1. praecipit autem Gal. non absolute temperatam frictionem, sed post temperatam, duram, quod uide Paulus. Lege Celsum lib. 1. & Paulum in eodem lib.

De lassitudine, quae sequitur exercitia. Cap. 12.

Lassitudinis species sunt tres, quibus additur quarta. Et modi, quibus accidit, sunt duo. Eius uero species sunt tres, ulcerosa, extensio, & apostematosa. & illa quidem, quae hic additur, est lassitudo quae uocatur desiccata, & arefactua. Ulcerosa igitur est lassitudo, ex qua qui eam incurrunt, in superficie corporis tunc uisus ulcerum similitudinem sentiunt, & in cutis profunditate, [et orificijs profunditatis ipsius,] & est quum hoc sentit quando ipse moritur, & est quum habens eam sentit illud in suo motu, & est quum sentit quasi puncturam spinarum, & abhorret motus: ita ut extendit, & alarum etiam extendantur cum debilitate. Quumque fortior sit, accidit ei horripilatio. Et quum augmentatur, accidit ei tremor & bris. Et ipsius quidem causa est multitudo persfluitatum subtilium, & acutarum, & liquoris factio carnis, & adipis propter motus fortitudinem, & ad vltimum humores mali, qui in uenas discurrerent, [bonus sanguis,] qui in uenis, corrumpetur. & propterea

ad partem cutis declinaverunt, minutum fuit nocimentum.] minus naque malum quod efficere possunt est, ut hoc lassitudinis genus accidar: & si parumper moti fuerint, accidet horripilatio: & si plus moti fuerint, accidet tremor. Et est etiam, quum humores acuti ab istis separantur, & crudi remanent in venis. Et est etiam quum crudi in carne exsiliunt. Extensum vero habens sentit suum corpus quasi fractum, & sentit calorem, & extensionem, & abhorret motum, [ut visque quo abhorret resistens deinde

Et quæ sequitur exercitia. Vniuersque tres propriæ ac simp-
lices sunt species ut habetur 2. de san. tuen. cunctis, ulcero-
sa, inflammatoria, his tamen altera quadam species accide-
re uidetur lassitudinis potius seminis quam lassitudinis, quam
neque ulceris, neque cunctis, neque phlegmones affectum
referat, sed gracilitas solum sit quædam & ariditas. Ex his
vero alii species oriuntur 3. & coniunguntur. De his & ea-
rum differentis, cunctis, & curatione, legendus Gal. locis an-
tea citatis. & 4. de tu. san. & 7. meth. & 2. de symp. canet
4. aphor. nec non Paul. lib. 1.

De halicibus & oscitationibus. . . Cap. 13.

Halices sunt propter superfluitates, que in musculis congregantur, & propter hoc multum accidunt post somnum. Quāq; humores illi plus abduerint: fiet horripilatio & tremor; & quum plus excreuerint: facient febrem. Oscitatio verò modus est halicis, [que accidit in mandibularū musculis, & thoracis.] Quumq; sanis in primis absque causa acciderit, & nō in hora, ⁺ [] quum multa fuerit, erit malū. Et quæ quidem est ex ea, melior est prima, que est post finem digestionis, quoniam est propter superfluitatum expulsionem. & est etiam quā halices, & oscitationes efficiunt frigus, & cutis spissitudo, & pauca resolutio, & expergefactio a somno, antequam compleatur, & expulsio cō primis. Vinum verò ad medium temperatum halicibus, & oscitationib. est conueniens, quum non est ibi alia prohibens causa.

cap. 8.
cap. 12. cap. 5.
com. 31.
cap. 20. & 22.

a B. propter ac-
cidens tendens
uel faciēs alices,
quod accidit in
musculis mandi-
bularum, & la-
biorum.
b † B. sua.

ANNOTATIONES.

Et hec quoque de oscitatione ac pandiculatione ex Gal.
habes 2. de symp. cau. Sed vide & 7. aph. Vbi nota appare
tem contrarietatem in paucis Gal. verbis. quum curari hos
affectus dicat potu vini meracioris. & steruere vinum equo
portione aque commiscet. ut author hic facit.

cap. 5.
com. 56.

De medicando lassitudinem ex exercitio prouenientem. Cap. I.

Dicemus q̄ studium impendere in medi-
do lassitudinem est a multis securari egri-
tudinibus, ex quibus sunt febres. Oportet autē,
vt quom lassitudo vlcerosa apparuerit, ex exer-
cicio minuatur, ipsū si fuerit causa, & si cum
ea multitudo fuerit humorū, expellatur. Quod
si^a [brevis temporis lassitudo] affuerint, ipsorū
nocumento succurrendum erit cum fame, &
euacuatione, & resolutione eius, quod puenit
ad partem cutis, cum fricatione multa, & leui,
cum oleo, in quo nō sit^b [ponticitas, & in die
tertio] preditionis, fiat exercitium. & nutriatur
ipse in die primo, ex eo quod consueuerat in
qualitate, sed ex quantitate minuatur. & in die
secundo humectantib. nutriatur, & si uenae fue-
rint mūde, & phlegma crudū^c [in adipe fuerit
intestinatorū; fricatio ipsū quandoque mātū-
rat, & propriē quā^d [calefacientium] medicī-
narum ad ipsū penetrauerit virtus. Oleū pre-
terea de^e [salicibus] in hoc multum confert, &
oleū de anetho, & chamæmilla, & his similibus.
f [& apozima radicū^f berg. & eius oleum in in-
strumēto duplici, & ynguētū ex radicib. malue]

a B. satietas nati-
fatiua propin-
qui temporis.

b B. stipticifera .
Er in die sechs ,

e B. in carne pa-
tientis lassitudi-
nem.

1 B. digerentiū.
 e B. algarab.

f. B. & decoctio
radicum sicly in

nafe bullita, &
oleum radici

althæa.
ficls.

A VIC. M 4 & oleum

ANNOTATIONES.

Laetitudo duplex est, spontanea de qua Hipp. 7. aphor.

g. n. propter necessitatem abstergerendi sudorem, & propterea quod cum eo abstergitur oleum.

h. † — B.

i. B. calida vehementius.

k. B. periculum penetrationis frigiditatis.

l. B. dulcis.

m. B. quietes illorum motuum.

& oleum de radicibus cucumeris asinini, & & brionia, & oleum de vſnea, & omne oleum in quo vſnea recipitur. In lassitudine ſi aut exteſiua medicatione intentio eſt laxare illud, qđ induruit, fricatione leni calefaciente in ſole: & aqua tepida balnari, & in ipſa longo morari tempore: & ſi in ſolium alia vice, aut duabus deſcenderit in die erit conueniens: & poſt vnamquamq; inungantur balneationem. Quod ſi neceſſe fuerit ^g [propter venarum abſterſionem, & propterea quod oleum in eis ſiccatur] ad inungendum oleo redire; fiat, & nutriente humido nutriatur, etiam pauca quantitatibus: quoniam plus indiget nutrimenti paucitate, quam vlceroſa. & hanc quidem laſſitudinem reſoluit exercitium, ^h † [& mundificat. Quod ſi per ſe acciderit propter groſſas ſuperfluitates; neceſſe erit eas euacuare. Et ſi fuerit propter cauſam ventofitatis extendentis: reſoluet eam tale, quale eſt cymini, & carui, & aniſum. Intentio autem in apoſtematoſam laſſitudinem regendo: eſt tres res: laxare, quod extenſum fuit: & quod calefactum inſrigidare; & ſuperfluitatem euacuare. Et hoc quidem completur oleo multo tepido; & fricatione vehementer leni: & proluxa mora, in aqua, quæ parumper ad caliditatem declinat, & quiete. In arefactiua verò nil de regime ſanorum mutetur, niſi quod oportet, vt aqua in qua balneatur, ſit maioris caliditatis: quoniam ⁱ [in aqua vehementer calida eſt quod] inſpiſſat cutem: & non eſt eius impedimentum, ſicut impedimentum aquarum frigidarum: quoniam cum eo quod inſpiſſat, eſt in eis ^k [ambiguitas mala, & frigiditatis ipſarum penetratio] in corpore, quod iam ſiccatum fuit: & eſt quum ſuæ maciei cauſa eſt cutis ipſius raritas, immò hoc eſt ſecundum plurimum. In die autem ſecundo reductionis, exercitio leniter, & ſubtiliter vtatur, & balneo ſecundum diſpoſitionem diei primæ: deinde præcipiatur ei, vt aquam frigidā ſubito ingrediatur, quatenus cutis eius inſpiſſetur, & ſit eius reſolutio pauca: & cum hoc conſeruetur ipſius humiditas. Obuiabit nanque aqua corpori, in quo eſt tantum caliditatis, quod reſiſtat ipſo iam inſpiſſato. Et iſta quidē duæ cauſæ adinuicem ſe iuuant in remouendo nocuum frigiditatis ipſius, & propriè quum ſubmergitur ſubito, & egreditur, & non moratur: quoniam cum mora nulla eſt ſecuritas. Ipſe præterea nutriatur mane in fine primæ horæ; cibo humectante pauco, ideo vt ipſe alia vice iuxta noctem fricari poſſit, & tunc cenam tardet. Studium quoque adhibeatur in expellendo ſuperfluitates ab eo, fricatione olei ^l [de ſalicibus] cū quo ventrem ſuum non tangat, niſi laſſitudinē in muſculis ſui ventris ſenſerit: quoniam tunc illos leuiter vngere conuenit. & eius nutriens ſit largius: & in eo procedat, cauendo, ne eius nutrimentum ſit multæ caliditatis. Amplius omnem laſſitudinem, cuius cauſa eſt motus, ipſum dimittere, quum eius ſignum inceperit, prohibet ne accidat: poſtea reuerſionis exercitio vtatur, vt motus temperatus ad cutem materias expellat, & eas fricatio reſoluat, quæ ſit inter ^m [illos motus] in ipſorum conſiſtentia. Diſpoſitio præterea ipſius balneationem experiatur: nam ſi ex balneo accidat ei tremor; tunc res termi-

num pertranſiuit: quanto magis ſi febrem generauerit: quoniam tunc non eſt balneandum ſi morbo euacuandus: & eius complexio reſtificanda. Quod ſi nihil eorum ex balneo accidit, erit conferēs, quum eius aqua fuerit temperata. Quum autem in eius venis crudi fuerint humores: in primis laſſitudo erit regenda cum eo, quod oportet: poſtea ſtudendum erit in eo, quod crudos maturat, & ſubtiliat, & expellit humores. & ſi multi fuerint, tunc quies erit iniungenda, & exercitium dimittendum, quoniam quies eſt magis digerens, & minutionem relinquit, quoniam ſecundum plurimum mundum expellit, & crudum dimittit. Venter quoque eius ante maturationem non eſt ſoluendus, quoniam hoc non conſert, immò damnum inferit, vrinam verò prouocare non nocet ei, ſed res multum calefaciens non eſt ei danda, quoniam crudum humorem in corpore diffundi facit. ſitque eius operatio leuiter, & cum quantitate æquali. In eius præterea nutriētibus ponenda ſunt, pipere, & capparibus, & zingiber, & acetum de capparibus, & acetum de alliis, & acetum de ⁿ [alſtraguat], & corpora etiam ipſorum, & † cōfectiones iſtarum ſecundum menſuram. Poſt maturationem autem, & apparitionem hypochonſis in vrina, & maturationem, plurimum da ei vinum, vt maturatione compleatur, & fiat vrinæ prouocatio. ſitque eius vinum, quod ſubtile eſt, & clarum, & vomitum non faciat.

De alijs diſpoſitionibus, quæ ſequuntur exercitium & reſoluitur ab eo. Cap. 15.

Præſens loquimur de iſtis diſpoſitionibus. Poſtea mutabimus nos ad regendum laſſitudinem, quæ venit per ſe. Et ex iſtis quidem eſt raritas, quæ corpori accidit. Et accidit multoties ex fricatione pauca, & balneo. Ipſa verò eſt medicanda fricatione ſicca ad duritiem parum declinante, & cum oleo ſtyptico. Et ex eis eſt ipſitudo, quæ ex frigiditate accidit, aut ex reſticta, aut ex multitudine ſuperfluitatum, aut ex eorum groſſitate, aut earum viſcoſitate, unde prouenit, vt in poris cutis retineantur, aut erit ipſitudo cauſa exercitij, quod ipſos humores ibi cauſa profunda extrahit, non exiſtentibus ibi cauſis antecedentibus, aut erit eius cauſa locus pulſus, aut erit fricatio fortis & dura. Illius autem quæ eſt ex frigiditate, & ſtypticitate, ſignum eſt coloris albedo, & calefactionis tarditas, & in dorſo, & corporis reuerſio] ad rubedinem, quæ adeſt exercitium. Et hi quidem in balneo calidis ſunt balnandi, in quibus de latere in latere, & ſuper ventrem, & ſupini reuoluantur, donec per pauimentum æqualis caliditatis, & in reſoluentibus. Illorum autem, qui ad hoc deſcendunt, & inungantur oleis ſubtilibus, calidis, & reſoluentibus. Illorum autem, qui ad hoc deſcendunt ex exercitio, ſignum eſt quod non habent hoc ſignum, & [reſoluit] cutis. & ipſi quidem medicandi ſunt expulſione, ſi ibi fuerit ſuperfluitas, poſtea regimen adhibeatur, quod reſoluat ex balneo, & inunctione. Qui verò in hoc incidunt ex pulſu, aut ex forti fricatione, inſignis eſt eis balneum neceſſarium, quam inſignis eſt ex oleis. Et ipſi quidem fricatione molli vt debent ante balneum, & poſt ipſum. Et ſi quæ-

que quum accidit eis post superfluum exercitium cum pauca fricatione, debilitas cum raritate. et est quum accidit etiam ex superfluo coitu, & ex balneo ^d [frequenter.] Ipsi igitur medicandi sunt cum exercitio reuersionis, & fricatione sicca, quæ ad duritiem trahit cum oleo styptico. Et nutritia comedant humectantia pauca quantitas, in caliditate & frigiditate temperata: aut quæ parumper ad caliditatem trahant. Et similiter fiet si debilitas accidit, aut uigiliæ, aut tristitia, aut accidit siccitas ^e [in nervis.] Quod si istis acciderit malitia digerendi cibum; non confert eis reuersionis exercitium, neque aliquod exercitiorum ullo modo. Est præterea, quum accidit ex superfluitate balneandi; & multitudine comedendi, & bibendi, & ociandi, ut homo in suis membris humiditatis sentiat superfluitatem, & propriè in lingua; ita ut operationes membrorum lædat. Quod si hoc ex causa fuerit antecedente; in particulari medicatione continebitur. Et si ex aliquo eorum fuerit quæ nunc ex proximo nominauimus, sicut uino, aut multa ociositate, aut multa balnei humiditate; erit ei iniungendum, ut forti utatur exercitio, & fricatione aspera, & sicca, sine oleo: aut fricatione cum pauculo oleo calefaciente. Superflua autem siccitas, quam, qui habet, sentit sua manu, est ex genere lassitudinis arefactiue. & ipsius sanatio, est eius medicatio.

De medicatione lassitudinis per se uenientis. Cap. 19.

Vlcerosa quidem dispositio cognoscenda est si humor eam efficiens sit intus in uenis, aut extra uenas. Quod autem sit in uenis, ex febre declarat urina, & ex dispositionibus nutrientium præteritorum, & ex hoc quod superfluitas multitudo in uenis generari solebat, aut earum paucitas, aut velocitas expellendi eas a se, aut cui necessitatem medicandi eas faciebat, & ex dispositione ^a [uini eius si erat clarum, aut turbidum.] Et si hæc quidem significationes apparuerint; declarabitur, quod in uenis existunt: & si non sunt; extra. Quod si lassitudo ex superfluitatibus est extrinsecus: & sunt uenæ in terius mundæ, sufficit ei exercitium ^b [reuersionis, & augmentum regiminis, quod in capitulo ulcerosæ diximus;] quæ accidit propter exercitium. Sed si alia diuisio fuerit, non cogites exercitare eum; immo fac eum ociari, & dormire, & esse famelicum: & inunge ipsum ^c [semper] circa noctem super uentrem ex oleo, & balneetur eum aqua temperata, si balneum tolerare poterit, secundum conditionem quam diximus, & nutriatur ex eo quod diximus, cuius tamen chymus sit bonus, quod fit ex genere eorum, quæ sorbentur, & sit illud, in quo non est uiscositas, neque multum nutrimentum. Et hoc quidem est sicut hordeum ^d [& spelta, & ex carnis uolarilium,] & de syrups sit syrupus acetosus cum melle, & hydromel, & uinum album, & quoniam est maturans & prouocans: ueruntamen ipsi in primis dare debes ^e [illud, in quo sit parum acetositatis.] Postea ex eo mutetur ad album & subtile. Quod si hoc regimen ei non profuerit; humor ibi adest: superant ergo euacua-

& si superans fuerit sanguis; aut cum eo fuerit sanguis: minues eum: & si non; uentrem solues: aut facies hoc, & hoc, secundum quod tibi uidebitur de sanguine. Tibi tamen caue, ne aliquid horum facias, si cognoueris, quod uirtus sit debilis. Genus aut humoris cognosces per uirinam, & sudorem, & dispositionem somni, & uigiliarum. Quumq; somnus se remouerit te regente eum cum regimine bono; erit significatio mala. Quod si cognoueris, quod bonus sanguis in corpore sit paucus, & quod humores crudi sunt superantes; ^f [fac eum quiescere: & da ei ad comedendum, & bibendum rem, quæ subtiler, & non des ei ad bibendum rem, quæ multā habeat caliditatem: sed da ei ad bibendum aliquid, in quo sit icisio, sicut syrupus acetosus de melle. Quod si tibi necesse fuerit in uirtute subtiliantium augmentum præbere; pone in illo quod comedit, & in aqua hordei, quam bibit; parum piperis. & si necessaria fuerint; diacyminum, & diatrionpiperon propter humorum cruditatem: da ei sicut tibi uidebitur ante comestionem, aut post ipsam, aut in tempore dormitionis, & sit eius mensura cochlearium paruum, & diacalamenthum quidem non est bonum, quoniam pertransit terminum in calefaciendo. Si autem pro certo sciueris humores crudos in uenis non esse: sed in radicalibus contineri membris, fricationem adhibe: & proprie in matutinis cum oleis laxantibus. & da ei ad bibendum ex calefacientibus, ut ipsorum calefactio ad cutem perueniat, & iniunge ei quietem longam: postea fac eum aqua temperatè calida balneari: & da ei ex diacalamenthum absque timore: sed tamen oportet ut sit antequam comedat, & exercitetur. Quod si post comestionem necessarium fuerit ei, quod ^g [stomachum] iuuat: non des ei, quod sit uehementer penetrantium, sicut diacalamenthum, sed sicut diacyminum, & diatrionpiperon: sitque, quod ex quolibet eorum dabis, res modica: aut diacydoniten. Et possibile quidem est, ut quod ex diacydonite dabis; sit plus eo, quod dabis ex illis: postquam consideraueris, ne corpus sit uehementis caloris accidentalis, te dante ista. Istis præterea confert oleo iniungi chamæmelino, & anethino, & amaracino, & reliquis ab istis. ^h [

] Aut confortetur cum resina, aut cum resina, & duodecuplo ipsius olei. Quum autem sciueris humores in uenis, & foras simul esse: esto de maiori sollicitus; & tamen minus non dimittas. Quod si hæc duo equalia fuerint: prius intende ad digestionem cum diatrionpiperon: in quo si uolueris, adiunge petroselinum cum pondere pari anisi, ad hoc ut sit magis diureticum. Et si uolueris, admisce ei parum diacalamenthum, postquam minueris ex eo, quod accepit de diacymino, & diatrionpiperon, & processeris in hoc secundum ordinem, donec ad ultimum purum remaneat diacalamenthum. Quum autem illud, quod est in uenis, digeretur, & egredietur, & remanebit sollicitudo eius, quæ est extra uenas; diacalamenthum, quemadmodum scis, erit ad hoc conferens, & impediens primum. Istos uero in quibus res duæ coniunguntur: ab omni re uehementer trahente ad exteriora, aut interiora, custodire debes. Quapropter non cito

f + B. diuine
phlebotomia
&

g B. digestionē.

h + B. singula.
rim uel per se
aut pmissis cũ
cera.

cito vomitum eis dare debes, neque quod ventri inferius deponat, nisi ante pramiseris, quæ subtiliant, & incidant, & maturent, neque etiam exercites eos. Quumque lassitudo quieuerit, & color meliorabitur, & vrina maturabitur: fricabis eos multum, & pauco exercitabis exercitio, & considerabis, si aliquid egritudinis reuersum fuerit: quoniam tunc dimittes, & si nil reuersum fuerit: duces eos ad suos vsus ordinatè, donec peruenias ad illud, quo solebant uti ex balneatione, & iniunctione, & fricatione, & exercitio, & ad vltimum tandem vnguëtorum, quibus vtuntur, virtutem conforta. Quod si alicui istorum lassitudo reuersa fuerit cum sensu vlceroso: redi ad tuum regimen, & si absque vlceroso sensu reuertitur: ipsum cum [reuerfione] rege. Et si multa tibi aduenerint significatio nes, & fortis lassitudo sensu percepta non apparuerit: permittite eum quiescere. Lassitudinis autem extensiuæ causa est repletio sine humoris malitia. Et eius quidem medicatio in corporib. malæ complexionis, est minutio, & regiminis subtiliatio. In corpore verò, de quo loquimur, est subtiliatio, & incisio tantum: postea adiuuetur cum quibus debet. Apostematosa autem medicatio est succurrere cum minutione ex vena, quæ pertinet membro, in quo est plurimum lassitudinis, & in quo lassitudinis apparuerit principium, & ex matrice] si nō inter membra fuerit inæqualitas. Et fortasse necesse erit ipsum secundā die minuire; immo adhuc etiam in tertio. ergo ipsum in prima die minue illico, quātū apparet, & non tardes illud, ne in ipso [infundantur.] Et in secunda die, & tertia minue eum in solis occasu. Oportet præterea, vt sit eius nutriens in die primo aqua hordei [aut succus speltæ] simplex, nisi acciderit febris; sed si febris superueniet, aqua hordei sola. Et die secūdo sit istud cum oleo infrigidaute, aut temperato, sicut oleo amygdalino. Et in die tertio sit, sicut [caro cum] lactucis, aut cucurbitis, aut maluis hortulanis, aut acetula, & ex piscibus petrositis in [iure albo.] & in hac die quantum possibile fuerit, a potu aquæ prohibeatur. Quum autem in die tertio iam non poterit tolerare, neq; poterit cibum bene appetere, & digerere, dabitur ei hydromel, aut vinum album subtile, aut temperatum. Et caue, ne post has euacuationes ei tribuas, quantum est necessarium ex cibo, subito: quoniam cibis indigestis ad venas trahetur tribus modis: vnus eorum erit, quum cibis fuerit paucus, stomachus erit auarus, & contraria erit eius virtus retentiuā virtuti hepatis attractiuæ: sed quum multus fuerit: non erit exco stomachus auarus: immo fortasse attractiuam hepatis iuuabit sua virtute expulsiua: & similiter omne receptaculū, quod est ibi præcedens comparatione eius, quod est post ipsum. Et secūdus est: quoniam multus non bene digeritur in stomacho. Et tertius, quoniam multus multum venis transmittit nutrimentum, quod venæ etiam digere non valent.

ANNOTATIONES.

Ca. 4. 5. 6. & de Descripta & hac ex Gal. sunt 4. de san. tu. sed vide & Paulum lib. 1. Nota, quod hic author in 4. verbis. [Quod

si tibi necesse fuerit &c.] quæ ex Gal. loco citato desumptæ sunt, discrepare ab illo videtur, quum is diacalamentis maxime probet, commendatq; hic verò damnet, vt in calidius.

De regimine corporum, quorum complexionones non sunt bonæ. Cap. 17.

Corpora ista, aut sunt quibus superuenit error, aut in creatione [malè fuerunt impedita.] Et illa quidem, quibus superuenit error, sunt quorum complexionones naturales sunt conuenientes, sed acquisiuerunt complexionones malas in hora propter longum errorem in regimine, donec in eis quieuerint. [Malè vero impedita] sunt, quorum complexionones a radice non sunt conuenientes. Eorum autem quibus superuenit error, erroris pars in quantitate, & qualitate scienda est: & cum contrario mendicanda, & hoc fortasse cognoscetur ex dispositione figuræ corporis. [Impedita verò malè sunt, dispositionibus quorum accidit corruptio ex complexione eorum prima,] ab eis igitur incipimus, nominando senes.

ANNOTATIONES.

Defectus corporum ab optima constitutione causas fert Gal. 5. de tu. san. Sed addit artem, de qua hic non loquitur. reliqua pete ex eodem loco.

DOCTRINA III. DICTIONIS III.

Est sermo vniuersalis in regendo senes. Cap. 1.



SVMMA regiminis eorum [operari] quod calefaciat, & humectet simul ex nutrimentis & balneis, & potibus, & somno prolixo, & mora multa in lecto, & maiore quam iuuenis, & ex assidua vring eorum prouocatione, & pulsione phlegmatis, ex eorum stomachis per viam intestinorum, & vesicæ, & vt nature ferat eis duret. Eis præterea multum confectio temperata in quantitate, & qualitate cum oleo: deinde [equitatio, aut incessio, si debilis fuerint ab equitatione.] Ad illum autem, qui ex eis debilis fuerit, fricandum, semel aut bis deundum erit. Ex aromatibus præterea aliquot bene redolēs odorare debent, & propriè vt potum calidum temperatè existit. Et oportet vt dormitionem cum oleo inigantur: quoniam hoc virtutem excitat animalem: deinde equitent aut incedant.

ANNOTATIONES.

Pluribus rem hanc prosequitur Gal. quinto de san. tu. de ro. de marc. quibus locis, quia senes temperant frigido sunt & sicco, calefacientem illis, & humectantem instituat. Oppositum tamen Hippocr. Statum lib. de salub. diet. Sed vide Gal. in eius loci comm. & de tuen. sanit.

NVtriens senum paulatim est partiendum, & paulatim, his aut ter nutriendi sunt, secundum digestionem eorum, & fortitudinem & debilitatem. Et comedant in hora^a [secunda] panem bene factum cum melle, & in hora septima, post balneationem, quod ventrem leniat ex eis, quæ post illud nominabimus. Et iuxta noctem cibum laudabilis nutrimenti. Et si fuerint fortes: in cana sua augmentum parvum faciant, & ab omni nutriende^b [] sibi caveant, ex quo melancholia generatur, aut phlegma: & ab omni calido, & acuto, & desiccatorio, sicut^c [] tunc condita sunt aceto & sale. & aromata acris, nisi secundum modum medicationis adhibeantur. Qd si ex hoc aliquid fecerint, quod non debebant, & ex his, quæ sunt primæ speciei comederint, sicut quod salitum est, & melongias, & carnem siccam salitam, & sylvestrium animalium, & pisces duræ carnis: tunc vtantur melonibus^d [] archijs, & cucumerib. Et si secundum commiserint errorem, & comederint^e [] condita cum aceto^f [] & sale, & ex aromatibus acris, medicentur ex contrariis: sed tamen eis non sunt danda, nisi subtiliariua; quæ scitum fuerit, quod in eis sint superfluitates. Quum autem mundati fuerint, nutriantur ex humectantibus: deinde paucis ex subtiliariis cum cibo vtantur, sicut in ipso dicemus. Lac uero eis, qui ex ipsis bene appetit, & digerit, confert: & post ipsum extersionem in parte hepatis, & ventris nõ sentit, neque pruritum, neque dolorem: quoniam lac nutrit & humectat: verumtamen quod ex eo melius est, est lac caprinum, & asinum. & ex proprietatibus quidem lactis asini est, quod non fit caseus, & descendit cito, & præcipue si fuerit cum eo sal & mel. Oportet tamen ut locus, in quo pascuntur, observetur, ne herbae, quæ ibi nascuntur sint pœtice, neque acutæ, neque acetosæ, neque multum falsæ. Olea autem^g [] & fructus^h [] quibus senes uelci debent: sunt sicutⁱ [] beta, & apium, & parum porrum, quæ comedere debent condita cum almu-ri, & oleo, & proprie in principio comestioneis ipsorum: ideo vt eorum naturam mollificando, iuuent. [Eis quoque confert, si in horis consueuerunt dormire, ut dormiant.] Zingiber præterea^j [] conditum est ex medicinis, quæ eis conferunt. Et similiter plurima eorum, quæ sunt ex^k [] conditis calidis: suntq; cum quantitate, qua tantum calefaciant & digerant, & non qua corpus siccet: quoniam oportet vt eorum nutrientia corpora, sint humectantia, quæ non patiantur ab istis, nisi secundum uiam calefaciendi. Ex eis uero, quibus uestuntur, ad suas leniendum naturas, & conueniunt corporibus coru; est volubilis cocta cum aqua & sale, ut boni sit^l [] polyposidij, quum in iure gallinæ posita fuerit, aut in iure betæ, aut in iure caulium. Et ex eis, quidem, quibus in cibo utuntur ad suas mollificandas naturas, & ipsorum corporibus cõferunt, sunt, ex fructibus, ficus, & pruna in æstate; & ficus sicca coctæ in aqua & melle, si tempus fuerit hyemis: uerumtamen oportet, ut hoc to-

tum sit ante comestionem, propterea ut eorum leniat ventres. Quod si eorum natura saliter se habuerint, ut una die leniantur, alia non: excusatur solutiui, & lubricatio^m [] tertiana. Quod si fuerint natura eorum lenite die uno, & constringantur duobus diebus: sufficit ei aliquid tale, sicut uolubilis, & aqua caulium, & illud qd est intra semē carthami cūⁿ [] ptisana hordei, & terebinthina ad magnitudinē vnus auellanae, aut duarum, & vt multū^o [] triū: quoniam ipsorum naturam sua mollificat proprietate, & abstergit interiora sine læsione. Medicina quoque composita ex medulla carthami, & decuplo ipsius ficuum siccarum, confert eis. Sitq; illud quod ex ea in potu sumitur: ut magnitudo nucis. Ene ma quoq; cum oleo eis confert; quoniam in ipso cum euacuatione, est uirtus mollificandi intestina: & proprie quū ex oleo dulci fuerit. Ab acuto autem clysteri sibi cauat: quoniam ipso rum siccabit intestina. Humidū uerò clystere, & vntuosum, est ex rebus magis eis conferens, quum ipsorum uetres aliquot diebus constrikti fuerint. Sunt præterea aliæ medicinæ uentrē^p [] [soluētes,] quas in antidotario nominabimus. Oportet etiam ut in senibus, & decrepitis, fiant euacuationes absq; minutione, quāto plus possibile fuerit: quoniam ipsorum uentrem tēperatē soluere est eis maius præstans iuuamentū.

De uino senum. Cap. 3.

Vinum eis melius, est vetus rubeum, vt urinam prouocet, & calefaciat simul. A nono autem & albo uino sibi cauant; nisi se post comestionem balneauerint, & sitim habuerint. Tunc enim dabitur eis uinum album, & subtile pauci nutrimenti, ideo ut sit loco aquæ. Ab illo uerò, quod ex uinis est dulce & oppilatiui, sibi cauant.

ANNOTATIONES.

De uino senibus apto agit Gal. 5. de san. tu. copiose. Sed hic ab eo discrepare uidetur, quādo uinum rubrum probat, & album improbat. nanque si per rubrum rufum intelligat non id solum, sed & album a Gal. probatur. si uerò nigrum, hoc senibus a Gal. prorsus inutile censetur.

De aperiendis senum oppilationibus. Cap. 4.

SI eis acciderint oppilationes, quāu facilius est ea, quæ ex uini prouenit potatione; erūt aperiendæ cum diacalamentho, & diatriopipercon, & puluizatione pipæris super uinum. & si allia & cepas comedere consueuerint: comedant. Theriaca quoq; eis multum confert, & proprie, quum oppilationes acciderint: & similiter athanasia, & homorussia. Ipsi uerò post eas^a [] mollificandi^b [] sunt cum balneo & oleo, & nutrientibus, sicut^c [] aqua carnis in spelta, & hordeo: & si biberint hydromel: confert eis, & securos eos faciet, ne eis accidat oppilationes, & dolores iuncturarum, postquam in ipso additum fuerit (si oppilationem in aliquo senserint membro, aut præparationem ad ipsam) illud, quod sit ei proprium, sicut semen apij, & eius radix membræ urinae. Quod si oppilatio petrosa

g — B.

† Kist.

h B. lenientes.

cap. 5.

a B. humectandi.

b B. brodium carnis cum can-darulo.

B. Anahastiliu

petrosa fuerit:aperiatur ex eo,quod est fortius, sicut [petroselinum.]Et si oppilatio fuerit in pulmone:aperiatur cum aliquo,quod sit sicut hyssopum; & capillus veneris, & castia lignea, & his similia.

Defricatione senum. Cap. 5.

B. Alia licera nudis.

Oportet ut in qualitate; & quantitate sit temperata, & ne vilo modo membra debilia cum ea tangantur; neque dolentia. Et si fricatio uices habuerit interpositas: in vicib. panis grossis aut manibus [asperis] fricentur; hoc namq; eis confert, & interpollationes aegritudinum membrorum eorum prohibet.

De exercitio senum. Cap. 6.

B. epilepsia.

B. B. quod medietas corporis inferior assumit.

B. B. est diuersum.

B. B. Alia licera. quae ad membrum declinare timeatur.

Exercitium senum diuersificatur secundum dispositionum corporum eorum diuersitatem, & secundum illud, quod eis ex aegritudinibus accidere solet, & secundum usum ipsorum in exercitio. Nam si eorum corpora in vltima fuerint equalitate posita: conuenientia eis erit exercitia temperata. Et si fuerit in eis membrum, quod non in sua meliore existit dispositione, sit eius exercitium alia sequens exercitia: verbi gratia alicui incepit in capite accidere uertigo, aut [apoplexia,] & materię ad collum descendere, & frequenter consueuerunt ascendere vapores ad caput, & cerebrum; non confert ei exercitium, in quo caput curuatur, aut declinat: sed exercitio uti debet, quod sit in incedendo, & currendo, & equitando, & omni exercitio, [quod sit ab subtilianda interiora.] Et si aegritudo in partibus pedum fuerit, exercitijs utetur, quę sunt ex superioribus, sicut manibus contrahere, & proijcere lapides, & eleuare. Et si aegritudo fuerit in medio, sicut splene, & hepate, & stomacho, & intestinis; erunt ei utilia exercitia duarum extremitatum, nisi sit aliquid, quod prohibeat. Quod si aegritudo in parte pectoris fuerit: exercitium inferiorum erit ei necessarium. & si in rene aut vesica fuerit; non confert ei nisi superiorum exercitiu. Et hæc membra in exercitio penitus non ordinentur ad hoc; ut ex eo fortiora fiant. Et hoc quidem in senibus diuersum est ab eo, quod est in alijs etatibus, & [] in primis senibus quibus confert plurimum eius, quod confert senibus. Isti namque membra debilia fortiora facere debent ordinatę, secundum modum exercitij, quod est eis conueniens, & in quo sunt. Membra verò infirmo est quando exercitatur, & est quando hoc non conceditur, scilicet quum fuerint calida, aut sicca, aut fuerit in eis materia, [quę ad putrefactionem declinauerit:] & non fuerit in eis maturatio.

ANNOTATIONES.

Descripta et hæc sunt de senum tunc fricitione, tunc exercitatione, ex Galeno 5. de tu. san. et Paulo lib. 1. Sed quod de cursu in uertigine in posteriori capite scribit, ex Galeno et ipsum loco citato decerptum, dubitationem facit. quum in uertiginosis et Anic. lib. 3. et ceteri medici omnes quietem precipiant. quod præsertim de quiete a cursu statuen-

Fen. 1. Traet. 5. cap. 3.

dum uidetur, quando ex eo, tamen si partium inferiorum exercitatio in hoc casu laudatur, spiritum cerebri agitatio sequi solet.

DOCTRINA QUARTA.

De regimine corporis, cuius non est complexio conueniens. Et sunt quinque capit.

10 Doctrinę quartę dictionis tertię de rectificatione complexionis superflue caliditatis. Cap. 1.



Dicemus quod malitia complexionis calide, aut est cum aequalitate ambiguitatis, aut cum uictoria siccitatis, aut humiditatis. Quum autem ambiguitatis augmentum erit secundum terminum, & non erit superfluum; [quoniam] si non deficit. Quum autem calidum existit cum siccitate: possibile est, ut complexio ista in sua dispositione longo remaneat tempore. Calidi uero caliditatis societas non durat: quoniam humiditas quandoque superat caliditatem, & erit uictoria ipsam. Et quandoque caliditas superat humiditatem, & siccat eam. Dispositio igitur habentis complexionem, in qua humiditas superat: meliorabitur in complemento iuuentutis, & fiet equalis in eis. Quum autem deficit humiditas extranea augmentari incipit, & caliditas minui. Ergo dicemus, quod summa regendi complexionem habentes calidam, in duabus est collecta intentionibus: vna quatenus est, secundum quod est uoluntas reducere eos ad equalitatem, & altera est secundum quam est uoluntas conseruandi sanitatem, sicut est. Primam uero habere non possunt [] ociosi, qui suas domuerunt animas secundum prolixam tolerantiam, in tempore quo ordinatę ad equalitatem redeant: ipsos namque ab ordine regere, perducet eorum corpora ad aegritudinem. sed & secundam possibile est, si eorum regimen ex nutrientibus, quę ipsorum sint conuenientia complexionibus: ita ut conseruetur sanitas, quę est eis reperta. Quicunque autem complexionem habentium calidam, in duabus passiuis temperati fuerint; sanitati, & principio rei ipsorum, propinquiore erunt, & faciet illorum complexio dentes, & pilos uelocius nasci, & erunt facundi, & clari in uerbis, & ueloces in incessu. Quum autem in annis processerint, uincet in eis caliditas, & augmentabitur siccitas, & accidet eis complexio mordacitua, & in multis quidem eorum multa cholera rubea generatur. Ipsorum uero regimen in prima etate debet esse sicut temperatorum regimen. Et quum mutabuntur: suum mutabunt regimen, ut ipsius ad illius regimē, in quo elaborabatur, ut ipsius prouocetur urina, & cholera euacuetur rubea, secundum unam duarum partium, ad quę declinat superfluitas, scilicet partis fluxus uel tris, aut partis uomitus. Quod si sola natura deponendum humorem, et euacuandum ex rebus suffecerit: in uomitu quidem adiuuetur ex rebus leuib. sicut potu multę aquę calidę solui, aut cum [] uino.] Et in solutione quidem tris sit cum aliquo; quod sit sicut uiolaceum, & con-

† conditum, & tamarindi humidi, & † māna^e
[& rob de succo fructuum aluum subducen-
tū.] Ipsorum præterea exercitium erit alleuan-
dū. Et oportebit ut cibus detur eis, qui sit boni
chymi. Et fortasse necesse erit, ut [balneationē
in die sequatur.] & oportebit etiam ut ab omni
re calfaciente prohibeantur. quod si ex balnea-
tione post comestionem non senserint tensio-
nem, & grauitatem in parte hepatis & uentris;
securē ea utatur, & si aliquid horum acciderit;
aperitiua eis dentur, sicut [apozema absin-
thij, & medicina ex aloë, & aniso, & amygdal-
is amaris cum oxymelle.] & balneationem
post comestionem dimittant. Hæc autem ape-
ritiua eis danda sunt, postquam primus cibus
digestus fuerit: & antequam secundum sumat.
in hora tamen, inter quam & comestionem se-
cundi spatium interueniat temporis, & hoc
quidem est inter excitationem matutinalem,
& horam, in qua balneantur. Ipsi præterea sunt
oleis superinungendi, & unum eis album, &
subtile in potu tribuendum est, & [debilitat
eos] aqua frigida. Et illi quidem, qui a princi-
pio rei complexionem habent calidam, & sic-
cam, hoc toto sunt digniores. Qui verò com-
plexionem habent calidam & humidam, & pu-
trefactioni sunt apti, & ut materiæ ad membra
descendant; exercitio uti debent, quod multæ
sit resolutionis, & leni, ne calefaciat: cauendo a
motu, qui in humoribus ebullitionem appare-
re faciat. Qui verò plurimum ab exercitio sibi
cauere debet: est ille, qui non consueuit. Et me-
lius quidem est, ut exercitentur post euacuatio-
nem, & ut balneentur antequam comedant, &
ut studeant in expellendo superfluitates oēs.
Quumque in uer intrauerit; temperat se con-
seruent minutione & euacuatione.

ANNOTATIONES.

Tulcherrimè scripsit hæc omnia Galenus 6. de tu. sunt.
Cap. 3. collegit & Paulus ex eo loco lib. 1. Instituit autē Galenus
eandem planè uiuendi rationem, quam hic. Uterque igitur
frigida aqua potum biliosus corporibus exhibet. de qua ra-
tione in ac. & 3. de fracturis. ubi aquam biliosam
esse testatur si ennumerum hoc sit, augebitur aqua potione
intemperies calida ac sicca: non autem temperabitur. Ve-
rùm soluitur. Frigida potio biliosus eorum temperamenti
ratione, confort, dum caloris eorum acrimoniam retundit:
quum tamen sui frigiditate increasset, & obstructions faci-
at: id ex hoc sequitur, ut, dum diutius in angustioribus ua-
sis, mesenterij præsertim, & iecinoris retinetur in bilem ob-
eum partium acriorem caliditatem conuertatur. Unde hu-
ius rei gratia Hippo. citatis locis mel aqua ipsi immiscet,
ut celerius persuat, neque obsrnat.

De rectificatione complexionis, in qua est frigidi-
tas cum augmento. Cap. 2.

Huius quoque species tres sunt. In illa ergo
quæ ex eis, in duabus passiuus equalis fue-
rit, elaborandum erit, ut eius innatus calor se-
cundum augmentum procedat cum nutrien-
tibus calidis, inter humiditatem, & siccitatem tem-
peratis, & unguentis calidis, & electuariis ma-
gnis, & euacuationibus humoribus proprijs, &

balneationibus sudorem facientibus, & exerci-
tijs iuuantibus eos: licet enim aliquo tempore
in humiditate sint temperati: accidet tamē eis,
ut humiditates in ipsis propter frigiditatem
generentur. Illorum autem in quibus cū hoc
est siccitas; regimen oportet ut sit ipsummet re-
gimen senum.

De regimine corporum, quæ velociter ægritudines
incurrunt. Cap. 3.

Isti autem ad hoc sunt parati propter re-
pletionem sui. Et tunc quidem in ipsis re-
peranda est humorum quantitas, aut propter
humores crudos, qui in eis existunt, & tunc qui-
dem temperanda est ipsorum humorum quali-
tas, & eligendum est eis ex nutrientibus illud,
quod nutrimentum præbet medium inter mul-
tum, & paucum. Et humorum ipsorum quan-
titas temperanda est cum equalitate quantitatis
nutrimenti, & augmento exercitij, & fricatio-
nis antequam balneentur, si exercitij, & frica-
tionis usum habuerint; aut cum leuiore eorū,
si non consueuerint: & ut eis cibus partiatur,
& non una uice suam compleant satietatem.
quod si in ipsorum corporibus sudor fuerit fa-
cilis, & consueuerint: fiat ut isti aliquibus su-
dent uicibus. Et si tarditas comestionis ipso-
rum non fecerit, ut cholera rubea in eorū fun-
datur stomachis, retardetur ipsa usque post bal-
neum. quod si fecerit, præmittatur antequam
balneentur. Et hora quidem temperata, si pro-
hibitor ibi non affuerit: est post quartam hora-
rum diei [equalium.] Si autem propterea, quod
cholera rubea in ipsorum funditur stomachis,
cibus fuerit sumendus prius [antequam bal-
neentur, et] opilationum in hepate significa-
tiones senserint, cum aperitiuis prænominatis,
suis conuenientibus complexionibus, medicē-
tur. Et si cum hoc in capite nocumentum sen-
serint: cum ambulatione succurratur. Et si eius
cibus in stomacho corruptus fuerit, & postea
descenderit per se; erit hoc lucrū: quod si non,
deponatur cum diacymino, aut sicibus cum se-
mine carthami [conspersis.] Cuius conse-
ctio est nominata,

a. æqualis.

b. balneantur
postea.

c. commixtis.

De impinguando macrum. Cap. 4.

Causarum maciei fortior, sicut diximus, est
siccitas complexionis, et mesaraica, et sic-
citas aeris. Mesaraica enim, quum siccantur;
nutrimentum non recipiunt, & augmentatur
siccitas, et macies. Fricatio igitur ipsi adhiben-
da est antequam balneetur, quæ sit media inter
asperam et lenem, donec rubeat cutis: deinde
fricatio fortior fiat: postea emplastrum ex pi-
ce superponatur: deinde temperatè exercitetur:
postea absque tarditate balneetur: deinde siccis
mantilibus exsiccetur: postea paucum inungatur
oleo deinde cibum sumat sibi conuenientem.
Et si ipsius ætas, et tempus, & consuetudo aquā
tolerauerint frigidam, ex ea super se fundat. Fi-
nis autem fricationis, quæ ante picis emplastrū
præmittitur, est ut inflatio non incipiat consu-
mi. Et hoc quidem est propinquum ei, quod in
augmentando membrum paruum diximus.

Com-

Complementum verò locutionis de hoc, inue-
nietur in libro de^a [pulchritudine] quarti libri.

De macrefaciendo pinguem. Cap. 5.

Ipsius regimen est, ut descen sus cibi a stoma-
cho eius, et intestinis sit uelox, ne compleat
mesaraicarum fuctio in ipso, & ut cibum
sumat, qui sit multe quantitatē, & pauci nutri
menti. Et frequenter balneetur antequam co
medat, & exercitium sellū, & olea resoluētia.
Et de electuarijs, tryphera minor, & electuariū
de lacca, & theriaca, et vi ieiunus bibat acetum^a
[et] alturni. Et nos quidem nominabimus hoc
in dictione decorationis.

DOCTRINA QVINTA.

De mutationibus aeris; & est capitu-
lum 1. & summa. 1.

*Doctrinae dictionis tertiae, de regimine temporum cum re-
 elificatione aeris. Cap. Vnum.*

In veris quidem principio succurrendum est ad minuendum, & ab bibendum cathartica; secundum quod necesse est; secundum consuetudinē.

In ipso quoque proprio venitius pronocandus est. Et omnis res multum calefaciens, & humectans est dimittenda, ex carnibus, & potib; & nutriendi substilandum. Et exercitio utendum est temperatè, quod fit maius exercitio æstatis. Cibo quoque non repletur quis: immò ipsum partiarur, & in potu sumat syrpos & rob-extinguentes: & a potu abstineat calidis, & ab omnibus amaris, aut salis; auracutis. In æstare vero minuat ex cibis, & potib; & exercitio, & maneatur quietus, & extinguentia bibat.

Et si poterit, tomatis, & semper in vmbra mo-
retur, & in loco cooperto. In autumno autem,
& propriè in eo, qui est diuersi aeris, confusa-
tio facienda est cum regimine meliore: & om-
nia siccantia sunt dimittenda. Et cauendum est
a coitu, & a potu multa aquæ frigide, & ipsius
fusione super caput. Neq; in loco frigido dor-
mias, in quo eius cutis horripiletur: neque re-
pletus dormiat. Et caueat sibi a calore æstiuo, &
frigiditate maritimo, & suum custodiat ca-

tritum panis hyemem fit fortius, et fortiori soliditatis quam panis æstatis. Et similiter est lud, quod est in carnibus: et eisque sunt sicut ipsæ: Et ut sint olera, quibus veicuntur, sicut caules, et ß beta, et apium, et non atriplex, neque blitis, neque portulaca, neque scarola. Amplius corporibus sanis raro accidunt ægri- tudines in hyeme: quibus fit acciderint: mo- dicando succurrendum est, et evacuando, si oportuerit. Impossibile enim est ut ipsa acci- dat ægri- tudine, nisi propter magnam causam: præ- priè si calida fuerit. Calor enim in natum, qui est regitius, in hyeme vehementer fit fortis, præ- pterea quod a resolutione saluatur, et con- strictione coniungitur. Omnes præterea natu- rales virtutes suas melius perficiunt operationes. Hippocrati quodam vitium est, quod melius est in ipso ventrem solvere, quam minutionem facere. Et abhorret vomitum in ipso, et videtur ei, quod in estate sit bonus, quoniam humores in estate sunt natates, et in hyeme ad subbi- dum declinantes, ipsum ergo imitentur. Ac- vero, quum corruptitur, aut fit pestilentialis: obviandum est, exsiccano corporis, et repa- rando domum cum rebus, quæ suis virtutibus est frigidant, et ß humectant. Et hoc quidem est, quod magis est faciendum in pestilentia: Aut e- lesfaciant, et faciant quod sit contrarium ei, quod est aeris corruptione provenit. Odores præterea boni sunt res in hoc magis consen- tes, et propriè quomodo putancant, quod sunt co- mplexi aeris contrarij. In pestilentia quoque necesse est multum aerem attrahendi est mi- nima, et hoc quidem sit cum ocio, et evacuato- ne. Et terra præterea multoties elevarur aeris cor- ruptio, et tunc quidem continet in lectis sedes, et hospitia quærere vehementer alta, quæ a ven- tris rumpuntur. Multoties quoque est prin- cipium corruptionis ab ipso aere, propter illud, quod ei adhaerent corruptione vicinantis aerum, aut propter rem celestem, cuius quali- tas non est hominibus cognita, in huiusmodi, ergo ad domos subterraneas est fugiendum, aut ad domos, quæ parietibus undique sunt ci- cundata, et ad cauernas. Suffumigationes a- tem, quæ aerum putrefactiones sunt resiliens, sunt, sicut cyperi, et thuris, et myrri, et rose, et sandali. Aceto præterea in cibo et potu, uti in pestilentia, est nocu- mentum ipsius pesti- lentia, et nos quidem in libris particularibus no- minabimus complementum eius, quod est in- cendum de hoc.

ANNOTATIONES.

1. In ueris &c. Quod hic de uena sectione & purgatione in ueris faciendi preponitur, Hipp. consilium qd. 6. & 7. quod sequitur Galibidem & lib. de sangui. m. & bello. quos, quando & quibus purg. oport. De uicinis & ratione quam hic prescribit, Hip. copiosè lib. 1. & auct. Celsus libro primo eadem fere adnotauit.

2. Et abhorret uomitum &c. Hipp. 4. aph. Mentem astate aut per superiora, hyeme autem per inferiora, quos Galibidem probat. Ex aduerso tamen Celsus lib. primo minimum utilitorem esse hyeme quam astate censuit.

temperis pituita plus, & capitis maior grauitas subfit, de qua re alibi.

3 Aer uerò quum corrumpitur &c. Vide pro his quæ de pestilenti aere hic scribuntur. Galen. 2. in primum de uulgo morbo. & sepe alibi. & Auicennam lib. 4. Hic nota contradictionem in paucis uerbis, quum dicat obuiandum esse pestilenti aeri exsicccando corpus, moxq; inferat reparandâ esse domum cum rebus, quæ suis uirtutibus infrigidant, & humefciant. Sed legendum est. desiccant sicuti in Arabico contextu legi affirmat Hebreus quidam medicus clarissimo Paterno præceptori nostro.

SVMMA DOCTRINÆ V. FEN III.

Cuius sunt. viii. capitula.

Summa doctrina quinta fen tertio est ad succurrendum ac cidentib. quæ prognosticantur ægri tudines. Cap. 1.

1 Ille, cui tremor cordis assidue acciderit, de se ipso sit sollicitus ne subita interceptiatur morte. Ille cui, frequenter acciderit incubus, & scotomia, de se ipso sollicitus existat, & humorem euacuet grossum, ne ad epilepsiam perueniat, & apoplexiam. Quâdo multus in toto corpore fuerit [t[alus], regatur phlegmatis euacuatione: ideo ne hoc habens, spasmodum incidat, & apoplexiam. Et similiter quum perdurauerit ut sensus sine turbidi, & morionum adsit debilitas cum repletionem. Quum membris multo hoc acciderit, ut sensum amittant, regatur cui hoc accidit, cum euacuatione phlegmatis: ne ad paralyum perueniat. Quum facies multum [salierit], cui hoc acciderit, regatur purgatione cerebri, antequam ad torturam deueniat. Quum facies uehementer rubuerit, & oculus, & lachryme fluxerint, & lumen effugerit, & capitis dolorem habuerit, minutione regendus erit, & solutione ventris, & his similibus, ne incidat in phrenesim. Quumq; multa absque causa fuerit tristitia, & timor, regendus erit adusti humoris euacuatione, ne ad melancholiam deueniat. Facies quoque, quum rubet, & tumet, & fuscitari atinet, & sit hoc perdurans: portendit lepram. Quum corpus fuerit graue, & lassum sit, & venæ apparuerint, minuendum erit, antequam scissura accidat aut apoplexia, aut mors subitanea. Quum in facie parum tumoris apparuerit, & in palpebris, & in extremitatibus, dispositioni hepatis est succurrendum, ne incidat in hydropsim. Quum stercoris faecor multus fuerit, regime utendum erit remouendo a uenis putredactionem, antequam ad febres perueniat: urinæ tamen significatio est in hoc [deterior]. Quumq; lassitudinem, & fracturam uideris, time quod febris accidat. Quumq; comedendi appetitus cadit, aut augmentatur: significat ægri tudinem. Et ad summum omnis res, quæ de suo mutatur usu, scilicet desiderium, aut egestio, aut urina, aut coeundi voluntas, aut somnus aut sudor, aut corporis pruritus, aut ingenij subtilitas, aut sapor gustus, aut [sonnorum usus], quum augmētatur: aut diminuitur, aut suam mutant qualitatem: prognosticatur ægri tudinem. Et similiter usus non naturales, sicut hæmorrhoidarum sanguinis fluxus, aut menstruum, aut vomitus, aut ex

naribus sanguinis fluxus, aut consuetudo desiderandi rem aliquam, siue mala sit, siue non sit mala: quoniam uis est sicut natura. Et propter hoc non debet abstinere quis, nisi a multum malis: quæ tamen ex eis dimittere debet: ordinatè dimittat. Est præterea, quum res particulares particularium rerum sunt demonstratiuæ: per seuerantia namque doloris capitis, & hemiparæ, dilationem pronosticatur pupillæ, & descensum aquæ in oculum. Imaginari [us] coram facie sicut cimices, & reliqua, quum manuum sit & stabile, & uisus cum hoc assidue debilitatur: portendit descensum aquæ in oculum. Quum grauitas, & punctura in parte dextra perseverauerit: hepatis significabit ægri tudinem. Grauitas & tensio in inferioribus dorsi, & ilio, cum mutatione dispositionis urinæ ab [usu] nocumentum in renibus pronosticatur. Stercus non habens tincturam sicut solebat, significat icteritiam. Quum ardor urinæ perseverat, vlcera significat: quæ in uesica accidunt, & virga. Egestio in ano adustionem faciens, prognosticatur dysenteriam. Desiderij calidus cum uomitu, & inflatione, & [extremum] dolor, portendunt colicam. Pruritus in ano, quum parui uermes ibi non affuerint: prognosticatur hæmorrhoidas. Multorum [carbuncolorum] natiuitas, & nodorum, magnum significat apostemam. Serpigo, & uutiliginem prognosticatur nigram. Et impetigo alba, prognosticatur uutiliginem albam.

ANNOTATIONES.

Tali ferè methòdo scripsisse Dioclem ad Antigonum regem testatur Paulus lib. 1. quæ hic author est usus. quæ quidem uel eo nomine comprobanda est, quod præter id quod morbos futuros indicat, præcauendi etiam modum docet mira & breuitate, & compendio. Tu uide Galen. in ar. med. & illi methòdo, quæ potes ex eo loco colligere, de qua & hic author meminit, innixus, nempe inspecto actionum, excretorum ac retentorum, & sensibilibus affectuum a naturali constitutione, ac consuetudine recessu, & hæc, et multa deprehendes alia, quæ hic non refert. Sed his Hipp. & liberos pronosticorum, & Coacas prædictiones, & omnes demum suos libros refert. Vide & Celsum lib. 2.

Diffinitio vniuersalis de regime iter agentium. Cap. 2.

1 Ter agens a rebus abstineat, quibus uti consueuerat, quum esset cum suis familiaribus; labores namque, & dolores ei accidunt; quapropter studium impendere debet ad hoc, ut de se sit sollicitus, ne ad [magnas] perueniat ægri tudines. Et illud de quo plus sollicitus esse debet: est nutriendus, & lassitudo. Suum uero nutriendus meliorari debet, & facere ut sit bonæ substantiæ, & propinquæ mensuræ, & non multæ, ideo ut bene digeratur, & superfluitates in uenis ipsius non congregentur. Amplius equitare non debet plenus, ne eius cibus corrumpatur, & necessitatem habeat bibendi aquam, & augeatur [sonitus & dilatio sui], immò expectare cibum debet usque ad horam hospitandi: nisi fuerit propter causam, quam postea dicemus. Quod si multum ei necessarium fuerit, re modicam comedat

i f B. oculis.

k B. eo quod est consuetum.

l B. Alia litera. crurium. m B. aldemamil idest forunculus tum natiuitas, & nodorum natiuitatem significat extima seu magnum significat aldubelet. t albaras. t morphea. t albaras.

Cap. 100.

Cap. 82.

Cap. 2.

a B. multas.

b B. commotio & sonitus in stomacho, & naufragia facies.

e B. naufragus
facilem ha-
uerit.
d s. naufragus
facilem ha-
uerit.

e B. est neces-
sarium ut propa-
retur ad famem
toleranda & m-
norationem ap-
petitus.

f B. eera dissolu-
ta fuit biberit.

g B. quandoque
indigent ut pre-
parentur ad si-
tim tolerandū.

medat secundum modum temperamēti: & tan-
tum, ne per ipsam bibendi aquam necessitatem
habeat; siue sit eius iter nocturnū, siue diurnū.
Lassitudo quoque, eius regenda est ex eo, quod
in capitulo de lassitudine dictum est. Oportet
præterea, ne eat in uias repletus sanguine, aut
alio; sed corpus suum mundificet, deinde ince-
dat, & si [fastiditus fuerit,] famelicus fiat, &
dormiat, & si [fastidium] resoluta, postea in uia
pergat. Oportet præterea, ut qui iter aggredi-
tur, utatur ordine, & parum plus solito exerci-
tetur. Et si in suo itinere necessarium fuerit uigi-
lare, assuescat uigilare parum: & similiter, si
timet ne famem ei accedat, aut sitis, aut aliud
ab istis, debet ea assuescere, & debet uti cibo,
quo in itinere uult nutriri, & debet constitue-
re, ut eius cibus sit in quantitate paucus, & mul-
ti nutrimenti. Olera præterea dimittat, & fru-
ctus, & quicquid humorem generat crudum,
ni fuerit propter necessitatem, ut ex eo medice-
tur, & foras iter agentis [necessitas superue-
niet tolerandi famem, donec desiderium ei mi-
nuatur.] Ex eis autē, quæ ipsam iuuant in hoc;
sunt cibi frigidi ex hepaticis assatis, & his simi-
libus. & est quum ei sunt pilule cum uiscosita-
tibus, & adipibus liquefactis fortibus, & amy-
gdalis, & oleo amygdalino: sintq; adipēs, sicut a-
deps uaccinus, quarum unam, quæ comederit:
famem longo tpe tolerabit. Quidam quoque
retulerunt, quod unus homo biberit lib. j. olei
violacci, in quo [adeps resolutus fuit,] donec
in emplastri similitudinem conuersa fuerint:
decem diebus postea comedere non desidera-
uit. & similiter [contingit, quum necesse est ei
tolerare sitim.] Secum ergo deferre debet ex me-
dicinis sitim extinguentibus, quas in libro ter-
tio, in capitulo de siti dicemus, & propriè ex se-
mine portulacæ. iij. . cum aceto bibat. Et dimittat
nutrientia sitim facientia, sicut pisces, & cap-
pares, & salia, & dulcia, & minuat loquelam, &
mollior incedat. Quumque aquam cum aceto
biberit, parum ex ea ei sufficit in sedando si-
tim: ubi non multa inuenitur aqua.

ANNOTATIONES.

cap. 55. Agit hac de re & Paul. lib. 1. sed diuersè. Desumpsit
hac autem ex Rasi. ex 34. Contin. tract. 2.
Cap. 1. & 2.

De regimine cauendi a caliditate, & propriè in
uinere, & regimine iter agentum in ipsa.
Cap. 3.

a B. apich.

HOs etiam, nisi seipfos regant; res in suo fi-
ne ad hoc perducet: quod debilitabuntur,
& eorum resoluuntur uirtutes; ita quod se mo-
uere non poterunt: & superabit sitis; & fortasse
sol eorum impediēt cerebrum. Quapropter stude-
re debent, ut uehementi coopertura a sole sua
tegant capita. Et similiter debent iter agentes
pectora sua custodire: & epithemare ex tali, qua
le est mucillago psyllii, & succus portulacæ. Iter
præterea agentes in calore quandoque necesse
est aliquid comedere antequam cant, sicut [ius]
hordei. & syrupū de fructibus, & reliqua ab eis
quoniam, quum equitant, & in eorum interio-

ribus nihil existit; multum debilitat eos resolu-
tio: & non erit in eis restauratio. Sumere ergo
debet ex eo, quod diximus, aliquantulum, &
inde moretur donec de stomacho descendat,
& non inunder. In uia præterea deferre debet
ros. & uiolarum, ex quo hora post horam in
is dorsis inigatur. Multorum præterea, quibus in
uia, ex calore accidit nocumētum; redeunt de
spofirides propter natationem in aqua frigida.
ueruntamen melius est, ne hoc cito fiat; sed pa-
rum expectent, deinde ordinatè ad ipsam acci-
dant. Qui autem [uenena] timuerit; nares, &
os inflata sibi ligare debet, & toleret laborem
hoc: debet etiam prius cum [lacte absque buty-
ro] cepas comedere: & propriè quum cepa
ipso fuerint [condita] aut nocte una in
sacris comedat cepas, & sorbeat [lac.] Er oportet
ut sint cepæ, antequam in lac acidum mittan-
tur; fortis incisionis. Sit præterea illud, quod
odorat, oleum rosaceum [oleum de seminibus cucurbitæ, & sorbeat oleum
de seminibus cucurbitæ, quoniam malitiam
necorum remouet, quam timet. Quum autem
uenenum, ei nocumētum fecerit, super em-
plastris ipsius aqua proiciatur frigida, & facit
ea laetetur. Sitq; eius cibarium ex oleribus
dis: & super ipsius caput ex oleis fundatur
dis, sicut oleo rosaceo, & ex [salicibus] &
eis frigidis, sicut uermicularis succo; deinde
uetur, & a coitu sibi caueat. Saliti quoque pice
ei conferunt, quum quicuerit quod habetum
quoque temperatum ei confert: lac præterea
melior cibus, si febrem non habuerit, & si habu-
erit febrē, quæ non fuerit ex febribus puris
inmo ex [diarnis] bibat lac acetosum
absque butyro. Quumq; sitim habuerit post
nena, succurratur ex collutione oris cum aqua
sed non bibat ex ea donec fatietur; quia tunc
bito morietur; sed temperandus est ex collu-
tione oris cum aqua. Quod si multa ei necessitas
bibendi ingruerit, semel ex ea glutiat parum
secundo, et tertio, et deinceps. Quumque
uerit illud quod ex siti ei [admittum] fuerit
bibat, et si, antequam bibat. inceptis bibere
um rosaceum cum aqua mistum, et postea
aquam; erit melius, et ad summum ille, quem
lor impedit: in loco debet manere frigidus
des abluere ex aqua frigida. et si fuerit sitiens,
quam frigidam paulatim bibat, et ex cibo, qui
to digeritur, nutriatur.

De regendo iter agentem in frigore, & con-
gelatos. Cap. 4.

Dico quod iter agere in forti frigore, est
magnum timoris, licet multum custodiant
& muniat omnibus, quæ sunt necessaria, &
to magis, quum non totum quod necessarium
est preparauerit: Quamplures namque iter age-
tes, omnibus quæ necessaria erant, se reuer-
& postea frigore mortui sunt, quos frigus
fecit, & [pruina] spasmo, aut tetano, aut
gelatione, aut apoplexia, & moriuntur, quod
morte eorum, qui opium biberint, aut man-
gorum. Quod si eorum dispo ad mortem
peruenerit, multoties famē incident que
tur bolismus: in qua quid sit faciendum, &
alii

alijs regradinibus, iam in suo loco diximus. Et res quidem eis melior est, ut poros claudat, & nares: & os custodiant ne in eo aer frigidus subito ingrediatur; & ut extrema custodiant cum eo, quod nominabimus. Quumque iter agens in frigore, hospitatur; non illico se calefacere debet: immo in hoc paulatim ordinetur in calore paruo, & ad fortem calorem non cito accedat: immo si ad ipsum non accesserit, erit melius. Quod si vehementer ei fuerit necessarium: secundum ordinem ad ipsum accedat. Et ille quidem, cui est conuenientius ab eo separari: est qui cito vult ire, & ad frigus egreditur: hoc est, quum frigus non ad hoc peruenit, ut iter agentem debilitet: & eius deiciat fortitudinem. Sed si ^b [congelatio] in ipso operetur: necessarium est ut festinet ad se calefaciendum, & leniendum ex oleis calefacientibus, & proprie illis, in quibus theriace proprietates existit, sicut oleum de lilio. Quumque iter agens in frigore, hospitatus fuerit, & fuerit famelicus, & rem comederit calidam; accidet ei calor sicut ex febre mirabilis. Iter agentes praterea nutrientia habent, quae re faciem frigoris eis faciunt. Et haec quidem sunt nutrientia, in quibus multum ponuntur allia, & nuges, & synapi, & assa. & est, quum in eis mittuntur ^c [cepe], ut boni sit saporis conditae cum alijs & nucibus. Butyrum quoque est eis bonum, & proprie quum post ipsum forte hauserint vinum. Oportet praterea ut iter agens in frigore non ambulet dum est vacuus; immo implatur nutrimento. Et vinum loco aquae bibant: & morietur donec istud in suo ventre quiescat, & calefiat: & postea equitet. Assa quoque est ex eis, quae in frigore congelatum calefaciunt: & proprie quum ipsa in vino ei ad potandum datur; cuius integra dosis est. 3. j. assa, & vini lib. j. A m plius iter agens in frigore habent unde fiat epithema, quod eorum muniat corpora, ne a frigore patiantur; ex quibus est ^d [pix] & alia ab ea. 40 Allia quoque sunt ex rebus eis vtilibus, quae ab acceperunt frigidum.

ANNOTATIONES.

- 1 Descripsit haec ex Rasi. locis superiori capite citatis. Vide Hipp. de salub. digra. Celsum lib. 1. & Paulum lib. 1.
- 2 Multorum praterea quous &c. Notatione ait in frigida aqua leuari eos, qui ex itinere sunt facti calidiores. At Gal. 10. meth. 45 qui ex itinere refrigeratione indigent, si gra ciles sint atque imbecilles. tutum non esse commonuit frigidum balneis, sed neque etiam solui, vsun; nisi prius fuerint in balneo equaliter excaesati.
- 3 Debet etiam prius cum lacte &c. Cepas pro cauendo acris astu ex acido lacte comedendas consulit. At quamuis lac refrigerantis sit ordinis 4. de simpl. medic. fac. praesertim quod acutum est, ut 3. de alim. fac. habetur, cepas tamen 7. de simpl. medic. fac. quarto orane calefacere scriptum est.

De custodiendis extremitatibus a nocumento frigoris. Cap. 5.

Iter agens extrema in primis fricare debet, do nec calefiat: deinde ex oleo calido, ea liniat, quod sit ex oleis bene redolentibus, sicut oleum de

lilio, & oleum de ben^a [† Myrsi quoque est epithema] eis conueniens; & si ipsum non habuerit oleum sumat, & proprie quum in ipso posuerit piper, aut pyrethrum, aut euphorbium, aut assam fortidam, aut castoreum. Ex epithematibus praterea extremitates custodientibus est, ut superponat eis galbanum, & allia; quia est securatio ^b [aut] sicut gummi cedri. & non oportet ut forcular aut calciamentum, quo pes tegitur, sit strictus, ita ut pes in eo commoueri non possit; quoniam motus membri est vna ex rebus prohibentibus ab eo frigus; membrum quoque suffocatum ^c [dum] riter inuenit frigus. Et quum ipsum quidem pergameno cooperitur, & aliquid ei superponitur, & nihil superponitur; est magis ipsum custodiens. Quum autem manus, aut pes frigus non senserit, & ex frigore nihil diminutum fuerit, nec sollicitudo prima fuerit custodiendi ipsum regimine conuenienti: scias quod sensus iam est in itinere destructionis; & quod frigus iam efficit in ipso operationem suam. Nunc agitur ex cogitare debemus, quid in ipso sit faciendum, ut frigus in membro operetur, & inueniat qui in ipso erat, extinxerit calorem, & contraherit illud, quod resoluendum ex eo in eius subsistens, & ipsum putrefactioni aptum esse cecit: erit quandoque necessarium facere totum, quod in capitulo de vlcere est dictum, & proprie de herpetibus est thymenis malis. Sed quum frigus ipsum impederit, & nondum computruerit, sed in illo consistit processu, melius erit ut extremitates ponantur in aqua naporum proprie, aut in aqua in qua ^d [sicus coctus] fuerint, & in aqua caulium, & in aqua ^e [myrti] & in aqua anethi, & in aqua chamemille, ^f [totum hoc ad superponendum est eis conueniens, & aqua † stacados arabici, & aqua † serpilli.] Ex naps quoque emplastrum apponere est medicamen eis conueniens. Ab igne praterea sibi cauere debet ne ad ipsum accedat. Et oportet quidem ut vellociter incedat, & pedem moueat, & extrema, & exerceat ipsum, & fricat, postea inungat, & super ipsum aquam calidam ab alto fundat, cum eo, quod diximus. Et scito quod dimittere extremitates suspensas, & quietas in frigore ne moventur, & ut non exercitentur; est ex maioribus causis, quae faciunt extremis, ut ea superet frigus. Sunt praterea hominum quidam, qui ponunt in aqua frigida, & faciunt vtilitatem, ac si nocumentum ab eis remoueretur, quemadmodum fructibus accidit congelatis. Quum enim in aquam proiciuntur frigida, sunt quemadmodum si ab eis extraheretur congelatio, & ab eis labitur, & leniuntur, & equantur, & si ea igni applicantur, corrumpuntur. Sed quomodo sit istud, non est medico necessarium. Quum autem vna extremitas obfufcari ceperit, scalpel landa etiam erit, & sanguis ab ea extrahendus, membro in aqua calida posito, propterea ne aliquid sanguinis in orificijs plagarum congelatur, & non egrediatur, sed egredi dimittatur donec per se restringatur, postea ipsa epithemetur ex bolo armeno, & aceto temperatis, quoniam hoc eius remouet lesionem. † Gummi citri quoque in principio, & sine iuuamentum praebet. Quumque res ad nigredinem transierit, aut uiriditatem, & consequatur ipsam,

AVIC.

N ipsa

a. & al. misale
quoque lino.
† i. simp. ex illis
rib. lib. cum a-
romatibus.

b. N. & non est
aliquid ita adin-
uans.
† aliter.

c. N. incipit in
sanguine hunc.
† quum ipse a
cooperitur per-
gameno, & pri-
us, & postea in
bubis.

d. B. pales cocta
e. B. rerum odor
riserant.
f. B. omnia ista
sunt bona. & ca-
lamenti est bo-
nam epithema
rum, & aqua al-
lecha & aqua li-
mbry.
† scilicet.
† namque.

g. B. uelociter.

ipsa secundum putrefactionem procedente. non laboret nisi ut ^g [] auferatur illud, quod computruit: ne etiā sanum, quod in eius consistit vicinitate putrefiat: & putrefactio paulatim ad interiora procedat: sed faciat illud, quod in suo diximus capitulo.

ANNOTATIONES.

- cap. 5. lib. de diff. morb. & de caus. morb. Gal. not. ait. Quibus verò praesidijs sit illis consulendum, Celsus lib. 1. & Paul. lib. 1. docuer. Cur verò non statim cum, qui perfixit, igni occurrere oporteat, Gal. lib. de in. equ. intemp. secundo de loc. aff. & 12. met. h. reddidit rationem.
- cap. 3. & 55.
- cap. 8.
- cap. 5.
- cap. 7.

De conseruando colorem faciei in itinere. Cap. 6.

Facies est epithemanda ex rebus viscosis, in quibus existit conglutatio, sicut mucillagine pylij, & mucillagine portulacæ, & sicut dragaganto in aqua resoluta, & gummi arabico in aqua resoluta, & sicut albumine oui, & sicut tortellis de simila in aqua resolutis, & trociscis quos ^a [] Crito] nominauit. quum autem ventus eam ^b [] sciderit,] aut frigus, aut sol: regimen eius quæres in sermone de decoratione.

a. B. chritan.
† chritan.
b. B. alterauerit.

De conseruando iter agentem a nocuentis aquarum diuersarum. Cap. 7.

Aquarum diuersitas iter agentem ad ægritudines magis perducit, quam nutriendum diuersitas. Ex hoc sollicitudo est habenda, & res aquæ corrigenda. De eius autem emendatione est, ut vehementer coletur: & fiat, ut a resudante corpore, multum per resudationem egrediatur: ipsam quoque coquere, quemadmodum iam in hoc demonstrauimus causam: eā quandoque ^a [] colat: & inter puræ aquæ substantiam, & id quod ei admiscetur, separationem facit. Et maius hoc toto est, ipsam sublimando distillare. Est etiam, quum ex lanæ retorta sit lychnium, cuius vna extremitas in vas plenum ponitur, altera in vas vacuum: & guttatim aqua ad vacuum dilabitur, & est clarificandi modus idoneus. & propriè quum multoties factū fuerit: similiter quoque quum aqua amara, & mala coquetur, & proicitur in eam dum ipsa bullit, lutum liberum, ^b [] & guttatim distillabitur cum lanæ ad modum primæ. & similiter etiam, quum aquæ puræ admiscebitur lutum liberum in quo non existit mala qualitas: & propriè quod in sole fuit adustum: & postea colabitur: erit ex eo quod eius prohibet malitiam. Aquam quoque cum vino bibere ex eo, quod eius ^c [] remouet] malitiam, quum ipsius malitia fuerit ex genere paucae penetrationis. Aqua etiam quum pauca fuerit, & non inuenietur temperata: cum aceto erit bibenda, & propriè in æstate, quoniam hoc a multo excusat potu. Aqua præterea falsa cum aceto est bibenda, & syrupo acetoso in quam si liqua, & myrti genera sunt proicienda ^d [] forba.] Et post aluminosam quidem aquam & poticam bibendum est totum illud, quod naturam ^e [] soluit.] Vinum quoque est ex eo, quod

a. B. clarificat.

b. B. & frustum magnum lanæ, deinde exprimitur aqua, & que exprimitur est melior quā prima. Et similiter quum aqua conuallatur in uase, & quandoque ponitur in ea lutum liberum.

c. B. frangit.

d. B. zazur.

e. B. lenit.

post ipsam potatum, confert. Super amarā quæque aquam exhibenda sunt dulcia, & vincta: & ipsa cum iulebe est miscenda, & ante ipsam aqua ciccrum est bibenda, ^f [] & antequam videretur ad sit, remouebitur eius impedimentum, & similiter comedere cicera. Ante verò aqua tatem, & palustrem, in qua existit putrefactio, sunt gustanda nutriētia calida: supra quam, ^g [] prætica sunt exhibenda ex fructibus frigidis, & ^h [] actula. Secla, sicut cydonia & maciana & ⁱ [] acetula. Super aquas quoque grossas & turbidas, venduntur est allijs. Et ex eo etiam, quod eas clarificat, est alumen iameni. Ex eis quoque, quæ diuersarum aquarum remouent malitiam, sunt cepæ, quoniam sunt ut theriaca huius, & propriè cepæ cum aceto, & allia etiā. & ex rebus frigidis sunt lactuca. Amplius ex regimine viatorum conueniente in diuersitate aquarum, est ut ex aqua suæ terræ ferat, & cum aqua misceat terræ, in qua ^j [] spitijs ad hospitium, quod est post ipsum, & ad misceream cum sua aqua, & ita faciat donec perueniat, ubi vult: & similiter ex luto suæ terræ sumpsit, & cum omni aqua ad quam peruenit, admiscuerit: & ipsum in ea conuallatur. ^k [] rit, & eam dimiserit quousque clarificetur. ^l [] qua præterea panno interposito bibenda est: & ne quod sanguisuga cum errore ingreditur: & ne quod ex malis permissionibus vehementer est minuitur translutiat. Ex rob quoque acetoso secum deferre, ut eam vnaquaque diuersarum aquarum misceat, est regimen conueniens.

ANNOTATIONES.

Aquæ expurganda modos plures tradit. pro qua re videtur Gal. de simpl. med. fac. 4. in 6. de vulg. morb. & Paul. lib. 1. Sublimationem addit eam, quæ distillatio per flammam dicitur anuentum Arabum.

De regimine uiatoris in mari. Cap. 8.

Viatori in mari plerunque accidit ^a [] vertigo, & reuoluitur cum ea, & reuoluitur in ea nausea & vomitus: hoc quidem in primis diebus, sed postea refidet, & quiescit. Et oportet ne fortiter retineatur nausea, & vomitus: sed dimittatur donec per ipsum munus, ^b [] si superfluum fuerit, retinebitur tunc, paratio tamen ne vomitus accidat, non est in la. Et hoc est, ut ex fructibus comedat, sicut cydonia, & maciana, & granata. Semen quoque quum bibitum fuerit, prohibet nauseam ne moueatur, & sedabit eam, quum commouetur: & absinthium similiter. Ex eis etiam, quæ id prohibent, est: ut acetosis stomachi conuallatur fortantibus, & vaporem, ne ad caput ascendat, prohibentibus nutriatur. Et hæc quidem sunt, sicut lentes in aceto & succus vitiæ acerbe, & ^c [] rum calamenti, & ^d [] thymi,] & panis ^e [] Et est quando in ea ponitur ^f [] thymus,] quoque eius interius cum cerusa sunt epistola mandare.

Explicit Fen 3. huius primi canonis. Et incipit quædam FEN

*Dictionis quartæ est locutio uniuersalis de medica-
tione. Cap. 1.*

AVIC. N 2 scilicet

d B. duorū mo-
dorū simul co-
gnoscitur.

e. w. aggritudina
nis.

f. B. ipsam sanā
verbi gratia si
sane.

g. B. in creatio-
ne sua sunt fa-
cilis penetratio
nis.

frigor.

h. B. dispositio.

scilicet complexionis membri, & creationis eius: & eius situs, & ipsius virtutis. Et complexio nis quidem membri, quoniam, quum eius naturalis complexio scita fuerit: & ipsius complexio ^e [in agris] scietur per mensuram existimatiā quantum eius complexio naturalis elongata fuerit: scietur ergo mensura quantitatis, qua ipsa reduci possit ad ^f [temperiem: verbi gratia, quoniam si sanatiua] complexio fuerit frigida, & aggritudinalis calida; tunc iam multa elongatio erit a complexione sui: & tunc multa indigebit in frigidatione: quod si amba fuerint calida, sufficit ei parua in frigidatio. Et creationis quidem membri iam diximus, quod creatura membri in quatuor diuiditur modos: & tu qui dem eam ibi cōsiderare debes. Post hoc scire debes, quod membrorum quedam sunt, quae ^g [in foraminibus suis sunt facilia,] & sunt in eis interioris, aut exterioris loca vacua, per quae expellitur supfluitas medicina subtili & temperata. Et eorum sunt alia, quae non sunt ita: sed medicina indiget fortiore, & similiter eorum est, quod est rarum: & eorum est, quod est spissum. Et raro quidem medicina sufficit subtilis: & spisso est medicina fortis necessaria: quod autem fortis medicina magis indiget: est illud, quod in nulla duarum partium ventriculū habet, neque receptaculum. Et post ipsum est illud, quod habet in vna parte: & post ipsum est illud, quod a duabus partibus habet receptaculum: sed est solidum & spissum, sicut ren, postea est illud quod ea habet a duabus partibus, & est rarum sicut pulmo. Et situs quidem membri, quoniam per situm cognoscitur, quemadmodum tu scis, aut locus, aut societatis. Vtilitas verò, quae ex societatis provenit cognitione, est magis propria, propterea quod partem magis eligis ad quam medicina trahit, & ad quam eam declinare facis: verbi gratia, quum fuerit materia in gibbo hepatis: euacuabis eam per vrinam, & si in hepatis concavitate fuerit: euacuabis eam per ventrem: quoniam hepatis gibbositas membrum vrinae est associata, & eius concavitas est associata intestinis. Sed eius utilitas, quae ex parte sciendi locum provenit: est trium modorum: vnus eorum est eius longitudo, & ipsius propinquitas, quoniam si fuerit propinquum, sicut stomachus, peruenient ad ipsum medicinae temperatae, & operabuntur in ipso, & si longinquum fuerit sicut pulmo: medicinae temperatarum virtutes corrumpentur ante quam ad ipsum perueniant. Quia propter erit necessarium, ut in earum virtutibus augmentū fiat. Oportet itaque, ut quum membrum est propinquum cui obuiat medicina: sit virtus ipsius medicinae secundum mensuram, quae aggritudini sit opposita: & si inter ea fuerit longitudo, & spatium: & est aggritudo, cui est medicina necessaria quam virtus profundans penetrare faciat: tunc necessarium est in virtute medicinae, plus addere quam prius erat ei necessarium, sicut [ace rum] in emplastro sciaticae, & reliquis. Et secundus modus est, ut sciatur quid medicinae sit admiscendum; ut per illud velociter ad membrum perueniat: quemadmodum medicinae membrorum vrinae admiscetur diuretica: & medicinae cordis, crocus. Et tertius quidem modus est, ut sciamus qua parte medicinam ad ipsum transi-

re faciamus: verbi gratia, si sciuerimus, quod sit in inferioribus, existit intestinis: per clysteria euacuemus: & si sciuerimus, quod sit in superioribus, per illud quod bibunt, afferemus. Quandoque etiam confert loci, & societatis simul sollicitudinem habere: & hoc quidem est in eo, quod quocumque debemus, quum fuerit materia tota in membro: [euacuata] & in eo quod facere debemus, quum materia adhuc [euacuata] sit, quoniam quum sciuerimus, quod materia sit adhuc in descensu a suo loco, materiam extrahemus, postquam quatuor conditionum rationem habuerimus: vna est partis diuersitas, quae admodum a dextra ad sinistram trahimus, & superioribus ad inferiora. & secunda est, ut de tatis curam habeamus, sicut menstrua venimus retinemus, quas mammillis superponimus, ut cito attrahentes. Et tertia reititudinem curam habere, quemadmodum oportet in aggritudinibus hepatis, in dextra, minutionem facimus, & in aggritudinibus splenis, in basilica sinistra. Et quarta quidem est cum sollicitudine elongationis, ne ad ^m [quod extrahitur,] sit propinquum ei a quo extrahitur. Sed quum accedit ut tota materia iam sit euacuata, ut res ei cōferat ex parte, quoniam si voluerimus accipiemus eam ex ipso membro, & si voluerimus, trahemus ipsam ad membrum propinquum, quod associatum est, & eam ab eo extrahemus, quemadmodum duas minui mus saphenas, quum medicari uolumus apostema duarum amygdalarum. Quumque ad diuersum trahere uolueris, membri a quo protrahis, prius feda. Et caue tibi, ne transitus super pale fiat. Et utilitas quidem, quae sequitur ex parte virtutis membri, est trium semitarum, vna est dignitatis, & principatus curam habere, quum niam super membra principalia non facies aliquid cum fortibus medicinis, in quo sit ambigendum, quanto magis potuerimus, ne nocuum totum toti corpori commune faciamus. Quapropter ex cerebro, & hepate non euacuabimus illud, quod ab eis euacuare debemus in vna horum neque villo modo vehementi in frigidatione, & quum hepati emplastrum imponemus & medicinis resoluentibus, non relinquemus quin in eo res ⁿ [retentius] boni odoris ponamus, propter virtutem eius diendam. Et similiter in eis, quae propter cibum bibendum damus. Quod autem inter omnia membra haec tota custodia dignius existit, est cerebrum, & post ipsum hepar. Et secunda quidem semita est curā habere operatione membro associata, licet non sit principalis, sicut stomachus & pulmo. Quapropter in frigidatione stomachi debilitate aquam frigidam non datur, quae sit vehementis frigiditatis, non datur, & scias quod dare ea pura, quae laxa faciunt principalibus membris, & eis quae sunt ^o [coram] sis est valde timoroso in re vite. Et semita tertia est, habere sollicitudinem acuitatis sententiae eius hebetudinis. debet namque sibi cautela membrum acuti sensus nervosis det medicinarum qualitarum, & mordicatarum, & non uas, sicut sunt tithymali, & reliquae ab eis ducuntur, & quarum datione nobis cauere

species sunt tres, resoluentes vehementer, & in-
frigidantes; & contrarias habentes qualitates,
sicut flos eris & cerusa & res vitum, & eis simi-
lia. Hoc quidem est electionem medicinarum diui-
dere secundum membri naturam. Secundum
verò ægritudinis quantitatem; quoniam illi, ver-
bi gratia, cuius corporis caliditas [ægritudine]
est fortis, necessarium est ipsam extinguere cum
medicina, quæ sit in infrigidando fortissima,
& illi, cuius accidentalis frigiditas est fortis, est
necessarium eam calefacere cum medicina for-
tis calefactionis, si vero non fuerint fortes, me-
dicinæ debilioris qualitates nobis sufficient. Ex
tempore autem ægritudinis est, ut sciamus in quo
suorum temporum sit ægritudo: verbi gratia,
quum apostema in principio fuerit: super ipsi
ponemus, quod solum repercutiat: & quum in
[statu] fuerit, ponemus illud, quod solum mo-
do resoluat: in medio autem miscbimus utra-
que. & si ægritudo fuerit acuta: ipsa in princi-
pio existente, temperatè regimè subtiliabimus;
& si in statu fuerit, in subtiliando studebimus.
& si fuerit proluxa; non tatum in principio sub-
tiliabimus, sed in statu temperata utemur subti-
liatione: licet multas proluxarum ægritudinū
præter febres, subtiliatium resoluat regimen.
Ægritudo quoque si multa [ebullientis] ma-
teriæ fuerit, in principio eam euacuabimus, non
expectantes maturationem: & si mediocris fue-
rit, maturabimus eam, & postea euacuabimus.
Cognitio autem rerum, quæ sua significant cō-
uenientia: est ad sciendum tibi facilis, & aer qui-
dem, qui ex eorum existit summa, est dignior,
cuius rem custodiri oportet: & an sit medicinarum
inuamentum præstans an ægritudini. Et dice-
mus quod in ægritudinibus, in quibus est timor, &
non sumus securi ex defectu virtutis, si quod
facere debemus, tardauerimus, aut ex eo aliquid
alleuiauerimus; a forti medicamine primo in-
cipere debemus. Ille verò, in quibus non existit
timor, secundum ordinem, ad fortiorem pro-
cedetur, si non suffecerit eis debilis. Præter hoc
quoque tibi caue, ne a rectitudine recedas, licet
videris, quod ipsarum tardetur iuuamentum,
neque in errore moreris, & si videris quod eius
non appareat impedimentum. Et cum hoc se-
cundum vnam medicationem, non cum vna ti-
bi standum est medicina, immò in vna medica-
tione medicinas permuta, quoniam ab ipso quod
confuetum est, non fit passio, & vnicuique qui-
dem corpori, immò omni membro, immò vni
corpori, & vni membro, in vna hora, & non in
altera, inest proprietas ab vna medicina pati, &
non ab altera. Quum autem ignoras, quæ sit æ-
gritudo, relinque eam nature, & non properes
quoniam aut natura superabit ægritudinem;
aut ipsam maiifestabit. Quumque ægritudo do-
lori coniuncta fuerit, [aut causæ doloris, aut a
quo prouenit dolor,] sicut est percussio, aut ca-
rit stuporem sedare dolorē. Et si tibi necesse fue-
rit stuporem inducere, non transendas tale,
quale est papauer album, quoniam cum suo stu-
pore est etiam domesticum. [Quumque vehe-
mentia caloris membri tibi noeuementum fece-
rit,] nutri ex eo, quod sanguinem vehementer
ingrossat, sicut frumentum coctum. [Et si ex
hoc quidem regimine non alleuiabitur, nutri

cum infrigidantibus, sicut lactucis, & eis simili-
bus. Scias præterea quod ex congruis medicationi-
bus, quæ conferunt, est iuuamentum, quod fit
ex eo, quod virtutes confortat animales, & vita-
les, sicut lætitia; & obuiare ei quod sibi placet,
& assidue sedere cum eo, cum quo gratulatur,
quandoque etiam cōfert sedere cum eo, a quo
verecundatur, & quem erubescit, quoniam æ-
grum prohibet a rebus, quæ ei nocent. Ex eis præ-
terea, quæ huic modo medicationis sunt propi-
nquæ, est mutatio de terra ad terram, & de aere
ad aerem, & de formis ad formas, & præcipere
eum formas efficere, & motus, qui membrum
dirigant, aut complexionem mutant, quemad-
modum puero lusco præcipitur [ut scintillas
intueatur, aut rem quæ ei apparet aut sicut præ-
cipitur torturam patienti,] & ut speculum in-
rucatur chalybis, quoniam hoc perducit eum ad
hoc, ut laboret in rectificando faciem suam, &
frontem, & oculum, & fortasse inuitus redibit
ad hoc, ut melioretur. Ex regulis præterea, quas
obseruare debes, est fortes dimittere medicatio-
nes in temporibus fortibus, quanto plus pote-
ris, sicut ventrem vehementer soluere, aut pro-
uocare vomitum, aut aperire, & adurere, in æsta-
te, & hyeme. Ex rebus quoque, in quarum medi-
catione subtile est adhibendum studium, est qui
in vna coniunguntur ægritudine duo, quæ fie-
ri debent, contraria, quia oportet, verbi gratia,
vt ægritudo infrigidetur, & eius causa calefiat,
aut econuerso, quia oportet vt ægritudo cale-
fiat, & eius causa infrigidetur, [sicut materia
colicæ indiget calefactione, & in cisione, & sub-
tiliatione,] & oportet vt fortitudo doloris ei-
us infrigidetur, & stupefiat, & econuerso. Am-
plius scire debes, quod non omnis repletio, neque
omnis cōplexionis malitia, suo medicatur con-
trario ex euacuatione, & oppositione, immò
multoties sufficit multa regiminis bonitas in
repletione, & malitia complexionis.

ANNOTATIONES.

1. Dicemus quod res medicationis &c. Morbos triplici
veluti instrumento curari, videlicet ratione, medicamentis, &
manuum operatione, non vno loco Gal. testatur, factum au-
tem id est, vt a tribus istis instrumentis, in tres partes cura-
toria facultas Gal. adnotante li. de partib. ar. med. 1. de rat.
vict. in ac. & de subfigurat. empirica. & ante Gal. Celso lib.
1. dissecta fuerit, διατητικὴν, φαρμακευτικὴν, χειρουργικὴν.
Potissima autem inter has quæ ea sit, quæ de victus ra-
tione agit, nempe, quæ nullo non debetur morbo: de hac pri-
mo loco hic agitur. Sed hac non ea solum, quæ necessario oc-
currunt, amplectitur, vt hic author intelligit, de quibus lib.
ar. med. sed & ea quæ non necessario adueniunt: de quibus
in 1. de sanit. tuen. approbante Gal. 3. in 3. de vul. morb. Re-
feruntur enim ad hanc frictio, & balnea, & alia id genus.
Summi autem præcipue momenti est nutritio. de qua qui-
dem tria hic consideranda proponuntur, qualitas, quantitas,
& modus substantiæ alimentorum. At Gal. 1. aph. tria qui-
dem cibationis capita facit. sed loco modi substantiæ, vt en-
di modum ponit. & idem 1. de tuend. san. ordinem quoque
adiungit. Quod autem ad qualitatem & quantitatem re-
fertur in hac re instituendam perinet: plura ex Hipp. & Gal.
2. aphor. habes. & quamuis non in nutritione solum, sed om-
ni prorsus medici actione vires morbo sint comparandæ,
& agendi ex istis ratio desumenda. lib. de constitut. art. &

AVIC.

N 3 sepe

y B. interuiri ob-
lique in rem lu-
cidam.

x B. sicut febris
requirit infrigi-
dationem, & oppo-
sitionem, quæ est cā
febris requirit
calefactionem,
aut econuerso. Si
similiter si
indiget, ut ægri-
tudo calefiat, &
accidens eius, ut
infrigidetur.
x B. & indiget
fortitudo dolo-
ris eius ut.

Cap 1. cap. 6.
Com. 4.
Cap. 1.

cap. 8. 5.
cap. 15.
Com. 9.

com. 19.

cap. 13.

Aph 5. 6. 7. &
deinceps.
cap. 8.

cepe alibi. An tamen de nutriendi quantitate scopus, qui duplex est, detrahendi aliqua vel totum, & apponendi multum vel aqualiter. Aphor. a viribus vel a morbo detrahatur, videtur esse controuersia. quum Gal. 1. de rat. vi. in ac. solam virtutis custodiam nutritionem indicare, & se- rat. quod & 1. aph. & 1. meth. Idem tamen lib. de consl. ar. med. et a morbo eam indicari inuast. Et sane multos tor sit hac dubitatio, licet tamen, vt ex clariss. Paterni sente- tia illi vno ferè verbo satisfacias. Quum nutritionis par- tes sint due, adiectio, & subtractio, a viribus adiectio; a morbo subtractio indicatur, atque ita omnia Gal. loca facil- limè conciliantur. Cetera, quæ de nutritione hic subiungun- tur citra, aut tarda, pete ex Hip. lib. de aliment. Gal. 1. aph. li. de dissolutione continua, octauo methodi, primo ad Glau- comem. Sed hic adnotanda quedam se offerunt. Primum- us qui ciborum desiderio affliguntur, & humorum simula- tes exhibet, quod Galenus aduersari videtur: qui cruditate omni tenui & modico victu curandum præcepit, si qui- dem in ventriculo sit. 8. de comp. med. per loca: si in primis- uis 4. de tu. sang. Et si in extremo sit corporis habitus, co- dem 4. de tuen. san. Cui & ratio videtur aspiulari, quum ex tali victu cacochymia periculum impendat. & ex Ga- le. potius sententia esse videatur, si pinguis & lenta alimen- ta exhibeantur: quæ & calenter implent, & appetentiam, ipso in 3. de alim. fac. asserente, euerant. Secundo in diutur- nis morbis victum aut esse minuendum, minus tamè quam in acutis. Cuius contrarium sensisse visus est Hipp. 1. aph. scribens victum tenuem in diuturnis morbis semper esse periculosum. & ipse quoque Auic. lib. 4. de nutritione lo- quens febricitantium in generali, in diuturnis morbis non esse, aut regimè subtiliandum. Terio pleniorum victum in morborum initio præcipit, ex Hipp. desumens 1. aph. & ex Gal. Contrarium tamen scripsisse videtur & Hipp. 1. de rat. vi. in ac. in plenitudine, quando nihil expatitur, in ipso uide- licet principio solam potum exhibens, ac ubi os madescit, forbitionem: tantumq; ad pleniorum victum usque ad indi- cationem inclinans, quantum maior sit expurgatio. Gale- nus quoque ipse 1. 2. meth. in curatione sym. opis ex humo- rum tenuitate, primis diebus chodrum, ubi autem colligitur ap- parere incipit, etiam carnes exhiberi præcepit. Quod & ip- semet Auic. lib. 3. de calido capitis apostemate loquens ser- uauit, primò oxymel, dein aquam hordei subtilem (ut ait) cum oxymelite uno aut duobus transactis diebus, postea a- quam hordei (ut docet) grossam, ipsum uidelicet cremorem propinat. Ceterum ad hæc breuius. Ad id quod primo lo- co obicitur, tametsi crudorum adest humorum copia urgè- te tamen appetitu, symptomatis ratione, nihil obstat mul- ta offerri alimenta, sed parum nutriendi: multa quidem, quia multis indiget dispositio, ut Gal. 1. aphor. ait, parum ne- rò nutrientia, quia crui humores redundant. Id uerò quod de cacochymia discrimine obicitur, soluere hic author ui- detur ijs uerbis (& a uenis multam prohibere materiam) quasi dicat, excrementa quum apta non sint, ut nutrant, propterea a membris non recipi, sed expelli. Adde, non ab- solutè praua alimenta in hoc casu esse exhibenda, sed talia quæ etsi uim nutriendi imbecillè promouendi, quod ne- rò secundo loco dicebatur, nihil est: quum detrahantur ali- menta in diuturnis morbis, facta ad sanos collatione, nò ad morbos alios. At uerò quod tertio loco proponitur, illud no- bis generatim statuendum uidetur, quod hic author hoc in loco, & Hippocrates ac Galenus citatis locis, pleniori sem- per victu a principio utendum esse quam postea, tum ui- rium, quæ eo tempore ualidiores sunt, tum morbi ratione, qui non tantum urget, ut in augmento aut statu. At si ex

pleniori victu in discrimine fortasse res sit, ne aut morbus augeatur, aut vires concidant, tunc immutato consilio tra- hendum est potius in initio & paulò post adyctendum, quàm cotionis duntaxat ratione habita, id permittens, aut in rescat morbus, aut vires collabantur. Quamobrem cum pleuritis inflammatio sit, & fluxionis fofoles, quæ uel- lerime & augeri potest, & ad interitum perducere, cauè- bet Hipp. ea inchoante, solum potum, ne fluxio augeatur, procedente autem morbo, ubi fluxionis impetus est, labi- tus, uirum gratia sorbitionem admittit, quæ quum morbus proaleuit, nempe cum expurgari morbus iam expectat, sunt uictum ferre paulò pleniorum, quo ipse quidem con- uari, morbus uerò nihilum possit augeri. Id seruauit & aph. 3. auctor lib. 3. quum in calida capitis inflammatione præ- oxymel, dein aqua hordei cum oxymelite, demum crea- eremorem propinat. Gal. uerò 1. 2. meth. quia tenues huius- res essent, qui sym. opin. facerent, plenum properea uictum semper exhibet, in morbi tamen uigore etiam pleniorum quum non copia, sed solo substantiæ modo peccet mater- qua morbum faciebat.

2. Et terremus etiam a nutrimento grosso & c. Ob- structionis periculi impendat, crassos cibos interdicere, & si ex Gal. desumpsum est ex 1. & 6. de tuen. san. etiam intelligendum, quod attenuantia absolute alimen- præcipiantur, quum & hæc liberalius sumpta lib. de bon. & mal. succi alim. obstructions nequam auferre, sed parere- fuerunt.

3. Medicatio autem & c. Tria proponit in ea curre- tis parte, quæ per medicamenta agit, consideranda, quæ- tem, quantitatè medicamenti, & tempus, quo illud ad- ferendum. At Hipp. 6. de uals. morb. sec. 2. & cum eo Gal. aduincere Gal. uidetur 2. de tu. san. ubi Hipp. sententia- quinque proponit animaduertenda, qualis, quantum, & modo, quæ ex parte, & quo tempore. Iis tamen ad- aduincere Gal. uidetur 2. de tu. san. ubi Hipp. sententia- lam asserens, labor, cibis somnus, uenis & c. cum com- dat, quod non quæ agenda solam, sed & ordinem agendi complectatur. Rursum tamen ex horum numero Galenus quandoque unum detrabit, quandoque aliud. Primum- Glau. quattuor tantum ponit, qualitatè, quantitatè, & te, omittit. In lib. uerò ars. med. solam qualitatè & po- titatem ponit, ad hæc duo, tempus referens, cetera de- quens, ita ut de scoporum, qui in agendo spectant, con- mero, nondum constet. Ad hæc sed, andam controuersia- breuius dicemus nos quid sentiamus. Nulli dubium est, aliud esse qualitatè, aliud quantitatè, aliud tempus, quum modum usus, aliud ordinem, & aliud partem, per quod- gendum sit, quum ad interrogationem, quale medicam- tum offerendum sit, non rectè respondeas multum, aut- cum, nunc aut cras, ante somnum aut post, per os aut esse offerendum. Quamobrem ab errare uidebitur, si hosce scopos omnes ad duo referri capita contineant, neque si propriè loquendum sit, neque si id spectet, re medica est, confundere eos præstat, aut licet. Sum- go laudandus Hipp. uenit, qui paucissimis uerbis se- que capita uniuersum negotium redegit. Nihil autem ordine meminit, quod hic in ijs solu spectandus sit, ta agenda sunt, scopus uerò quem Gal. aliquando uoluit, quæ parte, agendum sit, in modo usus pleu- telligitur. Si enim interroget quispiam, quomodo edu- sit pituitosus humor in uentre existens, respondere, uomitum aut clystere, quo & modum educendi, quæ educendum sit, simul notas. Tempus uerò ipsi- a qualitate, aut quantitate medicamenti differre, notum quam probare oporteat, quum si quale fuerit medicamentum rogem, non rectè respondeas, si quale esse exhibendum, refert tamen Gal. li. ar. med. ad quod

et quantitate, non quod aliis ab his non sit scopus, sed quod hic qualitate et quantitate constituta, statim emergat, ut ex eius verbis licet colligere. differunt tamen longo intervallo. opto omnes, quos recensimus, et de re medica est in plura potius capita secari, quam in unam confundi. At verba ex his omnibus qualitas ab affectu indicatur, et est hic author ex duobus indicari ex affectus magnitudine, et affectu membri natura, plura tamen alia his addit. sexum, (genus appellat) aetatem, corporis habitum, vires rationis, et reliqua. ex Gal. videlicet de sanis 9. meth. Quibus et ipse quoque Hipp. duo alia adiungere videtur. vires namque et crassitudinem aut gracilitatem 2. aph. et eiusdem naturam si ex decorum purgantibus citata sit, et celeriter obediatur, aut non: libello de medicam. purgant. Verum qui ex his omnibus primus sit scopus, a quo medicamentum quantitas declinatur, non plane constata, quoniam Hipp. 1. aphor. tantum agendum esse precipiat, quantum pro eius natura fuerit qui perficere debet. Gal. vero 7. meth. a partis temperie agendi quantitate desumit dicitur, et lib. de opt. secta ad Trasyl. illud differat generis quantitate indicare quod genus indicat. quia ratione ab affectus magnitudine primus desumendus esse scopus videtur. Facile tamen et hac quaestio, dissolvitur. Vere quod genus indicat id etiam generis quantitate ostendit. de propriis affectus magnitudine praesidi magnitudinem significat. Spectanda tamen sunt vires, qui scopus est morbo contrarius, et semper sui conservatione indicat, si conservantur vel non. ad vires vero et partis temperies referatur a Gal. et ipsa quoque sui conservatione semper indicat. Quare et hoc quoque spectanda erit, si quantitati praesidi, quia a morbo est magnitudine indicata, et ostendit aut non. neque aliter Hipp. aut Galenus citatis locis intellexere. Nam am deinceps membri quatuor rebus author ait contineri, temperie naturae, formatione, vires, et virtute, quae ex Gal. habet 7. meth. et 13. lib. art. mod. et 2. ad Glauco. inter haec tamen dum scopum quantitas pollicetur, de modo etiam tractat. et parte qua egrediam sit, verba facit. Et sic vero, quoniam illud docet, quo ex partis temperamento quantitas medicamenti indicetur, perpendendum se offert, quod facta partis frigida ad calidam collatur, aut si utraque in calidam intemperiem decidat, nature huius excedentem; si frigida aut maiori refrigeratione indigere quam calidam. cuius sententia, et Gal. fuit 7. meth. et 8. Huius tamen contrarium 7. Coll. tractat. Auctores illud et quod in his verbis. Vultas vero quae ex soletudine et c. praecipit, si materia in gibba sit ieiunioris parte per vires esse educendam, non absolvere asserendum est. Sed addidit Gal. 7. meth. nisi materia multa sit: tunc enim praesidi per alium, ut vicinioris partem et latioribus vires constituit, quam per vires educere. Ita et quod pulmone paulo post, ex partibus longinquis esse affirmat, relatione ad ea medicamenta, quae conferunt ingerantur, dubium non est. ac falsum, si his quae lambendo assumuntur, contruleris. 3. Quandoque, consert et c. Vbi materia in fluxu est, nondum autem fluxit, reuellendam esse ait, id quod ex Gal. 3. meth. desumptum est. Sed quatuor servandas hac in re conditiones proponit, ut aversio ad partem sit oppositam, ut consensus partium servetur, ut partis recitudo inspicatur, ut distantia animadvertatur, ne ad locum nimis vicinum materia revocetur. Pro qua re pete Gal. 5. et 13. methodi et 2. ad Glauco. Quae vero pars sit opposita, habes tu quidem ex Gal. 5. aph. ubi tres notas oppositas: eam quae est superne iuxta, a dextra ad sinistram, ab anterioribus ad posteriora, et contra. 5. praeterea methodi. ac lib. de hyrud. scarif. cu cubit. alteram adiungit, quae soris est iuxta, et intus foras. Quae sit colligantia seu consensus ratio, habes 5. meth. et ex Hipp. licet differere, 5. aph. De partium recitudine, lege lib.

de cur. rat. per sangu. miss. De quarta vero proposita conditione habes 13. meth. et 5. aphor. Ceterum dudum id est, quam superiores partes ea intelligantur, 2. in 6. de vulg. morb. quia supra iocur sunt inferiores vero quae infra. in reuulsione laborante manu secundum esset crus. id quod facit Gale. 3. meth. ac laborante dextro crure secundum perpetuo fuerit crus alterum, ut ibidem precipit. Atqui 13. meth. 2. ad Glauco. in lib. de cur. rat. per sangu. miss. affectio collo. et capite venus cubiti secat, et lib. de const. ar. in coxendicis affectu venae poplitae ac malleoli tundit. et Hipp. quoque ipse 2. de rat. villan. ac. affectu latere intermam cubiti venam secat, quod et in eodem libro paulo infra faciem dum probat. Ceterum, quod ad hoc pertinet, vnum hic adnotandum censemus, reuulsionem non uno modo a Gal. et ceteris sumi consuevisse. Si proprie loquamur ea est ad maxime opposita, et servanda in ipsa sunt omnes oppositionis differentiae, quas recensimus. At extenso vocis significato, non id solum, sed medium praeterea quoddam inter derivationem et reuulsionem significat. nempe quae neque ad maxime derivatio, ut reuulsio, neque ad proximam, ut derivatio. Prioris reuulsioni visus tunc exigitur ubi tarda sit fluxio, ac indurcia praesertim, quandoque materia fluens et crassa est, et pauca, et in hac servanda est oppositio, quod facit Gal. loco citato. 13. meth. quando laborante manu crus secat, et laborante crure ad alterum crus avertit. At si materia, quae fluit, aut tenuior, aut copiosior, aut et tenuitate, et copia simul peccet; tunc quoniam morbus instet, et pericula sit ne fluxio augeatur, ac partem quampiam graviter afficiat, non priori, sed posteriori reuulsione utendum fuerit. 30 quae praeterea quod fluentem materiam ab affecta particula avertit, enacuandi etiam ab eadem non mediocrem vim habet. propterea ergo laborante ingulo non crus, sed cubitum Gal. secat; affectu coxendicis venam malleoli, ac poplitae tunc dicit non brachii, et offensio latere non a cruribus, sed a cubito sanguinem detrahatur. Notat postmodum hic author duo in reuulsione observanda: vnum, quod ubi reuellere opus sit, secundum auctorem sit dolor: alterum, ut evitemus ne supra membrum princeps transgrediamur. et horum prius ex Gal. sumptum videtur 6. de vulg. morb. alterius vero ratio non, licet ubi colligas 1. aph. Verum prior regula non videtur assentiri Gal. 1. aph. quoniam in maximis doloribus nullum minus esse praesidium vena sectione testatur, quo in casu sedatur non esse dolorem constat. alteri autem refragari videtur Hipp. 5. aphor. quoniam dolente posteriori capitis parte in fronte venam supra ipsam nempe cerebrum materiam trahens. Ad haec tamen breuiter dici possit. Vbi dolor ex facta fluxione accidit, vera eius curatio est materia, quae in affecta particula irrepsit, enacuatio. haec enim partem distendit sui copia, et qualitate irritat. Quia tamen ea ipso morbi initio eandem reuclatur, ne dum eandem expellat, et ex causa actione, quae fluxionem movit, et ex dolore ipso, cuius natura est, ut attrahat, fluxio interea augeatur, avertenda est materia, quae fluit, et mitigandus est dolor, quando ob materiam illum facientis ineptitudinem sedari non potest. Propterea quoniam duo hic agenda se offerant, et materia, quae fluit avertenda, et dolor mitigandus, utrum horum prior sit loco aggrediendum, videtur docere hic author, his verbis (quibus ad diversum trahere et c.) Sane si aversione prius moliris, quia humores suo iam impetu fluunt inclinanti, ad affectam eam partem, a qua reuellere animus est, et quia ydem dolore urgente attrahenteque, ad sese magis et concitantur, in discrimine res est, ne ex hac quoque aversione, quam tetras, et ob novam vim, quam natura infert, magis agitati, ad affectam particulam copiosius irrumpant, nihil fluxionem immittas; sed augeas potius, aut et si id quod fluxurum est prohibeas, ne eo tamen quod fluxurum est dolorem facit, nihil detrahas: sed ipsum ab attrahente dolore augeri sinas.

cap. 11. Aph. 68.

com. 14.

cap. 5.

cap. 11.

cap. 2.

cap. 18. 19. 20.

cap. 17.

Text. 10.

Text. 73.

com. 8.

aphor. 2. E.

com. 23.

Aph. 68.

& ex eo quod ipsam superflue resoluit, & est siccitas secundum essentiam, & caliditas secundum accidens. Qui autem caliditatis superfluitatem cum oppilationibus medicatur, sibi cauere debet ab in frigidatione superflua, ne in eouertendo oppilationem in lapidem augmentum faciat: & ne calida complexionis malitiam augmen-
 10 ter, immo paulatim primo medicari debet cum eo, quod abstergit: & si hoc in frigidat, ei suffecerit, sicut aqua hordei & sucus scariolæ: erit conueniens: & si non suffecerit istud, tunc cum illo, quod temperatum ex-
 20 sit, quod si hoc non suffecerit, tunc cum eo, in quo subtilis existit calor. neque ex hoc sit sollicitus, quoniam iuuamentum eius [diaphoresis] in in frigidando plus confert, quam sit nocu-
 30 mentum, quod facit ei calor, qui ad extinguen- dum est facilis post apertionem. [Et est etiam quum acutorum humorum digestio extingue-
 40 di superfluitatem prohibet,] licet quidam hominum sint, qui prouerunt ab hac destruenda sententia, & ignorent, quod fortis extin-
 50 ctio deicit virtutem: & quanto magis in corpo- ribus, quæ ab egritudine debilitata fuerunt, li-
 60 cet aliquo [directionis] modo materiam recti- fieret, quod est, quum post ipsam alię prouenit egritudines, aut ex malitia complexionis sim-
 70 plicis, aut ex materiis frigidis complexioni con- trariis, quam rectificauit. Complexionem ve-
 80 ro frigidam calefacere quasi difficile est, quum iam est [infusa:] & multum facile in prin-
 90 cipio rei est facilius, quam calidum in prin- cipio rei est facilius, quam calidum in fine in frigidare: sed calidum in fine in frigidare, licet sit difficile, est tamen facilius quam frigi-
 100 dum in fine, calefacere: quoniam superflua fri- giditas est ipsa mors innati caloris, aut ei pro- pinqua. Et debes scire, quod in frigidatio quan-
 110 doque siccitati coniungitur, & quandoque hu- miditati, & quandoque ab utrique separatur: verum tamen siccitas magis fit [manu] cum
 120 frigiditate, quæ senuit: & humiditas est magis adducens frigiditatem, quæ accidit. Et iam qui- dem omnes caloris cauē, quum superfluit: in
 130 exsiccano iuuant, & quandoque etiam omnes frigiditatis cauē, quum superflue fuerint, in hu-
 140 medando iuuant. Et nulla quidem res ad hoc tantum peruenit, quantum ociositas, & assidua balneatio, quæ est facilis [in tina]. Et
 150 nos quidem testemur scire hoc in eo, quod est pramissum. Vinum præterea [temperat] bi-
 160 bitum [in humedando] est forte. Amplius scire debes, quod quum senex in frigidatione
 170 indiget, & humedatione, non sufficit ad hoc illud quod ipsum ad æqualitatem reducit, im-
 180 mō, quod ipsum transire facit ad complexionem frigidam, & humidam, quæ ei debetur,
 190 quoniam ipsa licet sit accidentalis, est tamen ei quasi naturalis. Scire quoque debes, quod
 200 sape est nobis necessarium in permutando co- mplexionem, dare illud, quod huiusmodi confor-
 210 tat complexionem admissum ei, quod sibi sit contrarium quemadmodum est nobis neces-
 220 sarium dare acrum cum medicinis calidis ali- cui membro, ideo ut ipsam penetrent virtu-
 230 tes, & sicut est nobis necessarium dare crocū cum medicinis in frigidantibus cor, propterea

ut eas ad ipsum ferat. Et multoties quidem est medicina uehemētoris operationis in permu-
 240 tando complexionem, sed propter sui subtilita- tem non permanet, donec suam perficiat opera-
 250 tionem. Est ergo nobis necessarium, ei aliquid admiscere, quod ipsa inspicet, & retineat, licet ex ea sue operationis proueniat contrarium si-
 260 cut balsamo admiscemus ceram, & reliqua: ad hoc ut ipsum tanto tempore retineatur, in quo suam perficiat operationem,

ANNOTATIONES.

1 Quæ ex eis quidem &c. Quid in intemperiei curatio-
 ne sue cum materia, siue sine materia faciendum sit, ex eo
 20 munissima curandi regula licet colligere. si quidem intem-
 peries simplex sit, alteratione simplici, si autem cum mate-
 ria, tunc si temperata ea sit, sola satisfaciunt euacuatio: sin
 30 intemperata, & alteratione, & materis euacuatio cura-
 bitur: pro qua re uide 2. ad Glan. & lib. art. in ed. An autē
 ubi utrunque agendum sit, ab alteratione, an uerū ab eua-
 40 cuatione inchoandum sit, hic uidetur ab euacuatio exor-
 di, quod & Gal. locis citatis. Sed contrario tamen ordine
 quandoque opus esse, uide lib. 4. de curat. febr. putrid. in ge-
 50 nerali perpende etiam quæ 1. aphor. tribuntur.

2 Dicemus ergo quod malitie &c. Sicuti morbi omnes
 aut sunt facti, aut fiunt, aut futuri sunt, & factis curatio,
 10 ijs qui futuri sunt preseruatio, illis autem qui sunt, mista
 ex preseruatio, & curatione alio proprie debetur. 4. me-
 tho. & 1. & 1. de diff. feb. & 2. aph. Ita & in intemperie.
 20 quapropter quum uariant hoc in locis codices, & antiquis
 unum legat, aliud Bellunensis, & aliud Mantinus, Bellu-
 30 nensis lectio probanda præ cæteris uidetur, quæ triplicem in-
 temperiem, eam quæ facta est, quæ sit, & quæ futura, &
 40 triplex quoque exemplum affert.

3 Et debes scire quod in frigidationis, &c. Fusius
 hæc scripsit Galen. 7. meth. comparat, caliditatem, & fri-
 10 giditatem humiditati, & siccitati, illas facilius, has diffici-
 lius curari testatur, tamen in eodem libro humidam in-
 20 temperiem facillime omnium curari dicat. Idem colla-
 ta (quod hic author facit) caliditate frigiditati: eodem tem-
 pore immutari utrasque ait sed non pari discrimine, quum
 30 maius in refrigerando periculum sit, quam in calefaciendo.
 & in humido quoque ac siccio parem securitatem esse di-
 cit, sed egrius siccam curari intemperiem quam humidam.
 40 Verum quod de caliditate & frigiditate dicitur, dubita-
 tione non caret propter ea quæ 4. de simpl. med. facult. feri-
 50 buntur, quando uehementem caliditatem non minus no-
 xiam dicit esse Gal. quam frigiditatem. ac præterea, quoniam
 60 quum caliditas efficacissima sit primarum qualitarum om-
 nium, & magis agat quam frigiditas, lib. de constit. ar.
 70 med. & 2. de fac. nat. uerius dictum uideretur caliditatem
 citius quoque fore acturam, id quod lib. de usu respir. habe-
 80 tur, & propterea frigiditatem minori negocio & tempore
 90 posse immutari quam caliditatem. Ad hæc tamen licet ita
 respondere. Quod ad priorem dubitationem atinet, si cali-
 100 ditas & frigiditas absolute, ut actus sunt qualitates, confi-
 derentur, sicut immoderata frigiditas offendit, ita & cali-
 110 ditas, atque ita æque offendit caliditas, ut frigiditas. At sa-
 120 tis harum ad animalis corpus collatione, quum animalium
 130 uita in calore sit, & calore tueatur, si plus in se calefacias,
 ac refrigeres, id non pari est discrimine, quod frigiditas, quæ
 140 natura opera non subit longiori a uita differat intervallo.
 150 Quo uero ad secundam controuersiam. Non item absolute
 160 par esse frigiditatem & caliditatem curandi tempus Gal.
 170 ait, sed quodam modo agat tamen celerius caliditas, ita, ut
 180 minori tempore amoueri frigiditatem oporteat.

Cap. 2.
cap. 88.Fen. 1. Traç. 2.
cap. 7.
Aphor. 88.cap. 3.
cap. 20.
cap. 4.
Com. 22.

cap. 5.

cap. 9.

cap. 14.

cap. 9.

cap. 4.

cap. 5.

in qualitate qui in quantitate solus augmentatur, aut t[er]t[io] corrumpitur propria, est alia a minutione. Omnis præterea euacuatio, quæ est superflua; secundum plurimum febres generat. Quicquid ventris constrictio, qui fluere solebat, aliquam ægritudinem possidere fecerit: illius euacuationis reuersio secundum plurimum ipsum medicabitur; sicut ab eo, quem constrictio sanici aurium, aut mucorum narium vertiginem possidere fecit; eius reuersio ipsam remouebit. Et scito quod residuum materie dimittere, quod necesse erat euacuare; minus nocuum est, quam exquisitissime euacuare, & peruenire in ipsa ad hoc, ut virtus terreatur: quoniam multo t[er]t[io] natura hoc resoluit residuum. Quumque humor illius fuerit generis, cuius esse oportet; & æger tolerare potest; non terri debet ex superfluitate, quandoque etiam contingit, quum te euacuare oportet usque ad lipothymiam. Quumque alicuius virtus fortis [a] fuerit, & ipsorum humorum materia multa, & mala; ipsam paulatim euacua. Et similiter, quum materia vehementer fuerit [a] penetratua] aut cum sanguine multum mista: non poteris ipsam vn[us]a vice euacuare, sicut est in sciatica, & arthetica longi temporis, & cancro, & scabie antiqua, & [a] carbunculis] veteribus. Et debes scire, quod ventris solutio a superioribus trahit, & ab inferioribus eradicat. Duabus ergo attractio[n]ibus est apta, conuenienti, & diuersæ: quæ etiam post materierum quietem est conueniens. Quum ergo materia fuerit [a] superioribus], ad diuersum trahet eas; & ipsas etiam eradicabit a locis, ubi sunt; vomitu vero fit attractio, & eradicatio e conuerso. Minutionis præterea dispositio diuersificatur secundum loca a quibus sanguis accipitur: sicut sciuitis; minus itaque cunctis hominibus euacuatione dignus est ille, cuius cibus bonus fuerit, & digestio bona. In regionibus quoque calidis morantes euacuatio[n]e parum indigent.

ANNOTATIONES.

I Res quæ demonstrant &c. Sicut supra notauimus, ex 9. meth. scopi non in purgatione solum sed omni curatoris actione duo sunt præcipui: alter ab affectu desumitur; alter a viribus affectus correctionem, vires conseruationem indicant. præter hos duos, vnus tertio loco se offert considerandus, ut causa sine qua non, ac videlicet ambiens. Sed ad tria hæc capita plura alia referuntur, sub affectu quidem intelligitur, & causa si adsit vel absit, & symptoma ta, ut 12. meth. habetur, non quidem omnia, sed in genere lasæ actionis, & excretorum ac retentorum, quæ tamē per accidens coincidunt, aut contra indicant, quod cause rationem habent, sine qua non fieri curatio potest: aut vrgentis, sicut dolor, pigritia, immodica euacuatio, a quibus indicatio sumitur ob vires, quas possunt offendere. Ad vires sexus, temperamentum, ætas, corporis habitus, consuetudo, vitæ ratio, referuntur. ad quæ & ventris habitum reſc[er]ere oportet, additum ab Hipp. 2. aph. & eiusdem promptitudinem ad euacuandum ex libello Hipp. de purgantibus medicamentis. Ad aerem verò, regio, tempus anni, & celi status redigitur. Ad hæc, ait Gal. si egregius aliquis in vna corporis parte affectus sit, alia quædam offerri que & ipsa indicent, præterea, v[er]o, si figuram, situm, sentiendâ præ-

pitudinem, aut hebetudinem, quæ superius quoque ab hoc autore sunt adnotata. Quo fit, ut si ea singulata omnia explicanda sint, quæ indicant, vel coincidunt, contraindicant, vel correpugnant, ut plura omnino capita futura sint, quam decem. Verum quod hic author dicit, quum de accidentibus concurrentibus loquitur, fluente alio periculo, esse alium soluere, hoc desumptum ex Gal. est 1. ad Glau. ex quo loco magna huius capitis pars descripta est. Hinc men lib. 3. de curatione profusum alui ea exhibet, quæ ab 10. solunt. & Hipp. quoque lib. de loc. in hom. fluxum fluxum vomitum uomitu curandum præcepit. Soluitur tamen quæstio hæc ex Gal. lib. de cur. rat. per sang. miss. In fluxibus euacuatio indicatur, sed roboratio, at si excrementa præparata habeant coniunctam qualitatem: sumpta non ab affectu, sed ab eius causa indicatione, etiam purgatione ad abstergendam causam videndum est. Adde, quod in his non obſt[at] lute educitibus utimur; sed his, quæ educendo corroborant, & asfrictionis notam relinquunt, rhabarbaro, myrobolanis, tamarindis, atque alijs id genus. Quod de virum incillitate subdit, habetur ex Gal. 1. aph. & 11. meth. non 7. meth. Sed quod non omnis tamen viri imbecillitas euacuationi contraindicet, collige ex 2. de rat. uin. ac. Quum uerò de temperamento loquitur, ait, calidum, & siccum temperamentum euacuationi esse ineptum, id primo ad Glau. ibidem, notatur. Sed quod subiungit, calida & humidiora perit præditos euacuationi consentire, aduersari Gal. videtur 9. meth. & de cur. rat. per sang. miss. ubi calidum & humidiora te mperiem celerrimè dissipari, atque ideo euacuationi obſistere testatur. Quæ item de corporis habitu dicuntur eadem certè eo primo ad Glau. habentur. Sed oppositum ubi uidetur, lib. de cur. rat. per sang. miss. quo loco, graciles facit uenas aptos esse scriptum reliquit. Distinguentur uero men hac in re est. Namque quod ad priorem facit humidiora, si ad temperamentum calidum atque humidum prætinuior substantia accedat, quod celerrimè ea natura prætinuior dissipantur, euacuationi repugnat. at cum crassiori substantia, redundant sanguine eiusmodi corpora, & ferre facilius omniū euacuationem possunt. Quo uerò ad posteriorem cōtrouersiam: qui graciles a natura sunt, calidiori sunt temperamento, atque hi & latas uenas habent, & fecerunt propterea uenia aptissimi. contra uerò qui uel ex morbo, uel ex accidente alio graciles euasere, ineptissimi. De consuetudine lege & eo 1. ad Glau. & 9. meth. & libello quo quidam do, & quibus purg. op. De accidentibus malis, & lib. 12. Glau. & 12. meth. De ætate ibidem, & de sang. miss. & Hipp. 4. aph. ac libello de purg. medic. & Galen. lib. quos quando & quibus purg. oportet. Ita & regione.

2 Scias præterea quod intentio. Quinque enumerantur euacuationibus præter propositos iam scopos animaduertenda; primum, ut talia purgentur qualia consert, pro quo primo aphor. alterum, ut per loca conferentia educantur, ut primo aphor. tertium, ut membrum aptum educationi sit, quæ re quinque alia obseruanda admonet, ut humor educendus ad partem feratur, per quam educi possit, quod sepe le. docuit, & 7. meth. & 13. & in art. med. ut ad ignobilis membrum trahatur, ueluti ab oculis ad intestina, aphor. & 3. de comp. medic. per loca, ut ad locum a materia excipiendis excrementis constitutum trahatur, materiam da sit, non autem imbecilla propter morbum uel præteritum, tunc enim aliud transferenda materia est, quæ cauer ne ad imbecillas partes trahatur, ut Gal. eo 8. ait. Quod si obijcias oppositum passim legi, & 4. de diff. & lib. de cur. rat. per sang. miss. & 3. de fac. nat. & 1. de bi, ubi naturam excrementa ad imbecillas partes pur-

cap. II.

Com. 3.

Com. 22

cap. 95.

Com. 8.

EX. 52.

ph. & con

P. Y. C2p.1

legit, [Quemq; alius uirtus fortis non fuerit,] Mani-
nus uero negatiue quidem & ipse cum Bellunen. legit, sed
huius sententia aliam proponit in hunc modum. [Et si quis
uires ualidas habeat, materia tamen humorum uiriosorum
eius admodum exuperans fuerit, uberrime euacuari potest.]

De regulis communibus uomitui, & solutioni uentris, &
qualiter trahat id, quod uentrem soluit, & no-
men facit. Cap. 4.

O Portet ut illius cibus, cuius soluendus est
uenter, aut uomitus prouocandus, partia-
tur: ut quod ei in una die sufficiebat, multis eo
medat uicibus, & ut sint cibi diuersi, & potus eti-
am diuersi. Ex hac nanque dispositione accidit
stomacho; ut expellere desideret, quod est in eo
superius, aut inferius. Ex cibo autem non diuer-
so, neque super alium cibum ingrediente, sto-
machus est auarus, & ipsum forti continet retē-
tione, & proprie si fuerit eius quantitas parua.
Mollem uero habens uentrem, nihil ex hoc fa-
cere debet. Et scias quod uomitus, & uentris so-
lutio, & quę eis assimilantur, nō attinent ei, qui
bono utitur regimine: quoniam ille, qui bene re-
gitur, non indiget nisi eo, quod sit istis leuius:
& fortasse excusabunt ea, exercitium, & fricatio
& balneum. Amplius si eius corpus repletum
fuerit; plurimum talis repletionis, qualis est ip-
sius, erit ex eo qui humorum melior est. Ex sa-
guine. Minutio igitur est illud, quod ad ipsum
mundificandum erit necessarium, & non uen-
tris solutio. Quum autem minutio necessaria
fuerit, & uentris solutio ex aliquo quod sit ut
elleborus, & uolentia medicinarum a minutione
incipere debes; quoniam hoc est ex præceptis
Hipp. in lib. epidemiorum, & hæc est ueritas, &
similiter si humores fuerint phlegmatici cū san-
guine misti. quod si uiscosi & frigidi fuerint;
fortasse minutio grossitudinem, & uiscositatē
eis augmentabit. Incipiendum ergo erit a solu-
tione uentris. Et ad summum, si humores fue-
rint æquales, præmitte minutionē, & si postea
† [superabundauerint; euacua. quod
si æquales non fuerint, in primis superabundā-
tē euacua humorem, donec æquetur: postea mi-
nue. & ei, qui ante minutionem præmiserat me-
dicinam, quum minutionem præmittere debe-
bat; postponat minutionem diebus paucis: &
cui paruum intercessit spatium ex quo minutus
fuit, & euacuatione indiget; medicinam sumē-
re est ei conuenientius. Multoties præterea ex
haustu medicinarum; ille qui minui debebat, perue-
nit ad febrem, & ad estuationem. Et si ex eis, quę
quiescere faciunt, non quieuerit; scias quod mi-
nutionem præmittere debebat. Non omnes
præterea euacuationes sunt necessariae propter
superfluitatem repletionis: immo quando
que sunt necessariae propter egritudinis magni-
tudinem, & propter repletionem secundum
qualitatem, & non secundum quantitatem. b †
[Et multoties quidem
est euacuatio necessaria: sed superuenit aliquid,
quod prohibet, & non est ibi ingenium, nisi in
ieiunando, & dormiēdo, & in emendando cō-
plexionis malitiam, quę ex repletionem prouenit.
Amplius euacuationis, quædam est, quæ secun-
dum modum præseruationis est, sicut indiget

a † B. humor.

b † n. Et mul-
totes excusat
bonitas regimi-
nis a minutio-
ne necessaria in
hora.

ille, cui podagra euenire solet & epilepsia, & sic
liqua ab his, in hora cognita, & proprie in ue-
re. Ei ergo necessarium est, ut præseruatione ut-
tur ante suā horam, & euacuet ea, quæ proprie
in ipsius egritudine sunt euacuanda; siue sit mi-
nutio, siue uentris solutio: & fortasse desiccantia
exterior apponere, & medicinas [abstergeres]
est euacuare; quemadmodum hydropisum pa-
tientes faciunt. Quandoque etiam necesse est re-
10 dare medicinam, quæ sit d [ex genere euacuan-
di humoris] in qualitate, sicut quum scammonea
est tibi necessaria ad euacuandum cholera
rubeam. ei ergo admiscendum est illud, quod ip-
sam in qualitate diuersificet, & in uentre solu-
do cum ea conuenit, & ipsam ab euacuatione
non prohibeat, sicut myrobalani. Et emēdetur
complexionis malitia, si post acciderit. Haben-
tium quoque in interioribus apostema, uen-
trem soluere est difficile, & facere ut uomant.
20 Quod si tibi necessarium fuerit; da eis, quod sit
sicut uolubilis, & semen croci hortensis, & apo-
zema polypodij, & cassiam fistulam, & his simi-
lia. Hippocrates quoque inquit, qui fuerit na-
cer, & fuerit natura, cui uomere sit facile, me-
lius erit in mundando ipsum, ut ad uomitum
adducatur, & ut sit hoc in æstate, aut uere, aut
autumno, & non in hyeme. ei uero, qui medio
cris fuerit figura, conuenientior est uentris so-
lutio, quod si sibi euacuatio, quæ sit uomitus, ne-
cessaria fuerit, usque ad æstatem expectet. re-
30 so tamen sibi cauēat, quum eo non indiget, ut
runtamen antequam uentris fiat solutio, qui
mitus, præmittenda est humoris subtilitatio, qui
est euacuandus, & amplificatio canalium, &
ipsorum apertio: quoniam hoc est ex eo, quod
corpus a pœna securum reddit. Et scito quod
facere nature, con suetudinem lenitatis, & uo-
dientia ei, quod uis ex solutione uentris, & uo-
mitu facili, antequam medicina dentur, [aut re-
40 mitus, est ex regiminibus aperientibus.] Am-
plius uentris solutio, & uomitus cum macre-
ne uentris, est difficilior, & laboriosus, & time-
rosus. Medicina quoque uomitum faciens
quandoque sit uentris solutiuum, quū stomachus
fuerit fortis, aut bibita fuerit super fortiori
mem, aut, qui eam bibit, habuerit [passionem
cholericam,] & naturæ lenitatem, aut si uome-
re non consueuerit, aut si medicina in sua
stantia grauis fuerit, & uelocis descensionis. Et
50 uentris solutiuum facit uomitum, propter debili-
tatem stomachi: aut propter multam fœcis lie-
citatem, aut propterea quod medicina abhorretur
aut propterea quod bibitur, [fastidium] p
bere solet. Omnis præterea medicina, quæ uo-
tris est solutiuum, quum non ipsum soluit, aut
uit, sed non id quod est maturum, & dilatat ip-
sorum, quem debet soluere, & dilatat ip-
in corpore; superat ergo corpus, & conuertitur
tur ad ipsum humores alij: quare humor iste
60 corpore multiplicatur. Ex humoribus uo-
que est, qui est uelocior obedientie uomitui
secundum plurimum, sicut cholera: & ex
est, qui uomitui rebellis existit, sicut melancholia,
lia, & ex eis, qui inter hoc & hoc est melancholia,
sicut phlegma. Et febrem quidem habentem
uentrem soluere melius est, quam facere ut ip-
se uomat, & cuius humor descendens
sua

sicut ^hlienteriam habentem facere ut uomat, est inconueniens. Medicinam praeterea ventris solutionem facientium deterior est, quia ex medicina est composita multa diuersitatis, in tempore, in quo soluentis est uenter, quoniam ventris solutio conturbatur, & prima eorum soluit, antequam secunda, & quandoque prima ipsam secundam expellit. Amplius, qui biberit aliquid ventris solutionem, aut vomitum sibi faciens, corpore ipsius ^llimpido, necesse est ei vertigo accidat, aut mordicatio in ventre, & angustia, & quod ab eo expelletur, egredietur cum difficultate. Et ad ultimum quidem dum medicina superfluitates euacuat, non erit in ea aestuatio: quumq; qui medicinam biberit, aestuationem habere coeperit, iam euacuat quod superfluum non est. Humor praeterea, qui vomitum, aut ventris solutionem euacuatur: quum ad alium mutabitur humorem, significabit, quod iam corpus est mundificatum a superfluo humore, quem euacuare volumus. Quod si mundificatio usque ad intestinorum raturam puenit, & ad rem nigram foetidum habentem odorem, erit malum. Somnus quoque, quum post ventris solutionem, aut vomitum fuerit multis demonstrabit, quod euacuatio iam perfecte mundauit corpus, & contulit. Et scias quum sitis post ventris solutionem, aut vomitum fuerit fortis: maximam & ultimam purgationis bonitatem significabit. ⁸ Scito etiam quod medicina ventris solutiua expellit illud, quod euacuat cum virtute attractiua, quae attrahit hunc eundem humorem, & fortasse attrahit grossum, & relinquit subtilia: quemadmodum facit illa, quae melancholiam expellit. Illius praeterea verbum, qui dicit, quod ipsa generat illud, quod attrahit, aut quod in primis attrahit id quod est subtile, non est aliquid. Et Galenus, quidem licet hoc sentiat: penitus tamen dicit, quod medicina ventris solutiua, in qua non est venenositas: quum ventrem non soluerit, & digeretur, generabit humorem, quem attrahere solebat. Et huiusmodi dicta non sunt conuenientia. Et videtur quidem, quod Gal. ex hoc quod certificat, sentiat quod inter attrahentem medicinam, & humorem attractum sit conuenientia in substantia: & propter hoc attrahit ipsum; sed hoc non est verum: quoniam si attractio fieret cum conuenientia: ferrum attraheret ferrum, quum ipsum superaret; & aurum attraheret aurum, quum ipsum superaret quantitate sua: hoc tamen certificare non est medici. Et debes scire, quod humorum attractio, quae fit potum medicinarum soluentium ventrem, aut vomitum facientium, non est nisi ^h in venis, in & stomachum. & hic natura monetur ad hoc vt eos expellat extra. Et raro quidem accidit, vt ^l quum ventris solutiuum bibiatur, ad vomitum declinabunt. Quod autem ad stomachum ascendere non dimittuntur, non est nisi propter duas causas: vna quarum est, quoniam medicina ventris solutiua velociter penetrat ad intestina. Et altera est, quoniam, quum medicina ventris solutiua bibitur, natura propter ad hoc vt ^l ex venis melarai-

cis ad inferiora expellat, & non ad superiora, quoniam hoc propinquius est, & facilius, & quia illud quod est post eas, non etiam ipsas comprimit. Et hoc quidem est ex eo, quod natura mouet, vt ex propinioribus expellat viis. Quod si medicina virtutem haberet attractiua, quae humorem comitaretur; esset natura virtutis expulsiua: magis digna, vt in sano, & forti superaret: licet medicina non attrahat nisi ad viam significatam. Medicinae vero vomitum facientis dispositio, est diuersa ab hoc: quoniam, quum in stomacho fuerit, in eo morabitur, & humorem ab intestinis ad se ipsam attrahet, & sua virtute superat ^p [ad resistendum virtuti naturali.] Et scias quod plurimum attractionis humorum, quos medicina attrahunt, non est nisi ex venis, & ex eo quod est multa propinquitatis: quoniam attractio fit in venis, & in eis quae non sunt venae, sicut humores, qui sunt in pulmone, qui propter vicinitatem, ad stomachum, & intestina trahuntur, licet in venis non vadunt. ^l [Et debes scire, quod attractio, quae fit per naves ex medicinis siccis, est] causa euacuandi humores a corpore, sicut fit in hydropili.

ANNOTATIONES.

1 Oportet vt illius &c. Corpora quum quispiam purgare noluert, oportet fluida facere 2 aph. propterea, cum in uomitu, tum in alui subductione, paranda ut sint corpora, author noster docet, Hippocratem passim imitatus. ³ Ac primum quod de uomitu ait, videtur ex 4 aphorismis. & lib. de salub. diata desumptum, ubi eos qui non facile per superiora purgantur, ad ueratum esse admittendos, statuit pleniori antea cibo & quiete humectatis corporibus. Quod et lib. 3. de diata confirmat. uouendum esse a cibis omnis generis, a bubulis & porcinis carnibus, aut caseosis pinguibus, & dulcibus, ab ebrietate, ciborum mutatione, & regionum alteratione asserens. Idem affirmat Gal. tum com. in citatos Hipp. libros, tum in nuper uulgatis commentarijs in libellum Hipp. eiusdem de humoribus. Sed & hic controuersia esse videtur, quum 4. eo aph. citato exponens Galen. quinam humectantes sint ibi; eos esse testetur, qui nullam fortem obtineant qualitatem, neque acerbam, neque acrem, salisam, amaram: quod etiam lib. quos quando, & quib. purg. opor. confirmat. At in lib. de humoribus, ijs qui uomituri sunt, cauendum ait, ne quibus resuntur, aut acerbata, aut acida sint: sed tum dulciora, tum liquidiora, tum denique acriora, qualia radicularia, uerua, nerus falsanentum, origanum uiride, & quae mel mistum habeant. quare acria hic alimenta probat, quae alibi improbat. Sane (quod ad hanc questionem facit) Gal. lib. aphor. acriora fortasse alimenta damnat, ueluti quae corpora non humectent, sed exsiccent potius: de quibus propterea reuerentiam est, ne uentriculi corpore sicciori reddito, in ipso uomendi conatu uenula quespian rumpatur, ut idem eo in lib. de humoribus commentario notat: eadem tamen acria secunda quae in uentriculo est, materia, si praesentim pituitosa est, nec non iritandi, atque ad uomitum impellendi uentriculi gratia, conuenient. Adde quod non simpliciter forte acria in lib. de humoribus consilii: sed cum dulcibus uinis, & pinguibus, ac demum acria in ipso ciendo uomitu consilii, quod semper fieri solet: assumptis tamen antea disponendi uentriculi gratia, pinguibus & humectantibus qualitatibus omnium sortium experibus.

2 Et scias &c. Qui bene habent corpore, difficulter purga-

n — B.

o B. quae ierine ret humorem, tunc esset uirtus naturae expulsiuae.

Alia litera, quae non retinetur humorem, tunc esset natura expulsiuae.

p B. Alia litera, retentoria uirtutis naturalis.

q B. hic quidem ex uenis, nisi sit ex loco multae propinquitatis: quare fiet attractio ex eo in uenis.

r B. Et debes scire, quod plurima eorum, quae sunt exiccantia seu medicinis siccis, sunt.

Aphor.

Aph. 3. aph. 12.

a principio.

Comm. 17.

Comm. 13.

- Aph 36. et 37.** purgationes ferunt 2. ap. propterea purgatione in interdicitur, qui recta uetus ratione utuntur, q. his pauca excrementa gignantur, & sanguinis potus copia accumuletur, quae aut exercitatione aut frictionibus, & in edia, ut 4. de rat. viell. in ac. aut sanguinis missione tollenda est.
- com. 19.** 3 Quam autem minutio &c. Magna hic inter medicos est controuersia de praemittenda aut alui solutione aut uena sectione, ubi utroque auxilio sit opus. Hac tamen in re, si constantes sint vires, si probi sanguinis copia redundet; videtur a uena sectione esse inchoandum. At si imbecilles fuerint vires, id quod praesertim euenit sanguine aut multum ab eius natura recedente, aut paucio existente, a purgatione curatio videtur exordienda. Tu pro hac re pete Gal. 5. methodi. 4. de rat. viell. in ac. 3. in 6. de vulg. morb. nec non li bello de sect. ven. & 4. de tuen. valet.
- cap. 14. c. 21.** 4 Non omnes praeterea &c. An a morbi magnitudine indicetur euacuatio, quaestio est non leuis. Gal. meth. indi-
com. 43. et 44. cari testatur. & Auic. hoc loco confirmat. & scripsisse an-
cap. 12. et 14. tea Hippocrates videtur 4. de rat. viell. in ac. In acutis mor-
cap. 4. bis sanguinem mittendum do. ens, si morbus uehemens sit,
cap. 6. floruerit, agrotanti atas, & virum robur affuerit. Contra
aphor. 19. tamen multi morbi magni sunt, in quibus ad euacuacione
omni interdicitur; ut hectica est febris. Breuidus solui-
tur ex Galeni loco citato. At ubi magnitudo praeter euacu-
acionem non indicat, sed in ignitudinem praesidi, iuxta
Aph. 6. Hippoc. sententiam 1. aph. Extremis morbis extrema re-
media summa autem praesidia sunt uena sectio, & purga-
tio. quare ubi magnus sit morbus, horum alterum indicatur,
non id tamen absolute arque vniuersim; sed si morbus a
materia dependeat. hac enim morbofa materia uel sui qua-
ritate morbum facit, uel qualitate, si quantitate, certum est
de euacuacione statim iudicari, si qualitate, tunc quoque
gratis qualitatis auferenda morbofa materia est, in qua ad-
teranda debitum tempus expectari ob morbi magnitudi-
nem vires continue oppugnantem non potest. indicatur er-
go semper in morbis qui a materia sunt, euacuatio ubi ma-
gnus fuerint, quamuis vires, & alia frequenter euacuacioni
omni relinquantur.
- 5 Hippocrates quoque inquit &c. Graciles & facile vo-
mentes per superiora purgandos esse, & astate medicari p-
Aph. 4. et 5. superiora oportere, hyeme per inferiora 4. aph. Hipp. do-
cuit. Idem tamen sibi ipsi dissentire uidetur, quum lib. de sa-
Aphor. 19. lubri diata (si modo is liber Hippocratis est) sex brumalio.
mensibus per uomitiones purgandum praecipiat, quia id re-
pus assiuus sit pituitosius, & morbi caput tentant, & regio-
nem supra septum transversum. Hinc & Celsus lib. 1. asse-
Cap. 3. titur, uomitum hyeme utiliore esse testatus quam astate,
quod tunc plus pituita & capitis grauitas maior subest.
Porro controuersiam hanc Galenus quoque aduertit com-
mentarijs in eum de salub. diata librum. ait q. ipse si totum
purgandum sit corpus, astate per superiora, & hyeme per
inferiora purgari oportere. ac si ne augeantur humores ve-
lis obsistere, per contraria loca esse retrahendum. Hac Ga-
lenus fortasse quidem id intelligens hyeme per uomitum ef-
fe pituitam educendam, quando si deorsum feratur, in di-
scrimine sit res, ne inferiorem uentrem malo quopiam affe-
ctu ladat: astate uero retrahendam bilem ad inferiora, quum
ueremur ne, si sursum vergat, superiores partes offendat. r-
nuersim tamen expurgandi totius corporis gratia pituitosa
hyeme per inferna, biliosa astate per superiora esse dedu-
cenda. Sed obijciat hic fortasse quispiam, sit ut pituita in
uentriculo redundet hyeme, uel astate, uel quouis alio tem-
pore, si quo natura uergit per loca conferentia eo ducere o-
portet, ex primo aph. nullo certe tempore non per uentricu-
Aphor. 21. lum expurganda est pituita in ipso affluens, quum alioqui,
si a uentriculo ad intestina pituitam hanc reuellas, pericu-
lum imminet quocumque id tpe moliris, ne intestina ipsa

(praesertim si pituita multa sit) infarcias atq; obstruas.
haec tamen dici forte pro Gal. posset, pituitam, quia ma-
gnior est, facilius pelli ad inferiora, quam sursum, propterea
reari, in toto expurgando corpore esse eam non per uentrem
(nisi uomitum natura ipsa tentauerit) sed per intestina
ducendam, neque enim in solo ipso uentriculo, sed & in
sferibus reliquis, atque in solidioribus partibus pituita
detrita ut aptior sit pro toto purgando corpore per infer-
ra duci, quam per superiora. At, si bilis in toto corpore
in uentriculo duntaxat affluerit, (quod astate euenit)
haec natura leuior facillime a quacumque corporis parte
la ad uentriculum impellitur, ut propterea uomitus aptior
uideatur. Quicquid tamen de Gal. sentiendum sit, quum
quidem ambientis aeris ratione, astate & multa bilis
pia in toto corpore affluit, & partes, quae uentriculo circum-
stant, caliditatis externa ualidiores sunt, & facilius ele-
uoni uiam parantes; hyeme uero contra ob frigida-
tem, quae circa uentriculum sunt, angustiora euadunt, & ne-
tui ac dilatationi ineptiora omnia, quae & idcirco uomiti-
ni magis reluctantur, propterea uidetur (nostra quidem sen-
tentia) Hippocrates praecceptum rationi consentaneum
didisse, quum per superiora astate, per inferiora hyeme
educendum esse pronuntiauit. At uero, quoniam si hyeme
astate conferas, ob ambientis aeris frigiditatem coactius
& quae in uenis, & quae in iecinore ob euentur, minus ele-
uuntur, & ob pluuia praeterea constitutiones, atque ob
borum copiam ac qualitates, quae (ut testatur Gal. com-
mentario in 1. de natura hum.) pituitosae sunt, longius
in uentriculo pituita copia exuberat quam astate. u-
idcirco non iniuria & auctorem libri de salubri diata
eum eo Celsum, uomitum hyeme utiliore quam astate
ratione uomitus periculo non uacat, quod ex eo conat
gnis ad caput spirituum copia ferri confucit, quum
bilia si humores tenues, ac leues recipi paruo negotio
sunt: ut hac quoque ratione uomitus hyeme minus
aestate detrimenti asferre uideatur.

6 Ex humoribus quoque &c. Si humores
sint educendi, bilis siuapte natura facilius quam ceteri
nes, non per uomitionem duntaxat, sed & per fecalem
eius tenuem, leuem, & minime uisidam iustitiam
solet minus facile uera pituita ob crassitudinem
tatem; ac difficilior omnium atra bilis ob crassum
stremq; quae praedita est substantiam expurgatur. Si
horum humorum sedes animaduertis, certum est si
ta in uentriculo, bilis in iecinore sit, fore, ut non
le per uomitum bilis eiciatur, ut pituita: quum tamen
nes in uentriculo aequae humores sint, bilis primo loco
soleat, id quod auctor noster uoluit; etsi quosdam
mus in hunc inuehi, & contendere, facilius per uomitum
educi pituitam, quam bilem.

7 Et febrem quidem &c. Quaestio est an febris
vomitu praestet, quam alui solutione curari. Auctores
solutionem magis probat. Passim tamen Gal. uomitum
in febribus summe laudat, unde & primo ad Glauconem
nas solo vomitu curatas testatur. & Auctor quoque
ster prima quarti de curatione pituitosarum febrium
vomitum commendat, & fere ceteris praesidijs ante
Sed soluitur. ubi materia morbum faciens ad uentri-
fertur (quod in tertianis & pituitosis febribus
fertim accessione usu uenit) certum est, praeslare
tione reueratur, quam si alui expurgationem
quum id nature opus & studium sit. At si ad
humores non fluant: cauendus est uomitus ob agi-
& totius corporis conturbationem, cuius causa
bris potest multo magis quam antea.

8 Scito etiam quod medicina &c. Duplex attrahit

trahens quæ id quod trahit, dum trahit, mouetur: altera quæ quod attrahit non mouetur: sed quiescens trahit; prior trahit proprie dicitur, posterior æquiuocè. 7. phis. Rursum æquiuoca hæc tractatio est duplex, Gal. 3. fac. nat. altera, quæ ratione uacui: altera, quæ qualitatis sit conuenientia: ratione uacui aer in sollem attrahitur, ob qualitatum conuenientiam a magnere ferrum. Addit uero his Gal. 2. de diff. feb. eam, quæ ex calore & dolore: de quibus alias. Sane, quæ ob qualitatum similitudinem tractio sit; eo ab alijs differt, quæ calore, uacuo, dolore, perficiuntur, quod hæc omnes promittunt humores trahunt, qualitatum uero conuenientia non omnes: sed particulatim hic aut ille humor ducitur. Inest autem posterior hæc attrahendi uis ex qualitatum similitudine, purgantibus medicamentis, Gal. 3. fac. nat. 3. simpl. med. & passim alibi testimonio, cui & Auer. quoque 5. Coll. assentitur, ut errare propterea eos constet, viros aliquos, quos ego maxime veneror, qui Auerroem medicamentis purgantibus tractionem primi generis ascripisse putant: quum, quanquam is tenues primo loco humores, postea crassos educi asserit, non tamen præter qualitatum conuenientiam id fieri arbitretur: trahuntur nempe a scammonio, ob qualitatum similitudinem biliosi humores non pituitosi, ex biliosis tamen antea tenues, postea crassi educuntur. Profecto de purgantium medicamentorum tractione triplicem (ut ego video) hoc in loco Auicenna opinionem refellit, primam, eorum qui hæc uacui ratione, uel aliter quam ob qualitatum similitudinem trahere humores existimant: alteram eorum, qui eadem non humores quidem ex corpore traheres; sed ipsos gignere, sunt opinati: tertium illorum, qui inter medicamentum trahens, & humorem tractum substantia similitudinem ponunt. Hæc priorem rejicit, quoniam (ut inuicem) si caloris, uel uacui ratione traherent; promissum uero humores quosque obuios, præsertim uero tenues educerent: uidemus tamen nonnunquam crassos relictis tenuibus expurgari, quod agunt medicamenta bilem aram educunt. Secunda eorum sententiam, qui gigni ex medicamentis humores arbitrantur sunt, refutat, neque pluribus confutat. uidetur uero hæc de re Gal. capere, quasi is idem senserit. Terciam denique eo improbat, quoniam si similitudo in substantia, tractionis causa esset: ferrum ferro traheretur, & aurum auro. quæ in re & a Gal. discrepare uidetur passim purgatoria medicamenta trahere ob substantia conuenientiam, pronunciant. Hic loca multos torset, ut plures auctorem nostrum Galeno prorsus aduersari prostantur, & hunc etiam maledictis persequantur. Nos manum certè, atque corruptum aliquo patet codicem hoc in loco suspicamus, etsi & Cremonensis, et Mantinus eodem sensu conuerterint: rectè tamen Auicennam sentire, neque a Gal. discrepare existimamus, si quis ordinem deponat, quo nostra hæc tempestate Arabum libros prosequuntur.

At primo loco purgantia medicamenta uel attrahentia ducere, & crassos fortasse humores non autem tenues. hæc uerba, qui expendit, norit ex Auicenna sententia instam trahendi ex electione (ut auit) facultatem inesse medicamentis, ex quo eorum sententia rejicitur, qui Asclepiadæ sequuti ex uacui ratione medicamenta trahere sunt opinati, quæ in re Galeno assentitur lib. de purg. medica. Subdit, illius sententiam, qui gigni ex medicamentis humores docet aberrare. At nonne & hic Gal. emulatur, qui eodem libello de purg. med. Erasistratum huius rei damnat? Quid erlenum idem cum Erasistrato sentire, quod ex medicamentis, ubi a corpore euacuantur, non uincant, gigni tales humores idem asserit 3. de simpl. med. facul. quales educunt. Respondet ergo Auicennas, licet hoc Gal. scripserit, non esse priorem sententiam admittendam, nanque (quævis

fusus rem author non explicet, quod ex deprauatorum potius codicum & interpretum culpa accidisse dixerim) etiam conuerti quandoque in humores, quem attrahunt medicamenta, Galenus confitetur, ut loco iam citato aperte uidere est, non semper tamen id fieri admittit: præsertim quæ, quum solunt, id quod Erasistratus crediderunt. atque hoc pacto neque hæc in re a Gal. dissentit. Addit uero præterea non esse inter attrahens & attractum humorem substantia similitudinem: ut sentire Gale. uidetur. Verum paucis neque hic ab illo planè discrepat. Quum enim bisuriam similitudo in substantia intelligi possit, ac exacta similitudine, ac de non exacta, negat Gal. 3. simpl. med. attractionem medicamentorum fieri ob exactam similitudinem, quam identitatem queas appellare: ita enim & ferrum ferro traheretur. (ait ipse, quod & Auicennas) admittit tamen non exactam similitudinem, quæ licet inter hanc & illam sit substantia; uerius tamen, & rectius similitudo qualitatum uocetur, ut eam nuncupat Gal. 3. fac. nat. quæ conuenientia substantia. Refutat ergo author nosser merito, atque eruditè admodum, substantia conuenientiam tractionis medicamentorum causam esse, quum non substantiarum: sed qualitatum conuenientia ea sit, ut ex Galeo 3. fac. nat. colligere est.

In sermone purgationis uentris & regulis eius. Cap. 5.

Am in præcedenti sermone ostendimus, quomodo sit corpus præparandum ad recipiendum id, quod ventrem soluit, antequam purgetur cum amplificatione pororum, & lenificatione naturæ, & propriè in ægitudine frigidis, & ad summum, naturam mollicare antequam venter soluiatur, est competens regula, in qua existit securitas nisi in eo qui a [cholericæ passioni] valde est aptus: ex hoc nanque nihil isti est faciendum, quoniam esset cæ supfluitatis, quæ ei accider. Solutorio namque ventris aliquid talis, qualis est iste, res admiscenda est, in qua sit uirtus vomitiua, ne propter descendere de stomacho, antequam suam perficiat operationem: immo sequentur in ipso duarum medicinarum uirtutes, & perficiat ventris solutiua operationem suam, & vomitiua suam è conuerso illius. Trauli quoque sunt ex eis, qui [cholericæ passioni] sunt apparatus: fortem igitur non tolerant medicinam ipsarum tamen plurimi [cholericam] incurrunt passionem, ex rheumatismis suorum caput. Ex cæ præterea timorosa est, ut medicina ventris solutiua sumatur face in intestinis existente sicca, immo expellenda est, saltem cum dysteri, aut iure [mollicatio]. Balneum quoque ingredi antequam ventris solutio fiat aliquantis diebus, est ex eis quæ [] bene præparant, nisi aliquid prohibuerit: & oportet quidem ut inter balneum, & haustum medicine paruum interueniat tempus, post medicinam quoque non ingrediatur quis balneum: quoniam trahit materiam ad exteriora: & neque est bonum nisi ad uentrem constringendum, præterquam in hyeme, quia non est timendum primam balnei causam ingredi tali modo, ne calor sit vilo modo impediens ad attrahendum, sed sit ad mollicandum. Et ad vltimum oportet ut aer illius, qui pharmaciam bibit, sit caliditatis pauca, ne sudorem faciat, neque [turbationem], quoniam hoc est ex præparatorijs. Frictio quoque, & oleis inungi, est similiter ex præparatorijs. Quum autem aliquis medicinæ affuetus

AVIC.

O fuetus

g. B. Nausea-
nam verò habet.
nib. facietatem.

† Mant. terre
lemnig.

† Planta est de
qua secundo li-
bro meminit.
aliqui pyrethrum
existimant. no-
tat & Mant.

h. B. impresio.

i. B. soluat.

suetus non est, neque eam bibit, melius est me-
dico, sibi caueat, ne uentris solutiua violentas
uirtutes habentia, ei tribuat. [§ Fastidium verò
habentibus] & humores uiscosos, & in hypo-
chondrijs tersionem, aut qui in suis interioribus
habet inflammationem, aut oppilationes; non
est dandum aliquid, donec ista rectificent nu-
trientibus mollificantibus, & balneo, & re-
quie, & dimissione eius quod mouet, & eius
quod inflamat. Illis uero qui stantes bi-
bunt aquas, & habentibus splenes, fortes me-
dicinæ sunt necessariae. Quumque aliquis medi-
cinam uentris solutiua dederit: melius erit ei,
si medicina fuerit fortis, ut super eam dormiat,
antequam operetur, quoniam operabitur meli-
us: & si debilis fuerit, melius erit ei, ne super eam
dormiat: quoniam natura digeret medicinam.
Quum autem medicina operari coeperit, meli-
us erit ei, ne super eam dormiat quocunque modo
fuerit. Amplius, quum aliquis medicinam bi-
bit, non illico super eam se mouere debet: sed
debet super eam quiescere, ut ipsam natura cir-
cundet, & in eam operetur: quoniam, nisi natu-
ra in ipsam operata fuerit, non operabitur ipsa
in naturam. Odores quoque nauseam prohibe-
tes olfacere debet, sicut est odor mentæ, & ru-
tæ, & apij, & cydoniorum, & † boli corasceni
aqua rosacea, & paucos aceto aspersi: & si ex odo-
re medicine quis exterritur, quum medicinam
bibit, nares constringat, & qui medicinam abhor-
ret, debet masticare parum ex † tarchonide: ut
sui oris vel odoris uirtus stupida fiat. quod si
vomere timuerit, extremitates constringat: &
quum ipsam biberit, desuper rem stypticam bi-
bat. Medici præterea pilulas quas ei daturi sunt,
quandoque in melle uoluunt, & quandoque su-
per eas proiciunt mel coctum, aut zucarum
coctum, donec eis inde faciunt tunicam. Ex eo
quoque, quod est ingenium utile, est ut super
eas ponatur cera cum paucis oleo mollificata:
& ex eo, quod est magis conueniens ingenium
est, ut os aqua, aut alia re impleatur: deinde pilu-
lae sicut sunt, bibantur super ipsam. aut quæ ali-
quo horum ingeiorum aptatæ fuerit, transglu-
tiantur itaq; omnes ita, quod medicinam [h] o-
peratio non cognoscatur. Et oportet ut apoze-
ma tepidum bibatur, & pilula cum aqua tepida
sumantur. Frigidi præterea stomachus & pedes
cafaciendi sunt. Quumque ipsius anima seda-
ta fuerit, ambulet, & moueatur paulatim: quoni-
am motus hic est inuatiuus. Et interpositione
horarum ex aqua calida tantum bibat, quod me-
dicinam non [i] liquefaciat, & expellat ipsam,
& eius debilitet uirtutem; nisi fuerit ut hora,
quando necesse est, ut uentris stringatur solu-
tio. In potu quoque aquæ calidæ, malitiæ medi-
cinæ existit debilitatio. Qui autem medicinam
bibere uoluerit, calidæ exitus complexionis, &
debilis compositionis, & debilis stomachi: erit
ei melius ut eam bibat, postquam prius biberit
aliquid, quod sit sicut aqua hordei, aut succus
granati, aut, ut uniuersaliter dicam, quum sto-
machus receperit nutriendum subtile, & leue: sed
qui non ita fuerit, erit ei melius, ut eam ieiunus
bibat. Plurimi præterea, quibus datur medicina
nētris solutiua in estate, ex ea perueniunt ad fe-
brem. Oportet ergo ne medicinam porator co-

medat, uel bibat, donec medicina suam perfo-
rit operationem; neque etiam quandiu medi-
na opatur, dormiat, nisi uoluntas affuerit, ut
stringatur. Quod si ipsius stomachus non re-
rauerit ne comedat, propterea quod stomachus
eius est cholericus, & cito [k] descendit [ad] co-
sum cholera, aut propterea quod a comestione
ne uehementer abstinent, & famem tolerant:
detur ei parum panis infusi pauco uino [l] impe-
dicinam, antequam uenter soluatur, quoniam
hoc est ex eo, quod medicinam fortasse [m] solu-
Oportet præterea ne anus aqua frigida lauetur,
sed cum calida. Quidam etiam dixerunt, quod
pilule, quæ sunt cum apozematibus dande, et
dandæ cum apozematibus, quæ sunt cum chole-
mogenea. Pilulae namque quæ choleram expel-
lunt, cum apozemate dande sunt alicuius
quod sit, uerbi gratia, sicut fumus terræ, & [n] Alia
melancholiam euacuant: cum apozemate alio
ius, quod si sicut epithymum, aut polypodium, cum
aut his simile, & quæ phlegma expellunt: cum
pozemate alicuius, quod sit sicut centaurea, cum
um aut euacuare uolueris corpus sicum, cum
nem habens duram, medicina forti, sicut ele-
boro, & his similibus, uehementer stude in-
meando ipsum nutrientibus inuictis, & [o] Alia
ultimum, quum fortes medicine multi sunt
moris; tales uidelicet, qualis est eleborus, & [p]
niam in corpore mundo efficit spasmum, & [q]
pleti corporis commouet humiditatem, & [r]
[turbido], & ad in. estina trahit illud, quod
difficile est expellere, & tithy mali uenenosum
cut † laurcola & pityusa, & earum impedim-
tum, quum superant, remouet † lac acidum
[t] [] amplius medicina multoties lau-
odorem in stomacho dimittit: est ergo sicut
medicina ibi remaneret: cuius medicamen-
[u] † aqua hordei, quæ ipsam lauat: quæ quidem
melior existit eorum, quæ in potu sumuntur
medicina operari non coeperit, [v] si aliquid
fieri [] & ut nihil moueatur. fiat; quod si quæ-
fuerit timoris, melius erit ut hydromel trahi-
aut eius syrupum, aut aquam, in qua nitrum
solutum fuerit: aut subijciatur ei collyrium: ut
fiat ei clystere. Ex causis uero, propter quas
medicina non operatur; est canalium coangustatio
tio de natura, aut propter complexionem
aut propter egritudinis uiciniam: in hac
bus enim paralytum, aut apoplexiā, medicamen-
uicad suas materias coangustantur. Accidit
go ut difficile sit facere quatenus uenter
[currat]. Duas præterea medicinas uentris solu-
tes in una die coniungere, est timor osum, & [w]
extra rectitudinem. Omnis quoque medicina
quæ alicui humori est propria: quum in
non inuenit, perturbat uentrem: et diffusi-
tate [x] facit, et similiter, si ipsum in suo
rio infusum inuenit. Omnis præterea medi-
na humorem in primis extrahit, qui est ei
prius: deinde illum, qui est post ipsum in
tudine, et subtilitate, et reliquos secundum
ordinem, præter sanguinem: quoniam
usque ad postremum eum retinet et recom-
Humor uero ex longinquo attrahere est
cile. Amplius quum timor affuerit, ne
aut [y]ncopis] alicui accidat, postquam
cinam biberit, oportebit fieri, ut antequam

dicinam bibat, tribus diebus, aut duobus cum aqua raphani uomat, & vt raphanum comedat. Oportet præterea ne multum salis sit in cibis eius; qui medicinam vult bibere. Multoties quoque ex haustu medicinae peruenitur ad nauscam, & angustiam, & syncopim, & tremorem cordis, & ventris mordicationem, & propriè quum solutionem non fecerit, aut s[ic] sudorem, multoties præterea est nobis necessarium, vt cum faciamus vomere, & multoties excusat nos ab hoc dare ei retentiua, & facere, vt aquam hordei bibat, quatenus venter solvatur, & medicina malitia remoueatur, & quod intestinis retenti fuit, lauetur. Ille verò, cuius complexio fuerit frigida, & sup[er] alios humores habuerit phlegmam, & ipsius operationem, nasturtium aqua calida ablutum cum oleo. Et qui calidè fuerit complexionis, psyllium bibat cum aqua frigida, & oleo uiolaceo, & zucarum albu[m], aut iuleb. Et ille quidem, qui temperatè est complexionis, semen lini. Ei autem, qui excoarationem timuerit intestinorum, bolus armenus cum succo granati detur. Sumere etiam debet quicquid diximus post fluxum ventris, & si non ipsū retinebit. Omni præterea pharmaciam bibenti, cui postea aduenit febris; melior est aqua hordei. Syrupus verò acetosus, est excoaratiuus, & ideo tardandus est usque ad duos dies, aut tres, donec in intestinis virtus sua redeat. Ille quoque, qui medicinam bibit, secunda die est balneum intraturus. Et si ex humoribus ipsius aliquid fuerit relictum, balneum ipsum mundare poterit. Nam si videris, quod balneum sit ei sapidū, & in ipso delectetur, erit hoc signum quod balneum ipsum ab eo, quod relictum est, mundificat, ipsum ergo in eo dimitte. quod si inuenieris, quod in ipso non delectetur, immo in eo æstuationem patiatur, expelle eum. Scias præterea quod ei, qui intestinorum patitur debilitatem, plerumque ex medicinis ventrem soluentibus aduenit ventris solutio fortis, & prolongabitur ei res, & multis indigebit medicinis, donec retineatur, in senibus etiam similiter timeatur ex ventris solutione, ipsius nocumētū. Et scito quod ex potu vini post medicinas ventris solutivas ad febres peruenitur, & ad æstuationem. Post solutionem quoque ventris, & minutionem, multoties in hepate aduenit dolor, quem aquæ calidæ potus remouet. Et scito quod tempus, quo maior canis ascendit, & hora, qua niues super montes quiescunt, & hora frigoris fortis; non est tempus sumendi medicinam. Medicina. n. in uere aut autumnō de montibus cadunt. Et post ver quidem venit æstas, in qua non est sumenda nisi res subtilis: Autumnus uerò est ueri contrarius. Amplius naturæ non est faciendū confusio bibendi medicinam, cum qua necesse sit mollificare ventrem: quia fiet consuetudinaria. & hoc habens ad impedimentum mali finis peruenit. Vñ quemque etiam, qui fuerit sicca complexionis deijcit fortis medicina. Oporret præterea vt super debilem medicinam ex motu minuatur: ne eius virtus resoluatur. Ex medicinis quoque; debi-

libus benedictis sunt violæ cum zaccaro. Et iste cui in hyeme necessariū fuerit medicinam bibere: ventum obseruet meridionalem Et in æstate dixerunt quidam eorum, & conuerso, & hoc quidem diuisionem habet. Aeger quum debili indigerit solutione, & non operabitur: non magis moueatur, sed dimittatur. Aegritudo quoque multoties ebullire facit ventris solutionem, & accidit febris: & est, quum minutio sufficit.

b B. Et multoties solutio ventris commouet seu ebullire facit sanguinem.

ANNOTATIONES.

1 Et ad summum. Quod paranda sint corpora, ubi solueda est alius. Hipp. 2. aph. docet. quomodo autem id agendū sit, uidetur idem explicare 7. aph. dicens corpora ubi quis purgare uoluerit, oportet fluida facere, et si supra uelis fluida facere sistere alium; si uerò infra, humectare. ita, ut quoad alium solummodo & uias præparationem hanc uideatur intelligere. Gal. tamen 2. aph. non ad uias solum, sed et humores referendum putat, uerioresque; propterea sententiā esse, quæ in 2. aphor. libro est, quæ in 7. scibitur. Excipit ab hac præparatione hic auctor eos qui cholera morbo parati sunt, ut antiqui codices legunt, & ut Mantinus, eos generatim, qui fluxui sunt obnoxii. His enim, ubi purgandi sint, non alio apparatu opus est, immò soluentibus per alium medicamentis uomitorio immiscenda esse ait, cohibendi uidelicet humorum ad intestina fluxus gratia, de qua sanè re Græcorum nullus meminit, quos ego uiderim, uno forte excepto Hippocrate, is enim 5. uulg. mor. de quodam loquens qui Athenis cholera correptus est, cui sisti neque uomitus, neque alui secessus porterat. Hic (ait) ueratrum in lentum succo bibit, & alterum lentum succum in super bibi quantum potuit, & postea uomuit, & coacta sunt, ac astricti ipsi ambo, uomitus. s. & secessus. Quod autem elleborus & lentum succus uim habeant, ille quidem uomitoriam, hic subducentiam, non est, ut hic fusius a nobis ostendatur. Excipit rursum hic auctor balbutientes, quod & Hipp. 6. aph. sunt enim hi satis suapte nature subducenda alio parati: Subdit deinceps (id quod ad corporum quoque præparationem facit) alios ubi sicca fuerint, & excrementa ipsi sicciora inerint, esse clystere molliendas, pro qua re uide & Galenum lib. quos. quando & quibus purg. oporteat.

2 Balneum quoque & c. Balneas inter ea recenset, quibus purgatione corpora parantur. de quibus sanè non parua est difficultas, quum Hipp. 3. de rat. uict. in ac. balneas interdicit ijs, qui alium tum nimis fluidam, tum astrictiorem habent. quum & Gal. eodem 3. de rat. uic. in ac. & alibi balneum non nisi euacuatis corporib. concedat. Adde quod ut ex eodem Gal. libidem colligere est, balneum in corporis superficie educendos per alium humores trahit, qui ad intestina erant reuocandi. unde & 7. de comp. med. per loc. alui profluuium sistere adnotauit. Sanè Hip. 5. in 9. de uulg. morb. celerioris purgationis gratia balneas cōsultat. ueratrū (dicens) epotum. si celerius purgare uis, lauare, aut cibum sumere oportet, quæ sententiā perpendens Gal. ex communi illo desumptū præcepto asserit, quæ, corpora ubi quis purgare uelit, fluida esse faciendū statuerat, & humectanda, & balneum eo nomine probat, quod humores fundat, membra uerò, si quæ contenta duræ fuerint, relaxet. Unde sicut Hip. in ijs quib. secunda est uena, si sanguis crassior fuerit, in ijs prius lotis uenam rescindi alibi iubet. ita & in expurgandis lotiones precipere ait, ut celerius simul ac minus molestè purgatio fiat. Quare, & eam sententiā amplificat, quæ quarto libro aph. corpora ad ueratrum

Aph. 9.
Aph. 72.

com. 6.

Aph. 31.

tex. 59.

com. 62.

cap. 1.
Aph. 29.

Aph. 13.

AVIC.

O

2

ad-

admittenda humectanda cum cibis & quiete docuerat: putatq; & balneas ad eandem rem conducere. Ex Hipp. ergo author noster propositam sententiam desumpsit. At obijcies statim senem de vomitu loqui, non de alui subductione. Fatemur id quidem nos. extendit tamen eandem Gal. etiā ad inferiorem purgationem, cui & assentitur ratio: si etenim (id quod diligentissimus Paternus vixi) id de ueratro in 6. vulg. morb. præceptum, ut Gal. ait, in generalissima ea lege completur, quam 2. aph. tradidit: implecti uniuersalem hanc regulam particulare illud necesse est. Neq; propter reā, quod de balneis hic precipitur, uotionem duntaxat, rerū & inferiori purgationi conuenire. Ceterum, quā, de prior dubitatione statuendum est, quoniam Gale. balneas modo probet, modo improbet? Dissi. illis profecto hic locus est, quē enodandum suscipimus. Dici nihilominus fortasse poterit, & si Auic. balneum ante purgationē præcipit, non absolute tamen ipsam euacuationem omni præposuisse, quin arduū dum est, absolute huic purgationi alias euacuationes esse præmissas. naturamq; leuibus antea euacuationibus huic magna futura purgationi consensisse, ut superiori capite faciendum esse author admonuerat, & in vomitione & in alui solutione. non ergo ante euacuationem omnem, sed post leues euacuationes, & ante validam purgationem balneas author noster suadet. At verū si balneo purgationis gratia vti licet, quo nam tempore ipso utendum est? Auicenna ait per aliquot dies ante medicamenti assumptionem: ita tamē, ut inter balneas & pharmacum exiguum intersit interval lum. At Hipp. de us ante pharmacum lotionibus nihil meminit, sed post assumptum medicamentum consulit sententia a nobis superiori loco citata ex 6. vulg. morb. sect. 7. cuius tamen contrarium Auic. statuit post hoc statim uerba. Magna profecto & hic dubitationis est locus. Dici tamen ex Gal. licebit in eiusdem loci commentariis, balnearum usum ante medicamentū per aliquot dies conuenire. At post assumptum etiam pharmacum, licere illico balneas ingredi, ut Hipp. intellexisse Gal. putat, antequam purgatio iam cæperit, & si neque mox inceptura sit. Author verū noster negat ab assumpto medicamento balneas, ubi purgatio aut cæperit, aut propē inceptura fuerit. Sed contrariam rursus obiri actionem dices, quoniam balnea ad superficiem humores trahant (id quod priori loco obiectum fuerat) Ad hoc fatemur id non inuiti, si tunc lotiones fiant quum purgatio iam cæpit. non tamen si antea, quod & Gale. ibidem denotauit.

Aphor. 29.

3

Cap. 3.

cap. 5. Cap. 15.

cap. 6.

illis verū qui stantes & c. Qui stagnantes, & lacustres aquas bibunt, magnos semper splenes & duos uentres habeant necesse est, ut & Hipp. lib. de loc. aer. & aqu. notat. splen verū forti egere medicamento, ut expurgetur, testatur Gal. & 2. ad Glauc. & 4. de usu par. & alibi. crassus enim humoribus hic affluit, qui non leui pharmaco educi possunt.

4 Quumq; aliquis medicinam & c. Dormiendum a forti medicamento iubet, uigilandum uerū a leui. At Paulus li. 7. a somno, quoad absoluta in totum purgatio fuerit, præcipit abstinendum. Hic non ignoramus quosdam magni nominis uiros semper a sumptis medicamentis dormiendum esse arbitrari, quod per somnū expurgandi humores ad uentriculum trahuntur. q̄ medicamentum in halitus dissoluitur, qui per uenas ad trahenda excrementa feruntur. quod per somnū utile ab inutili segregatur, & coctio quadam fit. quod demum uires (ut aiunt) corporis una cum medicamento maiori impetu ad id consurgunt expellendum, quod noxiū est. Quæ tamen rationes non multi certē mōmēti esse uidentur. quum per somnū concoquatur potius medicamentum, & innato uiscerum calore, qui per id tempus amplificatur, superante, eius uires imminui oporteat. quum eo etiam (quod asserunt) concesso, quod in halitus pharmaci

dissoluitur, concurrentibus (ut per somnū fit) adiuua cum calore spiritibus, perferri uel per uniuersum corpus queant, quum item segregatio eius quod utile est ab inutili per uigilias fiat non per somnū, docente Hippo. somnū concoquere, uigilias autē digerere. & coctio medicamenti obstitit, non auxiliatur, eo enim ab alimentis medicamentum differt, q̄ hæc nature actiones superant. alimenta autē natura & coquuntur & superantur. ita, ut & illud & illud absurdum sit per somnū uires una cum medicamento maiori impetu ad illud excrementum aggredi quod natura quando segregatio atq; omnis demum natura expulsiue forte exceptis, quæ per insensilem perspirationem ac fusiōem ualentius per uigilias obeatur, quam per somnū. Quamobrem non iniuria Paulus esse uigilandum ab assump ptis medicamentis iubet. quum enim exactum, & uigilantis temporis spatium ignoremus, quod (id quod potest emolumentum ex somno aduenire) ad actum (ut dici solet) ipsius pharmaci perducatur, tutius est uigilare, quā manifestum periculo exponere, ne medicamentum concoquatur, & uires dissoluantur. quamuis multum alioquin medicamentum ad ceret, si tantus ferē esset, quantus ad medicamentum ad ceret perducendum sufficeret. ita, ut Auicenna quidem ad silium optimum sit, Pauli uerū tutius.

5 Qui autem medicinam & c. Medicamenta iunguntur & concoctione obita esse exhibenda iubet Paulus li. 7. Noster tamē author corporis calido temperamento, uentriculi constitutione, & uentriculo inbecilli, aut potius, & alimentum ante medicamentum concedit. non sine maiorem (ut nostra tempestate multi qui ab ipsa statione na cataportia exhibent) sed tenuem uel potum non uerū de qua tamen re Græci quod ego uiderim) ne uerū de dem. Subiungit deinceps sumpto pharmaco a cibo & potu ad absolutam usque purgationem esse abstinentiam, quod sanē & Paulus lib. 7. Excipit tamen si quos uenter cruciet. Et si uerū Gal. assumptis his, quæ alium subducunt, dimidia post hora, prauitum consilium. & post purgationem tantum medicamenta, lib. quos, quando & quibusque Hippo. ratis exemplo. & c. rat. ui. in at. foruionem ex dei cremore propinat, id tamen abstersionis, non nutritionis gratia. quod tamē diligentissimus Auic. notat, neque id eodem iniuria, nempe sit ut biliosus quispiam assumptis purgamentis, aut ob mediam, aut ob biliorum excrementum fluxum ad uentriculum, linqui animo paratus sit, commo distimum (nostra sententia) consilium est, quod in animi quibus fieri solet, cibi exhibitione aut potus symptoma que sequi ad hac possunt, auertere. quod quidem tempore ac pauciori seu cibo, seu potu fieri debet, non plenus, ut si uera tempestate multi, omnibus, & quouis tempore, & quocunque cibum, & quantumcunque promiscue offerantur. Et si ergo Paulus & ante, & post medicamentum potu somnoq; abstinendum iubet, licebit tamē, & c. monitu, symptomatum aliquorum ratione id consilium mutare.

De superfluitate medicinae uentrem soluentis, & de costringendū eam. Cap. 6.

EX significationibus, quib. cognoscitur refectio, & c. ra, quæ est catharticum costringendum, & c. sitis. Quum ergo uentris solutio p̄ueniat, & sitis non acciderit, non erit timendum, ut perfluitas peruenerit. Veruntamen sitis quæ accidit, & non propter multitudinem solutionis uentris, neque propter eius superfluitatem, immo propter causam dispositionis machi, quoniam si fuerit calida, aut sicca, utrumque, aut in talibus, quales sunt canis

inmodi non est longinquum, quin faciat cito sitim: aut propter causam dispositionis medicinæ, quum fuerit calida pungitua: aut propter causam materiei in se ipsa: quoniam, quum fuerit calida, sicut cholera, aut in talibus, quales sunt causæ huiusmodi non erit longè, quin festina veniat sitis: & si cum hoc harum rerum accidit contrarium; non erit longè, quin penitus sitis cum tarditate veniat. Quum ergo videris, quod sitis iam superfluit; & quod ventris solutio non sit pauca, constringe: & præcipue, quum causæ festinationis sitis, & velocitatis ipsius, non fuerint in uentre: quoniam in huiusmodi non debes tardare contrictionem: quum sitis apparuerit. Quandoque etiam exitus eius, quod egreditur, est demonstratiuus horum constringendi. Qui enim cholera expellit rubeam, quum viderit quod iam peruenit ad phlegmas, sciat quod iam medicina superflue operatur: & quæto magis si ad cholera peruenit nigram? sanguis verò maioris est timoris, & deterius periculi. Et si cui, propter medicinam mordicatio superuenit; considerandum erit illud quod in capit. de mordicatione ^b† [] diximus.

ANNOTATIONES.

Sitim Hippocrates 4. aph. inter absolutæ euacuationis initia reponit, quæ quidem res, quomodo intelligenda sit, Galibi idem explicat. Quod uero de initio ab excrementis sumpto subiungit, primum 1. de natura hom. post uero 2. de morbo Gal. notauit 1. de elem. & 2. necnon 3. de simpl. med. fac.

De modo succurrendi dispositioni eius, in quo superfluit ventris purgatio. Cap. 7.

Nanito] superfluit aut propter venarum debilitatem, aut propter orificiorum ipsarum amplitudinem; aut propterea quod pharmacia earum pungit orificia: aut propterea quod ex ea complexionis malitia corpori acquisita fuerit, [aut ex ea, quæ est sicut ipsa.] Quum ergo ventris purgatio superfluit: liga extrema superius, & inferius, incipiens ab a scellis & inguinibus. descendendo ab eis: †† [] & in potu parum theriacæ, aut philonij tribue: & si poteris: fac ipsum sudare in balneo, aut vapore aquæ calidæ sub pannis suis, capite exterius tracto. [quum] que multum sudauerit: constrictiua ad potandum da eis; & fricetur. [Et fiant ei] [epithemata ex rebus] bene redolentibus, & aqua myrtorum, & sandalis, & caphora, & succo fructuum. Membra præterea ipsius extrinseca fricare debes, & calefacere ventosis eum igne sub hypocondrijs prius positis; & inter spatulas ipsius. Quod si tibi necesse fuerit stomacho ipsius, & intestinis superponere emplastra ex hordeo fracto, †† [] & aquis stypticis; fac similiter ex oleis, oleo de cydonijs, & oleo de masticæ. Ipse præterea ab aere frigido est separandus; quoniam [] premit eum, & ipsum resoluit ventrem: & ab aere calido: quoniam ipsius laxat virtutem. Confortari quoque debet ex rebus bene redolentibus, & ex stypticis ad traiciendum ei dandum, & ex tortellis in vino suauiter redo-

lente. Oportet tamen ut sint calida, & ut panis cum succo granati iam præcesserit, & similiter [†† genera cibariorum ex farina hordei torrefacti confectorum] & cortices papaueris albitriti. Ex eo quoque expertum est ut grana nasturtij pondere trium. 3. sumantur, & torrefiant; deinde in lacte acido coquantur, donec coagulentur; & ad bibendum tribuatur: est namque vltimum in bonitate. oportet præterea ut eius nutriens sit stypticum infrigidatum cum niue, quale est, quod fit ex succo vnæ acerbæ, & sibi similibus; ex eo etiam, quod in retinendo solutionem iuuat, est, ut vomitus prouocetur cum aqua calida; & eius etiam extrema in ea mittantur, & non infrigides ea. [Quum autem aliqui eorum syncopis superuenerit; da ei uinum ad potandum;] & si hoc totum non contulerit, tribue ei in fine rei narcotica, & medicamenta fortia nota; quæ sunt in capitulo de prohibitione fluxus ventris. Medico uero est utilius, ut præuisor existat in præparando trochiscos, & pulueres ponticos, antequam sit hora, ut etiam sit præuisor in enematibus, & ipsorum instrumentis.

i B. species saui
ch
† a sanguicha.

† adoch.

K B. quævis eie
accidat syncopis
verbi gratia, &
prohibe eos a
uino.

ANNOTATIONES.

Superpurgationis causas easdem Gale. recenset 3. simp. med. quas hic author. Illi quo ingenio sit occurrendum, Gal. 1. ad Glan. docuit, & Paulus libr. 7. elegantissime descripsit. Controversia tamen hic de balneis est, quum Paulus ubi purgatio maior fiat, entis perfractionem, & lotionem ex aqua calida præcipiat, quod & hoc loco Auicennas. At Hipp. 3. de nat. villan. a. balneis & fluente, & astricta aluo interdicit; quod & Galibi idem confirmat. Ad hanc dirimendam litem (quamuis neque hoc certe contenderim) diu fortè posset, ubi excrementis corpus redundet, atque aliis suapte natura fluat, non esse balneis cohibendam fluxionem, quod hæc ad corpus uniuersum ea excrementa reuellant; atque hac occasione detrimentum afferant. At ex purgato iam satis per medicamentum corpore, & eductis excrementis, reuelltur sanè materia fluens ad intestina in uniuersum corpus, sed ea utilis & tuenda uita necessaria, quam contineri, non externi oportet ita, ut Hip. de fluentibus excrementis: Paulus uero & Auic. de humoribus ad uitam necessarijs uerba faciant.

Cap. 29.

cap. 14.
Cap. 7.

Text. 59.

De eo, qui bibit medicinam, & non solutus fuerit. Cap. 8.

Quum pharmacia solutionem non fecerit, & fecerit mordicationem ventris, & angustiam in ipso, & qui sumpsit ipsam, æstuauerit, & scotomabitur, & dolebit caput, & patietur halices, & oscitationes; succurrere debes cum enemate, & collyrijs [siccis;] & ipse quidem bibat masticis [3. ij.] in aqua tepida. Medicina quoque quandoque operatur propter stypticorum bibitionem, & comestionem talium qualia sunt cydonia, & maciana; propterea quod os stomachi comprimunt, & quod sub eo existit, & propterea quod nauseam sedant, & medicinam a suo motu, qui est ad superiora, uolenter ad partem mouent inferiorem, & propterea quod nature vim inferunt. Quod si enema non iuuerit, & mala supuenerint accidètia, extēsiōis corporis, & oculi exierint extra, & fuerit motus ad superiora

a B. notis.
b a. tres carme
nat uel garras.

c B. confortant
naturam.

AVIC. O 3 ne.

necessaria erit minutio. Et quum medicina vē-
trem non soluerit, & mala eam nō sequuta fue-
rint accidentia: melius etiam erit, vt ipsam con-
sequatur minutio, saltē post duos dies, aut tres:
nam si hoc factum fuerit: timēdum est in ipso,
ne humores ad vnum principalium membro-
rum moueantur.

ANNOTATIONES.

- cap. 6. *Sunt hæc ex Paulo præsertim desumpta lib. 7. De eo au-
tem quod de mulsices, & astringentium ciborum ac potio-
num assumptione consultat, habes pulchram ex Gal. historiam*
cap. 23 *de alim. facul. quam tu vide.*

*De dispositionibus medicinarum ventrem sol-
uentium. Cap. 9.*

Medicinarum ventrem soluentium quedā
sunt, quarum malignitas magna est, si-
cut elleborus niger & turbit, quum nō fuerit
a + B album. a + [] bonum, immō fuerit ex genere ip-
sius, quod est citrinum: & agaricum, quod non
fuerit album, & purum, immō nigredini attri-
buerit: & sicut laureola. & quia res istę male sūt
tunc si bibita fuerint, & mala inde accidentia
prouenerint melius erit vt medicina a corpore
expellatur, quanto plus possibile fuerit, vomitu,
b B. p. secessum. aut b [] purgatione: & medicetur cum theria-
ca. Multarum præterea earum remouetur mali-
tia, & conturbatio, quam faciunt anime: dādo
in potu aquam vehēmenter frigidam, & seden-
do in ipsa, sicut turbit citrini putridi. Omnis
quoque res, quę acuitatem frangit glutinatio-
nem & lenificationem, & vniuersitatem, in qua sit
a B. glutinatio. c [] dulcedo, iad hoc confert. Quedā etiam me-
dicinarum quandoque aliquibus proportio-
nes existunt complexionibus, & alijs non cōue-
niunt. scammonia nanque in eos, qui in frigi-
dis morantur regionibus, nō operatur, nisi de-
biliter: nisi magna inde detur quātitas, sicut est
mos eius in terra Turcorum. & quandoque
est necessarium quibusdam corporibus in ali-
quibus regionibus, ne medicinarum corpora
dantur, sed virtutes earum tantum. Et est neces-
sarium, vt medicinis soluentib. ventrem bene
redolentes medicina misceantur, propterea vt
membrorum virtutes eis conferantur. Medici-
ne quoque cordis ad hoc iuuamentum confe-
runt, propterea quod spiritum d [] animalem in
vnoquoque membro confortant, plurimę quo-
que earum subtilitate sua, & facilitate iuuant.
Duæ præterea medicinae quandoque coniun-
guntur, quarum vna suum humorem cito ex-
pellit, & altera tardē, vna ergo suam operatio-
nem efficit, postquam ipsa iam alteram in suo
etiam humore compressit, & operabitur in ip-
sam, & eius debilitabit virtutem. Quum secun-
da post operari cōperit, erit debilis virtutis,
mouens, & non perficiens, quare erit aliquid ei
ad miscendum, quod ipsam facilem reddat, &
festinare faciat sicut zingiber turbit, quoniam
e v. pigrit esse. ipsum e [] stupefieri non permittit, & similiter
fiat, si eas bene sciueris permiscere. Amplius cō-
siderare debes principia, quæ in virtutibus me-
dicinarum ventris solutiuarum, declarauimus,
quum locuti fuimus de principijs vniuersalib.

medicinarum simplicium. Medicina præterea
solutionem faciens, plurimum operabitur
lud [] soluendo] proprietate sui, sicut turbit,
& plerumque efficit illud exprimendo sui pro-
prietate, sicut myrobalani. & quandoque ope-
ratur illud lenificando proprietate sui, sicut
† manna, & quandoque operatur id s [] lamen-
cando] sicut mucillago psyllij, & pruna. In plu-
ribus quoque uolentiarum medicinarum con-
stitit aliqua venenositas, & solutionem ventris
efficiunt secundum modū, quo natura medici-
tia infertur. Ipsæ igitur sunt apranda medici-
nis, in quibus h [] existit † beazarticum.] Plurimę
runque etiam adiuuant amaritudo, & acuitas
& pōticitas, & stypticitas, & acetositas in ope-
rationibus medicinae, quum eius proprietates
præfens affuerit, amaritudo nanque, & acuitas
in resoluendo iuuant, & pōticitas, & stypticitas
in premendo, & acetositas in incisionem faci-
ciendam, quę ad [] lambendum preparat. An
plus, quod lambere facit, non est coniungē-
dum ei quod d [] in premendo iuuat,] taliter ut
sint eorum æquales virtutes, immō melius est
in huiusmodi, vt vnum post aliud tardetur, ut
sit verbi gratia, vna duarum medicinarum quę
lenificat prius suam perficiens operationem,
quàm ea quę m [] premit,] deinde adueniat
pressiua, & expellat, quod lenificatum fuit, &
in reliquis secundum hanc considerationem.

ANNOTATIONES.

Quod prauis ex prauis medicamentis effectus confertur,
tur; Dioscorides lib. 6. testatur. S. opus autem post longam
assumptionem, idem est qui in venenatis fungorum
se offert, ait idem Dioscorides loco citato. At vero quomodo
randa medicamenta sint; quæ corporum & regionum
benda sit ratio: quæ in componendis rebus medicamentis
obseruanda, quod hic obiter notat: ex Gal. ceteri lib. de compo-
med. per genera passim habes.

*De eo, quod ex hoc capitulo in alijs locis inq-
rendum est. Cap. 10.*

Medicina ventris solutiuæ, & lenificanti-
quæ bibitur, & epithemantur, & reliquæ
ab eis, in nostro antidotario sunt relinquentes
& secundum etates vniuersalesque etiam me-
dicinarum simplicium melioratio, & qualitas
sit ei succurrendum, & quomodo sit ei in potu
tribuenda, in medicinis requiratur simpliciter
Pilule præterea ad bibendum danda: non iust
postquam d [] siccatae sunt, & factę fuerint vt
pides, neque etiam quum sunt molles, neque
netrent, & retineantur, sed sint sicut quando
siccari cōperint, & a digitis cedant, si compo-
mantur.

De uomitu. Cap. 11.

Homines, qui sūt remotiores ab hoc vt
propter naturam, sunt homines, qui pectus
bent strictum, & qui male anhelant, & qui
sanguinem spuendū sūt apti, & homines qui
habentes gracilia, & apostematibus, quę in
forum nascuntur gulis, apti, & stomachosioribus

res debiles: & multum pingues, quoniam istis
conuenientius est ut uenter soluatur; & macris
melior est uomitus cholerae ipsorum aptus, aut
propter usum, omnes, quibus difficile est uome
re, neq; uomendi habent consuetudinem, quo
niam si istis uomitus prouocatus fuerit fortib.
uomitibus, non remanebit, quin ipsorum uenę
in membris anhelitus scindatur, & perueniant
ad phthisim. Quum autem alicuius res, qualis
sit, ignorabitur, uomitibus leuibus prius erit ex
periendus; qui si ei fuerint faciles, erimus ei au
si sibi similes, ^b [& si non oportuerit ut fiat qua
tenus uomant, aut fuerit unus cui necessarium
erit dare uomitum,] prępara ipsum ante, & fac
ei consuetudinem, & mollifica ipsius nutrien
tia, & fac ea unctiosa, & [solutiuia,] & fac eū
quiescere ab exercitijs, & postea da ipsum ei, &
da in potu unctiosa, & olea cum uino, & ad
comedendum da ei antequam uomat nutrien
tia bona, & proprię si uomitus fuerit difficilis:
quoniam fortasse non uomet ipsum, immo na
tura ipsum retinebit, & melius est, ut bonum re
tineat quam malum. Quumque post cibum,
quem comedit causa uomendi, uomuerit, tar
det comestionem, donec fames sit fortis: & se
da sitim eius cum aliquo, quod sit sicut syrupus
macianorum sine aqua, & non cum iuleb, neq;
syrupo acetoso, quoniam uomere faciunt. Ci
bus autem qui est ei utilis est ^d pullus ^d [in car
bez & tres phialę] uini post ipsum. Et ille qui
dem, qui acetosum uomuerit, & non cōsueuit,
& in pulsu aliquod signum febris habuerit, co
mestione uelque ad medium diem tardet; &
ante ipsam aquam calidam rosaceam bibat.
Cui autem acciderit, ut cholera uomat nigrā,
ipsius stomacho spongia aceto ^e ^f [cali
do infusa superponatur, & melius quidem est,
ut sit cibis, qui ad uomendum sumitur, diuer
sus quoniam, quum est unus, quandoq; ipsum
amplectitur stomachus, & in dimittendo ip
sum sit auarus. Post uomitum autem ipsius
superfluum] conferunt aues parue, & ^g [pul
suarum extremitatum non comedat, quia sunt
grauia, & in stomachū tardantur, & fac eum in
gredi balneum. In hora autem uomēdi currat,
& exercitetur, & fiat ut laboret, post vomat, sit
que hoc in media die. In hora pręterea uomen
di oportet ut oculi ligentur ^h superpositis ^h [pi
te fascietur.] deinde venter leui fascia tempera
pręparatoria: sunt eruca, & raphanus, & ⁱ [^j ca
pę, & porri, & aqua hordei cum fece sua & mel
dulce, & ^k [nuce] cum melle, & que sunt eis si
milis, & ^l [^m replerit] quę facta est ex pane azi
semina, aut aliquid ex eorum radicibus tritis,
& in aqua infusis cum dulcedine ^m [& hermo
dactyli & raphanus.] Qui autem vinum bibe
rit inebrians ad hoc ut uomat, non incipiat
uomere, dum adhuc parum bibit; sed bibat mul
tum. ⁿ Zithus quoque quum bibitus fuerit
cum melle post balneum, faciet uomere, & sol
uet ventrem. Amplius, qui uomere uolue

rit; nō fortiter masticare debet proprię ipsum,
Quum autem aliquis forte uult uomituum su
mere, sicut, qui sit ex elleboro, ipsum bibere
debet ieiunus, nisi fuerit quod prohibeat, &
post duas horas dici, & postquam stercus ab in
testinis exierit. Et si cum penna uomuerit, bene
erit, & si non, moueatur parumper, & si non,
in balneum mittatur. Penna quoque, qua sit vo
mitus, inungenda est ex aliquo, quod sit sicut o
leum ⁿ sisaminum: quod si ⁿ [incensio] acci
derit, & angustia stomachi, detur in potu aqua
calida ei ^o [aut] ^p oleum, quoniam aut uomitū
faciet, aut uentrem soluet. Ex eo pręterea, quod
ad hoc inuat, est stomachi & extremorum ca
lesfactio, quoniam hoc nausęam facit. Quum
que medicina uomere faciens properauerit, &
suam inceperit operationem, vomitor quie
scere debet, & odores bonos olfacere; & eius ex
trema comprimendo sunt fricanda: & parum
aceti est ei in potu tribuendum, & comedat ma
ciana, & cydonia cum pauco masticis. Et scito
quod motus facit magis uomere, & quies mi
nus. Et ætas est rēpus, in quo magis est dignius,
ut in ipso fiat uomitus: quod si alicui necessa
rius fuerit, & non fuerit figurę ipsius conue
niens; ætas erit dignior hora, ut in ea conceda
tur. ^q Et sinium uomitus longinquior ^r ^s [

secundum modum purgationis prime
est stomachi solius, & non intestinorum. & ad
modum quidem purgationis secundę est capi
tis, & totius corporis. ipsius uerō attractio, &
eradicatio, est ab inferioribus. Et tu quidem co
gnosces uomitum conferentem ab eo, qui non
fecit iuuamentum, ex eo quod ipsum sequitur
alleuiationis, & desiderij boni, & anhelitus, &
pulsus bonitas: & similiter ex dispositionibus
aliarum uirtutum. Eius autem inceptio, est nau
sea: Et deterius quidem malum, quod efficit, est
mordicatio fortis in stomacho, & adustio, si me
dicina fuerit fortis, sicut elleborus: ^t & quod
ex eo fit, ^u [quandoque incipit a saluasq; fluit,]
deinde sequitur ipsam uomitus multū phleg
matis multoties, post quem sequitur uomitus
rei liquide tenacis. Mordicatio quoque & do
lor erunt mansui, ^v [ita quod ad alia accidentia
non mutantur, nisi in nausęam & angustiam.]
Et quandoque soluitur etiam uenter, postea in
hora incipit quiescere, & ad requiem declinat.
Malum autem est, ut uomitus non proueniat,
50 & magnificetur angustia, & accidat tensio, & e
gressio oculorum ad exteriora, & fortis rubedo
in eis utrisque, & sudor multus, & intersectio
uocis. Si ergo alicui acciderit: nisi ei subuenia
tur, perueniet ad mortem inde. Illud autem,
quo ei succurritur, est enema, & dosis mellis
cum aqua calida, & in potu ei dare olea, in qui
bus theriacę uirtus existit, sicut oleum de lilio.
Et labora donec uomat: quia si uomuerit, non
suffocabitur, & adhibe etiam enema, quod sit
apud te pręparatum. Et ægritudines quidem,
quę sunt digniores eo, ut in eis fiat uomitus,
sunt chronica, sicut hydropisis, & epilepsia, &
melancholia, & lepra, & podagra, & sciatica.
Vomitum pręterea cum suis iuuamētis plerun
que affert ægritudines; sicut quandoque gene
rant ^w [surditatem.] Amplius minutio non est
cum eo continuanda: sed tardanda tribus die

AVIC. O 4 bus:

† cyperi Mant.
n B. mordica
rio.
† oleum oliua
rum Mant.
o B. & .

† Mant. Bemo
rior quog; ter
minus, a quo vo
mitus sit.
p † B. a quo vo
mitus euacuat.

† Mant. quod;
quum sumitur,
incipit primo ef
fluere.
q B. deinde in
cipit fluxus sali
uæ.
r B. absq; q p
mutentur ad a
liud accidē; di
uersum a nau
sea, & ab ang
ustia.

† B. Alia litera.
congelationem
dentium.
Mant. surditas
legit.

† B. Alia litera
glossifica.
† Mant. fumen
do farinam gra
norum mali pu
niti cocti.
u B. nauseatiua
facietatem.
† Mant. signifi
cat ex alui acci
dentibus, id he
ri. Et commodius
reps ad uom
itu est ahas pro
pter eius raita
tem.
† Al. in meridia
† Al. eadoms.
* in aliquib. co
diebus non le
gitur.
x e. menstrui.
† per eum.

bus, & præcipue si in ore stomachi fuerit. [hu
mor.] Vomitus quoque multoties fit difficilis
propter humoris subtilitatem: Ipse igitur est in
grossandus [† potu saucis, & gravis granati.]
Et scito quod exitus malæ rei per inferiora, post
uomitum, est signum quod illud, quod facie
bat [† fastidium,] descendit inferius. Et uom
itus post ascensionem † est signum, quod est ex
accidentibus ascellandi. Hora præterea vomē
di in † estate melior, causa † doloris in † meri
die est. Et uomitus corpori confert, sed visui
nocumentum facit. Amplius faciendum non
est, ut prægnans uomat; quoniam superfluita
tes [† corporis] ipsius in ea, non egredientur:
† & vomitus, & labor eam ad æstuationem
perducunt: faciendum est igitur ut quiescat.
Alij uerò, quibus accidit vomitus: sunt iuuadi.

ANNOTATIONES.

- Qui apti, qui inepti ad uomitum sint Gal. lib. quos, quan
do & quibus purg. op. & com. in lib. eum Hipp. de humo
rib. i. scribit, ex quo Auic. sed hic unum notat, macris uom
nitum conducere. At contrarium sentire Celsus uidetur.
lib. i. inuilem esse dicens uomitum gracilibus. Sed non est
controuersia, Author noster Hipp. amatur, aphor. ubi
graciles per superiora, mediocriter uerò carnosos per infe
riora expurgandos docet. Celsus uerò per graciles non ma
cros & siccos de quib. Hipp. supra, sed habidos intelligit, de
quibus idem quoq; Hipp. cau. lib. ait ne per superiora pur
gentur eodē aph. Ex ipsi uerò & eos a uomitu qui in
cillo uentriculo sunt, quod et Celsus loco citato & Gal. com.
in i. lib. de humorib. Quomodo autem uomitui preparandi
sint, Hipp. lib. de salub. dieta, et 4. lib. de dieta docet, et Gal.
i. ad Glauc. ac fufius commentarijs in citato Hipp. libel
lum explicauit. Vide et Paulum. lib. i. et 7.
- De eo, quod agere debet ille, qui uomit. Cap. 12.
- Text. 17. & de in
ceps.
Cap. 14.
Cap. 100.
Cap. 10.

Q Vum ille, q uomuerit, a suo uomitu eua
ferit; os suum, & faciem post uomitum
abluere debet, ex aceto aqua temperato, ut gra
uitas, quæ quandoque capiti accidit, remouea
tur, & parum masticeis cum † aqua macianorū
bibat, & caueat sibi a comestione, & potu aquæ:
& diu quiescat, & ipsius inungantur hypochō
dria, & ingrediatur balneum, & abluat se velo
citer, & egrediatur. Et si necessarium ei fuerit
dare aliquid ad comedendum, sit res boni sapo
poris, & bonæ substantiæ, & uelocis digestionis,

ANNOTATIONES.

- Habes et hæc ex Paulo libro primo, et tertio. Celsus qua
que de hac re agit libro 1. Discrepare tamen is ab auctore
nostro uidetur. Hic a uomitu cibum et aqua potum inter
dicit: Celsus concedit. Ubi et aliud obseruatione dignum
uidetur nempe de ijs agens, quibus ob nauigationem cita
tus est uomitus, si multam bilem euomerint, uel cibo ab
stinere, uel paulum aliquid inbet asumere: eos uerò qui aci
dam pituitam effuderunt, sumere utique ait cibum debere,
sed asueto leniorem. Cur autem post bilem abstinentiam
probat, post pituitam non probat? certum est profectò pi
uitosum uentriculum inedia promptius ferre, quam bilio
sum. Ad hæc tamen, paucis. A uomitu ex medicamen
to Celsus abstinentiam non damnat: sed si infirmus stoma
chus sit paulum idonei cibi gustandum, et aque frigide cy
- Cap. 3. Ca. 15.
Cap. 3.

thos tres bibendos consiliat. At de uomitu ex nauigati
one: excreta bile magis cerre abstinentiam probare uide
tur, quam eam priori loco suadeat dicens, quod uel ali
re cibo debet, uel paulum aliquid asumere, cibum uero
etiam admittit: laudat autem cibum electa pituita magis
quam bile, ob id fortasse, quod excreta adhuc remanet, quæ
crudus alius succus in uentriculo adhuc remanet, quæ
is potest: at educta pituita, nihil alimenti in eo super
quo fit, ut cibi aliquid adijcere consilius sit, quam uen
culum alimenti inopem derelinquere.

De iuuamenti, quæ affert uomitus. Cap. 13.

H Ippocrates præcepit uomitum fieri in uo
quoque menſe duobus diebus continu
ut in secundo emendat id, quod in primo
fuit difficile, & ut expellatur id, quod adue
stomacho. Hippoc. nanque securitatem facit
quod cum eo conseruatur sanitas: hoc autem
plus est malum. Et uomitus quidem, qui est ho
iusmodi, euacuat phlegma, & choleram, & ma
dificat stomachum. Ipse nanque non habet
iplum mundet: sicut intestina habent chole
rubeam, quæ ad ea descendit, & mundat ea, &
remouet grauitatem, quæ accidit capiti: & con
rificat visum, & aufert [† fastidium]: chole
ei, ad cuius stomachum descendit cholea, quæ
ipſius corrumpit cibum: quoniam, quumpe
cesserit uomitus, eius cibus semper mundus
niet, & remouet abominationem, & confert
propter uelocitatem, & casum desiderij
sius † meri, quod facit desiderare acutum
acetoſum, & ponticum, & confert lassita
poris, & vlceribus, quæ sunt in renibus, & ve
ca: & est lepre forte medicamentum, & malitiæ
loris: & epilepsiæ stomatice, & icteritiæ, & ali
mati, & tremori, & paralyſi; & est ex curatio
nibus, quæ conferunt habentibus [† vulnera
gra magna.] Ipse quoque fieri debet in me
semel, aut bis post repletionem: ita quod non
obseruetur reuolutio scita, neque numerus
rum notus. Et ille quidem, cui maius iuuamen
tum affert uomitus, est cuius complexio prima
est cholerica, & est macer.

ANNOTATIONES.

Vomitum sanitatis gratia bis singulo menſe duobus
licet continuis dieb. repetitum Hippoc. probat lib. de p
dieta. At qui particulares morboſi affectus uomitus
uertantur, habes ex Paulo lib. i. contra. Que cohiberi
mitu mala eueniant, lege ex Gal. 4. de tu ualeat. Quæ
morbi curentur, ex Paulo lib. 7.

De malitijs, quæ proueniunt ex superfluo uomitu.
Cap. 14.

S Vperflus uomitus stomacho nocet: & i
debilitat: [† & resoluit ipsum,] & facit
apertum ut materiæ ad eum perueniant, & ob
peſtori, & visui: & dentibus; & antiquis capiti
doloribus, nisi eis, qui sunt propter foetorem
stomachi, & facit nocumentum epilepsiæ
tis, quæ nõ est causa inferiorum membrorum
Superfluitas quoque, quæ est in ipſo, nocet
pati, & pulmone, & oculo: & aliquam uen
quandoque ſcindit. Ex hominibus præterea

qui uult cito impleri; deinde nō tolerat, immo properat ad uomendum, & actio huius ex eis est, quę perducunt eum ad malas aggritudines manliuas. Ipse ergo a repletionē prohibendus est. & tu ipsius cibum & potum mensura.

ANNOTATIONES.

Immoderatus uomitus seu multitudine euacuationis seu frequentia peccet, summis hominem periculis parat. Quis hic author enumerat, ex uarijs Gal. locis. In uniuersum uero Celsi consilium memoria mandandum est, quum lib. 1. cap. 3. commoneo (ait) ne quis qui ualere & sensere uolet, hunc e quotidianum habeat.

Ut succurrat dispositionibus, quę accidunt uomenti. Cap. 15.

DE prohibitionē autem uomendi diximus iam, quod oportebat. Tensionē uerō & dolori, qui sub hypochondrijs sunt, cōferunt panni aqua calida infusi, & superpositi, & oleis lenificantibus, & ventosa cum igne. Fortem autem mordicationem in stomacho remanentem remouet bibere iura uinctuosa, quę cito digerantur, & ungere locum ex aliquo, quod sit sicut oleum violaceum mistum cum oleo & uio-larum lutearum, & pauca cera. Singultum uerō si cum eo acciderit, & permanserit, retinebit sternutatio: & dare ei ex aqua calida ad trajiciendum paulatim. Et de sanguine quidem iam diximus in capitulo de impedimentis uomitus. & tetano uerō, & aggritudinibus frigidis, & interfecioni uocis, quę accidit post ipsum, confert ligare extrema, & stringere ea, & superponere stomacho pannum infusum oleo, in quo cocta fuerit ruta, & cucumeres agrestes, & dare ei bibendum mel cum aqua calida. Et habenti quidem soporem fiat hoc, & in aurem eius mittatur.

ANNOTATIONES.

Quomodo symptomatibus occurrendum sit, quę uomenti accidunt, uide ex Gal. 8. de comp. med. per loc. & Paul. lib. 7. Porro in mordicatione uentriculi, de qua hic author, Gal. 12. meth. ptisanam exhibet. Author uerō noster ius pingue, quod certe non uidetur inferius presidium quā ptisana, quum pinguedinis ratione asperitatem facilius fortasse leniat, quā ptisana, quę & si lenis est, ut Hippoc. 1. de rat. viol. in acratione qua abslergit, acrimoniam potius utcumque irritaret, nisi eductione adiuuaret.

De eo, in quo superfluit uomitus. Cap. 16.

Flat ut ipse dormiat, & ingenietur quanto plus possibile fuerit, quomodo dormiat: & ligentur eius extrema taliter, qualiter ligantur, quando fluxum uentris retinere volumus. Et ipsius medicetur stomachus cū emplastris ponticis fortitudinem facientibus. Quod si uomitus superfluerit, & incessanter egrediantur humores, donec sanguis exeat, da ei ad bibendum lactis uino admisti quatuor cotylas: quoniam medicina uomitiuē malitiam reprimat, & sanguinem prohibet, & naturam lenit. Quod

si partem pectoris, & stomachi a sanguine cum hoc mundificare uolueris, ne ex eo aliquid coaguletur, da ei ad bibendum syrupum acetosum, siue sit ex melle, siue ex zuccaro, cum niue infrigidatum, paulatim; cum hoc quoque quandoque confert bibere succum portulacę cum bolo armeno. Quum ergo terrefactus fueris aliquo, in quo superfluit medicina, fac ipsum vomere. Et oportet quidem te quærere medicinas uomitiuas secundum suos gradus, & quomodo quęque earum ad bibendum sint danda, & præcipuē elleborum, in antidotario, & medicinis simplicibus.

ANNOTATIONES.

Silendē uomitioni somnus præsertim commendatur, & ab Hippocrate 4. aphor. & a Galeno ibidem, & Paulo libro septimo, nempe, quum per somnum excretiones ferē omnes, retrahit ad internas partes spirituum concursu, cohibeantur. Reuulsiones præterea uarij generis, conferunt, & frictions & uincula extremis corporis partib. pro qua re pete Gal. 1. ad Glauc.

De enemate. Cap. 17.

ENema est medicamen nobile in expellendo superfluitates, quę sunt in intestinis, & in sedando dolores renum, & uelicę, & apostemata ipsorum, & egritudinis colicę, & in attrahendo superfluitates a membris principalibus superioribus. Quę uerō ex eis sunt acuta, debilitat hepar, & perducunt ad febrem. Ex enematibus præterea fit inuamen in expellendo reliquias quas inanientia relinquunt. Formam uerō clysteris, & quomodo clysterizetur, iam retulimus in capitulo de colica. Videtur quoque, quod clysterizati situs melior sit, ut supinus iaceat, deinde reuoluat se ad latus dolens. Et clysterizandi hora melior est, quum est aeris frigiditas, [quoniam sequetur inde, ne augmentetur grauitas, & dolor, & astuatio, & nauſea.] Balneum præterea solet facere [ut ebulliant] humores, & spargantur. Clysteris quoque conditio est, ut aerem, & humores retētos attrahat. Et propter hoc secundum plurimum non est bonum, ut balneum enemati premittas, quod si quis in intestinis habens ipso indiguerit causa febris, aut alicuius aggritudinis, & timuerit [ne enema retineatur: superponere debet anum suo, & femori, & locis, quę sūt in circuitu, speltam calefactam cum panno.]

ANNOTATIONES.

Clystere quibusdam etiam usque ad uentriculum subfuisse ex Galeno legitur 3. de symptom. caus. id tamen affectus uolunt in intestinis euenit, alioqui enim crassa tantum introfina peringit, ut 5. metho. ac si admodum uitaris, ut ait Gal. 13. meth. tunc fortasse intestinum cōingere poterit. Expurgandis ergo primum intestinis aptum est, ac si ualidius fuerit, etiam his partibus, quę circa uentrem sunt, & mesar. & circa hepatis sima hærent, ut 2. de comp. med. per loca. & capiti quoque ipsi renellendo, quę ad ipsum confluunt, auxiliatur. inuat præterea, & in renum affectibus, ut in libello de affect. renum dign. & cur. & in colicis,

b. n. quā si sum transglutit, in quo p. p. uale med. & a. 49 mit. & a. lura. & quādo tunc de ueritate medicinæ in ali quo, quę fac ve ipsa euacuat. Alia lura. 1. quō superfluit medicina uomitiua.

Mant. A. si enema dicitur, quod excrementa uentriculi per uentrem euacuat, modū excessibile meritis, alio loco petenda sunt remedia aph. 13. cap.

cap. 14.

a. B. & est in horis duabus frigidi oribus, ut in nore angustia, & astuatio, & lyncopsis.

b. Bat. commo uentur.

c. B. ap. non retineat enemata, fomentare debet anum suū. & femur, & loca quę sunt in circuitu ipsorum cum m. calefacto.

d. Alia licet fomentare deit machinam & uentriculi suū, & quę sunt in circuitu.

cap. 2.

cap. 1.

cap. 17.

cap. 1.

Cap. 4. ac dysenterijs, ut i 2. meth. & in febris, ut i. ad Glau.
 cap. 1. & 8. At ubi clysteria uehementiora sint, Author nosse legi
 ietur, & febrem accendi, ob calidiorum uidelicet. qua pa-
 cap. 14. rantur medicamentorum uim. Gal. uero i. ad Glau. etiam
 cap. 44. animi deliquium sequi testatur. & Paulus præterea lib. i.
 eo nomine huius frequentem usum detestatur, quod irrita-
 comm. 11. ta hoc natura, spontanea excretionis obliuiscitur. Cætera
 cap. 44. de clysteris usu pete ex Gal. com. in lib. Hipp. i. de humo-
 rib. & Paulo lib. i.

a B. De linimē-
 tis & sic infra
 pro linimentis
 intellige epithe-
 ma.
 † Mant. corian-
 drum, quum sit
 ex eo & polen-
 ta emplastrū
 &c.

b B. coriandro
 cum sauih.
 Alia litera. co-
 riandrum in em-
 plastro sup scro-
 fulas.

c † B. medicina
 rū.
 c Mant. prout
 res exposcet.

De^a [epithematibus.]

Cap. 18.

Epithemata sunt ex medicinis bonis, quæ ad ipsam perueniunt ægitudinem. & medicina fortasse duas habet virtutes: vnam subtilitatem, & alteram ingrossatiam, & erit maior necessitas subtilitatis, quam in ipsa. Quinque eius inspissatio fuerit temperans subtilitatem; quum ex ea fiet emplastrum, penetrabit subtilitas, & remanebit spissitudo, & illa quædam, quæ penetrat, confert, sicut facit^b [† coriandrum cum hordeo fracto] quum ex eis sit emplastrum super scrophulas, Emplastra præterea sunt talia, qualia epithemata: sed emplastra sunt dura, & epithemata currentia. Est quoque, quum epithemata sunt cum pannis, quumque membris principalibus superponuntur, sicut hepatis, & cordi, & non fuerit ibi, quod prohibeat: conferunt panni suffumigati ex xyloaloe crudo, & virtutibus^c [epithematum] & bonum tribuunt odorem, † quem principalia diligunt.

ANNOTATIONES.

Epithematis nomine hic, & propriè dicta epithemata, cap. 18. & linimenta etiam intelligit. pro qua re, uide Paulum libro septimo.

De embrocis.

Cap. 19.

a B. effunditur.

Embrocæ sunt medicamenta congrua ei, quæ ex capite, & alijs membris oportet resolui, & illi cui complexionem necessarium est permutare. In membris autem; quæ embrocare oportet, ex calido, & frigido, si non in eis fuerint superfluitates, quæ^a [descendunt] fiat prius embroca ex calefacto, deinde fiat ex aqua frigida, ut constringantur. quod si res diuersa fuerit, a frigida incipiat.

ANNOTATIONES.

Embrocationis uoce capitis, uel particula alterius irrigationem, atque irrigationem ex alto intelligit: paraturque hæc, modo quidem ex threumarum aquis, modo quidem ex factis, præsertimque herbarum decoctis.

De phlebotomia.

Cap. 20.

Phlebotomia est euacuatio uniuersalis, quæ multitudinem euacuat. Multitudo autem est augmentum humorum super equalitatem ipsorum in uenis. Et nemo quidem est phlebotomandus nisi unus duorum, unus eorum est ægitudinibus præparatus, qui quum ipsius sanguis multiplicatus fuerit, cadet in eas. Et alter est cadens in eas. Vnusquisque autem eorum, aut

phlebotomatur propter sanguinis multitudinem, aut propter ipsius malitiam: aut propter utrumque. & his quidem ægitudinibus præparatus, est sicut qui est expositus sciaticæ, & podagræ^b [fortibus], & arthreticæ sanguines aut ille, cui accidit spiritum sanguineum ex uena, quæ in pulmone eius existit tenuiter consolidata: quoniam quum ipsius multiplicabitur sanguis, findetur, & apti epilepsia, & poplexiæ, & melancholiæ cum sanguinis multitudine, & squinantia, & apoplematibus interiorum, & ophthalmia calide, & ex eis quibus hæmorroidarum sanguis, qui fluere solebat, est retentus, & mulieribus, quibus menstruus sanguis est restrictus horum tamen^c [colores non demonstrant, quod phlebotomia] debent, propter ipsorum obscuritatem, aut albedinem, aut uiriditatem: & illi, qui in interioribus membris cum complexionem calida debilitatem patiuntur: Nam istis melius est, ut uere minuantur, licet in has nondum acciderint ægitudines. Et illis quibus percussio accidit, aut casus: quoniam, quandoque minuuntur timedo, ne eis accidat apostema, & quæ hæ apoplexia minuetur: quoniam timetur ne aperiat, antequam maturetur: licet non indiguerit, & non fuerit ibi multitudo. Et debes scire, quod dum illæ ægitudines timeantur, & nondum in eas ceciderint, plus securè eis conceditur minutio, & quum in eis ceciderint: in earum principio penitus phlebotomia dimittatur; quia humores subtiliati, & eos per corpus fluere facit, & eos sanos sanguini admiscet, & est etiam, quum nihil euacuetur ex eo, quod oportet, & facit^d [quod necessaria sint medicamenta attenuantia]. Quumque maturatio apparuerit, & ægritudo principium, [aut] statum præterierit, tunc si oportuerit ut minutio fiat, si non fuerit, quod prohibeat fiat. Phlebotomia quoque neque euacuatio uentris est facienda in die motus ægitudinis: quia est dies requiescendi, & inquirendi sonum, & dies [ebullitionis] ægitudinis. Et quum ægritudo est habens crism, in cuius tempore est longitudo: nullo modo sanguis multus est minuendus: sed, si possibile fuerit, quies facienda: quod si non fuerit possibile, ut quies fieret eo parum minuat: & in corpore sanguis faciens saurus recondatur ad phlebotomiam faciendam, si [apparuerit]; & virtus conferuetur ad resistendum in crisi, quod si multum præterierit temporis, ex quo quis minutus fuerit, & in hyeme fuerit conquestus, quod se quasi fractum sentiat, minuat, & sanguis pro thesauro recondatur. Amplius phlebotomia, propterea quod ad diuersum trahit, & naturam secundum phlebotomiam retinet. Quumque ex multa minutione debilitabitur uirtus, multi generabuntur humores. Syncopis præterea accidit in prima minutione, quum subito euenerit ei, qui non conuenit, sed uomitum præmittere est ex eo. Quæ eam prohibet: & similiter vomere hora, quæ eam cecidit. Et debes scire, quod minutio est pruritus donec quiescat. Phlebotomia quoque, & colicæ raro simul eueniunt. Pregnans præterea, menstruada non minuat, nisi propter magnam necessitatem, sicut est necessitas retinendi forte sanguinis sputum, quum uirtus fuerit con-

conueniens. Et debes scire quod non quoties nominata signa repletionis apparuerint: oportet ut minuas: immo quandoque est repletio ex humoribus crudis, & est tunc phlebotomia multum impediens; quoniam si minueris: non maturabis eos, & timebitur, ne ager perdatur. Non autem est inconueniens, ut ille, in quo melancholia superabundat; minuatur: postea medicina solutiuu euacuetur. Sed sollicitus esse debes ex dispositione coloris secundum conditionem, quam nunc dicemus, & considerare tensionem, quoniam propter tensionem per totum corpus incidentem magis eris confidens, quod phlebotomare debes. Quum vero sanguis aliquis fuerit bonus & paucus, & fuerint in ipsius corpore multi mali humores; phlebotomia bonum rapit, & malum relinquit. Et quum alicuius malus sanguis fuerit paucus, & declinauerit ad membra aliquod, quod eius declinatio uehementer impedit, & fuerit necessarium, ut ipse minuatur: ex eius sanguine parum erit assumendum, & cibo bono erit alendus: deinde erit minuendus iterum post dies: propterea ut malus sanguis ab eo extrahatur, & bonus restitueretur. Quod si mali humores cholerici in eo fuerint, ingenietur quatenus si [subtili] pharmacia euacuentur, aut vomitu, aut ut sedentur, & stude in hoc, ut ager quiescat, & ocietur. Et si grossi fuerint, antiqui praeceperunt ut balneetur, & in suis ministerijs moueatur, & dabant ei ad bibendum ante phlebotomiam, & post ipsam, antequam alia fieret minutio; syrupum acerosum subtiliatum [coctum] cum hyssopo & fatureia. Quum autem phlebotomia necessaria fuerit cum debilitate uirtutis, causa febris, aut aliorum humorum; [partire] phlebotomiam, si cur diximus. Amplius phlebotomia stricta, magis est conseruatiua uirtutis: sed tamen subtilem, & elarum interdu sanguinem fluere facit, & spissum, & turbidum tenet. Ampla uero uelociter est ad syncopim, & magis operatiua in multitudine, & tardior ad consolidandum, sed tamen est dignior ei, qui secundum praeseruationem phlebotomatur, & in [grossis]. Et amplam quidem efficere in hieme, est dignius ne congeletur sanguis, & angustam efficere in estate est dignius; si necessarium fuerit. Phlebotomandus praeterea supinus iaceat, quando phlebotomatur, quoniam hoc est conuenientius, ad hoc ut ipse conseruetur uirtus, & ne ei superueniat syncopis. In febris autem a minutione cauendum est scilicet in iis, quae uehementis sunt calefactionis, & inflammationis, & in omnibus non acutis febris in sui principio, & in die periodica. In febris praeterea cum quibus aduenit spasmus, [est] a minutione cauendum: si licet fuerit necessaria, quoniam quum spasmus accidit, vigilare facit, & sudare multum, & deicit uirtutem, quapropter febris non est ex putrefactione: minorario fiat; propterea ut ad resoluendum febrem, thesaurus relinquantur. Et si fortis inflammationis non fuerit, & fuerit febris putrida; attende decem regulas, & postea intueri in urinali, & si urina

fuerit grossa, & rubedini attinens, & pulsus etiam fuerit magnus, & [facies tumida, & febris in suo motu non properet,] phlebotomia in hora, qua stomachus a cibo est vacuus. Et si urina fuerit subtilis, aut ignea, aut facies a principio agritudinis fuerit [tornatilis]: caue tibi a phlebotomia. Quod si interpollatio in ea fuerit, & quies febris in ipsa fiat minutio. Dispositionem quoque tremoris considera: quoniam, quum tremor fuerit fortis, a minutione tibi cauendum erit. Amplius sanguinis qui egreditur colorem attende, & si fuerit subtilis albedini attinens: ipsum illico retine. Et summopere tibi caue ne agrum ad unam duarum perducas rerum: scilicet humorum cholicorum ebullitionem, & frigidorum cruditatem. Quumque in febre te oportebit phlebotomare, non attendas quod quidem dicunt, scilicet, quod non est bonum, ut post quartum diem fiat: quoniam est, ut fiat etiam si sit post quadraginta dies, & hoc secundum sententiam Gal. licet praemittere, & properare sit melius, quum significationes certae fuerint. Quod si in hoc erratum fuerit: quacunque hora inueneris agrum, & oportuerit: phlebotoma ipsum postquam decem [rerum solitudinem] habueris. Multoties praeterea phlebotomia in febris, licet necessaria non sit: efficit ut natura fortis fiat super materiam: propterea quod eam efficit paucam, & hoc quidem, quum fuerit figura, & etas, & uirtus, & reliqua talia, ut permittant. In febre autem sanguinea necesse est, ut euacuatio fiat minutione, non superflua in principio: & superflua, quum affuerit maturatio febris, quae multoties remouetur in hora phlebotomiae. Tibi quoque cauere debes a minutione in complexionem uehementis frigiditatis, & in regionibus fortis frigiditatis, & in hora fortis doloris, & post balneum resolutiuum, & post coitum, & in etate, quae est minor. xiiij. annis, quanto plus poteris: & in etate seniu, quanto magis poteris: nisi in figura confusus fueris, & in soliditate musculorum, & uenarum amplitudine, & earum repletionem, & colorum rubedine, hos nanque ex adolescentibus, & senibus phlebotomare audebis. Adolescentes tamen secundum ordinem ad phlebotomandum paulatim prouehere debes cum pauca minutione. In corporibus quoque fortis maciei, & fortis grossitiei, & raris, & albis, & lassis, & citrinis, sanguinem non habentibus, a minutione tibi quantum plus poteris cauere debes. Amplius in corporibus, quae prolixas perpessa sunt agritudines, caue tibi a phlebotomia, nisi sanguinis affuerit corruptio quae te ad hoc perducit: quoniam tunc phlebotomabis ea. Et considera sanguinem: & si ipsum uideris nigrum, & spissum: extrahere eum: & si ipsum uideris album, & subtilem: cum illico constringe, quoniam in ipso existit uehementis timor. A minutione praeterea tibi cauere debes super cibi repletionem, ne materiam non [maturam] ad uenas trahas loco eius, quod ab eis euacuasti: Et oportet etiam, ut tibi caueas ab ea in repletionem stomachi, & intestinorum facta ex se iam conlequuta, & propinqua: immo in eam euacuando stude, & illud quidem quod est in stomacho [aut coram eo:] vomitu, & quod in intestinis interioribus

o B. facies uel figura tumida, & febris non properet in facie do cornalitate.

† Mac. extenuata.

† praedictarum.

† Mant. quae in principio non exuberans, tempore tamen exactione copiosa fiat. Seorsim autem recedit ipsa febris post sanguinis detractum.

† Mant. At quicunque supra modum sunt obesi, uel maciei lenti, aut carnis raritatem obtinentes, & pituitosi tumores, & paruli qui sunt sanguinis experte, his uenam in dextera, quantum possibile est, caue.

p B. digestam. † Mant. ac interstis excremento sic conlequuto uel se conlequuto abundantiis, q B & in eo quod ei uicinatur.

r B. facietatem
nausearum pa-
tientem.
† B. facietas nau-
searum.

† B. ab.

† Mant. a rerum
mordacitatem
deuoratio mo-
lestat.

† Mant. debet su-
mere frusta pa-
nis purissimi mu-
sto cotto a ceto-
so odorato per-
fusa.

† aqua muscorum
eum aromaticis.
ex Mant.

* Mant. ille ne o-
in quo b. la-ge-
neratur, debet vo-
minum aqua ca-
lida liberali si-
me epota pro-
uocare ex syru-
po acetoso, de-
inde ut quid de-
gustare, paratq;
quiescere, mox
venam secare.

† B. cum alche-
bab cum sece
suave vel secundu
torem substanti-
am foam.

x a. quibus
vel plaga
v. B. foras phle-
botomia sit ue-
hementer itur.

z—B.

rioribus quo poteris, & si non alio: saltem clyste-
ri. Caue præterea tibi ne[†] [fastiditum] phlebo-
thomes: sed prolonga ipsum ab hoc, ut eis[†] [fa-
stidium] digeratur. Et tibi etiam caue, ne subtili-
tatem sensus oris stomachi habere, aut ipsius
debilitatem, phlebotomes: & infelicem ex ge-
neratione cholerae rubrae in ipso: huiusmodi
namq; sibi cauere debet[†] [a nimia quoque] au-
dacia in minuendo, & proprie quum est ieiun-
nus. Sensus verò subtilitatem oris stomachi ha-
bentem dignosces: propterea quòd[†] mordica-
tina trahere ei nocet. Et habentem oris stoma-
chi debilitatem cognosces ex desiderij ipsius de-
bilitate, & doloribus oris stomachi, & habentē
os stomachi aptum receptioni cholerae rubrae,
& in quo ipsa etiam multum generatur, digno-
sces ex perseverantia nausea ipsius, & propterea
quòd cholerae quaque hora uomit, & ex oris
ipsius amaritudine. Istis namque, quum phlebo-
thomati fuerint, oris stomachi conseruatione
non præmissa: accidet inde timor magnus, &
quandoque moriuntur inde. Subtilitatem verò
sensus habenti, & debilitatem, † buccellae
mundi panis in rob acetoso bonum habente
odorem infuse, sunt dandae. Et si fuerit debi-
litas complexionis frigida, sint intinctae in ali-
quo, quod sit sicut † aqua cum zuccaro cum
alefaniati, aut in syrupo mente muscato, aut
in miua muschata: postea minuatur. * Aptitu-
dinem uerò generationis cholerae habens, est
mundandus, dando in potu ei multitudinem
aque calidae cum syrupo acetoso: postea dētur
ei buccellae panis ad māducandum, deinde fiat
ut parumper quiescat, postea minuatur.] Præ-
parandum præterea est, ut quod ex bono sangui-
ne resolutum fuerit, restauretur, si fuerit fortis,
cum assatura carnis, quæ sit super prunas:]
quoniam si digeritur, nutrit multum & bene;
veruntamen oportet ut sit pauca, quoniam sto-
machus propter phlebotomiam est debilis.]
Amplius venæ quandoque phlebotomantur
propterea ut fluxus sanguinis ex naribus, & ma-
trice, & ano, & pectore prohibeantur, aut ex al-
lijs^x [exituris; ideo ut sanguis ad id, quod a par-
te illa est diuersum, protrahatur: & hoc quidē
medicamen est forte in iuuando. Oportet uerò
ut^y [phlebotomus sit vehementer strictus,] &
sint vices multae, quæ non sint in vna die, nisi
magnæ necessitatis causa fuerit: sed in die post
diem, & quacunque vice minoratio fiat quan-
tum possibile fuerit, & ad summum melius est,
ut phlebotomiae vices sint multae, quam ut ip-
sius quantitas sit multa. Et phlebotomia quidē
quum non est necessaria, cholerae rubrae e-
bullire facit, & postea aduenit linguae siccitas,
& quæ sibi sunt similia. Est igitur ei succurren-
dum cum aqua hordei, & zuccharo. Qui autē
secundare voluerit, † [& non acciderit ex pri-
ma minutione malitia paralysis, aut quod sit
sibi simile:] venam manus in longitudine phle-
botomare debet, propterea ut iuncturae mo-
tio ipsius prohibeat consolidationem, & ut am-
plificetur. Quòd si cū hoc timor affuerit, quòd
cito consolidetur, superponatur ipsi pannus o-
leo cum paucis sale infusus, & desuper ligetur.
Et si phlebotomus etiam oleo inunctus fue-
rit, quum fiet phlebotomia: prohibebit conso-

lidationis velocitatem, & minuetur dolor.
hoc quidem est, ut super ipsum, oleum, aut[†] [oleo]
simile, leuiter inungatur: aut ipse in oleo[†] [oleo]
postea cum panno excicetur. Inter phlebotomia
tomiam quoque, & secundationem dormitionis
phlebotomiae consolidationem festinare debet.
Recordare præterea eius, quod diximus de[†] [de]
cuatione in hyeme cum medicina, quod
est eligenda austrina: quoniam similiter in phle-
botomia. Et scire debes, quòd quum minui-
tur melancholici, & † [epileptici,] & illi qui
minuere oportet in nocte in hora dormitionis
oportet ut sit[†] [angustus phlebotomus] id
ne sanguis exitus accidat. Et similiter in om-
bus, qui secundationem non indigent. Scire qu-
que debes, quòd secundatio secundum debili-
tatis mensuram est tardanda: & si debilitas
dem non affuerit: sit vltima eius tardatio
hora. Qui voluerit eam facere, ut sanguis ipse
trahatur, sit dies vnus. Amplius phlebotomia
transuersa melior est ei, qui secundationem
in die eadem. Et illa, quæ est secundum latitu-
nem, ei qui vult secundationem in eadem
ra. Et illa, quæ est secundum longitudinem,
qui vult non vna esse contentus secundationem
immo in corde tenet, quod eam per multos
ciet dies, quaque die. Quumque phlebotomia
dolor maior fuerit: tanto erit eius secundatio
tio tardior. Multa præterea in secundatione
euacuatio syncopim affert, † [nisi fuerit pos-
quam assatura aquam sumperis,] Inter phle-
botomiam quoque, & secundationem dormitionis
prohibet † [ne superfluitates, quæ extrahuntur
cum sanguine incedant:] propterea quod
fluitates in somno ad corporis profundum
huntur. Ex iuuamentis verò secundationis
quòd phlebotomati virtutem cum perfec-
sue euacuationis, quæ est necessaria: conser-
Et melior quidem secundationis terminus
40 vt duobus, aut tribus tardetur diebus. Ex de-
tione verò phlebotomia propinqua, pleuro-
accidit in membris confractio. Balneario
que, antequam minutio fiat, plerumque
uat minutionem,] propterea quòd curen-
grossat, & eam lenificat, & ad labendum sangui-
efficit: nisi phlebotomandus multam sangui-
habuerit grossitiem. Et oportet ne phlebotomus
tus in se replendo sit audax: sed secundum
nutriatur, & cibum primitus subtiliet. Et
50 ter oportet ne post ipsam exercitetur: sed
net ad hoc, ut supinus iaceat: neque post
neo vtatur resolutionem faciente. Quum
tem aliquis phlebotomatur, & postea ipse
chium apostematur: ex altero brachio
tur, secundum quòd tolerauerit: & super
emplastrum de cerusa ponatur: & ex for-
frigidantibus in circuitu eius fiat cataplasma
Quumque aliquis eorum phlebotomatur
60 quorum corporibus superabundantes ex-
humores, phlebotomia sit causa[†] [sebulum]
illorum humorum, & eorum curius, & quum
rum permissionis: sit ergo frequens phlebotomia
mia eis necessaria. Sanguis quoque melior
licus facit, ut frequens minutio sit necessa-
quæ in presenti quidem alleuiat, sed in
peruenit inde ad malas egritudines, ex
est apoplexia. Amplius phlebotomia

commouet febres, & [multoties resoluit putrefactionem.] Omnis quoque sanus, qui phlebotomatur, illud, quod in capitulo de ^h [potu] diximus: accipere debet. Et debes scire, quod venarum, quæ phlebotomantur, aliæ sunt, quæ sunt tantum venæ, & aliæ sunt, quæ sunt tantum arteriæ. Arteriæ verò minus phlebotomantur propter terrorem eius, quod in eis existit de timore cursus sanguinis. Et suarum quidem dispositionum minor est, quod ex ea provenit aneuismata. Et hoc quidem est, quum fixura fuerit vehementer angusta. Quum autem fuerit securitas, quod ex ea sanguis non fluat; maxime est iuuatiua in ægritudinibus propriis, propter quas phlebotomantur. Maius tamen iuuamentum, quod ex minutione arteriæ provenit; non est nisi, quum in membro sibi vicino male sit ægritudines, quarum causa est sanguis subtilis, & calidus. Quumque arteria phlebotomabitur: quæ est ei vicina, in qua non erit timor: maximum afferet iuuamentum. Venæ præterea manent, quæ phlebotomantur, non pulsátiles quidem, sunt sex, cephalica, nigra, & basilica, & funis brachij, & sceilem, & illa quæ proprio nomine ascellaris vocatur; & ipsa quidem est ramus basilicæ; eis verò sanior omnibus est cephalica. Oportet autem ut omnes tres supra iuncturam aperiantur, & non sub ea, neque in ea, ideo ut egrediatur sanguis bene taliter, ut saluat, & ut sit securitas a nocuentis nervorum, & arteriarum; & similiter cephalica. Earum verò phlebotomia, quæ fit secundum longitudinem, ad consolidandum est tardior: quoniam ipsæ sunt [coniunctionales: in non coniunctionalibus] uerò res est ab hoc diuersa: & in sciatica quidem, & sceilem, & alijs venis melius est, ut secundum longitudinem phlebotomentur: Et cum hoc oportet in cephalica, ut a capite musculi moueatur ad locum lenem, & dilatetur phlebotomus ^k [& phlebotomus phlebotomū non consequatur:] quoniam faciet apostema. Paritum autem erroris, qui euenit in minuendo cephalicam non prouenit ex percussione venæ, licet sit magna: immo non accidit nocuentum nisi propter iterationem percussionum. Et quæ ex ipsius phlebotomia plus tardatur ^l [est illa quæ fit in longitudine; cuius quidem ^m [phlebotomi dilatandi sunt, si voluntas affuerit, ut secundatio fiat. Quæ autem eam non inueneris, quare aliquem ramorum eius, qui sunt in syluestri ⁿ [t cubiti,] & in vena quidem nigra est timor propter nervum, qui est sub ea, & quandoque etiam est inter duos nervos. ^o [tibi igitur cauere debes, ut ipsam in longitudine phlebotomes, & ad infestus sicut chorda. Et tunc quidem oportebit, ut hoc cognoscatur, & caueatur, ne percussio in eo cadat, & proueniat inde stupor perseneans. In eo autem cuius ^p [nerui] sunt grossiores, ramus iste est magis manifestus. Et error quidem in ipso est deterius nocuenti: quæ fuerit, non consolides phlebotomiam, immo super eam pone, quod ipsius prohibeat consolidationem. Et eius quidem medicamentum, est sicut medicamentum vulneris nervorum.

Et nos iam locuti sumus de ipso in libro quarto. Caue tibi præterea ne res infrigidans ad ipsum perueniat, quod sit, verbi gratia, sicut solatrum, & sandalum; sed ipsum, & totum corpus oleo calefacto frica. Funis autem brachij melius est, ut transuersè minuatur, nisi utrinque fuerit ^q [flexuosa:] quoniam tunc in longitudine phlebotomatur. Basilica quoque magni est timoris, propterea quod arteria cadit sub ea: & quod nervi & musculi etiam sub ea cadunt. In ipsam ergo phlebotomando tibi caue: quoniam si percussio fuerit in arteria, sanguis non restringetur, aut restringetur difficulter. Hominum quoque sunt quidam quorum basilicæ duæ associantur arteriæ, quarum una, quum signata fuerit: existimabitur quod iam sit securitas, & fortasse percutietur altera: hoc enim scire debes. Quumque ligaueris, secundum plurimum rei accidit ibi inflatio, quandoque ex arteria, quandoque ex basilica: sed qualitercunque fuerit, ligaturam soluere debes, & inflationem moliter ^r [inungere:] deinde ad ligandum redi, & si inflatio reuersa fuerit; reitera. quod si non iuerit, quid erit in hoc si basilicam dimiseris, & ad ramum qui ascellaris vocatur, redibis? quæ quidem est, quæ super domesticum ^t cubiti existit ad inferiora. Et inflatio nanque errorem multoties efficit: & ligatura sæpe arteriæ pulsus quiescere facit, & ipsam eleuat, & ponit ipsam supremam, & existimatur quod sit vena, & phlebotomatur. Quumque quamlibet ligaueris venam, & ex ligatura super eam prouenerit, quod sit simile lenti, aut ciceri; fac in ipsa, quod in basilica diximus. In basilica quoque phlebotomanda quanto plus ad brachium descendit: erit sanius. Phlebotomus præterea in venam procedere debet ad diuersitatem partis arteriæ. In basilica quoque non solum contingit error ex parte arteriæ, sed etiam musculus sub ea est, & nervus; propter quos etiam prouenit error: hoc quidem iam tibi diximus. Signum verò erroris in basilica, & quod arteria iam sit percussa: est quod sanguis egreditur subtilis, rufus, qui saliendo manat: & lenificatur cum eo tactus, & ipsa sit inferior: tunc ergo succurre ei, & in vulneris orificio parum de pilis leporis pone cum pauco pulueris thuris, & sanguinis draconis, & aloes, & myrrhæ, & pauco ^u [chalcedidis, & myti:] & super ipsam ex aqua frigida quantum poteris rora; & super locum ipsum phlebotomatum ligaturam appone tenacem. Quod si se tenuerit: usque ad tres dies non soluas: & post etiam tres dies, quanto plus poteris tibi cauere debes, & loco emplastrum ex stypticis superpone. Multi præterea hominum arteriam illam incidunt penitus, ut ipsa contrahatur, & caro desuper eam cooperiatur, & teneat. Amplius plerique hominum propter sanguinis exitum moriuntur. Et quidam eorum sunt, qui moriuntur propter fortitudinem doloris ligaturæ, quam voluerunt propter fortitudinem prohibitionis fluxus sanguinis arteriæ, donec membrum factum est secundum viam mortis. Et scias quod cursus sanguinis quandoque prouenit etiam ex venis. Præterea scire debes, quod sanguis, qui plurimum de cephalica euacuatur, est qui ex collo, & eo quod est supra ipsum,

q B. labilis uel mobilis.

r B. fricare.

t alcid.

u alcolcor, & alzege.

visceremur de venis pedis, & alijs venis: nos ergo in eis sermonem nostrum continuare oportet. Dicemus ergo quod ex venis pedis, est sciatica, q̄ phlebotomitur a parte syluestri¹ [† cal illud quod est supra ipsum a summitate coxæ, vique ad † foramen, & inuoluitur fascia fortiter, aut instita. Et melius quidem est vt ante balneentur in aqua calida: & ut ipsa in longitudine phlebotometur. Quod si ipsa fuerit occulta, aliquis suorum ramorum phlebotometur, qui inter minimum & secundum digitum ab eo exiit. Et iuuamentum quidem in phlebotomia sciaticæ est magnum in dolore sciæ, & similiter in podagra, & in varice, & in elephantia; sed sciaticæ secundario est difficilis. Et ex eis est sapheña, quæ est † super partem domesticam† cal canci: & est manifestior sciatica; & ipsa quidē phlebotomatur, p̄pterea ut euacuetur sanguis ex membris, quæ sunt sub hepate, & vt sanguis a partibus superioribus ad inferiores declinetur, quare menstrua uehementer prouocat, & hæmorrhoidarū orificia aperit. Et ratio quidē facit oportere, ut sciatica, & sapheña similis existant iuuamenti, sed experimentum facit ut operatio sciaticæ plurimum conueniat dolori sciæ, q̄ sicut si hoc esset debitum. Et sapheñæ quidem phlebotomia melior est, quæ sit transversæ, latitudini attinens. Et ex eis est vena curuaturæ, quæ phlebotomatur sub genu poplitis, quæ tantum efficit, quantum & sapheña, sed est fortior sapheña in prouocatione menstruorū, & in dolorib. ani, & hæmorrhoidibus. Et ex eis est vena, q̄ est † in postrema parte calcanei, quæ est quasi ramus sapheñæ, & operatur quantum ipsa. Et ad summum quidem, venarum pedis phlebotomia confert egritudinibus, quæ sunt ex materijs ad caput declinantibus, & egritudinibus melancholia. Et ipsa quidem magis debilitat uirtem, quam phlebotomia uenarū manus. In uenis autem, quæ phlebotomantur, & sunt in parte capitis, excepta † iugulari, melius est vt transversæ phlebotomentur, & earum quidē quedam sunt, quæ sunt venæ: & quedam quæ sunt arteriæ. Venæ ergo sunt sicut vena frōtis, quæ inter duo existit supercilia, & ipsius quidem phlebotomia confert grauitati capitis, & propriè illi, quæ est in posteriore parte capitis, & grauitati oculorum, & dolori capitis perfectiori antiquo; Et vena, quæ super caput, phlebotomatur propter hemieraneam & vlcera cadunt; & duæ venæ quæ sunt in angulis oculorum lachrymalibus, & secundum plurimum non apparent, nisi per constrictionem suffocātem. Et in ipsis quidem phlebotomus non est profundandus, quia fortasse sicut fistulæ ex percussione ossis: & ex eis non egreditur sanguis, nisi paucus. Iuuamentum verò phlebotomiæ ipsarum duarum existit in dolore capitis: & in lachrymis, & panno, & scabiei palpebrarum, & earum † pustulis, & nyctilopis. Et tres venæ parue, quarum locus est post illum ubi extremitas auris² [† tangit, quum peruenit ad capillos.] Et vna quidem harum trium est magis manifesta, quæ phlebotomatur in principio† aque, & quū

caput stomachi recipit³ [† fumum.] Et propter hoc conferunt vlceribus aurium, & colli, & posteriorum capitis. Et Galenus quidem negat, quod quidam dicunt, quod duæ venæ, quæ sunt post aures, phlebotomantur, ut qui filios gignunt, ipsos non gignant. Et ex venis istis sunt † iugulares, quæ sunt duæ, & minuuntur in principio lepræ, & fortis squinatæ, & coangustatione anhelitus, & asthmatis⁴ [† acuto,] & raucedine vocis. & in habente apostema in pulmone, & dipnæ, quæ est ex multo sanguine calido, & egritudinibus splenis, & laterum. Et oportet, vt diximus ante, ut phlebotomia⁵ [† pilum] habente minuatur. Modus verò ligandi eas, est, q̄ oportet trahere caput ad contrarium partis phlebotomiæ, vt vena extendendo fiat sicut chorda: & consideretur quæ pars sit magis⁶ [† declinans,] & fiat phlebotomia ex contrario partis illius. Oportet præterea vt eius⁷ [† phlebotomia] fiat in latitudine, & non in longitudine; & sicut fit in sapheña & sciatica. Et cum hoc toto oportet ut ipsius phlebotomia cadat in longitudine. Et ex eis est vena, q̄ est in † lepore nasi, cuius phlebotomiæ locus est ipsius extremitas, quæ digito pressa in duo partitur⁸ [† ubi] quidem fit phlebotomia; sed sanguis, q̄ inde egreditur, est paucus. Et ipsius quidē phlebotomia confert⁹ [† t̄] t̄igini faciei, & turbationi oculorum, & hæmorrhoidibus, & † tuberculis, quæ in narib. nascuntur, & pruriti, qui fit in eis: veruntamen plerunque accidit ex eo coloris rubedo perfectior, quæ similatur¹⁰ [†] serpigni, & corrumpt faciem,] & est ipsius impedimentum maius suo iuuamento. Et venæ quidem quæ sunt † post¹¹ [† aures sub ossibus eminentibus] a parte nuchæ, quarum phlebotomia confert¹² [†] egritudini oculorum antiquæ, quæ est ex sanguine subtili, et antijs capitis doloribus. Et eis sunt venæ, quæ sunt in labijs: † [†] et sunt quatuor, et super unumquodque eorū existit par, quæ conferunt vlceribus oris, et † aphthis, et doloribus gingivarum: et earū apostematibus, et ipsarum laxitati, et vlceribus, & [†] et fistulis, et fixuris, quæ sunt in eis. Et ex eis est vena, quæ est sub lingua super occultum menti, quæ minuitur in squinantis, et apostematibus duarum amygdalarum. Et ex eis sunt venæ, quæ sunt sub lingua, et existentes super ipsam linguam: et minuuntur propter linguæ grauitatem, quæ est ex sanguine; quæ quidē in longitudine sunt minuendæ, quia sanguine constringere, qui fluit ex phlebotomia in latitudine facta, est difficile: † et ex eis est vena¹³ [†] alantur, quæ inter mentum, et labium est inferius, quæ phlebotomatur propter oris foetore. Et ex eis est vena furculæ, quæ phlebotomatur in medicationibus oris stomachi. Ex arterijs vero, quæ sunt in capite, est arteria temporis, quæ quandoque phlebotomatur, et quandoque inciditur, et quandoque extrahitur, et quandoque¹⁴ [†] aduritur.] Et hoc fit propterea, vt acuti rheumatismi, et subtiles constringantur, qui ad oculos descendunt, et propter amplificationis principium. Et duæ arteriæ, quæ sunt post aures quæ phlebotomantur propter species ophthalmiæ, et principium† aquæ, et pannum, et nyctilopas, et antiquum dolorem capitis. In earum tamen

B. vapores.

† guidez.

u B. calido.

† acut. action
x B. capidā vel
punctā valde acutam.

y B. mobilis.

z B. Alia littera
vt declinans
vel extensio.

† extrema parte

a B. & ibi.

b B. alchalef.
† calips.
† bothor.c B. alchalef.
& expulsi in
facie.d B. alchalef.
† alchalef.
e B. alchalef.f B. dictæ gie
arech.

† alcola.

g B. & hæmorrhoidibus.

† Mant. Est quo
que alia vena i
ima parte labij
quæ ad oris foetore
inciditur.

h B. alchalef.

i B. cauterizati.

† suffusionis.

tamen phlebotomia semper existit timor, & cū hoc tardetur consolidatio. Galenus quoque dixit, quod cuiusdam in gula vulnerati arteriam per cussio parumper tetigit, ex qua magna sanguinis pars manauit: sed Galenus ei subuenit cum medicamento thuris, & aloes, & sanguinis draconis & myrrhae, & restrictus fuit sanguis: & dolor antiquus, quem in exteriori parte coxae posterius consueuerat habere: recessit. Et ex venis, quae in corpore phlebotomantur, sunt duae uenae super uentrem: quarum una super hepar consistit, & altera super splenem est posita, & phlebotomatur dextra in hydropisi, & sinistra in ægitudine splenis. Scito præterea quod phlebotomia duas habet horas, horā electam, & horam necessariam; hora uero electa est eius, quae est in ^k [lumine] diei, & post digestionis complementum, & superfluitatem, ex pulsionem, & hora necessaria est hora, qua fieri oportet, & quae tardari non potest, & in qua res prohibitoria non attenditur. Scias etiam quod phlebotomus obtusus est magno impedimento, quoniam errat, & non consequitur id, quod debet, & apostemare facit, & dolere. Quum ergo phlebotomo operaberis, non manu premendo impellas, sed suauiter blandiendo, & etiam furtim agas, ut phlebotomi extremitas ad interiora uenae perueniat: quoniam si illud duriter feceris sepe caput phlebotomi intus in uena occulta rumpitur fractura, & facit, ut uena refugiat, & non vulnerabit uenam. Et si perfidiosè insisteris ut cum eo phlebotomes: augmentabis malitiā; quapropter experiri debes, qualiter phlebotomus igrediat cutem, antequam cum eo phlebotomes, & quum percussione secundare uolueris, si tibi necessarium fuerit. [Tibi præterea cauere] debes ut uenam impleas, & sanguine infles, quoniam tunc lapsus, & remotio minus erit. Quumque uena tibi rebellauerit, uel occulta erit, & ipsius repletio sub ligatura non apparuerit, solue ipsā. & multoties liga, & ^m [inunge eam] & comprimendo descende, & ascende, donec eam manifestare & apparere facias. Et hoc quidem experieris cum duobus digitis unumquemque locorum ⁿ [tangens] in quibus scis uenam extendi; & quandoque tangens utrisque; & quandoque uno ipsorum, & cum altero facies sanguinem incedere, ^o [donec altero cadente] ipsius sentias sanguinis accessionem, ^p [quum ad ipsum perducitur sanguis:] & eius recessionem, quum dimittitur. Et scito quod caput phlebotomi habet spatium, in quo penetrat, quod tamen non est longum, ne ad arteriam, aut neruum penetret, ^q [Et ipsum quid plurimum impellere debes,] quum uena fuerit magis subtilis. Oportet autem ut phlebotomi apprehensio fiat pollice & impudico, & dimittatur index ad palpiandum, & ut in medio ferri fiat apprehensio, & non apprehendatur superior, quoniam non bene tenebitur, immo erit uacillans. Quumque uena remouendo se ad partem unam mutabitur, oppones ei ligaturam, & stricturam e contrario partis illius; & quum remouendo se ad duas partes aequaliter mutabitur: ^r [non] debebis eam in longitudine phlebotomare. Et scito, quod oportet ut restrictio, & compressio, sint secundum quantitatem dispo-

k. n. d. hau.

j. B. Præterea so-
licitati.

m. B. & frica-
suauiter.

n. B. cōprimens,

o. B. ita ut cū al-
tero stante seu
firmo existente.
p. B. qui uersus
digitū stantem
uel firmum in-
pellitur.

q. B. Et ipsa qui
de uena magis
debet impleri.

r. B. tunc inge-
niose, & cū dex-
teritate.

sitionis cutis i duritie sui, & grossitie, & in m-
titudine carnis, & abundantia. Et oportet ut co-
ligatura sit propinqua. Quumque ligatura
nam occultauerit: fac signum super eam: & a-
ue tibi ne a signi rectitudine remoueat, quum
ligaturam facies, & cum hoc toto ^s [impe-
phlebotomum. Quum autem uenae declinatio
& ipsius eleuatio tibi rebelles extiterint: inde
eum, qui est super eā in corporibus macris pro-
priè, & cum uncino operare. Casus præterea
gationis, & constrictionis in iunctura, proba-
bet uenarum impletionem. Quumque uolueris
lauare, digito tuo tende cutem, ut a rectitudine
remoueat foraminis: deinde laua, & ex sicca
& pone pannum eminentiam habentem, & de-
mitte cutem, ut ad locum suum redecatur. Et de-
to; quod, qui multū sudat causa repletionis: et
phlebotomia indigens. Et multoties etiam ha-
benti febrem, & habenti dolorem capitis, quum
confilio phlebotomia esset medicandus: super
uenit fluxus uentris naturaliter. qui phlebo-
mia excusat.

ANNOTATIONES.

1 De uena sectione Gal. tres integros libellos scripsit
na sectione aduersus Erasistratum. de eadem contra Era-
stratos, & de curandi ratione per sanguinis missionem
Egri & Paulus lib. 6. Auctor idem negotium in Can-
reperit, parte 2. tr. 2. Auerroes quoque plura de hac re
ptimo Coll. quae loca petet qui uolet hac copiosius
2 Et debes scire quod dum ista & c. Negare uolueris
morbus esse initio mittendum sanguinem, sed expectandum
esse collisionem. At Hipp. 2. de rat. uic. in ac. p. l. c. uenae
tio uenam secat. & 2. aphor. principio si quid uideris
uenam, nonnet, ut moueamus. quod Gal. lib. 1. de
uenae sectione confirmat, immo ipsemet Auenarum
ti de curatione febrium in uniuersali agens, uenae sectionem
non esse ait ex his, in quibus collisio expectetur. p. l. c. uenae
sunt loca, quibus probare licet non esse in mittendum
ne collisionem expectandam. Sanè eget res hec conueni-
ne: Nos quamuis non ignoremus præstare uisum
de re Auenarum acutus accusasse, et quae alios non
cenis partes confirmasse, breuibus tamen & ipsius
nus quid sentiamus. Non est huius sententia, uenae
adeo absurda, ut aliqui existimant. Quum hic de
agitur, non de omni morbo uerba sunt, sed de inflammato-
ne. P. l. c. ergo inflammatio nondum facta sit, periculum
sit ut fiat, admittit reuere sectionem, at postquam
& absoluta est, negat esse mittendum sanguinem. p. l. c.
facto morbi principio, & ubi coctio apparuerit. p. l. c.
non uidet Auenarum Hippocratem emulati. p. l. c.
nus ille senex 4. de rat. uic. in ac. (quamquam eorum
lius libri auctore ambigitur, ea tamen sententia, ut
erate digna reuocetur) ait, inquit, in hec uerba
ea, quae inflammantur, statim morborum interitus
camento soluere conantur, hi ab intentu inflammationis
ticulari uel adimunt, non enim cedit obsequium
60 huc cruda est affectio, quae uero morbo aduersus
sunt, absumuntur, contabescunt q. d. uo autem
imbecillitatem morbus superior euadit, qui ubi
cerit, remedium non habet. His uerbis, purgationem
inflammatione inter initia prohibet ea ratione, quod
ab inflammata parte adimitur, sed ea, quae sine
muntur, & contabescunt. Si ergo Hippocrates
præter sanguinem humorum euacuationem docet

que enim purgatoris medicamentis sanguis educitur) quod absinthio & contraria esse oporteat, quae sensa sunt, quanto magis prohibenda sanguinis est missio, a quo praesertim seruat ur vires atque ipsa vitas eadem proiecto, immo maior est de sanguine, quam de aliis humoribus ratio, si quis a quo animo rem perpenderit. Contendunt hic alij Hippocratem de purgatione non de uentose sectione loqui. Nos id non ambigimus, sed eandem praesertim rationem spectare nobis ipsis videtur de sanguinis missione, quae de purgatione est. Sit n. confirmata iam & absoluta inflammatio, non poterit certe uena sectione impatiens sanguis, & illi commissi humores ex inflammata particula educi (qui enim nondum firmati humores sunt, educi quidem possunt, & qui firmati iam & impatiens, moueri non queunt, ut innuit Gal. uidetur 4. de rat. uis. in ac. nisi forte ipsam inflammata particula seces, quod neque ipsum initio ages.) Quin si sanguinea confirmata iam inflammatione miseris, extenso iam ab ipsa inflammatione ad uniuersum corpus calore, (id enim in inflammationibus sequi solet, praesertim quum putrescit iam quod fixerat, atque si interna inflammatio sit, febres enim has nunquam non comitantur) quod sanguinis superest, attenuari necesse est, ac noua fortasse fluxionem rursum conuerti. aut si non id fiat, incrassari saltem quod fluxerat, educta spirituum copia & calore naturali refrigerato, atque inflammationem in crudos & malos abscessus conuerti necesse erit. Ita ut absoluta iam inflammatione, firmatis iam & impatiens humoribus, non inepte fortasse auctor noster uenae sectionem interdiciat, nisi antea coctio apparuerit. Quod si obijcias Hippocratem uenam initio pleuritidis seare, scilicet tenetur hoc quoque ipsum, at nondum absoluta inflammatio, ne sed quando etiamnum feret & in ipso (ut aiunt) fieri quod Auicennas non prohibet. Consultit & idem in aph. principiis mouendum esse nondum confirmato morbo, ac, si ad inflammationes transferas, nondum fluxione absoluta. Et auctor quoque noster prima quartae uenae sectionem non esse ex his in quibus coctio expectetur, asserit, de febrib. agens, quarum solutio coctione humorum terminatur, qui non in una quapiam particula, sed in toto corpore putruerant. Atque hoc forte Auic. in proposita sententia intellexit.

3 Phlebotomia quoque & uenae sectionem & purgationem negat in die accessionum tentari, quum id quiescenti & sonni potius inducendi sit tempus. Assentitur huic de purgatione consilio Hipp. 4. lib. de mor. scribens, quicum quae a febre continua correpti pharmaco usi in diebus paribus sunt, hos nimum nunquam purgatos esse. Sed qui imparibus, eos aut nimum fuisse purgatos, aut etiam mortuos, cuius ratione medicos antiquiores improbat, qui imparibus diebus medicamenta exhibebant, quo tempore humores in egrorum corporibus magis turbantur. unde si qui conturbatum morbi uolentia hominem, medicamento etiam magis turbet, mirum non est, si pereat. Atque his Hipp. in continuis febribus purgationem die quietiori suadere uidetur, quamuis neque de alijs morbis neque de intermittebus febribus quidquam statuat, ut auctor noster, qui in uniuersam quietam die in morbis euacuationes per pharmacum & sanguinis missionem consuluit. At uero quid de alijs praeter continuas febres statuendum sit morbis, tu considera. De his uero nota apparentem contradictionem in Auicenna libris. Is nempe lib. 3. fen. 1. tr. 2. si natura in statu non properet in die etiam critica, quae solet maior esse morbo, quidam uirunt, euacuandum consulat. Existimant doctores neque moueri, neque moturam se indicatoria die significauerat. At hi quid ad Hippocratem dicent, qui dies impares damnat, quos in acutis morbis esse afflictionis dies certum est? Tu uide quod ad hunc locum facit, an forte in e-

uacuatione, quae medici sit consilio, die semper pari, hoc est quietiori euacuandum sit, in excretionem uero, quae natura opera fit, die impari: si quum antea futuram uacuationem natura ipsa indicarit, expectata tamen postea in die, aut non moueat, aut inertius aduersus morbum insurgat. Illud sane monuisse Hipp. uisus est, quum lib. 1. aph. quae iudicantur & indicata sunt integrè neque nouare, neque mouere medicamentis uel aliter irritando suasit, quasi, ubi integre id a natura non obeatur, euacuandum consulat, & nature ferendum auxilium.

De uentosis.

Cap. 21.

Ventosae cutis partem magis mundificant, quam phlebotomia: & plus extrahunt sanguinem subtilem, quam grossum. Et ipsarum quidem iuuamentum in corporibus grossis, & crassis, grossum habentibus sanguinem, est paruum: quoniam ex istis non extrahunt sanguinem, neque extrahunt sicut oportet, immo qui ex eo vehementer est subtilis, & cum difficultate, & in membro ventosato debilitare efficiunt. Quidam autem praecipunt ut ventosae in principio mensis non apponantur, quoniam humores nondum a motu fuerunt, neque ebullierunt, neque in fine mensis: quoniam humores, tunc sunt minuti, sed in medio mensis, quum humores sunt b ebullientes, & in sui augmento, minus in corpore lunae augmentum sequentes, & augmentatur cerebrum in craneis, & aqua in fluminibus accessionem & recessionem habentibus. Ex suis uero horis in die, melior est hora secunda & tertia, & oportet quidem ut a ventosis sibi quilibet caueat post balneum, nisi cuius sanguis fuerit grossus, quoniam ipse se prius balneari debet, & una hora morari, & postea ventosas apponere. Plurimi autem hominum abhorrent ventosas in anterioribus capitis apponere, & reperiunt in hoc sensum, & intellectum impediri. Et ventosae quidem super nucham, quae est in collo, posita, nigrae vicariae existunt, & conferunt superciliis grauitati, & alleuiant palpebras, & conferunt scabiei oculorum, & foetori oris. Et super scapulas vicem tenent basilicae, & conferunt doloribus humerorum & gulae. Et super c [] alteram duarum uenarum colli posteriorum, sunt vicariae cephalicae, & conferunt tremori capitis, & membris, quae sunt in capite, sicut facies, & dentes, & a [] molares, & aures, & oculi, & gula, & nasus. Ventosae autem, quae nuchae superponuntur, obliuionem hereditate faciunt ueraciter, sicut quidam dixerunt, quoniam posterior pars capitis, est locus conseruationis, quem ventosae debilitant. Super scapulas uero debilitant os stomachi. Et propter uenas colli posteriores quidem quandoque accedit capitis tremor, parumper itaque mutemus nos a nucha, & ad scapulam parumper ascendamus, nisi quum fuerint necessariae propter fluxum sanguinis ex tufi, quoniam tunc cum eis est descendendum, & non ascendendum. Et haec quidem ventosae, quae scapulis superponuntur, & inter duas spatulas, conferunt agitudinebus pectoris tanquincis, et spasma sanguineo, et asthma sanguineo, sed stomachum debilitant, et cordis tremorem generant. Et ventosae quidem, quae

Aphor. 20.

a. commoti fuerunt, neque excitati.

b. B. commoti.

f. alchael.

c. f. B. duo. f. alchada posterior.

d. B. molares. f. Mart. Veru, ut inquit Mahamad, si cauita ut occipiti imponantur, obliuionem inducunt.

f. Alchaelie.

e. s. Et propter uentosas super alchada quae accedit tremor capitis, quare a nucha parumper descendatur in tufi, & ascendatur parumper ab alchael. f. alchadam. f. alchael. f. B. alchael. f. alchael. f. B. alchael. f. alchael. f. alchael.

AVIC.

P

cruribus

cruribus superponuntur, sunt minutioni propinqua, & mundificant sanguinem, & prouocant menstrua. Et ei quidem, quæ ex mulieribus alba exiit, & laxa, sanguinem habent subilem, ventosæ in cruribus posita sunt meliores quàm phlebotomia, quæ sit in saphena. Quidam præterea dixerunt, quòd ventosæ super occiput posita, & summitatem capitis, conferunt amētiæ, & scotomiæ, & tardant canos, quemadmodum dixerunt. In hoc verò consideratio est habenda: nam istud in his operantur corporibus, & non in alijs, quoniam plurimis corporum festinare faciunt canos, & impediunt intellectum: & conferunt ægritudinibus oculis, & hoc quiddē est maior earum utilitas; quoniam conferunt eorum scabiei, & tuberculis, & [egressioni] cornæ & uicæ, sed intellectum impediunt, & faciunt hereditare stupiditatem, & obliuionē, & malitiam cogitationum, & ægritudines permanentes: & nocent, & aquam in oculo habentibus, sed fortasse si hora se presentauerit, qua illud fieri debet, non impediunt. Ventosæ autē sub mento posita profunt dentibus, & faciei, & gutturi, & mundant caput, & mandibulas. Et uentosæ [renibus superposita] conferunt apostematibus coxarum, & earum scabiei, & pustulis, & podagræ, & hæmorrhoidibus, & elephantie, & uentositatibus vesicæ, & matricis, & pruriti dorsi. Quumque uentosæ istæ fuerint cum igne, siue sint cum scalpitatione, siue absque ea, iuuabunt etiam in hoc: sed illæ quidem quæ sunt cum scalpitatione, sunt fortiores præterquam in uentositate. Nam quæ sine scalpitatione sunt, in remouendo uentositates frigidas, & ut radicitus euellantur hic & ubique, sunt fortiores. Ventosæ præterea in anteriori parte coxarum, testiculorum apostematibus conferunt, & [vulneribus] coxarum, & crurum. Et uentosæ posteriori parti coxarum superposita profunt apostematibus, & exituris, quæ in natiuis sunt. Et uentose posita sub poplice conferunt pulsationi poplitis, quæ ex calidis generatur humoribus, & exituris malis, & vlcibus [putridis] in cruce, & pede. Et uentose super [mallicos] conferunt prohibitioni menstruum, & sciaticæ, & podagræ. Vētoſæ autem sine scarificatione quādoque ponuntur, propterea ut materia a parte sui motus trahatur, sicut quum mammillis superponuntur, ideo ut curius sanguinis menstrui retineatur. Et quandoque queruntur, ut apostema profundum ad exteriora trahatur, ideo ut medicamentum ad ipsum perueniat. Et quandoque requiruntur propterea, ut apostema ad aliud mutetur mēbrum, quod ignobilius in nicinitate existit. & quandoque requiruntur propterea ut membrum calefiat, & sanguis ad ipsum trahatur, & ipsius resoluatur uentositates, & quādoque requiruntur propterea ut membrum ad suum naturalem locum reducat a quo remotum fuit, sicut sit in [ruptura inguinis]. Et quandoque requiruntur ideo ut dolor sedetur, sicut quum superponuntur umbilico in dolore colicæ uehemēter cogente, & in uentositatibus ventris, & in doloribus matricis, qui accidunt apud motum mēstruorum, & propriè in adolecentibus. Et su-

per [laxitatem partis exterioris coxæ] sit in sciaticæ, & quum timetur ossis exitus, & inter duas anechas, profunt duabus to-
chis, & duabus partibus interioribus coxæ, & hæmorrhoidibus, & habent rupturam
nis, & podagricis. Ventose quoque super
tes] posita a toto corpore trahunt, ut a co-
& conferunt intestinis, & mēstruorum
corruptionem, & allēuiatur per eas corporis
dicemus quidem, quòd in uentosis cum scar-
catione tria existunt iuuamenta. Primum
est euacuationis ex ipso membro, & secundum
est [repositionis] subitantiæ spiritus, ne
euacuationem humoris, qui educitur, sequens
euacuetur, & tertium est, quoniam non con-
tur, ut ex principalibus membris fiat euacua-
Scarificatio uero est profundata, ut et pro-
do trahatur. Locus præterea ubi uentosa
ret, quandoque apostematatur, & fit difficile
ipsam remouendam. Pannus ergo aut spon-
in aqua tepida infusa, quæ caliditati attineat
matur: & cum ea in circuitu fiat embrochatio
hoc quidem frequenter cōtingit, quum
mamillarum partes uentosas ponimus, ut
guinis mēstruorum fluxus, & ex naribus ex-
tur, quamobrem super ipsas mamillas ex-
nere non debemus. Quumque locus uento-
inungetur, propterea ipsam suspende, & non
des, sed ad scarificandum festina. sique
positio leuis, & cito remoueat ipia: deinde
secundum ordinem tardetur ipsius remouē-
tolerantia. Et oportet quiddē ut uentosa
vnam horam cibetur. [In]fans præterea in
tio anno uentoseatur, & post transactis
annis, quoniam proflus non debet uentose-
quum est unius anni. [In] uentosis quoque
[fit] securitas, ne materia ad inferius
descendant. Et cholericus quidem uentosa
post uentosa comedere debet grana mal-
nati, & ipsorum succum, & [succum] car-
rum, cum zuccaro, aut lactucas cum aceto.

ANNOTATIONES.

De cucurbitarum usu parvus adhuc Galeni libellus
tat, de hyndimibus, cucurbitulis & scarificatione
pus. Sed paulo prolixius res hæc ab Orbasio lib. 7. & de
Coli. ex Gal. libris descripta est. Egit & Pantus lib. 7. & de
nostis uero Celsus elegantissime & de usu & de mē-
sus lib. 2. scribit. Hipp. quoque aliquando de hac re
nit, præsertim q. 5. aph. quum mammis in proflant
copiosiori affigi iubet. id quod tamen caute agendum
ut Paulus notat loco citato.

De sanguisugis.

Cap. 22.

I ndi dixerunt, quòd in quarundam sangui-
garū natura existit uenenositas, ab eis
cauendum est, quæ sunt ex genere magni
tū capita, & quarum colores sunt antio-
les, & nigra: aut quarum color est uiridis
quæ sunt lanugine habentes, & similes
meiz] & super quas existit fila coloris
quarum color similatur [alicui] serpen-
neri] in omnib. enim istis existit ueneno-
& proueniunt ex eis apostematata, & syncopæ
sanguinis fluxus, & febris, & laxitas, & ule-

In s. almurægi,
idest.
† borhor, & al-
miseragi.
† suffusionem.

j s. super alca-
rim.
† borhor.

k B. exituris.

l s. antiquis.

m B. duo alca-
hab.
† duas alcabi.

n B. in chila.

g B. Alia litera:
ex aduisione.
h - b. p. m. c. d. o

ANNOTATIONES.

Sicut immodice evacuationes uel fluentis materie, uel expultricis aut retentricis facultatis uisio fore finis, ita que eas sistunt, uel ad materiam, uel ad meatum, uel ad facultates retentricem & expultricem peruenit. Materie promptissime fuit ob multitudinem, tenuitatem, substantie fluiditatem (ita enim appellamus quicquam uisiditate contrariam) Meatus evacuationi paratioris sunt, quod dilatati, aut ex toto reclusi ob sectionem, rupturem aut aliquid quidpiam eius generis. Retentric facultas siccitate roboratur, & superflua humiditate imbecillior redditur. Expultrix ob materia profertim acedim in conitatur.

EA que euacuantur, retinentur, aut propter
materie inclinationem aliquam alia euacua
tione, aut propter inclinationem cum alia euacua

AYIC.

P 2 Co-

curamus si malitia in membro augmentata fuerit. non enim curamus, nisi de eo, quod membro principali est melius. Et timemus, quod si materiam i. refrenauerimus, redibit ad membrum principale, & perueniemus inde ad illud, quod emendare non poterimus. Quapropter volumus, ut malitia in membrum cadat ignobile, quum principali contulerit membro: ita ut studium impendamus in attrahendo materiam ad membrum ignobile, & facere ut ipsum apostemetur & si non cum alijs. saltem cum ventosis, & emplastris attractiuis i. acutis. Quumq; ad collectionem peruenierint huiusmodi apostemata, aut reliqua ab eis: † [] quandoque aperientur per se, aut maturationis adiutorio: & quandoque indigent maturatione, & sectio ne simul. Maturatione vero completur ex eo, in quo cum calore exiit oppilatio, & glutinatio; ut per ipsum calor retineatur. Qui autem maturationem efficit cum aliquo, quod sit sicut huiusmodi maturatiuum, attendere debet, ut si uiderit calorem innatum debilem, & quod membrum iam declinet ad hoc, ut corrumpatur, remoueat ab eo glutinosa, & oppilatiua: & ponat aperitiua, & scarificationem faciat profundam: deinde adhibeat medicinas, in quibus exiit resolutio, & deficcatio, sicut de eis inuestigabimus in libris particularibus. Multoties praterea erit apostema profundum, & erit nobis necessariu trahere ipsum ad partem cutis: & si non cum alio, saltem cum ventosis ignitis. In apostemate autem duro, quod [] [status] terminum pertransiit regula in eo est, ut mollescatur quandoque cum eo in quo exiit caliditas & siccitas parua: ideo ne quod ex eo spissum est, propter multam resolutionem fiat lapis, immo totum ad resolutionem praepraretur, postea super ipsum resolutio fortior fiat, deinde si timetur ex resolutione eius, quod resoluitur, ne quod remanet lapis fiat, iterum ad mollescendum ipsum secundum redeat, & incessanter fiat hoc, donec totum finiatur inter mollescendi & resoluedi uices. Inflata autem apostemata curen- tur ex eo, quod calefacit subtilitate suae subtilitatis, propterea ut uentositates resoluatur, & poros amplifcet, nam causa in apostematibus inflatis est uentositatis grossities, & pororum clausura. Studium quoque est adhibendum in prohibendo materiam, ex qua uentosis prouenit vapor. Ex apostematibus praterea sunt quae sunt vlcere- tosa, sicut formica, † quae sunt in frigidanda, & si propterea quod sunt apostema: sunt mollescenda: † immo sunt siccanda, quoniam acci- dens † [] hoc iam superauit causam: accidens enim est vlcerositas, de qua timetur, quod accidat, aut quod iam acciderit. Et vlcerositati magis contraria est deficcatio, & resolutio autem apostematum materia minoran- da est phlebotomia, & ventris solutione, & ob- scure corporeis, & animalibus superfluis, sicut i- rei & sibi similibus, cauat: postea in principio rei adhibeatur ei, quod abique nimia superflui- tate repercutit, & proprie si in membro fuerit, quod sit sicut stomachus, aut hepar. Quumque

hora resoluendi affuerit, non debes dimittere, quin stypticas medicinas bonum habentes o- dorem admisceas, sicut in praecedentibus tibi narrauimus. Et hepar quidem & stomachus plus indigent hoc, quam pulmo. Oportet prae- terea, ut [] mollificantia subtilia, quae istis ad- hibentur, sint medicinae, in quibus exiit matu- ratio; & sint apostematibus conferentes, sicut solatrum, & cassia fistula. Solatrum namque pro- prietatem habet resoluendi apostemata calida, quae sunt occulta. Et ea quidem habenti non est dandus cibus nisi subtilis, & non in hora paro- xysmi, si ibi fuerit, neque in principio sui, nisi propter multam debilitatem fiat. Quum autem symptoma superuenierit propter collectionem apostematis interioris, cum casu uirtutis, in iti- nere mortis exiit, quoniam uirtus non sub- stentatur, nisi nutrimento, & nutrimentum est res magis [] timorosa: ergo si resolutum fue- rit, valde bonum erit, quod si aperta fuerint, da- da sunt eis quae ea lauent, sicut aqua mellis, & a- qua zuccari: postea dentur eis, quae suauiter ma- turent cum siccitate: postea in fine rei non ad- hibeantur nisi exsiccatina, & tu quidem scies haec ex libro, qui particulares agnitudines col- ligit secundum declarationem, est praterea, quum in apostematibus occultis, † [] quae sub ventre exiunt, contingit error: quo- niam, quando non sunt apostemata, sed ruptu- ra, erit in perforando ea timor. Et plerumque apostema occultum non exiit in panniculo, sed in ipso intestino, & est in aperiendo ipsum, timor.

q. B. mollifican-
tia, seu lenientia
naturam, aut ve-
torem.

† B. nocua.

† B. &

AN NOT A T I O N E S.

1. Apostematum &c. Inflammationum causas, & cura-
tionem prolixè Gal. li. ad Glau. 2. explicauit. & auctor no-
stet li. 4. supius. Quo modo earum initio repellentibus uel
lentibusq; utendum sit, eodem li. ad Glau. 1. habet. n. sunt
uero repellentia medicamenta alia, quae adstringendo propel-
lunt, alia quae refrigerando. Adstringentia rursum alia calida,
alia frigida sunt: & utraque haec ad medicorum usum fa-
ciunt, in calidis quidem inflammationibus frigida, in frigi-
dis uero calida. quod hic auctor notat, etsi plerique eorum
qui manu medentur frigidis perpetuo repellunt, quod post
modum prouidendo, immo insanabilibus saepe reddendis
morbis plurimum faciunt. Cap. 2.
2. Quum autem maturare &c. Alibi quoque admoni-
mus controuersiam esse, an in statu solis utendum sit assil-
uentibus, an permixtis etiam repellentibus, quare hic nego-
cium hoc consulo praeferimus. Cap. 17.
3. Ea autem quae propter causas &c. Paulus li. 4. inflam-
mationes, quae occasione cuidam seruntur acceptae, a proca-
retica uidelicet causa manantes, non offendit an, etiam si
calefacias ac humectes, ex Gal. de plenitudine cauenda me-
minit, ut auctor nosster diligentissimus. Cap. 2.
4. Si uero membrum apostematosum &c. In omni inflam-
matione, nisi parti principi uicina sit, repellendum es-
se Gale. 3. de comp. med. per loca & 6. & sepius alibi
testatur excipit tamen is, si malignum sit quod influit, aut
multum, aut corpus humoribus ex equo reduct 3. de cup. Cap. 2.

per loc. in his enim, licet inflammatio longe a principe sit me-
bro, repellentibus inuit utendum a principio non esse, sunt ue-
ro inflammationes principib; partib; propinque, quae in gladi-
colli, axillarum, inguinum, praesertim uero, quae in collo et cere-

AVIC.

P 3

brq

bronchica sunt, ac ea quæ sub axillis cordi adherent repellentia veniunt. non eque uero quæ ad inguina ieiunioris excrementa suscipiunt. Hic author de parotidibus, inflammatione, sive ad aures, uerba facit, prohibet q̄, repercutientia, immo attrahentia & tumorem amplificantia consulit, quod & Gal. 3. de comp. per loca. Fatetur tamen Gal. eodem in loco, usum se quandoque etiam in parotidibus, ijs, quæ repulsoria constant facultate, quamvis raro. atque id ubi citra uehementem dolorem parotides irruunt. admista etiam pauca astringentium mole multa discutientium copia. Celsus quoque lib. 6. si sine morbo hæ fiant, primum aut experimentum esse reprimendum, sin ex aduersa ualitudine contingant, illa iniuncta esse maturariq̄, & quam primum primum a periri commodius fore.

Cap. 1. Et quandoque indigent maturatione & c. Parotidas adhuc crudas maturatione aut & sectione quandoque indigere. At Gal. contra 2. ad Glauco. & saepe alibi magnum ex sectione inter initia inflammationis malum afferri testatur. Brenibus. Sequitur hic author. Archigenis sententiam, quam Gal. 3. de comp. per loca. assertit, neque alioqui improbat. Is enim si per multa, quæ proposuerat medicamenta, parotides non discedunt, adiuuandum, aut ad suppurationem frequentibus cataplasmatibus, dehinc rursus digerendum larga quadam & frequenti perfusione admisto nitro uel columbino stercore, aut etiam cucurbitum cum scarificatione esse affigendum. Dein eps. ad chirurgiam et crudi & sanum accessus sectionem esse perueniendam, qd in his optimum sit, ut quam celerim foras fluxio euacuetur. Constat ergo non sine magni uiri testimonio. Adicemam hæc pronuntiasse. De qua tamen re non sine summa premeditatione deliberandum erit. Ubi enim discuti aut concoqui alijs presidijs inflammatio nequeat, atque (ut nos intelligimus) in discrimine res sit, ne fluxio retrocedat: atque in cerebrum mali quidpiam portendat, tunc omni conatu & sectione cruda quantumuis inflammationis, id quod refluit, est reuocandum.

De sectione.

Cap. 26.

Q Vi a [plagam secare] uoluerit, oportebit ut sectio incedat secundum rugarum collectionem, quæ sunt [in terius] in illo membro, nisi fuerit tale, qualis est frons quoniam si incisio incedet sicut procedunt rugarum ipsius collectiones, incidetur musculus frontis, & cadet supercilium. Et similiter in membris rugarum, quarum incessus diuersificatur ab incessu uillorum suorum musculorum, oportet ergo ut sector ex anatomia sciat anatomiam neruorum, & venarum, & arteriarum, ne errore incidat aliquid ex eis. & oportet etiam, ut secum deferat multas ex medicinis sanguinem constringentibus, & emplastris dolorem sedantibus, & instrumentis, quæ ad hoc pertineant: habeat ergo secum quod sit sicut medicina Galeni, & sicut pili leporis, & tela aranæ, & albumen oui d [& ferramenta quibus aduritur. Omnia enim hæc sanguinis fluxum prohibent] siue ex errore ipsius proneniat siue necessario, & ut medicinas deferat, e [quæ fluxu faciunt.] Quumque exituram perforauerit, & quod in ea continetur, extraxerit, non debet ei adhibere oleum, neque aquam, neque emplastrum, in quo sit oleum, neque seipsum superabundans, sicut basilicon, immo aliquid, quod sit sicut emplastrum ex [calchanto,] quod apponat, quum eo indigebit, &

a B. sectionem seu aperturam facere.
b f. a. aruaru, & magnarum.
c — B.

d B. & cauteria omnia, ut prehibeatur fluxus sanguinis.
e B. mollificatur.

f B. colcotar.

desuper imponat spongiam in uino styptico infusam.

ANNOTATIONES.

Quod secundum fibrarum relictitudinem in abscessu una excepta fronte, scilicet a medico administranda sit, Gal. 4. administr. anatom. testatur. Quod deinceps de sanguinis fluxum sistentibus medicamentis subiungit, habet ex Hippocrate. Quod Gal. lib. de cur. rat. per sang. miss. & 5. meth. Quod oleum ab omni ulcere sit auerendum, quod agglutinatum prohibeat, Hipp. lib. de uiceribus docet, & Gal. pag. affirmat.

De egritudinibus corruptionis membri, & de inuisione. Cap. 27.

Q Uum membrum propter malam collectionem cum materia, aut sine materia, rumpitur: & non profecerit ei scarificatio, nec que epithemati ex eo, quod conferre conatus sit, de eis quæ in libris particularibus dicta sunt, necesse est ut caro corrupta, quæ est superflua, remoueat, & melius quidem erit, si sine ferro, si possibile fuerit, quoniam tunc plerumque [inuenit tunicas] musculorum & venarum pulsantium periculose. Quod si hoc non contulerit & corruptio iam in processerit, necesse erit ut ipsa incidatur. ut locus incisionis oleo feruente aduratur. hoc enim puenit securitas ab acuitate malis ipsius: & restringitur sanguinis exitus, & natus super incisionis locum caro, & cutis corrupta non proportionalis, sed res quæ magis est, ni similis existeret propter sui duritiem. Quum incidendi uoluntas affuerit, tenta prius incisione, si in circuitu ossis [uolendo, donec] quod sanè teneatur, reperiat, & ubi dolor fortior, quum tenta ibi innititur, quoniam terminus sanitatis, & ubicumq̄ inuenieris, incisione] eius, quod est incidendum. Quamque autem perforatur illud, quod circumdatur, quod uis incidere, ita q̄ foramina circumdatur ipsum; ergo rumpetur per ipsum, & incidetur & quandoque ferratur. Quumq̄ hoc facere uolueris, separa inter incidentem & perforatorem, & inter carnem ut non [redeat.] Si ergo ipsius os qd est necesse incidere, fuerit frustum, nens, quod non possit aptari ita ut debet, nec sit in eius rectificatione fiducia, & timeatur corruptur, & corruptur illud quod circumdatur ipso, subleuabimus carnem ab eo, aut circumdado, deinde ligado. & ad diuersitatem partis illius extendendo, aut alijs ingenijs, quæ sensus demonstrat, & separabimus inter ipsum, & membrum nobile, si ibi affuerit, cum pannis, qui ipsius eo elongantur, & postea incidemus. & si os non erit tale, quale est os coxæ, & fuerit magnu, & uis, & arterijs, & uenis propinquu, & fuerit corruptio multa, debet medicus ab eo fugere.

ANNOTATIONES.

Quomodo in gangrena & syderationis curatio sit, lege ex Gal. 2. ad Glauco. Vide & Paulum lib. 5. non Celsum lib. 5.

Solutio continuitatis in magnis membris me-
dicatur equatione, & ligatura conueniente,
quae in doctrina refectionis dicta est: & qua
tibi in suo loco posita [† dicemus,] cum ge-
te, & comestione cibi conglutinant, in quo ha-
betur fiducia, quod ex ipso nutrimentum gene-
retur casti lagnum, quod labia fracturę clau-
dat, & in unum conducat, sicut [cibus, qui fit
de extremitatibus animalium.] Impossibile n.
est, ut os restauretur, & proprie in corporibus
consistentium, nisi secundum hunc modum;
quoniam nullo modo redibit ad continuita-
tem, & nos quidem de refectione sermonē
exquisitum loquimur in libris particularibus.
Intentio autem in medicando solutionem cō-
tinuitatis, quę in membris accidit mollibus,
est trium principiorum curam habere. Primū
corum est, quoniam si causa fuerit fixa [† mi-
nus quod oportet, est retinere illud quod fluit,
& contringere eius materiam si ipsa fuerit cur-
rens.] Et secundum est, fixuram consolidare cū
medicinis, & cibis conuenientibus. Et tertium
est putrefactionem prohibere quanto plus fue-
rit possibile. Quumque ab uno trium te exen-
ueris, redi ad cogitandum de duobus remanentibus.
Tu uero iam scis quomodo illud quod
fluit, retineatur: sed consolidatio fit adiungen-
do labia, si adiunguntur, & exsiccano, & come-
dendo glutinaria. Et scito quod intentio in me-
dicando vlcera est exsiccatio, quod ergo ex eis
mundum fuerit, tantum exsicceatur & in illud
quod ex eis putridum fuerit, medicinę acutę
corrosiue mittantur, sicut [† calcathū] & † my-
si, & arsenicum, & calx, quę si non contulerint,
necessarius est ignis, & medicina quę est com-
posita ex flore aris, & cera, & oleo, quoniam ip-
sa flore aris mundificat, & prohibet morionis
superfluitatem oleo & cera, ipsa ergo in hac re
medicina existit temperata, & dicemus quod
omnia ulcera, aut sunt simplicia, aut composita,
& simplicia quidem quum fuerint parua, &
nil ex eorum [† humiditate] corrodetur, tunc
coniungenda erunt ipsorum labia, & liganda,
custodiendo ne inter ipsa aliquid olei, aut pul-
ueris cadat, quoniam consolidabuntur. Et simi-
liter magnum de cuius substantia nil perditum
fuerit, & cuius vna pars alij applicari potest.
Magni uero cuius partes applicari nō possunt,
sue sit fixura, siue concauitas, vel spatium, ple-
na saniei, & iam aliquid ex substantia membri
perditum est, curatio est exsiccatio. Si ergo illud
quod perditum est, tantum fuerit cutis, necessa-
rium erit, quod cicatricem inducit. hoc qui-
dem cum essentia cum stypticis, & per accidens
cum [† calidis, quum ex eis parum, quod sit a-
rum,] superponatur sicut † mysi & calchan-
magis producant crustam, nam si multum fue-
rit, corrodet, & in vlcerebus augmentum faciet.
Si autem illud quod perditum fuit, fuerit caro,
sicut est in vlcerebus profundis, non erit festi-
nandum in cicatrizando ea: immo primo erit
studendum, ut caro in eis nascatur, & caro qui-
dem non generatur nisi ex eo, cuius siccitas nō

multum gradum primum transcendit, verum-
tamen hic conditiones attenduntur, de quibus
cura est habenda, & ex eis est consideratio dispo-
sitionis complexionis membri principalis, &
complexionis vlcis, quoniam si membrum
in sui complexione fuerit multę humiditatis,
& vlcus non fuerit multę humiditatis, sufficet
siccitas pauca in primo gradu, quoniam egri-
tudo non multum fuit elongata a natura mem-
bri, sed si membrum fuerit siccum, & vlcus hu-
miditatis multę, erit necessarium illud, quod
exsicceat in secundo gradu, & tertio, ut reducat
ipsum ad suam naturalem complexionem. Et
in temperatis quidem dispositio erit equanda.
Et ex eis est consideratio complexionis totius
corporis: nam, quum corpus fuerit multę sic-
citatē, & membrum augmentatum in humidi-
tate, fuerit in humiditate temperatum, secundū
corpus æquale [† ex] temperamento, erit exsic-
candum. Et similiter si corpus fuerit in humidi-
tate augmentatum, & membrum in siccitate.
Et si ambo ad augmentum deueniunt, tunc si
egressus fuerit ad humiditatem, [† ampliori] ex-
siccabitur siccitate, & si fuerit ad siccitatē, [† mi-
nori] exsiccabitur siccitate. Et ex eis est conside-
ratio virtutis siccantium, quoniam licet ex sic-
cantibus carnem nasci facientibus, ex siccato
fortis non queratur, [† sed exsiccatio, quę sit ta-
lis] qualis est illa, quę prohibet materiam, quę
descendit ad mēbrum, quod sit aptum ad hoc
ut carnis generatio sit ex ea, [† multum tamen
ca queritur in exsiccantibus, quę non sunt ad
hoc, ut caro per ipsa generetur, sed ut cicatriza-
tio fiat per ea, ex eis nāque queritur ut sint plus
abstergentia, & magis lauantia pluquam sicca-
tia,] ex quibus non queritur nisi cicatrizatio,
& consolidatio, & continuatio. Et omnes qui-
dem medicinę, quę sine mordicatione defic-
cant, sunt ingredientes in genus earū, quę car-
nem nasci faciunt. Omne preterea vlcus, quod
in loco existit non carnosum, est inobediens ad
hoc, ut cito medicetur, & similiter rotundum.
Medicinis autem siccantibus, & stypticis, quę
in vlcerebus oeculis adhibentur, sunt admi-
scenda medicina [† mundificantes,] sicut mel,
& medicinę loco proprię, sicut diuretica me-
dicinis ulcera instrumentorum urinę curan-
tibus. Quumque cicatrizare uoluerimus, po-
nemus medicinas cum stypticitate sua visco-
sas, sicut terra sigillata. & scito quod quādam
sunt vlcerebus sanitatem prohibentia, ex qui-
bus est malitia complexionis membri, quare
studere debes, ut ipsum rectifies, & malitia
complexionis sanguinis, qui ad ipsum adue-
nit, quare succurrere debes cum generatio-
ne boni chymi, & multitudine sanguinis, qui ad
ipsum fluit, & humectat ipsum, cui succurrere
debes cum euacuatione, & subliatione cibi, &
faciendo ut exercetur si possibile fuerit, & of-
fis corruptio, quod est sub eo, & quod ei trās-
mittit saniem, & huiusmodi quidem curatio
non est, nisi ossis illius melioratio, & ipsius fri-
catio, si fricatio totam ipsius corruptionem re-
mouere poterit, & accipere ipsum, & incidere.
Multoties preterea est necessarium medicanti
ulcera, ut secum deferat emplastra attracti-
ua, ut eis frustra ossium. & res extraneę carni

h. B. cum.

i. B. Alia litera,
minori.
k. s. maiori.

l. — B.

m. B. sicut que
ritur in exsicca-
tibus, quę non
administrantur
p. p. generatio-
nem, sed pro-
pter cicatriza-
tionem tantę ex
eis queritur, ut
sint ipsa abster-
gentia, & lauida
sanem, magis
qui exsiccantia
cicatrizantia.

n. B. penetran-
tes.

infixa euellantur: & si non; prohibebunt ulcus meliorari. Vlcera quoque nutrimento indigent, propterea ut confortatio fiat: & minoratione nutrimenti, propterea ut saniei materia restrin- gatur: & inter hæc duo contraria existit diuersitas, quoniam sanies debilitat: quare confortare necesse est: & multiplicatur, quare necesse est nutrimentum prohibere. Medicus ergo de hoc sollicitus esse debet. Quumq; ulcus in principio fuerit, non debet ager balneum ingredi: neque ipsum aqua tangere calida, quoniam attrahet ad ipsum, quod in apostemate augmentum faciet: sed quum ulcus quiescerit, & saniem fecerit, fortasse tunc facile fiet ei. Omne præterea ulcus, quod cito reuerit, postquam carne repletum est, & consolidari debet, est in semita perueniendi ad fistulam: debes ergo semper intueri colorem saniei, & colorem labiorum vlcis: & si pus multiplicabitur sine multiplicatione nutrimenti, [est ibi] maturatio. Loquimur ergo nunc de curatione [ruptura]. Et dicamus quoniam propterea quod [ruptura] est continuitatis solutio infra curam profunda, & manifestum est quod oportet ut eius medicamina sint fortiora, quia eius quod discooperum est: & propterea quod multum sanguinis ad ipsum fluit, est necessarium illud, quod illum resoluit: veruntamen oportet ne eius resolutio sit cum multa siccitate, ut non refoleat quod ibi subtile est, & faciat lapidem, quod ibi ipsum est: quumque ex resolutione perfectimus illud, quod nobis necesse est, debemus apponere consolidatum, quod sit defeciatum, ne sit [sanies] in concavitate, quæ exire non valeat, & fiat lapis: & postea qualibet causa putrescat, aut eradicetur, & redeat continuitatis solutio. Quum autem [ruptura] fuerit profundior, scarificabitur locus, ut medicamen magis penetrat. In medicando autem [rupturam] & contusionem leuem, fortasse sufficit phlebotomia: [quod si] [ruptura] fuerit in primis cum percussione; medicetur prius percussio medicaminibus percussioni aptis, donec sit possibile medicari [rupturam] & contusio: quidem si magna fuerit, medicabitur cum siccantibus, & si fuerit parua, ut punctura acus, dimittatur esse eius ipsi naturæ, si non fuerit venenosa [perdens], aut fuerit fortis doloris; aut si tetigerit nervum, & timeatur inde apostematis generatio, & pullatio. In contusione autem sufficit mollis ligatura, non dolorosa, & ut super ipsam ponantur medicamina contusioni apta. In his autem, quæ sunt sicut casus & percussio, necessaria est phlebotomia ex parte diuersa, & subtiliandum est nutriendum, & dimittenda est caro, & quæ sunt sicut ipsa. Et regendus est ex apozematis, & portionibus. Sernionem autem in solutionibus continuitatis factis in nervis, & ossibus, reseruabimus posterius ad libros particulares.

ANNOTATIONES.

Com. 1.

1 Vbi confracta ossa sunt, docet Gal. i. in primis de fractura, quatuor, ut curentur, ex peti, extensionem, conformatio- nem, deligationem, & depositionem. i. quicquam. Rursum, quæ solutionem continui patiuntur, alia absque alterius rei interuentu agglutinantur, quæ mollia sunt: alia non nisi ali-

cuius rei medio coalescunt, quæ dura & sicca sunt: molles carnes sunt, dura uero ossa. propterea q; ubi fracta hæc fuerint, iure hic ex Gal. i. sumens & lib. art. med. & 6. meth. & alibi sapie, ossa non sine callo coniungi asserit. quum uero hic callus, atque hoc gluten non nisi ex alimento gignatur, quod ad ipsa ossa perferri solet: propterea, quo tempore callus gignitur, nutrimentum boni succi alimentis est corpus, ex quibus proveniat non solum bonus, sed etiam tenax, ut eodem 6. meth. Gal. notat. recte ergo autor noster confertur his animalium extrema, quæ nervosa & glutinosa sunt, ut solum. Licet uero Hipp. lib. de fracturis scilicet. i. statueret deatur, a uino & carnum esu esse abstinendum, id tamen decem primis diebus interdictum est: nampe subulgenti victu & obsonijs molliibus, atque (ut ait Gal. p. 1. sana, beta, malua, atriplex, & pisibus molli carne præditi tanquam utendum est. hoc uero transactio tempore, idem quoque Hippocrates monet ex additione egros esse reficiendo.

2 Intentio autem & c. Ad os corporis particula disticta, postquam adducta utrinque ulceris sunt labia: nullius rei interuentu a natura coniunguntur, ut Galenus lib. art. med. nisi quid impediat, impedit autem quidquid medium inter labra ulceris interponitur, seu id humores sunt, seu inflammatio, callus, pilus, oleum, atque interperies, subiecta particula. hæc autor noster prolixè persequitur Gal. opus sissime sex prioribus methodi libris tractat. præterea lib. 3. & 4. quæ hic adnotantur.

3 Et si uero quod intentio & c. Florio, ut ulcus si prius, quæ oritur indicatio, est unitas. Sed hæc arctio caret: si sit etiam vulgari nota, art. si ulla uero exsecutio est, ad fuit enim ad omne vlcus & simplex & compositum (ut sissime in libris methodi Galenus notat) duplex generat: extremum, alterum tenuius, alterum crassius: tenuius defecatione auferitur, crassius absterione atque argentea quæ sicca sunt. atque in ulcra curatio in uiam & siccationem reuertitur. Quum uero prima in ulceribus inuenerit unitas ipsa sit, defecatio uero secundo loco, & per accidens: recte tamen et autor noster hoc loco, & Gal. 4. meth. & sapientius, ulcus, ratione quæ uisus, ex solutionem indicare pronunciant, de indicatione uidelicet artificiosa intelligitur.

De cauterizatione.

Cap.

29.

Cauterizatio est medicamen valde virile, in uanis ad prohibendum, ne corruptio inueniatur; & ad confortandum membrum, cuius [complexionem] volumus rectificare, & ad resoluendum materias corruptas in membris tentas: & ad restringendum sanguinis fluxum. Res uero quæ cauterium sit melius, est aurum, & locus quidem qui cauterizatur, aut est manifestus, & ponitur cauterium super ipsum sentibiler: aut est profundus interior in membris, sicut in naso, aut ore, aut in ano, & huiusmodi quidem [forma] indiget, super quam ponatur quod sit sicut tale: aut magra in aceto infusa, postea ponantur super ipsam panni aqua rosacea uehementer infrigidati, aut succus aliqui- bus, & mittatur in canalem ita ut loci cauterizandus eius buccella fiat, deinde immittatur cauterium, propterea ut ad locum perueniat, & in circuitu non impediatur, & propriè quum cauterium subtilius fuerit quam formæ vacuatas, ne lateribus formæ obuietur. Cauterizatio præterea sibi cauere debet, ne fortitudo cauterizationis ipsius ad nervos perueniat, neque ad chordas, neque ad ligamenta, quod si propter sanguinem, qui fluit, cauterizauerit, oportebit ut cauterizatio

a. Alia litera. quoniam virtus debilitatur, quare confortare necesse est, & multiplicatur sanies. p. 18. & augmento.

b. tunc illud est propter digestionem. Loquimur autem nunc de curatione alfafeh, & dicamus, quoniam propterea quod alfafeh. f. alfafeh. f. alfafeh.

c. sordidities, uel supfluitas.

d. Alfafeh. f. alfafeh.

e. alfafeh.

f. B. quod si alfafeh fuerit cum alfafeh medicetur prius alfafeh medicami- nibus aptis alfafeh, ita ut sit possibile medicari alfafeh, & alfafeh. f. alfafeh. f. corruptione. f. alfafeh. f. corrumpes.

malus finis, quoniam materiam augmentat frigus, & congelationem, & clausuram. Amplius stupefacientia plerumque sedant dolorem, propterea quod dormire faciunt, quoniam somnus est vna ex causis ipsius sedationis doloris, & propriè quando cum eo facta fuerit fames, & in dolore materiali. Et stupefacientia quidem composita, quorum fortitudines aliè debilitant medicinæ, sicut theriaca, sunt magis secura, quem admodum philonium, & trochisci quibus nomē ponitur ternarij, sed eorum stupefactio est debilior: quod autem ex eis est recens, maioris est stupefactionis: & in antiquo ferè nulla est stupefactio. & quod est medium: mediū, & ex doloribus, quidē, qui sunt multæ fortitudinis, & sunt ad medicandum faciles in quibusdam horis, sunt sicut dolores ventosi: quoniam quandoque sedantur, & sufficit ut super eos aqua calida euacuetur: veruntamen in hoc timor existit; unde ab eo tibi cauere debes, quoniam plerumque causa erit apostema, & existimabitur, quod sit ventositas. & si fortasse facta fuerit ei embrocha ex aqua calida, & precipue in sui principio, ei affert magnum malum. Et præter hoc quandoque impedit mentum ventoso efficit, quum ventositatem resolueret, non poterit, & in quantitate ipsius spatij augmentum faciet. & vaporations et sunt ex medicationibus ventositatum. & ex eis quidem melior est, cum qua est id quod exsiccat, sicut milium: nisi in membro fuerit quod illud tolerare non valet, sicut oculus. Fiat ergo tunc vaporatio cum pannis. Ex vaporationibus etiam sunt, quæ cum oleo calefacto sunt, & ex vaporationibus quidem fortibus, est, ut orborum farina cum aceto coquatur, & postea siccetur, & fiat ex eo vaporatio. & minor causa ea est, ut furfur coquatur sicut hoc. Salis autem vapor est pungitius: sed milij est melior, & debilior. & plerumque et fit vaporatio ex aqua in vase posita, quæ est in columnis & leuissed operatione efficit, quæ nominauimus, si illud non fuerit obseruatum. Vento sæ et cum igne sunt istius modi, & sunt fortes in sedando dolorem ventosum, & si eas iterum adhibueris, dolor penitus destruetur. Veruntamen plerumque ex eis accidit illud, quod prouenit ex eo, quod diximus. Ex sedantibus præterea dolorem, est molliter longotempore incedere: propter illud, quod in ipso existit ex uirtute faciendi fluxa, & similiter adipēs subtiles nō, & olea, quæ nominauimus, & dulcis cantilena, & propriè quum ex ea pronocatur somnus, & occupari in eo, quod gaudium efficit: doloris uehementiam sedat.

In quo præcipitur a quibus curationibus incipiamus.
Cap. 31.

Quum multæ coniunguntur ægritudines, ab ea incipere debemus, in qua vna harum trium proprietatum existit. Vna earum est, quod alia sanari non potest, antequam ipsa sanetur; sicut apostema, & vltimus quum coniunguntur: medicamur enim apostema, donec complexio nis malitia, quæ cum eo uenit, remoueat: absque cuius sanatione ulcus sanari non potest: postea medicamur ulcus, & secunda earum est, quum una ægritudo causa fuerit alterius; sicut quum

accidit oppilatio, & febris: medicamur nō oppilationem prius, deinde febrem, & si nobis necessarium fuerit oppilationem aperire cum eo, in quo aliqua existit caliditas, non curabimus de febre, & medicamur quidem [pulmonis apostema] cum desiccatiuis, & non curabimus de febre, quoniam impossibile est ut febris remoueat causa ipsius remanente: & causa quidē eius sanatio est exsiccatio, quæ febris nocumētum facit. Tertia verò quum fuerit una earum ea de qua maior sollicitudo sit habenda: sicut si coniugatur synochus & paralysis: medicamur .n. synochum extinguendo, & phlebotomando, & de paralysis non curabimus. Quum autem ægritudo, & accidens coniunguntur: a sanatione ægritudinis incipiemus, & si accidens superauerit: tunc accidentis curam habebimus, & ægritudinem non considerabimus: sicut in colica damus stupefacientia propterea ut doloris fortitudo remoueat, licet ipsi colicæ impedimentum faciat. Et cum hoc quandoque tardamus [quod facere debemus] propter stomachi debilitatē, aut propter ventris fluxum, qui præcessit: aut propter præsentem nauisam, & non doque non tardamus, sed operamur, & non totam remouemus causam, sicut in ægitudine spasmi: non enim totum expellimus humorem, immo ex eo aliquid dimittimus, ut ipsum spasmosus remoueat motus, ne humorem resoluat naturalem.

ANNOTATIONES.

In complicatis affectibus docet Galen. 7. methodi, primum quidem spectandum esse, a quo maxime diffinitio, & gro impendere uidetur. secundo quid cause rationem obineat, tertio quæ sanari ante alia possint, & quæ non. Atque ubi a quopiam affectu non leui instat periculum, ad id quod urget primum curantis consilium dirigendum est. Vbi aliud efficiens est, aliud quod ab eo efficitur: ipsa causa spectanda. At ubi curari hoc ante illud non licet, ad id quod ordo distat, est respiciendum. Atque in eo quidem rationis consilio, quod ab urgente initur, affectus magnitudinis præstantia spectatur, alia quæ ex propria affectus essentia, & tertia præter has, quæ ex facultate quæ læsum corpus gubernat, estimatur. In eo uero consilio, quod ex causatione initur, animaduertendum est, quidnam eorum quæ inter se conueniunt, augere aut gignere reliqua possint, quæ rursum ab eo uel gignantur, uel incrementum accipiant. In eo uero, quod ordo præscribit, quid ante quod, uel quid cum quo, uel quid post quid sanari possit. Hæc Gal. quæ ex plis post modum patefacit.

Operis sigillatio & gratiarum actio.

Si quantitas huius nostri sermonis compendiosa de principiis uniuersalibus doctrinæ medicinalis sufficiens. Deinceps autem labore ponamus, si deus uoluerit, & ipse quidem nos iuuabit, cui sint grates secundum sui innumera biles misericordias.

Finis libri primi Canonis in medicina,
principis Auicennæ.

A. Banus	Cap. 30	A. Alnhas	248	A. asfanach	604	Bederenzegum	95
A. Abbel	230	A. Alnachel	24	A. asfidegi	124	A. Beid 528	Been 85
A. Abrech	5	A. Alnasef	24	A. assach 8	assarum 4	A. Beheremigi	97
Abrech	34	Aloes 66	A. Alsefani 25	asfensi 25	asimus 55	A. Beladur	41
Abrotanum	34	Alsiha 66; Alsecha 663	asius 30	A. asne	720	A. Belbus 88	A. Bel 93
Abroanthum	68	Alshatbar	Alisba 75	asparagus	611	A. Belilege 94	Belirui 94
Abroanthum	2	Althamaract	23	asphodelus	77	A. Belha 50	A. Belmü 107
A. Abugilefa	32	Alumen 70	Alusen 26	A. asuan	722	A. Beluth 286	A. Bengi 357
A. Abugilese	19	A. Alzersech	11	A. asrarach	600	A. Bengekest 263	Ben 82
A. Abugilesi	19	A. Amblegi 228	Ambra 63	A. aslachudes	601	A. Bcnat uardan	109
A. Abuchalefi	19	Amcos 61	Amygdala 58	A. aslergar	10	A. Bengiecbest	44
Abuilon	19	Amylum 60	Amgailë 15	aslergarzi 10	aslergar 10	Beneeguaridem	109
Acacia	29	A. Amgailam	15	aslergarzi 27	ata 40	Beneesegsi	724
Acetosa	3	Amirberis	11	A. atha	40	A. Berangiafesi	86
Acetum	54	A. Amirbaris	11	athamaract	23	Berengiesi	86
Acorus	77	amomum	52	atarathic	16	A. Berengiesi	89
Acobanana	46	Ammoniacum	8	A. atened	7	Berehemigi	97
A. Achisus	19	anumeli 13	anas 42	atramentum	48	A. Bersausen	103
A. Achill	32	anacardus	41	atratius	27	Bertaniki	106
A. Achusa	473	anagalis	33	A. athie 687	A. atrugi 120	A. Besd 124	A. Besbase 456
A. Achuan	19	A. andachuchi	341	A. atrungi	120	A. Bhemien	85
A. Achusi	721	A. andracharum	38	atnat 39	athuth 31	A. Bhabaiuan	508
A. Achtemeche	19	A. andrusulum	38	A. atmatib	39	A. Cheramegi	97
A. Adaracha	23	anethum	71	A. athmuth	31	A. Bhebar	100
A. Adarachi 16	Adeps 72	A. ansthae	119	A. atuit	31	A. Berdi	544
A. Adar Althaib	81	A. ansthas	119	A. auachsus	37	Besiegnasem	103
A. Adau alfar	18	A. angiaia	723	A. auachsus	37	A. Besfagi nel Desbaigi	543
A. Adchar	598	A. angiedan 9	anifum 1	auellana	43	A. Bieser	90
A. Adriu nel adriume	6	aniden	9	A. aumali	13	A. Bethbatth	111
Adrimia 6	A. Adrimilò 38	A. ansadius	19	auricula muris	18	Beusderbendium	112
A. Afhimum	219	A. ansan	328	aurum 78	ausid	A. Bezach	607
A. Afus 32	A. Afum 527	antimonium	7	A. azadarache	17	A. Bezex chetan	606
A. Afur 32	A. Agalugë 14	A. antbaias	40	azadarath	17	A. Bezex chatum nel chatu-	na 541
A. Agalugi	14	A. anzaruth	599	azulum	57	Bihar 100	Bilomon 107
Agalugin	14	apium 56	aphodilus 76	A. Abeles	108	A. Bichie 102	Bithar 111
Agaricum	14	aqua	19	A. Babunegi	122	A. Bis	500
A. Agus 40	A. Agisa 19	aqua alkaratan	64	A. Bachaie	245	A. bismus buha	501
Agus castus	44	aranea	69	A. Bachele albanicha	542	bitumen iudaicum	118
A. Aierfa	358	arbor maria	73	A. Bachele alimanie	526	blate bizantie	81
Alababar	12	arbor crinicum	29	A. Bachele indie	535	A. branch chebuli	96
A. Alabab	12	A. arbutilon	28	A. Badanard	83	A. buard chabuli	96
A. Alachuan	721	A. ardachiafi	28	A. Badarengine	105	bugetis 89	A. bul 93
A. Alanoc	12	A. ardafic.	28	A. Badarungi	95	bulbus 88	bule 93
A. Alas uel as	454	ardifrigi	36	A. Badarumbe	102	bucbida	99
Alasar	12	A. ardubrid	47	A. Baid 528	Babeke	A. buchisa	99
A. Alaschil	597	argentum uiuum	65	Balaustia	113	A. buianes	89
A. Alarungi	120	argentum	36	Balsamum	84	A. bunch	91
A. Alawoch	12	argialefus 19	ardind 36	A. Balsan 84	A. Ban 82	bunchum	92
A. Alaumali	13	A. arendbrend	36	Barafican	110	A. bunduch	43
A. Alabuch	22	aribut 37	A. aridbuid 36	Barba hircina	123	busferbendi	112
A. Alabegi	22	armach 21	A. armach 21	A. Basal	125	busfurum	90
A. Albothin	688	A. arnebaahari	397	A. Basal azir	92	butyrum	114
Albegi 22	Alblage 24	A. arnebbeni	395	Batheca	92	butyrum recens	117
Alcanna	51	A. aromaticum	80	A. Bathiech	92	butyrum non recens	117
Alchathad	224	arsenicum	49	A. Bath 42	A. Baul 725	ausiri 101	A. busfir 101
Ale 45	A. Allebach 22	aristolochia	575	Baurach	87	buzeiden	98
A. Alebegi	22	A. ars sine arzi	62	Baurach kebuli	96	A. buzaidan	98
A. Alsocba	279	arantia	533	Bdelium 116	Beblegi 94	A. buzidan	98
Algasfen	26	arundo 67	asfa 209	Bebilisi	105	A. Caisur	186
Alim	74	A. asaba hermes	208	A. Bedarungi	95	Calab	189
Alimas	20	A. asaba jafra	603	A. Bedarungine	110	Calamus aromaticus 161.	
A. Alhamas	132	A. asanchur	597	A. Bedasfan.	83		
Almesu	20	A. asibil	602	A. Bedeard	455		
		A. asfengi althar		A. Bedengian			

Calamen-

Calamentum	158	chalidunium		A. chundes	117	A. Devdar	216	Dab	218
Calc 189	Calcand	170	A. chalidunium	200	A. churdel	681	Deuser	215	Dha
Calcant	170	A. chales	684	A. chuspare albir	103	A. Dhan	531	A. Dhale	741
Calcanthum	170	A. caledsum	200	cicer 132	cidoniam	156	A. Dhemest		
Calmatram		A. chamgedryus	136	cinis	192	Dholoba			
Calx 148	Cambil	167	chamedrys	136	cinnamomum	128	Digit citrini		
Cambura	187	A. chamafitus	135	citrum	120	Digit hermetis			
Chamedryos	136	A. chamir	285	climia auri	168	Dinaragnadi			
Chamamilla	122	A. chanaberi	172	climia argenti	169	A. Dinarue			
Caneleon	202	A. chanbil	167	coagulum	119	A. Diudar			
A. Chanalium	202	A. canthi	76	cobzbague	104	A. Derdar			
Camalau	202	A. chanach aldib	682	cokium	185	A. Dochan			
Chamepitheos	135	A. chanach alnemer	683	cola 207	colcotar	171	'Dracomarinus		
A. Canab 174	Canabs	174	A. chanafes	685	coloquintida	131	Dracotea		
A. Canaberi	187	A. chane	319	columba	133	Dragantum			
A. Canberi	187	charatin	203	cordumeni	160	A. Dud			
Cancer flumialis	151	A. charbech asued	242	coriandrum	144	A. Ducebu	218	Dulb	
Cancer marinus	152	A. charba	179	cornu	182	Duraz			
A. Candarus	201	A. charefs	56	costus 165	cor	191	A. Duragi		
Canderos	201	A. charbech abiad	243	coturnix	154	A. Durdi			
Canebiri	172	A. charnub	198	crocus	130	Durungi			
A. cansed	239	A. chorochumbama	166	crocus hortulanus	157	A. Durunegi			
canfora	134	charta	177	crocoma	166	A. Durumatharis			
canis 145	cantaris	206	A. charthan	163	cubebe	138	Dure-sataris		
A. canturium	162	A. charthas	277	cucubi 186	cubeze	199	Duser		
capparis	142	A. ches 449	A. chafab	67	cucurbita	179	A. E		
capillus	195	A. chafus	173	cucumer	180	Ebenus			
A. capillus ueneris	103	A. chorehumani	166	cucumer asminis	181	Ellue			
capillus algul	194	A. chare albayn	564	A. culb	189	Elleborus niger			
cara	207	A. chas albomar	450	colcasta	176	Elleborus albus			
A. cardamana	160	A. chafas	571	cundes	137	Ematives			
caro 146	carui	141	A. chafas altaleb	751	cupressus	150	Emalicus		
cardamomum	159	A. chafi alcheb	716	curacis	183	A. Endaba			
A. caris	183	A. chafibe	717	A. curdumeni	160	Endiua			
carnub	198	A. chuzef	719	A. cuffab aldarira	161	Enula 240	Epar		
cartanus	163	A. chafst	165	cusute 139	cufus	173	Epithymum		
cafeus	127	A. chafserudar	196	cydonium	156	Equus			
casia lignea	155	A. chafsurudar	196	cyminum	140	Ericius 239	Erica		
casia fistula	197	A. chayrbua	204	cyperus	146	A. Erugo ferri			
castrudar	196	A. chatas	356	A. Abba	227	A. Es			
castoreum	126	A. cathmi	75	A. Dab	226	Enforbium			
catas 178	catul	184	A. cathmie	75	A. Dadi	213	Eupatorium		
A. catba	184	A. chauch	572	A. Dasda	596	A. Eylbua			
catbimum kercis	188	A. cathran	164	A. Daneb alchail	205	Faba			
caucum	200	A. chaulengian	321	A. Darariba	206	Facalefus			
cauda equi	205	A. cheseralibend	118	A. Darchfie	223	A. Fada			
caulis	143	A. chereses	56	A. Darcfene	222	Fagaie			
cayrbua	204	A. chesuth	139	Darirbe	212	Fagama			
cebul		A. chetha	180	A. Darire	79	A. Fagalufus			
centaurea	162	A. chetha albomar	181	A. Darfeni	128	Fagara			
cepe 123	cepe azir	125	chitran	164	Darfeifaban	211	Faol 264	Fal	
cera 193	cerusa	121	chimolia	175	A. Darfijhaan	212	A. Falangie		
cerebrum	129	A. chimolia	175	A. Darfulful	398. et	558	Falamamifsi		
A. chabazi	199	A. chityra	224	A. Daru 451	A. Desfi	530	A. Fanid		
A. chabe	686	A. chlimia aldhah	168	A. Debach	726	Fangekest			
A. chabzi	573	A. chlimi alfada	169	Daucus	218	A. far			
chachal	176	A. chobzi	573	A. Debeb	78	A. Farbium			
A. chachali	176	A. chonder	533	Deindar	217	Farfag			
A. chachule	159	A. choron	182	A. Demag	119	A. Farfugi			
A. chadamehareis	188	A. cholchotar	171	Demest	215	A. Farfanch			
A. chafas	739	A. chotaf	356	Dende	219	A. Farfegi			
A. chais-n	68	A. chryfomila	147	Dend	219	Fafeoli			
A. chaisr sandar	197	A. chryfolocana	153	Dedikifa	223	A. Fafera			
A. chasu	134	A. chuanas	737	A. Demiran	539	A. Fafersin			
A. chal	77	A. chubabe	138	A. Dem	610	Fafuricon			
A. chalchatar	171	A. cauchi	185	A. Dem albachum	609	A. Fatrafiliun			

A. Iethuba	429	Kildaru	380	A. Lezachaldheb	367	A. mazarium	464
Ia quo auris adhaeret	367	Kiaraba	550	A. Libab	621	medulla	493
A. Infaratbab	364	K imolea de hoc in c.	175	A. Libabbarbarie	434	A. medad	697
A. Infaiabes	365	A. Kormidenen	382	A. Libam	140	A. meba	423
Intersector adeib	370	Kottum	391	A. Libaie altis	15	A. mebezeberegi	488
Intersector alidib	370	A. Korben	391	Lidium	399	mebembethene	481
Intersector canis	371	A. Kulie	577	Lilium	444	mebiscle 489	mel 497
Ipericon	363	A. Kundes	137	Liminium	441	A. melba	624
Ireos	358	A. Kurat	548	Limacia	401	melilotum	453
Isopus humida	364	A. Kerkuben	378	A. Limuni um	441	melissa	96
Isopus secca	365	A. Kerket	378	Lingua	438	melongena	455
Iulube	369	De hoc in capitulo	378	Lingua arietis	437	melguach 484	melba 486
Jumar	359	Kusele	374	Lingua quisi	435	A. meluba	484
A. Jamar fluuiialis	361	A. Kufila	374	Lingua bouis	436	A. meliba	486
Jumein	360	Kufiberkufi	379	Liquiritia	445	memithe	478
Juniperus	368	A. Kuzbara	144	Locusta	396	memiren	496
Jusquiamum	357	A. Kuzbara	144	longum piper	398	menta	255
A. Kabar	142	A. Kuzkenden	386	A. Lubia	253	A. merara	477
A. Kabd	234	Kuzkenden	386	lubue	431	A. meran	257
Kakile		L	442	A. Luch	432	A. merzamad	478
A. Kalen	384	Lacca	442	lucharides	439	A. merdasegi	468
Kali	393	Lacertus	400	A. Luchardis	439	merdesenz	469
A. Kawaia	140	Lactichium	430	lus	440	mescatramefir	469
Karabe	372	Lactuca	449	lufaba	460	A. mescatramefir	489
A. Karm	732	Lactuca asini	450	luhabat barbarica	434	A. mes	461
Karmezik	373	A. Labaie	433	lupinus	448	A. mesib	147
A. Karmezich	573	Lampas alcitryb	443	lutum sigillatum	419	A. melmes	483
A. Karmedane	382	Lana	447	lutum	420	mesim	254
Karon	384	Lapis iudaicus	402	lutum armenum	421	A. mezamar alrahay	464
Karui	141	Lapis uesice	403	lutum sancium	422	mezaron	432
A. Karumb	143	Lapis spongie	404	lutum quod comeditur	423	A. mebagur	578
A. Kasem	385	Lapis lacteus	405	lutum mastice	424	A. mebatibtegi	623
A. Kazum	383	Lapis molaris	406	lutum creticum	425	A. miha	434
A. Kebab	138	Lapis in quo acuitur	407	lutum chimolea	426	mitus	147
Kebikengi	376	Lapis alagi	408	lutum uitis	427	A. misimis	622
Kebenzkesenz	387	Lapis alkali	409	lutum magra	428	A. miubezegi	493
Keifin	385	A. Lapis albasali	409	A. lutum almagara	428	A. moch	476
A. Keiken	390	Lapis lune	410	A. M	59	A. mor	116
Keikben	390	Lapis semetus	411	A. Machel	116	mochel	124
Kekengi	379	Lapis nigrorum	412	Mais	456	A. morgian	499
A. Kekenegi	377	Lapis afrogion	413	A. Magnathis	471	morun	497
A. Kelb	145	Lapis serpentis	414	Magnes	471	mu 463	mugath 491
A. Kamafibua	135	Lapis qui exinguitur in	415	Magnesia	473	muluchia	470
A. Kema	696	oleo	415	Magra	480	mun	475
A. Kemadryus	136	Lapis anseeb	516	Mahaleb	479	munia	477
A. Kemalium	374	A. Lapis iesb	416	A. Mahendane	481	muram	435
Kemefir	381	Lapis alefekifa	417	A. Mahezhera	488	muredascon	435
A. Kemafir	381	A. Lapis albasfehefe	417	Maiorana	474	A. muredascon	494
Kemelium	374	Lapis armenus	418	Malua	199	muri	498
A. Kemetri	549	Laudanum	430	Maluchia	491	mus	457
A. Kemun	140	A. Ledan	430	Mammilla	740	musaiaba	492
A. Kenkerzed	378	Laurus	452	A. Mamiran	487	musfa	459
Kenkerzed	378	A. Lauzi	58	A. Mamithe	478	muscum	461
A. Kers	731	A. Lazuard	57	Mandragora	460	musculus	49
A. Kersane	351	A. Lazuard	57	A. Man 490	490	A. muzi	468
Kerse aromaticum	388	A. Leben	442	Marbasita	472	myrobalani	476
A. Kerse alcarunfel	388	A. Leblab	733	Marmacera	466	myrrha	523
Kerse cinnamoni	389	Lebibach	433	A. marmabaus	466	A. N	551
A. kerse darsini	389	A. Lebui 431	446	A. morsangius	474	A. Nachal	551
A. Kestberkeft	379	Lentisus	454	maroth	482	A. Nacham	551
A. Kestengi	387	Lepus sylvestris	395	maru	465	Nabam	61
A. Kestuth	139	Lepus marinus	397	maruth	465	A. Nana hua	551
A. Ketad	392	A. Lefan	438	mas 20	495	Nest	61
ketad	392	A. Lefan alafafir	435	mafliz	462	A. Nanchue	500
keuseguen	383	A. Lefan alibaur	436	A. m. stoebe	462	Napellus	
Kerit	620	A. Lefan alhamel	437	A. mauzi	492		

54	Napellus Moysi	501	Peonia	562	Ruta	579	A. Sculifendrium 605.637
55	Narcissus	511	Perfica	572	A. S. Abum	657	A. Seb
56	A. Nardus	512	Petroleum	572	A. S. Sabar	66	A. Sebec
57	A. Nardus	511	Petroelinum	560	Sachmumia	635	Sebesten
58	Nardus	517	Pes locustæ	567	Sacumindion	649	A. Sebestian
59	Nardus	518	Pes coninus	568	A. Sada alhadid	238	Secacul
60	Nasturium	518	Pinus	563	A. Sadas	537	A. Seeb
61	Nefin	510	Piper	557	Sadar	631	A. Seebinegi
62	A. Negiem	514	Piper aque	559	A. Sadenegi	241	A. Secudes
63	A. Neman	513	Piper longu 398. et	558	A. Sadege	259	A. Sedab
64	A. Nemen	515	Pira	549	A. Sadasan	632	Sedar
65	Nenusar	515	Pyrethrum	555	A. S. Sargel	156	Sedeguarum
66	Nereiden	516	Pisces	554	Safid	650	A. Segiar albach
67	N. Nensis	512	Pix	547	A. Safid asfend	650	A. Segiar mariem
68	N. Nensis	517	Polypodium	543	A. Safarabum	659	A. Segiel
69	A. N. Nensis	520	Polium	545	Safarubum	659	sehemenigi
70	A. N. Nensis	520	Poma	564	A. Salsas	661	sehedengi
71	A. N. Nensis	60	Porrum	548	A. Sabam	72	seisaragi
72	A. N. Nensis	625	Portulaca	542	Sabane	658	seisaragi
73	A. N. Nensis	60	Prasium	561	A. Sabeteregi	282	A. selgem uel selciem
74	A. N. Nensis	514	Prana	540	Sakik	662	A. selbach albaie
75	A. N. Nensis	523	Psyllium	541	A. Salihabha	155	A. selbaf
76	A. N. Nensis	523	Pulmo	569	Salina	621	A. seman
77	A. N. Nensis	513	Pupilla oculi	564	Sal	614	A. semani
78	A. N. Nensis	516	Quinque folium	574	Sul ammoniacus	626	A. semha
79	A. N. Nensis	519		574	A. Saleh	643	A. Semech
80	A. N. Nensis	519		589	Salix	684	A. semen
81	A. N. Nensis	525	A. R. Achamat	589	A. Samag	317	semen lini
82	A. N. Nensis	525	A. R. R. hanc	589	Sambucus	619	semper uina
83	A. N. Nensis	525	Rabadat	591	A. Samabras	646	semabras
84	A. N. Nensis	521	A. R. R. hanc	591	A. Sambucus iafinin	119	A. semsem
85	A. N. Nensis	522	A. R. R. hanc	594	Sandaraca	627	semurion
86	A. N. Nensis	148	Ramech	586	A. Sandarus	627	A. senbel
87	A. N. Nensis	148	A. Ramer	192	Sandalus	656	A. senubar
88	A. N. Nensis	502	Rana	196	A. Sandali	656	senchar
89	A. N. Nensis	505	Raphanus	582	A. Sananich	676	segiar
90	A. N. Nensis	504	A. R. R. hanc	240	Sanguis draconis	609	A. seracha
91	A. N. Nensis	506	Rafas	590	Sanguis	610	A. seragi alcutrub
92	A. N. Nensis	503	A. R. R. hanc	584	Sapo	657	A. serangi alcutrub
93	A. N. Nensis	509	Ratienege	587	Sarathan bhari	152	serapnum
94	A. N. Nensis	507	A. R. R. hanc	587	A. Sarthan nberi	151	seuratura
95	A. N. Nensis	508	A. R. R. hanc	592	A. Sarathan nberi	151	A. serbin
96	A. N. Nensis	539	A. R. R. hanc	595	Sarax	628	A. serengi
97	A. N. Nensis	535	Ratuba	595	Sarchanuchari	151	A. seru
98	A. N. Nensis	526	A. R. R. hanc	585	Sarcocolla	599	serpens
99	A. N. Nensis	530	Rebithe	594	A. Sarmach	153	A. sefalius
100	A. N. Nensis	531	A. Regiel algerad	567	Sarfar	660	A. seuche albeida
101	A. N. Nensis	532	A. Regiel algerab	568	Sasaf	661	A. seuche alhendie
102	A. N. Nensis	533	Rehan	583	Sauic	647	A. seuche masarie
103	A. N. Nensis	527	Rehan salamonica	583	Scammonea	635	A. shad
104	A. N. Nensis	529	Riben	592	A. Sabanchur	644	A. shar
105	A. N. Nensis	534	Renes	577	Scarabens	685	A. shair
106	A. N. Nensis	538	Reubarbarum	585	Seel	668	A. sbali uel sbaali
107	A. N. Nensis	536	A. R. R. hanc	565	Seeba	666	A. saralgul
108	A. N. Nensis	537	A. R. R. hanc	566	Seilem	665	A. shatbar
109	A. N. Nensis	528	Rives	588	Seebam	672	A. shedanegi
110	A. N. Nensis	551	A. R. R. hanc	569	Scenesibic	676	A. shemanegi
111	A. N. Nensis	574	A. R. R. hanc	583	Serbin	675	sicla
112	A. N. Nensis	571	A. R. R. hanc	583	Sciniar	667	A. sir
113	A. N. Nensis	544	Rizum	572	A. Sciba	666	sinapis
114	A. N. Nensis	565	Rob 578	584	A. Schidulium	649	sirengi
115	A. N. Nensis	566	A. Roman	320	Scoria	686	sifilecos
116	A. N. Nensis	550	Rofa	576	Scorpiones	654	A. sifarum
117	A. N. Nensis	546	Rubea tinctorum	581	Scolopendria 605. et	637	sifamum
118	A. N. Nensis	555	Rubus	580	Scordeon	630	A. sibaregi
119	A. N. Nensis	553	Rubien	563	A. Scordeum	630	A. siun

sola-

Solatrium	613	A. T	Hahafir	617	Tin machtum	419	Vulpes	718
sordities	612	A. T	Thaleb	459	Thin	420	Vzifur	722
sparagus	611	A. T	haal	618	Thin armeni	421		742
spica	646		Talk	693	Thin samus	422	Xyloaloes	
spina alba	678		Talisafar	694	Thin almacul	423		719
spina iudaica	679		Tamariscus	691	Thi leledalmaflache	424	A. Z	Agagi
spina egyptia	680		Tamarindi	699	Thin achrites	425	A. Z	Zagi
spinacchia	604		Tembul	707	Thin chimulia	426	A. Z	Zabach
spen	618	A. T	eninbahari	225	Thin alcharin	427	A. Z	Xafuran
spodium	631	A. T	armus	448	Thin almagara	428		Zahara
spongia maris	602	A. T	arehun	689	Tri	683		Zaizalacho
spuma maris	613		Taraxacon	690	A. Trumgibin	702	A. Z	Zarauend
squilla	597. &	652	A. Tarafacua	690	A. Trumgian	96		Zarnabum
squinantum	598		Tarathie	692	Tubel	711	A. Z	Zarnich
staphisagria	622		Tarifilon	695	Tubera	696	A. Z	Zarneb
stercus	614		Tajmarach	707	A. Tufaba	700		Zarur
stercus animalium	608		Tenub	701	Turbie	570	A. Z	Zatar
stachados	601		Terebinthina	789	Turfe	709	A. Z	Zebel
stincus	603. &	644	Teremabin	702	A. Turfi	710	A. Z	Zebd arbbai
storax	600		Teffie	703	A. Tutbia	710	A. Z	Zebd
storax	623		Testudo	698	Tutia	703		Zedoaria
strangulator adib	682		Testiculus uulpis	715	A. V	576	A. Z	Zeduar
strangulator leopardi	683		Testiculus canis	716	Uber	740	A. Z	Zher alnhaa
subal	638		Testiculus	717	A. Udua	301	A. Z	Zest
suchaba	673		Testa	719	Uchuen	721	A. Z	Zengiefer
A. suchar	755	A. T	haleb	738	Vene tinflorum	736		Zerideract
A. suchar alhufser	756	A. T	haratbit	692	Venter 731	738	A. Z	Zerindarach
A. suchabai	672	A. T	halk	693	Vermis	727		Zibib
sucharan	669	A. T	halifar	694	Vespertilio	739	A. Z	Zhere
A. sucharam	669	A. T	harfe	691	A. Fgi 46	724		Zinlar
suchudus	677	A. T	haribaam	695	Virga pastoris	734		Zinziber
suchutum	641	A. T	hafasia	714	Viscus 726	732	A. Z	Zinzi'il
A. suchutum	641		Thalium	719	Vitrum	729		Zinziber caninum
sudor	655	A. T	hefal	284	Volubilis	733	A. Z	Zinzil alchilb
A. such	647	A. T	hesmirach	705	Ungula	741. &	737	A. Z
A. sulan	629		Theil	713	A. Dres	298	A. Z	Zinzania
fulen	629	A. T	belgi	525	Vrina	725	A. Z	Zuan
sulfur	620	A. T	bil	713	A. Vrefan	299	A. Z	Zufara
sumach	643	A. T	hincar	704	A. Vrel	300		Zufere
sumium	640	A. T	hum	74	Vritica	723	A. Z	Zumara alrabai
A. sumurion	56. &	651	A. Thimfa	706	A. Vfach	612	A. Z	Zurumbet
A. sunis	521		Thymum	712	A. Vfine	297		Zurumbet
A. sunizi	524	A. T	humyn	712	Vfine	720		Zuccarum
A. surengian	352	A. T	in	283	Vfncn	722		Zuccarum alhufser
A. sus	445		Tinca	704	Vna	735		
A. susen	444		Tinctura 697	Tinsa 706	Vua passa	730		

F I N I S.

INDEX

AVIC. Q *Lycium*

<i>Lycium</i>	cap. 336	<i>Oryza</i>	575	<i>Quinque folium</i>	574	<i>Stannum</i>	605
<i>Lycij arbor</i>	cap. 272	<i>Ossa</i>	536			<i>Staphisagria</i>	614
		<i>Oua</i>	528			<i>Stercus</i>	603
						<i>Stercus animalium</i>	603
<i>Macer</i>	cap. 456					<i>Stineus</i>	601
<i>Magnes</i>	cap. 471	<i>Palma</i>	90	<i>Rana</i>	596	<i>Storchas</i>	600
<i>Malua</i>	cap. 491	<i>Palma</i>	551	<i>Ranunculus</i>	376	<i>Storax</i>	613
<i>Malus species</i>	cap. 199	<i>Panis</i>	573	<i>Raphanus</i>	582	<i>Strigmenta</i>	137
<i>Mandragora</i>	460	<i>Papauer</i>	571	<i>Reubarbarum</i>	585	<i>Struthium</i>	431
<i>Mandragoræ radix</i>	366	<i>Papauer spumcum</i>	108	<i>Rbu</i>	642	<i>Stryax</i>	650
<i>Manna</i>	490	<i>Papyrus</i>	544	<i>Ribes</i>	588	<i>Sudor</i>	640
<i>Manna</i>	702	<i>Parietaria</i>	344	<i>Rosa</i>	576	<i>Sulphur</i>	640
<i>Malum punicum</i>	420	<i>Partenium</i>	721	<i>Rubus</i>	580	<i>Sumach</i>	640
<i>Mastihc</i>	462	<i>Pedes animalium</i>	550	<i>Rubea tinctorum</i>	581		
<i>Medulla</i>	413	<i>Pelles</i>	546	<i>Rubus</i>	354		
<i>Mel</i>	497	<i>Prunidium</i>	556	<i>Ruta</i>	579	<i>Tamarindi</i>	691
<i>Melilotus</i>	453	<i>Pentaphyllon</i>	553	<i>Ruta agrestis gummi</i>	708	<i>Tamarix</i>	683
<i>Melissa</i>	95	<i>Peplis</i>	107			<i>Terebintina</i>	423
<i>Melongia</i>	445	<i>Peponis cara</i>	92	<i>Sal</i>	624	<i>Terra cimolia</i>	421
<i>Menta</i>	496	<i>Perlarum arbor uocata</i>	17	<i>Salvia</i>	621	<i>Terra cretica</i>	715
<i>Mumia</i>	475	<i>Persea</i>	22	<i>Sal ammoniacus</i>	626	<i>Testiculus vulpis</i>	717
<i>Muria</i>	494	<i>Perfeca</i>	572	<i>Salix</i>	661	<i>Testiculus animalium</i>	718
<i>Mus</i>	498	<i>Pes coruinus</i>	568	<i>Salix</i>	684	<i>Testiculus canis</i>	698
<i>Musa</i>	492	<i>Petrolgum</i>	552	<i>Salix</i>	326	<i>Testudo</i>	531
<i>Muscibus</i>	459	<i>Petroselinum</i>	560	<i>Salua</i>	607	<i>Tbus</i>	591
<i>Muscus arborum</i>	720	<i>Pucedanum</i>	89	<i>Sambucus</i>	619	<i>Thymus</i>	591
<i>Muscus odoratus</i>	461	<i>Phaeoli</i>	253	<i>Sandali</i>	656	<i>Torpedo</i>	690
<i>Myrica</i>	373	<i>Phisicum</i>	276	<i>Sanguis</i>	610	<i>Triticum Rom.</i>	708
<i>Myrobalani bellici</i>	94	<i>Phu</i>	261	<i>Sanguis draconis</i>	609	<i>Tubera</i>	708
<i>Myrobalani kebuli</i>	96	<i>Pinea</i>	308	<i>Sandaraca</i>	627	<i>Turbith</i>	708
<i>Myrobalani</i>	453	<i>Pini granum</i>	287	<i>Sapo</i>	657	<i>Turbith nigri semen</i>	708
<i>Myrobalanus ellipticus</i>	128	<i>Pinus</i>	563	<i>Scolopendria</i>	605	<i>Turia</i>	708
<i>Myrrha</i>	476	<i>Pinus Inda</i>	217	<i>Sarcocolla</i>	599		
<i>Myrtus</i>	454	<i>Piper</i>	557	<i>Scammonium</i>	635	<i>Ubera</i>	708
		<i>Piper nigrum</i>	304	<i>Scarabeus</i>	685	<i>Ventres anium</i>	708
<i>Napellus</i>	cap. 500	<i>Piper longum</i>	398	<i>Scolopendria</i>	637	<i>Verbascus</i>	708
<i>Napus</i>	664	<i>Piperis radix</i>	267	<i>Scordion</i>	630	<i>Vermis grang</i>	708
<i>Narcissus</i>	511	<i>Piper longum</i>	558	<i>Scoria</i>	686	<i>Vespertilio</i>	708
<i>Nasturium</i>	516	<i>Pises</i>	554	<i>Scorpio</i>	654	<i>Viola</i>	708
<i>Nerion</i>	464	<i>Pix</i>	547	<i>Securidaca</i>	38	<i>Venter</i>	708
<i>Nigella</i>	524	<i>Plantago</i>	437	<i>Serapinum</i>	636	<i>Virga pastoris</i>	708
<i>Nitrum</i>	519	<i>Platanus</i>	214	<i>Serpens</i>	616	<i>Viscus</i>	708
<i>Nix</i>	502	<i>Plumbum</i>	12	<i>Serpentis Spolium</i>	631	<i>Vitis</i>	708
<i>Nux</i>	502	<i>Plumbum ustum</i>	468	<i>Sesamum</i>	648	<i>Vitis alba</i>	708
<i>Nux cupressi</i>	505	<i>Peonia</i>	562	<i>Seseli</i>	633	<i>Vitis nigra</i>	708
<i>Nux indica</i>	506	<i>Polium</i>	567	<i>Siliqua</i>	198	<i>Vngula</i>	708
<i>Nux methel</i>	509	<i>Poma</i>	352	<i>Sinapis</i>	681	<i>Vrina</i>	708
<i>Nux mustata</i>	503	<i>Polypodium</i>	521	<i>Sisymbrium</i>	515	<i>Urtica</i>	708
<i>Nux romana</i>	507	<i>Porrum</i>	521	<i>Sinapis</i>	20	<i>Uua</i>	708
<i>Nymphea</i>	516	<i>Portulaca</i>	523	<i>Solanum</i>	653	<i>Uua passa</i>	708
		<i>Prassium</i>	561	<i>Spica</i>	646	<i>Vulpes</i>	708
<i>Oesipus</i>	364	<i>Propolis</i>	470	<i>Spina arabica</i>	15		
<i>Ocymum fluuiiale</i>	105	<i>Pruna</i>	540	<i>Spina alba</i>	83	<i>Xyloaloes</i>	708
<i>Ocymum gariophyllatū</i>	260	<i>Pulmo</i>	569	<i>Spinachia</i>	604		
<i>Oleum</i>	531	<i>Pupilla oculi</i>	564	<i>Splen</i>	618	<i>Zedoaria</i>	708
<i>Oliug</i>	532	<i>Psoricon</i>	280	<i>Spodium</i>	617	<i>Zingiber</i>	708
<i>Opium</i>	527	<i>Psyllium</i>	541	<i>Spongia maris</i>	602	<i>Zirbum</i>	708
<i>Opopanacum</i>	529	<i>Pyrices</i>	472	<i>Spuma maris</i>	613		
<i>Origanum</i>	534	<i>Pyrethrum</i>	555	<i>Squilla</i>	597		
<i>Orobis</i>	351	<i>Pyrus</i>	549	<i>Squinantium</i>	652		
					598		

F I N I S



LIBER SECVNDVS

CANONIS

PRINCIPIS AVICENNAE.

UORVM librorum, quos de medicina specificauimus, primus est de iudicijs vniuersalibus in medicina: & secundus eorum est hic liber aggregatus de medicinis singularibus. Et nos quidem, hunc librum in duos diuisimus tractatus. Quorum primus est de canonibus [vniuersalibus, quos te scire oportet in re medicinarum;] & est scientia virtutum medicinarum in medicina. Et secundus eorum est de cognitione virtutum medicinarum particularium.

PRIMUM verò tractatum in vi. diuisimus capitula.

Capitulum primum est de complexionibus medicinarum singularium.

Capitulum secundum est de cognitione complexionum medicinarum singularium per experientiam.

Capitulum tertium est de cognitione complexionum medicinarum singularium per rationem.

Capitulum quartum est de cognitione operationum virtutum medicinarum singularium.

Capitulum quintum est de iudicijs [accidentium medicinarum extrinsecus]

Capitulum sextum de collectione medicinarum, & conseruatione ipsarum.

In secundo autem tractatu posuimus medicinas singulares in areolis.

In prima namque areola posuimus nomina medicinarum singularium, & cognitionem essentiae ipsarum.

In secunda areola electionem bonitatis ipsarum, & naturam ipsarum.

In quarta areola proprietates [operationum] sicut resolutio, & digestio, & conglutatio, & stupefactio, & quae illis sunt similia ex operationibus, quas in tractatu primo diximus: & proprietates alias, si insunt eis, & fecimus

earum descriptionem cum colore, vt sit facile ipsam colligere.

In areola quinta operationes earum, quae pendunt ex decoratione, aut in cute sicut remotio lentiginum, vitiliginis, & porrorum, & verrucarum; aut in capillis, sicut conseruatio ipsorum, & prolongatio, & coloratio, quae in decorationem ingrediuntur, & signauimus id totum signis depictis, ut per illud facilis eius inquisitio fiat in tabulis, donec colligantur omnes medicinae singulares, quae in eis cadunt velociter.

In areola sexta operationes earum in apostematibus & borboribus in paruis eminentijs, quae fiunt sicut pustulae: & terminauimus etiam omnem speciem dictam in eis cum colore proprio unicuique earum.

In areola septima similiter ulcera, & vulnera, & fracturas depictas coloribus suis.

In areola octaua egritudines iuncturarum, & nervorum depictas similiter.

In areola nona egritudines membrorum capitatis omnes depictas suis coloribus.

In areola decima egritudines membrorum oculi depictas similiter.

In areola vndecima egritudines membrorum [spiritus] depictas coloribus suis.

In areola duodecima egritudines membrorum nutrimenti depictas suis coloribus.

In areola decimatertia egritudines membrorum expulsionis depictas etiam.

In areola decimaquarta febres, & quae eis conueniunt, depictas similiter.

In areola decimaquinta proportionem medicinarum ad uenena.

In areola decimasexta permutationem earum, & quandoque [communicant] in medicina una omnes areolae, & quandoque non [communicant, & forsitan non reperiuntur quaedam, nisi in quibusdam areolis.]

Quumq; cōpledo ex tabulis recessero, & signis virtutum medicinarum particularium, sigillatim tractatum secundum: & illic sigillatim hanc librum, procedendo ab eo ad tertium librum.

AVIC.

Q. TRA.

† albaras.

d B. aphelium.

e B. aggregatus.
f B. reperiuntur
in aliquarum
nisi quaedam areolae.

TRACTATUS PRIMVS.

De complexionibus medicinarum singularium. Cap. 1.



AM declarauimus in libro primo in
tentionem sermonis nostri, hęc me
dicina est calida, & hęc medicina est
frigida, & hęc medicina est humi-
da, & hęc medicina est sicca. Et ostendimus
illic, quod illud est per comparationem ad
corpora nostra. Et pręmisimus quod om-
nium compositorum mineralium, & vegetabi-
lium, & ^a viuientium materie elementa sunt
quatuor.] & quod ipsa commiscantur adinuicem, & agunt in se, donec cōstant secundum
ęqualitatem: aut secundum dominium in eo,
quod est inter ^b [eas. Et quum consistunt secū-
dum illud, est complexio vera: & quod comple-
xio, quum est contenta in composito, preparat
ipsum receptioni uirtutum qualitatū, quarū
proprietas est, ut sint in ipso.] Et ostendimus
uniuersaliter, secundum quod diuisiones est cō-
plexio: & quid queritur per complexionem ę-
qualem in hominibus, & quid per complexio-
nem ęqualem in medicinis. Et ostendimus, q
per hoc non intelligitur, nisi quod corpus ho-
minis, quum obuiat ei, & agit in ipsam calorem
innato, ^c [] non preualeat; ita ut in cor-
pore hominis imprimat in frigidationem, aut
calefactionem: aut humectationem: aut desicca-
tionem ultra eam, quę est in homine.

Nos tamen per illud non significauimus, q
complexio eius sit similis complexioni homi-
nis. Complexio nanque hominis non est nisi
in homine. Et scias q complexio est secundum
duos modos scilicet complexio prima, & com-
plexio secunda. Complexio itaque prima, est cō-
plexio proueniens ab elementis. & complexio
secunda, est complexio, quę prouenit a rebus q
in seipsis habent complexionem: sicut uerbi gra-
tia, complexio medicinarum compositarum ut
complexio theriacę: unaquęque enim medici-
narum singularium theriacę complexionem
habet sibi propriam: deinde commiscantur &
componuntur ita, ut uniantur & adueniat eis ^d
[commistio, & aduenit complexio secunda.]
Et hęc quidem complexio secunda, non est ita
quod nō sit tota nisi ab arte: immo est quando-
que etiam a natura: lac enim commistum in ve-
ritate est ex aqueitate & caliditate, & butyrosita-
te. Et unumquodque horum trium est non sim-
plex in natura: immo est commistum, & habet
complexionem sibi propriam. Et hęc quidem
complexio secunda est ex operatione nature,
non ex operatione artis. Complexio autem se-
cunda est secundum duos modos; aut comple-
xio fortis, aut complexio debilis. Complexio
verō fortis est uerbi gratia: ut unumquodq
simplicium alij sit unitum tali unitione, ut eius se-
paratio calori nostro innato, non solum sit dif-
ficilis: immo sit aliqua, cuius separatio calori in-
gnis sit difficilis, sicut corpus ^e [olei.] Commi-
stio enim inter humiditatem, & siccitatem ip-
sius ad hoc peruenit, ut igneitas deficiat in sepa-
rando inter eas: immo, quum igneitas aqueita-
tem soluit, ut eam subleuet: tenentur cum om-
nibus partes terreę, quare non ualet efficere ea-

rum subleuationem, & ut terreę substantia
potes illius simile uidere in ligno, immo in pla-
bo, & stanno. Quum ergo est complexio, cuius
firmitudo est hęc firmitudo: tunc non est lon-
ge, quin sit complexio, a separatione simplicium,
cuius calor innatus, qui est in nobis: deficit, &
quęcunque ita est: est complexio firma. Si ergo
fuerit ęqualis, remanebit in corpore ęqualis
usquequo ^f [resoluatur eius forma, & corrup-
pat.] Et si fuerit declinans ad dominium, rema-
nebit in corpore secundum suum dominium.
Et uiuere usquequo corrumpatur eius forma. Et uiuere
saliter quidem nō prouenit ab ea, nisi operatio
vna. Quum autem complexio non est firma:
sed debilis facilis ad disgregationem, tunc pos-
sibile est, ut eius simplicia separentur, quum no-
stra natura operatio existit in ea, & remoueat
tur vnum ab alio: & sint diuersarum uirtutum,
& faciat unum eorum operationem vnā, &
aliud contrarium ipsius. Et quum medici di-
cunt, quod medicing illius uirtus est compo-
sitā ex uirtutibus contrariis, non oportet ut ip-
si intelligant a seipsis & tu ab eis, quod sit pars v-
na ferens frigiditatem, & caliditatem simul ope-
rans unaquęque earum singulariter, sicut ille,
quę sunt diuise: nam illud non est possibile:
sed ^g [] sunt in duabus partibus eius di-
uisis, ex quibus ipsa est composita ^h [cum sit
singularitate.] Et etiam non oportet ut ex
mes, quod aliud genus medicinarum nō sit cō-
positum ex uirtutibus contrariis: quoniam om-
nes medicinę sunt compositę ex uirtutibus con-
trariis; immo oportet ut intelligas ex hoc quod
ipsi significant per illud quod est actu habens
uirtutes contrarias, aut potentia propinqua
quę: quoniam in ipsa sunt partes diuersę, qua-
rum una non efficit in aliam actum integram
facientem totum similitudinem, & unitum
dine completa, & non adherent, & unitum
ita ⁱ [] ut quum earum una in parte
membrum continetur, consequatur alteram cum
ea cōtineri: quoniam si ita fuerit similis uirtutis
nō diuersificabitur eius operatio in corpore pe-
nitens. Et si est adherentium partium ^k []
] & diuersarum uirtutum, possibile est ut
ut non diuersificetur ^l [eius] impressio in cor-
pore; immo sit, ut quum pars simplicis in me-
bro continetur ^m [conueniat] ei quod et adha-
ret ex simplici alio: ⁿ [] & perueniat
ex eis operatio, & impressio, quam ^o [ad ipsum
ducunt] amborum operationes in omnibus par-
tibus illius membri secundum ęqualitatem
quum sit cum unaquaque partium eius fixum
dimentum a complemento actionis eius fixum
in ea, nisi sit pars membri recipiens, ab uno ^p [quę
que] duorum simplicium absque alio, & natura
ra utatur uno eorum & alterum renuat, & hoc
quidem est multoties: noster tamen sermo
est in hoc: immo est in specie, quę est diuersa
impressionis propter rem in seipsa, non pro-
pter rem in alia. Et illa quidem res est, quoniam
simplicium eius commistio est debilis ^q [] re-
piens discretionem, & simplicia eius ipsam
mifcentia sunt debilia ubi recipiunt impressio-
nem ab impressione nostri caloris.] Itę autem
medicinę simplices, quibus dicimus inefficaces
tutes contrarias sunt, in quibus non est illa com-
mistio

a B. animalium
principia, seu
materie sūt ele-
menta quatuor.
b B. ipsa. Et qñ
cōstiterit secun-
dū aliqd illi s
tūc est comple-
xio vera, & qñ
plexio quā pue-
nit in composit-
to pparat ipsū
ad recipiendū
uirtutes, & qua-
litates onā de-
bent esse in ip-
so post comple-
xionem.
c f B. nō cōuer-
tuntur ipsa seu.

d B. complexio
quę est comple-
xio secunda.

e B. auri.

misio [vniuersalis.] De eis ergo alie sunt, que sunt fortioris commitionis: & non possunt decoctio, & ablutio facere separationem inter virtutes earum sicut chamemilla, in qua est virtus resolutiua, & uirtus styptica: & quum coquitur in emplastris, non separantur ab ea utraque virtutes, & alie sunt, in quibus decoctio separare potest inter eas sicut caules: substantia enim ipsorum commissa est ex materia terrea styptica, & ex materia subtili absterfina nitrosa. Quum ergo coquitur in aqua resoluuntur substantia nitro-
30 la absterfina ab ea in aqua, & substantia terrea styptica remanet, & sic aqua eius solutiua, & cortex eius stypticum, & similiter lens [& frum-
40 nanque est virtus absterfina, & adustiuia, & humi-
50 ditas grauis; sed decoctio separat inter eas, & si-
60 militer cepae, & raphanus, & reliqua. Et propter
70 ritur. Digerit enim & non cum omnibus parti-
80 bus suis, sed cum substantia subtili tantum, que
90 est in ipso. Quum ergo resoluuntur ab eo, remanet
100 substantia ipsa, que est in ipso inobediens uir-
110 di uiscositatem. Et ex hoc capitulo sunt alia, in-
120 cutendiuia, & plurima aliorum: eius enim sub-
130 stantia est composita ex materia terrea [&]
140 ca: quare fit eius infrigidatio cum materia pri-
150 ma, & oppilationum apertio ab ea, & penetratio
160 ipsius plurima cum materia altera, & plurimum
170 huius materiei subtile est expansum super super-
180 ficiem eius. Iam enim eleuata est ad eam, & a-
190 qua, resoluuntur, & non remanet ex ea aliquid vn-
200 de sit curandum, ergo propter hanc causam pre-
210 ceperunt ne abluatur secundum legem, & medi-
220 cinam. Et hac de causa plurima medicinarum
230 & quum ex eis fit emplastrum, resoluunt, verbi
240 gratia, sicut coriandrum, resoluunt, verbi
250 eius infrigidatio fortior fit: & quum ex eo fit em-
260 plastrum, quandoque resoluuntur, verbi gratia, scro-
270 buli. Ideo quoniam est compositum ex substan-
280 tia terrea aquosa multa infrigidationis, & ex sub-
290 stantia subtili resolutiua. Quum ergo [sumi-
30 tis ita ut in complexione impressionem faciat:
310 immo deficit, & remanet substantia eius singula
320 in emplastrum, videtur, quod substantia terrea
330 ad penetrat in poris, neque efficit in eis impres-
340 sionem omnino, sed substantia subtilis [&] secun-
350 da penetrat in eis, & digerit. Si ergo associatur
360 aliquid ex substantia frigida; inuadit ad repellen-
370 dum, & uincit calorem innatum: & hoc quidem
380 primo de adustione cepae, quum ex ea fit empla-
390 strum, & de eius incolumitate, quum comedi-
400 tur. Et quum nos posuerimus unam causam in
410 his nota certe. Et ex medicinis quidem sunt, in
420 quibus videntur esse due substantie diuerse se-

cundum naturam absque permissione omni-
no. Et ex eis itaque sunt, que sunt sensui apparē-
tes, sicut partes citri. Et ex eis sunt, que sunt ma-
gis occulte: videtur enim quod cortex pilyij, &
quod est super eius corticem, sit fortis infrigi-
dationis. & farina medullæ, quæ est in ipso, sit
fortis calefactionis: ita ut forsitan sit medicina
rubificans, aut vlcercans, & cortex eius sit sicut ve-
lumen distinguens inter ea. Si ergo bibitur non
tritum, non dimittit durities sui corticis, ut pe-
netret virtus medullæ eius, & quod est intra ip-
sum ad suum exterius, immo operatur cum eo,
quod ex ipso apparet & sua mucillagine. [&]

Quod si conteratur, forsitan illud, quod dicitur de ipso quod est uenenum, est pro-
pter apertionem medullæ eius & sui interioris.
Et videtur quod illud, quod ex eo est cotritum,
disrumpat exituras, & illud, quod est integrum
ex eo faciat eas crudas, & refrenet eas propter
hanc causam. Sufficiat quantitas hæc in dando
hanc radicem.

yf B. Alia lre
ra frigiditatem.

ANNOTATIONES.

Et scias quod complexio est secundum duos modos &c.
Res non ex solis, que artificio parantur, sed etiam que natu-
rales, multiplices sape facultate præditæ sunt. Hæc de
causa licebit, ut frequenter ex Gal. atque alijs legas brassi-
cam astringente, & laxante facultate esse præditam. atque
id, quum aut hore Gal. actiones merito diuersorum tempera-
mentorum diuersæ proueniunt; non nisi uarijs, quibus brassi-
ca temperiebus constat, ascribi potest. non certe quod ead-
em prorsus particula contrarijs, aut facultatibus, aut tem-
periebus constent: sed eadem prorsus res, ob varias, que illi
insunt partes, contrarijs viribus pollet. Id in ijs, que arti-
ficio sunt, facile uidere est, que sape numero quum diuersis
rebus constent, pugnantibus facultatibus excellunt. Id
in Theriaca, in compositis denum medicamentis omnibus,
præsertim, q̃s que, quia multi vsus sunt, polychrestia nuncu-
pantur, conspiciuntur. Neque hoc in ijs dumtaxat, que
ab arte, sed & frequenter in nature operibus vsu venit.
Lactis triplex inest substantia, triplex temperamentum, &
triplex actio. id quod Gal. tertio de alim. fac. & sape alibi
testatur, præter quas tamen particulares temperies tres,
vnam denum habet, cuius gratia lactis naturam seruat, id
est in rebus est, que miscentur omnibus. Et si enim homo
ex multiplici temperamenti est partibus, quando alie frigi-
dæ, alie calidæ sunt, alie humidæ, alie siccæ, est tamen vna
illius temperies ex ijs particularibus forte proficiens, cuius
gratia hominis natura seruatur. Hæc verò postrema tem-
peries, ac (ut ita dixerim) forma in ijs, que artificio paran-
tur, non statim post missionem inducitur: sed postea. Idcirco
Gal. 5. meth. in Romana muliere theriacam exhibet non-
dum fermentatam, quod in ea opij parum adhuc immi-
nere essent facultates, neq; planè ex multiplicibus simplicium
qualitatibus una ea qualitas communis theriacæ compara-
ta. Huius rei gratia Author noster lib. de virib. cordis tra. 2.
theriacam initio secundum formas partium: post verò secun-
dum specificam formam agere adnotauit. Vide pro hac re,
& Auer. 5. Coll. & in libello de Theriaca.

Cap. 15.

Cap. 15.

Cap. 4.

Cap. vltim.
Cap. 1.

De cognitione virtutum complexionum medicinarum sin-
gularium per experimentum. Cap. 2.

Medicinarum cognoscuntur virtutes ex dua-
bus vijs, vna earum est semita experimēti.
A VIC. Q 3 Et

Et altera est ratiocinationis semita. Nos verò in experimento sermonem præmittamus. Dici mus ergo, quòd experimentum ad cognitionē virtutis medicinæ cū fiducia nō perducit septē, nisi post obseruationē septē cōditionū. Vna ea rum est, vt sit medicina uacua a qualitate acqui sita ex caliditate accidentalī, aut a frigiditate ac cidentalī, aut qualitate, quæ accidat ei cum alte ratione in sua substantia, aut uicinitate alte rius. Aqua enim quamuis frigida sit natura, ta men quum calefit, calefacit, dum permanet ca lida. Et euphorbium quamuis sit natura cali dum, tamē quum infrigidatur infrigidat, dum permanet frigidū. Et amygdala quamuis sit e qualis † subtilis, tamen quum sit rancida, calefa cit potentia. Et caro piscium quamuis sit frigi da, tamen quum salitur, calefacit potentia. Et ie cunda est ut illud, in quo experitur, ægritudinē habeat singularem, nam si ægritudo est compo sita, & in ea sunt duæ res significantes duas cu rationes contrarias, & experietur in ambab. me dicina, & conferat, nescimus causam in illo ue rē, uerbi gratia, quum homo habet febrē phleg maticam, & datur ei in potu agaricus, & remo uetur febris eius, non oportet, ut iudicemus a garicum esse frigidum, quoniam confert egri tudini calidæ, quæ est febris; immò forsitan nō cōfert; nisi propterea quod resoluit materiam phlegmaticam, & euacuat eandem, & quum de ficit materia, remouetur febris phlegmatica. Et hoc quidem uerē est iuuamentum per se, per missum iuuamento per accidēs, per se quidem cum comparatione ad materiam, sed per acci dens cum comparatione ad febrem. Et tertia est ut medicina sit experta iam in ^a [duobus] contrarijs, ita ut quum utrique eorum simul conferat, non iudicetur quod sit contraria cō plexioni alicuius eorum, & fortasse confert vni eorum per se, & alteri per accidens, sicut scam monea, si experiamur ipsam in ægritudine fri gida, non est longinquum quin conferat, & ca lesfaciat. Et quum experimur ipsam in egri tudi ne calida, sicut est febris tertiana, non elonga tur quin conferat in euacuando cholera. Quæ ergo ita sit, non acquirit nobis experimen tum fiduciam caliditatis, aut frigiditatis, nisi postquam scimus, quòd unam duarum rerum efficit per se, & efficit alteram per accidens. Et quarta est ut sit uirtus, quæ est in medicina op posita ei, quod æquatur ei de potentia ægritu dinis. Sunt enim medicinæ quædam, quarum caliditas minoratur a frigiditate egri tudinis alicuius, quare penitus in eam non agit. Et quan doque quum administratur in infrigidatione aliqua leuiore illa, facit calefactionem. Opor tet ergo ut experietur prius in debiliore, & secū dum gradus fiat processio paulatim, donec scia tur uirtus medicinæ, & non dubitetur. Et quin ta est ut obseruetur tempus, in quo apparet elus impressio, & operatio, nam si in primis quum administratur, apparet, considerare facit, quòd ef ficat illud per se. Et si fuerit operatio, quæ in pri mis apparet ex ea, contraria ei, quæ apparet in fine, aut in principio rei non apparet ex ea ope ratio, deinde in fine rei apparet ex ea ope ratio; tunc erit locus ambiguitatis, & dubieta

† substantia.

p. n. ægritudi nis.

tis: forsitan enim efficit illud, quod operatur per accidens, quando efficit in primis operationem occultam, quam sequitur per accidens hæc ope ratio alia apparens. & hæc quidem dubietas est, & ambiguitas, & hesitatio in uirtute medicinæ. Existimatio uerò quòd eius operatio non sit, nisi si per accidens, quandoque uigoratur, quum eius operatio non apparet, nisi post separatio nem obuiationis mēbri: nam si per se efficeret, operaretur dū obuiaret: impossibile enim est va deficere dum obuiat, & operetur dum non ob uiat. & hoc quidem est iudicium plurimum sufficiens. Quandoque uerò conueniens est, ut in quibudam corporibus efficiat suam ope rationem, quæ est per se, post operationem suam, quæ est per accidens, & illud est quum iam ac quisierit uirtutem extraneam uincentem uirtu tem naturalem, sicut aqua calida: in præsentia nim calefacit, in die uerò secundo, aut in hora in qua remouetur ab ea eius impressio accidentalis, facit peruenire in corpore frigus, procul dubio propter conuersionem partium [per uiarum] ad dispositionem naturalem frigoris, quòd debet habere. Et sexta est, ut obseruetur processio operationis eius secundum assidue tionem: aut secundum plurimum: nam si nō fuerit ita, tunc processio operationis ab ea est per accidens: Quoniam res naturales processio a principijs suis, aut semper; aut secundum plu rimum. Et septima quidem est, ut experia tum sit in corpore hominis. Nam si experia tur in corpore non hominis: possibile est ut tal lat duobus modis. Vnus eorum est, quoniam possibile est ut sit medicina comparata ad cor pus hominis calida, & comparata ad corpus leo nis & equi frigida, quum hæc medicina est ca lidior homine, & frigidior equo, uel leone, & uidetur secundum quòd existimo; quod sit reu barbarum frigidum comparatum ad equum, & sit comparatum ad hominem, calidum. Et secū dus, quoniam quandoque comparata ad unum duorum corporum habet proprietatem, quam non habet comparata ad corpus secundum, si cut cicuta, comparata enim ad corpus homi nis habet proprietatem uenenosam, quam non habet comparata ad corpus [† sturni]. Ilii ergo sunt canones, quos obseruare oportet in co gnitione uirtutum medicinarum ex uia experi menti.

ANNOTATIONES.

Duo artis medicæ fundamenta sunt, ut Gal. primo aph. experimentum & ratio. & duplici hac ratione medicorum notitia usurpatur, ut Gal. de Theriaca ad Pison. per fertim tamen non sine experimento eorum uires cognoscuntur. Frequenter illud dicitur ratio, cui non assentitur experientia: sepe etiam id experimentum ostendit, cui ratio non suffragatur. Sunt uerò utraque hæc coniungenda: quum licet, & quæ ratione inuenimus, sensu & experientia sunt probanda, atq; eo quidem assentiente comprobanda, si sentiente uerò reijcienda. Contra, eorum quæ experientia inuenta, querenda est ratio, quam si assequamur, tum nullo interiecto scrupulo extollendum medicamentum est; sin autem ratio subterfugiat, aut etiam relinquitur, speculum sanè id redditur, non semper tamen negligendum.

*Aristoteles 1. metaph. expertos magis id quod volunt, con-
sequi existimat, licet rationem ignorent: quam eos qui ratio-
nem quidem rei tenent, sed in experti sunt. Galen. empiricos
per se magis quam methodicos probat: & si enim, qui soli
nituntur rationi sapientiores sunt, ut philosophus primo me-
taph. ait, in medicina tamen, quæ circa singularia versatur,
errant magis, qui rationem absque experientia, quam qui
experientiam sine ratione perspiculam habent. At vero ex
perienti certitudo non statim ex uno successu iudicanda
est, quin observanda sunt multæ, atque ipsæ demum diligen-
ter animaduersis, de experimento, quod certum sit & con-
flans, ferri iudicium poterit. Author noster septem serè ob-
servanda hoc loco proponit, quæ & Gal. tum 3. de tempera-
mentum primo de simpl. med. facul. Sed vide pro hoc loco
Auerroem 5. Coll.*

De cognitione virtutum medicinarum singularium per
ratiocinationem. Cap. 3.

Cognitionis autem virtutum medicinarum
singularium per ratiocinationem cano-
nes alij sumuntur ex velocitate conuersionis ea-
rum ad ignem, & calefactionem: & ex tarditate
conuersionis ipsarum: & ex velocitate conge-
lationis earum, & tarditate conge-
lationis ipsarum: & alij ex odoribus,
& alij ex coloribus, & quan-
doque sumuntur ex operationibus, & virtuti-
bus notis: ex quibus acquiruntur significationes
sue manifestæ super virtutes ignoratas. Via autem
prima est, quoniam rerum similitudinem in consti-
tutione elicit. In raritate & spissitudine, quæ
cunque recipit calefactionem velocius est cali-
dior: & quæcunque recipit refrigerationem ve-
locius est frigidior. Et ex vna causarum in hoc
loco, agente existente vno: quoniam in seipsa est
calidior altera: & neque infirmitas ipsam nisi
frigus accidet: quæque aduenit caliditas ex-
terior, & consentit ipsi virtuti calida innata, quæ
est in ipsa: æquatur alij in causa exteriori, & su-
perior. Et secundum hoc cognoscet dispositio-
nem eius, quæ in frigidatur velocius. Et post il-
lud in danda causa eius est sermo prolixus, de
quo intro mittit se ille, qui loquitur in princi-
piis naturalibus præter medicum. Quum autem
vna eorum est maioris raritatis: & altera maio-
ris spissitudinis: tunc illa, quæ est maioris rari-
tatis, quamvis sit similis alij in frigiditate & ca-
litate ipsius: tamen patitur ^a t [] velo-
cius, quæque proprietates est vt congelentur: &
illæ quarum proprietates est vt ^b [] in phlegmate
reantur: ergo quæcunque est velocius conge-
lationis: & eius essentia est sicut essentia alterius,
est frigidior: & quæcunque est velocius in-
flammationis: & eius essentia est sicut essentia al-
terius, est calidior: propter illud quod diximus
prius. Nos enim non dicimus, quod res sit cali-
dior, & frigidior, nisi cum comparatione ad
aliam. Et quum ipsa est longinquior a conge-
latione, & velocior ad inflammationem: tunc
iudicamus, quod ipsa est in impressione a cali-
ditate nostra innata illo modo. Principia vero

illa demonstratione ostensa sunt, sicut oportet
in scientia naturali. Quum autem duæ res di-
uerificantur in raritate & spissitudine, deinde
inuenitur spissior ex eis inflammationis uehe-
mentioris, & tardioris congelationis, & tunc
iudica proculdubio, quod est calidioris substā-
tiæ. Et similiter quum inuenis raram tardioris
inflammationis: tunc scias quod est fortioris
frigoris. Si autem inuenis raram ex eis veloci-
ris inflammationis, non conuenit tibi ut iudi-
cā des; & ponas ipsam propter hanc causam
fortioris caliditatis. Fortasse .n. raritas est causa
in velocitate inflammationis eius. Sicut si tu in
uenis raram ex eis velocioris congelationis, nō
conuenit tibi omnino, ut des iudicium, & po-
nas eam propter hanc causam vehementioris
frigoris. Fortitan enim raritas est causa in velo-
citate congelationis eius, propter debilitatem
corporis ipsius, & velocitatem passibilitatis eius,
sicut vinum, quamvis enim ipsum sit calidio-
ris complexionis, quam oleum de cucurbita; ta-
men velocius congelatur, quam illud oleum;
immò illud oleum densatur & non cōgelatur;
sed vinum congelatur. Rerum enim quædam
sunt, quæ congelantur absque condensatione,
& sunt quædam earum, quæ condensantur abs-
que cōgelatione. Huius autem cognitio in sciē-
tia existit naturali. Rerum autem recipientium
condensationem, quum æquantur in constitu-
tione substantiæ, quæ magis recipit conden-
sationem ex frigore, est frigidior earum. Et pluri-
mæ quidem res non congelantur nisi in calo-
re. Et res, quarum proprium est in calore con-
gelari, omnes resolvuntur per frigus: sicut res,
quæ congelantur ex frigore, omnes resolvun-
tur calore. Calor autem congelat siccitate, &
frigus ^c [] congelat spissitudine secundum sen-
tentiam Galeni. Veruntamen sententia philo-
sophi primi diuersa est ab ea in re modica; sed
illius perferutio in alia continetur scientia.
Et quum sint quædam medicinarum calidio-
res, sed sunt grossiores, possibile est ut ipsæ su-
scipiant congelationem, sicut suscipiunt illæ,
quæ sunt frigidiores eis, propter grossitudinē
suam. Et quum sint quædam frigidiores, sed
sunt subtiliores, possibile est ut suscipiant inflā-
mationem, sicut recipiunt illæ, quæ sunt calidio-
res eis, propter subtilitatem sui. Condensatio
autem & ^d [] congelatio non significant augmē-
tum in caliditate, neque augmentum in frigidi-
tate ^e [] plerūq; enim condensatur terreitas, quæ
est in eis; & res propter multitudinem aqueita-
tis & acreitatis rarificantur. Et multoties acci-
dit acritas ut infrigetur, & cōuertatur in a-
queitatem ^f [] & rarificetur compositum, & fiat frigi-
dum. Et multoties ^g [] resolvitur aqueitas frigida
propter igneitate feruentem in eis, ^h t []
& conuertit eā in acreitatem, & condensat ip-
sam, quemadmodum accidit spermati ex ⁱ t []
condensatione. Quum ergo separatur ab
eo calor igneus, subtiliatur, & non prohibet ter-
reitas, quando sit cū ea igneitas superflua, quare
possibile est, ut sit diuisio prima vehementis ca-
liditatis. Et nō prohibet aqueitas, quin eā ingre-
diatur acreitas, nō superas uirtutē eius, & sit di-
uisio secunda vehementis frigiditatis, aut igneitas
uinat, & sit vehemens caliditatis valde. Ex alijs

*e. n. res. hinc est
humiditate.*

*d. n. cognatio.
e. B. Plerumque
enim condensan-
tur terreitates
aut propter ter-
reitate, quæ
est in eis, & mul-
titudine aquosi-
tatis, & acreita-
tis in eis, quæ
rarificantur.
f. n. & penetrat,
seu immiscetur
cum copioso.
g. B. rarificatur,
h. t. n. quæ facit
ipsam ebullire,
i. t. B. ipsius.*

aut canonib. necesse est medicos rem vñā scire, quoniam nō est possibile vt sapores ^k [dulcis] & amarus, & acutus sint, nisi in substantia calida: neque ponticus stypticus, & acetosus, nisi in substantia frigida. Et similiter odores boni acuti non sint, nisi in substantia calida: & colores albi in corporibus [congelatis] in quibus est humiditas, non sint, nisi in substantia frigida: & in corporibus, in quibus est siccitas & ^m [puluerizatio] non sint nisi in substantia calida: & nigri in vtrisque rebus sunt e contrario. Frigus enim albificat humidam substantiam, & denigrat siccam: & calor denigrat humidam, & albificat siccam. Et hoc quidem verum est & necessarium: veruntamen hic est causa alia: propter quam significationes istę quandoque diuersificantur: & proprię in odore, & calore; & proprię in colore suo. Et illud est, quod nos iam ostendimus, quod corpora medicinalia commiscantur ex elementis contrariis quandoque commistione prima: & quandoque commistione nō prima: immo magis digna, vt vocetur complexio secunda. possibile est ergo in hac complexione secunda, vt vni duorum elementorum iā aduenerit complexio, qua mereatur colorem, aut odorem, aut saporem; & aduenerit ei illud, quod iam meretur: & ut alij elemento iam aduenerit complexio diuersa illi complexioni: & sit possibile ut in ea mereatur colorem contrarium illi colori: aut odorem: aut saporem contrarios primis: & sit possibile, vt ea non mereatur contrarium primo. Quod si iam meretur colorem contrarium illi; deinde sint æqualis quantitatis, peruenit in commisto secundo color compositus ex duobus coloribus, & si sunt diuersa, continetur in secundo commisto color magis declinans ad vnum duorum colorum. Si autem secundum non meretur colorem omnino, & similiter odorem, aut saporem; & sint equalia; qui in eis reperitur color: est primus, & odor est primus. ⁿ [Et si sint iam fracta propter commistionem partium minutarum alijs contrariis, & colori secundo non sit impressio penitus; quoniam hoc etiam frangitur] fractio ne peruij permisti colorato: & quasi illud corpus videtur, verbi gratia, album: & est possibile, vt sit virtus eius non virtus albi per hoc quod est album; sed est ei virtus alia opposita primæ. Nam quum est corpus permiscendum priuatum colore, ita ut sicut est æqualis quantitatis, sit æqualis in potentia; est virtus comprehensa inter duas virtutes æquales. Si autem est fortius plurimum colorato, est impressio ^o ^t [] virtuti contrariæ virtuti corporis associati albedini; & est albedo, verbi gratia, faciens necessarium, ut sit frigidum, & ipsum est calidum ^p [subito,] hoc est quando est æqualis quantitas. Quum autem est, verbi gratia, hoc, quod nō habet colorem, aut habet colorem contrarium pauca quantitatis cum comparatione ad aliud ^q ^t [] plurimę qualitatis, & virtutis, ^s ^t [] non imprimit penitus impressionem in colore illius alterius, & vincit illud virtute uictoria uehementi, ita ut sit ^s [color eius] quasi non habeat uirtutem innatam omnino. Considera ambas dispositiones in libralis, cui si permisceas duos aureos euphorbij, ita

permiscendo, ut sint quasi res una, est permistio ex eis calefaciēs in ultimo, & sensus non discernit euphorbium ex eis utrisque, neque color eius neque priuationē ipsius a colore, si est priuatum colore, & neque uidet nisi albedinem puram, & nos quidem ^t [ueraces erimus] quod hæc albedo est substantię frigide, uerbi gratia, si posuerimus quod lac est frigidum: & mentemur, si dixerimus quod hæc substantia confusa est frigida. Et illud ideo quoniam hæc albedo non est color huius corporis confusi permisti ex parte unde est confusum & permistum, sed est color unius simplicium eius uincens quantitatem, & uicti uirtute, quæ sensata est ex eo, & ita oportet ut tu formes dispositionem in albo ^u [natura, quæ est, commistioni] quæ est in ultimo caliditatis, & uidetur quod sit frigidum, sicut piper albū. Quemadmodum enim hoc est permistum arte, similiter quandoque commiscetur natura, & est forma existens hæc forma. ^x [Harum quidem qualitatū sensarum, quædam sunt digniores, ut] ^y ^t [] efficiat in eas impressionem manifestam illud, quod eis permiscetur ex contrario, & dū perueuerant qualitates earum uere sensatæ, & non sentiuntur in eis contrariæ earum, ^z [] uincunt uirtutem, & hoc quidem est in substantiis, non secundum quod sit necessarium, sed secundum quod est plurimum, & post sapores est in odoribus, & post utraque est in coloribus, & in coloribus quidem est sicut sine facia cum eo. Et ex causis quidem, in quibus sapores uincunt odores in hoc capitulo est aduentus eorum ad sensum cum obuiatione. Sunt ergo digniores ut perducant ex omnibus partibus medicinæ uirtutem, sed odores, & colores imprimunt sine obuiatione suorum corporum, quare possibile est, ut perueniat ad sensum ex partibus habentibus odorem uapor ex subtili partium eius, & inobediens fiat uapor ^a [spissus] partium eius, & non uaporet, & possibile est ut perueniat ad ipsum color ^b [manifestus] festi, & est] uincens sine uictio occulto. Et quoniam odores quandoque significant sapores, sicut odor dulcis, & acetosi, & acuti, & amarissimi, tunc sunt odores sequentes sapores. Sapores ergo in significatione sunt plus ueri, deinde odores, postea colores. Amplius si in saporibus non caderet etiam hæc compositio prædicta, non esset opium in amaritudine sua cum frigidityte superflua; hic autem error, qui accidit in saporibus cadit in parte frigoris medicinæ, quam in latere caloris, scilicet ut in sit medicinæ significans caliditatem, quum sit frigida, hæc enim plus est, quam ut medicinæ sit sapor significans frigus quum sit calida, quoniam calor in pluribus dispositionibus est fortioris impressionis, & manifestioris operationis, & magis penetrans. Si ergo frigidum permistum in complexione naturali calidum, summa uirtutis cuius, sit summa frangens frigus, quod ei opponitur, est dignius ut appareat ei sapor frangens saporem ipsius, quum sit calidum in omnibus dispositionibus magis penetrans, & magis uincens, & dignius ut ferat sapores, & odores. Et propter hanc causam non inuenis acetosum, aut ponticum, in quo non

k B. falsus.

l B. coagulatis.

m B. frangibilis.

n B. quāvis sint iā contracti seu remissi propter permutationem partium, quæ sicut priuata non habent partes contractas, & in secundo non est impressio coloris penitus: quoniam huiusmodi etiam franguntur.

o t B. tribuenda.

p B. uehementer

q t B. sed est.
s t B. uinc.

s — B.

non est permissio sensu, quod sit calidum secundum plurimum suae complexionis, sicut inuenis amarum, & mordicium frigidum secundum plurimum suae complexionis: ueruntamen hoc est plurimum, & multo plurius plurimitatis quam aliud: sed non est necessarium. Et postquam scis canonem istum, oportet nunc ut narremus tibi illud, quod dicunt medici de saporibus, & odoribus, & coloribus. Ipsi enim ponunt sapores simplices nouem, & quamuis sint penitus octo sapores, & unus priuatus sapore, & est insipidus. [cuius] cuius sapor penitus non comprehenditur sicut aqua: ipsi enim nominant saporem, omne, quod gustu iudicatur tali iudicio, quod est actus aut iudicio, quod est potentia non efficiens omnino, & est illud, quod non habet saporem, & est secundum duos modos scilicet aut insipidum priuatum sapore secundum ueritatem: aut insipidum priuatum eorum sensum. Insipidum autem secundum ueritatem est, cui non inest sapor secundum ueritatem. Et insipidum apud sensum est illud, quod in seipso habet saporem: uerum propter uehementiam suae spissitudinis, non resoluitur ex eo aliquid, quod linguae admiscetur, & comprehendat ipsum; deinde quum ingeniatur ut resoluantur partes eius, & ut subtilientur, sentit saporem eius, sicut aes adustum, & ferrum. lingua enim non consequitur ex eis saporem: quoniam aliquid perueniens ad humiditatem positam in lingua, quae est media in sensu gustus, si ingreditur, ut in partes minimas conuertatur, apparet ei sapor fortis. Sapores autem sunt octo insipidum. Et sunt dulcedo, amaritudo, acuitas, & duositas, & ponticitas, stypticitas, & unguis: aut est spissa terrea, aut est subtilis, aut melis, spissa igitur terrea, si est calida, tunc est amaralis: tunc est dulcis. Et subtilis si est calida, tunc est acuta: & si est frigida, tunc est acetosa: & si est equalis, tunc est unguis. Et media in spissitudine, & subtilitate, si est calida, tunc est salsa: tunc dicunt quod est styptica, & si est equalis: uerba. Acutum autem est calidius, deinde amarum, deinde salum: quoniam acutum est fortius, deinde salum, & ad incidendum, & abstergendum, quia amarum: deinde salum est, sicut quod significat illud quod diximus in modo generationis eius: [& similiter] quum salum sit frangens virtutem caloris, fit amarum, & le, quod comeditur. Ponticum uero est frigidius, deinde stypticum, postea acetosum, & propter hoc in omnibus fructibus, qui dulcescunt, prius ergo currunt in eis aequitas & acritas, ita ut temperentur parumper cum acritate, & calefactione solis digestiua, declinant ad acetositatem sicut agrestia: & inter illud trahunt ad stypticita-

tem parumper non cum ponticitate, deinde permutantur ad dulcedinem, quum agit in eis caliditas digestiua. Et quandoque permutantur ex ponticitate ad dulcedinem absque [acetositate] sicut oliuæ. Acetosum uero quamuis sit minus frigidum quam stypticum: tamen in pluribus est plurius in frigidationis eo, propter sui subtilitatem & penetrationem suam: ponticum autem & stypticum sunt in sapore propinqua, sed in stypticum non contrahit, nisi quod de lingua manifestum est: ponticum uero contrahit, & exasperat, quod manifestum est & occultum. Et ex eis quidem, quae [ualent] ad exasperationem eius, est quod ipsum non diuiditur propter sui spissitudinem in partes minimas uelociter, neque continuantur adinuicem uelociter. Et propter has duas causas ipsarum casus in lingua separatur sensibiliter: quare diuersificatur propter stypticitatem suam in partibus eius, & diuersificatur situs earum & exasperantur: Et ad illam diuersitatem inuadit diuersitas partium membri in poris suis, & suis continuationibus. Et ponticum quidem est subtilius, & magis intrans. Acutum uero & amarum sunt linguam radentia ratione, sed amarum non radit, nisi quod de lingua apparet. Acuti autem abrasio, & eius separatio est profunda: quoniam est subtilis substantia profundans sed amarum est grauis substantia sicca. Et propter illud ipsius purum, non recipit putrefactionem, ex qua animal generetur: neque purum ipsius nutrit animal, & propter siccitatem suam amarum, quod abradit: abradit cum exasperatione aliqua. Ex eis autem, & caliditatem acuti amari caliditatem fortius efficiunt, est ipsius penetratio: quare uehementer incidit, & uehementer soluit, ita ut corrodat, & putrefaciat, & perueniat ad hoc ut interficiat. Dulce uero & unguosum ambo dilatant linguam & leniunt eam faciendo currere illud, quod frigus leuit, & congelauit absque resolutione, & remouent ipsius asperitatem: uerum unguosum facit illud absque calefactione manifesta, & dulce facit illud cum calefactione. Quapropter digerit dulce plus. Dicunt medici, dulce non factum est suauis, uel delectabile: nisi quia taliter abstergit grossitudinem, quod eam [aptat] & lenit eam, & currere facit ipsam, & remouet impedimentum congelationis eius absque incisione & separatione continuitatis, & obuiatione laboriosa, & neque calefacit cum calefactione nocua: immo delectabili sicut est delectatio aquae temperatae calidae quum effunditur super corpus. h [] Sermo uero [differentia] in hoc apud illi est, qui est altioris gradus quam medici. Et non oportet quidem ut sit illud, quod est dulcius, nutritibilis: neque illud, quod est dulcius, nutritibilis: neque illud, quod est suauis, nutritibilis; quamuis sit impossibile, quin in omni nutriente apud medicos sit dulce do aliqua [ueruntamen] nutrimentum alijs indiget conditionibus praeter dulcedinem hanc. Et unguosum [comparatum] est dulci. Spissum uero, quod ad utrumque eorum conuertitur operatione caliditatis proportionalis conuertitur ad dulcedinem [quum est in initio suae subtilitatis] cum aequitate, & pauca acritate;

e B. quod sunt acetosa.

f B. adiuuant.

g B. rediscat.

h B. alchasser id est super corpus ualde infundatum. i B. distinguens seu verificans.

k B. quoniam.

l B. proportio-num.

m B. quod plurimum operationis eius est subtilitatis.

¶ B. quando plu-
rimū operatio-
nis eius est sub-
tilitatio est aqua
sitate dulci, seu
insipida.

¶ B. coagulatur.

¶ A. stypticitas.

¶ B. stypticatio.

¶ A. maturatio,
seu digestio.

¶ B. in locis adu-
stis seu in terre-
nis adustis, in
quibus aqua co-
gregatur.

† omphacio.

tate: & conuertitur ad uniuersitatemⁿ [quum
est intentio suæ subtilitatis cum aqueitate de-
lectabili] & permiscetur ei aeritas plurima, cu-
ius introitus ad aqueitatem sit uehemens. Ama-
rum autem & falsum linguam abradunt; verum-
tamen falsum abradit leuiter; & lauat; & non ex-
asperat: & iuuat ipsum ad illud aduentus ob-
uiationis suæ membro ad omnes partes eius
cum æqualitate propter sui subtilitatem: sed ta-
men ipsum lædit os stomachi; amarum uero
abradit uehementer ita ut exasperet, & iuuat ip-
sum ad illud diuersitas locorum suorum secun-
dum quod diximus. Acutum uero & acetosum
mordicat linguam: sed acutum mordicat eam
uehementer cum calefactione. Et acetosum mor-
dicat eam mediocriter absque calefactione. Et
falsum quidem prouenit ex resolutione amari
in insipido aquoso; quum ergo^o [congelatur]
sicut aqua cineris, fit falsum. Et acetosum proue-
nit ex conuersione dulcedinis cum diminutio-
ne caliditatis: aut digestionem ponticitatis cum
augmento humiditatis & caliditatis: & eius sub-
stantia secundum summam rei, est substantia hu-
mida. & similiter dulce; substantia enim eius ad
humiditatem pertinet: sed substantia amari &
pontici ad siccitatem. Operationes autem dul-
cis sunt digestio, & lenificatio, & multiplicatio
nutrimenti, & natura diligit ipsum, & uirtus at-
tractiua attrahit ipsum. Et operationes amaritu-
dinis sunt absterfina & exasperatiua. Et operatio
ponticitatis est^p [contractio], si est debilis; & ex-
pressio, si sit fortis. Et operationes stypticitatis
sunt^q [contractio] & inspissatio, & induratio,
& retentio. Et operationes uniuersitatis sunt le-
nificatio, & lubricificatio, & [coctio] parua. Et
operationes acuitatis sunt resolutio, & incisio,
& putrefactio. Et operationes falsedinis sunt ab-
sterfio, ablutio, & exsiccatio, & prohibet putrefa-
ctionem. Et operationes acetositatis sunt infri-
gidatio, & incisio. Et quandoque aggregantur
duo saporis in substantia una, sicut est aggrega-
tio amaritudinis, & stypticitatis in licio: & no-
minatur horribilitas, & sicut aggregatio amari-
tudinis & falsedinis^s [in lacubus] & nominatur
turpitudinis; & sicut aggregatio acuitatis & dulce-
dinis in melle cocto: & sicut aggregatio amari-
tudinis, & acuitatis, & stypticitatis in melonge-
na; & sicut aggregatio amaritudinis, & insipidi-
tatis in endiuia. Et quandoque adiungunt se ea,
quæ proueniunt ex duobus saporibus ad con-
fortandum illud, quod prouenire debet ex uno
sapore: Acuitas enim & mordicatio remanent-
es in aceto ex uino, faciunt ipsum uehementio-
ris infrigitationis: quoniam acuitas & mordi-
catio aperiant transitus, & adiungunt ad penetrā-
dum. & non perueniunt in aceto ad hoc ut ip-
sum calefaciant, ita quod inde sit curandum: er-
go fit infrigidatio aceti magis profundans. Et
quandoque iungunt se ea, quæ proueniunt ex duo-
bus saporibus ad confringendum illud, quod
prouenit ex uno sapore, sicut acetositas & pon-
ticitas in^t agresta: ponticitas enim agresta pro-
hibet eius acetositatem ab infrigitatione ulti-
ma. Et quandoque essentia iuuat qualitatem, &
quandoque est contraria. iuuans quidem est si-
cut subtilitas, quæ associatur acetositati: & ponit

infrigitationem eius magis profundantem: co-
traria, uero est sicut spissitudo, quæ associatur
[aceti acetoso] & ponit infrigitationem eius bre-
uiori spatio. Et quandoque accidit ut sint quidā
saporis non puri, & deinde purificantur secun-
dum tempus, sicut aqua agresta; quum enim sit
per ipsam prolongatur tempus, purificatur eius
acetositas propter multitudinem eius, quod resi-
det ex pontico, & reliquis. Et quandoque acci-
dit ut sint quidam saporis puri, & permiscet eos
tempus cum alijs, sicut mel: tempus enim ipsum
amarum efficit, & acuit, augmentata acuitate, &
amaritudine: [& sicut uigorat amaritudo tem-
poris: id est quam facit tempus, & eius acuitas, ex
pressionem uæ. nam tempus in primis dat amari-
tudinem permixta terra: deinde incipit in ipsa
puritatem, & clarificationem facere.] Quum er-
go permiscetur ponticum & amarum, fit abster-
fio cum stypticitate, & est conueniens consolida-
tioni^s [exiturorum] in quibus est laxitas pau-
ca: & conuenit omni solutioni^t [&]
ius causa est oppilatio, & confert ipsi uehementi-
ter, si amaritudo non est in eo debilis. Et omnia
quæ sunt huiusmodi, conferunt ite-
macho & hepati. Amarum enim absolutum &
acutum absolutum, nocent uisceribus; et si asso-
ciatur eis stypticum, conferunt: nam ipsa sua
amaritudine radunt, & quod est in eis de stypti-
citate seruat uirtutem uiscerum. Et quandoque
est in styptico amaritudo, immo in styptico, in
quo non apparet multitudo amaritudinis, est uir-
tus soluens choleram citrinam, & aquosam
cum expressione, & non est in ipso uirtus sol-
uens phlegma uiscosum, & proprie si stypti-
cas est fortior amaritudine, & hoc est sicut ab-
sinthium: omne autem dulce cum suauitate, &
uisceribus est amicum, quoniam est suauis, &
confortans etiam. [Et prohibet exasperationem
nem] [&] gulæ, quoniam est simile temperato. Et
omne exsiccatium propter ponticitatem suam
aut stypticitatem, quum est in eo uniuersitas
aut insipiditas, aut dulcedo: & uniuersaliter quæ
prohibet mordicationem, est generatiua & ama-
nis. Si autem est stypticum cum acuitate & ama-
ritudine: & est compositum ex substantia ignea
& terrea, est conueniens ulceribus, & exituris,
in quibus est humiditas mala: & conueniens ual-
de ad consolidandum. Et quandoque fit compo-
sitio ex uirtutibus istis, secundum compo-
sitionem materiarum earum; & saporem secun-
dum rationationem, quam conditionauimus an-
te. Hæc ergo sunt, quæ diximus de saporibus,
& quæ sequuntur secundum ipsarum primarum
Sermo autem uerificans in his rebus, est
sapienti naturali, sed medico quantitas hæc sal-
ficat assumpta ex eis. Odores uero proueniunt
a caliditate, & proueniunt a frigidityte: sed eorum
olfactio, & ipsorum stermutatio est caliditas secun-
dum plurimum: quoniam causa plurima in prop-
quitate odorum ad uirtutem odorandi, est coctio
stantia subtilis uaporosa, quamuis sit iam coctio
sum, quæ sit secundum semitam conuersionis odoris
per resolutionem alicuius ei ex habente odoris
ueruntamen est primum secundum plurimum
Omnes ergo odores, ex quibus sentitur, sunt calidi
pio, aut quæ declinant ad latus dulcedinis, & illi

& illi ex quibus sentitur acetositas, & a† rei hu-
mida & pituitosa roralis omnes sunt frigidi. Et
bene redolentia secundum plurimum sunt ca-
lida, nisi illa, quibus associatur roritas b [ut mu-
schus] & sedatio spiritus, & anhelitus; ut cam-
phora, & nenuphar. Corpora enim amborum
non euacuuntur ex substantia infrigidante asso-
ciata odori visque ad cerebrum. Omne ergo be-
ne redolens est calidum, & similiter omne aro-
maticum: quare propter illud frigiditatem facientia do-
lorem capitis. De coloribus iam locuti fuimus,
& fecimus te scire, quod ipsi diuersificantur se-
cundum plurimum, & non sunt sicut odores
secundum plurimum: sed ipsi demonstrant in
intentione vna, demonstrationem plurimam.
Et est quidem quum speciei unius diuersifican-
tur modi, & quidam eorum sunt decliues ad al-
bedinem, & quidam eorum sunt decliues ad tin-
cturam rubeam, aut nigram: tunc ad albedinem
declinantes, si sunt in specie frigidi, natura sunt
frigidiores: & declinantes ad alia duo sunt mi-
nus frigidi. Et si natura trahit ad caliditatem:
nunc res est e conuerso. Et hoc quidem quando
quod diuersificatur in rebus: ueruntamen illud,
quod est secundum plurimum, est, quod dixi
ante. Loquamur ergo nunc de operationibus
medicinarum singularium.

ANNOTATIONES.

Docet quo pacto medicamentorum facultates rationis
sunt inuestiganda, & fontes quatuor proponit. primum
autem naturalem quandam eorum potentiam ob quam a-
lia facile calefunt, alia frigesunt: aut q, calida ea esse, quae
cui calefunt: frigida, quae congelantur: sicut enim inter
ea, quae similes habent qualitates facilius transitus est, ut
scribit Aristot. 2. de gene. & cor. 2. quae similem potesta-
tem qualitatem habent, eandem facile actu concipiunt. pro-
perea & Gal. 3. de temp. & 4. de usu part. pinguedinem
calidam eo argumento putat, quod cito inflammatur. Et ante
regulam, ut intelligenda sit, hic author docet copiose. At
uero de congelatione, & condensatione quoque uerba facit,
pro qua re uide Arist. 4. meteor. Vide & Auerroem
1. Coll. ubi doctissime differtur, quomodo ex congelatione,
coagulatione, atque alijs id genus qualitatibus, rerum facul-
tates nascantur. Agit praeterea & de coloribus, saporibus,
atque odoribus. pro quo pete Galen. 4. de simpl. med. fac. &
Paulum lib. 7. praesertim q, Auerroem 5. Coll. atque philo-
sophum lib. de sens. & sens.

De operationibus medicinarum singularium.
Cap. 4.

Dicemus quod medicinae simplices habent
operationes vniuersales: & operationes
particulares. Operationes similes vniuersales
bus. Operationes itaque vniuersales sunt sicut
tractio, infrigidatio, & expulsio, & ar-
tractio, & ulceratio, & consolidatio, & quae
sunt similia illis. Et operationes particulares
sunt, sicut iuuamentum in cancro, & iuuamentum
in ichtericia, & similia his. Et operationes,
quae sunt similes vniuersalibus, sunt sicut pro-
uocatio, & solutio, & quae sunt similia illis: he-
c enim quamuis sint particulares: quia sunt in

membris proprijs, & cum instrumentis pro-
prijs, tamen sunt similes vniuersalibus, quonia
sunt operationes rerum, quarum iuuamenta,
& nocumeta sunt communia cum hoc, quod
patitur ab eis corpus totum a† f.] non p

a† b. non per
se sed.

accidens. Nos uero non commemoramus hic, ni-
si operationum earum vniuersalium, & simi-
lium vniuersalibus. Vniuersalium itaque opera-
tionum aliae sunt, quae sunt primae. Et aliae sunt,
quae sunt secundae. Et primae quidem sunt opera-
tiones quatuor, quae sunt infrigidatio, cale-
factio, humectatio, & exsiccatio. Secundarum ve-
ro aliae sunt, quae sunt istae eadem operationes,
sed sunt mensurate, aut comparatae cum termi-
no additionis: aut diminutionis, sicut adustio,
& putrefactio, & sicut congelatio. nam istae e-
dem sunt calefacientes, & infrigidantes, sed sunt
mensurate, & comparatae. Et aliae sunt, quae
sunt operationes aliae: sed sunt procedentes
ab istis: sicut stupor, & sigillatio, & attra-
ctio, & lubricatio, & apertio, & conglutina-
tio, & quae sunt similia illis: vniuersalibus ve-
ro similes sunt, sicut ventris solutio, & prouoca-
tio, & sudoris educio. Et ante quidem quam
loquamur de operationibus earum, loquamur
de proprietatibus, quas in seipsis habent. Dici-
mus ergo quod proprietates, quas medicinae in
seipsis habent: aliae sunt ipsae qualitates qua-
tuor notae, & aliae sunt odores, & colores: & a-

lie sunt proprietates famosae, quarum sunt istae
subtilitas, & spissitudo, & puluerizandi proprie-
tas, & viscositas, & congelatio, & b [curius:] &
inucillaginositas, & oleaginositas, & c [spon-
giositas:] & leuitas, & grauitas. Medicina au-
tem subtilis est cuius proprietas est, ut quum a
virtute patitur naturali, quae in nobis est, diui-
datur in corporibus nostris in partes minimas
sicut crocus, & cinnamomum: & haec quidem
medicina magis confert in omnibus suis im-
pressionibus, quam omnes medicinae a† ita ut
licet in eius desiccatione non sit mordicatio,
tamen consequatur desiccationem rei fortis
mordicantis.] Et intelligit per spissam, cuius
non est istud de suis proprietatibus, sicut cucur-
bita, & e [gypsum:] Per uiscosam uero signifi-
camus omnem medicinam, cuius proprietas
est actu, aut potentia, quae est eius operatio, quae
caliditas innata in eam impressionem efficit,
ut recipiat extensionem suspendendo, & non
abscindatur, quando extenditur. Et est illa, cuius
duabus extremitatibus quum duo adheret
corpora, & mouentur ad elongationem, possi-
bile est, ut cum eis moueatur praeter quam il-
lud, quod est inter eas abscindatur, sicut mel. Et
puluerizabilis quidem est, quae in partes diui-
ditur paruas, propter compressionem parua,
cum siccitate, aut congelatione, sicut aloes bo-
num. Et congelatiua est illa, cuius proprietas
est, ut perueniat, taliter quod moueantur par-
tes eius ad dilationem a quocunque loco po-
natur: ueruntamen actu est fixa secundum suam
figuram & suum situm, propter causam frigi-
dam ualde, sicut cera; & vniuersaliter est cuius
proprietas est, ut fluat. non tamen actu fluit. Et me-
dicina quidem [decurrens] est medicina, quae
non firmatur secundum suam figuram, & situm
suum,

b. fluxibilitas.
c. exsiccatio.

d. ita ut & in
exsiccatione, quae
uis in ea non
sit mordicatio,
q. consequatur,
sen. pueniat ad
exsiccationem.
e. b. laetitia.

f. b. fluida.

suum, quum sistitur super corpus durum: sed mouentur partes eius superiores ad inferiores in partibus, ad quas earum processus est possibilis, sicut fluxibilia omnia. Et medicina mucillaginosa est illa, cuius proprietas est ut quum infunditur in aqua, aut in corpore aquoso, separentur ex ea partes permixtae illi humiditati, & perueniat substantia aggregata ex eis ad ^g [lubricitatem] sicut psyllium & althea, & semina mucillaginosa soluant cum lubricitate nisi assentur, & fiat eorum mucillaginositas ^h [conglutinosa] & retineat. Et ⁱ [oleagina] est medicina, in cuius substantia est aliquid vinctuositas, sicut grana. & ^k [spongiosa] est medicina, quae est sicca in actu, terrea: cuius proprietas est, ut quum obuiat ei aqua, aut humiditas liquida, profundetur aqua in ipsa, & penetret aqua in meatibus eius occultis, ita ut non uideatur, sicut calx non extincta. In leui autem & graui res est manifesta. Medicinarum autem operationes famosas oportet nos numerare secundum conditiones praedictas: deinde continenter ponamus descriptiones, & expositiones nominum earum secundum ordinem unum. Dicitur ergo medicina calefactiua, subtiliatiua, resolutiua, abstergiua, ^l [carminatiua] vel exsiccatiua, exasperatiua, aperitiua, mollificatiua, maturatiua, digestiua, incisuiua, frangitiua ventositatis, attractiua, mordicatiua, rubificatiua, pruritus faciens, viceratiua, corrosiua, adalluiua: frangens ^m [disrumpens] putrefactiua, cauterizatiua, exco-
ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ka} ^{kb} ^{kc} ^{kd} ^{ke} ^{kf} ^{kg} ^{kh} ^{ki} ^{kj} ^{kl} ^{km} ^{kn} ^{ko} ^{kp} ^{kq} ^{kr} ^{ks} ^{kt} ^{ku} ^{kv} ^{kw} ^{kx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ka} ^{kb} ^{kc} ^{kd} ^{ke} ^{kf} ^{kg} ^{kh} ^{ki} ^{kj} ^{kl} ^{km} ^{kn} ^{ko} ^{kp} ^{kq} ^{kr} ^{ks} ^{kt} ^{ku} ^{kv} ^{kw} ^{kx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh}

in remembrance; & non est quidem condi-
tionis incisiue, ut efficiat in essentiam humoris
aliquid, sed in continuatione eius, & fortasse se-
parat ipsum in partes, & vnaqueque ipsarum est
secundum similitudinem essentiae primae. Attra-
ctiua verò est illa, cuius proprietas est, ut moueat
humiditates ad locum cui obuiat, & illud est
propter subtilitatem sui, & caliditatem suam
sicut castoreum, & medicinam vehementis attra-
ctionis est ea, cuius proprietas est, ut moueat hu-
miditates, & extrahat eas ex profundo, & est co-
ferens valde sciaticae passioni, & doloribus iun-
cturarum profundarum emplastrata post pur-
gationem: & per eam euelluntur spinæ & sagit-
te ex locis in quibus retinentur. Mordicatiua ve-
valde subtilis faciens prouenire in continuata-
te separationem plurimi numeri ^a[inordinati]
suis, parue quantitatis, quare vnaqueque earum
non sentitur singulariter: sed sentitur totum qua-
si dolor vnus sicut emplastrum synapsi cum ace-
to, & acetum ipsum. Sed rubificatiua est medici-
na, cuius proprietas est, ut calefaciat membrum
cui obuiat, fortiter: ita ut ad ipsum vehementi
attractione sanguinem attrahat, peruenientem
ad eius exteriora: & rubefaciat ipsum, & hoc est
sicut synapi, & ^{*}[napellus] & calamentum. Et
medicina rubrificantes efficiunt operationem
cauterizationi propinquam. Pruritus autem
faciens est medicina, cuius proprietas est pro-
pter acuitatem & calefactionem sui, ut attrahat
ad poros humorem mordacitatum, pruritus
facientem, & non peruenientem ad hoc ut exul-
ceret. & quandoque adiungunt ipsum spinæ pi-
nunculus. Et ulceratiua quidem medicina est,
cuius proprietas est ut consumat & resoluat hu-
miditates ^v[continuentes] inter partes cutis, &
attrahat materiam malam ad eam, ita ut perue-
niat vlcus, sicut anacardus. Sed adustiua est me-
dicina, cuius proprietas est, ut resoluat subtile,
quod est in humoribus & membris, & faciat re-
manere cineritatem eorum sicut euphorbium.
40 & corrosiua est medicina, cuius proprietas est,
ut resoluat, & consequatur ex eius resolutione
minuatur sicut flos aris: ²[Rumpitiua] autem
medicina est, cuius proprietas est, ut quum
humorem inuenit lapideum minoret partes e-
ius, & conterat eas, sicut saxifragia, & sicut lapis
iudaicus, & reliqua. Putrefactiua verò est illa,
cuius proprietas est, ut corrumpat complexio-
nem spiritus peruenientis ad membrum, &
resolutione, ita quod non est conueniens, ut
ut adurat ipsum, & non peruenit ad hoc
mordacitatem eius, immo dimittit in ipso hu-
miditatem corruptam, in qua agit ^a[non calor
exemplum est arsenicum, & gumma rutæ agre-
stis. Cauterizatiua autem est medicina, que car-
durat, & exsiccat eam, & ponit ipsam quasi a-
lum meatus humoris currentis, aut eiectione in
facie ipsius] & nominatur escara, & administ-
ra

tur in retentione sanguinis ex arterijs fluentis,
& his similibus: sicut dragantum, & [†]calcan-
tum. Excoriatiua autem est medicina, cuius pro-
prietates est propter nimietatem suæ abster-
sionis, ut abstergat partes cutis corruptas, sicut co-
stus, & aristolochia, & omne, quod confert le-
pre, & panno, & similibus. Infrigidatiua vero
nota est, & confortatiua est medicina, cuius
proprietates est, ut temperet essentiam membri,
& complexionem eius, donec prohibeatur ac-
cipere superfluitates ad ipsum effusas, & [†][im-
pedimenta] aut propter proprietatem, que est
in ea, sicut terra sigillata, & theriaca, aut propter
æqualitatem complexionis suæ: quare infri-
gidat illud, quod est calidius, & calefacit, quod
est frigidius, secundum quod visum est Gale-
no de oleo rosaceo. Repercussiuua verò medi-
cina, est contraria attractiue, & est medi-
cina, cuius proprietas est propter frigiditatem
suam, ut in membro faciat prouenire frigus, &
in spissetur ea, & constringantur pori ipsius, &
frangatur caliditas eius attractiua, & congele-
tur illud, quod ad ipsum currit, & inspisset ip-
sum, & prohibeat ipsum ne ad membrum cur-
rat, & prohibeat membrum a receptione ip-
sius, sicut solatrum in apostematibus. Et ingros-
satiua est contraria subtilitatiue, & est medi-
cina, cuius proprietas est, ut faciat essentiam hu-
miditatis grossiorem: aut congelando ipsam,
aut inspissando, aut permiscendo. Crudum ue-
ro faciens, contraria est digestiue, & maturati-
ua, & est medicina, cuius proprietas est ut sua
frigiditate destruat operationem caloris innati,
& etiam extranei in cibo, & humore, ita ut
remaneat indigestus & non ^d[coctus]. Et stupe-
factiua est medicina frigida, ex infrigidatione
cuius, quam in membro facit, prouenit ut po-
nat substantiam spiritus deferentis ad ipsum vir-
tutem motus & sensus, frigidam in complexio-
ne sua, & grossam in substantia sui: quare non
utuntur eo virtutes animales, & ^e[resoluitur]
complexio membri propter illud & non reci-
pit impressionem virtutum animalium, sicut
opium, & iulquiamum, & lactuca, & papauer
nigrum, & mandragora, & similia eis. Hume-
ctatiua autem est nota. Et inflatiua est medi-
cina, in cuius substantia est humiditas extranea
grossa, in qua cum calor innatus operatur, non
velociter resoluitur: sed conuertitur in vëtosita-
tem, sicut sunt fascoli. Et omnia, in quibus est
inflatio, sunt facientia sodam: nocentia oculis.
Ex medicinis vero, & cibis sunt, quorum humi-
ditatem prima ^f[resoluit] digestio ad ventosita-
tem: quare fit inflatio eorum in stomacho, & re-
solutio inflationis eorum in ipso, & in intesti-
nis. & ex eis sunt, quorum humiditas superflua,
quæ est in eis, & est materia inflationis, non pa-
titur in stomacho aliquid, donec ad venas vadat;
aut non patiuntur in stomacho totaliter, sed pars
eorum: & remanet ex eis, quæ patitur in venis,
& ex eis sunt, quæ patiuntur totaliter in stomacho,
& conuertuntur in vëtositatem; sed non resoluitur
sua ventositas in stomacho: immo penetrat ad venas:
& ventositas eius remanet in ipso. & uniuersaliter
quidem cum omni medicina, in qua est humiditas
superflua extranea, propter illud, quod ei permiscetur,
est inflatio,

† colcotar.

† morphæ.

e B. mucumera.

d B. maturatur.

e B. permucatur.

f B. permucatur.

medicamentum qualitatibus poni, absterfionem uero & a-
lias eiusmodi pro tertis. Author noster facta hoc loco qua-
litate harum diuisione, quod alie communes, alie particu-
lares sint, quasdam tamen similes vniuersalibus adiecit, eas
scilicet, que, quum determinatam quidem particulam spe-
dent, totum tamen corpus aut inuuant, aut ledunt. quam-
uis id sit per accidens. De his uero qualitatibus agit hic au-
thor & in Canticis parte secunda tract. 2. agit & Gal. 3.
de simpl. med. fac. Sed uide, que magnus Auerrhoes 5. Col.
notauit.

De iudicijs quarundam medicinarum extrinsecis.
Cap.

5.

Medicinis accidunt iudicia secundum di-
spositiones, quae eis eueniunt per artem.
Et illa quidem sunt sicut decoctio, & contritio,
& adustio cum igne, & ablutio, & congelatio
in frigore, & positio in propinquitate aliarum
medicinarum. Sunt enim medicinae, quarum
iudicia alterantur per illud, quod eis accidit ex
illis dispositionibus, & quandoque alterantur
earum iudicia, propterea quod aliis permiscen-
tur medicinis, quamuis de hoc loqui sit conue-
niens in compositione medicinarum. Vicinus
ergo qd medicinarum sunt quaedam spissa ha-
uere non amittunt, nisi nimum in decoctio-
cas, laboretur, sicut radix capparidis, & aristol. &
[zedoaria,] & quae sunt illis similia. & earum
sunt quaedam medicinae aequales, quib. medio-
cris sufficit decoctio: & si in eis uolenter labo-
retur, resoluentur earum uirtutes, & recedent,
sicut semina urinae prouocantia, & flechados,
& sibi similia. Et ex eis sunt medicinae, in quarum
decoctione non peruenitur ad decoctionem
aequalem, immo modica eis sufficit decoctio:
quare si addatur ultra feruorem primum ebul-
litionis, resoluantur earum uirtutes, & separa-
tur cum decoctione, & non remanet eis impres-
sus, sicut epithimum. nam quum eius decoctio
fit multa, destruitur eius uirtus omnino. Et ex
medicinis sunt quaedam: quarum uirtus propter
contritionem destruitur sicut scamonea: qua
re oportet ut ultima facilitate conteratur, ne
ex contritione caliditas eam consequatur cor-
rumpens eius uirtutem. Plurimae praeterea gū-
marum sunt huiusmodi: Et ipsarum qdem re-
solutio in humiditate convenientior est, quam
contritio. Et omnium medicinarum, in quarum
destructione superflue elaboratur, operationes
tatem suam, & secundum proportionem mi-
norationis eius, seruat: immo possibile est, ut di-
ne possit ipsum corpus aliquid suae operationis,
que sibi propria est, agat; quoniam non est ne-
cessarium quando uirtus alicuius corporis fa-
cit motum aliquem, ut medietas illius corporis
moueat illud, quod est motum ab eo omnino;
sic ut decem homines mouent onus aliquod in
die uno per miliare unum; non ergo est neces-
sarium, ut quinque moueant illud aliquantulum
nedum quod ipsum moueant illud aliquantulum
miliaris [neque] medietas illius oneris ita qd
que [singularem] iam sit singularis, ut quin-
que [singularem] eam assumant & ualeant ip-
sum.

sus facere permutationem.] Immo possibile est,
ut suscipiens permutationem non patiatur a me-
dierate uirtutis penitus, quum ipsum est [cum
singularitate id quod est cum totalitate] & me-
dieras eius non est recipiens a medierate illius
quod recipit in singularitatis dispositione: quo-
niam est continua cum medierate altera, non
preparata ad hoc ut moueatur ab ea singulari-
ter: & propter hoc non quotiescunque minora-
tur corpus medicinae, & minoratur uirtus, inue-
nit patientem in minore sibi simili: neque etiam
oportet, ut hoc cum quantitate proportionis
suae minorationis efficiat in patiente a [toto]
omnino operationem, licet quibusdam uideat-
ur, quod propter minorationem [non] de-
struatur forma & uirtus, sed eorum uerba in co-
positis sunt uiciniora ad hoc ut [eorum uer-
borum incredulitas vires non sumat.] Et medi-
cinae quidem, quum aliquam operationem ha-
bent: si in earum contritione superflue elabo-
retur, possibile est, ut ad speciem alteram opera-
tionis permutentur. nam uerbi gratia, si poten-
tes sunt in euacuando humorem, aut fecem, de-
ficiunt ab hoc, & fiunt euacuantes aquositate[m],
propter calum uirtutis earum: & quoniam ipse
propter paruitatem suam sunt magis penetran-
tes, quare uelociter perueniunt ad membrum
aliud a membro, in quo stant, quum sunt ma-
gnae, & procedit operatio ab eis, & in ipso, sicut
narrat Gal. sibi accidisse. Inquit enim superflue
continui [cyminum] quare permutatum est,
& factum est urine prouocantium, quum prius
fuerit in natura sui, solutium naturae. Oportet
ergo ne ad summum perueniatur in conteren-
do medicinas subtilis substantiae: immo non
oportet ut ad summum perueniatur, nisi in co-
terendo medicinas spissae substantiae: & proprie
quum est uoluntas, ut earum penetratio perue-
niat ad [finem elongationis] & sunt spissae dif-
ficilis motus sicut medicinae pulmonis, quum
sunt factae ex corallo, & margaritis, & lapide hae-
matite: & quae illis sunt similia. Iudicia uero
adustionis sunt ista. nam ex medicinis sunt quae-
dam, quae aduruntur ut uirtus earum minore-
tur: & quaedam sunt, quae aduruntur, ut uirtus
earum augmentetur. Et omnes quidem medi-
cinae acutae, subtilis substantiae, aut aequalis, quum
aduruntur, minuitur earum caliditas, & ipsarum
acuitas: propter illud, quod ex substantia ignea
resoluitur infixa in eis, sicut atramenta, & cal-
ceum. Medicinis uero, quarum substantia est
spissa, & ipsarum uirtus est non acuta, neque ca-
lida, adustio acquirit uirtutem calidam, sicut
calx. Ista enim fuit lapis, in quo non fuit acui-
tas, quum ergo aduritur, conuertitur in acuita-
tem, Medicina uero propter [finem] quinquae
accidentium, aduritur: aut ut frangatur de eius
acuitate: aut ut acquirat acuitatem: aut ut subti-
lietur substantia eius spissa: aut ut preparetur
ad conterendum, aut ut destruat malitia,
quae est in eius substantia, exemplum primi est
atramentum & calcium. Exemplum secun-
di est calx. Exemplum tertij est cancer, & cornu
ceruinum, quod aduritur. Exemplum quartij
est sericum. nam ipsum administratur in con-
fortando cor: & si administratur incisum est
etiam conuenientius quam si administratur adu-
sum.

e B. totum uel
aggregatum no
distinguit.

f a. maiori.

g — B.

h B. ipsa no ue
hemeter negen-
tur, uel ad hoc
ut vehemens fiat
ipsorum negatio.

i B. permixtio-
nem cymini.

k a. uicinitate,
leu ad summam
elongationem.
j recedenti.

l colicor.

j B. una quinq;
intentionem.

m B. quæ infrigidatur cum ea.

n + B. & purificandi ipsas.
o B. intentum.
p B. contritio.

q B. congelatiua.

r + B. sicut.

s + B. acuitatis.
t B. uehementis.

u B. styptica.

x B. styptica.

y B. medicinarum uehiculum ad mebra fiat. Alia licera & diuidat in partes.

stium: sed quoniam incisum non consequitur minorationem partium sufficientem nisi cum labore, adurit. Exemplum quinti est adustio scorpionis in intensione administrationis eius ad lapidem. Ablutionis autē iudicia sunt, quoniam remouet ab omni medicina illud, quod ei permittum est de substantia acuta subtili; & sedat illud in ea & temperat ipsam. Et sunt ex eis, ^m [quas infrigidat] post caliditatem superfluam. Et propter hoc ablutio ab omni medicina terrea, remouet igneitatē, quam ab adustione acquisiuit, sicut calx abluta. remanet enim temperata, & aufertur eius adustio. Et sunt ex eis, in quibus non est intentio eius in infrigidatione tantum, immo intentio eius, est possibilitas minorandi partes earum, ⁿ + [ita ut ad ^o [ultimum] finem perueniant sicut ^p [ablutio] rutia in aqua. Et ex eis sunt, quæ abluuntur, ut remouetur ab eis virtus, quæ non placet: sicut summum studium in abluendo lapidem armenum, & lazuli, ita, ut separetur ab eis uirtus nauscatia. Congelationis autem iudicia sunt, quoniam in omni medicina ^q [congelata] uirtus subtilis destruitur, & additur frigus, si est frigida substantia. Vicinitatis uero iudicia sunt, quoniam medicinarum aliquando acquirunt per vicinitatem qualitates extraneas, ita ut resoluatur earum operationes: nam multæ medicinarum frigidarum sunt calidæ impressionis propterea quod acquirunt ex uicinitate ^r + [a]llæ frigida, & euphorbii, & castorei, & muschi qualitatem calidam. Et plurimæ medicinarum calidarum factæ sunt frigida impressionis, propterea quia adeptæ sunt ex uicinitate camphoræ, & sandali, qualitatem frigidam; oportet ergo ut scias hoc de esse medicinarum, & aliena genera diuersa quæ atundam a uicinitate aliarum. Iudicia uero permissionis sunt, quoniam medicinarum operationes quandoque sunt fortes propter permissionem, & quandoque destruitur ipsarum operationes propter admistionē; & quandoque rectificantur, & remouetur ipsarum malitia. Exemplum primi est, quoniam, quædam medicinarum sunt, in quibus est uirtus solutiua: sed ramen indigent uirtute adiuuatiua: quum in ipsarum natura non sit adiutorium forte, quum ergo eis adiutorium associatur, operantur fortiter sicut turbit. inest enim uirtus solutiua; sed ipsa est debilis ^s + [quæ] resoluere ^t + [non] potest; euacuat ergo quod præsens est ex subtili phlegmate. Quum ergo ei associatur zingiber, soluit cum adiutorio suæ acuitatis humorem uiscosum plurimum uitreum: & fit uelocior eius solutio. Et similiter epithimum tardæ solutionis est: quum ergo associatur ei piper, & medicinæ subtiles, soluit uelociter, quoniam ipsa adiuuant ipsum in resolutione: & similiter in rheubarbaro est uirtus [contractionis] fortis: sed ramen cum ea est uirtus apertitiua minuens eius operationem. Si ergo permisceatur cum bolo armeno aut cum acacia ^x [contrahit] uehementer, & quandoque permiscetur ut penetrare faciant, & ^y [repellant] sicut crocus permiscetur cum rosa, & camphora, & corallo: aut faciat ea penetrare ad cor. Et quædoque permittent eas propter contrarium illius, sicut semen raphani permiscetur cum subri-

liatiuis, & penetratiuis, ut retineat ea in hepate tanto spatio, quo cõpleatur in ipso operatio. intenditur: quoniam ipsa quum in hepate subtilitate sua penetrant, pertranseunt uelociter antequam cõplementum operationis: semen ergo raphani cõmouet ad vomitum, quare figitur illud. quæ ad uenas mouetur per contrarium, sunt, sicut destruitur propter commistionem, sunt, sicut si sint duæ medicinarum unam efficiētes operationem, sed duabus potentijs contrarijs, aut quali contrarijs, tunc quando aggregantur, si contingat quæ una earum antecedit ad operationem, suam, efficiet operationem; & si non antecedit una earum ad aliam, prohibent se sicut uiola et myrobolani: uiola. n. soluit leniendo, et myrobolani solunt exprimendo, et inspissando; quum ergo superueniunt materici, amborum operationes destruiuntur, uel destruit se: et si myrobolani antecedit, deinde superuenit uiola, non inest licui ipsorum operatio: et si antecedit uiola et leniat, deinde superueniunt myrobolani et expriment, erit operatio fortior. Tertijs uero exemplum sunt, aloes, et bdellium, et dragacanthum. Aloes. n. soluit et mūdāt intestina: sed rancet coriat, et aperit uenarum orificia: quum ergo associatur ei dragacanthum, et bdellium, cõglutinat dragacanthum, quod abrasit aloes, et cõfortat bdellium uenarum orificia, et est incolume. Isti uero sunt canones et exempla iuuantia ad cognoscendas naturas medicinarum, et earum administrationē.

ANNOTATIONES.

De medicamentorum preparatione, quæ fit inueniendo, abluendo, plura ex Galleges præsertim q. 9. de simpl. med. fac. De permiscendi uero ratione, quod in postrema capitula parte notat. egit Gal. passim in libris de comp. med. pergenera.

De collectione medicinarum & ipsarum conservatione. Cap. 6.

Medicinarum alia sunt de plantis: alia sunt de mineris, alia de animalibus. Earum uero, quæ sunt de mineris, meliores sunt, quæ sunt de mineris, quibus cognoscitur, sicut + uirtus li Cyprij: et atramentum Carmeni: deinde sunt munda a permissione extranea: immo si illud, quod collectum est in ipsa pura colore, ergo suo genere, non fractum in suo colore, quæ sunt stu, qui sunt ei propriæ. Earum uero, quæ sunt de plantis: alia sunt folia, alia semina: alia radices, alie uirgæ, alia flores, alie fructus, alia semina, alia tota planta sicut est. Folia autem colligere oportet, postquam integre incipiunt habere quantitatem, quam debent, et remanent secundum formam antequam ipsorum color alteretur, et frangatur, nedum quod cadit et attrita sint. Sed semina sunt colligenda postquam ipsorum + [terminus] figitur. Et radices + [ab eis] cruditas et aquositas. Et radices sumendæ sunt, quum calus foliorum non + [est] plus est. Flores uero colligere oportet post + [pertionem] integram, ante extenuationem et casum. Sed uirgæ sunt colligendæ quum iam ad integritatem peruenierint, et non incepte extenuari, et contrahi. Et fructus quidē sunt colligendi.

ligendi postquam finitur complementum eorum & antequam sint preparati ad eadēdum. Illud verò, quod sumitur totum, oportet ut sumatur secundum vigorem suum, & quā ipsius femina terminum suum sunt consequuta & quotiescunque radices fuerint minus cōtra- & virgæ minus extenuatæ: & femina pinguiora, & plus plena & fructus solidiores, & pōderosiores erunt meliores, & non excusat magnitudo cum extenuatione & arefactione: sed si est cum pondere, est valde melior. Illæ præterea, quæ in claro aere colliguntur sunt meliores collectis in dispositione humiditatis aeris, & vicinatis temporis pluri. Sylvestres quoque omnes domesticis sunt fortiores, & minoribus montanæ sunt fortiores. Et illæ quarū collectionis loca sunt ventosa & sublimia sunt fortiores alijs. Et illæ, hora collectionis quarū pluvia nō defuit, sunt fortiores eis, quib. defuit pluvia in tempore, quo debuit. & totū hoc secundum plurimum: & quotiescunque fuerit earū color magis tinctus, & sapor magis apparēs, & incisiua, dissipens ventositates, attractiua, mordicatiua, reperiussiva, mundificatiua, sedatiua dolorum, & est prohibens effusionem materierum, rubificatiua, pruritum faciens, ulceratiua, corrosiua, adustiua, rectificatiua putredinis, putrefactiua, cauterizatiua, roboratiua, digestiua, erudum faciens, supelactiua, & oppillatiua laxi & rari inflatiua, lauariua, & lubricatiua, expressiua, & contractiua, & extinctiua, clarificatiua sanguinis, sudoris provocatiua, retentiua sanguinis, retentiua sudoris, laudabilis, chymi, vituperabilis chymi: expulsiua nocumētī [cibi] multi nutrimenti, pauci nutrimenti, confortans membra, confortans viscera, mālī humoris, cōuertitur ad omnem humorem, confert agritudinib. melancholicis, generat melancholiam, generat cholerā citrinam, generat phlegma. expellit nocumentum phlegmatis, confert senib. operationes extraneas: operatio eius in aere facit penetrare solutiua. & []

etiam volumus hic afferre illud, quod significant res cadentes in omni areola & tincturas, quæ sunt eis propriæ. Areolarum autem [] triū primarum res apparētes sunt. In illis verò, quæ sunt post eas. i. quæ indigent distinctione capitulorum, & tincturarum, non existimes nos voluisse studere in inuestigatione numeri eius, quā numerauimus: nos. n. non fecimus illud: sed attulimus, quod inuenimus in capitulis medicinarum singularium, quas narrauimus, de iuuamentis & iudicijs sibi proprijs: & areola prima huius summæ, quam ingrediuntur tincturæ, est areola operationum & proprietatum.

Areola operationum & proprietatum.

Subtilis spissa, viscosa, exsiccatiua, subriliatiua, inspissatiua, & inuiscatiua, & resolutiua, absteriua, conglutinatiua, exasperatiua, applanatiua, aperitiua orificiorum venarū, laxum faciens, incisiua, dissipens ventositates, attractiua, mordicatiua, reperiussiva, mundificatiua, sedatiua dolorum, & est prohibens effusionem materierum, rubificatiua, pruritum faciens, ulceratiua, corrosiua, adustiua, rectificatiua putredinis, putrefactiua, cauterizatiua, roboratiua, digestiua, erudum faciens, supelactiua, & oppillatiua laxi & rari inflatiua, lauariua, & lubricatiua, expressiua, & contractiua, & extinctiua, clarificatiua sanguinis, sudoris provocatiua, retentiua sanguinis, retentiua sudoris, laudabilis, chymi, vituperabilis chymi: expulsiua nocumētī [cibi] multi nutrimenti, pauci nutrimenti, confortans membra, confortans viscera, mālī humoris, cōuertitur ad omnem humorem, confert agritudinib. melancholicis, generat melancholiam, generat cholerā citrinam, generat phlegma. expellit nocumentum phlegmatis, confert senib. operationes extraneas: operatio eius in aere facit penetrare solutiua. & []

Areola decorationis.

Mundat, conturbat, remouet, & vlcera capitis manantia, confert utilitini a [] & fordibus, & lepræ, facit provenire albas, impetigini, panno, lentiginibus, facit euenire pannum, & lentigines: vestigijs ulcerum: vestigijs variolarum: fissuris labij: fissuris faciei, & capillorum. rubificat colorem, confert fissuris pedum. & radicat [] nigra vestigia cuti artificio impressa. [] uerrucas. Odori ascellarum, & corporis, lepræ, facit possidere lepram, extrahit furculos, & sagittas, & spinas, abluientes, eradica dentes, & odori narium, foetori oris, facit possidere foetorem anhelitus, impinguatiua, facit macrescere, pediculis, facit pediculos, confert panaritio, dentibus muris, unguibus tortis, unguibus corrosis, punctis albis in eis, custodit mammillam & testiculum, facit bonum colorem: anhelitum efficit bonum: denigrat capillos, dealbat capillos, prolongat [] magnificat [] rubificat, confortat, incrispat, applanat, findit, prohibet fissuram, styriæ, alopeciæ, prostrationi, prohibet caluitium,

ANNOTATIONES.

Sunt hæc de plantarum collectione & conseruatione, ex 60 Dioscoride desumpta omnia in præfatione libri primi.

TRACTATUS SECVNDVS, LIBRI SECVNDI.

Am significauimus in tractatu primo ordinem areolarum, quas ordinauimus. Et nos

a B. quatuor primarum & vltimarum.

a B. ingrossatiua lubricatiua.

b — B.

c B. cōstrixtiua:

d — B.

e B. stypticatiua.

f a. aquarum,

g f B. & adiuuat ea.

† sahafar.
† morphæ.
a † B. albæ & nigre, & aludha.
† albaras.

b a. alufem.
† barulos.

c a. multiplicat

AVIC. R uitium,

Tractatus secundus.

259

Areola membrorum expulſionis.

L I T E R A. A.

De Anifo. Cap. I.

Soluit choleras, ſoluit humiditatem: & humores groſſos, ſoluit melancholiam, ſoluit aquoſitatem: ſoluit ventofitatem: ſoluit ſanguinem, ſtingit, confert ſolutionis ventris fluxui colericæ paſſioni, facit poſſidere cholericâ paſſionem, lubricitati viſcerum, tardatur in inteſtino dolori: facit pungitium dolorem, tenaſmon, colicę frigida, colicę calida, colicę vêtioſa, colicę apoſtemoſe, apoſtemati inteſtinorū, ileos, vermibus, dolorib. viſcerum, foetori ſtercoris, facit foetere ſtercus: prouocat vrinā: prouocat menſtrua: prouocat vtrunq. retetioni vrinę, mictui ſanguinis, mictui puris: confortat renes, nocet renibus: diabeti, lapidi renum, lapidi veficę, dolori renum, vlcerib. renum, vlceribus veficę, ſcabiei veficę, & pruritui eius, dolori veficę, mollificationi veficę, cōfortat veficā, nocet veficę, dolori matricis, retinet fluxū matricis, mundificat matricem, retinet menſtrua, cōfortat opilationib. matricis, duritię matricis, coarctationi oris matricis: praefocationi oriſficii matricis, calefacit matricem, conſtringit matricem, confert ventofitatib. matricis, vlceribus matricis, eminentię matricis, prohibet impregnationem: facit hereditate ſterilitatem, cōfortat embryonem, educit fetum, & dēcēit iplum, & interficit eum, iuuat ad impregnandum, facit egredi ſecunditiā, facit eſſe partum, mūdicat parturientem, prouocat menſtrua, retinet menſtrua, incitat appetitum coeundi, multiplicationem ſperma, minorat pollutionem, pollutioni plurimā, multiplicat pollutionem, erigit, confert ſatyriati, apoſtematib. vteru, egreſſioni ani, confortat anum, confert fluxū ſanguinis ani, mollificationi ani, hēmorroidibus ani.

Areola febrium.

Febribus calidis, antiquis, temporalib. frigidis, febribus permiſtis, tertianę, cauſonidi, ſyncho, quartanę, quotidianę, peſtilentiali, hēctice, febrib. ephemeris, febri diei oppilatiuę, febri diei apoſtemoſe, febri antiquę, medię tertianę permiſſę, tremori, febri ſyncopali.

Areola venenorum.

Theriaca ꝑ antidotus, interficit venenofa, ex tiola, napello, venenum, medicina perni- ra: [iulio, niamo nigro.] opio ꝑ [ꝑ cicuta] li- thargio, ſungis, cātharidibus, ſtrāgulatori [leo- pardo, & ꝑ lupo] lepori marino, interficit mu- res, morſui ſerpentis, uiperę, ſcorpioni, rutelę, canis, morſui ſerpentis, interfectori uulturis, morſui marino, dande, ꝑ muri araneo, ſagittis uenefica- tiſ ꝑ ꝑ napello] ſagittę Armenę, felli ꝑ [leo- pardi.]

Aniſum quid eſt? Eſt ſemen ſoeniculi Ro- mani, & eſt minoris acuitatis quā Nabati a [& in ipſo eſt dulcedo, & eſt acutius quam Na bathi.] Eleſtio. ꝑ [Romanum ponderoſius eſt.] Natura. Inquit Gal. eſt calidum in ſecundo: ſiccū 10 in tertio [dixit Dioſ.] eſt vtrunq. in tertio. Operationes & proprietates. Eſt aperitium cum ſty- pticitate pauca, & eſt ſedatium dolorum, & re- ſolutium ventofitatum, & proprię ſi aſſetur; & in ipſo quidē eſt acuitas, qua medicinis adu- 20 rentibus ſit uicinum. [Pulueri & ulcera.] Cōfert [inflationi] faciei, & apoſtematibus extremita- tum. Membra capitis. Si ex eo fiat euaporatio, & naribus uapor eius attrahatur; ſedatur ſoda, & uertigo: & ſi teratur, & miſceatur cum oleo 20 roſ. & diſtilletur in aurem; ſanatur quod accidit in interiori parte eius, & ꝑ dolorē capitis a cō- preſſione: aut percuffione; & dolores etiā eius. Agriades o. u. Confert uenę dilatata in oculo, & repletę ſanguine antiquę. Membra anbeli- tus & peſtoris. Prouocat lac. Membra nutrimenti. Abſcindit ſirim factā ex humiditatibus ꝑ nitro- ſis & confert oppilationi hepatis, & ſplenis ge- neratę ex humiditatib. Membra expulſionis. Pro- uocat vrinam, & menſtrua, & mundat matricē 30 a fluxu humiditatum albarum. It eſt motiū cōitus, & quandoque conſtringit uentrem. Et adiuuat iplum ad illud eius prouocatio. It ape- rit oppilationes renum, & ueficę, & matricis. Febres. Confert antiquę. Venena. Expellit nocu- mētrum uenenorum, & uenenorū. Permutatio. Loco eius carui quantum eſt iplum.

ANNOTATIONES.

40 Fuit plantarum et metallicę materia hiſtoria paucis ab hinc annis ſtudioſorum hominū Leonici, Manardi, Her- molai Barbari, Braſauoli, Ruellij, Georgij Agricola opera ex denſiſſimis tenebris in lucem reuocata. Eadem poſtea laudatiſſimorū uirorum Fuchſij, Geſneri, Cordi, preſertimq. Andreę Martioli Senenſis indeſeſſo ſtudio illuſtrata plu- rimam eſt, & ampliſſima. Nunc quoque Andreas Cifalpi- nus uir & philoſophię & medicina ſcientia inſignis in Pi- ſano Gymnaſio eandem hiſtoriam mira & diligentia, & in- 50 dicio proſequeretur. Acculantur horum ſtudia Ceſar Simone ta Mediolanenſis, Petrus Antonius Michaelius Vene- tus, & Iacobus Antonius Cortuſius Patavinus, uiri gene- re, moribus, & ſtudio nobiliſſimi: ac conſiſtis magno ſum- ptu & labore uariis undecunque rebus, dum ſciendū cupidi- tatem ſequuntur, hortos parant Imperatorum ac Regum gloriā aſſeſſuros. Eō demum plantarum ac metallicę mate- ria redacta hiſtoria eſt, ut poſt tantorum hominum dilige- tiam, uel nos, uel alios præterea laborare ſit ſortaſſe ſuper- nacaneum. Non erit ergo, ut expectet a nobis quiſpiam hic de plantarum uel metallorum hiſtoria quidquam repeti- 60 quum id & ab inſtituto noſtro recedat: et diſſilius ſit, quā ut in breui temporis anguſtia tractari debeat. Neque uerō etiā (quod ad nos magis pertinet) in commendanda Aui- cennę hiſtoria, deſatigabimur, in oſtendēdoque quantum hæc ordine, copia, & compendio eorum omnium operam ex ſuperet, qui ante hunc ſcripſerunt, quando, & hoc iplum (quamuis difficile forſe non eſſet, ut demonſtraretur) ma- ius oſiū requirat, & a nobis maturius ſit conſulendū. ꝑ

AVIC. R a rum

a — B.
b B. Alia litera
anliuſeſt nouū
habens magna
grana, a quibus
non exortican-
tur cortices ſimi-
les ſurſari, &
eſt forſis odo-
ris, & alacritū
melius eſt quā
egyptium.
c B. dicitur qd
d B. Apoſtema-
ta & bothor.
e B. alchebegi.
f B. conſolationē
in interiori eius
accidentem ex
ꝑ ſoda.
ꝑ ſebel.

ꝑ baurachij.

rum (quod fieri nunc potest) loca tantum quadam collige-
mus, quibus dispare hic, & a Dioscoride, & a Galeno,
& a ceteris demum scriptoribus videtur. Constat quoque an-
cipitem rem & pendente rem dimittemus: ut studiosi, cum
his dirimendis questionibus laborant, legende brevis, &
de gustanda historia ansam habeant. Sed iam ad rem ag-
grediamur.

Anisum, ait Galeno calidum esse secundo ordine & sic
cum tertio: Dioscor. uero utrunque in tertio. At Gal. 6. de
simpl. med. fac. & Paul. lib. 7. & in desiccando & in calfa-
ciendo teri & esse ordinis scripserunt. Diosc. autem lib. 3. in
summa quidem ex calfacere adnotauit, in certo tamen gra-
du non reposuit.

De absinthio.

Cap. 2.

a B Est herba
colus habita simi-
lantar folijs al-
bis, uel albes-
cia.

† lu Keni.

b B. Sypticat.

† secha.
† iccha.

c B. Colus cine-
ricij cum viridi-
tate, & est habes
calorem cum qua-
da lanugine uel
resoluitur.

d — B.

e B. Alia litora.
est in melanco-
lia & cholera.

f † B. violacea.

g B. Apostema-
ta & bothor.

h † s. est nitro.
Alia litora.
quando ex eo fit
emplastrum intra
palatum, confert
† fucationi ac-
cidenti ex fon-
g's.
† a. aurium.

Absinthium quid est? Est herba similis
folijs origani. Et in ipso est amaritudo,
& stypticitas, & acuitas. Inquit Iulianus. Absin-
thium est plurium specierum. Ex eo enim est
Corascenum. Et ex eo est orientale, & allatu de
monte Tauro & Susi, & Nabathi, & Tarsense.
Et dixerunt alij antiquorum, species eius quinque
sunt, Tarsense, & Susi, & Nabathi, & Corasceni,
& Romanum. Et in Nabathi quidem est bonus
odor, & ad ultimum in ipso est substantia terrea,
qua contrahit & substantia subtilis, qua solu-
it & aperit: & est etiam ex speciebus absinthij
& propter hoc vocauerunt ipsum quidam sa-
pientes absinthium Romanum. Et eius succus
est fortior folijs ipsius, & est in comparatione
succij prassij. *Electio.* Quod ex eo melius est, est
Susi, & Tarsense: & est mirabilis coloris, &
odori aloes cum conteritur. & quod ex ipso
est recens & siluestre. Rectificatio potionis fit
cum Corasceni. *iii. Natura.* Est calidum in pri-
mo: siccum in secundo. & eius succus est cali-
dior. Et dicunt quidam est siccum in tertio, &
est quasi verius. *Operationes & proprietates.* Est ape-
ritivum, & stypticum: & eius stypticitas est for-
tior ipsius amaritudinis: sed Nabathium est for-
tior stypticitatis, & minoris caliditatis: qua-
propter non soluit phlegma etiam ex stoma-
cho: neque per ipsum fit iuuamentum in hoc:
& eius operatio in phlegmate & melanco-
lia. Et in ipso etiam est resolutio, & ex proprie-
tatibus eius est, ut prohibeat pannos a tineis, &
corruptione vermium: & prohibet encaustum
ab alteratione, & charta a corrosione. *In decora-
tiones.* Facit bonum colorem. Confert tyriae & alo-
peciae: & remouet uestigia. Et confert grossitici
palpebrarum. *† [Vulnera & ulcera.]* Confert duri-
tij intrinsecis in emplastro positum aut bibi-
tum. *Aegritudines membrorum capitis.* Exsiccat ca-
put, & ipsius succus facit sodala: & existimo quod il-
lud est propter suum nocumētum, quod in sto-
macho facit: & vapor decoctionis eius confert
dolori auris. Et quando bibitur ante vinum, con-
fert ebrietati. & quando ex eo fit emplastrum in-
teriorius in palato, confert praefocationi intrinseca. & confert apo-
stematibus, quae sunt post ambas aures, & confert
dolori auris, & fluxui humiditatum. Et confert
& confert apoplexiae bibitur cum melle. *Aegri-
tudines oculi.* Confert ophthalmiae antiquae & pro-
priae Nabathicij, quum ex eo fit emplastrum, sub

oculo, & panno. Et si ex eo fiat emplastrum cum
careno sedat pulsationem oculi, & apostematam
eius. Et confert percuSSIONI in eo. *Aegritudines mem-
brorum anhelitus.* Syrupus eius confert teta-
no, qui est sub hypochondriis. *Aegritudines mem-
brorum nutrimenti.* Reducit appetitum: & est medi-
cina mirabilis ad illud, quum bibitur decoctionis
eius, aut succi ipsius decem diebus. Et quum die-
tres cyathi. Et syrupus eius confortat stomachum
& efficit operationes alias. Et confert icteritiam,
& proprie si bibantur succi eius decem diebus
.i. quumque die tres vnciae, & confert hypopili. Et
similiter emplastrum factum ex eo cum ficibus
& nitro, & farina lolij, & est emplastrum sple-
nis etiam, & quandoque fit emplastrum ambobus
ex eo cum ficibus, & farina lolij, & nitro &
interficet vermes proprie quum decoquitur cum
lentibus, aut rizi, & comeditur. Succus eius est
malus stomacho. *† [semina eius.]* etiam noui-
mentum faciunt ori stomachi proprie propter
eius salcedinem, praeter Nabathi, & quandoque
scetur cum spica, utile est dolori stomachi. Et si
emplastrum fiat ex eo hepati, & stomacho, & illis
confert doloribus eorum. Hepati quidem, & illis
cum oleo de lignistro facto cerato, & stomacho
quidem cum oleo rosaceo, aut permixtum cum
rosis: & confert duritijs ipsum. *Aegritudines
membrorum ex pulsione.* Et si prouocatum urinae
& menstruum fortiter. Et etiam suppositum
cum hydromelle, & soluit cholera, nec etiam
ipsum fit iuuamentum in phlegmate, nec etiam
in illo, quod est stans in intestinis. Sit quoque po-
tio eius infusa, aut decocta a quinque. 3. usque ad .ii. s. Et
septem. Et pulueris eius ab una. 3. usque ad .ii. s. Et
potus syrapi eius etiam confert hemorrhoidibus
& ragadijs in ano, & quando coquitur solum
aut cum rizi, & bibitur cum melle, interficet uer-
mes cum solutione uetris leui, & similiter syru-
do coquitur cum lentibus. Et eius quidem syru-
pus confert omnibus illis, & mundificat uenas ab
humore cholerico & aquoso, & prouocat ipsas
Febres. Confert antiquae, & proprie eius succus mor-
tui sicut succus eupatorii. *Venenae.* Confert morsu
sui draconis marini, & scorpionis, & morsu
† muris aranei, & *† [iusquiamo.]* cum uino, & tunc
focationi fungorum, & proprie qui bibitur cum
aceto, & eius oleum confert cemicibus, & quum
infunditur proprie in aqua encaustri non cor-
rodunt mures librum. *Permutatio.* Loco eius po-
nitur polium aut secha armenum. Et in confortando
stomachum, & ex assaro quatum ipsum
est cum medio pondere myrobalanorum.

ANNOTATIONES.

Absinthium calidum esse notat primo gradu & secundo:
secundo: succum uero calidum tertio. Gal. tamē 6. simplici-
um non Paul. lib. 7. calidum in primo ordine & siccum in
tertio, eius uero succum etiam calidiorem esse scriptum re-
liquere.

De Acacia.

Cap. 3.

Accacia quid est? Est succus, & plantae
siccat, deinde in trochiscos mutatur
& in ipsa est mordicatio, quae abluitione remo-
uetur, quoniam est composita ex substantia ter-
rea styptica, & ex substantia subtili, ex qua etiam
ius mordicatio, quae destruitur abluitione, & pro-
pria

[Permutatio. Loco ipsius ponitur pōdus ipsius,
& mediū acori. & sexta ponderis eius amomi.]

De Abbel.

Cap. 5.

Abbel quid est? Est fructus a [† iuniperi similis zarur.] sed tamen est vehementius niger: & est boni odoris, et acuti. Arboris verò eius, duæ sunt species, una species, cuius folia sunt sicut folia cupressi multas habens spinas, quæ dilatatur, et non elongatur: et alia est cuius folia sicut tamarisci, et sapor eius est, sicut cupressi: sed est siccior, et minus calida, et quum de ea assumitur, duplū cinnamomi ponitur loco eius. *Natura.* Dixerūt quidam q̄ est calidus et siccus in tertio. *Operationes & proprietates.* Vehementis est resolutionis, et inest ei defecatio cū mordicatione: et in ipso est stypticitas [leuis] et ponitur in oleis calefactiuis, et in oleis aromaticis. Et plurimum ponitur in oleo, quod fit ex primendo. In vulneribus & pleuritis. Confert eius puluerizatio in herpete esthiomeno, et ulceribus putridis cum melle, et prohibet ambulationem ambulatiuam, et ulcera denigrata, & quæ doque fit ex eo emplastrum [quare] non consolidat propter sui mordicationem, et propter vehementiam caliditatis et siccitatis sue, immo [exsiccat]. *Aegritudines membrorum capitis.* Quā bulitur nux abbel in oleo sesamini in cochleari ferreo, donec nux nigra fiat, et destillatur in aurem, confert furditi ualde. *Membra expulsiōnis.* [Prouocat vrinam et menstrua, et eiicit fatum, et educit sanguinem.] [Permutatio. Loco eius ponitur cassia lignea: et dicitur quod pondus eius de nucis cupressi, et dicitur quod pondus eius de folijs cupressi.]

a B. alharar similis alzarur.
Alia litera arboris alharar, simili alzarur.

Alia litera Abbel quid est. Est arbor alharar similis alzarur.

† Sabina, quæ similis est tamarisco legem tam credimus, v. n.

nellensis notari iudice Arabum notum, abbel genus est fructus Dima-

heri viciū plāta habere folia myricæ. Sed q̄ uidetur codex Arabū B. alund

his i gilla, alharar similis alzarur. loco alzarur, leg n luxa

estet tharise. † zarur.

b B. occulta.

c B. alharar.

d B. &.

e B. facit pms seu sanem.

f B. Alia litera, cū bibitur iterū

cit fctum, & descendere menstrua facit, &

mingere sanguinē, & q̄ supponitur, & sic suffumigatio cum eo, operatur il-

lud.

g — B.

a B. Adriane nel adrim.

a B. Atomed.

b B. squamosi.

c B. fari.

d B. cora.

ANNOTATIONES.

Acaciam frigidam esse existimat, quod & Gal. 3. simpl. med. & Paul. lib. 7. & ante hes Diosc. lib. 1. At supra lib. 1. author calidam esse dixerat. Hanc præterea siccam facit secundo ordine. At Gal. 6. simpl. & Paul. lib. 7. necnon Auer. 6. Coll. in 3. siccorum ordine collocarunt.

De Asaro.

Cap. 4.

Asarum quid est? Est herba habens semina plurima [radicum cuius nodus est tortuosus & simulantur piperi] boni odoris, mordicans linguam: & habet florem inter folia apud lili flori iniquiam: & radix quidem ipsius est magis inuans quam aliquid, quod sit in ipso, & eius virtus est virtus acori, aut est eo fortior. *Elefio.* Ex eo melius est, q̄ est fortioris odoris. *Natura.* Calidum est & siccum in tertio: & dicitur q̄ eius siccitas est [maior] ipsius caliditate. *Operationes & proprietates.* Aperit & sedat dolores intrinsecos omnes: & proprie eius infusio, quæ dicitur sumus in capitulo hydropisis, & subtrahit, & resoluit, & calefacit membra frigida, & ea, & dolori anchorum antiquo, & proprie eius infusio prædicta in capitulo hydropisis. *Aegritudines oculi.* Confert grossitudini cornæ, & duritiei ipsius, & confert oppilationi hepatis, & dropici infusio eius tres aurei. in. xij. corylis mentum in febris est maius: & confert duritiei splenis valde. *Membra expulsiōnis.* Prouocat [utrunque] & confortat uescam & renes: & soluit sicut elleborus albus in purgatione uetris. & eius quidem portio sic septem aureorū cū aqua mellis, & in spermate augmentū efficit.

De [Adrimia.]

Cap. 6.

Adrimia [i. cyclamen.] *Natura.* Est calidum et siccum in tertio. *Decoratio.* Confert alopecie tri tum eum aceto. *Instrumenta iunflurarum.* Cinis eius cū aceto superpositus confert sciaticæ. *Membra expulsiōnis.* Inquit Diosc. Quum mulier tægit montanum, & sibi supponit, illico facit abortum. *Venena.* Confert venenis omnibus, et pro priè morfui.

De [Antimonio]

Cap. 7.

Antimonium quid est? Est substantia plumbi mortui, et eius virtus est similis uirtuti plumbi adusti. *Elefio.* Quod ex eo bonum est, est [la minosum] frustis confractis, cui inest splendor, et cui non admiscetur aliquid extraneum et ne que est fordium, et valde velociter frangitur. *Natura.* Est frigidum in primo, siccum in secundo, et est vehementioris defecationis quæ atramentum rubeū, et est [syrum]. *Operationes & proprietates.* Constringit et exsiccat sine mordicatione, et abscindit fluxum sanguinis. *Vulnera & plera.* Confert ulceribus, et destruit carnes additas, et consolidat. Et ponitur cum adipe recente super aduersionē, quare non vlcera: et si vlcera, consolidat ipsam, quum permiscetur cum a [adipe] et cerula. *Membra capitis.* Prohibet fluxum sanguinis ex naribus, & est ex uclaminibus

AVIC.

R 3 ce.

cerebri. *Membrā oculi.* Conseruat sanitatem oculi, & remouet sordes vlcēū suorum. *Membra expulsiōis.* Quum superponitur, confert fluxui sanguinis matricis. *Permutatio.* Loco eius ponitur stannum adustum.

a. affach.

De [Ammoniac.] Cap. 8.

b. B. alharthut.
† azorthut.

c. n. secundi.

Ammoniacum quid est? Est güm̃a^b [ferula], & nominatur quandoque id, quo aurū adharēt: quoniam pergāna & membrāna, & libri co deaurantur. *Natura.* Est calidum in fine^c [tertij] & siccum in primo. *Operationes & proprietates.* Eius resolutio & exsiccatio est fortis, & nō est mordicatio eius fortis. & ex ipsius quidem apertione peruenitur ad hoc, vt faciat currere sanguinem ex orificijs venarum; & ingreditur in rectificatione solutiūorum, & in ipso est lenificatio & attractio. *Apostemata & † pustula.* Lenitur & fit ex eo emplastrum, & confert scrophulis, & duritiēbus & † [apostematib. in principio paruis, & postea magnis sine capite.] *Vulnera & ulcera.* Confert^e [vulnerib.] malis, & corrodit carnem malam, & facit nasci carnē bonā. *Instrumenta iuncturarum.* Confert dolori sciaticæ & iliorum; & iuncturarum bibitum cū melle, & † [oleo resoluit duritiem] iuncturarum, & quando permiscetur cum aceto et † nitro^g [et ros] & oleo de alcanna confert lassitudini.

† bothor.

d. n. affelha.
† Alia glandosis, quæ de loco ad locū mouentur.

e. n. exituris.

f. B. Alia lēra cum melle & † ee resolut lapidositatem.

g. — B.

h. n. & præparationi anhelitus, quando ipsum cum melle sumitur in modum lochi.

Membrā oculi. Lenit asperitatē palpebrarū, & scabiem, & abstergit albuginem, & confert humiditatib. oculi. *Membrā anhelitus & pectoris.* Confert dispniæ & difficultati anhelitus^h [& eius dilatationi cū translutitur cū melle] aut aqua hordei, & mundat ulcera uelaminis, et confert præfocationi, quæ est ex phlegmate & cholera nigra. *Membrā nutrimenti.* Quū bibitur ex eo aureus, confert duritiē splenis, et duritiē hepatis, et si militer quum lenitur cum aceto, et confert hydropisi. *Membrā expulsiōis.* Prouocat, urinam, ita ut sanguinem mingere faciat, et interficit ascarides, et solutione edueit, et facit exire embryonem, siue viuum, siue mortuum; et prouocat menstrua, et lenitur super duritiem testiculorum cum aceto, et lenit eos. *Permutatio.* Loco eius ponitur sordities aluicarij apum.

i. n. Angiedan.

De [Aniuden.] Cap. 9.

Aniuden (*i. l. serpitiūm*) quid est? Ex ea est alba, et nigra, quæ est fortior, et hæc nigra non ingreditur in cibis; et ipsius radix est propinqua saporis alastirgar, et eius natura ē aerea, sed alastirgar est tardæ digestionis, et non est hoc in ordine eius, quamuis sit etiam digestionis ualde tardæ. Alia uerò, quæ est eius güm̃a, capitulum singulare faciam aliud; et melius quidem est, vt administraretur eius decoctio: aut ipsius acetū quam corpus eius. *Natura.* Calida est et sicca in tertio. *Operationes & proprietates.* Est subtiliatiua valde, et radix eius inflat: et quum corpus ex ea fricatur et proprie cum lacte eius, trahit materias ad exteriora virtuosē. *Decoratio.* Alterat vicositatē corporis. et si ex ea fiat emplastrum cū oleo, sanat^a [aggregationes] sanguinis sub oculo. *Apostemata et † pustula.* Confert^a apostematib. saniosis intrinsecis, et quū permi-

b. B. nigredines.
† bothor.
† dubellet.

scetur ipsa, et radix cum emplastris, confert scrophulis. *Instrumenta iuncturarum.* Quum permiscetur cum oleo irino; aut oleo de † liguliro, confert doloribus iuncturarum propriē. *Membrā nutrimenti.* Radix eius facit eructuare, et stringit uētre, et est tardæ digestionis, et digerit, et calefacit stomachum, et confortat eum, et disrumpit appetitum. *Membrā expulsiōis.* Quando decoquitur cum corticibus granatorum in aceto, sanat hæmorrhoidas ani, et prouocat. Et facit fœtere odorem stercoris: et uentositatem excunt per anum, et est nociua uellicæ. *Venena.* Est † antidotus venenis.

De [Astirgar.] Cap. 10.

Astirgar quid est? Rectius est ut eius acetum administraretur, et est propinqua † silphio in natura sua, sed est † [calidior] ea. *Natura.* Calida est et sicca in fine tertij. *Membrā nutrimenti.* Eius acetum est bonum stomacho, et purgat ipsum, et confortat eum, et disrumpit appetitum. Sed corpus ipsius facit nausēam mordicatione sua, et tardatur mora ipsius in stomacho, et eius digestio in ipso. *Febres.* Proprietas eius est iuuamentum febris quartanæ.

De [Amirberis.] Cap. 11.

Amirberis (*idest, spina acuta*) quid est? Est azarach. Et ex eo est rotundum rubeum [campesitire] et nigrum longum, arenosum: aut montanum, et est fortius. *Natura.* Frigidum est, et siccum in fine tertij. *Operationes & proprietates.* Est vincens choleram ualde. *Apostemata & † pustula.* Ex proprietatibus eius est suum iuuamentum, quod confert apostematibus calidis, sicut emplastrum superpositum. *Membrā nutrimenti.* Confortat stomachum, et hepar, et abscondit suum ualdec. *Membrā expulsiōis.* Constringit et confert ruræ etiam fluxui sanguinis inferius.

De [Alaunoch & Alahabar.] Cap. 12.

Alaunoch et **alahabar**, (*i. plumbū elorū*) quid est? Vtrunque est plumbum nigrum, in quo est substantia aquosa multa, quam congelauit frigus, et in ipso sunt acreitas et terreitas, non uehementis multitudinis. Signum autem humiditatis eius, sicut existimat Gal. est velocitas liquiditatis eius, et acreitatis ipsius est uehementia raritatis eius, et quod ipsum crescit quum dimittitur in humiditate terræ, et inflatur; et est uehementer infrigidans apostemata. *Natura.* Est frigidum et humidum in secundo. *Apostemata & † pustula.* Fiant ex eo pistillum, et tabula, et fricetur vnum eorum super aliud cum aqua, quæ ex oleis, et tunc illud, quod ex ipso resolutur, confert apostematib. calidis, et inflatur ea^a [saniosa ex ipsis, ita quæ curantur, et glandulas, et ex eo lamina super scrophulas, et glandulas, et vlcera iuncturarum, et ipsarum glandulas præfricantur. *Vulnera & ulcera.* Ipsius fricatio præfricanda, et eius adustum propriē ablutum confert [vulneribus] malignis, et ulceribus cæcrosis, et ulceribus iuncturarum. *Instrumenta iuncturarum.* Conferunt ipsius fricatio, et adustum præ-

de ulceribus iuncturarum: & ſi ſtrictè ligetur ſuper torſionem iuncturarum, & ſuas glandulas, liquefacit eas. *Membra oculi.* Quod ex ipſo aduſtu eſt: eſt iuuatiuum in ulceribus propriè, quum abluatur: & ſimiliter ophthalmiæ ſiccæ. *Membra anhelitus & pectoris.* Quod ex eo aduſtu eſt iuuatiuum eſt vlcerebus mammillæ: & ſimiliter cuius fricatio, & aduſtio prædixit. *Membra expulſionis.* d. t. t. Conſert hæmorrhoidibus, & ligatur lamina ſuper locum reni: & prohibet pollutionem frequentem: & ſedat deſiderium coitus. & vtrumque eorum conſert vlcerebus veretri: & teſticulorum, & apoſtematibus ipſorum.

De *[Amumeli.]* Cap. 13.

Amumeli, (*i. cleomelei.*) quid eſt? Eſt oleū dulce, valde ſpiſſum ſicut mel: & ſpiſſius eo: & extrahitur ex b. crure arboris, quæ eſt in terra Murzie, dulcis, & ſit ex eo oleum ſi cum eo admixetur etiam oleum de flore eius: & nominatur amumeli, & oleum mellis. *Electio.* Ex eo eſt melius, quod eſt magis clarum, & ſpiſſius, & ipſius caliditas plurima eſt humiditate eius. *Vulnera & vlcera.* Conſert *[vulneribus vlceroſis] illinitum.* *Membra capitis.* In ipſo eſt virtus faciendi t. ſoporem, & facit pigritiā. *Membra oculi.* Conueniens eſt tenebroſitati oculorum, quum ex eo ſit collyrium. *Membra expulſionis.* Tres. unc. ipſius cum ix. unc. aquæ ſolutio ne educunt choleram & humores crudos, & faciunt pigritiam, & molliſcāt. neruntamen non eſt ſollicitudo habenda: neque timendum eſt ex eo, quod ipſum ſoluit, quoniam eſt iuuatiuum cum eo, quod ex ipſo apparet incolumē; oportet tamen ne ſuper ipſum dormiatur omnino.

De *[Agalugin.]* Cap. 14.

Agalugin, (*i. agallochus,*) quid eſt? Lignum Indum, aut Arabicū boni odoris, habēs cutē *[cooperatam]* intrans in numero ſpecierū, quæ uenduntur. Et in ipſo eſt ſtypticitas cum amaritudine paucā. *Membra capitis.* Collutio oris fa- & ex ipſius decoctione odorem oris efficit bonum. *Membra anhelitus & pectoris.* Conſert dolori lateris. *Membra nutrimenti.* Conſert dolori hepatis. Et aureus unus ex eo conſert viſcoſitati ſtomachi, & debilitati ipſius. *Membra expulſionis.* Quum bibitur cum aqua, conſert vlcerebus inteſtinorum, & dolori pungitiuo calido.

De *[Amgaillem.]* Cap. 15.

Amgaillem, (*i. ſpina arabica*) quid eſt? Eſt arbor *[locorum ruſticorum]* nota. *Natura.* Eſt frigida & ſicca. *Operationes & proprietates.* Eſt ſtyptica prohibens ſanguinem, & ſpecies fluxus. *Membra anhelitus & pectoris.* Prohibet ſputum ſanguinis. *Membra expulſionis.* Prohibet fluxum maticis.

De *[Atharachic.]* Cap. 16.

Atharachic, (*i. ſpina adarce.*) quid eſt? *[Hæc eſt medicina acuta, quæ*

non bibitur propter ſuam acuitatem, ſed in epithematibus adminiſtratur poſt fractionem ſugacuitatis. *Natura.* Eſt calida & ſicca valde. *Operationes & proprietates.* *[Permutat complexionem malam frigidam ad complexionem malam calidam.]* Et neque ſit audax aliquis ſuper ipſum niſi epithimando. *In decoratione.* Conſert pāno. *In apoſtematibus & t. puſtulis.* Conſert t. puſtulis *[lenibus.]* *In vlcerebus & ulcibus.* Conſert ſcabiei vlceroſæ, & impetigini. *Inſtrumenta iuncturarum.* Emplaſtrum factum ex ea conſert ſciaticæ.

De *[Azedaracth.]* Cap. 17.

t. Azedaracth, quid eſt? Arbor nota habens fructum ſimilem nabach. Et nominant eam in Rechi *[myrobalanum]* & in Tabraſten, & kien, & Thahich: & eſt arbor magna: & eſt ex magnis arboribus. *Natura.* c. *[Quod eſt ſupra ipſam, eſt calidum in primo: ſiccum in fine primi.]* *Operationes & proprietates.* Eius t. focha aperit oppilationes. *In decoratione.* Aqua foliorum eius interficit pediculos, & prolongat capillos: & propriè *[radices eius quum adminiſtrantur cum uino.]* *Membra capitis.* Eius ſlos aperit oppilationes cerebri. *Membra anhelitus & pectoris.* t. ſus fructus nociuus eſt pectori valde: & eſt pernicioſus. *Membra nutrimenti.* Eius fructus eſt malus ſtomacho *[conturbans.]* *Febres.* Dicitur quod decoctio corticis eius cum ſumoterræ, & myrobalanis *[defecata]* conſert febribus phlegmaticis. *Venena.* Succus extremitatum eius cum melle reſiſtit venenis omnib. Et eius fructus interficit fortaſſe. *Permutatio.* Lo co eius in elongatione capillorum ponuntur folia canabis.

De *[Auricula muris.]* Cap. 18.

Auricula muris, (*i. deſt. alſine*) quid eſt? Eſt herba, cuius uirtus ſecundum Galenū eſt propinqua virtuti herbe, qua uicrum abſtergitur. Et hoc nomen abſolutum eſt duabus herbis, quarum vna eſt quam nominat Galenus, & odoratur ex ea odor malus, & non habet duritiem; & altera, quam nominauit Dioſcorides, & exiſtimauit, qd ſit ſimilis uolubili; niſi quia minora hēt folia comparata ad ipſam: & eſt herba expaſa ſuper faciem terræ: paruos habens ſtyptics *[domestica bona]* ſine odore: & non habet ſaporem fortem, azulinos habens flores, cuius ſemen ſemini coriādri ſimilatur. & hirundines ex ipſo comedūt, & eſt calida, & propriè cuius origo nō eſt iuxta aquā. Ingt Muſaiach iuuamentum eius, eſt iuuamentum abſinthij, & eſt res, quæ non eſt inuenta in duab. plantis ſimul. *Natura.* Quæ ex eis nota eſt ſecundum Galenū, eſt frigida & humida in gradu primo. Et altera eſt ex ſumma medicinarum calidarū. *Operationes & proprietates.* In prima non eſt ſtypticitas. Et altera eſt deſecatiua rubificatiua. *Vulnera & vlcera.* Illa, quam nominauit Dioſcorides extrahit ſpinas & ſurculos, & facit adherere plagas. *Membra capitis.* Conſert epilepſie bibita, & torturæ ſternutatione facta ex ea, vehemētē: & eius ſternutatio mundificat cerebrum.

AVIC.

R 4 D.

de angul. ad hereda tunc, & canis eo. c. n. Alia litera. Permutat complexionem frigidam ad complexionem calidam. Alia litera. Permutat complexionem malam ad complexionem calidam. t. bohor. t. bohor. d. B. laſſis. a. B. Azidaracth.

t. Arborem per larem uocat. b. B. arboris myrobalanorum.

c. B. Floſ eius eſt calidus & terroſus & ſiccus in fine primi. Operationes, & proprietates, & pro prietates, & ſus d. t. t. d. B. Alia litera. qd ſit eo eſt aduſtu quā d. minitatur cū aceto. c. B. ſicilis in eo anguſtiam. Membra expulſionis. Conſert colicæ. f. B. colata.

a. B. Adan alſar.

b. B. hortulana v. broia.

a B. Abugilefa,
vel abugilifi, vel
agila, vel abu-
clalefi, vel achu-
fi, seu achufa.
b B. fengiar &
fenchar. Eft
lanuginem, vel
pilofitatem ha-
bēs & spinofa.

c B. Abuchale-
fa anfidius ar-
gialefus acha-
funas.

d B. Rypicitar.

† morphez.

† bothor.

e B. argialefus.

f B. adipe.

g † alkaratin.

h B. bolita.

i B. alfe-giar.

k B. alkaratin,
aut aqua char-
tami.

† alkaratin.

l † B. fructos.

m B. & radice.

n B. & fufpex,

& approxima-
ta.

a B. Almas.

De ^a [Abugilife.] Cap. 19.

Abugilife, (ideft anchufa.) quid est? Est lactu-
ca alini, & nominatur etiam ^b [simarem & sin-
carem. Et est pilofa spinofa] aspera, nigra pluri-
ma habens folia super radicem annexa ei. Et e-
ius radix in groffitudine est digiti coloris ru-
bei ualde, quæ tingit quum tangitur in ætate.
& ex ea est species alia, citrina folia habens, co-
loris rubei: & eius species sunt quatuor, ^c [abu-
gilife, intifanifus, amelenifus, ansubefin.]

Electio. Fortiores omnibus sunt duæ primæ
species. **Natura.** Dixit Gal. quod ex abugilife est,
quæ est calida & sicca. **Operationes & proprietates.**

Quæ ex ea nominatur abugilife, est subtiliatiua
cum stypticitate, & propter hoc est pontica a-
mara, sed ^d [ponticitas] est in reliquis magis ap-
parens. Reliquæ uero duæ species sunt acutio-
res primis: & fortioris caliditatis, & radix eius

fortioris est caliditatis quam folia. **In decoratio-
ne.** Quando lenitur cum aceto, confert † utili-
gini. & ipsa excoriat cutim. & eius folia sunt
debiliora radice eius. **In apostematibus,** & † tuber-
culis. Prohibet radix abugilife, quæ est ex eis, cū

farina hordei fracti erisypillâ, & similiter ^e [ra-
dix amelenifus] & ipsa resoluit scrophulas, quū
superponitur eis cum adipe. **In uulneribus & ul-**

ceribus. Ponitur cū ^f [cera] super vlcera omnia,
& adustione ignis propriæ. **Membra nutrimenti.**

Radix abugilife aptat stomachum. & eius deco-
ctio cum aqua chartami, ^g † [] ualet icte-
ritiæ & dolori splenis. **Membra expulsiōis.** Deco-
ctio eius cū aqua alkaratin, aut aqua chartami

confert dolori renum & lapidi in renib. Quū-
que mulier sibi supponit radicem eius, abortū
facit. & eius folia ^h [fixa] cum vino stringunt
ventrem: sed abugilife resoluit humores chole-

ricos, & radix habentis citrina folia ex eo cum
hyslopo, & sinapi interficit vermes, & educit
eos, & similiter ⁱ [alsimaren] absolute, quæ ex

ea citrina est & reliqua: sed citrina est fortior
in hoc. **Febres.** Decoctio radicem abugilife cū

aqua ^k [† carthami] confert febribus antiquis.
Venena. Quando masticatur ^l † [] ex ci-

trina habente folia citrina ^m † [] rubei
coloris, & proijcitur super venenosa, interficit

ea, & duæ aliæ species conferunt morsuræ uipe-
ræ bibita, & linitæ ⁿ [& sputatæ.]

De ^a [Almesu.] Cap. 20.

Almesu, (ideft smyris.) quid est? Dicitur q̄ re-
tius esset ut de ea loqueremur in capitulo de
mineralibus. veruntamen nos attulimus narra-
tionem eius in hoc capitulo ut sit magis nota.

& magis famosa. **Natura.** Dixerunt quidam q̄
est frigida & sicca. & dixerunt alij q̄ est calida
& sicca cum virtute. **Operationes & proprietates.** Est

vehementis absterfionis. & apud Dioscoridem
est adustiuua & putrefactiuua. **In decoratione.** Abster-
git dentes fricando. **Membra capitis.** Dixerunt

quidam, quod quando tenetur in ore, frangit
dentes: & dixerunt aut proprietate sua, aut pro-
pter venenum viperæ, quæ multiplicatur in lo-
cis, in quibus ipsa est. & hæc quidem verba sunt

eius, qui multa fabulose narrat: & non cogno-
scit de operatione veneni viperæ, quod quū

b B. expulsum
fuerit ad extra.

[positum est ad aliquod membrum,] non effi-
cit hanc operationem: propriè quum tempus
supra ipsum prolongatum fuerit. **Membra expul-
sionis.** Dicunt q̄ quum ex ipsa adheret granum
vnum in extremitate siringæ annexum glutini
Romano, & intromittitur in velicam, frangit
lapidem: sed hoc est ex eis, quæ a me elongatur.
Venena. Est venenum mortale.

De ^a [Armech.] Cap. 21.

Armech quid est? Est ^b [herba iameni] boni
odoris, similis cinnamomo grosso. **In decoratio-
ne.** Efficit odorem oris bonum. **Apostemata** &
† pustulæ. Confert apostematibus calidis pro-
priè sicut emplastrum superposita. **In uulneribus
& ulceribus.** Prohibet dilatationem ulcerum: &
consolidat ea siccādo propter deliccationem,
quæ est in ea sine mordicatione, & prohibet pu-

trificationem membrorum. **Membra capitis.** Cō-
fortat cerebrū, & stringit gingiuas, & conuenit
egritudinibus oris. **Membra oculi.** Ex ea come-
stum confert ophthalmiæ. **Membra anhelus &
pectoris.** Confortat cor & omnia uiscera. **Mem-
bra expulsiōis.** Stringit naturam.

De ^a [Allabuch.] Cap. 22.

Allabuch (ideft, persea) quid est? Dicunt q̄ est
asadar. Dico autem q̄ siue non sit hoc allabuch
aut sit de ueritate, pertinet ei ut dicamus in ca-
pitulo de sem. & est ex magnis arboribus: & for-
sitā permutatur ad Aegyptum, & alteratur il-
lic natura eius. **Operationes & proprietates.** Cōfert

fluxui sanguinis etiam si super membrum po-
natur, & abscindit cursum.

De ^a [Athamaract.] Cap. 23.

Athamaract quid est? Est medicina Indæ effi-
ciens pæoniæ operationē. **Membra capitis.** ^b [Ex
folijs eius fiat epithema] illi, ad cuius caput e-
leuatur vapor, & prohibetur epilepsia.

De ^a [Alblage.] Cap. 24.

Alblage, quid est? Est medicina ^b [marina]
similis alcot, quæ oritur in vere. & est similis &
andacochæ, plurimos habens stipites. Et eius se-
men est sicut semen † bauciæ. **Membra nutrimen-
ti.** Confert spleni ualde. **Membra expulsiōis.** Pro-
uocat vrinam.

De ^a [Asefeni.] Cap. 25.

Asefeni quid est? Existimo quod est pastura
camelorum. **Membra expulsiōis.** Mundificat re-
nes. **Venena.** Plurimum confert iuuamentum
morsuræ canis rabiosi.

De ^a [Alguasen.] Cap. 26.

Alguasen (ideft, Alyssum) quid est? Est herba ^b
[similis lilio. Et nominatur propter illud liliæ
lis.] **Natura.** Est calida & sicca in primo. **Opera-
tiones & proprietates.** Deliccat cum equalitate,
& abstergit. **In decoratione.** Confert panno, &

Tractatus secundus.

265

De Anagallide.

Cap. 33.

resoluit totum illud æqualitate. Venena. Gal. dixit quod est inuaria proprie morsura canis rabiosi. & iā sanati sunt multi: & propter illud nominatur græce [†] algaufen.]

Dea [Atratisus.] Cap. 27.

Atratisus (ideſt, aſter atticus) quid eſt? Eſt medicina [†] cognita cum chali. Natura. In ipſa eſt parum inſtigationis, & non eſt in ea ſtyptici- tas. Operations & proprietates. Deſiccatur cū æqua- litate, & eius uirtus eſt uirtus reſolutiua cum in- ſtigatione. Apoſtemata & [†] puſtule. Conſert apo- ſtematibus emundiorum more emplatri ſu- perpoſita & ſuſpenſa.

Dea [Ardifrigi.] Cap. 28.

Ardifrigi quid eſt? Eſt herba ſimilis capperi, acuti odoris ualde, & grauis habens fructum b [†] in forſus. Natura. Dixit [†] [Alhanzi & Arahib] quod eſt fortior in natura ſua quam ſolatrum, & alkekengi. Apoſtemata & [†] puſtule. Conſert apo- ſtematibus inſtigationis ſecundum uerba d Ara- & liniatur ſuper apoſtemata calida extrinſeca. & erit mirabilis ualde [†] ubique appoſita. Venena. Quum linitur ſuper puncturam veſpæ, ſa- nat illico.

De [Abutilon.] Cap. 29.

Abutilon quid eſt? Eſt planta ſimilis cucur- bitæ. Et dixit Alkanzi, quod hoc nomine eſt no- ta. Vulnera & vlcera. Dicitur quod eſt res magis inuaria vulneribus recentibus, & conglutinat. & conſolidat ea ſtatim.

De aſio. Cap. 30.

Aſius quid eſt? Eſt lapis, ſuper quem naſcitur ſatius flos nominatur aſius, & uidetur qd ſit eius generatio ex rore maris, & imbre, qui ca- dit ſuper. cum Operations & proprietates. Virtus eius & uirtus ſolis eius eſt aperitiua: carnis ge- neratiua, putrefactiua parū, cum liquefactione carnis putrefactæ abſque mordicatione Apoſte- mata & [†] puſtule. Reſoluit exituras more empla- ſtri ſuperpoſita terebinthina, aut picc. In vulneri- bus & vlceribus. Valet [†] [vulneribus] difficilibus & antiquis, & magnis, & profundis Inſtrumenta- ſi ſecundum. Cum farina hordei ſuperpoſita ua- let podagra, & quando ponuntur extrema ipſi- us in decoctione eius iuuantur. Membra anhelitus & pelloris. Si tranſglutiat cum melle conſert vlceribus pulmonis. Membra nutrimenti. Quum li- nitur cum calce & aceto ſuper ſplenem: cōfert.

Dea [Athiuth.] Cap. 31.

Athiuth Natura. Calidum eſt in ſecundo hu- midum in primo. Operations & proprietates. Inſt ei abſterſio ultima. In decoratione. Abſtergit mor- pheam fortiter.

Dea [Abſio.] Cap. 32.

Abſius quid eſt? Medicina karmeni & Perſi- ca, Natura. Calida ſubtilis.

Anagallis quid eſt? Eſt duobus modis: unus co- rum eſt cuius flos eſt citrinus, & alius cuius flos eſt celeſtis. In vulneribus & vlceribus. Conueniunt ambo vulneribus, & prohibet ipſorum a [aper- tionem.] & extrahunt ſurculos, & ſimilia, & prohibent vlcerum ampliatiōem. Membra capi- tis. Si ex aquis amborum fiat gargarismus: & fiat caput purgium cum eis: prouocat phlegma plu- rimum a capite, & ſedant dolorem b [mole que eſt] in parte illa. Membra expulſionis. Quando bi- bitur cum uino, conſert dolori renum. Et exi- ſtimauerunt quidam quod [varia declinans ad colorem cineris] reducit anum prominentem exterius, & rubeum habens florem augmentat ei eminentiam. Venena. Quando bibitur cum ui- no conſert ueneno uiperæ.

a B. apoſtema- tionem.

b B. dentiū mo- larum, qui ſuc.

c B. habens co- lorem azurum declinans ad cineritatem, uel ad puluerulen- tiam.

Dea [Abrich.] Cap. 34.

Abrich quid eſt? Eſt medicina Perſica. Membra capitis. Eſt bona b [ſeruatiōi & rationi.]

a B. Abrech.

b B. memoria.

De Auſid. Cap. 35.

Auſid quid eſt? Eſt ſpecies nenupharis Indi- Nature. Dixit filius a [Maſuriohe.] eſt calida & ſicca.

r B. Myſue uel maſergue.

Dea [Ardiud.] Cap. 36.

Ardiud quid eſt? Eſt medicina ſicut cepe ſcif- ſum. b [†]

a B. Arendbrēd uel aridubrid, ſeu aridubrid. b [†] B. Membra expulſionis cō- fert hēmorrhoi- dibus.

Dea [Aributh.] Cap. 37.

Aributh. quid eſt? Eſt medicina capruſia, quæ aſſumpta eſt ex re, quæ aſſimilatur oſtraco Natu- ra. Dixit Gal. eſt frigidum in ſecundo; ſiccum in primo. & eius fructus eſt calidus & contracti- uus in principio primi: exſiccatiuus in ſecun- do. Operations & proprietates. Conſeruat femur puerorum, vt non oriantur pili in ipſo ſpatio longo. Membra nutrimenti. Fructus eius conſert iſticitia.

a B. Auſchiſus uel auachiſus.

Dea [Adrumilon.] Cap. 38.

Adrumilon. (i. ſecuridaca.) quid eſt? Eſt medi- cina, quæ nominatur bipennis: hēt enim duas acies ſicut bipennis. Natura. Eſt calida. & in ipſa ſunt amaritudo & ponticitas. Operations, & pro- prietates. Aperit oppilationes viſcerum. Inſtrumen- ta inſtruarum. Conſert doloribus iuncturarum.

a B. Andruſilū uel andrucha- rum.

Dea [Atinat.] Cap. 39.

Atinat quid eſt? Eſt medicina Inda in uirtu- te b [teſticulorum vulpis.] Et oportet vt conſi- deretur: ita vt non ſit [†] [atiut.] Natura. Calida eſt & humida. Membra expulſionis. Augmentat coitum.

a B. Athmaik.

a B. Baluzidan, ſeu buzidan. c B. atiat.

Dea [Ata.] Cap. 40.

Ata quid eſt? Eſt arbor algarab, diſta in cap. degaim.

a B. Atha vel anthaias.

De

pter multitudinem motus, & exercitij sui, & earum nutrimentum non multiplicatur, nisi propter multitudinem carnis, & quæ est in eis. *Apona alarum* [† palumborum] miscetur, cum equalitate sui de iusquiamo, & aduruntur, & teruntur, & ponuntur in pane, sicut sal: resoluunt serophulas in collo absque ferro. & similiter quando pulverizantur super panem, & comeduntur. *Membra expulsiōis.* Dicitur q̄ panis factus cum eo quod dictum est, soluit ualde.

De a [Acoro.]

Cap. 46.

Acorus quid est? est radix plantæ, quæ est sicur papyrus. & oritur plurimum eius in locis aquosis, & in aquis. & super hanc radicem sunt nodi ad albedinem declinantes, in qua est odor horribilis, & parum boni odoris, & est calidus acutus. Galenus aut dixit, q̄ non administratur nisi radix eius: cuius virtus est propinqua virtuti aristolochiæ & ireos. *Electus.* Melior ex eo est color, & melioris odoris. *Natura.* Calidus est & Operations & proprietates. Est resolutiuus inflatio nis & ventosorum subtilitius, abstergit sine mordicatione, aperitiuus, & apud Gal. eius odor non est, nisi bonus, & secundum quod nos sentimus, non bonus. *Decoratio.* Clarificat colorem, & confert morphæ, & albas. *Instrumenta iunctura rum.* Confert spalmæ, & cōtritioni lacertorū, & decoctio eius etiā embrocata, & bibita. *Mem bra capitis.* Confert dolori dentis ualde, & graui ne cornæ, & confert albugini et proprie in vtri que luecus eius. *Membra anhelitus & pectoris.* Eius decoctio est bona dolori lateris, & pectoris. *Membra nutrimenti.* Confert dolori hepatis frigi do, & cōfortat ipsum, & confert stomacho; & confert duritiei splenis: immò extenuat splenē multum, & mundificat stomachum. *Membra ex pulsiōis.* Confert dolori pungitiuo ventris, & ru pturæ. & eius decoctio ualet ad dolorem mase ritis, & prouocat vrinam & mentrua, & con runt quidam. & in coitu augmentum efficit: & excitat desiderium ipsius. & confert dolori in testinorum & raturæ eorum frigidis. *Venenæ.* Confert puncturæ vermium uenenosorum. *Permutatio.* Loco eius ponitur in depellēdis uen tositatibus, & iuuamento quod facit hepati, & spleni, æquale pondus de cymino cum tertio ponderis de sui. [† aristolochia.]

ANNOTATIONES.

Acorus dicitur calidum esse, & sicum in secundi ordinis principio usque ad medium. Gal. verò 6. simpl. & Paul. lib. 7. & Auer. lib. 5. in tertio caliditatis, & siccitatis ordi ne ipsum reponunt.

De a [argento uiuo.]

Cap. 47.

Argentum uiuum quid est? Argentum uiuum aliud est purgatum ex minera sua: & aliud extrahitur ex lapidibus mineræ suæ cum

igne, sicut sit aurum & argentum. Lapis uerò minera ipsius quum est purus; & non permiscetur ei terra, & lapides habet colorem [† vzi fur, immò uzifur] habet colorem eius, & non consequitur eum. et Gal. quidē et alij existima uerunt quod ipsum sit arte factum, sicut lithargyrum: quoniam est extractum cum igne: oportet ergo ut aurum sit arte factum, sicut lithargyrum; quoniam est extractum cum igne: et quoniam substantia eius est similis substantiæ vzi fur existimauit itaque q̄ ipsum nō sit, nisi uzifur in vase linito luto, & accenditur ignis super ipsum] et sublimatur: sed non est ita: immò uzifur sit ex eo cum sulphure: deinde possibile est ut extrahatur ex eo sicut extrahitur ex uzifur minerali. quod est de substantia argenti uiui. *Natura.* Est frigidum et humidum in secundo. *Operationes et proprietates.* sublimatum est stypticū. *Decoratio.* Quod ex eo extinctum est, est medicamen pediculorum, et lendinum cum oleo ros. *Vulnera & vlcera.* Extinctum valet scabiei cum oleo rosaceo, aut cum medicinis scabiei, & vlceribus malis. *Instrumenta iuncturarum.* Eius uapor facit accidere paralyum, & tremorē. & [† recat] membra *Membra capitis.* Fumus eius destruit auditum; & fumus eius facit accidere fororē oris quum transit per ipsum. *Membra oculi.* Fumus eius destruit visum. *Membra expulsiōis.* Dixit Paulus. ex hominibus fuerunt, qui biberunt extinctum in ilcon. *Venenæ.* Argentum uiuum sublimatum est interficiens propter uehemētē incisionem. Et eius cura fortis est biberelac & uomere. et Gal. quidem dixit, quod non expertus est illud in ipso. et dicunt quidam, quod extinctum interficit grauitate sua. Ipsum enim corrodit, quod sibi obuiat grauitate sua: hoc autem verbum non est comprehensum. Et ipsum interficit mures, et ex fumo eius fugiunt [† ucrmes uenenosij] & serpentes.

ANNOTATIONES.

Argentum uiuum frigidum, & humidum secundo esse gradu existimat. Suspiciari tamen posset quispian calidum id esse potius quàm frigidum, q̄ facillimè igne absumatur, & quod aerem in eo naturam superare. Ari. 4. meteor. scribat. De hoc item Gal. lib. 9. simpl. notauit ex ijs non esse, quæ sponte nascantur. id tamen, ut multa alia, in terre uisceribus, ex suo fonte ac perpetua uomica prodire, satis constat, quod & Plinius 6. nat. hist. adnotauit.

De a [Atramento.]

Cap. 48.

Atramentum quid est? Differentia inter atramenta alba, et rubea, et citrina, et uiridia, et iter colcotar, et chalcadis, et b [† chalcathū] et alfuræ, est quod atramenta sunt substantiæ recipientes solutionem permiste lapidibus nō suscipientibus solutionem, et ista sunt ipsæmet substantiæ recipientes solutionem, quæ iam fuerunt liquida, et coagulauerunt se: alcolcotar uerò est citrinum, et alcadis est album, et alchalcathum est uiride, et alfuræ est rubeum. Et omnia hæc soluuntur in aqua, et decoctione, præter alfuræ, ipsi enim est uehementis [† cor poreitatis et congelationis.] Et uiride est uehemētius congelatum, quàm citrinū, et uehemētiores

b. a. alzenzefer
immo alzenzefer.

c. B. ex alzengia
ter in vase lusa
ro super quod
est ignis accen
sus.

d. a. spasmæ seu
inducit totum.

e. B. animalia
venenosa.

Text. 43.
Cap. 33.

a. B. zagi.
b. a. calcant,
& alfur est. q̄
atramenta sunt
substantiæ reci
pientes dissolu
tionem. Permix
tæ uerò lapidib
us nō recipiūt
dissolutionem,
& itzmet sub
stantiæ recipiē
tes dissolutionē
iam fuerunt li
quide.
c. B. lapidofita
tis, & congel
ationis, uel coa
gulationis.
d. a. uehemen
tius decoctum.

u. atramenti
rubeum pulve-
reum.

† alkabrus.
† alkabrus.

f. n. concavita-
tes vel aufracti
plurimos.
Alia litora. li-
neus plurimas
mali gustus.

† bothor.
g. n. alia litora
confert heryspi-
le, & apostema-
tib ambulantiis
† fahafat.
h. n. duritiem ip-
sorum, seu duri-
tiem in orificijs
ipsarum.

i. n. nominatum
alluri.

a. n. zarnich.

b. n. illud quod
habet fortem ru-
bedinem alme-
baras i. p. mitta-
tum aliqua albe-
dine.

tiores habet tunicas.] Et omne quidem atra-
mentum in natura est simile uni eorum colo-
ri cuius assimilatur. Galeno verò iam premissū
est ad intellectum, quod atramentum rubeum
generatur ex colcotar. & vidit super colcotar
una uice.] coopertum atramento rubeo pul-
verizato, sed in hoc est considerario. *Electio.* Viri
de Aegyptium est fortius quàm. Cyprium est fortius. &
non adustum est fortius. & adustum est subtili-
lius. & subtiliora eis sunt alchalcadis & uiride.
& aequalius eorū est alcolcotar, & grossius eorū
est alfurie, & propter hoc nō resoluitur ī aqua.
& virtus quidem atramenti, in quo sunt splen-
dore aurei, propinqua est virtuti alcolcotar. &
melius alcolcotar est illud, quod velociter fran-
gitur, æreum, mundum, non antiquum. Ex atra-
mento verò qđ in encaustro ponitur, quod no-
minatur fahira: melius est durum habens quasi
aureum splendorem, & virtus eius est, sicut al-
colcotar. & melius alfurie est, quod affertur de
ægypto, & frangitur a nigredine & est habens
venas plurimas rancidi gustus] stypticum; &
similiter eius odoratus. *Natura.* Est calidum &
siccum in tertio. *Operationes, & proprietates.* Om-
nia sunt adurentia, facientia provenire crustā,
styptica. Atramentum verò rubeum minus est
mordicativum quàm alcolcotar, & atramen-
tum ad coria; stypticus est omnium, & alcol-
cotar est equalis stypticitati. *Apostemata, & pu-
stula.* Alcolcotar] prohibet erysipilam, & apo-
stemata ambulantiā.] *Vulnera & ulcera.* Om-
nia conferunt scabiei humidæ, & tineæ. & ex-
colcotar quidem, & ex alijs quandoque sunt li-
cinea, & ponuntur in fistulis, & extirpant] ven-
tositatem.] *Instrumenta iuncturarum.* Alfurie cly-
sterizatur cum vino, & confert sciaticæ, *Membra*
capitis. Sufflatur in naribus propter fluxum san-
guinis narium, propriè alcolcotar. & conferunt
omnia herpeti esthiomeno, & apostematib; us-
malis in gingivis. Et quando licinium cum mel-
le involuitur & ponitur in aurem, confert ulce-
ribus auris & saniei in ipsa, & similiter quando
cum sufflatorio ī ea insufflatur, & prohibet cor-
rosionem dentium: rubeum verò] cognitum
alluri] confirmat dentes, & molares motos,
& atramentum adustum quando coniungitur
cum hermodactylis, & ponitur sub lingua: con-
fert ranulæ, & ceratum factum ex eo, & propriè
ex rubeo, confert herpeti esthiomeno in ore, &
nare, & ulceribus eorum. *Membra oculi.* Alcolco-
tar propriè, & reliqua communiter conferunt
duritiā palpebrarum, & asperitati earum. *Mem-
bra anhelitus & pectoris.* Desiccant pulmonem, ita
quod fortasse interficit. *Venena.* In ipso est vir-
tus venenosa desiccans pulmonem.

De [Arsenico.] Cap. 49.

Arsenicum (i. aurum pigmentum) quid est? A-
liud est album, & aliud citrinum, & aliud est ru-
beum. *Electio.* Melius ex rubeo est] rubeum im-
bibitū rubedine habens albaras] quod est aprū
teri, & suo odore similatur odori sulphuris. &
melius ex citrino est quod est pulcherrabile.
Armenum, aureum, laminosum subtile quasi
ipsum esset alk citrinū. Calidum est in tertio,
siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* Om-
nia sunt putrefactiva: mordicativa. Et quod ex

eo rubeum est: melius est quàm alchalcadis
Decoratio. Abradit pilos, & est cum gumma]
conueniens alopecie. *Vulnera & ulcera.* Fit ex eo
emplastrum cum adipe super vulnera. *Apostema-
ta & pustula.* Cum adipe & oleo confert scabi-
ei, & ulceribus capitis manantibus, & permiscetur
ni, & abstergit, & adurit cutem, & permiscetur
cum myrrha ad pediculos, & vestigia sanguinis.
& cum pice uestigijs vnguis. & quandoque ad
ministratur cum oleo ad pediculos. *Membra*
capitis. Ceratum factum ex eo confert, & pro-
priè ex rubeo, herpeti esthiomeno in ore, &
] aure] & ulceribus eorum. *Membra anhelitus &
pectoris.* Datur ad potandum] inflatis cum aume-
li, & hydromelle, & assumitur] cum gumma-
li, ad tussim antiquam, & sputum saniei] &
languinis.] & quādoque ponitur in pilulis que
sunt ad asthma. *Membra expulsiōis.* Commisce-
tur cū oleo rosaceo ad pustulas, & hemorrhoi-
das in ano. *Venena.* Quod ex eo sublimatum est,
interficet, & album ex eo interficit.

De [Aristolochia.]

Cap. 50.

Aristolochia quid est. Inquit Dioscorides. Et
ea quædam est rotunda, & quædam longa, & quæ-
dam est similis palmi utrius] rotunda, quæ
dicitur scœmina. & est etiam ex longa & rotunda
& est scœmina cuius folia sunt similia folijs
ta, quæ dicitur fusos] quæ est maneris uolun-
lis, & est boni odoris cū acuitate, & ad rotunda-
tate declinans, tenera: habens ramos plurimos
ex una radice longos. & inter florē eius est quod
dā rubeum foetidi odoris, pilcatam habens ro-
mā longe verò, & est masculus, folia sunt longi-
ora, & unusquisque thyrsus habet longitudinem
vnius palmi: purpureū habens florem rotundum
super quem apparer simile quid flori] p. n.
et radix eius in longitudine unius palmi, et ge-
minat in longitudine unius palmi, et folia sunt
similiter digiti habens, et eius quæ nris palmi
ti similis est loge, thyrsi sunt parvi, et folia sunt
sicut folia sempervivæ, et eius flos est sicut flos
rutæ, et ipsius radix est superflua longitudinis
grossum habens corticem, quo uenditores me-
dicinarum utuntur in] creationis: oleorum
Natura. Omnes species eius sunt calidæ ad ter-
tium pervenientes, siccæ in secundo. *Opera-
tiones & proprietates.* Est abstersiva, aperitiva, stimu-
liativa, attenuativa, attractiva, extrahit spumas
fureulos, et longa est] dignior in nascentijs, et
ulceribus] quoniam est magis abstersiva, et calidior:
sed in reliquis operationibus, rotunda in ea
niam est fortioris apertionis, et subtilioris
et virtus longe similis est virtuti rotundæ in ea
lesatione: immò forsitan superfluit ei, nisi in
subtiliatione. Rotunda. n. est subtilior, et propter
hoc sedat dolores uērositatem fortius, et ter-
tius est debilior ex eis. *Decoratio.* Confert]
gini, et abstergit dentes, et confert colorem
et propriè rotunda, et clarificat ulcerum for-
neras & ulcera. Est mundificativa ulcerum for-
dorū, et malignorum; et confert longa, et prohibet
et generat carnem, et propriè longa, et prohibet
fraudem ulcerum putridorum profundorum
& quando est cum ireos, replet ea carne. *Mem-
bra iuncturarum.* Confert cōtritioni laceratorū,
et est conueniens epithema super podagram
propriè rotunda, et ipsam quidem bibit habens
podagram, et iuuatur ab ea. *Membra capitis*
Mulier

Mundificat sordes auris, & confortat auditum quando ponitur in ipsa cum melle, & prohibet sanem si generatur in ea. & quando ad ministratur cum pipere, mundificat superfluitates cerebri: & ipsa confert epilepsiam, & constringit gingiuam. *Membra anhelitus & pectoris.* Est bona asthma, & proprie rotunda, & mundificat pebula cum aqua, & confert dolori lateris bitior. *Membra nutrimenti.* Bona est singultui, & similiter spleni cum oxymelle: & quandoque linitur super splenem cum aceto, & confert etiam valde, & rotunda in omnibus illis est fortior. *Membra expulsiois.* Quando fumitur ex ea aureus phlegmaticos, & cholericos, & confert stomacho, & quando bibitur longa [&] rotunda cum myrrha, & pipere, purgant superfluitates matricis parturitium, & prouocat menstrua, & extrahit foetum. *Febres.* Est bona rigori. *Venenosa.* Confert puncturam scorpionis, & proprie longa. Quidam autem dixerunt, quod quando ex sit ex ea, confert puncturam vermium venenosorum, & venenis. *Permutatio.* Loco rotundae ponitur pondus aequale zedoariae, & tertia ponderis de macis, & medietas sui ponderis de costo. & loco longe ponitur pondus aequale zedoariae, & medietas ponderis sui de pipere.

De ^a [Alcanna.] Cap. 31.

Alcanna (id est, ligustrum) quid est? *Natura.* Frigida est in primo, sicca in secundo. *Operationes & proprietates.* In ipsa est resolutio, & stypticitas, & exsiccatio sine nocimento, & est resolutiua, & carminatiua, & aperitiua oriuciorum venarum. Et eius oleum habet uirtutem calefactiuam & lenitiuam. *Apostemata & pustula.* Eius decoctio confert apostematibus calidis, & phlegmatibus inguinum. *Vulnera & ulcera.* Eius decoctio confert adustioni ignis embrochata: & dicitur quod efficit in vulneribus operationem sanguinis draconis: & super fracturam ossium sola cum cerato. *Instrumenta iuncturarum.* Eius [supremum] confert doloribus neruorum, & ingreditur in emplastris paralysis, & tetani: & ipsius oleum resolutiua linitudinem, & lenit neruos, & confert fracturam ossium: *Membra capitis.* Linitur cum aceto supra frontem ad sordas, & similiter etiam confert vlceribus oris. *Membra anhelitus & pectoris.* Conueniens est pleuresi, & ingreditur in emplastris squinantie. *Membra expulsiois.* Conueniens est doloribus matricis.

De ^a [Amomo.] Cap. 32.

Amomum quid est? Est arbor sicut botrus ligni sicut rete inuoluti, & habet florem similem [hematiti] in colore, & eius folia sunt sicut folia vitis alba: quorum color est sicut aurum, & color ligni eius est sicut hyacinthi, boni odoris. Et est eius species viridis & grossa nascens in locis humidis: & eius odor est sicut odor rutae. Et est species Aegyptiaca, quae non est longa, neque lata, neque debilis, neque grauis ad frangendum, immo [vucalis] & eius odor exuberat super transitum viae. *Electio.* Melius est primum, aureum, recens, Armenum, amarum, boni odoris, & secundum quod habet viride lignum, est malum, debilis odoris, nascens in locis humefactius & petrosus, illo melius est tertium illud quod est recens declinans ad albedinem & rubedinem, & spissum planum, extensum absque tortuositate, solidum, mordicatum, acutum: 10 pulverizabile vero alienetur, & eligatur illud cuius virgulta sunt ex radice vna, nec sit adulteratum. Inquit Dioscorid. ex eo est melius album: aut ad rubedinem declinans, plenum semine, sicut botrus: grauis odoris, absque foetore, unius coloris, non diuersum, mordicans linguam, in quo non est [contractio]. *Natura.* Calidum est & siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* Subtiliat & maturat, & in ipso est stypticitas, & virtus quae est sicut uirtus acori: immo est vehementioris digestionis & maturationis: sed acorus est vehementius exsiccatius quam ipsu. *Apostemata & pustula.* Maturat apostemata calida. *Instrumenta iuncturarum.* Eius decoctio bibitur ad podagram, & sedetur in ea etiam ad illud. *Membra capitis.* Grauat caput, & facit sordas, & facit somnum. Et quidam dixerunt, quod quando ex eo linitur frons, remouet sordas, & est ex inebriantibus, dormire facientibus. *Membra oculi.* Fit embrocha ex decoctione eius ophthalmiae calidae. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert pleuresi frigide. *Membra nutrimenti.* Aperit oppilationes hepatis, & bibitur eius decoctio ad aegritudines hepatis, & est pluris digestionis quam acorus. *Membra expulsiois.* Facit eis prouocationem: & confert doloribus matricis, & intrat in pessarijs matricis: & sedetur in decoctione eius ad dolorem renum, & bibitur ex eo ad dolores matricis omnes. *Venenosa.* Emplastrum factum ex eo cum ocymino latio- 40 re valet puncturam scorpionis.

De ^a [Assa.] Cap. 33.

Assa (id est, laser) quid est? Duarum est specierum; quarum una est foetida, & alia est odorifera non fortem habens odorem: sed calidior est foetida: b [& est herba vehementis igneitis in se tota.] Et plurimum quidem huius speciei est c [Carmense, & est gumma almaroth.] *Natura.* Est calida in principio quarti, sicca in secundo. *Operationes & proprietates.* Frangit ventositates, & effugat eas propter suam resolutionem, & est cum hoc inflatiua, & incidit, & resolut sanguinem congelatum in ventre. *Decoratio.* Confert alopeciae illinita cum aceto & pipere. Et quando administratur in cibarijs facit bonum colorem, & abscondit verrucas, quae sunt ut clauis. *Apostemata & pustula.* Quum d [inciduntur recte] apostemata fraudulenta mortificantia membrum; & ponitur assa super ea, confert, & est bona in cura dubeller apparentium & occultarum. *Vulnera & ulcera.* Confert impetigini. *Instrumenta iuncturarum.* Quando bibitur cum aqua granatorum confert contritioni lacertorum, & confert doloribus e [&] neruorum, sicut tetano, & paralysis; si accipiat ex ea f [cumulus] & miscetur cum cera secundum quod dicitur, & deglutiat: aut si bibatur cum vino, & pipere, & ru- 50 ta.

c B. racemo vag-
similis.

d B. putredo, q
dicitur techere-
gi, seu altechere
gi.

f bothor.

f bedarangi.

a B. halit.

b B. & est vehe-
mentior duarum
specierum, & est
igne.

c B. chirmani. i.
ex regione chir-
uan, & est gum-
mi almaruth.
f ferula cuius-
dam.

f bothor.
d B. scarificatur

e f B. i. passio-
bus.
f B. obolus.

g. n. m. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

ta. *Membra capitis.* Implentur [ea molæ mote] & permiscetur cum thure, & ponitur super dētem, & efficit operationem pēoniē in epilepsia. Et cum ex ea fit gargarismus, eradicat sanguisugam gutturi annexā. *Membra oculi.* Est bona initio aqua [† collyrio] facta ex ea cum melle. *Membra anhelitus & pectoris.* Quum dissolvitur in aqua, & fit ex ea gargarismus & sorbetur, clarificat vocem statim. Et confert asperitati gutturis antiquæ, & pleuresi frigida, & efficit operationem [fœnugrēci in apostemate vuluæ.] *Membra nutrimenti.* Si administratur cum ficibus siccis, confert ictēritiæ: & ipsa quidem est ex eis, quæ nocent stomacho & hepati. *Membra expulsiōnis.* Confert hæmorrhoidibus, & in coitu fortitudinem præbet, & prouocat menstrua, & vrinam, & confert dolori ventris pungitiuo, & viceribus intestinorum. Et [Gal.] quidem existimauit in ipsa esse virtutem solutiua parūper cum stypticitate sua: sed scitū est frigida. *Febres.* Est bona [†] febri quartana. *Venenæ.* Ponitur super morsuram canis rabiosi, & vermium venenosorum: & propriè scorpionis, & rutelæ, & confert omnibus illis bibita, & linita cum oleo, & expellit noxamentū sagittæ venenosæ. [†] *Permutatio.* Loco foetida æquale pōdus ipsius de odorifera ponitur, & pondus semis de serapino: & tantundem de maroth: & medietas ponderis eius de gümma ruta.]

a. n. hamad.

De^a [Acetosa.] Cap. 54.

† sicta.

b. n. est frigida.

c. n. acetosa is.

† albaras.
† buchor.

Acetosa (idesi, lapathum) quid est? Alia est domestica: & alia est syluestris. Et syluestris quidē dicitur † beta syluestris: & non est in syluestri etiam sicut dicunt acetositas: immo forsita est in quadam ex ea acetositas: & syluestris est fortior in omni ore. *Natura.* b [Frigida est in primo] sicca in secundo. Et eius semen frigidū est in primo, siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* In ipsa est stypticitas: & in insipida ex ea est resolutio parua: & acetosum est magis stypticum, & illa, quæ non est vehemens [† rubedinis,] plus nutrit: & hæc quidem est similis endiuic: & omnis superat cholera, & eius humor est laudabilis. *Decoratio.* Radix eius cum aceto cōfert scabiei vlcerose, & excoriationi vnguis, & quando coquitur cum vino, confert emplastrū eius † lepre, & impetigini. *Apostemata & † pustula.* Ex ea fit emplastrum scrophulis, ita quod dicitur, quod si eius radix suspendatur in collo habentis scrophulas, iuuetur ea. *Vulnera & ulcera.* Eius radix cum aceto confert scabiei vlcerose, & impetigini. & eius decoctio cum aqua calida, pruritui. & similiter ipsamet in balneo est vltima. *Membra capitis.* Colluitur os cum succo eius ad dentem dolorosum, & similiter cū decoctione eius in vino, & confert apostematib. quæ sunt sub auribus. *Membra nutrimenti.* Confert ictēritiæ nigra cum vino, & sedat nauseam: & comeditur propter desiderium luti. *Membra expulsiōnis.* Ipsa & semen eius stringunt, & propriè eius quæ ex ea magna est: & dicitur quidem q in eius folijs est lenitas quædam, & in semine ipsius est restrictio. Et dixerunt quidam, quod

in semine acetosæ non frixo est lubricitas & lenificatio, & radix eius trita confert fluxui matricis: & frangit lapidem in renibus, quando bibitur in vino, et viscositas, quæ est in ipsa, confert rauræ intestinorum, quæ accidit ex siccitate [†] superfluitatis: ipsa enim cum iuuamento, quod confert rauræ, lubricat. *Venenæ.* Cōfert puncturæ scorpionis, & propriè syluestris, & si administretur semen eius ante puncturā scorpionis, non nocebit eius punctura.

De^a [Asino.] Cap. 55.

Asinus. *Decoratio.* Cinis carnis asini & hepatis eius cum oleo ualet superpositus fissuris fistulis. *Apostemata & † pustula.* Cinis hepatis asini cum oleo ualet super scrophulas, *Vulnera & ulcera.* Sanat lepram. *Instrumenta iuncturarum.* b [Contra.] ex siccitate sedeant in iure carnis, & fit iunctura, & etiam caro eius est iuuatiua uamentum, & etiam caro eius assatum, & a ieiunio comestum confert epilepsie, & similiter duo coagula adusta: & sit eius potio omni die duo coagula adusta. *Membra expulsiōnis.* Dicitur q eius vrina confert dolori renum, & vrina syluestris frangit lapidem in vesica, secundum q dicit Gal.

De^a [apio.] Cap. 56.

Apium aliud est montanum, & aliud syluestre, & aliud domesticum, & aliud est quod oritur in aqua: † [†] maius domestico: cuius virtus est sicut virtus domesticæ. Et eius species est alia, quæ minatur sumurion maius domestico, habens crus concauum ad albedinem decliue, et dicitur significatur etiam in regionibus: ius enim aliud est Romanū, et aliud est aliud: & neque est omne montanum petroselinum: immo illud est petroselinum. *Electio.* Fortius est Romanum montanum. *Natura.* Est calidum in primo, & siccum in secundo. Rufus verò dixit, q domesticum est humidum, veruntamen radix eius est sicca cum conuenientia. *Operationes & proprietates.* Resolutiuum inflationis: aperitiuum dolorum, et stypticum, faciens sudare, sedatiuum dolorum: et quod ex uestre est impediens vlceratiuum: et quod ex eo nutritum est, est magis conueniens calcicis. *Decoratio.* Syluestre confert habenti alopeciam, et fissuris vnguis, et verrucis, et fissuris fistulis, et domesticum oris odorem efficit boni valde. *Apostemata et † pustula.* Resoluit pili: gmatica in principio, et dura, et calida propriè quod nominatur sumuriō. *Vulnera & ulcera.* Syluestre vlcerat quando ex eo fit emplastrum, et similiter confert scabiei, et impetigini, et viceribus vsque ad sigillationem, et propriè sumurion. *Instrumenta iuncturarum.* Sumurion conuenientes sunt omnes partes eius sciaticæ. *Membra capitis.* Est malum epilepsie, excitans epilepsiam epilepticorum. Et dicitur quod si suspēditur radix eius in collo, confert dolori dentium veruntamen frangit ipsum. *Membra oculi.* Apia domesticum ingreditur in emplastris doloris oculi. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert msi, et propriè sumurion, et asthmari, et stridit anhelitus, et difficultati eius. Et apium quidem

est ex emplastris apostematum mammillæ calidum. *Membra narium.* Confort hepati, & spleni, mouet eructationem, propter resolutionem suam, & non est ueloci digestionis, & descensionis: & in semine quidem apertum est aliquid quod facit nauicam, & vomitum, nisi aliter. Quidam autem dixerunt, quod omnes species eius conferunt stomacho. Et Rufus dixit, non, immo quandoque trahit ad ipsum humores malos acutas, & crudum de eo in stomacho prolongatur, & facit nauicam, ueruntamen Romanum stomacho melius est, & Gal. quidē dixit, quod ipsum est ex eis, quæ conueniens est comedere cum lactuca. Ipsum enim temperat frigiditatem lactucæ, & conueniens est, ut eius exceptio sit post cibum, & calefacit ipsum. *Membra expulsiōis.* Prouocat urinam & menses, & est malum prægnantibus, & purgat renes, & uescicam, & matricem, & omnes species folia non soluunt, sed in radice eius est solutio, & montanum frangit lapidem, & apium quidē confert difficultati urinae, & extrahit secundam propriam sumurion, & replet humiditate sacri matricem, quum comestio eius est in concitacōe coitum ita, donec dixerunt, oportet ut ab lactans prohibeatur ab acceptione eius, ut non corrumpatur lac eius, propter excitationē dei derij coitus. Et Romanum quidem est bonum colon, & uescicæ, & renibus. *Venera.* Eius decoctione cum lentibus fit vomitus post potum ueneri, & sumurion est ex eis magis conueniens. Et quum scorpio pungit comedentē ipsum, fortior fit res propter id.

ANOTATIONES.

De apio sibi ipsi uidetur aduersari, quū hic semen illius nauicam mouere asserat. lib. autem i. ipsi qui uer in mare agunt, apium semen prohibendū, & sistendū nauicæ, ac uomitiū proponat.

Dea [Azulo.]

Cap. 57.

Azul, (i. lapis cerul us) quid est? Virtus eius est sicut uirtus eius quo adhæret aurum. *Natura.* Est calidum in secundo, siccum in tertio. *Operationes & proprietates.* Inest ei uirtus eradicatiua, putrefactiua, & abstersio eius cum acuitate, & itypticiditate pauca, & in ipso est aduulsiō, & ulceratio. efficit pilos palpebrarum, & [prolongat] eos, & est vitimum sicut dicitur in illo propter propriam acuitatem, quæ est in ipso. Et dicitur præterea purgare pilos uescicæ humores malos prohibentes ostentari. *Membra anhelitus & pectoris.* Conforta sufficiens bibitum, & in matrice supposito quicquid sanguini est commissum in quo est grossitudo, & confert dolori renum, & eius potio est usque ad iiii. [kermes:] & usque ad 3. & [mediam] per mistum medicinis.

Amygdalæ quid sunt? Notæ sunt. Eorum uirtuositas minor est uirtuositate nucis: quum tamen in eis sit uirtuositas plurima, cuius causa rancidantur. Nux uero uelocioris est digestionis quam ipsæ, & uelocioris conuersionis ad choleram, & gumma quidem eius, quæ dulcis est, secundum quod quidam existimant, est proxima dispositionibus gummi arabici. *Natura.* Quæ dulcis est, equalis est ad humiditatem parum declinans. Et amara est sicca in secundo. *Operationes & proprietates.* Gummi amygdalæ amaræ constringit, & calefacit, & in omnibus speciebus amygdalæ est mundificatio, & abstersio, & apertio: sed dulcis est plurimum debilius quā amara in apertione sua: quoniam est subfiliatiua, abstersiua. & est per accidens inflatiua. & dicitur quod in ipsa omnino non est itypticitas, & eius nutrimentum est paruum [sed] proprietas amaræ est [quod ipsa non stringit omnino,] & quod ipsa interficit vulpem, & amara est medicina absque nutrimento. Dulcis uero bonum præbet nutrimentum, licet paruum. Et oleum quidem amygdalarum leuius est corpore ipsius. *Decoratio.* Amara confert posita super pannum, & lentiginem, & cicatrices, & percussiones, & applanat contractionem faciei. Et quū radix amaræ coquitur, & linitur super pannum, est medicina fortis: & comedere amygdalas dulces impinguat. *Apostemata & pustula.* Amara cum uino est bona ad epinyctidas. *Vulnera & ulcera.* Liniuntur cum melle super ambulatiua, & formicam, et cum aceto et uino super impetiginem. Et amara est magis ultima in omnibus illis. *Membra capitis.* Sunt bonæ valde dolori auris, et sonitui in ea, & propriæ oleum amaræ, et contrita cum sua dispositione, et quum caput abluatur cum eis, et cum uino purgat humiditatem et furfures, et faciunt somnum. Et quum amygdalæ amaræ bibuntur ante uinum, prohibent ebrietatem, et propriæ 50 numero. [Et arbor] quidem amygdalarum amararum, quando optimè teritur, et permiscetur cum aceto et oleo rosæ, et fit inde emplastrum fronti: confert soda, et similiter oleum amygdalarum amararum confert ei. *Membra oculi.* Confortat uisum. *Membra anhelitus & pectoris.* Amygdalæ amaræ cum amylo tritici sunt bonæ sputo sanguinis, et conferunt tussi antiquæ, et asthmatis, et pleuresi, et propriæ oleum amygdalarum dulcium. Et succus de amygdalis confert tussi, et sputo sanguinis. *Membra nutrimenti.* Aperiunt oppilationes hepatis, et splenis, et propriæ amaræ. Ipse nanque aperiunt oppilationes accidentes in extremitatibus venarum, et quum comeduntur recentes cum corticibus mundificat humiditatem stomachi, et sunt difficilis digestionis, et boni humoris, et pauci nutrimenti. Et quando comeduntur cum zucaro, descendunt uelociter, et earum succus est grauis commouens choleram sua dulcedine. *Membra expulsiōis.* Quæ amaræ sunt, aperiunt oppilationes renum, et oleum amararum mundificat renes et uescicam, et frangit lapidē, et propriæ cum ireos bibitum, et quandoque confert facto emplastro cum eo, & oleo rosaceo.

b B. & c — B.

† bothor. † effera.

d s. Alia litera. ut radix arboris

† saucha.

† saucha.

ceo. Et confert doloribus matricis, & apostema-
tibus eius calidis, & duritiebus eius, & præfoca-
tioni ipsius, & difficultati urinæ, & dolori re-
num, & supponitur, & prouocat menstrua, dul-
ces conferunt colicæ propter suam absterfio-
nem, & amara sunt magis iuuatiua, & earum
oleum est leuius corpore earum. *Venena*. Confe-
runt morfui canis rabiosi.

ANNOTATIONES.

*Amygdalas amaras in secundo siccitatis ordine reponit,
nihil de primis qualitatibus agens. At Auer. s. coll. sic-
cas eas ferè in primo, & calidas in secundo ordine facit.*

a B. ma.

De^a [Aqua.]

Cap. 59.

Aqua. *Electio*. Aquas bonas & laudabiles
iam dixi in primo lib. Illic igitur scian-
tur. Mala autem aque sunt stantes: & quæ sunt
in lacunis: & super quas dominatur sapor ex-
traneus, & odor extraneus, & conturbatæ, spif-
sæ, grauis ponderis, & quæ cito in lapidem con-
uertuntur, & super quas natat^b spuma alba ma-
la. Et in quarum supremo^c congelatur res ex-
tranea mala. Et scias quod nitrositatis nocumẽ
to in aquis succurritur cum lacte, & vino gros-
so, & amylo, & melius est cum uino subtili
odorifero, & antiquo crudo, & cucumeribus
immatris & oleribus solutis, & cum prouo-
catis. aquas uero grossas conturbatas rectifi-
cant subtiliatiua, sicut allium, cepe, porri, & bi-
bere uinum post eas remouet malitiam earum,
& propriè permixtum eis. Et aqua quidem aspe-
ra non est nisi aut grossa: aut acuta absterfina, &
dicitur quandoque aqua aspera illa, quæ vehem-
enter mundificat illum, qui ea abluatur. ama-
ram autem rectificant dulcia, & aquam salfam
rectificant xylocaracta^d [syre] & grana myrti,
& poma quæ dicuntur zaror, & lutum^e [cali-
dum] & sauih, & aquas malas uniuersaliter re-
ctificat acetum. *Natura*. Aqua maris est^f [acris]
calida: aqua nitrosa est calefactiua, exsiccatiua:
aqua enea & ferrea conferunt uisceribus. *Opera-
tiones & proprietates*. Aqua frigida, nocet habenti-
bus oppilationes: uerum ipsa confert habenti-
bus raritatem, & cursum, quicumque cursus
fuerit, & ex quocunque membro fuerit, & eis
qui habent egritudines causa eius, & confortat
omnes virtutes in operationibus suis, quando
h^g [sunt] cum æqualitate scilicet digestiua, attra-
ctiuam, retentiua, & expulsiua. *Decoratio*. A-
qua marina confert fistulis accidentibus ex fri-
gore aut equam uicerentur, & necat pediculos,
& rescat sanguinem congelatum sub cute. Et
aque sulphureæ sunt bonæ vitiligini & lepræ.
† morphæ. † bochor. *Apostema* & † pustula. Aquæ sulphureæ confe-
runt apostematibus iuncturarum, & duritijs, &
verruis induritis. *Vulnera & ulcera*. Aqua dul-
cis ad bibendum est mala uiceribus, propterea
quod humectat, & est diuersa ei, quod cõuenit
regimini uicerum. Aquæ marinæ usus confert
pruritui, & scabiei, & impetigini, & aquæ sul-
phureæ etiam sunt bonæ impetigini, & scabiei,
† scabiei. si ex eis fiat balneatio, & similiter † ulceribus
capitis manantibus. *Instrumenta iuncturarum*. A-
qua marina & similes, conferunt egritudinib.

neruorum, & propriè quando balneatio fit ei-
eis, sicut tremor, & paralytis, & stupor, & simi-
les, & aque sulphureæ etiam similiter, & conse-
runt omnia doloribus iuncturarum, & ner-
uorum frigida. *Membra capitis*. Epileptici iuu-
antur ab aqua tepida, & læduntur ab aqua calida.
Vapor autem marinæ, confertⁱ epilepsia. Et
aqua enea cõfert ori & auri. *Membra oculi*. Aqua
alphalti est mala oculo. *Membra anhelius & pectus*.
10 *ris*. Aqua frigida valde est mala pectori, quam-
uis aqua est nociua canne pulmonis, propter
humectationem, quæ est in ipsa, quum ipsa indi-
geat exsiccatione. Aqua tepida, est bona aposto-
matibus gutturis, & vucæ, & pectoris. Ex aqua
marina fit embroca apostematibus mammi-
le. Aqua nitrosa quandoque confert pulmonib.
Aqua aluminosa confert sputo sanguinis. & aqua
quæ ferri confert spleni, & stomacho. & aqua
enea proxima est illi. *Membra nutrimenti*. Aqua
frigida valde, propriè nocet habentibus oppila-
tiones. Aqua marina & similes male sunt sto-
macho. Vapor aque marinæ confert hydropi-
macho. Vapor aque marinæ confert propter
si. [Aqua nitrosa] quandoque confert propter
nitrositatem stomacho humido. Aqua alumi-
nosa confert vomitui, & prohibet ipsum, & si-
militer aque thermarum hyptice. Aquæ sulphu-
reæ conferunt apostematibus splenis, & dolori-
bus eius, & similiter hepatis. *Membra expulsiua*.
Ex aqua marina fit clystere ad dolorem pun-
gitiuum ventris, & quandoque bibitur, & solu-
tium ventris, & quandoque bibitur ius gallinæ, & sedat
deinde post ipsam bibitur ius gallinæ, & sedat
mordicatio eius. Aqua aluminosa confert
abortum, & fluxum sanguinis mentris. Aqua
sulphureæ cõferunt doloribus matricis. Aqua
frigida valde mala est coitui, & stringit ventrem,
& sedat motum spermatis, & eius cursum. A-
qua falsa soluit deinde stringit exsiccatione sua.
Et omnes aque minerales faciunt vrinę diffi-
cultatem, & parturienti, & mēstruorum, & plu-
rimum earum soluit & exsiccant. Et quandoque sa-
rum sicut aluminosa, stringit. Et quandoque fer-
reæ euenire colicam etiam. Aquæ uero ferreæ
& ereæ sunt bonæ renibus, & colicæ. Et aque tur-
batæ faciunt euenire lapidem in renibus, & uel-
ca. Et aqua quidem in qua extinguitur ferrum,
confert sputo sanguinis. *Febres*. Aquæ sulphu-
reæ, & lutose^j [et turbide, & foetide] faciunt ac-
cidere febres, & grossas faciunt euenire quartanas.
50 *Venena*. Ad morfum uiperæ sedetur in aqua
marina, & iuuatur ab ea: & similiter fit in
reliquis vermibus perniciosi.

De^a [Amylo.]

Cap. 60.

Amylum. *Natura*. Frigidum est & siccum in
primo. *Operationes & proprietates*. In ipso sunt
[mundificatio] & lenificatio. Et oportet quidẽ
ut una pars amyli coquatur cum triplo sui de
aqua. *Decoratio*. Cum croco superpositum pan-
no delet ipsum. *Vulnera & ulcera*. Consolida-
tione cœrat & sanat ea. *Membra oculi*. Prohibet cursum
materierum ad oculum. *Membra anhelius & pectus*.
Lenit pectus et forbitio facta ex eo prohibet
fluxum, & cum lentibus stringit naturam,
et prohibet fluxum cholere.

core animalis maris, longinquum est. *Eudlio*.
Melior est, [grissa fortis, & Delcheit, deinde va-
ria, post eam citrina: et deterior est nigra mala,
& adulteratur cura gypsi, & cera, & sudano, &
et almenledi] & eius speciem nigra mala multo-
ties assumitur ex ventre piscis, qui eam com-
edit & moritur. *Nanna*. Est calida & sicca. Et videt-
ur q[uod] fit caliditas eius in secundo, & siccitas ip-
sius in primo. *Operationes & proprietates*. Confert
decrepitis subtilitate suae calefactionis. *Decor-
atio*. [De almedi citi species, quæ litoris denigrat
corpus, & conuenit ad consequendum princi-
pia definitionis.] *Membra capitis*. Confert cereb-
ro & sensibus. *Membra anhelitis & pectoris*. Con-
fert cordi.

Cap. . 64.

De^a [Argento.] Cap. 65.

De^a Aloe.] Cap. 66.

AVIC. S faciens

Anni opotum, ac linimentum ex eo factum colore u-
trino inungere testatur. At lib. 3. appsum in urino & pallido
colore emendando non mediocriter probat.

Artanira (*Asiolum*) quid est? illud quod buchormariem, et nos quidem in ipso locuti sunt secundum verba Dioscori quod habet capitula caulis, et eius radix est nigra similis radici raipe, sed hae species non est species, quae cognoscitur in nostro tempore. nam quae nunc artanire radice, est ipse spissus breues, quae habent radicem, quae lana laeatur. Et proprietates errat narravimus supra istae. Et videtur quod sit cissum resolutoris. *Operationes et proprietates*. Est in bonum doloribus iuncturarum, et vtriusque vehementer aperit constrictionem narium, et opilationem colatorij. *Membra nutrimenti*. Cōveniens. Eius decoctio ualens pūcturis venenosis, et similiter [syrupus] eius. *Permutatio*. Loco eius ponitur in abortu, et in iuuamēto quod efficit, in uenenis pondus eguale de aristolochia longa, et semine citri, et mentaistro.

Cap. 63.

l. B. algeb. for
is dense.

cap. ambrosiana
uel secunda
ham licet qm &
mixtura dicitur
fora facta ex
bea. & musco,
que cura ex
pellat albedi-
nem. Et aliunde
li est speci- q
si tangatur digi-
tis denigra eos
& est conueniens
ad nig. facien-
dum rufes. li
lorum facit. li
ue exsentes.

a B. hanc. but.
b B. Operatio-
nes, & proprie-
tas. Scleritis ab
seinde fluxum
sanguinis. Er
fluxum. Et simi-
liter.
f. hoshor.
c B. ab eis fluxu
sanguinis. Er
similiter.
d B. quantum
e f B. illius.
f B. figur.

28. f. 11.

b *B. limatura*.

с в.ліматура.

d B. limatura.

a v. subar.

b. B. lapidibus.
c. & est magis
viscosus. & op
magis durū: &
allemegenium
malū est fortidū
odoris.
Alia litera. &
malū ex eo est
illud quod est
durum. & alio
megenium est
ridū odoris.
d. & in secundo
est B. Alia lue
ra impinea. r. u.

Quando bibitur cum vino, confert venenis. Et quando sternitur, interficit vermes venenosissimi fugat eos.

ANNOTATIONES.

Abrotonum calidum putat primi ordinis, & sicum secundi. Gale. 6. simpl. calidum & sicum esse in tertio gradu existimat, quod & Paul. lib. septimo. Auerr. uero quinto Coll. in sine secundi calidum, & in tertio sicum facit.

De^a [arbor marie.] Cap. 69.

Arbor marie quid est? Est buchormarien: & iam dictum est de ea: & est trium specierum species eius est sine fructu, & duarum cum fructu. *Operationes & proprietates.* Confert coryzae frigida. *Membra oculi.* Confert descensui aquae in oculum.

De [alumine.] Cap. 70.

Alumen quid est? Inquit Dios. species aluminis sunt plurimae: sed illae, quae ex eis in curam medicinae ingrediuntur, sunt tres, scilicet, humidum, & rotundum. Scilicet, verum est alumen & stypticum, in quo est acetasitas, & est quasi sit flos aluminis. Et inuenitur species petrosa, in qua non inuenitur stypticitas apud gustum. Et ipsum quidem non est de genere aluminis. *Nationes & proprietates.* In ipso est prohibitio & exsiccatio: & prohibet fluxum omnis sanguinis, nem carum, & eius stypticitas maior est stypticis & similibus: & proprie corticis, & radices. Cum aqua interfectit alcharad, & pediculos, & fetorem oris. *Vulnera & ulcera.* Cum focce vi & tantundem aluminis, & herpetem esthiomenum: & cum simili pondere sui de falgem adustioni ignis. *Membra capitis.* Eius decoctio confert quando ex eo colluitur os, dolori dentium.

De^a [anetho.] Cap. 71.

Anethum. *Natura.* Eius calefactio est inter secundum & tertium; & eius exsiccatio inter primum & secundum; & quando adurit, sit eius est maturatum in secundo. *Operationes & proprietates.* datium dolorum, & carminatum ventositate: & similiter eius oleum, & in ipso est lenissimum: & eius complexio est propinqua maturatiui aperitiui, & quod sicum est, vehementior est resolutionis. *Apostemata & pustulae.* Est maturarium apostematum. *Vulnera, & ulcera.* Eius cinis confert vlceribus tremulis. *Infirmorum, & similia.* Oleum eius confert dolori nervi proprie eius oleum, & eius succus confert dolori auris melancholico, & exsiccat humiditatem

auris. *Membra oculi.* Assiduatio comestionis eius debilitat visum. *Membra anhelitus & peccoris.* Anethum & semen eius lac abundare facit; & proprie in forbitionibus [lenibus], quae multiplicat lac. *Membra nutrimenti.* Confert singul tui repletionis facto ex natatione cibi in stomacho. Inquit Gal. Et nocet stomacho, & in semine eius est vomitatio. *Membra expulsiōis.* Confert dolori ventris pungitui, & interfecat spermata, quando fit clystere ex eo: aut sedere in ipso, & eius semen abscindit haemorrhoidas, & eius cinis est bonus ano, & virge, & testiculis.

ANNOTATIONES.

Anethum scribit calfacere inter secundum gradum & tertium: desiccare uero inter primum & secundum, cui & Gal. et Paul. stipulantur lib. 7. At Auerr. 5. Coll. calidum esse primi ordinis putat, & sicum in principio secundi, et sine tertij.

De^a [adipe.] Cap. 72.

Adeps. *Natura.* Adeps anatis est calidior, & siccior; deinde adeps castrati, & adeps castrati decrepiti est lenior. *Operationes, & proprietates.* Adeps anatis est subtilis valde, & est calidior adipe gallinae, & adeps galli.

& adeps cerui sunt vehementis calefactionis, et adeps vaccae est media inter adipem leoninam, & caprinam. Et adeps [lupi] est subtilis. Et adeps masculi in omnibus eis est fortior. Et adeps decrepiti est lenior. Et adeps caprina est magis styptica omnibus. Et adeps hircina est vehementior resolutionis. *Decoratio.* Adeps vrsi, & adeps anseris conferunt alopeciae, & adeps alini valet ad vestigia cutis, & adeps anseris valet ad fissuras faciei et labij. *Apostemata & pustulae.* Adeps porci valet ad apostemata, & adeps leonis resoluit durities apostematum. *Vulnera, & ulcera.* Adeps [porcina] valet ad adustionem ignis.

Membra capitis. Adeps anseris sedat dolorem auris, & similiter adeps uulpis: ipsa. n. est iuuatiua ad illud valde. *Membra oculi.* Adeps piscis confert aquae oculi, et acuit visum cum melle, et adeps uiperę recens confert panno, et aqua, et ut non nascantur pili euulsi ex palpebris. *Infirmorum, & similia.* Adeps cerui confert spasmo. *Membra expulsiōis.* Adeps caprina confert mordicationi intestinorum quando administratur, et confert ulceribus eorum. Et adeps quidem caprina fortior est in cura ulcerum intestinorum, quam adeps porcina. Et illud est propter uelocitatem congelationis eius, sed adeps porcina uehementius sedat mordicationem. Adeps, quae est in gibbo cameli suffumigata confert haemorrhoidibus, et omnes adipis leues. sicut adipis gallinae, & aliorum, conferunt doloribus matricis, et antiquae sunt eis male, et similiter adeps anseris confert matrici. *Venera.* Adeps porcina confert puncturę vernium uenenosorum: & adeps elephantis, et cerui, quando fit ex eis linimentum, fugant uenenosa; et adeps ea prina confert cantharidibus.

AYIC.

S 2 De

Caput est flos, & habet radices longas rotundas sicut glans, & est [acris.] *Natura.* Est calidus & succus. Quidam vero dixerunt quod est frigidus & humidus, & elogati sunt. *Operationes & proprietates.* Est absterfivus resolutivus, & proprie radix eius, & quando [teritur,] fit calefactivus, & exsiccativus, & pluseo radix eius, & virtus eius est sicut virtus draconteæ crispæ. *Decoratio.*

Conferat alopeciam, & e[st] [serpiginis] & proprie cinis radices eius, & quando linitur [ad augmentum] vitiliginis albæ, & sedetur in sole, confert.

Apothema & pusilla. Radix eius cum fecce vini ponitur super apothema glandulosa omnia & super carbunculos. Et quando ex ea fit emplastrum cum farina hordei, confert in iniectione apothematum [calidiorum] *Vulnera & ulcera.* Quum ponitur radix eius cum fecce vini super vlcera fraudulenta fardida, confert eis.

Instrumenta iuncturarum. Confert contritioni lacertorum & contorsioni. *Membra capitis.* Quæ 20 de distillatur succus eius solus, aut cum thure, & melle, et myrrha, et uino, confert saniei in auro. Et quando distillatur in aurem diuersam dolori molaris, confert dolori molaris. *Mem-*

bra oculi. In succo radices eius est iuuatium ad oculum. *Membra anhelitus & pectoris.* Quum sumitur in potu de eo pondus auri cum vino, confert dolori utriusque lateris, et tulli. Et eius radix cum sece vini est bona apothematibus mæ-

bra expulsi. *Membra nutrimenti.* Confert icteritici. *Mem-* 30 *bra expulsi.* Prouocat vrinam et menstrua, & eius fructus, & flos, quando in potu dantur cum vino, soluunt: & ex radice eius cum fecce vini fit emplastrum apothemati testiculorum. *Vene-*

na. Dantur de eo tres aurei ad morsum venenorum venenosorum. Et quando dantur ad bibendum fructus, & flos eius in vino; confert magnificè mordicationi scorpionis: & habentis quadraginta quatuor pedes cum hoc quod soluit.

ri, et confert ulceribus ambulatiuis, et scabiei, et impetigini, et confert adustioni ignis uelocius omni re. *Instrumenta iuncturarum.* Est nociuū nerui. Et quando embrochatur super podagra cum [sulphure,] confert. *Membra capitis.* Quando miscetur cum [uncto olei] aut oleo rosaceo, et conuassatur, et effunditur in eo lana non abluta, et ponitur super caput: [confert] dolo-

lori capitis calido et fortitudini eius] et similiter embrocatio ex eo, et oris collutio; et proprie cum alumine confert motui dentium, et uaporatio aceti calidi confert difficultati auditus, et acuit ipsum, et aperit oppilationem colatorii fortiter, et resouit sonitum. *Membra oculi.* Linitur cum melle super [occlusionem] san-

guinis, que est sub oculo, sed eius assiduatio debilitat uisum. *Membra anhelitus & pectoris.* Minorat vucam, et abscindit gargarismus ex eo fluxum humoris ad guttur, et sanat uiam, que cecidit, et sorbetur ad sanguifugas, ad tussim antiquam [et aut difficultatem dilatationis] calefactum. *Membra nutrimenti.* Est conueniens stomacho calido, et humido [disfrumpens] appetitum, et adiuuans ad digerendum; et totum illud est, quia preparat stomachum, et uaporatio aceti resouit hydropisim: sed eius assiduatio quando que adducit ad hydropisim. *Membra expulsi.* Infrigidat matricem, et fit clystere ex eo calefacto, et sale ad ulcera intestinorum ambulatiua post clystere lenitum. *Venena.* Infunditur super morsus uenenosorum, et confert ei, qui in potu sumpsit opium et iusquamum, et acetum assumptum de uua agresti cum sale confert morsui canis rabiosi, et reliquis. Et quandoque bibitur calefactum post medicinas mortales, et confert.

ANNOTATIONES.

40 De aceti temperamento Dioscor. li. 5. refrigerare absolute, et asfringere pronunciauit sed plura Gal. 1. de simp. me. fac. hac de re egit. et 8. lib. mistum illud esse ex frigida, et calida substantia, preuolente tamen frigidityte constituit. Verum quod ad passivas qualitates magnam illi desiccandi facultatē ascribit, et in fine tertij gradus ponit, cui et Paul. lib. 7. ascriptatur. Author tamen noster ipsum humidum facere uidetur.

De auro. Cap. 78.

50 Aurum. *Natura.* Est æquale subtile. *Operationes & proprietates.* Limatura eius ingreditur in medicinis melancholicis, et melius cauterium, et uelocius sanabile est, quod fit cum cauterio auri. *Decoratio.* Retentio ipsius in ore remouet foetorem oris, et ingreditur limatura eius in medicinis alopeciam, et [serpiginis] liniendis, et in eis, que bibuntur. *Membra oculi.* Confortat oculum in collyrio positum. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert doloribus cordis, et tremori ipsius, et malitie anime, et ei qui solus loquitur.

De a aromatico Cap. 79.

Aromaticum quid est? Dicemus in capitulo calami aromatici. b [Membra nutrimenti.] Dicitur quod non est res melior eo ad adustionē ignis

AVIC. S 3 ignis

c. v. Alia licera, ciuliba. d. B. oleo oliue.

e. B. sedat soda calid. m. Alia licera, sedat soda calida, & stringit gingiuas. f. soda.

f. B. super nescitū nigredinis.

g. B. ad anhelitū preparationis. h. B. fortificans.

a. z. de heb.

b. B. tyrie.

b. B. ulcera.

¶ s. Mē. nu.

ignis cum oleo rosaceo & aceto ^c ¶ []]
& confert apostematibus stomachi, & hepatis,
& hydropisi.

¶ B. garichun.

De ^a [Agarico.]

Cap. 80.

¶ B. Mesue.

Agaricum quid est? Inquit filius ^b [Mesau-
gne] est masculus & foemina. Et est agaricum,
quod est simile radici aniudē: sed exterior pars
eius nō est ^c [rara] sicut exterior pars radicis a-
niuden: & dixerunt quidam, quod generatur
in arbore corrola secundum semitam putrefa-
ctionis & corruptionis, & in sapore eius sunt

¶ B. acuitas.

¶ B. bonū est il-
lud quod est le-
uerdum, uelo-
citer frigidabile,
& ualde leue. le-
ues habens ex-
tremitates.
su. pillosa in lo-
co fractionis.

[acerdo] & stypticitas: & eius substantia est ae-
rea, terrea, subtilis. *Electio.* ^c [Illud quod est me-
lius, est album, velociter frangibile, porrosum
valde, plenas habens extremitates in cuius ama-
ritudine inuenitur dulcedo, & fractum, habens
frusta ^f [superposita] & est foemina. Illud uero
quod est masculum, non est bonum: & durum,
& nigrum ambo sunt mala valde. *Natura.* Cali-
dum in primo, sicum in secundo. *Operationes*
& *proprietates.* Est resolutiuum, incitium gros-
forum humorum, aperitiuum omnium oppi-
lationum, subtiliatiuum. Et dixerunt quidam,
in ipso est uirtus styptica, & in principio gustus
sui est quasi dulcedo, deinde amaritudo. *Aposle-*

¶ bothor.

mata & [†] *pustula.* Confert apostematibus om-
nibus. *Instrumenta iuncturarum.* Datur in potu cū
syrupo acetofo ad sciaticam; & est ex eis, quæ
mundificant superfluitates neruorum proprie-
tate, quæ est in ipso, & confert ^b [agritudinib.]
laccorum & casui: & potio ex illo fit tres kira-
res. Et quum adest febris: tunc datur cum melli-
crato, aut iuleb. *Membra capitis.* Confert patien-
tibus epilepsiam, & mundificat superfluitates
cerebri proprietate quæ est in ipso. *Membra an-*
helitus & pectoris. Confert asthmatis, & ulceri pul-
monis, quādo in potu datur cum rob, & sit po-
tio eius vsque ad aur. j. Et quando ex eo in potu
dantur tres anulufat cum aqua, confert ^h *spu-*
^h [sanguinis] ex pectore. *Membra nutrimenti.* Cō-
fert icteritiæ, & datur ad bibendum cum oxy-
melle ad apostema splenis. Et quando solum
masticatur & deglutitur, confert dolori stoma-
chi: & eruotioni acetose: & datur in potu
de eo ad dolorem hepatis aureus. *Membra ex-*
pulsoris. Solutione educit humores grossos di-
uersos, melancholice & phlegmatis, & cholere
rubee, quum sumitur ex eo ab aur. j. vsque ad. ij.
propriè cum mellicrato. Et quandoque ad iu-
uat medicinas solutiuas: & facit eas peruenire
vsque ad extrema corporis: & prouocat urina
& menstrua: & sedat dolorem renū: & eius po-
tio ad illud est aureus, & confert praefocationi
matricis. *Febres.* Confert tremori, & febribus an-
tiquis grossis, quādo bibitur ex eo aureus cum
uino: & usque ad ^l [gluticem] drachmæ.] *Vene-*
na. Quum ex eo in potu datur cum uino usque
ad aur. est magni iuuamenti ad illud. & sit ex eo
emplastrum ad puncturam vermium ueneni
frigidi.

¶ s. fanici.

¶ B. darchami.
vni. l. usque ad
antrum unum.
Alia licera ante
pustulam, seu
apostematam,
in preloio ri-
gem.

ANNOTATIONES.

Agaricum ait calidum esse primo ordine, & sicum se-
cundo. Gal. & Paulus nihil de hac re. Sed id probat Auer.

5. Coll. Dicit præterea author agaricum asthmatis & pul-
monis ulceri conferre. Dicit or. uero tabidis. At Mesue
tenet, quæ in pulmone sunt nistilas et putrescentes, aut
purgare, qui authores an conueniunt, in uide.

L I T E R A. B.

De ^a [Blatta bizantia.]

Cap. 81.

10 ^b Latte bizantiæ quid est? Sunt frusta similia
unguibus boni odoris, aromatica, quæ ad-
ministrantur in suffumigationibus. Inquit Dio-
sc. est de genere ^b [ostracorum.] Assimuntur
ex insula, quæ est in mari Indiæ in loco eius ubi
est spica. Et sunt ex eis, quæ sunt ex mari rubro.
Et aliæ sunt Babylonicæ nigriores, parue: & am-
bæ sunt boni odoris: & existimo quod illæ, quæ
sunt de mari rubro, sunt illæ quæ nominantur
20 Curascie: & dicitur quod ipsæ sunt ^b [adharitis]
carnis & cutis. Et quandoque cadit aliquid de
albedine] & plurimæ earum sunt Mechie: & ex-
trahuntur ex Gedde. Et istæ quidem medicæ
tur & purgantur, & sunt bonæ. *Electio.* Ex eis
meliores sunt illæ, quæ ad albedinem declinant
in uentre in mari rubro. & in Aliemen, & duo-
bus maribus; sed Babylonicæ sunt nigra: parue
valde. Venditores uero medicinarum dicunt,
quod bonæ ex eis sunt duorum marium de in-
30 de Mechie, deinde ^d [algeddin:] & fortasse alie
quid cadit ex eis ad albedinem.] *Natura.* Cali-
da sunt & sicca in secundo, & earum siccitas for-
tasse uicina est tertio. *Operationes*, & *proprietates.*
Sunt subtiliativæ. *Membra capitis.* Earum suffu-
migatio confert epilepsiæ. *Membra expulsi-*
onis. Ipsarum suffumigatio excitat illam quæ habet
praefocationem matricis. Et quum bibuntur cū
aceto, mouent ventrem, quodcunque genus ea-
rum fuerit.

De ^a [Ben]

Cap. 82.

Ben quid est? ^b [Est semen magnum] maius
cicere declinans ad albedinem quandam; &
habere medullam lenem unctuosam. *Natura.* Ca-
lidum in tertio, sicum in secundo. *Operationes*
& *proprietates.* Est mundificatiuum, & proprie-
tate, & incitium humi dicitur grossi
ipsum medulla, & incitium humi dicitur grossi
larum; & aperit cum aceto & qua oppilationis
50 niscrum, & in ^e [arbore] ipsius est amaritudo
plus, & stypticitas; & propter illud est in ipso
uirtus cauterizatiua; & eius cortex est stypti-
cus plus, & oleum ipsius non euacuatur a sty-
pticitate; & in ipso toto est absterio, & incitium
Decoratio. Semen eius confert lentiginibus ma-
gnis & paruis, & panno, & [†] lepre, & uelugis
ulcerum, & similiter eius oleum. *Apostema-*
tibus. Confert apostematibus duris omni-
bus, quum ponitur in emplastris, & uerucis
60 *Vulnera & ulcera.* Confert cum aceto excoriati-
ni, & scabiei ulcerata, & excoriati, & con-
fert [†] pustulis lacteis, & [†] tineæ. *Instrumenta iunc-*
turarum. Calefacit neruos, & lenificat ipsarum
& duritiem neruorum, & proprie oleum eius.
Membra capitis. Abscindit fluxum sanguinis a
stypticitate sua, & conuenit oleum
cuius dolori auris, & sonitui, qui est in ipsa pre-
prie

prie cum adipe anatis. Et decoctio radice eius
confert dolori dentium, quum os ex ea collu-
tur. *Memora nutrimenti.* Confert duritiei hepa-
tis, & splenis, quando bibitur cum aceto mixtu
et eo pondus duarum. Et quando coniungi-
tur cum fermento aut farina solij [& aqua
alkarat aut farina orobi aut lupini] & fit ex
eo emplastrum spleni. Et ipsum quidem est ma-
lum stomacho faciens nauseam: & si bibitur
ex eo aureus, cum melle, facit vomere fortiter
& soluendo educit, & similiter eius fructus.
Memora expulsiōis. [Aureus, s. eius soluendo e-
ducit] phlegma crudum, quum bibitur cum
melle: & similiter eius oleum: & similiter
cum supponitur licinium infusum in ipso. *Per-
mutatio.* Loco eius ponitur quantum ipsum est
de rubra: & medietas sui de cortice casia lignee
& decima ponderis eius de mace.

De a [bedoard.]

Cap. 83.

Bedoard quid est? Est spina alba, & est similis
[alhakeri] veruntamen est vehementius al-
ba, & habet longiores spinas: & simulantur [spi-
tiliores] & vehementius [alba]. Et eius quidem
stipes quandoque peruenit ad duos cubitos. Et
eius flos est purpureus, & semen ipsius est, sicut
semen cartami: veruntamen est vehementioris
rotunditatis. *Natura.* In radice eius est infrigida
tio & exsiccatio cum resolutione quadam. Se-
men vero eius est calidum & subtile. Et dixerūt
quidam, quod tota est calida valde. *Operationes,*
et proprietates. In ipsa est virtus resolutoria, & ape-
ritiva, & proprie in semine eius: & in ipsa est
retentio illius sanguinis, et eius retentio
est equalis. *Aposomata,* & [pustula]. Con-
fert apostematibus phlegmaticis propter illud,
quod est in ipso, de resolutione, & [contra-
ctio] nequeat ex ea emplastrum: & ex radice
eius proprie. *Instrumenta iuncturarum.* Confert spal-
quali cum resolutione, & semen eius confert
riptionem in moribus lacertorum. *Memora ca-
dolorem dentium.* *Memora pectoris.* Confert spu-
to sanguinis & proprie eius radix, *Membranutri-*
pilaciones. *Memora expulsiōis.* Confert solutio-
ni antiquae, & precipue stomacicae, & proprie
radix eius, et est prouocatiua. *Febres.* Valet fe-
debilitas stomachi, & omnibus febribus anti-
quis. *Venena.* Confert si masticetur, & postea su-
perponatur, puncturae scorpionis, attrahit e-
fert venenum, & si bibitur semen eius, con-
tra morsure venenosorum reptilium. *Permu-*
tatio. Loco eius in febribus ponitur fumus

De a [balsamo.]

Cap. 84.

Balsamus quid est? Est arbor Aegypti nascēs
in loco qui dicitur oculis solis tantum, cuius
folia & odor rutae simulantur, sed tamen ipsa de-

clinant ad albedinem, & eius statura est statura
arboris. *Memora nutrimenti.* Jeius quidem oleum est melius
semine ipsius, & semen fortius ligno ipsius in
omnibus modis eius. Eius vero oleum sumitur
ita ut incidatur cum ferro post ortum [alce-
rahe] & aggregatur quod de eis refudat cu cort-
to, & neque pertransit in anno quod est inter
quinquaginta vsque ad sexaginta lib. *Electio.* Ex
perientia olei ipsius est congelatio lactis statim
quum super ipsum distillatur, & permixtio e-
ius cum aqua, & inspissatio ipsius, & conserua-
tio suae soliditatis in aqua, & ablutio ipsius a
corto, & subtilitas odoris eius. Adulteratur au-
tem cum oleo de pino, & oleo de mallice, & ce-
ra dissolutis in oleo de [ligustro]. Et quod ex
eo melius est, est recens, grossum autem & vetus
non habet virtutem. *Natura.* Eius lignum est ca-
lidum & sicum in secundo, & ipsius semen est
calidius eo parum, & oleum eius est calidius v-
trisque, & est in principio tertij calidum, & nō
est in ipso de calefactione quod existimant. *Ope-
rationes et proprietates.* Aperit oppilationes, & con-
fert visceribus grossis. *Pulvera, et alia.* Mundifi-
cat vlcera proprie cum ireos, & extrahit fractu-
ras osilium. *Instrumenta iuncturarum.* Confert scia-
tice bibitur, & propter spasmus bibitur eius
decoctio. *Memora capitis.* Confert vlceribus ca-
pitis, & mundificat caput ipsum, & confert epi-
lepsie, & vertigini. *Memora oculi.* Abstergit pan-
num eius ipsum, & eius oleum. *Memora anhelit-*
us & pectoris. Lignum eius, & ipsius semen con-
ferunt dolori virorumque laterum, & confert
althmati grosso, & stricture anhelitus, & dolo-
ri pulmonis, & confert semen eius peripneu-
monie frigidae, & tussi, & similiter ipsius oleū
& ad summum est inuatiuum viscerum, quae
sunt super [abdomen]. *Memora nutrimenti.* Con-
fert debilitati digestionis, & ipsius decoctio dis-
soluit malitiam digestionis, & mundificat sto-
machum, & d [confortat hepar.] *Memora expul-*
sionis. Prouocat vrinam, & confert dolori pun-
gitio, & confert doloribus matricis, & exsic-
cat humiditates eius vaporatum & bibitur, et
confert ipsius frigori, et extrahit embryonem,
et secundinam, et confert, quum ex eo fit iustu-
migatio omnibus doloribus matricis, et ipsius
decoctio aperit os matricis, et ceratum ex ipso
cum oleo rosaceo, et cera, confert frigori ma-
tricis, et est inuatiuum difficultati vrinae. *Febres.*
Eius oleum aufert rigores, *Venena.* Resistit ue-
nenis, et confert morsure niperis, et eius o-
leum confert [iusquiamo], quum bibitur
cum lacte, et uenenosis, et proprie scorpionis-
bus. []

De a [Been.]

Cap. 85.

Been quid est? Frustra b [aspera] quae sunt
radices ex siccitate contractae c [carnose]
et sunt duarum specierum, quarum vna est, al-
ba, et altera est rubra. *Natura.* Calidum est, e-
ficuum in secundo. *Decoratio.* Est impingua-
tuum. *Memora anhelitus & pectoris.* Confortat
cor ualde, et confert tremori cordis. *Memora*

b Blycij.

c B. alghari. i.
post ortum ca-
nicala.

f alKanna.

f mirachi.

d s. Alia litora.
& mundificat
hepar, & prouo-
cat.

e s. al fucharaw.

f s. Alia litora
Permutatio.
Loco eius po-
nuntur rami dar
fishaan, & loco
olei ipsius poni-
tur duplū eius
de oleo anis, o
aut pindus ra-
nus de oleo lau-
tino.
a B. bhemen.
b B. ligna.
c B. habere, m
gas seu litora-
tiones.

AVIC.

S 4 ex-

zizir: & dixerunt quidam alij non: sed est de genere porri, & uidetur quod sit anagallis. permutem ergo intentiones nostras ab hoc. *Natura.* Propinquus est nature cepe, & fortasse est sicus in primo cum humiditate superflua. *Operationes & proprietates.* Est inflatiuus, & sudatiuus, & exasperat linguam. *Decoratio.* Linitur super pannu proprie in sole, & confert; & similiter confert, uel ligis ulcerum, & est exasperans palatum, & linguam, & linitur cum vitello oui super uerrucas, & cum oxymelle super uicera. *Vulnera & ulcera.* Quando affatur cum capite piscis, & aloë, & ponitur super vlcus menti, eradicat ipsum. *Instrumenta iuncturarum.* Quum ex eo sit emplastrum cum aceto, est conueniens attritioni medij lacertorum, & sit ex eo emplastrum podagrae & doloribus iuncturarum, & sit ex ipso folio emplastrum torsioni neruorum, & est emplastrum, & sit ex eo emplastrum cum sanich. *Membra capitis.* Est medicamen surfuribus, & ulceribus. *Cap.* 50. sunt fradio, & permiscetur cum vitello oui & vitello oui. *Cap.* 51. & quum adiungitur lachrymale, & apostematibus lachrymalium. *Membra nutrimenti.* Qui ex eo est duleis, & rubeus, est bonus stomacho, & sit ex eo emplastrum cum melle doloribus stomachi, & amarus est meritum in ipso: licet non sit nutrimentum suum laudabile, & praeipue eius quod est erudum, & quando non digeritur, [pungit] & in fiat. *Membra expulsiouis.* Excitat coitum.

De a [bugenis.] Cap. 88.

Bugenis (i. Penceadanum.) quid est? Magis quod ex ea administratur, est radix eius, & ipsa qui dem habet gumma & succum, & eius gumma est fortior succo ipsius, & quandoque permiscetur cum oleo, & muri, & pauco vino, & conuatur donec grossulum fiat, & secundum quantitatem equalitatis quam habet in grossitie, est in ipso. *Operationes & proprietates.* Est resolutiua. *Vulnera & ulcera.* Abradit ossa corrupta propter vehementiam desiccationis, & mundificat vlcera. *Instrumenta iuncturarum.* Conueniens est neruis. *Membra anhelitus & pectoris.* Conuertit superfluitatibus grossis in pectore, & conuenit pulmmoni, & vlcerebus eius bibita, & suffumigata. *Membra nutrimenti.* Confert duritiei plenius.

De a [busuro.] Cap. 89.

Busurum & baluum (i. Palma.) quid sunt? Nota sunt. *Natura.* Frigida sunt, & sicca in secundo, & albusurum magis est stypticum quam casab. *Operationes & proprietates.* Instant, & proprie quum post ipsa bibitur aqua, et quum sunt dulcia, faciunt euenire rugitum plurimum, & faciunt euenire oppilationes in uisceribus. Et decodico albusuri sedat inflammationem cum

conseruatione caloris innati, et plurimus usus amborum generat in corpore humores grossos. *Membra capitis.* Albusurum facit soda, & inebriat plurimum, & ambo sunt bona carni, quae est inter dentes et gingiuas. *Membra anhelitus & pectoris.* Ambo sunt mala pectori, et pulmmoni. *Membra nutrimenti.* Preparant stomachu, et faciunt cotingere oppilationes hepatis, et ipsum digestio est tarda, et frangibile est minoris digestionis, et nutrimentum ipsum est paruum, et [algefaguerui] est minoris tarditatis. *Membra expulsiouis.* Numquodque eorum strigit ventrem proprie, quum miscetur cum vino pontico, aut cum aceto, et albala facit abundare lac, et quando bibitur cum aceto pontico prohibet fluxum sanguinis hemorrhoidarum. *Febres.* Vfus eorum plurimus facit cadere in tremorem, et horripilationem.

De a [buncho.] Cap. 90.

Bunchum quid est? Est res delata de Iamem. Quidam autem dixerunt, quod est ex radicibus anigallen, quum [mouetur] et cadit. *Electio.* Melius est citrinum, et leuc, boni odoris. Album verò et graue est malum. *Natura.* Est calidum et siccum in primo, secundum quosdam est frigidum in primo. *Operationes & proprietates.* Confortat membra. *Decoratio.* Mundificat cutem et exsiccat humiditates, quae sunt sub ea, et facit odorem corporis bonum, et abscondit odorem pilothri. *Membra nutrimenti.* Est bonum stomacho.

De a [batecha.] Cap. 91.

Batecha (idest caro peponis.) quid est? Notum est. *Natura.* Frigida est in principio secundi, et humida in fine eius. Et quum eius semen desiccatur, non est humectatiuum, immò desiccatur in primo, et eius radix est desiccatiua. *Operationes & proprietates.* Quae matura est subtilis, et immatura est spissa. Batecha [praeterea] cineritia matura in natura existit cucumeris, et in ipso est apertio quocunque modo sit. Melo autem melioris est humoris quam reliqua, et eius caro est digestiua, absterfiua, et proprie eius semen, matura verò, et immatura ambae sunt absterfiue, et semen eius est fortior absterfionis. Et ipsa quidem conuertitur ad quemcunque humorem, quem in stomacho inuenit, et est ad phlegma vehementius decliuus, quam sit cholera, qualiter ergo ad melancholiam, melo non conuertitur uelociter. *Decoratio.* Mundificat cutem, et proprie semen eius, et illud quod est in interiori parte ipsius, etiam confert panno, et morphae, et surfuribus, et proprie, quando conficitur, quod est eius interius, sicut est cum oleo de frumento, et exsiccat in sole. *Membra oculi.* Fiat ut cortex eius fronti adhæreat, et prohibet fluxum ad oculum fieri. *Membra nutrimenti.* Est vomitiua, et proprie radix eius. Nam duæ drac. eius cum vino mouent vomitum sine labore, et quum bibitur ex eis obolus. Quumque batheca non digeritur bene, generat cholicam passionem, melo autem est tardè digestionis, nisi

c. n. cibis aliis
sequatur.

d. B. pronoca-
tionis.

a. B. bel seu bul

b. n. citrulus in-
dus, & est sicut
cucumer, cappa-
ris, & amaratus.

c. B. algiuarefat
idest in conse-
cutionib. solidis.

a. B. bellilegi.

b. n. auellanis.

c. n. styptica.

d. n. est aldebeg.
e. n. sicut mol-
lificationi eius,
& humiditati.

a. B. bedarungi-
pe seu bada-
rumbe. & alio
nomine trungia
quod latine in
terpretatur me-
lissa.

nisi quando comeditur cum eo quod est inte-
rius eius, & ipsius quidem nutrimentum. Ille-
ctus, & eius humor est convenientior. Oportet
præterea ut ^c [cibum sequatur alium] bartheca
enim si non sequitur aliquid aliud, facit nau-
scam & vomitum. Post autem ipsum caletactus
bibat oxymel & huiusmodi olibanum, aut zin-
giber nutritum, & vinum. *Membra expulsionis.* Pro-
uocat urinam quod ex eo maturum est, & crudum
ipsius, & confert lapidi in renib. & vesica, quum
est parvus, & præcipue lapidi renum. Et melo
quidem est minoris ^d [penetrationis] & est ma-
gis absterfius, & velocioris descensionis, præ-
cipue qui est mollis. *Venena.* Quum corrumpi-
tur in stomacho, conuertitur ad naturam uene-
nosam. Oportet ergo, ut quum grauat, extraha-
tur velociter.

De a [bule.] Cap. 93.

Bule quid est? Dixit Alkanzi quod est ^b [cu-
cumer Indus, & est similis cucumeri capparisi]
& similis zingiberi. *Natura.* Calidum est & sic-
cum in secundo, & apud quosdam in tertio,
Operationes, & proprietates. Est stypticus confortas
viscera. *Instrumenta iuncturarum.* Confert duritiei
neruorum, & humiditati eorum, & egritudi-
nibus ipsorum frigidis, sicut paralyti & tortu-
ra. *Membra nutrimenti.* Accendit ignem stomi-
chi, & confert vomitui, & intrat in ^c [alleguar
set.] *Membra expulsionis.* Constringit uentrem, &
siccat uentositatem.

De a [bellirici.] Cap. 94.

Bellirici quid sunt? Sunt propinqui naturæ
emblicorum, & eorum medulla est dulcis pro-
pinqua ^b [albundacha.] *Natura.* Frigidi sunt in
primo, sicci in secundo. *Operationes et propieta-
tes.* In ipsis est virtus subtiliatiua, & uirtus [con-
tractiua.] *Membra nutrimenti.* Confortant stom-
achum cum ^d [aptatione] & aggregatione, & ^e
[prohibent mollificationem eius, & humidita-
tem] ipsius, & nihil est quod ita præparet sto-
machum, sicut ipsi. *Membra expulsionis.* Fortasse
stringunt uentrem, & apud quosdam leniunt
uentrem tantum, & est manifestum. & ipsi qui-
dem conterunt intestino recto & ano.

De a [bederenzeggo.] Cap. 95.

Bederenzegum (idest melissa) quid est? *Natura.*
Est calida & sicca in secundo. *Operationes, & pro-
prietates.* Confert omnibus egritudinibus phle-
gmaticis, & melancholicis. *Decoratio.* Efficit
odorem oris bonum. *Vulnera & ulcera.* Con-
fert scabiei melancholicæ. *Membra capitis.*
Confert oppilationibus cerebri, & remouet
foetorem oris. *Membra anhelitus & pectoris.* Læ-
tificatiua est, & confortatiua cordis, & aufert
tremorem cordis. *Membra nutrimenti.* Iuuat
digestionem, & confert singultui. *Permutatio.*
Loco eius ponitur in lætificando pondus ip-
sius de seta, & duæ tertiæ ponderis ipsius de
cortice citri.

De a [Baurach kebuli.] Cap. 96.

Baurach kebuli quid est? Est semen Sen-
dum, aut Indium, & habet duas species,
quarum una est parua absque rugis, & alia ma-
gna cum rugis, & earum melior est parua. *In-
strumenta iuncturarum.* Eradicat phlegma ex in-
testinis. *Membra expulsionis.* Soluit phlegma ex in-
testinis & uermes, & ascarides, & est in hoc ual-
de bona.

De a [beheremigi.] Cap. 97.

Beheremigi quid est? Est ex aromaticis. *Opera-
tiones & proprietates.* Resoluit inflationem in om-
ni loco eius embrocatio. *Membra capitis.* Eius
flos est bonus ventositatibus grossis in capite, &
quum eius folia odorantur similiter. *Membra
expulsionis.* Soluit uentrem.

De a [buzcidem.] Cap. 98.

Buzcidem quid est? Est medicina lignea In-
da, in qua est virtus similis uirtuti been. *Elemen-
ta.* Quæ ex ea bona est, est alba grossa multarum
linearum, aspera: lenis uero & tenuis ligni, & pau-
ce albedinis est mala, & adulterant eam cum
[luabari barbarica.] *Natura.* Calida est in secun-
do, sicca in primo. *Operationes & proprietates.* Est
subtiliatiua. *Instrumenta iuncturarum.* Confert do-
lori iuncturarum & podagræ. *Membra expul-
sionis.* Augmentat coitum. *Venena.* Confert
uenenis.

De a [buckida.] Cap. 99.

Buckida. *Natura.* Frigida est. *Operationes & pro-
prietates.* Est absterfius, & est in ipsa stypticitas
& in ^b [techis:] & in fructu eius est humiditas. *Tec-
ta.* Abstergit faciem. *Vulnera et ulcera.* Teci-
ponitur super vlcera & scabiem ^c [& conglutinat plagas proprie-
tatem & absterfionem sua, & proprie-
tatem arboris eius, & aspergitur cum aqua ma-
gis sit embroca cum decoctione radices eius
& foliorum etiam ipsius super ossa fracta. *Mem-
bra expulsionis.* Cortex eius grossius soluit phle-
gma, quando bibitur ex eo aureus cum aqua
frigida & uino.

De a [bihar.] Cap. 100.

Bihar quid est? Est illa, quæ vocatur ^b [ke-
sem] scilicet oculus vaccæ: rosa eius citrini colo-
ris: rubra in medio: grossior rosa chamamille.
Natura. Calida est in secundo, sicca in primo.
Membra capitis. Eius odor confert ventositatibus
grossis in capite.

De a [busiri.] Cap. 101.

Busiri (idest uerbascus) *Operationes et proprietates.*
Resoluit proprie, cuius flos est ^b [bene appa-
rens] & abstergit cum equalitate. *Decoratio.* In-
uestris habens florem ^c [bene apparentem] ^d [pustule]
bificat capillos. *Apothemata, & T. Pusule.* Deco-

Decoctio foliorum illius confert apostematib.
Vulnera & ulcera. Cum melle more emplastri po-
nitur super vulnera & vlcera. *Instruendum a iunil-
narum.* Eius decoctio confert attritioni lacerto-
rum. *Membra capitis.* Colluitur os cum deco-
ctione eius propter dolorem dentium. *Mem-
bra oculi.* Eius decoctio confert ophthalmia ca-
lida. *Membra anhelitus & peioris.* Decoctio ipsius
confert tussi antiqua. *Membra expulsiōis.* Habes
folia alba & habens folia nigra conferunt solu-
tioni uetule.

De a [baheke.]

Cap. 102.

Baheke quid est? Similis est virtuti lentium,
& est difficilius digestionis. *Natura.* Est aqua-
lis declinans ad siccitatem. *Operationes & proprie-
tates.* Est styptica sicut lens, & generat melacholi-
am. *Apostemata & pustula.* Est bona utriusque,
& fit ex ea emplastrum hernie & rupturæ infan-
tium. *Membra expulsiōis.* Stringit ventrem.

De a [beseguasen.]

Cap. 103.

Beseguasen (id est, adiantum) quid est? Est co-
mandrum putci, & Persice est beseguasen; &
Syriace est capillus porcinus; & Arabice est ca-
pillus algal; & est herba parua, cuius ortus est in
calidis, & cursibus aquarum, & fluminum; &
intus in puteis, & est similis coriandro humi-
dum declinat sine stipite existens.

Natura. Galeno est equalis. Ego
tem valde parum, & siccitatem. *Operationes & proprie-
tates.* Est resolutius, subtilitius, aperi-
tius, & in ipso est stypticitas prohibens cur-
turum. Et quādo permiscetur cibo gallorum, & e-
dem, & ad interficiendum. *Decoratio.* Eius
flos: & ipse cum aceto & oleo confert alopecia & ty-
gat capillos; & prohibet eorum casum. *Aposte-
mata & pustula.* Confert apostematibus, &
ulceribus fraudulentis, & humidis. *Mem-
bra capitis.* Eius cinis confert furfurib. *Mem-
bra oculi.* Confert agylopiis. *Membra anhelitus & pe-
ioris.* Confert pulmoni purgando ipsum, val-
de superfluitatem ad ventrem, & stomachum, &
confert dolori splenis, & confert icteritiæ. *Mem-
bra expulsiōis.* Prouocat vrinam, frangit lapi-
dem: prouocat menstrua, & extrahit secundi-
um sanguinis: & apud plures stringit ven-
triculi & secundum. *Mefaugue* soluit. *Venena.*
canis rabiosi, & venenosus alijs. *Permutatio.* Lo-
lore violæ cum medietate ponderis ipsius de
suceo liquiritiæ.

De a [bedarungi.]

Cap. 104.

Bedarungi quid est? Est ocimum b flumiale,
& dicunt homines quidam, quod est bedaram

bina, & est aluch, & est notum, & oleum eius in
potentia est oleum alkechi; verumtamen est de-
bilius eo, & in ipso quidem sunt uirtutes con-
trariæ. *Natura.* Calida est in primo declinans ad
secundum, siccum in primo, & in ipso est humi-
ditas superflua, cuius fortassis humiditatis sum-
ma ad secundum declinat non in subitancia.
Operationes & proprietates. In ipso est stypticitas,
& solutio (contrahit enim nisi inueniat super-
fluitatem preparatam. Si autem inuenit humo-
rem, soluit, & in ipso sunt resolutio, & diges-
tio, & inflatio, & uelocitas ad putrefactionem,
& generat humorem malum melancholicum,
& eius semen confert ei in quo generatur mel-
ancholia. *Apostemata, & pustula.* Confert

c B. Et ipsum
quidem stypti-
cat.

† bochor.

quando cum aceto, & oleo ros. linitur super
apostemata calida. *Membra capitis.* Eius suc-
cus distillatus confert fluxui sanguinis ex nari-
bus, præcipue cum aceto vini & camphora: fa-
cto lincinio, & intincto in ipso, & remouet stu-
porem dentium, & est ex eis, quæ sedant sternu-
tationem in complexione vna, & mouet eam
in complexione alia. *Membra oculi.* Confert pul-
sationi oculi more emplastri suppositum, & fa-
cit prouenire tenebrositatem vitus comestum:
propterea quia commouet humiditatem eius,
& conturbat eam, & eius succus confortat ui-
sum facto collyrio ex ea. *Membra anhelitus & pe-
ioris.* Confortat cor valde, & desiccatur pulmo-
nem & pectus, & sacraui ex aqua eius confert
stricturæ anhelitus, & eius aqua est bona
spato sanguinis, et facit abundare lac. *Membra
nutrimenti.* Difficilis est digestionis, et putrefac-
tionis uelocis, et est malum stomacho proprie
folia eius. *Membra expulsiōis.* Constringit.

d B. alfachregie
ex aqua eius co-
fert malitiæ an-
helitus.

e † B. uentrem.

quod si inuenierit humorem prapa-
ratum, soluit, et prouocat, et nocet ano, et eius
semen confert difficultati urinæ. *Venena.* Ponit-
ur super puncturam vespæ, et scorpionum, et
draconis marini.

De a [bertanichi.]

Cap. 105.

a B. bertaniki.

Bertaniki (id est, britanica) quid est? Dicitur,
quod est b [acror, et dicitur quod est folium
quod assimilatur] folijs acetosæ syluestris: ve-
rumtamen est uicinior nigredini, et c [gros-
sior.] *Operationes & proprietates.* Eius folia sunt
styptica. *Vulnera & ulcera.* Consolidat vulne-
ra, et vlcera. *Membra capitis.* Eius succus est
melior res vlceribus antiquis, quæ sunt in ore,
et aphthis. Et oportet ut fiat ex eo rob, et con-
fert aphthis.

b B. buste abru-
tis & dicitur qd
folia eius humi-
lantur.
c B. magis aspe-
ra.

† alcola.
† alcola.

De a [bilomon.]

Cap. 106.

a B. belimun.

Bilomon (i. peplis) quid est? Est alfarfac sylue-
stris, et est ex tithymalis, et eius semen est igneū
sicut sunt tithymala. *Membra expulsiōis.* Soluit.

De a [bebilifi.]

Cap. 107.

a B. babels.

Bebilifi quid est? Est illud quod dicitur papa-
uer cordosum, et spumosum; et ipsum efficit
operationem tithymali in solutione sua. *Natu-
ra.* Calidum est multum. *Membra expulsiōis.* Sol-
uit sicut tithymali.

De

а в.бонам мар-

De^a [benec guariden.] Cap. 108.

Beneeguardiden. *Membra expulſionis*. Conſert
doloribus matricum, & renum, poſtquam e-
ius frangitur reſolutio cum oleo & cera, & vi-
tello oui: quare non induratur, & prouocat uri-
nam, & menſtrua, & facit abortum, & cum cor-
dum ni valet hemorrhoidibus. *Febres*. Conſert
rigori. *Venaena*. Conſert venenis, ^b [quæ ſunt ex
venenofis minoribus] *Permutatio*. Loco eius po-
nitur choſſore.

a B.bedasan.

Dea [*barasican.*] Cap. 109.

Berasican quid est? bedelkefer ex cuius semi-
ne nigri annulas faciunt, & est herba Gal. cali-
da in principio primi, sicca in secundo.

a B.bethbath.

De a [bithar.] Cap. 110.

Bithar quid est? Est uirga pastoris, & nos qui
dem narrabimus proprietates uirgę pastoris in
cap. de hain.

• B. buřderbēdi.

De^a [*Reusderbendio.*] Cap. 111.

† bothor. Beufderbendium quid est? Est: collyrium al-
 † bothor. bum allatum de Armenia. *Apoſtemata et* † puſu-
 † bothor. *le.* Adminiſtratur in apoſtematibus calidis, &
 † puſulis calidis. *Inſtrumenta iuncturarum.* Fit em-
 plaſtrum ex eo ſuper podagram calidam.

g n g elenar.

De^a [balanſtia.] Cap. 112.

Balaustia quid est? Est flos granati syluestris Perfici, aut Ægyptij; & ipsa quidem, quandoque est rubea, & quandoque est alba, & quandoque rosea. Et succi eius natura est sicut succi barbae hirci. Inquit Paulus: virtus eius est sicut virtus pulpæ granati. *Natura.* Frigida est in fine primi, sicca in secundo. *Operationes et proprietates.* Glutinatia est, & retinet fluxum, & generat melancholiam. *Decoratio.* Bona est gingivæ sanguine. *Vulnera & ulcera.* Consolidat plagas, & ulcerat antiqua. [& alhocor, & percussionem pulverizata.] *Apostemata &† pustula.* Fit ex ea emplastrum, quod adhæret rupturæ. *Membra capitis.* Fortes efficit dentes motos. *Membra anhelitus & pectoris.* [Prohibet fluxum] sanguinis. *Membra expulsionis.* Stringit & confert ulceribus, intestinorum, & fluxui matricis, & fluxui sanguinis. *Permutatio.* Loco eius ponitur cortex glâdis, & caput granati.

b. p. & albachur
bus deo plagis,
in quibus est tā
tū pelvis ablen-
ta, seu remota.
† horhor.
c. b. ad faciendū
adherere ruptu-
ras.
ad B. abscondit
sputum.

a v. zebd.

De ^a [*butyro.*] *Cap.* 113.

Butyrum . *Natura* . Calidum est & humidū
in primo , & eius gradus in humiditate est al-
tior . *Operationes & proprietates* . Est maturatio-
resolutorium , mollificatorium , & eius resolutio
est in corporib. medijs nō duris , & in corporib.
teneris est cū facilitate : & eius fumus exsicca-
tius est , & fringit facile , & est sedatius do-
lorum interiorum] & materiem effusuram
ad membra . *Decoratio* . Linitur ex eo corpus , &
uenter , & nutrit , & impinguat . *Pulneta et ulcera*

b. n. Rhyticans
cum facilitate,
sedatius mate-
rierum effusarū
ad membra,

Conferet ulceribus nertorum, & implet ulcera, & purgat ea. *Membra capitis*. Bibuntur cum eo medicinae, quae sunt ad ^c [exituras] [uclaminum, & cerebri & ad apostemata radicem aurium, & [anarium,] & oris, & ad apostemata gingivae, & ad aphthas, & linitur ex eo caro gingivarum, infantium, & fit facilis ortus dentium. *Membra anhelius et pectoris*. Conferet tussi sicce & tragi dæ, et propriè cum amygdalis & zuccaro, et si militer in pleureti, et peripneumonia, & iputi facit facile, & maturat: & similiter cum oleo amygdalino est eius maturatio plurima. Solum autem, quum est eius mundificatio est minor maturatione eius, et cum zuccaro est et conser- so, et prohibet sputum sanguinis, et confertur [uomitui sanguinis, et] sanici, quum ex eo lame- bitur quantitas. unci. s. cum melle. *Membra cap- sionis*. Quantitativum est, & plurimus usus eius soluit, et fit ex eo clystere ad apostemata calida, et dura in intestinis, et matrice, et testiculis, et ponitur in medicinis ^f [vulnere] orificij vena- cae. *Venenæ*. Resistit uenenis, præcipue quum ex eo linitur morfus uiperæ.

De^a [barba hircina.] Cap. 114.

Barba hircina. quid est? In ipsa est pars calidior et frigidior: ita quod tepescit caliditate eius; et quasi non fit uehemens frigiditas, immo frigidas eius est in fine primæ siccatas eius est uehemens, perueniens ad tertium. Operationes et proprietates. Est styptica ulcusculum. Radix eius est fortioris stypticitatis, et ponitur in theriaca ad cōstringendā morbum, et succus eius est in stypticitate seminis rosarū. Vulnera et ulcera. Folia eius, quum extollantur, consolidat, et conferunt ulceribus antiquis, et eius flos in omnibus illis est fortior. Radix eius est ex medicinis dīstergentibus sorditem aurīs, et excantiatia vulnera eius, et confertentibus odorati. Membra anhelitus & pectoris. Flos et folia, et radice eius, quandoque fuerit quū bibitur cum aqua hordei, vlcibus pulmonis confert. Conferit spuro sanguinis. Membra nutritiua materiam stomacho] et prohibet effusiones materiem ad ipsum, et propriè succus eius. Membra expulsiua. Est fortior medicina ad vlceram internorum, quando bibitur: aut flos eius proprie aut succus eius cum vino ad fluxum sanguinis ex matrice in modum emplastri superpositus, aut bibiturs.

De^a [bdellio.] Cap. 115.

De a [bdellio.] Cap. 17.

Bdellium Iudaicum, et bdellium Mechium
quid est? bdellium Iudaicum, ^b aliud est Sy-
clum, et aliud Arabicum, quod est aliud a bdello-
lio palmarum sylvestrium, et ambo sunt ex po-
lis sylvestribus. Mechium autem est ex fructu
arboris palmarum sylvestrium. *Electio.* Melior
duarum gummarum est illa, quae est varia, et
ra, et amari saporis, et est munda a lignis, et
facilis resolutionis, boni odoris: cuius finis
habet odorem e[st] picis, [et] quum antiquiore
bdellium Iudaicum, egreditur a lenticione
ad exsiccationem. *Natura.* Mechium est frig-
dum

um, & siccum, & aliud est calidum in fine pri-
mi, lenitium, & proprie Siclum, & Arabicum
exsiccat tempus. *Operationes & proprietates.* ^d ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

ita quod resoluit sanguinem
congelatum, & est lenificatium, maturatium
& dirumpit ventositates. Et Siclum est vehemē-
tis lenificationis: & Arabicum est ticcus eo, ni-
sireccens. *Apostemata & pustule.* Resoluit apo-
stemata dura, & proprie dissolutum cum sali-
ua ieiunii: & similiter resoluit reliqua frigida.

Et Mechium quod non est ex fructu palmarum
scleritium, & est bdellium Iudaicum, aufert
scrophulas, & bibitur decoctum ad apostemata
intrinseca & dura. *Vulnera & ulcera.* Linitur cū
aceto super tinea. *Instrumenta iuncturarum.*
Confert contusioni lacertorum, & ipsalino, &
duritiei nervorum, & coagulationi ipsorum.

Membra anhelitus & pectoris. Confert doloribus
cane pulmonis, & apostematibus eius, & con-
fert tussi antiquae, & doloribus lateris. Et Arabi-
cum confert apostematibus epiglottidis, & gut-
turis. *Membra expulsiōis.* Confert hemorrhoidi-
bus bibitur, & superpositum, & suffumiga-
tum, & retinet sanguinem earum, & confert la-
pidi renum. Et quādo ponitur in solutivis, pro-
hibet abrasionem intestinorum, & prouocat
vrinam & menstrua. Et de Mechio etiam ex-
stimatur, quod ipsum prouocet. ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

sed non dubitatur quin ipsum stringat, & fran-
git lapidem. Bdellium verō Arabicum clarum,
rubrum, quando teritur ex eo quantitas duoru
aureorum, & bibitur cū aqua mellis, minuit
phlegma, & bdellium vtrunque resoluit rami-
cem aquae, & aperit os matricis clausum, & edu-
cit foetum, & mundificat matricem, & resoluit
apostemata ani, & testiculorum. *Venena.* Confert
moribus venenosorum.

De ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

Cap. 116.

Butyrum ^b ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
faciens operationes butyri erudi, & fortius in
maturatione, & mollificatione, & lenificatio-
ne, & calefactione; permitemus ergo de ipso
quod dictum est in capitulo de butyro erudo-
re. Calidum est in primo, humidum in ipso.

Operationes & proprietates. Est maturatium, reso-
lutium, & ipsum quidem non operatur, nisi
in corporibus teneris medijs, non in duris. *Apo-
stemata & pustule.* ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
Maturat apostemata pro-
funda, & mulierum, & neque potest tale ali-
tatur apostemata duris. *Membra capitis.* Ma-
ribus teneris. *Membra anhelitus & pectoris.* Lenit
cum melle, & zuccaro, & amygdalis amaris.

Membra expulsiōis. Ipsum cum amygdalis quan-
doq; stringit ventrem propter stypticitatē, quae
est in ipso, & quandoque soluit. *Venena.* Est the-
riaca venenis in potu sumptis.

De ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

Cap. 117.

Bitumen Iudaicum quid est? Dixerunt quod
bitumen aliud est quod manat de quibusdam

montibus, & aliud est, quod natat in quibusdam
meatibus aquae. Et nigrum quidem est ma-
lum simile pici, & est frustum nigrum leue, ex
quo, quum masticatur, egreditur sapor ^c ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

[pici] sed ipsum est frangibile. *Electio.* Illud quod
melius est, est purpureum clarum cum splendo-
re, forte, ponderosum. Nigrum uerō sordidum
est malum. *Natura.* Calidum est in tertio, siccū
ad ipsum. *Operationes & proprietates.* *Virtus eius*

est propinqua uirtuti pici, & ipsum confortat
membra, & liquefacit sanguinem congelatum
in ventre quando bibitur. *Decoratio.* Confert al-
bedini vnguis linitum. *Apostemata et pustule.*
Confert scrophulis. *Vulnera & ulcera.* Lini-
tur super impetiginem, & super apostemationē
vulnerum, & non permittit ea apostemari. *In-
strumenta iuncturarum.* Est emplastrum podagrae,
& bibitur, & linitur ad sciaticam. *Membra anhelitus
& pectoris.* Confert tussi, & vlcerebus pulmo-
nis, & iuuat ad spūendum, & extrahit saniem ex
pectore, & confert apostematibus ambarum
amygdalarum, & squinantie. *Membra expulsiōis.*
Confert duritiei matricis, & quando supponi-
tur fumus eius, confert exitui matricis, & dolo-
ribus eius, & quando sit elytere ex eo, cum a-
qua hordei, confert dysenterie.

L I T E R A C.

De ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

Cap. 118.



Coagulum quid est? Coagula sunt plu-
rima & nos dicturi sumus vniuersum
que coagulum in capitulo rememo-
rationis animalis, cuius est. *Electio.* Ex
eis melius est in specie, coagulum leporis. *Natu-
ra.* Omnia sunt calida, & sicca ignea. *Operationes,
& proprietates.* Resoluit omne coagulatum san-
guinis, & lactis caseati, & humoris grossi, & coa-
gular omne liquidum, & omne est incisuum,
& prohibet omnem fluxum sanguinis, & cur-
sum sanguinis mulierum, & omne est subtilia-
tium, & non est dubium quin cum hoc sit de-
siccatium. Inquit Galen. non administretur
quod ex coagulis acutum est in loco ubi necesse
saria est contractio. *Membra capitis.* Conferunt
omnia quum bibuntur, epilepsiae, & proprie

[camelinum]. *Membra anhelitus & pectoris.* Resoluit
sanguinem coagulatum in pulmone. *Mem-
bra nutrimenti.* Resoluit lac caseatum in stoma-
cho, quando bibitur cum vino: & resoluit
sanguinem coagulatum in stomacho: & est ma-
lum stomacho. *Membra expulsiōis.* Quum suppo-
nitur post purgationem menstruum, iuuat
ad imprægnandum, & si bibatur post purga-
tionem iuuat ad imprægnandum, & con-
fert praefocationi matricis, & proprie coagu-
lum [camelinum]: & confert vlcere intestino-
rum, & proprie coagulum pulli equini. *Venena.*
Omnia sunt antidota, & conferunt [iul-
quiamo nigro] & magis iuuatua ad illud sunt
coagula hedi ^b ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

[& muli & ceruorum, & vituli,
& agni] & sanant a venenis, & moribus om-
nibus, tres anulose. Sitq; potio ipsorum. x. Ki-
rat cum ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z
linimento [et coagulum hedi est] an-
tidotus euphorbij.

De ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z

De

b s. fontib. seu
in quibusdam la-
cunis fontium
aquae.
c h. alchar, seu
alghir.

f bochor.
d B. Maturat
scrophulas.

a B. anchar seu
anchar.

b B. alchusi.

c B. acet.

d B. prohibet im-
prægnationem.

e B. alchusi.

f bezihar.
g B. alchugaran.

g B. & gazele, &
camelorum, &
agnorum.

h B. uino anti-
quo, aut vino
decocto.

i bezahar.

a. alatrungi,
seu arrugi, uel
arrungi.

De a [citro.] Cap.

119.

ANNOTATIONES.

Citrum quid est? Est notum, & oleum ipsius factum ex eo, & ex cortice eius est forte, & factum ex flore ipsius est debilius in omni capitulo. *Natura.* Cortex citri est calidus in primo: siccus in fine secundi, & eius caro est calida in primo, & humida in ipso. Quidam autem dixerunt, quod est frigida & humida in primo, & eius frigiditytas maior est. Et ipsius acetositas frigida est, & sicca in tertio. Et eius semen est calidum in primo, & siccum in secundo. *Operationes, & proprietates.* Caro eius inflat, & folia ipsius sedant inflammationem, & eius flos est subtilior eis: et eius acetositas est styptica frangens cholera rubeam. Et eius semen, & cortex ipsius sunt resolutiua. Et cum ponitur eius cortex in pannis, prohibet tinea, & eius odor rectificat corruptionem aeris & pestilentiam. *Decoratio.* Eius acetositas abstergit colorem, & aufert pannum. Et quod ex cortice eius adustum est, bonum est vitiligini linuntum. Et decoctio eius bonum efficit odorem oris. Et est impinguatiua corporis, & cortex eius retentus odorem oris bonum efficit. [et eius decoctio etiam similiter, quoniam tenetur in ore. *Apothemata & pustula.* Acetositas eius valet impetigini illinita. *Instrumenta iuniorum.* Eius oleum valet mollificationi nervorum, & non fiat nisi ex cortice eius, & confert paralyti, & ipsius acetositas est mala nervis. *Membra capitis.* Confert turae oris. *Membra oculi.* Fit collyrium cum acetositate eius, & remouetur icteritia oculi. *Membra anhelitis & pectoris.* Eius acetositas sedat tremorem cordis calidum, & [nutritum] est bonum gutturi, & pulmone: & eius acetositas est mala pectori. Et medulla citri quum coquitur cum acetis, & potatur ex ea medietas alacra iati, interficit sanguifugas transglutitas, & eas educit. *Membra nutrimenti.* Caro ipsius est mala stomacho, in flatu, tardae digestionis, quare oportet ut comedatur cum almuri, & similiter [mista] cum melle est sanior, et magis recipiens digestionem nisi sit plurima. Et eius quidem folia confortant stomachum, & uiscera, & postea flos ipsius & cortex ipsius quum ponitur in cibariis, sicut femina, quae pro condimento ponuntur adiuvant digestionem. Ipse tamen cortex non digeritur propter duritiam sui. Et ipsius decoctio sedat vomitum. Et rob eius, & est rob acetositatis, praeparat stomachum, & aqua acetositatis eius valet icteritiae, & sedat vomitum cholericum, et facit appetitum. Et oportet quidem ut citrum comedatur singulare, quod non commisceatur cibo ante se, neque post se. *Membra expulsiōis.* Eius caro facit ventrem se possidere colicam, & ipsius acetositas retinet ventrem, & confert solutioni cholericae, & eius semen confert hemorrhoidibus, & in eius semine est virtus solutiua, & succus acetositas eius sedat [infirmatē] mulieris. *Venenae.* Seminis eius pondus. i. ii. cum vino [et melle] & aqua calida illinitum refert venenis omnibus, & proprie veneno scorpionis bibitum, aut linuntum, & eius cortex est uicinus illi, & succus corticis confert morsioni viperae bibitis, et cortex eius pro emplastro superpositus est vicinus illi.

† albaras.

b. B.

† bothor.

e. b. conditum.

d. B. nutrita, seu condita.

e. n. galeme, seu galeme mulieris idest appetitum coitus suppositum f. B. & altela.

Citri cum quatuor partes sint, de quibus Gal. 1. de diff. fac. cortex, caro, et acida pars, ac propterea semen, & singulae hisce in quo sunt temperamenti orepanda, & contraria sunt summum corticem putat aether calidum esse primum gradum, et secundo siccum, ut Gal. 2. de simpl. med. fac. defecantur secundo ordine, non tamen aut frigidum aut calidum, aut temperatum, aut paulo infra temperiem, quod et Paulus ferē lib. 7. *Author* tamen lib. de uirib. cord. calidum esse et siccum facit tertio ordine. Carnem dicit hic calidam esse et humidam in primo. Gal. verō pituitosam, quod et Paulus propterea, ut frigida dicenda sit, non calida, et Rasis quod frigidum esse et humidam existimat, sed frigiditatem potius rare. Partem uero acidam frigidam esse dicit, et sic secundo ordine. Gal. et Paulus nihil de hac uidentur mouere, ut in codicibus qui leguntur passim. Semen quoque, ut aether calidum esse in primo et siccum in secundo. Gal. secundo gradum dammodo ordine in his a temperamento recedere uolunt. *Auer.* 5. Coll. calidum esse cum forti siccitate, scripsit, et tamen hor tandem in lib. de uirib. cord. in tertio siccitatis gradum reposuit, aliqui codices uariant, et frigidum siccum uel secundo ordine.

De a [cerusa.]

Cap.

120.

Cerusa quid est? Est cinis plumbi, aut aluminis, & cum in ea quae fit ex alanocho, & multum elaboratur in adurendo, fit alatreng. [et acquirit superfluum subtiliationem. Quidam] & quae uero sunt omnes cerusae cum aceto, & quae doque cum salibus, & quandoque sunt plumbi modis secundum quod scitur in libris medicis artis. *Natura.* Frigida & sicca est in secundo. *Operationes, et proprietates.* Quae fit cum aceto est vehementis subtiliationis, et magis profundans, & in alia non est vehemens subtilitatio, & est glutinatiua, & proprie alatreng, & stemata & pustula. Lenificat apostemata dura, & frigida. *Vulnera & ulcera.* Ponitur in emplastris, & replet vlcera: & generat in eis carnem, et corrodere proprie alatreng carnem malam, & alatreng fortior est in generatione carnis. *Membra expulsiōis.* Confert pustulis oculi. *Membra expulsiōis.* Confert ex medicinis, quae conferunt fissuris ani. *Venenae.* Est ex uenis: & exposito rememorationis eius est in capitulo de uenis.

De a [chamemilla.]

Cap. 121.

Chamemilla quid est? Ex ea est alia cuius flos est citrinus, et alia cuius flos est purpureus, et alia cuius flos est albus, & nota est. Et folia quidem ipsius, et flos referuntur, et sunt ex citrocichis, et eius radix [desiccatur] et ipsa quidem est secundum Galenum propinqua uicini rosei in subtiliatione sua, sed est calida, et caliditas est sicut caliditas est olei, scilicet contrariens. *Natura.* Calida est et sicca in primo. *Operationes, & proprietates.* Est aperitiua, cum passiffitudinis, mollificatiua, resolutiua, et est ca attractione, immo absque attractione. *Apothemata & pustula.* Sedat apostemata calida, mollificat, et resoluendo apostemata [et lenificat] et bibitur propter apostemata viscerum spissa. *Instrumenta iuniorum.*

Stomachum. Mollificat teranum, et confortat membra nervosa omnia, et est ex medicinis plus confortans laetitudinem, quam reliqua: quoniam caliditas eius est similis caliditati animalis. *Membrum.* Est confortativa cerebri, conferens feda frigida, & ad evacuandas materias capitis: quoniam resoluti absque attractione, & haec est eius proprietas. & confert [pustulis oris.] *Membrum oculi.* Sanat algarab diuinitum more emplastrum superposita. *Membrum umbellae & pectoris.* Alleviat sputum. *Membrum nutritum.* Autem ictericum. *Membrum expulsivum.* Prouocat urinam, et egritudo facit lapidem, et proprie, quae ex ea est purpuris, et cum chamemilla quidem vaporatur vesica propter dolores frigidos, et prouocat menstrua bibita, et sedendo in aqua ipsius, et educit embryonem, et secundinam, et confert illas. *Febris.* Fit inunctio ex oleo eius in febribus periodicis, et bilibus, propter febres antiquas in fine earum, et confert omni febre absque fortitudine quum apostema calidum non est in visceribus existens in ea, et quandoque confert apostemose quum non est calidum, et est eius maturatio etiam quum non est calidum, et est eius maturatio etiam quum in firmata est digestio. *Pernatio.* Loco ipsius ponitur in confortatio ne cerebri, et iuuamento quod confert in loda, berengessif, et est abrotanum.

De [cepe.] Cap. 122.

Cepe quid est? Notum est. Et in ipso best acuitas incisiva, amaritudo, et stypticitas. Comestum vero ex eo quod est longius, est acutius. Et rudum asarro. *Natura.* Est calidum in tertio, et est in ipso humiditas superflua. *Operationes & proprietates.* Est subriliativum incisivum proprie quod comeditur, et in ipso cum [stypticitate quam habet, est absterio, et aperit fortius,] et in ipso est inflatio, et in ipso est attractio sanguinis ad exteriora, quare est rubificativum cutis, et in eo cocto quidem non generatur nutrimentum, de quo sit curandum et [t] cibarium cum ear neant piscibus paratum, cum cepe, minus est in flatuum eo, quod est sine cepe, et nutrimentum. Cepe praeterea, quod comeditur, proprie confert nocumeto aquarum [et ex eis, quae delent serpiginem est ipsum, quum proicitur eius scophia.] *Decoratio.* Rubificat faciem, et se co in circulo loci alopeciae, confert valde, et ipsum cum [melle] eradica verrucas. *Pulvera et ulcera.* Aqua eius valet vlcibus sordidis, et calculamentis. *Membrum capitis.* Quandoque fit catut purgium cum aqua ipsius, et confert caput, et mundificat ipsum, et distillatur in aurem propter grauedinem capitis, et tinnitum, et pulfaciunt loda. Et plurimus eius visus facit subeth. Et est ex eis, quae nocent intellectui, propterea quod generat humorem malum: et ipsum multiplicat saluam: *Membrum oculi.* Succus eius, quod comeditur, confert aequo descendenti in oculum,

et abstergit visum, et ex semine eius fit collyrium cum melle ad albulam oculi. *Membrum anbelius et pectoris.* Aqua cepe cum melle confert praefocationi. *Membrum nutritum.* Syluestre est difficile digestionis, & quaedam species eius mouet vomitum, & quod ex eo comeditur propter suam [caliditatem,] confortat stomachum debilem, & facit appetitum, & quod bis decoctum est, est multi nutrimenti faciens suum, & confert ictericum. *Membrum expulsivum.* Aperit orificia hemorrhoidarum, & omnes species cepe ex citant coctum. Et aqua quidem cepe [cocto] prouocat menstrua, & lenit naturam. *Venenata.* Confert morbum canis rabiosi, quum linitur super ipsum aqua eius: aut emplastratur ex eo cum sale, & ruta, & cepe quod comeditur, expellit nocumetum ventositatis venenosorum, & dixerunt quod ipsum generat in stomacho humorem humidum plurimum frangentem nocumetum venenosorum.

A N N O T A T I O N E S.

Cepam calidam esse ait tertio gradu. At Gal. 7. simpl. non non Paul. lib. 7. calidam quarti gradus putant. de secundis vero qualitatibus nihil dicunt, an exsiccat vel humectet. Sed Hipp. 2. de digesta caliditatem exsiccare ait propter succum. Notat praeterea author. cepam bis coctam multum alere. Sed contrarium lege apud Paulum lib. 1. cap. 76. quo in loco bis coctam parum nutrire scribit, crudam vero omnino nihil.

De [corallo.] Cap. 123.

Corallus nascitur in maribus, quae sunt in Aphrica, & dicitur quod siteratur, & impleantur eo concauitates dentium infirmorum. eradicat eos, & confortat gingivas, & est summus in confortatione gingivae. Et Galen. quidem existimauit, quod, quum ex corallo adusto, & abluto sumitur pondus, i. cum qua teritur pondus danich gummae arabicae, & conficitur cum albumine oui, & bibitur cum aqua frigida confert sputo sanguinis, & eius eleuationi, & suo fluxui bene, & proprie corallus rubeus, & confert omnibus agri tudinibus stomachi, ita ut suspendatur super ipsum directe. Et dixit Galenus. Ego expertus sum, & suspendi in collo eius qui habebat dolorem stomachi, ita ut esset corallus super os stomachi, & remotus fuit dolor. Quum ergo accepi ipsum, redijt, sicut expertus fui signum crucis in habente epilepsiam. Et qui suspendit in collo suo in diebus sanitatis suae corallum rubeum: securus erit a dolore stomachi, & propter hoc appenduntur in collis puerorum. Quid est? Notum est. Et corallus qui dem alius est albus: alius rubeus, & alius niger. *Natura.* Frigidus est in primo, siccus in secundo. *Operationes et proprietates.* Stypticus est, & prohibet fluxum sanguinis, & eius exsiccatio maior est, quam ipsius [contractio] nam eius exsiccatio est uehemens. *Pulvera, & ulcera.* Abscindit carnem additam. *Membrum oculi.* Confortat oculum abstergendo, & exsiccando humiditates infixas in eo, & proprie quod est ablutum ex eo quod est adustum, et abstergit uestigia ulcerum, et est

† aleofol.

g. B. amaritudinem.

h. B. Alia litera. a. prouocat urinam, & prouocat menstrua.

a. B. befil, seu morgian.

Alia litera, vsq; ibi quid est, natus est.

e. B. & fluxui ne tris sanguinis, & in ictu na xui ipsius ex quocunque loco in amentibus no.

d. B. appucinae.

conueniens lachrymis. *Membra anhelitus & pecto-
ris.* Remet spumum sanguinis, & adiuuat ad ex-
puendum, et similiter niger, præcipue quod ex
eo adustum est, et ablutum, et est ex medicinis
confortantibus cor, et confortantibus tremori
cordis. *Membra nutrimenti.* Bibitur cum ^a [melle]
propter apostema splenis, et est iuuatium eius.
Membra expulsionis. Confort ^f [apostematibus]
intestinarum.

^e B. aqua.

^f B. ulceribus.

^a B. bassal azir.

De ^a [cepe azir.]

Cap. 124.

Cepe azir quid est? Est similis cepe muris in
virtute, & sapore suo, et administratur loco e-
ius, sed est debilius eo. *Membra expulsionis.* Sedat
dolores matricis frigidos. *Venena.* Confort uen-
nenis, et puncture scorpionis, et rubele bibi-
tum, et more emplastri superpositum, quum mi-
sectur cum ficibus. *Permutatio.* Quantum ip-
sum est ^b [de zedoaria] et duæ tertie ipsius de
gariophyllis.

^b B. zedoaria,
vel zedoaria.

^a B. giendede-
har, seu giendi-
bidhar.

De ^a [castoreo.]

Cap. 125.

Castoreum quid est? Est testiculus animalis
marini, quod submergitur, et inuenitur par su-
spensum ex radice una, sicut duo fella uaccina
exsiccata, et habet corticem subtilem, qui quoli-
bet tactu frangitur. *Electio.* Electum ex eo est
quod duo testiculi sunt simul adherentes pa-
res: illud enim non adulteratum est, et eius qui-
dem adulteratio fit ex opoponaco, et gummi
confectis cum ^b [oleo] et pauco castoreo, et de-
siccatur in uesica. Qui autem laborat accipere
hoc membrum animalis, oportet ut quado fin-
dit cutem, quæ est supra ipsum, ut extrahat hu-
miditatem cum eo, quod in ipso continetur, et
est humiditas sicut mel, et exsiccat eam simul.
Natura. Est subtilius, et fortius omni quod cale-
facit, et exsiccat, et oportet ut sit calidum in fine
tertij vsque ad quartum, siccum in secundo. *Ope-
rationes & proprietates.* Resoluit inflammationem, et
quando ex eo linitur, calefacit corpus, et res-
[gummosa], quæ est in medio eius mordicati-
ua, est uehementis calefactionis. *Apostemata &
pustula.* Confort apostematibus ^a [calidis].
Vulnera et ulcera. Confort ulceribus pernitiis.
Instrumenta iuncturarum. Confort neruis, et calefa-
cit, et confort tremori, et spasmo humido, et al-
cuzez humido, et stupori, et paralyti. *Membra
capitis.* Confort obliuioni, et lethargie cum ace-
to et oleo rosaceo, et subeth etiam, et si sit cum
febre, tunc si bibatur cum melle, et pipere, con-
fert, et non nocet, et sit eius potio cochlearium:
et resoluit species sode frigide, & uentose mo-
re emplastri superpositum et uaporatum, et co-
fert surditati frigide, et neque est aliquid ma-
gis iuuatium uentositati in aure quam ipsum,
quum ex castoreo accipitur quantum est lens
una, et dissoluitur in oleo nardino et distillatur
in eam. *Membra modius & pectus.* Attractio
per nares ex suffumigatione eius confort apo-
stematibus pulmonis, et insensitatibus eius.
Membra nutrimenti. Bibitur cum aceto propter
singultum, et facit sitim. *Membra expulsionis.*
Delet dolorem ventris pungituum bibitum

^b B. sanguine.

^e B. Res cora,
uel humilis cora.

^f B. Bether.
d. P. Alia lucra.
frigida.

cum aceto, et resoluit uentositatem, et pron-
cat in mitema, et extrahit secundinam quum
buntur ex eo. 3. ij. cum mentastro & melle
phlebotomiam saphenæ, quoniam tunc pro-
uocat hæmorrhagiam, & extrahit ætatem, & mo-
uet frigus matricis, & eius uentositatem, &
frigus testiculi. *Venena.* Confort moriui ueneno-
rum paruorum, & est theriaca profocant
nellebori, & quod ex eo est ^e [varium] de-
nans ad nigredinem, est uenenum. Et quando-
que interficit in die una, & cadit qui ab eo
dit, in phrenesim. Eius uero antidorus est ac-
tositas citri, & etiam acetum de uino, & etiam
lac asine. *Permutatio.* Poniatur loco eius quantum
ipsum est de acoro, & quantum medietas ipsius
de pipere.

De ^a [caseo.]

Cap. 126.

Caseus quid est? Caseus quandoque fit ex
lacte, quandoque ex sero, & est ille qui nomi-
natur recocta. *Natura.* Recens est ingidus, &
humidus in ^e [tertio] & salitus antiquus est co-
ligus, & siccus in eo: in aqua uero casei, pro-
pterea quod in ipsa sunt microscitas acquirat
languine primum & pars cholericæ, et caliditas
quædam. *Electio.* Melior est qui medietas
inter illum qui extenditur, ut viscus, & trangu-
bilemambo enim sunt mali, & qui est primum
sapore. & declinans ad dulcedinem, & inuice-
tem, equalis in sale, qui non remanet in un-
ribus plurimum, & factus ex acetoso, melior
est eis. Et subtiliantia quidem augmentant ma-
litiam eius, quoniam faciunt ipsum penetra-
re, & impellunt eum, & caseus caprarum, qui
vescuntur subtiliatiis, melior est caseo capre-
rum, quæ vescuntur ^a [nil & robiliis]. *Ope-
rationes & proprietates.* In ipso est abster-
gens est nutritiuus, & impinguius, & con-
meditur post ipsum mel, & uetus est calidus
abster-
mundificat inus, & comelior
ficat cholericum humorem, & salitus non
tus est inter utrunque. Aqua uero casei impin-
guat canes, & nutrit eos. Et in ^e [recocta]
summa] caseorum est uirtus resolutiua. *Do-
tio.* Bibere aquam casei cum medicinis munda-
ficatiis melancholie confort & panno. ^e [recocta]
cens cocta cum tanto uino quantum ipsa casei
cortice granati, donec consumatur, ^e [recocta]
spasimum faciei. Et caseus quidem salitus uetus
extenuat. *Apostemata & pustula.* Confort
salitus prohibet apostemata plagas. *Vulnera &
cæca.* Vetus bonus est ulceribus malis, & uen-
ribus, & recens uulneribus leuibus recentibus.
Recens enim fortior est in hoc, & prohibet
postemationem eorum præcipue cum solis dabo
& acetosa syluestris: & bibitur eius aqua pro-
pter scabiem. *Instrumenta iuncturarum.* Teritur
tus cum oleo, aut cum aqua pedum porcorum
salitorum, & sit ex eo emplastrum super
ritiem iuncturarum, & extrahit a eis, sicut
gypsum sine impedimento, & est ualde magis
iuuamenti. *Membra oculi.* Ex non salito & ^e [extenuat]
fit emplastrum ophthalmie, & ^e [extenuat]
palpebra percussæ. *Membra anhelitus & pecto-
ris.* Quando coquitur in aqua, & datur in potu
quantum

stantib. multiplicatur lac earū. *Membra nutrimentis.* Salus est malus stomacho & similiter nō salū. In salito verō est aliquatula^h [expulsio.] & Dios. quidem dixit quod recens est bonus stomacho, & illud est ex eis, in quibus est ambiguitas: salicus autem non verus est intra eos, & est velocior in digestionem quā ille, & velocius descendit. ¹ [recocta verō est minus nociua] stomacho quā caseus nouus. *Membra expulsionis.* Generat lapidem in renibus, & vesica, & propriē humidus: & propriē qui comeditur cum seminibus penetrare facientibus. Non salitus uerō lenit naturam, & eius aqua soluendo e-ducit cholera, & adiuuat ipsam absterfio & miscetur cum melle, & it magis iuuatiua. Et medicina quidem, quā ex eo admini-stratur, fit ex illo, qui fit ex lacte caprarum, & ouium, & caseus quidem confert ulceribus, quā sunt in intestinis, & propriē attē-²⁰ teritur ille, qui est assārus, & fit ex eo glystere ad a scellandum ¹ [cum sanguine.] *Venena.* Dicitur quod cum calamentho montano epithema tur super venena.

De^a [cinnamomo.] Cap. 127.

Cinnamomum quid est? Notum est: & eius quidem est una species bona ad aliquantulā declinans nigredinem: montana, grossa, brevis, & ex eo est album^b [statum inflatum, frangibilem habens radicem declinantem ad molli-³⁰ tiem.] & species nigra est plana, parum nodosa: & est ex eo species odorem habens sicut casia li-gnea ad viriditatem declinans, cuius cortex est, sicut cortex eius rubeus. Et est ex eis quorum virtus longo durat tempore, & propriē si tera-⁴⁰ tur, et fiant ex eo trocisci cum uino. Cinnamomi præterea est species quæ nominatur cin-namomum mendosum, & habet odorem quen-dam, & est asperum, & ipsius uirtus est debilis, & fit ex eo oleum. *Electio.* Melius est illud quod est boni odoris, & acutum habet saporem sine mordicatione, & color eius est purus, non com-mistus. Inquit Dios. Melius est nigrum^c [ad igneitatē] & rubedinem declinans, planum, ramos habens propinquos subtilis, in quo sūt⁵⁰ dulcedo, & faldedo, & mordicatio parua, et nō est ualde frangibile. Et ex bonitate quidem ip-sius est, ut uincat omnem odorem præter suū, & non sentiat cum eo. Malū uerō est, in quo est odor a [myrti, aut thuris, aut faldedo, aut ali-⁶⁰ le, & etiam contractum, & album^c [frangibi-cis est malum.] Eius autem uirtus conseruatur si ex ipso fiant trocisci post contritionem, & infra. Et oportet ut ex illo assumatur quod salificari aptum. *Natura.* Calidum est & sic-est in subtiliatione, attractiuum, aperitiuum, re-⁶⁵ clusicans putrefactionem, & omnem uirtutem

corruptam, & omnem^f [saniositatem] hu-morum corruptorum. Oleum uerō eius est calidum ualde, resolutiuum; & liquefa-ctiuum. *Decoratio.* Ponitur super pannum, & maculas lentiginosā, & cum aceto est conue-niens[†] pustulę^g [leni.] *Vulnera, & ulcera.* Est[†] conueniens impetigini & vlcibus. *Instrumen-[†] ta iuncturarum.* Oleum cinnamomi est mirabile in tremore. *Membra capitis.* Confert coryzæ,[†] & eius oleum grauāt caput, & ipsum mundat caput attrahendo humiditates ex eo, et est ex sū-ma eorum, quæ sedant dolorem auris, et ponit-[†] ur in medicinis eius. *Membra oculi.* Confert pan-no, et tenebrositati comestum, et collyrio ex eo facto, et liquefacit humiditatem grossā oculi. *Membra anhelitus et pectoris.* Est^h [lenifi-[†] catiuum] & confert tussī, & mundificat quod est in pectore. *Membra nutrimenti.* Aperit oppi-lationes hepatis, & confortat ipsum, & confor-[†] tat stomachum, et desiccāt humiditatem eius, et confert hydropisī. *Membra expulsionis.* Con-[†] fert doloribus matricum, & renū, & aposte-matibus eorum postquam frangitur eius reso-lutio cum paucō oleo, & cera, et vitello oui, ut non superfluat & induret, et ipsum prouocat v-rinam & mēstrua, et facit abortum, et cum cor-dumeni confert hæmorrhoidibus. Eius uerō oleum confert doloribus matricis quādo fran-[†] gitur cum oleo et cera, et si non, indurat vehe-mentia sue resolutionis ultra hoc, quod eo in-diget. *Febres.* Confert rigori propriē eius o-leum linittum. *Venena.* Confert morsui uermiū uenenosorum, et fit ex eo emplastrum cum myrrha puncturę scorpionis. *Permutatio.* Loco eius ponitur cortex casie lignæ stypticus, aut duplum ipsius de cubebe. aut duplum eius ex heabel.

De^a [Cerebro.] Cap. 128.

Cerebrum. *Electio.* Meliora eorum sunt ce-rebra uolatilium, & propriē montanorum, & ex cerebris quadrupedum, cerebrum arietis: deinde uiruli. *Natura.* Frigidum est & humi-dum. *Operationes & proprietates.* Generat phleg-ma, & humores grossos. *Membra capitis.* Ce-rebrum gallinarum confert fluxui sanguinis narium ex uelamine, & cerebrum cameli, quum exsiccat, & bibitur cum aceto uini, confert epilepsie. *Membra nutrimenti.* Ipsum facit nauscam apud digestionem suam, & de-let appetitum. Et oportet quidem, ut come-datur cum seminibus. Qui autem post cibum uomere uult, sumat ipsum super cibum suum, & est tardæ digestionis^b [inuolutum faciens stomachum.] *Membra expulsionis.* Lenit ventrem: & cerebrum anatis est ex medicinis apostema-[†] rum ani. *Venena.* Cerebella salubria sunt in hau-stu uenenorum, & morsibus animalium, quum comeduntur.

De^a [Croco.] Cap. 129.

Crocus. *Electio.* Melior est recens boni colo-ris, subtilis odoris, super cuius pilos est paululū albedinis, non plurimū^b [grossus] sanus non ue-

A V I C. T lociter

f B. uisulencia.

† hostior.
g B. lactis.

h B. leuificatio

a s. demag.

b B. adhærens
Romacho sicut
linimentum.

a s. zafaran.

b B. repleus.

c. Neque com-
minutus seu ne-
que comminui-
bilis in partes
paruas.

d. B. aperitiua.

† bothur.

e. B. rhauna.

† alcosol.

f. B. gesticariuus
† bursen.

g. B. Alia licera.
uicello oui.

h. B. difficilem.

a. B. handal.

b. B. lenis.

lociter tingens, non inuiscans: [neque frangi-
tur.] *Natura.* Calidus est in secundo, siccus in
primo. *Operationes, & proprietates.* Est stypticus,
resolutiuus, maturatiuus, & propter illud, quod
in eo est de stypticitate ipsius, glutinatiuus, &
eius caliditas temperata est, d[icitur] aperitiuus. [Ga-
lenus verò dixit, quod eius caliditas est fortior
stypticitate ipsius. Et eius oleum est calefa-
ctiuum. Alkanzi inquit: ipse nunquam al-
terat humorem: immò conseruat eum secun-
dum equalitatem, & rectificat putrefactum, &
conseruat viscera. *Decoratio.* Potus ipsius co-
lorem efficit bonum. *Apostemata, & † pustu-
le.* Resoluit apostemata, & linitur ex eo cry-
spila. *Membra capitis.* Facit soda, & ipse no-
cet capiti, & bibitur cum rob ad ebrietatem, et
est faciens somnum, et obtenebrans sensus.
Quò enim bibitur in vino, inebriat, ita ut ad
[roona] perducatur, et confert apostemati cali-
do in aure. *Membra oculi.* abstergit visum, et
prohibet fluxum ad ipsum, et ualet ad pannu:
et fit ex eo † collyrium ad varietatem acquisi-
tam in egritudinibus. *Membra anhelitus & pello-
ris.* Confortat cor, et est † [lenificatiuus] et o-
dorat ipsum habens pleuresim, et patiens † phre-
nesim ut dormiat, et propriè ipsius oleum et fa-
cit anhelitum facilem, et confortat instrumeta
anhelitus. *Membra nutritiua.* Ipse facit nau-
seam: et deiecit appetitum: propterea quod oppo-
situs est acetositas, quæ est in stomacho, ex qua
est appetitus, sed ipse confortat stomachum, pp[er]
illud quod in ipso est ex caliditate: et prepara-
tione, et stypticitate, et dixerunt quidam quod
crocus est bonus spleni. *Membra expulsiua.* Ex-
citatur coitum, & prouocat urinam, & confert
duritie matricis, & eius constrictioni, & ulce-
ribus fraudulentis in ipsa, quum administra-
tur cum sauo, aut cum † [medulla] cum duplo
ipsius de oleo. Quidam autem dixerunt, quod
ipsum in potu dederunt ad † [prolixum] par-
tum, & factus est partus statim. *Venena.* Dici-
tur quod tres aurei de ipso interficiunt letifi-
cando. *Permutatio.* Simile pondus ipsius de
costo, & quarta ponderis eius de spica, & pon-
dus ipsius de corticibus casia lignea.

De † [coloquintida.]

Cap. 130.

Coloquintida quid est? Coloquintida a-
lia est masculus, & alia est foemina. Masculus
verò est villosus, & foemina est laxa alba † [faci-
lis.] *Electio.* Quæ ex ea eligenda est, est alba ue-
hementis albedinis, lenis: quæ enim ex ea est
nigra, est mala; & dura mala est. † t oportet qui-
dem, ut non extrahatur, quum colligitur, eius
pulpa ex uentre ipsius: immò dimittatur in ip-
so sicut est, ipsa enim debilitatur si fiat illud,
& neque colligatur, dum non incipit in citri-
nitatem mutari, & non expoliatur ab ea uiri-
ditas integrè, & si non, tunc ipsa est nocens,
& mala: † t dixerunt quidam, oportet, ut alie-
netur cortex, & semen eius. Et quum non est
super arberem, nisi coloquintida una, est per-
nitiosa. Et masculus quidem villosus fortior
est foemina laxa. † t oportet ut in eius contritio

ne ad summum perueniatur. Et neque † [sit a-
quis contentus:] quod ipsa sit ualde trita, pas-
sim minima eius in sensu, quum inuenit in-
miditatem, inflatur, & adheret partibus stomi-
chi, & inuolutionibus intestinorum, & apoc-
mat, quare oportet, ut, quum teritur, hydromel
le infundatur, deinde siccetur, & conteratur. Et
rectificatio quidem eius, & expulsio iure mali-
tiae est cum dragagatho melior, quam cum gi-
mi, quoniam gummi magis uincit † [fortitudi-
nem] medicina. *Natura.* Calida est in tertio, sic-
ca in ipso. Alchindus uerò existimauit, quod ip-
sa sit frigida & humida, & elongatus est a veri-
tate uehementer. *Operationes, et proprietates.* Est re-
solutiuus, incisiuus, attractiuus ex longinquo, & co-
soluius quidem folia uiridia abscondunt fluxum
guinis. *Decoratio.* Fricatur super lepram & ele-
phantiam. *Apostemata, & † pustule.* Eius folia ui-
ridia resoluunt apostemata, & maturant
Instrumeta iuncturarum. Conserunt dolorib[us] ner-
uorum, & iuncturarum, & sciaticæ, & podagra
frigida: † t

[Membra capitis.] Purgat cerebrum,
& decoquitur radix eius cum aceto, & collui-
tur ex ea os ad dolorem dentium, aut aperitur
& proijcitur quod est in ipsa, & coquitur ac-
tum in ipsa cum cinere calido, & quum coqui-
tur in oleo, est illud oleum desillatum confert
rensis sonitui in aure, & facit eradicationem den-
tium facilem: † t quum extrahitur illud, quod
est in coloquintida, & impletur aceto, & deco-
quitur super cinerem, & colluitur ex eo os, con-
fert dolori dentium. *Membra anhelitus & pello-
ris.* Confert euacuatio facta per eam † [dilatare]
ni] anhelitus uehementer. *Membra nutritiua.*
Radix eius confert hydropisim, & est mala stomi-
cho. *Membra expulsiua.* Solutione educit phleg-
ma grossum ex iuncturis, & neruis propriè, &
soluit etiam choleram, & confert colicæ humi-
dæ, & ventosæ ualde, & fortasse soluit sangui-
nem, & supponitur, & interficit foetum, & ue-
locitate sui exitus ex intestinis † [non perue-
nit in impressionibus] quæ timentur ex amari-
tudine sua, & confert ægritudinibus renum &
vesicæ, & ipsius quidem potio sit duo hermed-
xij. kirat. & oportet ut conteratur, & quando
extrahitur quod est in eius concavitate, a sup[er]
riori parte, & impletur rob de uinis, aut uine ca-
teri dulci, & dimittitur die & nocte, & quando
que ponitur super cinerem † [ignis] vique
calefiat satis, & datur in potu. *Venena.* Quæ
ligitur viridis, soluit superfluum, & facit uomere
superfluum, & conturbat ita, ut fortasse intericiat
& datur ad potandum cum æquali pōdere
de dragagatho, & ex singulari nascente super
dicem suam solam fortasse intericiunt duo da-
nich, & ex semine suo, & cortice ipsius dani-
vnus, & radix eius confert morsui viperæ, & col-
ex medicinis magnis iuuantibus ad puncturam
scorpionis. Et quidam iam narrauit, quod in qua-
tuor locis pupugerant. ex ea, & sanatus est
tim, & similiter confert epithema factum ex
ea. † [Permutatio.] Loco eius grana alkeria, &
dixerunt triplum eius de cucumere asinum
& dicitur foeniculum siccum in melle.]

De^a [cicere.]

Cap. 131.

carosum in ipso per urinam uero eijcitur dulce per alium autem secedit saluginosum.

De^a [columbis.]

Cap. 122.

a B. Hamam.

Columbæ quid sunt? In pullis, qui volare nō possunt, est caliditas et humiditas superflua, sed illa quæ volant, sunt leuiiores, et oua eorum sunt calida ualde. *Operationes, et proprietates.* In pullis est grossitudo propter humiditatem superflua. *Membra capitis.* Sanguis columbæ abscindit fluxum sanguinis narium, qui est ex velamine cerebri. *Membra nutrimenti.* Volantes sunt leuioris digestionis, et melioris humoris quam pulli, et oportet quidem ut calefacti comedant eos cum acreta, et coriandro; et medulla citrulli, et eius oua sunt mali saporis.

De^a [camphora.]

Cap. 133.

a B. Chafar.

Camphora quid est? Camphoræ species sunt^b [alkanfuri, et ariagie, deinde alceid, et alefcek;] et est illa quæ est permixta cum ligno suo, et ex eo quod sublimatum est ex ligno eius. Quidam autem dixerunt, quod est arbor magna faciens umbram^c [hominibus, cui leopardi adherent, non ergo] peruenitur ad eam, nisi in tempore noto anni, et est spongiosa^d [marina.] hoc est secundum quod existimauerunt quidam. Lignum uero eius iam multoties uidimus: et est lignum album, frangibile, leue, in cuius^d [ramis] quandoque conrinetur aliquid de vestigijs camphoræ. *Natura.* Est frigida et secca in tertio. *Decoratio.* Accelerare facit canitiem usus eius. *Apoftemata et pusula.* Prohibet apoftemata calida. *Membra capitis.* Prohibet cum aceto fluxum sanguinis ex naribus: aut cum expressione dactylorum immaturorum, aut cum aqua myrti aut aqua albedarungi, et confert soda calidæ. *Febres.* Facit vigilias, et confortat sensus calefactorum, et confert^f apthys vehementer. *Membra oculi.* Confert medicinis ophthalmiæ calidæ. *Membra expulsiōis.* Abscindit coitum, et generat lapidem renum, et vesicæ, et constringit fluxum uentris cholicum.

b B. Alia libera. alkanfuri, alreba jay, deinde alceid, et alefcek, & alazirch. c B. autem huius animalium ualde numero sunt quæ quidam uolunt habitare al nemor, seu alne mer & non. d B. Alia libera. similis arbori maritimæ. e B. cor caucasicum. f B. thor.

f alcola.

ANNOTATIONES.

Caphuram frigidam esse scribit & siccam tertij ordinis, quod & Auerr. 5. Coll. Huius tamen contrarium statuendum uidetur ex Gal. 3. de temperamen. & 4. de usu part. ubi calidam esse scribit, et quæ facile inflammantur. talē uero esse caphuram satis est notum. Notat hic author; caphuram vigilias facere. Huius tamen contrarium collige ex eodem, lib. 3. ubi eam medicamentis ad somnum conciliandum admiscet.

cap. 50. cap. 9. cap. 5. Pen 1. Tracl. 2. cap. 10.

De^a [campepytheos.]

Cap. 134.

a B. chamæsyris seu kemasi hus.

Campepythys quid est? Stipites, & flores rubei decliues ad nigredinem, & uirides subtiles, et eius flos est amari saporis cum stypticitate pauca, & eius^b [acrimonia est minor amaritudine, et eius folia sunt herbalia, subtilia, incedentia super terram, & sunt similia folijs albeharum] ita

b Bacuitas.

AVIC. T 2 men

ANNOTATIONES.

Cicer album notat calidum esse & siccum primo gradu, & nigrum esse potentius. At Auerr. 5. Coll. temperate calidus est & humidus utrumque facit, quod sentire et Gal. ubi tametsi aliquid calidum esse et modice humidum. quem author innotat, hic est 2. de dieta. Cicer album per alium secedit, et per urinam eijcitur, et alit. Et alit quidem

60

men sunt subtiliora, & molliora, et maiorū flo-
rum quam ipsa, et eius flores sat citrini. *Natura*.
Calidus est in secundo, siccus in tertio. *Operatio-
nes et proprietates*. Est appetitiuus, absterfius, &
eius absterfio in mēbris interioribus est maior
calescāione ipsius, & in ipso est virtus solutiua.
† *bothor*. *Apostemata & pustula*. Ponitur super durities,
& propriē duritiem mammillarum, & prohi-
bet incensionem formicæ. *Vulnera et ulcera*. Con-
solidat vulnera cū melle factō emplastro ex eo,
& vlcera putrida. *Infrumenta iuncturarum*. & *Chere-
sciatice*, & propriē quando bibitur cum aqua
mellis. Et dixerunt quidam, quod quando bibi-
tur cum hydromelle xl. diebus sanat sciaticam,
& resoluī duritiem podagræ. *Membra nutrimenti*.
Aperit oppilationes hepatis, & eius aegritudi-
nes, & splenis, & confert icteritiæ nigre quum
bibitur septem diebus continuis. *Membra expul-
sionis*. Aperit oppilationes matricis, & prouocat
vrinam & menstrua, & remouet difficultatem
eius, & prohibet dolores renum, & supponitur
cum melle, & mundificat matricem, & quan-
do ex duobus aureis de eo cum sicubus, aut mel-
le fiunt collyria, deponit phlegma sufficienter.
Venena. Confert nocumento veneni nominati
[osiston.] *Permutatio*. Loco eius ponitur medie-
tas ponderis de sileco & quarta ponderis ip-
sius de cassia lignea.

ca. aucston,
vel secundum
aliam litteram
acustum.

a B. chamadri
uel kemadrius.

De a [Chamadryos.]

Cap. 111.

b B. basiliconis

Chamadrys quid est? Stipites, & folia frangi-
bilia in grossitudine^b [myrti] & maiores ad vi-
riditatem decliues. Et herba eius nominatur a-
pud grecos quercus terre, quoniam habet folia
parua similia folijs quercus, amara, & eius ra-
dix declinat ad purpureitatem. *Electio*. Oportet
vt colligatur dum habet semen. *Natura*. Inquit
Galenus est calidus & siccus in tertio, eius ta-
men calefactio fortior est desiccatione ipsius.
Operationes et proprietates. Est aperitiuus, incisiuus,
subtriliatiuus, & in ipso est calefactio corpo-
rum. *Vulnera, et ulcera*. Confert cum melle ulce-
ribus antiquis. *Infrumenta iuncturarum*. Quando,
quod ex eo recens est, bibitur, aut eius deco-
ctio, confert contritioni lacertorum, & eius
syrupus confert spasmo, & quanto plus anti-
quatur, est melior. *Membra oculi*. Fiunt ex eo
pistula, & exsiccantur, & administrantur in ul-
ceribus oculi, & similiter eius decoctio in oleo:
aut quod ex eo tritum est, confert fistulis la-
chrymalium. *Membra anhelitus et pectoris*. Con-
fert tussi antiquæ. *Membra nutrimenti*. Detume-
scere facit grossitiem splenis, & confert icteri-
tiæ nigre, & habet syrupum, qui confert mali-
tiæ digestionis ualde, & quanto magis antiqua-
tur, est melior, & confert principio hydropisis.
Membra expulsionis. Prouocat urinam, & men-
strua, & [extrahit] foetum. *Venena*. Fit ex eo em-
plastrum moribus venenosorum. *Permu-
tatio*. Loco eius ponuntur folia eupatorii, &
scolopendriæ.

c B. facit desce-
dere.

a B. chundes,
seu kundes.

De a [cundes.]

Cap. 136.

Cundes (i. struthium) quid est? De hoc quidem

plurimum administratur radix, & est notum.
Natura. Est calidum & siccum in tertio, perue-
niens ad quartum. *Operationes & proprietates*. Est
absterfium, mundificatium, vlceratium, munda-
b [aere,] mordicatium, excitans vomitum. Dece-
cidit phlegma, & cholera nigram. *Decoratio*.
Abstergit albas, & morpheam, & propriē ni-
gram. *Apostemata & pustula*. Confert icteri-
gram. *Membra capitis*. Facit sternutationem, & elicit
summa medicinarum mundificatium aurem,
& abstergentium sordes, quæ sunt in ea: & de
propriatibus eius est resolutio ventositatum
ex naribus, & confert alchafem aperiendo oppi-
lationes colatorij fortiter. *Membra nutrimenti*.
Facit uomere fortiter, & soluit duritiem sple-
nis. *Membra expulsionis*. Est solutiuum, prouoca-
tium vrine, & supponitur, & prouocat men-
strua, & extrahit foetum, & frangit lapidem. *Per-
mutatio*. Loco eius in vomitu ponitur nux vo-
mica eiusdem ponderis cum tertia sui ponde-
ris de pipere.

De a [ulclbis.]

Cap. 137.

Cubebe quid est? Fius virtus est similis rubee
veruntamen est subtilior. *Natura*. Dixerunt qui-
dam in ipsa est cum caliditate virtus mirigida-
tia & est vere calida & sicca perueniens vique
ad secundum. *Operationes & proprietates*. Est ape-
ritiuus, subtilis, ad acuitatem decliuis: & neque
peruenit ad hoc vt loco cinnamoni ponatur.
Vulnera & ulcera. Est bona vlcerebus putridis in
membris & gingiuis. *Membra capitis*. Est bona
† aphthis putridis in ore, clarificat vocem.
Floris. Quando tenetur in ore, clarificat vocem.
Membra nutrimenti. Est fortis in aperiendo op-
pilationes iu hepate. *Membra expulsionis*. Mur-
dificat vrina vias, & prouocat arenosam. &
extrahit lapidem renum, & vesicæ, & ipu-
tum masticantis eam, delectat eam^b [qua-
titur.]

De a [cuscute.]

Cap. 138.

Cuscute quid est? Res inuoluta super spinas,
& arborem similis villis Mechijs, & non habet
folia, sed habet florem paruum album, in quo
sunt amaritudo, & b [hypocritas] sed quod in ip-
so magis vincit, est substantia amara. *Natura*. Est
calidum parumper in principio primi, siccum
in fine secundi, quamuis ipsum sit habens vi-
tutes contrarias. *Operationes et proprietates*. Est mu-
dificatium, & extrahit superfluitates vlcere-
ex venis, & grauat in stomacho propter suam
stypicitatem: & mundificat venas, & extrahit
superfluitates, quæ sunt in eis cum facilitate in-
brificans superfluitates subtiles. *Membra nutri-
menti*. Confortat stomachum propriē quod et
co frixum est, & quando bibitur cum aceto, de-
dat singultum, & aperit oppilationes hepatis,
& stomachi, & confortat ea. Et eius aqua
mirabilis ad icteritiam: & succus eius quod
de eo est syluestre quum teritur, & prouo-
cat super vinum, fortem efficitur stomachum
debilem. *Membra expulsionis*. Extrahit
quidem

quidem mundificat sordes ventris foetus, pro-
pterea quia mundificat venas, & prouocat uri-
nam & menstrua, & confert dolori punitiuo
ventris, & supponitur, & retinet fluxum sangui-
nis, & quod ex eo frigus est, costringit, & (mū-
dicat fluxum) matricis. Febres. Confertualde fe-
bribus antiquis semen eius, & aqua ipsius.

De a [cymino.]

Cap. 139.

Cyminum quid est? Fius aliud est Carmenū
Nabathium. Carmenium verò est nigri coloris
rò est illud, quod inuenitur in aliis locis. Et ex
omnibus aliud est syluestre, & aliud domesticū.
Syluestris itaque [acrimonia] fortior est. Et
semen est simile semini lilij. *Electio.* Carmenū
alijs. *Natura.* Est calidum in 4^o tertio, siccum in
secundo. *Operationes & proprietates.* Expellit uen-
tositates, & resoluat, & in ipso est incisio, & ex-
lauatur facies ex aqua ipsius, clarificat eam, &
similiter eius vñs, & acceptio eius cum mentu-
ra. Eius nanque nimius vñs, faciem citrinat.
Apostemata & pustula. Administratur cum ce-
rato, aut oleo, & farina fabarum super aposte-
mata in testiculis. immò cum oleo, aut oleo &
melle. *Vulnera & ulcera.* Consolidat vulnera pro-
prie syluestre, cuius semen est simile semini lilij
quum eo impletur super vulnera. *Membra capi-
tis.* Quum teritur cyminum cum aceto, & fit o-
doramentum ex eo, abscindit fluxum sangui-
nis narium. Et similiter quum ex eo intronit-
tur licinium in nares. *Membra oculi.* Quandoque
masticatur, & miscetur cum oleo, & destillatur
super ungulam, & super coagulatum sanguinē
sub oculo, & confert. Et quandoque masticatur
cum sale, & destillatur spiritum super scabiem,
& tebel, & ungulam abscessam, prohibet adhe-
rentiam, & succus syluestris abstergit vitium, &
& ipsum etiā ponitur in cauterijs euulsionis pi-
lorum in oculo, & non nascitur. *Membra anhe-
litis & pectoris.* Quando bibitur cum aceto mix-
to cum aqua, confert difficultati anhelitus: ita
cordis frigido. *Membra expulsiōis.* Administra-
tur cum oleo super apostemata testiculi: & quā
administratur cum cerato, & quandoq;
frangit lapidem, & proprie syluestre, & confert
ri punitiuo ventris, & inflationi, & succus syl-
uestris triti cum aqua mellis soluit ventrem. In-
trem. Carmenium uerò nō soluit, immò strin-
git. Et herba syluestris prouocat choleram in
sum vermium venenosorum, & proprie sylue-
stre, cuius semen est simile semini lilij.

De a [carni.]

Cap. 140.

Carui quid est? Est proximum dispositionib.

anisi. *Natura.* Calidum est & siccum in secundo.
Operationes & proprietates. Expellit uentositates, &
exsiccat, & nō est in sublimatione cymini. *Mem-
bra anhelitus & pectoris.* Confert tremori cordis.
Membra expulsiōis. Est bonum vermibus, interfici-
cit enim eos.

ANNOTATIONES.

10 Caron calidum & siccum putat secundo gradu. Gal. 7.
simp. & Paul. li. 6. ad tertium fere gradum protendi asse-
runt. At Auerr. 5. Coll. in tertio absolute ordine reposuit.

Cap. 40.

De a [capparis.]

Cap. 141.

a B. k. abar.

Capparis quid est? Est fructus, & habet radi-
cem, & habet fructum, aliū qui est sic, ut
cucumis non capparis, & est b [acris,] calidus,
qui ponitur in musto, & conseruat ipsum abe-
bullitiōe sicut synapis, & eius radix est amara
[acris,] & quadam species eius est d [culzumita
faciens in ore] pustulas usque ad terminū, quo
vesicetur, & apostemat gingiuam. *Electio.* Iuan-
tius quod in ipsa est, sunt cortices radices eius.
Natura. Generata in terra calida, est calidior;
& calor totius, & eius siccitas est in secun-
do. *Operationes & proprietates.* Est resolutiua,
aperitiua, et absterfua, & ipsius radix est incis-
iua, sublimatiua, mundificatiua, aperitiua in cu-
ius cortice sunt amaritudo, & a [acrimonia] et
stypticitas, et nutrimentum fructus eius est pa-
ruum, præcipue quum salitur, & quod ex ea est
humidum est magis nutritiuum, quā quod
siccum est. *Apostemata & pustula.* Eius radix re-
soluit scrophulas, et durities, & admisceatur ei
quod frangit virtutem eius, & folia eius iam ex-
perta sunt ad illud. *Vulnera & ulcera.* Cortices ra-
dicis eius ponuntur super fraudulentia, & sor-
dida. *Instrumenta iuncturarum.* Cortices radices e-
ius conferunt sciaticæ, & doloribus anchæ, &
quandoque fit elytere ex succo eius, et confert
ei valde, & confert paralyfi, & stupori, et strin-
git membra propter stypticitatem, quæ est in ip-
sa, et similiter confert attritioni i accidenti in ca-
pitibus lacertorum, et in medio eorum. *Mem-
bra capitis.* Cortices radices eius masticatæ extra-
hant humiditatem a capite: et sedant dolorem
frigidum in eo: et eius succus destillatur in au-
rem, propter vermes ipsius. Et quandoque f +
[stringitur cortex radices eius
cum dente s [folo] et confert, et proprie quum
est humida: aut folia eius, et similiter collutio
oris cum aceto, in quo decoquitur, aut uino,
aut quandoque cum aceto, et quandoque cum
vino. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert quod
ex eo salitum est patientibus asthma. *Membra
nutrimenti.* Ipsa est res magis conferens spleni, &
duritiei eius bibita: & more emplastri superpo-
sita cum farina hordei, et similibus, et proprie
cortex radices eius. Et multoties euacuat ex sple-
ne materiam grossam, melancholicam, & succe-
dit ei sanitas. *Membra expulsiōis.* Solutione edu-
cit humorem crudum, grossum, et prouocat
menstrua, & interficit serpentes, & uermes in in-
testinis. Et confert hæmorrhoidibus. Et augmē-
tat coitum. Et quod ex ea salitum est, ante cibū
sumptum i oluit. *Venenæ.* Est theriacæ.

b B. acutus.

c B. acuta.
d B. chulzumi.
regionis maris
rubra.
† bohor.

a B. acuties.

† bohor.

f + B. mordetur
seu.
g B. doloso.

a B. karumb.

De ^a [caule.]

Cap. 142.

b B. Alia litera.
Albū ipforum.e B. Alia litera.
calidior.† i. vulgaris
caulis.

d Balthendue.

† bothor.

e † B. cinis eius.

f a. Alia litera.
& confert ebri-
tati ex vino.

† alcosol.

g a. Alia litera.
album seu sub-
stantia ipsius me-
dullaris, quæ est
alba.h † a. Alia lite-
ra. aut flos eius.a a. Kuzbara,
seu Kozibara.

b B. cum.

Caulis *Natura*. b [Corpus] humidius est folijs, & sylvestris calidior est & siccior, & ipse totus est calidus in primo, siccus in secundo. I t caulis quidem alius est domesticus: & alius sylvestris, & alius marinus, & alius caulis aque. Sylvestris verò est amarior, & c [acutior,] & remotior ab hoc ut sit cibis. Et decoctio quidem radicis caulis cū aqua granatorum est bona. † Canabit præterea est grossi nutrimenti, ingrossans sanguinem, quum non dissolvitur: & inflat vique ad partes d [fureculæ] & lateris: & facit dolorem corpus, & non est mutabilis sicut uestio sus. *Operationes & proprietates*. Est maturatius, lenificatius, desiccatus propriè quando decoquitur, & effunditur ab eo aqua prima. Et cinis quidem stipitum eius est fortis exsiccationis, & habet proprietatem in sedatione dolorum; & eius nutrimentum est paruum, & humidius nutrimento lentum, & sanguis eius est malus. Quum ergo coquitur cum carne pingui & galinis, fit bonus parum. *Apostemata* & † pusula. Sylvestris, & marinus, & domesticus maturant phlebothomationes & durities. *Vulnera, & ulcera*. Consolidat, & prohibet ambulationem fraudulentis, et ponitur e † [] cum albumine oui super adustionem. *Instrumenta iuncturarum*. Confert tremori, et quandoque ponitur cum foenugreco super podagram; et embrocatur decoctio eius super dolores iuncturarum. *Membra capitis*. [Eius decoctio & ipsius semen retardant ebrietatem, & confert fureculis,] & quādo cum succo eius fit caputpurgium, purgat caput: & ex proprietatibus eius fit exsiccatio linguæ, & facit somnum. *Membra oculi*. Obtenebrat visum, hoc tamen quod ponitur in † collyrijs. *Membra anhelitus & pectoris*. Fit gargarismus cum succo eius: aut decoctione ipsius cum oleo sesamino, et confert præfocationi, et comestio eius clarificat uocem. *Membra nutrimenti*. Est malus stomacho: et eius succus cum uino de passis confert spleni, et icteritiae, et eius [canna] est tarda digestionis. *Membra expulsionis*. Provoctat urinam et mēstrua, et eius semen cum aqua lupinorum interficit vermes, et eius flos provoctat mēstrua etiam. Quum ergo supponitur et ipse, et succus eius cum farina sceilem, h † [] interficit foetum, et quando supponitur eius semen post coitum, corrumpit sperma et cinis radicis eius frangit lapidem. Et caulis, qui est marinus, declinat ad salsedinem et amaritudinem, propter illud ergo lenit naturam: et soluit propriè cum carne pingui, et folia eius sunt sicut folia aristolochiæ, quæ ex una radice oritur. *Venena*. Eius succus cum uino confert moribus, et est conferens morsui canis rabiosi.

De ^a [coriandro.]

Cap. 143.

no, nisi sit propter substantiam subtilem caliditatem permittam ei, cuius separatio ab eo sit velox. Et Hunaim quidem dixit etiam, quod Gal. remouet frigus a coriandro contradicendo Dioscori. Et ego autem dico, quod testificati sunt iam frigus eius Rufus, et Archigenes, et alij ab eis. *Natura*. Frigidum est in fine primi usque ad secundum, sic cum in secundo, et apud filium Viregi in tertio. Apud me verò siccum est declinans ad caliditatem paruum. Sed Galenus in toto facit declinationem ad caliditatem, et forsitan illud est propter substantiam in ipso subtilem, quæ resoluatur, et non remanet quum bibitur, [et si non,] propter quod oportet, ut sit multitudo. [tunc] ius interficiens cum infrigidatione? *Operationes & proprietates*. In ipso est stypticitas, et stupor, et sationem. *Apostemata, & † pusula*. Confert apostemata, et cerusa, et oleo stematibus calidis cum aceto, et cerusa, et oleo ros. et cum melle et oleo a [†] scere, et vesicis ignis perfici. Et cum farina fabarum, aut † tuc co, aut farina ciceris, scrophulis, quando permiscetur cum eis succus eius. Inquit Gal. quum resoluatur scrophulas, quomodo ergo est frigidum? I t possibile quidem est ut dicatur ei, propter ipsius proprietatem [et] quoniam in ipso est substantia subtilis, profundans, penetrans, et profundatur substantia infrigidum, sed quando bibitur, resoluatur calidum velociter, et remanet agens frigidum; et dixit non facit ex erysipila, nisi quod infrigidatum est, aut permiscetur humori melancholico, aut phlegmatico. *Membra capitis*. Confert vertigini factæ a vitio cholericum, aut phlegmaticum, et epilepsia. Et ex hoc, et eius proprietas est prohibere vitio patientis epilepsiam ex a pore stomachi, et multitudo eius humidus, et eius siccus, permiscetur sum. Et quod humidum est, facit somnum, et prohibet fluxum sanguinis narium. Et pulueris aphthis. *Membra oculi*. Generat tenebrositatem visus, et succus eius destillatus sedat multationem in oculo: et propriè cum lacte mulieris: et quando ex folijs eius fit emplastrum pro fluxum materium ad oculum. *Membra anhelitus & pectoris*. Confert tremori cordis calido, et potantur ex eo 3. ij. cum aqua linguæ arietis, et retinet sputum sanguinis. *Membra nutrimenti*. Est tarda digestionis, et confortat stomachum calefactum, et quod de eo torrefactum est, prohibet vomitum. Et dicitur quod ipsum sepius dat eruptionem acidam post cibum, et si ita est, tunc facit illud propterea quod prohibet vitio et motum eius. *Membra expulsionis*. Constringit semen eius torrefactum, et dicitur quod men eius cum rob solutione educit serpentes. Et coriandrum quidem humidum cum melle, et oleo confert apostematibus calidis testiculo. Et quod ex eo humidum est, et quod siccum est, frangit virtutem coitus, et erectionem interga desiccando sperma. *Venena*. Quum ex ius bibitur circiter vnc. iij. interficit, quoniam facit hominem possidere tristitiam, et synecopiam, et non oportet uniuersaliter, ut de eo multum sumatur.

ANNOTATIONES.

Coriandrum refrigerare putat Dioscor. lib. 2. Gal. Dioscoridem arguit 7. simp. med. & ex substantia ait constare tam terrena & tenui, cuius iudicium amaritudo est, tum aqua, quae teporis & ultatis est pars epi. quod & Paulus dicit. Author tamen hic Dioscoridem tueretur, tum multiplici ratione, tum Rufi & Archigenis testimonio, & secundo quoque de virid. cord. frigidum esse testatur, secundo ordine. Sed cum Gal. stat. Auer. Coll. et Rafis 23. Constat horum sententias, fauere Hippocrati de dicta, calidius ipsum esse pronuncians. Notat praeterea author coriandrum epilepsia conferre, quae ex utriculi sit consensu. Idem tamen lib. 3. illius usum conuulsali morbo damnat praeterquam in ea, quae sanguinea est et biliosa. In qua re et eo sibi aduersari videtur, quod somnum ab hoc conciliari adnotauit, quod et Hipp. loco citato, quod profecto si ita se habet, cum sic citat vigilias faciat non somnum, quomodo et vigilias facere et secundo ordine possit explicare, tu considera.

De 2. [cane.] Cap. 144.

Canis. Decoratio. Vrina canis administratur super verrucas, et quod dicitur de lacte eius, quod ipsum abradit pilos, & prohibet ortum pilorum euulforum, est vanum, secundum quod existimauit Gal. in locis pluribus, b. [et Gal. qui dem scripsit canones, in quibus dixit quod sanguis canis prohibet ortum pilorum euulforum.] *Membra expulsiouis.* Inquit Gal. destructus est sermo eius, qui existimauit, quod sanguis canis extrahat foetum. *Penena.* Sanguis canis rabio si conuenit morsu ipsius, et ueneno sagitte Armenae.

De 2. [cane.] Cap. 145.

Caro quid est? Carnes bone sunt, [et caro ouina, quae cum caliditate est subtilis, & iuuenum de eis sunt parui, & caprarum,] et carnes illorum, qui stionis, & subtilioris nutrimenti. Et haec dicitur arietina. Caro autem lactentis a lacte laudabilis est bona. ex lacte vero non laudabilis, est mala. Et caro decrepiti quod est ex ouibus, est geri est leuior et suauior. & similiter caro munda pinguedinis, & alba sunt leuiores: & uaria] est minoris nutrimenti: & natat in stomacho. *Eleor.* Melior caro, & [digestibilior] est illa, quae or est sinistra, & quae est in medio lacertorum, laxa, super quam non est neruus, fortasse est sua uis, & proprii, quae est propter generationem lactis, sicut caro mammillae, aut propter generationem saluam, sicut caro radice linguae. Et eius num, et s. [quibusdam] horis est phlegmaticum. Multitudo uero nutrimenti eius non est h. nisi & caro lacertorum] nisi caro mammillae, & ca

ro testiculorum gallorum; minus uero bona est, quae creata est ad hoc ut sit sustentaculum. sicut, quae textitur inter uenas hepatis, & reliqua. Et caro cordis & radice eius, [et] similibus moro. Et mammillae quidem nutrimentum est bonum. Quod si in ea est lac, est grossum. [Testiculorum uero] caro est melior alijs. Et uolueris uero caro melior est alduragi, & gallinarum est subtilior ea, & non sunt cum nutrimento carniua. [coturnicum, perdicu et phasian.] Omnis praeterea animalis sicca complexionis caro, parui, est melior m. [et] sicut caro haedi. Ipsa enim est bona. Caprina uero non est bona multum, & eius humor fortasse est malus ualde. Hircina autem caro est mala absoluta. Et caro [luporum] est mala. Et omnes uolucres magnae aquatice, & habentes colla longa, & pauo, & miluus, & palumbus durat. [et] alcatha: & quorum plurima generatio est melancholica, & quae eis sunt similia: & passer omnes mala sunt. Alae uero auium grossa tunc magnarum exercitantium sunt boni chymi. Caro autem syluestris melior est caro gazel cum sua declinatione ad melancholiam. Christiani uero dicunt, & qui eos imitantur, quod melior caro syluestris est caro porci siluestris Nam cum hoc quod est leuior carnibus domesticis, est fortis nutrimenti & plurimi, et est uelocis digestionis, & est melior quam esse potest in hyeme. Oportet praeterea ut confideretur in dispositionibus animalium etiam in etate, & in loco sit pastus: & sui exercitij, et reliquorum, quae dicta sunt in lacte. *Natura.* Caro [auis omnino] siccior est carne quadrupedis, et caro vaccina siccior est carne caprina. Caro autem caprina est sicca et difficilius digestio nis carne ouina. Et caro [ueterum] est grossius nutrimenti, et uehementis calefactionis. Leporis uero caro est calida et sicca. Carnes magnarum auium, et anserum, et miluorum est grossa. Anatis uero caro, et aquaticarum est uehementis humiditatis, et est propinqua in hoc carni ouinae. Et existimauerunt quidam quod caro erici est humidatua, et caro pinguis, et [natiu], caro est calida et humida. *Operationes et proprietates.* Caro est cibus confortans corpus, et est cibus magis propinque conuersionis ad sanguinem, et nutrimentum quidem eius, quae in patella cocta est, et eius, quae allata est, est siccior et nutrimentum eius, quae elixata est, est humidius. Et eius quidem, quae cocta est cum seminibus, et muris, et similibus, uirtus, est uirtus feminicius. Pinguedo autem et adeps sunt mali nutrimenti et pauci, et subleuant cibum, et non est conueniens ex eis nisi quantitas parua secundum mensuram, quae delectet. Salita uero carum uis in principio fuerit humida, tamen facta est desiccatiua, uehementiorem habens desiccationem quam omnis caro, Et eius nutrimentum est paruum. Et caro quidem pinguis lenit uentre cum paucitate sui nutrimenti, et uelocitate suae conuersionis ad fumositatem, et choleram, et digeritur uelociter. Et caro [iliorum et natiu] deterior est carne pingui, et est mala in digestionem et nutrimento, et est calidior et grossior [pinguedine.] Caro uaccina plurimi est nutrimenti, grossa, melancholica, generans a

quae sunt ex ear ne lacertorum. Alia licet, nisi multitudine nutrimenti, quod est carni quod est ex carne lacertorum. Alia licet, nisi multitudine nutrimenti, quod est carni quod est ex carne lacertorum. Alia licet, nisi multitudine nutrimenti, quod est carni quod est ex carne lacertorum.

p. B. uolucrum vniuersaliter. q. B. algizur. camelorum.

B. allie.

f. B. allie.

t. B. quam adeps

gritudines melancholicas: quæ melior est eius, est caro vitulorum. Carnem præterea uaccinā dissolunt cortices melonum. Et melior quidem hora in qua comeditur, est ver. & principium æstatis. Christiani autem, & qui eos imitantur, dicunt q non habent cum grossitudine sua viscositatem nutrimenti porci, neque eius spissitudinem: porcellorum autem caro parui est nutrimenti propter fortitudinem suæ resolutionis & vehementiam suæ humiditatis. Et caro quidem anatis est plurimi nutrimenti, non tamen exillit in bonitate nutrimenti gallinarum, & similitum: & ventres earum sunt suaves: & hepata earum sunt bona, suavia in cibo, & boni humoris. Caro alcecrach est frangitiua ventositatum: & de carnibus longinquior ab hoc ut putrescat, est illa quæ parum est pinguis, & cuius substantia est siccor. *Decoratio.* Caro vaccina generat morpheam. Adeps asini sylvestris est bonus passio linitus: similiter adeps anatis impinguit: & illud quod est adustum de carne arietum, linitum super morpheam est utile, & quod adustum est de carne ranarum, alopecie. *Apostemata & pustula.* Caro vaccina generat eā cum, & similiter carnes grossas, & resoluuntur apostemata dura eis. *Uulnera & ulcera.* Caro vaccina generat scabiem, & impetiginem malvæ: & similiter carnes grosse, & carni arietis adusta linitur super impetiginem conuenienter. *In strumma & bubone.* Caro vaccina generat lepram, & elephantiā, & varices, & similiter carnes grosse, & pingues & alleliani more emplastri supposita est bona nervis [inflat]. in iure carnis leporis sedent podagrici, & habentes dolores iuncturarum, & eius operatio est proxima operationi iuris uulpis. Caro danna læ administratur more emplastri super dolores iuncturarum posita. Caro dorsi asini sylvestris cum oleo costino emplastratur super dolores iuncturarum. Adeps asini sylvestris cum oleo costino [mollificatus more emplastri ponitur super] dolores dorsi, & ventositatibus grossis. Et caro uipere confert lepram secundum quod dictum est in cap. eius. Et caro ericij est bona lepræ. *Membra capitis.* Caro uaccina, & reliquæ carnes grosse [malæ, faciunt euenire alienationem] propter exsiccationem. Et caro danna miscetur cum uino, & bibitur propter [foda]. *Membra oculi.* Cinis carnis arietum confert albugini oculi, carnes [luporum & habentium rostra & ungues] conferunt oculo, & cōfortant ipsum. *Membra anhelitus & pectoris.* Cancer fluuialis confert [extenuatis ualde, & carnes pullorum excitant præfocationem nisi acetose]. *Membra nutrimenti.* Carnes grossæ prædicte ingrossant splenem, uerum [acetosum vaccinum] cum coriandro sicco & croco prohibet cursum materierum ad stomachum: & caro alcatia rememorat in summa eorum, quæ conferunt corruptioni complexionis, & hydrophili, & oppilationi splenis, & hepatis: & melior est ut in hydrophili [congelata sumatur] ut non commoueat sitim, quidam autem hominum sunt qui laudant carnes [luporum] ad frigus stomachi: & humiditatem & debilitatē eius, & uelocitatem quidem digestionis, & deiectionis, & ambarum tarditas non sunt secundum grossitudinem cibi, & subtilitatem eius. Caro enim porci sylvestris & domestici, secundum quod dicitur, est velocis digestionis & deiectionis: & est fortis nutrimenti uiscerum grossi: & carnes ceruorum cum grossitudine sua sunt velocis deiectionis, & caro quidem ericij cum oxymelle confert hydrophili: & caro alcatia confert oppilationi hepatis, & debilitati eius, & corruptioni complexionis & hydrophili, & carnem [luporum] & habentium rostra, & ungues [est bona hemorrhoidibus]. Ius carnis vaccinæ acetosum est bonum solutioni cholerice. Abscindit enim ipsam, & similiter [congelatio] carnis eius cum coriandro & aceto, & acetositatibus ei similibus, & coriandro sicco & pauco croco: & similiter carnes anium assatæ, aut non assatæ, & ei ventrem, & propriæ aleubugi, & arciagi, & ei fortior est alcatia, & alchanabiri, & caro quum elixatur, & [aufertur ab ea aqua]. Caro autem [cameli] prouocat vrinam, & carnes pingues uehementius leniunt naturam quam alia. *Febres.* Caro vacina, & ceruorum animum facit corum sylvestrium, & magnarum animum facit euenire febres quartanas. *Venena.* Caro danna exsiccata cum uino in potu accepta confert venenis. Caro arietum adusta confert moribus serpentum, & scorpionum, & algerarum: cum uino canis rabiosi, & caro ranæ puncturæ verum uenenosorum.

† bothor.
u. B. sicut acci
de. a apostema
tadura.

x B. & pingue
de & alia.
y & duratius.

z B. i. uagudo
adomatibus &
lunus.
a B. alla litta,
prædicte faciunt
euenire alucio
es, i. imaginatio
de m. as.
b B. pilepsum.
c & animalium
rapaciū. & uini
i. p. uinum i. ad
tiam rostra &
ungues ripaciū.
d B. phibitici
valde, & carnes
colubinarum
exertant præfoca
tionē nisi cū
acetosis præpa
rentur.
e B. schbagi fi
ctum ex carne
vaccina.

f B. fac. et ea ci
m. i. cibum ace
tosum.
g B. animalium
rapaciū.

dum grossitudinem cibi, & subtilitatem eius. Caro enim porci sylvestris & domestici, secundum quod dicitur, est velocis digestionis & deiectionis: & est fortis nutrimenti uiscerum grossi: & carnes ceruorum cum grossitudine sua sunt velocis deiectionis, & caro quidem ericij cum oxymelle confert hydrophili: & caro alcatia confert oppilationi hepatis, & debilitati eius, & corruptioni complexionis & hydrophili, & carnem [luporum] & habentium rostra, & ungues [est bona hemorrhoidibus]. Ius carnis vaccinæ acetosum est bonum solutioni cholerice. Abscindit enim ipsam, & similiter [congelatio] carnis eius cum coriandro & aceto, & acetositatibus ei similibus, & coriandro sicco & pauco croco: & similiter carnes anium assatæ, aut non assatæ, & ei ventrem, & propriæ aleubugi, & arciagi, & ei fortior est alcatia, & alchanabiri, & caro quum elixatur, & [aufertur ab ea aqua]. Caro autem [cameli] prouocat vrinam, & carnes pingues uehementius leniunt naturam quam alia. *Febres.* Caro vacina, & ceruorum animum facit corum sylvestrium, & magnarum animum facit euenire febres quartanas. *Venena.* Caro danna exsiccata cum uino in potu accepta confert venenis. Caro arietum adusta confert moribus serpentum, & scorpionum, & algerarum: cum uino canis rabiosi, & caro ranæ puncturæ verum uenenosorum.

De carnibus animalium, quæ in ciborum, ac medicamentorum usum veniunt, plura scripta Gal. 1. de alim. fac. & 1. de simpl. med. nec non Paul. lib. 1. ex quibus hoc veniunt desumpta sunt. Sane in eo author aduersari Galienus uidetur cum passeris malos esse pronuntiat. Galienus enim 1. de alim. fac. cui & Paulus lib. 1. stipulat. 1. perculos tundos & merulas, duos quidem esse, non carnes præui succi concedit. immo & hos, & uulcos & ueneres inter cibos attenuantium, & incrassantium medicamentis lib. de cib. bon. & mal. suc. Dicit præterea author, quod carnes calidas, & siccas esse, cui assentiri & Hippocrati fecundo de dicta. cum leporinis carnes siccæ & calidæ, & aliam siccior, & urina quoddam ex diuina cecere; nempe cum vrinas ab acridus, & infra cap. de leporinis. Huius tamen contrarium, & infra cap. de leporinis lib. 3. fen. 16. & 22. quibus locis inter ipsos de carnibus agitur, & doctissimum Aetianum, lib. 1. 3. epist.

De a [chrysomelis.] Cap. 146.
Chrysomela. Elepho. Meliora sunt Armeniæ non enim cito aduenit eis corruptio, & acritas. Et quum sumuntur chrysomela, opor-

Cupressus quid est? Nominatur in Syria arbor^a [alherer] & Romane cupressus. & in sapore eius sunt^a [acredo] & stypticitas pauca [et amaritudo plurima, & ponticitas eius est plus quam amaritudo, & eius acuitas est secundum quantitatem, qua eius virtus in membris profundatur, et facit provenire stypticitatem sine mordicatione, & diuersificatur a reliquis calcfasti uis, quoniam non attrahit. *Natura*. Calida est in primo sicca in secundo, quidam tamē existimauerunt quod est frigida valde, & iudicauerunt quod virtus eius est composita, & caliditas eius est secundum quantitatem, qua facit penetrare stypticitatem: et qua stypticitas eius profundatur. & provenit in membris. *Operationes & proprietates*. Folia & nux eius sunt styptica: & in ipsa est resolutio, & resoluunt humiditates, & nux quidem eius fortior est omni re quam folia ipsius: & in ipsa est vis faciendi adherere, & abscindit sanguinem, ita quod remouet putredinem. *Decoratio*. Quando decoquitur cum aceto & lupinis, & limitur super ungue, remouet eius vestigia, & eius folia delent^a [vitiliginem]. *Vulnera & ulcera*. Folia eius recentia, et nux eius^a [] consolidant vulnera, que sunt in membris duris, quum fuerint recentia collecta, & conferunt formicę & erysipilę, & proprię cū farina hordei. *Instructio iuncturarum*. Nux & folia ipsius bona sunt^a [] cum ex eis fit ipsi emplastrum, & confortant nervos, & extenuat ramicem more emplastri superposita: & roborant mollificationē, & stringunt eam. *Membra capitis*. Quando teritur nux cupressi multum cum sicibus, & ponitur licinium de eis in narem, sanat carnem additam, & decoctio eius cum aceto sedat dolorem dentium. *Membra anhelitus & pectoris*. Datur ad bibendum cum vino nux eius ad sputum sanguinis, & ad difficultatem anhelitus, & anhelitus dilatationis, & ad tussim antiquam: & si militer eius decoctio. *Membra expulsionis*. Bibuntur folia eius cum uino, et conferunt difficultati mingendi, et cursui superfluitatum ad uescicę, et conferunt etiam ulceribus, quę sunt in intestinis. *Permutatio*. Loco eius ponitur medietas ponderis ipsius de cortice granati, et pondus ipsius de sarcocolla rubea.

b. u. alarzi.

c. n. acuitas parua.

f. morpheam. d. f. n. & rā eius.

e. n. rupturæ.

De^a [calce]

Cap. 147.

Calx quid est? Per calcem significamus cinerem corporum lapidosorum, & ostracorum. *Natura*. Lila quidem quam nō tergit aqua, calefacit, & adurit, & illam quam aqua tergit^a [] quum remanet extincta duobus diebus, aut tridua, tunc non adurit, immo calefacit tantum: & aluta quidem est secca. [] *Operationes & proprietates*. Antiqui dicit sanguinis fluxum, & ad lila est exsiccatua sine mordicatione, & calx quidem, quando bullitur cum oleis, fit matura: & ad lila. *Vulnera & ulcera*. Corrodit carnem additam: et aluta consolidat, & confert aduersioni ignis valde,

De^a [cypero.]

Cap. 148.

Cyperus quid est? Est radix plantę similis porro, & legat etiam, nisi quia est subtilior & longior in pluribus regionibus. Veruntamen melior est alius. Et dicitur quod cyperus Indus^a [] lequi est pilosus, & acridus pilosus. *Natura*. Melior est ille aromaticus, cuius herba est brevis, & cuius^a [] aereo est vehemens. *Operationes & proprietates*. decoctione, & aperit ostia venarum, & extenuat ventositates, & adurit sanguinem, & ponitur in emplastris. *Decoratio*. Colorem efficit bonum, & abradit pilos, & Indus, sicut dicitur^a [] solidat ea que sunt difficilis consolidationis, & no^a [] [] & putrida, & corrosa cum oleo de gradolorem in illis, & stringit dorsum, & nervos: & ipsius multitudo acquirit lepram. *Membra capitis*. Confort putredini nares, & oris, & taphthis: & mollificationi gingivę, & augmentum efficit in seruacione. *Membra nutrimenti*. Calefacit stomachum & hepar. *Membra expulsionis*. Extra lioni urinę, & debilitati vesicę valde, & frigore eius vehementer, & similiter operatur in reni hemorroidibus. *Febres*. Confert febribus antiquis.

ANNOTATIONES.

Cupressum in calidorum ordine reponit, quod & lib. 1. sed contrarium, & Dioscor. lib. 1. & Paul. lib. 7.

Cap. 85.

De^a [cancro.]

Cap. 150.

a. n. sarthā nheri, uel sarathan nheri.

Cancer fluuiialis quid est? Notus est. *Operationes & proprietates*. Est difficilis digestionis, et plurimi nutrimenti, et ipsum quidem rectificat decoctio cum melle, et extrahit res acutas infixas carni et spinas: sed marinus est subtilior. *Decoratio*. Cinis eius est bonus fissuris pedum ex frigore, & quod de eo adustum est, ponitur in medicamentis morpheę et panni, et confert. *Apothemata & pustule*. Cancer fluuiialis resoluuit apothema^a [magnum] quando ponitur super ea. *Membra anhelitus & pectoris*. Caro eius confert

f. bocher. b. durum.

e n. fit ex eo est
gentiana medi-
camentum.

confert phthisi, & propriè cum lacte asina: & ius ipsius etiam. *Membra expulsiōis*. Cinis eius est bonus asinus anti-*venena*. Cōfert mortui scorpionum, & rutele more emplastri superpositus, aut comestus, & cinis eius cum melle confert ad mortum canis rabiosi bibitus: & quandoq; sumitur ex eo cum frumento ad morsum canis rabiosi bibitus sumitur ex eo cum frumento, ad morsum canis rabiosi, & est notū, & scies modū curæ in capitulo de venenis. Et existima uerunt et quod quādo cum bedarungi appropinquat scorpionum, moritur scorio.

a B. Garathā, seu
farthan chari.

De a [cancro marino.] Cap. 151.

Cancer marinus quid est? Quum dicitur cancer marinus, nolumus intelligere per hoc omnem cærum maris, immo speciem cancri, qui propriè habet omnia membra dura, ut lapis. *Operationes & proprietates*. Quod de eo adustum est, subtilius est reliquis adustis. *De oratio*. Quod de eo adustum est, adterget dentes, & delet pannū & lentigines. *Vulnera & ulcera*. Quod de eo adustum est, desiccat ulcera, & confert scabiei. *Membra oculi*. Prohibet lachrymas, & resoluit cum sale ungulam, & fit ex eo collyrium, & fricatur cū eo scabies palpebrarum. *Febres*. Prohibet quartanam.

a B. farmach.

De a [chrysolachano.] Cap. 152.

Chrysolachanū quid est? Est triplex qui plurimum inuenitur in Scemi. *Natura*. Frigidus & humidus est in primo, & apud quosdam temperatus.

a B. seman, uel
semani.

De a [coturnicibus.] Cap. 153.

Coturnices quid sunt? Ex comestione carnis earum timetur tetanus & spasmus, non quia comedant elleborum tantum, immo quia in substantia earum est hæc uirtus, & existimo quod nutrimentum earum ab elleboro est propter similitudinem complexionis.

a B. salinacha.

De a [casia] Cap. 154.

b — B.

Casia quid est? ^b [Dicitur quod est cortex radicis mori alsceni. Et] est specierum, plurimum quarum una est rubra boni saporis & odoris. Et altera species eius est cuius sapor est sapor ^c [specie.] Et est species nigra ad purpureitatem declinans, cuius odor est similis ^d [sandalis.] Et est species altera nigra horribilis odoris subtilis corticis, iūla. Et est altera species ad albedinē declinans porri odoris. Et est species nigra, subtilis cannæ, concaua. Et dixerunt quidam, quod inuenitur simile casie, quod conuertitur ad cinnamomum. Et dixerunt alij, quod inuenitur super arborem cinnamomi casia huiusmodi. Et quandoque est coniuncta ipsi cinnamomo, & casia existit in uirtute cinnamomi, sed est debilior. Et bona est illa, quæ cōsequitur cinnamomum. *Elctio*. Melior est illa, quæ est rubra coloris ^e [pura] plana, longi, ligni, grossæ cannæ, subtilis foraminis, solida ^f [grossa] boni odoris, quæ mordicat linguam, & stringit eam.

e B. clari.
f B. plena.

Nigra uerò est mala, & quod de ea administratur est cortex ipsius. Et in ligno eius non est bonitas. *Natura*. Calida est, & sicca in 5^o [secundo]. *Operationes et proprietates*. Est resolutiua uentositatum grossarum, & in ipsa quidem sunt styptica, & resolutio cum ^h [acredine plurima], & subtiliatio multa, & incisio propter acredinē, quæ est in ipsa, adiuvat styptica, & sua resolutione adiuvat solutiua, & ipsa cum eo, quod est in ipsa de resolutione & stypticitate, & subtiliatio, cōfortat mēbra *Apostemata* & ⁱ [pustula]. *Pustula*. Soluit apostemata calida & frigida in uisceribus. *Vulnera et ulcera*. Linitur cū melle sup lachrymas. *Membra oculi*. Pernitur in medicinis oculi pp illud, quod in ea est de stypticitate & resolutione. *Membra anhelitus & pectoris*. Cōfert pectori. *Membra trimenti*. Syrupus eius confert hepati ^j [et uinū]. In quo casia infunditur, cōfert stomacho. *Membra expulsiōis*. Prouocat utraque propriè in quocunque eorum amborum fuerit causa humo-^k ris grossi, & confert doloribus renum & uesicæ, & quando sit encatisma in decoctione eius, uel dilatori matricis, & eius lubrificatione, & similiter fumus eius, & syrupus eius, & vinum, in quo ipsa infunditur, est bonum difficultati urinae, et existimauerunt quidam, quod ipsa facit abortum. *Venena*. Datur in potu ad uentum tyriae.

De a [cydonio.] Cap. 155.

Cydonium quid est? Quando abluitur cinis ramorum, et foliorum eius, est sicut tunia, et rob ipsius, remanet propter puritatem stypticatis eius, et rob pomorum aciescit propter frigiditatem quod in ipso est de humiditate aque frigida. *Electio*. Assatum est ^l [melius], et magis conferens, et eius quidem assatio fit quoniam conferatur, et deiciuntur grana eius, et ponitur ipso mele, et linitur luto corpus eius, et ponitur in cinere. *Natura*. frigidum est in fine primi, in principio secundi. *Operationes & proprietates*. Est stypticum, confortatiuum foriter, et flos eius etiam stypticus est, et semine eius, et dulce est minus stypticum, et semine ipsius est lenitiuum sine stypti citate, et prohibet ipsum cursum superfluitatum ad uiscera. *Decoratio*. Retinet sudorem, et confert oleum eius flosque formicæ. *Apostemata & pustule*. Confert oleum eius formicæ. *Vulnera et ulcera*. Oleum eius est utile in ceribus ^m [scabiosis]. *Instrumenta iumentorum*. Multitudo comestitionis eius generat dolorem uorum. *Membra oculi*. Assatum ponitur super apostemata oculi calida. *Membra anhelitus et pectoris*. Eius succus confert dilatori anhelitus, et lenit asthmam, et prohibet spumum sanguinis, et lenit eius confert asperitati gutturis, et lenit cannam pulmonis, et mucillago eius etiam humectat ⁿ [ipsam cannam]. *Membra nutrimenti*. Confortat mitui, et ebrietati, et sedat sitim, et confortat stomachum recipientem superfluitates syrupi eius, et si sius infusio, et quod de ipso elixatum, et et ipso utuntur in secunda mensa superfluitatum, et prohibet ebrietatem, et fit ex eo syrupus confortans appetitum deiectionum valde, et prohibet tuum, et confortat stomachum, et prohibet uomitum phlegmaticum. *Membra expulsiōis* pro-

prorocatum, & iam dictum est, q illud est per accidens, continens constrictiōem eius, & illud quod cum melle elixatum est, est vehemētius prorocatum, verumtamen quandoque soluit ventrem, & non constringit, & generat colicam, & dolorem ventris pungitiuum & cōfert dysenterig, & retinet fluxum mēstruorum & confert arsurā urinae, quando distillatur succus eius, aut oleum ipsius in virgam, & confert oleum eius renibus & vesicā, & quando assumitur post cibum, soluit, adeo quod quando plurimū ex eo sumitur, extrahit cibum ante digestiōnem, & clysterizatur decoctio eius ad eminen- tiam ani & matricis.

De a [croco hortulano.] Cap. 155.

Crocus hortulanus. *Natura.* Est calidus in primo, siccus in secundo. *Operationes et proprietates.* In ipso est stypticitas aequalis cum maturatione. *Decoratio.* Mundificat pannum & morpheam. *Valera et ulcera.* Ponitur cum aceto super impetiginem. *Membris capitis.* Ex eo hortulano sylvestri quum sit linimentum cum melle, confert taph- thus puerorum.

De a [calamentho.] Cap. 156.

Calamentum quid est? Eius aliud est fluvia le, & aliud montanum simile hyssopo in sapore & similiter folia eius sunt ei similia. Et est alia species eius, quae nominatur b [alhaium.] Et est quaedam species eius, quae vocatur calamen- [acris] & virtus eius est sicut virtus aliorū: Syrupi alhahase, & calamentum quidem est sub- stantia subtilis, & montanum fortius est fluvia le. *Operationes et proprietates.* Subtiliat fortiter sua acuitate, & amaritudine sui, & propriē sylvestre, & propter illud est rubificatiuum, viceratiuum, & quum bibitur solum, prouocat sudorem, & calfacit vehementer per id quod extrahit ex lescit valde. *Decoratio.* Quando decoquitur, & emplastrum, remouet vestigia nigra a corpore: [oculationem,] quae accidit sub oculo. *Pul- nera et ulcera.* Montanum confert raurā intesti- norum et rupturā, et fit balneatio ex decoctio- ne montani ad pruritum et scabiem. *Instrumenta iudicantur.* Porus decoctionis eius confert cō- tractioni lacertorum in carnibus, et extremitati- bus suis. Et quandoque fit ex eo emplastrum ad sciaticam, et aduritur cutem, et permutat comple- xionem: f f [] et extrahit ex profundo, comeditur et bibitur post ipsum aqua casei die bus continuis, confert elephantia, et varicibus. Et illud quod nominatur fel alhaium quando bibitur, confert spasmo, et linitur ex eo podagra et confert & suffumigatur cum eo; f f [] et confert potus calamenthi leprae non resolutio- nem in aure, et i ipso est virtus faciendi soda. Et montanum quidem confert viceribus oris, et illud quod est adusū de alhaium, stringit gin-

giuas. *Membris anhelitis et pectoris.* Eius decoctio confert dilatationi anhelitis, et est fortis in ex- tractione humorum grossorum viscosorum ex pectore propriē quum comeditur cum ficibus et cōfert dolori laterū. Et montanū quidē est for- tius illo, et alhaiū facit illud totum. super alha- uium verō roratur acetum, et sumitur h [aceto sum] ex eo quod est vicini tps cum acetositate et odorat ipsum syncopizatus, et sanatur & cala- mentum hirci cōfert tremori cordis. *Membris nutriti.* Confert paucitati appetitus, et debili- tati stomachi, et propriē sylvestre singulrui, et confert patientibus ictēritiam cum absterfione et apertione sua, et subtiliatione sua melan- cholicam et cholicam, et similiter decoctio eius, et quandoque fit balneatio ex decoctione montani ad illud, et separatur ictēritia, confert hydropisī, quando comeditur cum ficibus, et in montano quidem est virtus faciendi appeti- tum cibi, et i [succus] eius est conferens hydro- pisi etiam, et alhaium sedat nauſeam, et fit ex eo emplastrum cum cerato super splenem, et ex- tenuat eum, et similiter calamethum hirci, et ve- hementer cōferens tremori cordis stomachico, et conturbatiōi, et nauſea. *Membris expulsiōis.* Eius decoctio prouocat vrinam, et confert do- lori pungitiuo ventris, et cholericae passiōis, et quando teritur cum dispositione sua, aut deco- quitur, et bibitur cum melle, interficit foetum, et prouocat menstrua, et quandoque facit no- mere phlegma, et dixerunt quidam k [monta- num] abscondit coitum, et propriē sylvestre et prohibet pollutiōē. Et sylvestre quidem sol- uit ventrem sufficienter, et confert matrici, et interficit uermes praeipue sylvestre. Et monta- num solutione educit choleram nigram, et sit quod de eo sumitur in potu xx. kirat cum iuleb, et illud quandoque operatur species calamen- thi sylvestris. et omnia illa confortantur quan- do permiscuntur cum aceto, et rob pauco, et re- ctius quidē est, vt teratur et spargatur super ace- rum commistum cum aqua et sale, et bibatur, et illud quod nominatur alhaium extrahit sup- fluitates melancholicas ex via vring, et calamen- thum sylvestre quādoque operatur omnia illa. *Febres.* Bibitur decoctio eius, et confert rigori, et similiter inunctio ex oleo in quo ipsum est decoctum. *Venena.* Quando bibitur, aut ex eo fit emplastrum, confert puncturā vermium nene- nosorum, approximāt liniri ex eo in illo opere cauterij, et quando praemittitur, et bibitur cum vino, expellit venena mortalia. Et suffumigatio ex folijs eius fugat uermes venenosos, et quādo sternitur etiam. Et sylvestre est bonum punctu- re scorpionis. Et montanum quando bibitur l [succus] eius cum decocto, confert morsui luporum.

De a [Cardamomo.] Cap. 157.

Cardamomus quid est? Aliud est magnum, sicut cicer nigrum quod quum frangitur, inte- rius habet granum album mordicans linguam, sicut cubebe, in quo est aromaticitas, et aliud est paruum sicut lens, aromaticum etiam. *Natura.* Calidum est et siccum in tertio. *Operationes, et proprietates.* In ipso cum calefactione est styptici- tas,

h B. praeprati cum aceto, seu conditum cum aceto.

i B. elixatura.

k B. domesticū seu hortense.

l B. decoctio, uel elixatura.

a B. chachulg.

b B. achama, &
proprie in ach
ma. p. 1.
c B. mastice, &
aqua utriusque
granatorum.
a B. cardumeni
uel cardamana,

ras, & proprie in illo quod habet b[caput, & pro
prie in capite ipso.] *Membra nutrimenti.* Confert
vomitu, & nausea cum c[aqua mastice, & v-
triusque granati.]

De a [Cordumeni.]

Cap. 159.

Cordumeni. Natura. Calidum est & siccum
in tertio. *Operationes & proprietates.* Est ex rubifi-
cantibus, & in ipso est virtus liquefaciua, & pro-
prietas eius est confortare membra intrinseca.
Vulnera & ulcera. Confert scabiei, & impetigini
linitum cum aceto. *Instrumenta iuncturarum.* Con-
fert agilitatibus nervorum, & dolori anchæ
ex phlegmate, & confert paralyti, & contusioni
lacertorum. *Membra capitis.* Confert epilepsie
biduum in aqua. *Membra anhelitus & pectoris.* Cor-
dumeni est mundificatuum pectoris, sedatiuū
tussis. *Membra expulsionis.* Confert dolori pun-
gitiuo ventris, & vermibus, & ascaridibus, & cū
vino dolori renum, & difficultati vrine. Et da-
tur in potu de eo drakmet vnum cum cortice
raffis lauri ad lapideum, & eius fumus interfici-
cit tectum. *Venena.* Confert mordeationi scor-
pionis, & reliquis puncturis. *Permutatio.* Loco
eius ponitur harmel & squinanthum.

De a [Calamo aromatico.]

Cap. 160.

a B. cassibalda
rira.

b f B. villosa.

c B. acuitate.

d B. nigredini.
f bothor.

e B. haben idest
confert hydri-
pisi.

a B. cithurium.

Calamus aromaticus. Electio. Melior est ille
qui est hyacinthini coloris, propinquos habes
nodos, qui in plurima frangitur frusta f
& cuius canna est plena re simili re
lae araneæ, & in maceratione eius est acuitas; &
eius contritum est boni odoris, & est declinans
ad citrinitatem & albedinem. *Natura.* Calidus
est & succus usque ad secundum. *Operationes &
proprietates.* Est subtilitarius, & in ipso est stypti-
citas pauca cum lacredine, & in substantia e-
ius sunt terreitas, & acreitas, & est bone commi-
stionis ad equalitatem pertinens, sed eius exsic-
catio est maior, & in ipso est substantia subtilis
sicut in reliquis speciosis, quæ sunt ut piper, &
cinnamomum. *De oratio.* Confert a [occultatio-
ni] sanguinis mortui. *Apostemata,* & f [pustule].
Resoluit apostemata. *Instrumenta iuncturarum.* Con-
fert contritioni lacertorum. *Membra oculi.* Ab-
stergit visum. *Membra anhelitus & pectoris.* Fit cū
eo euaporatio in traiectorio in gutture, & con-
fert tussi solus, aut cum gumma albotim. *Mem-
bra nutrimenti.* Confert apostemati hepatis, & sto-
machi cum melle, & semine apij, & est ualens
ad tinnitem. *Membra expulsionis.* Prouocat am-
bum, & ipse cum semine apij confert renibus, &
distillationi vrine, & confert eius decoctio do-
lori matricis bibita, & sedendo in ea, & bi-
bitur cum melle, & semine apij ad apostemata
matricis.

De a [Centaurea.]

Cap. 161.

b B. alachel.
c B. duos habet
species,
d B. almekene-
so.

Centaurea quid est? Duarum est specierum
scilicet maior, & minor, quæ nascuntur in sine
veris, & folia sunt sicut b [alethil.] & grossa c
[duas habet species] albam & citrinam, in quo-
rum capitibus est viriditas; & planta eius est ma-
gna sicut d [almekene] & ipsius potio ad fe-

bricitantes est usque ad .iiij. herba verò eius quæ
est parua, est similis e [alhaus] montano, &
est farecon, j & eius folia sunt sicut folia rube-
& assumitur quandoque succus ex ea, quæ est
ridis, & quandoque ex ea quæ est sicca, decoqui-
tur enim in aqua donec aqua eius virtutem al-
sumat: deinde a qua illa [rectificatur.] *Natura.*
Calida est & sicca in tertio. *Operationes & propie-
tates.* In ipsa sunt abstersio & stypticitas, & s [accu-
do] & parū dulcedinis, & exsiccatio, & est line-
mordicatione, & dicitur quod si coquatur cū
carne incisa, coniungit eā. *Vulnera & ulcera.* Quo-
recens est, mundificat vulnera & sigillat vlcera,
& sigillat ulcera antiqua & quæ sicca est, ponit-
tur in emplastris, & consolidat fistulas, & vlcera
raprofundia, & vulnera mala, & quando replen-
tur fistule de centaurea, & ligatur, rectificatur
earum dispositio. *Instrumenta iuncturarum.* Confert
attritioni in lacertis, & saniei in eis, & minor
proprie. Et quandoque confert clystere factum
ex ea sciatia, & doloribus nervorum, & conuul-
sionem eorum, sed minor est magis iuuatua ad
omnia illa. Quum ergo illa soluit solutione
seducit aliquid sanguinis subito j & quandoque
fit clystere ex cinere eius cum aqua ad illud
fit clystere ex cinere eius cum aqua ad illud
Membra anhelitus & pectoris. Prohibet spatum
guinis propter suam stypticitatem, & confert
que grossa est, et que minuta, difficultati anhe-
litis, & datur in potu de ea pondus .iiij. cum vi-
no in pleuresi frigida, & spatu sanguinis. *Mem-
bra nutrimenti.* Confert oppilationi hepatis, & di-
ritici splenis. *Membra expulsionis.* Prouocat men-
strua, et extrahit fœtum, et interficit vermes, &
prouocat vrinam, et datur in potu de ea pondus
duos, .iiij. ad dolorem ventris pungitiuum, et do-
lorem matricis, et confert colicæ. Et minor
quidem decoctio quandoque soluendo edu-
cit cum phlegmate, et crudo humore chole-
ram, et potus duarum specierum eius, quando
superfluit, educit sanguinem solutione, et pro-
prie minoris.

De a [cartamo.]

Cap. 162.

Cartamus quid est? Alius est domesticus, et
alius sylvestris. *Natura.* Qui sylvestris est, calidus
est in secundo, siccus in tertio: et notus est calidus
in primo, siccus in secundo. *Operationes &
proprietates.* Oleum eius est propinquum oleo
ricæ, ueruntamen est debilius, et est ex eis quæ
fiant lac f
currens, et nutrimentum eius est multa parua
tatis. *Membra anhelitus & pectoris.* Mundificat
tatis. *Membra nutrimenti.* Confert
aus, et clarificat vocem. *Membra nutrimenti.*
malus stomacho, et ipse caseat lac in stomacho
Membra expulsionis. Confert colicæ, et soluendo
educit phlegma adustum, quando miscetur
ficibus, aut melle, et confert coitu. Et oleum
ius qui domesticus est, soluit ventrem, et quan-
doque fit solutio per ipsum si ponatur mediū
granorum eius in iure, aut fiat ex eo, et ex am-
gdalis et melle pilule, et fit quod de eis in potu
sumitur, pondus aur. .iiij. et quando fumum
de medulla eius, et costo, et amygdalis amari-
tres anulafat, et anisi, et nitri cuiusque coctum
aureus cum ficibus siccis, et melle, et resci-
de eo nux, aut nuxes duas soluendo, educit aquam
siccantem

301

ni,] & est ad nigredinem tendens. Et qui de istis
speciebus est Romanus est similis^d [aleumir,]
& habet odorem^e [latum.] bonus autem coltus
quandoque falsificatur cum radicibus enule du-
ris; & propter illud non mordicat linguam, ne
que habet odorem fortem. *Elefio*. Melior est il-
le, qui est albus, recens, plenus, non corrosus: ne
que foetidus odoris, mordicans & linguale dens
deinde Indus, niger, levis, & niger^f [alcemir,]
& melior est marinus subtilis habens cortices.

f B. alsceuius.

g. valde acuta.
h. s. acutius
est multa.

10 & melior est marinus subrilis habens cortices.
Natura. Est calidior in tertio, siccus in secundo.
Operationes, & proprietates. In ipso est qualitas amara, & ^h aeris valde, & caliditas. & ⁿ aereo dadeo, quod ipse vlcerat, & confert omni mēbra quod indiget calefactione, & vt ex eo extrahatur humor ex pundo. *Decoratio.* Abstergit pānū cūtis linitus cū aqua & melle. *Vulnera et ulcera.* In ipso est vlceratio, & ille qui est amarus, exsiccat vlcera humida. *Instrumenta iunctorum.* Confert mollificationi neruorum, & contritioni laceratorū, & est bonus sciatix suppositus ut emplastrū. *Mēbra capitis.* Confert lethargie. *Mēbra anellus et pectoris.* Confert doloribus pectoris. *Membra expulsiōis.* Prouocat menstrua bibitus, & suffumigatus in traiectorio, & interficit foetum, et prouocat vrinam, & extrahit ascarides, & vermes, & dat vires ad coitum, & ipse supponitur ad dolores matricis, & confert dolori matricis frigido bibitus, & sedēdo in decoctione eius, & mouet naturam quando bibitur cum vino, & ipse non dat vires ad coitum. nisi propter humiditatem superfluum inflatiam, quae est in ipso. *Febres.* Confert rigori linitus cum oleo. *Venenā.* Confert morsibus omnibus, scilicet mor sui viperæ: & alijs quando bibitur cū vino, aut abluithio. *Permatatio.* Loco eius ponitur pyretri medietas ponderis ipsius.

a B chorchem.
hama uel chor
chemani.

Crocama quid est? Dicitur q̄ est soex olei de croco. *Electio.* Melior crocoma est illa, quę est boni odoris, ponderosa, nigra, in qua non sunt ligna, & quando soluitur, tingit aquam colore croci, & quando masticatur tingit dentes tinctura vehementi remanente. *Operationes et proprietates.* Est calefactiua, maturatiua. *Membra oculi.* Virtus eius est abstergeriua oculi [& oleum eius confert tenebrositati eius.] *Membra expulsioms.* Prouocat urinam.

b. r. remouens
tenebroficium
eius.

a B.chambil.

Cambil quid est? Semen est areno sum quod cooperit rubedo, quæ est minor rubedine^b [la picum in felle bouis reperi.] *Natura.* Calidum & ficum est in tertio. *Operationes & proprietates.* Etilius Mefaugue inquit, in ipso est stypticitas uehementis. *Membra expulsiōis.* Interficic vermes, & ascarides, & expellit eos.

b salures .

De^a [climia auri.] Cap. 167.

22. *Chilimia al-*
dheb.

Climia (idest cadmia) auri. Electio. Melior est illa, quæ aurea est ^b [ut cinctus glaciæ] cinerij coloris, recens, & laminoſa groſſior. *Natura.* Est æqualis, ad ſiccitatem declinās in tertio. *Ope rationes*

b B. alhaucudi.
ideft congloba
ta in modum ra
cemi.

uocat mentana, & extrahit foetum. Et ex laudano quidem fit suffumigatio ad secundam, & ut abortum faciat: & flos eius stringit naturam. Vene-
na. Quidam bionit. radix eius cum aceto & uino, confert morbi catelg.

De a [cannabe.] Cap. 173.

Cannabis. Operationes & proprietates. Semen eius fugat ventositates, & exsiccat, & est difficilis digestionis, & mali humoris, & fortis calefactionis, & quod fixum est, est minoris nocuenti sed si syrupus acetosus de zuecero expellit eius nocuentum. Apostemata ei t pustu. i x decoctioe radice eius qui est syluestris, sit emplastrum apostematibus calidis & erysipilae. Membra capitis. Conferunt succus eius, & oleum ipsius dolori auris. Et lauatur cum suc co foliorum eius ca put, & confert furfuribus. Et semen eius facit soda propter vehementiam calefactionis, & uaporem ipsius. Membra nutrimenti. Grana eius sunt difficilis digestionis, & sit mala stomacho. Membra expulsioms. Ex corticibus eius quando plurimum lumitur, ipse interlecet sperma.

De a [cimolea.] Cap. 174.

Cimolea quid est? Est laminosa sicut marmor alba, splendida, bona in sapore suo est camphora. Et de ipsa est quedam, quae splendorem suum habet, omnis velociter est fragilis. Vulnera & cetera. Conferat aduersioni ignis proprie cum aqua & aceto, & quod est ex ea adustum, & lotum, confert viceribus difficilibus ad incarnandū.

De a [culcasia.] id est, brassica marina. Cap. 175.

Culcasia quid est? Est planta in qua est assimilatio de alutnem. Natura. Calida est & sicca in primo. Operationes & proprietates. In ipsa est salitudo & est cum insalatione pauca. Membra anhelitus & pectoris. Fit ex ea gargarismus cum lacte, & sale ipsius, & in Aegypto decoquitur cum ea caro, & frigitur cum oleo, & est cibus illic. Membra nutrimenti. Solutione edacit aquam citrinam, & tur ex ea ut non deoilitet. Membra expulsioms. Pro uocat vrinam, & generat sperma, & expellit cholus sit ab vna tertio librae unius vsque ad duas tertias libras.

De a [charta.] Cap. 176.

Charta (id est, papyrus.) Natura. Calida est in primo, sicca in secundo. Operationes & proprietates. Prohibet quod adustum est de ea fluxum san-
guinis. Apostemata & t pustu. Quod de ea adustum est, prohibet fluxum sanguinis narium.

De a [catas.] Cap. 177.

Catas (id est, atriplex) quid est? Est illud quod di-

citur chrysolochana. Natura. Est b [calida] ad se b B. frigida, cundum, humida in ipso. Operationes & proprietates. In semine eius est uirtus lenitiua habetium choleram.

De a [cucurbita.] Cap. 178. a B. chachia.

Cucurbita. Natura. Est frigida & humida in secundo. Operationes & proprietates. Illa quae est elixata, nutrit aliquatulum, & est velocis, descensio nis b [si non corrumpitur ante digestionem propter causam aliquam, & non generatur ex eo humor malus. aut si corrumpitur in stomacho, & misceatur ei humor malus, est tande consistens] sicut reliqui fructus, & humor qui ex ea generatur, est insipidus, nisi dominetur ei aliquid, quod sibi sit commissum. nam si cum cydonijs commisceatur, humor eius est laudabilis cholerici, & similiter si aque acreste, & aque granati, uerum n. cumentum quod ipsa affert, colon duplicatur, & de proprietate quidē eius est, quod generatur ex ea nutrimentum homogeneum ei quod ei associatur. Nam si comeditur cum sinapi, generatur ex ea humor malus acris: aut cum sale generatur ex ea humor falsus aut cum stypticis generatur ex ea humor stypticius: & est omnino nocitiua quibus dominatur melancholia, & phlegma, & bona cholerici, & illa quidē q est [Romana] non ingreditur in medicinis, neq; aliquid imprimit in frigidationis, neque calefactionis: sed quandoque administratur propter delectationem. Membra capitis. Succus eius sedat dolorem auris calidum: & proprie cum oleo rosi, & confert apostematibus cerebri, & t phrenesi, & est cofersens dolori gutturis. Membra anhelitus et pectoris. Succus cucurbitae cofert tussi & dolori pectoris factis ex caliditate. Membra nutrimenti. Ius decoctio cofert sup fluitatibus calidis in stomacho, remouet eas, & similiter vinum effusum in vacuitatem eius, deinde administratum, & fit ex succo eius caput purgium ad dolorem dentium valde, & abicindit sitim, & est ex eis, quae generant aegritudinem stomachi valde, ita ut stomachi puerorū, & adolescentium, & non est medicamen nocuenti stomachi, nisi vomitus, & nocuentum quod affert colon, maximum est: Membra expulsioms. Quando eius aqua coquitur cum melle, & ponitur in ipsa nitrum, lenit ventrem, & similiter quando sepelitur in prunis & decoquitur si cut est, & bibitur eius aqua cum zuecero, ipsa vehementer nocet intestinis, & colon proprie. Febres. Conferat febribus cholerici.

De a [cucumere.] Cap. 179. a B. checha.

Cucumer quid est? Semen eius est melius semine [citruli], & ille qui est melior, & subtilior, est maturus. Natura. Frigidus est et humidus ad secundum. Operationes et proprietates. Sedat caliditatem et choleram, sed eius chymus est malus, preparatus ad putrefactionem, et excitas putrefactionem, et febres prauas. batheca verò est velocioris corruptionis quam ipse, et in eo quidem qui maturus est, est absterisio, et semen eius est melius semine d [citruli]. Citrus verò longioris est digestionis, & discurret in venis crudus

b B. Et si non corrūpi ut, non generatur humor malus, & corrumpitur in stomacho, ppilod quod ei misceatur de humore malo, aut pp tarditatem moris, seu pp longam moram.

c n. condita.

t sisen.

t Sauch.

d s. humectationem stomachi, ita ut hoc faciat in stomachis puerorum.

b B. checha. Eleatio.
c n. chaia.

d n. chaia. chaia verò est longior a digestionem, quam ipse.

crudus, & generat febres chronicas, cuius quidem nocumentum expellit ammi a uehemēti infilationis stomachi. *Apostemata & pustula.* Ponitur folia eius cum melle super secrete phlegmaticum & confert ei. *Membra capitis.* Quando habentes syncopim calidam ipsum odorant, requiescunt. *Membra nutrimenti.* Quando administratur sedat sitim, & est bonus stomacho. uerū tamen ipse raro digeritur bene, & quando bibuntur de radice eius duo anulufat cum hydro melle, facit uomere humorem subtilē. *Membra expulſionis.* In ipſo sunt prouocatio & lenificatio, & confert doloribus testiculorum, & est cōueniens uescicæ, sed est minor batheca in prouocatione. *Venena.* Folia eius conferunt morſui canis rabiosi.

y B. hebra a'ha
 fua.
 y e' a'ha l'etra.
 si eius succus
 hoc modo.

De ^a [cucumere asinino.]

Cap. 180.

Cucumer afininus quid est? [Est arbor, cuius colligitur succus hoc modo.] Accipitur eius fructus in fine æstatis postquam est citrinus, & suspenditur in panno vt currat eius aqua, & coletur, & exsiccat in scutella super cinerem, & ponitur super rabulum in umbra. *Electio.* Bonus est ille, qui est citrinus, rectus sicut cucumer, uere amaritudinis. Et bonus succus est ille, qui est albus planus. † [] qui est similis cepæ. † [] & super quem iam præterijt annus.

Natura. Est calidus & siccus in tertio. *Operationes & proprietates.* Est subtilis, resolutiuus, & radix & folia eius, & fructus ipsius abstergunt, & resoluunt & exsiccant: cortex eius magis, & uirtus succi radices, & fructus ipsius est una. *Decoratio.* Succus eius, aut succus radices, & foliorum ipsius, confert ictericia. Et puluerizatio eius quod de ipso siccum est, delet uesigia in consolidationibus nigra, & mundificat sorditiem faciei. *Apothematæ & † puluile.* Quum fit ex radice ipsius emplastrum cum farina hordei, resoluit omne apostema phlegmaticum antiquum, & est ad frangendum exituratum propriè cum gumma albotini & propriè succus eius, *Pulvera & ulcera.* Quando puluerizatur quod de eo siccum est, super scabiè & impetiginem, confert eis. *Instrumenta iuuaturarum.* Confert doloribus iuncturarum, & eius decoctio clysterizata confert sciaticæ, & fit ex eo emplastrum cum aceto super podagram.

Membra capitis. Succus eius resoluit hemicranæ grossam caputpurgio factò ex eo cum lacte. Et si liniantur cum eo nares cum lacte, euacuabunt superfluitates plurimas. Et confert galeatæ passioni, & sôda antiquæ. Et succus quidem foliorum eius est debilior. Quumque destillatur succus in aurem, sedat eius dolorem. *Membra anhelus et pectoris.* Solutiuo cum succo eius facta uehementis est iuuamenti, ei qui anhelitus malitiâ habet, & linitur palatum ad præfectionem phlegmaticam ex succo eius cum melle & oleo.

Membra nutrimenti. Confert hydropisî extrahendo aquositatem mirabiliter sine nocumento, quando in potu datur deradice eius [anulu fatinus & semis.] Et quando decoquitur mediâ lib. eius cum duobus kist vini, & dantur in potu omni die tres anulufat vsque ad .v. & quando atumitur de radice eius anulufat, i. s. aut de cortice eius quarta [anecfune] in die, facit vomere.

④ B. obolus. j. s.

‡ B. haeflungh.

phlegma & cholera in rubram. Et bibitur cum aqua mellis, & confert vehementer & manifeste, & prouocat ambo facile sine laesione, & non est stomacho nociuus. Ex eis autem quæ sunt succutionem, quæ ex eo fit, bonam, est, ut faciat induplum salis admisceatur, deinde fiant induplum sicut quæ orobus, & bibantur cum aqua in mitu autem sumitur aliquid de co dissolutum aqua, & linitur ex eo radix linguæ, & quod requirit ipsam. Si uis ut velocius fiat & fortius fiat illud ex eo cum oleo, & oleo de lilio. Et si perfluit, detur in potu ei qui bibit, vinum cum oleo, quoniam quiescere facit flatum. Si autem non confert, detur sauch de hordeo cum aqua frigida & aceto. *Membra expulsiua.* Solutione adducit phlegma & sanguinem. Et succus eius prouocat urinam, & menstrua, & corrumpit fluxum suppositus.

De a [cornu.]

Cap. 181.

Cornu quid est? Cornu cerui, & capra-
rum abstergit dentes fortiter, & stringit gingi-
uam, & sedat dolorem gingiuarum inflatarum, & opo-
tet ut aduratur donec albefcat. *Membr. oculi.* Cerui
cornu adustum albificatum sicut sal, abluendo
prohibet materias ab oculo. *Membr. antrorum*
pelloris. Cornu cerui adustum abluum, inflato
sanguinis confert. *Membr. nutrimenti.* Detrahe-
re facit b [latus,] & non nocet stomacho, &
confert icteritia. *Membr. expulsiōis.* Cornu
adustum abluum, confert dysenteria.

De^a [curace.]

Сар. 181.

Curacis quid est? Est vrtica.

$$De^2 [\text{catatul.}]$$

Cap. 183.

6 Catatul. *Natura*. Est debilis caliditas
hementis siccitatis. *Operationes & proprietates*. Con-
nerat melancholiam. *Membra nutrimenti*. Con-
fert hydropisi. *Membra expulsionis*. Conferre
lutioni ventris.

De^a [*cokio.*]

Cap. 184.

Cokium (i. nitulus marinus.) quid est
mal marinum, cuius uirtus est propinqua
ti animalis castorei. *Membra capitis.* Caro
confert epilepsiæ. *Membra expulsiõis.* Confer
præfocationi matricis.

De^a [cubugi.]

Cap. 183.

Cubugi quid est? Attuigi com
in formis suis. *Natura*. Caro eius est de li
lioribus carnibus. *Decoratio*. Caro eius
guit. *Membra anhelitus & pefioris*. Confer
flerigit^b [cor.] *Membra nutrimenti*. Confer
ro alcutugi hydropifi, & confert fomito
Membra expulſionis. Caro eius est leuis, & li
git & [] & augmentum facit in corpore

De? [cambura.]

Cap. 180

Cambura. Membra nutrimenti.

Tractatus secundus.

305

gerine, nutrit plurimum: sed est tardæ digestionis.

De ^a [cathimunkureis.] Cap. 187.

Cathimunkureis dictum est in cap. de nun. Membra expulsiōis. Est bonum vlceribus renum & vesicæ.

De ^a [calab.] Cap. 188.

Calab quid est? Est almes Indum, & est simile semini lini, & maius aliquantulum ad cineritatem declinans. *Natura.* Est frigidum in secundo, humidum in primo. *Membra nutrimenti.* Delet singultum. *Membra expulsiōis.* Frangit lapidem renum, & vesicæ: & est bonum solutio- ni ventris.

De ^a [casur.] Cap. 189.

Casur quid est? Est alafed: & iam dictum est de eo in cap. spumæ maris.

De ^a [cor.] Cap. 190.

Cor quid est? Est b alistiscar, & nominatur etiam alafasar. Viridis: & est cibus animalium omnium. *Instrumēta iniectionum.* Oleum alcot est res magis conferens tremori, & remouet cū secundum omnes.

De ^a [cinere.] Cap. 191.

Cinis. *Operationes et proprietates.* Omnis est absterfius, exsiccatius, quamuis diuersificetur, & abluio minuit eius absterfionem, & acquidationem, & exsiccatioē sine mordicatione. Aqua verò cineris ingreditur in me- cinis sic, & lacticiis. Et absterfo reliquarum aquarū cineris, & siccitas, sunt minores quam illarum duarum, & cinis almezerion est abster- sinus, & putrefactius, & cinis lignorum stypti- corum, sicut quereus & reliquorū, retinet lan- guinem. *Apostemata & pusula.* Cinis ^b [alatha] ^c [super scabiem] & impetiginem linitur, & confert. *Membra oculi.* Cinis almezerion acuit- rion confert squinantia, & propriè cum dia-

De ^a [cera.] Cap. 192.

Cera quid est. dicta est in capite de mund. Membra expulsiōis. Addit in coitu, & prouocat.

De ^a [capillo algal.] Cap. 193.

Capillus algal quid est. Est planta quæ cum suis eradicatur uenis, & color ipsius est inter rubedinem, & nigredinē, & ^b [uenæ eius, & su- litus] & siccus. *Membra anhelitus et pectoris.* Mundi- ficat pectus, & pulmonem.

De ^a [capillis.] Cap. 194.

Capilli. *Natura.* Capilli adusti ^b [sunt calefa-

ciui &] exsiccatiui fortiter. *Decoratio.* Adusti ab- stergūt dentes, & aqua eorum facit nasci capil- los. *Vulnera & ulcera.* Exsiccant capilli adusti vlce- ra humida, & sordida, & tremula fortiter. *Mem- bra capitis.* Capilli adusti abstergunt dentes. *Vene- na.* Capilli hominis cum aceto in modum em- plastri ponuntur super morsum canis rabiosi.

De ^a [casurudar.] Cap. 195.

Casurudar quid est? Mesangue inquit est ga- lange. *Natura.* Est calidum & siccum. *Operationes, et proprietates.* Est resolutiuum liquefactiuum. *Membra expulsiōis.* Confert colicæ, & dolori re- num: & augmentum efficit in coitu, & pluri- mum proprietatis eius est in dolore renum.

De ^a [cassia fistula.] Cap. 196.

Cassia fistula quid est? Alia est kebulia: alia *Agyptia.* *Electio.* Melior est illa, quæ sumitur a canna, & quæ est splendidior & pinguior. Et me- lior canna ipsius est illa, quæ splendida est, & pla- na. *Natura.* Est æqualis in caliditate & frigiditate, & est humida. *Operationes et proprietates.* Est re- solutiua, lenitiua. *Apostemata & pusula.* Con- fert apostematibus calidis in uisceribus, & pro- priè gutture, quando ex ea sit gargarismus cū aqua solatri, & linitur super apostemata dura, & confert eis. *Instrumēta iniectionum.* Linitur ex ea podagra, & iunctura dolorosa. *Membra an- helitus & pectoris.* Quando dissoluitur manib. in aqua coriandri humidi cum ^b [spuma] ^c [psylli], & deinde fit ex ea gargarismus, confert praefor- cationi. *Membra nutrimenti.* Mundificat hepār, & confert icteritiæ, & dolori hepātis. *Membra ex- pulsiōis.* Est lenificatiua uentris. Et educit chole- ram adustam, & phlegma, & soluit sine noci- mento, & absque mordicatione, adeo quod ip- sa est conueniens pregnantibus, & soluit eas. *Permutatio.* Loco eius ponitur pondus. s. ipsius de tereniabin: & triplum ponderis ipsius de carne ^d [passæ], & octaua ponderis ipsius de tur- bit, & quandoque ponitur loco passæ liqui- ritia.]

De ^a [carnub.] Cap. 198.

Carnub. (*i. filiqua.*) *Electio.* Melior est illa quæ est ^b [de Scemi alnabathia]. *Natura.* Nabathia est vehementioris siccitatis & frigiditatis. *Operati- nes & proprietates.* Illa quæ est de Scemi est exsic- catiua, styptica, & similiter fructus eius, uerun- tamē in ipsa est dulcedo, & cum hoc stringit, Et Nabathia quidē est vehementioris siccitatis, & exsiccatōis, & non mordicat. Et Nabathia comeditur humida, & humor eius est grauis malus. *Decoratio.* Quando fricantur uerrucæ cū carnub Nabathia immatura uehementer, delet eas omnino. *Membra capitis.* Collutio eius ex de coctione eius est bona dolori dentium. *Mem- bra nutrimenti.* Illa quæ est de Scemi humida, sto- macho mala est, & non digeritur, & sicca est tardioris digestionis, & descensionis. Inquit Gal. ^c [medulla huius fructus non deferatur ad regionē aliam], & aliebut eit bona icteritiæ.

A V I C.

V

Mem-

a B. chaserudar seu chasurudar.

a B. chazarfand- dar.

f bothor.

b B. cum mucil lagine.

f. i. passularū: c B. succus liqui ritia.

a B. charaub.

b B. Scemi exsic cata.

c B. Venam ra- lis fructuū rum que deferatur, ad regionē vo- thram, & defera- tur ad regionē.

Membra expulſionis. Encatiſma in decoctione eius factum confortat anum, et in ipſa eſt pro-uocatio, et propriè quæ nutrita eſt cum conge-lato uua, et illa de Scemi quæ humida eſt, ſol-uit, et ſicca ſtringit, et confert ſolutioni uetris. Et Nabathia confert fluxui d[icitur] men-ſtruorum ſuperfluo comeſta, & ſuppoſita. Et aliembut eſt bona dolori ventris pungitiuo, & ſolutioni.

d[icitur] n. ſanguinis
&

a n. chabazi, &
interpretat mal-
ua apud latinos

De a [cubeze.]

Cap. 198.

b n. dicitur.
c B. l[eg]inquit.

† ſicla.

† bothor.

d n. alcola.
† cola.

e † B. oppilatio
num.

f n. reuoluitur,
uel quæ ſolem
ſequitur.

Cubeze quid eſt? Eſt ſpecies malua: & dicitur quidā quod cubeze eſt ſylueſtris, & Muluchia eſt domeſtica. Et cubeze quidem eſt ſpecies quædam quæ dicitur Muluchia arborea, & ipſa eſt althea & b [eſt] olus Iudaicum, & non eſt [lon-gum] quin ſit ſpecies eius, & eſt melior quæ ſit in ipſa. *Electio.* Sylueſtris eſt tubrilior & ſiccior, & fortitudo aqueitatis domeſtica minorat ex virtute eius. *Natura.* Eſt frigida, & humida in primo. dicitur quod domeſtica eſt calida & ſicca, & huius quidem uerbi dictor fuit Paulus, & videtur q[uod] fuit eius: intetio ad olus Iudaicum, quoniam ipſum nominatur almuluchia. *Opera-tiones & proprietates.* In ipſa eſt lenificatio, & eſt ſubtilior quam atriplex, & groſſior † beta ſylue-ſtri, & ſubtilior, & ſiccior, & dicitur quod domeſtica calefacit parumper, & deſcendit veloci-ter propter humiditatem, & viſcoſitatem ſuā, & propriè cum almuri & oleo, & eſt æqualis digeſtionis, & eius humiditas ſecundum q[uod] di-citur, eſt groſſior humiditate lactuca. Inquit Paulus, & ipſa conſtringit, & carminat, & reſol-uit ſine mordicatione, & videtur quod ipſe no-luit per illud, olus Iudaicum. *Apoſtemata & † pu-ſtule.* Ipſa confert formicæ, & eryſipilæ, folia ſylueſtris cum oliuis cōferunt aduſſioni ignis & ſimiliter eius decoctio embrochata, & domeſtica quidem confert in ceptioni apoſtematis calidi, & additioni eius. *Vulnera & vlcera.* Quan-do maſticatur cum ſale cruda, & ponitur ſuper fiſtulas, confert eis, & propriè paruis, & in oculo. *Membra capitis.* Fit ex ea emplaſtrum vlceri-bus capitis cum vrina, & confert eis ualde, & maſticatur ad a [†] aphthas. *Membra oculi.* Quan-do maſticantur folia eius, & adminiſtratur ex eis cum pauco ſale, mundificat fiſtulas oculi, & facit naſci carnem. *Membra anhelitus & peſtoris.* Folia & flos eius leniunt peſtus, & faciunt exu-berare lac, & ſedant tuſſim euenientem a cali-ditate, & ſiccitate, & ſemen eius eſt illud, quod de ea eſt melius in remouendo aſperitatem pe-ſtoris. *Membra nutrimenti.* Domeſtica eſt mala ſto-macho, & in ipſa eſt apertio e [†] hepatis. *Membra expulſionis.* Flos eius confert ul-cerib. renum & veſicæ, bibitum, & linitum cū oleo. Et ſemen muluchia confert raſuræ, & ul-cerib. inteſtinorum. Et rami alcubeze domeſti-cæ conferunt inteſtinis, & veſicæ leniendo natu-ram, & dolorib. eorum, & et illud quando bibi-tur aqua eorum, & fit ex ea ſyrupus. Et eius de-coctio confert duritiæ matricis ſedēdo in ea, & faciendo cum ea enema. Et in ipſa eſt uirtus pronocans vrinam. Et de alcubeze quidē ſylue-ſtri, quæ cum ſole [†] reuertitur, eſt, quæ ſoluit humorem crudum, & choleram, & quando-

que ſuperfluit, & ſolutione educit ſanguinem. *Venena.* Folia eius ſedant puncturam vel par-mæ emplaſtri ſuperpoſita, & propriè cum oleo, & ſimiliter [†] bibitur ſemen eius, & uomit ſemper, & confert morſui rutele.

AN NOT AT I O N E S.

Quod ſylueſtris frigida, & humida ſit primo ordi-
io hortenſis autem calida & ſicca, nuſquam legimus uel ex
Gal. uel ex Paulo. Quod item ea conſtringat quæ ſylue-
ſtris eſt, Paulus non aſſerit, ſed Gale. 6. ſimpl. id radicibus
aſcribit, quod & Auer. facit. Sed ait Auer. folia & fru-
res calidos & ſiccios in primo gradu, radicem uero in primo
cipio ſecundū.

De a [Cauchō.]

Cap. 199.

Cauchon (ideſt, chelidonium maius) quid eſt? Di-
xerunt quidam quod eſt uene. Et ipſa quidem
dicitur memiran. Et dixerunt alij, quæ deſcit, &
parua b [memirant, & quæ magna eſt alga de
tione.] *Operationes & proprietates.* Eſt quoddam g-
nus eius paruum calidum ulceratiuum. Ap-
mata & puſtula. Ponitur cum uino ſuper formi-
cam, & confert. *Vulnera & vlcera.* Quæ parua eſt
eradicat ſcabiem. *Membra capitis.* Maſticatur
ius radix, & ſedat dolorem dentis. *Membra
li.* Quando bullitur ſuccus eius ſuper pruna-
donec ad medietatem deueniat, acuit uifi-
Et quando excæcatur pullus hirundinis, aſſerit
ei mater hanc plantam, & redit ad ipſum uifi-
& additur ſiſus eius, & propter hoc nomi-
tur hirundinaria.

De a [Canderos.]

Cap. 200.

Canderos quid eſt? Eſt triticum Romanum
Natura. Eius nutrimentum eſt frigidius nutri-
mento tritici, & minoris nutrimenti, & eſt
hoc bonæ digeſtionis, plurimi nutrimenti, ſol-
tis, groſſi.

De a [Chamaleonte.]

Cap. 201.

Chamaleon. *Operationes & proprietates.* Non
bitur in aliquo, ſed adminiſtratur exterius, & in
eſt in ſumma abſtergentium exterius, et in
plaſtris lenificantium, et reſoluentium. *De
tio.* Lenitur ſuper morpheam. *Vulnera & vlce-
ra.* Linitur ſuper ſcabiem et impetiginem, et ſit
eo emplaſtrum ulceribus corroſiuis. *Membra
trimenti.* Datur in potu de radicib. albi b [†] et
theſin] in uino, et iuuatur inde habens hyſti-
piſim. *Membra expulſionis.* Radices albi inter-
ciunt vermes. *Venena.* Quod nigrum eſt, inter-
ficiunt.

De a [Charatin. i. inteſtimis terra.]

Cap. 202.

Charatin. *Natura.* Oportet ſecundum q[uod] eſt
ſtimo, q[uod] ſit calidū. *Vulnera & vlcera.* Ex eo quod
contritum eſt, fit emplaſtrum uulnerib. non
rū, et nō diſſoluitur ab eis per tres dies, et eſt
uatiuū ualde. *Membra capitis.* Eius decoctio cū
peanſeris cōfert dolori auris, et q[uod] doq. dicitur
tur cū oleo ſup latus diuerſū a dēte doloroſo.
Mem-

Tractatus secundus.

307

Membra nutrimenti. Sanat quādo bibitur cum vino ab icteritia. *Membra expulsionis.* Teritur multum, & datur ab bibendum cum vino, & prouocat vrinam, & confert lapidi illud etiam.

De a [Cobzbague.]

Cap. 203.

Cobzbague quid est? Est granum paruum simile cardamomo, quod affertur de [Sclauonia.] *Natura.* Est calidum & siccum in tertio. *Operationes, & proprietates.* Eius virtus est virtus gariophyllorum, & abstergit, & subtiliat: & est subtilius cardamomo. *Membra nutrimenti.* Est bonum stomacho, & hepati frigidis, & est melius stomacho, quā cardamomum, & retinet vomitum.

De a [Cauda equi.]

Cap. 204.

Cauda equi quid est? Est planta nascens in locis concavis, & in vallibus, habens styrites concauos ad robredinem declinates, asperos, duos, nodosa cum nodis intrantibus & apud nodos sunt sicut folia squinanti minuta, spissa, & adhuc retarbori cui appropinquat, deinde [generatur] ex ea extremitates plures sicut cauda equi, & habet radicem duram. *Natura.* Est frigida in primo, sicca in secundo. *Operationes, & proprietates.* Est styptica, & proprius succus eius, & est vehemens exsiccationis sine mordicatione, & est valde iuuatiua ad fluxum sanguinis. *Vulnera, & ulcera.* Consolidat vlcera, & vulnera mirabiliter, & si in eis sunt nerui, consolidat etiam. *Instrumenta iuncturarum.* Confert quādo linitur, aut fit ex ea emplastrum attritioni medij lacertobra nutrimenti. Confert apostematib. stomachi, & hepatis, & hydropisi.

De a [Cantharidibus.]

Cap. 205.

Cantharis. *Natura.* Dixerunt quidam quod est superflue caliditatis, & dixerunt alij quod est calida & sicca in tertio; sed primum est verius. *Operationes et proprietates.* Est acris, acuta, putrefactiua, adustiuua. *Decoratio.* Eradicat verrucas liniguis, & confert ei, & eradicat [vnguem molli] & remouet morpheam, & albaras linita cum amentum, facit nasci capillos, & similiter quando coquitur cum [oleo] tur super apostematata cancroso, & resoluit ea. *Vulnera & ulcera.* Linitur super scabiem & impetiginem. *Membra oculi.* Inquit filius Metaugue. Parum de ea prouocat vrinam valde, adeo quod valet etiam hydropisi. *Membra expulsionis.* Parum de ea prouocat vrinam valde, & parum de ea adiuuat medicinas prouocatiuas ad cat menstura, & facit abortum. Dixerunt quid datur in potu una earum ei qui conque- confert, & dantur in potu tres [tafanagi] de

ea, & exulcerat vesicam. Inquit Gal. quod ipsa exulcerat vesicam, propterea quia facit materias acutas declinare ad, eam a quibus corpus non euacuatur, cum proprietate, quæ est in ipsa.

De a [Colla.]

Cap. 206.

a B gara.

Colla. *Natura.* Colla cutium calida est & sicca in primo, & colla piscium minoris est caliditatis, verum est sicca. *Operationes & proprietates.* Omni colla inest uirtus glutinatiua, & exsiccatiua. *Decoratio.* Colla de piscibus ponitur in [symplasmatis] & ponitur in medicinis albaras, et quando aduritur colla de corijs, et colla corij vaccini, et latatur, stat loco tuti in curatione nelendinum. [Apostematata & pustule.] Colla de corijs linitur super tinea, et confert vesicis adustionis, et similiter colla de piscibus, et colla de corijs uaccinis, quādo linitur cum aceto super impetiginem, et scabiem exoriabilē, quum non est vehementis profunditatis, confert, et quando linitur cum melle, et aceto super vulnera, confert eis: et ponitur colla de piscibus in emplastris scabiei vlcerosæ, et confert. *Membra capitis.* Colla de piscibus ponitur in emplastris vlcerum capitis, et confert. *Membra anhelitus & peitoris.* Colla de piscibus datur in potu cum aceto ad sputum sanguinis, et ingreditur in forbitationibus, quæ sunt ad sputum sanguinis.

b B. ficior.

c B. linimentis faciei.

d B. Vulnera & ulcera. & bothor. & sahafat.

L I T E R A D.

De a [digitis citrini.]

Cap. 207.

a B. asababafra.

Digiti citrini quid est? Eius figura est sicut uola manus commista ex citrinitate et albedine, et est dura, in qua est parum dulcedinis et ex ea est citrina cum [parua alteratione] absque albedine. *Natura.* Est calida et sicca in secundo ferè. *Operationes & proprietates.* Resoluit superfluitates grossas ualde. *Decoratio.* Inest proprietas mundificandi cutem. *Instrumenta iuncturarum.* Confert membris neruosis in impedimentis suis. *Membra capitis.* Confert mania proprie. *Permutatio.* Loco eius iuuamento mania ponitur quantum ipse est, et medietas eius ex [hezeria] scen cum duabus tertijs ipsius de fod.

b B. puluerale nia.

c B. bezargiesan cum duabus tertijs ipsius de shad. a B. asabahermes.

De a [digitis hermetis.]

Cap. 208.

Digitus hermetis quid est? Est flos hermodactyli et eius uirtus est uirtus hermodactyli.

De a [durungi.]

Cap. 209.

a B. durunegi.

Durugi. (i. dorocinus.) quid est? [Herba lignea radicalis,] cuius quantitas est modus pollicis uel que ad extremum unguis et minus, habens quod est interius, albū, et quod est exterius cineritiū, declinās ad duritiem et grauitatem. *Natura.* Est calida et sicca in tertio. *Operationes & proprietates.* Extenuat uentositates. *Membra anhelitus, & peitoris.* Confortat cor, et confert tremori eius ualde. *Membra expulsionis.* Dissoluit uentositates quæ sunt in matrice. *Uenena.* Confert uenenas.

b B. Est frustum lignosum radicale. Alia litera. lignosum radicale nodos habens interius album, exterius cineritium, uel puluerulentum colore habens.

A V I C.

V a nis

nīs & punctura vermium venenoso si de scor-
pionum, & rursus bibita: & emplastrum aut ex
ea cum sicibus. *Permutatio*. Loco eius ponitur
e B. zurumbad. [zurumbad a puale pōdas aut duas terū pon-
deris ipsius de gariophyllis.

a B. darfishahan.

De^a [darfishahan.] Cap. 210.

b B. Alia litera.
habens spinas
plures.
c B. cū qua ven-
ditores medici-
narum inducūt
ponitiatē in
suis oleis.
Alia litera cum
qua venditores
medicinarū con-
fortat olea sua.

Darfishahan (*id est*, *spulathus*,) quid est? Est ar-
bor grossa habens [spinam grandem] qua
venditores medicinarum sua vnguenta expe-
riuntur & est composita ex partibus dissimili-
bus. Cortex namque eius est acutus: & eius flos
est calidus: & lignum eius est ponticum, in quo
est frigiditas quardam: nam in ipso etiam est vir-
tus composita, & in ipso est acuitas & stypticita-
s. Acuitate ergo sua calefacit, & sua stypticita-
te infrigidat. Sunt autem quidam, qui dicunt,
quod ipsa est radix spicæ Indicæ: sed non asseri-
matur. *Electio*. Illa quæ est bona, est gravis, sub cu-
ius cortice egreditur rubeum ad purpureitatem
tendens, boni odoris, & saporis, sed alba priuata
odore est mala. *Natura*. Calida est in primo, sic-
ca in fine secundi, usque ad tertium, & dicitur
in primo, sed ipsa est fortioris siccitatis quam
illud: quidam verò dicunt quod est frigida. *Ope-
rationes & proprietates*. In ipsa est resolutio, & sty-
pticitas, resoluit enim vetersitates, & retinet cur-
sus, & fluxus sanguinis, & rectificat putrefactio-
nem. *Vulnera et ulcera*. Confert vlcibus ambu-
latis & putrefactis. *Instrumenta iuncturarum*.
Confert propriè mollificationi neruorum.
Membra capitis. Aldarfishahan est bona foetori-
narium, & fit ex ea licinium, & ex decoctione
eius colluitur os propter [aphthas] & cōser-
uat dentes, & confert valde. *Membra anhelitus et
pectoris*. Aqua decoctionis eius prohibet spū
sanguinis ex pectore. *Membra nutrimenti*. Confert
inflationi stomachi. *Membra expulsiōis*. Eius de-
coctio constringit ventrem, & confert inflatio-
ni [] difficultati vrinæ, & supponitur,
& extrahit fatum, & puluerizatur super vlcera
[cauda & testiculorum,] & confert duritiei
ipsorum, & ambulationi eorum. *Permutatio*. Lo-
co eius ponuntur fructus alicuius duæ tertie
ponderis ipsius, & in iuuamento neruorū pon-
dus eius de assaro, & medietas eius ponderis de
durungi.

d n. alcola.
† cula.

e † n. intestino-
rum.
f n. semoris, &
g n. uicis os
biogenitalia e-
xistentium.
Alia ihera. anj
& genitulum.

a n. Darirhe. i.
calamus aroma-
ticus.De^a [darirhe.] Cap. 210.

Darirhe quid est? Dictum est in capitulo de
calamo aromatico. *Vulnera & ulcera*. Dicitur quod
non est res melior ad adustionem ignis quā da-
rirhe cum oleo rosato, & aceto. *Membra nutri-
menti*. Confert apostematibus hepatis, & stoma-
chi, & hydropisi.

a n. Dadi.

De^a [dethiu.] Cap. 211.b n. & siccitatem
in secundo.

Dethiu quid est? Est granum simile hordeo,
& longius, & strictius, & magis solidum, ama-
rum. *Natura*. Inquit filius Mesangue quod est
frigidum, & sanius est quod ipsum declinet ad
caliditatem & [est siccum in tertio.] *Operatio-
nes & proprietates*. Est stypticum, constringens ven-
trem, & cum eo quod est in ipso ex stypticitate

conseruat vinum de dastylis ab aceto sitate.
Apostemata & pustula. In ipso est lenificatio
bona duritibus. *Membra capitis*. Est faciens
tomiam. *Membra expulsiōis*. Constringit, & val-
de confert doloribus ani, & mollificationi eius
sedendo in eius decoctione. Et quādo ex eo co-
ficetur pondus, i. iij. cum oleo, & transglutitur,
confert hemorrhoidibus. *Veneria*. Confert ven-
nis. *Permutatio*. Loco eius ponuntur in resolu-
tione duritiei duæ tertie ponderis sui de kut,
& medietas ponderis ipsius de abhel. Verum-
tamen in imprægnatione non administratur
abhel.

De^a [dulb.] Cap. 212.

Dulb. (*i. platanus*,) *Natura*. Cortex & nux eius
sunt vehementis siccitatis, & est frigidus in pri-
mo. *Operationes et proprietates*. Cortex & [abra-
mo.] ipsius sunt vehementis absterisionis, & de-
siccationis [& sensibus est desiccationis, & abra-
sionis] moriuntur ex folijs eius, & absterisione
eius, & cortex eius est vehementis exsiccationis.
Pulvis verò foliorum eius est sensibus, & reli-
quis desiccationis valde, & malus eis. *Decoratio*.
In cortice est virtus absterisionis, & exsiccationis.
nis, & quandoque confert albaras. *Apostemata
& pustula*. Conferunt folia eius apostematibus
& phlegmaticis, & apostematibus iuncturarum
genuum. *Vulnera & ulcera*. Cinis ipsius ponitur
super excoarationem, & super vulnera putrida
& sanantur. & cortex eius coctus cū aceto co-
fert adustioni ignis. *Instrumenta iuncturarum*.
Eius folia doloribus iuncturarum sunt utilia, &
apostematibus calidis in eis, & propriè geniculo-
rum. *Membra capitis*. Eius cortex decoctus cum
aceto est bonus dolori dentium, & pulvis eius
est malus auditui & auri. *Membra oculi*.
foliorum eius nocet oculo. Verum ipsius folia
humida quum lauantur, & coquantur, & cō-
ferunt [inflammationi, & ophthalmia.] *Membra
anhelitus & pectoris*. Pulvis eius nocuus est tu-
moni & uoci. *Veneria*. Fructus eius recens cū ui-
no confert puncturæ vermium venenosorum.
Et ex nuce eius cum adipe fit emplastrum pū-
tūse est uenenum scarabeis, & scarabei moriuntur
ex folijs eius, & ex corticibus eius.

De^a [demest.] Cap. 213.

Demest (*i. laurus*,) quid est? Est arbor lauri, & e-
ius grana administrantur, et folia, sed grana san-
tiora, et fortiora eis, quæ sunt in ipsa. *Decoratio*.
de cortex radiceis, de cuius operibus aliquid dicitur
hic, sed complementum eorum erit in ca-
pitulo de gain, ubi loquimur de lauro. *Natura*.
Est calida in tertio sicca in secundo. *Instrumenta
iuncturarum*. Est bona mollificationi neruorum
et paralyti, et torturæ. *Membra capitis*. Quod
ea tritum est [est bonum sternutationi.] *Mem-
bra nutrimenti*. Confert apostematibus hepatis, &
splenis. *Membra expulsiōis*. Confert colicæ.

De^a [deuser.] Cap. 214.

Deuser (*id est*, *aglyops*) quid est. Est herba
cuius

eius folia sunt similia folijs tritici, sed sunt le-
uora, et fructus eius habet uelamina duo, aut
tria, et super ipsa sunt quedam similia pilis, et
sumitur iuccus eius, et seruatur, et est melior
herba. *Natura.* Calida est in primo, secca in secun-
do. *Operationes & proprietates.* In ea sunt exsiccatio
& resolutio. *Apothematizatio & pusilla.* Lenit apo-
stematizatio, que indurari incipiunt, & prohibet ip-
sorum duritiem. *De oratio.* De proprietatibus ei-
us est, ut delectat alopeciam. *Membra oculi.* Con-
fert agylopiis.

De^a [dirdar.] Cap. 215.

Dirdar (i. ulmus) quid est? Est arbor cimum,
ex qua egreditur capita inflata sicut granata,
in quibus est humiditas, que fit cimices: quum
enim aperitur, egrediuntur cimices, & eius
folia comeduntur uiridia sicut olera. *Operationes
& proprietates.* In ipsa sunt stypticitas, & abster-
sio, & cortex est stypticus, & radix est ei propin-
qua. *Decoratio.* Humiditas caput eius abstergit
faciem, & cortex eius cum aceto quum est hu-
midum, abstergit albas. *Vulnera & alia.* In uol-
uit cortex eius sicut ligamentum super per-
cussiones, & vulnera, & consolidat ea, & simili-
ter folia eius, & cortex, & flos ipsius conueniunt
vulneribus, & similiter illud quod cadit de cor-
rice, & res que ex ea cadit sicut fa-
cia, & prohibet ambulationem fraudulentis, &
proprie cum aequali pondere sui de aniso
confecta cum decocto. *Instrumenta iuncturarum.*
Ex decoctione radices, & foliorum ipsius em-
brochantur ossa fracta. *Membra expulsi-
onis.* Quum ex eius cortice grosso bibitur aureus
cum decocto, aut aqua frigida, expellit
phlegma.

De^a [deindar.] Cap. 216.

Deindar quid est? Est ex genere abhel que di-
cutur pinus Inda. Et eius lignum similatur li-
gno zurumbet. In quo est acuitas parua, & [sty-
pticum] faciens sitim. *Natura.* Eius siccitas est in
tertio maior caliditate eius. *Operationes & proprie-
tates.* In eius lacte est acuitas adurens, et in sub-
stantia eius est stypticitas. *Instrumenta iuncturarum.*
Bona est mollificationi neruorum, & paralyti-
ca. *Membra capitis.* & neque est aliquid melius
dis in cerebro, & apoplexie, & epilepsie. *Mem-
bra nutriti.* Lac eius facit sitim. *Membra expul-
sionis.* Frangit lapidem renum, & vesicæ, & reti-
net ventrem, & remouet mollificationem ani
sedendo in eius decoctione.

De^a [dauco.] Cap. 217.

Daucus quid est? Est semen baucie syluestris.
distinctio vero esse eius dicitur in capitulo bau-
cie syluestris. *Natura.* Calidus in tercio, siccus in
principio ipsius. *Operationes & proprietates.* Est a-
peritiuus valde. *Membra expulsi-
onis.* Prouocat vri-
nam, & menstrua.

De^a [dende.] Cap. 218.

Dende quid est? Quæ est Sceni ex ea, est sicut

phistici, & [aliscetrie] est similis alkerua rubeo,
habens puncta nigra: & Inda est minor alsceni,
& maior [aliscetrie], & eius medulla est ciner-
tia declinans ad citrinitatem, & de proprietati-
bus eius est, quod ipsius medulla minoratur cū
tempore, donec consumatur. In terra verò ma-
gis remanet. *Eleflio.* Aliceni melior est & fortior
Inda, & [aliscetrie] est mala, tarda
operationis, faciens turbationem, & dolorem

pungitiuum, & oportet ut excorticetur scenia
cum ferro, & non tægat labia, quoniam ipsa de-
let eorum colorē, & facit quasi albas, & quan-
do excorticatur, egreditur ex cortice eius lin-
gua parua proxima medietati grani. oportet er-
go ut relinquatur illa lingua, & accipiat medu-
lla. *Natura.* Est calida valde. *Decoratio.* Euacua-
tio facta cum dende mixta cum eo quod [ip-
si] pertinet, conseruat nigredinem capillorū.

*Membra expulsi-
onis.* Soluit cum superfluitate, &
potio quidem eius est granum. j. s. & ipsa soluē-
do non educit nisi humiditates, & melanco-
liam, & phlegma, que sunt in iuncturis, & neq;
bibatur nisi in regione frigida, & in complexio-
ne frigida. & neque bibitur sola, quandoque ve-
rò præsumit aliquis dans ad bibendū de ea que
preparata est, duos danich, sed ei qui est fortis
complexionis tolerans [fluxum]. Oportet ergo
ut teratur, & permisceatur cum [scese]ne
gij & aliquanto croco. Et si miscetur cum me-
dicinis solutius, nō oportet ut cum eis miscea-
tur opium, neque quælibet medicina, immo o-
portet ut miscetur cum tali, qualis est turbit,
& lac ficus, & succus absinthij, & semen nil, &
[keriken] quintis duabus.

De^a [dinaraguadi.] Cap. 219.

Dinaraguadi quid est? Est planta [alhasce]
& zufere, & dicemus ipsum in capitulo de ze.

De^a [duraz.] Cap. 220.

Duraz quid est? Nota est. caro eius est melior
carne [pullorum, & alaguakir] & magis tem-
perata, & subtilior, & siccior carne [atadrogij]
& minoris caliditatis, quam ipsa. *Membra capitis.*
Caro alduraz in cerebro, & intellectu augmen-
tum efficit. *Membra expulsi-
onis.* Caro [alduraz]
auget sperma & coitum.

De^a [dedikisa.] Cap. 221.

Dedikisa quid est? Cortex Indus, stypticus.
valde. *Operationes et proprietates.* Est stypticus. *Mem-
bra anhelitus & pectoris.* Bonus est scuto sangui-
nis ex pectore, & pleuresi, & clarificat uocem.
*Membra expulsi-
onis.* Confert ulceribus intelli-
norum.

De^a [durusataris] Cap. 222.

Durusataris quid est? Res que uoluitur super
arborem antiquam, que sunt glandes, & simi-
lis est [asarach], minor tamen ea & minus tri-
stulosa, & habet radicē intexam, & rete in qua
est dulcedo cum acuitate, & amaritudo, & sty-
pticitas cum uirtute purgatiua. *Natura.* Est ca-

Tractatus secundus.

311

quidem est humiditas in primo. *Operationes, & proprietates.* Est aperitiua lenitiua. *Decoratio.* Aqua cruce cum felle vaccino vestigijs vlcerum confert. & semen eius, aut aqua ipsius cum melle, lentiginibus. *Membra capitis.* Facit soda, & proprie si comedatur sola. lactuca vero remouet nocumentum ab ea: & similiter endiuia, & portulaca. *Membra anhelitus & pectoris.* Facit lac abundare. *Membra nutritiua.* In ipsa est digestio cibi. *Membra expulsiua.* Syluestris facit abundare vrinam, commouens coitum, & faciens ei ejectionem, & proprie semen eius. *Venenata.* Quando comeditur & bibitur post eam vinum odoriferum, est theriaca morsui mustellae.

De^a [elbue.] Cap. 231.

Elbue quid est? Est vizbue, ^b & est subtilior quam kacle. *Natura.* Calida est in primo, sicca in secundo. *Operationes, & proprietates.* Est subtilis. *Membra nutritiua.* Confortat hepar & stomachum frigida: & digerit cibum.

De^a [endiua.] Cap. 232.

Endiuia quid est? Alia est syluestris, & alia hortulana, & est duarum specierum, habens lacta folia, & habens stricta folia, & ipsa procedit cursu lactuca, veruntamen, sicut dixerunt, est minor ea in suis operationibus. apud me vero ambe vineunt eam in aperiendo, & in praestando iuuamentum oppilationi hepatis: quamuis minorentur ab ea in extinguendo & b [conforta] d. *Electio.* Magis iuuat iua ex eis hepatis est quae est magis amara. *Natura.* Endiuia frigida est in primo, & siccitas sicca est in primo, & humiditas humida est in fine primi. & hortulana quidem est frigidior & humidior, & eius quidem amaritudo in estate fit fortis, & declinat ad parum caliditatem, quae non efficit impressionem. ⁴⁰

De^a [ere.] Cap. 234.

Aes quid est? Aes aliud est rubeum ad citrinitatem declinans: & est Cyprum quod est melius, & aliud est rubeum clarum, & aliud rubeum ad nigredinem declinans, & est genus aeris quod dicitur talacon. Et es quidem adustum est b [a] b. *Acutum:* cretin quo etiam est stypticitas. Quumq; abluitur, est medicamen bonum ad sigillandum in corporibus lenibus, & sine ablutione ^c f. ad dura.

[est melius. *Electio.* Flos aeris subtilius est ipso. *Natura.* Calidus est & siccus in tertio. *Operationes & proprietates.* In aere adusto est stypticitas & acuitas & consolidatio, & ex eis quae de ipso dicuntur ^d f. [] est quod si cum forcipi ^d f. B. absq; ratione. bus de talacon fiat pilorum euulsio, prohibet ortum eorum. *Decoratio.* Denigrat capillos. *Vulnera, & ulcera.* Ipsum consolidat ulcera maligna ambulatiua, & prohibet ea ab ambulatione, & corrodit carnem augmentatam, & ablutum ^e solidat vulnera, & dicitur qd si linitur cum melle, conueniens est vlcerebus. [duris adustis] in corporibus duris. *Membra oculi.* Acuit visum, & confert duritiei palpebrarum. *Membra expulsiua.* Soluit aquam citrinam quando bibitur cum ^f [oxymelle, et si ex eo liniatur palatum, excitat vomitum, et portio quidem eius sit aur. j. s. & extra hit aquositatem absq; nocumento. *Venenata.* Oportet quidem vt caueatur vsus dimitte illud in quo est falsedo, & amaritudo, aut pignedo sicut sunt olea, et carnes, aut acetula, aut dulcedo in vasib. aeris, et bibendi ex eis, ipsa transtmittunt proculdubio [in] iariā, et amara est aenemum. ^g a. viriditatem aeris, & unde aeris. a B. fabium.

De^a [euphorbia.] Cap. 235.

Euphorbium quid est? Est unguis calidus, cuius virtus alteratur post tres, aut quatuor AVIC. V 4 annos,

con-

2. d.

& si

dum

zuis

alba

mere

reie-

tu

um,

est

tu

est

tu

est

e Baucitatis.

d s. in oleo, &
fricando.

e t s. cum filo.

a B. feres nel fe
ras.† bother.
† bother.
b B. remouet
seu delet.a v. fada alha-
chd.b B. Alia lite a.
sanguinis mulie
rum
a B. caufed.

annos: & quod antiquatur tendit ad pallidita-
tem & citrinitatem: & non dissoluitur in oleo
nisi cum difficultate: & recens est e contrario il-
lius. sed dixerunt quidam, seruat virtutem suā,
quando ponitur cum fabis excorticatis in va-
se. *Electio*. Quod de eo bonum est, recens est, cla-
rum, citrinum, ad pallorem declinans: acuti o-
doris, vehementis ^e [acredinis.] Aliud verò ab
hoc, est adulteratum cum sarcocolla, & gum-
mi. *Operationes, et proprietates*. Est absterfium, &
habet virtutem subtilem, adustiuam, absterfuiā,
& quod est recens, est vehementioris calefactio-
nis, quam assa. quum tamen non sit gumma si-
cut assa in calefactione sua. *Instrumenta iunctura-
rum*. Miscetur cum quibusdam portionibus fa-
ctis cum speciebus, quę sunt sicut piper, & cin-
namomum, & similia, & confert sciaticā, & cij-
cit cortices ossium in die vna. Verum oportet
vt muniatur caro, quę est in circuitu ossium cū
cerato tepescato ^d [in vnguento, & comprimē-
do] inungitur ex eo paralyfis, & stupor, & con-
fert valde. *Membra oculi*. Quando ex eo fit colly-
rium, est absterfium, sed perdurat eius mordi-
catio tota die, & propter hoc miscetur cū mel-
le, & reliquis collyrijs. *Membra nutrimenti*. Con-
fert aquę citrinę, & frigori renum, & confert
habentibus colicam, & potio de eo cum qui-
busdam feminibus boni odoris, & aqua mellis
est trium anulufat. Dixit Alcanzi, q̄ coarctat os
matricis vehementer, adeo vt prohibeat medi-
cinas abortum facientes eijcere foetum. *Mem-
bra expulsiōis*. Soluendo educit phlegma viscosū
retentum in ytrisq̄ anchis, & dorso, & inte-
stinis secundum q̄ dixerunt. *Venena*. Dixerunt
quidam, q̄ si illius, quem aliquis vermium vene-
nosorum pupugit, cutis capitis scindatur, & q̄
eam sequitur viquequo. crancum appareat, &
ponatur in ea hoc gummi tritum, & suatur,
& ^e t [] non adueniet ei nocumentum
illius, & etiam interficiunt tres drachm. eius
in diebus tribus exulcerando stomachum & in
testina.

De ^a [equo. Cap. 276.

Equus. Operationes & proprietates. Facit stercus
eius operationem stercoris asini. *Apostemata &
† pustula*. Corum pulli si aduratur, & liniatur
ex eo cum aqua super† pustulas, ^b [infrigidat]
cas. *Membra capitis*. Dicitur quod additiones il-
lę, quę sunt in genu equi, quando teruntur,
& bibuntur cum aceto, sanant sōda. *Membra
expulsiōis*. Coagulum equi proprię conue-
niens est fluxui antiquo, & vlcibus viscerum
& fluxui.

De ^a [arugine ferri.] Cap. 237.

Aerugo ferri. Operationes & proprietates. In ipsa
est infrigidatio & stypticitas. *Membra expulsiōis*
Confert fluxui ^b [parturientium].

De ^a [ericio.] Cap. 238.

Ericius quid est? Syluestris est notus, & mon-
tanus, est adulul, habens spinas sagittales, pro-
pinquus naturę syluestris, vel terreni. Itle verò

qui est marinus, est species habentium ostraca.
Operationes & proprietates. Eius adeps prohibet el-
fusionses materiam ad viscera, & similiter eius
hepar, ^e t [] & in cinere quidem terreni,
& marini sunt absterfio, & resolutio, ^e t [] acui-
tas, & exsiccatio. *Decoratio*. Quod de ericio terre-
no salitum est, confert elephantię. Et caro eius
qui terrenus est, confert lepre: & illud propter
vehementiam resolutionis, & exsiccationis, &
quod adustum est de cute ericij, ^d t []
confert alopecię mistum cum pice. *Apostemata
& † pustula*. Cutis ericij marini ponitur in me-
dicinis scabiei, & caro eius confert valde scro-
phulis. *Vulnera et vlcera*. Cinis cutis eius confert
vulceribus sordidis, & mundificat carnem addi-
tam, & caro eius confert scrophulis valde, &
nodis prauis duris. *Instrumenta iuncturaru-
rum*. Erius ^e t [] terrenus confert paralyfi, & spāmo, &
egritudinibus nervorum omnibus, & elephan-
tia. *Membra anhelitus & pectoris*. Caro ericij ter-
reni confert ^e t [] extenuationi. *Membra nutrimenti*.
Erius ^e t [] confert malitię complexionis
& quod de eo salitum est cum oxymelle est bu-
num hydropis, & similiter eius hepar exsicca-
tum in sole super pannum. *Membra expulsiōis*.
Ericius ^e t [] terrenus est bonus stomacho, & le-
nit ventrem, & prouocat. Et caro ericij terreni
saliti cū oxymelle confert dolori reni. Et caro
ericij terreni confert ei qui mingit in lecto de
pueris, adeo q̄ assiduatio comestionis eius for-
tasse faciet, vt vrina cum difficultate egrediatur.
Febres. Confert caro eius qui terrenus est febrib.
antiquis. *Venena*. Ericij caro confert moriū ver-
minum venenosorum.

De ^a [enula.] Cap. 239.

Enula quid est? Eius quidem est hortulana,
& est quedam species eius, cuius folia sunt ab-
vno palme usque ad cubitum unum, expansa
super terram, sicut silymber, & folia lentis.
quod in ipsa magis est iuuatium, est radix
eius. *Electio*. Virtus syrapi eius est fortis in ope-
rationibus suis, & melior nutritura eius est cum
aceto fradę caliditatis. *Natura*. Est calida & sic-
ca in secundo, & in ipsa est humiditas super-
flua, & propter illud non calefacit corpus fra-
tim, quum ei occurrat. *Operationes & proprietates*.
Confert omnibus lassionibus, & doloribus, & infla-
tionibus. Et in ipsa est uirtus rubificatiua, & est in-
flatiua. *Instrumenta iuncturaru-
rum*. Enula confert sciaticę, & dolori iuncturaru-
rum factum ex radice eius, & ex folijs ipsius
confert doloribus frigidis, & contusionibus
torum. *Membra capitis*. Facit sōda, & proprię
soluit hemi-craneam phlegmaticam, & proprię
embrochata. *Membra anhelitus & pectoris*. Adie-
uat ad expuendum deglutita cum melle, & est
bonę operationis quando admiscetur cum
lectuarijs mundificantibus pectus. Et est ex
quę letificant, et confortant cor. Et quando
que sit ex ea uinum hoc modo. Sumuntur de
ea aur. Iet ponuntur in vj. anulufat multas
bitur post tres menses, et mundificat pectus
et pulmonem. *Membra expulsiōis*. Et proprię
radicis eius prouocat utrumque, et proprię
syrapi

serupus eius. Et qui affuetè utitur enula, non indiget, ut mingat omni hora. *Veneria*. Confer morui uenenosorum uermium, & proprie Egyptia.

De^a [hamatite.] Cap. 240.

Hamatites quid est? Quandoque inuenitur in mineris, & quandoque subtiliatur aliqui in adurendo magnetem, & quod prouenit inde, est hamatites in operationibus suis. *Electio*. Melior^b [alcedenegi] est ille qui est uelociter frangibilis, aqualis duritici, cui non admiscetur sordes, & in quo sunt uene. *Natura*. Non ablutus est calidus in primo, siccus in secundo, & ablutus est frigidus ad secundum, propter ablutioem, siccus in tertio. *Operationes & proprietates*. In ipso est stypticitas uehemens, & apparet quādo fricatur in aqua, donec in ipsa reoluatur^c eius sordities. Et eius uirtus est prohibens.] Et in ipso est calefactio quādam, & subtilitatio, & escicatio ultima. Et dixerunt quidam, quod ipse est in uirtute marchasita, sed est siccior, & minoris caliditatis^d [præter quam in subtilitatioe & absterfione.] *Vulnera & ulcera*. Administratur sicut [puluerizatur super carnem additā, & extenuat eam. *Membra oculi*. Abstergit ulcera oculi, & consolidat ea, quando administratur cū albugine oui. Et quandoque confert solus asperitati palpebrarum. Et si fuerit illic apostema cū 30 in ipso gradatim, aut spargatur sicut puluis super carnem additam. Et quandoque confert in potu cum uino ad difficultatem urinae, & ad fluxum [menstruorum]. Et in hematite est proprietas rectificandi gonorrhæam.

De^a [elleboro nigro.] Cap. 241.

Elleborus quid est? Ille qui niger est, est frust^b [incisa] & eius acuitas est fortior acuitate albi. Et illi, qui ipsum colligunt, præseruantur ab eius acuitate comedendo allia, & bibendo uinū. Et folia quidem plantæ eius sunt similia folijs aldiuib: sed sunt uehementioris nigredinis quā ipsa, & habet crus breue ad purpureitatem declinans, & eius figura est sicut figura racemi, & in ipsa est fructus, & habet uenas subtiles nigras, & ex cuiusque quarum radice sicut duo capira ce- 40 tur sunt uenæ istæ, & oritur in siccis. *Electio*. Melior est ille, qui est medius inter ueterem, & nouum, & grossum, & extenuatum, habens colorē cineritium, uelociter frangibilis^d [non simile tele araneæ, saporem habens acutum, & ministratur est, ut assumatur lignum paruum uel aqua, & excorticetur, & assumantur cortices triti & eribellati, & portio eius sit tres kermes, & melius est ut in potu detur cum petroselinio & clauco, & quandoque datur ex eo usque ad aur. 50] *Natura*. Calidus est et siccus usque ad [secun-

dum.] *Operationes & proprietates*.] Et resolutius, subtilitatus, & est fortis absterfionis, adeo qd corrodit carnem mortuam, & quando nascitur apud radicem uitis, fit uirtus uini eius solutiuā, et de proprietatibus quidem ellebori est, quod ipse permutat corpus a sua complexionē, et facit ipsum complexionem bonam iuuenilem acquirere: et multi sunt qui elleborum album sumunt ad uomendum, et non facit uomere et non soluit, sed facit illud quod facit uomitus et solutio, et conuenientia eius ad uiros, et uiragines mulieres, et fortiores, et adolecentes, et eos qui habent^b [carnes teneras in corpore] et multitudinem sanguinis est plurima, et non est conueniens caltratis, neque mollibus; et ipse quidem est conueniens in^h [Martio] de inde in Septembri. ueruntamen oportet ut ante ipsum procedant tres dies penitus in quibus abstineatur a comestione, et potatione grossorum, et ut administretur ea quæ gaudere faciāt, et delectari, et ut euomat et ut eiciat post eā duabus vicib. aut tribus, deinde assumatur. *Decoratio*. Linitur super morpheam cum aceto, et similiter [loca in quibus sunt sordes] et similiter super albamⁱ vitiliginem, et eradit uerrucas, et euacuatio, quæ fit cū eo, confert^j lepræ, et similiter albus. *Vulnera & ulcera*. Linitur niger, et albus cum lacte super scabiem, et impetiginem cum aceto, et ad excoitationem linitus ualeat, et fit cum eo euacuatio, et sunt ex eo sicut linicia, et immittuntur fistulis, et dimittuntur per diem, et quando extrahuntur ex eis, eradicantur^k [corpora earum.] *Instrumenta iuncturarum*. Confert paralyti, et dolori iuncturarum, et euacuatio facta per ipsum est medicamen eorum omnium forte. *Membra capitis*. Quando de coquitur cum aceto, et distillatur in aurem, sedat sonitum, et quando os colluitur ex illo aceto sedat dolorem dentium, et quando distillatur decoctio eius in aurem debilis auditus, confortat ipsum, et confert melancholiæ quæ est cū aliquis solus aliena loquitur, et hemicanæ antrique, et ægritudinibus capitis, scilicet epilepsie et melancholiæ. *Membra oculi*. Confortat uisum, quando ponitur in^j collyrijs. *Membra expulsi- 50 nis*. Confert melancholiæ, et dominio eius, et soluendo educit ex toto corpore absque horribilitate, et extrahit cholera et phlegma: et extrahit omnem superfluitatem mistam sanguini, ita quod ab extremitatibus corporis et a cute, et oportet ut fiat uelocis solutionis cum scammonæ, et misceantur ei petroselinum, et daucus: & quādoq; datur in potu hoc modo, in funditur in oxymelle, aut uino dulci, et dimittitur in ipso aliquo spatio, deinde coquitur uinū illud cū lentib. aut cum hordeo, aut gallina, et ad sorbendū datur ius eius, & quandoq; admiscetur duob. aureis de eo quantitas triū anulu- 60 sar de scammonæ, & quandoq; decoquitur cū lentibus. Et iam quidem dictū est in tabulis proprietatum de regimine eius, qd oportet fieri in hoc loco etiā. Et ipse valde confert apostematib. in intestinis, & vesica: & prouocat urinā, et menstrua. *Permutatio*. Loco nigri ponitur mediū pondus ipsius de mezereon, & duæ tertiæ ponderis eius de agarico. Filius autem Mesæ ponde- 60 xit, quod loco eius ponitur condes.

g n. corpus car-
nosum & pin-
gue. Alba litera
& non est con-
ueniens corpo-
ribus timorolis
naq; mollibus.
h n. mensis Apr-
lis.

i n. sup albas
morpheam.
j albas.

k n. partes cal-
sæ, uel ostraco-
sæ, quæ sunt in
eis.

j alcosol.

De

a B. charbech
abiad.b A. cortex, &
corticis parui
sunt fragiles.
figura uel for-
ma habens simi-
lem rei inaece-
rata seu corro-
sa uermibus,
uel a carollis al-
bis, in qua
† scla.
c B. habens con-
cavitatem.d B. Alia litera:
habens quanti-
tatem magnam
subtilem.

e B. terij.

f B. debilior est
ille qui est infu-
sus.

g B. cathedra.

h B. mouetur
pargiua.De ^a [elleboro albo.]

Cap. 242.

Elleborus albus quid est? ^b [Cortex corticum
ramorum diuersae figurae, similis rei veteri al-
be, in quo] non est grauitas, & simulatur etiam
radicibus altheae, cuius amaritudo est uehemen-
tior amaritudine nigri. Et eius planta est sicut
arnoglossa, aut sicut ^c beta syluestris, sed est bre-
uior ea rubei coloris. Et longitudo cruris eius
est usque ad. iiii. digitos coniunctos in latitudine
[concauum.] Et habet venas plurimas a radice
vna procedentes sicut cepae, & nascitur in locis
montuosis, & colligitur in tempore mesis, &
exsiccat. *Electio.* Ille qui est electus est planus ha-
bens superficiem cum equalitate, albus, ueloci-
ter frangibilis, ^d [plurima habens grana minu-
ta,] non mordicans linguam statim uehemen-
ter, & attrahit saliuam. Qui autem uehementer,
mordicat, statim est praefocatus: sed operatio-
nes regiminum in ipso predictae sunt in capitu-
lo proprietatum. *Natura.* Calidus est & siccus in
medio ^e [secundi.] *Operationes et proprietates.* Albus
est uehementioris amaritudinis. Et niger est ue-
hementioris caliditatis, & quum mus comedit
ipsum, moritur, & ex industria probatur illud,
& comedit de ipso mus in fauic, & melle, &
quando coquitur cum carne, dissoluit eam, & ^f [de-
biliter eam.] de ipso vero inciso sumuntur quinq;
aur. & ponuntur in noue. vnc. aquae pluuialis, &
dimittuntur in ea trib. dieb. & colatur, & sit tepi-
da, & bibitur, & hic est infusus. deinde est ille
qui est decoctus, qui hoc modo preparatur: li-
bra vna de eo inciso in duob. kist. aquae pluui-
alis posita tribus diebus infunditur, & decoqui-
tur, donec eius tertia pars remaneat, deinde ex-
trahitur ab ea elleborus, & pericatur super aquae
mellis boni colati quantitas duarum librarum.
& inspissatur, & sumitur ex eo cochlearium ma-
gnum, sicut est, aut cum aqua calida, & hoc est
sanum, & tutum: deinde est cortex incisus, post
contractus in eo positus, quod sit sicut aqua hor-
dei, ut nihil remaneat in gutture, & stomacho:
deinde est ille, qui est pulverizatus preparatus
cum aqua mellis: & iste est ille qui plurimum no-
cet, propterea quod remanet in meatibus, quare opor-
tet bibentem ipsum preparare res, quibus medi-
catur ille, qui forsitan incidit in spasimum, sicut
ius gallinae, & syrupum de hyssopo cum mentastro
& rura, & lentes, & olea boni odoris, sicut factum
est de cyperis. & lilio, & narciso: & ut sint apud
eum acetum acuti odoris, et poma, & cydonia,
& panis calidus, et vinum odoriferum, & medi-
camen sternutatorium, & penna, & ^g [condisi &
anethum,] & lectus stratus, & ventosae diuersae, &
quando affecit cum facilitate, forbeat aqua frigi-
da, et odoret odores bonos, & cibetur ex eis, quo-
rum chymus bonus est. Et si iam accidit ei spasmus,
& debilitas, tunc detur ei panis fractus in uino,
aut aqua mellis, & quandoque oportet ut reite-
retur, & cibetur pane infuso in aqua frigida, &
si accidat ei singultus in medio operationis, de-
tur ei aqua mellis, in qua decoctus sit raphanus,
& si medicina in ipso non mouetur, post ali-
quantulum spatium bibat aqua mellis cum
aqua calida, in qua decocta sit ruta: aut detur in
potu aqua, & oleum, & vomat cum penna in tin-
cta in oleo de cyperis, & de lilio, & ^h [eleuetur

in suspensorio: quod si acciderit ei sicut pre-
catio, sumat in potu decoctione ellebori equi-
tatem trium. vnc. illud enim adiuvat medi-
tatem, & remouet accidens. Si vero non iuu-
faciat clystere acutum, & in potu dentur
anulus de eo: non ut euomere faciat, sed ut
pellat praefocationem, & fiat ut sternutet cum
sternutatorijs, quod si singultus vomitu non
mouetur, administremus tunc ventosas super
spondyles magnas, quae sunt inter spartulas, &
per reliquas dorsii spondyles. Ventosae enim
quantum contorsionem accidentem post singul-
tum, & iunge membra ipsamata cum oleo re-
hementis calefactionis, & cum aqua balnei &
na: ⁱ [†] operatur enim in isto capi-
tulo operationem nigri. ^k [†] *Membra capitis.* Quando odoratur ille qui pul-
rizatus est, excitat sternutationem. Elleborus
Acuit usum. *Membra nutrimenti.* Elleborus
bus ^l [confortat fortiter:] sed in ipso est
mor, quoniam praefocat. quandoque vero po-
tur in ^m [pane] ut uomere faciat, & oportet
illi, in quo timetur praefocatio, non in potu
buatur stomacho exsiccante vacuo. huiusmodi
enim debilis est. *Venenae.* Interficit quod deco-
superfluum est homines: & est venenum eius
bus, & porcis, & stercus bibentis ipsum inter-
cit gallinas.

De ^a [eupatorio.]

Cap. 243.

Eupatorium quid est? Est ex herbis ^b [aroma-
ticis:] & habet folia sicut folia cannabis: & ^c [de-
eius sicut nenuphar:] & est illud quod admini-
stratur, & succus eius. *Natura.* Est calidum in p-
mo, siccum in secundo. *Operationes, & proprietates.*
Est subtilitatum, incisivum valde: & abster-
uum sine attractione: & sine caliditate pon-
stia. Et in ipso est stypticitas pauca, & pon-
& amaritudo fortis, sicut est amaritudo aloes.
^d *Decoctione.* Est bonum in initio alopeciae, & ^e [de-
rie. *Pulnera, et ulcera.* Linuntur cum adipe veteri
super vlcera diffilis consolidationis, & ^f [de-
succus confert scabiei, et pruritui quando flum-
tur cum aqua sumiterra, et oxymelle et flum-
ter flos eius, et succus ipsius est fortior. *Mem-
nutrimenti.* Confert doloribus hepatis, et opor-
tionibus eius, et confortat ipsum, et confert
ritiei splenis, et apostematibus hepatis, et succus con-
matibus stomachi: et eius herba, et succus con-
ferunt ^g [malitiei formae:] et acciduntibus
dropis. *Membra expulsiouis.* Datur in potu
vino, et confert ulceribus intestinorum, pro-
Confert febribus chronicis, et antiquis; pro-
succus eius: et proprie cum succo absinthii
mutatio. Loco eius ponitur pondus de allia
medietas ponderis ipsius de absinthio.

L I T E R A E.

De ^a [Fabis.]

Cap. 244.

Faba quid sunt? Natae sunt: et aliae sunt: ^b [aroma-
ptiacae: et aliae Nabathiae, et Nabathiae
sunt uehementius stypticae: et Aegyptiae
humidiores: et *minoris* nutrimenti: unde
ro sunt plurimae superfluitatis: et si non
tardius

emplastrum est bonum apostematibus mamillæ, et caseitati lactis in ea. *Membra nutrimenti.* Sunt difficilis digestionis, et non tardè descensionis & exitus. Et non sunt generatiue oppilationū. Et decoctæ cum corticibus in suis in aceto prohibent vomitum. *Membra expulsionis.* Quæ ex eis decoctæ sunt cum aceto & aqua, conferunt solutioni antiquæ, et quum propriè fuerint cum corticibus suis, et cõferunt dysentericæ, & propriè Nabathicæ. Et earum etiam succus confert ad illud¹ [sicut etiam earum sorbitio. Et earum sorbitio confert apostemati testiculorum propriè decoctarum cum vino.]

De a [Face.]

Cap. 245.

f. Lavich.
f. B. comestum
sicut est & bibi
cū cū re aliqua
liquida Et earū
emplastrum cõ
fert apostemati
testiculorum.
Alia litera. Et
earum sorbitio
& emplastrum
confert aposte
mati testiculor
um.

a. b. dardi.

Fex. Electio. Melior fex et sanior, est fex vini veteris: deinde quæ similis est ei. Et fex quidem aceti est vehementis virtutis. Et oportet ut aduratur post ipsius exsiccationem bene, sicut aduritur spuma maris in vitrea linita ex luto, aut olla. Et finis adustionis eius est, ut albescat, et pulverizetur, & [et similiter omnis fex]. Et oportet quidem ut omnis fex administretur, dum est recens, et fiat quod necessarium est de adustione eius, et tunc administretur, quæ enim ex ea uetus est, est debilis uirtutis. Et oportet quidem ut cooperiatur in uasè, et non [appareat] aeri, et quadoque abluitur, sicut lauatur tutia. *Operationes & proprietates.* Fex aceti fortior est alijs fecibus, et uirtus abstersionis eius, est styptica, et adusta est adustiva, et putrefactiva uirtute alia. *De oratio.* Quæ adusta est, administratur in ungue albificato cum gumma pini, et relictat ipsum. *Apostemata et pustula.* Fex non adusta est bona inflationi sola, et cum myrto etiam, et exsiccat pustulas cum quo [sunt] ulcera. *Membra anhelantis & pectoris.* Fex non adusta extinguit inflammationem [capitis in quo] constrictus est sanguis. *Membra nutrimenti.* Fex non adusta prohibet fluxum materierum ad stomachum. *Membra expulsionis.* Quando exterius apponitur matrixi emplastrum ex fex non adusta, confert fluxui sanguinis menstrui.

b. f. subtiliter.

c. n. exponatur.

f. bothor.

f. bothor.
d. n. est uicus

e. n. mamillæ
in qua.

De a [fumo.]

Cap. 246.

a. b. dochan.

Fumus quid est? Est terreus, subtilis, et diuersi ficatur eius substantia, et omnes eius species sunt exsiccatæ substantia sua terrea, et est in eis igneitas parua. *Electio.* Fortior eorum est fumus [alchitram], deinde fumus picis humidæ: deinde fumus storacis: postea myrrhæ, deinde thuris: postea terebinthinæ, et uidetur quod fumus naptæ sit fortior omnibus. *Operationes & proprietates.* Fumus est substantia terrea subtilis, digestiuis, resolutiuis. *Membra oculi.* Fumus thuris, et fumus terebinthinæ etiam ponuntur in medicamentis vlcerum oculi, et prohibent ortum pilorum additorum, et [cursum] et corrosionem, et humiditates cum quibus non est ophthalmia, et vlcera lachrymalium.

f. resina abietinæ.

b. Balselach.

De a [flore eris.]

Cap. 247.

a. b. zar alnhas
uel zar alnhas.

Flos eris. *Operationes, & proprietates.* Est stypticus, corrosiuus, mordicatuus. *Vulnera & ulcera.* Corro-

tarditas suæ digestionis, & multitudo inflationis earum, non essent minores in nutriendo bene, quam pulvis hordei, sed sanguis earum est grossior, & fortior. *Electio.* Meliores ex eis sunt grossiæ albæ, quæ a gurgulionibus non perforantur: & deteriores earum, sunt recentes, & earum quidem rectificatio est prolongatio inflationis earum, & bonitas decoctionis, & comedere eas cum pipere & sale, & thymo, & origano, & sitati, sed sunt declines ad frigiditatem, & siccitatem plus, & in ipsis est humiditas superflua, & propriè in viridibus. De ueritate uero uiridum est ut indicentur frigida & humida. Quidam autem, qui ponit frigiditatem fabarum in gradu secundo, modum excedunt. *Operationes & proprietates.* Abstergunt parumper, & inflant valde, cur pulvis hordei bene fiat, & liniantur siterata cum aqua remouet earum inflationem: verum cum fabæ exortantur, & moluntur, & decoquantur in uasè sine motu, & minora ce sunt inflationis, & quæ ex eis frige sunt, paucis, & coctæ cum suis corticibus sunt plus inflatae: sed sunt tardioris digestionis, & fortasse earum farina est minoris inflationis: sed earum, quæ sunt Nabathicæ est uirtus styptica, & earum, cortex est fortioris stypticatis, & non absterget: & Egyptiaca est stypticior omnibus, & in ipso est absterger, & generatur ex ea caro mollis, & generat humores grossos. Hippocrates quoque confert uirtutem sanantis ab eis, & quado scinduntur in duo media, & ponuntur super fluxum sanguinis [in]cisionis valent. Et de proprietatibus quidem earum est, quod abeindunt oua ciunt videre somnia [cum] alienatione perturpre recentes. *De oratio.* Quando ex corticibus earum fit emplastrum capillis, subtiliat eos, & tantis, prohibet ortum pilorum, & similiter quant gunt uiriliginem in facie, precipue cum corticibus, & pānum, & lentigines, & faciunt colore bonum. *Apostemata, & pustula.* Fit ex eis emplastrum cum uino super apostemata testiculi. & [Vulnera et ulcera]. Confert vlceribus lapino lacertorum, & more emplastri ponuntur. cum decoctione sua podagræ cum adipe omnibus, quib. accidit soda, & res uiridis, quæ est in concuuitate earum, quæ sunt Egyptiæ, cuius sapor est amarus, quum teritur & miscetur cū oleo rosaceo, & distillatur in aure, cõfert nugeco more emplastri superposita, confert obfuscationi oculi, et palpitationi, & ex eis cū ni oculi, propriè qui est pupillæ. *Membra anhelantis & pectoris.* Bonæ sunt pectori & sputo sanguinis, confert etiam tuissi, & si miscantur cum melle, & farina foenugræci, confert apostemata gurguris et duarum amygdalarum, et earum

Corrodit carnem additam. *Membra capitis.* Poni-
tur in defsecatiuis ulcerum auris, et quando il-
lud quod ex eo album est, teritur, et infilatur in
aurem, delet surditatem antiquam, et ex eo tan-
gitur palatum cum melle propter apostemata
gule, et uice. *Membra expulsiōis.* Quatuor anulu-
sat eius soluunt humorem grossum, et soluunt
aquam citrinam, et ponitur in exsecatiuis he-
morrhoidarum, et b [exituratum] ani.

b. n. ulcerum.

a. n. zamara al-
rahay.

De a [fistula pastoris.] Cap. 248.

b. B. inflationem

c. B. aperturæ,
seu hemiaxa-
perura.

Fistula pastoris. Natura. Calida est et sicca, et
forfitan in principio secundi, & dicitur quo-
niam resolut^b [augmentationem.] *Membra ex-
pulsionis.* Expertus est Gal. quod succus eius fran-
git lapidem in renibus, & dixerunt quidā quod
confert ulceribus intestinorum, et pungit uo
dolori, & infirmitatibus matricis, et facit pro-
pocationem utriusque, & confert^c [fistulis.] *De-
nena.* Aureus unus aut duo auris in potu accepti
conferunt ei qui bibit leporem marinum, &
opium, & reliqua.

a. v. hantia.

De a [frumento.] Cap. 249.

† Saich.

b. n. al'hanai
quidem est pro
ximum.

† Saich.

† Saich.

† Saich.

c. B. uhemēer
coctum sicut al-
herisse, & alhe-
risse.

Frumentum. Electio. Melius est illud, qd est
mediū inter duritiē, & raritatem, magnū, pin-
gue, recēs, planum quod est inter rubedinem &
albedinē. *Frumentum uerō nigrum*, est mali
nutrimenti. *Natura.* Est calidum & temperatū
in humiditate, & siccitate, & ipsius[†] succus de-
clinat ad siccitatem. *Operationes & proprietates.* Tri-
ticum plurimū rubedinis, plurimi est nutriti-
ri. Et frumentum elixatum est tardæ digestio-
nis, inflatuum: uerum eius nutrimentum quū
digeritur, est plurimum. Et b [adarmacha] qui-
dem est proxima amylo, sed est calidior, et fari-
na uiscosa per naturam est non uiscosa arte. Et
neque est uiscosum natura, sicut uiscosum ar-
te. † Succus præterea tritici est tardæ descensio-
nis, & plurimum inflatuum, indigens dulcedi-
ne faciente ipsum descendere uelociter, et ablu-
tione cum aqua calida, ira ut remoueat infla-
tio eius, & humor[†] succi est paruus. Amylum
uerō est frigidum & humidum, uiscosum, &
frumentum est magis nutrimentum corporis om-
nibus granis. *Decoratio.* Triticum mundificat fa-
ciem, & eius farina, & amyllum cum croco est
medicamen panni. *Membra nutrimenti.* † Succus
tritici, & hordei grauat. *Membra expulsiōis.* Tri-
ticum crudum, & etiam decoctum elixatum,
non mollium, neque fractum^c, [neque coctū
ita ut sit puls, & fractum] etiam similiter quan-
do comeditur: generat uermes. *Penena.* Triticū
tritum puluerizatum super morsum canis ra-
biosi, est iuuatiuum.

a. B. halbe uel
helbe.

De a [ferrum.] Cap. 250.

Fœnugræcum quid est? Notum est. *Natu-
ra.* Calidum est in fine primi, sicum in primo
non euacuatur ex humiditate extranea. *Opera-
tiones & proprietates.* Eius uirtus est digestiua, le-
nitiua, & illud propter id, quod in ipso aggre-
gatur de caliditate cum uiscositate, & ipsius vi-
scositas prohibet dominium nocuenti calidi

tatis eius, & eius caliditas operatur cum facili-
te: & eius humor est malus licet non sit pauca-
re. *Decoratio.* Eius oleum, quod fit cum myrto, con-
fert capillis, et uestigiis uicem, et confert
furis frigidis per mucillaginositatem. *Mem-
bra expulsiōis.* Eius oleum cum oleo rosaceo. Et ingreditur in me-
dicinis panni, & facit colorem bonū, & alterat
odorem oris, & facit fetere odorem corporis,
& sudoris. *Apostemata & † pustula.* Resoluta ap-
stemata phlegmatica, & dura: & eius farina ad
apostemata calida apparentia, & occulta, quum
non sunt inflammata, sed sunt declinantia ad
duritiem quandam, & lenit dubellet, & mane-
rat ea. *Vulnera & ulcera.* Confert cum oleo ro-
saceo adustioni ignis. *Membra capitis.* Mundat furis-
abluione capitis facta ex eo, facit sodam cu-
piti, & propriē quum comeditur cum muri,
quamuis sit cum almuri minus nocuentum
stomacho. *Membra oculi.* Decoctio fœnugra-
ci sanat^b [ataraxia]. *Membra anhelus & pectoris.* Cla-
rificat vocem, & pulmōi tribuit aliquod nu-
trimentum, & lenit pectus, & guttur, & sedat
trimentum, & lenit pectus, & guttur, & sedat
sim, & dispneam, & propriē quando coquitur
cum melle, aut dactylis, aut ficibus, & lu-
est ut coniungatur cum dactylis carnosus, & lu-
matur succus amborum, & miscetur cum mo-
le plurimo, & super prunas temperate calcia-
& assumatur ante cibum tempore longo. *Mem-
bra nutrimenti.* Cum nitro emplastrum factum
ex eo confert spleni, et eius decoctio cum aceto
debilitati stomachi, & propriē quod ex eo re-
cens est, & c [eius electuarium facit] nauicam:
sed acetum et muri expellunt nocuentum co-
mestionis eius. *Membra expulsiōis.* Fœnugra-
ci ma in decoctione eius ad apostema matricis
dolorum eius, et coarctationem ipsius. Et eius
decoctio cum aceto conuenit ulceribus intes-
tinorum, et similiter recens cum aceto quando
comeditur^d [fractum]. Et decoctio eius cum
aqua calida est bona tenasmoni et solutioni. Et
eius oleum est bonum apostematibus ani, et
clysterizatur etiam ad tenasim, et dolorem
tritis pungituum, propriē cum almuri ante
bum, et non mouet ad expellendam fœcē
si propter suam [acrimoniam] et propriē for-
melle non plurimo, ut non mordet descendere
et eius decoctio cum melle facit descendere
miditates grossas ab intestinis, et prouocat
nam et menstrua, et supponitur cum anatis
pe, et confert duritiē matricis, et facit genera-
tionem matricis faciem, cuius generatio
difficilis propter defsecationem, et est bonum
habentibus hemorrhoidas, et facit stercore boni
odoris, et facit foetere urinam, et sudorem,
non est sicut lupini in difficultate sui exitus.

De a [ferrum.] Cap. 251.

Ferrum quid est? Est tres species^b senebun-
cam. Et hieremehem et fuludeth. Senebun-
cam est alfuledh naturale, et alfuledh armine-
le est purum ex hieremehem, et scoriam al-
ruram] propinqua est scoriam aris. Ergo
dem scoriam singulare faciam capitulum in
pitulo de cha. *Operationes & proprietates.* Eius
niam stypticum est, corrosiuum, et scoriam
est debilior ziniar eius, et ipsa est fortior
ficcatione.

balantib; & ve-
nariis, & ra-
paciis earū cum
rapacibus. i. e.
fel quidem for-
te valde mor-
dens.

d B. uiride æris.
& lapis lazuli.

c B. potus plurā
mi .

g B nel unguen
tis prohibenti-
bus uulner
h s. additam.

B. alrachme

alcola.

quando cum eo linitur ⁿ [fumen] et suppo- ⁿ B. umbilicus
nitur:

Tractatus secundus.

321

adiutorio prohibet impregnationem. Et supponitur cum lana, ut soluat ventrem. Et similiter quando liniuntur ex eo sumen, et abdomen, et illa lenit ventrem, et eiicit foetum, et interficit foetum fortiter. Et eius succus est fortior in hoc. Et si misceatur eius aqua cum aceto, et liniatur super anum extra egredientem, reducit ipsum ad interiora. Et succus eius aperit orificia uenarum, quae sunt in ipso ano, & radix eius prouocat menstrua bibita, & supposita. Et si de radice eius bibantur drag. v. cum melle, soluunt fortiter, sitq; potio eius vsque ad iiii. aur. Venena. Bibitur cum vino ad medicinas mortiferas, & venena, proprie ad leporem marinum.

De^a [fuca.] Cap. 278.

Fuca. (i. Zithum.) Elefio. Conuenientius est illud quod fit de pane^b [adarmachino] & menta, & apio, non enim est sicut illud quod fit de pane cocto, & sicut illud quod fit de massa azyum. Operationes & proprietates. ^c [Alfuca] generat cumentum eius membris animalis est ita, quod si in ipso infunditur os elephantis, lenit ipsum, & fit artificiale operari in ipso. Et illud quod fit ex pane^d [adarmache] & apio, & menta, est bonum chymi, & est conueniens calefactis. Instrumentum. Nocet neruis ualde. Membra capitis. Nocet uelamini cerebri. Membra nutrimentum. Lud quod factum est ex^e [adarmacha] est bonum stomacho calido. Membra expulsiōis. Factum cum hordeo prouocat urinam, & nocet renibus, & vesicæ.

De^a [fasuricon.] Cap. 279.

Fasuricon (i. pforicon.) quid est? Est medicamentum ad scabiem factum ex merdascengi, & dum ipso de calcadis tritis cum aceto uehementer forti, & ponitur in uase nouo linito ex luto, & sepelitur in fimo. xl. diebus in tempore q̄stiuo.

De^a [feniculo.] Cap. 280.

Foeniculum, & est Persicæ baralme, quid est? Illius uirtus, cuius semē similitur semini coriā dri, est propinqua uirtuti syluestris, sed est debilius, ueruntamē est fortius syluestri magno. Natura. Syluestre est vehementioris caliditatis & siccitatis, & est dignius tertio. Hortulani autē caliditas, est in secundo. Operationes & proprietates. Aperit oppilationes. Membra oculi. Anitio aqua, & proprie gumma eius, & confert moritris quidem existimauit, quod uenenosum uisus confortetur, & uiperæ, & serpentes uernis suis post hyemem super ipsum, ut illum humidi est, lac exuberare facit, & proprie hortulanum. Membra nutrimenti. Quando bibitur cum aqua frigida, confert nausæ, & inflammacioni stomachi, et eius digestio est tarda, & eius nutrimentum est malum. Membra expulsiōis.

Prouocat urinam, & menstrua, & syluestre proprie frangit lapidem, & in terreno quidem, & fluuiali est iuuamentum ad renes, & uescicam, & confert proprie illud quod est syluestre, destillationi urinæ, & mundificat fetas, & quando comeditur eius radix cum semine suo, stringit. Febres. Confert febribus antiquis, & datur in potu cum aqua frigida, & confert nausæ in febribus, & inflammationi stomachi ex eis. Venena. Confert eius decoctio cum uino morsui uermium uenenosorum, & cum aqua, & teritur eius radix, & ponitur super morsum canis rabiosi, et confert.

De^a [fumoterræ.] Cap. 281. a B. faheteregi.

Fumus terræ. Elefio. Melior est ille, qui est viridis recens^b [acutus] amarus. Natura. Dicitur quod est frigidus in primo, siccus in secundo. Operationes & proprietates. Purificat sanguinē et aperit, et in ipso est frigus, propter illud, qd in ipso est de sapore stypticitatis, et calor, propter illud quod in ipso est de sapore amaritudinis, sed quasi frigus eius est fortius. Vulnera, & ulcera. Bibitur ad pruritum & scabiem. Membra capitis. Stringit gingiuam. Membra nutrimenti. Confortat stomachum, et aperit oppilationes hepatis. Membra expulsiōis. Lenit naturam & prouocat urinam, et potio eius sit a pondere drag. x. vsque ad lib. s. et usque ad duas tertias lib. cum zuccaro, et de eo qui siccus est cum medicinis in decoctione usque ad drag. x. Et de tertio sicut est, a tribus usque ad vij. Permutatio. In scabie et febribus antiquis quantum est medium ponderis ipsius de sene, de Mecha.

ANNOTATIONES.

Fumariam in primo refrigerantium & secundo exsiccantium ordine reponit, at quum huic acredo amaritudinē, insit, qui duo sapes Gal. teste calorem indicant, quomodo frigida hac sit, tu considera.

De^a [ficibus.] Cap. 281. a B. cia.

Ficus quid est? Ficus in seipsa naturam habet, et folijs, et lacti eius inest uirtus lacticinij: et quā non reperiuntur folia eius, rami eius quē syluestris est, decoquantur, confracti, et contriti, et assumitur eorum aqua, et de ea accipitur succus sicut accipitur in reliquis herbis, et b [geminæ quidem ficus] melli similes existunt in operationibus suis. Elefio. Melior est alba, deinde rubea, deinde nigra. Et quando uehementer matura est, est melior, et proxima ad hoc ut nō noceat. Et sicca quidem in suis operationibus est laudabilis, uerum tamen sanguis ex eage neratus non est bonus, et propter hoc facit pediculos, uerum si sit cum nucē, tū c eius chymus sit bonus, et nucem cum amygdala, et leuior omnibus est alba. Natura. Illa quæ est humida, est calida parumper, et quæ est humida, plurimæ est aqueitatis, et parum est medicinalis. Quæ uero immatura est, est absterfua ad frigiditatem aliquantulum declinans, nisi lac eius, et quæ est sicca, est calida in primo, et in fine ipsius, et est subtilis. Operationes, & proprietates.

AVIC. X Quæ

Et quæ humida est, lenit, & soluit parumper, & proprie quando assumitur de ea cum amygdala contrita, & similiter duritiei matricis, & similiter si misceatur cum nitro & cartamo, & assumatur ante cibum. Et supponitur lac eius cum vitello oui, & mundificat matricem, & prouocat menstrua, & sit ex ea emplastrum ad matricem cum fenugreco, & in clysteri ad dolorem ventris punitiuum ponitur cum ruta. Et ficus quidem, & proprie lac ipsius, extrahit a renibus arenam, quando administratur, & quando assumitur aqua casei cum lacte eius ^d [distillata] super lac motum cum ramo eius parumper, erit fortior in soluendo uentrem, & in mundificando renes. Et datur in potu de aqua cineris ligni eius iterata, ei qui habet solutionem, & dysenteriam, & clysterizatur ex ea, & in vtriusque dispositionibus miscetur cum oleo. ^e [uinum autem ficus] prouocat, & lenit, & est propter suam abstersionem velocis descensionis ex uentris puncture scorpionis inunctum, & similiter rutæ, & similiter ponitur illa quæ est immaturo, & confert, & sit ex ea emplastrum cum cineris super morsum mustellæ, & confert, & aqua tu data, & facta inunctione ex ea, & [aliumciz] confert puncturis venenosis bibita & linita.

De ^a [face.] Cap. 283.

Fœx. Electio. Melior est fœx olei de croco grauis. Natura. Fœx expressionis olei est in primo caliditatis. Operationes & proprietates. Iam diximus quod fœx olei de croco tingit linguam & dentes, taliter quod perdurat sic tinctura sex horis. Vulnera & ulcera. Fœx expressionis olei est ex con solidatiuis ulcerum accidentium in corporibus siccis.

De ^a [fermento.] Cap. 284.

Fermentum. Natura. In ipso est caliditas, humiditas verò eius & siccitas sunt secundum quantitatem multitudinis salcedinis, & nitrositatis eorum. Operationes & proprietates. In ipso est uirtus abstersionis propter salem, & nitrositatem, et uirtus instrumentitatis, & in ipso est uirtus infrigidationis propter suam acetositatem attrahentem materiam profundas ad exteriora corporis, & resoluunt. Instrumenta iuncturarum. Fit ex ea emplastrum ad dolorem, qui est in inferiori parte pedis.

L I T E R A G.

De ^a [glande.] Cap. 285.

Glans quid est? Nota est, & est styptica, sed castanea minus ea est styptica: Quod uero in glande uehementius est stypticum, & cortex eius, qui est cortex eius interior. Natura. Glans frigida est & sicca, & siccitas ipsius est in secundo. frigiditas uehementior propter sui dulcedinem, & folia quidem glandis sunt uehementioris stypticitatis,

& minoris exsiccationis. Operationes, & proprietates. In castanea est abstersio, & in eis omnibus est inflatio in uentre inferiore, & stypticitas, & prohibet fluxum sanguinis, & proprie cortex eius interior, & omnes confortant membra, & castanea quidem est tardæ digestionis, sed est boni nutrimenti. [Si ergo] cum zuccaro misceatur, eius nutrimentum fit bonum. Gal. quoque dixit, quod est nutribilior omnibus granis, adeo quod est proxima granis panis, ueruntamen castanea propter illud quod in ipsa est ex dulcedine, nutribilior est ea, quam tamen nutrimentum omnium fit hominibus illaudabile, sed fortasse earum nutrimentum porcis laudatur. Apesemata & pustule. Ipsa cum adipe hædi & porci salita confert duritiebus, et fructus quidem glandis confert in principio apostematibus calidis. Pulnena & ulcera. Prohibet ambulatio nē aphtharum & ulcera ambulatiua, quando aduritur, & administratur. Folia præterea glandis coherere faciunt plagas quum teruntur, & puluerizantur desuper. Membra capitis. Facit soda, ppea quod coarctat uaporem constringendo naturam. Membra anhelitis & pectoris. Confert sputo sanguinis. Membra nutrimenti. Confert humiditati stomachi. Membra expulsiōis. Constringit, & confert dysentericis, & ulceribus intestinorum. & fluxui sanguinis, & multiplicat urinam. Venena. Confert uenenis uenenosorum. Et decoctio quidē corticum eius cum lacte uaccino confert ueneno sagittarum Armenarum, & caro quidem castaneæ est bona uenenis.

De ^a [geloum. i. grano pini.] Cap. 286.

Geloum quid est? Notum est, & est granum pini maioris. Et est melioris nutrimenti, quam nux: sed est tardioris digestionis. Et est cōpositum ex substantia aquea, & terrea. Et aereitas in ipsa pauca. Et oportet quidem ut cōplementum sermonis in ipso requiratur in c. de pino. Natura. Est temperatum, & in ipso tamē est caliditas parua. Operationes et proprietates. Nutrimentum præbet forte ^b [] non malum, & redificat humiditates corruptas in intestinis, & est tardæ digestionis. Eius uerò digestio redificatur in infrigidatis quidē cum melle, & in calefactis cum tabarzet ex zuccaro, & pp hoc augetur bonitas nutrimenti eius. Eius uero quod in aqua infusum est, deletur acuitas, & acrimonia, & mordicatio, et fit in ultima uirtute nutriendi, ita ut paruum in quo non est nutrimentum, pueniat ad nutrimentum a medicatione. hoc aut paruum est granum pini ^c [parui reпти] in omni regione. Instrumenta iuncturarum. Sanat dolores neruorum, et dorsu, & sciaticæ, et ualet mollificationi. Membra anhelitis & pectoris. Magnum mundificat pulmonē ualde, et extrahit quod in ipso est de sanie, et de humoribus grossis. Membra expulsiōis. Excitat coitum, & proprie quod ex eo nutritum est, et confert sanici, et lapidi in uescia. Venena. Cum ficibus et dactylis confert pūcturæ scorpionis.

De ^a [gentiana.] Cap. 287.

Gentiana quid est? Eius folia quæ sunt iuxta radicem ipsius sunt similia folijs nucis, et folia

Tractatus secundus.

325

Sedat dolorem ventris pungitium, & propriè daucus. Et prouocat vehementer, et propriè syluestris, et propriè semen eius, et similiter eius folia. Et excitat coitum, et propriè semen domesticæ, et enim uehementis inflationis, et semen syluestris non est illius operationis. Si autem secakul, & baucia syluestris numerentur in baucia, tunc ipsa magis excitant coitum quàm hortulana, & prouocat menstrua, & vrinam, & priè syluestris bibita & supposita, & conferunt semen eius, & radix eius difficultati impregnationis.

De a [geguers.] Cap. 294.

Geguers quid est? Tres habet species, & similatur rizi in virtute sua. Veruntamen rizi nutritius est, & panicum melius est in omnibus dispositionibus nisi quàm nilium, sed tamen est fortius confectum. *Electio.* Coquitur cum laque, aut aqua furfuris similia, & oleo amygdalino, & præbet nutrimentum bonum. *Natura.* Frigidum est & siccum in fine secundi. Quidam autem dicunt ipsum esse calidum in primo. & primum sanius est. *Operationes et proprietates.* In ipso est stypticitas, & exsiccatur sine mordicatione: & eius vaporatio est sedans dolorem. Quia uero non regitur, generat sanguinem malum, & nutrit minus quam grana reliqua ex quibus fit panis. Et eius nutrimentum est paruum viscosum. Et in ipso est subtilitas quædam, sicut existimant quidam. Veruntamen nutrimentum bonum præcipue cum butyro, aut oleo amygdalino. *Membra nutrimenti.* Est tarda digestionis in stomacho in sua substantia, & in suo pane. *Membra expulsiõis.* Cum eo uaporatur dolor ventris pungitius, & est prouocatiuus.

De a [gallinæ & gallo.] Cap. 295.

Gallinæ & gallus quid est? Ius gallorum ueterum proprietatem habet, quam dicemus. Morum est, ut b [decolletur] postquam cibantur nutritiuntur, fatigantur enim] faciendo eos currere, & cadant, & decollentur, deinde extrahatur quod in ventribus eorum est, & impicantur ventres eorum sale, & fiantur & coquantur cum .xx. kist aquæ usquequo perueniat ad tres cotylas, & bibatur totum in loco uno: postea ad datur illud quod dicturi sumus in omni loco. *Electio.* Rufus gallorum melior est ille, qui non cantat adhuc, & gallinarum melior est, quæ nondum parit oua [antiqui uero sunt mali.] *Natura.* Adeps pullorum calidior est adipe gallinæ siccili gallorum. *Operationes et proprietates.* a [Tensionis. *Instrumenta iuncturarum.* Ius gallorum præritum, sed oportet ut coquatur cum polypodio, & anetho, & sale in .xx. cotylis, donec remaneat tres, aut quatuor. *Membra capitis.* Caro gallinarum efficit, cerebrum gallinarum prohibet fluxum sanguinis narium accidentem ex uulnibus.

nib. cerebri. *Membra anhelitus & pectoris.* Ius gallorum prædictum, confert asthmati. Caro gallinarum clarificat uocem, ius galli uetustissimi cum anetho, & cartamo confert omnibus illis & [issidebegi] pullorum sedat inflammationem stomachi. *Membra nutrimenti.* Ius gallorum confert dolori stomachi ex ventositate. *Membra expulsiõis.* Ius galli veteris cum polypodio, & anetho confert colicæ ualde. Caro gallinarum, quæ pulla sunt, augmentat sperma. Et ius prædictum cum polypodio soluit melancholiam: & cum cartamo soluit phlegma. Quandoque uero decoquitur cum medicinis stypticis ad dysenteriam, & cum laque ad ulcera vesicæ. s + [] *Venenæ.* Gallinæ scissæ super cor suum aut gallus ponuntur super locum læsum a vermibus venenosis, & permittatur quaque hora, & prohibet nocumentum uenenorum, & in uenenis bibitis etiam sorbetur eorum decoctio cum anetho, & sale, & euomitur.

De a [guafincim.] Cap. 296.

Guafincim quid est? Est solum nil. *Natura.* Est in fine primo calidum, & in secundo siccum. *Operationes, et proprietates.* In ipso sunt stypticitas, & absterfio. *Decoratio.* Tingit capillos.

De a [gures.] Cap. 297.

Gures quid est? Res rubea b + [] declinans ad pallorē, similis tinctura croci, & asportatur de lamen, & dicitur quod abraditur de arbore sua. *Natura.* Calida est & siccata in secundo. *Operationes et proprietates.* Est styptica. *Decoratio.* Confert panem, & lentiginibus. Quum ergo bibitur, confert [sorditici.] *Apostemata & pustule.* Confert pustulis. *Vulnera & ulcera.* Confert scabei & pruritui, et tinea, et impetigini.

De a [guarascen.] Cap. 298.

Guarefscen. *Membra oculi.* Sanguis alguarefscen est bonus b [ulceribus] oculi. *Membra nutrimenti.* Caro eius difficilis est digestionis. *Membra expulsiõis.* Caro eius constringit ventrem.

De a [guaril.] Cap. 299.

Guaril quid est? Est maxima figurarum b [alguaril, et lamambras] longam habens caudam: et paruum caput, et non est lacertus, lacertus enim non est, aut raro est nisi in ruribus, et caput, et corpus ipsius diuersa sunt alguaril, sed fortasse proximus est ei in naturis suis. *Natura.* Caro eius calida est multum. *Decoratio.* Confert stercus eius panem, et lentiginibus, et impinguat fortiter adeps et caro eius, et propriè quasdam mulieres. *Operationes et proprietates.* In ipso est virtus extrahens furculos et spinas. *Apostemata & pustule.* Tritum stercus eius eradicat verrucas. *Membra oculi.* Stercus eius simile est stercore lacerti, ualet enim ad albuginem oculi.

De a [guadai.] Cap. 300.

Guadai quid est? Est ostracum. *Operationes et proprietates.* Extrahit furculos et spinas.

AVIC. X 3 De-

f. s. asid begi.

g. f. B. Ius gallorum confert febrib. chronicis.

a. B. vline.

a. B. vres.

b. B. rosea.

c. B. albas. b. B. bohor. f. bohor. f. sahafati.

a. B. vresan.

b. B. vulceribus.

a. B. vrel.

b. B. ex lacertis vel liguris.

f. bohor.

a. B. vaha.

Decoratio. Quod ex eo tritum est, abscondit uer-
tucas infixas, & pendentes contritum.

a B. hab alban.

De^a [grano ben.] Cap. 301.

Granum ben. iam diximus operationes eius
in cap. b. quum diximus ben.

a B. hab algar.

De^a [grano lauri.] Cap. 302.

Granum lauri. Ipsum est granum ademeft: &
est sicut auellana parua, & cortex eius ad nigre-
dinem tendit, subtilis, quod cum premitur in
duas separatur partes, duras, decliuas ad ci-
trinitatem, in quibus est parum boni odoris,
& nos dicemus operationes eius in capitulo
de^b [gain.]

b n. lauro.

a B. hab alreló.

De^a [grano azelem.] Cap. 303.

b n. granu eius
& boni saporis,
& oritur in par-
tibz sherzur.

Granum azelem quid est? b [Dicitur piper
nigrum, & est granum boni odoris, & saporis
valde, & oritur in partibus sceherazura.] *Natu-
ra.* Est calidum in secundo, humidum in primo.
Decoratio. Est impinguiatum. *Membra expulso-
nis.* Augmentat sperma.

a B. hab almen
sem, vel almi-
sen.

De^a [grano anescen.] Cap. 304.

Granum anescem quid est? Est granum exi-
stens in quantitate piperis, & in colore eius: ve-
runtamen est facilius frangibile, scinditur a me-
dulla uehementis albedinis, cuius odor est bo-
nus. *Natura.* Est calidum & sicum in secundo.
Membra nutrimenti. Est bonum stomacho frigi-
do^a [valde.]

b B. mollifica-
to.
a n. hab alnil.

De^a [grano nil.] Cap. 305.

Granum nil quid est? Est cartamum Indum.
Eleffio. Melius eius est ponderosum, planum, re-
cens. *Natura.* Dixerunt quidam. Est calidum &
sicum in primo. Et verum est, quod est calidum
& sicum perueniens ad tertium. *Decoratio.* Cō-
fert f lepre & vitiligini albe. *Membra nutrimenti.*
Est conturbatum, faciens nauscam. *Membra
expulsionis.* Solutione educit humores grossos,
scilicet melancholiam, & phlegma fortiter, &
uermes, & ascarides. *Permutatio.* Loco eius in so-
lutione, & iuuamento in melancholia ponitur
medietas ponderis de pulpa coloquintidæ cū
sexta ponderis sui de lapide armeno.

a n. hab alnéne

De^a [grano asumne.] Cap. 306.

a f B. eius.

c B. camerionna.

Granum asumne quid est? b f [Est
arbor syluestris secundum quantitatem brachij
habens alba folia, non tamen uehementis albe-
dinis, cuius fructus est sicut piper, unctuosus, la-
steus, & dixerunt quidam. Est semen e [sameno
na.] *Natura.* Est calidum parum habens humi-
ditatis. *Decoratio.* Est impinguiatum. *Membra
nutrimenti.* Tardatur eius digestio in stomacho,
& quum digeritur, multiplicatur eius nutriti-
um. *Membra expulsionis.* Augmentat sperma, &
excitat coitum.

De^a [grano pini.] Cap. 307.

Granum pini quid est? Granum pini, est mi-
nus phistico, corticem habens^a [minutum, fri-
gibilem, rubeum: e f [] finditur a medi-
la alba, e f [] unctuosus, suauis. & hac lina
magna^e [que sunt pini, quæ nominatur bilis-
paruum verò est granum triangulatum duru-
ris corticis, & acutioris medullæ, & in ipso est
[acrimonia,] & ponticiras, & paruum est mo-
lius ad medicinam, quam ad cibum. *Natura.* Ma-
gnum est sicut equale, ad caliditatem declinans.
& augmentatur humiditas ipsius. Et paruum
est calidum & e [humidum in tertio.] *Opera-
tiones e proprietates.* In ipso est maturatio, & lo-
nificatio, & resolutio, & mordicatio, & proprie-
in recente, sed eius mordicatio deletur, si infusa
datur in aqua, & complentur tunc eius^a [appa-
natio] & glutinatio quāvis sint ante illud am-
bo reperia in ipso i [integre,] & eius subtilitas. *De-
est terrea, aquea, in qua est parum aeritatis. De-
coratio.* Est impinguiatum. *Instrumenta instaura-
rum.* Granum pini magnum confert mollifica-
tioni, & debilitati corporis comenium, & exci-
cat humiditatem corruptam, quæ est in eo. *Mem-
bra anhelitus et pectoris.* Paruum & magnum com-
fert humiditatibus pulmonis putrefactis, & pu-
ri & fluxui sanguinis, & tussi, & proprie cū ro-
recente propter amaritudinem paucam, quæ
est in ipso. Et quando coquitur cum uino doli-
ci, est ad mundandum pus pulmonis bonum
valde, & similiter eius cortex, & lignum, quod
ponuntur in electuarijs. *Membra nutrimenti.* In-
do ex eo fit emplastrum cum absinthio super
stomachum, confortat ipsum. Et est difficilis di-
gestionis^a [leniens cibum:] uirtus eius mor-
cat stomachum, nisi infundatur in aqua calida.
Comedant ergo ipsum calefacti cum tabazet,
& in frigidati cum melle, & tunc digeritur. *De-
bonum, & est bonum stomacho. Inquit Dioscori-
ri. Est malum stomacho, sed uidetur quod non
sit ita, nisi quando [aduritur, aut] rancidatur,
& quod sit infusum bonum, quoniam rectifica-
tur eius corruptio, & frangitur eius uentrositas.
Et quando bibitur cum portulaca, sedatur eius
mordicatio omnino, ita ut non sit mordicatio.
Membra expulsionis. Augmentum facit in coitu
f [] plurimum quum comeditur cum
sesamo, & tabazet, & melle, & penidijis: &
turati ex eo, & paruo faciunt dolorem ven-
tris pungituum, sed eius theriaca est granum
granati^a [amarum] quod sugitur post ipsius
& ipsum uehementer abstergit eos ad re-
renum, & uesciæ: & confortat eos ad re-
tionem urinæ, & sanat defillationem: & pro-
hibet ulcera uesciæ, & lapidem: & pro-
cat, & confert ex eo cum absinthio facto em-
plastro.*

ANNOTATIONES.

Pini fructus, ait Dioscoridis sententia uentriculo
fendere, id tamen apud Diosc. nequaquam legitur. Co-
lib. 1. nuces pineas stomachi lesiones lenire testatur. Co-
tra cuius sententiam stare auctor uidetur libro centi-
quem pini grana ut plurimum uentriculo obnoxia
notauit.

De^a [grano alkikil.]

Cap. 308.

Gratum alkikil quid est? Est sicut piper album, maius cartamo, non purè rotundū, & frangitur a medulla unctiosa, boni saporis. Quidam autem dixerunt, est semen granati sylvestris, & dixerunt illi, eius radix est almugat. *Instrumenta iuncturarum*. Confortat corpora molificata. *Operationes & proprietates*. Quod ex eo frictum est, est^a [siccius]. *Decoratio*. Ut impinguat in secunda mensa comeditur super uinum. *Membra nutritiua*. Plurimus visus eius facit^a [sa]pidum] & colericam passionem, & quum comeditur cum tabazet, & zuecaro, & melle, digeritur, & quod ex eo frictum est, est melius, & non est eius humor malus, & paruum uehementem mordicat stomachum.

De^a [grano uiridi.]

Cap. 309.

Gratum uiride quid est? In fructu eius est stypticitas, & ipsius iuamentum simile est iuamento masticis, & eius gummam est melior est dicitur atharoy & eius quidem arbor nomi natur alborin. *Natura*. Dixerunt quidam, quod in eius oleo est lenificatio, & stypticitas, sicut est in oleo rosaceo, & ueritas est, calefactio grani uiridis est calefactio non^a [minor]. Eius uero exsiccatio, dum perseverat humida, est parua, & quum exsiccat, est in tertio, & eius gummam est calida, in qua est siccatas pauca. *Operationes & proprietates*. Est calefactiuum, lenificatiuum, & mundificatiuum, & in ipso est stypticitas, & eius gummam est plurimam resolutionis quam masticis, quoniam est amarior, & in ipsa sunt parum stypticis bonis, & maturatio & lenificatio, & extrahit^a ex profundo, & in pluribus horis ponitur loco masticis, & suffumigatio alborin clodatur a no cumento sicut suffumigatio thuris, & eius oleum est compositum ex^a [uirtutibus tribus cum uirtute constrictiua.] & existimauerunt quidam, quod in eius oleo est infrigidatio quedam. *Decoratio*. Abstergit panum, & faciem, & [uiscus] alborin confert scissuris faciei. *Apothematia et vulnera & ulcera*. Abstergit scabiem, & imperiginem, & ingreditur eius gummam in emplastris ad purganda^a [ulcera] & exsiccat saniem, & sanum, & scabiei ulcerosa, & confert pruritui ulcerum, & pustulæ phlegmaticæ, & scabiei phlegmaticæ. Ponitur eius oleum in oleis quæ sunt ad lassitudinem, & emplastris ad paralytum & torturam. *Membra capitis*. Eius gummam cum melle & osunus ingreditur in^a [collyriis oculi, & confert] nis palpebrarum. *Membra anhelitus & pectoris*. Cōpositum, & iunctum, & eius gummam est bonavila, aut cum dulcibus. *Membra nutritiua*. Iuuatiua est splenis, & propriè^a [ex] albotin, sed ipsa delectat appetitum cibi, & similiter mundificat he-

par. *Membra expulsionis*. Prouocat, & excitat coitum, & gummam eius etiam prouocat, & lenit uetrem, quum accipitur ex ea auellana una, aut nux in ieiunio, absque nocumento, & mundificat viscera, & abstergit renes. *Venena*. Bibitur gummam eius, & fructus eius cum vino ad mortium tutelæ.

De^a [gento.]

Cap. 110.

a. s. ientum.

Gentum quid est? b [Est testific.] scilicet gumma rutæ montanæ.

b. s. tafasia.

De^a [gembut.]

Cap. 311.

a. s. iembur.

Gembut quid est? b [Est rosa uineæ, sicut quidam sapientes dixerunt, & est alkarnub anabathium, & de ipso quidem iam dictum est in capitulo de cha. *Natura*. Eius frigus, & caliditas sunt parua, & est siccum in secundo. *Operationes & proprietates*. Eius^a [fructus uomitum facit] si ne mordicatione. *Membra expulsionis*. Prohibet fluxum ventris. *Venena*. Decoctio algembut interficat pulices.

b. —B.

c. s. uirtus est uomitua. Alia litera uirtus est manducatiua.

De^a [gramine.]

Cap. 112.

a. s. heg'en.

Gramen. *Pulnora & ulcera*. Facit coherere plagas sanguineas. *Membra expulsionis*. Eius decoctio extrahit lapidem. Et semen ipsius prouocat, & constringit.

De^a [glutine.]

Cap. 113.

a. s. haleh.

Gluten quid est? Iam locuti fuimus de glutine alimbat, & resina pini, & reliquis in suo loco. *Natura*. Gluten alimbat est calidum, deinde gluten cupressi, deinde est gummam pini. *Operationes & proprietates*. Est resolutiuum, b [sed gummam pini & gluten] cupressi non sunt uehementioris resolutionis, quam gluten alimbat, quamuis sint calidiora eo.

b. s. Alia Tercera & gluce pini, &c.

De^a [gallis.]

Cap. 314.

a. s. hafus.

Galla. *Electio*. Meliores sunt immaturæ & pōderosæ, duræ: b [glauce uerò] molles sunt parua uirtutis, & aduruntur super prunas. *Natura*. Sunt frigida in primo, c [humida] in secundo. *Operationes & proprietates*. Constrictio earum est uehemens, & prohibet humiditates a curiu, & substantia earum est frigida terrea. *Decoratio*. Denigrat aqua earum capillos. *Vulnera & ulcera*. Liniuntur in aceto super imperiginem, & auferunt eam, & si pulsas earum sternatur super carnem additam, remouet eam. *Membra capitis*. Prohibent curtum humiditatum corruptarum ad linguam, & gingiuam, & conferunt^a [aphthis] & propriè in infantibus, & propriè cum aceto: & conferunt quum ponuntur in corrosione dentium: *Membra expulsionis*. Spargitur pulvis earum super aquam, & bibitur ad^a [vulnera] intestinorum, & ad fluxum antiquum, & similiter quando ponitur in^a [medicinis], conueniens est ad hanc operationem.

b. s. ru. s. uerò seu citius.

c. s. sicq.

d. s. Balcoia. t. cola.

e. s. ulcera.

f. s. cibis.

hoc grana granati sunt mala stomacho. Et eius succus est conueniens desiderio pręgnantiũ, & similiter rob eius, proprię acetosi, & vt sugat febris de ipso post cibum suum, & prohibeat eleuationem vaporum est melius, quę vt pręmittat ipsum, & subleuetur materię ab inferioribus. *Membra expulsiõis.* Acetosum est plurimũ prouocans vrinam, quę dulce: & ambo sunt prouocatiua, & grana granati cum melle confecti sunt vnicuique, & qđ acetosum est, nocet ¹⁰ [stomach] & intestinis, & eius succus confert solutioni cholericę, & confortat stomachum, & cortex radicis granati cum vino extrahit vermes & ascarides, & assumitur cum sua dispositione, aut sumitur eius decoctio. *Febriles.* Granatum muzum confert febribus acutis, & inflammationi stomachi, sed dulce multoties nocet acutas habentibus febres.

Operationes & proprietates. Est exsiccantium, congelantium lactis, & in ipso est parum acuitatis, & prohibet eruptionem sanguinis. *Vulnera & ulcera.* Confert adustioni ignis.

De ^a [gufume.]

Cap.

324.

a B. gulfune.

Gufume quid est? Est quoddam genus tuborum fungorum, quod exsiccat, & coarctatur sicut cartilago, cuius figura est, sicut figura uasis parui contracti, quo pāni lauantur, & ingreditur in acetosis, & inest ei suauitas, sicut est suauitas cartilaginum, & plus. *Natura.* Non existit in frigore reliquorum tuborum, neque est mali humoris, sicut tubera, & existit in sapore eius carnositas quędam, & b [aquositas].

b B. falsedo.

De ^a [garab.]

Cap.

325.

a B. garab.

²⁰ Garab (*i. filix*) quid est? Administratur cortex eius, & administratur gūma eius sup ipsam b [borach] bonum, & est de melioribus speciebus [borach] ad comedendum. *Operationes & proprietates.* Flos eius, & folia ipsius, & amborum succus sunt exsiccantiũ, sine mordicatione, & in ipsa est [stypticitas], & eius cortex est in uirtute eius, sed est siccior. Et ex folijs quidem eius sumitur succus, & exsiccat sine mordicatione. *Decoratio.* Cinis arboris eius cum aceto exsiccat uerrucas, & incidit eas, siue sint [in uersa], sine non in uersa, & cortex radicis eius ingreditur ad linimentum capillorum. *Vulnera et ulcera.* Cortex & folia eius trita, quando ponuntur super incisionem, & uulnera recentia, confertunt. *Instrumenta iuncturarum.* Decoctio eius est embroca bona podagrę. *Membra capitis.* Quando distillatur succus foliorũ eius cum oleo rosaceo bullito in cortice granati in aurem, confert dolori auris: & similiter cortex eius humidus, quando fit ex eo illud, & eius decoctio est ablutio furfurum. *Membra oculi.* Abstergunt gūma & flos eius obscuritatem uisus. *Membra anhelitus & pectoris.* Fructus eius confert sputo sanguinis, & cortices eius etiam. *Membra nutrimenti.* Succus eius extrahit sanguisugam.

b n. baurach.

c B. baurach.

d B. ponticinas.

e n. infixę in modum clauis, aut non infixę.

ANNOTATIONES.

¹ Malum punicum, ait, frigidum & humidum primo ordine quod dulce est, frigidum uerõ & siccum secundo gradu quod acidum est. Verum de atinis qualitatibus Dioscor. lib. 1. dulcia calorem in ventriculo aliquantulum gignere restat. De passis uerõ Paulus lib. 7. malum punicum omne exsiccat, & adstringere asserit. quamuis id dulce minus agant quam cetera. At Auer. lib. quinto Coll. omnia mala punica humeflare tradidit.

De ^a [galanga.]

Cap.

320.

Galanga quid est? Frusta inuoluta, rubra, & nigra b [melino] & est casu rudarũ ipsum. *Natura.* Est calidum & siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* Est subtile, resolutiuum uenarum. *Decoratio.* Odorem oris efficit bonum. *Membra nutrimenti.* Est bonum stomacho, & est digestiuum cibi. *Membra expulsiõis.* Confert colicę, & dolori renum, & iuuat ad coitionem. *Permutatio.* Loco eius ponitur c [kerfar] galatriophyllatum.]

De ^a [gubera.]

Cap.

321.

Gubera. *Natura.* Frigida est in primo, sicca in fine secundi. *Operationes & proprietates.* Retinet omnem fluxum, & est minoris constrictiõis, & stypticitatis quam zarur, & repugnat chostratur in secunda mensa, detardat ebrietatem. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert tussi calidę. *Membra nutrimenti.* Retinet uomitum. *Membra expulsiõis.* Confert raturę cholericę, & retinet uetrem, & uomitum; & similiter zarur, & confert multitudini vrinę.

De ^a [gagate.]

Cap.

322.

Gagates quid est? Lapis leuis, habens odorem asphalti. *Instrumenta iuncturarum.* Confert podagra. *Membra capitis.* Quando suffumigatur ex ipso confert epilepticus, confert ei. *Membra expulsiõis.* fumus eius uermes uenenosos.

De ^a [gallim.]

Cap.

323.

Gallim (*i. gallion*) *Decoratio.* Est boni odoris.

De ^a [galia.]

Cap.

326.

a B. galie.

⁵⁰ Galia. *Apostematata & pustulosa.* Galia lenit apostematata dura. *Membra capitis.* Dissoluitur in oleo de ben, aut keiri, et distillatur in aurę dolorosam, et eius odorem confert epileptico, et uiuificat eos, et sedat sorda frigidam, et quando datur de eo in vino, inebriat. *Membra anhelitus & pectoris.* Odor galie confortat cor. *Membra expulsiõis.* Algalia confert doloribus matricis frigidis supposita, et apostematibus eius duris, et phlegmaticis, et prouocat menstrua, et facit matricem descendere prefocatam, et inclinatam, et mundificat eam: et preparat ipsam, ad impregnationem.

† bothor.

L I T E R A H.

De ^a [homine.]

Cap.

327.

a B. auisan.

⁶⁰ Homo. *Decoratio.* Dicitur qđ sperma hominis abstergit morphę, et similiter sal urinatum

b. A. factus in
aere, seu in vase
aëneo & abster-
git pannum, &
stercus eius co-
ferat aludha.
† bochor.
† bochor.

e. † B. fraudu-
sam.

d. a. & in den-
tem dolentem,
& sedatur.

e. B. faciat
vnum.

narum infantium^b [assumptus in are abster-
git pannum, et forsitan eius stercus confert for-
ditici.] *Apostemata & pustule.* Fax urinæ homi-
nis sedat erysipilam, secundum quod dicitur,
et similiter eius stercus calidum, et cinis capil-
lorum ipsius sanat[†] pustulas: et quando pmisc-
tur cum butyro, prohibet apostemata ambula-
ua. *Vulnera et ulcera.* Eius vrina abstergit scabiem
vicerofam, et pruritus, et prohibet serpiginem^c [†]
et impetiginem, et proprie sperma¹⁰
eius confert impetigini. *Instrumenta iuncturarum.*
Dicitur quod sanguis menstruus sedat dolo-
re podagræ, & similiter sperma hominis, & lac
eius cum opio, et cum cera, et oleo. *Membra capi-
tis.* Aduftio capillorum eius cum oleo rosaceo
distillatur in aurem, et^d [dens dolens sedatur]
secundum quod dixerunt. Et salua ieiuni extra-
hit vermes ex aure, et os hominis aduflum da-
tur in potu epileptico, et fordities auris homi-
nis confert hemigræuæ. *Membra oculi.* Vrina e-
ius quando coquitur cum melle in vase aëneo,
abstergit albuginem oculi, et confert palpitatio-
ni, & aduflus capillorum eius cum lithargyrio
prohibet scabiem, et pruritus in oculo. *Mem-
bra anhelitus & pectoris.* Dicitur qd vrina infantii,
quum bibitur, confert difficultati anhelitus, &
dilatationi eius, & est curatio mala. Et lac mu-
lieris confert ualde in cōsumptione, & est cura
leporis marini. *Membra nutrimenti.* Dicunt quod
lac mulieris sanat mordicationem stomachi, &
quod^e [alcaiaiatu] vrine eius confert ictericie
proprie cum aqua mellis, & aqua cicoris, & si
militer stercus eius. *Membra expulsionis.* Lac homi-
nis prouocat urinam, et dicitur si supponatur
sanguinis menstruus purus, prohibet impreg-
nationem. Lac mulieris confert viceribus ma-
tricis, & vulneribus eius, embrochatum & sup-
positum. Et vrina hominis dicitur abscindere
solutionem, & purgare matricem secundum
quantitatem duarum tertiarum libræ, decocta
cum porris. *Febres.* Stercus siccum cum melle,
aut uino, quando bibitur in febribus periodicis
prohibet earum periodos. *Venenæ.* Lac mulieris
est theriaca leporis marini. Et dētes hominis tri-
ti & puluerizati super morsuram viperæ, aut
aduflti & puluerizati. Et stercus eius pulueriza-
tum super morsuram hominis, & eius sputum,
dum ieiunus, interficit scorpiones, & serpētes.

De herba Iudaica. Cap. 328.

a. — B.
† herbam.

Herba Iudaica. *Natura.* Caliditas eius est supra
æqualitatem^a [& est † orobus, Gal. calidum in
principio primi, sicum in secundo.]

De a [bezzeriafen.] Cap. 329.

a. B. bezargie-
san.

b. B. botris.

c. B. & illa, quæ
sunt apud her-
bolatros seu apud
eos qui herbas
engrosce sunt
fructa lignosa si
milia fructis p-
fici feci.

d. B. inspidam.

e. B. herthamā.

Hezeriafen quid est? Fructus eius est similis
b [elhanakid] & vtuntur ipso preparatores co-
riorum, & [& quandoque sunt apud eos, qui fa-
ciunt syrupum ex ipso, frusta grossa similia fru-
ctis perfici siccis.] Et est in principio suæ masti-
cationis^d [rancidum,] deinde apparet ei amari-
tudo, & loquemur de eo exquisitè i. c. de fefire.

De a [harcoman.] Cap. 330.

Harcoman quid est? Est granum, cuius virtus

est sicut virtus hordei: immò ipse est medius
inter triticum & hordeum & ipsius[†] succus
pultes eius magis sunt styptice, quam[†] succus
hordei, & eius pultes. *Natura.* Est æquale deci-
nans ad humiditatem. *Operationes & proprietates.*
Exsiccat sine mordicatione, & in ipso est resolu-
tuo, & stypticitas simul.

De a [henstides.]

Cap. 331.

Henstides quid est? Succus plantæ, quæ dicitur
turbarba hircina. Et eius succus est frigidus &
stypticus, & dicitur in cap. barbæ hircinæ, *Natura.*
† [] Declinat ad siccitatem.

De a [bernue.]

Cap. 332.

Hernue quid est? Est simile piperi, nisi quia di-
trinitati appropinquat, boni odoris, simile x-
† [] *Natura.* Est æquale. *Membra nutrimenti.* Confert
stomachum, & digestionem.

De a [hearselo.]

Cap. 333.

Hearselus quid est? Est lactuca asini, quæ dicitur
cetur in cap. de cha. *Natura.* Est frigida & her-
mida, & in ipsa est exsiccatio, & calcfadio par-
ua. *Operationes et proprietates.* In ipsa est stypticitas.

De a [hesdeen.]

Cap. 334.

Hesdeen quid est? Lignum Indum nomine
Instrumenta iuncturarum. Eius proprietas est inue-
mentum forte podagræ.

De a [haasce.]

Cap. 335.

Haasce (id est, thymus) quid est? Est herba
bens florem album declinantem ad rubedine
& cannas subriles plurimas, similes canne
nathi, aut calami aromatici. Et flos eius est
rotundus. Et folia eius parua subtilia plurima.
Et super ipsius extremitatem sunt capita parua
purpurea. Dioicorides dicit, est arbor, cuius
na sunt parua, in quarum circuitu sunt
parua subtilia, quæ plurimum nascitur super
pides. *Natura.* Calida est & sicca perueniens
que ad tertium. Rufus verò inquit. Est resolu-
calamentho. *Operationes & proprietates.* Est resolu-
ua, incisua, ita ut etiam sanguinem congelatum
incidat: & resoluat, & est calefactiua, ita, ut eius
syrupus prohibeat horripilationē hyemis. Do-
† [] *Ratio.* Resoluit verrucas. *Apostemata & pustule.*
Fit ex ea emplastrum cum aceto apostematibus
phlegmaticis recentibus. *Instrumenta iuncturarum.*
Bibitur ad debilitatem nervorum. Et cum
uich, & vino fit ex ea emplastrum super ic-
cam, & syrupus eius confert doloribus, qui
sub hypochondrijs. *Membra oculi.* Miscetur em-
cibus, & seruat virtutem visus, & remouet
debilitatem. *Membra anhelitus & pectoris.* Munde-
ficat pectus, & pulmonem, & adiuuat ad ipse
dum, & sedat dolores hypochondriorum, & pro-
monis cocta & deglutita cum melle, & proprie
suam exsiccationem prohibet sputum langu-
nis. *Membra nutrimenti.* Adiuuat digestionem
& clia

& eius syrupus remouet malitiā digestionis, & paucitatem appetitus. *Membra expulsionis*. Prouocat urinam, & menstrua, & solatione educit vermes. Et quum bibitur ex ea quod est inter drag. ij. vsq; ad iij. soluendo educit phlegma absque impedimento sufficienter. *Permutatio*. Poni tur loco eius origanum montanum, & dicitur epithimum, & hasce loco eius.

De^a [hasek.]

Cap. 336.

Hasek quid est? Qui syluestris est, terreitatis, & vniuersaliter est substantiæ humide, & eius frigiditas non est pauca, + plurima, & substantiæ sicce, cuius frigiditas non est pauca. *Natura*. Hasek secundum Dioscoridem duas habet species, quæ sunt frigida & sicca. Alij autem dixerunt, quod est calidus in principio primi, & sicus in primo. Et est magis simile hasek nostre terre. *Operationes & proprietates*. In ipso est prohibitio effusionis materierum propter suā hyplicitatem, & maturatio, & lenificatio. *Apostemata & + pustula*. Prohibet accidere apostemata calida, & effusionem materierum, & est bonum ulceribus gutturis. *Vulnera & ulcera*. Conmelle. *Membra capitis*. Est bonus ulceribus gingiue putridis. *Membra oculi*. Intrat succus eius in aperturibus circumstantibus lacertos gutturis. *Membra expulsionis*. Augmentum efficit in coitu, & frangit lapidem renum, & vesicæ, & si militet eius succus, & cõfert difficultati urinæ, & colicæ. *Venera*. Duæ drag. fructus syluestris, morsui viperæ, & duæ drag. eius cum vino venenis perniciosi cõferunt, & ex decoctione eius, aspergitur locus, & interficit pulices.

De^a [harmel.]

Cap. 337.

Harmel quid est? Nota est. *Operationes & proprietates*. Est incisiva, & subtilitativa. *Instrumenta iuncturarum*. Est bona dolori iuncturarum, & scia sa est virtus faciens ebrietatem, quæ est sicut erides vini, verbi gratia. *Membra oculi*. Dioscorides dixit quod ipsa trita cum melle, & vino, li conueniens est debilitati visus. *Membra nutrimenti*. Facit nauicam fortiter. *Membra expulsionis*. Prouocat urinam, & menstrua cum virtutose bibita & linita.

De^a [haltit.]

Cap. 338.

Haltit quid est? Est medicina Inda, similis hermodactylo albo. *Natura*. Calida est & sicca in tertio. *Instrumenta iuncturarum*. Potus eius cõfert podagre, & dolori iuncturarum. *Membra expulsionis*. Solutione educit phlegma, & humores crudum, & vermes, & ascarides, & humores grossos.

De^a [barsaso.]

Cap. 339.

Barsasum (id est, carduus) quid est? Est quedam

ex speciebus alcuncker. *Natura*. Est temperata, ad caliditatem declinans, humida ad secundū perueniens. Alcanzi inquit. Est frigida & humida. Inquit Musaia. Est sicut asparagus in operationibus suis, calida & humida in primo. Alij verò dixerunt quod est calida in primo, humida in secundo, & iam comparata fuit Galeno, quod ipsa est apud eum calida in secundo. Apud me verò est, quod eius genera plurima sunt diversarum naturarum. *Operationes & proprietates*. Mundificat parum & exsiccat, & in ipsa est subtilitas. Alcanzi dixit, quod ipsa generat melancholiā, & elongatus est. *Decoratio*. Consert linita alopecie: & aqua eius necat pediculos in capite ablu to ex ea, & remouet fetorem ascellarum, & prouocatione sua urinam foetidā cum sua proprietate, quam habet in se. *Apostemata, & + pustula*. Resoluit apostemata dura. *Vulnera & ulcera*. Aqua eius cõfert pruritu duris sicco. *Membra capitis*. Aqua eius delet furfures. *Membra nutrimenti*. Facit nauicam, & propriè montana, & præcipuè radix eius, & eius gumma est alcun kar, & de ipso loquar postea in capitulo de b [Kef.] *Membra expulsionis*. Addit in coitu, & addit in prouocatione urinæ, & extrahit urinam foetidā, & lenit naturam, & educit phlegma, & multoties constringit ventrem quando bibitur cum uino.

De^a [handacocha.]

Cap. 340.

Hādacocha quid est? Ex ea alia est syluestris, & alia est domestica, & alia est Aegyptiaca, & fit ex eius semine panis. *Natura*. Inquit filius Iuragi, Calida est & sicca in fine secundi. Inquit filius Mesaugue, calida est in medio secundi. Et videtur quod domesticæ caliditas sit propinqua in fine primi. *Operationes & proprietates*. Domestica est equalis abstersionis, & exsiccationis, et in syluestri est stypticitas cum calefactione, et eius oleum valet ad ventositates grossas. *Decoratio*. Syluestris cõfert pāno, et similiter domestica. *Vulnera & ulcera*. Succus domesticæ cum melle mundificat vlcera. *Instrumenta iuncturarum*. Eius oleum est bonum doloribus iuncturarum ex ventositate, & apud timorem b [cõtractionis], et iam sanati sunt eo quidem. *Membra capitis*. Facit soda. Et quando fit caput purgum ex succo eius, cõfert ei qui cadit ex epilepsia. *Membra oculi*. Succus domesticæ cõfert albugini oculi, et panno ipsius, & propriè cum melle. *Membra anhelitus & pectoris*. Consert dolori laterū ex phlegmate, et propriè syluestris, & facit accidere dolorem gutturis, et præfocaciones: sed nocumēto eius succurritur cum coriandro, & lactuca, et endiuia. *Membra nutrimenti*. Consert dolori stomachi frigidi, & ventositati, & eius oleū cõfert principio hydropisis. *Membra expulsionis*. Prouocat urinam, et mēstrua, et syluestris cum vino, et semine molochiæ, est bona dolori vesicæ, et eius oleum vtile est dolori testiculorū, et dolori matricū, et syluestris cõfert cholericæ passioni, et constringit ventrem. & ipsa, & semen eius excitat coitum. *Febres*. Dicitur vt habēs tertianam in potu sumat tria ex folijs eius, aut tria ex granis ipsius, et alterabunt circuitus febris, et quartanæ quatuor ex quibus illorum duorum voluerit.

+ bothos.

b B. Kenker.

a B. handchuchi, vel andachuchi.

b B. alzamena.

mor malus, et ipsius rectificatio, est sicut rectificatio lupinorum, quod autem de ipso declinat ad albedinem, minus est medicinale, quam rubrum. Quum ergo decoquitur bis, destruitur eius absterlio, & remanet terreitas ipsius, quare nutrimentum præbet siccum. *Decoratio.* Linitum super morpham, pannum, & lentigines, & cicatrices est bonum, et colorem efficit bonum, & nux, & remouetur extenuatio, et eius decoctio ponitur super fissuras frigoris, et pruritum eius ^a [accidentes manibus, & confert lactæ.] *Apostemata & pustule.* Lenit durities, et mammillam duritiem propriè. *Vulnera & ulcera.* Mun & lenit durities ulcerum mortificantium carnem, et membrum, et confert igni persico, et mellino. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert duritiæ mammillarum, et facile efficit sputum e [sanici] grossæ. *Membra expulsionis.* Plurimus usus ipsius facit mingere sanguinè propter fortitudinem suæ prouocationis, et soluit naturam. Et quando cum aceto miscetur, & bibitur, confert difficultati vrine, et sedat tenasmon, et dolorem pungitium uentris. *Venena.* Fit ex eo emplastrum cum vino super morsum viperæ, et morsum canis rabiosi, et hominis ieiun.

De ^a [hermodactylo.] Cap. 351.

Hermodactylus quid est? Est radix plantæ habentis rosas albas, et citrinas. Et aperitur in prinitibus montium, et in angulis eorum, et folia eius expansa sunt super terram. *Electio.* Me-frangendum. Et niger, et rubens sunt mali am-secundum. Et in ipso est humiditas superflua. Et existimauerunt quidam, quod in albo est can-non folueret, et existimauerunt alij, quod si el-fer calidus, & [] mordicaret ul-peritus. Et existimauerunt alij, quod est calidus valde. *Operationes & proprietates.* Cum ipso est uir-ulcera. Albus est bonus uulneribus. *Instrumenta statim more emplastri superpositus.* Et quum ma, et in lapideam naturam cōuertit, et est con-feres theriaca omnibus doloribus iuncturaru, et niger, retinent medicinas solutius in stoma-cho, et attrahunt nocuum maximum. *Membra nutrimenti.* Efficit augmentum in coitu, propriè cum zin-beus, & mentastro, et cymino. *Venena.* Ru-cius ponitur in doloribus iuncturaru pon-tus eius de folijs alcanæ, et medietas ponderis ipsius debellio uario.

De ^a [heiren.] Cap. 352.

Heiren. *Operationes & proprietates.* Est resolu-

rium. *Membra capitis.* Confert ægitudine frigidis in cerebro, et prohibet coryzam frigiditatis. *Membra oculi.* Aqua eius acuit uisum.

De ^a [haufegi.] Cap. 353.

Haufegi quid est? Est rubus, et b [in conca-uitatibus fructus a quibus procedit supes quo tenetur, sunt folia.] *Apostemata & pustule.* Fo-10 lia omnium specierum eius confert erysipi-læ superposita, ut emplastrum.

De ^a [hausuro.] Cap. 354.

Haufurum quid est? Arbor Arabica Iamena, et est unum de lacticiis, et quidam dixerunt, quod b [desurum est quedam species] interfi-ciens sedentem in umbra eius. *Natura.* Est cali-da et sicca ad tertiu, et siccitas ipsius est in quarto. *Operationes & proprietates.* In ipsa est styptici-tas temperata. ^c [Apostemata & pustule.] Con-feret tinctæ linita et impetigini. ^a [Vulnera & ul-cera.] Linitur cum melle super aphthas in ore infantium, et remouetur. *Membra expulsionis.* Soluit uentrem, et debilitat uiscera. *Venena.* Que-10 dam species eius est, quæ nocet sedenti in um-bra eius, et quandoque interficit eum. Caueatur ergo ab eo, et lactis eius tres drag. interficiunt in duobus diebus frangendo hepar, et pulmonem.

De ^a [hirundine.] Cap. 355.

Hirundo. *Membra capitis.* Dixit Dioscori-des, quod b [quando primus venter hirundinis scinditur] inueniuntur in ipso duo lapides, quo-rum unus habet vnum colorem, et alter habet colores plurimos: qui ponuntur ^c [in pelle ui-tuli antequam ei accidat, ut coire appetat, et ad coitum inciteretur, et ponuntur] super adiu-to-rium epileptici, aut collum eius, inuatur inde. Inquit, iam expertus illud fui, et sanatus est epi-lepticus. *Membra oculi.* Comedere hirundinem acuit uisum, & quandoque exsiccat, & datur in potu de ea quaq; die. Et est portio eius. au. j. Et propriè adustum matris, & filij in vitro, quan-do ex eo fit [†] collyrium cum melle, confert. Et dicitur quod cerebrum eius cum melle confert principio aquæ. Et similiter cerebrum vesperti-lionis. *Membra anhelitus & pectoris.* Tangitur pa-latum ex cinere eius ad squinatiam, & confert, & similiter quando salitur, & exsiccat, & bi-bitur de ea pondus aurei, confert squinantie.

L I T E R A I.

De ^a [iusquamo.] Cap. 356.

Iusquium quid est? Ex eo deterius & frau-dulentius est nigrum: deinde rubeum: sed al-bum est magis incolume, & est illud quod admi-nistratur. ^b [Et melius est ut non administretur. Et flos quidem nigri est Armeni coloris,] & flos rubei est citrinus, & flos albi est albus ^c [&] declinat ad citrinitatem. In eo verò, quo vtun-tur, est vniuosa humiditas. *Electio.* Ex eo melius est album. Si ergo non reperitur, administretur rubeum, & alienetur nigrum semper, verunta-10 tamen

tamen succus thyrforum eius quandoque administatur loco opij. *Natura.* Nigrum frigidū est, & sicum in fine tertij, & albu in principio ipsius. *Operationes & proprietates.* Est stupefactiuū, & abscindit fluxum sanguinis, & sedat sua stupefactione dolores percussiuos. *Decoratio.* Ingre ditur in impinguando, propterea quod coagulat sanguinem, & congelat ipsum. *Apostemata & pustula.* Sedat dolores eorum & resoluit duritiem testiculorum, & confert erysipila. *Instrumenta iuncturarum.* Sedat dolorem podagræ epithimatum, & bibuntur tres kirat ex eo cum hydro melle ante, & si bibantur ex folijs eius tria, aut quatuor cum vino, sanat corrosionem ossium. *Membra capitis.* Succus cuiuslibet generis ipsius acceptus sedat dolorem auris, & cum aceto, & oleo ros. dolorem dentium. Et similiter eius semen, & radix ipsius decocta in aceto, & eius oleum in omnib. illis, & est faciens subeth, & facit dormire. Et si ex folijs ipsius comedatur aliquid quantitatem habens, conturbat rationem. Et similiter si fiat clystere ex decoctione foliorum eius, & ex oleo ipsius distilletur in aurem, sedat dolorem eius. *Membra oculi.* Linitur super oculum semen eius, aut succus foliorum ipsius, et tunc sedabunt dolores oculi prauī, & administratur robus eius, aut succus foliorum ipsius, aut semen eius linitum, & prohibet fluxus ad ipsum. *Membra anhelitus & pectoris.* Quum bibuntur ex semine eius duo anulufat, conferunt spūto sanguinis superfluū, & fit ex folijs eius emplastrum apostematibus mammillæ, & quandoque ponitur in medicinis, quæ sunt ad sedandam tussim. Et linitur super apostemata mammillarum post pregnationem, & prohibet, & delet ipsa. *Membra expulsionis.* Eius succus valet dolori matricis, & abscindit fluxum sanguinis eius, & fit emplastrum cum folijs ipsius super apostemata testiculi. *Venena.* Est venenū, quo ratio permiscetur, & destruit memoriam, & facit prouenire præfocationem, & maniam.

† bothor.

d B. & dicitur si bibatur.

e B. aierfa.

b n. chaus cha
za.
c B. tenuia, uel
subula.

d B. secundi.

† bothor.

† bothor.

De a [ireos.]

Cap. 357.

Ireos quid est? Est radix lilij cœlestis, & est ex herbis habentibus stipitem, & super ipsum flores diuersi compositi ex albo, & citrino, & cœlesti, & purpureo, & propter hoc nominatur ireos b [i. arcus cula.] Et istæ radices sunt nodo se, & folia eius sunt c [parua.] Et quādo ueterascunt, a vermibus perforantur. *Electio.* Quod ex ea bonum est, est durum, spissum, compactum, breue, declinans ad rubedinem aliquantulum, boni odoris: non odoratur ex ea odor limi. Et est mordicativa linguæ, & mouet sternutationem cum fortitudine. *Natura.* Est calida, & sicca in fine d [tertij.] *Operationes & proprietates.* Est digestiua, aperitiua absteriua, mundificatiua, & eius succus resoluit cum aqua mellis, & purgat phlegma grossum, & educit ipsum. *Decoratio.* Cū æquali quantitate ellebori purgat pñum, & lenitigines, & efficit illud sola. *Apostemata & pustula.* Que ex ea elixata est, lenificat durities, & apostemata grossa, & serophulas, & † pustulas lenes. *Vulnera & ulcera.* Confert ulceribus fordidis, & facit carnem nasci in fistulis, etiam si puluerizetur, & uscit os carne. *Instrumenta iuncturarum.*

Eius oleum resoluit lassitudinem, & quando bibitur cum aceto, aut vino, confert palmonē contritioni lacertorum, & clysterizatio eius confert sciaticæ. *Membra capitis.* Facit dormire, & mouet soda antiquam, & quando permiscetur cum oleo ros. & aceto, vini prohibet sola, & facit sternutationem, & collutio oris decoctione ipsius sedat dolorem dentium, & prodat oleum eius cum aceto sonitū auris, & prohibet rheumatismos antiquos, & aufert oleum eius foetorem narium, & eius decoctio etiam e [tremori.] *Membra oculi.* Attrahit lachrymas, & aufert dolorem oculi. *Membra subelitus & pectoris.* Sedat dolorem laryngis, & pleuresis, & confert tussim, & aufert humiditatem grossā, & peripneumoniam, & diffcultati anhelitus, & squinantia. Et expellit calculos in pectore retentas, quarum vltimatio est difficilis, cum subtiliatione sua vltima cum apertione, & bibitur in egritudinibus pectoris cū rob. & collutio oris ex eo facit cet vulg. *Membra nutrimenti.* Sedat dolorem hepatis, & splenis frigidorum, quando bibitur cum aceto, & proprie splenis, & confert hydropili. *Membra expulsionis.* Aperit orificia uentris hæmorrhoidarum, & remouet dolorem punitium, & aufert gonorrhæam, & plurimam pollutionem, & prouocat menstrua cum vino, & fit enatima in decoctione eius propter duritiem matricis, & dolores eius frigidis, & a mullatio suppositorij eius cum melle facit tiri, & eius oleum iuuatiuum est cholera, & uendo educit aquam citrinam, & cholera, & phlegma, quando bibitur ex veteri eius confectio, & eius quidem potio debet esse ab vinea, & que ad aurij. *Febres.* Eius oleum remouet tigus, & tremorem. *Venena.* Quando bibitur cum aceto, confert venenis omnibus.

De a [iumar.]

Cap. 358.

Iumar quid est? Notum est. *Natura.* Est frigidum in secundo, sicum in primo. *Operationes & proprietates.* Est stypticum. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert asperitati gutturis. *Membra expulsionis.* Constringit solutionem, & fluxum sanguinis. *Venena.* Est bonū puncturæ vel ipæ morecedi plastrum superpositum.

De a [iumeiz.]

Cap. 359.

Iumeiz quid est? Inuenitur in Aegypto, & Syria similis ficui, & dicitur de ipso in capitulo de ficu.

De [iar fluminis.]

Cap. 360.

Iar fluminis quid est? Est planta floris similitudinē nenuphari, & est submersa in aqua, ex qua rum apparet, et ipso quidem est propinqua tuti b [albitat.] *Natura.* Frigida est, & styptica. *Vulnera & ulcera.* Conueniens est ulceribus pruritulentis, & pruritui.

De a [iesu.]

Cap. 361.

Iesus. *Proprietates.* Est proxima naturæ virtuti gilbenech, et eius quidem potio est pedus. drag. s.

Dea [Hypericon.]

Cap. 362.

Hypericon nominatur Arabicè ^b [alharib] & nominatur Syriacè vva damonis, quid est? Thyrus et flos ^c [puluerulentus, et eius gummi] est citrinum ad rubedinem declinans, et est si-
milis figuræ fumach; ueruntamen non est in e-
[semine eius, et non sit contentus aliquis flo-
re] eius solo. *Natura.* Calidus est in secundo, sic
tiliatium aperitium, liquefactium, resoluti-
uum. *Apostemata &† pustule.* Confert apostema-
tibus frigidis, & duris, magnis. *Pulvera & vlcera.*
Emplastrum foliorum eius confert adustioni
ignis, & consolidat plagas, & vlcera mala, & quan-
do teritur, & puluerizatur super vlcera tremu-
la & putrida, confert. *Instrumenta iuncturarum.*
Confert dolori anchæ, & sciaticæ decoctum cū
uino, propriè quum bibitur. xl. dieb. continuis.
Ipsū enim sanat sciaticam. *Membra expulsiōis.*
Pronocat vrinā, & pronocare menstrua est eius
proprietas, & eius ^e [succus] soluendo educit
cholera. *Permutatio.* Loco eius ponitur pon-
dus ipsius de squinantho, & pondus ipsius de
radice capparis.

Dea [Isofo humida. i. alypo.]

Cap. 363.

Isofus humida quid est? Est sordities aggre-
gata super lanam ^b [iliūm ouium] in Arme-
nia, & sternitur super herbas thymalorum, &
accipit virtutes, & lac earū, & fortasse est ^c [cur-
Calida est in tertio, humida in primo. *Operatio-
nes, et proprietates.* Est maturatiua, resolutiua.
Apostemata &† pustule. Resoluit apostemata du-
ra, cum ex ea fit emplastrum. ^d [Membra oculi.]
Confert apostematibus oculi linita, & bibita.]
Membra nutrimenti. Confert frigiditati hepatis li-
nita, & bibita. *Membra expulsiōis.* Resoluit duri-
ties, quæ sunt in partibus vesicæ, & matricis, &
confert frigiditati earum, & frigiditati renū.

Dea [Isofo secca.]

Cap. 364.

Isofus secca (i. *Hyssopus*) quid est? Alia est mō-
rana, & alia est hortiuā. *Natura.* Calida est, & sic-
cata in tertio, & est subtilis, sicut origanum. *Deco-
ratio.* Eius potus colorem efficit bonum, & eius
[gu mēra] abstergit uestigia in facie. *Aposte-
mata &† pustule.* Resoluit apostemata dura bibi-
ta cum uino. *Membra capitis.* Eius decoctio cum
aceto ^e [& oxymelle] sedat dolorem dentis, &
nitui in aure cum traiectorio sumptus. *Mem-
bra oculi.* Coquitur, deinde fit ex ea emplastrum
suggillationi, & sanguini mortuo sub palpe-
ra. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert pectori,
& pulmōni patientibus a sa dispnæa, & tussi an-
tialiter, & eius decoctio cum sicibus, & melle
focatiōis, & gargarismis ex ea confert etiā pre-
stium factum ex ea cum sicibus, & baurach cō-
dropyfi. *Membra expulsiōis.* Soluendo educit

phlegma, & ascarides, & nermes, & quando mi-
scetur cum cordumeni, & irecos, confortatur
eius solutio. ^e [Permutatio.] Loco eius ponitur
sampsuci tantundem & medium.

Dea [Iabrol.]

Cap. 365.

a B. iabruha, i.
mandragora.

Iabrol quid est? Radix mandragoræ sylue-
stris, & est radix omnis mandragoræ, magna, si
milis formæ hominis, propter hoc ergo nomi-
natur mandragora. Mandragora enim est no-
men imaginis naturalis ^b [sicut plāta existēs]
in forma hominis. Aequale enim est siue sit in-
tentio huius nominis inuenta, aut non inuēta,
multa nanque nomina significant secundum
intentiones non inuentas: forma autem man-
dragoræ inuenta est lignum cineritium decli-
nans ad ^c [contritionem] magnam, sicut co-
stus magnus. *Natura.* Est frigida in tertio: sicca in
ipso, et in ipso est aliquantulum caliditatis secū-
dum quod existimant quidam. Radix verò est
fortis ^d [†]

radicis est debilis. folia autem administrantur
exsiccata, & humida etiam conferunt, et in man-
dragora ipsa est humiditas. *Operationes, & proprie-
tates.* Est narcotica, & habet lachrymam, et habet
succum, sed eius succus est fortior lachryma ip-
sius. Qui autem vult, ut aliquid ex membris suis
fecetur, bibat tres anulafat ex ea in vino, et faciet
subeth, et dicitur quod quādo cum radice eius
coquitur dens elephantis vij. horis, lenit ipsum,
et fit facilis obedientia eius. *Decoratio.* Fricatur
cum folijs eius albaras per hebdomadam, et de-
letur absque vlcératione, & propriè si inueniun-
tur humida et lenia, et lac mandragoræ euellit
lentiginis, et pānum sine mordicatione. *Aposte-
mata &† pustule.* Administratur super apostema-
ta, et† pustulas duras, & dubillet, & scrophulas,
et confert. Et quando teritur radix eius multū,
et ponitur cum aceto super erysipilā, sanat eā.

Instrumenta iuncturarum. Ex radice eius cū saui-
ch fit emplastrum ad dolorem iuncturarū. *Mem-
bra capitis.* Facit subeth, et facit somnum, & quā-
do ponitur in uino, inebriat uehementer, &
quandoque supponitur in ano, et facit subeth,
et odoratio eius facit subeth uehementē, & hec
est habens folia alba, quæ crus non habet, et dici-
tur masculus, et multus vsus mandragoræ, et o-
doramentum eius faciunt possidere apoplexiā,
et propriè habentis folia alba, et quandoque fit
ex ea ad expellendas vigilias, & ad attrahendum
somnum syrūpus, et remouet vigilias, et est, ut
ponantur ex corticibus radicū eius tres hemi-
næ in metrolijs vini dulcis, et bibuntur ex eo tres
anulafat. Et quandoque decoquantur cortices
etiam in vino, donec assumat uinum fortitudi-
nē eius, et administratur ex eo ad hoc, ut faciat
subeth plus, et ad hoc ut dormire faciat minus.
Et existimo quod intentio in hoc, est aggrega-
tio caliditatis. *Membra oculi.* Eius lachryma i me-
dicinis oculi sedat dolorem superfluum, et fit
ex folijs eius etiam emplastrum. *Membra nutri-
menti.* Sumitur ex lachryma eius. vnc. j. cum mel-
licrato, et uomitu educit cholera et phlegma
sicut elleborus. *Membra expulsiōis.* Supponitur
medietas anulafat ex lachryma eius, et prouo-
cat, et extrahit foetum. Et semen mandragoræ
mundificat

b B. f. plantæ,
quæ est.

c B. frangibili-
tatem.

d† B. Alia liche-
ra. frigoris.

† bothor.
† bothor.

mundificat matricem quando bibitur, & si mifcet cum sulphure quod ignis non tergit, & fupponat ipfum mulier, abfcindet fluxum matricis. Lac mādragorę foluēdo educit phlegma, & cholera. Quum enim paruus puer mandragoram errando affumit, accidunt ei vomitus, & folutio ventris, & fortalfe moritur. *Venena*. Cum melle & oleo ponitur fuper puncturas. Et dixerunt, quod proprię species, quę videtur antidotus, habet folia alba, veruntamen folia eius parua funt bezahar vñ lupinę perniciofa, & illā, quę ex ea perniciofa eft, antecedunt accidentia præfocationis matricis, & rubedo faciei, & exitus oculorum, & tumor faciei etiam ac fi effet ebrius. Cuius quidem cura funt butyrum, & mel, & uomitus.

ANNOTATIONES.

Mandragoram in tertio refrigerantium, & exfecantium ordine collocat, id quod de radice dumtaxat intelligendum est, quę tamen fi tertio ordine, an alio exfecet, nec Galen. nec Paul. feribit. Perum unum auctor feribit de radice, eam effe diuens fortis frigoris, defecatiuam, eius verò corticem debilem. Huius tamen contrarium, & Galen. 7. simpl. & Paul. lib. 7. feripferunt nempe cortices radice multo effe vehementiores.

a. z. lezach al-deb.

De^a [eo quo aurum adhæret.] Cap. 366.

Id quo aurum adhæret (ideft, chryfocolle,) quid eft? Hoc nomen conuenit ammoniaco, de quo nos iā locuti fuimus. Et quandoque conuenit cuidam rei, quę fit ex vrina infantium mota in mortario æreo cū aceto in fole, donec coaguletur. Et quādoque eft ex minera; generatur enim in minera^b [ex vapore,] & refoluitur aqua calida, deinde coagulat. Et hoc eft illud de quo nunc loquemur. *Electio*. Clarum, mundum, & proprię^c tertium, & artificiale eft fortius, & fubtilius, deinde minerale aduftum. *Natura*. Calidum eft^d [valde.] *Operationes, et proprietates*. Ift abfterfium, constrictiuum, calefactiuum, putrefactiuum, fubtiliatiuum, mordicatum, parum refolutiuum, defecatiuum cum fortitudine. Et eius refolutio eft vehementior mordicatione eius, & fimiliter eius deficcatio. Et ipfum diffoluit absque mordicatione plurima, & quod de eo eft artificiale, eft vehemens exficcationis, et minoris mordicationis propter fubtilitatem fuam additam. Quumque minerale aduritur, augmentatur eius fubtilitas, & eft perueniens ad fummum in his capitulis. *Vulnera & ulcera*. Eliquat carnem, & ad medicamen optimum ulceribus difficilis confolidationis. *Membra nutrimenti*. Eft^e [deficcatiuum] constrictiuum.

e. z. naufetiuu.

De^a [iunipero.] Cap. 367.

a. z. harar.

b. — B.

Iuniperus quid eft? Eft cupreffus fylueftis, & eius quidem, alia eft parua alia magna,^b [& arbor multiplicatur in terris Romanorum, & in occidente, & affumuntur ex ea ligna ad fabricas magnas.] *Natura*. Ift declinans ad caliditatem, & ficcitatem, & femen eius eft calidum in primo, ficcum in fecundo. *Operationes & proprietates*. Eft calefactiuum, fubtiliatiuum, carminatiuum, & in

fructu eius cum hoc eft ftypticitas, & non effe ipfa ftypticitas in reliquis partib. arboris eius. *Instrumenta iuncturatum*. Eft bona attritioni lacertorum. *Membra anhelitus & pectoris*. Eft bona ditoribus pectoris, & tuffi. *Membra nutrimenti*. Mundificat, & aperit oppilationes in eis, et bona ftomacho bibita, & ad inflationem in ipfo. *Membra expulfionis*. Prouocat ambo, et ei bo- na præfocationi matricis, et doloribus eius. *Venena*. Expellit nocuenti puncturę vermium uenenoforum, & fuffumigatio ex qualibet rum, et ex qualibet parte arboris eius facta effe- gat vermes uenenofos.

De^a [iuiubis.]

Cap. 368.

Iuiube. *Electio*. Meliores funt maiores earum. *Natura*. Frigidę funt in primo, æquales in fice- tate, & humiditate, & funt declinantes parum ad humiditatem. *Operationes & proprietates*. Con- fert acuitati fanguinis calidi, et exiftimo quod illud eft, propterea quod ingroffant fanguinem, et vifcofum faciunt ipfum, et illorum exiftima- tio qui putant, quod ipfę clarificēt fanguinem, & lauent eum, eft exiftimatio corrupta, ad quā ego non declino, & nutrimentū earum^b [& digestio] funt difficilia] fermo quid- dem in eis bonus eft ille, quem dixit Galenus. Non reperi iuiubas in conseruanda fanitate, & remouenda egritudine aliquid operantes, & pauci nunt- reperi eas difficilis digestionis, & pauci nutrimenti. *Membra anhelitus & pectoris*. Conferunt pectori, et pulmōni. *Membra nutrimenti*. Sunt ma- la ftomacho, difficilis digestionis. *Membra expul- fionis*. Exiftimat quidam, quod conferunt dole- ri renum et uelica.

De interfectore^a [adeib.]

Cap. 369.

Interfectore adeib,^b *Operationes & proprietates*. Virtus eius eft virtus strangulatoris leopardi, nifi quia eius proprietas eft in^c [adeib.]

De interfectore canis.

Cap. 370.

Interfectore canis. *Membra capitis*. Facit acci- dere fluxum fanguinis narium. *Membra pectoris & pectoris*. Facit accidere fputum fanguinis. *Venena*. Interficat canes velociter, & facit co- re in hominibus fluxum fanguinis narium, & fputum fanguinis.

L I T E R A K.

De^a [karabe.] ideft electro.

Cap. 371.

Karabe quid eft? Gumma ficut fandarach tendens ad citrinitatem, & albedinem, & peruiatatem, & quandoque declinat ad rubredinem, quę attrahit paleas, & b [fracturas] peruiatatum ad fe, et propter hoc nominatur karabe, fcilicet rapiens paleas, perficet. Et ipfa quidē composita eft ex aqueitate tepida, et terrefcentia fubtiliata, & eft gumma arboris, quę dicitur [nux] Romana, quę eft composita ex terrefcentia fubtili, et aqueitate d [ficca.] *Operationes & proprietates*. Calida, parumper ficca, in fecundo.

Tractatus secundus.

337

Proprietates. Est restrictiva, & proprie sanguinis cuiuscunque loci fuerit: & eius virtus est similis virtuti floris suae arboris scilicet floris [nucis.] sed est eo frigidior. *Apostemata & pustula.* Dixerunt quidam quod suspenditur super apostemata calida, & confert eis. *Membra capitis.* Retinet fluxum sanguinis narium, & descendens a capite ad pulmonem. *Membra anhelitus & pectoris.* Karabe confert tremori cordis, quum bibitur ex eo medietas aurei cum aqua frigida: & prohibet sputum sanguinis valde. *Membra nutrimenti.* Retinet vomitum, & prohibet materias malas a stomacho, & cum mastiche confortat stomachum. *Membra expulsionis.* Retinet fluxum sanguinis ex matrice, & ano, & fluxum ventris, & confert tenasmoni.

De ^a [Karmezik.] Cap. 372.

Karmezik quid est? Est fructus tamarisci, de quo iam locuti sumus in capitulo de tamarisco. *Natura.* Est frigidus in primo, siccus in secundo.

De ^a [Kufele.] Cap. 407.

Kufele quid est? Est lignum sicut rubra, quod nigredo cooperit. *Natura.* Est calidum & humidum in terminis primi. *Operationes et proprietates.* Est glutinatum, & frangit uirtutem medicinarum acutarum sicut gummi. *Decoratio.* Est impinguiatum.

De ^a [Kemelio.] Cap. 374.

Kemelum quid est? Est species mezerion nigra, mortifera, & est etiam notum nomine kemelium. & nos quidem iam diximus ipsum in capitulo de [ha].

De ^a [Kebikengi.] Cap. 375.

Kebikengi (*ideus, ranunculus*) quid est? Eius species sunt quatuor, dixit Dioscorides. una speciosa eius est, cuius folia sunt similia folijs candelae, sed sunt latiora folijs eius, ad albedinemque est purpureus, & flos eius est citrinus, & quandoque ad duos cubitos, & eius radix est non similia uirgultis ellebori: & oritur in ripis curuerit, quam illa, longiorem habens radicem, folia habens [regulata] quae nominatur [lu-coloris, & quarta est similis tertiae, ueruntamen sicca in tertio. *Operationes & proprietates.* Omnes sunt calidae, acutae, ulceratae, absterfunt, excoriat, mordicatque cutis facientis pruriginem. *Decoratio.* Folia, & stipites eius antequam vinguunt, eradicant albas, & albedinem scabiem, & sanat verrucas, & quae sunt ut clauis, & glandulas pendentes, quibus nocet frigus. *Apostemata & pustula.* Eradicat verrucas, et ulcera. Decoquitur & embrochatur cum aqua eius tepida, & confert. *Mem-*

bra capitis. Eius radices ^d sunt exsiccentes sternutationibus fortibus, & quod ex eis tertium est, confert percussionibus dentium.

De ^a [Kekengi.] Cap. 376.

Kekengi quid est? Virtus eius est proxima virtuti vuae ^b [lupinae,] & proprie virtus foliorum eius. *Natura.* Est frigida & sicca ad secundum perueniens. *Vulnera & ulcera.* Suo succo confert ulcera, & delet duritiem fistularum, & ulcera auris antiqua. *Membra anhelitus et pectoris.* Confert asthma, & inflationi, & difficultati anhelitus. *Membra nutrimenti.* Confert icteritia. *Membra expulsionis.* Confert ulceribus viarum urinę.

De ^a [Kenkezred.] Cap. 377.

Kenkezred quid est? Est gummia alcorosof, & iam dictum est de eo ^b [quod est Kurk as]. *Natura.* Est calidum & siccum in secundo.

De ^a [Kustberkysti.] Cap. 378.

Kustberkysti quid est? Est similis filis inuolutis ad inuicem, quorum numerus secundum plurimum est. v. & inuoluuntur super radicem vnam, & eius color ad nigredinem declinat & citrinitatem, & non habet plurimum saporem. & dixerunt quidam, quod est ^b [albarfekar.] Alij vero dixerunt, quod virtus eius est sicut virtus [albarfekar:] & hoc est sanius. *Natura.* Est calidus & siccus in secundo. *Operationes, & proprietates.* Est subtilis.

De ^a [Kildaru.] Cap. 379.

Kildaru quid est? Est ^b [asaraxi,] & nos quidem loquimur de ipso in sequentibus, in capitulo de sin.

De ^a [kemescir.] Cap. 380.

Kemescir quid est? Est in dispositionibus ^b [alicuif] sed ipsum est fortius plurimum. *Natura.* Est calidum, & siccum in tertio virtuosum. *Operationes & proprietates.* Est liquefactum, resolutum. *Membra expulsionis.* Prouocat urinam, & menstrua, & eiecit foetum virtuosum, & virtus eius in hoc comparem non habet, & neque habet comparem soluendo aquositate.

De ^a [kormidenen.] Cap. 381.

Kormidenen [quid est?] Est granum, quod medici laudant. *Membra expulsionis.* Prouocat urinam, & menstrua, & calefacit vuluam valde: & soluit ^c [sanem & aquam.]

De ^a [keusauguen.] Cap. 382.

Keusauguen quid est? Est nomen herbae, & existimo quod Keusauguen est lingua bouis Persice. *Membra anhelitus & pectoris.* Proprietas eius letificare, & tristitiam remouere.

AVIC.

Y

De

^d n: exsiccat sunt ex sternutationibus fortibus, & contrite conferunt pulsationibus.

^a B. Kekenegi.

^b B. vulpinæ.

^a B. Kenkezred.

^b B. de Kurk as.

^a B. kustberkest.

^b B. est albedes schian.

^c B. albedes schian.

^a B. kildaru.

^b B. asaraxi.

^a B. kemescir.

^b B. gausic.

^a B. Karmedane.

^b B. karmedane.

^c B. aquam & choleram.

^a B. karuan.

a B. Kallēm.

De^a [karon.]

Cap. 383.

Karon quid est? Est lignum Indum, cuius allatio ad terram nostram multiplicatur. non ergo elongatur quin sit almagat Indum. *Instrumenta iuncturatum.* Est magni iuuamenti in negotio fracturæ, & torsionis, & dislocationis.

a B. kafem.

De^a [keisin.]

Cap. 384.

Keisin. *Natura.* Semen & radix eius calefactiua sunt. & semen ipsius est calefactiuum, & exsiccatiuum in secundo. *Operationes et proprietates.* Expellit ventositates, & aperit. *Membra nutrimenti.* Est maturatiuum, digestiuum, resolutiuum ventositatis, præcipue in stomacho, & confortat ipsum. *Membra expulsionis.* Ponderus drag. i. ex eo solutione educit vermes, & ascarides, & prouocat menstrua virtuosæ, scilicet semen eius. *Venenæ.* Confert puncturæ vermium venenosorum.

a B. Kuzikendē.

De^a [kuzkenden.]

Cap. 385.

b a. sine. Kuzkenden quid est? Est res levis sicut^b [alhusnati] lutea: & i Kakia nominatur stercus colubarū, & in^c [Baldach, & in Aegypto nominatur kenden.] *Electio.* Quæ ex ea melior est, barbarica est: sed Rakia est debilis. *Natura.* Est calida & humida in primo, & dicitur quod infrigidat parumper: sed non est firmatum. *Operationes, & proprietates.* Exsiccat & in ipsa est extinctio, & dixerunt quidam, quod ipsa incidit sanguinem, & ex proprietatibus quidem eius est, quod assumuntur decem lib. mellis, & xx. lib. aque, & d [skilei] ex ea, & concutiuntur bene, & cooperitur os vasis, & fit vinum statim. *Decoratio.* Impinguat. *Membra expulsionis.* Augmentum efficit in coitu.

a B. keffengi.

De^a [kebenzkefsenz.]

Cap. 386.

b a. keffengi. Kebenzkefsenz^b quid est? Quiddam de genere tuberum solidum adunatum in magnitudine [testiculū] verumtamen est^a [verrucatum habens verrucas] profundas, quod nascitur in arena, sicut nascuntur tubera & fungi, suaue valde, quod in nostra terra multiplicatur in locis quæ sunt ultra fluuium, & in Coraseni etiā, & nos quidem non audiuius ab aliquo vnquam, quantum inferat nocumentum quantum fungi, & tubera. Quumq; ipsorum sapor tuberum sapor comparatur, est parumper declinans ad dulcedinem. *Natura.* Habet frigiditatem maiorem frigiditate reliquorum tuberum, & fungorum, & neque est vacuum ab humiditate extranea, cum siccitate substantiæ. *Operationes & proprietates.* Est extinguens grossum.

a B. kerse alcarū

De^a [kerse aromaticum.]

Cap. 387.

el. Kerse aromaticum quid est? Est cortex grossus, colorem habens^b [purpureum], quod habet saporem gariophylli absque dulcedine cinnamomi, quamuis sit dulcius quam gar iophyllus: & est debilius in operationibus suis, quam gariophyllus. *Natura.* Est calidum & siccum in [secundo.]

c B. Alia littera. tertio.

De^a [kerse cinnamomi.]

Cap. 388.

Kerse cinnamomi quid est? dicitur quod est de cinnamomo, & dicitur quod est alterius generis. & ipsum quidem est durum sicut cinnamomum: de ipso tamen est quoddam, quod indurefcit: & de ipso est quod est lineatum, & aliud est album fragile velociter. & ipsum quidem cinnamomum est debilius, & dicitur de ipso in cap. cinnamomi.

De^a [keiken.]

Cap. 389.

Keiken quid est? Est gumma horribilis capris: & alportatur de regione occidentis, & estimauerunt quidam, quod est sandaraca, sed non est firmum, & quandoque quidem suffraginatur ex eo cum myrrha & sigia. *Operationes & proprietates.* b [In ipsa est nutrimentum parum] Decoratio. Mundificat ulcerum uestigia velociter, & in ipsa est extenuatiua virtus quædrag. cum que die bibuntur de ea tres quartæ drag. cum oxymelle, aut aqua. *Membra capitis.* Nihil agitur paratur ei in remouendo dolorem dentium, casum gingiuarum. *Membra oculi.* Accuit altum. *Membra anhelitus, & pectoris.* Confert altum cum melle, & vtuntur ea luctantes. *Membra nutrimenti.* Quando de eo bibitur tribus diebus cum oxymelle, extenuat splenem valde. *Membra expulsionis.* Prouocat menstrua cum aqua mellis.

De^a [kotto.]

Cap. 390.

Kottum. *Natura.* Semen eius est calefactiuum lenitiuum. *Membra anhelitus & pectoris.* Quæ eius sunt bona pectori & tussi. *Membra expulsionis.* Semina eius sunt lenitiua ventris, & foliorum eius, confert solutioni puerorum.

De^a [keted.]

Cap. 391.

Keted quid est? De gumma eius dicitur in capitulo de kef. cuius quidem gumma est sagantum. *Natura.* Est frigidum & siccum.

De^a [kali.]

Cap. 392.

Kali. *Operationes & proprietates.* Est calidum adustiuum, abstersiuum, corrosiuum roborans quam sal. *Decoratio.* Confert morpheæ, neræ & ulcera. Confert scabiei, & corrodiendi nem additam.

L I T E R A L.

De^a [lepore syluestri.]

Cap. 394.

Epas syluestris quid est? Coagulum leporis facit omnia, quæ diximus de coagulibus, subtilius, & melius, & in electionis additio. b [Natura.] Frigidus est & resificatio est cum melle. *Electio.* In domib. nutritur, adusto, sumitur in panibus dictas drag. *Decoratio.* Eius sanguis mundificat pannum, & cinis capitis eius est etiam mundificans.

Tractatus secundus.

339

si in ipsa remaneat tota die, & est simile piperi in sapore suo. *Natura.* Calidū est in tertio, siccū in secundo. *Operationes & proprietates.* Est resolutivum: remouet agritudines frigidas. *Membra oculi.* Cum aqua hepatis caprini assati, confert panno oculi. *Membra nutrimenti.* Digeritur, & facit appetitum, & confortat stomachū. *Membra expulsiōis.* In spermate facit augmentum, & valet vt zingiber.

De^a [lycio.]

Cap. 398.

a B. hadad.

Lycium quid est? Magis vincens secundum existimationem est, quod Indum est, & est succus alfelzaharagi, & falsificatur, ita quod latet probos medicos, & illud sit succo b [azereic:] coquitur enim in aqua donec coaguletur, & virtus eius est propinqua substantiæ igneæ subtili, & terreæ frigide. Quod autem de Mecha est, est res artificialis. *Electio.* Indum est fortius, quam illud de Mecha in re capillorum, & confortatione eorum, & illud de Mecha in apostematibus est fortius. *Natura.* Est temperatum in caliditate & frigiditate, & siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* In Indo est resolutio, & stypticitas parua, & confert omni fluxui sanguinis, & eius resolutio est plurima stypticitate ipsius, & est in secundo in resolutione, est stypticitas eius minor exiccatione ipsius, & in ipso est uirtus subtilis. *Decoratio.* Rubificat capillos, & confortat eos, & propriè Indum, & sanat pannum, & confert omne lycium panaritio. *Apostemata & pustula.* Confert apostematibus [fluxus] & formicæ. *Vulnera & vlcera.* Confert vtrunque ulceribus fraudulentis. *Instrumenta iuncturarum.* Constringit hoc membra.

b B. alzerficki.

† bothor.

c B. laxis.

† alcola.

Membra capitis. Indum confert fluxui saniei ab aure, & vlcerebus eius, & cum eo tangitur palatum propter aphthas, & sanat, & vlcera gingiuarum, & agritudines eius curat. *Membra oculi.* Confert ophthalmiæ, & abstergit corneam, & remouet pannum eius, & sanat scabiem oculi. *Membra anhelitus & peccioris.* Indum in potu datur ad sputum sanguinis & ad tussim. *Membra nutrimenti.* Bibitur Indū, & prohibet isteritiam nigram, & splenem, & similiter linitum, & ipsius arbor operatur illud, & confert fluxui stomachico. *Membra expulsiōis.* Confert fissuræ ani, & bibitur, aut supponitur solutioni antiquæ, et ei quæ est ex debilitate stomachi, et dysenteria, & prouocat menstrua, et eius fructus recens soluendo educit phlogma aquosum, et confert vlcerebus ani, et prohibet sciaticam, et confert hemorrhoidib. *Venena.* Eius fructus confert pernitiosis, et Indum datur in potu ad morsum canis rabiosi. *Permutatio.* Loco eius ponitur feluzaragi æquale pondus, et aggregatis faufel, et sandalo æquale pondus ipsius.

De^a [lacerto.]

Cap. 399.

a B. Bardog.

Lacertus quid est? Est b [athab] et eius natura vicina est naturæ c [stellionis: sed est melius stellione] propter illud quo nutritur. *Membra oculi.* Eius sterus albugini, et pruriti confert, et acuit visum.

b B. aldad.

c B. guaril, sequel & est similis urel.

AVIC.

Y 2

Di

men bonum habenti alopeciam, & propriè marini. Quumq; uenter leporis sumitur sicut est cū uisceribus, & frigendo super sartagine adurit, est medicamen originis pilorum super caput, quum conteritur, & administratur cū oleo ros. *Instrumenta iuncturarum.* Eius cerebrum assatum confert tremori accidenti ex successione agritudinis. *Membra capitis.* Quum inunguntur gingiue infantis ex cerebro ipsius, proprietate, quæ est in ipso, uelociter oriuntur dentes, & facile exeunt sine dolore; e† [] & similiter quum soluitur cum butyro ueteri, aut recenti, aut melle, & quum bibitur eius coagulū cum aceto, confert epilepsiæ. d [Membra nutrimenti.] Mundificat stomachum. *Membra expulsiōis.* Coagulum eius quum bibitur tribus diebus cū aceto post purgationem mēstruorum, prohibet impregnationem, & mundificat humiditatem curretem ex matrice. Et sanguis quidem leporis frigus confert dysenteria, & apostemati intestinorum, & solutioni antiquæ. *Venena.* Coagulum leporis cum aceto est theriaca, & † antidotus uenenis. Et sanguis leporis frigus aufert uenenum sagittæ.

De^a [locustis.]

Cap. 395.

Locustæ. *Electio.* Ex eis sunt meliores grossiæ, quæ alas non habent. *De oratio.* Pedes earum eradicant uerrucas, secundum quod dicitur. *Membra nutrimenti.* Sumuntur ex rotundis earum, xij. grana, & abijciuntur capira, & extremitates earum, & ponitur cum eis parum myrti sicce, & bibuntur propter hydropisim sicut sunt. *Membra expulsiōis.* Conferunt guttationi uirine, & quando cum eis fit suffumigatio, confert difficultati eius, & præcipue in mulieribus. & fit cum eis b [uaporatio] hemorrhoidibus. *Venena.* Grossiæ, quæ alas non habent, assantur, & comeduntur propter puncturam scorpionis.

De^a [lepre marino.]

Cap. 396.

Lepus marinus quid est? Est animal ostracoquantulum, declinans ad rubedinem alia solis alutinem. *Decoratio.* Eius sanguis est calidus mundificans morphæam, & pannum. Et eius caput adustum generat pilos in alopecia proprie cum adipe vrsi, & in tyria valde. Quum ergo ex eo fit emplastrū sicut est, abradit pilos. *Membra oculi.* Abstergit visum more emplastri superpositum, & sicut collyrium. *Venena.* Nunciat inter venenosas medicinas, quæ interficiunt cum vlceratione pulmonis.

De^a [longo pipere.]

Cap. 397.

Longum piper quid est? Res parue sicut b [digitum] in figura floris falicis, qui cecidit: sed ipse est minus, & est durum: solidum, & sapor eius in acuitate, proximus est saporis piperis, & primus fructus piperis: quapropter est huius gustum. *Electio.* Bonum est illud, quod lactum, & non dissoluitur in aqua tepida etiam

a B. halzun.

De a [limacia.]

Cap. 400.

Limacia quid est? Est ex summa ostracorum. *Operationes & proprietates.* Extinguit sanguinem. *Membris oculi.* b [Eius stercus, adustum confert ulceribus oculi.]

b n. Quod ex eo est.

a B. hagiari ali leud.

De a [lapide Iudaico.]

Cap. 401.

b n. puncta par ua lucida.

Lapis Iudaicus quid est? Est lapis sicut nux parua ad longitudinem paucam declinans, proximus figura amygdalæ, aut dactyli, quem secant lineæ in suis extremitatibus, & lineæ alię latitudinales ei æquidistantes, & quare se secant, & remanent ex eis sicut b [squammę paruę lucidæ.] *Membra nutrimenti.* Debilitat stomachum, & non conuenit ei, & deijcit appetitum. *Membra expulsiōis.* Confert lapidi renum, & extrahit ipsum, & potio eius sit. x. anulusat cum aqua calida, & dixerunt quidam quod ipse confert lapidi uescicę, sed non est ita, & ipse est ex eis, quę abscindunt sanguinem ani.

a n. hagiari almetene.

De a [lapide uescicę.]

Cap. 402.

Lapis uescicę. *Membra expulsiōis.* Dicitur quod ipse frangit lapidem renum, & uescicę. Gal. verò dixit, quod nihil horum est.

a B. hagiari alfe fengi.

De a [lapide spongię.]

Cap. 403.

Lapis spongię quid est? Est lapis inuentus in corpore spongię. *Membra expulsiōis.* Frangit lapidem renum.

a B. hagiari lebeni, uellebeni

De a [lapide lacteo.]

Cap. 404.

† bothor.

† alcosol.

Lapis lacteus (i. galactites) quid est? Quñ iste lapis fricatur cum aqua, egreditur ex eo quiddam, quod est sicut lac, & hic quidem lapis est cineritij coloris, dulcis saporis, & teritur cum aqua, & seruatur, quod resoluitur ex eo in pyxide plumbi. *Natura.* Est temperatus. *Apostemata & et pustula.* Confert initio apostematum calidiorum, sed non peruenit ad hoc, ut tale inuamentum conferat apud statum ipsorum, quo consequatur sanitas. *Membra oculi.* Ex frictione eius cum aqua fit † collyrium, & prohibet cursum superfluitatum ad oculum, & ulcera accidentia in ipso.

a n. hagiari alchaa.

De a [lapide molaris.]

Cap. 405.

† bothor.

Lapis molaris. *Apostemata & et pustula.* Vapor aceti ab eo prohibet fluxum sanguinis, & apostemata calida.

a B. hagiari almeten.

De a [lapide in quo acuitur.]

Cap. 406.

† bothor.

Lapis in quo acuitur. *Decoratio.* Fricatio eius super mammillā & testiculum ponitur, ut non magnificentur. *Apostemata & et pustula.* Fricatio eius bona est apostematibus mammillę calidis.

a n. hagiari alagi. i. lapis eburneus.

De a [lapide alagi.]

Cap. 407.

Lapis alagi. *Operationes & proprietates.* Exsic-

cat, & abstergit, & retinet sanguinem. *Vulnere.* abstergit, & abstergit fluxum sanguinis ex vulnere, & vlceribus.

De a [lapide alkali.]

Cap. 408.

Lapis alkali quid est? Est lapis qui habet frictionem superflue dulcedinis, uerum est sicut lapis lacteus in omnibus suis operationibus. *Natura.* In ipso est caliditas quędam, & habet uirtutem alscedendi.

De a [lapide lunę.]

Cap. 409.

Lapis lunę quid est? Ipse dicitur splendor lunę † [] & inuenitur apud Arabum mentum lunę, & inuenitur in terra Arabum leuis. *Operationes et proprietates.* Suspenditur secus dum quod dicitur super arborem, & suspensur. *Membra capitis.* Sanat epilepsiam, & suspenditur super epilepticum, qui secundum terminum assumitur ab ea.

De a [lapide semeito.]

Cap. 410.

Lapis semeitus quid est? Iste lapis in operationibus suis est sicut hæmatites, sed est minor.

De a [lapide nigrorum]

Cap. 411.

Lapis nigrorum quid est? Lapis qui dicitur tur ex b [nigris] declinans ad citrinitatem: frangitur, & egreditur ex eo fricatio mordicans inquam similis lacti. *Membra oculi.* Mundificat pernum oculi, quum non est cum apostemate, & ophthalmia, & confert uestigijs ulcerum in oculis, & eradicat ungulam lenem.

De [lapide afrogion.]

Cap. 412.

Lapis afrogion. *Operationes & proprietates.* Fricat cum stypticitate, & mordicatione, & solutione.

De a [lapide serpentis.]

Cap. 413.

Lapis serpentis. *Membra expulsiōis.* Dicitur quod ipse frangit lapidem in uescica, sed Gal. negat illud. *Venena.* Dicitur quod ipse confert suspensione morsui serpentis. Inquit Gal. negat illud quiddam homo uerax.

De a [lapide, qui extinguitur in oleo.]

Cap. 414.

Lapis qui extinguitur b [in] oleo. *Operationes & proprietates.* Lapis iste extinguitur oleo, & inflammatur aqua. *Venena.* Ex lapide isto suspenduntur vermes uenenosus.

De a [lapide anefeb.]

Cap. 415.

Lapis anefeb. *Membra nutrimenti.* Est fortius stomachi ualde. Et Galen. quidem dicitur quod, quando fit ex eo suspensorium, equans stomacho, & suspenditur, confert stomacho.

Tractatus secundus.

341

De^a [lapide aleskifa.]

Cap. 416.

Lapis aleskifa. *Membra pectoris.* Confert^b [apostematibus & vlceribus] quæ sunt in vva valde.

De^a [lapide armeno.]

Cap. 417.

Lapis armenus quid est? In ipso est aliquatulum azuli coloris. non tamen est in colore azuli, & non est in eius soliditate, sed est in coarctositas quadam, & quandoque vtuntur eo tinctorum & pictorum loco azuli, & est lenis tactus. *Membra nutriti.* Est malus stomacho, & ille qui est ablutus non facit nauseam, & non ablutus facit nauseam, & in dispositionibus est malus stomacho. *Membra expulsi.* Soluendo educit melancholiam fortius, quam lapis azuli, & iam contenti sunt eo, & dimittunt elborum nigrum propter illud quod inveniunt in eo ad aggritudines melancholicas.

De^a [luto sigillato.]

Cap. 418.

Lutum sigillatum quid est? Hoc lutum affertur de^b [termino rubeo] qui nominatur lacuna, & non nominatur lacuna, nisi quia ipsa est terra plana profunda, in qua non est herba omnino, neque lapis, & iam reulit mihi quidam proprio ore qui uidit eam, hoc autem lutum dicitur lutum diuinum. & illud ideo, quoniam primus qui ipsum accepit, fuit mulier diuina in diebus. Preteritis, & ipsum quidem dicitur magra diuina, quoniam ipsum vere est magra, quæ diuina, quæ nominabatur Bartamise, accipiebatur, & ad ciuitatem deferebat, & ponebat in amotionem sicut pulvis, & dimittebat ipsam post & effundebat ab ea illam aquam, & accipiebat rem grossam, & proieiciebat eam, & utebatur quæ lutum sicut cera. Apud Dioscoridem verò est lutum speluncæ illius loci confectum cum sanguine hircorum, & ipsum quidem quandoque adulteratur ita vt penitus non cognoscatur. *Eleo.* Melius est illud quod non habet odorem, nisi odorem aluminis, & retinet sanguinem, quum currit ex ore, & annectitur linguæ, & pēdet ex ea. *Operationes & proprietates.* Inquit Paulus 40 quum ipsum, & est fortius quum lutum scemius, ita quod membra non tolerant fortitudinem eius, immo sentiunt ex eo asperitatem quandam, & est infrigidatium glutinosum. *Apostematibus & pustulis.* Confert in principio apostematibus vlcera recentia, & vlcera difficilia, & promotionem eius. *Instrumenta iuncturarum.* Conseruat membra apud casum, & restaurat, & prohibet effusionem materierum ad manus, & pedes, & prohibet corrosionem. *Membra capitis.* Prohibet catarrhum, & prohibet cursum oris & gingiuarum. *Membra anhelitus & pectoris.* Conseruat vlcera apud casum, & confert extenuationi & et

spuito sanguinis, propterea quod exsiccat ulcus pulmonis. *Membra expulsi.* Confert rasuræ intestinorum malignæ, bibitum, & clysterizati, & propriè post clysterizationem cum hydromelle declui ad puritatem, deinde aqua salis. *Venenæ.* Resistit venenis, & moribus bibitum cum uino, & linitum cum aceto, & quod ex eo purum est, quum bibitur, non cessat facere nauseam, & facit venenum uomitu exire, & propriè quum ante ipsum bibitur. Inquit Galenus. ^c [medicamen gargarisimatis] facti ex eo expertus sum in lepore marino, & cantharidibus, & inueni ipsū vomitu educens ea statim, & iam quidem expertus fui ipsum in morfu canis rabiosi cum vino, & liniui ipsum super morfum viperæ cum aceto, & posui super ipsum post linimentum folia scordion, aut centauream.

De^a [luto.] absolute.

Cap. 419.

^c B. medicamen granit albat.

^a B. thin.

Lutum absolute: *Natura.* Lutum omne infrigidatium est. *Operationes & proprietates.* Est desiccatum, abstergium, & lutum quidem ^b [calidum] terræ solaris est desiccatum corporum laxorum absque mordicatione propter suam glutinositatem, & quum ei non admiscetur nisi adustum, quod est sicut testa, & parietes adusti in sole, tunc in ipso est virtus resolutiua, & si uice alia lauetur, fit desiccatum cum æqualitate in caliditate & frigiditate, subtile. *Decoratio.* Constringit carnem laxam. *Apostematibus & pustulis.* In cerato ponitur super scrophulas & durities. *Membra nutriti.* Ex luto terræ solaris liniuntur hydropici, & splenetici, & iuuantur manifestè, & sanat^c [carneum] multoties.

^b e. alhar.

^f bochor.

^c e. carnosam.

^a e. thin armeni.

^f bochor.

^f cola.

^b B. plathisco-rum.

De^a [luto Armeno.]

Cap. 426.

Lutum Armenum quid est? Est lutum rubeum, declinans ad cineritium, notum, & album est ei propinquum in operatione. *Natura.* Frigidum est in primo, siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* Retinet sanguinē, quoniam eius exsiccatio est in ultimo. *Apostematibus & pustulis.* Confert apostematibus pestilentialibus bibitum & linitum, & prohibet ambulationem putredinis membrorum. *Vulnera & vlcera.* Mirabile est in re vulnerum. *Membra capitis.* Prohibet catarrhum, & confert^f apthias. ^f cola. *Membra anhelitus & pectoris.* Est bonū spuito sanguinis & phibet. phthisim, ppea quia exsiccat ulcus pulmonis, & est cura stricture anhelitus ex catarrhis. *Membra expulsi.* Est bonum vlcerebus intestinorum, & solutioni, & fluxui sanguinis matricis. *Febres.* Confert febribus ^b [ethicis] & pestilentialibus propriè, & plures quidē iam sanati sunt ex pestilentia magna propter consuetudinem bibendi ipsum in vino subtili. Et si bibitur in febre pestilentia, necessarium est, ut uinum perducatur ipsum ad cor, & misceatur uinum illud cum aqua ros.

De^a [luto Samio.]

Cap. 421.

^a e. thin samus

Lutum Samium quid est? Inquit Galenus. Nos utimur eo ex hoc, quod nominatur stella Savic. Y 3 mia.

ma. ego autem dico, quod hominibus uidetur quod illud sit ralk: uerum de ralk iam dixerunt veridici, qd ipsum inuenitur in terra Græcorum in insula Cypri. *Operationes et proprietates.* Lutum Samium dixit Gale. esse sicut sigillatum in retentione sanguinis, & rebus alijs, & est pluris aercitatis quàm sigillatū, quapropter est leuius, immo est uehementis leuitatis, & est tenacius, & viscosius quàm sigillatum, sed sigillatum est fortius eo. *Natura.* Hoc est viscosum, tenax, glutinatum, non indigens ablutione, & in frigidatio est parua, & sedatio plurima. *Apostemata & pustula.* Prohibet apostemata calida in inceptione, & pustulas uehementius quàm reliqua luta, & confert apostematibus mammillarum. Et si infundatur, non sentitur in eo asperitas [calefaciens,] sicut sentitur ex sigillato. *Vulnera & ulcera.* Et propter uehementiam suę tenacitatis non confert ulceribus adustionis ignis sicut sigillatum. *Instrumenta iuncturarum.* Confert in principio podagrę linum. *Membra capitis.* Confert apostematibus, quę sunt post aures. *Membra expulsiōis.* Confert eruptioni sanguinis a matrice, & egressioni sanguinis cum egestionē.

† bothor.

† bothor.

b B. contrahēs.

a B. thin alma-
cul.b B. suporē ma-
lum.c B. qd ipsum ho-
mines anhelitū
vel sicut dā alia
luta. qd ipsum
hominum. luta
chum.
d B. & quipō
appetor.
a B. thin heled
almatache.a B. thin achri-
tes.

dan chimu

† bothor.

b B. Alia licera-
ano.De ^a [luto, quod comeditur.] Cap. 422.

Lutum, quod comeditur. *Operationes & proprietates.* Est oppilatum, corruptiuum complexionis: verum ipsum confortat os stomachi, & delet eleuationem cibi, & cum hoc ego nō diligo ut administretur. Et habet proprietatem in prohibendo uomitum. Quod autem in ipso dicitur [de bonitate anhelitus] est secundum comparationem desiderantium ipsum, & a [de lesantium in ipso] propter illud, quod accidit de gaudio per acquisitionem eius quod desiderant.

De ^a [luto terrę mastlicis.] Cap. 423.

Lutum terrę mastlicis. *Operationes & proprietates.* Est abstergium, lauatiuum, generatiuum carnis.

De ^a [luto Cretico:] Cap. 424.

Lutum Creticum. *Operationes & proprietates.* Est plurimę aercitatis: & est simile reliquis lutis prædictis, verum est debilius reliquis, & abstergit absque mordicatione, & debilitat sensus. *Membra oculi.* Confert ulceribus eorum, & inflammationi eorum. *Membra expulsiōis.* Alleviat parturitionem, secundum quod dicitur, & confert uat prægnantes suspensum super eas.

De ^a [luto chimolea.] Cap. 425.

Lutum kimolea. *Operationes & proprietates.* Qd deco purum est, plurimi existit iuuamenti, & in ipso est in frigidatio, & resolutio, sed quum lauatur, destruitur eius resolutio. *Apostemata & pustula.* Cum aceto ponitur super apostemata quę sub [stomacho] sunt. *Vulnera & ulcera.* Prohibet initium adustionis ab ulceratione.

De ^a [luto uitis.] Cap. 246.

Lutum uitis. *Operationes & proprietates.* Escat non longe a mordicatione, & in ipso est aliquantulum resolutionis.

De ^a [luto magra.] Cap. 427.

Lutum magra. *Electio.* Melius est [balde-
dium] purum, non permixtum, brunum de-
nans ad rubedinem, & illud est quod dicitur
Perfice culara. *Operationes & proprietates.* Existi-
mauit Paulus, quod ipsum est in operationibus
stypticitatis, & exticcationis melius quàm sigil-
latum. *Vulnera & ulcera.* Consolidat ulcera. *Mem-
bra expulsiōis.* Interficet vermes, & forbetur li-
per oua forbilia, & retinet naturam, & con-
fert ualde.

De ^a [lacticio.] Cap. 428.

Lacticiū quid est? Est omnis planta, quę
habet lac, acutum, solutiuum, incisiuum, adu-
stiuum. Ex eo autem famosa sunt septem, alba-
scir, & alseebam, & aleibe, & hartanite & b [ab-
memethena] & almezerion, & pentaphylli, qd
est habens folia quinque, omnia uero sunt mor-
tifera. Plurima uero intentio in eis, est in lade-
tis. Ipsorum, & inueniuntur quidem lacticiū
species, quę sunt præter hæc famosa, sicut quę-
dam species auriculę muris, & quędam species
volubilis, & portulaca agrestis, & reliqua. Lac
autem lacticiij absolute est lalacibe, & vide-
tur quod sit illud qd nominatur theriaca [al-
karnem] & albusengi. & dixerunt etiam quod
lacticiū sunt septem genera ad ultimum lacti-
cinium quod dicitur masculus, & eius nomina
est karakilius, & post ipsum omnes sunt laci-
ne, & eorum fortius est, quod similatur myrti
& nominatur burastius, deinde est arborum
generatum inter lapides: a [citro, & nomina
de illud quod assimilatur] [citro, & nomina
caurape scias, f. scirum, deinde albus] laci-
cinium, quod nominatur marinum, quoniam
scitur in ipso. Et dixerunt uice alia, lacticiū
fortius est masculus prædictus, & radix eius for-
tior cubito ad rubedinem declinans, plenius
de, et eius rami sunt similes ramis oliuę, &
sunt longiores, et strictiores, et radix [mon-
na,] et oritur in altis locis asperis montanis, pla-
minæ autē qd etiam nominatur nucas, sed est minus
eius est, sicut planta herbe muris, sed est minus
et fortior, et capita foliorū sunt spinosa, et egre-
diuntur ex radice eius stipites longitudine
mi habentes, et fructificat vno anno, et non fru-
ctificat alio, et fructus iste mordicatus est
guę, similis nuci, et est inferius primo in laci-
do uomitum, et origo est sicut origo masculi
marinum autem quod dicitur [panariū] [panariū]
nē, pparatos, sup quos sunt quinque, aurio-
lia subtilia, parua, longa paruper, et eius rami
est sicut [crui], et sunt eius folia similia folijs
ni, et eius capita sunt dupla, rotunda, et flores
sunt albi, et dixerunt hoc est lacticiū, sed eius
tur [almefenis] qd est portulaca, sed eius
sunt plurima, sed sunt strictiora, et uehementius

rotunda, ex cuius radice egrediuntur stipites
rubei pleni lacte, quorum numerus est iiii. aut.
v. & ipsius stipites habet comas, sicut anethum,
& in ipsis est fructus eius, & eius origo sunt do-
mus desertæ, & circuitus ciuitatum secundum
plurimum. Scirum autem habet stipitem in mē-
sura unius palmi, & maiorem, & sunt folia eius
similia folijs cupressi, & pini, sed subtiliora, &
humidiora. Petroselinum autem quod nominatur
arborum, habet folia sicut folia myrti parua, et
sicut folia lacticiuij masculi, et ipsum suprema
habet humida, & plurimas habet comas, et hic
est species lacticiuij alia similis: [citruolo:] et ra-
dix eius, et folia ipsius soluunt omnem aquicita-
tem. *Electio.* Fortius quod in lacticiuijs est, est
corum lac, deinde semen, postea radix, deinde
est lac aleibe. *Natura.* Eius lac est calidum & sic-
cū in quarto, reliqua uero ipsius sunt in secun-
do, usque ad tertium. *Operationes, & proprietates.* Est
ulceratiuum, interfectiuum, quumq; in lacunā
ponitur pisces omnes eleuantur super aquam.
Decoratio. Eradicat mora, et uerrucas, et [alcha-
nelim], et carnes augmentas in laterib; unguis,
& eius lac abradit pilos, quum liniuntur ex eo,
& propriè in sole, & qui nascuntur post illud,
sunt debiles, & quum iteratur, non nascuntur
omnino, et quandoque permiscetur cum oleo,
ut frangatur eius malitia, & admistratur ad ab-
radendum. *Vulnera & ulcera.* Ex eius radice cum
aceto linitur durities, quæ est in circuitu fistu-
larum, & resoluit eam, & eradicat impetiginē,
& est conueniens ulceribus putridis, & corosis,
quum ponitur in cerato, & scabei melanchol-
icis, & igni persico, & herpeti ethiomeno, & cā-
renis. *Membra expulsiōis.* Eius lac distillatum su-
per dentem corosum frangit ipsum, & deiciat
ipsum, & quandoque ponitur cum alkitran, ut
sit magis frangens uirtutem eius, sed melius est
ut sanus locus muniatur cera, deinde distilletur
in ipsum post illud lac, quando eius radix in a-
dolor dentium. *Membra oculi.* Lac eius eradi-
cat ungulam. *Membra expulsiōis.* Eradicat hemor-
rhoidas, & soluit phlegma, et aquositate, et si di-
stilletur ex lacte eius duæ guttæ, aut tres super
cicer, et desiccantur, et assumantur, soluit suffi-
bilitur, & est purum, tunc est melius ut assumat-
ur in cerato aut in cera, & fauo, ut non ulceret
os & guttur, quandoque autem assumuntur sti-
pites lacticiuij humidi, & torrefiunt super mē-
[concham ostraci] paulatim, & teruntur, et da-
tur ex eis quantitas duorum Kermes cū sauch,
et effunditur desuper aqua, et bibitur. Eius nan-
quidem, quæ nominatur [carupeion] styptes
assumuntur, et in umbra siccantur, de quibus
uerum Kermes, et accipiuntur ex eis no-
de & nocte, & infunduntur in uino ueteri die
bibitur, et soluit absque impedimento. *Permuta-
tio.* Loco eius ponitur in euacuando aquosita-
tem & phlegma, triplum ponderis eiusdē ireos,
et duæ tertie ponderis sui [oppopanacis].
De [ladano.] Cap. 429.

Ladanum quid est? Est humiditas pendens

in pilis caprarum pascendum, & barbis earum,
cum pascunt plantam quæ nominatur [†] cu-
sus. Cadit enim super eam res, & aggregatur in
ea humiditas, & permiscetur ille ros resudatio-
ni foliorum illius plantæ. Quum ergo inficiun-
tur eo pili caprarum, & suspenditur in eis, assu-
mitur ab eis ladanum, & illud quidem quod pu-
rum est, est quod pendet in barbis earum, in pi-
lis earum, qui a terra eleuati sunt. Et malū erit
quod pendet in partibus inferioribus earum, quoniam
conculcant ipsum cum arena & terra. *Electio.* Melius est illud quod est pingue, ponde-
rosum & [cabrosi], boni odoris, quod ad ci-
trinitatem declinat, & in quo nō est arenositas,
& resoluitur totum in oleo, & ex quo non re-
manet fex. Nigrum uero picum est non bonū
Natura. Est calidum in fine primi, siccum in se-
cundo. Et dixit Alcanzi, quod est frigidum &
stypticum, sed non est ita. Quod autem est in re-
giōibus meridionalibus est calidius. *Operationes
& proprietates.* Est subtile ualde, & est in ipso pau-
ca stypticitas, & est maturatiuum humiditatis gros-
sari viscosari, quas cū equalitate resoluit, i quo
est uirtus attractiua. Est et calefactiuum, aperiti-
uum orificiorum uenarum, & ingreditur in se-
datione dolorum. *Decoratio.* Facit nasci pilos,
& inspissat eos, & prolongat eos, & conseruat
propriè cum oleo myrtino, & cum uino, & nō
facit hoc, nisi quoniam ipsum est subtile, & pro-
fundatur [†] resolutiuū, & mundificat corrup-
tionē corrodentem carnē, & est attractiuū, at-
trahit enim materiā bonā ad pilos, uerū ip-
sum non ualeat cōferre caluiciei quum incipit,
& casui pilorum, quum apparet cutis, & fluxui
capillorum, & nō peruenit ad hoc ut sanet alo-
pecia, quoniam materia alopecie, nō resoluitur
nisi uirtute quæ est supra uirtutē resolutionis
eius, & uirtute subtiliore magis vacua styptica-
te eius. *Vulnera et ulcera.* In catageni, laudanum
consolidat ulcera duræ consolidationis. *Mem-
bra capitis.* Distillatur cum oleo ros. in aurem
dolorosam, & ingreditur in medicinis soda &
pulsationis. *Membra anhelitus et pectoris.* Conseruat
tussis. *Membra expulsiōis.* Resoluit apostemata ma-
triciis suppositum in pessario, & extrahit fetum
mortuum, et secundinam suffumigatione facta
ex eo intra cictorio, et quando bibitur cum ui-
no antiquo, constringit uentrem, et prouocat
vrinam.

De [†] lubue.]

Cap. 430.

a B. lebbi.

Lubue (i. styrax.) b [†] quid est? Est arbor figie.
arbor lubue est magna, cuius folia, et lignū sunt
similia arbori cydoniorum, et habet fructum al-
bum simile gallæ. Et in ipso est granum pingue.
Et illud quod est in ipsa est melius, ex quo expri-
mitur oleum, et cortex huius arboris est storax,
sicca, et eius aqua accipitur quum inciditur, ita
ut exeat, et est mel lubue. Et illud quod egredi-
tur ex granis eius dicitur sciregi storacis sicca,
et gumma huius est storax heremitarum, et
est gumma alba. Quid est lubue? est sto-
rax. Et dicitur illa quæ liquida est mel al-
lubue et storax. et est lachryma arboris, quæ
est sicut cydoniorum et nos quidem iam di-
ximus in cap. storacis illud quod diximus.

b B. chalus.
† citus.

c p. ex insula
Cypri.

d B. & resolut.

b — B.

c B. lebbi, & sto-
racis uel asia-
rach.

AVIC.

Y 4 Et

& fructus quidem, & radix sunt propinqui natura folijs. Verum sunt magis sicci, & minus frigidi. *Natura.* Est radix eius sicciior, & minus humida, & frigus eius est minus stupefactione ipsius, & siccitas eius est infra ipsius mordicationem, & propter illud est vltima ad vlcera, & est subtilis, & propriè quum siccatur. Inquit Gale-
 nus. Est frigida & sicca in ^b [tertio.] *Operationes,*
 & *proprietates.* Folia ipsius sunt constrictiua, re-
 percussiuua cum aqueitate frigida, & propter il-
 lud sunt vincetiua cursum sanguinis, & siccitas
 eius non est mordicatiua, & propter illud est iu-
 uatiua ad consolidanda vlcera antiqua, & recē-
 tia, & neq; est aliquid melius ea, & in ea est aper-
 tio propter abstersionem, quæ est in ea. Sed &
 radix eius suspenditur super collum habentis
 scrophulas. *Apoſtemata & pustule.* Est bona apo-
 ſtematibus calidis, & adustioni ignis, & formi-
 cum auris, & scrophulis. *Vulnera & vlcera.* Est bo-
 na ulceribus fraudulentis, & igni persico amba-
 latiuo, & vlceribus antiquis, & uulneribus pro-
 fundis, & est sublimis vniuersaliter in his capi-
 tulis, & confert cum Kimoſea, & ceruſa quan-
 do ponitur super eryſipilam. *Instrumenta iunctura-
 rum.* Fit ex ea emplastrum ad elephantiæ, &
 prohibet augmentum eius, & ipsam detumescere
 re facit. *Membra capitis.* Confert dolori auris ex
 caliditate. Et decoctio radices, ore ea colluto cō-
 fert dolori dentis, & pulmenti lentium, in quo
 ponitur ipsa loco ^f betæ, confert epilepsia, &
 quando distillatur succus foliorum eius in au-
 rem, & quando masticatur radix eius, aut col-
 loretur os ex succo ^f [] ipsius, sedat do-
 lorem dentium, & similiter aqua foliorum e-
 phthalmis, & dissoluitur collyria ophthalmie
 cum succo eius, & conferunt. *Membra anhelitus & pectoris.* Semen eius confert sputo sanguineo, &
 pulmentum lentium in quo ponitur ipse loco
 dix & semen, & folia ipsius sunt bona in cura
 decoctionum hepatis & renum, & ex ea quidē
 sal loco ^f betæ, & confert hydropſi. *Membra ex-
 lutioni.* [aqua] potus seminis eius, & clyste-
 rizatione cum succo ipsius, et fluxum sanguinis,
 ius cum vino ad dolorem vesicæ, et renum. Fe-
 licet tertianæ, & oportet vt ad tertianā bibantur
 tres radices eius in vnc. iiii. vini cōmisti, & ad
 quartanam quatuor radices eius similiter.
Venena. Ponitur cum sale super morsum canis
 rabiosi.

pis Aegyptius, quo fullones vtuntur in dealba-
 tione pānorum, laxus, qui in aqua velociter sol-
 uitur. *Operationes et proprietates.* Est glutinatius,
 exsiccatius absq; mordicatione, stypticus, pro-
 hibens fluxum materierum ad membrum. *Vulne-
 ra & vlcera.* Est iuuatiuū vulnerum, & vlcerum,
 & propriè in membris lenibus. *Membra oculi.*
 Confert fistulis, ^b ^f [] & ingreditur in
 10 medicinis vlcerum oculi. *Membra anhelitus & pe-
 foris.* Est bonus sputo sanguinis. *Membra expulsio-
 nis.* Confert solutioni antiquæ & dolori vesicæ
 et supponitur ad abscindendum fluxum san-
 guinis.

De ^a [luf.]

Cap. 439.

a B. luf.

Luf (*idest arum*) quid est? Alia est plana, & a-
 lia est crispasped. Crispa est calidior ^a ^f []
 ea quæ dicitur luf serpentis et plana. Et in plana
 20 quidem est terreatas plurima, quapropter mi-
 noratur eius abstersio ab abstersione crispæ, &
 si ambæ sunt abstergentes. Inquit Dioscorides.
 Folia eius sunt similia folijs ^c [dracōtij,] & mi-
 nora propter diuersitatem ^d [vestigiorū] in eis.
 & radix eius est [unius palmi, & eius radix est
 sicut radix medicinæ prædictæ, similis pistello
 mortarij, & fructus eius est citrinus. Crispa au-
 tem est ^e ^f [] sicut oliua. *Natura.*
 Plana est calida in fine primi, & sicca, & crispa
 30 in fine secundi, & in calefactione, & fortius quæ
 est in ipsa, est semen eius, & iuuantiū quod est
 in ipsa, est radix eius. *Operationes et proprietates.* Est
 aperitiua oppilationum, incisiuua humorum
 grossorum viscosorum cum ^f [equalitate,] &
 in ipsa est abstersio. & crispa quidem in omni-
 bus istis est fortior quàm alia, & propriè plana,
 terrea. *Decoratio.* Radix crispæ abstergit pannū,
 & morpheam, & lentiginis paruas, & magnas,
 & propriè cum melle, et linitur cum uino sup
 40 silluras frigoris. *Apoſtemata & pustule.* Confert
 apoſtematibus indigentibus abstersione. *Vulne-
 ra & vlcera.* Permiscetur radix eius, & propriè
 radix crispæ cum vite alba, et ponitur in empla-
 stris fraudulentis. Et illa, in qua est humiditas,
 est conuenientior uulneribus, quàm sicca, quæ
 est acutior quàm illud, quo indiget in vulne-
 ribus. Et quandoque contusa sumitur loco lici-
 nij, & emplastri ad omnia vlcera, et fistulas, &
 50 sūt ex radice eius glades ad fistulas. & folia eius
 sunt bona uulneribus malis. *Instrumenta iunctura-
 rum.* Radix allus cum stercore uaccino ualet
 suprapodagram, & contusionem lacertorum.
Membra capitis. Succus ^g [vuc] eius, quæ est do-
 mestica, confert dolori auris, & quandoque po-
 nitur in ^h [aures] cum oleo ros. prohibet corro-
 siones, & cancerum factum in eis. Et quum acci-
 pitur succus ⁱ [vuc] luf serpentis, quæ est super
 eius extremitatem, & quando miscetur succus
 60 eius cum oleo, & destillatur in aurem, sedat do-
 lorem, et radix quidem eius est ex medicinis
 abstergentibus sordes ^k [eius exsicantibus vl-
 eus, eius conferentibus auditui.] Et semen luf
 sanat hæmorrhoidas, quæ sunt in naribus, ita
 q; cancerositatem earum, immò cancerum ipsū,
 & consilium est ut ponatur in naribus cum la-
 na. *Membra oculi.* Confert radix eius ulcerib.ocu-
 li. *Membra anhelitus & pectoris.* Facit spueræ, & con-
 uenit

b f B. lachryma
libus.

b n & existima-
tur quodd sic.

c n. drachithē

d B. impressio-
num in eis, &
stipites eius sūt.

e f n. Alia lica-
ra. minor. Cri-
spa autem flu-
ctus est citrinus
declina ad pur-
pureitatem.

f B. incisum
æquali.

f bochor.

g n. botri.

h n. naso.

i B. botri.

k B. auris ex sic-
cantibus ulcera
eius conferenti-
bus surditati.

De ^a [lingua.]

Cap. 437.

Lingua quid est? Substantia composita ex car-
 ne laxa, in qua penetrat venæ, & nerui, & lacerti,
 & humor eius est humidus.

De ^a [luc haridis.]

Cap. 438.

Lucharidis (*idest, morochibus*) quid est? Est la-

uenit asthma, & dilatationi anhelitus, & co-
quitur in aqua aliquoties, donec remoueat
medicinalis uis eius, deinde comeditur in dila-
tatione anhelitus, & in asthma antiquo, & ra-
dix eius facit illud, sed in crispa fortius. *Mem-
bra nutrimenti*. Ex eius comestione generatur hu-
mor grossus. *Membra expulsionis*. Crispa mouet
coitum in uino, & mundificat renes, & confert
hæmorrhoidibus, & dicitur, quod quæ ex fru-
ctu crispe sumuntur triginta numero cum ace-
to misti, aut uino, eiicit foetum. Et quandoque
supponitur glans ex ea facta, & facit abortum,
& quandoque facit abortum odoramentum
huius plantæ apud arefactionem floris eius, &
quandoque prouocat urinam. *Venena*. Quando
fricatur radix eius super corpus, non mordet
ipsum uipera.

a. limanium. De² [liminio.] Cap. 440.

Liminium quid est? Fructus eius est stypti-
cus siccus. *Membra expulsionis*. Confert solutio-
ni ventris, et datur ad hoc in uino, et similiter
fluxui sanguinis b† [] et potio eius est
hecsufesi.

b† B. menstrui.

a. B. leben. De [lacte.] Cap. 441.

Lac quid est? Lac ex tribus compositum est
substantijs, aqueitate, et calcitate, et butyrositate:
et in uaccino quidem multiplicatur butyrosi-
tas. Lac uero camelarum partui uicinarum mi-
nus habet butyrositatis, et ea scitatis, et est subti-
le valde. et lac asinarum etiã minus existens bu-
tyrosum est subtile. Caprarum uero lac est tem-
peratum. et lac ouinum est grossum valde pingu-
e. Et lac uaccinum est pinguius et grossius. equarum
uero lac est sicut lac camelarum partui uicinarum
subtile, aquosum. *Electio* Lac, quod melius est b

b. hominibus.

[omnibus,] est lac muliebre, et lac melius est,
quod ex ubere sugendo bibitur, aut sicut mulge-
tur, et melius ipsius est quod est uehementis al-
bedinis, equalis essentie, quod super unguem di-
stillatum figitur, et non currit, et est pastui ani-
malis ipsius planta bona, et non est in ipso sapor
extraneus, declinans ad acetositatem, aut amari-
tudinem, aut c [acredinem,] aut odor extrane-
us horribilis. Et oportet ut administretur sta-
tim ut mulgetur, antequam conuertatur. Et lac
quidem omnis animalis, cuius prægnatio est

c. B. acuitatem.

prolixior prægnatione mulierum d† []
est malum, quia propter proportionale, est illud
quod est proximum, sicut vaccinum. *Natura*. A-
queitas est calida, et butyrositas ad æqualitatem
tendit, licet ad caliditatem declinet. Et lac aceto-
sum est frigidum et siccum. *Operationes, et proprie-
tates*. Aqueitas eius est subtiliatiua, lauatiua, so-
lutiua, et in ipsa non est mordicatio, et lac qui-
dem est, nutritiuum, et equat chymos, et confortat
corpus, et c† [abluit.] Et quando bibitur cum
melle, mundat ulcera interiora ab humoribus
grossis, et maturat ea, et lauat, et est boni chymi,
† [et facit exuberare sanguinem,] augmentum
faciens in cerebro, et proprie lac muliebre, et
lac quidem propinquæ digestionis, et quomo-
do non, quum sit generatum ex sanguine, quod
est in summo digestionis, cui superuenit dige-

d. B. aut bre-
tior.

e. B. impinguat.

f. B.

stio quedam alia, quauis sit ex membro, quod
ad frigus declinat? non enim nutritur ab eo,
donec fiat in dispositione cibi, qui indiget dige-
stione plurima, & clarificatione post clarifica-
tionem, immo quando dominatur ei caliditas
bona, reducit ipsum ad naturam sanguinis
qualis uelociter. O quam bonum est. quod Ra-
fus dixit de eo, & si s [non] ei contradicatur,
propter declinationem suam ad frigus alius,
nocet phlegmaticis, quoniam caliditas eorum
non conuertit ipsum ad sanguinem, sicut oportet
tet. Et corpus utitur ipso ante conuersionem
eius, propterea quod est ei propinquum, & p
hoc confert habentibus complexionem calidam
& siccam, quum in iporum stomachis non est
cholera. Amplius lac cum corporibus propor-
tionalitates habet, quarum cause non cõprehenduntur.
Illum autem qui bibit lac, post ipsum
quiescere oportet, ut non corrumpatur, & non
acefcat, uerum oportet ut non super ipsum dor-
miam, neque suscipiat super ipsum cibum ali-
donec descendat, & est magis conueniens con-
sistentibus, quam adolescentibus calidam habentibus
complexionem. nam conuertitur in ipso
ad cholera, & confert senibus etiam, propter
rea quod humectat, & remouet pruritus, qui
eis est proprius, sed oportet ut iuuentus ad ipsum
digerendum cum melle. & multoties quidem
incipit lac soluere, & extrahere superfluitatem
quæ sunt in partibus intestinorum. deinde in-
cipit nutrire, & expanditur in corpus, et reuertitur
naturam, et est inflatiuum h [quousque feruor
incipiat,] et est compositum ex soluente, quod est calidum
est eius aqueitas, et cõstringente, quod est calidum
tas ipsius. Et i [colofra] est tarda digestionis. Mel uero
grossi humoris, et tardæ descensionis. Mel uero
ipsam rectificat, et acquirit ex ea corpus nutritiuum
mentum plurimum, et acetosum est eruditum
moris, et quod decoctum est, et proprie quod
est grossius, est magis cõstructiuum, et proprie
quidem lac facit possidere oppilationem, et proprie
prie in hepate, nisi lac camelarum foetatum, et
similium, propter paucitatem calcitatis eius, et
absterfionem aqueitatis ipsius, et confert in
riebus, quæ effunduntur ad membra interiora
et lædunt ea sua acuitate et mordicatione, et
lirat enim eas, quoniam lauat ipsas ultra abster-
tione aquæ, pp absterfionem, quæ est in aqua
tate sua, et non est in aqua, & in aqua qualitate
rum, ita ut k [conuertantur,] et hæc similes
bro: deinde glutinat eas super ipsum, scilicet
ter membrum, et inter humorem malum
ergo obuiat ei humor nudo. Et ipsum nocet
bentibus fluxum sanguinis. Lac caprarum est
est bonum visceribus: et lac caprarum est
nus nocens] visceribus quam aliud. Nam
plurimum eius quo pascitur, est cõstructiuum
Ouium uero lac est e contrario, et non est
bile, et in ipso est inflatio. et lac quidem
substantia est uelocis conuersionis, et proprie
ad caliditatem, et neque est aliquod nocens
corpori, quam lac malum. Et lac quidem
rum est aquosum, et lac serophinum aquosum
est non maturum, et lac vernale est
comparatum ad æstiuum, et similiter
malis, cuius pastus est ripa, aut terra limosa
niam plantæ ueris sunt aquosæ cõparata

nas estatis, & quanto magis ingreditur vel accedit
ad autumnum, tãto fit magis grossum, & quod
melius est, est illud quod est in medio
atatis: veruntamen timetur in ipso, quod calor
ipsum conuertat postquam potatum fuerit.
Illud verò non timetur in vere. Vaccinum præ-
terea est plurimi butyri. Et ouinum plurimæ
est caseitatis, & butyrositatis; sed caseitas in la-
cte camelino est pauca: postea in lacte equino:
deinde asinino, & propter hoc raro caseatur
in stomacho, & superioribus ventris plusquam
aliud. Et in lacte quidem camelino est salse-
dum, propterea quia diligunt acetosum, & hoc
est melius lac, & cum hoc dicitur, quod est uelhe-
mentis tarditatis in stomacho, & superioribus
ventris. Et scias quod lac diuersificatur secun-
dum species animalium, & secundum ætatem,
si est paruum, aut magnum, aut mediocre, &
secundum formam si est lenis carnis, aut duræ,
pingue, aut extenuatum, album, aut alium habens
colorem. Et debilius quidem lac secundum
quod dicitur, est lac albi, & est uelocioris descen-
sionis. *Decoratio.* Plurimus usus lactis generat
pediculos, secundum quod quidam existimaue-
runt, & non elongatur, uerum ipsum absterge-
re citius foras in cute linunt, & colorem effi-
cit valde bonum bibitum, uerum ipsum facit
multoties accidere ¹ [fordes] nisi lac camelarum
recenter foetarum, ex ipso enim raro timen-
tur ² [sordities], & quando bibitur cum zuc-
cari colorem efficit valde bonum, & propriè
mulierum, & impingat, ita etiam quod aqua
das & siccas ³ [quum soluntur] potu eius pro-
pter suam causam; & non impingat eos, nisi
rem malum, quare rectificat nutrimentum. Et
lac quidem alrai cum seoria impingat illos
velociter. Aqua uero casei delet panem, & cic-
trices linunt, & quandoque confert eis bibi-
tum. *Apothema* & *pusula.* Multoties sanantur
bunculi, & almeſcere, & scabies, & pruritus bi-
non fuit quod corrumpat ipsum, & conuertat
tibus apothema intrinseca. *Vulnera & ulcera.*
Lac rectificat vlcera intrinseca per hoc quod la-
uat, & quod glutinat, & quod mundificat, &
quum non est in complexione quod corrup-
pat ipsum, & ad cholera ¹ conuertatur, habet
bal. scabici est conueniens. *Instrumenta iunctura-
rum.* Lac malum est neruis, & habentibus egritu-
cas. *Membra capitis.* Lac caprinum confert catar-
horat. Et confert vlceribus palati. Et lac est eu-
ra obliuionis si cec. & tristitiæ, & alienationis.
Et lac quidem nocet dentibus, & corrodit eos,
& concauat, & consumit eos, & propriè quum
gingiuam, immo oportet, ut post ipsum collua-
tur os cum melle & vino, & oxymelle. Lac asi-
ninum secundum quod dicitur, quum collui-
tur ex eo os, confirmat dentes, et gingiuam, et
non est conueniens habentibus sorda, et uerti-

ginem, & tinnitum, & propriè dormire super-
ipsum, et vniuersaliter nocet debilia habentibus
capita. *Membra oculi.* Lac facit euenire tenebro-
sitate visus, et caliginem: ueruntamen, quum
mulgetur in oculo, confert ophthalmiæ, et no-
cumento materierum calidarum effusarum ad
oculum, et asperitati. Et similiter quando per-
miscetur cum albumine oui, & oleo ros. crudo,
et ponitur super oculum, et confert emulſio
10 eius in ipso tarsati. *Membra labellus & pectoris.*
Lac asininum, et caprinum bona sunt tussi, & ¹
[extenuationi], & sputo sanguinis secundum
quod significat locus eius. Et lac ouinum iuu-
tuum est sputo sanguinis, et iterum lac est ex
medicinis vlcerum pulmonis, et ² [extenuatio-
nis], et confert ore colluto ex ipso, et gargariza-
to pſocationi, et squinantia, et apostematibus, vñ
et amygdalarum, veruntamen est nocituum ha-
bentibus tremorem cordis humidum, quocun-
20 que modo sit ex sanguine, aut phlegmate, et lac
quidem, camelarum nouiter foetarum confert
asthmati, et frequentie spiritus. Et lac est conue-
nientius pectori, quam capiti, et stomacho.
Membra nutrimenti. Lac facit possidere oppilatio-
nes ³ [in melaicis], et aqua casei confert icte-
ritia. Et lac caprinum, et lac camelarum ⁴ [recen-
ter foetarum ambulantium], et lac asinarum
confert hydropisii, et conferunt omnia illa du-
ritiei splenis. Lac camelarum nouiter foetarum
30 cum oleo de ⁵ [alcanna] est conueniens duri-
tibus intrinsecis, et facit euenire inflationem
in stomacho; et dolorem, et propriè ⁶ [colo-
stra], et ambo commouent singultum, et eru-
ctuationem fumosam, et propriè lac, et nocet
splenetico, et hepatico, et indigentibus regimi-
ne subtiliatiuo, nisi lac camelarum foetarum,
ipsum enim confert ægritudinibus plurimis sple-
nis, et hepatis, et ⁷ [renouat] hepar. Et lac qui-
dem camelarum ⁸ [nouiter foetarum] confert
40 hydropisii ualde, et propriè quado bibitur cum
vrina camelarum nouiter foetarum Arabicum,
et excitat desiderium cibi, et facit ⁹ [tullim].
Et lac quidem acetosum est tardæ digestionis
valde, et est crudi humoris, uerum stomachus
calidus naturaliter, aut accidentaliter digerit ip-
sum, et iuuatur cum ipso, et non eructuat fumo-
se propter ablationem butyri ab ipso. *Membra
expulsionis.* Aqua casei soluendo educit chole-
ram adustam, et cum epithymo soluit melan-
choliam adustam. Et lac facit euenire lapidem,
et lac quidem decoctum donec consumatur
eius aqueitas, confringit ventrem, et retinet
fluxum sanguinis per inferiora. et lac quidem
camelarum nouiter foetarum prouocat men-
strua. et illud de quo extractum est butyrum,
est bonum solutioni cholericæ, et fit clystere ex
lacte nouiter multo ad vlcera intestinorum,
et matricis. Lac caprinum ualet vlceribus vesti-
cæ, et lac succurrit nocumento coitus, et vigo-
rem fert ad coitum, et facit prouenire inflatio-
nem in visceribus. Omne præterea lac grossum
excitat ¹⁰ [cholera] et generat lapidem, et ¹¹ [co-
lostra] propriè, et lac quidem excitat coitum,
ita quod etiam lac acetosum, et ¹² [mefit] in cor-
poribus calide complexionis hoc facit, propte-
rea quod humectat, et quod inflat, et sæpe lenit
veterem, et propriè lac equinum, camelinum, et
asini

q B. phthiſ. &
ſputo ſanguinis
ſecundum quod
inuenitur in lo-
co ſuo.
r B. phthiſis.

f B. in hepate.
c B. omniam.

n B. alkerus.

x B. alleba.

y B. humectat.
Alia litera. im-
pinguat.
z — B.

a B. ſcira.

b B. colicam.

c B. alleba.

d B. almeſt.

et p. in piffat.
f. b. lapides igni
ti, & lamino fer
ri.

g. f. B. decoctū.

h. f. a. phthiſi &

i. n. ſecundū plu
rimū prohibe
tur in febribus.

k. a. ſucharā &
iufquiamū.

l. B. corroſiua.
m. B. iufquiamū

ſiminum: deinde lac vaccinum poſtea lac capri
num, & quanto plus minuitur aqueitas, & quā
doque ſoluet ventrem multitudo ipſius, quoni
am nō digeritur. Et ſal quidem iuuat ad ſolutio
nem ipſius, & ad ſolutionem aquæ lactis. De
coctum verò & c. f. [] in quo extincti
ſunt [] carbones, & calefactum cum lapidibus
ignitis, & laminis ferri] proculdubio ventrem
conſtringit. Et lac quidem conſert raſuræ inte
ſtinorum. Et lac acetofum s. f. []
cōſtringit fluxum cholericum & ſanguineum,
& lac quidem camelarum recenter ſortarum
conſert hæmorrhoidibus, & quando lac poni
tur ſuper apoſtemata ani, & vlcera eius, & apo
ſtemata femoris, & vlcera ipſius, conſert, & ſedat
doloſem accidentem in his membris. *Febres*
Lac caprinum, & lac aſininum ſunt bona^h f. []
[] hæſticæ, ſecundum quod determina
tur in loco ſuo. Et lac acetofum multoties expel
lit febres hæſticas, quando auferitur eius buty
rum, & fuerit ita quod bene digeratur. Lac ve
rò recenter multum groſſumⁱ [] multoties facit
incurrere febres,] & non oportet appr
oximate ei patientem febrem penitus. *Venena.*
Lac conſert potui medicinarum mortalium, &
ei qui ſumpſit in potu leporem marinum, & gū
mam rutæ agreſtis, & k. [] iufquiamum, & benz,]
& propriè qui in potu ſumpſit cantharides, &
leporem marinum, & gummam rutæ agreſtis,
& elleborum, & ſtrangulatorem adib. & leopar
di, & omnes medicinas^l f. [] putrefa
ctiua, & eſt cura eius, qui in potu ſumpſit^m [] bēz]
reducit enim ipſum ad rationem ſuam.

A N N O T A T.

Lactis ſerum calidum eſſe dicit. *Meſ. lib. de ſimpl. ca
lidum & ſiccum primū ordinis uſque ad ſecundum facit.*
Gal. 4. ſimpl. med. frigidum & humidum putat. quod &
Cap. 17.
Fen 10. tract. 1.
cap. 17.
cap. 62.
Fen 15. tract. 2.
cap. 7.
lib. 3. author. *Diaſc. præterea lib. 1. lac omne ſplenis in
terdicit. hic verò quum de membris nutritionis verba fa
cit, lac caprinum, camelarum omnium, & aſinarum ſplenis
duritiæ ſcribit conferre. quamvis lib. 3. lac omne præter ca
melinum ſpleni officere teſtatur ſit.*

a. B. ſerangi uel
eragi alcutrub.

De a [lampade alcutrub.] Cap. 442

Lampas alcutrub quid eſt? Eſt planta proxi
ma hyſſopo. *Electio.* Quod de ea adminiſtra
tur, eſt ſemen ipſius. *Natura.* Eſt calida in primo,
ſicca in ſecundo, & eſt in fine ſecundi. *Operatio
nes & proprietates.* Eſt aperitiua, & magis domi
nans ea eſt ſtypticitas, & abſcindit fluxum quo
cunque modo ſit. *Vulnera, & ulcera.* Conſolidat.
Membra capitis. Fit ex ea emplaftrum, & abſcin
dit fluxum ſanguinis ex naribus. *Membra anheliti
na et pectoris.* Prohibet ſputum ſanguinis. *Mem
bra expulſionis.* Conſert vlcerebus inteſtinorum
clyſteri factis ex ea.

a. ſu. ſen.

De a [lilio.]

Cap. 443.

Lilium quid eſt? De ireos quidem iam dixi
mus. Et in lilio quidem hortulanum eſt terreitas
ſubtilis, acquires amaritudinem, & in ipſo eſt
aqueitas æqualis complexionis. *Natura.* Album

hortulanum, quod nominatur lilium æth. &
calidum & ſiccum in ſecundo: ireos verò ſpice
ſtris eſt vehemētioris calefactionis, & exſiccato
nis. *Operationes, & proprietates.* Radix eius eſt ob
ſterſiua, & deſiccatiua æqualis. Et radix eius eſt
magis abſterſiua, & oleum eius eſt ſubtiliſſimum
niam eius ſlos eſt ſubtilior. Et oleum eius eſt re
hementioris reſolutionis, & lenificationis, ſiue
ſit aromatizatum, ſiue non ſit aromatizatum,
& ireos quidem in omnibus illis eſt fortior, &
eſt ſtypticus cum hoc, & in ipſo eſt virtus ſani
di doloſes & putrefactiones. *Decoratio.* Con
fert pāno, & lēginibus, & propriè radix eius
& mundat faciem ablucendo, & terſam facien
do, & remouet contractionem eius. *Apoſtema
tis & pſtule.* Si terantur folia & ſemina multi
& fiat ex eis emplaftrum ſuper eryſipilam eius
vino, conſert ei ualde, & ſimiliter ſuper apoſte
mata & phlegmatica immatura, & ſcabiem vi
cerofam, & eſcaras, & ſahaf, & propriè quum
miſcemus ea alijs medicinis. *Vulnera & ulcera.* Ra
dix eius conſert aduſſioni aquæ calide, quoniam
exſiccatiua eſt. b. [] mollificatiua, & eſt
æqualitate, & ſimiliter folia eius decocta, & eſt
ſolidat. Et melius quidem eſt, ut ſit adminiſtra
tio eius cum oleo roſ. Succus verò ireos & roſ
quorum decoquitur in aceto & melle, & in re
ſe æreo. & valet ad ulcera antiqua, & vulnera
domesticum quidem eſt melius medicinarum
quæ ſunt aduſſioni aquæ calide. *Inſtrumenta
curarum.* Eſt bonum incisionibus neruorum.
Membra capitis. Ex decoctione radice eius
oris collutio ad doloſe dentiū, & propriè
quæ ſylueſtre eſt. Et oleum quidē eius eſt conue
niens ulceribus capitis, & ſurfuribus eius, &
quando diſtillatur in aurem, ſedat doloſem
ius & ſonitum. *Membra anhelitis & pectoris.* Con
fert radix eius anheliti dilatationi, & propriè
malum ſtomacho propriè oleum eius. *Mem
expulſionis.* Oleum eius eſt reſolutiuum, & bibitu
um, lenitiuum duritiæ matricis, & bibitu
et inunctum. Et ſimiliter quando decoquitur
radix eius cum oleo roſ. & non eſt ei par in a
gritudinibus matricis, & ſimiliter oleum ireos
et extrahit foetum, et conſert doloſi ventris
gitiuo. Et ſi decoquatur radix eius ſola cum me
to, aut cum ſemine iufquiami, et ſarina triſt
ſedat apoſtemata calida accidentia teſticulæ.
quando bibitur ex oleo eius. unc. j. s. ſolue. Et
eſt conueniens habenti ileos cholerici. *Oleo*
verò irinum aperit officina venarum quocumque
rhoidarum, & ſimiliter radix liliij quocumque
modo ſit. *Venena.* Conſert puncturæ neruorum
venenoforum & propriè ſcorpionis, ipſum
ſuccus eius, et ſyrupus, & ſemen ipſius bibitur
ferunt omnibus puncturis, & oleum eius eſt
riaca^c [bengi], coriandi, & fungorum.

De a [liquiritia.]

Cap. 444.

Liquiritia. *Natura.* Radix eius tēperata eſt, &
ſi declinat ad aliqd, declinat ad caliditatem
humiditatem. *Apoſtemata,* et f. pſtule. *Succus*
eius conſert ſuper panaritium, & ſimiliter
ter radix eius. *Vulnera & ulcera.* Eius ſuccus
let ad vulnera. *Membra oculi.* Radix eius eſt

fert vngula, & succus eius est fortior. *Membra anhelitus & pectoris.* Lenit cannam pulmonis, & mundificat eam, & confert pulmoni, & gutturi & clarificat vocem. *Membra nutrimenti.* Sedat sitim propter humiditatem suam: & similiter confert inflammationi stomachi. *Membra expulsiōis.* Confert ardori urinae, & valet ad vlcera renum, & vesicae, & scabiei ipsius. *Febres.* Confert febribus antiquis.

ANNOTATIONES.

Glycyrrhizam temperatam esse dicit, ac si a temperato decedat, ad calidum & humidum inclinare. quod ferè Galen. 6. simpl. et Paul. lib. 7. Huius tamen contrarium sentit Diosc. uidetur lib. 9. astanti ventriculo thoracis, et tectori prodesse ipsam significans. quod sanè si facit, non nisi frigiditatis gratia facere videtur. Author quoque lib. 3. inter ea ipsam enumerat quae aliquid frigiditatis retinent.

De a [lente.]

Cap. 445.

Lens quid est? Lentis est quoddam genus, quod comeditur, & est notum. Et est aliud genus sylvestre, malum, & est lens amara, & manificat caliditatis, in qua est siccitas, & parum stypticitatis, & est secundum quod dixit Diosc. herba longa plurimum stipitum [sublimium] rarum & colorem habentium cydonii, longiorum & striciorum, in quibus est asperitas quae lentior est illa, quae velocius est. [matura.] & est alba, lata, et quando cadit in aqua, non denigrat eam, et oportet ut bene [maturetur] in decoctione. *Natura.* Gal. visum est, quod ipsa est equa ad caliditatem & siccitatem, aut est declinans parum ad caliditatem, et propter illud non inrigidat apud comestione sui, neque quum est in stomacho, neque descendens. *Operationes & proprietates.* Est inflatoria, & composita ex uirtute constrictiva, & absterfiva, & facit uidere sonia mala, & stypticitas corticis eius est plurima, & in ipsa tota est inflatio plurima, & in ipsa nem, & non currit in venis, & in ipsa quidem nam, & menstrua propter illud, & generatur ex ea humor melancholicus, & aggritudines melancholicæ, & fortasse kist hordei est ei contrarium [et] quasi aggregatur ex comestione eorum nutrimentum ualde bonum, et fortasse erit ex summa meliorum nutrimentorum, et oportet quidem ut sit kist hordei minus quantitate lentis etiam cum [beta] nutrimentum est laudabile, quoniam sunt contrariarum dispositionum, hordeum, & mentastrum, et deterius quod decoquitur cum lente [nenkesur.] Et oportet lentis nouem heminae aquae, et decoquatur ual cum aceto, et sit ex ea emplastrum, resolut scrophi, et apostemata dura. Et in ipsa quidem cum re percussione est aggregatio sanici, et ipsa dura, quae nominantur [fusidus.] *Vulnera, & ulcera.* Quando coquitur cum aceto, replet ulcera profunda, et eradicat sordes ulcerum, et mai-

norat sordities eorum, et si fuerit magna, tunc apponatur cum eis, quae sunt magis styptica, sicut sunt cortices granatorum et reliqua. Et cum aqua marina ad herpetem ethiomenum, & formicam, et fissuras accidentes ex frigore. *Instrumenta iuncturarum.* Est mala nervis, sed si ex ea cum sauch ponitur emplastrum super podagram, confert, et multitudo eius facit possidere lepra.

Membra oculi. Illius qui plurimum eius comestione utitur, uisus obtenebratur propter uelamentiam exsiccationis eius. Et quando ex ea fit emplastrum cum corona regia, et cydonio, et oleo ros. sanat apostemata oculi calida. *Membra anhelitus, & pectoris.* Fit ex ea emplastrum decocta in aqua maris super apostemata mammilla facta ex [constrictione] sanguinis, et lactis.

Membra nutrimenti. Est difficilis digestionis, mala stomacho, et generat inflationem, et grauat. Et quando excorticantur de ea xxx. grana, et deglutuntur, conferunt secundum quod dicitur mollificationi stomachi. Et non oportet quidem ut lenti admisceatur dulcedo, ipsa enim tunc faciet possidere oppilationes plurimas in hepate. Et ex eis quae sunt necessario in esse lentis, est quod ipsa est iuuatiua hydropisis, et videtur propter exsiccationem eius. *Membra expulsiōis.* Quando decoquitur absque cortice suo, stringit uentrem, aut cum cortice suo quando decoquitur et aqua, et expellitur ab ea aqua prima, illa namque prima aqua soluit uentrem. Et decocta quidem cum cortice proiecta aqua, magis est stric-tiua quam excorticata, quoniam in cortice ipsius est uirtus stypticitatis ualde uehemens, et fit fortior stridura eius uentris, quando decoquitur cum endiua et lingua arictis, et portulaca, et cum [beta], quae nominatur nigra, propter uehementiam suae uiriditatis, aut cum rosa, aut cum aliquo stypticorum, postquam bene sit elixata ante illud. & si non, mouebit uentrem. Et ex ea fit emplastrum cum mellificato, & cydonio, & oleo ros. ad apostema ani, & fuerit maximum, cum eo, quod est magis stypticum. Et lens quidem sylvestris, & est lens amara, soluit sanguinem. & lens minorat urinam, & menstrua propterea quia ipsa inspissat sanguinem, i

[& non prouocat penitus.] non ergo approximetur ei habens lesionem [in urina ex parte distillationis,] sed amara facit ambo descendere, & prouocat urinam.

ANNOTATIONES.

Leuitem Gal. sententia aequalis esse dicit in caliditate & siccitate. At Galen. 8. simpl. quo ad acutas qualitates in frigoris certè & caloris medio reponit. quo ad passiuas tamen in secundo siccorum gradu eam recte. Ite. Hoc tamen controuersia non caret. quum lib. de salub. dista lenticulam calidam & siccam Gal. faciat. Hipp. uero 6. de morb. uulg. frigidissimos cibos esse dicat, lentis milium, & cucurbitas. Verum de secundis quoque qualitatibus summi uiri inter se discrepant. Author etenim, lentis, si sine cortice coquantur, aut bis cum eodem decoctae sint, astringere existimat. & contra, primum earum cum cortice decoctum soluere. Dioscorides uero lib. secundo contrarium prorsus opinatur, nempe rim illis inesse astringentiam, si cum cortice decoquantur, quod & Hipp. scribit 4. de rat. uirt. in ac. At Gal. 1. de alim. fac. cortici astringentiam facultatem inesse quidem.

h. a. constipatio ne.

† sicla.

i — B.

k. u. in mēstruis & in urina ex parte diminutionis.

Commen. 2. Sectio. 5. Aphor. 33.

cap. 99.

Aphor. 23. cap. 8.

dem putat, succum uero in ijs astringenti contrarium. mul-
ti tamen dissentire cum a Diosc. arbutantur. Vide pro hac
re & Gal. 8. simpl. & Paul. lib. 7.

dum quòd quidam dicunt, neque soluitur
que stringit.

De a [lactuca.] Cap. 448.

e B. suf.

De a [lana.]

Cap. 446.

Lana. Vulnere & ulcera. Adusta confert ulceri-
bus, & carni additæ.

a B. formos.

De a [lupino.]

Cap. 447.

b B. depressum
vel concuum
in medio exte-
rius.

c — B.

d a. nigredinē.
i) borhor.

e B. embrech-
tionis ex.
i) borhor.
i) borhor.

f B. excitat.

Lupinus quid est? Est granum compressa fi-
guræ, amari saporis b [percussum in medio] &
est faba egyptiaca. Elefio. Syluestris est fortior
in omnibus, quæ narratur de operibus eius,
sed est minor. Natura. Est calidus in primo, sic-
cus in secundo. Operationes & proprietates. c [Est
stypticus cum uirtute. Et] lupinus in quo est a-
maritudo, abstergit, & resoluit sine mordicatione,
de quo inquit Gal, Lupinus, a quo ablata est
amaritudo, est grossus, & non est longum quin
sit glutinatus, & non remanet in eo absterfio
eius, & ex toto quidem est malus, difficilis dige-
stionis generans humorem crudum in uenis,
quando non digerit ipsum bene. Ille uero, qui
cum bonis conditus est, plurimi est nutrimen-
ti. Et quando eius decoctio fit bona, & digerit-
ur, est non mali humoris, & in ipso sunt sicci-
tas & viscositas. Et ipse quidē infunditur, ut eius
amaritudo remoueat, deinde decoquitur, &
penitus est medicinæ propinquior quam cibo.
Decoratio. Subtiliat capillos, & abstergit pānum,
& morpheam, & uestigia, & d [occultationem]
& t pustulas, & abstergit faciē, & propriē quan-
do decoquitur cum aqua pluuiā donec dis-
soluatur, & confert administratio e [libræ de]
decoctione eius ad albaras. Apostemata & t pustu-
la. Confert t pustulis in faciē, & ulcerib. & apo-
stematib. calidis, & scrophulis & duritiebus, aut
cū aceto & melle, aut sicut oportet in vnoquo-
que corpore. Et eius decoctio quando fundit-
ur super cancrenas, confert corruptioni carni.
Vulnere & ulcera. Confert scabiē, ita quòd ipse
cum radice almezerion nigri remouet scabiē
bestiarum, & confert herpeti esthiomēno, et al-
hasas, et vlcerebus malis, et fraudulentis, et sedat
farina eius cum farina hordei dolorem vulne-
rum, et confert igni persico. Instrumenta iunctura-
rum. Fit ex eo emplastrum super sciaticam, et cō-
fert. Membra capitis. Farina eius confert vlcerebus
capitis humidis. Membra nutrimenti. Aperit op-
pilationes hepatis et splenis, et propriē quando
decoquitur cum aceto et melle, et propriē cū
melle, et ruta, et pipere. Et ille qui amaritudinē
non habet, sedat nauseam, et f [distrumpit] appe-
titū, sed ille cuius amaritudo egreditur, est diffi-
cilis penetrationis. Membra expulsiōis. Extrahit
vermes, et ascarides decoctus, et linitus super
fumen, et deglutitus cum melle, aut potatus cū
aceto commisto. Et cōfert doloribus mulierū,
et prouocat menstrua, et extrahit fœtus cum ru-
ta, et pipere suppositus, et bibitus, et quandoq;
supponitur cum myrrha, et melle ad illud, et ex-
trahit vermes etiam bibitus cum melle et ace-
to. Et similiter prouocat urinam, et in ipso est
constrictio uentris, dulcoratus uero, secun-

Lactuca quid est? Illa quæ est syluestris, in
uirtute existit papaueris nigri. Natura. Gal. non
est in frigiditate eius quæ hortulana est, appo-
catio ad ultimum, sed est sicut frigus aque
cunæ.] Et humiditas eius est grossior humidita-
te t bere, et atriplicis, et subtilior humidita-
maluæ. Et dicitur quòd ipsa est in humectatio-
ne, et exsiccatione inter caules, et atriplices, et
e [blites.] Dico autem quòd ille, qui dixit, est
frigida in tertio, iudicauit de ipsa, quòd est mi-
li nutrimenti, et pauci, et non est ita, et uidetur
quòd ipsa sit in secundo. Operationes & proprie-
tes. Non est in ipsa absterfio, neque stypticitas,
neque solutio propter euacuationē suam a li-
sed ne, et ponticitate, et reliquis. Sanguis uero
ex ea generatus est melior sanguine genera-
to ex olerib. et quæ nutritior est, et illa, quæ
est elixata, et ipsa confert diuersitati aquarum,
et illa quidem, quæ non est abluta, est melior.
Ablutio enim addit ei inflationem, et est uelocis dige-
stionis, et quando administratur in medio
ni, prohibet agritudines ebrietatis. Et illa qui-
dem, quæ est syluestris, in uirtute existit papau-
eris nigri. Apostemata & t pustula. Confert
postematibus calidis, et erysipila linita,
do utraque non fuerint magna et uehementia.
a [Vulnere & ulcera.] Est emplastrum con-
niens super contorsionem. Membra capitis. Pa-
cit somnum, et remouet uigilias elixata et cō-
da, et confert alienationi, et aduersioni in na-
capite, et est medicamen oppilationis in na-
factæ. Membra oculi. Lac eius quæ syluestris est,
abstergit ulcera corneæ, et lac domesticæ pro-
pinquum est ei, et ex ea fit emplastrum opthal-
micæ calidæ. Et lac syluestris confert situlosis
chrysalium, et assiduatio comestionis eius ob-
tenebrat oculum. Membra nutrimenti. Confert ei
Addit in lacte. Membra nutrimenti. Confert ei
si] et caliditati stomachi, et inflationi eius. Et
hortulana quidem est bona stomacho, et uelo-
cis digestionis, et acceptio eius cum aceto facit
appetitum, et confert eius comestio icterice.
Membra expulsiōis. Eius semen exsiccat sperma,
et sedat desiderium coitus, et confert multum
dini pollutionis, et olus eius minus est in illo
quam semen eius. Et de lacte quidem lactu-
quum in potu datur medietas. 3. cum aqua
t [melle] solutione educit chymum aquosum
Et lac hortulanæ propinquum est lacti sylue-
stris. Ipsa uero lactuca non stringit, neque solu-
uit, quoniam non est salia, neque pontica, et
que absterfua, sed est prouocatiua. Et syluestris
quidem lac prouocat menstrua. Venens. La-
syluestris in potu datur morsui rutæ, et fœ-
pionis.

ANNOTATIONES.

Lactucam dicit lac augere, quod & Diosc. lib. 2. dicit
quidam esse secundo ordine. A. Galenus 5. de simplicibus
fac. ea quæ lac gignunt calida esse & humida. Naturæ

Tractatus secundus.

351

do siccorum ordine, & in calidorum & frigidorum medio reponunt.

De a [lauro.]

Cap. 451.

a B 54

De a [lactuca asini.]

Cap. 449.

Lactuca asini quid est? Est sicut folia lactu-
ca subtilis, pluri numeri, ad nigredinem decli-
nans, plus pilosa, & folia eius radici adherent,
nata ab ea graui, & color radicis eius ad ru-
bum colore rubeo, & oritur in terra bona, &
est ex substantia aqua, & terrea, & est [asiniar]
& iam dictum est de ea. *Electio.* Citrina est for-
tis, & alba est aqua, debilis. *Natura.* Calida est,
& sicca in principio secundi. *Operationes et pro-*
prietates. Est absterliua, aperitiua, & quod de flore
eius est secum, est fortius in illo. & natura qui-
dem radicis eius est proxima naturae feminis e-
ius: sed radix est fortior, & propriè sicca. Inquit
Paulus, & in ipsa est virtus attractiua ex pro-
fundo, adeo quod extrahit furculos. *Apostemata &*
que sint. Vulnere & ulcera. Quando ex eo fit cera-
tum, consolidat: & similiter aqua eius in cera-
to. *Instrumenta iuncturarum.* Est notum emplastrum
super podagram, & similiter cum aceto super
sciatiam. *Membra capitis.* Succus eius aceto super
discatius capitis, facto caput purgum ex eo, &
administratur cum melle in aphthis, & con-
fert, mundificat uestigia remanentia in oculo, &
grossitudinem [extremitatum] palpebrarum.
Membra nutrimenti. Mundificat hepar, & quae cum
aceto condita est, ualeat ad splenem comesta, &
ut emplastrum superposita: *Membra expulsi-*
onis. Prolocat menstrua fortiter, & interficit em-
byonem uiuum, & extrahit foetum mortuum,
& confert apostematibus duris in matricem sup-
posita, & sedendo in aqua eius, & []
res magis prouocans menstrua, & ma-
gis conueniens. Et quod de ea in ultimo ad-
ministratur, est aureus bibitus, & supposi-
tus. Et administratur cum cerato super raga-
dias ani.

De a [lentisco.]

Cap. 450.

Lentiscus quid est? Est nota, & rob quidem
lentisci, & gumma eius, deferunt ad Mecham,
& nominatur hoc nomine. *Natura.* Calida est
in tertio [humida] in primo. *Operationes et pro-*
prietates. Est absterliua, resolutiua, attractiua ex
profundo corporis, & gumma eius est gumma
in arboribus [alckenhez], & est sicut laudanum in
potentia, & est boni odoris, & ingreditur in o-
piz. Rob lentisci confert ualde fluori oris, &
ulceribus eius. *Membra expulsi-*
onis. In ipsa est uir-
tus confringendi uentrem.

ANNOTATIONES.

Lentiscum calidum esse refert in tertio, & siccum in
primo. Et Gal. libro septimo simpl. & Paul. lib. 7. in secum

Laurus quid est? Granum eius est secundum figu-
ra uellana parua, super quod sunt cortices ni-
gri, subriles, quod compressione frangitur in
duas partes, quae sunt grani nigri ad citrinitatem,
boni saporis, & eius odor est redolens, & eius
folia sunt sicut folia myrti, praeter quod sunt
maiora, & eius fructus est rubeus. Ipsa uero ori-
tur in locis motuosos, & uirtus eius est in folijs,
& fructu. *Natura.* Grana eius sunt calidiora, &
cortices eius sunt minoris caliditatis, & est om-
nino calida & sicca in secundo. *Operationes, &*
proprietates. In granis eius est mollificatio, & in
ipsa tota est calefactio. & grana eius sunt cali-
diora folijs ipsius, & calefactio partium ipsius,
& exsiccatio earum est fortis, sed grana sunt ul-
tima, & cortex est debilius, & minoris calidita-
tis, & eius oleum est calidius oleo nucis. *Decorati-*
o. Linitur super morpheam cum uino. *Apo-*
stemata & pustula. Confert cum pane & sauech
apostematibus calidis. *Instrumenta iuncturarum.*
Confert doloribus nervorum omnibus, & eius
oleum resoluunt lasitudinem. *Membra capitis.*
Resoluit soda, & eius oleum etiam, & similiter
ambo faciunt ad dolores auris frigidos, & []
longationem auditus, & conferunt tinnitui,
& catarrho. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert
stricturam anhelitus, & difficultati dilatationis
deglutita cum melle, aut cum rob, & similiter
cursum superfluitatum ad pulmonem, & sunt
ex ea loch cum melle ad ulcera pulmonis, & an-
helitum dilatationis, & proprie ex granis eius.

Membra nutrimenti. Oleum eius confert dolori
hepatis, quando bibitur cum uino odorifero,
& similiter cortex eius, uerum ipsa, & grana e-
ius sunt mollificantia stomachum, & commo-
uentia uomitum. *Membra expulsi-*
onis. Eius oleum
facit nauseam, & facit uomitum, & in ipsa est
prouocatio menstruum, et urinae, et decoctio
foliorum eius confert agitudinebus uelice, et
matricis, adeo quod, sedendo in ea, & portio e-
ius ad solutionem sit 3. ij. cum aqua mellis, et
oxymelle. Et quando de cortice eius bibitur au-
reus, frangit lapidem, et interficit foetum pro-
pter suam amaritudinem additam super ama-
ritudinem aliorum, et sit portio ix. kerates, et gra-
na eius frangunt lapidem etiam. *Febres.* Oleum
eius confert horripilationi inunctum. *Venenae.*
Confert mordicationi scorpionis cum uino
[et rob, est bona uelpa, et api, quando pun-
gunt,] et omnino est dieria uenenis bibitis
omnibus. *Permutatio.* Loch eius ponuntur fo-
lia silymbrij.

† bother.

b B. confert au-
ditui.

c B. & recem
plastrum est bo-
num punctum
uelpa & apis.

L I T E R A M.

De a [meliloro.]

Cap. 452.

a Bachil alm
lech.

Melilotum quid est? Flos plantae, coloris pa-
leg, in quo est lunaris figura, cum rarita-
te sua quandam habens duritiem. Et ex eo qui-
dem aliud est album, et aliud citrinum. *Electio.*
Ex eo melius est quod est durius, et cuius color
de-

declinat ad albedinem parumper, & sapor ip-
sius amarior sentitur, & cuius odor est mani-
festior. Inquit Dioscorides. Melius ex eo est il-
lud, in quo est croceus color, & est [acutioris]
odoris, quamvis odor speciei ipsius in [prin-
cipio] sit parvus & debilis, & sit in colore eius
color fanugreci. *Natura.* Est calidum in primo,
siccum in eodem, & ad ultimum est compositum,
& caliditas ipsius est dominantior frigidi-
tate ipsius. Inquit Dioscorides. Est aequale in fri-
giditate & caliditate. *Operationes, & proprietates.*
In ipso est stypticitas pauca cum resolutione, &
propter illud digerit. Inquit Dioscorides. Est li-
quescitium superfluitatum. Et dixerunt alij
eius succus cum [sapa] sedat dolores, & est re-
solutivum, subtiliativum, & confortativum me-
mbrorum. *Apossemata & [pustula].* Confert aposte-
maribus calidis, & duris, proprie cum [sapa],
& etiam permixtum cum [utello] ioui, & tari-
na fenugreci, & semine lini, & papaveris [et se-
cundum locum]. *Uulnera & uulnera.* Confert vl-
ceribus humidis, & proprie mellino linitum
cum aqua, & cum aliquo desiccativorum ap-
posito cum eo quod sit sicut galle, & lutum le-
ue, & lentes. *Membra capitis.* Confert apostema-
tibus aurium, & dolori ambarum superposito
emplastro ex eo cum [sapa], & reliquis quae di-
cta sunt, et distillatione facta in eis ex succo e-
ius, et eius iuvamentum in doloribus est velo-
cius. Ex ipso quoque fiunt embroche, et sedat
soda. *Membra oculi.* Confert apostematibus oculi
li facta emplastro ex eo cum [sapa], & cum eis
quae dicta sunt. [et]
] *Membra expulsiōis.* Confert apostema-
tibus ani & testiculorum facta emplastro ex eo
cum [sapa], & cum eis, quae dicta sunt [et deco-
cto] cum vino.

De [myrto.]

Cap. 453.

Myrtus quid est? Nora est. Et in ipsa est amari-
tudo cum ponticitate, & dulcedine, & frigidita-
te propter ponticitatem suam, & ipsius bun-
chum est fortius, & fiunt ex eo trochisci cum
[syropy] styptico. Et in ipsa quidem est substan-
tia terrea, & substantia subtilis pauca, & ipsius
quidem bunchum est quiddam [et]
] super virgultum eius in colore virgulti
eius habet formam [et] plantae vel volae] manus
& figuram eius. Et in oleo ipsius sunt omnia iu-
uamenta, quae dicuntur. *Elefio.* Fortior est, quae
ad nigredinem declinat, & proprie rotunda ha-
bens folia, et praecipue montana ex ea tota. Et
flos eius melior est albus, et succus, fructus eius
est melior, et eius quidem succus quum vetera
scit, debilitatur, et [sit cortex], ideoque opor-
tet ut ex eo trochisci fiant. *Natura.* In ipsa est ca-
liditas subtilis, et magis dominans in ipsa est
frigiditas, et eius quidem stypticitas est maior
frigiditate eius. Et videtur quod eius frigiditas
sit in primo, et siccitas ipsius in termino secun-
di. *Operationes & proprietates.* Retinet solutionem,
et sudorem, et omnem fluxum sanguinis, et om-
nem cursum ad membrum, et quando cum eo
sit fricatio in balneo, confortatur corpus, et de-
siccantur humiditates, quae sunt sub cute, et em-
broche quidem decoctionis eius, quam super

ossa effunduntur, velocius sit ipsorum restan-
tio, et quod ex ea adustum est, loco tutius ponit-
tur ad hoc ut bonus fiat odor corporis, et con-
fert omni fluxui sanguinis linitum, et loco em-
plastri superpositum, et bibitum, et similiter
ius rob, et rob fructus, et eius [et] contractio
tior est in frigidatione eius. Et ipsius quidem
trimentum est paruum, [et] in syrupis quidem
non est qui constringat dolores pulmonis, et
tussim praeter syrupum eius. *Decoratio.* Eius
et succus, et decoctio ipsius confortat radices
capillorum, et prohibent casum, et prolongat
eos, et denigrat, et proprie ipsius semina, et
coctio seminum eius in [butyro] prohibet
dorem, et rectificat raturam venarum, et
eius siccata prohibent foetorem atcellarum, et
suis cinis loco tutius ponitur, et confert pano-
ra, et quod est super ambas uolas, et adu-
ra, et quod est super ambas uolas, et adu-
ignis cum oleo. et similiter eius syrupus, et
plastrum factum ex folijs ipsius cum oleo, et
no post ipsius commixtionem cum eis, et mi-
liter eius oleum, et vnguentum factum ex ip-
sius oleo, et confert [et] ipsius succus] qui pro-
citur super panaritium, et similiter ceratum
eo, et quum decoquitur etiam eius fructus, qui
vino, et sit ex eo emplastrum, sanat vlcera, quae
sunt in ambabus volis manuum, et in virgulis
pedibus, et aduersionem ignis, et prohibet
vesicationem, et similiter eius cinis cum cerato
Instrumenta iunthurarum. Emplastrum factum
fructibus eius decoctis cum vino, et com-
niens mollificationi iunthurarum. [et]
] *Membra capitis.* Retinet
xum sanguinis ex naribus, et abtergit furuncu-
et exsiccat vlcera capitis, et vlcera auris, et
pus, quum ex ipsius aqua in ipsam distilla-
et confert ipsius syrupus mollificationi
ue, et eius folia quum in vino decoquantur,
fit inde emplastrum, sedant soda vehementer
] *Membra oculi.* Sedat ophthalmiam, sanat eam
quum coquitur cum hordeo, sanat eam ap-
stemata, et ipsius cinis ingreditur in medicam-
ungula. *Membra anhelus & pectoris.* Confert
cor, et aufert tremorem cordis, et confert
dus ipsius tussi propter dulcedinem suam
retinet ventrem ventis eo, si est solutus
pticitate, et confert fructus ipsius [et] puto
nis, et etiam ipsius rob similiter. *Membra*
] *Membra expulsiōis.* Confortat stomachum proprie
et semina prohibet cursum superfluitatum
stomachum. *Membra expulsiōis.* Confortat
eius est prouocativus, et ipsemet confert
ri vrinae, et uelicae, et est bonus in prouoca-
prouocationem mēstruorum, et eius aqua
git naturam, et retinet solutionem cholerae
et melancholicam [lunata]. Et ipsa cum
leo sesamino exprimit phlegma, et cum
tione emittit ipsum. Et decoctio fructus
confert fluxum humiditatum matricis, et
fert emplastro inde facta hemorrhoidibus
confert apostemati testiculi, eius decoctio
fert exitui ani, et matricis. *Venenae.* Confert
sui rutelae, et similiter fructus eius, quum
tatur cum uino, et similiter punctura
pionis.

b B. melioris.
c B. radice.

† careno.

† bothor.
† careno.
d B. albumine.
† careno.
* — B.

† careno.

e f B. Membra
non in d. Quae
ad apostematibus
emulsum. an o
eius eo vi. e. aut
en eis, q. circa
lum, soda dol-
rem stomachi.
† careno.
f B. cum eo &
decoctum
a B. alas, uel as.

b B. nino.

e f a. nascens su-
per murculos,
scu.
d z. palmar.

e a. echeriegit.

Tractatus secundus.

353

De^a [melongena.] Cap. 454.

Melongena quid est? Nota est. *Electio*. Quæ ex caest antiqua, est mala. b [t] eius natura est si- cut frigi- cius:] recens. verò est sanior. *Natura*. Secundum filium Meisaguc est frigida: verun- tamen verum est, q[uod] virtus in ipsa dominans est caliditas, & siccitas in secundo, propter amari- tudinem, & acuitatem ipsius. *Operationes & pro- prietates*. Generat melancholiam, & generat op- pilationes. *Decoratio*. Corruptit colorem, & denigrat superficiem corporis, & citrinat colo- rem, & quæ ex melongenæ sunt parvæ, c [co- medantur excorticatæ] & ipse quidem faciunt possidere panum; *Apostemata & t[ri] pustula*. Gene- rat caneros, & duritiem, & lepram. *Membra ca- pitis*. Generat soda & d [opilationes, & facit multiplicare tristitiam in eis.] *Membra nutrimen- ti*. Generat opilationes hepatis & splenis, nisi illa quæ cocta est in aceto, ipsa enim aperit op- pilationes hepatis fortasse. *Membra expulsi- onis*. Generat hæmorrhoidas, veruntamen si ex capi- tib[us] eius in vmbra siccis, & contritis fiat epithe- ma confert hæmorrhoidibus. Et melongena quidem non habet proportionem ad stringen- dum, aut soluendum, veruntamen quæ coqui- tur in oleo, soluit, & in aceto stringit.

De^a [mace.] Cap. 455.

Macis quid est? Est similis foliis compositis b venenosis siccis declinans ad rubedinem & ci- trinitatem sicut cortex, & lignum, & folia, mor- dicans linguam, sicut cubebe. Filius Meisaguc, est cortex nucis muscharæ.

De musaiaba, Cap. 457.

Musaiaba quid est? Est similis virtuti nere- misk: sed est subtilior eo. *Natura*. Inquit Paulus 40 est equalis, et dixerunt alij est calida & sicca in secundo,] Et non est dubitatio quid in calidi- tate & siccitate ipsius. *Operationes & proprietates*. Resolvit inflammationem, & in ipsa est stypticitas. Resolvit durities grossas quem ponitur in cerato. *Decoratio*. Oris odo- rem bonum efficit. *Membra capitis*. Ex eo cum oleo violaceo fit caputpurgium ad soda frigi- dam ex ventositatibus grossis in capite, & ad he- micraniam. *Membra nutrimenti*. Confortat he- 50 par et stomachum. *Membra expulsi- onis*. Constringit [ceciacum] & confert dyenterie, & est bo- na matri.

De^a [myrobalanis.] Cap. 457.

Myrobalani quid est? Eorum alij sunt citrini immaturi, et alij sunt nigri Indi, et sunt illi qui vltimi sunt in maturitate, et sunt pinguiore, et alij sunt kebuli qui sunt maiores omnium, 60 et alij sunt Sinij, qui sunt minuti et leuiore. *Electio*. Meliores sunt citrini vehementis citri- nitatis, et declives ad viriditatem, graues, grossi- ores, et grauiore, et submerguntur in aqua, et sunt declives ad rubedinem. Et Sinij meliores sunt illi, qui rostrum habent. *Natura*. Dicitur q[uod]

citrini calidiores sunt nigri: et dicitur quod Indi sunt minoris frigiditatis, quam Kebuli. Et omnes quidem sunt frigidi in primo, sicci in secundo. *Operationes & proprietates*. Omnes extin- guunt choleram, et conferunt ei. *Decoratio*. Ni- gri clarificant colorem. *Apostemata & t[ri] pustula*. b [bohor. Myrobalani omnes conferunt lepræ. *Membra capitis*. kebuli conferunt sensibus, et seruationi, rationi, et conferunt etiam soda. *Membra oculi*. Citrini valent oculo mollificato, et c [confe- runt materiæ quæ currunt] facto ex eis col- lyrio. *Membra anhelitus & pectoris*. Conferunt tre- mori cordis, et tristitiæ [ex amore] bibiti. *Me- bra nutrimenti*. Conferunt dolori splenis, et con- ferunt nutrimenti instrumentis omnibus prop- riè ambo nigri, ambo enim confortat stoma- chum, et propriè nutriti, et digerunt cibum, et confortant stomachum totaliter preparando ipsum, et nutriendo, et exsiccando. Et citrini q[uod] dem optimè preparant stomachum, et simili- ter nigri. Et Sinij sunt debiles in eo quod agunt, et Kebulis quidem est vis faciendi nauseam, et Kebuli conferunt hydropisi. *Mem- bra expulsi- onis*. Kebuli et Indi frigi cum oleo, stringunt, et citri- ni solvunt choleram, et parum phlegmatis. Et nigri solvunt melancholiam, et conferunt hæ- morrhoidibus, et Kebuli solvunt melancholiā et phlegma. Et dicitur quod Kebuli conferunt colicæ; Kebulorum autem potio ad soluendū in fusorum sit a. v. 3. vsque ad. 3. xj. et non infu- sorum vsque ad. 3. ij. et dico quod sit vsque ad plus. De citrinis verò quandoque sumitur in potu usque ad x. et plus tritis, et infusus in aqua. *Febres*. Conferunt Kebuli febribus an- tiquis.

ANNOTATIONES.

Myrobalanos omnes primo ordine frigidus esse dicit, et siccos secundo. At Auer. 5. Coll. omnes myrobalanos frigi- dos facit primo gradu, & siccos tertio. & author quoque 40 lib. de virib. cord. eos laudat qui emblicum frigidum & hu- midum esse existimant.

De^a [musco.] Cap. 458.

a B. thalch.

Muscum quid est? Fluuiale est aqueum, ter- reum, et marinū est vehemētioris stypticitatis, sed muscum petrosū est fursur lapidum, et nos iam diximus. *Natura*. Est frigidum. *Operatio- nes & proprietates*. Retinet sanguinem in omni loco, linitum, et marinum vehementius. *Aposte- mata & t[ri] pustula*. Ponitur super apostemata cali- da, et erysipilam, et formicam, et similiter b [qd 40 est vt lentes, muscum] cū sanich. *Instrumenta iun- cturæ*. Super podagram calidam, et dolores iuncturarum calidos ualet, et quando feruet in oleo antiquo, lenit nervos. *Membra expulsi- onis*. Fit ex eo emplastrum ramici intestinorum, et detu- melicere facit eam, et glutinat.

De^a [mandragora.] Cap. 459.

a B. iulaha.

Mandragora quid est? Nota est, et nos iā per- serutati fuimus eius narrationem in capitulo de iabrol. *Natura*. Secundum me est frigida us- que ad tertium et humida.

AVIC.

Z

De

a mesc.

De a [musco.]

Cap. 460.

b B. scinim.

c B. fortior, seu
potentior.
d B. Facit oris
tutorem.e B. & latifi-
cat.

a B. melleche.

b B. cabili.

c B. purus.

d B. arboris eius

e B. & henfili-
des, seu hypo-
quittidos.

f B. Cab. hi.

f boahor.

g B. cabili.

Muscus quid est? Muscus est folliculus anima-
lis sicut gazel ipse, nisi quia habet duos dentes
albos flexos ad interiora, sicut duo cornua. *Ele-
ctio.* Melior est secundum suam mineram ante-
bium & dicitur, immò b [alcitric], deinde iur-
gium: deinde Indus marinus: & ex parte pastus,
quod pascit ytrunque beem, & spicam, deinde
almaru. Et melior ex parte coloris & odoris est
pomalis, citrinus. *Natura.* Est calidus & siccus in
secundo: & quod ex eo siccum est, apud quosdā
est c [maius]. *Operationes, & proprietates.* Est sub-
tilis confortatius. *Decoratio.* d [Vaporat] quan-
do ponitur in cibo. *Membra capitis.* Quando fit
caput purgum ex musco cum croco, & pauca
camphora, confert soda frigide, & solus est, pro-
pter illud quod in ipso est de resolutione & vir-
tute: & ipse confortat cerebrum temperatum.
Membra oculi. Confortat oculum, & exsiccat hu-
miditatem eius, & abstergit albuginem subtile.
Membra anhelus & pectoris. Confortat cor: f [
& sanat tremorem cordis, & melan-
choliā ex solitudine. *Venena.* Est theriaca ve-
nenorum, & proprie napelli.

De a [massice.]

Cap. 461.

Massix quid est? Alius est Romanus albus, &
alius est b [Nabathi] ad nigredinem declinans,
& arbor quidem eius est composita ex aqueita-
te pauca, & terreatate plurima, & est subtilior,
& magis inuās quam olibanum. *Electio.* Melior
est ille, qui est albus, c [magnus] mundus. Et eius
rectificatio est resolutio ipsius, & dimissio in
aceto per aliquot dies, deinde exsiccat. *Natura.*
Calidus est, & siccus in secundo, & est mino-
ris calefactionis & exsiccationis quam oliba-
num, & in arbore quidem eius non est infrigi-
datio, & calefactio vehemens, & in ipso est cale-
factio maior quā ea, quæ est in arbore eius. *Ope-
rationes & proprietates.* Est stypticus, resolutius,
& omnes partes d [eius, & arboris suæ] sunt sty-
ptice. Et eius quidem est compositio ex substā-
tia aquea tepida, & substantia terrea. Et radices
eius, & cortices radicum eius, ponuntur loco
acatiæ & e [henfistides], & loco eius, & simili-
ter succus foliorum eius. Et ex fructu quidē e-
ius, fit oleum vehementis stypticis. Gal. autē
videtur videre in omnibus partibus cum stypti-
citate lenificationem, & similiter sunt olea e-
ius. f [Nabathi] verò qui trahit ad nigredinē,
stypticitas est minor, & exsiccatio est maior, &
est magis conueniens in eo quod necesse est re-
solui fortiter. Et totum quod in ipso est de sty-
pticitate, & lenificatione, & exsiccatione est si-
ne impedimento, & est subtile ualde, & liquefa-
cit propter suam subtilitatem, & lenificatio-
nem, & caliditatem suam subtilem phlegma, &
est cum hoc minoris acuitatis, & spissitudinis
quā reliquæ gumme. *Decoratio.* Ponitur in dēti-
fricijs, & in gomaris: & facit possidere pulchri-
tudinem. *Apostemata & pustule.* Confortat propter
illud quod in ipso est de stypticitate, & lenifica-
tione, apostematibus viscerum. f [nigriti] [Naba-
thi] est conueniens duritiæ, intrinsecis, & ni-
grum confert apostematibus formicalibus. *Ual-*

nera, & ulcera. Prohibet succus eius, & decoctio
foliorum ipsius, ambulatiua, & oleum arboris
huius confert scabiei, ita quod scabiei pecunia
& canum. Et effunditur decoctio foliorum eius
succus super ulcera, & generat carnem, & res-
tat super ossa fracta, & restaurat. *Membra capitis.*
Masticatio ipsius extrahit phlegma ex capiti-
& mundificat ipsum, & similiter colluti oculi
eo facta confirmat gingiuas. *Membra oculi.* d
herent eo pilis f [
] inuerti. *Mem-
bra anhelus & pectoris.* Confortat tussis, & sputo sangui-
nis, & proprie decoctio radices eius, & cor-
tices eius. *Membra nutritiæ.* Confortat stomachum
hepar, & aperit appetitum, & stomachum
cit bonum, & mouet eructationem, & liqua-
cit phlegma eius, et confert apostematibus
machi, et hepatis statim. *Membra expulsiuæ.* Con-
fortat hepar, et intestina, et confert apostema-
bus eorum, et decoctio radices eius, et cortices
eius confert fluxui: f [sanguinis per inferiora]
et dysenteria, et rasura. Et similiter ipsa
fluxui sanguinis matricis, et omnibus dolores
matricis, et cursui humiditatis earum malis
[augmento] matricis, et ani, et similiter oleum
arboris eius, et seminis eius, prouocat mē-

De a [mu.]

Cap. 462.

Mu quid est? Est frusta diuerse figure in co-
re agarici, et habet puluerem trahens ad stypti-
citate, et amaritudinē, et est boni odoris
gens linguam, et est radix plante, non enim
minuitur de eo nisi radix eius, et multiplica-
tur in terra b [Megduna]. c [Electio.] Melior
illud quod est album, d [magnus], mundum
Et ipsius quidē rectificatio est resolutio ipsius
et dimissio eius in aceto per aliquot dies, de-
inde exsiccatio ipsius. *Natura.* Est calidum, et
cum in tertio, et in ipso est humiditas extrac-
ta non matura, inflatiua. *Operationes & proprietates.*
Est subtile, absterfui, aperitiuum, simile fros-
in virtute, verum ipsum est fortioris calefactio-
nis et stypticis. *Instrumenta in medicina.* Con-
fert bibitum, et linitum doloribus inuēti-
Membra capitis. Facit soda plurimus vius eius
illud propter superfluitatem humiditatis
[congelata] in ipso f [
] *Membra capitis.*

sonis. Confortat difficultati vrinae biborum
re emplatri superpositum, et similiter do-
bus uestica: et contritioni superfluitatis
et prouocat menstrua, et confert dolori
tricum, ita quod encatisima in aqua eius, et
fert dolori pungituo ventris, et rugitui, et
flationi.

De a [mezerion.]

Cap. 463.

Mezerion b [quid est? Est lachryma
nium magnum, quod est duo c [im modum
vnum eorum est: f [magna] habet folia, et
et alterum est parua habet folia, d [spissa] et
est deterius amborum. Et quod nigriti
perniciolum. *Electio.* Melius mezerion
quo sunt folia plurima, et similia folijs
et subtiliora. Qd verò folia parua hæt, quæ
et

Tractatus secundus.

355

crispa, est malum: sed quandoque malitia alme-
zerion frangitur cum resolutione. *Natura*. Est
calidum & siccum in quarto. *Operationes, & pro-*
prietates. Est acutum, mundificatiuum, exco-
riatiuum, & eius [acrimonia] est vehemens. *Deco-*
ratio. Omnes species administrantur ad mor-
pheam, & ad albaras, & ad lentiginis linita ex-
terius, & quandoque admiscetur ei sulphur in
ipso. *Vulnera & ulcera*. Omnes species eius admi-
nistrantur ad impetiginem, & vlcera sordida
cum melle, & eradicant [cortices] propter il-
lud quod est in eis de substantia resolutiua, cor-
rosiua, & similiter exsiccat scabiem. *Membra*
capitis. Colluitur os cū decoctione eius, & prop-
riē decoctione nigri, & sedatur dolor dentis.
Et quandoque [aliquid eis adhæret] cum pi-
pere & frusto faui super dentem [corrosi-
um] propter dolorem. *Membra nutrimenti*. Nocet he-
pari valde. *Membra expulsiōis*. Soluendo educit
aquam, & propriē quod accipitur humidum
hora sui floris. Eius autem acuitas frangitur, si
infundatur in aceto, deinde exsiccat. Et ex
eo quidem infuso in potu sumuntur sex aurei
decocti lib. i. & saque donec de ea remaneat
medietas, & quarta, & bibitur, & solutione edu-
cit lumbrios, & alcarides, & propriē [acu-
nes] & in decoctione calamenthi montani. Et
quādoque sumitur drac. xxij. de eo, & posite in
duobus vreis vini, dimittuntur sic duob. men-
sibus, deinde colantur, & post dimittuntur duo
pissum, & ad purgationem mulierum, quæ pepe-
rerunt, & conferunt. & eius decoctio confert
difficultati vrinæ vehementi, & dixerunt q̄ ip-
sum etiam solutione educit melancholiam, &
secur cum duplo absinthij quātum ipsum est.
Et quidam eorum sunt qui assument de eo aur.
cum duplo ipsius de absinthio confecto cum
melle decocto, & faciūt ex eo collyria, & opor-
tet quidem vt si sit ad soluendum aquam citri-
nam, admisceantur ei alia solutiua, quæ ipsam
soluunt. Et si queritur vt eo soluantur melacho-
lia, fiat ex eo similiter, & misceatur ei quod sol-
uat melancholiam. *Penena*. Mezerion bibitur cū
vino ad morsum venenorum mortiferum, &
est propriē nigrum vermium venenosorum, &
quando miscetur cum sauc, & coniungitur
cum aqua & oleo, interficit mures, & canes, &
porcos. Et quod de eo interficit homines, est
pondus 3. ij. interficit enim cum turbatione, &
vomitu, & solutione.

De a [maru.]

Cap. 464.

Maru quid est? Dicunt Indi quod est species
plures. Est enim quædam species eius, quæ est
boni odoris, & est [marmacor] & est calidior
& siccior. Et est species alia quæ est minoris o-
doris & dicitur [sumuse] & est calida, & lenis.
Et tertia species nominatur almaru albu, quæ
est temperata, & in ipsa est virtus [lenifi-
cat] Et ex illino q̄ illa, in qua est virtus [leni-
ficat] est lingua bouis. Et alia est species quæ
nominatur [marumeus] & est calida & sicca
subtiliariua. Et est species quæ nominatur [mer-
sebar] & est frigida, secundum q̄ dicit narra-

tor eius. *Natura*. Est calidum & siccum in secun-
do. deinde diuersificatur. *Operationes et proprieta-*
tes. Omnes species sunt h [rarificatiue, subti-
les,] resolutiue inflationum, & phlegmatis, a-
peritiue oppilationum vbi sunt. *Membra capitis*.
Distillatur cum aqua lactis in aurem doloro-
sam. Et mersebar quidem cōfert sōda calidæ,
& reliquæ species almaru conferunt sōda fri-
gidæ. sed quod deco odoriferum est, facit sō-
da propriē quando odoratur super uinū. *Mem-*
bra nutrimenti. Resoluit phlegma ex stomacho,
& confert dolori stomachi, et confortat ipsū.
Membra expulsiōis. Confortat intestina, & se-
men eius quum frigitur, confert rasiuræ intesti-
norum, & dysenteria, & si non frigitur, solu-
tione educit phlegma.

De a [marmacora.]

Cap. 465.

a B. marmahas.

20 Marmacora quid est? Nota est. Et flos quidē
eius est cineritius ad viriditatem declinans, &
boni odoris, qui de eo est b [aromaticus]. *Natu-*
ra. Inquit Dios. Almarmacora est calidior ma-
iorana, & fortior, & est calida in tertio, sicca in
secundo. *Operationes et proprietates*. Est subtilis, re-
solutiua, sedatiua ventositatum, aperitiua oppi-
lationum phlegmaticarum, vbi sunt. *Membra*
capitis. Inebriat velociter, quum ponitur in ui-
no, & facit sōda odoratus eius vltimē, uerum re-
soluunt odoratus eius, & multitudo ipsius, &
declinatio super embrocham ipsius, omnes ua-
pores, & sōda frigidos, & est similitis sceha in il-
lo. *Membra nutrimenti*. Confortat stomachum,
& aperit oppilationes uiscerum, & exsiccat hu-
miditatem stomachi. *Membra expulsiōis*. Con-
fortat intestina.

De a [mugath.]

Cap. 466.

a B. mugathi.

40 Mugath. quid est? Dixerunt quidam q̄ est ue-
næ b [] granati syluestris, sed non est
conueniens hoc, quod dixerunt, quoniā semen
eius est conueniens coitui, & mouet ipsum for-
titer. *Natura*. Est calidum c [perueniens ad ter-
tium, & humidum in secundo.] *Operationes et pro-*
prietates. Est confortatiuum membrorum. *Deco-*
ratio. Est impinguatium. *Instrumenta iuncturarum*.
Confert quum ex eo fit emplastrum torsioni,
fracturæ, et attritioni lacertorū, & dislocatio-
ni, & confert podagra, & spasmo, & est bonū d
[tesabuch] et duritie iuncturarum. *Membra an-*
helius et peitoris. Lenificatiuum est duritierum,
quæ sunt in gutture, et pulmone. *Membra expul-*
siōis. Mouet coitum, et propriē semen eius.

De a [merdesenz.]

Cap. 467.

a B. merdesengi

60 Merdesenz quid est? Merdesenz est plumbū
adustum, et quandoque fit absque plumbo, et
peruenitur ad summum rectificationis ipsius,
aut quia decoquitur in aceto, aut uino puro,
deinde, aduritur uice una, aut duab. aduri-
tur sup prunas, et auferitur ab eo quod sup ip-
sum eleuatur, aut decoquitur eum aqua et frumē-
tū, et cū hordeo, donec findatur, et remouē-
tur ab eo frumētū et illa aqua, et decoquitur cū
aqua receti, donec purificetur, deinde submergi

A VIC.

Z 2 tur

ria sunt illi sanici. *Membra capitis*. Dicitur quod si suspendatur super collum infantis, non timebit. *Membra oculi*. Abstergit oculum, & confortat ipsum adusta, & non adusta.

De ^a [magnesia.] Cap. 472.

Magnesia quid est? Est in dispositionib. marchasite, & est melior ca.

De ^a [maiorana.] Cap. 473.

Maiorana. *Natura*. Est calida & sicca in tertio. *Operationes & proprietates*. Est subtilis, resolutiva, aperitiua cum fortitudine, & uirtus olei eius est calefactiua, subtiliatiua, acuta. *Decoratio*. Aqua eius ponitur in uentosis, & ponitur super membrum post expletionem ventosiorum, prohibet enim albedinem, quae accidit a [catarraxionib.] post ventosiationem. Et quod ex ea siccum est, linitur cum melle super nigredinem sanguinis & viriditatem eius, & proprie super apostematata phlegmatica. *Instrumenta iunctionum*. Ponitur in ceratis, & linitur super torquum, & confortat dolori dorsi & inguinum, & similiter cum melle ad lassitudinem. Et oleum eius etiam est medicamen paralyticum. *Membra capitis*. Aperit oppilationes cerebri, & confortat hemigraneas, & sorda, & humiditatem, & sorda melancholica, & uentositatibus grossis, & dolori auris embrochata & distillata, & ponitur in ipsa cottum infusum in oleo maioranae, & confortat oppilationi eius. *Membra nutrimenti*. Confortat decoctio eius initio hydropilis. *Membra expulsionis*. Confortat decoctio eius difficultati urinae, & dolori uentris & confortat coarctationi matricis deducendi ad praefocacionem ipsius. *Venenae*. Ex ea cum aceto fit emplastrum ad puncturam scorpionis.

De ^a [mumia.] Cap. 474.

Mumia quid est? Ipsa est in uirtute picis, & asphalti, commistorum, & naturis utrorumque; ueritatem est uirtutis, & amplum est eius inuamentum. *Natura*. Est calida in secundo. *Operationes & proprietates*. Est subtilis, & resolutiva, phlegmaticis. *Instrumenta iunctionum*. Est bona & percussione in uncta. *Membra capitis*. Confortat hemigraneas, & sorda frigida, & epilepsia, & uertigini, & fit caput purgum ex ea secundum, & in aurem ponitur dolorosam unum granum, cum sambacino, & ad fluxum sanici ex aure ponitur de ea quantum est unum granum horcino. & ad grauitatem lingua kirat unum cum, & ad sordam antiquam granum cum grauo uno castorei, cum oleo de ben factio caput purgio. *Membra anhelis, & peccoris*. Prohibet

sputum sanguinis ex pulmone, sitq; quod deco in potu sumitur, quantum sunt tria grana hordei, in uino communi. Et iam quidem experta est Kirat ad praefocaciones cum oxymelle. Et ad dolorem gutturis kirat cum rob de moris, aut de decoctione lenticulae. Et ad tussim [thasugi] cum aqua iuiubarum, & aqua hordei, & sebesten tribus diebus continuis, quum est ieiunus. Et ad tremorem cordis kirat cum aqua cymini, & ameos, & carui. *Membra nutrimenti*. Et ad debilitatem stomachi Kerates cum aqua cymini, & ameos, & carui. Et similiter ad nauseam phlegmaticam, & ad casum super pectus, & stomachum, & hepar kirat cum duobus danich de luto armeno, & danich uno croci in aqua solatri, aut cassie fistulae. Et ad singultum granum unum cum decoctione seminis apij. Et dolorem splenis kirat cum aqua zuccari. *Membra expulsionis*. Est bona ad vlceras quae sunt in [foramine uirga] & uelica, & bibitur de ea quantitas kirat cum lacte, & si aliquid de ea misceatur cum farina, & supponitur, confortat paucitati tolerantiae ad retentionem urinae. *Venenae*. Et ad venena duo grana cum decoctione [halce] & alaniud, et ad scorpionem Kirat cum uino puro, et ad puncturam eius Kirat cum butyro vaccino.

De ^a [myrrha.] Cap. 475.

Myrrha quid est? Est gumma currens [super arbores] in lamenis, quae dimittitur donec congeletur, deinde colligitur, sicut galbanum, et opopanax [in terra nostra]. Et eius qui dem alia est pura, et alia est adulterata. *Electio*. Melior est illa, quae ad albedinem declinat, et rubedinem non commissa ligno, [cuius arbor est] boni odoris. Quandoque uero adulteratur cum quodam lacticio pernicioso, et fit ipsa pernicio, et hoc quidem lacticinium nominatur [alferius], et est arbor pernicio. *Natura*. Est calida et sicca in secundo. *Operationes et proprietates*. Est aperitiua, resolutiva ventosiorum, et in ipsa sunt stypticitas et adhaerentia, et lenificatio, et eius fumus est conueniens ei, cui ipsa conuenit, sed est uementioris exsiccationis, et subtilis absque mordicatione, et est in homogeneitate fumi olibani, et ponitur in medicinis magnis propter multitudinem sui inuamenti, prohibet putrefactionem, ita quod ipsa retinet mortuum, et conseruat ipsum ab alteratione, et fetore, et [extrahit] superfluitates crudas. Illa uero quae asportatur de Clira est uementioris calefactionis, et maturatio nis, & lenificationis. *Decoratio*. Quando miscetur cum oleo myrtino, & ladano, inuadit ad confortandum capillos, & ad inspissandum eos, & abstergit uestigia ulcerum, & oris odorem bonum efficit, quando in ipso retinetur, & remouet fetorem oris; & illinitur pmista cum uino, et alu mine super ascellas, et remouet fetorem earum: et permixta cum melle et cassia lignea illinitur super verrucas. *Apostematata & pustulae*. Confortat apostematibus, phlegmaticis. *Vulnera & ulcera*. Confortat, et cooperit ossa nuda, et administratur cum aceto super impetiginem, et sanat uulnera putrefacta. *Membra iunctionum*. [Ipsa permixta cum carne ostracorum illinitur] super cartilagineas lasas, sicut est auris, et reliqua. *Membra*

De ^a [myrrha.] Cap. 475.

Myrrha quid est? Est gumma currens [super arbores] in lamenis, quae dimittitur donec congeletur, deinde colligitur, sicut galbanum, et opopanax [in terra nostra]. Et eius qui dem alia est pura, et alia est adulterata. *Electio*. Melior est illa, quae ad albedinem declinat, et rubedinem non commissa ligno, [cuius arbor est] boni odoris. Quandoque uero adulteratur cum quodam lacticio pernicioso, et fit ipsa pernicio, et hoc quidem lacticinium nominatur [alferius], et est arbor pernicio. *Natura*. Est calida et sicca in secundo. *Operationes et proprietates*. Est aperitiua, resolutiva ventosiorum, et in ipsa sunt stypticitas et adhaerentia, et lenificatio, et eius fumus est conueniens ei, cui ipsa conuenit, sed est uementioris exsiccationis, et subtilis absque mordicatione, et est in homogeneitate fumi olibani, et ponitur in medicinis magnis propter multitudinem sui inuamenti, prohibet putrefactionem, ita quod ipsa retinet mortuum, et conseruat ipsum ab alteratione, et fetore, et [extrahit] superfluitates crudas. Illa uero quae asportatur de Clira est uementioris calefactionis, et maturatio nis, & lenificationis. *Decoratio*. Quando miscetur cum oleo myrtino, & ladano, inuadit ad confortandum capillos, & ad inspissandum eos, & abstergit uestigia ulcerum, & oris odorem bonum efficit, quando in ipso retinetur, & remouet fetorem oris; & illinitur pmista cum uino, et alu mine super ascellas, et remouet fetorem earum: et permixta cum melle et cassia lignea illinitur super verrucas. *Apostematata & pustulae*. Confortat apostematibus, phlegmaticis. *Vulnera & ulcera*. Confortat, et cooperit ossa nuda, et administratur cum aceto super impetiginem, et sanat uulnera putrefacta. *Membra iunctionum*. [Ipsa permixta cum carne ostracorum illinitur] super cartilagineas lasas, sicut est auris, et reliqua. *Membra*

AVIC. Z 3 capitis.

b. n. thasugi.

c. n. uirga.

d. n. alhafe'i.

a. B. Mor. b. n. ex arbore.

c. — B.

d. B. barboris ei.

e. B. barbas.

f. B. exsicca.

† bother.

g. n. Alia licera. decoquitur cu uino puro.

h. n. epili epiliam.
i. n. cū thaplis.

capitis. Inquit Gal. odor myrrhæ sanis facit soda, ne dum patientibus h[ic] [soda,] & ipsa est ex medicinis proprijs [memithe] & opio & castoreo, quæ conferunt contusioni auris, & facit scotomiam, & somnū, & colluitur ex ea os cum uino & oleo, & confirmat dentes valde, et confortat eos, & prohibet corrosionem eorū, & constringit eos, & remouet humiditatem eorum, & spargitur super vlcera capitis, & exsiccat ea, & administratur cum castoreo, & memithe, & opio ad vlcera auris dolorosa, & ad saniem. Et linuntur ex ea nates ambæ ad fluxus antiquos, & constringit eos. Et quandoque fit caput purgum cum pondere danic de ea, & mundificat cerebrum. *Membra oculi.* Abstergit vestigia ulcerum in oculo, & implet ulcera eius, & abstergit albuginem ipsius, & confert asperitati palpebrarum, & resoluit saniem in oculo absque mordicatione, & quandoque resoluit aquam in principio sui descensus, quum est subtilis, quæ autem fortior est in t[er] collyrijs, est illa, quæ est adulterata cum lacticio.

f. alcosol.

Membra anhelitus et pectoris. Est bona tussi antiquæ humide, & asthmatis, & anhelitus dilatio nis, & doloribus lateris, & clarificat uocem, & totum illud propter suam abstersionem subtilem absque asperitate, & ponitur sub lingua, & transglutitur aqua eius ad asperitatem gutturis. *Membra nutrimenti.* Confert myrrhæ pura mollificationi stomachi, & aqua citrinæ, & inflationi in stomacho. *Membra expulsiōis.* Pro uocat menstrua, & propriè clysterizata cum aqua rutæ, & aqua absinthij, aut aqua lupinorū, & extrahit fœtum, & vermes, & ascarides propter suam amaritudinem, & lenit coarctationem oris matricis, & sumitur in potu quantitas fabæ de ea ad ulcera intestinorum, & rasuram, & solutionem. *Febres.* Faba de ea accepta cum pipere, & aqua ad initium rigoris, prohibet ipsum. *Venena.* Datur ad bibendum ad p[er]sturas scorpionum cum uino. *Permutatio.* Loco eius ponitur medietas ponderis sui de pipe re nigro secundum quod dicitur, sed nihil est.

a. n. Meran.

De a [muram.] Cap. 476.

Muram quid est? Est fructus arboris, qui comeditur, quum tamen sit uehemens ponticittas in ipso, & superflua. *Operationes & proprietates.* In ipso est stypticitas & exsiccatio. *Vulnera & vlcera.* Quod de cortice eius adustum est, cū aqua super scabiem ulcerosam ponitur. Et ipsa penitus t[er]ram stypticitatis uehementiā consequuta est, quod fructus eius consolidat uulnera grossa. *Venena.* Si succus almuram cum uino bibatur, aut ex eo fiat emplastrum, cōfert morsui viperæ. Et dicitur quod ferratura ligni eius interficit quando bibitur.

a. n. Mamithe.

De a [memithe.] Cap. 477.

Memithe quid est? Est simile glandibus, citri ni coloris ad nigredinem declinans, facile frāgibile, & in ipso est amaritudo, & substantia aquea, & terrea, & frigiditas aquea non est uehemens, sed sicut b[is] lacunarum, & eius principium est herba, q[ui] est in c[ir] Meminge, & in litori

b. B. aqua gaderan.
c. B. bemengi.

bus Sceni, & est manifesti odoris, et amari saporis, et crocei succi. *Natura.* Est frigida et sicca in primo. *Operationes, & proprietates.* Stypticitates h[ic] a [multam] *Apothematia* & t[er] psylla. Confert apothematib[us] calidis, grossis, et sanat erysipelas non fortem magnam, in corporibus duris, parum in corporibus teneris, quoniam in eis est superflua exsiccationis. *Membra oculi.* Confert in medicinis ophthalmiæ in principio.

De a [mahaleb.] Cap. 478.

Mahaleb. *Electio.* Melior est, qui est albi coloris, purus. *Natura.* Est calidus in primo, et uolens est uehementis siccitatis. *Operationes, & proprietates.* Est abstersiuus, subtilis, resolutiuus, tolerans. Est abstersiuus, subtilis, resolutiuus. Est tolerans dolorum. *Instrumenta iuncturarum.* Est tolerans doloribus, qui sunt in ilijs, et dorso. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert syncopi bibens cum aqua mellis. *Membra expulsiōis.* Confert colicæ, et lapidi in renibus, et uelica.

De a [magra.] Cap. 479.

Magra. *Electio.* Melior est munda, et que est secit et augmentatur in aqua. *Natura.* Est frigida in primo, sicca in secundo. *Operationes, & proprietates.* In ipsa est glutinatio, et stypticitas. *Membra nutrimenti.* Confert doloribus hepatis. *Membra expulsiōis.* Est fortior in contrictione uentris, quam lutum sigillatū, et interficit uermes.

De a [mehenbethene.] Cap. 480.

Mehenbethene quid est? Est illud, quod dicitur granum regum, et arbor eius nominatur in terra nostra b[is] [asubet] et folia eius sunt in longitudine unius miliiapici, et [] in longitudine maioris giti: et fructus est similis auellane maiore, quandoque est minor, et [] h[ic] in flore eius, que fructus tria grana nigra. *Natura.* Est calida et sicca in tertio. *Instrumenta iuncturarum.* Confert solutione confert doloribus iuncturarum, podagre, et sciaticæ. *Membra nutrimenti.* Confert hydropis, et facit vomere fortiter, et non conuenit stomacho. *Membra expulsiōis.* Solia eius in sicut ladicinia, et decoquuntur solia eius in re galli deerepiti, et confert colicæ, et prore cat, et quando ex granis eius sumuntur, uita quæ na, aut vj. et sunt pilulæ, aut bibuntur, ita quod inde nō sient pilulæ, deinde postea cholera, et pilulæ aqua frigida, solutione edueit cholera, et pilulæ gma. Et sæpe quidem sumuntur in potu de x. grana, ex suis granis magnis, et xx. granis suis granis paruis. Quandoque volunt peruenire ut sit eius solutio magis ad summū peruenire fit bona eius masticatio. Et quando est uoluntas ut sit eius solutio leuior, deglutiantur

60 sua dispositione.

De a [maroth.] Cap. 481.

Maroth quid est? Est radix aniudem, minus alla in uirtute, et iuuameto. Et iam dictum est in cap. aniudem illud, qd oportet mutari ad maroth. *Operationes & proprietates.* Est lenificatiua, maturatiua. *Membra nutrimenti.* In ipsa est difficultas digestiōis, et nocet stomaco.

Tractatus secundus.

359

Tho nisi sit b [frigida] quoniam tunc confortatur ipsa.

De a [mesim.]

Cap. 482.

b [Mesim quid est? Est similis in omni re] alborin triangulatae formae, ad citrinitatem declinans, boni odoris. Arboris eius alia est domesticatrica habens folia, & alia est sylvestris, & aegyptia, & ex ea fit panis, & uidetur quod sit ipsa alharba. *Natura.* Domestica est temperata, & sylvestris est in secundo in caliditate, & siccitate. *Operationes & proprietates.* Domestica, quae habet tria folia, [est fortis,] exliccatua parumper, & sylvestris est fortior.

De a [melguah.]

Cap. 483.

Melguah quid est? Est medicina de Sceni, & cognoscitur illi hoc nomine, & est lignum si eod nodi punctati, & est declinans ad nigredinem parumper. *Instrumenta iuncturarum.* Aur. j. de eo cum mellicrato acceptus confert attritioni la certorum.

De a [muredascon.]

Cap. 484.

Muredascon quid est? Est flos, & stipites subtiles frangibiles habet, ad cinereitatem & citrinitatem declinans. Et eius uirtus est sicut bedeo ad apud quosdam, & est de eo qui est uehementius declinans ad albedinem, & est de eo q magis est declinans ad citrinitatem. b [Inquit finyrtus sylvestris est sicut bedeoard, & dixit q est cics Romana.] Et dixit Alcanzi est in uirtute absinthij Romani, & uehementius stypticus. *Natura.* Est calidus & siccus in secundo. *Mem in cerebro.* Confert e [ad soda] & humiditates machum, & hepar, & confert casui super viscera. *Membra expulsiois.* Supponitur ad uermes ani.

De a [melha.]

Cap. 485.

Melha quid est? Est sicut b [ramnus,] & folia eius sunt sicut folia oliui, & latiora, & col meduntur sicut olera. *Operationes & proprietates.* In ipso sunt siccitas, & stypticitas, & humiditas cruda, qua inflat. *Membra anhelitus & pectoris.* Aur. cum mellicrato exuberare facit lac. *Mem bra nutrimenti.* Aureus cum mellicrato, sedat do lorem ventris pungitiuum.

De a [memirem.]

Cap. 486.

Memirem quid est? Est lignum, sicut nodi, declinans ad nigredinem, in quo est reflexio par na, & est b [calidius] quam uenae tinctorum. *Natura.* Est calidius & siccum in fine secundi. *Operationes & proprietates.* Est abstergium, munguium. *Decoratio.* Abstergit albedinem vni miditatem grossam ex capite, & mundificat su perfluities cerebri, & radix eius confert dolo ri dentium. *Membra oculi.* Mundificat albuginē

in oculo, & acuit visum, quum ex eo fit colla alcosol rium, & abstergit humiditatem grossam, & p priè succus eius. *Membra nutrimenti.* Radix eius confert ideritiæ. *Membra expulsiois.* Confert dolori uentris pungitiuo, & in ipso est pro uocatio.

De a [mahezcheregi.]

Cap. 487.

a B. Nahazhe-
ra.

Mahezcheregi quid est? Est arbor sicut ar bor scebram, veruntamen est longior, in cuius est colore cinereitas ad citrinitatem declinans. *Quidam* uero homines numerauerunt ipsam inter lacticia. *Natura.* Calida est in tertio sic ca in eodem. *Operationes & proprietates.* Quando de ea aliquid proicitur in gurgitem, inebriat pisces, & eleuat eos. *Instrumenta iuncturarum.* Co fert podagra, & dolori sciaticæ, & iuncturarū, & dorsi, & an che, & destruit uentositates, quā do ponitur in medicinis solutis. *Membra ex pulsiois.* Solutione educit humores grossos, & phlegma.

De a [meise.]

Cap. 488.

a B. Mos.

b [Meise] quid est? Est proximus substantie fabarum. Et melior horarum vius eius, est a stas. *Natura.* Est temperatus in humiditate & sic ci rate, ille q est excorticatus est temperatus, et nō excorticatus ad siccitatem declinat, quoniā in cortice eius est ponticitas. *Operationes et propieta res.* Non inest ei inflatio fabarum, quamuis sit in ipso inflatio quardam: immo est in ipso minor quam in eis, & non est absterio fabarum in ipso, et neq; est in ipso frigus lenticulae. & quando cum eo ponitur parum cartami, reificatur eo. *Instrumenta iuncturarum.* Est empla strū inuatiuum ad dolorē [membrorum] p priè cum uino uua, & uino decocto cū croco & super contusionem, & intrinsecam carnis rupturam. *Membra nutrimenti.* Chymus eius est laudabilis, & propriè excorticati, & non est in ipso tarditas descensionis fabarum, & quando decoquitur cum oleo amygdalino dulci, est laudabilioris humoris. *Membra expulsiois.* Quā decoquitur in aqua post aquam, in qua deco ctus est, expulsum ab eo, & ingit naturam, pro priè quum fit acetosa cum granis granati, & sumach, et in ipso est nocumentum coitus, se cundum quod dixerunt quidam.

De a [manna.]

Cap. 479.

a B. Mep.

Manna quid est? Est omnis ros cadens super lapidem, aut arborem, et fit dulcis, & coagula tur sicut mel, & exsiccat sicut gumma, quem admodum tereniabin. & b [ascheherachost] & mel asportatū de c [terra Cusuram sylvestri.] & nos quidem iam diximus unumquodq; in suo capitulo. Et ipsum assumit de natura eius, super quod cadit, uirtutem. et adiungit illam ad id quod exigit lenitas, et duleedo sui.

De a [muluchia.]

Cap. 490.

a B. Maluchia.

Muluchia quid est? Est malua, et nos qui dē perferutabimur eius rememorationē in ca pitulis de q k. *Natura.* Frigida est in primo

AVIC

Z 4

hu

b B. malua.

non absconditur. et melius est vernale, deinde
æstiuum, hyemale autem est malum. *Natura*. Mel
apum est calidum & siccum in secundo. mel ta
barum, de cannis est calidum in primo, sed non
est siccum, & potest esse, ut sit humidum in pri
mo. *Operationes & proprietates*. Virtus eius est ab
solutiva humiditatis & expellit humidita
tem ex profundo corporis, & prohibet putrefa
ctiorem, & corruptionem venterum, re
nimentum factum ex eo prohibet pediculos,
& lendines, et interficit ambos. Et cum costo est
linimentum panno, propriè antiquum, & mel
cum sale est conueniens vestigiis percussio
nera sordida, profunda, & quod costum est do
& quando⁸ [coquitur cum aceto,] sanat impe
tiginem. *Membra capitis*. Admisceatur ei sal gē
ma, & distillatur tepidum in aurem, & mundi
ficat eam, & exsiccat eam, & confortat auditū,
& olfactus eius quod est^h [acre] & venenosū,
auferit rationē: quomodo ergo eius comestio?
Membra oculi. Mel abtergit tenebrositatē uisus.
Membra anhelitus & pectus. Tangere cum ipso
palatum, & gargarismum facere, sanat prafoca
tiōem, & ambas amygdalas. *Membra nutrimen*
ti. Aqua mellis confortat stomachum, & facit
appetere cibum. *Membra expulsiōis*. Mel canarū
lenit ventrem, & mel tabarum non lenit. Et mel
cuius spuma non est ciecta, inflat, & soluit ven
trem, & si auferatur spuma ipsius, minoratur il
lud. Et decoctum non mouet ventrem, immo
quādoque stringit phlegmaticos, & nutrit plu
rium, & decoctum cum aqua prouocat vri
ni inuenerint preparationem cibi, ut penetret,
stringunt, & si uiderint motum, & paucitatem
preparationis cibi ad penetrandum, soluunt.
Venena. Si bibatur mel calefactū cum oleo ros
qui bibat opū, et deglutitio ipsius est cura mor
tus canis rabiosi. ¹ [Et radix fungi perneantis]
qui per ipsum vomit, sanatur. Et mel^k [acre] cu
sidere ablationem rationis subito, & sudorem
frigidi, et eius cura est comestio piscis saliti,
& bibere aquam mellis, & vomere cum eo.

De^a [mure.]

Cap. 497.

Mus. Decoratio. Sanguis eius eradicat verrucas.
Et sterus muris super alopeciam confert, &
quod est adustum cum^b [cepe,] & propriè illud
tur, & siccatur. *Membra capitis*. Quando as
ti, abscondit fluxum saluæ ab ore eius. *Membra*
expulsiōis. Si bibatur sterus muris cum thure, &
aqua mellis, frangit lapidem. Et si supponatur
do decoquitur cum aqua, & sedet in ea, qui dis
ficulter patitur urina, confert ei. *Venena*. Con
tur, & ponitur super puncturam scorpionis:
sanat eam.

Morum quid est? Mori sunt duæ species.
Vna earum est alfrisedu quod est dulce, & cur
rit secundum semitam ficus in maturatione, sed
est deterius nutrimenti, & minoris, ^b [& sic
cioris,] & magis destruens sanguinem, & dete
rius stomacho. reliquas verò ficus dispositio
nes habet, est tamen inferius ca^c [Amarum] an
tem quod nominatur morum de^d [Sceni] sit
nunc illud, de quo plurimum loquimur. Quan
do igitur immaturum est, & exsiccat, stat lo
co sumach. *Natura*. Dulce est calidum & humi
dum, & acetosum alseni est ad frigiditatem &
humiditatem declinæ. *Operationes & proprietates*.
In ipso est stypticitas, et in frigidatio. Et iucius
mori est stypticus, & propriè quando decoqui
tur in vase arceo, & prohibet fluxum materie
rum ad membra, & quod immaturum, est pro
priè, et immaturum est sicut sumach. *Decoratio*.
Quando coquuntur folia eius, et folia vitis, et
folia ficus nigra cum aqua pluniæ, denigrant
capillos. *Aposlemata & pustulae*. Acetosum reti
net apostema oris, et gutturis, et^e [folia eius sunt
ultima] ad squinantiam, & prafocationem. *Uul*
nera & ulcera. Quando acetosum est, confert ul
ceribus fraudulentis, scilicet siccum ipsius, et
succus eius. *Membra capitis*. Rob eius acetosum
est conferens^f pustulis oris. Et decoctio radi
cis eius^f [mollificationi dentium,] & collutio
oris ex succo foliorum acetosi. ^g [Et decoctio
radicis eius] est bona denti doloroso. *Membra*
nutrimenti. Morum est malum stomacho, cor
rumpitur enim eo propriè alfrisedu, & cū non
corrumpitur in stomacho alfrisedu velociter, nō
nocet. Et oportet quidem, ut comedantur om
nes species eius ante cibum, et recipiatur in sto
macho, in quo non sit corruptio. Illud uerò^h
[de Sceni] non nocet stomacho cholérico. Et
non est in ipso de mala conuenientia stomacho,
quod est inⁱ [frisedu,] quāuis sit malitia in
ipso, & non est nausea in ipso, et nutrimentum
eius est paruum, et facit appetitum cibi, et facit
ipsum lubricum, et extrahit ipsum velociter, et
omnino descensus eius a stomacho sit veloci
ter, sed eius descensus ex intestinis, est tardus.
Membra expulsiōis. ^k [Morū quod salitum est,]
& exsiccatum, retinet ventrem vehementer, et
confert dysenteria. Et lachryma quidem mo
ri soluit, & in cortice eius sunt mundificatio,
et solutio: & solutio eius est plurima et in mo
ro quidem dulci est velocitas descensionis, aut
propter suam humiditatem, aut propter^l [acredi
nens] ei admixtam. Inquit Archigenes est tar
da egressionis, et est prouocatiuum. Existimo
autem^m [acetosum esse, et cum hoc] quod est
in ipso de natura solutiua, prohibet quando
que solutionem antiquam, & ulcera intestino
rum, et propriè quod exsiccatum est. et in om
nibus quidem speciebus mori, est prouocatio
vrinae, et morumⁿ [de Sceni] quāuis veloci
ter a stomacho egrediatur, ipsum tamen est in
intestinis tardum. *Venena*. Cortex arboris mo
ri est theriaca iusquiami. Et quando bibitur de
succo foliorum eius. vnc. et s. confert morsui
rutele, et lenit naturam lubricitatem suam, est in
flatione.

b. — B.

c. B. Muzim.
d. B. Scemi.

† beothor.
e. B. Alia litera
rob eius est co
ferens.

† beothor.
f. B. mollificat
dentes.
g. — B.

h. B. quod dici
tur morū scemi.
i. B. feriad.

k. B. Illud quod
est pontici sal
sum.

l. B. acuitatem.

m. B. quod ace
tosum cum eo.

n. B. scemi.

LITERA

paucos nocumēto suo ē boni nutrimenti, & cortex medullę eius non digeritur, ergo auferatur, & oportet ut post ipsum non sumatur cibus, nisi post horam. eius autem oleum recens melioris chymi est, quā butyrum. non enim lubrificat stomachum, neque molliciat ipsum. *Membra expulsiōis.* Augmentat in coitu. Et eius oleū est bonum hemorrhoidibus, & propriē oleum antiqua, precipue cum oleo de chrysomillis, quum in potu sumitur ex vnoquoque eorum aureus, & quum antiquatur, interficit ascarides & vermes, & solutione educit eos comesta.

De a [nuce Romana.] Cap. 506.

Nux Romana quid est? nominatur b [acru-
fex.] *Natura.* Calefacit uehementer in tertio, &
deficcat in primo. Et eius gummia est ultima in
calefaciendo. *Membra capitis.* Eius fructus cum
aceto, confert epilepsia.

De a [nuce tamarisci.] Cap. 507.

Nux tamarisci quid est? Est b [alkarmezith.]
Natura. Incaliditate est quasi equalis, aut in prin-
cipio primi. Et eius exsiccatio est in fine primi,
aut vltra ipsum & apud quosdam eorum est fri-
gidia in primo. *Operationes & proprietates.* Est bo-
na ad abscindendum fluxum sanguinis. *Membra*
capitis. Colluitur ex ea os cum aceto ad dolorē
dentium. *Membra nutrimenti.* Decoctio eius cum
aqua, & aceto valet duritiei splenis.

De a [nuce methel.] Cap. 508.

Nux methel quid est? Est venenum, & est stu-
pefactiua, similis nuci, super quam sunt spinę,
grossę breues, & est similis nuci vomice, & eius
semen est simile semini citri. *Operationes & pro-*
prietates. Est stupefactiua. *Membra capitis.* Facit su-
perbia, & est mala cerebro, & pondus daniehi v-
nias ex ea inebriat. *Venena.* Est inimica cordi. &
drag. ex ea sumpta est venenum diei suę.

De a [nasturtio.] Cap. 509.

Nasturtium quid est? notum est. & virtus ei-
us similis est uirtuti sinapis, & seminis rapha-
nen eruce coniunctum. Et dicitur quod sinapis, & se-
in operationibus suis ab eo propter suam hu-
miditatem, & quum desiccantur sunt propin-
qua similitudini eius, & fortasse cōsequitur ip-
perueniens. *Operationes & proprietates.* Est resoluti-
uum, maturatiuum cum lenitate, & exsiccat b
putredinem vacuitatis uentris. *Decoratio.* Reti-
net capillos cadentes bibitum, & linitum. *Apo-*
plegmatis. Est bonum apostematibus
scabiei vlcerosę, & carbūculis, emplastro facto ex
mellino, et eradicat ignem persicum.
Instrumenta iuncturarum. Confert sciaticę bibitū,
et emplastro facto ex eo cum aceto, et saurich de
hordeo, & quādoque fit clytere ex eo sciaticę,

et confert propriē, quum soluendo educit ali-
quid, cui admixtus sit sanguis, et confert omni
mollificationi neruorū. *Membra anhelitus et pe-*
fforis. Mundificat pulmonem, & confert asthma-
ti, et ponitur in medicinis asthmatis, et in forbi-
tionibus, quę sunt asthmatis, et propter illud
quod est in ipso de incisione, et subtiliatione.

Membra nutrimenti. Calefacit stomachum, et he-
par, et confert grossitiei splenis, et propriē quā-
do ex eo fit emplastrum cum melle, et est ma-
lum stomacho, et videtur qd sit propter vehemē-
tiam mordicationis suę, et ipsum facit cibi ap-
petitum, et quando bibitur ex eo d [hectuneli] facit
vomere cholera, rubeam, et educit eam
solutione, et faciūt illud tres quartę drag. i. *Me-*
bra expulsiōis. Augmentū efficit in coitu, et sol-
uendo educit vermes, et prouocat menstrua, et
eiicit fetum, et quod ex eo fixum est, retinet,
et propriē cum non teritur, destruitur enim ei-
us viscositas contritione, et confert colicę. et
cumbibuntur ex eo trito drag. iiii. vel v. cū aqua
calida soluunt naturam, et resoluunt uentosa
tes intestinorum, et dicunt quidam quod Baby-
lonicum, quum ex eo bibitur [hectuneli] sol-
uendo educit cholera, et facit uomitu eam
exire, et facit illud usque ad tres quartas drag.
Venena. Confert puncturę uenenoiorum ver-
mium bibitum, et more emplastri superposi-
tum cum melle, et quum ex eo suffumigatur,
effugit eos.

De a [narcisso.] Cap. 510.

Narcissus quid est? Notus est. *Operationes & pro-*
prietates. Eius radix extrahit ex profundo, et ab-
stergit, et lauat, et exsiccat, et eius oleum est in-
dispositionibus olei sambacini, sed est debilius.
Decoratio. Radix eius extrahit spinas, et stipites
et propriē cum farina lolij et melle. et narcissus
quidem abstergit pānum, et morpheam, et pro-
priē radix eius cum aceto, et confert radix eius
alopecie. *Apostemata & pustule.* Radix eius con-
fiscitur cum melle et o robo, et rumpit aldubel
et difficilis maturationis, et ex radice eius fit ē-
plastrum apostematibus neruorum. *Vulnera &*
ulcera. Desiccat vulnera, et facit ea coherere ve-
hementer, ita quod sectionem chordę, et trita-
cum melle confert adustioni ignis, et vulneri-
bus neruorum, et ulceribus profundis, et si mi-
sceatur cum o robo et melle, mundificat for-
des vlcera. *Instrumenta iuncturarum.* Confert o-
leum eius neruis, et ex radice eius fit emplastrū
apostematibus neruorum, et duritiei siue con-
tractioni, et nodationi ipso, et doloribus
iuncturarum. *Membra capitis.* Aperit oppilatio-
nem cerebri, et confert soda humidę, et melan-
cholicę, et similiter eius oleum, et est magis, cō-
ueniens, et facit soda capitibus calidis. *Mem-*
bra anhelitus & pectoris. Eius oleum resoluit apo-
stemata dura, et frigida in velamine, quando cō-
primendo inungitur super pectus. *Membra nutri-*
menti. Radix eius quando comeditur sicut est,
excitat uomitum, et similiter b [succus eius.]
Membra expulsiōis. Confert doloribus matricis,
et uesticę, et quando bibuntur ex eo iiii. drag. cū
aqua mellis, eiicit fetus uiuos, et mortuos, et
oleum

d B. pōdus achi
funataci.

e B. pōdus achi
funataci.

a B. Nargies.

† bothor.
† herbo.

† herbo.

b B. elixatio, seu
decoctio eius.

oleum eius aperit coarctationē oris matricis,
& confert doloribus eius.

a B. Nardin.

De [nereiden.]

Cap. 511.

Nereiden. Dicitur in capitulo de spica, & ip-
sa est spica Romana.

a B. Nil.

De [nil.]

Cap. 512.

Nil quid est? Eius aliud est domesticum, &
aliud sylvestre, cuius operatio est operatio do-
mestici. *Natura.* Calidum est in primo. siccum
in secundo. *Operationes et proprietates.* Est stypti-
cum, & prohibet fluxum sanguinis, & quod est
domesticum, exsiccat fortiter sine mordicatio-
ne. & in sylvestri est acuitas, & est uehementio-
ris exsiccationis, & extrahit materiā ex profun-
do. *Decoratio.* Abstergit pannum, & morphcam,
& confert alopeciam. *Apoſtemata & ꝑuſtula.* Nil
detumescere facit apoſtemata b ꝑuſtula. & cō-
fert exituris malis in membris duris, & vniuer-
ſaliter conuenit omni apoſtemati in principio,
& formicæ, & eryſipile, & adminiſtratur cum
farina hordei super ea. *Vulnera & ulcera.* Conſo-
lidat vulnera calida in corporib. duris propter
fortitudinem ſuæ exſiccationis, hoc quidē fru-
ctus domeſtici efficit. Et in ſylueſtri quidem eſt
acuitas, & eſt bonum vlcerib. putridis, & eſt mi-
rabiliſ operationis in eis: ſed domeſticū eſt me-
lius in cura vlcerum propter paucitatē ſuę acui-
tatis, & confert vlceribus c putridis, cum mel-
le tritum super aduſtionē ignis, & vulnera ner-
uorum, & extrahit ſpinas, & ſurculos, propriē
cum farina lolij. *Membra anhelitus & pectoris.* Con-
fert tuſſi puerorum uehementi, quę facit eos vo-
mere. & ſuccus eius etiam vlceribus pulmonis.
d — B. & confert d [ſuccus eius etiam] pleuriſi melan-
cholicæ. *Membra nutrimenti.* Confert ſpleni, &
propriē ſylueſtre.

a B. Nefrin vel
Neferio.

De a [nefrin.]

Cap. 513.

Nefrin quid est? Eſt ſicut ſambacus in virtu-
te, ſed eſt debiliſ eo, & ſicut narciſſus. & oleū
eius eſt proximum virtuti olei ſambacini, ſed
eſt debiliſ. *Natura.* Calidus eſt, & ſiccus in ter-
tio. *Operationes & proprietates.* Omnis ſpecies eius
eſt mūdificatiua, ſubtiliatiua, & ſlos eius eſt ma-
gis appropriatus in hoc. *Inſtrumenta lundurorum.*
Confert frigori neruorum. *Membra capitis.* In-
terſcit vermes in aure, & confert tinnitui, & ſo-
nitui, & confert dolori dentium. Et ex ſylueſtri
quidem linitur frons, & ſedat ſoda, & ſpecies ip-
ſius aperiunt oppilationes narium. *Membra an-
helitus & pectoris.* Confert apoſtematibus guttu-
ris, & amygdalarum. *Membra nutrimenti.* Quar-
do de eo bibuntur. iiij. aur. ſedat uomitum, &
ſedat ſingultum, & propriē ſylueſtre.

a B. Nemam.
b B. tertio ſicci
in eo. Operatio-
nes & proprie-
tates. Reſiſtit pu-
treſactionibus.
Decoratio. In-
terſcit pedicu-
los.
ꝑ bohor.

De a [nemen.]

Cap. 514.

Nemen quid est? Eſt ſiſymbrium. *Natura.*
Calidum eſt in b ſecundo, ſiccum in primo,
reſiſtens putreſactionibus. *Operationes & proprie-
tates.* Interſcit pediculos. *Apoſtemata & ꝑuſtula.*

Confert apoſtematibus frigidis, & phlegmoni
uehementis dūritici. *Membra capitis.* Deco-
quitur cum aceto, & miſcetur cum oleo roſ. & con-
fert obliuioni, quando linitur ex eo caput, & ſi-
militer commiſſioni ſenſus, & lethargiæ, & ſi
phreneſi, & decoquitur cum aceto, & ponitur
cum oleo roſ. ſuper tempora, & confert. Et ſi
emplaftrum ex folijs ſylueſtris ſuper caput, &
frontem ad ſoda, & confert. *Membra nutrimenti.*
10 Confert ſingultui, quum ex eo bibitur cum ni-
no, & ſemen eius eſt fortius, & confert apoſte-
matib. hepatis frigidis. *Membra expulſionis.* Con-
fert uermibus, & aſcaridibus, & extrahit ſce-
rum mortuum, & prouocat vtrumque, & pro-
priē petroſum, & illud quod eſt ſylueſtre, quan-
do bibitur cum uino, prohibet diſtillationem
vrinæ, & extrahit lapidem, & confert dolori
tris pungitiuo cum uino etiam. *Venenæ.* Confert
puncturis, & ex eo ſit emplaftrum puncturę
ij. de eo cum oxy melle.

De a [nenuphar.]

Cap. 515.

Nenuphar (ideſt nymphæa.) quid eſt? Quan-
doque vocauit ipſum Gal. caulem aquæ, & no-
minat granum eius, granum ſponſi, ſecundum
quod dicitur, ſed in ipſo eſt contrarietas. Et
radix quidem nenupharis Indi, exiſtit in indi-
cio mandragoræ. *Electio.* Fortius eſt illud, quod
habet albam radicem, eſt enim fortius eo, quod
habet radicem nigram, & eius ſemen eſt for-
tius b ſemine iplius. *Natura.* Floſ eius eſt ſe-
gidus, & humidus in ſecundo, & ſyrupus eius
eſt uehementis extinctionis. Et natura Indi
natura mandragoræ. *Operationes & proprietates.*
Eius ſyrupus eſt c ſubtiliatiuus] valde. *Decoratio.*
Radix eius ſuperpoſita morphææ cum aqua
confert, & propriē nigra. Et radix eius cum
ce ſuper alopeciam utilis eſt. & propriē nigra
radicis eius. *Apoſtemata & ꝑuſtula.* Radix eius
confert ꝑuſtulis, & apoſtematibus calidis, &
apoſtemati ſplenis. *Vulnera & ulcera.* Semen
radix iplius confert vlceribus. *Membra anhelitus
tis.* Facit ſomnum, & ſedat ſoda calidam chole-
ricam, ſed tamen debilitat. *Membra anhelitus
pectoris.* Syrupus eius eſt bonus tuſſi, & apoc-
tis. *Membra nutrimenti.* Confert radix eius ſuper
matibus ſplenis bibira, & vt emplaftrum ſuper
poſita. *Membra expulſionis.* Minuit pollutionem
et ſrangit deſiderium coitus, cum de eo co-
tur. drag. j. cum ſyrupo de papauere, & coque-
ſperma cum proprietate quæ eſt in ipſa, & pro-
priē radix eius, & confert radix eius ſolam
antiquæ, et vlceribus inteſtinorum, et coque-
radix eius doloribus veſicæ in modum empla-
ſtri ſuperpoſita. Semen verò eius eſt fortius
omni re, ita quod prohibet a doloribus
trinum eſt, & ſemen eius, quādo bibuntur cum
laſte multoties, confert curſui humiſſimo
antiquæ ex matrice. Et ſyrupus eius lenit
Febres. Syrupus eius confert febribus acutis
eſt uehementis extinctionis.

Tractatus secundus.

365

De^a [neremisch.] Cap. 516.

Neremisch quid est? Est flos, & cortex, & capia simulantur macis, sed est minus rubeus ad citrinitatem declinans, & est aromaticus, & habet parum ponticitatis, & appropinquat nereidem in uirtute. *Natura*. Est calidus & siccus in tertio. *Operationes & proprietates*. Est subtilis, resolutius. *Membra nutrimenti*. Est bonus stomacho, & hepatis frigidis, & confert, sicut est iumentum spica. *Permutatio*. Loco eius ponitur quarta ponderis ipsius de zingibere, & medietas ponderis eius de phyticis, & sexta ponderis ipsius de spica.

De^a [narikas.] Cap. 517.

Narikas quid est? Est medicina acuta, & in ventre eius est pulpa viridis, styptica, & cum oleo prouocat sudorem. *Operationes & proprietates*. Insufflatur in nares, & abscindit fluxum sanguinis narium. *Membra anhelitus & pectoris*. Medulla eius recens valet ad spuum quod aggregatur in pectore de sanguine. *Membra expulsionis*. Medulla eius prohibet fluxum antiqum. *Venena*. Quando linitur cum vino, confert morui vipere.

De^a [nitro.] Cap. 518.

Nitrum quid est? Est baurach Armenum, & de ipso quidem iam dictum est.

De^a [nerscendaru.] Cap. 519.

Nerscendaru quid est? Existimo quod in ipso est permutatio in Arabico, & est b[er]theriscendaru per be, non per nim, & est uirga pistoris.

De^a [nabach.] Cap. 520.

Nabach. *Natura*. In ea quæ est humida, & quæ siccata est, exsiccatio est & subtilitatio. Et illud est in omnibus partibus sue arboris. *Operationes & proprietates*. Est styptica, & proprie eius sauij. *Decoratio*. Prohibet casum capillorum, & prolongat eos sedar delet fures, & superfluitates minutas, quæ sunt cum eis, & bonificat capillos. *Apomata & pustula*. Folia asadar leniunt apostema calidum, & resoluunt ipsum. *Membra capitis*. Gumma asadar delet fures ablutione facta cum ea. *Membra anhelitus & pectoris*. Folia eomonis. *Membra nutrimenti*. Confortat stomachum. *Membra expulsionis*. Stringit naturam, & confert fluxum sanguinis, & menstrui & non menstrui, & confert solutioni factæ propter debilitatem stomachi, & fit clystere ex decoctione asedar, & bibitur ad has aggritudines, & ad fluxum matricis, & indicium eius quæ recens est, est iudicium eius, quod est homogeneum cum ea de cydonijs, & zarur, & pomis, & piris: nam

quod de ea est æquale, stringit. Et [quæ non est matura,] propterea quod non digeritur, & quod expellit eam natura, excitat cholicam passionem.

De^a [nucleis.] Cap. 521.

Nucleus. *Operationes & proprietates*. In ipso est stypticitas, & glutinatio. *Vulnera & vlcera*. Quod ex eo adustum est, confert ulceribus fraudulentis. *Membra oculi*. Aduritur, & extinguitur, & abluatur, & stat in colluctis loco tuiæ, & retinet pilos palpebrarum, & facit eos nasci cum nereidem, & est bonum vlceribus oculi, & ortui pilorum.

De^a [naham.] Cap. 522.

Naham quid est? Quidam medicorum magnifice laudauerunt carnem eius. *Natura*. Dixerunt quidam medicorum, quod caro eius est calida, pinguis, facit desiderare cibum, & confortat corpus, & est cõueniens quando digeritur, verum tamen ipsa est [debilis, & vacua,] grossa, & non digeritur. *Membra expulsionis*. Augmentum efficit in coitu.

De^a [nigella.] Cap. 523.

Nigella. *Natura*. Calida est & sicca in tertio. *Operationes & proprietates*. Est [acris,] incisiva phlegmatis, abstersiva, & resoluit ventositates, & inflationem, & eius mundificatio est vltima. *Decoratio*. Abscindit verrucas [inuerfas & colorem pallidum] & morpheam & baras proprie. *Apomata & pustula*. Ponitur cum aceto super [pustulas] [lenes] & resoluit apostemata phlegmatica & dura. *Vulnera & vlcera*. Ponitur cum aceto super vlcera phlegmatica, & scabiem vlceratam. *Membra capitis*. Confert corryzæ proprie torrefacta, & posita in panno lineo & ligata, & linitur super frontem illius, qui habet soda frigidam. Et quando infunditur in aceto per noctem, deinde teritur in mane, & fit ex ea caputpurgium, & ante infirmum adeo fit proxima ut ipsam naribus attrahendo odorret, confert doloribus antiquis in capite, & toratur, & est ex medicinis aperientibus ualde opilationem, quæ est in colatorio. Et decoctio eius cum aceto confert dolori dentium, ore ex eo collato, & proprie cum signo pini. *Membra oculi*. Quando ex ea trita, fit caputpurgium cum oleo irino, prohibet initium aquæ. *Membra anhelitus & pectoris*. Confert etiam dilatationi anhelitus, quando bibitur cum nitro. *Membra expulsionis*. Interficit uermes, & ascarides, etiam si liniatur super sumen, & prouocat menstrua. Et quando administratur aliquantis diebus, & datur in potu cum melle, et aqua calida, ad lapidem in vesica & in renibus, confert. *Febres*. Resoluit febres phlegmaticas, & melancholicas proprie, & remouet eas. *Venena*. Eius suffumigatio fugat vermes venenosos. Et existimauerunt quidam, quod de ea multitudo interficat, & est ex eis, quæ conferunt ad morsum rute, quando de ea bibitur aureus.

De

a B. Thelgi.

De^a [niue.]

Cap. 524.

Nix. Operationes et proprietates. Est mala senib. & eis, in quibus generantur humores frigidi. *Membra capitis.* Aqua niuis sedat dolorem dentium calidum. *Instrumenta iuncturarum.* Nix est nociua nervis, propterea quod coarctat vapores calidos curretes in eis, & retinet eos ne solvantur. *Membra nutrimenti.* Est nociua stomacho, proprie illi, in quo generantur humores frigidi. Et aqua niuis quandoque facit sitim, propterea quia coadunat caliditatem.

L I T E R A O.

De^a [olere lamenno.]

Cap. 525.

a B. Bochale a-
icmanie.

† non est.

† bothor.

Olus lamenum [i. blitum.] quid est? Secundum Diosc. in ipso † est virtus medicinae omnino, & est aquosum, sicut atriplex, quod saporem non habet, & in hoc plus abundat omnibus oleribus, & est vehementioris humiditatis, quam lactuca, & cucurbita, & eius nutrimentum est paucum. Et eius penetratio non est velox, propterea quod penitus bauracitate priuatum est. *Natura.* Inquit Gal. est frigidum & humidum in secundo. *Apothemat* & † pustula. Ex eo fit emplastrum apothematibus calidis. *Vulnera & ulcera.* Fit emplastrum ex radice eius ulceri mellino seu ulceri, ex quo egreditur sicut mel. *Membra capitis.* Permiscetur eius succus cum oleo rosato, & confert sode accidenti ex sole. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert tussi, & sedat eam, & proprie decoctum cum oleo amygdalino, & aqua granati dulcis, & similiter sedat sitim calidam.

a B. Afun.

De^a [opio.]

Cap. 526.

b B. Aegyptiaci
exsiccati sub sole.

c—B.

d B. obscurat lu-
men lampadis.

† memiche.

† bothor.

Opium quid est? Est succus papaueris nigri, b 40 [& Aegyptii ipsum seminant.] Et eius quidem potio non additur supra duos danich. Quandoque verò fit opium etiam ex semine lactucae agrestis, & est stupefactium debile (subtile.) *Opium* praeterea assatur super laminam ferream ignitam, & fit rubeum. *Electio.* Quod ex eo electum est, est grauius, acuti odoris, frangibile, & facile resoluitur in aqua, & non coëgelatur in liquefactione, & resoluitur in sole, & non † ex- 50 tinguunt candelam, quando ex eo inflammatur. Citrinum autem tingens aquam, asperum, debilis odoris, clari coloris, hoc tale est falsificatum cum † glaucio, & quandoque adulteratur cum lacte lactucae sylvestris, & est debilis odoris, & adulteratur cum gummi, & est splendidum, clarum ualde. *Natura.* Frigidum est & sic cum in quarto. *Operationes & proprietates.* Est narcoticum, sedatiuum omnis doloris, siue sit bibitum, siue linitum. Et potio ipsius sit quantitas lenticulae magne. *Apothemat* & † pustula. Confert apothematibus, & praecipue calidis. *Vulnera & ulcera.* In ipso est exsiccatio ulcerum. *Instrumenta iuncturarum.* Permiscetur cum vitello oui assati, & liniatur ex eo podagra, & tunc sedatur dolor, & proprie cum lacte. *Membra capitis.* Facit dormire, etiam si supponatur cum licinio, aut absque licinio. Et sedat etiam cum distillatur

contritum in oleo rosato. In aurem † infirmam, cum myrrha & croco, & sedat soda antiqua, & sanat ex ea. Et ipsum est ex eis, quae destrunt intellectum & sensum. *Membra oculi.* Sedat dolores ophthalmiae, & apothemat eius, cum lacrimis mulieris. Plures autem antiquorum fuerunt, qui non fuerunt eo usui in ophthalmia proprie, quod uisui infert. *Membra anhelitus & pectoris.* Sedat tussim continuam, & plurimum sedatur eo illa, quae ex ea clamorosa est. *Membra nutrimenti.* Stomachus quandoque † iuuatur eo, & aggregatur. Et in pluribus dispositionibus quum † bibitur, illud, quum est laxum ex calore & humiditate. Et in pluribus dispositionibus quum † bibitur, solus absque castoreo, destruit digestionem. Retinuit eam valde. *Membra expulsiōis.* Retinet solutionem, & confert dysenteriae, & venteribus intestinorum. *Venena.* Interficat congelando virtutes, & extinguendo calorem innatum. Et eius quidem theriaca est castoreum. *Promotio.* Loco ipsius ponitur triplu seminis iulquami, & duplum eius de semine mandragorae.

A N N O T A T I O N E S.

Opium frigidum esse ait quarto gradu, quod & Galenus existimauit, supremam refrigerandi facultatem possim illi tribuens. Verum quum id anarissimum sit, & ut lingua admotum eam ulceret, amara autem omnia ulcerantia calida sint. Gal. libris de simpl. med. fac. uideretur sentire id calidum esse non frigidum, sed pro hac re Auerr. 5. Coll.

De^a [ouis.]

Cap. 527.

Oua. Nota sunt. *Electio.* Meliora ex eis sunt oua gallinae recentia. Et melius quod est in eis, est uitellus. Et melius eorum artificium est, non cum alio coagulentur, b † [Post autem oua gallinae, sunt oua auium, quae cursu eius procedunt sicut † atederam, & aducuram, & alcubegi, & atehenugi.] Oua uero anseris & similia sunt mali humoris. *Natura.* Similis ad equalitatem tendentia, sed eorum caliditatem, & ad frigiditatem, & uitellus ad caliditatem, & ambo sunt humida, praecipue albumen, & proteis sicciore sunt oua anseris, & struthionis. *Operationes & proprietates.* In ipsis est stypticitas, & proprie in vitello eorum assato. Eorum autem albumen sedat dolores mordacitios, propter sui glutinationem, & quoniam ipsum uelociter & remanet, quare non remouetur uelociter, sicut lac: magis coagulata uero sunt tardiora digestionis, & plurimi nutrimenti, & sunt meliora sunt forbilis † [cocta in aqua,] & sunt melioris penetrationis. *Decoratio.* Fiat epithema corum, nem coloris a sole, et remouet eam, et quum tellus assatur, et teritur, † [epithema utile panno, et nigredini. Oua autem auis † [tarde] sunt tinctura bona † [secundum quod dicitur, et experitur, hora praeparata sunt ad illud, cum filo lane percoctae in eis, et dimittitur donec considerentur nigrescat, et similiter oua † [aloclae.] Ponitur quod dicitur. *Apothemat* & † pustula. Et in emplastro apothematum] et in emplastro

Vide praterea Auerr. & 3. de gener. anim. & 5. Coll. & Alex. 2. problem. lib.

De^a [opopanaco.]

Cap. 528.

cap. r.
Cap. 42.
Probl. 84.

a B. Glausir.

Opopanacum quid est? ^b [arbor est, quæ nō eleuatur] a terra, et similitur ipsius folia folijs ficus, vehementis viriditatis, ^c [rubra,] incisas habentia partes, rotunda, et eius crus est sicut cucumeris, super quod sunt pili puluerulenti, et eius folia sunt parua valde: super cuius extremitatem est corona similis corone anethi, et eius flos est citrinus, et folia floris sunt boni odoris, et venæ ipsius sunt plurimæ, quæ ramificantur a radice vna, grossum habentem corticem, et in eius odore est grauitas: eius aut gumma extrahitur cum incisione suæ radice in primis quum crus apparet, et quando fricatur, est eius incisio secundum colorem croceum, ^d [quæ autem huic speciei similitur numeratur de speciebus opopanaci: sed crus est minus, quod eleuatur vno cubito: deinde ramificatur sicut folia fœniculi, sed est debilius et etiam mechais chubrut, cuius folia sunt sicut folia chamemillæ albæ, et quod est supra ipsum, est aureum.] ^e Elefio. Quod in radice eius melius est, est illud quod est album, mordicans linguam, in quo non est contractio, boni odoris: et ex fructu eius melius est illud, quod est super crus, et terminum medium, et quod ex gumma eius est melius, est illud quod est valde amarum, intrinsecus album, et extrinsecus croceum, frangibile, quod dissoluitur in aqua. nigrum verò lene, est adulteratum cum ammoniaco. *Natura.* Calidum est et siccum in tertio. *Operationes, & proprietates.* Est resolutiuum ventositatum, lenificatiuum, absterfium. *Apostemata & fistule.* Lenificat valde bothor. *Vulnera & ulcer.* ^f Eius radix est ad medicandum ossa puda, et cum melle est conueniens vlceribus antiquis, et igni persico, et ^g [quod super ipsum est] etiā vulneribus, et ^h [pustulis]. et ad summum omnes partes eius conferunt vlceribus fraudulentis, ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c

matricum, & confert guttationi vrine, & auelana vna ex eo bibitur cum aqua calida ad prouocandam vrinam, & menſtrua, & ad matricis frigida: & eius etiam fructus abundare facit menſtrua, & proprie cum abſinthio, & interficit foetum, & proprie radix eius. Ipſa nanteq abortum facit ſuppoſita & bibita, & confert preſecationi matricis, & extenuat ventroſitatem, & duritiem eius. Et confert colicę, & ſoluendo educit humorem erudum, & confert pruritu veficę. *Febres*. Bibitur cum aqua¹ [karatiz] ad rigores, & febres periodicas. *Venenarum* bonum morſui canis rabioſi, & cum ariſtolochia ad puncturas bibitur, eſt theriaca, & ſimiliter eius fuccus. *Permutatio*. Loco eius poniturⁿ [ſicus,] & exiſtimo quod ammoniacum eſt ei propinquum.

De[*oleandro.*]

Cap. 529.

Oleander quid est? Eius alia est sylvestris, & alia fluuiialis. Sylvestris verò folia sunt sicut folia^a [portulacæ,] sed sūt strictiora, & eius thyrsi sunt longi, expansi super terram, & apud folia sunt spinae, & nascitur in domibus desertis. Fluuiialis autem oritur in ripis fluuiorum, cuius thyrsi a terra eleuantur, & spinæ eius sunt occultæ, & ipsius folia sūt sicut folia^b [salicis,] & folia amygdalæ, lata, & saporis valde amari, & superiora cruris eius sunt grossiora inferiorib. ipsius, & eius flos est sicut rosa rubra, [bonus] valde, & super ipsum egreditur apertum simile pilis, & eius fructus est durus, apertus, plenus re quæ est sicut lana. *Natura*. Calida est in tertio, sicca in secundo. *Operationes & proprietates*. Est resolutiua valde, & ex eius decoctione sternuntur domus, & interficit pulices, & vermes terraneos. *Apostemata* & † *pustule*. Ponuntur folia eius super apostemata dura, & sunt in eis inuamentia ualde magni. *Uulnera & ulcera*. Bonæ est pruritui, & scabiei, & excoriationi, & propter succus foliorum eius. *Instrumenta iuncturarum*. Dolori dorsi antiquo, & geniculi, valet more emplastri superposita. *Membra capitis*. Flos eius facit sternutationem. *Pemena*. Est uenenum, & quandoque miscetur cum vino & ruta, & potatur, & liberat a venenis vermium uenensiorum. Ego tamen dico quod est hoc timorosum, & ipsa, & eius flos sunt uenenum hominibus, & bestiis, & canibus, ueruntamen confert, quum bibitur cum uino decocta cum ruta secundum quod dicitur.

De^a [oleo.]

С.р. 530.

Oleum . Oleum de balsamo iam dictum est. oleum verò de kerua, & oleum de raphano sūt similis uirtutis . sunt enim ambo reſolutiua. ſed ipſorum fortius eſt oleum de kerua^b [& oleum de raphano eſt calidius, & eſt] ſimile oleo antiquo. *Natura.* Calidum eſt, & ſiccū in tertio. oleum de lilio, & oleum fambacini calida ſunt in tertio, oleum de vrtica, & oleum de cartama calida ſunt in primo, humidain ſecundo. oleum aut̃ de narcisso calidum in ſecundo, humidum in primo. oleum de keiri eſt calidū,

& humidum in secundo. & similiter oleum amaran-
ben, & similiter oleum amygdalinum amarum.
Oleum de extremis vitium, & [alabastrum,
hum], & mandragoratum proxima sunt in re-
frigidatione, & stypticitate. Et oleum de cydo-
nijs etiam, & oleum chamamelinum calidum
est cum æqualitate, & oleum anethinum simile
est ei, sed est eo calidius. & oleum narcissinum
proximum est in virtute, & operatione oleo
anethino, sed est acuti odoris, & non est cito
nians ad hominibz eo modo quo oleum anethi-
num. In oleo vero violaceo non est styptici-
tas, sed est in ipso infrigidatio quadam. Oleum
rutoraceum est resolutiuum. Nos autem ma-
dicemus hic artificium oleorum, immo dicimus
ea in antidotario. Et nos et non dicemus
olea composita ex medicinis pluribus, sicut
oleum cossinum, & oleum de darfishah, eorum
compositionem, & eorum iuuamentia nisi in
antidotario. Operationes & proprietates. Oleum
amygdalinum, & proprie amarum, aperitiuum. Et
oleo de pomis, & cydonijs proprie est styptici-
tas, & infrigidatio. Oleum vero chamemelini
sedatiuum est dolorum, ablatiuum spilitudin-
um, resolutiuum vaporum. Et oleum de liliis
est lenitiuum, confortans membra, & [confortat]
& confortat ea. & infrigidat ea pluraquam alia
de cydonijs, & prohibet materias aduentientes
de, & oleum de ruta est resolutiuum inflationis va-
ris, & est sicut oleum laurinum, sed est calidius
eo, & ambo sunt sedatiua dolorum antiquo-
rum, & resolutiua ventositarum. Oleum de co-
sto iuuat in diuersitatibz dispositionum peccatis,
tigit, & efficit odorem vasibz & aeris boni.
ratio. Oleum laurinum alopecij est velle oleum
myrrinum constringit origines capillorum, &
confortat eos, & denigrat. Oleum cossinum
seruat iuuertutem in capillis. Olei amygdali-
ni cum melle proprie amarum, & radix lilij cum
raque facta conferunt [aragdanij] in facie
panno, & vestigijs, & similibz. & conferunt quod
linitur cum decocto super squamas, & tinea-
res. oleum de kerna est boni lentiginibz, & puer-
no. Et oleum de fenugraco est bonum colore
corrupto, proprie in [albiscolorum] confert
mata, & pustula. Oleum amygdalinum confert
apostematam mammilla. Oleum de lilio duri-
antiquum resolut. Vulnera & pleura. Oleum
kerna valet [pulvis grossis, & scabei]. & de
fenugraco, & tinea. oleum myrrinum confert
ceribz. oleum de costo remouet scabiem, & au-
ritum uelociter. Instrumenta iuncturarum. Oleum
amygdalinum confert [sigueti]. Oleum de liliis
melinum confert lassitudini, & oleum de liliis
Et. & oleum de anetho, & Et ei quem frigus
sit. Membra capitis. Oleum amygdalinum confert
soda, & pulsioni auris, & tinnitu, & tibi
ni in aure. oleum amygdalinum confert
est iuuamenti subtile, & plurimi iuuamentum
fius est in aure, & oppilationibz eius, & tinnitu
ipsum, et uernibz factis in ea. Oleum rosaceum
de bonum inflammationi [tomaculi] & augmen-
cipio apparitionis apostematum, & in intellectu
efficit in uirtutibz cerebri, & propter hoc dicitur
declinare æqualitate. Et propter hoc dicitur
lenus quod ipsum calefacit corpus uehementer
giditatis & infrigidat calidum. Et magister

ex iudicio eius apud me, est quod corpora calida que ipsum temperat, sunt plura corporibus frigidis, quæ ipsum calefacit. Oleum laurini, & oleum rutaceum sunt bona doloribus capitis antiquis, & oleum de fenugræco confert furfuribus. oleum de kerua confert alopecie, & vlcere. in capite, & apostematibus factis in eo, & dolori auris. *Membra nutrimenti.* Oleum amygdalinum est bonum spleni, sed grauat stomachum. *Membra expulsiōis.* Oleum de vertica, & oleum de semine croci hortensis soluant ventrem, & oleum ros. quandoque soluit, scilicet quum inuenit materiam, quæ indiget lubrificatione, & quandoque retinet solutione cholericam oleum de Kerua soluit, & educit ascari-
des. oleum amygdalinum est bonum doloribus renum, & difficultati urinæ & lapidi, & doloribus vesicæ, & matricis, & p̄secutioni matricis. Et oleum de lilio partum efficit facile, & sedat dolores matricis bitum, & p̄secutionem. *Et in omnibus illis oleum de fenugræco iuuat.* Oleum de fenugræco iuuat, & est etiam duritiei matricis, & duobus eius, & difficultati partus. oleum de Kerua confert apostematibus ani, & p̄secutioni dolori matricis, & eius cōuersioni. *Pulvis.* Oleum chamælinum in febribus prolixis minus est oleo ros. oleum anethinum bonum est rigori. *Permutatio.* Ponitur loco olei de balsa-
mo, myrrina liquida, aut æquale pondus olei aded huius cum medio pondere sui de oleo al-
neregil, & quarta p̄deris sui de oleo antiquo, & permutatio olei laurini est pix humida. *Et permutatio olei de vertica est oleum de cartamo, sed est debilius eo. & loco olei de al-
canapōnitur oleum samptuicini. & loco olei ros. oleum nenupharini. & oleum niolaceum. & loco olei de Kerua, oleum raphaninum & oleum lini, præter cōuersionem in oleo de lino.*

De oleis.

Cap. 531.

Oleum quid est? Oleum quandoque exprimitur ex oliuis immaturis, & quandoque exprimitur ex oliuis ultimè maturis. Et oleum omphacinum est illud, quod expressum est ex immaturis. Et quandoque exprimitur ex oliuis rubeis medijs inter immaturas, & ultimæ maturitatis, cuius operatio est inter illas duas res: oleum præterea quandoque fit ex oliuis domesticis, & quandoque fit ex oliuis syluestribus. oleum verò uetus in emplastris in virtute est olei de kerua, & olei de raphano, & de lilio, sed est calidius, et est propinquum operationi ipsorum. Quumque aliquis vult adurere ratum cum melle. *Eterio.* Oleum sanis melius, est oleum omphacinum, & melior gumma ipsius, est gumma syluestris, quæ mordicat linguam, si enim in ipsa. *Natura.* Omphacinum frigidum est & humidum in primo. Rubeum verò in ipso dicitur esse ris, est calidum commenturatum, & declinat ad humiditatem, quod si lauetur, est temperatum in humiditate & siccitate, & minus calidum. et vniuersaliter oliuæ mature sunt calide, et earum oleum ad humiditatem declinat temperatum,

et immatura sunt frigida, et ligna, et folia earum sunt frigida. Cum autem antiquatur oleum omphacinum valde, fit in natura olei de oliuis dulcibus. *Operationes & proprietates.* Omnes olei species corpora confortant, motum alleuiant, et sunt extinctiuæ. Et oleum quidem de oliuis syluestribus decoquitur in vase æreo donec coaguletur, et fit proximum virtuti lycij.

Et aqua de oliuis salitis fortior est aqua oliuarum in mundificatione. Et oleum quidem sanis melius, est oleum omphacinum, olei vero antiqui acuitas non consequitur mordicationem, et oliuæ quidem sunt ex eis, quæ nutriunt parumper. *Decoratio.* Folia oliuarum syluestrium bona sunt panaritij, et prohibent sudorem inuncta, oleum de oliuis syluestribus, est sicut oleum ros. in plurimis intentionibus, et conseruat capillos, et prohibet uelocitatem

cauitiei quum administratur omni die. Et folia quidem oliuæ decoquuntur in aqua acre ita donec fiat sicut mel, et linuntur super dentes corrosos, et euellit eos. *Et p̄secutionem.* Et syluestres erysipilam, et formicam, et sciere, et apostemata calida soluant, et humiditas currens a lignis earum cum inflammantur, conuenit scabiei, et impetigini. et fæx olei est medicamen apostematum calidorum in glandulis, et proprie cum folijs suis. *Pulvis.* Oleum de oliuis syluestribus expressum de immaturis, confert ulceribus humidis, et siccis, et scabiei. Et folia oliuarum syluestrium ulceribus ambulatiuis, et fraudulentis, et sordidis, et formicæ, et sciere, et quando permiscetur fæx olei cum camæleonte sanat scabiem, ita quod etiam bestiarum scabiei conueniat, proprie in infusione lupinorum. Quum ex oliuis de aqua conditis cum aqua et sale fit emplastrum ad adustionem ignis, non vesicatur, et purgat ulceres sordida. Et gumma oliuarum syluestrium confert scabiei, et ulceribus et impetigini, et ponitur in emplastris vulnere. *Instrumenta iuuantur.* Aqua oliuarum salutarum clysterizatur ad sciaticam, et oleum ablutum est conueniens doloribus nervorum et sciaticæ. & oleum vetus confert podagricis, quum liniuntur ex eo.

Membra capitis. Oleum oliuarum syluestrium est sicut oleum ros. in iuuamento suo suda. et assumitur succus syluestrium et exsiccat, et sunt ex eo trochisci, et reseruantur ad curandum fluxum auris. Et oleum de oliuis syluestribus confert gingiuæ sanguineæ, colluendo os ex eo, et confirmant dentes motos. et gumma syluestrium confert dolori dentium corrosorum, quando implentur ea. Et oleum de scorpionibus est ex illis minoribus medicinis dolori aurium distillatum, et oliuarum syluestrium folia bona sunt aphidis maritica. *Membra oculi.* Fit collyrium ex antiquo tenebrositati oculi, et fæx eius ponitur in medicinis oculi, et folia earum adusta ponuntur loco tutie oculi et gumma earum antiqua confert p̄ano, et albugini, et grositudini eius, et grositudini cornæ, et succus foliorum earum, egressioni oculorū, et ulceribus cornæ, et fluxibus. sed domesticæ sunt cōuenientiōra oculo, quam syluestria, et gūma earum etiam abstergit oculum,

AVIC.

Aa

et for-

a. Aqua salis

b. B.

bochor.

c. B. Alia licera. scabiei ulceris

d. B. Alia licera. iuuantur.

e. B. & illa quid oleum de coquantur cum aqua agrestis, donec fiat sicut mel & linuntur super dentes corrosos & euellit eos.

f. n. & rōit de scorpionibus. t. & oleum de scorpionibus factum ex oleo oliuarum.

h. v. catarrhis. cula.

De a [ossibus.]

Cap. 535.

Ossa. Operationes & proprietates. Ossa adusta, sunt exsiccata, resolutiva. Decoratio. Dicitur tum super albas, confert. Instrumenta iuncturatum. Dicitur quod ossa hominis conferunt in potu data, dolori iuncturarum. Membra capitis. Dicitur quod hominis ossa in potu dantur ad epilepsiam. Inquit Gal. Fuit homo qui secrete dabat hoc in potu, & auferebatur eorum epilepsia, & est existimatio illius hominis. Membra nutrimenti. Dicitur quod calcaneus hirci cum oxymelle, aufert splenem. Membra expulsiōis. Dicitur quod calcaneus hircinus, excitat coitum, & crura uaccina adusta abscondunt fluxum sanguinis, & solutionem ventris.

De a [ostraco.]

Cap. 536.

Ostracum. Operationes & proprietates. Caro ostraci b [sylvestris] cum teritur, & linitur ex ea corpus, desiccatur fortiter, & quod de ostraco purpureo adustum est, virtutem habet carminativam, absterfivam, & virtus eius est virtus e cadens cito, & in toto ipsius est attractio eorum, quae carni infixae sunt, & osium, quando administratur cum dispositione sua. Decoratio. Omnes tunicae ostraci, & cortices ipsius, quum aduruntur, abstergunt morpheam, & similiter ostracum cum dispositione sua extrahit altellum, quum decoquitur cum oleo, & inungitur capilli ex eo, retinet casum eorum. Apostemata & pustula. Viscositas limaciarum, quae nominatur virus earum, cum olivano, & aloë, & myrrha conuallata donec fiat in spissitudinem mellis, exsiccat apostemata accidentia in radice auris. Et si inuenit humiditatem profundam in ea, extrahit eam & sanat ab ea. Vulnere & ulcera. Quod de ostraco purpureo adustum est, abstergit ulcera, & consolidat ea, & mundificat ea, & quod de eo adustum est cum sale, confert adustioni ignis pulverizatum desuper, & diffusum donec exsiccet, & totum quod adustum est de ostraco, confert scabiei. Et ostracum quidem cum carne sua, confert vulneribus, & propriè illis, quae sunt super nervos, contritum cum thure & myrrha, & positum super ea, & similiter cum pulvere molendini. & Gal. quidem expertus est limacias sicut sunt. Instrumenta iuncturarum. Sedat dolorem podagræ, & apostematum eius, & fit emplastrum ex eo sicut est super omnia apostemata iuncturarum. Membra capitis. Quod adustum est de ostraco purpureo, abstergit dentes, & precipue quod aduritur cum sale, quod si ostracum teratur, sicut cum aceto, abscondit fluxum sanguinis narum. Membra oculi. Quando abluitur quod apostematum est de omni ostraco cum carne sua, & pebrarum, & albuginem in oculo, & pannum, tur latalis antiqui, et misceatur cum alkitra, & mittitur pilos nasci, et viscositas quae est super illos, quae sylvestre est, facit coherere pilos a [per

mutatos] super palpebras. Et viscositas limaciarum, quae dicta est ante, quum ex ea linitur frons, prohibet materias ad oculum effusas, et facit pilos et adherere super palpebras. Membra nutrimenti. Caro ostraci, quod nominatus carnis, est bona stomacho, et carnes ostracorum non de cocta aqua, neque allata, sedant dolorem stomachi. Ostracum purpureum, quando bibitur cum aceto, extenuat splenem, et quando fit cum plastrum ad hydropisum ex ostraco, non separatur donec minoret eam, et oportet ut dimittatur, donec cadat per se, et ostracum sylvestre est fortius in illo propter uehementiam exsiccationis. Membra expulsiōis. Caro purpurei non lenit naturam, et caro ostraci nominati sentalis, quum est recens, lenit uentrem, et propriè ius eius, et similiter ius paruorum ostracorum et quando matricis pfocatione habentes ex ostraco suffumigatur purpureo, iuuatur. et hoc suffumigatum extrahit secundum. et suffumigatio eius, quae est aromatici odoris, et e [albelili et plici] quae est super littora, etiam confert in pfocatione matricis, et excitat epilepticos etiam, et in ipso est castoreitas in odore. Et ostracum prouocat menstrua suppositum. Inquit, et illud quod nominatur caugile est absterfivum, quum aduritur sicut est, et permixtum cum cinere gallarum uiridum, et pipere albo confert vlcibus accidentibus in intestinis dum recetia remanent, et non putrescunt, magnificet. et pondus quidem cineris ostraci sit quatuor partes, et gallarum due, et piperis pars. et pulueri zetetur super cibum, et in uino detur ad potandum. Venena. Confert caro eius mortui canis rabiosi.

e n. albelili, & alcholzemi.

De a [hordeo.]

Cap. 537.

a B shai.

Hordeum quid est? est notum. et siligo est spēs eius sine cortice. Et eius operatio est propinqua operationi ipsius. Natura. Est frigidum et siccum in primo. Operationes & proprietates. In ipso est absterfio, et eius nutrimentum minus est nutrimento tritici. Et aqua hordei est nutritior sauium ipsius. Et ambo frangunt acuitatem humorum, et aqua b [hordei al telech] est humidior, et omnis aqua hordei est inflatiua. Decoratio. Super panem administratur de eo epithema calidum. Apostemata & pustula. Fit ex eo decoctio cum aqua, sicut scorbitiones cum pice et c [colophon] emplastrum super apostemata dura, et d [solo, et cum fursure suo] super apostemata calida, Vulnere & ulcera. Quando fit linimentum ex eo cum aceto forti, et ponitur more emplastri super scabiē ulceratā, sanat eā. Instrumenta iuncturarum. Fit ex eo emplastrum cum cydonijs et aceto super podagrā, et phibet fluxum humiditatum ad iuncturas. Membra anhelitus et pectoris. Aqua eius confert agitudine pectoris, et quando bibitur cum semine foeniculi facit abundare lac, et fit emplastrum ex farina eius, et meliloto, et cortice papaueris, ad dolorem lateris, e [t] et aqua eius est mala stomacho. Membra expulsiōis. Ius sauium retinet uentrem, et similiter decoctio sauium eius, et e [fursur] eius prouocant urinā, sed aqua f [fursuris] tritici quando bibitur, est uehementioris prouocationis. Febres. Aqua eius est infrigidatiua, humectatiua febrium;

b B. speciei hordei, quae dicitur telech, seu siligo. f bothar. e n. rasina. d n. ipso solo, & cuius est ipseus.

e t n. Membra nutrimenti.

f B. Kist.

g n. Alia licera. Kist hordei.

A VIC.

Aa 2 in

De a [polypodion.]

Cap. 542.

Polypodium quid est? Est lignum cineritū, nodosum, declinans ad rubedinem & nigredinem parumper, minutos habens ramos, sicut vermis plurimorum pedum. Et in sapore ipsius est dulcedo cum stypticitate. dixerunt quidam quod nascitur super arborem in nemore. & dixerunt quod nascitur super lapidem. *Electio.* Melius est eo quod est b [phyticum interius,] grossum sicut annularis, declinans ad c [rubedinē] & citrinitatem, solidum, recens, in quo est amaritudo occulta, & bonus sapor cum ponticitate, & in eius sapore est sapor gariophyllorum. *Natura.* Calidum est in secundo, siccum in tertio. ultimum in exsiccatione. *Operationes & proprietates.* Est resolutivum ventositatum, & humiditatum. *Instrumenta iunctorum.* Emplastrum factum ex eo confert torsionem nervorum. *Membra expulsiōis.* Soluendo educit melancholiam sine punctione, & soluit phlegma, & chymum aquosum: & decoquitur in iure gallorum, & iure piscium propter colicam, aut in iure olerū. Si ergo a [spargitur radix eius super aquam alkalatam & bibatur, soluit cholera, & phlegma. Et potio quidem eius sit vj. kermet; kermet. n. est vj. Kerates, imō sit vsque ad ij. drag. Et oportet, ut bibatur cum syrupo de melle misto cū aqua, & ante ipsum aliquid de e [tarachis,] & in decocto sit vsque ad iij. *Permutatio.* Loco eius ponitur epithymum, & medium ponderis ipsius de sale Indo.

De a [papyrō.]

Cap. 543.

Papyrus quid est? Notus est. & ex ipso quidam sunt chartae: & ipse quidem in potestate est charta. & quod ex eo adustum est, vehementioris est exsiccationis. *Natura.* Est frigidus, & sicguis, & prohibet eum ipsius cinis. *Vulnera, & ulcera.* Pulverizatur super vulnera recentia, & consolidat ea: quandoque uero infunditur in aceto, & exsiccat, & intromittitur fistulis, & omnibus ulceribus ambulatiuis & vulneribus. *Membra capitis.* Eius cinis confert corrosioni oculi. *Membra anhelitus & pectoris.* Eius cinis retinet spum sanguinis. *Membra expulsiōis.* Sumatur, & inuoluitur lino, & dimittatur donec exsicce tur, deinde ponatur super hæmorrhoidas, & confert eis.

De a [polio.]

Cap. 544.

Polium quid est? Est species de secha, in qua est caliditas, & acuitas pauca, & quod ex eo missi, & flores, b [et ipsum est pilosū, albū, declinē] ad citrinitatem, usq; ad mēsuram palmi, plenū semine, & eius caput est sicut sphaera, in quo sunt sicut pili albi, grauis odoris cum quadā aromamatum, & in ipso est acuitas quadā. & montum est minus. *Natura.* Minus est calidum in tertio, siccum in secundo, & maius est calidū & aperitiuum, subtiliativum, & propriè minus

est ad aperiendum oppilationes intrinsecas. *Uulnera & ulcera.* Consolidat quod ex eo viride est, plagas recentes, & propriè maius. & quod ex eo est siccum, ulcera fraudulenta, præcipue c [mi nus] siccum. *Membra capitis.* Facit soda. *Membra nutrimenti.* Ipsum cum aceto est epithema conueniens apostematibus splenis, & duritiei ipsius, & nocet stomacho, & confert icteritiae nigre, et propriè decoctio eius quod ex ipso maius est, et confert hydropisi, & est vniuersaliter malum stomacho. *Membra expulsiōis.* Prouocat vrinam, & menstrua, & soluit uentrem, & confert alcaridibus ualde. *Febres.* Confert febribus antiquis. *Venena.* Confert puncturæ scorpionis, & decoctio maioris mor sui vermium venenorum omnium, & eo suffumigatur, & sternitur, & fugat venenosa minora. *Permutatio.* Loco eius ponitur in extractione vermium, & prouocatione urinæ, & menstruorum pondus æquale de a [lignis granati uiridibus,] & tertiae due ponderis ipsius de corticibus lignorum casiae lignæ.

De a [pellibus.]

Cap.

545.

a B. giela.

Pelles. *Electio.* Meliores ex eis sunt pelles latetium, propter humiditatem ipsorum. *Operationes, & proprietates.* Nutrimentum carum est paruum, viscosum, & propinquū est in viscositate, & dispositionibus suis nutrimento pedū. & rasura quidem pellis caprinæ, quum ponitur super cursum sanguinis, retinet eum. *Decoratio.* Pellis uiperæ adusta, et linita super alopetiā confert. *Apostemata & pustulae.* Dicitur quod pel lis equi, b [quæ est in aqua] quum ponitur super t pustulas, infrigidat ipsum. *Vulnera & ulcera.* Ponitur cinis pellis mularum, & similitum super adustionem ignis, & ulcera calida, quum non sunt cum apostemate, et est medicamen ex coriationi pedum ex calciamento, et coxarum et fistulis. et pellis recens ouis super percussionem ponitur in hora, & prohibet nocementū ex ea, & est conueniens ulceribus fraudulentis, & scabiei, & pruriti. *Membra nutrimenti.* Pellis in trinfeca, quæ est in stomachis auiū c [et in gutture earum] præcipue gallorum, quando siccat ur et teritur, et bibitur cum uino, confert dolori stomachi. *Venena.* Dicitur, quod recens pellis calida caprina quando ponitur super morsum uiperæ, attrahit uenenum.

f bothor.
b a. aquatili.
tj bothor.

c B. & in earum
receptaculis iux
ta collum exi
stentibus, in quib.
cib. sicut est pri
mo ingeritur.

De a [pice.]

Cap. 546.

a B. zefr.

Pix quid est? Est duarum specierum, una est marina, nigra, liquida, quæ ponitur in emplastris, et est de genere b [piceis,] et alia est montana syluestris, et syluestris alia est liquida, et est ex arbore c [aliembut, et modis] aliis pini. Prima uero est species eius humida, deinde deficcatur cum decoctione, et plurimum quidem ipsius est ex iembut et est arbor d [cadim korasc.] Oleum uero picis proximum est alchitram. et eius oleum sit, ut distilletur eius humidum ubi decoquitur, ut deficcetur, aut suspēdatur supra ipsum lana, et madesat ex uapore eius, et quū madesacta fuerit, exprimat in uase alio. Quū tamen sit possibile ut distilletur in cucurbita,

b B. kir.

c a. Alia licera.
altenab & speciebus.

d s. cadacharis.

AVIC.

Aa 3

et a-

& alembico; melius est quam illo modo, & magis seruatur illud quod sublimatur. *Operationes et proprietates.* Est maturatiua humorum grossorum, absterfua, calefactiua; & humida est uehementius maturatiua; & sicca fortius est desiccatiua, & ponitur in emplastris. *Decoratio.* Extirpat albedinem unguis, & attrahit sanguinem ad membra, & impinguat ea proprie quum iteratur eius adhaerentia, & euulsio subito cum uio lentia; & linitur super fixuras pedum, & reliquorum membrorum ut sanet eas, & emplastrum factum ex ea facit nasci pilos in alopecia. *Apostemata et pustulae.* Lenit apostemata dura, & proprie humida; & administratur cum farina hordei super scrupulas, & prohibet, quum permiscetur sulphuri, aut cortici arboris [alibet] ambulationem formice, & prohibet exituras glandularum omnium. *Vulnera & ulcera.* Delet impetiginem, & generat carnem in uulneribus profundis, proprie cum puluere thuris & cum melle, & mundificat ulcera corruptarum humiditatum, & sicca in hoc, & in uulneribus, est uehementioris exsiccationis. *Instrumenta in iuncturam.* Confert apostematibus in lacertis. *Membra capitis.* Sicca & humida bona est vlceribus capitis. *Membra oculi.* Fumus picis [bonum efficit marginem oculi, & facit oriri pilos palpebrarum,] & prohibet lachrymas eius, & implet ulcera in oculo, & confortat uisum. *Membra anhelini & pectoris.* Confert tussi frigida & sicca, & proprie cum amygdalis & zuccaro, & similiter in pleuresi & peripneumonia, et facit sputum facile, & maturat, & similiter cum oleo amygdalino est eius maturatio plurima. Sola uero quum est, tunc eius mundificatio est minor maturatione eius, & cum zuccaro est contra. Et prohibet sputum sanguinis, et prohibet, [sputum] saniei, quum lambitur ex ea quantitas, vnc. j. & s. cu melle. Ex pice autem humida quum linitur palatum, est utilis praefocationi. *Membra expulsiouis.* Lenificatiua est, & plurimus usus eius soluit, & fit ex ea enema ad apostemata calida, et dura intestinis, et matrice, et testiculis. et ponitur in medicinis uulnerum orificij vesice, Et quando linitur pix super fixuras ani, sanat eas. *Verena.* Resistit uenenis, et confert, quum linitur super morsum vipere.

a n. kurat.

De a [porro.]

Cap. 547.

Porrum quid est? porri aliud est Scemium, & aliud est Nabathium: et aliud est quod dicitur porrum syluestre, & est illud quod est inter porrum & allium, quod est melius in medicina, quam in cibo: sed Nabathium magis ingreditur in curationibus, quam Scemium. *Natura.* Nabathium est calidum in tertio, siccum in secundo. Et syluestre est calidius & siccus, et propter illud est deterius. *Decoratio.* Scemium cum sumach confert verrucis. *Apostemata & pustulae.* Scemium cum sumach delet epinyctidas. *Vulnera & ulcera.* Scemium cum sale confert ulceribus fraudulētis. Et quod ex eo est syluestre, ulcerat corpus. *Membra capitis.* Abscindit fluxum sanguinis ex naribus: et suffumigatur ex semine eius cum alchitran dens, in quo est uermis, et in terficit vermem, et eicit illum, et ipsius come-

† bochor.
† effere.

stio facit soda, & facit imaginari, & uidere sententia mala, & ipsius cinis cum oleo ros. & aceto uini est conueniens auri dolorosa. *†* Et est ex eis quae corrumpunt gingiuam, & dentes, & findit eos, & proprie Scemium. *Membra oculi.* Nocet uisui. *Membra anhelini & pectoris.* Aqua hordei confert asthma facta ex materia grossa, & proprie Nabathium, & proprie cum melle, et confert ad apostemata pulmonis, & maturat ea: & dantur ex semine eius drag. ii. c. aequali pondere sui de granis myrti ad sputum sanguinis. *Membra nutrimenti.* Est malum hominum cho; & syluestre est deterius domestico, quoniam est amarius, & acutius, & magis mordacitatem ipso, & porrum quidem totum est in flammam oportet ergo ut elixetur in duab. aquis, quia aliter uiuantur inflatio & nocumentum ipsius. Rofus uero dixit quod ipsum abscondit eruentionem acetosam, & est uniuersaliter tarde digestionis. *Membra expulsiouis.* Prouocat urinam, & menstrua, & proprie Nabathium, & syluestre, & confert ambo vesicae, & renibus ulceratis, & confert morrhoidibus, quod ex eo elixum est, comestum, & more emplastri superpositum, & confert uet coitum, & similiter eius semen torrefactum. Et semen quidem eius torrefit cum granis myrti ad tenafimon, & sanguinem ani, & sedetur in decoctione foliorum eius cum aqua, & confert coarctationi matricis, & duritiei, quae in ipsa: & decoctio radices eius [cui inhiabit] get cum oleo de cartamo, aut oleo amygdalino, aut sesamino. *†* Confert colicam, & eius succus est ex summa eorum, quae meliorato est conueniens moribus.

De a [pyris.]

Cap. 548.

Pyra quid sunt? In ipsis sunt terreitas, & queitas, & in nostra quid terra est speciosa, & dicitur [scenabrud, & habet magnam capacitatem,] & est uehementis rotunditatis, & qualis corticis, boni coloris, quasi peruii, & quod ipsum sit aqua zuccari coagulata, & coagulatum, sed non propter spissitudinem materitij, boni odoris valde, quod quum ab arboribus sua cadit super terram, destruitur. & ista sunt quibus non est nocumen de speciebus porrorum. *Natura.* Pyra, quae nominantur [scenabrud] sunt frigida in primo, sicca in secundo, & senabrud uero temperate humida. *Operationes et proprietates.* Omnes species eius sunt stypticae, & transtrantes in emplastris retentionis materiem. Et quandoque abstergunt parumper, & coarctant humor est plurimus, & laudabilior humorum secundum quod dixit Rufus. Eadem quae dicta sunt senabrud, in terra Coracorum absque alijs sunt lenitiua naturae, & consolidant mi valde. *Vulnera & ulcera.* Consolidant uulnera, proprie syluestria exsiccata. *Membra nutrimenti.* Sunt preparantia stomachum, & absterfunt proprie confortant stomachum. *Membra expulsiouis.* Tussim, & sedant cholera. *Membra nutrimenti.* Constringunt ventrem, proprie quae exsiccata, & in pyris quidem est proprie sciendi euenire colicam: quare oportet ut elixetur post ipsa hydromel cum speciebusque

Tractatus secundus.

375

ut piper, & cinnamomum, & his similia. & eorum rob confert fluxui ventris cholerico. *Venenæ*. Cinis speciei eorum uehementis stypticis, & tardæ maturationis, est cura fungorū mortificantium. Et quando coquantur isti fungi cū pyris, minoratur nocumentum ipsorum.

De [pedibus.]

Cap. 549.

Pedes. *Operationes, & proprietates*. Generant humorem viscosum, non grossum, sed ipse est laudabilis, & paucarum superfluitatum. *Membra anhelitus & pectoris*. Confert tussi calidæ, propriè cum pulvis hordei. *Membra nutrimenti*. Bonæ sunt digestionis, boni chymi, viscosi, non grossi. Et significatio bonitatis digestionis eorum, est uelocitas inflationis ipsorum, & dissolutio in decoctione, uerum eorum nutrimentū non est multum. *Membra expulsiōis*. Soluunt cū uiscositate, quæ est in eis.

De [palma.]

Cap. 550.

Palma quid est? Est arbor dactylorum nota, & omnes partes eius sunt stypticæ, & sermo dactylorum iam præterijt.

De [petroleo.]

Cap. 1.

Petroleum quid est? Album notæ speciei est, & nigrum est colamentum picis Babylonica, & reliquarum. *Natura*. Calidum est & siccum usque ad quartum. *Operationes & proprietates*. Est subtile, & propriè album, resolutiuum, liquefactiuum, aperitiuum oppilationum. *Instrumenta iuncturarum*. Confert doloribus ancharum ambarum, & doloribus iuncturarum, & propriè fert doloribus auris frigidis. *Membra oculi*. Conferunt ex eo etiam. *Membra anhelitus & pectoris*. Conferunt ex eo etiam aquæ descendenti, & nigrum ex eo etiam tussi antiquæ bibitur enim pater Sedat dolorem ventris punitiuum, & uentosi-
tes. Et quando sit ex eo licinium, interficit uer-
mes, & propriè nigrum, & comedere pōdus.
drag. i. de eo,] frangit uentositatem uelicæ, &
frigus matricis. *Venenæ*. Confert puncturæ epi-
thematum.

De [pentaphyllone.]

Cap. 552.

Pentaphyllon quid est? b [Est nominatus] quinque folia. *Operationes & proprietates*. Est formidationis sine acuitate, & adulatione, & mordicatione, & fit ex eo emplastrum ad fluxū] & sedat ipsum. *Apostematæ & pustulas*. Fit ex eo emplastrū ad dubillet, & scrophu-
las, & durities phlegmaticas, & panarctios. *Vulne-
ra & ulcera*. Decoctio radicis eius ualet ad vlcera
ambulatiua, & quod de eo decoctum est cū ace-
tijs, & scabie. Confert in erysipila, et panari-
lorib. iuncturarum, et sciaticæ, et confert rami-
ci bibitus, et more emplatri superpositus. *Mem-
bra capitis*. Decoctio radicis eius ualet ad lin-
guam dolorosam, j quum ex ea sit c [empla-

strum ad aphthas. Et folia eius cū vino ad epi-
lepsiā uidelicet bibita, triginta diebus. *Membra
anhelitus & pectoris*. Fit gargarisma cū decoctio-
ne eius ad asperitatem gutturis. et succus radi-
cis eius ad dolorem pulmonis. *Membra nutrimen-
ti*. Succus radicis eius ualet ad dolorem he-
patis, et ictēritiam, quū bibitur per aliquot dies
cum sale, et melle, et potio eius sit tres anulufat.
Membra expulsiōis. Confert radix eius solutio-
ni, et vlceribus intestinorum, et hamorrhoidi-
bus, et similiter decoctio radicis eius. *Febres*. Fo-
lia eius cum f [aumeli] aut cum vino conferūt
quartanæ, et quotidianæ. *Venenæ*. Succus radicis
eius est medicina pernitiōsa.

De [piscibus.]

Cap. 553.

a z. samach.

Pisces. *Electio*. Meliores pisces sunt illi, qui nō
sunt magni valde, neque habent carnem durā,
neque siccam, et in quibus non est pinguedo,
ita quod quasi frangatur, neque mucillago, et
in quibus nō est malus sapor, uel odor, et quo-
rum sapor est suauis. Suauis. n. saporis sunt con-
uenientes, et qui sunt pingues, non superfluam
pinguedinem habentes, neque grossam, neque
ut sepum, neque b [acrem,] et illi quibus non
cito aduenit fētor, quum ab aqua separantur.
et eligitur quidem ex piscibus duram carnem
habentibus ille qui est minor. Et ex habentibus
mollem carnem ille qui est maior ad terminū
aliquem. Et ille qui habet duram carnē salitus,
melior est eo, qui est recens. In generibus autē c
[alabot] sunt meliores, deinde alebani, postea
almerenuse, et alscēba marini non sunt mali,
sed molles et pingues ambo sunt grossi; alcha-
nahab autem almerenuse et alcuriul sunt boni
valde. In locis] autem in quibus morantur, est
electio, quoniam illi qui morantur in locis pe-
trofis sunt meliores, deinde i arenosis, et aquis
dulcibus currentibus, in quibus non sunt sor-
des, et non sunt limosæ, neque lacunales, neq; d
[campestres,] et non sunt de lacunis paruis,
quæ flumina non imbibunt, et in quibus non
sunt fontes, et pisces quidem marini sunt lau-
dabiles, subtiles. et melior species eorum, est il-
lorū, qui nō sunt nisi in mari, et pelagini, et illi
qui morantur in aquis discoopertis flatus ven-
torum super se, sunt meliores eis, qui sunt ecō-
trario, et illi qui morantur in aquis multarum
agitationum, et vndarum sunt meliores, et ve-
hementiori indigent exercitio quam illi, qui
habitant in aquis stantibus. Et pisces quidem
marini sunt optimi, subtilis carnis, præcipue
quum ipsorum habitatio est in littoribus pe-
trofis, aut arenosis, et pelagini quidem, qui sunt
de mari, plurimi sunt exercitij. Et illi qui uadūt
de mari ad flumina dulcia, quorum cursui con-
traria existit aqua natura, etiam sunt subtiles, et
plurimi exercitij. Secundum cibum autem, illi
qui cibantur herbis bonis, et radicibus planta-
rum sunt meliores his, qui comedunt sordes,
quæ proiciuntur in ciuitatibus ad loca infusio-
num, et radices plantarum malarum, quamuis
sunt i ultimo boni saporis. Modus uerō melior
in quo pisces comeduntur, est alesfidabeggi, de
inde illorum, qui sunt aflatī super testam. Fri-
xi uerō sunt conuenientes habentibus fortem

f a. hydromek
le.

b B acutum,

e B. alfabentse
meliores, deinde
de albeni postea
almarmahegi,
& alscēba ma-
rini nō sunt ma-
li sed alregrie,
& alim ambo
sunt grossi, al-
cherab aut & al-
malmahegi. &
alferful sunt bo-
ni ualde in aq.
d B. paludol.

AVIC. Aa 4 stoma-

quod non peruenit ad vehementiam exsiccationis. *Natura.* Est calidum & ficcum tendens ad quartum. *Operationes et proprietates.* In ipso est attractio, & resolutio, & absterio: masticatur cum vna passa, & eradicat phlegma viscosum. Et est ex sedatiuis dolorum, & calefacit nervos, & est conueniens sanis. *Decoratio* Ipsum cum nitro abstergit morpheam, & extenuat cum nitro. *Apothematata & pustule.* Ipsum cum pice resoluit scrophulas. *Instrumenta iuncturarum.* Calefacit nervos, & lacertos, adeo quod in hoc aliud non est ei par. *Membra capitis.* Cum aceto confert dentibus. *Membra oculi.* Confert albugini positum in collyrio & abstergit. *Membra anhelitus et pectoris.* Quando administratur in electuariis, est conueniens tussi, & doloribus pectoris, & est conueniens cum melle positum in palato ad squinantiam, & mundificat pulmonem. *Membra nutriti.* Est digestum, faciens appetitum, & bibitur cum folijs lauri recentibus, & confert dolori ventris pungitio, & in statione. & est cum aceto bibitum, & linitum bonum apostematibus splenis. Et album magis conueniens est stomacho, & vehementius confortat ipsum. & longum piper facit cibum descendere facile. *Membra expulsi.* Prouocat urinum, & eijcit foetum, & post coitum corrumpit semen cum fortitudine, & paucum eius prouocat vrinam, & multum eius soluit ventrem secundum contrarium scammone, & est exsiccantium, & consumit spermata. Longum vero piper, & album, augmentum efficit in coitu propter humiditatem suam superfluum. Et quando bibitur cum melle, & folijs lauri recentibus, confert dolori ventris pungitio. *Febres.* Fricando sit inunctio ex ipso cum vnguento, & confert rigori. *Venenae.* Ponitur illud quod est album in theriacis, & similiter longum piper, & confert morsui venenosorum vermium linitum cum oleo.

De a [pipere longo.] Cap. 557.

Piper longum quid est? Est res parua sicut nodus extremus digiti, & in forma seu figura floris salicis, qui cadit ad terram, seu apti cadere in terram, sed est minus, & est durum, & coloratum. & eius sapor in acuitate est proximus sapor piperis, & est primus fructus piperis, & propter illud est humidus, & corroditur, & non mordicat in principio gustus. *Electio.* Melius ex eo, est nouum quod non est arte factum, neque ta die, & est simile piperi in sapore. *Natura.* Est calidum in tertio siccum in secundo. *Operationes, et proprietates.* Est resolutiuum, remouens egritu aqua hepatis capre assati confert panem, seu paniculum. *Membra nutriti.* Digerit, & conuertit cibum in substantiam nutriti, & confortat stomachum. *Membra expulsi.* Addit in coitu, & simulatur operationibus zingiberis.

De a [pipere aqua.] Cap. 558.

Piper aquae quid est? Est herba, quae est ut oculus nascens in aqua, & approximat ei in gustu

suo sapor piperis, sed non est ei acuitas piperis. *Operationes et proprietates.* Calefacit sufficienter, sed minus quam piper.

De a [petroselino.] Cap. 560. a. b. fatrasiliu.

Petroselinum dictum est in cap. de apio.

De a [prassio.] Cap. 560. a. b. frastrum.

Prassium quid est? Est herba amari saporis. *Natura.* Inquit Oribasius. Non sunt calefactio eius & exsiccatio ipsius fortes. Alij autem dixerunt quod est calidum in tertio, siccum in secundo. *Operationes, et proprietates.* Est aperituum, abstergit, & liquefacit, & resoluit, & incidit. *Membra capitis.* Eius succus confert dolori auris antiquo, et mundificat, & aperit meatus auditus, & remouet antiquum dolorem eius. *Membra oculi.* Succus eius cum melle est conueniens ad acutum visum. *Membra anhelitus et pectoris.* Mundificat pectus, & pulmonem productione sputi. *Membra nutriti.* Est aperituum oppilationum in hepate, & splene, & renibus. *Membra expulsi.* Prouocat menstrua, & mundificat matricem. *Venenae.* Fit ex eo emplastrum cum sale ad morsum canis rabiosi.

De a [Peonia.] Cap. 462. a. b. faunia.

Peonia quid est? Eius alia est masculus, & alia est foemina. masculus quidem radices habet albas grossas ut digiti, stypticum habentes gustum. & foemina habet radicem in plurimas partes diuisam, & ramos. *Natura.* Est calida & sicca vehementer. *Operationes, et proprietates.* In ipsa sunt exsiccatio, & stypticitas cum resolutione, & apertione, & subtiliatione, & incisione, & absterione, & quando masticatur una hora, apparet post eam in ipsa acuitas ad stypticitatem declinans. *Decoratio.* Abstergit vestigia nigra in cute. *Instrumenta iuncturarum.* Confert podagrae. *Membra capitis.* Confert epilepsiam, adeo quod etiam suspensa, & iam quidem experta est eius appensio, & inuenta est prohibere epilepsiam, quando remanet, & cum eius ablatione compertum est redire epilepsiam. Et iudeus quidam inquit. Suffumigatio facta cum semine eius confert demoniacis, et epilepticis, et sanat eos. & similiter si sumatur fructus eius, et bibatur cum melle rosae, confert vehementer. Ego autem dico quod forsitan haec est species peoniae Romanae, nam illa quae ex India fertur ad nos non habet magnum effectum in hoc capitulo, & bibuntur ex semine eius xv. grana cum mellicra to aut uino, et conferunt incubo ualde. *Membra nutriti.* Retinet naturam quando decoquitur cum syrups ponticis, & prohibet materias effusas ad stomachum, et semen eius confortat stomachum, et sedat dolores eius, et mordicationem eius. Et confert radix eius ictericis, & aperit oppilationem, quae est in hepate. *Membra expulsi.* Et quando bibitur cum uino et prouocat cantibus, mouet menstrua. et potus eius prouocat urinam etiam. Et quando sumuntur de semine eius xv. grana cum mellicrato aut uino, conferunt praefocationi matricis, et si bibatur

tur. xij. grana eius cum vino, abscindunt fluxū sanguinis. Et quando in potu datur foetis de radice eius quantitas amygdalæ, mundificat eas a superfluitatibus partus prouocatione educe superfluitates, & confert de radice eius quantitas auellanae dolori renum & vesicæ, & decoctio eius cum vino stringit ventrem, & prouocat.

De a [pino.] Cap. 562.

a. B. fenubar.

b. B. natura.

c. B. fuchi.

d. B. caecio.

Pinus quid est? de grano autem pini iam diximus in cap. de ha, & nos nolumus nisi ut loquamur de reliquis partibus arboris pini. *[Eleatio.]* Virtus corticis maioris fortior est, & cortex eius quæ nominatur *[fuchi]* est debilior. *Operationes & proprietates.* In cortice eius est stypticitas plurima, & vermis qui est in ipsa, existit in virtute cantharidis. *Vulnera, et ulcera.* Cortex eius confert vlcerebus *[corticalibus.]* Et in ipso est virtus consolidatiua, & in cortice ipsius est de stypticitate, quæ puenit ad hoc ut sanet abrasionem, quando super eam ponitur ut emplastrum, & puluerizatio corticis confert adustioni aquæ calidæ, & folia eius faciunt coherere vulnera puluerizata. & cortex eius si contueniens locis percussione, & consolidat. sed folia eius sunt cõuenientiora ad illud, quoniam sunt humidiora. *Membra capitis.* Gargarismus factus ex decoctione radicis eius attrahit phlegma plurimum. decoctio corticis eius cum aceto est conueniens, quando colluitur ex ea os, ad dolorē dentium, & quando ponitur in eo acetum, & fit ex eo gargarismus, attrahit phlegma plurimum. *Membra oculi.* Fumus eius confert casui palpebrarū, & corrosioni anguli lachrymalis. *Membra anbelius & pectoris.* Granum eius confert tussi antiquæ. *Membra nutrimenti.* Cortices *[foliorū]* eius quando bibuntur, conferunt dolori hepatis. *Membra expulsiōis.* Granum eius retinet menstrua, & fructus cum semine cucumeris in vino prouocat, & confert vlcerebus in renibus, & vesica, & cortex eius retinet ventrem etiam. *Venenæ.* Vermis viridis qui est in pino, est in natura cantharidis.

e. B. chate alhayn.

De a [pupilla oculi.] Cap. 563.

Pupilla oculi quid est? Est eruca aquæ, & dicitur etiam apium aquæ, & est boni odoris, & ortus eius est in aquis stantibus. *Operationes et proprietates.* Est calefactiua, resolutiua. *Membra expulsiōis.* Prouocat menstrua, & vrinam, & frangit lapidem in renibus, & vesica, si comedatur cruda, aut elixata, & confert vlcerebus intestinalium.

a. B. rhaialha. max.

b. B. Alia litera.

Vulnera & ulcera icarnat uulneta, & prohibet ulcera ambulatua pernitiosa cum ex ea fit emplastrū cum aceto. Apoplemata & bothor resoluunt apostemata phlegmatica.

De a [pastu columbarum.] Cap. 519.

Pastus columbarum, & [camelorum] quid est? Est herba habens granum, sicut granū myrti, & est ei proximum: verumtamen est vehementioris cinereitatis ipso, & similatur in medulla eius, in colore, & gustu lenti excorticatæ, in qua est aliquantulum dulcedinis. *Natura.* Est calida in primo, humida in secundo. *b. t.*

] Operationes & proprietates.

Est subtilis, & non nocet camelis, qui pascent ipsam. *Venenæ.* Est venenum vermibus venenosis. *Decoratio.* Eius decoctio denigrat capillos.

De a [pastu ceruorum.] Cap. 565.

Pastus ceruorum. *Natura.* Est calidus, subtilis, exsiccatus in secundo. *Operationes & proprietates.* Dicitur quod cerui non nocentur ex odorē viperarum & scorpionum, quando aduocantur riteis quæ depasti fuerint ex hoc pastu theriacali. *Venenæ.* Semen eius datur in potu ad morsum animalium venenosorum. *Membra expulsiōis.* Decoctio stipitum eius prouocat urinam, & menstrua, & extrahit foetum, & sedat pruritum accidentem in vulua, quum abluitur cum ea. *Decoratio.* Eius decoctio denigrat capillos.

De a [pede locustæ.] Cap. 566.

Pes locustæ quid est? Currit cursu celeris leuamenti. *Membra anbelius, & pectoris.* Datur citius eo, & confert *[extenuationi.]* Febres. Iuuamentum decoctionis eius est sicut iuuamentum erythrolocannæ, & reliquorum in febribus quartana, syncho, & hemitritæ.

De a [pede coruino.] Cap. 567.

Pes coruinus. *Membra expulsiōis.* Radix huius herbe quæ decoquitur, confert solutioni autem quæ dixerunt Paulus, & alij, quæ confert colicæ etiam, & efficit operationem hermodactylorum abique nocumento.

De a [pulmone.] Cap. 568.

Pulmo. *Operationes, & proprietates.* Eius nutrimentum est paruum, declinans ad phlegmaticum, & in hoc est consideratio. *Vulnera & ulcera.* Pulmo arietis sanat excoriationem calcanet calciamento, quando super ipsam ponitur facilius. *Membra nutrimenti.* Eius digestio est facilius. *Membra expulsiōis.* In ipso est contritio ventris.

De a [pomis.] Cap. 569.

Poma. *Electio.* Magis temperata sunt allicentia, & illa quæ sunt insipida, sunt mala, & parua, & non agunt aliquid. *b. t.* Illa quæ sunt iuuamenti, & non agunt aliquid. *b. t.* Illa quæ sunt immatura. *Natura.* Illa quæ sunt immatura, & humidiora, propter illud quod est in eis de aqueitate, & propter illud quod est in eis de caliditate, & styptica, & acetosa sunt frigida calidiora, & dulcia sunt aquea, et sunt decliniora ad caliditatem, quam alia, quamuis magis dominas in eis sit frigus. Et sunt diuersa, et similiter folia eorum, & arbores sunt diuersa. Et omnino illud quod in substantia dominatur, est humiditas superflua, frigida, & fortasse illa quæ sunt vehementius cedunt in caliditate, sunt temperata. In ipso est prohibitio superfluitatum, & proprie in illis eorum, & in pomis quidem est inflatio, & proprie in eis unæ non sunt dulcia, & illa quæ sunt

sunt pontica, & styptica sunt aquea terrea. Et dulcia sunt aquea, & insipida sunt aquea valde ad partem humiditatis superflue declinua, & propter hoc feruet eorum succus velociter, & mel conseruat succum eorum, & generatur quidem ex ponticis, & ex eis, quæ sunt styptica phlegma, & putredines, & febres^d [proprietate] sui humoris, & suæ cruditatis, & quia recipiunt putrefactionem. humor verò acetosior quidem est quam recens] propter resolutionē la. Conferunt folia eorum, & succus eorum in ceptioni apostematum calidorum. *Vulnera et ulcera.* Folia & cortices eorum, consolidant, & similiter succus eorum, quæ sunt styptica. *Instrumenta iuncturarum.* Assiduatio comestionis pomorum facit euenire dolorem nervorum, & propterea vernalia. *Membra anhelitus & pectoris.* Conferunt cor, propriè odorifera de secmi, & odorifera dulcia, & acetosa, & si sit illi angustia ex caliditate, sunt magni iuuamenti, & eorum salubritatem etiam. *Membra nutrimenti.* Conferunt debilitatem stomachi, & quæ styptica sunt confectate, & similiter pontica, & acetosa conferunt debilitati stomachi, si est in eo humor grossus, & frigidus valde propter suam grossitatem stomachum, & prohibet vomitum. *Membra expulsiois.* Dulcia & acetosa, quando in stomacho inueniunt humorem grossum, quandoque deponunt ipsum in egestione, et si est vacuus, retinent. Et ea quæ in massa assata sunt, conferunt ad vermes, et dysenteriam. Et quæ ex eis sunt conuenientiora dysenteriae sunt pontica, & zucari. *Febres.* Quandoque generantur ab illis quæ sunt immatura, febres plurimæ^b [proprietate] sui humoris. *Venenæ.* Conferunt venenis, et similiter succus, et folia ipsorum.

De a [papauer.] Cap. 570.

Papauer quid est? Papaueris sunt species, hortulana, et campestris, et similiter est nigrum, et species cornuti, quod est marinum, et fructuensis. *Elleio.* Quod melius et sanius est, est album. Et oportet quidem vt terantur capita patrochisci, et referuentur, et administrentur. *Natura.* Hortulanum est frigidum et sicum in secundo, et nigrum in tertio, et dicitur quod vscosum papaueris sunt infrigidatæ, et non est in ipso glutinatio, de qua sit curandum. Et illud dicitur quod est nigrum, est ingrossatum, ex quo fructus est curuatus, sicut cornua tauri, est abstergium, incisum, et est vehementis absterfionis. Et flos quidem campestris mundificat vestigia vlcum in oculis animalium. *Apostema ta & pustula.* Linitur species eius præter marinum super erysipilam. *Vulnera & ulcera.* Folia

cornuti valent ad vlcera sordida, et corrodunt carnem, additâ propter suâ absterfionem, eradicant escasas. et similiter flos eius, et non est conueniens vlcibus manifestis propter superfluitatem suâ absterfionis. Et ex campestri quidem fit emplastrum cum oleo super vlcera, et eradicat ea. *Instrumenta iuncturarum.* Linitur [cā pester] cum lacte super podagram, et confert, et quandoque decoquitur radix papaueris campestris in aqua, donec consumatur medietas, et datur in potu, et confert sciaticæ. *Membra capitis.* Facit somnum, et proprie illud quod nigrum est, et stupefactiuum, et in hemio supponitur, et facit dormire, et prohibet catarrhū, et quum habentis vigilias fronti ex eo emplastrū supponitur, iuuatur idē, et similiter quando embrochatur decoctio eius, et quum ex eo spumoso fit vomitus bibito secundum quantitatem^d [exuthe] in mellicrato, iuuatur ipso epileptici. Et oleum eius cum oleo rosæ cit conueniens sorda, quando ex eo inungitur caput, quum tamen ab eo abstinetur quantum plus posse est, sit melius. Et quandoque distillatur eius decoctio in aurem fortis doloris, et sedat dolorem eius. *Membra oculi.* Administatur illud quod frigidum est, in doloribus oculi vehementibus apud necessitatem: sed in ipso est cautela obseruanda, sicut diximus in opio. *Membra anhelitus et pectoris.* Confert tussis calida, et fluxibus ad pectus, et sputo sanguinis. Et sumitur ex eo lochi conferens [tussis calide] valde, et proprie quando miscetur cum acaria, et succo barbae hircinæ. Filius vero Melaugue inquit. Semē nigri mundificat pectus, corticis autem manifestior dispositio est, quod [adiuuat ad spudendum, et in toto semine est mundificatio.] *Membra nutrimenti.* Confert humiditatibus stomachi. Et quando radix eius quod marinum est, cornutum decoquitur in aqua, donec medietur, aqua, confert agritudinibus hepatis, et illi, in cuius ventre est humor grossus. Et semen spumosi, facit vomere. Et dicitur simile etiam huic in campestri. *Membra expulsiois.* Album et nigrum quando teruntur multum, et dantur in potu cum vino nigro, et pontico, secant fluxum ventris antiquum, et natura quidem eius non est vacua a virtute solutiua, [et cum hoc resolutiua,] resolutur in aqua, et ex decoctione eius vehementi quando fit clystere, confert dysenteriae, et quando bibitum semen eius cum syrupo^h [carati,] lenit ventrem, et quando in potu datur de spumoso quantitas [exuthe] vini in mellicrato, facit vomere, et soluit semen spumosi phlegma, et humorem crudum, et similiter semen speciei egyptij datur ad bibendum in [natif] et tri, et semen eius quod do-

De a [persicis.] Cap. 571.

Persica. Natura. Sunt frigida in fine secundi, humida in primo, infra tamen finem eius. *Operationes & proprietates.* Quæ sunt humida, velocis sunt putrefactionis. lenificatiua, et in ipsis est stypticitas aliquantula, sed eis stypticiora sunt ea, quæ sunt incisa, exsiccata, et in ipsis est prohibitio cursus, et immatura sunt styptica etiam.

Decora-

c B. marinum.

d B. achunefi.

e B. ad illud.

f B. Alia litera: difficultat spumum & omnia semina eius faciunt spueri.

g B. cū hocque

h B. mellierati. i B. achunefi.

k B. nathaf.

a B. chauck.

Decoratio. Abscindunt folia eius, quando ex eis fit linimentum, odorem psilotri. *Membra capitis.* Diffillatur succus foliorum eius in aurem, et interficit vermes, et confert oleum eorum hemieraneæ, & doloribus auris calidis, & frigidis. *Membra nutrimenti.* Matura sunt bona stomacho & in eis est virtus faciendi appetitum cibi. Et oportet quidem, ut non comedantur post aliud cibum, quoniam corrumpuntur post eum, & corrumpunt ipsum, sed præcedant ante cibum, & ea quæ sicca sunt, sunt tarda digestionis, & non sunt boni nutrimenti, quamvis sint plurimi nutrimenti. *Membra expulsiōis.* Fit ex eis & folijs ipsorum emplastrum sumini, & interficit vermes ventris, & similiter si bibatur succus eorum, & quæ sunt eorum superiora & foliorum ipsorum, & illa quæ matura sunt, leniunt ventrem, & immatura stringunt. Et dixerunt, quidam, quod ipsa addit in coitu, & videtur quod illud sit in corporibus siccis & calidis.

a B. chabzi seu chubzi.

De^a [pano.]

Cap. 573.

b z. electio.

c — B.

d a. & sequitur panis coctum in tanor panis coctus in forno, et reliqui panes alio modo cocti sunt mali.

e b. seu phicatur plus, & ut palli ipsius sit magis & perfectior de msta seu copreha & plus salica.

f b. cui aduenit decocto ex ueroque latere & panis aimele.

g a. albair.

h n. Operationes & proprietates.

i B. ualde.

k n. viscosum & copulationum & non est conueniens nisi illis. l a. aimele.

m n. ab oppilatione seu ab hoc ut oppilet, & c.

Panis^b [quid est?] Oportet ut sit panis mundus, salitus, massam habens confectam, fermentatus, coctus bene in tanor^c [ultima] una nocte permanens. Et non comedatur calidus sicut est. Panis enim calidus non est apud naturam receptibilis, & d[icitur] acceptio eius qui est de forno, & reliquorum sibi similium est mala. & panis de similia est melior eo qui est de farina, & quāto plus fuerit mundior, oportet ut fermentetur, & dimittatur donec consequatur^e [plurimum, & conficiatur massa illius plurimum, & saliat plurimum,] & panis quidem furni non est sicut panis altanor^f [si suscipiet decoctionem ab utroque latere. Et panis de patella] est crudus interius, & ablutus quidem est infrigidatus, & est pauci nutrimenti, & natus in stomacho, & est conueniens calefactis, & non generat oppilationes, & non calefacit. Modus vero abluionis eius est ut sumatur medulla panis^h [qui iacuit una nocte] & infundatur in aqua calida, deinde effundatur ab eo aqua quæ super ipsum natat, & renouetur super ipsum aqua, donec ab eo remoueat virtus fermenti, & reliquorum, & consequantur sine sua inflatione. *[De electio.]* Panis de similia nutritibilior est, quā alius, & eius nutrimentum est melius, sed est tardioris penetrationis, & adarmacha sequitur ipsum in suis dispositionibus. Opirus vero, quæ plurimi furfuris, velocis est penetrationis, sed est minoris nutrimenti, & deterioris. Et ille qui non decoquitur [uene] est plurimi nutrimenti, & similiter parum habens fermenti, sed eius nutrimentum^k [oppilat, nisi illos] qui sunt plurimi exercitij, & panis de [patella] est huius generis, eius namque pars interior raro decoquitur bene. Et panis quidem ablutus partii est nutrimenti, elongatus^m [a similitudine] levis digestionis & poderis. Et panis fermenti rari, in iudicio existit opiri. Et panis alcatif generat humorem grossum, et alfatif est inflatus, tarde digestionis, et qui melior de eo est, est ille, qui est mixtus cum oleo amygdalino, et oportet quidem ut eius exsiccatio sit in umbra, et banis factus cum lacte plurimi est nutrimenti, et tardæ decoctionis, et est oppilatus. Et empla-

strum quidem factum ex pane calidius est emplaistro facto cum frumento. ^a [De] coratio. Panis qui est de frumento nouo impugnat velociter. *Apostemata & pustula.* Panis de frumento cum mellicrato, & succis conueniens tibus, bonus est apostematibus calidis, lenit ea, & infrigidat. *Pulnura & ulcera.* Quando panis [decoquitur] cum aqua & sale, & p[er] infunditur ex eo impetigo, confert. *Membra nutrimenti.* Panis calidus facit sitim sua caliditate, & natat propter suam humiditatem vaporosam, & satiat velociter propter illud, & calidus quidem est velocis digestionis, & tarde descensionis. *Membra expulsiōis.* Panis opirus est lenitatis natura, & adarmacha stringit, & fermentans lenit, & azyms stringit ventrem, & [ille qui] est in patella coctus, est [ex eis] quæ stringunt, & panis antiquus siccus stringit, si non admiscetur ei aliud, & panis alcatif stringit ventrem, & panis [subtilis] stringit ventrem plurimum ille, qui est de similia.

L I T E R A Q.

De quinque folio.

Cap. 573.

Q Vinque folium quid est? Est pentaploilon, & iam dictum est de ipso.

L I T E R A R.

De^a [ryzo.]

Cap. 574.

Ryzum [i. oryza] quid est? Natura. Est calidum & siccum, & siccitas ipsius est manifestior caliditate sua, nec tamen Operatio^c cunct, quod est calidius frumento. *Operationes & proprietates.* Nutrimentum præbet^b [multum] ad quandam siccitatem declinans. Et quidem decoquitur cum lacte, & oleo amygdalino, & eius dat nutrimentum, & melius, & remouetur ab eo exsiccatio, & constrictione, quam facit, & in aqua proprie quum infunditur nocte una [inter] furfuris. Et ipsum est ex eis quæ tarde [infundantur], & in ipso est absterfus. *Membra expulsiōis.* Decoctum cum aqua stringit vique terminum, & decoctum cum aqua [in] aqua in prepartetur [frictione] in cortice suo, & fluatur in destruendo aquositate^k [eius], & proprie eius quod infusum est in aqua furfuris, propter quam destruitur eius siccitas.

De^a [rysis.]

Cap. 575.

Rosa quid est? Est virtutis composita ex instantia aquæ, & terra, & in ipsa sunt acrimonia & stypticitas, & amaritudo cum stypticitate & pauca dulcedine, et in aqueitate parum caliditatis causa rei propter quam est dulcis, & amaritudo, & in ipsa est subtilitas faciens ipsius stypticitatem penetrare, quare^b [cit] coryzam. Et virtus quidem amara [remanet] dum est recens, quum autem recens est, soluit quum pondus drag. x. ex eo potu sumitur. Illa vero quæ nominatur foetida, est calida, & est radix eius siccior, & thridasitua. *Natura.* Dixit Galenus quod

e t b. eum sa-
nich.

rof. ad dolorem matricis. *Venena*. Linitur super mordicatione scorpionis.

De^a [roba.]

Cap. 584.

a. n. Rate.

Roba quid est? Est auellana Indica, & est fructus magnus in magnitudine auellane, similis papaveri, & separatur a grano, sicut neregil. *Natura*. Et est calida & sicca. *Apostemata* & *pustula*. Est epithema super scrophulas cum aceto conueniens. *Vulnera* & *ulcera*. Confert scabiei, & pruritui. *Instrumenta iuneturum*. Dissumpit ventositates impediens in dorso. *Membra capitis*. Fit ex ea. caput purgium ad torturam, & plurimum confert ei, & similiter confert hemieraneæ & sôda. Et est caput purgium conferens epilepsie, scotomie, & manie, & melancholie. Et iam quidem expertum est caput purgium eius in torra tribus diebus, & fecit currere humiditatem ex naribus, & fecit fluere phlegma plurimum, & remouit aegritudinem in tribus diebus. Et oportet vt patiens torturam moretur in domo tenebrosa, & cõfert ventositatibus crudis. *Membra oculi*. Confert aqua in oculo & collyrio facto ex ea, & propriè succus minoris eius, & ventositati ascleb & pãno, & caput purgio facto ex ea, cum aqua amaraci. & fit ex ea & collyrium cum antimonio torros habentibus oculos.

† bothor.

† alcosol.

† alcosol.

Membra anhelitus & pectoris. Datur in potu de radice eius pondus. drag. ij. cum vino ad pleurissim frigidam, & asthma, & tussim antiquam, & sputum sanguinis ex pectore propter illud quod in ipsa est de stypticitate. *Membra expulsiõis*. Confert colicæ passioni, & datur de eo in potu pondus. drag. ij. ad anum, & dolorem matricis. Et pessarium suppositum de eo, quod ex ipsa fricatio ne dissolutum est, prouocat menstrua, & extrahit foetum, & similiter succus eius, & solutione educit choleram nigrâ, & phlegma & aquo sitatem etiam, & choleram ex corpore toto absque difficultate, ita quod sanat altaras, & remouet eam, & icteritiam, & pãnum, & similia, & resouit colicam, et eius potio est trium kermet, & kermet est sex Kerates. Et bibitur cum vino dulci, aut oxymelle, & datur cum petroselino & dauco, Et scammonia mouet eius solutione, quando ipsa admiscetur, & confortat ipsam, & quantitas eius est, vt cum vnoquoque aur. ipsius ponantur tres anulat de scammonia, & quandoque assumitur de ea pondus. drag. ij. & teritur, et ponitur cum vino dulci, aut in oxymelle, et dimittitur aliquanto spatio, deinde coquitur vinum illud cum lentibus, aut hordeo cum carne gallinæ, et dat ur ad sorbendum ius eius, et miscetur ei de scammonia. *Febres*. Confert febribus quartanis. *Venena*. Est theriaca morsui scorpionis, et rutele. Et quidam student ad hoc vt sumant de cortice eius superiore sicut lens, et projiciant in fissuram puncturæ.

De^a [reubarbaro].

Cap.

585.

a. n. Rauend.

Reubarbarum. *Electio*. Quandoque adniteratur hoc modo. Decoquitur, & assumitur eius aquositas, & desiccatur succus eius, deinde exciscatur substantia eius post illud, et venditur sicut est. Verum ipsum est tunc spissius, et vehementius

De^a [rehan.]

Cap. 582.

Rehan. *Membra expulsiõis*, Confert hamorrhoidibus.

De^a [rehan salamonica.]

Cap. 583.

Rehan salamonica quid est? Inuenitur in montibus ipaham, & est similis anetho humilia, & poma eius sunt parua, & inuoluitur in ipso diuersitas, & videtur quod sermo secundus sit innuens ad hoc, quod ipsa est planta, existimatur, quod est rehan salamonica. *Operatio sua*. *Apostemata* & *pustula*. Confert posita cum aceto super erysipilam, & linitur super apostemata phlegmatica. *Vulnera*, & *ulcera*. Linitur cum aceto super vlcera ambulatiua. *Instrumenta iuneturum*. Linitur super podagram, & confert ei, & est eius proprietas. *Membra capitis*. Confert torturæ. *Membra expulsiõis*. Supponitur cum oleo

mentius stypticum, & purum est vehementius rarum, & minus stypticum, & est croceum. *Operationes & proprietates.* Substantia arboris eius est com-
 mista ex aquietate, & in ipso est terreatas amara propter actionem igneatis in ipsum: & similiter eius mollietas, & stypticitas sunt ex terreatate eius, & sequitur ipsum in stypticitate eius terreatas, immo est iuuantum in ea, et completur eius operatio cum qualitate sua terreatatis: & quod de ipso purum est, est minus stypticum. *Decoratio.* Confert panno, & uestigijs remanentibus super cutes, quando linitur cum aceto & b + [] euacuatio cum eo. *Apostematizatio & pustula.* Fit ex eo emplastrum cum quibusdam humiditatibus ad apostemata calida. *Vulnera & ulcera.* Confert in petigini epithematum cum aceto. *Instrumenta uulnificum.* Confert valde casui, & percussioni. Et inquit Alcanzi, potio eius sit .ij. in vino permixta, & contusionibus, quando datur in potu cum vino odorifero, & similiter quando inungitur ex oleo eius ad contusionem lacertorum, & dolore eorum, & extensionem, & confert rupturæ. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert asthma, & sputo sanguinis. *Membra nutrimenti.* Est conferens hepati, & stomacho, & debilitati amborum, & doloribus eorum, & doloribus intrinsicis, & singultui, & rupturæ, & extenuat plenem. *Membra expulsi-
 nis.* Confert ad adereb[ile] & dolori pungitino ventris, & dysenterie, & dolori renum, & vesicæ, et doloribus matricis, & fluxui sanguinis. *Febris.* Confert febribus antiquis, & habentibus periodos. *Venena.* Confert morui vermiu venosorum, & serpentis, et quantitas potus eius est sicut quantitas potus agarici.

f B ha.
bo. for.

c B. diuina.

ANNOTATIONES.

De thabarbari temperamento hic non meminit. Sed li. 3. inter medicamenta frigida, & astringentia enumerat. At Rasas i. ad Almans. calidum ipsum facit, & 22. Cët. in secundo & caliditatis & siccitatis ordine reponit, quod facit & Mesue lib. de simpl. De purgantia quoque eius facultate, nihil Diosc. Gal. vel Paul. meminere, neque author hoc in loco: At Mesue & author loc. citatis inter purgantia medicamenta collocant, quod & ceteri ipsos sequuti faciunt.

a B Ramech.

De a [ramech.]

Cap. 585.

Ramech. *Natura.* Est frigida et sicca. *Operationes et proprietates.* Est styptica, exsiccantiua, subtrahentiua, constrictiua, prohibens effusiones materiarum, et sedat caliditatem. *Membra nutrimenti.* Confortat stomachum, quando in potu datur cum aqua myrti. *Membra expulsi-
 nis.* Constringit uentrem.

a B Ratiengi.

De a [ratiengi.]

Cap. 586.

b — B.

Ratiengi quid est? [Nominatur colonia, et est gumma pini, et nominatur arbor eius in Sceni alherez.] *Natura.* Est calida ad tertium, sicca in primo. *Operationes et proprietates.* Generat carnem corporum [tenerorum] sed com-
 mouet dolores in corporib. teneris, et quando

c B. durorum.

que sanantur ea viscera cum balauftijs, & vicia et similibus.

De a [ribes.]

Cap. 587.

Ribes quid est. Inest ei virtus acetositas tri, et acreste. *Natura.* Est frigida et sicca in tertio. [Operationes & proprietates. Est extinguitiva, & abscondit sanguinem] sedatiua caliditatis, & confert apostematibus pestilentie, quæ sub interfeunt. *Atembra oculi.* Acuit visum, quando fit collirium ex succo eius. *Membra expulsi-
 nis.* Confert solutioni cholerica. *Apostematizatio & pustula.* Confert variolis, et morbillis, et apostematibus pestilentialibus, et pestilentie.

De a [rachamat.]

Cap. 588.

Rachamat. *Membra capitis.* Dissillatur seorsim cum oleo violaceo in latere dextro ad hunc crancam, et dextro ad dolores auris. Et dicitur eo caput purgum instantibus, aut distillatur in naribus ipsorum propter illud, quod in eo de ventositatibus puerorum. *Membra expulsi-
 nis.* Confert collirium ex felle eius ad albedinem oculi, aqua frigida. *Membra expulsi-
 nis.* Dicitur quod stercore eius elicit fetum vaporatum. *Potentia.* Confert filius Alpatrich. Eius felle exsiccat in vitri, in vmbra, et fit ex eo collirium in quo morsus vipere, sed non credo illud. Et quidam dixerunt, quod expertum fuit ad venena scorpionis, et serpentis, et uipere maioris, et imitatur uidetur mihi, quod linitendo factum est.

De a [rasas.]

Cap. 589.

Rasas quid est? Iam dictum est in capitulo de plumbo, et hoc est stannum, eius autem ratio. *Electio.* Quod in eo subtile est, est quod durum est, ex cerussa, et oportet ut tunc durior eius quam aduritur. *Natura.* Est frigida et humidum. *Operationes & proprietates.* In eo est adustum, est lenificatio, et subtilizatio, et lutio, et interfectio sanguinis, et eius virtus est glutinantiua, in frigidatiua, cuius virtus est durus tota aduste. Et scoria quidem rasas, et similitudine virtutis rasas adusti. *Apostematizatio & pustula.* Quando fricatur cum vino, aut aliquo succorum frigidorum confertur apostematibus. *Vulnera & ulcera.* Confert cicatræ fraudulentis, et ambulantijs. Ercerulla reperta, et glutinat ea. *Venena.* Quando fricatur cerussa super puncturam scorpionis marini, confert. Et oportet ut datur eius odor apud aduersionem.

De a [rahadat.]

Cap. 590.

Rahadat. (i. torpido.) *Membra capitis.* Quod rahadat positus super caput paronem da, remouet sorda. Galuero inquit. Existit ipsa facit illud dum est uina, mortuum iam expertus fui, et nihil inueni.

De a [reiben.]

Cap. 591.

Reiben quid est? Est lapis qui est sicut et

Tractatus secundus.

385

Natura. Est frigidus, & humidus in secundo. *Operationes et proprietates.* Exsiccat, & abstergit, & eius virtus est proxima virtuti cancri. *Membra oculi.* Acuit visum.

De^a [rubien.] Cap. 592.

Rubien. *Operationes et proprietates.* Est conueniens cibus, sed salitus antiquus generat melancholiam. *Membra expulsionis.* Augmētum efficit in coitu.

De^a [rebithe.] Cap. 593.

Rebithe. *Natura.* Filius Mesaugue inquit. Est calidior quam rubien. *Membra expulsionis.* Excitat coitum.

De^a [ratuba.] Cap. 594.

Ratuba quid est? Est^b [alcot.] Et iam diximus de ea.

De^a [ranis.] Cap. 595.

Rana. *Operationes et proprietates.* Cinis ranarū, quando ponitur super locum sanguinis, retinet eum. *Decoratio.* Et ipsa quando decoquitur bezahar lepre, & venenosorum vermium comesta. *Instrumenta iuncturarum.* Eius ius confert apostematibus chordarum, quando super ea effunditur. *Membra capitis.* Dicitur quod ex^b [suctum], & sedatur. sed est in ea, quod est in ea. Et corpus rang, & propriè pinguedo eius, est ex eis quæ faciem dentium eradicationem faciunt, mellica: hac enim species est ex eis, quæ testantur ejicere dentes animalium, quando ipsam suum in cibo, & in pultu. *Venenosa.* Si quis cometur corpus eius, & sit ipsius color plumbeus, & expellit sperma donec moritur. & dicitur, quod quando coquitur cum sale, & oleo, & comeditur, est bezahar lepræ, & vermibus venenosus.

L I T E R A S.

De^a [squilla.] Cap. 596.

Squilla quid est? Est cepe muris, quæ sic notetur. Est^b [pungitua], acuta, [sed decoctio], & allatio frangunt eius fortitudinem. & forma ipsius, quum assata est, est forma perfici desiccæ dinem, & ex ea est genus venenosum mortale. & existimauerunt quidam, quod ipsa sit^c [natia], propter quoddam signum, quod in ea reperitur, sed errauerunt. *Electio.* Quæ ex ea bonæ sapore est dulcedo cum acuitate, & amaritudine. *Natura.* Calida est in tertio, sicca in terminis secundi. *Operationes et proprietates.* Est refo-

lutiva, attractiva sanguinis ad exteriora, & superfluitatum adustiva, vlcera tiua, subtiliatiua valde, chymorum grossorum incisiva cum virtute ultra virtutem suæ calefactionis. Et ipsius acetum confortat corpus debile, & acquirit ei sanitatem. *Decoratio.* Eradica uerrucas.

e B. &.

[illinita cum oleo, & gumma pini. Et] facit pilos nasci in alopecia, et tyria illinita et fricata, et^g [fixuris calca-

f — B.

nei propriè. Et syrupus eius et ipsius acetum bonum efficiunt colorem. *Vulnera et ulcera.* Desiccant vlcera exteriora, et nocet vlcerebus nescerunt comesta, et exulcerat fricata. *Instrumenta iuncturarum.* Nocet nervis sanis, parumper con-

g[†] s. confert.
h B. medium ipsius crudum,

ferendo doloribus nervorum, et iuncturarum, et paralyti, et sciaticæ propriè, et similiter eius acetum, et syrupus ipsius. *Membra capitis.* Confert [foda] et melancholiam, et cōstringit eius acetum gingivas, et conservat dentes motos, et confert foetori oris. *Membra oculi.* Eius comestio acuit visum. *Membra anhelitus et pectoris.* Cōfert asthmati valde, et tussi antiquæ, et asperitati uocis, et potantur ex ea tres anuliat cum melle, et confortat guttur eius acetum, et^k [cepe ipsius]. *Membra nutrimenti.* Confert duritiei splenis, et confortat stomachum, et digestionē, confert subleuationi cibi. Et similiter acetum eius, et [succus ipsius bibitus] propter splenē

i B. epilepsie.

diebus xl. et dicitur quod si suspendatur super illum qui habet splenē diebus. xl. liquefacit ipsius splenem, et confert hydropisi, et icteritiæ. *Membra expulsionis.* Prouocat vrinam fortiter, et similiter eius acetum, et syrupus ipsius conferunt difficultati vrine, et prouocant menstrua, donec etiam faciant abortum, et similiter acetum, et syrupus eius conferunt præfocioni matricis, et soluit grossos humores, præcipuè quod ex ea assatum est aggregatum cum sexcuplo salis, et eius potio sit duorum [mu-

k v. Alia licet. indurat ipsum.

l B. decoctio ipsius bibita.

haraheni] quum est ieiunus, et similiter quod ex ea est elixatum, et eius semen bene tritum et positum in vase sicco, et permixtum cū melle, et comestum lenit naturam, et confert dolori ani, et matricis, et stomachi, et confert dolori pungituo. *Febres.* Acetum eius confert tremori antiquo. *Venenosa.* Quum suspenditur eius totum super portas, secundum quod dicitur, prohibet venenosa ab eis. et est theriaca venenosus.

m B. auf.

A N N O T A T I O N E S.

De Scilla et usu eius multiplici, plura habes ex Dioscor. lib. 2. & 5. & Gal. li. 3. de medic. facile parat. & Paul. lib. 7. Perum quod ad eius temperamentum pertinet, author calidam tertij ordinis, esse ait, & siccam in terminis secundi. At Gal. 8. simpl. in secundo calidorum ordine reponit, quod & Auer. 5. Coll. Paulus uero in secundo calidam & siccam putat lib. 7. quod & author paulo infra adnotabit.

Ca. 164. & 165
ca. 205. & 206.

cap. 42.

cap. 645.

De^a [squinanthe] & flore eius.] Cap. 597.

a B. Adchar.

Squinanthum et flos eius quid est? Ex eo
A Y I C. B b aliud

De^a [*scolopendria.*] *Cap.* 604.

De a [spongia maris.] Cap. 601.

De^a [semine lini.] Cap. 605.

b B. eius dū est
recēs & in ipso.

c v. & qualis i
non frige.

d B. ficibus ad
pānū & bothor
lene, & confert
spasmo seu.

† bethor.

• Belytser

— R. D. —

e B. porci. lani se
manera uel ligia
uariolarum &
destruit uerru-
cas.

† adib.
d B. aldab.

† bothor.

† bothor.

e B. Resistit ue-
nenis.

a s. Alhachum.

a s. Dem.

b B. alhalem.

suam absterfionem. Et stercus cameli ^c [mundi-
ficat & destruit verrucas, etiam quæ magnæ
sunt.] *Membra capitis.* Stercus [†] lupi confert fur-
furibus propter suam absterfionem. & stercus
cameli abscindit fluxum sanguinis ex naribus:
& quando bibitur cum medicinis epilepsie,
confert. *Membra oculi.* Stercus [†] [adib] abstergit
albuginem. oculi. *Vulnera & ulcera.* Stercus ca-
meli resoluit [†] pustulas & vlcera. Et similiter
stercus pecudis super mellinum. *Apostemata &*
† pustula. Stercus caprarum resoluit scrophulas
fortiter. & similiter stercus cameli, & stercus pe-
cudis erysipile. *Instrumenta iuncturarum.* Stercus
cameli sedat dolores iuncturarum, & aposte-
mata earum. *Membra expulsiouis.* Stercus capra-
rum siccum cum lana prohibet fluxum matri-
cis. *Venena.* ^e [Rectificatur] stercus caprarum
decoquendo. unc. i. ex eo cum. v. sacraiat uini
nigri, et recens ex eo etiam, & sit ex eo empla-
strum morfui ut peregrinatio faciat situm, & stercus
pecudis aduflum præcipue confectum cum ace-
to linitur super morfam canis rabiosi.

De a [sanguine draconis.] Cap. 608.

Sanguis draconis, & est feces, quid est? Est suc-
cus rubeus, notus. *Natura.* Non est eius calidi-
tas multa. Et dicunt quidam quod est frigidus:
eius verò siccitas est in secundo. *Operationes &*
proprietates. Est constrictius, & prohibet fluxum
sanguinis. *Vulnera & ulcera.* Glutinat ulcera, &
plagas recentes. *Membra nutrimenti.* Confortat
stomachum. *Membra expulsiouis.* Constringit,
& confert dysenterie, & fistulis ani. *Permutatio.*
Loco eius, secundum quod existimant quidam,
ponitur lactuca in omnibus operibus eius.

De [sanguine.] Cap. 609.

Sanguis quid est? Sanguis hominis, & san-
guis porci, sunt similes in omni re. Et carnes
amborum sunt proximæ in omni re, ita quod
quidam fuerunt, qui vendebant carnem homi-
nis, ac si esset caro porci, & occultatum fuit il-
lus usque quo inuenti fuerunt digiti hominis
in ea. Et dixerunt quidam, quod qui experiri
uolunt aliquid in sanguine hominis, experiat
illud in sanguine porci, nam licet sit debilius
virtutis sanguine hominis, tamen est ei similis.
Et nos quidem iam scribemus nunc, quæ dicta
sunt de sanguine, sed plurima eorum sunt de
quibus non curatur, & sunt quædam, de qui-
bus curatur. *Electio.* Oportet ut sanguis qui
in medicinis administratur, sit assumptus ex a-
nimalibus sanis, in cuius colore non domine-
tur humor, neque putredo. *Operationes & proprie-
tates.* Sanguis equi est adustius, & putrefactius.
Et totus est debilis digestionis, præcipue qui
grossus est. *Decoratio.* Sanguis leporis calidus
supponitur morpheæ, & panno, & confert eis.
Sanguis vespertilionis, secundum quod dicitur,
prohibet ortum pilorum, & non est ei ueri-
tas. Sanguis verò ranarum viridium, & san-
guis ^b [alhelem] est magis prohibens. Et sanguis
vespertilionis, secundum quod dicitur, conser-
uat mammillam secundum dispositionem suam,

sed non verificatur. *Apostemata & pustula.* So-
guis leporis maturat apostemata calida cito, &
similiter sanguis hirci administratur post con-
gelationem. Et sanguis menstruus, secundum
quod dicitur, linitur super erysipilam. Et san-
guis tauri calidus, super apostemata calida be-
nia. *Instrumenta iuncturarum.* Dicitur quod sangui-
menstruus distillatur super podagram calidam.
Sanguis [†] [adib] & confert ei, & [†] [lumbæ &] [†] [guarefem], & turturis distillatur
calidus super excoriationem contritam & de-
lorosam, & prohibet generari apostemata quæ
provenit a casu, quum commiscetur cum oleo
rosæ tepido. Dixit Gal. illud est propter teporem
qualitatis suæ, non propter rem aliam, & dicitur
tatur, & administratur loco eius oleum rosæ
cit operationem eius, & similiter dicitur in
guine gallinarum. Sanguis verò alini prohibet
fluxum sanguinis narium ex uelamine cor-
Et sanguis testudinis sylvestris sanat epilepsiam
cum uino. & similiter sanguis agni. Et dicitur
quod sanguis cameli confert epilepsiam, illud
rō non est uerum, dixit Gal. quoniam ipse
est cum incisione forti. Ego autem dico, quod
sitan, si illud verificatur cum experimento, in
[comparatur] ad uirtutem apparentem in
ad proprietatem quæ est in ipso. *Membra*
Sanguis [†] [guaril] & lacerti confortat uir-
sanguis albae prohibet oriri pilos in palpe-
bris. Et similiter sanguis ranarum viridium
secundum quod dicitur, sed experimentum
non verificauit illud. Sanguis columbe, &
[alguarascen], & turturum, & proprie
venarum alie distillatur super taurum. & simi-
liter sanguis [†] [alfahakir] & similiter si distil-
tur radices pennarum sanguineæ sine illo
rium super eam. Et dixit Galenus de peffora. Sanguis
excusatio. *Membra anhelitus & peffora.* Sanguis
bubonis valde confert asthmati, & similiter
eius, & caro ipsius. Et dixerunt quidam, quod
sanguis vespertilionis conseruat mammillam
ita ut remaneat stans, & non est ei radix. Sanguis
guine autem hirci recente, antequam conge-
tur, si accipiat. unc. & commiscetur cum
ceto, & bibatur in tribus diebus, calefactum
[quidam] *Membra expulsiouis.* Sanguis
quod confert ad hoc. *Membra expulsiouis.* Sanguis
guis menstruus suppositus prohibet existimatio-
tionem, secundum quod quidam existimant
runt. Sanguis hirci, & caprae, & cameli, &
catus & frigus retinet fluxum. Et sanguis
quando bibitur cum melle, confert dysen-
ria. Et sanguis [†] [hirci] extirpatur frigus
dem renum. *Venena.* Sanguis hirci, & canis
leporis frigus confert nocumeto sanguis
ne, quando bibitur cum uino, & similiter
guis canis [†] [†] & etiam sanguis canis
biofi, secundum quod dicitur vulgare
fides. fert morfui canis rabiosi, & proprie

De a [asparago.]

Sparagus quid est? *Natura.* Aequalis est
Gal. Dixit enim quod in ipso non est
facto

factio, neque in frigidatio apparens, nisi in petroso. Ego autem dico, non elongatur a caliditate, & quanto plus incipit indurari, roboratur caliditas, & apparet super ipsum vestigium tity malorum, mordicans valde. *Operationes & proprietates.* Virtus eius est absterfiva, aperit oppilationes omnium viscerum, proprie hepatis, & reni: & in ipso est resolutio, proprie i petroso. *Instrumenta iuncturarum.* Bibitur eius decoctio, propter dolorem dorsi, & sciaticæ. *Membra capitis.* Decoctio eius, & proprie radices eius, quando coquitur cum aceto, & similiter ipsa radix, & semen eius, bona sunt omnia dolori dentium. *Membra nutrimenti.* Aperit oppilationes hepatis, & confert icteritæ, & in ipso est virtus faciendi nauseam. *Membra expulsiōis.* Existimatur Rufus, quod ipse stringit, & forsit illud est propter eius prouocationem. Alij verò dicunt, quod ipse lenit, plures verò dixerunt, totæ, & decoctio radices eius prouocat vrinam, & confert difficultati urinæ, & augmentat in generatione, & coitu, & confert difficultati impregnationis, & similiter semen eius quando supponitur, prouocat menstrua: & aperit oppilationes [splenis]. *Venenæ.* Quando coquitur cum uino, confert puncturæ rutæ. Et eicit canes.

ne sordidæ leuis, et quinta habet formā fungi exterius plana, in terius aspera, quæ nō habet odorem. *Natura.* Calida est et sicca, in tertio. *Operationes & proprietates.* Mvdficatiua est sorditici, absterfiva, adustiva, et tertia est subtilior alijs. *Decoratio.* Adusta, et proprie tertia, facit alopeciam. Et fungalis administratur in abrasione pilorum, et confert morpheæ, et duæ quidem spongiosæ ingrediuntur in ablutionibus, et in medicinis bothor lactei, et panni, et vestigiū in facie, et reliqua in abrasione pilorum. *Membra capitis.* Et plana est magis conueniens absterfioni dentium, et est vniuersaliter uehementis absterfionis dentium. *Apoftemata & pustule.* Plana est conueniens apoftematibus, quæ sunt ut elani supposita, et rosea scrophulis. *Pulnæ & ulcera.* Conferunt scabiei vlcerosæ, et impetigini, et proprie spongiosa. *Instrumenta iuncturarum.* Rosea ualet podagræ cum cera, et oleo rosaceo. *Membra nutrimenti.* Rosea confert spleni, et hydropsi. *Membra expulsiōis.* Rosea confert difficultati vrinæ, et ad purgandum arenam, quæ est in uesica et dolori renum.

columoroso, & est spuma maris, quæ est ipsa, quæ iuxta litus maris reperitur, & est spuma maris spongiosa leuis longa lenis, seu mollis odorem habens althaleb.

† bothor.

De ^a [Stercore.]

Cap. 613.

a. B. Zebel.

Stercus. Stercora diuersificantur secundum diuersitates specierum animalium, immo quandoque diuersificantur secundum diuersitatem indiuiduorum speciei vnius, et proprie hominum. Stercus anatis nō administratur propter superfluitatem caliditatis suæ. Et sterces b [accipitris et cristatellæ et basich] et reliquorum rapacium raro administratur, quia superflua sunt ualde. *Natura.* Nullum ex stercorebus est in frigidatuum, neque humectatuum. Et sterces columbarum est calidissimum stercoreum, quæ administrantur, et earum quæ in domibus nutriuntur, minorantur a stercore earum, quæ paucunt. *Operationes & proprietates.* Stercus caprarum, & proprie montanarum administratur in cursu sanguinis, sterces asini adustum et nō adustum in cursu sanguinis. Stercus colubarum est ex rubiscantibus, & cum farina hordei est resolutiuum: sterces caprarum adustum fit subtilius, & non calidius. *Decoratio.* Stercus ouium cum aceto est conueniens verrucis formicalibus, & quæ sunt ut clauis, & ut mora. Et sterces locustarum confert panno, et morpheæ, et similiter sterces [tur dorum] comedentium rizi, & similiter sterces lacerti, et stellionis, et facit colorem bonum. Stercus caprarum, et proprie montanarum adustum conueniens est alopeciam, et similiter sterces [talpæ] est magni iuuamenti. Stercus columbarum est ex medicinis bonum facienti bus colorem. Stercus lacerti abstergit pannum, et expertum est. *Apoftemata & pustula.* Stercus vaccinum cum aceto super exituras calidas possum fedat eas. Stercus caprarum, et sterces ouium cum aceto super adustionem ignis cum cera et oleo rosæ conueniens est. Stercus columbarum cum melle, et semine lini utile est escare ignis perfici, et adustioni ignis. Stercus caprarum ualet excoiationi. Stercus columbarum, & sterces auis [turda] ualet

b. n. albazi, & falchoni sacchari & albasch.

c. B. alzarazir.

d. B. muria.

† bothor.

e. n. alhabari.

De ^a [sorditici.]

Cap. 611.

Sordities. *Natura.* Sordities aluearis calefactiua est in fine secundi, & melior est ea est uiridis, & sordities balnei, quæ est in parietibus eluctantium etiam cum æqualitate, & sordities eluctantium etiam proxima est sorditici balnei. Una earum est quæ aggregatur in corporibus, cum, quandoque enim inunguntur oleo, & pinguatur super pulueri, & secunda est illa, quæ cōgregatur super parietes ex uaporibus, & sudoribus. *Operationes & proprietates.* Ambæ sunt resolutiuæ, maturatiuæ cum æqualitate. Sordities verò de. Et omnes extrahunt furculos, & spinas. *Decoratio.* Sordities auris confert panaritio, & lenit super scissuras labij. *Apoftemata & pustula.* bona apoftematibus sordities eluctantium, et est nei vesicis. *Pulnæ et ulcera.* Sordities parietum eluctantium est utilis ulceribus [scenium] et raluale. *Instrumenta iuncturarum.* Sordities corporum eluctantium vilis est sciaticæ, quum ponitur super eam [pisilla], sicut emplastrum, & confert duritiebus matricis.

De ^a [spuma maris.]

Cap. 612.

Spuma maris quid est? Species eius sunt quinque. Spongiosa in figura sua [francida in odore] resuo similis odori piscium graui, & est spissa, lictorosa maris, & spongiosa, lenis, longa, leuis [resololi] odoris] & rosæ, et purpurea, similis la-

A V I C.

Bb 3 ima.

est cutis masculi. Et Gal. quidem existimauit, q
quando accipiuntur fila plurima, & proprie
luncta ex sanguine muricis, & strangulatur
cum eis vipera, & inuoluitur vnum eorum in
circuito colli habentis apostemata vna, & gut
turis, apparet ex eo iuuamentum maximum,
& mirabile. *Membra oculi.* Ius serpentis, & caro
eius predicta confortant visum. Et conuene
runt quidam quod adeps viperæ, prohibet de
scensum aque in oculum, sed homo non aude
facere illud. *Vulnera & ulcera.* Finditur, & po
nitur super morsum viperæ ipsius, & sedat do
lorem.

De^a [spodio.]

Cap. 616.

Spodium quid est? Radices^b [cannarum] a
duste, dicitur enim quod ipsæ aduruntur pro
pter fricationem suarum extremitatum, quum
ventus eas perflat. *Natura.* Frigidum est in secū
do, & siccum in tertio. *Operationes, & proprietates.*
In ipso est stypticitas, & preparatio, & parum
resolutionis, & eius infrigidatio est plurima,
& eius resolutio est propter amaritudinē pau
cam in ipso. ex resolutione igitur eius, & sty
pticitate, fit exsiccatio fortis, & est composita
rum virtutum sicut rosa. *Membra capitis.* Cōfert
aphthis, & melancholicę provenienti ex solici
tudine. *Membra oculi.* Spodium confert apofte
matibus oculi calidis. *Membra anhelitus & pecto
ris.* Confortat cor, & confert tremori eius cali
do, & syncopi factæ ex effusione cholerae ad
stomachum, & bibitum, & linitum, & confert
melancholicę, ex solitudine, & timori de præ
teritis, & terrori de futuris. *Membra nutriti.*
Confortat [tusli] & inflammationi stoma
chi, & debilitati eius, & prohibet effusionem
cholerae ad ipsum, & confert conturbatio
ni. *Membra expulsiōis.* Prohibet solutionem
cholericam. *Febres.* Confortat febribus acutis.

De^a [splene.]

Cap. 617.

Splen. Electio. Melior splenum, est splen por
ci, cum hoc tamen est mali chymi. *Operationes et
proprietates.* In ipso est stypticitas quædam, & ge
nerat sanguinem melancholicum, *Membra nutri
mentis.* Est tardæ digestionis propter suam, sty
pticitatem.

De^a [sambuco.]

Cap. 618.

Sambucus. *Natura.* Alba est calidior citrina
& citrina, purpurea, & est vniuersaliter calida
sicca in^b [tertio]. *Operationes, & proprietates.* Est
eius oleum. *Decoratio.* Deter panum, quod ex ea
re [rubedinem] multitudo odoramenti eius.
Instrumenta iuncturæ. Eius oleum confert egri
bra capitis. Eius odor facit soda, ueruntamen
cum hoc resoluunt soda facta a phlegmate,
quando odoratur, & purum oleum eius facit
sum odorat.

Sulphur quid est? Notum est. *Natura.* Calidū
est & siccum ad quartum perueniens. *Operatio
nes et proprietates.* Est subtiliatium, attractiūm.
Decoratio. Est ex medicinis albaras, proprie dum
non tangit ipsum ignis. Et quando miscetur cū
gumma albotin, eradica vestigia, quæ sunt in
vnguibus, & cum aceto ponitur super mor
pheam. *Apostemata & pustula.* Ponitur super a
dustionem, & ulcerationem, & abstergit impe
tiginem, & proprie cum^b [visco] alimbar, &
proprie etiam cum aceto, & cū nitro propter
pruritum lauatur ex eo corpus. *Instrumenta iunctu
rarum.* Ipsum est cum nitro, & aqua super poda
gram linimentum conueniens. *Membra capitis.*
Restrigit coryzam suffumigatum, & admini
stratur cum aceto, & melle super contritio
nem auris.

De^a [salina.]

Cap. 620.

a B. Lhab.

Salina quid est? diuersificatur secundum spe
cies, & secundum complexionones singularium,
& virtus eius omnino est maturatiua, resoluti
ua. *Decoratio.* Abstergit panum, & lentigines,
& sanguinem mortuum. *Vulnera & ulcera.* Fri
catur impetigo cum salina hominis ieiuni,
& camphora. *Membra capitis.* Salina ieiunis,
quum distillatur in aurem lesam a vermibus,
interficit eos, & educit eos statim. *Vene
na.* Salina resistit venenis. Et quum ieiu
nus expuit super scorpionem, multoties mo
ratur.

De^a [staphisagria.]

Cap. 621.

a B. Miubezegi.

Staphisagria quid est? Est vna passa montana,
& est granum capitis, & in monte Libano in
uenitur de ea plurimum. & est granum nigrū^b
[sicut cicer ni
grum. *Natura.* Est calida & sicca in tertio. *Oper
ationes et proprietates.* Est adustiua, corrosiua, c
[acuta, & acris.] *Decoratio.* Interficit pedicu
los, & proprie cum arsenico, & confert alope
ciæ antiquę linita. *Vulnera, et ulcera.* Staphisa
gria cū arsenico, aut sola ponitur sup scabiem,
& excoiationem. *Membra capitis.* Masticatur
ad extrahendum phlegma, & humiditatem
ex cerebro, & coquitur in aceto, & collui
tur ex ea os ad dolorem dentium, & humidi
tatem gingiuar, & sanat cum melle aphthas
malas. *Membra nutriti.* Bibuntur de ea xj.
grana cum mellicrato, & facit uomere chy
mum viscosum. *Membra expulsiōis.* In bibi
tione ipsius est timor: ipsa enim vlcera u
ficam, sed quando fuerit cum rectificanti
bus, & cum quantitate temperata, mundifi
cat eam.

De^a [storace.]

Cap. 622.

a B. Miha uel
meha.

Storax quid est? dixerunt: storax humida a
lia est, quæ extrahitur per se ipsam gumma,
& alia est, quæ extrahitur cum decoctione,
per se autem extracta, est citrina, & quando
antiquatur, declinat ad aureum colorem, et

A VIC.

Bb 4

est

Tractatus secundus.

393

De^a [sale ammoniac.]

Cap. 625.

Salamoniacus. *Electio*. Ille est melior, qui est, vt borax, clarus, chrySTALLINUS. *Natura*. Calidus est & siccus in fine tertij. *Operationes & proprietates*. Est subtiliatus, liquefactus. *Membra capitis*. Confert albugini oculi. *Membra capitis*. Constringit uam, quæ casum patitur, & confert squamantiæ.

plurimum quàm hortulanum, & habet folia, & crus longum, super quod est flos albus, & ipsius quidem rememoratio iam antecessit cap. b [nun.] *Natura*. Calidum est et siccum ad quartum perueniens. *Operationes & proprietates*. Est subtile, aperituum, abstersiuum. *Pulnere & ulcera*. Confolidat uulnera magna, & fraudulenta. *Instrumenta iuncturarum*. Est bona attritioni c [neruorum.]

De^a [sandaraca.]

Cap. 626.

Sandaraca. *Natura*. Calida est & sicca in secundo. *Operationes & proprietates*. In ipsa est stypticitas, & proprietates retinendi sanguinem, & luctatores ipsa utuntur, vt leues, & fortes fiant, & non incutiant difficultatem anhelitus. *Decoratio*. In ipsa est virtus macredinem facienti valde, quando bibuntur de ea quaque die tres quartæ drag. j. in aqua & oxymelle. *Vulnera & ulcera*. Desiccat fistulas, quando cum ea suffumigantur. *Membra capitis*. Eius fumus prohibet catarrhos, & ipsius iuuamentum in sedando dolore dentium uehementius est, & magnum ualde, neque aliquid inuenitur compar ei in hoc, & restituit gingiuam. *Membra nutrimenti*. Prohibet tremorem cordis, sicut Karabe, & prohibet fluxum sanguinis, & prohibet asthmaticum humidum sua exsiccatione. Et similiter utuntur ea luctatores, ut difficultatem anhelitus non incurrant. *Membra nutrimenti*. Datur deca in potu spleneticis, & confert. *Membra expulsiois*. Est bona solutio antiquæ, & fumus eius confert hæmorrhoidibus.

De^a [sadar.]

Cap. 630.

a B. sedar.

Sadar quid est? diximus dispositiones eius ubi diximus de nabach.

De^a [spolio serpentis.]

Cap. 631.

a B. selach alhaie.

Spolium serpentis. dictum est de eo in cap. 20 de serpente,

De^a [sedeguarum.]

Cap. 632.

a B. seduran.

Sedeguarum. *Natura*. Frigidum est in secundo, siccum in tertio. *Operationes & proprietates*. Retinet sanguinem, *Decoratio*. Prohibet casum capillorum. *Permutatio*. Loco eius ponitur pondus eius de feluza haram & tertia ponderis ipsius de radice cannæ.

De^a [sifcleos.]

Cap. 633.

a B. selalius.

Sifcleos quid est? est alaniudem Romanum et est simile alaniudem, ueruntamen est longius eo parumper, et uehementius album. *Natura*. Calidum est, et siccum in secundo. *Operationes & proprietates*. Est subtiliatus, resolutiuus, mundificatiuus, carminatiuus. Et similiter radix eius, & semine ipsius, sunt sedatiua dolorum interiorum, & liquefacit phlegma coagulatum, & de ipso quidem datur in potu animalibus, & multiplicat partus ipsorum, & bibitur in uino, & prohibet frigus, & nocumentum ipsius in itinere, & proprie cum pipere. *Instrumenta iuncturarum*. Confert doloribus dorsii. *Membra capitis*. Confert asthmaticum, & difficultati anhelitus, et anhelitui dilatatiouis, et tussi antiquæ proprie radix ipsius, et semen eius simul. Et quando coëscitur radix eius cum melle, et deglutitur, mundat pectus ab humiditatibus uiscosis. *Membra nutrimenti*. Resoluit inflationem, et sedat dolores viscerum, et digerit radix eius proprie cibum, et est bonum stomacho. *Membra expulsiois*. Resoluit dolorem pungituum, uentosum, et facilem efficit partum in omnibus animalibus, et remouet difficultatem urinæ, et resoluit dolores matricis, et prefoctionem eius, et confert doloribus uiscerum. et succus cruris huius plantæ, et semen ipsius quum sunt recentia, et bibuntur ex eis tres anijulat cum c [arob] x. diebus, sanant dolorem renum, et efficiuatiuum penitus dolori renum.

De^a [sarace.]

Cap. 627.

Sarax quid est? Est illud quod persicæ nominatur childaru, & frusta radices eius sunt composita ex partibus, super quas sunt cortices, quæ uelociter ab eis tolluntur. Et eius quidem alius est masculus, & alius femina, sed masculus est fortior. *Natura*. Calidus est & siccus in secundo. *Operationes & proprietates*. Exsiccat sine mortificatione, & in ipso est amaritudo, & stypticitas. *Vulnera & ulcera*. Confolidat uulnera. *Membra expulsiois*. Interficit uermes, & ascarides, & proprie cum syrupo mellis. Sitq; potio ipsius aut elleboro, & oportet quidem ut comedantur ante ipsius potionem allia, & similiter interficit scotum.

De^a [sulen.]

Cap. 628.

Sulen quid est? Est medicina Romana. *Natura*. Calida est & sicca apud quartum. *Operationes & proprietates*. Adurit cutim. *Membra capitis*. Confert torturæ, quum sit caput purgatum ex uno grano ipsius cum aqua betonica. *Membra oculi*. b [Rarificat] apostemata palpebrarum, & c [inflat ea,] & apostemata accidentia sub oculo,

De^a [scordion.]

Cap. 629.

Scordion quid est? est allium agreste, minus

De^a [sirengi.]

Cap. 634.

a B. sirengi.

Sirengi quid est? Est proximus uirtuti asedini, immo est fortior. *Natura*. Frigidus est et siccus

lla eius xl. diebus, delet splenem, & confert singulenti, & icteritia. *Memora expulsiōis.* Frangit lapidem in renibus, & vesica. Et dicitur quod supēntia ad collum, prohibet impragnationem.

De ^a [subal.] Cap. 637.

Suhal quid est? Est ex substantia calida acris. *Natura.* Est calida, & acris cum æqualitate. *Apostemata & pustula.* Folia eius rumpunt alubellet, & resoluunt ea in dispositione principiorum, & quæ recens est, maturat apostemata inobedientia maturatiōi. *Vulnera & ulcera.* Quæ recens est, eradicat scabiem ulceratam. *Memora oculi.* Ponitur in medicinis acuentur quod est optima medicina tussi, & anhelitui dilatationis, adeo quod ex ea fit iussu migatio, & confert.

De ^a [seisaron.] Cap. 638.

Seisaron quid est? Est lignum uisum, & est in ipso amaritudo, & stypticitas. *Natura.* Calidum est & sicum in secundo. *Operationes & proprietates.* In ipso est resolutio, & stypticitas pauca. *Memora nutrimenti.* Decoctio radicis eius confert dolori stomachi. *Memora expulsiōis.* Decoctio radicis eius prouocat.

De ^a [sumio.] Cap. 639.

Sumium quid est? Est [curati albani,] existens in aquis stantibus, & in ipso est bonus odor, & dicitur in cap. de cas. *Memora expulsiōis.* c [Medulla eius decocta & non decocta] confert lapidi, & prouocat, & confert dynteria.

De ^a [sucuto.] Cap. 640.

Sucutum quid est? dicitur quod est semper-nua. Et dicitur quod est species feminis man-dragora: & dicitur aliud, & est duarum specie-um: quarum una est petrosā, & alia est non pe-est frigus, & siccitas. & in ipsa est humiditas ca-lida temperata, & subtilitas, & incisio, b [& ui-ecedinem quandam, & aqua eius attrahit spu-er cas rem vnam. *Operationes & proprietates.* Est li resoluunt, & aliquid est in ipso, per quod ag-bercoctio eius confert attritioni neruorum & bus ipsorum, & recentes consolidat. *Memora an-herilis & pectoris.* Sanat asperitatem gutturis, & prohibet sputum sanguinis. & in aqua mellis mundificat pulmonem. *Memora expulsiōis.* Con-pura, [sanguinis] aquosa, & doloribus renū, & retinet fluxum sanguinis menstrui. [d Per-ducit, aut aqua solatri.]

De ^a [sumach.]

Cap. 641. a B. sumach.

Sumach quid est? aliud est Corasceni, & aliud est semminus Corasceno, rubrum, lentis si-militudinem habens, & est conueniens cui conueniunt acacia, & rosa. Et quando decoquitur cum aqua, deinde eius decoctio inspissatur sicut mel, conuenit ei cui conuenit lycium. *Natura.* Est frigidum in secundo, sic-cum in tertio. *Operationes & proprietates.* Est stypticum, confortatiuum, constrictiuum, & accu-um est subtilius eo, & prohibet fluxum. [] ita quod, quidam dicunt, quod appensum reti-net illud, & prohibet attractionē cholere ad vi-scera. *De oratio.* Decoctio sumach, quo c [tinco-res] vtuntur, & coriorum preparatores, deni-grat capillos. *Apostemata & pustula.* Fit ex eo em-plastrum super percussione, & prohibet apo-temata, & viriditatem, & confert panaritio, &

20 prohibet additionem apostematum. *Vulnera & ulcera.* Prohibet ambulationē fraudulētis, instru-menta iuncturarum. Embrochatur ex decoctione e-ius torsio, & non apostematur. *Memora capitis.* Prohibet saniem auris, & gumma eius, quando ponitur in corrosione dentium, sedat dolo-rem eorum. *Memora nutrimenti.* Preparat stoma-chum, confortans ipsum, & sedat sitim, & facit appetitum accositate sua, & sedat nausēā cho-lericam. *Memora expulsiōis.* Constringit, & reti-30 net menstrua, & fluxum, t d [] & prohi-bet rasuram, & clysterizatur ad dynteria, & cursum matricis, & hemorrhoidas.

b f B. sanguis

c B.

f bother.

d f a. sanguinis.

De ^a [sicta.]

Cap. 642. a B. sicta.

Sicta (i. beta.) quid est? Est duarum specierū: vna est nigra propter vehementiam viriditatis, & altera est illa quæ est nota. *Natura.* Apud quos-dam est calida, & sicca in primo; Et secundum veritatem est compositarum virtutum, & apud quosdam est frigida, & non est dubium, quin in eius radice sit humiditas. *Operationes & proprie-tates.* In sicta est virtus baurach, subtiliatiua, & in ipsa est resolutio, & apertio tortior b [resolu-tiōe] atriplicum, & lenificatio, & in ea quæ est nigra, est stypticitas, & propriè cum lentib. Et bauracitas, quæ est in ipsa, est resolutiua & terrei-tas est c [contractiua, & totum elixatum est ma-li chymi, & totum eius] est parui nutrimenti,

50 sicut reliqua olera. *De oratio.* d [Prohibent] suc-cus eius, & decoctio foliorum eius e [] si-xuras frigoris, & confert alopecie, & confert pā-no, quum ex foliis eius administratur empla-strum post ablutionem loci cum nitro, & quādoque abscindit verrucas succus eius, & interfici-t pediculos. *Apostemata & pustula.* Ex ea eli-xata fit emplastrum apostematibus, & resolu-it, & maturat ea. *Vulnera & ulcera.* Folia eius bona sunt decocta adustioni ignis, & conferunt im-petigini linita cū melle. *Memora capitis.* Ex aqua eius cum felle gruis fit caputpurgium, & delet torturam, & valet ad vlcera narium, et eius aqua tepida distillatur in aurem, et sedat dolorem, et lauatur caput cū aqua eius, et aufert fursures, et lauat caput cū aqua eius, et aufert fursures, *Memora nutrimenti.* Radix eius est mala stoma-cho, faciens nauscam, et plurimum illius est propter bauracitatem eius mordicatiū, et est mali

b B. apertione.

c B. contractiua & omnis h la mali chymi & omnis. d B. confert. e f B. Ad.

f bother.

f. — D.

g. v. moluchio.

h. n. Alia licia colicam.

a. z. scanchur.

a. B. sebestan.

b. n. fengiebnie.

a. B. samabras.

a. B. senbel.

b. n. alaelithia.

c. B. aelithia.

mali chymi. et lauat bauracitate sua, adeo ut mordiet stomachum fortis sensus, et eius nutrimentum est paucum, et aptio eius est [parua:] et ad oppilationes hepatis fortior est aptione. [malua:] proprie cum synapi, et acetio, et similiter etiam spleni, et oportet ut comedatur cum muria, et cum speciebus, que sunt ad condienda cibaria. *Membra expulsiōis.* Dicitur quod illa, quæ est nigra, astringit, et proprie eum lenit, quoniam altera lenit, et proprie eum lenit: sed non est dubium, quin elixata, proiecta eius aqua, quando patella in furno ponitur, constringat, et sit cum ea clystere ad extrahendum fecem, et totum eius generat [inflationem] et rugitum, et dolorem ventris pungitum. Et est bona colicæ, quum assumitur cum speciebus condientibus, et muri.

De a [flinco.]

Cap. 643

Stineus quid est? Est guaril de Nilo, qui capitur in Aegypto. Et existit mauerunt quidam, quod sit de partu crocodili in campos. *Electio.* Melius quod est in ipso, est illud quod est in parte renum. *Membra expulsiōis.* Quandoque auget coitum adeo, ut non sedetur nisi sorbitione iuris lactucarum, et lentium.

De a [sebesten.]

Cap. 644.

Sebesten, & nominatur mukeita. *Natura.* Sunt quasi temperata. *Operationes et proprietates.* Sunt lenitiue. *Membra anhelitus et pectoris.* Leniunt pectus, & guttur. *Membra nutrimenti.* Sedant sitim, & proprie semen eius cum b sagazenea. *Membra expulsiōis.* Leniunt ventrem.

De a [samabras.]

Cap. 645.

Samabras. *Decoratio.* Fit ex eo emplastrum super spinas, & ea quæ carni sunt infixæ, & super verrucas cōtrito, & extrahit eas, & super ea quæ sunt ut clauis, & euellit, & dicitur quod illud quod de eo siccum est, quum cōmiscetur cum oleo, facit nasci capillos super tineam. *Membra capitis.* Dicitur quod hepar ipsius sedat dolorem molaris dentis. *Membra expulsiōis.* Vrina eius, & sanguis ipsius mirabilis iuuamenti sunt in raptura infantium, quum sedent in decoctione eius, & quandoque ponitur in vrina eius, aut in sanguine ipsius aliquid de musco, & ponitur in virga infantis, & fit vltimi iuuamenti in raptura. *Venena.* Finditur, & ponitur super puncturam scorpionis.

De a [spica.]

Cap. 646.

Spica quid est? Spica est duarum species: quarum vna est spica aromatica, & est spica anium, & altera est nereiden, & est spica Romana. Et b [alithia] debilior est Inda, & Syra in omnibus proprietatibus suis, nisi in prouocatione, & c [alithia] est in virtute proxima Syra, & eius quidem arbor parua est, & euellitur cum luto suo, & egreditur: quæ quandoque adulteratur cum planta, quæ est sibi similis: inter eas verò discernitur, quoniam planta illa est horribilis odoris

Et nereidem, preterea quardam est montana. Ius folia sunt sicut folia croci hortulani, & sunt liter stipites eius, sed sunt citrini plani, non modum retis inuoluti, plures habens radices, licet duas, aut plures, & non habet crus, neque frustum neque florem. *Electio.* Inquit Dioscorides, si sit grauis, & declinat ad meliorem, & est boni odoris, sicut cyperi, & syria spica, mordicans linguam, & hæc est Syria. Inda verò est debilior, & [longior & plus] ni spica, inuoluta, horribilis odoris, & rugitur velociter cum summa suorum villorum, cadit ex ea puluis niger, magnus, & adulteratur quia decoquitur post infusionem cum aqua, & lida, deinde [sit grauis] cum antimonio, & stea venditur. ipsum verò significant sapor, & debilitas virtutis eius, & debilitas saporis, & odoris eius, nigra verò Inda melior est ipsius, & odoris eius, nigra verò Inda melior est quæ est recens, boni odoris, plures habens radices, grossa, quæ non frangitur. Illa verò quæ habet crus declinans ad albedinem, & proprie in medio sui, non est aliquid proprie, quæ est horribilis odoris. *Natura.* Calida est in primo gradu in secundo, *Operationes et proprietates.* Est aperitiua, resolutiua, et in Inda quidem est siyocitina, & caliditas eius minor est, & [frangibilis] & in primis quum gustatur, est [frangibilis] & deinde procedunt ex ea [caliditas] & [frangibilis] cuitas, & ex spica aromatica fit puluis propter suum odorem plurimum, & lutum quidem odorem abluens corpus, & est bonum ad bonum odorem faciendum. *Apostemata et pustula.* Prohibet stemata, & pustulas. *Membra capitis.* Prohibet rheumatismos, & confortat cerebrum, & oculos. Facit nasci pilos in palpebris, quandoque ponitur in collirijs, & trahitur radius inuolutus in puluere super palpebras, & nereidem est melior in hoc, secundum quod existimo. *Membra anhelitus et pectoris.* Conferunt rota tremor, & pectus, & mundificat pectus, & pulmonem, & habet effusionem materierum ad ea, & [frangibilis] & stomachi, & confortat ea, & conferunt materies icteritiae, & prohibent effusiones materierum ad stomachum, & sedant mordicationem, & quando bibitur, quæcunque species ipsius erit, cum vino, conferunt spleni. *Membra expulsiōis.* Omnes prouocant, & [alithia] est foris, quoniam est calidior, & minoris matricis omnia, & [prohibent apostemata] matricis omnia, & dendo in ea, & cōfert do loribus renum, & [prohibent] materierum ad intestina, & [prohibent] materiem in retinendo fluxum superfluum a matrice.

De a [sauch.]

Cap. 647.

Sauch quid est? Iam dictum est in capitulo 640 & hordei. *Membra anhelitus et pectoris.* Confortat pectori & pulmōi.

De a [sesamo.]

Cap. 648.

Sesamum quid est? Est semen plurimum sitatis, quam reliqua semine, & propter hoc citidum sit facile. quidam autem dixerunt

eius oleum non confert nisi melancholicis, vt
eos [impinguet,] & humectet, & erisum quid
est? est genus quoddam sescami abhominabilis
saporis. *Electio.* Corpus eius est fortior oleo ipsi
us. *Natura.* Calidum est in medio primi, humi
dum in fine eius. *Operationes & proprietates.* Est glu
tinatum, lenificatiuum, aequalis calefactionis,
& similiter oleum eius, & decoctio ipsius, et est
mollicatiuum, et in oleo eius est grossitudo,
et quod torrefactum est, minoris est nocumen
ti. *Decoratio.* Resoluit viriditatem percussioneis,
et sanguine congelatum, et confert fistulas, et as
peritati melancholicorum bibitum et linitum,
et est impinguatium, et proprie excorticatum,
et prolongat capillos, et succus arboris eius: et
fistorum ipsius, et lenit eos, et remouet
furures, et oleum eius in quo decoquitur myr
tus, confert capillos, et facit eos fortes et
duros. *Apothemata & pusilla.* Resoluit apo
themata calida. *Vulnera, & ulcera.* Ponitur su
per aduersionem ignis, et oleum eius bibitum
proprae cum infusione aloes, et aqua vuae passae
Instrumenta iuniorum. Ex eo fit emplastrum ad
fert oleum eius cum virtute rosae sode adulti
nae, et succus arboris eius sanat furures. *Mem
bra oculi.* Confert suppositum pulsationi oculi,
et apothemat eius. *Membra anhelitus & pectoris.*
Est bonum constrictioni anhelitus et asthmatis.
Membra nutrimenti. Est malum stomacho, faciens
nauseam, proferrens desiderium, satians velo
citer, sed quando comeditur cum melle, remo
uatur eius malitia, et tardatur eius digestio, et
mollicat viscera. Et quod torrefactum est, est
minoris nocumenti, et eius nutrimentum est
fistula, et fit velox eius descensio cum cortice suo,
quum autem excorticatur, tardatur eius descen
sus. *Membra expulsiōis.* Confert intestino colō,
et infusio quidem sescami est vehemens in pro
uocatione menstruorum, adeo quod ipsa eiecit
semen papaueris, et sem. lini cum aequalitate,
augmentant sperma et coitum. *Venena.* Confert
morfu [canis rabiosi, et serpētis lenticularis.]

De a [sacundulion.] Cap. 649.

Sacundulion. *Apothemata & pusilla.* Ponitur
cum ruta super formicam. b [et ad fistulas.]
Membra calida. Suffumigatur cum eo patiens
[acetosa,] habens karabium, et lethargiam, et
et confert succus humidi in aurem sanioam,
et confert valde sode. *Membra anhelitus & pecto
ris.* Confert difficultati anhelitus, et asthmatis.
Membra nutrimenti. Confert radix eius doloribus
hepatis, et confert icteria. *Membra expulsiōis.*
Solutione educit phlegma, et confert praefoca
tioni maricis.

De a [sacid.] Cap. 650.

Sacid. *Natura.* Calidum est et siccum in tertio

Operationes, & proprietates. Est b [mordicatum,]
acre. *Venena.* Confert venenis omnibus.

De a [semurion.] Cap. 651.

Semurion quid est? est apium syluestre, et ia
dictum est de eo.

De a [squilla.] Cap. 652.

10 Squilla quid est? Est cepe muris, et eius fo
lia sunt sicut folia lilii, & habet a [oleum] ad
nigredinem declinans. *Natura.* Est calidum et
siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* Est
incisum, et in ipso est viscositas adultiua. *Decor
tio.* Ponitur confectum cum melle super alope
ciam, & [serpiginem,] *Membra anhelitus & pecto
ris.* Eius acetum exasperat guttur, & indurat
carneum ipsius, & est bonum asthmatis, & oreg
moni, & tussi antiquae.

De a [solatrum.] Cap. 653.

Solatrum. *Electio.* Melius quod de ipso admi
nistratur, est habens folia viridia, citrinum se
men, & est quinque specierum, *Natura.* Frigidu
est in primo, siccum in secundo, & stupefactiuum
est frigidum, et siccum in tertio. *Operationes &
proprietates.* Hortulanum est in frigiditatem, co
strictiuum, et est quoddam genus ipsius stupefa
ctiuum, faciens somnum simile opio in proprie
tatibus suis, nisi quia est debilius eo, & est quod
dam genus eius, quod est mortale. *Apothemata
& pusilla.* Est emplastrum bonum apothemati
bus calidis omnibus. *intrinsecis,* et bibitur aqua
eius ad apothemata calida intrinseca, et ponitur
aqua eius cum cerusa, & oleo rosae super erysipi
lam, et formicam more emplatri, et cortex ra
dicis eius, est uehementis exsiccationis. *Membra
capitis.* Si bibatur ex eo quod est stupefactiuum
ultra xij. grana, facit euenire maniam, et quan
do ex aqua eius fit gargarisma, confert apothema
tibus linguarum. Et si bibatur ex cortice radicis po
dus aurei cum vino, attrahit somnum, & quu
solatrum optime teritur, & fit ex eo emplastru
capiti, sanat sode, & resoluit apothemata radi
cis auris, & apothemata velaminis cerebri, & co
fert distillatum dolori auris. *Membra oculi.* Sanat
fistulas oculi lachrymalis fractas, & succus spe
cierum eius, vsque ad illam quae facit somnu
quum fit ex ea [collyrium,] confortat visum.
Membra expulsiōis. Semen stupefactiuum est pro
uocatiuum vrinae, mundificatiuum renum, &
vesicae, & omnes species quum supponuntur, ab
scindunt fluxu menstruorum, & est ex eis, quae
infrigidant & prohibent pollutione, & est spe
cies solatri pter alkekengi, & praeter hortulanu
& praeter stupefactiuum praedictum, quum co
meduntur ex eo. iiii. aurei, interficiunt, & b [a
qua foliorum eius facit possidere maniam,] &
non est in eo iunamentum solatri, nisi ad epla
strum faciendum.

De a [scorpionibus] Cap. 654.

Scorpiones. *Membra capitis.* Oleum scorio
rum, confert doloribus auris valde.

De

b B. acurum
lidum.

a B. semurion.

a B. haufel.

b B. florem.

c B. tiriam.

a B. hanab al
thaleb.

† alcosol.

b B. quod est
minus eo facit
possidere stoli
ditatem.

a B. Harach,
vel Harch.

& solutione educit phlegma, & cholera: & procedit secundum semita seminis croci hortulani in constrictione.]

De^a [scitaragi.] Cap. 664.

Scitaragi quid est? Ille qui est Indus, est frusta ligni parua, subtilia, & cortices sicut gariophylli. Et ille, qui est fructus, declinat ad rubedinem, & nigredinem. Et [scitaragi] quidem oritur in parietibus antiquis, & ubi non [ningit,] & habet folia sicut sunt folia nasturtij, & in estate sunt folia plurima, & minorantur, & augmentatur minoratio. adeo ut forsitan non appareat, & non sit in eo odor, & sicut nasturtium, cuius sapor & odor simulantur corduini & [fossicus] in fine secundi. *Operationes & proprietates.* Est acutus, & aperitiuus. Similiter enim sapor & odor corduini, & similiter uirtus eius. *Decoratio.* Confert iunctis cum aceto super morpheam albam, & albas. *Vulnera & ulcera.* Linitur super excoriationem, & scabiem cum aceto, & eradicat eam. *Instrumenta iuncturarum.* Bibibit ad dolorem iuncturarum, & confert. *Membra nutriti.* Linitur super splenem, & extenuat ipsum. *Membra expulsionis.* Suspenditur eius radix super aurem eius, qui habet dolorem uesticæ, & sedat ipsum secundum quod dicitur. *Permutatio.* Loco eius ponitur rubea.

De^a [scilem.] Cap. 665.

Scilem. *Natura.* Gal. ponit quod est in primo calefactionis. *Operationes & proprietates.* Est subtile, absterfium, resolutiuum. *Decoratio.* Linitur super morpheam cum sulphure, & conlita. *Apostemata & pustula.* Resoluit apostemata cum stercore columbino & semine lini. *Vulnera & ulcera.* Linitur illud quod oritur cum tritico, super ulcera, & puluerizatur super ea, & conque ponitur super impetiginem, & quando non vi emplastrum, & confert. *Instrumenta iuncturarum.* Decoquitur cum mellicrato, & fit inde emmiam. *Membra capitis.* [Sedat] scoto poratio, adiuuat ad [impinguandum.] & prope cum hordco.

De^a [secha.] Cap. 666.

Secha quid est? Secha sunt duæ species, una earum est spinosa habens folia [sedreia] conliffumigatione. Et alia habet folia ut tamaritum ablinthium marinum. *Elefio.* Melior est Arto. *Operationes & proprietates.* Omnes species eius sunt incisivæ, resolutivæ ventositatum, & in ipius calefactio minor stypticitate ablinthij, & maritudo est maior & in ipsa est saltedo. *Decoratio.* Eius cinis cum oleo aut oleo amygdalino linitur confert alopeciam. Et eius oleum facit na

sci barbam, quæ tardatur. & [Apostemata et pustula. Sedat apostemata, & carbunculos. Vulnera & ulcera. Prohibet herpetem ethiomenum. Membra capitis. Facit soda. Membra oculi. Fit vaporatio ex aqua eius inclinando caput ad ophthalmiam, & resoluit eam. Membra anhelitus & pectoris. Confert difficultati anhelitus. Membra nutriti. Nocet stomacho, & proprie tertia. Membra expulsionis. Extrahit uermes, & ascarides, & interficit eos, & prouocat menstrua, & vrinam, & est fortior ablinthio illo. Feres. Eius oleum confert frigori rigoris. Venena. Confert puncturæ scorpionum, & rutelæ, & venenis.]

De^a [sciniar.] Cap. 667.

Sciniar quid est? Est lactuca asini, habens folia, quæ sunt sicut folia lactucæ acuta: & est spinosa ad nigredinem declinans, & in estate rubescit eius lignum sicut sanguis, ita quod tingit manum. *Elefio.* Folia eius sunt debiliora, quæ sunt in ipsa. *Natura.* Frigida est, & secca in primo usque ad secundum. *Operationes et proprietates.* Illa quæ nominatur [acuthium] est styptica, & in ipsa est amaritudo, & illa quæ nominatur fulusia, est vehementioris stypticitatis: & illa, quæ nominatur anulus vehementioris est quam ambæ, & est [acrior:] & illa quæ nominatur non habet, propinqua est ei: & in omnibus eis est stypticitas, & exsiccatio, & quando miscetur cum oleo, & fit inunctio ex ipsa comprimendo, facit sudare. *Decoratio.* Linita confert morpheæ, & icteritiæ. *Apostemata et pustula.* Fit ex ea emplastrum scrophulis cum adipe, & linitur super erysipilam, & proprie species quæ nominatur anulus. *Vulnera & ulcera.* Incarnat vicera, quando in cerato administratur. *Membra capitis.* Est res, quæ magis confert dolori auris. *Membra nutriti.* Confert icteritiæ bibita proprie [acuthia] & proprie doloribus splenis, & cortices eius preparant stomachum. *Membra expulsionis.* Quando in potu datur de ea quæ nomen non habet aureus, s. cum corduini, aut hyssopo, & nasturtio, extrahit vermes, & ascarides: & illa quæ nominatur [acuthia] confert dolori renum. *Venena.* Illa, quæ nominatur anulus, confert morsui viperæ ualde, quando administratur ut emplastrum, & bibita, & illa quæ nomen non habet, est illi propinqua.

De^a [scel.] Cap. 668.

Scel quid est? Est medicina Indæ, similis zingiberi. *Natura.* Calida est & secca in [tertio.] *Operationes & proprietates.* Est amara, styptica, acuta, disrumpit ventositates, et est in uirtute mellis, et inest ei resolutio mirabilis, & subtilitatio. *Instrumenta iuncturarum.* Confert nervis & contritionibus.

De^a [sucaram.] Cap. 669.

Sucaram (i. i. c. i. n. t. a.) quid est? Inquit Dios. Crus huius plantæ est, sicut crus [ferule,] & folia eius sunt sicut folia [cucumeris,] et habet florem album, & semen sicut anisam. Rufus uero dixit,

et nos quidem iam locuti sumus de alkitran.
Nam vero narremus operationes, quæ sunt pro
parte arbori ipsius. Et hæc quidem arbor est de
genere arboris pini, & habet fructum similem
tractui cupressi, sed est minor eo, & habet spi-
nam, & alceram curtam. *Operationes, & proprietates.* In
cortice huius arboris est stypticitas. *Membra capi-*
tis. Si quis de fructu huius arboris plurimum
assumit, facit soda propter calefactionem, & pro
pore quia communicat stomacho in mordi-
catione, quam ei facit. & quando colluitur os
traceto, in quo decoquitur folia eius, sedat do-
lorem dentium. *Membra anhelitus & pectoris.* Fru-
ctus eius confert tussi. *Membra nutrimenti.* Fructus
ipse confert hepati. *Membra expulsiōis.* Eius fru-
ctus confert distillationi urinae. Et si bibatur cū
pipere, prouocat urinae. Et quando ex cortice
suum, & quando bibitur, stringit ventrem, &
quandoque stringit urinae. *Venena.* Datur in
marini. Et si miscetur cum vino ad potum leporis
gatur ex eo corpus, non approximant ei ver-
mes venenosi.

Colluitur os ex decoctione eius ad dolorē mo-
larium. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert spu-
to sanguinis.

De a [spina ægyptia.]

Cap. 680.

a v. Seuche ma-
sarie.

Spina ægyptia. Natura. Est frigida in primo;
sicca in secundo. *Operationes & proprietates.* Est ex-
siccatiua, abscindens catarrhos. *Vulnera & ulcera.*
Radix eius, & propriè semen vehementis sunt
consolidationis. *Membra anhelitus & pectoris.* Co-
fert apostemati gutturis. *Membra nutrimenti.* Con-
fert apostemati stomachi.

De a [synapi.]

Cap. 681.

a B. Chardel.

Synapis. Natura. Calida est & sicca vsque ad
quartum. *Operationes & proprietates.* Incidit phle-
gma, & oleum eius est calidius oleo raphani, &
fugit ex fumo eius vermes venenosi, & illa
quæ est sylvestris, generat humorem malum, &
in ipsa sunt absterfio, & resolutio, et homines
quidem comedunt folia eius, & radicem ipsius
elixata. *Decoratio.* Mundificat faciem & aufert
[occultationem] & vestigia sanguinis mortui,
& sylvestris est emplastrum bonum [forditi-
ci], & exsiccatur lingua, & confert alopecia. *Apo-*
stema & fistula. Resoluit apostemata calida,
& omne apostema antiquum, et ponitur cum
[caulibus] super ierophulas. *Vulnera & ulcera.*
Confert scabiei, et impetigini. *Instrumenta iunctu-*
rum. Confert dolori iuncturarum, & sciaticæ.
Membra capitis. Mundificat humiditates, quæ sunt
in capite, & fit ex ea emplastrum capitis eius
qui patitur lethargiam. Et aqua eius distillatur
ad omnem dolorem auris, & molarium, & si-
militer eius oleum, & propriè quando decoqui-
tur in ea assa, & est de medicinis aperientibus
colatorij oppilationem. Et dixerunt qui-
dam, quod si bibatur a ieiuno, intellectum
efficit bonum. *Membra oculi.* Administratur in
† collyrijs oculi ad pñum, & asperitatē. *Mem-*
bra anhelitus & pectoris. Si teratur, & bibatur cum
aqua mellis, aufert asperitatem antiquam in
canna pulmonis. *Membra nutrimenti.* Extenuat
splenem, & facit sitim. *Membra expulsiōis.* Con-
fert præfocationi matricis, & facit desiderium
coitus. *Febres.* Confert febribus periodicis, &
antiquis.

b v. nigredinem
sanguinis.
c B. quartang.

† boethor.

d a. sulphure.

De a [scenschie.]

Cap. 676.

Scenschie quid est? Est similis abrotano in
virtute. *Natura.* Est calidum & siccum in secun-
do. *Membra capitis.* Confert epilepsie, & abscin-
dit fluxum salinae currentis, & propriè ex ori-
mento quod facit epilepsie, & alijs, ponitur
simpliciter.

De a [sucudus.]

Cap. 677.

Sucudus. Natura. Virtus eius est calida. *Opera-*
tes & proprietates. Bibitur cum succo ad dolo-
rē morpheam. *Decoratio.* Recens cum vino linitur super
antiqua, & puluerizatur super carnem addi-
per podagram, & fit ex eo ceratum ad dolorem
dulcibus. *Membra anhelitus & pectoris.* Fiant ex eo cū
† buccellē [ad tussim]. *Membra nutrimenti.*
mordicationem stomachi. *Membra expulsiōis.*
† drag. cum hydromelle valent ad dysente-
riam, & difficultatem urinæ. Et quum mulier
subijcit sibi ipsum, prouocat menstrua.

† alcosol.

De a [spina alba.]

Cap. 678.

Spina alba quid est? Est bed oard. *Natura.* Fri-
gida est & sicca in primo. *Instrumenta iunctura-*
rum, & podagra. Confert instrumentis iunctura-
rum, & podagra. *Membra nutrimenti.* Confert
mollificationi stomachi.

De a [spina iudaica.]

Cap. 679.

Spina iudaica. Natura. Est calida. *Operationes*
& proprietates. Est subtiliatiua, resolutiua. *Instru-*
menta iuncturarum. Confert alcuze. *Membra capitis.*

De a [strangulatore adib.]

Cap. 682.

a B. Chanach al
dib.

Strangulator adib quid est? Præfocat a-
dib, & porcos, & canes, & est præfoca-
tius, & non administratur interius neque
exterius.

De a [strangulatore leopardi.]

Cap. 683.

a v. Chanach
alnamet.

Strangulator leopardi quid est? Suffocat
leopardos, & lynces, et reliqua. Et non admini-
stratur intus, neque extra. Et dicitur quod quā-
do appropinquat scorpion, congelat eum.
Venena. Ipse interficit adib. et iam dictum est
de eo.

AVIC.

Cc

De

De a [talifasar.]

Cap. 694.

a b Thalifasar.

Talifasar quid est? Est cortices Indi, in quibus est stypticitas, et acuitas, et odoris boni parum, et in ipsis est substantia terrea plurima, et subtilitas pauca. *Natura.* Apud Gal. non est esse sum ipsos habere caliditatem, neque frigiditatem de qua sit curandum. Quidam autem dixerunt, quod sunt calidi et sicci in secundo. *Operationes & proprietates.* In ipsis sunt stypticitas, et exsiccatio fortes, et resolutio, et sunt compositi ex substantiis pluribus. et terreitas in eis est plus. *Membra expulsionis.* Conferunt b [dysenteria], et ulceribus intestinorum, et fluxui sanguinis matricis, et ani, et conferunt hemorrhoidibus.

De a [tarifilon.]

Cap. 695.

a b charibaam.

20 Tarifilon quid est? Plantanascens in vere, et flos eius est similis croco hortulano. *Venena.* Decoctio eius, quum effunditur super morsum viperæ, sedat dolorem eius. Et si effunditur super membrum sanum, facit in ipso contingere simile illi, quod contingit ex morsu viperæ, de dolore.

De a [tuberibus.]

Cap. 696.

a b kema.

30 Tubera quid sunt? Sunt ex substantia terrea plus, et aquea minus. Et in ipsis est acritas, et subtilitas pauca, et sunt priuata sapore. *Electio.* Meliora eorum sunt arena, alba, in quibus non est odor malus, et quæ ex eis sunt sicca, deteriora sunt humidis, et illa quidem, quæ elixantur post excoarationem, et scissionem cum cultello cum aqua et sale, deinde coquantur cum oleo, et almuri, et speciebus condientibus, aut alit, sunt meliora. Et deteriora eorum genera, 40 sunt fungi, et proprie quum nascuntur sub arboribus, et in terra mala. *Operationes & proprietates.* Sunt grossa valde, et prebent nutrimentum grossum, melancholicum, et non appropinquat eis in hoc aliquid. Et eorum quidem theriaca sunt vinum purum, et condientes species. Et si elixantur, deinde coquantur cum eis, generatur nutrimentum grossum, non malum, uerum tamen saporem non habent. *Instrumenta iunctura nim.* Timetur ex eis paralytis. *Membra capitis.* Timetur ex eis apoplexia. *Membra oculi.* Eorum aqua sicut est, abstergit oculum. et hoc quidam laudauerunt, et concessit illud Musaia medicus. et alij. *Membra nutrimenti.* Sunt tarda digestio, nis, impediencia grauantia stomachum, grossi chymi. Gal. uero in quodam loco ait, non sunt mali chymi. *Membra expulsionis.* Faciunt incurere colicam, et difficultatem urine.

De a [tinctura.]

Cap. 697.

a b Madad.

60 Tinctura quid est? *Electio.* Melior est illa, quæ est leuioris ponderis, et magis intensæ nigredinis. *Natura.* Omnis est calida, exsiccatiua, nisi Inda, quoniam Indi et Paulus numerant eam inter infrigidatiua. *Operationes & proprietates.* Omnis est exsiccatiua: *Apothemata & pusiole.* Existimauit quidam, quod Inda ponitur super apothemata calida, et confert eis. *Vulnera & ulcera.*

AVIC.

Cc 2

III

tritum est, & cinis eius super adustionem ignis, & ulcera humida, & & fructus eius, & cinis ipsius exsiccant vlcera difficilia, & corroduunt eam additam. *Membra capitis.* Decoctio foliorum eius cum uino confert dolori dentium, colluto ore ex ea, & prohibet corrosionem eorum, proprie fructus eius. *Membra oculi.* Eius fructus fiat loco lyncij, & galle in agnitudinibus oculi. *Membra anhelitus & pectoris.* Confert sputo antiquo, & proprie fructus eius. *Membra nutrimenti.* Eius rami dissoluti in aceto conferunt spleni, emplastro ex eis facto, & ad splenem bibitur uinum in quo decocta sunt folia eius & ipsius virgula. & faciunt splenetici ex ligno eius uasa. *Membra expulsionis.* Confert solutioni antiquæ, & sedent in decoctione eius ad cursum matricis, et supponitur granum eius ei, & bibitur fructus eius etiam. *Venena.* Confert fructus eius morsui vipere.

De a [tarathin.]

Cap. 692.

Tarathit quid est? b [Frusta ligni nodosi,] grossitudinem digiti habentis, & eius longitudo est minor. Et plurimum eius est styptici saporem uirtus eius est sicut uirtus balauis, & dicitur quod ipse affertur ex a [ruribus]. *Operationes & proprietates.* Est stypticus et prohibens motum sanguinis in membris omnibus. *Instrumenta iunctura curam.* Confertat iuncturas mollificatas. *Membra nutrimenti.* Confert mollificationi stomachi, et hepatis. *Membra expulsionis.* Stringit et retinet fluxum sanguinis et descensionem sanguinis in egestione, et dysenteria bibitur in lacte caprarum decocto. *Permutatio.* Medietas poderis eius de cortice oni adusto abluto, et sexta poderis eius de gallis, et decima poderis de gummi arabico.

De a [talk.]

Cap. 693.

60 Talk quid est? Dixerunt quidam, quod in bitione eius est timor, propter illud, quod in ipso est ex retentione sui cum partibus stomachi et [uilloso] eius, et cum gutture, et gula. Et quando necessarium est ut soluiatur, soluiatur in panno, in quo ponantur frusta glaciei, aut la rint lapides, necessarium est, ut submergantur in aqua, et si noluerit homo, dimittat ipsum in panno, deinde excutiat ipsum in uase, et excutiat quod excussum est, et utatur eo cum aqua gumma, et erit bonum sue intentioni. *Electio.* Quod ex eo calcinatum est, est fortius, et subtilius. *Natura.* Frigidum est in primo, siccum in secundo. *Operationes & proprietates.* Stypticus est, et retinet sanguinem, et administratur in psillo desiccato maius. Existimauit Paulus, et alij, ut sit eius nisi cum arte. *Apothemata & pusiole.* Prohibet que post aures sunt, et reliquarum carnum laterum in principio. *Membra anhelitus & pectoris.* Retinet sputum sanguinis cum aqua plantaginis. *Membra expulsionis.* Retinet sanguinem matricis, et ani bibitur, et quod ex eo ablutum est et linunt, confert dysenteria.

Decoratio. Confert lendib. Vulnera, et ulcera. Illa q̄ est abluta, cōfert vlcerib. ita q̄ vlcerib. cācerofis. Membra oculi. Confert dolori oculi, & prohibet superfluitas fraudulentas coarctatas in venis oculi penetrare in tunicas, propriē illa quā est abluta. Membra expulsiōis. Confert vlceribus ani, & testiculorum, & apostematibus eorum.

De ^a [incar.] Cap. 704.

Tincar quid est? Aliud est minerale, & aliud est artificiale, et dicitur capistrum auri. *Membra capitis. Confert dolori molaris, et corrosioni dentium sua proprietate.*

De ^a [tasmarach.] Cap. 705.

Tasmarach. *Natura. Calidum est, et siccum. Operationes & proprietates. Est stypticum fortiter,*

De ^a [tinsa.] Cap. 706.

Tinsa. *Membra oculi. Stercus eius confert albugini oculi. Fit emplastrum ex adipē eius super morlum ipsius, & sedatur dolor eius statim.*

De ^a [tembul.] Cap. 707.

Tembul. *Natura. Frigidum est in primo, sic cum in secundo, Operationes & proprietates. Est stypticum, exsiccativum. Membra capitis. Confortat carnem quē est inter dentes, et masticant ipsum Indi ad illud semper. Membra nutrimenti. Confortat stomachum, et propter illud masticant semper Indi.*

De ^a [tesisse.] Cap. 708.

Tesisse quid est? Est gūma rutē agrestis, et iā dictum fuit in the. *Electio. Nō confert nisi quē est recens, et quum super ipsā pertransit annus, et non est in ipsā iuamentum propter resolutionem humiditatum, quā sunt in ipsa superfluam. Natura. Est calida valde, adu sitia, fortis calefactionis, et exsiccationis. Et in ipsa est humiditas superflua, extranea causa cuius nō mordicat statim. Operationes et proprietates. Est mundificatiua, solutiua, maturatiua, disrumpit, et propter humiditatem suā superfluā trahunt vehementer, et violenter ex profundo suam superfluam, et non est ei par in alterando nāscit pilos, et confert alopeciam valde, et raro in strationem par ei in illo, et iam diximus administrationem eius in capitulo ipsius, et confert b per ipsam præter horam. Et similiter confert vestigijs, et pāno, et albaras. Instrumenta iuncturam. Inunguntur cū compressione super mollioribus iuncturas frigidās, clysterizatur cum ea ad c[ar]ticam. Membra anhelitus et pectoris. Confortat dolori amborum laterum, & propter dolori ipsorum antiquo linita, & ut empla-*

strum superposita, & cum ea euacuando, & adiuuat ad expuendas superfluitates linita, & subtilitate reperta in administrando eam in electuarijs. *Membra expulsiōis. In radice eius, et corticibus ipsius, & lachryma eius, est solutio. Febres Sumatur de corticibus eius, tres aurei, et de sucis tres anulufat, & de lachryma eius aurei ij, et quum multiplicatur eius ulus, nocet. Permutatio. Loco eius ponuntur duæ tertiæ ponderis eius de dragato, ^a [et tertia eius de euphorbio.]*

De ^a [turbis.] Cap. 709.

Turbis. *Electio. Melius est album visibiliter, & contritum, habens foramina, quā sunt sicut canne subtilis foramina, & planum, velociter frangibile, & non grossum, & ^b [ipsum] corroditur, & debilitatur, & leue valde et perforatum est debile, sed eius rectificatio est, ut fricetur cor tex eius cineritius, donec remaneat albus, et cōiungatur, quod de eo contritum est, cum oleo amygdalino. Operationes & proprietates. Acquirat vsus eius siccitatem, & exsiccationem in corpore, quoniā extrahit humiditates subtiles, & propter hoc administratur cū oleo amygdalino. Instrumenta iuncturarum. Confert ægritudinibus nervorum. Membra expulsiōis. solutione educit phlegma plurimum, et soluit aliquid ex humoribus adultis parumper, et hoc quando assumitur tritum, decoctum verò e contrario. Inquit Mefaugue. solutione educit humores viscosos grossos. Et dixerunt quidā solutione educit humorem crudum ex anchis. Et quod uerius est, est quod solutione educit phlegma subtile, et si confortetur cum zingibere, & eo quod habet acuitatem virtutis, educit grossum, et crudū humorem. Solum verò nō soluit grossum, nisi inueniat in stomacho fixum, et in intestinis. sitque potio eius usque ad drag. ij. et in decoctionibus usque ad iiii.*

De ^a [tursie.] Cap. 710. ^a B. Turs.

Tursie quid est? Est ammoniacum, et iam dictum est de eo in capitulo alif.

De ^a [tubel.] Cap. 711. ^a B. Tubal.

Tubel quid est? Fortius tubel, est tubel ferri, deinde æris, & est illud quod cadit ex percussione super ea. Et omne quidem est exsiccativum. Et iam quidem dictum est de eo.

De ^a [thymo.] Cap. 712. ^a B. Thymum.

Thymum. *Natura. Semen eius est fortis caliditatis. Membra expulsiōis. Prouocat, & extrahit embrionem mortuum, & solutione educit sanguinem, et humorem colericum. Et potio eius sit medieta, drag. et extrahit vermes.*

De ^a [theil.] Cap. 713. ^a B. Theil.

Theil quid est? Dicitur quod est teideken. *Natura. Frigida est, et sicca in primo, et proprie radix eius recens. Operationes et proprietates. Virtus eius est styptica, Et in ipsa est mordicatio, et pro-*

AVIC. Cc 3 hiber

407

De a [urtica.]

Cap. 723.

a B. Angiarum

De^a [uchuen.]

Cap. 721.

Vrtica quid est? Color seminis eius, est similis colori porri, sed tamen est minus, & subtilius, & non est in eius longitudine, & mordicat quod ei obuiat, ita quod etiam intestina. *Natura.* Vrtica & semen eius sunt calida in principio tertij, & sicca in secundo, sed semen est minoris siccitatis, quam ipsa. *Operationes et proprietates.* Est attractiua, ulceratiua, resolutiua, & cum virtute adustiua, & sunt quidam, qui dicunt calesfactionem eius non esse fortem: sed in ipsa quidem est uirtus b[er]aperitiua, & in ipsa est absterfio fortis, & in ipsa non est mordicatio ulcerum. & quando cum carne coquitur, caro soluit inter urticam, & operationem eius. *Apo*

b B.inflatus.

† bothor.
C B. aceto.

20 *sternata et fuscula.* Emplastrum eius cum *ε[raphano]* disrumpit dubellet, & confert eis, & cōfert durities, & confert semen eius cancro in emplastro, & similiter eius cinis. *Vulnera & ulcera.* Eius cinis cum sale confert vlceribus, quæ accidunt a morsura canum, & vlceribus malignis, & cancro. *Infirmitate inuicturatum.* Emplastrum ex ea cum sale confert torsioni neruorum. *Membra capitis.* Eius folia contrita abscondunt fluxum sanguinis ex naribus: & semen eius confert strigura parium, & apertis oppila-

30^o erant maxime transgressus ex naribus. & remanens confert stricture narium, & aperit oppilationes colatorij fortiter. & ex semine eius factū emplastrum facit eradicationem dentium facilem. & emplastrum ex ea confert oppilematibus. quæ sunt post aurem, & est abstersiuū. *Membra anhelitus & pectoris.* Quando bibitur cum aqua hordei, mundificat pectus. & quum decoquantur folia eius in aqua hordei, educit humores grossos, qui sunt in pectore: sed eius semen est fortius, & ipsum remouet asthma, & ipsam dilationem, & frigidam pleuresim. J. B. auhelitus

d † B. angelicus

40
 50
 rationem, 4 + [] & frigidam pleureſim .
Membra expulſionis. Excitat coitum. proprie ſe-
 men eius cum vino, & aperit oriſcium matri-
 cis: quare matrix recipit ſperma, et ſimiliter ſi
 comedatur cum cepis & onis. & quando ſup-
 ponitur cum myrrha, prouocat mēſtrua, & a-
 rit matricem, & ſimiliter ſi bibatur eius deco-
 ctio cum myrrha. et folia eius recentia reducūt
 matricem ex euntē loco emplaſtri poſita, et ſolu-
 uendo educit phlegma, & humorem crudum
 ſua abſterſione, non cum virtute ſolutiua, quā
 ſit in ipſa. & oleū eius plus ſoluit phlegma, quā
 oleum cartami. et decoctio ſoliorum cū oſtra
 cis lenit ventrem. et ſi vis vt ipſa facilius ſoluat,
 accipe medullam feminis eius, et cōtere ipſam
 cum ſauich, et projice eam in uino, et bibe eā,
 et oportet ut poſt eius hauſtū bibatur aliquid
 de oleo roſaceo, ne aduratur guttur bibentis.
 Et quandoque ſunt ex ipſa collyria cum mel-
 le, et ſupponuntur, et ſoluant.

De^a [ufnem.]

Слр. 722.

Vinum quid est? Est plurium specierum, sub-
tilior earum est alba, & nominatur stercus pas-
serum. & calidior earum est viridis. Operationes
eius proprietas. Est abster sua, mundificativa, ape-
ritiva. *Membra expulsiōis.* Pondus drag. s. ipsius
releuit difficultatem urinæ. Et pondus. drag.
v. deiecit partum uiuum, & mortuum. & drag.
s. pericæ vsq; ad. drag. i. prouocat menstrua. &
pondus drag. iij. solouendū educit aquositate hy-
dropis. *Venenæ.* Pondus drag. x. eius est venenū
periculosum, & ex suffumigatione eius quæ ex
apla est uridis, effugiunt uenenosa parua.

De a [niola.]

Сар. 724.

a B. benefeci

Viola quid est? Nota est eius essentia. et operatio radicis eius est vicina operationi ipsius. *Natura.* Frigida est et humida in primo. et dicunt quidā quod est calida in primo. sed in frigiditate foliorum eius non est dubitatio. *Operationes & proprietates.* Dicitur, quod ipsa generat sanguinem aequalem. *Apothematā &† pustule.* Sedat apothematā calida more emplastri super- † bothore.

† bothore.

AYIC,

Cc 4

fita

b B. oleum oio
larum lincuni
bonum.

c a. condita.

d a. inflamma-
tioni stomachi
bibita & lintra,

posita cum sauch de hordeo, & similiter eius folia. *Advera & ulcera*. b [Viola epithemata bona] est scabiei. *Membra capitis*. Sedat soda sanguinem odorata, & illinita. *Membra oculi*. Confert ophthalmia calide. *Membra anhelitus & pectoris*. Confert tussi calide, & lenit pectus, & proprie quæ ex ea c [contrita] est cum zuccaro, & ipsius syrupus confert pleuresi, & pulmone, & est melior quam iuleb in hoc capitulo. *Membra nutrimenti*. Valer d [inflationi stomachi.] *Membra expulsionis*. Syrupus eius confert dolori renum, & prouocat urinam. Et quæ ex ea sicca est, soluendo educit cholera. Et ipsius etiam syrupus lenit naturam cum facilitate, & confert eminentiæ ani,

a B. Baul.

b B. alnegib.

† Sahafash.

e v. nocumento
odoratus.

d a. Alia licia,
tres pigillos,
seu tres mensu-
ras, quatum in
palma manus in-
curuata conti-
netur.

De a [urina.]

Cap. 725.

Vrina quid est? Nota est. *Electio*. Ex urinis iu-
natiua magis est vrina cameli Arabici, qui est, b
[anegib.] & vrina hominis est debiliior urinis;
tamen ea sunt debiliores vrina porcorum do-
mesticorum castratorum, & eis fortiores sunt
antiquæ. & vrina quidem castrati omnis gene-
ris, est debiliior. & ex urinis magis absterfua, est
vrina hominis. *Natura*. Est calida & sicca. *Opera-
tiones & proprietates*. Omnes abstergunt, & vrina
quidem hominis ponitur cum cinere uitis su-
per locum fluxus sanguinis, & sistitur. Vrina ve-
ro cameli conferi fursuribus, ablutione facta ex
ea: & similiter vrina tauri. *Decoratio*. abstergit
morpheam. *Uulnera & ulcera*. Vrina asini
ni confert vlceibus ambulatiuis, & humidis,
& vrina hominis etiam proprie antiqua, & cõ-
fert excoctiõ, & pruritui, & albaras, & præci-
puè cū nitro, & aqua acetosæ, & fax vrinæ poni-
tur super erysipilam, & confert lintra scabiei, &
† tinea, & ulceribus verminosis, & ulceribus pe-
dum, super quæ mingitur, & dimittitur donec
sanentur. *Instrumenta iuncturarum*. Confert dolori-
bus neruosis, & præcipuè vrina caprarum do-
mesticarum, & montanarum, & proprie spasmo,
& extensioni: & similiter fit caput purgium ex-
tensionem. *Membra capitis*. In vrina tauri quum dis-
soluitur myrrha, & distillatur in aurem subtili-
ter, sedat dolorem eius. Et similiter vrina capra-
rum sola, & cum myrrha, & vrina hominis an-
tiqua prohibet fluxum putredinis ab aure. &
vrina cameli confert e [foetori narium,] & ape-
rit oppilationes colatorij cum vehementi uir-
tute. *Membra oculi*. Coaguletur in vase aereo, &
confert albugini, & scabiei, & proprie vrina
puerorum: & similiter cocta cum porris. *Mem-
bra anhelitus et pectoris*. Vrina infantium lacten-
tium confert dilatationi anhelitus. *Membra nu-
trimenti*. Quidam homo spleneticus somnia-
uit, quod præcipiebatur ei in somno, vt vrinam
suam biberet omni die [ter] & sanaretur: qui
expertus est illud, & inuenit mirabile. Et vrina
quidem hominis, & vrina cameli conferunt hy-
dropisi, & ea linitur splen præcipuè cum lacte
cameli. & vrina caprarum valet hypofarchæ, ca-
rum præcipuè quæ sunt montanæ, & præci-
puè cum spica boni odoris, & similiter vrina
antiqua porcorum in huiusmodi est bona cū
vino forti. *Membra expulsionis*. Vrina porci
frangit lapidem in renibus, & uesica, & prouo-
cando educit ex ambobus, & vrina asini con-

fert dolori renum. Et vrina hominis decocta
cum porris confert doloribus matricum, qui-
do sedent in ea mulieres vnaquaque quinque
dierum semel. *Venena*. Vrina hominis confert
morsui viperæ bibita, & effunditur super eum,
& proprie viperæ petrosa, & cum nitro, super
morsum canis rabiosi, & omni morsui, super
stura valet. Et quæ ex ea antiqua est, confert ve-
nenis omnibus, & lepori marino.

De a [urina.]

Cap. 726.

Viscus quid est? Est notus, & eius quidem
fructus est similis cicero nigro, non syncerato
tunditatis b [virgulatus,] frangibilis, [ex quo
manus inuisantur.] eius autem minora est
[arbor ferens glandes, & malus, & pyrus, in
quo] sunt virtus acrea, & aquea multiplicata
valde. *Electio*. Qui ex eo bonus est, est recens,
planus, coloris [porri] interius, viridis exte-
rius, teritur, et lauatur, deinde coquitur. *Opera-
tiones & proprietates*. Est debiliior ea in-
cut gummæ rure agrestis: et est debiliior ea in-
hoc, & in ipso quidem est humiditas super-
fluens, non digesta, et est calidus et siccus in ter-
tio. *Operationes & proprietates*. Est resolutius:
resoluit enim humiditates grossas ex profun-
do propter fortitudinem virtutis attracti-
et lenit, et dixerunt quidam: non inest ei opera-
tio in humiditatibus tenuibus. *Decoratio*. Eri-
dicat vngues malos, quum super eos ponitur
cum arsenico. *Apostemata & pustula*. Relo-
uit apostemata frigida, et proprie confortat
cum calce, et confert escere, et [siliabus no-
ctis.] *Uulnera et ulcera*. Lenit vlcera antiqua, &
vlcera mala. *Instrumenta iuncturarum*. Lenit iun-
cturas cum tanta cera, quantus ipse est, et iun-
cturas cum gummâ pini et cera. *Membra capitis*.
Confert apostematibus frigidis post aurem, &
ti. Extenuat splenem, quum ponitur super ip-
sum cum aliquibus rebus iptum confortante-
bus, sicut est calx.

De a [urina.]

Cap. 727.

Vermis quid est? Est vermis granae, et est ver-
mis tinctorum, cuius virtus est sicut virtus era-
cæ. veruntamen est subtilior, et magis vadens
in profundum. quidam autem dixerunt, quod
ligitur hic vermiculus ex rebus pluribus, ita
colligitur ex arboribus glandes ferentibus. *Opera-
tiones & proprietates*. Vermiculus granae, qui
est, et in ipso est siccitas quantitate habens
est uermis tinctorum, est purpureus, et calidus
fine mordicatione. Et Gal. quidem dicit, quod
in ipso est stypticitas temperata. *Uulnera et ulcera*.
Vermiculus granae confert vulneribus inter-
iorum tritus cum vino, aut aceto cum melle
le. dicitur autem, quod vermis plurium
dum, qui moratur sub lagenis, & secundum
quod dicitur, quum bibitur ex eo aureus re-
uet spasmus, et alucez nocentes. *Membra capitis*.
Vermis plurium pedum, qui est sub angu-
ris, quum teritur cum cortice granati, et cum
oleo rosæ, et distillatur in aurem, sedat dolore.

Membræ anhelitus & pectoris. Vermis rubeus, qui est sub vrcis aquæ, qui habet pedes plurimos, & quum tangitur rotundatur, quando cum eo tangitur palatum cum melle, valet præfocatio- nis. & similiter quum comeditur, confert asthma, & dilatationi anhelitus, secundum quod dicitur. *Membræ nutrimenti.* Predictus habens plures pedes, confert ictu rictu bibitus cum vi- no. *Membræ expulsiõis.* Vermis plurium pedum, qui est sub cisternis, & vrcis, bibitus cum vino est bonus difficultati urinae. *Venena.* Vermis ole- rum contritus linitur super puncturam ver- mium venenosorum, & confert ei.

De^a [uzifur.] Cap. 728.

Vzifur quid est? dixerunt quidam, quod eius virtus est virtus cerusæ. & dixerunt alij, virtus eius est virtus alcedeneg. *Natura.* Verius est ut sit calidum & sicum, & ut quasi sint ambo in fine secundi. quod autem dicitur præter hoc, est dictum per ignorantiam. *Operationes & pro- prietates.* Apud quosdam eius stypticitas est for- acuitas. & apud alios eius stypticitas est fortior stypticitate ipsius. *Vulnera & ulcera.* Consolidat vulnera, & generat carnem in vlcibus, & prohibet adustionem ignis, & c. *Membræ capitis.* Prohibet corro- sionem dentium.

De^a [vitro.] Cap. 729.

Vitrum quid est? Vitrum inter lapides, est si- cut stultus iter homines. declinat enim ad om- nem tincturam, & tingitur ea, & frangitur, & abscinditur cum eo. *Natura.* Calidum est in pri- tis, & facit oriri pilos, quando cum oleo fam- lo est stypticitas, et subtilitas. *Membræ capitis.* 40 Mundat furfures, quando cum eo fit ablu- tio, & absterguntur dentes. *Membræ oculi.* Ab- stergit oculum, & delet eius albuginem, & a- dustum est fortius. *Membræ expulsiõis.* Quod ex co tritum est, & adustum, confert valde la- pidi vesicæ, & renum, quum bibitur cum vino.

De^a [vua passa.] Cap. 730.

Vua passa dicitur in capitulo de vua.

De^a [ventre.] Cap. 731.

Venter. *Operationes, & proprietates.* Parui est nu- trimenti, mali chymi, & similiter quod simila- gestio: veruntamen plurius est nutrimenti, quã- pulmo. ventres autem autum, quando digerun- tur, sunt melioris nutrimenti, & plurimi, & præ- cipue gallinarum, & anserum. *Membræ nutrimen- ti.* Est tardæ digestionis.

De^a [vite.] Cap. 732.

Vitis quid est? Inquit Dioscoridus, vitis sylvestris, & montana, habet ramos lógos, similes illis, quos

facit vitis. & earum folia sunt sicut folia uua- lupinæ domesticæ, sed sunt latiora, & flos eius pilosus est, & fructus eius est sicut uua, qui fit rubeus apud maturationem, & granum eius est rotundum, & comeduntur folia eius statim, quum nascuntur. *Operationes, & proprietates.* Ci- nis ramorum eius ponitur in medicinis caute- rizantibus. & oleum vitis est sicut oleum ros- ueruntamen non est in eo illius subtilitas. & o-

10 leum quidem musti est sedatiuum, & calefa- ctivum, & flos sylvestris est vehementis styptici- tatis. *Decoratio.* Lachryma eius valet super verru- cas formicales. & vitis quidem sylvestris abster- git pñum, & lentigines, sed domestica est de- bilis. & lachryma sylvestris forsan eradicat pi- los cum oleo, & proprie quæ assumitur ex ra- mis eius recetibus, quum inflammatur: & oleu- eius est fortius omnibus oleis. *Vulnera & ulcera.* Lachryma vitis est bona scabiei, & impetigini, & fructus vitis sylvestris prohibet apostemari 30 uulnera. *Instrumenta iuncturarum.* Cinis uinacæ eius quod remanet, cum aceto, confert torsio- ni neruorum, & cinis ramorum eius cum oleo, ponitur super cõusionem lacertorum, & mol- lificationem iuncturarum. & quandoque bibi- tur cinis eius propter casum. & oleu musti est bonum doloribus lacertorum, & neruorum, & lassitudini. *Membræ capitis.* Folia eius & fi- lii ipsius ponuntur in emplastro ad soda cali- dam. & radix vitis nigre, & albæ, & sylvestris, est ex summa medicinarum abstergentiu for- des auris: & est ex medicinis conferentibus fur- ditati. & cortex eius quæ sylvestris est, cum mel- le sanat gingiuam sanguineam. *Membræ oculi.* Fo- lia vitis cum saucis hordei more emplastri su- perposita oculo, prohibent fluxus ad ipsum.

40 *Membræ anhelitus & pectoris.* Succus foliorum do- mesticæ cõfert sputo sanguinis, & similiter fru- ctus sylvestris bibitus. *Membræ nutrimenti.* Em- plastrum factum ex folijs, & filis eius cum sauc- ch hordei, valet super apostemata stomachi, et inflammationem eius, & succus foliorum eius con- fert dolori stomachi ex caliditate, & quando bi- bitur radix eius cum aqua sylvestris, aut uino, confert hydropisi, & solutione educit aquam. & fructus vitis sylvestris est bonus stomacho, & nausæ, & conturbationi, & acetositati cibi. *Membræ expulsiõis.* Succus foliorum eius est cõ- ueniens dysenteria, & dolori d[ani] ex calidi- tate. & eius lachryma, quæ est sicut gummæ, bi- bitur cum vino, et frangit lapidem, & cinis e- ius, quod remanet post expressionem, cum ace- to ponitur super hæmorrhoidas, & mora. & fructus eius bonus est ano, prouocat enim, et stringit. *Venena.* Cinis eius quod remanet post expressionem musti, est theriaca morsu viperæ.

De^a [volubili.] Cap. 733.

Volubilis. *Natura.* Est æqualis ad caliditatem quandam declinans, et siccitatem b[+] plurimam c[+] est lenificatiua, et apud Alcæzi est frigida. *Operationes et proprietates.* Est resolutiua, aperitiua. Et nota, quæ nominatur funis paup- rum, constat ex terreatate constrictiua, et aquei- tate lenitiua, et d[+] acedine ignea, sed exsiccatio de-

b B. botrus.

c a. pampini.

d B. Alia licera. stomachi.

a B. Leblab.

b + B. non. Alia licera. c B.

d a. acuitate.

destruit aq̄uitatem eius. & in ipsa est mundi-
catio. *Decoratio.* Lac volubilis magnę abradit
pilos, & interficit pediculos. *Vulnera & ulcera.*
Folia tunis pauperum recentia conuenientia
sunt vulneribus magnis, & consolidant ea de-
cocta in vino. & ex eis emplastrum factum su-
perpositum, ad ammoni ignis, & proprię cum ce-
rato: & ad hoc non est ei par. *Membra capitis.* Di-
stillatur succus eius in aurę dolorosam cū co-
to proprię cum oleo ros. & proprię quando est
apostema calidum, & confert soda antiqua. &
succus eius confert materiei attracta ad aurę,
si est antiqua, & vlcibus antiquis in ea. *Membra*
anhelitus & pectoris. Est bona pectori, & pulmo-
ni, & mundificat asthma. *Membra nutrimenti.*
Aperit oppilationes hepatis, & folia eius cum
aceto sunt bona spleni. *Membra expulsionis.* Aqua
eius soluendo educit cholera adustam, & quan-
do non decoquitur, est fortior. & est quædam
species volubilis mala, solutione educens san-
guinem.

a B. Hassa-
lthai.

De a [virga pastoris.] Cap. 734.

b r. propter il-
lod
† bothior.

c r. ulcera.

d † r. frigidata

Virga pastoris quid est? Est albatbat, & est ma-
sculus & femina, sed masculus est fortior. *Ope-
rationes, & proprietates.* In ipsa est stypticitas, sed
pars aquea in ipsa est plurima, & propter multi-
tudinem repulsionis materierum effusarum ex-
istimant, quod est exsiccata, & b [similiter]
prohibet fluxum. *Apostemata & † puscula.* Fit ex
ea emplastrum plegmoni, & erysipila, & for-
mica, & est ualde conferens apostematibus vl-
ceratis, *Vulnera & ulcera.* Consolidat vulnera re-
centia. *Membra capitis.* Succus eius interficit ver-
mes auris, & exsiccatur [vulnera] eius. *Membra*
anhelitus & pectoris. Aqua eius confert sp̄uto san-
guinis. *Membra nutrimenti.* Fit ex ea a † [
] emplastrum ad inflammationem
stomachi infrigidati. *Membra expulsionis.* Prohi-
bet fluxum sanguinis ex matrice, & sanat vlcera
intestinarum. Et Dios. quidem existimauit, q̄
ipsa prouocat urinam, & sanat illum, qui reti-
net eam, & non potest mingere.

a s. Hauch.

De a [vua.] Cap. 735.

b B. die.

c † r. tarde di-
gestions, & qd
in ipso continet
ur, est calidum
humidū, et g.
na ignis sunt
frigida leca.

Vua. *Electio.* Alba laudabilior est, quam nigra
quum equantur in reliquis proprietatib. spissi-
tudinis, & subtilitatis, et dulcedinis, et reliquo-
rum, & dimissa post collectionem duobus die-
bus, aut tribus, melior est collecta in eadem
hora. *Natura.* Cortex vuę frigidus est & sic-
cus. c † [
] *Operationes & proprietates.* Collecta in ea
dem hora est inflatiua, & suspensa donec detu-
mescat cortex, est boni nutrimenti, & est con-
fortans corpus, & eius nutrimentum est simi-
le nutrimento ficuum in paucitate malitia, &
est plurimi nutrimenti, quamuis sit minus nu-
trimento ficuum, & matura minoris est nocu-
menti, quam non matura. et quando non dige-
ritur vua, eius nutrimentum est crudum. et nu-
trimentum quidem vuę cum sua dispositione
plus est nutrimento succi eius, sed succus eius
est velocioris penetrationis, et descensionis. et
vuam stypticam speratur q̄ resoluat appensio:

Acetosa verò non est ita. *Membra nutrimenti.* Vua
passa est amica hepatis & stomacho. *Membra*
expulsionis. Vua & vua passa cum suis interiori-
bus sunt doloribus intestinarum, et vua pas-
sa confert renibus et vesicę. et vua quidem in
eadem hora collecta mouet ventrem et inilia,
et omnis vua nocet vesicę.

De a [uenis tinctorum.]

Cap. 736.

Vene tinctorum. *Natura.* Sunt calida et sic-
ca, declinantes ad secundum. *Operationes & pro-
prietates.* In ipsis est absterfio fortis. *Membra*
capitis. Confert earum masticatio dolori denti-
tis. *Membra oculi.* Succus earum est bonus in acui-
do visum, et absterfendo quod est coram eu-
pilla de aqua et albugine. *Membra nutrimenti.* Con-
fert iteritię factę ex oppilationib., et proprię
cum aniso et vino albo.

De a [uentribus.]

Cap. 737.

Ventres. *Operationes & proprietates.* Ventres
uium pluris sunt nutrimenti, et illi qui sunt
gallarum, non digeruntur velociter. *Membra*
nutrimenti. Existimauerunt quod tunica inter-
ventrium exsiccata confert ori stomachi, et
dolori eius. Filius Mciaugue, et proprię
tris galli.

De a [uulpibus.]

Cap. 738.

Vulpes. *Operationes, & proprietates.* In ipsis
resolutio. et eius pellis est calidior pellicula
eius quidem pelle iuuantur humectati prop-
ter ipsius resolutionem. *Instrumenta iuncturarum.* Quan-
do vulpes coquuntur in aqua, et embrocantur
tunc iuncturae dolorosę ex ea, confert vehemen-
ter. et similiter oleum quando uiua decoquitur
tur in ipso, immo hoc est ualde fortius. et prohi-
tet quidem ut prolongetur eius sessio in ipso
et melius est ut sit post euacuationem, et pū-
tionem, ut non attrahat cum fortitudine iunc-
tionem, ut non attrahat cum fortitudine iunc-
tionem, et resolutionis humores, post illud m-
[acuitatis], et resolutionis humores, post illud m-
ras, et quando euacuatur corpus, post illud m-
attrahitur ad iuncturas aliquid, quod si redeat
erit leue. et similiter adeps uulpis quando
attrahit aliquid, plus eo quod resoluit, et quan-
doque decoquitur in oleo uiua. et quando
que decoquitur in ipso decollata. et quando
que ambarum administratur, resoluit illud m-
est in iuncturis. *Membra capitis.* Eius adeps
dat dolorem auris, quando in ea distillatur
Membra anhelitus, et pectoris. Eius sp̄orio est
confert asthmaticis ualde, et eius portio est
dus. 3. i.

De a [uespertilionē.]

Cap. 739.

Vespertilio quid est? dicitur quod b [secundu-
] racet lac eius, et dicitur quod est urina p-
Natura. In scirazirac est absterfio, et uelociter
calēfactio. *Operationes & proprietates.* Vespertilio
uespertilionis prohibet mammillas pueri
a magnificatione, et prohibet ortum pilorum
secundum quod dicitur, sed non est uacu-
Membra oculi. Cerebrum eius cum melle con-

Tractatus secundus.

principio aque descenditis in oculum, & eius emis acuit visum, & scirazirac confert vngula, & albugini.

De De ubere.

Cap. 740.

L I T E R A Z.

411

expulsionis. In ipso est virtus constringens natu-
ram, & confert dysentericæ^{††} [] me-
lancholicæ.

June- f t s. & proprie

Er. Nature. 50

Cap. 740.

De^a [*Zedoaria*.]

Сар. 743.

a n. Gieduar.

Zedoaria quid est? portiones similes aristolochie, minores tamen ea, & est in sua virtute. Et melior quidem est illa que cum napello crescit. & eius vicinitas debilitat plantam napelli. Filius Mesaugue dixit, quod ipsa in operatione sua est sicut b [durungi]. Veritamen est debilior ea, dico autē, quod si ipse voluit per hoc, quod zedoaria est debilior ea, tunc iam erauit, secundum quod existimant. & si uoluit per hoc quod durungi est [durior], nunc non elongatur illud, Apud me uerō non constat, quod filius Mesaugue quum huius discretionē expertus est, habuerit in hac consideratione electionem pertinentem pectori. firmo propter sermonem eius. Et iam sciuerunt, quod zedoaria resistit napello, quomodo ergo est debilior durungi? *Penena.* Est theriaca uenenosorum omnium, viperarū, & napelli, & aliorum. *Permutatio.* Triplum ponderis zurumbet d [pro vno theriace.]

d π. ponitur in
theriaca.

De a [zingibere.]

Cap. 744.

a. Zinzibil.

Zingiber quid est? Notum est, & est simile pi-
peri in naturis suis, sed non inest ei ipfius subti-
litas. & accidit ei, ut corrodatur propter hu-
miditatem suam superfluum, & propter illud cale-
factio eius durabilior est calefactione piperis :
& illud est propter spissitudinem suam etiam,
sicut in nasturtio, et sinapi, et guma rutæ agre-
stis. *Natura.* Calidum est in fine tertij, siccum in
secundo, et in ipso est humiditas superflua, et b
[nutritum] calidum est et siccum, et non est
in ipso multitudo humiditatis superflua: *Opera-
tiones, & proprietates.* Eius caliditas est fortis, sed
non calefacit nisi post tempus, propter illud
quod in ipso est de humiditate superflua, sed
eius calefactio est fortis. Est lenitium, resolu-
tium inflationis, quum ergo c [nutritur], c B. conditur.
mel accipit quiddam humiditatis eius super-
flua, & exsiccat plurimum eius. *Membra capitis.*
Augmentum efficit in seruatione, et abstergit
humiditatē a partibus capitis, et gutturis. *Mem-
bra oculi.* Abstergit tenebrositatem oculi pro-
pter humiditatem suam facto ex eo † collyrio,
et bibitum. *Membra nutrimenti.* Digerit, et conue-
nit frigiditati hepatis, et stomachi, et exsiccat
humorositatem stomachi, et quod accidit in
eo ex humiditatibus, et comestione fructuum.
† alcohol.
Membra expulsiōis. Excitat coitum nutrimum, et
non nutrimum, et lenit ventrem leuiter, dixit
60 Alcanzi, immo retinet. Igo autem dico, quum
fiunt a maioria digestionis, et lubricitate humo-
ris uiscosi. *Venenæ.* Confert uenenis uermium
uenenoforum.

b B. conditum.

c B. conditur

† alcohol.

De a [zurumbet.]

Cap. 745.

a B.zurunbad.

Zurūbet quid est: Est^b [herba] similis cypero
lignum.

В в. Alia litera
lignum.

fed est maior, & minus odorifera. *Natura.* Calida est & sicca in tertio. *Operationes & proprietates.* Resoluit ventositates. *Decoratio.* Est inpin-
guatius, & abscondit odorem vini, & alliorum,
& ceparum. *Membra anbelicus & pectoris,* c [*Le-*
nificatiua est cordis.] *Membra nutritimi.* Reti-
nent vomitum. *Membra expulsiuonis.* Stringit natu-
ram, & confert ventositatibus matricum. *Vene-*
na. Confert mordicationi venenosorum ver-
mium valde, ita vt propinqua sit fzedoariæ. *Per-*
mutatio. Ponitur loco eius in venenosis quatum
ipsa, & mediætas eius de durungi, & duæ tertie
ponderis eius de taraxacon syluestri, & medicæ
ponderis eius de granis citri.

¶ B. est iustificati-
ua confortans
et.

a 3. Zinzibil al
chel.

De^a [zingibere canino.] Cap. 735.

Zingiber caninum quid est? Est olus notum & est sicut piper aque, & eius folia sunt sicut folia^b [falicis,] nisi quia sunt magis citrina, & eius virgulta sunt rubra, habentia aporem zin- giberis, & ipsum interfecit canes. *Natura*, Calidum est in secundo, sicum in primo. *Decoratio*. Recens contritum cum semine suo abstergit velligia, que sunt in facie, & panum, & lentigin- nes antiquas. *Apoſtemata* & † *puſtula*. Recens re- soluit apoſtemata dura, quando teritur c[um] & semen eius quum fit] ex eo emplastrum si- militer.

b 2. kalcf.

† bother.

c. v. cum femi-
ne eius &c.

A N N O T A T I O N E S.

cap. 152:

*Gingiber in tertio calidiorum, & secundo succorū gradu collocat. Verum Diof. libr. 2. calfacere ait, & piperis naturam aquare. Galitern 6. simpl. necnon Paulus lib. incuti-
tam & crassam humiditatem illi inesse scribitur. q̄ quam nec calor primo statim occurſu ſentiri poteſt, & ipſum ſacile admodum perforatur. Auer. uero 5. Coll. tertium caliditatis & primum humiditatis gradū illi assignat. Verū et illud hic notandum eſt, q̄ gingiber reſolutorium eſſe ait in flacionis. Ad ſupra in hoc eodem libro, ſemen eruce, & gin-
giber medicamenta eſſe ſtatuſ facientia adnotauit.*

Cap. 42.

2. Zarneb.

De^a [Zarnabq.] Cap. 747.

Zarnabum quid est? Arbor magna, & nō fructificans, existens in monte Libano de Scemi; cuius folia administrantur. & eius virgulta sunt virgulta parua, rotundā figurē inter grossitiem magnae acus, qua subfellia fiuntur, & grossitiē calami, cum quo scribitur, nigra, ad citrinitatē declinantiā, quae non habet multum saporem, neque odorem, & parum odoris quem habent est bonū, & est odor citri, & virtus eius est virgulus nucis muscatē, sed est subtilior ea parūper, & quandoque stat loco cinnamomi. *Natura.* Calida, & est sicca in secundo. *Operationes & proprietates.* In ipsa est stypticitas, & resolutio ventositatū. *Membra capitis.* Fit ex ea caputurgium cum aqua oleo rosae feda frigida. *Membra nutrimenti.* Confert hepati, & stomacho infirigidatis. *Membra expulsiōis,* Stringit ventrem.

a Bzenígar.

De^a [Ziniar.] Cap. 748.

Ziniar quid est? Species faciendi ziniar sunt

[illegible]

De^a [zufere.]

Cap. 749

De ^a [*zufere.*] Cap. 70.

Zufere quid est? Arbor cuius granum iun-
est alaniudum, quæ dicitur alhaze, et est iun-
rux et dicitur ^b [*dinarugua.*] Natura. Cal-
ida et sicca. Operationes et proprietates. Resoluit
stationem. Membra expulsiōis. Radix eius est
men in exsiccatione spermatidis, sunt iun-
tutis cum ruta. Venena. Conseruet punctum
pionis bibita et linita.

Cap. 70. Colletur

De a [zerideraet.]

Cap. 75th Cō

De a [Zerideract.] Cap.
Zerideract. Instrumenti iuncturam. Con-
ferta. Membra expulsiōis. Aqua foliorum. Con-
ferta. Confert difficultati urinae, et mentis
et extrahit b [] sanguinem coelestem
tum in uesica. Venena, Confert moriturum
sorum uermium.

De a [zarur.]

Cap. 751.

Zarur quid est? Alzarur alia est nota, & nominatur [triangulus latinorum.] & ex zarur est species, quam nominant greci teselimon, & sentabinum, & quandoque nominant eam malum sylvestrem. Arbor enim eius similis est arbori malorum, ita quod etiam in folijs suis, nisi quia minor, & est saporis pontici. *Operationes & proprietates.* Est styptica, quae est magis styptica quam albugo, tuncens cholera, & retinet curius plus omni fructu. *Membra capitis.* Teselimon est faciens sorda. *Membra nutrimenti.* Teselimon est mala stomacho. *Membra expulsiōis.* Stringit [] retinet urinam.

De a [zeduar.]

Cap. 752.

Zeduar quid est? Inquit Diosc. Est b [alge-
duar] secundum quod existimo.

De a [zabarar.]

Cap. 753.

Zabarar quid est? Est p lanta, cuius una species folia habetur lentacula, & thyrōs erectos, & leuia folia, paruas radices, & nascitur in terra salita exposita soli, & in ipsius sapore est salicioris coloris & purpuricatis. b []
Pulvera & ulcera. Est consolidatiua eorum. *Membra capitis.* Subtiliat superfluitates, ita quod secunda confert epilepsia bibita cum oxymelle.

De a [zizania.]

Cap. 754.

Zizania quid est? Dico quod zizania ab omnibus dicitur secundum duas res. una earum est granum simile frumento, ex quo homines faciunt panem, & dicit quod zizania b [] est plurimum, & quidam alij nominant rem quandam inconstantem, malam, quae in granis provenit, sed loqui de hoc est preter illud, in quo sumus: *Elucidatio.* Melior est illa quae est levis ponderis, non verus, neque frangibilis, sed est viscosa, quā masticatur, declinans ad rubedinem, & in ipsa est ponticitas parua.

De a [zuccaro.]

Cap. 755.

Zuccarum quid est? Arundo zuccari in nationis quam existit, & est vehementioris lenificationis quam ipsum. *Natura.* Frigidius est albu, sine primi. Et antiquum declinat ad siccitatem in primo, & est humidum in ipso, & quanto magis antiquatur, tanto plus exsiccat. *Operationes & proprietates.* Est lenificatiuum, abstergiuum, & proprium alfenid, imò mel arundinis, & zucca & mundificando, & quāto plus antiquatur zuccarum, tanto fit subtilius. *Membra oculi.* Assum-
ptum sicut gomma ab arundine, abstergit oculum, remouet ipsius asperitatem. *Membra nutrimenti.* Est bonum stomacho, in quo non generatur cholera. Ipsum enim ledit, propterea quia ad cho-

leram conuertitur. & est aperitiuum oppilatio-
num. & in ipso est uirtus faciens sitim, minorē
tamen sitim, quā facit mel propriē antiquū.
& generat antiquum sanguinem foculentum.
& abstergit phlegma stomachi. & in arundine
quidem zuccari est iuuamentum ad vomitum.
Membra expulsiōis. Soluit, & propriē illud, quod
super arundinem inuenitur, sicut sal & Sulime-
num quidem, & rubeum uehementioris sunt
lenificationis, & quandoque inflat, & quando-
que sedat inflationem. & ipsum quidem cum
oleo amygdalino confert colicā.

ANNOTATIONES.

Saccharum notat melle non esse imbecillius in abster-
gendo. At lib. 4. de nutritione febricitantium in generali, Fen. 1. tr. 2. c. 8.
hoc minus abstergere scribit, quā mel apum. At prete-
rea saccharum sitim facere. Huius tamen contrarium le-
ge lib. 3. ubi de lingua adustione uerba faciens, saccharum
ad sedandam sitim proponit. Fen. 6. tr. 1. c. 19

De a [zuccaro alhusar.]

Cap. 756.

Zuccarum alhusar quid est? Māna cadens su-
per alhusar, & est sicut frusta salis. & in ipso qui-
dem est cum absterfione b [] & resolutione [] po-
ticitas, & amaritudo, & de ipso aliud est iame-
num, album, & aliud est agizium ad nigredinē
declinans. *Operationes & proprietates.* Est abster-
suum cum ponticitate in ipso. *Membra oculi.*
Zuccarum alhusar acuit uisum. *Membra anhelitus
& pectoris.* Confert pulmōi. *Membra nutrimenti.*
Confert hydropisi cum lacte camelae, no-
uiter coctae. & non facit sitim sicut reliquae spe-
cies zuccari, quoniam eius dulcedo est parua,
& est bonum stomacho, & hepati. *Membra expul-
siōis.* Confert renibus & vesice.

a B. Suchar al-
halier.

b s panca.

Ne desiderares, quae in aliquibus im-
presis codicibus reperiuntur, quatuor
haec, quae sequuntur capita, ex lectione
Hebraica redundantia in hoc codice
subiunximus: ut tamen intelligas in
nullis Arabicis ab Andrea Bellunen
si fuisse reperta.

Calmaïram.

Calmaïram quid est? Est scesabram albumē
mu. *Natura.* Inquit filius Mefaugue, in ip-
so est caliditas, & est siccum in secundo. Et plu-
res hominum dicunt, quod est frigidum, quā
eius caliditate calefactus non laedatur: sed iudi-
cium frigoris eius est in primo. Sed quod ue-
rius est, est, quod uirtus eius est composita ex ca-
liditate & frigiditate, & possibile est, ut sit frigi-
ditas in ipso uincens. *Operationes & proprietates.*
Confert calefactis, & proprie quando roratur
super eum aqua rosata. *Uulnera & ulcera.* Fit ex
eo emplastrum adustioni. *Membra capitis.* con-
fert ualde ad cola alumemum, & aperit oppilatio-
nes

nes cerebri. *Membra expulsiōis*. Alumenu datur in pota semel fruxum ad fluxum ventris antiquum cum oleo rosato & aqua frigida.

Cebul.

Cebul quid est dicitur quod est theiderem. *Natura*. Frigida est & sicca in primo, & propriè radix eius recens. *Operationes, & proprietates*. Virtus eius est styptica & in ipsa est mordicatio, & prohibet ejus succus attractionem materiè ad viscera. *Vulnera, & ulcera*. Confert ulncrib. recentibus, quando ponitur super ea, & propriè radix eius, & in ipsa est consolidatio. *Membra capitis*. Prohibet catarrhos omnes. *Membra oculi*. De succo eius, & ipsa decocta in uino & melle, & in pondere aequaliter sumptum ponitur in medicamine, quod ad oculum est bonum. Et illius quidem medicaminis cōpositio est hæc. Sumitur succus eius de pipere, & tertia eius de olibano, & permiscetur, & est medicamen bonum, & oportet quidem ut reponatur in uase anco. *Membra nutrimenti*. Abscindit semen, & radix eius uomitum, & prohibent attractionem fieri ad stomachum, et semen eius omnino conueniens est stomacho. Semen eius deglutitum est prouocatum & disruptum lapidis propter illud, quod in ipso est de siccitate cum amaritudine. Et similiter radix eius, & decoctio eius confert ulceribus uescicæ.

Kakile.

Kakile quid est? Est herba ad citrinum parum declinās, & eius odor est uelut odor marinus, quæ autem ex ea laudatur, et est bona, illa est cuius folia sunt grossa, et oliuæ folijs similia, sed longiora, et latiora, et mordicant linguam cum eorum salsedine, et sternutationem excitant. *Natura*. Calida est in secundo secundi, et sicca in primo. *Operationes & proprietates*. Digert, aperit, euacuat, et mundificat. *Apostemata & pustula*. In emplastris posita mollificat apostemata dura, et scrophulas, et fistulas curat putridas et puluerizata super ossa denudata illa co-

operit carne. *Membra lunæmaria*. Si ex cochlearia duo cum cochleario uno mellis confertur, confert omni spafimo. Et posita in clyster, aufert in ipsa hora sciaticā. *Membra capitis*. Succus eius cum aceto uini, et oleo rosato capitis dolorem inueteratum remouet. Eius decoctio dentium dolorem tollit. Et eius oleum cum acetone aurium tinnitum remouet. *Membra oculi*. Eius succus cortices ungulæ separat, ac et remouet, et grossas superfluitates expellit, & tiliat. *Membra nutrimenti*. Frigidum splenis ac hepatis dolorem compefcit, et usus eius est in stomacho, & hydropi opitulatur. *Membra pulsiōis*. Venarum officia aperit, et mentis et hæmorrhoidas prouocat. In aqua decoctus, et in eis cum melle sumpta foetui educit, et in rinam mirabiliter fluere facit, aqua quoque nas euacuat. Succus eius cum melle lapidem in vesica frangit, cuius dosis est ab uncis. usque ad unam. *Venenæ*. Morfui canis rabidi superponitur confert. Loco eius ponitur medietas pontæ eius ireos, et duplum eius cretami marini.

Lapis fellis tauri.

Lapis fellis tauri quid est? Est lapis qui inuenitur in bursa fellis tauri, & est magnus, et cut ouum gallinæ, & est coloris citrini, tendens ad rubrum, & est saporis amari, pūgens linguam, & est leuis ponderis, & si ibidem permanet aliquo tempore, scinditur. *Membra capitis*. Prouocat coryzæ frigida. *Membra oculi*. Europus dixit, quod experitur ad epilepsiam, si distilletur in naribus eius, & ab eo qua ruta, prouocat sternutationem, & ab eo uiuat paroxysmum epilepsie. *Membra oculi*. Remouet omnem malam complexionem oculi, & fringit lachrymas. *Membra anhelitus & pūsiōis*. Inunctus cum butyro ualet contra asthma, & debilitat os stomachi, & prouocat appetitum. *Membra expulsiōis*. Confert hæmorrhoidas, & prouocat mentis Gal. dixit, non prodest nisi capiti.

Finis libri secundi Can. Auicennæ.



INDEX

INDEX TERTII LIB. CAN. PRINCIPIS AVIC.

IN CIPIT liber Canonis tertius de agri-
tudinibus particularibus, quæ sunt appropria-
te membris hominis occultis, & manifestis
a capite vsque ad pedes, continens. 22. fen.
quæ complectuntur. 52. tractatus.
Dictio prima est de vniuersis egritudinibus ca-
pitis.
[Dictio] secunda est de agritudinibus neruo-
rum, quæ est tractatus 1.
Fen. tertia de dispositionibus oculorum
Fen. quarta de dispositionibus auris, & est tra-
ctatus unus
Fen. 5. de dispositionibus nasi.
Fen. 6. de dispositionibus lingue, & oris
Fen. 7. de dispositionibus dentium, & est tra-
ctatus vnus
Fen. 8. de dispositionibus gingiuarum, & est tra-
ctatus 1.
Fen. 9. de dispositionibus gutturis, & est tra-
ctatus primus
Fen. 10. de dispositionibus pulmonis, & pecto-
ris, & sunt tractatus quinque
Fen. 11. de dispositionibus cordis
Fen. 12. de mammillis, & dispositionibus eius,
& est tractatus vnus
Fen. 13. de meri, & stomacho, & dispositionibus
amborum
Fen. 14. de hepate, & dispositionibus eius
Fen. 15. de felle, & splene, & dispositionibus co-
rum
Fen. 16. de dispositionibus sphincteris, & intesti-
norum, & est quinque tractatum
Fen. 17. de egritudinibus ani, & est tractatus v-
nus
Fen. 18. de dispositionibus renum, cuius sunt
duo tractatus
Fen. 19. de dispositionibus vesicæ, & vrinae, duos
comprehendens tractatus
Fen. 20. de dispositionibus generationis mascu-
lorum, quæ est duorum tractatum
Fen. 21. de membris generationis in mulierib.
Fen. 22. de agritudinibus in extremitatibus me-
brorum, quæ habet duos tractatus
FEN. primus sunt quinque tractatus
Tractatus primus de anatomia cerebri, & dispo-
sitionibus eius
Tractatus secundus est de doloribus capitis, qui
sunt species sode
Tractatus tertius de apostematibus capitis, & so-
lutione continuitatis
Tractatus 4. de agritudinibus capitis, & pluri-
mo documento ipsius in operationibus sen-
sus, et motus
Tractatus quintus de agritudinibus cerebri in
operationibus motus
P R I M I tractatus sunt. Cap. 29.
De vilitate capitis, et partibus eius cap. 1
De anatomia cerebri 2
Sermo vniuersalis de agritudinibus capitis, et
facientibus egritudines in ipso 3
De significationibus, ex quibus oportet cogno-
scere dispositiones cerebri 4
De significationibus vniuersalibus operationum
cerebri 5
De significationibus sumptis ex operationibus

animalibus ab anima [sensibilibus] et mora-
libus et motiuis, et somnijs, quæ continentur
in summa moralium 6
De significatione operationum motiuarum, et
quod eis similatur ex somno, et vigilia 7
De significationibus sumptis ex ipso genere o-
perationum naturalium ex eo, quod expelli-
tur, et ex eo quod apparet ex apostematibus,
et ulceribus, et ex eo quod oritur de capil-
lis 8
De significationibus sumptis ex conuenientia,
& diuersificatione, & velocitate passionum,
& tarditate 9
De significationibus sumptis ex parte mensu-
ræ capitis 10
De figura capitis 11
De significationibus sumptis a grauitate, & leui-
tate capitis, caliditate, & frigiditate, & ex do-
loribus 12
De significationibus membrorum, quæ sunt ce-
rebro sicut propagines ut oculus, & lingua
[vua] collum, et nervi 13
De significatione comuni membrorum, qui-
bus communicat cerebrum, et appropin-
quat 14
De significatione membri, cuius communitate
cerebrum patitur 15
De signis cerebri in sua cõplexione æqualis 16
De signis complexionum malarum euenien-
tium ex conceptione 17
De signis cuiuscunque egritudinũ capitis 18
De signis malæ complexionis calidæ sine mate-
ria 19
De signis malæ complexionis frigidæ sine ma-
teria 20
De signis malæ complexionis humidæ sine ma-
teria 21
De signis malæ complexionis siccæ sine mate-
ria 22
De signis complexionum compositarum abs-
que materia 23
De signis domini materierum calidarum 24
De signis domini materierum frigidarum 25
De signis apostematum calidorum 26
De signis apostematum phlegmaticorum 27
De signis apostematum melancholicorum 28
De canonibus vniuersalibus curationis 29
T R A C T A T V S secundus de doloribus ca-
pitis, qui sunt species sode, et cõtinet Cap. 38
Sermo vniuersalis de sode cap. 1
De [soda facta] ex malitia complexionis 2
De speciebus sode factæ propter solutionem
continuitatis 3
Distinctio specierum sode factæ ab apostema-
te 4
De qualitate [accidendi] sode ex materijs 5
De speciebus sode factæ per communitatem 6
Sermo vniuersalis de signis ostendentibus spe-
cies sode, & modos eius 7
De signis nunciatis sode in agritudinibus 8
Regimen vniuersale in sode 9
De sode temporali 10
De cura sode calidæ absque materia, aut adu-
stione solis, & reliquis ex materia calida, aut
sanguinea 11
De

B. sensitiuis.

S. & facies &
meatus vnae &
amygdalæ &S. species sode
factæ.

S. euentus.

	De cura sode frigide absque materia, aut cum materia phlegmatica, aut melancholica	12	bus capitis, & plurimo nocumento ipsius operationib. sensus, & motus continens	Cap. 1
B. linimentis.	De modis [epithematum] conferentium sode frigide	13	De subet, & somno	
	De modis caput purgiorum iuuantium sode frigide	14	De signis specierum subet	
	De modis oleorum, quibus inungitur caput eius, qui patitur sodem frigidam	15	De cura subet, & somni grauis facti in febribus	
	De cura sode sicce	16	De [vigilijs, & sahara]	De cura
	De cura sode ab apostemate	17	De signis	5
	De cura sode opilationis	18	De legione [sensus]	
B. uentositatib.	De cura sode ex [venti] & uaporibus detentis in capite [per causam extrinsecam]	19	De permixtione [sensus] & alienatione	De cura
B. nouis extrinsecis.	De cura sode venientis ex vento, qui penetrat ad interiora capitis	20	De signis	9
† B. ab extrinsecis.	De cura sode contingentis ex vaporibus malis aduenientibus capiti exterioribus	21	[De stoliditate, & amentia]	
	De cura sode contingentis ex odoribus bonis	22	De corruptione memoriae	
	De cura sode contingentibus ex odoribus fetidis	23	De signis	† []
	De cura sode ex [ebrietate]	24	De cura	
Alia litera. uno.	De cura sode euenientis ex coitu	25	De corruptione imaginationis	
	De cura sode facta ex percussione aut casu, & regimine eius, cui accidit commotio cerebri, & vulnus	26	De mania, & [] canina	
	De cura sode facta a debilitate capitis	27	De signis maniae uniuersalibus & specierum eius	
	De cura sode facta a fortitudine sensus cerebri	28	De cura	
	De cura sode cetica	30	De melancholia	
	De cura sode, que dicitur fieri causa vermium	31	De signis specierum eius	
	De cura sode, que excitatur successione somni & dormitionis	32	De cura	
	Regimen specierum sode facta per communitatem	33	De [cutubut]	22
	De cura grauitatis capitis	34	De [illici]	24
	De cura, que nominatur ouum, & [cauthati]	35	TRACTATVS s. de agnitionibus cerebri in operationibus motus, continens	Cap. 1
B. alchude.	De cura	36	De vertigine	† []
	De hemicrania	37	De signis eius	2
	De cura	38	De [aluc, & est palpitatio]	
	TRACTATVS tertius de apostematibus capitis, & solutione continuitatis eius, continens	Cap. 14	[De incubo, & nominatur strangulator arabicus, & alchaton]	
B. sifsem calidus.	Sermo uniuersalis de Karabito, qui est apostemata capitis sifsem	cap. 1	De signis	6
	De signis eius communibus	2	De epilepsia	
	De cura specierum eius	3	De signis specierum eius	
	De phlegmone accidente ipsi substantie cerebri	4	De causis mouentibus epilepsiam	
	De erysipila, & imperigine accidentibus in cerebro, & viacro	5	De cura	11
	De siccare	6	De signis	13
	De lethargia, que est sifsem frigidum, cuius interpretatio est obliuio	7	[DICTIO] secunda de agnitionibus cerebri, que est tractatus vnus continens	Cap. 1
	De signis eius	8	Agnitiones neruorum	
	De cura	9	De paralyti, & mollificatione	
	De aqua intra cranium	10	De signis	
	De apostematibus que sunt extra cranium, & aqua extra [caput, & acalij] in rosamum, in inflammationibus	11	De cura	
B. cranei & de huchas infanciu seu puerorum.	De subet alhari, quam quidam medicorum nominant suchos, sed non est ipsa, imo suchos est species congelationis	12	De spasmio	
	De cura	13	De signis	
	De plaga, & incisione cutis capitis, & que taliter currunt	14	De cura	
	TRACTATVS quartus de agnitionibus		De signis	
			De [saltu,] & signis eius	
			De cura	
			FE N tertia de dispositionibus oculorum	
			TRACTATVS primus, cuius iunctura	
			De anatomia oculi	
			De cognitione dispositionum oculi, & eorum	
			xionum eius, & sermone uniuersali de agnitionibus eius	
			De signis dispositionum oculi	
			De [curationibus] uniuersalibus agnitionibus oculi	

De rememoratione conseruationis sanitatis oculi, & eorum, quæ nocent ipsi	5	cura	22
De ophthalmia, & conturbatione	6	De scabie & pruritu	23
Signa	7	De cura eius	24
Cura conturbationis	8	De tumore []	25
De cura communi specierum ophthalmiæ, & effusione fluxuum ad oculum	9	De signis	26
De cura ophthalmiæ calidæ cholericæ sanguinæ, & erysipile	10	De cura	27
De cura ophthalmiæ frigidæ	11	De multitudine palpitacionis	28
De cura alguardengi	12	De casu pilorum	29
De cura ophthalmiæ uentosæ	13	De cura	30
Sermo [uniuersalis] de medicinis ophthalmiæ vitæ	cap. 14	De pilis inuersis & additis	31
TRACTATVS secundus de residuis agri tudinibus eius, quod de oculo apparet, & plurimum eius est de egritudinibus compositionis, & continuitatis, continens	Cap. 35.	De pilis additis	32
De vesicis	cap. 1.	De inuiscatione [palpebrarum]	33
De [exituris] oculi, & corneæ	De cura	TRACTATVS quartus de dispositionibus virtutis visibilis, & operationibus eius, continens	Cap. 25.
De signis	2	De debilitate uisus, & nocumento eius	cap. 1
De cura ulceris	3	De signis	2
De rupturis corneæ	4	Rememoratio rerum visui nocentium	3
De cura	5	De noctilopa	4
De bothor in oculo	6	De [alihar,] & est ut non uideat in die	5
De cura	7	De cura	6
De sanie [in siphac]	8	De imaginationibus	7
De cancro in oculo	9	De signis	8
De cura	10	Sermo de cura imagationum, & initio aquæ	9
De garab, & apostematibus lachrymalium	11	De alintifar	10
De additione carnis lachrymalium, & diminutione eius	12	De cura	11
De albucine oculi.	13	De constrictione pupillæ	12
De signis	14	De signis	13
De ungula	15	De cura	14
De altarfati	16	De aqua	15
De lachrymis	17	De cura eius	16
De strabositate	18	De destructione visus	17
De exitu oculi	19	De signis	18
De signis	20	De cura	19
De profunditate oculi, & eius paruitate	21	De [diminutione radij]	20
De [uarietate] oculi	22	De [altumar] & albedine vincente	21
TRACTATVS tertius de dispositionibus palpebrarum, & quæ comitantur eas, continens	Cap. 34.	De cura	22
De pediculis in palpebris	cap. 1	FEN quarta de dispositionibus auris, & est tractatus vnus, continens	Cap. 26.
De cura	2	De anatomia auris	cap. 1
De cura	3	De conseruatione sanitatis auris	2
De gesta palpebrarum	4	De nocumento auditus	3
De cura	5	De signis eorum	4
De grositudine palpebrarum	6	De cura	5
De [inflatione] palpebræ	7	De dolore auris	6
De grauitate in palpebris	8	De signis	7
De inuiscatione palpebrarum apud lachrymalæ	9	De sonitu, & tinnitu, & sibilo	8
De cura	10	De signis	9
De grandine	11	De cura	10
De hordeolo	12	De cura sanie, & puris ulcerum in aure	11
De alarnac	13	De eruptione sanguinis in aure	12
De cura	14	De cura	13
De lapidositate	15	De cura fordis, & oppilatiōis factæ in aure	14
De ulceribus palpebrarum, & rupturis earum	16	De oppilatione accidente in aure	15
	17	De cura	16
	18	De attritione accidete auri, & percussione	17
	19	De pruritu auris	18
	20	De introitu aquæ in aure	19
	21	De cura	20
	22	De introitu animalium in aurem, generatione uermium in ea	21
	23	De cura	22
	24	De apoftematib. quæ accidunt in radice auris	23
	25	De cura	24
	26	De [tremore] auris ex uocibus magnis	25
	27	FEN quinta de dispositionibus nasi, continens tractatus duos	26
	28	TRACTATVS primus de olfactu, & nocumento ipsius, & fluxus [currentibus, sicut fluxus] continens	Cap. 13.
	29	De anatomia nasi	cap. 1
	30	De [naso]	2
	31	AVIC.	
	32	Dd	
	33	De	

B. t. palpebræ.

Balasfar.

B. algebar.

B. oculis abhominantibus radios. B. alchamar.

B. abominatio. B. fluxus. B. aggritudinib. nasi.

De qualitate viarum administrationis medici
narum nasi 3
De nocumento odoratus 4
De signis 5 De cura 6
De fluxu sanguinis ex naribus 7
De curationibus 8
De cura leui fluxus sanguinis 9
De regimine eorum, quæ faciunt fluxum san-
guinis narium 10
De coryza, & catarrho 11
De signis 12 De cura 13
TRACTATUS secundus de reliquis di-
spositionibus nasi, continens. Cap. 18.
De fetore nasi cap. 1
De cura 2 De vlceribus in naso 3
De cura 4
De cura vlcerū, quæ noīantur vlcera dulcia 5
De oppilatione in [chiaism] 6
De signis 7 De cura 8
De cura [morbi, qui est sicut in equis] 9
De [contritione] nasi 10
De hæmorrhoidibus, & [alarnaber] in naso 11
De cura 12 De sternutatione 13
De medicinis prohibentibus sternutationē 14
De facientibus sternutationem 15
Res, quæ cadunt in naso 16
De desiccatione nasi 17
De pruritu nasi 18
Fen sexta, de dispositionibus linguæ, & oris, &
est tractatus vnus, continens Cap. 31.
De anatomia oris, & linguæ cap. 1
De ægrotudinibus linguæ 2
De curationibus linguæ 3
De corruptione gustus 4
De cura 5
De mollificatione linguæ, & grauitate eiusdē,
& [destructione introitus] in sermonem 6
De cura 7
De spatino linguæ 8 De cura 9
De magnitudine linguæ 10
De cura 11
De abbreviatione linguæ 12
De cura 13
De apostematibus linguæ 14
De cura 15
De alchalei in locutione 16
De ranna 17 De cura 18
De aduersione linguæ 19
De cura fissurarum in lingua 20
De [deiectione] linguæ 21
De borbor in ore 22
De alcola, & vlceribus malignis 23
De cura 24
De multitudine sputi, & cursus eius īsumo 25
De cura 26
De abscissione odorum horribilium ex come-
stis 27
De sputo sanguinis ex ore 28
De fetore oris 29 De cura 30
Quando os remanet apertum 31
Fen 7. de dispositionibus dentium, est vnus tra-
ctatus, & continet Cap. 26.
Sermo de dentibus cap. 1
De conseruatione dentium 2
Sermo vniuersalis de cura dentium 3
De dolore dentium 4
De signis 5 De cura 6
De medicinis resolutiuis
De medicinis stupefactiuis
De dente commoto
De cura
De perforatione, & corrosione dentium
De [ruptura dentium, & eorum corrosione]
De cura
De alteratione coloris dentium
De cura
De facilitate originis dentium
De regimine eradicationis dentium
De fractione dentis corrosi, & est sicut eradi-
tio sine dolore
De vermibus dentium
De causa stridoris dentium
De cura
De dente, qui elongatur
De congelatione dentium
De cura
De ebet dentium, & cura eius
De cura debilitatis dentium
Fen octaua, de dispositionibus gingiuarum, &
est tractatus vnus, & continet Cap. 16.
De ægrotudinibus gingiuarum
De cura
De gingiua sanguinea, & cura eius
De fissuris gingiuarum
De vlcere gingiue, & corrosione eius, &
stulis eius
De cura
De [augmento] gingiue, & cura eius
De diminutione carnis gingiue, & cura
De cura mollificationis gingiue
De cura carnis addite gingiue
De labijs, & ægrotudinibus eorum
De fissuris labiorum
De cura
De apostemate labiorum, & [cura]
De hæmorrhoidibus labiorum
De tremore labiorum
Fen nona de dispositionibus gutturis, & est
status vnus, continens Cap. 17.
De anatomia gutturis
De ægrotudinibus membrorum gutturis
De cibo, quo fit strangulatio, & similiter,
currunt cursu eius
De spinis, & quæ cursu eius procedunt
De sanguifugis in gutture De cura
De signis 6
De suffocationibus [alaba] De cura
De signis
Sermo vniuersalis de curis apostematum
dentium in partibus gutturis, & epiglottidis
& glandulis circundantibus ea, & vna, &
samati, & duarum amygdalarum
De cura decollationum & præfocationum
omnis suffocationis, ex omni causa
De vna, & ambabus amygdalis De cura
De casu vna 13
Sermo [vniuersalis] de incisione vna, &
que amygdalæ
De rememoratione nocumentorum inci-
nis
De cura [sputi sanguinis] ex incisione
vtriūque amygdalæ
Fen decima, de dispositionibus pulmonum
toris, & sunt tractatus 5.

TRACTATVS primus de principiis, & anhelitu, continens	Cap. 42.	De voce tenebrosa, & eius cura	9
De anatomia epiglottis, & cannae, & pulmonis	cap. 1	De voce tremula, & eius cura	10
De complexionibus pulmonis, & signis, dispositionum eius	2	TRACTATVS tertius, continens	Cap. 6
De [apostematibus] accidentibus pulmoni	3	De tussi, & sputo sanguinis	cap. 1
De cura	4	De signis	2
De materijs [siccis] in pulmone, & iudicijs earum, & curatione	5	De sputo sanguinis	4
De medicinis pectoris singularibus, & compositionis, & de forma administrationis earum	6	De signis	5
Sermo uniuersalis de anhelitu	7	TRACTATVS quartus, de principiis speculatiuis scientiae apostematum membrorum partium pectoris, & exiturum eorum praterquam cordis, continens	Cap. 22.
De anhelitu magno, & paruo, & causis ac significationibus eius	8	Sermo uniuersalis de doloribus partium pectoris, & lateris	cap. 1
De signis anhelitus	9	De pleuresi	2
De anhelitu uehementi	10	De signis pleuresis	3
De anhelitu alto & sublimi	11	De signis eius, quae est pura & non pura	4
De anhelitu paruo	12	De signis malis, & signis saluis	5
De anhelitu longo	13	De signis horarum eius	6
De anhelitu breui	14	De signis specierum eius secundum causas ipsius	7
De anhelitu veloci	15	De signis permutationis eius	8
De anhelitu tardo	16	Sermo aggregatus ex sputo []	9
De anhelitu frequenti	17	De crisi pleuresis	10
De anhelitu frigido	18	De peripneumonia	11
De anhelitu siccido	19	De signis peripneumoniae	12
De permutationibus, quae currunt inter anhelitum magnum, & anhelitum velocem, & anhelitum frequentem, & contrarios eorum	20	De apostemate duro in pulmone	13
Sermo uniuersalis de malitia anhelitus	21	De apostemate molli in pulmone	14
De constrictione anhelitus	22	De bothor in pulmone	15
De signis	23	De aggregatione aquae in pulmone	16
De diuersitate anhelitus	24	De apostematibus aut vulneribus accidentibus cannae pulmonis	17
De anhelitu duplo	25	De pure, & sanie, quae est empiema	18
De anhelitu [paucio]	26	De vlceribus pectoris, & pulmonis, & ex eis est phthisis	19
De anhelitu difficili	27	De causis vlcerum pulmonis	20
De preparatione anhelitus	28	De preparatis ad phthisim in figura, & forma, & aetate, & regione, & complexione	21
Sermo uniuersalis, de anhelitu naturarum, & dispositionum	29	De rebus, a quibus oportet ut isti custodiantur	22
De anhelitu gatum	30	De signis phthisis	23
De anhelitu repleti ex cibis, aut ex praegnatione aut hydropisi, & similibus	31	TRACTATVS quintus, de principiis operationis, continens	Cap. 6
De anhelitu balnei	32	De cura communi apostematum, & partium pectoris, & pulmonis	cap. 1
De anhelitu dormientis	33	De cura pleuresis	2
De anhelitu dolentis in membris pectoris	34	Sermo continuus de cura dolorum pectoris	3
De anhelitu eius, cuius anhelitus costringitur propter quaecumque causam, & de anhelitu habenti asthma	35	De cura peripneumoniae	4
De anhelitu habentium sanien	36	De empiemate	5
De anhelitu habentium decollationem, & suffocationem, & quae eis sunt similia	37	De cura vlcerum pectoris, & cura phthisis	6
De asthma	38	FEN vndecima, de dispositionibus cordis, & sunt tractatus duo continentes	Cap. 7.
De signis	39	TRACTATVS primus de principiis, & radicibus ad illud	
De cura asthmatis, & constrictionis anhelitus: & [preparatione] eius	40	De anatomia cordis	cap. 1
De cura aliquarum specierum anhelitus	41	De egreditibus cordis	2
TRACTATVS secundus continens	Cap. 10	De signis complexionum cordis naturalium	3
De voce	cap. 1	De signis egreditum cordis	4
Cura rauedinis vocis, & asperitatis eius	3	De causis imprimantibus in corde	5
De medicinis conseruantibus lenitatem pectoris, & quae bona sunt ei	4	De canonibus uniuersalibus in curatione cordis	6
De voce aspera, & eius cura	5	De medicinis cordialibus	7
De voce breui, & eius cura	6	TRACTATVS secundus, de partibus distinctis, continens	Cap. 11.
De voce grossa, & eius cura	7	De tremore cordis, & causis eius	cap. 1
De voce subtili, & eius cura	8	De signis	2
		De curationibus uniuersalibus tremoris cordis	3
		De cura tremoris calidi	4

AVIC.

Dd 2

De

† B. qui incipit
in secundo aut
in tertio.

- De cura tremoris frigidi 5
 De speciebus tyncopis, & causis ipsius, & causa mortis subite 6
 De signis 7
 De cura 8
 De casu virtutis subito 9
 De cura 10
 De regimine eius, in quo apparent signa aduentus apostematis calidi in corde 11
 FEN duodecima, de māmilla, & dispositionib. eius, & est tractatus vnus cōtinens. Cap. 10.
 De anatomia mammillę cap. 1.
 De exuberatione lactis 2
 De minoratione lactis, & prohibitione exuberationis eius superflue 3
 De castratione lactis in māmilla 4
 De congelatione lactis in māmilla, & putrefactione eius, & extensione eius, quę accidit ei [ex agitudine] 5
 De apostematibus calidis māmilla, & doloribus loci māmillarum 6
 De apostematibus frigidis phlegmaticis māmilla 7
 De duritie māmillę, & nodis, & glandulis, & quod accidit ei ex circuitione papillę, maxime apud pubertatem 8
 De dubellati in māmilla 9
 De ulceribus, & corrossionibus in māmilla 10
 FEN tertiadecima de meri, & stomacho, & dispositionib. amborum, cōtinens tractatus 5
 TRACTATVS primus de dispositionib. meri, & stomachi, continens Cap. 36.
 De anatomia meri, & stomachi cap. 1
 De agitudine meri 2
 De qualitate deglutitionis 3
 De constrictione deglutitionis, & difficultate deglutitionis 4
 De signis 5
 De cura 6
 De apostematibus meri 7
 De signis apostematum meri 8
 De cura 9
 De cura apostematum frigidorum 10
 De eruptione sanguinis ex meri 11
 De ulceribus meri 12
 De signis ipsorum 13
 De cura 14
 De signis complexionū naturalium stomachi 15
 De egritudinibus stomachi 16
 De modis significationum dispositionum stomachi 17
 De signis malę cōplexiōis calidę stomachi 18
 De signis malitię complexionis frigide stomachi 19
 De signis malitię cōplexiōis sicce stomachi 20
 De signis malitię complexionis humidę 21
 De signis complexionum stomachi, quę sunt cum materia 22
 De significationibus nocumentorum stomachi non complexionalium 23
 De modis vniuersalibus curationum 24
 De cura malitię complexionis frigidę, & humidę in stomacho 25
 De cura malitię complexionis calidę 26
 De cura malitię complexionis frigidę 27
 De cura malę complexionis humidę 28
 De cura malę complexionis sicce, & de hectica stomachi
 De cura frigide & sicce complexionis
 De cura complexionis sicce, cum caliditate
 De cura complexionis calidę, & humidę
 De cura malitię complexionis stomachi cum materia, & cura oppilationis
 De cura eius, qui lęditur fortitudine sensus stomachi
 De regimine eius, cuius stomachus parus est
 De rebus quarum vsu nocetur stomachus, & intestina
 TRACTATVS 2. huius Fē cōtinens Cap. 1
 De regimine doloris stomachi, & debilitate dispositione appetitus eius
 De signis
 De cura
 De debilitate stomachi
 De signis nauseatię satietatis, & destructionis digestiue
 De cura
 De destructione appetitus, & debilitate eius
 De signis 8
 De corruptione appetitus
 De cura corruptionis appetitus
 De fame, & vehementia eius, & appetitu
 De signis 13
 De fame, quę uocatur bolismus
 De signis 16
 De fame syncopali
 De cura
 De fiti
 De signis
 De cura
 De cura percussione obuiationis, & caliditate stomachi
 TRACTATVS tertius continens Cap. 1
 De nocumento digestionis
 De corruptione digestionis
 De debilitate digestionis
 De signis debilitatis digestionis
 De cura
 De signis corruptionis digestionis
 De cura eius
 De tarditate descensus cibi ex stomacho, & uolitate descensionis eius
 De cura eius, a cuius stomacho tardatur descensus cibi, aut in cuius stomacho tardatur descensus cibi
 De cura eius, a cuius stomacho festinat descensus cibi
 De [eruptione] stomachi, & duritie eius
 De signis 12
 De eis, quę commouent eruptionem
 De cura eruptionis superflue
 TRACTATVS quartus, de egritudinibus instrumentalibus, & communibus accedentibus stomacho, continens Cap. 14.
 De apostematibus calidis stomachi
 De signis
 De cura
 De apostematibus frigidis phlegmaticis
 De signis 5
 De apostematibus duris, & grossis
 De cura
 De adubellati in stomacho
 De signis
 De cura

2. & contrusio
ne ei accidente.

De ulceribus in stomacho	12	De regimine malitię complexionis frigida	22
De signis, & differentiis	13	De regimine mala complexionis sicca	23
De cura ulcerum stomachi	14	De regimine malitię complexionis humida	24
De bothor in stomacho	15	De regimine malitię complexionis calida, & sicca	25
De ruptura stomachi	16	De regimine malitię complexionis calida, & humida	26
TRACTATVS quintus de dispositionib. stomachi ex parte eius, quod ipse comprehendit, & egreditur ab eo, & aliquib. dispositionibus mirach, & quę sequuntur ipsum, continens	Cap. 22	De regimine malitię complexionis frigida, & sicca	27
De inflatione stomachi	cap. 1	De regimine malitię complexionis frigida, & humida	28
De signis	2	De paruitate hepatis	29
De rugitu	3	De signis	30
De lenitate stomachi, & lubricitate	4	De regimine ipforum	31
De signis	5	TRACTATVS secundus de debilitate hepatis, & oppilatione eius, & doloribus, & in flatu eius, continens	Cap. 11
De vomitu & subuersione, & nausea, & estimatione stomachi	6	De debilitate hepatis	cap. 1
De signis portendentibus uomitum	7	De signis	2
De uomitu sanguinis	8	De cura debilitatis hepatis	3
De signis	9	De oppilationibus hepatis	4
De cura uomitus absolute	10	De signis	5
De uomitu facto propter caliditatem	11	De cura oppilationum hepatis	6
De cura uomitus sanguinis	12	De inflatione, & uentositate in hepate	7
De conturbatione, & anxietate stomachi	13	De cura ventositatis, & inflationis in hepate	8
De cura	14	De dolore capitis	9
De sanguine retento in stomacho, & in intestinis	15	De signis	10
De congelatione sanguinis in stomacho	16	De cura	11
De singultu	17	TRACTATVS tertius de apostematibus hepatis, & solutione continuitatis eius, continens	Cap. 21
De signis	18	Sermo vniuersalis de apostematibus hepatis, & quę sequuntur ipsum	cap. 1
De cura	19	De signis vniuersalibus apostematum hepatis, communium	2
De dispositionibus accidentalibus mirach, & hypochondriorum	20	Differentia inter apostemata hepatis, & apostemata lacertorum positorum super ipsum mirach	3
De cura	21	De apostemate calido	4
TRACTATVS primus de vniuersalibus dispositionibus hepatis, continens	Cap. 31	De almeſire in hepate	5
De anatomia hepatis	cap. 1	De phlegmone in hepate	6
De modis, ex quibus signatur dispositiones hepatis	2	De apostematibus frigidis in hepate	7
Distinctio modorum harum significationum	3	De apostematibus phlegmaticis	8
De contraoperantia cordis ad hepar, in qualitatibus	4	De apostemate duro, & cancro	9
De signis complexionum hepatis naturalium, & primo calide	5	De dubellati	10
De signis complexionis frigida naturalis	6	De apostemate mesaraica	11
De signis complexionis sicca naturalis	7	De cura apostematis calidi, & sanguinei	12
De signis complexionis humida naturalis	8	De cura erysipelatis	13
De signis complexionis calide, & sicca naturalis	9	De cura aldubellati	14
De signis complexionis calida, & humide naturalis	10	De cura apostematum frigidorum	15
De signis complexionis frigida, & humida naturalis	11	De cura apostematum durorum	16
De signis complexionis frigide, & sicca naturalis	12	De cura apostematum almirach lacerti	17
De aegritudinibus accidentibus hepati	13	De cura apostematum mesaraice	18
De signis malitię complexionis calida	14	De percussione, & obuiatione, & casu super hepar	19
De signis malitię complexionis frigide	15	De scissura, & incisione in hepate	20
De signis male complexionis sicca	16	De cura	21
De signis malitię complexionis humida	17	TRACTATVS 4. de humiditatib. qb. accidunt causis hepatis, ut expellantur egrediendo, & coarctentur [occultando,] continens	Cap. 16
Sermo vniuersalis de curis aegritudinum hepatis	18	De speciebus expulsionum rerum in hepate	c. 1
De causis nociuis hepatis	19	De signis	2
De reb. conuenientibus hepati	20	De hydropisi	4
De cura malitię complexionis calida in hepate	21	De causis proprijs ascitis	5
		De causis proprijs hypofarchę	6
		De causis tympanitis	7
		De signis communibus	8

AVIC.

Dd 3

De

A. quiescendo.

De signis ascitis	9	De cura fluxus oppilatiui	10
De signis hypofarchæ	10	De cura fluxus liquefactiui	11
De signis tympanitis	11	De cura fluxus facti a spissitudine cutis	12
De cura cachexie	12	De cura cholerice passionis	13
De cura hydropifis hypofarchæ	13	De regimine fluxus medicinalis	14
De cura hydropifis tympanitis	14	De cura fluxus cretici	15
De doloribus hypochondriorum	15	De tenafmone	16
Fen 15, de felle, & splene, & dispositionibus eorum, continens tractatus	16	De collyrijs, quæ supponuntur ad tenafmone	17
TRACTATVS primus de anatomia fellis, & splenis & icteritia, continens	2	TRACTATVS tertius de inceptione colicæ, continens	18
De anatomia fellis	Cap. 7	monis, de doloribus intestinorum, continens	19
De anatomia splenis	cap. 1		20
De icteritia citrina & nigra	2	De punitione	21
De signis caufarum icteritiæ citrinæ	3	De signis	22
De signis caufarum icteritiæ nigre	4	De cura	23
De cura icteritiæ citrinæ	5	De rugitu & egressione uentositatis absque uoluntate	24
De cura icteritiæ nigre, & aggregationis utriusque icteritiæ	6	De cura	25
TRACTATVS secundus de reliquis dispositionibus splenis, continens	7	De colica & retentione facis	26
Sermo vniuersalis de ægritudinibus splenis	Cap. 13	De signis colicæ absolute	27
De signis complexionum splenis	c. 1	De signis saluis colicæ	28
De cura	2	De signis malis in colica	29
De apostematibus splenis calidis & frigidis, & duris & [quorum durities est in fieri apostema]	3	De differentia, quæ est inter colicam & lapide renum	30
De signis	4	De signis distinctiois colicæ, & primo de signis phlegmaticæ	31
De curatione apostematum splenis calidorum ualde	5	De signis colicæ uentosæ	32
De curationibus [] splenis	6	De signis eius, quæ fit ex facie	33
De cura apostematum phlegmaticorum splenis	7	De signis cholicæ apostemose	34
De oppilatione splenis	8	De signis factæ ex torsione & ruptura	35
De curationibus	9	De signis reliquarum specierum colicæ lenis a frigore & calore, aut debilitate, lenis a uiribus, aut ruptura	36
De ventositatē & inflammatione in splene	10	TRACTATVS quartus de cura colicæ & locutione in ileos, & rebus particularibus eorum	37
De cura	11	tudinum intestinorum, & dispositionum eorum continens	38
De dolore splenis	12	De canonibus curationis colicæ	39
Fen 16, de dispositionibus sphyncteris & intestinorum, & est, tractatum	13	De cura colicæ frigida	40
TRACTATVS primus de anatomia eorum & solutione ventris continens	14	De canonibus proprijs colicæ uentosa, quæ est ex eis, quæ sunt inter colicam frigidam	41
De anatomia	cap. 1	De compositione solutiui eorum eius, qui habet frigida colicam ex uentositatē, aut materia phlegmatica, de quibus sunt clysteria	42
De solutione ventris omnium modorum, & causis usque ad lubricitatem omnium intestinorum, & cholerica passione, & [sanguinolenta egestionē,] & fluxu sanguinis ex ventre, & expulsionibus rerum ex hepate & splene, & cerebro, & ex corpore & tenafmone	2	De compositione medicinarum bibitarum uentium phlegma, de pilulis fortis iuuamentis	43
De signis	3	De suppositorijs fortibus educentibus feces per rimam cum phlegmate viscoso	44
De cura fluxus ventris absolute	4	De compositione clysteriorum ad ventositatem	45
TRACTATVS secundus de curationibus specierum solutionum uentris diuersarum prædictarum, post cessationem a cura uniuersali, continens	5	De compositione suppositoriorum ad ventositatem	46
De cura fluxus hepatici	cap. 17	De clysterijs & suppositorijs habentium materiam intestinorum absque materia	47
De cura fluxus stomachi, & intestinalis absque excoaratione, & primo de lubricatiuo	1	De tina & balneis & embrochis	48
De cura ulcerosi	2	Sermo de qualitate clysteriorum & instrumentorum eorum	49
De cura fluxus cholerici	3	De cura facta ab apostemate frigido	50
De cura fluxus melancholici, & est spleneticus fluxus, in quo non est excoaratio	4	De regimine dandi in potu oleum de kermesi curatione colicæ frigida, eis qui [non] succuerunt	51
De cura fluxus sanguinis absque excoaratione	5	Modus medicinarum conferentium habentibus colicam frigidam, secundum semitam digestionis & [maturationis] & proportionem	52
De cura excoarationis intestinorum & ulcerum	6	tis non secundum semitam euacuatiui	53
De cura fluxus ventris facti propter cibos	7	De emplastris colicæ frigida	54
De cura fluxus cerebralis	8	De vaporationibus colicæ frigida	55
	9	De cura colicæ colericæ	56

B. de duritie ipsius quæ non est apostema.

† a. duritie.

a. diarria.

a. complementum curæ uniuersalis.

De dolore virgæ	28	latus suum	26
De verrucis super virgam	29	De regimine eius, quæ parit apostemate in ma-	27
De cura bothor & similibus moro, & carnis or-	30	trice eius existente	27
ta & addita super istas partes	30	De regimine eius, cuius, partus fit difficilis cau-	28
De [corrosione] virgæ	31	sa magnitudinis foetus	28
Item 21. de membris generationis in mulieri-	31	De regimine eius, cuius partus fit difficilis cau-	29
bus, 3. continens tractatus	31	sa mortis foetus, aut malitia figure partus,	29
TRACTATUS primus de radicibus, &	31	cum qua non speratur vita	29
principijs & cœceptiōe, & partu, cōtinēs c. 20	31	De regimine [nausæ] eius	30
De anatomia matricis	cap. 1	De medicinis facilem efficientibus partum	31
De generatione embryonis	2	De regimine infantis quum nascitur	32
De egritudinibus matricis	3	De dispositionibus enixarum	33
De significationibus complexionum matricis	3	De regimine multitudinis sanguinis eius	34
De significatione caliditatis	4	De regimine paucitatis sanguinis eius	35
De significatione frigiditatis	5	De regimine febrium eius	36
De signis humiditatis	6	De regimine inflationis ventris eius	37
De signis siccitatis	7	De regimine doloris matricis	38
De sterilitate & difficultate imprægnationis	8	De regimine vlcærum eius	39
De signis sterilitatis	9	TRACTATUS tertius de reliquis egritu-	39
De regimine & cura	10	dinib. matricis, exceptis apostematibus, & q̄	39
De signis imprægnationis & iudicij eius	11	currunt cursu eorum, continens	Cap. 28
De causis masculinitatis	12	De iudicij menstruorum	cap. 1
De signis masculinitatis & foemineitatis	13	De superfluitate cursus menstruorum	2
De regimine masculinitatis	14	De signis	3
De signis alhani facientis nasci masculos	15	De cura fluxus sanguinis: † [] & in	† B. Menstrui
De signis mulierum masculinizantium	16	sine eius, de cura] parientis fluxum mēstruo-	superflui.
De causis geminorum & imprægnationis sup-	16	rum]	4
imprægnationem	17	De ulceribus matricis, & putrefactione eius	5
De signis appropinquationis partus	18	De signis vlcærum matricis	6
De signis debilitatis embryonis	19	De putrefactione matricis	7
De signis debilitatis nati	20	De corrosione matricis	8
TRACTATUS secundus de imprægnatio-	20	De cura	9
ne, & partu, continens	Cap. 30.	De regimine deuirginatæ	10
De imprægnatione, & partu	cap. 1	[De cura	11]
De regimine vniuersali prægnantis	2	De rhagadijs matricis	12
De regimine enixæ	3	De signis earum	13
De [pulsu] cordis prægnantium	4	De cura	14
De regimine cursus menstruorum prægnantis	5	De pruritu matricis, & priapismo mulieru	15
De apostematione pedum prægnantiu, & mol-	6	De cura pruritus matricis	16
litie earum	7	De fistulis matricis	17
De abortu	8	De signis eius	18
De signis	9	De cura	19
De conseruatione embryonis, & cautela abor-	10	De debilitate matricis	20
tus.	11	De cura	21
De regimine bono ad illud	12	De doloribus matricis	22
De regimine abortus & extractione fœtus mor-	13	De cursu matricis	23
tui	14	De cura	24
De instrumento, quo iniectio fit in matricē	15	De retentione menstruorum, & paucitate co-	25
trahendo quorundam antiquorum in ex-	16	rum	26
tractatione fœtum mortuum	17	De accidentibus illius & præfocatione matri-	27
De regimine prægnantis post abortum	18	cis]	28
De extractione secundine	19	De signis	29
De prohibitione imprægnationis	20	De curationibus	30
De mola	21	TRACTATUS quartus, cōtinēs	Cap. 31
De cura	22	De nocuentis situs matricis, & apostematib.	31
De figuris naturalibus & non naturalibus par-	23	eius, quæ similia sunt illis de clausura	cap. 1
tus	24	De cura clausuræ	2
De difficultate partus	25	De modo in administrando hanc scissionē	3
De signis	26	De [suspensione] matricis	4
De regimine eius, [quam lædunt partus acci-	27	De [augmento] matricis & exitu eius & con-	5
dentia.]	28	uersione eius	6
De regimine eius, in qua fit difficilis partus,	29	De accidentibus illius, & signis	7
ab[que] semita medicinarum	30	De cura	8
De regimine eius, cuius gemini pedes egrediū-	31	De declinatione matricis, & separatiōe eius	9
tur ante caput	32	De cura	10
De regimine eius, cuius foetus egreditur super	33	De apostemate calido in matrice	11
		De signis	12

B. Synopsis.

† B. Menstrui
superflui.
4
B. Alastapada
i. fluxus sangui-
nis menstrui nō
superflue fa-
7
cti non solum in
tpe cōsueti sed
et in tpe non
cōsueti.

11 B. Alia litera cō-
tinuatur litera
12 sequens cū præ-
cedenti sic. Et si
13 fit ulcus adu-
14 nistrentur medi-
15 cinæ &c.

B. Ad illā reten-
tionē mēstruo-
rum.

B. Cōtractiones,
B. Eminencia.

De cura apostematum calidorum	12	De signis	17
De apostemate phlegmatico in matrice	13	De cura varicum & elephantia	18
De apostemate duro	14	TRACTATVS secundus de doloribus	Cap. 18
De cura	15	rum membrorum, continens	Cap. 18
De praefocatione matricis	16	De dolore dorfi	19
De signis	17	De signis	20
De cura	18	De cura doloris dorfi	21
De regimine eius, quum commouetur	19	De dolore illi	22
De hemorrhoidibus, & bothor, & moro, quæ	20	De doloribus iuncturarum, & eis, quæ commo-	23
apparent in matrice, & clauo	20	nicant podagra & sciatica & alijs	24
De curationibus hemorrhoidarum	21	De signis	25
De clauis	22	De curationibus dolorum iuncturarum, & po-	26
De carne addita & longitudine, allakie & appa-	23	dagra sciatica	27
ritione sicut virga, & reinotata [furijs]	23	De solutione eorum	28
De cura	24	De potionibus ad solutionem faciendam &	29
De aqua in matrice	25	de illis, quæ conferunt eis	30
De signis	26	De emplastris iuuatius ad dolores iuncturarum	31
De cura	27	grossi humoris & eorum, quæ sunt in uis-	32
De inflatione in matrice, & cognitione eius	28	ut conuertantur in lapideitatem	33
De cura	29	De vncionibus in huiusmodi intentione	34
De ventositate matricis, [non infantis]	30	dicta	35
De cura	31	De embrochis in illa intentione	36
Fen 22. de ægritudinibus in extremitatibus mē-	32	De balneationibus ad huiusmodi	37
brorum, quæ habet duos tractatus.	32	De sedatiuis doloris calidis leuibus	38
TRACTATVS primus de eo, quod acci-	33	De narcoticis sedantibus dolorem	39
dit eis de nocuentis quantitatis & sitis,	33	De curatione nentosi	40
continens	Cap. 18.	De regimine cauterij ad eos	41
De forma zirbi, & duorum siphac	cap. 1	De cura calidi	42
De ruptura & his, quæ assimilantur ei	2	De epithematibus	43
De signis	3	De solutiuis	44
De cura	4	De cura iuncturarum exsiccatarum, & con-	45
De curatione rupturarum intestini, & zirbi	5	sarum in lapideitatem	46
De ruptura aquæ	6	De cura [contractionis & azemena]	47
De cura rupturæ ventositatis	7	De cautela ad dolores iuncturarum	48
De cura amleis carnis & varicosæ	8	De cura	49
De augmento [vmbilici]	9	De embrochis & tinis	50
De signis	10	De epithematibus & emplastris	51
De cura	11	De bothor iuncturarum [52
De gibbositate & ventositate [gibbositate]	12]	53
De signis	13	De dolore calcanei	54
De cura gibbositatis & ventositatis grossæ fa-	14	De debilitate pedis	55
cientis gibbositatem	14	De [bothor] ungium & attritione carum	56
De varicibus	15	De inflatione unguis, & pruritu in ea	57
De elephantia	16		

Tabula Capitulum tertij Libri finis:

Tertij Libri.

423

De cura colicę factę ex retentione cholerae	18
De cura colicę apostemose calide & frigide	19
De cura colicę melancholicę	20
De cura colicę factę ex siccitate	21
De cura colicę frigide factę ex debilitate expulsiua	22
De cura colicę factę ex debilitate sensus & eius ablatione	23
De cura colicę factę ex torsione	24
De cura colicę factę a vermibus	25
De cura colicę factę ex ruptura	26
De cibatione colicorum	27
De ijs, quę nocent colicis	28
De icos & est simul colicę cum accedit in gradum	29
De signis	30
De cura	31
De aceditate ascillationis & velocitate eius	32
De multitudine stercoreis & paucitate eius	33
TRACTATVS quintus de vermibus, continens	Cap. 11.
De vermibus	cap. 1.
De signis	[2]
De cura	3
De medicinis calidis interficientibus vermes & proprię longos	4
De medicinis, quę magis proprię sunt ascari-	5
dum	6
De regimine verminum paruorum	7
De clysteribus [acutis, interficientibus] ver-	8
mes	9
De emplastris habentium vermes	10
De cibatione eorum	11
De cura calis, & [proiectionis] super ven-	12
trem	13
FEN decima septima de agnitionibus ani, & est tractatus vnus continens	Cap. 22.
Sermo vniuersalis de agnitionibus ani	cap. 1
De cura	2
De regimine incisionis hemorrhoidarum, & aduersionis earum	3
De regimine apertionis hemorrhoidarum, [su-	4
darum,] & prouocatione sanguinis earum	5
Sermo de medicinis hemorrhoidalibus suffu-	6
mationibus, & puluerizationibus	7
De liquidis, quę ponuntur super eas, & quibus embrochantur	8
De sedantibus dolorem hemorrhoidarum	9
De refectiuis curis hemorrhoidarum	10
De cibatione habentium hemorrhoidas	11
De apostematibus calidis in ficteri, & erysipila	12
De ragadiis ani	13
De cura ragadiarum	14
De cibatione habentium ragadias	15
De mollificatione ani	16
De cura	17
De cessione ani	18
De fistulis in ano	19
De curatione	20
De pruritu in ano	21
De curatione	22
Vlcera ani	23
FEN 18. de dispositionibus renum, cuius sunt duo tractatus	24

TRACTATVS primus de vniuersalibus iudicijs renum, & de lapidibus eorum, continens	cap. 16
De anatomia renum	1
De agnitionibus renum	2
De signis, quibus significantur dispositiones renum	3
De signis caliditatis renum	4
De cura	5
De signis frigiditatis renum	6
De cura	7
De extenuatione & [vetustatione] renum	8
De signis	9
De cura	10
De debilitate renum	11
De signis	12
De cura	13
De uentositate renum	14
De cura	15
De dolore renum & cura	16
TRACTATVS secundus de apostematibus renum, & solutione continuitatis, continens	cap. 19
De apostematibus calidis in renibus, & dubel-	cap. 1
latis	2
De signis	3
De cura	4
De apostemate phlegmatico in rene	5
De signis	6
De cura	7
De apostemate duro in renibus	8
De signis	9
De cura	10
De ulceribus renum	11
De signis	12
De cura	13
De scabie renum & meatuum	14
De signis	15
De cura	16
De lapide renum	17
De signis	18
De curatione	19
De medicinis comminuentibus lapidem	20
FEN decimanona de dispositionibus uesicę & vrinę, duos comprehendens tractatus.	
TRACTATVS primus de dispositionibus uesicę continens	cap. 27
De anatomia uesicę	cap. 1
De agnitionibus uesicę, & cura eius	2
De ijs, quę calefaciunt uesicam	3
De ijs, quę infrigidant uesicam	4
De lapide uesicę & signis eius	5
De curationibus lapidis uesicę	6
De regimine, quod in ipso precipitur	7
De apostematibus calidis in uesica	8
De signis	9
De curationibus apostematum uesicę	10
De apostemate duro uesicę	11
De signis	12
De cura	13
De ulceribus uesicę	14
De signis	15
De curatione	16
De scabie uesicę	17
De cura	18
De congelatione sanguinis in uesica	19
De cura	20

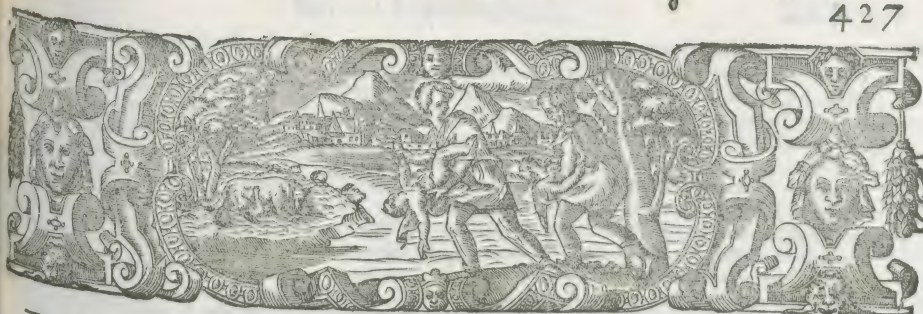
AVIC. Dd 4 Dc

De dislocatione vesicæ, & mollificatione eius	21	De potu dulci eorum	24
De cura eius	22	Potus noster	25
De doloribus vesicæ	23	De multitudine desiderij	26
De debilitate vesicæ	24	De signis	27
De ventositate in vesica	25	De curis	28
De signis	26	De exsiccatiis frigidis spermatis	29
De cura	27	De exsiccatiis calidis, spermatis	30
TRACTATUS secundus de nocumētis,		De multitudine exuberationis spermatis, & ha-	
quæ accidunt yrinae, continens	Cap. 22.	moris, qui [est ante yrinam, & qui egreditur	
De qualitate exitus yrinæ naturalis	cap. 1	post]	
De nocumētis yrinæ	2	De signis	31
De ardore yrinæ	3	De cura	32
De curationibus	4	De multitudine pollutionis	33
De paucitate yrinæ	5	De paucitate spermatis, & exitu eius filoso	34
De difficultate yrinæ, & eius retentione	6	De regimine eius, quem lædit coitus † [
De signis	7]	
De cura nocumēti yrinæ	8	De regimine eius, qui plurimo vitur coitu, &	
De rememoratione rerum faciētiū mingere		nocetur eo, & debilitat ipsum, aut læditur	
conferentium in pluribus dispositionib.	9	sus, & sensus eius, & caput, aut nervi accide-	
De distillatione yrinæ	10	ci tremor	
De signis	11	De multitudine erectionis absque desiderio	
De curatione	12	de priapismo	
De inuoluntario exitu yrinæ	13	De signis	
De cura	14	De cura	
De mictu in lecto	15	De [allachuo]	
De cura	16	De regimine eius	
De diabete	17	De [aluminati]	
De cura	18	De hermaphrodito	
De multitudine yrinæ	19	De excusatione medici in illis, quæ docet de de-	
De mictu sanguinis & saniei, & yrinæ simili lo-		lectatione † [] & coangustatione re-	
turæ carnis, & capillorum, & de yrinis extra-		cepticis, & calefactione eius	
neis, quæ sunt similes illis	20	De delectando viros & mulieres	
De signis	21	De magnificantibus virgam	
De curatione	22	De costringentibus vuluam	
FEN. 20. de dispositionibus generationis ma-		De calefacientibus recepticem	
sculorum, quæ est duorum tractatum.		TRACTATUS secundus de dispositionibus	
TRACTATUS primus de membris uiri-		nibus horum membrorum, scilicet de	
libus, & coitu, continens	Cap. 48.	illis, quæ continuantur cum coitu, con-	
De anatomia testiculorum, & vasorum sper-	cap. 1	ticens	
maris	2	De apostematibus testiculorum calidis, & que	
De causis erectionis	3	de eis approximantur ano	
De causis spermatis	4	De cura	
De signis complexionis calidæ membrorum sper-	5	De cura apostematis frigidi in testiculis	
maticorum	6	De cura apostematis duri in testiculis	
De signis complexionis calidæ & siccæ	7	De [acrai & arsacon]	
De signis complexionis calidæ & humidæ	8	De cura	
De signis complexionis frigidæ & humidæ	9	De doloribus testiculorum, & uirgæ	
De signis complexionis frigidæ, & siccæ co-	10	De signis	
rum	11	De cura	
De signis complexionum innaturalium	12	De magnitudine testiculorum	
De iuuamenti coitus	13	De cura	
De nocumento coitus, & dispositionibus eius,	14	De eleuatione testiculi, & prauitate eius	
& malicia figurarum	15	De cura	
De horis coitus	16	De varicibus osci, & duriciei eius	
De spermate generante & non generante	17	De cura	
De signis eius, qui coiuuit	18	De mollificatione osci	
De diminutione coitus	19	De cura	
De signis	20	De ramice & ruptura	
Curationes	21	De corrugatione testiculorum	
De medicinis singularibus ad coitum	22	De vlcerib. testiculorum & virgæ in locis ani-	
De inunctionibus † [] quæ [abstergendo]		De cura	
fiunt ad anum, & pectinem, & testiculos, &		De vlceribus interioribus virgæ	
virgam [& alugen, & quæ sequuntur ea]	19	De [fricatione] in virga	
De suppositorijs	20	De cura	
De cibis puris	21	De apostematibus virgæ calidis	
De cibis, in quibus est similitudo cum medici-	22	De apostematibus virgæ frigidis	
nis		De cura ragadiarum virgæ	

† B & inieccio-
nibus.

B. —

B. —



LIBER TERTIVS

CANONIS AVICENNAE.

FEN PRIMA DE VNIVERSIS
ÆGRITVDINIBVS CAPITIS.

Tractatus primus de Anatomia cerebri, & dispositionibus eius.

De utilitate capitis & partibus eius. Cap. I.

LINQVIT Gal. Intentio in creando caput non est cerebrum, neque auditus, neque odoratus, neque gustus, neque tactus. hæc enim membra, & virtutes in animalibus reperiuntur capite carentibus. Sed intentio in ipso est bonitas dispositionis oculi in ipsius conuersione, quæ ei creata est, ut oculus habeat eleuationem, & sublimationem] ibus. Comparatio nanque oculi ad corpus est citum. Et locorum quidem, qui speculatoribus rerum omni oculo non est necessarium creatum, cuius oculi lenem habenti oculo affirmatiue. Nam pluribus animalibus, capite priuatis duo sunt creata ad ditamenta a centro constituta: super quæ oculi eorum de speculationem, & sublimationem suo habeat visu. Amplius in conuersionib. oculi ipsi duritiam nuchæ ipsius. Et neque caput est uel capacitate, nisi animalibus quorum oculi indigent, & quibus motuum aduenire necesse est: propter diuersitatē di non est conueniens [membrum unum elō garum gracile. & nos quidem perscrutabimur illud in capitulo de oculo. 2. Partes uero capitis essentielles, & quæ eas sequuntur, sunt capil postea erant: postea caro: deinde panniculus: postea cranium, deinde panniculus durus, postea panniculus subtilis, nominatus secundina:

deinde cerebrum, scilicet substantia eius & uentres ipsius, & illud quod in eis existit, postea duo panniculi sub eo: deinde rete: postea os, quod est cerebri basis.

ANNOTATIONES.

- 1 Inquit Gal. &c. Scripsit Arist. 4. de par. anim. sanguinea omnia animalia caput cerebri potissimum gratia obtinere. Aduersus Arist. disputat Gal. 8. de vs. par. quem hic author sequitur. Sed philosophi tuctur Auer. eo 4. de part. anim. Ceterum si post Auer. nobis quoque periclitari liceat, & aliquod proferre, non caret dubitatione Gal. sententia. Siquidem si exacte eius uerba perpendantur, hæc ferè Galeni est ratio. Cerebrum multis inest animalibus, quæ capita non habent: cerebri ergo gratia caput constitutum non est. Huic rationi uidebat Gal. in a philosopho obuiam posse, in hunc modum, quod quæ animalia cerebrum non habent, quid tamen cerebro proportionem respondens obtinebat. Quare eludit responsionem hanc, atque eo potissimum instat, quod instrumenta eandem actionem habentia, idem quoque nomen habere oporteat: quamobrem, sicuti organum quo uidemus, oculum uno in omnibus nomine appellamus, ita etiam instrumentum, quod sensus & motus initium est, uno in omnibus nomine cerebrum, neque in illis cerebrum, in his proportionale cerebro, fuerit nuncupandum. Verum peccare Gal. ratio uidetur. primum enim, quando animalia esse ait, quæ capite careat, id negaret philosophus, quum nullum animal sit, quod, etsi distinctum caput non habet, rudem tamen quandam delineationem capitis non obtineat, in quo & os, & sensuum particularium instrumenta, perfectorum animalium instar, circumposita sunt. quam tamen partem, si caput appellari Gal. abnuat, quid esse capiti proportionale omnino arandum est, quum uices capitis gerat. Quare sicuti animalia quædam caput habent, alia quid proportionem capiti respondens, ita & quæ uerè caput obtinent, uerè cerebrum obtinere, & quæ proportionale caput, etiam proportionale cerebrum habere, est existimandum. Neque uerò parit hanc, proportionalem, illam uerò proprio nomine philosophus, alterius rei gratia nuncupat, quam

cap. 10.

cap. 4 & 5.
cap. 10.

10

30

quam ob figuram formamque (ut ita dixerim) quæ non æquæ in his est animalibus conspicua, ut in illis. Cæterum eo etiam admissis, quod Gal. putat, animalia reperiri, quæ capite careant, (omitto, quod unum in ea ratione ponit, quod Arist. negat, principium uidelicet sensus & motus esse cerebrum) quot quæso animalia ostendere est, in quibus non solum caput, sed neque ipsam etiam cerebrum licet sensibus discernere? Non ergo absolute inferre Gal. potest, dari animalia, quæ capite careant, & cerebro non careant. quum in his, si facile non est caput distinctum atque insigniter delineatum ostendere, multo minus cerebrum ipsam, ita ut cum philosopho statuere necesse sit, animalia, sicuti quedam capite quodam modo carere uidentur, ita et eorundem aliqua cerebrum, quod sensu deprehendi possit, destitui; quid tamen illi proportionem respondens obtinere. Adde, quod, quum Arist. de sanguineis animalibus uerba faciat, non absolute de omnibus animalibus pronuntiat, caput cerebri esse gratia: sed de sanguineis animalibus intelligi ita ut Galen. ratio nihil fortasse aduersus philosophi sententiam faciat.

2. Partes uero capitis &c. Capillos inter capitis partes recenset, quod & Arist. primo de plant. & quandoq; Gal. uidetur. At oppositum colligi ex Arist. uidetur. 5. Metaph. quo loco ea quibus absque ista mutuum animal non est, animalis partes esse negat. Similem dubitationem lege apud apud Theophr. de plantarum folijs, floribus, & fructibus lib. de hist. plant. primo. Breuib; tamen dici pro huius quæstionis solutione poterit, quum hæc aliquorum usum sint gratia, merito corporis partes esse appellandas; improprie tamen, quum his destitutum animal mutuum non sit.

De anatomia cerebri.

Cap. 2.

Cerebri autem hominis anatomia est hæc. Cerebrum enim diuiditur in substantiam velatiuam, & substantiam medullarem, & uentres in ipso, spiritu plenos. Nervi uero sunt sicut virgultæ ab eo procedunt; non tamen secundum quod sunt partes substantiæ ipsius proprie. Et totum quidem cerebrum in sui longitudine mediationem habet penetrantem in ipsius panniculum, & medullam eius, & eius uentres: per illud quod in paritate de iuuamento noto existit; & si sit paritas in uentre anteriore solum sensui magis apparens. Cerebri uero substantia creata est frigida & humida: frigida quidem, ne ipsum inflammaret multitudo, quæ ei aduenit ex fortitudinibus motuum nervorum, & passionibus sensuum, & motibus spiritus in alterationibus, imaginatiuis, & cogitatiuis, & memorialibus. & ut eo temperetur spiritus a corde egrediens, & ad ipsum penetrans in duabus uenis ascendentibus ab eo ad ipsum: & humidum quidem creatum est, ut ipsum motus non exsiccent: & ut eius figura sit bona. Et creatum est pingue & molle. Eius autem pinguedo est, ut sit quod ex nervis oritur viscosum. & lenitatis quidem causam dixit Gal. in ipso existere, ut eius figura bona fiat, & ipsius alteratio cum imaginationibus. lene enim alterationes facilius suscipit. hoc ergo est, quod ipse dixit. Dico autem, creatum est lene, ut sit pingue, & ut nutrimentum quod nervis gradatim tribuit duris, sit bonum. nervi etiam ex cerebro nutriuntur & nucha. Amplius substantia dura non augmentatur durum, quantum ipsum augmentatur lene. & ut in eo quod ab ipso oritur, sit flexibilitas, quum quedam ab eo orientia indurari apud suas ex-

tremitates sit necesse, propter illud, quod remoratur sumus de nervorum iuuamentis: & propterea quod istis nascentibus & durari necesse est secundum gradus. Et quia forum durities est durities flexuosa: oportet substantia originis eius sit substantia flexuosa & pinguis (pingue enim & viscosum, lene proculdubio) & ut spiritus, qui ipsum circumdat, & qui motus uelocitate indiget, sit humilitate sustentatus: & rursum, ut ipsius raritate uiatur: quod. n. in membris durum est, grauius est leni humidum raro. Veruntamen cerebri substantia etiam in lenitate & duritie inæqualis est. nam pars eius anterior est lenior: & ipsius pars posterior est durior, & inter duas partes [gredibus] velaminis duri, cuius rememorationem in ipso in sequentibus distinetum est. Anterior autem cerebri non est factum lene, & pro quoniam plurimum nervorum sensus, & proprie qui sunt visus, et auditus, oritur ex eo. Speculatorius n. speculator est. & speculatorius est elinatio ad partem anteriorem est dignior plurimum nervorum motus oritur ex postrema ipsius: & ex ipso oritur nucha, quæ est eius motus, & vicarius [curfus] dorsus, & ubi necessarius est ex ipsa oriri nervos fortes. Nervi autem motus indigent duritie superflua, quia non indigent nervi sensus. Sed lenitas est eis convenientior. [Eis igitur origo facta est durior. Velamen autem in ipso non gradatim existit, nisi ut sit duritia, & dicitur ut sit lene, separatim a conuenientia, & manifestum quidem est quod in ipso motum accidit: propter hæc uero reflexione sunt iuuamenta alia: Nam uenæ ad cerebrum ascendentes, & in ipso diuise aliquo egressu innituntur, & eas fortes faciat. Postea est ergo flexio hæc substantiæ eorum. Et in posterioribus quidem huius reflexionis, & in posterioribus eius est [torcular], quod est sanguinis fusio in amplitudine quadam, quæ est uena: & ex ipsa quidem [in ea] ramificatur in quibus separatur sanguis: & cerebrum in statu assimilatur: deinde uenæ duas uenas [in] gendo eam exsiccant, & ad duas uenas [in] eam coniunguntur sicut rememorari sumus de uenis anatomia. Et ex hac quidem reflexione uenit iuuamentum ad hoc ut ligamentum velaminis [adherentis cerebro sit origo] quid substantia commissure cranij, quæ est conuenientia cerebri oritur. In anteriore præterea cerebri panni duo additamenta mammillaria, quibus panni ratur; quæ quidem a lenitate cerebri differunt, [sed postea consequitur ea nervorum] durities. Amplius totum cerebrum cooperitur panniculis, quorum uisus sequitur ipsam, & alter ipsius distinetur quodammodo creati sunt, ut sint cerebrum etiam inter cerebrum, & os: & ut ipsum cerebrum ossis non contingat, & ne ad ipsam se nocumenta perueniant. hic autem non accidit, nisi in dispositionibus ad cerebrum in substantia sua: aut in dilatatione quæ ei accidit successione constrictione: & cerebrum præterea quandoque eleuatur, quum quedam adfuerit dispositio, & ut uoces fortes ergo propter huiusmodi iuuamenta inter cerebrum & os cranij.

a. lene.

b. s. enim.

c. n. restaurat.

d. n. restaurat.

locus cogitationi, & imaginationi, secundum quod sciuit. Quod autem ventres isti sint loca earum operationum significatur ex nomenclaturis, quæ accidunt eis; destruitur enim cum nomenclamento cuiusque partis eius operatio: ut ingreditur in ipsa lesio.¹ [Et pāniculi funis pars cooperitur, & cooperit uentres cerebri usque ad occiput, super quod est tunica:] durities uero eius quod est post illud, sufficit ipsi loco cooptura uelaminis.² [Commissura aut, quæ cōstitit in ventrib. cerebri est,] ut spūs animalis in substantia cerebri transitū habeat, sicut in ventres eius, quum non omni hora sit venter dilatatus, & apertus,³ [& spiritus animalis sit paucus, ubi uel in quantum uentres tantummodo aperiuntur,] & ęt quia spiritus alteratio [parū] completur a cōplexione, quæ est cordis, usque ad complexionem, quæ est cerebri, nisi in ipso fiat eius decoctio assumpta ex eius complexione, & ęst, quia in primis quum ad cerebrum puenit, vadit ad⁴ [vacuitatem eius primam, ut in ipsa coquatur:] deinde penetrat ad uentrem mediam, & augmentatur in ipso decoctio: postea completur eius decoctio in uentre posteriore. Decoctio uero optima fieri non pōt, nisi per cōiunctionem, & commissionem, & penetrationem in partib.⁵ [cocti,] sicut est dispositio cibi in hepate secundum quod naturati sumus a his, quæ expectamus.⁶ [Commissura aut anterioris plura hēt singularia quam commissura posterioris: quoniam proportio commissuræ ad commissurā] est sicut proportio membri ad membrum ferē. & causa quidē minoratio est posterioris ab anteriore inuenitur in⁷ [cōmissura,] ęt inter hunc uentrem & uentrem posteriorem sub eis est locus, qui est partitio duarū uenarum magnarū ad cerebrum ascendentiū, quarū rememoratur sumus in ramis ipsarū; ex quibus textitur secundina sub cerebro, & illi quidē rami⁸ [immititi] sunt corpori de genere glandularum implenti quod est inter eos, & sustinet eos, sicut est dispositio reliquis⁹ [parib. venosis. uacuitatis enim, quæ inter eas cadit, eadem proprietates est, ut etiā impleatur carne glandosa, & ita quidem glandulæ figura ramorum prædictorum figurantur secundū formam partitionis narratę. Quemadmodum. n. rami, aut partitio rememorata a stricto incipiunt, & in amplum finiuntur, facientes dilatationem: similiter caput huius glandulæ,⁵ factum est pinealis formæ, cuius caput est sequens initium partitionis desuper, & incedit cum extendens uersus finem eius usque ad complementum suspensionis ramorum, & est illic cōtextum secundum similitudinem texturę secūdinę,

in ventribus ce-
rebrī sunt.
k. e. spiritus sint
pauci secundum
capacitatē ven-
triū solummo-
do.

1 B non.
in B. uenerit ei?
primū & deco-
quitur in eo.
n B. decoquen-
tis.

O B. Anfractus
est unusquisq;
anterioris ma-
iore est, quā anfra-
ctus posterioris,
quoniam propor-
tio anfractus ad
anfractum

p. B. anfractu.
q. B. apodati
vel adherentes.
r. B. partitioni-
bus seu ramifica-
tionibus.

¶ B. uel secundū
aliam literā ha-
rum glandularū
formā pinealē
habentū sequi-
tur initium par-
titionis desup,
uel uicinatur
principio parti-
tionis desuper,

& incedit uer-
sus finem eius
usque ad cōple-
mentū desclēti-
onis ramorum, &
ē illic cōtextio
ramorum pradi-
ctorū secundum
similitudinē rex-

mundulū tēx-
 turā fecū dīnē,
 & requiescēt īso-
 rinatur ī ipso.
 et pars cerebri
 comprehendī vel
 contenta super
 eū venire me-
 dio secundū plu-
 rīmū eīus, & fe-
 cundum partes
 eīus, quē sūt de-
 super, et īmū-
 laris figurā,
 habēs anfractū
 & anfractū po-
 tētis vel figurā
 in longitūdī v-
 olūgatis adīn-
 extendī, ut possūt
 contrahi sicut ver-
 tices, & ven-
 ter quē sūt su-
 per ipsam coo-
 nectas et cum
 anniculo, qui

penetrat cerebrum interius usque ad terminum posteriorem. Et est equitans super duo additamenta cerebri rotunda situate longe, sicut duæ coxæ vicinæ ad contactum, & elongatæ versus separationem, colligunt cum ligamentis, quæ nominantur choroideæ, ac eis non remouentur, atque cum uermis extenditur & eius longitudo augetur & eius latitudo constringitur, comprimatur hæc duo additamenta ad coniunctionem, & oppileat seu distrahit illa ad separationem, & aperitur metus. Illud autem quod eo vicinatur postiori cerebri, est minus seu strictius, & declinat ad gibbositatem aliquam, & fissuræ ingreditur in posteriore cerebri, sicut aliquid eius intrans in introitu, fissuræ in foramine. Et eius gradus anterior est latus, quam sit posteriorius nomen secundum formam, quæ cerebrum tolerat. Duo uero prædicta additamenta nominantur uualia, quæ duo coxæ, & in istis ambobus non sunt anfractus omnino.

centur ligamenta uelaminum eius, aut cadat
separatio inter [velamina] ipsius. Et accidunt
egritudines ei [continuitatis propter resolu-
tionem] singularis in ipso, aut in arteriis, aut in
venis ipsius, aut in uelaminibus eius, aut in cra-
nio. Et accidunt ei apostemata, aut in substantia
ipsius cerebri, aut in p[an]iculo eius subtili [et]
ipso, aut in reti, aut in p[an]iculo extrinseco,
& totum hoc a materia unius humorum, cali-
di, aut frigidi; & ex frigidis quidem putrefa-
ctis consequuntur apostemata calida: & frigi-
di, & quieti faciunt apostemata, quæ nominari
oportet frigida. Et tu quidem non reperies ali-
quam egritudinem cerebri, nisi redeuntem ad
præterea cerebri aliæ sunt propriæ ipsius: aut
sunt propter communiter: & quandoque
magnificatur res in egritudinibus communi-
tatis in ipso, adeo, ut fiant egritudines propriæ
perniciosa: multoties enim expelluntur ad ip-
sum in egritudinibus pleuretis, & squinantie,
materie præfocantes, & perneccantes: & sæpe
peruenit ipsum ad apoplexiam perniciosam
propter nocumentum aliud in membro com-
municante.

ANNOTATIONES.

1 Enumerat morbos capitis, Pro qua re uide Gal. 1. de
comp. med. per loc. Reijcit ab hoc loco capillorum affectus, 30
quod ad decorationem spectent, de qua lib. 4. sermonem fa-
ciunt est Gal. tamen ab horum affectibus capit.

De significationibus, ex quibus oportet cognoscere dispo-
sitiones cerebri, Cap. 4.

Principia ex quibus peruenis ad cognitio-
nem dispositionum cerebri, sunt ex opera-
tia, & cogitatione, & formatione, & virtute
[suntis, & persecutione, & operationibus].
momenta mediante virtutis moventis
superfluitatem euacuatarum ab eo, in substan-
tia sui, & colore, & gustu, l. acuitate sua & salu-
tate ipsarum in paruitate, & multitudine [et]
fluxibilitate sua,] & ex ipsarum retentione om-
niuer[s]alitatem ei, & nocent ipsi. Et ex magnitu-
dine capitis, & ex paruitate eius, & ex bonitate
figuræ eius prædictæ in cap. de ossibus, & mali-
tia ipsius, & ex grauitate capitis, & leuitate eius.
& ex dispositione tactus capitis, & ex dispositio-
ne coloris eius, & coloris uenarum ipsius. Et ex ul-
terius dispositione coloris oculorum, & uenarum
eius ipsorum propriæ, & egritudinis eorum, & ta-
vigilantiæ. Et ex dispositione somni, &
& subtilitate, & qualitate, l. figura ipsorum in cri-
dine & salbedine & castaneitate, l. & velocita-
te susceptionis canitie, & tarditate, & in perse-
uerantia secundum dispositionem sanitatis,
aut remotionem ab ea cum scissione ipsorum;

aut casu: aut depilatione, & reliquis dispositio-
nibus ipsorum. Et ex dispositione uolli in gros-
situdine, & subtilitate sua, & sanitate ipsius, &
multitudine calus apostematum, & scrophula-
rum in ipso, & paucitate ipsorum. Et similiter
ex dispositione uulæ, & duarum amygdalarum,
& dentium. Et ex dispositione uirgularum, & ope-
rationum in membris nervosis communican-
tibus cerebro, quæ sunt sicut matrix, & stoma-
chus, & vesica. Significatio autem secundum
communiter est secundum duos modos, v-
nus eorum est ex dispositione membri com-
municantis cerebro [in eo] quod accidit cere-
bro, & secundus est ex dispositione membri, cu-
ius communicatione cerebrum infirmatur, &
inquiritur quod membrum sit, & quid sit in ip-
so, & quomodo peruenit ad cerebrum. 2 Et ex
istis quidem significationibus significantur di-
positiones, quæ sunt præsentēs, & illæ quæ sunt
future, & nondum sunt præsentēs, sicut ex lon-
gitudine tristitiæ, & [horribilitatis] significan-
tur melancholia 3 [et] l. lycanthropia euenien-
tes ex proximo: & ex ira, quæ intentionem nõ
habet, epilepsia, aut melancholia, aut mania,
& ex risu absque causâ, h. [congelatio,] aut
amentia.

1 [et]

ANNOTATIONES.

1 Methodus corporis affectus dignoscendi, duplex Ga-
leno proponitur, altera lib. art. med. altera libris de sympto-
diff. & de aff. loc. utraque potissima, & in idem serè concur-
rens. particulatim uero, unde cerebri affectus dignoscantur,
habes libro. art. med. unde in hunc locum transtulit, A-
uicenna,

2 Et ex istis quidem significationibus &c. Quomodo ex
signis & præsentem morbum, & futurum liceat prænu-
ciare, pulchre Gal. lib. ar. med. significauit. Hic triplici exem-
plo id ostendit, ex longitudine maioris melancholiam, ex
ira præter intentionem, id est absque uindictæ appetitu, epi-
lepsiam; & ex risu absque causâ congelationem, aut amen-
tiam pronuntiare, quoniam sanè primum ex Hippo. 6. aph.
desumptum est: secundum ac tertium, neque ex Hipp. ne-
que ex Gal. legisse memini.

De significationibus uniuersalibus operationum
cerebri, Cap. 5.

Significatio quidem assumpta ex genere ope-
rationum, quæ sunt sanæ, adiuvat ad signifi-
candum cerebri salutem. Et si sunt læsæ, signifi-
cant læsionem in ipso; læsiones autem operatio-
num, quemadmodum exposuimus, sunt tres;
quæ sunt debilitas, & mutatio & pmutatio, de-
inde destructio. Et sermo quidem uniuersalis in
significationibus operationum est, quod ipsarum di-
minutio, & destructio fiunt propter frigus, &
grossitatem spiritus ex humiditate, 1 [et]
60 & non fiunt ex caliditate, nisi magnificetur, &
perueniat ad hoc, ut deiciat uirtutem. permuta-
tio autem, & quæ morbi comparantur, fiunt
ex caliditate, & fiunt ex siccitate.

ANNOTATIONES.

1 Læsiones autem operationum &c. Actiones triplici-
ter lædi supra notatum est, libro primo fen 2. doct. 3. nam
uel

e B. Alia littera.
superfluitas
f B. & timens
aliquo futuro
malo.
g B. almechri
futura ex proximo
mā & aliena. b
eueniens in te-
pore proximo.
f almechri, & al-
curub.
h B. hamach &
rhayne. t. domi-
natio rationis.
i f B. De quali-
tate significatio-
nis harum signi-
ficationum. f. a-
per dispositionem
cerebri, & disti-
nctione uirtutum
modorum. n. i-
meratorum. quo-
modo peruenit
ad hanc disti-
nctionem. secu-
dum istam de-
clarationem.

cap. 8.

cap. 10. 11. & de
inceps.

Aphor. 23.

a B. Alia littera.
& propter oppo-
sitionem.

cap. 1.

mentum ab ipso recipit, nisi nocumentum sit in ipso commune,] sicut auditus & odoratus, plurimum enim nocumenti ipsius, quod purgatione, & complexionis commensuratione non remouetur, est ex cerebro: [quapropter, reliqui sensus quum suis seduntur sensibus, non significant nocumentum in ipsis caliditatis, aut siccitatis, non peruenientium] ad hoc virtutem proferant. Auditus autem quod illa complexio est in cerebro. De operationibus vero moralibus sciendum est, quoniam fortitudo meditationis, & persequutionis significat fortitudinem complexionis cerebri omnino, & earum debilitas significat latitudinem fortitudinis in ipso. Quare oportet, ut de monstratur quæ operationum sit laesa, ex ipsius enim est corruptio virtutis imaginatiois, & formationis, & eius, uel earum nocumentum. Hæc namque virtus quum est fortis, iuvat ad antecedentem virtutem non est fortis, nisi quum homo bene potest seruare formas sensorum, ut potest figurarum, & sculpturarum, & morum, & gustum, & vocum, & modulationum, & reliquorum. Est enim aliquis hominum, cui inest uirtus integra secundum hoc capitulum, adeo, ut qui ex comertis optimus est, consideret simul figuram linearem, & signetur in ipsius anima simile illi, & eius litteræ, & narret questionem siue ad finem ipsius, non indiget iterata consideratione in figura, & similiter est dispositio quorundam secundum comparisonem ad modulationes, & dispositio quorundam cum comparatione ad gustus, & reliquorum, & ex hoc capitulo pendet bonitas cognitionis pulchritudinis in anima ex tactis. Huius autem uirtuti, quæ accipit nocumentum, aut destruitur operatio, non remanet in ipsa forma imaginationis quæ est inter ipsam & sensum, quum ea sensus naturalis & minuitur, aut mutatur a ornamentis eius debilitatem. Huius autem uirtutis, & destructionis operationis ipsius, secundum plurimum significat superfluitatem frigoris, aut siccitatis in anteriore cerebri, & dicitur reliqua sunt causæ per accidens, quoniam affertur eam, & mutatio operationis tatem caliditatis. Et hæc quidem omnia sunt secundum plurimum rei, & secundum quod dictum est in virtutibus sensibilibus. Et hæc egritudine, ita ut perfecte & complete significant pulchrum & foetidum, & sint eorum uerba cum hominibus sana, sed imaginantur quosdam peruenire voces tympanistarum, & reliqua, sicut ex ipsis est corruptio in uirtute cogitationis, & naturæ hæc deletio rationis, aut debilitas, & nominatur, [amentia], & earum principium est

frigus [anterioris] cerebri, aut siccitas, aut humiditas eius, & illud secundum plurimum, secundum quod dictum est, aut est, mutatio & [permutatio, ita ut sit in eius cognitione regimendum, & rectum faciat dicendo, quod non est rectum, & nominatur commistio] rationis, & significat aut apostemata, aut materiam cholericam calidam, & siccam, & est demonium [lupinum, & est permistio eius cum malitia:] aut materiam melancholicam, & est melancholia, & est eius permistio cum malitia estimationis, & cum cogitatione [absque comprehensione.] Qui autem ex illis moribus ad timorem declinior est, est magis significatiuus frigoris, et ex eis declinior ad audaciam, & iram, est magis significatiuus caloris, & secundum differetias, quæ sunt inter eos, & nos postea afferemus eas. Et forsitan erit illud propter communicationem membri alterius, et illud quidem cognoscitur significationibus particularibus, quas postea narrabimus. Et uniuersaliter quum cogitationes plurimum mouentur motibus multis, et permutantur, et nariantur, tunc illic est caliditas. Et quandoque etiam accidit permutatio cogitationis in egritudinibus frigida materie, quum a caliditate non euacuantur, sicut commistio rationis in lethargia. Et ex ipsis est laesio in uirtute memorie, sicut ut debilitetur, aut ut destruat, sicut narrat Gal. quod pestilentia prouenit in parte Aethiopiæ, quæ eis accidit propter cadauera multa relicta post forte prælium, et peruenit pestilentia illa usque ad terram Græcorum, accidit ergo eis, ut causa illius tantum eaderet obliuionis, donec eis adueniret dispositio, secundum quam homo nominis sui ipsius obliuisceretur, et filij sui. Et plurimum quidem accidit debilitas in memoria propter corruptionem in postremo cerebro ex frigidityte, aut humiditate, aut siccitate, aut [propter eum, qui permutatur, et accidit ei ut rememoretur eius] a [quod nunquam ei adest,] et significat complexionem calidam absque materia, aut cum materia, sed materia sicca ad illud est magis conueniens, et illud totum est quum complexio non superfluit, et uirtus non cadit. Dicamus autem nunc sermonem coniunctum, quod destructio harum operationum quandoque fit propter dominium frigoris, aut in corpore cerebri, et est ex eo, quod dominatur super cerebrum, aut super ventres eius, et quandoque fit propter frigus cum humiditate, et quandoque affert ipsam siccitas, et similiter earum debilitas ipsarum autem mutatio fit propter apostemata, aut complexionem cholericam, aut melancholicam, b [aut corpus adurens.] Et significatio dispositio nummorum somniorum est ex eo, quod oportet adiungi, huius loco: plurimum enim uisionis rerum citrarum calidarum significant dominium cholerae: et similiter plurimum uisionis rerum cuique complexionis proportionalium, quas numerare non est necesse. et somnia quidem permutata significant caliditatem et siccitatem, et similiter apparet in egritudinibus acutis cerebri, et similiter sunt somnia terribilia, et illa quorum non recordatur, significant frigiditatem, et humiditatem secundum plurimum.

AVIC.

Ec

A. S.

t B. medij.

u B. corruptio, ita ut sit eius cognitio, sicut eius cognitio in eo, quod non est & rectum faciat quod non est rectum, & nominatur permutatio.

x B. leoninū, & est permistio earum adhibus, & gestibus malis.

y B. eius quod non adest.

z B. aut permutetur.

a B. Alia littera. de quo non cogitauerit tempore pro sano.

b B. Alia littera. aut caliditatem puram.

ANNOTATIONES.

- 1 Et mutetur a cursu naturali &c. Actio uidendi tripli-
citer & ipsa leditur, ut relique actiones, immutatur, au-
fertur, deprauatur. Hic corrupte actionis exemplum as-
fert, nempe ubi existimet quis se videre que non uidet, de
quo affectu Gal. & primo de sympt. cau. & 3. de loc. aff. 1. si
uero hic aut per consentiam in oculo, aut per consensum, ubi
proprius non sit oculo, ait Auicennas significari lesionem
in cerebro, adde tamen, quod & ipse met. & Gal. lib. 3. de
aff. loc. notauit, & uentriculi & ceterarum partium con-
sensu fieri. Subdit, que uidentur cerni, & non sint, nomi-
quam suo colore materiam significare, que affectus est cau-
sa, id quod & Gal. lib. de sympt. cau. o. citato. nempe si
alba appareat, pituitam indicari. Obicit tamen sibi ipse
hic auctor, propterea quod, si ex pituita deprauatur uiden-
di actio, quum hac frigida sit, sequitur ex frigidityte deprau-
nari actiones, cuius contrarium procedente capite scripsit,
quando actiones minui & adhiberi ex frigidityte, corripi
uero ex calore & siccitate adnotauit. Respondet. Corru-
pi actiones semper a colore, ubi ex affectu partis a qua ea
prodeunt, deprauantur, at si absque illius affectu id fiat,
tunc nihil obstat quin etiam a frigidityte corrumpantur,
ob alius uidelicet materiam adhibentem ad eam particu-
lam, cuius est actio. Ceterum nobis dubitatione facit hoc
solutio. quum a quacunque materia deprauetur uidendi
actio calida seu frigida, humida seu siccata non caloris, frigo-
ris, humiditatis, aut siccitatis ratione corrumpatur, sed uel
ob colorem quo affecta est, & tunc talia uidentur, qualia
non sunt, uel ob ipsius substantiam, a qua seu ob sensum sit,
seu morbus in numero: & tunc ea uidentur que non sunt,
ueluti idoli, culices, aut fenestra, de quare Gal. de sympt.
causis.
- 2 Et in auditu quidem &c. Triplicem auditorij sensus
lesionem exemplo patefacit. Agens autem de corrupto au-
ditu, ubi quis ea sentiat, que non sunt, ueluti sonitus, & a-
lia id genus, ait significari ex hoc, adesse in parte cerebri
media aut siccam intemperiem, aut flatuosos uapores Gal.
de hac re agens 3. de comp. med. per loc. aurium sonitus, non
ad eius partis siccitatem, sed ad exquisitam sensitiuitatem illius
potentie subtilitatem refert, quam quidem causam, & si
non eadem est cum siccitate, ab ipsa tamen siccitate non
abscedere manifestum est. Constat tamen, utrum horum se-
quutus fueris, quod neque subtilitas sensus, neque siccitas
prima est, id est, immediata huius symptomaticis causa, quin
potius perfectissimi auditus occasionem prestare dicenda
sunt duo hec, quum ad recte obeundam actionem faciant.
Unde & lib. ar. med. ex prompta auditus, & ceterorum sen-
suum actione siccitatem cerebri innatam significari Gal.
docebat, ut neque siccitas, neque sentiendi promptitudo ui-
rio uertenda sit, neque deprauate actionis causa nuncupan-
da, quamuis cause fortassis sine qua non, rationem habeat.
proxima uero illius symptomaticis causa morbus est, in nu-
mero, nempe uapores secundum auditorie facultatis sedem
uagantes, seu in cerebro, ab imbecilli calore gignantur, seu
aliunde ad eam partem afferantur. Que de odoratu & gu-
standi actione subdit, Gal. primo de sympt. cau. copiosius
prosequitur, de tactu uero & uideri, et quarto de affe. loc.
- 3 Et ex membris autem sensibilibus, &c. Sensuum in-
strumenta, que cerebro propinquiora sunt, ubi ledan-
tur, affectum cerebri significare plerumque ait, que uero lon-
giquiora, partem aliam potius inhiuentionem affectus,

quam cerebri. Quare, quum gustandi, & tangendi
longius a cerebro distent, quam odorandi, aut uidendi
organa, propterea ubi ipsi affecti sunt, partem
tius gustatus, & tactus instrumenta ledi signifi-
cerebri, id quod supra ijs uerbis. [Gustus autem
ctus] adnotauit. contra uero ubi audiendi, odorandi
non uidentur ledantur actiones, quum harum instru-
cerebri propinquiora sint, communicare cerebri
catur. Quo fit, ut antiqui codices, ea uerba [Auditus
& odoratus] perperam [auditus & gustus] legant, &
ad recentiores quoque Bellunensis configurationes adducant
uideatur [et uisus] ut legatur [Auditus autem, odoratus
& uisus] oculum etenim cerebro summe esse propinquum
(et si magis distat quam uel aures, uel mammae, uel
runcula) & eius quoque affectus ex cerebri commo-
tione plerumque esse, perspicuum est, ut inter instrumenta
que cerebro propinqua sunt, iure oculis sit adscri-
bus: nisi forte medio potius loco inter ea, que longius
& que propinqua sunt, constituas.

4 De operationibus uero morabilibus &c. Quomodo
males actiones ledantur, quas rectrices Gal. morabilibus
morales, hales ex 2. de sympt. cau. necnon 3. de affe. loc.
pious, de somnis uero, que ultimo loco notat, habet
pocrate libello de insomnijs. Aristotele de somnijs.
de dignat per som.

De significatione operationum moruarum, & quod
militur ex somno & uigilia. Cap. 7.

30 Significationum autem assumptarum cere-
nere operationum moruarum, debilitatem
& debilitas significant humiditatem, plurimum
in instrumentis ipsarum, subtilitatem, plurimum
& significant in quocunque membro fieri
lesionem in cerebro. ueruntamen a
proprium est, quod in toto corpore uideatur
aut apoplexia, aut in parte una, sicut paraly-
& tortura laxa & quandoque, & de
be ad significandum destructionem, & de
tatem caliditatis cerebri, aut siccitatis in
aut in aliquo membrorum longinquiorum
ab eo, uerum illud erit post, egritudine
mas, & paulatim secundum dies. Quod autem
in uno membro sit, sicut [mollities] & lim-
cuius, quandoque est propter aggritudine
prias illius membri, & quandoque est ad
sione superfluitatis cerebri ad ipsum homi-
ro mutatio, si est subito, significat migra-
tem: 47 [et] si est paulatim, migra-
siccitatem, scilicet in instrumentis. Quare
cerebro propria est, sicut mutatio moruarum
leptici, quando adest epilepsia, que fit in
communis, & ipsa quidem non fit nisi
miditate, quoniam ipsa fit subito, aut
nicatione membri alterius, secundum
declaratum est, & significat opilationem
perfectam, 48 [et] sicut tremor generatur
omnia enim hac significant materiam
in illo latere cerebri, aut debilitatem
tatem, si fuerit post aggritudine paulatim
tes, & si fuerit eorum aduentus paulatim
paulatim. De eis autem, qui sunt in
bris a cerebro longinquioribus, tunc
lud, quod diximus multoties. Et omnes
tus egrediantur a cursu naturali, & de
etiam, quod si homo impiger est ad

complexio cerebri eius in principio est calida
[&] sicquod si est decliuis pigritia & laxita
tunc eius complexio est frigida [&] humi
da, & quum habet egritudinem, & motus ip
sius pertinens est ad inquietudinem, tunc est ca
lida, & si quieti attinent, & virtus non est ve
hementis casus, tunc declinat ad frigus. Et ex
eis, quae huic capitulo proportionantur, est si
gnificatio dispositionum somni, & vigiliarum.

Scias ergo, quod somnus semper sequitur ma
litiā complexionis humidæ laxæ, aut frigide
congelantis motum virtutum sensibilem, aut
vehementem spiritus animalis resolutionem,
propter superfluitatem motus, aut propter im
digeratur, & impellitur cum eis spiritus anima
lis [propter consequentiam,] quemadmo
dum fit post cibum. Somni autem causa, qui
non secundum cursum naturalem procedit, ne
que sequitur laborem & motum, est humiditas
& congelatio. quod si non cadunt causæ con
gelationis, & significationes non significant super
fluitatem frigoris, de quibus rememorabitur,
tunc causa eius est humiditas. Amplius non om
nis humiditas facit somnum. Senū enim cum
humiditate complexionum ipsorum prolon
gantur vigiliae. Et Galeno quidē videtur, quod
illud est ex qualitatibus humiditatum ipsarum
nitrosarum. Ipse enim vigilare faciunt propter
nocumentum, quod cerebro inferunt. Verum
tamen siccitas secundum omnem dispositio
nem vigilare proculdubio facit.

ANNOTATIONES.

1 Docet quomodo motrices actiones ladi contingat: si
mal autem agit, & de somno, ac vigilia, quod duo hæc, si
cui libro primo refertur, motui & quieti comparantur.
Galenus tamen ad sensitiuam facultatem, sensum videli
cet communem, hæc retulit primo de sympt. cau. Illud hic
adnotandum, quod ad motus lesionem pertinet, quod quā
vis motus actio sit, quæ calore potissimum, & siccitate per
tinet, (robustissimus enim, et promptissimus motus cum
est qualitatum connexionem.) uli tamen calorem hūc,
& siccitatem augeri contingat, atque temperati fines ex
cedere, tunc non minus motrices ladi actiones necesse est,
quam si imminuantur, & earum contrariis qualitates hu
moris, & frigidas exsuperent. Quo fit, ut huius autho
ris uerba, non ut sonare uidentur, sint intelligenda, quod uide
tur motiōnem destructionis, & imbecillitas, humiditatem
semper instrumentorum significet, id est humidam intem
periem indicet: sed, per humiditatem, humores intelligendi
sunt: non solum tenues (ut innuere uidetur) sed & crassi,
et quamquam mouendi initium ex Gal. & medicorum sen
tentiā est cerebrum, non tamen semper quodcumque mem
brum quo ad motum afficiatur, cerebrum unā laborare indi
citur: sed si totum corpus laborat, cerebrum affici oportet,
non tamen contra affecta parte aliqua affici caput necesse
est, id quod & hic ipse auctor ijs uerbis innuit. [Quod au
tem in uno membro &c.] licet secus primis uerbis sentire
necesse sit, id quod sanē certissimo nobis argumento est codi
cis multum hoc loco esse deprauatos.

2 Scias ergo quod somnus &c. Somni & naturalis, &
non naturalis causas assignat quæ in re controuersia est,
quæ præter frigiditatem humiditatem & ceteras causas
quas scribit, multa alia somnum faciunt, medicamentis,

centus, gaudium, frictions, pedum lotiones, balnea, lectio,
cogitatio, nauigatio, tenebræ & multa alia, quæ quotidiana
experientia somnum facere animaduertimus. Verum, sat sit
nunc paucis dixisse, somni & naturalis, & non naturalis
causam unam esse proximam, quā Aris. docuit lib. de somn.
& uiz. caloris ad internas partes, ob uapores ad cerebrum
elatos, reuocationem. Cetera uero omnes, aut remote sunt
causæ, & per accidens: aut differentias somni agunt,
non somnum.

De significationibus sumptis ex ipso genere operationum
naturalium ex eo, quod expellitur, & ex eo quod appa
ret de apostematibus & ulceribus, & ex eo quod oritur
de capillis. Cap. 8.

Significationes autem acceptæ ex genere ope
rationum naturalium apparent, utpote ex
superfluitatibus, per ipsarum [diminutionē]
in quantitate, & qualitate earum, & per ipsarū
prohibitionem. Harum uero expulsio sit ex pala
to, ex naso, & aure, & ex eo quod apparet super
capite de ulceribus, & pustulis, & apostemati
bus, & ex eo quod oritur de capillis, capilli enī
oriuntur ex superfluitatibus cerebri. Et ex capil
lis quidē sumitur significatio ex velocitate or
tus ipsorum, aut tarditate, & reliquis dispositio
nibus, quas iam numerauimus. Rememore
mur ergo uiz. significationum expulsionum su
perfluitatum a semitis prædictis. Istæ quidem
superfluitates, quum multiplicantur, significāt
materias [prædictas,] & significant causam
quæ superfluitates in membro multiplican
tur, quemadmodum sciuitis, & quod expulsi
ua non est debilis. Quum autem prohiben
tur, aut minorantur, & inuenitur cum hoc;
aut grauitas, aut punctio, aut mordicatio, aut
extensio, aut pullatio, aut [reuolutio] & tin
nitus, significant oppilationem, & debilitatē
virtutis expulsiuæ, & repletionem. Genus uero
eius, id est, superfluitatis, significatur, quoniam
mordicatio, aut pungitio, adustio, paruæ
grauitatis, citrinans colorem faciei & oculi,
significat quod materia est cholericæ. Et pulsa
tio, grauis, rubificans colorem faciei & ocu
li, inflans uenas, significat quod ipsa est san
guinea. Et laxatio, faciens pigritiam, cum qua
mutatur color ad plumbeitatem, & ducens
ad somnum, & dormitationem, significat quo
niam ipsa est phlegmatica. Quod si color obfu
scatur in dispositione illa, & corrumpitur cogi
tatio, & caput est minoris grauitatis, & sōnus
cum hoc non est dominans, & non sunt reli
qua signa, significat quod ipsa est melancholi
ca. Quod si aliquid ipsorū est cū tinnitu, & [re
uolutione,] & permutatione loci, significat
quod materia generat vētositatē, & inflationē,
& vaporē, & quod habet caliditatem in ipsa agē
tē. Quod si ad est superfluitatū retentio cū leui
tate capitis, significat siccitatē absolute, & hoc
quidē capitulum quod attulimus, est proprium
quātitati, vel qualitati expulsionis & prohibitio
nis. Qualitas autem eius, est, sicut si tendit ad ci
trinitatem, & subtilitatem, & caliditatem, [&]
significat cholera. Et si tendit ad ru
bedinem, [&] [& caliditatem]
& exuberationem uenarum, significat quod
AVIC. Ec a ipsa

a. expulsione.

† bethor.

b. Alia litera.
multas.

c. B. uertigō.

d. uertigine.

e. f. & mord.
icationem.
f. f. & dulcedi
nem in ore cū
rubedine faciei
& oculorum.
g. B. & caliditas
tactas.

giditatem, nō erit euentus humiditatis subito, sed secundum dies, deinde eueniet humectatio, et fiet cum velocitate, et erunt signa frigiditatis cerebri reperta. Quod si illud fuerit propter humiditatem cerebri ipsius: erit velocitas in illo p[er] vnam duarum rerum: aut quia humiditas facit frigus, & frigus corrumpit virtutem digerentem mutantem illud, quod peruenit ad cerebrum de nutrimento, & apparet humectatio. Quia ergo peruenit frigus illud subito, humectatio post ipsum sequitur subito: & quādo cum illo accidunt oppilationes in meatibus. accidit ut superfluitates retineantur: deinde erit hoc semper, & inseparabile, & non erit ex eis, quæ sunt raro. Eius autem, quod fit propter cerebri siccitatem, causam est h[ab]ere [desiccatione] adueniens subito, quum siccitas accidit vno momento, & est cum signis siccitatis prædictis, & est similis ei, quæ provenit a caliditate, nisi in eo, in quo ambo diuersificantur ex signis caliditatis, & ex signis siccitatis. Itæ ergo sunt significationes assumptæ ex velocitate passionum, & non oportet ut [mutetur propter] velocitatem passionum naturalium præcipue in humectatione: quoniam debilitas uirtutum naturalium sequitur r[ati]onem, & diuersificantia nō sumuntur ex quadammodum videntur habentem ægritudinem, quæ nominatur onum, eligere respiratione de reliquis sitibus dormitionis suæ.

ANNOTATIONES.

1 Signa autem &c. Quomodo a inuuantibus & nocentibus, necnon a facilitate patienti, corporum temperamenta rebr[ur] natura agitur. Sed hic dubitatio est. ait hic author Ja- quod etiam Galenus lib. art. med. sensit, calidiora corpora calidioribus, frigidiora frigidioribus, humidiora humidioribus, sicciora siccioribus conseruanda esse præcipiens. At tunc de eodem libro legitur, tunc de cerebro frigido, multum cerebrum ledi affirmat. constat autem eo loco de corporibus agi intra sanitatis latitudinem adhuc uersantibus. Videret solui hæc questio a Galeno primo de alimentis. ubi temperata corpora a similibus inuari, immoderata modum sit uilare, absurdum est, ut de re quæ per quam rati- ro accidit, tam communis regula feratur. adde quod lib. ar. inuariate Galenus, quæ constat non esse temperata, sed in- remus, corpora omnia quæ intra sanitatis sunt limites, simi- libus conseruari, si similia sunt, non in qualitate solum, sed etiam in gradu. unde & corpora tertio ordine calida, in eo statu in quo sunt, non nisi calidis tertio gradus conserua- buntur, quod loco allegato intelligit Galenus. Verum, ta- nessi ea in statu in quo sunt, seruantur, non tamen inuari se eis deinentur, quo etiam tandem, nihilominus offendit nec ef- rebr[ur] frigidum, calidum & humidum, frigidum & siccum inuit, nō tamen a salute ledi hæc a similibus dicenda sunt, sed faci- le a similibus offenduntur, ut Galenus adnotabat.

2 Eius autem quod fit propter cerebri siccitatem &c. Cerebrum aut ob siccitatem subito aduenientem humectari, & attractionem quæ in hoc casu fit, similem esse ait, attractioni, quæ a calido. Notandum est, quod caliditas & siccitas humiditatis cause sunt per accidens, sed magis etiam caliditas quam siccitas. A siccitate membra attrahunt propter alimenti absorptionem. A calore autem, quod calidum exsiccatur, & siccitatem particula imprimi a qua alimenti fit tractio non quidem quod siccitas trahat: sed membrum facultate sibi innata humorem trahit, quod eo indigeat.

De significationibus sumptis ex parte mensuræ capitis. Cap. 10.

Cognitio verò a facta secundum paruitatem capitis, & magnitudinem eius, est, quod oportet te scire, quoniam causa paruitatis capitis in creatura est paucitas materie: sicut causa magnitudinis eius est materie multitudo scilicet materie spermatis partitæ in partitione, quæ capiti est naturalis. Amplius si fuerit materie paucitas cum fortitudine uirtutis formatiue primæ, erit bonæ formæ, & erit minus malum eo, quod paruitati capitis adiungit figuræ malitiæ in creatura, quod significat debilitatem uirtutis secundum quod ipsum non est expertus malitiæ in forma cerebri, & debilitate uirtutis, & constrictione meatus uirtutis moralis, & naturalis, uel animalis. quapropter physiognomici dicunt, quod hic homo est phidus, timidus, velocis iræ, hæsitans in rebus. Et Gal. quidem dicit, quod caput paruum omnino non b [vacat] a significatione malitiæ formæ cerebri, & quod magnum caput non habet assiduam significationem bonitatis dispositionis cerebri, dum non sunt ei comparæ bonitas figuræ, & grossitudo colli, & amplitudo pectoris. ipse enim consequuntur magnitudinē dorsi, & costarum sequentium magnitudinē nuchæ, & eius fortitudinem, quæ consequuntur fortitudinē cerebri. Quum. n. multitudo materie compar existit fortitudo uirtutis formatiue, caput est secundum hanc formam. Ex eis autem, quæ illud c [significant], est ut illic sit proportionalitas reliquorum membrorum, quod si cum eis compar fuerit ipsorum debilitas, erit malæ figuræ, debilis colli, parui dorsi: aut erunt lesa: d [& quæ] eo continentur, & ab eo oriuntur, secundum quod quandoque accidit ex augmento capitis in magnitudine, quæ non est secundum naturam pueris, quibus accidit e [apertio] capitis, & magnitudo eius, quæ non sunt in natura, immo secundum semitam egritudinis, & causa in ipso est multitudo materie f [ascendentis]: & similiter accidit adultis ex doloribus capitis prauis, & quandoque accidit, ut incipit minoretur, & tempus plenum fiat, quum eleuatur erysipila super cerebrum. Iam ergo scis significationes paruitatis capitis, & magnitudinis eius. Et ex signis bonitatis quidem cerebri est, ut non patiat ex uaporibus uini, & s [&] quæ cum eis narrabimus, & h [quæ patitur] ex subtilitate, & caliditate eius, [etiam ut addatur] mens eius.

a B. differentia
ges, & cogni-
tio.

b B. euacuatur.

c B. confirmant

d B. quæ cum.

e B. inflatio.

f B. bullientis.

g f B. ab eis.
h B. patiat.
i B. quare addi-
tur.

Significationes verò figuræ eius sunt istæ. Iam enim docui te in capitulo ossis capitis, quæ sit naturalis figura capitis, quæ sit mala: & quæ figure malitia, quum accedit alicui partium capitis, læduntur proculdubio proprietates operationum illius partis cerebri, de qua dixit Galen. quod a [oblonga multum] & quadrata sunt vituperabiles semper, & eminentia extremitatum est vituperabilis, nisi causa sit in ipso fortitudo virtutis formativæ: scilicet si sit superabundans in operationibus suis: & significant etiam fortitudinem huius virtutis, forma colli, & ipsius quantitas, & pectus,

De significationibus sumptis a gravitate, & levitate capitis, caliditate, & frigidityte, & ex doloribus. Cap. 12.

Significationes autem sumptæ ex gravitate capitis, & lenitate eius, sunt, quoniam gravitas capitis semper significat materiam in ipso: sed materia cholericæ facit gravitatem minorem, & adustionem vehementiorem. Et melancholica facit gravitatem maiorem illa, & siccitatem a [magis]. Et sanguinea facit gravitatem fortioiorem quam illæ, & pulsationem, & dolorem in radicibus oculi propter penetrationem chymi calidi, & rubedinem, & inflationem in venis vehementiorem. Et phlegmatica facit gravitatem maiorem quam omnes aliæ, & dolorem minorem, quam sanguinea, & cholericæ, & somnum maiorem quam melancholica, & b [tarditatem] ad cogitationem, & pigritiam, & paucitatem agilitatis. Significationes vero al sumptæ ex caliditate, & frigidityte, scilicet: [quod] ex eis tangit caput in seipso, & quod tangit aliud exterius, non occultantur tibi: calidum quidem significat caliditatem, si perseveraverit, complexionalem, & si accedit, & nocet, accidentalem, & similiter est iudicium frigidi, secundum eius considerationem. Et similiter est iudicium aridi, & siccitatis secundum suam considerationem: si non venerit exterius exasperans, & arefaciens. Et similiter est humidum, si non fuerit calor interior d [separans]. Et dolores quidem corrosivi, qui imaginari faciunt in capite hominis, in cessus scilicet alicuius rei cum corrosione, & mordicatione, significant materiam calidam: & pulsationi significant apostema calidum: & e [similiter] subitæ significatio eorum concommuniatur febri. Et gravitanti & compressivi significant materiam f [frigidam]. Et extensivi materiam ventosam, & permutatio g [subitæ] illud. Et dolor qui est sicut percussio cum malleo, significat sicut ovum, & hemisphericam temporalem. Et dolores etiam significant parte sua, sicut dolor, qui est propter communitatem hepatis secundum formam aliam, quemadmodum narrabimus. Et cum hoc quandoque significant secundum suam perseverantiam, dolor enim quum perseverat in anteriore capitis parte, & posteriore eius, significat h cum parte sua i phrenesim.

a. n. almelesath

† almosafata.

a. B. maiorem.

b. B. hebreudine

c. B. quas.

d. B. faciens su-
dorem.

e. B. confirmat
significationes
eorum adhaeren-
tia.

f. † a. gravitatis
communitatem.

g. B. confirmat.

h. B. frenesim.
† carabim.

De significationibus membrorum, quæ sunt cerebro sunt propages, ut oculus, & lingua a [nuas] collas, & nervi. Cap. 13.

Significatio autem oculi, qui est de summa illorum, est ex dispositione venarum eius, ex dispositione gravitatis, & levitatis ipsius, ex dispositione coloris eius in citrinitate sua, aut in offuscatione sua, aut plumbeitate, aut in bedine eius, & dispositione tactus eius: & omnia illa valde vicina sunt in significatione eius, quod est in ipso cerebro. Et quandoque significatur per illud quod fluit ab eo de lacrymis, & lippitudine, & quod accidet ipsi ex clausura b [et] palpitatione, & ex dispositionibus oculi, quæ considerantur secundum profunditatem, & exitum eius ad exteriora, & magnitudinem, & parvitatem, & infirmitates, & dolores. Nam, si oculus siccatur, significat lippitatem cerebri, & fluxus lippitudinis & lacrymarum quum non sit propter ægreditur in ipso oculo, significant humiditatem anterius cerebri, & magnitudo venarum oculi significant calefactionem cerebri in substantia, & fluxus chrymarum absque causa manifesta, significant in ægreditur in, & [calidis] inflammationem cerebri, & apostemata eius, & proprie quum exiunt ex ipso oculorum, & quum lippitudo perpillam tegere incipit sicut tela græca, & oculi adunatur, tunc est morti propinquus. Et oculus qui remanet apertus, & non movetur, significat in phrenesi & quandoque in lethargia, & qui clauditur, & sit eius apertio difficilis, significat in phrenesi plurimas vires, in lethargia significat in carabito, apud resolutionem materis significat lationem magnam in inflammationem autem mobilis significat inflammationem, & caliditatem, & demoniacum, & tremens suo intuitu uni loco, & [qui est] phrenesi, & terrefactus, alienationem in loco suo. Et quandoque significatur ex morbo eius, & cerebri ex crudelitate iure & angustia, & concupiscentiæ. Et ad exteriora materis significat apostemata, & repletionem materis cerebri. Et profundus significat resolutionem plurimam substantiæ cerebri, & concupiscentiam, & lycanthropia, & [concupiscentiam] quamvis horum forma diversificatur in locis, & quemadmodum distinguemus in locis suis, & similiter quandoque significat in congelationem cerebri & eius mortem. Significationes autem assumptæ ex dispositionibus linguæ sunt, & linguæ multotiens color significat cerebri dispositionem, quemadmodum sua propria significat lethargiam, & citrinitas sua propria nigredine sua secundo, phrenesim. Et significat dominio citrinitatis super seipsum, & citrinitate venarum, quæ sunt sub ea, & caliditate propriæ. & non est quidem significatio ex colore oculi, nam illud vehementius pertinet cum cerebro proprietatem, coloris linguæ quandoque significantur stonacem, & dispositiones veruntamen, quum scilicet significatio est in cerebro, non elongatur a cerebro ab eo. Assumptæ autem ex [et] colore linguæ plures, & etiam quidem scilicet significatio rerum complexionum. Ex eius autem

& macie sunt, quia eius pinguedo & rubedo significat dominium sanguinis, & ipsius macies cum citrinitate significat dominium cholerae, & eius macies cum tenebrositate significat dominium siccitatis melancholicę, & inflatio^m [modica] significat dominium aquositatisⁿ [i sanguine victo, postquam non fuerint istę dispositiones dominij principales,] & postquam sciueris, quod aegritudo non est in corpore mutans formam, nisi in latere cerebri. Assumpta vero ex dispositione colli sunt, quoniam si est forte, & grossum, significat fortitudinem virtutis cerebri, & eius abundantiam, & si est curtū, & subtile, e contra, & si est preparatum ad recipiendum serophulas, & apostemata, tunc causa in hoc non est debilitas in ipso: ° [& tunc etiam quando uacuum est ab illo, non] est causa in hoc fortitudo eius, uerum causa in hoc, est debilitas uirtutis digestiua, quę est in cerebro propter aliquam specierum complexionis, quas narrabimus, & fortitudo uirtutis expulsiua: partes enim colli recipiunt, quod cerebrum expellit, & carnes molles glandosę, quę sunt in ipso. Et similiter est etiam dispositio significationum assumptarum a dispositione uicę, & duarum ankygdalarum, & etiam dentium. Assumpta vero ex dispositione membrorum neruorum intrinsecorum sūt ex femita iudiciorū communitatis. Necessarium enim est, ut cerebro, & nuchę communicent: sicut quum lesiones super ea perseverant, affertur cerebro speciem aegritudinis, quę est in eis. Et quandoque aduenit eis illud ex cerebro. Et nerui quidem, quum fortes sunt & ingrossantur, & uia ipsorum sunt fortes, quę eis creatę sunt^p [principales,] significant fortitudinem, & contrarium illius significat contrarium eius.

De significatione communij membrorum, quibus communitate cerebrum & appropinquat. Cap. 14.

Quum membra cerebro communicantia fortia existunt, tunc cerebrum est forte. & si plurimas habent laciones, non propter eas manifestas eis aduenientes, tunc cerebrum debilitatur, aut læditur, et fortasse sunt operationes illę in membris alijs propter communitatem uirtutum cerebri, sicut contingit ut non vadat æger ad urinam, & egestionem, indigens eis, propter priuationem sensus, sicut accidit in lethargia & ° [clausura oculorum uigilatiua,] aut propter grauitatem motus super ipsum, sicut in eis, & in phrenesi, & sicut defectus transeuntis, & ° [sorbendi in serac, i. quando aegritudine tracheam arteriam] in istis æanhelitus, & sicut significationes anhelitus, struuntur enim quandoque absconditur, & debro, peruenientis ad velamen, & membra anhelitus, & ° [eius multitudo,] & magnificentia sunt magis significantia[†] ferinam phrenitim & stricture, & paruitas eius sunt magis significantia dormitationem uigilatiuam, & lethargiam.

Quoniam stomachus est ex membris plurimum cōmunicatione sua lædentibus cerebrū, tunc oportet, ut significetur illud ex dispositione desiderij, & digestionis, & eructationis & rugitus, & dispositione singultus & nauſę, & dispositione tremoris stomachalis. In qualitate uero[†] [] horum secundum

stomachum consideretur, ubi loquimur de stomacho. Et significatur etiam ex dispositione uacuitatis, & repletionis. Communitas enim cerebri cum stomacho, quum est repletus, aut habet inflationem, apparet in dispositione repletionis eius. sed eius communitas cum ipso propter caliditatem, & choleam rubeam, & dolores ipsorum, qui sunt inde, & ex fortitudine caloris, apparet in dispositione uacuitatis, Et plerumque fit ex repletionis causa ad equandam complexionem, & oppilatum inter uaporem calidum, & cerebrum, & proprius^b [significatur illud secundum locū] doloris in principio sui, & ipsius mansionis. Aegritudines enim cerebri cōmunicatione stomachi factas iam significat dolor, quum incipit a syncipite, deinde effunditur ad illud, quod est inter vitæque spatulas, & fit fortior apud [caput.] Et quandoque ægrotat caput in cōmunicatione hepatis, & est tunc declinatio doloris ad dextram, sicut quando fit cōmunicatione splenis, est declinatio doloris ad sinistram. Et quandoque^d [multiplicatur cōmunicatio] cerebri cum[†] hypocondrijs & cum eo quod est coram[†] ossibus thoracis. est ergo dolor declinatus ad anteriora ualde. Et quandoque cōmunicat matrici, & fit cum egestionibus matricis, & eius significationes dictę sunt in ea ipsius, & sistitur dolor in vertice syncipitis. Plurimę autem communitates cerebri cum membris, eueniunt propter uapores ad ipsum ascendentes, & uia quidem ascensionis ipsorum, aut est illud, quod est coram anteriore parte[†] ossium thoracis, & ° [sentit in primis] extensionem eius ad superiora, & est extensio, ut chorda, & pulsatio in uenis iuxta ipsam, et sentit principium doloris anterioris, aut illud^f [quod sequitur partem colli,] & sentit principium doloris posterioris, & tenduntur ut chorda uenę, & arterię posite posterioris, & sentit illic pulsationem. quumque considerauisti accedens membri communicantis, oportet^g [ne] accedens sit accedens illi membro in seipso, ° [sed] propter communitatem suam, quam habet cum cerebro, & non propter communitatem cerebri cum ipso. Quum enim significetur ex nauſea, quod aegritudo cerebri sit propter stomachi communitatem, tunc non elongatur, quin erretur, & fit aegritudo hæc in cerebro prius, & sit occulta, et neque appareat nauſea in stomacho, nisi propter communitatem suam cum cerebro in aegritudine occulta, cum qua est. Oportet ergo, ut redeas ad principia, quę tibi dedi in libris primis, quibus cognoscas aegritudines principales ab egestionibus cōmunicationis.

a[†] n. significationis.

b B. cum quo significatur est locus.

c B. digestionis.

d n. est cum cōmunicatione. [†] mirach. [†] serafif.

† serafif. ^e B. Alia licera? sentiat illi.

f B. quod uiciatur parti occipitis.

g B. Alia licera. ^{ve.} h n. non.

ANNOTATIONES.

De signis malæ complexionis frigida sine materia.

Cap.

20.

Sentitur frigus cum priuatione grauitatis, & & pigritia, & tepiditas, & albedo coloris faciei, & oculi, & diminutio in imaginationibus & declinatio ad timorem, & iuuamentum a calefacientibus, & nocumentum ab infrigidantibus.

De signis malæ complexionis sicca sine materia.

Cap.

21.

Iruitur & antecessio euacuationum, & deficcatio stricture narium, & dominium vigiliarum.

De signis malæ complexionis humida sine materia.

Cap.

22.

Pigritia & tepiditas, cum paruitate grauedinis, & paucitas fluxus eius quod effluit, aut ipsius equalitas, & superfluitas obliuionis, & dominium somni.

De signis complexionum compositarum absq; materia.

Cap.

23.

Commistio signorum duarum complexionum. Et significatur quidem dominium caliditatis cum siccitate per vigilias, & commistio nem rationis. Et super dominium frigiditatis cum ea per dispositionem similem aegritudini, quæ nominatur congelatio, & forsitan aduenit ei. Dominium quidem humiditatis cum caliditate significatur ex dominio somni, qui non est b [propter fortes subeth, id est fortes profunditates somni] Et dominium frigiditatis cum humiditate per somnum. [profundū,] & adiunge ad illud quod attulimus de reliquis signis compositis ex significationibus singularem.

a. Signa complexionum compositarum absque materia sunt.

b. Ex uehementibus causis. Alia litera uehementis sicut subeth. c. Subethicum. d. Subeth.

ANNOTATIONES.

I Notas intemperierum capitis Galenus 2. de corp. medic. per loc. de capitis dolore agens passim recenset. & ex eo Paulus lib. 3. de calida Galenus tria ponit indicia, cutē

prima manuum iniectione aridiorē, rubentes oculos, quod inuenitur a frigidis & a calidis offendantur. De frigida uero intemperie refert contrarias notas. His alias multas hic author adijcit, ut patet. Dubitatio ergo est cur hic plura is uero pauciora indicia asserat. Huc accedat, quod temere omnia hec aut pluraq; assignari uidentur. primum quidem quod ad Galenū attinet, cū cutē tactui aridiorē esse ait, absurdum uidetur, quā, etsi caliditatem siccitas sequitur, illud tamen liquido constat, ariditatem non caloris sed siccitatis propriam esse notam. rubor item oculorum illius certe intemperiei quæ a sanguine fit indicium est, non illius tamen quæ a nuda est intemperie, & quæ a bile. ita & quod inuenitur a frigidis, ledatur a calidis, proprium huius indicium non est, quoniam & naturali temperiei commune sit, Galeno lib. 2. med. adnotante, cerebrum frigidū calidis, & contra calidū frigidis adiuuari. Similiter et ex ijs quæ hic author adijcit grauitatis priuatio cōis est oī nuda intemperiei nota. uigilia aut siccitate proprie referuntur, ut superiori capite habitum est.

cap. 1. & 2. cap. 4.

Ipsam significat inflammatio, & priuatio grauitatis, & uigilia, & inquietudo in motib. & permuratio in imaginationibus, & agitatio mentum ab infrigidantibus, & nocumentum a calefacientibus.

De signis malæ complexionis calida sine materia.

Cap.

19.

Uisum est & c. Galenus 2. de aff. loc. uigilias & delirium a causa potestate calida, affectus uero somnolentos a frigida fieri testatur. ut item de aff. loc. siccitatem solam uigilias parere, humiditatem uero profundos somnos. His autem hic author ex caliditate celeres ac subitōs motus, & inconstantiam opinionum proficisci, & a frigiditate tarditatem & otium seu inertiam. De siccitate quoque ait, non statim ex uigilijs suū atem indicari, sed addit, nisi humores nitrosi adsint, nisi capitis grauitas, nisi frequens extremorum a capite exortio, & si nulla humiditatis indicia sint. Ceterum ex his quæ ait hic se addere, de opinionum inconstantia meminit & Galenus lib. 2. med. De nitroso humore seu humiditate quod uigilias pariat 2. de aff. loc. 2. de tu. san. & 3. aph. De capitis uero grauitate non equidem ex Galeno uisisse memini, huius tamen ratio est, quod irritata natura ex multitudine quæ grauitatem facit, quiescere animal non potest, quod item in frequenti extremorum euacuatione usu uenit. Verum de cerebri caliditate, & frigiditate, quæ has opinionum inconstantia atque inconstantia ac promptitudo sequatur, dubium est, quoniam Galenus lib. 2. med. promptitudinem ad actiones et temeritatem, constantiam atque inconstantiam, ad calidū aut frigidū cordis, non autem cerebri indicia refert, in qua etiam re assentiri Arist. uidetur, quoniam uero mentis sedem exstimaret, si idem & constantiam, & promptitudinem actionum collocauit, quod & Galenus ipse facit 7. de aer. t. Hipp. & Plac. Soluitur mollitas in opinionibus ad cerebri caliditatem, & mentis tarditatem ad illius substantiæ crassitudinem Galenus lib. 2. med. refert ad constantiam in animositate quæ uocat actionibus hoc est vigorem & tonum ad corpus ipsum refert, quod ipsum animositate potentia sedes est, differt autem constantia actionum ab opinionum uarietate, aut (ut ita dicam) stabilitate.

De signis cuiusunque aegritudinis capitis.

Cap.

18.

Hoc capitulum, & quod est ante ipsum, est sicut conclusio principiorum, quæ deditur de dispositionibus significationum capitulorum. Et oportet quidem, ut has significationes terterare in memoria, & non sit necessarium rei quæmur de aegritudinibus partium capitis. Quod si iterabimus eas in aliquo capitulo, iterabimus eas, ut illud sit adiuuans ad qualitatem redeundi ad hos canones in cap. alijs, in quibus iam a [contenti erimus secundum quod erit de eis,] quod attulimus, in illo capitulo uno. Et similiter oportet, ut animam tuam super illud quiescere facias de redictione ad canones uniuersales in curis particularibus capitis, nisi in quo in uniuersalibus non est dictum, & est necessarium ipsum dicere in particularibus.

De signis malæ complexionis calida sine materia.

Cap.

19.

Ipsam significat inflammatio, & priuatio grauitatis, & uigilia, & inquietudo in motib. & permuratio in imaginationibus, & agitatio mentum ab infrigidantibus, & nocumentum a calefacientibus.

illud, cuius nos oportuit rememorari hic de significationibus debilitatis cerebri, & fortitudinis eius, & signis humoris in ipso dominantis, & significationibus egritudinis eius propriarum, & quæ sunt propter communitatem, confidentes in eo, quod allatur sumus de hoc in cap. de soda. Illic ergo requiratur, quoniam in loco illo affertur, & ex eo permittimus nos ad reliqua capitula.

AN NOT A T I O N E S.

¹ Vbi caput tumore afficitur, morbus intemperies est eius materia, quare eadem indicia quæ intemperiem cum materia, & antea etiam quæ nuda ipsam significant, hic perpetuanda fuerint. His tamen additur, ob affectu partis nobilitatem primo quidem continua febris, ut & Galenus 2 de purgedinem, ad cor usque delatam per magnas arterias a capite ad cor ipsum pergentes. febre sequitur pulsus velocitas, & is quidem si affecta pars, cerebri sit sul statia, quæ mollis est, undosus, si cuius membrana, durus, ob affectu particule substantiam. additur item, quia laborans particula cerebri est delirium. & extenditur dolor ad oculorum radices ob nervorum optorum cum cerebro consensum, & inflammationem, ut quodque etiam oculi ipsi suis sedibus excidant. atque hæc in calidis tumoribus generatione eueniunt. Sed & in frigidis quoque eadem prorsus uide re est, quæ in intemperie, seu nuda seu cum materia. Sunt tamen hic intensiora quam illi. quando & obliuio in piru-³⁰ to tumore maior, & grauius & sonitus maior, ut in leu-⁴⁰ thargo euenit. ob ampliores uidelicet humoris copiam. Ad hæc uero (quamuis hic author omittit) transacto morbi ini-⁵⁰ tio febris accenditur ob materia illius putredinem coram co-⁶⁰ munitatem, unde & citior pulsus est uero hic etiam in-⁷⁰ dosus propter, & partis, & redundantis humoris molli-⁸⁰ tas. Ad sunt uero & in melancholicis tumoribus eadem prorsus⁹⁰ nos, quæ de frigida & sicca intemperie, & cum mate-¹⁰⁰ ria, & sine materia referuntur, sed intensiores, & hos quo-¹¹⁰ que deliria, & febres consequuntur, quamuis difficilior ob¹²⁰ humoris crassitudinem, quæ putredinem magis relinquitur, se-¹³⁰ bre corrigantur.

De canonibus uniuersalibus curationis. Cap. 29.

¹ Q Vum materiā euacuare uoluerimus, con-² templamur tunc, si significatio ostendit³ sanguinem cum ipsa abundantem esse. [&]⁴ in sanguine non est diminutio quæcunque sit⁵ materia, incipimus a phlebotomia cephalica⁶ & venarum capitis prædictarum in cap. phle-⁷ botomia, sicut venarum, frontis, & nasi, & vena⁸ rum partis auri, & oportet ut fiat earum phle-⁹ botomia in contraria parte doloris. Quod si¹⁰ res magna, b [& sanguis dominatur,] minu-¹¹ mus t [& ex iugularibus] & non declinamus ni¹² si ad minutionem, & si alij etiam dominantur¹³ humores, tamen ab ea incipimus, quoniam phle-¹⁴ botomia est communis humorum euacuatio.¹⁵ Quod si materia fuerit sanguis tantum, sufficit¹⁶ phlebotomia completa, d [i. sola.] Et si fuerint¹⁷ humores alij, considerabimus tunc, si est cum¹⁸ communitate corporis totius, euacuabimus cor-¹⁹ pus totum, deinde intendemus ad caput solu-²⁰ modo, & administrabimus euacuantiā, quæ²¹ sunt ei propria. Ad hoc tamen non penitus e-²² rimus ausim, nisi post corporis totius euacuatio-

nem, [si fuerit in corpore humor,] & totum e — B. illud faciemus, si seuerimus materiam in ipso esse delectam, & illud quidem cognoscitur re-¹ stimonio eius, quod ex ipso educitur, si nō fue-² rit subtile ualde, aut ualde grossum. Et si egri-³ do iam peruenerit ad statum, & nos iam pro-⁴ cessimus eum digestionem, quæ sit inunctioni-⁵ bus, & embrochis, & emplastris digestiuis, ena-⁶ cuabimus ex capite, proprie per gargarismum,

¹⁰ si non timuerimus nocumentum in pulmone: & si fluxus euacuati per gargarismum nō fue-¹¹ rint de genere humoris acuti, & mordicatiui, & homo non fuerit susceptibilis egritudinum¹² pulmonis, & fuerit ei potentia cauendi a fluxu¹³ rei malæ ad pulmonem, aut fuerit dispositio¹⁴ capitis maioris sollicitudinis ei de dispositione¹⁵ pulmonis. Et a ministrabimus etiam odorife-¹⁶ ra aperitiua, sternutationem facientia, & caput¹⁷ purgia [scilicet pulueres uel liquores, qui per¹⁸ nares mittuntur,] & embrochas, quæ materias¹⁹ de capite deponant. Et quandoque sient etiam²⁰ emplastra capiti post abrasionem capitis ex me-²¹ dicinis soluentibus genus humoris, qui est in²² ipso, quum non timuerimus ex illis emplastris²³ corruptionem complexionis, & confusi fue-²⁴ rimus, quod materia [effusa facilis fuerit ad²⁵ euacuandum, & cum hoc cauebimus, ne eua-²⁶ cuantiā addentia ex ea soluant,] quod subtile²⁷ est, & retineatur grossum. Via autem, qua ad²⁸ hanc intentionem perueniamus, est, ut euacue-²⁹ mus post lenificationem factam cum lenifican-³⁰ tibus digestiuis. Quantuncunque ergo] eua-³¹ cuationem administrauerimus, ipsam sequi fa-³² ciemus lenificationem. Et cauebimus in ena-³³ cuationibus humorum acutorum, in quibus pro-³⁴ culdubio necessariae sunt medicinae calidæ in³⁵ quibusdam horis, sicut sunt hiera & scammo-³⁶ nea, & turbat eum flechados, ne post [cōtingat]³⁷ malitia complexionis calidæ. Verum elabora-³⁸ bimus ad hoc, ut non remaneat post eas illud,³⁹ & illud est, ut succurramus solutioni facie per⁴⁰ eas, & euacuationi peruenienti per gargarisma-⁴¹ ra, & reliqua, cum emplastris infrigidatiuis, &⁴² ut caueamus eorum administrationē, nisi post⁴³ fiduciam sumptam ex consuetudine ægri,⁴⁴ quod illud, quod ipse bibit de hoc, soluit ip-⁴⁵ sum, & euacuat, ita ne sit potio nostra ei causā⁴⁶ ad perniciem aut corruptionem. Quod si hu-⁴⁷ mores fuerint non digesti, digeremus prius⁴⁸ [vtrasq; partes eorū,] sicut rememorabimur,⁴⁹ Et si humores fuerint ascendentes a latere aut⁵⁰ corpore toto, trahemus ad contrarium, sicut, si⁵¹ fuerit ex inferioribus corporis [totius,] ad-⁵² ministrabimus clystere, & suppositoria, & liga-⁵³ bimus extrema, & proprie pedes, & euacuabi-⁵⁴ mus membra. Vt puta, si fuerit stomachus, cum⁵⁵ hiera pica, aut splen, cum eo quod ei est pro-⁵⁶ prium, & similiter unumquodque membrum,⁵⁷ & regemus totum secundum regimen suum,⁵⁸ quod est ei proprium. Isti ergo sunt canones⁵⁹ uniuersales de esse materierum. Et quæcunque⁶⁰ materia euacuata sit, tunc si causā ipsius proue-⁶¹ nit malitia complexionis, medicabimur per⁶² cōtrarium. Ex eo autem in quo materiæ humo-⁶³ rum diuersæ, quæ sunt in capite, communicat⁶⁴ secundū intentionē cauterizantium, est ut fiat⁶⁵ cauterium ubi perueniunt index & [annula-⁶⁶ ris]

e — B.

f — B.

g. si digesta
facilis ad eua-
cuationem, &
cum toto hoc ca-
uebimus in eua-
cuationibus hu-
morum frigido-
rum, ut non sol-
uatur.
h. B. Et quoties-
cunque.

i. 2. remaneat.

k. B. quemlibet
eorū secundum
ex grauā ipsa-
rum.

l. B. Alia licet
ant ex corpore
toto.

m. B. auricularis
ipso extendit
uel.

confortandum stomachum, et recipiuntur in
eis myrobalani, ut prohibeant uaporem acuti
calidum, si in stomacho generatur a capite. qd si
voluntas adest, ut humores cholerici educantur,
fit in eis iuamentum cum scammonia, et simi-
libus ei. Et fortasse usus scammonie cum aloe-
ticis administratis, propter purgationem ipsius
cerebri, aut stomachi, si agritudo cerebri est cu
eius communitate, prohibet earum calefactio-
nem superfluiam propter superfluitatem morae
ipsarum, et excitat eas abbreviatis a complemē-
to purgationis, eo quod iuuat ad purgandum,
qd si voluntas adest, ut iuamentum fiat in ex-
tractione humorum phlegmaticorum inuatur
cū pulpa coloquintidae, et cum gingibere et tur-
bith, et stachados, et si adest uoluntas ut fiat hoc
in humoribus melancholicis, inuatur cum pau-
co elleboro, et epithymo, et polypodio, et eis si-
milibus. Et sunt pilule ¹ magnae diuersarum
descriptionum, quas reperies in antidotario,
et scies ipsarum iuamentum, et ipsarum elec-
tionem inde. Ex mundificatiuis autem, quae
capiti sunt propria, sunt gargarismata, in quib.
omnibus almuiri sit administratum. Quod si hu-
mores fuerint cholerici puri, non utaris in ip-
sorum mundatione gargarismate timendo de-
scensum ipsorum ad pectus, quum iam adepti
sint superfluiam acuitatem ex medicinis purga-
tibus acutis. Natura ² subtiliantia cholicos
cum facilitate et subtilitate, et quae sunt equalis
complexionis, non multum ³ agunt in garga-
rismate. Quod si aliquid horum est iuuans, tūc
oxymel de seminibus cum endiua solummo-
do, et oxymel squilliticū, et ⁴ [oxymel recipiens
scammoniam et aquam] lupuli, et aqua pruno-
rum, et syrupus violaceus, et amarindi cū pau-
co scammonia, et quae huius cursu procedunt:
Quod si humores cholerici fuerint cum gros-
sitate, tūc gargarisma fiet cum almuiri, et aloe,
et hiera, et oxymelle de se, ⁵ [et] squillitico cum
hiera, et ut confortetur illud cum scammonia,
et pauco turbith, et supra illud nihil addatur.
Quod si humores fuerint grossi phlegmatici,
tūc addatur supra illud pulpa coloquintidis, et
gingib. et stachados, et turbith, et hiera, Archi-
enis, et Busudus, et fortasse indigebis, ut cum eis
administras synapim, et pyrethum, et piper cum
mastiche, et uis propter illud fortitudinem ope-
rationes medicinarum, quum fuerint humores ue-
hementis fortitudinis, et similiter fortasse facis
masticare pyrethum, et piper et gingiber, et aco-
rum, ita ut perueniatur ad ultimum ad staphi-
sagrium, et quae eis sunt similia. Et istis quando-
que admiscetur subtiliantia, sicut hyssopus, et
cinnamomum, et casia lignea, et organum, et cor-
tices radicum capparis, ⁶ [mentastrium], et quae
eorum cursu procedunt. Sternuratori a autem
quae conueniunt humoribus cholericiis, sunt si-
cut uapor aceti, in quo parum ⁷ [castorei] dis-
soluti est, et odor ⁸ [focugii] acuti ⁹ [acetosi].
Et phlegmaticis ¹⁰ struthium, et piper, et cepe, et
allium, et synapis, et nasturrium, et ¹¹ [nitrum]
et quae cursu eorum procedunt. Ex istis medici-
nis quandoque assumimus emplastra, et accipi-
mus ex eis epithemata super tempora. Caput pur-
giorum autem alia sunt, ut per ea perueniat in
frigidatio, et humectatio, et alia ut resolutio, et
alia

B. plurimaz.

f. n. eductia
cholerae.t. B. imprimunt
in gargarismate
impressionem pla-
rima.
u. B. fecanabin
factum cum sca-
monia, aut aq.

x — B.

y B. faudevegi

z. n. scammonia,
a. B. alfocha.
Alia litera.
b — B.
† codici.
c B. sem. calida.
† baurac.

[in ipsa agritudine administramus nos] est
exercitium, in quo seruatur caput ita, ut nō mo-
ueatur cum corpore, & non mouentur nisi in-
feriora tantum, & est exercitium in quo homo
suspenditur in fune, aut pendet ex pariete, & re-
tinentur superiora corporis eius, & non cessat
mouendo pedes, & sequitur ipsum,] & hoc
post euacuationem. Fricatio uero extremitatū,
& earum constrictio a superioribus ad inferio-
ra est huiusmodi, & propriè quum cibari de-
bet. Et quandoque purgatur caput solum leui
exercitio, sicut fricatione & ¹ [comprehensio-
ne] donec ad pectinandum peruenitur, & admi-
nistratio odorum ex foetidis propriè,] sicut
in sinelethargia. Res autem aggregans duo re-
gimina simul, sunt clistere, & suppositoria, &
diuretica, & sudorem prouocantia, secundum
materiam, & uirtutem, & omnia quae numera-
ta sunt in antidotario. Solutiua autem, quae eua-
cuant caput cum communitate corporis, sunt
pilulae de hieris, & pilulae cocehia, & pilulae de
stachados, & istae quidem conuenientiores sunt
humoribus adultis, in quibus dominatur chole-
ra, & in quib. cum hoc est grossities, immo sūt
sicut communicantes cholerici, & phlegmati-
cis. Et omnibus illis fortius est infusio aloes, q
fit cum aqua endiua, & propriè ² [cuius] quod
est fortius ex eo,] & est illa quae scripta est in an-
tidotario, aut infusio de hiera, & uomitus ex o-
xymelle cum sem. atriplicis. Decoctio uero my-
robalanorum, & prunorum, & fumiterae, & sy-
rupus de fructibus, & syrupus violaceus, & de-
coctio casie fistulæ, & quae sunt istis similia facta
dispositionem corporis, & uacuitatem ipsius a
febre eius, aut essentiam eius in ea, secundum di-
positionem etatis, & uirtutis, & horum simi-
lilibus. Verum hiera Archigenis, & hiera
Rusi, & hiera logodion, & hiera Gal. & pilulae
factae cum lapide lazuli, & elleboro secundum
quod rememorabimur, conueniunt humorib.
grossis, & melancholicis, & similiter omne in
quod recipitur stachados. Et utriusque etiam coue-
niens est uomitus factus ex potu oxymellis, &
quis medicinis ³ [pulpa coloquintidae] cū reli-
quos ex eis, quas ⁴ [mouentibus] humores visco-
& reliqua composita distincta in antidotario,
qui est cum hiera, et turbith, et epithymo et aga-
rico, et castoreo, et quae illis sunt similia, et ⁵ [†]
de duo ellebori, niger melancholicis, et albus
phlegmaticis cum cautela, et timore, et lapis la-
zuli, et lapis armenus ⁶ [†]]
absque cautela et timore. Et oportet, ut incipia
mus a debiliore, et gradatim procedamus do-
nec sciamus ex dispositione agritudinis, quod
ipsa iam est abscessa. Solutiua uero facilia ad pur-
gandum caput sunt uel asahaiaret, ex quibus su-
muntur pilula magna, ut paruum pondus opera-
tionem efficiat sufficientem cum mora, et non
noceat propter paruitalē suam iteratio, et dor-
miatur super ipsam, ne destruant motus, et ui-
gilius operatiōem, et canon quidem in eis
est aloes, et hiera, deinde cadit in eis mastix ad

d B. fortia.

† sicile.

e a. uisiles sen
sibiles aut fir
miores.
† sicile.
† althace.f B. iasminum,
ex laurum,
de maiorana.g a. Alia litera.
non.
h B. ossa.
i B. alabiar.
k a. canis la-
teus uel dolo-
ris.
l a. amygdalarū
dulcium & ama-
rarum.
† cordumēti.
m B. uis ma.
n. B.
† cordumēti.

o n. confert.

p a. solathi.
† uis lupinæ.
† faciel.
† sicilemire.

q B. alathel.

alia ut confortatio. quumque caput purgia ad-
ministras resoluenda. [confortantia,] gradus
in ipsorum administratione obserua. Admini-
stra itaque ea prima uice cum oleo ros. & lacte
& quæ tali cursu ceterum. & uice secunda cum
expressione [bærr, & similibus,] & tertia etiam
uice cum aqua amariet. Quod si principium ma-
teriei, & uaporum non est nisi a stomacho attē-
de substantiam humoris in stomacho compre-
henſi, quam comprehendes per ea, quæ seies in
capitulo egritudinum stomachi, & euacuatio-
nis eius. Quum autem materia [descendens]
est vapores, aut ventositates retenta, oportet ut
eos resoluas cū aqua, in qua decocta sunt [sic
chas Arab. & epithimum, & thymus, & medi-
cina prædicta in capitulis suis, & desilletur et-
iam oleum [sambacinum, & laurinum, & a-
maracinum] in aure. Quum autem corpus ce-
rebrī uis confortare, & prohibere humores cho-
lericos, ne a stomacho ad ipsum ascendant, &
ab eis quæ sequuntur ipsum, oportet ut ipsum
cibus fructibus acetosis, & propriè granatis ace-
tosis, & pomis, & piris, & agreſta, & propriè post
cibum. Curatio autem tua in oppilationibus sit
cum embrochis aperitiuis semper. Et oportet,
ut sit effusio omnis embrochæ administrata in
omni accidente a loco alto, ut eius uirtus pluri-
mum profunderetur, & caput preparetur, ut ca-
dat super hincipit [†] super poste-
riorem capitis partem, & [†] membra dura, &
sint etiam masticationes pilulæ [†] de seiar] &
olea resoluenda. Et si [†] egritudo] fuerit uento-
sitas in stomacho, purga, deinde affer oleū [†] ros.
dulce] cum aqua decoctionis radicum, & fœ-
nugreci, & carui agreſtis, & his similibus, aut
affer oleum [†] cum infusio-
ne aloes: [†] aut cum [†] carui agreſtis, & his simi-
libus.] Quum autem curas apostemata calida, o-
portet ut in eis incipias prius cum eo, quod ex-
pellit, quod sit ex infrigidantibus prædictis mi-
stum cum aceto, & aqua ros. nisi illie fuerint do-
lor uehemens, tunc enim aliena acetum, & [†] ca-
dat in] eis administratio olei ros. infrigidati suf-
ficienter, non tamen superflue, conuassati cū
aceto multo, aut pauco in fronte & capite, & a-
qua [†] solani & [†] auellane] Indæ, & croco, &
sandal, & [†] glaucio, & bolo armeno, & lenti-
bus excorticatis, & similibus, & aquis in quibus
cocta sunt styptica frigida, & ex calidis stypticis
confortatiuis, in quibus etiam sit compositio
in commistione corū frigoris, sicut [†] alathu-
li.] Alienatio uero a medicinis uehementer fri-
gidis factis ex eis, quæ sunt sicut papauer, & o-
piū, et reliqua, est tibi necessaria nisi apud uehe-
mentem necessitatem & sortem dolorē. Et
chamemilla quidem frangit aliquid ex acuitate
narcoticorum in epithematibus. Vomitus ue-
ro est ex eis, in quibus non fit iuuamentum in
curis egritudinum capitis, nisi fiat propter cō-
munitatē materiei in stomacho, & melior mo-
dorum expulsionis eius est uomitus. Inquit Gal.
non est dispositio sōda in uehementi necessita-
te narcoticorum, sicut dispositio colicæ. Coli-
cæ enim dolor quandoque peruenit ad hoc, ut
perimat. sed sōda non est sic in uehementi neces-
sitate narcoticorum secundum plurimū. Quod
si materię fuerint uehementis acuitatis, admi-

nistrabis aquam fructuum stypticorum præ-
dictorum. deinde yteris maturatiuis rememora-
tis in materijs acutis. postea administabis in qua
sit parum resolutionis, sicut aqua in qua deco-
cta sunt [†] hordeum fractum] radices apri,
& ex oleis, oleum chamamellinum recens
lum, aut mistum cum oleo ros. secundum acui-
tatem egritudinis, & substantiam materierum
& propinquitatem tēporis status, & post ipsum
ex aquis, in quibus cocta sunt radices apri, &
fœniculi, & fursur cum seminibus suis, & [†] al-
græcum, & [†] malua,] & corona regia, & [†] al-
coen] alba. Et ex oleis oleum anethinum, & [†] al-
milia etiam: dum perueniat ad statum, quæ sūt ex illis
uatiar tunc, & etiam emplastra quæ sūt ex illis
Euacuantiæ autem necessaria anteccedant in co-
secundum materiam, & administrentur in co-
bando habentes apostemata cholericæ, propriè
[†] medicina leues humidæ.] In apostemata
uero frigidis incipiat primo, sicut in alijs
euacuatione, & administremus in eis illud
quo recipitur oleum de Kerua, & oleum anethi-
dalarum amararum, & picra, & illis similibus
reliquis potionibus notis cum aquis ros. &
Et contenti simus ex apocruſticis oleo ros.
principio rei, & misce cum eo subtiliaria sicut
thymum, & calamētum, & castoreum propriè
deinde administra squillam propriè, & accipit
eius faciendo emplastrum, aut gargariſmum
tu castorei duas tertias auri, & propriè parat
tes lethargiam. deinde administra parum resoluē-
in quibus sit mollificatio, & parum resoluē-
de quibus prædictum est. Deinde post illud, &
apud statum administra [†] apud uarietatem
simul, frigidis & calidis, mollificantiis
sit administratio frigidorum mollificantiū
integrè & resoluētiū confortatiuiū. Et scias quod omnia
emplastris aquis & oleis. Et scias quod omnia
qui conueniunt de egritudine [†] facta] in co-
te, nocent a vino, & mora in balneo. Et omnes
qui habent egritudinem in uelaminibus cece-
latur ab aqua frigida uehementer. Curatio
nes autem malitiæ complexionis calidæ soluen-
sunt cum eo, in quo est infrigidatio ex herbi-
& oleis frigidis infrigidatis, sicut oleum ros.
cum, [†] & nenupharum
& uis lacum, & elegantius illis est oleum
& oleū de sem. cucurbitæ, & citruli, & fœ-
lactuce, & oleum de sem. papaueris, quum
utuntur oleo de semine uisquiami, quum
mens est dolor. Et melius ex istis oleis est
radix expressa est ex oliuis, quæ eruditur
nent, non salitis, [†] & folia eius in quo eruditur
sunt, multiplicatur,] & est recens. herbas
& quæ herbarum cursu procedunt, non
nia. Et ipsa quidem sunt sicut lactuca, & pap-
laca, & rasura cucurbitæ, & quæ sunt folia
lia, [†] & etiam pastoris
pharis, [†] & uirga pastoris, & cucurbitæ
per uiua, & aqua [†] citruli,] & cucurbitæ
ch hordei cum aceto, & aqua ros, et can-
ra, & sandalo, et acatia, [†] et linimentum illud
oleo ros. et aceto. Et non pertranſcat illud
que ad ea, in quibus est uis narcotici candi-
glandi spiritum, nisi propter uehementem
celitatem. Inquiunt, et non oportet quibus

acetum sit uehementis acuitatis, & uinofitatis: nam in ipso exilit nocuum. Et ex illis qui dem sunt mucilago pſyllij cū acetō, & aqua co rianſeri, & folia eius. Et oportet ut alienes hæc emplaſtra, & epithemata a poſteriore cerebro, quod eſt neruorum origo: hæc. n. non inuāt ce rebrum niſi ex uia commiſſuræ, quæ eſt in ſyn dromis, & commiſſuræ coronalis. Ex uia aut poſte rioris cauendū eſt, ne perueniat ad ipſum ce rebrum, & corruptat ortū neruorum. Ex eis et, quib. ſit curatio, eſt ut olſciant odores ſi ſi gi dos, & ſit eis caput purgum cum iſtis oleis, & exphæſolis, & hordeo fracto & ſpinachijs, & chryſoloecanna, & ciccribus fractis, & quæ il lis ſunt ſimilia. Et ſternantur iſta herbe, & ſo ſtrati ſint rami inſrigidantes. Et quandoq; præ cipitur, ut in ea ſint iſta myrri & ſolia iſta cyperi. Et exiſtimo quod rectius eſt, ut ſit propinquū k Linco ex iſta myrro, quod aperiunt aqua frigi dæ, & aquæ copioſæ. Quod ſi non inueni tis cum caliditate ſiccitatem, ſed humiditatem abique materia (ſed hoc ualde parum eſt in agri tudinib. cerebri) tunc facies epithemata ex aquis fructuſ, in quib. eſt ſtypticitas, quemadmodū diximus, & præcipue in principio apoſtemati calidiorum. Et oportet quidem, ut omnes iſti prohibeantur a motib. animalib. & intrinſecis, & agitatione pupillæ in iſtis aſpectib. m

1 & alienentur ab aſpiciendo n. colores. ſ. diuerſos, & picturas, & ſimiliter eorum audi tus regantur. Quod ſi eſt malitia eumplexio nis frigida, adminiſtra emplaſtra, & aquas ſum pias ex medicinis calidis prædictis, & olea præ dicta, proprie oleum rutaceum calefactum, & ſi neceſſarium fuerit, ut in ipſo addatur conſor oleum laurinum, & amaracinum, & ſimiliter 40 ſia. Et ſi cum hoc eſt melancholia, & melancholia eſt naturalis, aut phlegmatica: calefacit ipſum cum humectatione: ſed ſi fuerit aduſta, alie na quod deſiccet, aut calefacit, & iſtis contentus humectatione ex lactibus, & p. iſta oleo viola ti cum frigiditate eſt ſiccitas, aggrega etiam inter humectationē, & calefactionē. Et ſi cum frigiditate eſt humiditas: adminiſtra euacuati 50 ſia. Et oportet ut tu ſcias, q. liquida admini ſtrantur ſuper caput, diſſillando ſicut diximus: ex patla, aut lana inſuſa, qua caput coronatur. Et ſit ipſorum effuſio iſta ab eo, quod eſt coram ne, non oportet, ut linimentum eius ſuper ip ſum dimittatur, ſed lauetur: & non dimittatur nouetur. quoniam coronali tpe multo, ſed re 60 Et melius hoc eſt, ut adminiſtratur per ſt abraſio nis: & ſimiliter oia emplaſtra, & unctiones. Quumq; iſta cibus patientes egritudines capitis materiales, ſciffica extrema, & ſciffica latus capi us, & conſorta cum apocruſicis.]

1 Quum materiam &c. Ubi caput laboret, & de euacuacione indicetur, ſue ſanguis ſolus, ſue humores ex aquo omnes retinendi, a cephalicis aut ſeſione eſſe inchoan dum. deim & a frontis, & naſi, & aurium quoque uenis in oppoſito latere ſanguinem eſſe educendum. Sane non leuis dubitatio hic oritur, tum quod ab exteriori, quam cephalicis

10 can uocant, uena incipiat. tum quod ſecundū ſeſionem in oppoſito latere faciat. Et ſi enim Gal. 2. ad Glau. ſi quid ex ſuperioribus inflammationem habuerit, externam ſecan dam putat, quod & præcipit lib. de ſangu. miſſ. & lib. de anat. ueniſtr. & ſepe alibi. quod tamen a ſolus eſt ab huius ſeſione ſit inſpiciendum, per ſe uero non uacat. quæ ſi in toto ſimul corpore ſanguis redundet, eius copia huius uene ſeſione non euacuetur, ſi etiam ſolum caput eo hu more aſſuat, quum uniuerſalis curatio particularem præ cedat, ſecunda aut interior, aut media potius quam externa uidetur quæ toti corpori euacuando magis faciat. Ad de, quod ſi aſſectus initio id agendum conſulit, ſibi ipſi, & Galeno aduerſatur, quum uterque a longiniori parte educendum exiſtimet, ut primo libro fen. 4. oſtenſum ſuit. at ſi id tranſacto initio præcipit, perperam uenas & fron tis & naſi & aurium ex aduerſo latere tundit, quum ea reuulſio ſit, quam euacuacionem quamcumque præcedere oportet. Proſpecto quæ ad hanc dubitationem facit, Gal. 2. de comp. med. per loc. de dolore capitis agens uenam in cu bito ſecandam aut quam uero, in externam, aut internam

20 vel mediam, non explicat, quod & Paul. lib. 3. & Celſ. li. 3. facit. Videtur hi auctori ſubſcribere tanquam notum re linquentes ſanguinem, quia aſſectus in ſuperioribus eſt par tibus, ex cephalicis, quam uocant, eſſe educendum. Ceterum quum plenitudo tollenda ſit, ubi in toto corpore copioſior ſit ſanguis, prius quam aliud quidquam agi queat, & ſi ſa teor, indecunq; ſanguis educatur, totum corpus euacua ri commodum tamen ſecoraria ſi, aut media uena, quam externa. Quare huius auctoris ſententia ita hic eſt intelli genda ut in ipſa ipſe explicat nempe ut plenitudo aſſit, ſo ti intra corpori conſiderandum, aut ſecoraria, aut potius me dia uene ſeſione, quæ eſt toto corpore ſimul, & e capite tra hit. At ſi plenitudo non aſſit, quamuis curatio uniuerſalis particularem præcedat, ſecari tamen externa poteſt, quum hæc, quæ uidelicet in ipſo nō ſit capite, particularis euacua tio non ſit, ſed communis, quamuis ob maximum cum capi te conſenſum ab eo maxime educat. Hijs uero peractis, an, ubi aut pars altera dumtaxat affecta eſt, aut altera ma gis altera, ab oppoſito latere educere ſanguinem præſtet, vi detur Hipp. 5. aphor. auctori ſubſcribere, dum dolente parte capitis poſteriori uenam in fronte ſectam inuare ſcribit.

30 Quum tamen de antiquis dolorib. Gal. reſte, ea ſententia in telligatur, mirum & hoc uidetur, quod reuulſionem ſenex præcipiat tranſacto iam dudum aſſectus initio. uidereturque materia quæ iam dudum fluxit, derinatione potius ex eodē latere, quam reuulſione ex oppoſito euacuanda. Ad hæc ta men breuib. reſte & Hipp. & hic auctor oppoſitum latus ſecant. Quum. n. dolor diuturnus ſit, ſoneri eum a continua fluxione putandum eſt, quo ſit, ut & deſluentis materia re uulſione & de eius quæ fluxit, deductione indicetur: præſtat autem utrumque horum frontis & aduerſi lateris ſeſio. Sed hanc rem hic ijs uerbis. [Si quid ſanguis] quæ poſtea ſubijungit breuib. explicabit.

2 Et ſi fuerint humores alij etc. Ubi nō ſanguis, ſed alij hu mores redudēt, facta eorū eſt toto corpore euacuacione, ſi una totum corpus ſcitateat, ad euacuandum caput accedit, Gal. ex pto 1. de comp. med. per loc. & 2. prius tamen concoquen dam materiā conſulit, quod et Gal. unctionib. perſuſionib.

cap. 2.

cap. 15.

cap. 6.

cap. 4.

cap. 2.

Aphor. 49.

cap. 2.

cap. 2.

& c.

aceto, & aqua rosea (nisi illis fuerit dolor nebens, tunc enim aliena aciem) & confort eis &c.] ita ut una, & eadem sit clausula soda parenthesis interfecta. hoc pacto si legas, nulla in his uerbis contraditio apparet.

TRACTATUS II.

De doloribus capitis, qui sunt species sodæ.

Sermo uniuersalis de soda.

Cap. I.

Soda est a [latio] in membris capitis omnisplexionis, aut [lationis] causa est mutatio continuitatis, aut aggregatio amborum simul. Mutatio autem complexionis est una de sexdecim notis, quamuis humida non faciat do-
lorem, nisi sit cum materia mota ad solutionem continuitatis. Et continuitatis solutio nota est, & eius species secundum causas ipsius, sunt notæ. Duarum vero causarum doloris consuetudo simul est in apostematibus. Et apostemata sicut nosci, numeratas habent species. Et eorum species sunt quatuor. & omnia illa quandoque sunt in substantia cerebri ipsius, & quandoque sunt in velamine circundante ipsum, & quandoque sunt in duobus velaminibus circundantibus ipsum, & quandoque sunt in venis, & quandoque in panniculo, & extrinseco a cranio propter illud, quod est inter ea de suspensorijs prædictis in anatomia narrata. Et quandoque fit causa lædens, quodcumque horum membrorum fuerit causa mansua in membro ipso. Et quandoque fit propter communitatem non in capitis continuatur mediatione neruorum, si cut stomachi, & matricis, & velaminis, & aliorum membrorum si fuerint aut membrum, inter quod, & cerebrum continuatur in inuolutione, & cerebrum facta ex uenis & arterijs, sicut cordis, & hepatis, & splenis, aut membri vicinatis, & adducit ei nocuumtum: aut membrum communicantis membro uno modo, & cerebro in doloribus ipsorum: aut propter communitatem [corporis, sicut fit] propter febres. Quæ autem est cum communitate, quandoque fit cum periodis, & paroxysmis secundum periodos, & paroxysmos causas, quæ est in membro communicante, sicut quæ fit propter communitatem stomachi, quum est propter effusionem materierum cholericarum, & aliarum ad ipsum, cum periodis, & sicut febrium. Et soda quidem diuiditur alio modo. Nam ex ipsa est, cuius causa est aliqua specierum primitiuarum, sicut soda ebrietatis, nam dum perseverat soda ebrietatis, & non fit fixa propter fixationem causæ augmentationis, illa generat calidæ, sicut soda propter commisionem ipsa est, cuius causa est aliorum, & reliquorum. Et ex quod est mansua, & manet ipsa propter eam. Et quandoque est accidens, deinde fit aggritudo, & quum remanet aggritudo post febres acutas,

nunciat aggritudines cerebri, & significat defectum naturæ ab expulsiōe materiei perfectæ fluxu sanguinis per nares, & reliquis. Et ex aggritudinibus [sunt, quibus nunciatur] † lethargus, aut apoplexia, aut demonium, aut molli-
ties, aut surditas secundum substantiam materiei, & secundum motum eius. Soda quoque diuiditur secundum loca sua. quandoque enim est in uno laterum capitis: & quæ ex ea est con-
suetudinaria, nominatur hemisænea, & quandoque est in anteriore capite, & quandoque est in posteriore capite, et quodque totum caput continet. & quæ ex ea est consuetudinaria inseparabilis, nominatur ouum, & [nux] cuius assimilatio est ouo [armorum,] quod super totum caput comprehendit. Et soda etiam diuersificatur secundum fortitudinem, & mediationem, & debilitatē. Soda enim alia est valde fortis, ita ut quum obuiat syncipiti infantis lenia habentis ossa, separat ipsum, et frangit comissuram eius: & alia est, quæ est debilis, sicut plurimum sit in lethargia. Et debilis quidem alia est, quæ est inseparabilis, et alia est, quæ non inseparabilis. Et quandoque soda cuius cautā est debilis, accidit quibusdam, et non alijs. accidit ergo ei, cuius cerebri sensus est fortis, & non accidit ei, cuius cerebri sensus est debilis. Et uniuersaliter quidem cuius cerebri sensus est fortis, ipse est aptus, ut recipiat sodam ex omni causa faciente sodam, & si [debilitetur,] & omnino tunc cerebrum velociter recipit facientia sodam, aut propter debilitatem suam: & tu quidē iam sciisti in uniuersalibus, quod debilitas sequitur malitiam complexionis: aut propter fortitudinem sui sensus, & leditur ab omni causa, & si sit leuis. Et iterum soda alia est, cui non sunt accidentia: & alia est quæ ad accidentia perducit partibus capitis propria, sicut si proueniat ex fortitudine doloris apostema in partibus capitis, et alia, quæ perducit ad accidentia pronentia ad membra, sicut eius læsio, et nocuumtum, et [apostematio] eius perueniat ad radices neruorum, et perueniat spasmus: aut perueniat inde aliquid ad stomachum, & contingat casus desiderij, et singultus, et nausea, et debilitas digestionis, et similia. Et scias quod soda temporalis, aut sit propter phlegma, aut propter melancholiam, aut debilitatem capitis, aut ex apostemate [incipiente indurari, aut] iam indurato, et est illud, quod plurimum est. Et soda quidem, et omnes aggritudines diuersificantur: quandoque enim aggritudo est salua, et salua quidem est, in qua non prohibetur de regimine eius, quod ei sit necessarium in seipsa, et alia est quæ non est salua, immo est habens socium, et fortasse prohibetur ex regimine suo necessario: sicut si sit soda, et rheumatismus; tunc sit contrarius rheumatismus soda in necessitate regiminis, quod habet. Soda quoque diuiditur quandoque secundum alias considerationes. Soda enim alia est, quæ accidit [subito] sano non habenti aggritudinem. Et alia est, quæ accidit habenti apostemata, et [labores,] et ex corporibus quidem sunt quedam, quæ sunt præparata sodæ, ut sunt corpora, quæ habent caput debile, et membra digestiua debilia, quare in eis plurimum generatur
A V I C. Ff uapor

l B. quæ per ipsam sodam nunciatur sunt. † subbeck.

m. n. galea. n. b. armigerorum.

o. n. sit debilis.

p. n. uchemeria

q. B. duro incipiente, aut calido.

r. B. quandoque corpori.

s. B. dolores.

ationem tenuiores reddat, quam que, agente etiamnum caliditate, quæ & ipsa per inedia & humorum inopia fit acrior, caput ipsum incalcescat, facillime tenuiores humores sursum rapiuntur, atque ipsum replent non mediocriter, quod Galenus scribit, plerumque tamen ex inedia caput exsiccatur. unde, & in fluxionibus quæ a cerebro sunt, medici omnes inedia præcipue commendant.

De speciebus sode factæ propter solutionem continu-
tatis. Cap. 3.

Continuitatis solutio quandoque accidit in velaminibus cerebri: quandoque accidit in substantia ipsius, & quandoque accidit in venis, & scinduntur: & quandoque fit, sicut levis, ex motibus vaporum, & ventositatum incipiendo, aut propter oppilationem, & quandoque fit propter humorem corrosivum, & quandoque fit ex percussione, aut casu: aut exterius incisione. Quæ autem fit interius, fortasse non repletur carne, sed remanet vlcerosus saldens caput, & perseverat faciès sodam. percussio autè & casus quandoque sunt levis adiu-
torij, & curantur, & quandoque perveniunt ad hoc, ut cerebrum propterea [permutetur,] & pereat. Quidam verò medici Indi dixerunt, quod quandoque est causa in sode vermes generati in partibus capitis, motu suo lèdentes, hoc, sed non est necessarium, ut remoueat. Nam vermes multoties nascuntur in anteriore capite super locum, qui est in striatura narium, & possibile est ut nascantur apud velamina, & si raro contingat.

ANNOTATIONES.

1 Quidam uerò medici &c. Notat controuersiam, an vermes possint in capite nasci, & solutionem continui, ac dolores facere pro qua re vide Rasm. 1. Contr. 21. Sanè pro auctore hoc facere videtur, quod quum vermes ex corruptis gignantur humoribus, ubique & calor putridus sit, qui effectrix eorum est causa, et materia putrida, quæ subieciuntur. At pure sit nulla controuersia gigni idem posse restantur omnes, quo fit ut rationi consentaneum sit in capite vermes gigni. Huic uerò asilipulari & experientia uiquotidie per nares educi eos constat. Adde quid in auribus, & dentibus idem sepe numero reperiuntur. Verum contrarietur, qui 4. meteor. horum generationem in uentriculo non go minus gigni eos in capite fatendum est, quod est multo uentriculo ipso nobilior. Caterum (quod ad hoc attinet) si tia est. Aristoteles 2. historiarum, ceruos omnes, uiuos in carnis capite, nos quotidie exire e naribus uidemus. (et si ex colatorum forsasse ascendere ad palatum, ac per foramen uem est in auribus, eos ac dentibus reperi. quo fit ut cum Auicenna standum uideatur. Dicit uerò ad obiectionem rationis posset dubium esse philosophi sententiam, quando coctionis locum, non esse aut putredinis locum. Est. n. idem prorsus coctionis, & cruditis locus, sed coctionis sub naturali dispositione, & cruditis, ac propterea putredinis, sub non natura

li. Eo tamen etiam admissio, quod gigni uermes in uentriculo nequeant, nihil obstat in cerebro oriri, quod coctionis locus non est, ea præsertim parte, quæ ad nasi colatoria pertinet, cuius ratione, nobilior non est cerebrum uentriculo. Adde quod nobilitas aut ignobilitas in hoc non facit, quum nobilissimum membrum sit iecur, & in eo tamen uermes aliquando deprehendantur.

Distinctio specierum sode factæ ab apostemate. Cap. 4.

Apostema, a quo prouenit sode, quandoque est in velaminibus cerebri, & quandoque est calidum, & vocatur ^a [† phrenitis,] & quandoque est frigidum, & nominatur lethargia. Obliuio, & quandoque est co-positum. & nominatur [†] dispositio habentis ^b [†] dormitiem vigiliatiam. Et quandoque est durum. Et quandoque fit in ipso cerebro, & substantia eius. Et est aut calidum phlegmon, aut erysipila, aut frigidum. Et huius distinctio est ex eis, quæ tibi aduenient vicinarius. [†] Et hoc multoties ^c [resoluitur,] si contin-
gat ut egrediatur ^d [†] in aure, & reliquis, pus, aut ^e [sanies,] aut materia aquosa.

ANNOTATIONES.

1 Et hoc multoties &c. Desumptum hoc ex Hippocrate Aphor. 10. est 6. aphor. dicente, Caput dolenti & uehementer laboranti pus, uel aquam uel sanguinem effluentem per os aut nares morbum soluere, quod fere & in Coac. præno. scripsit, Capitis, dicens, dolorem soluit pus per nares, aut sputa crassa, & non olentia &c. Vide quomodo sententia hæc sit intelligenda, ex Gal. eo 6. aphor.

De qualitate a [accidentis] sode ex materijs. Cap. 5.

Dicimus, quod materiæ sunt causæ sode, aut per se, aut per accidens. Quæ autem sunt per se, sunt, quoniam mutatur complexio per se, aut soluitur continuitas per se. [†] Complexio autem non mutatur per se, nisi secundum duos modos, aut per vicinitatem, aut per ^b [permutationem.] Per vicinitatem quidem, quoniam fit humor commistus frigidus, aut calidus. & calefacit, aut infrigidat, & quum separatur humor ab eo, quod ei commistus est, finitur, & euanesceit, & non facit moram, de qua curetur. Quæ autem est per ^c [transitionem,] fit, quoniam humor iam fixit impressionem, & affirmavit eam, & quam uis separaret euacuatione, & resolutione, tamè remanet qualitas fixa. Sed ipsarum essentia fit causa sode per se secundum semitam solutionis continuitatis ^d, [quoniam illud mouet eas & separat mordicatione & corrosione sua. Et plurimū quidè fit sode per motionem, si vento sitates excitentur, & illud quidè plurimū faciunt materiæ frigide, quas percussit caliditas, & quæ nouiter factæ sunt calidæ, aut cibi] permisti caliditati. Mordicatione autè, & corrosione sunt humores ^e [calidi.] Soda autem facta ab eis, per accidens est, quum accidit oppilatio propter apostemata, aut non pp apostemata & oppilationem sequitur mutatio complexionis, sicut sciuitis; & ipsa sequitur solutio continuitatis. Et illud ideo, quoniam materiæ, quas natura mouet in corpore,

AVIC.

Ff 2 aut

a B. carabius.
Alia litera.
calidum.
† frigidum.
† coma uigil.
b † B. subec, ha-
rididit.

c. soluitur.
d † a. ex capite.
e B. uirulentia

Aphor. 10.

Aphor. 10.

a. cucutus.

b B. qualitatem
seu dispositionem
post se derelicta

c B. qualitatem
post se derelicta

d B. illud cum
motione ipsarum
& penetratione
earum & mor-
dicatione & cor-
rosione ipsarum.
e B. adueniens
ei & cibi uictu

f. acuti.

munitas verò absoluta, est vt ad partem cerebri ex membro cōmunicante nihil perueniat cor porum penitus, nisi ipsum nocumentum. Et communitas non absoluta est, vt ad substantiā cerebri ex ipso membro perueniat materia humo-rosa, aut vapor. Prime autē partis sunt species sōda facta in tetano, & spāmo, & extēsiō-ne, & [ventositatibus gibbosis,] & doloribus iuncturarum, & sicut quę sit in podagra, & scia- tica iortibus. Et fortasse aduenit ex qualitatibus [communibus ipsarum] qualitas simplex, quę est ex qualitatibus naturalibus, aut qualitas extranea non proportionata calido, neque fri- gido, sicut qualitates venenosę: & fortasse in a- liquibus membris erit humor venenosus, ma- le substantię, cuius qualitas adueniet. Et fortas- se [ex materiis] aduenient materię extra- neę in naturis suis. Et forsitan nocebunt forti- tudine suarum qualitarum, aut augmento iua- mentum quantitarum. Et fortasse erit impediens] materia extranea generata in quibusdam mē-bris generatione extranea corrupta, & [] sicut fit in praeficatione matricis, cui tempus coitus elongatum est, aut uenit in [] hypochondriis eius humor malus: aut in aliqua extremis iuauis, & quā- doque fit qualitas impediens adueniens ad cō- prehendum materiam ludentem [] etiam, & illud est secundum duos modos, quorum vnus est vt corrumpat illa qualitas, quod inuenit in partibus cerebri de materiis bonis, aut, quod ut ponat cerebrum receptibilem materię ma- larum, & hęc receptio est secundum duos mo- dos, vnus eorū est receptio ab attractione eius, sicut, si calefiat cerebrum, & [] attrahatur ei a quo cerebrum calefiat: & [] secundus est rece- ptio a debilitate resistentię. & iam sciuit in principijs, quoniam membrum debilitatur, reci- pit quod ei aduenit ex materiis. [] Et commu- nitas quidem, quę est cū toto corpore, aut est] propter qualitatem expanfam in toto corpo- re, aut propter materiam expanfam in toto cor- pore, sicut fit in febrib. & sōda eretica est [] pro- pter illam.] Quum autem in febrib. acutis so- da fit fortior, eius fortitudo est signum malum immo perniciōsum, quum reliqua mala signa ei comparia sunt, quod si singularis fiat, signifi- cat crīsum venturam fluxu sanguinis ex narib. & quandoque significat crīsum vomitu. Mem- brorum autem [] communican- tium primum & dignius eorū est stomachus, quandoque enim in stomacho superfluit hu- mors, [] aut generantur] in ipso, aut ad ipsum effunduntur materię cholerice secundum pe- riodos, aut absque periodis, aut est creatio, m- cholegēta, vt effundatur cholera ex [] vase suo spīso, siue subtili] ad stomachum, secundum quod exposuimus in capitulo suo, aut retinen- tur in ipso ventositates, aut eleuantur ex ipso vapores, & fit sōda. Et [] ebrietatis] facit sōdam cum euaporatione, & velociter aduenit ei fri- matris est ex eis, quibus communicat cerebrū fortiter, & [] hypochondria etiam, & hepar, & splen, & uelamen, & renes, & extremitates om- nes, & partes dorsi. Primum ergo, quod cere-

bro communicat, est illud quod ipsum circuit de panniculo cooperiente cranium. Et pluri- mum quidem fit sōda communitalis, apud per- mutationem materierum apostematum mem- brorum interiorum comunicatium, quum mouentur ad superiora.

A N N O T A T I O N E S.

- 10 1 Quomodo ex aliarum partium consensu caput afficia- tur, sapissime Gal. scripsit, maxime 3. de aff. loc. & 2. de cō- pos. med. per loc. ita uerò & de duplici consensu, & nuda qualitatibus, & cum materia lib. de aff. loc. 1. & 3.

Cap. 1. & 7.
Cap. 1.

Cap. 6. Cap. 1.

Sermo uniuersalis de signis ostendentibus species sōdę, & modos eius. Cap. 7.

Sōda quidem facta a causis extrinsecis, sicut percussione, aut casu, aut occurſu rerum ca- lidarum, aut frigidarum, aut [] diebus canicula- ribus deficcantibus,] aut uentis bene redolenti- bus, aut foetidis, aut retētiōe ventorum in na- ribus, & aure, significatur ex inuentione earū, quod si earum obliuiscitur, redeatur ad ipsarū uestigia, & elaboretur in earum significatione, secundum quod nos iam declarauimus. Illam autem, quę fit a debilitate, significat eius excita- tio cum parua vel qualibet causa, & cum pertur- batione sensuum, & inuentione impedimenti in operationib. cerebri. Et illam, quę fit a forti- tudine sensus cerebri, significat uelocitas patiē- di etiam a parua causa in cerebro sensata, scilicet ex uocibus, & odoratibus, & reliquis, sed sē- sus est bonus cerebri, & meatus sunt mundi, & operationes cerebri sunt non lasę. Omnes au- tem, quę fiunt a causis materialibus, communi- cant in [] face inuenta in] humiditate naris. Et quum fuerit ex materia acuta, [] & fuerit cū fece] rubedo, & caliditas, & propriē in ea, quę est ex materijs grossioribus, [] fortasse] associa- bitur ei pulsatio. Sed humiditas naris quando- que minoratur, quum fuerint materię grosse. Et siccitas quidem stricture narium in huius- modi sōda, non significat priuationem mate- rierum, quum grauitas ei associatur. Cholera autē propriē est cum mordicatione, & adustio- ne uehementi & punctiōe, et [] quandoque] fit illud in ea fortius, quam in aliis cum siccita- te stricture narium, & siti, & uigilijs, & citrini- tate coloris, & grauitas i ea est minor. Frigiditas autem significant frigus, & tempora, & color. Et si illic fuerit repletio a satietate nauſcatiua, significant eas destructiōe desiderij, & pigritia. Et materias humidas, si frigide sunt, aut calidę, significat [] somnolentia. Phlegmaticę autē & melancholicę non uehementer dolorē faciūt. Et cum materijs quidem siccis minoratur gra- uitas, & multiplicatur uigilia, frigide autē ua- cuę sunt ab inflammatione, & multiplicatur cū eis cogitatio corrupta, & obtenebratur co- lor. Quandoq; uerò significatur omnis humor per colorem faciei, & oculorū, & fortasse [] fit diuersitas in paucitate.] Causa autē in hoc, aut est expulsio humoris [] inflammari ad oculū,] aut restrictio in ipso, aut attractio materię calidarum absque materibus dolorem faciēti- bus frigidis uique ad partem oculorū, & faciei

a. uenti uel ae- ris uehementer calidi deficcatis

b. in grauita- te inuenta & c. n. tunc est cū grauitate. d. B. & c.

c. — B.

f. subes.

f. n. diuersitas in paucitate. g. n. inflammari ad oculū. a. d. muluorum.

AVIC.

Ef 3 pro-

De signis nuntiatiuis sode in ægritudinibus. Cap. 8.

Vrina similis urinis asinorum significat, quod sodea fuit, aut sit, aut est exsiliens, aut erit. Et similiter albedo urinæ, et subtilitas eius in febribus, et horis crisis, significant permutationem materierum ad caput. et illud quidem est, ex eis, quæ proculdubio faciunt sodeam.

a B. & est sodea, seu remota.

ANNOTATIONES.

Hippocrates 4. Aph. quibus urinæ sunt perturbatæ quales iumentorum, dolorem capitis uel adesse, uel adfuturum scribit, non tamen, quod hic author, adfuisse. Addit tamen hoc Gal. eo 4. aph. dicens, dolores capitis aliquando antecedere, aliquando simul esse cum perturbatis urinis. pro eo uero quod subdit secundo loco author, uide Hipp. 4. aph. & Gal. lib. 1. in primis de vulg. morb.

Aphor. 70.

Com. 70.

Aphor. 72.

Com. 71.

Regimen uniuersale in sodea. Cap. 9.

T V scis, quod sodea est [exemplum] reliquis ægritudinibus in necessitate abscissionis sue causæ, et oppositione ei cum contrario. Et post hoc scis, quod ex rebus in remotione sodea iuuantibus est paucitas comestionis, et potus, et propriè uini, et multitudo somni. Veruntamen nimia paruitas comestionis [et] in sodea calida nocumentum affert augmentum in ipsa faciens.

a B. equalis seu similis.

b f. s. Alia litera. & potus.

Nota qd aliqui textus habent hoc capitulum.

x. de sodea tēporali continuatū cū præcedētī capitulo uidelicet sic: veruntamen nimia paruitas comestionis nocet in sodea calida nocumento additionis eius in sodea tēporali: Et nihil est adeo cōueniēs sodee sicut tranquillitas.

Circa initia.

Cap. 1.

ANNOTATIONES.

Et post hoc & c. Tria in capitis dolore commendat, ciborum & potus paucitatem, uini abstinentiam, & prolixum somnum. At quod ad primum attinet, Hippocr. quidam lib. de affectionibus, authori subscribere uidetur dolentium caput uictum esse dicens sorbitionem. Et idem facit Galen. 2. de compo. med. per loc. cibi paritatem laudans, hic tamen hoc in loco dolores excipit qui a causa sunt calida. rursus uero Hippocr. 4. de rat. uic. in aciciumum & crapulam aduersus capitis dolores mala esse in uniuersum testatur. De uino quoque idem notant author paulo antea, & habet subscriptorem & Galen. 2. de com. per loc. citato adicientem ad cibi paritatem ex Archigenis autoritate aque potum. Et ipsam quoque sententiam lib. de affectionibus nuper adducto, ubi ait. Uictus sit sorbitio, & potus aqua; uinum autem non exhibeatur, donec dolor sedetur, quum enim calidum existens caput uinum atraxerit, dolor fortior euadit. Author tamen lib. 1. de regimine loquens aqua & uini, uinum scripsit sedare capitis dolores. & Galen. quoque 2. de comp. med. per loc. uinum etiam in ijs qui ob biliosos humores caput dolent, dilutum exhibet. & Hippocr. item 2. de morb. uulg. sect. si caput doleat ex crapula meraci uini heminam præbet; si non ex crapula, sed aliter doleat, panem calidum inuicem meraco rursus exhibet. At de somno, asculapari Auicenna Hippocr. uidetur lib. de Coac. prænot. dicens. Capitis dolorem soluit, pus per nares, aut sputa crassa, & non olentia, soluit item ulcerum eruptio. quandoque & somnus & alui fluxus, Rosis tamen 1. Contin. somnum interdicit cuiusdam Apollonij auctoritate, dicens, abstinentiam a cibo somno, & loquela ita ut multiplex hac in re sit controuersia, Caterum, ut hæc ambigatio sedetur. De cibis & potu. certum

Circa initia.

"

"

"

Circa finem.

"

"

"

"

scias, quod uomitus non est de curis soda, ⁿ cum stupefactione. sed vehementer nocet [patienti] eam, nisi sit causa stomachi, & cum comunitate ipsius; quoniam vomitu iuuatur. Et soda quidem, quæ sit in posteriore capite, si non fuerit febris; cura est euacuatio cum decoctionibus prius secundum quantitatem virtutis, deinde phlebotomia. qui autem inuenit sodam in capite suo permutari, quam frigus sedat; forsitan phlebotomia & ventosæ sunt ei necessaria, ut doloris assiduatio in capite superfluitates euenire non faciat.

ANNOTATIONES.

Nihil adeest adeo &c. Soda temporalem, cephalicam appellat, antiquum videlicet capitis dolorem. in hoc ut Gal. de comp. med. per loc. notat, neque strepitus, neque vehementior vox, aut lumen splendidum, aut vini potus, aut odoramenta caput repleant possunt tolerari. quo fit, ut hæc omnia his conueniant, quæ author notat. In eo tamen dubitatio exoritur, quod cum damnat, cuius contrarium sensisse Hipp. videtur 6. de morb. vul. sect. 5. ubi dicitur, quod si quis a pituita sunt morbis, conferre scribit, Quod Aristoteles sectione Problematum Probl. 17. Certum autem est antiquos dolores ex frigida potius materia atque pituita fieri quam ex alia causa. ut propterea & in hoc venis commendanda videatur. Sed soluitur. ubi pituitosa materia redundet, neque aut ad caput, aut ad partem aliam nobilem suat, sed aut fluxerit iam, aut immota maneat; commendatur venis, quod euacuationis genus id est: si adhuc fluat, neque conuolva sit, quum coitus huiusmodi quadam epilepsia sit, ob agitationem totius corporis & spirituum commotionem, periculum est, ne maior ad caput augeret: quo fit, ut maxime evitandus sit, ut author con-
sult. Sed obijciat statim quis contrarium statuere Hipp. 6. de vulg. morb. sect. 5. ubi ait, incrementos morbos mistio, quibus verbis, fluente adhuc materia venem commenda-
re videtur. Perum respondet Galen. eius loci commen-
tarij, nihil ex his verbis colligi, immo non id tantum quod obijciatur, sed eius quoque contrarium potest intelligi, quod videlicet incrementos morbos mistio offendat.

De cura soda calida absque materia, aut aduisione solis, & reliquis ex materia calida, aut sanguinea.
Cap. 11.

Intentio in curatione huiusmodi sodæ est in frigidatio. et in ea quidæ, quæ est incipiens, nihil magis iuuatuum est quam oleum rosæ. ⁵⁰ melius hoc est, ut synypit circundetur pariete prædicto: & neque oportet, sicut sciuit, ut in posteriore capite fatigeris. Quod si oleum rosæ solum non confert, commisceantur ei expressiones herbarum, & specierum plantarum frigida-
rum. et b. quandoq; forsitan nil magis iuuat ipsam, quam facere ægro caput purgium cum la-
niem, et conueniens est ut oleum rosæ. cū ace-
to misceatur: acetum enim iuuat ad penetrandum secundum conditiones prædictas in canone. et
quandoq; iuuat portio acetum cum multa aqua misti vehementer. Eius autem, quæ sit aduisione solis, quæ est de hac summa; curatio est hæc, et
frigidatio ipsius, & reditio ad loca frigida & administratione emplastrorum, & embrocha-

rum, & vnditionum ex oleis, quæ omnia sunt frigida natura, & in frigidata niue, & similiter attractionum per nares, & embrocharum, & odoramentorum: & iam sciuit illud, et tibi quidæ necessarium est, ut in hoc, & in aliis, alienes totum, quod mouet impetuose ex vocibus, & multitudinem cogitationis, & coitus, & famis. et illa quidem, quæ est ex aduisione solis, quum in sui principio ^c [consideratur], facile mutatur. Quum

autem negligitur, & tardatur, non est longum, quin eius cura ^d [excusetur], aut difficilis fiat, aut adueniat ei ^e [superfluitas proprietatis]. Et multoties quidem accidit ex sole soda: non ex hoc quod calefacit tantum, sed ex hoc, quod eleuat vapores, & mouet humores quietos. Cum hu-
iusmodi itaque non est excusatio ab euacuatio-
nibus, secundum modos prædictos. et quando
que etiam in ea, in qua vapores non eleuantur,
neque humores mouentur, est necessitas euacua-
tionis: & illud quidæ, quum sentitur repletio,
& timetur in ipsa materie attractio ad locum
dolorosum, secundum quod sciuit ex princi-
piis. Illic enim si obliuio adsit euacuationis hu-
moris dominantis, non erit securitas, [quin im-
pedimenti sit agilitas] Quum autem caput ve-
hementer inflammatur in speciebus soda cali-
de, & calefit valde, & transgreditur terminum; su-
mantur ^f succus hordei & psyllium & misceatur
cum aqua virgæ pastoris, & in frigidentur,
& fiat ex eis capiti emplastrum. In ea verò, quæ
facta est a materia calida, sanguinea, oportet ut
incipiatur a phlebotomia ^g [venarum] & brachij.

quod si ei illa, quæ uis, non consequuntur, & remanet modus eius [cum dispositione sua], & uenæ exuberant uniuersaliter, & vides in ca-
pite, & in facie, & oculis repletionem manife-
stam; oportet ut phlebotomentur venæ, qua-
rum minutione cerebrum euacuatur; sicut
phlebotomia venarum, quæ sunt in nare cu-
iusque lateris; & minutio uenæ, quæ sit in
fronte. ipsa namque est vena, cuius phlebo-
tomia plurimum agitudines capitis extirpat.
Et oportet quidem, ut in hoc doloris pars at-
tendatur. Nam si fuerit lateris posterioris,
vena quæ est lateris anterioris minuetur. Et
si fuerit lateris anterioris, vena, quæ in par-
te eius opponitur, minuetur. Quum autem
in parte opposita defunt uenæ, uentosas loco
phlebotomiæ pone. Et h. [Artesagarus] iam
dixit, quod si illud non sufficit, oportet ut
uentosæ super ^h spatulis ponantur, & sanguis
multus inde extrahatur, & locus uentosarum
sale trito aspergatur, & loco lana superpona-
tur infusa in oleo: & in mane superponatur
ei medicamen uulnerarium. & illud quidem
non est in hoc eodem, immo in omnibus spe-
ciebus sodæ temporalis ex materia fraudulen-
ta, qualiscunque sit materia. Et quandoque
etiam confert plurimum in hac specie soda, &
quæ hoc modo currunt, phlebotomia saphe-
næ, et crurium uentosatio. Et hoc quidem est
ipsorum regimen ex parte phlebotomiæ. Quæ-
que illic aliquid materie cholericæ sentitur,
non est malum ipsam euacuare cum eo, quod
naturam leniat, et lubricet materiam cum eo,
quod in capitulo soda cholerica dicemus.
Et oportet, ut lenificatio naturæ uniuersali-
ter

c B succussitur

d a. laboriosa.

e n. superflua
uehementia.
Alia licet su-
perfluitas for-
titudinis.f s. velocitate
nocuementi.

† sauidh.

g B & extractio
ne sanguinis se-
cundum neces-
sitatem & tole-
rantiam uirtutis.
Quæ si non suffi-
cit phlebotomia
uenæ afflabad. i.
uenæ adiutorij,
& non consequi-
tur cū ea, quod
uoluntas inuen-
dit, & remanet
dolor.
† ascid.h s. Archige-
nes.
† alcheel.

i B. alnifuchie,
& forculo de
prunis, & iure
lentium &
Alia liera ali
mentis, & alia
fie, idest cū iu
re feruli facti
ex limonibus,
& cum iure fer
culi facti ex pra
nis & iure lau
rium, & iure
† alnifuchati.
† almes.
k B. forcolum
quod sit
† B. & alchymil.
m B. Et in hu
iusmodi dispo
sitione tibi in
est.
n B. tereniabin.
† siroco.
o B. abstergitur.

† siroco.

p n. linimētis.
q B. emic ane.

† aleicis forte.

† calcanti.

r B. linimento
rum.

cap. 1. & 2.
cap. 4. & 5.

ter perseveret, sicut cū iure i† [cauliū, & de pru
nis, & iure de lentibus, & almelea l.†] iure pifo
rū absq; corpore ipso: & vt aeger nutriatur ci
bis infrigidatiuis generatiuis sanguinis frigidi
traientis ad siccitatem, & grossitatem aliquantu
lum, & declinent ad stypticitatem, sicut * [quæ
sunt] cum fumach, & granatis, & lentibus cum
aceto, & † [cicere fracto,] nisi timeatur siccitas
naturæ, et tu quidem ad curandas capitis ægri
tudines lenificatione naturæ multū indiges, m
[sicut in hac dispositione. Superest ergo tibi,]
vt hæc styptica tēperes cum * [manna] & † suc
co fructuum, & cum omnibus, quæ * [resoluūt]
cū lenitate, et oportet vt cibi isti sint boni chy
mi; & tu minima de quantitate eorum, & non
fiat ex ipsis repletio. et quum administra emb
rochas & vnctiones, administra ex eis eas, in
quibus sit infrigidatio, & in quibus non sit hu
medatio fortis; sed sit in eis repercussio aliqua
& stypticitas aliqua; sicut est aqua granatorum,
& expressiones frigida styptica fructuum, &
foliorum, & radicum, & mucillago psyllij cum
aceto, & aqua virgæ pastoris. Cura autem facte
ex materia cholericæ est hæc. Nam, si cum ea vi
des aliquantulum motum sanguinis, cura est,
vt sanguis parumper euacuetur: & si non, inci
piatur ab euacuatione, sicut cum myrobalanis,
si non fuerit febris; & si non, cum lubricitanti
bus, & cum eis, in quibus non sit expressio, & as
peritas fortis, sicut cum † succo fructuum, &
syropo de fructibus, & aquis lupuli, et quādoq;
etiam euacuatur cum fumo terræ, & clysterib;
lenibus. et si materiæ cholericæ fuerint grossæ,
& fuerint imbibitæ in tunicis stomachi, ita vt
neque vomitu expellantur, neque lubricæ fiant
solutius lubricitatis; necessarium erit euacua
re cum hierapicra cum scammonia secundum
descriptions dictas, aut augmentare eam, & af
ferre eam super lubricantia, aut euacuare cū de
coctione myrobal. secundum q̄ videbis in an
tidotario: deinde permuta complexionem cū
eo, in quo sit infrigidatio, & humedatio: corpo
ris quidem, cum cibis, & syrups, vel potibus: &
capitis quidem, si in ipso solum causa fuerit, cū
curis prædictis in canone, & cum omni, quo
malitia complexionis calidæ & siccæ curatur,
& secundum causas communes calido, & com
munes sicco. et ex * [epithematibus quidem] cō
ferentibus soda, sunt troch. de croco. & * [vigi
liis] etiam conferunt. Quorum descriptio inci
pit. Recipe croci aureos vij. myrrhæ aur. ij. ex
pressionis agrestæ, † calcadis, gummi, omnium
trium aur. j. & mediū, aluminis iamenti aur. viij.
† colcorat aur. v. medicinæ istę bene pulueriza
re cum vino pontico temperentur, & ex eis tro
ch. informantur. Quumque necessarij fuerint,
vnus eorum soluat in aceto misto cum aqua
ros. & liniatur super vtrunque tempus & soda
quidē calidā in febribus multiplicat vsus * [epi
thematium] vapores exire nō permittentium, &
sanat eam attractio aceti, & aquæ ros. per nares,

ANNOTATIONES.

Habes hæc susius 2. de comp. med. per loc. & Paulo
lib. 3. At in his versis. In ea vero quæ facta est & c. Vbi
de sanguinis missione agit, in materia calida sanguine, no
tandas est Hippocrati lib. de affectibus, vbi non solum
si materia sanguinea est, sed & si pituitosa, siccatur venam,

his verbis. Dolores incidunt a pituita, quum in capite
ta cumulata fuerit. si vero alias atque alias dolores, & vi
tigo in caput inciderit, profunt quidem & hæc adu
prodest autem etiam si sanguis a naribus fuerit detractus
aut a vena in fronte. Si vero diuturnus & fortis in capite
fiat morbus, & purgato capite non decedat, huius cap
aut scarificare oportet, aut vena in circuitu inuenerit, et
enim solum sanum fore spes est. Idem fere & lib. de locis
hom. confirmat in hæc verba. Dolores in capite gratul
guinem de venis detrabit, si vero non sedetur, & dicit
nus sit, perire venas, & sanus euadit. si vero caput purga
ueris, magis affliges. His sanē locis manifestum est autem
lum dolores capitis in vniuersum curari ab Hipp. sangui
missione quacunque ex materia fiant, sed etiam vniuersum.

De cura soda frigida absque materia: aut cum materia
phlegmatica, aut melancholica. Cap. 12.

Confert illi vaporatio cum eo, quod cal
facit actū ex pannis calefactis, & ex milio quidem
calefactis, & sale calefacto & milium quidem
est subtilius, & magis æquale. quandoque vero
omnes eos; inuat, & proprie qui ex eis sunt, & non
gelati] quū eorū corpora sunt munda, & non
[sentitur] in aliquo eorū motus humorū, & eorū
[ipso] capiti in sole denudentur positum
in oriente eius, vsque quo iacentur, & eorū
da resoluatur. et a [congelato] quidē necessarium
est, vt eis cibis minoretur, & ipius natura
natur; & si nō cum alio, saltem cum clyster, &
separetur inter ipsū, & inter motus corporis
& animales, & cogitabiles: & phibeatur petu
frigidus; & interdicatur ei exire extra, propter
frigus. et omnes quidē, qui habent soda ex tri
gore, & post purgationē, si ea indigent, iuuat
vnctiones, & * [caput purgia, & sudationes nati
bus,] & odoramenta, & embrocha, & empl
stra * [†] calefacientia rememorate
ex illis, quidē que eos iuuant: est bibere vinum
odoriferum, subtile, forte cum feminibus, & dant
eis, quæ sunt, vt semen apii, & cuminum, & dant
sem baucie, & anisum, & cuminum, & dant
& petroselinum, & quæ taliter currunt. & dant
hæc nos securos faciūt, humores facienti paratos
comprehendi, ad feruorem facienti paratos
Et quum infirmus febrem non habet, & dant
tur, vt fortis fiat. et iuuat eos emplastra, et pro
napi, et omnia emplastra synaps, et quum
quando in eis recipiuntur rubificatione, et pro
ruræ syluestris: et i [epithema] ex cinere et ro
to iam expertum est: et similiter venæ cū soda
amygdalino amaro inuncte: & torum etiam
post abrasionem. et comestio aliorum etiam
ex eis, quæ conferunt soda frigide. Curatione
tem soda frigida cum materia phlegmatica
vt euacuetur corpus, si humor in eo fuerit
municans; deinde administretur cū euacuatione
tio, et eius subtiliatio: et administretur cū
na, quæ non faciunt sodam: et administretur cū
[subtiliatiua, uel] maturatiua, et euacuatione
terminata, incipiendo a i [minimo] & dant
fiant cure aliæ narrate que eorum dolores sedant, et
stentur etiam que eorum dolores sedant, et
et humide et administretur * [theriacale] &
char] in septimana semel. In cura autē soda
gida cum materia melancholica, oportet

etiam fieri, secundum quod dictum est in cano-
ne, de phlebotomia, si necessaria est: propterea
quod sanguis est vincens, & corruptus, & eua-
cuatione secundum suos gradus post digestiua
vis predictis. & administra quod generet san-
guinem subtilem, laudabilem, humidum, re-
nu. Et sermo quidem iam completus est in ip-
so. Ex eis autem, que ipsi in ultum conferunt,
sunt grana gariophyllorum. Et nos rememore-
mur etiam hic, quod dicit Archigenes in capi-
tulo⁹ phlebotomie¹ spatularum, & nos iam
attulimus illud.

De modis^a [epithematum] conferentium sode frigida.
Cap. 13.

Incipiatur a ratione capitis prius, deinde su-
mantur aureus euphorbij, & aureus, & nitri
& aureus, de sem. armel, & duo aurei sylvestris
ruta, & duo aurei. sinapis. & teratur, & tempe-
rentur cum aqua^b [amaraci] & liniatur caput
ex eis. Et ex bonis epit hematis. est hoc. Recipe
piperis aureum. j. fecis olei de croco aurei. j. &
terram. euphorbij recentis aureum. j. sterco-
ris columbini aureos ij. coniungantur omnia post
contritionem^c & tunc cum aceto forti,

deinde liniatur ex eo locus rubificandus. Et ite-
ro, & etiam ex euphorbio, & sale & tunc ni-
tri, & gummi arabico, & castoreo, & croco, & tunc
anilo, & sarcocolla, & costo, & thure, & fiat ex
tibus [epithema] cum aqua rure. Et ex [epithema]
bonis omni egritudine^d [nucha] & he-
micranee frigida, est, ut liniatur locus cum la-
menti. Et etiam piperis albi croci, amborum.
drag. ij. euphorbij. drag. j. sterco-
ris columbini sylvestris. pondus. drag. j. s. & misceantur cum ace-
to, & liniatur inde frons. Et iterum aloes, myr-
tha, euphorbium, castoreum, epithimum, co-
quo. Et etiam medicamen aliud stercus colum-
barum, & est valde forte. Et iterum piperis, h^e t
[commistionis] croci. scilicet troch. de cro-
co predicti. amborum aureus. i. & s. preparen-
tatis. Et ista quidem medicina quandoque ad-
ministrantur¹ conuulsate cum sambaco, &]
commistione lactis, aut albedine oui, & quan-
doque pure, & gradus illorum sunt diuersi.

De modis caput purgiorum iuuantium sode frigida.
Cap. 14.

Ex eis est caput purgium de nigella predictu
in singularibus. Et ex eis est, quod fit ex mu-
na cum castoreo, & musco. Et existimauerunt
quidam, quod, quum fit caput purgium ex se-
tem folijs origani: & septem granis sinapis tri-
que sunt experta, est vt ex musco, & a figia & am-
bra commistis quantitas lentis vnus sumatur, &
ex inde caput purgium fiat in omni hora. Et ex e-
is quibus ad illud fit caput purgium, & calefaci-
unt, & euacuant, est oleum de pulpa coloquinti-
da, aut oleum, in quo soluta est expressio cu-

cumeris asinini. Et ex eis qdem, quæ quidam
existimant esse vehementis iuuaminis ad illud,
est, vt sumatur^b [expressio foliorum enula]
expressorum sine aqua, & fiat caput purgium cu
eo distillando in die tres guttas in narem, quu
est ieiunus: deinde post horam consequenter
adhibetur oleum violaceum, & sorbeat^c [tunc isse-
diam] multæ vinctuositatis. Et ex eis quidem,
quæ conueniunt huic modo, est vt sumatur fel
lis tauri^d [citrini] pondus. drach. iij. & mumia
pondus. drach. ij. & musci. drach. i. & caphora
medietas. drach. & fiat caput purgium cum eo.
Et iterum sumantur gummi, ruta agrestis aure
us. j. radices lilij. mellis colati. ana aure. j. & s. co-
iungantur omnia cum^e & tunc

b n. succus fo-
liorum alhagi.

c Basidhagia.
t ius pulli.

d B. alafchar.

e B. succo radi-
cis sicile, & fiat
caput purgium cu
eo quantum gra-
num milij distil-
lati ex extremi-
tate rente, seu
stili, & etiam cu
phorbis, & ter-
tia pars licij indi-
di, & coactur
cum.

f sicile.
t ciclamini.
t baurach.
t B. in hora illa.

] expressione^f betæ, & distillantur
in nares. Et etiam caput purgium iuuans^g buc-
hor marien sicci aure. iij. t nitri, sumach, ambo-
rum aure. iij. terantur bene, & in nares cum cā-
na insuffletur, & eger caput suum eleuet, & for-
titer naribus attrahat. Et iterum nigellæ aure.
iij. expressiois cucumeris asinini aure. ij. fa-
lis ammoniaci aure. ij. misceatur cum oleo de
alcanna, & oleo cucumeris asinini, & liniatur
ex eis locus intus in naribus, & eger naribus
fortiter sugendo anhelitum trahat, Quumque
[post horam] ex capite res multa descenderit,
tunc lauetur^g [caput] cum aqua calida.

g B. nasus.

De modis oleorum, quibus inungitur caput eius, qui pati-
tur sode frigida. Cap. 15.

Conferunt ei omnia olea calida, in quibus
cocta sunt ea, quæ sunt sicut anethum, &
calamentum, et amaracum, et tunc stoechas arab.
et sisymbrium, & ruta, et folia lauri, et ea quæ iā
diximus in canone. Dispositio, uero olei balsa-
mi est, quam iam sciuit illic, & hoc etiam co-
ueniens est caput purgij, et distillationibus in
aure. Insufflatio conferens illi, qui habet sode
temporalem. Recipe expressiois cucumeris asi-
nini, t bychormariem, nitrum, terantur: et in
nares insufflentur, aut nigella, & expressio cucu-
meris asinini, aut nigella, & parum gummi ru-
te agrestis.

t steha.

t ciclamen.

De cura sode sicce.

Cap. 16.

IN sicca quidem, quæ fit cum materia choleri-
ca, aut melancholica sermo iam preterijt, &
neque restat sermo, nisi in sode sicca sine mate-
ria. Principium ergo curæ eius est regere egru
cum cibis humectatiuis, boni chymi, et propriè
multi nutrimenti, sicut vitellus oui, et sicut ius
a [gallorum, vel] pullorum pinguium et cubu-
gi et b [taheiz], et sorbitiones pingues cum
oleis humidis, deinde declinetur a parte calidi
et frigidi ad illud, quod est conuenientius. Ex
eis quidem quæ conferunt, est administratio
caput purgiorum humidorum cum oleis lau-
datis, sicut oleum amygdalinum^c [amarum],
et olei de cucurbita et reliqua. Quod si ex hoc
necessarium est ad complexionem æquandam
cum in frigidatione, et calefactione, misceatur
cum eis aliquid ex oleis equans ipsum. Et fortas-
se siccitas facit euenire in substantiam cerabri
dimi-

a n. galliculo-
rum, seu.
b n. theingi.

c — B.

a. B.
e. B. & althea-
gi, & alderagi,
& alderangi &
bugyro.
† cabetz, cata-
sam.
‡ B. feludgi.

diminutionem manifestam, et præparabit ipsum doloribus. oportebit ergo illic, ut administretur caputpurgia ex medullis^a [in potu datis,] quæ sunt extractæ ex cruribus ouium, & vitulorum, & pinguedinibus gallinarum, ^c [† anserum, anatum, & ex stercore] vaccarum & caprarum. Et ex eis, quæ eos iuuant, est capiti apponere emplastrum ex ^b [pheludem subtili factum] ex simila tritici, & simila hordei secundum necessitatem, & zuccaro albo, & oleo amygdalino, aut de cucurbita, aut effusio subtilis ex eo super synciput. Et quandoque fit margo cum coronatione ex massa, propter id quod effunditur super caput.

ANNOTATIONES.

1 Ex eis quidem quæ conferunt &c. Proponit caputpurgia (ut ait) in dolore capitis ex sicca intemperie nuda, ac ea ex oleo amygdalarum amararum parat. Mirum videtur, quod in siccitate capitis ea consulat, quæ magis exsiccent. & ubi non redundet materia, ea proponat, quæ ipsam educant. Adde quod oleum ex amygdalis amaris distillandi & exsiccandi constat facultate, sunt enim amara desiccantis & abstergentis potentia. Sed soluitur, nomine quippe caputpurgij errata, & quæ per nares attrahuntur absolute intelligit, seu expurgant, seu non hic non expurgant do capiti hæc proponit, sed humectando. De oleo item ex amaris amygdalis, ad codices, dulcium, non amarum legat atque ita nihil aduersatur.

2 Oportebit ergo illic &c. Cataplasma ex vaccino aut caprino stercore parat. uidetur hoc recte curationis indicationi contrarium, quoniam exsiccent hæc, omnium testimonio. hic vero humectandum sit. Adde & quod paulo post, his verbis (ex simila tritici) aliud ex fursuribus tritici, hordeo, & saccharo cataplasma conficit, quæ item omnia desiccant & discutere certum est. Sed & hic mendum in codice est, quod ad priorem locum pertinet, legendumque est non, stercore, sed butyro, ut Bellunenſis adnotauit. quod uero ad secundum spectat, discutiunt quidem hæc & desiccant sed leniter & modum. admixti quæ hæc oleo amygdalino ad oleum ipsam excipiendum, quo medicamentum solidius factum, diutius immoretur.

De cura sode ab apostemate. Cap. 17.

Cuiusque autem specierum sode factæ ab apostematibus, curam in capitulo singulari dicemus.

De cura sode oppilationis. Cap. 18.

Cura sode oppilationis est cum maturatio-
ne, per ea, quæ scis: deinde euacuatione: po-
stea cum usu alibiaret. deinde cum resolutione
per embrochas, & emplastra, & odoramenta, &
gargarismata, postea cum maturatio: deinde
remoueat, & iam scitur qualitas illius in lo-
co suo. Quod si in capite est complexio calida,
[aut propter oppilationem grossam] curatio
tibi fit difficilis, ^c [†] oportet ut admini-
nistres apertionem facientia: deinde quum ex-
citat sode, aut nocuentia capitis, propterea
quod curatio fit cum calido, succurre illi cum
infrigidantibus, cum quibus est mollificatio, in
quibus non est stypticitas: postea quum quiescit

reitera, & non cesses faciendo, donec oppilatio
aperiatur, Et hoc totum iam diximus.

De cura sode ex^a [ventis,] & naporibus detentis in ca-
pite^b [per causam extrinsecam.] Cap. 19.

Quæ autem facta est^c a ventis grossis, de-
dicanda est cum hieris primum, deinde
cum alienatione totius quod vaporat, &
inflat, sicut nux, & dactyli, & sinapis, sine sicca
dum, sine frigidum, & administrantur embro-
che, & emplastra prædicta, & odoramenta
caputpurgia narrata in canone, & odore eubo-
reum, & maseum proprie. Et si, quum est hieri-
nus, ingrediatur balneum, confort in humilio-
di capitulo. Quod si ipsorum principium de-
macho fuerit, in ipsorum cura administrantur
euacuantia prædicta, & proprie ea, quorum de-
scriptiones recipiunt oleum de kera, & cuius
loco recipiunt oleum antiquum, & quibus re-
eymino, & quæ taliter currunt, de quibus re-
memorabimur in cura aggritudinis stomachi.
& confortetur caput post curam eius cum oleo
myrtino, & ladanino, & oleo delilio, & cyperi,
sione eupressi, & [†] tamarisci, & adhibeat
quo est calefactio & stypticitas, & adhibeat
etiam^e [†] scarificatio in extremitatibus, ut
hatur ad contrarium eius. Habentium uero
fit a vaporibus si fuerit eius generatio in ipso
pite, & ager non inuenerit in stomacho san-
flationem, & rugitum, neque in hoc augmentum
30 euacuationem, & propter cibos vaporosos, & pau-
tur, & minuitur propter repletionem, & pau-
ci vaporis, cura est embroche carminantes
te, & confortatio capitis cum emplastris resolu-
tis, & in quibus sit stypticitas parua, & odore
mentis subtiliatiua, et in eis est sufficientia
tem fuerit^f [in] stomacho, tunc ex eis, quæ
si conferunt, est illud, quod stomachum san-
tar, sicut malix, & [†] geleniabini. Quumque
40 num, et quæ sunt illis similia. Quumque
recipitur, et incipit vaporare, et facit odorem
cipiantur post ipsam mucillago psyllii, et cori-
andrum siccum cum zuccaro. Et si timentur
gus stomachi ex mucillagine psyllii, admini-
tur mucillago feminis lini cum coriandris
eo, et consorta caput cum eo, quod scis, pro-
co, et consorta caput cum eo, & sedaueris cum eo,
quam ipsam curaueris, & sedaueris cum eo,
quod oportet, ut ipsa sedetur ex embrocis
odoramentis narratis, et proprie cum alibi
50 confortasse enim ipsum soli erit contrarium
nis integre, et vere attractione ad contrarium
Quum ergo sēseris, quod in materia vaporosa
sit caliditatis superfluitas per id, quod in
tur de signis caliditatis, alienabis^g [subtiliatiua
multa calefactionis vehementer, sicut eupressi
bium, et reliqua: Immo incipies primo arguere
here ad contrarium, et purgare cum gargaris-
mis, et administrabis embrochas temperatas in
balneo.

ANNOTATIONES.

Quumque cibis recipitur &c. Coriandrum facit
saccharo a cibo exhibet ad arandos a capite vaporibus
quod saepenumero sequentibus capitis facit. Ad
tio, quod huius contrarium fluxuere videtur.

hadrum obesse oculis si vidit somnum facere, & delirium affere, ac inebriare, quæ sanè omnia iudicia sunt, quod vapores ad caput transmittat potius, quam reprimat. unde & in boemet. lib. tr. 5. de comitiali morbo agens eius dñat vsu. Ceterum quod ad hoc perinet, sicuti ex hoc met. authore colligi pot paulò infra tr. 3. ca. 2. ubi inter subeth causas co- rianum non ad solutè, sed humidum ponit. Coriandrum si unde assumatur, aut eius succus, aut si frequentius, copio- surve in vsum veniat, obest oculis, somnum facit, mentem tentat, ut ait Paul. lib. 7. & non sine periculò, ut Dioscor. notat libro 3. siue quia frigidiori natura constet, ut Dio- scor. & Aul. lib. 2. siue alterius rei gratia, de qua re nunc non laboramus. siccum tamen & aceto maceratum, ac cū saccharo, ratione terrestrium eius partium, quibus inesse quid astricioris & Gal. 7. simpl. med. & Paul. lib. 7. scribunt accedente & aceti & sacchari siccitate, potest & vapo- res reprimere, quod quotidiana experientia comprobatur, & in is affectibus capitis tunc exhiberi, qui ex ventriculi con- sensu sunt, unde & in comitiali morbo tunc exhiberi po- test, nisi frigidior sit materia; tunc enim quum frigiditatem sit partium, huius qualitatibus ratione augeri intemperies pos- set, aqua morbus dependet.

De cura sode uenientis ex vento, qui penetravit ad interio- ra capitis. 27. Cap. 20.

Q Vum autem soda capitis sit ex ventosita- te intrante ex intersecus, cōsideretur hoc an sit ventus calidus & frigidus, aut frigus hyema- le deinde consideretur locus introitus ipsius. 30 Nam si est calidus, & eius introitus est auris, di- stilletur in ea oleum chamæmillinum tepidū, aut oleum f. aikerinum, aut oleum anethinum conuallatum cum paucis oleo ros. Et simili- ter si fuerit eius introitus nasus, distilletur illud in nares. Et si administraueris cū eis, quæ facile resoluunt ex eis, quæ diximus. Quod si ma- gis complexione ei succedit calidè, cum eo quod est b. [parum] frigidum. Si autem non iu- 40 liat, augmentetur. Quod si frigida fuerit, pones oleum ad quacumque harum duarum c. [extre- me calidum, & in ipso sit castoreum, & muscus. Et minora, & multiplica secundum quantitatē necessitatē, & administra embrochas, & empla- stra prædicta secundum illud resolutiua calida, & aliena totum quod inflat, & lenit naturam.

De cura sode contingens ex vaporibus malis aduenienti- bus capiti exterius. 50 Cap. 21.

ET similiter sunt curæ vaporum malorum que sunt frigiditatis aduenientium, & a quando- corum. [Thiuosorum limosorum: secundum plurimum verò sunt calidi, quos quidem resol- uet cum embrochis temperatis, si ex eis plurimū nem, & naribus attrahantur odores temperati boni, sicut c. [rosæ] et olei eius, et nenupharis, et uiolarum. quod si uehemens sentitur calidi- tas, camphoræ, & sandali, & administretur ablu- tio capitis in balneo cum aqua calida, et malua. Frigidis verò conferunt odores musci, & ca- stori, & illud sufficit. Si autem vapores sint fu- mosi, necessaria est humectatio fortis cum oleis

predictis [cum in frigidantibus determinatis] et ingenietur ut nares abluantur cum huiusmo- di oleis, & naribus ex eis fortiter sugatur trahē- do ad superiora, & seruando illud in ipsis, de- inde effluere dimittatur: postea renouetur o- pus illud assidue. Et similiter cum aqua ros. & aqua de [salicibus,] & aqua cucurbitæ, & su- per vapores harū aquarū plurima sit inclinatio. q. si ex eis [impedimentū malitiæ] cōplexio- nis generetur, sicut sit ex fumo sulphuris, & fu- mo arsenici, & similia administretur cāpho- ra in oleo cucurbitæ, ut humectet vnum ipso- rum, & in frigidet alterum. Et similiter admini- stretur camphora in oleo lactuce, & oleo viol. Et sterne locum totum ex folijs [salicis,] & o- doriferis humectantibus.

d. & humecti- zib. numeratis.

e. 2. Kalef.

f. B. no cūmen- tum & malitia.

g. B. Kalef.

ANNOTATIONES.

20 I Quod si uehemens sentiat caliditas cāphoræ & c. Fuit Arabum omnium medicorum placitum camphoram frigidam esse, & propterea commēdat eam in causa doloris calida. sed tu perperne, an potius calida sit, verum quia tenuinum est partium, penetrationis gratia, refrigerantibus praesidijs admixta refrigerare videatur.

De cura sode contingens ex odoribus bonis.

Cap. 22.

E A quidem, quæ fit ab odoribus bonis, si sint calidi, & nocent caliditate sua, non siccitate, tantum curent odoribus bonis frigidis, sicut si nocumentum consequens sit & odore musci, & croci: curetur cum camphora & sandalo. Et consequens ex camphora, curetur cum musco & croco. Et si fuerint etiam nocentes cum hoc cum desiccatione, & siccitate, tunc cura erit, ut non sis contentus in cura nocumen- ti musci, verbi gratia camphora: sed si est possi- bile, succurre cum caput purgatio ex oleis humectantibus in frigidatis, quoniam iam sufficit, et si nō, saltem cum camphora in eis dissoluta: & similiter e conuerso.

ANNOTATIONES.

Crocum dolores capite inferre 2. lib. scripsit, At hic in dolore capitis ipsum proponit. Sed res ita habet, ubi calidior capiti occurrat, dolores facit, ubi frigidus, & laboranti ex frigiditate, eosdem sedat, dum substantia tenuitate diffi- pat materiam, quæ dolorem facit, et frigidam intemperiem moderatur.

De cura sode contingens ex odoribus fætidis.

Cap. 23.

F Acta verò ex odoribus fætidis cura est cū bonis oppositis eis in complexionem, & si in illis odoribus fuerit desiccatio, ingenietur ut sint odores illis oppositi humectantes, sicut o- dores nenupharis, & uiol. a. [salicis,] & ad hoc est oleum, scilicet oleum salicum bonum habēs proprietatem supra omnes odores oppositos odoribus bonis, & fætidis caliditate nocenti- bus temperandi, & humectandi.

a. B. uehementis, vel boni odoris, & oleū de kalef habet proprietatem excellētem.

De

rationem habet. ex regula quam lib. i. fen. tradit, quum
dolorem prius mitigandum dixit. materiam deinde longe
a capite auertit. & demum ulcus curat si adsit; sin mi-
nus, partem corroborat. At Galenus, & Paulus a uena se-
ctione primum curationis initium faciunt, deinde dulci oleo
caput irrigantes dolori attendunt, ita ut contrario ordine
agere uideantur. Sed soluitur, quoniam hic, & si totum stu-
dium esse ait, ut dolor sedetur: orditur tamen & ipse a se-
canda uena curatio nem, ut uerbis [primum ergo] uenae au-
tem sectio non humores solum a capite auertit, sed etiam do-
lorem sedare potest. Neque uero Galenus, & Paulus, in-
bent hoc fieri prius, alterum posterius: immo utrunque si-
mul curandi initio agendum statuunt, & secundam uenam,
& caput dulci oleo irrigandum. quamuis in dicendo, uenae
sectionem preponant.

De cura sode facta a debilitate capitis. Cap. 27.

Eius cura est permutatio malitiae complexio-
nis, quam habet, & ipsius confortatio cum
cibus. ^a [odoriferis] ^b [confortantibus]
caput, in quibus est subtilitatis & stypticitas cum
aggregatione causarum motuarum. Et mul-
titudes quidem causa agens comparat causa passi-
uae debili est aggregatio humorum malorum
calidorum. ^c [in stomacho]. Oportet ergo
ut euacuetur per id, quod est eis conueniens;
& ut afferatur cibus ^d [adiungens ad terminum]
eius, quod ab eo resoluit uirtus resolutiua, &
fufcipiens digestionem. Et si non reperiuntur
utraque proprietates postrema, eligatur ^e mel-
lior eorum. Et melior quidem hora, in qua ci-
batus est, est post introitum balnei. Et oportet
ut ^f [serues eorum coenas, & ut ipsorum cibi
sint sicut capparitis, & oliuae cum caseo, ut con-
fortetur os stomachi eorum. Hippoc. & Gal. ele-
git, ut sit mistum, aut subtile, ^g [et
] & ut aggregentur utraque, & sumatur
cum pane.

ANNOTATIONES.

1 Et oportet ut alienius coenas ipsorum & c. Hinc sum-
ptum uidetur commune medicorum preceptum, quod in ce-
rebris, & uentriculi affectibus canandum sit parcius. Sed
quod ait concludendam coenam dactylis immaturis dubit-
um est, quum Gal. 2. de compend. per loc. palmulas inter ea re-
ponat, quae capitis dolorem faciunt. Ita et quod oliuas cum
caseo exhibeat, non minori dubitatione caret, quum id con-
flet, oliuas unctuosas sui substantia non mediocriter uentrem
turbare, praesertim si cum caseo eduntur. Sed ad hoc breui-
bus Galenus palmulas interdicat maturas, hic immaturas
exhibet. Oliuae item acerbae intelliguntur, non maturae: &
caseus recens, non salutus, qui coctus difficilis est, neque hos
cibos permisceri auctor praecipit; sed concludendum his
uentriculum ait, ut alterum horum sufficiat.

2 Hippocrates autem concessit & c. Quod hic de uino ex
Hippocrate notat, uidetur 2. de morb. uulg. circa finem tra-
di. ubi is, qui ex crapula dolore capitis afficiuntur, uini me-
raci heminam praebet; si uero caput aliter doleat, panem
calidum cum meraco, item uino exhibet, qui sane locus quo-
modo intelligendus sit, supra diximus. facit tamen & ad
hunc locum, quando meracum uinum imbecillo uentriculo
conferat, hoc est qui probe ob frigiditatem non concoquat.
licet capiti imbecillo nequaquam conueniat. Vtunque ta-
men intellexeris, uidetur hoc caput mendis non uacare.

De cura sode facta a fortitudine sensus cerebri.
Cap. 28.

Eius cura est, ut sensus parumper fiat piger
cibus, qui nutrimentum cerebri ingreditur
sicut [caput assumptio] cum frumento &
deo & carnes bouine si digestio est fortis
bis factis cum lactuca, & portulaca, & car-
scium, & quandoque admittitres [reliquas]
cotica,] sicut syrupum de papauere, & thes-
men lactuca, & quandoque fit inde capitatio.

De cura sode, quae facta est accedens in febribus, &
tudinibus acutis. Cap. 29.

Huius alia est, quae accedit cum fortitudine
agritudinis, & eius paroxysmo, deinde
mouetur. Et aliqua est, quae remanet post
tionem egreditur, aut eradicationem eius
roxyfmi. Et illa quidem, quae ex ea accedit
bribus, quandoque inquiritur aggrauationem
nec in causa eius, quae est febris, augmen-
ciat, & ipsam quandoque significat alioquin
vrina subito, & eius alteratio in similitudinem
vrinae asinorum; sed assimilatio vrinae asini
quandoque significat essentia suam in dispo-
ne, & quandoque significat resolutionem
ter ergo ut redeatur ad reliquas significatio-
Cura autem eius conueniens est ^a [aliquid]
oleo omphacino, cuius acceptio fit cum
ros. aut oleum ros. virale conuoluitur
aceto, & tepidum in hyeme, & in leuitate
infrigidatum in estate, & in fortitudine feb-
& ad ipsam inuat embrochia ex decoctione
dei, & papaueris, & rosarum. Quod si
uapores nocent sua acuitate. Quod si
nocent multitudine, tunc nihil horum facit
immo euacua, et administra, quod coctum
tate resoluit, sicut oleum, in quo coctum
b [balsamita], & virga pastoris, & mater
virga pastoris, si vis resoluere ita quod
dam antiquorum visum est, ut etiam in
themetur. Quod si narcotica, & somnolenta
necessaria sunt propter doloris vehementiam
utere eis cum cautela, et timore. Et quandoque
hibetur eleuatio materiei in ipsa cum
psyllio in principio, et dantur in potu
quandoque prohibent coriandrum, &
ros. Et quandoque ventosatur in ipsa. In
ne autem extremitatum, & ipsarum fric-
& administratione ^c [regiminis ebrii].
tudo conueniens valde. Quumque ex
tatum ligatione vteris, oportet ut ^d [et]
mas eas, quum sit fricatio] in aqua calida
non sedatur propter omnia illa, radatur
& emplastrum cum chamamilla ^e [et]
& viola, & alahafech permittit] & illud
post rationem capitis. Et quandoque
soda post febrem, & post aggritudine
ipsius quidem cura est infrigidatio
& eorum humectatio, & confortatio
oleo ros. cum chamamellino, & ut effundat
super utraque manus, & utroque pedem
calida bis in die, mane, & sero, & in
oleo viol. deinde inuenerit cum ^f [extinguat]
bus,] quando apparet declinatio manuum.

a. Alia litera
& medicinis.
b. in quibus est
subtilitas, & sty-
pticitas cum aggre-
gatione causarum
oppositarum cau-
sis motu. Alia
litera in quibus
est subtilitas, &
stypticitas, & cu-
abitudo a cau-
sis commotionen-
tibus.
c. aut non ea
lidorum.
d. aggregata ad
laudabilitatem est
quod ab eo pro-
uenit uirtutem
resolutiuam, &
recipientem.
e. Alia litera
prima.
f. alienius coe-
nas ipsorum, &
ut sigilles cibos
eorum cum eis,
que sunt sicut al-
ca. Alia litera.
obserues coenas
ipsorum, & sint ci-
bi ipsorum sicut
alcabo, & oliuae
cum pane.
g. odorife-
rum.

cap. 1.

De cura sode cretice.

Cap. 30.

N sodea quidem cretica consideretur, an infir-
mas inueniat nauseam, & subuersionē ani-
mæ, & tremorem in labio, & vertigines, & uni-
uersaliter signa declinationis naturæ cum mate-
ria ad superiora, & tunc inuenitur cum vomitu
facto ex oxymelle calefacto cum lenitiuis fri-
gidis. Et tunc inueniat rugitus, & inflationem in
tribus lateribus, & vniuersaliter signa decli-
nationis naturæ cum materia ad inferiora, &
tunc inuenitur [solatione, et super lenificatio-
nem naturæ] cum lubricationibus lenibus, sicut
symplo de prunis, & prunis infusis iuleb post
inflationem, vt intumescant, et bibat violas, et
symplo de ramarindis, et xirasset, non pon-
tus magnus, sed quantitas eius sit drach. v. et
grauitatem in partibus renum, et sub costis dor-
si ad posteriora tendentē, et vniuersaliter signa
declinationis materiæ ad vias vrinæ, et medice-
tur cum diureticis, sicut cum oxymelle, cui su-
periciatur pondus duarum drach. sem. melo-
nis, et sem. citruli mediando, et cibetur cydo-
nionem faciunt. Aut vtrum inueniat radios, et
et elongetur hoc, et non fluat sanguis ex na-
ribus, tunc cum aceto fiat sternutatio, et cum e-
uacuat natus eius cum aliquibus asperis: aut op-
ponat oculos eius cum radio solis, si possibile est subito,
et intueatur ipsum: deinde dimittit ipsum. Et si
inuenit pulsus undosum, & inuenit leni-
tatem in cute, administrentur [unctiones] tri-
casio, & bibendo, & super caput, & oportet vt
mordicationis, et doloris lassitudinis sub aure
sua, aut scella sua, aut inguine suo, fiat super ea
emplastra calida attractiua sicut menta, et apii
cum butyro antiquo. Et fortasse indiget, vt vē-
tosa absque scarificatione apponantur, vt ma-
teria ex cerebro expellatur ad illud, ad quod
declinat, et apostementur.

A N N O T A T I O N E S.

Ubi crisis futura est, multa symptomata precedunt, quæ
Gal. lib. de criscopiose inter hæc dolor est capitis, quem hic
curare docet, et patet. Sed videtur Hipp. aduersari, qui
primo aphor. quæ indicantur et indicata sunt neque noian
da esse neque mouenda præcipit, Gal. qui primo ad. Glauco
in dolore capitis qui fluxum aut vomitum decretorium si
no impedit. Aut enim naturam, aut remedia proponit, quæ
impediant, immo illi auxiliatur leuissimis etiam prosi-
dys, domus, prunorum exhibitione, sternutatione, cientibus su-
dore. Aut diuinus potius præstet ribi hoc in loco doloris
remedia, qui post crisin remanet, non qui antecedit.

De cura sode, quæ dicitur fieri causa vermium.

Cap.

31.

Oportet, ut purgati o fiat cū purgatione cor-
poris, et cerebri, et deinde fiat caput pur-
gatum cum hierapica pauca. Et fiat illud in heb-
domada aliquoties, et ad ministrentur omnes

medicinæ, quæ dicuntur in capitulo de fectore
narium, et omnia, quæ vermes in ventre necant,
sicut expressio foliorum persici, et expressio ra-
dicis mori, et aloes, et [iuuatur] sternutatorijs,
et caput purgij purgantibus cerebrum.

De cura sode, quæ excitatur successione somni, et dormi-
tionis.

Cap. 32.

Oportet, ut cum ea purgetur corpus, & ca-
put per ea, quæ sciisti, & adiuuat ad ip-
sam, ut temporibus, & fronti fiat emplastrum
ex cinere & aceto, & cum eo melior est cinis
delignisfici.

Regimen specierum sode factæ per communitatem.

Cap.

33.

Oportet, ut sollicitis in omnibus specie-
bus sode factæ propter communitatem
membrorum de illis membris, & ut ea euacues
cum eis, quæ sunt eis propria, & vt ipsorum per
mutes complexionem, & cum hoc confortes ca-
put cum confortatiuis, ut non recipiat, si fue-
rit in principijs, cum frigidis, sicut oleo ros. &
aceto: post illud autem, si materia fuerit calida,
& qualitas calida, facias illud idem opus sem-
per. Et si fuerit frigida, permuta te ad oleum
chamæmelinum cum oleo myrtino, aut o-
leum in quo dissoluatur gummi cupressi, aut
quod sit factum cū folijs cupressi, & expressio-
ne eius, & [amaricis.] Quumque opus mem-
bri expleueris, considera an accidens conuer-
sione fiat ægritudo ipsa. Et an fiat causa sode fixa
in capite. Et tu quidem cognosces materiam,
& qualitatem, ergo fac, quod scis. Et in illa qui-
dem, quæ sit propter communitatem cruris, &
habens eam sentit quasi aliquid eleuetur ex cru-
re suo, oportet, ut si illic sit repletio manifesta,
phlebotometur saphena, aut uetosentur crura,
& purgetur eius corpus cum stomachico. Et si
non fuerit ibi repletio manifesta, stringantur
duo crura usque ad inguina, & fiat fricatio in
pedibus eius cum sale, & oleo de tkeiri. Et si sci-
tur locus, ex quo incipit, cauterizetur, & admi-
nistretur super ipsum medicamen ulceratiuum,
vt ulceret & aperiat. Cura verò speciei factæ cau-
sa vaporum ascendentium ex membris corpo-
ris ad caput, si causa fuerint vapores ascenden-
tes, est ut sumantur ante periodum fructus: quod
si non fuerint presentes, aqua frigida quamuis
sit ieiunus, & de fructibus conuenientiora
sunt cydonia. Et coriandrum est ex eis, quæ in
ipsa iuuant, & est ex eis quæ prohibent eleuatio-
nem vaporum. Et similiter est dispositio eius,
quæ sit propter communitatem hepatis. Et iu-
uant ad illud propriæ diuretica, & emplastratio
hepatis ex emplastris, quæ materiam retinent.

Cura autem speciei factæ [propter commu-
nitatem, cuius causa est debilitas stomachi,] &
propriæ debilitas oris eius, ita vt suscipiat mate-
rias, & corrumpantur in ipso chymi, & illud
secundum plurimum non excitatur nisi secun-
dum uacuitatem est, ut deglutiat buccellas infu-
sas in aqua agreste, & aqua vtriusque granati, &
quæ illis sunt similia, aut i rob fructuum stypticorum

A VIC.

Gg boni

b n. Alia litera.
p communitatē
stomachi, aut ē
illa, cuius cā esse
debilitas roma-
chi.

castiæ fistulæ cum oleo amygdalino] diebus sequentibus, et quandoque iuuat eos caputpurgium cum mumia in oleo uiol. ^a† [

d † B. Et scias quod ouu quod pro longatus, quod quæ conueniunt ad complexio nem frigidam, quamvis sit a causa calida.

Et scias, quod ouum antiquum temporale non eradicat, nisi quod est fortis resolutionis, et calesfactionis. Et quandoque iuuat eos, si fiat eis caputpurgium ex troch. stellæ, et scellita, et diamuscho, et quæ procedunt cursu eorum, dissoluto quodcunque eorum fuerit, in lacte lactantis puellam, et propriè quum dolor sit fortis, et uincunt vigilia. phlebotomia verò, ^c† [

e † B. ex frôte. in ouo seu includit i. in galea fiat secundum quod sunt.

et cauterizatio arteriarum, et earum incisio in [cauchati sunt, secundum, quod fuerunt] in soda antiqua. Cibus autem sit, quod non vaporat, de eis quæ sciuiti, ita ut perueniatur ad lentes cū oleo amygdalino ^b [dulci,] & similiter ius [fabarum.] Et non est malum, ut cibentur qui ex eis sunt in frigidati, cum huiusmodi propter paruitatem vaporis eorum. Epithemata autē oportet, ut declinent quandoque ad illud, quod parumper stupefacit: sed sit maior intentio resolutio. Et ex istis quidem epithematibus est opium & sanguis draconis ¹ [crocus, & terebinthina fiat ex eis epithema] & liniatur ex eis tempus vsque ad tempus apud necessitatem in digentem, stupefactione. Et ex eis est crocus, & gallæ, & troch. stellæ. Nam, quum ex illo linietur tota frons, erit iuuans. Et tu quidem redi ad antidotarium, & ad tabulas medicinarum singularium.

g B. Alia litera. ad calidum. h n. olerum.

i n. gummi & fiat linimentum.

AN NOT AT I O N E S.

Egit & superius de dolore, quem temporalem appellat, id est de cephalæa, generatim. Nunc quia antiquus dolor capitis vel totius est, & absolute hic cephalæa appellatur: vel partis, et hemieranea dicitur de eadem re rursus agit, atque in hoc quidem et sequenti capite de cephalæa totius capitis, postea verò de hemieranea. Pro cephalæa ergo, & eius curatione pete Gal. 3. de aff. loc. 1. de comp. med. p. loc. Paulum lib. 3. necnon Celsum lib. 3. vide & Gal. de sangu. misubi de arteriarum dissectione ager.

Cap. 9. Cap. 2. Cap. 5. Cap. 2. Cap. 12.

De hemieranea.

Cap. 37.

Hemieranea est dolor in vna medietate capitis excitatus. Et Gal. definiuit eam dicēs quod ipsa est ambulator medius, cuius quidem causa est intra cranium, & quandoque est in pāniculo cooperiente cranium, & plurimum quidem sit in lacertis temporis. Quod autem est terius, quandoque peruenit ad hoc, ut non toleret tactum. Et materiæ sunt peruenientes ad locum eius, aut ex venis & arterijs extrinsecis: aut ex cerebro ipso, & velaminibus eius, & eleuatur plurimum illius, ex via commissurarum. Et quandoque fit ex vaporibus expulsis a toto corpore, aut membro illius partis. Et hemieranea quidem secundum plurimum est habens periodos. Et ipsa quidem non fit nisi secundum dominationem humorum. Et non fit hemieranea quantitatem habens ex malitia complexionis singularis. Et illa quidem, quæ fit ex humoribus, fit quandoque ex humoribus calidis, & quandoque ex humoribus malis frigidis, & quandoque ex ventositatibus, & quandoque

AVIC.

Gg 2 ex

De cura.

Cap. 36.

Si scierimus, quod illic est sanguis plurimus, & quod est causa prima, aut causa motiua eius est sanguis, phlebotomia. Quod si signa existunt, quod humores sunt frigidi, & tempus secundum ageritudinem est elongatū, & tu iam administrabis in principio etiā, quod repellit, tunc vtediet sint calefactione cum percussione mome mella, & menta, & reliqua, quæ sciuiti in ea none, & gradati procede ad fortiora. Et euacua cum eis, quæ conueniunt, & administratio pil. de aloes ^a [& masticis] est de eis, quæ multum conferunt in ea, & fiat illud in omni tertia nocte, & vratur cocchijs in euacuationib. suis si necessitas est, ut dentur eis fortiores, & sumat eum aureis oici de Kera. Et scias, quod quum purgasti, superest tibi ut confortes cerebrum, & velamina eius cum aliquibus, quæ ipsum cōfor tant, ex eis quæ sciuiti. Et ex istis quidem sunt odoramenta mulci, & ambre, & camphore eum eis aloem, & quandoque permiscent ne resolutionē. Et adhibe ei emplastra calida, & suporem inferentia, quæ sciuiti. Quum ergo declinat administra balneum, et emplastra confortantia. Dum autem in principio perseuerat, scis quod materia est calida, tūc ^c [foris] decla ratum est tibi, & sciuiti illud in canone regiminis cerebri, et frequenter pota cum medulla

ma, & egritudo, & sirsen quidem¹ [factum in febribus, aut factum propter humores in ore sto machi adustos; & illud quod est propter aposte mata in partibus capitis extrinsecis: aut in pan niculo extrinsecis. & sirsen factum cū sirsen, & est illud quod fit propter communitatem ve laminis. f. diaphragmatis, & apoplema eius, & reliquorum lacertorum pectoris, & factum in multitudine vesicae, & matricis, & stomachi, & si tium, narrationes diuersificantur, sicut diuersi ficantur narrationes narrantium] lethargiam, que est sirsen frigidum, quod nominatur obli scialem est illud, quod diximus, & quandoque apostematatur cum ipso substantia cerebri ē ē cō municatione & permutatione, & illud est vehe menter malum perimens in quarto, q̄ si ipsum riantur ex^k [sirsen] moriuntur propter impe dimentum in spiritu. It apostema hoc habet lo ca diuersa secundum partes cerebri diuersas, & quandoque communicant in ipso due partes: fit, non stat eius aduentus nisi in eo, q̄ sequi tur vacuitatem anteriore, & in eo quod media citrina cholera pura, aut rubra pura aut adusta lum, & quasi non fit secundum plurimum, nisi a sanguine choleric¹ [preter apostema phleg maricum, aut a citrino.] Et quali non finitur nisi flosore, aut fluxu sanguinis ex naribus, & multoties apostematatur velamen, & ven^m [q̄ riantur exteriora capitis, ita ut fortasse] ape ritur commissura. Et illud quidem, ex quo fit permissio rationis composita ex sletu et risu tatio ex peripneumonia, quum significat for tem calorem humoris, et quum significat for tem ad non verum, et quum accidit ut pericue inde imperuenit spasmus et vomitus, ut arugo prolixior mora eius est unus dies, aut duo dies, nitidis, in qua maior est fiducia, est illa, in qua alienationem eius, cum quo alienauit, post res risus aromati,] est significatio laudabilis. ^p Quum ergo laborat habens sirsen,] & euomit aut fortis, & prolongatur duobus diebus. Et partibus cerebri, cuius urina fuerit aquola, qui uir per hemorrhoidas, quum fluunt. Et quā doque infirigidatur, & mutatur in lethargiam. cam, aut fit demoniacus. Et multoties pmuta ro euadunt ab egritudine[†] phrenitidis. Quidā cidit egritudo existimant, q̄ quandoque ac signifi cans, [†] [dicunt enim,] quoniam fit fortis in quiete, et occitatio, et habens eam non to

lerat quietem, [†] [et fortasse saliendo ascendit] parietes, et eius rixa fit fortis, et stringitur ipse anhelitus, et sitis eius. Et quum bibit aquā, stran gulatur ea, et expellit ipsam. Et dicunt, q̄ est per necans ea die secundū plurimū, et quandoque extenditur vsque ad quatuor dies; et ab ea nul lus euadit post illud: sed accidit ut ipsorum facies nigrescant, et linguae, et sint ipsorum oculi congelati, et dispositiones sint sicut disposi tiones[†] [timentium:] deinde ipsorum leniuntur motus, et cadunt eorum virtutes, et pulsus, et mo riuntur. Et plures mortes ipsorum sunt cum strangulatione, et uides eos curretes, deinde vi des post illud eos statim cadere, et mori. Et dico ego, non est lōge, quin causa in hoc fit propter communitatem cerebri, cum aliquo membro nobili, sicut membro anhelitus, quū accidit eis spasmus magnus: aut corruptio alia, sicut stran gulatio: et perueniat ad cerebrum: et permittit, et corrumpat ipsum, et permisceat intellectu, et faciat sitim propter desiccationem partium capitis, et gutturis, u[†] []

f. in loco unni & existimant fa liendo aliquid.

t. b. habentium ira. Alia licera. habentium an gustum uel sa tium.

u. B. Alia licera. & pectoris.

ANNOTATIONES.

¹ Dicitur carabitus &c. In cerebro & partib. illi adiacē tibus fieri possunt omnia tumorū genera. hos generatim A uic, sirsen uocat. Latini non alio quā generis nomine tu mores appellant. Hi sunt uel calidi, uel frigidi, si calidi, ca rabitus nuncupat, Graeci phrenitidem, Latini deliriu. Si fri gidi, his sirsen frigidum, & lethargia, Graeci lethargum, La tini aliqui ueternum uocant, quamuis Plin. li. nat. hist. 20. inter ueternum & lethargum differentiam statuatur. Celsus libro tertio torporem nominare visus est. sunt etiam ex aquoso, ac seroso humore in capite tumores, quos hic aquā inter cranium nuncupat, Graeci ac Latini hydrocephalon uocant. De his ergo omnibus hoc in tractatu agitur, ac pri mum de phrenitide, quae quia, aut uera est, aut non uera quidem quum calido tumore affectū est cerebrū, non uera, quū ipsum, neq; per se, neq; per esētia affectū est: sed per consensum, aut totius corporis ambitus, ut in febrib. quibus dā, aut diaphragmatis, uentriculi, atq; alterius cuiuspiā par tis, et per uicem dicitur: de utraq; itidē uerba facit. Rur sus, quia phrenitis, quae uera est, alia a sanguine fit puro, et hac mitis est, alia a bile pallida, uel flaua, et est grauior, alia ab atra, atq; asata bile, quae omnū grauiissima; tumore quū ex sanguine est, inflammationē: quae ex bile erysipelas, & impetiginē, quae ex atra bile sibiare appellat (Gal. eā phreni tida sermā nuncupauit.) de singulisq; his sequentib. capiti bus tractat. Nunc igitur phrenitida definies, inflamma tionē esse aut membranarū cerebri. Qua quidē in re dubita tio est, an phrenitis de cerebri, nō membranarum dumtaxat inflammatione dicatur, an de mēbranis solū. Auicennas quidē phrenitida de cerebri inflammatione dici negat: aut hor uerō introduclorū eā uel in cerebro, uel in eius mēbranis es se testatur. & Paul. quoq; lib. 3. inflammationē membrana rū cerebri nunc quidē ipso quoq; cerebro simul eā obtinen te, nunc autē caliditate prater naturam in eo consistente, es se scribit. cui subs. ribere, & Gal. 2. de sympt. cau. uidetur, hanc asserens non tantum ex calidis succis ortum habere: sed et phlegmonem in cerebro, & eius inuolucris excitare. Sanē quod ad hoc pertinet, si phrenitidis nomē absolutē po natur, de membranarū praeterim inflammatione intelligitur, non de ea, quae cerebrum inuasit. unde & Paulus lib. 7. de phrenitide scorsum, ac cerebri tumoribus agit. Sape uero tamē ē de ipso cerebro nullo discrimine dicitur, ut ex locis constat, quae adduximus. Verum, utcumque statueri, p̄uici

Cap. 4.

cap. 21.

cap. 15.

cap. 6.

Cap. 18.

à principio.
Aphor. 51.

cap. 1.

cap. 7. Cap. 9.
colum. 1.a f n Alia lire
ra f. bris conti-
nua fixa, qua
augmentatur
in mensis se-
cundum pluri-
mum et.b B. alferasit.
e. u. c. u. g. u. g. u. g. u. g.d a. exasperan-
tur, et dentibus
mordetur ipse.e B. multum ex
ea bibentes.f B. Alia litera.
et e parous pp
duritie uenæ,
et debilitatem
uitrotis coar-
ctate a mate-
ria, et in pul-
bus eorū senti-
tus uirtus ali-
qua.
g B. finis cōstri-
ctōnis et prin-
cipiū dilata-
tis. Alia litera.
et est finis con-
strictōnis, et
dilataōnis ue-
locior.
h B. finis uel po-
sitiōis.

momenti est questio, qua de uoce est. Illa uero plurimi quam auctor huc notat, an cerebrum ipsam inflammari possit, uel non, innuit Auic. & simul refutat cuiusdam opinionem qui cerebrum inflammari posse negabat. hunc Serapionem fuisse certum est, qui primo breuiarij lib. hoc sta- tuit ex ratione, quod neque quod lene, neque quod durum est, inflammari potest. de eo quod durum est pollicetur hic auctor se alibi tractaturum, quum de dentibus ager, de mol- li nunc uerba facit, qua tu perpende. Pro Auicenna senten- tentia, quod ad hoc spectat auctoritas est & Gal. & Hip- pocratis. Hipp. quidem 2. de morbis, ubi & indicia & cu- rationem inflammari cerebri proponit, necnon 9. aph. ubi sphaclari cerebri testatur, qua dictione Gal. gangrena ipsum affici interpretatur, constat autem, si ipsum gangre- na afficitur, idem & inflammari, quum gangrena magnas sequi solet inflammationes. Ex Gal. uero cerebrum infla- mari habes 1. 1. meth. ubi neque in cerebri neque in eius membranarum inflammatione cucurbitulis morbi initio utendum esse ait. habes item 2. de sympt. caus. 4. de pre- sag. ex puls. & 1. in primum prorrheticorum. 2. Et quasi non finitur &c. Signa hic quadam de euen- tu phrenitidis ponit, sed plura habes ex Hippo. 1. prorrh. & in Coac. prenot. hac de re.

De signis eius communibus. Cap. 2.

Signa autem communia speciebus ipsis ueris, sunt ista. 1. Alienatio superfluit quandoque, & absconditur alia vice. Et abhominatio loquelæ, & pigritia ab ea. Et p- missio intellectus. Et plurimum horum circa quartum diem. Et inquisitio extremitatum. Et extremorum frigus, & agitatio. Et spiritus ag- itatus non ordinatus; sed est magnus. Et exte- rio [ossium pectoris] ad superiora multa, & c. [tremor] membrorum cum ipso, & ante ipsum nuntiat ipsum, & quandoque est cum eo som- nus inquietus, & excitatur ab ipso & clamant, & quandoque dormiunt, & quandoque uigil- ant, & est eorum somnus secundum plurimum ag- itatus, commotus cum phantasias, & somnijs corruptis terribilibus, & eius excitatio est per- missa cum uocibus, & sunt illic inuerecundia, & audacia, & ira ultra consuetudinem. Et ab- horrent radios, & auertunt se ab ipsis. Et agi- tantur lingue eorum uementer, & d. [strin- gunt eas,] & quandoque apostemantur. Et mul- toties absconditur eorum uox. Et desiderant aquam, & bibunt ex ea parum non [multipli- cantur,] & neque ipsam etiam desiderant plu- rimum. Et plurimum infrigidantur eorum extremitates, absque frigore extrinseco facien- te hoc. Ipsorum autem uirgæ sunt declinantes ad tenuitatem, & subtilitatem. Et ipsorum pul- sus sunt duri propter essentiam apostematis in membro neruoso [duro]. Et propter duriti- em, & debilitatem uirtutis ad comprimen- dam materiam, sentis in pulsibus eorum uir- tutem aliquam, usquequo appropinquant timori, quoniam siccitas aggregat, & stringit, & sunt [partes constrictionis & dilatationis] ue- lociores, & cum sua sermitate non euacuatur ab undositate quadam, quoniam cerebrum est substantia humida. Et quandoque accidit pul- sibus eorum, ut dilatentur aliquoties, & magni- ficentur propter necessitatem, & ut frequentes fiant, & diuersificentur in partibus [loci,] &

tremant: & illud quidem est ex eis, que nuntia- syncope, nisi sit genus i [tremoris, & diuersi- tatem & tremorem] faciat durities uenarum, & fortitudo uirtutis: quoniam accidit pulsui ipse- tiant illud. Et quandoque accidit pulsui ipse, ut sit spasmosus, & nuntiat spasimum. Quum- uides signa ægritudinum acutarum, & reser- prauas, & stringitur natura: tunc illud nuntia- t apostema cerebri, & est quasi ex nuntio reser- bus. Et præcedunt phrenitidis obliuio reser- pinquas, & tristitia sine causa, & somnia ma- & sorda multa, & grauitas, & repletio, & ante- dunt ipsum secundum plurimum citrinitatem- ciei, & uigilia prolixa, & somnus inquietus. Et accidentia hæc inueniuntur fortiora, dum mater- perferuerunt in itinere pertueniendi ad caput, & reuoluntur in uenis suis, & subleuantur. Et quum appropinquant ei, & biberit cerebri- materiam, inueniuntur principium locum in- 20 in posteriore parte capitis apud locum in quo- est coniunctio colli, & capitis, & proprie- cholerico. Et quum incidunt in ipsum, & ap- stematur cerebrum, deficiantur primum mem- li eorum uehementer, deinde accidunt labio- me, & proprie ex uno ocalorum, & multo- accidit, ut uena ipsorum forti asficiantur, & oc- dine: & quandoque succedunt eis distillatio- nes sanguinis ex naribus, & plerumque fiant oc- uis, & declinant ad quierentia, nisi in me- 30 quiem in maiori parte corporis, & in me- nibus, quoniam cum eis fortasse inquirunt, & colligunt villos: & sit illud plurimum cum- clauione oculorum. Et quandoque sit cum- [pupillatione, & querela.] Et quandoque gri sunt in loquendo [manifeste,] non ag- dentes super motum lingue. Et quandoque ap- cidit eis distillatio urinae cum cognitione for- forum, aut absque cognitione, quod ag- bus de significationibus fortibus. Et obliuiscuntur 40 stema cerebri est præsens: immo, si est in membris ipsorum: quod est in membris ipsorum. Nos uero quid de membris ipsorum dolorosis imperio- se tangitur, non percipiunt ipsum. Nos uero quid de membris ipsorum dolorosis imperio- dimus, et diemus, quod quando apostema in- in parte anteriore, corrumpit imaginationem- quum ergo est illud, incipiunt colligere mem- ex uelutibus, & pascas, & quæ sunt in mem- parietibus, et imaginantur aliquas phantasias- quæ non inueniuntur. Quod si sit in eo, quod 50 rumpit cogitationem, et turbatione plurima- agit, & loquitur cum alienatione plurima- quum cadit in eo, quod est coram posterio- obliuiscitur eius, quod uidetur, et agit in dis- sitione ita, ut quandoque petat aliquis, et pet- tetur ei, et non recordetur se quatuor illud. Et plurimum petat pelui, ut mingat in ipsa, & p- natur coram ipso, et obliuiscitur eius. Et ap- apostema comprehendat super partes eorum- apparent hæc omnia signa, & si cum eo app- metur cerebrum, rubra sit ipsius facies, & si- et exeunt oculi exterius apostema sit sanguis- bei, si materia faciens apostema sit sanguis- citrini sunt, si materia faciens apostema sit hu- lera pura. Factum uero ex humoribus p- communitatem, significat euentum eorum- et continentia malitie dispositionis mem- terius, et m [paroxysmus], qui est in eorum-

ne fortitudinis eius, & minuitur cum diminutione in dispositione] alterius, & augmentatur ipsius augmentatione. Et factum est ab apostemate cerebri, accidit paulatim paulatim, & sequitur uel adharet.] Et signa apostematis cerebri veri ° [inseparabilia] antecedunt: deinde accidit aegritudo. Non uerum autem praecedunt egritudines aliorum membrorum, deinde apparent signa eius. Factum autem ex partibus uelaminis distinguendis, & lacertorum pectoris, antecedunt signa] bisen, & pleuresis, quae sunt dolor pungitius in latere apud anhelitum, & stridura anhelitus, & pulsus ferrinus, & tussis^p plurimum] sicca, deinde humectatur secundum plurimum, & expuit: & fit cum febre continua, cuius plurimum caloris tendit ad partes pectoris, & in uero ad partes capitis.] [cu quo multiplicatur extensio ossium pectoris ad superiora, & proprius fit eis sensus doloris super uerticem non comprehendens.] Et non sunt signa praedicta eius in eo, quod praeterit, fortia, & multa: & eius spiritus fit diuersus, debilitatur enim quandoque, & fit frequens, & magnificatur alia uice, & fit ei similis: &] [] parus.] Sed in phrenitide uero fit spiritus maior, immo fit] magnus.] Et duo quidem] apostemata communicant in fortitudine] humorem.] Veruntamen si seque differt a si seque uero in hoc, quod sequitur in fortitudine uariatione febris, & alleviatur eum alleviatione febris. Cum eo autem quod sit propter humorem in ore stomachi, & nauseam, & situm, & amaritudinem oris. Et factum propter apostemata membrorum aliorum scitur propter illud, quod apparet de dispositionibus eius. quoniam dum non sunt apparentes,] & manifeste] non ducunt ad permissionem intellectus, & si seque manifestum: Et nunc quidem rememoremur signorum specierum uerae] phrenitidis. Dicemus ergo, quod primum signorum facti a sanguine est, quod] [communicans] accidentium eius predictorum communium, accidit cum risu: & accidunt ei distillationes sanguinis ex naribus, & magnificatur eius spiritus: &] [distillant] oculi eius, & lippitudinem patiuntur, & non sunt uigilie, quae accidunt ei soltendens ad rubedinem declinem ad nigredinem, deinde nigrescit, & fit lingua in ipso grauis, & quandoque pigrescit a locutione propter grauitatem linguarum, & sunt phantasiae eius, quas uidet, rubec, & uenae frontis, & oculorum

eius sunt plenae. Et accidit eis frequentia sedendi, & standi absque necessitate, quam inde habet. Quod autem fit ex cholera rubea pura, uigilare plurimum facit: &] [alienantur] cum eo oculi ualde, & exasperatur lingua fortiter, & citrinatur prius, deinde nigrescit: & febris fit fortis, & multiplicatur] desiderium, & amor tergendum] oculos. Et imaginantur quaedam tendentia ad citrinitatem, & ingreditur in mores eorum rapacitas, &] [melancholiae] proprietates, & audacia in disceptando, & est quasi in forma eius, qui uult] [litigare.] & attenuantur nares eorum, & proprie ipsarum extremitates: & accidunt eis in frontibus suis attractio fortis ad superiora. Eius autem, quod fit ex cholera adusta (& est illud quod] [perimit]] signa sunt quod] [communitas accidentium] accidunt cum demonio, & rixa: &] [spiritus] magnificatur, et magnificatur inquisitio.] Et sunt oculi eorum conturbati, et] [eius causa] est] [sibare, et est quasi ipsa.] Signa uero permutationis eius, sunt ista. Nam si permutatur in lethargia (et illud est quod in eis] [expectatur.]) uidet oculos profundari in clausione cum lachrymis,] salua currit, et pulsus tardatur, et leuis fit. Signa uero permutationis eius in scaculos, et] [est] apostema cerebri, sunt, quod apparent scaculos signa, et occultatur nigredo oculorum, et apparet albedo quandoque, et non diligit] [] nisi resupinus, et inflatur uenter eius. Et extenduntur] [ossa pectoris] eius, et multiplicatur] [tremor] membrorum eius. Et signa permutationis eius in hecticam sunt profunditas oculorum, et sedatio febris, et] [nigredo] corporis, et paruitas pulsus, et durities eius. Signa uero permutationis eius in spasnum, nos afferemus in capitulo ipsamini.

ANNOTATIONES.

40 Phrenitidis est uera, & non uera, & future, & eius quae cepit incipit, satis copiose assert. de quare egit & Galenus. tum. 5. de aff. lib. tum alibi, & Paulus lib. 3. quae placuit nobis breui schemate amplecti, & signa uera phrenitidis, quasi methodo quadam ante oculos subicere, ut huius exemplo fluctuosi ceteri affectuum aliorum signa, ad pauca capita perstringere cuitantur. Non negamus posse & alia multa indicia afferri, quae una cum his, quae adducimus, phrenitida indicant; sed ea nos praeterimus, quae maioris momenti & significationis sunt, attulimus. atque haec quidem inchoante phrenitide, neque omnia fortasse, neque grauiora sunt; procedente tamen morbo, & omnia, & grauiora solent infestare.

a. exsiccat.

b. n. opatio. cioia in tergend.

c. B. malignitas.

d. B. pugnare.

e. B. est malum perneans.

f. n. plurimum.

g. n. anhelitus.

h. f. n. extensio.

i. n. similis.

j. demonium.

k. B. magis ipe.

l. ratur in eis, cu uidet oculos p.

fundari, & clau.

sione continua.

ri.

l. B. ad.

m. f. n. uel iace.

re.

n. n. serafit.

o. n. iestigatio.

p. n. extenuatio.

cap. 3.

cap. 6.

					<p>imaginationis lesio, ut in Theophilo lib. de sympt. diff. cap. 3. & Gal. quarente festucas. 4. de loc. aff. 2.</p> <p>Cogitationis lesio, ut in lanifici puero 4. de loc. aff. 2.</p> <p>Imaginationis & cogitationis lesio, ut ipsi qui pestilentia laborauerunt, de quibus Thucyd. lib. de sympt. diff. 3.</p> <p>Memoria lesio, in iisdem peste affectis, ibidem.</p>
				principi- bus	<p>Sensus communis, insonnia, aut leuis ac turbulentus somnus, quoque turbulenta, ob quæ repente expergefacti exiliunt, & turbantur, quæ omnia ex biliosi præsertim humoris natura proueniunt, de Gal. 5. de loc. aff. 1. & 1. in 1. prorrh. 5. Paul. lib. 3. cap. 6.</p> <p>Tactus, Capitis dolor grauis & tenuis ob plenitudinem, pruritus, quia inflammatio in membranis est, pulsatorius ob arteriarum reperi affectu communicantes. hunc tamen dolorem primo initio temporis non sentiunt, quia mens eis laesa est.</p>
				animali- bus	<p>Stridor dentium non consuetus aut per somnum, aut per uigiliam fitque ex cerebri repletionem, a qua quodammodo conuelliunt. primo prorrh. 2. & in Coac. prenot. ante medium.</p>
				motrici- bus	<p>Oculorum fixio & quadam ueluti immobilitas, ex obliuione.</p> <p>Totius corporis inquietudo, ob immodicum calorem, & uehementem febrem.</p>
				Affectioni- bus	<p>Pulsus paruus ob instrumentorum duriciem, & durus ob inflammationem in membrana. Gal. de puls. ad Tyron. cap. 11. & 4. de caus. puls. 1. 4.</p>
				Vitali- bus	<p>Spiratio magna ob caliditatem cordis immodicam: rara ob delirium, negligenter scilicet reddita facultate, 5. de loc. aff. 4. Est tamen & quandoque parua & frequens, ubi uidelicet dolor paruum, quæ respiratori seruiunt, infestat, delirium vero dolore sit minus, fortasse phrenitide imminente, aut ex diaphragmatis inflammatione inchoante euenit. unde & si spiratio magna & rara propriam esse phrenitidis indicium, non tamen inseparabile est. Vide Gal. 2. de difficult. respir. cap. 1. 3. & deinceps.</p> <p>In animosis, audacia, temeritasque, ob caloris, ac humoris inflammari qualitatem, & di communicatam. 5. de aff. loc. 4.</p>
Phreni- tis digno scitur ex				Naturali- bus	<p>Sitis immodica ob affectionem calidam, & siccam, bibunt tamen paruum, & sparsitas phrenitici appellantur, quod obliuiscantur, lesio memorandi prorrh. Gal. 1. in primum prorrh. com. 16. & 5. de loc. aff. 4.</p> <p>Cruditates urinarum, nempe aut decolores, aut nigra ipsæ, aut sublimis nigra, & fetida. primo prorrh. 4. sepe etiam supprimuntur, aut sine sensu excreantur, & tunc uidelicet naturali munus suum obliuiscite ob consensum cum animalis natura, & cum toto corpore. 5. de loc. aff. 4.</p> <p>Aluius restrictior, eadem ratione, aut bilis raptu ad superiora, unde non stimulantur, sunt etiam quandoque alba deiectiones ob eiusdem bilis ad superiora commisionem, & malum hoc indicium est 1. prorrh. 13.</p>
				Affectibus corporis sensibilibus	<p>Rubor faciei, & totius capitis, si redundet sanguis.</p> <p>Oculi squallidi ob uigilias, lucem fugientes ob materis agitationem, quæ a lumbis sanguineo colore tetrici, ut ait Paul. lib. 3. cap. 6. sanguineo quidem colore, & undantem sanguinem aut solum aut cum humoribus alijs, tetrici uero coloris præsertim serias.</p> <p>Linguae ariditas, nigredo, & asperitas ob immodicam siccitatem, & caliditatem a cerebro communicatam. primo prorrh. 3. & in Coac. prenot. ante medium. Paul. lib. 3. cap. 6.</p>
				Excretis præternatu- ram & retentis	<p>Sanguis e naribus stillans, natura id conate expellere, quod molestatur. Hippoc. Coac. prenot. ante medium. & Paul. lib. 3. cap. 6.</p> <p>Lachryma acris ex altero oculorum fluens, ex dissolutione humorum in cerebri stentium ab immodico calore, unde & sordes fit, ea. f. materia ab animalis gido condensata. Paul. lib. 3. cap. 6.</p> <p>Adde & urine atque alui suppressionem, de qua supra dictum est.</p>

His omnibus adde & febrem non intermittentem squallidam, & febrem dem tenore permanentem.

Communis quidem cura specierum eius verarum est phlebotomia ex cephalica, & egressio sanguinis aliquantula, immo multa valde. Et incipiat in hoc loco, sicut incipiunt humores, si nihil forte fuerit, quod prohibeat. Et oportet ut fiat eius phlebotomia cum cautela in cognoscendo dispositionem ipsius & syncopis, si ceciderit ipsam, aut sit ei vicinus, & retineatur sanguis, quum syncopis adest propinquitas, & ingenietur in cognitione illius. Nam in eis non apparet dispositio in incoherencia a dispositione in lipothymia multum manifeste: sed pulsus quandoque significat ipsam, quum tremat, & descendit, & diuersificatur abque ordine, ita ut inuenias vnam magnam, & aliam parvam, significat propinquitatem syncopis. Et oportet, ut sit cautela in ligatione vitæ super ipsam, ita ut sit firmata, quam motus ipsius, & agitatio irrationabiles non soluant, quandoque enim soluit eam, & eicit per seipsum propter imaginationem corruptam ducentem eum ad illud. Deinde post hoc phlebotomia venas frontis, si virtus fuerit fortis, & fecerit oportere illud dispositio, & fortitudo agitudinis. Quod si virtus & dispositiones non consentiunt, ut fiat phlebotomia eius vniuersalis, & ex manibus eius: aut non est tibi possibile habere manus eius, & quod additur ei ex hoc ducit ipsum ad inquietudinem & rixam fortem, tunc phlebotomia eum in fronte. Et pone super caput eius in principio oleum rosæ cum aceto in frigidatum niue, & reliqua, que numeravi tibi ex expressionibus infrigidantibus. Et cholericus quidem iuuatur, si fiat capiti eius eniplastrum ex folijs senticis valde. Et faciem gerere in domo temperata, in aere puro, in quo non sunt picturæ, neque formæ. Nam ipse diligit intueri imaginationes earum, & velamina ipsius cerebri. Et oportet, ut in domo eius, & iuxta ipsum, sit multitudo redolentium frigidorum, sicut nenuphar, viola, & rosa, & camphora, quæ numeravi tibi in canone. Et adhibet ei amicos suos prudentes sibi caros, & miset propter ipsum a sua permissione, & agitatione, quæ ei nocent. Et stude, ut ipsum facias dormire, & ut fiat hoc, aliquid opij duobus cornibus frontis eius appropinqua, & naso ipsius, est perimens, immo sine opio sis contentus. Sed et fac emplastrum capiti eius ex lactuca, & porrumamen rectius est, ut expellas per phlebotomiam eius timor, fac illud in principio duobus diebus, aut tribus. Amplius, quum phlebotomia remaneat in corpore sanguis, quo confortetur natura ad resistendum uaporibus, & eere. Et postquam phlebotomaueris eum, tunc oportet ut ipsum clysterizes clysteri valde leni, sicut oleum rosæ cum aqua hordei, & aqua, &

oleum, quod si egres eo, quod sit fortius hoc, postquam sit in gradu lenitatis, fac, & trahe materiam ad inferiora omnino, frictione pedum, & reliquis, & funde super eos aquam calidam: immoligando, & stringendo, & ponendo ventosas super eos, & propriè in dispositione descensionis. Et grauitas fortitudinis febris, si adest ei illud, quandoque facit oportere in principio egritudinis dispositionis, ut ponantur ventosæ in loco, qui dicitur thelen. Et primo incipe nutrire ipsum subtili nutrimento, ita ut sis contentus oxymelle: dein de post hoc die uno aut duobus, permuta ipsum ad aquam hordei subtilem cum oxymelle, deinde ad grossam, & considera in hoc virtutem, & agitudinem, & quoties uideris accidentia egritudinis fortiora, incipe in principio a subtili latione cibi multa, nisi uirtutis casus timeatur, tunc enim nutrantur, & aliena eos ab aqua uehementis frigoris, propriè si fuerit in uelamine distinguente apostema, aut in uisceribus. Et sicut videbis agitudinem declinare, gradatim in nutrimento procede, aut ex ipso adde, & pone ut ipsum sit ex cucurbita, & herbis frigidis, & almes, & granis frigidis, aut castiati, aut acetosum cum fructibus frigidis, & in hac hora iuuantur panes similes infuso in aqua frigida: & iuleb infrigidato cum niue uehementer. Et oportet quidem, ut in principio administres percussiuam puram, nisi sit de genere magno, ex quo apostemantur venæ, quæ sunt extra caput cum communitate velaminis, illic enim oportet incipere ab eo, in quo sit parum mollificationis, & sedationis doloris, deinde styptica. Et sit tibi securitas multa in clysteribus: deinde administra secundum plurimum embrochas infrigidantes, non cum stypticitate. Et misce in eis parum papaueris, ut dormire facias, & parum chamæmillæ etiam, ut resistat papaueri, & resoluat resolutione modica. Quumque agritudo fuerit finita his medicaminibus, & remanserit alienatio, tunc mulge super caput lac ex vberibus, & mammilla, si uirtus quidem in ipso est fortis, lac caprarum, & si debilis quidem fuerit, lac mulierum. Et omni mulsi morari super ipsum una hora fac succedere abluionem cum embrochis equalibus, in quibus ponantur uiolæ, & radices lilij, & chamæmilla cum reliquis infrigidatiuis, sicut videbis in antidotario, quod si egritudo prolongatur, & non remouetur medicinalibus istis: aut grauis est faciens somnolentiam, & pertransierit terminum principij, & quies in ea fuerit maior motu, tunc aliena ei, quæ uehementer infrigidant, & propriè papauer, & adde ei in embrochis, tunc post septimam, balsamitam, & metastrum, & rutam, & expressionem mentæ, & melilotum, & pone super caput mucillagines seminis lini cum oleo, & aqua, & unguento corpus cum oleo calefacto alfiduè. Quumque uideris, quod uirtus conseruetur post longitudinem agitudinis, & postquam pertransierit septimanam, & quod est super ipsum, tibi inest, ut potes ipsum parum uini permitti. Et multoties accidit eis uomitus, et iuuantur eo. Et quandoque potantur quidam ipsorum aqua permixta cum oleo, & sit

k B. & eorū cō
pressionē.
l B. declinatio
nis febris, & an
te uehementiā
eius si adest ei
illud, ut quan
doque oportet
in principio a
gritudinis ap
ponere uento
sas super cha
mel, inter ipa
tulas.
† spicula.
m B. cum ul
tima subtilitatio
ne cibi.
n B. sciamini
zuccarino.

† pifis.
o B. asidbagie.
† iure pulli.

p B. magni apo
stematis.
q B. egrediatur
ex capite.

r B. festina ad
clysteria festina
tione uehemen
ti.

f B. Alia libera.
liquiritia.

r B. similis.
† subet.

u B. symph. &
& laudenzgi.

x † B. uehemē
ter.
y B. uolueris.

z † B. frigidō,

res valde: & ^b [maxilla] valde rubescunt: & quandoque accidit cum ea spasmus: & quandoque accidunt uomitus, & nausea propter commutationem stomachi: & declinatur ad resupinationis, & secundum contrarii consuetudinem resupinationis, & secundum diuersitatem ordinis, & est secundum plurimum perneans in tertio, si autem ipsi pertransierit, fiducia habetur. Et scias, quod egritudo non est uehementer praua: alioquin membrum non toleraret ipsam cum hac essentia, & cum hac sublimitate. Et ipsius quidem cura, est cura phrenesis, & fortior: & confert ei phlebotomia vena, quae est sub lingua uehementer. Et illud post phlebotomia venae communis, & uenarum aliarum.

De erysipila, & impetigine accidentibus in cerebro.
Cap. 5.

Q Vandoque etiam accidunt in ipso cerebro erysipila, & ^a [impetigo]. Et sit dolor fortis, & inflammatio uehemens. In facie vero quandoque accidit frigus propter occultationem caliditatis, & citrinitas propter illud & proficitur in oculis; deinde calescit subito, & rubit tendens ad citrinitatem, & frigus, & est siccitas uehemens in ore. Et cum eis non est tantum ex subeth, quantum accidit in phlegmone: veruntamen accidentia in eis sunt terribiliora, & febris est fortior. Et eorum cura est cura phrenitidis ferina. Et plurimum eius perneat in tertio. Si autem non interficit in tertio, euadit. Et pueris quidem quandoque accidit erysipila in cerebro, & profundatur cum ipsa incipit, & oculi, & minoratur oculus; & desecatur totum corpus. Medicentur erpermutato omni hora. Et cum expressione, & herbis humidis, & frigidis super caput, propter cum cucurbita, & corticibus melonis, & cucumeris.]

De fibare.†

Cap. 6.

Dicitur fibare ^a [demonium] superfluum, ac idens cum siren calido cholericum, ita ut homo, cum hoc quod habet siren, alienetur propter demonium agitatiuum. & cum Karabito quidem puro sit alienatio, & rationis permittio, & non est cum ipso demonium: si autem est demonium, est fibare, & est etiam quasi mania composita cum karabito: sicut karabitus mate calido, & febre. Et multoties quidem accidit in ipsa demonium; deinde succedit ei karabitus, & febris. & non fit fibare, nisi quum Nam quum ipsa ad cerebrum ^d [impellitur] cum monium, & cum ipso, aut post ipsum prouenit apostema, & est causa fibare. In Karabito autem in fibare apostema, & demonium proueniunt simul a materia, neque unum eorum est causa alcerius: ^e [ex quo aliud inueniatur]; & si quandoque fiat paupmodumque ipsorum causa ad-

ditionis alterius. Quumque fibare incipit apparere, uigilie sunt prolixae, & somnus inquietus, & timor est in somno, & ^f [oscitatio], & spiritus magnus frequens, & obliuio, & responsio non similis interrogationi, & oculi rubescunt, & ipsorum agitatio adest, & grauitas est in eis, & sunt ^g [quasi lippi]. Et quandoque est in eis secundum quod diximus citrinitas, & sit illic sensibilitas extensionis apud ^h [spondyles], & dolor propter eleuationem vaporis, & sit etiam in eis curus lachrymarum inuoluntarie ex uno oculo. Deinde quum sistitur egritudo, indu ratur febris, & exasperatur lingua, & siccatur; deinde in postremo ipsius quiescit motus palpebrarum propter debilitatem, & grauitas motus peruenit usque ad motum palpebrarum, & remanet ex demonio alienatio inter cetera, cum defectu sermonis, & paucitate ipsius, & secundum plurimum prouenit colligere uillos, & paleam. Et in pulsu sit augmentum debilitatis, & minorationis, & duritici propter siccitatem. Et quandoque sit fibare, quae non est ⁱ [simplex], uir: quare ipsorum dispositiones diuersificantur in sermone, & memoria, & motibus, plerumque enim sunt ordinati, & plerumque inordinati. Et ipsius quidem cura est cura siren cholericum cum additione in haec meditando multa: & oportet ut extremorum ligatio assidue.

ANNO TATIONES.

^a Ergo de phrenitide, quam ueram appellauit, membrana nuda uidelicet cerebri inflammatione: nunc de cerebri ipsius phlegmone uerba facit, Paulum hac in re emulatus, qui de phrenitide prius, de his posterioribus scripsit lib. 3. unde ^{cap. 6. 7. 8.} & parum ab eo uariat. Addit hic de fibare, hoc est cerebri inflammatione ex agitata bile, quam Gal. 3. de aff. loc. feruam meminit appellat. ^{cap. 7.}

^b De lethargia, quae est [†] [apostema] cerebri frigidum, cuius in eis praetatio est obliuio. [†] [siccitas]. [†] [siccitas].

Lethargia dicitur apostema phlegmaticum factum intracranium, & est siren phlegmaticum. Et plurimum quidem eius sit in meatibus substantiae cerebri, absque uelaminibus, & uentriculis, & substantia cerebri, quoniam phlegma raro congregatur, & penetrat in panniculos cerebri propter ipsorum duritiam, neque in substantiam cerebri propter ipsius uiscositate, sicut etiam pleuresis secundum plurimum est cholericum, & raro sit phlegmaticum propter paruitatem penetrationis phlegmatis in substantiam [†] [sifachiam]. i. sifac neruosum durum: licet sit possibile, ut fiat illud in paucis ambarum. possibile est enim, ut cadat hoc apostema in substantia cerebri, & in eius uelaminibus. Et haec quidem egritudo nominatur nomine sui accedentis. ^a [Veruntamen lethargia uniuersaliter] est obliuio. Et hanc egritudinem comitatur obliuio: & propter nomen eius errant in ipsa plures medicorum ignorantes, quod ^b [intentione] in ipsa est egritudo facta ex apostemate frigido: immo existimant, quod haec egritudo in seipsa sit obliuio. Et ^c [quod] quidam medici sunt, qui nominant lethargiam omne apostema frigidum in cerebro: siue sit melancholici, siue

^f n. sileus.

^g n. ambo oculi quasi clidua.

^h n. alchafa.

ⁱ n. simpliciter.

^{cap. 6. 7. 8.}

^{cap. 7.}

[†] [siccitas].

[†] membranosum.

^a B. quoniam in reprobatio lethargia.

^b n. Alia litera accidens.

^c n. quatuor.

De cura.

Cap. 9.

ANNOTATIONES.

Si non fuerit, quod prohibeat, phlebotome-
tur prius: deinde administra eis clysteria a-
cure: & attrahatur materia ad inferiora. Et fac
cum vomere cum penna sinapi, & melle illini
ta. Et fac eum quiescere in domo luminosa. Et
prohibe ipsum, ne in foporem profundetur,
assidue excitando ipsum. Et in principio rei re-
post duos dies a principio sui, misceatur eis ca-
storeum, & sit acetum squilliticum, & non po-
tes aqua frigida ipsum, nisi parumper, & in prin-
cipio proprie: & apud statum eius, & proprie
in finem, a f & j prohibe illud: deinde inunge
corpus eius oleo, & nitro, & semine vrticæ, &
lauroleæ, & pipere, & pyrethro, & similibus: &
administra embrochas fortis resolutionis, &
odoramenta, & sternutamenta, & gargarisma-
ta subtiliatiua, in quibus sunt f thymus hysso-
pus, & calamentum, & origanum. Et gargaris-
mata cum melle, & squilla, & reliquis, quæ sei-
uunt in canone. Et quum squillam super ca-
put eius administras, proprie humidam valde
caiuatur: & administra etiam reliqua rubifi-
cacia super caput, & linimentum fac ex sinapi.
Et frica extremitates eius, & comprime eas
donec rubescant, & doleant: quoniam est ma-
gni iuuamenti, & fiat illud assidue. Quum au-
tem in f cartum profundi sunt, extende capil-
los ipsorum, & euclle quosdam eorum, & po-
ne etiam apud nucham ventosas multas cum
igne absque incisione: & forte incisio tibi ne-
cessaria est, quæ est necessitas euacuationis san-
guinis. Et quum nutris, nutri eos cum aliquib.
quæ sint sicut aqua lupinorum, & aqua ciceris
cum b [hordeo fracto.] Quumque eos cibau-
eris, comprime extrema ipsorum aliquibus ho-
stibus necessariis fuerit propter agritudinis
longitudinem, vt potes ipsum solutiuo, & pro-
prie quando cum ipso apparet tremor; puta
ipsum duabus tertijs aurei ex castoreo cū pau-
danich. Et si timetur superfluitas febris, aliena
scammoneam, & si contentus castoreo, & per
mutatione complexionis absque euacuatione.
clysteri. Si autem alia fuerint tibi necessaria, da
ei ad potandum hieræ pieræ pondus 3. vnus
cum quarta. 3. vnus de pulpa coloquintidæ,
& f tribus 3. myrobalanorum, & danich vno
confidis quod soluat, quod si non confidis, pro-
pter illud, fac ei suppositoria, aut collyria, vt
de excita ipsum, & præcipe ei, vt permittetur ad
egerendum. Et quum ei accidit obliuio vrine
& stercoreis, embrocha vtraque emundatoria, &
ventrem cum aquis, in quibus cocta sint cha-
mæilla, & melilotum, & viola, & radices d
[ilicis] & comprime vesicam, vt vrinam emit-
tat. Deinde quæ finitur agritudo, administra e
refractoria, & fac cum tolerare terminum
exercitij parui, & adhibe ei regimen conua-
lescentium.

De huius affectus curatione habes ex Galeno. 13. me-
th. ex Paulo lib. 3. & Celso lib. 3. necnon ex Hipp. lib. pri-
mo. de morbis quosdam. Sed hic dubitatione dignum est, q
hic author in lethargicis uenæ sectionem statim aggredi-
tur, quum tamen peccans materia frigida sit & crassa, ac
nisi da, quæ uenæ sectione tolli neque potest neque debet.
Verum desumpsit hoc ex Galeno 13. meth. ubi phrenitidi
& lethargo communem ait esse curationem sanguinis mis-
sionem, quæ sanæ, & si ratione humoris in cerebrum impa-
cti non conuenit, imminuendæ tamen copię gratia, quæ in
his præsertim est affectibus, & ipsa admittitur. Unde &
in lib. de sangu. miss. aduersus Erasistratum non in calidis
solum, sed etiam in frigidis affectibus secari eam posse Gale-
nus testatur.

Cap. 21. cap. 9.
cap. 21.

Cap. 21.

Cap. 5.

De aqua intra cranium.

Cap. 10.

Q Voniam quandoque aggregantur humi-
ditates aquosæ intra cranium, & extra
ipsum, tunc si fuerint extra cranium, significa-
bit eas, quod propinquè dicemus. Et si sunt in-
tra cranium, & locus earum supra pannicu-
lum durum, sentit eger grauitatem interius, &
sit cum ea difficilis clausio oculi, imò non est
possibilis, & humectantur oculi valde, & lachry-
mantur assidue, & sicut aperti intuentes in u-
num locum, & in cura huiusmodi non est in-
genium.

De apostematibus, quæ sunt extra cranium, & aqua
extra a [caput, & ataxum rosarium i. infla-
tionibus.] Cap. 11.

a B. crancu, &
dehathas infan-
tium, seu puero-
rum.

Q Vandoque accidunt in velaminib. quæ
sunt extra caput, apostemata calida &
frigida. Et quandoque accidit, & proprie infan-
tibus, egritudo, quæ est f congregatio aque in
capite, & quandoque etiam accidit maioribus.
Et hæc quidem egritudo est humiditates reten-
tæ inter cranium, & cutem b, [&] inter duos
panniculos extrinsecos et c [accidit inferiora
tuo in loco illo capitis, & fletus, & vigilie. Infan-
tibus quidem accidit illud secundum plurimū,
quū obstetrix errat, et cōprimit caput, et separat
ipsum, et aperiuntur orificia venarū, et currit
ad illud, quod est sub cute, sanguis aquosus. Et
quandoq; sunt humores alij ab humiditatib. a-
quosis. Quod si color cutis est cū dispositione
sua, et cutis est eleuata compressa, expulsa: tunc
est aqua in capite: et si color est mutatus, et ta-
ctus diuersus, et est ibi fortitudo, et prohibitio
ad expellendū, et sentitur mordicatio, et dolor;
tunc ibi est apostema extra craniū. In infantib.
aut et alijs, quū est aqua in capitib. eorū, et hoc
plurimū non fit nisi in infantib. tunc oportet,
ut cognoscas an sit multa, et an sit expulsa ab ex-
teriorib. ad interiora uiolenter: nā si taliter fue-
rit, nō medicatur. Si aut fuerit pauca, et retenta
inter cutē et cranium, tunc fac aut scissurā vnā
in latitudine: aut si fuerit multa, tunc fac scissu-
ras duas se secantes, aut tres scissuras secantes se,
si fuerit plurima, et euacuetur quod est in ipso:
deinde stringe, et liga, et superpone ei uinū, et
oleum vsq; ad tres dies. postea solue ligaturā, et
medica cum vnguentis, et licinijs, si eis indigue-
ris, et d [] filo, et puluerizatione, si il-
lud sufficit, et non indiges vnguentis. Et si car-
nis

f hydrocephalus.

b n. aut.

c B. alchafad i.
depressio.d n. aut cū suru-
ta facta cum.

nis generatio tardatur: precipitur ut os leuiter
radatur, ut caro nascatur. Si autem aqua fuerit
valde pauca, sufficit tibi ut resoluatur humor
aqua solus. ¶ cum emplastris.
Quae autem ex apostematibus extrinsecis sunt
calida, & quae frigida: cognoscas tactu, & colo
re, & convenientia eius, quod ad ipsam perue
nit. Et in omnibus quidem sentit ager dolorē
comprimentem cranium: & quum tangis, in
uenis dolorem. Et cura ipsum medicamine le
uiore ex cura apostematis capitis: ita tamen,
quod tu sis securus in administratione fortio
ris in ipso. Et ventose quidē in ipso conferunt
plus minutione. In ¶ inflationibus autē in
fantium oportet, ut lactans aquam potet hor
dei, aut aquam facie eius, si infans solutionem
habuerit: & infanti detur ad potandum ruc ali
quantulum spodij torrefacti, & sem. portulacae
torrefacti. Solutio enim in hac agitudine est
mala. Et lactanti interdicitur ¶ balneum, ¶ &
ponatur super synciput eius ¶ [viola infrigi
data.]

et B. prohibes.

† sisen.

f B. huthas.
† atalsim.g B. alchoeme.
h n. Alta laca.
oleum uiolati
infrigidatum.

ANNOTATIONES.

De hydrocephalo author introductorij medici memi
nit, & meminit Celsus lib. 3. sed pulchre & copiose Pau
lus lib. 5. & signa & curationem scribit. ex quo sumpsisse
his videtur.

cap. 18.
cap. 2.
cap. 3.† cataphora seu
coma.

De ¶ subeth ashari, quam quidam medicorum nominant
fuchos, sed non est ipsi, imo fuchos est species
congelationis. Cap. 14.

† sisen.

HAccēgritudo est agritudo siseniati cō
posita ex ¶ apostemate calido & frigido:
quoniam apostema est factum ex duobus hu
moribus simul, scilicet phlegmate & cholera. Et eius
quidem causa est repletio, quam generat gulosi
tas, & multitudo comestionis, & potus & ebrici
tatis. Et virique quidem humores quandoque
aequantur, & quādoque vnus ipsorum vincit,
& vncunt tunc eius signa. Si ergo phlegmati
cus vincit, nominatur ¶ subeth sahari. Et si vin
cit cholericus, nominatur ¶ [¶ sahara] sube
thia. & quandoque ¶ [conueniunt] in egritudi
ne vna cum numero, ut vnusquisque corū im
pugnet alterum, & quādoque vincet phlegma,
& quandoque cholera. Et facit quidē phlegma
in ipsa ¶ subeth ¶ [quandoque,] & grauitatē,
& pigritiam & elationem oculorum. Et diffi
cile sit eis respondere ad illud, quod quaritur
ab eo: Et est ipsius responsio, responsio tardan
tis, & cogitantis. Et cholera quidem in ipsa effi
cit ¶ [inquietudinem,] & alienationem ¶ [con
tinuam, & palpitationem:] & neque permittit
ipsam profundari in ¶ subeth: imo eius subeth,
est subeth a quo excitatur, quum excitatur. Et
quum phlegma vincit, grauatur subeth, & clau
ditur palpebra, quum aperitur. Et quando vin
cit cholera, excitatur, ¶ [¶ & alienatur, & perue
nit] ad motum, & aperit oculum absque palpi
tatione, & non clauditur: imo ipsius superior
extremitas attrahitur, sicut accidit patienti sisen
sem, & desiderat resupinari, & eius resupinatio
est non naturalis, & ¶ [inflatur ipsius facies] &
declinat ad viriditatem, & rubedinem, secun

† coma.
a B. shorgia.
† consurgit.
b B. contingit.c — B.
† somnolentia.d B. uigilias.
e B. & inuicti
in uno loco co
tinuam
† somnolentia.f n. sh eo est fa
ciliter quā sic
excitatur, vel
quā ab aliquo
excitatur, & alie
nat, & mediet.g n. facies eius
n. shorgia.

dum quod in dominatione dispositionis
trahitur palpebra eius ad superiora, & h
mat. ¶ Et quum aperit oculum suum, est ipso
apertio, sicut apertio habentis ¶ [fuchos, & con
gelationem absque palpitatione, quum autem
loquuntur, eius sermo non est ordinatus: &
strangulatur ab aqua ita, ut plurimum replet
aqua ex naribus eius. Et similiter strangulatur
forbitionibus, Et haec quidem signa sunt vrinæ.
Et multoties accidit in ipsa retentio vrinæ.
egestionis, & paucitas vtriusque. Et accidit
strictura spiritus. Et quandoque similatur
pluribus dispositionibus praefocatione mat
ris. Veruntamen facies in praefocatione mat
ris est eum dispositione sua, & adiunt reple
signa praefocationis dicta in capitulo suo: haec
autem possibile est, ut in ea aliquid loquatur
ager annuntiet, et si precipitur, ut intelligat
ea autem, eius matrix praefocata est, non est
sibile illud, dum in praefocatione peruenit
hec quidem agritudo similis est lethargiae, sed
tamen differt ab ea: quoniam facies non est
dispositione sua, sicut est in patiente lethargico,
& iterum eis adiunt vigilias, & apertio oculi
rum absque palpitatione: & febris est in ipsa
tior, & similatur karabito. sed tamen differt
eo: quoniam subeth in ¶ [ipsa] est maior & al
natio minor. Et pulsus quidem eius est resolu
frequent, propter apostema, & peruenit ad
lethargiam: quare diuersificatur a pul
et apostema ¶ [suum: quare diuersificatur a pul
karabito, et ipsius quidem breuitas est pro
pter latitudinem sui. Amplius est fortior
sui lethargiae, et debilius pulu Karabin. Et
sit pulsus non extensus, rarus valde, ipsius
tus in ipsa non remanet, neque egreditur
ordine omni illo egressu, sicut fit in praefo
tione matricis, imo virtus cadit, et pulsus
frequens.

De cura. Cap. 13.

CVra autem communis est phlebotomia
cut scis, deinde clysteria, in quorum
tractione ¶ et lenitate addas secundum quan
tatem, in qua inuenis materiam siseniati
gna praedicta, ita ut cognoscas an vincat
ra, uel phlegma. Et cibis etiam prohibe
cundum quod sit in karabito, et propter
causa fuerit multitudo cibi. ¶ Quapropter
causa fuerit multitudo cibi, fac egredi
re, et purgare stomachum ipsius. Si autem
sa eius fuerit ebrietas, non curabitur omni
donec abscindatur ebrietas, deinde
tus humectantibus caput ipsius, deinde
mum curetur eo, quo curatur siseniati
Et ipsius quidem species communis
brochias, et emplastris, et sternutorijs
et euacuationibus subtilibus cum eo, quod
bitur, et clysterizatur, sicut scis. Et illud
medicinae in ipsa non sunt in termino
tatis, quae precipitur in karabito, neque
mino calefactionis, quae precipitur in
thargia, sed sint composita ex eis, et
in eis illud, quod oportet, secundum

apparet, quod aliquis duorum humorum sit magis abundans. Et tibi quidem iam præmissum est in canone totum, quod oportet facere in huiusmodi. Et oportet, ut ponas in embrochis eius, si fuerit cholera superabundans, folia salicis & violas, & radices ^c [lili], & hordeum cum chamamilla, & corona regia, & anetho. Et quædoque da in potu syrupum de papauere, si non timetur, ^d [quod superueniat ei] dominium phlegmatis: & intentio quidem, quare ei in potu tribuitur, est ut dormiat. Quod si utrumque materiam sint æquales, adde in his ^e [† thymum & amaracum.] Et si phlegma est superabundans, adde in eis folia lauri, & rutam, & mentastrum, & hyssopum, & castoreum, & origanum. Et si nulliter est dispositio in emplastris, & enematis secundum hunc canonem, & tibi quidem est possibile colligere ea ex antidotario. In fine infirmitas, tunc aliena ab eo embrochas frigidæ: & si contentus subriliatiuis, quæ scis: dein de balneo ipsum, & rege cum regimine conualescentium.

ANNOTATIONES.

Affectus medius inter phrenitidem, & lethargum comæ seu cataphora Galeno dicitur. sitque redundante in bitia indicia prævalent, & coma vigil, seu cataphora non somnolenta dicitur. si vero pituita superauerit, lethargi plura & validiora indicia sunt, diciturque absolute absque ad rationem alia, coma, seu cataphora, uel etiam cum adiectione, coma somnolentum, & cataphora somnolenta. Et licet Paulus lib. 3. quædam de phrenitide agit, hoc malum ubi pituitosus humor præualeat, ab antiquioribus Galenicis cataphora seu secitate fieri, & hos aperitis esse oculis ait ob paribus affectibus ut legere est & 4. de aff. loc. & 2. aphor. 2. in primum prorrhet. quæ alioqui coma seu cataphora oclusis semper sit oculis, lib. de comate, & alibi. hoc autem affectus inuicem distinguit lib. de puls. ad introd. & 4. de cau. p. uls. De huius notis & curatione, ad Paulum lib. 3.

De plaga & incisione cutis capitis, & quæ taliter currunt. Cap. 14.

Separatio eueniens in capite, aut est in cute, ^a & carne ^a, [aut in ossæ, aut manifesta: aut in sinu, aut ita quod ossa inde extrahenda sunt, aut sinu ex sinu est alfuturati; & est ut exunguetur: & fiat sicut futurati: & ex eis est, est timor. Et in vulneribus, & in seruatiua,] & in eis tribus ad panniculum cerebri accedit lassitas in latere vulnerum, & spasmus in opposito eius. Et quam incisionem non peruenit ad ventres, sed ad terminum velaminis subtilis. est magis incolumis. Quam uero peruenit ad cerebrum, aparet febris, & vomitus cholera, & non est ex cibus, quæ sanatur, nisi raro. Et propinquior ad incolumitatem quidem ^b [incisio est, quæ cataphora futurati duorum ventrum anteriorum,] quam enim cito succurrit ei, continuatur. Illæ

verò, quæ in duobus ventribus posterioribus sunt, sunt prauiores, & ea, quæ sit in medio, prauior est ea, quæ sit in posteriore, & remotior ut redeat ad dispositionem naturalem, nisi sit ualde parua. ^c [Et principium quidem consistit in emplastris] & erit eius reedificatio velociter. In cura uero ^d [consistit principium] ad prohibendum apostema cum eo, quod tolerat dispositio. Distinctionem uero medicaminis vulneris plagatiui, quod est in cute, & carne, dicemus ubi ulcerum rememorabimur in libro iij. & dicemus curam fracture, quæ est ex eis in capitulo fracture, & reedificationis. Et medicis in fracture cranij, in qua extrahenda sunt ossa, habent duas intentiones: intentio enim quorundam est, ut declinent ad medicinas sedatiuas, quæ dolorem vehementer quiescere faciunt: & intentio est aliorum, quibus videtur, quod administrandæ sunt medicinae vehementis desiccationis, & administrant post incisionem fracturæ & eradicationem secti, & extractionem fracture eius, medicinas attractiuas in unguentis, & alijs, supra locum, supra ipsum exterius existentes epithemate ex aceto & melle. Et hoc modo per manus horum posteriorum, peruenit maior incolumitas, quam per manus priorum, & illud quidem non est mirum: Galen. enim dixit, quod complexio ossis, & panniculi est sicca.

ANNOTATIONES.

De fracture capitis signis, & curatione pulchre Paulus lib. 6. & copiose egit & Hippoc. absolutissime lib. de vulner. capitis, & Celsus quoque lib. 8. ut opus non sit fusius hac de re admonere. locum dum taxat de fungo, qui in capitis uulneribus quandoque oritur, notabis. apud Galenum 1. de aff. loc.

TRACTATUS IIII.

De egreditinibus capitis, & plurimo nocumeto ipsius in operationibus sensus, & motus.

De subeth, & somno. † Cap. 1. † i. caro.

Dicitur subeth somnus superfluous, & grauis non tamen omnis superfluous, & grauis, sed ille cuius grauitas est in ^a [materia,] & qualitate simul: ita ut ipsius spatium sit prolixius, & eius ^b [elevatione fortior, & debilitetur] excitatio ipsius ab eo. ^c [Si autem excitatur, tunc somnus eius] est naturalis in quantitate, & qualitate sua. Et eius quidem alius est grauis, & alius est subeth profundus. Somnus autem uniuersaliter est reditus spiritus animalis ab instrumentis sensuum, & motuum ad principium, cum quo priuantur ipsorum instrumenta ^d [ab exitu operationis in ipsis:] nisi quæ necessaria sunt ad hoc, ut uita permaneat: & illa sunt, sicut instrumenta ^e [spiritus.] Et somnus quidem naturalis absolute est, cuius reditus est cum profundatione spiritus uitalis ad interiora, ut digeratur cibus, quem in ipso sequitur spiritus animalis, sicut sit in motibus corporum subtilium, permittorum, propter necessitatem uacuitatis, & qui est etiam propter quietem eius ^f, [&

est alfacare. i. si galis, & est ut exueret uel in grediat uelamen extra cranium, & apostemetur, & impinguetur, & fiat sicut fungus, & ex ea est, quæ sit in dura matre, uel pia matre. b. n. separatio continui dicta fungalis est illa, quæ cadit in anterioribus duobus cerebri uentribus.

c. B. & sit festinatio ad contritatem, uel aggregationem eius. d. B. eius sit festinatio.

cap. 90.

cap. 4.

cap. 1.

a. B. Alia litera. tempore.

b. B. forma, seu eius qualitas sit fortior, quare difficilis sit. c. B. quibus excitetur, somnus enim quidam.

d. B. a spiritibus. in actu. Alia litera. ab exitu in actu. e. B. anhelitus.

fectione, propterea quod luna mouet humores. Et causa quidem sonitus gutturis, est coaptura oris canne, quare spiritus non egreditur, nisi in voce humiditatis.

ANNOTATIONES.

Egit de tumoribus cerebri haec, qui tum ex uno, tum ex pluribus humoribus sunt. Egit & de solutione continui. Nam ceteros cerebri affectus aggreditur, qui ex intemperie vel auda vel cum materia, vel ab oblatione sunt, sensumque ac motum praefertim facilius ledunt. Incipit ergo a subeth, quem affectum graue & aperi, Latini somnium appetant. Sane natus (cui nonnunquam, & comae qui in lethargo, is fit affectus, & somnium qui ex toto praeraturam non est, ut in christi passio, in primum praeretur, affectus est animalium omnium actionum, primo quidem communis sensus, indicatur enim profundus somnus, & inaequabilis, sicut uero & particularium sensuum, & principum quique potentiarum omnium, & moris, sola respiratione illa, ac propterea similis hic affectus est lethargo, & apoplexia, ab illis tamen his ferè non est affectus, quod lethargus si interrogentur, oculos aperit, ac respondent; hoc uero affectu detenti clausis semper oculis, & palpebris immolibus sunt. apoplexia respirationem offendit, his non offenditur. lethargus item & apoplexia semis sequitur, arum uero praedit, in uero pars cerebri anterior magis afficitur, in apoplexia, & lethargo, & anterior, & posterior, & media. Cuius & apoplexia proxima causa est obstructio, lethargus autem tumor, & arum affectus alios sequi solet, ut febrium ac effluuiis, cerebri compressiones, arietati nunc calvariae, nunc membranis, & concitatus spiritus animalis uolunt; at lethargus, & apoplexia propriam habent consistentiam, & sine alijs affectibus sunt ac deueniunt a apoplexia, resolutio, quod paralyti a uocant, sic quoniam sui edui soporem uero ubi solus fuerit, non ualeat magna ex parte sequi consueat. Haec omnia habes ex Ga. de aff. loc. Sed uide & Pauli lib. 3.

De signis specierum subeth. Cap. 2.

Stantem subeth sit ex frigore puro extrinsecus, eius signa sunt, ut fiat propter successio exterioris, aut propter frigus intra corpus: & ceque in palpebris, & color tendit ad uiriditatem, & pulsus est extensus, tendens ad duritiem cum raritate uolentem. Et si subeth fiat ex frigore potius opium, & iusquamus, & radix mandragorae, & lac in stomacho caseatum, & coriandrum humidum, & semen psyllij. [multum.] signum est, quod dicemus de vnaquaque earum in capitulo de uenenis. & ut subeth fiat cum a trematibus praefocacionis, & uiriditatis extellugae, & frigiditate earum, & apoplexia cum casu formicans, debilis, non cum raritate culosi formicans, habens frequentiam. [uermi ei ordo, neque fortitudo, immo redit ex raritate ad ipsi fluidum, & ex ipsi fluidum ad raritatem.] Scias ergo, si aliquod horum in potu datum est, aut ipse per se bibat, & medicetur totum

illud cum eo, quod dicemus in capitulo de uenenis. Sunt autem quidam, qui dicunt, quod subeth frigoris puri, est leuior subeth materiei humida, sed sermo ille non est vehementer sanus: immo quandoque est fortis ualde. Et omnes quidem species subeth factae ex frigore cerebri in substantia sua, aut propter medicinam ebibitam, sequitur corruptio in cogitatione, & memoria. Quod si subeth sit ex humiditate pura, sunt eius signa, ut non videantur signa sanguinis, neque grauitas phlegmatis. Si autem fiat ex phlegmate, scitur illud ex praecedenti repletione, & nimia stomachi satietate, & multitudine potus, & lenitate pulsus, & ipsius fluctuatione cum latitudine, & scitur ex profundatione subeth, & grauitate ipsius. []

& inflatione in palpebris, & frigiditate tactus, & regimine praecedente, & graue, & regione, & reliquis. Ex sanguine uero factus scitur ex inflatione uenarum, quae dicuntur [] guidez, & rubedine oculorum, & maxillarum, & rubedine linguarum, & sensu caliditatis in capite, & similibus illis, quae sciunt. Et si cum hoc sanguis, & phlegma coniungantur aggregatione apostematum, videbis signa [] phrenitis, & lethargie. [] & [] comatis uigilis. Quod si causa in ipso fuerint vapores, [] pulli ex corpore in febribus, & proprie apud dolorem pulmonis, & apostema in ipso nominatum peripneumonia, aut uapores stomachi, scies totum suis signis. Nam si est ex stomacho, praecedunt ipsum vertigo, & scotomia, & tinnitus, & phantasia: & est leuis apud famem, & augmentatur apud repletionem. Si uero est ex parte pulmonis, & pectoris, praecedunt ipsum dolor grauis, & dolor in partibus pectoris, & trichura spiritus, & ralis, & accidentia pleuresis, & peripneumonia. Et similiter si fuerit ex hepate, praecedunt ipsum significationes agnitionis in hepate. Et si est ex matrice praecedunt ipsum egritudines matricis, & eius repletio. Qui autem sit ex percussione facta super [] uerticem capitis, aut super tempus, scitur suis significationibus. Et differentia quidem inter subeth, & apoplexiam, est quod habenti subeth possibile est intelligere, & excitari, & sunt motus eius leuior sensu. Inis: apoplecticus autem priuatur sensu, & motu. Et omnino differentia inter habentem subeth, & illum [] in quo est malefactio [] propter debilitatem cordis, est, quod pulsus habentis subeth, est fortior & similior pulsibus sanorum: & pulsus habentis syncopim est debiliior: & durior. Et syncopis prouenit paulatim cum mutatione coloris redeuntis ad citrinitatem, & ad similitudinem coloris mortuorum, & infrigidantur extrema: in subeth autem non alteratur color faciei, nisi ad illud: quod est bonum: et non excutatur [] frustum] faciei: et nati: neque mutatur a forma dormientium nisi paruo tumore, et inflatione. Et differentia quidem inter habentem subeth, et illam, cuius matrix est praefocata, est, quod possibile est, quod habens subeth intelligat, et loquatur, si praecipitur: illa uero cuius matrix est praefocata, intelligit cum difficultate: et non loquitur penitus: et est motus, et proprie motus [] colligit capitis, et pedum faciliior in eo qui habet subeth: et sensus: et apertio

e + B. & albedi
ne coloris in facie, & oculis, & in lingua, & grauitate capitis.

† iugulares.

† Karabiti.
d. s. aut.
† halhema.
† subeth alahari.
c. b. eleuari.

f. B. alheame.

g. n. qui est almagali.

f. B. superfacies, leu habitus.

f. B. Alia htera. oculi.

AVIC.

Hh pal-

k. B. finitur eius
potestas, aut ad
salutem, aut ad
mortem: subeth
vero quandoq;

palpebrarum facilius in habentibus matricem
prefocantem, & est prefocatio matricis eueniens
subito, & h[ic] indicat potestatem sui & finitur,
aut minoratur & subeth extenditur, & fit in-
troitus in ipso in profundatione gradatim. Et
incipit a somno graui, nisi causa eius sit frigus
subito eueniens: aut medicina exhibita. Scias er-
go illud.

ANNOTATIONES.

- 1 Et coriandrum humidum &c. Potes ex hoc loco col-
ligere id quod supra de coriandro dicebamus, nempe ipsum
non absolute somnum facere: sed ubi humidum est: sui nem-
pe friguitate, dum recens adhuc, atque humidum est, stu-
pefacere fortasse potest, quod siccum, aceto maceratum, &
cum saccharo nequaquam facit.
- 2 Et differentia quidem inter subeth &c. Differre ait
ab apoplexia eam, quod in hoc affectu intelligere, & ex-
citari egrotus potest, ap[er]tius uero & sensu, & motu
desinitur. At Gal. l. de afflic. caro detentus, neque sen-
sus, neque motus non fungimur afferis. contrarium eius
quod hic statuit. Soluitur, & qui caro, & qui apoplexia la-
borant, utroque sensu, & motu destituntur: minus tamen
qui caro: hos n[on] fieri potest, quum affectio minor, quam in at-
tonito sit morbo, ut aliquid tum intelligunt, sentiant, et mo-
ueantur: id tamen adeo imbecilliter, ac diminute, ut ablata
uerus sit actio, quam inminuta. sentiant ergo & mouen-
tur hi, si ad apoplecticos conferras.

De cura subeth, & somni grauis facti in febribus.
Cap. 3.

a. illius mem-
bri.

b. f. B. &.

c. u. nardino est
castoreo, & oleo
de musco.

Subeth autem, qui accidit ab egritudine exi-
stente in aliquibus membris, semitacure est
peruenire ad membrum illud: cum regimi-
ne, ut purgetur, et remoueat, quod in ipso est:
& confortatio cerebri, ita, ut materiam non re-
cipiat. Et illud quidem, uerbi gratia fit cum o-
leo ros. & aceto plurimo, ne oleum dormire fa-
ciat, & precipue quum ipsum est solum: & [ic]
cum expressionibus fructuum confortat-
ium, & post illud adhibeatur embroche infri-
gidatiue. Deinde fiat permutatio ad resoluti-
ua, si fuerit in cerebro retentum aliquid: & tu
quidem iam sciisti omnia illa in canone. In
eo autem qui fit in febribus, & in principio pe-
riodorum, oportet ut incipiatur a ligatione ex-
tremitatum, & a motu sternutationum assidue,
& odoramento aceti, et vaporis eius, et unctio-
ne capitis cum oleo ros. et aceto plurimo, aut
aqua acreste, aut aqua granati, et stypticorum.
Ille autem, qui fit propter potum narcoticorum,
curetur secundum illud narcoticum, et detur
aegro ad potandum theriaca ipsius, quod dictu
ri sumus in libro. iiii. Subeth autem facti ex fri-
gore extrinsecus adueniente, cura est potus the-
riace, et mithridati, et diamuschi, et embroche
caput cum aquis, in quibus cocta sunt ruta,
et castoreum, et pyrethrum, et unguatur caput
cum oleo de ben, et oleo [de duabus spiciis cu]
castoreo, et scilla, et oleo muscellino, et oleo
costino cum castoreo. Et similiter adhibeantur
emplastra facta ex castoreo, et scilla, et muscho.
et sint castorei partes. ij. et scillae pars. j. et muschi
quantitas parua, et odoret muschum assidue: et
utatur eis, quae dicta sunt in calefactione com-

plexionis cerebri. sed a [ic]
bore abique facilitate. In illo autem, qui
est propter dominium sanguinis, oportet ut
incipiatur a phlebotomia cephalica, & uenae
crurium, aut phlebotomia iaphene, & uenae
clysteri temperato, & subtritione cibi: & uenae
tur [eo quod torrefactum est.] Illam autem
qui factus est propter dominium humiditatis
purae, quae non est cum materia, oportet ut
res cum emplastris factis ex castoreo, & [ic]
squinantii, & costo, & nucis cupressi, & [ic]
& euphorbio, & pyrethro, & [ic] delibetur
bus, & alienentur olea, & embroche, nisi cau-
te. a. Humectatio enim, quae est in oleis, & [ic]
doque uincit virtutem medicinarum, & [ic]
valde fortis. Et oportet ut administratio
unctionis capitis, & rubificationis eius, & [ic]
rationes muschi. Et si fuerit humiditas cum ma-
teria phlegmatis, oportet ut euacuetur cum
ri forti prius, & ingenietur ut euacuetur in stom-
mum eius, quod ex phlegmate, est in stom-
oportet ut euacuetur cum eo, quod phlegma-
cidit ex eis, quae dicemus in loco suo, & [ic]
niltra embrochas digestissimas fortes, & [ic]
gia, & sternutatoria, et gargariolata. Et ex-
sciuisti in canone, sicut tibi preceperit. Et ex-
ra est, ut aeger audiat, et uideat res quae
tristant ipsum, tristitia enim in humilitate
egritudinibus, in quibus debilitatur cognatio
et extinguitur, est ex eis, quae commouent
mam, et reducant eam ad rectitudinem. Et
medicinis quidem uigilare facientibus, est
thema factum cum calceatho, et absterge
cum aceto: et costructio sternutatoriorum.
zum, et administratio sternutatoriorum.

De a [uigiliis] & sahara. Cap. 4.

Vigilia quidem est dispositio animae, quae
effunditur spiritus animalis ad intus
ta sensus, et motus, ut eis utatur. Sahara
est superfluitas in uigilia, et egressus a re
rali. Et eius quidem causa complexio
caliditas et siccitas propter igneitate spiritus
[et mouet] semper ad exteriora, et caliditas
hementius est faciens sahara, et [ic]
ciens. j. t. sahara quidem quandoque fit ex
trofite humiditatis a [occultata] in cereb-
aut propter dolorem, & cogitationes ex
nes, et est sahara, cuius causa est humilitas
luminatio, quum peruenit in humilitate
preparatus sahara. Et est sahara, quae est
malitiam digestionis, et multitudine
tionis. Et est sahara, quae fit causa eius quae
flat, et [ic] commouet humores, et similia
morem in somno, sicut faber propter eleuati-
hara, quae fit in febribus propter eleuati-
vaporum siccorum mordacitatem, et de-
brum. Et dolor quidem, qui deceptum
dir ex sahara, est propter nitrositatem
rum eorum, et salsedinem ipsorum, et de-
substantia cerebri eorum. Et est sahara
causa apostematis melancholicis: aut co-
in partibus cerebri. Et dicitur quod uis
sahara fit fortis, deinde accidit ei talis
somni, quod oportuit nos dicere.

De signis.

Cap. 5.

Signa igitur eius, quæ sit a siccitate pura sine materia, & non sociata caliditati, sunt leuitas capitis, & senium & siccitas oculorum, & lingue, & narium: & non sentitur in capite calor neque frigus. Eius verò quæ sit ex caliditate, & siccitate signa sunt, inuentio signorū siccitatis cum inflammatione, & adustione. Et quandoque est cum siti, & adustione in origine oculorum. Et eius quidem: quæ sit ex nitrositate humorum signa sunt, humectationis inuēbilis grauitatis parua, & velocitas excitationis apud somnum cum [salu] & illud quicquid significatur ex regimine præterito, & atque. Et eius quidem, quæ sit ex illuminatione loquæ est ex apothemate melancholico signa sunt, signa prædicta multoties. Sed eius, quæ est ex dolore, aut cogitationibus communibus, & febribus acutis, signa sunt eius causæ.

De curâ.

Cap. 6.

Portet quidem, ut habens illam, cuius causa est siccitas, utatur cibo humido, & balneo temperatis propriis: quod si ipsum balneum poris, & non bonæ complexionis, & neque est nisi in potestate siccitatis, aut potestate humorum malorum, quos balneum eleuat. Et oportet, ut deserat cogitationem, & coitum, & laudate inuēctionis capitis cum oleis humectatis prædictis, & emulsione lactis super caput, tractione in naribus oleorum, & caput purgans ipso oleo nenupharini: & præcipue faciendo dum. Eius verò, quæ cum hoc est ex caliditate, regimen est cum additione facta in [regimine] harum medicinarum, & administratio, uerbi gratia rursus cucurbitæ, & portulacæ, & mucilaginis psyllij, & virgæ pastoris, & seminis peruvæ, & similium. Et ex huiusmodi hypnoticis est sonus suavis, subtilis, cum quo non est [hezeze] & sit eius casus grauis: aut si sit cum tusarborum, & aque, faciunt dormire. Eius uero, quæ facta est ex dolore, regimen est sedationis: & ipsius cura est cum eo, quod proprium est unicuique dolori in capitulo suo. Facta verò in febribus multoties habenti datur in potu [adeiatur] purum, & facit dormire. Et oportet ut habens eam utatur ablutione facta cum oleo de papauere, & lactuca: & ut ponatur in sorbitionibus ipsius semen papaueris aliorum descriptiones sunt in antidotario: & troch. de croco prædicti in c. de soda calida, aut aqua ros. in qua coctum est papauer, aut aqua lactucæ, & linitur eo frons: conferunt. Et ex eis quidem, quæ ad illud experta sunt, est ut

sumantur cassia lignea, & opium, & crocus, & dissoluantur in oleo ros. & abstergantur ex eis nares. Et similiter epithema factum ex corticibus papaueris, & radicibus mandragoræ super utraque tempora, & etiam odora menta ex eis. Et qui sumit ex istis quantitatem vnius grani orobi, dormit somnum temperatum. Quod si humor ad ipsum ascendens fuerit grossus, fiat emplastrum fronti eius ex meliloto cum chamemilla, & [sapa]. Et ex eis quidē, quæ dormire faciunt febrientes, & alios, est ut extremitates habentium coma ligentur cum ligamine faciente dolorem, & coram ipsis ponatur lampas, & præcipiatur præsentibus, & multiplicant confabulationes, et sermones, deinde soluantur repente, et remoueatur lampas, & præcipiatur ibi existentibus, ut taceant repente, et tunc dormient. In ea autem, quæ facta est ex humiditate nitrosa falsa propter nitrositatem, et falsedinem, oportet ut acceptio omnis acuti & falsi alienetur, et cibetur eam habens piscibus petrosis, et carnibus subtilibus [fura] beget cum paucis sale, et euacuetur cum pilulis [ex fumo terre], et assidue fiat inunctio capitis, cum oleis suauibus tepidis. Quumque hæc species sahare accidit in arate senij, eius cura est praua. Veruntamen oportet ut eam habens utatur embrocha ex aqua, in qua cocta sunt hordeum, et chamemilla, et [matricaria] minoris, et non aliud omni nocte, facit enim bene dormire. Et similiter odorent naribus facta ex oleo [matricaria] minoris, aut oleo irino, aut oleo de croco. Et quandoque oportet ut in potu tribuamus habenti saharan uirtutis cuius timetur resolutio [grana sex], et similia ex opio, ut faciat ipsum dormire. Ei uero, qui non habet saharan, cum huiusmodi superfluitate, sufficit ut laboret et exercitetur et balneetur, deinde ante cibum bibat [aliquid] vini, et comedat cibum, quoniam dormiet, in hora.

ANNOTATIONES.

De uigiliis causis, de interna quidem lege Galenū: de aff. loc. primo de symptom. caus. nec non 3. aph. At de externis 3. in tertium de uulg. morb. De curatione uero, & Galenus 1. ad Glauc. & Paulum libr. 1. & 2.

Cap. 5.
Cap. 8. com. 31.
Comm. 16.
Cap. 14. cap. 8.
Cap. 42.

De lesione [sensu].

Cap. 7.

a B. alihen.

Species nocuenti [sensu] contingentis in operationibus cerebri sunt [propter] duas causas, et cognoscuntur tribus modis. Quum enim sensus hominis est incolumis, et imaginatio formarum rerum in somno, et uigiliis est sana, deinde sunt [res] et dispositiones, quas uidet in uigiliis suis, aut in somno suo ex eis, de quibus possibile est ipsum [proponere], et remouentur ab eo, et quæ audit eas, et testificatur, non remanent apud eum, tunc lesio illa est in memoria, et in posteriore cerebro. Quod si in hoc non est impedimentum, sed loquitur ea, quæ non sunt dicenda, et timeret ab eis, a quibus timere non oportet, et putat esse bonum quod non dēt putari bonum, et sperat quod non est sperandum, et inquit

b — B.
c B. Alia litera.
manifeste.

d B. forma, seu
species.

e B. sermonem
facere.

AVIC.

Hh 2

quod

incipere a phlebotomia: & ab omnibus, que
tempera. u. sanguinem, & ipsum in frigidant, &
eius sentiam rectificant. Eius vero, quæ facta
est ex citrina, aut rubea, cura est ut incipiatur, &
evacuatur, & permittetur complexio, aut cor-
poris totius, aut capitis proprie: & administrē-
tur infrigidationes, & humectationes prædi-
ctæ in canone: & administrētur emplastra post
rationem capillorum: & si^a [coarctatur, & for-
dem, que conveniunt permissioni^b [sensu
cholera] est ceratum infrigidantium ex oleo
ros. & aceto syncipiti superpositum^c [&] oleū
viol. & lac si non fuerit febris: aut oleum ros. &
papaver, cum cautela repressiois vaporū. Quā
que vigiliæ adfuerint, tunc omnia episthemata nō
sunt inuariantia: & quandoque faciunt eum pos-
sibile constrictionem^d [caliditatis: quare] nō
facias caput purgum^e [& facias saugmentū in
attractione: imō consequenter adhibe clystere
lenituum. In ea autem, quæ sit propter mēbri
& eius infrigidatione, & attractione ad con-
tractum, & hoc totum quidem iam scitur ex
canonibus præteritis vniuersalib. & particula-
ribus. Quæque cum [caliditate, &] rationis
permissione non sunt debilitas, & signa aposte-
matum, oportet ut patiens alapis cedat uehe-
menter: & quandoque necessaria est percussio,
ut ad ipsum ipsius redeat ratio: & quandoque
oportet, ut caput eius secundum crucem caute-
rizeretur, si nihil aliud confert. I t ex rebus ipsi
conferentibus est, ut fundatur super capita ip-
sorum decoctio pedum, & caputum, & mul-
tæ sanant eos^f [aliesur,] quum ex eo bi-
bur, & comedunt ipsum diebus aliquibus, si-
cut est, aut in aliquo alio fructuum ex dulci-
bus inter ea, quæ cooperiunt, & faciunt non
apparere.

^a [De stoliditate & amentia.]

Cap. 11.

Differencia inter permissionem rationis, &
inter stoliditatem, & amentiam (quan-
tis sunt duo impedimenta rationis, & sit causa
faciens contingere utraq; simul cadens in ven-
tre medio cerebri) est, quod permissio^b [sen-
sus] est lesio in operationibus cogitationis se-
cundum mutationem: Stoliditas uero, & amē-
tia sunt lesio secundum diminutionem, aut de-
structionem, & dispositio similis^c [fatuitati,
& phantasia.] Et tu quidem iam sciisti, quod
species^d operationum sunt tres. Huiusmodi
autem ægitudinis causæ aut sunt frigiditas pu-
trem cum siccitate, comprehendens super vē-
tre medium cerebri in longitudine dierum
& spatij: aut frigiditas cum^e [aliquo phlegma-
tico] in uacuitatibus uasorum cerebri. Et causæ
in hoc non est nocumentum ex frigiditate,
& non ex caliditate, nisi [quoniam hoc nocu-
mentum est destructio, & diminutio. quoniā
ex caliditate est faciens cogitationem, quæ est unus
ex motibus spiritus, quo mouetur ab anteriore
parte cerebri usque ad eius postremam & e cō-
trario. Et [caliditate] quidem eleuat motus,]
Quapropter posita est complexio huiusmodi

parti cerebri declinans ad caliditatem, & posita
est in medio, ut sit ei reductus ab imaginatione
ad memoriam. Et tu quidem iam sciisti ima-
ginationem, & memoriā in loco suo. Hæc aut
ægritudo curatur calefactione cerebri, & hume-
ctatione ipsius, si fuerit cum siccitate. aut reso-
lutione eius, quæ est in ipso, & euacuationib. cum
medicinis magnis, & uomitu facto cū oxymel-
le squillitico, ^h [aut] semine raphani, si sunt a
materia. Et oportet ut ex illo perueniatur ad ex-
citandum cor cum medicinis sibi propriis, si-
cut diamulschū, & mithridatum, & [tryphe-
ra,] & his similia. Et non oportet, ut prolonge-
mus sermonem in hoc capitulo, iam n. sciisti
modum similem huius regiminis in canonib.
in eo quod præterit. Et oportet quidem, ut ho-
spitium eius domus luminosum sit, & uniuersa-
liter quidem uigiliæ, & sahara, & subtiliatio
cibi, & paucitas ipsius, & declinatio ad comple-
xionem sicciorē, & subtiliationem sangui-
nis, & ad temperandum ipsum, & ^k [paucitas
ipsius & calefactio eius,] ita quod non sit uehe-
mens ebullitio, & calefactio, imo sit caliditas sub-
tilis, non feruens. ^l [Hæc n. ex eis est, quæ rectifi-
cant sensum, & mundant ipsum.] Et nihil est
magis inimicum^m [sensui,] quam repletio ex
cibis & humiditatibus. Et siccitas nocetⁿ [sen-
sui non unde est diminutio, sed unde est super-
fluitas in uelocitate motus, aut unde est pauci-
tas spiritus uehementer, aut eius resolutio cum
aliquanto motu.

De corruptione memoriæ.

Cap. 12.

Ipsa est compar stoliditati, nisi quia est in po-
steriori cerebro, quoniam est diminutio in
aliqua operationum posterioris cerebri, aut de-
structio in omnibus. Et eius quidem causa pri-
ma apud Gale. est frigiditas, aut pura, aut cum
siccitate, & non imprimatur in illa simile, aut
cum humiditate, & non seruat quod impressū
est in ea. Sed si est cum siccitate, significant ip-
sam uigiliæ, & in somnietates, et quod seruat
res præteritas, et non est potens seruare res
momentaneas, et illius horæ. Et si est cum hu-
miditate, significat eam somnolentia, et quod
præterita penitus non seruat. Et forsitan seruat
ea, quæ sunt illius horæ, et momentanea, spatio
maiore, quam præterita. Et si fuerit illic frigidi-
tas pura, erit stupor et ^a [uertigo.] Et fortasse e-
rit ex siccitate et caliditate, et erit cum ea permi-
ssio^b [sensui.] Et illud quidem est aut in illa
parte cerebri ipsius, aut in uentre ipsius, aut in
uase eius. Et quandoque fit propter humores,
et malitiam complexionis temporum, perue-
niētem ad cerebrum. Et quidam antiquorum
iam dixerunt hoc, et est ex eis, quæ testificata
sunt et experta, et obliuio quidem, et corruptio
memoriæ, secundum plurimum non ac-
cidunt, nisi ex frigiditate, et humiditate. Quan-
doque tamen fit ab apostematibus cerebri, et
proprie frigidis. Et scias, quod obliuio, quando
accidit cum sanitate, nuntiat ægitudines cere-
bri^c [propinquas,] sicut apoplexiam, epilep-
siam, et lethargiam.

^h a. & c.

ⁱ B. almeerha.
[†] elinufera.

^k B. paucitatem
ipsius & calefa-
ctionem eius.

^l B. est ex eis q
rectificant, uel
accunt rationē,
seu intellectum,
& clarificant ip-
sum.
^m B. rationi.
ⁿ B. rationi nō
unde est siccitas

[†] subeth.

^a B. scotonia.

^b B. rationis.

^c B. fortes.

De signis.

Cap. 13.

a f. B. Specieru
etius & caulatū
ipſius.

Oportet, vt cognoscas illud ex canonibus
prædictis, & non iteremus eos in omni
hora.

De cura.

Cap. 14.

a n. Alia litera.
affociatur calidi
tati, & ſiccitati.

Illa autem, quæ a f. separata est a caliditate, &
& ſiccitate, est facillioris curæ. Et huiusmo-
di quidem cura est cum eo, quod dictum est
multoties: In ea verò, quæ facta est a ſiccitate nu-
da, oportet agrum nutrirī ex cibis humectanti-
bus temperatis. Et vt adminiſtres exercitiū par-
tium capitis cum fricatione, & compreſſione
facta cum pannis asperis, & motionem manuum
& pedum. Et vniuerſaliter exercitiū, quod non
ſit forte, ſed ſit ſecundum quantitatem, quæ ſiat
fames, & b f. proueniat ad augmentum cibi, &
quietem, & ſomnum, & balneum, & calefactio-
nem, cum emplāſtris calefactiōibus notis, quo-
rum rememorationem non iteramus: & cum
uentolis ſuper caput abſque ſcarificatione: &
cum medicinis rubificantibus: & forteſe neceſ-
ſe erit ut plurimum ſit poſterior, vbi collum
iungitur cranio. Et adminiſtrentur aque, in
quibus cocta ſint cōm. amilla, & melilotum, &
pedes caprarum: & ex oleis, oleum de lilio, &
nareſſo, & Keiri. Quod ſi fuerit a materia ha-
dens frigiditatem, & humiditatem euacua ip-
ſam poſt digeſtionem cum eo, quod ſcis. Et ha-
bitet in domo multi luminis. Et incipiatur pri-
mum ab euacuantibus, quæ ſunt facilliora, ſicut
hiera, & pulpa colocynthidæ, & caſtoreum.
Deinde gradatim procedat ad hieras magnas:
poſtea adminiſtrentur, ſi conſidis, quod non eſt
malitia complexionis calidæ conſeſſionē ana-
cardinam: quoniam eſt fortior in confortati-
one, & ſenſus, ſufficienter faciente acquire-
re ſeruatiōem inuatiſſimam ſeruatiōis: & ad
manutentionem reliqua. [digeſtiua] ex rubifican-
tibus, & gargarisim, & odoramentis etſi, quæ
ſcis. Et nō ſeſſines in diſſecatione eius, ſed gra-
datim procede. Et caue ne diſſecatio tua conſe-
quatur finem humiditatum principalium:
& ſequatur eam frigiditas complexionis: Illud
enim eſt ex eis, quæ in obliuione augmentum
præbent. Et oportet, vt alienent a ſe ebrietatē,
& ſufflationem ventorum, & repletionem, &
alienentur ab ablutione cum aqua penitus, cali-
da quidem, propter illud quod eſt in ea de mol-
lificatione, & a frigida quidē, propterea quod
ſuſcepit & nocet ſpiritui ſenſus. Quod ſi eis
accidit repletio, ſubtilient regimen poſt ipſā.
g. Et oportet
vt alienentur a cibis
ſuſceptis, & granati-
m, & ſuſceptis
cibus, & ſuſceptis
cibus, & ſuſceptis
cibus. Et oportet, vt alio-
rum cibus graui-
ſſus, & granati-
m, & ſuſceptis
cibus. Et oportet, vt alio-
rum cibus graui-
ſſus, & granati-
m, & ſuſceptis
cibus.

f. ex violis lu-
teis.

d. p. rationis.

e. p. calefacien-
tia.f. e. coſumpcio
neui.g. Et oportet
vt alienentur a cibis
ſuſceptis, & granati-
m, & ſuſceptis
cibus, & ſuſceptis
cibus. Et oportet, vt alio-
rum cibus graui-
ſſus, & granati-
m, & ſuſceptis
cibus.

dicamen hoc expertum, & eius quidem en-
dio. Recipe olibani, cyperi, piperis, f.
croci, myrrhæ partes æquales committantur
Sumatur omni die pondus. i. vnius. Et hoc
iam expertum eſt: piperis partes. ii. cuminum
tundem, zuccari albi partes. iij. Et expertum
tiam omni in die in ieiuino potare in in ipſo
bani. iij. quartas aurei, & piperis quartam
rum cymini partes. v. piperis. i. aconi. ii. expreſ-
omnium. Et oportet, vt redeas ad medicinas
gulares ſcriptas in libro ſecundo, & carum
cus eſt in tabulis aggritudinum capitis. Et opor-
tet, ut ſit hoſpitiū huius domus in qua ſit
men plurimum. Facta verò ab apoſtema-
cerebri, curatur cum eo, quod dictum eſt
phrenesi, & in lethargia, & comate vigili-

ANNOTATIONES.

Memorie offenſam frigidiſſis ſolent capere
lenis ſue naturalis ſit, ſue morboſa. de naturalibus
ar. med. de non naturalibus ar. 3. de loc. aff. Pro
cuius curatione vide quæ Galenus eo 3. de loc. aff. &
Paul. lib. 1.

De corruptione imaginationis.

Ipsa eadem cognoscitur in ſignis natu-
ralibus in alitis capitis, utrum tamen eſt in a-
re parte cerebri, & eius corruptio, aut eſt in
gineur quod non eſt, & videat res, quibus
eſt inuentio: & illud eſt propter dominatorem
eſt in anteriore parte cerebri, aut propter
lērā in anteriore parte complexionis calidæ, &
minium malitia complexionis calidæ, &
materia, aut ut minuat imaginabiles, &
tetur ab imaginando res imaginabiles, &
uideat uisiones, & ſomnia niſi parum, &
ſcatur eorum, & obliuiſcatur formæ
tarum qualiter ſunt, & neque imaginatorem
& eius quidem cauſa eſt eadem cauſa, &
diminutionis memoriæ, verumtamen, n. ſi
corruptionis memoriæ, non ſit niſi a
te & humiditate, & paucitas ipſius, ſi
tate, & res hæc eſt e conuerſio, &
inſtrumentum lenē creatum eſt, vt velociter
impreſſio eius quod imaginatur, &
ut ſolutio ipſius diſſiliſſis fiat ab eo, &
ipſo eſt impreſſum, propter quod
ipſo eſt contrariū, & corruptio quidem
moriē eadē in duabus diſſolutionibus
& in corruptione compoſitionis eadē
corruptio imaginationis cadit, ſicut in
& formis ipſorum. Et hoc quidem eſt
arte alia. Quod aut magis ſignificatiuum
aggritudo eſt ex humiditate, & diſpoſitione
ſpoſitio ſomni, & uigiliatū, & diſpoſitione
tatis oculorū, nariū, & humiditatis
diſpoſitio coloris lingue, & humiditatis
aut ſiccitatis ipſius. Et quādo eſt aggritudo
ruptionis imaginationis, nō ipſius aggritudo
tu eſt ſufficiens ad cognoscendum cauſam
do eſt a melancholia, aut cholera, aut
ne calida ſingulari, propter illud quod
eſt, & ſcitur. Cura aut illius ſunt, ſecundum
ras, quæ ſunt in aggritudine, præterea
tamen oportet, ut b cura ſit in parte

e. p. p. p. p.

f. n. ver.

g. B. alufus.

h. — B.

i. n. & q. non.

k. n. p. p. p. p.

l. B. & appetitus
ad coitum.

m. p. B. & q. n. q.

n. B. causat do-
lorem, vel laesio-
nem.

o. — B.

p. mirach.
p. p. u. & vomit-
us cholerae.
p. mirach.
p. mirach.

q. B. cum.

ingredietur. Et quandoque res ^e [proprie] ha-
bent in hoc impressionem. Et cum hoc qua do-
que imaginantur res coram oculis suis, quae non
sunt ^f [sanae.] Et quandoque imaginantur seip-
sos factos reges, aut lupos, aut demones. aut a-
ues, aut instrumenta artificialia. Amplius quida
eorum sunt, qui ridet, & proprie quorum mel-
ancholia est sanguinea quoniam imaginantur
quod placent, & delectant eos. Et quidam sunt qui
plorant, & proprie quorum melancholia est
melancholia pura. Et quidam eorum sunt, qui
diligunt mortem, & quidam qui eam abhorrent.
Signa vero eius, quae in cerebro est, sunt proprie
superfluitas cogitationis, & assiduitas ^g [solici-
tudinis melancholicae,] & assiduitas aspectus ad
rem vnam, & ad terram, & significant ipsam co-
lor capitis, & faciei, & oculorum, & nigredo pi-
lorum, ^h [&] capitis, & grossitudo eorum, & an-
tecessio infanientis, & cogitationum, & mo-
ra in sole, & quae similia sunt istis, & egritudines ⁱ [20
cerebri antecedentes.] [& vt] adfint signa quae
dicemus membris cerebro communicantibus
^k [peruenta.] Et vt non appareat iuuamentum,
quum membrum illud medicatur, sed rema-
neat. Et vt sint accidentia valde magna. Eius au-
tem quae facta est communiter totius corporis
est nigredo corporis, & eius arefactio. Et reten-
tio eius, quod euacuatur ex splene, & stomacho
& quod euacuatur cum periodicis ex ano, & me-
struis. Et multitudo pilorum corporis, & vehem-
ens nigredo pilorum. Et antecessio ciborum
malorum, & melancholicorum, & quos te do-
cuimus in libro secundo. Et egritudines quida
quibus succedit melancholia, sunt sicut febres
temporales, & permittit. Verum signa eius, quae
facta est ex splene, sunt multitudo desiderij pro-
pter effusionem cholerae nigrae ad stomachum,
& cum paucitate digestionis propter frigidita-
tem complexionis, & multitudo rugitus lateris
sinistri, & inflatio splenis. Et illud quidem est, ^l [40
quod non ab eis reparatur.] [scilicet repletio]
vehemens propter inflationem. Et quandoque
est cum ea febris quarrana, & ^m [p.] [n.]
natura est lenis, & quandoque mordicatio chole-
rae nigrae: facit, nisi sit mania.] Signa autem e-
ius, quae est ex stomacho, sunt inuentione signorum
apostematis stomachi, rememoratorum in ca-
pitulo de egritudinibus stomachi, & augmenta-
tio egritudinis cum satietate nauseatiua, & re-
pletione, ^o [&] in hora digestionis. Et multo-
ties excitantur cum ea apud comestione vsque-
quo digerantur, dolores: deinde quiescunt apud
digestionem. Si autem est calidum, significant
ipsam inflammationem in ^p [hypochondriis.] [&]
& sitis. Et plurimum melancholiam habens est
spleneticus. Signa vero ^p [hypochondriaci] sunt
grauitas in ^p [hypochondriis,] & attractio ad supe-
riora, & nausea inseparabilis, & malitia animae,
& corruptio digestionis, & eructatio acetosa,
& spurum humidum, & rugitus, & exitus vento-
sitas, & inflatio, & vt inueniat dolorem in sto-
macho, aut dolorem inter utraque spatulas, &
proprie post cibum, vsquequo digeratur perfe-
cte. Et quandoque euomit phlegma cholericum,
& quandoque euomit phlegma acetosum, con-
gelans dentes. Et accidit ei haec accidentia
^q [ex] acceptione cibi: imo post ipsum per horas

aliquas. Et erit egestio eius phlegmatica chole-
rica. Et aluiatur propter digestionis bonitatem,
& augmentatur diminutione ipsius. Et proce-
dit ^r [plurimum] ipsam apostema in ^r [hypo-
chondriis: aut est cum ea. Et inuenitur.] tremor
chondriis: aut est cum ea. Et inuenitur. ^r [tremor
plurimus] in ^r [hypochondriis] in quibusdam ho-
ris. Haec autem egritudo augmentatur cum sa-
tietate nauseatiua, & ^r [velocitate] digestionis.
Et dicimus, quod cholera nigra faciens melan-
cholia, quum est cum sanguine est cu gaudio,
et risu, et non conco mitatur ipsam tristitia ve-
hemens. Si autem est cum phlegmate, est cum si-
gria, & paucitate ^r [caliditatis] & quiete. Et
si est cum cholera, est cum agitatione, & ^r [laesio-
ne] & demonio, & est similis mania. Et siue-
rit cholera nigra pura, tunc cogitatio in ipse-
rit plurima, & ^r [audacia] erit minus: nisi mo-
ueatur, & risetur, & habet odium, cuius non
obliuiscitur.

De cura.

Cap. 20.

Oportet, vt cura eius fieri incipiat antequam
confirmetur, quoniam facilis est in prin-
cipio, & ^r [prava] & difficilis, quum est confir-
mata. Et necessarium quidem est, vt secundum
omnem dispositionem animae ipsius lactetur
& iocundetur. Et sedeat in locis temperatis, &
humectetur aer hospitij eius, & odoriferetur
sternendo odorifera in ipso, & vniuersaliter
portet, vt semper olfaciat odores bonos, &
[flores] boni odoris. Et sumat cibos laudabiles
chymi humidiatiuos valde. Et ^r [fiat] augmen-
tum in hoc, vt corpus eius teneat ^r [cum]
bis conuenientibus, & balneo ^r [ante]
Et effundatur super caput ipsius aqua tepida
non vehementis caliditatis. Quumque ex bal-
neo egreditur, si parum sitis habet, non est ma-
lum, si parum aquae potet. Et ad ministratur fru-
catio ^r [tenerum faciens] praedita in capitulo de
de conseruatione sanitatis. Sitque studium iuu-
in humectatione ipsius supra studium iuu-
eius calefactione, quantum possibile est. Et al-
net a coitum, & sudorem vehementem, & cau-
liet tabas & carnes salitas, & lentes, & om-
& vini grossum, & nouum, & omne quod est
ne salum, & acre, & acutum, & omne quod est
vehementis acetositatis. Oportet autem vt dor-
pingue, & dulce. Et quum voluntas adeat vt dor-
miant, non embrochantur eorum capita, nisi cu
aqua papaueris, & chamemilla, & ^r [matricariae]
minoris: somnus enim est ex conuenientia
bus curis eorum. Veruntamen succurratur
eo, quod tantum afferat eis ^r [salutis] quantum
nocumentum papauer attribuit. Si autem me-
lancholia fuerit ex malitia complexionis, singu-
laris frigida, ^r [aut] sicca, sufficit vt admini-
stres calefactionem cordis cum ^r [theriaca,] & mithri-
& medicinis de musco, & theriaca, & mithri-
dato, & similibus, & cura caput cum eis, quae for-
da sunt in capitulo de soliditate. Et quae ex ea for-
tis est, accidens successione alterius egritudinis
calidae, facilis cura est, ita vt embrochantibus
remoueat. Si autem est materia melancholica
confirmata in cerebro, tunc thesaurus euacuatio
ipsius est tres res. Prima earum est euacuatio
materici, & foetilis erit per clysterem, & vomitum

nam si in illo cuius stomachus est debilis: illam enim nunquam in hac agitudine vomere facias, neque etiam in mirachia. Et secunda est administratio cum euacuatione humectationis cum embrochis, & oleis calidis, & potas in eis ex medicinis sicut chamemillam, & anethum & meliorum, & radicem ^h [lilij] vt non ingrossetur humor. propter resolutionem vt humectent, & non sit in eis resolutio.] Quod si cholera nigra est elongata a caliditate, interest addas ⁱ thymum & folia lauri, & calamentum cum humectatione, & non cures. Et adhibita cibos generatios sanguinis laudabiles, & in quibusdam horis vinum album per administrationem refrigerationem cordis, si sentit cordis, & si sentit complexionem declinatem ad caliditatem, cum laetificantibus temperatis. Et si caliditas est valde fortis, tunc administra laetificantem frigidam ^k [multam] frigiditatis, & illud dare regimina ista, & dicamus, euacuatio quidam ita facienda est. Nam si vides venas plenas sanguinea. Phlebotomia igitur ex nigra. ² Imo oportet secundum omnem dispositionem, vt a phlebotomia incipias: nisi timor vehementis sunt paucis, & sunt in cerebro tantumque tunc sicci phlebotomias super complexionem. Amplius si non retineas sanguinem propter hoc, quoniam multoties in ipsa praecedat subtilis, & ^h [similiter] oportet vt amplifices phlebotomiam, vt non effluat quod subtile est, & retineat quod grossum, & augeatur malitia. Et considera, phlebotomia laterum capitis sit grauius, & sum, & quandoque necessarium erit tibi, vt phlebotomies ^l [basilicam] & ante phlebotomiam venarum frontis, inque plus, quam inueni rem melancholicum. Deinde, si inuenis humorem ad frigus, euacua cum pilulis factis ex embrochio, & aloe, & elleboro nigro, & incipe a digestionem. Amplius euacua in principio rei cum thymis, & pulpa coloquintidæ, & scamonee thymum, & agaricum. Postea si non conferunt indiges euacuatione, deinde si post illud timore & cautela, administra elleborum cum anethum, & pilulas factas ex eis sine timore, & fratio harum medicinarum quidem inuat eos administrationem secundum assiduationem, ⁱ & minora conferunt, reuera iterum, & in omni hebdomada euacua vice vna cum pilulis subtilibus. mephthymi. Expertum namque est potare eos tryphera phera epithymi secundum hunc modum. Si matur tryphera drach. iij. epithymi drach. j. hic

rae drach. s. & in omni mense euacua cum aliqui forti ex hieris magnis, & pilulis magnis, donec inuenias agritudinem iam remotam. Et administra etiam vomitum propriè, si vides in stomacho aliquid, quod in agritudine faciat augmentum, & ² [si non est agritudo] vehementis debilitatis, & oportet vt fiat vomitus cum aqua, in qua cocta sint calamentum ^h ⁱ ^j & raphani semen. Et recipiat expressionem raphani, in quo infixus est elleborus, & dimissus aliquot diebus, donec currat in ipso virtus eius cum oxymelle. Et sumat hunc eundem raphanum infusum in oxymelle. Sitque quantitas oxymellis triu ^h [sextariorum] & quantitas expressio

nis eius sextarii vnus, & augeatur illud, & minuatur secundum quantitatem virtutis. Si autem virtutis times debilitatem, aliena elleborum. Quumque purgaueris intende ad cor cum eis, quæ multoties diximus, & hæc quidem tryphera epithymi experta est in hoc capitulo. Quum ergo antiquatur agritudo, administra vomitum cum elleboro, & administra masticationes, & gargarisma ta nota, & administra odora menta bona, & muscum, & ambram, & ⁱ species aromatum, & xyloloen. Et si materia fuerit dectius ad celum ram citrinam, euacua cum decoctione epithymi, & pilulis stomaticis temperatis. & ² [ex eis quidem, quæ euacuant cholera adustam sunt ea] quæ dicuntur in capitulo suo. Et tu quidem adde in humectando, & minora ex caliditate ne quamuis non sit tibi excusatio ex chamemilla, & quæ sunt in eius virtute.] Quumque ad

ministra embrochas, non est via ad administrandum in frigidantia pura super caput. Quidam autem antiquorum medicorum laudauerunt in huiusmodi loco, vt sumat ex aloe omni die in ieiuno aliquantulum. Aut deglutiat in die aquam, in qua cocta sunt absinthij. unc. iij. ² [& x. Kerates expressionis absinthij dissoluti in aqua. Et laudarunt vt absorbeat omni nocte acetum forte, et præcipue acetum squilliticum, nos autem timemus in eo malitiam.] [squille, &] aceti in hac agritudine, nisi ad sit fiducia, quod materia sit generata ex cholera adusta, quoniam est calida. Nam tunc acetum est magis iuuatiuum ei alijs rebus, & præcipue squilliticum, et oxymel factum cum oxymelle squillitico, et similiter acetum, in quo ponitur polium montanum aut aristol. Et quandoque etiam iuuat acetum, quum agritudo sit cum communitate splenis, et materia est in ipso, et oportet vt fiat bonus odor eius cum compositis equalibus. in quibus recipiuntur camphora, et muschus ^b [et oleum viol. et sit multum vincens cum odore suo] sic citatem camphoræ, et muschi, & odora menta frigida reliqua bene redolentia humida, & proprie nenuphar. Quod si causa in melancholia fuerit apostema in stomacho & visceribus, aut complexio calida in eis adusta, succurres illi cum eis, quæ in frigidant caput, & humectant ipsum & confortant, vt non recipiat quod peruenit ad ipsi ab alijs. Et si fuerit causa in ⁱ hypochondrijs inueniuntur vterostates, & rugitus, & ⁱ his similia. Quoniam illud est ⁱ apostema in ⁱ hypochondrijs calidum, cura ipsum, & resolu cum eis, quæ sunt necessaria, de quibus dictum est capitulo de apostematibus. Et conforta caput, et in

unge

unge

unge

unge

f. B. non sit stomachus.

c. f. B. & chamemillam.

u. B. asar.

f. alienati.

x. u. est eis, quæ euacuant cholera adustam, &c.

y. B. quum.

z. B. aur.

a. — B.

b. B. cum oleo violaceo multo vincens cum humilitate sua. Alia littera. vincens cum odore suo.

f. mirach. c. u. Quod si fuerit.

f. mirach.

non redaret non caput solum, sed uniuersum corpus, cum affluens humor robur virium imminuat, tunc inter-
dum nulla controuersia est uenus, quando ab ea exsic-
catum refrigerari tale corpus necesse est.

Humo oportet secundum omnem dispositionem &c.
dignis praecipui videntur, quae dubitatione non carent pri-
mum secundum a uena sectione esse ordiendum. Sane quod
cum a quocunque humore factam intelligat, & omnem e-
iusdem, & quae per essentiam cerebrum afficit, & quae
per consensum totius corporis: res est quae periculo non ua-
let remedium sanguine uena scilicet admittitur: at
pauca sanguis, sed quibus alius humor affluat, certum est
essentiam non peccantem humorem, & praeter
dignos, moderatissime ac si etiam non totum corpus atro
humore faretur, sed solum caput, quod secari uena debeat,
sane iudicio uidetur, quoniam uena sectione e brachio educi
neque in hoc affectu quod affluit, crassus est humor, &
tunc saltem loco attenuandus est, dein euacuandus. Ce-
terum uenae praecipue, si speraueris in uniuersi corporis re-
mediis melancholicum sanguinem contrariari, at si solum cere-
brum, hic & Paulus li. 3. suffragatur secundum uenam pre-
parata ergo hoc pacto fuerit. Autem sententia ex Gale-
no, & Paulo. Sed & posteriorem quoque dubitationem di-
citur inchoandum esse existimat, Paulum conuulsus, sym-
ptomata huiusmodi, neque absolute atra affluente bile, aut melan-
cholicum humore sanguinem detrahit, sed sanguine ex super
melancholico.

Amplius si phlebotomia &c. Vbi secta uena in me-
lancholia, tenuior sicut sanguis, certum est non talia educi
posse, sed melancholicum, qui crassissimus humorum est, quo fit
Gal. 3. de efflu. loc. faciendum praecipit. At hic, etiam si te
sanguis exire, si tamen tamen esse negat. Videtur ergo
sanguis contradiçtio. Verum facile soluitur. Si secta uena te
nuer sanguis exeat, non statim consilium de educendo san-
guine mutandum est: sed paululum expectandum, quum te-
nuer humor primo semper loco uena secta educatur. At si
datis, supprimendus erit statim, cogitaturque an id ob sectio-
nem angustiam fiat, an uero ob eius humoris tenuitatem in
reuerfo corpore, ac si uena latior inuiso fuerit, existimandū
est talem effluere humorem, qualis in toto est corpore, quā
nil impediat, quin & crassus educatur: imbibendusque est
sanguinis exire, at si sectionis angustia fuerit, tum non a
reuerfo uena alia, quae commodior tibi uisa fuerit, tendenda, tan-
quam repetitione, quam repetere non oporteat. Non ergo hic Gal.
non raro.

De [* cutubur.]

Cap. 21.

Species est melancholiae plurimum euiciens
in februario, quae facit, ut homo diligit fu-
gere ab hominibus uiuis, & cupiat appropinquare

mortuis, & sepulchris, cum malitia formationis
repente ei euicientis. Et est procellio habentis
eam nocturna, & ipsius occultatio, & regres-
sio diurna. Et totum illud facit diligendo soli-
tudinem; & elongationem ab hominibus, &
cum hoc non quiescit in loco uno plus una ho-
ra. Imò non cessat discurrere, & ambulare inces-
sione diueria, ignorans quo vadat, cauendo
sibi ab hominibus. Imò quādoque non cauet sibi

10 ab eis, negligens penitus illud, & parum discer-
nens illud, quod uidet, & ei sit praesens, & cum
hoc ipse est in ultimo quietis, & [solitudinis
& quarimoniae, & cauteles] & color est citrinus
faciei, lingua sicca, sitiens. Et super crura ipsius
sunt ulcera, quae non consolidantur, & eius qui-
dem causa est corruptio materiae melancholicae,
& multitudo motus pedum eius, quare mate-
riae ad ipsos descendunt, & praecipue quia est om-
ni hora offendens, & occurrit pedibus illius aliqd,
aut ipsum mordet canis, & fit illud causa, ut ef-
fundatur multitudo materiæ ad crura eius,
quare fiunt in eis ulcera. Et quoniam remanet
secundum dispositionem suam, & dispositio-
nem causarum suarum, non consolidantur. Et
fit siccus uisus eius, neque lachrymantur oculi
ipsius. Et eius oculi sunt debiles, & submersi, &
totum illud est propter siccitatem complexio-
nis oculorum ipsius. Et hoc neque nominatur
[cutubur] nisi propterea quod eam habens
fugit absque ordine, & quantam eius incessio
est diuersa: ignorat ergo qua parte incedat, &
[est quasi fugiens ab individuo apparente ei.]
Nam ipse propter paucitatem suae seruationis,
& defectum rectificationis consilij sui, incipit
in parte sua moueri obuians alij individuo; qua-
re iterum fugit ad partem aliam, & cutubur qui-
dem est bestiola existens in superficie aquae, quae
super eam mouetur diuersis motibus sine ordi-
ne, & [quacunque hora aliquid accidit ei, fu-
git ex eo quod ipsi accidit] deinde apparet, &
dicitur bestiola alia non quiescens, & dicitur ef-
se maculus [ex saal & dicitur esse vulpis ha-
macu] veruntamen magis similia nostro lo-
co sunt duo prius dicta. Et causa quidem hu-
ius ægritudinis est cholera adusta, & melan-
cholia.

De cura.

Cap. 22.

50 Cura huius ægritudinis, est cura ipsius me-
lancholiae, quum est ex cholera, aut melan-
cholia adusta. Et oportet, ut i eius phlebotomia
ad hoc perueniatur, ut sanguis plurimus ex eo
egrediat, & [malefactioni] propinquus fiat
& regatur cibis laudabilibus, & balneis bonis,
& detur ei ad potandum aqua casei tribus die-
bus, & post illud euacuetur humor cum hiera
Archigenis, deinde ingeniatur ut dormiat: dein
de cor eius confortetur post euacuationem cum
theriaca, & quæ cursu eius procedunt. Et cum
hoc ualde humectetur, & embrochetur cum
[instantibus] ut non aggregatur calefactio il-
larum medicinarum, quæ necessariè sunt cum
motibus exercitatiuis, ueruntamen necesse est
ut calefiat cor eius cum eo; quod ipsum
confortat, & humectetur corpus ipsius, & fiat
ut dormiat, & temperetur eius complexio.

Com-

b a. interionis,
vel cū malitia
opinionis uer-
sus eum, cui re-
pente obuiat.
Et est ei egres-
sio extra domū
uel extra came-
rā nocturna, &
ipsi occultatio.

c B. Alia licera.
melitica, & quæ
rimonia, & tri-
stitia.

d B. chatrab uel
cocubur.
e s. sicut fugit
ab individuo,
apparet ei alter

f s. qualibet ho-
ra profundat se,
& fugit.

g B. al. hat, & di-
citur quod est al-
dib alambic.

a B. aigaf.

b s. somniferis.

Complementum verò curæ eius est dormitatio plurima, & ut detur ei in potu epithymum quandoque, ut quiescat eius natura. Et abscondatur eius cogitatio. Et quum in ipsa non conferunt medicamen, & cura, flagelletur, & fiat ut dolorem sentiat, & percutiatur caput eius, & facies ipsius, & canterizetur eius synciput, quoniam sanatur. Quod si redeat, redeatur.

a. a. alhach.
† inania ex a-
moribus.

De a. [lib. 1.]

Cap. 24.

b. b. contrin-
c. c. gestu, seu
d. d. autem ad-
iuvare.

e. e. non aliq
f. f. anhelitus.

g. B. aut.

h. h. cu profan-
ditate con-
tingit, seu qui
de suo oculo
natis, & aut
sine magna la-
bore, & pueris
pinguis pp vi-
gelus ipsius, &
suspensa facies
enaporem ad vi-
pus, & in gestu-
bus eius, seu
moribus ipsius.

i. i. B. & Aetura.
k. k. & ex his q
inducunt in co-
gnitione illius.

† amoris.

eius quod diligebat, euacuavit quod habebat in breui tempore, & existimauimus mirabile esse, & significauimus obedientiam naturæ meditationibus.

ANNOTATIONES.

Hic morbus apud Latinos nullum nomen habet. Graeci
10 Lyaonem & Lyanthropiam vocant. Pro quo vide Plu-
lio. 3. & Aet. lib. 1. serm. 1.

De cura.

Cap. 24.

Considera, an eius dispositio peruenit ad
adulationem humoris per signa, quæ no-
sti, & euacua. Deinde ad sinistra eis somnum,
& humedationem, & nutrimentum ipsorum
cum laudabilibus, & fac ipsos balneari secundum
conditionem humedationis notam. Et sic ca-
pationibus, & controuersis, & uniuersaliter
cupationibus, & controuersis, & uniuersaliter
in rebus negociosis. Illud enim facit eos fortiter
se obliuisci, & delectationis eorum, aut ingente
tut ut ipsi diligant aliud ab eo, quod diligunt
quod sit ex eis, quæ lex permittit. Deinde cogita-
tio ipsorum a secundo abscondatur, antequam
confirmetur, & postquam obliuisci fuerint, reuocant.
Si autem ille, qui diligit, fuerit ex rationabilibus
tunc adhortatio, & correctio, & ratio
& vituperatio illius, & contritio illius, & trans-
formatio ad ipsum, quod illud quod non est in
si sollicitudo melancholica, & percussio demo-
nis, erunt ex eis, quæ multum inuadunt verba
nim in hoc capitulo conferunt, & etiam nemi-
ad eum incitentur, ut vituperent illud, quod di-
ligunt ipsi, & rememorentur eius dispositio-
nes, & tunc ei res aliquas
de ipso, ex quibus horrorum incurat, & nar-
rent ei de ipso vituperationes multas. Hæc enim
sunt ex eis, quæ sedant plurimum: quamuis sit
ex eis, quæ alios consolentur. Et ex eis, quæ ad il-
los iuuant, est ut narrent uerba illa forma-
dis, & assimiliter membra faciei eius cum narra-
tionibus horribilibus, & assidue illud, & peruenit
in ipso hæc enim sunt ipsarum opera, & sunt quæ
deteriores in hoc viris, nisi mollioribus, & prop-
ter inest ars non breuior arte uetularum, & prop-
terea possibile est eis, ut inueniant qualiter perma-
nent amorē diligentis ad illud, quod non diligit
tur gradatim. Deinde abscondant opus suum, an-
tequam confirmetur amor secundus. Et ex occu-
pationibus prædictis est emptio puellarum, &
plurimus concubitus ipsarum, & renouatio ipsa-
rum, & delectatio cum ipsis. Et quidam homines
sunt, quos sanat letitia, & auditus cantilenarum,
quidam sunt, quos illud augmentat in pueris, &
possibile est, ut sit illud venatio, aut species ludii,
et dignitatis adimplere ex regibus, et similiter spe-
cies tristitiae magnæ, omnia sunt sanantia. Et for-
tasse necessarium erit, ut isti regantur regimine
habentium melancholiam, et mania, et Lyaonem
thropiam, et ut euacuetur humores eorum præ-
dicti cum hieris magnis, et humedentur cum eo-
quod dictum est ex humedationibus, et illud est
quum permutatur cum moribus suis, & ex
nitare corporum suorum ad similitudinem
ipsorum.

ANNOTATIONES.

Egit de hoc affectu & eius curatione Paul. lib. 3. habet
et Gal. pulchram de hac re historiam lib. de praecogn.
ad Postumum. Dissert hic author a Paulo, quum inter huius
affectus indicia membra ait omnia esse arescilla praeter oculos
cuius non collabi asserens: sed solos oculos tabescere.
Hae tamen in re sequuntur scriptores omnes & Auenien-
sius & vigilijs contabescere, & eorum corpora tota exsic-
care ipsa, atque experientia prodat. Quare existiman-
dum est mendium esse in Pauli libro, corrigendumq; id ex
sententia, qui profecto, quum ex Paulo totum hoc ser-
mo caput desuperit, adnotasset de hac controversia ali-
quid, si depravatam, ut nos, codicem offensusset.

TRACTATUS V.

De agnitionibus cerebri in operatio-
bus motus.

De vertigine. 2. 1 [

Cap. 1.

Vertigo est, ut habenti ipsam imaginetur,
quod res super ipsum uoluantur, & quod
eius cerebrum, & corpus ipsius reuoluantur,
ut non b [regit se ita] ut firmetur, immo ca-
dit ei ex c [oblatione sui ipsius,] sicut illud
multoties quidem abhorret uoces, & ac-
quod accidit ei, qui reuoluitur super seipsum
multoties cum uelocitate. d [Non enim igitur
sedens, aut stans, aut aperit oculos,] & illud est
propterea, quod accidit spiritui in uentribus
cerebri eius, & in uenis, & arterijs eius ex e [ob-
latione suis] illud, quod accidit ei, quum
reoluitur reuolutione continua. Et differen-
tia quidem inter vertiginem, & epilepsiam, est,
quod vertigo quandoque manet tempore ali-
quo, epilepsia uero fit repente, & cadit eam ha-
bens, silens, & sanatur. a Vertigo, autem est, ut,
quum homo stat, uel surgit, obtenebrentur eius
oculi, & s [excitatur] ad hoc ut cadat: & quae ex
ca fortis est, similis est epilepsiae; ueruntamen
non fit cum spasmo, sicut fit epilepsia. Et haec
quidem vertigo quandoque accidit homini,
propterea quod reuoluit seipsum, & reuoluun-
tur vapores & spiritus in seipso, sicut h [reuo-
lunt] uas continens super aquam] tempore ali-
quo, & quando reuoluitur spiritus imaginatur
se diuersificetur proportio partium spiritus ad
partes mundi continentis ipsum ex parte spiri-
tus, siue diuersificetur illud ex parte mundi,
quum fuerit [sensibilitas per eas, & sunt reuo-
lutiones, quae sunt propter oppositionem.] Nam
quum sentiens mouetur, permutantur opposi-
tiones, quae sunt propter sensatum. k t [

sensatum non efficit in instrumento sensibili,
nisi formam, quae est sibi similis: deinde firma-
tur forma illa, & euanciscit cum quantitate rece-
ptionis instrumenti, & fortitudine sensati. eius
vero expositio in scientia continetur naturali.

Et [quantum] fuerit corpus debilius,
erunt passionis in eo istae fortiores, sicut in æ-
gris; m [egritudo enim plurimum in hoc sequi-
tur elongationem, ita ut appareat eis semper, q]

reoluantur cum paruo motu ipsorum. Non
enim indigent in motu, ut iniungatur eis quan-
tenus in motu vehementer perferret propter
debilitatem ipsorum. Nam [spiritui eorum acci-
dunt] nocumentum, & passio, & commotio.

Et quandoque quidem fit vertigo ex causis cor-
poris, aut praesentibus, in n [vacuitate] cerebri
contentis, in ipso ex vaporibus o [peruenientibus]
in uenis, quae sunt in ipso, & in neruis: aut
ex humoribus contentis in ipso omnis gene-
ris, qui euaporantur cum paruo motu, aut cali-
ditate. Quum ergo mouentur vapores illi, mo-
uent motu suo spiritum animale, qui non di-
geritur, & p [rectificatur, nisi in uenis illis: dein-
de requiescit in substantia cerebri; postea disper-
gitur in neruis ad corpus. Aut propter multi-
tudinem vaporum iam retentorum in ipso, as-
cendenti ad ipsum ex locis alijs; deinde quie-
scit in ipso remanentium in ipso ab egri-
tudo acuta antecedente: aut agnitione frigi-
da, q [erunt] ventositates inflatiuae, quas mo-
uebit uirtus digestiua, & resolutiua. Et quando-
que fit non propter motum vaporum in cere-
bro, sed propter malitiam complexionis diuer-
se t [in ipso, ex qua consequitur excitatio mo-
tus agnitionis in spiritu, non cum motore cor-
poris permiscente ipsum ex uapore, aut alio:]
sicut accidit illud ex motu diuerso perueniente
ex aqua & igne, quum aggregantur. Et quando-
que fit ex motore spiritus exterioris, sicut percu-
sione capitis, & fractione cranij ita ut comprimi-
ant cerebrum, & spiritum quietum: & sequa-
tur ipsum motus diuersi circulares uindosi: si-
cut accidit in aqua ex x [percussione graui] su-
per eam, aut casu verberationis fortis super dor-
sum ipsius. c [Reuoluntur enim uindae eius, &
casus uerbi gratia in aere; sed corpus aereum
est dignius: sed tamen non sentitur. Et quan-
doque fit ex vaporibus ascendentibus ad cere-
brum in dispositione suarum ascensionum, &
si non sunt generati in substantia cerebri, neque
retenti in ipso antiquitus. Nam, quum ad ipsu
ascendunt, mouent ipsum. Et quandoque fit a-
scensus eorum ad ipsum, aut in transitibus, ner-
uorum: & est ex stomacho, & chyli sellis, u[er]o
mediante stomacho, & vesica, & matrice, & ve-
lamine, quum eis adueniunt agnitiones: aut
mouentur humores, qui sunt in eis. Illud enim
plurimum fit ex stomacho: & post ipsum ex ma-
trice recipiente superfluitates: aut in uenis, & ar-
terijs, aut occultis, aut manifestis. Vaporis autem
materiam quandoque est cholera & quandoque
est phlegma. t uertigo quidem phlegmatica
similis est epilepsiae, & multoties fit x [commu-
nitas scotomiae, & uertiginis non propter ma-
teriam comprehensam, immo propter rem in-
cipientem continuari cum cerebro sua quali-
tate, & facit possidere scotomiam,] & uertigi-
nem:

l n. quotiescun-
que.

m B. quoniam
quandque æ-
gri perueniunt
ad ultimum in
hoc, uchementer
ita, ut semper
appareat eis q
reoluantur cu
paruo motu ip-
sorum, uel ita ut
semper accidar
eis uertigo cum
paruo motu ip-
sorum, qm ipsi
indigent i motu
eoru conatu ve-
hementi, ut sit
eis possibilis mo-
tus pp debilita-
tem ipsoru, qua
re,

n B. substantia.
o B. commotis.
p B. recipit suo-
stantiam.

q x. quare sunt
ventositates eru-
de, seu grossae
quas mouet.

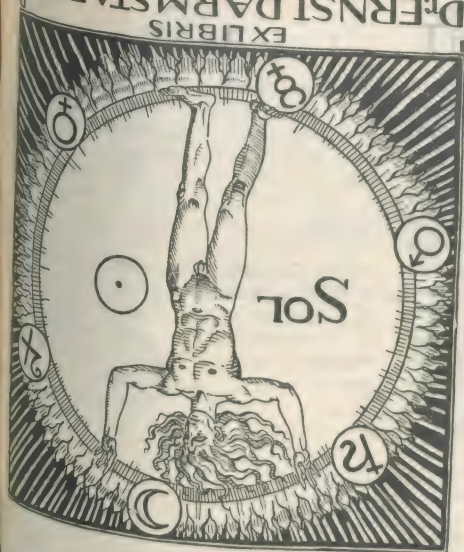
r B. Alia litera.
subito ex qua
consequitur ex-
citatio motus a-
gnitionis i spiritu
non cu motore
corporeo ex uap-
ore, aut alio
ei permixto.

s B. ex casu gra-
uis.

t B. quare reuo-
luntur unde e-
ius, & casus simi-
lis illi i aere, &
i corpore aereo
est dignior.

u — B.

x B. Alia litera.
comunicatio fa-
ciens alledar, &
faciens uertigi-
nem huius non pp
materiam adue-
nientem, immo pp
nocumentu sua
qualitate perue-
niens ad cere-
brum, & facit pos-
sibile ledar.



et cetera. Scitotomiam uero habes non tantum in uariis a uino, quantum a potu aqua. Et scias, quod scitotomia, & uertigo, quum prolongantur, tunc agrotatio est frigida. & signa quidem critica manifestata sunt.

ANNOTATIONES.

Tradit signa, quibus dignoscatur non affectus, sed eius species, seu differentia, an viscerum, et per consensum, an prius affectu caput male habeat, an ab hac, an ab illa materia dependat. quod Gal. 3. de aff. loc. & Paul. lib. 3. Prosequitur tamen hic singula diligentius.

De curat.

Cap. 3.

Facta quidem a reuolutione hominis super seipsum, & consideratione eius ad reuolutionem, aut consideratione ex loco alto, curatio non cito sedatur: & tranquillitate, & somno, si lae & frangat buccellas in eis, & sumat ipsas. Quae in corpore, curatur phlebotomia ex cephalica: nimis optima in curatione omnium specierum uertiginis materialium, & quandoque cauteri xanur, & proprie in ea, cuius causa est ascensio uaporum ex corpore, in quacunque uia eleuantur. Vento se quoque conferunt nocenti super caput, & etiam super caput. Si autem fuerint fuerint humores praeter sanguinem, tunc incipiat ad euacuandum cum pilulis de hiera, aut decoctione myrobalanorum citrinorum, si fuerint diversis. Et post euacuationes ad ministrationem clysterum cum aqua centaureae, & coioquin purgata. Deinde uentiletur super nucham, & caput. Post perueni ad gargarismata, & caput bus sunt mulchus, & castoreum, & nigella, & anacardum. Quumque paroxysmus excitatur:

tricatione inferiorum extremitatum causa in hoc ex stomacho, administra uomitum cum nethum & raphanus, & pol & sal, & reliqua vomitina euacua cum coechijs, si uert cum pilulis de picra, & intus fuerit minus fortis. & intus cholera pura: tunc enim nyrobal. cum fumo terrae, & per significationes praedictas, & in cap. de stomacho. Et iis membris, curabis totum rter, & confortabis caput in oleo ros. & cum aceto, & 10; & post confirmationem, mellino singulari. Quum etia est in capite tantum, ponā caput, & nocram: & phlebotomizet post aurem. Et administret & gargarismata, & embros odorum naribus, & caput: quae similia sunt illis secundum quod sciisti in canone.

c. si sciueris humores sint cholericis puri, tunc.

d. s. Alia litera. pauco.

e. B. pilulae albe. biat.

none. Et si causa est malitia complexionis diuersa, oportet ut scias causam eius, et signa, per ea, quae scis, et cura per contrarium, ut temperetur complexio naturalis. Et si causa est percussio, aut calus, curetur prius cum eis, quae dicuntur capitulis suis, si ergo sanatur et remanet uertigo, curetur uertigo cum eis quae sunt ostensa. Et oportet quidem, ut habens vertiginem alienata se considerationem ad omnem rem cito reuolubilem, et alienetur ab aspectu profunditatum fouearum, et uerticem montium, et collium, et superficiem supremarum. [Scitotomiam] uero et uertiginem factas propter uacuitatem stomachi sedat acceptio buccellarum in fusarum in rob fructuum stypticorum, et aquis ipsorum, et proprie a cresta.

f. B. albedar.

ANNOTATIONES.

De uertiginis curatione pauca quaedam Galenus tradit 3. de aff. loc. sed plura Paulus lib. 3. ex quo hic multa. Tabet hic uena sectionem, dein etiam purgationem quod, & Paulus. At Hipp. lib. prorrh. sect. 1. uertiginosis non esse exhibenda medicamenta scribit, quod perniciosum est. Verum soluitur. Hippo. aut cum imbecillitate uirum eo in loco purgantia medicamenta prohibet, ut uidetur sentire Gal. aut purgatoria fortia & ualida interdicit, quibus eius tempestat ut ebantur, totum corpus uehementer concitantibus. Auicenna uero, & Paulus leuia exhibent hieram nempe id genus alia, quae aut nihil, aut imbecilliter admodum turbare corpus queunt. Sed dubitabis cur hi in uertiginis curatione, ubi ex uentriculi est consensu, uomitum omittunt, quem tamen proponere Hipp. uidetur 4. aph. Sane, quum uomitus ex ipso sit, quae caput replent, ubi morbus in capite sit, non iniuria hi uomitus forte praeterit, quum alia suppetant multa, quibus id assequi licet, quod opportunum esset. Hipp. uero purgationem per superiora significari docet ex uentriculi fastidio cum uertigine. ubi uidelicet uentriculus affectus sit solus, neque una caput laboret, per essentiam, ut dicunt. nempe si uentre solus per essentiam affectus sit, caput uero tantum uentriculo consentiat, concedi uomitus potest, id quod Hipp. innuit. at si per essentiam ipsum caput affectum sit, tunc non eque tuta curatio est, etiam si morbus a uentriculo caperit.

Cap. 8. cap. 12.

aphor. 19.

aphor. 17.

A V I C.

I i De

retentio spermatis, & menstruum, & apocritica in ipsa. Et similiter, si est ex vesica. Et ex principio membrorum omnium.]
 origo nutritiva, quæ est hepar, aut origo spiritus, qui est cor, est eius transmissio, aut in uenis & arterijs ortis ex eis, ^h ⁱ ^l
 aut in illis quæ sunt post aurem, aut in illis quæ sunt in collo.] & illius quidem signum est cum pulsatione vehementi, & tensio-
 nem chordæ venarum, quæ sunt in collo: & ut non inueniat dolorem, de quo sit curandū in collo, & mēbris eius, neq; in reliquis neruis. Et quia uidet arterias extrinsecas extēas apud col-
 lē, & alleuiatur, quum manu tua pulsū pro-
 prede ligamentis ^m [^l latinorum,] aut plū-
 bus aut lineis super ipsum styptica prædicta, tūc
 quod curfus est in cor: & si non, tunc est in
 uenis, tunc est in uis profundis. Illa uerō, q̄
 a malitia complexionis diuersæ, scitur per
 prædictarum, & priuationem causarum
 exteriorum, & casus frigoris, aut caloris repē-
 & calefacientibus subito, & sequitur eam verti-
 go. Scotomiam uerō habēs non tantum iuuua-
 scotomia, & uertigo, quum prolōgantur, tunc
 agitudo est frigida. & signa quidē criticæ ma-
 nifesta sunt.

ANNOTATIONES.

Tradit signa, quibus dignoscatur non affectus: sed eius
 species, seu differentia, an visceli: et per consensum, an pri-
 uatio affectus caput male habeat, an ab hac, an ab illa ma-
 teria dependat. quod Gal. 3. de aff. loc. & Paul. lib. 3.
 Prescribitur tamen hic singula diligentius.

De cura.

Cap. 3.

Acta quidem a reuolutione hominis super
 seipsum, & consideratione eius ad reuolu-
 tionem, aut consideratione ex loco alto, cura-
 non cito sedatur: [&] sumat styptica aceto-
 nero facta est a sanguine, aut humore contento
 in corpore, curatur phlebotomia ex cephalica:
 si ex vena quæ est post aurem, est e-
 nim optima in curatione omnium specierum
 vertiginis materialium. & quandoque cauteri-
 zatur, & proprie in ea, cuius causa est ascensio
 vaporum ex corpore, in quacunque uia eleuan-
 tur. Vt utroque quoque conferunt nocra super
 caput, & etiam super caput. Si autem fuerint
 fuerint humores diuersi: aut causa eius
 fuerint ad euacuandum eum pilulis de hiera,
 aut decoctione aloes, si fuerint humores calidi,
 aut decoctione myrobalanorum citrinorum,
 si fuerint diuersi. Et post euacuationes admini-
 strantur clystere cum aqua centaureæ, & coio-
 gnæ. Deinde uentolatur super [nucham,]
 purgati. Post perueni ad gargarismata, & caput
 sunt musculus, & castoreum, & nigella, &
 amaracum. Quumque paroxysmus excitatur:

tunc adiuna cum fricatione inferiorum extre-
 morum. Et si fuerit causa in hoc ex stomacho,
 & humoribus in ipso, administra uomitum cum
 aqua, in qua sunt anethum & raphanus, & po-
 nantur in ipsa, mel & sal, & reliqua uomitiua
 temperata. Deinde euacua cum cocchijs, si uir-
 tus fuerit fortis: aut cum pilulis de picra, & in-
 fusione aloes, si uirtus fuerit minus fortis. &
 [scias, si humores sunt cholera pura: tūc enim]
 cum decoctione myrobal. cum fumo terræ, &
 illud quidem scies per significationes prædi-
 ctas in hoc capitulo, & in cap. de stomacho. Et
 si causa fuerit in alijs membris, curabis totum
 eum eo, quod oportet, & confortabis caput in
 principio sui cum oleo ros. [cum aceto, &]
 oleo chamæmellino; & post confirmationem,
 cum oleo chamæmellino singulari. Quum er-
 go scitur, q̄ materia est in capite tantum, ponā-
 tur uentolæ super caput, & nocra: & phlebo-
 tometur uena, quæ est post aurem. Et admini-
 strentur [asclebaret] & gargarismata, & embro-
 chæ, & attractiones odorum naribus, & caput
 purgia prædicta, et quæ similia sunt illis secun-
 dum materias, secundum quod sciisti in ca-
 none. Et si causa est malitia complexionis diuer-
 sæ, oportet ut scias causam eius, et signa, per ea,
 quæ scis, et cura per contrarium, ut temperetur
 complexio naturalis. Et si causa est percussio,
 aut casus, curetur prius cum eis, quæ dicuntur
 capitulis suis, si ergo sanatur et remanet uerti-
 go, curetur uertigo cum eis quæ sunt osten-
 sa. Et oportet quidem, ut habens vertiginem
 alienet a se considerationem ad omnem rem
 cito reuolubilem, et alienetur ab aspectu pro-
 funditatum fouearum, et uerticem montium,
 et collium, et superficiem supreamarum. [Sco-
 tomiam] uerō et uertiginem factas propter
 uacuitatem stomachi sedat acceptio buccella-
 rum infusarum in rob fructuum stypticorum,
 et aquis ipsorum, et proprie a cresta.

ANNOTATIONES.

De vertiginis curatione pauca quædam Galenus tra-
 dit 3. de aff. loc. sed plura Paulus lib. 3. ex quo hic multa.
 Tubet hic uenæ sectionem, dein etiam purgationem quod,
 & Paulus. At Hipp. lib. prorrh. scilicet, uertiginosis non
 esse exhibenda medicamenta scribit, quod perniciosum
 est. Verim soluitur. Hippo. aut cum imbecillitate ui-
 rium eo in loco purgantia medicamenta prohibet, ut uidetur
 sentire Gal. aut purgatoria fortia & ualida interdicit, qua-
 libus eius tempestate utebantur, totum corpus uehementer
 concitantibus. Auicenna uero, & Paulus leuia exhibent
 hieram nempe & id genus alia, quæ aut nihil, aut imbecil-
 liter admodum turbare corpus queunt. Sed dubitabis cur
 hi in uertiginis curatione, ubi ex uentriculi est consensu, uo-
 mitum omittunt, quem tamen proponere Hipp. uidetur 4.
 aph. Sanè, quum uomitus ex ijs sit, quæ caput replent, ubi
 morbus in capite sit, non iniuria hi uomitū fortè præteresse,
 quum alia suppetant multa, quibus id assequi licet, quod op-
 portunum esset. Hipp. uerò purgationem per superiora signi-
 ficari docet ex uentriculi fastidio cum uertigine. ubi uideli-
 cet uentriculus affectus sit solus, neque una caput laboret,
 per essentiam, ut dicunt, nempe si uentre solus per essentiam
 affectus sit, caput uerò tantum uentriculo consentiat, conce-
 di uomitus potest, id quod Hipp. innuit. atsi per essentiam
 ipsum caput affectum sit, tunc non eque tuta curatio est, et-
 iam si morbus a uentriculo caperit.

A V I C.

Ii De

e s. si sciueris q̄
 humores sicut
 cholericis parti,
 tunc.

d s. Alia litera.
 pauco.

e B. pilulæ alfe-
 biaræ.

f B. alfebiar.

Cap. 8.
 cap. 11.

aphor. 19.

aphor. 17.

a. a. allui, & est
albegend. ch.
Alia litera allui
& est altemedg.

De^a [aluc, & est palupatio.] Cap. 4.

Corpo quidem accidet ex parte multipli-
cationis, repletionis, & similitum in lacer-
tis, & venis, & dispositione, que est hinc latitudo, p-
rior quatuor tenduntur venae, & multiplicatur
ofcitaro, & aliam extensio, propter multitu-
dinem ventositatis, & vaporis, & cum ea rubi-
ficantur facies, & oculi, & promouat inuolutio-
nem, & extensionem. & quum illud in homi-
ne multiplicatur, significat repletionem. Opor-
tet ergo, vt euacuetur humor sanguineus, &
cholericus, & administretur aqua frigida. Il-
lud enim quandoque sedat eam in dispositio-
ne, propterea quod temperat ebullitionem. A-
coro quoque inest proprietat remouendi ip-
sam, quum masticatur, aut puluerizatus sumit-
tur, & bibitur, & forsitan cum eo, quod resolu-
it ventositates dominantes, & similiter a [zucca-
rum cum coriandro,] Et balneatores sanant
habentem eam, confringendo manum super
venas, [super duas apoplecticas,] [d] hinc ho-
mini eueniat [quasi] syncope, & fassile eū
eo quod [exprimitur de spiritu ascendente ad
cerebrum omnimoda fortitudine dominante
materiebus cum resolutione. Et cum ipso qui
dē est cautela adhibenda, & oportet ne manus
super venas teneantur ea quantitate, quam ho-
mo nō tolerat, vt ipso eius spiritus retineatur,

ANNOTATIONES.

Pertinet & hic affectus ad mortis facultatis affec-
tiones. est nempe deprauatus motus tum palpebrarum, tum
manuum cum ofcitaro & pandiculatio frequenter, ut
leuem etiam quandam uertiginem adiungunt sine casu. De
hoc non meminerit particulatim Graeci, sed meminit Rasis
primo, & 2. & 3. cuius etiam curationem subiungit, quam
tu uide.

Cap. 16.

a. a. Dealchab.
& notatur ita
gularis, & qñ-
doque notatur
arabice alga-
thum, & albeda
lan, seu albeida-
lan.

b. B. Alia litera
est proxima pfo
cauent.

c. v. unufquisq;
humor cauat
fama. cum
colore suo.

a. [De incubo, & nominatur strangulator, Arabi-
ce nerō albedilem, & alchaton.] Cap. 5.

Necubus autē est agritudo, in qua homo sen-
tit, quum in somnium ingreditur, phantaf-
ma graue super se cadens, & comprimēs ipsū;
& angustiat eum spiritus, & interfecatur uox
ipsius, & motus eius, & [fortasse p̄focatur]
propter oppilationes pororum: & quum ab ip-
so separatur, excitat eum subito. Et est ante-
cessor unius trium agritudinū, aut apoplexię,
aut epilepsię, aut manię: & illud quidem, quum
fuerit ex materiebus comprimentibus, & non
fuerit ex causis alijs non materiatis. Eius uerō
causa secundum plurimum est vapor materie-
rum grossarum sanguinearum, aut phlegmati-
carum, aut melancholicarum, eleuatus ad cere-
brum subito in dispositione quietis motus vi-
giliarum resoluentis vaporem, & [cum reso-
lutione omnis humoris comitantis ipsum.]

ANNOTATIONES.

Quem incubum latini, seu incubonem, vt Scribonius, et
nocturna ludibria, seu nocturnas suppressiones, graeci
ἐνυπνίου. & Themisa puigaliem uo. aut, ut Paulus,
Cap. 16. h. p. afflicto est moris facultatis circa somni ferē inuia

semper inuadens, ubi praesertim homo supinus decubuit,
nempe difficilis motus cum tremore aliquando, et respo-
di angustia, & uocis abolitione, quasi graue quatuor
pori incumbat. Arist. de hoc inuenerit sub epilepsia
mine uisus est lib. de som. & uig. quum somni initio inuade-
re scripsit. Latinius Porta elegantissime eundem affectum
descripsit. Aen. 1. 2. his uersibus.

Ac uelut in somnis, oculos ubi languida pressa
Nocte quies, nequequam animos extendere cursum
Velle videmur, & in medijs conatibus egri
Succidimus: non lingua valet, non corpore nota
Sufficiunt vires, nec vox, nec uerba sequuntur.
De eodem, & Paul. lib. 3. agit, & eius notus, causas, &
curationem scribit, ex quo hic ferē auctor.

De signis.

Cap. 6.

Signa autem omnis humoris manifesta sunt
per canones accidentes. Et quandoq; fit ex
frigore vchemēti inueniēti caput subito apud
somnia, quare [comprimat ipsum, & ingrollat,
& contrahit, & efficit in ipso phantasias illas
subito.] Et illud quidem non fit nisi propter
debilitatē cerebri sua caliditate, aut malitia co-
plexionis, quam habet.

De cura.

Cap. 7.

Vra eius est phlebotomia, & solutio ven-
tris cum eo, quod totum humorem edu-
cit, & si humores sint multi, & grossi, confectio
hoc solutiū cuius. Cōfectio. Recipe [euphor-
bij] quantitatem drach. j. cū tertia parte colo-
desicammonae & quarta drach. de pulpa colo-
quintidae, & duobus danich anisi, si uirtus fue-
rit fortis, & si non, cum pilulis de azulo: aut pi-
lulis stomacis, & epithymo, & hieris magni,
scilicet hiera cucumeris alinini, & hiera Ruan-
proprie. Deinde conforta caput cum eo quod
sciuisti ex canone: & ex eis quae iuuant ad hoc
est, ut grana pexonię in portu secundum com-
nuitatem sumantur. Si autem cautā in ipso hāc pte
frigis inueniens caput, & facit in ipso hāc pte
tāsiā, oportet vt olea calida administrentur, &
facientia, styptica, & emplastra rubificantia, &
reliqua. Et non oportet, ut prolongemus tem-
monem in ipso, quoniam iā pcessit qd exequat.

De epilepsia.

Cap. 8.

Epilepsia est agritudo prohibens mēbra
mata ab operationibus sensus, & motus, &
erectionis, [non integrę,] & illud est, ppter op-
pilationē cōtingentē. Plurimum uerō eius est
[spasmus vniuersalis accidens] ex nocumēto
aduētiēte vētriculo anteriori cerebri, quare
cit prouenire oppilationem non cōpita,
prohibet trāsitiū virtutū sensus & motus in
& in mēbris a [integre fieri absq; intercedēte
vniuersaliter,] & probeta possibilitate erec-
tione, aut a siccitate, aut a contractione p-
rūtāme, & [non fit a siccitate, quoniam epilepsia
fit subito: sed spasmus siccus nō fit subito.]

Et quoniam cerebrum ex siccitate sua non cōsequitur, ut spāmetur multum, quin moriatur corpus prius tunc restat, ut eius quidem causa sit, aut contractio cerebri ad expellendam re^h impediētem, quæ est aut vapor, aut qualitas mordicativa, aut humectativa, malæ substantiæ aut humor faciens evenire oppilationem, & spāsum non integrum in ventriculis cerebri, & principiis originis nervorum. Et quādoque sit illud ex humore propter motum vñ dolum contingentem in humore, aut propter exultationem caliditatis superflue in eo, quod accidit ex oppilatione, quare virtus sensus, & motus non pertranfit suo naturali transitu: & fortasse eius antecessione non completur] aliquid cum quantitate aliqua, quare non prius membra sensa, & virtute motus integrè: aut propter ventum grossum retentum in trāstibus spiritus, secundum quod visum est philosopho magno Arist. & vidit ipsam esse vnam causam epilepsiæ. Et quum ibi fuerit humor copiosus, tunc cerebrum cum hoc etiam cōtra-actur, ut expellat illud, quod m̄ impedit, sicut accidit stomacho ex singultu, & n̄ nausea, & cō-actio, & compressio principium in expulsiōe cerebri, quod ipsa expellunt. Et quū- tur, & sequitur ipsam contractio nervorum in facie, & aliis, & diversificatur motus ipsorum. 30 pulsiōnem humoris, q̄ [&] propter reolutio- nem ventositatis: aut propter expulsiōem [in- bra, quibus associatur epilepsia, causa est, quo- niam materia, quæ peruenit ad cerebrum, aut tur nervos etiam: quare est ipsorum dispositio sollicita, quia nervi sequuntur substantiam ce- rebri, & læduntur ab eo, quo ipsum læditur: & principio ipsorum [facit, ut augmentetur eo- rum latitudo, & abbrevietur eorum longitu- do, & epilepsia quidem procedit cursu spāmi, rebus, & abbreviationem: & efficit contractionem ce- rationem, & dilationem, nisi quia cerebrum 40 t administrat in hoc expulsiōem alicuius rei] aut, nisi contractione & expulsiōe. Omni- bus epilepsia est spāsmo materiali confert febris: sed epi- 50 et apoplexia, quando apparent in ipsa fortal- it multoties quidem permutatur melancholia ad epilepsiam: & multoties quidem mutatur e- miles existimant, q̄ quandoque est epilepsia, q̄ non est a materia. Si ergo significant per hoc, 60 q̄ curia in eo est vapor, aut qualitas nocens ce- rebro, & facit in ipso cōtractionem predictā, tunc sermo ipsorum intentionem habet. si au- tem significant, q̄ causa illius est ipsa cōplexio pura, quum est in cerebro, & efficit epilepsiam, tunc illud est, quod modum non hēt, quoniā, quum qualitate illa affectum fuerit cerebrum:

oportebit, ut sit epilepsia inseparabilis ei, & nō sit ex eis, quæ separantur x [in dispositione.] Ve- rum causa epilepsia est ex eis, q̄ subito fiunt, & separantur y [in dispositione:] aut vincit, & in- terficet. Et z [similiter] non est qualitas pura in ipso cerebro a [sine] materia; aut qualitas adue- niens ei: & rescinditur: & sit illud ex membro alio proculdubio. Spuma verò accidens in epi- lepsia, est propter agitationem motus b [spiri- tus] propter praefocationem eius, & illa agita- tio est ppter agitationem spāmi: & in apople- xia quidem accidit praefocatio propter violen- tiam anhelitus. Epilepsia quidem est quasi spā- mus proprius primum cerebro: & spāmus epi- lepsia propria primum membro alicui. Et mo- tus sternutationis est quasi motus epilepsia: le- uis, & epilepsia ē quasi sternutatio multa, & for- tis. Veruntamen plurimum expulsiōis ster- nutationis est ad partem anteriorem, propter fortitudinem virtutis, & debilitatem materiei. & expulsiō epilepsia ad quancunque partem fuerit, est faciliior, & possibilior. Et oportet qui- dem, ut comprehendatur, quod dictum est: quo- niam, quum epilepsia est in ipso cerebro, tunc causa in ipso est materia proculdubio faciens ventositatem retentam in meatib. sensus & mo- tus: c [aut] replet utroque ventriculos antero- res cerebri impletionem aliqua. Et hæc quidem materia aut est sanguis dominans, & plurimus: aut phlegma, aut melancholia, aut cholera, & d [parua] valde: & post ipsam in paucitate est san- guis purus. Sanguis autem, cuius complexio ad complexionem cholerae nigrae e [&] phlegma- tis inclinatur essentiam, f [multoties] sit causa: veruntamen causa g [plurima] est humiditas de- nudata h [&] declinans ad cholerae nigram. ut plurimum enim, quum accidit epilepsia, ac- cidit a phlegmate. & Hipp. quidem dixit q̄ plu- rimæ oves patiuntur epilepsiam: quumque in cerebris suis anatomizantur, inuenitur in eis humiditas mala foetida. Et omnis causa epilep- sia i [cerebri comparatur ad] debilitatem dige- stionis in ipso. Non ergo euacuatur, quin aut sit in substantia cerebri, & k [yelaminibus] eius, et est deterior, aut sit in panniculis ipsius, & est leuior. Et epilepsia melancholica fortis est de- terior, quāvis phlegmatica sit pluries. l [Quū ergo phlegma sit plus, tunc melancholia] ma- gis oppilat transitus spiritus. Et illa, quæ apud quosdam proprio nomine dicitur mater pue- rorum, interficit multum. Et quando continuā- tur paroxysmi epilepsia, interficit. Epilepsia au- tem, cuius causa est in membro alio, sit; aut q̄ eleuantur ab ipso ad cerebrum vapores, & ven- tositates lædentes quantitate sua, ita ut ex eis ag- gregetur secundum semitamascensionis aliqd, deinde post illud inspilletur, et fiat materia ha- bens essentiam, faciens essentia sua, aut eo q̄ ex ipsa generatur de ventositate. Aut quia ad ip- sum eleuatur vapor, aut ventositas impediens, non quātitate, imò qualitate, aut cōgelatione, aut adustione, aut venenositate, aut malitia sub- stantie. Aut q̄ eleuatur ad ipsum qualitas pura tantū. Aut quia eleuatur ad ipsum, qd̄ impedit, duobus modis. Membrum aut, ex quo eleuan- tur vapores ad cerebrum facientes epilepsiam, m [multiplicati in ipso,] aut est totū corpus, aut

AVIC.

II 2

splen,

x a. flatim.

y B. flatim.

z B. heuimedi.

a B. imò est.

b a. anhelitus.

c B. &.

d B. parum.

e z. aut.

f B. Alia litera. quandoque est possibile.

g B. secundum plurimum.

h a. aut.

i a. cerebralis fundatur super.

k a. Alia litera. medulla.

l a. quāvis phlegmatica plus accidat: qm̄ melancholica fortis.

m a. cum multi tudine sua.

† mirach.

n p. nocet cum
vapore.o n. reuolutio-
nem, uel perso-
dicationem, aut
non secundum
periodicationē.p n. digitū aliū
si uapor est ex
parte ipsius.
Alia litera. &
quidā eorum si
gant pollicē su-
um, & quidam
ligant digicum
aliū si uapor
est ex parte ip-
sius.q B. aut re-
tur sperma eius
propter dimi-
sionē coitus, &

r B. contingit.

† mirach.

splen, aut stomachus, aut † hypochondria; & cō-
tingit illud etiam in reliquis membris. Illud au-
tem, quod † impedit vaporem, male substan-
tia, & qualitatis, est in toto corpore etiam; ita
ut sit i digitis pedis & manus. Et sit causa illius
retentio sanguinis, aut humoris in trāitu, cui
iam accedit oppilatio, & abscinditur ab eo cal-
or innatus, & moritur in ipso, & putrefit, & cō-
uertitur ad malam qualitatem; & procedit ex
eo secundū † [deglutitionem in primis] mate-
ria vaporosa, aut qualitas venenosa; aut sit ca-
sus super ipsum quorundam uenenorū, & im-
primit in neruis, sicut imprimit punctura scor-
pionis super neruos. Et expellitur eius uenēnū
mediantibus neruis ad cerebrum, & lædit ip-
sum, quare contrahitur ex eo, & spasmat. Et
agitantur motus eius, sicut accidit stomacho,
quum recipit, quod habet mordicationem, va-
cuius, secundum quod inuenimus ipsum in sin-
gultu, & cum essentia oris stomachi est fortis
sensus. Et singultus quidem est species spasmi.
Quum ergo accidit cerebro ab huiusmodi cau-
sa spasmus, & contractio, & abbreviatio, tunc
ipsum sequitur contractio omnium neruorū,
& spasmus ipsorum. Et Gal. quidem de seipso
narrat, quod accidit ei singultus, quum rece-
pit diapirecō, & post ipsum bibit vinum, pro-
pter impedimentum oris stomachi cum acui-
tate, & nos etiam testificamur in alio quod illi
est proximum. Et Gal. & alij retulerunt, & nos
post ipsum testificamur illud, quod multoties
sentit epilepticus, eleuari aliquid ex pollice pe-
dis sui, quod est sicut uentositatis frigida, & ten-
dit versus cerebrum ipsius, quum ergo perue-
nit ad cor, & cerebrum ipsius, incurrit epilep-
siam. & Gal. quidem dicit, q quum ligatur crus
eius ligatione forti ante paroxysmum ipsius,
prohibetur illud, aut alleuiatur, & nos testifi-
camur nos uidisse res mirabiles huius capituli.
Et quidam eorū quandoque cauterizantur su-
per pollicem suum, & quidam super † [digitos
pedis: & uapor illius partis retentus est] & sana-
ti sunt. Ex hoc autem capitulo est epilepsia, q
accidit propter uermes, aut ascarides. Et quidā
modus epilepsie est cōpositus cum syncopi;
quare forsitan extrahunt medici de capitulo e-
pilepsie. Verum in ipso est, & est species e-
ius, & ipsum nominant præfocationem matri-
cis. & est, quod quando mulieri accidit, ut eius
menstrua retineantur in non sua hora, aut cō-
stringantur, [quum retinentur ab ea pp dimi-
sionem balnei:] conuertitur illud in matrice
sua ad qualitatem venenosam: & adsunt ei mo-
tus, & vaporationes, aut cum periodo, aut sine
periodo: quare accidit, ut eleuetur vapor eius
ad cor, & ad cerebrum, & incurrit epilepsiam
mulier. Et similiter quandoque † [conuenit]
homini, ut in uasis suis seminalibus aggregetur
sperma plurimum, & corrumpatur, & infrigi-
detur, & conuertatur ad qualitatem veneno-
sam, & accidit ei simile ipsius. Et similiter adue-
nit mulieri prægnanti epilepsia in impræгна-
tione: Quumque deponit, & euacuat materiā
illam menstrua, remouetur illud: Et nobis
quidem narrata fuit epilepsia incipiens a spon-
dylibus, & epilepsia incipiens a spatula, & reli-
quis. Illa autem, q sit ex † hypochondrijs & ex

stomacho, & propter nauseatiam fatietatem.
facit possidere oppilationes in uenis, quare ip-
sa nutrimentum laudabile non suscipiant, &
corrumpitur in eis humor, aut remanet in ip-
sis nutrimentum laudabile, coarctatum propter
oppilationes: quare corrumpitur, & multoties
redit ad stomachum corruptum, & corrumpit
cibū bonum laudabilem; & multoties accit
propter † [reuerfionem illius corrupti ad sto-
machum] uomitus cibi indigesti. Verum secū-
dum quancunque dispositionem sit epilepsia,
cum communitate, aut abique communitate,
principium epilepsie propinquum, aut ex vē-
est: aut ex ventriculo eius anteriore, aut ex vē-
triculo alijs cum eo: quoniam primum nocu-
mentum † [quo impedit,] contingit in sensu
visus & auditus, & in motibus lacertorum fa-
ciei, & palpebrarum: quamuis reliqui sensus, &
membra mobilia in nocumento cōmunicent
nam si non communicarent in nocumento
reliqui ventriculi, non destrueretur intellectus.
Epilepsieque læderetur eleuatione anhelitus. Epilep-
siam uero secundum plurimum sit epilepsia; & illud ē,
mus: deinde post ipsum sit epilepsia, est epilepsia,
quoniam si cōfirmatur spasmus, est epilepsia,
& quum expellitur causa impediens sensu-
um uentositatis, redeunt operationes sensu-
ales, & motiue. Et quandoque quidem apparet
humor expulsi uisibiliter in vtriusque naribus
in gutture. Et multoties sit epilepsia facies
mo sensato: & illud iō, quoniam materia facies
ipsam, est subtilis: & operatur cum repletionē
non cum malitia uehementi. Epilepsia uero plu-
rimum accidit infantibus, propter humidita-
tem ipsorum: et plerumque apparet in eis post
mum, quum nascuntur; et quandoque sit post
pubertatem. Si ergo in regimine ipsorum sit
rectitudo, remouetur: et si non remanet, ad hoc
portet quidem, ut studium impeditur ad hoc,
ut illud remouetur ab eis ante pubertatem. Pue-
ri uero ab hoc sunt remotiores, quibus in par-
tibus capitis accidunt ulcera, & apostemata, et
adeest fluxus narium. Et equum quidem in principio
ille, i cuius cerebro est humiditas in principio
creationis, purgetur: et plerumque post natiuita-
tem matricis, et quandoque purgatur post natiuita-
tem. Si enim non purgatur, non erit exsecratio,
quin incurrat epilepsiam. Plurimum autē epi-
leptis, quare pueris contingit, cura quandoque
alleuiatur, et remouetur cum pubertate, quum
ipsam non adiuuat malitia regiminis, et dimi-
sio cura. Epilepsia autem quādoque annos pro-
lescentibus. Si ergo fuerit post xxv. annos pro-
pter ægritudinem in cerebro, et neque separatio
stantia ipsius: erit comitans, et neque alleuiatio
tur, et erit finis actionis cure in eis, alleuiatio
prauitate ipsius, et tarditas paroxysmi eius. Et
Hippo. quidem dixit, q epilepsia remanet cum
eis usque quo moriantur. Senibus autem mouet
aduenit epilepsia oppilatiua. Et causas mouet
epilepsiam plerumque adiuuat causa cōtra-
tas nauseatiua, et sicut mora plurima in coe-
propter illud q capiti attrahitur ex matrice
illud quidem est, propterea q prohibet dilata-
ri materiam in partibus corporis, quare mouet
eas ad superiora. Et coitus plurimus est ex cau-
sa

sis eius: & ex causis ipsius sunt delitiae, & quies, & paucitas exercitij, & ex causis eius est exercitium sup repletionem: propterea quod humores pp ipsum mouentur, qui resoluuntur non integrè, & implent vacuitates. Ex causis ipsius est illud, quod debilitat cor ex timore, aut euentu tumultus, & uocis subito. Et ex causis eius sunt leuissimi habentis stomachum debile: & pota- tio uini puri est, propterea quod impedit stomachum. & causae quidem istae remotae, faciunt causas pinquas. Nos uero ponemus his causis capitulum singulare, & dicitur, quod quum epilepticus induit corium caprinum sicut excoctum est recenter, & [dimittatur] in aqua, incurrit epilepsiam: & similiter, quum suffumigatur cum cornu caprino, & myrrha, & thymo. Epilepsia autem multoties resoluitur propter febres, quas tolerat habes eas, & propter quod sunt longae: et quare sua proprie propter uehementiam longitudinis melancholicam, donec resoluitur. & tremor for- quod sit in febribus tremor. n. excutit uehementer, quod in cerebro comprehensum est de superflui- tate. Sudor autem iuuat tremorem sua expul- sione. Et quod ad modum apoplexia conuerti- tur ad paraly sim, similiter plurimum epilepsie conuertitur ad paraly sim. Quid autem existimat, quoniam phlegma associatur tremori, & agitatio, quoniam phlegma non consequitur in spissitu- dine sua, ut oppilet meatus integre Melancholia uero integre oppilat: quare in ipsa accidit parua agitatio. Et alij existimant, quod eius, cum qua multiplicatur agitatio, foris est humor par- uis quantitate, aut pauca penetrationis in mea- tibus: quare ponunt ree conuersionem. Nullus uero v- rufus, quum apparet albas in partibus capitis epileptici, significat resolutionem [corruptio] epilepsiae, & sanitate. Et multoties quod resolu- tur epilepsia ad paraly sim, & ad melancholia. E- pilepsia paratis accidit epilepsia, proprie hu- miditatis propter regimen suum, sicut infantibus, & pueris, & uia facietatem conuulsione, & illis qui inhabitant terram uenti meridionalis, quoniam implet ca- tantum, et otium quorum sanguis est paucus, & est parua propter constrictionem uenarum.]

ANNOTATIONES.

1 Epilepsiam (quasi comprehensionem dicas) graeci
nunc alij magnum, sicuti & ex latinis alij magnum uer-
bunt, primo progn. & Celsus maiorem morbum nuncupat.
Dicitur hic etiam comitialis fuit Romanis, quod, si inter
morbum uere, quod eo Hercules fertur laborasse, ut A-
ristoteles uidetur 2. probl. & Gal. 6. in 6. de vulg. morb.
puerilem ut Hipp. li. de aer. aqu. & loc. & Gal. 3. aph.
6. in 6. de vulg. morb. notatum reliquere. Est epilepsia
de sympt. diff. Quo fit, ut proprie symptoma sit, primo quidem
mors morbis facultatis deprauata, quum eo modo corpus
meatur, quo moueri non debet. post etiam principium fa-
cultatum operatio, uel multum imminuta, uel etiam abla-

ta. Minari ergo quispiam hic possit, quomodo symptoma
quum sit, hic auctor tamen primis statim uerbis agniti-
nem appellet. Sed uulgatum loquendi usum insequitur.
appellamus. n. eodem modo & apoplexiam & phrenesim
& alios eiusmodi affectus morbos, hoc est affectiones ex
morbo prodeuntes. symptoma ergo proprie hic affectus est.
morbus uero a quo dependet, obstructio, ut probe hic &
Gal. 4. de loc. aff. obstruuntur nempe non ex toto, sed leuiter
uentriculi cerebri, uel omnes, uel aliqui. ex qua obstructio-
ne, interfecta spirituum mouentium uia, collabi primo loco
corpus necesse est, fit uero deinceps motus ille totius corpo-
ris deprauatus, irritata natura & insurgente aduersus id
quod molestat, cerebro uidelicet ipso sese contrahente, ut id
quod obstruit, alio propellat. Ceterum dubitabit hic quis-
piam, quisnam huius obstructionis sit locus. nempe Auicē
nas in anteriori cerebri uentre ipsam esse existimat. Gal.
uero 4. de aff. loc. uel omnes uel aliquos, non absolute autē
anteriori uentriculum obstrui dicit. Adde, quod, qui hoc
affectu comprehensi repente concidunt, nec stare ualeant,
offendaturque propterea totius corporis motus, obstrui mor-
trici facultatis uias necesse est: ex uero in posteriore sunt
uentriculo sitae, non in anteriori. Huc accedit, quod Hipp.
contra quam hi sentire uidentur, de vul. morb. in parua
tab. si in cerebri corpus atra uilis repat, comitalem morbum
si in mentem, melancholiam fieri pronunciauit. ita ut non
in uentriculis, sed in ipsa cerebri substantia huius affectus
causa, ex illius sententia sit statuenda. Sanē controuersia
haec non leuis praesertim ob Hippocratis uerba soluitur quod
Hipp. non tam substantiam, quam meatus ipsos intelligit.
consert enim is non corpus meatibus: sed animo & menti.
Quod uero ad Auicē & Gal. pertinet, certum est in epilep-
sia, non morricem solum: sed animales actiones omnes of-
fendi. quum enim id quod in epilepsia magis est conspi-
cium, deprauatus sit motus & conuulsio, leduntur tamen
plerumque & ceterae animales actiones magis quam motus
quum eas uel ex toto aboleantur, (neque enim plerumque ui-
dent uel audiunt, uel intelligunt, uel memorantur quidquam,
ut notat Gal. 3. de loc. aff.) aut si non abolentur, insigniter
tamen imminuuntur ut propē auferantur. propterea & si
uentriculi ferē omnes in hoc affectu offendi soleant: primo
tamen & fortasse magis anterior offenditur uentriculus,
quam posterior, id quod hic scripsit. a Gal. hac in re nihil di-
scerepans.

2 Et quoniam omnis spasmus & c. Inquirat comitialis
morbi causas. & quum is conuulsionis sit species: conuulsio
autem omnis uel ex euacuatione, uel ex repletionem fiat (ut
supra est ostensum) probat ex euacuatione gigni hunc non
posse, ex Gal. transferens 3. de loc. aff. & alteram deinceps
causam prosequitur longo progressu, ostendens morbum hunc
ex his esse, quae ex materis affluxu fiunt. Sanē autem supra
ostensum est morbum, a quo hic affectus dependet, esse ob-
structionem. at de huius obstructionis causa non aequē con-
stat, quum etiam prisci medici: & qui eos sequuti sunt, in-
ter se distenderint: & alij status: alij humores, alij etiam
quidpiam aliud in causa esse existimarint. Profecto auctor
libri de flatibus vapores aut permixtos esse, a quibus obstru-
ctiones multifariam per omnes uenas fiunt, unde cursus san-
guinis prohibetur, & alibi consistere cogitur: alibi citius,
alibi tardius comeat, ex qua inaequalitate & totum cor-
pus turbari, & contrahi undequaque necesse est. quo tem-
pore neque sentiunt, neque intelligunt quidquam: neque et
dolores percipiunt. Liberantur autem hoc affectu desenti,
ubi uariis laboribus exercitatum corpus et calefactum est,
calefit nempe sanguis & dissoluitur status: qui etiam par-
tim cum spiritu, partim cum pituita foras eiciuntur, atque
ita consistente sanguine: & tranquillitate per omne cor-
pus facta quiescit etiam morbus. Huius auctoris opinionem

emulatus est Arist. lib. de somn. & uig. n. mpe a multis ha-
 litibus sursum latus illi que ex cerebri si iditate in crassa-
 tis obstructionem fieri docens, & morbum, somni instar,
 comitialem. At uero author libri de sacro morbo, & si
 obstructionem, aerisque & spiritibus interceptiorem causam
 huius affectus proximam putat; fieri tamen obstructionem
 eam non ex statu, sed ex pituita existimat. a qua quidem
 refrigerari, incrassari, & sili sanguinem scribit. unde &
 sanguine quiescente ob interceptum spiritum a quo is di-
 moueri solet, & manus impotentes fieri, & conuelli scri-
 bit. Excluso autem a uenis externo aere ob pituitam, mu-
 tum, ac desipientem hominem reddi. oculos distorti, &
 commoueri, spumam ex ore effundi, pulmone ob interclu-
 sum aeris ingressum ebulliente ac emoriente, sterens subi-
 re dum violenter suffocatur, suffocari autem irruentibus
 sursum iecore & ventre ad transversum septum, quod tan-
 tum spiritus in os non ingreditur quantum consueuerat. cal-
 citrare item pedibus aut, quod aer in membris conclusus
 foras penetrare ob pituitam non potest, sed exiliens sursum,
 ac deorsum per sanguinem, dolorem inducit, unde animal
 calcitrat. Atque hoc pacto hic author huius obstructionis
 causam in pituitam refert. unde & pituitasos aut hoc mor-
 bo corripit non biliosos. At Hipp. 4. de rat. uict. in ac. &
 si cum posterioris authoris sententia in eo conuenit, quod
 morbum hunc ex obstructione ab humore facta, produci
 existimat; ab eo tamen etiam dissentit, atque a bile atra,
 atque acri demorsas aut in corpore particulas humores ali-
 os ad se ipsas trahere, a quibus uena intenduntur, spiritus
 interceptitur, & natiuus calor extinguitur, ac tanquam in
 emortuo corpore coalescit. hac uero vel epilepsia, vel para-
 plegia, atque alij id genus affectus sequuntur. Eandem sen-
 tentiam sequitur & 6. aph. ubi in melancholicis (ait) mor-
 bis in hac pericula inuidi; stuporem corporis, vel conuul-
 sionem, vel furorem, vel cecitatem, conuulsionis uoce etiam
 comitalem intelligens. & 6. de morb. uulg. in parua tabel-
 la, ubi repente in cerebrum bile, epilepsiam; conuersa au-
 tem ad mentem, melancholiam fieri scripsit. Idem sentit
 & Arist. sect. problem. 30. ubi a bile plerumque & potissi-
 mum atra, hunc affectum consistere adnotauit. Ceterum
 post horum tempora, Galenus sententiam colligens & au-
 thoris de sacro morbo & Hippocratis, priori relictis, co-
 mitalem morbum a frigido, crasso, & uiscido humore, &
 pituita, uidelicet, & atra bile, proficisci constanter asser-
 uit. quem & Paulus sequens est lib. 3. Post hos author no-
 ster ab omnibus in uniuersum humoribus obstructionem
 hanc fieri est arbitratus, & sanguine, & pituita, & bile
 utraque. Auerroes uero 3. Coll. priori preceptoris sui Arist.
 sententia subscribit. atque fieri hunc affectum a crassis hu-
 moribus prorsus negat; quod diuturniores fieri ab ijs acces-
 siones oporteret, sed a uapore produci eum perpetuo exi-
 stimat, quod cito aduenit, & cito discutitur. Sed nouissime
 denique omnium, alij uiri nostra etate clarissimi, aduersus
 horum omnium sententiam fieri comitalem morbum ex
 praua & uenenata qualitate crediderunt. in hoc quidem
 Pelopis sententiam, de qua Gal. 3. de loc. aff. emulantes, a
 qua non dissentit Gal. sed ad epilepsiam omnem extenden-
 tes; id quod & Gal. & ceteris omnibus probari non potest.
 ita ut de affectus causa non leuis controuersia sit. De qua
 tamen si liceat nobis aliquid dicere. breuibus. certum est
 obstructionem non ex humoribus duntaxat, sed & uapori-
 bus fieri, cuius rei testimonio est Aristot. cum quo docti om-
 nes consentiunt, qui in lib. de somno, & uig. somni causam
 uapores esse in caput elatos, illicque incrassatos ob cerebri
 frigiditatem, & spirituum meatus obstruentes, scriptum
 reliquit. Huius etiam imitatione Gal. suffusionem qua in
 oculis est obstructio, ex crassioribus fieri uaporibus est ar-
 bitratus. Quamobrem, quod eodem pacto, ut author libri de

statibus, & Aristot. testantur, fieri comitales morbi
 queat, irruentibus, scilicet uaporibus, seu in cerebri regio-
 nem, ut Arist. seu etiam in ceteras corporis partes, ut
 auctor. & ex obstructionibus; non uideo quid obstat. Quod
 item a crassa pituita, ut auctor de sacro morbo, & ex me-
 lancholico humore ut Hipp. & Gal. putari fieri eadem ob-
 structionem possit, non est, ut iure quispiam neget. Et si enim
 (ut Auerroes ait) diutina accessiones ex humoribus cras-
 sis fiant; breues tamen in hoc affectu esse sunt, quod bono
 res y alio extrudantur, comprimant se se cerebri subtilitas,
 & exprimente. At secus est ubi crassus quispiam humor
 in partem aliquam decubuit, a qua non ita expelli potest;
 tunc enim non nisi longius temporis spatium exigitur, ut id
 quod obstruit, discutatur. id quod in apoplexia euenit. in
 qua & copiosior est materia & crassior. & cerebrum non
 aque contrahere se ipsum potest, quod materia illa in ipsius
 substantiam irrepsit. at in comitales morbo, neque tanta aut
 tam crassa est materia, quod obstruit; neque cerebri subtilitas,
 sed sili ventriculi & spirituum meatus obstruntur.
 unde & contrahere se se cerebrum, & enim (licet crassum)
 humorem alienum alio potest propellere. Verum, quod etiam
 ex bile (etsi auctor de sacro morbo id negat) comitales
 morbi possit fieri, ratio significat. licet enim tenuis bilis omni-
 tase ratione quamuis neque absolute tenuis bilis omni-
 sed alia etiam crassa magis, aut minus sit) hunc affectum
 bilis concitare nequeat; at sui tamen multitudine, si as-
 tim inruat; fieri id posse, negare quispiam, qui si non crassitudine
 uero & de sanguine sit constitutum, qui si non crassitudine
 aut visciditate (quod tamen euenit facillime) est, parum
 titudine tamen obstruere potest. cuius rei certissimo est ar-
 gumento apoplexia, qua, ut Gal. primo aph. & lib. de san-
 guinis, testatur, a sanguine quoque ipso signatur, quum in-
 terea idem Gal. 2. aph. ab eadem gigni epilepsiam causa exi-
 stimet, a qua apoplexiam. Quod uero preterea etiam
 Gal. preceptor, & recentiores sentiant, ex uenenata etiam
 num qualitate hic morbus fiat, non est certe qui possit
 bigere; id tamen non perpetuo fit, sicuti recentiores putant.
 & ubi fiat, obstructioni tamen eius causa est referenda.
 enim cerebrum se contrahit, ut prauam hanc & uenenatam
 tam qualitatem protrudat seu illic genitam, seu aliunde
 transmissam; meatus cerebri angustiores fieri necesse est,
 & contrahit ijs & corrugatis, tam expressa in eos ex ce-
 rebro, & circumiacentibus partibus pituita, qua id mem-
 brum scatur. Quamobrem ut tandem concludamus, lan-
 di sunt prestatres hi uiri omnes: & comitales morbi causa,
 rum uapores, cum humoribus singuli, tam praua etiam quali-
 tas, statuenda est, nulla controuersia.
 3. Verum in ipso est & c. At ueri paralytici morbi, & c.
 epilepsiam. At oppositum statuit hoc eodem lib. Fen. 2. aph.
 4. dicens, licet hic affectus similis sit epilepsia, in ueri pre-
 men ab ea. Soluitur. certum est per consensum in ueri pre-
 focatione cerebri prauis uaporibus ex utro eo delatiss
 ita quandoque affici, ut concursus fiat comitales morbi, qui
 nempe et spuma ex ore reijcitur, et non sentitur aut rati-
 cinantur, atque hoc casu comitales est affectus ab ipso
 trouersia, quandoque tamen et si conuelliuntur, calcitrant
 neque spuma ex ore effunditur, neque (id quod in ratione
 affectu fieri perpetuum est) sensus ex toto aut ratione
 et memorandi facultas oblaeditur. quod cum euenit, aut in
 re epilepsia non potest. id quod fen. 2. i. inuul.
 4. Et quemadmodum & c. At paralytici morbi, & c.
 bo succedere. At huius contrarium Gal. statuit a de hoc
 aff. ubi eo ab apoplexia differre epilepsiam docet, quod
 in paralytici non desinit, ut apoplexia. Sane hoc contrarium
 Etio multis laborem fecit. Eam tamen nos hoc pacto solu-
 mus. Quum comitales morbus, leuis quaedam obstructio
 cerebri meatuum, unde et cito discuti solet; terminatur

Aphor. 37.

Aphor. 56.

Probl. 1.

Cap. 7.

in resolutionem difficile est; quod, ut resolutio uel totius corporis, uel partis alicuius fiat, tantam adesse humorum copiam oportet, ut ex toto spirituum uia obstruantur. propterea certum est, ex una aut aliquot accessionibus epilepticius praeclari resolutionem non posse. At quibus epilepsia infesta est, saepeq; accidit, his, quum materia multa sit & continua feret, quae hunc affectum creat, cuius indicium est accessum frequentia, quid expectari aliud potest, quam quod affatim repenteque nervosas partes ea materia opprimat, & uel paralyticam faciat, uel apoplexiam? Quare, si hunc affectum species, qui neque frequentius neque acrius hominem affligit, quum cito eius causa discedat, non sic cedit paralyticus, id quod Gal. si uero sepius aut acius urget, in summo tunc discrimine res est, id quod Anicetas.

De signis specierum eius. Cap. 9.

Cap. 9.

Scimus quod ex signis communibus pluribus specierum epilepticorum, sunt citrinitas linguae ipsorum, & viriditas venarum, quae sunt sub ea, & plurimum quidem antecedit eam mutatio corporis a complexione sua, & grauitas in capite, & proprie quum irascitur, aut accidit inflatio in ventre, & antequam eam coarctatio in motu linguae, & somnia eorum mala, & obliuio, aut pavor & timor, & formido, & accidit ei, ut loquatur secum, & constrictio pectoris & ira, & acuitas. Non omnis uero eius species recipit curam: & quae ex ea magis est ledens, est illa, ex qua proueniunt uertigo, & agitatio plurimum fortis: deinde sequuntur eam quies fortis, & addita uehementia ad rationem, & nocumentum in spiritu, & uoluntate multitudine materiei, & de si agritudo est in cerebro, aut in membris alijs, intendit an semper inuenias grauitatem in capite, & vertiginem, & tenebrositatem in oculis, & grauitatem in lingua, & sensibus, & agitatione illud inuenis cum permissione in intellectu, & obliuione assidua, & amen- nitur secundum fluxum uentris, cum eo quod tunc iudica quod illud est ex cerebro tantum uolens, & in splene, & hepate, neque in aliqua ex trematibus, & in iuncturis nocumentum, neque ager sentit aliquid eleuari ad caput ex loco, & certificatur apud te, quod impedimentum est ex cerebro. Signa autem epilepsie lenioris sunt, ut sint accidentia magis sanata ut habentur, & ut redeat ratio, & recundetur quum sanatur, & ut uelociter adueniat ei incolumitas sua, & proprie cum sternutatorijs & attraditione odorum per nares, & ex eis, quae ingrediuntur in guttur, aut quae vomere faciunt. k [] Signa uero eius quae prauior est, sunt difficultas [] spiritus, & prolixitas agitationis: deinde longitudo [] cogelationis post ipsam, et paucitas eualionis [] post attractionem odorum aut in qua [] elongatur agitatio, et non elongatur cogelatio, aut in qua prologatur cogelatio, et minoratur agitatio. Et signum eius, cuius causa est ex uisofitate grossa in ipsa generata, est ut non inueniantur cum ea, neque prope eam, graui-

tas: immo inueniatur sonitus, & extensio, neque sit spasmus eius fortis. Et signa eius, cuius causa est phlegma, sunt, ut sit salua eius [] calida, [] spumosa, grossa, multa: & sit in urina eius aliquid simile vitro liquefacto. Et multiplicentur in ipso pavor, & timor, & pigrizia, & grauitas, & obliuio. Et quandoque cognoscitur ex re vomitus, & colore spumae, & ex colore etiam sanguinis. Et quandoque cognoscitur ex aetate, & regione, & ex causis praeteritis de cibis, & regimine: & ex eis quidem, quae eam significant, sunt quies, & tranquillitas, & color faciei, & oculorum, & reliqua, quae sciuntur in canone. quod si phlegma cum hoc erit crudum, frigidum: erit obliuio, & stoliditas, & grauitas capitis, & corporis, & profunditas soni plus: & erit epilepsia magis laxans, & debilitans: et haec species est mala ualde. In ea uero quae facta est a phlegmate sal-

so, est somni profunditas minor, et frigus cerebri leuius, et motus saniores. Signa autem eius, cuius causa est cholera nigra, sunt, quoniam est melancholia, aut similis sanguini nigro, aut acuta, aut adusta, aut acetosa, ex qua ebullit terra. Et sunt naturae habentium eam declines ad permissionem in suo sensu, et ad dispositionem, quae est sicut melancholia: neque intellectus eorum mundantur, quum separatur, et significatur etiam melancholia ex colore faciei, et oculorum, et ex siccitate narium, et linguae, et regimine generatiuo melancholiae. Si ergo fuerit melancholia fex sanguinis naturalis, erit epilepsia cum lassitate, et paucitate sermonis, et cum quiete; et erit habens eam habens cogitationes quietas. Et si fuerit melancholia de genere cholerae adusta, et est acuta: tunc eius permissio erit daemonium, et cum multitudine sermonum, et uocum: et eius epilepsia erit agitata, et leuis remotionis: et quandoque erit cum febre, et praecipue quum fuerit melancholia eius subtilis. Si autem fuerit ex melancholia sanguinea, erunt eius dispositiones cum risu. Et tu quidem cognoscere potes substantiam melancholice ex uomitu. Nam si est similis faeci sanguinis, tunc est melancholia naturalis: et si est similis faeci uini, est melancholia adusta; aut si est aspera, tunc est styptica, et significat nigrum frigiditatis, et siccitatis eius, aut est acetosa subtilis cum spuma, et tunc ebullit super terram: aut si non est acetosa, est spissa, non habet spumam. Signa autem eius, cuius causa est sanguis, sunt ista. Nam dico, quod si sanguis facit epilepsiam cum ebullitione, et motu absque quantitate, non apparet ei magna operatio in colore, et exuberatione in uenis iugularibus: neque est dispositio praefocationis in horis [] in quibus est epilepsia, neque apparent ex ea grauitas, et stoliditas, et lassitas, et multitudo spumae, et mucilaginis, sicut apparet cum phlegmate, et est cum caliditate, et rubedine in oculis, et uapore super caput sanguineo. Si uero cum quantitate faciat cum signis sanguinis, est exuberatio in uenis iugularibus, et antecedit dispositio, quae est sicut praefocatio. Signa autem epilepsiae, quae est propter materiam cholicam (et illud quidem est secundum minus) sunt, ut sint nocumentum, et tribulatio ab ipsa uel hemetiora: et spasmus in ea sit minor, et spatium eius breuius. Morus uero sunt in ea fortioris agi-

p B Haens.

q z est uomitus cholerae nigro, aut rei similis sanguini nigro, aut acuta adusta, aut acetosa

r t B. Alia licet. ra corr. aptas.

f s. spissa tunc & pontica exasperans guttur.

t z. est grossa.

† guidez. u B. Alia littera. arte epilepsia, ueruntam. x s. mucositas.

† guidez.

tationis: & ipsam quidem significat motus vomitus, & inflammatio, & vehementia permissionis rationis, & citrinitas coloris, & oculorum. Eius verò cuius causa est ex stomacho, signa sunt tremor in ore stomachi, & precipue quum tardatur cibus: & concussio, & tremor, & commotio, quum est epilepsia: & voces, & rugitus: & precipue in principio inuasionis: & sunt cum ea solutio stercoreis, & exuberatio vri-

y B. humiditas salubris dicte meda, cuius exitus praecedit eorum spermatis & exuberatio spermatis.

z B. diminutio secundum inuasionem.

na, & ¹ [spermatis, quod emittitur propter amplexum mulieris, & viri sine coitu, & spermatis cum coitu] & tremor cordis, & foda fortis & leuitas epilepsia, aut ipsius remotio cum administratione vomitus, & dispositiones significantes corruptionem stomachi, & augmentum epilepsia, & ² [sunt propter linimentum] stomachi, & purgationem ipsius: & quandoque interficit hec propter frequentiam periodorum. Ex eo itaque est, ut humor, qui est in ea, agat multitudine sua, & multitudine vaporis sui: & hic humor est phlegmaticus secundum plurimum: & quandoque admiscetur ei alius. Et signa quidem eius sunt, ut accidat epilepsia in horis repletionis, & satietatis nauseatur, & alleuietur quum uacuitas adeit, & quum venter soluit cibum, & sit secundum iterationem frequentem nauseatur satietatis. Si ergo fuerit permissio cum illo materiae cholericae, inuenietur frigus, & inflammationem, & mordicationem, & aduersionem. Et si fuerit cum illo melancholica, multiplicabitur eius desiderium in pluribus dispositionibus, & sentiet gustum acetosum; & generatur ab eo cogitatio, & ut solus loquatur secum quamuis ³ [secundum quod] significatio nes phlegmaticae sunt dominantes. Et ex eo est, ut humor, qui in ipsa est, agat malitia sui, non multitudine sua, & signa eius sunt, ut epilepsia fiat in horis vacuitatis, & quum materia inuenit os stomachi vacuum, & abscondatur epilepsia cum cibo conueniente laudabili. Si verò humor fuerit [calidus] de genere cholerae, cognoscet ipsum per significationes, quas diximus. Quod si est ex ⁴ hypochondriis, eius signa sunt, ructus acidus, & inflatio, & rugitus faciens do-

a — B.

b B. acutus.

f mirach.

f mirach.

e f n. parum.

d — B.

f mirach.

e p. propter corruptionem eius. Et ex illa est, cuius.

f mirach.

f B. & ex colore.

g p. & agitationem vel ad ma-

num, & postu-

conuersionem.

h p. malitia ani-

mae, & paucor.

lor inter utraque spatulas ⁵ [f] post assumptionem cibi ⁶ [pauci] non quiescens, nisi apud eius digestionem; deinde redit post absorptionem cibi pauci, non quiescens, nisi apud eius digestionem. Quum verò accidit secundum vacuitatem, non accidit nisi cum duritie naturae, & destruitur lenitate naturae; & proprie si tu inuenis extensionem in hypochondriis ad superiora, & tremorem. Et istis quidem accidit vomitus cibi indigesti, propter illud quod diximus de reuersione cibi ipsorum ⁷ [corrupti, et oppilationibus viarum eius]. Ex illa itaque est, quum est vapor ⁸ hypochondriorum facies epilepsiam cholericae; & cognoscitur illud propter inflammationem contingentem ⁹ [ex corpore] et permissione rationis declinantem ad rixam ¹⁰ [et ad inquisitionem]. Et ex illa est, cuius vapor est melancholicus, et perueniunt cum eo rami melancholici, et timor, et ¹¹ [ut solus secum loquatur, et ut pauor tenebrosus] propter tenebrositatem materiei, et accidit ex ea delectatio

mortis; [et] odium ipsius, et timor, et reliqua, ¹² q in melancholia dicta sunt. Illam verò, cuius causa et principium sunt ex hepate, aut ex toto corpore, significat color, et capilli, et siccitas cutis, et arefactio eius cum nigredine: aut ipsius lassitas, et pinguedo, aut eius macies, et roris multitudo ¹³ [vaporis] sanguinis: et significat ipsum pulsus, et urina, et dispositio ciborum precedentium, et regiminis praeteritae significationem ipsam retentionem eius, quod euacuatur ex ¹⁴ [sto] macho] et matrice, et venis, et reliquis. Si autem est sanguinea tendens ad aduersionem, videtur rubedinem coloris, et inundationem venarum, et tribedinem coloris, et inundationem cholericae, aut sum apud casum. Si autem fuerit cognoscens, per phlegmatica, aut melancholica, cognoscens, per signa eius predicta. Illa verò, cuius causa est matris, proculdubio est cum retentione effluuii rum, aut spermatis, aut humiditatum dolorum ad matricem quam quidem fecerant dolorum, et in vtriusque inguinibus, et partibus dorso, et grauitas in matrice. Illa uero cuius causa est melle, cognoscitur, quoniam agnatio est melancholica, et sentitur dolor in latere splenis, et est cum ea inflatio splenis, et durities eius: aut cum rugitus in latere ipsius, et cum communitate corporis ad ipsum secundum venenosa cleua. Eius autem, quae est ex materia venenosa cleua, ta ab aliquo membrorum mediantibus nervis, sunt manifesta; sicut punctura scorpionis, aut rubele, aut vespa, quum aliquid horum acciderit nervis: aut intrinsecum, et sentit quod eleuatur vultus, et por ex eo ad caput, quo obtenebratur vultus, et cadit et membrum illud, aut est pes, aut manus, aut dorsum, aut pes: aut aliquid ex visceribus, sicut stomachus, et matris. Signa verò eius quae ex vermibus, sunt cursus saluae: et casus saluae: et casus uermium: et alcaridum.

ANNOTATIONES.

Pulcherrime instantis presentisq. comitialis viri notat descriptio Aret. aus. primo de acut. morb. & Paul. lib. 3. multa scripsit author Coac. promot. & Rasis 9. Alia. & primo Cont. tr. 1. 3. cap. 1. videtur verò res hae exquissimè omnium ab autore nostro tractari. Cum tamen notat, quod dubitationem facit. ait lingua cinerea non futuris epilepticis apparere. quum tamen, non citram, ex pituita, et atra bile hic affectus gignitur, non citram, sed vel albam vel atram esse eam potius oportet. Adhuc praeterea viriditatem venarum sub lingua, quod fuit et ex his nigra hunc morbum precipue parit. Sed pauca, si quis huius sententia est, non ex pituita, & atro solum in more, quin & ex ceteris humoribus hoc vitium, tametsi cuti in superiori capite est adnotatum. At uero, si in lingua humores praesertim redundantes significat, ut in Sto. sect. problem. 3. adnotat, id tamen non est per se, fieri enim alioqui potest, ut redundet pituita in toto corpore humor: lingua tamen citrina sit, commota rubeat licet ex totius corporis concussione, rubeat rubeat in quam facillime sescipitur, insuete, rubeat rubeat in modi symptoma in hoc affectu a biliosa duntaxat causari: & coarctandam propterea esse a biliosa sententiam, ut quum de viriditate venarum lingua, & de atra sententia bilis flaua rediunt: id referendi arbitramur. Quod notat est, pro peccantis humoris notitia, repetere, quae supra notat.

Permutatio ad aerem, est iuuans ad epilepsiam, sicut ^a [quidam causae remouentes permutacionem ad aerem cōfērūt eis:] & omnis calor superfluous solaris, aut igneus, & omne fri-
 gus, & coitus plurimus. Et epilepsiam quidem commouet multitudo pluciarum, & uenti septentrionales, & meridionales simul. Septentrionalis quidem, quia comprimit materias, & prohibet eas resolui, & meridionalis quidem, & regiones meridionales, propterea quia mouent humores, & implent cerebrum, & subtrahunt eos, & eleuant eos ad ipsum. Et excitatur in hyeme multoties: sicut excitatur in septentrione, & autumno propter corruptionem humorum, & minoratur in regionibus septentrionalibus: ^b immo parum sit, quoniam nisi ea fuerit fortis, non accidet. Et odores boni quādoque mouent eam ^c [aliquo motu] & speculatio notorum velocium, & circularium, & speculatio ab alto, & longitudo morę in balneo, & balneum ante digestionem, & effusio aquae calidae super caput. Et assumptio eius quod generat sanguinem vaporosum, feculentum, aut tenebrosolum, sicut vinum faculentum, & anti-
 quum etiam, ^d [propter nocumentum suum,] & nouum, quod non est clarificatum, & non est transmutatum, & purum nocumentum faciēs in cerebro, & apium proprie sua proprietate, quam habet in ea, & lentes, propterea, quia generant sanguinem melancholicum, nisi cōmiserantur ^e [hordeo contracto] & fabae, & allia, quia implent caput uapore, & cepae similiter, quoniam earum substantia conuertitur ad humorem pinguedinis in cibo, & omne grossū, & inflatum, & stypticum, & frigidum, & oē calidum ^f [et] acutum, & ^g [nausea, sunt] ex eis, quae mouent epilepsiam: propterea, quia ^h eleuatio stomachi a cibo, & malitia digestionis, & vigilie, & passionēs animales fortes, ex tristitia, ira, & timore: & ⁱ [permutationes] sensibiles trui & percussiones tympani, & rugitus leonis, & uocū durarum, sicut uocis ^k [nolarū] & stridorum ē, sicut stridoris portae acuti, & similiter ex visu splendorum luminosorum, sicut fulguris rapientis visum, & splendoris oculi solis. ^l motuum ventorum fortium, sicut excitatur epilepsia exercitio super repletionē, sicut fiat ad resolutionem faciendam, siue nō: & coitus & medicinis epilepsiam facientibus. medicinas autem epilepsiam facientes iā diximus, & illas, quae detegunt epilepsiam, in tabulis egritum capitis cū signis: sicut suffumigatio cum galbano, & myrrha, & cornu caprino, & comestio hepatis hirci, & olfactus odoris ipsius, & similiter, quum ponitur myrrha in nare eius.

Portet quidem, ut epilepsia, quae est in infantibus, curetur ita: ut ^a nutrimentum lactentis rectificetur, & fiat conueniens ad ca-

lidadem subtilem cum bonitate chymi, & lactans alienet a se omne, quod generat lac aquosum, aut corruptum, aut grossum, & prohibeat sibi coitum, & impragnationem. Et oportet ut hic infans alienetur ab omni re, in qua est timor subitatio, & ^a [coarctatio], sicut sunt uoces magni sēsus, ut vox tympani, & tonitrus, & fulguris, & ^b [nolarum] & vox vociferantium. Et ut alienetur a uigilijs ex infomnitate, & ira, & timore, & frigore uehementi, et calore forti, et malitia digestionis. Et iniungatur ei exercitium ante cibum leue, & interdicator ei motus post cibum. Et si tolerauerit euacuaciones, quae sunt medicinis euacuantibus. phlegma ^c [subtile], fiat illud. Et eos quidem iuuat, ut quandoque euacuant cum aqua mellis, et ut potent zucarum ros. & mel ros. & olfaciant rutā, & reliqua subliantia. Nam olfacere odoramēta, quae diximus fortasse excusant laborem in eis. Amplius communc est in omnibus epilepticis, ut utantur cibis laudabilibus, quibus inest ^d [humectatio] laudabilis non superflua: & ut caueant sibi a repletionē, & ut se custodiant a malitia digestionis. Et illud est, si sunt contenti, & non sequuntur cōplementum refectionis. ^e ^f [Et ille cuius consuetudo non tolerat, ut semel reficiatur, diuidat cibum suum qui ^g [est minor refectione] sua in tres partes, et sumat duas tertias in prandio, et tertiam eius in cēna, post exercitium subtile. Et neque multū utatur uino: quoniam ipsum uehementer replet cerebrum. Deinde si excusari non possunt, quin ipso utantur, utantur uino pauco, antiquo, clarificato, declinante ad ponticitatem. Et ex rebus quidem eis nocibilioribus est ^h [potus], successione balnei, et frigus repentinum. Immo oportet, ut caput muniatur ab omni calore superfluo, aut a frigore superfluo: et in balneo non faciat morā. Et epileptico quidem necessarium est, ut alienet a se carnes grossas omnes, et fortis nutrimenti, et pisces omnes, immo carnes omnium quadrupedum magnorum: et sit contentus pullis, et ⁱ [duragi], et ^j [atabiz], et paruis auibus domesticis, et syluestribus, et ^k [canabit], et turturibus et hādis, et capreolis, ^l [et leporibus], et iam ^m [dixi], quod caro porci syluestris ualde iuuatiua est ei: et laudantur carnes caprinae propter illud, quod in eis est de siccitate, et paucitate humectationis: sicut vituperantur eis dulcia, et pingua, et similia. Et alienet a se omnia olea ⁿ [usque ad attriplices, et blites, nequā alia], et proprie apium: etenim est ei proprietas cōmouendi epilepsiam. Si autem exensari non potest, administretur ei fumus terrae, et endiuita, et eis quidem conceditur lactuca: ego uero non plurimum eam laudo: et conceditur eis coriandrum, propterea quia prohibet vaporem a cerebro: ego uero vitupero eis ipsum: et eius multiplicationem, nisi in sanguinea, et chole-rica: ^o [et aqua quidem ^p betae elixata in aqua condite] cum oleo et almuri, et quae currunt cursu eius, si eius acceptio antecedit cibum, propter lenificationem naturae, conceditur, et ruta est ex summa herbarum, quae conferunt suo odore olfacta. Et quum anethum, et ruta in cibis ipsorum ponuntur, conferunt. Et oportet, ut alienet a se fructus omnes humidos, et omnes

^a B. a. tio tremo-
ris.

^b B. algielagel.

^c B. cum faci-
litate.

^d B. exsiccatio.

^e B. saturita-
tis.
^f B. sit minor sa-
turitate.

^g B. uinum.

^h perdicibus,
ⁱ B. alibetagi,
^j & auibus dome-
sticis, & montan-
is, & alchana-
ber.

^k phasianis.
^l galena.
^m B.
ⁿ B. dicitur.

^o B.

^p B. siela aurg
elixata in aqua,
& condita.
^q siela.

n. s. f. i. pauc
ualde.

o. s. rapa.

p. B. acutum.

q. s. uacuitatem
Alia litera. non
super replecio-
nem.

r. B. conceditur
tunc.

omnes fructus grossos, nisi quosdam stypti-
cos super cibum quantitate ⁿ [alleuationis
paucā,] ut roborent os stomachi, & depo-
nant cibum, & lenificetur natura, & prohi-
beant vaporem. Et oportet, ut uident omnes
cibos graues, qui sunt, sicut ^o [napi] & rapha-
nus, & caules, & bauciae. Et oportet ut alienent
a se omne ^p [acre] vaporosum. Et synapi quidē
est ex summa eorum, quae impediunt sua vapo-
ratione, & transmissione superfluitatum ad ip-
sum, & educatione earum versus illud, & quia
percutit cerebrum sua acuitate. Et alienent a se
ebrietatem, & exufflationem ventorum, & re-
pletionem. Et deuit ablutionem cum aqua pe-
nitus: cum calida quidem, propter illud quod
in ea est de lassitate, & cum frigida, propterea
quod stupefacit, & nocet spiritui sensibili.
Quod si epileptico acciderit repletio cibi: euo-
mat, & subleuitur regimē post ipsum. Et oportet,
ut alienent a se cibos desiccarios, grauati-
uos, stupefactiuos, vaporatiuos. Repletio vero
vini valde nocet: sed parum ex ipso sumptum
dilatat animam, & confortat spiritum, & acuit
ipsum, & excusat a multitudine aquae: multipli-
catio. n. eius est nocibilior res. Et multum dor-
mire post meridiem nocet: & uniuersaliter som-
nus multus nocet, & proprie super repletionem
multam. Et superfluitas etiam vigiliarum debi-
litat spiritum, & resoluit ipsum, & cum hoc im-
plet cerebrum vapore. Primum autem epilep-
siae regimen est alienatio causarum mouentium
epilepsiam, quas diximus. Et quies, & tranqui-
litas sunt magis eis conuenientes, quod si exer-
citiū necessarium fuerit post euacuationem,
& mundificationem corporis, quarum praefes-
sit rememoratio, oportebit ut administretur
super ^q [repletionem] exercitiū non conse-
quens lassitudinem: deinde quiescat post exer-
citiū: & studeat ut caput suum sit eleuatum, &
caueat ne ipsum pendere faciat in quantum pos-
sibile est, neque moueat ipsum plurimum, quia
multitudo materierum ad ipsum trahetur: &
oportet ut moueant inferiora, quum ipse mo-
uet superiora. Ex eis uero, quae materiam ad in-
feriora trahunt, est fricatio corporis gradatim
facta a superioribus ad inferiora, incipiendo a pe-
ctore, & quod sequitur ipsum, cum panis aspe-
ris fricando donec rubescant; deinde gradatim
descendat usque ad crura; sitque omnis secūda
fortior prima, & sit caput in dispositionibus
eleuatum, & post illud inungatur ei deambula-
tio: sed oportet, ut cum quiescere facias in loco
exercitij sui, ut redeat ad ipsum eius spiritus, &
quiescat eius agitatio. Et ipse quidem non sepa-
retur a loco suo, nisi post illud. Quum ergo at-
tractae sunt materiae omnes ad inferiora, [con-
ceduntur tunc ei mundificatio, solutio ventris,
&] ut fricet caput, & ut pectinet ipsum, ut cale-
fiat cum ipso, & permutetur eius complexio.
Et ex eis quidem quae ipsum iuuant, sunt uen-
tosae super capite positae: & cauterium super ip-
sum calefaciendo cerebrum. Post mundificatio-
nem uero, & solutionem uentris, & quietem
aliquibus diebus, nō est malum si ingrediatur
balneum; & si ventosae ponantur super illud,
quod est sub hypochondrijs, & ossibus pectoris
eius, & calefiat caput eius cum eo quod sciui-

si. Et quandoq; ponitur ^r [post paroxysmum]
pila cadens inter dentes eius: & proprie ex pila
ut remaneat os eius apertum, & oportet ut in-
cipias euacuare ^r [secundum eam,] deinde inue-
de in purgando caput cum gargarismis atrae-
uis. Si autem illud accidit cum periodicis, & mul-
tiplicatur cum multitudine humorum, euacue-
tur ⁿ [cum apparente,] & educatur humor, qui
in ipso dominatur, secundum quod dictum a-
mus. Et si non fuerit quod prohibeat ipsum a-
minutione, phlebotometur: ipsius enim phle-
botomia in uere, & proprie in pedibus, est ex-
eis, quae ipsi conferunt, si per ipsam non sequi-
tur infrigidatio cerebri eius, secundum quod
dictum sumus. Quumque hora paroxysmi pe-
transit, & ^r [tu potes facere, ut ipse euomat, per
na cum oleo de lilio inuncta, in ore ipsius mil-
sa, & proprie si stomacho fuerit in hoc introi-
tus, ut vomat humiditatem,] iuuabitur eo tunc
licet multitudo uomitus noceat epilepsiae
bri. Et ex ^r [deglutientibus] in dispositione epi-
leptiae, & in alijs, sunt assa, & callosi in oxymel
le de melle. Ex infusionibus autem in epilep-
sia, sunt pulpa coloquintidae, cucumer aluminis
& eius succus, & sal ammoniacus, & nigella, &
similia, & elleborus albus & conditi, & piper, & zi-
giber, & myrrha, & euphorbium, & callosi
& stachados separatim, & coniunctim, & assa
tida, & pix sicca: & cedria. Ex vaporariis
paeonia, & ex odoramentis est ruta in hora epi-
leptiae, & in hora quietis. Ex eis uero, quae huma-
imeligit, est gummata ruta agrestis permixta cu
farina hordei, & aceto de uino. ex quo fiant for-
mae malorum, & assiduet odorem proprie quod
syrupis, est oxymel squilliticum proprie quod
singulis diebus in potu fumat, & similiter syru-
pus de abanthio, & apozema hylosipi cum origa-
no ^r [oxy-
mel squilliticum sumptum in potu in hye
me cum aqua calida, & in estate cum aqua frigida.
da. Et ex unctiōibus quae eis sunt bonae cum
que dicta sunt, medulla crurum camelis, & pe-
oleo rosae super tempora, & commixtas, & pe-
oleo rosae super tempora, & commixtas, & uide-
ctus. Suspensionis uero paeoniae epilepsia, & uide-
iam experti sunt antiqui in epilepsia, quae
tur quod illud sit magis proprium illi, quae
[de romana] humiditate: & ex medicinis quibus
quas ^r [sp] in potu sumere oportet, sunt agari-
cus & fiskeos. ^r [et] & radix aristolochiae
rotunda, & ex paeonia omni hora in potu tri-
buatur cum aqua. Et iam conueniunt mithridati
potare omni die ^r [bondacaten mithridati]
duabus uicibus, mane, & quum uadit dormiri
est quasi ex eis, quibus iam plures sanantur. Et
quidam uolunt, ut eis in potu tribuatur ex ipso
ma maris omni diebus, & ex polio montano
eum proprietate sua in ea, ^r [et] thymo ueneno
et ex eis, quae ipsos iuuat, est medicamentum de squil-
la huiusmodi. Sumatur squilla, & ponatur in
uas vitreatum de terra, in quo [mel] fuit ^r [for-
et caput eius stringatur ligamento forti de
de cu corio grosso cooperatur, & dimittatur
xl. diebus, quorum primus sit ante ortum ^r [sa-
scherent] xx. diebus, & ponatur vas expositum me-
ri diebus, & permutetur omni hora ^r [pro-
ut sit illud, quod ex calore partibus eius aduenit
a qualis applicationis: deinde aperitur os ual-
m]

inueniens squillam iam decoctam, & dissolutā:
ipsam igitur exprime, & sume succum eius, &
permisce ipsum cum melle: & sumatur in po-
tu ex eo omni die quantitas cochlearis vnius.
Si autem hora festinat, coquatur squilla in aqua,
& aceto: & fiat inde oxymel mellintū. Et ex me-
dicinis quidem bonis est, vt sumantur fiseleos
aur. iij. baccharum lauri tantundem, aristol. rotū
ae. radi. pæoniae amborum maur. ij. castorei, tro-
chilorum squilliticorum amborum aur. j. mi-
secantur cum melle desumato, & administre-
tur omni die cum oxymelle. Et ex eis etiā, quæ
tano inueniuntur in regionibus permuta-
tur conueniens, deificans, subtiliās, est sicut per
mutatio in etatib. ex infantia in adolescentiam
in iuuamento epilepticorum. Quum ergo acci-
dit epilepticis tortuositas membri, aut spasmus
eius, equatur fricatio ne cum oleo, & aqua tepi-
da, & compressione forti. Et quū fuerit epilepsia
causa cerebri, tunc melius est, vt euacuetur cum
elleboro, & cum ijs quæ sunt talia, & pulpa colo-
quintide, & scammonia, & hiera, & decoctio-
ne agarici faciendo solutionē post solutionem
in anno. Quumque necessarium est vt phleboto-
mia fiat, ex quo cunque humore sit, oportet vt
non i [solum fiat phlebotomia,] immo fiat ex
duobus cephalicis simul, & sequatur phleboto-
mia venæ, quæ est sub lingua. Et quandoque uē
tatur super collum, ut materia in hebdoma-
da trahatur a cerebro: si illic non fuerit ex com-
plexione cerebri, & debilitate ipsius, quod eam
prohibeat. Et quandoque tibi necessarium est,
ut phlebotomia multiplicetur. Quum ergo il-
lud feceris, oportebit, ut quiescere facias per
hebdomadam: deinde solue cum potionibus,
& clysteribus fortibus, quæ sint ex centaurea, &
pulpâ coloquintide, & kera, & reliquis. De in-
de fac cum quiescere, post pone ventosā apud tē
inde fac cum quiescere, postea solue, & non cess-
as procedere secundum quietem, & iterationē
usque quo purgetur. Et administrentur post il-
lud gargarismata, & caput purgia, & quæ pur-
gant caput solummodo, cum eis quæ sciuiti.
Quumque sit ei caput purgium, cum fiseleos
postea cū tē anetho, & cum aqua amaraci, est
iuuamentum. Et oportet quidem, vt occurrat
si possibile fuerit ei, ut euomat [ante] cibum,
si paroxysmus cum mundificatione stomachi: &
si possibile ab eis, quæ sunt, ut pisces saliti & alia,
erit iuuamentum. Et post illud totū permuta cō-
plexionem cerebri cū confortatiuis calefacien-
tibus ex emplastris ex sinapi, & quæ taliter pro-
cedunt, ex eis quæ docui te, & nominaui tibi: &
fac eum odorare rutam. Et oportet ne labores
in ipso cum calefacientibus, & permurantibus
complexionem subito, immo gradatim in hoc
incedat. Si autem inde nocumētum acciderit in
operationibus suis, tunc quiesce. Melius autem
quo purgatur illa cuius causa est phlegma, est
hiera, [& pulpa] coloquintide: & hiera Her-
metis etiam. Nam si utatur hiera Hermetis om-
ni die pondere s. 3. mane: & pondere s. 3. in se-
ro, magnificatur cum ea iuuamentum ipsi. q
si cum phlegmate est repletio uniuersalis, tunc
phlebotomia, secundum quod narrauimus,

est ei iuuatiua: & similiter euacuatio cum tur-
bith & agarico & flechade, & hiera Rufi pro-
priē. Melancholia verò soluitur cum eis, quæ
sunt, sicut decoctio epithymi, & elleborus, & la-
pisazuli, & lapis armenus, & flechados, & poly-
podium, & myrobal. Ex vñtionibus, medulla
cruris cameli cum oleo ros. [super collum]
& tempora, & pectus. In epilepsia verò cholera
ea oportet, ut sit sollicitudo cum infrigidatio-
ne, et humectatione. et propriē cum clysterib.
Si autem est adusta, tunc est in iudicio melan-
cholia, aut inter choleram et melancholiam:
et ea quæ non ita est mater infantium forsitan
est de genere cholericæ apud quosdam: et pro-
pter illud præcipiunt in cura ipsius, vt admini-
strentur tina, et caput purgia frigida, et humida
et effusio lactis super caput, et vtatur humecta-
tione corporis. Et si est infans, præcipiunt, vt
detur in potu lactanti ipsum, quod lac ipsius
infrigidet, et præcipiunt, vt in domo ipsa frigi-
da subterranea inhabitet, et uidetur q sit hoc
apud eos epilepsia siliaria, aut mania: verū tamē
huiusmodi nominis vsus nō est famosus apud
ueridicos medicos. Et quum aliquibus mēbris
epileptici accidit tortuositas, aut spasmus, iuuat
ea fricatio cum oleo et aqua tepida, et ut [in
eis toleretur compressio. Quando uerò est epi-
lepsia ex stomacho, tunc conuenientiora qui-
bus sit euacuatio, sunt pulpa coloquintidæ, et
flechados, et fiat in anno illud multoties. Et o-
portet quidem post mundificationem stoma-
chi, ut assidue utantur confortatiuis. et nō tri-
buantur eis, nisi cibi uelocis digestionis, boni
chymi, et [reducantur] secundum quod nar-
rauimus in loco suo. Impendatur ergo studiū
in comprehendendo bonitatem digestionis,
et oportet vt dimittant stomachum vacuum tē
pore longo. Illi uerò, quæ ex ea excitatur secun-
dum famem, succurratur cū eo quod dictum
est in capitulo [epilepsia,] et reliquorum. In
hac uerò, quæ fit cum eleuatione alienius
rei ex membro, oportet ut ligetur supra il-
lud membrum, quum paroxysmus adest: et for-
tasse prohibetur paroxysmus: et euacuetur hu-
mor, qui est in membro: aut per euacuatiā sci-
ta, si iam peruenit ad ipsam uirtus euacuatio-
nis: aut cum ulceratione, et educatione puris in
hora quietis, cum medicinis, quū ulcerant, et
pus faciunt currere, et cum adustione materiæ,
sicut est epithema de gummi rutæ & elucstris, et
euphorbio, et reliquis. Et has quidē medicinas
cognouisti ex tabulis libri secundi. Et forsitan
oportebit, ut in eis eueniat gradus administrā-
di cantharides, et [alkekerez,] et steruus acci-
pitris, et anacardos, et reliqua. in illa autē, quæ
a toto corpore eleuatur, dicunt quidam, quod
si non esset timor in phlebotomia duarum ar-
teriarum apoplecticarum, non in eo quod nō
possibile sit retentio sanguinis, sed propter fri-
gus, quod accidit cerebro, et abscissionem spi-
ritus, et sequitur eam apoplexia, esset in ea sani-
tas integra illius, qui patitur epilepsiam cum cō-
munitate corporis, et propter illud, quod ad ce-
rebrum ascendit ex eo, et nos quidem dicimus,
[si hoc nō est possibile in cuiusque arteriarum
ascendentium incisione, hic timor non est lon-
ge] quin magnificetur multitudo iuuamenti.

a B. spondyles
celli.

o. v. super ipsa
hant compressio-
nis.

p. a. tribuantur

q. B. sed.

f. B. alkibi Kenz.
f. galbanum.

f. B. q. si hæc nō
est possibilis,
tunc in incisione
seu in phle-
botomia illius
algerius ex arre-
tibus, quæ ascen-
dunt, non erit
iste timor, & nō
est longinquū

AN-

& multitudine sanguinis, & spiritus non habet
transitum: quare non moratur usque quo præ
loet: & accidit ex illo ei quod accidit, quum
franguntur duæ uenæ apoplecticæ ex casu fen
tas, & motus; nam quum illi simile accidit ex
causa primitiua, efficit quod est simile illi
actioni. Haec ergo sunt species apoplexiæ, & cau
sæ ipsius. Sed fortasse quandoque dicunt apo
plexiæ, & significant per eam paralyfim com
munem amborum laterum, & si sint mēbra
corporis sana & quandoque dicunt molliti
cationem partis apoplexiæ illius partis: & il
lud quidem in sermonibus Hipp. iam perue
nit. Aliquando autem accidit, ut homo apople
xiæ incurrat, & non sit differentia inter ipsum,
& mortuum, & non appareat in ipso aliquid
anhelitus; deinde reuiuiscit, & sanatur. & nos
hæc eras, & in istis quidem anhelitus non appa
ret, sed ipsorum pulsus non integre cadit. Ut
uideretur quod calor innatus in eis non ueheme
ter indiget euentatione, & expulsiōe vaporis
sumosi a se anhelitu magno, propter illud qd
accidit ei ex frigore, & propter hoc uolunt, ut
tardetur sepultura ambigui ex mortuis, donec
perpendatur eius dispositio: & neque sit minus
soluitur secundum plurimum ad paralyfim, &
pulsione materiei ex utrisque lateribus simul,
expellit eam ad unum duorum laterum, quod
magis est susceptibile segregritudinis, & quod
corum est debilius, & facit ipsam penetrare in
tactuibus meatuum elongando eam a cere
bro, & uentriculis ipsius. significat uero quod
triculos, quoniam si esset in uentriculo poste
riore solummodo, non oporteret, ut ociositas
inquisisset i anteriore parte capitis. Hipp. uero
inquit, cui accidit dum est sanus, dolor repente
in capite suo: deinde incurrat apoplexiā: tunc
ipse moritur ante septimum diem, nisi accidat
febris. Et sic spes, ut cum ea resoluitur super
fluitas. Et sic quod plurimum accidit apople
xiā habentibus atates, & corpora, & regimina
frigida: propriè, quum est ibi cum humiditate
frigus. Si autem accidit caliditate complexio
nis, & siccitate ipsius, tunc res est praua: aegritu
do enim contraria complexionis non accidit,
nisi propter magnam causam. & cōplexio qui
dem ab hoc elongata est, ut eam toleret. Apo
plexiā uero raro accidit a caliditate. Quum
autem dilatatur materia paralyfis in utrisque
lateribus, provenit apoplexiā, sicut quum
num, accidit paralyfis: plurimum uero cau
sæ apoplexiæ existit in ambobus uentriculis po
sterioribus. Quumque cum apoplexiā fuerit
febris, tunc illic erit apostema secundum plu
rimum. Illi uero qui plurimum utuntur phle
botomia propter melancholicum sanguinem
suum, ex multitudine quidem phlebotomiæ
cadunt in apoplexiā, sed in fine deficiunt, quoniam in
tardius uero apoplexiā periodicam, est festinatio faciens
ad edictum calidarum, est festinatio faciens
ad edictum tardos uelociter moueri; periodo-

rum autem apoplexiæ iudicium iam diximus,
inde ergo legatur.

A N N O T A T I O N E S.

1 In apoplexia, quam Latini attonitum morbum uocant,
& alij etiam paralyfim & resolutionem neruorum, ut Cel
sus notat lib. 3. totum corpus sensu & motu destituitur, ut
Galenus 2. aph. & saepe alibi. neque id solum; sed anima
les omnes actiones etiam principes uiciantur. ut hic quoque
affectus non recte symptoma aut sensus communis, ut A
etnarius lib. de ast. animi. sp. primo. aut recte, is, quam regiti
uam uocant (ut alij) statuatur. minime namque anima
lium actionum omnium est uitium. De huius symptomatis
causa contentio est. Alij enim (ut Gal. passim) obstructio
nem esse meatuum dicunt, per quos toti corpori animales
spiritus feruntur. Alij etiam astrictionem addunt, intume
scente nimirum cerebri substantia, ut Gal. 2. aph. notat, ex
dispositione, quæ inflammationi est similis, constringit spiri
tum uias necesse est. ita ut percusso cerebro, sicuti de ca
ro testatur Gal. 4. de loc. aff. Nos uero, & si astrictionem
prohibere spirituum transitum fatemur: quum tamen non
prorsum cobibeant astrictionem aut epilepsia, aut leuis a
poplexiā causam putamus: uis uero quæ fortior est apo
plexiā, obstructio. Verum in qua nam cerebri parte
hæc obstructio sit, controuersia est. quum Gal. alibi, nempe
4. de loc. aff. in cerebri substantia, alibi uero ut 2. aph. 3. de
loc. aff. & 2. de sympr. causis in cerebri quoque uentriculis es
se existimet, quod & hoc in loco hic author. Soluitur ta
men facile, si id aduerteris, quod, repleto cerebri corpore,
obstructionem non ipsa dumtaxat substantia illius, sed cor
pore ipso turgescere, in meatibus etiam fieri necesse est.
neque negat Gal. 4. de loc. aff. in apoplexiā obstrui cerebri
utres, sed eo ab epilepsia differre scribit, quod in epilepsia
uentriculi dumtaxat obstruantur, in attonito autem morbo
corpus potissimum.

2 Aut est humor sanguineus, &c. Galenus 4. de loc.
aff. sicut epilepsiam, ita & attonitum morbum a frigido cras
so & uiscido humore fieri, pituitoso, & atrabilario existi
mat. de sanguine uero & bile non meminit. Author tamē
noster non pituitam & atram solum bile, sed etiam sangui
nem & flauam bilem huius obstructionis causam censet.
Ceterum, quum cerebri utres & ipsius substantia non
minus sanguine & bile, quam pituitoso & melancholico hu
more repleti possint, sicuti & supra de epilepsia est dictū:
nihil profecto ob stare uidetur, quin & ex his duobus hu
moribus attonitus morbus gignatur. Negant tamen aliqui
procreari hunc posse ex bile, quod, quia ea acris est, & mor
dicat, irritatum cerebrum in eos motus uniuersum corpus
propellat, qui in comitiali semper, nunquam in attonito mor
bo uidentur. Ceterum ex sanguine certum est hoc uitium
aliquando fieri, ut hic author notat. atque hoc ipsum (&
si Galenus plerumque gigni ipsum ex pituita, & melanco
lico humore ascribit, quod uerè ab his plerumque & potissi
mum procreatur. Idem Gal. affirmat, tum 2. aph. quando
dispositionem inflammationi similem ait posse hunc affe
ctum producere. & primo aph. athletas in discrimine esse
testatur, tum ruptionis uasis alicuius, tum repentinæ suf
focationis, ob sanguinis uidelicet redundantiam. quod &
clarius lib. de sang. miss. scriptum reliquit. At debet ipsa
licet Gal. auctoritatem non habeamus, ratio tamen id per
suadet, quum colligi repente tanta bilis flauæ in cerebro
copia possit, quam atra. Quod enim mordicare eam asbe
runt ac propterea irritari & concitari totum corpus, sicut
in epilepsia non admittimus, quando phrenitum ex bile in ce
rebri substantia collecta fieri uidemus absque conuulsione.

Cap. 24.
Com. 42.

Cap. 13.

Com. 42.

Cap. 2.

Cap. 7. Com. 42.
Cap. 7.

Cap. 7.

comm. 42.

comm. 3.

cap. 5.

reaperenda ea sunt, quæ de ijs affectibus sunt adnotata.

De Paulum lib. 3. necnon Celsum lib. 3. Unum notandum est, quum ait Auic. [Et si est possibile, fac cum uenere &c.] quoddam uerbum commendat: sed dolorem nervorum excipit. Cuius sane rei, si ratio reddenda est, hanc esse existimamus: quod, quum nervosus totus ventriculus sit, irritari nervos omnes partes, quæ omnes inuicem consentiunt, ob eius molestiam, quæ in uentru sit, necesse est, atque affectionem agnoscere.

cap. 18.
cap. 28.

^a [DICTIO] SECUNDA.

a. B. Fen.

De ægritudinibus nervorum, quæ est
Tractatus. I.

Ægritudines nervorum.

Cap. I.



Nervorum quidem ipsorum originem, & divisionem, & figuram, & anatomiam, & naturam iam scivisti. De ægritudinibus uero ipsorum scias, quod sunt tres ægritudinum species, scilicet complexionalis, instrumentalis, & solutio singularitatis.

b. B. communis.

[& apparet quidem latius in operationibus suis naturalibus, & sensibilibus, & motu. Motus uero laboriosi in faciendæ ægritudines nervorum, introitum magnum habet supra illud, quod in alijs est: ipsi namque sunt instrumenta motus. laboriosi uero motus sunt sicut extensio cum fune, & elevatio rei grauis, & omne in quo est extensio.

c. B. fortis.

[& expressio & contractio. Significationes autem in dispositionibus eorum sumes ex operationibus, sensus, & motus, & ex tactu, & lenitate, & duritie, & ex communitate cerebri, & spodylium cum eis: & ex doloribus, & materijs, quæ sunt proprie nervis. & plurima quidem signa, quibus peruenitur ad cognitionem dispositionum cerebri, sunt ex nocumento operationum, & ex tactu.

d. B. in.

Quum autem dubitatur de aliqua ægritudinum nervorum an sit humida, an sicca: consideretur qualiter ipsa accidit: nam si subito accidit, non est dubitatio, quin ipsa sit humida. Et etiam ex hoc, quod membrum

e. B. Alia licet diffidit.

vnctionem desecat: nam si ipsam uelociter exsiccat, non est dubitatio, quin ipsa sit sicca, quum membrum non sit calefactum calefactione extranea. Exercitium uero post purgationem melius est illud, quod permutat complexionem, & vnique membro secundum seipsum, & oportet quidem, ut a faciliore incipias, & gradatim peruenias ad illud, in quo sit uirtus æqualis. Modus uero curæ in purgatione nervorum, & permutatione complexionis eorum est, quoniam plurimum eius, quod est necessarium euacuare ab eis vniversaliter ex materijs, non est nisi ex frigidis. Et euacuantiæ quidem eos sunt medicinæ fortes, sicut pulpa coloquintidæ, & elleborus, et proprie albus, quum uomitus sit cum eo, et euphorbium, et gallaia, & serapinum, et reliquæ gummarum fortes, et hieremagmæ, et fortes. Et ex subtilibus, quæ eos euacuant, sunt balneum siccum, et exercitium temperatum. Ipsorum uero complexionem permutantia sunt ea, quæ dicta sunt in capitulo de cerebro, et proprie ea, in quibus est vnctuositas,

f. B. eorum quæ cuiusque membri.

g. B. alia licet.

ANNOTATIONES.

Ille affectus, sicut comitiali morbo maxime similis est, & curæ ita eandem formæ curationem desiderat. Propter

la a. aut sunt un
Quotia.
i a. al. q. b. b.

f. medica.
k. a. facci.

i n. r. apificatio-
nem.

m n. principij
nerui.

n a. transmuta-
tionem in .
o a. infirmum.
p b. cum fortitu-
dine.

tuositas, ^h & est oleum unguosum: & quum
adipes administras, sint adipes: [suporum.] Fac
ces quoque oleorum calidorum, sicut fex olei
oliuarum, & fex olei de lino, sunt convenientes
agritudinibus neruorum frigidis, & con-
gruentes duritiei ipsorum, & oleum de casto,
& oleum de f. andacoca sunt uehementis pro-
prietatis cum neruis: deinde embrocha, & [ex
pressiones] secundum complexionem eorum.
Veruntamen oportet, ut ipsa sint in rectifica-
tione complexionis neruorum fortiori valde:
& ut ad penetrandum taliter preparentur, qua
tenus consequantur [resolutionem] corporis,
& pororum apertionem fortiter. Et scias, quod
intentio in curandis pluribus neruorum egri-
tudinibus, est intentio posterioris partis ca-
pitis, nisi quae in facie sunt. Deinde post il-
lud ^m [extendatur neruus,] qui mouet illud
membrum, cuius infirmus est neruus. Et ner-
uis quidem nocent res quaedam, & iuuantur a
rebus quibusdam, quarum multoties rememo-
raturi sumus: quarum quaedam sunt in tabulis
medicinarum singularium, & illud quidem non
attenditur, nisi in dispositionibus, & agritudi-
nibus suis, quae sunt eis magis propriae. Res ita-
que neruos confortantes ex eis, quae in potu su-
muntur, sunt acorus nutritus, & castoreum, &
grana pini magna, & cerebrum leporis assatu,
& strachados proprie. Cuius quidam potio sit om-
ni die pondus drach. j. in pilulis redacti, aut cu
syroppo mellino. Et iuuant eos exercitium tem-
peratum, & olca calida. ³ Res uero neruis nocē-
tes sunt, coitus plurimum superfluous, & som-
nus super repletionem, & potus aquae frigidae
congelatae, & multa ebrietas, & nimium pluri-
mum, propter uehementiam mordicationis vi-
ni, & [resolutionem] & acetositatem in frigida-
tem cum hoc: & ledit eos omne acetosum, &
[stypticum] & infrigidatiuum ^p [in potentia]
& phlebotomia plurima eis nocet. Et nos qui-
dem in hoc tractatu rememorari uolumus a-
giritudines neruorum complexionales, & oppi-
latiuas. Ipsorum uero apostemata & ulcera, tar-
dabimus usque ad librum, qui sequitur librum
hunc. Et scias, quod aqua frigida nocet ner-
uis, propterea quod facit eos deficere a dige-
stione humiditatum, quae sunt in eis: quare
in humorem indigestum permutatur. Et scias,
quod agaricus confortat neruos calefaciendo,
& purgando.

ANNOTATIONES.

- 1 De agritudinibus uero & c. De neruorum agit affecti-
bus generatim, atque triplici eos morborum genere corrip-
cap. 2. ait: quod & Gal. primo de sympt. cau. Sed dubitatio est.
Quum enim nerui simplices sint corporis partes, ut testa-
tur Gal. tum saepe alibi, tum lib. de diff. morb. simplicibus
cap. 3. uero duo tantum morborum genera accidunt, intemperies,
& solutio continui. qua ratione neruis morbus in composi-
tione conuenit? Verum paucis. Nerui, & si ratione substan-
tia, partes sunt simplices, quod non ex diuersis corporibus
constent, quod sensu appareat: ratione tamen figurae, quam
uel rotundam, uel longam obtinent, & ratione structure,
composita sunt: & hac ratione & morbi illis compositarum
cap. 7. partium contingunt. Similem dubitationem 2. de part.
anim. soluit Aristoteles de corde, cor ipsum quo ad eius sub-

stantiam simplex esse statuens: quo uero ad structure, com-
positum. Quare hic recte neruos omni morborum genere
corripit existimauit.

2 Ipsi namque sunt instrumenta & c. Controuersa est
Auerrois cum Galeno 2. Coll. de instrumentis neruorum.
Gal. namque, ut hic auctor hoc in loco, neruos: Auerro
musculos mouendi esse instrumenta censet. Sed hanc lucem
alibi fusius sumus prosecuti.

3 Res uero nocentes & c. Ea recenset, quae nemini ob-
sunt. Primo autem loco Venerem ponit. Hoc & Gal. testis
est 3. in 2. de uulg. morb. obesse autem neruis uenerem non
id credimus, quod ex multa ea & frequenter oportet. unde &
uersum corpus, praesertimq. neruos ipsos oportet. unde &
ex calida illa intemperie copiosius, qui ex eo motu caligat
seunt, humores, in ipsos excipere contingit. adde & quod
post uehementem cum calore etiam siccitas accedit, quae
temperamentum eorum exsuperans motum inepsos red-
dit. Addit secundo loco neruis obesse somnum per summa
ritatem, huius uero ea est ratio, quod collecto per summa
ad internas partes calore, in erudatq. alimenta agente, &
20 & copiosi vapores procreantur, qui ad cerebrum ner-
uorum principium delati & ipsum & neruos replent, in-
pra quam eorum uires, & inobcillus calor ferre queat, ne
concoquere. Subdit, his potu frigida & congelata aquae
Hoc ex Hippocratis sententia prodit, qui scilicet 5. aph. in-
frigidat inimica ossibus, dentibus, neruis, cerebro. & spina
medulla scriptum reliquit, quod & in libello de usu humi-
dorum confirmatur, ubi cerebrum, & quae ab eo oriuntur,
frigida aqua tristiari, & calida gaudere notatum est. &
30 propterea ossibus dentibus, neruis frigidam esse inimicam,
calidam uero amicam, quod ab illa conuulsiones sentiantur,
rigores febriles excitentur: & a calida sedentur, quos
re & 5. aph. habetur. & si quandoque per accidens frigi-
de assusio neruorum affectiones curat, ut tetanum, calorem
renuocat 5. aph. & in eodem libello de usu humidorum
Sed hic controuersa est, quod Hipp. hoc in loco calidam
aquam neruis conferre ait. At Alexander primo proble-
non non frigidam solum, sed & calidam aquam, non
40 cam. Videtur solui ex Alex. ibidem, calidam aquam, non
caloris sed humiditatis ratione aduersari. Sed non solum
neque enim absolute verum est, calorem neruos humare,
ex 5. aphor. patet. & praeterea, si unius ratione, neruis calidam
alterius causa obest, statim id non potest, neruis calidam
aquam commodo esse. Propterea dicimus nos calidam aquam
nisi prodesse, si modicus eius sit usus: si enim aliqui frequen-
tioris usus fuerit, tunc non humiditatis, neruorum intempe-
tione, ut Alex. sed & caliditatis causa, neruorum intempe-
litem affert, ut Hipp. 5. aph. quod quidem euenit tunc
50 intemperiem eorum temperamento contrariam, a qua
neceesse est, tum ob eorum substantiae dissolutionem, quam
longa caloris actio, consumpro quo continentur humida,
sequi neceesse est. Sed & neruis inimicam nimiam esse
rimum, subiungit id quod sanè & Gal. 3. in 3. de uulg.
morb. & 2. in 3. necnon 1. de rat. uic. in ac. & 3. de uulg.
alibi, potissimumq. 5. aph. ea nempe ratione, & cam quae
stantia, & principium neruorum, & neruos replens, & acci-
uis calefaciendo & exsiccando sui qualitate, & acci-
se ita dispositionem, nonnunquam sanat. Subiungit & pueri epilep-
tosa neruis aduersari. Hoc & Gal. libello de pueri epilepsia
& 2. de rat. uic. in ac. cuius causam probant, quum eorum
ac nempe & ratione & experimento probant, quum eorum
gues & frigidi sint nerui, facileq. ab usque refrigerantur,
tenuum sunt partium medicamentis, afficiuntur, acci-
quod tenuissimum est substantia in eorum profundi, quod
atq. omnes ita partes penetrat, ut ne minimi quid
maneat. Subdit ite neruis statiosa obesse. Gal. primo de
medici uetus sanè in us maxime cauetos esse precipit.

bus nervos pati aliquid veremur. sed de ijs que intra cor-
poris glanantur, acidis, ea est ratio, quod ex flatulentis edu-
cantur salutes copiosiores ad cerebrum nervorum principium
conducuntur: unde & nervos affici necesse est.

De paralyssi & mollificatione. Cap. 2.

[Paralyssi quandoque dicitur sermone abso-
luto, & quandoque dicitur sermone pro-
prio: dictio verò paralyssi, secundum intentio-
nem absolutam significat illud, quod significat
mollificationem, in quocunque membro sit. Paraly-
sis verò propria est illud, quod de mollificatione
est commune vni duarum partium corporis
in longitudine. Alia enim est in parte inci-
sura. Alia est, quæ in tota parte currit.]
Incisura verò arabica paralyssi significat hæc in
lingua ipsorum ad partem, & medietatē. Quā-
doque paralyssi accipitur cum intentione molli-
ficationis absolutæ, [tunc cū ea est illud, quod]
communicat vtrique lateribus simul, exceptis
membris capitis: quibus si communicaretur, esset
apoplexia, sicut ex ea [est, quod vni digito p-
rimum est.] Et scitum est, quod destructio sensus, &
motus sit, quoniam spiritus sensibilis, aut mo-
tus penetrat: sed membra non suscipiunt eius
compressionem propter cōplexionis corruptio-
nem, complexio autem corrupta, aut est calida,
aut est frigida, aut humida, aut sicca. Et videtur
non sensus in eis, dum non prohibet impressio-
nem admodum, uides in habentibus extenua-
torem, & hæcicis. In ipsis. n. cum caliditate eo-
rum, non destruitur motus ipsorum, 41 [

ad iudicio ipsius.] & siccum etiam propinquum est
ad sensum & motum. [Complexio verò] quæ prohi-
bet sensum & motum, secundum plurimum est
frigida & humida: & illud quidem non est iō-
quum. Frigidum enim contrarium non est iō-
quum. [nocet ei:] & non est longinquum, quin
humiditas faciat membrum præparatum [stu-
pidum.] Ex causis enim destructionis mo-
tus sunt frigiditas, & humiditas absque mate-
ria: est facile cum caliditate. Et est sicut illud,
quod non communicat plurimæ parti corporis,
si necesse lateri ipsius absque latere alio. Imò,
membrum: [causa illius secundum proportio-
nem sit paralyssi, & mollificatio plurima, quæ]
propter retentionem spiritus. Causa verò re-
tentionis est oppilatio, aut separatio pororum,
& transituum perducendum ad membra cum
mollificatione. Oppilatio autem, aut est secundum se-
-

res, & est apoplexia, 1 [rei aggregantis ambas
partes, & paralyssi faciens abscissionem spi-
ritus a membris est 2 [contractio, aut apoplexia, aut
repletio, aut apoplexia, aut solutio singulari
accidit propter ligaturam ligatis exterius, quæ
est eis, quæ possibile est remoueri: & est mol-
lificatio illa, & destructio sensus, & motus res ac-

cidentalis, quæ remouetur, quum resolutur li-
gatura. Et quandoque fit ex compressione vehē-
menti: sicut accidit apud percussione[m], aut ca-
sum; & sicut accidit, quum declinant spondy-
les, & rumpuntur ad vnum duorum laterum
dextrum, aut sinistrum, & comprimunt nervos
excentes a se, in parte illa, aut ad anteriora, aut
ad posteriora. 3 [Sed ad anteriora & posteriora]
accidit ex eis 4 [] tensio non

coarctatio, quoniam occurfus spondylii duo-
bus lateribus ante & retro non sunt super exi-
tum nervorum, 5 [secundum quod sciisti: &
exitus nervorum secundum quod sciisti, non
est nisi ex duabus partibus anteriore & poste-
riore. Et quādoque contrahuntur] propter gros-
situdinem substantiæ membri. Repletio uerò
oppilatiua est ex materijs humidis currentibus,
quibus membrum humectatur, & currunt in va-
cuitates omnium 6 [membrorum, aut stant in

principijs membrorum, aut ramis nervorum. 7
Et quandoque fit in uia spiritus currentis ex
eis. 8 [Apoplexia uerò quandoque accidit in ori-
ginibus nervorum, & ramis ipsorum, & oppi-
lar transitus. Incisio autem, quæ nervis accidit,
quæ in longitudine est, non nocet sensui, & mo-
tui, & quæ est in latitudine, prohibet sensum, &
motum a membris, quæ imbibuntur ex meatibus,
qui sunt continui inter ipsa & villum tunc
incisum. Et scias, quod nucha similis est cere-
bro in dispositionibus suis ad duas diuisiones,

sicet sensus discernat. Quomodo enim non e-
rit ita illud, quum procedat etiam a duabus di-
uisionibus cerebri? non ergo elongatur, quin
seruet naturam vnius duorum laterum purgā-
do, & expellat materiam ad latus, quod est debi-
lius, & quod est magis susceptibile materiei pri-
mæ, & cui accidit percussio & ictus, & ad quod
expellitur superfluitas lateris cerebri, quod ip-
sum sequitur. Et non est mirandum, si agridu-
do sit propria uni lateri absque alio latere: na-
tura enim precepto sui creatoris iam discernit
quod est subtilius hic, & tu quidem recordare
huius ex principijs, quæ tibi dedimus in libro
primo. Et scias, quod multoties expellitur mate-
ria humida ad extremitates, propter dominium
caliditatis in corpore, aut motu subito ex timo-
re, aut pauore, aut ira, aut delictis, aut angustia.
Et scias, quod, quum læsio, & materia quæ fa-
ciunt paralyssim, sunt in uno latere uentriculo
rum cerebri: communicat lateri corporis toti,

& lateri faciei cum eo. & similiter si sunt in
meatibus lateris vnius, quemadmodum si esset
in duobus lateribus uentriculorum cerebri,
aut in meatibus esset apoplexia. Si autem sunt
apud originem nuchæ, corpus totum esset pa-
ralyticum præter membra faciei. Et quando-
que accidit cum hoc stupor in cute capitis, si
prohibetur transitus sensus, quoniam cuncti ca-
pitis adueniunt nervi sensibiles ex 1 [cervice,]
quemadmodum ostendimus. Si autem sunt
in latere originis nuchæ, communicat late-
ri toti excepta facie. quod si sunt descendentes
ab origine: [submergendo,] aut in late-
re uno: mollificatur, & paralyticum fit, quod
[sequitur illud ex membris, quorum nervi
sunt ex uno.] Quod si non fuerit 2 [ex nucha,
imo ex nervis,] mollificatur, quod est pro-
-

A V I C.

K k

prium

n B. &
o f B. secundum
plurimum.

p B. qm exiens
nervorum secun-
dum q sciisti,
non est ex par-
tib anteriori &
posteriori. Et
quandoque con-
primuntur, vel
constringuntur
pori.

q. nervorum om-
nium, aut ita in
principijs nervo-
rum, aut ramis
nervorum, & op-
pilant via spūs
currentis in eis.

r s. collo.

s. profundan-
tes se, aut in la-
tere vno, tūc,
r B. ex membris
sibi vicinat
u B. in nucha;
imo in nervo.

d. B. illud fecerit
accidere, aut a
litarem, aut a
letem, aut a
cetonem mat
rie.
e. s. Alia litera
incedentes uer
fus.

g. B. ad quod in
cepit effusio . . .
teritæ.

h s. uera .

i B. euacuatio.

k B. albimora-
lian.

1 e.gradatio.

m B. miscetur
cũ filamo excor-
neato, & zucha-
ro, & quando que-
datur in pota-
rapinum.

& castoreū cum
 sua dispositione
 e a bachele .
 † fabæ magnæ
 p † B.ualde.

q 12 fortibus.

r B.inguentum

his indicia particulatim describit. at omni resolu-
tione, a quacunque sit causa, sensus est et motus,
sive, vel alterius animi, deinceps & parvis resolu-
tione quadammodo atrophica, prohibita nempe spi-
ritus infusione nutriré resolutam particulam parvis,
& refrigerari necesse est. Quomodo autem par-
ticularium nonnunquam sensus duntaxat, non mo-
tus altero illi esse videtur, et quæ causa sit, si-
ne sympt. caus. dissimile videtur. Corrige tamen se ip-
sum de off. loc. & ibi pulchre rem banc explicat.

De cura,

Сар. 4.

Cap. 4.
 Oportet, ut sit intentio tua in egritudinibus
 ipso, & tremore, scilicet stupore, &
 medicinis cerebri. Et non properes in vlti-
 ma usque fortium in principio rei, immo
 egritudo fuerit fortis, & septimum. quod si
 fuerit, ut in hac quidem hora sis contentus re-
 soluitur: ex iis, quae leniunt, & digerunt,
 & soluitur: & cum clysteribus non est malum
 quatuor fortibus post illud euacua cum euacu-
 atio fortibus. In regimine autem cibandi
 oportet ut paralytico in primis, quum
 fuerit virtus, aut tribus, & aqua mel-
 lium tolerauerit virtus, ciba eum carnibus a-
 ni, & ciba cum siccis cibis. Deinde fac eum
 ut inuat eum vti medulla nucleorum pini ma-
 ior, & aqua vinum. vinum enim matris in ner-

est necessarium post regimen cōfēctū [communis] materiei cum eo, quod descripsimus, & diffiniuimus in euacuatione ipsarum materiarum subtilium sine additione & diminutione, & meliora quidem, quib. euacuātur, sunt pilulæ de euphorbio, & pilulæ^k [albi cum melle] & pilulæ de ietheram, & pilulæ fetidæ, & hiera Hermētis, & vomitus cū elboro albo cum dispositione sua, aut cū expressione raphani, in quo fit virtus eius, & similiter reliqui vomitus cōferunt eis, & quandoq; sit^l [superfluitas] in hoc. & in potu detur theriaca pōdere vnus danich. deinde addatur paulatim, neq; augeatur supra drachj. Et quandoque^m [administraretur ei] suum decorticatū, quādoq; verò datur oxymel cum sua dispositione, & opopanax cum sua dispositioneⁿ + [cum syrupo de melle, & eius quidem potio sit quantitas^o [ʔbakilleon] & confert eis. + [] Et oportet quidem ut clysterizentur enematis fortibus, & collyria fortia supponantur, & inclinentur eorum materię ad interiora. Et tiporum spondyles inungantur ex oleis fortib. & conferunt eis unctiones calidę ex oleis + [] & emplastra rubificantia, quorum rememoratio est iterata multis vicib. & proprię quę destruit sensus, & radix quidē lilij cit ex medicinis bonę rubificationis. fricando cum ipsa secundum modum inungendi. Et præterea cōfert positio ventosarum super capita lacertosarum absque incisione, sed post euacuationem: + [propterea quod] calefacit lacertos. Et fortasse necessaria erit incisio aliqua. Et oportet, ut ventosę stricta habeant capita, & suspendantur cum igne multo, & suctione forti, & laboriosa, & remoueantur velociter. Quum ergo ventosę adhibentur, oportet ut separatim ponantur super loca plurima, si mollificatio est plu-

AVIC. Kk a rimum

in primo aph. extremis morbis extrema opponit remedia. Neque uero Authori nostro ipse Aesculapius hac in re re-
fragatur, qui est fortibus praesidijs utendum initio censet :
etiam tamen validis inter ea, quae validissima sunt, exor-
tatur. neque enim imbecillia medicamina in tam crassa ma-
teria & viscida, & in remotissima corpori parte contenta
quaequam proficere sperandum est. Vbi uero a frigidityte
laetatur hoc uicium dependeat, ut in ijs, qui per nubes iter
faciunt, tunc loci negotio, nisi aliud in causa fuerit: calfa-
rentur curabis. Si uero a luxatione (id quod sepe nu-
ro evenit) tum diligentissime Hipp. liber de articulis e-
re legendus. Reliqua, quae author hic adduxit, leges ferè
et Paulo li. 3. Meminit etiam uicinis in huius effectus
oratione Aesculapii, pro qua uide Cosl. aum. 2. de igneis me-
dic. profid. cap. 7.

De spasma.

Cap. 5.

Spasmus est agritudo nervosa, qua mouetur
in dilatazione. Eorum ita quae alij remanent se-
cundum suam dispositionem, & non dilatan-
tur, & alij eorum facile redeunt ad dilatationem
vero in ipso, aut est materia, aut causa absq; ma-
teria, sicut caliditas, & siccitas. Et materia quic-
quid est spasma secundum plurimum est phlegma
dematibus lacertorum, quum resoluatur mate-
ria faciens apostema cum vlcere villi nervi, &
augmentatur in latitudine sua, & minoratur a
latitudine. Et materia quidem omnis spasma
super lacertum totum, & illud est, quum spasma
est sine apostemate: aut est comprehensa in
loco vno, quem reliquae partes sequuntur, sicut
est in spasma facto propter apostema a materia
aut propter percussione aut abscissione,
ut non est quidem longinquum, quin sit spasma
eueniens a uentositate inflatua, ipsius ip-
sorum mouentur in hora. Spasmus uero materialis
rationis materiei: sicut accidit in successione
sequantia, & successione pleuretis, & successi-
one fisen. Ex spasma autem, qui fit propter
privationem materiei, & humiditatis, & domi-
natio, & latitudo [aequaliter.] Colligitur ergo
ignem. Et tu quidem scis dispositione corij positi in
sua esse, quod ipse b [elongantur] in hyeme pro-
pter humectationem, & abbreviantur in aestate
propter deficcationem: & similiter nervi. Et
tunc, a qua nervi fugiunt, & congregantur ad
expellendum ipsam: & causa illa aut est dolor
more calido mordicatio: Aut qualitate vene-
nosae perueniente ad cerebrum, & ad nervos: si
autem accidit ei, quem pupugit scorpio super ner-
vos. Aut propter qualitatem non venenosam,
sicut quum spasmus accidit ab infrigidatione,
vehementi congregante nervum, & lacertum,

& inspissante ipsum, & contrahitur ad caput
suum. Sicut enim mollificatio quandoque di-
uersificatur in membris secundum principia,
d [membrorum,] & similiter est spasmus. & ra-
tio in ambobus est una, in eo quod e [fit sub cer-
uice &] in anteriore parte, & posteriore, & in
parte quae est supra f [cervicem.] Spasmi autem
ex repletionem humidi causa essentialis, [aut est
frigiditas aut humiditas, & frigiditas adiuuat
secundum congelationem ipsius & eius grossi-
tatem,] quare non fit dilatio: aut siccitas, & ca-
lidas iuuat h [supra consecutionem per reso-
lutionem] humiditatis Materia uero facies spasma
num non i [efficit spasmum, & mollificat, nisi
propter suam grossitatem: & quia non est ingres-
sa substantiam uilli paruo introitu, quo iuue-
tur,] sed est coarctata in foraminibus: & k [sic
quidem] spasmus est epilepsia membri: sicut epi-
lepsia est spasmus corporis totius. Differentia
uero inter utrumque est communitas, & pro-
prietas: epilepsia enim plurimum resoluitur ue-
lociter, & fit cum periodis. l [Reliquas autem dif-
ferentias scies ex spasma humido per illud, q
accidit lactentibus] propter vicinitatem mam-
millae, & humectationem lactis: sicut in chordis
& congelationem lactis in eis, m t [

& quum ventres ipsorum contrahuntur, &
in uigiliis ipsorum, & multitudine fletus ipso-
rum, & ipsamantur etiam in febribus suis, quu-
is sint leues, & uniuersaliter infantibus facili-
est casus in spasmum, propter debilitatem uir-
tutis cerebrorum eorum, & membrorum ipso-
rum, & lacertorum eorum: & fit facilis eorum
exitus ab ipso propter fortitudinem uirtutis he-
patum ipsorum, & cordium eorum: & quonia
humores eorum non sunt n [inobedientes,]
vehementis grossitudinis, & propter hoc liber-
antur a spasma sicco uelociter, propter humi-
ditatem complexionum suarum, & humidita-
tem cibi eorum. Impuberibus uero non est faci-
lis aliqua duarum rerum, quum tamen quado-
que accidat infantibus spasmus malus succes-
sione febrium acutarum, & cum eo sint signa,
quae dicemus, ex quo raro euadunt. Ille uero qui
septem transit annos, non spasmat, nisi pro-
pter febre ualde prauam. Est praeterea spasmus,
qui accidit propter timorem, & o [causas dila-
tatiuas submersas subito, & faciunt sequi lacer-
tos motos ad principia sua p [secundum suas
formas.] Et est spasmus qui contingit propter
sustentationem factam super aliquod mebro-
rum, quod est contractum, ad quod q [fit effu-
sio, & retinetur in ipso aliquantulum, & super
formam constrictionis suae. Et quadoque est l
[cum eo accidens faciens illud, aut sit, ut ipsu
ferat pondus graue, aut sit ut obdormiscat] su-
per lectum durum, & hoc quidem est ex eis, quae
per se remouentur. Et quandoque est r [hic stu-
per adueniens] membro propter repletionem ex
materia effusa coarctante spiritum motuum,
& prohibente penetrationem eius, quare non est
possibile, ut moueatur ad dilatationem facien-
dam, & quum redit uirtus, et t [confortatur ma-
teria,] fit dilatio, & quandoque fit ex exten-
sione illius simile, & hoc quidem plurimum fit
post somnum apud excitationem, quum re-

A V I C. Kk 3 manent

d s. Alia litera.
nervorum suorum.
e B. inuenitur
sub collo.
f s. collum.

g B. est humidi-
tas & frigiditas
adiuat ad con-
gelandum ea, &
ingrossandū ip-
sam.

h B. ad prohibē-
dum ipsa cū re-
solutione.

i B. mollificat
pp sui grossitē
quoniam ipsa
non ingreditur
substantiam uilli
loca introitu
plurimo, uel in-
troitu curren-
te, per quam fit hu-
mectatio.

l B. & aliis dif-
ferentis quas
scies, & ex spasma
humido est
ille qui accidit
eis quae lactant
propter
m t B. & ex eo
est ille qui acci-
dit ebrijs, & ex
eo est ille, q acci-
dit infanti pp
humiditatem ip-
sorum, & secundū
plurimum acci-
dit eis in febre
bus acutis.

n B. in sua ino-
bedientia.

o B. causa in eo
est q spiritus di-
latati submergi-
tur.

p — B.

q B. effunditur
materia, et reu-
nietur in eo secū-
dum figurā eius
et secundum for-
mā, seu situatio-
nem coarctationis.

r s. Alia litera.
pp percussione
facientem illud,
aut ex hoc q
portauit pondus
graue, aut quia
dormiuit.

s. hoc propter
suporem adue-
nientem.
t B. spargit ma-
teriam.

u. quare nō se
applicatum co
natu.

xj B. qui fit suc
cessione medici
næ solitaria, &
est malus valde
& similiter suc
cessione cuiusli
bet evacuatio
nis & alius est.
y — B.
z B. a quo mino
ratur.

a. in.

b B. prout qdē
malitia non est
nisi ille, qui fit
in febr. adu
rentib; & pro
prie in febrib; li
sam, quæ exi
cant nervos, &
lacertos, & al
sant cerebrū,
ille qui fit.
c B. quæcūque
di. a. & a nucha
vnde contrin
guntur nervi.
e B. conatu.

f s. pp. re. noci
uam, est sicut
spasmus eius, q
bibit elleborū,
qm̄ in eo fit.

g s. uicinus.

manent membra contracta, nec extenduntur e
tiam, quoniam spiritus in somno fit grauior,
& pigrior, ^u [& non fit assiduus]. in faciendo
dilatationem propter declinationem suam ad
interiorem partem. Spasmus autem siccus alius
est ^x []

[] qui fit successione febrium adurentiū,
& proprie in febribus tirsens: & successione mo
tuum laboriosorum corporaliū, & anima
liū ^y [eius,] sicut sunt uigiliae, & angustia, &
timor: ille est ex eis, ^z [a quib; fit] euasio. Et est
alius spasmus, qui accidit in febribus: & cū hoc
non est vehementer malus, & est ille, qui fit pro
pterea, q̄ ipsa faciunt currere aliquando mate
rias in nervis & lacertis, & proprie quum cor
pus est plenum, & quandoque accidit illud in
eis propter communitatem oris stomachi, &
remouet ipsum vomitus: & talis qualis est iste
spasmus ^a [ex] febribus, non est illius prauitatis
& ^b [malitiæ, cuius est ille, qui est] in febribus
temporalibus, in quibus desiccantur nervi, &
lacerti, imo cerebrum, & consumuntur humi
ditates innate, & fit spasmus. Et plerumque est
ex hoc capitulo qui fit, & destruitur velociter,
& causa in ipso est siccitas cerebri propter debi
liratē, quam sequitur lacertorum siccitas. ^c
Nam, quum ^e [minima] causa desiccatiua cere
bro aduenit, reducit ad se humiditates a nervis
d []

[] Deinde, quum natura sollicitatur,
vt cerebro humiditatem acquirat sufficētem,
redeunt membra, & sunt obedientia dilatio
ni cum ^e [præceptione.] Et quandoque acci
dit ex uementia frigoris, multoties. n. acci
dit spasmus propter frigiditatem cerebri, & cō
municant ei lacerti, & spasmus quidem impedi
ens est huiusmodi factus a siccitate, & est spal
mus cum siccitate factus, qui est cum specie cō
gelationis humiditatis, & minoratur eius quā
titas, & intipiscitur uehementer, quare mem
brum spasmatur, sicut accidit ex uehementia fri
goris, & sicut accidit ei, qui bibit medicinas
narcoticas, ut opium. Spasmus uero factus pro
pter ^f [medicinas, est sicut] spasmatus porus ui
ni. Fit enim spasmus post solutionem propter
siccitatem, & fit etiam spasmus ante ipsam pro
pter cōtraritatem & uenositatem eius, qua
re nervi uehementem incurrunt lationem, cū
qua contrahuntur. Et huius quidem generis
sunt spasmus eius, qui euomit humorem, qui
est ut erugo æris, nocentem ori stomachi. Et
spasmus factus propter fortitudinem sensus or
is stomachi, quum ad ipsum expellitur chole
ra. Et spasmus factus propter communitatē ce
rebri, & matricis in egritudinib; suis, & uesciæ,
& reliquorum. Et spasmus factus a punctura
scorpionis, & rutellæ, & serpentis super neruū,
aut sectione eueniente nervis, aut corrosione.
Et factus ab ægitudine in ore stomachi, & ma
tricibus, & mēbris nervosis. Et ^g [uicinis] istis
est spasmus accidens propter uermes. Præterea
est spasmus, qui est in labio proprius, et palpe
bra, et lingua. et scitur q̄ eius causa est ex ipso
cerebro. Et quum corpus in spismo declinat
ad anteriora, tunc spasmus est in lacertis ante
rioribus, et quum ad posteriora, tunc spasmus
est in lacertis posterioribus, et quum ad utraq;
simul, tunc ægitudine est in utriusque simul, sicut

in paralyti. ^h [] Quandoque fit spal
mus adeo fortis, ut i [ceruix] torqueatur, et de
res trideant. Quum autem aliquis moritur ex
spismo corpore ipsius calido, tunc illud est ex
eis, quæ præfocando interficiunt, et neque suf
focando interficit, nisi quia certus anhelitus
spasmatur, et destruitur motus eius. et omnis
quidem spasmus sequens uulnus est mortalis.
^k []

ANNOTATIONES.

Dua sūt voces græcis scriptoribus, quæquæ, & quæque,
affectum, de quo hic agitur, explicantes: differentes quide
ipse ubi propriū loquaris, idem tamen significantes commu
ni scriptorum usu. quæquæ quidem symptomatis est nomen,
quod conuulsionem laipui uertunt. quæ quæ uero solutio est
continui in nervis, ita, ut prius symptomatis: posterius
bi sit non ens, a quo id symptoma aut semper aut plenius
dependet. Nostri uocem non habent, quæ conuulsionem & sp
ni, spasmatis, uideli. et, respondeat, sed conuulsionem & sp
sam uocant. Est conuulsio (quæquæ) deprauatus motus,
nempe, & si a naturalib; motionibus figura non differt, ali
fert tamen, q̄ inuitis nobis accidit: ut ex Gale. patet. & ad
symp. cau. 3. de loc. aff. & li. de conuuls. palpi. & Alii
ro quæcumq; partib; hic affectus fit uidetur esse contro
uersia. Gal. passim et neruorum, & musculorum affectum
esse prædicat xni et asseritur hic author. At libro tertiū et
symp. cau. 3. conuulsionē ait in totū non esse nisi eam quæ
in solis accidit musculis, quare & uentri uolū quæ neque
neq; eius os musculi est. conuulsio uero negat accidere, quoniam
tamen is nervosus sit. Verum ad hoc facile responderetur, si
cui uoluntarius totius corporis motus, Gal. sententiā, uerū
rum est non tamen sine musculis, ut patet li. de motu
se. & sepe alibi: ita & conuulsio, quæ deprauatus est nor
tus, neruorum est, & musculorum simul affectio. Contra
dicit ergo nulla est. Et si enim uentri uolū quæ neque
non conuulsiū tamen, quia musculi non est, & solutio
senli conuulsio est, quia eius uolū quæ neque
tus, licet non sine nervis obeatur. Ceterum, duplicem causam
ius affectus causis, dubitatio. Hipp. duplicem causam
gnat & aph. repletionem & euacuationem, cui & Gal. &
loco & aph. & 2. de caus. symp. & passim assentitur.
ta ut. de comp. med. per loca tertiam conuulsionem
sam præter repletionē & euacuationem se repletionem
At hic: quum ait. [Et quandoque & c.] conuulsionem
absque plenitudine aut siccitate fieri asserit, quum & ex
dolore & ob molestia rei fugam neruosa partes contrahunt
tur. Huic & Gal. uidetur assipulari 4. de articulis, ubi
lorem in neruosis partibus conuulsionem sequi affirmat
seu is ob acredinem & mordacitatem prauitatem, de qua
re agit 12. meth. seu ob medicamenti prauitatem, de qua
5. aph. seu ob uenositatem qualitatem: qualis ex se
pūctura, aut retēto semine, de qua 3. de loc. aff. de qua
tatem quampiam manifestā, et propter frigus de quo 2. de
p. 5. aph. Adde & quod ex nervi sectione fieri conuulsio
tum lib. ar. med. & ex timore. 3. prognosi. fieri conuulsio
potest; Galeni autoritate. Verum, vt ad hoc respondeat
mus. Et si, & author noster, & alij, hunc spasmum, quum
uocant non proportionatum ad materiam, neque ex reple
tione neque ex siccitate fieri putant causam, quæ
ha conuulsiones omnes ad alteram earum causam partes
uis non ita aperte. Quod enim irritate neruosa vel ob
humorum, medicamentorum, praua alicuius & conuulsio
uel manifesta qualitatis, fuga contrahatur, & conuulsio
tur, id tamē ita se habet irritate neruosa ista partem
se cōtrahunt, ut id, quod molestū est, propellant. ex hoc
nota.

tatis aut certe dum sese contrahunt, quæ ipsi inerat, humi-
 ditas exprimitur, & exsiccantur: aut etiam cum spirituum
 copia, quæ valida illius & maxime necessaria actionis gra-
 tia, inæconque aduocantur, humores quoque ipsi copio-
 sius influunt, & particulas plus infuso replent, & succedit
 consulsio. De manifestis vero qualitatibus, ac de frigore
 (quod obicitur) alia est ratio. Frigus densat & costringit,
 costringendo aut exprimit. quare refrigerato nervorum princi-
 pio, et in sequente expressione, nervosas partes familiari hu-
 miditate, quæ tum aluntur, tum quodammodo perungun-
 tur, ad nutum parantur, expressa: quis neget siccitatis
 gratia consulsio? Einge vero, neque hoc verum esse, sed tue
 re cum Galeni adversariis nostra corpora ex frigidityte
 reddi tumidiora (manus nempe per frigora & per hyemem
 tumescunt) id quod argumento est, non sequi ex frigidityte
 re siccitatem: referri tamen ad Hippocratem & Galeno
 non ad siccitatem, ad repletionem, & eam, quæ ex frigidity-
 tate, consulsionem necesse est. Quod enim tumescunt per
 frigoris corpora, quæ aliud in causa est, quam vaporum co-
 ntrictio, & ipsa planè cadaveria. Vbi ergo refrigerentur ner-
 vosæ partes, vapores multi ob imati caloris inopiam exci-
 tantur: intumescunt illi, & sic consulsio ex plenitudine.
 In nervosiorum quoque siccitate, siccitatem dolor sequitur: do-
 lor enim spirituum contrictio, cum spiritibus humorum simul
 coactur: quæ consulsionem ex repletionem facit. Eodem
 modo, quod ultimo loco de timore obicitur, ad has cau-
 tas Hippocratis facit) hac ratione timorem consulsiones
 sequitur. concitantur ex subito metu repente humores cor-
 poris universi & spiritus, ac spiritus quidem ipsi ad inter-
 nas partes reuocantur, humores vero, quibus ipsi & crudis
 & copiosis affluunt, concitantur in nervosas partes incedunt
 quæ ipsi imbecilles obtinent, ut 3. aph. & eas replent, ac
 consulsionem ex plenitudine aduenit. Aut si non hac ratione
 fieri sentit videtur, paulo postea inter ipsas siccitatis species,
 & eam referens, qui ex timore concitatur, concurrentibus
 humoribus ob importunum metum, remanent ex-
 terne nervosæ partes sicciores, & ex siccitate consulsionem.
 Atque ita consulsio tadem omnis ad eas referri causas po-
 tuit. Sed obicitur quis hoc in loco, primum quidem, redde-
 re nos illius tantum consulsionis rationem, quæ in pueris
 ex timore accidit: nihil verò de aratibus aliis, prætereaque
 consulsionem hanc ab Avicenna inter siccitatis consulsionis
 species referri, non ad repletionem, ad quam nos retulimus.
 Verum quod ad priorem dubitationem pertinet, Galen. 3.
 prognost. de consulsione ex timore agens, de pueris dum-
 taxat loquitur, non de etate omni. extendi tamen, & eius
 sententiam ad omnes ætates potest, ubi multis & crudis præ-
 partes, his enim maxime consulsiones eueniunt, ut habetur
 3. aph. Quod vero Avicennas ad siccitatem referat, nos
 ad repletionem: non negamus, referri & hanc ad siccitatem
 posse, id enim ut fiat, antea explicauimus. Videtur tamen
 ex repletionem id potissimum accidere, præsertim, quod con-
 sulsionem ex siccitate non repente inuadere, sed febribus, &
 consulationibus, immodicis super uenire Gale. & 3. de aff. loc.
 & sepe alibi adnotauit. At verò contendunt rursus hic
 alii, negantque posse ex siccitate consulsionem fieri. Quon-
 iam horum sententia, qui hanc ex siccitate consulsionem
 ponunt, non qualiscunque, sed eius qua nervus constat, &
 terrestres eius partes glutinantur, humiditatis absumptio
 consulsionem faciat: priusquam hac nervorum siccitas ab-
 soluat, præuenire mortem necesse est, euacuatio videlicet

omni, quæ in vasorum est cauitatibus, humore, cum quo stat
 vita. Adde, quod licet forte, si quis denudatum data opera ne-
 rum igni exponat, siccitati consulsio succedat: non tamen
 hic queritur, quid nostra opera fieri possit: sed quid possint
 morborum cause. Huc accedit, quod si consulsio ex siccita-
 tate fieri potest, reddenda est causa, cur tabidi qui ad extre-
 mam siccitatem deuenere, non consuellantur. Ad hæc, ner-
 uorum non est par ratio, quæ de fidibus, quarum exemplo
 Gal. consulsionem & ex repletionem & ex siccitate astruit,
 & si enim chordæ, quæ coniunctæ ab alijs sunt corpora, id
 experiuntur quod ipse ait: nervi tamen quibuscumque venæ et
 arteriæ immixtæ sunt, exsiccari adeo non possunt: sed attrahit
 ce facultate humorem ex vicinis semper partibus trahunt.
 Quamobrem ex his consulsionem nunquam ex siccitate
 fieri, probatum est. Ceterum, ut pro Hippocrate & Galeno
 respondeamus. Quod primo loco non qualitercunque hu-
 more, sed innato ipso nervorum humore exhausto fieri con-
 sulsionem putant, atque hanc præcedere mortem existimant
 fatemur id quidem, desiccata omni nervorum humiditate
 propria mortem antevertere, vel sequi quæprimum oportere:
 at non semper naturalem eum humorem desiccari ne-
 cesse est, ut fiat consulsio. Quinimmo, quum præter innatū
 humorem alia nervis humiditas insit, qua nutrimur, qua
 lenigantur & motionibus parantur, qua demum innatum
 humidum fouetur: sequi consulsionem huius secundæ humi-
 ditatis, non autem prioris exsiccationem diuimus. qui enim
 fieri potest, ut abolita naturali humiditate, qua continen-
 tur, nervi ipsi contrahantur? certe dissolui eos terrestri sola
 substantia remanente oportet, non contrahi. at consulsio cō-
 tractio est. Quo fit, ut non prioris, sed posterioris humidi-
 tatis absumptionem consulsio sequatur: quam præcedere mor-
 tem (ut aiunt) non oportet. videmus nempe cum secundæ
 huius humoris siccitate, & particulas corporis, & tota ip-
 sa corpora diutius (quod in tabidis uidere est) superminuere.
 Quæ si reddenda sit causa, cur tabidi, qui ad extremam
 siccitatem deuenere, non consuellantur. Respondemus, fre-
 quenter conselli: sepe uerò etiam non conselli, quod aqua
 lis in ijs & nervorum & totius corporis sit siccitas, quæ
 non repente, sed paulatim inducitur: ita ut illi totum cor-
 pus affuescat: unde & equalis intemperies uocatur. Sed
 aiunt etiam, si forte opera nostra denudato nervo, & igni
 exposito, consulsio sequitur, non tamen idcirco statuendum
 consulsionem a siccitate proficisci: sed inquirendum, quid
 morborum cause possint. Hic, quum non una duntaxat cau-
 sa, sed multa, & sanguinis profluuium, & purgatio, & su-
 dores, & motus, & ardentes febres, et sectio nervi, et uestio,
 & alia id genus multa, siccitatem pariant, quæ omnia par-
 tim ab internis, partim ab externis, necessarijs & non ne-
 cessarijs causis proueniunt: quid obstat, quo minus & ea cau-
 se perquirantur omnes, non uideo. Hippocrates verò nō sic
 citatem eam solum, quæ ex uestione, sed omnē amplectitur.
 Dicunt etiam parem non esse & chordarum lyra & ner-
 uorum rationem, quum ea separata sint corpora, hi uerò
 nunquam sine arterijs, venis, & ceteris adiacentibus sint
 partibus, a quibus attrahere, & humectari possunt. Suppon-
 nunt hi & venas & arterias humoribus exuberare, quos
 alijs etiam partibus queant impartiri: Sed rogo, quomodo
 post sanguinis profluuium, immoderatos sudores, purgatio-
 nes, uomitus, inedia, ardentes febres, tanta adhuc hu-
 morum copia affluere hac uasa possint, ut alijs etiamnum
 adiacentibus partibus, quantum satis est alimenti, commu-
 nicent? Trahunt certè & nervi, & cetera omnes particu-
 læ a propinquis partibus, quantum satis est, trahunt, neque etiā
 vnum penuria, neque quantum satis est, trahunt, neque etiā
 sæpenumero quidquam trahunt, seruanti. alijs audius &
 tenacius id, quod neq; ipsis abunde facit. Neque obstat
 quis dixeris, cum tanta corporis euacuatione exhausti an-

mentis legentis est. potissimum autem in tex. 10. futu-
ra & instantis conuulsionis notas tradit. lege & 3. progn.
De pulsione qui conuulsionem, vide Gal. lib. de pulsib.
ad T. yon. nec non 3. de caus. puls. Vide & Paulum lib. 3.
de tetano agit. Ceterum unum est hic notatum dignum.
Scribit hic author ex Hippocrate desinens. aph. Febrem
si conuulsioni superueniat, conuulsionem soluere. id quod &
author libri de locis in homine a conuulsione (dicens) si fe-
bris inuaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino
tertia. Quam conuulsio duplex sit, ex repletione & euacua-
tione, quum item febrium diuersa sint genera & species, du-
bitatur de qua nam conuulsione, et de qua febre intelligen-
dum hoc sit. Porro, quod ad conuulsionem pertinet, respon-
det author de humidis, & que ex repletione, esse intelligen-
dam, Galenem 2. aph. & 3. de rebus, ubi idem affirmat.
At de febre neque hic, neque Gal. quidquam. Sane de con-
uulsione dubium non est, de humida verba fieri: at de fe-
bris paulo difficilior questio est. Certum quidem est (si per
legamus) a quo, anque febri genere incalcescit corpus, ac
postea superfluum humorem dissolui; praesertimque quanto
febris ardentior fuerit. At verò si non solius conuulsionis
solutionem, sed bonam valetudinem ac ceperis, tunc quum
ardentes & uehementes febres periculo non uacant: de le-
ui febre & diutina, ratio exigit, ut Hippocratis uerba ca-
pianur. At uero utrum statuerendum horum sit, incertum
est. Author pro se habet. Certe praenot. conuulsionem aut solui,
si febris acuta superueniat, qua prius non fuerat. Author
quoque librorum de morbis lib. primo tetano & conuul-
sione occupante, igneum scribit ardorem superuenire, lo-
nem inuulgans de uehementi & ardua febre intelligit. Ex
aduerso tamen Gal. 4. aph. per morbi solutionem salubritate
tem accepit, in fine commenti concludens, non absque ra-
tione conuulsiones a febribus ardentibus esse lethales, non
lethales uero quas febres antecedunt. Nobis uidetur Hippo-
cratis sententia non de diutina tantum febre, sed de omni
etiam ardentia & ardua: neque de conuulsione diutina
soluta, sed etiam de salubritate, esse intelligenda. tñ
quod a uehementiori calore facilius frigiditas & humidi-
tas, que conuulsionem facit, diffunditur, tum quod per mor-
bi solutionem passim uideo salubritatem fieri a Gal. ma-
gnes praeter diutinas periculo non uacant; salubres tamē
sepius & alia febres sunt & frequenter curantur, ita ut
saluti fortasse non obstitant. Illud tamen hic aduertendum
est, an corpus, quod laborat, uiriosis succis redundet, aut
nunc corpus incidant; certum est in summo discrimine ad-
huc rem esse: etiam post conuulsionis solutionem, puro ra-
tione existente corpore, nihil uerendum fortasse erit, quin
sanatam cum Hippocrate pronunciemus.

De cura.

Cap. 7.

In eo quidem, qui factus est a percussione, o-
portet ut administrantur embrochæ, quæ la-
ta & mellea, & ex hordeo fracto, & chamemilla,
& farina foenugraeci, & quæ illis sunt
ne locum administrationis earum. Factus uero
a nocimento, si fuerit propter potum alicuius
capitulo de uenenis. Et si fuerit [cum febre,]
curetur cum humedatione uehementi, cer-
ebris, & neruorum, & lacerorum cum molli-

ficantibus uehementis humedationis, quæ docui
te, & habitet in domo frigida. Et si fuerit pp do-
lorem, sed a dolore, postquam sciueris quis sit,
& absconde causam ipsius, & si est propter pun-
cturam, [curetur quod ipsam facit cum eo,]
quod dicitur in capitulo de puncturis. Et si est
ab apostemate, curetur cum eo, quod dicemus
in cura apostematum neruorum. Si autem est a
siccitate, eius cura est praua. Verum conuenien-
tior eius cura est tina, & inunctio ex oleo humi-
do post ipsam, & eius iteratio post ipsam mul-
toties, & illud, quum non est [cum febre, ubi
non intermittitur] omnino, & assidue fac il-
lud in omnibus inuncturis. Si autem possibile est
ut tina fiat ex lacte, fiat, & si non, ex aquis in qui-
bus decocta sunt folia [salicis] & hordeum fra-
ctum, & viola, & nenuphar, & cucurbita, & ci-
trullus: aut fiat tina tota ex succo cucurbitæ, aut
succo cucumeris, aut sit totum illud ex aqua ros-
in qua decoctum est aliquid horum, aut aqua me-
lonis Indi, aut aqua [salicis] & quæ sunt simi-
lia illis. Et quum feceris eis clystera ex istis ex-
pressionibus, & oleis, & [aliquibus dissolutis
humedantibus impinguantibus] erit uehementi-
tis iuuaminis. Et ad ministrantur super iunctu-
ras, & super originem lacerorum olea, facien-
do inunctionem post inunctionem cum studio ce-
rebris valde, & [compositionem] quam te do-
cuius in humedatione cerebri. Et infirmo de-
tur in potu lac recenter multum secundum
mensuram conuenientem, si non fuerit febris;
& aqua hordei, & aqua cucurbitæ, & aqua me-
lonis Indi, & [iuleb] siue fuerit febris, siue nō
fuerit. Si ergo misceatur cum aliquo horum pa-
rum uini albi, ut penetrare faciat, erit conueni-
ens. Et similiter sint aquæ ipsius melle cum ali-
qua parte uini. Et oportet ut assidue fiat ei cura
hec, præter quod moueatur, aut exercitio adha-
reat. Et si est possibile, ut totum corpus eius sub-
mergatur in [oleo] tepido, fiat. Et fiat ei ca-
put purgum cum humedantibus, quæ sunt ex
oleis, & succis, Et humedetur caput eius cum
eis, quæ seuius, & oportet, ut [sit tina fla-
tio in psyllio, & oleo ros]. Et ex eis quidem, quæ
ipsos iuuant, est ut in potu fument [mannam,
& propriè infantes. Quod si non [fuerint la-
cantes.] & si habens spasmodum humidum debi-
lis fuerit uirtutis, non abscondantur ab eo car-
nes [et] [sicca, sicut carnes minutarum
auium, & [cubugi, & [kerubiti, & alceilez.]]
& si non fuerit eius uirtus debilis, sint cibi eius
panis cum melle, et aqua cicoris cum anetho, et
sina pis [et nutrita] cum oleo, et ponatur in
eo quod ipse recipit, piper. Cibus autem habent-
ium spasmodum siccum, sit totum quod hume-
dat, et lenit: et omnes forbitiones pingues, le-
nes, factæ ex aqua hordei, et oleo amygdalino, et
zuccaro bono, et aqua carnis assumpta ex carni-
bus agnorum, et hedorum: et quandoque po-
natur ex oleribus humedatiuis, quod frangit
nocumentum carnis, si fuerit illic caliditas. quod
si cum illo parum uini misceatur, ut ipsum pene-
trare faciat, nō erit longinquum a rectitudine:
et propriè, quum non fuerit caliditas superflua
et similiter, si misceatur uinum cum aqua, quæ
bibit. Cura uero [si fiat ita, enim] est humida,
oportet ut curetur cum euacuantibus, et pur-
gantibus

c. s. animalis ve-
nenosi curetur
cum eo.d. s. febris in
modo q. non te-
pescit.

e. s. alchalef.

f. s. alchalef.

g. s. decoctioni-
bus humedantibus
pinguibus.h. s. Alia litera.
humedationem
eorum.i. s. Alia litera al-
chalef.k. s. Alia litera
lacte.l. s. ut dormiat
super se non pu-
li & oleum ro-
latum.m. s. ut bibi
le, & ut lacta-
tibus.n. s. Verum o-
portet ut sint
carnes eorum.
f. & perdis, &
torrens, & alau-
da.o. s. alcanabit
alchalef.
p. s. euacuantibus

q. s. s.

in aquis, in quibus decocta sint chamæmilla, fe-
nugra cum, & melilotum: & quandoque con-
fert oleum chamæmillinum solum. Vinum au-
tem paucum confert habentibus spasmodum hu-
midum; resoluit enim ipsum sicut febris: pluri-
mum vero est * [una ex causis eius.] & oportet,
per. Et scias, quod quum spasmus est commu-
nis corpori exceptis membris faciei; tunc me-
spondylium colli. Et quando est in membris fa-
ciæ; tunc medici intendunt cerebro. [Et cum
hoc] si spasmus est ex communitate stomachi,
vides signa prædicta; tunc incipe, & fac ho-
leram acutam, aut humorem putridum, & li-
berabitur in hora.

ANOTATIONES.

1. Docet omnium convulsionum curationem, & eius
quæque ex situate. Quæ in re statim hunc Galeno ad
versari putabis quædam, qui incurabilem esse hanc, neque
curandi præsidij tempus relinquere, asserit lib. de convul-
sionibus. Sed Gal. cam forte insanabilem vocat,
quæ confirmata est. at vero licet difficillima curatu sit om-
nis ex situate convulsio, non absolute tamen incurabilem
eius curationem Paulus lib. 3. propemodum insanabilem es-
se ait: & eius curationem ipse quoque describit, quod sa-
tis curatio ipsa bene curationis, sicut illius, quæ plenitudinem
humorem superfluum sequitur, exsiccatio. Non ergo sal-
tem ego existimarem, qui huius convulsionis remedia de
eius iuvare humectantia præsidia proponunt. Et si enim qui
quædam vel acres humores mitigant, vel educant, pro-
prietatem hanc, & dum siccam intemperiem temperant:
est humectantia seu per se, seu per accedens iuvant, certum
non videtur rationem omnem, tum cætera quæ humectant,
proponi. Sed hic de convulsione quæ ex repletionem, quæ
non est, an in eius curatione secunda sit vena. Author,
Paulus quoque curari ait, quæ ex plenitudine aut inflamma-
tione sunt, & vacuata copia. & inflammatione proprijs
præsidij discussa. Idemque & Asclepiades censuit recitã
sanguinis putant, quod quum totum corpus calore ma-
gno egeat; is in sanguine præsertim resideat. Cæterum, si
aut in pauciori sanguinis copia innatus calor refrigerat;
tunc in immodica suffocatur, quo fit, ut propterea, a miti-
gatione sanguine abstinendum non sit, ubi eius redundantis
esse appareant.

2. Ex his autem quæ iuvant & c. Hipp. 5. aph. Est autem
(aut) ubi in tetano, sine ulceratione iuvant bene carnosum,
est in media frigida aqua perfusio calorem reuocat, ca-
lida curatio, pro qua re vide & Galenū ibidē. At Pau-
lus ait esse remedium, & Hippocratis et asseu, ma-
gis est illi quædam qui vitium ventosis & c. De cucurbita
apostrophe meminit & Paulus lib. 3. de tetano agēs,
præcipiūq; liberaliter sanguinem his detrahi, modo nō vni-
usmodi sit, sed particulatim & per vices. Auicennas
non absolute scarificationem probat; sed ubi morbus ve-
hementius dolor creuit, admovent cernicibus

cucurbitula sunt, sic ut cutis incidatur. De loco autem fi-
gendi cucurbitulas: Celsus cernicibus solum admovent.
Paulus & utrique sine parti, & pectori quoque, quæ mu-
sculosus est, ut præcordijs; interim & vesicæ regioni, &
renum. Auicennas tamen appositionem cucurbitæ ad resi-
cam & super renes videtur improbare. Sed verè cucurbi-
tas non improbat: damnat tantum scarificationem in ve-
sicæ regione ob eius partis frigiditatem: quam tamen etiã
admittit, si post cucurbitæ admotionem ab attracta ad
eas partes materia fieri inflammatione vereamur. tunc
enim scarificandus est is locus, & educendi qui conflue-
runt humores.

4. Et ex eis & c. Ex Paulo describit hæc ferè omnia, ex
capite de tetano. Vnum autem notat, de quo controversia
est, vinum: s. convulsioni, quæ ex repletionem est, conferre.

At, quum vinum nervos facillime repleat, Galeni autho-
ritate 5. de loc. aff. videtur ipsum fortasse convulsis teme-
re exhiberi. Adde quod Celsus lib. 4. a vino diutius omnino
abstinendum iubet, quum nihil maioris sit in hoc affectu, Com. 5.

detrimenti. Sanè, quod ad hoc pertinet, Auicennas Gal.
emulatur 5. aphor. ubi, licet vinum substantiæ eius copia
nervis olis, qualitatibus tamen, conferre scribit, dum cal-
facit & exsiccat. Et negari profectò non potest, quin vi-
num, præsertim uetus (quod enim tale est, etiam potens exi-
sit, quum id, quod imbecillius est, non senescat) calfaciendo
& desiccando, eque ac febres superuenientes convulsionē
soluat. At si tamen maior in corpore humorum sit copia, te-
nuior præsertim, calidior, & aptior, ut in nervosas partes
penetret, uerendum id maxime fuerit, ne ingesto uino hu-
mores ipsi concitentur, in nervosque mini ipsius ut adigan-
tur, & convulsionem augeant id de quo suspicandum for-
te non esset, si corpus humoribus non affluat, neque qui in-
sunt, tenuiores, calidiores, & fluxiones sint aptiores. Gale-
nus ergo nostra quidem sententia id scripsit, quod profuturum
omnino esset: si exactè corporis plenitudinem, & ma-
terię qualitates haberemus. At tutius est Celsi consilium,
& sequendum magis.

De 2. [tetano.]

Cap. 8.

[T] Etanus est egritudo officialis prohi-
bens virtutē motuam a contractione
membrorum, de quorum aptitudine est ut cō-
trahantur, propter nocumentum in lacertis &
nervis. Dictione verò alcuzez vtuntur in signi-
ficationibus diuersis: aliquando enim dicunt
cuzez, & significant per ipsum, illum, qui inci-
pit a lacertis furculæ, & extendit eos ad ante-
riora, & posteriora, aut in vtramque partem si-
mul. Et quandoque dicunt cuzez omnem tetanum.
Et quandoque dicunt cuzez, spasmus, [oculi] propriè.
Et quandoque significant per ipsum, tetanum, qui est duo spasmus, [aut duo
tetani] posteriorius & anterior. Et quandoque a-
propriant nomine alcuzez illud, quod est
[frigore propter frigus congelarium] Tetanus
autem secundum veritatem est contrarius
spasmo: & ingreditur in genus spasmi introitu
contrariorum in genere uno: & eorum comparatio
ad causam vnam, est eueniens casu contra-
riorum; veruntamen spasmus fit ad partem
unam. Quum ergo duo spasmus in duabus parti-
bus contrariis aggregatur, fit tetanus: quemad-
modum accidit ei, qui habet spasmus ante &
retro simul. Accidit enim ex duobus motibus
contrariis in mēbris suis, ut extendatur: Quūq;
teta.

a B. chuzez, &
tensione.b B. Altemedē
idēst tensio.
Et sic legatur
vbiq; i hoc capi-
tulo ubi habe-
tur tetanus.c s. ipsum, &
quandoq; spasmum
colli.
d s. seu qui fit
ex duobus spasmis,
aut ex duabus
tensionibus.
e s. extensione
causa frigoris
congelantis.

& tenebrosas in visu, & sudor in capite, & ceruice, significat tensionem in vtriusque lateribus futuram, quoniam huiusmodi [putredo] multiplicatur in eis, nisi purgetur inferius integre, imò ascendat ex ea aliquid [in eis, & exinde] ad cerebrum, & lædat ipsum, & frangit corpus. Quumque alcuze communis incipit, clauduntur os, & rubificatur facies, & fit dolor fortior, & [fit, ne sit conueniens] quod ipse sorbet, & multiplicatur palpitatio, & lachrymantur oculi. Et differentia quidem inter tetanum, & spasmodum in principio sui, est quod spasmus incipit in lacertis cum motu. tetani vero principium per mutationem fieri ad tetanum ex squinātia, & pleuresi, et si sensum secundum quod fit in spasmis. Et quandoque multiplicatur in regionibus meridionalibus, propter repletionem, et motum quandoque accedit in regionibus septentrionalibus, propter retentionem superfluitatum, et proprie mulieribus, quoniam ipsæ sunt debilius [membrorum].

ANNOTATIONES.

Sicuti notatum est a Gal. 1. aph. triplicem convulsionis speciem Græci faciunt τρεῖς αἰσθησεις, ἡ πρώτη τὸν ὅλον, ἡ δεύτερη τὸν ἄνω, ἡ τρίτη τὸν κάτω. Agit tamen particulatim de tribus his generibus. post tractationem de convulsione, Pauli convulsionem, qui, quum ventris aliquid caput fecit. Sine præter distentionem, est; ad anteriora, ad posteriora, & quæ utrinque possint; id tamen per quam raro accidit; id quo in ceteris de his convulsione meminit. Iam ergo, quod ad hanc convulsionem composuit; quare, ut ait Gal. 5. aph. per hanc interfit. Dicitur vero hæc ab autore nostro in hoc capitulo spasmis contraria, quoniam convulsionis sit, eties; equaliter ante & retro tenduntur. unde & τρεῖς αἰσθησεις, quæ tunc vocantur in convulsione vero est motus, non quod equaliter & posteriorum & anteriorum musculorum tractationem, conspicuus non est. De huius & reliquorum huiusmodi capitationis agit author, pro qua re vide Paulum lib. 3. vide & quæ de convulsione supra hic & Aretæum lib. 3. primo de acutis morbis, hos affectus, eorum causas, & signa ab eodem libro 1. de curat. acut.

De signis.

Cap. 9.

Signum quidem tetani absolute est, ut non sint lacerti respondentes ad contractionem; alcuze vero signum si est in anterioribus, est quoniam homo est sicut provocatus suffocatus habens faciem oculis, & quandoque imaginatur, quod ei cibus, & est caput extensionem lacertorum faciens cum extensione [oculorum], quare a-

spicere non potest. Et quandoque non potest mingere propter extensionem lacertorum venteris & debilitatem expulsivæ. & quandoque mingit absque voluntate, quoniam lacertus vesicæ eius est extensus, non contractus, & quandoque mingit sanguinem, propter rupturam venarum propter vehementiam coarctationis. Et quandoque accedit ei singultus. Et si alcuze ad posteriora est, [trahit] caput & spatulas, & lacertos [trahit] ad posteriora. Et quandoque accedit illud ad posteriora propter extensionem lacertorum venteris, & cum eo munere extensionis lacertorum nideris, & non potest retinere quod est in intestino recto, & neque potest deponere, quod est in intestinis gracilibus. Et ambo quidem communicant in prefocatione, aut in somnietate, & vigiliis, & dolore, & aquositate urinae, & multitudine [inflationum] ventositatis in ea. & casu levis. Signa autem humidi, & siccis, & apostemosis, & facti a lensione, sunt secundum regulam, quæ dicta est in spasmis. Et multoties quidem accedit eis colica, propter frigus si quando fuerit frigida.

De cura.

Cap. 10.

Adem est cura, quæ est spasmis, veruntamen ventosarum vici super membra hic plus fiat, quam in spasmis, & illud ideo, ut reducat calor. Sitque cum scarificatione, proprie super nervos colli, & spondylium, & ossa thoracis. Ex eis vero, quæ observanda sunt in patiente cum zeze, est, ut quando eius corpus sudat propter doloris vehementiam, aut ex medicina, non dimittatur ut in frigidatio ei superueniat, quoniam ipsum lædit, sed oportet, ut desiccetur cum lana infusa. Et quandoque fit, ut sedeat in oleo calefacto, quoniam est fortis resolutionis. Ex opopanax quoque in potu detur vique ad dragm. secundum virtutem, & ex assa fœtida etiam. Alcuze præterea dignior est, ut in curatio ipsum [incipiat] quam spasmus: quoniam alcuze est lædens, præfocans, interficiens. Ex eis vero, quæ dicuntur valde esse iuvantia in cura alcuze, & spasmis, est ut ferueat succus anethi, & mittatur in ipso catulus [taboia] aut catulus canis, aut catulus vulpis, & coquatur donec dissoluatur. deinde infundatur in ipso eger bis, & similiter confert eis inunctio ex pinguedine asini sylvestris, et adipe leonis, & adipe vrsi, et cerui, et [alchitiboa] singulariter, aut cum medicinis. Et confert eis enema ex oleo rutino cum castoreo, et centaurea, et similiter suppositoria mordicativa calida, in quibus sunt nitrum et pulpa coloquintide, et quæ sunt similia illis. Quod si [nimietate sua] adurunt, fiat clystere postea cum lacte asinae, et unctio renum singulariter cum aliqua prædictarum pinguedinum. Et ex rebus magis conferentibus tetano frigido humido, est castoreum: quare oportet, ut assidue, quumque habentes, cuze cibantur, non oportet ut transigant ex cibis, nisi buccellam valde parvam, et ut forbeat pulvis subtilis valde, quoniam transiguntur eis

b. inuenies.
c. B. tracto.
d. p. illud
fio.
e. f. B. ad post.
riora.
f. vnde.

g. B. vesicatum,
scu ampullarum
ea pp. venterem,
& casu a le
vici, scilicet a loco
alio.

f. scerast.

a. B. Ge. festina
tio.b. B. dabbia, seu
aldabbia.

c. B. aldabbia.

f. baurac.

d. B. superflac.

e. B. aut butyro
aut pinguedine
alabe dissolutæ,
singulariter aut.

cum frigidityte repentina, aut ^b [imbibita] & compressione, & fricatione, & expulsiōe, si est necessaria, & secundum quod ostendimus in canone. Et balneū in aquis maris, & balnea, sicut, quæ sunt, ex aqua nitri, & arsenici, & asphalti, & sulphuris, & aqua maris, sunt iuuatua etiam. Et si est causa eius ^c [frigus], vaporationes ex nitro, & sinapi, & inunctio cum oleo colliño. Et si est causa eius potus mul-
ti vini, euacua, & administra oleum cucumeris aiunini, & quæ taliter procedunt, & assidua inu-
ctio cum oleo ^d [cannabino]. Oleum præ hoc mirabilem. Et similiter, si emplastrum fiat ex ^e [humida] solummodo. Si autem est ex hu-
moribus imbibitis, aut grossis, aut confirmatur æritudo, administretur positio ventosarum su-
per spondylem primam, & sedeat in tina olei calefacti, & in iuribus animalium predictis in capitulo de paralyti, & spasmo, & alceuez. & in
sine autetur in potu calidiori in syrupo mel-
lino, aut cū hieris magnis, & dentur in potu pi-
lule facie ex ruta, & scolopendria. Et iuuantur
quidem ex cerebro leporis ualde, quare ex ipso
comedant assato. Et ex eis qui dem, quæ tremu-
lo cōserunt, est ut bibat syrumpum mellinum cū
aqua, quæ decocta sint seminis malag, & folio
rum ^f dunuchium, uel. & similiter sumant in
potu succum eupatorii cum aqua, & ^g [uelociter
ut uantur cum ipsa mollificatione]. Et si tre-
mor est in capite, propriè iam expertum est eis
stachados pondus. drac. j. aut duarum solum,
aut cum hiera picra, uel ex qua factæ sunt pilu-
le, aut in syrupo mellino. Et ex eis quidem iam
expertum in potu sumere pilulas cochias. ^h
[i] drac. & s. omnibus decem diebus semel. Et
oportet, ut cibis sit uelocis digestionis, & uinū
quidem eis nocet, & similiter aqua frigida, &
quæ ex aquis est ei melior, & minoris nocu-
tudi ni neruose. Et sedantur multitudine phle-
botomiæ.

De stupore.

Cap. 13.

Versus huius dictionis, stupor, in libris est di-
uersus: plurimum enim ponitur dictio stu-
poris synonyma dictioni ^a [paralysis]. Nos ue-
lunt modum, & quidem stupor est morbus of-
ficialis faciens euenire in sensu tactuali nocu-
mentum. Caut destructionem, aut diminutionē
eius tremore, si est debilis, aut mollificationē,
si est confirmatus, quoniam uirtus sensibilis nō
motum prohibetur a penetratione, ^c [sed et
quoniam in quibusdam horis inueniatur stu-
por absque difficultate motus, propter diuersi-
tatem neruorum motus & sensus. Causa enim
stupiditatis, sicut in febribus fortibus, & acutis ducē
habetur, sicut ex parte uirtutis, quoniam debi-
tibus aut stuporem, & sicut in illo, qui passurus
est syncope statim, & apud propinquitatem
mortis, aut ex parte instrumenti, quoniam cor-
rumpitur eius complexio propter frigus vehē-
mens ex potu medicinæ, aut ex punctura ani-
malis, sicut scorpionis aquatici: aut tactu pi-

scis, qui nominatur ^d berille, ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw}

ANNOTATIONES.

Stuporis vox medicis quandoque etiam de animalium
omnium actionum inertia, & rationalis, & sensibilis, &
motricis dicitur. propriè tamen ad tactum refertur, ubi
quis non sentiat. hunc affectum frequenter, & motricis
inertia sequitur, ob instrumenta tactus, & motus commu-
nia, scilicet neruos. quandoque tamen solus tactus offendi-
tur, non autem motus. & e conuerso quandoque motus, &
non sensus, ut patet 2. de loc. aff. sed paralysis tunc potius,
quam stupor vocatur. Symptoma ergo est sensibilis, & ta-
ctus facultatis, cuius morbus ostensio est, sine hac abso-
luta sit obstructio, sine nō absoluta, sine ab externa causa, ut
frigore

^f torpido.
^d f. n. aut potu
medicinarum, sicut
opium.

^e s. Alia litera.
torquere ner-
uos, aut dilatan-
te eos vehemen-
ter, Alia litera.
torquere, uel i
uolente neruos,
aut propter co-
arctationem eorū
vehementem.
^f B. Alius plu-
rimus quare op-
pilat.

g. in die uno.

h. f. uno.

i. f. frigidus.

k. f. dominis.

f. sic se.

Cap. 2.

frigore & compressione, seu ab interna, ut materia praesens melancholica, prohibito namque spirituum sentiendi vim afferentium transitu, stupidum & torpidum in eum remanet. Pro huius affectus notitia pete Gal. 2. de affectis loc. & repete, pro huius curatione, tremoris curationem, ut etiam hic auctor consilii, quum ab istis ferè causis uterque affectus proveniat.

De signis & cura.

Cap. 14.

a. n. Significatur.
b. t. B. &.
c. B. diminutio, cum diminutione ipsarum.
d. t. n. dñante.
f. gudez.

e. B. tunc phlebotometur. f. B. tunc phlebotometur. f. B. tunc phlebotometur.

f. B. conatus tuus in curatione principij nervi faccedentis.

Ipsa eadem sunt causae, sicut dictum est in tremore. [Significant] ergo illud ex eis b. t. [] augmentum stuporis cum additione earum, & eius c. [diminutionem.] Et cura quid est, secundum quod dictum est in tremore, eadem. Veruntamen si fuerit a sanguine, d. t. [] & exant significationes repletionis venarum, & inflatio iugularium venarum, & gravitas corporis, & somnus, & rubedo faciei, & oculorum, & reliqua, tunc e. [] phlebotomando prosequere. Natura multoties remouet stupor sola, & cum rectificatione regiminis, & allevatione cibi. Quum ergo apparet stupor in aliquo membrorum propter causam antecedentem, aut primitivam, sicut frigoris, aut aliud eueniens in principio nervorum, oportet, ut non sis contentus curatione loci: sit f. [] omnis cura in principio viæ ad ipsum. Et ex curis quidem conferentibus stupori est exercitium illius membri, & assiduatio motus eius.

De tortura faciei.

Cap. 15.

a. n. Alia litera latere uno.

b. n. Alia litera, ista quoque est.

c. B. trahit partem secundam ad ipsam.

d. B. & quæ dicitur.

e. t. n. faciei.

f. B. & quæ causa in ipso est, quæ la-
tus, seu incedit
vel conatur at-
trahere eum, &
quæ ipsum.

g. B. casus istius
communiter, seu
salutis sermo-
nis, qui affert,
quæ casus huius
torturae de cois
in omnibus o-
tis, & est quæ
scilicet.

Ipsa est morbus officialis in facie, propter quæ trahitur pars faciei ad partem non naturalem & alteratur forma eius naturalis, & remouetur bonitas obuiationis vtrorumque labiorum, & ambarum palpebrarum ex a. [] parte. [Et eius quidem causa est aut mollificatio, aut spasmus lacertorum palpebrarum, & faciei. Tu autem iam sciisti eos, & sciisti ipsorum originem. A mollificatione uero facta est, quoniam, quum declinat ad partem, trahitur cum ea pars secunda, & mollificat eam, & mutat eam a forma sua, si fuerit fortis, & si debilis, mollificatur sola. Et apud quosdam b. [] si est in latere mollificatio, est attractio torti: sed non est concedendum, & ex eis quidem est Paulus. hæc autem facta a mollificatione est propter causas mollificationis numeratas. Facta autem a spasmis, c. [] & est ea quæ contingit secundum plurimum est: quoniam, quum pars spasmatur, c. [] stupefit pars secunda, quæ sequitur ipsam, & causa quidem in ipsa, est causa, quæ est in spasmis. d. [] Quod autem dictum est in capitulo spasmis sicci, sicut facti in febribus acutis, & euacuationibus ex fluxu ventris, & uomitu, & ex fluxu sanguinis ex naribus, & alijs est perniciosum. Quidam uero dixerunt, quod latus ægrum est in tortura e. [] latus, quod sanum videtur, f. [] quamuis causa sit in ipso, & latus sanum ministrat attractionem ipsius, & æquat. Hæc autem non est uerum secundum plurimum. Anatomia enim, & quod sciisti de dispositione lacertorum faciei, facit te cognoscere corruptionem g. [] eius, & casus huius communis, & quoniam sensus in substantia eorum] destrui-

tur a latere torturae. Et pluribus quidem hominum accidit apostema in lacertis colli, & est ex summa suffocationum, & aduenit eis inde tortura, & aduenit eis paralytis etiam extendens usque ad manus, quoniam h. [] lacerti] ex quo hauriunt lacerti colli virtutem mortuiam, origo etiam est ex spondylis colli. Omnis autem tortura extēse usque ad .vi. menses, fortasse non speratur rectificatio. Et scias, quod tortura colli plurimum nuntiat paralytim, imò multoties portendit apoplexiam. Considera ergo, an associetur ei i. [] accidētia epilepsia, & apoplexie, quare incipit ab euacuatione forti. Quidam autem existimauerunt, quod in patiensibus torturam, timetur mors subitanea usque ad quatuor dies eorum, si autem pertranscunt eos, euadunt, & uidetur quod sit illud causa epilepsia fortis, quam tortura nuntiat.

ANNOTATIONES.

Græci affectum de quo hic agitur, xuvōd vōd quoniam, et niam scilicet et convulsionem vocant, quod more canum li-
conuellantur, ait Paul. lib. 3. Celsus oris distensionem nuncupat lib. 3. de hoc affectu controuersia est, de morbo-
quo sit, tum de affectu parte. Galenus namque lib. de loc. aff. 4. in paralytim uidetur perpetuo referre. quod & Paulus loco citato. At auctor noster a convulsione quoque proter-
ri existimat. Galenus item ibidem, non eam, quæ peruersa
apparet, sed oppositam affici putat, quod & Paulus & Alexander quoque 2. problem. Hic uero contra eam putat esse affectum, ut plurimum, quæ peruersa apparet, argumen-
to id ferè (quod ego uideam) probans, quod in ea, quæ per-
to id ferè (quod ego uideam) probans, quod in ea, quæ per-
uera est, corrumpitur sensus: non in altera, quam Galenus
agram existimat. Addit etiam id ex musculorum faciei an-
tome deprehendi, sed nihil præterea explicat. Auger uero dis-
ficultatem contextus huius obscuritas, ex quo, quid scilicet,
vix colligas. Paucis tamen. Nulli primum omnium conuul-
esse existimo, oris distensionem, & ex musculorum conuul-
sione, & ex eorumdem resolutione accideat id Gal. 3. de loc. aff. & alibi annotauit. Sine autem animum, si ex conuul-
sione, musculorum proprius affectus est, ac, si ex conuul-
sione est, quum in hac musculi ad eorum principia contra-
hantur, certum est, si in dextro musculo faciei conuulsio-
cidat, fore ut sinister, contrahente sese dextro, una ad dex-
tram partem contrahatur, atque in hoc casu, id uero paraly-
in quod distortio incubuit, affectus est locus. As si paraly-
sim hic affectus sequatur, tunc alia est ratio. nempe resolutio
pars concidit, & immota remanet (idcirco enim resolutio
citur, quod iam innatam actionem obire nequeat) at opposi-
ta pars (si modò illa resoluta, sicuti sepe solet, presertim in
facie, oppositus est musculus) quæ sana remanet, par-
agendo desistat, immò fortius trahat, quum contraria par-
ticula, quæ huius tractioni antea renitebatur resoluta, si-
que contrarium musculum nihil iam reluctans, idem in san-
sam adducat, ut si affectus sit dexter musculus, idem in dex-
tram partem vergat, si sinister, in dextram. Hoc uidetur ab-
perspicuum. Quid ergo Auicenna Paulum damnamus, alterum
presertim nolle tunc de Pauli sententia putamus, alterum quod
quod oris distortio absolute a resolutione fiat, legem par-
non semper, ut Paulus innuit, quæ ex paralyti sit, legem par-
tem in sanam adducit. Priorem errorem non prosequimur
pluribus. apertum enim id est magis, quàm quod prosequi-
ne egeat. at posteriorem infirmat, cum ex anatomia, tum g.
ut plurimum corrumpitur sensus in ea parte, in quâ dis-
tortio incubuit. quod argumento est partem hanc affectu-
lutam, non autem, quæ opposita est. Quare oris disten-

offibus faciei suę, & stuporē in cute sua, & multitudinem saltus eius.

De cura.

Cap. 17.

Sollicitudo est, & intentio, ut non moueatur tortus usque ad iiii. & vii. Et cibetur etiam cum eo, quod subtiliat, sicut aqua ciceris cum oleo. Et non desiccetur cum delicatione mellis, & pullis colubarum. Quod si natura fuerit sicca, moueatur in die secundo cum clysteri vehementis lenitatis, quoniam est conueniens. a [Intendere autē ad gargarismata in principio, est nocens: & quādoque attrahit quod est] pro pinguium, & non resoluti crudum: + [

] & spasmus in primis fit fortis. & neque facias euacuationem cum debilibus, non sustinentibus, donec digestio aliqua uice fiat. Festinatio autem ad medicinam acutam exsiccat materiam: & [minorat] eam: & desiccatur neruos, [& debilitatur operatio medicinarum in ea: imo abstine: & oportet quidem ut cures paralytim, aut spasmus,] sicut scis: secundum quod pertinet. Iam autem expertum est, qd si tortus omni die pondus .iiij. ex hiera Hermetis bibat per mensem cōtinuum, fortem efficiet impressionem. Quod autem expertum est, ut bibat omni die, est ut ex zingibere, & aceto confectis cum melle sumat mane & uespere quantitatem nucis. Et oportet, ne abscindatur ab eo aqua mellis. Quidam autem medici Indi dixerunt, quod ex perfectioribus, quibus tortura medicatur, est ut [approprietur membrum læsum, & caput cum carne syluestri] elixata: & uidetur quod melior syluestris ad hoc sit lepus, & [althibea] & uulpis & hirci syluestres, & cerui, & asini syluestres, h [& qui sunt minores ataba] absque gazellis, & que sic procedunt: & ex ijs que carne sua non calefaciunt. Et oportet, si sit agritudo humida, ut ligeretur pars, in qua est morbi principium secundum formam naturalem. Si autem est spasmus, incipe primum ab eius lenificatione, deinde ab ipsius resolutione. Quod si inuenis signa sanguinis, phlebotoma uenam, quæ est sub lingua, & superpone uentosas spondylibus primis absque scalpellatione. Et non est dubium, quin materia torturam faciens [ueniat ex principis neruorum & lacertorum faciei, & propter hoc diligitur, ut medicinarum rubificantes superponantur spondylibus] [ceruicis] & super mandibulam etiam, quoniam pluri uilli sunt uenientes ex eis ad lacertos, qui sunt in facie. Lacerti uero faciei non sunt ex illa summa: & eorum regimen est purgatio anterioris partis cerebri. Et similiter uaporatio sicca super spondyles, & mandibulam inferiorē, & frictio eius, & frictio capitis etiam propriē super famem uehementem. Et ex eis etiam quæ inuuant tortum: est assiduatio ablutionis faciei cum aceto, & delinire loca prædicta cum aceto, & propriē quum in ipso coquantur subtiliatiua. & si est acetum in quo [decocta] est sinapi, est mirabile. Et ut inclinetur super decoctione [secha, & abrotani, & alharmel, & lauri & similia,] [et assumantur] sub eo, quæ sint sicut tamaricis, & [alhetil.] Quum ergo medici nā non cōferunt, fiat cauteriu super uenā, quæ

a B. Festinare.

b Extraximus
c f. a. propinquum.d a. ingrossie.
e B. quæ sub
lingua est
d. mellis inuol
as medicinarum
mo. exp. illis
est conueniens,
& oportet ut ea
res cum uice
ut para ylia, &
spasmus.f a. applicetur
membro lalo,
& capiti ceto a
nimalis. Gluc
tidis.
g B. althiba.
h — B.i B. sit conuina
ta in.

k B. colla.

l B. tritum.

m B. h. h. h.

n B. h. h. h.
o B. h. h. h.

De signis.

Cap. 16.

Sunt accidant a [inflatio] & sputi emissio ex facie, & non retinetur b [] ipsa [partis]: & multoties consequitur cum ginitio autem, quæ duarum partium fit læsa, est reditus alterius extenditur, & rectificatur manu, suam est facilis. Signa autem in tortura mollis sunt turbati, & sentit in cute lenitatem, & palpebra inferior demersa, & uidetur medicinas panniculi, qui est super palatum, quod est parte illius oculi, mollificata, & humida, latet ad inferiorem. [Et causa in hoc etiam est] communitas huius panniculi cum pannietu lingue, & est lingue secante palatum in lō cluans a partibus eius, & est cutis difficilis sit reditus ipsius ad eas. Signa autem [sunt turbati secundum plurimum, & cutis extensionem habet, cum qua destruitur ruga, & lacerti faciei sunt duri: & minoratur salua, & est declinatio cutis ad partes colli plus, & reditio eius ab eis fit difficilior. Signa autem eus, quæ est ex spāmo humido, & sicco, sunt ea, per quæ cognoscitur. Et ex signis quidem euenit tortura est, quod homo inuenit colorē in

60

A V I C.

L I est

est post aurem eius; & oportet, ut iniungatur ei vii gargarismo plusquam alijs. & administrentur masticebilia, & proprie acorus, & nux muschata, & pyrethrum, & ex eis quib. in masticatione utitur, sunt myrobalani nigri, & oportet ut retineatur masticebilia in parte laesa. Et sit in domo tenebrosa. Et fiat ei caputpurgium, ex fel

b B. & accipitru, & lepo-um, aut iabur, aut succo canapis, & maiorana, aut fiele, aut aqua aikensikig. Alta litera. Ica pini.
T anatho.
p B. ex omni uta seu ex omni parte.

q a. serapini.

r Balsanie.

a B. achalegi.

b t B. sed signifi-
cat q ipia sit
gruilla est q ip
la no resoluitur
nisi cu commo-
tione membri.

c B. aur.
† tetanum.
† mirsch.
† osibus thora-
cis.

De *[salu]* & signis eius.

Cap. 18.

Saltus est motus lacertofus, & quandoq; mo-
uetur cum eis cutis, quæ eis adheret. & ipse
quidem est ex ventositate grossa inflatiua. Si-
gnificationes autem, q ipse sit ex ventositate
sunt velocitas resolutionis, & quod non est nisi
in corporib. frigidis, & causis frigidis, & poti-
bus rerum frigidarum, & sedant eum calefacie-
tia. ^b t t. Sed significationes, q ipse
sit lacertofus, carnosus, nervosus, sunt quidem,
quoniam in parte, quæ est lenis sicut cerebrum,
non retinetur ventositas, & similiter in ea, quæ
est dura sicut os: sed accidit secundum pluri-
mum ei, quod est medium in duritie & lenitate.
Et causæ quidem saltus sunt virtus in frigidita-
tiua, & materia humida. Et accidit saltus ex ac-
cidentibus animalib. plurimum, & proprie ex
gaudio, & multoties accidit ex tristitia & ira, &
reliquis: quoniam motus spiritus quandoque
resoluit materias in ventositates. Et scias, q sal-
tus, quum communis est corpori, nuntiat apo-
plexiam ^c [et] t cuzez. Et quando perseverat in
thypochondrijs, nuntiat melancholiam & epilep-
siam. Et quum perseverat in facie, nuntiat tor-
tutam. Et saltus, qui est sub t scerasis, quando-
que significat apostema in uelaminibus, quo-
niam est de comitantibus ipsum.

ANNOTATIONES.

cap. 2.

De palpitatione scripsit plura Galenus 2. de symp. cau.
ex quo ferè hic author: sed vide & eiusdem libellum de
palpitatione. Pete & Rasim primo Contr. tr. 5. Quod no-
tat hic palpitationem totius corporis apoplexiam significa-
re, desumptum ex Coacis prenot. Hipp. adscriptis videtur,

cap. præsertim
4 & 5. cap. 1.

quem ait, Palpitantes per totum, multa etiam uocantem
pra mouentur?

De cura.

Cap. 19.

Vaporetur cum vaporati onibus calefacie-
tibus. Illud. n. remouet ipsum. Et si non
vtere oleis resolutiuis, incipiendo a debiliori-
bus, & perueni ad illud, quod est fortius nam re-
bus, & mouetur. Et si non, solutium in potu da. & al-
sidua post illud. [medicinas calefacientes. Ca-
storeo quoque cum o. sambaco] inest proprie-
tas in hoc capitulo. Et neque dentur aqua con-
gelata, & vinum multum, & quod inflatorem eu-
habet, & infrigidationem, & ipsius quidem eu-
pleamus ergo sermonem de egritudinibus ner-
uorum hic, et simus contenti ijs, quæ sunt sen-
suales, & motiue, & situales. De apoplexiis
verò, & solutionibus continuatis, & reliquis
tardabimus sermonem vsque ad quartum li-
brum, si Deus voluerit.

Fin tertia de dispositionibus oculorum.

TRACTATUS PRIMVS.

De anatomia oculi.

Cap. 1.

Virtus visuum, & materia spiritus visibilis
procedit, & penetrat ad oculum, per uia-
duorum neruorum concauorum, quos nomi-
li per anatomiam. Quumque nerui panni-
dilatur extremitas cuiusque eorum, & reple-
tur, & ampliatur ita, quod comprehendit hu-
mores, qui sunt in pupilla, quorum medius est
glacialis: & ipse quidem est humor clarus, sicut
grandio: glacialis verò est rotundus, cuius au-
nuit rotunditatem compressio ipsius comprimitur.
riore parte eius, & ipse quidem est humor, sit quia
ut in eo informatio ^a [conuenientioris, sit quia
tatis: & habeant parua quæ uidentur] sedio
nem magnam, in qua formetur. Et proprium
hoc eius postremum parumper [constrictum
est, ut ipsius cooperitura in corporibus profunda,
na, quæ ipsum deglutiant, & sunt profunda, et
dilata a constrictio: ut & ipia bene cooperiat
eum.] & hic quidem humor positus est in me-
dio, quoniam est dignior locis, quæ sunt cum
custodia. Sed & post ipsum positus est humor
alius adueniens ei ex cerebro, ut nutrit ipsum
inter ipsum enim, et inter sanguinem purum
est gradatio. Hic autem humor similis est clauo,
liquefacto: et color uitri liquefacti est clauus,
declinat ad paruum rubedinem: clauus autem
est, quoniam nutrit clarum: parua autem
rubedinis, quoniam est ex subtilitate sanguinis
et ipse non conuertitur ad similitudinem humoris
quod nutritur integrè. Et hic quidem mittit ei langu-
nem a cerebro mediante reti: quare oportet
sequatur partem eius, et hic humor [glacialis] uia-
ad medietatem posterioris partis glacialis uia-
ad maiorem circulum, qui est in ea. In anteriori
ri parte est alius humor similis albugini, cuius
nomen.

nominatur albugineus: & est sicut superfluitas
 a substantia glaciali proueniens: sed superfluitas
 clari clara est: sed positus est antea ppter cau-
 sam antea dentem, & propter causam, quæ est
 sicut completiua. Causa autem antecedens est,
 quoniam pars superfluitatis opposita est parti
 natiuitatis, & causa completiua est, ut gradetur
 delatio luminis super glaciale, & sit ei sicut ely-
 treum. Amplius extremitas nerui comprehendit
 inter glaciale, & albugineum, & terminus, apud
 quem peruenit uitreus, est apud coronam, & si
 per rete comprehendit venationem, quæ pro-
 pter nominatur retina, & nascitur ex ipsius ex-
 tremis, cum qua penetrant. [futura] partis se-
 cundine, quam nominabimus, & illa quidē tu-
 nica distinguitur inter^h [secundinam] & inter
 albugineum, ut inter subtile & spissum sit sepa-
 ratio aliquod, & ut adueniat ei nutritimen-
 tum ab anteriore parte ipsius, penetrans ad ip-
 sum retina, & secundina[†] [subri-
 ta erecta in facie glacialis, non elongaretur, quia
 scideret ex ea propter suam spissitudinem, uel
 atteritionem eius, *†] [quod vela
 lumina glacialia ex uia albuginei Extremi-
 tas autem panni subtile impleretur, & textitur
 venis, sicut secundina, quoniam ipsa facie pe-
 netrare nutrimentum secundum ueritatem. Ve-
 rius non est necessarium, ut sint omnes partes
 eius preparate ad iuuamentum nutritibilis: sed
 pars postrema, quæ nominatur secundina, il-
 lud autem, quod pertransit illi terminum ad
 anteriora, inspillatur, & sit tunica usque ad gros-
 situdinem aliquam, habens colorem coelestem
 uisum, & ut æquet lumen operatione sua, qua
 cooperitur uisus, apud lassitudinem indigentē
 tenebris, & compositione luminis & tenebra-
 rum: & ut distinguat inter humores, & inter^m
 tix iusta, & nutriat corneam cum eo, quod ad
 uenit ipsi a secundina: & ipsius quidem com-
 prehensio non completur ab anteriori parte e-
 ius, ut non prohibeat aduerum formarum: sed
 dimittit anteriori parte sui fenestram, & fora-
 men, sicut relinquitur in uia, quando remoue-
 tur suspensorium ipsius ab ea, & in illo quidē
 foramine cadunt aduenientia. Quum ergo co-
 struuntur tunice ualis est rugositas, *†] [†
 nique, ut minoretur nocuumentum tactus eius.
 Durius uero partium eius est anterior pars e-
 ius, ubi obuiat tunice corneæ dure, & ubi⁹ [†
 nique, ut sit illud quod comprehendit[†] [†
 nique, & foramen quidem est plenum
 humiditate propter iuuamentum prædictum,
 foramen: quod significat extenuatio, quæ est
 tix. Secundus uero propinquitas mor-
 talis, ut sit bona retentio eius, & nominatur
 postrema ipsius tunica dura: *†] [†
 nique, & sit peruia, ut non prohibeat uisus.
 ita est propter illud in colore cornu rubrili,

limatione, & abrasione; & nominatur propter
 illud cornea. ⁹ [Clarior] autem partium eius,
 est illa, quæ est anterior: & secundum ueritatem,
 sicut composita ex tunicis subtilibus quatuor,
 quæ sunt sicut cortices suppositi, ut si excortice-
 tur vnus eorum, non fiat commune nocuumen-
 tum: & [de ea est, quæ] opponitur foramini,
 quoniam ille locus est magis indigens fortitu-
 dine, & tutela. Tertius uero comprehendit la-
 certum motus pupille, & impletur tota carne
 alba, & pingui, ut leniat oculum, et palpebram:
 et prohibeat eos exsiccari, et uocatur totū eius
 coniunctiua. Lacertum autem mouentem oculo
 iam diximus in anatomia. ^u [Palpebræ uero
 create] fuerunt, ut expellant quod ad oculo
 uolat, & descendit ad ipsum de capite, &
 ut æquent lumen sua nigredine, et ^x [cum eis
 quidem ponitur quoddam simile panniculo,]
 qui simulatur cartilagini, ut eorum statio super
 ipsum sit bona, et non cadant propter debilita-
 tem eius, in quo fixi sunt, et ut lacertus aperies
 oculum habeat sustentaculum, sicut os, ut bona
 fiat eius motio. Partes autem palpebræ sunt ^y
 [cooperatorum:] deinde vna duarum tunica-
 rum ^z [panniculi:] deinde eius adeps: postea la-
 certus eius: deinde tunica postrema, et ^a [est hæc
 superior:] Inferiori uero ex partibus deest lacer-
 tus, et locus quidē, in cuius scissione est timor,
 est ex eo, quod sequitur ^b [anteriorē] partem
 eius apud initium lacerti.

f. n. Dorsor seu
 grossior.

e. B. præcipue
 quæ de ea.

u. B. Pili uero
 palpebrarū cilia
 u.

x. n. posita est
 radix eorum pā-
 niculus.

y. n. cunctis.

z. n. panniculus
 a. B. hoc quod
 dictum est, est
 de palpebra su-
 periora.
 b. B. superiorē.

ANNOTATIONES,

Oculi anatomem de se scripsit Galenus. 10. de usu part. nec
 non lib. de oculis, si modo is Gal. est. Ex quibus locis author
 noster huc & in librum de animalibus transtulit. Disser-
 tum tamen ab hoc et Gal. recentiores anatomici multis
 quorum historiam studiosi, & quibus manus oculum sup-
 petat, diligentius percurrant. Nunc pauca tantum quadam
 pluris hac in re momenti annotanda. De neruorum ui-
 soriorum cavitare non assentiuntur Galeno: immo (id quod
 & superioris ætatis medici aduerterunt) nullam ipsi cavi-
 tatem inesse ostendunt, quæ sensu dignoscatur. Dissert etiā
 a Gal. de uisus lib. 1. fen. 1. doct. 3. summa 3. de uerum-
 dem opticorum neruorum intersectione, qua Gal. dextrum
 neruum ad sinistrum oculum, & sinistrum ad dextrum fer-
 ri existimabat. atque huic etiam rei quotidiana experien-
 tia assilipatur, ut in posterioribus itidem est annotatum.
 Sed uidetur & Aristotelis 2. de hist. animal. de principe
 uidendi instrumento ab alijs differre. nempe qui uidendi a-
 ctionem pupilla ascribit, quam Gal. & alij chrystalloidi hu-
 mori assignant. Sed uerè pupillā philosophus pro chrystal-
 loide desumit, ut ex eodem citato loco planè colligere est.
 Videtur uero & Gal. sibi ipsi refragari, quum plerumque
 quidem chrystallinum humorem primarium uidendi in-
 strumentum faciat. libro. tamen 10. de usu part. id arach-
 noidi tunica desorat, quæ chrystalloidi incumbe, quam le-
 uiorem & tersiorem esse ait omni speculo. Auer. quoque. 2.
 Coll. in hac re anceps fuit uisum scribens non plane in hoc
 aut illo, sed disimulim uel in arachnoide, uel in chrystallino
 humore consistere. Sed hæc tamen quæstio facile concilia-
 tur. propriè sanè uidendi actio chrystalloidis est primaria, nō
 tamen solius: sed cū arachnoide. Verum de tunicis quoque
 oculorum magna inter dissecutores est rixa, quum alij septē,
 alij sex, alij quatuor etiam duas tantum esse has uolue-
 rint. Sed uerè si a profunda oculi parte incipias, qua cere-

cap. 1. 2. & dein
 cept.

cap. 1.

cap. 2.

cap. 9.

cap. 1.

bro oculi coniunguntur; primo loco membranula occurrit, quam adnatam seu coniunctam vocant, ex perieranco exortum ducens: quæ totum oculum cum eiusdem ossibus colligans, & simul moventes musculos cooperiens, definit ubi nigrum oculi cum albo coniungitur. huic statim, si ad anteriora procedas: secunda, sclerotica videlicet, & dura succedit, ex dura cerebri membrana ortum trahens, quæ totum planè oculum ambiens, in posteriori dura; in anteriori vero parte cornea nuncupatur, & tertiam tunicam constituit. post duram, alteram tenuiorem tunicam conspiciere est, ex tenui cerebri membrana progredientem usque ad anteriorem: atque hæc in posteriori parte choroides seu secundina appellatur, in anteriori vero vicia inter vicia hanc, & corneam antea dictam humor est aqueus, corneam ipsam sustinens, ne in crystallinum humorem collabatur. & in huius, quam vicia tunicam dicunt, medio, foramen est, quod pupillam vocant. Post hæc alia versus oculi profundum membrana, choroidi contigua est, atque hæc à posteriori parte retiformis nuncupatur, inter se & crystallinoidem, humorem vitreum claudens, quo crystallinus nutritur: in anteriori vero arachnoidem constituit, quæ crystallinoidi absque medio coniuncta est. ita ut hæc septem oculorum membranae sint enumeratae, adnatæ, dura, cornea, choroides, vicia, retiformis, arachnea. Ex his, qui sex tantum putant, arachnoidem excludunt. nempe quæ adeo tenuis est, ut visum ferè effugiat; conspiciatur tamen ab acuto oculo. Alij etiam reliquam huius tunicæ partem, quæ ad posteriora est, retiformem appellatam excludunt, quod (Galeno etiam asserente) neque colore, neque substantia membrana sit. atque hoc patet, quinque tantum tunicæ superessent. Alij quoque coniunctivam seu adnatam, missam faciunt; quod non tunica, sed durum quoddam tegmen sit, & musculorum ad oculos ducentis. & rursum quatuor duntaxat tunicæ remanent. Alij quoque corneam & scleroticam unam faciunt, quod verè unum circulum tantum constituant. atque ita tres solum tunicæ superant. Alij demum duas tantum esse membranas putant, ac prætermisissis cæteris, alteram ex dura & cornea constitunt; alteram ex choroidæ & vicia. Ita ut hoc patet, & plures, & pauciores oculorum membranas dici possint, non iniuria. De oculorum anatome, & de visus, lege Hippocratem lib. de carnibus.

De cognitione dispositionum oculi, & complexionum eius, & sermone universali de ægritudinibus eius.

Cap. 2.

Cognitio illius esse ex tactu eius, & ex motu eius, & ex venis, & ex figura ipsius, & ex colore eius, & ex quantitate ipsius, & ex operationibus suis proprijs, & ex dispositionibus eius, quod currit ab eo, & dispositionibus passionum eius. Cognitio autem illius ex tactu eius est, quoniam invenit eum tactus calidum, aut frigidum, aut durum, aut siccum, aut lenem, aut humidum. Sed cognitio illius ex motu eius est, ut consideres an motus ipsius sit lenis; & significabit caliditatem, aut siccitatem, quod tactus discernet ipsius: an sit gravis, & significabit frigiditatem, aut humiditatem. Illius verò cognitio ex venis eius est, ut cognoscas, an sint grossæ & ample, & significat illud: [humiditatem] eius: & an sint subtiles & strictæ, & significant [siccitatem] eius: aut plenæ, & significant multitudinem materiei in ipso. Cognitio verò illius ex colore ipsius est, quoniam color significat humorem dominantem proportionalem, scilicet rubeus, & citrinus, & plumbeus, & fu-

a — B.
b — B.

e B. caliditatem, d + B. frigiditatem eius, & ut cognoscas, an sint vasa, & significat.

scus. Sed cognitio illius ex figura ipsius est, quoniam bonitas suæ figuræ significat contrarium illius. Dispositio autem magnitudinis eius, & paruitatis ipsius est, secundum quod dictum est in capite. Illius verò cognitio ex operationibus eius proprijs est, quoniam si ipse videt, [oculus] a longe, & ex propinquo simul, & non letum, & ex propinquo redit a visibilibus ditur ab eo, quod ad ipsum redit a visibilibus fortibus; est fortis complexionis, & æqualis: si est debilis visus, & secundum contrarium illius, tunc in complexionem eius, & in creationem est corruptio. & si ipse non est impotens in cōprehendendo propinquo, quamvis sit parvus, & est impotens in cōprehendendo longinquum, & est spiritus eius est clarus, sanus, parvus, & cuncti medici, quoniam non est sufficiens dilatare egrediendi propter subtilitatem suam: & significat per illud radium, quem credit esse de materia spiritus, & quod egreditur, & obviat utilitatem. Et si non est impotens in cōprehendendo longinquum, & si appropinquat ei illud, quod est parvum, non videt ipsum: & si recedit ab eo, secundum quantitatem longitudinis, videt ipsum, tunc spiritus eius est multus, conturbatus, non clarus, neque subtilis, imò humidus, & eius complexio est humida. Et dicunt medici, quoniam non subtiliatur, neque clarificatur, nisi morbo longo: & quando procedit radius in motu, libet non subtiliatur, & attenuatur. Et si debilitatur est parvus, & est dispositionibus, tunc eius spiritus est parvus, & turbidus. Cognitio autem illius etiam est, quoniam dispositionem eius, quod ab eo currit, est quoniam si ipse est siccus, & non facit lippitudinem omnino, tunc ipse est siccus. & si facit lippitudinem, tunc ipse est humidus valde. Ex dispositione autem passionum eius, quoniam si ipse superfluit, tunc ipse est humidus, quoniam si ipse deficit a calore, & sanatur a frigore; tunc ipse habet malitiam complexionis calidæ. & si lachryatur a contrario; tunc ipse contrarium habet, scilicet quod medius in omni dispositione habet speciem, est æqualis, nisi superfluit. Oculi dispositione] visus: ipse enim est æqualis. Oculi præterea accidunt omnes species ægritudinis, scilicet materiales, & puræ, & composita, & instrumentales, & communes. Et oculo quidem in dispositionibus suis, quæ ei accidunt in forma palpitacionis, & claudionis, & apertionis, & colore, & lachrymis, ad sunt iudicia penduntia ex ægritudinibus acutis: & oportet, ut inquantur in eis. Amplius ægritudines oculi cum cunctis sunt propriæ: quædoque sunt cum communitate. Propinquius vero quod ei communis, est cerebrum, & caput, & uelamina exteriora, & interiora: deinde stomachus. Et omnis ægritudo oculi, quæ super communiter laminarum exteriorum, est magis salua.

ANNOTATIONES.

1 Cognitio illius est &c. Salubres atque insalubres partium singularium nota ex quatuor fontibus, quæ sunt: quædam essentia rationem insunt, quæ ex necessitate consequuntur, operationibus, & accidentibus desumuntur, & art. med. Ex his ergo capitibus petenda oculorum ægritudines morbosæ sunt indicia, ut Galenus lib. eodem art. med. Vide & 1. de sympt. causis.

1. Et significant per illud radium, quem &c. De videndi modo fuit inter antiquissimos etiam philosophos controuersum. Plato, Hipparchus, & Mathematici: alij cetera à re visatolli ad oculos simulachra, ut Democritus, Leucippus, Epicurus, alij & à visu, & à re visa desuere quidpiam existimant, quod Empedocles radios commiscens simulachra, inde & simulachra radios nominauit. Ab his tamen teles desentit, & eorum placita reprobauit, praesertim lib. de sens. & sens. visionem ipse, patiente quidem sensorio fieri non tamen exente re quapiam uel ex oculo, uel ex re uisa; sed ipso demtaxat medio a visibili re altero, & ab eadem formam visu repraesentante, hinc sequitur ut in ceteris, secus, pariter in Commentariis libelli de sens. & sens. praef. lib. 2. Amplexus tamen est Platonis sententiam Galeni & 7. de decret. Hippoc. & 10. de usu part. & in libello de oculis part. 2. Contra tamen pugnat Auerroes & in paraph. de sens. & sens. & in tamen 6. natural. parte 2. philosophi sententiam tueretur. Est igitur hoc de videndi modo problemata, ut dicitur, atque forsitan philosophi tales, quando inter tantos, & tam multos philosophos rixati est. Quamobrem quid de proposita questione sententiam sit, nostrum non est proferre. Tu uide & loca deinde 4. lib. 2. de usu part. & in Timaeo nec non Platonem tractat, rogabit nos quidam, quem oculis videamus, cui in libris de usu part. maxime uero lib. 8. & in de decret. Hippoc. & Platonem alibi crystallino humoris primarium hoc limorem, quo uidemus, pupillam esse testatus, per pupillam, crystallinoidem intelligens. At contra Auicennas 6. de sens. parte 3. in visorij neruis, quo loco coniunguntur, uenit ad singulos oculos ab eadem conspecta re singuli radij transmittantur, nisi & radij iungantur, quod unum obiectum est, & 40. part. facit. At coniungi bina illa species in crystallino humore nequeunt, atque is distaxat locus ad hanc rem aptus fuerat, quod crystallinus humor primum sit cernendi instrumentum, non Arist. tantum & Gal. sed medicis sententia substantia, figura, & qualitatibus a reliquis partibus differens, ut ex Gal. regula, quam ad singularum actionem 50. de decret. Hippoc. & Plat. nulli praeter ipsam partem instrumentum statuendum est, quo praesertim ipse perficitur, tamen hic in crystallino, non in neruis optici interfecit, & Gal. id ipsum propterea fieri affirmet, ut ratio esse videtur, quia eius rei gratia coniungi hos neruos oportet. Si enim ea est particularium sensuum uis, Arist. 2. de anima, & 4. metaph. ut circa obiecta propria non fallantur: quid hoc opus est coniunctione, ut ne si ex aeruorum coniunctione id assequimur, ut utriusque uis forma iungatur, cur, & quae multa simul conspiciuntur, non apparent? Adde, & quum & bina

alioqui aures & nares nobis insint, cur & horum sensuum obiecta multiplicia omnia non sentiuntur? Sed & huic visui experientia relucatur, quum à recentioribus anatomicis deprehensi sint homines, quibus, nunquam per totam uiam tam de visu conquestis, ita visorij nerui essent conformati, ut ab ipso planè ortu disunghi, recta ad crystallinum humorem, dexter quidem ad dextrum, & sinister ad sinistram, absque ulla prorsus coniunctione porrigerentur. Constat igitur id quod nobis propositum fuerat, non in optico neruorum nexu aspectum fieri. Quod si quis tamen pro Gal. & 10. Auicennae contendat, coniungi respondere licet rerum formas oportere. à singulis sanè oculis singularum recipi rerum formas: quae in uisorio nemo coniungantur; non tamen hactenus videndi facultatem in ipsa optico interfectione obiri probatum esse: licet ibidem eam perfici fortè à uero non dissentiat. Est enim particulare & proprium videndi instrumentum crystallinus humor, atque ubi ad hunc uisum rerum forma deuenit. Statim ipsa planè fit uisio; perficitur tamen hac secundo loco in optico sectione; 20. quod, ubi hucusque uisiles species aduolunt, & quae multiplicia, distinguunt, & talia esse cognosci incipiunt, qualia sunt: & hinc sensui statim communi offeruntur; quo, quae sentimus, sentire nos ipsos cognoscimus. ut lib. de sens. & sens. philosophus docet. Fit ergo in crystallino humore specierum uisibilium receptio, & ipsa plane uisio. sed perficitur deinceps, primo quidem in neruorum mollium interfectione: postea uero in communis sensus loco: atque ita fortasse horum authorum controuersia sedatur. Confirmare autem hanc solutionem uidetur Auicennas 6. natural. part. 3. quum, quem locum tu uidet. cap 8.

De signis dispositionum oculi. Cap. 3.

Signa generationis aegritudinis oculi cum communitate cerebri, sunt, ut sint in cerebro quaedam significationes nocumentorum suorum praedictarum: nam si mediator fuerint uelamina in trinfeca, uidebis laesionem, & dolorem incipere a profundo oculi. Et si fuerit materia calida, inuenies sternutationem, & pruritum in naso. Et si fuerit frigida, lenties cursum frigidum. Et raro quidem erit haec communitas cum malitia complexionis singularis. Quod si fuerit communitas cum uelaminibus extrinsecis, & si fuerit materia eueniens ab eis: sentiet extensionem incipientem in fronte, & uenis extrinsecis: & apparebit nocumentum in eo, quod sequitur palpebram. [magnam.] Et si fuerit cum communitate stomachi, erunt signa praedicta in capitulo de communitate cerebri cum stomacho. Et si fuerint illic phantasiae causa stomachi, minorabuntur uacuitate, & multiplicabuntur in saturitate. Signa uero aegritudinis materialis in quantum est in ipso oculo, sunt, quoniam sanguineam significat grauitas, & rubedo, & lachryma, & inflatio, & exuberatio uenarum, & pullatio temporum, & conglutinatio, & lippitudo, & caliditas tactus; & proprie quando cum eis afficiantur signa sanguinea capitis. Phlegmaticam uero significant grauitas uehemens, & rubedo occulta cum plumbositate quadam, & conglutinatio, & lippitudo, & tumor, & paucitas lachrymarum. Cholicam autem significant punctura, & inflammatio cum rubedine ad citrinitatem tendente, quae non est sicut rubedo sanguinea, & subtilitas sanguinis acuti, & paruitas colorum acutarum. b B. lachrymarum acutarum.

AVIC.

L1 3

gluti-

in ebor cultus, sicut caulis, & les, & omnia, que dixerunt in areolis medicinarum singulorum, que sunt proportionata ad hoc, sunt nota oculo. Et scias, quod multitudo vniuersi uel ter nocturna oculo, & magis conueniens ei est autem, quarum usus confert oculo, & conseruat & cura sicut species tutia nutrita cum aqua sam plici, & aqua mentendi, & facere collyrium omnino hora ex aqua feniculi est mirabile, & magni aurabiles est. & [infrigidatio granati dulcis est] utique cum pulpis suis decoctis in d [thanor] om melle, & sicut scies illud in loco suo. Ex autem, quae abstergunt oculum, & acuiunt cultum in ipsa. Rerum autem visui nocibilium sunt operationes & motus, & alia sunt ei in cibis. Operationes autem & motus sunt, sicut longitudo aspectus ad luminosa, & legere subtiliter operatio paruorum, & somnus super repletionem, & coenam. Imo oportet illum, qui in stio fiat deinde dormire, expectare donec digeret ei & omne, quod exsiccat naturam, nocet. Et omne, quod sanguinem turbat, siue sit de reb. salis, siue acutis, siue alijs, nocet ei. Et ebrietas nocet ei vomitus autem confert ei, in quantum mouet materias cerebri, & expellit eas ad ipsum, & si non fuerit exculatio, quin fiat: tunc oportet ut fiat post cibum, & cum facilitate. Et ei. Et stertus plurimus. Et multitudo phlebotomiae, & proprie cum uentolis continuis, [no] cedunt os stomachi, sunt cepae, & porri, & alanthum, & caulis, & lens, [Conuersio] autem in cibis est, ut ita comedantur, ne eorum digestio corruptatur, & multiplicetur ipsorum uasabitur: & ego iam perueniam illuc, & tu scies illud in tractatibus huius tertij libri.

ANNOTATIONES.

Oculis que profint, & que obsint, pulchre Paulus lib. primo prosequitur. ex quo haec ferè sumuntur.

De ophthalmia & conturbatione. Cap. 6.

Ophthalmia alia est vera, & alia est ei simillans, que nominatur conturbatio, & [va] bus in ipso oculo ex caulis extrinsecis [facienti] & pumere, & fumo, & ephemera adusta, horis propter constrictionem ipsius, & percussioem propter commotionem ab ipsa, & uen to procellosa [propter suam prauitatem.] Il-

lius verò totius impressio leuis, est associata cau se, quae non ita remanet post ipsam, ut de ea sit curandum: & si non medicatur, remouetur cū remotione causae multoties; & nominatur grece [taraxis]. quod si causa corporea aut extrin seca [i]uuerit materialem primam, possibile e rit tunc, ut velociter permutetur in apostema manifestum, & verum, sicut mutantur febres ephemerè in alias febres. Quum autem permutatur, & est in principio permutationis, nominatur grece aphrhem Et de speciebus quidem ophthalmiae, est, que sequitur scabiè in oculo, cuius causa est sculptura oculi, que in principio rei procedit cursu conturbationis, & neq; adue nit eius cura, nisi post scabiè frictione. Ophthalmia verò omnino est apostema in conjunctiua, & alia quidem est, que est apostema simplex non pertransiens terminum, [& plurimū] quod est in ea, est venarum exuberatio, & cur fus, & dolor. [& alia est, que est magna, pertran siens terminum in magnitudine, in qua super abundat albugo super pupillam, & tegit eam, & prohibet clausuram, & nominatur chymosis: & apud nos dicitur alguardenii, que plurimū] accedit infantibus propter multitudinem materierum eorum, & debilitatem oculorum ipsorum. Et ipsa quidem non fit a materia calida tantum, imò & a phlegmatica & a melancholica. Et quoniam ophthalmia vera est apostema

[in pupilla] [sequens conjunctiuā,] & omne apostema, aut est a sanguine, aut chole ra, aut phlegmate, aut melancholia, aut ventosi tate, tunc similiter ophthalmiae non euacuatur causa ab una istarum causarum: Et quandoque humor apostemans generatur in ipso. Et quan doque est adueniens ei a cerebro secundum se mitam catarrhi per viam uelaminis extrinseci cooperientis caput, aut per viam uelaminis intrinseci: & omnino a cerebro, et partib. ipsius. Nam, quum in cerebro aggregantur materiae plurimae, & repletio, tunc uix euadit oculus, quin ophthalmiam incurrat, nisi fortis fuerit valde. Et quandoque sunt arteriae, que effundunt ad ipsum superfluitates suas, quum sunt superfluitates in ipsis multiplicatae: siue arteriae sint intrinsecae, siue extrinsecae. Et quandoque materia non est eueniens ei a parte cerebri, et capitis, sed aduenit ei a parte aliorum membrorum, et proprie, quum oculum iam consecuta est malitia complexionis, et debilitauit eum, et fecit ipsum susceptibilem nocumentorum, et est, ad quem effunduntur [superfluitates.] Am

plius de speciebus ophthalmiae est, que habet periodum, et paroxysmum secundum periodum effusionis materiae, et periodum hore generationis eius. Et [violentia] quidem doloris in ophthalmia: aut est propter humorem mor dicatium corrodentem tunicas: aut pp humorem plurimum extensum, aut propter vaporem grossum [secundum raritatem, et] inde est raritas in dolore. Et materia quidem illius, sicut sciuisti, aut sunt ex corpore, aut ex capite ipso, aut ex uenis, que oculo afferunt materiam malam calidam, aut frigidam. Et quandoq; sunt in oculo ipso, et illud si accidat tunicis oculi corruptio complexionis propter humorem retentum in eis, aut ophthalmia [veniente]

d s. charachsis.
e s. Alia litera.
inuenit fortis
sians causam
primitiuam.

f B. Alia litera.
apparitionis
seu exuberatio
nis uenarum
curfus, & dolor
ris.

g s. Alia litera.
non
h s. imo in
iunctia.

i s. B. ille.

k B. uchementi

l B. aut propter
vaporem gros
sum, & secundū
raritatem in illo
Alia litera. & se
cundū uariatio
nem in illo, tūc
est uariatio in
dolore.
m B. prolonga
tam.

AVIC. LI 4 super

n. a. eminentia
Alia litera fan-
tatis.

o. B. propterea
quod adu-
m et res
ab extra occu-
runt, & prohi-
bitur cursu hu-
moris repudi-
seu calidi.

† siphac.

p. B. habet aerē
turbidū calidū.

q. B. compara-
r. B. ad.
f. B. ad.

r. B. alteratio per
separat.

super eas, & conuertat totum, quod aduenit
ei de nutrimento, ad corruptionem. Et ille,
cuiusque sunt oculi exterius prominentes,
est susceptibilior magnitudinis ophthalmie,
& [fortioris] eius propter humiditatem ipso-
rum oculorum, & apertionem pororum ipso-
rum. Et quandoque quidem multiplicatur la-
chrymę frigida in speciebus ophthalmie, pro-
pter priuationem digestionis: & multoties re-
soluitur ophthalmia cum solutione naturę. Et
scias, quod malitia ophthalmie est secundum
qualitatem materię, & magnitudinem eius, secun-
dum quantitatem ipsius. Et scias, quod in regio-
nibus meridiana multiplicatur ophthalmia, &
remouetur velociter. Sed aduentus eius in ip-
sis plurimum est propter cursum materierum
eorum, & multitudinem vaporum earum. San-
nitas vero eius in ipsis uelox est propter rari-
tatem pororum membrorum eorum, & solutio-
nem naturarum ipsorum. Quod si subito super-
ueniat eis trigus, sit difficilis ipsorum ophthal-
mia, & prohibet humorem eius a cursu. In
regionibus autem frigidis, & temporibus frigidis mi-
noratur ophthalmia: sed est parua, & paucitas
quidem eius in eis est propter quietem humorum
in ipsis, & congelationem eorum. eius uero prauis-
tas est, quoniam, quando comprehenduntur in
membro, non resoluitur uelociter propter co-
ardationem meatuum, quare extenduntur ma-
gnifice, donec accidat, ut eis findatur panni-
culus. Quinque præcedit hyems septentriona-
lis, & sequitur ipsam uer meridionale pluui-
osū, & æstas [pluuiosa], multiplicatur ophthal-
mia, & similiter quādo hyems est calida & me-
ridiana, replet corpus humiditatibus, & deinde
sequitur eam uer septentrionale: tunc constri-
git eos. Et æstas quidē borealis multiplicat oph-
thalmiam, & propriē post hyemem meridianā.
& quandoque multiplicatur et in æstate, cuius
uer fuit meridianum, & sicca hyems, & septen-
trionalis. Et tu quidem [considera] corpora
dura [secundum] regiones septentrionales, &
corpora lenia, & rara [secundum] meridiona-
les regiones. Et sicut regiones calidę faciūt oph-
thalmiam, similiter balneum ualde calidū, quā-
do homo ipsum ingreditur, proculdubio facit
ophthalmiam. Et scias, quod quando adest oph-
thalmia, & oculi [dispositio] mutatur conti-
nens [cum] cura recta, & purgatione ultima:
tunc causa eius est materia retēta in oculo cor-
rumpens nutrimentum, & catarrhus ex cere-
bro, & capite, secundum quod declarauimus
in illis, quę sunt præmissa.

ANNOTATIONES.

Ophthalmiam Latini lippitudinem uocant. De hac du-
bitatio est, qui affectus sit, & cuius particula. Gal. & 4. de
cap. 2. cap. 3.
comp. med. per loca, & 2. ad Glauc. inflammationem esse
ait tunica oculi adnatam. ita ut eius sententia affectus in-
flammatio sit; locus uero affectus, tunica quę adnata
nuncupatur. At contra author introductorij ophthal-
miam ab oculi inflammatione distinguit. atque idem
cap. 15.
hunc, totius esse oculi, non minus tunica affectum, resta-
tur. Soluitur. Inter lippitudinem, & inflammationem
author introductorij non aliam differentiam statuit, quam
maioris & minoris nempe lippitudinem eam esse scribens,

qua album rubescit, & palpebra attollitur, ac emde-
lore conuenit, & quęque manus ad motas ferunt. In-
flammationem uero, in qua & oculorum rubor interuenit, &
palpebra magis attolluntur, ut non nisi magno negotio
quęque suspicere. patet autem ex his lippitudinem seu oph-
thalmiam nihil esse, eiusdem etiam authoris testimonio,
quam leniorem inflammationem, atque ita Gal. probat oph-
thalmiam inflammationem esse scriptum reliquisse. De
10 fello autem loco res ita habet. Galenus, ut diximus, quędam
adnatam tunica bene morbum ascribit, id quod & author
libelli de oculis part. 4. & 6. diu tamen totius oculi esse
Eius potest quędam esse inueniuntur in adnata tunica est per cor-
sensum tamen & fluxionem cum magna ophthalmia inueni-
rius, totam planē oculum excreet, & eius adiones effrenat
dir. ita ut uerē nulla de lippitudine uel affectu, uel affectu
loco controuersia sit. Sane Antiquas ophthalmias in
species ferat, pro qua re peso libellum de oculis part. 4.
neque enim Gal. 4. de comp. med. per loca. ubi de lippitu-
20 ex proposito agit, quicquid de his meminit. De his em
sis uide eundem libellum de oculis part. 8. necnon lippitu-
de loci in homine. At de differentijs, quomodo aliam priuati-
cam esse lippitudinem ait, aliam non periodicam, pete Gal-
num 2. de diff. feb. Cuiusmodi & eam differentiam de qua
Gal. 3. aph. quomodo lippitudinem in tabidum & erate non
distinguit. Quę de anni constitutione, regione & ætate
minit, pete ex Hipp. 3. aph. & lib. de loc. aeris & aquę. Ali-
etiam Alexandrum 2. problem. ubi rationem inuenit, quare
lippitudo pestem magna ex parte antecedit. Perpende
& id quod hic de ophthalmicorum lachrymis notat, quare
frigiditas quādoque lachrymas exuberare ob collisionem
uatiorem: quā in re Arist. uidetur aduersari, quod 1. 1. 1. 1.
problem. lachrymas, non quādoque, (ut hic author: per
hanc uocem significans, etiam calidas nonnunquam excre-
re) sed semper in lippitudine frigidas emittimus, contra
ac in ipsis ueniunt, quas maxime emittimus.

Signa.

Cap. 7.

Scias quod dolores, qui in oculo cōtingunt, alij
sunt mordicatiui, & alij corrosiui, & alij
extensiui, & mordicatiui quidem significant
corruptionem qualitatis materię, & acuitatem
ipsius: & extensiui significant multitudinem eius
aut uentositatem. Et ophthalmia uelocioris sit
est, quę est magis sicca. Et lippitudo quidem
acutiorē habent mordicationem, & tardioris
significatio uera maturatiois, aut grossitudinis ma-
teriei. Lippitudo nanque, quę est uelox cum le-
uitate accidentiū, excepta grauitate oculi, est
significatiua grossitudinis materię, & illa, cui
fociatur maturatio, & cum qua est oculi uelo-
citer, est laudabilis, et illa, cuius granum est par-
uitas autem grani, maturatiois adit propria
incipiunt, tunc etiam maturatiois adit propria
quitas: sicut dum perueuerat curtus aquosus
est initium adhuc. Post hoc autem emittimus
conturbatio cognoscitur leuitatis primiti-
sui, & a [quantitate] apostematis primiti-
Et ophthalmiam quidem, quę est cum graui-
munitate capitis, significat foda et grauius
pitis. Nam si uia fluxus a cerebro ad oculum
non est nisi per uelamen extrinsecum conue-
riēs caput: fons est extēsis, & uena excreto-
rit.

sunt plene: & similiter inflatio incipit venire ad palpebram, & in fronte sunt rubedo, & pulsatio, & si est per uelamen intrinsecum, non apparet illud, & apparet sternutatio, & pruritus in naso & palato. Et si est cum communitate stomachi, associatur ei nausea, & conturbatio, & signum illius est humor in stomacho. Sanguinem uero ophthalmiam significant color oculi, & exuberatio venarum, & pulsatio temporis, & reliqua signa sanguinis in partibus cerebri, & quod non lachrymatur plurimum, sed lippitudinem patitur, & coaglutinatur apud somnum. Cholericam autem significat punctura uehementer, & dolor adustius, & inflammatus uisus acutus, & rubedo parua, & lachryma subtilis acuta, & quandoque exulceratur, & quandoque euacuatur a lachrymis, sicut est euacuatio sanguinis, & non coaglutinatur apud somnum. & huius quidem generis est quedam, quae est rubedo adueniens oculo, & est de summa, & comitatur oculum, & quandoque cauterizat oculum, & exulcerat ipsum, faciendam exulcerationem motuam, & ambulatorem. Ophthalmia praeterea cholericæ est genere rubedinis, & exsiccatum cum paruitate apparet apothemati ipsius quantitas, de qua sit uacuandum, neque cursus, & est ex materia parua uacuata. Sed phlegmaticam significant grauius in ea uincens est albedo: & sunt lippitudine, & coaglutinatio apud somnum, & est cum inflatio, & communicant ei facies, & color. Quod si eius principium est stomachus: associatur ei nausea, & phlegmatica quidem quandoque consequitur hoc, ut in ipsa exerceat coaglutinatio super nigrum propter magnitudinem apothematis, ueruntamen non est manifeste rubedinis, neque uehementis: neque sunt cum lachrymis, sed lippitudo. Melancholicam uero significant grauitas cum offuscatione, & ex nationis. Cum uentosa autem est extensio tantum sine grauitate, & neque est cursus, & quandoque rubedinem facit euenire extensio.

ANNOTATIONES.

Lippitudinis notas describit, pro qua re uide Gal. lib. 2. de uul. morb. Vide & Rasim. 2. C. tr. 2. sed praesertim Celsum lib. 6. ubi huius affectus notas, & quid eueniatum sit, pulchre scribit.

Cura conturbationis.

Cap. 8.

Neura conturbationis & a [ophthalmia] leuata, que cursu eius procedit, quandoque a lippitudine abscessit, si fuerit causa inuatiua sanguinis, aut alterius, cum euacuatur, & quandoque sufficit sedatio motus eius, & dissolutio lactis, aut albuginis oui, aut alterius rei in ipso. Et si conturbatio fuerit ex percussione, dissilietur in oculum sanguis, si ipsius, & quandoque sufficit euaporare ipsum cum spongia, aut lana in fusa in oleo rosae, & decoctione lactis, aut decoctione lentis, aut

dissilietur in ipsum lac mulieris ex mammilla calidum: quod si illud non confert, tunc decoctio foenugraeci & sief alb. Illi uero, quæ ex frigore accidit, confert balneum, si non fuerit factum apostema, & non fuerint caput & corpus repleta: & confert ei uaporatio cum decoctione chamæmille, & uinum subtile post tres horas a cibo: & somnus longus post uinum est ex curis iuuatibus, siue sit ex sole, aut frigore, aut alijs. Et ophthalmia quidem, cuius causa est scabies, & est leuis, fricetur scabies in primis, deinde curetur ophthalmia: & quandoque remouetur post fricationem scabiei per seipsam. Quod si magna fuerit, non tolerans, & propinquitatem preparationis, & lenificationis, administrentur subtiliatio, & lenificatio, & mundificatio: ita ut fiat ophthalmia obediens, & toleret, & inter se uicinitem, & inter regimen, & mundificationis, fricationis.

b. f. n. ophthalmicum.

c. B. approximatione regiminis

d. B. approximationem iocet. e. — B.

ANNOTATIONES.

Oculi perturbatio leuis est inflammatio. Author nosse hanc ait facile curari, nempe cause ablatione si extrinseca, & sanguinis uel peccatis humoris euacuatione, si intrinseca. Gal. tamen libello de rem. par. facil. satis superq. reprimi scribit form oculorum ex posca: si calida sint: & uino albo diluto, si frigida. neque uel sanguinis uel alterius humoris euacuationem proponit. Id fere & Celsus lib. 6.

cap. 10.

oculi dolens inflammationem, si modica sit, neque sessione uena, neque purgatione egere, sed sola quiete & abstinentia. Paulus quoque lib. 3. curari has ait pariori cibo, aequo potu, aut inambulatione, & alio ex facili respondente. Tumor tamen uidetur nostri authoris sententia esse. Meminit hic de columbarum sanguine quem instillari in oculum precipit, si perturbatio ex percussione oculi sit, id quod & Gal. 4. de comp. med. per loc. & author libri de oculis in affe-

cap. 6.

fectu, quem is petiam uocat, Paulus uero emphysema uel hypophysma, & Latini suggillationem dixerunt, ubi ex arterijs, aut uenis in adnatam oculi membranam sanguis fluxerit, quod & Paulus fere lib. 3. At Celsus lib. 6. sanguinem hyrundinis primo admonet, post uero columbarum. Vide Galenum quinto de composit. med. per loca.

cap. 2. 2.

De cura communi specierum ophthalmia, & effusione fluxuum ad oculum.

Cap. 9.

Anon communis in regimine ophthalmia materialis, & reliquarum ægritudinum oculi materialium, est minoratio cibi, & ipsius, & exsiccatio, & electio eius, quod generat humorem laudabilem: et alienatio omnis vaporosi: et alienatio omnis rei, quæ est mala digestionis, et alienatio coitus & motus, et sapplaudationis, quæ est a uino, & alienatio comestionis acetosi, et salis, et acuti, et assiduationis lenitatis naturæ. Et phlebotomia ex cephalica est conueniens omnibus speciebus eius. Et oportet quidem, ut uisus patientis ophthalmia non cadat super albedinem, et super radios: imò sit, quod subternitur ei, et quo ipse circumdatur, nigrum & viride: & super faciem eius suspendatur pannus penitus niger apparens oculi eius, et niger quidem sit in dispositione ægritudinis, et caelestis in dispositione sanitatis. et oportet, ut sit domus, in qua habitus ad tenebrositatem

cap. 12. cap. 6.

cap. 1.

a. B. alleuatio. Alia litera subtiliario. b. & inuentionis capitis uini.

eat, & confringunt, & confortant membrum cum calefactione, sicut epithema ex sambuco, & sulphure: & t nitro. Et oportet quidem, ut oculis assidue mundificetur a lippitudine ex lacte distillato in ipsum, & laua ipsum ² t [

albumine oui. Quod si tactus fuerit ne cessarius, oportebit, ut sit cum facilitate. Et opposito, si fuerit ophthalmia vehemens, ut fiat phlebotomia vsque quo timeatur lipothymia. sanguinis nanque emissio plurimi sanat in hora. Et oportet inquantum possibile est, ut retarde- tur in ophthalmia collyriorum administratio vsque ad tres dies; & sufficiat segimen predi- tum ex euacuationibus, & attractione materie iocorum, & dispositionum. Deinde si post il- lud administratur collyrium, non erit malum: plerumque enim sanatur ophthalmia his rebus absque cura alia. Nature vero lenitas est res, que est necessaria, imo etiam necessarium ut solu- tione educatur humor dominas sanguini post phlebotomiam. Et in vaporatione quidem non exstitit bonitas ante mundificationem, neque in diuina materia plurimam, ² [cooperientem] tunc nistitur in spissatua fortia, & que sunt uehe- menter styptica: quoniam in spissant tunicas, & prohibent resolutionem, & magnificant dolo- rem, & proprie quum dolor fuerit fortis. Et ea- rem, & debilitat costringunt in principio, non suffiunt ad prohibendam materiam, & no- cent propter inspissationem tunicarum, & co- stringunt materiam in eis, quod si aliquid ho- erit aqua calida semper, & solum collyrium al- bum dissolutum in aqua melilori est conue- niens: fortius nanque illo cum repletionem capi- tis quandoque est ei nocivum. Resolutiua vero in principio ophthalmie vehementer deuita. ⁴⁰ Et plerumque est necessaria post ista styptica, & distillatio aque zuchari, & aque mellis in ocu- lis, in frigidabis eam, cum eo, in quo non sit inspissatio ad succurrendum ei. & oportet ut intendas a t [

ante hoc ad mundifica- tionem lippitudinis cum facilitate, & non no- tione est doloris alleuiatio, & absterio oculi: ⁵⁰ & medicinis adest possibilitas operandi. Et qua- doque doloris vehementia, facit necessariam morum mandragora, & lactuce, & papaueris, & saliquantule aque sumach. expelle ergo il- la, quantum potes. Quod si aliquid eorum ad- ministras propter necessitatem: administra ip- sum secundum cautelam. & si possibile est tibi ut sis contentus cum albumine oui conuassan- ti cum aqua, in qua papauer sit decoctum: fac, & fortasse oportebit, ut ponas cum eo foenu- te resolutionis, & resoluat etiam, & remoueat necnecmentum stupefactionis. quod si materia est subtilis, & corrosiua, non est malum apud sanans eam, & non succedit dolor: quamuis

oporteat credere, quod inquantum visui no- cet, est malum. verum ² t [

in doloribus a materia corrosi- ua prouenientibus ² t [

malum apud me uti. Ipsum enim sanat celeri- ter. Et cura quidem mordicationis est ex con- glutinatiuis, & infrigidatiuis, & subtiliariis. Et cura extensionis est cum mollificatione ocu- li, & resolutione per ea, quorum vnumquod-

que diximus in loco suo, & permutatione ma- teriei. Quum autem agritudo sit chronica, tunc est phlebotomia facienda ex lachryma- libus, & phlebotomanda sunt ambæ arterie, quæ sunt post aures. Et oportet ut patiens oph- thalmiam, & patientes rheumatismos ad ocu- los, deuitent, quemadmodum multoties dixi- mus in unctionem capitis, & distillationem ali- cuius olei in aurem. Et penitus cura ophthal- mie, est sicut cura reliquorum apostematum,

ex repercussione primo, & resolutione secun- do: veruntamen exigitur propter membrum ip- sum superflua facilitas: & est ut illud, quod re- pellit, & repercutit, & subtiliat, & quod resol- uit, & abstergit, non sit laboriosi tactus, lædens sensum, faciens euenire asperitatem. Et illud quidem non completur, nisi sit stypticitas ei- us, qd refrenat temperata, et mordicatio eius, quod resoluit, leuis, parua: imo est melius, ut sit in illo exsiccatio sine mordicatione, & ut violentia laboris eius frangatur per illud, quod eis admiscetur de eis, quæ sunt sicut albumen oui, & lac mulieris multum super conficatio- nem collyrii, quo fit alcohol. Quum autem ma- teria iam est euacuata, & dolor non est in sum- mo laboris, administra collyrium nominatum vnus dici, commistum cum eo, quod sit sicut vitellus oui, & neque est longinquum, quin sa- netur infirmus in die suo, & ingrediatur bal- neum in ¹ [sequenti.] sitque illud, quod suffi- cit ad resolvendum residuum materiei sicut est collyrium de spica. Et quandoque hora fa- cit necessarium, ut ² t [facias ipsum odorare de collyrio alitiptatan] in die primo rem modicam, & addas in die secundo de eo, & erit cum eo salus: quumque materia ^h [sit praua in oph- thalmiam antecedente] ad dissoluendum, tunc forsitan est necessarium aliquid, quod sit simile succo cucumeris asinini.

ANNOTATIONES.

¹ De ophthalmie curatione egit Gal. 4. de comp. med. per loca. & libello de oculis plenè, partic. 6. nec non lib. de remed. paratu facilib. Scripsit de eadem re Celsus elegantis- sime lib. 6. & Paulus lib. 3. Vide & 13. meth. & Hippo- cratis libellum de nisa: præsertim verò 6. aph. ubi breuissi- mis verbis ophthalmie curationem docet. dolores oculorū meri potione, aut balneo, aut somento aut uenæ sectione, aut medicamento epoto solui scribens. Quam quidem senten- tiam, et si de oculorum doloribus non de ophthalmia, & am- biguo quodam sensu potius, quam aperte pronuntiavit, dum nec tempora explicuit, neque causas omnes, aut præsidia omnia recensuit (sunt enim præter hæc & alisinentia, & somnus, & uigilia, & alia multa quæ oculi inflammatio- nem & dolorem curare queunt) de ipsa tamen ophthalmia intelligi etiamnum potest, cui coniunctus est dolor. et præ- cipuas curandi causas amplectitur: quibus si quis probè usus

e t B. vii.
d t n & stupe-
factiuis.
e t B. propter
causam norma-
ntem.

f. s. sero.

g. in ipso ad-
minitres sief ex
sief alipitichan.

h. B. in obedi-
no fuerit in ophthal-
mia antiqua.

facere emplastrum ex farina orobi, & frumen-
ti decocta cum syrupo mellis, aut cum radice^h
trita, cōfert ei. Et oportet ut assidue abluatur
oculusⁱ [†] & assidue infrigide-
tur, & humectetur. Sed sufficiētia in infrigidā-
ribus est ex eis, quę tardant, & hebetant, & quā-
do resoluitur agritudo, & remanet^k [calidi-
tas,] fac emplastrum ex vitello oui assati, & cō-
tritum croco, & melle, & reliquis, quę scri-
pta sunt ad erysipilam in antidotario.

De cura ophthalmie frigide.

Cap. 11.

[N] ophthalmia frigida facta a materijs frigi-
dis, oportet vt euacuetur humor frigidus.
Et quandoque est necessarium iterare, siue sit
potio, siue^a [inictio] siue gargarisatio, & ut sit
initium curę a repercussiujs, quę non sunt in-
frigidantia ualde sed sint illa, in quibus est sub-
frigiditas^b [†] sicut myrrha, & sarcocolla.
Et si administraueris collyrium de spica cum
aquis commensuratis, erit conueniens. Et si in-
tunicis pupillę non fuerit nocumentum, fa-
cus, & † calcadis, & mel. Et oportet ut liniatur
in principio frons ex calcadis, & proprie quā-
uia materiei est per uelamen extrinsecum, &
similiter non est malum, si abluat faciem ex a-
do uia materiei est ex uelamine extrinsecum. Et
30 si liniantur palpebrę in principio ex theriaca,
& sulphure, & arsenico, est bonum. Et potius
ta sunt in hoc folia alkerua contrita, & com-
mista cum^c [anetho,] & folia maluę deco-
cta in uino. Nos uero dicemus in antidota-
rio troc. conuenientes ad liniendas palpebras.
Eraq. quidem fœnugręci, & mucillago sem-
patis ophthalmiam frigidam, confert. Et
40 post illud collyrium d† [†] le-
lyrium, & collyrium rubeum maius, & † col-
lyrium alraigene,] & sarcocolla dissoluta in
succo foliorum capparis. Et emplastrum ex fo-
lis capparis solum. Et confert omnibus istis
regimen subtile, & administratio balnei, & ui-
ni puri albi.

De cura alguardengi.

Cap. 22.

[O] phthalmie uero, quę facta est guardene-
negi, cura est euacuatio, & phlebotomia,
& uentofatio, & quandoque est tibi necessa-
rium incidere arteriam. Quod si fuerit op-
thalmia calida, & euacuaueris ex toto corpo-
re ex uenis capitis, et uento saueris, oportet
rebet ut administras sicut collyrium album de
repercussiujs, et sicut succus lenitiui frigidi. Em-
plastrum uero exteriora sūt, sicut crocus, et folia
coriandri, et meliloti cum uitello oui, et pane
60 rum, ut eis admisceatur de narcoticis aliquid.
Et liamenta et sint ex huiusmodi, et ex memi-
the, et lycio, et aloē. Et ex eis quidē, quę exper-
de quib. fiat sicut emplastrum, et superponatur
super oculum, & quum dolor sit fortis, infun-

datur in^a [præputijs] vuc. Deinde conteratur^a a. coagulato.
cum vitello oui, & superponatur oculo. Quum
autem dolor sit fortior, infundatur crocus cō-
tritus cum lacte, & succo coriandri, & distille-
tur in oculum. Quidam uero diligunt in guar-
denegi, ut administrantur curę extrinsecę; &
sufficiat distillatio lactis tribus diebus in ocu-
lum, si dispositio illud tolerauerit. Et illi qui-
dem, qui † collyria administrant, iam experti
sunt in guardenegi^b † [†] ad
dolorem ulceratum, ut fiat † collyrium, ex far-
cocolla, & croco, & sief memithe, & opio. Qd
si fuerit guardenegi post ophthalmiam gros-
sam purgabis cum hieris necessario, & admini-
strabis mucillagines lenificantes factas^c [ex] c. cura.
succo caulis, aut aqua decoctionis eius. Et quan-
doque erit tibi necessarium permiscere eas
cum aqua solatri, & quandoque erit tibi neces-
sarium, ut permisceas eas cum myrrha, & d
† sarcocolla. d. croco.

De cura ophthalmie uentosa.

Cap. 13.

[O] phthalmia autem uentosa curatur cū em-
brochis, & uaporationibus, & balneis. Et
uaporatio quidem ex milijs est iuuantior uapo-
rationum, quę sunt ei. Quidam uero præsum-
ptuosi quandoque audent administrare narco-
tica apud doloris uehementiam, & id ut sede-
tur in hora. Sed ipse excitatur post horam ue-
hementius, quam prius fuit: propterea quod
prohibet resolui uentositatem.

Sermo^a [uniuersalis] de medicinis ophthalmie usitatis.

Cap.

14.

a. pauens, seu breuis.

[C] ollyrium quidem album. Nam ipsum est
conglutinatum, infrigidatum, sedati-
uum doloris, rectificatum humoris mordica-
rii. Quandoque admiscetur ei opium, & sit ue-
hementius sedatiuum doloris, sed fortasse no-
cet uisui, & prolōgat agritudinem propter stu-
pefactionem, & cruditatem, quam facit. Et ex
eis, quę procedunt suo cursu^b † est troc. ros. &
est maximi iuuamenti in inflammatione, & do-
lore, & est maior, & minor. Et tu quidem in-
uenies in antidotario trochiscos, & collyria
huius generis. Et inuenies in tabulis oculi me-
dicinarum singularium repercussiuā, sicut † ly-
thargyrum, & dragacanthū & lycium, & rosa,
& antimonium^c [†] [†] & acatia, & memi-
the, & sandalum, & gallę, & lutum sigillatum,
& reliqui succi, & gummi, & reliqua. Et de sin-
gularibus quidem, quę maturāt materies gros-
sas, sunt sicut myrrha, & crocus, & olibanum, &
spica, & castoreum, & parum æris rubei^d † [†]
] & aloes proprie, & amomum, & cornu
cerui adustum. Mensurare autem humorem cū
eo, quod est frigidus, & cum eo, quod est cal-
lidus, est illud, quod pertinet ad industriam
artificialem in particularibus. Reliqua uero
permista experta dicam in antidotario. Et ex re-
percussiujs expertis ad uehementiam doloris,
& materiam grossam, est encaustum^e [†] & alese
hentieri, cum melle puro, & aqua fœnugręci po-
natur in angulis lachrymalibus cum stylo. Sed
de compositis, sunt, sicut collyrium [†] [†] [†]
& ru.

† alcohol.
b. n. & ad oēm.
† alcohol.

c. cura.

d. croco.

b. sunt trochi
sci rosarum, ut
enim maximi
iuuamētū & sūt
maiores & mi-
niores.
† merdalengi.

c. Balasheani.

d. † b. adusti.

e. B. seu tinctu-
ra nigra alafa
chafe.

f. B. alafahicę.

& rubrum lenitum, & collyrium de scedene
gi maius, & troch. de seminibus ex summa eo-
rum sunt boni vltimè.

ANNOTATIONES.

Habes medicamentorum ocularium tum simplicium,
tum compositorum siluam ex Gal. 4. de comp. med. per lo-
ca. in libello de oculis par. 5. in li. de remed. par. facilib. ex
Celfo li. 6. & Iulius li. 7. Paulo li. 3. & Alex. Tral. lib. 2.

Cap. 1. & 2.
Cap. 4. 5. 6.
Cap. 10. Cap. 6.
Cap. 21. cap. 16.

TRACTATUS II.

De residuis egritudinibus eius, quod de oculo
apparet, & plurimum eius est de egritudi-
nibus compositionis, & continuitatis.

f phlycten.

De f uesuis.

Cap.

1.

a n. dulcedine
sua, sua propter
saporis eius in
spidam.
b — B.
c j B. non.

d n. quanto pl
est profundior.

e j B. &.

Contingunt in oculo vesicæ aquosæ in q-
busdam corticibus corneæ, quæ sunt qua-
tuor tunice. Et hæc quidem aquositas coarctatur
inter duos cortices horum. iij. Et eius qui-
dem locus proculdubio diuersificatur; & qui
est profundior eorum, est deterior, & diuersifi-
catur secundum augmentum & diminutionem
cum quantitate: & diuersificatur propter suum
colorem, & essentiam suam: Et quandoque di-
uersificatur propter a [suauitatem suam,] & acui-
tatem suam, & corrosionem suam, & quæcun-
que earum est ad corticem primum, est b [ma-
la] nigra, quoniam illa c + []
prohibet visum a comprehensione vna, & pro-
funda prohibet a comprehensione ipsius, quo-
niam radius est remotior ad hoc ut ipsam fa-
ciat peruiam, quare videtur alba. Et plurima
aquositas acuta est mala; quoniam lædit cum
extensione, & corrosione simul: & d [omnis
quidem, quæ est copiosior,] est plus extensua,
& plus dilatans, & corrodens. Quæ autem
ex ea opponitur foramini, nocet vltimè, e + f
] proprie, quum est corrosiua,
& ulceratiua.

ANNOTATIONES.

Hunc affectum Graeci phlyctenæ, & phlyctidas la-
tini uero pustulas vocant. pro quo uide libellum de oculis par.
4. ubi de affectibus corneæ membrana agit, ex quo mul-
ta hic mutuatur. Vide & Actium li. 1. serm. 3. & Rasum
cap. 9. ad Almensorem.

De cura.

Cap. 2.

a n. Vna litera.
iij. Alia litera.

b n. Alia litera.
magnificata fuc-
ille.

Vra ipsius dum est parua, est cum medici-
nis exsiccatiuis, & cum eis, quæ sunt sicut
medicamen de luto comparato ad Samios, & est
ut sumantur luti Samii torrefacti, vnc. iij. &
tutig. vnc. i. & climia lauata, & antimonij a lu-
ti amborum ana. vnc. ij. & scoræ aris abluta.
vnc. a [ij.] opij. vnc. iij. gummi. vnc. iij. teran-
tur cum aqua pluuiali, & fiant ex eis colly-
ria, & administrentur cum aqua fœnugra-
ci: & quando b [multiplicatur] curetur cum
ferro.

ANNOTATIONES.

De huius curatione scripsit Paulus lib. 4. sed uide & cap.
Celsum lib. 6.

De a [exituris] oculi & corneæ.

Cap. 3.

Exituræ b [oculi] generantur secundum plu-
rimum, ab humoribus acutis, adultis, & sunt
septem species, quatuor a superficie corneæ,
quas Gal. nominauit ulcera: & accidit propter
eas asperitas, prima earum est vlcus similis fu-
mo exilens super nigrum oculi expansa; occu-
pans locum magnum: & nominatur c [alial-
fue,] & fortasse nominatur d [chatemena] & est
inde est species altera: & est profundior: & est
vehementius alba, & minoris quantitatatis, & no-
minatur nubes: & fortasse nominatur etiam
[chatemena]. [Et deinde est species tertia coro-
nalis, & est super coronam nigredinis, quæ quā-
doque occupat de albo coniunctiuam aliquid,
& videtur quod est super pupillam album, &
quod est super coniunctiuam, rubrum. Et quæ
ta nominatur adustiuam, & nominatur etiam la-
nosa, & existit in eo, quod apparet de pupilla,
ac si lana pauca esset super ipsum. Et tres sunt
profunde, quarum una nominatur f [anulum]
submersam habens profunditatem, & est vlcus
strictum, profundum, mundum. Et secunda no-
minatur g [lilimie. f. ungula] & est minor
profunditatis, & latioris occupationis. Et ter-
tia est vlcus, quod nominatur h [allicume. f. &
adustiuam, & est etiam vlcus sordidum, habes
crustas: in cuius mundificatione est timor hu-
miditas enim currit i [per] corrosionem pan-
niculorum, & corrumpitur cum ea oculi
Vlcera uero in oculo sunt aut successione oph-
thalmiæ, aut successione j [pustule] propter per-
cussionem, & multoties quidē est principium
vici: is interior, & disrumpitur ad exteriora, &
conuerio.

ANNOTATIONES.

Hic lapsus Anicetianus putat, quod septem oculi ul-
cerum species enumeret, quum tamen primam & secundam
speciem non inter ulcera Gal. referat. de caus. symptom.
sed corneæ humiditatem exilientem, quid. f. uelut per-
fimum, uel nebulam cernere hoc affecti morbo uideatur.
& tertia præterea ac quartæ species ad eam uicem ex-
ferentiam pertineat, quam profundam uocat. Et eorum
tria illa species, quam argemonem Paulus uocat. Sed cum
idem Paulus inter profunda ulcera reponit, quem corneæ
aut hor noster autorem libelli de oculis uocat. quoniam
nam putant. Is enim par. 4. de oculi uiceris. quoniam
rū species, ut hic facit internas quatuor, & externas
quatuor, & illic mendum sit (ut nos sufficimus) & uocat
quas a. Aut etiam externas uocat, ille internas. Quoniam
quas hic profundas, ille externas nuncupat. Quoniam
quod Galeni auctoritas hic septem oculi ulcerum species
recenset non est accusandus. Neque uero quod uocat
Gal. 2. de sympt. caus. sed alius affectus est, cui conuenit
est asperitas (ut hic notat) quæ in altera uice species
te humiditatem sequens, non est. De tertia uero species
fatetur quidem ex argemonem Pauli esse. sed inter
ipsam esse vlcus non admittimus. Quod enim Paulus

exterior pupilla parte rubra undam esse de interiori ue
no candulam, per interioram partem, non profunda intelli
genda est, aut per exterioram ipsa superficies, quia interio
rem Paulus uocat, quæ totius superficiem est centrum, exte
riorem uero alba finitum, eiusdem superficiem circumfer
entia quod & auctor noster ipsum planè emulatus. uo
cat & auctor libri finitionum med. & auctor introduct.
centrum oculi nigrum, circumferentiam uero, album, ut et
Alicenas. Fit ergo, ut non temere hic de his affectionibus
scripsit. Quod uero ut supra notauimus, hic quatuor ex
terna ulceris, & tres interna species faciat, auctor uero lib.
de oculis contra. Hoc mendam in libello de oculis esse pro
terio habemus. quum de botriai. fossula & cglomate &
epicramate dubium non sit, quin interna sint ulcera, ut
Alicen. sentit, non externa.

De signis.

Cap. 4.

Signa ulceris in eo, quod de oculo apparet
sunt, quod est punctum album, sicut in
pupillam, & rubrum, si est in coniunctiua, &
et cum eo dolor uehementis, & pulsatio, & ma
do est sanies, quæ inuenitur in []
perponitur, alia, significat dolor, &
& pulsationem fortem. Si uero fuerit
& fusca, aut subtilis, erit in illo leuior, &
rit rubra; tunc dolor erit leuior valde.

De cura ulceris.

Cap. 5.

Quum fuerit vlcus in oculo dextro, dor
miat super sinistram: & quando fuerit
in sinistro: dormiat super dextram, & oportet
ut subleuet regimen in primis. Quum ergo dis
tates, & ad pullos, ut non deoliterat, & []
non consolidetur vlcus, & multiplicentur sup
peruitates corporis eius, & oportet ut non re
possibile est; neque ingrediatur balneum, nisi
posturationem agnitudo: si autem in
get moram. & intendat in mundificando ca
bus ad inferiora. & similiter confert in eis ven
tatio super crura plurimum, & phlebotomia
nibus iij. diebus, cum eo, quod educit superflui
tationibus, & si fuerit hoc ophthalmia: curetur
prius cum euacuatione predicta in capitulo suo,
dationem doloris, & coniungatur inter [] se
tum cum eis, quæ sunt sicut [] collyrium ane
muleris in oculo. & assensu & cerusa [] & distillatio lactis
bitur. Et ad summum canon electionis me
dicinarum in ipso est, quoniam oportet ut eli
gat omne, quod exsiccat absque mordicatione
num alcedenigi lenitium. Et collyrium oliba
dem iuuat, est collyrium fetalicum, & co
ncluden. Et si fuerit curfus, collyrium darmis &
encluden. Et si fuerit curfus cum acuitate.

tunc damus collyrium [] febricium: Et si fue
rit sine acuitate, []

collyrium, in quo ponitur myrrha, & spica
[celtica.] Quod si in vlcibus fuerit fordes:
tunc cum syrupo de melle, aut cum aqua fenū
græci cum aliquo collyriorum prædictorum:
aut cum mucillagine seminis lini; aut cum la
cte mulieris. Et si fuerit corrosio uehemens, ne
cessarium erit administrare darcametilon: &
quando mundificatur vlcus, tende ad desecati
ua absque mordicatione: sicut collyrium de
olibano, & sicut olibanum ipsum [] nescitigi,
& cerusa, & plumbum adustum ablutū, & col
lyrium album, & collyrium [] salbebar [] pri
& similiter cinis ostraci ablutus cum albumi
ne oui, aut cinis ostraci magni ablutus cum e
quali mensura sui de sedenegi. Descriptio col
lyrij luberis, & est forte. Recipe climia. x. & vij.
aur. cerusa ablutū unc. i. amyl. & opii, & draga
canthi omnium ana. aureos. ij. terantur, & tri
centur cum aqua pluuiali, & consilcantur
cum albumine oui. Aliud eiusdem nomi
nis, & est forte. Recipe climia adusta & ceru
sa ablutū. unc. viij. myrrhæ aur. vj. plumbi adu
sti ablutū aur. j. lithargyri aurei. vj. plumbi adu
sti ablutū, & talk amborum an. 3. iij. dragacan.
3. viij. terantur cum aqua, & consilcantur cum
albumine oui.

De rupturis corneæ.

Cap. 6.

Vandoque sit a [] ruptura] præcedente,
& quandoque sit a causa extrinseca, si
cut percussione, aut casu disrumpente: tunc ap
paret uuea. Quod si illud, quod de ea apparet,
est res modica, nominatur formiculis & almu
saragi, & [] granatilis, & illud est secundum
magnitudinem, & paruitatem. Si autem est aug
mentatio illa, ita ut appareat in ea granū uueæ:
nominatur uuea: & quæ est maior: nominatur
vesiculis. Si autem egrediatur uuea ualde, ita ut
separetur inter palpebras, & cooperturam, no
minatur clauialis: & quando albificatur uuea,
non est ei sanitas. Et scias, quod quum cornea
rumpitur in longitudine, non videtur albedo;
sed uidetur scissura, & est quasi speculator iam
sic elongatus. Et possibile quidem est, ut hoc
declaretur modo manifestiore, & dicatur, q
ruptura quandoque sit in omnibus partib. cor
neæ, & corticum eius, & est eminentia de sub
stantia [] uueæ, & quandoque sit in quibusdā
partibus corneæ, & est eminentia ex ea ipsa, &
est apud corosionem quorundam corticum
eius, et assimilatur vesicis, sed differt a vesicis
mollibus, et duris, quoniam propter vesicas mol
les, & duras fiunt in albedine oculi rubedo, &
lachrymæ, et pulsatio, et [] frangitur] sub ra
dio. Sed non est ita hoc. Eminentia uero, quæ
fit propter fracturam corneæ in omnibus suis
corticibus. aut est cum apparitione totius uueæ,
aut cum quadam parte eius. Eius autem species
sunt quatuor, parua, [] granatilis] et formica
lis, quæ quādo minoratur similatur vesicæ mol
li, et vesicæ duræ, et separatur ab ea, quoniam
est secundum colorem uueæ in nigredine, et
[] uiriditate et colore medio inter eas.] Quod
si differat color eius a colore tunice uueæ, etiā
uesica

d. n. sarianum i.
e. f. B. tunc adu
nitramus.
f. B. nardi.

g. n. alne f. tegi.

h. B. alabar.

a. s. ab ulcere.
Alia licera ab ul
cere penetrare.

b. s. aldebabi,
seu aldenabi. i.
muscalis.

c. B. coruæ.

d. B. deprimur.

e. B. muscalis. []
fa. alzarcha. i. co
lore, celesti seu
griseo uel glau
co, & althei. i.
colore uario. i.
colore medio i
ter colorem ni
gru, & celesti,
seu griseum.

ANNOTATIONES.

Affectum hunc ὀφθαλμῶν Græci vocant, suppuratorem
 quæ, quum ubi pus albescit, vox etiam nuncupant. i. vñ
 pen, propterea quod in quem colore referat, quamvis hæc
 vox & ὀφθαλμῶν ipsum significet. Pulchre huius naturæ
 in curationem describit Paulus, a quo præsertim hic desum
 ptus lib. 3. Vide & Gal. 3. de comp. med. per loc.

De cancro in oculo.

Cap. 12.

Plurimum accidit in tunica cornea * []
 dolor vehemens, & extensio in venis
 oculi, & punctura fortis, quæ læditur tempus, &
 proprie quum mouetur habens ipsum, & ruber-
 cit, & laceratur ab omni, in quo est caliditas. Et
 ex eis, in quorum salute non est spes: quam-
 rem cancer in sedatione eius, & non facit dolo-
 rem eius, quum accidit in oculo. Et admini-
 stratio quidem medicinarum calidarum est ex
 ore, quæ lædunt patientem ipsum, & augment do-
 lorem intolerabilem.

De cura.

Cap. 13.

Non fuerit excusatio curæ eius, tunc sit in-
 tentio sedatio doloris, & mundificetur cor
 & nutriatur cibus ab humore * [conturbato]
 pus non est calefactio, & potus lætis confert ei.
 Et oportet quidem, ut administraretur in ipso al-
 bumen oui cum meliloto, & aliquid de croco;
 & collyrium album, & omne collyrium factum
 est eis, quæ sunt sicut amyllum, & cerula, & gum-
 mi, & opium. Et omnia, in quibus ponuntur re-
 sistentia, & stupescientia, & collyrium
 factum ex vitello oui, & oleo ros.

ANNOTATIONES.

De huius quoque affectus signis & curatione scripsit
 Paulus lib. 3. ubi de carbunculo & carcinomate agit: ex
 quo hic mutuatur: Pete & Aerium lib. 1. ferm. 3.

De garab, & apostematibus lachrymalium. Cap. 14.

Quandoque egreditur in lachrymalib. an-
 gulis oculi, exitura, & quandoque est du-
 de genere glandularum. Et plurimum * [mali-
 tie] eius est, quod videtur eminentia in lachry-
 malibus, & [] inuenitur cum expressione, & do-
 lor eius expressio, & multiplicatur cum ea oph-
 thalmia. Et quandoque est exitura bothora-
 rum, faciens collectionem, & disrumpitur, & quæ-
 ramque communicant in hoc, quod vnaque-
 que carum mouetur sub tactu, & submergitur
 in expressione, & augmentatur, quum dimitti-
 tur, & quædog; est substantia eius bothor, & eius
 angustia [] in profundo, quare eius eminentia
 prius non apparet: verum ipsam significat
 prius, & quandoque manus inuenit eam a-
 pud compressionem ultimam. Et garab quidem,

est fistula adueniens in angulis oculi domesti-
 cis. Et plurimum quidem eius succedit exitura,
 & bothor apparentibus in loco. Deinde rumpi-
 tur, & fit fistula, & exitura illa antequam rumpi-
 tur, nominatur * [kakilus.] Et quoniam illud
 membrum est subtile substantia, videtur ab in-
 teriori eius usque ad ipsum exterius, sicut * [pan-
 nus, quem] inuenis a latere ossis nasi, & a latere
 eius, quod apparet de oculo. Quum ergo rumpi-
 tur [] dimittit longitudinem, & remanet samo-
 sa difficilis coniunctionis [] quoniam membrum
 est humidum, & cum humiditate sua mouetur
 semper, & propter hoc fit fistula. Et eius quide-
 ruptura quandoque est ad exteriora, & quando-
 que ad interiora [] & quandoque est ru-
 ptura eius ad ambo latera simul. Et multoties fit
 eius ruptura ad nasum, & currit ad ipsum. Et
 quandoque consequitur malitia sanici eius os,
 & corrumpit ipsum, & denigrat, & corrumpit
 cartilagine palpebræ, & implet oculum sanie,
 quæ egreditur cum compressione.

De cura.

Cap. 15.

Algarab est agritudo chronica, & quæ est
 ex ea leuior, est illa, quæ est recens. Nam,
 quæ recens est, curatur cum medicinis facili-
 bus, quas dicemus. Chronica verò cura est in
 ea cauteriū, quod narrabimus, aut quod stat lo-
 co eius, sicut diebardich. Incipiat ergo, & fri-
 cetur fistula panno, deinde fiat linicium cum die-
 bardich, & impleatur. Quidam autem existimaue-
 runt, quod quando mundificatur ab ea caro mor-
 tua, deinde submergatur corum cum aqua siliqua-
 rum Nabati, & intromittatur in ipsa, confert ve-
 hementer. Et si quis vult administrare medici-
 nam abiq; cauterio: tunc melius est, ut exprima-
 tur donec egrediatur, quæ est in ipsa, deinde ablu-
 atur cum vino styptico distillato in ipsa, & si sue-
 rit parū, & non egreditur, dimittatur usque ad
 duos dies, aut tres ligata, donec aggregetur ali-
 quid quantitatē habes, deinde exprimatur, post
 lauetur: deinde distilletur in eam collyriū alga-
 rab, quod Mahomet filius Zachariæ sibi compa-
 rat, & proprie, quod ex eo dissolutum est in aqua
 gallarū. Et melior quidem distillatio est distil-
 latio, quæ fit post distillationem interueniente
 hora inter oēs duas distillationes. Et de melio-
 re quidem regimine eius, est ut mēsuretur eius
 profunditas contēta: deinde inuoluatur radius
 cotto submerso in medicinis, & ponatur in ipsa;
 siue sit medicina currens, siue puluis. Et oportet
 quādo administratur medicamen, ut stringatur
 cum panno, & adhibeatur quies. Et de collyrijs
 quidem expertis est, ut sumantur arsenici rubei
 & atramenti, & cātharidarum, & calcis, & salis
 ammoniaci, & aluminis partes equales & aggre-
 gentur, & terantur cum urina pueri, & siccantur,
 & administrentur sicca. Quandoque verò con-
 fert, in principio sui, & ante eruptionē, ut super
 ponatur ei atramentū, & ponatur super ipsam
 ammoniacum, & merubegi, & similiter nux rā-
 cida, & oē quod est fortis resolutionis. Et quā-
 doque teruntur folia rūtæ domesticæ cum aqua
 cineris, & ponuntur super kakilus antequam cō-
 sequatur os, & post cōsecutionem eius consoli-
 dat ipsū, & rectificat carnem. Sed mordicant in

AVIC.

M m prin-

e B. akilus.

f n. concutias
quam.g n. d. o. f. e. de pe-
ntrando, & sic
difficilis coniu-
lidationis.h f n. dextri,
aut sinistri.

Cap. 18.

[Los quidem, quæ subti lis est ex ea in corpo-
ribus euientis teneris oportet ut assidu-
eturaporatio cum aquis calidis, & balneis in a-
qua calida. Deinde administretur a [fricatio]
[] semper. Et quandoque confert ei
succus, florum papaueris rufi, & succus centa-
reæ minoris, Et iterum unearum pars una, & â-
meos due tertie partis vnius, fiat ex eis puluis.
Et fortius eo effus, ut sumatur sarcocolla, zuccarû
tabarzet, spuma maris, aristol. & † nitrum, fiant
cum eis alcohol. Et ex eis quæ confertur, sunt
alcohol.

Sebel est panniculus accidens oculo, ex infla-
tione uenarum eius apparentium in superfi-
cie coniunctus, & cornea, & textur quiddam
in eo, quod est inter eas, sicut fumus. Et eius qui-
dem causa est repletio illarum uenarum, aut a
materiis currentibus ad eum per uiam panni-
culi exterioris, uel per uiam panniculi intrinse-
ci, propter repletionem capitis, & debilitatem
oculi. Quandoque uero accidunt ex sebel pru-
ritus, & lachryma, & panniculus, & nocumen-
tum ex lumine solis, & lumine candelæ, & debi-
litatur uisus ex ea, quoniam impedit & infert ci-
tuationem. Et nocet ei omne, quod ei super-
ponitur. ¶ Plurimum uero accidit oculo pari-
enti sebel, ut fuit minor, & minoretur corpus
pupillæ eius. Et sebel quidem est ex egritudini-
bus, quæ hereditantur, & permutantur de uno
ad aliud.

ANNOTATIONES.

Referrī hunc affectum ad pterygium nonnulli putant, quum Paulus lib. 6. de pterygio albicante & tenuiori meminit. sed quod hic author statim de pterygio uerba faciens, de tenuiori itidem ungula mentionem faciat, ostendit aliud esse, de quo hic loquitur. Credimus nos idem hoc esse malum, de quo & Rafis 9. ad Almans. cap. de scabie & se bel oculi. quum ait super album & nigrum oculorum simili tudinem panniculi ex unius rubris & grossis contexti ap parere. Quare, quum Auicennas sebel ait esse panniculū; intelligendum id non uerē panniculum hoc esse, sed nideri. De hoc Grauius, ut uerbum quidem, nisi hic pannus fortasse sit, de quo author lib. de oculis part. 6.

a B. Et quando
que,

cap. 10.

De signis.

Cap. 20.

40 **S**igna febel, cuius principium est uelamen exterius, sunt ea, quæ multoties diximus de exuberatione uenarum exteriorum, & rubedine faciei, & pulsatione uehementi in temporibus, & in uenis corneæ. & signa alterius sunt, q̃ sūt contraria istis in eo, quod declarabitur tibi in canone.

De cura.

Cap. 21.

OPortet ut abhorreat cum ea omnia, quæ abhorret habens fluxum ad oculum, quæ sunt ea, quæ diximus in primis, & non iterabimur ea nunc: & vt vtatur de euacuatuiis, & mundificatiuiis, quæ diximus, & ut titer olea: & emplastra super caput. Et caput purgia abhorrent quidam ipsa in ea etiam: sed ego non uideo malum in vsu eorum, quæ caput est mundum. Et Gal. quidem concessit, vt in potu vinum daretur, & fieret ut post ipsum dormiret, cum esset mundus, & non esset materia in corpore, & capite eius: & uidetur quod hoc sit conueniens in febre leui. In ea vero, quæ fortis est, non est ^a [exceptio a collectione,] & melior quidem ^b [collectio] eriam, ut penetrant fila multa sub uenis: et quum adunata sunt, trahantur ad superiora, ut eleuetur febre, deinde ^c [colligatur, cum nuchradhi,] acuti capitis ad incidendum, ne remaneat aliquid,

a B. excusatio ab
incisione.
b B. inciso.

c B. incidatur cū
macharad. i. cū
forſice .

ANNOTATIONES.

NOTATIONES.

Communis hic affectus corneæ & adnata tunica est. Hu-
iusque duas species facit, tenuem & crassam : ne tenuem
nebulam, crassam autem absolute à longinquo vocat, emula-
nem, hoc facit in re Paulum, qui de cataractis & albuginib.
trahat, alius vero delitescens, non a cataractis, à longin-
quo dicitur. Agit de hoc & eius curatione Paulus lib. 3. Vi-
de & Celsum lib. 6. & Gal. 4. de comp. med. per loc. & de
medic. fac. par. ad Sol. Vide & Rasm. 9. ad Alumn. &
quoniam de ulceribus oculorum agit, & in cap. de albugine.

De cura.

Cap. 25.

Diluetur super ipsum sanguis columbae ;
 aut turturis, aut [alia] achit, aut algura-
 principio, permisceatur ei aliquid de repercuti-
 bus, sicut est lutum dictum chimolea, & luti-
 dictum armentum. In fine vero eius commiscea-
 tur cum resolutiuis usque ad arsenicum cum
 luto sigillato. Et quandoque curatur cum lacte
 muliebri cum thure, & aqua salis, & proprie, in
 qua dissoluta sunt sal gemma, & sal ammoniaci,
 & proprie quando ponitur in ipsa illud cu-
 m thure, & distillatur ex eo in oculum, & colly-
 rium [ex lapide lazuli] & piperis, & sarco-
 collae partibus aequalibus, & arsenici quantum
 & sit ex collyrium. Et quandoque fit ei em-
 plastrum de foris cum kali uisito cum vino, aut
 cum aceto. Et similiter ex stercore columbino
 & enucleatis solum cum aceto, & reliqua, quae
 dicta sunt adhibeantur, & proprie cum fuerit
 per salis, & cortices raphani, & melilotum
 cum sanguine draconis, & radice lilij & croco,
 & lentibus cum oleo rosae & vitello oui. Et recti-
 fopii, & origanii, in qua decocta sunt hyss-
 acro, in quo decoquantur cinis aut meta, aut
 infusione olibani cum aloes, aut cum aqua cro-
 chamemillae & meliloti, aut succo eorum: aut
 decoctione foliorum caulis, & fiat emplastrum
 & antiquo: aut fiat emplastrum ex sinapi con-
 trito commisto cum duplo sui de carne ficus,
 aut cum cinere decocto in vino, aut ammeos,
 & hyssopo cum lacte vaccino. Quod si cum tar-
 tur cinimum & sal, & distilletur salua in ipso.
 Et folia [salicis] conferunt ei ualde, quando
 ex eis fit emplastrum.

AN NOT A T I O N E S.

Hypophagma, quod & hemalopan, & auctor lib. de
 oculis, seu illius potius interpret, periam uocat, affertus est,
 quo, ut Celsus ait, oculi sanguine suffusi sunt. De hoc pere
 Gal. 4. de comp. med. per loc. Paulum lib. 3. Celsum lib. 6.
 Aethiops lib. de oculis part. 4. & 6. Vide & Rasim 9. ad
 Almans. cap. de atarphati.

De lachrymis.

Cap. 26.

Hae aegritudo est, ut sint oculi semper hu-
 curant lachryme. Et earum quidem aliae sunt
 naturae, aliae accidentales. Et de accidentalibus
 aliae sunt inseparabiles in sanitate, & sunt
 aliae sequentes aegritudinem, quae remouentur,
 causa autem in accidentalibus, est debilitas re-
 tentia, aut digestiua decoquentis, aut diminu-

tio lachrymalis in natura, aut propter admini-
 strationem medicinae acutae, aut successione in
 cisionis ungulae. Et principium quidem illius:
 humiditatis est cerebrum, & curius eius ad ocu-
 lum in una duarum uisuum predictarum mul-
 toties. Quae autem naturae sunt, aut propter era-
 dicationem incisionis lachrymalis, non sanan-
 tur. Et curius quidem lachrymarum, qui fit in se-
 bribus, & in aegritudinibus acutis, & est sine cau-
 sa, est propter nocumentum cerebri, & aposte-
 ma cerebri. Et quandoque accidunt in febribus
 uigilatiuis, quae sunt ex febribus ephimeris, aut
 febribus putridis sanguineis, & quandoque mul-
 tiplicatur curius lachrymarum in a [frigore.]
 Et istae omnes, quae sunt de genere earum, quae
 accidunt velociter remouentur sequentes aegri-
 tudinem [] si remouetur, remoue-
 tur cum ea []

a B. Alia licera.
extensione.b + B. quae.
c + B. etiam.

De cura.

Cap. 27.

CAnon in cura earum est administratio me-
 dicinarum equalis hypochondriacis. Earum ve-
 ro, quae factae sunt successione incisionis ungu-
 lae, aut corrosione eius per medicinam, cura est
 pulvis citrinus, & troch. de croco, & collyrium
 de aloes, & collyrium de croco cum bengi, & ut
 fiat alcohol super lachrymale ipsum cum thure,
 aut fumo eius proprie, & cum aloes & meni-
 the, & croco. Quod si iam finita fuerit, & ad li-
 nem peruenierit, non nascetur unquam. Illa au-
 tem, quae facta est non ab incisione ungulae, cum
 tutia, & cum alcohol de tutijs, & proprie sicut
 cum alcohol de tutia predicto in capitulo de
 albugine, & omnibus collyrijs viscosis, sicut est
 collyrium album de sarcocolla, & collyrium
 [astaticon] & reliqua, quae dicta sunt in anti-
 dotario. Et ex eis, quae experta sunt in eis, est medi-
 camen factum ex aqua granatorum acetosorum
 cum medicinis. Et illius quidem confectio est,
 ut decoquatur li. ex eo uique ad medietatem:
 deinde ponantur in ipso aloes scotrensis, & ly-
 cij, & b [feluzaharagi, & croci, & siel memithe
 omnium an. aur. ij. & musci, ij. danich. & ma-
 neat sub sole. xl. dieb. in vase vitro clauso. Et ex
 eis, quae experta sunt in ipsis, est ingredi balneum
 in ieiunio, & morari in ipso, at distillare acetum,
 et aquam in oculum multoties. Illae vero, quae
 sunt naturae, recipiunt curam difficiliter.

a B. Astaticon.

b B. feluzaharagi.

AN NOT A T I O N E S.

Epiphoram hoc mali genus uocare uidentur Graeci. Cel-
 sus tenuis pituita cursum. Plinius de lacrymationes. De
 hoc, & eius curatione agit Paulus lib. 3. sed fusu. Celsus
 cum lib. 6. quum de ophtalmia loquitur, tum lib. 7. Rasim
 quoque 9. ad Almans. de eodem scripsit. Quum auctor
 hic notat in quo repugnare sibi ipsi uidetur. At lachrymas,
 quae naturae sunt, non curari: id quod & Cels. lib. 7. At qui
 de huius curatione statim agit, difficile curari ait, quasi cu-
 rationem admittant sed difficilem. Ex his simarim, in pueru-
 lis hoc initium, tamen si ab ortu inuaserit, curationem recipere.
 ut ubi per aetatem est confirmatum, remedijs non pare-
 re. utrunque ergo innuit Aui. hoc quidem in priori cap.
 id uero, quum de curatione agit.

Cap. 22.

Cap. 7.

Cap. 7.

re, & capite, cum eo, quod scis ex solutiuis, & phlebotomia, & ventosis super^a [ambo tempore & collyrijs] acutis. Et penitus quidem solutio ventris est ex rebus magis iuuatibus species lum: & oportet vt assidue vaporatio^c [in principio] cum lana infusa in aceto, & embrochetur facies cum frigida aqua, d[†] [] & proprie, in qua decocta sunt styptica sicut cortices granatorum, & sentices, & sicut papauer, & endiuia, & virga pastoris. Quod si non fuerit a repletionem, confert hoc regimen in omni hora. Et si fuerit illic repletio, oportebit vt resoluatur in principio materia cum rebus cognitis. Et si fuerit a mollificatione, tunc oportebit admittere hieras magnas, & gargari imata, & odoramenta, & suffumigationes cognitas, & post illa administrata styptica^c [fortitudinem facientia]. Illa vero, quæ est apud partum, si est a paucitate cursus sanguinis parientium, aut corruptione, prouoca menstrua, & extrahe fœces styptica. Et ex medicinis quidem conferentibus in egressionem, & eminentia, est ut fiat emplastrum ex farina fabarum cum rosis, & thure, & albumine oui: & etiam nuclei dactylorum adusti cum spica sunt boni eminentiæ & egressionis.

ANNOTATIONES.

Hunc affectum *ἐκ τῶν οὐλῶν* Paulus appellat li. 3. ubi eius curationem scribit, ex quo author noster videtur hæc de sompississe. meminit & author de oculis part. 6.

De profunditate oculi, & eius paruitate. Cap. 33.

Illud est in febribus, & proprie in uigiliis, & successione euacuationum, & in somnieta, & angustia, & tristitia. Et in illa quidem, quæ est uigiliata, est oculus somniferus, grauis, & in angustia motus in palpebris, & non in pupilla: dixerunt, quod accidit quibusdam hominibus diuersitas duorum laterum faciei in frigore uel, qui est in parte frigida, profundatio, & paruitas.

ANNOTATIONES.

Oculus hoc malo apprehensus Celsus imminutos li. 6. uo ca. uidetur Paulus phthisim & atrophiam nuncupare lib. 3. ubi & eius curationem scribit. sed pulchre & huius curationem tradit Celsus loco citato uidetur tamen Paulo ad uersari. hic enim oculus medicamento, quod rarefaciat, & acriore oblinat: at Celsus, quum hunc affectum ex acri pituita te cursu in lippitudine aut iclu male curato, aut continuatis febribus gigni existimet, acria interdicit & medicamenta, & inuenta, quod lachrymas moueant: id certe, quod & effectum augere potest. Adde, quod si atrophia hæc est, aut lachrymationem non possunt acria non uehementer ledere, dum ex siccatum oculum magis etiam desiccant. Sanè Paulus nobis non satis facit, si acriori medicamento utendi ait. sed (quod nos suspicamus) non acriori, at subacri fortasse medicamentum non licet: non quidem q̄ acria absolute medicamenta oculi conueniant, uerum ut is, lenibus tamen, oculo admagis

irritato leniter oculo. Spirituum & humorum atque alimen-
ti simul copia paulo maior trahatur: ita enim & in partib.
reliquis, quæ atrophia laborant, frictionibus, & acerbis me-
dicamentis, & uerberatione utimur, ut sanguinis copiam
aduocemus. Tutius tamen Celsi consilium sequi existi-
mamus.

De a [uiriditate] oculi.

Cap. 34.

a B glaucedine

b B glaucedo.

Viriditas autem accidit, aut propter cau-
sam, quæ est in tunicis, aut propter cau-
sam, quæ est in humoribus. Et causa quidem in
humiditatibus est: quoniam si fuerit glacialis in
ipso plurimæ quantitatis, & albugineus clarus,
& situs eius propin quæ ad exteriora, & æqua-
lis quantitatis [] & paucis; erit oculi uiridis^d [ua-
rius uiridis: & proprie si non fuerit ex tunica
prohibitio. Et si in humiditatibus fuerit con-
turbatio, & glacialis fuerit paruus, & albugineus
plurimus, obtenebratio fiet, sicut est obtenebra-
tio aque profundæ. Et si fuerit glacialis pro-
fundus, erit oculus niger. Causa autem in tuni-
cis, est uiridis. Nam si ipsa uiridis fuerit nigra, erit
oculus eius cauta niger. Et si fuerit [] uiridis,
fiet oculus [] uiridis. Et uiridis quidem fit [] ui-
ridis, aut priuatione digestionis, sicut planta:
nam in principio quum nascitur, non est appa-
rentis tincturæ, imò declinat ad albedinē, deinde
ipsa cum digestionem fit uiridis; & pp hæc cau-
sam, sunt oculi infantium^h [uirides,] & ua-
rij, & huius quidem [] uarietas fit secundū hu-
miditatem ultimam, aut propter resolutionē
humiditatis, quam sequitur tinctura, quum est
digesta ualde, sicut plāta, quum resoluitur eius
humiditas, incipit albificari. Et hæc quidem^k
[uiriditas] est a siccitate dominante. Et infirmo-
rum quidem oculi; & senum, varij sunt pro-
pter hanc causam; quoniam in senib. multipli-
catur humiditas extranea, & resoluitur innata.

Aut erit illic color eueniens in creatione, non
propterea quod ipse adueniat uiridis, quum non
prius fuerit. Et fit quandoque propter claritatē
humiditatis, ex qua creata est. Et quandoque fit
propter vnum duorum, quādo accidit in prin-
cipio creaturæ, & scitur illud bonitate uisus, &
malitia eius. Et [] uiriditas quidem alia est na-
turalis, & alia est accidentalis. Varietas autē pro-
uenit ex aggregatione causarum nigredinis, &
causarum^m [uiriditatis] & componitur ex eis
inter nigredinem, & [] uiriditatem, quæ est ua-
rietas. Et si esset uarietas [] primitiua, secundū
quod existimauit Empedocles, esset oculus^p [] vi-
ridis] lesus propter suum defectum ab^q [] aquei
tate, quæ est instrumentum uisus. Quidam autē
nigri minorantur a^r [] uiridibus, in uisu, quum
uiriditas non est propter nocuumentum in ip-
sis. Et causa in hoc est, quoniam nigredo, quæ
est [] causa albuginei] prohibet penetrationem
formarum colorum cum [] declaratione] pro-
pterea quia contraria est peruietati, & [] illud
sicut illud, quod est [] propter conturbationem
humiditatis, & similiter, si fuerit causa propter
multitudinem humiditatis. Nam si est multitu-
do, & non [] respondet motui palpitatiōis].
& egressionem ad anteriora [] ita quod inde] fit
curadum. Et si oculus fuerit [] uiridis] propter
paruitatē humoris albuginei, erit magis uidēs

c B aut.
d B. glauc^o cau-
sa eorum.

e B. glauca.
f B. glaucus.
g B. glauca.

h B. glauci.
i B. glaucedo.

k B. glaucedo.

l B. glaucedo.

m B. glaucedi-
nis.

n B. glaucedine

o B. Alia licera.

pp igneitate.

p B. glaucus.

q B. Alia licera.

igneitate.

r B. glaucis in

uisu quādo gla-

ucedo.

s B. pp multā

albugineitate.

t B. manifesta-

tione.

u B. sicut illa

quæ est.

x B. obedit ad

modū uchemē

tis intuitionis.

y B. egressionem

de qua.

z B. glaucus.

AVIC.

M m 4 in

ANNOTATIONES.

De sclerophthalmia & xerophthalmia agit, quæ genera sunt dura et arida lippitudinis, ut Celsus ait lib. 6. quæ in uide. Vide & Paulum lib. 3. ex quo hæc uidentur descripta. Cap. 6. Cap. 22.

De grossitudine palpebrarum. Cap. 7.

A Egritudo est sequens scabiem, & quando que faciunt ipsam possidere linimēta frigida super a [oculum] & eius cura est † collyrium factum ex lapide lazuli, & lapide armeno, & ex nucleis dactylorum adustis, & spicis duabus, & administratio balnei assidua, & alienatio uini; quandoque uerò fricatur plurimum cum radio, et collyrio rubeo leni: sed fricatio cum zuccato quandoque excitat & attrahit.

a B. palpebram.
† alcohol.

ANNOTATIONES.

Πρὸς τὴν ἀντιλήψιν intelligit, de qua Gal. 4. de cūp. med. per loca. & Paulus lib. 3.

De gessa palpebrarum. Cap. 5.

Est ut accidat palpebris difficultas motus ad claudendum, quum sunt aperta, & ad aperendum, quum sunt clausa, cum dolore, & rube dine, sine humiditate secundum plurimum, & consequitur eas plurimum, ut non obediāt ad aperendum cum excitatione apud somnum. Et plurimum quidem ipsius non est sine frustis lippitudinis separatis duræ siccae, & neque est cum ea cursus, nisi per accidens, quoniam est ex siccitate, aut humore uisoso declinante ad rubedo. Illa uerò, quæ fit a [a fricatione] sine ma li, & multoties est illic complexio calida, & materia plurima grossa indigens euacuatione.

De cura.

Cap. 6.

Oportet, ut assidue vaporationem oculi cū spongia infusa in aqua tepida, & assidue super balneo cum aqua dulci equali, & ponat tum oculum apud somnum albumē conuas caput cum oleo ros. & assidue faciat a [sudare] & caput purgare humectantibus cum oleo violæ & nenupharino, & reliquis. Et si significauerint dispositiones, quod cum siccitate sit materia cholericæ, solues cum volubili, quoniam in ip materia grossa, exsiccata, indigens resolutione, resoluatur cum mucillagine fœnugreci, & mu nim ambe seminis lini acceptis cum lacte. Istæ e scribit quando ponuntur super oculum, au ad eam experta sunt, sunt adeps gallinæ, & mu tur illud desup semp. Et in o [palpebris] admi nistratur qd attrahit lachrymas, sicut collyriū lachrymatis: plurimum. n. confert in materia chronica administratio alcohol prouocan tum lachrymas. Ipsa enim resoluunt materiā, grossam, & faciunt eam currere, & attrahunt ex humoribus subtilibus illud, quod lenit eam, & resoluunt ipsam sua resolutione.

ANNOATTIONES.

De hoc uirio, Græci ne uerbum quidem. Consequitur retentionem excrementorum, quæ tum abire in pilos, tum insensibili perspiratu educi cōsueuerant, retinentur uerò ea, uel ex diuturna scabiei & crustarum mora, uel astricta cu te frigidis medicamentis, uel alia causa quapiā. Meminit hic, huius curationem describens, de fricatione ex saccharo. uidetur tamen, quum ipsum imbecilliter discentat, abstergat, aut leniat, presidium non satis efficax. Adde quod, & si forte saccharū nō importune in hoc malo oculis offeratur, coniuncta tamen fricatio potest offendere, dum maior in perfricatum oculum humorum copia attrahitur, id quod hic ipse innuit postremis uerbis. Sed uerè id presidij genus de aliorum sententia assertur, ab ipso uerò Auicenna non omnino probatur.

De [a inflatione] palpebræ. Cap. 8.

Accidit propter materias subtiles, & uapores, & propter debilitatem digestionis, & malitiam eius, sicut fit in febris uigilantiis, & in uigiliis, & quandoque fit in principio hy dropis, & cachexiæ, & propter apostemata b [humida] sicut peripneumonia, & lethargia, & quado accidit conualescentibus indicat mul toties c [conuersionem.] & proprie quando in eis est reliquorum membrorum inflationis pri uatio, & remanent ipsæ excitatæ, & inflatæ, & cura est abscissio causæ, & uaporatio.

a B. reb. gi.

b B. Alia licera. ininflata.

c B. recidua io nem.

ANNOTATIONES.

Nonnunquam laxo & minime doloroso tumore palpebræ afficiuntur. hunc Græci τὸν ὀφθαλμῶν νοσάντων quæ tamen uox de flatuoso tumore omni, nō in oculi solum, sed & sub cute & membranis, quæ etiam ossa & musculos ambiunt, sumi solet, ut ijs qui in Pauli lectione uersantur constare potest. De hoc ubi in oculis est, uirio agit Paulus lib. 3. uidetur tamen author noster eius causas multo exactius recensere. Cap. 22.

De granitate in palpebris. Cap. 9.

Quandoque fit propter inflationem, & causas eius, & quandoque fit propter debilitatem uirtutis, & casum eius a [†] in hectica, & quandoque fit propter grossitudinem, & afarnac & similia. Et quandoque accidit grauitas,

a † B. heu.

dit grauitas, & mollificatio in principio paroxysmorum & febrium.

De inuiscatione palpebrarum apud lachrymalem,
& alibi. Cap. 10.

a B. seu adhe-
reat cum oleo.

† alcohol.

Q Vandoque accidit palpebre, ut conglutinentur a [aut cum concauitate] aut cum coniunctiua, aut cum cornea, aut cum utrifque, & quandoque fit in uno duorum laterum 10 ad medium, & quandoque fit communis. Et causa quidem in ea, aut est ulcera accidentia, aut ruptura facientis † collyrium, quando colligit ex oculo sebel, & detegit ungulam, & fricat ex palpebra scabiem, deinde non cauterizat ipsum cum cymino, & sale, & similibus ultime, sicut diximus, & non considerat omni hora illud, quod oportet considerare in ipso, donec accidit, ut conglutinetur.

ANNOTATIONES.

Cap. 7. Hoc malum Celsus lib. 7. ἀποσφαισάμεν vocari a Græcis scribit, cuius palpebre curationem docet. Vide & Paulum lib. 6. ubi de commissis palpebris agit.

a B. regimine,
& cura.

De a [moro].

Cap. 11.

b — B.
Alia litera. c. 11.
de fide.
Sude vel aliusde
est caro botho-
ralis addita in
oculo, q. &c.
† algarab.
† alcohol.

E St caro pustulosa addita in oculo. Quod 30 si fuerit apud lachrymalem, tunc rectius erit, ut incidatur; deinde cura † fistula lachrymalis adhibeatur, aut curetur cum † collyrio basilicon, & medicamine de uiolis, & medicamentis ungular, & proprie cum collyrio de arsenico. Et si fuerit cum albedine, & nigredine, tunc cura eius erit cura ungule.

a Balsa. hers.
b † B. Cap. 13.
de cura inuer-
sionis palpebre.

De inuersione palpebrae & est a [aspera.] Cap. 12.

Illius species sunt tres: una eorum est, ut contrahatur palpebra, & non cooperiat album, et illud aut est a creatione, aut est propter inuersionem euenientem palpebris, & nominatur oculus huiusmodi oculus leporinus. Et secunda species est media, & est ut non cooperiat partem albi, et nominatur abbreviatio palpebrae, et causa eius est causa prime: uerum est minor illa. Et tertia est, ut non cooperiat palpebra superior inferiorem, et illud fit aut ex glandula, aut ex nascentia carnis addita, quæ iam est, aut incipit, aut spafino accidente palpebra ex ulcere consolidato super ipsum, non permittente ut palpebra superior cooperiat inferiorem. Et quandoque fit illud torum ex spafino lacertorum circumdantium palpebram. †

ANNOTATIONES.

Ubi oculus cute non obtegatur, λεγόμενον, Græci appellant, quasi leporis oculum dixeris, quod id animal aperis semper oculus est, etiam per somnum. De hoc affectu Cap. 73.

vide Celsum lib. 7. Paulum lib. 6. Aetium lib. 5. serm. 3. mes non Rasim. 2. Cont. tr. 9.

De grandine.

Cap. 13.

E St humiditas ingrossata, & in lapidem conuersa in interiore parte palpebre, & quandoque a [fit in albedine simile] grandini.

De cura.

Cap. 14.

A dministretur super eam linimentum a [cui] aceto & fordibus vrceolorum, & reliquo rum, & quandoque adduntur eis oleum rosæ & gummi albori, & sarcocolla. Aut linitur cum animoniaco contrito cum aceto, & b [cinere] in capitulo hordeoli.

ANNOTATIONES.

Grando γράνις, ociosi est humoris, instar grandinis in palpebra conuertio. Curatur hoc uitium & medicamentis & Chirurgia. Vide Paulum lib. 3. & 6. Celsum lib. 7. & Aetium lib. 2. serm. 3. meminit & Gal. de hac. 4. comp. med. per loc.

De hordeolo.

Cap. 15.

H Ordeolum est apostema longum apparatus super extremitatem palpebre, simile hordeo in figura sua, & eius materia secundum plurimum est sanguis dominans.

De cura.

Cap. 16.

C Vretur cum minutione, & euacuatione per picram secundum quod sciuit deinde de fumatur aliquid de a [opopano] & reol uatur in aqua, & liniatur ex eo locus: quoniam est bonum valde. Et conferunt, ei euaporationes ex adipe dissoluto, aut farina calefactus galbano; aut fermentum, aut panis calcfactus iteratus super ipsum. Et uaporationes capita abicilla, & muscarum habentium capita in sanguis cum aqua, in qua hordeum bulliunt, aut turtur columbae, aut sanguis alguarelsen, & turtur. Aut fumantur parum † nitri, & ponantur super hordeolum, & epithema † Oribasilj. Recipiantur bani, myrrha, amborum ana partem. j. laudan quartam partem, ceræ, aluminis, † nitri armeniaci omnium ana medietatem partis. aggregentur cum fece olei de lilio, & liniatur super ipsum.

ANNOTATIONES.

Paruum tuberculum oblongum, palpebra cilio obtegit, hordeo simile, unde & γράνις a Græcis nuncupatur. De hoc & Celsus lib. 7. & Aetius lib. 2. serm. 3. & Paulus lib. 3. Meminit uero & Gal. 4. de comp. med. per loca. & lib. de remed. par. facilib.

De asarnac.

Cap. 17.

A Sarnac est additio materie pinguis congeneris in palpebra superiore, & grauat palpebram.

pebram ab apertione: & facit ipsam quasi mol-
lificatam: & est coniuncta, nō mota sicut nodus:
& plurimum quidem accidit infantibus, & hu-
mectatis, in quibus multiplicatur lachryma,
& ophthalmia.

De signis.

Cap. 18.

Ex signis eius, quoniam, quum tu^a [tan-
gis] inflationem digitis duobus, deinde se-
paras eos, eminentia in medio eius exilit.

De cura.

Cap. 19.

Cum manus est cura eius: & ipsius modus
est, ut sedeat ager, & teneatur caput eius
frontis ad posteriora, & tendatur in ipso cutis
platam medicus inter, ^a [duos indices & me-
diū suum], & comprimat parum, & aggrega-
ter duos digitos: & ille, qui caput tenet; trahat
eminentia, incidat cutem ab ea sufficienti se-
cione, & subtili, non profunda. Cautela nan-
ciat in hoc est necessaria: & ut incisionem fa-
ciam subito audendo faciat incisionem.]
Quumque apparet per incisionem primam, bo-
num est: & si non, in ^c [anatomia] additio
paratam, super manum suam inuoluat pan-
nam dextra & a sinistra. Et si remanserit reti-
culum salis super ipsum, ut corrodat ipsum. Et
accipiat illud, quod de ea separatum est, & di-
mittat aliud, & non inuadat ipsum, sed com-
patur super ipsum. Deinde imponat super ip-
sum pannum infusum aceto. Quumque matu-
rit ^d [sanguinis], curet ipsum cum medici-
nis conglutinatius, & sint in eis lycium, & sief-
dit partem eius, quæ non separatur detegendo,
namis] sub ipsa, & mouet a dextra, & a sinistra,
donec separatur; aut facit illud cum infimo pē-
do ab eo, ita ut cautela adhibeatur in perforā-
ramen autem] si tendit palpebram cum uehe-
diu, donec incidatur cutis ^h [panniculi], qui
incis, quando comprimit digitis, qui ipsam
circundat in circuitu cutis extensæ: & proue-
nit dolor uehementis: aut apostema calidum: &
remanēt reliquæ duræ] [profundæ], quæ sunt
deteriores quàm farnac. & fortasse inciditur de
lacetto ^k [retinere] oculum aliquid conueniēs,
& debilitatur palpebra ab apertione. Recentē
nec, quæ debilis est, plurimum sanant medici-
næ resolutione absque operatione manus.

De ^a [sufati].

Cap. 20.

a B. alchute i. de
moro.

St caro mollis eueniens in interiore parte
palpebræ, a qua non cessat fluere sanguis
rubeus & niger, & viridis. Cuius quidem cura
est mundificatio cum exsiccatiuis corrosiuis,
& collyrijs acutis. Quumque ^b [sufati corrosi-
ua] fuerit; administrabis tunc pulueres, & colly-
ria, quæ carnis sunt generatiua, sintque ex eis,
quæ in vlceribus palpebrarum dicuntur. Et ad
ultimum, cura pruritus, & scabiei fortium
curetur.

b B. alchute i.
m nū corrolum

ANNOTATIONES.

Et huius morbi notas, causas, & curationem Paulus
pulebre notat libro. 6. ex quo in hunc locum author tran-
stulit.

cap. 14.

De lapidofitate.

Cap. 21.

Lapidofitas est apostema paruum ^a [san-
guineum] & uertitur in lapidofitatem, a
quo quandoque liberat manus operatio: dein
de adhibeantur medicina ulcerum ^b [oculi].

a v. chronicum.
Alia licera emit
tens sanguinem

b B. palpebrarū

ANNOTATIONES.

Videtur hic affectus ad *σύννοτον* referri, de qua Pau-
lus libr. 3. cuius indicium uidetur, quod statim de tylosi,
deia etiam de trachomate agit. Est uero trachoma inter-
na palpebrarum partis asperitudo, quarum intensio, ut ue-
luti incisuras habeat, sycosis nuncupatur: & quon inue-
terauerit, tylosis. meminit de hoc affectu Rasis 2. Con-
tr. 17. 9.

cap. 22.

De ulceribus palpebrarum, & rupturis earum
cura.

Cap. 22.

Vra: administretur super ea emplastrū ex
lentibus, & phlisticis, & corticibus granato-
rum decoctis cum aceto. Quumque ceciderint
cortices, & corrosio destructa fuerit, admini-
strabis super ea uitellum oui cū croco, quoniā
ipse consolidat et si uolueris, administrabis de-
super collyrium de olibano, & collyrium alu-
ber, cum collyrio astaticō, & rubeo leni. Ruptu-
ræ autem palpebræ recipiunt consolidationem
& curantur cura rupturarum ^a [cutium] dicta
in capitulo suo.

a B. cutis.

ANNOTATIONES.

Hæc scabiei oculorum species est, ut author libri de ocn-
lis part. 4. ita & trachoma & sycosis. Pro hoc & sequenti
bus capitibus uide Paulum lib. 3.

cap. 9.

cap. 23.

De scabie & pruritu.

Cap. 23.

Eius causa est materia falsa, nitrosa, ex fan-
guine ^a [calido] aut humido, aut humore
alio acuto, faciens prouenire pruritus prius,
deinde scabiem. Cuius quidem plurimum fue-
cedit ulceribus oculi, & incipit egritudo prius
cum pruritu paruo, deinde fit asperitas, & ru-
bificatur palpebra, deinde fit, ut granum fieri
^b [&]

a v. acuto.

b. n. Alia liora
ulcerorum.

b. [& ulcerosa.] postea adueniunt grana dura,
quum uehementia scissionis adest in pruritu,
& apostematione.

De cura eius

Cap. 24.

a. B. scabiei.

QUum scabiei associatur ophthalmia, cu-
ra prius ophthalmiam: deinde procede
ad scabiem, postquam non dimiseris re. [oph-
thalmia,] & similiter sunt dispositio & iudi-
cium, si est agritudo alia. Nam oportet ut tu
uehementiori eorum diligenter attendas. Quum
que uideris ulcerationem & apostema: cauere
administres medicinas acutas, & similia eis, ni-
si post consecutionem cum facilitate ad possi-
bilitatem: nam tu trahes cum medicinis [a-
quam uehementem. In secunda uero, & tertia
specierum prædictarum necessaria est fricatio,
aut cum ferro, aut cum medicinis fiat fricatio
ex eis, quæ sunt sicut spuma maris, & proprie
generis eius, quod nominatur casuri, aut cum
solum fieri. Aut fac fricationem ex sedo, & cro-
co, & mactha, & fiat ex eis collyrium, & tri-
cetum cum eo. Illius autem, quæ eorum recipit
cum medicinis: & est illa, quæ non consequi-
tur gradum secundum, & tertium specierum
prædictarum: initium curæ, est assiduatio eua-
cuationis & phlebotomia: & si non plus, saltē
bis in mense: & phlebotomia lachrymalium post
phlebotomiam uniuersalem: & assiduatio bal-
nei, & alienatio pulueris, & fumi, & vocifera-
tionis, & cautela uehementia stricture colli, &
[contractionis capitis] & furoris, & ira, & mul-
titudinis loquæ, & applanationis puluinaris,
& prolongationis lacendi super faciem, & om-
nium, quæ ascendere faciunt materias ad supe-
riora, & trahunt eas ad faciem. Et confert in prin-
cipio sui quidem collyrium rubeum lene, & post
ipsum collyrium uiride lene. Quod si fuerit for-
tior illa, tunc acutius unoquoque eorum est et
[&]

c. B. videtur in
demonstrari col-
la eorum. Alia liora
& fluida in do-
monstrari colli
circundationem.

† Erasistrati.

d. B. & sic alia
madi.
† Erasistrati.

c. n. gis.

collyrium de croco. Et quandoque curatur cū
felle hirci, & felle porci, & cum sale ammoni-
aco, & tutia & ære adusto, & calcadis coniun-
ctum, & separatim, Et basilicon, [& collyrium
granatum] sunt bona: & medicamen [Aris-
tratis est ualde bonum. & ex medicinis conferen-
tibus est medicamen huiusmodi. Recipe kara-
be partem. i. corticis [granatorum] partes. ij.
conficiantur cum melle. Aut aloes partem. j. sa-
lis ammoniaci partem. s. conficiantur cum mel-
le & administrentur. Et iterum sumantur eris
viti. xvj. aurei. piperis. viij. aurei. elinix. iij. aurei
myrrha, croci, amborum ana aurei. ij. floris æris.
v. aurei. gummi. xx. aurei. terantur & misceantur,
sicut scis cum aqua pluuiali.

a. † B. palpebræ.

De tumore. † a []

Cap. 25.

b. B. frigidum.

ALintifac est apostema b. []
[cum pruritu, & quandoque
est illud, quod in ipso dominatur, ventositas,
& quandoque est superfluitas subtilis
phlegmatica: & quandoque est superfluitas a-
quosa: & quandoque est superfluitas melan-
cholica.

De signis.

Cap. 26.

QUod uentosum est quandoque accidit in
bitu, & declinat ad partem lachrymalem
& est sicut quem pungi t musca in illo loco, &
accidit in estate, & senibus, & non est grauius,
phlegmaticum enim frigidius est, & grauius, &
seruat uestigium compressionis una hora. Sed
in aquoso non remanet uestigium impressio-
nis per horam, neque dolor est cum eo. Et me-
lancholicum secundum plurimum communi-
cat palpebræ, & oculo, & est cum duritie, & ex-
tensione consequentibus superciliis, & maxilla-
rum summitatem: & non est cum eo dolor, de
quo fit curandum & est color eius siccus. Et
plurimum eius accidit post ophthalmiam, &
post variolam.

De cura.

Cap. 27.

OPortet ut incipias primum, & euacues cor-
pus, & mundifices caput, & ei, quod suc-
cit ad phlegma declinans, administramus plastrum
ex folijs [malue] & foriora eis sunt folia al-
kerua contrita, & permista cum [anetho] & aqua
vaporationem ex sponsa infusa aceto, & aqua
calida, & etiam fiat linimentum ex aloë, & zaha-
ragi, & sief memithe, & faufel, & croco
cum aqua solatri.

De multitudine palpirationis.

Cap. 28.

Multitudo palpirationis fit ex recadente
in oculo leui, & quando fit ex [siccitate]
[Et quandoque multiplicatur in habenti-
bus tetanum, & in preparatis ad ipsum. Et in-
dicat in agritudinibus acutis tetanum, & ipa-
num.

ANNOTATIONES.

Agit de palpebrarum tumore auctor libelli de oculis,
partic. 4. ex quo in hunc locum translata quadam
dentur.

De casu pilorum.

Cap. 29.

CAdūt pili oculi ex causa materie, aut cau-
sa loci. Et causa quidem materie, aut quo-
niam [replētur pediculis] sicut fit in sine agri-
tudinum acutarum paruorum, aut quoniam eis
rumpitur propter illud, quod admiscetur eis,
quum nascuntur, sicut accidit in alopecia, & est
ut fit in interiore parte palpebræ humiditas acu-
ta, aut materia nitrosa, salia, non appareat in
palpebra nocumento sensibili, sed ipsa nocet pi-
lis. Qui autem est causa loci, est quoniam illi est
nocumentum manifestum. Aut durities, & gro-
fitudo, & non inuenit uaporem, a quo generatur
pilis, transitum, aut apostema, & corollio, & si
gnificat ipsum rubedo, et mordicatio uehementis et dolor.

De cura.

Cap. 30.

In illo, qui est causa loci, cura nocumentum
quod est in loco, secundum quod dictum est
cura

cura cuiusque capituli eius in loco suo. Et in illo, cuius causa est priuatio materiei, curetur prius corpus. [per ea regimine largo,] & ciba-
tione: & administra medicinas trahentes mate-
riam pilorum ad palpebras per ea, que dicturi
sumus, & que sunt dicta in antidotario, & in
arcolis medicinarum singularium. Et in eo, qui
est causa materiei corruptæ, administra purga-
tionem capitis, & mundificationem membri:
deinde cura medicamento pilorum. Alcohol
autem iuuatua ad illud sunt lapis armenus &
lazuli. Et ex compositis collirium de nucleis
dactylorum [ex ladano] dictum in antidota-
rio. Aut sumatur de [dactylis immaturis] adu-
tis pondus. iij. 4 [& duarum spicarum.] . iij.
Et ex eis alcohol. Et ex eis, quæ experta sunt, est
ut teratur spica nigra, [& antimonium] & ad-
ministrantur cum radio. Et etiam fiat alcohol
ex stercore muris adusto, & non adusto cum mel-
le, & proprie [atralis] aut sumatur terra, in
qua nascitur uitis cum croco romano, & est
collirium. Et ex eis, quæ experta sunt ad il-
lud ex eis, cum quo sunt pruritus & rubedo, &
corrosio: est ut decoquatur granatum cum sua
totalitate, & partibus suis in aceto usquequo dis-
soluatur, & annectatur super locum. Et omnia
quidem viscosa conferunt. Et ad illud etiam, cli-
mie, colcotar, atramenti partes æquales suman-
tur, & terantur, & administrantur.

[De pilis inuersis & additis.]

Cap. 31.

De pilis additis.

Cap. 31.

Nascuntur ex multitudine humiditatis pu-
trida aggregatæ in palpebris oculi.

ANNOTATIONES.

Ubi palpebrarum pili, vel præternaturam inuertuntur,
uel argentur, *αργαρίω* vocant. De hoc Gal. 4. de comp.
med. per loc. & Paulus lib. 3. & 6. ex quo author uidetur
desumpsisse. Sed pulcherrime Celsus agit lib. 7. Vide &
Rasim 9. ad Almans.

Cap. 8.

cap. 22.

cap. 13. cap. 7.

De cura.

Cap. 33.

Cura eius est mundificatio capitis, et cor-
poris, et oculi cum eis, quæ scis; deinde ad-
ministra alcohol acuta mundificantia palpebræ
sicut albisalicon, et ruscenum, et collirium ru-
beum acutum, et uiride acutum, et colliriū de
myrobal. et proprie si fuerint illic lachrymæ:
aut aliquid accidentium humorum acciderit.
q̄ si non suffecerint, curam adhibe euulsionis,
et euellantur, et liniantur super originem corū
sanguis ericii, et fel a [damarum, et arietum,]
et fel nulturis, et fel caprinum. Et quandoque
permiscuntur fella ista, et sanguines cum casto-
reo, et sunt ex eis colliria, sicut squammæ piscis
et administrantur, quum necessitas incumbit,
dissoluta cum salua hominis. Qui uerò eo uti-
tur, media hora expectet super ipsum. Et ex cu-
ris quidem bonis, est ut sumantur fel ericii, et
fel nulturis, et castoreum secundum æqualita-
tem, et aggregentur cum sanguine columbæ, et
fiant inde troch. ex eis, quæ narrantur, sunt san-
guis [& tincte, et proprie sanguis tincte] canis
et san-

a B. ipsius & fel
chamaleunte,
& fel uiridis.
Alia littera, fel
chaleunte.

b B. chamaleure

c B. alcharad, &
pprie alcharad
& mammillæ.

& sanguis ranarum uertuntamen experimen-
tum non verificauit illud. & rectius quidem se-
cundum qd existimant, est ut misceatur cum al-
kitram. Et ex eis etiam, quæ narrantur, est ut ad-
ministretur feti nuturis cum cinere, & sale am-
moniaco, & succo porri, & proprie quando po-
nitur in sartagine super ignem, donec commi-
sceanur, & equeantur. & si fuerit cinis ostraco-
rum, erit melior. Et rubigo ferri æruginosi cū
salua hominis est ultima, quamuis dolorem
faciat. Et ex eis quidem, quæ sunt experta, est d
[tinea] cum sale ammoniaco, & proprie cum
ungula asini adusta cum aceto forti, & simili-
ter spuma maris cum aqua [psyllii]. Quum.n.
stupefit & infrigidatur locus eo, non nascitur
ibi pilus.

d. a. alarde.

e. B. alafus.

P. alafus.

De inuiscatione ^a [palpebrarum.] Cap. 34.

Fit illud secundum plurimum post ophthal-
miam, oportet ergo ut administrantur far-
cocolla, & zucari tabarzer partes equales. spu-
ma maris quarta partis. terantur & puluerizen-
tur super locum.

TRACTATUS IIII.

De dispositionibus uirtutis uisibilis, &
operationibus eius.

De debilitate uisus & nocimento eius.

Cap. 1.

Debilitatem uisus & eius nocimentum effi-
cit, aut complexio communis in corpo-
re ^a [siccatas dominantis humorose, aut cō-
plexionalis] sine materia. Aut vapor eleuatus ex
corpore, aut stomacho proprie. Aut frigus [ha-
bens materiam, aut non habens materiam.] aut
propter dominium caliditatis materialis aut
non materialis. Aut est sequens causam in ce-
rebro ipso egritudinum cerebri notarum, quæ
est in instantia cerebri, aut in ^b [parte tota]
antere, sicut compressio, aut percussio acci-
dens ei, quare non uidet oculus, aut in parte an-
teriore eius. Et plurimum quidem eius est hu-
miditas dominans, aut siccitas accidens sucef-
sione egritudinum, & motuum superfluatorum
corporum, & animalium, & euacuationum
superfluarum, propter quas cadit uirtus, & a
[resoluitur] materia, aut est propter rem appro-
priatam ipsi spiritui uisibili, et membris, quæ ip-
sum sequuntur, sicut neruo coneano, et sicut
humoribus, & tunicis. Et spiritui quidem uisi-
bili quandoque accidit ut ^c multiplicetur, & ac-
cidit ei ut subtilietur. Et quandoque accidit ei
ut ingrossetur. Et accidit ei ut minoretur. Mul-
tiplicatio autem est melior res, & magis iuuati-
ua. Et subtilitas quidem plurimum accidit ex
siccatate: & quandoque fit ex uoluntate sepa-
rationis accidentis quum sol aspicitur. & si re-
splendentia & similia. Et quandoque perducit
aggregatio ualde superflua ad coarctationem
resoluentem, & inspissatur ea primum: deinde
subtiliatur ualde secundo: & illud est sicut acci-
dit apud longam moram in tenebris. Et grossi-
tudo fit propter humiditatem, & fit propter ag-

a. n. Alia linea.
ex siccatate do-
minante, aut hu-
miditate domi-
nante, humora-
li, aut comple-
xionalis.
b. B. Alia linea.
c. n. uirtute toto.

d. B. exsiccat.

e. B. in spissetur,
& ut subtilietur
& accidit ei, ut
ingrossetur & ac-
cidit ei ut multi-
plicetur.
Alia linea. in
spissetur, ut sub-
tilietur, & acci-
dit ei ut multi-
plicetur.
f. B. et.

gregationem vehementem, non ita, ut perda-
cat ad ^d utendum complexione subtiliante.
Et quandoque est causa in eis ^e [minoratio] quæ
cadet in initio creationis: & minoratio quæ
doque est propter uehementiam siccatas, &
multitudinem euacuationum, aut debilitatem
anterioris cerebri validam, aut prauitatem
egritudinum, & propinquitatem mortis, quan-
do resoluitur spiritus. Debilitas autem & nocu-
mentum, quæ sunt propter tunicas, & plurimu-
eorum est propter tunicas extrinsecas sine pro-
fundis] aut sunt causa substantie tunice, aut
sunt causa transitus, qui est in ea. Et quæ sunt
propter tunicam ipsam, sunt propter comple-
xionem malam: & plurimum eius est retentio
vaporis in ea, aut superfluitas humiditatis per-
uicacis ei, aut exsiccatio & siccitas, & nigritas
tio, & corrugatio accideret ei, & proprie, ante
& corneæ aut corruptio superficiem eius ppter
impressionem ulcerum apparentium, aut ophthal-
miorum: aut tolerantia ophthalmie plurime
auferentis peruietatem eius, aut color extra-
neus intrans eam, sicut accidit corneæ in idio-
ritia ex citrinitate: aut in tarsi ex rubedine,
aut denudatio coloris naturalis, sicut illud, quod
accidit corneæ, & addit peruietatem, & separa-
tionem ad hoc ut lumen uincat accidit ex
spiritum uisibilem. Et quandoque accidit ex
catio, & calefactio propter coherentiam] aut
mam, aeris & luminis] cum humorebus] aut
separatio eorum propter corrosionem accide-
tem, quare non gradatur lumen in penetratio-
nem eis, imò subito penetrat in glaciale inter-
gre. Aut propter ortum panniculum super cor-
neam sicut ungula, aut inflatione, & grossitie uenit
earum sicut in sebel. Accidens aut foraminis, et
fitui, aut est quia stringitur supra naturalis
pter causas, quas dicturi sumus in capitulo pro-
prio, aut dilaturatur, aut oppilatur, integre, aut non in-
tegre, sicut quum est deicentia omnia signilantur. Et
dem dicemus ista capitula omnia signilantur. Et
ista autem propter humores est, quoniam ab-
cials quidem, qui est unus eorum, mutat in
essentia sua equali, & ingrossatur, aut eius sub-
tilitas est fortis, & fit impeditus a delatione
minis, & coloris luminosi super se. Et ex albe-
gineo quidem, quoniam multiplicatur ualde
aut ingrossatur, & fit illud causa ad minorandam
peruietatem suam, aut propter humiditatem
& uapores, qui permiscetur ei, ^f aut mutat
alterantes eius peruietatem, uapores enim, et
mi extranei extrinseci nocent ei, qualiter ego
intrinsici? Et omnia grana uaporosa inflantur
sunt grauatiua uisus. Nocimentum autem, quod
nisi aduenit ex uitreo, non est primum nocu-
imò non nocet uisui, nisi inquantum nocet
glaciale, et conuertit eius essentiam ab aqua
litate propter cibum non equalem, quum ei
fert. Nocimentum autem, quod fit propter ne-
cidit ei apostema, aut ruptura.

De signis.

Cap. 2.

INeo quidem, quod est communitate corpo-
ris, signum est illud, quod dedimus, quod
gnificat complexionem totius corporis.

lud, quod sit communitate cerebri, est, quoniam illic est aliquid signorum significantium nomenclum in cerebro, cum hoc ut sint reliqui sensus laesi cum illo. illud enim fiduciam facit communitatis cerebri. Et quandoque appropriatur visui plurimum proprietatum eius, & cum odoratu, sine auditu, sicut percussio coarctata, quando cadit in parte anteriore cerebri. Et quandoque est auditus cum sua dispositione, & remanet oculus apertus, & non potest claudere palpebra super ipsum; verum non videt. Et signum, quod ipsi spiritui appropriatur, est quoniam si spiritus est subtilis, & est paucus, viderem ex proximo, sine perferatatione, & non videt, quod elongatum est cum perferatatione. Verum eius subtilitas quum est superflua, non significat rem luminosam, valde, imò fugat eum lumine, & separat eum. Et si est grossius, & plurimus, non deficit ei perferatatio intuitu, & longinquum, & non perferatatur visionem propinqui, & causa in hoc apud loquentes de radio, est, quod visus non fit, nisi egressione rati, & quum obuiat ei, quod videtur, & quod motus vadens ad locum longinquum subtiliat grossum, & aequat essentiam ipsius, quemadmodum huius motus resoluit spiritum subtiliorem, quare forsitan non operatur aliquid. Et apud illos, qui dicunt peruium vehere formas, videndi, & reliqua, est quod glacialis motus sit fortis, quum uidet illud, quod elongatur, & illud est ex eis, quae subtiliat spiritum grossum habitantem in ipso, & resoluit spiritum subtiliorem in his duobus sermonibus, pertinet ad sapientes, non medicos. Cognitio uero illius ex dispositione tunicarum, & humorum profundum, est ex eis, quae sunt praua, quum non sit res alia, nisi ipsa. Quandoque autem recurrit ad dispositionem coloris tunicarum, & inflationis earum, & extensionis & corrugationem paruitatis ipsarum, & dispositionem & dispositionem oculi propter paruitatem ipsius, sum de humiditate, quod spargitur super ipse iris, aut uidetur in ipso de siccitate, & conturbatio, quae manifesta est exterius, & forsitan non apparet cum eo homo oculi, & est fortis aspicientis in ipsum. Et quandoque significat secundum dispositionem corneae. Et quandoque significat secundum dispositionem alios suos sicut nebulas. Si autem uidet conturbatorem coram foramine tantum, & non sunt conturbatio fit in albiginco, & quod non est clarus, & si conturbatio est communis partibus corneae, non est dubium, quin ipsa sit in cornea: sed remanet dubitatio, an ipsa sit similiter in albiginco, an non. Et accidit quandoque ex illa siccitate, ut aggregentur ea quadam partes eius, & non fiat perui: quare uidetur coram eis fenestra aut fenestra. Et quandoque est illud propter uisum glaciem existentia in cornea oculi facientium imaginari imaginationes: quae

re erratur in eis, & existimatur, quod sint imaginationes aquae, & non sunt. De contrictione autem, & dilatatione, & aqua, & dispositione nerui, posterius loquemur. Et scias quod omnis corruptio existens a siccitate fit fortis, & quum uacuitas adest, & apud exercitium resolutum, & apud euacuationes in hora meridiei, & ex humiditate contrario.

g. Bapud famē

ANOTATIONES.

Egit quidem haecenus Auicenna de multis, a quibus laedi uidendi alio potest, affectibus. sed id obiter, dum exterratum fere partium, aut manifestiora oculi uitia recenset. Nunc, ueluti ex integro, de uisus offensis aggreditur Galenum amulatus, & de sympt. caus. Unum in hoc notat ipsi uerbis. (Et quandoque fit ex uehementia separationis &c.) quod paulo exactius libet expendere. nempe offendi ait ex solis aspectu uisum, id quod Galenus quoque asserit, & quotidiana experientia probat. Dignum ergo scitu esset, quum uisus offensio symptoma sit, quod sequi morbum solet: quum morbi species plures sint, & oculi partes multae, quoniam morbus ex splendidissima rei aspectu fiat, & quae oculi pars offendiatur. Sanè, huius problematis ratio uidebitur fortasse alicui prima fronte facilis, quum satis uulgatum sit disgregari ab excellenti lumine aspectum, atque non de oculis tantum, sed de omni sensu asserit ab Arist. sit ab excellenti obiecto corrumpi: quod uidelicet in modum quodam flatu & sensum, & ceterarum omnium naturalium actionum uis constet. Ceterum, si res ad diligentius examen reuocetur, et si disgregari uisum, & mediocritatem exsuperari non negamus ob luminis excellentiam, non adhuc tamè, quinam morbus fiat: quoniam offendatur particula, exploratum est. Accedere ergo ad rem propius licebit, si perpena luminis natura gigni in oculo seu toto, seu in chrysalino honore, aut alia quauis particula intemperiem calidam diuerimus. Quum enim lumen, philosophorum testimonio, calefaciat, consentaneum rationi est ex lucidissima re inspecta, ueluti sole aut igne, quibus illud inest ut calefaciant, gigni calidiorum in oculo intemperiem: quae postmodum ob laesi aspectus sit causa. At uero, quum non ex luminis tantum, sed & albisimi corporis inspectione labefactari uisum contingat: non sunt uero quae insigni albore praedita sunt, etiam lucida, aut apta ut calefaciant, quum cersa & calx quantumuis candidissima, opaca sit non splendida: quum etiam nix refrigerare non calefacere apta sit: propterea tentandum illud est, ut generalior quaedam ac lucidis & candidis rebus communis ratio assignetur. Fortasse ergo res ita habet. Visorios spiritus aere & lucida natura esse, non uno loco est a Galeno confirmatum. Fit autem aspectus ex eodem Galeno ac Platone, per spiritum ex oculo egressum: aut certe, si non oculum exeunt, quod Aristoteles differit: ad ipsos tamen oculos affluunt spiritus, quoniam singulae actiones spirituum opera perficiuntur. Constat autem naturae lege similia similibus nullo negotio coniungi, & iisdem delectari, sicut dissimilia dissimilium amplexum subterfugunt. Quamobrem, oblata oculis quapiam re splendidissima, allecti substantiae similitudine uisory spiritus, tanto impetu erumpunt, atque fortasse familiari illi & iocundissimo obiecto eunt obuiam, ac se ad illius amplexum effundunt, ut ex subita atque uolenta ea extra oculum irruptione (si cum Gal. exire radios senseris) disrumpi uel crystallini humoris substantiam, uel raghoide, aut aliud quidpiam ex tenuissimis illis oculi partibus, inter exeundum: uel si non aliud, crystalloidem ipsum, qui antea spiritum co-

Cap. 1.

pia

secant, sicut coitus multus, & prolixitas aspiciē
di ententia, & legere minuta superflua, & me-
dium in eis est iuuamen, & similiter actiones
minuta, & somnus post repletionem. b. t. f.

Imo oportet illum, qui suo in visu de-
bilitatem habet, expectare, donec digeratur cib-
us. Et omnis repletio nocet ei. & omne, quod
essicat naturam. Et omne, quod turbat sangui-
nem ex rebus salis, & acutis, & alijs, nocet ei.
Et ebrietas nocet ei. Vomitus uero confert ei
in quantum purgat stomachum, & nocet ei in
quantum mouet materias cerebri expellendo
ut fiat post cibum, & cum facilitate. Et balneum
hemic, & multitudo phlebotomie, & proprie
cum uentosis continuis. Cibi uero, qui no-
cent, sunt salis, & acuti, & uapores, & omnis,
qui nocet ori stomachi. Et uinum grossum tur-
datum. Et porrum, & cepa, & t. ocyum come-
stum, & oliuē maturā, & anethum, & caules, &
lentes,

ANNO TATIONES.

Hic superius quoque adnotauit. pro quibus pete Pauli lib. 1.

Denysilopa.

Cap. 5.

Estur euāescat uisus in nocte, & uideat in
die, & debilitetur in fine eius. Et causa qui
dem eius est humores oculi, & grossities cori-
um. quidem accidit habet. oculos nigros,
non uirides, & paruitati pupillae, & cui mul-
tiplicatur colores, & anfractuosa in oculis suis.
lis in creatione sua. Et quandoque hae est
causa propter aegritudinem in ipso oculo, &
quandoque fit, propter communiter stom-
achi, & cerebri, & cognoscitur illud per signa,
que sciunt.

ANNO TATIONES.

Nocturna cecitudo, titium est, quo per diem cernit ho-
mo, quem occiduo sole obscurius, noctu uero omnino nihil.
Hoc affectu detentos Graeci nyctalopes, Latini lusiotos uo-
cant. De hoc meminit Gal. 4. de comp. med. per loc. Aetius
lib. 3. Paulus lib. 3. Trallianus li. 2. Rasis 9. ad Al-
maaz. necnon 2. Cont. tr. 6. Sed uide & Celsum lib. 6. ubi
lasioti vocabulo hoc malum imbecillitatem oculorum ap-
pellat.

De cura.

Cap. 6.

Illuc fuerit multitudo, phlebotomia cephal-
i, & angulos lachrymales, & administren-
tur reliqua euacuata nota, & iterentur: & qua-
doque euacuatur cum scammonia, & castoreo,
& confert. & in potu datur ante cibum uini
integrum, & datur in potu post digestionē
succum ex hepate caprino. [diuiso] cum cultel-
lo, & posito super prunas nam, quum currit, ac-
cipitur de eo, quod currit, & puluerizatur super

ipsum sal Indus, & longum piper, & fit ex eo al-
cohol. Et quandoque puluerizantur super ipsū
medicinae, quum superponitur prunis, & fit de-
clinatio super uaporem eius, & comeditur de
carne eius assata, & illud est iuuatium, & quan-
doque inciditur faciēdo sectionem latitudina-
le, & ponitur ex eo stratus vnus, & ex pipere lon-
go stratus vnus, & ponuntur stratus inferior, &
superior ex hepate, & assatur in tanor, & non per-
uenit ad ultimum, deinde sumitur, & colatur ex
eo aquositas, & fit cum ea alcohol. Et similiter
hepar leporis. Et similiter collyrium factum ex
longo pipere, & illud, quod est secundum hanc
descriptionem. [longi piperis, zingiberis] spi-
cae partes aequales. fiat ex eis alcohol. Et fella etiā
iuuatiua sunt, & proprie fella hircorum, & arie-
tum montanorum. Et similiter alcohol cū oleo
balami conuassato cum pauco opio. Et alco-
hol ex piperibus trib. commistis, sicut puluis iu-
uatiuus est ualde. Et similiter alumen aegyptia-
cum. Et alcohol cum melle, & aqua foeniculi
[oleo submerso super ipso, ipatio longo est val-
de iuuatium. Et fortius eo est mel, quum in eo
est uirtus aluminis, & salis ammoniaci. Et alco-
hol factum ex sanguinibus animalium calidarum
complexionum confert. Et confert alcohol ex
succo cucumeris asinini conuassato cum semi-
ne portulacae. Et collyrium alcali. Et collyrium
floris aris confert ei. Et sterces [lacerti,] & stin-
ci. Et sumantur fellis [hædi] pars j. piperis par-
tes. ij. ammoniaci partes. iij. conficiantur cū mel-
le, & administrentur ei. Et confert ei phleboto-
mia venae lachrymalium.

c. B. piperis lon-
gi canbil.
Alia litera pipe-
ris longi, & pi-
peris, &c.

d. B. claudendo
oculum super
ipsum.

e. B. anilel.
f. B. alhada.

De a. [alihar], & est ut non uideat in die. Cap. 7.

Causa b. [alhiar] est subtilitas spiritus, et pau-
citas eius multa. quare resoluitur cum lu-
mine solis, et adunatur in tenebris, et quando-
que est causa c. [alihar] parua, quare uidet in te-
nebris, et umbra, die et nocte, et debilitatur in
lumine.

a. B. algiehar.

b. B. algiehar.

c. B. algiehar.

ANNO TATIONES.

Hic affectus uidetur superiori contrarius. alij tamen ny-
ctalopem hunc quoque appellant, ut author introductorij.
Alij myopiasin eum esse existimant. Sed myopiasin uocat
Paulus affectum, quo propinqua uident, remota non item,
quod & author introductorij. Arist. 5. de generat. animal.
lusiotositati glaucoma opponit, quod illi quidem affectus ni-
gris oculis obuēiat, hic castis, ille minoribus natu, hic se-
nioribus, ille ex humoris copia, hic ex siccitate, id quod &
Hipp. 3. aph.

cap. 19.

cap. 2.

Aphor. 31.

De cura.

Cap. 8.

Est additio in humectatione, & in ingrossa-
tione sanguinis.

De imaginationibus.

Cap. 9.

Sunt colores, qui sentiuntur coram visu, ac si
ipsi sint a. [multi] in aere, & causa in eis est sta-
tio rei non peruenit inter glaciale, et inter ea q̄
uidentur, et illa res aut est ex eis, quorum simile
non comprehenditur in consuetudinibus
AVIC. Na omnino

a. B. Alia litera.
spara.

omnino, & neque comprehendit ipsum nisi qui est fortis visus egredientis a consuetudine in comprehendendo: aut est ex eis, quæ comprehendit visus, quando medius sit, & non est in fine acuitatis: sed est secundum semitam consuetudinis. Et intentio primi est: quoniam quæ visus est fortis, comprehendit debile, & occultum ex rebus, quæ volant in aere prope visum, quæ sunt ex ^a [formis, a quibus aer non euacuatur, ^c [& reliqua: quare apparent ei; & propter suam propinquitatem, quam habent cum aere, ^d [

b B. atomis & alijs.

c. — B.

d † B. & ipsorum paruitatem.

e † B. a quibus.

] non verificat eas; & similiter quum sunt in interiore parte vestigia vaporum paruorum, ^c † [] non euacuatur ex eis complexio, & natura omnino. Veruntamen hæc duo occultantur a visibus, quæ non sunt in ultimo acuitatis, & non imaginantur, nisi ei, qui est vehementis acuitatis in visu: & ista sunt ex eis, quæ non comparantur ad nocumentum. Diuisio autem altera aut existit in tunicis; aut existit in humoribus; & illa, quæ existit in tunicis est, ut sit super tunicam corneam vestigium occultum valde, quod remanet a uariolis, aut ophthalmiæ, & [pustulis, aut alijs; & non apparet oculo exteriori, & apparet oculo interiori, propterea quod non sit peruius locus, in quo est. Occultantur ergo propter ipsum ex eo quod sentitur & aere peruius partes [visæ magnæ secundum quantitatem] quæ si secundum veritatem exterius repertæ forent: ^b [esset pars illa parua magna pars formarum eius, quæ sunt in foramine ueræ.] Illa autem, quæ existit ex humoribus, est secundum duas partes, quoniam aut iam conuersa est ^h [substantia eius in humiditatem ex eo, quod est exterius ab ipsa, ad quod iam conuersa est substantia humiditatis ipsius aut] accidit parti eius malitia complexionis alterans colorem eius, & remouens peruietatem eius, quare non peruius fit illa quantitas eius propter frigus, aut humiditatem, aut caliditatem, i

† buchor.

f B. quæ uidentur, sicut foramina, uel sicut fenestrae cum quantitate aliqua.

g B. Alia litera. tunc illa pars parua haberet quantitatem, seu tunc ille partes parue haberent spatium, seu locum i foramine ueræ.

i quo imprimere formas, seu species suas.

h n. substantia ipsius humiditatis, aut sicut aduenit substantia humiditatis illud quod est extrinsecum ab ea, & illa quæ est propter a quod ipsum id conuersa est substantia ipsius humiditatis est, quia.

i B. sicut quod ebullire illa quantitas unde commouetur in ea, seu agitur in ea acuitas.

k n. quomodo non peruius.

l B. illa uerò, quæ fit ex hoc, quod si h. humiditas aduenit aliqd extrinsecum ab ea m. B. Alia litera paleares.

[Secundum illam igitur quantitatem apparet in ipso acuitas.] Et ex proprietate acuitatis est, ut quum permiscetur humiditati subtili peruiæ, faciat ipsam lactei coloris, ^k [& faciat ipsam uideri non peruiam,] aut propter siccitatem inspissantem & aggregantem ualde, [sed erit illud, quod superuenit ei ex ea in alio. Ergo] non euacuatur quin aut sit accidens non fixum, & est ex genere uaporum, qui eleuantur ex corpore toto, aut ex stomacho, aut ex cerebro, & quum sunt subtiles, perueniunt, & resoluuntur, & sicut fit in crisi. & post uomitum, & post iram, aut sit fixum in eo, & portendit aquam. Et ista quidē imaginationes quandoque diuersificantur in quantitatibus suis, & sunt parue & magnæ. Et quandoque diuersificantur in essentijs suis, & sunt grosse, & subtiles, occultæ. Et quandoque diuersificantur in sitibus suis, & sunt rare, & quædoque spisse nebulosæ. Et quandoque diuersificantur in figuris suis, & sunt ^m [granosæ] & sunt cimicales, & sunt muscosæ, & sunt filiosæ, & capillares cum longitudine.

De signis.

Cap. 10.

Signa earum, quæ sunt ex acuitate sensus, sunt ut sint leues non secundum modum unum,

& figuram unā, & ^a [associatur homini aliquo tempore sanitas: sui visus præter quod illa imago] ^b [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^c [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^d [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^e [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^f [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^g [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^h [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ⁱ [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^j [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^k [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^l [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^m [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ⁿ [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^o [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^p [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^q [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^r [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^s [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^t [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^u [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^v [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^w [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^x [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^y [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.] ^z [et illam, quæ sit prognatio sequatur ipsum.]

Sermo de cura imaginationum, & initium aquæ. 11.

Cap.

Primum imaginationis est, ut tu uenias ad curam earum, quæ aquam portant, res quæ aut earum, quæ sunt ex siccitate, conueniunt quandoque humiditatem nota, sed si sunt ad humiditatem, & alia quæ non sunt a siccitate, conueniunt eis omnia aliosol, quæ abstergunt. In portendit, uerò a quam, oportet ut incipias, & mundum corpus, & proprie stomachum. Deinde incipias ad mundificandū caput cum gargariis, & caput purgabis, & masticationibus. Ex tentionationibus uerò, inquantū purgant, sperantur, timentum, & ex parte laboriosi motus earum, metar ex eis motus a que, & proprie si est cadentia, & ex parte ipsius. Et ista, quæ a piera est mirabilis inuamēti in eis. Et tu quæ pilule aureæ, & ^b [cucumer ananis.] Et tu quæ de iam sentiri in caputis curæ caputis, & deificationis eius illud, quod te oportet accendere. Et oportet ut sit mudificatio per litteram, aut pilulas aureas secundum semitā [mundificatio] trionum frequentius ualde, & neque transtitionis [soluius], & abster suis facit doctus.

post mundificationem. Et confert in prin-
cipio aque, phlebotomia arteriarum post au-
tem. Et oportet quidem ut incipias primo a me-
dicinis lenitius, sicut fœniculum cum melle,
& oleo. Et sicut dicitur, quod odorem tum
simpli confert ei, qui timet defecsum aque
in oculis suis. & similiter ⁶ [olfactio olei ip-
sus. Et dicitur, quod appositio sanguisugarum
super tempora confert in initio ⁷ [lui.] Et quā-
doque confert alcohol cum semine ⁸ [alkete-
nis dicitur quod ipsum remoueat aquam, & resol-
uit aquam: & quod ipsum est vltimum. Deinde
perueniatur gradatim ad medicinas compo-
sitas ex serapino, & similibus sibi. Et ex illis est
asse fœtida, & ellebori albi, aniborū anax. par-
ta sunt, est vt ex capite hirundinis adusto cum
melle fiat alcohol. Et collyrium attlicam. Et
as. Et fortius illis est collyrium de fellibus al-
marahani: & etiā alcohol ⁹ [auidus.] & alco-
hol dictū in antidotario cum felle testudinis.
Et medicamen Oribasij cum aqua fœniculi, ¹⁰
aut collyrium simplici, & aliter & aliter
que conferunt in initio aque; et vt fumatur
in vase aereo, & dimittantur prope decem
dies, usque ad duas septimanas: deinde fuman-
tur myrrhe & croci tritorum, & fellis testudi-
nis isyluestris, & olei balsami omnium an. pon-
tur omnia vltimē, & fiat cum eis alcohol. Et
de serapini ellebori pars j. & asse fœtida pars
decima partis, fiat ex eis collyrium, & fiat alco-
hol etico & iterū ellebori alb. & piperis pars j.
& ammoniaci tertia partis. fiat ex eis collyriū
ut utitur ¹¹ [pilces & cibos] ingrossantes, &
vaporiatus, & potum plurimū aque etiam, &
vini, & frequentiam phlebotomię, & ventosa-
nisi ¹² [tactus necessitatis] cogat ad illud: & ut
credulitas quod sanguis sit calidus plurimum.

AN NOT A T I O N E S.

Quidendi alio depraetur, dū res rei qua non sunt,
aut quas non sunt, esse sufficiamus, sufficiunt Gal. 1. de sym-
ptom. necnon et 4. de aff. loc. ager. Distributione autē est dignū
sui autor est Arist. 2. de anima, sensile supra sensum
admodum non afficit sensum, requiritur a debita distantia in
terre, que personitur, et ipsum sensum, ac si res oculo pro-
prie admodum se ipsa experitur ipsam non cerni, quō
set, quod ad hoc facit, mutata est & imperfecta conspectio
carum rerum, que propius admodum. Arist. autem sen-
sibile de perfecta est visione, neque de imperfecta refra-
ctio de perfecta est visione, que in ipso oculo sunt. At uerō
de affectu, de quo hic agitur, pete Gal. 4. de loc. aff. & Pau-
lin lib. 2. ubi de suffusione agitur. Vide & Rasim 7. ad Al-
de f. alimiflar.

Cap. 12.

Quam est vt fiat foramen uuee latius,
quam est in natura: & quandoque fit il-

lud successione sedæ, aut propter causam pri-
mitiuam ex percussione, aut casu. Et quandoque
fit ppter causas existētes ī ipsa pupilla, & illud
est in albugineo, aut in uuea. Albugineus nan-
que, quum humectatur, & multiplicatur, com-
primit uueam, & mouet eam ad dilatationem.
Albuginei uerō siccitas nō facit dilatationem
per se, sed per accidens, scilicet in quantum sequitur
eam siccitas uuee. Et uuea ipsa, si deficcatur, aut
extenditur ad extremitates suas, sicut extendun-
tur coria perforata, quum exsiccantur, accidit
ei vt dilatetur, sicut, dilatantur foramina illorū
coriorum, & quando comprimitur ab humi-
ditatibus. Et quandoque accidit ei illud ex hu-
miditate intrante substantiam eius, & addente
in spissitudinem ipsius, & extendente eam ad
grossitiem: quare accidit foramini ut dilatetur.
Et quandoque accidit illud propter apostema
extensiuum proueniens in ea. Et quandoque
est amplitudo oculi naturalis, & nocet visui.
Videt enim res minores, quam oportet vt vi-
deantur. Et quandoque est accidentalis, & a [quā-
doque est ita:] & quandoque consequitur ad
hoc, vt videat aliquid. Multoties enim dilata-
tur oculus adeo, vt dilatio consequatur coro-
nam, & non remaneat visui aliquid, de quo sit
curandum. Et illa, que est ex percussione, aut ca-
su, non habet curam.

AN NOT A T I O N E S.

Sunt hæc de mydriasi, pupilla, scilicet dilatatione ex Gal. sum-
pta primo de symp. caus. Pro hæc & huius curatione ui-
de libellum de oculis par. 4. Paulum li. 3. Aer. lib. 2. ferm. 3.
& Celsium lib. 6. Vnum hoc in loco aduersus Rasim scribe-
re hic auctor uidetur, quum ait. Et non oportet ut multipli-
centur &c. Damnat enim frequentiores purgationes. At
Rasim 9. ad Almanf. de pupille dilatatione, iubet assidue
repeti alui solutionem ex cataportis, que cochia appellat.
Sed uerē, explicat hic & interpretatur Rasim sententiam.
neque enim Rasim quotidie purgatoria medicamenta exhi-
benda censet, quod Auicennas damnat, sed frequenter ta-
men euacuandum putat, quod & auctor noster admittit.

De signis.

Cap. 13.

I Am diximus ea in capitulo debilitatis oculi.

De cura.

Cap. 14.

I Lla, que naturalis est, curam non hēt. Et illi,
que est ex siccitate, confert humectatio o-
culi cum humectatiuis prædictis. Et illi, que est
ex humiditate, confert phlebotomia, si in cor-
pore est multitudo. Et etiam phlebotomia la-
chrymalium venarum euacuat ex loco, & con-
fert ei, & similiter phlebotomia venarum tēpo-
rum, & incisio earum; & euacuationes, quas sci-
uisti, & effusio aq. salæ et salitę sup. caput, pprie
mistę cum aceto. Et non oportet vt multiplicē-
tur euacuationes cū solutiuis, et debilitetur vir-
tus, et non euacuetur, qd qritur. Imō quandoque
sufficit ei euacuatio omnib. x. dieb. cum. drach.
a [et. s.] de pilulis cochijs. Et cibus sit aqua cice-
ris cum oleo sisamino. Et fiat alcohol oculo al-
teri cum tutia, vt non dilatetur sicut primus.

AVIC.

Nn 2 Et

a. s. sic similes.

Cap. 2.
Cap. 11. ca. 22.
Cap. 2. Cap. 6.a. s. j. aut cum
drach. j. s.

Maera, & alba margaritalis: quæ ad viridita-
tem declinat partim per & ad cineritatem viri-
dem cum intentione. Genus autem gypseum,
& viride: [] & nigrum plumbeum: []
vehementis nigredinis, & citrinum,
non recipiunt curam, quæ fit cum acu. Et ex
speciosis quidem eius, quæ est grossa, est quæ-
dam species, quæ quandoque fit dura valde,
ita ut egrediatur ad hoc ut sit aqua: & neque
est ei cura. Et illa quidem, quæ magis suscepti-
bilis est cure ex parte essentia, est subtilis [] quæ
gins tuis compressionem feceris, separabitur
velociter, deinde redibit, & aggregabitur: huius
namque ablatio cum instrumento auferendi a-
quam, speratur. Veruntamen huius experientie
assidatio, est ex eis, quæ conturbant aquam, &
quandoque experitur illud alio modo: & est, ut
ponatur super oculum eorum, & suffletur in
ipsum vehementer; deinde auferatur, & confi-
deretur velociter, an videatur in aqua motus:
nam si videtur, tunc iam apta est, ut cum instru-
mento curetur: & similiter, si clausio oculi fa-
cit dilatationem vehementer alterius. Et illa, quæ
post calum, aut ægritudinem cerebri accidit, fit
difficilis, sanitas eius.

De signis.

Cap. 19.

Signa portendentia aquam, sunt imaginatio-
nes prædictæ, quæ non sunt a causis alijs.
Et nos quidem iam exposuimus esse earum in
capitulo imaginationum: & quod accidit cū
eis conturbatio sensibilis, & proprie quādo est
in uno oculorum: & quod imaginantur ei res
luminosæ, sicut candelæ duplices. Inter aquam
verò, & oppilationem intrinsecam, distat: quo-
niam quando unus duorum oculorum com-
mutatur, dilatur alter in aqua, sed nō dilata-
tur alter in oppilatione. Et illud quoniam causa
oculi compresso ad alterum cum fortitudine:
sed quum inuenit oppilationem [] postterius
non penetrat, & hoc secundum plurimum rei:
[] in fine dilatur in altero, nisi aqua sit ue-
hementis grossitudinis: & si non fuerit oppi-
lato, sed in [] alintifar non est aliquid de hoc.

De cura eius.

Cap. 20.

Go quidem iam uidi hominem de his, qui
ad comprehensionem redeunt, & intelli-
gunt, cui aqua iam acciderat, qui curauit se
ipsum cum euacuationibus, & abstinentia cibi,
& minoratione cibi, & alienatione iurium: []
humectantium, & fuit contentus as-
sumptum, & administratione alcosol: resol-
uitur eius bene: & secundum ueritatem, quando
ta [] in principio sui, consistit in
regimen: illi autem, quæ confir-
matio est, non est conueniens nisi cura cum in-
strumento. Oportet ergo, ut repellat habens eā
repletionem, & uinum, & coitum, & sit cōtē-
tus comedere semel i meridie, & fugiat pisces,
& fructus, & carnes grossas proprie. Vomitus

autem quamuis conferat ex parte mundifica-
tionis stomachi, tamē est nocitius in proprie-
tate aquæ. Et nos quidem iam docuimus cano-
nes curationis eius cum medicinis, in capitu-
lo imaginationum. Et nunc dicamus res exper-
tas, & ex eis est, ut sumantur granorū lauri ex-
corticatorum. x. partes, & gummi pars. j. teran-
tur cum urina pueri non polluti, ad aquam, &
ad debilitatem uisus cum aqua pura, & admini-
strentur ad eum, qui non uidet. [] con-

ficiatur cum felle uiperæ, & melle, & fiat cū eo
alcohol: est enim bonum ualde. Dico aut quod
experti sunt hoīes veraces fel uiperæ, & non e-
git operationem ueneni oīno. Et hoc experi-
mentum ex eis est, a quibus cauendi minuitur
necessitas. Aliud experimentum bonum, succi
granatorum relatorum ab insula Moadis, &
& chamedrei, coralli omnium an aur. j. confi-
ciantur cum aqua feniculi. In regimine autē

cure, quæ fit cum instrumento, oportet ut an-
te ipsam præcedat mūdificatio corporis, & ca-
pitis proprie, & fiat phlebotomia, si necessaria
fuerit, deinde obseruetur, ne ille, qui cum in-
strumento est curandus, hēat [] in oculo ruptu-
ram, & timeatur ut accidat in tunicis apolle-
ma, aut sit affluctus pati tussim, aut sit uehemen-
tis rixæ, velocis iræ: nam rixæ, & ira omnis, sunt
ex eis, quæ mouent ad [] profundū vel red itū.
Et oportet ut fugiat uinū & coitū. Et cum hoc
non oportet, ut administretur curā cum instru-

mento, nisi postquam aqua steterit, & descēde-
rit, qd descendere uult ex ea, & in grossata fite-
rit essentia eius [] parūper, & hoc est illud, qd
uocatur complementum. I. t. compressio qdem
subito facta] & phlebotomia nocet: & cibus ei-
us sit aqua ciceris. Et [] constitutur locus, ad
quem moueat curans cum instrumento sub o-
culo, & similiter multoties inuenitur ex prin-
cipio. Et quando uoluntas adest ut fiat cura cū
instrumento, p̄mittitur habenti aquam, ut nutri-
riatur piscib. recentib. & cibis humectatiuis []
permutatiuis, & administretur aliqd ex eis, q̄
resistunt nocimento. q̄. Deinde fiat cera cum
instrumento. Et ad ultimum si aqua fuerit subti-
lis valde, aut grossa ualde, non obedit curæ cū
instrumento. Et quando uoluntas est [] facien-
di, p̄cipiatur infirmo aspiciere ad lachrymalem
domesticum, & ad nasum, & conseruetur secū-
dum illā figurā, & nō sit iuxta fenestrā, neq; in
loco uehementis luminis valde. Deinde proce-

dat artifex, & incipiat, & p̄foret cum mucada-
hati, & uadat inter duas tunicas, vsquequo sit
coram foramine, & inuenitur illie sicut spatium
& sinuositas. Amplius, ex artificibus est, qui ex-
trahit k [] Almadahati] & intromittit in eum
caudam [] almuhec, & est aledidu vsq; ad termi-
num] foraminis, ut p̄paret extremitati acutę al-
muhec transitum, & ut affluat egrum patiē-
tia, deinde intromittit [] almuhec] usq; ad ter-
minum definitum, & [] suspēdit] cum co aquā,
& nō cessat deponere eā donec clarificetur ocu-
lus, & [] occultetur aqua post corneā defubtus
deinde [] dimittit almuhec in loco suo aliquā-
to tpe, ut stet aqua in loco illo, deinde [] decli-
nat ab eo almuhec] & cōsideret an redeat, tunc
si redi, iteret regimē, donec sit securus. Et si a-
qua non obedit, ut currat ad partem, ad quam

A V I C.

Na 3 fecit

c. f. B. dixit ala-
thius alhamodi.

d. n. fodam.

c. B.

f. n. Alia litera.
Et tempus eius
æquale, est tem-
pus anni.g. B. ut adhe-
reat loco, ad quē
curas cū instru-
mento moueat
inferiorē partē
oculi, & p̄pter
illud q̄q; post
ponitur illud a
principio.h. B. ingrossati
bus aqua, & ad-
ministrēt res
ex eis, quæ con-
fortāt nocumē-
tum.i. B. curare cum
instrumento.

k. B. almachda.

l. n. almhēt, &
nominatur ala-
clid in opposi-
to.

m. B. almhēt.

n. B. deprimatur.

o. B. deprimatur
p. B. achareat al-
mhēt.q. B. remouea-
tur ab eo al-
mhēt.

r. v. nunc reitem
almhet.

f. B. cōgelari tē
enim non est ei
curatio.

t. B. situationis.

u. B. situationē.

x. f. B. & renoue
tur medicamē.

fecit eam descendere, declina eam ad partem al-
teram, expelle eam ad partem, ad quā declinat,
et separa ipsam in ea. Quod si videris eam re-
dire in diebus, in quibus curas, [reduc almu-
hec] in illo eodem foramine; ipsum enim re-
manet, et non consolidatur, et quum ad fora-
mē currit sanguis, oportet ut descendere faciat
eum etiam, et non dimittatur remanere illic,
et [congeletur, et non sit ei cura.] Quumque
curam cum instrumento operatus fueris, pone
super oculum, cui adhibita est cura cum instru-
mento, vitellum oui conqussatum cum oleo
viol. et cum cortio. Et oportet, ut oppiletur sa-
nus etiam, ut non moueatur, et sequatur cum
infirmus. Et fac eum dormire super collū tri-
bus diebus in tenebris, et quandoq; necessariæ
sunt iterationes plurimæ huius emplastratio-
nis; et conseruationis huius [preparamenti]
et resupinationis per vnam hebdomadam. Et
illud quidem, quando illic fuerit apostema, aut
soda, aut aliud. Verum apostema facit esse neces-
sarium solutionem ligationis fortis, et mollifi-
cationem eius. Et penitus melius est vt conser-
uet ager [preparationem] suam, vique quo
remoueatur dolor, et non soluatur ligatura, ni-
si in omnib. tribus dieb. *† [] Et oportet
quidem, vt fiat vaporatio in tēpore solutionis,
cum aqua rosæ et aqua salicis, aut cum aqua cu-
cubitar: aut aqua virgæ pastoris: et sibi similib.
Et homines quidem habent vias diuersas in ex-
ercendo curam aque: quæ fit cum instru-
mento: ita vt quidam sint qui distrumpunt inferiorē
partem corneæ: et extrahunt aquam per eam: et
hoc est in quo est timor, quoniam cum aqua,
quando est grossa, egreditur albugineus.

ANNOTATIONES.

Cap. 3. cap. 2.
cap. 3. cap. 1.
cap. 6. cap. 7.

De suffusione agit, quam ὑπόχυσιν & ὑπόχυσιν uo-
cant, nostri cataractam. De huius signis & curatione ha-
bes ex Gal. primo de sympr. caus. 4. de loc. aff. ex Paulo lib.
3. & 6. Rasi 9. ad Almans. cap. de cataracta. sed pulchre
& Celsus lib. 6. & 7. huius curationem absoluit. Quæstio
autem hic est de visu, qualis sit in suffusis sit instrumētus.
Paulus lib. 3. aque potum & cibos extenuantes toto mor-
bi curriculo competere ait: id quod & Celsus lib. 6. uictum
esse dicens optimum, qui pituitam extenuat. Auicennas ta-
men primo quidem attenuantem probat, postea tamen ijs
verbis. [Et quando uoluntas adest & c.] & recentes pi-
sces; & humectantes cibos, in crassantesq; exhibet, ita ut
ubi cura manu agenda est, crassum uictum instituat. Sa-
nè, quod ad hoc pertinet, Author noster non absolute in-
crassantem uictum commendat, uerum si transacto iā mor-
bi initio, curatione per medicamenta non succedente, ad chi-
rurgiam accedere constitueris: nondumq; ad eam crassitu-
dinem redacta suffusio sit, ut acu deprimi ualeat; tum, ut ei-
tius ad manuum actionem uenias, in crassanda quàm pri-
mum suffusio est crassa uictu. neque uerò maxime crassa a-
limenta commoda ad hanc rem sunt, ut quidam existimant:
sed leuiter crassa: talia nempe, ut inceptam suffusionem
perficere, tamen alteram in sano oculo quærit procreare.
Paulus ergo & Celsus uictum morbo contrariū instituiunt;
at Auic. curationis acceleranda gratia affectum contra-
rio uictu auget, quod imperfecta suffusio deprimi acu ne-
queat. Verum unum adhuc est, de quo suspicari aliquis pos-
sit. nepe peracta per chirurgiam actione, iubet hic author

oculo uictum oui cum oleo rosaceo admoueri, id quod &
Paulus. At supra tractatu primo. quum de ophthalmia
curatione ageret, oleum ab oculis, quid mordent, profus
interdixit, quod & Gal. ut etiam alibi est a nobis amata-
tum. Sed tamen si oleum seorsum oculo inimicum est, ad-
mixto tamen uictulo oui eius acrimonia obtunditur, ita ut
nulla sit controuersia.

De destructione visus.

Cap. 21.

10 Destructio visus quandoque accidit ex cau-
sis debilitatis visus, quum superfluit qua-
re cōsideretur illic. Nos uerò iterum dicamus,
& dimittamus, quod est cum communitate ce-
rebri, & aliorum, quoniam illud illic intel-
lectum est. Destructio uisus, aut sit partib. oculi
manifestis in suis substantijs incolumibus, aut
sit illud quū iam acciderit eis nocumentum
[sensibile, aut non sensibile, & quæ in tene cor-
rum procedunt.] Noster uerò sermo est de pri-
mo. Nam si partes oculi apparentes fuerint in-
columes in substantijs suis, sed iā acciderit eis
nocumentum ex parte alia non manifesta ho-
minibus, & uulgo tunc aut erit foramen secun-
dum dispositionem sanitatis suæ, &† []

aut erit illic oppilatio aquosa, aut erit oppila-
tio nō illic, imo in neruo concauo: aut pp rem-
cadentē in foramine eius, aut propter cooperi-
mentum accidēs ex siccitate, aut mollificatione
aut apostematib. in lacertis suis compressis in
seipis. Aut sequetur compressionē accidentē in
anteriori cerebro, secundum q̄ expulsum in
his, q̄ pterierunt. Aut accidit ei attritio: Aut
glaciali accidet remotio ab oppositione fora-
minis. Aut erit corruptio complexionis visus, et
nō erit conueniēs, ut sit instrumentum domi-
plurimum qdē accidit pp humiditatem domi-
nantem sup eam valde; Aut pp siccitatem in seipsum
centem sup ipsum, quare colligitur ex gritudine glau-
40 & corrugatur, & nominatur hæc ex gritudine glau-
conia, & non est ei medicamen: & sit oculus
pp eam [varius multorum generum.] Aut nō
erit foramen incolume, sed aut erit iam conie-
cuta ex eo dilatio in ultimo fine, aut erit con-
secuta ipsum contrictio cooperitura.

ANNOTATIONES.

Ubi ille so apparente oculo, uidendi actio profus abole-
tur, quæ uocatur Græci uocant, nos obscuritatem, & alio
gutram serenam. Gal. id in opticorum neruorum afflu-
reijcit. primo de sympr. caus. nemper obstructionem, a qua
ferri animales spiritus ad crystallinum humorem prohibet-
tur. Verum, quum crystalloidi ab interna quidē parte re-
tiformis, choroides, silirotica, & coniunctiua tunica, ad ex-
terna uerò arachnoides, rubea & cornea circumstant: de
de & vitreū humorem, quo nutritur, & aqueū, qui cor-
nea sustinetur, ne in illū collabatur: res ipsi plane incolum-
non in uisio dumtaxat neruo: sed et inter vitreū & cry-
60 stallinum, retiformem & vitreū, choroidem & siliro-
ticam, siliroticam & choroidem, postea aliquam esse ob-
structionem, a qua deferri idem uisori spiritus prohibetur.
Sed quidquid hac in re senseris, eadem curationem suscipere. Auic.
etius curatio est, si modo curationem suscipere. Auic.
sanè hic curationem non docet. Scribit tamen Paulus lib. 3.
3. quum de obscuritate & hebetudine agit, quem

De signis.

Cap. 12.

Signum autem aque, et dilatationis, et constrictionis, et reliquorum, est illud, quod diximus in capitulo suo. Causa uero in ea, quæ sit in nervo concauo, est illud, cuius comprehensio sita [difficilis] per signa prædicta in capitulo aquæ. Sed distinctio rei in ipso est difficilis; et fortasse non comprehenditur sapientia. Et quando illic fuerit pulsatio, et rubedo, tunc existima, quod sit in nervo apostema calidum. Quod si affuerint illic grauitas, et paruitas caliditas: tunc existima quod illic sit apostema frigidum. Et si fuerit grauitas vehemens: et oculus humidus valde: tunc materia erit humida valde. Et si fuerit oculus siccus, tunc materia erit melancholica. Et quando accidit super caput percussio, aut casus faciens exire oculum prius, deinde sequitur illud profundatio eius, et destructio visus: tunc existima, quod nervus oculi iam attritus est.

ANNOTATIONES.

Excitantur uisus spiritus ex luce, atque hi, ubi uel ex calore uel ex dolore capitis, aut partis in eo alius concitatus sunt, abhorre lucem, quod ab hac spiritus agitur etiam uolentius propterea, et impendunt plures lucis aures signis, quia summam animalium spirituum commotionem prænuunt. accidit uero hoc in hominibus cephalis ob eandem causam. Sed hoc Hipp. inter præua in acutis morbis indicia retulit primo prognost.

De a [diminutione radij.]

Cap. 23.

Illud est ex eis, quæ significant calefactionem spiritus, et eius inflammationem, et eius [coruscationem.] & indicat [t] plurimum et phrenitum nisi sit propter scabiem palpebrarum, et eius cura est quod nosti.

De a [altum] et albedine uincente.

Cap. 24.

Quandoque accidit ex lumine uincente, aut albedine, quando aspectus albidus in niue, ut non videat nisi parum, & uideat illud ex proximo, & non uideat illud ex longinquo, propter debilitatem spiritus. Quoniamque aspicit colores, imaginatur, quod super eos sit albedo.

ANNOTATIONES.

Quomodo ex lucidioris rei aspectu uidendi alio ostenditur, est a nobis antea fusius explicatum. ut supernacamentum sit hic quidquam reperi.

De cura.

Cap. 25.

Præcipiatur, ut assidue inspiciat colores uiri des & celestes, & suspendat nigros coram uisus. Quod si iam aggregatum fuerit cum nocumento uisus propter suam albedinem nocuum mentum eius propter frigus ipsius, distillatur in oculo aqua, in qua decocta est palea tritici tepida, ut non noceat. Et quandoque fit alcohol cum melle, & succo alij. Et etiam quando-

que aperitur oculus super vaporem uini distillati super lapidem molarem. Aut uaporatur oculus cum uino duro. Aut inclinatur super uaporem aque in qua [decocta sunt papauer & resoluentia subtilia cognita,] sicut hyssopus, & melilotum, & chamæmilla & similia.

Fen quarta de dispositionibus auris, & est.

TRACTATUS VNVS.

De anatomia auris.

Cap. 1.

Auris est membrum creatum auditui: & factum est ei ostracum anfractuosum, ut [sentiat] omnes uoces, & faciat tinnitum earum necessarium. Et foramen incipiens in ossis petroso inuolutum anfractuosum, ut sit anfractuositas eius elongans spatium aeris ad interiora cum abbreviatione, [sub eo, ad quod] si factum esset foramen penetrans directè, abbreviaretur spatium ad ipsum, [t] non subito perueniat ad interiora eius calor & frigus superflua, imò conueniant super ipsum gradata ad ipsum. Et foramen quidem auris peruenit ad concauitatem, in qua est aer stans, & superficies eius domestica est strata uillis nervi auditus, peruenientis a pari quinto, quod est ex paribus nervorum cerebri. Et superflua duritie factus est durus, ut non sit debilis, passibilis a percussione aeris, & qualitate eius. Quum ergo peruenit unda vocalis ad illud, quod est illic, comprehendit eam auditus, Et hic quidem nervus in dispositionibus auditus, est sicut glacialis in dispositionibus uisus, & reliqua membra auris sunt, sicut reliqua, quæ circundant glaciale ex tunicis, & humoribus, quæ sunt creatæ propter glaciale: ut seruiat ei, & custodiant ipsum, & adiuuent eum. Et aliamac est sicut foramen uiræ, & creata est auris cartilaginosa, quoniam si foret creata carnea, aut pannicularis, non seruaret figuram fornicis, & anfractuositatis, quæ est in ea. Et si crearetur ossa, læderetur & læderet, in oculo [casu.] Sed creata est cartilaginosa habens cum conseruatione figuræ lenitatem, & [reflexionem.] Et create aures sunt in lateribus, quoniam antè fuit conuenientius uisui propter illud, quod sciisti [in oculo, ergo obseruatio habita fuit:] Et create sunt sub tonsura capillorum in homine, ut non sit sub tegmento capillorum, & tegmento [uitarum.] Et huic quidem membro accidunt species egritudinum, & quandoque sunt dolores eius perniciosi: Et multoties accidunt [ei species egritudinum.]

Alia litera.
a B. retineat.b B. corporis
sui, seu magnitudinis suæ i quo
c t B. sed non
fuit regimen in
plagando, uel
secundum alia
literam: sed nō
fuit plecti pro
longatio spiritus
nisi.

d B. conuisione.

e B. plicabilitatem.
f B. quare ipsa ē
ab oculo occu-
para pro loco
sibi conuenien-
tiori.
g B. alebas. rei
cooperientis ca-
put.
h u. ex egritudi-
nibus eius fe-
bres difficiles
ualde.

ANNOTATIONES.

Aurium anastomen ac usus fusius prosequatur Gal. 11. de usu parti. sed et Arist. 1. de hist. animal. et author noster lib. de animalibus 12. multa. sed ut hæc habeas absolutiora, uide et Hippocratem lib. de carnibus, et Arist. 5. de gener. animal.

De conseruatione sanitatis auris.

Cap. 2.

Operet ut in aure intendatur, & caueatur, ut non lædant eam calor, et frigus, et

AVIC.

Nn 4

††

a † n. ventosita-
tes, &.

† bothor.

† bothor.

b B. altochme.

† res extraneæ, neque eam in-
grediatur aliquid aquarum, & animalium: &
ut mundificentur fordes eius. Deinde oportet,
ut assidue distillatio olei de amygdalis ama-
ris in ea omni hebdomada semel: est enim mi-
rabile. Et oportet, ut custodiantur, ne generen-
tur in ea apostemata, & pustule, & ulcera, quo-
niam sunt corruptentia aurem. Et si timetur,
quod ei accidat † pustula, administretur in ea
distillatio sicut memithe in aceto. Et in distilla-
tione sicut memithe in omni hebdomada semel
est securitas a fluxu, quod descendit ad ipsum.
Et ex eis quidem, quæ nocent auri, & reliquis
sensibus sunt, (salsidum) & repletio: & pro-
prie somnus super repletionem.

De nocumentis auditus.

Cap. 3.

a B. non pfecte
audit, neque au-
dit.

b n. tharas, aut
vchar.

c B. tharas.

d B. Altharas ve-
rò, & altharas
sunt, ut in eis
nocumentum.

e B. altharas sit
sicut destructio
communis surdi-
tatis.

f B. altharas q-
dam sit.

g B. altharas.

Nocumenta auditus sunt sicut reliquarum
operationum: & illud est: quoniam nocu-
mentum omnis operationis est, ut destruat
operatio: & sit loco eius hic destructio auditus:
quare, neque subtiliter perferatur neque au-
diat nisi ex longinquo: aut alteretur, & sit vi-
ce eius, ut audiat, quod non auditur: sicut est il-
lud, quod accidit in aure ex fonitu, & tinnitu,
& sibilo. Et scias quod nocumentum auditus
aut est ab origine, & est surditas, aut [tarax:
aut guacrem] nativa, aut est accidentale, & in-
tertio quidem surditatis est preter intentionem
[taraxen.] Surditas namque est: ut pars intrinse-
ca samac creata sit surda, in qua non existit con-
cavitas intrinseca, quam prædiximus, quæ est
sicut uues, comprehendens aerem quietum, qui
audit voces sua yndositate. d [Tarax uerò &
guacres sunt, ut non propter eas nocumentum]
consequatur priuationem sensus. Et non elon-
gatur, quin [guacres sit sicut destructio com-
municans soliditati,] & non sit illic concavitas, sed
neruus non affert uirtutem sensus: & [tarax
est] sicut diminutio absque destructione, aut
communicat secundum conuersionem in si-
gnificatione. Et [tarax] quidem multoties ac-
cidit successione vomitus: & est facilis remo-
tionis. Et destructio quidem auditus alia est na-
turalis, cui non est curatio: & similiter re-
lique species alguacre & altharas. Etiam aliæ sunt
natiue naturales, quæ curationem non habent,
& alia est accidentalis, sed eius spatium est elon-
gatum, & est chronica. & illa etiam est propin-
qua desperationi, & difficilis curæ. Recens au-
tem propinqui temporis, quæ est ex tarax, est re-
cipiens curam. Verum causæ illius quandoque
sunt cum communitate membri, sicut, quæ sunt
ex communitate cerebri, aut quorundam mem-
brorum ei uicinarum, sicut accidit, quum pri-
mum nascuntur dentes, & sicut accidit apud do-
lores dentium: & quandoque sunt propter no-
cumentum proprium in auditu, aut in nervo,
aut in foramine. Et nocumenta quidem audi-
tus, aut sunt complexionalia, aut instrumenta-
lia, aut resolutiua singularitatis. Nocumentum
verò in nervo auditus quandoque accidit pro-
pter omnes causas ægritudinum confimilium
partium in ipso, & instrumentaliæ, & solutio-
nis continuitatis. Et ægritudines quidem simi-
lium partium in ipso, sunt unaquæque specie-

rum malitiæ complexionis singularis, & com-
positæ: & plurimum eius est ex calore. Et qui-
doque sit unaquæque earum absque materia.
Et quandoque sit cum materia melancholica,
aut cholericâ, aut phlegmaticâ ex phlegmate
erudo, aut ventosa. Et multoties quidem reti-
netur fluxus uentris cholericus, & succedit ei
surditas, & non elongatur, quin similiter in a-
liis [curibus] contingat secundum naturam
quum retinentur, & prohibentur non in hora
sua. Instrumentales uero in nervo sunt, sicut op-
pilatio, quam facit humor, aut sanies: aut apo-
stema quod est dubellati: aut apostema calidi,
aut durum, aut cooperimentum sorditici, aut
[tremulum,] aut inflatio, & solutio singulari-
tatis in ipso quandoque sit ex ulcere, aut ex cor-
rosione. Plurimum uero eius, quæ sit propter
transitum, est [†] [†]

propter causam intrinsecam, aut propter cau-
sam extrinsecam. Et intrinseca quidem est li-
cut verruca, aut apostema, aut caro addita, aut
vermis: [†] [†] plurimum eius est fordes, aut ha-
mor grossus [†] [†] viscosus, aut con-
gelatio saniei ex apostemate rupto. Extrinseca
uero est sicut arena, aut lapis, aut nucleus impe-
diens eam aut congelatio sanguinis, cuius qua-
dam pars fluxit ab auro, & pars eius remanet. Et
illud quidem quandoque accidit subito, & quæ-
doque accidit paulatim. Nocumentum semita-
rea auditus, quandoque accidit secundum semi-
tam crissum, & secundum semitam acuturam: &
[quædoque] remanet post recessionem febris
grauitas capitis. Et quandoque sit nocumentum
quod est huius capituli, aut secundum semitam
accidentis separabilis, sicut recedit apud motus
crisis, aut secundum semitam accidentis fixi, ut
ipsum sit ipsamet expulso, crisis. Iuxta crissum
expulserit materiâ ad partem auris, & firmave-
rit eam in ipsa, non propterea tam quod
uenerit eam secundum semitam uicinitatis: &
multoties quidem portendit hoc accidens uen-
itum, aut fluxum sanguinis narium: & multo-
ties destruit ipsum fluxus uentris.

ANNOTATIONES.

Auditoria facultatis actiones, tripliciter lesi possunt, dum
nisi auferri, de prauari satis constat. Id uero a quibus
quarum partium sit moriens, Gale. ex proposito docet. i. de
symp. caus. Author hic meminit de surditate ex cap. i. de
quædam Hipp. & Gal. aph. sed habes de hac re multa
in Coactis prænotionibus.

De signis eorum.

Cap. 4.

Factum quidem communitate cerebri signi-
ficat dispositio in reliquis existens identico
& communitas auditus cum eis in ea, & commu-
nitas uirtutis motiue etiam: & significatio
magis significatiua eius, est successione
& successione commissionis intellectus, et reliquarum
nocumentum cerebri complexionalis, et resoluti-
corum, quæ dicta sunt in capitulo ægritudinis
cerebri, [†] [†]
] et foraminis, et sanitas transitus auditus
creant.

& tempus propinquum persecutio[n]is sanita-
tis auditus ante. Et si causa est dubellati, aut apo-
stema calidum in ipso nervo; significat ipsu[m]
febris, cum quib[us] sunt horripilatio, & tremor:
& comitantur ipsum febris, & permittio intel-
lectus, & alienatio. & in ipso est timor nisi ape-
riatur. Quod si non fuerit propter apostema in
ipso nervo: non oportet ut sit febris, nisi sit
secundum iudicium febris dici: & erit extensio
& dolor, & granitas, & [pulsus]. In dolore ve-
ro, & granitate communicant omnia, quae sunt
ex apostemate, & materia, ubi quae sunt. Quod
si causa fuerit ventositas: significabit ipsam
sonitus, & tinnitus, & [quod] erit non comi-
tatur ipsam pruritus cum dolore. Oppositio vero
multoties sit sine granitate, & quandoque sit
cum granitate. Et quando non est granitas, &
est nocuumtum, & non est illie malitia com-
plexionis violentis; tunc est ex oppilatione: &
regimen antecedens quandoque significat ip-
sam. Et si oppilatio est ex carbunculo, & simili-
bus, significat ipsam pulsatio, & si est ex sangui-
ne, significat eam curius sanguinis antecedens.
Et illam, quae est ex malitia complexionis singu-
laris, significat dolor in profundo sine granita-
te, & non est extensio. Et si est frigida, leditur a
frigidis, & fit fortior in frigidioribus partibus
dici. Et si est calida, est e contrario, & sentit in-
flammationem, & mordicationem. Et si illie
est materia, sentitur cum hoc granitas: & pro-
prie quum profertur in orationem. Et eius,
quod est a siccitate, signum est, ut sit post uigi-
lias, & ieiunium, & cum detumescencia faciei,
& oculi. Et illud cuius causa est vermis, signifi-
cat assiduatio commotionis cum exitu vermis
in quibusdam horis.

ANNOTATIONES.

Notas genera in laborantium aurium habes ex Ga-
leno 4. de loc. aff. unde haec fere descripta sunt, habes &
ex Paulo lib. 3.

De cura.

Cap. 5.

Dicamus primum, quod oportet ut sint om-
nia, quae distillantur in aurem, tepida, non
frigida, neque calida, & hoc dictum est vniuer-
sale; deinde distinguamus rem in ipso. In eo
quidem, quod cholericum est, oportet ut euacuetur
cholera cum solutio ventris. Pluri-
um enim [accidit] in ipso solutio naturae,
& remouetur cum ea surditas. sicut multoties
accidit fluxus cholericus, & retinetur, & acci-
dit inde surditas. Quod si illic est caliditas tan-
tum, tunc cum infirmitatibus curetur ex oleis
& alijs, aut cum succo granati, cuius succus redu-
citur in cortice suo cum aliquanto aceto, & thure,
& oleo rosae, decoquatur donec [stet], & distil-
letur in eam aqua lactuce, aut aqua solatri. illi
autem, quod factum est a frigore, & materia fri-
gida, conferunt omnia olea calida, [et]
in quibus dissolutum est castoreum, & proprie
oleum balsami, & costii, & oleum amygdalarum
amararum, & succus absinthij, & oleum cha-
mamillinum cum adipe vaccino, & felle tauri

no, aut oleum sisaminum, in quo decocta sit
pulpa colocynthidis, aut radices eius, & quan-
doque confert in ipso vrina taurorum, quan-
do in ea dissoluitur myrrha, & ponitur distilla-
tio, & succus cncumeris asinini. Et totum illud
fiat post euacuationem materiei frigidae, si fue-
rit coarctata, cum euacuatiuis, quae sciuisi, com-
munibus corpori, d [et] proprie partibus capi-
tis, & post administrationem embrocharum,

d. s. appropriatis.

10 quas sciuisi ei: & proprie illa, in qua ponun-
tur folia lauri, & grana eius. Et exercitium est
vehementis iuuaminis in illo. Et similiter voci-
feratio vehemens in aure, & clangores buccina-
rum, & similia. Et quandoque ponitur in aure
caput embubae, ut ad ipsam peruenire faciat va-
porem decoctionum resoluentium. Et confert
omnibus illis succus rutae cum melle, & casto-
reo, & oleo anethino, & vrina caprina, & felle
eius, & proprie cum galbano. Et ex eis, quae ex-

20 perta sunt in hoc; est ut sumatur castorei pon-
dus drach. iij. & nitri, & ellebori pondus drach.
j. & s. fiant ex eis quasi troch. & administrentur
distillando, & in alia descriptione, ellebori tres
quartae drach. j. & nitri. [drach. iij.] Et etiam
fumantur conditi, & croci, & castorei, omniu[m]
partes equales & nitri ana partes. iij. dissoluan-
tur in vino, & administrentur: aut aloes, & casto-
reum, & pulpa colocynthidis, & euphorbium,
& fel vaccinum. Et iam experta sunt oleum rapha-
nini, & oleum de staphisagria, et fuerunt

e. s. tertia pars drach. 3. f. baurach.

30 vehementis iuuaminis. Aut succus absinthij,
aut decoctio ipsius, aut succus raphani cum sa-
le et proprie quum est [infusio] et oppilatio. f. s. madalesio
Et iam expertum est in hoc, ut fiat licinium ex
sinapi contrito cum ficibus, et quandoque ad-
ditur in ipso nitrum. Et distillare aquam mari-
nam [et] in eam, cum iuuatium. Et elle-
borus niger, et fella sunt iuuatium, et proprie fel
caprinum cum oleo rosae. Quidam autem existi-

g. f. B. calidam

40 mauerunt, quod quando bullitur [iuniperus] h. B. abhel.
in oleo sisamino in cochleario ferreo, tandiu,
donec denigretur iuniperus: est distillatio con-
ferens surditati. Et ex eis quidem, quae ad illud
conferunt, est oleum anethinum, et laurinum,
et de lilio, et nardinum cum castoreo, aut spu-
ma absinthij, aut succo rute. Et facti causa siccita-
tis cura est adherere balneo, et cibo, et uino
humectatiuo, et effusio olei aequalis, et aque te-
pidae super caput, et caput purgum cum eis, quae
sunt sicut oleum nenupharinum, et de [fali-
cibus] et de semine cucurbitae, et alijs. Et factum
causa oppilationis curetur cum eis, quae dicun-
tur in capitulo de oppilatione, et confert ei
succus granorum canabis, et succus colocyn-
thidis humidae est iuuamentum ualde bonum.

h. B. abhel.

50 [Et quando accidit tarax subito, confert in ipsa
aqua, in qua decoquatur absinthium, aut suc-
cus absinthij, et misceatur cum eo fel tauri cum
oleo rosae, aut elleborus cum aceto, aut spolum
serpentis. [Et in facto suc-
fione soda, conferunt aqua raphani, et oleum
rosae. Et in eo, quod factum est successione sir-
sen, oportet ut incipiatur ab euacuatione cum
hiera picra, deinde distilletur in aurem [ca-
storum cum oleo costino solo, aut raphani-
num, aut oleum amygdalinum dulce] et oleum
rosae.

i. s. k. lesf. Alia litera.

60 [Et quando accidit tarax subito, confert in ipsa
aqua, in qua decoquatur absinthium, aut suc-
cus absinthij, et misceatur cum eo fel tauri cum
oleo rosae, aut elleborus cum aceto, aut spolum
serpentis. [Et in facto suc-
fione soda, conferunt aqua raphani, et oleum
rosae. Et in eo, quod factum est successione sir-
sen, oportet ut incipiatur ab euacuatione cum
hiera picra, deinde distilletur in aurem [ca-
storum cum oleo costino solo, aut raphani-
num, aut oleum amygdalinum dulce] et oleum
rosae.

k. f. B. Sed factu causa apostema ris curetur calidum ex eis, & frigidum secundum quod sciuisi.

l. f. s. cum aceto. Alia litera. m. n. aut castoreum cum oleo rosa-
to, aut oleum co-
stinum solum, aut oleum amygdalarum dulcium
& aqua raphani.

n B dragacchi.

q baurach.

o B. oleo.

p B. hezargie-
sau.

q B. origani.

r B. alhabach
siccum.s B. in belbele.
i. in vase sticti
eritay.

ros. et laurinum, aut castoreum cum oleo ros.
Et ex pilulis expertis ei, quod fit ex oppilatio-
ne, et humore, et ventositate, est ut sumantur
turbit. drach. xx. et coloquintide. drach. x. sar-
cocolle. drach. ij. et s. et¹ [aloes.] drach. vij. myro-
balanorū. drach. x. fiant ex eis pilule, et deglutiā-
tur. sitq; potio earū pōdus. drach. j. Et dicamus
sicut a capite iterates verbū, quod ex medicinis
cōmunibus omnib. illis, quę facta sunt ex graui-
tate auditus, et dolore eius, et ventositate ip-
sius, et sonitu, et tinnitu eius, causa materie fri-
gide, et frigoris, post purgationem capitis, sunt,
ut distilletur in aure † nitrum cū aceto, et mel-
le, et fel ouium cum oleo de oliui, et uino, aut
cum oleo amygdalino amaro, et aqua porri,
aut aqua cepæ cum melle: aut lac muliebre, et
medicinę communes dictę in capitulo dolo-
rum, et duę gutte distillatę ex Kitrā mane, et
vespere: aut elleborus albus, & niger cum qui-
busdam oleis, & proprie cum oleo de lilio, aut
aqua anisi, aut aqua absinthij. et aqua corticis
raphani, et similiter oleum decoctionis spoliij
serpentis, aut granorum lauri, aut euphorbium
& castoreum cum^o [unguento,] aut oleum bal-
sami, aut natha, aut sumantur glutinis alimbat
unc. j. & alkeiri. unc. ij. & olei amygdalarū ama-
rarum, medietas, unc. j. bulliant omnia simul, &
administrentur ex eis tres stillę mane, & sero,
& similiter mel storacis cum oleo alkeiri, & si-
militer aqua foliorum coloquintidę recentiu:
& succus draconteę, & P [albezorhesen] sunt
valde uehementis uirtutis, & medicinę com-
munes dictę in capitulo dolorum. Quod si in-
fantibus hæc accidant curantur cum oleo de
dedi in quo decocta sunt ruta & maiorana, &
etiam salua masticationis, † [hordei] cum sale
gemma solum. Et ex uaporationibus iuuatiuis
est aqua calida cum decoctione chamemillę,
& anethi, & foliorum lauri, & sampuci & † [sal-
fabaca sicca] & pyrethri: uaporentur ea collū,
& inferiora auris, & similiter embrochę præ-
dictę in capitulo capitis: & ponantur^s [uelami-
na], & opponatur cum descensione sua auri, ut
ingrediatur vapor eius per ipsam. & in euacua-
tione quidem habentium tarax conuenientius
est, ut multiplicetur numerus eius, & minore-
tur quantitas eius omni uice: quatenus conser-
uetur uirtus, & proueniat maturatio. Factū au-
tem propter apostema, cura cum eo, quod est ex
calido, & quod ex frigido, cum eo quod scis.

De dolore auris.

Cap. 6.

Dolor auris aut fit a malitia complexionis,
aut fit causa apostematis, aut bothor, aut
fit causa solutionis continuitatis, & malitia cō-
plexionis, aut est calida sine materia, sicut illa,
quę est causa aeris calidi, aut uenti calidi, & pro-
prie quando fit permutatio ad ipsum a frigore
subito: aut fit ablutio cum aqua calida, & ingre-
ditur ex ea in aurem, aut cum aliqua aquarum.
in quibus dominabitur uirtus calida; aut est ca-
lida cum materia sanguinea, aut cholericā, aut
frigida sine materia, imò propter aliquam cau-
sarum contrariarum causis prædictis aeris aut
uenti frigidorum: et proprie quando ad am-
bos eorum permutatio fit a calore subito, aut

aque frigide, aut in qua dominatur aliquid fri-
gidum, aut frigida cum materia, aut ventosa in
gida: aut humoreosa viscosa. Factus autem causa
apostematis, & bothor aut est propter aposte-
ma calidum, aut frigidum. Factus uero causa so-
lutionis continuitatis est, sicut qui fit a uento-
sitate extensua, aut uleeribus: aut † [exituris], aut
catarrhis. & ex summa quidem causarum dolo-
rum auris, qui sunt a solutione continuitatis,
est ventositas generata in ipsa, aut aqua, quę
ingreditur eam, aut animal vadens ad † [lamach]
ipsum: aut uermis generatus in ea. Et quandoque
fit successione casus, aut percussione. Et peruet
fior dolorum auris est ille, qui est ex apostema-
te calido, profundo, & illud est cum febre inte-
stionem intellectus. Quum autem est illic uehementis
cartilaginibus extrinsecis, non est illic uehementis
dolor, neque uehementis timor. Sed ille, qui in
primis dictus est, quandoque subito interficit
sicut interficit apoplexia, & ipse est magis inter-
ficiens adolescentes, quam senes, & uelocius in-
terficit eos: & quādoque interficit ad pus hoc
In senibus uero multoties peruenit ad pus hoc
apostema: sed pueros plurimum interficit ante
suppurationem. Si autem suppuratur, & aliud
signa laudabilia, speratur euasio. Dolor præ-
erea auris, quandoque est cum pruritu, & quā-
doque est sine pruritu. & nos quidem tam di-
ximus de pruritu in aure capitulū in suo loco.

De signis.

Cap. 7.

Signa quidem sunt sicut signa prædicta in ca-
pitulo taraxen.

ANNOTATIONES.

⁴⁰ Aurium dolores, sicut & aliarum partium dolores con-
nes, interdum ab intemperie cum materia uel sine mate-
ria, interdum a solutione continuitatis sunt. Causę he-
rent uel internas, uel externas. sunt uero hi nonnumquam
prauis admodum, et lethales, quod ait Celsus lib. 6. & 11.
poc. 4. progn. & in coar. is prauot. repetit. aliū & plura ait
de aurium. ff. lib. 3. notat. Vide Gal. 2. de comp. med. lib. 3.
loc. Paulum lib. 3. necnon Trallianum lib. 3.

De cura.

Cap. 8.

⁵⁰ **O**portet, ut conserues canonem in distilla-
do id, quod distillatur in aurem, & est, ut
sit non uehementis caliditatis, aut frigiditatis.
Quod si causa fuerit repletio in corpore, & ea
capite: oportet ut euacues partem capitis, et
genere illius repletionis. Calida namque fit cum
cum phlebotomia, & euacuatione, quę fit cum
mundificantibus caput a materia calida, & cum
dum quod sciuit. Et si humor est prædictus,
scosus, tenax, cum pilulis ascribar prædictis, &
gargarismate. Et si est tenax, fixus in parte aure,
oportet ut administres post solutionem † [et
medicinas] lenitiuas: deinde intende uice sua
cum eo, quod euacuat ipsum ex membro. Si
tem causa est caliditas superflua, oportet ut
frigides cerebrum cum extinguentibus eger-
tis prædictis in capitulo cerebri, & ut distillas
in aurem oleum ros. tepidum, aut album.

Quod si dolor est vehemens, permisce cum eo camphoram. Et quandoque est oleum viol. cū camphora magis sedatiuum doloris, quam oleum ros. propter mollificationem, quæ est in ipso. Et etiam distillantur in aurem collyria sedatiua doloris oculi cum albumine oui, & similibus: Albumini nanque oui soli inest proprietas mirabilis. Et lac cum aqua solatri, & aqua coriandri. Et melius quidem lac [†] [] est iuuariuum. Et bulli uermes terrestres in o-macis in oleo [†] [amygdalino,] & distilletur in quod sit triplum ipsius. donec acetum confumatur, & remaneat oleum, & administretur illud distillando: est enim iuuariuum valde pul-sationi, & similiter oleum seminis cucurbitæ, & oleum nenupharinum, & oleum de [†] [salici-bus,] & similia, & similiter succus, qui assimilatur succo cucurbitæ, qui sit ex corpore eius, & folijs ipsius, & similiter emplastra in frigidantia exteriori. Quidam autem dixerunt, quod aqua volubilis valde bona est in huiusmodi disposi-tione, & succus seminis canabis humidi. Et quæ ex eis spasmus, nō est excusatio a mollificatione. Et non est aliquid sicut butyrum vaccinum anti-quum calefactum, & quandoque in ipso excu-sat laborem intromissio embubæ in aurem, in-gemose fabricatæ super cucurbitam, in qua est a-quæ calida, ut perueniat vapor ad aurem, quan-doq. n. sedat & excusat ab alijs, & excusat a nar-ricis, & propriè quando est aqua, in qua decocta sunt ea, quæ mollificant cum facili-tate, & est etiam permista cum aliquo horum, quod narcoticum, magis in columbe est sief me-sicetur cum aliquanto opio teratur, & mi-ni si fuerit causa, introitus aquæ in ipsam, cure-facit causâ frigiditas fixa in profundo, vel exte-rius, oportebit ut fiant distillationes ex oleis cali-dis, & oleum rutaceum, & oleum anethinū, & oleum de spica romana, & oleum laurinum, & oleum alhacuen, & oleum balsami, & oleum oleum, in quo decoquitur alliū, & colatur; aut um, & castoreum. Aut galliæ quantitas danic. i. in aureo olei de ben: aut oleum aliud ex oleis calidis aromaticis. Et quandoque potest habens excusatur non habet læsionem aliquam. Et si est causa in ipso ex vento frigido, confert ei illud, quod dicemus in capitulo sonitus, & tinnitus, quod dicemus in capitulo eius, cuius causa est humor tenax, & cuius causa est frigus: Et ex eis, quæ conueniunt ad illud, est ut impleantur vē-ris, & ut distillantur in eam ruta, & amomum cum melle, aut abrotanum, & sampscus in o-leo de lilio, aut castoreum cum eis, postquam decoquantur in eo, & colatur: aut nitrum, & a-cetum, & oleum ros. aut succus [†] [amygdalarū.] Et si necessarium fuerit illud quod est fortius,

tunc quod sit sicut euphorbiū cum oleo co-stino: aut costum marinum, & aristolochia. Et quandoque confert in eo vapo ratio cum mi-lijs, & filtro calefacto. Et si causa fuerit in eo bo-rhor, tūc cum eo, qd̄ dicemus in capitulo de bo-rhor auri. Et si causa fuerit in ipso vermis in ip-sa generatus, tunc cum eo, quod dicemus in ca-pitulo vermis generati in aure. Et si fuerit cau-sa in ipso introitus aquæ, & lapidis, tunc cum eo, quod dicemus illic, & si causa fuerit aposte-ma calidum profundum, quod est timorofum propter propinquitatem sui ad cerebrum, vs-quequo ad collectionem perueniat, & suppara-tionem, tunc post phlebotomiam; et euacua-tionem, oportet administres lenitiua in primis & infrigidantia, & proprie lac mulieris vice post vicem, vsque ad diem tertium, & similiter oleum ros. decoctum cum aceto prædictum in primis, deinde mucillaginem foenugraci, post mucillaginem seminis lini, & mucillaginem seminis almaru ^k [in aqua lactis.] Et aqua vo-lubilis est ex eis, quæ conferunt in huius hora. Et in ipso quidem iam expertum est sisamum contritum: deinde administrentur semper vaporaciones cum oleo declinante ad caliditatem aliquantulum; & oportet, ut sit o-leum dulce, & cum hoc tepidum, in quo infun-datur cottum inuolutum in extremitate radij subtilis, & ponatur in aurem vice post vicem, & fiat emplastrum exterius cum lenitiuis ma-turatiuis. Si autem virtus non fuerit vehemēs quum transuerit principium, oportebit ut di-stilletur in aurem adeps uulpis, uel lacerti, aut basilicum cum oleo ros. uel oleo de alcana, aut adeps anatis, aut adeps [†] [rachamati,] aut em-plastrum ex adipibus gallinæ, & anatis. Et quan-do non est apostema vehementis caliditatis, ad-ministra in ipso medicamen factum ex adipe caprino liquefacto, & permisto cum partibus equalibus mellis, & [†] [sapa, & hyssopi,] quorum vnum quodque sit equale illi adipi, & pone in aurem. Et ex eis, quæ sunt fortiora illo, & matu-rant cū virtute, est istud. Recipe lithargyrij ceru-fæ, amborū an. unc. j. thuris, & pulueris molendi ni, & gumæ pini, oīum an. unc. iij. olei lib. i. adi-pis porcini aut caprini recentis li. ij. succi semi-nis lini, quantum sufficit; fiat ex eis emplastrum Et fortasse indigebis narcoticis, administrabis ergo secundum modum, quē dicemus. Et quā-do conuertitur ad sanien, administra ^m [spu-mam,] seminis lini, ⁿ [†] [] cum oleo ros. aut oleo chamæmillino, & reliqua, quæ di-cemus in capitulo suo. Si autem apostema est extra aurem, est pauci timoris, & medicatur cū farina hordei. Et emplastrum factum ex farina fabarum est bonum valde. & ^o [†] [] & fa-rina fabarum & chamæmilla ^p [†] [] & fa-rina hordei & ^q [malua] & meliorum, teratur, & cribellentur, & infundantur aqua tepida, & oleo uiol. Et quandoque sufficiunt solatrum, & farina tritici & oleum sisaminum. In [†] [pu-stulis autem, quæ sunt in aure] quandoque sufficit labor & decoctio ficum cum tritico, quando distillatur in aurem, aut ponitur lici-nium in ipsa ex ea. Et quandoque sedat dolorē administratio embubæ secundum modum, quem prædiximus. Et quandoque sufficit in stu-pescatione,

k B. in la & r.

l Brachime.

† alrob.

m s. mucillagi-nem.
n s. quantitate
sufficiendi.o † s. est.
p B & uiolæ.
q s. althea.

† bohor.

r s. excusat la-borem.

pefactione, & sedatione doloris illud, quod diximus post dictum embuba in hoc capitulo. Et ex medicinis quidem communibus ad dolores auris, & proprie^s [illum, qui] declinat ad frigus, est oleum omphacinum, in quo bullitur scarabeus, aut lumbrici terrestres, aut vermis, qui est sub vreo aquae, aut fel piscis cum oleo omphacino, aut adeps lacerti, aut vulpis aut [rachamati] aut gruis, aut oleum scorpionum, nam est iuuatuum valde, aut aqua sampuci¹⁰ centis, aut decoctio foliorum algarab, & corticis eius, aut decoctio lumbricorum terrestrium [inde cocta colata] in qua dissoluatur adeps anatis. Et si fuerit frigus vehemens, decoquatur in ipsa fel tauri in oleo alkeiri, usquequo existimetur, quod fel iam resolutum fuerit, & finitum, deinde reponatur illud, & administretur distillando, est enim mirabile, & quandoque necessarium est in curationibus dolorum vehementium in aure, administrare narcotica. Et sit illud, aliquid ex philonio cum lacte: & similiter troch. croci, & troch. stellae, & opium, & castoreum, & crocus cum lacte mulieris. Et oportet, ut postponatur illud usquequo timeatur syncopis, & proprie quum fuerint humores frigidi. illud enim nocet eis valde. Quod si accidat nocumentum ex usu narcoticorum, administra castoreum post illud solum. Et quandoque sunt troch. ex castoreo contrito vltimè, deinde proiecit super ipsum opium contritum, deinde fiunt ex eo troch. cum vino puro. Et si fuerit illic vlcus valde dolorosum, tunc administra lycium & opium cum lacte: aut sumantur. xx. amygdale excorticatae, & opij, & nitri, & thuris omnium an. drach. j. s. croci, galbani, myrrhae omnium an. drach. j. s. teratur & puluerizentur cum aceto, & exsiccentur, & quum necesse fuerit, infundatur oleo ros. & distillantur, & si fuerit illic sanies, loco aceti, sit vinum aut mel, aut oxymel.

ANNOTATIONES.

Hæc persequitur Gal. copiosè lib. 2. de comp. med. per loca & Paulus ac Trallianus lib. 2. sed pulcherrime Celsus lib. 6. & si in distinguendis causis minus curiosus. Egit & Rasis. 9. ad Almanf.

De sonitu, & tinnitu, & sililo. Cap. 9.

Hæc dispositio est vox, quam homo incessanter audit. [exterius.] Et eius comparatio ad auditum est comparatio imaginationis, & tenebrarum, quas videt homo absque causa exterius ad oculum, & quoniam vocis causa est inundatio accidens in aere, quæ peruenit ad sensum, tunc oportet ut sit in hoc accidente, in quo fit sermo de sonitu & tinnitu, motus aeris. & quum non sit ille aer exterius, tunc est aer interior. Et aer quidem interior, est vapor effusus in concavitatibus, & hæc inundatio aut est occulta, a qua [fortasse] non peruenit vapor effusus in ventribus: aut est maior illa. Quod si fuerit occulta ex genere illius, cuius euacuatio fit difficilis, & accidat in quibusdam [horis] ut audiatur a tali, qualis ipsa est sonitus, & tinnitus, & non accidat in quibusdam alijs, tunc il-

lud, aut est propter acuitatem sensus in quibusdam eorum, & non in alijs: aut secundum imaginationem, quæ diximus in imaginando imaginationes, aut propter debilitatem eius, quare patitur a qualibet inundatione, sicut accidit de bihi frigus a quolibet frigore, aut calor a quolibet calore, & species quidem debilitatis sunt, quas sciisti ex speciebus malæ complexionis, & si est supra occulta, & supra illam, in qua diuersificatur fortis & debilis, tunc causa eius inuenitio eius, qui mouet vaporem inundantem ei supra motionem & inundationem conuulsam, & inundans vaporem: aut est ventositas generata in parte capitis mota in ipso: Aut est sonitus sanici, qui fortasse generatur in ipso & feruor puris in partibus eius. Aut motus ventositatis accidentis multoties in meatibus eius.

] sicut fit in febris. [Aut repletio superflua in corpore, & proprie in capite, sicut fit post ebrietatem plurimam: Aut agitatio tendens uertitatem cerebri proprie, sicut fit post vomitum laboriosum. Aut casus, aut percussio: Et quandoque fit illud, non propter agitationem motus, inuoluntatem materiam viscosam resolutam in ventositate paucam, & assiduatur illud. Et quandoque fit propter vehementiam famis: Et illud est propter agitationem cadentem in humoribus sparsis in corpore quiescentibus, & ipso, & quum non inuenit natura cibum aliquem, conuertitur ad eos, & resoluit ipsos, & mouet eos. Et quandoque accidit sonitus post medicinas, quarum proprietas est, ut retineant humores & ventositates in partibus cerebri. Et causa huius sonitus quandoque est ex aere ipsa. Et quandoque est cum cõmunitate membrorum aliorum mittentium has ventositates ad ipsam.

ANNOTATIONES.

Deprauata hæc est auditivis facultatis alio, morbum in numero præsertim, nempe uaporum in aere præsentium sequens. Diximus autem præsertim, quod est non sine uaporibus aurium sonitus sunt, non quous tamen rationem copia tinnitum aut sonitum procreat, quum aliquis effusus in sanis, nunquam uaporum copia, qui innati caloris effusione dignuntur, caput ipsum uacet, a quibus tamen non sunt. Sed unum animaduersione dignum. An si unum aurium inter symptomata referuntur An si anima in olentibus aurium indicium esse ait, & si auribus manu tinniant Verū. Duplex aer ex aere exteriora in auribus sonum facit: exterius quidem ad aures latius, & internus externum suscipiens. Est uero in aere situm ut suapte natura & impetu semper moueatur, & hic illuc impellatur (id enim in se est illa, corpusculis ex quibus per solis radios fluere semper conspiciuntur, & per eodem pacto et internus ille aurium aer siue colonus nunquam non dimouetur: commotus uero leuem quous sonitum facit, quem tamen non sentimus nisi admodum uires uel manu uel re aliqua præsertim concussa & leuiter luti bucina. Quamobrem si de hoc sonitu intelleximus bre indicium est sonitus percipere, & propriam naturam seruari significatur, at tinnitus de quo præsertim ab externo, non naturali uidelicet aere fit, & proprius absque alius rei ad aures admotione sentitur.

ma est, malè habentis capitis indicium: de hoc uero hoc in loco agitur. Pro cuius notitia, signis, causis, & curatione per Gal. 3. de comp. med. per loc. Paul. li. 3. Trallia. li. 3. Cel. lib. 6. nec non et Rasim 6. ad Almanforem. Vide & Hipp. lib. 3. de morbis.

De signis.

Cap. 10.

In illo quidem, qui est continuus, & assiduus causa est aliquid stans in ipso cerebro. Si autem quiescit, deinde excitatur post repletionem, aut uacuitatem, aut motum, aut quum calor sit fortis, aut frigus, tunc per communitatem. Amplus forma uocis significat ipsam: est enim quandoque quasi sit uox rei. [ascendentis] ad nitare corporis, aut stomachi, aut quasi uox, quæ rum, & significat illud [abscensionem] uenens ad e[um] tremorem, tunc significat collectionem purulentam. Et quando eius [composit] generationem semitam generationis tunc est propter humorem viscosum. Illam autem quæ est propter acuitatem sensus, significat defectus causam uacuitatis, & repletionis, & mundificationis audis, & eius excitatio apud te est post euacuationes, & febres. Et factum a 30 debilitate scies [et] per super fluitates, & quandoque est cum complexione calida, & sit subito & cum inflammatione, & frigida est e contrario.

De cura.

Cap. 11.

Portet ut omnes isti uident solem, & balneum [et] laboriosum, & uonem, & clamorem, & b[on]u[m] repletio 40 nem, & ut leniant naturas suas. In eo uero, qui sit propter communitatem, oportet ut sit intensio membri facientis ipsum, & proprie stomachi quare mundificetur, & intendatur cerebrum, & auris: quare confortetur cerebrum quidem cum aliquo, quod sit sicut oleum myrrinum, & auris e[um] co, quod sit ut oleum amygdalinum, & similia. Et consideretur in hoc ad complexio nem primam, & intendatur illud, quod adiutur factum a repletionem, oportet ut mundificetur corpus, & caput cum eo, quod scis, & sub ut remoueat. Creticus autem non oportet morione febris. In eo autem, qui factus est propter [uelocitatem] sensus, sunt quidam homines, qui præcipiunt utendum esse iustepaciens, sicut oleo ros. decocto cum aceto, cuius est prædictum est cum pauco opio, aut misto cum oleo debengi [et] hyusquiami [et] 60 contrito cum castoreo, [et] manant grana pini, & castoreum cum oleo, & conterantur in aceto, & distillantur. Factus autem a pure, curetur curatione apostematis & puris. Factus autem in conualescentibus, quo rum complexio est sicca, si causa eius fuerit sic-

cas, curetur cum nutricatione & humectatione cum oleis temperatis declinantibus ad frigus, aut calorem, secundum necessitatem. Si autem causa fuerit debilitas, tunc administra illud, quod temperet complexionem accidentalem ex distillationibus prædictis. In eo uero, qui factus est propter materiam expulsam ad ipsam dispositionem sirsen, aut humorem grossum viscosum, administra omnia prædicta in capitulo doloris & tarax. Et ex eis, quæ propria sunt illi, qui succedit sirsen, & febris proprie, est succus absinthij cum oleo rosa. aut cum aceto & oleo de lilio, quoniam est medicamentum bonum. Ei autem, qui sit ab humore viscoso frigido, appropriatur trochiscus expertus, & est. ut sumatur elebori albi partes iii. & croci. v. & nitri x. fiant troch. & administrentur. Et ex medicinis communibus aggregatis ad illum expertis, qui est ad debilitatem, & ad illum, qui est ab oppilatione, aut humore, & est ut sumatur gariophyllorum, & seminis porri amborum ana. drac. s. muschi, danie unum, & distillantur cum aqua sampuci, & rute, aut cum uino, & similiter cum decoctione foliorum pini, & decoctione foliorum [et] alizar [et] decoctione foliorum lauri. Et oportet, ut alienetur in omnibus eis coena. Quidam autem antiquorum sapientium dixerunt, non est aliquid magis conferens sibilo, quam medicamentum alfaudengi dictum ad memoriam. Nam ipsum est magis iuuatium, quod creauit Deus ad illud. Et confert ei distillatio facta ex hyssopo cum folijs pini, & granis lauri: Et attende, quod dictum est in capitulo tarax, & doloris, ex curis communibus, & proprie frigidis.

h. B. alsemar.

De cura saniei, & curis ulcerum in aure. Cap. 12.

Quod in primis oportet præmittere, est subtilisatio cibi, & administratio carniū, & olerum, ex quibus generatur humor bonus, dulcis, laudabilis, & inclinatio regiminis ad illud, quod oportet ex temperata qualitate. Quod si complexio facit necessarium, ut sumatur aqua hordei, & sibi similia, fiat, & leuitas exercitij: Et inclina materiam ad nasum, & os cum steruationibus, & gargarismis. Amplius non possunt esse vlcera, quin sint apparentia sensui, aut sint profunda, ad quæ non peruenitur sensu. 50 Quæ igitur ex eis manifesta sunt. cum aceto abluuntur & aqua, aut oxymelle & aqua [et] aut uino, aut decoctione mellis cum rosis & myrto, & post illud suffletur in aures illud, quod exsiccat sicut dragacathum adustum & similia. Et quandoque quidem confert saniose & purulentæ oleum de semine cannabæ, & melius est ut non repercutiatur, neque prohibeatur dum non superfluit: imò oportet ut abluatur, & b[on]u[m] 60 gatur aliquo, quod sit sicut aqua [et] ros. & oleo [et] ros. Et etiam ex succo foliorum oliuarum cum melle administrentur distillationes. Profunda uero alia sunt propinqui temporis, & alia sunt chronica. Sed ea, quæ sunt propinqui temporis, curentur cum eis, quæ sunt, sicut sief memithæ cum aceto, aut e[um] collyriū ros. & myrrha, & aloes in melle aut uino ponatur in aurem. Et quandoque confert distillatio aque

a. t. aut melle & aqua.

b. s. abstergetur. c. s. myrrhæ. d. s. alia litera. amygdalino.

e. B. sief.

aque vix acerbis in ipsa, & proprie quando ponitur mixta cum ea, & similiter succus foliorum salicis: aut decoctio eorum, aut aluminis iam adesti, & myrrha, amborum drac. j. terantur cum melle & ponantur in lana, aut sanguinis draconis, & spume maris, & sarcocola, & nitri armeni, & myrrha, & thuris, & sic memithæ partes æquales, pulverizentur super licinum in volutum super radium in sum melle, & ponantur in aurem. Quod si do-
lorem habuerit, curetur cum scoria ferri contrita in ea multoties, & misceatur cum eo, quod exsiccat, & sedat dolorem. Et illud est sicut administratio olei amygdalini cum myrrha, & aloë, & croco. Et quandoque necessarium est ut permisceatur cum eo parū opij. Et administratio medicaminis capitalis est suavius etiam. Expertum nanque est cum eo, quod in ipso est de exsiccatione, cui associatur, virtus sedativa doloris, & conferunt etiam in hoc, composita, quæ diximus in antidotario & conferunt ei trochandarum, & confert ut fumatur ex nucleis myrobal, & gallis adustis cōiunctis cum oleo, & alkerua, & fœce. Et confert ei emplastrum de cerusa, & emplastrum basilicon, & commista, & distillata. Ea verò, quæ chronica sunt, profunda, antiqua, submeria, sunt valde mala, & quandoque perducunt ad detegendum os, & significant ipsa dilatatio meatuum & multitudo saniei foeti-
dis, quare indigent eis, quæ sunt sicut alkitrā permixtum cum melle, & sicut fel corui, & testu-
dinis, & eorum administratio cum lacte mulie-
ris, aut cordumeni & nitrum mista cum fieu-
bus mundatis a granis, & fiat ex eis licinum, & administratur post mundificationem fordis, et
similiter in capitulis. Et ex medicinis fortibus in hoc capitulo est scoria eris, cū
arsenico, & melle, & aceto, aut rubigo ferri, aut
scoria ferri ipsius frixa cōtra sicut pulvis post
frequentem frictionem multoties factam cum
aceto vini donec fiat sicut mel, & distille-
tur in aurem. Et quandoque est necessarium em-
plastrum de flore aris, & illud est quando anti-
quatur, & fordidatur. Et ex eis, quæ sunt media
in hoc capitulo, est alumen adustum cum æqua-
litate sui de melle, & quandoque additur in ip-
so dactylus, & fortior illo est compositio huius
modi: floris aris, corticum eris, amborum ana-
drac. iij. succi porri, unc. i. mellis. p. puri, vnc. i. administratur. Quum autem multiplicatur
pus valde, tunc necessaria est administratio lici-
nij in felle taurino submersi, aut distillationes
ex urina infantium, & fortius eo est scoria ferri
abluta & frixa in sartagine multoties, quan-
do decoquitur in aceto, & administratur, &
quando cum pure antiquo fuerit dolor, funde
in aurē vinum durum cōquassatum cum oleo
rosæ aut cum aqua porri, aut cum aqua piscis sa-
liti, & quandoque dolor facit necessarium esse
aloë, & opij, & crocū, cōmiscatur eū melle, &
ponatur in eam, et quū videris humiditatē reti-
neri pp. medicinas prohibitiuas, exsiccatiuas,
tunc funde in aurem oleum rosæ, ut cadat cru-
sta, deinde pone in eam, quod generat carnem,
et oportet penitus ne virus retineatur, immo
prohibeatur natiuitas eius, & exsicceetur vlcus

ipsum, et plures quidem callidorum medicorum implent aurem purulentam panno, prohibendo cursum saniei ab ea, & prohibent infir-
mum dormire in illo latere, ut non inven-
iat sanies meatum, quare egreditur ad hoc ut de-
clinat versus carnem mollem, quæ est in radi-
ce auris, & facit euenire apostema, aut perforant
ipsum post maturationem, & curant ipsum, &
sanatur cursu saniei ab aure.

De eruptione sanguinis in aure.

Quandoque est species eius aliqua, quæ pro-
cedit cursu fluxus sanguinis narium in
hoc, quod est criticus, & quandoque est a reple-
tione perducere scissionem venæ, aut abictio-
nem eius, aut apertionem ipsius, & quando-
que est a casu aut percussione.

ANNOTATIONES.

Scriptis de hac re Gal. 3. de comp. per loc. & Trallianum lib. 3. & Rafim. 7. ad
Almanf.

De cura.

Criticus quidem non est conueniens ut re-
stringatur, si non perducatur ad debilitatem
& syncopim. Alius vero restringatur, aut cum in-
stypticis, aut cum cauterizantibus, aut cum in-
frigidantibus. Styptica vero sunt sicut decoctio gal-
larum cum aqua aut aceto, & decoctio scenicis, &
quadoque misceatur eū ex vino antiquo, aut a-
ceto, & similiter sicut memithæ, et lycii, et deco-
ctio foliorum arboris masticis, aut a granis deco-
ctis cum aceto, et expressa. Infrigidantia vero sunt
succus uirgæ pastoris, et arnoglossa, aut
aut sicut memithæ et opium. Cauterizantia vero
sunt sicut succus terebinthi, et ex eis, quæ sunt mi-
rabilia valde, est coagulum leporinum cum a-
ceto, aut succus porri cum aceto. Et ex eis, quæ
sunt experta ad illud, est ut fumantur dino re-
nes tauri, et aliquid adipis saliti, deinde afflan-
tur media afflatione, et exprimat aqua corum
in auricm.

ANNOTATIONES.

Habes & de hac re nonnulla ex Paulo lib. 3. & Gal.
3. de comp. med. per loc. & Trallianum lib. 3. & Rafim. 7. ad
Almanf. de forditibus aurium agitur. Auris prius sanies, quæ
est sicut procreat, ipsa tamen & in eorum excrementis, quæ
purgandis natura utitur, quæ aurium fordes necant, quæ
amara sunt, & huius amaritudinis causam Aristoteles
blen. 3. esse ait, quia putri sudore contrahuntur, quæ sunt
& amara est. Quum tamen hæc & amara & purgantia
quæ propterea ad huius naturam accedunt, sunt necessaria
expurgandis pieuosis ipsius cerebri excrementis, quæ
tuta, ita forte & aurium seruatis in bilibus cerebri excre-
mento, quantumvis paruo expurgando utitur, & hæc au-
rum propterea est, quod biliosa est portio, quæ ex illis
to deicitur, quo cerebrum ipsam naturam.

De cura fordis, & oppilationis facta in aure.

Vra quidem eius leuis est, ut distilletur in
eam oleum amygdalinum de amaritudine

nis, propriè in nocte: & patiens ingrediatur
 balneum, & ponat aurem super terram calidam
 & liquefiat fordes. Et quandoque confert ei in
 melleo tramentum in ea, & etiam eordumeni
 circens. i. & nitrum armeni medicas aurei. sicqu
 albarum, quantum sufficit ad complectendu ea:
 inde lacinium, aut fundatur in ea media
 & mellis caprini cum oleo * [&] prasilium cō
 nitum, aut aqua prasilij, aut solvatur nitrum
 cum aceto, & dimittatur donec quiescat ebulli
 tius, & miscetur cum oleo ros. & distille
 turant miscetur nitrum cum ficibus, ex qui
 bus cicla sunt grana, & fiant grana parua, &
 ponantur in aurem, & in die tertio extrahan
 tur: allocabitur enim ei fordes plurima, & tuc
 celer ei lenitas manifesta. Et quandoque ponū
 tur in eam eordumeni, & vrtica. Et ex eis, qui
 sunt fortiori illis, est succus foliorū coloquin
 tidæ tritorum distillatus. Et fumantur nitrum
 & arsenicum aequaliter, & conficiantur cum
 melle, & liquefiat cum aceto, & distillentur
 in aurem, & expectetur post una hora: deinde
 adluatur auris cum aqua mellis, aut cum aqua
 calida. i. t. lacinij quidem fortibus non utaris
 nisi post evacuationem. Et ex eis est lacinium
 infusum in pice, & oleo chamæmelis, & oleo
 nardino. Quidam autem exissimauerūt, quod
 tur quod sit tarax cholerica. Et ex eis quidem,
 quæ experta sunt, est oleum de scopionibus,
 & nitrum enim sanat furditatem. Et ex eis, quæ cō
 ferunt ad oppilationem fordis, est lacinium fa
 ricum ex nallurtio, & nitro, & adhareat auri
 tur fordes deinde extrahatur, & egredie
 tur fordes plurima: & similiter sunt lacinia
 cum melle.

De oppilationē accidente in aure.

Cap. 16.

Quandoque fit hæc oppilatio, ⁊ fit
sicut, quæ est propter panniculum crea-
tum super foramen, & quandoque fit propter
ordem: & quandoque fit propter carnem
congelatam: ⁊ quandoque fit propter carnē
aditā, & verrucam, & quandoque fit propter
lapidem, aut nucleum candentem in eam, aut
animal intrans in eam, & moritur, & quando-
que fit ex humore grosso viscoso oppilante so-
ramen, aut meatum nerui, & sentit homo ac si
auris eius sit semper oppilata, & quodq;
accidit illud post ventum vehementem.

ANNOTATIONES.

NOTATIONES.

Multa auditorium meatum possunt obstruere, & mem-
brana cum ipso oru innata, & supercreta caro, & for-
tis, & lapilli auribus incidentes, & animalcula, & alia
in carnis agie, difficili sane affectu, & in quo nervorum di-
stentione, & mortis periculum non raro impendat, si pro-
grederetur, & moris est excidendum. Huius curatione pul-
chre docet Paulus, & eam que per medicamenta fit lib. 3.
& que per chirurgum lib. 6. Sed & Celsus id quoque lib.
7. proponit. Vide & Trallianum lib. 6.

De cura.
Illa quid.

Cap. 17.

De cura. *Cap. 17.*
Laquidem, quæ est ex panniculo aut carne
oppilante meatum in initio creationis, est

difficilis cura, quum est profunda, & manifesta est facilis. Ad intrinsecam verò ingenium inuenitur cum instrumento minuto secante ipsam, deinde prohibetur «continuitas» iunctum quod in proximo dicturi sumus. ¶ si est manifesta, oportet vt scindatur cum cultello spinoso, quo inciduntur hæmorrhoides nasi, deinde tenta vt b [buccella] ponatur, super quæ pulverizatum sit colocotar, aut, quæ procedunt curtu eius, quæ sunt ex eis, quæ prohibent naturam carnis: quod fit oppilatio fuerit ex re fixa in ea, oportet ut distilletur in aurem, quod fit sicut oleu ros. & de lilio, aut de «alibahic.» Et si, quod fixum est, est sicut animal mortuum in ea, tunc effundatur in eam ex oculis aliquid, quod eam aperiat: deinde extrahatur cū mundatorio auris facile. In facta autem ab oppilatione propter carnem additam, aut verrucam, oportet, vt abluatur cum aqua calida & nitro, & distillentur in eam æsustum, & arsenicum rubrum trita cum aceto valde, ita ut adurant carnem: deinde cura ulcus. Et iam dictum est, quod asiduatior effusionis fellis porci, ualde confert ei. Et ad illud quidem, quod imagnatur homo, quod auris eius fit oppilata, confert distillatio olei de lilio, aut fellis tauri in succo † betæ, & succo seminis cannabis. Et succo colocintide inest proprietates iuuandi ad oppilationem auris. Si autem oppilatio est forditie, curetur cum eo, quod diximus in capitulo oppilationis ex forditie. Et ex eis, quæ conferunt oppilationi ex forditie. ¶ quod medicina potest stare tribus diebus in aure & reliquis] est tenta facta ex nasturtio & † nitro, quæ tribus diebus auri adhareat: deinde extrahatur. Et ex eis quæ sunt fortiora illo, & mundificat neruum etiam, sunt troch. de eleboro, quorū descriptio. Recipe elebori albi aur. ij. nitri aur. xvj. croci aur. iij. confringantur, & terantur cū aceto, & fiant inde troch. deinde quando et necessarium, soluantur in aceto, & distillentur in aurem: sunt enim mirabiles valde. In oppilationem verò, quæ fit in creatura, & est ut creetur auris non perforata, aut in creatione interius est oppilata, iam experitur operationem manus, ita ut perueniatur ad discooperiendum, & perforandum usque ad † concavitatem interiorē, & quandoque conferunt, & quandoque non conferunt.

ANNOTATIONES.

De 0: *deus agi. Huius Hippocrates 2. de articulis, & Text. 48.*
diligentem omnem inimicam, & fortia medicamenta ini-
mica esse testatur, non tamen a ratione abstinendum
ait, ut author hoc in loco a Paulo desumpsit li. 3. quin et Hip-
po. medicamentum ex farina subactum opponit. uere tamē
cap. 23.
est a fortib. et comprimentib. medicamentis abstinendum cen-
set, ut excusandi Paulus & Aui. ueniant, qui leuib. utun-
tur presidijs. adde & quod sepe numero, & si morbi ipsi cu-
rationem remittunt, cogimur tamen ob ægotantium, quere-
las, & ad ea nos ipsos, quæ difficilia sunt, accommodare,

De attritione accidente auri & percussione. Cap. 14.

Hippocrati quidem uisum est, ut non curetur cum aliquo. Sed illis, qui fuerunt post ipsum,

ipsum, uisum est ut illud curetur. & ex eis, quibus ipsi curauerunt, est ut sumantur acatia, & myrrha, & thus, & fiat ex eis linimentum cum aceto, & albumine oui; aut medulla panis cum melle.

De pruritu auris.

Cap. 19.

Sumat aqua absinthij, & fundatur in eam cum aliquibus oleis: aut bulliatur absinthij cum oleo, & distilletur in eam.

AN NOT AT I O N E S.

Has de hac re ex Gal. 3. de comp. med. per loca, nec non lib. de remed. par. facilib. habes & ex Tralliano lib. 3. quos tu uide.

De introitu aqua in aurem.

Cap. 20.

Ingreditur aqua in aurem quandoque, quum non a [effundit] eam ille, qui balneatur, aut abluatur, & laedit, & quandoque; apostemat radix aurium, & uehementem incurrit dolorem.

De cura.

Cap. 21.

Ex eis, quae conferunt ad illud, est ut cum embuba ita sugatur, & extrahatur subito; deinde effundatur in eam oleum amygdalinum dulce, & quandoque extrahit eam uilis & lternuatio, aut lignum de anetho, aut a [scissio papyri] secundum quantitatem palmi unius. Inuoluatur itaque super unam extremitatem eius quantum est tertia sui de cotto, & submergatur in oleo, & ingeniose extremitas altera in aure mittatur ^b [cum eo, cum quo ingeniata est in ea: & iaceat ille cuius est auris;] & altera extremitas, in qua est cottum inflammetur igne, & dimittatur inflammari usquequo perueniat caliditas ad interiora auris, & tunc extrahatur, & egrediatur subito: quare egrediatur cum ea, quod in aure est ex aqua. Et ex eis, quae iuuant ad illud, & proprie in principio, est ut sumatur c [scizatorium aliquod] & impleatur cum eo auris, deinde conuertatur super eam ille, cuius est, & sit saliens ^d [] donec egrediatur totum. Et quandoque etiam extrahitur cum scizatorio: intromittitur enim caput eius, & extrahitur ipsius perpendicularis: quare extrahitur cum ea aqua. Et quandoque excusat in ea, quae pauca est effusio oleorum, & effusio ^e [lactium tepidorum continuè] & proprie quando remanet dolor, & remouetur causa. Et si dolet illud uehementer, uaporetur auris cum corticib. papaueris, & meliloto, & chamemilla, & viol. & malua, & semine lini, & farina hordei cum lacte mulieris.

q. v. quanti palma manus capere potest de aqua.
d. f. B. super pedem unum.

q. v. lacus tepidi multis uicibus successus.

a. B. Alia literatura cognoscitur introitus paruorum animalium in aurem propter uehementiam doloris cum anxietate & motu uel cum passionibus & pruritu.

De introitu animalium in aure, & generatione uermium in ea.

Cap. 22.

Qvandoque a [accidit propter introitum paruorum animalium in aurem uehementia doloris cum anxietate, & motu] secundum quantitatem animalis: cum uermine uero sentitur agitatio,

AN NOT AT I O N E S.

Scriptis & de hac re Galen. 3. de comp. med. par. lib. 3. de lib. de remed. par. facilib. Egit & Paulus lib. 3. de Tralliano lib. 3. Sed & Celsus elegantissime de haec uba facit lib. 6.

De cura.

Cap. 23.

Et ex eis, quae omnibus illis communicant, est distillatio alkitrin in aurem: ipsum enim statim sedat motum animalis in ea, & interficat ipsum in proximo, & proprie paruorum & similiter distillatio succi cucumeris asinini solius, aut cum scamonea, & similiter furtiua aristol. longa, & calcadis: ^a [] ex bonis est, ut distilletur in eam, quod fluit a carne uacina allata. & quandoque confert illi, ut utriusque oleum, & sumatur in aurem, & prodeat in sole patiens. Et succorum melior, & proprie ad uermem, est succus radices capparis, succus radices b [alfaradab] & succus [alcol], & succus radices prunorum & succus persici, & succus absinthij, aut centaurea, aut prassij, & succus foliorum albotin viridum, & [similiter] & foliorum [aloes], & succus [] quando decoquitur cum aceto, & succus cucumeris asinini, & succus ellebori albi, & decoctio eius, & epithymi, aut succus mentastri, cum scamonea, aut succus althea, aut succus almarmaeor, aut aqua mellis cum aliquo succo. Et similiter succus raphani, & succus [] par, et proprie f [alaxir] et semen eius, aut [] men] cepa cum aqua mellis, aut aliquod folium, et proprie quum calefit in concauitate granati cum pulpa sua. Et similiter decoctio granorum capparis recentium, aut succus [] et succus lupinorum, aut aloes, aut pyreticorum, da, aut costum tritum multum, aut pyreticorum, & omnia haec in uermem sunt magis sunt ad fortiora. Et ex eis, quae experta sunt ad uermem, est ut sumantur vini. drach. ij. et mellis drach. iij. & olei ros. drach. i. misceantur cum albugine duorum ouorum, et fiant tepida, et ponantur in aurem lana infusa, ex qua impleantur auris, et cubitet se super eam querelolius, et non dormiat, deinde subito rapiatur: quare [] mis multoties egreditur subito. [] aut abstinere que confert nocimento uermis, effusio melleis [] aut abstinere [] aut decoctio eorum, aut tritura corticis radices capparis, aut almarmaeor cum aqua sanguinis, aut urina antiqua.

De apostematibus, quae accidunt in radice auris.

Cap.

24.

Hae apostemata sunt ex genere apostematum accidentium in carnibus mollioribus, & proprie in carnibus glandulosis: & nominantur beditus, et nominatur nascientia auris, et fortasse consequetur quandoque ex uehementia doloris eius, ut interficiat. et huiusmodi quidem multoties praecedat commotio auris, et ipsum apostema factum in [] lectus, et ipsum apostema factum in [] tate auris plus interficit adolescentem quam senem, quoniam est in senibus lenius.

ferentes sunt calidioris complexionis: & ma-
na apostematum eorum doloris est acu-
ta qualitas, & vehementius dolorosa, & im-
molerans vique quo collectionem faciat. Et
apostematum, que sunt sub origine auris, ma-
gis in colime est illud, quod est secundum semi-
tamentis a bona.

ANOTATIONES.

De parotidibus copiose agit Gal. 3. de comp. med. per lo-
cas Paulus lib. 3. Trallianus lib. 3. nec non Rasis 9. ad Al-
man. Sed hic unum consideratione dignum est. an in paro-
tidibus ut liceat repercuti. ubi. vel non. Sane Gal. 3. de cop.
met. iam inato abstinentiam a repellentibus omnino in-
ducit. inflammationum sunt species, & hunc Paulus,
Auenar. et ceteri omnes sequuntur. Contra tamen Cel-
sus lib. 6. distinguit: ac, si sine morbo parotides facta sint,
primum experimentum esse ait reprimendum. si vero ex
aduersa ualitudine: id esse ait inimicum, quamprimusque
operari esse conueniens. Sed et Gale. quoque ipse 3. de comp.
med. quousque usum se in parotidibus repulsiu perfridys fa-
ciat. prout irant. Adde, quod usum compertum est sepe numero ex
perant. Profecto quod ad hoc prafidium pertinet.
tamen si in parotidibus periculum sit, ne in cere-
bri parat: tutissimum consilium est a repellentibus absti-
nere. Licet tamen fortasse Celsi et Galei multorum alio-
rum parotides non ex aduersa ualitudine accidant, ac non
magnum dolorem inuehant, quod Gale. hoc est si morbo-
sa ualitudine in corpore non redundet, neque prauis succi aut mul-
tis humoribus, quod forte Celsus per aduersam ualitudinem in
luna aduenit: neque dolor uolens urget. si inflammatio pan-
datis inferunt nempe dolorem que repente insunt, que co-
piosa est materia et multum distendit, et que acris et mul-
tis uelut. His obseruatis, tunc non multum periculi im-
petus aut ualide, sed, Gal. imitatione paucis, cum multa di-
fensionem copia permixti usi fuerimus.

De cura.

Cap. 25.

Illud quidem quod est a crisi, cum qua non
est signum maturationis, aut præcedit horâ
quandocumque est malum. & hæc apostematâ [omnino]
quandocumque sunt a materia sanguinea, aut cho-
lesterica: & quandoque sunt a melancholia, aut a
phlegmate. Et significant illud, quod sangui-
nem est, rubedo, & grauitas, & expulsio eius
et significationem, & constrictio in meatibus.
Et signat, dolor mordicatus, fistulosus, sine
granitate: & non constringit meatus, sed est cū
tremulitate. Et phlegmaticū est paucitate ru-
bore. Et melancholicum est cum duritie, &
paucitate doloris. Et est ex eis,
quod datur a [in intrigidatione] & attractione e-
ius, non in repulsione ipsius, quum sit materia
ad ipsum superfluitas membri principa-
lis, & proprie in crisi sub aggritudine eius, si-
ne illud, quod accidit crisi lethargie multoties.

& nos quidem iam inuimus ad cognoscendū
hoc in libro uniuersalium. Oportet ergo, ne in-
tendas ad curam eius, in quantum exigit curā
apostematosam, adhibendo styptica, & apocru-
sta in principio, deinde compositionē regimi-
nis, deinde resolutionem puram. Imò oportet
ut incipias, & proprie quum accedit in febrili.
cum dolore capitis, & adiunes ad extrahendum
materiam ad apostematata cum omni ingenio,
etiam cum uentosis, si non fuerit uelocis attra-
ctionis. Et oportet, ut minores materiam cum
minutione, si ipsa fuerit necessaria. Si aut uehe-
mentis fuerit aduentus, & attractionis, dimitte
eam secundum naturam suā, ut non faciat cue-
nire dolorem uehementem, quo febris dupli-
cetur. Imò oportet ut sis cōtentus, si fuerit illic
dolor uehementis, eo quod mollificat, & sedat
dolorem, quod sit ex eis, quæ sunt calida & hu-
mida. Et si fuerit initium eius cum dolore ue-
hementi, sis contentus uaporatione cum aqua
frigida pura, & [] Et si fuerit leuis, sis cō-
tentus uaporatione [chamæmillæ,] aut me-
dicamine [albacuen] aut diachilon & empla-
stro [memithe,] & si non fuerit uehementis
leuitatis, & apparuerit ei caput, tunc administra
illud, quod est inter glutinationem & carmina-
tionem, & quod est magis conferens, & magis
maturans, & huiusmodi est sicut farina tritici,
& lini cum syrupo mellis, aut aqua fenugra-
ci, & malua, & chamæmillæ. quod si exisuma-
tur, quod non resoluatur, imò suppurationem
faciat, tunc necessarium est in ipso ut extraha-
tur pus, aut cum resolutione subtili, si est possi-
bile, aut laboriosa, & etiam cum incisione, & se-
ctione, et ex eis, quæ extrahunt pus ab ipso post
sectionem, aut apertionē, est medicamen []

[] Et ex eis, quæ sunt conuenien-
tia in hac ægritudine cum sua attractione, & re-
solutione sua, & proprietate sua, est stercus [ca-
prinum & adeps] auferis, & gallinæ, & ex eis
est [nora & Kach] & adeps uaccinus non sali-
tus. In ægritudine aut antiqua necessaria sunt
cinis ostracorum, & [alguadah] cum melle,
& adipe antiquo. Aut sumantur ficus, & coquā
cum aqua marina. Aut administretur ammo-
niacum solum, aut cum alio, & similiter pix li-
quida, & bdellium cum sordibus aluicariorū,
& storax liquida, & medulla cerui. Si aut fiant
serophule & figantur, tunc accipe emplastrum
cuius elementa sunt huiusmodi [uiscus] albo
tin & pix, & grana lauri, & staphisagria, & gum-
mi, & cuminum, & piper, et radices serpentarie
& galbanum, et coriandrum, & cordumeni, & ci-
nis corticis radices capparis, & pyrethri, & ster-
cus onium, & stercus caprinū, & adeps, & pro-
prie adeps porcina, et caprarum, et hircorum
montanorum, et proprie melancholicorū. Et
similiter cerebella gallinarū et alchugui, et uac-
carum cerebella, et proprie syluestrium. Et olea
ad illud quidē, quod est calidioris materiei cū
oleo rosæ uiol. Et ad illud, quod est frigidioris
materiei, cū oleo de lilio, et anethino, et chamæ-
millino, et de Kerna, et cōfert his apostematib.
quando difficilia sunt, emplastrum de resina.

De tremore a uis ex uocibus magnis. Cap. 6.

Ausa in ipso existit debilitas uirtutis ani-

malis, quæ est in cerebro, aut aduenientis

A VIC.

O o ad

Alia licet.
e t s uel dulci.
f B salis.
g B. alachauen
h B. mefaus.

i t s. asmilus.

k B. ouinum cū
adipe.
l s nura & chia
ch.

m B. alhuda.

n s. gluten.

a s. abhominata.

tigerant, non in super possunt, quasi iam res confociata, nati
neg. reddatur, & exterior similis ille oblatu delitescit ob
tamen interioris. Neq; vero id oblatu, multis animalibus eas
tenuculas deesse, que tamen sentiant; quum ex aduerso
& multa animalia naribus careant, que tamen sentiant.
quoniam omnia, quid & carunculis & naribus pro-
porione respondens habere dixerim. Sed & ratio, quam ali
qui addunt, non oppugnat Galeni sententiam. Sit enim, ut
crebrum non sentiat: ipsum tamen nervorum initium est,
qui sentiant. neque, etsi mamillares processus ex cerebro
sunt, sentiendi propterea in inopes esse oportet. Quod si de
am autoritas philosophi obicitur. Et ait etiam Arist.
lib. de sensu & sens. odoratus sensorium in cerebro esse, &
lib. de hist. anim. 1. per nasum odores trahi. non tam in is
(quod nos videmus) an naves primum sentiendi odoris
instrumentum sit, propterea diffinit. Atque hoc fortasse pa
ci Galeni sententia ab Auerroce non expugatur. quam
auctor noster sequitur. His ita de priori questione consti-
tuta, quare alteram examinamus. De odoribus quomodo
sentiantur, pulchre Hipp. lib. de carnib. hęc verba facit. Ol
factu poro cerebrum humidum existens aridum odorem
non cum aere, per corpuscula cartilaginosa ipsum trahēs.
Cerebrum. in cavitate nasi pertingit, atque hac parte
non est aere ipsum os aliquid, sed cartilago mollis, velut spō
sica, neque caro, neque ossiculum. Et ubi quidem cavitas na
si non ossificat; humidior est enim quam cerebrum, nisi sit pu-
rescenda, putrescenda enim aqua crassior sit, & alia omnia.
quum vero naves humectet fuerint, ossificare non possunt; nō
enim aere attrahit cerebrum ipsum ad seipsam. Similiter
enim in palatum, & faucibus, & pulmonem, ac reliquum ven-
tre dicunt, desistat autem & in reliquum corpus. Et est mo-
di auctor fuit, quod si re medicum oportet, brevissime do-
cere. At vero ab ijs, qui post ipsum in investigandis nature
secreta dedere operam, ducta est hęc de olfactu speculatio
in longe maiorem, atque obscuriorem controversiam. Esto
enim q. odores rerum cum aere inter respirandam trahan-
tur, quum odor qualitas sit, non solo animi cogitatu, sed re
oportet, an aeri veluti subiecto odor inest? Ita ut ex o. lora
libi obiecto sola hac qualitas odor, f. exeat, que in aere ex-
cepta veluti in subiectum, cum ipso postmodum ad odoratus
sensorium perferatur, cum ipso postmodum ad odoratus
saculi re exeat non solus odor, sed & corpora cū eo reliqua,
illa realis inspirando attrahatur. an vero neque qualitas
vis magis quam vocant, neque corpus aliquid, sed sola odo-
ra cum ipso obiecto odorabili emanat, qua in aere susce-
ptio magna de hac re inter maximos viros rixa est, quum
alij exire ē re odorabili corpora, alij non corpora, sed solum
odorem; alij neq; corpora, neque odorem, sed solum odoris
imaginem egredi sint arbitrati. Sed ex triplici id enume-
ratione, quoniam odorata ea sunt, q. ex obiecto odorabili cor-
pus moveatur, ut que huius princeps Heraclitus videtur, quē
sequutus est Plato in Timæo. Secundi illius placitū, q. so-
la qualitas ex odorabili re egredietur, nos certum auctore
non habemus, videtur tamen ex Platonis si sola effluisse,
de producantis, ab odore qui in odorabili est corpore, ari-
s. partem in sibi similem qualitatem mutari existimaverit,
quod passio calor qui in igne est, ab ipso igne non diffuses a-
tamen sibi similem calorem in aere efficit. Posterioris demū

sententia auctor Arist. fuit, quem Alex. Auerroes ac ece-
ri Peripatetici omnes sunt sequuti. Sanē, quod ad Hera-
cliti placitum pertinet, quum is odorem fumidum quendam
uaporem aut fumidam exhalationem putaret, quē ad olfa-
ctus sensorium accedens, ex ocio in actum ipsam sentienā
potentiam excitaret; exire e re odorabili corpus ponebat,
quum vapor & fumida exhalatio corpora sint. is tamen si
cuti id planē protulit, quod sensit: ita non aliam huiusce-
placiti adduxit rationem. Verū huic palam aduersatur
10 Arist. (obscurē uerō etiam Platonem & alios damnat)
lib. de sensu & sen. triplici, ut ego uideo, vsus ratione. Quā
enim ita intelligi hac possit opinio, ut quis uel uaporem, uel
exhalationem, uel utrumque odorem esse existimet; q. nō sit
vapor, eo probat, quod, quum vapor humiditas sit quedā,
esse odor nequit, quem certē & in eodem libello & 2. de a-
nima siccitate perfici cōfirmaverat. Quod item fumosa ex-
halatio non sit, ea ratione infirmat, q. exhalatio quem siccā
sit, & qua in fuliginem seu terrestrem quandam substantiā
abire solet: odorem excludit, qui in aqua percipitur. nam et
20 p. h. es odores sentiant. & medium odoris 2. de anima, aerē
& aquam esse iam demonstratum est. Quod uero neq; ho-
rum duorum coniunctio, uaporis, f. exhalationis, odor sit,
reprobant ait ijs rationibus, quib. qui aspectum fieri per de-
fluxuā existimabant, oporteret nempe (ut ait Alex.) res in-
minui atque consumi, & per contactum odoratum fieri. At
que his & Heracliti & Platonis dogma Arist. euerit.
Quid uerō ipse de odorandi modo sentiat, non aliud profe-
cto lib. eo de sens. & sens. citato statuit, quum obiter ad
uersus Heraclitum dixerit, neque examinandum hoc pro-
30 blema ex proposito sumpsit. Sed is tamen, quum 2. de ani-
ma pro certo statuat, sensum omnem sensilium rerum spe-
cies absque materia suscipere, etiam olfactum sola imaginis
suscceptione perfici putat. & non Heraclitum dumtaxat, et
Platonem, sed & eos qui efferri ex odorabili corpore ado-
rem. i. qualitatem arbitrantur, una condemnat. Ceterū, etsi
Aristotelis magna est auctoritas, alij essent tamen ab
eius sententia philosophi maximi, eius alioqui doctrina ma-
ximē studiosi. Ac primum Ammonius sicuti Platonē non
probat, quum uapores corpora sint, corporum autem natu-
ralis motus sursum est, si leuia, deorsum si grauiora, at odoris
40 tamen suauitatem non sursum, non deorsum tantum; sed et
ad latera persensibilis. Ita & Plotini sententiam seorsum
ueram esse negat, quum sues altius cānum effodiant,
non qualitatis illius dumtaxat gratia, sed ut deflexionibus
perfruantur. Ita & Aristotelis sententiam seorsum ueram
non esse, sed figmentum existimat, quod f. totus aer qui in-
teriectus est, odoris fiat particeps. i. odorabiles species susci-
piat, & ex ad tantam usque loci intercapedinem protendā-
tur, ut a vultuibus longinquissimē sentiantur. F. t. ur aut
50 Ammonius, etsi nullum ex his placitis seorsum probat, ea
tamen simul coniuncta uera esse, ac in ijs quorum hebes ol-
faciendi est sensus, quales sunt sues, deflexionib. esse opus:
in quibus acer est, ut uultuibus, satis esse ut odoris species
suscipiantur in ijs uerō, qui sensu mediocriter ualet, ut ho-
mine, aeris mutationem sufficere. Atque ita a Ammonius de
odorib. sensit. Ceterum, quamuis Ammonij uera sit fortas-
se conciliatio, ab ipso tamē & Arist. et Auicennas dissen-
sit, tum hoc loco, tum 6. natural. Sicut in is sentiri odorem
60 putat, permutatione & odorabilis obiecti & mediij. (ut eo
6. natur. praefertim innuit) & manantib. ab odorali corpore
uaporib. & aere ipso una alterato ex obiecti ipsius odo-
re. ita & solam, uel aeris permutationem. i. alterationem de
qua Plotinus: uel specierum susceptionem, de qua philoso-
phus, reprobant. Ac primum quidem, q. non aeris permuta-
tio odorandi sit causa, hac uidetur nobis ratione damna-
re, q. quum maior sit agendi uis in igne, quā uel odoris uel
rei cuiuspiam in sublimari hoc mundo alterius, ignis tamē

quantumvis maximus, caloris sui vim protendere tantum
nequit, ut prater breui quod iam loci intervallum calfa-
ciat. de odore vero memoria proditum est vultures cada-
verum odoribus maxime ex longinquo allici: absurdum er-
go dictum est odorem, quae qualitas est ignis calore multo
imbecillior, ad tantum usque loci spatium aerem immuta-
re. Quod vero nuda odoris specie in aerem recepta & no-
bis ex ipso oblata, odores non sentiantur, eo argumento pro-
bat, difficili quidem ipso intellectu, ob interpretis, ut puta-
mus, insitiam: pulchro tamen, & fortasse insuperabili. Ut
sensibilium specierum receptio fiat adesse una, & obiectum
a quo species ipsae excipiuntur, & subiectum in quod susci-
piuntur necesse est: ut fieri potest, ut ablato odorabili cor-
pore odor tamen adhuc sentiat. sciendum ergo est non sen-
tiri odores, per speciem odorabilem susceptionem in me-
dium: quum remoto obiecto nulla in medio species amplius
eluceat, & odor tamen sentiat. Sequitur ergo Avicennas
eorum sententiam, qui defluvia ex corpore odorabili mana-
re arbitrantur: se d. & aeris una permutationem annectit,
quae Plorini erat opinio: exire. s. ex obiecto odorabili odora-
tos vapores existimans, a quibus aer veluti a calore calidi-
us, ita ab odoratis odoratus euadat. Probari vero vapores
ex obiecto effluunt his fere rationibus testatur: q. per ca-
lorem atque odorati corporis tractationem excitari odores
quotidie experimur: id quod sane, vaporis, quum antea per
frigoris doloresceret: rarefacto nunc per calorem & tracta-
tionem odorato corpore, prodeuntis, indicium est. Adde q. si
diutius pomum manibus tractetur, atque (ut ita dixerim)
odoretur, marcescit, quod argumentum profecto est exeu-
ntium ex odorato ipso corpore vaporem, & partium tenuio-
rum. Quod si quis fortasse obijciat (id quod ipse obijci ab
reliquarum opinionum fautoribus ait) si odores per vapo-
rum defluxum sentiantur, ex rei oblectu immittit et mino-
ris ponderis res fieri oportere: atque, quum vultures certum
sit cadaverum odore allectos in maxime longinquos tra-
ctus aduolare; absurdum esse, ut vapores ex cadaveribus
eiusque effundi quis existimet. Respondet effluere tenuissi-
mas solam partes: quibus evanescentibus immittit corpora
aut leuiores reddi non oportet. quasi velit, graviora potius
ea reddi quam leuiores: quo pacto cadavera uiuentibus anima-
libus ob tenuium spirituum discessum reddi solent graviora.
De vulturbus vero, q. odores tam longinque sentiant, id
ob ualidioris fortasse uenti efflatum ait accidere, a quo ipsi
vapores impellantur, aut forte non odoris sensu, sed cada-
uerum inspectione vultures commoueri. quod si quis forte
derideat (idem tamen & Auerroes 3. Coll. scriptum reli-
quit) & absurdum dictum existimet, q. uisus tam longe per-
tingat, certe multo minus rationi consentaneum est sentiri
a tanto spatio odores, quum olfactus visu ipso longe sit im-
becillior. Hac igitur fere de odorandi modo in 6. natural.
Avic. scripsit, quae nos alio certe & ordine & verbis bre-
uitatis & facilioris doctrinae gratia retulimus, a sensu ta-
men (ut putamus) ne latum quidem vnguem recedentes:
etsi ob uersionem, quam eius libri habemus obscurissimam,
suscipari aliquis potest aliud ipsum uoluisse. Profecto uidit
hanc inter Avicennam & philosophum controuersiam ma-
gnus Auerroes. sicuti tamen solet, praecceptorem suum mor-
dicus tueretur, atque Avicennam 2. de anima bis (ut ego
video) rationibus refellit. primum quidem, quum multa ani-
malia longinque admodum ad corpus odorabile ueniant: fa-
teri oportet, si ex odorato corpore vapores exire opus est,
ex obiecto odorabili circumquaque euaporante tanquam ex
centro, odoratos vapores ad maxime longinqua loca perfer-
ri. at absurdum hoc est, quum, si totum ipsum obiectum dissol-
uitur in vapores liceat, ne ad paucam quidem distantiam queat per-
tingere. Adde, q. si ex odorabili obiecto corpora hac et na-
pores exant, aut hac acri miscbuntur & penetrant, aut

aer secedet, & in secedentis locum vapores subfluunt
quorum utrumque: rationi repugnat, quum, s. neque corpori
penetratio in philosophia admittatur, neque aerem ad odo-
ris occursum subterfugere uerum sit. Adde, q. quum aer
corpus sit simplex, suscipere odorem non potest, qui secer-
da est qualitas mistis corporibus conueniens. Superest ergo,
ut odor in aere sit, non ut in subiecto, sed ut in medio: quo po-
cto color in diaphano est, esse. s. (ut ita dicamus) spirituali-
quamvis certum sit colores magis spiritualiter in aere rei
pi quam odores, cuius certe indicium est, q. ex aeris commo-
tione, quae a flatibus, odores ab olfactus instrumentis. Quod si quis
ti possunt, ut & soni, colores autem non possunt. Quod si quis
fortasse, ex hoc odores corpora esse contendat, quia a uentis
huc illuc propellantur; fallitur, quum & eodem pacto iui-
in diuersas partes flatibus impulsus ferantur, quos tamen
esse corpora inter philosophos constitutum est. Hac autem
roes elucet, Avicennam scriptis. Ceterum, etsi nauis
dicam temerarium fortasse est, inter rationum philosopho-
rixam quempiam interponi, uidentur tamen nobis horum
placita posse non multo negotio conciliari. Id ergo ut iui-
posse arbitramur, studiosorum gratia paucis aperimus. In
mum omnium, q. odor uapor non sit aut exhalatio: a phi-
losopho probatum est, ita carere omni controuersia pui-
mus. Quod item Arist. sententia sensus omnes solam sensu-
lium speciem sine materia suscipiant, aperte est ab eo con-
stitutum, praesertim 2. de anima, quumvis & de visu & de
hoc, quo de agnitione odoratu, aliqui ab eo dissentiant. Ex
posito quoque, q. non sola specie ex odorabili corpore effluat
uidetur nobis ab Avicenna certa atque constanti admo-
ratione comprobatum. quum id omni ambiguitate caret, &
tandem sensiles formas seruari, quum id obiectum a
quo exiunt, & subiectum in quod recipiuntur, alterum
teri ex aduerso se habent, nec vero praeterea, id in hac quae-
auditus exemplo patet. Ut propterea quid in hac quae-
ne uerum sit, ob constantium utrumque rationem uaporis
indicatu difficile sit. Perh, etsi philosophus odorem uaporis
esse aut exhalationem negat, non is tamen odorem uaporis
riam aut uaporem aut exhalationem dissimulat. quum ex
aduerso in eodem libello de sensu, & sensu obiectum
non esse differit, eundem uaporacionem esse constitutum
& Auerroes in paraphr. de anima aperte ex odorabili re
rem non alias sentiri docens, nisi quum ex odorabili re
stantia dissoluitur aerea. id quod in odorati res, plurimam
conspicere est, quae tunc solum olent, quum manu confici-
tur, aut in ignem prociuntur, ac in uaporem de uaporibus
rati ex his uapores gignuntur, ita ut odorem de uaporibus
nere esse idem fateatur. unde & animalia aut respirantia,
non aliter odores persensire, quam aeris attrahunt. Quom-
a uentorum flatu odor adducitur uel abducitur. Quom-
nis uero Avicennas odores per solam speciem suscipi
nem sentiri negat: non is tamen forte reluctetur, sed ex
tu quid ex obiecto odorabili effluere admittit, sed ex
in aere permittit, in quibus planè odor ut in subiecto
ferri odorabiles species ad ipsam sensorium intell. ex
que, n. uidentur multum repugnanti. aut capta uaporibus
hac, ut educi quidè primo loco ex odorato corpore uapores
dicamus, q. sentit Avicennas: hos uero uapores uapores
se odore, quod Arist. negat: sed odoris subiectum uapores
fateamur, permiscetur uero uapores uapores uapores
instar, qui ex terra & aqua perpetuo gignuntur, in medio
& aqua cū, uni, s. aut alteri elemento: & inde fuit cū
qui inspiratur aere nariis offeritur: sola tamen ipsa odor
species a sensorio suscipitur: quum sensus cū, sola fuit
absq; materia suscipiat. Hac ergo ratione utraq; & argu-
& Avicenna sententia coniungi posse uidetur. Quod
si fiat: pro soluendis aut conciliandis utrumque; aliat
multum forte laborandum non erit. Primum enim

Aristoteles duobus primo loco adductis argumentis odorem vaporem aut exhalationem esse confutat, id Avicennam non aduersatur, qui non id sed odores ob vapores sentiri existimat, in hoc cum philosopho potius consentiens, quam asserens, quum & hic lib. vt diximus, de sensu et sensu odoris uaporationem esse dixerit. Quod uero philosophus ter ratione odoratum per, & vaporum, & exhalationis esse fluxum fieri negat: de continuo, & perpetuo, ex odorata re fluxum, probè negat: de quo tamen, Avicennas non intellexit. effluere sanè, hic tenuiores partes & ob hanc ex parte remanent, a quibus nullus præterea odor excitatur. ita ut philosophus effluuium a re odorabili, & a tota ipsa substantia neget: Avicennas uero id ad certum quoddam tempus, & tenuium dumtaxat partium admittat. Et si uero hic per solam odorabilem speciem suspensionem senti non odore negat, si una tamen uapores posteris ab obiecto ipsi manantes, ab his postquam in medium uel aerem uel aquam recepti sunt, deferri ad sensorium odorabiles species non negaret. habent. n. uapores obiecti rationem: & ab his tanquam odorum forme effertur, quando sunt. atq; his euanescunt etiam forme euanescunt. unde, & remoto odorabili corpore fatendum quidem esset species non amplius ex ipso elucere, quod puicbre admodum author noster probat contra Arist. sententiam, nisi ex obiecto ipso odore seruatur, & seruata una cum ipso & inspirato aere, ita uapores, aut aerem, aut materiam quamcumque eo suscipiuntur, ex quo & eorum ratio auertitur, qui olfactum per contrarium fieri oportere asseruit, si ex obiecto odorabili ex alter diluuntur. Sed & Auerrois obiecta non diffusi uersus ex odorata re ueluti ex centro odoratos uapores si res tota in uapores abeat, quousque aduolasse ad eandem non odorem, uultures memoria mandatu est admissa Auerrois ratione satis faceret Avicennas, impellente flatu non pulsos aut certe non odore, sed inspectione cadaueru multu olfactus, assentiri uero huic rei Auerroem oportet, quod & ipse 3. coll. ex Damasco uultures cadauera Babiloniae uel aerem abscedere ascendentes uaporibus, uel penetra in corpus a corpore oportere: id quoque facile quotidiana experientia confutatur, quum exirentes e terra et aqua uel præter aeris, & aqua commisce, i uideamus, quorum dissimilitudo non est ab his, de quibus hic uerba sunt. Quod respondendum neutrum horum fieri, sed tenuissimas partes odorati corporis in aerem ipsum uerri ueluti in ueritatio præterea loca, aerem subiectum esse odoris negas, quum simplex sit corpus. Quamuis aer cogitatione sola corpus sit simplex (uerè enim simplicem aerem reperire, non est.) odores tamen non in aere ut in subiecto esse dici possunt, sed in uaporibus odoratis, qui de aeris sunt natura, im ita ut re in hunc modum intellecta, cõiliari fortasse Auicennas Aristoteli possit. Quæ tamen omnia si cui non satis uerba re falli nos posse contendimus.

Dea [naso.]

Cap. 2.

Am diximus anatomiam nasi, & iuuamentu ipsius, & lacertum mouentem ambas nares

eius, in eis que præterierunt. Et nunc quidem nobis necessarium est, ut dicamus egritudines eius, & causas earum, & signa, & curationes ipsarum.

De qualitate uarum administrationis medicinarum nasi.

Cap. 3.

SCias, quod curationes nasi alia sunt, quibus non est proprium, ut fiat per uiam nasi, sicut gargarismata, & linimenta super caput. Et alie sunt, quæ appropriantur ei, sicut sunt vapores, & odoramenta, & sicut caput purgia: & sunt corpora humida, quæ distillantur in nasum: & alia sunt suctiones naribus, & [] quæ attrahuntur ad nasum cum attractione aeris. Et alia sunt insufflationes, & sunt res sicce puluerizate subtilissime, ut insufflentur in nasu, & oportet ut insufflentur in embubam. Et omnis, cui aliquod caput purgium fit, rectius quidem est, ut os aqua impletur: & præcipiatur ei, ut resupinetur, & conuertat caput suum ad posteriora, deinde distilletur in nasum eius caput purgium. Et oportet ut naribus sugat omne, quod ponitur in nasum ad superiora, omni modo, ita ut faciat operationem suam. Et multoties quidem succedit medicinis acutis distillatis in naso, & sufflatis in ipso mordicatio uehemens in capite. Et quandoque sedatur per seipsum, & quandoque indiget medicamine, quo sedetur. Et rectius est, ut sit super caput, quum sit caput purgium ex aliqua acuta mordicatu, pannus infusus in aqua calida. Et quandoque b [fricatur ante ipsum cum lacte nouiter.] multo super ipsum, aut oleo, quod super ipsum effunditur, sicut oleo de granis cucurbitæ, & oleo rosæ, & oleo de c [la licibus.] Quumque caput purgium suam perfecterit operationem, tunc consequenter ipsum distillando in nasum lac cum aliquo oleorum frigidorum.

a f. & sunt corpora humida.

b Embrochatur ante ipsum cum lacte nouiter.

c B. kalef.

ANNOTATIONES.

Medicamenta, quibus in expurgandis naribus utimur, alia per accidens has purgant, quæ, scilicet a toto capite detrahunt: alia per se, quæ naribus ipsis injiciuntur. hæc uero siue liquida trahuntur siue sicca insufflantur, seu crassa linamenti uel glandis instar in nares immittuntur. Illud autem in horum usu hic author obseruandum proponit, ut aqua os repleatur, pro qua re pulchram habes ex Galeno historiam lib. de odor. instrumento. Huius uero aquæ is uidetur esse usus, ut si ex medicamento acris, quidpiam in palatum, aut os, aut fauces descendit, harum partium nulla offendatur. Addit præstare, ubi medicamento mordaci expurgandis naribus utendum sit, capiti linteum calida aqua madefactum admoouere. Cuius consilij, quæ sit ratio, paulo uidetur obscurius, fortasse tamè id propterea agendum est, ut dulcis aque foris, temperetur quidem medicamenti acris monia, eius uero caliditate exterior capitis ipsius cutis relaxetur, & facilius calfacti, atque aciores eius spiritus redditi, distillantur.

De nocumento odoratus.

Cap. 4.

NOcumentum ingreditur odoratum sicut ingreditur reliquas operationes, impossibile nanque est, quin odoratus aut destruat

AVIC.

Oo 3

aut

Quumque medicamen exsiccauerit vrinam, ite-
reut super ipsam urina noua: deinde vaporet
natus cum pondere drach. j. ex eo: deinde
stretur ex oleo rosaceo. Et quandoque lauda-
tur ad oppilationem ventosam caput purgium
ex oleo amygdalino amaro montano: aut sus-
stetur alar mel, & piper album ² [mista in ip-
so.] Quidam autem dixerunt quod cortex
pulmonis] quando exsiccat, & teritur, &
insufflatur puluis eius in nasum, est iuuatiuus. ¹⁰
Si autem causa in ipso est hemorrhoides, cure-
tur cura hemorrhoidarum. Ille autem, qui
cesset sibi facere caput purgium cum castoreo
multoties, vsque quo rectificetur eius disposi-
tio. i.]

cholera nigra. Et isti duo vehementer leguntur
per id, quod minuitur ex sanguine. Et uniuersaliter
quidē, ille, in quo superfluit fluxus sangui-
nis ex naribus, est secundum timorem debi-
litis hepatis, & hydropisis, & reliquorum. Et
corpora vehementius parata fluxui sanguinis
narium, sunt cholerica, & citrina sanguinis subri-
lis, & iuuantur ex eo, qui temperatus est. Et fluxus
sanguinis narium significatores habet, si-
cut splendor apparens in utrisque oculis, & li-
nee albe, & rubedo, et citrinitas, et proprie post
soda, et reliqua, que distinximus. ubi locuti sui-
mus de egritudine in acutis, et crasibus earum. Et
quandoque significantur ¹ [fluxus ^{b f B. ex.}
sanguinis narium, et dispositiones eius ^{c h. per.} [secū-
dum] dispositiones agnitionum acutarum,
& earum crises; et iam diximus illud in loco
proprio sibi.

ANNOTATIONES.

Sequitur & in huius affectus curatione Paulum lib. 3.
Vide & Galenus libello de instr. odoratus, & Rasim 9. ad
Almus.

De fluxu sanguinis ex naribus.

Cap. 7.

Fluxus sanguinis ex naribus, quandoque fit
distillando, & quandoque fit fluendo cum
velocitate vehemēti: aut causa dominij sangui-
nis feruentis cum virtute. Et quandoque fit pro-
pter eruptionem retis venarum cerebri, & arte-
riarum eius: & est secundum plurimum non
recipiens curam. Et plurimum ipse fit succes-
sione euentus soda, & inflammationis, & egrit-
tudinis acutae, aut successione casus, aut percus-
sione operationum cerebri proculdubio. Et quā-
doque est propter vapores calidos eleuatos. Et
quā quidem, qui fit ex arterijs, discernitur ab eo,
qui fit a venis, subtilitate sua, & rubedine & ca-
litate sua. & quandoque fit rediens cū perio-
do, & quandoque fit cadens subito. Et cursus
quidem sanguinis ex naribus, est ex dispositio-
nibus, que conferunt & nocent. Nam, qui inne-
tionem, & equalitatem coloris post rubedinē
vehementem, & equalitatem formae post infla-
tionem, iuuatur eo, praecipue in egritudinibus
acutis, & in apostematibus intrinsecis, & pro-
pter sanguineis, & cholericis in cerebro, deinde
in hepate, postea in velamine, postea in pulmo-
nibus. Et fluxus quidem sanguinis narium cri-
sis magna est in egritudinibus acutis, & multo
maior, & proprie in eis, que sunt sicut variola,
& morbillus. Quum autem multus fit, succedit
citritas non cōsuetā, aut plumbositas, aut ob-
fuscatio ex citrinitate, & nigredine, & extenua-
tio petrasiens terminum, & in frigidantur ex
citritate, quāuis. n. retineatur, eius tamen finis
est nocuus. I. t. in illo, cuius color couertitur in
citrinitatem, dominatur cholera citrina, & læ-
ditur cum extractione sanguinis minus. Et in
illo, cuius color conuertitur ad plumbositatē,
dominatur iam phlegma. Et in illo, cuius color
conuertitur ad obfuscationem, dominatur iā

ANNOTATIONES.

Symptomata, que excreta & retenta, & que affectus
corporis sensibiles, nuncupantur, quidēque morbis, quandoque
symptomatis alij, & est lesa actioni immediate succedunt.
Ad eum modum fluxus sanguinis narium sepe a sympto-
matibus, id est uel concentricis offensa, uel expultricis nitro,
quandoque a morbo, & mala. s. formatione reclusis, aut dila-
tatis, aut naribus moribus, & solutione continui, sectio-
ne & ruptione. Hi uero morbi uel ab externa causa pro-
creantur, incidente & contundente re quapiam, aut calsa
cic: & sole & dilatante: uel interna, humorum qualitate,
acri, & erodente, substantia tenuiori, multitudine nimia
disrumpente. Sequitur uero sanguinis fluxio non morbi so-
lus, sed frequenter etiam natura nim, & in morbofis cor-
poribus, & in sanis. nempe per crism ex naribus, uel alia
regione sanguis sepe numero excremitur: & alijs qui recte
aliqui habent, sanguis ex narib. hemorrhoidibus, utero, aut
aliunde certis, uel incertis quibusdam temporibus fluit.
nunquam tamen, si recte aduerteris, non morbi s. causam
conueniam sanguinis fluxio habet, & nunquam nō ex-
cremitur, nisi uel quia multitudine, uel quia qualitate natura
molesta erat. habent enim ferē mulieres, ut singulis mēso.
expurgentur, q. earum natura tantum non concipit, quan-
tum debet. quae. n. robustiori sunt natura, quaeq. maximē
excremitur, nihil uel modicum sepe numero ijs affluunt ex-
crementis. Atq; hic sanē, ut in multis, ingenium Ioānis Ar-
generij uiri nostrae aetate celeberrimi extollimus, qui suo de
generib. & diff. morb. libro, rem hanc exactissime perpēdit:
Laudamus ēt Iulium Alexandrinum Imperatorum medi-
ci, uirum, & ornatissimum, & de literis optime meritum.
Sicuti tamen, sanguinis fluxio quandoque morbi causam
sequitur, ut erosionem, & alia id genus: nonnunquā ēt
natura uim primariam sui causam habet, cui iuncta tamen
morbofa est causa, ut in crisi, necnon in ijs, quib. etiā sanis
excretio hac est asueta: ita semper in praeternaturalis ex-
cretionis genere reponi posse uidetur, q. hominum natura
cōis hēc excretio non est, ut egressiones per alium, & urine,
que quidem, cū excrementa sunt, que coctionem subterfu-
giūt: quia tamen omnib. contingunt: naturales excretiones
uocantur. At sanguinis fluxio neq; hominum generi cōmu-
nis est: neq; excrementi est expulsio: ut propterea toto gene-
re, praeternaturam aīci sanguinis excretio omnis debeat, ut
Gal. lib. de caus. sympt. notat. Et si. n. is muliebrem fluxum
excipit, & hic omnibus ferē mulieribus certo tempore cō-
munis est: non tamen generi hominum, neque etiam omni-
bus mulieribus, aut omni tempore communis est. Adde &
quod purus sanguis in recte habentib. nūquam excremitur

AVIC.

Qo 4 sed

ris carminatis submersis in thure, & aloe, cōse-
dis cū albumine oui. Et etiā tenta ex draganto
adulto duabus partibus, opij parte j. aggregen-
tur omnia & terantur cū aceto. Et tenta ex cor-
ticibus oui adustis, qui misceantur cum encau-
stro & gallis. Ex insufflationibus uerō est lyciū
Indum adustum, & Et rane adustæ insufflate
in nasum, & etiam puluis molendini, aut terra
testæ albæ: aut s [nora] & Et cortices thuris &
chartæ & draganti partes æquales, sufflentur
in nasum, & etiam cortices fructus aldub exsic-
cati, & contriti, oportet ut accipiatur illud [cū
submersis in thure] super lanam, & accipiatur la-
na ipsius, & ponatur in urecis nouis cū ter-
ra sua, & si est cum eis terra figuli, est melius, &
stringatur caput eius donec siccetur in umbra.
& teratur, quum necessitas fuerit, sicut atomi,
qui apparent in radio solis, & suffletur in na-
sum, & constringetur sanguis statim: aut corti-
ces oui contriti, & etiam calami aromatici, &
seminis lilij, & seminis rose, & garophyl. om-
nium an. drach. s. myrrhæ, & gallarum amborū
an. drach. s. parum [muschi, & camphoræ, &
sufflentur in nasum diebus continuis. Et quum
insufflatur insufflatio in ipsum, tunc constringi-
tur natus una hora, & expuatur illud, quod
embuba, & oportet ut sit insufflatio in
gubnis narium. Ex linimentis uerō, & effusioni-
bus, est linimentum super frontem huius. Reci-
pe succi foliorum [salicis, & foliorū uitis,
& foliorum myrti, & aque ros. in frigidetur
omnia, & apponantur fronti cum panno lini.
Et similiter sunt ex omnibus medicinis frigi-
dis stypticis, & stupefactiuis notis, dissolutis cū
extremis salicis, & lentis, & ramorum vi-
ris linimenta, & emplastra. Odoramenta uerō
sunt huiusmodi. [Impletur enim cum capite canis,
aut cum capitis palmarum syluestrium, & di-
quorum, quæ egrediuntur ex plantis. In eo au-
tem, qui prauior est illo, & factus est propter
ferocem, & caliditatem uehementem, aut eru-
ptionem arteriarum, necessaria est phlebo-
mia cephalica, quæ sequitur illam narem
per posteriorem partem capitis cum scarifica-
tione, fiat suspensio eius sine scarificatione. &
quandoq; oportet ut extrahatur sanguis p phle-
botomiam usque ad syncopim ex cephalica, p
[ex vena spatule, quæ est posterius, quoniam
est magis vltima: quare prohibet sanguinē ele-
uari ad caput. Ipsa nanque, quum ad syncopim
perducit, sedat statim, & illud in fluxu sangui-
nis narium uehementis velocitatis. Imò oportet
ut succurratur in hora, quum sentitur uehe-
mentia fluxus sanguinis narium, & velocitas e-
ius uehementer, sed fuerit guttatim, & fuerit
paroxyfino, oportebit tunc, ut fiat phlebo-
mia paulatim vicibus continuis. Et quum phle-
botomia peruenit ad finem sufficientem, oportet
ut fiat permutatio ad inspissandum sangui-

nem cum eo, quod in frigidat ipsum, & cum
eo, quod ipsum facit [turbidum], quamuis nō
infrigidetur cum eo, quod sit sicut iuiube. Ven-
tosa uerō sanguini dominanti resistere non va-
let: imò oportet in primis, ut phlebotomia per
extractionem paulatim minuatur, deinde ponatur
ventosa, & positio ventosarum super hep-
par, si fluxus sanguinis narium est a dextra: &
super splenem, si est a sinistra, & super ambo si-
mul, si est ab ambobus lateribus, est ex nobilioribus
curationibus. Et etiam oportet ut stringatur
extrema ita ut etiam testiculi uirorum, &
mamillæ mulierum. Et constrictio ambarū
aurium est valde vltima. Et oportet ut [admi-
nistretur embrocha multum] cum aqua frigi-
da. Et quandoque necessarium est, ut sedeat ho-
mo in aqua frigida infrigidata cum niue; do-
nec viridæ fiant eius membra. Et quandoque
necessarium est, ut caput eis gypssetur cū gypso
infuso aqua, aut gypso in aceto, & ut effundatur
super caput ipsius aquæ infrigidatæ cum
niue, donec [stupefiat]. Et quandoque non in-
uenitur in ipso executio a rentis fortibus, factis
ex flore aris, & aqua ceymi cum camphora,
& a mumia pura, ex qua pondere [danich] v-
nius fiat caput purgum: & [ad minus conue-
nit, ut] teneat aquam frigidam [congelatam]
in ore suo. Et scias quod quandoque uiuit ho-
mo in fluxu sanguinis narium, usquequo egre-
diantur ex eo ultra. xx. lib. & usque ad xxv. lib.
deinde moritur. Et quādoque syncopis, ex qua
cadit, est causa ad abscindendum ipsum. Cibi
uero sint illi, qui sunt ex lentibus cū sumach,
aut aceto aut acresta, aut similib. illis. Et caseus
recens humidus est ex cibis conuenientibus pa-
tientibus fluxum sanguinis nariū. Et similiter
lac decoctum donec ingrossetur, & oua elixata
ei, qui preparatur ad fluxum sanguinis nariū
propter choleram sanguinis sui, quum tamen
acetosa quandoque noceant patientibus fluxū
sanguinis narium propter incisionem, & sub-
tillationem, quæ est in eis. Et congregatio qui-
dem experientum existimat, quod cerebella gal-
linarum sunt ex melioribus cibis, imò ex me-
lioribus medicinis ei, qui habet fluxum sangui-
nis narium ex casu, aut percussione. uerū opor-
tet ut ex eis plurimum sumat, aut fiat ei cibus
continuus. Vinum autem confert in quantum
confortat, & nocet in quantum excitat sangui-
nem: quum ergo indiges ipso in quantum con-
fortat, commisce ipsum parumper: & quū non
est necessarium, neque fluxus sanguinis nariū
facit casum virtutis proximum: tunc non des
ipsum in potu. Et oportet ut obseruetur ne di-
mittatur aliquid eius descendere ad ventrem,
& inflet stomachum, & debilitet pulsū, & ex-
citet syncopim. Et si aliquid descendit, opor-
tet, ut dum in stomacho permanet, euomatur,
& [precipiatur] illud, quum sentitur eius de-
scensus ad stomachum. Nam si ipsum pertran-
sierit, oportebit ut fiat clystere, ut uelociter e-
grediatur, & non remaneat in stomacho.

A N N O T A T I O N E S.

De sanguinis fluxus è nariibus curatione, habes ex Ga-
le. 3. de comp. med. per loc. Paulo lib. 3. nec non lib. 2. Tral-
AVIC. Oo 5 liano

q B. Alia litera
quissum.

r B. Administretur
embrochæ
plurimæ.

f B. Alia litera.
infrigidetur uen-
temer.

† albedarangi.
c B. drach.
u B. non est mi-
nus quam q-
x B. infrig. da-
tam cum niue.

y B. festinetur.

cap. 1. liano lib. 3. & Resi 9. ad Almanf. Quod hic de uena scellio
ne ait Gal. consilium est lib. de curandi rat. per sang. mis. &
5. meth. & antea Hippocratis 3. prognost. & 6. de uulg.
morb. sect. 3. Quæ de medicamentis subdit repetere, quæ li.
sen 4. author scripsit. Pendente uero, & quod de casu
cap. 2. medicamentis ait: & adi Galen. 6. meth.

De regimine eorum, quæ faciunt fluxum sanguinis
narium, Cap. 10.

Necessitas quandoque facit esse rectum, ut
a t B. acutis. fiat fluxus sanguinis narium, & proprie
in ægitudinibus a t [] cerebri. Et pro
pter hoc antiqui fecerunt instrumentū faciens
fluxum sanguinis narium, percutiēdo nāsum,
& curauerunt plurimas ægitudines indigētes
in sui sanatione cursu sanguinis narium. Et ex
regimine quidem in faciendo fluxum sangui
nis narium, est commotio facta cum extremi
tātibus plantæ lenis tactus, & proprie eius, quæ
nascitur super lignum squinanthi, sicut flos: &
est sicut araneæ tela, & collyrio facto ex eo, qd
est in suprema parte squinanthi, & mentastro
campestri, & facto ex medi cinis acutis, sicut cō
disti, & staphisagria, & euphorbio cōfectis cum
felle uaccino.

De coryza & catarrho, Cap. 11.

Hæ duæ ægitudines communicantes sunt
in hoc, quod vnaquæque earum est cur
sus materici ex cerebro. Verum quidam homi
num sunt, qui appropriant nomine catarrhi il
lud, quod descendit ad guttur, & nomine cory
zæ, quod descendit ex viā nāsi. Et quidam ho
mines sunt, qui nominant totum illud catar
rhum. Et nominant coryzam, quod descendit
ex viā nāsi, subtile, & a [acutum] frequens, & pro
hibens odoratum, effusum ad oculum, & cutē
faciei, & penitus ad anteriora membra faciei.
Et catarrhus spargitur ad b [palatum], & ad pul
monem, & ad meri, & ad stomachum, & quan
doque vlcera ea, & multoties commouetur
eo appetitus caninus. Et quandoque descendit
in neruis usque ad longinquiora membra. Et
quandoque generantur ex eo synances, & pe
ripneumonia, & pleuresis, & [ex tenuatio] pro
priæ, & præcipue quum catarrhus est acutus, &
calidus, & dolores stomachi, & fluxus ventris,
& rasura intestinorum, quum est salus, aut ace
tosus, & generatur ex eo etiam, colica & pro
priæ d t [] mucosa, quæ cruda est. Et cau
sa omnium illorum, aut est caliditas comple
xionalis, proprie, aut extrinseca ex sole, aut c
[venen]is: aut olfactu medicinarum calefacien
tium, sicut muschi, & croci, & cepæ. Aut frigi
ditas complexionalis proprie: aut eueniens ex
trinsecus ex aere frigido, aut septentrione, &
proprie quum discooperitur caput ad utro
que, præcipue hora, quæ ratificatur cerebrum
ex balneo, aut exercitio, aut ira, aut cogitatio
ne, aut alijs. Et quandoque accidit ex phlebotō
mia rarificatio, quæ præparat corpus ad reci
piendum calorem, aut frigus: quare accidit ca
tarrhus, & præcipue post phlebotomiam pluri
ma m. Et similiter ex malitia complexionis calida,
f p. in flammis. dæ, quæ accidit alicui corpori. Et quum frigi

giditas complexionalis fit fortis, & figitur in ea,
sicut fit in senibus, dicitur, quod ipse non dige
ritur, nisi ipsi perueniant ad vltimum finem in
sanitate complexionis, & caliditatis eius. Et quum
cerebro frigido, quum aduenit nocu mentum,
[debilitatur in senibus, & in habentibus deo]
le cerebrum, quare non digeritur in ipso, quod
ad ipsum penetrat propter debilitatem suam &
superfluit, quare] descendit. Et factus quidem a
frigore plurimus est, quum factus a calore. Et
habentes complexionem calidam uehementi
us sunt præparati ad recipiēdā causā extrin
secas facientes coryzam, quum habentes co
plexiones frigidas & humidas, & habentes co
plexiones calidas in seipsis plus sunt securi, ne
accidat eis ex causis corporeis, quum habentes
complexiones frigidas. Cerebrum enim frigi
dum non digerit illud, quod peruenit ad ipsum
ex nutrimento, & non resoluit, quod ad ipsum
ascendit ex vaporibus: conuertuntur ergo su
perfluitates nutrimenti, h [& componuntur va
pores,] sicut conuertitur in alembico illud, qd
ascendit ad ipsum ex cucurbita: quare assidu
sunt in ipso fluxus. Et catarrhus quidem quan
doque est grossus, & quandoque est subtilis: & talis
quosus, & quandoque est calidus, acutus, & talis
mordacius, & quandoque est frigidus, Et ca
tarrhus quidem frigidus maturatur febre. Cali
dus uero, non iuuatur febre. Et catarrhi quidē
& ægitudines catarrhi multiplicantur, quum
flat uentus septentrionalis, & proprie post au
strinum, & multiplicatur etiam in hyeme, & se
ptentrionalis, quum fuerit æstas post ipsam septen
trionalis, paucæ pluuiæ, & autumnus autem in
pluuiosus. Et quandoque multiplicatur in regionib.
tarrhi in hyeme, & proprie etiam in regionib.
bus meridionalibus propter repletionem capi
tum. Inquit Hippoc. pluribus eorum quibus ac
cidit catarrhi, non accidit splen. Inquit Gal.
quoniam plurimum, qui ægitudinem habet, in eo
in membrō vno, tunc alia membra præpara
lunia. Dico autem fortasse, quoniam præpara
ratus catarrhis, subtiliores habet humores, & il
le, cuius humores ingrossantur, non præpara
tur catarrhis, multum. Et quando sōda [est] et
conueniens] catarrho, addit in eo cum nitra
etione.

ANNOTATIONES.

Caput (ait Hipp. in libello de glandulis, supra scitum est)
sursum cauium ac rotundum existens, & humiditatem
reliquo corpore complectens, et corpus simul rursus
generis sursum in caput demittit, quos caput rursus
demittit. Non enim immorari ac manere potest id quod
fluit, non habens ubi sedem firmet, nisi sunt caput
tunc enim non remittit sed istuc retinet. His pulchre
xionum quæ a capite initium docet, mira et breuitate
ceps susus totum de his negotium, tum de
grauitate. Harum is capitis fluxionem emoueat, quæ
lib. 1. loc. in homine species septem medullarum
res, oculos, nares, guttur, fauces, dorsalem medullam
guinem fiant. Excipi tamen fluxiones non in his
sed plura alia loca possunt, quod Auicenna nullo
rat. Solent uero eadem fieri in diuersis feruent
ita et diuersa nomina fortiri. Atque ipsi quidem

proferre. aut quidem ut Philotheus ait, quia profertur vires, et ex nutrimento vapor ad cerebrum ascendens fertur ad naves, et sunt grauedines. aut etiam quoniam (sicut a nobis alio est fufius demonstratum) ob siccitatem alimentum inopia in exsiccatifit capitibus: ex inopia autē tractio, et ex hac fluxio: fit uero hac et alio ratione maior, nempe quod siccitati coniungi caliditas solet, a qua ipsa quoque attrahendi uis adiuuatur. atque ita grauedines etiam ex siccitate possunt procreari. At uero de calida et frigida intē

peric dubitatio est, uera gignenda fluxioni aptior sit. uidetur enim res hac paulo difficilior, quod Auicennas hoc loco sapientius a calido quam a frigido gigni temperamento, asserit, et Gal. quoque lib. art. med. frigidi cerebri indicium excrementorum esse redundantiam affirmat. Contra tamen, qui calidiori sunt capite, constat et extrinsecis causis, a quibus fluxiones sunt, magis patere, quod et author hic, et Galenus in libello de optima corporis habitudine testatur. et ab ipso toto corpore promptius calidum caput vapores attrahere certum est, quam frigidum. comparat uero Hipp. 4. de morbis caput ipsum cucurbita, quod corpori incumbens, illius more ad se se humores trahit. trahunt uero cucurbitae ob calorem: quo fit, ut caliditati uis gignenda fluxionis potius ascribenda videatur quam frigiditati. Verū breuius ad hac. Sicuti per se frigida cerebri intemperies catarrho procreando est aptior quam calida, ita per accidens ualidior fortasse est quae calida, quum ex frigore excrementorum prouentus gignatur, a calore uero non gignatur quidem, sed aliunde attrahatur. Auicennas ergo id quod per se est, respexit, non quod per accidens.

De signis.

Cap. 12.

Signum catarrhi acuti, calidi, si est coryzalitio eius, quod currit, & oculorum, & mordacitas tactus eius, & quandoque accidit: cum eo febris, & non inuatur ea. Et si est in gutture acuitas eius, quod descendit ad guttur, & uehementia aduersionis eius, & attractio ipsius, & subtilitas eius cum inflammatione, sentitur, quando ipsum rascatur, & significat ipsum sputum ad citrinitatem declinans, & rubedinem. Et est hic etiam oppilatio quandoque, & [naseitas] & commotio acuta. Frigidi autem catarrhi signum, est frigus eius, quod currit, si est in naso, & commotio in naso cum tensione frontis, & uehementia oppilationis, & [naseitas], & quandoque significat ipsum grossitudo materiei, & si est ad guttur, frigus eius, quod rascatur, & albedo ipsius, & iuuamentum a febre, si accidat.

ANNOTATIONES.

Quibus signis fluentis a capite materiei qualitas dignoscatur, sepe iam habitum est. Pro humorum tamen in hoc affectu redundantium notis particulatim pete Paulum lib. 3. quem uidetur author emulati.

cap. 18.

De cura.

Cap. 13.

Utra catarrhi est comprehensa in intentione, & oppositio, & diminutionis materiei, & oppositio, ne cause facientis, et sectione cursus, aut commensuratione eius, aut motus ipsius ad partem aliam, & antecessione prohibitionis eius, ex quo forsitan generatur, sicut chasim in naso, & ulcera super narem, aut sicut asperitas guttu

a B. intentione
b B. quod timeretur generari ex eo, sicut chasim

AVIC.

Oo 6

ris

ad frigidum. Et non oportet, ut in potu detur
 syrupus de papauere, nisi in principio, ut prohi-
 beat a peccatore quomodo retinetur, & necessarii
 est spūti, non est conueniens iste syrupus. Et si-
 cut vapores retinētes administrati, ita quod intrēt
 in chasim^a + [] retinentes vaporem. Et
 isti quidem vapores sunt sicut vernix ad calidū
 & frigidum simul, & sicut nigella ad frigidum
 vaporata, aut odorata. Et costus etiam & nigel-
 la fixa quando odorantur ligata in panno li-
 neo, sunt iuuatua valde. Et similiter suffumiga-
 tio oris nominata^b [cochia.] Et similiter va-
 poratio uini, aut mellis super lapidem molarē
 ignitum. Et ex eis, quæ iuuant ad illud, est suffu-
 migatio cum thure, & xyloaloe crudo, & verni-
 ce, & costo, & storace. Tamariscus autem & ro-
 sa ad calidum: & similiter tabarzet, & fabę, &
 hordeum infusum in lacte acetoso uaccino, de
 quo butyrum est extractum proprie. Et zucca-
 rū, & camphora, & fursur infusum in lacte ace-
 toso: eis fiat suffumigatio ad calidū: & similiter
 vaporatio aceti a lapide molari ignito, abluto
 mūdificato. Acquatio autem essentia est: sicut
 administratio electuariorum, & receptio dra-
 gacathi, aut granatorum cydonij in ore, ut per-
 dit, & ingrossetur eo rū subtili, quod descē-
 dit, & ingrossetur ea^c [] & descendat, & nō inui-
 setur ad profundum: & fiat cū ea facile spūti.
 Et administratio eius, quæ subtiliat illud, ita ut
 nō nocet sua grossitudine, & uiscositate sua.
 Et quando catarrhus est frigidus, non est cōue-
 niens introitus balnei ante maturationē. Et si
 est calidus, pp illud nō erit multum malū, imō
 iuuabitur eo. Attractio vero eius ad partē aliā,
 est sicut^d [illud, quo vtuntur, quum timeatur quod
 catarrhus descēdat ad guttur, quare extrahitur
 ad nasum cū sternutationibus,] & omnib. quæ
 nō catarrhum currere ad inferiora, ex admini-
 stratione uentosa super nuchā, & similiter in-
 odoris attrahentib. materiam ad partem na-
 si. Antecessio autē est, sicut, quo custodiuntur
 eius est cum cibis. In calido quidem est cū inun-
 dione pectoris ex oleo uiol. Et acceptio aque
 hordei cum^e [aqua viol. nutrita] & aqua gra-
 tate ex amylo, & farina hordei, & fabarum, &
 cum lacte multo, si non est febris, nocet. n. lac,
 si adest febris, & administratio electuariorum
 lenium frigidorum, & syruporum de hysopo
 frigidorū. In frigido verō, sicut inunctio pecto-
 ris cū oleo^f [uiol] & de ben. Et administratio
 lenium frigidorum, & electuariorum lenientium
 sicut^g [tri amygdalino, & melle, & sicut^h fursur] tritici cū oleo
 administratio electuariorum lenientium, calido
 rum, & syruporum; & proprie, qui facti sunt
 ex hysopo, calidorum: & ē hysopi ipsius cū
 storace, & potus aque calide est iuuatua in ca-
 tarhis, maturās eos, & expellit ab eo quod [se
 quitur ipsos ex] membris anhelitus, maturādo
 illud, quod descendit & leniendo. Et uini qui
 non est conueniens eis, & quandoq; cōue-
 niens, ut conferat eis hoc in principio, post matu-
 rationem aut illud, quodⁱ [commenturātū]

est, est conueniens. Et oportet ut sitⁿ [in illa di-
 spositione etiam ad calidum cholericum per-
 missum.] Et pingua quidem^o [mali odoris]
 prohibent maturationē in subtili in principio.

ANNOTATIONES.

De catarrhi curatione agit Gal. 6. de tuen. san. & Pau-
 lus lib. 7. sed breuissime. Agit & Rasis 9. ad Almans. &
 Celsus lib. 4. Quos tamen omnes diligentia & copia supe-
 rasse author noster uidetur. Scripsit tamen nostra tempe-
 state Sebastianus Paparella integrum de catarrho libel-
 lum mira et felicitate et granitate, quem nos studiosis con-
 sulimus, ut diligenter euoluant.

TRACTATUS II.

De reliquis dispositionibus nasi.

De fatore nasi.

Cap. 1.

Causa fætoris in naso, aut sunt vapores pu-
 tridi ascendentes ad ipsum ex partib. pecto-
 ris, & pulmonis, & stomachi, aut humor putre-
 factus in circuitu ossium alchiaasim, qui si esset
 acutus, faceret euenire ulcera, sed ipse est putri-
 dus, tætidus odoris. Et quandoq; peruenit odor
 eius ad superiora, & sentitur odoramento sui.
 Aut humores putrefacti in uentre, aut in cere-
 bro toto, aut in anteriore parte eius, aut in ea
 parte sui, quam sequitur nasus. Aut putrefactio
 & corruptio accidentis illis ossib. omnib. qua-
 rum curatio est difficilis, aut propter hamor-
 rhoidas in naso putrefactas.

De cura. Cap. 2.

Oportet, ut præcedat mūdificatio eius, quod
 est aggregatum ab humore malo, si est in
 alio loco, quam in chasiasim, & profundo eius:
 imō est in stomacho & cerebro. Deinde admini-
 stratur medicina^a [narrata], quæ sunt ex tē-
 ris, et caputpurgijs, & insufflationib. & reliquis
 & tentē expertæ in hoc. Et rectius quidem est,
 ut abluatur nasus ante eas cum uino: deinde ex
 illis tentis administratur tenta ex myrrha, &
 amomo, & acacia facta cum melle, aut myrrha
 & amomo, aut myrrha^b + [] cum oleo de
 nereiden, & tentē plurimę diuersitatis factę ex
 illis medicinis secundum diuersitatē pōderis,
 & sunt cyperi, & spica & rosa^c [& anefrin] &
 calamus aromaticus, & amomū, & gariophyl.
 & myrtus, & aloes, & rosa, & aliquid ex sale, cō-
 iuncta, aut separata, & tenta intusa in triplica-
 to subtili, super quam puluerizetur subtilis pul-
 uis factus ex gariophyl. & cyperi, et ramis, et lau-
 dani partib. æqualibus, et ēt myrti, calami aro-
 matici, ^d [nifrin, ros.] gariophyl. omniū. an. 3.
 j. myrrhæ, gallarum, amborū an. 3. s. muschi, cā-
 phoræ, amborū an. grana. iiii. climiæ, et salis
 gēme amborū an. kirat. iiii. administratur ex eis
 tēta, et ex caputpurgijs caputpurgium cū succo
 mentastri. Et meliora caputpurgia, et magis iu-
 uatiua ex eis sunt urinę asinorū, illa. n. nunquā
 fallunt. Et ex experimentis bonis est, ut resoluā-
 tur troch. andaracon recepti in theriaca, in ui-
 no, et distillantur in nasum, quoniam sanatur. Et
 decoctio aldarisāhā cū uino odorifero est bo-
 na ualde. Administratur ergo aliquibus diebus
 et na-

Cap. 1.

a B. locales.

b B. & rosas.

c B. alneferin.

d B. rosarum al-
neferin.

tur, ponatur in ipso scoria argenti: & quandoque confert^b [sola cum oleo lentiscino.] Quia autem agritudo parumper fit fortior, admini-stra hoc emplastrum. Recipe cerusa lib. j. + lythargyri vnc. iij. c. + [] plumbi vsti ablu-
ti contriti cum vino vnc. iij. fiat ex eis vngu-
tum cum oleo myrtino & aceto. Quum autem
agritudo sit chronica, & fortis valde, fiat vn-
guetum huiusmodi. Recipe + lythargyri. 3. iij.
rutæ humida. 3. iij. aluminis. 3. ii. fiat ex eis un-
guentum cum oleo a [lentiscino] & aceto. Et
fortius eo est istud. Recipe draganti, & calcan-
thi, & myrrha, omnium ana partes vij. calcadis
vi. partes, aluminis ianeni, gallarum, scoria æ-
ris omnium ana partes iij. thuris partem j. & s.
aceti lib. j. & viij. vnc. coquantur in vase æneo,
donec fiant in substantia mellis, & fiat inde li-
nimentum.

ANNOTATIONES.

Scriptit & Paulus de ulceribus narium que γλῦκτα νο-
cat, lib. 3. quem tu vide.

De oppilatione in a [chiaasim.] Cap. 6.

Oppilatio in b [chiaasim] est res retenta in
anteriori parte eius, ita vt prohibeat tran-
sui ex gutture ad nasum, & ex naso ad guttur,
& quandoque est humor viscosus, & tenax: &
quandoque est caro nata, & quandoque est crusta.

De signis.

Cap. 7.

Hæc oppilatio facit a [nascitæ], ita quod
prohibet superfluitatib[us] ex sufflationis
ad hoc, vt imbibatur in chiaasim.] quare facit
tinnitum factum ex ea.

De cura.

Cap. 8.

Vmancur lentis amara. 3. j. castorei. 3. s. opij,
croci, amborum ana. kirat. j. + [] myr-
rum cum aqua eis pilule: & fiat ex eis caputpur-
quidem indiget dispositio operatione manus,
& ratiōe nasi cū radio proprio nasi, quo pos-
sibilis est ratiō; ratiō igitur non cesset, donec
mundificetur, & quandoque egredietur cum
rationes plurima, de cuius summa mirabitur
homo: fortasse enim consequetur medietatē li-
bra. Si autem non adiuvat illud, fiat quod dice-
mus in capitulo hæmorrhoidarum.

De cura a [morbis, qui est, sicut in equis.]

Cap. 9.

Exuris eius est, vt fiat caputpurgium, & gar-
garismus cum medicamine huiusmodi:
decoquantur gallæ contritæ cum aqua granati
dulcis b [submersi, donec bibant ipsum, dein-
de exsiccentur, & cum eo misceatur lib. s. thuris,
granati, in qua coctæ sunt gallæ, & administre-
dibus aliquibus. Et ex eis quib. curatur, est, ut
ponatur in naso tincar cum cera & oleo; & sit
hoc sine intermissione, donec sanetur.

Melius & laudabilius est, ut impleatur inte-
rius: deinde equeatur exterius, & extraha-
tur ex eo, quo plenus est paulatim, donec eque-
tur. Linimenta verò iuuatiua in hoc, quæ opor-
tet ponere super fracturam, sunt parum aloes,
& croci, & mellis, & myrrhe, & b [ramer-
cha] & gallia: [muschata] & lutum armenū, &
lutū romanum, & d [malua] & landanum, & e
[liniantur] cum aqua alatel, & aqua tamarisci.
Verum nos fortasse reiterabimus relationē hu-
ius capituli in libro fracturæ, & restaurationis.

De hæmorrhoidib[us]. Et a [alarnabet] in naso. Cap. 11.

Hæmorrhoides quidem sunt carnes addite
nascentes, & quādoq; sunt carnes molles
albæ, et nō est in eis dolor, & iste sunt facilis cu-
ræ. Et quādoq; sunt rubæ, aut fuscæ, uehemē-
tis doloris: et istæ sunt difficilis curæ, præcipue
quum ex eis eurrat^b [sanies] fetida. Et quādoq;
est ex eis illud, quod est cancer corrumpēs figuram
nasi, et dolorem faciens, cum extensione sua ve-
hemēti. Et ille est, qui est fusci coloris, malæ ge-
nerationis ualde, in profunditate plurima, cui-
us uia est blandimentū sine incisione, et ratiō
ne. Verū inter cancerū, et hæmorrhoides malas
distat, quoniam caro nata, si est post agritudines
in capite, et catarrhos, est hæmorrhoides, et si
nō est secundū illud, imō accidit post claritatē
nasi, et priuationē cursus, est cancer, et proprie
si fuerint, ante aduentū eius in cerebro, agri-
tudines melancholicæ, et fuerit principiū eius
sicut cicer, aut auellana, et inceperit augmētari
et acciderit in palato durities. Et cancer quidē
ut in plurib[us] est non habens saniet, et cursum ad
d [palatū], imō est siccus, durus, et hæmorrhoi-
des quādoque elongantur, et fiunt hæmor-
hoides pendentes. et quādoq; elongatur adeo
quod ex naso egrediuntur, et palato. Et omnes
medicing, quæ conferunt + cancro, conferunt
hæmorrhoidibus, et quādoque necessarium
est, vt frangatur earum uirtus.

De cura.

Cap. 12.

Quæcunq; illarū sunt ex diuisione prima,
inciduntur cum cultello a [paruo], deinde
de raduntur cum rasorio b [multum]. Et quæ
sunt ex diuisione secunda, melius est ut c [co-
quātur] aut cum medicinis quas dicturi sumus
aut cum igne; aut cum cauterio paruo subtili
d [&] incidantur cum rasorio, extrahendo, quod
in naso est ex additionib[us] et superfluitatib[us]. Et
melius quidē rasoriū est illud, quod est ut em-
buba, deinde effundatur in nares post illud ace-
tum et aqua. Quod si melioretur post ipsum an-
helitus, et remouetur oppilatio, bonū est, et si
non, tunc iam remanēt ex eis in profundo re-
liquæ, tunc ergo necessarium est ut administre-
tur ferra filosa, et eius est modus est, ut sumatur
illa ex capillis, aut seta, et ligetur ita ut ligatur a
illa fiat, sicut ferra habens dentes, et immittatur
in acum de plumbo incuruatam, intromittēdo
per nasum donec egrediatur ad palatū, deinde
ferretur cum ea residuum carnis extrahēdo eā
ex duob[us] lateribus, sicut fit cum ferra, deinde ac-
cipe embubam ex plumbo, aut ex penna, et uo-
lue super eam pannum, et pulueriza super eum
medicinas hæmorrhoidarum, sicut medicamē
de

+ Al. mēsi. pīso

rum.

b. a. ramich.

f. confectiois

ex gallis, & pal-

latis.

c. — B.

d. B. althæa.

e. B. embroche-

tar.

a. B. alarbian.

+ cancro.

b. a. virulencia.

c. a. accidentia

melancholica.

d. a. guttur.

+ alarnabet.

a. a. subtili.

b. B. bono.

Alia litera. ex-

corricatur cum

excoricatorio

perfecto.

c. B. cauterizet.

d. B. aut.

rio in retentione eius, [ut non attrahat singul
tum nocentem] cōmōtione sua. Et sternutatio
quidē est, quę accidit in principio paroxysmo-
rum febrium. Indi uerō existimauerunt, & nō
excellerunt veritatem,] q̄ conuenientior si-
mum capitis sternutantis in ea est,] ut sit ante
ipsum non intuens oppositionem formę, ne-
que sit conuersum, non ergo consequetur eū
malitia.] Et sternutatio quidem est ex rebus ma-
gis iuuatiuis ad exsiccandum caput, quum ma-
teria aut est pauca, quę expelli potest, quamuis
non sit matura, aut est lentosa quamuis sit plu-
rima, aut est vaporosa (nam sternutatio est ex re-
bus magis ualentib. ad repletionem vaporosam
in capite) aut est grossa,] quę non est digesta :
si autem est plus hoc, tunc significat fortitudi-
nem cerebri. Et propter hoc, ille cuius mors est
proxima, non potest sternutare. Et ille, cui ex
adhibentur ea, quę sternutare faciunt, & nō
sternutat, non speratur, ut sanetur unquam. Et
ipsa est ex eis, quę adiuuant ad expellendā su-
perfluitates retentas, & faciūt partum facilem,
& egrediētem secundinā, & sedant grauita-
tem capitis. Verum ipsa nocet ei, in cuius ca-
pite est materia, quę indiget quiete, ad hoc ut
maturetur, & ut non caleat illud, quod sequi-
tur eam, & ut non moueatur, timendo quod
attrahatur ad ipsam aliud ab ipsa, & ipsa est no-
cua etiam ei, in cuius pectore est materia plu-
rima, aut cruda.

De medicinis prohibentibus sternutationem.
Cap. 14.

Ex oleis, quę prohibēt sternutationem, sunt
oleum rosę & oleum de [salicibus], quare
uehementer sedant eam. Et quandoque prohi-
bitur, si sorbitio calida forbeat, aut balneo
calidum in ambabus auribus, & resupinatio su-
per puluinar calidum positum sub collo, & o-
miliater odoramentum spongię marinę est ex-
cludendum eorum, per quę cogitatio, & [soli-
que ipsa absconditur.] Infantes uerō iuuantur
& castatis, & tumantur antequam coquantur,
& accipiantur illud, quod currit ex eis, & narib.
que ipsam prohibent, est uehementia toleran-
tiae in ipsa,] & ut retineatur,] & est medicamē-
sufficiens ei quę est debilis. Et ex eis quę prohi-
bit ipsam, est fricatio oculi & auris, & extre-
mitatum, & palati, & fortitudo [oculi,] & ue-
spetitio eius, & eructatio, & [palpitatio] a-
tio, & permutatio, & inuolucrum lacertorum cum
oleis humectantibus, & propriē lacertorū man-
dibularum, & precipuē profundatio somni, &
[timor excitationis procedentis,] & cautela a
puluere & fumo.

De facientibus sternutationem.
Cap. 15.

Sunt elicborus alb. & castoreum, & condisi,
& piper, et synapis, aggrega ea: aut singulari-

ter accipe, et cum penna appone ea in naso. aut
accipiantur pyrethrum, & gallia [contrita] et
ruta syluestris & aloes: et ex eis fiat linimentū.
leuia uerō sternutationem facientia sunt opii,
quum odoratur, et stipites albedarungi, et ari-
stolochię et rosa cum suis pilis, et ipsa est ex eis,
quę faciunt sternutare calefactos. Et linimentū
interioris partis nasi ex medicamine sternuta-
tionis prouocatiuo, et rectius est, quam insuf-
flatio eius in ipsum.

ANNOTATIONES.

Sternutatio accidens est, quandoque morbum sequens,
interdum et prater oēm capitis morbum contingens, neque
a quouis cerebri irritatio morbus est, nisi de eadem inue-
nias. Actio est expultricis facultatis, quę tamen sepe mor-
bi uel morbificę causę uim habet, quum et fluxum sangui-
nis, & in pregnantib. abortum facere, & uires deicere na-
leat. Quę ratione de hoc inter morbos narium hic author
meminit, Paulum emulatus, qui huius curationem, ac si
morbis sit, tradidit. Pro huius notitia pere Gal. 2. de symp.
cau. & Paulum lib. 2. & Rasim. 3. cont. tr. 4. sed præser-
tim uide qua Arist. 3. 3. sect. problem. fufius scribit.

Res, quę cadunt in naso. Cap. 16.

Sternuter habens id cum aliquibus medici-
nis, et introritantur in os eius, et narem sa-
nam, quumque sternutauerit, egreditur ex ea
res, & illa sunt [quali] ex eis quarum resolu-
tio praterijt.

De desiccatione nasi. Cap. 17.

Quandoque sit propter caliditatē. Et quan-
doque sit propter siccitatem uehemen-
tem, Et quandoque sit propter humorem vi-
scosum [quo exsiccat.] Et curatio uniuscu-
iusque earum est manifesta. Et res magis iuuati-
uę in ipsa sunt olea, et succi frigidi, et humi-
di, et extractio humoris, si fuerit post lenifica-
tionem eius cum aliquo oleo aut succo, ita ut
[non egrediatur illud, cuius non queritur
egressio.]

De pruritu nasi. Cap. 18.

Quandoque sit propter vaporem calidū.
Aut propter catarrhum [calidum] si est.
Aut propter catarrhum fortis curius, quamuis
sit frigidus. Et quādoque sit propter pustulas.
Et quandoque sit propter motū fluxus sangui-
nis nariū, et est ex signis eritis, et ex signis vario-
larum, et morbilli, secundum q̄ scies in loco
suo. Et cura uniuscuiusque eorum est cum eo,
quod scitur ex principiis, facilis.

FEN SEXTA.

De dispositionibus linguę, & oris.

De anatomia oris & linguę. Cap. 1.

Os est membrum necessarium ad hoc, ut per
ueniat cibis ad concauitatem inferiorē,
et communicat in hoc, ut perueniat aer ad con-
cauitatem superiorem, et confert in expulsi-
one

finet
que
ace
ris
chu
co-
do-
nia-
cis,
cor
apo
a ad
ere
fio,
et xy
sit,
tum
oro
etia
atra
n na
cin-
tib
igua
gide.

romi
mor
ter de
ro of
rilum
epa
br. 6.
l. 4.
et 7.

id et
iani
t uia
est.
pū
rum
ndo
stra
5 est
mili
pau-
pau-
ris,
rio
res
adi
iam
pū
an-
ster
ca
26.
20.
21.
22.

a. Alia licet.
est impossibilis
aut.

b. B.
f. meri.
c. B. alnatha.
d. n. alfechi.

c. B.

f. B. contextu.

g. B. & rubifica
tur color eius
cum eis, & ex
eis.

f. meri.

ne superfluitatum aggregatarum in ore stoma-
chi, quum^a elongatur, & sit difficilis carni ex-
pulsio ad inferiora, & est vas vniuersale mem-
brorum locutionis in homine, & vociferatio-
nis in reliquis animalibus. vociferantibus ex sus-
flatione. Et lingua, quae est membrum eius, est ex
instrumentis conuersionis cibi masticati, & in-
cisio vocis, & extractio literarum, & ad ipsam
pertinet discretio gustus. Et cutis superficiei ei-
us^b [inferioris] est continua cum cute^c gulae,
& interiore parte stomachi. Et cutis^d [strata] est
diuisa in duo media coram commissura^e [ner-
uali:] & inter illa duo est communitas in liga-
mentis^f [continuatione,] Et tu iam sciuiti
lacertos eius, motiuum & sensibilem. Et melior
linguarum secundum potentiam bene loquen-
di est illa, quae commemorata est in longitudi-
ne, & latitudine sua, quae est subtilis apud extre-
mitatem suam exteriorē. Et quando lingua est
magna, & lata ualde, aut parua sicut spatmata,
habens eam non est potens loqui. Et substantia
quidem linguae est caro mollis, alba, quā^g [coo-
peruerunt] venae paruae intrantes, sanguineae, &
rubeae ex colore eius, quare aliae sunt uenae, &
aliae sunt arteriae: & in ipsa sunt nervi plures pro-
cedentes ex nervis. iiii. uenarum. ad ipsam, quos
iam diximus in anatomia nervorum. Et in ip-
sa est ex nervis, & uenis ultra quam credatur ef-
fe in suo simili. Et sub ea sunt duo orificia, quae
ambo ingreditur stilus, & sunt fontes saluae, quae
ad carnem proueniunt glandosam, quae est in
radice eius, & nominantur generatiuae saluae.
Et isti duo fontes nominantur duo hauritoria
saluae, conseruantes rorem linguae. Et pannicu-
lus quidem, qui est in circuitu eius, est coniun-
ctus cum panniculo totius oris, & usque ad gulam,
& stomachum. Et sub lingua sunt duae uenae
magnae, uirides, ex quibus procedunt uenae
plures, & nominantur duae raninae.

ANNOTATIONES.

- Quod intra maxillas & labra describitur os est, ut A-
rist. 1. de hist. anim. id. ferē & Gal. in introduct. Huius offi-
cium multiplex est, ut 3. de part. anim. commune quidem
animalibus omnibus, cibis est consciendus: in nonnullis ro-
bur peculiare est: aliorum sermo: spirandi etiam usus non
omnibus communis est. Oris partes sunt palatum, fauces, lin-
gua, tonsillae, gingivae quibus dentes inherant, & columella, ut
Cap. 11. Arist. 1. de hist. animal. atque hae omnes, locutioni in homi-
ne, ut vociferationi in brutis seruiunt, ut in lib. de anatom.
nervorum habetur. Inter has uero, lingua magnus est us-
us: atque is triplex, ut in eo de anatom. uirorum lib.
notatum est, uocis articulatio (quamuis & aliae partes
edendae uocis faciunt, ut 4. de loc. aff. & 2. de dietet. Hipp.
& Plac.) cibi iam mansi in gula, atque in ventrem proru-
pso, & saporum discretio, Arist. de prior. & posteriori uisus me-
minit 2. de part. anim. praecipuus tamen & tertius est usus,
de quo Gal. 11. de usu part. & 3. fac. natural. De linguae
substantia, de figura, quae aptissima sit, pere ex Aristot. 1. de
Cap. 4. Cap. 2. hist. animal. & 2. de part. animal. De muscularibus ipsam mo-
uentibus, hic auctor non meminit, quod sicut de uis primo
lib. egerit. Cetera pere ex lib. de anatom. uirorum id. citato.

De egritudinibus linguae, Cap. 2.

Quandoque accidunt linguae egritudines
facientes nocumētum in motu eius,

aut ita ut destruat, aut debilitetur, aut mun-
tur. Et quandoque accidunt ei accidentia facie-
tia nocumētum ei in sensu tactus, & gustus, ut
ut destruat, aut debilitetur, aut muret. Et
quandoque destruitur unus duorum sensuum
eius sine altero, sicut gustus sine tactu, propter
reca quia egritudo potentiam habet^a [scilicet] euan-
di nocumētum cum^b [debiliore] duarum uir-
tutum. Et egritudo quidem quandoque est ma-
lita complexionis, & quandoque est officialis,
aut ex magnitudine, aut paruitate, aut corru-
ptione figure, aut corruptione situs, quare non
dilatur prius, neque constringitur, aut ex re-
solutione singularis, [compositi]. Et quandoque
est egritudo composita, sicut unum apople-
maticum. Et quandoque est nocumētum^c [f]

est ei proprius. Et quandoque laeditur etiam
eum communitati stomachi. Et quandoque per-
eum communitatem pulmonis & pectoris. Et lin-
gua quidem complexio quandoque significat
tur ex parte^d [f] [saporis] uincens, aut du-
ex eo, quod sentitur simile acetositati, aut ab-
cedini, aut insipidi, aut amaritudini, aut pon-
tationi generatae a putredine, aut acido-
citati, aut stypticitati. [Quum] significatio tri-
menj ex eius colore, & ex eo, quod inuenit in
sapore, quandoque pertransit ipsam uique ad
agritudines plures aliorum membrorum. Ru-
bedo namque eius, & proprie cum asperitate
significat apostemata sanguinea in partibus ei-
pitis, & stomachi, & hepatis: & albedo ipsius
quandoque significat frigus stomachi & hepa-
tis, & dominium phlegmatis in capite. Et quan-
doque significat ictericiam, [si] color corporis
est diuersus. Et sapor eius significat humore do-
minantem in corpore toto, aut stomacho, &
capite. Et quandoque significatio eius habetur
ex parte humiditatis, & siccitatis suae. Et siccitas
quidem sentitur secundum duos modos: quo-
rum unus est cum claritate superficiei linguae,
& hae est siccitas^e [leuis]. Et secunda est cum
curfu humoris^f [profundi] uiciorum, qui est in
ipsa, quam calor iam exsiccauit, imò humida-
gnificat siccitatem in substantia, aut ex car-
tem uiscosam aggregatam in ea, aut ex car-
rho, aut ex vaporibus grossis, spissis. Et hoc est
ex eis, quae faciunt errare medicos qui quā
gnoscent ex infirmo dispositionem exsiccatio-
nis, non discernunt inter modum, qui est ante
ipsam, & inter eam. Et asperitas quidem signifi-
tur siccitatem, & planities sequitur humidita-
tem. Et quandoque significatur lingua loquacis-
simo ex dispositione motus eius apud loquacem
& ex dispositione diminutionis eius, & [leni-
tatis] ipsius, & dispositione grossitiei ipsius, ut
ut^g [minuat] omni hora, & grauetur auctu
eius: & significat repletionem sanguinis diti-
miditatis, & quādoque significatur eius diti-
sio ex apostematibus, & [pustulis], quae accidunt
in ea. Et tibi quidē possibile erit exponere mo-
dos significationum ex hac acceptione, post
quam comprehenderit principia uarietatis
iam praeterita, & particularia, quae [solent]

ANNOTATIONES.

Linguae triplex est actio, ut 4. de loc. aff. motus, &

consilium sequutus. tum 13. meth. tum 14. nempe propterea quod trahenda deorsum materia est, non sursum.

Cap. 11.
Cap. 8.

De corruptione gustus.

Cap. 4.

Nocumentum ingreditur in gustu ex tribus modis notis. Et totum illud est quandoque cum cōmunitate, & quandoque propter agritudinem propriam ex malitia complexio nis: aut agritudine officiali, aut communi. & signatur per illud, quod inuimus.

ANNOTATIONES.

Aliones gustatus ladi tripliciter possunt, inferri, dimi-
nui & deprauari. Ex his ita lesis, quum ablata & diminu-
ta a multiplici possint morbo provenire, ipsa tamen deprau-
ata functio ad morbum in numero videtur referenda, nem-
pe lingua uel substantia uel ambiente membrana iniatio
humore seu a cerebro seu ab infernis etiamnum partibus as-
fluente imbuta, sordidi, atque prauis saporibus percipiuntur.
ladi uero iniatus ille humor non alia ratione, quam ut
quid preter naturam additum: & si non ignoremus alios
prauas omnes qualitates quae actiones ladiunt, referre ad
intemperies.

De cura.

Cap. 5.

Cura eius, si est cum communitate, est ut co-
gnoscas dispositionem cerebri, & rectifi-
ces eam cum eis, quae te docuimus in capitulo
agritudinum cerebri, aut dispositione stoma-
chi; & tunc si causa fuerit repletio, & humor
malus, oportebit ut euacuetur. Nā si fuerit acu-
tus, euacuetur cum eo quod sit ut hiera picra,
aut pilulis coctis, & pilulis factis ex scammo-
nea, & pulpa colocynthide & sale naphitico. Et
si fuerit grossus, tunc oportebit ut euacuetur
cum hieris, & administrantur gargarismata
dicta in capitulo mollificationis linguae. & ci-
betur pariter cibis acutis, sicut cepis, & alijs, &
synapi, & aceto.

De mollificatione linguae, & gravitate eiusdem, & a de-
structione introitus in sermonem.

Cap. 6.

a B alchahel in
grediente.

Linguae mollificatio est ex summa specierum
[nocumentorum linguae praedictorum] in
eis, quae preterierunt. Et causa [quidem nota]
quandoque est ex humiditate sanguinea [aut]
aquosa. Et quandoque est propter causam pri-
mam in cerebro. Et quandoque est propter causam
in [flaccido] mouente eam; aut ramo ve-
niente ab ipso ad eam. Et tu scies, quae sit cum
communitate cerebri, & quae sit absque com-
munitate, ex eis, in quibus inuenitur dispositio
in reliquis membris acquirentibus ex cerebro
sensum & motum. Et quandoque significat, quod
materia sit sanguinea, rubedo linguae. & calidi-
tas eius. Et quandoque significat quod materia sit
subtilis, aquosa, multitudo cursus saluque subti-
lis, & paucitas iuuamenti ex resolutiuis, & iuu-
amentum ab eo, in quo est stypticitas. Et quan-
doque peruenit mollificatio linguae ad hoc ut pri-
us loquelam, aut fiat difficilis ut alteretur, &
ex ea quidem est afese & alcerem. Et ex pueris
sunt quidam, sparium defectus quorum a locu-
tione

b B mollifica-
tionum praedi-
ctarum.

c B. Alia litera,
est nota &.

Alia litera.

d B.

e B. netao.

De curationibus linguae.

Cap. 3.

Quandoque est curatio eius cum commu-
nitate, quam habet cum capite, aut sto-
machi per id, quod rectificat ambo, & est ex
pituita. Et quandoque est curatio ipsius, cura
propria cum potionibus euacuantibus fluxum
ventris, quae sunt magis iuuatiua, quam illa, quae
aut stypticas, aut permutant complexionem
uis; quarum quum bibuntur, uirtutes ad ip-
sam perueniunt: & opportunius quidem bibu-
ratur collutionibus oris, & fricationibus. & gar-
garismis, & oleis, & pilulis retentis in ore, factis
ex speciebus, quae habent uirtutes praedictas se-
cundum necessitatem. Et melius quidem est, ut
in administratione medicinarum oris & lin-
guae, quum fuerit ex genere earum, quae nocent
guttur & pulmone, ut non attrahatur aliquid
ex cursu earum ad ipsa.

ANNOTATIONES.

Si affecta lingua est ex consensu, curande sunt partes
quibus assentitur. In affectus eius proprius est; generatim
autem quibus, nam modis illi consulamus. Primum praesertim no-
tum praesertim affecta lingua alui solutionem uomitioni, Gal.

De magnitudine lingue.

Cap. 10.

narum, quæ sunt sub lingua, ne adueniat eis incisio, non adueniet curius sanguinis plurimi.

ANNOTATIONES.

Lingua, quibusdam, ut Celsus ait, cum sollicita parte a primo natali die iuncta est, qui ob id ne loqui quidem possunt, quin ut ait Gal. ob immodicum illum nexum, & ad sermonem explicandum, & ad manducandum impediuntur. ¹⁰ *cur. 27. εὐλασγὰς* hunc affectum vocat Paulus li. 1. ^{cap. 29.} Quibusdam etiam contrahitur, & breuior apparet lingua, ut hic author notat, ex convulsione, atque hæc convulsione rationem proprie exigit, de qua in superioribus. Quæ uero ex ligamento est, non nisi ligamenti sectione curari potest. hoc autem quo pacto agendum sit pulchre designat, sed et Celsus idem docet lib. 7. Testatur uero idem Celsus, ple- ^{cap. 12.} rosque quidem post chirurgiam loqui, fuisse tamen, & qui succisa lingua, quum abinde super dentes eam premeret, non tamen loquendi facultatem consequutus est. adeo in medicina etiam ubi perpetuum est quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod sequi conuenit.

De apostematibus lingue.

Cap. 14.

Q Vandoque accidunt lingue apostemata calida, & apostemata mollia, phlegmatica, & apostemata dura, & cancer. Et signa omnium illorum manifesta erunt, quum redierint ad illud, quod dictum est in signis apostematum. Et quandoque apostematur lingua propter potum ueneno- ^{a — B.} rum, sicut fungorum, & opii. ^{b f B. & apostemata ventosa.}

De cura.

Cap. 15.

A Postemata quidem calida curantur in primis cum phlebotomia, & solutione uentris: & illud melius est in apostematibus lingue, quam uomitus. Et quandoque non excusantur a phlebotomia uenarum, quæ sunt sub lingua. Deinde teneant sub lingua sua, cum est principium eorum, succum endiuie, & succum lactucæ proprie, & succum solatri proprie, et lac acetosum, & aquam rosæ, & aquam in qua decoctæ sunt rosæ, & succus uirgæ pastoris, ^{a f B. & cortices granatorum. Alia licera.} & fricentur cum persicis humidis, quoniam sunt uementis inuamenti ad illud. Si autem non resoluantur, & non aperiuntur, indigent ad ultimum maturatiuis resolutiuis, quibus fiat gargarismus, sicut cum melle, & lacte, & sicut decoctio radicis ^{b s. liquiritiæ.} illius, & sicut decoctio sicuum, & scenugræci, & decoctio passularum, & scniculi, & potus hieræ pieræ, ut soluantur materia ^{c f B. grossa.} ab ore stomachi. Et sint cibi ex genere eorum, quæ maturant, & resoluunt, sicut illi qui sunt ex caulibus, & atriplicibus cum oleo sisamino, & si aperiuntur, ad ministrantur styptica in ore, sicut decoctio sumach, & myrti, & lentium, & soliorum oliuæ, & uinum poticum. Et quandoque ualet ad illud unguentum factum ex succo solatri, & oleo rosaceo, & lentibus excorticatis, & rosæ. Si autem apostema est molle, phlegmaticum, tunc confert ei, & apostemati calido, in quo est ultimus status eius, ut comburatur radix feniculi, & annectatur. Et quandoque in huiusmodi sunt ^{purpurgia}

De cura.

Cap. 11.

Anginea quidem, et facta ex materia calida curatur, si assiduatur eius frictio cum incisiuis acetosis, et stypticis, sicut ribes, et accutus eius frictio cum sale ammoniaco, et assa- ²⁰ lecum cepis, et aceto post euacuationes. Aut sal gomma teratur bene, et fricetur cum eis lingua, quare reuerteretur ad mensuram suam, et in ³⁰ eam lingua, quando accidit pueris, sufficit incisiuis, et volatilibus ambulatiuis. Quidam hominibus ventolatus fuit, et percussus est cum scalpello villis nerui in ³⁰ spondyliis panniculi, iuncti cum lingua, quare mollificata est lingua.

ANNOTATIONES.

Elabes ex Gal. 1. 4. meth. historiam de quodam, cui lingua tunc aucta fuerat, ut ore contineri non posset. Annotans hic huius affectus causas suscipit, pro quibus amouendis præmittit endia committit toti corpori euacuationes non sunt, quamuis de his ne uerbum quidem faciat, id tamen notum relinquit.

De abbreviatione lingue.

Cap. 12.

Q Vandoque accedit continuationi ligamenti, quod est sub capite lingue, & extremitati eius, abbreviatio, & non permittit linguam dilatari, & quandoque accedit secundum semitam spasmum.

De cura.

Cap. 13.

De ea quidem, quæ facta est causa spasmum, iam dictum est. Eius uero, quæ facta est causa abbreviationis ligamenti, cura est incisionis, & succurrendum loco cum dragantogæ, ut abscedat sanguinem. Et summa quæ necessaria est ex incisione eius in solutione linguæ, est ut sectatur ad superiora palati, & ut eum cum ferro pauendo, & timendo effusio- ⁶⁰ numpat sub ligamento acum cum filo, & distinetur abscissione, & ponat super membrum, quæ prohibeant conglutinationem, & sunt medicinae cauterizantes, attractiue. Et si subtiliatur in incisione eius cum cautela ue-

enim, & cortices granatorum, & sal, & fricetur cum eis lingua infantis patiens ranulam, quoniam sanatur eis. Et ex eis, quæ experta sunt in ea, sunt draganthum adustum, & hermodactyli comminata cum albumine oui, & posita sub lingua.

ANNOTATIONES.

Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit, quod ferè consistit in tunica, doloresq; magnos mouet, ait Celsus. Græci hoc βαρπαξι^a uocant: ranam latine vertas: unde non ranulam nuncupant. Tumor est, ut ait Paulus, ad inflammationis similitudinem sub lingua crumpens, maxime in pueris. Huius curationem per medicamenta tradit Paulus lib. 3. per chirurgiam uero Celsus lib. 7.

De aduisione lingue.

Cap. 19.

Quandoque accidit illud causa caliditatis in ore stomachi, aut cerebro, quæ non peruenit ad hoc ut sit febris: aut causa receptio nis rerum acutarum, aut salutarum, aut amararum, aut dulcium, aut propter sitim vehementem. Et quandoque fit propter causas maiores illis, sicut febres acutæ, & apostemata interiora. Et cura illius in summa est, quoniam oportet, ut prohibeatur, qui de hoc conqueritur, & proprie qui est ex ægris, ne dormiat sup collum. Et ut assidue utatur oscitatione, & co nucet uti administratione pilularum factarum ex seminibus bareke, & scandi, & citruli, & curbitæ, & cucumeris, & terenfabini, & similibus illis. Et teneat in ore nucleos prunorum, & tamarindos, & zucarum alhaizem, & mucillagines notas, & succos infrigidas, & humefios. Et conuenit, ut super ipsam fiat abster gatur, & collatur os cum oleis, & mucillagi niosis, & succis, & adipe volatiliu. Et quidam homines sunt, qui curant illud fricando cum menta.

ANNOTATIONES.

Lingua ariditas proprie siccitatem sequitur: per acci dens calorem: quod hic continue humidum absenti. No gna est ac febra. Huic & melancholicus totius corpo ris habitus est, & cerebrum non uidetur certe esse cali dius, sed tamen siccius, non sicut, quod indicium fuit sym ptoma hoc non a uentriculi affectu provenire, sed a cerebro perire. Curari tamen a multis & doctis & exercitatis ut ri nunquam potuit.

De cura fissurarum in lingua.

Cap. 20.

Veillago psyllij teneatur in ore, & trasglu tiat eam, & sumat cerura, & pedes, & o sunt in eis, cocta in aqua, & ex eis, quæ experta sunt in eis, est butyrum recens. Et ex eis est fru tum, cucumeris, & sebesten.

ANNOTATIONES.

Usus uenit frequenter nostra tempestate ad fissuras lingue psyllium. Hoc ut ait Paulus lib. 7. in secundo refrige rariu ordine est: & siccando humectandoq; habetur me

dum, quamuis Mesues calidam, & siccam in tertio eius substantiam asserat. Difficile ergo uisu est, quam ratione sedandæ sit valeat, quum non humet. Ter insigniter. Et quo modo fissuris lingue conferat, quum non exsiccet. Peruenit quod & sedandæ sit & fissuris lingue valeat: experientia quotidie prodit. Id uero nos modo usfiditati eius acceptis referemus: cuius uero eius ipsius frigiditas, quantum inbe cilla, diutius conseruatur, et diutina mora calidam lingue intemperiem retundit: a qua siccitas, quæ & sitis & fissu riarum lingue causa erat, procreabatur.

De deiectione lingue.

Cap. 21.

a B. extramif sione.

Quandoque fit propter apostemata, eius magna. Et quandoque fit a præfocatio nibus, deiectionem enim natura, aut uoluntas lin guam, ut aperiat meatus anhelitus.

b s. extremis.

ANNOTATIONES.

Relatio est hæc quodammodo ligamentorum lingue, et ad paralysis refertur. Qua forte ratione author de eius cu ratione nihil meminit.

De bothor in ore.

Cap. 22.

Plurimum quidem patitur os pustulis pro pter stationem caliditatis in partibus sto machi, & capitis, & vaporum. Et quandoque fit in febribus. Et iam dictum est, quod quando ap paret in febribus acutis pustula nigra in lin gua, moritur infirmus in die secundo. Singula ria uero in uatua in pustulis in principio rei, quum est necessitas infrigidationis, & exsiccationis, sunt sicut myrobal. & gallæ, & semina ro sar, & amyllum, & fructus tamarisci, & sief me mithe, & dragacathum, & balauitæ, & duo san dali, & rose, & ipodium, & fumach, & lentes, & lutum armenum, & capita granatorum, & cor tices glandium, & fau fel. Et succus frigidi, sicut succus lactucæ, & so latræ, & succus uirgæ pastoris, & portulacæ, & extremitates uiridis. Et plurimorum quidem in fantium sanantur pustule cum zuccaro tabar zet, & camphora. Calida uero, quæ sunt necessa ria in fine rei, sunt sicut chelidonia, & dar si satham proprie, & cortices nucis muschata, & cyperum, & crocus, & nux cupressi, & buglo sa, & pyrethrum, & gariophyl. & mentastrum, & galia. Et ex medicinis sordidis, est stercus can nis, & quandoque necessarium est in eis, quæ sunt ulceratæ, arsenicum. Et ad eas quidem, quæ sunt grossæ, iam experta sunt decoctionis dar si satham unc. j. & venarum vnc. s. d. chelido niæ quinta pars vnc. aloes pondus drach. ij. cro ci aur. j. Et similiter aqua, in qua decoquantur gariophylli. & nucis muschata, & dar si satham partes equales, aut propinque. Et si incipiunt bothor suppurari, tunc fortasse est necessarium, ut appropinquantur eis mucillagines factæ ex eis, quæ sunt sicut semen lini, & semen ma ru, et fumus terre, & semen malu, et ista semina eadem, et farina hordei, et lac asini num solum, aut cum aliquo istorum. Et quan doque indigent decoctione seminis lini cum ficub. et butyro, et farina frumenti, et menta, et fenugreco. Quidam uero sublimium medi corum dixerunt, non est aliquid magis ultimum quam

† bothor.

† bothor.

† bothor.

a † s. iteriores.

b B. chimolea.

† bothor.

c B. memiran.

d s. memiran quarta.

e B. alahesatra & semē alchæ.

f s. Alia licera. filamo.

De multitudine sputi, & cursu eius in summo. Cap. 25.

Victories^a accidit ex multitudine caliditatis & humiditatis; & proprie in stomacho. Et quandoque fit propter victoriam caliditatis solius, sicut accidit ieiuno. Aut propter gravitatem cibi: aut corruptionem eius ex multitudine assiduo, usquequo comedat, & quiescat & phlegmate.

De cura.

Cap. 26.

Si fuerit ex caliditate, tunc oportebit, ut phlegma metur basilica prius, & administretur veteri cum commistione plurima, & sit cibus di & volatilium. Et assidue collutionem oris & fumach, & similibus. Et si fuerit ex frigore, & phlegmate, administra vomitum cum eo, quod scilicet in omni hebdomada duabus vicibus, aut tribus. Et detur ei ad potandum in omni hebdomada semel hoc medicamen. Recipe ponderis drach. ij. salis Indi ponderis drach. i. anic, anisi, & ammeos amborum an. [&] de seminibus. Et administrentur post eius singuli columbarum cocti in cazola cum speciebus, quæ sunt ut piper, & sinapis, & alia. deinde transglutiat aquam calidam & fricet gingivas, sicut ostendi. Et ex medicinis, & curis ponderis drach. i. salistriti non subtiliter cum en & assidue administrationem & fricationis gingivarum. Et iam expertus est mus assatus, & in utrumque eius, & proprie in pueris.

ANNOTATIONES.

^a Pituita ex ore profluens, nisi euomatur, uel tussi reijciatur, ex capite semper effluit: hoc dicimus propter quoddam arduum, quod sequitur, qui ex uentriculo sputum educuntur, quum euomi oporteret, non expulsi. circa enim uentrem, aut nasum, nihil e uentre efferni potest, ut Galenus notat. aphor. Non negant tamen interea uapores ex humidiori uentriculo humidiore ad os ipsam efferni, ubi sunt, atque hoc pacto sputi quoque excretionem uentriculum ne profluat.

De alfectione odororum horribilium ex comestis.

Cap.

27.

Confert ad illud masticatio ruta, & masticatio foliorum rubi, & collutio oris post per, & [zedoarie] in ore.

De sputo sanguinis ex ore.

Cap. 28.

Si exitus eius ex substantia oris, & cute ipsius, tunc cura ipsam cum [trochiscis] præ-

dictis in capitulo albothor & alijs. Et in decoctione ramorum vitis, & preputiorum eius est iuuamentum maximum. Si autem in alijs fuerit locis, nos iam ei singulare fecimus capitulum, imò capitula.

ANNOTATIONES.

¹⁰ Sanguis qui ex ore excernitur, neque alijs principium habet, sola sputatione absque tussi excernitur, ut Gal. 4. de loc. aff. & Trallianus lib. 7. Curatur asfringentibus. Vide Paulum lib. 3.

Cap. 5.
Com. 14.
Cap. 26.

De fetore oris.

Cap. 29.

Aut eius principium est gingiua propter putredinem, quæ est in ea. Aut propter mollificationem, quæ accidit ei. Aut putrefactionem in radice dentium, aut in ipso dente. Aut est principium eius cutis oris propter complexionem malam in ea, quæ alterat humiditatem. Et plurimum huius complexionis est calidum. Aut fit eius principium [stomachus] propter humorem putridum in ore stomachi aut cholericum: aut phlegmaticum. Et quandoque fit ex partibus pulmonis, sicut accidit in habentibus phthisim.

^a B. os stomachi.

De cura.

Cap. 30.

In illo, qui est ex gingiua, & carne, quæ est inter dentes rubea, oportet ut intendatur in mundificatione dentium semper, & ablutione eorum cum aceto et aqua. Si ergo ualuerit illud, bene erit, si autem non ualuerit, imò fuerit illic superfluitas putrefactionis, tunc oportebit, ut masticet post illud fructum tamarisci, & pyrethrum, & rutam, & folium, & xyloaloe, & masticem, & cortices citri, & gariophyllum, & ut ponat super gingiuam aloem, & myrrham, & amborum similia, & ut colluat os cum aceto squillitico, & ut fricetur cum aniso & uino [& passo] dulci. Quod si fuerit fortior illo, administretur masticatio staphisagria, & expulsio salina. Si autem non confert, & apparet putrefactio manifesta, fumantur draganti adusti pars j. & radices lilij, & croci amborum an. pars. s. cōficiantur cum melle, & fiant trochisci, & administretur, & colluatur os post ipsos cum aceto puro [&] misto cum aqua ros. Aut sumatur medicamen fortius isto, & est [pergameni adusti. drach. iij. foeniculi.] drach. ij. & s. galliæ, fumach, zingiberis, piperis adusti, trochiscorum calcadicon omnium an. drach. ij. fiat ex eis frictio, & linimentum, & ponatur super ipsum pannus lineus, & alcali solum, quando ponitur super putrefactionem, eradicat eam, & deijcit ipsam, & facit nasci carnem bonam. Et ex eis, quæ experta sunt ad istud, est acacia, arsenicum citrinum, arsenicum rubrum, calx, alumen, fiat ex eis troch. cum aceto, deinde terantur cum aqua mellis, aut decoctione seminis iuniperi. Sed si fuerit putrefactio in ipso dente, tunc medicamen ipsius erit frictio eius, si fuerit in extremitate, aut limatura eius cum lima, aut eradicatio dentis, si fuerit putrefactio sequens radicem dentis. Si autem fuerit illic in gingiua mollificatio,

^a — B:

^b B. aut
^c B. chartas adustorum, i. iunecorum adustorum drach. iij. arsenici.

A V I C.

P p

& fue-

neque totus uentriculus, tota intestina, tota cutis sentiret, quum non ad singulas horum particulas feratur nervi. Ad hac inquam respondere licet, quamvis ad ossa neque uenae neque arteriae perveniant, inest tamen ijs medulla, qua nutriendur ut 3. facult. nat. augetur uero hac per in-
 sensiles meatus, alimento a vicinis partib. in hos reposito, neq; caloris naturalis ac vitalis ferendi gratia uenis & arterijs semper est opus, qn inest ijs fixus & innatus calor, qui influente ad circumpositas partes a corde ipso caliditate
 10 conseruatur, foueturque. Et si uero non ad cutem totam, intestina tota, & uentricula respiciant nervi non feruntur, cō-
 missa tamen ijs totis adminimas etiam particulas nervosa substantia est, cuius gratia sentiunt, id quod ossibus non
 20 evenit. Quamobrem quod ossa omnia sentiant, haecenus probatum non est, atque ita Arist. & Gal. sententia firmo ad
 hac fundamento imititur. Unum tamen est, quod, licet & ab Arist. & Gal. conseruetur, dubitatione non caret. Aiumt dentes eo a ceteris ossibus differre, quod hi cum animalibus non nascantur, sed post ortum. Hic pratermittimus, quod aliquando & pueruli uisi sunt in lucem editi,
 30 quibus dentes & gingivae insigniter eminebant. Nos enim qui haec scribimus, aguntur anni iam sex: puerulum uix ortum cum dentibus omnibus sumus conspicati. Sed & dentes, & si cum animalis ortu extra gingivas non prominent, suis tamen alveolis in ipso utero geniti, delitescant, & nostri diligetiores anatomici non semel aduerterunt, immaturos etiam abortientium fetus excidentes, & antiquissimus author Hipp. in li. de carnibus palam testatur, dentes primos in utero ex uictu oriri scribens, postquam uero factus in lucem prodijt, ex lacte, postremos uero ex cibo & potu. Effer hic dignum questione, an dentes prater nervos, arterias quoque & uenas habeant, quum & nutriendur, & in ijs Gal.
 5. de comp. med. per loc. pulsatorium dolorem sensisse se ipsum fateatur, quum praesertim ab eodem Gal. non semel statutum sit nervis coniunctam semper ire & arteriam et uenam. Verum de hac re, alij iudicent.

De conseruatione dentium.

Cap. 2.

40 **Q**ui uult, ut incolumes sint sui dentes, oportet ut obseruet octo res. Ex quibus est, ut tibi caueat a frequenti corruptione cibi & potus in stomacho, propter rem in substantiam cibi, & est ut sit recipiens corruptionem velociter, sicut lac, & pisces saliti, & [pisces parui,] aut propter malitiam regiminis suae ac ceptionis ex eis, quae iam scita sunt in locis suis. Et ex eis est ut non nitatur multis vicibus vomere, & proprie quum est illud, quod euomit, accotum. Et ex eis est, ut uitet masticationem omnibus [uiscis:] & proprie, quum est dulce, sicut
 50 [confectio de melle & ficus viscosae.] Et ex eis est, deuitatio frangendi durum. Et ex eis est deuitatio congelantium. Et ex eis est deuitatio omnis rei, quae est uehementis frigoris, & proprie post calidum, & omnis uehementis caloris, & proprie post frigus. Et ex eis est, ut affiduet mundificationem eius, quod ingreditur dentes absque
 60 [perfricatione multa & consuetudine usque ad hoc, ut noceat carni rubeae] & carni, quae est inter dentes, & moueat ea, aut moueat dentes. Et ex eis est deuitatio rerum nocetium dentibus proprietate sui, sicut porri, ipsi enim uehementer nocent dentibus, & gingivae, & reliqua quae dicta sunt in singularibus. Fricationes autem eorum oportet, ut administrentur cum equalitate, & non fiat in eis [perfricatione]

a B. allakana.

b B. glutinosi
c A. alnachos &
ficus glutinosae.d B. uehementi
ipsum mundifi-
catione, & absq;
processu in ea
perducente ad
hoc, ut noceat
alhamur.

e B. affiduatione.

¶ B. splendor.

g. n. offracof-
tatem.h. f. B. ex ambo-
bus.

† album.

i. — B.

k. v. administra-
onis dentibus
has medicinas.

l. s. pulvis.

tanta, ut destruat[ur] [humiditas] eorum & a-
quositas, & præparet eos ad recipiendum flu-
xus, & vapores ascendentes a stomacho, & fiat
causa ad timorem, & quando administratur
fricatio cum aqualitate, abstergit dentes, & cõ-
fortat eos, & confortat carnem rubeam, &
prohibet [lapides] & facit bonum oris odorẽ.
Et melius quidem lignũ ad fricationem facien-
dam est illud, in quo sunt stypticitas, & amari-
tudo. Et oportet, ut consuecat fricationem de-
tium, quum vadit dormitum, cum oleo. sitque
illud oleum: aut sicut oleum rosatum, si est ne-
cessaria in frigidatio: aut sicut oleum de ben, &
nercidem, si necessaria est calefactio, & quando
que necessaria est compositio. ^h Et
melius quidem est, ut fricentur prius cum mel-
le, si est illic frigus; aut cum zuccaro, si est decli-
natio ad frigus, aut parum caloris: unumquod
que autem amborum congregat proprietates
laudabiles absterfionis, & cibationis, & impin-
guationis, & mundificationis: sed zuccarum in
hoc toto est inferius melle, & si teratur † alta-
barzet, & cum melle miscetur abstergit, & mũ-
dificat, & stringit gingiuam; deinde oportet vt
sequatur ipsum oleum. Et ex eis, quæ conser-
uant sanitatem dentium, est, ut colluatur os in
mense bis cum uino, in quo decocta est radix
tithymali; est enim ⁱ [perueniens ad] ultimum
in faciendo bonum odorem, & non aduenit
facienti illud, dolor detium. Et similiter caput
leporis adustum, quando fit cum eo fricatio.
Et similiter sal confectus cum melle, quum a-
duritur, aut non aduritur: sed adustus est meli-
or, & oportet ut ex eo fiat auellana; & ponatur
in panno, & fricentur cum ea dentes. Et simili-
ter fricatio cum lupinis. Et similiter alumen ia-
meni cum aliquantula myrrha, & propriè alu-
men adustum cum aceto. Et quando ^k [iuuan-
tur] dentes istis medicinis, oportet ut admini-
stretur post eas mel, & fricatio cum eo fiat, aut
zuccarum: deinde administretur fricatio cum
oleis, secundum quod narrauimus. Et quum
dens præparatus est fluxibus, oportet ut teneatur
in ore decoctio rerum stypticarum diu. Et
assiduetur ^l [medicamen] de alumine & sale
adustus super ipsum.

ANNOTATIONES.

- Dentes quæ ab interitu uindicent, notat Paulus lib. 1.
Cap. 29. quem Auic. emulatur. unum tantum hic additur de ijs cui
randis, quæ sui proprietate dentes obledunt, quale porrum
esse dicit. Sed roget nos quispiam, cur ficus & quæ dulcia
sunt & uiscida, dentes offendant? Explicatur hoc ipsum
ab Aristotele 22. problem. scilicet. Quæ de causa ait ficus, quum
molles dulcesq; sint, dentes offendunt? An quia gingiuas sua
lenitate adherent. Seque præmolles inter dentes insinuant,
& putredinem per suum calorem cito faciunt? Forsitã
& ob granorum suorum duritiem dentes celeriter effai-
gant, quum manducantur, conficiunturque. In uniuersum
tamen uidentur nobis dulcia non alia ratione dentibus ob-
esse, quàm lentore, quum & quæ dulcia non sunt, uiscida,
quales una sunt, atque alij plures fructus, id nomen non
obtincent, quod dentes ledant. Ita & lactis usus gingiuas
& malas, quibus sui uisciditate adheret, humiditas reddens
corruptioni & putredini obnoxios dentes facit. ut Gal. 3.
de alim. facult. Quare & post lactis esum, collui os uino

& melle iubet, ut quod dentib. inheret abstergatur. Cui
hic notat de fricatione dentium, quod summi est nomen
ti. Quum nos plures qui ob exquisitam & accuratam
nimis frictionem frequentissime dentium dolore corrip-
tur. Quod de materia ad fricandos atque abstergendos den-
tes apta, ait ligno astringenti, & amaro sapore præditi
se utendum, in memoria nobis duxit. Marialis difficultas
Lentissimum melius, q si tibi frondea cuspis
Desuerit, dentes penna leuare potest.

Dignum tamen & hic admiratione uidetur, quod apud
dulcia & uiscida omnia dentes offendant, hic tamen frica-
tione ex melle, ut saccharo consulat. Perum mel uis con-
est, maxime est uiscidum, & crassum: crudum uero medi-
ce quidem lentum, sed maxime tamen absterfionem est:
coctum ergo ut ad idem oino est, quod hic aut hor principio se-
re huius capituli significauit, corum usum interdicens, qua-
re huius confecta sunt: crudum uero, & si modice uiscidum
ex melle confecta sunt: crudum uero, & si modice uiscidum
est, maxime tamen abstergit, ut absterfionis gratia in den-
tium fricatione iure probetur. De saccharo uero alia ratio
est (quamvis idem ob eandem commendetur causam) quan-
quam & crudum mel, nempe quod parum uiscidum quum
sit, maxime abstergit (hoc enim quanto magis coquantur,
tanto minus fit lentum, minusque abstergit.

Sermo uniuersalis de cura dentium.

Medicinae dentium alie sunt conseruatione
& alie sunt curatiue. Et quia substantia
dentium est sicca, tunc medicinae conueni-
tes, quæ conseruant sanitatem, & reducant eos
ad illud quod oportet, secundum plurimum
sunt medicinæ exsiccatiue. Calidis autem & fri-
gidis indigent, quando accedit vnam plurimam
qualitatem a naturali complexionem igitur medici-
num recessisse. Vehementiores igitur medici-
narum conuenientium ad sanitatem dentium
sunt exsiccatiue, conueniunturque in duob. qua-
litatibus. ^h Et omnis medicina de
tis est exsiccatiua, nisi illa, quæ non est dentibus
quantum est dens, imò propter accedens quod
ei accedit. Et ex exsiccatiuis quedam sunt cali-
de, & quedam sunt frigide. Et medicinarum
dentium melior est illa, quæ aggregat ad acri-
tationem & exsiccationem, absterfionem, &
solutionem & exsiccationem, si ad dentem est
resolutionem superfluitatis, si ad dentem est
pulsam, cum ^h [aqualitate], & ^h [prohibitionem]
materie, quæ ad ipsum attrahitur, cum exsiccatione
tius frigidis, & illa quæ ad aliquantulum facit
goris declinas, quæ non obstupefacere facit
tes sua acetositate ^h [aut ponticitate citra], &
est obstupefacio acresta, & acetositate citra, &
sunt ^h [gallia] & camphora, & sanguis draconis,
& semen eius, & balauista, & karabæ, & mat-
& fructus thamarisci, & galle, & cortex arbo-
garitæ, & faufel, & farina hordei, & radix acro-
ris mori, & folia thamarisci, & radix acro-
Et calida, quæ ^h [sunt usque ad terminum sua], &
sunt, quarum calor est in substantia sua, & quæ
sunt quarum calor est acquisitus. Et illæ, quæ
sunt, ad terminum] in substantiam adalium
cut sal adustus, & † absinthium adalium
& cinnamomum, & hyssopus, & fortius
squanthi, & fructus capparisi, & cortex radicis eius, & xyloaloes, & folia caryophylli
pillus ueneris crudus, et adustus, et folia caryophylli
li et [iuniperi] et foliũ, et cornua cerui adustus.

cum incisione ad resolendum; eius uero nocumentum est tunc fractum cum medicinis dentium, quæ eis admiscuntur.

ANNOTATIONES.

Dentes sumpta ex eorum natura indicatione, quum frigida & sicca substantia sint, exsiccantibus & frigidis cōseruari debent: ob eorum tamen frigiditatem ab excellenti frigidi usu citissime offenduntur. unde & ab Hipp. 5. ap. Aphor. 18. frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, & spinali medulla, calidum uero amicum fuit pronuntiatur. Probl. 10. Quippe, ut Alex. 2. problem. scribit, quum natura terrena hæc consistat, terrenum autem omne frigidum est: propterea si frigida qualitas augeatur, merito accidere detrimentum potest. sentiunt autem dentes precipue frigiditatem quod ut ait Arist. secl. 3. 4. problem. meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus, exiguus est, proptereaque re aduersa facile patiuntur. Videtur tamen hoc dentibus euenire ut a frigido facile offendantur, non tantum ob eorum substantiam. (quum enim durissima hæc sit non leui momento alterari uerisimile est) quantum nervorum gratia, qui & maxime sentiunt, & a frigido celeriter offenduntur. Quæ quidem, quum ita se habeant, iuuantur tamen etiam quandoque a frigidis: humida uero, & si eorum substantia non nisi longo temporis tractu officerent, nervorum tamen gratia nunquam non obfunt. Ex quo etiã sequitur, ut exsiccantia semper conducant, ac recte hic curationem dentium esse absolute asserat cum exsiccantibus quousque enim sequenti capite, quod & Gal. 5. de cap. med. per loc. dentibus siccam quoque intemperiem accidere affirmet, ut in senibus, quo casu certum est curari dentes non posse, nisi per ea quæ humectent, si modo curam admitterent: quia tamen is affectus curari non potest, atque (quod fieri potest) illi soli attendendum est, ut gingivæ arde de res circumquaque constringant, quod astringentibus & exsiccantibus fit medicamentis, propterea uidetur illud in dentium curatione esse perpetuum, ut desicemus: quod Auic. scribit.

De dolore dentium.

Cap. 4.

Scias, quod dentes quandoque dolent propter causam dolorosam existentem in substantia ipsorum, secundum quod proposuimus in eis, quæ præterierunt. Et quandoque est propter causam dolorosam existentem in nervo, qui est in radice eorum. Et quandoque est propter causam dolorosam existentem in gingiva, & apostema, & additionem carnis natæ in ea, recipientem materiam. Aut propter mollificationem eius, & molliem eius; quare recipit materias malas, & putrefiunt in ipsa, & nocens dentibus, & etiam a ponunt] dentes commotos. Et quandoque fit difficile pluribus hominibus considerare eos. Et species curæ ipsorum sunt diuersæ. Dolorum uero dentium causæ, aut sunt malitia complexionis puræ ex frigore; aut calore, & exsiccatio propter priuationem nutrimenti, sicut in senibus b] est infra humiditatem nem,] secundum quod scies in loco suo: aut est cum materia, aut ventositas. Et materia quidem aut facit dolorem cum multitudine, aut grossitie, aut acuitate. Et quandoque est materia apostemans dentem ipsum, & quandoque est corrodens, & quandoque facit nasci vermem. Et materiei principium aut est ex stomacho, aut est ex capite: aut ex utrisque locis simul. Et si fuerit

AVIC.

P p 3

rit

& nō adusta, & menthastri, & cinis eius, & ma
fina, & dragacanthum] adustum, & cinis [ni
tri & aristol. rot. & cinis corticis [uitis,] & ci
nis capitis leporis, & dactyli adusti. Et calidæ
cum uirtute acquisita, sicut cinis gallarum; nā
cum extinguitur cum aceto, est ad æqualitatem
propinquus, & cinis ramorum uitis, & cinis cā
næ, & quæ sunt eis similia. Aequales uero sunt
sicut cornua cerui adusta, quum lauantur, & si
curnux aldub, & sicut cortices arboris pini.
Et ex eis sunt medicinæ uenientes ex uia com
positionis, & sunt sicut farina hordei, quū per
miscetur cum sale, & [sero.] deinde aduri
tur donec fiat carbones, & deinde effunditur su
per eos [serum.] Et ex fricationibus expertis,
est dentifricum expertum, quod recipit, cor
nu cerui adusti, & foliorum eupressi amborū
ana drac. x. nucis dulcis cū dispositione sua. drac.
v. radices pethaphylon. drac. x. capilli ueneris a
dusti. drac. v. rosarum mundatarum a capitibus
suis. drac. vii. spice 3. iij. cōterantur bene, & fiat
ex eis dentifricū. Dentifricum bonū. Recipe
rum. spice aromaticæ, omnium ana. drach. j.
salis geminæ. dra. quartam partem, fiat ex eis dē
tutricum. Et dicemus etiam dentifricia in an
tidorario. Incipiamus itaque, & dicamus, quod
curatio cum exsiccantiis est: curatio, sicut icis,
conueniens, & cum calefactiis, & in frigidati
onis recessio ab æqualitate propria. Et medici
ne sunt masticationes, & aliæ sunt linimenta, &
aliæ sunt, quæ ut pastilli ponuntur sup dentes,
aut super mandibulam. Et aliæ sunt [succis,]
res, & aliæ sunt inapurationes, & aliæ sunt cau
tizerantes, & aliæ sunt eradicatoriæ, & aliæ sunt
suffragationes, & aliæ sunt caput purgia, & a
liæ sunt distillationes in aure, & aliæ sunt
eucuantens materiam cum phlebotomia;
Et ex medicinis dentium quedam sunt, quæ
sunt resolutiue, & quedam, quæ sunt inflig
coticæ quidem, quæ sunt narcotice. Et nar
cus, sunt res longinquiores a timore: uerum ea
rum multiplicatio quandoque corrumpit sub
stantiam dentium. Et similiter medicinæ uehe
mentis resolutionis, & calefactionis, oportet
ut non administrentur, nisi quum est necessa
rium, & sunt sicut pulpa coloquintidæ, & ele
borus albus, & cucumer asinus, & reliqua, &
oportet ut caueatur euentus alicuius earum, &
fies est necessarium perforare dentem cum per
foratorio minuto, ut per ipsum] exerceatur
materia nocitiua, & ut inueniant medicinæ
dentium ad profundum eius. Et acetum qui
dem, quousque sua essentia noceat dentibus, ta
infrigidantibus, & calefacientibus simul in fri
gidantibus quidem, quoniam infrigidat sua
substantia, & [ut] penetrat in calefacientibus
uero, quoniam penetrat, & quoniam adiuuat

Aphor. 18.

Probl. 10.

Probl. 3.

Cap. 4.

a. faciunt.

b. B. præter q
fit humiditas.

alia. Et si causa malitiæ complexionis eius est, compressio super frigidum, iadministretur loco illius ex oleis calidis, sicut est olei de neridem, & oleum de ben, & h[ab]et comprimat super vitellum oui assatum calidum, aut super panem calidum: & quandoque conferunt ambo regimina in vnaquaque specierum malitiæ complexionis prædicta. Si autem causa est puritas, tunc confert ei, ut fricetur cum eis, quæ sunt sicut butyrum, & adeps anatis. Si vero est cum materia, quæ cumque sit materia, acuta, aut grossa, aut multa, oportet ut euacuetur secundum quod in ipsa est. Et oportet ut prius incipiat in principio cum eis, quæ in frigidant, & repellunt, in omnibus illis, quamvis sit illud in materia calida plus necessarium, & in grossa minus. Et ex rebus quidem fortibus ad repellendum, & propriè in materijs frigidis, est alumen adustum, & extinctum cum aceto, cum æquali mensura sui salis, quæ ambo sunt trita valde: deinde admistrentur, deinde colluatur ospossea cum vino. Et ex eis, quæ conveniunt ad repellendum, sunt gallæ. ¶ Quod si materia fuerit calida, curetur cum succis in frigidantibus, & fiat præparatio in aquatione eius. Si autem illud non valet, præparatio sit aut in resolutione eius, aut in ipsius stupefactione. Et si materia fuerit grossa, aut plurima, præparatio sit, post illud, quod diximus ex curatione initio, cum resolutionibus etiam: & melius est, ut sit coluatioque attrahit, humiditates radicales post superfluitates. Et quandoque est necessarium, ut aggregentur ad resolutiones, medicinæ styptice, quoniam membrum est sicum. Quod si eadem est ventositas, tunc curatio fiat cum resolutionibus quæ dicemus, & propriè, serapino, & galbano, & granis alharimel.

De medi. inis resolutionibus.

Cap. 7.

Medicinæ administratæ in doloribus dentitionum indigentibus resolutione, aliæ sunt collationes oris, in quibus omnibus oportet ut teneantur in ore spatio longo, sicut acetum, in quo coctum est spolum serpentis, aut acetum, in quo decocta est coloquintida, & est fortis iuuamenti valde. Et quum frigus est manifestus, tunc sit cum vino aut aristol. aut pyrethrum, aut assa foetida, cum synapi, aut cortices capparis, aut cortices pini, aut mentastrum, aut folia dulcis, & polium, & cortices [raphani] cum acetum, aut aqua. Et similiter folia lauri, & [gith.] & similiter sultes alij cum pyrethro. Aut acetum in quo ponitur conditum teneatur in ore. Aut pyrethrum, et fructus tamarisci in aceto. Et ad dolorem samplicis sicus. Aut radix cucumeris asinini, & eius succus in aceto; aut cum alumen. ¶ Et ad dolorem pullatium, decoctio gallarum crudarum cum aceto, & solarium cum aceto, & [ben]gi cum acetum, & cornua cerui adusta decocta in aceto squillitico, trita et confecta in oxymelle. Et ad prædiximus de collationibus oris. Et ex eis est, ut decoquantur [passa montana] & alia in aqua, et nar ex eis gargarisma, & dimittatur os

apertum, & currat salua plurima. Et aliæ sunt masticationes acceptæ ex medicinis prædictis, et similibus eis. Ex illis est, ut sumantur mentastrum mōtanum, et pyrethrum, et piper album & myrrha, & conficiantur cum carne pallularum, & fiant ex eis auellana, & masticetur ex eis omni die auellana una. Et aliæ sunt linimenta, & epithemata, et [rorationes]; & emplastra facta ex medicinis resolutiuis notis; et [pon]nuntur in eo; quod habet essentiam tenacem, sicut est mel, aut kitran: aut aliquid dissolutum in aqua qua resoluantur, aut conficiantur cum aqua sola; aut accipiat sulphur recens, & liniatur; aut sumatur [pullatium] sinapi tritum solum; aut cum assa foetida; aut accipiat sulphur recens, & cum assa uel sagzenea & ponatur super radicem dentis. Et ex eis, quæ sunt experta, est ut sumatur piperis, & pyrethri, & staphisagria, & zingiberis omnium ana pars j. nitri armeni pars j. & s. teratur bene, & fricetur cum eis dentes, & gingiva: quoniam sunt vehementis iuuamenti. Et quandoque barba sit emplastrum cum eis, quæ sunt, sicut malua, & chamamilla, & anethum, & semen lini, & decoctio anethi, & oleum eius & administrentur. Et Gal. quidem existimauit, quod hepar [stellionis], quando ponitur super dentem dolorosum, corrosum, sedatur dolor eius. Et aliæ sunt vaporaciones exterius adhibita; & oportet, ut administrentur aut ante cibum duabus horis, aut post ipsum iij. horis: & horum est necessitas propter uehementiam doloris, si cut si fiat uaporatio cum sale & milio: aut cum oleo calefacto; aut cum cera liquida. Et quandoque vaporatur barba faciendo vaporacionem post vaporacionem, ut ad ipsam trahatur materia: quum enim apostematur barba, sedatur dolor, & propriè quum [coquitur] dens cum oleo feruente in illa hora. Et aliæ sunt cauterizantes, & regimen quidem cauterij est, sic, ut decoquatur oleum cum aliquibus medicinis resolutiuis prædictis, aut solum. Aut sumitur acus, & ignitur, & submergitur in illo oleo, & fit ut penetret in vacuitate embubæ ingeniose super dentem dolorosum, donec perueniat ad dentem, & cauterizet ipsum. Et quandoque ponitur [in] circuitu eius cera, aut maffa, aut aliquid aliud distinguens inter dentem: & inter dentes, qui sunt in circuitu eius, & carnes rubeas. Et iuuamentum quidem huius ad illum in quo materia est in ipso dente, est plurimum. Et quum distillatur in embuba etiam oleum feruens, post ingenium prædictum. Et oleum quidem oliuæ est conuenientius oleis reliquis. Et quandoque necessarium est in cauterizantibus, ut perforetur dens perforatorio minuto, ut penetret in ipso uirtus cauterizatiua. Et quando non ualent curationes, cauterizetur dens cum acu ignita toties, donec perueniat ad ultimū in cauterizatione eius, et fortassis sedabitur dolor, et frāgetur dēs. Et aliæ sunt fricationes

f B. vaporaciones.

g B. aggregaciones. que cum eis habet spissitudinem nullis horis, aut resolutum, aut in aqua sola, aut accipiatur contra contrit. Alia terea accipiatur sulphur contritum.

h Bad pullatium uel doloris, i f. & applicetur super ipsum, aut liniatur theria sola, aut assa foetida sola, aut staphisagria, aut coctio assa, & baurach.

k B. Camabras.

l s. cauterizatur.

m f. B. ante illud

ANNOTATIONES.

Ubi dentes mobiles sunt redditi, morbus est in positi-
 & connexionem. fit q. vel dentium substantia uitiata atque
 imminuta, quavis id ratione contigerit, seu rorsione, seu ali-
 menti inopia, uel aliis, quibus insunt uitiatis, ampliatasq.
 ad acri humore, aut alia quavis id genus causa, uel obla-
 tis, quibus connectuntur, nimio. s. humore relaxatis, uel
 succatis, uel erosio, ac scissis. Sequuntur uero hoc omnia uel
 internas, uel externas causas. Curanturque ut & alij mor-
 bi, contrariis prosequi. Pro quibus pete Gal. 5. de com. med.
 per loc. Ex his tamen, qui dentes ex alimenti inopia in se-
 nibus mobiles sunt redditi, remedio nullo curantur, ut ait
 Gal. loco citato: licet tamen in his, astringentibus gingi-
 uas circa dentes magis astrictas facere, ut iisdem restantur, ut
 aliquo his pacto auxilium feratur. Pro materia medica. uide
 Trallianum lib. 3. & Rasium 9. ad Almanforem.

De perforatione & corrosione dentium.

Cap. 11.

20

Accidit illud ex humiditate a t t] pu-
 nis, est tracta in eis. Intentio in cura corrosio-
 nis, est protrudere additionem eius, quod cor-
 roditur: & illud sit cum mundificatione substanti-
 as corruptae, & resolutione materie] ladden
 illud, & prohibitione dentis, ne recipiat il-
 las materias: & conuersione illarum materieru
 ad eo cum euacuantiis, si eis indigerit. Et me-
 dicina prohibitiua corrosioni, sunt exsiccati-
 tis exiccationis, & calefactionis. Et si est debi-
 lis, sufficiat in eo exiccatio, & stypticitas, sicut
 lycium, & myrtus, & spica celtica: & ipsaru ad-
 ministratio sit ex modis, quos praediximus, &
 plurimum eius ex capitulo impletionis. Ex il-
 lis enim est, ut impleatur cum galia, & cyperis,
 aut galia sola: prohibet enim corrosiorem,
 & sedat dolorem. Aut impleatur mastice, & cy-
 peris, & myrrha: aut storace: aut gallis uiridib.
 & lycio: Aut storace & opio, aut galbano. Aut
 sulphure citrino, & lycio: aut a t t visco] albo-
 tin, & pipere, aut cum galia: aut a t t]
 alborin, & mentastro: Aut cum nigella cotri-
 ta & confecta cum aceto & melle: Aut cum sul-
 phure replendo aut liniendo: Aut cum zingi-
 phure decocto cum melle,] aut cum] aceto, quo
 nam ipsum est vltimum ad hoc. Aut assa foeti-
 da, aut cum alkitrano: Aut cum assa foetida, &
] ammoniaco, aut assa foetida sola, & bulliat cu
 sedandum dolorem: Est enim vehemens ad
 medicinis, aut cum lycio & dragacantho. Et ia
 tuia in ipsa vltimè cum prohibitione additio-
 nis corrosiorem, & sedat dolorem. Et oportet,
 vradiques te cum eis, quae praeierunt in ca-
 pitulo doloris dendum. Et quandoque admini-
 strantur in hoc epithemata ex castorei, & pyre-
 thi, & opij, & galbani partibus aequalibus, & pi-
 pere & cardamomo cum melle: aut pyrethro,
 & myrrha cum melle. Et] granis alca-
 ra viri-
 funditur acutum feruens: Aut hete] lacerta]
 aut sulphure] t t] cum aequali mentu-
 raly, aut pipere & lacte tithymali: aut t ni-
 tro, & pyrethro. Aut galbano, & semine hyu-

quiami albi. Aut storace, & opio. Medicamen-
 bonum. Recipe. t nitri, & albegi amborum an.
 partes. ij. pyrethri, piperis, amborum ana partē
 j. m] epithymi] partes. iij. ponantur super locū.

Et iterum. Recipe m] capitum grana-
 torum & piperis, & o] seminis iuniperi] om-
 nium ana partem. s. Et quandoque administra-
 tur implendo ex eo, & epithemando. Et quan-
 doque ponitur super locum p] calidicon for-
 te, aut furiticon:] Aut calcis partes. ij. & salis
 ammoniaci, & aluminis, & myrrhe, & gallarū,
 & acacia, & ireos omnium ana pars j, & hor-
 deum adustum, & spuma maris: & quandoque
 additur in eo galbanum. Et quandoque iuuat-
 ur ex collutionibus oris retentis in ore ma-
 gnifice, si decoquatur radix capparis cum ace-
 to, donec consumatur medietas aceti, & teneat-
 ur in ore. Et administrentur distillationes in
 ipsa corrosiua, sicut arsenicum dissolutum in
 oleo, ferueat, & distilletur in corrosiua. Et ex
 eis, quae iuuant, est ut distilletur in latere dentis
 corrosi oleum m] rosis]

t baurach.

m B. opij.

n t B. storacis, &

o s. abel.

Alia licet abel

stafagria, & se-

minis vitice, &

opij.

p B. selendisu

forte, aut fur-

slian.

q B. amygdala-
rum.

ANNOTATIONES.

Dentium erosionem ex humorum acrimia influxu pro-
 uenire, sicut Gal. 6. de tueria ualent. & 5. de com.
 med. per loca. Curandam uero hanc est iudic. quae influen-
 tem humorem deficient, ut & aliam partem uicera, at
 que ipsa, quae erodent humorem euacuant, si nullus is fue-
 rit, si enim paucus, sola resistentia facit, facient. atque hac
 certe Gal. communi sumpta ulcerum indicatione eo et, non
 is tamen negat, alterandam esse humorem qui influit, &
 eius temperandam esse acrimoniam: id quod ex humore ip-
 so peccante, qui ulcers causa est, indicatur.

cap. 9. cap. 8.

De a] ruptura dentium & eorum corrosione.]
Cap. 12.a B. comminu-
tione dentis, &
eius fractura.

ET causa in hoc secundum plurimum est con-
 uersio complexionis eius ad humiditatem. Et
 quādoque est causa in ipso, ut exsicceat siccita-
 te uehementi. Sed differētia, est manifesta detu-
 mēio, & contrarium eius, Et si est illic signifi-
 catio alterationis coloris, aut corrosiōis, si-
 gnificat complexionem humidam habentem
 materiam.

ANNOTATIONES.

Dentes frangi potius dicuntur, quam comminui, si id
 aduerteris, quod Arist. 4. meteor. scriptum reliquit. quum
 frangi ex aserit, quae in porciones magnas duas aut plu-
 res diuidi possunt, quae nec mollia sunt, nec uacua, ut la-
 pides, comminui uero, quae & mollia & uacua sunt, et quae
 in minimas partes ducuntur. Verum non ea significatio-
 nis angustia comminutio dentium intelligitur, sed pro fra-
 ctione in tenues partes sumitur. Atque hic sanè affectus in
 eandem causam recidit, in quam & erosio, nempe ex acri
 humore erodente rumpi ac comminui accidit, licet id non
 raro etiam ex externa causa quoniam. Unde & eandem ple-
 runque curationem suscipit, quam erosio. Sequi nihilomi-
 nus quandoque solet hic affectus dentium siccitatem, ut hic
 auctor notat, absumptio enim innato quo uincuntur humi-
 do, tum ob acritatem, tum ob sicciora medicamenta, dissum-
 pi dentes necesse est. Quomobrem quod Gal. 5. de copine.
 per loc. refert, antibus, nepe alumine, dentium ruptionem cu-
 ret,

Text. 9.

cap. 9.

alimento, & quia nervo se partes ipsae nondum sunt valide
solutiones alii, quod alimentum non bene concoquitur, ne-
que recte distribuitur. Pro huius affectus curatione, vide &
Gal. 5. de comp. med. per loca. & Paulum lib. 1.

De regimine eradicationis dentium. Cap. 17.

Quoniam quandoque advenit ex dēte do-
loroso, ut non recipiat curam omnino,
& sit ut quotiescunque sedatur nocumentum
quod sedatur, in proximo redeat. Amplius sit ui-
cinitas eius reliquis dentibus nocumentū pro-
pter illud, quod ex ipso pertransit ad eos, & nō
invenitur ad eius rectificationem semita. Tunc
cura eius est eradicatione. Et ipse quidem quan-
doque eradicatur cum tenalijis, post defectio-
nem ab eo, quod teneget eam radice eius. Et o-
portet ut attendas ante eradicationem & con-
sidera an egritudo sit in ipso dēte. Nam si
nō fuerit, nō oportebit ut eradicetur: Et nō e-
radicetur, quā causa fuerit in gingiva, aut fue-
rit in nervo, qui est sub dēte illud enim qua-
vis dolorum parumper allevient, non tamen
ipsum destruit, imō recit. Et non quidem alle-
viant ipsum, nisi propter illud, quod resolvit ex
sum ex medicinis, & in eradicatione illorum
dentium, qui non commoveantur, est timor, ex
quo quibusdam nocumentorum plurimorum
quandoque enim detegitur a mandibula, & pu-
trescit pars substantia eius, & excitat dolorem
vehementem. Et quandoque excitat dolorem
oculi, & febrem. Quum ergo sciveris, quod era-
dicatio est difficilis, aut non tolerat eam infir-
mitas, tunc non erit rectius, ut moveatur cum
lore augmentum faciunt, quum tamen con-
veniens est quandoque, si fuerit egritudo pro-
pter causam in dēte, nam si commoveatur,]
resolvitur materia sub ipso, & sedatur dolor.]
Quandoque vero eradicatur cum medicinis.
Et rectius quidem est, ut incidatur in circuitu
per ipsum phlebotomo, & administretur su-
per cortices radices mororum & pyrethrum, et
tum sicut mel: deinde liniatur cum eo radix
herum, & in aceto sub sole dimittatur. xl. diebus
& dimittatur super illud, qđ incisum est,]
quandoque hora una, aut horis duabus. Et
curabitur: quare eradicatur, aut ponitur loco
pyrethri radix cucumeris asinini, aut liniatur
cum arsenico nutrito cum aceto, quoniam mol-
li partes equeales: aut vrtica, & de thure, duplū
quandoque feruent cum folijs sicci: quoniam
ipsum frangit eam,] & eradicat ipsum cum fa-
ciat: Et fax aceti ipsius est mirabilis. Et quan-
doque sumantur cortices mori, & cortices cap-
sis, & arsenicum citrinum, & pyrethrum, &
to fortis, & dimittatur cum aqua anethi,] aut cum ace-
to fortis, & dimittatur tribus diebus; deinde li-
niatur. Aut sumantur venarum citrinarum, &

corticis mori, amborum ana pars j. & arsenici
citrini partes ij. & conficiantur cum melle, &
ponantur in circuitu dentis totius, quoniam
eradicat eum. Aut fumantur radices abrotani,
& lactis tithymali pars j. radices tithymali par-
tes ij. conficiantur cum melle, & ponantur su-
per ipsum, & si dens est debilis, liquefiat cera
cum melle in sole, & distilletur super ipsam
oleum, & præcipiatur ut masticet eam.

ANNOTATIONES.

Is quorundam morborum est mos, ut auferri, nisi morbo
sa ablata parte non possint id in canerona, & in dentium
erosione, sit quod resatur Gal. 14. meth. festinandum ta-
men, Celsi consilio, ad eximendum dentem, nisi res cogit, nō
est. Cautum præterea medico est, ne fallatur, atque dolo-
ris causam, dentis nimum esse putet, quum affectio nervum
apprehendat, vel gingivam. Quo autem ingenio eximan-
tur dentes, docet Gal. 5. de comp. med. per loca. & Trallianus
lib. 7. At tamariam vero actionem docet Paulus lib. 6. &
C. 15. lib. 2. Fide & R. sim 9. ad Almans.

cap. 13.

cap. 9.

cap. 13.

cap. 23.

cap. 9.

De frastione dentis corrosi, & est sicut eradicatione sine
dolo. Cap. 18.

Conficiatur farina cum lacte tithymali, &
ponatur super ipsum aliquibus horis,
quoniam frangetur. Et oportet, ut ponantur in
ipso folia uetustis maioris acuta. Et adeps ra-
nae arboreae,] incisius,] fractius, & est ra-
na uiridis, quæ hospitat in plantis, & arbori-
bus, & ascendit ex arbore ad arborem.

a B. eradicat-
uus, &c.

De vermibus dentium. Cap. 19.

Sumantur seminis hyosquiami albi, seminis
porri amborum ana. partes iij. seminis cepe
partes ij. & s. conficiantur cum adipe caprino
contrito, & fiant inde pilulæ, quarum unaquæ
que sit dracj. & fiant suffumigatio ex una pilu-
larū cum coopertura capitis, & cū traiectorio.

ANNOTATIONES.

Mirari quispiam possit quomodo dentibus vermes inna-
scantur. Res tamen ita esse docet. Nos non semel solo semi-
nis hyosquiami suffitu, suspectos ē dentibus vermes concide-
dere sedato statim dolore, sumus conspicati. arbitrandum
est hos ex putredine, veluti & in alijs corporis partibus,
gigni.

De causa stridoris dentium. Cap. 20.

Stridor dentium in somno fit propter debi-
litem lacertorum mandibularum, & est
ex eis, sicut spasmus, & accidit infantibus mul-
toties, & remouetur quando fiunt puberes. Et
quando multiplicatur stridor dentium, & so-
nitus eorum in somno, indicat epilepsiam, aut
apoplexiā, aut spasmus: aut significat vermes
in ventre. Et ille, qui est ex vermibus, est habens
vicissitudines.

De cura. Cap. 21.

Et oportet, ut curetur patiens illud cum mū-
dificatione capitis, & inunctione colli ex
oleis

oleis calidis odoriferis, in quibus est uirtus styptica.

ANNOTATIONES.

Stridor symptoma est motricis facultatis; quandoq; naturale, quandoq; aduentitium. Et quo pacto, qb. oculorum moventes muscoli imbecilles sunt, semper nistant, eodem & quib. debiles maxillarum sunt muscoli, frequenter strident. proptereaq; etiam qui stridores aduentitij sunt, nervorum affectum originem significant, unde & mentis commotionem, & maniam, & epilepsiam, & convulsionem significant in acutis morbis, quod 1. progn. adnotauit Hippocrates. Pueris praesertim hoc malum accidit, q. ijs humidius quum sit caput, facile muscoli maxillarum eo superfluo humore imbuuntur, atque in his, non epilepsiam vel convulsionem duntaxat, sed & lumbricorum signa potissima sunt, quod & author noster, & Paulus lib. 4. scriptum reliquit, id tamen per accidens, quod superfluere pituitam indicat, ex qua putrescente vermes fiunt. Curatio, praesertim reddantis pituita detractione fiet; deinceps uero calfacientibus, ac siccantibus, quibus astringentia insit facultas, ut affectus partes roborentur.

De dente, qui elongatur.

Cap. 22.

Portet, ut sumatur digitis, aut instrumento constrictio, deinde limetur cum lima. Postea sumantur grana lauri, & alumen, & aristol. longa, & fricetur cum eis.

ANNOTATIONES.

Quomodo prominentes dentes aequentur, uide ex Gal. 5. de comp. med. per loc. 2. & Paulo lib. 6.

De congelatione dentium.

Cap. 23.

Congelatio est stupor quidam accidens denti. Et illud est propter causam a retentam, & est aut styptica, aut pontica. b. f. Et quandoque est propter illud, quod occurrit denti adueniens extrinsecus, aut a. f. Et quadoque fit propter illud, quod eleuatur ad eos ex stomacho, quum fuerit illic humor acetosus. Et quandoque sequitur imaginatio, existimatiua, quum praesens est ille, qui masticat acetosum, masticando d. cum transmissione.

ANNOTATIONES.

Dentium stupor symptoma est tactricis facultatis, ut Gal. 1. de symptom. caus. Morbus a quo dependet, uidetur esse asperitas ex acidis & acerbis, seu cibis seu medicamentis, seu humoribus, uel alia quavis ratione contracta. nempe quae acerbata sunt, inaequalitatem summam habent ut Gal. in li. de simp. med. fa. Quare et portulaca huic symptomati conferre testatur Arist. prima probl. dum. f. lenit, & uisida sui substantia asperitatem aequat, propterea & Paulus li. 3. oleo dentes inungit, & amurca in aeneo uase ad mellis crassitudinem, cum oleo redacta curat. hac forte ratione, & salis frictione curatur, ut Arist. loco iam citato scribit, quod hic, dum uehementer abstergit, dentes aequat, & asperitatem tollit. Inuit, & lactis collutio, quod caseosa pingui & crassa sui substantia eandem asperitatem lenit, & serosa abstergit. alij etiam caseum huius rei gratia mandunt, & confert, forte dum quae inaequalia sunt, re-

plet. Quum tamen calidiorum insulorum & aliorum collutione hic affectus praeterea curetur, hoc uidetur adesse, ut esse, non inaequalitatem solum, sed & frigiditatem agitati coniunctam, huius symptomatici esse causam, quum acerbata eiusmodi & acida omnia frigida sunt, quum ea fortasse ratione asperitatem caliditas auferat, quod quid prominet, & asperitatem facit illa attenuat, ut sensus discutiatur. Ceterum dubitatio hic est, quomodo, ut author noster hoc loco & Arist. 7. probl. sect. asperitatem nostram ex aliorum acerbata comedentium inspectu obsequant. Breuius, tamen, tunc, ut ait Hipp. de humoribus molestiae animi & corporis per uisum & auditum, propterea ex iocundis numeris, qui egrotant, sepe commutantur, & ex tristibus sani egrotant, interire alij tristi aut dico nuncio, alij etiam iocundo, ob id qui serra excutitur, quum pueri secatur, & quum lapis mola frangitur, & horrescimus. Quomodo autem id fiat, uidetur docere Arist. lib. 7. probl. iam citato, occurrunt externa haec nostro corpori, & internos spiritus commouent, quos si leniter iocundare, & atque aequaliter commouent, delectant, sin asperum, & inaequalitas corporis quaedam est, incutunt. Ita ergo, ubi edentem acerbata quoniam conspexerimus, dentes nobis obstupescunt, acerbata illius rei imagine per uisum ad communiem sensum, atque hinc deinceps ad ipsos dentes uos delata.

De cura.

Cap. 24.

Confert ei masticatio portulacae ualde, & infusi, cum aqua, aut t. terbinthinae, aut amygdalae, aut nucis regalis, & nucis Indae praeparatae, aut auellanae, & oleum omphacinum frigidum, aut ex olei ingrossati in uase aereo, cum melle in sole, aut super ignem, & collutio olei cum lacte asinino, & oleo tepido. Aut & (coco) men cum uino, & grana lauri, & aristol. longa, aut assa foetida, aut lac tithymali & squilla. Et sal, propterea quia oppositus est acetosum, confert ualde stupefactioni.

ANNOTATIONES.

De curatione stuporis dentium uide Paulum lib. 1. & Gal. de optima secta ad Trasymbulum, ubi non quomodo portulacae curari admoget, quod & 2. in lib. de morbis commentario.

De ebet dentium & cura eius.

Cap. 25.

Est, ut dens non toleret aliquid frigidum, neque calidum, neque durum. Et plura eius est ex frigore, & est praecedens dolor dentium. Et quum causa in hoc est frigus admodum, si cum illa non sedetur, fricetur cum hieca vaporatorem assiduam cum uittulo, ut si cum illa non sedetur, fricetur cum rheriaca, & alia. Si autem non ualet, tunc cum uittulo, & oleum sinapinum est inuatiuum ualde. Si autem etiam calefactum, quum eo multoties inungatur fricando, est inuatiuum calida (& est raro) si fuerit complexio calida (& tactus eius, & colorabit ipsam color gingiuae, ut aspiduerit, & dentium: quare oportebit, ut aspiduerit, & catio dentium cum oleo rosae, & repetat, & c. Et administrentur mucillago ptylij, & c.

1 & masticatio portulacæ, aut seminis eius
proprie.

ANNOTATIONES.

De dispositionibus gingivarum, & est
tractatus unus.

De agritudinibus gingivarum.

Cap. 1.

Gingivæ accidunt apostemata causa mate-
rici descendens ad ipsam secundum plu-
rimum ex capite. Et quandoque est propter
communitatem stomachi. Et quandoque ac-
cidunt ei apostemata in initio hydropisis, &
accidentium a [malitiæ formæ] propter illud,
quod ad eam eleuatur ex vaporibus corruptis.
Et significatur genus materiei per colorem, &
tactum. Et quandoque sunt ex eis manifesta, re-
centia, velocia ad suscipiendam curam: & quan-
doque sunt cum febre.

a B. Alia licera.
cachexia.

ANNOTATIONES.

De cura debilitatis dentium.

Cap. 26.

Conferunt ei styptica prædicta, & gallæ adu-
stæ extinctæ in aceto, & grana myrti albe,
& sal. [torrefactum, & extin-
ctum in aceto, & alamic, & vinum stypticum,
& dentificia styptica. Dentificium bonum.
Recipe cyperi drach. iij. myrobalarum citri
drach. xv. cinnamomi drach. iij. aluminis drac.
iij. pyrethri drach. vij. salis ammoniaci, piperis
v. sumach præparatorum corij drac. ij. fructus
tamarisci drach. iij. cardamomi drach. iij. [a-
omnia & aggregentur. Dentificium bonum.
Recipe sandali rubei, cubebæ, faufel, omnium
drach. xv. cinnamomi grossi drach. v. cinna-
momi drach. ij. [balkiz.] drach. iij. confician-
tur cum amylo tritici. Dentificium ad hanc
rem bonum. Sumatur kist. hordei, teratur, &
fiat troch. inde, & [submergetur charta de pã
radice furni: cumque eius color denigratur, ex-
trahatur, & accipiat ex eo pars una, & ex ru-
ce granati, & balaustiis, & cyperis, & corti-
sumuntur hordei adusti e [narrati.] partes xx.
& cyperi, & faufel, & alkarmezit, omnium
drach. iij. & zingiberis pars j. fiat ex eis den-
tificium.]

Gingivæ affectus præter naturam varios experiuntur &
intemperies, & tumores, & vlcera. de tumoribus hic agit
Morum de quo hic verba sunt, existimat aliqui τὰς δὲ
da Græcis vocant. quum tamen Pauli testimonio lib. 3. &
6. τὰς δὲ inflammationis sit in aliqua gingivarum parte su-
scitata, & Celsus lib. 6. tubercula interdum iuxta dentes
in gingivis oriri quedam affirmet a Græcis τὰς δὲ τριδὰς
vocata (ita enim docti legunt non τὰς δὲ τριδὰς, ut vulgati
codices, vel τὰς δὲ τριδὰς, ut alij, quod apud Græcos τὰς δὲ τρι-
tis nullum vicium significet, & τὰς δὲ τριδὰς aurium affectus
est) distinguendum inter inflammationem gingivarum &
τὰς δὲ τριδὰς videtur. quamvis non negem τὰς δὲ τριδὰς sub in-
flammationis caput venire. Sanè inflammationis gingiva-
rum cause, ut in alijs omnibus proxime, humores sunt, qui
tum colore dignoscuntur, ut 1. aphor. tum pluribus alijs,
qua sepe iam adnotata repetere nunc opus non est.

cap. 26.
cap. 27.
cap. 13.

Com. 2.

De cura.

Cap. 2.

Si materia superfluitas calida, tunc administra-
tu evacuationem, & phlebotomiam † aliehe-
ric. Et cura in principio cum collutionibus oris
infrigidatibus, & stypticis, sicut est aqua ros.
& lac acetosum, & aqua myrti, & aqua foliorum
stypticorum frigidorum, & decoctio balaustia-
rum, & aqua arnoglossæ, & infusio glandium,
& succus portulacæ: deinde post illud fiat oris
collutio cum oleo omphacino, & oleo arbo-
ris masticis, & oleo myrtino, in unaquaque vn-
cia ponatur a [mastic,] b [a ut oleum, in quo bul-
lierit mastic & sicca ros.] aut oleum ros. in quo
bullita sint spica, & rosæ sicce, & mastic. Et o-
leum quidem arboris masticis habet virtutem
vehementem in sedando dolore c [gingivæ, & proprie recens. Resistit enim & nō
exasperat, & magis proprium iuuamentum e-
ius est in dispositione doloris. Deinde post il-
lud administrantur, quæ sint sicut succus iereos
humide, facit enim currere sanguinem, & fa-
cit quiescere: aut succus foliorum oliuæ: aut fex
vini, aut succus rutæ: aut oleum d [alabati alea-
dra] bullitum cum aqua, in qua sint folia eius:
aut cum decoctione aristol. Si autem apostema
est calidum, & profundum, & nominatur be-
rules,

† venarum quæ
sunt ad labia, &
sub lingua.

a B. drach. iij
masticis.
b — B:

c † B. apostema
tum.

d B. granorum
viridium,

ANNOTATIONES.

Dentes, quum frigido & siccō sint temperamento, fri-
gidis & siccis mediocriter conservantur. Vñ tamen, in pa-
tis dentificijs sepe calida medicamenta veniunt, quod
facillime frigidis obedi solent, & nervorum præsertim
ratione, quos iunctos habent. Varia dentificiorum genera
patet ex Gal. 5. de comp. med. per loca. & Paulo lib. 3.

rules, non resoluitur cum medicinis; imò fit
 e B. feri. purulentum. & quandoque indiget cura. Ima-
 nus. J. Et quandoque substantia eius peruenit
 ad eam, quæ cariem nouam. Quum ergo pu-
 rulentum sit, ad sinistra ipsum florem aris,
 f B. feri. & gallas aut corticem eris contritum cum ace-
 to dicitur. Aliquis. & [surie a lulum, aut gal-
 las cum aceto. Quum autem gingiua non ces-
 sat suppurari, & apostemat, & non sanatur
 in diebus ante tota. It raelius est, ut sumatur oleu
 ferius cum lana inuoluta super extremitatē
 tēte, & toties fiat donec detumescat gingiua,
 g B. befeat. & [constringatur. Si autem apostema lue-
 rit ex humiditate superflua; oportebit in prin-
 cipio ut colluatur os cum oleis calidis, & cum
 melle & oleo, & robore inde administrantur re-
 solutua fortia prædicta multoties.

ANNOTATIONES.

Non statim uena, quas alibi Arabes hoc ant. secan-
 da in gingiuam inflammationibus sunt, sed antea ten-
 denda exterior est brachy, quod Ad fues in cap. de dolo-
 re dentium ex gingiuam inflammatione, admodum. Gal.
 consilium sequitur, qui primo de comp. med. per loca & so-
 pe alibi, totius corporis communem euacuationem parti-
 culari præmitti oportere admonuit. Quod autem curatio-
 nis est reliquum, per eandem ex Gal. 3. de comp. med. per
 cap. 9. loc. Vide & Paulum lib. 3. & 6. & Celsum lib. 3. & 6.
 cap. 1.
 cap. 9.
 esp. 6. cap. 13.
 cap. 27.

De gingiua sanguinata, & cura eius. Cap. 3.

a j s. adustum. **C**onsert ei alumen. J. Extindum
 cum aceto, cum duplo ipsius ex sale, & cū
 surie tanto quantum ipsum est, & medietas ei-
 us, sparsum super eam, & etiam adurantur [sa-
 raca] salita usque quo fiant sicut carbo, & su-
 matur ex cinere eorum pars j. & ex rosis siccis
 partes ij. & iterum sumantur myrti, & lentium
 b z. alharidh. adustorum amborum ana. partes j. sumach & su-
 ric amborum ana. partes. ii. florum squinanti
 partes iij. & commisceantur, & administrantur.

De fissuris gingiuarum. Cap. 4.

Curritur in cura eorum cursu fissurarum
 labij.

De ulceribus gingiue, & corrosione eius, & fistulis eius. Cap. 5.

Vlcera gingiue alia sunt pura, & alia sunt
 incipientia putrefieri, & alia sunt incipi-
 entia corrodere.

De cura. Cap. 6.

a n. alabel, seu
 Abel. **P**urorum quidem cura, cura est alcola. Ea ve-
 rò quæ putrefieri incipiunt, oportet, ut cu-
 rentur cum eis, quæ sunt, sicut [olea calida, et
 semen iuniperi] & tribuli. Si ergo iuuant, erit
 bonum, & si non, sumatur gallarum pars j. &
 myrrhæ pars s. aggregentur cum oleo ros. &
 administrantur. Et ex speciebus quidem collu-
 tionum oris iuuatiuis, est collutio oris cum a-
 ceto squillitico. Et collutio oris cum lacte asini
 no. Et collutio oris cum decoctione foliorum

oliue, & decoctione rosarum, & lentium, & gal-
 larum, & capium rosarum, & granatorum.
 Corrosiua autem, si sunt profunda, in ipso
 portet, ut curentur cum calcadicon proprio
 eis dicto in antidotario, & similiter fillicia. Et
 inde spargantur super ea medicine stypticæ. Et
 ex eis, quæ sunt experta, est hoc. Recipe tribulo
 rum fructus tamarisci, pyrethri, oium an. drac-
 um iij. [chelidonie, drac. j. mirbal. citrinorri, ro-
 sarum siccarum, amborum an. drach. ii. tabaci,
 & salis ammoniaci, & cubebæ, & spumæ maris,
 & croci an. drach. s. balaustrum, & croci an.
 borum an. drach. quartam, camphore drach.
 iij.] fiat ex eis dentifricum, & etiam dentifi-
 cia, in quibus recipiuntur aristol. & coleor.
 & scorie, & arsenica. In medijs autem suman-
 tur pyrethri, & radices lilij, amborum an. par-
 j. sumach & gallarum nō perforatarū, & bal-
 starum, & aluminis omnium an. drach. ii. re-
 rantur, & fiat ex eis dentifricum & fistulæ
 20 tur [in medicinis inter corrosa, & fistulæ].
 Et similiter ex balaustris, & squamma ferri pu-
 uerizetur gingiua, & retineantur in ea. Den-
 de colluatur os cum aceto squillitico, ut acco-
 in quo decocta sunt folia oliue, & etiam adu-
 nistretur philonium in loco corrosio, quod
 est bonum. Aut diacalamenthum, & co-
 nes prohibet putrefactionem, retinens uita-
 quod peruenit ex ea. Et ex eis est confectio
 30 harmel. Si aut non ualent, tunc necessarium est etiam
 alcadicon. Et ex eis, quæ approximant ei etiam
 est ut sumatur aluminis, & calcis, & gallarū
 duorum ar. lenicorum partes equal. ex accipit
 tur ex eo daniel. i. post contritionem vehemen-
 tem, & fiat cum eo fricatio fricando bene
 de expectetur super eam una hora postea collu-
 atur os cum oleo ros. & quandoque ponitur
 in ipso acacia, & est conueniens ut fiant ex eo
 40 trochisci, & desiccantur & referuntur ad neces-
 sariū. Et quandoque, sufficiunt duo ar. lenicæ
 calx & acacia, & sunt inde trochisci. Et ex eo-
 doq; confert cauteriū prædictum, & faciunt
 quæ denunciant corrosiōem, & faciunt
 carnem sanā. Deinde administrantur dentifi-
 cium ex gailis cum tertia parte myrrhæ. Et
 enim carnem, & constringit gingiuam. Et præ-
 betomia † alcheric confert in eis.

ANNOTATIONES.

Accidunt etiam gingiuis ulcera ob acrimiam ad ex-
 te, uel ex alia quæ in parte humori fluxione. Sicut
 2. propter. liensis præsertim uisum gingiue & ulcera
 notat. quod & Paulus lib. 3. An. hydropi correpti
 de inflammatione gingiuarum uerba faceret. Sicut
 mationes omni affirmat, & Author quoque li. de
 nie affectionibus liensis quibusdam gingiue multo
 flatur, & a dentibus alse cadere. hoc in conueniens
 09 alimentorum collationem, & matorum balneum
 riora asensum referendum est. Sed quod ad hanc
 & eius curationem pertinet. Vide Galen. 3. de
 med. per loc. Paulum lib. 3. & Celsum lib. 6.
 Cap. 7.

De a [augmento] gingiue & cura eius.

CVra eius prædicta est in capitulo de ceto
 ore oris.

De diminutione carnis gingivae & cura. Cap. 8.

De cura carnis additae gingivae. Cap. 10.

Symantur thuris masculi, & aristol. rot. & sã
liti partes æquales, & farinae & herbi & radices
tionem cum melle, & conficiantur post contri-
ministrantur fricando. Et & [] faring
ant indetrochisci, & ponantur super lacertu-
lum, aut testam positum in inferiori parte fur-
[] donec perveniat ad hoc, ut conteratur, &
[] forsan aduritur, & super id quod aduritur, &
[] & conteritur, & proiciantur sanguinis draco-
nis, drach. iij, & thuris masculi quantum ip-
sua, drach. ij, & aristoloch. rotund. & ieros, amborum
ana. drach. ij, & fiat secundum modum prædi-
ctum.

Ponatur in ea calcanthum & myrrha, quoni-
am purgant eam.

ANNOTATIONES.

Videtur de epulide verba facere, carne scilicet in mola
ri extremo dente ex inflammatione oborta, de qua Pau-
lus lib. 3. & 6. estque propterea peruersus capitum ordo
hoc in loco. Amovendus primo loco titulus est capitis se-
ptimi, ubi ait de augmento gingivae, legendumque de fetore
gingivae, cui nonnumquam caput succedit de mollificatione gin-
giva: deinceps alterum de diminutione gingivae octavo loco
positum, & hoc decimum de addita carne in gingiva. Ve-
rim sicuti hic perturbatus absque controversia est ordo, non
ab autore, sed scriptorum incuria, ita multos id genus, &
alios in hoc volumen incidisse errores putandum est.

ANNOTATIONES.

Vide Gal. 5. de comp. med. per loca Paulum lib. 3. Tral-
lanum lib. 3. & Celsum lib. 6. necnon Galen. 3. de facile
parab.

De cura mollificationis gingivae. Cap. 9.

Siquidem fuerit parva, tunc sufficit in ea col-
lutio oris cum aqua, in qua decocta sunt sty-
ptica, calida vel frigida secundum complexio-
nem. Et ex eis, quae sunt vehementis iuvamenti
in hoc, est alumen decoctum cum aceto. si aut
fuerit plurima, tunc rectius erit in ea, ut inci-
datur, & dimittatur sanguis currere, & exprima-
tur quod egreditur ex eo; deinde colluatur os
dum modum prædictum in eis, quae præterita
decoctionibus est ut fumantur fructus tamarisci
drach. iij, & foliorum & ligustri drach. ij, &
[] tepefiant, & administrantur. Aut sumã
tur balauftiarum, & corticis granatorum an. vj par-
tes, & & mannae, & aluminis iameni an. iij. par-
tes, & rosarum, & sumach albegdegi an. viij. par-
tes, & spicatae aromaticae, & florum squinantium an.
botomia & alicuius confecti ei. Confectio lini
menti convenientis ad illud, quod administra-
tur post collutionem oris. Recipe rosarum cum
capitibus suis, piperis an. partes. vij. corticis glã
an. iij. partes, siliquarum Nabati, sumach mun
an. iij. partes, siliquarum Nabati, sumach mun
myrti. viij. partes. Et quandoque confert tange-
re palatum cum hiera minori, & colluere os
ex ea cum aceto squillitico, & administratio al-
luffi ut fortium.

ANNOTATIONES.

Flaccida gingivae redduntur uberiori humore imbuta.
quare & exsiccando, curari debent admiscenda vero &
refrigerantia sunt, tum repellendi fluentis humoris gratia,
tum roboris ipsi comparandi. Gal. 11. simpli. salibus the-
matis, ceruino vel caprino cornu usibus harum mollificem ex-
siccat. & 5. de comp. med. p. loc. pyrethri, thymo, alumine sci-
ham lib. 3. & Rafim 9. ad Almasforem.

20 De labijs, & agitudine eorum. Cap. 11.

Dvo labia creata sunt ad cooperiendum os,
& dentes, & ad decorem, & ad retinendũ
salivam & [] in hominibus, & ad loquen-
dum. Et creata sunt ex carne, & nervis, quae sunt
partes lacertorum, qui continent ea.

ANNOTATIONES.

30 Labra ait Arist. 2. de part. animal. tam sermonis, quam
tutelae dentium gratia esse adhibita. Sermo enim, ait, qui
voce promatur, ex literis constat, quod si lingua talis & la-
bra humida atque agilia non essent, maxima literarum pars
exprimi non posset, quippe, quum literae partim lingua produ-
cantur, partim labris comprimantur. Democritus quoque in e-
pistola, quam de natura humana ad Hipp. scribit. Mollis
verò, ait, labiorum cõstitutus os circumspiciens uerborum sen-
sum, exactamque articulationem gubernans exhibet. Prae-
ter hos usus Gal. 11. de usu part. etiam decorem addit, si
enim exiguum quidpiam fuerit ex labijs dissectum, dici non
potest quam deformis facies sit futura. Aut hoc verò no-
ster est spiritui continendi gratia facta esse labia adnotavit.
esset profecto turpe admodum & ad speciem factum, si pitui-
ta continere ex cerebro ad os confluentis labijs non continere-
tur. Addere Celsus videtur lib. 7. propter assumendos cibos
labia esse adhibita: nempe, si nimium, ait, contracta sint,
usque quoque necessarii iactura fit, quia minus facile & ci-
bus assumitur, & sermo explicatur. Ex carne & nervis cõ-
structa sunt labra, ut Gal. 4. de anatom. administr. & 11.
de usu part. Sunt verò ita musculi eorum cuti admisti, vel
musculum pro cute, vel musculosam cutim appellari posse
Gal. restatum reliquerit. 11. de usu partium.

De fissuris labiorum. Cap. 12.

Medicinae quidem, quibus indigetur in cu-
ratione fissurarum, sunt illae quae ad ex-
siccationem, & stypticitatem aggregant lenifi-
cationem.

De cura. Cap. 13.

Medicinae conferentes ad illud, & ex illis
est dragacanthum, quando tenetur in ore,
et commouetur lingua. Et ex regimine iuuan-
te in ipsa est inunctio suminis & ani, & ut lini-
atur super eas & butyrum recens. Et ex eis est
frui-

a B. spuma pro-
ueniens ex tri-
catione trulli cu-
cameris logi di-
eti cheha super
aliud fructum.

caput canne. Et supra galsamac est alfaicset est
os habens quatuor latera, duo superius et duo
inferius. Canne uero meri anatomiam dic-
turus posterius.

ANNOTATIONES.

Gutturis nomine fauces intelligit fauces enim, ut Gal.
de quæ loc. & propositi. internum oris locum significat,
ad simul conueniunt & gula & gutturis partes extreme,
guttur uero trachea arteria est, cuius initium larynx uoca-
tur proprium edende uoci instrumentum. Ad laryngis
initium cartilago supraeminet membra, oblonga,
epiglottis uocatur, prohibens ne quid in laryngem & aspera
sanat appellatur. Epiglottidis carnacula superstat ab extre-
mo palato dependens, & per eam notatur hanc Anus enas,
& alii multi uiam nunc upant, alij columellam. Quos tamen
ad hunc finem non utant, alij columellam. Quos tamen
quippe uocatur, ut Ale. Aphrod. & prob. lib. & Paulus
lib. 1. quæ per inflammationem, & eam adini ræ acci-
dens quod & Celsus lib. 1. promiss. ut uia & pro uicio et pro
cuius coheret, ossi ualido ueluti basi innititur, quod & ad
hanc glandula quædam singula, quas Greci & apud
hanc consilias alij amygdalas nunc upant. De his ergo par-
te uisus lege Gal. 1. de usu par. De paristhymis 7. de usu
par. & 1. Quam de uia notat Aui. quod animadu-
erunt, præparant pulmonis ad frigus & tussim. Sed ad
hanc & consilias, ut quibus gargar penitus ad hanc est
responset, dum in oculis hac est particula, inspiratum
aerem hac prohiberi quo minus frigidus ad pulmones inspi-
rat, & contra ea adlata frigidum inspirant. Ex frigida-
tione uero supra modum sanguis in pulmonis con-
cepta, ut omni propterea tabem ne esse sit.

De egitudinibus membrorum gutturis. Cap. 2.

Quandoque accidit in unoquoque isto
rum ægitudines complexionis, & apo-
stomatæ, & resolutio singularis.

De quo, quo sit strangulatio, & similiter, quæ curantur
in eis. Cap. 3.

Quando aliquid figitur magnitudinē ha-
bens, oportet ut incipiat, & præma-
tè collum, & quod est inter utraque ipan-
nem. Si autem non sufficit, adiungetur uomitus:
& quandoque est in hoc timor.

ANNOTATIONES.

Strangulatio seu strangulatio nihil est aliud ait Gal. 3. aph.
in uicibus suis propter defectum inspirationis, qui sit
in uicibus suis instrumenti ex us quæ obseruant re-
sponset, strangulationis causa omnino angustia est parium
gularum, hæc uero quandoque ob externam compressio-

nem fit, de qua uidetur 2. aph. agi. Qui suffocantur, & a ui-
ta deficiunt, nondum tamen mortui sunt, non referuntur
in uitam, quibus spuma circa os apparet. Quandoque ob in-
ternam angustiam suffocatio fit, a causa siue corporea siue
prostarifica comparata a corporea quidem, humerib.
ueluti in angina ex inflammatione a prostarifica uero, a
cibo, seu quævis re alia per os ingesta. hoc autem uel inge-
stæ rei mole grandiori, uel eiusdem qualitatis, uel uti est
mesylorum immaturorum, atque aliorum id genus, uel vi-
riata & venenata qualitate, ut ob fungorum assumptionem.
Hic præsertim de suffocatione ex grandiori cibo uerba sūt
De ea uero: quæ a fungis, lib. 1. agetur. & de ea Paulus lib.
5. agit.

De spinis, & quæ cursu eius procedunt. Cap. 4.

In spinis quidem, & frustis ligni, & ossis, & q̃
sunt illis similia, oportet ut consideretur,
si sensus comprehenderit ea. [aut penna, aut
curritus, eaiazaram, aut chorda arcus dupla,
tunc expellatur] cum ea, aut extrahatur, & si
est instrumentum [comprehendens] spinā,
recipiens eam, tunc rectior est eius attractio se-
cundum quod narrabo. Si autem sensus defi-
cit, tunc oportet, ut post ipsa sorbentur sorbi-
tiones [uiscosæ]. Si autem non ualent, excite-
tur singultus, & uomitus cum digitis, & cū pen-
na, & medicamine. Et ex eis, quæ experta sunt,
est ut bibat omni die drach. j. nasturtij contriti
cum aqua calida, & euomat, ipsum enim expel-
lit quod retinetur. Et melius quidem est, ut euo-
mat post cibum suum cum aqua. Et quandoq;
ligatur [cum filo fortiter, & egreditur] & de-
glutitur: deinde extrahitur, & egreditur quod
retentum est. Et similiter ficus sicca, ligata cum
filo, quando a latim mallicantur, & deinde
deglutitur. Et quando sit gargarithus cum
rob uuae, in quo decoctæ sunt ficus sicce, tunc
quod infixum est, mouetur a loco suo. Et quā-
doque exterius apponitur emplastrum gutturi,
in quo sunt maturatio, & apertio subtilis, ut a-
periat locus, & egrediat spinā, & quæ cur-
su eius procedunt per se. Et simile huic est em-
plastrum factum ex farina hordei cum oleo, &
aqua tepida.

ANNOTATIONES.

Egi & de hac re Paulus lib. 6. q. em tu uide.

Cap. 3.

De sanguisugis in gutture. Cap. 5.

Quandoque contingit, ut sint quædam aquæ
habentes sanguisugas paruas, occultas:
quarum occultatio difficile facit cauere ab eis,
quare deglutuntur. Et quandoque pendet in
manifesto gutturi, & quandoque suspenditur
in interiori parte meri: & quandoq; peruenit
ad Romachiam. Et quandoq; est parua, & aspi-
ciens, non uidet suspensionem eius, quum autē
pertransit su, et illud hora, de qua curatur. &
fugit ex sanguine quantitatem magnam: cecidit
corpus eius, & apparet quantitas.

De si mis.

Cap. 6.

Accidit ei, in quo suspenditur sanguisuga,
tristitia, & angustia, & spiritum sanguinis.
AVIC. Qq Quam

a B. aliquibus
nicibus.

Quum ergo uides sanum spuentem sanguinē,
subtilem * [aut spuentem ipsum quandoque,
tunc considera dispositionem gutturis eius for-
tasse enim in ipso est sanguisuga.

De cura.

Cap. 7.

Q Vadoque curatur illa, quæ visu compre-
henditur curatione acceptionis, & abla-
tionis secundum quod narrabimus. Et quan-
doque curatur cum medicinis gargarismatū,
si fuerit propè guttur, & vaporum. Et ex eis sūt
quædam cum caputpurgijs, si fuerit decliuus
ad nasum, & cum eis quæ uomitu, & ventris so-
lutione educunt vermes, & quæ eis sunt simi-
lia, si fuerit stans in profundo, & in stomacho.
Et quandoque ingeniatur aliud ingenium ei.
Inde est, ut submergat se homo in aqua calida,
aut moretur in balneo calido: & propriè post
allia, quæ assumpsit. Deinde non sit deses inde-
sinenter aquam frigidam in frigidatam in ore
suo assumere hora post horam, donec * [descē-
dat sanguisuga, quæ in ipso] suspensa est, fugiēs
a calore, & declinans ad partem frigoris. Si au-
tem necessarium fuerit, ut ipse expectet secun-
dum illum calorem, usque quo timeat synco-
pim, expectet sup illud. est. n. regimen valde bo-
num in extrahendo ipsam. Et multoties quidē
confert in ea, ut sit contentus comestione alio-
rum, & mora in sole, tenendo os apertum, co-
ram aqua frigida in frigidatam. Et quidam homi-
nes sunt, qui in potu tribuunt habenti sangui-
sugam, b [alietis] & existimo quod sint spe-
cies cimicum rubeorum sanguineorum simi-
lium c [tehis] debiles habentium cutes, quos
forsitan destruit tactus. Et si fuerint faciles, den-
tur in potu cum aceto: & vino. Aut suffumige-
tur ex eis guttur cum traicetorio, & fortasse
ipsi sunt, qui nominantur in terra nostra d [al-
chabibil.] Et acetum solum, quā sorbetur, quā
doque extrahit eam ex gutture, & propriè cum
sale. Ex gargarismis vero est gargarisma, quod
fit cum aceto e [f] & gargarisma de
sinapi cum duplo sui de f nitro, aut sinapi cum
equalitate sui f [f]

a B. dimittat
gossuga locum
in quo.

b B. aliefafes.

c B. chianad.

d B. alnagiel.

e f B. & affa
rida solum.
f baurach.
f f B. de sale am-
moniaco, aut
gargarisma cū
techa cū medie-
tate ipsius d [ul-
phure, aut ab sin-
api cum aqua
litate sui.
f techa.
g B. sirachs.
f baurach.
h f B. drach j.
i B. algarab.
k B. alchalcho-
zar.

l B. breke giu-
buli sirach.

] denigella, aut cum
aceto uini, in quo decocta sunt allia & f absin-
thium, & lupini, & coloquithida, & s [siracs,]
aut aceto uini secundum quantitatem duarum
unc. in quo ponuntur f nitri drach. iij. & salis
ammoniaco h [f] & aliorum duo den-
tes, & gargarismati quidem cum succo folio-
rum i [salicis] inest proprietas in extrahendo
ipsam. Et similiter gargarismati ex aceto cum
alsa foetida, aut k [kitran,] & aqua. Quum autē
iam peruenierit in stomacho, oportebit vt in
potu sumat de hoc medicamine. Recipe techa
abrotani, absinthij, nigellæ, lupinorum, costi l
[nasturtij, mentastri, albebuli, siracs] omniū
ana pondus drach. ij. cum aceto commisto; &
etiam cibetur habens eam allis, & cepis, & por-
ris, & calamentho fluuiali humido, aut sinapi
condito; & omni calido acuto: deinde euo-
mat postea, si facilis fuerit ei uomitus. Si autem
fuerit non facilis, tunc res salitæ acutæ. Et quū
eius suspensio fuerit in naso, & diligitur eius
calus, fiat caputpurgium cum aceto, & nigella,

& succo cucumeris asinini, & elleboro. Quum
que acciderit ut abscindatur, tunc sibi cancat il-
le, in quo fuit, a clamore & loquela. Si autem
currat sanguis, aut euomat ipsum, vel solutio-
ne educat eum; curetur totum cum eo, quod
scies in capitulo suo. Et hermodactyli quidem
habent proprietatem expellendi illud. Modus
autem, quo accipitur cum instrumento sangui-
gico est, ut sterille, qui deglutiuit sangui-
gam, in sole, & aperiat os suum, & prematur
lingua eius ad inferiora cū extremitate instru-
menti chirurgici, quod est sicut cochlearium,
quumque uidetur sanguisuga, ponatur instru-
mentum chirurgicum in radice colli eius, ut
non incidatur: & hoc quidem instrumentū est
instrumentū, quo remouetur hæmorrhoides.

ANOTATIONES.

20 De denotatis hirudinibus, signis, & curatione. Per-
lus egit lib. 5. Vide & Gal. 4. de loc. aff. & 1. de sangui-
med. fac.

De suffocationibus * [albaba.]

Cap. 8.

P Ræfocatio b [f] & prohibitio penetrationis
anhelitus ad pulmonem, & cor e [f]
est res accidens ex causis plurimis, & medicina-
rum venenatarum, & sicut congelatione san-
guinis in quibusdam uisceribus. Illa autem, de
qua nunc loquimur, est illa, quæ est propè anhelitus
sam accidentem in ipso instrumentate, aut co-
ex propinquo epiglotti ex apostemate, aut con-
perrura, aut d [pigritia] virtutis a motione in-
strumenti attractionis aeris. Et tu quidem scis
quod apostema oppilat meatus uicini sui. Et scis
quod lacertus mouens membra motu attrahit
di aerē ad ea, & est lacertus epiglottis, quem
modum dicturi sumus in capitulo anhelitus
quum deficit a motione sua, & operatione
pp siccitatem e [f] congregatam f super hunc
certum, qui est in anteriore parte epiglottis,
quæ sequuntur ipsam, aut pp nocumentum aliud,
aut pp ipsam aut pp nocumentum autem
non est possibile animali ut anhelet. Coopertura autem
meatus non sit oppilatus. Coopertura autem
pp coarctationem uicini, quandoque accidet
propter remotionem spondylium, quæ sunt p
cussionis, aut casus, & non habet curationem
aut pp apostema in lacerto spondylium, & ligamē-
mentis earum, aut in lacerto meri, & propter aliquam
tis eius cum communitate, aut propter
causarum, quæ trahit eas ad interiora: aut pp
pter ipsam, qui accidit in eis etiam sicca: aut pp
do eas f [f] & deterior eis est sicca: aut pp
aliud nocumentum neruorum s [f] propter
sit. Et illud quidem plurimum accidet in san-
bus propter lenitatem ligamentorum eorum.
Quæ autem est maioris timoris, est illa, quæ est in po-
dyli secunda, & quæ sunt supra ipsam, & quæ est
sub illa, est magis salua. Et fortior ea est illa, quæ
est in spondyli prima. Ipsa enim est fortior, &
acutior h [f] earum q sunt in capitulo vicinis
Illam autem, quæ sit cā uerum, dicemus in
capitulo difficultatis transglutienti.

tem apostematis secundum membra apostemo
sa est quadripartita, aut enim erit apostema in
lactis extrinsecis ab epiglotti, declinib. ad an-
teriora, & inferiora; ita ut sit apostema apparet,
& appareat eius rubedo in anteriore parte col-
li, aut pectoris, aut thoracis, aut i. lactis extrin-
secis ab ea sed in illis, quae sunt ad posteriora,
& lactis meri, ita ut sit apostema, & rubedo
eius, & color ipsius apparentia intus in ore, &
quandoque peruenit ad spondyles, & nucham
cum communitate, aut erit in lactis intrinse-
cis meri, & quae sequuntur ipsum, & stringit
anhelitum propter uiciniam, & non appa-
ret sensui: aut erit in lactis intrinsecis in epi-
glotti, & in panniculo vestiente eam: & est dete-
rius quatuor, & ipsum non apparet sensui, &
aliquando aggregatur ex illis apostematibus, nu-
merus duorum, aut trium. Causa uero horum
apostematum, quandoque est causa aliorum a-
postematum. Et quandoque est propter quos-
dam cibos, qui sunt proprii in faciendo con-
tingere ista apostemata, sicut est andagocha; &
dicitur quod eius theriaca est lactuca, & endi-
uia. Et quandoque non est causa repletionis in
toto corpore: imò est corpus mundum, & neq;
superabundat superfluitas, nisi in membris ui-
cinis membrum gutturis, & facit euenire aposte-
ma. Et iam diuiditur hoc apostema, & dicitur,
quod aliud est apparet sensui exteriorius, & a-
terior pars gutturis interioris. Et aliud est,
quod non est apparet sensui: & aliud est in
meri, & aliud est intus in epiglotti, & non con-
tingit illud nisi cum casu linguae, post aper-
tione linguae cum fortitudine, cum compres-
sione linguae ad inferiora. Et haec quidem apo-
stema quandoque accidunt ex sanguine, &
quandoque ex cholera rubea, & quandoque ac-
cidunt ex phlegmate: & plurimum praefocationis
locationibus, quidem, phlegmatica est magis in-
columis, & eius sanatio e uelocior, & facili-
or, & quandoque prolongatur xl. dieb. Et phleg-
matica quidem alia est, cuius generatio est ex
phlegmate uicofoso, grosso frigido. Et alia est, cu-
ius generatio est ex phlegmate subtili, calido, &
cum huiusmodi phlegma descendit a capite, &
ipsam quod non descendit nisi ex capite secū-
dar ad lacertos. ¹⁰ Superioris partis epiglotti
per grauitatem suam, aut paruitem pene-
trationis suae. Et raro quidem accidit ex melā-
cholia. Et dicunt quidam, q non accidit oīno,
quoniam melancholia minoratur effusio ab
aliquo membro ad aliud membrum subito.
Verum non elōgatur cum raritate illius, quin
accidat subito, aut paulatim: deinde p̄oecet. Et
quandoque permutatur ex apostemate calido,
& secundum omnem dispositionem est mala.
Et omne apostema praefocatiū aut interficit,
aut permutatur materia eius, aut collectionem
facit, & suppuratur. Et quandoq; apostematur
interius canne, sed non peruenit ad hoc, ut pre-
focet. Et praefocatiū malum faciens necella-
rium, ut sit assiduatio apertionis oris, & proie-
ctionis linguae nominatur caninum, quādoq;
enim dicitur illud de facto in lacerto intrinse-

co in epiglotti, & quādoq; de eo, quod accidit
in duobus speciebus lacerti simul, & quandoq;
de illo, quod accidit ex remotione spodylium.
Et quandoque permutatur synantia ad perip-
neumoniam, quando expellitur materia ad pul-
monem; ¹¹ []

Et quandoque permutatur ad partem cordis,
& interficit. Et quandoque ad stomachum ef-
funditur. Et omnis synanticus qui moritur,
spasmatur in primis. Et praefocatio quidem ca-
nina quandoque interficit inter primum diē,
& quartum. Et quandoque multiplicatur sy-
nances, & earum similia in uere hyemali. Quā-
ergo praefocatio fortior sit, ^m [anhelitus poni-
tur attractiuus, in quo fit iuuamentum motio-
ne pulmonis,] & sit necessarium multoties mo-
uere pectus cum ⁿ [pulmone] uelociter & fre-
quenter, si adiuerit uirtus, & non fuerit in an-
helitu eorum ^p [inflatio.] Et quandoque acci-
dit praefocatio in febribus acutis, & ^p [constric-
tis.] Et quandoque portendit in eis uariolas.
Et similiter dolor gutturis in eis, quamuis non
sit praefocatum. Et accidentia praefocationis in
acutis febribus sunt mala ualde, quoniam in e-
is est necessitas anhelitus uehemens. Et quando
accidit in die crisis, est timorofum, & pernitio
sum. Nam crisis cum apostematibus praefoca-
tiuis, est pernitiosa proculdubio.

AN NOTATIONES.

De angina loquitur, quamuis, & de stomachi tumore
uerba faciat. Hippocrati haec uox ¹⁰ *ἀνγίνα* omnes earum
partium affectus significat, qui ad fauces sunt, & spirandi
actionem aliquo pacto offendunt, quod testatur Gal. 3. pro-
gnost. quāuis in libro de morbis 3. de leui angina fiat men-
tio, quam paracynāchen uocari ait. Latini uero omnes eius
modi affectus anginas uocant. Sanē huius morbi species
sunt plures, ut Gal. 4. de loc. aff. prima, ubi fauces inflaman-
tur. Altera, quum neq; fauces, neq; reliqua oris partes uel
externe uel inflantur: laborans tamen suffocationis
periculum in gutture sentit. Tertia, ubi extrinsecus circa
fauces inflammatio apparet. Quarta ubi gutturis partes
tum externe, tum interne similiter affectae sunt. Quinta ue-
rò ubi ad anteriores partes uertebrae luxantur, uel ubi soli
musculi, qui cum uertebis communicant, affecti sunt; uel
ubi gula ipsa uirata est, uel si musculi, qui gulam gutturi
iungunt, uel si proprii qui ipsum guttur aperiunt musculi,
oblasi sunt. Ex his ergo, quae Gal. ait, patet angina species
multo plures esse quam quinque, si ultimum id caput quin-
to loco positū (quod iudicio nostro eas anginae species con-
tinet, quae per consensum spirandi difficultatem, & anginae
pariunt) dissecueris, ut res postulāt. Est enim alia anginae
species, ubi luxata uertebra est, alia ubi soli musculi, qui cū
uertebis cōcant, affecti sunt; et diuersi iūdē, alij affectus
sunt. Paulus lib. 3. quod & Trallianus lib. 4. quatuor tan-
tum anginae species numerat, synanchen ubi interiores fau-
cium musculi inflammati sunt: parafsynanchen ubi exte-
res earundem musculi intumescere: cynanchen, ubi superior
gutturis pars, & larynx, eius uidelicet musculi, sunt inflā-
mati: paracynanchen, ubi affecti sunt musculi laryngis eius-
dem exteriores. Sed Gal. 3. prognost. parui momenti esse
putat, ut per c, uel per s, ea uox proferatur, distinguatur mo-
dò res ipsa. Celsus lib. 4. aliquot & ipse species anginae re-
fert, non eodem quoque ipse modo ijs uocibus usus. Quam-
obrem nobis, Gal. consilio, omnis uocum uarietatis, res
ipsa erit contemplanda. atque anginae demum uocabitur

A VIC.

Q9

omnes

11 a. & quando
que pmutatur
ad spasmū, quā
expellitur mate-
ria ad neruos.

m B. sic anhelitus
cū naribus,
& auxiliatur in
eo est motu al-
trauibe.
n B. Alia litera.
colla.
o B. ex sufflacio.
p B. conclusus.

Com. 16.

Cap. 1.

Cap. 17.

Cap. 1.

Com. 16.

Cap. 4.

Aph. 16. & do-
inceps.
Aph. 37. ap. 47
Aph. 30.

cap. 3.

omnes, quæ ad faucium, & partium illi affinium regionem spirandi adionem ledunt. Pro quarum notitia ad Hipp. 1. prognost. & 2. de morb. uulg. sect. 2. et 3. de morbis, in Coacis prænotionibus 6. aph. & 7. necnon 4. de eat. ni. in ac. et Gal. 4. de loc. aff.

1 Et ex præfocationibus, & c. Vnum notat his uerbis, quod paradoxon quis existimavit, anginam, quæ ex pituita est, celerius sanari: & facilius. Hoc profecto tum ratio nititur ipsimet Auicem. discentire uidetur. quum pituitosi morbi diuturni sint omnes, quod ad materiam spectat, a qua sunt: atque hanc ex pituita anginam ad quadragesimum quandoque diem produci idem Auic. affirmet. Vide re hoc & alij. & diuersi diuersa sentiunt. Videtur tamen nobis non anginam, quæ a pituita est, ipsæ quæ ab alia materia sunt, comparare. Verum pituitosam anginam pituitose conficere: aliam ergo inuoluiorem esse ait, & sanatu faciliorem, aliam uero quæ diuturnior est, ut etiam ad quadragesimum diem proregetur, periculo subesse maiori. Hoc uel le Auic. putamus.

De signis.

Cap. 9.

a n. Accidentia
communis.

b. B. ad hoc.

c. n. & ipse secti
dū ueritatem.

d. n. egreditur.

e. B. in illa, quæ
fit ex remotio-
ne spondylium
f. B. de preffio,
seu cōcauitas in
leco
g. n. descendit.

2 [Intentio communis] omnibus speciebus: præfocationum, est cōstrictio anhelitus, & quod os remanet apertum & difficultas deglutendi ita, ut quandoque perueniat patiens ad hoc, ut bibat aquam, & egrediat ex naribus, & exitus amborum oculorum: & egresio lingue in ea, quæ uelociter est, cum debilitate motus eius. Et quandoque peruenit illud plurimum ad hoc, ut sit loquela eius speciei, & est uerè e contrario eius. Ille uero qui ad b [hanc] comparatur in consuetudine hominum, non est nisi habens nares oppilatas. c [Ipse ergo, uere] non loquitur ex naribus. Dolor autem non fit fortis in phlegmatica, & dura, & fit fortis in calida. Quum ergo uenientior sit dolor: tunc quandoque inflatur collum totū, & facies & d [pendet] lingua. & magis incolumis decollatio est illa, cum qua anhelitus non fit difficilis. Et pulsus quidem habentium præfocationem in principio sui, est frequens, diuersus, deinde fit parvus, rarus, & communicatione apostematosum in hoc, quod sentitur, aut cum uisu; aut cum tactu, ita, ut sentiantur membra meri, & epiglottis dura, & extensua, & sit habens eā, quasi desideret uocem. Et e [cum remotione] quidem] est attractio colli ad interiora, & f [ab scisso] ubi remouentur spondyles, & quando tangitur, dolet, & si iacet super collum suum, non g [delectat] aliquid quod ipse deglutiat omnino. Et differentia quidem inter cōstrictionem anhelitus factam causā decollationis, & factam causā peripneumoniam est, quoniam illa, quæ est in peripneumonia, non præfocat subito, sed hæc subito quandoque præfocat. Et differentia inter apostema in epiglotti, & apostema meri, est, quoniam quum deglutire est possibile, & anhelitus est prohibitus, tunc apostema est in epiglotti, aut si est e conuerso, tunc apostema est in meri. Et quandoque magnificatur epiglottale adeo, donec prohibeat deglutitionem. Et quandoque magnificatur meriale, adeo quod prohibeat anhelitum. Et non cōstringit anhelitum aliquod apostematatum meri, nisi quod est in supremo eius, quod uero est

sub hoc, non prohibet anhelitum, quamuis difficilis fiat, & cōstringatur, quoniam non peruenit ad hoc, ut comprimat cannam, & extremitatem eius, & ut non ingrediat in eā aer omnino. Quumque apostema est in meri, & lacertis intrinsecis, non manifestatur uelociter, quamuis h [lingua palato] adherat uehementer. Et differentia inter apostema malum, quod non sanatur, & apostema quod non est cum la malitia, imò est in postremo lacerti meri, quod cum

est, quoniam uidetur, quod cum eo non cōstringatur anhelitus, nisi quum est deglutitio. Et illud est malum, quod est intus in epiglotti, & non apparet sensui exteriori eius aliquid, neque interius, quum inspicitur guttur, sed est profundum, deinde illud quod non uidetur interius, & uidetur exterius. Precoctio autem mala festinat ad prohibendum anhelitum, & quando resupinat patiens eā, prohibetur anhelitus omnino, & quando non resupinat, anhelitus fit difficilis. Et ipse etiam a

pinatur, anhelitus fit difficilis. Et ipse etiam a duæ extendit collum ingeniando ad anhelitum, & reuoluitur cum inclinatione, & diligit expansionem, & non potest iacere. Et quidam, & extrahit uaporem fumosum ad hoc, ut edat uirtus, quæ efficit anhelitum, & humiditates ad exteriora in anhelitu, & apparet spuma, tunc non est spes in ipso, & non oportet ut curetur, quum tamen quandoque accidat ut præfocatus spumet aliquando, deinde facies eius est est, quum illic fuerit fortitudo, & appetitus

2 [& nutrimentum. Quum autem facies ipsius uiridis, & denigrantur sinus oculorum minus tunc ipse moritur, & similiter quando minus pulsus, & infrigidantur extrema, & ipsius denigratio situdo equidem lingue, & quando est cum prelo sunt] ex signis malis. Et quando est cum moribus cationibus malis febris uehemens, tunc moritur: quoniam febris facit agrum indigestionem helitu magno. Et iam dictum est in signis moribus uelocis, quod si quis præfocationem a rubedine & alteratur color [postremi] eius a rubedine sua consuetudine ad albedinem, aut ad uiriditatem, & sudant ascellæ, & inguina eius sudore dicuntur, tunc ipse moritur in uno duorum rubedo, tunc

40 Signa uero spei sunt, si permuratur tunc exteriora: multoties enim aperitur quando alteratur collum, & sanatur. Et similiter anhelare apertur eorum anhelitus, & incipiunt ipsi in dispo helitu breui. Et illud ideo, quoniam ipsi ad anhelitum uelociter incipiunt. Et incipiunt ad anhelitum longum, ut ipsum paulatim intrare faciant. Quum autem abbreviatur, tunc iam remouetur causa præparans ad longitudinem, & redemur membra ad dispositionem naturalem. Signa uero ter quando accidit apostema in latere opposito, speratur cum eo resolutio aliqua. Signa uero permutacionis synantia sunt, ut uideantur in apostemate detumescere, & resolutio abique resolutio ad exteriora, cum mollificatione sua inde oportet, ut consideretur pulsus: nam si uel undosus, magnus, & accidat cum eo tremor, ipsa permuratur ad peripneumoniam: si uero pulsus est spalmosus, tunc ipsa permuratur ad ipsam. Et si debilitatur pulsus ualde, & moritur: & fit rarus, & commouet tremore

& resoluatur innatus calor, & accidit syncopis: tunc materia est effusa ad partem cordis. Si autem accidit dolor in stomacho, & nausea, tunc iam effunditur ad stomachum. Collectionis aut signum est, quoniam inuenitur lenitas pauca cum pertransitione quarti diei. Et quandoque accidit synantia, quæ facit apparere rubedinem in collo, & parte pectoris, ut [generetur] erysipila. Et illud est secundum duos modos: aut propter reditionem materiae ad interiora corporis: aut propter euacuationem materiei. Si autem est propter euacuationem, tunc est in qua est spes, & alleviatur cum ea anhelitus, & aliquid est malum. Et signa quidem eius, quæ sanguinea est, sunt signa sanguinis nota, & rubedo lingue, & faciei, & oculorum, & inuentio saporis sanguinis, si aut dulcedinis, aut similis saporis vini, & dolor uehementis extensus, & confectio anhelitus uehementis. Et signa cholerice sunt inflammatio, & caliditas, & tristitia uehementis, & sris uehementis, & dolor uehementis mordacitius & amaritudo, & siccitas, & vigilum non consequitur in constringendo anhelitus. Et quandoque significant ipsam colorem linguæ & aditus loci, & acuitas ipsius, & est quasi dolor cholerice minor est dolore sanguineo. Et signa quidem phlegmaticæ sunt salido, aut sapor taurac cum caliditate, & viscositate: quoniam hoc phlegma est corruptum, & putrefactum. Et quandoque significant ipsam albedo coloris lingue, & faciei, & paucitas sris, & in lingua cum mollificatione. Et quandoque [prostermitur] a apostema in glandulis, & [quandoque] est dolor cum ea paruus, aut priuatus. & non sunt que ad xl. dies. Et quando nititur habes ea, postibile est ei deglutitio, quoniam penetrat deglutitio durities, & sapor acetosus, & pœicitatis, & quæ accidit paulatim, & quandoque est puriora mœcorum in spiritalium, & cunctis fuerint, sunt paucitas humiditatis in ore, & iuuari ex aqua scias, quæ quædam accidit [linguæ] dolor pieue rans anno uno, aut duobus in gutture eius, & significat petrosam suppuratam in partibus gutturis.

ANNOTATIONES.

Angina notat diligentissimè explicat. pro quibus tendit loca superiori capite ex Hippocrate allegata. Quod dicitur hic locum facit, vnum notat, quo disceptare, a Galeni de rebus. Et pulsus quidem &c. Nempe eorum, qui angina cor reperi sunt, principio frequentem esse ait pulsus, post uero, de pulsibus, euadere parum & rari. At Gal. de pulsibus ad Tyron. morientium pulsus frequentes, & inaequales esse affirmat. Perinde multa est controuersia in eueniente ob spirandi necessitatem: in ipso uero interitum raris ob uitium defectum. Aliud scribit hys verbis. Quam tamen quandoque accidat, ut præfatus, &c. quod contra Hippocratis sententiam uidetur. qui 2. aph.

qui suffocantur, & a uita deficiunt, nondum tamen mortui sunt, non reuocari ait in uita quibus, spuma circa os apparet: cuius contrarium hic asserit. Sed & hoc Gal. in eius aphorismi commento aduertit, nonnullos, quamuis raro, dū spirant, gularentur, esse in uitam relatos, quibus spuma circa os apparet. Quare & illic Gal. non ut perpetuam hanc ab Hippocrate prolatam esse sententiam suspicatur, sed quæ tamen plurimum uera sit. Aliud item scribit, quum ait.

3 Et similiter quando accidit apostema in latere opposito &c. quod difficile uidetur. quum notatum a Gal. sit passim, morbos qui aliquam corporis partem obfedere, ubi ad oppositam abscedant, non saluè, sed infortunatum exitu sortiri: quod si quis Hippocratem in libris vulgarium morborum diligenter percurrerit, sapissime obseruati animaduertet. Verum res ita forte se habet. non intelligit hic author totius materiae abscessum per crissim, sed eius imminutionem, quæ quidem si a parte quæ obfudet, ad alteram diffundatur, dum lesam partem leuat, minus periculi adesse significat.

Sermo miuersalis de curis apostematum accidentium in partibus gutturis, & epiglottidis, & glanulis circumstantibus ea, & mæ, & galsamati, & duarum amygdalarum. Cap. 10.

Portet ut euacuetur in principio uniuscuiusque illorum materia faciens illud cum phlebotomia, & solutione uentris, & ut trahatur materia ad partem diuersam, saltem cum ventosis positis super loca longinqua, opposita ei, & ligatione extremitatum dolorosa. Et ut incipiatur in ea cum medicinis stypticis, cum multis cum eis, quæ habent parum absterfionis, sicut mel: & meliores eo sunt cortices nucis, deinde rob mori. Et scias quod inceptio gargarizandi cum aceto, quum incipit passio uuar, aut synantia, est ex eis quæ repellunt, & prohibent attractionem humiditatis plurimæ: & est cum eo prohibitio eius quod euenit. Et de istis quidè medicinis sunt, sicut alumen, & galle, & balaustia, & ambo granata decocta usque ad solutionem, & fiat ex eis [quod deglutitur]. Et ex eis, quæ inuuant ad illud, est ut radatur sinciput, & liniatur cum succo acacia, & hoc in principio, deinde gradatio fiat ad maturatiua: deinde fiat gradatio ad aperitiua fortia usque ad gradum salis ammoniaci, & pyrethri, & ad ea, quæ dicturi sumus. Et ex eis, quæ conferunt ad hoc, est sternutare cum eis, quæ sunt sicut condysi, & costus, & folia oleandri, & sampfucus. Et ex rebus expertis, quæ faciunt sua proprietate in apostematibus præfocationum, & uuar, & ambarum amygdalarum, & omnino omnium membrorum gutturis, iuuamentum maximum est, ut sumantur fila, [& proprie] tineta cum [murice] marino, & præfocetur cum eis uiperæ: deinde circumdetur eis collum eius, qui habet aliquid horum apostematum: illud enim confert ei iuuamentum mirabile bonum, pertransiens quantitatem [eius quod timetur]. Et lac quidè ex medicinis est sublimibus in principio, & statu propterea quod repellit, & lenit, & sedat dolorem. Et oportet, ut conspiciatur in administrando ea, quæ [stringunt] resoluunt, aut maturant: & consideretur ad dispositionem corporis in lenitate, & duritie sua, & confortetur illud, quod est forte in duritie, & leniatur in lenitate, & simili

AVIC. Qq 3 liter

Aphor. 43.

a. a. loch.

b. B: o B. alarguan.

d. a. consuetam

e. B. stypticant.

est labor & propriè quum non deglutit, & nō
postponatur phlebotomia uenæ, quæ est subli
gna imo oportet, ut ¹ [incipiatur illud saltem]
in eadem die. Imo ¹ [saltem in dispositione se
parationis predictæ] & propriè quum fuerint
lunæ, quæ sunt sub lingua extensæ. Et quando
que necessaria est phlebotomia t̄ iugularium,
& quandoque necessaria est scalpellatio lingue
ipsius. Et necessaria sunt uentolæ cruris, quo
rum sunt conferentes ualde. Et illum quidem
qui consuetus est incurrere synances, oportet
ut phlebotometur antequam accedant, quum
uidetur repletio, & quum est uer. Et ex eis qui
dem quæ sunt uehementis iuuamini, est ¹ [in
ceptio] administratio nis clysteriorum fortitū
ualde, nisi febris prohibeat: tunc enim oportet
ut sit contentus clysteribus lenibus. Clysteria
namque fortia, & collyria sunt in hoc maximi
iuuamenti. Et oportet ut embrochantur extre
mitatē & circumdetur collum lana, & propriè la
nahylosi, quæ sit infusa sine in oleo oliuæ, aut
in oleo chamæmillino, ipsa enim est lenificati
ua, & sedatiua doloris: deinde in postremo ipsi
us admisceantur ei attractiua, quum non con
ferunt illa, & sunt sicut nitrū, & sinapis, & ca
storeum, & sulphur, & unguentum forte ru
uificans, & etiam mel anarcadi, & omne quod
uesicat. Et oportet, ut sint contenti in cibis suis
usque ad diē tertium, oxymelle, aut syrupo de
melle, deinde gradatio fiat ad aquam hordei
cum quibusdam ¹ [medicinis] delectabilibus;
deinde ad uicilum oui. Postea quum facilis sit
deglutitio, administrantur sorbitiones, ex ¹ [cā
turatis], & in fine eius fiant sorbitiones ex ma
turationis; deinde resolutiuis. Et quū deglutitio
sit difficilis, ponantur uentolæ super collum a
pud p̄onylem secundam, cum suctione, aut
igne, ut dilateat meatus paulatim, & deglutiat
illud quod sorbet ex cibis. Quumque illud cō
pleuerit, remoueantur uentolæ ¹ [ignitæ, aut]
cadunt p̄ seipsas. Et non est malum si scalpelle
tur etiam, & egredietur sanguis illine, ¹ [& ex
haladæam.] deinde uentolæ uentolæ una su
per caput, & ponantur, etiam super mentū vē
ditur materiam; Omnia enim hæc trahunt ma
teriā ad diuerfam partem, & minorant eam, &
sub mammillis, illud est melius. Similiter ponatur
malum intrinsece aliquid, quod mundificet
ex alkeiza¹ am, & ei similibus super quod cō
tinetur sit inuolutum, mundificatio namque dila
facta de auro, aut argento, aut similibus ambo
bus, adinuado ad inspirandū, & similiter quan
do fortior sit contrictio, nō est excusatio, quin
uentolæ ponantur super collum. Et quandoque
coheret in dilatazione deglutitiōis, & anhelitus
compresso spatularum cum fortitudine. Me
prie in sanguinea, & meliora quidem styptica
sunt, quæ habent cum stypticitate sua substan
tiam subtiliorem, quæ submerguntur. Et ex rebus
styptica permixta composita, magis sunt iuuati
ua, quā singularia simplicia. Et quandoque
dolor sit fortior in principio rei, quare necessa

rium est, ut stypticis admisceatur aliquid, quod
sedet dolorem, & leniat: sicut est syrupus uiol.
& penidii, & lac calidum, & mucillago seminis
lini, & alrob. Et quandoque multiplicatur effu
sio, quare non est excusatio, quin resolutiua ei
s admisceantur. Et quandoque non est mate
ria plurima in effusione, & apostema non est
forte. Incipiatur ergo, & administrantur
gallæ, & tal ammoniacus, quoniam prohi
bent cum fortitudine, & resoluunt cum for
titudine. In cholericis uero oportet, ut sit
plurimum intentionis conuersum ad infri
gidandum cum eo, quod facit stypticum,
& quandoque administrantur, linimen
ta. Et quandoque administrantur in ea, &
in omni ¹ [calida] gargarismata, & instillantur
insufflationes cum sufflatorio, & puluerizatio
nes. Et ex eis est gargarismus factus cum oxy
melle, & aqua, & aceto: ipse enim est maximi iu
uamenti in intio calidæ, & frigide, & cum rob
morum, propriè syluestrium: deinde cū eo,
in quo non est zuccarum, uel mel. Et admini
stretur in principio purum, & confortetur cū
stypticis, quæ sunt de genere succi sumach, &
acreste, siccarum, et sicut sunt balauistiæ. Et in
huiusmodi quidem non ponitur mel, nisi ut
mundificet, non ut confortet, & similiter deco
ctio ¹ [alkeshe] cum melle: aut decoctio su
mach cū coagulato uue, Et fortius illo est suc
cus nucis recentis: quoniam ipse est ex meliori
bus medicinis horum apostematum, & succus
rosæ recentis, & rob papaueris, quando permi
setur cum stypticis, est uehementis iuuamen
ti in initio, & fortius illo est decoctio myrti, &
glandium, & aqua coriandri, & sumach, & aqua
corticum nucis, & aqua myrti, & aqua ¹ [leni
tium decoctarum] ualde, & cydonia ualde est
styptica & ¹ [forba] propriè, & alumen iame
ni habet proprietatem in hoc. Et etiam insuf
fletur in gutture insufflatio ex semine rosæ, &
sumach, & balauistijs secundum partes æquales,
& camphoræ res modica. Et cholericæ adhibea
tur succus olerum frigidorum permixtus cum
eo, quod habet stypticitatem aliquam, ² [sicut]
succus uirgæ pastoris, & succus solatri, & succus
ramorum uitis. Et ex communibus inter eas in
principio, sunt semen rosarū, & semen portula
cæ, & mucillago psyllij, & amyllum, & spodium,
& sumach, & dragacathū, & camphora, ex qui
bus fiant pilulæ compressæ, & teneantur sub lin
gua. Quum ergo abscinditur attractio, oportet
ut misceatur cum rob mororum myrrha &
crocus. Myrrha enim profundatur cum uirtu
te suæ stypticitatis, & itaq̃ resolutionis, & facit
crocum peruenire ad profundum, & aggregā
tur ad maturationem faciendam. Si autem ui
deris ipsam declinare ad duritiem, permisce
cum moris aliquid ex ¹ nitro. Quum autem ap
propinquat status, aut peruenit in ipsā, oportet
ut administrantur ea, in quibus est sedatio, &
lenificatio, sicut lac mulctum, in quo dissolun
tur squammæ casie fistulæ, & ¹ [oleum] rob
morum: aut decoctio ficum, & scœnugreci,
aut rob myrti cum rob: aut succus ¹ [uitis] cū
melle: aut rob: aut bdelliū arabicum dissolutū,
cum rob uue. quoniam est iuuatiuū ualde, &
aqua radices in qua decocta sunt passæ, & fœnu
græcum

¹ B. Alia litera.
dispositione.

² B. alcarb.

³ x. Alia litera
cytomorū sty
pticorum.
⁴ y. Lazarus.

⁵ z. B. &

⁶ f. baurach.

⁷ a. B. pix.

⁸ b. B. caulium.

tum fuerit regimen apostematum, & medicetur, & sanabitur. Et modus quidem curationis eius est, ut tendatur caput ad posteriora, & teneatur & sumatur cutis, & abscindatur, & quod de ipso rectius est, est ut sumatur cutis cum vincino, & elongetur, deinde discooperiatur a canna, & findatur quod est inter duos annulos cannæ coram fissura cutis: deinde suatur, & ponatur super ipsam pulvis citrinus, & oportet quidem quod contangatur cartilago, & panniculi in aliquo: & hoc est iudicium huius fissuræ, quāvis non cadat ad hanc intentionem, Nam si existimatur, quod in illis cistid ligamentis sit apostema, & nocumentum, non oportet ut admihiatur fissio. Quia autem synopsis superforatio, incipiat a clysteribus fortibus, & phlebotometur vena, quæ est sub lingua, & phlebotometur vena frontis, & appendantur ventosæ super colliam, & sub mento, cum incisione, aut absque incisione. Et si fuerit causa prefocationis eius, & synopsis eius, submersio, tunc conuertatur, ut currat aqua, deinde suffumigetur cum eo, quod habet fortitudinem, & odorem bonum, donec reuiuifcat. Oportet autem, ut ille botometur suffocatione, & vehementi, phlebotometur, & clysterizetur, & forbeat aliquibus diebus fortitiones ex farina ciceris, & lac, & vitellus oui, sic scias, quod omnis, qui habet dolorem gutturalis, melius est fugere sermonem, & quocumque dolore.

ANNOTATIONES.

Quid in ijs, qui ex angina suffocantur, curandi initium dicitur. Et uena sectio, superiori capite ex Hipp. 4. de rat. in ac. dicitur. At qualisnam sanguinis ductio, copiosa an parca esse debeat, nunc docet. Virtute quidem constanter perdurant, ad animi deliquium ducens, in ea vero quæ in sanguis ad animi deliquium educatur, ut Gal. 1. aph. nam non nisi valentibus viribus est agendum. At si tantam uniuersam sanguinis euacuationem vires non ferant, tunc, quod est sent, & per epierasim agendum. Quare, quum angina sit, constat quā re recte ab autore no desectum) aut reiterata ductio probetur, & quā persentem consulat. Et si enim laudat Anic. copiosam ductio nem, cauet tamen synopin, quæ cumulatissimam euacuationem sequitur, quod cohibito duplici iam de causa spiritus non sit. Aemulaturque hac in re Paulum lib. 3. dicitur, suffocationis periculum veritus. Hac ergo de ductio sit sanguis, in superiori capite dictum est. nunc tamen duo aluerit, summi in hac curatione momenti. Prius. Et quandoque oportet ut attendatur in re phlebotomæ & c. considerandum de fluentis esse humoris origine. Et enim quandoque angina toto corpore ad affectum parum mittit, quæ casu non est descendendum ab eo, quod su-

periori capite est explicatum, quodque Hipp. precepit 4. de rat. in ac. ut. s. sanguinem ex brachio mittamus. Fit tamen etiam nonnunquam ex particulari quapiam consuetudine euacuatione cohibita ueluti per uterum & hemorrhoidas. Quod quidem, ubi euenit, Hippocratis consilio, primo aph. quo natura uergit per loca conferentia reuocanda morbifica materia est, ad uterum & hemorrhoidas. Alterum notat. ut uerbis.

3 Et secundum ueritatem & c. quod paulo est obscurius: Videtur tamen nostra sententia hoc uelle. Fit quandoque, ut angina, si eius causam, & materiam spectemus, sanguinis missionem diffini admetat, nempe, quum non ex sanguine uel ex calido ac tenui humore sit, uel etiam quum corpus sanguine non redundat, uel quum uirtus ualida non est, tunc ergo præstabit, ut uena sectionem ad morbi usque coctionem differas. obita enim coctione, vires quæ per sanguinis missionem prostrate non sunt, quibusque diutius pugnandum contra morbum non est, & euacuationem sanguinis (præsertim partitam, quam hic author proponit) ferent, & præterea materia, quæ inflammationem fecit, concocta iam facilius educetur. Hoc ferè uidetur uelle Anic. cuius rei eadem fortasse ratio est, quam lib. 1. fen. 4. quum de sanguinis missione in coctione obtemperanda ageretur, ex Hipp. attulimus. Cetera pete ex Hip. 4. de rat. in ac. Gal. 6. de cop. med. per loc. Tralliano lib. 4. Paulo lib. 3. & 6. Vide & Celsum lib. 4. & Aretæum 1. de acut. morb.

De uua, & ambabus amygdalis. Cap. 12.

Stis quandoque accidit catarrhus apostematæ cas, ita ut prohibeat anhelitum, & quandoque mollificatur uua præter apostema, & indiget eo, quod constringit eam, & exsiccat. [ex materia ipsam,] & quandoque indiget incisione, & appropinquat curationi prefocationum. Et curetur in principio cum linimentis, in quibus sit facilitatis obleruatio, & administretur cum penna, digiti nanque in non sua hora. [] quandoque laborem afferunt. Et in illa quæ magna est, & paræ inflammatio nis, administrantur pontica. Inflammata uero conueniens est illud, quod est uehementis infrigidationis, sicut aqua folatris, & sicut semen de rosis, & folia eius: utrisque, enim in est operatio fortis. Et ex eis, quæ sunt fortiora in hoc capitulo, sunt gummi arabicum, et dragacathu & sarcocolla, & [nescitengi] linita, et etiam balauftie partes duæ, aluminis pars, conterantur, et cribellantur cum [orali] & administratur cum spatula habente caput incisum in latitudine. Et quandoque adduntur in eis crocus, & camphora, & administrantur liniendo, et etiam gallæ tritæ cum aceto, et liniuntur cum penna. Et iterum aqua granati acetosi cum stypticis, et et lapis [cedenege]. Et et lapis corrosus adustus, et ille qui nominatur achates, et lapis ala furugie, et spodiū, et lutum sigillatum, et armenum, et rob acreste, et fructus spinæ ægyptiæ, et alumen iameni, et semen rosæ [suman-] tur [ex eis sicut et illud. Et suffumigatio cum ramis anethi et ex eis, quæ constringunt uuam ualde. Et etiam succus granati dulcis contriti cum cortice suo, cum sexta sui de mellis, factus uiscosus, inspissatus, est linimentum bonum. Et oportet, ut, quum gargariū sit cum stypticis, affluatur gargariū cum aqua calida.

Illud

Aphor. 11.

cap. 1. cap. 1.
cap. 17.
cap. 33. cap. 7.
cap. 4.

a. n. ipsam ex
frigidis & calidis.

b. n. & cum facilitate tangatur.
c. n. & absque facilitate.

d. B. nescitengi.

e. B. cribello de seta.

f. B. cedenege.

g. B. Fiat.

Illud enim preparat ipsam, ut in eo styptica operentur, & lenit ipsam, & prohibet styptica in durare ipsam. Quod si styptica eam acquirere faciant durtiem, & coarctationem dolorosa, aduinsita in ea mucilagines, & gummi arabicum, & dragacanthum, & amyllum, & sarco-collam, & semen malue, & aquam surfuris, & horderum [& fiat ut flet] succus extremitatum [rani] cum quinta sui de melle, k [& aqua mi-
portet, ut quum gargarisma sit ex stypticis assidue fiat ante illud gargarisma cum aqua calida] i [& aut decoctio rosarum, & su-
mach, cuius sexta pars sit mellis, decoquatur, & inspilletur, & liniatur exterius cum eo, quod habet exsiccationem, & stypticitatem fortem, sicut quod sit cum gallis, & alumine iameni. Et talis [quidem] est illud, quod est premit-
tum ante omnia illa. Melancholicæ verò galla-
rum, immaturarum, a [nucus,] atramenti rubi-
sumach, omnium ana partes iij. & tertia, salis torrefacti xx. partes sumantur, & administrentur. Medicamen bonum in dispositionibus, & horis. Recipe aluminis iameni part. iij. ros. par-
tes ij. costi partem j. administretur emplastrum cum penna, * [ut perueniat ad] vnam. Medi-
camen bonum ad horam suam. Recipe succum granati cum cortice suo, & inspilletur cum g-
ta de melle, & liniatur cum eo, & etiam alumi-
nis partem i. salis ammoniaci partem j. s. galla-
rum immaturarum tertiam partis, dragacanthi iij. partes. & quando peruenit status, aut appropinquat, administretur myrrham, & crocum, & cyperum, et quæ sunt eis similia, et darisafah proprie, et florem squinanthi, et ramos balsami, et p [alutinen] administrentur liniendo, et aqua eorum gargarizetur, et proprie quando administratur in eis gargarisma decoctionis radicis lilij, et feminis rosarum cum melle, Et distil-
letur oleum amygdalinum in aures in omni hora, quoniam est inuatiuum. Si autem collectio fiat in vtrisque amygdalis, et in eis, quæ sequuntur eas, administretur decoctiones prædictas in capitulo synancie. Quod si dolor perseverat, et non sedatur, reuertendum est ad solutionem ventris. Si uero per hoc non completur, administretur ea, quæ sunt fortis resolutionis, sicut est succus cucumeris asinini, et centaurea, et nitrum rubrum cum melle, aut solum. Et si indurescit apostema, et prolongatur, non est aliquid ei ita conueniens, sicut assa foetida. Quum ergo incipit subtiliari in loco uno, & ingrossatur in loco alio, tunc incidatur. Et quantum possibile est q [ut expellas illud, & facias illi emplastrum cum sale ammoniaco, & mittas ipsum ei] cum cochleari, quod est sicut frenum, et est melius. Et non oportet, ut incidatur, nisi quum radici eius aduenit extenuatio, quoniam in ea est timor magnus. Gargarisma exsiccans ulcera apostematum gauonum, et purgans ea. Recipe lentium, balustiarum, amborum ana partes v. sief memithe, croci, costi omnium ana partem j. coquantur in aqua, & sumatur ex decoctione eorum pars j. et misceatur cum medietate sui de rob mori, et quarta sui de melle, et fiat cum ea gargarisma.

h. B. aut in spissetur.
i. B. rubi.
k. — B.

l. B. aut rob.

m. B. &c.

n. B. partem j.

o. B. & eleuat.

p. B. alutinen.

q. B. præparat illud, & facias, ut extenuetur cum sale ammoniaco, & eleuet ipsam.

Uua inflammatio uehemens terrere quoque debet, ait Celsus lib. 6. nempe hic quoque morbus spirationum incipit, & suffocatur, ut ait Hipp. 2. de morbis. Curandus ergo cap. omni diligentia est, primum uero medicamentis tentanda sunt omnia, ut Hipp. 3. progn. quæ pete ex Gal. 6. de comp. med. per loca, & Pseudo lib. 1. ne non Celsus lib. 6. Quia si assequi id non potes, tunc etiam abscondenda est semper affecta pars, quod Hipp. & in 3. progn. iam citato, & 2. de morbis repetit. Modum uero huius secunda hic insequitur quæstio docet.

De casu uua.

Cap. 13.

Quandoque cadit uua in febre, et quandoque cadit sine febre: Et eius casus est, ut tendatur ad inferiora, ita ut non redeat ad locum suum. Et quandoque necessarium fit de-glutiendi comprimere digitis suis donec transglutiat.

De cura.

Cap. 14.

Si sunt illic caliditas, et rubedo, phlebotomia deinde administretur gargarisma prædictum in capitulis prædictis, sicut gargarisma cum ros. aceto, et aqua ros. Deinde [fricetur] cum ros. et sandalis, et balaustijs, et camphora, et robore moris proprie, in instrumento simili [transp-
Et oportet, ut fiat cum facilitate, quanto magis est possibile. Et si non sunt caliditas illic, et rubedo, administretur gargarisma cum oxymelle, et synapi, et almuir, et anabati, et [fricetur] cum [fricatur], et illud, quod sit ex gallis, et [fricetur], et tritis. Et fortior curatio est, ut [fricetur], et instrumento ad superiora, extendendo ad eam, et resolutius, secundum quod oportet. Et quandoque premittitur cum digitis liniris ex eis, quæ sunt sicut rob mororum, et nucum, et aliorum. Et ex medicinis bonis ad eleuandum, sunt balsamifera, et alumen, et camphora. Et ex ammoniac, et eleuatione uua est gallia cum sale ammoniac, et gallia cum sale ammoniac. Sed gallia est subtilior, postquam non fuerit illic nocuum, tum ex apostemate, et repletionem. Quum ergo fiat, fac gargarisma cum aqua [salia] uenit gargarismate post gargarisma. Et ex eis, quæ resoluta sunt ad illud, est ut sumatur seminis rosarum medietas libra: succi barbae hircine iij. unc. decoquantur in melle, aut uino, quoniam est fortius. Et infantium quidem uuas quandoque eleuant gallia [aduista] cum aceto, et proprie quando liniuntur ex eis eorum synapita.

ANNOTATIONES.

De uua laxata, & eius curatione pete Gal. 6. de comp. med. per loca. Vide et lib. de med. paratu facilib.

Sermo a [uniuersali] de incisione uua, & uirgine amygdalæ.

Cap. 14.

Oportet ut in uua consideretur eius substantia, et detumescit, et proprie in inferiora pete.

De rememoratione nocumentorum incisionis. Cap. 16.

EX eis est nocumentum uocis, & ex illis est detectio pulmonis frigori, & calori. Et facit accidere tussim ab omni frigore, & calore, & non tolerat sitim. Et ex illis est detegere stomachum malitiæ complexionis a causâ primitiua ex vîsitate & puluere, & eis similibus. Et plurimi eorum in frigidant aerem temperatum, & in pectoribus plurimorum eorum fit frigus in pulmone ipsorum, donec moriuntur, & quâdoque accidit ex ea [sputum sanguinis.] & non retinetur.

a. v. & plurimos
corû in frigidat
aer temperatus.
b. B. fluxus san-
guinis superfluus
Tex. 2. r.

ANNOTATIONES.

Secta columella, quandoque sanguinis profluvium accidit, ut 3. prognost. quod difficillime compescitur. est gurgulio tanquam uocis plethra quoddam, quo propterea absisso tota vox interimitur. ut Paul. li. 6. Aforatur item ea pars, quum sana est, inspiratum frigidum aerem, & temperat ne pulmôn atque arteriæ effretur frigidus: propterea, quibus hæc absissa est, eos in tabem incidere Arist. in problem. adnotauit, de qua re nos antea, quod & Gal. 11. de usu part.

Cap. 31.

Cap. 11.

De cura [sputi sanguinis] ex incisione uug, & utriusque amygdalæ. Cap. 17.

a. B. fluxus san-
guinis superflui

Portet ut ponantur ventosæ super collum & mamilas, & fiat phlebotomia, & ut fiat regimen cum phlebotomia venarum inferiorum communicantium, sicut [ascellarum] & eis simillium intendendo ad attrahendum. Singularia autem sanguinem retinētia, & linimenta administrata ad illud, sunt sicut atramentum, quo fiat linimentum; aut puluerizetur atramentum super ipsum, & in frigidantia actu sicut nix, & succi frigidi styptici notis: sicut succus acetiæ, & pampini uitis, & ribes, & solatrum, & aqua cydoniorum aceto sorum, est ex rebus expertis, quæ habet proprietatem in hoc capitulo. Et oportet ut administretur in dispositione medicamen, quod testatus est sapiens nominatus Diogenes, & est [alcuezric,] & etiam succus arnoglossæ, quum administratur proprie cum troch. de Karabe, & luto sigillato. Et oportet ut non administretur ex eis calidum aliquid, imò frigidum actu. Calidum enim cum eo quod attrahit, destruit operationem medicinæ.

b. B. venarum
brachij infra bra-
chileam.

c. B. alcuesæ-
rech.

ANNOTATIONES.

Quibus sistendus post dissectionem unam, sit sanguis: habes et ex Paulo li. 3. et Celso lib. 7. Quod uerò aduertendū hic author postremo ait, ne calidum quodpiam apponatur, ex generali Hipp. præcepto emanasse videtur, quum 5. aph. calidum profluvia sanguinis asserit, & ex 5. aph. Quin in his, frigidis uti oportere docuit, unde sanguis erumpit, aut rupturus est. nempe caliditas attrahendo, et rarefaciendo fluxiones excitat, quas frigiditas densando repellit.

Cap. 31.

Aphor. 16.

Aphor. 23.

ANNOTATIONES.

Quomodo excidenda sit columella, Hipp. 2. de morbis lib. 3. prognost. & Gal. 4. meth. necnon Paulus lib. 7. Hæc secta Gal. 9. de simp. med. facit, quum se solo diaphrige ad cicatricem usque testatur. Paulus uerò ob sanguinis profluvium, quod sisti quandoque requirit, & ob alias quoque causas, etiam adurentes medicinas.

abhorret eius attractionem propter dispositio-
nes, & causa ducentes ipsum ad illud ex foeto
re, aut alio, aer preparatus, quem assumet cor.²
Et iuuamentum huiusmodi aeris preparati est
ut temperet sua euatione caliditatem cordis,
& ut restauret spiritum cum substantia, quæ
est magis uincens in complexione eius, præter
quod aer solus sicut existimant quidam, con-
uertatur, & fiat spiritus, sicut non sola aqua nu-
trit membrum: uerum unumquodque eorum,
aut est pars nutrimenti, aut est faciens pene-
trare [lubricitate,] Sed aqua est ad nutrime-
tum corporis, & aer est ad nutrimentum spūs,
& unumquodque duorum, scilicet nutrimen-
tum corporis, & spiritus, est corpus compositū
non simplex. Sed iuuamentum [extractionis]
superfluitatis aduictæ spiritus, & est eius fumo
gidi. Iste namque attractus iam proculdubio cō-
uersus est ad calefactionem, quare non cōfert
in temperandum spiritum. Ramificatio autem
uenarum, & canna in pulmone fuit, quoniam
canna, & arteria uenalis communicant: []

monem ex sanguine digesto claro ueniente ex
co. de. Carnis autem iuuamentum est ut oppri-
let [rimas,] & coniungat ramos. Sed eius ra-
ritas est, ut rectificet attractionem aeris. Non
enim est ut non penetret aer nisi in canna tan-
tum, imo quandoque uadit ad corpus pulmo-
nis ex [ex eo] & in hoc est apparitio in mul-
tiplicatione, & ut adiuuet etiam in restrictio-
ne ad expulsiōem. Est ergo preparatus duo-
bus modis. & propter hoc [aperitur] pul-
mo cum sufflatione. Eius autem albedo est pro-
pter dominium aeris super illud, quod nutritur
& propter [] plurimam eius frigiditatem. []
Istæ anhelitus propter nocumentum adueniens
mificatur ppter illud in duos ramos. Quintus
autem, qui est in latere dextro, est lectus substra-
tus uenæ, quæ nominatur concava: & non est
eius iuuamentum in anhelitu plurimum, Et
quoniam cor magis fuit decliue parumper ad
sinistram, [] additur in parte sinistra, quod oc-
cupet spatium pectoris, & nō est bonum ut pul-
mo sit in latere dextro additio existens uenis
substratis, quoniam iam cecidit necessitas eius.
Et pulmonem quidem cooperit panniculus
neruosus, ut sit secundum quod sciuit, sensus
est cooperiē, quāuis ipse pulmo sit substratus
eius quoque diuisum est in duas cōcauitates,
inter quas distinguit panniculus, ortus ex op-
tus ab una duarum cōcauitatum ad alteram,
& est coniunctus est in ueritate duo panniculi,
spondylibus, & superius, [] ut defendat ambas
fuculas. [] Et intentio in creando eos fuit, ut sit
ueniarum habens duos uentriculos, quatenus si e-
ad faciendum anhelitum, & eius intentionem.
& ex iuuamento eius, est ligatio meri, & pul-

monis, & membrorum pectoris ad inuicē. Ve-
laminis autem iam diximus formam, & iuu-
amentum eius in anatomia lacertorum. Ipsum
enim in ueritate est unus lacertorum, & est ex
tribus tunicis, quarum media est chorda, qua
completur eius operatio, & tunica, quæ est su-
pra, est sicut fundamentum, & basis. [pannicu-
lis] pectoris, quæ interius cooperiunt ipsum,
& tunica inferior est sicut illa [panniculis]
siphac, & in uelamine quidem duo sunt fora-
mina, quorum maius est transitus meri, & arte-
riæ magnæ, & per minus est transitus uenæ, quæ
nominatur alhabari, & est uehementis suspen-
sionis cum ea, & incarnationis.

ANNOTATIONES.

Asperæ arteriæ, & pulmonis anatomen habes ex Gal.
lib. 7. de usu part. 6. passim, habes & ex Arist. 3. de part.
animal. Et Auic. quoque 13. de natura animal. repetit. At
uerè unum hic de pulmone scribit quod & Gal. 6. de usu
part. & Hippoc. in liuello de corporum resectione: pulmo-
nes uidelicet quandoque lobis constare, ob eum sensum fa-
ctis, ut 7. de usu part. habetur, qd bis ueluti manu quadam
pulmo ipsum cor amplectitur, ut facile, & tuto dilatetur,
comprimaturq. Cæterum (quod & recentiores dissectiones
ostendunt) in hominibus re ipsa quatuor tantum sunt lobis,
quamuis aperte in brutis quinque numerentur. cuius cer-
te uarietatis ea uidetur esse ratio, quando quidem, quum
a iecinore ad concava perferatur uena, distet autem in bru-
tis iecur ab ipso corde non parum; tutandè ipsi uenæ cauæ
strato opus fuit, cuius munus in his quintus ille lobus con-
cauus perficit. At in homine nulla, ut pauca inter hepar,
& cor ipsum est intercapedo, nempe quum duo hæc solo
transuerso septo distinguantur: ut propterea satis tutum ue-
næ illius cauæ a iecinore ad ipsum cor futurum sit iter, præ-
terquam quod quintus ille lobus illi substat. Cap. 1. & de in-
ceps.
cap. 6.
cap. 12.
Cap. 4.
cap. 10.

Et iuuamentum huiusmodi aeris & c. Aliud animad-
uertit, quod & Galenus non semel, de inspirato per pulmo-
nem aere: nempe eius esse usum dicit, ut cordis contempe-
ret calorem, & eius spiritum sui substantia tenui, atque ae-
rea instauret. Ex quo constat, nouum non esse inuentum,
quod quidam putant, pulmonis esse usum, ut in eo preparen-
tur uitales spiritus, & penè generentur. At uerò ambigere
quispiam hic poterat, an attractus ille aer uitalis spiritus ali-
mentum sit. Respondet, sicuti aqua, quæ quotiè in cibos, et
potus uenit, membra solida non alit: sed uehiculum tantum
est alimenti quo ea nutriuntur: ita & inspiratum hunc ae-
rem non nutrire quidem uitales spiritus: sed ueluti uehicu-
lum prestare sese illi spiritui, quo denuum uitales aluntur.
Quod uerò neque aqua solidam corporis substantiam, neq;
inspiratus aer uitalem spiritum nutriat, eo probat, qd quum
hec simplicia sint corpora, nutrire illa quidem solida, hi ue-
rò spiritus nequeunt, quæ substantiæ sunt cōpositæ. Sanè, qd
aqua non nutriat, alias a nobis explicatum est. At de inspi-
rato aere, an uitales spiritus nutriat, necne, uidetur Gal. te
simonio 7. de plac. Hippoc. & Plat. necnon Hippoc. lib. de
flatibus suslineri, qd nutriat instaurantur enim uitales spi-
ritus inspirato aere, quo etiam prohibito extinguuntur. Cap. 3.
Quare, quamuis non dixerim nutrire hunc statim, ubi tamē
cum internis ceteris spiritibus commistus fuerit, nutrire exi-
stimamus. Quamobrem si quis pro Gal. respondere uelit; di-
ci posse uidetur, non eandem de attracto spiritu esse ra-
tionem, quæ de ingesta aqua. Differt maxime aqua a soli-
da corporum substantia: at inspiratus aer cum uitali spiri-
tu, quo ad modum substantiæ, non differt, ut propterea, pro-
hibere nihil debeat, quo minus uitalis ille inspirato hoc nu-
triat.

a B pñiculi.

b B. ad pannicu-
lum.

trahitur, quum difficile admodum non sit hunc in illius substantiam uerti.

De complexionibus pulmonis, & signis dispositionum eius. Cap. 2.

a B. granitas.

b a Alia litera. frequentia uidetur.

Dicamus itaque, quod complexionem calidam significant amplitudo pectoris, & magnitudo anhelitus, & quandoque duplatur, & exufflatio, & uox, & operatio eius, & quod parum nocetur ab aere frigido, & quod plurimum a calido, & quod accidit a sitis sedat aer frigidus absque potu multoties. Et accidit ei plurimum ^b inflammatio, & tussis. Frigidam uero complexionem significat paruitas pectoris, & paruitas anhelitus, & uox, & acuitas amborum, & quod nocetur ab omni frigido, & multitudo generationis phlegmatis in ipso. Et multoties quidem duplatur eo anhelitus, & adueniunt ei asthma, & tussis. Complexionem autem humidam significant multitudo superfluitatum, & rauco uocis, & stertitio, & proprie quum fuerit cum materia, & fuerit declinans ad superiora, & defectus ad elevationem uocis, non propter debilitatem corporis. Siccam uero complexio nem significant paucitas superfluitatum, & asperitas uocis, & similitudo eius cum uoce gruui, & quandoque est illic dyspnoea propter uehementiam spissitudinis. Vnaqueque autem harum complexionum quandoque est pulmonis naturalis, & quandoque est ei accidentalis, & communicant in aliquo, & differunt in aliquo. Illa autem in quibus communicant, sunt signa predicta, nisi illa, quae excipimus post. Sed ea in quibus differunt, sunt duo: unum eorum est, quoniam quum complexio est naturalis, signum eius est stans secundum naturam, & si est accidentalis, ei est signum accidentale, & ita aduenit ei, nisi sit signum de genere eorum, quae non accidunt nisi naturae tantum: quoniam tunc signum est naturale, cuius simile est magnitudo pectoris, aut paruitas eius, & scilicet, quod magis propriae significationes eius, secundum dispositionem pectoris, & pulmonis, est anhelitus in frigidity sua, & caliditate sua, & magnitudine eius, & paruitate ipsius, & facilitate ipsius, & eius difficultate, & foetore, & bonitate odoris eius, & reliquis dispositionibus eius. Et si militis uox etiam in huiusmodi re, sicut illud quod significat illa, quae stragulata est, quod non cumerit sit in lacertis dilatantibus, & rauca quod nocumetum sit in lacertis contractiuis, quum nocumetum est in lacertis, & similiter tussis, & sputum, & pulsus. Et iam declarata est tibi qualitas significationum anhelitus, & qualitas significationum uocis, & qualitas significationum tussis, & qualitas significationum sputi. Pulsus autem; & quod ipse significat secundum complexionem, & egritudines, iam sciisti. Et pulmo quidem uicinatur cordi, & significationes dispositionum eius, sunt super ipsum fortiores, & pulsus est magis significatiuus eius, quod sequitur ramos: [neruorum] pulmonis. Et tussis est magis significatiua illius quod sequitur cannam, & carnem pulmonis. Et sensibilitas grauitatis, est significatio propria, quod materia est ^a t

e B. canna. d t a. in pulmone, & sensibilitas mordicationis, & punitionis, est significatio propria, & materia est.

j in panniculis, et lacertis.

& quum non sputatur nisi cum tussi leui, tunc materia est propinqua supremo canna, & ei quod sequitur ipsum. Et si non sputatur nisi cum tussi plurima, tunc materia est profunda, et est in membrorum pectoris, signa membrorum leuorum, sicut uertigo in apostematibus laminis, et sicut rubedo faciei in apostematibus pulmonis.

ANNOTATIONES.

De notis, quibus pulmonis temperamentum designatur, eadem seret et Gal. li. vii. med. et Pauli. i. Annotatur tamen auctor ait, quod miretur fortasse aliquis, nempe in calida pulmonis temperatura, quandoque duplicari signa. At hic etiam de frigido pulmone idem pronus sentit. Quomodo autem ex contrariis causis uidem efficitur? Respondetur: & Panniculis, duplicata respiratio ex calore, etiam magna est, ut Gal. 3. de diff. resp. siq. huc ob auctum usum innati caloris magnitudinem. At ex frigidity parte, siquid ob compressionem, obturationem, aut coarctationem in spirandi organo, praesentique pulmone. Quia frigidus natura pulmo angustior est a natura capax, res obtinuit, & praeterea ob frigidity male concipiuntur, & crassius excrementis infarcitur, ut postmodum non respicere nequeant, qui in a. afflicti sunt, duplex ergo causa est duplici ortus causa, quum altera spiratio duplicatur parua, altera magna sit.

De ^a [apostematibus] accidentibus pulmonis. Cap. 3.

Pulmoni quandoque accidunt ^b [apostematibus] ta appropriata membris partium limitibus, & egritudines officiales, & proprie opilationis, & in uenis suis, & partibus canaliculis, & in raritate corporis eius. Et quandoque sunt propter causas opilationis [intra ipsum, usquequo perueniuntur ad cooperturam], & egritudines communes. Et quandoque multiplicantur propter multitudinem catarrhi, & proprie in autumno propter uiofo, post estatem siccam, septentrionalis est aer frigidus nocuus est pulmone, nisi sit a calore laesus uehementi. Et multoties quidem perducunt egritudines pulmonis ad egritudines hepatis, sicut perducunt uehementia frigidity tis eius, & uehementia caliditatis eius, ad hydropisim, & similiter uelaminis.

ANNOTATIONES.

Pulmoni omne morbi genus potest accedere: & inter peries, & mala compositio, & continui solutio: praesentatur uero inflammatione corripitur, & pulmonia a nobis uocatur, grauis uero & periculosa: & uel crubus, & elyphus, nec de quibus multa Gal. 4. de loc. aff. & Hipp. 1. aph. & Hipp. 2. de morbis, quod feret Gal. 4. de loc. aff. hydropem fieri ex pulmone morbo icterum egritudinem. Sed aliud praeterea subdit, quod feret Gal. 4. de morbis, hydropem in pulmone periculis. Sed Hipp. 2. de morbis, hydropem in pulmone periculis non afflicto fortasse icterum: ait. n. hydropem periculis fieri, quia febris & tussis tenet, & acernatur omnis, & pedes tument, & ungues contrahuntur sicut: sed de his haec ager patitur, qualia qui suppurantur sicut: sed de his

autumnus: quibusdam etiam intumesceat uenter, serotum
& facies, ut quidam putent ab inferna id esse alio. Eum
hinc uide, dignum, & animaduersione.

De cura pulmonis.

Cap. 4.

Attende quod dicitur in capitulo asthma-
tis, & anhelitus, & permittetur ad illud
co, quod communicat ei in causis egritu-
dinum. Et quandoque excitatur pulmo cum eo,
quod est sicut eleuatio uocis, & sicut anhelu-
tus exufflationis, ut subtiliatur per illud super
dicinatur pectoris, inest propria forma. Opor-
et ut administrantur fac & pilule & electua-
ria in pluribus, retinendo ea in ore, & degluti-
endo, quod resoluitur ex eis paulatim, ut pro-
longetur spatium in ore earum in pertranseu
& pulmonem & proprie quod dormit resupinus,
& humectet lacertos omnes, qui sequuntur
pulmonem, & cannam eius. Et propinquior mo-
dus declinationis superfluitati pulmonis, est
latus quod meri sequitur, quapropter iuuatur
uomitu plurimum, quod non est ibi, quod phibeat.

ANNOTATIONES.

De pulmonis curatione agens, de uociferatione & ma-
gna quoque respiratione meminit, quod hoc auctore Gal.
de tunc ualeat. thorax enim exerceant, & corroborent. Que
vero medicamentorum forma esse debeat, quibus pulmonem
affligit utendum est. 7. de comp. med. per loca, habetur. Il-
lud tamen semper aduertendum est quod Gal. sepe, me-
dicamenta ob loci distantiam difficile integra ad pulmo-
nes ire, propterea que ualidiora experi, nisi forte lamban-
tur: hanc enim si modo accurate semantur, quam citissime
ad pulmones per arteriam asperam pertinent.

De materijs a f. siccis in pulmone, & iudicij earum, & curatione.

Cap. 5.

Materie, quæ continentur in pulmone,
quandoque sunt ex genere sanguinis
quandoque sunt ex genere humiditatis, &
materie calidæ, & subtiles. Et materias quidē
in pulmone, quandoque est difficile
quare non adheret ei uentofitas expellens eas
cum ruffi, imò rumpitur humiditas super uē
tositatem; quare aduenit ei uentofitas nō eradi-
cans. Sed ad uchementiā multitudinis eius, quā
sunt humores pectoris grossi, nō peruenias ad
lenificationem, & incisionem cum resolutione ma-
teriæ. Et sit intentio maior
auctum rerum tibi incisio: aut sit studium
cum incisione plus, quā sit cum resolutione.
Et administreta in omnibus illis medicinis aqua
mellis, est enim faciens eas penetrare, & lenifi-
cat, & abstergit.

ANNOTATIONES.

Pulmo quodcumque humorum genus ex capite prom-
ptè excipit, ut Gal. 1. aph. & tenues, quales Hipp. 2. de

morbis hydropem pulmonis facere adnotauit, & crassos.
pro quorum notis pete Gal. 4. de loc. aff. Num hic notat,
materias siccās difficile e pulmone educi quia status eas
expellens cum tussis, non eis adhæret. Sanè meo periculo af-
firmarim inuari hoc loco auctorem Gal. ipsum eo 4. de
loc. aff. ac de tenuibus humoribus, non de siccis uerba face-
re, mendumque in codice esse, ac legendum. Et materias
quidem tenues &c. non, ut uulgo. Et materias quidem
siccās. Tanque sicciora excrementa propterea non faci-
le expuntur, quod magis sunt uiscida, non quod statim non
relinquuntur. uerim hoc tenuibus inest uitium, ut inter tu-
ssendum, ab impellente aere dinisi cedant, resuanteque lē-
tus uerū, aut ualde crassus abstergi nequit. nel occurrentis
spiritus uolentia educi, ut loco citato Gal.

De medicinis pectoris singularibus, & compositis, & for-
ma administrationis earum.

Cap. 6.

Medicina pectoris sunt medicines, quæ mū-
dificant pectus, & sunt secundum ordi-
nes. Ordo primus est sicut farina fabarum, & a
qua mellis, & semen lini assum, & amygdalæ, &
uinum dulce. Nam ipsum uehementer aperit
oppilationem pulmonis, sicut ipsum uehemen-
ter generat oppilationem hepatis, & quem ad
modum scies in capitulo hepatis. Et ex frigidis
semen cucumeris, & bateke, & cucurbitæ. Buty-
ri uerò, quum solum administratur, maturatio
est plusquam eius mundificatio. Si autem de-
glutitur cum melle, & amygdalis amaris, est e-
ius maturatio minor, & mundificatio eius ma-
ior. Et fortius illo, est terebinthina, & amy-
dalæ amaræ, & oxymel squilliticum, & fœnu-
græcum, & olibanum & dactyli heiron habet
fortitudinem in hac intentione. Et fortiora il-
lis sunt, cyminum, & piper, & herbus, & radix
a lilijs, & radix opoponacis, & castoreum cum
melle, & squilla adstrata, contrita, & confecta cum
melle, & centaurea maior, & aristol. rot. & nigel-
la, & uermis qui est sub urceis, quum deficcatur
super testam super prunas, aut in furno do-
nec albescat, & commisceatur cum melle & si-
militer enula, quando ponitur in medicinis, &
aqua eius est uehementis iuuamenti, & alre-
uend est ex summa eorum, quæ faciunt, facile
sputum, & seculos est ualde iuuatiuum, &
t & proprie crudus, & post ipsū illud, quod non
est elixatum, nisi elixatura una, & crocus cōfor-
tat instrumenta anhelitus, & facile efficit spu-
tum ualde. Et medicina quidem istæ sunt cō-
uenientes ebibitæ, & sunt conuenientes, ut em-
plastrum superpositæ. Ex medicinis autem cō-
positis sunt pilulæ Platonis, & sunt pilulæ de
stora ce, & syrupus de hyssopo cum descriptio-
nibus diuersis, & medicamen Andromachi, &
medicamen Asclepiadis, & medicamen Gal. &
syrupi de papauere, cum descriptionibus, &
medicamen mammius, & medicamen anacar-
di cū myrobal. Et eis quæ faciunt spueri humo-
res grossos, & saniem, est medicamen quod re-
cipit serapini, & myrrhæ amborum an. aur. j.
cordumeni aur. ij. opij; & castorei amborū an.
aur. j. cōficiantur cū uino dulci: cuius potio est
medietas aur. Et ex eis, quæ experta sunt, est me-
dicamen quod reci. olibani aureos. iij. myr-
rhæ aur. ij. cum tribus. unc. rob coquantur cū
melle

cap. 6.

cap. 6.

f glutinum al-
botum.

f orobes.
a B. Alia litera
liquiritia.

b B. alraund.
Alia litera bury
rom.
c f. a. & balbur
est iuuatiuū mē
dificatiuum ual-
de.

d a. facilem effi-
cit anhelitum.

e a. h. cat. mel.

epiglottis, & pulmo, & canna, & venæ non pul-
santes, & arteria, & velamē, & lacerti pectoris,
& pectus ipsum. Nam nocuementum quandoq;
hinc in ipso pectore, quum est ^m [debile] & par-
uum. & aduenit ei pp illud in anhelitu nocu-
mentum. Eorum aut principia sunt cerebrum
ipsum, & nucha ē: quoniam ipsa est origo ue-
laminis. Nascitur. n. plurimū eius ex pari quar-
to neruorū nucha, & continuantur ei rami ⁿ
quinti, & sexti, & nerui ad ipsum ueniētes. Mē-
bra aut cōcantia cum vicinitate, sunt sicut sto-
machus, & hepar, & matrix, & intestina, & reli-
qua viscera. & illa nocuementa aut sunt malina
complexionis ^o (succedēs) calida, aut frigida, aut
humida, aut sicca, quacūq; earum sit pura, aut
cum materia humoris retenti, vel effusi ad ip-
sum plurimū, aut viscosi, aut grossi, & sanies, &
pus sunt ex summa eius, aut ventositate aut va-
pore. Aut aggritudo officialis ex paralyti, & spal-
trefactione, aut ulceratione, aut corrosione.
Aut ex apostemate frigido, aut calido, aut du-
ro. Aut ex dolore. Et tu quidē sciuiti per illud,
qđ narraui tibi, qđ anhelitus est fortis signifi-
cationis, & currit cursu pulsus, postquam tu ob-
seruas in eo consuetudine ēē necesse est tibi, ut
obleres rem naturalem consuetā in pulsu ēē.

ANOTATIONES.

Quum omnes animalium actiones uel uoluntarie, uel na-
turales sint, dubitatur de respiratione, uoluntarie sit, an
naturalis. Author nosler uoluntariam putat, & amulatus
hac in re Gal. 2. de motu musc. id enim probat Gal. exēplo
seri barbari, qui contento ex industria spiritu interit. Ad
grit offenditur respiratione. at neruus uoluntarij motus in-
fluens est. Ceterum aduersus Gal. insurgit magnus
Auerroes. Collac duplici i fere ratione probat respiratione
dominā esse uoluntariam, tū quoniam respirationem uolun-
tariam esse uoluntaria actio cogitatione, & animi deli-
beratione sit, quæ due facultates per somnum feriuntur. tū
quod respiratione, quæ incempestata ac uiciata est, arteriarū
pulsationi responderet, unde & Hipp. ait hanc pro pulsibus
uoluntarium. at pulsus arteriarum certum est non esse
figuratum in principijs, quum dissecto neruo diaphragma
laturū motus inspirandi actionem ait, ac neruos esse uo-
luntarij motus instrumenta, propriæq; functionem eam
esse uoluntariam. Primum quidem peccare in figura sit,
quoniam si abluo neruo quapiam actio aboleretur, non tamē
sequitur, ut neruus ille motus gratia factus est, ipsum pro
prias esse motionis causam. alioqui certē, quoniam, ubi ca-
etiam has uoluntarij esse motus instrumenta fateri oportet.
Peccat uerō in principijs, quod uoluntariam actionem
neruorum putat. Hæc Auerroes, quamuis & alio ordi-
ne sit, non est fortasse pronuntiata facile. Vidit Gal. ra-
tiones, quæ Auerroes utitur, quum respirare nos dormien-
tes quæ uoluntarie consistit, inter propositum asserunt. ut propte-
r eas comitis ambobus his ē placis audacter statuere for-
naturali. Verum, magis hanc esse actionem ex uoluntaria et
probat, magis autem probat naturalem hanc diu actionē.
Non actionib. quæ alioqui naturales sunt, uoluntaria quoq;

instrumenta obstant, ueluti quādo egerendi, meiendiq; de-
siderio quum urgemur, ipsi nihilominus alio fortasse nego-
cio impediti naturalem eam actionem cohibemus, nisi tamē
uoluntarij musculi, qui ad uesticam et anum est, seruitio, ita
& in respirandi munere euenire. quum enim alioqui natu-
rale hoc sit: per somnum enim spiramus, atque id quidem
summo ordine & regula, quod de nulla uoluntaria actione
per somnum asserere est, (licet enim quandoque iactemus
brachia, & toto corpore commoueamur, id tamen non per
petuum est in somno: at spiratio perpetua est, atque eundem
& tenorem & ordinem seruat) quum inquam naturalis
hæc spirandi actio sit: ipsi tamen quandoque uis musculorū
thoracis & diaphragmatis beneficio, eam cohibemus, &
ex ordine proprio deturbamus. Ceterum alia hic quæstio
discutienda proponitur, quæ in hic author de attractio in
pulmone aere uerba faciens, ait.

2 Et eius quidem introitus, & est attractio aeris etc. Tre
spirationem nempe asserit fieri cum dilatatione pulmonis se-
quentis motum corporū, quib. circumdatur. id quod & Gal.

7. de usu part. & fusius in fragmanto de motu thoracis &
pulmonis. siquidem, quem nullam inuenire sit dispositionē,

in qua thorace immobili manente moueatur pulmo, sed per
eunte thoracis motu & pulmones quiescant, ut in magnis
thoracis uulneribus: non tamen amissa pulmonis motione,
eam quæ thoracis est, amitti necesse est. Ita ut Gal. aut ho-
ri nostro consentiat. Ceterum contra hanc sententiā Arisf.

3. de part. anim. sentire palam uidetur affirmās pulmonem
motus sui originem ex corde desumere. & Auerroes tam

in eius libri paraphr. tum 2. Coll. simpli. iter pronuntiandū
non esse censet, quod thorax precipua pulmonis motus sit

causa. quum fieri possit, ut pars utraque priuatim mouea-
tur, habentq; mutuum quendam consensum & propriū,

ut alterum absque altero non moueatur: ob idq; uno quie-
scente alterum quoq; cesset, quum tamen neutrum alteri
causam motiōis suggerat. Subiit & alia plura Auerroes,

quæ tu uide. Fateretur autem in thorace sui dilatatione pul-
moni auxilio esse, præsertim ubi uehementiori opus fuerit

respiratione. Verum, cor primum id esse, a quo spiratio con-
tingit, in uniuersum cum Arisf. pronuntiat. Sanē quid de

40 hac controuersia statuendum sit difficile indicatu est. uide-
tur tamen utraq; fortasse et Arisf. & Gal. sententia stare
simul posse. Et si. n. Arisf. motionum pulmonum initium a

corde esse existimat, a quo in uniuersum uim animalū om-
nem prodire semper tueretur: non is tamen uacui ratione, &
ad thoracis motum moueri eum negarit. Primum mouendū

impetus a corde est, ex hoc motrix facultas in diaphragma
(quamuis hunc de diaphragmate usum non scripserit A-

risf.) & thoracem influit. moto thorace & diaphragmate
sequitur pulmonis motus. ita ut, mouendi uis, quæ pulmonis

50 inest, primum a corde initium habeat, non tamen proxi-
mum. id quod, si cum Gal. sententia coniunxeris, utrumque
stabit. dissentit tamē ab hac solutione Auerroes. At uerō,

quid ad respirationem plurima instrumenta cōcurrere con-
sueverint, & diaphragma (quamuis de hoc non meminerit

Arisf. de qua re Auer. 2. Coll.) et pulmo, & thorax, et ipsi
quoq; humeri: hic author naturalis respirationis instrumen-

60 tum esse ait pulmonem et diaphragma, Gal. imitatus 4. de
loc. aff. 2. in 2. de uulg. morb. cetera uerō eius, quæ uoluntaria
est, & usu maiore urgente sit. Subiungit deinceps de respi-

rationis speciebus, et causis plura. Quæ in re uidetur nobis
Auerroes eundem seruare ordinem, quem Gal. in libello

de pulsib. ad T. yrones. primum quidem in hoc capite de re
spirationis differentijs agit, enumerat deinceps uigesimo se-

cundo capite usque ad trigessimū species respirationis quas-
dam, quæ nomen proprium sunt sortite. hinc uerō de trisf-

ci respirationum mutatione a triplici causæ sermone ag-
greditur. primumque Galeni exemplo de mutatione ob

A V I C.

R r

causis

causas quæ naturales dicuntur, quod trigesimo capite ab-
soluitur secundo de respiratione, quæ non naturales causas
sequitur, cibos videlicet, prægnationem, balneas, somnum,
quamvis nescio quo pacto in trigesimo primo capite titu-
lus sit etiam de mutatione quæ hydropem sequitur. agitur
deinde in trigesimo quarto capite ad trigessimum octavum
usque de respirandi mutatione, quæ causas præter naturam,
et morbos consequitur. denumq; de asthma tractatum
ingreditur, atque propositum primo loco ordinem repetit,
ut de pulmonis affectibus agat. Atque quum hunc ordinem
sequatur author noster, una tamen cum differentijs et cau-
sas et notas explicat, quibus, quæ nam a quibus causis dif-
ferentia procedant, cognoscitur. Pro his omnibus, habes tu
ex Gal. libros de usu respirat. de causis respirandi, et diffi-
cultate respirat. habes item ex Auerr. 3. Coll. Passim ue-
ro, etiam multa ex Hippocrate leges.

cap. 39.

De anhelitu magno, et parvo, et causis, ac signi-
ficationibus eius. Cap. 8.

Anhelitus magnus, est anhelitus, qui recipit
aerem valde plurimum, supra æqualem:
et est ille, cum quo dilatantur membra anhelu-
tus in partibus omnibus superabundanter, pro-
pter magnitudinem eius quod attrahitur. Par-
ui autem et stricti dispositio est in hoc contra-
rio, propter parvitatem eius, quod attrahitur,
et similiter in parte extractionis. Causæ vero
anhelitus magni, sunt causæ pulsus magni. Tres
prædictæ. Et existimatur a quibusdam, quod par-
uus est ille, qui completur motu velaminis tan-
tum, et illud non est verum absolute. Nam quæ-
vis quandoque, sit ille, qui completur motu so-
lius velaminis, parvus: quandoque, tamen est ille
æqualis: æqualis. non enim eget motu, nisi velami-
nis, quum velamen est foris virtutis. Et quan-
doque est anhelitus parvus, quamvis membra
pectoris omnia moveantur, quæ sunt omnia debi-
lia. Non enim sufficit velamen solum ad anhe-
litum, qui est necessarius, neque si a [necessarius
est æqualis:] imò est necessarium, ut omnia ei
affocientur. Amplius non est ex sufficientia in
attractione aeris, et eius educatione, accides om-
nibus, quod sit simile ei, quod est a velamine
solo, si est incolume, et sanum, et forte, quo-
niam non est neque unum ex illis membris suf-
ficiens ad dilatationem integram, neque illius
quantitatis, ut quando illi aggregantur adiuto-
rium alterius proveniat. [ex omnibus dilata-
tionibus pulmonis] æqualis sufficiens. Et illud
est propter debilitatem virtutis, aut constri-
ctionem meatuum, sicut accidit in peripneu-
monia: verum oportet ut sit magnitudo anhe-
litus [comparata] cum quantitate eius, quod
de aere in ipso exercetur recepto, et eo qui re-
dit: et non completur illud nisi motu omnium
lactorum pectoris, et eorum, quæ sequuntur
eos; deinde non convertitur [donec sit mo-
tus omnium illorum, quæ in ipso moventur
motus omnium lactorum. Int. n. est anhelu-
tus magnus: imò non est nisi quando ad ipsum]
moventur omnes, motu, qui est ultimus in di-
latatione, et constrictione, operando in aere plu-
rimo. Et parvus est secundum oppositionem
eius. Et quandoque, consequitur ex vehementia
motus membrorum anhelitus ad attrahendum
aerem, ut fiat motus dilatando in anterioribus, usque

a. b. est neces-
sarius ad tempera-
tum.

b. B. Alia litera.
ex ipsa dilatatio
pulmonis.

c. B. considerata

d. B. ita ut quo-
visunque mo-
ventur in ipso
lacteri omnes,
tunc sit anhelu-
tus magnus im-
mo est quævis.

ad furculas, et posterius usque ad os deorum
spatularum, et in lateribus usque ad maximam
partem carnis spatule, et quandoque iunioribus
naribus, imò iunioribus eis utrisque in pluri-
bus dispositionibus. Quandoque vero dilatatio-
natur dispositio in constrictione, et dilatatione,
ex parte magnitudinis, et parvitatis: quodque
enim est dilatatio maior, et quandoque con-
strictio, et motus, qui est secundum quancun-
que qualitatem quæ maiorem habet necessitatem
æquationis cum introitu et dilatatione cum in-
ditus, et qualitas quæ indiget æquatione, et in-
troitu et dilatatione ex parte magnitudinis, et
parvitatis, et fortasse est dilatatio ex parte ma-
gnitudinis, et parvitatis, et fortasse est dilatatio
quæcunque earum est magis necessaria, est motus
qui tener [et] magis additus. Nam si est necesse-
propter multitudinem quantitatis eius aut acuit
qualitatis ipsius, est constrictionis [et] exaltationis
maior. Et si est necessitas extinguendi ignem intus
in homine, ut non sit magne attractionis aeris
imò parva, deinde sit magne extractionis, quod
ritus, vel anhelitus, est illud significatio, quod
caliditas innata est diminuta, et extranea innata
est addita. Et causæ in hoc, quod hæc omnia mem-
bra laborioso motu affliguntur, propter causam
tuor. Ipsa enim aut sunt ita, sunt propter inflama-
magne necessitatis, quæ est propter inflammationem
tionem caliditatis in partibus cordis, et pul-
monis: Aut propter causam debilitatis in pul-
lactertis motibus. Aut propter causam debilitatis
principiorum, sicut est in fine heceticæ, et quoniam
si, et in collectione materiei: Aut propter agri-
ipsa debilitat virtutem: Aut propter agri-
nem instrumenti ei propriam: Aut propter
communitatem eius prædictam in eo, quod re-
terij ex ipso accidente ei. [et] aut malum
tia complexionis, aut apostemate, aut dolore
aut alia re. Aut propter prohibitionem, sicut est repositio
to accidentem a dilatatione, sicut est repositio
in stomacho a cibis: aut ventositas, quæ non
transit terminum, quoniam [et] dilatatio ipsius
mæ, et dilatatione: quasi non [et] dilatatio ipsius
lum: Aut propter constrictionem meatuum, quæ
sunt epiglottis, et rami canna, et arteria, et
continuantur eis ex meatibus anhelitus, quæ
raritas, quæ est in pulmone, quoniam quum
se impletur humoribus aut multiplicatur in ipso
so oppilationes, aut accidit in ipso apostemate
isti quidem sunt, sicut patientes asthmate, et
tes saniam, et peripneumoniæ: Aut propter
gligentiæ cum necessitate, aut paucitate neces-
sitatis, ita ut prolongetur spatium introitus
anhelitus, et sit necessitas anhelitus magis
urantis illud quod accidit ex [et] negligenter
cur est pulsus habetis permissionem cordis trigen-
quum non habet vehementem ab eo, deinde ultimum
in ipso. Et ex summa huiusmodi necessitate
magnitudo anhelitus: [et] quoniam magis
plicatur in ipso vapores fumum propter
et negligit anhelitum a voluntate extrahendi
anhelitus: usquequo multiplicatur cum ipso
necessitas: quare egreditur proculdubio
gnus. Et similiter est pulsus, complexio et
causa

aut aliquam causarum contritionis. Et tu qui
dem discernes inter illum, qui accidit causa
necessitatis, & illum qui accidit causa doloris,
& aliorum ex eis, que præterita sunt tibi in ca-
pitulo magnitudinis. Et anhelitus frequens se-
cundum quod testatur de eo Hippo. b [facit se-
qui] nocumtum propter exsiccationem pul-
monis, & c [destructionem instrumenti anhel-
tus in eis, que ipsum sequuntur.]

h. e. sequitur.

c. n. fatigue, an-
helitus & quæ
sequuntur.

De anhelitu frigido.

Слр. 18.

Significat mortificationem uirtutis, & extinctionem caliditatis innatae, & conuersionem complexionis cordis ad frigiditatem. Et est deterius signum in agrotidinis acutis, & propriè quando cum eo est raritas. Nam tunc completur significatio eius super resolutionem innati caloris.

De anhelitu fatido.

Cap. 19.

Est intrans in fœtore oris: sed separatur a reliquis speciebus fœtoris oris: quoniam in illis speciebus quandoq; euentatur fœtor in dispositione, quæ non est anhelitus. † [

a + B & iste nō
manifestatur ni
si apud egresio
nem angelicus.
b. a. sanies.

& significat humores putrefactos in membris
anhelitus, scilicet aut cāna: aut pulmone, quum
in eis putrefit humor, aut b [materia.]

De permutationibus, quæ currunt inter anhelitum ma-
gnum, & anhelitum velocem, & anhelitum frequen-
tem, & contrarios eorum. Cap. 20.

Cap. 20.

Am scinisti quòd quādo necessitas additur,
^{a + i} magnificatur anhelitus.
 Sed si additur plus, fit uelocior, quod si additur
 plus, fit frequens. Si autem b [re]deat necessi-
 tas, minuitur prius frequentia, deinde ueloci-
 tas, postea magnitudo, & similiter quando mi-
 nuuntur desiderium, & c [pro]hibitio, & quan-
 do deficit reditio in intētionē b. primis tribus,
 inuenitur raritas plus, deinde tarditas, postea
 magnitudo: quare est regressio a naturali ad par-
 uum minus, quam ad tardum, & ad ambo mi-
 nus quam ad rarum. Et si tu experieris ista in di-
 latione & constrictione simul secundum di-
 uersitatem duarum necessitatum prædictarū,
 declarabitur tibi diuersitas in additione, & di-
 minutione. Quom. n. causa est magis ducens in
 dilatatione ad additionem, est tempus, quod
 est ante dilationem, breuius. Et quando est
 similis illi causæ in constrictione, est tempus
 quietis, quæ est ante constrictionem, breuius, &
 anhelitus frequens, uelox sequitur apostema ca-
 lidum, aut constrictionem ab oppilatione.

at B. & non est
prohibens.
b. p. retrocedit.

e B. Alia lirera.
virtus. & quan-
do augetur re-
procedio.

a B. narium có-
mouente extre-
mitates nariū .

De anhelitu ² [*movente pulmonem.*]

Cap. 21. 60

Iste anhelitus significat debilitatem uirtutis, aut contritionem vehementem prefocatum in decollatione: aut collectionem ^o [mate-
rici, aut effusionem: † [] hu-
moris.

b v. fanici.
c † B. eius.

Sermo uniuersalis de malitia anhelitus. Cap. 22.

Cap. 22.

M Alitia anhelitus communicat dispositio
nibus egredientibus a natura, in anhel-

tu, quam non consequuntur accidentia (sane, imò accidentia ægra, impediunt: & illa aut, sicut difficultas anhelitus, & constrictio anhelitus, duplatio anhelitus, & itersectio anhelitus, & anhelitus præparatus. Et quandoq; accipit propter species malitiæ complexionis, & vicinitatis: aut propter oppilationem, & dolores a mor-
tu prohibentes, & propter vlcera in velamine, & partibus pectoris, & propter casum uirtutis ex ægritudine inibus a attritu facientibus, & febribus acutis, & pestilentibus, & venenis exultantibus. Et omnis quidem malitia anhelitus, propter mor-
tu constrictio, aut difficultas eius propter mor-
tu, additur apud resupinationem, & est ante
dia apud dormitionem super latus, & aliquan-
tu quum b [super ventrem iacer aliquis: & in
præfocatio in infresco prohibetur apud, resu-
pinationem omnino.

20

De constrictione anhelitus.

Cap. 23.

Constrictio anhelitus est, ut non inhaerens, in quo exercitatio fit cum anhelitu, meatum in parte nisi motus, nisi stridium, quod non penetrat nisi paulatim. Et eius causae, aut sunt apostematata in illis meatus, & arteriae, & epiglottis, & canes, & rami eius, & corpore ipsius, & in ipsa raritate pulmonis, & corpore ipsius, & de apostematibus eius, quod vehementius, & latius anhelitus, est illud, quod est grossius, aut vitiosius humores plurimi in ipso, aut grossi, aut vitiosi, si aut aquosi aggregati in pulmone, aut in coarctatione, & apertura, accedens ei ex coarctatione vicina, & apostematata, & [] in his
pare, aut stomacho, aut splene, aut humores, aut fusi in spatio propter hydropisium, aut alia, & fit ex apertionibus apostematum in ventriculo, & in alio, non permittentibus fieri dilatationem. Aut spissitudo ex siccitate, aut hypocrisitate, & frigore adueniente pulmone, & velamine, & siccitate in nervis, & velamine, & est causa, aut nominetur difficultas anhelitus. Aut a vaporibus fumosis constringentibus, intrinsicis aut extrinsecis, in locis stricis. Et quandoque est causa eius constrictio pectoris, & ut non inueniantur membra dilatantia anhelitum, & signum eius est, quando declinant materiae ad superiora. Et quandoque fit causa crisis, & signum eius est, quando declinant materiae ad inferiora. Et quandoque fit difficultas materies, & constrictio eius propter cursum materies, & ab apostematibus intrinsicis, & indicat apostematata partes capituli, & indicat apostematata in cerebro, si fuerit prauior.

De signis .

Сэр.

A Postematum prefocatur iuxta
tiam iam preterijt tibi. Signum vero
matis, quod fiti pulmone ipso, est dolor
uis] & in lacertis, & in velaminibus pedoris
dolor punitius in intrinsecis, & est fortis
vehementior, et exterius est debilius, & in
tilaginib. pulmonis est dolor, in quo quæ
fit lectio. Et quandoque per ducit ad febrem
fuerit calidum. † †

qua praefocatiui nota sunt, qd fit vehementius
apud respirationem. Signa autem humorum
sunt in canna, sunt sputi, & desideriu tussien
di, & iuari ea cum 4 [manatione rei cum ali
quā tula tussi & cum sternutatione. Et si sunt in
pulmone, est illa dispo similiter: nisi quia tussis
incipit loco magis profundo, & non est ster
tio nisi secundum quantitatem eius quod e
[manat ex eo quod] expuitur, & si sunt in spa
tio, tunc iam permutatur ex latere ad latus, cū
alteratione iacendi: deinde egrediuntur cū spu
to, & non est in ipso cum constrictione anhel
tus, tussis, de qua fit curandum.

De diuersitate anhelitus.

Cap. 25.

De preparatione anhelitus.

Cap. 29.

Anhelitus diuersus fit cum causis, quae sunt
sicut causae diuersitatis pulsus, & est eius
diuersitas ordinata, & inordinata.

De anhelitu duplo.

Cap. 26.

Et ex speciebus diuersi, & est anhelitus in
quo completur dilatatio, aut constrictione
sicut est anhelitus pueri, quum plorat. Nam fit
in eo compressio, quādo dilatatur: & mutatio,
tas multa, quae nō iuuatur eo quod attrahitur.
[tunc] [eius] extensio facit necessitatem in] addi
tione: aut est debilitas in instrumento anhel
ti; aut est malitia complexionis deiciens vir
tutem, aut exsicicans: aut indurans instrumen
tum, & est plurimum. Aut est dolor in ipso aut
in vicinis eius, aut apostema. Et vicini sunt, si
hementioris communicationis quam splen.
aut est egritudo officialis ex eis, quae iam nume
rata sunt multis vicibus, aut est multitudo spaf
mi praeteriti, aut futuri. Et iste anhelitus est si
gnum malum in aegritudinibus [acutis, & fe
brilibus]. Quum autem accidit ex frigore, tunc
ipscit ex eis, quae sanat febris.

De anhelitu a [paucis].

Cap. 27.

De anhelitu atatum.

Cap. 30.

Et, ut sit nocumentum in medietate pulmo
nis, & sit medietas altera incolumis, qua
est anhelitus medietas, anhelitus incolumis.

De anhelitu difficili.

Cap. 28.

Et, ut sit exercitatio in aere a [labor:] siue fit
in strictura, siue non fit strictura. Et causa in
quo est nocumentum membrorum anhelitus,
quae est propter inflammationem igneam do
minantem cordi, & fit propter frigus mortifi
cans virtutem motuam, aut impediens eam,
aut accidit, quum est frigus uelaminis b [

frigus ex aere: aut frigus ex emplastro po
nito super ipsum, propter causam in ipso met,
aut propter causam in stomacho, & hepate, &
cadit ipsum in vicinitate illius emplastri, & in

frigidatur: quare non fit bona eius dilatatio.
Et quandoque fit propter oppilationem, apud
quam retinetur c [pulmo attrahens aerem,] &
indiget labore, donec d [insuletur] & iste est di
uerius e [propter constrictionem.] Et quando
que est oppilatio f [apostema.] Et quandoq; fit
propter medicinam soluti uam mouentem, &
non soluentem, aut propter clystere acutum non
soluens. & similiter, quando phlebotomia in
pleuresi non cōsequitur necessitatem. Et oportet
quidem, ut legatur illud, quod scripsimus
in fine sermonis nostri in constrictione anhel
itus, hoc etiam.

c B. uentrositas
attrahit.
d B. aperitur.
e B. a consti
tutio a anhelitus
f B. apostema

Preparatio anhelitus, est anhelitus, qui non
aduenit habenti ipsum, nisi preparetur, &
aequetur, & extendat collum suum extensione
tendente ad superiora: quare aperitur propter
illud meatus, & non potest declinare collum
suum, quoniam constringitur super ipsum an
helitus, sicut constringitur super trahentem col
lum suum ad posteriora, & similiter non po
test declinare pectus, & dorsum ad posteriora.
Et quando remouetur haec preparatio, & pro
prie quandoque resupinatur, accidit ei, ut coo
periantur ex ipsa partes pulmonis, scilicet que
dam earum cum quibusdam, quare oppilant
meatus, quoniam ipse in a [initio] in huiusmo
di est oppilatus in pluribus, & in ipso non est
apertio nisi parua, quam destruit declinatio
partium quarundam super alias, quare oppi
lantur meatus. Et quandoque fit illa oppilatio
accidens in febribus, & similibus, propter vapo
res declinantes, & humiditates resolutas. Et quā
doque fit in veritate propter humores imple
tes, & oppilantes, & apostemata: aut quoniam
lacerti sunt mollificati. Quum ergo non de
cedunt ad partem pedum, immo descendunt ad
partem dorsi, & pectoris, coarctant.

a B. radice.

Sermo uniuersalis de anhelitu naturarum,
& dispositionum.

Peri quidem indigent educatione superflui
tatum fumosarum necessitate vehementi:
quoniam digestio in eis est plurima, & magis
assidua, & a [

a f B. nō est ne
cessitas ipso
ad extinctionē
pauca, & uicis
ipso.

] non est vehemens valde: quoniam
ipsi non sunt completi in suis corporibus, &
suis virtutibus: quare necessarium est, ut cadant
in anhelitibus ipso frequenter, & veloci
tas vehemens, cum magnitudine aliqua, non
ente cum illa vehementia. Iuuenum autem an
helitus sunt maiores, sed minoris velocitatis,
& frequentiae: b [&] necessitas consequitur
in eis cum magnitudine. Senum verò anhel
itus sunt minores in c [intentionibus additi
onis,] quam anhelitus iuuenum, & non sunt in
paruitate anhelitus decrepitorum. Sed decre
pitorum anhelitus sunt minores, & tardio
res, et uehementius rari, propter id, quod tibi
non occulatur.

b s. quum.

c B. dispositioni
bus additis.

A VIC.

Rr 3

De

tio spūi omnino. & quod i spūit, quum re-
cepit quod humectat, & administratur, quod
humectat. Et si fuerit propter ventositatem,
significabit ipsum leuitas partium pectoris cū
constrictione, quæ diuersificatur secundum
acceptionem eius, quod inflatum est, & eius
quod non est inflatum. Et si fuerit propter
frigus complexionis pulmonis, & sicut fit in
decrepitis, tunc ipsum paulatim incipiet, &
10 confirmabitur.

AN NOT A T I O N E S.

Quibus signis singula asthmatis species & causa noscā
tur, abunde docet. Cū eadem ratione, eius quam ex sangui-
ne fieri diximus, notas inuestigato, ex colore corporis habi-
tu, antea & alia ratione, & ceteris, quæ sanguinis auge-
re copiam possunt, quæ in peripneumonia spectari solent,
una excepta febre, quæ in asthma non est.

De cura asthmatis, & constrictionis anhelitus, & a [pra-
paratione] eius. Cap. 4.

IN facto quidem ab humiditate cura, & eius
modus est, ut perueniant ad finem humi-
ditates, quæ sunt in pulmonibus eorum cū
facilitate & equalitate. Et si tenuis & nocuū
tum accidens in eis, est propter multitudinem,
tunc euacuabis corpus proculdubio cum solu-
tino. Sicutq; medicina [solutiva] subtiliatiue,
maturatiue, absque calefactione uehementi p-
ducunt ad exificationem materiei, et [subti-
liationem] eius. Et propter hoc antiqui non ap-
posuerunt in confectionibus curæ asthmatis
opium, neque hyusquamum, neque mandra-
goram, nisi intentio sit per illud prohibitio ca-
tarrhi, quando multiplicatur, imò neque psyl-
liū, nisi quod Deus uult gloriosus, & excelsus.
Et propter hoc oportet, ut assidue fiat humecta-
tio materiei, et maturatio eius, quum est gros-
sa, et uiscosa. Et non sit cōtentus subtiliatione,
aut incisione pura. Et quandoque adducunt la-
bor eius, et inobedientia materiei, ad ulcus in
pulmone. Et similiter quoniam omnia, quæ
prouocant, nocent huic ægritudine inquantū
prouocant, propterea quia extrahunt subtile
ab humiditate, & quum sentis cum asthma
grositiem in hepate, oportet ut permisceas cū
medicinis pectoris, medicinas ex genere eupato-
rii, et absinthij. Et illud quod coniungit in-
ter duas res simul uehementer, est sicut rubea
tinctorum, & aristol. etiam. Et quū ille, qui cura-
tur, est puer, oportet ut permisceatur tunc cum
medicinis, lac matris eius. Et [dentur ei] suffi-
cientes [medicina] equales, sicut fœniculum
humidum cum lacte. Et ex eis, quæ iuuant ad
maturationem [] est ius galli decre-
piti. Et ex regimine inuatiue eius, et ut admini-
stretur fricatio pectoris, & quæ sequuntur ip-
sum cum manibus, et mandili aspero proprie
si fuerit illic anhelitus preparationis: sitque fri-
catio equalis, si cca absque unguento, nisi acci-
dat lassitudo, tunc enim administratur unguē-
tum. Et oportet ut [] administretur in qui-
busdam floribus abrotanum, et nitrū, & fiat cū eis
fricatio uehementis. Et si materia est plurima,
tunc necessaria est purgatio eius cum solutino
AVIC. Rr + facto

d B. minoratur.

a s. preparatio-
nis.

b — B.

c s. ingrossatio-
nem.d s. sufficiunt
eis.e s. & spūitio
nem.f s. in fricatio
ne.

Fen 10.

Tract. 1.

631

tio spūi omnino. & quod i spūit, quum re-
cepit quod humectat, & administratur, quod
humectat. Et si fuerit propter ventositatem,
significabit ipsum leuitas partium pectoris cū
constrictione, quæ diuersificatur secundum
acceptionem eius, quod inflatum est, & eius
quod non est inflatum. Et si fuerit propter
frigus complexionis pulmonis, & sicut fit in
decrepitis, tunc ipsum paulatim incipiet, &
10 confirmabitur.

AN NOT A T I O N E S.

Quibus signis singula asthmatis species & causa noscā
tur, abunde docet. Cū eadem ratione, eius quam ex sangui-
ne fieri diximus, notas inuestigato, ex colore corporis habi-
tu, antea & alia ratione, & ceteris, quæ sanguinis auge-
re copiam possunt, quæ in peripneumonia spectari solent,
una excepta febre, quæ in asthma non est.

De cura asthmatis, & constrictionis anhelitus, & a [pra-
paratione] eius. Cap. 4.

IN facto quidem ab humiditate cura, & eius
modus est, ut perueniant ad finem humi-
ditates, quæ sunt in pulmonibus eorum cū
facilitate & equalitate. Et si tenuis & nocuū
tum accidens in eis, est propter multitudinem,
tunc euacuabis corpus proculdubio cum solu-
tino. Sicutq; medicina [solutiva] subtiliatiue,
maturatiue, absque calefactione uehementi p-
ducunt ad exificationem materiei, et [subti-
liationem] eius. Et propter hoc antiqui non ap-
posuerunt in confectionibus curæ asthmatis
opium, neque hyusquamum, neque mandra-
goram, nisi intentio sit per illud prohibitio ca-
tarrhi, quando multiplicatur, imò neque psyl-
liū, nisi quod Deus uult gloriosus, & excelsus.
Et propter hoc oportet, ut assidue fiat humecta-
tio materiei, et maturatio eius, quum est gros-
sa, et uiscosa. Et non sit cōtentus subtiliatione,
aut incisione pura. Et quandoque adducunt la-
bor eius, et inobedientia materiei, ad ulcus in
pulmone. Et similiter quoniam omnia, quæ
prouocant, nocent huic ægritudine inquantū
prouocant, propterea quia extrahunt subtile
ab humiditate, & quum sentis cum asthma
grositiem in hepate, oportet ut permisceas cū
medicinis pectoris, medicinas ex genere eupato-
rii, et absinthij. Et illud quod coniungit in-
ter duas res simul uehementer, est sicut rubea
tinctorum, & aristol. etiam. Et quū ille, qui cura-
tur, est puer, oportet ut permisceatur tunc cum
medicinis, lac matris eius. Et [dentur ei] suffi-
cientes [medicina] equales, sicut fœniculum
humidum cum lacte. Et ex eis, quæ iuuant ad
maturationem [] est ius galli decre-
piti. Et ex regimine inuatiue eius, et ut admini-
stretur fricatio pectoris, & quæ sequuntur ip-
sum cum manibus, et mandili aspero proprie
si fuerit illic anhelitus preparationis: sitque fri-
catio equalis, si cca absque unguento, nisi acci-
dat lassitudo, tunc enim administratur unguē-
tum. Et oportet ut [] administretur in qui-
busdam floribus abrotanum, et nitrū, & fiat cū eis
fricatio uehementis. Et si materia est plurima,
tunc necessaria est purgatio eius cum solutino
AVIC. Rr + facto

d B. minoratur.

a s. preparatio-
nis.

b — B.

c s. ingrossatio-
nem.d s. sufficiunt
eis.e s. & spūitio
nem.f s. in fricatio
ne.

Fen 10.

Tract. 1.

631

tio spūi omnino. & quod i spūit, quum re-
cepit quod humectat, & administratur, quod
humectat. Et si fuerit propter ventositatem,
significabit ipsum leuitas partium pectoris cū
constrictione, quæ diuersificatur secundum
acceptionem eius, quod inflatum est, & eius
quod non est inflatum. Et si fuerit propter
frigus complexionis pulmonis, & sicut fit in
decrepitis, tunc ipsum paulatim incipiet, &
10 confirmabitur.

AN NOT A T I O N E S.

Quibus signis singula asthmatis species & causa noscā
tur, abunde docet. Cū eadem ratione, eius quam ex sangui-
ne fieri diximus, notas inuestigato, ex colore corporis habi-
tu, antea & alia ratione, & ceteris, quæ sanguinis auge-
re copiam possunt, quæ in peripneumonia spectari solent,
una excepta febre, quæ in asthma non est.

De cura asthmatis, & constrictionis anhelitus, & a [pra-
paratione] eius. Cap. 4.

IN facto quidem ab humiditate cura, & eius
modus est, ut perueniant ad finem humi-
ditates, quæ sunt in pulmonibus eorum cū
facilitate & equalitate. Et si tenuis & nocuū
tum accidens in eis, est propter multitudinem,
tunc euacuabis corpus proculdubio cum solu-
tino. Sicutq; medicina [solutiva] subtiliatiue,
maturatiue, absque calefactione uehementi p-
ducunt ad exificationem materiei, et [subti-
liationem] eius. Et propter hoc antiqui non ap-
posuerunt in confectionibus curæ asthmatis
opium, neque hyusquamum, neque mandra-
goram, nisi intentio sit per illud prohibitio ca-
tarrhi, quando multiplicatur, imò neque psyl-
liū, nisi quod Deus uult gloriosus, & excelsus.
Et propter hoc oportet, ut assidue fiat humecta-
tio materiei, et maturatio eius, quum est gros-
sa, et uiscosa. Et non sit cōtentus subtiliatione,
aut incisione pura. Et quandoque adducunt la-
bor eius, et inobedientia materiei, ad ulcus in
pulmone. Et similiter quoniam omnia, quæ
prouocant, nocent huic ægritudine inquantū
prouocant, propterea quia extrahunt subtile
ab humiditate, & quum sentis cum asthma
grositiem in hepate, oportet ut permisceas cū
medicinis pectoris, medicinas ex genere eupato-
rii, et absinthij. Et illud quod coniungit in-
ter duas res simul uehementer, est sicut rubea
tinctorum, & aristol. etiam. Et quū ille, qui cura-
tur, est puer, oportet ut permisceatur tunc cum
medicinis, lac matris eius. Et [dentur ei] suffi-
cientes [medicina] equales, sicut fœniculum
humidum cum lacte. Et ex eis, quæ iuuant ad
maturationem [] est ius galli decre-
piti. Et ex regimine inuatiue eius, et ut admini-
stretur fricatio pectoris, & quæ sequuntur ip-
sum cum manibus, et mandili aspero proprie
si fuerit illic anhelitus preparationis: sitque fri-
catio equalis, si cca absque unguento, nisi acci-
dat lassitudo, tunc enim administratur unguē-
tum. Et oportet ut [] administretur in qui-
busdam floribus abrotanum, et nitrū, & fiat cū eis
fricatio uehementis. Et si materia est plurima,
tunc necessaria est purgatio eius cum solutino
AVIC. Rr + facto

d B. minoratur.

a s. preparatio-
nis.

b — B.

c s. ingrossatio-
nem.d s. sufficiunt
eis.e s. & spūitio
nem.f s. in fricatio
ne.

præ cum melle, & aristol. ro. & duo calamētha, & secha, & lilium etiam, & chamæpytheos, & castoreum, & etiam decoctio centaureæ. Et centauræ duæ species iuuatiuæ sunt eis in duabus dispositionibus, grossa apud motum * [] in principio, & minuta apud quietem. † []

† In postremo fiat electuarium cum melle, & etiam † terebinthina solum, aut cum paucis pyrethro, & † aqua ros.] Et opopanaxum fortiter iuuat etiam hanc ægritudinem. Verū tamen est ex eis, quorum maxima malitia timēda est in nervis. Et medicamen † [sulphuris] est eis vehemens iuuamen. Et etiam sumantur nasturtij, & sisami amborum ana. 3. xxx. & hyssopi fici 3. vij. & sit potio eius secundum quantitatem testificatam. Et etiam pulmonis sicci vulpis v. calamēthi montani iij. seminis apij, folij indi, amborum ana. viij. amomi piperis amborum ana. iij. seminis hyuquiami ij. Aut sume succum squillæ cum melle equalis mensuræ, cuius spuma proijciatur, & coaguletur super prurbum, & detur ex eo in potu † [mistum] ante cibum, & assa, & ireos, & anisum, & piper: conficiantur cum melle, & administretur ex eis quæ & secha armeni, & chamæpytheos, & castorei, & olivani, & hyssopi omnium ana. aurei j. succus. Aut † nitri iij. piperis albi ij. anidem. iij. cum rob. & sit potio eius quantitas fabæ vnius cum aqua mellis. Aut castorei, & aristol. ro. amoniaci omnium ana. aut j. piperis. gra. x. mittantur cum rob. vna; & potio ex eis sit quantitas fabæ j. cum oxymelle. Et etiam præsij, & coactorei, & granorum pini omnium ana. peris albi, succi cucumeris asinini omnium ana. aurei. s. conficiantur cum melle: & sit potio faba vna cum aqua mellis calefacta. Et etiam synapis & † nitri amborum ana. partes ij. calamēthi fl. pars j. succi cucumeris asinini amborum ana. potio eius quantitas † herbi in aqua mellis cruentur in ieiunio. Aut secha, & absinthium, & ruta decoctio cum melle. † [aut cum coagulentur cum oxymelle. † [aut] cum decoctione calamēthi cum † [sicibus;] & proprie quum fuerit illic caliditas. Et scias quod enula, & aqua eius vehementer iuuant hanc ægritudinem. Et ex medicinis fortibus, est arsenicum cum m. gūtur in potu arsenicum cum aqua mellis, & sulphur cum ouis mollibus coctis in aqua. Et ex medicinis bonis mollibus coctis in aqua. Et ex valde ad anhelitum propinquis æqualitati, est cyllago synapis albi cum equali mensura mellis decoquitur, vt electuarium, & administratur. Et apud uehementiam præfocationis, & constrictionem anhelitus, sumatur † nitrum. 3. iij. cum mellis. Conferunt enim ei qui hanc patitur ægritudinem statim, & sunt iuuatiua sciaticæ. Et olea quæ distillantur in potibus eorum, & pro

prie sunt oleum amygdalinum dulce, & amarum, & oleum de pineis. Et inunctiones sunt sicut oleum de lilio, & oleum laurinum, & ex eis confricando inungatur pectus. Et similiter oleum anethinum. Suffumigatio autem sit, sicut arsenicum, & sulphur, ex quibus fiat suffumigatio cum adipe renum, † [] & etiam myrrha, & costus, & casia, & crocus, & aristol. & etiam storax, † []

10 & galbanum, & aloë scotrensis, & etiam arsenicum, & aristol. lon. terantur, & conficiantur cum adipe vaccino & fiant ex eis auellana, & suffumigetur ex eis cum 3. j. decem diebus fiat, & omni die ter. In asthma autem & constrictione anhelitus factis propter vapores fumosos, dominantes in corde, & ab humoribus existentibus in arteriis cordis, confert phlebotomia. Et melior est illa, quæ fit in latere sinistro. In cura autem factorum propter uentositatē, intentio est duæ res: quarum vna est resolutio uentositatis cum facilitate, quod fit cum subtiliatiuis notis. & secunda est apertio oppilationis, ut inueniat, quæ inobediens est ex ea ad dissoluendum, meatū. Et ex eis, quæ conferunt ad hoc, est inunctio etiam cum oleo de nereidem, & oleo laurino, & oleo rutaceo. Et ex emplastris iuuatiuis est anethum, & chamæmilla, & sampucus; decoquantur, & uaporentur ex eis pectus, & ambo latera. Et ex eis, quæ in potione sumuntur, sunt ex tagzenca, & homorussia, & cochium, & serapinū, & opopanaxum, et sit potio cuiuslibet eorum aureus. In asthma autem & constrictione anhelitus factis propter catarrhum, oportet ut laboretur cum cura prohibente catarrhum, et faciente spere quod aggregatum est. Sed illius quod existimatum est ex constrictione anhelitus esse propter nervos, et est secundum ueritatem species difficultatis anhelitus, et ex malitia anhelitus, et non ex capitulo difficultatis anhelitus. Factis uero a siccitate et exsiccatione, confert potus lactis asinini, et caprini, et succi [frigidit et humidit] et oleum amygdalinum, † [et sorbitiones,] uinum subtile habens admista ex humectantibus. Et fugere calefacientia cum potentia, et resolutentia, et exsiccantia, quæ sunt ex eis quæ sciuiti, et conueniunt eis epithemata humectantia, et emplastra, et unguenta tenera. In constrictione uero anhelitus facta propter caliditatem, cum qua inuenitur inflammatio, oportet vt administrantur emplastra infrigidantia, et cerataria infrigidantia, et est in ueritate species malitiæ anhelitus, non constrictione anhelitus, et potio uiolati conditi, et aqua hordei conferunt ualde in ea. In facta uero a frigore, calefacientia bibita, et illinita, et decoctio fœnugraci cum passis, conferunt eis.

ANNOTATIONES.

Et si multitudo quæuis euacuationem indicat, humorum tamen redundantia in pulmone educi medicamentis non potest, nisi uel validissimis, uel longo post tempore. quod sanè longo itinere ascribendum est, per quod transire, quæ ingeruntur, oportet, priusquam ad ipsum thoracem permeant. Purgandum tamen hic auctor inbet, non educendū eius

† B. Alia licera caprarum.

k † s. liquida.

† B. & olea frigida & humida. m. B. in sorbitionibus.

Cap. 23.

Cap. 6.

Cap. 6.
Cap. 10. cap. 4.

eius materie gratia, que in pulmones irrepit, sed imminuen-
da si in toto corpore affluit, vel retrahenda, si in fluxu sit,
vel fluxuram uerearis. Nihil de educatione per sanguinis
mulsionem uenimus, quod si asthma, de quo agit, ex frigida,
et crassa materia est: qua affluente religiose euitanda ue-
na scilicet est, ne misso sanguine, quod humorum reliqua est,
refrigeretur, et in vasculis mori. Paulus tamen lib. 3. si
necesse sit, urget secundam remanens censeat: atque id, si, ut
nos uideamur, ex sanguine asthma sit, audacter agendum
fuerit, si cetera assentiantur, id enim nunc in modum con-
ferre, testari possumus illud ipsum non semel experti, suc-
cessu magno. De medicamentis uero, illud obseruandum,
ut sint ualidissima, quum aliqui imbecillium uis antea
dissoluitur quam ad thoracem perueniat, de qua re hic au-
thor lib. 1. sen. 4. etiam admonuit. Quod item eadem hu-
miditate uacare non debeant, neque frigida sint 7. de cop.
med. per loca Gal. quoque scriptum reliquit, facienda nem-
pe fluxilis materia est. fit uero id humiditas, que frigiditate
nascitur, quare frigiditas inueniatur. Iuxta tamen quantumque
etiam frigida, ubi tenuis fluxio palones infestet. Cete-
ra pete ex Gal. 7. de comp. med. per loc. Vide et Pau-
lum lib. 3. Celsum libro quarto, et Rasim 4. ad Almanf.
Omnis illi in medicamentorum enumeratione author ut-
bet his uerbis.

Et ex medicinis fortibus est arsenicum et c. quod sumi-
me ad seruandum est, arsenicum quippe ex libet cum glom-
pinus, aut hydromelle: et paulo etiam postea, suscitum ex
eodem parat, quod tamen constat ueniam esse perniciosis-
simam. Idem etiam 2 lib. ubi de arsenico agit, prouidit ipsu
cum gumelle et hydromelle inflatis membris, comenda-
nt. Fortasse resina uel hydromelli admixtum non offendit
ueluti et quod ex hydrargyro paratur, et precipitatu uul-
go nuncupatur, infra respiciat, cum sit caro rosacea sus-
citatum. Nos tamen, ut libenter ab huius generis medicame-
tis abstinemus, eos probare non possumus, qui in id di-
scrimen agrotos ducunt, quum et frequenter ac passim ui-
dere sit possumus hoc periculum.

De cura aliquarum spectum anhelitus, Cap. 41.

a B. Syropo ac-
toio.

SI fuerit causa in malitia anhelitus, caliditas
secundis, admittenda medicinas in frigiditatis
bibitas, & linitas. Et si fuerit causa multitudo
vaporum, qui sunt in ipso corde, aut in pulmo-
ne, uenientium ad ipsum ex locis alijs, phlebo-
toma basilicam, & administra euacuationem
cum aqua calida accipita cum oxymelle, cum
hiera picra. Et administra frictionem manus,
& pedum: & si fuerit causa humiditas subtilis,
administra quod tepere substantiam eius cum
ingrossatione. Et si fuerit causa humiditas æ-
qualis, verum ipsa erit oppilatiua, administra
quod abstergit, sicut sunt grana pini, & nuces,
& passæ, & conferunt malitiæ anhelitus humi-
di sacraiti ex aqua albedarungi humidi, aut a-
qua ruta. Si autem fuerit humiditas grossa, ad-
ministra mundificantiæ predictæ, fortis abster-
sionis, sicut est squilla, & hyssopus, & similia eis
& redi ad illud, quod dictum est in capitulo
asthmatis, & que numerantur in pectoralibus.
Et si fuerint uapores, & humiditates uenientes
ex locis alijs, cura cerebrales ex eis curatione ca-
tarri, & mundificatione capitis, nisi sit catar-
rus ex debilitate substantiæ cerebri, quoniam
curationem non habet. Et cura quod aduenit
ei ex locis alijs, cum attractione materici ad par-

tem alteram, post phlebotomiam, & euacuatio-
nem. Et incipe confortare pectus cum eis, que
sunt sicut aristol. & succedunt, & sicca-
dos, & alderiacur purum, & confortatum con-
fert ualde in mundificatione capitis. Et si fue-
rit causa nervi, ad ministrabis ea, que ipsos con-
fortent, & confortent spiritum in eis, & muni-
cent ipsum, sicut sunt olea bene redolentia, &
si fuerit propter apostema in capite, quod
malitiam complexionis, cura cum ipso, quod
dictum est in tuo capitulo. Et si fuerit cum eu-
munitate stomachi, & confortatum in ca-
& confortatum ipsum cum eo, quod dicitur in ca-
pitulo suo. Et si fuerit ex frigore, admittenda
que sunt sicut saggenia, & homonina, & e-
linkirdea. Et si fuerit ex siccitate, admittenda
que sunt, sicut penidia, & lase mulo, & que
dicuntur in capitulis alijs. Et si fuerit ex uen-
sitibus, administra uaporationes predictas in
asthmatis, & emplastra, & alia. Et scias quod
est ex summa medicinarum confortatum ualde
de malitiæ anhelitus, & difficultati ipsius spe-
& facile ipsum efficit.

De cura difficultatis anhelitus ex hoc summa.
Cap. 42.

SI est illud ex humiditate, Gal. precipi den-
ni mente his, & sit potio eius xxxvi. libat. Et in
die in quo gerit ipsum sumit, non loquatur,
que moueatur ante illum die, duobus diebus.
Et in hora septima, recipiat panem cum melle
commisso. Et in sero uicilum oui cum melle
la panis. Et in mane habeat pilulum paruum de
quo sumat ius, & balneetur in sero illius die.
Si autem cum hoc non remouetur, admittit
tur confectio, & adscind. & medicamentum ag-
dromachi proprie, quando prolongatur ag-
tudo. Et si aggritudo uenit ex capite, admittit
tur ablutio capitis omni hebdomada bis cum
pone, & nitro, & utatur stenuatoris, & gan-
garizæ rob de moris cum aloë, & myrrha. Et
tur exercitio in mundificatione crurum in-
per dorsum, & utatur ligatione crurum in-
piendo a superioribus, & perueniendo ad in-
riora. Et admittentur mundificantiæ predictæ
ita, & pilule huiusmodi secha, ramorum ro-
et herbe abinthij sumantur partes aquales, &
omni die formentur ex eis in pilulis ad modum
cicris, et sumantur, & post eas oxymel, & pri-
prie squilliticum. Et iterum alia. Recipe can-
rei, secha, amborij an parte i. abinthij an parte
dalarum amararum, amborum an parte i. an parte
fiant pilule sicut cicris. Et electuarium sanguinis
bus est, bonum ei est etiam calex sanguinis
que sunt sub urceis, quum aduruntur cum melle
donec fiat cinis, et commisceantur cum melle
& admittentur ex eis omni die cochlearum
unum. Et omnes isti modi confortantur, &
sa est neruosa. Si uero est ex caliditate, &
chisci iuuant ualde, qui recipiunt reuocantur
vi. radices. Et illi, & alij, almirberis, & alij
[aristol.] malitiæ, & ei eupatori, & alij
thii, piegan, & alij, & alij, & alij, & alij, & alij,
drach. iii. croci. drach. s. seminis citrulli, & alij

meris, et cucurbita, et melonis omnium ana. 3.

gummi dragacanthi, succi liquoritiae. [& omnium ana. 3.] & oportet ut administretur euacuatio cum eo quod educit humores calidos. Si autem fuerit propter debilitatem aduenientem nervis, aut nocumtum, oportebit ut curetur cum eo, quod confortat spiritum, qui est in nervis ex oleis calidis odoriferis, sicut est oleum narcissinum, & de lilio, & sambac: & oleum factum cum speciebus. & pipere & cinnamomo, & similibus] & cetaria facta ex illis oleis, & oleum de croco. Et crocus ipse est ultimus in iuuamento ipsius. Et si fuerit causa percussio adueniens origini illorum nervorum, curetur cum eo quod oportet ex [locis apoplematicis.

ANNOTATIONES.

Hic reliquas asthmatis causas persequitur, & docet ut asferri debeant. Pro qua re pete loca superiori capite adducta. Unum hoc loco est observandum. In curatione asthmatis ex vaporibus, uenam secat, exhibet purgatorium medicamentum, fricationem manuum & pedum proponit. Ex his, frictions extremorum nunquam profecto non conueniunt, quum reuellant, at de uena sectione ac purgatione antiquum uidetur, quum neque sanguis neque alii humores effluant. Virumque tamen conferre potest, dum cum sanguine uel alii humoribus simul etiam status educuntur, quia uel hoc per accidens. Vena sectio praesertim opportuna uidetur, ubi status ex putridorum humorum statu effertur, medicamentum praecipue ex hiera, quod auctor proponit: ubi ex frigida uel collecti sunt status.

TRACTATUS II.

De uoce.

Cap. 1.

Vocis factor est lacertus, qui est apud epiglottim cum mensuratione apertionis, & expulsione aeris egredientis, & percussione eius, & eius instrumentum est epiglottis, & corpus simile linguae fistulae: & est instrumentum primum in ueritate: & reliqua instrumenta sunt inuenientia, & adiuuantia. Et emittens materiam eius, est uelamen: & lacerti pectoris [affectu apud epiglottim. Quum ita sit, tunc nocumtum accidit ei aut ex causis efficietibus, aut propter causam mittentem materiam. Et eius qui autio, aut alteratio propter rauedinem, aut auitatem, aut grauitatem, aut asperitatem, aut tremorem, aut aliud. Et unaquaeque harum causarum non facit aegritudinem nisi cum malitia complexionis singularis, aut cum materia, & proprie ex catarrho, & latione] accidit epiglotti, aut propter illud, quod accidit ei ex solutione singularis, & icisione, aut apoplemate, aut dolore, aut percussione, aut casu. Et quandoque est nocumtum in [ipsa eadem,] & quandoque est cum communitate principij, propter quod nervi, qui dilatantur ad illos lacertos, & principia eorum: [&] longinquitas est te membri uicini, quod est ex membris nutriti, aut ex membris anhelitis, aut continen-

tis ambo quae sunt uentris, & pectoris; aut continui cum [ambobus, quod est ex spondylis, sping,] imò ex palato. Nam si alteratur ad humiditatem, aut ad siccitatem, & asperitatem, tunc iam alteratur uox. Et ex hoc genere est incisio uox, & duarum amygdalarum. Nam habens eam, quum uocem emittit, sentit, quasi commotionem fortem facientem esse necessariam rascationem. Et quandoque oppilantur guttura eorum apud omnem uociferationem. Ex parte autem ledentis fit: quoniam uox alteratur propter uolentiam caliditatis pulmonis, aut frigiditatis eius, aut humiditatis ipsius, propter cursum saniei ad ipsum ex apostematibus, aut propter cursum catarrhi ad ipsum, aut siccitatem ipsius. Caliditas autem magnificat uocem, & frigiditas acuit eam & minorat eam. Et siccitas exasperat eam, & facit eam similem uocibus gruum. Et humiditas facit eam raucam. Et planitudo aequat eam, & facit ipsam planam. Et quando repletur pulmo humiditate, & canna non est munda, non est possibile homini emitte- re uocem altam, neque claram; quoniam illud est cum quantitate claritatis pulmonis, & epiglottis, & e contrario claritatis ambortum. Et quandoque diuersificatur uox in grauitate, & acuitate sua secundum dilatationem cannae pulmonis, & epiglottis, & constrictionem eorum. Et quando fortia sunt nocumenta praedita in membris mittentibus, & adductibus, destruitur uox, & non oportet, ut destruat locutio. Locutio nanque quandoque completur cum anhelitu equali, sicut faciebat homo, neruo reuersiuo cuius accidit frigus, quum esset necessarium ut discooperiretur cum ferro, quare destructa est uox eius. Et fuit alius, qui quum curaretur a serophulis, incisus est ei unus duorum neruorum reuersiuorum, quare abscissa est medietas uocis [duorum lacertorum,] & quum

nocumtum est in lacerto dilatatiuo, fit uox rauca, & quando est in lacerto motiui, dilatatiui, est uox praefocatiua; imò quandoque accidit ex eo praefocatio, & quando est in lacerto mouente constringente, est uox sufflatiua: & quum destruitur eius operatio, destruitur uox. Et quando accidit in ipso mollificatio non integra, & dispositio eius est similis tremori, tremittit uox. Et quando non peruenit humiditas ad hoc, ut mollificet, raucescit uox. Raucedo igitur quum accidit ab humiditate, accidit ab humiditate pauca, & quum multiplicatur parumper tremittit, & si multiplicatur plurimum, destruitur. Et quandoque raucescit uox propter [dilatationem] instrumenti uociferationis, quare accidit propter eam lassitudo, aut apertio, aut tensio, & deterior est ea, quae est post cibum. Et quandoque raucescit propter frigus [difficile, & calorem superfluum, cum eo quod extenditur] ex complexione, & similiter uigiliis, & cibi asperi. Et raucescit propter multitudinem clamoris, & attractionem humorositate causa eius ad tunicam cooperientem guttur, & epiglottim. Et raucedo quae accidit decrepitis, non sanatur. Et quum fuerit estas septentrionalis, sicca, & eius autumnus meridionalis pluuialis, tunc raucedo, multiplicabitur in ipso. Et uarices, quum apparent, sunt

f. B. & quod co-
tinuatur cum eis
ex annulis spon-
dylum.

g—B.

in B. Alia licera,
laborem.

i B. exasperans.
ka. deterioratur

I n. multo si es
ex causa redi
canti. uocem.
in B. humiles.

sunt plurimum causarum continentem uo-
ci.) Et scias quod conualescentes, & debiles,
& religiosi, & similes cum debilitate sua eis,
propter paucitatem virtutum eorum, sunt quasi
deficientes ab operatione in aere plurimo; qua
re angustatur eorum epiglottis, ita ut acutatur
eorum vox. Et quando nititur debilis, ut dilaret
epiglottim suam, & grauetur vox eius, non au-
ditur omnino.

ANNOTATIONES.

- cap. 6. Vox & sermo differunt. quibus enim datus sermo est,
ijs & uox non tamen contrahitur Arist. 4. de par. animal.
Vnde & alia uocis instrumenta sunt, alia sermonis, ut lege-
re est 4. de loc. aff. Vocis instrumenta sunt gutta, larynx,
cap. 6. musculi, & nervi recurrentes, sermonis uero, lingua, labra,
dentes, palatum, gurgulio, & nares. principatum tamen in
sermone lingua obtinet, uti & in uoce epiglottis. quod &
lib. de uocal. instr. diff. & 7. de usu part. & 2. de plac. Hip.
cap. 2. & Plat. Carera uero adiuvant. Est uox, ut ex Arist. 2. de
cap. 5. anima colligere est, per percussio expiranti aeris ad uocis in-
Text. 98. strumenta ex imaginatione. Ut fiat uox, materiam adesse
oportet: aerem uidelicet, qui exsufflatur. unde in profundis
cap. 6. thoracis uulnerib. uox offenditur, ut 4. de loc. aff. Ut exsus-
fletur aer, expirari oportet. at non sola exsufflatio satisfacit:
sed cum strepitu effertur oportet: tunc uero uox additur.
articulatur hac postmodum, & fit sermo: ut quinque hac
sepe consequantur, expiratio, exsufflatio circa strepitum,
strepens exsufflatio, uox, loquela, ut ait Gale. 4. de loc. aff.
Cap. 6. Quorum, si prima ledatur, reliquas omnes ladi necesse est:
ultima uero lesa alia non leduntur. at cum secunda relique
tres, cum tertia relique due, cum quarta postrema sola of-
fenditur. Haec uero omnes, sicuti diuersae actiones sunt, ita et
diuersarum partium ope fiunt. expirationem uniuersi tho-
racis musculi contrahentes faciunt. exsufflationem, qua ue-
hemens est expiratio, intercostales praesertim musculi. Stre-
pentem exsufflationem musculi, qui in faucibus sunt. uocem
gutturis musculi. sermonem lingua praesertim: ac praeterea
dentes, labra, narium foramina, palatum, gurgulio, ac sym-
metrum praeterea linguae uinculum. Quae quidem, quum ita
se habeant: ac uox & sermo tripliciter ladi possit, ut & ce-
tere actiones, aboleri, immui, depruari; quum item actio
non offendatur, nisi partibus vel principibus, vel quae his
famulatur, oblectis, constare potest ladi uocem, sermonem
ue offensa larynge, musculis gutturis, recurrentibus nervis,
lingua, labris, palato, gurgulione, paristhmis, & narib. quae
uocis sermonisq. efformandi instrumenta sunt praeterea uer-
o thorace & pulmone, quae materiam uocis praebent. ad-
de & uentriculo, iecinore, spinali medulla, qua nervi ad
thoracem eunt, & partibus demum affectis omnib. quae tho-
raci incumbunt. Offendi uero haec omni morborum genere
possunt, intemperie, mala compositione, solutione continui, a
quaunque haec causa euenerint. quae hic fusius prosequitur
pro quib. pete Galenum 7. de comp. med. per loc. & 14. me-
th. & Paulum lib. 3. Sed unum hic animaduertendum. At
loquens de magna et parua uoce, caliditatem uocis magni-
tudinem facere. At huius contrarium Gale. scribit lib. art.
Cap. 67. med. nempe uocis magnitudinem non a caliditate fieri, sicuti
neque paruitatem a frigiditate, sed asperam arterie latitu-
dinem sequi, & uolentem efflatum. Ad hoc tamen
paucis. Caliditas per se quidem uocis magnitudinem non
facit, sed per accidens: dum asperam arteriam in eius gene-
ratione dilatat, quod & Galenus loco citato innuit. negat
autem per se, non quouis modo a calore uocis fieri magni-
tudinem. At obijcies Galenum de naturali calore uerba fa-
cere, hunc uero de eo qui praeter naturam est, quum dicat

[Ex parte autem ledentis &c.] Dicimus alios uocem
gere [ex parte autem non uocis &c.] itaque ita non de ac-
cidentalit caliditate agere, sed de naturali. Quod si uocem
lis de accidentario uerba fieri, quum caliditas pulmonis
ioris exsufflationis materiam praestet: dixerimus non uo-
vehementioris uocis causam esse, si modo uires ualde fue-
nempe, & maiori impetu aerem expiratur in asperam ar-
teriam ac larynga irruat. at si imbecilles sint uires, ut Arist. 11.
quia debiles sunt, etiam parum aeris mouent, ut Arist. 11.
10 problem. sect. 1. & parum etiam uoces fiat. At: Autem causa de
caliditate intelligi, cum qua uirum adit robur. Ceterum
apparet rursum controuersia. Gal. sicuti supra notauimus, &
4. de loc. aff. de uocis materia agens, quinq; aut sepe con-
qui, exsufflationem, exsufflationem, uolentem exsus-
tionem, uocem, sermonem, quum si prima offendatur, of-
fendi & reliquas, si secunda, reliquas tres, si tertia, duas
que supersunt, si quarta, quae uox est, offendi, quum ait:
nem. At huius contrarium auctor hic scribit, quum ait:
20 [Et quando fortia sunt nocumenta, nempe uires, &
ce, non oportere eis, ut destruat locutio. Sane uires
traditio hec est. Certum tamen est, sepe numero offensa
ce, non offendi loquela. Nouimus nos, quib. quum uires, lo-
ferre auctor ait, recurrentes nervi secti essent, ablata fue-
ro: ipsa tamen sermonis explicatione integra. Adde &
quum submittit uocem loquimur, abolita ipsa uidetur uox, lo-
quendi tamen uires illas. Postea ergo sententia, qui ce-
nis nomine, prolatum alius sermonem intelligi, qui ce-
abolita uoce & ipse aboletur. Aut, quum uires uires
30 loquimur seu ex uerbo, seu ex industria: non profus prop-
sa uox dicitur, sed praesens admodum: cui & praesens prop-
tione respondet sermo. Aut et per uocis destructionem au-
thor magne & uehementis aboleuimur intelligi. ut
sus sit, auferri quandoq; uociferandi uires non tam salu-
sa loquendi uoce. Aliud tertio loco quaestione dignum uide-
tur, quia hic de uocis lege causis agitur quid sit, cur in-
elo lupo obmutescimus. Uulgus id solum euenire putat, quia
nos a lupo prius inspicere contigerit, quum a lupo. Me-
mus: cui & Poeta nos lator suffragatur, quum ait, lupo. Me-
40 rim uidere priores. Non laus quaestio hec est, cuius uires
causam haec uires literis prodiderit. Fortasse autem non, ut
uulgus putat, tunc solum uoce destruitur, ubi prius
nos conspici contigerit, sed ubi propinquum illum uires
maduerimus. atq; huius rei causa uires calor ac spiritum
retractio esse potest ob metum. ex timore enim uires redduntur,
mus, aut aut certe tremula & imbecilla uox redduntur, ut
Arist. 27. sect. 1. problem. & Galenus 2. de sympt. caus. Quod
si etiam tunc uoce destruitur, quum longe a lupo distat
50 bis non satis constat) nos certe non uidemus, quid alius
quam adit, & ignota nobis proprietates huius uires
causa.

De cura.

Cap. 2.

Cura abscissionis uocis est, ut si fuerit per
pter malitiam complexionis, in quibus
lacertis, aut nocumentis, curetur cum eo quod
oportet in capitulo suo, quod sit ex eis quae
uisti. Et ille quidem qui sentit initium abscis-
sionis uocis, oportet ut incipiat ad curandum
antequam fortis fiat. Accipiat ergo uires uires
elixati, & sisami excorticati, & lactis bouis
potu cum aqua omni die tribus diebus. Pre-
portet, ut iubeat quod decoquatur in inter-
re parte granati. [melissae] dulcis decoctio
ti in cinere calido, & assumpti ab eo, quum uires
causa.

nitur: & eradicetur quod in eo superius est, & b) radatur quod in ipso est, cum spatula, & efundatur in ipsum parum aque zuccari, & bibatur. Et si fuerit ex humiditate in lacerto propter quo epiglotti, & aut epiglotti perueniente ad anem in mollificatione, & non sit illic dolor, & sint illic conturbatio, & grauitas, oportet ut acur sumantur siccis siccis, & calamentum etiam, & decoquantur. Deinde miscantur cum gummi arabico contrito cum decoctione sua, donec fiat sicut mel, & deglutatur. Aut sumantur myrrha & crocus cum coagulatione, aut sumantur croci .iij. s. myrrhae .iij. s. ciliquiritae, tharis omnium an. .i. aggregentur cum rob vug. & coagulentur. Aut sumantur croci .i. & assae foetide medicinas, & mellis .iij. decoquantur, donec coagulentur, & fiant ex eis pilule, & teneantur sub lingua. Et electuarium de caulibus confert eis etiam & masticatio remorum caulium humidorum & sorbitio aquae eius paulatim paulatim est iuuatua. Et quando non confert electuarium de tuda, & farina & herbi, & foenugraeci, & porrorum de Sceni, & anabati, & capre & succus eius & allia, & phistici, & vua dulcis hyemalis: & etiam in nutritione, & cum lacte vltimile medulle, & proiciatur super ipsum mechohol, & quarta eius de croco similiter, & quarta est totum de amylo, & conterantur cum tabzet* [resoluto & preparato,] aut cum melle, [quod sit purum] valde. Et ex cibis illis, qui confortant sensum, sunt sicut pedes, & ex comedat. Et oportet in eo quod est a siccitate neruorum tantum, & proprie cum commu raucedine meri (& eius signum est, vt non sit cum ritate quadam magna, imò parua, & acuitate, & clare) & vt sumat in hora dormiendi ex oleo uiol. recentizet. & confert ei mucillago seminis psyllij cum aqua zuccari plurimi, & cibi humectatiui. & ius galinae factum in infideget: & ius olerum notorum. Et ficus sunt iuuatiuae ad abscessionem vocis, siue sit ex humiditate, siue sit ex siccitate. Et medica men ficuum factum cum calamentho confert debilitati vocis, & raucedini eius.

ANNOTATIONES.

Aemulatur Galenum 7. de comp. med. per loca. praefertim uero Rasim 6. Contr. tr. 1. Tu pro hoc & sequentibus de uoce capitis uide Paulum lib. 3. nec non Rasim 9. ad Almans.

Cura raucedinis uocis, & asperitatis eius. Cap. 3.

Am sciisti causas raucedinis. Et scias quod ille cuius vox rauescit, oportet vt alienet a se omne acetosum, & salium, asperum, & calidum acutum, nisi velit per hoc curam & inci-

sionem: tunc enim utatur eis permistis cum medicinis lenificatiuis. Si autem raucedo accidat ex multitudine uociferationis, assumat ficum, & menta, & aloes partes aequales, & conficiat ea cum rob, & sorbeat ex medulla tritici, & kist hordei, & oleo amygdalino, & croco, & vratur cum vino vug. & [Et confert

illud quod dicitur in incisione uocis, & proprie medicamen de assa foetida cum croco. Et si est illic caliditas, tunc detur ius de atriplicib. & maluis, & aqua hordei, & grana cucumeris, & amylo, & amygdala. Et si fuerit causa frigus, iuuantur etiam cum medicinis de assa foetida, & croco praedictis. & sumantur synapis assati .iij. piperis .i. & myrrhae .vi. storac. & [Et calamite & galbani amborum an. .i. iij. fiant ex eis pilulae, & teneantur sub lingua. Aut sumatur myrrha pondus .i. olisani .i. x. coniungatur cum uino. & [Et si fuerit ex

vociferatione, & lassitudine, confert ei balneum, sicut confert reliquis speciebus lassitudinis. Et conferunt ei cibi mollificatiui, & conglutinatiui, sicut lac, & vitelli ouorum sorbilium sine sole, & tri, & sorbitiones notae, & ius de atriplicis. & maluis, & quae sunt illis similia & pilulae factae ex amylo, & dragacantho, & succo liquiritiae, & gummi, & pilulae lenitiue digestiuae. Si autem fuerit [ex apostemate, resoluatur cum eo] & similiter gargarismata, & confectioes molles, quae lambi possunt lenificatiuae, quae sunt ex summa eorum, quibus curatur synantia calida, & similiter sorbitiones, quae aggregant ad conglutinationem, & absterfionem absque mordicatione, sicut factae ex farina fabarum, & semine lini. Et fortius hoc, est & terebinthina. & t conuenit habenti hanc raucedinem vt abhorreat vinum penitus, & proprie in principio. Et quando [fuerit ex apostemate calido bibat vinum dulce.] & raphanum decoctum, & almuri confert eis. Et quando est ex humiditate, tunc non est excusatio [quin sint necessaria praedicta] in incisione uocis. Et omnes medicinae illae conferunt ei, & sorbitiones factae ex farina fabarum: & ex eis est decoctio & herbi, quae est iuuatiua in hoc capitulo: & res quae sunt in primo gradu absterfionis, et similiter tri, et lac. & [

deinde myrrha et squilla, & quae procedunt cur su carum. & si fuerit haec raucedo humida ex cararrho, dentur habenti eam papauer, & rob eius. Et ex eis quae clarificant uocem asperam, & turbidam, est masticatio cubebe. Et ex medicinis remouentibus raucedinem, est aqua granati feruens, in qua postea distilletur oleum viol. et [praeparetur.]

De medicinis conseruantibus lenitatem [pectoris,] & quae bona sunt ei. Cap. 4.

Sunt faba, grana, pini, et palse, et ficus, et gummi, et foenugraecum, et semen lini, et dactyli et radix [lilij, et amygdala, et proprie amarae, et canne zuccari, et sebesten, et syrupus de melle, et rob praedictum post. Et ex medicinis calidis sunt myrrha, et assa foetida, et piper, et galbanum, et olibanum, et terebinthina, et calamethum, et gum-

a f. a. cocto.

b. a. liquidæ.

c. f. B. cocto.

f. i. i. i.

d. B. sicut apostema resoluatur cum eis.

f. gumi alboris.

e. B. desiderat ipsum cibum potius uini dulcis. Alia litera fuerit ap. & de di potest potius uini dulcis.

f. B. ab absterfionis praedictis. t. erui.

g. f. B. deinde butyrum, & coagulationem uui. i. rob vug. & radix liquiritiae, & succus seu rob ei, deinde faba cum melle, & decoctio sionum.

h. a. inspilletur.

a. B. uocis.

b. B. liquiritiae.

f. gluten album.

B. liquida.

& gumma pini, & storax ^c [calamita] & acetū
squilliticum, quando est ex caliditate, & siccitate,
& radices opopanax. Et ex medicinis frig-
gidis, sūt semina cucurbitæ, cucumeris, & amy-
lum, & dragacanthum, & gummi, mucillago
psyllii, & iuleb, & succus liquiritiæ: Et vitelli
ouorum sunt ex cōuenientiorib. medicinis ad
hoc, vt cum eis componantur reliquæ medici-
næ: & similiter lac nouiter mulsū.

De nocte aspera, & eius cura.

Сар. 5.

a B. uocis.
b f. u. accidens
in eo, & ex exic
canone humidi
tatis in eo, & ex
multiplicatio-
ne alternum, &
ex fitione uug
c B. alternum.

Accidit asperitas vocis ex frigidityte, & ex
tensione lacerti a [pectoris,] & ex disposi
tione eius, quæ est sicut spasmus.

& ex coitu & ex vigiliis. Et cura eius, est abstinentia a rebus, quas diximus iam: & dimissio somni post cibum. Et dimissio c[on]tilentiae cū delectatione: & ut recipiat lenificentiam praedita in capitulo raucedinis, & ticus humidas, & siccās: passā, & proprie infusē in oleo amygdalino sunt maximi iuuamenti. Et illis, quibus accidit ex incisione vuae raucedo, rectius est, vt decoquant coagulatum vuae cum aequali quantitate mellis a[ut] secundum quantitatem, qua remoueri possit ex eo spuma; deinde commisceatur cum aqua calida, & fiat cum eo gararissima & in potu patiens ex eo sumat: & antiquum eius est magis iuuatiuum, quam recens.

De uoce breui, & cura eius.

Сар. 6.

in comprehensionem vel retentionem.

Causa breuitatis vocis est breuitas anhelitus, & oportet vt gradetur in prolongatione anhelitus, ita vt confuecat comprehensionem anhelitus; & gradetur in exercitio, & affectione, & defensione in collibus, & gradibus & a cursum] facientem nec ssumat anhelitus, vt gradetur ad prolongandum anhelitum, & prolonget moram in balneo calido, & in omni quod adducit anhelitum, & festinat ipsum, & contineat anhelitum suum, & faciat illud totum, & exerceatur & balneetur. Est post exitum de balneo, oportet, ut bibat unum, nam vinum est magis nutritium spiritus; & similiter post cibum, & stet plurimum cum anhelitu vno, & somnus confert eis.

De nocte grossa, & eius cura.

Cap. 7.

a B. raucedinis
mollificantibus
dilatantibus.

Quandoque accidit ex causis a [nimia re-
pletione stomachi facientis fastidium,
mollificationis, & dilatantis] meatus : & accidit
ex multitudine uociferationis : Et eius cura
est magis praua . Et quandoque accidit ei , qui
sudet in exsufflatione plurima in fistulis , &
in buccis proprie , propter illud quod accidit
ex incisione anhelitus eorum , & retentione ei-
us in pulmone , quare dilatatur meatus anhe-
litus .

De uoce subtili, & eius cura.

Cap. 8

Hæc est contraria conturbata, & causæ eius sunt contrariæ illis ex nigillis, & laſi-

De nocte tenebrosa, & cura eius.

Cap. 9.

10 **E**st illa, quæ similitur voci plumbi, quando
fritur unum cum alio : & eius causa est
humiditas grossa ualde. Et conferunt ei exere-
tium, & luctamen, & continere anhelitum,
fritatio sicca cum panno lineo, & ingressio bal-
nei, & administratio ^a [medicinarum] subti-
lium, & incidentium, sicut pisces salini, & vi-
num antiquum.

De uoce tremula, & eius cura.

640 10

De nocte tremula, & eius cura.

20 **P** Ræcipiatur patienti cum, ut non clament, neque eleuet uocem suam spatio mēis, et mē noret locutionem quantum potest, etritum suum, et motum, et saltum, et alcedionem postestensionem, et iram, & dimittat quantum postest extensionem manuum, & faciat eas quiete, & deinde resupinetur, & labore reu loquatur, quum iam grauauerit pēus suum cum eo, & sit sicut plumbum in fusillo quodam superpositus suum secundum quantitatē, qua tolerat ipsum, & patiat, & cibi meliores, et sunt pedes, qui confortant a [sensum] eius, et sunt pedes, et extremitates lacerti, et ea, in quibus sunt conglutinatione, et stypticitas.

TRACTATUS III.

De tussi, & sputo sanguinis.

C. 10.

De tussi, & spūto sanguinis.

40 **T**Vssis est ex motibus, quibus expellit natura
nocumentum a membro aliquo, et homi-
brum in tussi est pulmo, et membra, quæ et
tinuantur, et communicantia. Et tussis quidem
pectoris, est sicut sternutatio cerebri, et comple-
tur cum dilatatione pectoris, et constrictione
cuius, et motu velaminis. Et est, aut propter cal-
sam propriam pulmonis, aut secundum famili-
communicationis. Et causa adducens suffi-
aut est primitiua, aut coniuncta, aut est ex
50 dens. Et causæ tussis primitiue sunt ex caliditate
primitiuis, ponentibus membra pectoris in
in complexione sua, aut formis eorum, et
frigus adueniens pulmonis, et lacertis, quibus
in pectoris, aut reliquis, et [

quare mouetur natura ad expellendū
mētū; aut ex aliqua cauſarū primitiua
aduementiū, et calefacientiū ea, aut aliq
re exſiccante, aut exaperante, ſicut eſt ſumma
puluis, aut ſapor cibi acetofi, aut pontici, aut
cuti, aut re extranea cadente in meatu: qui reſ
recipit 67 diffuſatēre anhelitus, ſicut per
dit ex tuſſi propter caſum alicuius rei ex cibo,
aut potu in illo meatu propter negligentiam
et occupationem cum ſermone. Cauſe ſunt
tuſſis coniuñctę ſunt, ſicut ea quę accidunt
cauſis corporeis calefacientibus complexionibus

aut in frigidantibus: aut humedantibus: aut ex
 siccantibus absque materia, aut cum materia san-
 guinea: aut cholericis: aut phlegmaticis subtili,
 aut grossa, aut melancholica, & illud est raro.
 Si autem materia fuerit effusa ex superioribus,
 tunc dum ipsa permanet discurrens super can-
 nam, sicut discurret aliquid super parietem, non
 exeat plurimum tussis. Quum autem ultra in-
 funditur in spatio cannae, commouet tussim.
 Et similiter quando mordicat, & similiter qua-
 doman sua fit in pulmone, & vult natura expel-
 lere ipsam, aut expulsa ex stomacho, aut hepate,
 aut ex aliquibus membris pectoris [quae im-
 doque fit per resolutionem singularis, & propter
 apostemata, & oppilationes in uelamine, aut in
 pulmone, aut in gutture, & omnibus locis reci-
 pientibus has materias, & nocumenta ex pul-
 mone, & uelamine distinguente, & uelamine,
 quod est inter cor, & pulmonem. Causae autem
 antecedentes sunt repletio, & antecessio causa-
 rum corporearum ad causas coniunctas predi-
 ctas. Et tussis quidem facta cum communitate,
 est sicut illa, quae fit *††

nitate corporis totius in febribus. Et proprie cum
 febre adfusa, aut febre vnius dici laboriosa, &
 similibus, aut pestilentiali, aut propter commu-
 nitatem corporis absque febre. Et tussis quidem,
 quae non emittitur sputum, & fit, aut propter ma-
 litiā complexionis calidae, aut frigide, aut hu-
 midae, aut siccae singulariter. Et quandoque fit
 in principio aduentus apostematum calidorum
 in partibus pectoris usque quo maturentur. Et
 quandoque fit cum apostemate duro tussis sic-
 ca, valde, & fit propter apostemata hepatis, & par-
 tes suspensionis, et in quibusdam horis fit pro-
 pter apostemata splenis, et quandoque fit pro-
 non expellitur [nisi] cum tussi. Et scias quod
 quandoque egreditur cum tussi res petrosa, limi-
 lis ciceri, aut grandini, et causa eius est humor
 uertit. Et Alexan. quidem testificatur hoc, et te-
 stificatur ipsum Paulus, et dixerant quod exiuit
 illud. Et tussis [frequens] plerumque perducit ad
 sputum sanguinis. Et quandoque multiplicatur
 tussis in hyeme, et uere hyemali, et quandoque
 quum fiat septentrionalis uentus. Et quum estas
 nus meridionalis pluuiosus, multiplicatur tussis
 in hyeme.

ANNOTATIONES.

Tussis, ait Gal. 2. de sympt. causis nihil est aliud, quam ue-
 hementissima quedam efflatio, quae plurimum, simul & ce-
 tu, quae uitas actus spiritus attrahit, propellitq; suo impe-
 propereaq; symptoma ad animalem facultatem perinens.
 Et quoniam animales actiones uoluntariae etiam sint, dubi-
 tare nansen quispiam possit, an tussis naturalis seu uio-
 lenter sit actio. Quum sit thoracis motus, qui per muscu-
 los fit, ad uoluntarias actiones pertinere uidetur. quod

et Gal. 2. de sympt. causis affirmare est uisus. ubi sternuta-

tionem & tussim uoluntati comparans, illas uoluntariae fa-

cultatis esse ait, hanc uero naturalis symptoma. At contra,

quum tussis expultricis uis actio sit, ut idē Gal. 2. de sympt.

causis naturalis uidetur actio esse appellanda, non autem

uoluntaria. Adde, quod quum multi plerumque tussiamus,

non uidetur hoc uoluntariae actioni ascribendum, ergo natu-

rali. Brenib. refert Gal. tussim ad animalis facultatis sym-

ptomata. atque hac, si motum, qui per musculos obitur, re-

spexeris, uoluntaria est actio. At si natura conatum perpen-

das, quae irritata a morbo causa, id nititur e thorace ex-

trudere, quod molestum est, naturalis uidetur. est enim na-

tura partibus omnibus illud instum, a se ipsis longe propel-

lere, quod noxium est, si ualide sint. Propterea ergo non in-

tepre actionem hanc ex uoluntaria & naturali commistam

dixeris. At uero causa tussis est, quicquid pulmonem ac tho-

racis partes molestat, irritatque, hac uero uel intemperies

est, uel mala compositio, uel solutio cōtinui, siue hos morbos

extrinsecus irruentia, siue internē prodeuntia procreant.

de quibus & hic, & Gal. 2. symp. citato, & 4. de loc. affi-

ue hac pulmonem ac thoracem ipsum inuaserint, siue etiā

per consensum aliarum partium, quae thoraci coniunctae sunt

id eueniat, ueluti ex iecinis uel uentriculi offensa, quae hic

subiit. Adde uero, & per neruorum a cerebro prodeun-

tium consensum, ueluti quum immisso in aurem paulo al-

tius sileo extussumus, quod certe ad communicantiam ner-

uorum, & fortasse ad neruorum tertiū paris cerebri coniu-

ctionē cum auditorijs referendum est, mittuntur. n. tertiū il-

lius coniugij propagines etiam ad asperam arteriam, sicuti

& ad alia uiscera. Quod si quis roget, quid in causa sit, ut

ijs aurium partibus tractatis tussis fiat? Existimari huius

rei eandem ferē esse rationem quae de titillatione est (& si

non ignoramus Arist. 3. 5. sect. probl. aliter soluere) ob par-

tium, quae sub alis uel pedum plantis, tractationem. nempe,

quod ea partes maxime sentiant, neque tractari consue-

rint, quo fit, ut ex nouo eo contactu quodammodo ledatur,

nititur autem natura, id, quod molestat propellere, atque ipsi

eo pacto, quo licet, per exsufflationem, ac tussim conatur.

De signis.

Cap. 2.

Signa quidem in tussi frigida, sunt additio
 eius ex frigore, et diminutio ipsius cum di-
 minutione frigoris, et cum calore et plumbei-
 tas faciei, et paruitas sitis. Et quandoque est cum
 frigore catarrhus: et sentitur quoddam descen-
 dere ad pectus, et extensio eius in gutture, et
 [grauitas] cum attractione materiei ad nasum,
 et [projicit illud, quod descendit ad nasum]
 cum rascatione. Et uidentur signa catarrhi in
 commotione, in uis catarrhi, et extensio in eis
 quae sequuntur frontem; et oppilationes in na-
 ribus, et reliquis et quod non expuit in princi-
 pio [rascationis:] deinde expuit quoddam
 phlegmaticum, aut declinans ad citrinitatem, aut
 ad uiriditatem. Et quandoque est cum hoc fe-
 bris. Et signa calidae: sunt inflammatio, et sitis et
 sedatio ab aere frigido maior est, quam sedatio
 eius ab aqua: et rubedo faciei, et magnitudo pul-
 sus. Et signa humidae: sunt humiditas substan-
 tiæ pulmonis; et quod ipsa accidit decrepitis;
 et humedatis, et multitudo stertitionis; et pro-
 prie in somno; et post ipsum. Et signa siccae sunt
 augmentum eius cum motu, et fame; et lenitas
 ipsius, quum sunt quies, et repletio, et apud
 balneum; et potum humedantium. Et signa
 purae in omnibus illis sunt: ut non sit sputum
 om-

Cap. 4.

Cap. 3.

Cap. de acciden-

tibus.

Cap. 8.

Probl. 8.

a B. minoratur.

b B. proiectione
 eius qd descen-
 dit ad guttur.

c B. rei.

d B. faciei sunt
signa faciei.

e a. corrosiu.

f a. mundificatio-
nis.

g B. stupesci-
ua.

h a. humoris
grossi facientis
tussim.
i f B in humo-
re uero subtili
non.

omnino. Et signum eius, quæ est cum materia, est sputum. Et genus quidem materiei, significat genus eius quod spuitur. Et signum eius, quæ fit ab apostematibus, & similibus, est inuentio signorum pleurefis, & peripneumoniarum calidarum, & frigidarum, & aliorum, quæ dicemus in capitulo suo. Et signa eius, quæ fit ex ^d [inflatione, sunt signa inflationis] quæ dicemus, & dolor, & siccitas, & multoties fit humida. Et signa eius, quæ fit ex ulceribus, sunt signa, quæ dicuntur in capitulo vlcetum pulmonis, ex sputo crustarum, aut puris, aut frustorum corporis pulmonis, aut anularum canne, & eius esse, est post catarrhum ^e [mordicatum] & post sputum sanguinis, & apostemata. Et plurimum sicca fit quum est illic materia propter debilitatem expulsiōis, aut ^f [propter anhelitum], sicut scies in capitulo suo. Et signum eius, quæ fit cum communitate, communitate stomachi, est cum eo quod cognoscitur de significationibus agri tudinum stomachi, & additione tussis cum additione dispositionis facientis eam necessariam in stomacho, siue sit repletio, siue sit vacuitas, & secundum cibos: & plurimum eius excitatur apud repletionem, & apud digestionem. Et facta cum communitate hepatis, scitur per signa apostematis hepatis. Et quum apostema est calidum, non est excusatio ex febre: & si non est calidum, non est excusatio a grauitate. Deinde attē de reliquis considerationibus, quas sciisti. Et scias quod res calide subiliant materiam, & non expiuntur: & res frigide, sicut syrupus de papauere, & ^g [pultes] aggregant materiam ad expellendum: veruntamen quum ipsæ superfluunt, congelant. Et syrupus hyssopi non est conueniens, nisi quum queritur absterfio ^h [congregati grossi]. Ipse nanque est absterfor bonus ⁱ [L].

[Quum autem illic non fuerit sputum, neque subtile, neque grossum, tunc agri tudo est asperitas pectoris. Et cura sunt eleuaria mollia, quæ lambuntur. Et quandoque accidit febrientibus tussis: & nisi sedetur tussis, redibit febris ad initium. Et styptica ualde constringunt meatus sputi. Aqua uero hordei, est bona ad aggregandum sputum. Quum ergo retinetur sputum, & febricit homo, tunc iam putre sit materia, & facit cadere in febrem putridam aut hecticam.]

ANNOTATIONES.

cap. I. & deinceps
signa perquiri, quibus singula tussis cause inuicem distinguuntur. atque id quidem diligentissime. Tu uide Tractatum lib. 5 ubi de hac re plura.

De cura.

Cap. 3.

a u. quæritatis.
b a. primitiua.
c a. retentio.

CVra quidem complexionis frigida est, quoniam si est lenis ^a [peruentionis ad ultimum], & est ex causa ^b [frigida] extrinseca, rectificat eam ^c [comprehensio] anhelitus; ipse enim calefacit pulmonem cum facilitate in momento. Et si est necessaria cura fortior ad hoc, aut ad aliud complexionis frigida: tunc ex cura eius est, ut teneat sub lingua auellanam ex myrrha, aut florace factam cum melle, aut

sumat ex face alkitræ cochlearium unum: aut ex ^d terebinthina cum melle, aut bibat ex oleo balsami cum serapino usque ad aurum. Et similiter ^d [sulphur cum ouis forbilibus] & electuarium, quæ lambuntur facta ex mucillaginibus calidis, & ^e [herbibus] cum melle, & cum aqua granidis, & ^f [preparata] super quam projectur mel, aut penithi & ad ministrantur. Et inunctiones super pectus sunt sicut oleum delitio, & oleum narcissinum cum cera rubra, & decanthero. Et confert mel. ros. cum aqua ficum, & passularum, & radice lilij, & capilli ueneris, & oleum amygdalinum cum auro uno ^g [collyrij] dissoluti in ipso. Et confert in ipso decoctio hyssopi, & alsari cum ficibus, & alius. Et ubi eius sint sorbitiones frumentales cum feno greco, & butyro, & ficus, & dactyli, & radice pignoli de Sceni, & olea sint sicut oleum phliscini, & grana pini, & ^h tri cum penithi confertur eis. Carnes autem sint carnes pullorum & gallorum, & ales fidabegi ⁱ [h] ^j [et caro agnorum] & annulorum. Et in secundis mentis uentur phliscis, & granis pini, & passis cum fecum græco, & cannis zuccari, & ficibus, & ^k [chrysomelis], & mufa, & comestio ficum siccatum cum amygdalis, & nucibus abscondit illamque antiqua est, & uinum odoriferum subtile calidum, & aqua mellis. Cura autem tussis calide est cum extinguentibus notis, quæ sunt ex uiscis, & oleis, & linimentis, & unctio. Et ^l [suppositoria] etiam conferunt eis, & fumere in positura ^m [et] ⁿ [mane] & sero ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^{aa} [et] ^{ab} [et] ^{ac} [et] ^{ad} [et] ^{ae} [et] ^{af} [et] ^{ag} [et] ^{ah} [et] ^{ai} [et] ^{aj} [et] ^{ak} [et] ^{al} [et] ^{am} [et] ^{an} [et] ^{ao} [et] ^{ap} [et] ^{aq} [et] ^{ar} [et] ^{as} [et] ^{at} [et] ^{au} [et] ^{av} [et] ^{aw} [et] ^{ax} [et] ^{ay} [et] ^{az} [et] ^{ba} [et] ^{bb} [et] ^{bc} [et] ^{bd} [et] ^{be} [et] ^{bf} [et] ^{bg} [et] ^{bh} [et] ^{bi} [et] ^{bj} [et] ^{bk} [et] ^{bl} [et] ^{bm} [et] ^{bn} [et] ^{bo} [et] ^{bp} [et] ^{bq} [et] ^{br} [et] ^{bs} [et] ^{bt} [et] ^{bu} [et] ^{bv} [et] ^{bw} [et] ^{bx} [et] ^{by} [et] ^{bz} [et] ^{ca} [et] ^{cb} [et] ^{cc} [et] ^{cd} [et] ^{ce} [et] ^{cf} [et] ^{cg} [et] ^{ch} [et] ^{ci} [et] ^{cj} [et] ^{ck} [et] ^{cl} [et] ^{cm} [et] ^{cn} [et] ^{co} [et] ^{cp} [et] ^{cq} [et] ^{cr} [et] ^{cs} [et] ^{ct} [et] ^{cu} [et] ^{cv} [et] ^{cw} [et] ^{cx} [et] ^{cy} [et] ^{cz} [et] ^{da} [et] ^{db} [et] ^{dc} [et] ^{dd} [et] ^{de} [et] ^{df} [et] ^{dg} [et] ^{dh} [et] ^{di} [et] ^{dj} [et] ^{dk} [et] ^{dl} [et] ^{dm} [et] ^{dn} [et] ^{do} [et] ^{dp} [et] ^{dq} [et] ^{dr} [et] ^{ds} [et] ^{dt} [et] ^{du} [et] ^{dv} [et] ^{dw} [et] ^{dx} [et] ^{dy} [et] ^{dz} [et] ^{ea} [et] ^{eb} [et] ^{ec} [et] ^{ed} [et] ^{ee} [et] ^{ef} [et] ^{eg} [et] ^{eh} [et] ^{ei} [et] ^{ej} [et] ^{ek} [et] ^{el} [et] ^{em} [et] ^{en} [et] ^{eo} [et] ^{ep} [et] ^{eq} [et] ^{er} [et] ^{es} [et] ^{et} [et] ^{eu} [et] ^{ev} [et] ^{ew} [et] ^{ex} [et] ^{ey} [et] ^{ez} [et] ^{fa} [et] ^{fb} [et] ^{fc} [et] ^{fd} [et] ^{fe} [et] ^{ff} [et] ^{fg} [et] ^{fh} [et] ^{fi} [et] ^{fj} [et] ^{fk} [et] ^{fl} [et] ^{fm} [et] ^{fn} [et] ^{fo} [et] ^{fp} [et] ^{fq} [et] ^{fr} [et] ^{fs} [et] ^{ft} [et] ^{fu} [et] ^{fv} [et] ^{fw} [et] ^{fx} [et] ^{fy} [et] ^{fz} [et] ^{ga} [et] ^{gb} [et] ^{gc} [et] ^{gd} [et] ^{ge} [et] ^{gf} [et] ^{gg} [et] ^{gh} [et] ^{gi} [et] ^{gj} [et] ^{gk} [et] ^{gl} [et] ^{gm} [et] ^{gn} [et] ^{go} [et] ^{gp} [et] ^{gq} [et] ^{gr} [et] ^{gs} [et] ^{gt} [et] ^{gu} [et] ^{gv} [et] ^{gw} [et] ^{gx} [et] ^{gy} [et] ^{gz} [et] ^{ha} [et] ^{hb} [et] ^{hc} [et] ^{hd} [et] ^{he} [et] ^{hf} [et] ^{hg} [et] ^{hh} [et] ^{hi} [et] ^{hj} [et] ^{hk} [et] ^{hl} [et] ^{hm} [et] ^{hn} [et] ^{ho} [et] ^{hp} [et] ^{hq} [et] ^{hr} [et] ^{hs} [et] ^{ht} [et] ^{hu} [et] ^{hv} [et] ^{hw} [et] ^{hx} [et] ^{hy} [et] ^{hz} [et] ^{ia} [et] ^{ib} [et] ^{ic} [et] ^{id} [et] ^{ie} [et] ^{if} [et] ^{ig} [et] ^{ih} [et] ⁱⁱ [et] ^{ij} [et] ^{ik} [et] ^{il} [et] ^{im} [et] ⁱⁿ [et] ^{io} [et] ^{ip} [et] ^{iq} [et] ^{ir} [et] ^{is} [et] ^{it} [et] ^{iu} [et] ^{iv} [et] ^{iw} [et] ^{ix} [et] ^{iy} [et] ^{iz} [et] ^{ja} [et] ^{jb} [et] ^{jc} [et] ^{jd} [et] ^{je} [et] ^{jf} [et] ^{jj} [et] ^{jh} [et] ^{ji} [et] ^{jj} [et] ^{jk} [et] ^{jl} [et] ^{jm} [et] ^{jn} [et] ^{jo} [et] ^{jp} [et] ^{jq} [et] ^{jr} [et] ^{js} [et] ^{jt} [et] ^{ju} [et] ^{jv} [et] ^{jw} [et] ^{jx} [et] ^{jy} [et] ^{jz} [et] ^{ka} [et] ^{kb} [et] ^{kc} [et] ^{kd} [et] ^{ke} [et] ^{kf} [et] ^{kg} [et] ^{kh} [et] ^{ki} [et] ^{kj} [et] ^{kk} [et] ^{kl} [et] ^{km} [et] ^{kn} [et] ^{ko} [et] ^{kp} [et] ^{kq} [et] ^{kr} [et] ^{ks} [et] ^{kt} [et] ^{ku} [et] ^{kv} [et] ^{kx} [et] ^{ky} [et] ^{kz} [et] ^{la} [et] ^{lb} [et] ^{lc} [et] ^{ld} [et] ^{le} [et] ^{lf} [et] ^{lg} [et] ^{lh} [et] ^{li} [et] ^{lj} [et] ^{lk} [et] ^{ll} [et] ^{lm} [et] ^{ln} [et] ^{lo} [et] ^{lp} [et] ^{lq} [et] ^{lr} [et] ^{ls} [et] ^{lt} [et] ^{lu} [et] ^{lv} [et] ^{lw} [et] ^{lx} [et] ^{ly} [et] ^{lz} [et] ^{ma} [et] ^{mb} [et] ^{mc} [et] ^{md} [et] ^{me} [et] ^{mf} [et] ^{mg} [et] ^{mh} [et] ^{mi} [et] ^{mj} [et] ^{mk} [et] ^{ml} [et] ^{mm} [et] ^{mn} [et] ^{mo} [et] ^{mp} [et] ^{mq} [et] ^{mr} [et] ^{ms} [et] ^{mt} [et] ^{mu} [et] ^{mv} [et] ^{mw} [et] ^{mx} [et] ^{my} [et] ^{mz} [et] ^{na} [et] ^{nb} [et] ^{nc} [et] nd [et] ^{ne} [et] ^{nf} [et] ^{ng} [et] ^{nh} [et] ⁿⁱ [et] ^{nj} [et] ^{nk} [et] ^{nl} [et] ^{nm} [et] ⁿⁿ [et] ^{no} [et] ^{np} [et] ^{nq} [et] ^{nr} [et] ^{ns} [et] ^{nt} [et] ^{nu} [et] ^{nv} [et] ^{nw} [et] ^{nx} [et] ^{ny} [et] ^{nz} [et] ^{oa} [et] ^{ob} [et] ^{oc} [et] ^{od} [et] ^{oe} [et] ^{of} [et] ^{og} [et] ^{oh} [et] ^{oi} [et] ^{oj} [et] ^{ok} [et] ^{ol} [et] ^{om} [et] ^{on} [et] ^{oo} [et] ^{op} [et] ^{oq} [et] ^{or} [et] ^{os} [et] ^{ot} [et] ^{ou} [et] ^{ov} [et] ^{ow} [et] ^{ox} [et] ^{oy} [et] ^{oz} [et] ^{pa} [et] ^{pb} [et] ^{pc} [et] ^{pd} [et] ^{pe} [et] ^{pf} [et] ^{pg} [et] ^{ph} [et] ^{pi} [et] ^{pj} [et] ^{pk} [et] ^{pl} [et] ^{pm} [et] ^{pn} [et] ^{po} [et] ^{pp} [et] ^{pq} [et] ^{pr} [et] ^{ps} [et] ^{pt} [et] ^{pu} [et] ^{pv} [et] ^{pw} [et] ^{px} [et] ^{py} [et] ^{pz} [et] ^{qa} [et] ^{qb} [et] ^{qc} [et] ^{qd} [et] ^{qe} [et] ^{qf} [et] ^{qg} [et] ^{qh} [et] ^{qi} [et] ^{qj} [et] ^{qk} [et] ^{ql} [et] ^{qm} [et] ^{qn} [et] ^{qo} [et] ^{qp} [et] ^{qq} [et] ^{qr} [et] ^{qs} [et] ^{qt} [et] ^{qu} [et] ^{qv} [et] ^{qw} [et] ^{qx} [et] ^{qy} [et] ^{qz} [et] ^{ra} [et] ^{rb} [et] ^{rc} [et] rd [et] ^{re} [et] ^{rf} [et] ^{rg} [et] ^{rh} [et] ^{ri} [et] ^{rj} [et] ^{rk} [et] ^{rl} [et] ^{rm} [et] ^{rn} [et] ^{ro} [et] ^{rp} [et] ^{rq} [et] ^{rr} [et] ^{rs} [et] ^{rt} [et] ^{ru} [et] ^{rv} [et] ^{rw} [et] ^{rx} [et] ^{ry} [et] ^{rz} [et] ^{sa} [et] ^{sb} [et] ^{sc} [et] ^{sd} [et] ^{se} [et] ^{sf} [et] ^{sg} [et] ^{sh} [et] ^{si} [et] ^{sj} [et] ^{sk} [et] ^{sl} [et] sm [et] ^{sn} [et] ^{so} [et] ^{sp} [et] ^{sq} [et] ^{sr} [et] ^{ss} [et] st [et] ^{su} [et] ^{sv} [et] ^{sw} [et] ^{sx} [et] ^{sy} [et] ^{sz} [et] ^{ta} [et] ^{tb} [et] ^{tc} [et] ^{td} [et] ^{te} [et] ^{tf} [et] ^{tg} [et] th [et] ^{ti} [et] ^{tj} [et] ^{tk} [et] ^{tl} [et] tm [et] ^{tn} [et] ^{to} [et] ^{tp} [et] ^{tq} [et] ^{tr} [et] ^{ts} [et] ^{tt} [et] ^{tu} [et] ^{tv} [et] ^{tw} [et] ^{tx} [et] ^{ty} [et] ^{tz} [et] ^{ua} [et] ^{ub} [et] ^{uc} [et] ^{ud} [et] ^{ue} [et] ^{uf} [et] ^{ug} [et] ^{uh} [et] ^{ui} [et] ^{uj} [et] ^{uk} [et] ^{ul} [et] ^{um} [et] ^{un} [et] ^{uo} [et] ^{up} [et] ^{uq} [et] ^{ur} [et] ^{us} [et] ^{ut} [et] ^{uu} [et] ^{uv} [et] ^{uw} [et] ^{ux} [et] ^{uy} [et] ^{uz} [et] ^{va} [et] ^{vb} [et] ^{vc} [et] ^{vd} [et] ^{ve} [et] ^{vf} [et] ^{vg} [et] ^{vh} [et] ^{vi} [et] ^{vj} [et] ^{vk} [et] ^{vl} [et] ^{vm} [et] ^{vn} [et] ^{vo} [et] ^{vp} [et] ^{vq} [et] ^{vr} [et] ^{vs} [et] ^{vt} [et] ^{vu} [et] ^{vv} [et] ^{vw} [et] ^{vx} [et] ^{vy} [et] ^{vz} [et] ^{wa} [et] ^{wb} [et] ^{wc} [et] ^{wd} [et] ^{we} [et] ^{wf} [et] ^{wg} [et] ^{wh} [et] ^{wi} [et] ^{wj} [et] ^{wk} [et] ^{wl} [et] ^{wm} [et] ^{wn} [et] ^{wo} [et] ^{wp} [et] ^{wq} [et] ^{wr} [et] ^{ws} [et] ^{wt} [et] ^{wu} [et] ^{wv} [et] ^{ww} [et] ^{wx} [et] ^{wy} [et] ^{wz} [et] ^{xa} [et] ^{xb} [et] ^{xc} [et] ^{xd} [et] ^{xe} [et] ^{xf} [et] ^{xg} [et] ^{xh} [et] ^{xi} [et] ^{xj} [et] ^{xk} [et] ^{xl} [et] ^{xm} [et] ^{xn} [et] ^{xo} [et] ^{xp} [et] ^{xq} [et] ^{xr} [et] ^{xs} [et] ^{xt} [et] ^{xu} [et] ^{xv} [et] ^{xw} [et] ^{xx} [et] ^{xy} [et] ^{xz} [et] ^{ya} [et] ^{yb} [et] ^{yc} [et] ^{yd} [et] ^{ye} [et] ^{yf} [et] ^{yg} [et] ^{yh} [et] ^{yi} [et] ^{yj} [et] ^{yk} [et] ^{yl} [et] ^{ym} [et] ^{yn} [et] ^{yo} [et] ^{yp} [et] ^{yq} [et] ^{yr} [et] ^{ys} [et] ^{yt} [et] ^{yu} [et] ^{yv} [et] ^{yw} [et] ^{yx} [et] ^{yy} [et] ^{yz} [et] ^{za} [et] ^{zb} [et] ^{zc} [et] ^{zd} [et] ^{ze} [et] ^{zf} [et] ^{zg} [et] ^{zh} [et] ^{zi} [et] ^{zj} [et] ^{zk} [et] ^{zl} [et] ^{zm} [et] ^{zn} [et] ^{zo} [et] ^{zp} [et] ^{zq} [et] ^{zr} [et] ^{zs} [et] ^{zt} [et] ^{zu} [et] ^{zv} [et] ^{zw} [et] ^{zx} [et] ^{zy} [et] ^{zz} [et] ^{aa} [et] ^{ab} [et] ^{ac} [et] ^{ad} [et] ^{ae} [et] ^{af} [et] ^{ag} [et] ^{ah} [et] ^{ai} [et] ^{aj} [et] ^{ak} [et] ^{al} [et] ^{am} [et] ^{an} [et] ^{ao} [et] ^{ap} [et] ^{aq} [et] ^{ar} [et] ^{as} [et] ^{at} [et] ^{au} [et] ^{av} [et] ^{aw} [et] ^{ax} [et] ^{ay} [et] ^{az} [et] ^{ba} [et] ^{bb} [et] ^{bc} [et] ^{bd} [et] ^{be} [et] ^{bf} [et] ^{bg} [et] ^{bh} [et] ^{bi} [et] ^{bj} [et] ^{bk} [et] ^{bl} [et] ^{bm} [et] ^{bn} [et] ^{bo} [et] ^{bp} [et] ^{bq} [et] ^{br} [et] ^{bs} [et] ^{bt} [et] ^{bu} [et] ^{bv} [et] ^{bw} [et] ^{bx} [et] ^{by} [et] ^{bz} [et] ^{ca} [et] ^{cb} [et] ^{cc} [et] ^{cd} [et] ^{ce} [et] ^{cf} [et] ^{cg} [et] ^{ch} [et] ^{ci} [et] ^{cj} [et] ^{ck} [et] ^{cl} [et] ^{cm} [et] ^{cn} [et] ^{co} [et] ^{cp} [et] ^{cq} [et] ^{cr} [et] ^{cs} [et] ^{ct} [et] ^{cu} [et] ^{cv} [et] ^{cw} [et] ^{cx} [et] ^{cy} [et] ^{cz} [et] ^{da} [et] ^{db} [et] ^{dc} [et] ^{dd} [et] ^{de} [et] ^{df} [et] ^{dg} [et] ^{dh} [et] ^{di} [et] ^{dj} [et] ^{dk} [et] ^{dl} [et] ^{dm} [et] ^{dn} [et] ^{do} [et] ^{dp} [et] ^{dq} [et] ^{dr} [et] ^{ds} [et] ^{dt} [et] ^{du} [et] ^{dv} [et] ^{dw} [et] ^{dx} [et] ^{dy} [et] ^{dz} [et] ^{ea} [et] ^{eb} [et] ^{ec} [et] ^{ed} [et] ^{ee} [et] ^{ef} [et] ^{eg} [et] ^{eh} [et] ^{ei} [et] ^{ej} [et] ^{ek} [et] ^{el} [et] ^{em} [et] ^{en} [et] ^{eo} [et] ^{ep} [et] ^{eq} [et] ^{er} [et] ^{es} [et] ^{et} [et] ^{eu} [et] ^{ev} [et] ^{ew} [et] ^{ex} [et] ^{ey} [et] ^{ez} [et] ^{fa} [et] ^{fb} [et] ^{fc} [et] ^{fd} [et] ^{fe} [et] ^{ff} [et] ^{fg} [et] ^{fh} [et] ^{fi} [et] ^{fj} [et] ^{fk} [et] ^{fl} [et] ^{fm} [et] ^{fn} [et] ^{fo} [et] ^{fp} [et] ^{fq} [et] ^{fr} [et] ^{fs} [et] ^{ft} [et] ^{fu} [et] ^{fv} [et] ^{fw} [et] ^{fx} [et] ^{fy} [et] ^{fz} [et] ^{ga} [et] ^{gb} [et] ^{gc} [et] ^{gd} [et] ^{ge} [et] ^{gf} [et] ^{gg} [et] ^{gh} [et] ^{gi} [et] ^{gj} [et] ^{gk} [et] ^{gl} [et] ^{gm} [et] ^{gn} [et] ^{go} [et] ^{gp} [et] ^{gq} [et] ^{gr} [et] ^{gs} [et] ^{gt} [et] ^{gu} [et] ^{gv} [et] ^{gw} [et] ^{gx} [et] ^{gy} [et] ^{gz} [et] ^{ha} [et] ^{hb} [et] ^{hc} [et] ^{hd} [et] ^{he} [et] ^{hf} [et] ^{hg} [et] ^{hh} [et] ^{hi} [et] ^{hj} [et] ^{hk} [et] ^{hl} [et] ^{hm} [et] ^{hn} [et] ^{ho} [et] ^{hp} [et] ^{hq} [et] ^{hr} [et] ^{hs} [et] ^{ht} [et] ^{hu} [et] ^{hv} [et] ^{hw} [et] ^{hx} [et] ^{hy} [et] ^{hz} [et] ^{ia} [et] ^{ib} [et] ^{ic} [et] ^{id} [et] ^{ie} [et] ^{if} [et] ^{ig} [et] ^{ih} [et] ⁱⁱ [et] ^{ij} [et] ^{ik} [et] ^{il} [et] ^{im} [et] ⁱⁿ [et] ^{io} [et] ^{ip} [et] ^{iq} [et] ^{ir} [et] ^{is} [et] ^{it} [et] ^{iu} [et] ^{iv} [et] ^{iw} [et] ^{ix} [et] ^{iy} [et] ^{iz} [et] ^{ja} [et] ^{jb} [et] ^{jc} [et] ^{jd} [et] ^{je} [et] ^{jf} [et] ^{jj} [et] ^{jh} [et] ^{ji} [et] ^{jj} [et] ^{jk} [et] ^{jl} [et] ^{jm} [et] ^{jn} [et] ^{jo} [et] ^{jp} [et] ^{jq} [et] ^{jr} [et] ^{js} [et] ^{jt} [et] ^{ju} [et] ^{jv} [et] ^{jw} [et] ^{jx} [et] ^{jy} [et] ^{jz} [et] ^{ka} [et] ^{kb} [et] ^{kc} [et] ^{kd} [et] ^{ke} [et] ^{kf} [et] ^{kg} [et] ^{kh} [et] ^{ki} [et] ^{kj} [et] ^{kl} [et] ^{km} [et] ^{kn} [et] ^{ko} [et] ^{kp} [et] ^{kq} [et] ^{kr} [et] ^{ks} [et] ^{kt} [et] ^{ku} [et] ^{kv} [et] ^{kx} [et] ^{ky} [et] ^{kz} [et] ^{la} [et] ^{lb} [et] ^{lc} [et] ^{ld} [et] ^{le} [et] ^{lf} [et] ^{lg} [et] ^{lh} [et] ^{li} [et] ^{lj} [et] ^{lk} [et] ^{ll} [et] ^{lm} [et] ^{ln} [et] ^{lo} [et] ^{lp} [et] ^{lq} [et] ^{lr} [et] ^{ls} [et] ^{lt} [et] ^{lu} [et] ^{lv} [et] ^{lw} [et] ^{lx} [et] ^{ly} [et] ^{lz} [et] ^{ma} [et] ^{mb} [et] ^{mc} [et] ^{md} [et] ^{me} [et] ^{mf} [et] ^{mg} [et] ^{mh} [et] ^{mi} [et] ^{mj} [et] ^{mk} [et] ^{ml} [et] ^{mm} [et] <

& decoquatur inspissando ad inspissationem
 iuleb, & si non fuerit humidum, infundatur se-
 men sicci contriti in aqua die & nocte: deinde
 decoquatur in ⁹ aqua. Si autem necessariū
 fuerit quod est fortius, tunc aggregetur cū eo
 cortex, & proprie nigri. Et si res fortior fiat,
 ponatur cū eo modicum de semine hyusquia
 mī aut dissoluatur in eo parum opij. Cura au-
 tem complexionis humidæ, & humiditatis in
 ipso pulmone est, cum exsiccatis exsiccanti-
 bus, committis cum absteruis, ex quibus est cō-
 positum secundum hunc modum. Recipe bo-
 lā armeni, dragacanthi, gummi arabici, omniū
 ana partem vnam, calamēthi hyssopi, & thymi,
 cinnamomi, iros, capilli veneris, omnium ana
 partem s. conficiatur, & administretur. Cura
 autem complexionis sicce hæc est. Impossibi-
 le enim est, quin aut sit febris, aut non sit feb. Si
 autem non fuerit febris, tunc conuenientior re-
 rum cum reliquo regimine. Et si fuerit febris,
 ministrentur res humectantes cibitæ, & ad-
 ministrentur cerataria in frigidatua nota, &
 dum semper cum oleis, & sorbeant sorbitio-
 rio composita, tunc componatur regimen. Et
 si est illic materia subtilis, matura eam cum
 uero, & simplicibus, & electuariis de papa-
 comas in antidotario. Si autem fuerit grossa,
 dissolue eam, & absterge ipsam secundum con-
 ditiones prædictas in eis, quæ præterierunt, ita
 ut non calefacias nisi cum æqualitate: imo stu-
 as, & administrea mundificatiua prædicta. Et ex
 eis quæ sunt magis propria huic loco, est & glu-
 tinum alimbat cum melle, aut semen croci hor-
 lura sui de melle, aut ciperi cum equali men-
 canthi. unc. j. & amygdalarum dulcium aqua
 le, & confert valde. Aut sumantur tria oua (in
 tegra), & duplum eorum mellis, & medietas
 ipsorum de butyro, & sumantur piperis. xl. gra-
 na conterantur, & misceantur omnia illa, &
 ex eis mane, & sero, & etiam sumantur capita
 vii. porri de sceni, & decoquantur in tribus li-
 bris aquæ, donec remaneat tertia, & coletur, &
 permisceatur cum residuo succi corticis eius,
 & melle, & decoquatur, & etiam sumantur ro-
 botia vnum, & grana vii. pini vnum, gummi al-
 bus, fiat ex eis electuarium. iiii. mellis quantum
 num. Recipe calamēthi fluuiialis, v. unc. gra-
 na pini, & seminis vrtice omnium an. un.
 fiantur cum melle, & administrentur. Aut su-
 mantur dactylorum carnosorum v. partes, [ni
 an. partes. ij. & herbi. xx. partes, & conficiantur cū
 melle despumato. Aut sumantur croci, spicæ aro-
 mati, & amygdalarum an. iij. partes, myrrha, & [liij
 amygdalarum an. iij. partes,] conficiantur cū melle
 colato, & ad antiquam detur in potu alkitrā

cum melle factum ² [electuarium,] aut costi
 indi cum aqua anethi, decocti, quantitas sacra
 iati cum cochleario olei sisamini, & etiam se-
 men lini frixum cum melle solum, aut cū pi-
 peris mensura vna pro omnibus. aut calamē-
 thi, & etiam lambendo, sumant mel sthoracis ca-
 lamitæ, cum melle apum, & opo panacum etiā,
 & sinapi, & amygdalas amaras, & etiam mithri-
 datum. Et pueris quidem sufficiunt. [sorbitio
 nes decoctæ cum lacte nutritis, donec sint] in
 essentia mellis, aut cum aqua foeniculi humi-
 di. Et si cautā fuerit in ea catarrhus, curetur ca-
 tarrhus. Et si fuerit necessaria in prohibitione
 illius, & administratio emplastri de ficibus, ad-
 ministretur super caput, & teneatur sub lingua
 omni hora, & in nocte, proprie [granum vnū
 amyli:] & fiat gargarisma cum stypticis, quæ
 non habent saporem acetosum, neque sapore
 ponticum, & cum deiacur simplici, si fuerit ca-
 liditas, aut cum myrrha, & croco, & alijs, si fue-
 rit frigiditas. In cura autem factæ ab apostema-
 tibus, & ulceribus i pulmone, & pectore, fiat re-
 uersio ad illud, quod dicemus in capitulo pleu-
 resis, & peripneumonie, & apostematis hepatis
 & phthisis. Et ad tussim quidem fiunt pilulæ,
 quæ tenentur in ore. ex eis nanque sunt pilulæ
 ad tussim calidam, quæ in ore tenentur, de qb.
 sunt pilulæ bichithæ notæ, & ex illis sunt, pilu-
 læ composita ex succo liquiritie, & gummi, &
 dragacantho, & amylo, & mucillagine psylli, &
 granis cydoniorum, & medulla granorum cu-
 cumeris [et cōde] & cucurbitæ [et citroli]
 & expodio, & granis papaueris, & similibus.
 Et quandoque fiunt secundum hunc modum
 Amylum, & dragacanthum, & succus liquiri-
 tie, formantur in pilulas cum succo lactuce. Et
 de illis sunt pilulæ ad tussim frigidam factæ ex
 succo liquiritie, & [tamarindis] mundatis,
 & medulla tritici, & croco, & dragacantho,
 & granis pini, & granis corti, & granis myrti, &
 & semine papaueris, & cortices ipsius, & aniso,
 & anetho, & myrrha, & croco, & penidijs. Et
 de illis sunt pilulæ, quibus queritur stupefactio,
 & dormitio, & est intentio in eis narcotica, &
 admiscetur eis medicina bezahar calidæ, nā
 ex pilulis expertis ad illud, & sunt sedantes tus-
 sim antiquam, noctuam, sunt pilulæ de stora-
 ce notæ. Et iterum sumantur sthoracis, & casto-
 rei, & assari, & opij partes æquales, & fiat ex eis
 pilulæ, & teneantur in ore, & etiam seminis hy-
 usquiami partes. vj. granorum pini. iij. croci. j.
 conficiantur cum rob, & informantur pilulæ, &
 etiam sthoracis & myrrhæ, & opij omnium an.
 unc. s. olei de balsamo, croci omnium ana dar-
 kimet. ij. fiant pilulæ ad modum & herbi. Et quā-
 doque administrantur in tussi antiqua, humi-
 da, suffumigationes prædictæ in capitulo asth-
 matis. Et quum humiditas est pertiniens ad
 quantitatem, administra suffumigationem ex
 arsenico rub et stercore leporis & farina hor-
 dei, et corticibus phisticorum confectis cum
 vitellis ouorum, et troch. formatis ex eis, quo-
 rū quisque sit. i. et exsiccantur in sole, et suffu-
 migatio fiat cum eo tribus vicibus, et etiā ari-
 fol. & [et sthoracis, et galbani æquales su-
 mantur partes arsenici secundum quantitatem
 omnium, conficiantur cū melle, et butyro vac

z B. in modum
loch.

a B. calamēthi
decoctū cū la-
mulieris donec
sic.

b B. pilula de a-
mylo.

c s. longi arcua-
ti.
d s. cucumeris
rotundi & cucu-
meri cōmuni.

e B. tamarkey-
run.

f s. erui.

f s. & myrrha

AVIC.

Si cino,

g. a. cum uia.

eino, & fiant inde similitudines auellang, & fiat suffumigatio & f. [] ex eis. Sed tussis fa-
ctæ in febribus, iam singulare ordinauimus re-
gimen apud febrium accidentia.

ANNOTATIONES.

Cap. 2. Habes & de hac re plura ex Gal. 7. de comp. med. per
loc. Tralliano lib. 3. nec non Paulo lib. 3. Sed uide & Cel-
Cap. 4. sum lib. 4. & Rasin 9. ad Almanf.

De spūto sanguinis.

Cap. 4.

a. B. uolentam.

b. B. interiori ip-
sius, aut cā con-
iuncta, & est aut
in uenis, aut a-
lijs, & illa quæ
est in uenis, aut
est incisio, aut
scissio, aut aper-
tio, & dilatatio.

e. B. coarctata.

d. — B.

e. B. & hoc, aut
propter multi-
tudinem cibi &
diminutionem.

Sanguis quandoque egreditur spuendo, &
est ex partibus oris, & quæque egreditur
rascando, & est ex partibus gutturis, & quando
que egreditur cum uehementiore rascatione,
& est ex canna: & quandoque egreditur uomē-
do, & est ex meri, & ex ore stomachi, & ex sto-
macho, & hepate: & quandoque egreditur tussif-
fendo, & est ex partibus pectoris, & pulmonis.
Et in illo quidem, qui est ex pectore, non est tā-
tum timoris, quantum est in eo, qui est ex pul-
mone. Illud enim quod est ex pectore, sanatur
uelociter, & si non sanatur, nō habet malitiam
ulcerum pulmonis, & multoties fit uleus fistu-
losus, medians omni hora cum spūto sangui-
nis. Et cause propinquæ omnibus illis, sunt uul-
nus, propter causam primitiuam ex percussio-
ne, aut casu super pectus, aut super hepar, & ue-
lamen, aut rem incisiuam: aut tussim, & sicquæ
tem: aut uociferationem: aut acuitatem uocis
sine gradatione: aut rixam: & propter hoc mul-
tiplicatur in demoniacis, & in illis, qui rixan-
tur ab omni re. & quandoque procedit ex uom-
itu laborioso, proprie in preparatis. et quan-
doque procedit ex assumptione solutiunorum
acutorum, aut ciborum calidorum, sicut alio-
rum, & ceparum, aut timore, & angustia acuen-
te sanguinem: aut dormitione non super strata-
tum, aut sanguifuga adherente gutturi, & b. [ra-
dici eius, & illud aut est in uenis, aut alijs, & id
quod est in uenis, aut est incisio, aut perforatio,
aut apertio dilatata] ab acuitate, aut mollifica-
tio, aut corrosio propter acuitatem humoris,
aut propter raritatem refudatiam. & multo-
ties dilatantur meatus, qui sunt inter partes cā-
næ, & arterias supra illam. quæ ē in natura, quæ-
re refudat sanguis ad cannā. & illud quod non
est in uenis, aut est uulnus, aut uleus a uulnere,
aut a corrosione, aut putrefactione, quum era-
dicatur ex membro aliquid, & quandoque est
ab apostemate sanguineo in pulmone, ex quo
refudat sanguis: & huiusmodi quidem aposte-
ma est incolume, quoniam est sanguineum, &
quoniam refudat materia non [prohibita] ne-
que ingrossata: & quandoque inueniuntur om-
nes istæ cause d. [in pulmone] nisi sanguifuga.
et harum causarum coniunctarum sunt cause
magis antecedentes, et sunt, aut multitudo ma-
teriei: [aut multitudo ciborum, et dimissio]
exercitij: aut quia ipse sunt superfluitates a præ-
paratione naturæ, sicut accidit illi, de quo lo-
cuti fuimus in libro uniuersalium, apud dimis-
sionem exercitij: aut retentionē mēstruorum,
aut sanguinis hæmorrhoidarum. aut abscissio-
nem membri, aut propter acuitatem suam, aut

propter uehementiam motus sui, aut propter
uentositatem in uenis [facientem eas laborio-
boriosas,] et proprie in alatis, quoniam illud
multiplicatur in eis. g. [Preparationes autem
continentes materiam sunt] propter frigus co-
stringens eam, et faciens dilatationem eius di-
ficilem: quare non obedit uirtuti laboranti
illo cum dilatatione, imo cum h. [attractione]
aut propter caliditatem extrinsecam, aut intrin-
secam, aut siccitatem, quæ iam preparauit eam
ad illud, quod est cum inspissatione, aut pro-
potione. f. ad scissionem a qualibet causa: quare di-
pter humiditatem mollescentem eam: quare di-
latantur pori eius: aut obuiationem [calidæ]
aut corrosiui, aut incisui, aut putrefactiui. Qui
ergo accidit repletio sanguinea, incipit natura
expellere materiam ad quamcunque prepara-
tione est ei, quum sit uehementius prepara-
ta. aut [sit propinquior] loco superfluitatis
quare expellit eam cum spūto, aut solutione ex
hæmorrhoidibus, aut in menstrui, aut in flu-
xi sanguinis narium. Quod si uene fuerint for-
te, quæ non [resoluntur] a sanguine, acci-
dit mors subito propter effusionem sanguinis
ad concauitatem uenarum. & ille cui accidit
spūm sanguinis, est preparatus, ut adueniat
et ille sanguinis: nam ipsum sanguinis
cundum plurimum sit a uulnere, & uulnus de-
clinat ad hoc, ut uleus fiat. Et quando succedit
spūto sanguinis retenti spūm sanguinis, et
uulnere, quod sit hoc secundum accidentia
uulnere, ad quod conuertitur est uolnus ex nar-
e multoties est sanguis, qui expulitur ex nar-
bus, cursans ex capite ad pulmonem. Quum
que spūm sanguinis est ex partibus pulmonis
comitantur ipsum duo timores. timor super
fluitatis eius, et timor uulnere, ne fiat uleus
non est omne spūm sanguinis timoratum,
imò illud quod non retinetur, aut quod est ei
febre. et multoties quidem est spūm sangui-
nis causa sanitatis apostematis in hepate,
aut splene.

ANNOTATIONES.

Sanguinis spūm symptoma est, excretū uidelicet
ter naturam: parte in qua continebatur, uel exesse, uel
pta, uel ore alius uena patefacto. prima dicitur
secundum uetus caput, tertium dicitur ueni appo-
secundum uetus caput, tertium dicitur ueni appo-
quod ait Celsus li. 4. Quo fit, ut morbus, qui proxime
symptomatis origo est, uel in compositione sit, uel in
ne continui. sequuntur uero duo in aut internas causas
morum. si quantitatem uel qualitatem, aut exteras, caput
vulnus, percussione, uociferationem frigoris, quod Hippo-
docet 5. aph. 24. & Gal. notat 4. de loc. aff. & calorem
quod idem Hippoc. eodem 5. aph. A quacunque parte
hoc symptoma prouenerit, hominem terrere potest, quod
dos, & eiusdem Hippoc. sententia 4. aph. sanguinem expe-
ri, qualiscunque sit, malum, nisi etiam id critica excreta
fiat. Habet aut sanguinis relectio modo quidem morbus
do etiam magis periculi, pro & sanguinis. Exiit enim
tur, & pro loci, a quo emanat, differtentia. Exiit enim
ginginis, modo ex ere, nonnunquam a summi fuit
palumne, pectore, latere, iecore, uentre, uel a quocunque
author noster, & Celsus libro quarto, & Gal. li. 4.

f B. Interpolatio
nibus.

g B. contrariū.

h B. sitis iacen
do
i B. preparatio
nis.

k B. Scingrossio.
Alia litera.
subtilis.

l B. proprie.
m f a. possibili

n B. Alia litera.
regendo.

o B. harire.

piatur sanguis in ^f [expulsionibus] inter quas
sint tres horæ, quasi ipse sit cum conseruatione
virtutis; Phlebotomia enim attrahit sanguinē
ad ^g [vacuum] & prohibet etiam aduentum a-
postematis in vulnere. Et fricentur eorum ex-
tremitates, & ligentur, incipiendo a superiori-
bus ad inferiora, & interdicantur eis res prædi-
ctæ, & temperentur eorum acres. Et sint eorū ^h
[somni] super latus & secundum formam, i [q̄
est sicut preparatio] ut non cadant aliqua par-
tes pectoris super alias. Et quandoque est eis cō-
ueniens, ut in potu sumant acetum mistum cū
aqua, ipsum enim prohibet sanguinis cursum,
& mundificat partes pectoris, & pulmonis ex
sanguine, si retinetur in ipso: quare non con-
gelatur. Et sumant in potu medicinas frigidas
glutinativas: nā glutinatio hic est melius, quo
occupari oportet. Et quādo reperitur cum glu-
tinatione mundificatio, est ultimum eius, qđ
quæritur. Et psyllium est iuuatium cum infri-
gitatione sua: & ubi est sitis, est vehemētis iua-
menti. Et quandoque est necessarium ut cum
eo misceantur narcotica propter duas res, qua-
rum una est sedatio sanguinis, ^k [& etiam sub-
filiatio] eius, & secunda est dormitio, & remo-
tio motus, & ego dicam medicinas communes
speciebus sputi sanguinis in fine huius capituli.
Quum ergo accidit sputum sanguinis ex ca-
tarrho, & non est catarrhus acutus, pūgitivus,
valde cholericus, phlebotometur homo statim,
& affluetur ligatio extremitatum eius, descen-
dendo a superioribus ad inferiora, & fricentur
cum oleo de oliuis calido, aut cum vnguento
calido, sicut est oleum cucumeris asinini & si-
milis ei, & non inungatur caput omnino. Et
sint cibi eorum triticum cum aliquo pontico-
rum secundum semitam sorbitionis, sintque
pontica ista ex fructibus, & quæ eis simulantur,
& apud debilitatem cibentur pane infuso in a-
ceto misto cum aqua frigida, & administretur
in eis clystere acutum ad attrahendum materiā
a partibus capitis ^l [] quum non fue-
rit phlebotomia ^m [] propter prohibi-
tionem. Et oportet vt studium impendatur
in ⁿ [in frigidando] caput quantum possibile
est, & non impēdatur plurimum studium in
humectando ipsum. Et ex eis, quæ conferunt
ei, est tribuere ipsi in potu trociscos de Kara-
be. Quumque non valent ea, quæ diximus, non
est excusatio curæ catarrhi, & retentionis eius
cum eis, quæ sunt sicut abrasio capitis, & admi-
nistratio emplastri facti ex stercore columbi-
no, quod more emplastri superponatur, & re-
moueatur secundum necessitatem. Et Gal. qui-
dem dixit, quod mulieri sputum sanguinis ad-
uenit ex catarrho, quam clysterizauit clysteri a-
cuto, & proprie quia non erat possibile phlebo-
tomare eam, quia iam remanserat, iij. diebus,
& fuerat debilitata, & cibauit eam ^o [pultibus]
& fructibus in quib. etiam erat stypticitas, quo-
niam spatium eius cum cibo lōginquum erat,
& curauit caput eius cum medicamine colum-
bini stercoreis, & præcepit eam ingredi balneū
propter medicamē, & non inunxit caput eius,
vt non humectaretur, & dedit ei in potu theria-
cam recentem, ut faceret eam dormire. Nam
hæc theriaca fortis opij est, ut dormire faciat, &

prohibet commotionē tussis, & sedat ensem
materiei cum ingrossatione. In die vero ieu-
do huius medicaminis, non peruenit ad mō-
dum eam: imō dimisit eam quietam, tranqui-
llam, cum tamen necessaria foret ei mundifica-
tio pulmonis. Et plurimum quo eam rexit, iust
quod fricauit extremitates eius, & dedit ei in
potu quantitatem fabæ de theriaca recente, mi-
nus quam ^p [herbi.] & fuit intentio eius, ut gra-
datim duceret eam ad mel, ut mundificaretur
cum eo pulmo, deinde dimisit eam quietam, de
inde fricuit extremitates eius, & dedit ei, post illud
aquam hordei cum paucis panis, vt viuifica-
retur virtus, & in die. iij. dedit ei theriacam an-
tiquam, cum melle plurimo, vt mundificaretur
pulmonem eius uehementer. Et cibauit eam
reliquis diebus secundum quod oportuit, & re-
xit eam regimine conualescentium, & cum hor-
iam posuerat super caput eius hora post hora
ex ceratario gumæ rute syluestris, & in oleo
ei balneum. Et hoc regimen est bonum. Et o-
portet ut sit theriaca inter duos menses, utque
ad iij. Ipsa nanque dormire facit, & retinet ca-
tarrhum, & non appropinquatur capiti illius
olea. Et necessaria est abrasio capitis ad admini-
strandum ista rubificantia: ^q [& si non sufficit
tem] mulieribus. Et necessaria est ventris cly-
statio cum eis, quæ sunt sicut phlebotomia, &
lic multitudo. & ^r [post illud phlebotomia]
deinde adhibeantur medicinae rubificantia
in eo quod est ex scissura venæ, aut in cunone
eius, & est causa eius repletio, oportet ut non re-
betur ager quantum possibile est, imō ieiunet
tribus diebus, in quo sufficiat omni die cibatio
eius ex aliquo uiscoso. Et quando non appo-
casus virtutis, tunc expellatur a cibatione. Et si
tuum plus possibile est vique ad quartam, cibe-
metur calis uirtutis timore necessario, aut
tur eo, a quo generatur humor glutinatio, aut
declinuat frigus, & in quo sit glutinatio, & prop-
inuitatio, et tenacitas, & stypticitas, & proprie
ingrossatio sanguinis, sicut ^s [alketiliati] cum
extremitatibus, et sicut capita, et sicut oua testu-
lia, et sicut tri ^t [proprie quod decoquitur cum
lentibus,] et sicut lentes, et iuiuæ, et quante
possibile est ^u []
non comedat illud quod fortem faciat: et
contentus aqua hordei et proprie decocta cu
lentibus aut iuiuibus, aut cydoniis, et pane in
lentibus aut iuiuibus, aut aliquo accroto, aut
sit ^v [fulcitum] siue non sit ^x [fulcitum] de quo
sit in aqua frigida ^y [cum] lac vaccinum de quo
sit in frigidatum actu. Et lac vaccinum de quo
butyrum est extractum, quando propter stypticita-
agritudo, est iuuatium propter stypticita-
et frigiditatem suam: et lac ^z [conseruatum]
pter glutinationem suam, et suam inuolucra-
nem. Si autem non ^b [sufficit] aradum
guine, fiat phlebotomia. Et oportet vt
sunt vehemētis iuuamenti eis ^a [præcedentibus]
sint cibi istorum, & eorum qui ^a [præcedentibus]
eos] frigidi actu. Et casus recens non iuuat
valde iuuat eos. Et quando cibantur illa, quæ
lis eis, carne, eligantur ex carnibus illa, quæ
pauci sanguinis, sicut leues, sicut sunt carnes co-
lumbinarū agrestium, et turturum, et peracum
decocta in stypticis, et ponticis. Et ex rebus
expertis in abscidendo iterationem

fortat iuuamentum. et ad summum cura cori
est mundificatio ^k [et euacuatio] cum phlebo-
tomia et alijs: et cibi boni chymi. Et ex eis qui
dem, quæ sanant corrosionem, sunt thus, et myr-
ra, et sanguis draconis, 1† [] et semen
portulacæ, et radix maluæ. et troch. stellæ, in
quibus additur opij medietas partis, et medici-
næ composite, quas dixit Paulus, et nos dice-
mus in antidotario. Et eorum medicinæ ad
hoc inuatiuæ sunt illæ, in quibus ponuntur ^m
[cedenigi], et sanguis draconis. et Karabæ, et
sandaraca, et lutum sigillatum, et ad ultimum,
omne exsiccatium, mundificatium, inuica-
tium, consolidatium. Factum autem pe-
ctore curatur cum emplastris, et medicinis, in
quibus est substantia subtilis, quæ admittit sunt
eis, et sunt illæ, quas diximus, ut perueniant ad
pectus. ⁿ [Albedarungi uero in seipso] coniū-
git inter duas res, ^o† [] quum
existimatur quod causa sputi sanguinis sit ^p rū-
ptura. Et] medicinæ prædictæ omnes sunt co-
puenientes ad hoc. Et quum existimatur, quod
causa sit frigus faciens euenire sputum sangui-
nis secundum modum prædictum, tunc cura
eius est sicut dixit Gal. Illud enim accidit cuidā
adolescenti, et curauit eum. Phlebotomauit nā
que cum in die primo, et secundauit, et fricht
extremities eius, et ligauit stringendo eas se-
cundum quod oportet in omni ^q [retentione
sputi] sanguinis, et cibauit eum sorbitionibus:
et posuit super pectus suum ceratarium de gū-
marutæ, ^r† [] et re-
mouit ipsam ab eo hora noctis, ut non adderet
calefactionem eius secundum quantitatem que-
sitam, et cibauit eum cum sorbitionibus, et de-
dit ei in potu medicamen de seminibus. Et post
quam dies tertia affuit, usus est super pectus e-
ius, illo ceratario tribus horis: deinde remo-
uit ipsum, et cibauit ipsum aqua hordei ^s [ta-
seara] cum carne anatis. Postquam igitur tem-
perata est complexio pulmonis eius, et sublatas
est timor aduentus apostematis, mundificauit
pulmonem eius cum mtheriaca antiqua comple-
ta. Et gradauit eum ad bibendum lac asinum,
et ad reliquum regimen sputi sanguinis. Et
dixit Galenus quod ^t [omnis quæ ex istis con-
sequitur, sputum sanguinis in die primo san-
natur: sed aliorum diuersificantur] disposi-
tiones. Et nos iam testificati sumus de istis, quos
iunuit hæc uia et similis ei. Et quando existima-
tur quod causa est humiditas, et mollificatio,
administra illud in quo sunt exsiccatio, et cale-
factio, et stypticitas, sicut est radix squinan-
thi, et mastix, et cyminum torrefactum, et cala-
mentum montanum, et calcadis, et castorei,
et crocus, et ^u [albrengi.] Et quandoque ad-
miscentur eis styptica equalia, sicut castanæ.
Et quandoque sunt ex istis cōposite, quæ dicen-
tur in antidotario. Et quando existimatur,
quod causa sit siccitas, et illud ^x [est in prin-
cipio] administra humectantes notas, quæ sunt
ex lactibus, et oleis, et succis post regimen com-
mune de declinatione materie ad contrarie-
tatem partis. Verum ea quæ pertinent huic lo-
co, ex phlebotomia, et alijs; minora sunt; et de
biliora eis, quæ pertinent alijs. Et quando ^y [est
casus] super hepar: tunc cura eius est cum

у В causa est cō
tutio.

isto suffus. Recipe rheubarbari. x. lacee. v. luti ar
meni. v. sitq; dosis eius contriti. drach. j. & s. Ex
medicinis verò communibus illæ, quæ singula
res sunt, scriptæ sunt in lib. ij. in arcolis notis. &
illa, quæ ex eis pertinet huic loco, est hæmatites.
Nam quum teritur vehementer sicut puluis, &
bibitur ex eo aur. j. in quibusdam stypticis, aut
succeis, iuuat nobile iuuamine. Et quando ma-
sticatur portulaca & deglutitur aqua eius, tunc
quandoque retinetur flatim. Et aqua citruli, &
succus eius: & proprie cum quibusdam gluti-
natiuis. stypticis valde, quum paulatim traijci-
tur. Et cornu cerui adusti quado permiscetur
medicinis, est plurimi iuuamenti. Et similiter
aqua mentæ. Et etiam ^a [succus] algarab pon-
dere. ^a [j.] drach. Et etiam ^b [illud, quod est su-
perius in coriandro] cum aqua frigida ponde-
re iij. drac. mane, & sero. Et etiam corallus, quo-
niam est plurimi iuuamenti, & lutum samium.
Et ex istis manerunt quidam, q̄ nominatur græ-
cè stella terræ, & nominatur nominibus pluri-
bus: & videtur q̄ sit ^c [non altalk.] Et et sumat-
ur sanguis hædi, antequam cōgeletur, & sumat-
ur ex eo in potu medietas unc. tribus dieb. Et
etiam de granis myrti, & semine arnoglossæ pō-
dus ij. drac. in aqua plantaginis, aut succo rosæ,
quoniam est ultimum. Et cydonia etiam iuuat,
& proprie assata. Et etiam coagulū leporis cū
aqua rosæ. Aut aliud ex coagulis cum decoctio-
ne pontica: aut cum aqua albedarungi, & prop-
rie in eo, quod est ex pectore & lutum sigilla-
tum, & loco eius lutum samium cum aliquan-
to aceto, & etiam succutum, & est semper iuuat.
Et dixit uir in quibusdam, quæ aggregauit, qd̄
est species ^d [calamenthi] nascēs inter lapides,
quæ teritur, & comeditur cum sale, & ^e [nominat-
ur nimusil albur] syluestre, & in hoc est cō-
sideratio. & huiusmodi medicina sumitur ī po-
tu cum æquali mensura amyli, Et iterum ex il-
lis, quæ iuuant ipsum, est ut detur in potu ex a-
lumine iamenti, ^f [†]

g — B.] & proprie in uitellis ouorum tepescitis,
non coagulatis omnino. Et etiam gluten pisciū
confert, quando bibitur ex eo. Et quando pra-
uor sit res, tunc quandoque datur in potu pō-
dus quartæ drach. j. de semine hyusquiami, cum
aqua mellis. Et oportet ut dentur in potu medi-
cinæ constringentes sputum sanguinis, cum ui-
no pontico, ut penetrent, nisi sit febris. Tūc. n.
sumantur in potu cum succo alio. Et ad anti-
quam, & ueterem, seminis porri Nabatiæ, & gra-
norum myrti partes sumantur æquales, & pore-
tur ex eis usque ad ij. drach. cum aqua uirgæ pa-
storis. Aut sumatur succi porri de Sceni drac. j.
& aceti media unc. potetur in mane. Et detur
in potu adustum spongiæ cum aliquāto uini ^h
[de passis] Et Gal. quidem curauit sputum san-
guinis cum theriaca, & mythridato, & medici-
nis boni odoris, quoniam ipsæ confortant na-
turam ad hoc ut sit auara sanguinis, & consoli-
dat uulnera. Et similitet troc. stellæ, & medica-
mē Andromachi. Et centaurea aggregat ad re-
tentionem sputi sanguinis, & mundificationē,
quare in potu sumant ex ea febricitantes cum
aqua, & alij cum uino. Et Sclaui quidem curāt
cum decoctione radicis centaureæ maioris. &
ex potibus est ille qui recipit succi arnoglossæ

pondus drach. ij. succi buglossæ pondus drach.
i. succi portulacæ & succi ramorum recentis ro-
sæ un. j. terantur sine oratione aqua super eos,
& colentur & non decoquantur, imò dissolua-
tur in eis aliquid de luto armeno, & potetur.
Aut sumatur succus ramorum rosæ & dissol-
uantur in eo succus hypoquistidos, & ⁱ [endi-
uia] & cornu cerninum adustum, & potetur.
Et ex trochiscis, troch. huiusmodi. Recipe ac-
ciæ, balauistiæ, rosarum rubearum, succi barba-
cine, corticis glandium, corticis ^j [arfenici] corticis
partes æquales, & iterum ^k [arfenici] corticis
radicis mandragoræ, luti de albohera thus, ac-
cia, semen portulacæ, semen albedarungi, balau-
stia, camphora, sumantur, & fiant ex eis troch.
Et sit positiu eorum pondus drach. ij. cum me-
dia unc. aquæ, aut uini pontici, aut aquæ sigilla-
rungi. Et etiam semen papaueris, lutum sigilla-
rum, & cum fistides, & thus & camphora detur
in potu cum aqua albedarugi, & iterum trochi-
scus, quem dixit eben Serapion, & est ille qui a-
ctus est cum gummam amygdali. Et ex oleis ad-
ministratis super pectus, in æstate quidem, est
oleum de cydonijs, & in hyeme est oleum nat-
adinum. Trochiscus bonus. Recipe luti de albo-
hera & coralli, & stelle seminis, rosæ sicce oīum
an part. ij. karabe, & gummi, & amyli oīum an
partem j. terantur, & fiant inde troch. & potetur
eius sit iij. aur. febricitantibus in succo styptico,
& non febricitantibus in uino, & proprie sty-
ptico. & ex emplastris communibus est farina
hordei & farina ^l [herbi] & acatia cum albu-
mine oui. Quumque sanguis retinetur, ne pec-
ueni ad consolidandum uulnus, & ad prohiben-
dum apostema, & consolidatiui styptici. Et p-
eo, quod sciuit ex glutinatiuis, stypticis. Et p-
hibito apostematis est cum prohibitione citi-
& attractione materierum ad extrema, & inhi-
gitatione pectoris. Et oportet ut forbear ac-
tum mistum multoties. Et oportet ut cultetur
diat post retentionem & [peruentionem] etia
super res prædictas. Aqua autem quam potetur
oportet ut sit aqua pluuialis, aut aqua, i qua
nuntur lutum armenum, & rosæ, & aqua i qua
& in qua extingnitur ferrum est iuuatiua cō-
pter suam stypticatē. Et quando oportet ut in po-
gelatio sanguinis in pulmone, oportet ut accen-
tur in principio acetum mistum cum aqua, si
si tussis adsit, tunc. n. oportet ut caueatur acetum
Et quandoque sanat sanguinem congelatum
medietas, drac. j. diacurcumæ cum aliquāto
aqua porri, & cochleario oxymellis. Et ex ego
sitis ad hoc, est illud quod recipit fenugraci de
cocti drac. ij. arist. drac. j. myrrhæ drac. ij. olei
lilio drac. j. piperis drac. j. hyusquiami drac. j.
farum drac. ij. fiant ex eis troch. & exsiccentur
li, & apij. Et etiam coagulum leporis, & aqua ci-
nere ligni fici, cum thymo, aut origanum ei-
melle, aut soluat ur uenter cum eo, quod cum
cuat. & medicinas quidem singulares dicimus in an-
in libro secundo, et compositas nostrum de re-
tidorario. Et tu lege sermonem nostrum in lib. iij.
solutione sanguinis congelati in lib. iij.

ANNOTATIONES.
Videtur hoc loco docere, quomodo infans, non
dum tamen presens sanguinis sputum sit præsumendum.

a B. fructus.
b B. flos corian-
dri.

c B. aliud atalk.

d Alia litera al-
f rēngi.
e B. in regione
simulati nomi-
natur alferen-
gi. Alia litera no-
minatur in re-
gione musiluel
almusil ali e-
bencha alberti.
f B. quoniam
est ultimum.

Atque ubi cum corporis plenitudine & praesertim thoracis angustia tussis fuerit frequens, inclinanda materia ad inferiora commonet, sectione sapientiae, ac deinceps secandam esse cubiti iecorariam. uel si in mulieribus id mali accideret, uerecundum, esse ducendo menses. At uero roget quod, qui thorace angusto sunt, sputo sanguinis praesertim cormentum, sed ob uitiosam thoracis figuram hos tibi obnotabile tamen esse putat, talem quoque figuram, immatum calorem sequi. Explicat uero id 3. in 6. vulg. morb. atque ab ingenita caliditate, quae ex corde initium habet, imbecillitate, pectoris angustiam proficisci affirmat, corde nimirum et pectore utroque ob formatricis imbecillitatem paruo procreata. Fit ergo, quia uis, qui angusto thorace sunt, paruum quoque cor inest, & parua propterea uis sita est, ut hi & fluctationibus ob eius partis imbecillitatem maxime pateant, & ob earum partium angustiam irruente leui etiamnum humorum multitudine, uasorum thoracis rumpuntur obnoxij sunt. Cur uero & Aui. parat ut in phibitis inuidant, sapienter nam secandam inbeant, rationem habes ex Tralliano lib. 7. materia nempe ad longinquiores partes prouocatio firmior, non ualde reuulsionem facit. Quod uero in mulieribus menses prouocet: agendum id quidem est, non medicamentis, sed quod quidam fortasse crediderit, quum eius generis medicamentis acris sint, quae ipse statim interdicat omnia, sed uel fluctationibus inferiorum partium uel curabitur apertius, quod praesertim agendum erit, si ob retentos menses discrimen mali huius, de quo hic agitur, impendat. Subdit deinceps facti iam sanguinis sputi curatione, a qua quoque id causa euenit, pro qua re pete Trallianum li. 7. & Paulum li. 3. & Uide & Gal. 5. meth. & 7. de comp. med. per loc. nec non Rasm. 9. ad Almans. & Celsum li. 4. Quum est praesertim in hoc capite animaduertendum, quod de erosione ex deficietione acri uerba faciens auctor nolumus sectionem uena interdicit, Trallianum hac in re et Paulum emulantes. nempe quod sanguinis missione periculum sit, ac acri ille humor etiam acrior reddatur, ob hanc sanem rationem & Hipp. 3. in 6. vulg. morb. uetari sanguinis uacuationem ait a pleuritide & bile. Adde uero & (quod Trallianus) quoniam magna ex parte eorum corpus qui sic ex erosione sanguinem reddunt, graue, persicuum est, & asatum. Refrigerat autem his caput Aui. emas Trallianus exemplo, quum uis id retinuisse Gal. uideatur, ipso adlocat antea adductis, praesertim uero uide Arctum 2. de curat. acutorum morb.

TRACTATUS QVARTVS.

De principiis speculati uis scientiae apostematum membrorum partium pectoris, & exituarum eorum, praeterquam cordis.

Sermo uniuersalis de doloribus partium pectoris, & lacertis.

De pleuresi.

Cap. 1.

Quandoque accidunt in uelaminibus, & tunicis, & lacertis, qui sunt in pectore, & costis, & partibus eorum, apostemata laedentes, & dolores, quae nominantur fossati, & dolores in istis membris non ex apostemate, sed ex uentositate, quare errant quidam, & existimant quod sit ex hac agitudine, uerum non est * f

[pleuresis] nisi] apostema calidum in par-
tibus pectoris, aut in lacertis intrinsecis, & in uelamine cooperiente pectus, aut in uelamine distinguente, & est illud quod est purum: aut in lacerto apparente extrinseco, aut uelamine extrinseco cum communitate cutis, aut absque communitate, & maius istis, & terribilius est illud, quod est in ipso uelamine distinguente, & est prauius eis. Et materia quidem huius apostematis secundum plurimum est cholera, aut sanguis cholericus, quoniam in membris tunico-
sis, non penetrat nisi subtilis cholericus, deinde sanguis purus: & propter hoc sunt paroxysmi uehementis februm eius tertiani secundum plurimum, & propter hoc raro accidit ei, qui eructuat secundum plurimum acetose, quoniam est phlegmaticae complexionis. Et cum hoc quodque sit saepe ex sanguine adusto. Et quandoque fit ex phlegmate putrido. Et quandoque fit, sed raro, ex melancholia putrefacta, inflama-
ta. Et nos iam ostendimus in libris uniuersalibus, quod non est ex conditione apostematis calidi, ut non sit ex phlegmate, & est melancholia: imò quandoque fit ex phlegmate, & melancholia, secundum modum tamen, ut non sit acutum, nisi quando est ex cholera, aut sanguine. Nam si est ex alijs ab his duobus, est chronicum: & haec est res, quam plures hominum non comprehenderunt. Et propter ea quod omne apostema, aut resoluitur, aut induratur, aut collectione facit, & tunc similiter est dispositio pleu-
resis. Verum induratio in pleuresi est ex eis, quae minoratur. Ipsum enim aut resoluitur, aut collectionem facit in dominationem dispositionum. Et pleuresis quidem quum resoluitur, recipit pulmo secundum plurimum illud, quod resoluitur ex ea, & [exsiccat] ipsum, & extra-
ducit illud, & quandoque resoluitur ad partem alteram. Et quando colligitur sanies, indiget necessario maturatione, ut rumpatur. Et quandoque [recipit] pulmo sanies, & quandoque recipit eam uena concaua, & egreditur ad uirinam. Et quandoque effunditur ad meatum fecis, & euacuatur cum solutione uentris, & multoties cadit ad loca uacua, & carnes glandulosas, & facit euenire apostemata in eis, quae sunt sicut duo inguina, & [almagabeni] et post ambas aures. Et multoties expellitur materia ad cerebrum, et membra alia, sicut dicemus, et accidit timor, et interficit. Et quandoque praefocat materia [pulmonem] multitudine sua, in praefocando meatum anhelitus. Et quandoque eius multitudo; non est haec multitudo, et non est materia [sanies, siue non,] siue sputum sit simile saniei. sed uirtutes sunt prostrate, quare deficiunt a sputo: et propter hoc oportet, ut confortetur uirtus in hac hora, ita ut sit fortis ad faciendam constrictionem uehementem ad tussim [sputum] hoc namque sputum est operatio, quae completur duabus uirtutibus, quarum una est naturalis maturatiua, & expulsua est, et altera est uoluntaria expulsua: et quando non confortantur ambae, possibile est ut deficiant a mundificando. Et scias quod difficultas speniendi non est nisi ex uirtute, quando est debilis, aut ex instrumento, quando instrumentum est lesum motu sui ipsius, aut ex motu uicini sui: aut est ex materia, quum est subtilis
AVIC. Si 4 ualde:

b. B. est.

c. B. exspuit.

d. B. Alia licera. exspuit.

e. B. almagabeni.

f. B. Alia licera. famosa.

g. B. nisi digesta siue fuerit sanies. Alia licera. & non est digestio, siue sanies fuerit, siue sputum simile saniei, nisi quod uirtutes sunt prostrate.
h. B. cui qua est sputum.

sim. Sicut secundum indiget cura calefaciēte & exsiccante, aut exsiccante aequali secundum hydropisim, & humectante infrigidante propter sedrem. Et multoties est causa pleureis & peripneumoniam assumptio ciborum grossi nutriti, ingrossantis [nutrimentum] sicut alea lateris. Et cura [quidem materia subtilis est] cum balneo, & exeunti ex eo detur oxymel uel lociter, & alienet inunctionem, quae fit fricando cum oleo, quoniam est attractiva. Et quandoque excusatur per haec a phlebotomia.

ANNOTATIONES.

Pleuritidem exquisitam ait Gal. 5. de loc. aff. fieri ubi cingens costas membrana primario affectu laborat, proinde dolor uel ad iugulum, uel ad praecordia peruenit, id serē, sed copiosius, & lib. de const. ar. Auicennas hoc loco triplicem ueram pleuritidem facit. ubi inflammatio musculos thoracis internos, ubi membranam succingentem costas; ubi uelamen distinguens apprehendit. per uelamen uero distinguens, ut nos putamus, mediastinum intelligens, non diaphragma, quod alij existimant, quum diaphragmatis inflammatio non pleuritum, sed phreniticum faciat. At, uerē, si uocis uim spectes, pleuritis proprie inflammatio est membrana succingentis costas, quam *πλευριτις* uocat, siue ad latera hae sit, siue ad mediastinum, per consensum uero & musculorum internorum phlegmone pleuritidis dici potest, quod affectus his communicari pleura affectum necesse est. ex tunc uero inflammationes, quae externos musculos, uel exterius membranam, ac cutem thoracis occupant, pleuritides dicuntur, sed non uerē, tamen si non ignoramus uelle alios, uerē pleuritidis inflammationes nullo pacto uel uera uel non uerē pleuritidis nomen mereri, quod ad pleuram affectus ambigimus, quum tamen inualuerit tam rursus, ut inflammationes, quae ad latera sunt, pleuritides omnes nuncupentur, licet ut has quoque cum Auicenna, & medicis passim omnibus pleuritides uoces, ut si proprie loquendum sit & quae ad internos est inflammatio, quae ad pleuram: 5. de loc. aff. cetera uero, si non pleuritides, laterales tamen ex his omnibus eam esse grauissimam, quae ad mediastinum. Quare ergo aliquis, quae id causa eueniat. Differt etiam etiam paulo postea, utra & pleuresis & pulmonia peior sit ex his, quae ad latera, an quae dextrum, an quae sinistrum laterus apprehendit. Quamobrem, ut paucis utranque hic questionem absoluerimus. Si quae ad latera sunt, species duobus procul quae sinistra est, quia cordis cuspidi magis proxima est, maiorem cladem minatur, quam dextra, quae tamen si salubris sit morbus, etiam citius, ob maiorem quae illic est caloris innati uim, curabitur quamuis enim dextra pars in libello de motu animal. particulatim tamen, quae parte cor respicit, sinistra & nobilitate, & calore & innato & infusione antecedit, ut propterea, et ratione nobilitatis maius si salutaris impendat, si haec afficitur, et celerior fiat coctio, uir est, quae mediastinum corripuit, quum haec ad cordis basin incumbat, nobiliorē partem quam cuspis sit, docente Gal. 6. de usu part. nempe fons ea & sedes innati est caloris, & uenas ea pars, & arterias coniunctas habet, quoniam & hic de situ cordis controversia sit, an ad sinistram an ad dextrum magis uergat. Sanē pleuritidis causas sunt, quae & fluxionum, de quibus alius dictum est, ma-

teria uero, biliosi praesertim humores et tenuissimus sanguis nempe, quod pleura illius dura substantia est, quae non facile praeter bilem & tenuissimum sanguinem crassiores humores suscipit. fieri tamen etiam ex alijs humoribus potest, quod & Gal. 6. aph. & lib. de const. ar. Quāvis enim Hipp. qui acidum eructant, i. quibus redundat pituita, uel etiam atra bilis, non ualde morbo laterali corripit affirmat, non is tamen negat, aliquando etiam in his pleuritidem fieri. Verum, an pleuritides ex, quae ex atra bile & pituita fiunt, uerē sint pleuritides, dubitare auctor noster uidetur. nempe quum pleuritis acutus sit morbus, at ex pituita & atra bile non fiunt acuti morbi. Et si uerē non negat Auicenna fieri posse, ut ex pituita & atra bile putrescentibus calidum apostema oriatur, quod tamen acuti morbi ex his qualibuscunque humoribus fiant, non admittit. quod certē non uideatur nobis carere ratione, quum acuti cito terminentur, talesque morbi non nisi ex humoribus natura calidis fieri uideantur. Licet tamen fortasse, ut pleuritides haec ex pituita & atra bile pleuram occupare ueros & acutos morbos nuncupemus, sed improprie, quo pacto & apoplexia acutus morbus a Gal. nuncupari solet, ob uitae scilicet discrimen, quae in precipiti est, non materia prauitatis, sed affectus loci principis ratione, sunt enim acuti morbi alij proprie acuti, alij improprie, ut ex Galeno alibi diximus. Primum hic notat, quum ait, [Et quandoque recipit eam uena caua &c.] quod paulo difficilius est. nempe pleuritidis materia a uena caua nunquam suscipi, & per urinas efferri. Quamquam enim Gal. 6. de loc. aff. id fieri asserat, sanie ipsa in arteriam pulmonis leuem, deincepsque in sinistram cordis uentrem recepta, quae inde in magnam ipsius cordis arteriam incidens per uenas de hinc transit in uescam. Et si idem Gal. eandem pleuritidis materiam per alium expelli existimat, sanie ad uenam cordis cauam transmissa: indeque ad intestina ferri ait. ambiguum tamen id nobis est, quomodo cor, dum sanie eam excipit, non uehementer offendatur: aut prauitate eius materiae & corruptis spiritibus, uitalis calor ac uita ipsa extingatur. Non certē id imus inficias fieri quandoque, ut sanies ex rupta pulmonis uenica erumpens, per urinas, uel secessum expurgetur, quādo id Gal. uidisse se ipsum testatur. non id, tamen pro certo statui posse arbitramur, quia uia, quo ductu in agendis hisce uariis alioqui visu actionibus natura utatur. Scimus certē naturā parare sibi uias, quod Hippocrate auctore Gal. 7. aph. facitur, quas tamen & quales uias, ignoramus. Fortasse, quibus eiusmodi excretiones accidunt, peculiare aliquid habent, quod in ceteris reperire non est. differt nempe natura a natura, & corpus a corpore, quod Hipp. ait. Et Nicolaus Sammicelius Nouocomensis uir nostra tempestate maximus & in dissectandis corporibus exercitissimus, spectasse in cadaueribus quibusdam se ipsum atque alios multos testatur, uenam magnam ubi diaphragma excessisset, priusquam in cor sese insinuaret, ramulum quandam rectā ad pulmones misisse. Quod si ita se habet, forte hoc itinere expurgata est uomica, de qua Gal. meminit, atque haec uena magna propago ipsi inest, qui id excretionis genus experientur: neque in cor ipsum temere alioqui pleuritidis sanies suscipitur.

De signis pleuresis.

Cap. 2.

Pleuritis purae signa sunt ++ [manifesta & sunt febris inseparabilis propter uiciniam cordis. Et secundum, est dolor pungitiuus sub costis, quoniam membrum est panniculofum, & multoties non apparet nisi apud anhelitum. Et quandoque est cum pun-

com. 37.
cap. 16.

cap. 40.

Aph. 54.

+ B. quinque.

De signis eius, quæ est pura, & non pura.
Cap. 3.

Quum non est pleurefis pura imò est in pā-
niculo velante costas, & lacerto extrinse-
co, habet signa, & sunt dolor in ea, & nōcumen-
tum ad terminum, illam nanque, quæ sit in pā-
niculo extrinseco, comprehendit tactus. Et
quandoque communicat ei cutis, & apparet vi-
ci spūm. Et hæc eruptio quandoque sit na-
tura, & quandoque sit arte. Et cum illa quæ sit
in lacerto extrinseco, est pulsatio. Nam si senti-
tur cum attractione aeris, est in lacerto dilatan-
te, & si sentitur in reditu, est lacerto constrin-
gente. Et iam ostendimus, quoniam ambo in-
ueniuntur in duabus tunicis simul, scilicet in-
trinseca, & extrinseca. Et a [comprehensio] e-
tiam comprehendit hūc modum pleurefis, quæ
non est pura. Et in hac quidam non pura, non
est ex dolore pungituius, & ex constrictione an-
helitus, & tussis, & ex duritie pulsus, & ferrinita-
tis, & uelocitatis febris, & accidentium e-
ius, quod est in pura, & quandoque est pulsus
lenis, & quandoque est febris propter aposte-
tam aliā sicut spūm saniofum, aut aliud, &
non est pleurefis, quum non sunt illic dolor
pungituius, & pulsus ferrinus, & reliqua. Et in-
lor. Et in purra quæ est in uelamine distinguen-
te, est dolor declinans ad a [ollā pectoris,] &
tiora accidentia, & dolor, & difficultas anhelit-
us, & non est e [uehementia] febris & ueloci-
tas sicut in alijs, imò quandoque postponitur,
vique quo putreiat superfluitas, & fit fortis fe-
bris ualde. Et si est in panniculo regente pectus
dolor est vique ad furculas. Et diuersificatur
dolor propter diuersitatem tactus partium pā-
niculi furcularum, & propter diuersitatem par-
tium in sensu, & non est cum ea pulsatio om-
ni, & dolor declinans ad f [partes thoracis]
te. Et quandoque est propter euentum aposte-
matis in instrumentis membrorum carnoso-
rum, quæ sunt in costis, & non est in eo mul-
tus timor.

restē ad hæc satisfacere, si cum authore nostro Statuamus
inflammationem mediastini ueram esse pleuritiden. Dici
tamen fortasse poterit, quamuis postponi quandoque fe-
brem dixerit, quousque putrescat inflammatio, nolle ta-
men ipsum abesse ad putredinem usque febrem ipsam,
sed differri eius vigorem. Siquidem, quum mediastinum
cartilaginea conslet substantia, carne experti, & suapte
natura frigidiori, minus facile putrescit, quod in ipsum in-
fluit, quam ad latera, ubi pleura, quia internis costarum
10 musculis inheret: calidior est. Quod si obijcias, mediastino
maiorē inesse feruorem oportere, ob cordis basim: Dicā
posset, eius parvis feruorem ob continuam frigidi inspira-
tionem remitti.

De signis malis, & signis salutis. Cap. 4.

Significat salutem eius spūm facile, uelox,
maturum, & est albū, planum, æquale, & pul-
sus qui non est uehementis duritiei, & ferrini-
tatis, & paucitas doloris, & reliqua accidentia,
20 & incolumitas somni & anhelitus, & receptio
curæ, & quod æger tolerat illud, quod patitur,
& equalitas caliditatis in corpore cum a [a-
qualitate,] & paruitas sitis & b [tristitia,] simi-
liter sudor, & urina, & egestio secundum dispo-
sitionem laudabilem, & digestio urinae est si-
gnum bonū in ipsa sicut eius malitia est signū
malum ualde. Et malitia egestionis, & fœtor e-
ius, & uehementia citrinitatis eius est signū ma-
lum. Et apparitio fluxus sanguinis narium, est
ex signis bonis ultimis in pleurefi. Et malum est
ut sint accidentia eius, & significationes ipsius,
uehementia, & fortia, & spūm retentum
aut tardum, et non est digestum aut rubeum
purē, aut plumbeum, aut nigrum, aut addi-
tur uiscositas eius, & difficultas, et constrictio
& est secundum cōtrariū reliquorum, quæ nu-
merauimus in bono. Et ex signis malis est, ut
sit illic urina fœculenta, non æqualis, et est san-
guinea, significans inflammationem commis-
surarum cerebri. Et ex signis malis, est ut sit il-
lic caliditas uehemens, et proprie quando est
cum frigiditate in extremitatibus, et dolor ten-
dens ad posteriora, et additio doloris: quando
eger dormit super latus. c [†] Quum
ergo accidit ei, aut d [pleuretico diuersitas] in
fine eius, significat quod hepar iam debilitatum
est, et est malum ualde, et est in principio sui si-
gnum bonum, imò est res iuuas. e [Diuersitas
autem] quæ uenit post illud, et non remoue-
tur cum ea difficultas anhelitus, et f [tristitia,]
fortasse interficit in quarto, aut ante ipsum. Et
tremor g [qui est sub thorace] in pleurefi mul-
toties significat commisionem rationis cum
communitate uelaminis. h [†]
[†] & i [quandoque] sit iste motus ex mate-
rijs uelaminis, & motus k [eius] secundū pluri-
mū in huiusmodi egritudine est motus ascen-
dens. Et ex signis malis est, ut profundetur exi-
tūre procedentes a pleurefi absque sedatione
febris, et non sit spūm bonum: nam illud si-
gnificat mortem, propter illud, quod est in eo
proculdubio de reditione materie ad profun-
dum. De signis verò bonis & malis quæ sunt
post suppurationem, singulare faciemus capi-
tulum. Et scias quod pleurefis, quum non est
in ea spūm, tunc est aut debilis ualde, aut ma-
la

a. lenitate.
b. angustia.

c. f. infirmū
d. aut habea-
ti peripneumo-
niā fluxus uea-
ris.
e. s. fluxus autē
uentris.
f. s. angustia.

g. B. uel iediga-
tio quæ est sub
seraf.
h. f. s. ad caput
i. — B.
k. s. carum.

ANOTATIONES.

Petenda sunt loca superiori capite annotata. Hic uni-
se offer animaduersione dignum. At hic author distin-
guens pleuritidum uerarum species, seu differētijs inui-
cent in easque ad mediastinum est, non adesse illam uehe-
mentis febris celeritatem, quæ ubi in alijs partibus, ad la-
tera uidelicet inflammatio oritur, imò inflammata hac par-
te nonnumquam non excitari febrem scribit, nisi postquam
pureiore inflammatio cōperit: tunc uerò ualidam febrem
succedere. Sane, si hoc ita se habet, sequetur certē autam
febrē non esse inter pathognomonica pleuritidis indicia
reponendam, quod tamen Gal. putat 1. aph. & alibi. Quin
quum superiori capite pleuritidē eam, quæ ad mediastinum
in alio loco esse protulerit, cuius nos rei rationem ad col-
ligentiam cum basi cordis ipsius retulimus, rationē con-
sonantem uidetur, ut parte hac inflammata etiam cele-
ritus angustat febris, & uehementius affligat. Difficile est

la fraudulenta: nam aut non est cum ea multitudine materiei, de qua sit curandum, aut est inobediens ad spuendum maligna. Inquit Hippoc. multoties est sputum bonum facile, & similiter anhelitus, & sunt illic alia signa mala mortalia, sicut species in qua est dolor ad posteriora, & est quasi sit dorsum patientis eam, dorsum verberati, & est vrina eius sanguinea, saniosa, & raro fit beatus: immo moritur inter quartum, & vij. & raro protenditur usque ad xiiij. & in pluribus quum pertransit. vij. sanatur, & multoties apparet inter humores patientis ipsum, rubedo, & calefit spatula eius, & non potest quiescere. Si autem calefiat venter eius, & egrediatur ex eo egestio citrina, moritur, nisi pertranseat. vij. Et quando ad ipsum festinat sputum plurimarum specierum, & diuersorum colorum, & deinde uehementior sit dolor, moritur in tertio, & si non, sanatur. Et species alia est, cum qua sentitur pulsatio extensa a furculis vsque ad crura, & est [] in ipsa vrina aquosa, cum qua non est sedimen- [] & sputum [] est mortalis propter declinationem materiei ad caput. Si autem pertransit. vij. sanatur.

1 + 8 salina mū
da cum quā nō
est mixto tur-
bida.
m — B.

ANNOTATIONES.

De signis agit pleuritidis post apparentibus, pro qua-
re pete loca superius adducta. Vide præterea Gal. 1. de cri-
si. & Hipp. 2. prognost. & 1. Coac. prognost. ac 3. de morbis.

De signis horarum eius.

Cap. 5.

Q Vum nō est sputum, aut adest sputū sub-
tile, aut paruum, aut illud quod nomina-
tur salua, secundum quod dictum sumus, est
in principio, & quum augmentantur accidentia,
& augmentatur sputum, & incipit remoueri
a subtilitate, & additur in spissatione, & in fa-
cilitate, & incipit remoueri a rubedine [] ad
albedinem, & [] si est materia decliuus ad citri-
nitatem, & est proportionalis rubedini, est in
augmento. amplius quum æger expuit sputum
facile maturum, secundum quod diximus de
maturitate, & est plurimum, & dolor est leuis,
tunc illud est status, & hora euentus maturita-
tis integræ. Deinde quum sputum incipit mi-
nui cum substantia illa, aut illa facilitate, & cū
priuatione doloris, & diminutione accidenti-
um, tunc iam declinat. Quumque retinetur spu-
tum post remotionem illorum accidentium
omnino, tunc iam completur declinatio.

— B.

De signis specierum eius secundum causas ipsius. Cap. 6.

ET res quibus significatur causa efficiens pleu-
resim, sunt sputum, & color eius, quum est
simplicis coloris, aut permixti coloris, & ex lo-
co doloris, & ex febre, & uehementia eius, & pa-
roxysmo ipsius. Sputum nanque, quum est ru-
beum, significat sanguinem, & quum est ad ci-
trinitatem decliuus, significat choleram. & fla-
uum, significat congregationem amborum, &
quādo est ad albedinem decliuus, & non est ma-
turum, significat phlegma, & quando est ten-
dens ad nigredinem, & plumbitatem, & non

est propter tincturam exterius ex fumo am-
bilibus illis, significat melancholiam. Et iterū
dolor in phlegmatica, & melancholica secun-
dum plurimum est descendens, ad lenitatem
tendens. Et in alijs duobus est ascendens im-
matus. Et rursus si fuerit febris fortis, uehemen-
ter ex materijs calidis, & si fuerit non uehe-
mens, erit ex materijs decliuib. ad frigens quan-
tumque fuerit. Et quandoque [] significat
per paroxysmos significationem bonam.]

De signis permutationis eius.

Cap. 7.

Q Vando non expuit sputum laudabile, na-
loxx, & non mundificatur in xiiij. diebus,
tunc iam permittitur ad collectionem. Et signi-
ficat initium eius in ascensione, uehementia
doloris prius, & difficultas anhelitus, & contu-
ctio eius, & dupliciter ipsius apud dilationem
cum paruitate, & uehementia febris, & aspera-
te linguae propriæ, & siccitate tussis propter ui-
scositatem materiei, & spissitudinem melan-
cholicam, & debilitatem virtutis, & calus appetitus,
permixtio rationis, & uigilia, & grauitas qua
sentitur in loco illo. Et quando collectio doloris
facit, & completur collectio, quiescit dolor,
& febris, & augmentatur grauitas. Quumque
rumpit, accedit tremor diuersus, & dilatat
pulsus cum diuersitate sui, & cadit uirtus, & de-
bilatur anhelitus, & multoties accedit febris
uehemens, propterea quia materia mordet
membra, & mordicat apostema. Quumque re-
pitur, deinde nō mundificatur a die iupure
que ad xl. dies, perducit ad phthisim. Et rup-
ra saniosi in die vij. est ex eis, que nominantur
in] raro. et plurimum eius post illud, vique ad
xx. & xl. & lx. Et quanto plus sunt accidentia
collectionis uehementiora, erit crupio meli-
or. Et quanto plus fuerint leuiora, erit crupio
tardior, & proprie febris existens de sima acci-
dentium. Et quando apparent signa timorosi-
& tu iam testificatus es significationem lauda-
bilem in ipso, & alijs, tunc nihil collectionis, &
niam eorum euentus est causa pleuritidis, &
propter causam aliam. Et omnis pleuritidis
ius dolor non quiescit per sputum, neque
nutionem] neque per alia, tunc spera exa
nositatem, aut mortem ante ipsam, secundum
reliquas significationes. Et cum videtur quan-
tensionem uehementem fieri, & proprie
do eius frequentia sit fortis, tunc illud indicat
bit [] mortem, si uirtus fuerit debilis, &
tus fuerit fortis, & phthisim, & phthisim
peripneumoniam, & empyema, & phthisim
Et ad summum quum illic est significatio
tutis & incolumitatis, deinde non quiescit
lor cum sputo, aut lolutione, tunc ipsa est magis
botomia, & vaporacione, tunc ipsa non fuerit
cliuus ad [] empyema. Sed si non fuerit
ficatio incolumitatis fixationis uirtutis, &
nis appetitus, & aliorum, tunc illud significat
quod est mortalis, & indicabit syncope[m] prius
quam uis appetitus cadat secundum
apud rupturam, & rubedo maxillarum
rum est propter illud, quod ad eas accenduntur
napore, & calefiunt digiti propter illud
Et quando rumpitur ad amplitudinem

ris, facit meditari alleviationem aliquibus die-
bus; deinde [malificat dispositionem eius.]
Quum ergo rumpitur, uides pullum secundum
quod indicauimus iam debilitatum *† [

] & tardatum, & rarificatum propter resolu-
 tionem virtutis cum euacuatione, & exten-
 sionem caliditatis innatę. Et accidit etiam sicut
 diximus, tremor, quem sequitur febris causa
 mordicationis humorum. Si ergo fuerit ma-
 ria apertionis plurima, & uirtus debilis, perdu-
 cit ad pernecium. Et scias, quod quando uirtus
 est debilis, & tensio, & frequentia vehementio-
 res sunt, tunc istud sicut sciuisi, portendit syn-
 copim. Et si est frequentia minor illa, & minor
 ea, quę fecit ipsa pleuresis, tunc quandoque in-
 dicat suber, [¶] [&] spasmus, aut tarditatem ma-
 turationis. Et suber quidem non accidit, nisi
 propterea quod cerebrum recipit uapores hu-
 midos, quę sunt proculdubio non cum acuita-
 te illa: [neque frequentia pullus in ea est] [¶] 20
 de. Et cerebrum quidem recipit eos propter
 debilitatem suam ab expulsiōe eorum in ner-
 uis. [¶] [

tionis propter grossitudinē materiē. Et [quā
ui fortes non permutatur, tunc, cerebrum & ner
indicat ipsū, & illud quando ē mitricio
anhelitus uehementer sūt fortis, & febris non
est fortis. Et quando uidēs egritudinem iam^m 30
[sedatam] parumper, & occultatam, & non
est illic sputum. tunc fortasse minuitur mate
ria cum urina, aut cum egestionē, " aut appa
ritione solutionis ventris cholerice subtilis ;
aut apparitione urinis grosse. " Si autem illud
non fuerit, tunc apparebit exitura. Nam si uide
ris tensionē ad micrah, & hypochondria, &
[cutem] & grauitatem, indicabit illud exiturā
apud inguinea, & crura. Declinatio eius ad am
bo crura, est uehemens significatio ad incolu
mitatem, & in huiusmodi quidē precepit Hip.
solutionem ventris fieri cum elleboro. Quod si
videris cum hoc difficultatem anhelitus, & cō
strictionem pectoris, & sōda, & grauitatem in
fureculis, & mammillis, & brachio, & caliditatē
ad superiora, portendit illud declinatōē ma
teriei ad partes aurium, & capitis. Et si fuerit
dispositio hæc, & non apparuerit apostema, ne
que exitura in his partibus, tunc materia decli
nabit ad cerebrum ipsū, & interficit. 50 P

ANNOTATIONES.

Tam accurate singula ac minima quæque hic author hoc in loco perquisit, ut mirari liceat. Evita sunt hæc tum ex locis antea allegatis, tum ex Coac. prænot. tum ex primo & tertio de morbis Hippocrati scriptis. Tu vide & Aream 1. de acutis morb.

Cap. 8.

[Audacius sputum est, quod est facilius, & velocius, & plurimum, & magis maturum quod est album, planum, æquale, in quo nō est viscositas, imō est æqualis substantiæ. ^b [Aut quod est propinquum huic maturitati, &]

cum quo non est permixtio intellectus, & non fuerint ante ipsum uigilia:, aut accedens aliud malum. Et sequitur sputum illud quod est decliue in primis diebus ad rubedinem, & decliue ad citrinitatem, & post illud ad spumosum.

Et spumofitatis quidem causa est, vt sit res par
ua humoris subtilis, cui admiscetur aer pluri-
mus, & sit eius commixtio vehemens valde, quā-
uis spumofum non sit illius bonitatis, imò
est decliue ad malitiam. Et deterius eo in prin-
cipio est rubecum purum, & citrinum puru
m igneum, & ex malis valde est album, viscosum,
rotundum, & deterius omnium est nigrum,
& proprie illud; quod est foetidum ex eo, & ci-
trinum est melius nigro, & grosso d[icitur] [gradato
vel] rotundo. rotundum est melius e[st] [non ro-
tūdo. Et si fuerit malū tūc erit significatio gros-
situdinis materiei, & dominij caliditatis, & si
gnificat cum longitudine agritudinis quod cō-

d — B.
e B. niger quia
fit malū, & eius
significatio est.
Alia litera. Ec
album grossum
torunda est me
lus rubeo quā
vis fit malū. &
significet grossi
tatem materię,
& dominium su
per caliditatem

f s. Alia litera.
utulentarū ad
venientium.

г в.хрцистуг.

ANNOTATIONES.

160 Sputum tunc laudabile est, quum maturum expuitur, maturum uero est, ait Hipp. & de rat. viii. in ac. quum puri simile uidetur. pus uero illud optimum est, quod est album leue & aequale, & quum minime graue olens. i. prognost. tale uero quouis morbi tempore esse non potest neque spumatum, neque pus sed uarios & colores & consistentias modos fortiter, pro tempore morbi uarietate. Qualia uero sputa quales effectus prannuntiant, docet c. opiose, Hippocratem

Tex. 72.
Tex 45.

lus lib. 3. & Trall. lib. 5. Caterum, & si Gal. de calidis præ
serim tumoribus meminit, qui ex bile sunt, et ex sanguine:
non is tamē negat et ex pituita hanc affectum procreari.
quod Hipp. & 1. de morbis aserit, pulmoniam fieri docēs,
quum commota ac calefacta pituita, & bile, pulmo præ ca
litate traxerit in seipsum de vicinis locis ad ea, qua sunt
in ipso, quod & alibi affirmat. quod & vsus & ratio con
firmat, quando ex congesta & putref. ente pituita non raro
hunc fieri morbum aduertere est, & rationi maxime cōsen
taneum est, quæ in pulmonem irruunt membrum & laxū,
& ampliorib. cavitatib. constructum, tenuiora quidē efflue
re, nisi eas, & viscida sint, et crassa contineri. propterea q,
quouis de calidis solum humorib. Gal. meminerit, non ta
men pulmonia et ex putrefacta pituita fieri negauit. Quā
uis uerō ex calidis natura humorib. acuti morbi potissimum
sunt, non id tamen refert, ut qui natura calidi nō sunt, per
accidens incallescant, & acutum morbum faciant. aut cer
te si non ea ratione acutus morbus dici pulmonia ex pitui
ta potest, ob id saltem acutus erit, & præcept. q. corā con
tingit affectio est. quo patto, & apoplexi, et si a pituitosis
aliqui humorib. plerumque fiat, acutus morbus censetur.
de qua re alibi diximus. Sane, quum proxime peripneumo
nia causa humores sint, ut hætenus constat, sequi hæc solet
uel dissolutiones, quod plerūq; euenit, (est. n. pulmo, ut Gal.
3. de humorib. laxum corpus, & sola excepta alterari
ce, ut reliquas habet inbecillitas) uel etiam alios morbos, ut
pleuritis, angina, & lima, atq; inter has præsertim per
ipneumonia est, quæ pleuritidi succedit, quæ etiam paucis dieb.
neat, ut hic author ait ex Hipp. 5. aph. Sunt præterea pe
ripneumoniae euentus uarij, ut hic ipse plenē admonet. pro
hac autem re pete Hipp. prognost. 1. 2. & 3. de morbis.
non in Coac. prænot. præterea, & uide Gal. 3. de crifib.

De signis peripneumoniae.

Cap. II.

Signa peripneumoniae omnia sunt, febris acu
ta, quoniam est apostema calidum in uiscere
pleuræ, & contractio anhelitus uehemens, sicut
profectio accidens anhelanti propter aposte
ma, & quod ipsum coarctat uias, & caliditas in
nem materici in membro non sensibilis subtili
tis, & sensibili propter panniculum, in quo in
uoluitur, & extensio in pectore toto propter
dolor ad partes, [thoracis] & dorsum. Et quando
que sentitur dolor inter abas spatulas. Et quan
mā millis: aut cōtinuo, aut apud tussim, & non
tolerat, ut dormiat, nisi super collum, sed super
lingua rubescit prius, deinde nigrescit, & est lin
guæ eius ita, quod adhæret ei manus, quando
communicat ei in extensione, & repletione fa
bedo, & inflatio propter illud, quod ascendit
& raritate ipsarum, & non sunt sicut frons
in cute sua. Et quandoque uehemens fit rube
do adeo, donec similiter tincto. Et quandoque
subito suspensus, & apparet inflatio uehe
mentis, & anhelitus altus, velox propter febris
magnitudinem, & nocumentum eius, & infla
tio oculorum, & grauitas motus eorum, &
repletio venarum eorum, & grauitas palpebra

rum. Et causa in eo etiam est vapor, & apparet
in cornea similitudo apostemationis, & in pu
pilla similitudo exitus cum impinguatione, &
unctuositate, & ingrossatur collum. Et quando
que aduenit subeth propter multitudinem ua
poris humidi. Et quandoque est cum ea frigus
extremitatum. Pullus autem est vndosus, lenis,
quoniam apostema est in membro leni, & ma
teria est humida. Et vndosus quidem diuersus
est proculdubio in dilatazione vna. c. † [

c. s. & quando
doque est inter
citus, & sic bis
pullians, & illud
in dilatazione
una.

Et quandoque illud est secundum dila
tationibus plurimas. Et quandoque accidit in dila
tationibus plurimis vicissitudo, & quandoque
accidit in eis cadens in medio, & eius pulsus se
cundum plurimum est magnus, propter uehe
mentiam necessitatis, & lenitatem instrumen
ti, nisi debilitetur virtus valde. Frequentia uero
uehemens fit, & minoratur secundum febrem
& necessitatem, & secundum quod virtus susti
cit illi magnitudini, aut deficit ab ea. & Hipp.
quidem dixit, quod quando eis accidunt exitu
re, apud mammillas, aut ea, quæ sequuntur eas,
& aperiuntur fistulae, euadunt, & illud est notē
causæ. & similiter quando accidunt exitura in
crure, sunt signa laudabilia, & quando permu
tatur ad pleuresim, raro alleviatur contractio
anhelitus, & aduenit punctio, & sputa eorum
sunt etiam tunc secundum colores similes co
loribus pleuretis, & plurimum eorum est phleg
maticum. Cum peripneumonia autem quæ
est ex genere cholere rubæ, aut trahit ad cho
lerā rubeam, sunt contractio anhelitus, & gra
uitas sensibilis in pectore minus, sed inflamma
tio est in ultimo uehementia. & signa permu
tationis eius ad [empyema] proxima sunt si
gnis pleuretis in huiusmodi, & sunt, ut febris
non minoretur, neque dolor, & neque uideat
ur [diminutio] de qua sit curandum in spu
to, aut vrina grossa habere sedimen, aut egestio
nem. Si autem videris egrum cum istis signis
incolumem, fortem, tunc ipsa conuertitur ad
empyema, aut ad exituram, aut superius, aut in
ferius, secundum signa prædicta in pleuresi. &
si illic non fuerit virtus, & incolumitas, tunc
time mortem. & quando fit saluosum dulce,
iam tunc fit [empyema]. & si mundificatur
in xl. diebus, est bonum. & si non, prolongatur
tempus. & quando prolongatur tempus cum
peripneumonia, facit incurere ægrum infla
tionem pedum, propter debilitatem nutritiue
proprie in extremitatibus, & quando declinat
materia ad vesicam, [facit sanitatē necessario.]

d B. sanatione.

c B. expulsio.

f s. sanas.

g B. spera sani
tatem.

ANOTATIONES.

Pathognomonica pulmonia indicia habes ex Gale. 4.
de loc. aff. & 2. Sed de hoc & Paulus lib. 3. & Trallia
nus lib. 6. ac Rasis 9. ad Almans. pulcherrime etiam Are
tæus 2. de acutis morb. egit, & c. plures quoque peripneumo
niæ species ex lib. Hipp. ascriptis de morbis, & de inter
nis affectionibus legere est, uarijs omnes notis differentes.
Hic de huius morbi symptomatibus notandum coniunctam
esse peripneumoniacam acutam febrem, quod & Auicenna
& alij fere omnes. id tamen in morbi præsertim initio
& augmento est. quum alioqui ubi ad suppurationem uentum
est, lenta, continua tamen febre, qualis tabidorum est, affi
gantur.

cap. 9.
cap. 3. Cap. 30.
cap. 2.
cap. 1.

Attingi, & nō expuat: aut putrefit pulmo, & facit
cadere in phthisim, aut mūdificatur cū spūto b
[succurrēte] facili; aut mūdificatur cū expul-
sione ex via venæ magnæ, & arteriæ magnæ ad
vesicā cum vrina grossā. Et est cursus eius prius
ex vena ad hepar, deinde ad renes, & quando-
que ad intestina cum egestione, & sunt ambe-
lulabiles: & iam preterijt a nobis in rememo-
ratione saniei eruptionis, & cognitio illius est
secundum fortitudinem signorum & grātis, &
temporis, & complexionis. Et decrepiti quidē
moriuntur ex empyemate plūquam iuuenes,
propter debilitatem partium cordium ipsorū.
Et iuuenes moriuntur in doloribus, plūquam
decrepiti, propter uehementiam sensuum co-
rum. Et nos iam diximus signa empyematis in
capitulo signorum permutationum pleuresis,
& similiter signorum eruptionis. Signa autem
explectionis spatij pectoris, & puris sunt gra-
uis, & tussis sicca cum d [priuatione anhelii-
tatis], & dolor. Et quandoque est in plurib. co-
rum tussis humida, faciens imaginari e [lenita-
tem] cum spūto, & est eorum anhelitus conse-
quens, & propter hoc est sermo eorum veloc.
Et frequentes sunt nares ipsorum ad coarctan-
dum apud anhelitum, & comiratur febris mi-
nuta, ducens ad hydropisim. Signa autem loci,
in quo est sanies, cognoscuntur, ut dormiat a-
que quandoque super latus unum, & quando-
que super latus aliud, & tunc latus super quod
pendet grauitas coarctans, est latus oppositum
loco saniei. Commotio eius, & sonitus eius
qui in commotione auditur. Et hominū sunt
quidam, qui ponunt super pectus, & latera e-
ius s [silum] lineum infusum in luto rubeo
dissoluto in aqua, & considerant locum qui
prius excrucatur; quoniam ipse est locus puris.
Signa autem eruptionis incolumis, sunt ut suc-
cedat rupturæ sedatio febris, & augmentū appe-
tus, & facilitas spūti, & anhelitus, aut eueniant
ei ea exituræ in latere, & partibus eius, quæ fiant
similiter illa, quæ [est ex eis media],
nam egreditur ex eis sanies alba munda. Signa
vero mala sunt, ut appareant signa præfocatio-
nis, aut tyncopis, aut spūti mali, aut phthisis. Et
sanies coenosa, foetida. Signa autem differentiæ
inter saniem, & inter phlegma in spūto, sunt
descensus saniei spūti in aqua, & foetor ipsius
super ignem. Et phlegma natat in aqua, non fa-
ciens super ignem, quamuis sanies quandoque
expuat in egritudine, quæ non est phthisis,
te. Et quandoque [emittitur] cui spūto pus
plurimum] valde. Et ego iam uidi qui expuit
in hora una, circiter duas heminas paruas, aut
minas. Et Gal. testificatur quod quidam empye-
matis expuebat omni die circiter. lync. & sunt fe-
res saniem, & iam feci te scire differentiam in-
ter sanies discernerit foetore apud spūtum,
& quomodo proicitur super ignem, & submergi-
tate, & non natat. Signa uero permutationis em-
pyematis ad phthisim, sunt plumbitas coloris
& tenio amborum laterum, & colli, & calefa-
ctio digitorum omnium tanta, quæ non sepa-

ratur, etiam in illo, cuius extrema in frigidari
consueuerunt in febribus, & febris quæ addi-
tur in nocte propter cibum, & curuitas ungu-
ium propter dissolutionem carnum sub eis, et
impingatio oculorum cum declinatione ad
albedinem, & citrinitatem & signa alia, quæ di-
cta sunt in capitulo phthisis.

A N N O T A T I O N E S.

Quum suppuratio, quæ nihil est quam puris generatio,
in quauis uniuersim corporis particula fiat: suppurati tamē
presertim ab Hipp. intelliguntur, ut Galenus 7. aph. scribit
quib. inter thoracem & pulmonem acervatio est pus. no-
stri purulentos uocant. Purulentia huius causæ sunt sangui-
nis eductio, & lues in pectore cicatrice non obductum, subor-
ta inflammatio, non exacte post maturationem expurgata,
sive pulmonia, sive pleuritis fuerit. distillationes a capite in
thoracem non rectè expurgatae. ut Gal. 4. de loc. aff. Trallia-
nus li. 7. & Paulus li. 3. Huius morbi euentus quatuor sūt
duo ad salutem, & duo ad mortem. Ad mortem, suffocatio
ob puris multitudinem, uel pulmonis corruptio ob saniei mo-
ram, quæ tabes, & mors sequitur. 7. aph. Ad salutem uero,
sunt puris per spūtum expurgatio, uel eiusdem excretio per
urinas uel per aluum, de qua re Gal. 6. de loc. aff. Ad de ve-
rō & in mulieribus excretio per uterum, de qua Aretæus
primo de diuturn. morb. De huius morbi euentu rimum hic
notat animaduersione dignum. decrepitos, potius ex suppu-
ratione mori ob partium cordis imbecillitatem; iuuenes ue-
rō ex doloribus ob uehementiam sensus. Videtur mirum,
quum morbi non nisi uirium constantia superetur, quum lō
go intervallo fortiores iuuenibus sint vires, quam senibus,
cur non in omni morbo statuendum sit senes morti potius
succumbere quam iuuenes. Quod si ad dolores (ut hic au-
thor) huius rei causam referas: Rogo, quid interest, antea-
ne morbi initio imbecilliores sint vires, ut in senib. uel post
modum ob dolores debilitentur, ut in iuuenibus? Adde, q.
eisi minus fortasse dolore afficiuntur senes quam iuuenes, si
comparetur tamen uirium lapsus in hoc atque altero, rati-
oni consentaneum uidetur, affligi magis senem ex leui lap-
su, quam ex paulo maiori iuuenem. Ceterum, emulantur au-
thor noster Hipp. ac Galenum & si paulum differant. Air
2. progn. Hipp. Qui purulenti ex pulmonia sunt, si maiores
nati fuerint, potius intereunt: per alias uero suppurationes
minores nati potius moriuntur. Hic, ut uidere licet, de sup-
puratione senex loquitur, quæ pulmoniam sequitur: per id
(ut ego arbitror) omnem peripneumoniam intelligēs, a qua
cunque causa euenierit. Hanc uero thoracis suppurationem
ceteris suppurationib. comparans, quæ extra thoracē sunt,
senes ex purulentia in thorace potius, iuuenes uero ex alijs
suppurationib. statuit interire. hac certè ratione, ut Gal. no-
tat, q. quum ea quæ in thorace sunt, expurgari per spūtum
oporteat, excretio uero ualentib. uiribus indigeat; pereūt
senes, quod imbecilliores sunt in ceteris uero ceterarū par-
tium suppurationibus secus se habet res. nempe, quum &
dolores maiores iuuenib. fiant, ob uiuidiorem sensum, et ho-
uī febres magnitudine seniles longe exsuperent: propterea
antequam suppuratio fiat, multis iuuenib. uirium robur pro-
sternitur, & intereunt, quod & in dolore aurium affirmat-
se Hipp. Gal. testatur. Ac senibus (de senib. enim nō de de-
crepitis Hipp. uerba facit) neq; dolor, neq; uehementior fe-
bris vires oppugnat, propterea, his concoquantur antea
inflammationes, quam vires ad extremū redactæ sint, ut eua-
dere postmodū possint. Hæc ergo & Hipp. & Auic. uoluit
atq; quauis res ita se hiat, non semper tamē magis conale-

Com. 44.

Cap. 8. Cap. 2.
Cap. 32.

Aphor. 16.

cap. 4.

Cap. 9.

Tex. 69.

AVIC.

T t scere

semper, & constringit meatus eius: quare patiens cadunt in constrictionem anhelitus, & tussim frequentem, quæ perducit ad debilitatem virtutis eorum, & corporum; & sunt vere procedentes cursu althmaticorum: tunc si fuerit motus parvus] oportebit, ut admisceatur curis eorum aliquid curæ althmaticorum.

ANNOTATIONES.

Ulcera, quæ ad thoracem sunt, & si in eodem morbi genere, in solutione videlicet continui omnia sunt: maxime tamen quo ad curationem differunt: quum alia curari possint alia nunquam curentur: alia difficile, alia difficiliter sanentur. atque hoc quidem discrimen, tum ob affecti loci naturam, tum ob ulceris causam prouenit. Vbi sternon ipsum, quod et thorax dicitur, ulceratum est, sanari potest non difficile, ob causas ab authore assignatas. pulmo verò & propter continuum motum, & ob id quia expurgari, non nisi per tussim potest, quæ rursum ulcerationem amplificat, quod & Gal. 5. meth. & præterea ob causas, quas hic auctor refert difficile sanari potest. Afferit tamen Galenus 5. meth. curari pulmonis posse vlcerari modo ab acris & erodente humore, vel a phlegmonis ruptione non acciderint. ueluti ex ruptione alciuius ob multitudinem uasis, uel ob casum. Aggreditur tamen, & eius ulceris quod ab erodente humore est curationem Trallianus. testaturq. lib. 7. aliquos eo affectu laborantes esse perfanatos.

De causis ulcerum pulmonis.

Cap. 19.

Causæ vicerum pulmonis sunt catarrhus mordacitius, corrosiuus, aut putrefactiuus non sanatur, viquequo [a] maturetur. Aut sanies huiusmodi generis currens ad pulmonem ex membro alio, [b] & antecessio peripneumoniae, quæ iam computruit, & iam vlcerata est; aut saniofitas pleuresis ruptæ, aut aliqua causa sputi sanguinis prædictarum, aperiens venam, aut in cidens eam, aut scindens ipsam, siue sit causa intrinseca, sicut ebullitio sanguinis, aut aliud de his, quæ dicta sunt, siue extrinseca sicut casus, aut percussio. Et quandoque sunt ex causis eorum putrefactio, & corrosio [c] præcedens] in substantia ipsius pulmonis, sicut accidit mēbris. Et quandoq; multiplicatur phthisis, quando ætati boreali sicce succedit autumnus pluuiosus.

ANNOTATIONES.

Causæ quæ pulmonem ulcerent, sunt, tum externa, tum interna, quæcunque in cap. de sanguinis sputo enumeratæ sunt. Adde tamen ad hæc ea quibus illud ex natura & alia proprietate inest, ut ingesta pulmonem ulcerent, cuius generis marinus est lepus, de quo Gal. 1. de comp. med. per genera.

De preparatis ad phthisim in figura, & forma, & atate, & regione, & complexione. Cap. 20.

Sti sunt alati, habentes pectus strictum, habent spatulas nudas carne, & proprie posterius dēdōs; & quasi vnicuiq; eorum sunt duæ alæ, & quasi spatulæ eius sunt abscessus ab adiutorio

& ante, & retro, & habentes colla longa, & inclinant ea ad anteriora, & quandoq; præcedunt guttura ipsorum, & eminēt. Et in pectorib. quidem istorum quæ sequuntur ea, multiplicatur ventositates: & inflatio est in eis propter [d] debilitatem] pectorum eorum. Si autem cum hoc est debilitas cerebrorum recipiētium superfluitates, & cum hoc non digeruntur cibi, tunc iam complentur conditiones; & proprie si fuerint humores eorum [e] [f] cholerici. Et

10 formæ quidem susceptibiles phthisis velociter cum alatione prædicta, sunt lenes [g] [h] albæ declinantes ad [i] [subalbedinem,] & etiam corpora dura ipsa propter illud, quod accidit eis de ruptione venarum. Et complexio susceptibilis illius, est eius cuius complexio est frigidior. Et ætas in qua multiplicatur phthisis, est illa, quæ est inter octauum & decimum annū vsque ad aduentum xxx. annorum. Et ipsa in re 20 gione frigida, est plus propter illud, quod accidit in ea de ruptione venarum, & sputo sanguinis plurimo. Et tempus in quo multiplicatur illud, est autumnus.

ANNOTATIONES.

Quæ corpora angustia thoracis sunt, eadem & sputo sanguinis, & propterea phthisi obnoxia sunt. cuius rei rationem, supra, quum de sputo sanguinis ageretur, ex Hipp. & Gal. attulimus. Quod ad temperamentum attinet, hic frigidior temperiem phthisi aptam esse testatur. Galenus verò frigidam et humidam 3. in 3. vulg. morb. Quibus ætatibus, & temporibus id malum accidat, uide ex Hipp. 3. aph. & 5.

De rebus, a quibus oportet ut isti custodiantur.

Cap.

21.

40 Oportet, ut isti custodiantur ab omnibus cibis, & medicinis acutis, mordacitius, & omnibus quæ extendunt membra pectoris ex clamore, aut rixa, aut saltu.

ANNOTATIONES.

Vitanda acris omnia in ijs, qui ad tabem parati sunt, et in ipsis quoque tabidis, certum est. Exhibet tamen Hippocrates in lib. de loc. in hom. salsa ac pinguis purulenta. Verum id disrumpendi abscessus gratia factum credimus: quum & Paulus lib. 3. de curatione purulentorum agens salsamenta ad uomica ruptionem exhibeat.

De signis phthisis.

Cap. 22.

50 Vnt ut consideretur sputum saniei cū signis saniei, secundum quod exposuimus, in forma sua, & colore, & [a] [in]pistatione] & in alijs. Et febris minuta inseparabilis propter uiciniam cordis cum loco egritudinis, quæ sit vehemens cum cibo [b] [c] in nocte, secundum [d] [e] partem, quum sit [f] vehemens [g] [h] febris hectica, propter humectationem corporis ex cibo, secundum quod dicemus in loco suo, quamuis quandoq; [i] [descendant] cum hectica [j] ipso febris alia, tertiana, & quartana & quintana, & deterior earum est quintana: deinde [k] [media est tertiana,] deinde quotidiana. Et quum accidit phthisis, apparent etiam significationes, quas numerauimus in fine capituli empye

AVIC.

Tt 2

matris,

b B. paruitem

c B. acuti.

d f B. absq; pi-

lis.

e f B. ruffedinis

Com. 79.

a B. suffumiga-

tione.

b f a. &

c. s. modis quo

sit.

d f a. cum eo.

e. s. cōponantur

f B. semi. rixa.

TRACTATUS V.

De principiis operatiuis.

De cura communi apostematum parium pectoris, & pul-
monis. Cap. 1.

EX rebus communibus est phlebotomia: sed
in principio ex latere diuerso: & magis se-
stina de saphena opposita in longitudine: &
post ipsam de basilica opposita in latitudine: Si
post ipsam de nigra opposita in latitudine. Si
autem non appareat, tunc non oportet ut di-
mittatur phlebotomia cephalice, quamuis sit
eius iuuamentum minus & tardius: deinde post
aliquot dies, ex latere conueniente in latitudi-
ne. Et quandoque ponuntur ventosae super pe-
ctus cum scarificatione, etiam ita, ut atrahatur
materia ad exteriora, & minoretur. Inquit Gal-
lenus si febris fuerit uchemens ualde, tunc time solu-
tium, & sis contentus phlebotomia. In ipsa
que non est timor, aut timor eius est minor.
In solutio vero est timor magnus; ipsum e-
nim quandoque mouet, & quandoque non sol-
uit: & quandoque superfluit. Et oportet quide-
ne narcotica eis approximare in quantum potes,
ipsa enim prohibent murationem, & spumam.
Cibi autem sint aquae hordei, & aqua tritici.
& aqua decoctionis maluarum, & blitorum,
aut molochiae, & cucurbitae, & aqua fabarum,
& alkekemes, quum non fuerit caliditas super-
flua, & a passis in postremis proprie sunt
eis, quae cursu medicinarum procedunt, asperi-
omnia, quae mundificant, & remouent asperi-
tatem, & leniunt in gradu primo, sicut aqua iu-
iubarum, & uiolae, & papaueris, & radix li-
lij, & medulla citruli & cucumeris, & alia
& semen endiuiae, & sebesten, & quandoque
ponuntur in eis mucillago seminis cydonio-
rum, & gummi, & dragacanthi, & semen papa-
ueris: haec omnia ante eruptionem. Et melius
abstergentium mundificantium est aqua mel-
lis, si non est apostema in reliquis uisceribus.
autem fuerit apostema, oportet ut admini-
stretur postquam sit sicut aqua cum multa co-
mitione, sed iuleb & aqua zuccari sunt conue-
nientiores ei, & postea aqua hordei. Et post ip-
sam uinum dulce, & est melius uinum habent-
ibus hanc agritudinem, & proprie illud, quod
est album, nam illud est magis adiuuans ad ex-
puendum. Verum non oportet ut bibatur in
pleureti, & in peripneumonia, nisi post matura-
tionem, quamuis secundum quod dicitur, si ca-
lesciens, & faciens sitim, quibus uisum
succurritur. Et non oportet ut in poru infirmum, &
illud ille, cuius hepar aut splen est infirmum, & ipsum
post uinum dulce, est uinum aquosum, & in poru
est confortans uirtutem plurius aqua, & in ipso
ipso sunt incisio, & subtilitatio. Potus aut oxy-
mellis facti ex melle, & zuccaro & pauco acce-
to, quando miscetur cum aqua, est aggregans duas
intentiones extinctionis, & mundificationis.
Nam si ualde acerosum est, tunc ipsum aut facit
multum spumare, aut infrigidat, & rursus ualde
fit adeo malignum, donec illud quod incidit, quod
indigeat uirtute forti ad hoc, ut expurgetur.

B. superfluit
odor ex eis.

B. poma ma-
xillarum.

B. tumescunt
sicut cachexia.

B. suis.

B. quandoque
expuunt sangui-
nem coagulatum.

B. leuitate.

B. in libro de
locis morbis.

matris, & superfluit uenarum omnium ho-
ra] quoniam uirtutes eorum debilitantur a re-
tentione nutrimenti, & regimine eius, & cali-
ditas resoluit, & liquefacit. Si autem in sputo sunt
crustae, non remanet dubitas, & praecipue quia
causae perducunt ad phthisim praedicte iam pre-
terierunt. Nam quum corpus incipit resciri, &
extremities incuruari, & capilli cadere pro-
pter priuationem nutrimenti, & corruptionem
superfluitatum, tunc iam uera est. Et quandoque
plumbinus fit color in principio phthisis, uerum
ipse rubescit, quum ascendunt vapores, & exten-
dunt collum, & duo h[oc] cornua frontis, & pro-
prie quando confirmatur, & instantur extremi-
tates eorum, & proprie pedes eorum in fine die-
rum: & apostematur, propter corruptionem
humorum, & mortificationem innati caloris
extremorum propter malitiam complexionis.
Et illi quidem phthisici, quorum causa est hu-
mor corrosiuus, expuunt saluam, quae habet sa-
porem aquae marinae, saluam ualde. Et pulvis co-
rum est fixus, & qualis cum uelocitate, paruus, &
quandoque accidit ei inclinatio ad ambo late-
ra. deinde accidit post illud in ventre rugitus,
& trahuntur hypochondria ad superiora, & ue-
hemens fit [tussis], & destruitur appetitus
cibi propter debilitatem uirtutum naturalium.
Et quando fluit venter eius propter casum vir-
tutis, & quandoque expuunt annulos, & corpo-
ra venarum; & illud quum appropinquat mors.
Et illud quod expuitur de uenis, si est magnum,
est ex pulmone, & si est paruus, est ex canna.
Et multoties expuunt lapillos, & expuunt an-
nulos ex canna, & non est ex hoc etiam nisi ex
ulcere magno. Et in fine eius ingrossatur spu-
tum, & salua; deinde intersecatur propter de-
bilitatem uirtutis. Et quandoque praefocati mo-
riuntur. Et quandoque non postponitur hu-
iusmodi sputum, imo cadit in principio, quum
phthisis est ex genere malo, facta ex materijs
grossis, quae non digeruntur. Et quandoque inter-
secatur sputum in fine phthisis, tunc quandoque
non addit super quartum diem. Et quandoque
est intersecio sputi propter debilitatem uirtutis,
& tunc fortasse constringitur anhelitus co-
rum, usquequo fiat quasi non sensibilis. Et mul-
toties quidem tussis in eis fit uehemens, & per-
ducit ad sputum sanguinis continuum. Et si cu-
retur tussis eorum cum prohibitijs sputi, mo-
riuntur cum [lenitate] adueniente eis: si au-
tem dimittantur tussire, moriuntur spuendo
sanguinem. Et ex ueloci morte est, quod si
quis habet phthisim, & apparet super spatulas
eis granum, sicut faba, moritur post quinquaginta duos dies.

ANNOTATIONES.

Pro signis phthisis repete loca supra de suppuratione al-
lata. Sed hac de re Aretaeus primo de morbis dicit, pulcher-
rime agit & exquisitissime. Vide & Paulum lib. 3. &
Celsum lib. 3. Quum uero phthisis non de ea solum tabe,
quae a pulmonis corruptione est, sed, & de ea quae dicitur
nascenti, sequitur, non improprie multum nominatur: qui-
bus indicijs prior a posteriori distinguatur, habes ex Aretaeo
lib. 1. cunctis fassus. Vide Galeni libellum de marcore.

acetositas necessaria fuerit, tunc oportebit ut potetur tepidum, aut mistum cum aqua calida paulatim. Ex illo vero, quod temperatam habet acetositas, securatur haec malicia, & est prohibitionem nocuentum dulcedinis, & sitis, & ebullitionem cholerae rubrae, & eius generationem. Et aqua mellis est magis ultima in humectando, & aqua hordei in confortando: & quandoque est necessarium in aequatione naturae, tribuere acetosae cum oleo amygdalino. Aqua vero quae eis in potu tribuitur, in hyeme quidem sit aqua calida, & aqua zucchari, & aqua mellicata eis aqua frigida. Quod si [tussis] vellemus fiat, detur eis in potu parum ex ea comoxymel facit eam penetrare velociter, & expelletur nocuentum eius. Et apud declinationem detur eis in potu [rob.]

Eis autem, quae necessaria sunt apud collectionem, & maturationem, & eruptionem, & post eas, oportet ut singulare capitulum faciamus.

ANNOTATIONES.

Eset hoc non mediocriter laborandum, si quis de vengsectione in pleuritide a recentioribus memoria sunt commēque produenda essent in medium. Quamobrem, quia neque institutum nostrum id postulat, ut haec fusius tractetur quibus consensu, dissensu breuiter solum explicamus, ingenue proferemus non tamquam sententiam de idem licet, auxiliari. Proponit author nosler primum omnem uena sectionem in pleuritide, pulmonia, ac thoracis inflammationibus communē presidium. hancq[ue] ait in opposito latere obendam, morbi initio. Vel si cuius auxiliari ne illius, qui si protrahatur linea secundum corporis longitudinem, oppositus est dolenti loco veluti extremum extremi uena. spedis qui eiusdem est lateris cum affecto latere. deinceps uero secundam ait basilicam oppositam in latitudine. eam, quae si protrahatur linea secundum corporis longitudinem, opposita affecto loco est, ut extremum extremum ex aduerso. latere. Hinc uero ad mediam eiusdem contrarium lateris eundem ait: uel si haec non appareat, ad supramationi directo mittendum sanguinem iubet. atque haec ferre aut horis nostri sententia est. quam damnant alij ob auxilium uena sectionem obscuri uel sero prodesse, si ex opposito latere fiat, restatur: quod & alibi passim affirmat, ut malicia propterea de secunda in pleuritide, & ceteris inflammationibus sit rixa. Ceterum, quum pleuritis morbi sit ex fluxione reuellenda esse materiam, quae fluit. Quum uero fluxio, missis fluxionum initio eam conuenire, quae cum ea in opposito negotio obenda sit. Ad quam uero positionis differenciam faciendā haec sit, docet ibidem, & 2. ad Glan. 5. aph. Comment. 1. de humoribus & alibi. quibus omnibus superioribus docet ad opposita esse faciendas. si in fluxione sit ante, retro: si intus, foras, & contra. nempe, quem reuulsio fluentis materia retrahit sit, si non ad contraria

loca auocetur, non prohibebitur fluxio. quoniam si ab eodem latere sanguinem mittas, ut fluxionem adiuues, necesse est. Vbi fluxio iam materia, ipsa tamen in partem nondum impacta est, tunc certum est, si ad longinquam uel contrariam partem traxeris, nihil te ex affecta parte educturum; quare tunc deriuationem ad uicinam particulam fieri oportere, idem Gal. locis antea allatis testatur. At uero, impacta iam, & confirmata materia, neque reuulsio neque deriuatio, sed euacuatio conueniet, siue sensilis siue insensilis.

10 Haec ex Gal. colligere est. Quamobrem, quum pleuritis inflammation sit, uidetur nolius manifestum Gal. sententia, perpetuo, sumpta communi inflammationum indicatione, pleuritidis initio, ad remota & contraria retrahendam fluxionem. contraria sunt inferiora superioribus: proptereaq[ue] primo loco, ex eiusdem lateris uena in pede sanguinem mittit. trahit uero ex hoc loco, non ex contrario latere, quia haec mores suapte natura & gravitate facilius deorsum trahantur, quam ad latera. Quod si haec reuulsio non sufficeret, quia contraria sunt dextrae sinistris, merito, ut ad contraria reuulsio fiat, secundam oppositi cubiti uenam iubet. Quae sectio, si ad huc fluentem humorem non cohibuerit, quid obstat, quin eiusdem contrarii lateris uenam alteram seceremus, ut tandem fluxionis impetus sistatur? certe reuulsioni natura id exigit. At uel fluxio deorsum quicquid (si tamen materia in affectam partem nondum impacta est) tunc asseritur Aui cennas, tundendam esse eiusdem lateris uenam. sed haec deriuatio est, neque alijs reuulsio. Videtur ergo haec curandi ratio in pleuritide (si modo uirum acutū constanter, &

30 nihil praeterea sanguinis euacuationem moretur) dubitatione omni uacare, si quis non scriptorum auctoritates promissuē collectas, sed rationum uim, atque ipsius reuulsioni naturam expendit. Ceterum unum hic uideo, in quo praesertim ex recentioribus laborant multi, piculum existimantes, si ex opposito latere initio inflammationis ducatur sanguis, Auiant naturam imitari oportere. at haec (quod & Gal. passim, quod & ab Hippocrate longo usu est observatum, & in lib. uulgarium moruorum literis commendatum) nunquam ex contrario latere sanguinem ducit, quin perniciēs sequatur. Verum, quantum haec ratio efficax sit, facile uel hoc exemplo ostendere est. Iubet Hippoc. moruorum acutorum initio, si quid uidetur mouendum, ut moueas 2.

40 ap. b. At natura 1. me nunquam initio morificam materiam educit, quum octa initio non sit. Idem, ad animi deliquium sanguinem nonnunquam uacuat, ut 1. ap. b. At natura nunquam ad animi usque deliquium educit sanguinem. Constat ergo artem non semper ipsam naturam emulari. Sed & alia praeterea ratio est, cur, quib. ex opposito latere sanguis sponte fluit, ad perniciem cant. nempe, id morificae materiae uim sequitur, non naturae. alioquin, quum ualida naturae, reductiones per commodas ac propterea directas regiones molliatur semper, indiduum est hoc imbecillitatis naturae, quae non per faciliores vias excremat. quo fit, ut mors, et indicetur, & re ipsa sequatur. At quod ars impune ex opposito latere educat morbi initio, ratio est, quam diximus, quia cohibetur fluxio. Manifestum ergo est, non iniuria uenae obiri sectionem in pleuritide, & superiorum inflammationum initio, uel ex directo pede, qui secundum longitudinem contrarius est affecto loco, uel ex opposito brachio, & secundam latitudinem inflammatae parti opponitur, quod facit & Aretaeus 1. de curat. acut. morb. quatenus, fluxione iam cohibita, nondum tamen impacta, ex directo brachio mittendum sanguinem fateamur. Sed obijcies Hippocratem secundo de rat. uict. in ac. post. fomenta statim directi brachij internam uenam secare. Adde, quod 6. de morb. uulg. sedando dolori proximum esse ait scindendum uentrem. Non discrepat tamen, si quis recte aduertit, a sententia nostra Hippocr. quum neque is de directo

Aphor. 29.

Aphor. 23.

cap. 10.

text. 10.

AVIC.

T t 3 ant

dem quod administratur cum aliquo horum, est oleum amygdalarum dulcium. Quidam aut prohibuerunt granata propter in frigidationem: sed apud me in eis, quæ dulcia sunt, non est malum. Et quandoque sit ex istis medicinis decoctio, quæ administratur ad [*] mundificandum. & est hæc. Recipe hordeum excorticatum & iunbas, & sebelten, & violas, & semen papaveris, & syrupum viol. & syrupum nenupharis, quoniam ambo sunt meliores iuleb. Et Gal. qui dem præcepit in principio vtendum esse speciebus de iacur: quoniam prohibent materiam & maturant, & [*] confortant. Et dico q. necesse sunt, quum non est exulatio propter vehementiam vigiliarum: & si non fuerit illud, tunc fortasse congelat papauer materiã, & prohi- bet [putum: nisi] zucarum quod cum eo ponitur, prohibeat nocumentum eius. Et videtur quod semen est conuenientius, quam cortex tunc, & oportet vt euacuetur illud, quod retinetur cum [puto]. Et mensura nutrimentũ, et non multiplices: imò subtilies, secundum quod necessarium facit multitudo acuitatis ægritudinis: paruitatis eius, et accidentium illiusnam aqua hordei excorticati decocti valde, ipsa nam que expuere facit incisiva, et confortatiua. Et si volueris dulcorare ipsam, dulcorabis eam cum zaccaro, aut melle: si fuerit inquieta, sis contentus aqua hordei, usquequo declaretur tibi cum multiplicatur, securus es de multitudine Nutrias ergo cum aqua hordei excorticati, et confortata, et si retinetur, subtilia regimen, et sis contentus aqua hordei, et syrupo quantum poteris, et quando accidit in pleureti solutio venæ solute ad [*] latus, prohibet istud [*] cum eu- regimen eius [*] cum sufficientia] fauich hor- in speciebus pleuretis, et non est maturatio, tunc detum, et præpara ad secundationem cum sale casat oleo super vulnus. Et multoties quidem ex- phlebotomia. Et si phlebotomie alicuius succ- phlebotomia. Et si phlebotomie alicuius succ- phlebotomia. Et si phlebotomie alicuius succ-

ANNOTATIONES.

Oportet vt prohibeat &c. Affirmat quæ de venæ sec- tione superiori capite dixerat, prohibendum s. cum eu- acuat inflammationem irruant: vt certius a nobis testi- monium petendum non sit, de reuulsione in primo morbi impulsu esse in precedenti capite. Auic. præ. episcopus: eam- que sanguis ad affectum loci confluerit. At ubi fluxit in materiam, in partem tamen nondum est: curationem esse ad sanguinis missionem ad coloris vsque mutationem. app- latio hæc medici actione, curationis, seu cure, nominat, quod- que materiam extrahendæ gratia sit, qui morbum iam facit: si

cuti prior actio, quæ reuulsio est, quæ non factio iam morbo debetur, sed futuro: non curatio, sed præseruatio pro pri- catur. Inbet verò in curatione hac, & posteriori sanguinis euacuatione, expectari coloris ipsius sanguinis mutationem, Hippocratis exemplo. de rat. vict. in ac. ut cum qui fluxerat, nondum tamen impactus est, sanguinem ex inflam- mato loco retrahat: quæ quidem deriuatio est, neque nisi a directo loco fieri potest: vt haecenus ab Hippocrate no di- scipulo aut hoc nosser, sed ante Hippocratis deriuationem, quæ affecti loci curatio est, reuulsione vtitur, quæ præserua- tio quædam est. vt mirandum propterea non sit, q. hic a pe- de directi lateris, vel a cubito oppositi, is verò a directo tra- chio sanguinem educat.

2 Et si est humor alius &c. Differentia reddantis ma- terie differentia euacuationis ostendit. si redundat sanguis, non educenda est bilis, si bilis vel humores alii a sanguine, non mittendus est sanguis. propterea inbet, si alius quispia a sanguine humor peccet, purgandum esse: nempe sanguis,

20 purgante medicamento educi non pot: aut si forte pot ali- cuius medicamenti proprietate, de qua re Gal. in li. de Tbe- riaca ad Pis. vel cuiusvis pharmaci violentia, vt in immo- deratis euacuationib. vsu sepe venit: educendus tamen no est hoc pacto sanguis. At contra tamen aut horis nostri sen- tentia Hip. 2. de rat. vict. in ac. de pleuritide absolute, no a peccante materia, sed sumpta a consensu cum affecto loco in- dicatione, si dolor ad ingulum ascendat, secunda venâ pro- nunciat: si ad hypocondria, purgandis. Auger difficultatem

Gal. qui purgationem in pleuritide vniuersi non satis pro- probat, præfert q. sanguinis missionem. Adde & q. Hipp. 3. de rat. vict. in ac. eos improbat, qui inflammationum initio medicamento soluere conantur. nempe, q. cruda adhuc ma- teria est: cruda verò medicamentis irritanda non sunt, I.

30 aph. Sane non leuis quæstio hæc est. Si nãque indicationem spectes, quæ ex materia peccante suggeritur: certum est, no esse in pleuritide omni secundam venam, sed prohiberi & a bile: quod Hipp. 6. vulg. morb. sect. 3. ait. & a pituita & atro humore, si ab his fiat. Sed et si affectum locum species, quicunq. humor inflammationem fecerit, non videtur com- mode purgatione educi posse: quum non nisi perquam lon- go intervallo contenta in thorace materia medicamenti vi- trahi queat: facilius autem multo si sanguinem miseris. Ce- terum, quum pleuritis in eo morborum sit genere, qui acuti vocantur, quæ a calidis plerumque humorib. procreatur, quæ

dolor sequitur, sumpta a morbi magnitudine indicatione ex Hipp. præcepto 4. de rat. vict. in ac. & a dolore & Hippo- cratis iussu, qui in sedandis dolorib. proximum ventrem se- candum docet 6. de morb. vulg. sect. 6. & Gale. assensu qui

1. aph. dolorum gratia secundam ad animi etiam deliquit venâ testatur: si ex his, inquã, indicationem sumamus. per- petuo mittendus in pleuritide sanguis videtur. quod Gale- no maxime aridet, ut fiat. At Hippocrates tamen si dolor ad hypochondria descendat, medicamentum exhibet, licet sanguis peccet: q. commodior fluentis humoris deorsum ad alium ipsam retractio est, quam sursum ad brachia. etsi ue- rò sanguis tunc no educitur, imminuuntur tamen ceteri hu- mores, & horum inopia sanguinem natura parcius affecto lo- co impartitur. Quod verò idem Hipp. alibi inflammationem

initio perniciosum medicamentum censet, de inflammati- ne iam confirmata est sermo: deq. humore, qui iam fluxit, impactusque est. At quum in pleuritide purgat, deriuatio hæc est, ut etiã venæ sectio, quæ ab eodem fit latere. Fit er- go, ut Gal. sanguinis missionem semper probet ob morbi acu- men, dolorẽ, materie caliditatẽ. Hipp. quã deriuada mate- ria est inflammationis, comodiore loco uacuatione molietur. Auicennas uerò reddatẽ præsertim materiã speciet. Atq; ita fortasse cõsulto crines et prudenter diuersa cõsulerint.

3 Et Gal. quidem differt &c. Ex authoritate Gal. dicitur AVIC. T 4 tionem

60

Text. 10. Text. 11. & 22. Text. 11. text 5. Apoc. 23.

Text. 11. text 5. Apoc. 23.

cent magnifice. Et melius est, ut antecedit spon-
gia intra aqua calida: & fortior ea, est aqua
maris, & aqua salta: deinde pertransit illud si
necessarium tibi est, & fac euaporationem cum
vapore, aut cum oleo, & aqua calidis. Et fortius
illo est illud, quod fit cum aceto, & herbo, &
caulibus super lana ambibitum oleo. Et ex sic-
cis subtiliatis, est furfur: deinde grana milij:
deinde sal. Et vaporatio quidem resoluit om-
nem dolorem altum, aut infimum, quum non
est prohibitio ex repletionem, quam attrahat va-
poratio. Phlebotomia vero plus confert dolo-
ribus. [vincentibus.] Quumque emplastrum
facis, aut vaporas, tunc stude ut retineas eius
vaporem a facie agri, ne eo excitentur. [tristi-
tia], & constrictione anhelitus. Et quandoque est
egritudo vehementis siccitatis, & confert va-
por emplastris, & uaporationes humidiorum tem-
peratum, quando percutit faciem, & perue-
nit in attractione aeris. Et quandoque adiuuan-
tur cum electuariis, quibus vtuntur. Et conue-
nientius eorum, calidioris est cera alba colata,
absoluta cum oleo violaceo, & proprie quando
est dolor uehemens. Et quandoque reditur ad
ventosas post mundificationem corporis cum
phlebotomia, & alijs, & fiducia, quod ipsum iam
fit mundificatum. Ex ventosis enim quum po-
nuntur super locum dolorosum, apparet inua-
lor omnino. Et quandoque sedatur do-
lor omnino. Et quandoque trahitur ad partes
extrinsecas, & emplastrum de synapi, si admini-
stratur in hoc loco, efficit operationem vento-
situm in attrahendo. Quum ergo pertransit se-
pitum, preceperunt antiqui dari electuarium
facile ex amygdalis, & granis. [alcurat] & mel-
libotum. Et electuarium ex butyro, & nisco-
dones magnas, sicut est athanasia, & est via bo-
na, qua incedere possunt qui artem verificau-
erunt, confidentes in seipsis cum meditatione
inuestigatrice, ut succurrant, si hoc regimē de-
derint, ut possit ager tolerare illud: quare cum
ciceris, & timore, quod rumpat apostemata, &
consequuntur finem mundificationis suffi-
ciat in seipsis, in hoc timent mel, & ponunt loco e-
ius zaccarum. Et antiqui etiam innuebant vte-
paratis cum melle, scilicet pilulis, quae tenentur
in ore sub lingua. Et innuebant in hac hora vi-
tendum esse medicinis, & emplastris, quae no-
co, & emplastro. [ascedebat.] Et ad summum il-
lo, qui procedit hac via, quae est antiquorum,
oportet ut incedat ea cum cautela, & observa-
tione, & timore, quod rumpat apostemata, &
excitet calorem plurimum. Deinde attinet ei,
ut confidat post illud de iuuamento festino. Si
autem agritudo remanet usque ad quartum
decimum diem non est excusatio a ventosis, &
substitutione regiminis tunc. Et quum uigiliae
sunt in eis uehementes, tunc necessarius est sy-
rupus de papauere. Et quando sit anhelitus in
membris, tunc non succurritur illi nocu-
ent, sicut cum humectatione cum eis, quae
quid post aliquid, & sicut iuleb. Quandoque au-
tem confert embrochatio lateris cum aqua re-

pida, ut allenietur dolor, & minoretur frequen-
tia anhelitus: quoniam est nociua secundum
quod iam sciuit. Et post declinationem mani-
festam administra balneum, & aliena infrigi-
dationem. [nisi in] z. B. uehemem
tem.
eis, quae sunt de genere cholerae rubrae. Et simi-
liter aliena regimen ingrossatum, & admini-
stra subtiliatum, & decoquantur in aquis, &
a [syropis] praedictis. [caules] & calamentum
in fine eius, & lambant semen. [alcurat] cum
melle. Quod si apostema fiat inobediens, & uad-
et versus collectionem, regantur cum regimi-
ne, quod dicitur in capitulo illius proprie. Et
oportet ut caueantur in conualescentibus pleu-
reticorum, salta, & acuta, & fatuitas, & repletio
saturitatis facientis nauscam. [f] [sanio]
fitas, & coitus: nam si reciduant, moriuntur.
hoc dicimus, si pleuresis est calida pura. Si autē
non est ita, imo non est pura, & non est uehemē-
tis caliditatis: tunc in te est ut frices, & empla-
strum facias cum eis, quae sunt sicut foenugra-
cum, & pix, & ut ventosas apponas. Et empla-
strum ualens ad illud. Recipe cineres radicis
caulium, qui conficiantur cum adipe, & fiat cum
eo emplastrum. Et in cura quidem phlegmati-
ci, incipiatur a clysteribus acutis, & solutione
ventris. Et non fiat phlebotomia, & administretur
resolutiua, quae sint ex emplastris, & uapora-
tionibus praedictis, in quibus est uirtus. Et cibetur
† beta, & aqua caulium, & aqua ciceris, &
oleo de oliuis, aut oleo de amygdalis dulcibus
& amaris, & administrentur emplastra, & uapo-
rationes calidae praedictae. Et detur in potu de-
coctio Ioseph uigilatoris, quam in potu damus
cum oleo de kerna. In melancholico uero g. [in]
eipiar a] sorbitionibus factis ex tritico fra-
cto, cum melle, & oleo amygdalino dulci, & cle-
ctuariis lenificantibus calidis, & sorbeantur o-
lea lenificantia, sicut oleum amygdalinum dul-
ce. Et sorbitiones factae ex fabis, & pauco foenu-
græco, & lac mulctum, & proprie asininum,
quoniam ipsum est iuuatum eis. Et ex eis,
quae conferunt in eo, est, ut sumatur colli pon-
dus drach. j. & detur in potu in h. [aqua] deco-
ctionis anethi: [et oleum] balsami, aut syropus
mellis: & hoc etiam confert tussi mala. Aquae
uero congregatae in pulmone, cura est leuior
eis, quae dicimus in cura empyicorum, & qua-
doque indiget perforatione.

De cura peripneumoniarum.

Cap. 4.

IN cura peripneumoniae curritur cursu pleu-
retis, nisi quia oportet ut emplastra ipsius
sint fortiora, & ut ponantur in eis, quae sunt
profundantia. Et oportet ut sit sollicitudo ad
mundificandum cum sputo magis uehemens,
& sit in ea loco iacendi super partem spuenti,
resupinatio declinis uersus illam partem. Quum
que natura in ipsa fuerit restricta, oportet ut in
potu sumant omni die semel de hoc syrupo.
Recipe casia fistula, & passularum enucleata-
rum amborum an. sextaria. iij. & projiciantur
super ea. iij. saccharati aquae, quae decoquantur us-
que ad medietatem, quae sumatur, & super ip-
sam projiciatur saccharati aquae solatri. Et hoc
est

z. B. uehemem
tem.a. B. potionibus
b. B. porri.
c. B. alchurais.d. f. B. & sol.
e. B. uentus.
f. B. insulatio.

† fida.

g. e. cibetur.

h. B. cochleario.
i. e. aut uerbis
samini, aut syru-
pi de melle.

a. n. uicere lenis
lenitate debili-
tante.

b. n. alina fere.

est illud, quod in potu forti datur: & debili me-
dicas eius. Et si natura lenitatem habuerit &
debilitatem, datur in potu rob myrti, & cydo-
nia dulcia assata, & granata dulcia. Et illius, quæ
est ex genere almesir, & cholera rubæ cura
est, sicut narrauimus, difficitis. Nam si aliquid
confert, est extinctio ultima cum succis uehe-
mentis frigiditatis, sicut olerum, & herbarum,
& fructuum. Et dentur in frigidantia lenifican-
tia, sicut succus endiuia, & similia illi. Quod si
euacuetur cholera cum eis, quæ sunt sicut fira-
cost, & tamarindi, & terenabin, & similia illis,
est bonum; & similiter quandoque est neces-
sarium in ipsa facere phlebotomiam, si fuerit
illic repletio.

ANNOTATIONES.

Ad peripneumoniam curationem eadem fere faciunt,
atque obseruanda sunt, quæ in pleuritide.

De empyemate.

Cap. 5.

Quando apparent in apostematibus pleu-
reth & peripneumoniam, signa collectio-
nis prædicta, & ascendunt; tunc necessarium
est, ut iuuamentum fiat ad maturandum, post
mundificationem corporis, quod fit cum em-
plastris, & uaporationibus; sicut illud quod fit
ex farina hordei, & vino alimbat, & uino al-
bo, & dulci, & siccibus humidis, & siccibus
siccis, & fortius illo, est illud cum quo ponun-
tur sterces columbinæ, & nitrum, & est con-
ueniens in fine, etiam apud eruptionem. Et o-
portet ut dormiat ante horam eruptionis su-
per latus infirmum: adiuuat enim ad spuen-
dum, & ad rumpendum. Si autem caliditas fue-
rit plurima, datur in potu aqua mellis in aqua
hordei, aut aqua mellis subtilis sola. Et si calidi-
tas est non fortis, & uirtus est fortis, oportet ut
in potu tribuatur decoctio hyssopi, in qua cum
hyssopo decocta sunt hashæ, & prassium, & fi-
cus, & mel. Et in potu sumat aquam hordei de
cocti cum radicibus lilii. Et quandoque in-
diges eis, quæ sunt sicut mithridatum, & the-
riaca ad maturandum. Et conuenientiores ho-
ræ ad potandum ipsa, sunt post maturationem
integram, ut erumpatur secundum conserua-
tionem innati. Et dactyli quidem sunt ultimi
in hac hora, & post ipsam. Et syrupus de pra-
sio, est ultimus. Trochiscus maturatius. Reci-
pe semen altheæ, & citruli, & malua, melonis,
& cucurbitæ, & succum liquiritiæ, & florem
meliloti, & uiolas vel dragacanthi. fiant tro-
chi. Et multoties quidem sunt trochisci cum
mucillagine seminis lini, & dantur in potu cum
aqua ficum. Forum autem cibi in ascensione,
sint panis insutus aqua, aut cum aqua, & mel-
le, & oua sorbilia, & quæ sunt illis similia. Et
ca quibus utuntur in secunda mensa, sint gene-
ra pini maioris, & minoris, & amygdalæ dul-
ces, & sorbitiones subriles, factæ ex farina hor-
dei, & ciceris, & fabarum cum oleo amygdali-
no, & zucearo cum melle. Quumque pertransit
hora eruptionis, & completur maturatio, opor-
tet ut iuuamentum fiat ad erumpendum: nam
dimissio ipsius, efficit ægrum prauum, & ma-

a. B. glutine.
b. n. dactilis.

c. n. iaceat.

d. B. liquiritiæ.

e. n. &
f. B.

g. n. aqua mel-
lis.

la proprietatis, & suffumigantur guttura ipso-
rum cum storace calamita. Et datur in potu
syrupus hyssopi fortis, quem diximus, & appo-
nantur fortiora emplastra, quæ diximus, & da-
re in potu mithridatum, & theriacam in hac
hora, est iuuamentum, si non fuerit febris, ne-
que debilitas, neque extenuatio. & in cibo de-
betur piscis saliti, & sumat in ore suo, quum uar-
dit dormitum, pilulas factas ex hiera, & pulpa
coloquintida, & pilula etiam cochlear in potu
sumantur in hora dormiendi. & suffumigant
gutturum eorum cum storace calamita. & quandoque
confert ei mouere sedem super quæ
sedet, homine tenente eum per spatulas. & con-
fert ei sumere in potu synapim cum aqua mel-
lis, & potare assam factidam in lacte, & confert
ei iacere super latus sanum, quando uult eru-
ptionem, & præcipitur ut vomitus fiat post co-
nam in huiusmodi horis, verum illud est timo-
rosus: quandoque enim facit possidere eru-
ptionem magnam vice una, & quandoque præ-
focat. Quum autem non erumpitur, necessarium
est ut cauterizetur, deinde consideretur, nam si
exiuerit sanies alba, munda, spes habenda est: &
si non, non est spes habenda. Quumque erum-
pit sanies, & currit, & exstimas quod pauca sit,
& æqualis, ita quod possibile sit ut mundifice-
tur cum sputo usque ad x. dies: tunc oportet ut
administrentur post eam abstergia, lauatiua,
mundificatiua, dando ea in potu, quum inci-
pit expui illud, quod erumpit. Et illa sunt, sicut
decoctio hyssopi cum radice celestis cum syrupo de melle, & caules, & sorbi-
tiones prædictæ, factæ ex farina ciceris & simi-
libus, quæ sunt ex medicinis, & ponatur in
eis etiam fariua herbi, & confert etiam electua-
rium de quilla, & electuarium de herbo. Medi-
cine vero singulares, quæ sunt matres huiusmo-
di rei, sunt sicut farina herbi, & fauicæ lilii, &
radix eius, & aristolo. vitraque, & pipera tria, &
synapis, & nasturtium, & vique ad opopanax
etiam, & costus, & casia lignea, & ipica. Et quæ-
doque est necessitas, ut admisceatur eis aliquid ex
narcoticis cum mensura. Et ex istis medicinis
est scordium: ipsum nanque est vehemens sunt
uamenti in hoc capitulo. Et istæ medicinae sunt
matres medicinarum in hac hora, iuuantium,
ex quibus fiunt potiones, & emplastra, & em-
brochæ cum spongijs, & solca. Et quandoque
fit oleum, ad quod virtutes earum permuran-
tur, sicut oleum de lilio, & narcisissimum, & fi-
ne millinum, & de alcanna, & nardinum, & fi-
ne laurinum, & proprie quum quod est li-
declinatio. Et quandoque ponitur quod est li-
decut oleum laurinum, & secundum dispositio-
nem, & horam. Et quandoque ponuntur in hu-
iusmodi oleis, ea, quæ sunt sicut gumma pini,
& adeps, & galbanum, & flos squinathi, & hy-
sopi humida, & foenugrecum, & folia lauri,
& bdellium, & similia illis. Et quum febris est
fortis, non superflua in calefaciendo: quoniam
debilitatur virtus propter malitiam complexionis,
& deficit a spuendo. Et oportet, ut succur-
ratur ad regimen extractionis saniei, post eru-
ptionem ad pectus, in diebus, in quibus imagi-
natur æger alleviationem. Quum autem exili-
maueris in pleuresi materiam plurimam, &
non

non mundificatur in xi. diebus, neque in pau-
 coribus, imò facit cadere in phthisim, tunc ne-
 cessarium est cauterium fieri cum cauterio mi-
 nuto, quo perforetur pectus vt exsicceetur ma-
 teria, & trahatur paulatim, & ablatur cū aqua
 mellis, & adiunetur ad extractionem eius ad ex-
 teriora. Quumque mundificata fuerit, perueni
 ad consolidandum. Et oportet, vt cognoscas
 partem, in qua est pus, ex modis prædictis de vo-
 ce saniei, & sonitu eius, & hoc quod induitur
 pectus cum p[ro]filo tincto luto rubeo, & consi-
 deretur quis locus exsicceetur velocius, quoniam
 ipse est locus saniei. signum ergo super ipsum
 fiat, & cauterizetur, q[uod] & perforetur illic. Nam
 quandoque non cauterizatur, imò perforatur
 latus cum phlebotomo, & ponitur præparatio
 taliter, quòd cum ea egreditur sanies, de qua ac-
 cipitur omni die parum, absque extractione
 plurima subito. Et in huiusmodi quidem hora
 necessaria est conseruatio virtutis, cum carne,
 & cibo temperato, & non consideres febrem,
 quoniam ipsa non sanatur, dum sanies perfe-
 nerat remanens. quum autem expuitur, eradi-
 catur. Et quum confortatur æger ad expuen-
 dum saniem, aut illud quo curatur ex caute-
 rio, remouetur febris proculdubio. Et multo-
 ratiorem: & est illud, quod erumpit ab eo, san-
 guis, quare necessaria est tunc phlebotomia, &
 administratio emplastrorum, & expellentium,
 & communicantium. Emplastrum eis conue-
 niens caules, & aqua mellis super descriptionē
 Aaron ponatur. Et emplastrum huiusmodi. Re-
 cepe piper, capillum veneris, hyssopum siccam,
 vitricam, & aristolochiam rotundam: fiat ex eis
 emplastrum cum melle.

A N N O T A T I O N E S.

Obi ob pleuritidem vel pulmoniam facta iam est suppu-
 ratio nulla mora, sit oportet, sed statim disrumpendus est
 tumor. Quo id fiat ingenio, copiose hic docet. Tu pete &
 lib. 7 de comp. med. per loc. Hipp. 2. & 3. de morbis. Pau-
 lina lib. 3. Quod si disrumpi nequeant, tunc, quod hic au-
 thor consilii ad usum accendendum est: quæ ut fieri de-
 bet, docet Paulus lib. 6. At quid ista iam suppurrata parte
 sperandum sit, pete ex Hippoc. 7. aphor.

De cura ulcerum pectoris, & cura phthisis.
 Cap. 6.

Quum vlcus quidem est in canna pulmo-
 nis, tunc medicamen ad ipsum velociter
 trahit, & oportet vt faciat dormire ægrum su-
 per collum suum, & teneat medicamen in ore
 nō mirat plurimum subito, & excitet tussim,
 & oportet, vt ipse mollificet lacertum gutturis
 & descendat ad guttur ipsius absque ex-
 tractione [soda]. Et medicinæ sunt glutinati-
 uæ, & exsiccativæ, quas dicemus etiā in phthisi.
 Vlcera verò, quæ sunt in pectore, & pulmone,
 quæ diximus, indigent vt iniiciantur in eis me-
 dicinæ lauativæ, abstersivæ, & præcipitur ægro,
 vt faciat super latus infirmum, & tussiat, & cō-
 moueat [aliquo] motu. Et quandoque egre-
 diat pus ex eis, post missionem aquæ mellis

in vlcere, cum instrumento attrahente pus.
 Quumque mundificatur sanies, & speramus,
 quòd non remansit ex ea aliquid: tunc admini-
 strentur medicinæ consolidatiuæ: & non est in
 mundificatiuis, abstersiuis, in huiusmodi, ali-
 quid sicut mel. Ipsum enim est mundificatiuū,
 & cibis dilectus a natura, & non nocet vlceri-
 bus. Vlcere autem pulmonis regimen est duæ
 res: quarum vna est cura vera, & altera est blan-
 diens. Cura quidem vera non est possibilis, nisi
 quando agritudo est susceptibilis curæ, & nos
 iam narrauimus eam. Et illud est cum mundi-
 ficatione vlceris, & exsiccatione ipsius, & expul-
 sione materierum ab eo, & prohibitione catar-
 rhi, & adiutorio ipsius ad consolidandum. Et
 iam præterijt illud in regimine prohibitionis
 catarrhi, & est radix tibi in hac cura. Et summa
 eius est mundificatio corporis, & attractio ma-
 teriei a capite ad inferiora, & confortatio capi-
 ris, ut non multiplicentur superfluitates in ip-
 so, & prohibitio eius quod effunditur ex capite
 ad pulmonem, & attractio illius ad aliam par-
 tem. Et oportet ut sit mundificatio cum phlebō-
 tomia, & medicinis extrahentibus superfluita-
 tes diuersas, sicut pilulis coctis, & propriè cū
 bdellio, & gummi additis in eis. Et fortasse ne-
 cessaria sunt ea, quæ educunt humores melan-
 cholicos, sicut epithimum & similia. Et quan-
 doque indiges iterationibus in euacuatione, vt
 minorentur superfluitates in ipso. Euacua-
 ergo cum phlebotomia, & medicinis: deinde [cū
 subtritione,] & propriè in corporibus forti-
 bus. Et ex rebus iuuantibus in expellendo nocu-
 mentum catarrhi est 4 [diacore,] & propriè il-
 lud quod est ex papauere, [et cum] eis quæ di-
 centur in antidotario, & reliqua. Et ex eis, quæ
 iuant ad hoc, vt natura suscipiat regimen, est
 ut fiat permutatio ad regiones, in quib. est aer
 exsiccat, & curetur, & detur in potu lac in eis.
 Et oportet, vt sit 1 [præparatio] eius secundum
 plurimum 5 [ea, quæ est præparatio] habens col-
 lum tensum ad anteriora & ad superiora, ut æ-
 quetur casus partium pulmonis adinuicem, &
 non remoueantur partes vlceris a coopertura,
 & positione naturali, & oportet, vt non frequē-
 tetur in ipso sedatio tussis, cum prohibitione
 spirituum: nam in ipso est timor magnus, quamuis
 meditari faciat leuitatē. Blandientia verò sunt
 regimen in indurando ea, & exsiccando ea ita,
 vt non fiat concavitas in eis, neque dilatentur,
 licet in eo non sperentur incarnatio, & consoli-
 datio, & in hoc est spes in 11 [tempore] patien-
 tis ea, quamuis vita eius sit non dilecta, & læda-
 tur quolibet errore. Et ista quidem exsiccatiua
 constringunt pulmonem, & exsiccat eum, &
 claudunt vlcus, quamuis non consolident ip-
 sum: & si hac via processerit, non oportebit, vt
 administretur lac omnino. Et mel est vehicu-
 lum medicinis phthisis, & ipsum non nocet vl-
 ceribus. Vlcere autem mundificatio fit cum
 medicinis prædictis mundificantibus, & cum
 decoctione hyssopi prædicta ad phthisim in an-
 tidotario. Et fortius illo est electuariū de her-
 bo cum granis cotti dictum in antidotario. Et
 fortius illo est electuariū de squilla cum la-
 cte asinino, & quandoque est necessarium, vt
 aggregentur in eis viscositatem facientia, glutini-
 natia.

c s quiesce, de
 inde reitera.
 Alia liera. mo-
 derata deinde
 gradatim proce-
 de cum fortiori
 medicina.
 d B. diacore.
 e B. ex.

f B. statio.

g B. statio re-
 cta.

h B. prolonga-
 tiones.

† eruo.

natiua. Et quandoque adiuuatur cum narcoti-
cis, vt prohibeat ut tussis, & adiuuant medicinā
in operatione sua, & tunc necessarium est regi-
men viuificabile. Et iam diximus tibi hæc mun-
dificantia in capitulorum principio, & dixi-
mus etiam ea in capitulo empyematis. Et vfi-
tata ex eis sūt forbitiones factæ ex herbo, & for-
bitiones, in quibus ponitur porrum de Sceni,
factæ ex farina ciceris, & [alcandarios.] Et hoc
ipsum, porrum elixatum & aqua mellis, in qui-
bus coquantur mundificatiua incarnatiua: &
omnia illa iam præterierunt tibi, & confectio-
nes exsiccatiuæ, sicut diacyminum, & athana-
sia, & electuarium de semine lini. Verum mi-
thridatum, & theriaca, quum administrantur
in quibusdam horis, & proprie in principio, &
ubi non est [debilitas] vehemens, sunt iuuati-
ua, & ubi non est febris iam perueniens ad ulti-
mum in arefactione, & lutum quidem figilla-
tum est res magis iuuatiua in omni hora, & lu-
tum armenū. Et similiter omnia, quæ diximus
ex emplastris, & vaporationibus, & vnguentis
mundificatiuis. Quumque putrescunt vlcera in
pectore, & in pulmone, confert facere, vt ager
lambat cochlearium paruum de kitran in ma-
ne solo, aut cum melle, aut cum aliquatulo gal-
bani liquefacto cum melle. Si autem illic fue-
rit caliditas, & timentur mundificantia cali-
da, & non conferunt frigida: tunc sumantur
pulmo vulpis, & semen foeniculi, & succus li-
quiritiæ mundificatus, & succus capilli veneris,
aggregentur cum aqua zuccari ingrossata,
quonia[m] est ultimum. Et quandoque admini-
strantur in hac egritudine genera suffumiga-
tionum, & exsiccantium, & mundificantium,
quibus sit suffumigatio cum traiectorio. Et ex
eis sunt illa, quæ recipiunt arsenicum, & piper:
fiant ex eis similitudines auellanae cum albumi-
ne oui. Et ex eis est illa, quæ recipit foliorum
oliuæ dulcis, & stercoris vaccarum [impingua-
tarum], & adipis renum hirci, & arsenici, & ster-
coris leporis partes æquales. Et ex eis est illa,
quæ recipit cortices nabac, & arsenicū, & ad-
ipem renum hirci, & ex illis est, quæ recipit ar-
senicum, & butyrum de ouibus. Et ex illis est il-
la quæ recipit arsenicū, & aristol. & corticis ra-
di capparis partes æquales aggregetur cum mel-
le & butyro. Et etiam pinæ in qua est fax al-
kitran, & etiam arsenicum, scilicet citrinum
cum sisamino oleo, & quoties calefit comple-
xio eius superflue, curetur cum trochiscis de cā-
phora aliquibus diebus, & redeatur post eos ad
exsiccandum. Cibi autem sint ex [perdicib.]
decoctis cum seminibus, & speciebus, & non
prohibeat vinum album purū in principio
sui, & olasciat semper odorifera, & adhæreat
[somno & requiei] & quieti. & dimittat iram,
& rixam. & nō perueniat ad ipsum illud quod
contristat. & ex eis, quæ ego multoties sum ex-
pertus in corporibus diuersis est ut utatur pa-
tiens zucca. ros. recenti sui anni omni die, quā-
tum potest, quamuis multum sit, ita etiam ut
cum pane. deinde attendatur esse eius; tunc si
constringatur anhelitus eius propter exsica-
tionem rosarum, detur in potu syrupus de hyf-
sopo secundum quantitatem necessitatis. & si
inflammat febris, dentur in potu trochisci

de camphora. & non intermittatur hæc cura
in ipso, quoniam sanat. & si non timerem di-
ci mendax, narrarem in hac intentione mirabi-
lia, & referrem summam, qua usa est mulier
phthifica. Peruenit res eius ad hoc, ut agritu-
do cum ea prolongaretur adeo, donec perue-
niret ad mortem, & uocaretur ad ipsam, qui
præpararet ea, quæ morti sunt necessaria. Tunc
quidam frater eius surrexit ad eam, curauit eā
hac cura tempore longo, & reuixit & sanata
est, & impinguata est, & non est mihi possibile,
vt dicam summam eius, quod comedit de zuc-
cario rosaceo. & quandoque egent siccitas & a-
refactio administratione lactis & [aldochi], &
in hoc est cibatio, & equatio, & humectatio hu-
moris corrupti, & conglutinatio ulceris cum
caleitate, & mundificatio cum absterione aquæ
lactis, virus & saniei. Imō multoties sanat hoc
regimen ulcera pulmonis, quum non intendi-
tur in regimine eorum ut indurentur. Et de la-
ctibus magis conueniens est lac mulieris lactū
ex mammilla. Deinde lac asinarum & lac capri
num proprie propter stypticitatem, quæ est in
lacte caprino. & lac equinum etiam est ex eis,
quæ mundificant, & faciunt spumum facilem
rum non est ei conglutinatio, secundum quod
existimo. In lacte autem ouino & uaccino, est
grossitudo, & si posset fugi ex ubere, esset magis
conueniens. Et oportet ut animalia, ex quibus
mulgetur, pascant plantas, quarum operatio est
necessaria ad incarnationem quidem, sicut vit
ga pastoris, & haufigi, & [cometre. i. pyrus] &
quæ sunt illis similia. & mundificantia facien-
tia spueri, sicut alhasce, & alandacocha, & ni-
tus apissimmo sicut [lacticinium]. Ille qui
vitur potu lactis, oportet vt obseruet reliquum
regimen nam si errauerit in aliquo, fortasse re-
ducet super eum malitiam. Quidam autem me
dicorum, qui medicinam comprehendere dandi lac in po-
tū. Et dixerunt illud cuius intentio est cum
proposito nostro, scilicet quoniam oportet,
ut ex asinabus eligantur illæ, quæ a partu e-
longatæ sunt. iiii. mensibus, aut quinque
mensibus, & uadant ad vas, in quo lac mul-
getur, & ablatur cum aqua. & si lac fue-
rit multum in eo ante, lauatur cū aqua calida
& fundatur in ea aqua calida, et dimittatur do-
nec dissoluatur aliquid, si fuerit in eo, in aqua
deinde ablatur cum aqua calida, & frigida:
deinde ponatur vas in quo mulgetur lac in a-
qua calida, & mulgetur in eo medietas sacra-
iati, & est quantitas eius, quod in potu datur
in die primo, si egritudo fuerit salua, et si nō,
tunc plus illo dabis secundum quod puraueris,
et existimaueris, & sumat in potu in secundo
die duplum illius, multum in illa mulsionem
si natura iam fuerit restricta in die primo, ali-
natur in eo, quod bibitur in die secundo, ali-
quid zuccari, et fac in tertio, sicut fecisti in reci-
primo, quod si natura non lenificatur vigne ad-
do, et proprie quum non lenificatur vigne cū
tertio, tunc in potu da duo sacraia lactis cū
duobus danic salis Indi, et de amylo pondus
drach. s. usque ad drach. j. s. et non cesses dare in
potu omni die pondus medietatis sacraia.
Quod si peruenierit sextus, et non respon-

i B. alcandarios.

k B. extenuatio

i B. montanarū

m B. aiduragi.

n B. tranquillitati.

der natura accipe ex lacte tres sacraiat, & cum
eis comisce zaccarum, & sale, & oleū amy-
gdinum, & ^a polypodium. Si autem respon-
det ultra tres scellas, tunc non admisceas post
illud ex lacte aliquid, aut minue ex lacte, & om-
nino oportet, ut non addat natura in die & no-
cte super tres, neque minuat ex duabus, tunc si
minuat cum hoc, da ei in potu tribus hebdo-
madis. Et iam dixerunt quidam comprehendē-
tes, quod melius lac in potu sumendum ^a t

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

carne cibaueris, tunc sint cum eis quæ sunt si-
cur caro athaiugi, & gallinæ, & perdicis, & alca-
nabir, & minutarum auium, & omnes sint nō
impinguatæ: & melius est, ut comedant eas assa-
tas, vt sint vehementioris exsiccationis, & in-
carnationis. Et ^a extremitates etiam sunt bonæ
propter viscositatem earum, & pisces in furno
decocti. Et quando desiderant iura; tunc per-
misce ea cum melle. & quandoque concedi-
tur, ut ipsi ingrediantur balneum ante cibum,
& post ipsum, quum non est in heparibus ipso-
rum oppilatio. Ipsum enim impinguat egs, &
confortat ipsos. Aquæ verò ipsorum, quas ipsi
potant, sint aquæ pluuiæ. Et phthysicis quidem
multoties accidit sputum sanguinis, secundam
quod preterijt eius rememoratio. & ex trochi-
scis bonis ad illud sunt trochisci, qui recipiunt
luti sigillati drach. iij. amyli, luti armeni, rosa-
rum rubearum, omnium ana drach. iij. Kara-
be, granorum myrti, amborum ana drach. vi.
cancerorum adustorum, seminis portulacæ, am-
borum ana drach. xv. coralli, dragacanthi, spo-
dij, ^b [sedine] omnium ana drach. v. gummi ^c
[sceniculi], succi liquiritiæ, omnium ana drach.
vij. conficiantur cum succo portulacæ, & aqua
rosarū recentium, et fiant ex eis trochisci, et bi-
bantur cum aqua cucumeris, aut cum aqua plu-
uiali. et multoties quidem accidit phthysico ca-
sus vna, et cadit in laborem, et prefocacionem
propter ipsum. et quandoque indiget abscis-
sione eius.

a. n. pedes etiā
sunt boni pro-
pter viscositatē
eorum & pisces
super prunas al-
sati.

b. B. adenegi.
c. a. gummi scis

ANNOTATIONES.

Dubitare licet, an in phthysi quandoque venæ sectio con-
ueniat. Auicenna, si a destillatione sit, curatione destilla-
tionis utendum iubet, ac etiam secundam venam ijs ver-
bis. [Et oportet, ut mundificatio &c.] quod & Mesues.
Verè tamen, si quis animaduertat, & si sanguis sputo
sanguinis misso confert: non tamen facile iam ulcerationi
post purulentiam, vel commodum, vel tutum id præstatum
videtur. intelligenda ergo authoris nostri sententia, de fu-
tura ulceratione ob destillationem. non de facto iam ulce-
re. Quod reliquum est, vide ex Gal. 5. meth. Paulo lib. 7.
Hipp. 2. de morbis. & Aretæo. 1. de curatione diuturn.

cap. 1. 13. & 14
Cap. 12.
Cap. 8.

FEN VNDECIMA.

De dispositionibus cordis.

TRACTATVS PRIMVS.

De principijs, & radicibus ad illud.

De anatomia cordis.

Cap. I.

Cor quidem creatum est ex carne forti, vt
sit longinquum a nocementis, in quo
contexte sunt species villorum fortium, vehe-
mentis diuersitatis, scilicet longitudinalium, at
tractiuorum, latitudinalium, expulsiuorum, et
transuersalium retentiuorum, vt sint ei species
morum. Et ^a [mensurata est eius creatio cum
quantitate sufficienti] vt non superfluitas, et
grauitas, et magnitudo: ^b [quoniam] est ex ip-
so origo arteriarum, et suspensio ligamento-
rum. Et dilatatum est, vt sit in origine sufficien-
tia

a. n. Alta litera.
quæritas creatio-
nis eius. est quæ-
ritas sufficienti-
b. n. Alta litera
&c.

ria cum eo quod oritur. & posita est hæc pars
eius altior duarum parum ipsius, ut sit longin-
qua ab appodiatione super ossa pectoris, & nõ
lædateam radus eorum. Et subtiliata est eius al-
tera extremitas, sicut illud, quod aggregatum
est ad punctum unum; ut sit illud quod c[on]lædi-
tur tactu ossium, minor partium eius. & facta
est dura illa pars eius supflue, ut sit illud, quod
paratum est lædi illa obuiatione, d[icitur] melius fa-
ctum. Et gradata est figura ad pincam, ut inge-
niosa fabricatio inferior, & superior sit bona,
& non sit in ea superfluitas, & posita est in
panniculo solido, valde c[on]subtili, qui quamuis
sit ex genere panniculorum, tamen non inue-
nitur panniculus compar ei in spissitudine, ut
sit ei clypeus & tutamen. & separatam est cor-
pus eius ab illo panniculo cum quantitate qua-
dam, nisi apud radicem eius, & ubi oriuntur ar-
teriz: & c[on]t[ra] est ei, ut dilatetur in ipso absque
præfocatione. Et apud radicem eius est mem-
brum, sicut fundamentum, simile cartilagini g
[paruum, ut sit basis fixa, firma.] Et in ipso sunt
tres ventres, scilicet duo ventres magni, & uen-
ter h[ic] quasi medius, quem Gal. nominavit
[fouch], aut meatum, non ventrem, [ut] si ei
receptaculum nutrimenti, quo nutritur, spis-
sum, forte, simile substantiæ ipsius, & m[ultu]m
] minera spiritus n[on] generati in ipso a
sanguine subtili. Et inter ambos sunt uia, & il-
la via dilatantur in ipso, quum dilatatur cor,
& coarctantur o[mn]ia [apud longitudinem eius], &
basis quidem ventris sinistri altior est basi ven-
tris dextri, & basis ventris dextri descendit mul-
tum. & venæ pulsiles sunt arteriæ, & creatæ
sunt, nisi una earum, habentes duas tunicas. &
durior earum est intrinseca, quum ipsa sit obui-
ans percussioni, & motui substantiæ spiritus
forti, cuius intenditur conseruatio, & custo-
dia, & fortitudo, & origo arteriarum est ex ven-
tre sinistro, qui est unus duorum ventrium p[er]
[pectoris], quoniam dexter est propinquior he-
pati; quare oportet ut sit occupatus in attractio-
ne nutrimenti, & administratione eius, & quia
uenter dexter cordis comprehendit grossum
grauē, & sinister comprehendit subtile leue:
temperata sunt ambo latera cum q[ui] confirmatio-
ne ventris, qui comprehendit grossum, &
proprie quando r[ecur]atur resolutio cum] re-
iudatione, aut exsuccatione propter grossitu-
dinem s[ic] [micatum, & ingrossatum ventrem],
qui comprehendit subtile. Imò posita est vas
subtilioris, strictius, & temperatior sanguis eius
est in medio, & sunt ei duo additamenta super
duo orificia introitus duarum materierum,
scilicet sanguinis, & aeris attracti ad cor, sicut
duæ aures, nervosæ: quæ sunt rugosæ, mollifica-
tiua, dum cor permanet constrictum, et quum
dilatatur, tensa, & adiuvantia ad constringen-
dum illud, quod comprehenditur ad interio-
ra. Sunt ergo sicut duæ arcæ recipientes a vasi-
bus, deinde mittentes illud ad cor cum mensu-
ra, & subtiliata sunt, ut sint magis comprehen-
dentiæ, & melius obedientia constrictioni, et fa-
cta sunt dura, ut sint longinquiora a passione,
& cor quidem nutritur cum uirtutibus suis
naturalibus, cum dilatactione; quare attrahitur
sanguis ad interiora eius, sicut attrahitur aer.

Et cor quidem posita est in medio [medi] p[er]
pectoris, quoniam est temperatior locus, & de-
clinat magis parum ad sinistram, ut elongetur
ab hepate, & habeat hepar locum ampli. Spleen
verò descendens est ab eo cum elongatione, quod ego
in descensione eius est iuuamentum, quod hepate
dicam, et ut cor amplifiet locum hepate
lius est, quam amplifiet ipsum spleen: quoniam
hepar est sublimius. Et ex eis, quæ intenduntur
in declinatione cordis ab hepate, est ut non ag-
regetur calor totus in parte una, et ut tempe-
retur in latus sinistram: quum spleen ipse sit nõ
calidus valde, & ut ipsum minus comprimat
venam concauam venientem ad ipsum, prepa-
rando ei quendam locum. Et si aliqua animalia
sunt magni cordis, et sunt cum hoc paula, et
timida, sicut lepores et cerui; tunc cautia in eo
est, quoniam calor eorum est paruus, et [exsic-
catur ex eo res] plurima; quare non calefacit in-
tegre. Et illa, quæ sunt parui cordis et cum hoc
sunt audacia, ideo sunt, quoniam caliditas in
ipso est plurima, et coarctatur, et sit vehemens.
Verum illa, quæ sunt plurimum audacia, sunt
ea, quæ sunt magni cordis. Et cor quidem non
tolerat nocumentum dolorum, neque apote-
ma, et propter hoc non decollatur animal, in
cuius corde inuenitur ex nocumentis illud,
quod inuenitur in reliquis membris. ma-
doque inuenitur in quibusdam animalibus. in bo-
ni corporis os [magnum] et proprie in bo-
ni corporis os est decliue ad cartilaginem. et il-
lud quod est plus: et maius cum additione et
duritie, est illud quod inuenitur in corde ele-
phantis, et iam repertum est cor cuiusdam
habens duo capita: Et ex uirtute vite cor-
dis est, quoniam quando aufertur ab animali,
inuenitur pulsari usque ad horam. Iam autem
errauit, qui existimauit, quod cor sit lacertus,
quamuis sit similitudinem rerum in eo. Verum mo-
tuse eius non est uoluntarius.

ANOTATIONES.

Habes de cordis anatome historiam ex Galen. 6. de us-
part. Quod ad hunc locum perinet. Unum Auerroes sen-
bit, quem ait. [Et in ipso sunt tres ventres &c.] quod se-
re & Arist. de part. animal. nempe tres esse cordis uen-
triculos. Contra hanc tamen sententiam disputat Galen.
de usu part. Vere autem non tres cordis uentriculi infan-
t, quamuis tres sinus: quem, quem medium facit Arist. pars
sit dextri ad lenum inclinans, sola ergo n[on] uariatione diffi-
runt philosophus & Gal. Aliud notat ijs uerbis [Et si ali-
qua animalia sunt &c.] quod & Arist. 3. de part. anima-
nimalia, quibus magnum inest cor, esse timidiora, cuius re-
tionem reddit, quoniam ijs parua innati caloris copia in-
e conuerso uerò de paruo corde. At contra obicere quis
possit, quum dilatio & magnitudo, calor magnitudinem
inducet: calidi nempe dilatare est: & quo pacto ex parua nota
laitudine, ieciniore & totius ferè corporis calidi nota, su-
muntur ita & de corde esset existimandum. Verum ita for-
tasse res se habet. Si hominem homini inesse, cui minus
cor inest, huic etiam maiorem caliditatem inesse, quibus cor
minorem. At si animalia inter se comparantur, quibus cor
maius, ijs & caliditas minus coacta est, & aures & Arist.
quam, quibus est minus, quod fortasse bis, & aures & Arist.
uoluit. Subiungit postremo loco, errasse eos, qui cor muscu-
lum esse arbitrantur. & si enim musculo similis est, motus
sane

a. uicinar ta-
diu.

d. B. magis for-
te.

e. B.

f. B. ut sit ei, ubi

g. e. partu ut sit
basis huius, huma-
in creatione.
Alia litera, parti-
per ut sit basis
& in tam erea-
tionis eius.
Alia litera.

h. B.

Alia litera.

i. B.

Alia litera.
& u. d. z. f.
I. B. u. d. z. f.
n. f. u. d. z. f.
n. f. u. d. z. f.
n. f. u. d. z. f.
n. f. u. d. z. f.
n. f. u. d. z. f.
n. f. u. d. z. f.

p. e. cordis.

q. B. subtilitatio-
ne.

r. B. est securi-
tas a resolutio-
ne &c.

s. B. rei conten-
ta & c[on] ingros-
satione uentris.

tamen voluntario non mouetur: quod in dictum est, ipsum
nō esse musculum. Sine quod cor musculus sit author suis
se Hipp. uidetur lib. de corde nempe cordis rubicunda est
caro, & fibris contexta, qualis musculorum est. At in-
pugnat hoc Gal. 6. de usu part. & 7. de anatom. admini-
str. ex praesertim ratione, quod & si cor fibras habet, non
est tamen musculis alijs similes, quibus cerebri vniuerses
insunt, vel longe omnes, vel transuersae. at cordi & longe
& obliquae & transuersae simul fibrae insunt. Addit etiam
Gal. At auctoris nostri ratio paulo ualidior uidetur, quum
propterea non esse musculum ait, quia voluntario motu nō
mouetur. Ceterum, quum haec quoque ratio ex Gal. placis-
tis maxime fortasse probet, respondere tamen pro Hippo-
cratis posset Arist. sententiam sequendo, cordis certe motū
naturalem esse, principium tamē esse ipsum cor & volun-
tariae omnis, & nō voluntariae motus, de qua re ab Auer-
ro lib. Coll.

De aggritudinibus cordis.

Cap. 2.

20

Quandoque accidunt cordi in sua pro-
prietate species aggritudinum omnes, si-
cut species malitiae complexionum, quae quādo-
que sunt materiales, & quandoque sunt purae.
Et materiales quandoque sunt in venis eius, &
quandoque sunt in eo, quod est inter pannicu-
lum eius & corpus ipsum, & propriē humidi-
tas. Multoties enim inueniuntur in eis locis
humiditates. Et scitum est, quod quando mul-
tiplicantur, coarctant cor a dilatatione, quare
interficiunt. Et quandoque accidunt ei aposte-
mata, & oppilatio, & quandoque accidunt ei ali-
quod de aggritudinibus suis et sicut aliquid, quod
accidit ei de coarctatione in a. []
Humiditate compressiva, prohibente ipsum a
dilatatione, quare interficit. Et solutio singulari
quae accidit aut in ipso, aut in panniculo eius.
Quumque confirmatur in corde malitia com-
plexionis, non recipit curam. Et quum non
est confirmata, non est facilis susceptibilis cu-
rae. Et apostema quidem calidum est interfici-
ens statim. Et frigidum est ex eis, quae [] sunt
difficilia. Et raro eueniūt durities, & mollities
in corde: sed plurimum illius est in panniculo
ipsum non interficit in momento interfectio
est apostematis calidi, ueruntamen cum hoc
durum, quod accidit in panniculo, ex humore
grosso, [] & non durum ex humore aquoso
postellando spatium, [] sicut dispositio in a-
nimi, quod narrauit Gale. vixerat ille limius [] la-
tem suam, cognitum est, quid passus est in uita
sua. Fuerat enim ei debilitas, & extenua-
tetur, quomodo cor ipsum nō toleret ut aposte-
& saniositas in ipso hant? & quum illic accide-
re videretur post fluxum sanguinis nigri ex nari-
bus, secundum quod dicitur. Et quandoque ac-
cidit in uenis cordis oppilatio nocens opera-
tioni cordis. Cor autē longinquius est ab
hoc ut toleret solutionem singularis, quam a-
postema. Et quando accidit corpori ipsum, &

penetrat usque ad uentres, interficit statim, &
si non est penetrans, tunc fortasse postponitur
eius interfectio usque ad diem secundum. Et
quandoque accidunt cordi egritudines pro-
pter communiter panniculi sui, & commu-
nitatem cerebri, & lateris, & pulmonis, & he-
patis, & intestinorum, & reliquorum viscerū
& proprie stomachi. Et quādoque est propter
communiter aliorum membrorum, & cor-
poris communiter, sicut est in febris: ita ut
verificetur per paroxysmos suos, & crises suas,

f B. communiter.
g B. est.

10
20
30
40
50
[] sunt [] propter ea, quae
abscinduntur ex eis sicut communitate hepa-
tis, quando debilitatur in transmittendo nu-
trimentum ad ipsum & cerebri, quando debi-
latur, & debilitatur laetitas faciens anhelitū
ab anhelitu. Et quandoque est propter ea, quae
ex eis ad ipsum ueniunt: ex cerebro quidem, si
cur quando in ipso multiplicatur humor me-
lancholicus, & penetrat in substantia cerebri,
quare penetrat in uia arteriarum usque ad cor
excitans tremorem cordis. & calum uirtutis
& tristitiam cum [] extractione [] malitiae co-
gitationis, & angustiae, & sicut illud, quod ex
eo peruenit ad ipsum ex humore humido per
hanc uiam, & facit accidere [] obliuionē [] & pi-
gritiam, & calum [] festinationis. Sed ex hepate,
sicut illud, quod ipsum mādatur ex sanguine malo,
calido, [] & frigido, aut grosso. Et quādoque sunt
propter communiter in noxamento secun-
dum semitam uicinitatis, sicut propter nocu-
mentum eius, quod est propter apostema cali-
dum, aut frigidum exiens in panniculo con-
tinente ipsum propriē, & reliquorum viscerū
communiter, & nocumentum eius, quod est
propter nocumentum oris stomachi, & stoma-
chi ab humore viscoso, aut mordacitudo, aut
vermibus, & ascaridibus, aut vomitu mordica-
tione: quare euenit ex eis tremor cordis. Et quā-
doque fit propter communiter in dolore,
quando uehemens fit, & peruenit ad ipsum, &
multoties interficit. Et quandoque sunt pro-
pter mutationem materici, sicut ex squinantia,
aut pleuresi, aut peripneumonia, quare decli-
nat materia ad cor, & praefocat, & interficit. Et
go communiter, quae cadunt inter cor & pā-
niculum eius, non oportet, ut consequatur per-
niciem. Et si est apostema, [] dum [] non est ca-
lidum, ipsum enim est pernitiolum. Et quando-
que accidit in ipso ore stomachi [] tremor, [] &
noet cordi, [] []

h B. communitas
ne.

i B. heberudine
k B. uiaque. tis
l B. aggritudines.
m B. aut.

n B. aliquod.

n B. iestigatio.
o f B. Rubraea.

ANNOTATIONES.

Cor & intemperies, & tumores et aliud quoduis mor-
borum genus excipere quidem potest, ut cetera membra
mollia uel dura suāstantia consistant, sustinere tamen non
potest, neque nichil quodpiam graue pati, ut Arist. 3. de
part. anim. quin augeat eire affectu sepe etiam uix incipien-
te succumbat morbo, & eger intereat, adeo interis quibus-
uis facile offenditur. hoc si quis cerebro contulerit, quod
maximas sepe noxas suscipit & sanescit, in corde uita for-
tasse & actionum omnium initium cum Arist. collocat.
Tu pro cordis affectibus qui & per essentiam, & per cōse-
sum per Gal. 1. de aff. loc. & Paulum lib. 3.

Cap. 4.

Cap. 1. & 2.
cap. 30.

De modis ex quibus significantur dispositiones
cordis. Cap. 3.

a B. fortitudo.

b u. discretio
eius.

c B.

d B.

e B.

f B. clara.

g B. angustia.

Modi autē, ex quibus significantur dispositiones cordis sunt. viij. pulsus, & anhelitus & creatura pectoris. & ea quæ nascuntur super pectus, & tactus corporis, & quod accidit in ipso, & mores. & a [virtutes] corporis, & debilitas eius, & meditationes eius. Pulsus quidē quoniam velocitas eius & magnitudo, & frequentia ipsius significant caliditatem eius, & eorum contraria, significant frigiditatem eius, & eius lenitas significat humiditatem, & eius durities, significat siccitatem ipsius, & fortitudo eius, & equalitas, & ordinatio^b [] significant sanitatem eius, & eorum contraria significant contrarium sanitatis ipsius. Et anhelitus quidem magnus, & frequens, & velox, & calidus, significant caliditatem eius, & contraria eorum significant frigiditatem eius. Et pectus amplum, latum. si non est propter multitudinem cerebri, quam significat capitis magnitudo faciens multitudinem cerebri, facientem magnitudinem nuchæ, facientem magnitudinē costarum ortarum ex eis: imò est illic paruitas capitis, aut eius mediatio, & fortitudo pulsus significat caliditatem ipsius, & contrarium illius, si non facit ipsum paruitas capitis, significat ipsum frigiditatem eius. Et pili plurimi^c ori^d ti super pectus, & proprie illi, qui sunt crispi, significant caliditatem ipsius, & nuditas pectoris, & paucitas pilorum significant frigiditatem ipsius propter priuationem agentis summi, aut siccitatem propter priuationem materiei summi. Et si non contradicit humiditas complexionis corporis valde, & consuetudo aeris, & regionis, & ætatis: Et caliditas corporis totius significat caliditatem eius, si non resistunt splēs, & hepar frigida cum frigiditate sua, & frigiditas corporis significat frigiditatem eius, si non resistit hepar aliquo modo, & lenitas eius significat humiditatem eius, si non resistit hepar aliquo modo resistendi, & durities eius significat siccitatem ipsius, si non resistit hepar. Et febres putride cum sanitate hepatis significant caliditatem eius, & humiditatem eius. Ex via autem morum, quoniam ira naturalis, quæ non est ex consuetudine, & audacia, & furiositas, & leuitas motuum significant caliditatem eius. Et eorum contraria, si non est acquisita ex meditationibus, & consuetudinibus, significant frigiditatem ipsius. Corporis autem fortitudo significat ipsius fortitudinem, & eius debilitas, si non fuerit nocumentum, cerebro, & nervis debilitatem ipsius. Et debilitas eius significat malitiam complexionis in ipso. Et fortitudo eius significat complexionis eius naturalis æqualitatem, Et est, ^e [quia] essentia caloris innati^f & sanguinis] & spiritus vitalis, plurima^g [est] in ipso, non inflammata, fumosa, imò splendida [pura]. Sed accidentalem ex caliditate significant vehementiam inflammationis, & [] rixa] anime. Et quandoque perducit nocumentum in anhelitu. Meditationes vero, quæ declinant ad gaudium, sicut iudicia, & bonitas spei, significant fortitudinem ipsius.

& æqualitatem ipsius, quæ [sequuntur] in caliditate & humiditate ipsius. Et declives ad [inquisitionem] solitudinis, & disfunctionis] significant caliditatem eius. Et declives ad timorem & tristitiam, significant frigiditatem, & siccitatem eius. Et dispositiones, quæ sentiuntur in ipso corde, sicut inflammatio accedens in ipso, & sicut tremor, qui sentitur ex ipso, & alia, significant per se ipsas complexionem eius, sicut inflammatio, & quædam non significant nisi per comparationem suam, sicut tremor cordis. Tremor namque cordis sequitur omnes species debilitatis cordis, & malitiæ complexionis ipsius, & non significat rem [] puram] in ipso. Et quandoque plurimum tremoris cordis est propter fortitudinem sensus cordis: quare accidit tremor cordis, ex qualibet meditatione, aut vapore, aut similibus. Illis ex eis, quæ perueniunt ad ipsum. Et quandoque sunt aggritudines cordis cum communitate aliorum, & proprie capitis, & oris stomachi. Et non euacuantur aggritudines cerebri melancholicæ, & epilepticæ a communitate cordis. Et quandoque permittantur ad cor, materiæ expulsiæ ex eis, quæ sunt sicut pleuresis, & peripneumonia, & sunt causæ timoris magni, & mortis subitæ. Et quando accidit humoribus diminutio ex quâritate necessaria, primum nocumentum illius est in corde: quare alteratur complexio eius. Et quando peruenit calor purus, aut frigus purus ad cor, moritur ille cuius est. Et iam vidi [] congelatum loqui, & iam moriebatur cum sudore, & sine sudore.

De signis complexionum cordis naturalium.
Cap. 4.

Complexionem quidem calidam naturalem, significant amplitudo pectoris in creatione sua, nisi resistat cerebrum. Et magnitudo pulsus naturalis, & declinatio ipsius ad frequentiam & velocitatem: & magnitudo anhelitus naturalis, & declinatio ipsius ad frequentiam, & velocitatem. & exuberatio pilorum super pectus, & proprie super sinistram parumper, si non re pugnet humiditas mœbri alterius, contrarietate vehementi valde, aut regio, & aer. & a [] uehementiam iræ, & furiositatem, et bonitatem credulitatis, et spatiofitatem spei significant magnitudinem pectoris quum non est propter cerebrum, secundum quod dictum est. Complexionem verò frigidam naturalem significant strictio pectoris, nisi propter conditiones prædictas, & paruitas pulsus naturalis, & declinatio eius ad raritatem, aut tarditatem nisi sit illius causa faciens velocitatem, & [] constrictionem ian helitus naturalis, & declinatio eius ad tarditatem, & raritatem: & debilitas, & pigritia, & extantia non acquisita ex consuetudine, & exercitio, & mores similes moribus mulierum, & erubescencia cum timore, & hæsitatio, & frigus corporis. Humidam verò complexionem significant lenitas pulsus; & velocitas patiendi afflu peruenientibus, iram facientibus, et lætificantibus superuenientibus, et velocitas remouendi ab eis, et humiditas cutis, si non resistit hepar.

Sed complexionem siccam significant durities
pulsus, & tarditas agendi, & tarditas patiendi,
& tarditas quiescendi, & lupinositas morum,
& siccitas corporis, si non resistit hepar. Calida
autem & siccam complexionem significat pul-
sus magnus cum mensura. Et illud ideo, quoniam
magnitudo eius est propter necessitatem, & di-
minutio ipsius propter siccitatem instrumen-
ti, & uelox proprie ad constrictionem, & fre-
quens, & anhelitus magnus, uelox, & proprie
dum ipse extrahit aerem frequens, & perfu-
dia morum, & inuerecundia, & leuitas in mo-
tionibus, & in blanditijs, & uelocitas iræ pro-
pter caliditatem, & tarditas pacifici propter
siccitatem, & multitudo pilorum pectoris, &
spissitudo ipsorum propter siccitatem materi-
ei ipsorum, & crispitudo ipsorum, & caliditas
tactus, & siccitas ipsius in calida autem & humi-
da sunt pili pauciores, & pectus est latum, ma-
gnum, & pulsus est magnus, uerum est lenior,
& uelocitas in frequentia eius, sunt infra illas,
quæ sunt in complexionem siccam, quum æquan-
tur in caliditate, & est ira in ea uelox non uehe-
mens, & tactus corporis est calidus, & humi-
ditas, si non repugnat hepar in uehementi frigi-
ditate, & humiditate, si fuerint infra uehementem
frigida autem & humidam significat pulsus,
quum non est magnus: imo est decliuus ad par-
uitatem, & est lenis, non uelox, neque frequens,
imo est decliuus ad contraria eorum, secundum
illud, ad quod in ultimo peruenit complexio,
& est habens eam piger, timidus, tardus, mortuus
(festinationis), nudus a pilis, non retinens [ma-
lum] neque irascibilis. Et est corpus frigidum,
& humidum, si non resistit ei hepar cum cale-
factione plurima, & exsiccatione, quamuis non
superflua. Frigidam uero & siccam habentis
pulsus non est cum illa tarditate tota, & habens
eam est tardæ iræ, fixæ, retinens [malum], le-
nis sine pilis, frigidum habens corpus, & siccum,
si non resistat hepar cum calefactione plurima,
& humiditate quamuis parua.

De signis agitudinis cordis.

Cap. 5.

DE illis sunt significationes complexionu
non naturalium, & quandoque signifi-
cant malitiam complexionis cordis, debilitas
res ad causam primitiuam, aut antecedentem,
aut communitatem membri, quod si tremor
cordis adiuvat in his significationibus, tunc iam
completur significatio, & quando perducit ad
do in corde fortis sit malitia complexionis fri-
gidæ, aut calidæ, aut siccæ sine materia, incipit
corpus procedere in uia phthisis, & liquefactio
soluta. Et frigida species est hæticæ comparata
ad senes & decrepitos. Et sicca species phthisis.
] Et hætica quidem
diuersificatur in toto illo a phthisi facta a pul-
mone. Pulmo enim in hac non est lesus in fe-
uerificatur ab [eam] non habet rufum, & di-
per priuationem caliditatis. Signum autem ma-

litie complexionis cordis calida, & augmentu
pulsus in uelocitate, & frequentia non natura-
li, & egressio anhelitus ad magnitudinem, & ve-
locitatem, & frequentiam non naturalem, &
uehementia sitis, quæ sedatur cum aere frigi-
do, & [suauitas] in frigore, & communitas
extenuationis, & liquefactionis absq; causa alia
& tristitia, & [conturbatio] permixta inflam-
mationi. Signa autem malitie complexionis fri-
gide, sunt declinatio pulsus ad paruitatem, &
tarditatem, & raritatem non naturalem, nisi
cadat uirtus, & sit necessaria frequentia, ut suc-
curratur [cum eo quod appropinquat] ne-
cessitati cum alijs [ab eis duabus], & est cum debi-
litate anhelitus, & resolutione uirtutis, & tran-
quillitate ad illud, quod calefacit ex speciebus
eorum, quæ tangit, & olfacit, & gustat, & timi-
ditas, & non audacia, & superfluitas in pietate,
& misericordia. Signa autem malitie comple-
xionis cordis humidæ, sunt inclinatio pulsus
ad lenitatem non naturalem, & uelocitas pati-
di ab imprimantibus in anima, cum uelocitate
remotionis eorum: & multitudo euentus fe-
brium putridarum. Sed signa malitie comple-
xionis siccæ, sunt declinatio pulsus ad siccitatem
non naturalem, & difficultas passionum cum
fixione earum. siue sint fortes, siue debiles, & li-
quefactio corporis. De significationibus autem
apostematum, sunt significationes apostematu
calidorum. Ipsa enim in principio sui faciunt
apparere in pulsu diuersitatem mirabilem, non
consuetam, & magnificant inflammationem in
corpore, & proprie in partibus membrorum
anhelitus. Et anhelans quamuis attrahat maxi-
mum aerem, & frigidissimum, tamen est quasi
priuatus anhelitu, deinde sequitur ipsum syn-
copis successiua, & non oportet ut aspecetur
in cognitione dispositionis apostematum cali-
dorum cordis illud, quod est ex duritie [in-
strumenti], secundum quod currit consuetu-
do de expectatione eius in alijs, quæ sunt simi-
lia eis. Apostema enim non ita aduenit cordi,
ut ipsum induretur pulsus, imo interficit an-
te illud. Singularis autem resolutio scitur ex cau-
sis primitiuis. Et dixerunt quidam, quando ac-
cidit in corde ulcus, & currit ex nare sinistra
sanguis moritur patiens. Et signum eius est do-
lor in loco sinistro mammillari.

d. tranquillitas
e. B. angustia.f. u. ei quod de
lect.

g. B.

h. B. pulsus.

ANNOTATIONES.

Sumuntur cordis temperamenti ac compositionis tum
naturalis, tum eius quod præternaturam est, notæ, ex actio-
nibus, excretis ac retentis, & corporis affectibus in uniuersum.
Tum pro hac re pete Gal. lib. art. med. & Pauli lib. 2.

Cap. 29. & de
inceps.
Cap. 66.

De causis imprimantibus in corde. Cap. 6.

CAusarum in corde imprimantiu alie sunt,
quæ sunt ei propria, & alie sunt ei comu-
nes, & alijs, sicut causæ efficientes complexio-
nes, & causæ efficientes apostemata, & efficien-
tes solutionem singularis, & reliquæ similes eis,
quæ sunt ex eis, quas numeravi tibi in libris uni-
uersalibus. Verum cordi appropriantur causæ
accidentes propter anhelitum, & causæ acciden-
tes propter passionem aiales. Propter anhelitu
AVIC. Vu qui-

netrationem: quare cogit eos illud ad hoc, ut permisceant medicinas cordiales calidas, quibus penetrent, ut natura adiuvetur ad deferendum illas cordi: sicut permiscunt crocum reliquis permixtis trochiscorum camphora, reliqua. n. permixta discunt cum eo ad cor: deinde uirtuti naturali inest ut procedat a corde, aut inflamet ipsum cum spiritu cordis, & adiuvet cum in frigiditatis ad temperandam complexionem. hoc namque melius est eis, quā ut intantur in frigiditatis puris, quā figuntur in principio meatuum, & nolūt penetrare. Et isti, qui abstulerunt crocum ex trochiscis camphora, & blasphemaverunt primos, fecerūt trochiscos camphora pauci iuvamenti, quamvis ipsi ignorent. Amplius complexio calida curatur dando in potu rob de fructibus, & proprie a bonorum medicamen^o t [] cum eis quæ sibi sunt similia, de his quæ dicturi sumus, & cum epithematis, & emplastris, quæ sunt extincta, permixtis cum confortantibus cordis. Et si causa fuerit materia, euacuetur. Cura autē malitiæ complexionis frigida est cum confectio nibus magnis, quas dicemus, & cum vino odorifero, & cum exercitijs temperatis, & cū emplastris, & linimentis calidis, aromaticis, congerantur. Et si causa fuerit materia, euacuetur. In cura autem malitiæ complexionis sicca, necessarius est cibus plurimus, humectatius, & introitus balnei post ipsum, & administratio tina cum [] custodia [] ipsius, & paucitas motus, & tranquillitas, & sumere in potu aquam frigidam. Et si fuerit illic frigus, alienentur ab aqua frigida, quæ est vehementis frigoris. Et [] cibū post cibum calidum. Et si causa fuerit materia, euacuetur. Et tu quidem scies distinctionem illius, ubi loquemur de cura hæticæ, & arefactio nis. Cura autem malitiæ complexionis humidæ est subtilitatio ciborum, & administratio medicinarum exsiccantiarum, & exercitia temperata cum frequentia, & multitudine, & si causa fuerit materia, euacuetur. Frigidæ uerò & humidæ complexionis cura, est multitudo exercitij, & balnei ante cibum præcipue thermarum, & submersio plurima in aqua calida, & administratio solutiuiorum, & diureticorum, & vini fortis [] resolutionis, odoriferi, & ad multitudine ciborum laudabilis chymi, cum aditas, utent balneum, & utantur coitu. Et si fuerit materia calida & humida, aut humida, euacuetur.

ANOTATIONES.

Cor nobilissimum est membrorum, quod, ut antea dictū est, nullum magnum vitium sustinet. hoc offenso statim sepe concidit: quod de cerebro, de iecinore non evenit. Et si alia membra si lapsa a naturali statu, qui patiens est, animaduertat, insignis morbus non sit, uel sua natura potens ut hominem necet: assueti tamen loci ratione

in summum discrimen adducit, quodcunque uitij genus medicritatem in corde uel minimum exsuperat: et cordis affectus omnes iure magni dici queant, ob affectu sedis nobilitatem. Magnis morbis magna debentur præsidia: atque hæc tum purgatoria medicamenta, tum uenæ sectio sunt: præsertim uerò sanguinis missio, quæ ab Hippocrate in acutis morbis 4. de rat. uis. in ac. præsertim commendatur. Iure ergo uenæ sectionem præcipue Auicennas proponit. Hæc uerò, si cordis affectio ex multitudine est, dextro maxime latere obeunda fuerit, quæ ea parte dexter uentriculus residet, in quo crassior inest sanguis quam in sinistro. At si materiam morbum in corde faciens status fuerint: & si status non propriè uenæ sectio educit, educit tamen per accidens, & confertur tunc uero secundum sinistram latus auctor noster admonet, propterea quod sinistrorsum cordis conus uergit, in quo potissimum spirituum copia residet. Quod si medicamento purgante medici consilio utendum potius fuerit, quod cor aliarum partium, puta uentriculi consensu laboret, quod alij a sanguine humores affluant, præsertimque si maligna materia est: tunc id semper summo studio emendandum fuerit, ut quia purgatoria uires exsoluunt, quia cordi præsertim uenosa eorum natura aduersa est, cum purgatorijs cardiaca simul admisceas, quorum syluam tum hic, tum libello de medic. cordis proponit. Illud etiam enixe obseruandum, ubi non euacuandum, sed alterandum sit, quod monet: ne si forte calidior intemperies cor affligat, his quæ præter modum refrigerent, utaris, & si affectio frigidissima exposuerit, nempe, quum cor caloris sit sedes, in discrimine res est, ne si summe refrigeres, ipsam etiam innatam caliditatem extinguas. cauebitur uerò ut si cum refrigerantibus calida admiscueris atque id semper in cardiacis affectibus, sumpta ex affecti loci temperie indicatione, obseruandum est. Quod si obieceris remitti hac ratione medicamentorum uim admisso contrario. Respondemus temperari sanè, quum tamē caloris auxilio celerrime refrigerans medicamentum ad cor perueniat, non posse frigidorum uim tantum deprimi, quin summe refrigeret. quum. n. frigida calidis præualeant, et calidorum uis exigua ubi ad eor peruentum est, exoluta penè sit, integrum tamen refrigerantium adhuc est uolunt. Care rum, ut res se habet, Auerroes tamen 3. Col. discreti uim potentiam quandam statuit, a qua & calida & frigida, ubi opportunum est, dirigi existimat, natura prouidentia.

De medicinis cordialibus.

Cap. 3.

Medicinarum quidem cordiales cum totalitate sua, oportet ut colligantur ex arcolis medicinarum singularium, & ex arcolis membrorum anhelitus. Sed secundum necessitatem in hac hora nos dicemus de eis illas, quæ sunt sicut capita, & radices. Dicamus ergo. illæ quidem, quæ ex eis sunt proximè equalitati, sunt a [] iacynthus, & albelengensis, & alferum egi, & aurum, & argentum, & buglossa. Calidæ uerò sunt doronigi, & zedoaria, & muschus, & am bra, & zurumbet, & seta propriè, & crocus, & ambo been sunt uelocis iuvamenti, et gario phylli sunt valde mirabiles, et xyloaloes crudū & melissa, et semen eius. [] alscchebram, et semen eius, et cardamomum, et cubebe, et [] alfelemensche, et acetosa [] et semen eius, et folia citri, et folium Indum, et enula est mirabilis. Frigidæ uerò sunt margaritæ, et karabe, et camphora, et corallus, et sandali, et rosa, et spodium, et lutum sigillatum, et poma. Et ex eis est coriandrum siccum, et humidum.

a. iachur & al
hizadach & al
faruzegi.

b. s. & albedarū
gi & semē eius
c. s. falēgieme
ich & semē eius
& cortex citri
& acetositas e
ius. Alia licera
& alfelegieline
ch & flos eius.

AVIC.

Vu 2

TRA-

TRACTATUS II.

De partibus distinctis.

De tremore cordis & causis eius. Cap. I.

a B. leſigatiu⁹.

Tremor cordis est motus^a [tremulus, iac-
cicens cordi. Et causa eius est omne, quod
laedit cor ex eis, quae sunt in ipſo, aut in panni-
culo eius: aut continentur ei ex membris vici-
nis communicantibus ei, Et quandoque fit a
materia humorosa, & quandoque fit a malitia
complexionis purae, Et quandoque fit ab apo-
stemate: & quandoque fit a resolutione singula-
ris: & b B. quādoq;] sit a causa extranea: & quan-
doque fit a morſu venenosoſum animalium:
Et quandoq; fit a ſerpentib. qui ſunt in ventre;
& quandoq; fit a ſenſu vehemēti. Et materia hu-
morosa quandoque est sanguinea: & quando-
que est humiditas: & quandoq; est melancholi-
ca: & quandoque est cholericā: & quandoq; est
ventosa: & est leuior & facilior carū. Et ille, qui
est a malitia complexionis purae, ideo est, quia
omnis complexio dominans facit debilitatem
& omnis debilitas efficit in corde, dum perſeue-
rat in ipſo, reſiduum uirtutis, agitationē quā-
dam, quaſi ipſum expellat a ſeipſo aliquid no-
cumentum. Et tremor quidem cordis, quando
superfluit, permutatur ad ſyncopim, & quādo
magis superfluit, permutatur ad mortē. Et tunc
quaeque complexionū ſimplicium facit illud.
Apoſtema verō calidum in principio perſeue-
rans facit apparere tremorem cordis, deinde
ſyncopim, poſtea mortem. Et frigidum est pro-
pinquum diſpoſitioni eius, ſed quandoque in-
terponit ſpatium aliquantulum. Et ſimiliter re-
ſolutio ſingularis. Et ſimiliter oppilatio exiſtes
in curſibus ſanguinis, & ſpiritus in corde, &
quae ſequuntur ipſum, & in venis c [ſenſibili-
bus] partium pulmonis. Factus autem a causa
extranea, eſt ſicut factus a doloribus d [conſtri-
ctiuis,] & permutationibus materierum apoſte-
matum uicinorum praedictorum, & a potu ue-
nenorum. Et factus a morſibus e [ſerpentum.]
Et factus a ſerpentibus, qui accidunt in ventre,
& proprie quādo aſcendit ad ſuperiora f [mi-
rach in cibo & faece.] Factus autem a ſubtilita-
te ſenſus cordis eſt, quoniam habenti illum ac-
cidit tremor cordis ex qualibet uentofitate ge-
nerata in ſpatio, quod eſt inter ipſum, & inter
panniculum eius: aut in corpore panniculi ei-
us: aut in vena eius, & ex qualibet qualitate fri-
gida, aut calida adueniente ei: ita q[uod] ſuccedit po-
tius aquae praeſter quod perducit illud ad debi-
litem in operationibus ſuis. Factus autem cū
communitate, aut eſt cum communitate cor-
poris totius, ſicut accidit in febris, & proprie
in febris peſtentialibus: aut communitate
panniculi ſui, ita ut accadat in ipſo apoſtema
molle, aut durum, ſicut accidit ſinio aut gal-
lo praedictis, aut cum communitate ſtomachi,
quoniam g [in ipſo] eſt humor viſcoſus vi-
treus, aut mordacitatus cholericus, aut corrum-
pitur in eo cibus: aut cum communitate om-
nium membrorum, quae dolent vehemēter.
Et quandoque multiplicatur cum communita-
te ſtomachi propter humorem, qui eſt in eo,

e B. duris.

d B. forſibus.

e B. animalium
vel vermibus.
Alia ſitica. uene-
noſorum.
f B. loca cibi, &
faecis.

g B. in ore ip-
ſius.

aut boſhor in ore eius, aut h [attractionem ſuc-
cedentem labori,] ita ut forſitan non diſcerna-
tur inter ipſum & inter cordialem. Et quando-
que accidit i [propter tremorem in ore ſtoma-
chi, & continuatur illi,] & eſt ſimilior reſtre-
mori cordiali. Et quandoque fit cum commu-
nitate pulmonis, quando multiplicatur in eo
oppilatio in parte illa, quae obuiat cordi, & non
penetrat anhelitus ſecundum modos ſuos, &
illud indicat conſtrictionem anhelus non ſe-
curam. Et quandoque fit causa criſis, & motū
accidentium humoribus ad criſim, & ego po-
nam illud in loco ſuo. Et ſi quis conqueritur
de tremore cordis poſt aegritudines, & habet
nauſeam, & euomit cholera plurimā, & non
remouetur nauſea, eſt malum, & indicat ſpa-
tium in ſtomacho.

ANNOTATIONES.

Cordis tremor (palpitationem uocant) deprauatus qui
dam. atq; intempeſtiuus eſt motus, quo cor extra corpus
proſilire agrotantes queruntur. Conatus eſt cordis ex-
pellat, quod uoxima illi eſt. ſuae hoc mala ſit intemperie,
calida, frigida, humida, ſicca: uel etiam abſtorta: ſuae quā-
qualitas: ſuae humorum uel uaporum confluxus: ſuae quā-
cuius compoſitioni aduerſum, uel oſtruſum, uel quā ſimili-
lo ſeu etiam quid conuellens uer ſe. an. v. de uinum quā-
modo, aut ipſius cordis, aut pericardij ſubſtantiam contri-
flans. Fires id morti genus inſigniter deſcriptis, ut ſuper an in
deliquim, atq; etiam mortem inuehat. & ſi primario cor
dis affectu, et ſi aliarum partium conſuſa cor laborat. Pro
hoc affectu p[er] te Gal. 5. de loc. affec. non 1. in 3. de meli-
morb. Vide & Paulum lib. 3.

Cap. 2.

De ſignis.

Tremorem cordis omnē ſignificat pulſus
diuerſus, traſiens terminum in diuerſa
te ſenſu percepta, in magnitudine, & frequen-
& uelocitate, & tarditate, & raritate, & frequen-
tia, & multoties aſſimilatur pulſui habentium
aſthma. Et ſignificant illum, qui eſt humidus,
vehementia lenitatis pulſus, & ſenſibilitas ha-
bens eam, quaſi cor eius a [ſit poſt] in hu-
miditate, & ſignificant illum, qui ſanguineus
eſt, ſigna caliditatis, & inflammationis, & uelo-
citas pulſus, et magnitudo eius in alia hora, quā
tremoris cordis, et inuuantur corū, qui cho-
do eſt e contrario, & ſignificant illam, cholericā
lericus eſt (et eſt raro) aegritudines in pulſu,
ſequentes ipſum, et durities quaedam in pulſu,
et vehementia inflammationis, et ſignificant il-
lum, qui melancholicus eſt, triſtitia et ſollicitu-
do, et durities in pulſu, et ventofum quide-
rum ſignificat uelocitas reſolutionis eius, et ſe-
uitas h [laboris] eius, et etiam paucitas diuerſi-
tatis in pulſu eius. Et ſignificant apoſtema duo-
in ſubſtancia ipſius, aut p[er]icardij eius, ſigna, qui-
rum apoſtematum praedictorum causa ſua, et ſi
eſt ex reſolutione continuitatis ſuae cum pri-
dictum a uenenis, et morſibus, et ſimiliter ſa-
uatione reliquarum cauſarum, et ſimiliter ſa-
crum a uermibus, et factum a complexione ſin-
gulari calida. Et in inflammatione uehementi
adq; ſenſibilitate humiditatis, in qua nate cor,
uelocitas pulſus, et frequentia eius, non

non sit hora cōmotionis eius: & quod est post
causas [spasmodicas] sine materia, & in hec-
ta, & similibus. Et similiter factum a frigore pu-
ro significant causae suae ex euacuationibus ex-
tinguentibus calorem innatum: & egritudines
infrigidatiuae, & acres, & aliae: & pulsus tardus,
rarus, non in hora tremoris cordis. Factum au-
tem ab oppilatione significat diuersitas pulsus
in paruitate, & magnitudine & debilitate, &
fortitudine, cum priuatione signorum reple-
tionis. Factus autem a subtilitate sensus cordis,
& a qualibet ventositate generata [ex] nocu-
mento adueniente ei, cognoscitur ex fortitudi-
ne pulsus, & sanitate anhelitus, & incolumita-
te reliquorum membrorum. Et fortitudo pul-
sus, & magnitudo ipsius sunt significationes
primae significantes ipsum, & certificant ipsum,
si fuerit corpus cū frequentia huiusmodi tremo-
ris cordis, incolume, & virtus conseruata, & cō-
suetudo in operationibus sana. Et illi quibus plu-
rimum accidit iste, sunt super quorum facies
apparent vestigia passionum animalium, quā-
dam parum, sicut irae aut gaudij, aut tristitiae, aut
alarum. Factus autem cum communitate corpo-
ris totius febribus manifestus est, & similiter cre-
nificationes dispositionum stomachi, & appe-
tus, & quod ab ipso expellitur, & imaginatione
nausea, & punctio: & quod alleviatur in tē-
pore vacuitatis, nisi sit a causa cholericā effusa
ad os stomachi in tempore vacuitatis: & quod
ille, qui sit cum cōmunitate pulmonis, est, quo-
niam habens eum est preparatus asthmati, re-
pulis in ipso signis significantibus humiditatem
pulmonis, & oppilationem viarum in eo, quas
dicemus in suo capitulo. Factum autem pro-
dicit [febres] significantes significationes supra
ipsum, sunt salua currens, & dolor, sicut qui sit
a cōstrictione unguium: & punctura eueniens
subito in ore stomachi.

ANNOTATIONES.

Morbi & eorū species dignoscuntur ex actionibus. affe-
ctibus corporis sensibilibus, excretis & retentis, praesertim
actionibus, quae immediatē, ut aiunt, non partem se-
quuntur proxima ergo huius symptomatis indicia, quibus,
non hoc ipsum, quod se se aperte nimis manifestat, sed &
morborum a quibus ipsum sit, & causarum a quibus mor-
bi ipsi dependent, species dignoscuntur, praesertim pulsatio-
nis arteriarum: quae in corde, quum oriuntur, eius statū ver-
te argumento significant. Qui ergo pulsus fiant si primario
efficitur cor laboret, Gal. lib. 3. de praesag. ex pulsb. toto ab-
solui. si per consensum. lib. 4. Praeter actiones, excreta retē-
ta, & nocentibus corporis sensibiles, addē et rationem ex iuuantibus.
palpitatio est ex sanguinea materia redundante, hos ait a
cora adiuuari: quibus uero ex uentriculi consensu, ieiunio
testatur melius se habere.

De curationibus uniuersalibus tremoris cordis.
Cap.

3.

In materiali omni fertur auxilium cum eua-
cuatiuis. In sanguineo quidem cum phlebo-

tomia, & extractione sanguinis ultima, & tem-
peramento cibi in quantitate, & qualitate. Et si
est illi paroxysmus, aut tēpus in quo commo-
ueatur plurimum sicut verbi gratia ver, tūc ne-
cessarium est ut praecedant ante paroxysmum
phlebotomia, & subtrahatio cibi, & acceptio ei-
us quod cōfortet cor. In facto autem propter hu-
morem phlegmaticum, oportet ut fiat euacua-
tio cum medicinis, quarum impressio conse-
quitur cor. Et illarum conuenientiores sunt
hiera magnae euacuantes humiditates uiscosas.
Facti autem propter sanguinem melancholicū
[loci longinqui], cura est phlebotomia, & tē-
perantia hepatis, ita ut non generet melanco-
liam cum eo, quod dicitur in capitulo suo. Si
autem est nudus humor melancholicus, tūc cu-
ra est in ipso euacuatio cum eis, quae sunt sicut
hiera Rusi, & logodion: & omnia quae euacuāt
humorem melancholicum ex locis longin-
quis. Deinde remanet post illud aequatio com-
plexionis, frigidae quidem cum calefacientibus,
& calidae cum infrigidantibus: & proprie cum
eis, quae ex eis sunt medicinae cordiales. Ille ve-
ro, qui est cum communitate stomachi, si est
ex humore grosso, curetur vomitu post cibum,
& post acceptionem subtilianrium notorum,
sicut acceptionem succi raphani in oxymelle.
Et solutio vētris fiat post ipsum cum hieris ma-
gnis, sicut logodion, & theodoricon, & hiera
picra confortata cum pulpa coloquintidae aut
agarico, & epithymo. Et si fuerit propter chole-
ram mordacitiam, curetur confortando sto-
machum cum robur fructuum odoriferorum,
sicut pomorum odoriferorum proprie, & cy-
doniorum: & proprie post cibum, & pirorum,
& eorum quae sunt illis similia. Et cum decli-
natione naturae ad lenitatem, & alienationem
eius, quod cōuertitur ad gumorem cholericū.
Et regimine temperante stomachum. Et simili-
ter quādo cibus in ipso corrumpitur, oportet
ut regatur cum eo quod confortat digestionē
eius, quod corrumpitur, cum eo quod dicitur
in capitulo stomachi. Et quemadmodum tu ab-
scindis causam cum hoc regimine, similiter o-
portet quod confortetur patiens quod est cor,
ita ut non recipiat impressionem, & non sit cō-
tentus in abscindendo causam absq; conforta-
tione patientis, imō oportet ut hoc intendas
ad cor cū medicinis cordialibus. Et ex eis, quo-
rum iuuamētum magnificatur in tremore cor-
dis, est potare pondus [medii] auri de buglofa
in tempore somni noctibus continuis. Et ex
eis quibus iuuatur, habes tremorem cordis, &
quae ad ipsum experta sunt, est potare [c] [c] [c]
] quantitatem ponderis nuclei
de gariophyllo masculo in xii. aur. lactis dulcis
in ieiunio: aut potare aur. de sampso sicco in
aqua frigida, si fuerit illic caliditas, aut in uino,
si non fuerit caliditas in diebus continuis. Et ex
eis quibus iuuatur habens tremorem cordis, est
ut secum semper sit aromaticum aliquod ex ge-
nere eorum, quae ei conueniunt, & assidue uta-
tur suffumigatione cū eo facta, & utatur odora-
mentis eius, & ut sint in aromatico eius, qui ha-
bet tremorem cordis calidum, uincetia, ro-
sa, & camphora, et scandalum, et olea frigida cū
parua permissione medicinarum aliarum sub

AVIC.

Vu 3 tilis

d. B. camphoræ

e. B. habentis au-
tem.
f. a. quem.

tilis caliditatis, sicut parum muschi, & croci, & gariophylli, nisi metam transgrediatur res. tunc enim sis contentus frigidis, & si est complexio frigida, tunc admisce muschum, & ambram, & oleum de ben, & oleum de citro, & aquam ^a [cāphoratum] & algaliam, et quæ sunt similia illis, & propinqua eis ex speciebus suffumigationis, & rorificationis cōuenientib. secundum complexionem, et ego quidem non multiplico tibi sermonem in numerando medicinas cordiales calidas, et frigidas. Tu namque inuenies eas omnes scriptas in tabulis membrorum anhelitus, in medicinis singularibus, et ad ultimū omnis medicina odorifera est cordialis, et cū hoc nos iam diximus, quæ harum medicinarū sunt antecedentes in hac intentione ^c [Habens] tremorem cordis diximus esse malum, cura eius proprie, si fuerint illic reliquæ febris, est, ut in potu sumat sauium hordei ablutum cum aqua calida, & detur infrigidatum cum pōdere x. 3. zuc. cari, quamuis enim ipsum euomat etiam, tamē inuatur eo. quod si ipse abhorret zuccarū propter additionem, quam efficit in nausea, accipiantur loco eius grana mali granati, & stringantur ambo crura, & olfaciat camphoram, & quæ simulantur ei, cum aceto: & ponatur super pectus pannus infusus aqua duorum sandalorum, & camphoræ, & aliorū. Et multoties quidem excitatur tremor cordis, deinde expellitur aliquid ad inferiora a dextra, & sinistra: & sedatur tremor cordis.

A N N O T A T I O N E S.

Cap. 34. Spectanda in hoc curando affectu, ut in reliquis omnib. morosis sunt causæ: atq; ea singula oppugnand. Gale. 5. de loc. aff. testatur se uene sectione curasse quosdam, qui cordis palpitacione affligentur: imo etiam affectum hūc misso sanguine, antequam inuaderet, ante ueris. Videntur tamen quicunque hoc initio laborant, immatura plerumq; morte interire. Vide Paulum lib. 3.

De cura tremoris calidi.

Cap. 4.

a. B. Bolus iame-
num.
b. s. alcaris, &
alhelam.

c. B. alkalies.

d. s. forbendū.

Si iste tremor cordis est cum materia, & euas eam, & remanet vestigium eius, aut est tremor cordis calidus sine materia: tunc oportet ut cibetur habens eum cum eo, quod parum est, & cōfert, sicut est panis infusus in aqua ros. in qua est parum vini odoriferi: & panis cū syrupo de pomis, & ius pomorum, & lac acetosum sine butyro, quod est temporis propinqui commotioni, aut nō acetosum valde: & cucurbita, & ^a [blitis] & fructus frigidi. Si autem tolerat carnem, tunc utatur ^b [alcaris, & halufem] pullorū, & alcubugi proprie. Habet enim proprietatem in hac re propter frigiditatem complexionis, & species acetosorum, quæ omnes factæ sunt cum succis fructuum, & agresta, & pomis acetosis, & aceto acuto, super quod sparsa sit aqua ros. & aqua ^c [salicis]. Si autem fuerit acetositas citri, & limonis, erit res magis inuatiua. Quod si res fiat vehemens, & inflammatio, da ei ad ^d [bibendum] aquam frigidam, & aquam niuis militam cum aqua ros. dando forbitionem post forbitionem. Et da ei ad for-

bendum syrupum de fructibus. Et syrupum de ^e [malis asceni,] & quæ sunt similia illis, dādo ^f [aliquid post aliquid. Et si tibi necessarium fuerit, ut dissoluas in eo camphoram, fac. Et quandoque est tibi necessarium, ut sis contentus in eo ad dandū ipsi lac acetosum in potu, ab una lib. vsq; ad ij. lib. & [perueniet] ei cibis. Quod si tibi necessarium fuerit, ut cōfortes eum cum aliquantulo ex medulla panis, & tortellari fac. Si autem inueneris virtutem debilem, & timueris extinctionem, non erit excusatio quin permisceas cum hoc, & cum eis quæ via eius incedunt, ex cubebe, & cardamomo, & foliis citridunt, ex cubebe, & cardamomo, & camphora cum rosis, & etiam ex coriandro, & camphora cum rosis, & spodio, ut temperent ea. Super buglossam uero sis audax, & non timeas malitiam eius: & in ci rea cum omni, quod in potu tribuis, & in cibis. Et enim iam eucurrit consuetudo, ut in potu tribuatur, & similiter aqua eius distillata. Et quandoque confert ei potare pondus 3. de treubarbaro sceni in aqua frigida diebus continuis. Et stude, ut sit aer infrigidans, vltima infrigidatione, & ut sint rorationes, & odoramenta aromatizata camphora, & ex sandalorū præsentia: Et non est malum, ut roretur super ea aliquid vini, cum tanta quantitate, qua penetrare faciat aromaticitatem eorum ad cor. Et ex eis, quibus inuatur habens tremorem cordis calidum, est permutatio ab aere suo ad aerem frigidum, illud enim reducit ad sanitatem. Et non oportet ut obliuiscaris emplastra infrigidantia super cor, facta ex sandalis, & aqua rosacea, & aqua ferrariorum, & camphora, & rosis, & spodio, & lentibus. emplastretur cum eis os stomachi, & proprie in febribus. Composita uero inuatiua in hoc sunt, ut in potu dentur trochisci de camphora cum croco, cum syrupo acetositas citri, & quandoque ponuntur in eo folia citri, & diamusculum dulce, & lenticis in frigidatium. Descriptio experta ad illum, qui non est ex caliditate vehemēti. Spodii partes iiii. xyloaloes Indi, galliæ mulchatae amborū ana 1. i. cardamomi, gariophyllorum amborū ana 3. i. camphoræ 3. s. dragacathi 3. iiii. fiant trochisci cum aqua de tereniabin. sitque vnusquisque trochiscus pōderis medietatis unius 3. De que trochiscus pōderis medietatis unius i. cāphoræ scriptio alia Recipe doronigi partem partis, quartam partis, sandalorum tertiam partis, margaritarum, karabe, coralli, xyloaloes, buglossæ ros. omnium ana medietatem partis, buglossæ partes duas, conficiantur cum aqua malorum, & fiant inde trochisci. Et quod ex eis in potu sumitur, sit pondus 3. i. vsque ad aurem. Recipe scamen fortius illo in extinguendo. Recipe scaminis lactucarum, seminis endiuie, spodii, rosarum, sandali, seminis portulacæ, buglossæ, corallidri sicci, coralli, karabæ, margaritarum, quadri partium ana partes duas] camphoræ quartam partem, sitque quod ex eo in potu sumitur pondus ii. 3. Descriptio alia. Recipe amyli, karabæ, margaritarum, melissæ, felengemisk, aluminis iame- ni frixi, omnium ana partes iii. loti armeni rubei coriandri, amborū ana partes v. Sitque quod ex ea in potu sumitur, pōdus auri cū aqua melissæ. Quod si superfluat res, & augmentatur inflammatio, & timetur quod sit ^h [vestigium] apoplema h- tis, tunc fortasse est tibi necessarium, ut in potu

des semen mandragoræ, & opium. Et melius quidem est, vt in potu tribuas de semine mandragoræ pondus quartæ 3. j. & de opio vsq; ad medietatem¹ [3. j. permistis] cum medicamine aromatizato ex muscho, & xyloaloe crudo, & camphora, & croco secundum virtutem, & horam necessitatis.

De cura tremoris frigidi.

Cap. 5.

10

Evacuantia quidem, si fuerit illic materia, sint secundum semitam, quam tibi exposui. Et ex eis, quæ experta sunt ad phlegmaticū humidum de illis, siue sint in partib; cordis, aut in stomacho, est vt sumatur agarici pōdus medietatis 3. j. & pulpæ coloquintidæ pondus 1. da nich, & turbit pondus 3. j. & bdellij pondus danich, & muschi, & croci amborum ana. taxauigi, & xyloaloes Indi pondus danich, & salis na phrici pondus quartæ 3. j. & est dosis vna. Et ex eis, quæ experta sunt ad melancholicum, est vt sumatur myrobalanorum nigrorum, & kebulorum, amborum ana. pondus 1. j. epithymi medietas 3. lapidis armeni pondus quartæ partis 3. j. diamuschi amari pondus 3. iij. sumatur in potu cum tanta quantitate vini odoriferi, in qua dissoluatur. Et quandoque sufficit assiduare administrationem hieræ picræ in pondere aur. j. cum pondere danich de epithymo, dādo ipsam in potu cum oxymelle, & continuetur. Medicinæ autem permutantes complexionem frigidam, sunt theriaca, & mithridatum, & diamuschi dulce, & amarum, & medicamē Cæsaris, & scelithe, & [milium] ambreg, & [diamandum] & lenificans magnum, & confectio [sanabihah] & trochisci de muscho. Et quando frigus sit forte, indiges eis, quæ sunt sicut d [cordumeni], & dare ex eo in potu. Et quandoque confert ei sumere^c [acetositis] istigzar⁴⁰ gloffa. Et cibetur aqua ciceris, & pullis coltubum, & carnibus paruarum auū, & alcanabir. Et ex compositis alijs est medicamen expertū. Accipe buglossæ 3. i. zurrumbet, doronigi ambo rum ana. 1. iij. dosis eius sit pondus 3. i. in principio mensis, & in medio eius, & in fine ipsius: & oportet ut sit in vino odorifero aliud. Reci pe karabe, castorei, amborum ana. 1. [3. i. alfelen gmsk] gariophylli, galliæ omnium an. partē i. dosis eius sit medietas 3. cum succo⁸ [almuse ra] non colato, neque bullito. Et hic sunt medicinæ bonæ ultimæ, prolixarum descriptionum diuina in antidotario.

De speciebus syncopis & causis ipsius, & causa mortis subitæ.

Cap. 6.

60

Syncopis est destructio^a [maioris partis] plurium virtutum, moriū, & sensibilis, propter debilitatem cordis, & aggregationem spirituum totius ad ipsum propter causam mouentem cum ad interiora, aut propter causam præfocantem ipsum interius, quare non inuenit tatem suam, aut propter paruitatem: aut subtili qui inuenitur in minera. Et tu scies ex iis, quæ verificasti vsque ad hanc horam, & causæ illius

non euacuantur, quin aut sit repletio materici præfocantis sua multitudine, aut oppilatione: Aut euacuatio resoluens spiritum. Aut privatio restaurationis eius, quod resoluitur, & famēs vehemens. Et debiliores quidem homines ad tolerandum ipsam, sunt comparati ad hoc, vt neque sint infirmi, neque sani: sicut infantes, & qui sunt eis proximi, & decrepiti, & conualescentes. Sed in atate^b [prouenientes] tolerant ipsam. Et eius tolerantia est in hyeme plurima, quam in estate. Aut malitia complexionis iam confirmata: aut accidens eius magnum subito: Aut dolor uehemens: Aut debilitas virtutum principiorum regalium, & propriæ cordis, deinde cerebri, deinde hepatis; Aut debilitas communis oris stomachi cum corde: Aut debilitas corporis totius, & macies, & extenuatio: Aut dominium accidentium animalium,

b. n. cōnscien-
tes.

secundum quod diximus tibi in loco alio. & plurimum eius est in decrepitis, & debilibus, & conualescentibus. Aut applicatio uirtutis contrariæ substantialiter complexioni cordis, & spiritus, & amborum, sicut est ex olfactu factoris puteorum, & pestilentia aeris, & sicut accidit in febribus pestilentialibus, & ex cadaueribus, & ex penetratione uirtutum uenientium ad cor: & quandoque est propter^c [arterias.] Ex illis est illud, quod accidit causa uermium, qui afe-
dunt ad os stomachi, & oportet ut distinguamus post hoc distinctiones plurimas. Dicamus ergo. materiæ quidem faciunt euenire syncopim, aut propter multitudinem suam, & d [op-
pilationem uiarum] spiritus: & quia^e [compre-
hendunt] ipsum totum in corde: ita ut^f [forti-
tan] præfocetur. Et huiusmodi quidem generis sunt effusiones humorum plurimorum, aut sanguinis plurimi ad stomachum, & pectus, & g [ambo:] aut permutatio materici apostema-
tis synancie, & pleuresis, & peripneumonie ad partes cordis subito; Aut propter uiscositatem earum in poris: quare oppilant meatus, & proprie in membris anhelitus, & quandoque est communis in omnibus uenis corporis, quam-
uis non faciant illud sua multitudine. Aut propter uehementiam sui nocuenti cū qualitate frigida ualde, aut mordicatiua ualde, aut adu-
stina ualde, Et syncopis quidem, quæ accidit in initio paroxysmi febris, & huiusmodi generis, & eius causa sunt humores grossi ualde, aut uis-
cosi, aut mordicatiui; aut adustiui, & quandoque sit illud propter propinquitatem cordis, & quandoque est in membris aliis communican-
tibus ei, sicut cerebro. Nam quum in eo accidit oppilatio integra, & est apoplexia, sit syncopis proculdubio. Et quandoque est in stomacho propter causam antiquam: aut propter debilitatem accidentem, propter quam fit: recipiens attractionem materierum ad os suum, siue sint frigida, siue calida, & quandoque sit causa mul-
titudinis oppilationis in uenis corporis, ubi-
cunque sunt. Et istæ materiæ perniciose mul-
toties accidunt ex superfluitate coctionis, & potus, & frequentia^h [fastidii] propter malitiā digestionis, ita ut ex ea spargatur in corpore, quod repleat uenas, & oppilet meatus i [anhe-
litus.] & istæ quidem materiæ propter suā mul-
titudinem quandoque adiuuant ad syncopim

c. n. cōmunita-
tem arteriarū.

d. B. Alia litera.
ga oppilat vias.
e. B. coarctant.
f. B. existimatur
quod

g. B. similia eis.

h. B. nauseant
satiētatis.

i. n. Alia litera
spirituum.

A V I C. V u 4 facier:-

de acutis morbis consentiuntque omnes ob cordis consen-
sum, & cerebrum & nervosum omne genus pati. At quo-
rum morbi genere immediate, ut dicunt, cor lœdatur,
hic aliquid est ambiguitatis. Certè non intemperies est,
quia ea non repente opprimitur, si mala compositio, non in-
figura morbus est, non etiam in cavitatibus, & si enim syn-
copen, quæ ex prohibito spirituum concursu, & ut quæ,
conualatione, oritur, morbum sepi in obstruptione
non iniit admittimus, is tamen morbus non omnem
syncopim parit. quum etiam ex profusione spirituum dissolu-
tione fiat, quam non est, ut ad morbum in uia, quis referat
licet enim in hac curanda, in astringendis totius corporis
matus laborum medici, quum tamen id matus natu-
ralem eorum statum seruantes, solis duntaxat spiritus
tenentior, uel paucior, redditis cœuiat, ut 12 meth.
legre esse referri ad laxitatem candidatum non potest. Ve-
ram neque etiam syncopen ad morbum in numero reuocis
aut in situ, neque in solutione continui. Quem ergo mor-
bum sequetur? Brenibus de spiritibus dictum a nobis alibi
est iustusque ostensum non dissentire ab Hippocratis &
Galeni doctrina spiritus suis ipsos morbis laborare, neque
omne morborum genus ad intemperiem, compositionem, &
continui solutionem referi. Nunc ergo ipsi positis, satis sit
syncopes proximum morbum, uel spirituum corruptionem,
uel dissolutionem, uel eorumdem correlationem ac probi-
tat non esse transsum: nempe quom sensitiu & moris satul
copia deest, collabi mouendi & sentiendi uires necesse est.
Fæ uerò copiosior hæc spirituum perspiratio, uel dilata-
tio, uel ipsorum substantia attenuata sit & eorumdem cor-
poris aduersis uel uenenatis uel praua quapiam qualita-
te affectis humoribus uaporibusue ad cor transmissis. Fit
etiam obstru-
tio ut in exterior, copiosiori ad cor humorum,
propter uerò crudorem influxum. Sane de syncopis, causis
placitæ auctor noster scribit, pro qua re pete Gal. 1. meth:
& 2. de nat. viis. in ac. At autem de dissolutione spirituum
apud sources pueros, & conualascentes in syncopim ex ine-
dia præfectione incidere. At refragari de similibus uidetur
Hipp. 1. aph. senes suillime inuulium ferre tritus,
non refragatur tamen quum de uirili senectute uerba fa-
ciat non de decrepitis, de quibus hic agitur. S. illi tri-
mæ. syncopen minus astate accidere quàm hyeme, quod
sæpe de omni syncope loquatur, ambiguum uidetur, quib.
estate maior dissolutio spirituum fit, hyeme tamen in mor-
tuorum suorum copia gignitur, ut propterea syncope
que spirituum conclusionem sequitur, hyeme magis quàm
estate accidere, sit uerisimile. Verùm, certum est profectò
in corporis ambitu ob circūstantis nos aeris frigus crudorū
homini prociuum gigni, ad interna tamen uiscera ualidior
est caliditas, ut 1. aph. senex ait: ut propterea dissipari, qui
quid obstruit, huius robore facile ualeat.

De signis.

Cap. 7.

Cligna significantia causā syncopis, & dolores
tremoris, proportionalia sunt signis prædictis
memoris cordis: nam si ipsa sunt debilia, sunt
copiosiora, & quādo sunt fortia, sunt syn-
copen subitè. Et pulsus quidem est significatio
significatio illius. Significat enim sua com-
pressionem, & sua diuersitate uehementi cum in-
tensitate, & paritate maxima, resolutio-
nem uirtutis. Reliquas autem significationes
illas secundum reliquis dispositiones, iam sci-
mus. Et ad summum, quum syncopis nō sit su-

bito, tunc ad ipsam minoratur pulsus in pri-
mis: Deinde sanguis incipit occultari ad inte-
riora, & conuertitur color a dispositione sua.
Et fortasse palpebre non eleuantur, & appar-
et in oculis debilitas motus, & alteratio coloris:
Et visui apparent imaginationes extra inuēti-
onem, & in frigidantur extrema, & apparet ei
roritas in corpore frigida. Et quandoque acci-
dit nauſea. Et quandoque in frigidatur totum
corpus. Quum igitur incipit aliquid horum si-
gnorum post phlebotomiam, aut solutionem
ventris, aut a [affiduationem] rei necessario fa-
ciens læsionem, abſtineatur ab ea, & remoue-
atur causa, quoniam iā perducet ad syncopim,
si non abſcindatur. Et quando syncopis nō ha-
bet causam manifestam primitiuam, & antee-
dentem, & est cum tremore cordis frequente,
& non est illud, quod est in ore stomachi, cau-
sa faciens ipsam necessariam, & u [generans
eam,] tunc ea est cordialis confirmata. Illa ve-
rò, cum qua est nauſea, & cōturbatio, est stoma-
chalis. Et quando continuatur syncopis, & ue-
hemens fit, & non est causa manifesta faciens
eam, imò est cordialis, tunc habens eam mori-
tur subito.

ANNOTATIONES.

30 Quibus nota nosiatur, a quauam causa syncope prene-
niat, paul hie r. illan. lib. 12. sed uide & loca in superi-
bus amotata. præſertim uerò Aretæum 1. de acutis morb.
Vide & Hipp. ac Gal. 2. aph. ubi de ijs qui, absque causa
manifesta dissoluntur, uerba sunt, de qua re hic auctor
postremo lo-
Cap. 3.

Cap. 3. Aph. 41.

De cura.

Cap. 8.

1 Lla, quæ fortis est, facta propter malitiam
complexionis confirmare, curationem nō
habet. Et illa, quæ non est ita, imò est leuior, aut
est sequens causas extrinsecas a corde, curatur
Et patiens quidem syncopim quandoque est
in syncopi, & quandoque est in eo quod est in
ter syncopim & sanitatem, & quandoque est
in leui paroxysmo syncopis. Quum ergo est in
dispositione syncopis, non est semper possibi-
lenobis ut laboremus in abſſiſſione causæ:
imò nobis necessarium est, ut opponamus acci-
30 denti, quod accidit cum eo, quod ipsi pertinet
de cura Et quandoque aggregantur nobis duæ
necessitates contrariæ, secundum duas partes di-
uerſas, Indigemus enim in quibusdam mem-
bris diminutione, & euacuatione eius, quod in
eis est ex humoribus, & in spiritibus additione
a [nutrimenti] & restauratione eius, quod in
eis accidit de resolutione. Et in plurimo quidē
quod accidit ex syncopi, oportet ut incipiatur
60 & laboretur cum eo, quod nutrit spiritum ex
odoribus bonis, nisi in præſocatione matricis:
In syncopi nanque facta ex ea, oportet ut appro-
ximentur naribus earum odores foetidi, & pro-
priè conuenientes cum hoc ori stomachi. Et
b [] odoramento quidem c [calami] b n. in.
est proprietas in ea experta, & propriè in cura
calidè colericæ, & similiter d [gypſo, imò cura-
tur] dando in potu c [ad sorbendum] ex uiui-
ficantibus uirtutem. Et quando fuerit illie ua-
citas,
a s. cum cibo.
c B. cucumeris.
d s. laſſuca am-
plius curetur.
e s. & ſimilido.

cuitas, & fames, tunc non approximetur eis vi-
num purum: Imò oportet, vt misceatur cum
aqua carnis multa, & commisceatur cū aqua
& si non, tunc fortasse accident ex eo com-
missio rationis, & spasmi. Et ex eis, quæ nece-
ssaria sunt in pluribus speciebus syncopis, est
in spissatio corporis exterius, vt comprimatur
spiritus resolutus, nisi sit solutio ventris fortis
valde; aut sit causa frigoris vehemens. ¶ Et quā
non est illic causa frigoris manifesta] prohibens
rationem aquæ frigida, & euentatio-
nem, & sorbitionē aquæ frigida, & aquæ ros-
proprie, & indui eis quæ odore sandalorum
infecta sunt, cum odoramento odorum frigi-
dorum. multoties enim sanantur cum istis. Et
si est fortior hac, & non sit successione rei res-
soluentis calida valde, tunc oportet, vt in suffle-
tur muscus in nares eius, & olfaciat algaliam,
& suffumigeretur ¶ cum nere, & sorbeat dia-
muschum, si possibile est. Et si causa fuerit cali-
ditas, tunc odorifera frigida administrantur,
& roretur aqua frigida super faciem eius in
primis; Et non est malum, vt permisceatur pa-
rum muschi cum eo, quod administratur de il-
lis, cum victoria ex illis, quæ sunt sicut campho-
ra, & sādali, & quod est fortis in frigidationis,
vt sit frigidum contra calidum ¶ [impediens,
& muschus, vt confortet calorem vitalem. &
vt forbeat aquam frigidam. quod si tolerat
dispositio vt sit mista cū uino in frigidaro su-
btili, tenui, tunc est melius. Et oportet cum hoc
ut fricetur os stomachi frequenter. Et necessa-
rium est, vt sit lectus eius in acre frigido: Et si-
militer oportet vt sint lecti omnium habentiū
syncopim, quum non est ex causa frigida, &
proprie in syncopi habentium hēcticam, & o-
portet ut assidueur embrochatio extremitatū
& partium membrorum, ipsorum regalium
cum aqua ros. & succis frigidis cognitis, & ne-
cessarium est vinum in frigidatum, quod ipsi
in potu sumant. Et si fuerit illic ¶ [singultus,
& nauſea, tunc oportebit ut uiuifice-
tur caliditas infirmi, & adiuuetur natura eius;
commouendo guttur cum penna excitante uo-
mitum, & commouendo spiritum ad exteriora.
Et oportet ut assidues ista, & ¶ [attrahat ionē
super eum,] & quam maximum clamorem, &
sternutationem, etiam si sit cum conditi. Quā-
que illa non ualent & non sternutat, tunc æger
moritur. Et oportet etiam; proprie in syncopi,
quæ sit ex euacuatione, ut appropinques ei
odores ciborum desideratorum nisi in haben-
tibus nauſeam, & syncopim accidentem causa
humoris in ore stomachi. Non enim oportet
tunc, vt illud approximetur eis, Et oportet ut
utantur uino, & sorbeant ¶ [aquam frigidam:
aut calefactam] secundum duas dispositiones
notas. Sitque vinum magis penetrabilis res, &
subtilior, & melioris saporis ex eo, in quo est
residuum ¶ [stipticitatis: quamuis
sit ¶ [uirtus fortis in
eo, quod recēs est, ad aggregandum spiritum,
& confortandum ipsum, & oportet ut non sit
in ipso amaritudo fortis; & abhorreat ipsum
natura, neque grossitudo, quare non penetret
in ipso cum uelocitate. Et oportet, ut sit color
eius citrinus, nisi sit syncopis ab euacuatione,

& proprie secundum proprias propter rari-
tem eorum, & reliqua: ¶ [sic enim diligitur
uinum nigrum, grossum, & tam enim est nutri-
bilius, & magis rariens decimare humores ad
contrarium eius, quo sit resolutio, & reduens
spiritum in essentia sua. Illi autem, qui non ha-
bet agritudinem hanc, vinum conuenientius,
est illud, quod est uelocioris penetrationis. Et
tibi quidem possibile est, vt ipsum experiaris,
ita ut gustes ex ipso parum. Quumque uideris
ipsum penetrare ad calefaciendum cum uelo-
citate, cum bonitate substantiæ, & odoris, tunc
illud est conueniens, ¶ [illud quod quaritur, &
quandoque ponimus in ipso de muscho circi-
ter. ¶ [duo grana: aut de diamuscho quantitatē
dosis unius, aut medietatis eius, aut tertie ipsi-
us, & illud quidem in syncopi uehementi, &
similiter trochiscos muschatos dictos in anti-
dotorio, & conuenientius uinum in huiusmo-
di est illud, quod est calefactum. Ipsum enim in
eo, cuius syncopis non est ex caliditate, est ma-
gis penetratium, & quando confortatur ¶ [for-
titudine] panis, est magis longinquum ab hoc
ut ¶ [exsiccet.] & ex eis, quæ conferunt eis, est
minua appropriata syncopi, dicta in antidota-
rio, & homines quibus necessarium est magis
potare uinum calefactum, sunt illi quorum tar-
dior est ¶ [cellatio.] Non enim oportet ut illi
sumant in potu frigidum. & similiter ille, cuius
infrigidatur totum corpus, & isti sunt illi, qui
indigent ipso, & inunctione extremitatis, & si
stomachi cum oleis calidis aromatizatis, & si
syncopis causa materiel, tunc si est possibi-
le, ut expellatur materia cum uomitu, cuius spe-
ciem, aut phlebotomizatur facilius, aut cum clysteri,
aut si est propter euacuationem
ex partibus intrinsecis, calefiant extremitates,
& fricentur, & inungantur cum oleis calidis
aromatizatis, & quandoque est necessarium
stringere eas, & ¶ [sumatur in omni genere eua-
cuationis illud,] quod dicitur in capitulo suo
& parata in uiuificatione nature illud, quod ex
scis, & conuenientius est habenti illam, quæ ex
hoc capitulo sit successione cholerice passio-
nis, ut sumat galiam muschatam in uino, & suc-
co cydoniorum, cum aqua carnis fortis, in ui-
no, & confert ei masticatio thuris, & luti ¶ [a-
mbitiorij nutriti] cum camphora. & si est
propter euacuationem ex partibus extrinsecis
sicut est sudor, & quæ simulantur illis, ¶

¶ [infrigida extremitates, &
pulueriza super cutem myrtum, & lutum chi-
moleum, & cortices granatorū, & reliqua sty-
ptica, & non extrahes materiam ad exteriora
omnino, & non administres huiusmodi in-
uerzationem in syncopi ab euacuatione in-
tersecato oportet ut confortes uirtutem odo-
ni euacuatione, præcipue approximando odo-
res ciborum desideratorum, & similia eis, de
his, quæ dicta sunt. & si fuerit causa doloris, stu-
pescat illum dolorem, si nō est possibilia adieci-
tio causæ eius, sicut curatur colica cum phi-
lonio, & similibus ei. Et si uenena fuerint cau-
sæ, ad forbendum albe zahar experta, & dia-
muschum, & medicinas dictas in libro de uen-
enis. Quod si fuerit in cessatione, & iam sanan-
tur aliquantulum, tunc sit regimen eius crana
simile

f B.

g & cum alned.

h resistes op-
posita cōplexio-
ni.

i f B. sicut.

k s. aduentum
hominum ad ip-
sum. alia litera
excitationē, &
agitationē, vel
commotionem
brachiorum, &
humorū cum
tuis manibus su-
per ipsum.l B. ipsum, aut
infrigidatū, aut
calefactum.

m f s. uirtutis.

n B. illa.
Alia litera. resi-
duum styptici-
tatis. Et est illa.

simile regimini primo, cum additione, [cuius
possibilitas sit] in huiusmodi dispositione. Et
exemplum eius, in quo ambæ communicant,
est, quoniam uerbi gratia oportet, ut ad forbē-
dum dentur medicina iuuatiua secundum
dispositionem, de illis quæ sciuntur, & dictæ
sunt in capitulo de tremore cordis, & festine-
tur in hoc, & illud in quo [possibilitas] est
additionis, est, sicut si sit illic repletio oris sto-
machi, studendum est ut euomatur illud, quo-
niam sanat. Et similiter si sit illic repletio, opor-
tet ut fames adhibeatur, & minoretur cibus ei-
us, & utatur exercitio tolerabili, [æquali ab]
huiusmodi. Et frictio adhibeatur omnibus mē-
bris, [usque] stomacho, & uesciæ. Et neque co-
gat ipsum sumere cibum, nisi uinum prædictū
in dispositione syncopis, quod necessarium
est. Et plures quidem stultorum medicorum
studet in cibando eum, existimantes, quod sit
conueniens, ut uiuificent uirtutem eius. Ipsi
ergo suffocant caliditatem eius innatam, & in-
terficiunt ipsum. Et isti quidem iuuantur syru-
po acetoso, & proprie illo, qui coquitur cum
aqua, in qua sunt subtiliario, & incisio, sicut
in mēbris spiritualibus, & quæ sūt corā eis, da ad
forbendū oxy-mel, & frica crura eius, & adiuto-
ria eius, & labora in huiusmodi ad prouocandā
urinā eius, & da ei in potu de uino, quod sub-
tile est, & illud si est illic caliditas. Si autem est
ab euacuacione, & debilitate, ad forbendum de-
tur aqua carnis [aromatizata], & fiat, ut su-
gat panem in infusum in uino odorifero, cui a-
mar ros. sit admista. Et quandoque iuuatur si su-
mar in potu lac acetosum, abique butyro, in-
frigidatum, & illud, si fuerit illic cum euacua-
tione caliditas, & similiter aqua agrestæ, Et me-
lius illo est rob acetositis citri. Et quando-
que ponuntur in ipso folia eius. Et ad summū
[inflammationem, aut accidit a sudore uehe-
menti, oportet ut detur illud quod datur, in-
frigidatum, & si sit etiam res, in qua queritur
frigidatio. Et ex eis, quæ eis conferunt, est, ut in
potu sumat aquam carnis tortis decoctionis
ros, & aliquid sit decima sui de uino odorife-
ro, & aliquid de uitello oui, & aliquid de suc-
corum dulcium, aut mazorum, aut aceto-
rum, secundum quod exigit dispositio. Si au-
tem tu fueris cauens in ipso calefactionem, ne
que fueris ausus dare in potu uinum, da ei ad
forbendum lac acetosum infrigidatum, in quo
sunt contritus panis de simila, & da ei in cibis
ipsi acetosorum factorum cum succis fru-
ctuum. Quod si habens syncopim inuenit fri-
giditatem, aut post eam, aut quum in potu su-
bit ei adpotandum, & proprie in uisceribus, da
per ipsum, & absinthium, & quandoque datur
in potu uinum. Et quandoque curatio facit ne-
cessarium, ut fiat mundificatio, & [times no-
men] eius, oportet ut tu confortes sto-
machum, & incipe in hoc, cum eo quod est si-
milis, & administras emplastra confortantia stoma-
chum prædicta, & ad bibendum da uinū odo-
riferum post illud, & ciba cibo laudabili. Factæ

nerò in principio febrium, & causa apostema-
tum, curam dicemus, ubi dicemus, curam acci-
dentium febrium. Et penitus oportet, ut frices
extremities eius, & calefacias, & stringas; ut
non submergatur uirtus & materia, & prohi-
beatur a comestione cibi, & uino, & interdi-
catur somnus, nisi sit, quod in principio sui
non accidat nisi propter debilitatem. Et quicū-
que eorum, qui syncopim patiuntur, indiget
cibo, oportet ut detur ante paroxysmum dua-
bus horis, aut tribus, cibus, & sit cibus sauius de
hordeo infrigidatum, & panis cum aliquo
[quod habeat paruam acetositatem], & nari-
bus extrahat odorem bonum. Et si fuerit illic
constrictio uentris, sumantur prius cibus, qui
lenificat, sicut sunt [thafeathe], & similia eis,
& syrupus de malis cum [oxy-melle] est iuua-
tium in huiusmodi. Quod si necessarium fue-
rit uti cibus [subtiliariis], sint sicut aqua car-
nis, & uitellus oui, & forbitiones cum medulla
panis, & aqua carnis, & quandoque necessariū
est, ut misceatur cum aliquantulo uino. Si au-
tem necessitas illorum fuerit ad hoc, ut cōfor-
tetur stomachus, tunc oportebit ut misceantur
cum eis robur, & succi fructum odoriferi orū,
in quibus sit stypticitas. Sed in hora paroxysmi
necessarium est uinum: Syncopi autem factæ
ab accidentibus animalibus succurritur etiam
cum eo, quod antedictum est ex odoribus bo-
nis, & strictione nasi, & uomitu, & fricatione
extrematum; & stomachi, & cibatione eius
cum aqua carnis. Et sint in ea tortellæ, [in ui-
no infrigidato, aut calefacto], secundum quod
scis. Et si syncopis est ex continuatione [cholerae]
citrina, oportet ut sit uinum [permisum]. Et similiter syncopi ex
dolore. Et nos quidē dicemus illud, quod pro-
prium est colicæ in capitulo suo. Et plurimū
quidem syncopi, quæ accidit successione phle-
botomiæ, accidit stomachicis, & habentibus ue-
nas subtiles, & stomachum debilem, aut corpo-
ra, in quibus dominatur cholera citrina, & ei
qui non consueuit uti phlebotomia. Et opor-
tet, ut isti ante phlebotomiam, sumant in potu
aliquid de robur confortantibus stomachum,
& cor. Et quando cadunt in syncopim, fiat il-
lud quod diximus, & sumant in potu uinum
mistum, infrigidatum, confortans stomachos
eorum, & conseruans eos, & proprie cum suc-
co alio. Et oportet ut dicamus denuo, quod
quandoque eget curatio in syncopi stypticis,
ut prohibeant euacuaciones, & confortent
membra mollificata, adiuuantia ad resoluen-
dum, & ut stringatur os stomachi ante, & non
recipiat illud, quod peruenit ad ipsum, & eget
uirtute penetrante uelocis penetrationis ad nu-
triendum spiritum, sicut est uinum, & ambo
sunt prohibentia operationes. Oportet ergo,
ut discernatur inter administrationem utra-
rumque dispositionum. Administrentur ita-
que styptica in hora sanationis, aut postquam
administaueris aliud incipiendo ad hoc, ut
uiuifices uirtutem, quum ipsa iam impressio-
nem in eo fecerit & fuerit uiuificata. Et admi-
stra secundum in hora necessitatis uelocis, ad
uiuificandum uirtutem & non præmittas sty-
pticum super illud, & prohibeat penetrationē
eius

f B. fercule

g. n. alasidba-
giat.
h. B. syrupo ace-
roso.
i. B. Alia litera.
absolue.k. B. & uinum
infrigidatū, aut
calefactum.
l. † B. uomitus.
m. † a. infrigida-
tum.

n. B. & fandalis
& coriandro hu-
mido & forbeat
aquam nigris est
caphora secun-
dum continua-
tionem.

dicta, tunc est secundum inceptionem pernici-
tici, quod si aliquid iuuat ipsum, tunc est phle-
botomia basilica. Et speratur quandoque in e-
ius euasione cum phlebotomia arteria, in in-
ferioribus corporis, & in frigidatione pectoris
eius cum niue, & caphora. [super apostema.]

ANNOTATIONES.

Ubi inflammatio cor apprehenderit desperata est salus.
agenda propterea sunt omnia, ubi futuram inflammatio-
nem hanc aduerterimus. Ne fiat, id uena sectione prefer-
tim tentandum est. Hic uero preterea, ex niue pectus re-
frigerat, & niuolam aquam propinat cum camphora. quod
quidem prasidij genus, & sirepellendi uim habet ad par-
tem principem, tentari tamen in tam precipiti morbo

Cap. 1. licet. id & Rasis. 17. Con. tr. 1.

FEN DVODECIMA.

De mammilla & dispositionibus eius,
& est Tractatus vnus.

De anatomia mammillae.

Cap. 1.

Mammilla est membrum creatum ad ge-
nerandum lac, ut nutriatur cum eo no-
uiter natus, in introitu suae natiuitatis, & usque
quo confirmetur, & crescat eius uirtus, & fiat
conueniens ad digerendum cibum fortem so-
lidum. Et ipsa est corpus compositum ex uenis,
& arterijs, & neruis, inter quae existit uacuitas,
quam caro replet glandosa, cui non est sensus,
albi coloris, & propter suam albedinem, quan-
do assimilatur eis sanguis, albificatur illud, quod
nutrit ipsam, & albificatur illud, quod super-
fluit ab ea, & fit lac. Et eius quidem compara-
tio ad lac generatum ex sanguine, est compara-
tio hepatis ad sanguinem generatum ex chylo,
in hoc, quod unumquodque conuertit humi-
ditatem ad similitudinem suam in natura, &
colore. Nam hepar rubificat chylum album, &
facit ipsum sanguinem. Et mammilla albificat
sanguinem rubeum, & facit ipsum lac. Et uenae
quidem, & arteriae, & nerui positi in substan-
tia mammillae ramificantur in ea, usque ad
partes uillosas, & habent in ea reuolutiones, &
circuitiones plurimas. Communitas autem
mammillae cum matrice in uenis inter eas
contextis, est res, quam iam sciisti in anatomi-
a venarum.

ANNOTATIONES.

cap. 10. De mammarum substantia & usu habes ex Aristot. 4.
Cap. vii. de partib. animal. & Gal. 7. de usu part. & 14. Discrepa-
re tamen ij inter se uidentur. quum enim uterque in eo
conueniat, mammillas & lactis generando, & tuendo cor-
dis esse procreatas in pectore, Aristot. priorem usum cor-
dis tutelam putat, Galenus uero lactis generationem. Ve-
rum certum est mammillas lactis praesertim gignendo esse
institutas, neque id negari Arist. primum ipsum esse
munus. Sed quod in pectore sint, non alibi constituta, tuen-
di cordis gratia praesertim est, non gignendi lactis. quum
alioqui ubicunque fuerint, si etiam ad uentrem, ut in
quadrupedum fere genere est, excepto elephante, & pau-
cis quibusdam, nihil referas.

De exuberatione lactis.

Cap. 2.

Scias, quod lac multiplicatur multiplicatio-
ne sanguinis boni, & quando minoratur,
tunc causa eius est a [] diminutio cau-
sae. Et causa in paruitate sanguinis, aut est ex parte
materiae, aut ex parte complexionis. Et illa, quae
est ex causa materiae, est, quoniam est cibus pau-
cus, aut est contrarius generationi sanguinis
ab eo, propter siccitatem suam, & frigiditatem
superfluum. Aut est iam conuersus ad partem
aliam, scilicet fluxus sanguinis, aut apostema-
tis, aut aliorum. Ex parte uero complexionis,
quoniam est complexio corporis, [aut nam
mille] iuxta humilitatem, cuius passio-
ne] non generatur ex ea sanguis, aut propter su-
perfluitatem aquositate eius, & elongationem
eius ab aequalitate conueniente sanguinea, aut
aliud. Sed causa, quae [consumit substantiam]
sanguinis, & corrumpit illud, quod generatur
ex ea, (quare non est conueniens, ut generetur ex
substantia lactis, quum lac non generetur nisi
ex sanguine bono,) est dominium unius humo-
rum trium, cholerae, aut phlegmatis, aut melan-
choliae. & declaratio quidem cholerae est in ei-
trinitate coloris lactis, & subtilitate eius, & a-
cuitate ipsius. Et phlegma declaratur in uehe-
mentia albedinis eius, & aquositate ipsius, &
declinatione eius ad acetositatem in odore, [aut
sapore suo. Et melancholia in uehementia ip-
situdinis eius, & paucitate ipsius. [Et multitu-
do fortitudinis eius non elongatur, quum sit,
ideo quod] sanguis propter uehementiam mul-
titudinis suae [inobedit] operationi naturae,
quare non paritur ab ea, & accedit naturae de-
fectus in conuertendo illum, propter coarctatio-
nem, quam fecit ipsi, & hoc est ex eis quorum
signa non sunt [defectus].] * [Et quandoque acci-
dit ex exsiccatione lactis, & spermatibus, ut egre-
diantur secundum filium] quare fit sanguis, qui
nisi sit exuberans non laudabilis substantia, ne-
que conueniens ad hoc, ut generetur ex eo lac
[naturalis]. Et est illud, quod generatur ex eo
de lacte illa laudabile. Et postquam iam sciisti
causam, tunc tu prouides es in modis abici-
endi eam. m. t.]

Et scias, quod omne, quod exuberare facit sper-
ma, exuberare facit in pluribus corporibus, &
sicut [semen lactucae, & semen papauis, &
vber caprae, & ouis & similia] quod admodum in-
vber quod exsiccatur sperma, & minorat lac etiam,
prohibet generationem eius, minorat lac etiam,
sicut semen canabis. Et quum causa in paucitate
lactis est paucitas cibi, multiplicat cibum, &
facit [delectari] in ipso, & facit ut ipse sit ex gene-
re calidi & humidum, laudabilis chymi. Et quan-
do est causa corruptio cibi, rectifica ipsum
& reduce eum ad genus praedictum. Et quan-
do causa est multitudo exercitij, minora ip-
sum, & facit [delectari]. Et si causa in ipso est
paucitas, sanguinis propter fluxum sanguinis,
& similia, rectifica ipsum, & si ipsius fluxus est in
inferioribus, tunc [ad superiora] Quod si
eius fluxus in superioribus, ad inferiora. Quod si
eius causa est corruptio complexionis purae,

melle, aut rob, postquam infusa fuerit in quolibet eorum tribus diebus. Nam illud est melius. Et quandoque in poru derur nigella cum aqua mellis, et sunt ratur feminis anethi, et feminis porri, et feminis andacoe ha omniunt an. unc. j. et feminis foenugraci, et feminis fassafa partes aequales, misceantur cum succo feniculi, et bibantur, et si misceantur cum melle et butyro, est melius.

ANNOTATIONES.

De lactis exuberantione uel penuria pete Gal. 5. de simp. med. fac. & Hipp. lib. de natura muliebri, & de morbis mulieb. Vide & Paulum li. de laudatiff. & utrius lactis. Primum hic author scribit, quod uidetur paulo difficilius, quum ait [Et scias quod omne qd exuperare facit sperma, exuberare facit in pluribus corporibus lac &c.] Utex profecto Dioscoridis testimonio li. i. lactis abundantiam facit.

Item tamen, semen non solum non auget, fed immittit, ac
venenis impetum cohibet. Cæterum dici fortasse poterit, uti
ricem multo, uel frequentius usu semen extinguitur, nempe
sui caliditate & siccitate, quæ & seminis & lactis genera
tioni inimicum est: at, si moderate & raro sumatur, fortas
se suarum partium tenuitate sanguinem ad mammas ube
riorem aduehit, atque dum etiam simul sui caliditate co
ellionem adiunxit, lactis copiam parat.

De minoratione lactis, & prohibitionē exuberationis eius
superflua. Cap. 3.

L Ac quando superfluit plurimum, nocet, et apostemat, et affert etiam egritudines. Et quandoque aggregatur lac in mammilla absq; pragnatione, et proprie quādo retinentur mēstrua. [Conuertitur]. n. materia, quæ non inuenit virtutem expellendi per matricem, propter paruitatem ipsius, et peruenit in ubere, et fit lac. Et quandoque aggregatur in corporib. virorum, et proprie in puberibus, ita ut rotundentur mammillæ ipsorum. Et tu quidem iam sciuisi in his, quorum tibi iam præterita est rememoratio, causas paruitatis lactis. Et illud qđ in ea plus attenditur: est omne quod exsiccat vehementia suæ siccitatis: aut vehementia resolutionis suæ, et calefactionis, et omnia quę in-frigidant etiam, et humectantia, quę sunt uehementis humectationis, b + [etiam minorant sanguinem phlegmaticorum. b + s. aquosus. Et omnes medicinę minorantes sperma, sunt minorantes lac. Ille autem, quæ ex eis sunt frigidæ, sunt sicut c [semen papaueris, et lentes, et a [alkafisi] cum aceto, et ex eis, quæ liniuntur, sunt succus arboris psyllij: et mucillago eius c [quæ retinent et stupefaciunt, est] farina fabarũ cū oleo ros. et aceto. Calidæ uerò sunt, sicut ruta, et semen eius, et propriè ruta montana, et sicut f [alsēlemenisch] et semen eius. Et dissis eius ultima est usque ad drach. ij. Et illud quod uerius est de re albedarugis est, quod ipsum minorat lac, quamuis dicant quidam, quod facit exuberare, et cyminũ propriè montanum exsiccat lac etiam, et etiam ut ex eo fiat epithema cum aceto, et ex epithematib. calidis est illud, quod fit de ammoniaco et uino. Epithema bonum fumantur radices caulium, et terantur, et fiat ex eis emplastrum. Aut su-

et cibos oppositos illi complexioni, cum essen
 tia exuberantia chymi. Et si fuerit causa hu-
 morum corruptus, dominans, euacua cū eo, quod
 oportet, in omni humore, & pone cibum mu-
 ltiplum cholerice complexionis illud, quod de-
 clinat ad frigiditatem. Et ex eis, quæ conferunt
 ius est aqua [hordei] cum iuleb: & etiam semi-
 nis [citulorum] pugillus, & semen cucume-
 rini, & acceptio cerebellorum, & potus lactis
 hordeina, & caprini, & pisces aradri, & caro
 nas factæ ex Kisch hordei cum lacte, & ius mal-
 tarum hortulanarum. Et pone regimen earū,
 & medicinis, in quibus est calefactio in primo,
 & secundo, cum humectatione, aut pauca exsic-
 catione, & ex hoc quidem genere, sunt [panis
 & haute] [] & fœniculus, & ane-
 limum, & apium humidum, & [macis, & pro-
 pium] humidum, absque sicco: quoniam est calida
 & arida, & exsiccantium. Et sorbitiones factæ
 ex farina tritici cū scœnugræco, & fœniculo, &
 malinæ suam, egreditur folium propter grossi-
 tiem embrochatio cum eo, quod humectat val-
 de, & acceptio humectantium: & similiter, in
 pectus secundum medicinas & cibos, in qui-
 bus est superfluitas calefactionis propinqua ei,
 & eas etiam genus melancholicæ dominantis, &
 temperat ipsum, & ex medicinis quidē
 plantarū de seles apum, xxx. drach. & de folijs
 feniculi, xx. drach. & de fassafā, xv. drach. & de tri-
 catiis, & hordeo albo contrito, equaliter, de
 quoquoque xvij. drach. ficus magnæ, x. nume-
 rantur ad ix. lib. & minus, & sit, quod inde bi-
 batur, vnc. cum s. vnc. olei amygdalini dulcis,
 & vncj. & s. zucari [scilicet] iiii. Et pisces [sali-
 nis] sunt ex eis, qui faciūt exuberare lac. Et ex me-
 dicinis faciētibz lac exuberare, est ut sumatur
 coletur, & dissoluatur in uino puro, &
 ut ex fecē ipsius colatura eius, & emplastre
 interioribus melongie pondus medij Kasi-
 dissoluatur: deinde commoueat ut vehementer,
 & coletur, & accipiat de colatura e-
 ius, & ponatur super ipsam vncj. butyri, & bi-
 batur aut sumatur infusio ciceris, & bibatur
 infusio in lacte, & aqua hordei cum melle, aut
 cerele partes duæ, cuius positio sit kermes v-
 num cum aqua calida, Aut sumantur in po-
 tibus medicinis quidem bonis est, ut sumatur bu-
 tyri vaccini vncj. & vini cadus magnus, detur
 in ieiunio in ieiunio, & rami, & papaueris
 sumpta sobebendo. Aut sumantur cum tritura hordei,
 & bulliant in uino, & coletur uinum il-
 lud bibatur. Aut sumatur semen papaueris
 cum laich, & equalibus partibus cum oxy-

cap. xi.

cap. 3. & 4.

a B. Reuerting.

b f e. aquosæ.

c + B. lactuca &
femen eius.
d B. althafafil.
e s. & lactuca
& similia. Et

f B. alfengis
chaft.

matur farina lentium, et fabarum, et crocus, et nux eadem, & sal, & fiat ex eis epithema cum aqua frigida. Et etiam fiat linimentum cum suc co scenugræci: aut cum lacea, & lithargyrio & oleo rof. Et ex eis, quæ procedunt cursu proprietatis, est ut liniatur mamilla cum cancro marino cōtrito, aut cū canero fluuiali adusto.

ANNOTATIONES.

Lac ex suppressis mensibus gigni testatur & Hipp.
Aphor. 39. cap. 12. 5. aph. Quod item quādoque etiam in viris & pueribus lac gignatur, testatur Arist. 1. de hist. animal. id & nos ipsos uidisse quædoque meminimus. Quomodo uero immi-
cap. 21. nuenda sit lactis exuperantia, pete etiam ex Gal. 5. de sim-
pl. med. fac.

De caseatione lactis in mamilla. Cap. 4.

a. e. & lac aceto
sū, & epithema
super calidā cū
aceto ex mucil-
laginibus.
Alia litera in
modū pastæ vel
sulculi densi.

b. f. B. calida.
c. s. ab ea conte-
ritio sceniculi, &
medicinz.

d. B. da Syli.

f. hez. litera aqua f. sicla, & triticum cum nigella, & e-

tiam thus cum felle bouis: aut sumatur mel flo-
racis [calamitæ,] & misceantur cum oleo
uiol. & fricando inungatur ex eo mamilla.
quoniam resoluuntur cum eo caicatio & apo-
stema. Et sorbeatur aqua caulium, quoniam est
iuuatiua ad hoc.

De congelatione lactis in mamilla, & putrefacto-
ne eius, & extensione eius, quæ accidit ei [ex
agritudine.] Cap. 5.

10 S Vmatur sicla, & decoquatur tandiu, donec
dissoluitur. Deinde coniungatur cū medul-
la panis, & farina fabarum, & oleo sisamino, &
superponatur. Aut emplastrum cum pane, &
herba, quæ nominatur herdikies humida cum
cera & oleo rof. aut b. cera cum aqua & oleo,
cum melle & uino, aut rob. iterum emplastrum
cum quocunque fuerit in die bis, aut ter. Et si-
cum militer sisamum cum melle, [aut butyro.] Et
si misceatur cum eo farina tritici cū fursure,
aut farina fabarum, est iuuatiua. Euaporatio
aut farina fabarum, est inclinatio mamillæ su-
cum aqua calida & inclinatio mamillæ su-
per uaporem eius, & propriè quādo in ea de-
coquitur semen lini, & scenugræcum, & hybi-
scus, & semen, [cucumeris] & chamemilla, &
embrochatio cum ea, est iuuatiua ei, quæ non
tolerat grauedinem emplastri. Quod si accidat
cum hoc [agritudo], iuuatur cum hoc em-
plastro. sumantur mes, & interiora passerum,
30 & conterantur, & cōficiantur cum aqua
fidre, & aqua alhetil.] Et quando calcatur in
mamilla sanguis, assiduetur eius inunctio
cum oleo uiol. deinde fundatur cū emplastris
aqua calida, deinde emplastrum super ipsam
prædictis in principio huiusmodi capitulo.

ANNOTATIONES.

40 Lactis concretio, quam caseationem uocant, propriè a
calido fit, nempe a coagulo quod natura calidam est, ut re-
statutur Auer. 5. Coll. & ante hunc Arist. 3. de hist. animal. ubi
ubi coagulum, ait, lac esse ignem intra se habens. Quæ
quam a frigido lac condensatur, ut hic ait, merco, quæ sunt
est, quā coagulatio. Docet Arist. 3. merco, quæ sunt
quæ species, concrevere a frigido fugante calore uero erant
exprimente calidum, quod in re erat cum calore uero erant
humidum simul exprimitur, & res sicca remanet. At
qua plus terre habent, in ijs a calido concretio fit humidior
educente. si uero quid mistam naturam habeat, id & a ca-
lido, & frigido concretit. Quod ad hunc locum pertinet de
mamillarum affectionibus, pete Paulum lib. 3.

De apostematibus calidis mamilla, & doloribus lei-
mamillarum. Cap. 6.

60 I N principio quidem eorum [administrantur] & nu-
tur repercussiuæ cognita in hac curæ, & nu-
sceatur cum eis parum de subtiliatiuis & illud
quidem est, sicut uaporatio cum aceto uini cū
aqua calida, aut pauco oleo rof. [&] farina
fabarum cum oxymelle, & folia solatri in pa-
leo rof. & quando pertranscunt initium pa-
rumper, curentur cum emplastris dictis in ca-
pitulo extensionis, & congelationis sanguinis
& ex eis, quæ sunt bona ultimè, est ut iuman-
tur farina fabarum, & melilotum contrita, &
oleum

oleum sisaminum, & fiat ex eis epithema cum aqua dulci. Et iterum panis contritus, & farina hordei, & fabarum, [& assa foetida] & scenu-græcum, & hybiscus, & vitellus oui, & crocus, & myrrha: sumantur, & fiat ex eis emplastrum & etiam fiat epithema ex semine lini d[†] [] cum aceto. Et multoties quidem resoluatur [sursum] ad apostema mammillare, & est locus ubi timetur pleurexis. quare ingenia, vt aggreges psyllium, & pone ipsum super caput apostemosum, non in circuitu ipsius. Et pone in circuitu inferiorum eius [adog;] & non vapores in principio doloris, ne resoluatur subtile, & remaneat grossum, quoniam est error. Et quando dolet caput mammillæ, fiat phlebotomia, & embrochetur cum eis, quæ sunt tinctur sandali, & acacia, ita vt non accidat cancer.

AN NOT A T I O N E S.

Mammæ inflammationes cetera cum reliquis inflammationibus ad curationem communia habent, uno excepto, quod, si initio repellendum est, id tamen caute agendum, cavendumq; ne ad princeps membrum, cor, si ipsa materia resiliat. utendumq; propterea ipsa est, quæ non suffraginet repellat. Adde, quum mamma frigida consentat, ut s. aph. Gal. asserit, cavenda quæ aliu frigiditate reserascant, & collisioni rebelles evadant, ac deinceps ne imbecillus earum calor extinguatur, ac ad canceri veniant qui morbus facillime locorum omnium has apprehendit, Celsi testimonio.

De apostematibus frigidis phlegmaticis mammillæ.
Cap.

7.

Confert eis, vt teratur apium, & ponatur super ea, aut chamæmilla.

De duritie mammillæ, & nodis, & glandulis, & quod accidit ei ex circuitione papillæ, maxime apud pubertatem.
Cap.

8.

Stantem declinat apostema apparens in mamilla ad duritiem, tunc ex eis, quæ conferunt in vino: est vt emplaretur cum rizi infuso oleo uiolaceo, & vitello oui, & dragacantho, & si apostema fiat durum, liniatur cum cerato phoræ. Et quandoque ponitur in ipso fel bozum, & oleo. Et ex eis, quæ conferunt, est fax uinodocci veteris, aut fax aceti, ex qua liniatur. Ius medicamen est, ut sumantur folia persici simul, & folia rutæ humida, & conterantur et residuum a circuitione papillæ puellaris, aut ne resolutionem faciant in ipso, vt necesse est ut perforetur tatum, donec consequatur pinguedo, deinde extrahatur, & suatur.

De dubellati in mammilla.
Cap.

9.

Quando accidit mammillæ apostema faciens collectionem, tunc ex medicinis bonis in maturatione eius est, vt sumantur seminis lini, & sisami, & radices lilij, & storacis; & stercoris caprini, & stercoris colubini, & nitri, & gumme pini partes æquales, secundum qd ne cessarium facit testimonium, & fiat inde linimentum cum oleo siragi, & oleo de alkeiri, & medulla cruris vaccini, & si vis, pone in ipso rob quod si indiges perforatione, fac.

10 De ulceribus, & corrosionibus in mammilla. Cap. 10.

SVmatur vini pontici pondus. xx. lib. & ponatur in ipso de samach b [tinctorum.] lib. j. & de gallis immaturis. li. s. & de calia lignea media. lib. de nucibus cupressi. lib. j. infundatur in uino b [] & dimittatur. xx. diebus: deinde decoquatur cum lignis cupressi, & commoveantur donec minuatur medietas, deinde c [commoveantur] fortiter. & colentur, & reducat ad ignem, & d [calefiat,] sitque ille ignis levis ualde, & referuetur in uitriata, & est bonum omnibus ulceribus, quæ accidunt in membris mollibus sicut sunt os, & lingua, & alia, & prohibet corrosionem. e []

Et ex eis, quæ conferunt mammillam parvam, aut coarctatam, & prohibent eam a casu, & prohibent etiam testiculos puerorum magnificari, sunt ista. f [ut minoretur introitus balnei. Et similiter pueri sumant] cerusæ, & chimo-

leæ amborum ana. pondus. drach. ij. conficiantur cum s [aqua] seminis hyusquiami albi, & misceantur cum aliquatulo oleo masticino, & fiat ex eis linimentum, & assiduetur super ipsi panus lineus, infusus aqua gallarum intrigidata, & proprie quando sunt mollificati. Et iterum experimentum mulierum, liniatur super eos lutum h [hartum] & mel: quod si ponatur in ipso opium, & panis cum aceto, erit fortius. aut sumatur luti i [harti] pondus. drach. xx. & k [hy-

usquiami] pondus. drach. ij. & fiat ex eis epithema cum aceto: Aut sumatur lutum samios, & acacia, & cerusæ, & liniatur cum succo arboris hyusquiami. Aut sumantur thus, & i [cochlear marinæ] & farina hordei, & conficiantur cum forti aceto ualde, & liniatur cum eis māmilla tribus diebus, aut quatuor: aut sumantur qua alcubugi m [] & storax, & n [chimolea] & liniatur cum aqua psyllij, aut liniatur cum herba hyusquiami, sicut est: teratur, & coniungatur cum aceto, & dimittatur tribus diebus, & quando uult, ut leniatur, ponatur desuper spongia infusa in aqua & aceto.

Aut sumantur succi o [hypocistidos] & corticum granatorum, & plumbi usti cum sulphure omnium ana. quasi drach. iij. aluminis iameini, cerusæ, plumbi, lentium adustarum, omnium ana. drach. j. limaciarum adustarum, abrotani, omnium ana. drach. iij. conficiantur cum aqua plantaginis & liniatur: Aut sumatur cyminum album cum cæpe lilij, & melle, & aqua, & dimittatur super mammillā tribus diebus: aut sumatur ammoniacum & p [hyusquiami] & ponatur super eam trib. diebus, et q [hyusquiami] solum. ix. diebus. Et ex eis, quæ sine certitudine experimenti dicuntur in hoc capitulo, est, ut liniatur cum sanguine r [testiculi porcini] aut sanguine criti, aut sanguine testudinis

10 De ulceribus, & corrosionibus in mammilla. Cap. 10.

SVmatur vini pontici pondus. xx. lib. & ponatur in ipso de samach b [tinctorum.] lib. j. & de gallis immaturis. li. s. & de calia lignea media. lib. de nucibus cupressi. lib. j. infundatur in uino b [] & dimittatur. xx. diebus: deinde decoquatur cum lignis cupressi, & commoveantur donec minuatur medietas, deinde c [commoveantur] fortiter. & colentur, & reducat ad ignem, & d [calefiat,] sitque ille ignis levis ualde, & referuetur in uitriata, & est bonum omnibus ulceribus, quæ accidunt in membris mollibus sicut sunt os, & lingua, & alia, & prohibet corrosionem. e []

Et ex eis, quæ conferunt mammillam parvam, aut coarctatam, & prohibent eam a casu, & prohibent etiam testiculos puerorum magnificari, sunt ista. f [ut minoretur introitus balnei. Et similiter pueri sumant] cerusæ, & chimo-

leæ amborum ana. pondus. drach. ij. conficiantur cum s [aqua] seminis hyusquiami albi, & misceantur cum aliquatulo oleo masticino, & fiat ex eis linimentum, & assiduetur super ipsi panus lineus, infusus aqua gallarum intrigidata, & proprie quando sunt mollificati. Et iterum experimentum mulierum, liniatur super eos lutum h [hartum] & mel: quod si ponatur in ipso opium, & panis cum aceto, erit fortius. aut sumatur luti i [harti] pondus. drach. xx. & k [hy-

usquiami] pondus. drach. ij. & fiat ex eis epithema cum aceto: Aut sumatur lutum samios, & acacia, & cerusæ, & liniatur cum succo arboris hyusquiami. Aut sumantur thus, & i [cochlear marinæ] & farina hordei, & conficiantur cum forti aceto ualde, & liniatur cum eis māmilla tribus diebus, aut quatuor: aut sumantur qua alcubugi m [] & storax, & n [chimolea] & liniatur cum aqua psyllij, aut liniatur cum herba hyusquiami, sicut est: teratur, & coniungatur cum aceto, & dimittatur tribus diebus, & quando uult, ut leniatur, ponatur desuper spongia infusa in aqua & aceto.

Aut sumantur succi o [hypocistidos] & corticum granatorum, & plumbi usti cum sulphure omnium ana. quasi drach. iij. aluminis iameini, cerusæ, plumbi, lentium adustarum, omnium ana. drach. j. limaciarum adustarum, abrotani, omnium ana. drach. iij. conficiantur cum aqua plantaginis & liniatur: Aut sumatur cyminum album cum cæpe lilij, & melle, & aqua, & dimittatur super mammillā tribus diebus: aut sumatur ammoniacum & p [hyusquiami] & ponatur super eam trib. diebus, et q [hyusquiami] solum. ix. diebus. Et ex eis, quæ sine certitudine experimenti dicuntur in hoc capitulo, est, ut liniatur cum sanguine r [testiculi porcini] aut sanguine criti, aut sanguine testudinis

10 De ulceribus, & corrosionibus in mammilla. Cap. 10.

SVmatur vini pontici pondus. xx. lib. & ponatur in ipso de samach b [tinctorum.] lib. j. & de gallis immaturis. li. s. & de calia lignea media. lib. de nucibus cupressi. lib. j. infundatur in uino b [] & dimittatur. xx. diebus: deinde decoquatur cum lignis cupressi, & commoveantur donec minuatur medietas, deinde c [commoveantur] fortiter. & colentur, & reducat ad ignem, & d [calefiat,] sitque ille ignis levis ualde, & referuetur in uitriata, & est bonum omnibus ulceribus, quæ accidunt in membris mollibus sicut sunt os, & lingua, & alia, & prohibet corrosionem. e []

Et ex eis, quæ conferunt mammillam parvam, aut coarctatam, & prohibent eam a casu, & prohibent etiam testiculos puerorum magnificari, sunt ista. f [ut minoretur introitus balnei. Et similiter pueri sumant] cerusæ, & chimo-

a B. aldehygin.

b f B. post coris
contusionem.

c B. conficentur.

d B. in pisseur.

e f B. rectificat
ipsum.f B. de illis quæ
conferunt mām
illam parvamg B. solidā & pro
hibent eā a mol
lificatione & a
casu, & phibēt
etia testiculos
puerorum ma
gnificari.h B. ille quæ uo
lunt conferuare
mamillas suasi B. illas minores
introitus balnei
& similiter
pueri. Deinde
sumatur.

j B. emulsionem.

k B. alhar.

l B. alhar.

m B. alucharan

n B. uitha.

m f B. & ulride
gris.

n B. climia.

o B. alcarathit.

p B. alucharan

q B. alucharan

r B. Alia licera.
virge po ri.

A VIC.

X x

aut

Stomachus quidem digerit caliditate, quæ
est in carne sua innata, & caliditatibus alijs, ac-
quisitis a corporibus vicinantibus ei. Hepar. n.
superponitur dextro eius desuper: & illud ideo
ponitur illic rotundatur: & sit eius superposi-
tio bona. & splen sternitur sub eo a sinistro, elō
quas parumper a velamine. [capiens in ipso.]
superpositione, grauat illud super stomachū.
factum est igitur, vt superponatur hepar tali-
bus cutis, sicut digiti, & subternatur splē sub-
tus. Et cum hoc est hepar magnū valde, secun-
dum comparationem factam ad splenem, pro-
pter necessitatem suā magnitudinis. & quomo-
do non quoniam splen non sit receptaculū. [ni-
hil superfluitatū] eius. Consequens ergo
ponendo caput stomachi ad sinistram, am-
pliat locum hepatis, & coangustet locum
splenis. Et declinet eius inferior pars ad spa-
tium locum spleni a sinistra, & desubtus. Posi-
terior ergo nobilior duarum partium, & est su-
perior & dextra hepatis: & villor earum opposi-
tae sunt spleni, hoc est sinistra. Et [additum est
quod] ab interioribus, zirbum extensum [super
ipsam] & super omnia intestina hominū pro-
prio digessione propter debilitatem virtutū
eorum ad alia: & [factum est spissum] vt com-
prehendat caliditatem, & [subtile vt leuietur
] ab anterioribus. Adeps
eius recipit caliditatem valde, & conser-
uat super zirbum panniculare est [siphac no-
minatur] [berbetinem]. Et super ipsum est
tunica, & lacerti ventris pingues oēs. Et iste
apud velamen, & separata ab inferiori par-
te. Et a posterioribus, dōn extenditur ve-
laminē caliditatis sui spiritus, & sangui-
nis sui. Et associatur ei vena magna calida, pro-
pter caliditatem multitudinis sui sanguinis. Et
superius, qui comprehendit viscera omnia
intestina. Ipsum enim tegit ea, & declinat ad
dorsum, & aggregatur apud dorsum a [late-
re suo], & continuatur velamini a superiori
parte, & continuatur inferiori vesicæ, & duo
foramina, apud duo inguina, quæ sunt
in quibus penetrant venæ, & suspensio
eorum dilantatur, descendunt per ea inte-
riora viscera, quidem eius sunt, tutamen
eorum mirach, & distinctio inter intestina,
vt non cooperiat ea, et nō
interueniant eorum operationes. Et commu-
nitas [illa, quæ sunt in ventre no-
minata]. Et cum eis enim exprimit stoma-
chus motum lacerti cū eo, & per hoc quod
motus est, vt expellant expressione quadam

adiuante ad expulsionem facis. Et similiter ex-
primunt vesicam, & adiuuant ad emittendam
vrinam, & exprimunt ventositates inflatias vt
excant, quare non deficiunt intestina & adiu-
uant ad pariendum. Et siphach quidē ligat om-
nia viscera ad inuicem & cum dorso. Et sit co-
rum aggregatio firma, & est ipse cum dorso si-
cut res vna. Et quando continuatur velamini,
& obuiant duæ extremitates eius apud dorsū,
tūc ligatur illic, et ex inde est eius initium. Eius
namq; initium est superfluitas descendens ex
velamine ad os stomachi, et obuiat ei superflui-
tas [eius, et quod ex ipso ascendit] ad dorsum
et obuiat sibi, et generatur illic siphac. f. corpus
panniculare non diuisum in villos sensibiles,
imò corpus simplex in sensu, et comprehendit
stomachum posterius a duabus tunicis, quæ sūt
in substantia stomachi. Et est titamen tunica
carnosa, quæ est ei, et peruenit ad stomachum,
et ligat ipsum cum corporibus, quæ sunt a par-
te dorsi, et sunt ei [reflexio] et ascensio, et de-
scensio. Et illud, quod in ipso est grossius, est in-
ferius eius, et sinistrum ipsius, et est ei tunica ex
[subtilitate] lacerti ventris cooperiens, et sub
ipso vel ipsa est subtile eius, quod est [reflexio]
siphac, et est vehemens subtilitatis. Et ex eo
oritur panniculus, tegens pectus, et superfluit
ex [eius] origine siphac superfluitas a duo-
bus lateribus, ex qua, ex qua, ex ramis duarum
venarum. f. pullatilis et non pullatilis extensis
super stomachum, textitur substantia zirbi, quæ
contexta est ex duabus tunicis, aut ex plurib. tu-
nicis, secundū loca superpositis pinguib. coope-
riens stomachum, et intestina, et splenē, et me-
saraicas [inflexa] ad latus [subterius]. Et o-
hoc zirbum] cum sua separatione est [suspen-
sum cum eis. f. cum hoc quod transiit] ex sto-
macho, et concavitate splenis, [Et loca suspē-
sionis eius sunt glandulæ,] quæ sunt inter ve-
nas fugentes, quæ nominantur mesaraicæ, et in-
testinum xij. digitorum. Verum eius [suspen-
siones] sunt parue, et debiles. Et quandoq; con-
tinuantur cum hepate et costis. [Et
dorso leui continuatione, et iste quidem] [sus-
pensiones sunt fixationes] zirbi, et prima earum
est stomachus, et zirbum istud est, sicut sacculus,
in quo si aliquid poneretur, retineret illud. Quā
ergo verificaueris, tunc scias quod cutis, et pan-
niculus, qui est post ipsam, et est carnosus, et la-
cerus positus in tunica, quæ est suprema tuni-
carum lacerti ventris, nota determinata, om-
nes sunt in summa mirach. Et tunica, quæ est
infima tunicarum lacerti ventris cum panni-
culo subtili, quæ est secundum veritatem siphac
est ex summa siphac, et zirbum est sicut inte-
rior pānus siphac, et sicut exterior stomachi.
Et hæc quidem corpora omnia sunt adiuuātia
in calefactione stomachi, quorum adiutorium
est in defensione eius, et in inferiori parte sto-
machi, est foramen, cui continuatur intestinum
xij. digitorum, et hoc quidē foramen nomina-
tur porotnarius, et est strictius foramine supe-
riore, quoniam est transitus eius qd digestum est
et subtilitatum, et illud est transitus eius, qd est
cōtrarium ei. Et iste quidem meatus clauditur
usquequo completur digestio, deinde aperitur
quousq; cōpleatur expulsio. Et scias, quod sto-
machus

g. B. ex ascendē
te ex eo.

h. B. plicationes

i. B. ex superemi-
nente.
l. B. in ueritate.

l. — B.

m. B. terminata
n. B. Alia licera.
o. B. iste zirbus
p. B. alligatus cū
eo qd suspendit.
q. B. & cū loco
arteriarū eius, &
cū glandulis.
Alia licera. iste
zirbus cum suam
pinguedine zir-
bola est alliga-
tus cū eo. Alia
licera iste zirb.
cū sua separa-
tione est suspē-
sus suspensione
stomachi. & cō-
cauitate splenis
B. alligatioes.
f. s. megalos.
e. s. alligatioes
sunt origines.

AVIC.

Xx 2

machus

machus nutritur tribus modis. Vnus eorum est, eius quo fouetur cibo adhuc in eo existente. Et secundus est eius quod ad ipsum venit ex nutrimento in venis predictis in anatomia venarum. Et tertius est eius, quod ad ipsum effunditur in tempore famis vehementis ab hepate ex sanguine rubro puro, & nutrit ipsum, & scias, quod antiqui, quando dicunt os stomachi, intelligunt quandoque introitum ad stomachum, & est locus strictus, in quo non dilatur aliqua partium introitus stomachi, quæ sunt post meri. & quandoque superiorem introitum, qui est terminus communis inter meri & stomachum.

u B. aliud.

Et quidam homines sunt, qui nominant ipsum [alphaet,] & cor. sicut sunt quidam homines, qui faciunt currere in sermone suo os stomachi, & innuunt ad cor communicantes in nomine aut debiles in discernendo. & isti qui dem sunt ualde antiqui medicorum. Hipp. autem multoties dicit * [fuhed,] & significat per id os stomachi secundum suam expositionem.

x B. fund.

ANNOTATIONES.

Cap. 7. & 8. & deinceps. cap. 15.

De uentriculi anatomie plura habes ex Galen. 4. de usu par. multa & author lib. de animalib. 1. 3. Dubitat tamen hic quispiam, propterea quod ait Auicenna gulam (quam meri uocat) ex carne & membranosis seu pannicularibus

Cap. 3. cap. 8.

tunicis esse compositam, id quod & Gal. 4. de usu par. At philosophus 1. de part. anima, gulam ex nervo & carne constare existimat. differt autem membranosum a nervoso. Verum controuersia nulla est. Ad gulam plures feruntur nervi, ut nervosa dici possit, quum tamen sit membranosa. Illud uero difficile est, quod hic author postea de interna uentriculi membrana subiungit, quum ait, Et est ex duabus tunicis, quarum & c. Internam uentriculi tunicam longis fibris attractionis gratia conflare asserit, id quod & Gale. 4. de usu par. Caterum, quum trib. tunicis uentriculus constet, propriis duabus, & altera, quæ commune est ex peritoneo omnium uiscerum tegumentum, illud a peritis nostræ tempestatis dissectionibus compertum est, carere longis fibris uentriculum nempe, quum ea, quæ a peritoneo est, omni fibrarum genere careat, interna obliquas solum habeat, non longas: externa uero transversas tantum. Neque autem uidetur alioquin longis fibris esse opus, attractionis gratia, quum hæc a gula obeatur, quamuis interea negandum non sit inesse etiam ipsi uentriculo naturalem attrahendi vim, quæ toti corpori est communis, sed hæc non fit fibrarum beneficium.

cap. 7.

f gula.

De agitudinibus meri.

Cap. 2.

Quandoque accidunt meri species malitiæ complexionis, & debilitat ipsum ab operatione sua, quæ est deglutitio. Et quandoque fiunt in ipso agitudines instrumentales omnes, & communes, & quandoque fiunt in ipso apostemata calida, & frigida, & dura, & illud, quod plurimum fit in eo de agitudinibus instrumentibus, est oppilatio, aut propter coarctationem de foris a spondyli remota: aut apostemate membræ vicinantis ei, aut propter apostema in ipso, aut in lacerto qui retinet ipsum. Et summa quidem agitudinum, quæ accidunt ei sæpius, ex agitudinibus communibus, est fluxus sanguinis, & corruptio eius.

De qualitates deglutitionis.

Cap. 1.

Scias, quod deglutitio fit per meri, cum uirtute attractiua attrahente cibum cum uillis longitudinalibus, quos adiungit uillis latitudinales, propterea quod retinent retro illud, quod deglutitur, & exprimunt ipsum ad inferiora, & vomitus etiam completur per meri. Verum deglutitio est facilius, quoniam est motus secundum motum naturalem, & fit cum adiutorio duarum tunicarum: quarum una habet longitudinales uillos, & altera est cooperiens eam, latitudinales habes uillos. Vomitus autem est motus non secundum cursum naturalem, & non completur eius operatio, nisi per tunicam uelutiam exprimentem tantum.

De constrictione deglutorij, & difficultate deglutitionis. Cap. 4.

Constrictio deglutorij, aut fit propter causam in ipso meri, aut fit propter causam vicinam eius. Et causa, quæ est in ipso meri, aut est apostema, aut siccitas superflua, aut exsiccatio hu miditatis in ipso propter febrem, aut aliud: aut est aliqua specierum malitiæ complexionis, & perflue: aut casus uirtutis, & debilitas eius, & proprie in fine agitudinum acutarum maliarum, timorofarum, & aliarum. Et causa uicinis in lacertis epiglottis, sicut fit in synancis, & alijs. Et quandoque est cum constrictione anhelitus etiam, aut membræ collis: aut est declinatio spondylis ad interiora, aut est uentositas inuoluta in ipso coarctans, aut spasmus, & cuez, qui uult fieri, aut iam incepit. Hoc enim sæpe accedit cuez, & congelationem. Jam autem accedit cuidam notorum nostrorum difficultas deglutendi propter retentionem rei in deglutorio ignota, & perduxit eum illud ad similitudinem præfocationis; & fecit eum syncopezari cum nausea, cum qua euomit uermes plurimos, cum quorum expulsionis facilius facta est deglutitio, & ablata est præfocatio. Et scias, quod causa fuit retentio eorum illic.

De signis.

Cap. 5.

In illa quidem, quæ est propter spondyles, agmentatur constrictio in tempore resupinationis, & est deglutitio dolorosa apud spondylem remotam. Et illam, quæ est causa malitiæ complexionis debilitatis, significat longitudo [ip] [meri] itineris, cuius quod deglutitur. [Et est cum] [leuitate] & paucitate festinationis in toto [meri] [t]io absq; dolore, nisi sit illud in parte meri, & [s]ibiliter & costringat illic, & sentiat [meri] [t]entione eius quod deglutitur apud ipsum. Et in illa, quæ est causa apostematis, fit coarctatio in propinquitate ipsius, & fit ibi dolor, & non euacuatur dispositio in pluribus a febre, quam uis plurimum non fit uehementis fortitudinis. Et quando apostema est calidum, significat etiam ipsum caliditas, & sitis. Et si non fuerit calidum, non erit febris. Et quandoque est exitura non cum illa caliditate, & est illic dolor paruus, cum quo accidunt in quibusdam horis

horis tremor & febris. Et quandoque faciunt collectionem. & rumpitur & emittit saniem, & sedat illud, quod advenit ex eo: & fit agritudo vlcus. Et illam, quæ sit in antecessione cuze & congelationis, significant cum ea reliquæ significationes.

De cura.

Cap. 6.

Si causa fuerit apostema, aut remotio, tunc cura eius, erit cura illius. Et si causa fuerit malitia complexionis, tunc si fuerit inflammatio, & adustio, & caliditas in superficie oris, oportet ut administrantur linimenta inter ambas spatulas ex succis, & medicinis frigidis. Et sorbeat quod sit sicut lac acetosum, & absque butyro, & que sunt similia illi. Et si fuerit ex frigore, & est illa, quæ sæpius fit, oportet ut curetur cum emplastris calefactis, quibus vteris in curatione oris stomachi frigidis, & cum oleis, & unguentis calefactis, dictis in ipso: & cum oleo balsami, & oleo raphanino, & oleo muceelino, & similibus, & cum emplastris factis ex caliceo, & ammoniacis, & myrrha, & pralio, & alij. Quod si fuerit propter complexionem humilitate superficiem oris & lingue cum eo, tunc curetur cum eo, in quo sunt stypticis, & calefactis, ex medicinis aromaticis post mundificationem stomachi & rectificationem eius, si eget alijs. Et si quidem medicinae sunt sicut anisum, & belen duo, & spica, & spica celtica, & solum Indum, & thus, & minutum ipsius, & myrrha. Et necessarium est, ut miscantur cum eis calefacientia fortia cum stypticis frigidis, ut frangatur per calefacientia frigus stypticorum frigidorum, & vehementis exsiccationis, sicut rosarum, & balaustiarum, & similibus, fiat. Et adhuc. Et si fuerit causa siccitas, fiat contrarium illius, & administra electuaria humedantia & qualis complexionis, & ova sorbilia, & adipēs, & butyrum, & medullas, & regimen corporis, & alij. Nam si meri in pluribus agritudinibus, est sequens in complexione sua collectionem oris stomachi.

ANNOTATIONES.

Quomodo deglutitio fiat, habes ex Gal. 3. fac. natural. et author noster lib. 1. fen 1. doct. 6. de eadem re egit. Quis noster de causis offendantur: & quibus notis singule notentur causa, habes 5. de loc. aff. 1. pro curatione vero pete Galenum 1. 3. meth.

De apostematibus meri.

Cap. 7.

Quandoque sunt calida phlegmonica, & pusillaria, & phlegmatica, & dura, & plurimorum diffilis sit maturatio, & tardantur.

De signis apostematum meri.

Cap. 8.

Significat ipsa dolor in hora deglutitionis, & in non deglutitione pervenit ad potiora spodylium colli, cum coarctatione de

glutitorij. & cum illo quod ex eis est calidum, quandoque est febris non vehemens: & quandoque est veniens hora post horam, quasi ipsa sit febris diei non vehemens: & quandoque est cum eo horripilatio: Verum est cum eo sitis vehemens, & caliditas. Quum ergo maturatur, & [remouetur] horripilatio, & quando aperitur, emittit pus. Quum autem apostema est non calidum, est coarctatum secundum similitudinem coarctationis apostematis calidi: verum est absque caliditate, & neque est febris, neque sitis.

b B. Alia littera additur.

De cura.

Cap. 9.

Medicinae illius alie sunt, quæ bibuntur, & alie sunt, quæ exterius apponuntur. Et oportet ut medicinae, quæ exterius apponuntur, ponantur in loco qui est inter duas spatulas: & oportet ut sint medicinae repercussivæ, stypticæ, factæ ex odoriferis, & fructibus, secundum operationem, quæ est necessaria in curatione apostematum stomachi deinde addantur in eis, ea quæ sunt, sicut ammoniacum, & bdellium, & glutum alimbat, & ficus, præter quod euacuata sunt a stypticis, ex adipibus etiam, quod si illa non valent, & sunt necessaria illa, quæ sunt plurimæ resolutionis: & apostema fuerit in radice durum: tunc oportet ut miscantur cum eis ea, quæ sunt fortis resolutionis, sicut grana lauri, & pyrethrum, & cordumeni, & ireos, & balsamum, & aristolochia. Et quandoque est tibi necessarium, ut administres erumpentia emplastrando: sicut synapis, & gummi rute agreitis & reliqua, quæ sunt de his, quæ diximus in duobus pectoris, & pulmonis, quousque perveniant ad terminum stercoreis columbini. Oportet autem, ut in cura eius, quod calidum est, sumatur medicinae, quæ bibuntur, quarum quedam sunt electuaria, quorum incessus super locum, sit incessus continuus paulatim paulatim. Et sint in primis electuaria ex eis, quæ sunt sicut lentes, & spodium, & mucillago, sicut ptylilij, & seminis portulacæ, & aqua cucurbitæ, & similia: deinde fiat permutatio ad permissionem ex repercussivis & resolutivis, in qua iam positum sit aliquid ex ficibus, & ex aqua foeniculi, & chamæmille. Deinde addantur & ponantur in ipsa dactyli, & scenugrecum, & administrentur sorbitiones, in primis quidam ex repercussivis, sicut factæ ex farina hordei, & lentibus. Et fiat acetosæ cum eo quod scis, & non acetosæ, & quæ incipit maturari, fac sorbitiones ex succo fursi cum oleo amygdalino & zuccaro. Deinde pone in eis ea, quæ sunt sicut semina lini & similia. Deinde pone in eis, quæ sunt sicut farina orobi, et ciceris. Et quando pervenit ad eruptionem, tunc indiges, ut accipias in ipso virtutem radice lilij celestis, & amygdalis amaris, et prafio, et aliquid ex synapi, et ficibus, et dactylis.

a b. sic.

f terebinthina.

b B. loch.

c b. loch.

d — B.

De cura apostematum frigidorum.

Cap. 10.

Considera quod dicitur in apostematibus stomachi frigidis, et administra super ea lenificancia maturativa. Intrinsicus quidem sicut. [electuaria] et sorbitiones, quæ diximus ad

AVIC.

Xx 3

matur.

b B. Alia licera.
et cunctis ad ma-
turationem, & vir-
tutis radicis lili
& radicis.
Alia licera. est
m. & virtus ra-
dis.
† cerebintina.
c a. Alia licera.
sanationem &
caliditatem.
d s. a postema
cum.

maturandum, sicut quæ sunt de farina hordei,
& farina herbi, & illa in quibus sunt ablutio
& fortitudo, sicut radix lilij coelestis, radix li-
quiritæ, & alia. Sed exterius sunt emplastra ma-
turativa, quæ diximus, de quibus sunt fenugre-
cum, & chamemilla, & melilotum, & bdellium
& gummi arabicum, ammoniacum, & iresos,
& virtus aromaticorum. quod si declinant ad
maturationem, & sedationem, fac sicut di-
ctum est in capitulo primo: & considera in eis
illud quod dicitur in capitulo de stomachi.]

ANNOTATIONES.

Cap. 5.
cap. 17.

Aphor. 37.

De gule tumoribus habes 5. de loc. aff. multa. De cori-
curatione vide Gal. 1. meth. Est tamen hic animadversio-
ne dignum, an in gula tumoribus repellentibus sit utendum.
Certè si naturam imitari ars debet, ab angina habito, si tu-
mor in collo fiat, bonum ait Hip. 6. aph. nempe, quod ab in-
ternis partibus extra morbus vertatur, ergo & a medi-
co renocanda ad exteriora esset materia. Contra tamen au-
thor noster, in gula inflammationum curatione repercu-
tientia proponit, quum ait, [et oportet, ut sint medicinae,
repercutiæ, styptice:] Caterum, paucis repellenda profecto
materia non est in gula inflammationibus, sed evocanda ad
exteriora, atqui si initio inflammationis sola ea, quæ extra-
hant, medicamenta dorso apponeris, qua parte gula incu-
bit, & cui apponi solent: in discrimine res est, ne uberior
non ad externam solum partem ex offensa trahas, sed ex cir-
cumstantibus partibus ad gulam ipsam retrahas. apponit
ergo, quæ repercutiant, non fortia tamen, sed repellentia ca-
lida, quæ sui ascriptione repellunt: atque ea, non pura, simpli-
cia, sed aliis mista & ammoniaco, et bdellio et alijs, quæ
disunt iendi vim habeant.

† gula.

De eruptione sanguinis ex meri. Cap. 11.

a B. Alia licera.
fieri sanguinis
quate, Alia licera
vomitum san-
guinis quate.

Am sciisti causas eius, & signa ipsius in capi-
tulo de eruptionis sanguinis ex stomacho.
Et oportet, ut querantur illic. Et ex eis quibus sit
differentia, est illud quod dicitur in curationi-
bus eruptionis sanguinis ex stomacho. f. quod
medicina in hac eruptione, oportet ut sint me-
dicinae habentes viscositatem, & glutinositatem,
ut non impellatur ad stomachum subito, imò
currant super locum eruptionis, cum læta mo-
ra, ut possibile sit eis agere in eum cum illa læta
mora operationem fortem, quavis redeat per
viam venarum, & agant in ipsum: verum cum
virtute debili, propter longitudinem viarum,
& multitudinem passionis in vijs.

ANNOTATIONES.

Cap. 7.

† gula.

De ulceribus meri. Cap. 12.

a B. aut ex bo-
thor.

b B. ex catarrho

Quandoque accidunt ulcera in meri a [&
ex scissura] accide in ipso: aut propter
apostemata, quæ erumpunt in eo, aut propter
humores acutos transeuntes in ipso, quum sit
nominis, & similia, & non elongatur, quin eue-
niant b [quum est catarrhus.]

De signis ipsorum.

Cap. 13.

Am ostendimus in capitulo ulcerum stoma-
chi differentia inter ulcera stomachi, & ul-
cera meri. Illic ergo perpendantur. Verum figu-
raciones quod in meri est ulcus, & non aposte-
ma, sunt quod deglutitio in apostemate impe-
dit cum magnitudine buccellæ, et quæritate fa-
lius, plus quam impediatur cum qualitate ip-
sius, ex acuitate, aut acetositate, aut stypticitate. Ve-
rum secundum diversitatem qualitatis in ea, di-
versificatur in ulceribus impedimentum, & for-
tasse a [manatio] æqualis quantitatis non impe-
dit, & parva quæ habet qualitatem dominan-
tem, impedit, ita ut b [non penetret, propterea
quia comprimit ipsum sua quantitate.] Sed af-
fectum qualitate forti impedit, et dolorem fa-
cit. Et illius quidem cui accidit ulcus c [a pla-
ga] antecedente, cura sit difficilis, et est super
extremam mortis, secundum plurimum.

De cura.

Cap. 14.

Si fuerint in meri ulcera, non in potu tribue-
mus medicinas consolidativas illorum ul-
cerum subito, a [†]
cinus, quum volumus in potu tribuere medi-
cinas ulcerum stomachi, et aliorum, imò indi-
cimus in illis medicinis, ut demus eas ad potu-
dum paulatim, et ut eligamus eas grossas, visco-
sas, aut eis miscemus viscosas, et grossas. Et cau-
sa in hoc est, quia medicina non moratur su-
per meri, neque figuntur, imò transeunt, et se-
parantur. Quumque separantur in potu, et non
potantur subito, a [†]
do obuiationem: quare efficiunt operationem
post operationem. Quum ergo inuisantur, ad
hærent suo itinere, et figuntur, et non separan-
tur subito. Illarum uero medicinarum substan-
tias dicemus in capitulo ulcerum stomachi, ip-
sæ enim sunt illæ.

ANNOTATIONES.

Gule ulcera ipsæ succedunt causis, quibus & alia ulcera om-
nia, & externis, & internis. præsertim uero internis, acri-
bus, f. humoribus, & erodentibus. Vt ea noscantur, pete ex Gal.
leno 5. de loc. aff. Quid sperandum de his sit, Avicenna quum
de signis agit, si ab externa causa sit (antecedente exitu)
ut quidam codices legunt: uel ut alijs, a plaga solum in
mortem portendi ait: quod docti multi de ulnere solum in-
telligunt, per quod cibus & potus effluant. Gal. uero 5. de
loc. aff. absolute asserit, uix seruari longo temporis spatio: &
maiores omnes atate interisse, quibus ulcerata fuit gula,
quod ad prohibitam fortasse alimentum assumptionem, uel gu-
le duriciem referendum est: quæ membranosa quum sit, di-
ficile sanatur.

De signis complexionum naturalium stomachi. Cap. 15.

Signa complexionis calidæ naturalis in stoma-
cho sunt, quod bene digerit cibaria fortia, si
cui carnes vaccinas, & asperinas, et alia, et quod
corrumpuntur in ipso cibi subtiliores, leues, sicut
caro pullorum et lac, et quod ipse recipit cibos,
qui sunt calidæ complexionis melius: Et quod di-
gestio nunciat appetitum, et signa complexionis
frigida.

frigida naturalis sunt, ut non sit in appetitu diminutio, et sit in digestionem diminutio, quare non digerit nisi cibaria subtilia, leuia, et ut sit melius recipiens cibaria, quae sunt frigida complexionis, et signa complexionis sicca naturalis sunt, quod sitis multiplicatur in consuetudine, et sit contentus pauca quantitate potus, et aduenit a nausea] ex quantitate plurima, et est stomachus recipiens cibos plurime siccitatis, melius, et signa complexionis humida naturalis sunt quod sitis est parua, cum tolerantia potus plurimi, et securitate a b [nausea,] et stomachus est recipiens cibos humidiores melius.

ANNOTATIONES.

Habes naturalium uentriculi temperierum notas ex Galien. lib. art. med. et Paulo lib. 1.

De egritudine stomachi.

Cap. 16.

20

Stomacho accidunt quandoque egritudines malitiae complexionis. xvi. pure, & factae cum materia sanguinea, vel cholericum cum spe ciebus suis: aut phlegmatica vitrea aut subtili tante: a + [] aut habente ebullitionem; aut phlegmatica acetosa, aut salca. Et accidunt ei apostemata, & accidunt ei vlcera, & resolutio singularis, quae currunt via co rum, ex causis intrinsecis, sicut calu, & percussione. Et quandoque tolerat disruptionem, & non interficit statim, & quando b [peruenit vl stomachi, tunc patiens moritur. Inquit Hippocritus, cuius disrumpitur stomachus, moritur in villis suis. Et quandoque accidit ei vehemens creationis in quantitate, ut sit magnus valde, aut paruus valde; Et ex egritudinibus figurarum, ut sit verbi gratia vehementis rotunditatis, & ex amentis lenitatis, & lenitatis, ut sit vehemens, ut sit sitis eius verbi gratia vehementis apperitionis ad exteriora. Et quandoque accidit meatibus stomachi ad hepar, & ad splenem, & accidit c [sanguinolenta egestio, si fuerit istud in viis hepatis, & paruitas appetitus, si fuerit in viis splenis. Et quandoque accidunt in stomacho vetositates, & inflatio causa ciborum, & causa debilitatis suae in se ipso. & nos faciemus ad illud capitulum singulare. Et malitia quod sit ex causis extrinsecis, scilicet ex calore, & frigore, & aliorum ab ambobus, & quandoque sit ex causis intrinsecis. Et ex egritudinibus quidem stomachi sunt quaedam, quae commouentur in calore vehementi, aut propterea quod ipse adiuuat eum in attractione materierum malis ad resoluendam materiam in ipso, malo adiuutorio non naturali resoluente, a + [] ipfam ad formam non naturalem. Et quando est cum materia, tunc non euacuatur, quin aut sit cum materia imbibita

in corpore ipsius, submersa, aut adhærens super corpus eius, aut effusa in concavitate ipsius. Et quandoque est humor inuentus in ipso generatus, & quandoque est effusus ex membro alio ad ipsum, sicut effunditur ex cerebro cum catarrho calido, aut frigido, & calefit propter ipsum complexio stomachi, aut infigidatur, & declinat ad complexionem eius quod deicendit ad ipsum, & similiter quandoque effunditur ad ipsum ex felle humores cholericici, & illud in quibusdam, in quibus creantur viæ plures ex felle ad stomachum, loco aduentus sui secundum plurimum ex felle ad intestina, quare effunditur ad stomachum illud, quod oportet, ut effundatur ad intestina. Quumque prolongantur, faciunt accidere salti & acuti, qui sunt ex eis, in stomacho, vlcera, & frigidi, & insipidi lenitatem, & lubricitatem, & quandoque peruenit eorum impressio ad primum intestinum eorum, quae sequuntur ipsum. Sed corruptio appetitus, & alitimbres in ipso, est res prima. Sunt enim quidam homines, in quibus creatur illud secundum contrarium consuetudinis, & secundum e [contrarium illius,] quod diximus in anatomia, & secundum diuersitatem eius, quod est plurimum in creatione venarum uenientium ad stomachum ex felle, & quandoque effunditur ad ipsum ex hepate, & ex felle, in quibusdam, in quibus creatur ex felle uia magna ad stomachum, quare effunditur in ipsum illud, quod erat necessarium, ut effunderetur ad intestina, & quandoque effunditur ad ipsum melancholia ex ipso etiam, sicut faciam te cognoscere, & plurimum, quod ad ipsum effunditur, est cholera ex hepate, & quandoque adiuuant ad illud causae quae sunt in stomacho, sicut dolor uehemens, t [& compressio] uehemens, & tarditas cibi, & debilitas uirtutis eius expulsiue, & quandoque est causa in eo, ira, aut tristitia, aut passio animalis ex eis, quae mouent materiam, & effundunt eam ad stomachum, & facit accidere mordicationem, quae non remouetur nisi uomitu, & quandoque effunduntur ad ipsum cum huiusmodi motibus, & proprie s [dolore,] humores uirulenti, praecipue quum fuerint in illis partibus ulcera, & cum hoc quandoque effunditur ad ipsum melancholia etiam & causa in effusionibus melancholiae ad ipsum, est multitudo melancholiae, aut debilitas stomachi, & causa multitudinis melancholiae sunt ex eis, quae tu scis, & causa effusionis sanguinis ad ipsum, est multitudo sanguinis, & commotio eius in membro nobiliore eo, uicinitate eius in latere suo, sicut est hepar, aut supra ipsum, sicut est cerebrum quum ex ipso effunditur sanguis ad guttur, & meri, et penetrat ad stomachum, & uirtutis ipsius expulsiue debilitas adiuuat ad recipienda omnia, quae effunduntur ad ipsum & ex causis fortibus in effusione sanguinis ad ipsum, & ad alia, est retentio cursus menstruum, & sanguinis haemorrhoidarum h [aut sanguinolenta egestiones,] aut dimissio exercitij euacuatui, uel incisio membri, quare superabundat illud quod natura preparauit ei ex materia, & indiget expulsiue. & quandoque expellitur ex uia stomachi, & euomitur sanguis, & scias, quod debilitas stomachi, est causa

c — B.
Alia licet.

f B. & tristitia.

g n. fame.
Alia licet.

h — B.

AVIC. Xx + fortis

fortis in effusione eius, quod effunditur ad ipsum. Et plurimum quidem quod inuenitur in stomacho, aut generatur in ipso ex humoribus est phlegma. Et causa in hoc est, quod chylus est natura propinqua phlegmati. Quum ergo non digeritur digestione integra, non sunt sanguis, & cholera, & melancholia. Et iterum [†] [] ad stomachum non effunditur in plurimis dispositionibus cholera lauas cum, sicut abluunt intestina. Sed cholera non generatur nisi in quibusdam ^k [intestinis:] & secundum plurimum non effunditur ad ipsam, nisi ex hepate, quam ipsa generetur in stomacho calido, quando inuenit cibum recipientem conuersionem velociter ad fumositatem. Et quandoque accidit stomacho, aut in creatione, aut cum persequeratia aggritudinum, aut dolorum, & malitia regiminis, ut fiat corpus eius laxa textura, & rara substantia, subtilis cutis: quare perducit illud ipsum ad debilitatem in omnibus operationibus suis, & est necessarium, ut curetur cum labore. Et cause aggritudinum stomachi sunt omnes cause aggritudinum predictarum, extrinsecæ, & intrinsecæ. Et propria ei sunt, ut sint cibi tales, qui necessario faciunt malitia digestionis, licet stomachus non sit nisi secundum saniozem dispositionem, & est dictum in suo capitulo: Aut sint pauci valde, ita ut perducant stomachum sanum ad excitationem, & adunationem: Aut multiplicetur usus medicinarum, & confuecat stomachus uti adiutorio medicine in operationibus: Aut labore plurimum vomitu, & solutione ventris, & proprie vomitu, quoniam ipse indiget motu laborioso, non naturali: & accidat ut rarefietur textura villorum eius, & ^l [extenuetur.] Et stomachus vehementis sensus, paratus est ledi, & impediri a qualibet causa. Et omnis complexio debilitans superflue, facit accidere in omni operatione diminutionem: ita quod caliditas pura, quandoque enim fit causa lubricitatis stomachi propter illud, quod facit accidere de debilitate retentiu. Sed & caliditas cum materia cholericâ sæpe est causa illius. Et numerâ quidem, quæ eueniunt in operationibus suis, aut eueniunt in virtute appetitiua, & attractiua, & non appetit omnino, aut minorat appetitus eius: aut multiplicatur valde: aut corrumpitur eius appetitus: & illud, aut cibi, aut aquæ. Aut in virtute retentiu, ita ut vehemens fiat eius retentio, aut debilitetur, aut destruaturs eius retentio ^m [& nate] cibis. Aut in virtute digestiua, ita, ut destruaturs eius digestio, aut debilitetur, aut corrumpatur, & conuertat rem ad acetositatem, & fumositatem. Aut in virtute expulsiua, ita, ut vehemens fiat eius operatio in ipso, aut ad viam naturalem, aut ad superiora, aut debilitetur eius expulsio, aut destruaturs. Ex omni namque re, cuius prolongatur mora in stomacho, & tardatur, accidit ⁿ [vaporatio generatiua humorum:] & non est aliquid, ita vaporosum, ut fructus. Et quandoque accidit ei dolores extensiu, & mordicatiui, & reliqui. Et quandoque sequuntur debilitatē harum virtutum omnium: aut quarundam, natatio cibi, & tarditas descensionis eius, aut velocitas descensionis ipsius: & debilitas digestionis, aut destrutio eius, & corruptio, ^t []

aut appetitus caninus, aut appetitus corruptus, & sequuntur eam rugitus, & eructatio, & inflatio, & mordicatio, & alia. Et quandoque perducit illud, quod euenit ex hoc, ad cōmunitatem membrorum aliorum, & proprie cerebri cum communitate inter ea per neruos plurimos, quare accidit epilepsia, aut spasmus aut melancholia, aut facit cadere in visu nocentum. Et quandoque imaginatur oculo quasi mices aut ^P [sinifex,] aut tela aranea, aut fumus, aut nebula. Et multoties communicat per stomacho, & accidit syn copis, aut propter vehementiam doloris, & proprie in apoplethiam suis magnis, aut propter qualitatem superfluum caloris, aut frigoris, aut conuersionis ad venenositatem. Nam debilitas meri ad hoc, ¹ [faciat accidere syncopim, facit euenire ²] fluctuationem, & cōturbationem, & saltum, & tremorem.] Et huiusmodi quidem sunt, de quibus dicit Hippoc. quòd sumere in potu vinum illud fecundum medium sanat eos ad hoc. Et illud propter illud, quod in ipso est de mundificatione, & ablutione, cum cōfortatione, & stomachus quidem quandoque preparatur causa vehementiæ sui sensus passioni a causa parua: & perducit illud ad epilepsiam, & spasmum, & iste homo leditur qualibet ira, & ieiunio, & tristitia, & causa mouente humores: ¹ [Nam] qui effunditur ad ipsum ex eis propter illud humor cholericus, mordacius ad os stomachi, & leditur eo propter vehementiam sensus sui, quare patitur epilepsiam, & syncopis superuenit, & spasmus propter cōmunitatem cerebri cū os stomachi, & huic quidem homini accidit, sicut est illud, qd accidit ex debilitate oris stomachi, ex hoc, quòd quando vsque ad ² [fastidium] repletur cibo, aut superflui pomu vini, aut coitu, ipsa inatur, aut incurrit epilepsiam, multoties quidem accidit, ut euadat huiusmodi cum vomitu porrino, aut viridi, ut acugo garis, & quandoq; plurima repletio facit eos paros, & quandoq; plurima repletio facit eos vomitantes, & ¹ [excitantes,] & surgant in melancholiam ² [cholicam,] & in cogitationes, & somnia corrupta, & scias, quòd agritudines stomachi, quando prolongantur, perducunt ad raritatem texturæ villorum eius, et fit difficile lucere non tolerat ea, quæ, mundificant illum catarrhum, sicut sunt diapiperon, et diacalamentum, et diacyminum.

ANNOTATIONES.

A N N O T A T I O N E S

Ventriculus, & ut simplex, et ut multiformis pars simul
 tripliciter affici potest. ut simplex intemperiebus, de quib.
 2. meth. ut organica morbis in compositione artij & simpli-
 lib. art. med. adde & communi instrumente artij & simpli-
 cibus partibus affectu, solus affinitate, quas ubi evenit, soli-
 ad ipsam ventriculi profunditatem non superficiali soli-
 tingit, Hipp. 6. aph. in sanabilem putat. quod et 1. de morbis
 & Celsus lib. 5. Horum morborum eadem, quae in cæteris pan-
 tibus, causæ sunt, sunt externæ, & internæ, quas hic an-
 copiose explicat. Vide Gal. 1. de sympt. caus. & 3.

De modis significationum dispositionum stomachi.
Cap. 17.

17.

Res ex quibus significantur dispositiones stomachi, sunt ex dispositionibus cibi: in hoc quod stomachus tolerat eum, & priuatur tolerantia eius, & ex hoc, quod digerit ipsum. Et ex hoc, quod expellit eum. Et ex hoc, quod ipse appetit cibum, & potum, & ex motibus eius, & commotionibus ipsius, sicut [tremor] stomachalis, & singultus: Et ex dispositione oris & lingue in sapore suo & [infusione] sua & asperitate eius, & lenitate ipsius, & odore eius. Et ex eis, quæ egrediuntur ex stomacho cum uomitu, aut egestione, & uentositate descendente cum sonitu, aut sine sonitu, aut ascendente, quæ est eructatio, & retenta, quæ est rugitus, & aut ex colore faciei, aut interioris partis oris, & aut ex doloribus, & [impedimentis] ex communitate eius cum membris alijs, & ex parte eius, quod conuenit ei, aut lædit ipsum ex eis, quæ comeduntur & bibuntur, & medicinis. Si significationes autem ex tolerantia cibi & priuatione tolerantie eius sunt, quoniam si stomachus non tolerat nisi paucum, qui sit infra coctum, tunc in eo est debilitas propter aliquam causam debilitatis, & si tolerat, tunc uirtus ipsius est remanens. Verum significationes ex egestione, & eis quæ egrediuntur ex uentre, sicut eructatio quidem, quoniam equalis, temperata tinctura, & fætoris, significat bonitatem digestionis, & bonitas digestionis significat fortitudinem stomachi, & aequalitatem complexionis. Sed ille, qui non digeritur ex ipso, significat debilitatem stomachi, & malitiam complexionis cum ipso. Amplius tinctura significat materiam, quæ est in ipso, quod si fuerit ille lenitas, & fætor, significat quod descendit a stomacho ante horam suam, propterea quod stomachus male comprehendit eum propter debilitatem uirtutis retentæ, & si non est lenitas, non significat illud, imò significat debilitatem digestionis. Significationes autem ex sonitu sunt, quoniam iam dictum est in eis, quæ tunc, quod descensus eius significat fortitudinem stomachi. Et magnitudo sonitus eius significat bonitatem digestionis, & fortitudinem. Et similiter paruitas fætoris eius. Et rectius quidem in hoc est, quod descensus eius non significat fortitudinem, imò significat debilitatem, quæ facit accidere eructationem. Vt per se essentia magnitudinis sonitus, si est proportionem suam, tunc est propter grossitatem suam. Et si est cauta eius uirtus expulsiua, tunc illud significat fortitudinem aliquam. Subtilis autem tenuis, cui non est sonitus, magis significat fortitudinem, quam spissa clamorosa, & proprie illa cuius sonitus non est in uocem, significat permissionem sensus. Verum paruitas fætoris, significat proculdubio bonitatem corruptionis: Et uehementia fætoris, significat corruptionem eius. Et si non est fætor omnino, significat cruditatem eius. Significationes uero ex uia singultus, sunt, quoniam si habens eum sentit mordicationem, tunc illic est humor

acetosus, aut acutus, aut amarus. Et si sentit eum eo extensionem, tunc illic est uentositas. & si non sentit illud, neque sitit, tunc illic est humor phlegmaticus, & si est post euacuationes & febres, tunc illic est siccitas. Significationes autem ex siti sunt, quoniam si sitis significat complexionem calidam. Et si est cum nausea, significat materiam cholicam, aut saliam phlegmaticam. Nam si sedatur potu aquæ calidæ, tunc materia in pluribus dispositionibus est phlegmatica, [aut nitrosa] & si augmentatur, tunc materia est cholericæ. Verum significationes ex dispositionibus oris, & lingue sunt, quoniam, quando lingua in doloribus stomachi est uehementis asperitatis, & rubedinis, tunc significat dominium sanguinis, aut apostema calidum in ipso, sanguineum, & si ad citrinitatem, tunc nocumentum est cholicum, & si ad nigredinem, tunc causa est melancholica. Quod si ad albedinem & [lenitatem], tunc causa est humiditas & si est siccitas superflua, tunc causa est siccitas. Sed significationes, ex uia digestionis sunt, quoniam digestio bona non fit, nisi quando potu cibum comprehensum non accidat grauitas in ore stomachi, neque rugitus, neque inflatio, neque eructatio. neque sapor fumosus, aut acetosus, neque singultus, neque [tremor], & tensio, & ut sit spatium moræ cibi in stomacho spatium æquale, & descensus eius ab eo in hora, qua oportet, non ante ipsam, neque post eam & sit somnus temperatus & expergetatio uelox, leuis, & in oculo non sit apostema, & in capite non sit grauitas, & obedientia nature sit facilis, & sint interiora uentris ante egestionem inflata. []

[] Hoc enim significat bonitatem inuolutionis stomachi super cibum, et quod ipse bene comprehendit ipsum, & illud significat fortitudinem stomachi, & conuenientiam cibi in qualitate, & quantitate. Quum ergo stomachus non comprehendit cibum bona comprehensione, neque sit digestio bona, accidit rugitus, & frequentia eructationis, & remanet cibum in stomacho spatio longo, aut descendit ante horam necessariam. & cholerae quidē proprietates non est, ut prohibeat digestionem prohibitione destructoria, aut diminutiva, aut faciente cruditatem, imò quandoque corrumpit eam. Sed melancholiae proprietates est, ut prohibeat digestionem, & corrumpat eam simul, & phlegma declinius [est ad ipsam corruptionem]. Et scias, quod quando in stomacho non est apostema, neque ulcus, & in cibo non est corruptio, deinde digestio non fit bona, tunc causa est malitia complexionis. Et plurimum eius est ex frigidityte & humiditate, & post eas calida, & post eas sicca. Verum significationes ex stomachi doloribus sunt, quoniam, uerbi gratia, dolor extensius significat uentositatem, & grauatiuus significat repletionem, & mordicatiuus significat humorem acetosum, aut acutum, aut [ponticum] aut amarum. Significationes autem ex appetitu sunt, quoniam significat diminutionem eius, & ipsius destructionem: aut speciem, [ad quam ipse declinat], sicut est, quod ipse quandoque est sitiens, & appetit

d. n. sal. nitrosa, uel laura-chia.

e. n. lehenic, i. lactimacem quandam.

f. B. iestigatio.

g. n. paripet.

h. B. Alia litera. ipsa ad prohibendum, quia n. ad corruptionem.

i. n. Alia litera. putridum.

k. n. Alia litera. aliquam quæ dicitur.

macho, aut descendente a capite. Sed significationes ex eructuatione sunt, quoniam eructatio quandoque est acetosa, & quandoque est foetida: aut fumosa * [aut rancida, aut lurosa, aut putrida, aut limosa,] aut similis cibo, quem recipit eructans, aut pura, in qua non est qualitas alia, & est sanior eructatio. Nam si est fumosa, & causa in hac non est substantia, sicut sit uelocis conuersionis ad fumositatem, sicut nitelli ouorum in patella, & raphanus, aut cibus, cui in artificio suo, quum sit, alioquin qualitas fumosa, sicut dulce, cui superuenit ignis dominium, & alia tunc causa in ea est [ignitas stomachi] propter materiam, aut malitiam] complexionis putre. Si autem est cum materia, tunc est secundum unum duorum modorum predictorum: & plurimum quid est illud ex materia cholericam effusa ad stomachum ex selle, secundum modum, cuius preterita est rememoratio. Aut ex catarrho calido ex capite, & proprie, quum homo non est cholericus in complexione sua. & significatur etiam, quod causa est caliditas materialis, aut pura ex isto modo, quod cibus, qui sumptus fuit, longinquus est a fumositate, sicut est panis hordei. Nam quum huiusmodi eructat fumose, tunc causa est caliditas stomachi. Et similiter attende egestionem, an est cholericam, Nam si est cholericam, significat quod causa est caliditas stomachi. & si egestio non est cholericam, non est necessarium ut causa [sit] sit caliditas stomachi, quandoque enim est malitia complexio singularis: Et uomitus etiam est significatio magis significans per illud, quod egreditur in ipso, & quandoque significat eructatio acetosa] & fumosa nigillas, cum quibus non inuenit stomachus [uacuationem sufficientem] est eructatio acetosa, & calefit. Quod neque a cibo, qui quum superflue sumitur, mutatur ad acetositatem, tunc illud est propter frigus stomachi, & proprie quum accidit a cibis Nam si inuenis eos acetosos fieri, tunc iudica, quia in hoc est frigus stomachi sine materia, aut cum materia & associatur ei, quod est cum materia grauitas in ore stomachi semper. & plurimum accidit illud habentibus cholera nigram, & splenicam,] & illi ad cuius stomachum descendit catarrhus frigidus. Quandoque autem accidit eructatio a caliditate: quum inuenit materiam dulcem, & facit eam ebullire, & saturatione acetosa, & significat illud, ut sit eructatio acetosa cum signis caliditatis, & inflammationis, & amaritudine oris, & siti, & iuuamē quous significatur, quod caliditas plurima in uacuationem, est quod caliditas quandoque accescere facit uelocius, quam ipsum faciat accescere frigiditas. & quandoque significatur per uomitus etiam materia, & quando eructatio est foetida, tunc quandoque significat putredinem in stomacho. Significatione foetoris oris, & quandoque significat ulcera stomachi, & lurosa, & coenosa, & [limosa,] significant humiditatem putrefactam & illa, quae

est ut arugo aeris, significat acuitatem & caliditatem cum putrefactione, & est uehementior significatio caliditatis, quam fumosa: Si autem eructatio non est fumosa, neque acetosa, sed est afferens saporem cibi post spatium eueniens secundum acceptionem cibi, tunc significat debilitatem stomachi in conuertendo cibum. Verum significationes ex eis, quae sunt conuenientia, aut [fugientia aut impediencia,] sunt ut consideretur, an res in frigidantes sunt conuenientes ei, aut res calefacientes, aut exsicantes conueniant, aut humectantes, postquam consideratur res una: saepe enim accidit error causa dimissionis eius, quum non attenditur, & est quod res in frigidantes multoties frangunt ebullitionem humoris subtilis, aquosi, humidissimi, aut falsedinem humoris phlegmatici, & existimatur quod cum eis iam prouenit iuuamentum, [quamuis] illic sit caliditas. Et res calefacientes multoties expellunt humorem calidum, & resoluunt eum, & existimatur, quod cum eis iam accidit iuuamentum, [quamuis] illic sit frigiditas, imò oportet ut consideretur cum his duabus reliquis significationibus. Significationes autem eorum, in quibus inuenitur sensus stomachi, sunt, quoniam si non sentit mordicationem, imò grauitatem, tunc materia est phlegmatica uitrea, & si sentit mordicationem cum inflammatione, tunc materia est amara, uel salsa: aut mordicationem sine inflammatione, tunc materia est acetosa, & si est illic mordicatio cum leuitate, tunc materia est subtilis, aut pauca, & si est cum grauitate, tunc materia est grossa, aut multa. Significationes autem cum dispositionibus communicantibus sunt, quoniam consideratur, uerbi gratia, an cerebrum patiatur a causis catarrhi, & mittat ad stomachum [descensiones,] aut hepar, an sit generatum cholera, & mittat ipsam, aut an splen deficiat in expellendo melancholiam, & sit apostematosus plurimè melancholiam, & hac est cognitio causae. Et consideratur, an imago enetur coram oculis res non consuetas, & non finire: Et an accidant sorda, aut [astuatio] cum repletionem, & minorentur cum euacuatione, & similiter vertigo proprie, & an inueniatur tremor cordis post repletionem, an secundum uacuitatem, aut accidat syncope, aut spasmus, & hac est cognitio accidentis. Nam, si repletio fecerit accidere imaginationes, & sorda, aut [inquietudinem, & uisiones diuersas,] aut tremorem cordis etiam, aut subeth maximam, tunc stomachus erit plenus, aut debilis, aut in ipso est malitia complexionis. Quod si tremor cordis, & sorda, & syncope, & [astuatio] accidit in dispositione uacuitatis, tunc ipse est habens receptionem cholerae, aut humoris mordicatiui uenientis ad os eius, quum est uacuitas, aut humoris melancholici, & cognoscitur [superfluitas] in hoc cum reliquis signis, quae tibi dedimus, aut humoris frigidi, aut eius, qui est ex istis causis [in inferiori parte stomachi. Nam non magnificatur illic, quod ex eo generatur ex sorda, & epilepsia, & syncope & spasmus. Et accidit significationes dispositiones eius cum communitate alia sunt cerebralia, sicut permissio sensus & subeth, & congelatio,

e. b. contraria, aut nocua.

f. b. & quod.

g. b. & quod.

h. b. catarrhos.

i. b. imaginario mala melancholica.

k. b. imaginatio nem mala melancholicam, & omnia diuersa.

l. b. imaginatio mala melancholica.

m. b. distinctio.

n. f. b. existentibus.

ex imaginatio
nata melanco-
lica.

tio, & ° [fluatio,] & alia sunt cordialia, sicut
syncope, et tremor cordis, et malitia pulsus, et
alia sunt comitia, sicut de structio anhelitus,
et difficultas eius, et malitia.

ANNOTATIONES.

Cap. 79.

Ex quibus fortibus ventriculi dispositionum nota du-
cendz sunt, locut Gal. lib. art. med. in universum ex affio-
nibus laetis, affectibus corporis sensibilibus, excreto & reten-
tis, & naturales & aduentitia omnium partium consili-
tiones cognoscende veniunt. Dubitatis tamen quis, quid
egestiones non ventriculi, sed alui ipsius opera sint, quid
sit, ut author ex iis ventriculi statum inuestiget? Verum,
& si non statim alui excrementa ventriculi naturam, sed
intestinorum significant, secundario tamen etiam ven-
triculi affectus ostendunt, nempe, quoniam eorum con-
coctio, quae in inferiore ventre sunt, & intestinis, ven-
triculi praesertim ipsius coctionem, & crudelitatem sequat-
ur, cui assentitur & Gal. 1. de crisib. Tu pro affectu ven-
triculi notis adi Gale. 1. de sympt. caus. & 3. & 1. de
loc. aff. Alias hic dubitandi locus se offert. At ut verbis
2 [Quandocumque autem acribus eructatio a caliditate & r.]

Cap. 11.
Cap. 7. Cap. 1.
cap. 4.

saporem acidum, qui tum euomendo, tum eructando per-
sentitur, etiam ex caliditate fieri. At Gal. 3. de sympt. caus.
& 1. de loc. aff. & 2. in 6. de vulg. morb. & passim alibi,
acidum saporem ex frigidityte perpetuo procreari testa-
tur. Sane Certumque illud est ex Gal. sententia acidum sa-
porem frigiditytis esse indicium, & a frigore provenire.

Cap. 1. Cap. 4.
Com. 25.

Trallianus tamen lib. 7. quem & Auerr. 3. coll. citat. non
ex frigidityte solum sed etiam ex calore provenire acorem
existimat: quod Auerr. uni exemplo affirmat, nempe, quod
calore accedit, non frigore. Quod quis obiciat fieri etiam a
frigidityte, Conceditur. Si infles, ergo a contrariis causis ef-
fectus idem, quod absurdum videtur. Respondet Auerr. ver-
sificata in acidum saporem talem esse, quae quum sit sub-
stantialiter (ut ait) i. per se a simili, per accidens sit etiam
a contrario. quasi dicat, & si acidus sapor frigiditytus est ta-
lis enim melius huius est humor, talis & pituita acida,
proptereaque hic per se a frigido procreatur, (simile enim
fit a simili per se,) per accidens tamen a contrario procre-
tur, & a calido, veluti aceti sapor in vino ex calore con-
trahitur. Ceterum quod Gal. inter acidum & acetosum sa-
porem differentiam statuatur, nempe qui aceti saporem, ac-
rem possim nuncupat, negat fortasse quis pro Gal. acidi-
tatem ex calore fieri, quamvis ab eodem acetositas (ita
enim appellemus) proficiscatur. Adde, quod licet acetosi-
tas ab acido fortasse non distat, nempe Galenus aceti sa-
porem & atro humori & acida pituita inesse quandoque
explicat. etiam acetositas frigiditytatem videtur sequi, qua-
vis enim extreme caloris vi accedat nimium, ut Auerr. eo
ait fieri, tamen id nisi corrupto innato calore non potest,
ut & hac propterea a frigidityte proveniat. Verum qua-
quam res ita forte se habet, si tamen aciditatis initium ex
calore extraneo est, tolli non poterit, quin aciditas caloris
nonnumquam indicium sit, at Gal. tamen hanc frigiditytis si-
gnum perpetuo esse existimat.

cap. 14. cap. 16.

De signis mala complexionis calidae stomachi,
Cap. 18.

Significant ipsam sitis, nisi superfluat, & deij-
ciat virtutem, Et eructatio fumosa, & luto-
sitas salivae, & inuari ab eis quae intrinsecant, se-
cundum conditiones praemissas in significatio-
nibus, & aditio ciborum inordinum, quorum
similes non aduruntur in dispositione natura

li: & quod grossi digeruntur plusquam digerantur
in illa, nisi superfluat, & deiciat virtutem,
& multitudo sitis, & paruitas appetitus cibi se-
cundum plurimum, & proprie quando multi-
tia complexionis est cum materia calida cho-
lerica, & faciunt cadere virtutem omnino: & haec
verum digestio est fortis, nisi superfluat mali-
tia complexionis usque ad hoc, ut debilitet vir-
tutes, & quandoque associatur hanc complexio-
ni febris hectica, & quandoque hanc complexio-
ni propter suam superfluitatem, antequam
deiciat virtutem, commouet famem vehementem
per id quod resoluit, & quod attrahit
sua mordicatione, & quia mouet materias ad
resolutionem, sicut fit [successione,] & hac
quidem fames quandoque est synopalis, quia
do tardatur cum ea cibis, aut facit cadere in
synopim, & quam prolongatur spatium eius
parumper, & destruitur appetitus omnino. Et
quandoque multiplicatur [etiam propter] multiplicat-
cursum spiritus secundum famem, & multiplicat-
tur secundum laetitiam caliditas resoluens
stomachum. Quod si inuenierit humiditatem
erit illud plus, & hoc quidem sedat cibi grossi. Et
scias, quod illius, cuius stomachus est igneus, fa-
guis est malus, paucus, acutus, fetidus, quod ab-
horrent membra diuersa ei in complexione radi-
cali, quare non nutriuntur coisit ergo ille pan-
is carnis, & sunt uenae eius exuberantes, quo-
niam sanguis eius inclusus est in eis, quo non
uitur natura. & phlebotomia extrahit ex ipso
sanguinem malum.

De signis mala complexionis frigida stomachi.
Cap. 19.

Significant frigiditytatem stomachi, tarditas ma-
stationis cibi, [ita ut non] deieciat, [sed]
expellatur uomitu post spatium quoddam, &
non mutetur mutatione, quae ualeat, quod si
superfluat, non alteratur propter ipsam eius
omnino, & non digeritur. Et quandoque signi-
ficant ipsam multitudinem appetitus, & paucitas
sitis, & eructatio acetosa, abique causa in cibo
sitis, & eructatio acetosa, abique causa in cibo
secundum quod diximus, & haec significant
maltitiam complexionis eius frigida. Et ex
significationibus significantibus illud est, ut non
sit alitumbrum nisi eius, quod est leue ex cibis
[sine grossis], qui ante digeruntur, & quando-
que peruenit maltitia complexionis ex cibo comesto
stomacho ad hoc ut accendant ex cibo comesto
post horas plurimas, & dolor magnus
qui non sedatur nisi cum expulsioue humidi-
tatis acetose omni die, & quandoque perda-
cit ad hydropisum, & a liaciam. Et super co-
lorem habentis stomachum frigidum appa-
rent citrinitas, & albedo, & non occurrunt
experienti, et est illa [ex melioribus communicat]
ius est amicos, Et quandoque communicat
cerebrum in [complexione] habentibus fecu-
dum hanc complexionem, quare sunt con-
uentosa, & tinnitus, & similia. Et quando cum
uenit maltitia complexionis frigida cum com-
plexione radicali calida, multiplicatur rugi-
tus, & inflatio, & exsiccatio, & sitis, & augmen-
tatur corruptio, quoties indiget phlebotomia
[quoniam exsiccat eum,] & perducit ad necem

ANNOTATIONES.

dicam. et eius quidem medicina est, sumat parum vini secundum quantitatem, qua h[ic] infundatur ante cibum, aut sint cibi eius exsiccatia, & caro rubra sine iure pingui cum micis.]

ANNOTATIONES.

Notas calide uentriculi intemperiei leges ex Gal. lib. 3. de symp. caus. Dubitarit hoc loco quispiam de appetentia, a caloris uel frigiditatis indicium sit. Gal. in appetentia coniunctam causam calorem esse ait 1. de symp. caus. & sepe alibi in appetentia ex calore fieri pronunciat, ut etiā appetentia nimiam ex frigiditate. Author tamen noster limat Galeni sententiam, quum ait, [Et quādoque hac complexio propter suam superfluitatem &c.] nempe priusquam ex calida intemperie uires uentriculi profertur, dissoluti asserit corpus ipsum plus iusto, & propterea uehementem appetitum sequi. Quare stat uendum absque non est appetentiam frigiditatem sequi in appetentiam calorem. quā contra, & frigiditas, qua nimia est, ut in senibus, appetentiam uim destruat, ut Gal. 2. aph. 1. subit & caliditas dissoluit nimium (antequam proferantur uires) appetentiam summam faciat.

De signis malitiæ complexionis sicci stomachi.
Cap. 20.

Significant ipsam sitis uehemens, exsiccatio lingue superflua, secundū conditiones prædictas in capitulo significationum, & attenuatio corporis, & arefactio ipsius super factam a natura, & iuuamentum cum cibis humidis.

ANNOTATIONES.

Sitis non eam duntaxat qua præter naturam est, sed etiam naturalem siccitatem sequitur. unde & Gal. lib. art. med. 2. hanc inter signa siccitatis uentriculi reponit. Habet uero hæc semper quidem siccitatem proximam sui causā, remoueat tamen etiam caliditatem. Unde & definiri si potest, quod appetentia sit frigida & humida, humida quidē per se frigida autem potius per accidens. Sequitur item rationem siccitatem. sed & cordis ac pulmonis caliditatem siccitatem. atque ut dignosci hæc & distingui debeat, pete ex Gal. lib. art. med.

De signis malitiæ complexionis humidæ.
Cap. 21.

Significant ipsam paruitas sitis, & terri a cibis humidis, & impediri ab eis, & iuuamentum cum minoratione cibi, & cum eis, qui sic & saluæ, & si sunt a [secundum] famem, significant caliditatem cum humiditate [secundum] plurimum. Et quandoque sunt ex calidi stomachi hominis humiditas [infusua] & quo quod si moueretur moueret. Et quandoque cantur ei significationes debilitatis, prædictam non comedat: sed illud est apud co[m]munionem tantum.

Signa humidæ uentriculi intemperiei quæ præter naturam est, contraria eiusdem sunt siccitati. quauis uerò proprie sputi redundantia capitis humiditatem significet, ea tamen ratione & de uentriculi humiditate testatur, quod ab hoc toti corpori alimentum suggeritur, quod si siccum, & humiditatis nimie expert capiti subministraretur. reddi ipsum caput siccus necesse esset. alioquin] sputi redundantia non uentriculi statum significat, sed capitis: quum ea quæ in uentre sunt non sereant, uel sputati one, sed uomitione reijci oporteat: quod & alibi annotauimus.

De signis complexionum stomachi, quæ sunt cum materia.
Cap. 22.

Complexionem, quæ est cum materia, significant uomitus, & eructatio, & amaritudo proprie comitans ipsum, & propter illud] quod ipsi admiscetur, & comiscetur uirine, nisi sit propter b [necessitatem] transeuntem terminum. Et subtilem quidem calidam uirulentam significant cum plenitudine stomachi nausea, & mordicatio, & sitis, & inflammatio, & quando recipit cibum grossum, patitur cum eo nauseam. Et ad summum, si est plurima cum ea est semper nausea, & si est pauca, est nausea apud cibum, Et similiter si est non imbibita, sed est comprehensa in fundo stomachi, quare non facit nauseam. Quumque miscetur cum cibo, d [corrumpitur] in stomacho, & spargitur, & peruenit usque ad os eius, & facit nauseam. & quandoque significat illa, quæ effusa est in spatio stomachi, quæ non imbibitur, quod quando recipit, habens eam, aliquid abster suum, sicut aquam mellis & zuccari, ducit ipsum ad e [eructationem]. Et imbibita non cognoscitur ex parte eius, quod exit cum uomitu, & egestionem, imò ex reliquis significationibus prædictis, & eius radix est nausea, quoniam significat materiam proculdubio. Nam si est i [conturbatio] tantum, tunc sunt illic adhaerentia, & imbibitio materiei, & significat genus materiei sitis, & sitis significat aut caliditatem eius, aut falsedinem eius, aut nitrositatem eius. Nam si sedatur cum calida, tunc est flegma falsum, & si non sedatur ea, tunc est materia cholericæ. Et cognoscitur etiam sapore oris aut cum eo, quod expellitur uomitu. quod si aggregantur nausea, & sitis, significant illud. Et si non est sitis, significat quod materia est frigida. Et ex significationibus aggregationis materiei phlegmaticæ plurimæ uiscosæ, est ut cadat appetitus, & non dilatetur pectus propter cibum plurimi nutrimenti: imò declinet ad illud, in quo sunt acuitas et mordicatio. Quum ergo accipit illum, apparet inflatio, & extensio, & nausea, & non quiescit nisi cum eructatione. & ex significationibus aggregationis materiei male in stomacho, & quæ sequitur ipsum, est g [saltus] mirach, & quandoque perducit epilepsiam, & melancholiam. Et ex significationibus, quod materia effusa sit melancholica, est appetitus plurimus cum debilitate digestionis, & cum multitudine inflationis, & cum gneuesce, et solutione. et ex significationibus, quod materia est h [fortis], est solutio uentris

a e. egestio proprie cum colore suo, & cum eo.

b B Alia litera. caliditatem Alia litera. eruditatem.

c B. leuitate.

d B. extenditur

e s. sensatione.

f s. subuersio

g s. iestigatio.

h B. catanhalis: uentris

his inuamenti ad iussuionem materierum calidarum. Quod si humor est frigidus, tunc confortantia, quæ necessaria sunt post ipsam, sunt sicut mastix et troch. de ros. minores, et mentasicca, et xyloaloes, et gariophylli, et quæ sunt illis familia. Et si humor est calidus, tunc aromob et troch. frigidi facti ex ros. et spodio, et quæ sunt similia illis. Et ille, qui inuenit d[urum], et gracile illud, quod est inter stomachum, et hepar, secundum quod diximus, ponat cibos suos, et medicinas suas aquam hordei, et gradatur in bibendo ipsam quaque die a x. usque ad xx. et usque ad centum secundum longitudinem dici sui, usquequo sit potens in bibendo ipsam vice una, aut duab[us] & non approximetur medicina euacuatiua, neque phlebotomia. Troch. dictus ad illud. Recipe mastice, & troch. diarthodon amborum an. drach. iij. Karabe, & mentasicca, & marmacori, & xyloaloes crudum omnium an. drach. ij. detur in potu cum vino antiquo, aut miua. & oportet, ut administretur in mundificatione stomachi, & eius quod aggregatur in uacuitate eius, aut adheret, aut imbitur, medicina non pertranseat stomachum, & uias proximas stomacho abluat uicem longinquis ab eo. Si autem non ualeat uice una, iteretur. illud est enim melius, quam euacuatio, quum non sit necessaria euacuatio. Et oportet ut attendas esse egestionis & urinæ in agitudinibus stomachi. Quum uideris stomachum incipere rectificari, tunc iam incipit stomachi rectificari. Et oportet ut non afferas in curatibus stomachi. [aut] caliditatis eius, aliquid uehementis in frigidationis, sicut aqua uehementis frigoris, & proprie in eo, qui non confertur est ea. Et non euacues medicinas. [sto]machus, propter illud, quod in ipso est ex superfluitatibus, a typticis conferuantibus uirtutem, propter illud quod scis.

ANNOTATIONES.

Inter extrinseca præstidia, quæ affectibus uentriculi prodant, malagmata irrigationibus, quas embrocias uocant, etiam agere ait; quod sane longiori mora ascribendum est. Vidimus tamen nos, aliquos, quum diuturnis & malagmatibus & ceratis & odoratis sacculis curari nunquam ne fuisse perfunctos, præsertim ex naturalium thermarum aquis, in Lucensibus & Corfennianis Italiæ thermis seu in interperieris, notat, quod & Gal. 7. meth. actiuas notas qualitates passiuas facilius curari. sed ex ætatis, fri- & lib. 1. sen. a. doct. 5. Est tamen hac in re controversia, de qua, quia illic egimus, hic silemus.

De cura malitiæ complexionis frigide, & humide in stomacho.

Cap. 25.

Et quum illic est materia, tunc euacua secum quod sciuit in canone, & si non est multitudine materiei, tunc experimentatores habent uiam in eo notam. In curatione quidem, quum materia non est, tunc cibant illum cum eis in quibus est stypticitas, & amaritudo, ut exsiccent cum stypticitate sua, & calefaciant cum

amaritudine sua. Et huius quidem generis est vinum ponticum. Et ex medicinis, quæ bibuntur, medicinæ abinthiales, & syrupus abinthij ipsius, a. t. [] & medicinæ factæ cum cydonijs. Sed ex emplastris, & epithematibus, & vnctionibus, emplastra in quibus ponuntur medicinæ stypticæ b. t. [] sicut. t. [] amomum, &

calamus aromaticus, & spica, & folium, & ladanum, & bdellium, & radix lilij, & balsamum, & oleum eius, & grana ipsius, & storax. Vnguenta autem sunt cerata facta ex oleo masticino, & oleo a. [de oliuis], & oleo de cydonijs. Si autem non confert hæc summa, administra emplastrum rubificantia, & medicamen de gummi rutæ syluestris. Et ex emplastris confortantibus. est ut sumantur croci, & spica Syre & mastice, & olei balsami, omnium ana pars j. & mellis partes tres, & myrrha asportatæ a ciuitate Atrusulon partes tres, gummi albotim pars j. & s. euphorbij pars j. fiat ex eis emplastrum, & e. [ut] bi batur ex eis parum pertranseat. Et iterum aliud. Recipe storacis partes quatuor, ceræ partē tertiam: medullæ ceruinæ partes ij. gūmi albotim partem j. olei balsami partem j. & s. olei nardini partes ij. Et iterum storacis tertiam, medullæ ceruinæ tres, aloes rubei iij. mastice partes ij. olei nardini viij. olei balsami iij. ceræ v. fiat ex eis ceratum. Illi uero, qui ratiocinatione utuntur, incipiunt in primis cum exercitio temperato, & administrant cibum boni chymi, facili digestionis, equalis quantitatis, ad paruitem aliquam declinantem, secundum mensuram, qua digeratur: deinde gradatur in hoc [administrando medicinas prædictas], & quæ cursu earum procedunt, ex electuariis aromaticis calidis, cum æqualitate quidem b. t. [] secundum quod exigit oppositio

40 egritudinis, ita ut commesuretur complexio. Et ex istis electuariis sunt diapipereon, & diacuminum. Medicamen bonum. Recipe granorum iuniperi, et gummi albotim, et piperis omnium ana. partem j. & myrrhæ asportatæ a ciuitate Atrusulon (et existimo, quod oportet ut sint cū ea storax et spica celtica) omnium ana. partes ij. h. [petroselin. s. seminis apij mōtani], et Keisfin amborum ana medietatem partis, conficiatur cum quantitate sufficiente mellis. Et quando frigus est uehementius illo, tunc oportet ut in potu tribuantur omorufia, et sagzeneia, et est ex medicinis bonis ad omnes ægritudines materiales humidas, et grossas humidas, et syrupus squilliticus, et eius confectio. Recipe squillæ mundatæ incisæ tres heminas, proiciantur in uase de vitro, et orificium cooperiatur uasis, et dimittatur sex mensibus.

ANNOTATIONES.

60 Illi uero qui ratione utuntur &c. An exercitio affecto frigida & humida intemperie uentriculo opportuna sit, licet dubitare, propter Hippocratis sententiam, qui 6. uulg. morb. sect. 5. laborem articulis & carnibus, somnum uero uisceribus uilem esse scribit. Verum & si per se exercitatio uentriculo non confert, quum extra calor naturalis reuocetur, ubi tamen moderata sit, qualem proponis, dum innatum calorem excitat, ut 2. de tnen. ualeat ad calorem

rem

a. t. B. & abinthium ipsius.

b. t. & aromatica.
c. t. s. medicinæ in quibus cadunt

d. s. nardini

e. B. &

f. B. & in administratione medicinarum prædictarum.
g. t. B. aut supra æqualitatem.

h. s. petrasiliū, id est apii montanum.

Text. 10.

cap. 9 rem uero siccitas sequitur, etiam uentriculo frigido atque humido prodesse poterit, si modo uentriculus cruditatibus uacet.

De cura malitiae complexionis calidae. Cap. 26.

Inflammationi stomachi confert in potu sumere lac acetosum, & acetum proprium coriandro, & lac ^a† [acetolum vaccinum, & medullam ^b [citriuli,] & pisces recentes propriè sedant inflammationem in stomacho, & aqua frigida, & fructus ^c [recentes] & en diuia, & cucumeres, ^d† [& persica, quæ non sunt uehementis aquositate, quare conuertantur ad choleram, & lactu- cæ, & lentes, & coriandrum humidum ^e† & acetum] & cucurbita, & quæ sunt similia illis mista cum camphora, & sandalis, & rosis, si illa necessaria sunt. Et dantur eis in potu etiã troch. de spodio, & propriè quum est illic solutio vtrius cholericæ, & oua cocta in aceto, & lentes cum condimento granatorum, & cum sumachia, & condimento de agresta, & carnes quæ eis conceduntur, sunt caro ^f [atahauiæ] & dura gl, & pullorum. Quod siccorum caliditas non consequitur mortificationem virtutis, tunc cibos eos frigidis grossis, sicut ^g [infrigidatis piscibus recentibus, & infrigidatis uerbis,] & omnibus, in quibus est stypticitas etiam, & rob de papauere, & syrupus eius conferunt ad hoc valde. Et ex eis, quæ conferunt eis, est vaporatio cum infrigidatiuis. Et quandoque emplastrum eorum stomachi cum vesica inflata iam impleta ex aqua frigida. Quumque emplastras stomachum ex emplastris infrigidatiuis: caue tunc, ne velamen ex eis infrigidetur, aut hepar tali intrigitatione, qua eorum operationes naturales ledantur. Multoties enim accidit inde nocumentum in anhelitu, & frigus in hepate. quod si perceperis aliquid horum, tunc succur- ^h† [re eis cum oleo calefacto effuso super locum, & emplastra ipsum cum eo, & pone loco emplastrorum, ea, quæ bibuntur, sunt, & earum astrictione uentriculum roborant. possunt & imbecillo uentriculo offerri, quod sine iure et cortice diffi- ciles concocti non sunt. Quod uero edulia ex piscibus ca- lidiori simul & forti uentriculo offerat, intelligendum de piscibus est, qui durioris & minus corruptibilis substantie sunt. Unum etiam, author notat in refrigerando uentriculo summe animaduertendum, ne scilicet fortius refrigeremus, pro qua re pete Gal. 7. meth. Subdit deinceps in sequentibus de reliquis uentriculi intemperiebus, pro quo uide Gal. 7. meth. Vide & Paulum lib. 1. Est tamen hic dubitatio, quum de humida intemperie curanda agit: nempe estis- cantibus & dissecantibus, ac iis in quibus caliditas est, sic- amaritudo, atque potenti uino utendum ait. At Galen. 7. meth. & Paulus, quum humida sola intemperies est, sic- cantes cibos, talesque ut non calfaciant aut refrigerent, ualide auxiliari asserunt. id quod etiam ex affectu ipso in- catum, nempe, quum humida sola curanda sit intemperies, non etiam uel calida uel frigida. Verum (ut nos arbitramur) & si uerè in humida intemperie ea offerri indicatur, quæ, quum in siccitate præualeant, temperata tamen sint in- ter caliditatem & frigiditatem, si tamen id species, humi- ditatem a frigore foueri sicuti & siccitatem a calore adiu- uari, nempe, quum humida intemperies innatum calorem obuat, refrigeret quodammodo, & sicca eundem calorem reddat, non uidetur temere agi, si cum sicca calida in humi- da intemperie, præsertim antiqua, admisceantur.

cap. 27 De cura malitiae complexionis frigidae.

Si fuerit hæc malitia complexionis levis, si- cōtentus in curatione eius trochiscis rola- tis, in quibus sunt absinthium, & cinnamomi- cum decoctione cymini, & ammos, decoctio- rum in uase vitri mundo. & ammos quidem est uehementis iuuamenti in hoc, et quum est fortior illa tunc necessarium est uti confectio- nibus calidis, fortibus, et feminibus calidis, & diapiereon, et theriaca magna, et mithridato- cum uino, et sagzeneæ et dyacimino, et con- si, et ^a [alchadicon] et diamusco amare, et con- fectio nibus diastomatichon. Et diastomatichon est ad hoc, ubi natura est lenis. Et iuuatiuum est ad hoc, ubi natura est in de- oportet, ut ad bibendum dentur hominibus decoctione spicæ, et masticis, et squinanthi, et co- rum, quæ sunt similia illis, et zingiber coditum est iuuatiuum eis. Et etiam troch. roscæ cum equali mensura xyloaloes, et iterum diapiereon cum uino: nam ipsum uehementer cale- facit stomachum, et significatur ultimis ite- impressionis per singulum, et oportet, ut utatur assa, et pipere in cibis suis. Ipsa enim sunt plurimi iuuamenti in hoc. Et alia etiam sunt ex rebus, quæ magis conferunt eis. Et ex oleis iuuatiuis inungendo stomachum sunt oleum chamemillinum, et oleum de alcanæ, et oleum de lilio, et oleum masticinum, posito la- iplis adipe gallinæ, et si indiget superfluitate virtutis, ponantur in ipsis ammoniacum, et obdellium. Et si sunt necessaria fortiora istis, tunc administrentur oleum costinum, et ex eis, leum de ben, et oleum sambacinum, et ex eis, quæ inunguntur, sunt ^b [sicut syrupus de lilio cum xiloaloes, et muschio, et ambra, et ex semi- nibus sunt foenugrecum, et semen apij monta- ni, et altheæ, et quandoque posito uetrostorum super stomachum in doloribus frigidis maxi- mum affert iuuamentum, et icriæ, quod calida- tio]

ANNOTATIONES.

Calida intemperies frigidis prorsus curanda est, & me- dicamentis, & cibis. In cibis tamen de eorum substantia di- stinguendum est: ac si uentriculi caliditas cum eiusdem im- becillitate adsit, tenuia & mollia sunt exhibenda, qualia ^h† [hic primo loco proponuntur, & fructus, & recentes pisces. si uero cum robore calidior uentriculus fuerit, rassis frigi- dis utendum erit, & paulo coctu diffinitionibus, Galeni exemplo 1. de loc. aff. nempe, ut idem testatur ibidem & cap. 4. 1. de alim. facit. quæ molliora sunt, corrumpuntur. Dubi- tabit tamen hic quispiam, tum quod Auicenna de priori intemperie cum uentriculi imbecillitate agens, lentes ex- hibet, quæ coctu difficiles sunt: tum, quod in ualido, sed cali- diori uentriculo cibarium dat ex carne piscium. Verum, quamuis lentes, si cum earum iure & cortice sumperis, uentri laborem in coquendo faciât ob diuersarum partium facultates, & si eadem ob earum astrictiorem difficile ac- tarde conueant: si tamen illarum ius proieceris, & corti- cem detraxeris, qui coctu difficilior est earum corpore, Hip- pocrati testimonio, 4. de rat. uis. in ac. faciles sunt conco- cti, non difficiles: quum & friabiles sint & cito elixentur. possunt ergo in calidiori intemperie exhiberi, quod frigida

etio extremitatum perducit ad calefactionem
stomachi ex proximo.

De cura mala complexionis humida. Cap. 28.

Vrat cum exsiccatis, & incisuris, & eis,
in quibus sunt: [caliditas] & amaritudo,
postquam eis admiscetur res potica: & oportet
ut vtantur uino forti parumper: & sint cibi
exsiccatis, sicut illi, qui sunt in patella, & allati,
& minoretur potus aque. & trochisci rosacei
cum rosis recentibus conferunt complexioni
humida in stomacho. Et ex eis quidem, quæ re-
mouent humiditatem stomachi, est, ut bullian-
tur 3. ianisi, & 3. i. seminis feniculi in aqua, &
colentur super v. 3. ^b [zuccari ros.] dissoluti di-
gitis.

De cura mala complexionis sicca, & de helica sto-
machi. Cap. 29.

Horum curatio curationi helice proxima
existit. Hæc enim agritudo est quedam he-
lica stomachi. Quum ergo confirmatur, cura-
tionem omnino non suscipit, & neque est pos-
sibile ut occupatio sit ad humectandum ipsum
solummodo, imò humectatio eius non fit nisi
cum communitate corporis. Et ex humecta-
tione igitur istorum, est eorum balneatio, & scilicet
ipsorum in tina, & eorum iteratio ad bal-
neum secundum summam siccitatis. Et quan-
doque necessarium facit superfluitas siccitatis,
quæ est in eis, ut non concedatur eis ambulatio
ad balneum, & recessus ab eo: imò deserantur
ad ipsum, & ab eo, super aliquid, quod conser-
uet, ne resoluat eos motus, & ne resudet illud,
quod sumptierunt ex tina. Et quoniam balneum
est molliciatum uirtutis, tunc oportet ne ap-
proxinet ei, quod resoluat, & duplicetur illud.
Et oportet ut sit balneatio eorum submersio
ipsorum in tina, & non est ei necessarius aer bal-
nei. Et oportet ut sit aqua tunc temperata: scilicet
inter illam ex qua fit horripilatio, & inter
patitur ab ea, imò delectet, & humectet ipsum
& amplificet poros. Et oportet, ut sit spatium bal-
neationis eius, usque dum [perseuerat], & in-
incipiat detumescere. Et oportet, ut quæ de bal-
neum ex lactibus subtilibus, aut lac mulie-
ris ex eo est, ut sit suctum ex mammilla aut as-
suerat lac hora, qua mulgetur, & bibat ipsum
lud, cuius lac bibitur, iam cibatum tanta quan-
tate, quantum digerat, & sit vsum exercitio
ante ipsum æquali, & ut non sit suctum, & si est
digestionis eius, aut malitia ipsius per fetorem
& æqualitatem eius, aut priuationem ipsius a fetore,
aut ipsius exsiccationem, aut eius superfluita-
tem in una eorum: Aut per eius æqualitatem,
aut eius inflationem propter ventositatem in
ipso. Et, ut fricetur cum instrumento, & ^b ab-
ergatur exercitando ipsum. Deinde expecte-

tur in infirmo digestio eius, quod bibitur de la-
cte, aut aqua hordei: & scitur illud ex eructua-
tione eius, & lenitate uiscerum. Deinde redeat-
tur post iiii. aut v. horas, & balneetur. [c] postea
inungantur membra eius cum facilitate, ut ex-
sicceatur aquositas effusa in eis. Si autem fue-
rit confectus balneo, balneetur uice tertia:
Et si fuerit rectius, ut sit contentus duabus ui-
cibus, addatur in horis interpositis inter duas
balneationes eius, secundum quod d[icitur] dicta est
eius expositio, ut sit quies integra. Quod si de-
clinat ad lac, detur ei in potu secundo; & si nō,
detur ei in potu aqua hordei: cuius artificium
est bonum, & sapiens: & est illa, cuius aqua mul-
tiplicatur, deinde decoquitur, tam diu, donec
minoretur aqua eius. Et cibetur pane furni fa-
cto ex fermento, & sale, bene cocto, & piscibus
aradrada, & alis uolucrum leuium carniū,
mollium, & ^e [testiculis gallorum leuium car-
nium impinguatorum] cum lacte, & prohibe-
ei uiscosa & dura, & grossa. Et si fuerint multi
nutrimenti, elige ex eis, quæ cum multitudine
sui nutrimenti sunt velocis digestionis, [faci-
lis] chymi & humidi. Et summa sit tantæ qua-
titatis, quæ non grauet, neque extensionem faci-
at plurimam. Verum minoratio necessaria
est in huiusmodi, & necessarium est in potu tri-
buere ei uinum subtile, declinæ ad stypticarē,
parum tolerans commitionem propter aquo-
sitate suam. Ipsum enim facit penetrare cibū,
& uiuificat uirtutē, & exulat a potu aquæ frigi-
dæ ^b [facientis irasci uel tristiari] suo frigo-
re; & sit eius summa tanta, ne natet super sto-
machum, & ne faciat rugitum, & sit eius ciba-
tio secunda, quum iam primus integrè dige-
stus est, & separetur eius cibus, quantum possi-
bile est: & sit cibus leuis, ut non consequatur ci-
bus eius cibum ^h []

[] indigestum. Sitq; hoc regimen eius
aliquibus diebus. Quumque melioratur parum
per, addatur in exercitio, & fricatione, & cibo.
Quum autem sanitati appropinquat, abscindatur
kist hordei, & ponantur loco hordei uno die,
aut duobus, forbitiones factæ ex candarufio: &
addatur ei cibus ex eis, quibus uti consuevit, &
incipiatur a pedibus, & extremitatibus, & car-
nibus auium mollibus.

De cura frigide & sicce complexionis. Cap. 30.

Quod si complexio est frigida & sicca, tunc
rege frigidam sicut regis siccam, & quo-
niam eius regimen non est ei, nisi cum calefa-
cientibus, tunc aliena in ea, quæ addunt in sic-
citate, propter resolutionem suam, aut propter
stypticitatem fortem in ipsis, & euaporationes
quidem ^a [] omnes nocent,
& non conferunt ipsi. & oportet ut alienetur
calefactio fortis, uelox, quoniam illud exsiccatur,
& addit in siccitate, imò oportet, ut calefiat pau-
latim, & humectetur in eo, quod est inter illud
& addat in substantia caloris innati, non in
igneitate, & ex eis, quæ faciunt illud; est uinum
paruæ commitionis, & lac: & aqua hordei
permista cum pauco melle ablata spuma ei-
us, ut multiplicetur ipsius nutrimentum,
& minoretur eius superfluitas. est bona eis.
A V I C. Y y Et

e B. Alia litera.
fricentur mem-
bra eius, ut ex-
sicce aquositas,
superflua non
naturalis, & at-
trahatur humi-
ditas naturalis.
Alia litera. cum
oleo, ut colipe-
tur, vel retinea-
tur aquositas im-
bibita in eis:
d. s. & facipit
quiescere quie-
te integra.

e B. Alia litera?
& gallis castra-
tis f. caponibus
impingatis.

f B. subtilis.

g B. nocentis

h f. s. preceden-
tem.

a f B. sicce.

b B. que hume
ctant ea eo qd.

c f a. & quan
dumque conteta
tur super oleo
de balsamo.

d B. teratur.

Et inungatur stomachus ex oleis aromaticis, quæ b [magis humectant, quam] calefaciunt: verbi gratia sicut oleum de spica, & spica celtica, & oleum de mastice est bonum eis. Et quandoque miscetur cum eo oleum de balsamo, [†] [

] quoniam est iuuatiuum. Et melius quidem est, ut misceatur cum eis parum cere, ut sit mora eorum super stomachum. Et ex eis, quæ forte afferunt iuuamentum, est ut ^d [calefiat] mastix, & misceatur cum oleo neridæ, & ponatur super stomachum, & eligatur ex mastice illud, quod est pinguius. Quod si frigus vehementius fiat, non est excusatio, quin liniatur stomachus cum eo, quod est sicut pix, faciendo, ut ipsa adhæreat ei omni die: & remoueat, antequam infrigidetur. & quandoque administratur illud in diebus. Ipsa enim attrahit ad stomachum sanguinem nutritiuum. Et oportet, ut tu cognoscas formam administrationis picis ex eis, quæ dicta sunt in capitulo picis. Et ex eis, quæ maximum afferunt iuuamentum, est amplexari infantem carnosum, sanæ complexionis, quoniam ipse facit, stomachum acquirere caliditatem innatam, aigerentem cibum vehementer. Si autem non fuerit infans, tunc sit catulus canis pinguis: aut cattus maculus pinguis, aut quod procedit via eorum. Et oportet quidem, ut non sudet infans amplexatus, & infrigidetur sudor, & possibile est ut liniatur uenter eius cum eis, quæ prohibent sudorem. Et oportet, ut ne eis superflue detur aqua frigida, quoniam ipsa est res magis nocua eis.

De cura complexionis sicca cum caliditate. Cap. 31.

CVra huius est, ut aggregetur inter duo regimenta, quæ diximus. Quod si caliditas fuerit parua, sufficit ut adhibeatur regimen habentium siccitatem, & ponatur uinum eorum recentis temporis. Et oportet, ut ipsum in potum sumant infrigidatum in æstate, tepidum in hyeme, & similiter sint reliqui cibi eorum. Et sit inunctio stomachorum eorum ex oleo de cydonijs, & ex oleo omphacino. Et quandoque sanantur integre ex potu plurime aquæ frigide, & propriè quando non est siccitas superflua.

De cura complexionis calida & humida. Cap. 32.

Conferunt ei frigida exsiccantia, & aggrega inter duo regimina malitiæ complexionis calidæ, & humidæ. Et cōferunt ei troch. ros. facti cum ros. recentibus. Et quando illic est solutio uentris, administra ceratum factum cum oleo de cydonijs.

De cura malitiæ complexionis stomachi cum materia, & cura oppilationis. ^a [] ^b []
Cap. 33.

g f a. & raritas
stomachi.

b B. imbibita
nel exuccata.
c B. imbibita.

Oportet, ut cognoscas dispositionem materiei in stomacho, an b [exuccas] sicut excucit sponsia aquam. Aut sit imbibita, submersa, sicut irabibitor pannus tinctura: [uiscosa] submersa in ipso. Aut adhæres, aut effusa in co-

cavitate, quæ nominatur apud quosdam natas, et ut cognoscas eius initium, & locum generationis eius, & partem effusionis ipsius. Quod si fuerit eius generatio, in ipso, intentio in curando est intentio eius. & rectifica in ipso causam generantem ipsam, & si fuerit ueniens ad ipsum ex membro alio, sicut cerebro aut felle, aut hepate, aut splene, euacua illud quod peruenit, & rectifica membrum mandans materiam ad ipsum, & conforta stomachum, ut non recipiat illud, quod effunditur ad ipsum. Et quandoque est effusio eius in hora famis, apud morum uirtutis attrahiue stomachi, & quietem expulsive, quando recipit ex materijs illud, quod non tolerat famem, hora alia, & isti sunt illi, qui non tolerant famem, & quando superuenit ei syncope, quum ipsa adeat, oportet ut preueniatur effusio materierum cum comestione cibi, & sint cibi confortantes stomachum. Et quoadque contingit, quod materia non effunditur, nisi quum assint passionis animales, sicut ira uehemens, aut tristitia, aut animia, & non fedatur mordicatione accedens eis, nisi cum uomitu. Et illi quidem quæ descendit a cerebro cōferunt piper albu cōtritum cum aqua, & ablinthium, & aloes debilis iuuamenti in ipsa est. Sed hiera fortis fit ad illud propter illud, quod est in ipsa de medicinis fortis resolutionis, & absterisionis. Et iā preuenit a nobis, quod ex compositione difficilis curæ est, ut sit stomachus calidus, & caput frigidum, faciem necessarium illud, quod descendit ex capite, ut administrantur ea, quæ sunt sicut diaspipereon & diacymum, & illa quidem nocent sub frigiditate stomachi. Et eius cura, quæ ab hepate effunditur, indiget eis, quæ leniunt naturam, & euacuant humorem subtilem cholericum, sicut aqua calida cum myrobalanis, & scammonia, & quandoque declinat ipsum ab a [utroque] eorum si mul ^c [per intentionem ad] illud, quod mittas lenificans stomachum. Et oportet, ut præmittas lenificans in cibo, & facias sequi styptica secū dū quod disturi sumus in loco sibi proprio. Illa aut, quæ effunditur a plene, curatur cum eis, quæ dicemus in capitulo appetitus canini. Et quidem iā sciuisi, quod quandoque effunduntur ad os stomachi humores acuti, mordicatiui, & faciunt euenire syncope, & spasnum, & quandoque perducit eorum effusio ad destructionem pulvis, & quandoque sunt melancholici, & est tibi necessarium, ut confortes os stomachi, ne recipiat materias ^f [attrahat] ad ipsum cum emplastris, in quibus sunt stypticitas, & aromaticitas. Et frigida quidem in dispositione curationis caliditatis in febribus sunt ^g [alcasbij] & cydonia, & galia, & succus agrestis, & rami ^h [alhaunialic] & olea sicut oleum ros. Calida uero excis sunt habentia dispositionem contrariam prædictis, sicut myrrha, & crocus, & aloes, et mastix, & ablinthium, & olibanum, & zingiber et ipica, sed olea sunt sicut neridæ, & oleum de [lilia], & multoties quidem est causa aggregationis materiei in stomacho retentio effusio ad ipsum mundificantium ipsum non effusio, ut euacuum mundificantium quidem oportet, ut euacues illud, quod aggregatum est, et aperias partem cursum eius, et facias ipsum declinare a stomacho, ad ipsam, et neque educatur ex stomacho humor, nili

nisi ad partem declinationis ipsius in euacuatione. Si autem ambiguus sit educ naturam, qui sepius os, cum uomitu, & illuc qui est ei contrarius, cum solutione. Quod si humor est imbibitus, intrans, & non est nisi subtilis in essentia sua, tunc melius quo curatur, est aloes, & ablutum rectius est ad confortandum, & non ablutum ad purgandum. Nam quum abluatur, debilitatur eius euacuatio, & mundificatio ipsius, & hiera conuenientior est ambobus, propter illud, quod in ipsa est de speciebus rectificanti-
bus, & adiuuantibus, & prohibentibus a nocentibus, & proprie pura, non permixta cum melle. Commixta enim cum melle, quamuis sit plurima solutionis ex modis duobus, quoniam est confortatio est minor, quoniam mel frangit de fortitudine aliquid in confortando, & purgando, quæ ambo simul perquiruntur, & oportet quando bibitur, ut intentio sit post ipsam ambulare, & non oportet, ut alteret propter ipsam, regimen suum, & quandoque remouetur egritudo potione vna ex hiera. & si fuerit illic calidus appetitus, aut nausea, ponantur loco croci in hiera rosæ rubæ. Et quando inuenitur caliditas inflammata non admittitur hiera, quoniam ipsa quandoque addit in malicia complexionis, & proprie quando exstimatur, quod sit illic materia. †

† hiera est medicina magis conferens humoribus choleris in stomacho, & proprie cum decoctione absinthij. Descriptio hieræ ad hunc modum leuis. Recipe floris iquinæ, & xylobalsami, & assari, & cinnamomi, omniū in partibus, & aloes partes vi & quando non quæ difficultas æqualis, ponatur pondus omnis medicine pars i. & s. Et ex pilulis expertis iuuantibus in hoc, est vt sumatur aloes drac. j. & myrobalanorum citrinorum, & rosarum medietas drach. & conficiantur cum succo endiuæ, et de cydoniten solutiuum factum ex cydonijs, & zuccaro, & scammonæ, & quandoque sufficit vt in potu detur danic scammonæ in trimissi vna hora, donec bona fiat eorum comestio, & geleniabin solutiuum est maximi iuuamenti in hoc, & similiter fumisteræ, & pronorum, & tamarindorum, & syrupus rosaceus solutiuus, & proprie in æstate, & similiter aqua calici cum myrobalanis, & scammonæ pauca, aut aloes, si est voluntas, vt euacuet materiā cholericam. Medicamen Galbonum. Recipe absinthij romani drac. v. & rosæ rubearum sanarum drac. xx. decoquantur in lib. duab. aquæ, donec remaneat medietas li. deinde potetur sicut est, aut cum zuccaro pauco, & aloes quidem est confortans in euacuationibus stomachi, & scammonæ est nocua stomacho, & inimica ei. Non erit autem dare ipsam, nisi quum necessitas adhibeboromiam, quando illic est repletio, ut moueatur humor ad venas, & extremitates, & sint in humoribus qui sunt in stomacho, meatus in quibus expellantur, & iam quidem expertum est somere in potu hieram cum decoctione ab-

sinthij, quoniam est vltima, & expertum est cydoniten huiusmodi. Rec. cydoniorum assatorum in massa quantitatem trium vnc. & croci, & absinthij amborum an. m. [drac. ii.] & s. et olei arboris masticeis, et olei de cydonijs viii. n. [darkimie] conficiantur cum vino odorifero, et administrentur confortant. n. stomachum, qui est cum hoc modo, et prohibet ipsum recipere humores calidos. Et ex eis, quæ experta sunt etiam, est vt sumantur absinthij drach. x. cinnamomi drac. v. xylobalsami, spice, amborum an. drac. iij. foliorum rosæ recentium drac. iij. xyloaloes, masticeis amborum an. drac. j. coquantur in aqua multa, vsquequo redeat ad paruitatem, scilicet ad quantitatem libræ j. aut minus, et coletur, et infundatur in ipso aloes, cuius portio sit quantitas vnc. j. omni die, vsquequo appareat sanitas, et si humor est effusus, non adhærens ei, neque grossus, iuuatur vomitu facto aqua raphani, et oxymelle, et aqua mellis, et aqua hordei permixta cum oxymelle calido, et quæ procedunt cursu eorum ex eis, quæ faciunt uomere leuib. et quandoque sufficit aqua calida sola, aut cum oleo calido solo, aut cum oxymelle cum aqua calida sola. Et aqua quidem calida cum melle pauco lauat materiam, et quandoque expellit eam natura cum uomitu, et quandoque deducit eam ad inferiora. Et quandoque curatur huiusmodi materia cum solutione ventris etiam, cum eis quæ diximus, si ex uomitu non prouenit illud, quod queritur, aut est ad profundum stomachi magis decliuus. Et quando uolueris soluere uentrem cum hiera in huiusmodi materia, dabis in potu post balneum in die antecedente aquam hordei. Et quandoque est humor hic mordacius paucus, et est tunc administratio sauc hordei cum aqua granatorum auferens. [ipsum] pp exuccationem sanich, et exsiccationem eius, et quia confortat aqua granatorum os stomachi, quare non recipit ipsum. Si autem humor est grossus, tunc rectius est vt incidatur, et subtilietur cum potionibus incisuius, et subtiliatius. Et medicina quidem incisuiæ sūt, sicut oxymel, et p. [alegaui] et synapis, et capparitis, et oliuæ, et cum emplastris et subtiliatius, deinde educatur solutione ventris cum eis, quæ educunt hmōi. Quod si administratur vomitus, deinde ventris solutio, erit rectius, et si est inobediens, quin non eradicetur, tunc oportet vt facias vomere cum eis, quæ sunt fortiora, sicut decoctio nucis vomice, et sinapis, et piperis. Medicamen faciens vomere phlegma, [mucillago] carthami dissoluatur cum aqua aneti contriti, et proiciatur super ipsum oleū laurinum, et detur in potu infirmo, & mittatur in ore ipsius penna, et euomat cum ea, et quando mundificatur stomachus, tunc administrentur ea, quæ eguant complexionem, et calefaciant ipsum cum subtilitate, ut non generetur vice alia, et quando vis soluere ventrem in hmōi materia, dabis ei ad potandū vno die ante ipsam [post balneum] aqua ciceris, et oportet vt administres eis illud multoties, et balneatio in aquis theriacis, et de abulationes, et motus iuuat eos, et multoties est de consuetudine hominis, ut cōgregetur in stomacho ipsius phlegma plurimū, tūc ergo admini-

m B. anadarchamet. i. n. a. darkemet.

o B. nocuramentum eius.

p R. alchiumich, uel alchiamich. Alta lica. alchiumame-nich.

q S. medulla.

A. salicet. r — B.

A VIC. Y y 2 stentur

f B. Alia litera.
bl. ci.

e B. Alia litera.
comedenti.

u t a. descriptio
nis.

a B. sanbalumi

y a mundifica-
tionem.

z B. præter pol-
lus columbinus.
Alia litera. &
columbinorum

strentur porri cum [aceto] & synapi, quoniam
sanatur, propterea quod illa incidunt corpus hu-
moris, & propter solutionem accidentem [ha-
bent] ipsum. & si phlegma est acetosum, detur
in potu hiera cum oxymelle, & utatur medica-
mine diacalamenti. Et medicinarum quidem so-
lutiue rectificantes humores grossos, que sunt
huiusmodi, ^u + [] sunt pilule alesenia-
ti, & pilule aloeticæ magnæ, & pilule stomati-
cæ, & aloes in syrupo acetoso cum seminibus,
fortia habente semina, facto cum melle, & hie-
ra ad illud, qui grossus est. Recit. seminis apij.
par. vi. & extremitatū absinthij, anisi, seminis fœ-
niculi, omnium an. par. iij. piperis albi & assari,
amborum an. partem j. & mediam, costi, & ^x
[spicæ Inde,] keisim, omnium an. partes ij. ma-
sticis, croci, amborum an. partem j. aloes par-
tes viij. cōficiantur & fiat ex eis trochisci, & bi-
batur omni die troch. pōdere aurei j. quoniam
mundificat stomachum cum facilitate, & quā-
doq; necessariū est uti hieris magnis, & ex eis,
quæ conferunt propriè post [positionem] præ-
cedentem, sunt myrobalani kebuli conditi, &
syrupus de absinthio, & zingiber conditum. &
cibi convenientiores eis, sunt iura alkanabir,
& parnatum auium, ^z [& ius columbæ pullo-
rum.] Cornu enim pulorum columbinorum
sunt tarda digestionis, & longe morę in sto-
macho, & scias quod salane est exliccativa stoma-
chi, exliccativa superfluitatū omnium humi-
darum, & aqua ferri mineralis. aut in qua ex-
tinguitur ferrū minerale, aut in qua extinguitur
ferrum ignitum multoties, est iuuativa stoma-
chi humidioris, & oxymel quilliticum est ue-
hementis iuuamenti, & diacydoniten purum
est bonum materijs calidis & illud quod est cū
pipere, & zingibere, materijs grossis, frigidis, &
est eius descriptio. Recipe succi cydoniorum
aquo forum, parum ponticorū, partem j. mellis
ad in frigidatum, & zuccari ad calefactum, par-
tem j. & aceti boni fortis, scilicet aceti uini par-
tem mediam, præparetur super ignem lentum,
& reponatur. Quod si uoluntas adest, ut sit ma-
ioris fortitudinis, ad in frigidatum ponantur
in ipso zingiber, & piper, & ex eis, quæ con-
ferunt ad resoluendum materias grossas ex sto-
macho, est amplexari infantem, qui non pollui-
tur, sed est proximus ad hoc, sine uelamine, &
quandoque aggregantur in stomacho duo hu-
mores contrarii, & est ille, qui est imbibitus, ver-
bi gratia, ex subtili cholerico, & effusus in con-
cavitate ex grosso, oportet ergo, ut intentio sit
in eo, qui est maioris nocimenti, & quando
humor impediens est calidus, mordacitius, ex
quo accidunt syncopis, & spasmi, tūc rege ip-
sum cum eo, quod diximus in capitulo syncopis,
& prius, quo oportet, ut ei succurras, est
facere ipsum sorbere aquā tepidam. Nam quī
ipsi per eam euomunt humores suos, sedatur
illud quod habent, & si humor nocens effusus
est melancholicus, tunc conferunt ei decoctio
calamenti cum melle, & decoctio epithymi;
& calamenti campestris. Et ex eis, quæ ualent
ad hoc, est ut conficiantur alumen, & calcadis,
& as vltum cum melle, & ponantur super sto-
machum, & oportet ut ponatur super stoma-
chos eorū in horis prauitatis egritudinis pon-

gia infusa in aceto calido ualde. Quumque hu-
mor fuerit frigidus, & humidus, tunc sis cōten-
tus calefacientibus, resolutiuis, et non facias in-
gredi in eis ea, quæ exsiccant cum stypticitate,
quoniam error est maximus, siue sit cibus, siue
medicina, & quandoque materia impedit mul-
titudine sua, nō sua corruptione & in succur-
rendo nocimento, ad ministrantur medicinarum,
& cibi styptici absque spe malitiæ. Curationi
aut apostematum stomachi, singularia poste-
rius faciemus capitula, & similiter curationi
ventositatum, & inflati onis. In raritatis uerō
stomachi cura, ad ministrantur medicinarum calo-
facientes stypticæ, quas diximus, & proprie aro-
matica, in quib. est conuenientia cordi, & spiri-
tuali, & ad ministrantur electuaria aromatica, sty-
ptica, sicut de nuce muscata, & electuarius de
cardamomo, & similia, quæ sunt ex eis, quæ di-
cimus, & quæ diximus in curatione frigoris
stomachi, & humiditatis eius, & ^a oportet, ut
exsiccentur ieiui, & subilientur, & sumantur in
pluribus uicibus, & non grauabunt stomachū.
Et non impleatur uino subito. Neque bibat super ci-
tur post cibum, & potum. neque bibat super ci-
tum. Et sit illud, quod bibit nūq; forte, uetus,
ad aliquantulum declinans, ^b [stypticitatem,] Cura au-
& assumant ipsum paulatim paulatim cura au-
tem oppilationū euenientiū in meatibus propin-
quis stomachi, qui sunt ad ipsum, aut in ipso,
sicut meatus, qui sunt ex ipso ad plenem, aut ex
ipso ad hepar, est adhibere aperitiua sicut hie-
ram, & absinthium. Verum de curationibus, ob-
uolutionis, & percussione & casus super stoma-
chū, sunt trochisci dicti in antidotario in qui-
bus sunt Karabe, & melilorum Emplastrum de Sceni-
uarium ad hoc. Recipe pomorum de Sceni-
coctorum, dissolutorum in decoctione, contri-
torum ualde pondus 3. [i.] conficiantur cum
decima sui de ladano et ros. 3. viij. et aloes .xvi.
conficiantur omnia cum duobus succis, s. bu-
glossæ, et foliorum cupressi, et misceatur cum
oleum de lilio, et tepidetur, et ligetur super
stomachum diebus aliquibus.

ANNOTATIONES.

Habes de curatione uentriculi intemperiem cum ma-
teria hæc fere omnia ex Gal. 2. meth. 6. de in. san. item
que ex Paulo lib. i. Dubitare tamen licet, quum hiera pō-
sim a Gal. probetur, ubi intemperies cum materia uentri-
li affligat, qua nam ratione uentriculi humores expo-
get. Id certe quod in tota hiera compositione præpositum
aloe, quam hic exigui momenti esse testatur, cuius
educit. At uentriculus pituita præsertim scaturit, cuius
lacuna est, non bile, præsertimq; si fluxio a capite fuerit,
quo in casu hieram tamen ipsam commendat. Ad hæc re-
men. & si aloes bilem præsertim educit, non pituitam:
ipsa tamen etiam tenuem pituitam trahit tam affuso, cin-
sue, quod si seorsum forte non facit, facere tamen affuso
namomo, spicæ, & ceteris ijs potest, ex quib. hiera disfor-
tur, quæ et asarum purgatoria ui prædictum sit, ut dicitur
des li. i. et ceteri testantur. et cinnamomū ac cetera ut
nuante facultate maxime prædicta sint. quorū ui pituitas
etiā humores tenuiores redditos extrahere aloe potest. Cu-
de & Gal. de comp. med. per loc. hieram solum extrahit
redundante pituitoso humore. & 8. eiusdem, & si lili-
præsertim humoribus confert, omnibus tamen uicibus
conueni-

uentriculum humoribus expurgare docet. Sed ambiget
magis quid sit de hiera cum melle admixta, quam hoc
autem plurimum solutionis esse affirmat. Cuius tamen con-
trarium uis aduertimus, & ratio docet, neque quia aloes
nisi retineatur. Unde & si hieram simplicem ex melle, qua
etiam nunc utimur, drachmarum duarum uel trium pon-
dere exhibeas, nihil educes, quum eadem & minor etiam
mensura hiera specierum absque melle abunde faciat, Ca-
melle simulatur auctor noster Gal. 7. meth. ubi hieram ex
lana roborare docuit. Res ergo ita habet. Si eandem hiera
mensuram, & seorsum & cum melle exhibeas: non solum
non retundetur hiera uis ex melle, imò copiosius educet,
quod mel abstergenti facultate praeditum est. At quae no-
stra temperata paratur ex melle. imbecillior in soluendo
est, quod impari mensura exhibetur. & mellis copia nimio
intervallo hiera mensuram exsuperat. Unum adhuc scribit
quod ambiguum uidetur, quum ait [Et quando uolueris
soluere acutem cum hiera & c.] nempe ante hiera exhi-
bitionem, ubi in uentris cauitate vitiosa materia sit, neque
viscida, neque crassa, balneas proponit. At balneas Gal. 5.
de tunc, sania. & alibi, tunc non esse ait praesidium, nisi
de tunc euacuato corpore. Adde quod, quum balneum (si
modo quidpiam ab eo expectandum praesidium est) in hoc
casu id solum agat, quod attenuat, dissolvitque, si materia
in uentriculo contenta neque uisida, neque crassa est, ut
ait auctor, certe balneum frustra ut in usum ueniat, neces-
se est. Sanè paulo diffidit uidetur huius loci explicatio,
cerumque est, nisi attenuationis gratia ante pharmacum
balneas non esse opportunas. At propter materis praeparationem,
ut rectè obtemperat uacuacioni, paranda et uis sunt, ut Gale-
nus 2. aphor. praeparant uerò ex perquam commodè balneo
crudi humores affluunt, non in corporis am-
plius etiam molire possit, id quod maximi ad euacuaciones
fueras commodi est.

De cura eius, qui leditur fortitudine sensus sui
stomachi.

Cap. 34.

Quam superfluit illud, non est excusatio,
quin ad ministrantur narcotica cum fa-
grosant sanguinem, sicut illi, qui sunt de fru-
mento cocto cum multa aqua, & carnes uacci
neque quo sit necessarium uti narcoticis. Et
si illud, quod nocet, fuerit calidum, tunc opor-
tebit, ut partes stomachi mundificentur cum
hiera multoties, & ut non tardetur cibis eius,
ut oportet in huiusmodi, ut cibentur in prin-
cipio famis ipsorum, pane cum robur fructuum
aut infuso in aqua frigida & aqua ros. & quan-
doque infunditur in uino misso intrigidato;
illud enim confortat os stomachi etiam. Et si
illud, quod ledit, fuerit frigidum, tunc pluri-
us, quod eis accidet, non accidet nisi tremor
& palmas, quare oportebit, ut eorum stoma-
chi confortentur cum uino styptico, & cum me-
dicinis aromaticis stypticis, subleuatiuis, & euacu-
etur humor, qui est in eis.

ANNOTATIONES.

Sentiendi praesentia uirtus corporis est, non uirtum:
neque tamen nonnullam affectus praeter naturam rationem
habet, ut de colore capitis alibi dictum est. Uentriculum
quod uentrum copia effluit, & insigni sentiendi uis super-

natura est praeditus, adeo exacte aliquando sentit, ut a quo
uis nisi temperatissimo cibo offendatur. Gal. 7. meth. magni
faciendum cum esse scopum affirmat, qui ex sentiendi acu-
tie sumitur, uirum gratia, quae maxime dissoluntur, pro-
ptereaque in his neque confertim, neque semel uacuantibus
auxilijs medendum esse ait, sed tunc & in tempore. Iure
ergo Auicenna in uentriculo, qui ob exactiorem sensum a mini-
ma quavis intemperata re leditur, ea proponit, quae stupi-
diorem sensum reddunt. iure uerò & haec leuia proponit,
quod uentriculum, qui frigida substantia constat, ualidior-
ibus stupefacientibus ad extremum discrimen duci faci-
le est.

De regimine eius, cuius stomachus paruus est.

Cap.

35.

Oportet, ut sit cibus eius ex eis, quae sunt in
pauca quantitate, multi nutrimenti.

a† [

b† & sint ex rebus conuenientibus stomacho.]
Cibi autem magis conuenientes ei, sunt illi, in
quibus sunt stypticitas, & amaritudo sine acui-
tate, & mordicatione. Et sani quidem iuuantur
in confortatione suorum stomachorum cum
stypticis. In febrilibus uerò non oportet, ut
superfluat in hoc c† [] cum eis, in quibus
est stypticitas uel uemens, quoniam illud exsic-
cat ora stomachorum suorum exsiccatione no-
cua, quare oportet ut in eis cum facilitate ad-
ministrantur, [quoniam] necessaria sunt. Et
ex cibis quidem conuenientibus stomacho, iu-
uantibus ad debilitatem ipsius, secundum quod
testatur Gal. sunt pelles intrinsecè uentrum gal-
linarum, & dimissio coitus confert eius in co-
fortando stomachum ualde. Et ex regimine co-
uenienti pluribus stomachis, est uti uomitu in
mensibus, ita ut non congregetur in stoma-
cho humor phlegmaticus. Et facilius uomitus
est ille, qui fit cum raphano, & piscibus come-
stis, expectando donec sit sitis ualde, & biben-
do post ipsam syrupum acetosum mellinum,
aut zuccarinum cum aqua calida, & euomen-
do. Et non oportet, ut supra illud addatur, quo-
niam confuescet natura eiecerit superfluitates
ad stomachum, & scias quod uomitus facilis
leuis sine labore, & non frequens, in hora ne-
cessitatis est maximi iuuamenti. Et ex regimine
conueniente pluribus stomachis est, ut sint co-
tenti cibo una uice praeter quod repleantur in
illa uice. De solutiis uerò, conuenientiora eis
sunt aloes, & absinthij herba, non succus eius,
quoniam succus separatus est a stypticitate re-
tenta in herba, & quandoque iuuatur stomachus
ex acceptione [passularum] in secunda men-
sa, propter illud, quod in eis est de abstersione
aquali, & ipsae quidem sunt ex eis, quae sedant
mordicationem paruam, quae accidet stoma-
cho, sua abstersione. Magna uerò mordicatio
indiget fortiori illis. Et grana myrti conferunt
stomacho, & capparis praeparata etiam, & ex o-
leribus, lactuca stomacho, qui ad caliditatem
est declinatus. Et similiter fumus terrae, & apium est
communis iuuamenti, & similiter menta, & enu-
la condita cum aceto, & ex eis, quae conueniunt sto-
macho sua proprietate, & conferunt merietiam
est lapis, qui dicitur [corallus], quum suspendi
AVIC. Y y 3 tur,

cap. 13.

a† B. aut cibis
exhibetur uici-
bus trib. aut qua-
tuor ut suppleat
loco eius, qd ex-
hibetur uici-
bus i stomacho
temperato.
b B. capitulum
de rebus conue-
nientibus sto-
macho.
c† e. & i.
d B. quando.

e B. uenarū sicca-
rum dulcium.

† galz.
† B. iaspis.

tur, ita ut approximet stomacho, aut ^b sumitur ex co suspensorium. Qualiter ergo cum ingreditur in coëctionibus, aut bibitur ex co me dietas drachj.

ANNOTATIONES.

Docet qui cibi ventriculo apti sint. In uniuersumque commendat astringentes, & amaros, mordicationis & acrimonia expertes. At si rem diligenter perpendas, omnibus talibus uentriculi temperiebus astringentia non conueniunt. 10
ladiantur enim quibus humida intemperies cum frigida-
te est, astringentibus, praesertim si frigida haec sint (ut sepe astringentia sunt) quod Gal. 8. de comp. med. per loca. mi-
nua etiam si frigida & sicca intemperies vel frigida & 20
crassa in uentriculo materia est, astringentia uidentur conuenire. Resse tamen quasi communis ueluti in dictio haec proponitur, quod ut Gal. ait loco iam citato, plurima hominibus intemperies ex redundantia humorum magis quam ex inopia sunt, propterea resistentia plerisque magis inuuant, & resistentia iniqua, uel astringentia, uel discutientia. praesertim uero astringentia, quod haec una particulam cui adhaerent, contrahunt in se ipsam, eam ualidorem reddunt. Abstinere uero auctor noster in febricitantibus. 30
Abstinere uero auctor noster in febricitantibus. 30
excellentem astringant, ob exsiccationem quam ueretur, ne in os uentriculi inducatur. Adde propter obstructionis metum, quia astringentibus alimentis fieri solet. At neq; hoc perpetuum est, quando si forte in febricitante uentriculus ex superfluo humore laxus fuerit, id quod saepe euenit, astringentibus uti praestat, sicut habita febris ratione aliud indicetur. Subdit praeterea ex Gal. testimonio tunica uentris gallinarum internam prodesse uentriculo. Ceterum, & si id de gallorum tunica testatur ex aliorum sententia. Dioscor. lib. 2. de gallinarum tamen tunica succedere Gal. negat 11. de simpl. med. fac. ubi de uentre agit. Subiungit & de vomitu multa, pro quare pete Hipp. lib. de salub. diet. lege & qua lib. 1. fen. 1. dicta sunt. Laudat praeterea cibi semel in die assumptionem, de qua re Hippoc. eodem lib. de salub. 40
dieta. At in insitutuenda haec illud quoque animaduertendum est, quod Hipp. 2. de dicta admonet, semel in die cibum capere, attenuat, & siccat, & alium sinit, propterea quod per anima caliditatem humiditas ex uentre, & carne consumitur.

De rebus, quarum usu nocetur stomacho, & intestina.
Cap. 36.

^a S. aliochme. **S**Cias, quod plures aegritudines in stomacho sequuntur ^a [satietaem nauscatiam.] Aliena ergo eam, & aliena causam eius ex cibis in quantitate eorum, & qualitate eorum, & qui sunt inconsumti, & ex aeribus, & ex aquis prohibentibus digestionem bonam. Et ex rebus magis inimicis stomacho est repletio, & propter illud non augetur corpus gulosi, quoniam cib. non digeritur, quare non ^b [crescit] ex eo corpus. Ille autem, qui a cibo abstinet, dum in ipso remanet adhuc aliquid appetitus, augetur, quoniam stomachus eius bene digerit cibum. Et scias, quod cib. qui est inconueniens stomacho in seipso, non causa aggregationis suae cum alio, aut est inconueniens ei propter suam quantitatem, aut propter qualitatem sui, & unaquaeque earum si est ad leuitatem declinior, natat, & requirit expulsionem cum vomitu, & si ad grauitatem residet, requirit expelli fluxu ventris. Et quandoque accidit ut nater pars eius, & residet pars

cuius propter suam diuersitatem in leuitate, & grauedine, & diuersitate motuum uetostitatum euenietum in ipso, & requirit vomitum, & solutionem ventris simul. Et scias, quod prohibitio fecis, & ventositatis, est maximi nocumetio. Quandoque enim ascendit propter illud fax ex reuolutione ad reuolutionem ad superiora, donec redit ad stomachum, & impedit nocumetio maximo, & mouentur ^c [ex eo ea, quae sunt] sicut ileos, & accidunt conturbatio, & calidus appetitus, & ventositas etiam quandoque ascendit ad stomachum, & eleuatur uapor ipsius ad cerebrum, & nocet uehementer, & corrumpit illud, quod in stomacho est. Et scias quod omne, quod stypticitatem non habet, ex succis proprie, & ex alijs, communiter est malum stomacho. Et omnia olea mollificant stomachum, & quod ex eis est magis conueniens & magis sanum, est oleum de oliuis, & oleum de nucibus, & oleum de phisticis. Et ex medicinis, & cibis stomacho magis nociuis secundum plurimum, sunt grana pini & selk, & a [albedarugi], & napi non dissoluti in decoctione, & acetosa & attriptices, & [alij] nisi cum aceto, & almuri, & oleo. Et ex istis sunt foenugraecum, & silamum, quoniam ambo debilitant stomachum, & lac est nocuum stomacho, & similiter medulla, & cerebella, & ex [potibus, qui est grossus nonus], & ex medicinis grana iuniperi, & grana [alsag] & scias quod omnes medicinae solutivae, & omnia, quae ab hominationem faciunt, sunt mala stomacho, & coitus est ex rebus magis nociuis stomacho, & dimidio eius est ex rebus magis conferentibus ei, & uomitus laboriosus quamuis si uiuatius ex parte purgationis, nocet tamen plurimum cum debilitatione.

ANNOTATIONES.

Et satietas, & fames, & quicquid naturae modum ex-
cesserit, malum, ait Hipp. 1. aph. Vera uero harum uel fa-
tietas, uel inedia magis sit sanitati molesta, facile pronun-
ciatur non est Hipp. 6. de uulg. morb. sect. 4. summum esse ad
ait sanitatis studium non satuari cibis, & impigrem esse
labores, ex quo, multi inedia satietati praesentant. At
quum idem Hipp. 1. aph. uisum in sanis & egri periculo
sum esse statui, qui tenuis exquiriturque admodum quod ad uen-
triculi ipsius sanitatem facit, qui & si ubi multa ex cibis
absoluta praesentant inedia uidetur. praesertim quod ad uen-
triculi ipsius sanitatem facit, qui & si ubi multa ex cibis
alimenta, non recte concouit, ipse tamen nutritum, & cibum
multitudini assuescit, ut si postmodum, per breue tem-
poris spatium a cibi multitudine abstineas, ad sanitatem
reducatur, id, quod ubi ex inedia conturbat, sperare se non
licet, quod etiam in causa fuit, ut Gal. 7. meth. si citius
longius tempus postulare dixerit quam humiditatem, ut
insanabilis euadat, si prorsus consummata est, hoc loco me-
plo qui senio confecti iam sunt. Unum autem uentriculo esse
quod est ambiguum, nempe nucleos pineos Ceterum, No-
aduersos. At Diosc. lib. 1. conferre scribit. Ceterum, No-
clei pinus ut idem Auic. 2. lib. Can. & Gal. 2. de alim. fac.
difficilis coctionis sunt, quia tamen si, ut idem ait, aqua calida
da abluantur, exiuntur. tunc uero, praesertim adiesse licet eis
ro uentriculo utiles sunt. Adde & quod fortasse licet eis
neas nunc es intelligis, quae rariuida sunt. Itemque tamen
etsi calefacto uentriculo obesse possunt, frigefactum tamen
adiuuare non mediocriter possunt, dum sui acrimonia cal-
faciunt.

TRA.

TRACTATUS II.

H V I V S F E N.

De regimine doloris Stomachi, & debilitate eius, & dispositione appetitus eius. Cap. I.

frū quoddam simile vesicæ, d † [] tunc pa d † B. asperæ.
 tiens cum moritur in xxvij. dieb. & ex signis il-
 lius est, q̄ ipse appetit res dulces. Et si habet do-
 lorem ventris, & apparet in supercilio eius ue-
 fligium, & bothor niger, similis fabæ, deinde fit
 ulcus, † [] tunc ipse moritur,
 & huic quidem accidunt subeth, & multitudo
 somni † [] propter frigus suæ agritudinis.

ANNOTATIONES.

Doloris in uentriculo causa sunt, quæ in cæteris partib.
dolorum creantur. & interperies cum materia & sine mate-
ria, & solutio cõrui seu ab interna causa, ab humoribus,
vapouribus, sua uel quantitate uel qualitate molestis, seu
extrinsecus; ob ingessam rem quampiam erodentem, uel
ob percussione, casum, & alia id genus, sine per essentia,
sine per consensum conuulsarum partium. Primum hic no-
tat, de quo ambigere quis possit, quum ait. [Et quandoque
prouenit ex potu aqua frigida, dolor in stomacho æstuosus
&c.] Quomodo ex frigida aqua æstuosus, & calidus asse-
ctus oriri potest? Sed mirum non est ex frigida aqua calidi
assectum procedere. Aqua, ait Hipp. 3. de rat. uis. in ac. bi-
liosa biliosa est, nempe, quum sua frigiditate incalescat, &
obstruat. ex obstruptione uero diutius continetur, contenta
que uritur, in biliosum humorem conuertitur, qua ratio-
ne calidus æstuosus dolor potest procedere. Vide Galen. 8. de
comp. med. per loca.

De signis.

Cap. 2.

Signa cōplexionum purarum sunt signa prædicta, & signa cōplexionum, quæ sunt cum materijs, sunt signa prædicta etiam. Et mordicatio quidem cum inflammatione, ^a [est significatio materiæ calidæ, propter qualitatem acutam, aut salinam. Si autem mordicatio est non stabilis, imò renouatur, significat effusionē materiæ cholericæ ex hepate. Et quandoq; facit incurrere mordicatio stomachi febrē ephemerā. Et mordicatio stabilis quandoq; facit incurrere febrē tertianam inseparabilem, & dolorem in latere dextro, & significat communitatē pancreatici uelantis hepar. Et quando sedatur febris & remanet mordicatio, tunc illud est propter effusionē materiæ ex supfluitatib; hepatis, aut malitiam cōplexionis calidæ, aut humorē b [ui scosum] in stomacho. Et abique inflammatione significat materiam acetosam. Et signum eius, quod est ex summa illius, in quo est doloris euentus post horas super cibum, causā melancholiam, est ut accidat vomitus aceti acetosi, & sedatur eo dolor, & ut splen situlatus, & digestio mala. Et signum eius, qui est ex illo causā cholera, est ut non accidat uomitus aceti, imò si fuerit, erit cholericus, & ut non sit digestio diminuta, & sint signa cholera manifestā, & hepar calidum, in inflammationem, & signa eius qui est ex uentositate, sunt eructatio, & c [rugitus], et extensio in hypo chondrijs.

ANNOTATIONES.

Mordaces humores tum frigidi, tum calidi sunt. qui calidi, ipsem præter mordacitatem etiam calorem præ se ferunt, ita & frigidi præter mordicationem, coniunctâ frigiditatem.

mit rem modicā: aut accidit ei febris pro qua-
libet causa, & apparent in eo accidentia melā-
cholia mirachie. Et scias, quod debilitas stoma-
chi, fortasse est causa omnium ægitudinū cor-
poris, & hæc quidem debilitas quandoque est
in superioribus stomachi, & quandoque est in
inferioribus eius, & quandoque est in utrisque
ipsius. Quumque est in superioribus stomachi,
est nocumētum eius, quod comeditur in prin-
cipio, quum comeditur, quamdiu est in parti-
bus superioribus stomachi, & si est in inferiori-
bus stomachi, est nocumētum, quum requie-
scit cibis, & apparet eius uestigium in egestio-
ne. Et causa quidem debilitatis stomachi, sunt
ægitudines venientes in eo prædictæ, & nau-
sectiua facietas continua, & quandoque tacit
e plurimus vsus uomitus. Et experimentato-
res quidem in cura contenti sunt exsiccatio-
ne, & desiccatione secundum quod innumus
ad illud in capitulo, succurrendi complexioni
frigide, & humide, quæ accidit stomacho. Sed
verius est, quod debilitas stomachi sequitur
omnem malitiam complexionis, quare oportet
ut cognoscatur complexio, deinde oppona-
tur cum cura, & quandoque est debilitas pro-
pter siccitatem stomachi: si ergo curetur cura
prædicta, qua contenti sunt experimentatores:
erit causa mortis: & quandoque est sanitas eius
importando ipsum aqua frigida, aut potatio-
nem, & administratio fructuum frigidorum.
& quandoque uehementia debilitatis stoma-
chi curatur cum calefacientibus, & dominatur
ei sitis, [sed obuiatur ei cum eis, quæ sunt sicut]
aqua frigida, & sanatur illico. & quandoque
expellitur [statim propter repletionem aquæ
illud, quod est illic ex humore nocuo], & egre-
ditur cum solutione ventris, & euadit ager cum
eum, & solutio ventris est ex eis, quæ debilitant
stomachum, & sit cum ea soda, & scias, quod fortitudo
stomachi fixa, est cum fortitudine omnium vir-
tutum, & quæcunque ergo earum debilitetur,
debilitatur stomachum. Verum homines iam cō-
fuerunt, ut dicant illud secundum digestiua.
& vnaqueque ipsarum uirtutum debilitatur
propter omnem malitiam complexionis. Ve-
rum attractiua debilitatur frigore, & humidita-
te secundum plurimum: quapropter, oportet
ut conseruetur cum medicinis calidis & siccis,
nisi sit debilitas eius propter causam aliam, et
retentiuia oportet, ut conseruetur secundum
plurimum cum siccitate cum declinatione ad
frigiditatem, & expulsiua cum humiditate &
frigiditate. [per sicci-
tatem cum caliditate.] It scias, quod deterior
debilitas stomachi est illa, quæ contingit in ra-
tione texture villorum eius, & significat
illud hoc, quod non inuenitur illic signum ma-
litiæ complexionis. neque apostema, neque cō-
stipulatio ciborum illic. scias ergo, quod
stomachus iam atteritur. Et nocumētum qui-
dem ingreditur super uirtutem retentiuam,
ut non inuoluatur stomachus super cibum om-
nem, aut mala inuolutione ipsum comprehen-
dat. Tremula, aut cum tremore cordis, aut spā-
simo. Ex ea igitur est illud, quod sētur ager ma-
nifesto sensu, sicut spasmus, & tremor cordis:

tremorem verò quādoque non manifestē per-
cipit, uerum significatur illud cum eo, quod sen-
titur de labore stomachi, & desiderio eius de-
ponendi cibum a se, præter quod sunt uocātes
ad illud rugitus, & extensio, & inflatio. Quod si
superfluat [horripilatio], fit tremor magnus,
& sentitur ex eo, sicut sentitur ex tremore reli-
quorum membrorum, & ingreditur super at-
tractiuam, ut non attrahat omnino, & quidam
nominant hoc mollificationem stomachi; aut
attrahit cum [pena], sicut fit in initio ægritu-
dinis, quæ nominatur mollificatio stomachi.
Aut est eius attractio varia, quasi sit spasmosa,
aut tremula, & debilitas quide[m] uirtutis altera-
tiue perducit ad hydropisum carneam. & scias,
quod quando stomachus taliter debilitatur,
quod cibum mutare non potest omnino abs-
que causa, excepta debilitate stomachi [†]

i. tremor.

k. pigritia.

[†] est causa quam [disting-
guunt] experimentatores intendētes succurre-
re ei, ita ut nē percipiant. [†]

[†] & similiter iuuant cum regimine electo apud eos
secundum plurimum. Et oportet ut emplastra,
& vnguenta prædicta, quando [†] volunt ex eis
confortationem stomachi, calefiant uehemē-
ter: tepida nanque secundum eos mollificant
os stomachi. Et Gal. quidē vsus fuit in hoc capi-
tulo cerato scdm hunc modum. Recipe cere,
aur. viij. olei de neriden unc. j. & misceatur cum
utrisque, si stomachus fuerit uehemētis debili-
tatis, ita ut nō retineat cibum, & aloes, & masti-
cis amborum an. aur. j. & s. aut aur. j. & succi
agrestis aur. j. & ponatur super stomachum, &
Gal. etiam affirmauit, quod ægitudines stoma-
chi, cum quibus non est caliditas uehemēs, aut
siccitas uehemens, sanantur cum diacydonite
secundum hunc modum. Recipe succi cydo-
niorum lib. ij. & aceti fortis lib. j. & mellis quā-
tum sufficit: decoquatur donec fiat in essentia
mellis, & puluerizetur super illud zingiberis
vnc. j. & tertia aut ij. vnc. & administrentur. Me-
dicamen aliud proximū illi. Recipe cydonio-
rum [acetosorum] lib. iij. & mellis lib. iij. per-
miscantur ambo, & projiciantur super ea pi-
peris iij. vnc. & seminis apij montani vnc. j. &
ex eis, quæ conferūt stomacho debili, est admi-
nistratio vociferationum, & omnium quæ mo-
uent siphac. Et ex medicinis bonis stomacho
debili, mollificato, est tryphera, & medicamē p-
sarum, & eius modus est, ut sumantur myroba-
lanorum nigrorum assatorū cum butyro vac-
cino drach. x. & nasturtij assati drach. v. et am-
meos, et origani perfici amborum an. drac. iij.
scorie ferri drac. x. dosis eius sit drac. ij. cum vi-
no forti. Descriptio emplastri boni ad debilita-
tem stomachi cum duritie sua. Recipe cassie li-
gneæ medietatem drac. j. lilij, carmet. viij. floris
squinantii carmet. vi. iustiperi carmet. xviij. bdell-
ij. carmet. xxxij. [†]

[†] B. perducitur
res ad lubrica-
tem inextimo-
rum, sed secun-
dum plurimum
in debilitate sto-
machi.
m. B. intendunt
n. t. n. illam.
o. B. Alia litera.
quum ut ea ap-
plicare ori sto-
machi.

p. s. assatorum.

q. B. cere unc.
xvj. termētum
unc. iij. rale ab
lure lib. i. s. amo-
ni xviij. darcha
mi ammoniaci
carmet. xxxij.

r. — B.

[†] B. arum uel af-
sum Alia litera
mischichum...
euphorbii. unc.
vii.
t. B. & Syrupus
granorum myr-
thi est ualde in-
uatiuus.

[†] spice [celticæ] vnc.
vj. aut [gūmē rutę syluestris] unc. j. aloes vnc.
j. olei baltia vnc. ij. cinnami grossi vnc. j. & [†] po-
tare grana myrti est ualde inuatiuum [eis. et in-
menta est inuamentum manifestum, et supe-
riora febriculi sunt ex eis, quæ conferūt in em-
plastris stomachi frigidi, & calidi, et pix est ex empla-

corporis, & paucitatem resolutionis, & [administrationis] naturam in rectificando humorem malum, sicut fit in febribus; in quibus toleratur dimissio cibi tempore extenso: quoniam natura non fugit ex uenis, neque uenae ex stomacho, propterea quia natura laborat ad expellendum, & refugit ab attractione, & sicut ab sti neret urfus, & citius, & plurima animalia a cibo in hyeme tempore extenso, quoniam occurrat natura in rectificando illud, quod est in corporibus eorum ex humoribus crudis, & digrendo ipsum, & administrando ipsum loco cibi, est ut suppleat locum eius, quod resoluatur. Quum ergo non est resolutio, aut [est resolutio parua] non est necessarius cibus extrinsecus. Et quandoque est causa in ea, quod uenis & in carne, & lacertis, & reliquis membris quadoque accidit tantum debilitas, ut non fugat & non peruenit suctio secundum semitam [ex pulsionis] ad os stomachi, quare non [sufficiens] accipiat stomachus cibum sicut quum accidit ei [ab inuentia a restauratione] eius, & resoluatur. ¹⁰ [

quare non [peruenit] suctio uenarum ad os stomachi, Et quandoque fit propter abscissionem melancholiam effusa secundum assiduam nem exspiente ad os stomachi, quare non motus spiritum ad appetendum, & non expellit aliquid ab ipso mundificatio. Quumque remanet supra superficiem stomachi res extranea, & mouens ad expellendum, non sicut appetens ipsam mouens ad attrahendum. Et quandoque est causa eius destructio uirtutis sensibilis in os stomachi, quare non sentit suctionem uenarum ex ipso, quis fugat. Et quandoque est illud causa proprietatis stomachi, & quandoque est cum communitate cerebri, & quandoque cum communitate nerui sexti solum, & quandoque fit causa eius debilitas hepatis, quare debilitatur uirtus appetitiua, imò quandoque fit causa eius corporis uirtutis appetitiua, & attractiua totius animi, & hoc est malum, & difficilis cura, & perducit illud ad hoc, ut [cognoscat cibos] & appetat ex eis aliquid, & [ponantur] ante ipsum, refugiat ab eis; Et deterius hoc est, ut nihil appetat, & non debilitatur uirtus appetitiua post euacuationem tantum, imò apud omnem malitiam complexionis superflua. Et quandoque causa eius est vermes, quando nocent interdum stomachum, nisi ascendendo ad ipsum. Et quandoque est causa eius melancholia mul talens stomachum, mouens eum ad vomendum, & ad expellendum, non ad comedendum, & attrahendum. Et quandoque accidit destructionem mensurorum in principio pragnationis. Verum illud, quod plurimum accidit eis, est corruptio digestionis: & quandoque est causa eius, ita ut resoluatur uirtutem sua caliditate a resolutionem: & [uehementem faciat cali

ditatem] stomachi similiter, qui consuetus est bibere uinum, & dimittit illud. Et quandoque alteratur dispositio appetitus, & debilitatur propter malitiam dispositionis somni. Et quandoque fit casus appetitus propter paruicatem sanguinis, quam sequitur debilitas uirtutum, sicut accidit conualescentibus cum [conualescentia]. Hic nanque appetitus redit cum uiuificatione, & reditione sanguinis paulatim. Et [exercitium] etiam abscindit appetitum cibi. Et potus aquae plurimae. Et quandoque est causa eius tristitia, & timor, & ira, & quae sunt similia his. & quandoque est appetitus prostratus, & quando incipit homo comedere, excitatur, & causa in hoc est, aut quia cibus excitat uirtutem attractiuam, aut quia qualitas inuenta in ipso actu, alterat complexionem destruentem appetitum: sicut si sit complexio illa calida, & ingrediatur cibus, qui sit frigidus actu cum comparatione ad illam complexionem, & sedatur. & similiter quandoque bibitur in ieiunio aqua frigida, & excitat appetitum. & febricitanti quidem redit appetitus eius cum receptione panis infusi in aqua frigida. & quando accidit ebrietas ex uino ebibito super humorem [co] motiuum, excitat appetitum ad [sorbendum]. & similiter si est ille destructor appetitus frigiditas, & ingrediatur cibus calidus actu, aut [aggregatur] ex eo actu. & casus quidem appetitus in agnitionibus chronicis est significatio ualde mala. & scias, quod causae destructionis appetitus sunt ipsae eadem causae debilitatis appetitus, quum sunt minores & debiliores.

z B. cū euacuacione.

u n. Alia licera. dimissio excreti.

x n. for form. y n. subagios.

z B. pars sen alii quid. Alia licera. calidum.

ANNOTATIONES.

Inappetentia laesa est uentriculi actio, uel imminuta uel ablata. Aboletur ut ait Gal. de sympt. cau. quum nihil omnino appetit uel cibi uel potus. cibi inappetentiam fieri ibidem ait Gal. uel sensu suctionis amisso, uel suctu non facto corpore non euacuato, uel uentriculi partibus affectis, solidis quidem a calore laxando resolutis & ad tractum imbecillioribus redditus: humidis uero ad eadem caliditate susus, & amplius extensis. Potus uero inappetentia fit, uel quod corpus propter excessum humoris uel frigoris, potione omnino non indiget. uel quod uentriculus offensam ex frigidi & humidi desiderio in se non sentit. Diminuti uero appetitus causa eadem sunt, quae & abolita, sed leniores, atque quum haec Gal. loco citato scribat. susus auctor noster prosequitur. Licet autem, ut in uniuersum inappetentiae cuiusque causas horum alterum ponas, uel uarietate in uentriculo copiam, siue ea nutrire apta sit, siue inepta: uel sensus uentriculi offensam ex morbo, a quo appetendi uis uel obtunditur, uel omnino aboletur. Morbus uero hic uel intemperies, uel mala compositio, uel solutio est continua, non autem sola intemperies, ut uideo multos uelle. Et si enim non negarim, quia appetentia actio est: propterea; Galeni sententia ad simplices particulas pertinet, non ad compositas, ex intemperiebus praesertim, eandem sequi, requiritur tamen ad simplicium omnium partium actionem etiam compositarum sanitas: nempe, quod, sicuti ut fiant actiones ex Gal. sententia ex simplicibus, promerit, ita, ut recte fiant & tuto, composita adiunant. Quum uero intemperies uel imminuens uel destruens appetentiam caliditas praecipue sit, ut & Gal. loco citato. idem tamen etiam ex frigiditate nimia pati uentriculus solet, ut hic Anic. ait ex Gal. 2. aph. Et sicuti e conuerso a frigiditate, ut hic idem

Cap. 7.

- Com. 20. idem. Anic. scribit ex Gal. loco iam citato, & per frigiditas anni constitutiones, ut Arist. 8. probl. sect. appetentia uel etiam nimia excitaret, ita & eadem a calore moderato augeretur, & dissipantur alimenta, quamuis immoderatis, ut ex Gal. de caus. sympt. iam di. etiam, dum & solidas ventriculi partes assoluit, & imbe, illiores ad tractum reddit, & humiditas fundit, extēditque eandem appetentia, uti redamur, ut deservat, ut in febribus. At uero hanc, quae di. imbe, actio non affecto solum uentriculo laeditur, sed & sine quoque superioribus uentris, qui a cerebro sensum uentriculo deferant, assensu, quare & in grauedinibus inappetentia fieri solet. Neque item ex manifestis dumtaxat qualitatibus offenditur appetentia, sed etiam ex abditis, ueluti in pestilentibus morbis, in quibus statim cibi fastidium aduenit. Et quamuis, ut author hic notat, ubi alui fluxio superfluit, uehemens nouumquā appetentia fiat, testatur tamen Gal. 8. meth. alui fluxu ex cruditate appetentiam deici. ob id fortasse, quod ut idem 6. aph. scribit, coram pars, quae exornatur per aluum, ad uentriculum regurgitat, uel etiam quod longa fluxione uentriculi oris temperamentum euersum est, unde neque totius corporis neque etiam sui ipsius indigentiam sentit. Quamuis etiā ex suppressa arte uilis ad uentriculum effusione fieri assermat, quum ait: Et quandoque fit propter effusionem melancholiam &c. Idem tamen ex effusione humoris redamantia sequi potest, ut Gal. 6. de loc. aff. scriptum reliquit. Vnde pro illi fastidio, Iulianum lib. 7.
- cap. 5. 10
- cap. 3.
- cap. 1.
- cap. 7.

De signis.

Cap. 8.

a. commotio ad appetitum.

b. n. quae citilla uerine uel com mouerint os stomachi & expulserunt tunc. Alia hinc. & sic commotio stomachi eius, & expulso. c. B. imaginatio mala. d. linguae.

e. — B.

Signa eius, quae est propter complexionem, sunt ea, quae scripsi. Et signa eius, quae fit propter paruitatem resolutionis, sunt ipsitudo curis, & regimine delitiosum de his, quorum praeterit rememoratio, & multitudo egestionis, & [conualescentia appetitus] pauca post exercitium & euacuationem. Et signa eius, quae fit ex debilitate oris stomachi, sunt ea, quae diximus in capitulo debilitatis, & ex eis sunt euacuationes plurimae & signum eius, cuius causa est aer, est illud, quod scitur de dispositione egri in eis, quae sunt praeterita. Nam obuiauit acri uementis frigoris, aut uehementis caloris. Et signa eius, quae est ex ulceribus, sunt dolor dictus in capitulo ulcerum, & quod egreditur aliquid ex eis in egestionem, & mollificatio naturae & paucitas moris cibi in stomacho, & mordicatio eius, quod habet qualitatem acetosam, aut acutam, aut amaram, & signum eius, quae accidit praegnantibus, est praegnatio, & signa humoris putridi, sunt nausea, & subuersio animae & foetor oris in quibusdam horis, & egestio mala & signum eius, quae fit ex ascensione melancholiae effusa ex splene ad stomachum, est quod quando iste homo iunxit acetosam, & commouent stomachum eius, & expellit, [redit ad appetitum] ac si ipsa faciant operationem caute abiciat, si non esset acicilla, & faciat credere hanc significationem magnitudo splenis propter retentionem eius, quod oportet ut effundatur. Et signa eius, quae fit ex melancholia plurima effusa ledente stomachum, est uomitus melancholiae & sapor acetosus, & [inquietudo], & alteratio coloris, & [hominis] ad nigredinem, & signa eius, quae fit causa uermium, sunt signa [exitus] uermium, & conualescentia huiusmodi appetitus, quando administratur

aloes in syrupo malorum, loco emplastrum descendunt uermes a superioribus uentris, & signum eius, quae fit propter paruitatem sanguinis, est, ut accidat conalescentia, aut qui euacuat tur euacuatione plurima, & signum eius, quae fit propter somnum, est ex malitia dispositionis somni, cum priuatione reliquorum signorum. Et signa eius, in qua est causa mortificationis confirmata, sunt signa malitiae complexionis confirmata, aut euacuationes praeteritae debilitantes totum corpus, & ut eger talis fiat, quod quando appetit aliquid, & afferat, & maius ipso est, ut grat ab ipso, & abhorreat, & maius ipso est, ut non appetat omnino. Et signa eius, quae fit propter destructionem sensus stomachi, & debilitatem eius, sunt, ut sint reliqua signa sana, & uires acutae non mordicationem faciant, neque nauicam, neque faciant cunen singulum, sicut diapipecon, quando sumitur in ieiunio, & bibitur post ipsum.

ANNOTATIONES.

Diligentissime author noster signa morborum qui appetentia causa sunt prosequitur. Tu uide & Paulum lib. 3.

De cura.

Cap. 9.

EX curatione bona ei, qui non appetit cibum non propter caliditatem dominantem, est ut prohibeatur cibis spatio longo, & digeratur ei, donec uiuificetur uirtus eius, & digeratur [coningatam] omnino, & ut patiatur fa mem, donec [rectificetur] stomachus eius, quo appetat cibum, sicut accidit vigilantibus, quoniam ipsi prohibentur a somno tempore longo, sunt dormientes, & profundantur in somno. Et ex eis, quae conferunt illis, quorum appetitus prostratus est propter debilitatem, si aut conualescentium, aut propter materiam humidam viscosam, est, ut comedant oliuas aquae, & aliqd ex piscibus salitis, & ut sorbeant acetum squilliticum paulatim, & oportet ut acetum squilliticum paulatim, & oportet ut acetum salita consueta, sunt plus prouocatiua appetitus, & ex prouocantibus appetitum, sunt captares preparatae, & menta, & cepe, & oliue & piper, & gariophyllus, & galanga, & almurice, & [acetosa], & acetum eorum, & almurice, & allia, & cepe, & parum [opopanace], & mel, & piper album, & zingiber, & allia, & bel seucci, etiam prouocat appetitum & mundificat cum hoc os stomachi.†

[Et ex medicinis] [disruptentibus] appetitum eius, qui habet malitiam complexionis calidam, aut febre, est electuarium dyacoditidis. Et ex medicinis disruptentibus appetitum est medicamen factum ex succo cydoniorum, factum cum pomis dictum, & pro dotario. Et ex eis, quae uiuant appetitum, hunc habent subuersionem stomachi eius, qui non recipit cibum, est rob mentae secundum hunc modum. Terantur granata acetosa, & sumantur de succo eorum pars vna, & succi mentae pars s. & mellis boni aut zuc.

zuccari pars. s. deinde ^h [preparentur] cum fa-
cilitate super ignem, & sit dosis eius in ieiunio
cochlear. i. Factum autem causa caliditatis quā
doque rectificat potus aquę frigida, in quan-
titate qua non mortificet innatum calorem, &
& confert ei etiam uti robur acetosis. Et
ex eis, quę experta sunt in ea, est sumere in
potu aquam granatorum cum oleo rosę & pro-
prie quando est illic materia ¹ aut dominum
fuit, & succi granorum frigidorum cum ro-
si fuerit in frigidatis & emplastra in frigidata.] &
Et de summa istorum sunt conualescentes ex-
cites a febribus, & est cum eis remanentia acui-
tatis, & eorum cura, est hæc cura. Verum ipsi
non urantur aqua frigida plurima, ut non deij-
ciant uirtutes stomachorum eorum, & necessa-
ria est ut in potu sumant hoc medicamen-
tum. Rec. rosę. s. i. i. cardamomi. s. i. i. fiant
existeroch. & sit dos. s. i. i. Ipsum enim facit ap-
petitum, & incidit sitim, & ex eis, quę faciunt
eos appetere est sanich ² [ablutum] cum aqua,
& aceto, & confert eis vomere immixtis digitis,
propter enim uirtutem. Patientibus autem facta
est piper, & cinnamomum, & similia. Et simi-
liter vni uetus, & diapietico, & theriaca pro-
diacalamentum plurimum confert eis, & om-
nia de quibus valida, & similiter citra condita,
& apyrolani cōditu, & secacul conditi, & zin-
giber cōditum. Et conferunt eis uaporaciones
quam sal. Facte vero causa plegmatis plurimi
uiciosi, confert uomitus factus cum raphano
de melle singulariter, secundum quod exposui
in capitulo curę uniuersalis. Et ex eis, quę
conferunt ipsi, est syrupus acetosus cum semi-
nibus melonis ³ in quo
ponitur secundum omnem heminam mellis,
quę in ipso ponitur, aloes iij. unc. sumuntur in
potu decem co tria cochlearia. Et etiā oliua de
le. Et quandoque confert ei uti aquis therma-
rum, & deambulatio, & motus. Iteratur post
indispositionem cum eis, quę diximus in ^m
capitulo de casu] appetitus causa frigoris. In
ea autem, quę fit causa humoris cholericı, aut
humoris subtilis, fiat euacuatio cum eis, quę
sunt ex myrobalanis, & syrupus acetosus cum
aloe est melior syrupo acetoso cum scammo-
nea, & scammonia nāque inimica est stomacho
& curetur etiam cum uomitu, qui educit hu-
mores subtiles, & decoctione absinthij etiam,
quoniam est ultima. In ea uero, quę facta est cū
aut cum communitate cerebri ipsius, oportet
attendatur uersus curam cerebri, & confor-
tationes eius. Sed in facta propter spissitudinē,
& paruitatem suctionis uenarum ex hepate, o-
portet ut rarificetur corpus cum balneo, & exer-
citiis. In ea uero, quę facta est causa melanco-
licę, oportet ut euacuetur melancholia, deinde
ut incidatur illud, quod remansit ex ea, deinde

administrētur cibi boni chymi odoriferi. Eius
uero, quę facta est ab abscissione melancholia,
cura est, cura splenis, & eius confortatio, & aper-
tio uiarum, quę sunt inter splenem, & stoma-
chum cum medicinis, quarum est [mouere]
ad partem splenis, sicut est epithymum, & radi-
ces corticum capparorum cum syrupo aceto-
so: & similiter cappares cum aceto cōdito. Prę-
gnantium autem ⁴ [appetitus quandoque accre-
scit, quandoque cadit, & cura eius est] cum eis,
quę sunt sicut incessio temperata, & exercitiū
temperatum, & intentio est in comestis, & bibi-
tis, & uinum uetus odoriferum cōfortatiuum
virtutis expulsiuę, & resolutiuum materię ma-
lę, & repręsentatio ciborum saporosorum: &
ea, in quibus est ⁵ [caliditas, & incisio. Et in ea
quidem, quę facta est propter casum uirtutis, ⁶
† [] oportet ut incipiatur a recti-
ficatione complexionis deicientis eam, quę cū
que complexio sit, & conuersione ipsius ad cō-
trarium sui. Et similiter, si fuerit post [euacua-
tiones] & rasuram tūc illud erit propter mor-
tificationem uirtutis. Verum in facta propter
debilitatem uirtutis eorum, oportet ut motus
siant uomitu, cum digitis ipsi nanque licet non
uomant, inueniunt tamen ⁷ [augmentum] uir-
tutis appetitiuę. Et quandoque fit eis necessa-
rium potare theriacam in quibusdam syrupis
stomaticis, sicut est syrupus de absinthio, aut sy-
rupus de seminibus miri secundum quod conue-
nit. In facta uero propter debilitatem sensus sto-
machi, oportet ut curetur cerebrum, et auferat-
ur causa, quę intromittit nocumentum in o-
peratione eius. Et scias quod uomitus mundifi-
cans cum facilitate, est medicamen mirabile
ei, cuius appetitus prostratur in dulcibus, & tin-
cturis, & est contentus in appetendo acetosa,
et acuto. Et ex eis quidem, quę conferunt ⁸ [plu-
rimum habentibus destructionem] appetitus,
sunt olibanum, et mastix, et xyloaloes, et galia,
et calamus aro. et balaustia, et aqua cydoniorū
cum uino odorifero, quando ex ea fit emplā-
strum, quum non est ex siccitate. Et ex eis, quę
conferunt, est syrupus de absinthio, et ut assu-
mat in omni die pondus, drach. j. de radicibus
squinantii, et medietatis drach. de spica, bibā-
tur cum aqua in ieiunio. Et illa confectio, quę
comparata est filio Abel dicta in antidotario,
est iuuatiua etiam. et dicitur quod ex ⁹ herbo
contrito, quum sumitur aureus cum aqua grana-
ti muzi, est conferens in excitando appetitū,
et quando casus appetitus perducit ad synco-
pam, tunc cura est approximatio odoramento-
rum delectabilium ex cibis ad infirmū, sicut sūt
carnes, et hœdus lactens, et gallina assata, et alia:
et prohibeatur ei somnus, et cibetur quum con-
ualescit, pane infuso in uino, at sumant sorbi-
tiones uelocis nutrimenti. Et scias, quod
omnia olea, et proprie butyrū, et unctiosa pro-
sternunt appetitum, aut debilitant ipsum per
hoc quod mollificant, et per hoc quod ¹⁰ [cor-
rumpunt] orificia uenarum. et illud, quod ex
eis conuenientius est, illud est, in quo est stypti-
citas aliqua, sicut oleum omphacinum, et oleū
nucinum, et oleum phisticinum.

o. s. quę moue-
tur.p. B. appetitum
quandoq; exci-
tabis cum cadit.q. s. Alia litera.
acuitas.
r. s. appetitiuę.

s. fluxum.

r. s. excitationē.

u. B. plurib. spe-
ciebus destru-
ctionis.

† eruo.

x. s. oppilant.

ANNOTATIONES.

Cap. 37. esp. 8. Vide Paulum lib. 3. Trallianum lib. 7. Gal. 8. de comp. med. per loca, & Rasim 9. ad Almanf. Vide & Paulum lib. 1. de civis in pragnantibus.

De corruptione appetitus.

Cap. 10.

a n. Alia licera.
duerlio
b B a consueto

c s. ipsa si fluat

Q Vando in stomacho aggregatur humor malus diuersus a consueto in qualitate sua natura tunc requirit aliquid ei contrarium. Et contrarium a diuersum a consueto diuersum est non consuetum: fugatia namq. sunt extrema, & e contrario, quapropter accidit quibusdam appetitus luti, imo carbonum, & terræ & gyphi, & rerum huius generis, propter qualitatem, quæ in eis est, exuccantem, aut incidentem contrariam qualitati humorum. Et quandoq. accidit pragnantibus propter retentionem mēstruorum appetitus corruptus plusquam accidat eis destructio appetitus. & causa in hoc est illud, quod diximus, & illud est visque prope duos menses aut tres, & illud quidem est, quoniam earum mēstrua retinentur ad nutrimentum embryonis, & quoniam [quando currunt] timentur in eis, & abortum faciāt. Amplius embryon in initio conceptionis non plurimo indiget nutrimento propter paruitatem sui corporis, quare superfluit, quod de mēstruis retinetur, quantum ad necessitatem, corrumpuntur ergo, & multiplicatur superfluitates in matrice, in stomacho. Quinque embryon sit indigens superfluo nutrimento, & illud est apud iiii. menses, minorantur superfluitates istæ, & minoratur hic appetitus, et est ille qui nominatur periculum, & discrimen. & rectius, ad quod alteratur iste appetitus, est, ut sit declinatus ad acetosum, & acutum, & illud, quod est magis corruptum, est, ut sit declinatus ad exsiccatum, & sicum, sicut est lutum, & carbonem, & testæ, & quandoque accidit hominibus simile huic propter superfluitates.

ANNOTATIONES.

Per appetitus corruptionem aliena rei appetentiam intelligit, quæ & egrotantibus sapie, & pragnantibus mulieribus accidit secundo et tercio usque ad quartum mensem, cuius rei rationem peto ex Alex. 2. probl. Hic affectus de prauata appetentia a Gal. notatur 1. de caus. f. mpt. ac non de prauarum solum qualitatem, & iocum, et pot. omem uel derio, sed etiam de uelâ appetentia intelligitur. De huius causis agit & Gal. loco citato. Vide & Paulum lib. 1. & Trallianum lib. 7.

Probl. 74.
Cap. 7.
cap. 1. cap. 6.

De cura corruptionis appetitus. Cap. 11.

O portet, ut euacuetur humor faciens corruptionem cum medicinis, quas diximus, quibus oportet uti. Et ex regimine experto ad hoc est, ut sumat pisces salitos, & raphanum in fusum in oxymelle, & comedat utrosque, deinde bibat post ipsos aquam, in qua phaseoli rubri decoquantur, & anethum, & nasturtium, & semen crucæ, quæ in potu sumatur, & quandoque in ipsa ponitur luti inuenti in croco, quæ titas drach. iij. & fiat uomitus cum ea in mense semel, uel bis. deinde admittatur confectio

de myrobalanis cum nuce enden. Et ex eis, quæ conferunt ad hoc, sunt cyminum carmenum, & ammeos masticata in ieiunio. & post cibum, & comedantur [sumpta semel] in puluere drac. [hausto post ipsum liquore], aut sumatur drac. j. de cardamomo minore [et] & tantundem de cibus

bebis [et]

& quantum totum de zuccaro tabarzet, & sumatur in omni die. Et ex medicinis compositis cum cuppulis glandium vehementis iuuamenti sunt ea, quæ sunt sicut medicamē, cuius hæc est descriptio. Cuppularum glandium drach. vii. ra vii. aloë drach. xvi. herbæ eupatorii drach. vi. ra dicum squinanthi drach. iij. myrrhæ drach. ij. conterantur omnia, & decoquantur in duabus lib. aquæ, donec remaneat medietas, & sumatur in potu omni die tertia lib. tribus diebus continuis. Et iterum cuppularum glandium drach. ij. [et]

[et] myrobalanorum belliricorum, [et] [polypodij] emblicorum omnium ana drac. v. coriæ ferri infusæ in aceto forti multoties, & [post] quod omni vice assatur [super] patellam drach. x. decoquantur in viij. unc. vini pontici & viij. unc. aquæ, donec ad medietatem perueniant, & dentur in ieiunio viij. [drach.]. In cuniam autem appetitus luti, oportet, ut euacuetur humor requirens illud cum vomitu noto ad suum simile, sicut ille, qui fit post comestionem piscium salitorum cum aqua phaseolorum, & anethi, & raphani. Et [ex] eis, quæ fortiter agunt fortiora istis. Et si necessaria est solutio vtrius etiam, fiat. Et ex eis est euacuatio cum turbit, & granis [citri] & sale naphrico quoniam est iuta, & admi- tuat, & proprie si fuerint illic vermes, & admittantur post illud medicina, [quas dabit] ho- ra, & alia dictæ in antidotario. Et oportet, ut fiat ex ammeos, & masticæ, & cymino glutem, & masticetur, et ut sumatur ex duobus cardamomis ana drach. ij. de zuccaro tabarzet quantum est totum in ieiunio, et forbeatur super eam aqua tepida multoties paulatim. Et ex eis, quæ experta sunt eis, est hæc confectio. Recipe myrobalanos belliricos, et emblicos, et nucem enden, et masticem, et cardamomum maius, ammeos, zingiber, conficiantur cum melle, et sumatur ex eis ante cibum, et post cibum quantitas nucis. Et ex regimine bono in stomachum suum, et mundi fiet patiens eam stomachum suum. Amplius si rectificet complexione suam. Amplius si sumatur lutum [alhur] et dissoluatur in aqua, et ponantur in ipsa medicina vomitus, quæ non habent saporem maximum, deinde ponatur in ipsa ex sale, quod ipsam bonam efficiat, tur in ipsa ex sale, quod ipsam bonam efficiat, deinde exsiccentur in sole, & præcipiatur appetenti lutum, ut sumat ex eo aliquid, in quo sit de medicamine, quod non addat supra dosim i. aut dosim. i. & s. quoniam faciet ipsum euomere illud, quod comedit, & propriè caules, rit res [et] commouens vomitum. Et iam exi- & similia, et faciet abhorreere lutum. Et iam exi- stimauerunt quidam, quod iuuantius quod ad ministratur ad expellendum appetitum luti, est, ut cibetur patiens dum est ieiunus, pullis columbarum assatis, et vratur eis in secunda mensa post cibum paulatim. Et in secunda me- sa

fanti amicos est valde mirabile, & similiter a
mygdalis amaris. Et dixerunt quidam, quod po-
tate sacraati [†]] de sisamo abscindit
ipsum. Et oportet ut loquamur in hoc secun-
dum experimentum, non secundum ratiocina-
tionē. Et ex illis, quę conferunt [†]] eis quamvis
sit ex lutis, est nux enden, & suctio] salfo-
rum, & si sint ex lapide. Et iam expertum est a-
mylum de tritico, & proprię cum sale. Et exper-
ta sunt eis, ut fumantur uini pontici. unc. viij. ¹⁰
& coquantur donec remaneat s. lib. & ad bibē-
dum datur in ieiunio per hebdomadam unā.
Et ex illis, quibus oportet eos uti in secunda
mentis, sunt phistici, & passulæ, & castaneæ, & [†]
chrysolila.] Et in quibudam eorum exper-
tum est ut fumant [†]] azebegi] & sint in ipso pi-
scis parui, & cepæ, & carui & oleum ablutum,
& species sint piper, & zingiber. Et iam dictum
est, quod ruta est maximi iunamēti. Et nos qui-
dem iam diximus regimen eius, qui appetit a-
cetosi, & acuti abique dulci & unctuofo. [†]]

ANNOTATIONES.

Multa hic deprauati appetitus praesidia recenset, de
quibus Graeci ne verbum quidem, uno excepto Aetio, qui
form. 9. pauca quaedam scribit. Vide & Paulum lib. 1. &
Trall. lib. 7.

De fame & uehementia eius, & appetitu canino.
Cap.

12.

Multoties excitatur hic appetitus caninus
post euacuationes, & febres prolixas re-
de debilitate uirtutis retentur in corpore: qua
re assidue fit resolutio superflua, & assidue fit
appetitus uehementis restaurationis eius. ut
quandoque accidit appetitus caninus propter
caliditatem superfluam in ore stomachi, resol-
uentem, & requirentem restaurationem. qua-
& hoc secundum plurimum facit sitim, & in
superfluit eius resolutio. Fames autem secun-
dum plurimum est a superfluitate caloris in
corpore toto, & in extremitatibus eius. Calidi-
tas enim, licet quum appropriatur ori stoma-
chi, faciat appetere aquam, & currentia humi-
ditatis, & cogit uenas uti suctione post suctio-
nem donec perueniat ad os stomachi [†]] capi-
endo quod aggregatum est.] & quandoque est
a caliditate ueniens de foris, præcipue pro-
pter [†]] dominium acris calidi in corpore,]
quum occurrit raritati eius, & obedientię ip-
sius ad resolutionem, & necessitati [†]] recte]
ad restaurationem, & quandoque superfluitas
resolutionis] corporis sola, est in hoc cau-
sa, quum est illic caliditas intrinseca digestiua
ne, & præcipue si fuerit illic caliditas
ne, & quandoque adiutorium debilitatis retenti-
tis, & illud est raro. & quandoque fit pro-
pter uermes, & serpentes magnos, quum subi-
to incipiunt uenire ad comesta, & appropin-

quant eis, & dimittunt corpus & stomachum
famelica. & quandoque est propter humorem
acetosum. s. melancholiam, aut phlegma ace-
tosum, commouentem os stomachi, & facit in
ipso illud, quod facit suctio uenarum [†]] capien-
tium cibū, & comitatur ipsum, ut inspiscetur
cum eo sanguis, & contrahatur, & sentiat in
orificijs uenarum sicut [†]] abstergens] sugens.
& est quum acetosum sua incisione, & [†]] expul-
sione] remouet humores uiscosos, si sunt in
ore stomachi, qui sunt contrarium appetitus:
quoniam motus, quum est cum comprehen-
sione horum humorum [†]]

est ad expellendum uehementius, quā
sit attrahendum. & iterum [†]]
uillorum stomachi motus uehementis fit ad in-
spissandum, [†]] & constringendum:] cuius si-
mile accidit, quum est motus suctiois uena-
rū, & motus uirtutis attractiuæ. & illud, quod
accidit ex canina fame peregre proficiscētibz
in frigore uehementi, possibile est ut sit pro-
pter hanc causam, & similia. & ex causis quidē
commouentibus famem, & appetitum uehe-
mentem, sunt uigilie superfluae, propterea quia
resoluunt, & extrahunt humiditates ad exte-
riora. & scias quod appetitus caninus multoties
perducit ad bolismū & luberh, & mortem.

f B. exquire-
tium.

g n. Alia litera.
vacuitas.

h B. incoriatio-
ne uel sua præ-
paratione sto-
machi in modū
corii.

i t B. uiscoforū
K s. quoniam.

l n. contractio-
ne uel aggrega-
tione.

ANNOTATIONES.

Quis affectus caninus sit appetitus, uideo hære mul-
tos. Confundunt alij cum bulimo, alij distinguunt sanē, sed
in huius reddendis causis laborant. Gal. 2. aph. caninam ap-
petentiā ex frigidityte, uel acidis humoribus impactis in
os ventriculi fieri testatur. Idē tamen 1. de symp. caus. &
ex uiciofo succo, & ob totius corporis dissipationem immo-
dicam, ob caloris robur, uel retentricis imbecillitatem ca-
ninas fieri appetentias scribit. bulimon autem 2. aph. cita-
to labefactionem esse ait facultatis, a frigidityte, cui con-
iuncta fames non est. quod & auctor noster in sequenti-
bus, quum de bulimo ager. Trallianus lib. 7. caninam ap-
petentiam esse ait, quia egri uomunt piruitam, & quum ci-
bum assumunt, retinere nequeunt: post uomitum uerō more
canum statim aliū cibum appetunt, fierique hunc ex fri-
gida, uel intemperie, uel materie copia, uel etiam ex mul-
ta caliditate, & retentricis imbecillitate procreari. Buli-
mon uerō eodem libro magnam esse famem testatur, ab im-

moderato oris uentriculi calore, & imbecillitate, unde, nisi
alimentum immodice assumant egri, animo deficiunt, con-
ciduntque. Paulus quoque lib. 2. caninum appetitum expi-
tuita porissimum fieri asserit, bulimon uerō eodem lib. grā-
dem esse famem dicit, quum. s. minus quā par est, cibos
corpora sentiunt. Videntur hæc mirē dissentanea, quum al-
ter famem bulimo coniunctam dicat, alter neget, alij ex fri-
gidityte caninam appetentiam statuunt, alij etiam ex cali-
ditate. Res tamen fortasse ita se habet. Canina appetentia
(quod Trall.) ea est, quæ ager uel ob frigiditytē qualitatē
uel materiā, acidā præsertim, in uentriculo insidentem, uel
ob immodicum calorem, uel retentricis imbecillitatem, a
quibus totum corpus immodicē euacuatur, & alimenti in-
ops redditur. semper cibos appetit, quos tamen, quum reti-
nere nequeat, sed canum more reijciat, statim rursum ap-
petit. Bulimos uerō, & si ut ipsa uox sonat, cum ingenti
sit fame, solent enim Graeci, ubi quidpiam grande sit signifi-
candum, & uocibus explicare: unde & τῆς
κατὰ τὸν στήθος, hæc tamen fames non ori inest uentricu-
li;

com. 81.

cap. 7.

cap. 5.

cap. 6.

cap. 5. 2.

cap. 5. 3.

horum subtiliatorum cum picra confortata
eis deinde dantur ei unctio. In pueris vero,
quum [subtiliantur] cum eis, quæ sunt sicut
capæ, & allia, & cibi subtiliati, affi duntur tri
buere eis in potu aquam calidam post regimē
cum subtiliatis, illud enim lauat humores eo
rum. Illa autem, quæ est propter melancholiam
essulam semper quandoque indiget phleboto
mia basilicæ sinistræ, si est sanguis in eis pluri
mus [causâ melancholiæ plurimæ,] & si est
splen apostematus, tunc laboratur in euacuā
do eos cum illis, quæ scripta sunt in canone, &
alienentur ab acetosis, & stypticis. & quandoq;
conferunt eis uentose super splenem. Species
vero, quæ fit ex caliditate, curatur cum eo, quod
scis, & dantur cibaria, subtilia, & cucumeres, &
melones, & cucurbitæ, & similia. Et utitur aer
calidus.

ANNOTATIONES.

Famem, ait Hipp. 2. aph. nini potio sedet. Id de qua fa
me, de quo nini genere intelligendum sit, Gallicus explicat,
ex quo hic author. Trallianus quoque lib. 7. prolux singu
laris affectus causis singulas curationes opponit. Vide
Paulum lib. 2.

De fame, quæ uocatur a bolismus.

Cap. 15.

Est quæ nominatur fames vaccina, & ipsam
quidem antecedunt plerumque fames can
ina, & destruitur appetitus post ipsam. Et quā
doque non, imò destruitur appetitus omnino
incipiendo. Et est fames membrorum cum fa
ciatet stomachi. Sunt ergo membra famelica
valde, & indigentia nutrimento, & stomachus
repuens ipsum. Et quandoque peruenit res in
ipso ad syncopim. Et venæ quidem sunt vacuæ,
sed stomachus respuit cibum, abhorrens ipsum.
Et multoties quidem accidit iter agentibus in
frigore, & [congelatis,] quorum stomachi
us est malitia complexionis, mortificans uir
tutem sensibilem, & virtutem attractiuam. Et
fit ex humoribus regentibus os stomachi, coo
perientibus ipsum, & sparsis in uillis eius,
mouentibus ad expellendum, & refugienti
bus attractionem. Et tu quidem cognosces si
gna cum eis, quæ iterata, & dicta sunt tibi in
canone.

ANNOTATIONES.

Nunc de bulimo agitur, qui appetentia quum sit, non ta
men uentriculi, sed totius corporis. in quo nempe, licet mel
lior sentiat, nisi tamen immodice nutrias, egri an
latur Paulum li. 2. & Trallianum lib. 7. & Gal. 8. de com
positis, per loca. Testatur Trallianus grandi famē labo
rans ex caliditate fuisse quibusdam oblatum opium,
quod tamen ipse præstium linguæ hortatur: quare neq; de
hoc author noster meminuit.

De cura.

Cap. 16.

Est cura casus appetitus omnino, & penitus
oportet ut odorantur cibi prouocantes ap

petitum, habentes species, & fructus odoriferos,
& aromatica odorabilia, in quibus est styptici
tas, & congregetur uirtus, quare non resolu
tur. Et deglutiant panem infusum in uino odo
rifero. Et iuant in potu, aut sorbeant ex uino
odorifero, & propriè si permisceatur ei cam
phora in calida complexione, aut xyloaloes, &
galia in aliis. Et confert ei syrupus de lilio, si nō
fuerit causâ eius caliditas. Et oportet ut ligentur
manus & pedes ipsorum uehementè. Et pro
hibeantur a somno. Et oportet ut doleant

10 hibeantur a somno. Et oportet ut doleant

[puncti aliqua re
pungente, & vnguibus cōstricti, & percussi uir
ga subtili molli, ut dolere faciat, & non disfrum
pat, nisi fuerit causâ eius caliditas. & ex eis, quæ
conferunt eis, est ut sumantur tortelle, & digi
tis conterantur in b [melius aut in uideac] odo
riferis, & ex eis emplastrū fiat stomacho, & pro
priè in dispositione syncopis. & fiat eis empla
strum etiam cū emplastris odoriferis, sicut sunt

20 emplastrum pineale, & emplastrum c [almarub
frigidum.] & quandoque confert ut administretur
super stomachos eorum d [medicinæ factæ]
ex medicinis cordialibus boni odoris. & ut va
porentur ex fumigiis factis ex ambra, et fiat em
plastrum iuncturis ipsorum ex emplastro facto
ex aqua ros. & aqua myrti, e [almesius] et cam
phora, et musco, et croco, et xyloaloes, et galia,
et rosas. Et fiat præparatio in calefaciendo cor

30 pora eorum, si causâ est frigus, et in in frigidan
do ipsa, si causâ est calor. Et quum superuenit
eis syncopis, fiat ipsis illud, quod diximus etiā
in dispositione syncopis: et spargatur super fa
cies ipsorum aqua frigida, et stringantur ma
nus, et pedes ipsorum, et pungantur plantæ pe
dum eorum, et extendantur capilli, et f [nasi] ip
sorum. Quumque euadunt, cibentur pane infu
so in uino odorifero. et si fuerit in stomachis
eorum humor cholericus aut subtilis, sumant

40 in potu quātitatē ij. cochleariū de s [oxymel
le] cum aureo i. de hiera, aut minus, si fuerint
debiles. et si fuerit frigiditas superflua, sumant
in potu theriacam, et sagzeneam, et diamarte,
et confectionem stomachicon, et electuarium
dialpermaton.

De fame syncopali.

Cap. 17.

50 Est ut sint patientes famem, non tolerantes
se ipsos, quum famelici sunt, quumque tar
datur eis cibus, superuenit eis syncopis, et casus
virtutis. et causâ eius est caliditas fortis, et debi
litas in a [stomacho.]

ANNOTATIONES.

Differt hic affectus a canina appetentia, quod continui
ut ea non affligit, sed ingesto alimento sedatur, quod biliosis
nos iuuenibus non semel ex retardato prandio euenisse o
seruauimus, a bulimo uero eo differt, quod huius uera est i. e.
tricoli appetentia. Tu uide Aetium lib. 9.

De cura.

Cap. 18.

Huius agitudinis cura proxima est cura
bolismi, et iam præterit maior pars cano
nis regiminis ipsius in doloribus stomachi,
AVIC. Zz et bo.

a f. s. quæ sunt
somnia.

b s. mesenterii
ter mesenterii, aut
in mesenterio, uel
nuduad.

c Balmurodia
fram.

d s. Alia licet
emplastrum facta.

e Balmesufan.

f s. aures.

g B. Symplo ase
toso.

a B. Alia licet
ore stomachi.

cap. 22.

adonit, ab his uidelicet uel calidiori uel sicciori intempe-
rie, uel nuda uel cum materia cum ore uentriculi commu-
nitas, siue ob interam, siue ob externam causam id fiat
manifestam uel immixtam. quare & sitim augere po-
tens facit calidius re ambiens, dum uidelicet ipsum ad
ipsum usque uentriculum desiccatur uel calfacit: quare &
estate sitimus magis. Ab exsiccantibus item medica non
suis excitatur, quare & ex uini meracioris & antiquio-
ris potu maxime. Adde & ob dulcis aqua ingestam copiam
10 Quod plus sunt potus, plus sitiuntur aqua. cuius tamen rei
causa (quod quispiam forte miretur) uti ferè in ceteris,
siccitas est, nempe frigida aqua copiosius ingesta, prater-
quam quod uentriculum adurit, & alioquin ad illius sub-
stantiam ad hunc prohibet, ipsa sui fluiditate minima in
uentriculo non amittens, & minimum adiuuans, sui
citius friguit, ut masarum obstruit, facta obstruione, in-
regit exsiccatae partes non possunt, unde & continua ad
uentriculum usque sitis fit. aut etiam ex obstruione bi-
lis copiosa gignitur (nam & Hipp. aquam 2. de rat. uirt.
20 delecta ob siccitatem, & caliditatem sitim amplificat. Pic-
turo peto ex sitis & ex oculi quapiam qualitate, ueluti
ex uiperæ morsu de qua re & Alex. 1. probl. uel si quis ca-
leat ager, quandoque & ob medicamentum unum, unde & Hipp. 4.
ex sitim absolutam euacuationis indicium ponit, nempe qd
purgatorem stomachi resicatur, ut Alex. 2. problem. Gi-
gnitur pergere sitis & ex motu nimio. & ex ceteris de-
pneis, que necessario nobis occurrunt, dum uel calfaciunt
citius uigilè dum exsiccant sitim faciunt, quandoque &
citius sitim sedant, confert, ut 5. aph. aliquando &
citius sitim promouet, ut hic author aduertit,
post caliditatem ciborum assumptionem. Ita & balneæ qui
20 sedant sitim faciunt, quibusdam sedant, de qua re Alex. 3.
probl. Sed occurrit in hoc loco dubitatio. At author no-
tatur per uerba [Et quandoque sit per communitatem he-
patis &c.] excitari sitim ex uehementi etiam uento ieiunio
quomodo ex ictericis frigiditate excitari sitis potest? Solu-
tio, ob ictericis frigiditatem exigua admodum alimenti sit
quoniam horum sitim author noster ad obstruionem, &
30 Gal. 1. de simpl. med. fac. etiam ad congestam falsi humoris
copiam refert, quod & Alex. 1. problem. Quomobrem, si-
tis ad frigide aque potione distans est, refert, & hec si-
tis ad siccitatem potest, quamuis frigiditas siccitatis hu-
moris sit causa.

De signis.

Cap. 20.

Signa quidem factæ propter complexionem
aggregatis, siue sit cum materia, siue absque ma-
teria. Et siue sit materia amara, aut salta nitrosa
aut dulcis. [aut impediens sua ebullitione. Et
signum factæ causa oppilationis, est, quoniam
signum factæ causa diabetis est, ut sit sitis uehe-
mentis, quam non sedat potus aqua, imò quum
40 potus aqua, sit necessitas extractionis ipsius
urinae, & redit sitis, quare sunt sitis & pro-
prietatio urinae sese communicantes, & [equa-
lis sitim prædictas, est antecessio illarum causa-
rum. Et signa eius, quæ sit cum communitate,

scilicet illius quidem, quæ sit cum communita-
te pulmonis, & cordis, sunt quod sedat eam at-
tractio aeris frigidi, & uigilia conferunt ei, &
somnia addit in ea. & quandoque situctio a-
quæ paulatim magis ultima in sedando ipsam,
quàm sordere ipsam plurimum: imò quando-
que sortitio eius subito congelat. [superflui-
tatem] deinde calefacit eam, quare additur si-
tis in duplo, & expulso sitis addit in siti, qua-
re non iuuatur ab eis, quibus iuuabatur in
10 principio. Et illa, quæ sit exsiccatione meri
est parua, debilis, quare confert ei somnia, pro-
pterea qd humectat uentrem, & quies, & dimi-
nuit locutionis. Et si est ex calore, tunc uigiliæ cō-
ferunt ei. Et tactam cum communitate hepatis
significat cognitio dispositionis hepatis in cō-
plexione sua calida, & sicca, & apostema suum
calidum, & non calidum.

c. s. Alia litera
humorem

ANNOTATIONES.

Vide Gal. lib. 1. art. med. de sympt. cau. & 6. de loc. aff. cap. 64 cap. 7.
Aduertit hic Avic. unum, quum ait [Et quandoque sit su-
cap. 2.
per aqua paulatim &c.] cuius rationem habes ex Arist.
3. probl. sed. Q. 3. ob causam, ait, quod uniuersum raptimq;
Prob. 21.
bibitur, uentrem id minus humectat, quum tamen ab hu-
more copiosiore plus humectari conueniat? An quod humo-
rem multum ac uniuersum uenter superare non potest, sed
locum adire suum, indomitum patitur. locus autem crudi
humoris uescia est. exiguum uerò facile uincit, & conco-
quit: ex quo moram hic diutius trahens uentrem porro hu-
mificare potest.

De cura.

Cap. 21.

Omnia facta ex causis complexionalibus cura-
tur cum contrario. Et sitis pulmonis cu-
ratur cum aere attracto. Et multoties quidem
curatur sitis mandando aquam frigidam super
linguam. Et ille, qui timet sitim in ieiunio, per-
mittat loco aquæ fabarum, & ciceris, acerrum
cum oleo. & abhorreat aquam fabarum, & ciceris,
quoniam ambo sunt facientia sitim. Et euacua-
tus expectet super sitim, quam acquisiuit ei euacua-
tio usque quo confortetur eius digestio. Et
non bibat sitiens, aliquid plurimum subito, neq;
50 aquam frigidam ualde, & mortificet caliditatem
quam debilitauit sitis. Et uomitus quandoque
facit sitim, & sedat eam syrupus de pomis cum
aqua rosarum. Et in stomacho quidem calido,
& sicco addit aqua frigida sitim, & similiter in
stomacho falsi humoris, & aqua calida sedat si-
tim eius multoties. Et quando, sit uehementis si-
tis, & non est febris, tunc misceatur cum aqua
parum iuleb, ut perueniat aqua ad extrema
membrorum.

ANNOTATIONES.

De sitis immodice curatione pete Trallianum lib. 7. &
Paulum lib. 1. pete & Galenum lib. art. med. & 1. de simp. cap. 8.
mod. fac. & Hippocratem 3. in 6. de uulg. morb. & 4. de cap. 53 cap. 64.
rat. uirt. in ac. Num hic adnotatione dignum scribit. nem- cap. 7. Tex. 33.
pe aquam calidam, sitim, quæ ex falso humore prouenit, Tex. 50.
AVIC. Z z 2 sedare.

sedare, quod certi si de falsa pituita est uidetur & de bile statuendum quum falsa pituita ad bilis naturam uerzat.

De cura percussione obuentionis, & casu super stomachum. Cap. 22.

Emplastrum conferens ad hoc. Recipe poma scenia decocta cum decoctione boni odoris, donec dissoluantur in decoctione, deinde terantur bene, deinde sumatur ex eis pondus quinquaginta, & misceatur cum x. ladanii, & viii. ros. & vi. aloes, & aggregentur omnia cum ii. succis, f. arnoglossae & foliorum cupressi, & misceatur cum eis oleum de lilio, & fiat tepidum, & ligetur super ventrem, [&] ubi est stomachus, aliquibus diebus.

TRACTATUS III.

De nocimento digestionis. Cap. 1.

Nocimenta digestionis sequuntur nocimenta in inferioribus stomachi, aut propter causam in cibo, aut propter causam in dispositione, quicquid corporis, & motus eius. I. t. factum causa rei stomachi, est malitia complexionis aut calida, aut frigida, & fortior earum est frigida, & debilius earum est calida. Frigida enim vehementius nocet digestionis quam calida. Verum sicca, & humida non perueniunt ad hoc secundum plurimum, ut appareat ex eis solum cum æqualitate ambarum aliarum qualitatuum nocimentum digestionis, nisi iam fecerint euenire, sicca quidem arefactionem, & humida hydropisim. Verum dispositio [inter quietem & somnum,] & eorum contraria, & quod sequitur ea de iudiciis cibi in hoc, est quod cibis indiget quiete, & somno, usquequo bona fiat digestio, & quando sunt loco amborum motus & uigilia, non completur digestio. Et cibis quidem grauis remanet in stomacho prolixè, & digeritur, aut remanet indigestus, aut est parua digestionis. Sed levis cibis quum non digeritur, non prolongatur spatium remanentiae eius non digesti, imò quando non est in stomacho, qui digerit ipsum, corrumpitur velociter. Et cibis quidem aut conuertitur ad illud, quod [necessario facit digestionem integram, aut conuertitur ad illud, quod [necessariam facit conuersionem aliquam] & digeritur digestio ne aliqua, non integra, quare non [attrahit] corpus ex quantitate cibi, quam possibile est ipsum sumere, quantitatem qua indiget ex cibo, & fit ibi extenuatio, aut non digeritur omnino. Et illud est secundum duos modos, nam ipse tunc aut remanet cum dispositione sua, aut conuertitur ad substantiam extraneam corruptam. Et quandoque fit illud in omni digestionis, & usque in tertia, & quarta. Et causa illius accidunt hydropisim, & cancer, & formica & erysipila, & morphea, & baras, & scabies, & illud ideo, quoniam sanguis non est digestus digestionis conuenienti naturae, quare membra non [attrahunt] ipsum ita, ut in ipso nutreantur, & [putrescat] foetet, [& non in] nutrimentum ex eo [&] non fit bona assimilatio eius cum eis, & si fuerint illic uicentia [sex] & ea

a. in impressione quietis, & somni.

b. si est necessarium cum digestionis integ. c. si est necessaria conuersione aliqua. d. si alia literatura inuenit.

e. si alia literatura inueniunt ex eo nutrimentum quare. f. si aut inueniunt alia literatura aut attrahunt. g. si sed. h. si grauius seu grauius.

litas, denigratur, & quandoque fit nigredo eius similis pici. Et stomachus etiam quando non digerit omnino, peruenit res ad lubricitatem intestinorum aut ad hydropisim. [&] Veruntamen non conuertitur, [&] quum si ad hydropisim tympanitum [&] quum stomachus in ipsa habet impressionem tantae quantitatis, qua faciat uaporationem cibi, & non qua digerat. Et scias, quod corruptio digestionis, & debilitas eius, & ad ultimum nocimentum eius, quum accidit ex qualibet materia, est facilius ad curandum, quam sit, quum accidit propter debilitatem uirtutis, & malitiam complexione confirmatam.

ANNOTATIONES.

Coctione, quae in uentriculo obitur, ladi duplici de causa Gal. notat 1. de sympt. caus. uel ipsius uentriculi facultate offensa, uel externo errore. Facilitatis uero lese, praesertim intemperiem uentriculi causam facit, uel puram uel cum materia. sed praeter hanc, & ceteras omnes causas, quae eo loco Gal. fusius explicat, & hoc Aul. repetit: sunt & peruersa uentriculi compositio, ob quam consurgit circa cibos non potest, & non tumores solum, sed etiam ulcera, quae omnia, quum ad uentriculi naturam pertinent, non uidentur quam intemperies legunt praesertim tamen in intemperies, & ceteris summa statuatur, quod coloris actio ob ac, ut alias notauimus, actiones Gal. & temperamenti ratione fieri, & compositionis probe causas retine & tuos fieri existimat.

De corruptione digestionis. Cap. 2.

Cibus corrumpitur in stomacho propter causas, quae sunt contrariae causis rectificationis eius. Et ad summum causa in hoc, aut est in cibo aut in receptore cibi, aut in reb. accide. tibus superuenientibus eis. Et cibis quidem corrumpitur in stomacho aut propter quantitatem suam, aut propter qualitatem suam. Propter quantitatem quidem, quoniam est plus quam oportet, quare patitur de digestionis infra quam oportet, Aut est minus quam oportet, & patitur de digestionis supra quam oportet, quare patitur de digestionis supra quam oportet, & in cinerem conuertitur. Et ex proximo huius corrumpitur cibis subtilis in stomacho igneo calido. Sed propter qualitatem, quoniam est in seipso uelociter suscipiens corruptionem, sicut lac recentis multum, & melones, & perlica. Aut tarde recipiens rectificationem, sicut sunt tubera & caro bubali. Aut est superflue qualitatis propter suam caliditatem, sicut mel. Aut est propter rigiditatem suam sicut eucroita. Aut est propter in ipsa, aut in comedente, sicut ille cuius regit natura a cibo aliquo, quamuis sit laudabilis aut sit appetendus ab aliquo. Aut propter horam suae receptionis, & illud est, quando sumitur in stomacho est repletio, aut remanentia altiorius. Aut sumitur ante exercitium conuentionem post expulsionem cibi primi, & egressionem eius. Aut propter errorem in ordine motus illius, qui est tarde digestionis. [&] remanent narans supra ipsum, quare corrumpitur & corrumpitur qui

qui commiscetur ei. Et necessarium quidē est in ordine ut pramittatur levis [supra] graue, & levis [supra] stypticum, nisi sit aliquid vocans agrum faciens necessarium, ut pramittatur stypticum ad retinendam naturā. Aut propter multitudinem specierum eius & misceantur alii cum aliis, quare commiscetur ille, qui est velocis digestionis, & ille, qui est tardæ digestionis. Facta autem causa receptoris aut est in substantia eius, aut est causa alterius, & eorum quæ circundant ipsum, & accidunt in ipso: Et illud quod est in substantia eius, est, sicut si sit in stomacho malitia complexionis cum materia, aut sine materia, & debilitetur in digerendo, aut pertranseat digestionem, sicut iam sciuit in calido, & frigido. Aut sic subtilitas eius [spissa] & zibum ipsius subtile: Aut sit comprehensio ipsius super ipsum non similis, & non bona. Aut si bona, verum grauitas eius sit impediens stomachum, quare ipse appetit deponere, quod in ipso est, quamuis non cunctis debilitatis [stomachi] & destructionis eius sed illa, quæ est causa alterius, est, sicut si sit in stomacho ventositas separans inter ipsum, & inter comprehensionem ultimam super cibum. Et quando dicitur quod multitudo crustationis est ex causis corruptionis digestionis, non est in quantum est eructatio, sed in quantum est ventositas, quare extendit stomachum, & facit natare cibum. Non ergo sit bona comprehensio fundi stomachi super cibum. Et omnique dem faciens natare cibum, est prohibens digestionem. Et sicut si ad stomachum cui rat ex capite aut hepate, aut splene, aut reliquis mēbris, quod corrumpat cibum propter suam missionem, & non possit stomachus regere ipsum. Et multoties quidem effunditur ante ipsum digestionem, & multoties effunditur ante ipsum. Et ex illis est, ut sit illud, quod circundat ipsum ex hepate, & splene frigidum, aut male complexionis. Facta autem propter causas recēter superuenientes cibo, & receptori, est, sicut quādo cibum illud, quo indiget de somno digestionis. Aut quum inuenitur motus super ipsum, quo non indiget, & commouet ipsum, & corrumpitur: Aut quia accidit potus super ipsum plusquam sit necessarium, aut minus. aut accidit coitus super eum, aut multiplicatur ci-

& permiscetur cum toto cibo: Et quandoque est huiusmodi humor penetrans in uenis, deinde reuertitur subito quum opponitur ei oppositio [subito] in facie meatuum, cum quibus non preparatur penetratio. Et quum stomachus est calidus absque materia, aut cum materia chole-rica effusa ex hepate ad ipsum, propter multitudinem generationis eius in ipso [per] uiam fellis prædictam, corrumpuntur in ipso cibi leues, & digeruntur fortes grossi, sicut caro uaccina. Et splen est causa corruptionis cibi. Et scias, quod corruptio digestionis quandoque adducit ad ægrotudines plurimas malignas, sicut epilepsiam & melancholiam [et] similia, imò est mater ægrotudinum, & origo [chronicarum] infirmitatum. Et quando corrumpitur digestio in conualecentibus, & generatur acetositas, indicat reciduationem propter illud, quod timetur de putrefactione. Et multoties quidem facit accidere corruptio digestionis pruritum.

i B. cadens.

k f B. aut.

l j B. mirachia.

na — B.

AN NOTATIONES.

cap. i.

Eadem ferè Gal. 3. de symp. cau. Illud autem hic annotandum est. De ciborum ordine author noster errari ait, si quis ea, quæ tardè coquantur, quæque facilia sunt coctui, præponatur, cōsulitq; propterea in reſta uictus ratione seruanda, ut facilia difficilibus, & lenia astringentibus præmittatur. Gal. 3. de symp. causam citato eundem errorē prodit: cōsulitq; propterea passim, facilia difficilibus, lenia astringentibus præponi. nempe, si post coctum difficilia uel astringentia, lenia uel facilia sumantur, corrumpi aut alimenta, facilibus coctus antea quam difficilibus. quare, quā occupata iā exitus uia ab ijs, quæ priori loco ingesta erant, egredi quæ concocta sunt, è uentriculo nequeant, corrumpi necesse est, & cum ijs etiam alia. At contra tamen, aliorum sententia est, cuius & author libelli de dissolutione continua. quippe si coctio ad uentriculi fundum fit: si ea pars quæ carnosior est & calidior, ad coquendos cibos etiam priorior est, dilatare ratio uidetur, ut illic resideant, quæ coctui difficilia sunt, non quæ facilia. ita. n. uno aq. tempore & facilia & difficilia coquantur. Ita uerò & si astringentia priori loco offerantur, corroboratur os uentriculi inferius, et solidior uidetur futura coctio. Hæc ferè de proposita quæſtione afferri uideo. Pro qua tamen sedanda, Non potest certa admodum & constans de re hac regula afferri, quum alimenta, q. notat Gal. 1. de alim. fa. cul. citæ aut tarda coctionis sint, non pro eorū dumtaxat natura, sed pro particulari uentris constitutione sunt qui bubulæ facilius cōcoquant, quam saxatiles pisces: alij itē abditum quendam cum hoc uel eo alimenti genere disensum habet: ut uel nūquam concoquant, qd alioqui coctum est facile: uel ipsum corrumpant. Quod si tamen his, particularibus prætermisſis, generatim quæras, utra præponenda, coctui facilia & lenia, an astringentia & difficilia: Non negamus profectò mollia, si priori loco offerantur, inferius uentriculi os laxare: contra uerò astringentia astringere. itemq; non imus inficias difficilia in eius fundo facilius, coqui, quā si supra cætera alimenta resideant. Neq; prior tamen, neq; posterior sententia probata uidetur: si modo perpetuum est, qd obseruatum quādoq; esse intelligimus: disseſta nempe fuisse caduera, in quibus, cōfusa alimenta omnia et permista essent, ut alia ab alijs alimenta nō distinguerentur. Videntur ergo permisceri inuicem omnia et mollia asperis, & difficilia coctui facilibus, ut propterea superuacuum forte sit diligentius huius ordinis normam obseruare. Fatemur tamen non parum interesse, ijs,

AVIC.

Zz 3

quibus

goris, & materiei, prædictorum in tractatu primo. Et illam, quæ est ab apostematibus, & similibus, significant signa eorum.

A N N O T A T I O N E S.

Symptomatum hic ferè est ordo, ut actiones læsas nonnunquam certè aliæ læsæ actiones, semper tamen affectus sensiles corporis nuncupati, & excreta ac retenta præter naturam sequantur. Probam coctionem in ventriculo, iecore, & toto corpore proba nutritio sequitur. Sequitur uero & gratus color, & excrementa tum alui tum corporis totius secundum naturam. Contraria uero crudelitatem sequuntur. Posteriora hæc excreta, s. & retenta, ac affectus corporis sensiles, quæ actionum effectus sunt, etiam notiora sunt sensui, & actionum status significant. Quare pro imbecillitate, uel ablata, uel corrupte coctionis uentriculi habenda notitia, examinanda hæc sunt, quod author noster diligenter facit.

De cura.

Cap. 5.

QUum fuerit debilitas digestionis accedens a causa leui, aut repletionem antecedente non plurima, tunc sufficient in ea longitudo somni, & dimissio exercitii, & uiscerationis, & balnei, & administratio vomitus cum aqua tepida, & subtilitatio regiminis. Et quando est plus illa & maior, & sunt post accceptionem cibi mordicatio, & nausea, & eructatio perueniens ad saporem cibi, oportet ut sumatur in potu aqua tepida multoties, & non cesset iterare, donec euomatur totum illud, quod corruptum est: deinde effundatur super caput eius oleum aliquod, & vaporetur venter eius, & [viscera] cum panno calefacto, & fricentur extremitates eius cum oleo de oliuis, & oleo rosæ, & effundatur super ipsas aqua tepida, & [describatur] ei prolixitas somni, & prohibeatur ei cibus in die illa, quod si in mane surrexerit lætus, & fortis, ingrediatur balneum: & si non, redeat ad somnum, & regimen subtilitatum, & []

[] & dormitationem [] paucam, & leuem] tribus diebus continuis, ut quo conuertatur stomachus eius ad dispositionem suam. Et quandoque indiget solutione ventris. Et per quidem est ex medicinis magis iuuatiuis digestionem. Et somnus omnis iuuat digestionem. Verum somnus super sinistram est plurimum iuuamenti in hoc propter comprehensionem hepatis super stomachum: sed somnus super dextrum est causa velocitatis descensionis cibi, quoniam [] preparatio] stomachi facit illud necessarium. Et scias, quod amplexari infantem propinquum ad hoc ut polluat secundum longitudinem noctis, est ex rebus magis iuuatiuis ad digestionem, & oportet ne superueniat ei sudor. Sudor enim infigit, & prohibet incrementum calefactionis, cum caliditate sua in nata. & oportet ut non sit cum eo [] de anheliato motu appetitus, uariant motus uirtutum nuntiantur catulum canis, aut catum masculum niper caliditatem cum materia, ex eis, quæ coferunt, sunt [] oxyporio diacydonite] & cibi

aceto, si styptici [] almutati, & collegati,] & qui sunt similes illis ex frigidis. Et confert ei pondus ij. 3. iussus facti ex decem rosæ. spodii tribus coriandri sicci v. fumantur in potu cum aqua granatorum, aut [] oxyporio diacydonite.]

i B. alhelamie & alchacidæ.

k B. squinzibin salarzell.

A N N O T A T I O N E S.

Repetenda hic, quæ de uentriculi intemperiebus dicta sunt.

10 Pete & Gal. 8. de comp. med. per loc. & 4. de tuen. ualet. Cap. 4. Cap. 5. & 7. meth. susius.

De signis corruptionis digestionis. Cap. 6.

a [] Significationes quidem eius, ex quibus cognoscitur corruptio digestionis, manifestæ sunt. Verum significationes, quæ quandoque associantur, & quandoque non associantur, sunt rugitus, eructatio, & mordicatio. Et significationes eius, quæ fit propter dispositiones eorum prædictas, sunt cognitio dispositionum, b [] & motus eorum, an sint multi, aut susceptibles putrefactionis, aut sit erratum in ordine eorum, aut hora ipsorum. Et motus quidem super ipsos est genus erroris propter illud, cuius rememoratio præcessit, et ut quoties fecerit illud, accedit corruptio digestionis, & quoties cauet & abstinet, rectificatur digestio. Signa autem accidentia propter complexionem stomachi, et eriguntur eius cognoscuntur ex signis prædictis in capitulo aggregante. Et quando materia corrupta est in stomacho, in ipso sunt nausea, et accidentia, quæ sunt cum corruptione digestionis frequentia, non habentia uicissitudines, et si sunt illic uicissitudines, tunc materia sunt aduenientes effusæ. In facta autem propter raritatem stomachi, et attenuationem texture uillorum eius, et accidentia dispositionis ad ipsum, sicut uetustatis, signa sunt prolongatio dolorum stomachi, et aggritudinum eius, et debilitas digestionis cum debilitate appetitus, et attenuatio corporis. Et ex istis quidem quandoque accidunt debilitas digestionis, et destructio eius, sine corruptione ipsius. Factam autem propter uentositates significant significationes uentositatum prædictæ. Sed significationes effusionis ex membris communibus sunt ex eis, quæ diximus in locis suis, ut consideres dispositionem illius membri in seipso, et ut cognoscas, an multiplicentur [] in ipso effusiones ad membra alia in uis aliis, sicut ut cognoscas, an ille, cuius stomachus existimatur lædi a catarrhis, habeat catarrhum descendente ad guttur, et ad pulmonem, et alia. Et signum casus corruptionis digestionis propter [] effusionem choleræ,] d B. causâ meatu effundente choleram. est, ut sit complexio non cum illa cholerica, deinde inueniantur in stomacho mordicatio, et natatio cibi.

a B. Signu autem a quo non denudatur corruptio digestionis est tor egestionis.

b — B.

c B. ex

d B. causâ meatu effundente choleram.

De cura eius.

Cap. 7.

PRincipium illius est ut egrediatur, quod est corruptum in stomacho ex cibo usque ad finem sui cum uomitu, aut solutione uentris. Et ut rectificetur regimen eius, quod comeditur et bibitur. Et reducat in omnibus dispositionibus ad illud, quod necessarium est. Et ut a [] experia-

a B. & ut prætermittatur cibus.

AVIC.

Zz 4

tur

nisi accidat aliqua causarum facientium descēdere cibum a stomacho, quum nondum sit digestus ex eis, quas iam sciuit. & quantitas quidē aequalis remanentis cibi in stomacho & cōfessionis eius, est illud, qd est inter xij. horas usq. ad xxij. horas. & cib. qd plurimus, quū nō digeritur propter suam multitudinē, & ille cuius qualitas est mala etiam, tunc nullus eorum remanet in stomacho sano fortis expulsiōis, imo expellitur ad inferiora uelociter. Et quandoque succedunt ei fluxus ventris & colica passio. Et quando fuerit stomachus debilis, quē cib. grauat, aut ulcerosus habens bothor, aut fuerit in eo humor uiscosus lubricus, non minorabitur in ipso cib. nisi parum, & si hoc, siue sit debilis retentia, siue digestiua. Et tibi quidem possibile est ut cognoscas signa, quē oportet cognoscere ex causis horum ex eis, quæ tibi præterierunt in capitulis prædictis.

ANNOTATIONES.

Ad imbecilem cōfessionem hic affectus referatur. quod enim tarde alimenta ex uentriculo ad intestina trahuntur, in causa est cruditas, cuius gratia uentri, ubi os inferius non reforescit, si enim eius est morbus, ut non nisi con. oculos dimittat ingrossos cib. nisi forte a ris quæpiam qualitas stimulet, aut ipse summa imbecillitate affectus fuerit, horum aut Hipp. 2. aph. quæ uarietatem & uelociter nutriunt, ueloces quoque sunt excretiones. quare, quod tarde commēnt ex uentriculo alimenta, ad cōfessionem is potentia imbecillitas uentris referendum. De cōfessione autem & certo cōfessionis tempore illud statutum sit, quod Gal. 5. aph. non esse unam circumscriptam omnibus mensuram, quum alij celerius, alij tardius concoquant. quare absolute statui non potest, qd decem uel duodecim, pluribus uel paucioribus horas cōfessio absoluitur. Videretur tamen id obseruatum, decem uel duodecim horarum spatium sufficere in recte se habente uentriculo, quod hic intelligit, quamuis nonnunquam longe ferat ex Hipp. de mora alimentorum in uentriculo multa ferat, & de morbis, quem tu uide.

De cura eius a cuius stomacho tardatur descensus cibi, aut in cuius stomacho natat cib. Cap. 9.

EX cura illius est somnus super dextrum. Ad huius enim ad hoc, ut uelociter descendat ei a stomacho, quamuis sit debilis adiutorij, ad digerendum, & adiuuant ad hoc deambulatione subtilis, & fricatio pedum, & cōfractio uentris solutis cum eo, quod scitur in capitulo eius.

ANNOTATIONES.

Est certe os uentriculi inferius quod pylorum uocāt, ad dextram partem potius. Verum, quum, ut supra diximus, propter tardum alimenta ex uentriculo exeant, quod concoctum latius parum admodum conferre decubitus in dextram partem potest, quod & author noster notat. quum, & si ex de. ubi tamen in dextrum laus, non aque arte ab icmura complexu & astringit uentriculus uidetur ut si in situ potest, ubi cōfessio iam alimenta sunt, neque, uel ob uentriculi errorem, uel ob aliam quamuis rationem, alioqui exeat. Conferre & ad hanc rem potest, quod hic subiungit laus deambulatione, quum paulo etiam immoderatio, ni-

mis citum exitum sepe numero faciat, cibis uidelicet ipsis in os pylori aggregatis, atque ipsum sui fortasse grauitate recludentibus.

De cura eius a cuius stomacho festinat descensus cibi. Cap. 10.

Q Vidam antiquorum fuerunt, qui nominauerunt istos stomatichos, sed postremo cecidit nomen stomachi super aliud. Et ex eis, quæ experta sunt illis, est ut administraretur eis emplastrum ex farina foenugræci, & seminis lini, & melle. Et in potu sumant ex eo etiam & ex eis est, ut sumantur uitelli oui allati, & cochlearium mellis, & duo danic mastice cōtriti, coniungantur omnia in corrice oui, & assentur super cinerem calidum, & sine intermissione moueantur, donec preparata sint, & comedantur, & administraretur hoc tribus diebus. Et oportet ut administraretur ante cibum aliquid ex stypticis frigidis, si fuerit illic complexio calida, aut permittum cum calidis, si fuerit complexio decliuis ad frigiditatem. & tu iam sciuit omnes has medicinas. Et oportet ut dormiant super cibum, & non moueantur neque excitentur omnino. Et ut stringantur extremitates superiores.

ANNOTATIONES.

Non absolute trahi huius affectus curatio potest, nisi singulas causas particulatim animaduertis, quum & ciborum, & uentriculi uitio, & motus totius corporis inordinatatione, citius alimenta essuant, quam concocta sint, semper tamen conferre possunt, quæ os uentriculi inferius roborant, qualia astringentia sunt, & que otium, & somnus, quæ duo sedande eductioni quoque per pharmacum uim habere Hipp. notat 4. aph. Vide Ale. Trall. lib. 7.

Aph. 24. & 15. cap. 5.

De a [eructuatione] stomachi & duritie eius. Cap. 11.

a 8. grosiue.

Q Vandoque aduenit durities in stomacho similis apostemati, & tamen non est apostema, & est causa eius frigus inspissans aut melancholia ingrossans, intras sine apostematione.

De signis. Cap. 12.

S Vnt ut cognoscatur causa eius, & non inueniatur signum apostematis.

De cura. Cap. 13.

Fiat emplastrum ei cum meliloto, & croco, & mastice, & balsamo, & thure, & bdellio, & spica, & cordumeni & muharht, & cera, & oleo rosarum. Et similiter omnes curationes dictæ ad apostemata dura, & proprie ea, quæ dicta sunt in capitulo debilitatis stomachi [propter duritiem]. Descriptio alia bona ad hanc intentionem. Recipe ceræ vnc. viij. † glutinis alimbath vnc. iij. zingiberis, opopanacis amborum aā unc. ij. aloes, & galbani amborum an. vnc. iij. olei de lilio b [hemini. i.] fiat ex eis emplastrum.

a B. cum duritie eius.

† terebinthine.

b B. unc. xxiii.

AN-

ANNOTATIONES.

Meminit de hac uentriculi duritie ob perfrictionem
Trallianus lib. 7. quem tu uide.

De eis, quæ commouent eructuationem. Cap. 14.

QUum in stomacho accidit uentofitas, & non remouetur, & est retenta in ore stomachi, & impedit, oportet ut euacuetur cum eructuatione, sicut euacuantur superfluitates nantes cum vomitu, et si non corrumpit digestionem, & natat^a [cum cibo] nisi accadat multitudo humiditatum & phlegmatum præparatorum ad hoc, ut conuertantur in ventositatem: tunc enim b [necessarium] est ut sit superfluitas in commotione eructuationis ex eis, quæ mouent rem prauam. Et ex eis quidem, quæ mouent eructuationem, sunt origanum, & folia ruta, & anitum, & carui, & calamethum, & mentha, & ammeos, & gariophylli, & mastix, & thus masticatum, & haustum.

De cura eructuationis superflue. Cap. 15.

CAusas quidem eructuationis, & significationes eius, super dispositiones, iam diximus in capitulo significationum. In acetosa quidem conferunt parienti eam, potare diapipereon cum vino. Et quandoque iuuuantur si in potu sumant ante prandium suum & coenam suam coriandri sicci pondus aurei, deinde bibant post ipsum vinum purum. Et ex eis, quæ sedant eam, secundum quod dixerunt quidam, est ut liniatur stomachus cum stercore galline, & calce. In fumo sa verò si est a materia, conferunt absinthium, & hiera. Si uero est sine materia, ea, quæ infrigidant & extinguunt, & forte faciunt, sicut sunt robur fructuum frigidorum, & cibi frigidi.

ANNOTATIONES.

Eructuatio du bio procul cum flatu perpetuo est. at flatu si non semper uel frigiditatis uel alicuius intemperiei gratia uel ciborum uitio accidit. quin si pe uel ob malam uentriculi figuram eueniunt, de qua re Gal. lib. ar. med. uel ob cibi paucitatem. qui profecto affectus neque discutienti bus, neque flatum dissipantibus curatur, lenitur tamen.

TRACTATVS IIII.

De egritudinibus instrumentalibus, & communibus accidentibus stomacho.

De apostematibus calidis stomachi. Cap. 1.

Stomacho accidunt apostemata calida propter causas cognitatas, quæ faciunt accidere apostemata calida. Et ex illis causis sunt dolores prolongati, & quandoque sunt apostemata eius calida sanguinea, & quandoque sunt cholericæ.

ANNOTATIONES.

Experi i uentriculus omne ferè morborum genus potest & intemperies omnes, de quibus actum est in superioribus,

& morbos etiam in compositione & solutione continui, de quibus in hoc tractatu agendum. Hic primo loco de tumoribus, ex calidis humoribus, tum sanguine, tum bile, uerba facit. horumque causas easdem, quas in ceteris, statuit. fluxiones uidelicet, undecunque prouenerint. De fluxionum uero causis alibi dictum est; ostensumque, etiam dolorem fluxionis parere. Quare iure auctor noster hoc in loco diuturnos uentriculi dolores causas esse calidorum apostematum aduertit. nempe, uel quod ob exactiorem uentriculi sensum re pente, dum spirituum copia ad affectum locum confluit, humorum simul prouentum adducit: uel etiam quod salta capax ob diuturnum dolorem imbecilla, facillime debinc fluxionem quamcumque excipit, retinetque.

De signis.

Cap. 2.

Quandoque prolongatur in stomacho dolor, qui non remouetur, quamuis regimen bonum fiat, tunc existima quod illic est apostema. Illud autem apostema, quod est calidum, significat cum hoc inflammatio uehementis, & adustus fortis, & sitis, & febris insepabilis, & dolor pungitius, & [augmentum] quod quandoque sentitur, & quandoque perducit ad permissionem sensus, & ad sisen, & ad melancholiam. Quinque extenuatur corpus, & profundantur oculi, & b [resoluuntur] parura & multiplicatur fluxus ventris, & uomitus, & c [superatur febris, & minoratur urina, & duritiem non comprimebatur sub digitis, tunc iam sit exitura. Et quando accidit cum dolore in stomacho frigus extremitatum, tunc illud est signum malum.

ANNOTATIONES.

Ad inflammati uentriculi signa de quibus hic auctor, nausea quoque sepe numero accedit. Pro signis uero supparationis & huius, & interiorum omnium inflammationum pete Hipp. & Gal. 2. prognosi.

De cura.

Cap. 3.

Quando autem tumor quod apostema calidum apparet, aut apparebit propter uehementiam adustionis, & inflammationis, tunc metius est in principio, ut incipiatur a repercutiuis, & inungatur stomachus cum eis, quæ sunt sicut oleum de cydoniis, & fiat ei emplastrum cum cydoniis, & corticibus cucurbitæ, & portula ca, & farina hordei, & quæ currunt hac uia: quamuis abstinentia, & subiliatio cibi, & regiminis, magis iuuatiua sint eis. Quumque medicarum apostemata stomachi calida, tunc quod uo in potu tribuas solutium forte, aut quod uo mere faciat: nam administratio uomitus, & eror [est]. Phlebotomia autem necessaria est in pluribus horis, & aliena solutionem laboriosam & uomitum. Et sis contentus cibis lenitibus, & arimedicinis, sicut aqua hordei, & almes, & triplicibus, & cucurbita. Et b [multiplicare] medicinas lenificatiuas sicut casia fist. non elialum, & ut euacuatio fiat cum casia fist. quoniam cõfert apostemati, & exsiccat materiam. Et quandoque admittetur ei ex hiera, & aloes, podus duorum danich utique ad s. j. Et melius hoc

e a. anethum, &
sem. lini, & se-
nugiaci q. si in-
diger fortiori
hoc addatur ex
u a. feligarius.

x f B. curatio-
ne.

y n. Alia liera.
talis. Alia line-
ra. talis, uel ba-
sella.

decoquantur in libj. aquę donec remaneat me-
dies deinde coletur. & proiciatur super ip-
sam de aqua solatri, & aqua kokengi sacraati,
& bulliat & proiciatur super ipsam. drach. s.
hiere picra, & sumat in potu ex ea, ille, qui for-
tis est, totam integre, & debilis medietate eius.
Et si indiget fortiori hoc, addantur ¹ ex seme-
ne apij. & semine caulis, & ammoniacum, &
medulla cerui, & adeps gallinę, & quandoque
indiget emplastro ² bolismi ³ & emplastro ci-
trino. Et in hac hora quandoque necessarium
est, ut in potu detur troch. de bdellio, & ex em-
plastris iuuantibus in hoc cap. est emplastrum
huiusmodi Recipe. cerę, & olei de neridie am-
borum an. unc. j. mastice, & ciperi, & squinan-
thi, & aloes omnium an. aureum. j. & bdellij .
drach. iij. soluat in uino, & aggregetur inter
has medicinas secundum acceptationem empla-
stri. Quod si fuerit illic solutio uentris, quan-
doque erit necessarium ut ponas cum istis suc-
cum agreste aut succum absinthij, aut aggre-
ges inter utrumque. Et de errore maximo est,
ut prolongetur tempus tolerantie apostema-
tis, ⁴ & incessanter fiat cu-
ratio cum infrigidantibus, & sit apostema in
via, ut fiat exitura, & prohibeatur a maturatio-
ne, oportet ergo ut consideres hoc. Et iam di-
ctum est, quod iulpectorium factum ex lapi-
de ⁵ [belis] quum suspenditur ita ut tangat
stomachum, erit iuuamentum eius magnū in
doloribus eius, & apostematibus eius. Quū au-
tem apostema sit dubellati, & exitura, nos iam
singulare capitulum fecimus ei. Quum verò
apostema est cholericum, oportet in principio
ut infrigidetur valde cum emplastris infrigida-
tiuis, notis, permixtis cum sandalis, & campho-
ra, & ros. & similibus. Et detur in potu aqua
hordei cum aqua granati muzi, & decocti cum
caneris; deinde post illud per aliquot dies ad-
ministra aqua solatri, & aquam ediuia & post
illud, quum appropinquat status, misceatur cū
aqua solatri, & aqua endiuie, parumper aque
fœniculi.

ANNOTATIONES.

Id quod in omni uniuersim inflammatione fit, ubi ini-
tio ventriculi inflammationis occurreris, repercutiendum
docet. præsidia verò non intra, sed extra admonet, & ea ta-
lia, quę etsi frigida sunt, non tamen frigidissima, nempe
quum ventriculus nervosa & frigida substantia consistit,
in discrimine esset res, ne insigni refrigeratione immatus ca-
lor exstinguatur. An verò repercutientia hæc frigida actu
vel calida adhibenda sint, non ait. Certum tamen illud
est, etsi actu frigida repellendi nim habent acriorem,
ab his tamen hoc casu esse abstinendum ob naturam
partis, quę frigida est, cuius calor ut iam diximus, facile
extingui potest, uel immitti, ut materia inflammationem
faciens, & crassior, & frigidior reddita, diffiilem postmo-
dum curationem, uel dissipationem (quę in hoc casu potis-
simum expeditur) uel coctionem suscipiat. Facta reper-
cussione, & medicamenta fortia, & uomitum prohibet: ac
uena sectionem aggreditur. Quę in re duplex controuersia
est, altera quia Rasus 9. ad Aui. uena sectionem ante repel-
lentia consiliat, altera, quia idem Rasus lib. diuisionum de
morbis uentriculi agens particulatimque inflammatione,
curat, uenam huius uena sectionem esse, aut postea uomitum.

Verum sedari hæc possunt non difficile. Et si 9. ad Aui. pri-
ori loco uena sectionem præponit in scribendo, non ta-
men id in agendo seruandum adeo religiose imperat. Ita
& Aui. & si uomitum improbet. Rasus uerò eundem præ-
bet, utrumque tamen ratione non uacat. Damnat autem
nostrum ualidiorum uomitum, ne hidelicet inuilem ex uen-
tris partibus succum trahat, quæ ratione & Gal. in uen-
culi ulceribus 5. meth. uomitum uetur. & locum alij su-
ductionem laudat, & 13. meth. in uentriculi & eius par-
tium inflammatione uomitum prohibet. At Rasus tamen le-
uem uomitum admittit, de quo consiliat si is cui inflama-
tus uentri, uisus est, uomendi desiderio teneatur, si facili-
ter ad uomendum sit, si huic assueueris, leuari non meo, uer-
uentriculam posse. Tuius tamen Aui. consilium est, si
quis recte aduertit. Ceterum alia hic controuersia est.
Author noster fortiora medicamenta danans, & con-
uenientib. utendum admonet, quandoque aut si quicquid
ptis (casiani fistulam uocant) hieram, & aloem admittit
vi ad dimidiam drachmam. At Gal. 13. meth. habet ne
loe in uentriculi inflammatione aliis medicamentis afflu-
gentibus admittatur, quod purgandi nim habet, nisi
forte inelinate morbo exhibeat, quo etiam tempore cur-
cum potius, mercurialem, & urticam dat, quam aloem. Co-
te uideris hæc contradiclio est, non discrepat tamen fortis-
se. Gal. aloem propterea negat medicamentis admittendum
in internis inflammationibus, quod huic quoque purgandi
nis permixta est uentris ne ad ipsas inflammationes maior
humorum copia trahatur. Si hæc tamen cassi fistula admi-
ssetur, effluente cassia sui lenitate, simul aloes eductur,
ut augenda inflammationis non amplius periculum sit. At
de quid aloes fistula noxam corrigere uidetur. Est enim hæc
lenis, quę propterea sui lenitate uisera laxiora reddit, &
expendens humoribus puriora. aloes ergo sui astringente
robore uisceribus restituit, quod cassia adimit.

De apostematibus frigidis phlegmaticis.
Cap. 4.

Ista apostemata generantur ex humiditate, &
malitia digestionis, & paruitate exercitii, &
ex reliquis causis generantibus materias. [cio
nitas] coarctantibus eas in uasis, & in uisceribus,
quarum cognitio præterijt.

De signis.

Cap. 5.

Quando inuenieris signum apostematis cū
doloze ¹ [inquieto] in omni dispositio-
ne, & ² [augmento] & non est febris neque in-
flammatiō neque ³ [inquietudo] sed est humi-
ditas ⁴ [lubrica & claritas coloris], & paruitas appeti-
titi, & malitia digestionis & paruitas appeti-
tus, tunc illud est apostema phlegmaticum, &
tu significabis cū reliquis significationibus præ-
dictis, de humiditate complexio nis stomachi.

ANNOTATIONES.

Causa frigidorum uentriculi tumorum cedere sunt que
& in ceteris partibus. De horum signis, quod in his, neque
magnus sit dolor, neque febris, neque calor, neque sitis pure
Gal. 5. loc. aff.

De cura.

Cap. 6.

De canone in hoc etiam est, ut non euacuetur
reoluiua a typticis. Reoluiua enim,
qui

quibus indiges in hoc, sunt fortis resolutionis incipe ergo in cura istorum ita, ut des eis in potu aquam apij, & aquam foeniculi amborum. an. unc. ii. nitri. drach. iij. de oleo amygdalino dulci quantum sufficit. deinde post illud sumant in potu. ^a [drach. ij.] olei de kerua cum trinus. drach. olei amygdalini dulcis, & decoctione meliori. Et eius confectio est hæc. Recipe meliori drach. x. radices foeniculi drach. x. aque lib. iij. decoquantur donec remaneat lib. i. & da in potu ex ea unc. iij. Et confert istis de coctio hyssopi, in qua decoquitur melilotum, & ponantur super portionem eius. drach. iij. olei de kerua. drach. ij. olei amygdalini dulcis. Ex unguentis autem & emplastris est medicamentum expertum, quod Recipit polij, meliloti, & anoni, & chamemille, & anethi omnium an. drach. x. & absinthij, & spica amborum an. drach. vii. aloes. drach. vii. mastice drach. x. thuris, drach. vi. radicem altheæ drach. xv. ammoniaci, & opoponaci, storacis, omnium an. drach. x. adipis anseris, & adipis gallinæ omnium an. unc. ij. cera rubæ. s. lib. Et quod ex unguentis est melius est oleum de neridem, & oleum de spica, in quo iam posita fuerint myrrha, & cor dumeni. Et conferunt etiam asparagi, & alubis cum oleo amygdalino dulci, & sicla, & caulibus cum oleo oliuæ. Et ea, quæ siccant sanguinem ex cibis quorum digestio est facilis. Et oportet ut alienent vomitum omnino: nam ipse in humodi est malus.

AN NOTATIONES.

Vide Paulum lib. 3. Trallianum lib. 7. Author noster in his capitis calce vomitum omnino interdicit. Cuius rei causam aliqui existimant, quod tu noster ueneri, ubi materia ueneri adu. non potest. Perion, quum in uentriculo inflammatione R. isis ueneri admittit, de qua conque set fortorem interdicit. quid. n. si proster tumorem ueneri, ubi ueneri materia innatet, & naulea inficit, quæ lingua prohibet, ut semel id ueneri regetur, quo casu ueneri ueneri non mediocriter sub leuatur. Non ergo forte ueneri planè omnem author no- quentem.

De apostematibus duris & grossis.

Cap. 7.

Quandoque sunt incipiendo, & quandoque sunt a permutatione ex apostematibus, calidis, secū dum quod iam sciunt in primo phlegmatico, cui accedit ut indurecat. Et significat ipsum cum significationibus apostematibus, duritibus tactus, & multitudo lvarie & extenuatio corporis.

AN NOTATIONES.

Sciri non in uentriculo dumtaxat sed in uniuerso corpore ex crasso humore, uero praescribit paulum coegeo, summe uel etiam ex ueteris male curatis tumori, uel refrigerantibus medicamentis, exsiccat, quod docet Gal. 2. ad Glau. 13. meth. Sciri non potest ex locis iam ad-

ductis, & ex libro de tumoribus prater naturam, itemque ex Paulo lib. 4. Addit author noster corporis extenuationem, quod ob offensam ex longo uentriculi morbo (neque enim sciribus nisi longo tempore aduenit) nutritio ipsa planè offenditur uel aboletur.

De cura.

Cap. 8.

10 CAnon in his etiam est, ut non euacues medicinas resolutionis a stypticis. & omnes medicinae quæ sunt vehementis resolutionis in fine apostematum calidorum, sunt iuuatiue hic. Et oportet ut in potu sumant lac camelarum scetarum, assidue. Et ex illis, quæ eis conferunt, est, ut sumant tres aureos ex oleo de kerua cum decoctione casie si. quæ sit ^a [submersa] in aqua radicum: & si indiget eis, quæ sunt fortiora, ponatur in aqua radicum tumitarum squinanthi, & mastice, & capilli ueneris cum reliquis medicinis, omnium an. pars. j. & quando ponitur cum oleo de kerua, olei de ^b [spica] quantitas, drach. j. & olei amygdalini dulcis quantitas drach. ij. est iuuatiuum. Et similiter quando in potu sumuntur olea ista cum aqua mellis, & oportet ut administretur in emplastris eorum medulla ossium cerui, & medulla cruris uaccini & pinguedo gibbi cameli. et ex medicinis conferentibus ad hoc, & in dubellati est illud, quod recipit meliloti, & fenugre, & chamemille, & baccarum lauri, & altheæ, & absinthij, omnium ana partem. j. ammoniaci [thuris, amborum an. ij. tertias] par- 20 tis, resoluatur gumme istæ in decoctione ficu x. cum uino ^d [cum melle,] deinde coniunge cum eis has medicinas, & fac ex eis emplastrum, est enim mirabile. Emplastrum aliud. Recipe sordi um ^e [urcei] par. vij. storacis par. ii. mastice par. i. glutinis alimbath partem s. facis olei de neriden quantitatem, qua conficiatur medicina. Emplastrum aliud. Recipe ammoniaci drach. f. viii. ^f [meliloti: xii.] cera. drach. [viii.] croci, myrrhe, bdellii iudaici, omnium ana drach. viii. olei de bals. lib. i. Et ex eis quæ valde iuuatiua sunt eis, est oleum de succo uitis. & ex eis, quæ conferunt eis ualde, sunt decoctio ireos cum casia fist et emplastrum, quod diximus in cap. debilitatis stomachi cum duritie. Descrip- 30 tio emplastri boni. Recipe, mastice, thuris absinthij, omnium ana partem, i. ammoniaci, croci amborum ana partes ii. cyperi. iij. fac cerotum cum oleo de neride tantæ quantitatibus, qua lenitas fiat. Et quando accedit illud, quod raro ^g [scilicet ex permutatione apostematis phlegmatici ad apostema durum, tunc conuenientior cura est ei emplastrum huiusmodi de descriptionis, Recipe ammoniacum, bdellium, semina caulis, amygdalas amaras, storacem liquidam, mastice spicam squinanthum cyperum, gumma dissoluatur, & alia teratur, & fac ex eis emplastrum. Sintque cibi eorum sicut asparagi & alubis, & oleum amygdalinum dulce & proprie eius, quod permittitur ei ab apostema e calido.

AN NOTATIONES.

De sumptis hæc feri sunt ex Gal. 1. ad Glau. et 14. cap. 4. meth. Vide & Paulum lib. 4.

De

cap. 32.

a b dissoluta.

b s. lilio.

e B. Alia licera. & bdellii ceruæ

d s. & terantur sicut mel.

Alia licera decocto terantur, cum melle. Alia licera. terantur cum aceto.

e B. uasorum apum.

f k. Alia licera. centum.

Alia licera. g — B.

h B. centum.

i s. accidis.

macho bothor, multiplicatur eructatio ualde. etiam distinguitur inter ulcus factū in meri, & inter factū in stomacho, quoniam in illo quod factum est in meri, sequitur dolor in ipso usque ad posterius inter duas spatulas, & in collo usque ad initia pectoris, & uerineat dispositionē eius transitus deglutiti, quoniam significat locū dolorosū cū presentia eius, & quando pertrahitur hunc locum [parum per.] facta autem in stomachi ore significat, quod dolor est in inferioribus pectoris, & supremis uentris, & est uche pertransicione pectoris: plurimum eius declinat ad 4 f. [mirach, & minoratur ex eo] anhelitus, & infrigidatur corpus, & pducit ad synopim plurimum. Verum facta in fundo stomachi significat exitus corticis ulceris eius in egestionē absque excoriatione in intestinis, inuentio doloris post quietem eius, quod cū sumitur, in inferioribus stomachi, & fit dolor paruus, & distinguitur inter vlcus in stomacho, & vlcus in intestinis, per locum doloris, quū ingreditur eis in corpus, & est exitus cortex, qui egreditur in egestionē, rarus, & est cortex eius subtilis, & ex genere eius, quod egreditur ex intestinis superioribus, & significat quod est ex stomacho, quod dolor non est in partibus [viscerū,] imò supra. Verum multoties appropinquat, & assimilatur dysenteria: [In eis aut,] quæ nunt in intestinis superioribus, h f. [In eis aut,] oportet ut tu ualde intendas in uomitu autem, quum cortex egreditur, non est vlcus nisi in meri aut stomacho. Et oportet ut quum tu uolueris experiri illud, ut cibes agrum ex aliquo, in quo sint synapsis, & acetum.

A N N O T A T I O N E S.

Signa ulcerati uentriculi scribit, de qua re nos ex Græcis proutim aliquid legisse non meminimus, neque solum affectus, sed loci etiam affectū notas affert. Est tamen dubitationis hic locus. At primis statim uerbis, uentriculi ulcus, & proprie, quæ in inferiori eius parte sunt, ad respirandum angustiam agrum deducere. At contra nū ratio uidebitur, quum superior uentriculi pars diaphragmati, et cor di propius sit, quam inferior. Putant aliqui per ulcera in inferiori parte, intelligi ea, quæ oris uentri, uli sunt: subinde gule affectionem superiora, quæ gule ipsius sunt. At quia hic excitant, corruptum esse coactem, legendumque, (& Bellumenis correctione animaduorsum non est, affirmare non audeamus.

De cura ulcerum stomachi.

Cap. 14.

[Plaga] recens, quæ sit in ipso, oportet ut curetur cum medicinis stypticis, & dentur cibari uelocis digestionis, & uideantur medici de uiscerose, in quibus ponuntur flos eris, & ce oporet ut curentur ulcera stomachi, & corro in ipso in primis cum mundificatione cū que sunt sicut aqua mellis, & iuleb. Et non oportet etiam ut sit in b [purgatorio] fortitudo purgationis, & latet [ulcera] plusquā oportet, ut oportet ut sit corū absterfio, & ablutio

ad inferiora. Quod si fuerit illic corrosio, & caro mortua, oportet ut medicetur cum medicina mundificante carnem mortuam, & incarnante. & faciente nasci carnem, & d [so quam] conueniens est hiera picra ad illud. Et quum mundificatur, oportet ut in potu dentur lac acetosum uaccinum, a quo ablatum est butyrū, & syrupus de cydonijs, & granatis, & similib. & detur etiam in potu aqua hordei cum granatis, 10 syrupi de fructibus stypticis, & est quandoque necessarium ut cibentur uentribus uitulorū, & hœdorum conditorum cū aceto, & scias quod quandiu non mundificatur sordes tota, non est iuuamentum curæ alterius, neque administrationis consolidatiuorum & quum administrationes incarnatiuæ, & egritudo est in partibus meri, & ore stomachi, tunc pone in eis ex glutinatiuis aliquod [magnum] sicut est gummi, & dragacanthum, & quandoque confert ulceribus stomachi philonium. & conferunt etiam troch. de karabe, præcipue si fuerit illic uomitus sanguinis, & conferunt eis omnia rob fructuum [] Et quandoque confert 15 rob eupatorii, & rob absinthii, & quando sunt in stomacho ulcera, & non est excusatio solutionis uentris propter aliquid uocantium ad hoc, tunc oportet, ut soluas uentrem cum eis, quæ sunt sicut casia fistu. Quod si accidat ex ulceribus solutio uentris, curetur cum troch. de spodio, & robus stypticis cum aqua sauiæ de cocti, & si fuerit illic corrosio, curetur cum eis, quæ diximus in cura sputi sanguinis.

d n. Alia hiera illud quod est.

e B. c. ueniens.

f f. B. stypticorum.

A N N O T A T I O N E S.

Ventriculi uulnera Hipp. 6. aph. lethalia esse pronūciat, quod & Celsus lib. 5. Quare supernacaneum forsasse quæ existimari de uentriculi ulcerati curatione hic agi. Verū, etsi discissa uel erosa tota uentriculi substantia, actum de g- 40 groto sit, non tamen, si interior tantum tunica corrosa, atque ulcerata fuerit, desperata res est. propterea & hic, & Celsus li. 3. & Paulus lib. 3. huic quoque malo occurrunt. Videtur tamen hi inter se in curando differre. Celsus acris omnia & acida interdicit, iubet q. ea adhiberi, quæ in saucibus exulceratis præcepta sunt, dariq. & lenes et glutinosos cibos. Paulus quoq. omnib. acris, & cibis, & potibus abstinentum censet. Hic tamen hieram picram commendat. 50 Verum non absolute Auicenna hiera utitur, sed ubi quid piam carnis supercreuerit, quæ in puro tamen ulcere non utitur.

cap. 16. cap. 4. cap. 37.

De bothor in stomacho.

Cap. 15.

Confert eis mundificatio cum solutione eorum, quibus concessum est fieri solutio nem uentris in ulceribus stomachi, & cibari cum granis granati cum passis, & lacte decocto cum ferro ignito.

Deruptura stomachi.

Cap. 16.

Q Vorum stomachus dirumpitur, fortasse non euadunt, nisi pauci a ruptura, parua.

T R A.

causa in ipsa est b [humor,] significant eam as-
sumptio aquæ & commotio c [sonans] & ad
solum, quod d [accidit] virtuti digestivæ.
Omnia enim cognoscuntur per inuentionem
causæ, & remotionem inflationis cum altera-
tione regiminis. Et differentia quidem inter in-
flationem melancholicam, & illam quæ est ex
humoribus e [mulis] crudis, est, quod inflatio
melancholica est cum siccitate, & alia est cum
humiditate f & fa h ex causis alijs, signu est
inuentio anticum causarum.

ANNOTATIONES.

Quia plures status uentriculi cause sunt, inquirenda
est, si sit & quæ extrinsecus præcesserunt: & ex
factis. Pul. Irenæ autem modum docet, quo status ex atro hu-
more genitus ab illis discernas, qui ex cæteris crudis humo-
ribus sunt, nempe ex atro humore siccos, ex cæteris uerò
humidos & cum spūto, status eructuari asserens, cuius sa-
ne ea uidetur ratio, quod atra bilis sicca est, pituita uerò
humida. Cæterum aduersus hunc stare uidetur Gal. locus
de loc. aff. Nempe is de hypochondriaca melancholia la-
borantibus uerba faciens, ex Dioclis sententia, quam & ip-
se probat, sumpto cibo maxime costu difficili & caustico,
spūm humidum, & multum ait comitari. Fortasse author
nostrum per melancholicam inflationem hoc in loco, non hy-
pochondriacam intelligit, quam antea mirachiam nuncu-
pabat, sed solum atræ bilis in uentriculo redundantiæ, ex
cuius ob deprauiatam, ut antea dicebamus, alimentorum co-
ctionem, erudorum humorum copiam gigni oporteat, &
spū multa comitari.

De cura.

Cap. 3.

Est causa inflationis eibus, dimitte ipsum
ut tendens ad alium, & meliora regimen futu-
rum, & non lædatur digestio. Et usquequo sit
illud, oportet ut dormiat habens eam super uē-
trem suū, supra puluinar plenum eis, quæ cæle-
stis sto machi, & debilitas eius, curetur cū eis,
quæ oportet, ex illis, quæ dicta sunt in cap. eius,
& ungatur cum oleo aliquo, in quo decocta
sint subtiliatiua disrumpentia uentositatem, si-
cut ammeos & keisim, & cyminum. Et si indi-
get fortioribus illis, tunc sint ruta, & semen ce-
leste, grana lauri, & alaniuden, & sileleos: & sit o-
leum eius oleum laurinum, & oleum de kerua,
& quæ sunt similia illis. Et quandoque sufficit
inungere membrum ex oleo aliquo, cum quo
permiscetur anethum, & quæ currunt curiu
eius, deinde cum emplastris fortis resolutionis,
sicut emplastrum factum cum hyssopo, & ane-
tho, & aqua cineris, & similibus. Et quandoque
sunt necessaria clysteria cum huiusmodi oleis,
& quandoque ponitur in eis pix. Et si fuerit fri-
gidus ex materia grossa, nō dabimus in potu istas
medicinas, quandoque enim ipse addunt in cō-
motione uentositatem: imo oportet ut purge-
mus materiam in primis, deinde demus eas in
potu. Et si frigus fuerit purum, [&] fuerit ma-
gnus cas in potu. Et ex eis, quæ in potu dabimus,
& magnificatur eorum iuuamentum, est mani-

pulus polij decoctus in aqua uehementer, de in-
de sumitur ex ea in potu. Aut miscetur deco-
ctio calamethi thalialis cum melle, & sumitur
ex ea in potu. Et decoctio galangæ iuuatiua est
valde, & galanga sicut est. Et galangæ confectū
cum g [symplo acetoso] factum pilule parue,
sicut cicer, & sit dosis eius aureus, cum aqua
calida, & est ex eis, quæ solutione educunt uen-
tositatem plurimam, & humiditatem paucam.
Et ex eis, quæ sunt maximi iuuamenti in infla-
tione f [accidente] est calicoreum, quando bibi-
tur cum aceto permixto cum aqua & ros cum
oleo antiquo, & proprie aceto alaniudem aut
squillitico. Et dicitur quod d [calcancus] porci
adultus est bonus ad hoc. Et quandoque sufficit
in ea, quæ leuis est, ut in potu sumatur uinum
purum g [parumper] & bibat illud deinde dor-
miat super ipsum: & surget sanus ab ægritudine
sua. Unguentum conferens ei, decoquantur
nigellæ, & grana lauri, & ruta in uino uehe-
menter, & coletur, deinde coquatur ex oleo me-
dictas illius uini cum ipso, donec remaneat o-
leum, deinde fiat inunctio ex ipsa. Et similiter
oleum de i [lilio]. Dixerunt quidem, h [aloes
est iuuatiua] ualde infantibus, quorum inflan-
tur uentres. Et inflatio inseparabilis melanco-
lica curatur cum eis, quæ sunt ut sagzeneæ, & al-
cadicon, & ammeos. Et si indiget euacuatione
forti, admittit pilulas foetidas, & pone super
spongiam insulam in aceto forti ualde, & me-
lius est acetum alaniudem.

ANNOTATIONES.

Si status in uentriculo sint cavitates, plerumque non dif-
ficile soluantur medicamentis, uel dissipantibus, uel humo-
res a quibus status excitantur, expurgantibus. At si in ip-
sas uentriculi tunicas inclusi fuerint, quia crassa earum sub-
stantia est, non facile solui possunt, possunt tamen longa di-
ligentia superari. Pro huius affectus curatione pete Gal. 8.
de comp. med. per loca. 14. Vide & Paulum lib. 3. Item q.
Trallianum lib. 7.

Derugitus.

Cap. 4.

Omnes causæ inflationis sunt ipsæ eedē cau-
sæ rugitus, quum accidunt illæ causæ infla-
tionis, & nititur natura eas expellere & non
potest, & non expellitur ad superiora, neque ad
inferiora, imo mouetur in uasis intestinorum
tunc est rugitus, & proprie quū est in intestinis
subtilibus strictorum meatuum. Quumque per-
mutatur ab eis ad ampla intestina, i grossa, quic-
scit, & minoratur. Verum sonitus eius tunc est
grauis cum hoc, quod est minor. In subtilibus
uero est acutus, cum hoc quod est plurimus.
Quumque permiscetur illæ uentositates cum
humiditatibus, non a [sunt puræ], & quando
inueniunt spatium, & sunt b [inflantes], con-
mouentes sonitum, faciunt prouenire sonitum
c [in uasis habentibus strictum collum]. Et clari-
tas quidem sonitus significat mūdificationem
intestinorum, aut exiccationem fecis, & cura
quidem rugitus a [proxima] est cura inflatio-
nis, & ille, qui inuenit uentositatem in ventre
cum febre pauca, bibat aquam cymini cum re-
reniabin loco penidiarum.

AVIC.

Aaa

A N

b. a. Alia litera
rethomegi.

c. b. inobediēte.

d. B. Alia litera
ungula.e. a. super cibū
paucum.f. a. nigella.
g. a. algielata n
est iuuatiuum.cap 7. cap 8.
cap. 37. & 38.a. a. Alia litera.
sic clarus.
b. a. digestæ.
c. B. qui dicitur
bachbach.d. B. Alia litera.
torcer.

colirica passione, & sicut accedit ei, qui bibit
 medicinam vomitiuam, & alius quietus, sicut
 accedit stomachicis. Quum ergo accedit subuer
 fio, tunc iam accedit aliquid communis os sto
 machi ad expellendum aliquid ad propinquo
 res vias, & illud est, aut qualitas ⁴ [opatiua aut
 operatione eius] materia, ex qua ipse laeditur:
 aut ⁵ [membrum communicantis sicut cerebri:
 aut aduentus percussione, aut materia grossa]
 imbibita, aut infusa in ipso corrumpens cibum,
 aut cholericus, aut humiditas mala putrefacta,
 sicut accedit pregnantibus, aut humiditas non
 mala, sed ⁶ [tremula, debilitans] os stomachi ab
 quacumque causa, aut humiditas grossa & ad
 uersa, aut multa grauans quamuis non sit ca
 alia. ⁷ [Nam quamuis] sit, uerbi gratia sanguis,
 aut phlegma dulce, speratur tamen ex huiusmo
 di quod nutriat corpus & nutriat etiam stoma
 chum. Sanguis enim nutrit stomachum, & phle
 gma dulce naturale conuertitur etiam in san
 guinem, & nutrit stomachum. Verum ipsum
 non nutrit eum quocumque modo accadat, &
 nutrit eum peruenit ad ipsum, sed quandoque
 ipsum, ex uenis alterantibus sanguinem ad co
 mplexionem stomachi, & assimilantibus ipsum
 ei ⁸ [ex uenis predictis] in anatomia, nisi acci
 dat propter eam, cum qua non inueniat stoma
 chus nutrimentum omnino, & non afferant
 ad ipsum uenae, quod ⁹ [ei conueniat, & liben
 ter suscipiat ipsum, & digerendo faciat ipsum]
 sanguinem, sicut multoties effundit ad ipsum
 hepatis, non per uiam uenarum spargentium sa
 trum, imo per uiam uenarum per quas pene
 non plurimum, grauantiem, ut nutriat ipsum,
 secundum semitam quae ipse ex eo exueat, & co
 uertat eum cum sua substantia ad suam simili
 tudinem, & illi quidem errauerunt, qui existi
 mauerunt quod sanguis non nutrit stomachum,
 & iudicant de eo iudicium enunciatum abso
 lutum. Et quidam homines sunt, qui habent pe
 riosos in melancholia consuetos, & in eis sunt
 sani, & quandoque perducit ad aduersionem in
 meri, & gutture, imo ad ulcus. Et ex nausea est
 quae est signum crisis, & quandoque est signum
 malum sicut in febribus pestilentialibus, & qua
 do multiplicatur in conualescentibus, indicat
 conuersionem. Et de uomitu quidem cretico
 est, qui confert febribus acutis, & apostematib.
 hepatis, quae sunt in latere concauo. & est uo
 mitus, qui accedit in accessione febrium. Et qua
 do sunt in stomacho, & in uisceribus interiori
 bus apostematata, & proprie calida, sunt facien
 tia ueniens uomitum, propterea quod declinat
 ad expellendum, & propterea quod laeduntur
 ex quolibet tactu accidentis eis, aut ex quolibet
 cibo, aut humore, aut membro mollescente. &
 nausea quidem quandoque remanet, & non p
 mutatur ad uomitum, & causa est uehementia
 uicinis recentia, aut debilitas qualitatibus, quae
 facit nauseam, aut paruitas eius ita, quod quan
 do ¹⁰ [super ipsum sit motus, alleuatur uomit
 us, imo mouetur uomitus.] & illi, cuius stoma
 chus est debilis, accedit ut ¹¹ [syncopizetur ip
 se, & non possit uomere propter uacuitatem
 stomachi sui, aut propter paruitatem humoris

laedentis ipsum, siue sit imbibitus, siue non im
 bibitus. Quod si loco huiusmodi stomachi, &
 oris eius, esset stomachus fortior, & os stoma
 chi fortius, non ¹² [syncopizaretur ipse] neque
 pateretur ab ipso. Verum propter debilitatem eius
 patitur ab eo, & propter debilitatem eius, & pau
 citatem materiei non est ei possibile ut euomat
 ipsum. Quumque comedit, potest ipsum euo
 mere propter duas res, quarum una est, quia humor
 10 quandoque est nocens ei parum, non mouens,
 neque laborare faciens, quoniam est in fundo
 stomachi, & quando cibatur, eleuat ipsum cib.
 & multiplicatur, & secunda est, quia adiunatur
 cum quantitate cibi ad expellendum ipsum, &
 20 [uincendum.] & quandoque subuertitur ani
 ma, & commouent nauseam caliditas & sicci
 tas accidentes ori stomachi, & facit qualitate
 sua calida illud, quod facit humor uicinus qua
 titate sua calida etiam. Et in administratione
 30 quidem uomitus cum aequalitate, est inuamen
 tum maximum. Verum assiduatio eius maxi
 me debilitat uirtutem stomachi, & facit ipsum
 lacunam superfluitatum. & uomitus quidem
 creticus ¹³ [euadere facit spasum. & multo
 ties accedit febricitanti spasmus, aut epilepsia,
 aut simile epilepsie subito, & euomit humore,
 ut est flos zris, aut indicum, et euadit. et quan
 doque facit etiam euadere ex febribus, ¹⁴ [et ex aug
 mentatione] repletionali in febribus, et alijs. et
 40 multoties uomitus sanat ex singultu clamore.
 et ex administratione uomitus cum aequalitate
 conseruantur renes, et curatur eo nocumentu
 eorum, et nocumentum pedum, et sanatur eru
 ptio uenarum deferentium sanguinem, et arte
 riarum, et amatur quidem ut administraretur in
 mense bis. et melior horarum uomitus est illa,
 quae est post balneum, et postquam comedit post
 ipsum, et impletur. et nos quidem iam subtiliter
 50 perscrutati fuimus sermonem de hoc in li
 bro primo. et stomachus quidem debilis quo
 ties cibatur, accider ei nausea, et subuersio ani
 mi: et si fuerit debilius parum, non poterit reti
 nere illud, quod recipit, imo expellet illud ad
 superiora, et inferiora. et debilitas quidem sto
 machi quandoque fit ex speciebus malitiae co
 mplexionis. et tu scis quod de causis quarundam
 specierum malitiae complexionis sunt quaedam
 quibus adiungitur resolutio spiritus, sicut est
 60 solutio ventris plurima, et maxime sanguinis.
 et tu scis quod ex debilitantibus, sunt dolores
 uehementes, et tristitia, et ieiunium, et fames
 uehemens. et ipsa etiam sunt ex causis uomitus
 secundum semitam introitus debilitatis super
 stomachum. et uomitus dolorosus etiam velo
 citer euomit cibum, et expellit ipsum. et illi,
 cui superuenit frequenter nauseatiua fatietas,
 et qui comedit non secundum veritatem famis
 non verificat, accedit in primis quando come
 dit, adustio uehemens valde, quam non tolerat,
 deinde conuertitur eius esse ad hoc, ut euomat
 totum quod comeditur. et deterior quidem
 uomitus est ille, qui est uomitus sanguinis,
 nisi secundum [necessitatem, quam] dicam,
 tunc enim est significatio fortitudinis naturae,
 et sequitur ipsum uomitus [niger. et causa
 in hoc est malitia,] quoniam ista duo non
 sunt generata in stomacho, imo non sunt ni
 si ex.

12. B. nauseare
 uel non subuer
 teretur anima
 eius.

13. B. eradica
 dum ipsum.

14. B. est liberati
 uos.

15. B. fore.

16. B. modus quod.

17. B. melanco
 lia. & causa in
 hac malitia est.

AVIC.

Aaa a flex.

ex chyli qualitate appetentis sensum. Adde etiā quod
sicut in animalibus sanguine vacantis conuerti in san-
guinem cōsum alimenta necesse non est, ita et fortasse uen-
triculus, tenui quadam alimentū portione illius substatie
simili ex chylo attracta alimē non est abfurdum. A stipulari-
quid huic posteriori solutioni uideretur, quod quiduis
simili nutritur non sanguineus est uentriculus sed inferiori-
us excepta parte fere ex sanguine: alimento propterea indigēs
talis, qualis sanguis nō est, uidetur autem chylus & talis esse.
His ergo propofita dubitatio uidetur solui. Superest tamē
Gallico examinandū, quando is ex sanguine nutriti fe-
ter per accidens uelit, ac non nisi cogente mediā, & alimen-
ti paritate, contra quam & Auerrhoes & Auic. cen-
sent: quibus placet sanguine proprie ali in animalib. san-
guineis omnia.

De signis portendentibus uomitum.

Слр. 9.

*S*unt nausea, & subuersio antecedentes uomi-
tum, & quando tremitt labium, & accidit tē-
sio hypochondriorum ad superiora, tunc iudi-
cā ipsum adesse. Signa autem humoris mali, py-
tridi, facientes nauseam, & uomitum, si est cali-
dus, sunt sitis, & sapor malus in ore, & putrefac-
tio apparet, & signa quis ex illo humore sit
faniolus, sunt intueri ipsum ex parte uomitus,
& vehementia notamenti stomachi ad uisū cū
eius leuitate, quoniam ipse non nocet nisi ex
qualitate sua, non quantitate. Signa humoris
boni, non mali, qui facit illud cum sua quanti-
te, sunt, ut nō sint illius vapor, & putrefactio
& sapor malus, & uomitus malus, & sedant ip-
sū, si fuerit subtilis, medicinē pōticā, & si fuerit
grossus, medicinē subtiliatiuā, & significant
[multitudinem humiditatis] multitudinē uo-
mitus nō mali, & multitudinē egestionis, & mul-
titudinē salietis, & præcipuē si præcesserit nausea-
lia facietas, & signum eius, cuius causa est ma-
lita complexionis oris stomachi, est quod nō
tolerat illud, quod eis superuenit: immo mo-
uetur ad expellendum illud uia malitiae com-
plexionum prædictarū, & eius, qui sit propter
communitatē cerebri, aut hepatis, aut matri-
cis, signa sunt signa egritudinum hepatis, uel ca-
pitis, & aliorum.

ANNOTATIONES.

Futuri vomitus indicia nausea & ventriculi cōturbatio
est. Infantis noster iam, & tremor labiorum, & hypochon-
driorum sursum trahito. Roger autem quis, cui labiorum
tremor instante vomitu fiat. Cuius satis facere est. Conti-
nua oris est cum ventriculo tunica, quod passim & Gal. et
ceteri testantur. concitato ergo ventriculo, quia vomitus
convulsivus quodammodo speciem refert, mirum non est
tremere lalia sursum deorsumque impulsio ventriculo. De
signis vomitus pete Trallianum lib. 7.

De vomitu sanguinis.

Cap. 10.

Vomitû sanguinis. Cap. 10.

Et sanguis quidem quum per vomitû egreditur tûc est ex stomacho, aut meri, & caudâ ipsius incisio, & multoties fit propter vomitum plurimum, & multoties fit propter vomitum ex cachartico calidâ cõplexionis, aut eruptio apostematis non maturi, aut propter sanguini

nem a capite currentem ad stomachum a loco, qui ignoratur:] aut propter effusionem sanguinis ad ipsum ex hepate, & ex alijs mēbris, & prius quæ retinetur illud, qđ oportet euacuari ex sanguine, aut accedit incisio mēbri, & superfluit nutrimentū eius, secundum modū, cuius declaratio præterit a me in radiis. aut accedit^b [membro dimissio, exercitiū] conuerti, aut potius sanguis fugat suspēse in meri, aut stomacho; aut accedit^c fistule in stomacho, & causa eruptionis venarū & icillare earū, est illud, quod fusi sunt in libris vniuersalium, & illud, quod diximus in principio huius tractatus, & oportet vt tu cognoscas ex eis illud, quod est ex mollificatione venarum cum subtilitate & sua molli- tie, & quod est ex uehementi exsiccationis earum aut aliud, ^d [propter grossitudinē earū].

rum aut aliud, ^d [propter grossitudinē earū.] Et multoties quidem fit vomitus sanguinis ex fana virtute, & expellit sanguinē ad partē, quā inuenit in dispōne expulsiōnis eius cōuenientiore, & propter hoc multoties est in vomitu duarum librarū sanguinis, uerbi gratia, trāquilas, & iuuentum, & illud est quando effunditur superfluitas splenis, & hepatis ad stomachū, & egreditur vomitu & expellitur, & illud, quod est a splene, est nigrum, & turbidum, & quandoque est acetosum, & nō est cū istis duob. dolor, & multoties quidem vomitu expellit hō frustum carnis, & causa in illo est caro addita verticosa, aut ^e [fistulosa] orra in stomacho & abscinditur propter causam aliquā, et expellit ipsam natura ad superiora. Et oīs vomitus sanguinis cum febre est malus, sed quī nō est illie febris, quandoque nō est malus.

De signis.

Сар. II.

Ille quidem qui a stomacho, distinguitur ab illo, qui est a meri, per locū doloris, nisi sit ex apertione uenarū, & nō ex corrosione & ulcerib. quare non sit illic dolor, & illum, qui est a corrosione, significat signum ulceris, quod præcessit, & sanguis egreditur ab eo in primis paulatim, deinde emanat res plurima, & illius, qui est a sana uirtute, est, vt nihil de esse suo immutatū sentiat paries, & inueniat lenitatem post a [agritudinem, & sit sanguis sanus, non o [ca lidus] corrosiuus, + [] aut

acerofus. Huius, qui est ex ſanguifica, eſt, quod ſanguis, qui eſt ex ea, eſt ſubilis & ſlanoſus.] Et ille iam bibit de aqua, in qua ſunt ſanguificæ. Et eius, qui eſt ab hæmorrhoidibus, eſt, ut fit il- lud hora poſt horam, & iuuatur per illud, & colores eorum ſunt citrini. Et differentia qui- dem inter factum propter hepar, & effuſionẽ eius ex ipſo ad ſtomachum, et factum propter ſplenem, et factum propter ſtomachum ipſum : eſt quod cum illis non eſt dolor, & ille, qui eſt a ſtomacho non euacuatur a dolo- re; & ille qui eſt a ſplene, eſt niger, turbidus, et quandoque eſt acerofus : ſed multoties euo- mit homo fruiſtum carnis, & iam ante dixi- mus cauſam eius.

ANNOTATIONES.

De sanguinis eruptione per superiora, & de eius can-
AVIC. Aaa 3 sis

sequatur illud vinum permixtum, si permittit complexio. Si autem non fuerit caliditas, tumant in potu cum aqua, et conferunt eis valde trocha. Elchylis, & confert eis, quado adest eis cum frigiditate trochiscus huiusmodi. Recipe zurum, gariophyl. vñca, cinnamoni, masticis, thuris, & a. J. omnium an. danich. j. opij keratem j. castorei keratem j. aloes quartā drac. & ex eis, que conveniunt illis, qui vomunt cibum suum, est ut multiplicetur in cibariis suis coriandrum, & lambāt mel emblicorum, & et comedant cortices phisici humidos, aut siccos. Et masticent thus & masticem, & xyloal. & cortices citri, & mentā, & conueniens est eis ut vomāt, deinde comedāt, et an aliqui quidem [varij in medicina curāt impediunt vomitum] quum est adolefens, fortis, habens stomachum repletum humiditatibus. retinens cibum, & est multa salina, phlebotomando ei uenam cum æqualitate, ne sequatur terminos syncopis, si tolerat natura. deinde expectat aliquibus diebus, postea phlebotomant uenam eius, quæ est sub lingua. deinde dāt in potu [istum] pescentia postea faciunt eum gargarizare eum [subtili] deinde expectant, postea dant in potu hieram factam cum coloquintidis, & ingeniuntur ut remaneat hiera in stomacho eius tempore paruo, deinde post vij. dies euomant, deinde adherere faciunt uentri eius uetostam sine incisione, & euaporant locum cum oleo calefacto, & in mane ponunt emplastrum de uer per ex foenugræco contrito confecto cū melle, & semen malue confectum cum oleo, & faciunt illud tribus diebus. Si autem illud non sufficit, in potu tribuunt hieram cum pulpa coloquintida, & liniunt stomachum ex gumma rutæ agrestis, & medicinis rufificantibus, donec uideant super locum bothor, & uellicas, & dant in potu hieram picram, deinde decoctionem absinthij, & medicamen factum cum ca-
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

commendat si materia uomitum faciens calida sit propterea quod refrigerat. quum tamen frigida aqua (et si calidos humores refrigerat eorum partem que ipsa abluatur) sui frigiditate repellendi uim habeat, et tenuis ac calidos humores ad superiora potius concitate apta sit, quam frigiditate eadem alterare, et cohibere. Certe id plures alysi uidemus, ut, si frigida materia sit a superioribus reuoluentia, lotionem extremorum ex aqua calida non alibi solum sed etiam potestate, ex odoratis rebus parata utamur. et in calidis humoribus, si uis frigida et alibi potestate aqua omnium iudicio refrigerat magis, ita eadem calida potius alibi usurpatur, quam alibi frigida. Addit [et existimauerunt quidam, quod amygdala &c.] quibus uerbis ex aliquorum sententia amygdalas in sedando uomitu proponit, cui opinioni, quum ipse non aduerseur, tacite annuit. At contra Paulus lib. 1. amygdalas mellintinctas conferre ait, ut quis facile uomat. Fortasse tamen, quum ea uomitum ciant, quod ait Paulus, dum materiam una qua antea uomitum faciebat, sui lenitate, et abstersione educunt, eundem sedant, quod Auicenna. Fusius deinceps et hoc et sequentibus libris, capitulis uomitus curationem docet, pro qua re uide & loca antea citata, et Rasim 9. ad Almanforem.

a [De uomitu facto propter caliditatem. Cap. 13.]

Sumat capparē nō maturā proprie, & granata, & sumach & b [alobere uidelicet] gubera, & cydonia, & syrups, qui sunt ex eis, & pilulas huiusmodi. Rec seminis hyusquiami partem j. sem. ros. ru. & sumach, & c [capparis] oīum an. partes iiii. coniungantur cum duplo eorum de rob de cydonijs, & detur ex aggregato confecto a medio aureo usque; ad aureū scdm uirtutē, facit n. dormire, & sedat nauscam. Quumq; non est illi contractio nature, tunc tibi superest tribuere rob purā facta ex agresta, a [acetosa] & ex acetositate citri proprie, & caphore quidem inest proprietas prohibendi uomitū, & nauicā calidos, sumptæ in potu cū rob, & olfacta, & lenit super stomachū. Illius uero, qui cogitat, quod si moueatur, post cibū euomat, cura melior est; & eius, qui euomit cibum suum, non cū cholera citrina, imò est uomitus eius pp melancholiam, aut humorem frigidū, est quæ est ex curatione facta cum calefactiuis exsiccantibus. & ex eis est illud, quod recipit seminis apij, & anisi, & absinthij partes æquales, fiant ex eis troch. sit quæ dosi eorum aureus j. cum aqua frigida, & etiam fiat ei c [ius tinctum] ex cymino, & pipere, & pauco f [vino] miscantur illa cum aceto & almuri, & ad illum quidem, qui cibum suū euomit cum dolore stomachi, sumatur g [capparis] & conteratur, & distilletur de super aliquid de syrupo granorum myrti, f quantitas, qua cōficiatur: deinde misceatur h [illud] super vinū paucum & mel paucum j. & bibatur. & et vitellus oui affatus, & misceatur cum melle, et xv. granis masticis contriti, et comedatur, et ad ministratur illud tribus diebus, et conferunt trochisci predicti in cap. doloris stomachi, in quib. ponantur absinthij, & i [menta] & oportet ut dentur isti, et qui eorum cursu incedit, post cibum quidem styptica, et ante ipsum quidem lubricatiua, sicut uolubilis, et confert eis, ut sumāt super cibum hoc suffus, quod Recipe thus, et glandes, et sumach, et medicamen iuuatiuum ualde ad nauicā est illud, A VIC. Aaa 4 quod

cap. 42.

a B. continuat cum præcedenti. sic uomitum aut factū a causa calida sedat alibi pto alcasb. b — B. c B. alcasb.

d B. ribes.

e B. sabag. f B. rutæ. g B. alcasb.

h B. cū illo parū aceti uini, & mellis.

i B. myrrha.

ANOTATIONES.

De uomitus & nauſea curatione, qua his quatuor capitulis habes tum ex Paulo lib. 2. tum ex Tralliano lib. 7. tum ex Gal. 8. de comp. med. per loca. Quod ad hunc locū pertinet. At uis uerbis [Et multoties quod absinthij etc.] uomitum quandoque uomitum absinthij, quod existimant quæ fortasse absurdum. sed & de hac re alias dictum est. sententia Hippocratis est fluxu fluxu, & uomitum uomitum curari 6. de uulg. morb. sect. 2. Educio quippe per uomitum humore uomitionem faciente, is cessatita & in dy sententia sepe purgatoria medicamenta exhibentur. Aliud datione uomitus &c. de quo mirari quis possit. Quod sane uomitum sedet rationi consentaneum est, nempe quod calidum attrahit. at quod ex frigida abluo itidem uomitum reuocet, uidetur creditu difficile. Author tamen noster hanc

quod. Recipe coriandri siccī, rutę siccę partes
æquales, quod bibatur cum vino quidem com-
mune, si sentitur cū acetositate, aut cum aqua
frigida, si sentitur cum mordicatione. Medica-
men conferens vomitui accidenti propter fri-
giditatem, & humores frigidos. Rec. zurübet,
doronigi, castorei partes æquales, zuccari quan-
tum omniardolis eius usque ad ij. drac. admini-
strentur aliquot dieb. Si aut hoc regimen non
sufficit, cum trochiscis prædictis sumant in po-
tu oleum de kerna cum aqua de feminib. Acci-
dens autem post nauseatiuā satietatem curetur
curatione iactetis nauseatiue, & sotira. Eius
aut, que accidit propter humore saniosum, cu-
ra est euacuatio stomachi cū vomitu, & mun-
dificatio eius ex eo, & æquatio eius cum quali-
tatib. boni odoris: & ^k [cadunt] in ea ex semini-
bus, sicut anisum, & semen apij, & felseos, & cy-
minum, & daucum. Et oportet vt regatur sicut
ostendimus ita, vt sumat ante cibum ex cibis,
cibos lubricatiuos lenitiuos, & post ipsum ci-
bos stypticos odoriferos, sicut cydonia, & simi-
lia, vt deponant cibum ab ore stomachi ad fun-
dū eius, & inclinent materiā ad inferiora, non
ad superiora. Et quandoq; est necessaria in qui-
busdam, vt in potu sumant cyminiū, & sumach.
Et quandoque indigent ^l [aliquos] leui post ci-
bum, & diamusum est inuatiuum eis valde,
& troc. stellæ sunt ultimi eis cum uino, in quo
dissoluitur granum muschi. Vomitus autem
proueniens ex melancholia, non oportet vt cō-
stringatur quantum possibile est. Quod si fue-
rit patiens ipsum repletus sanguine, phlebotom-
etur basilica, & ventosentur ^m [ipa] etiam vt
alleuietur repletio superior sanguinis & melan-
cholia, & quandoque sufficit ⁿ [dimissio] reple-
tionis. Quod si superfluat adeo vt non tole-
retur, trahatur ad inferiora cū clysteri, in quo
sit acuitas aliqua, & assumptio, & ^o []
ex cartamo, & polypodio, & tribulis, & epithy-
mo, & halsice, & chamæmilla cum oleo sifami-
no, & melle, & fiat pleni emplastrum ex meli-
loto, & myrro, & ladano, & vinea, ^q [] & semine
croci horrentis cum vino pontico, & in potu
tribuat etiam syrupus de menta cum grana-
tis cum alesenati, et si fuerit illic reliquie re-
pletionis, fiat phlebotomia ex venis pedum, &
ventosentur crura. Quumque sedatur vomit-
us, euacuetur melancholia cum medicinis fa-
ctis ex myrobalanis nigris, epithymo, & agari-
co, & sale Indo, & si exigit res, vt in potu sumat-
ur oleum de kerna cum hiera picra, & ^q [] ab-
sinthio, fiat, & si in ipso fuerit agritudo, cu-
retur splen. & illi quidem, cui accidit propter
effusionem materiæ subtilis, mordicatiue cō-
miseris cibum, quare sit nausea; conferunt
troch. stellæ in horis paroxysmi: & expulsio cū
picra præter horas paroxysmi: & solutio ven-
tris cum oxymelle mixto cum aloë, & oxymel-
le facto cum scammonia ad solutionem ven-
tris, & cum aqua prunorum & tamarindorū.
ipsa enim ambo sunt declinantia materiā ad
inferiora, & sedantia vomitum cum acetosita-
te sua, & oportet ut in huiusmodi trahatur ma-
teria ad inferiora cum clysteri leni ex uiolis, &
iniubis & hordeo excorticato, & tribulis & cha-
mæmilla & sebesten, & turpith cum oleo uiola

ceo & zuccaro ruheo, & [†] nitro & ut admini-
stretur syrupus de papauere post excussionem.
Et confert syrupus Alexandri cum hac descri-
ptione: cydonia, & sumach & nabach, & grana-
torum, & tamarindi decoquantur, deinde
ponantur thus, & parum xyloaloes, & scias
quod quando natura est sicca cū causis, & [†] []
& omnes, qui habent uomitum humi-
ditatis, iuuantur cum [†] [syrupis] & pane sicca-
to in furno, & spodio in succis, & omne, quod
adhæret illi humiditati, & exliccat eam, cōfert
eis. Et est necessarium multoties, ut ponantur
super ventrem eius ventosa, & super dorsum
inter ambas spatulas, & est necessarium vt dor-
mitio eius, & ipsius commotio sit in cuna, & si
fuerit humiditas saniosa, tunc adhibeantur sanici,
cotica odorifera, resistentia corruptioni sanici,
& fetori, & styptica exliccatia, propriè si sunt
aromatica, inio si sunt nutritiua, & si est huius-
modi materia submersa, imbibita, sicut syru-
sint illic etiam subtiliantia, incisua, sicut syru-
pus acetosus & sicut alesenati prædicta, & si-
militer si est viscosa, & grossa, tūc ea, quæ sunt
fortiora parumper, & hiera cum syrupo aceto-
so est communis ad plurima, & illi quidē post
illud sumant in potu medicinas sedantes uol-
lud sumant cum calefactione aliqua, sicut syrupus
de menta factum cum granatis, in quo possum
sit xyloal. crudū, aut syrupum [†] [acetosum] in
quo iam posite sint alesenati calidæ, & xylo-
aloes, & folia citri, & etiam diamusum amari-
& diacydoniten: & totum illud cum decoctio-
ne alesenati, & etiam diamusum cum miua.
Et syrupus de absinthio cōfert eis in omni ho-
ra. Descriptio bona. Recipe granatorum ana ^q [bac-
forum, & menta, sifimbrij omnium ana ^q [bac-
cati] j. decoquatur in duabus lib. aquæ usque-
quo remaneat medietas & ponatur in ipsa mu-
schi danich j. xyloaloes quarta drac. que omnia
sint contrita, & sorbeant hora post horam, &
ex medicinis sedantibus hanc speciem uomitus,
est rob [†] [cydonij] cum xyloal. & gariophyl. &
syrupus de menta cū granatis, & propriè qua-
do ponuntur in ipso thus, & galia, & cortices
phytici, & muschus, & xyloaloes, & miua sedat
vomitum phlegmaticum valde. Et quando ti-
metur ex frequentia uomitus, & multitudine
eius, et quocunque modo sit, præterquam in
febris uementis caliditatis, casus uiridis,
forbeat infirmus aquam carnis assumptam ex
pullis, extremitatibus hoedorum, & arictum
cum tortellis contritis sicut alcohol, & et
quam pomorum, et parum vini, & ol-
faciat panem calidum. Et illis est, vt elixentur
pulli in aqua, & effundatur ab eis, & decoquan-
tur in aqua & dissoluantur in ea: deinde teran-
tur in mortario, & exprimantur [†] [] in ipso aqua
ipsorum, & infrigidetur, & dissoluantur cum
sa medulla panis de simila, et misceantur
paucō uino, et ponatur in ipso succus malo-
rum, et sorbeant ex ea. Et illi, qui dissoluantur
in decoctione, deinde conteruntur, meliores
sunt illis, qui conteruntur, deinde decoquan-
tur. Ab istis enim res soluitur humiditas natura-
lis, et euaporat, et in illis continetur. Et quando
que cōferunt naufes, et subuersioni anime, et in-
ex- ui-

k B iuuant.

l s deambula-
tione.m n. partes po-
steriores capitis
p B. Alia uera
diminutio.
q hia linea, ali-
qui repletioni.
o t B. facto.

p B.

q B. epithymo.

expulsione cum vomitu, cibi facti ex cubugi, & pulvis factis acetosis cum aqua agreſte, & aceto ſtragitri, & ſumach, & aqua malorum acetorum, frixis cum oleo omphacino cum illis. Tunc eſt malum cibare eos ſauich hordei cū aqua^a [hordei] propriè quum ſunt vomitus reliquia. Et oportet vt iteretur illud ſuper eos, & ſieuomant illud, & abhorrent, permuteetur forma eius, ſi reſugiūt ipſum. Medicinæ ſingulares, & compositæ conferentes nauſæ, & vomitui. Scias quod maſticatio maſti. & thuris, & cupreſſi quandoque conferunt ad illud, ſimiliter grana alcadra, aut ruta ſicca, de qua in potu ſumatur cochlear. i. quoniā eſt mirabilis. t garioph. quum teruntur vehementur, ſicut al cohoh, & puluerizantur ſuper ſorbitionem ſatam ex tortellis, & ſuccis, ſedant ſtatim. t ſimiliter quum bibuntur in aqua frigida aut decoquantur cum aqua, & in potu ſumitur decoctio corti, & propriè ad pueros. Et melius eſt vt puluerizetur ſuper eam maſlix. Et ex medicinis [rectificantibus] vomitum, & nauſeam, eſt rob citri, quod in potu ſumat ille, qui vomit propter cauſas frigidas, permittitur cum xyloaloe crudo, & garioph. Et iterum decoctio cortici philici aut pura, aut cum aleſenati. & fortior aleſenati cum carui, & miua Et [ſufen ſunt] ex eis, quæ ſunt neceſſaria. ¶ Compositum expertum, & eſt etiam ex eis, quæ adiungunt ad digeſtionē. Recipe ſeminiſ lini, iſeos, maſticis, cymini, omnium an. partem j. decoquantur ex eo cum aqua mellis, & adminiſtrentur. Quum ergo deſicit curatio, neceſſaria ſunt narconca, in quorum natura non eſt vt vomitum moueant, ſicut eſt in [decoctione] hyſquiāmi, & nucum methel niſi aſſocientur eis medicinae odorifera [retinentes] eorum ſtupeſactionem, & rectificantis eorum vomitū, & ex eis, vt ſua ſimilitudine,] imò debilitiora ex eis, vt ſemen papaueris, & ſemen lactuæ: & fortius eo eſt cortex eius, & propriè nigri: & ſequitur ipſum cortex radicis mandragoræ cam poſtis: & fortius eis eſt opium, & parum ex eo eſt inuarium cum ſalute: & propriè quum eſt cum eo ex medicinis habentibus uim theriacalem, quod repugnat ueneno ipſius. Et ex compositis nobis bonis in hoc eſt, vt ſumatur corticum philicorum & [zuccari] & roſ. & ſeminiſ roſarum, omniū ana pars j. & bezahar pars s. & ſi non fuerit preſens, ponatur in ipſo zuloes crudi pars. j. & opij duæ tercię partis, & xyloaſit uſq; ad aureum. Et ex medicinis bonis ad illud nobis eſt, vt ſumantur cydoniorū, & [cap paris immaturæ] amborum ana partes ij. & ſeminiſ mandragoræ, tercię decima partis, & quarta decima partis xyloaloes crudi, & aqua mente tantū, op ſuper mineat digito uno, & aqua [cubritur] triplum amborum aquarum, & oportet vt eum facilitate adeo decoquantur, donec diſſoluantur [cappariſ] & cydoniaſc inde coquantur aqua: poſtea [preparentur] cum ſacitate, & ſumatur ex eo in potu. Et cum in potu ſumantur ſtupeſfacientia, oportet ut multipli-

cetur olfactus odoriferorū, & dormiat. & non ſeparetur aromaticum ſuaue apud eum. ſi aut abhorreat aromaticū, permuta ipſum ad aliud & troch. ¶ [] ſecundum quod teſtatur Gal. ſunt iuuatiui ad illud. ipſi enim ag gregāt omnes res neceſſarias in cura uomitus, & propriè quum eſt humor uirulentus. Trochifcuſ enim ille eſt eius theriaca, & eſt ſecundum quod dictum eſt in antidotario. Inquit Gal. nam in ipſo ponuntur aniſum, & ſemen apij odorifera, & nutritiua, & abſinthiū ad abſtergendum, & deponendum humorem, & ad confortandum os ſtomachi, & ad [faciendum rigidum] & cinnamomum ad contrariandum ſua aromaticitate uirulentia, & conuertendum ipſam ad rectificationem aliquam, & reſoluendum eam, & in ipſo eſt ex aromaticitate, quod cōuenit omni membro neruoſo, & opium ut dormire faciat & ſtupeſfaciat, & ca ſtorem ut ſuccurrat corruptioni opij, & no cumento & veneno ipſius. Sed & troch. ſtellæ ſunt vehementis iuuamenti in huiusmodi diſpoſitione. Et nauſea quidem quando eſt propter debilitatem ſtomachi, quam non ſedat expulſio facta uomitu, tunc nō laboretur in illa, imò ſi dimittatur per ſeipſam, forteſſe iuuabitur. Et quādoque ſedat eam ſauich hordei [al gellilij.] Et ille qui inuenit ſubuerſionem inſeparabilem in uere, & fuerit conſuetus uomere, propriè in huiusmodi tempore, comedat cum pane parua quantitatē .iij. cepæ narcifſi. dein de ſumat aquam calidam. ¶ Et non multum ſumant de cepæ narcifſi, quoniam facit accidere ſpaſinum.

De cura uomitus ſanguinis.

Cap. 14.

Si ſenſeris ulcera, tunc curabis ea cū eis, quæ ſcis. Et ſi ſenſeris, [ſanguinem deſcendentē ex capite, tunc incipies, &] prohibebis cauſam eius. Et ſi ſenſeris repletionem, expelles eam. Et quandoq; indigebis poſt euacuationem duarū lib. ſanguinis phlebotomia alia minuta. Quumque augmentatur, liga extrema uehementer, & propriè in eo, cuius cauſa eſt [potus medicinae calidæ.] Et quādoque ſumitur in potu, in facto propter medicinam, uinum miſtum cū lacte ſuperante uſque ad quatuor cotylas, dādo aliquid poſt aliquid, deinde detur in potu ſyrupus acetofus inſtigidatus cum niue. Verūm ex medicinis expertis in prohibitione ſanguinis eſt compositum in prohibendo [ſanguinem uehementem.] Recipe acaciam, ſemen roſi, lutum ſigillatum, balausti. opium, ſemen hyſquiāmi albi, gummi arabicum, ſuccum arnogloſæ, aut ſuccum uirgæ paſtoris, & ſumatur in potu cum aceto uini multa commiſtionis, aut cum aqua arnogloſæ, ſi fuerit perueniens ad ſtomachum plurimum. Et doſis eius ſit ex medio aureo uſque ad drach. j. Et conſert ad illud ſumere in potu arohub ſtyptica, & ex eis eſt rob de nuce, & ſunt composita dicta in antidotario. Et ex curatione facili eſt, ut ſumatur gallarum, & balaustiarum, ambarum ana pars j. & ſumatur ex eis in potu pōdus ij. aureorum, cum kerate opij cum aqua plantaginis.

n f B. amaricos

o n. & c. rruugā dum.

p B. algiel.

q B. Alia litera. & ſyrupum acetolum.

a B. Fluxum ſanguinis nartū de ſcendentem in terius.

b B. Alia litera. fluxus acutus.

c B. uomitū ſanguinis uehementem.

De conturbatione & anxietate stomachi. Cap. 15.

Q Vandoq; accidunt ex stomacho conturbatio, & anxietas, ex quib; inuenit infirmitas tristitiam: & fit necessarium ut permittatur de figura ad figuram: Et quandoque comitatur ipsam tremor cordis, aut accidit cum ea, & non est possibile habenti eam ut cognoscat causam in eo, & quandoque cum sequitur scotomia, & vertigo. Et quandoque alteratur ex ea color, & est secundum veritatem principium nausae. Et quandoque est cum ea nausae, & quandoq; permittatur ad nausae. Et causa in illo est materia nausae, & proprie imbibita ipsa. n. dum permittitur imbibita, facit accidere conturbationem. Quumq; aggregatur in ore stomachi, facit accidere nausae super stomachum, per expulsionem humoris post excitationem naturae cum eo. Et quandoque conturbant reliquiae ^a [uentositatis] humorum ex medicinis uomitiuis, & solutiuus, quare detur rob de cydonijs, & rob de agrestis, & similia. Et omne, qd feruet in stomacho ex fructibus, & ex malis dulcibus, conturbat. Et aqua frigida, quae bibitur non in hora, conturbat. Et multoties fit in febribus causa ad ditionis febris, non ergo oportet ut bibatur in febre, nisi aqua calida.

a. n. odoris.

De cura.

Cap. 16.

a. n. eo quod la-
tur, aut enim eo
quod rectificat.

Illud, qd paruum est ex ea, remouet vinum mistum cum aqua secundum medium, & aqua commissa ex eis, quae confortant & in frigidat aut cum ^a [aqua mellis, aut enim eis, quae temperant, humorem malum. Et illud, qd ex ea est plurimum, indiget medicinis nausae, & si fuerit ex caliditate, & humore calido, & est illa, quae fit secundum plurimum] quandoq; sedabunt ea in frigidatia humida, & epithemata facta ex eis, & sandalis, & camphora, & rosis. Et ex eis, quae experta sunt in hoc, est emplastrum ex corticibus curbitae, & portulacae, & sauei hordei cum aceto, & aqua, & fiat ex eis emplastrum stomacho & hepati, & quando augmentatur, fiat emplastrum ex sandalis, & ros. rub. & similibus. Et ex eis, quae in potu tribuuntur ad conturbationem stomachicam, est sauei de hordeo, contritum proprie cum granis granatorum, & oportet ut non sit ablutum. Et ^b [frigidiora granorum granatorum sine semine,] & rob de cydonijs. Quum ergo non est nausae, aliena uinum omnino, & sit commissio ^c [eius aqua tamarindorum,] Et syrupus de pomis antiquis, cuius superfluitas resoluta est, ^d [Et ad eos quidem narrata] est aqua ^e [citrulorum] ex corticatorum cum iuleb tabarzet parum, & 3. j. spodiij.

b. n. alfocha cum
granis granato-
rum sine semine
Alia littera.
focha ex granis
granatorum.
c. n. aqua ipsius
tamarindi
d. n. B.
Alia littera.
e. n. eum erum
citrulorum.

ANNOTATIONES.

Affectum uentriculi intelligit, qui praedit sapenunero nausae, uomitumq; quandoq; etiam sequitur. quare, quia is ab eadem emanat causa, a qua & nausae & uomitus, refertur quae in superioribus de his scripserat.

De sanguine reuento in stomacho, & in intestinis.

Cap.

17.

a. n. nausae al-
bi dicitur bebi-
turi, aut pondus 3.
in ipso.

Sumat pondus 3. ij. ^a [ellibori albi, fabarum pondus 3. ij.] & sumatur in potu cum aqua

calida. Si autem congeletur, sumat in potu eger aquam alhasce, & similiter coagulum leporis.

De congelatione sanguinis in stomacho. Cap. 18.

CVra eius est sumere in potu coaguli leporis 3. ij. aut aquae mentae quantitate ij. vnc. in qua iam positum sit pondus ij. 3. salis contriti.

ANNOTATIONES.

Coagula sui fortasse acredine dissoluerunt coagulati sanguinis uim habent. quod & rhymus & cymum & alia eius generis, dissoluntur in praedicta. Mirum tamen alicui deatur, quomodo coagulum lac quidem cogat, sanguinem uero coactum dissecet, soluatq; utq; tam contrarij effectus ex eadem causa proveniant. Fortem habere & hoc ipsum suas causas uidetur. nempe, quum ipsius, ut alibi ex Arist. dictum est, lac sit igneo sermore praeditum: calidi autem est quae eiusdem sunt generis, congregare, disgregare quae diuersorum fortasse calori utriq; hi ascribendi sunt effectus congreganti, & disgreganti.

De singultu.

Cap. 19.

Singultus est motus diuersus, compositus, sicut spasmus ^a [constrictius] cum tensio-
ne dilatatiua, ^b [existens in ore stomachi, aut to-
to corpore eius, aut meri, ex quo] aggregatur
ad se ipsum cum spasmis, fugiens ex nocente,
si fuerit nocens, [aut] preparatus ad motum
fortis expulsionis sequentis ipsum, sicut acci-
dit ei, qui ^c [uomit. Et assi-]

milatur alicui modorum motus tussis, quae est in pulmone, & uelamine ad expellendum humorem. Aut non sit nocens, imo sit secundum semitam superfluitatis siccitatis mouentis ad ad similitudinem aliquam, sicut spasmus, & natura moueat ad dilatationem, & non obediatur illud, & succurrat ei. Et plurimum quidem accidit ori stomachi propter illud, quod laedit, si cur accidit ori stomachi tremor propter illud, quod nocet, proprie si fuerit stomachus siccus & non toleret os eius nocementum commutationis, & quandoque accidit singultus post nitatem, & quandoque accidit singultus post uomitum ^d [ori] stomachi, aut propter diminutionem humoris pauci in ipso, qui non expellitur uomitu, sicut quandoque fit singultus propter retentionem uomitus, & expectationem, per ipsum, quare quiescit motus uoluntarius, & plurimum motus partium stomachi, non fit nisi motu oris eius, propter uehementiam tensionis eius materiae, si quid motus sit [feruente,] & dixerit quidam quod motus singultus fortior est motu uomitus, quoniam uomitus expellit rem effusam in uentre, & singultus expellit rem siccā, ^e [sed] non omnis uomitus & subuersio fit a causa effusa neq; etiam, quod expellit aliquid oportet ut sit debilius eo, quod non expellit, & eo, quod laborat ut expellat, non potest, imo singultus est motus debilior motu uomitus, & est quasi motus ad uomitum debilis. Et similiter multoties incipit singultus, deinde fit uomitus, quasi motus stomachi apud

causam causam singultus est parvus, quoniam causam
est parva & quasi
quando augmentatur res, vehementior fit mo-
tus, & fit vomitus. Distinguiamus autem illud,
quod facit accidere singultum propter nocu-
mentum eodemque os stomachi. Dicamus ita-
que quod quandoque fit illud, aut a re nocen-
te (suo calore, aut re ledente os stomachi) fri-
giditate sua, sicut accidit ex singultu in rigore
febrili, & in aere frigido, & in humoribus in-
frigidantibus, & a frigore alio confirmato in
complexione stomachi constringente ipsum,
& spasmodice. Et quandoque accidit hoc
pueris, & infantibus. Et frigus quidem facit ac-
cidere singultum tribus modis. Vnus eorum est
ex parte inseparabilitatis materici. Et secundus
est ex parte frigoris eius, & contrarietate sua
cum qualitate sua transiente aequalitatem. Et
tertius est ex parte constrictionis eius, & inspi-
rationis, quam facit in poris, quare retinetur
in illis inspiratis illud de virtute sua, cuius
est, quod ab eis resoluitur. Aut a re nocente suo
calore, sicut accidit in febribus adurentibus ex
spasmo in ore stomachi. Aut a re nocente mor-
dicatione sua, sicut accidit ex potu synapis, &
diapireon, & humoribus virulentis, & potu
medicinarum mordacituarum, & diapireon
cum uino, & proprie secundum sanitatem sen-
sus stomachi, aut debilitatem substantiae oris
stomachi & de hoc genere est eibus corruptus,
& conuersus ad qualitatem mordacituarum, &
pueris quidem accidit illud plurimum. Et simi-
liter accidit ex effusione cholerarum in os sto-
machi, & sicut fit, quum est cholerarum mo-
tus in crisiibus ad caput stomachi, ut expellat
ea natura cum uomitu. Aut a ventositate re-
ta in ore stomachi, & in tunicis eius, & in meri-
ta, generata a caliditate (uaporosa), quae non po-
test resolui, aut a re nocente sua grauitate, sicut
fit ex repleione. Iste ergo sunt species eius, qui
fit ex causa nocente. Ille uero, qui fit a siccitate,
quandoque fit a siccitate (pura cum spasi-
mo), sicut accidit in postremo febrium incen-
suarum & euacuationum exsiccantium, & ta-
dis prolixae, & est significatio timoris, & qua-
doque fit ex siccitate non confirmata, & iuuat
ex quolibet humectante, & remouetur. Fa-
ctus autem per eomunitatem est sicut ille, qui
accidit ei, cui factum est apostema magnum in
hepate suo, & proprie in latere concauo, aut in
intestinis, aut in velaminibus cerebri sui, aut
est propter (uenas in velaminibus cerebri sui
sicut accidit apud icturni nocium, & per
& percussione dolorosam,
per quam percutitur caput, & sicut accidit in
febris in eleuatione sua, & in signis crisis. Il-
le enim est propter communitatem corporis,
& iam (existimatum) est in inueniendo causam
propinquam euentus singultus in apostemate
hepatis, & dixerunt quidam, quod est quoniam
effunditur ex eo cholera ad duodenum, deinde
ad stomachum, postea ad os eius. & dicitur quod
chi in ipso est communitas hepatis, & stoma-
chi in acrio minuro continuante inter ea, &
si homo habuerit singultum ex materia, & ac-
cidit ei in seipso (utis), & resoluetur singultus

eius, & similiter si uomuerit, & expulerit hu-
morem. Quod si euomat & eius singultus non
resoluitur significat aut apostema in stomacho,
aut in radice nerui uenientis ad ipsum ex cere-
bro, aut in cerebro, & sequitur illico ambo si-
mul, rubedo oculi, & distinguitur inter utra-
que, per accidentia apostematum cerebri, & ac-
cidentia apostematum stomachi, & singultus,
qui ingreditur in signis crisis, quandoque est
signum bonum & quandoque est malum, secun-
dum quod exponemus in suo capitulo, & in li-
bro quidem aphorismorum dicitur quod qua-
do uomitus non sedat singultum, & est cum eo
rubedo in oculo, est malum signum significans
apostema stomachi, aut cerebri, & in libro si-
gnorum mortis uelocis dicitur, quod quando
accidit habenti singultum apostema in latere dex-
tro egrediens a natura abique causa cognita, &
est singultus vehemens, egreditur anima eius ex
singultu ante ortum solis, & ex illo est (ille, qui
habet cum singultu pun-
tionem, & uomitum, & cuez, & destructionem
rationis, moritur.

† B. libro ha-
betur, qd ille.

ANNOTATIONES.

Quid singultus sit. Galenus 3. de sympt. caus. explicat. cap. 2.
Huius causas docet Hip. 6. aph. esse repletionem, uel siccita- aphor. 39.
tem, quas & conuulsiones causa sunt, cui singultus maxi-
me similis est. Tu repete quae de conuulsione hic author; quia
etiam de spasio non proportionato ad materiam uerba se-
cit: nempe, qd singultus non ob aerem solum uel mordican-
tem in uentriculo substantiam fit: sed ex prauis quoque ad
ipsum uentriculum delatis uaporibus, seu a corde, seu a ieci-
nore, seu a quacunque alia particula, qui affectus in pestife-
ris febribus est frequens. Adde & si quae extrinsecus uen-
triculum premant. deprebenderunt enim summi nostra te-
pestate medici ex contorta costa uentriculum comprimen-
te singultum concitatum: quia erecta, quum desineret, de-
pressa rursum infestabat. Quod ad hunc locum facit, quia
hic affectus uentriculi est symptoma, nempe expultricis
motus, qualis & uomitus: quaestio est, uer motus ualidior
sit, singultusne, an uomitus. Certè Gal. 6. aph. singultum eius com. 39.
dem esse cum uomitu generis, sed fortiozem illo et rehemē-
torem testatur. quod hac ratione confirmat, quoniam in uo-
mitu ea solum uentriculus expellere nititur, quae in spatio
eius latiori continentur; in singultu uero, & ea quae sunt
in ipsius ore penitiora. quod et 3. de symp. caus. affirmat. Ca-
p. 2.
terum aduersus Gal. hoc in loco. Aui. quum ait, [Et dixe-
runt quidam qd & c.] ex proposito pugnat. quia non omnis
vomitus fit a causa effusa, a materia. in ventris cavitatem
contenta. tum, quod si quis singultum propterea fortiozem
censeat, quia in ea nitatur, quae expelli non possunt per vo-
mitum, errat, quoniam necessarium id non est. singultus e-
nim nauseam frequenter praecedit, & est ueluti uomitus
initium, quasi natura uelit, id quod per singultum nequit
propellere, per uomitum conari ut extrudat. Quamobrem
hac in re Auenennas Galeni sententiam deserit. At certe,
si quis diligenter perpenderit, consentire Auenenna ratio
uidetur, non Galeno. neque enim aliqui efficax ratio est,
qua fortiozem esse singultum probatur, quia ea nitatur
uentriculus per singultum pellere, quae in ipsius sunt corpore
infixa, quando & nauseam idem Galenus fatetur, sine vo-
mitu excitari, quum in ventris tunicas impacti prauis hu-
mores sunt.

OMnis singultus, qui vomitu sedatur, causa est res nociva sua gravitate: aut qualitate sua mordicativa secundum unum modorum prædictorum. Et omnis singultus succedens evacuationibus, & febribus adurentibus, & quem non sedat ipsum vomitus, imò addit in ipso, est a siccitate. Factus autem propter complexiones cum materia, & sine materia scitur ex significationibus prædictis in capitulis communibus. Factum autem ab apostematibus, stomachicis, aut cerebri, aut hepatis, significant accidia unius cuiusque eorum dicta in suo capitulo.

ANNOTATIONES.

Apho. 13.

Singultus ex repletione evacuatione curatur. propterea; i. lip. 6. aph. a singultu correpti sternutatione superueniente aut liberari, de singultu ex repletione intelligens, ut testatur ibidem Gale. Quare a iuuantibus, & nocentibus, si cui citato vomitu singultus sedatur, a repletionem factum cum constat, repletionem uero etiam appellamus, tamen si cum modica humoris copia prava sola qualitas offendat. Contra uero, ubi neque facta evacuatione uel per vomitum, uel aliter sedatur, constat ex siccitate esse, qui affectus insana bilis putandus est, uti consilio que succitati succedit.

De cura.

Cap. 21.

a. n. ita ut faciat rigorem.

b. B. eradicatione.

c. f. B. adhaerens.

d. f. n. illud quod est inter.

e. B. adhaerenti.

f. n. uoniere.

g. B. sic adhaerens.

h. B. nocentem mordicationis.

Vomitibus est cura magis conferens singultui, cuius causa est repletio plurima, & res nocens sua qualitate. Et similiter omne mouens laboriosè, & mouens terrefaciendo, & vociferando, & ira, & timor, & gaudium subito accedens, & tristitia superflua, & asperio aquæ frigide super faciem, & patientis subito, & motus, & exercitium & equitationes, & expectatio super retentionem tussis commouentis, & expectatio super sitim. Et sternutationi quidem in superando materiam facientem singultum, inest impressio maxima, & ex eis, quæ remouent eum etiam est longitudo retentionis anhelitus: quoniam illud est res faciens accrescere caliditatem. & mouet eam ad exeundum versus poros, quærens attractionem aeris: quare mouet humores, & resoluunt eos. Et somnus longus vehementer iuuat ipsum, & restrictio extremitatum, & positio ventosarum super stomachum sine incisione, & super ventrem, & super vtriusque spatulas, & positio medicinarum rubificantium, & ex curis conferentibus singultui, & repletioni, est, ut pariens ipsum incipiat, & euomat, deinde bibat hieram picram, aut succum absinthij, sumendo ex eo aureum, & ex sale Indo, ii. dānich: Deinde post illud vratur mirobalanis conditis. Si autem causa est viscositas, oportet ut in eius cura tres res intendantur, & resolutio materiei, & incisio eius; sicut cum oxy melle tranquillitico, & secunda permutatio complexionis eius ita vt æquetur, si non fuerit nocens, nisi qualitate sua, & tertia stupefactio sensus oris stomachi partuper, ita vt minoretur, materiei mordicatio. Et iam laudati sunt trochi. hmoi. Rec. costi, croci, ros. recetium, masticis, spicæ, osium an. iiii. aur. aslari aur. iiij. aloes, opii amborum an. aur. j. eo

ficiantur cum succo psyllij. & bibatur ex eis medietas aurci. Psyllium. n. & opium stupefactum, spica confortat, & resoluunt, allariū inclinat humiditates ad partem viæ vrinæ, & educit eas per eam, aloes inclinat eas ad viam fecis, & extrahit eas ex ea, costus, & crocus maturant, & confortant calefacientes, propter hoc ergo sunt troch. isti conferentes valde singultui vehementi, & subuersioni animæ. Et si antiquatur, & chronicus fiat, affert ei oleum alkekengi iuuamentum maximum expertum. & quod ex eo bibitur, sit cochlearium vniū cum aqua calida. [melis.] Et ex eis quæ cōferunt ei, est decoctio zingiberis in aqua [tepida.] Quumq; vehementior sit, & antiquatur, necessarie sunt decoctiones magnæ valde, & electuaria, sicut diacyminum cum aqua tepida, imò quandoque indiget decoctionibus. [theriaca] & philonium habet iuuamentum maximum in hoc propter illud, quod in ipso est de stupefactione cum confortatione, & resolutione, & expulsiōe, & iuuatur ex pilulis, sicut illis, quæ sunt de opopanaco, & ex pilulis stomachicis, & troch. istellæ valent vehementer ad singultum, & medicina valentes in curatione singultus facti a materia frigida, & sicca, aut proxima ei, sunt ruta, & nitrum potata cum vino, & militer aqua apij, & acetum squilliticum, & masticum, aqua, & aslarum, & neriden, & miorana, & alaniuden, ita quod olfactus sedat singultum, & aristol. & anisum, & daucus, & zingiber, & enula exsiccata, & succus eupatorii, & folium & acorus, & abortanum singulariter, & composite, & sicut ex eis [electuaria.] Ipsa sunt [conuenientiora ori stomachi] & de rege adherentia ei, quæ ea, quæ bibuntur, & calorem dāt ad fundum stomachi subito, & calorem habet proprietatem mirabilem in ipso. [ex eis, quæ maximum affert iuuamentum ei, quæ ex ea i potu sumuntur, est decoctio abrotani, & calamethi montani, & masticis, assumptis equis partibus, & elixatis in aqua, et bibatur cum vino [decoctio cum masticis et cinnaomoni, et squille.] Nitrum diebus. Et iterum [nitrum] cum aqua mellis, & iterum confectio de galana cum melle, et sumatur in potu mane et uespere quantitas nucis. Et iterum medicamentum compositionis, Costi, et aloes, squinantibus, sifimbrij sicci, calamenthi fluuiialis. mēta, rursus seminis apij, thuris, aslari. omnium an. j. opii, ros. siccarum amborum an. 3. s. et iam laudantur cappares conditi cum aceto in hoc, et quædā ad adiuvant has medicinas administratio. Quod si fuerit, narum sternutare facientium. Quod si fuerit, ex frigore puro, tunc medicina prædicta conferunt ei, sumendo ex eis in potu, acetum, et aqua, et liniendo ex eis collum, et gulum, et locum qui est super furculam, et qui est sub ossibus pectoris, aut liniatur collum, aut oleo est super furculam cum oleo antiquo, aut oleo cucum. asinini, et similiter sunt oia olea calida sola iuuantia, et proprie oleum chamemillini, et cyminum, et aniden, et sumantur calidum, et costi amborum an. 3. s. [petroselinum, et masticis, et aur]

ant sumatur cortex exterior rubeus phistici cum radice squinanthi, & decoquatur in aqua & bibatur ex decoctione amborum. Et dixerunt quidam, quod cortices [alcala] quando exsiccentur, & bibitur ex eis pondus aurei cum aqua. feniculi & seminis rutæ sunt iuuatiuæ valde, & ego non existimo, quod conferant [stomacho]. Quod si fiat vehemens, & antiquatur, non est excusatio quin ponantur ventosæ super stomachum sine incisione, & cōsequantur eas medicinæ rubificantes. Illi autem, qui sit ex ventositate retenta super os stomachi, aut in ipso, aut in meri, cōfert administratio balnei, & receptio aliquantuli thuris contiti in [leo deinde fiat, ut currat aqua calida] super ipsum paulatim. Et enula exsiccata est vltima in hoc. Quod si humor fuerit mordacius, generatus illic, aut effusus ad ipsum, præcipiatur patienti ipsum ut euomat, si potest cum eis, quæ uomitum educunt huiusmodi, aut solutur vterque eis, quæ sunt sicut hiera cum syrupo acetoso, & sicut cum syrupo de absinthio. Et quandoque sufficit potare acetum; aquam, & sorbere butyrum, aut sorbere oleum amygdalinum, cum aqua calida: & b [occupari somno] & prolongari ipsum quantum possibile est. Et similiter aqua hordei affert ei iumentum maximum, & vehemens, & proprie cum aqua granatorum dulcium, & mazorum declinantium ad dulcedinem. Et aqua [acetose] est ex eis, quæ conferunt etiam cum mundificatione, & confortatione simul. Et si causa

accidentalis, tunc cura in ipso est [euacuatio] ad sumendum in potu lac recentem multum, & aquam tepidam cum aliquo, quod sit sicut oleum amygd. & oleum de cucurbita, deinde aquam hordei, & aquam cucurbitæ, & aquam citrulorum, & mucillagines frigidæ. Et similiter inunctio iuncturarum. Et [uti incisiui] & similibus. In facto autem post vomitum, si sentit æger reliquias humoris mordicatiui, & sit cum eo parum nauisæ, sternutet sternutamentis frequentibus: postquam dantur ei ea, quæ lubricum faciunt illum humorem, si cut rob de prunis, & tamarindi, & proprie quæ tu fueris præcipiens ei [recipere] etiam tamarindos. Et si non sentit illud, imò sentit extensionem, fac emplastrum ori stomachi cum emplastris temperatis, & fac eum sorbere sorbitio nes leues, in quibus non est [mundificatio] imò in quibus est [confortatio] sicut medullarici, & sedatio aliqua, sicut oleum amygdalinum, & odoramentum aliquod sicut [pulli] [In facto autem] ab apostematibus hepatis, & aliorum, oportet vt curetur apostema, & fiat phlebotomia si necessaria est phlebotomia, & temperetur stomachus in ipso cum eis, quæ sunt sicut aqua granatorum, & aqua hordei, & aqua endiuicæ, & emplatra.

AN NOT A T I O N E S.

Curatio, si a materia fiat singultus, procurata euacuatiōe succedet. ut si forte ex compressione, vel maligna quædam qualitate, de qua antea dictum est, alia tenenda erunt præsidia singulas causas oppugnantiæ. Vide quod in

rationis est reliquum, ex Gal. 8. de comp. med. per loca. ex Tralliano lib. 7. & Paulo lib. 2.

De dispositionibus ac cidentalibus mirach & hypochondriorum. Cap. 22.

Quandoque accidit in istis partibus [tremor] propter materias existentes in eis. Et quandoque sunt malæ, & peruenit nocumētum earum ad cerebrum, & faciunt accidere in ipso melancholiam, sicut diximus, & epilepsiam mirachialem. Et quandoque est de hoc tremore, qui sit prope os stomachi: aut in ipso met [propter tremorem] cordis, Et quandoque [facit accidere inflationem inseparabilem] & grauitatem, & sit [proxima] significatio illi, & quandoque significant apostemata intrinseca. quod si sentitur attractio mirach & hypochondriorum ad superiora, tunc quandoque significat vomitum. & in febris acutis significat sodam, quæ commouetur; aut [sanguinem capite fluentem] aut vomitum secundum quod distinguemus cum in suo loco: aut permutationem materiei & apostematis. [et] & quando est eorum attractio ad inferiora, & partes suminis significat permutationem ad inferiora, & solutionem ventris, quam cōfirmat punctio. Et tensio hypochondriorum ad superiora, est ex eis, quæ multiplicatur in febris pestilentialibus, & quandoque est propter siccitatem sequentem calorem aut frigus. & quandoque est etiam propter apostemata. [et] quamuis sit in inferioribus etiam. In illis autem, qui sunt in superioribus, est tensio eorum ad superiora cum [anhelitu & mirach] simul, & hæc inflatio in egritudinibus acutis est mala, cui associatur ictericia hepatica. & quandoque accidunt istis membris, scilicet hypochondrijs, & mirach dolores mordicatiui, & dolores extensiu propter egritudines hepatis, & egritudines splenis, & apostemata lacerti & in febris, & in crisi bus. [Inquit Bucatis] organesibur in capitulo dolorum hepatis, si destruitur uirtus appetitiua, Draco enim quando debilitatur in venando hædoses, & arietes, & similia. & non ualet deferre eos ad gruntem suam, venatur aues, & proprie autem, quæ dicitur captilus, & comedit hepar earum, & excitatur tunc appetitus eius, & redit uirtus: eius.

AN NOT A T I O N E S.

De varijs hypochondriorum affectibus, tensione, tremore & doloribus, obiter meminit. ager autē particulatim alibi.

FEN QVART A DECIMA.

De hepate, & dispositionibus eius.

TRACTATVS PRIMVS.

De uniuersalibus dispositionibus hepatis.

De anatomia hepatis.

Cap. 1.

Hepar est membrum, quod [generat sanguinem] quamuis melasice conuertatur quando.

a B. iectigatio.

b n. & similatur tremori.
c B. ei inflatio inseparabilis & grauitas quare erit.

d fluxum sanguinis narium.

e f. ad superiora.

f f. intrinseca

g B. exsiccatioe & coarctatione.

Alia litera.
h — B.

a B: complet generationē sanguinis.
Alia litera, complet essentiam sanguinis.

rus est quod chylus quandoque conuertitur in melaicis conuersione aliqua. Quare ergo negauit, quod sit causa in hoc, uirtus digestiua in melaicis? & quod sit illic uirtus retentiua retinens quantitate aliqua, quamuis non prolongetur? & oblitus est, quod species uillorum operationum notarum sunt diuersae. & clongauit, quod sit in illo, in quo festinat penetratio, digestio aliqua, & illud non est elongandum. Medici nanque dicunt quod in ore ipso est digestio aliqua, & non negant quin in ^p [orbo] sit uirtus expulsiua, & digestio, & est membrum quod uelociter euacuatur ab eo, quod comprehendit, et oblitus est, quod possibile est, ut diuersificetur substantia membrorum, et conueniant in attractione unius rei: quamuis sit uadens in uia una ad membra omnia. et oblitus est, quod attractio fit ad hepar, et plurimum eius fit cum uillis uenarum, & sunt homogenei cum substantia melaicaru, non longinquis ab ea. O quantum errauit iste homo in hoc iudicio. Illud autem, quod Gal. dixit, significat quod attractio prima fortis est in ipso, ubi est initium motus, de quo curatur. Et eius intentio fuit, ut ^q [separet illum,] qui est contentus curatione melaicarum sine hepate. Et significatio ad illud, est sermo eius, quum dicit. qui incedit in hac agitudine ad curandas melaicas, & dimittit curationem hepatis, est sicut ille qui vadit ad hoc, ut faciat emplastrum pedibus mollificatis propter nocumentum accedens nuchae, quae est in dorso, & dimittit curationem principij, & radices, quae est nucha. Hic est ergo sermo Gal. coniunctus huic sermoni. Et tu quidem scis quod pedes non sunt vacui a uirtutibus. s. naturali, & motiua, & sensibili, quas nucha habet, & non est differentia inter uirtutem eorum, & uirtutem nuchae, nisi quia uirtus sensibilis, & motiua, unius eorum, est prima, & alterius, est secunda, & similiter est dispositio melaicarum. Ipse nanque non sunt uacuae a uirtute, quamuis sit earum principium hepar, & quomodo quum ipsae sint instrumentum ^q [& instrumentum naturale] & instrumentum naturale attrahit ex longinquo, non secundum semitam motus localis, sicut in lacerto, quoniam secundum plurimum non euacuatur a uirtute curpienti in ipso, & obuiante in ipso, & obuiante patienti, & ita quod terrum patiat a malis aliud. Et similiter ^q [tangens] inter ferrum, & magnetem, apud plurimos eorum, qui verificauerunt.

A N N O T A T I O N E S.

De iecinoris anatome habes ex Galeno plura 4. de usu part. Hic quod ad anatomen pertinet, de iecinoris partibus conuersionis est. Auer. quod Gal. 6. de administr. anacrom. ipsum ex quinque lobis constructum esse ait. Deprehenditur tamen id in plerisque hominibus solidum, nullumque lobis diuersum, quod in brutis diffusum sit. De eiusdem uia longe diffusior est rixa. Hic Author ait iecinoris principium, & fontem uirum omnium in corde statuit. uadens cor sanguinis fontem esse existimat. Pete Gal. 6. de plac. Hipp. & plat. & eiusdem Vide & philosophu

3. de part. animal. & Auer. 2. Coll. & Auer. 13. de animalibus. Pro solutione questionis, multis placet, sanguinem, & si in iecinore primum ortum ducit, in corde tamen ipso perfici & elaborari. Est & questio de uenarum principio, quum Arist. cor uenarum fontem existimet, Gal. iecur. de qua re alibi diximus.

De modis ex quibus significantur dispositiones hepatis. Cap. 2.

Q Vandoque significantur dispositiones hepatis per obuiationem tactus, sicut si significantur apostemata ipsius quandoque: Et quandoque etiam significantur per dolores, qui sunt ei proprii. Et significantur per operationes factas ex eo. & significantur per communitates membrorum proximorum ipsi, sicut, stomachi, & diaphragmatis, & intestinorum, & renum, & fells. Et significantur per communitates membrorum, quae sunt longinquiora illis ab eo, sicut partium capitis, & sicut splenis. Et quandoque significantur per dispositiones ^a [communitatis totius corporis] sicut calorem, & formam, & tactum. Et quandoque significantur per ea, quae oriuntur in partibus eius, ex pilis, & quae oriuntur ^b [in] ipso, sicut per uenas, & ex forma membrorum aliorum. Et ex eis, quae generantur in ipso, & procedunt ab eo. Et propter conuenientia, & diuersificationem, & ex ^c [caulis] & consuetudinibus, & quae continentur cum eis.

Distinctio modorum harum significationum.

Cap. 3.

Similitudo quidem accepta ex tactu, est caliditas tactus partium eius, quoniam ipsa significat complexionem calidam, & frigiditas eius significat complexionem frigidam: ^a [& lenitas eius significat humidam complexionem hepatis:] & durities significat duritiem eius, aut apostema durum in ipso, & ipsius inflatio significat eius tumorem, aut apostema in ipso & lunatio, quae sentitur ex inflatione eius, significat quod est in ipso hepate, & ipsius elongatio existens secundum aliam formam, quod est in alio ab hepate, & quod est in lacerto ventris. Similitudo autem accepta ex doloribus est, sicut si fuerit extensiuus cum grauitate, tunc illic erit oppilatio, aut apostema: Et si fuerit sine grauitate, tunc illic erit uentositas. Et si fuerit grauitas sine punctura, tunc materia erit in corpore hepatis, siue fuerit apostema, siue oppilatio. Et si fuerint cum punctura, tunc erit apud panniculum uelantem ipsum. Verum significationes assumptae ex operationibus factis ab eo, sunt propter digestionem, & attractionem, & expulsionem sanguinis ad corpus, & aquositate ad renes, & cholerae ad fel, & melancholiae ad splenem, & sicut dispositio ^b [tulis]. Quumque destruitur aliquid horum, & non sit propter membrum communicans hepati, tunc est ex hepate. Significationes autem acceptae ex communitatibus, sunt sicut sitis: nam ^c [si est] ex stomacho, multoties significat dispositiones hepatis, et sicut singultus etiam, et sicut appetitus etiam, et digestio, et sicut malitia anhe-

Cap. 3. & deinceps.
Cap. 8. & deinceps.
Cap. 4.
Cap. 9. cap. 18.

a. communes toti corpori.

b. ex.

c. B. quibus.

a. — B.

b. suis.

c. B. quibus.

d u. lenitate.

e B significatur
super ipsas
f u. contra ope-
rantia.g u. complexio-
ni. Alia littera
dicemus in capi-
tulo de complexio-
num hepatis.
h u. communis.

in ex

k B radicalis.

m B radicalet.

n t B. illud a
quo spargitur
sanguis bonus
cum assimilatio-
ne corporis bo-
ni est sanum, &
illud.
o B. mellificati-
onis.p B. univertali-
bus.

anhelitus: quamvis enim sit propter pulmonē
& diaphragma, tamen quandoque fit propter
hepar, & sicut species egestionis, & species uri-
nae significant dispoñes hepatis, quas scies, & si-
cut dispositiones sode, & aegritudinum capiti-
tis. Et dispositiones aegritudinum splenis si-
gnificant ipsas, & sicut ex dispoñibus lingue
in d [tactu] eius, & asperitate ipsius, & colore
eius, & colore labiorum e [significantur ip-
se.] Et ita quidē currunt inter cor & hepar di-
uersitas, & [conuenientia], & uictoria in qua
litaribus suis, quas diximus in capitulo s [ana-
tomie] cordis. Verum significationes propter
dispositiones h [communitatis] sunt sicut si-
gnificatio coloris super hepar, ita ut si sit ru-
beus albus, tunc significat sanitatem eius, aut
sit citrinus, significat caliditatem eius, aut plu-
binus frigiditatem eius, aut brunus significat
frigiditatem, & siccitatem eius, & sicut est signi-
ficatio icteritiae super ipsum. Et etiam sicut si-
gnificatio pinguedinis carnosae, significans hu-
miditatem & caliditatem ipsius, aut pinguedi-
nis cum adipe significans humiditatem & fri-
giditatem eius, & sicut macies, significat siccita-
tem eius. Et sicut communitas caliditatis in
corpore, significat, si non fuerit auehementia
caliditatis cordis, caliditatem eius. Et cognos-
cuntur cum ea significationes caliditatis eius
praedicte. Significationes autem ex formis me-
brorum aliquorum, sunt, sicut significationes
ex magnitudine venarum, & amplitudine earum,
significantes magnitudinem hepatis, &
amplitudinem viarum eius, & ex breuitate di-
gitorum, & longitudine eorum etiam, signifi-
cantur paruitas, & magnitudo eius. Sed signifi-
cationes ex pilis ortis super ipsum sunt, sicut si-
gnificationes eorum in membris alijs, quas iam
diximus. Significationes vero ex eis, quae ori-
untur i [in] ipso, & sunt uene, sunt quoniam si
ipsae sunt grosse, magna, manifeste, tunc com-
plexio k [principalis] est calida, & si sunt sub-
tiles, occulta, tunc complexio l [principalis]
est frigida. Verum eius caliditas, & frigiditas,
lenitas & durities quandoque sunt propter co-
plexionem m [principalem], & quandoque
sunt propter complexionem accidentalem. Si
significationes autem ex eis, quae in ipso generantur,
sunt sicut si in ipso generatur cholera, signifi-
cat caliditatem eius & melancholia caliditate
eius uehementem, aut siccitatem eius, & fri-
giditatem, secundū quod scitur in loco suo, &
generatio sanguinis boni est significatio sanita-
tis eius. n t [

Et ille, cuius
sanguis est cholericus, aut melancholicus, aut
o [mollis] declaratur in eo, quod spargitur ex
eo ad corpus: aut aquosus non recipiens conti-
nationem cum corpore, sicut est in hydropi
si carnosus, est infirmus, secundum quod signi-
ficat ipsum dispositio eius, quod spargitur ab
ipso. Conuenientia uero, & diuersificantia sci-
untur ex hoc, quod conuenientia sunt similia
complexioni naturali, contraria complexionem
accidentali. Ex aetate uero & consuetudine, &
quae currunt in eis, significationes cognoscun-
tur in p [qualitatibus].

ANNOTATIONES.

Ex istis fontibus petenda de icterici statu sunt no-
tae, ex quibus & aliarum partium, de quibus suscipiuntur
art. med. Gal. Author noster plura hic capita, generationem
refert, quae & singula diligentissime explicat. quae tu om-
nia ad Gal. regulam paruo negotio reueleris.

De contraoperantia cordis ad hepar in qualitatibus.
Cap. 4.

Sic, quod caliditas cordis uincit, [calidita-
tem] hepatis magnifice, & humiditas eius
non uincit siccitatem ipsius, & siccitas eius,
quodque uincit humiditatem hepatis parum
per: & caliditas hepatis uincit frigiditatem cor-
dis debilitat, & humiditas eius uincit siccitatem
ipsius: t [] & eius frigiditas [parum]
uincit caliditatem eius, & ipsius siccitas sem-
per uincit humiditatem eius. & frigus cordis
uincit caliditatem hepatis plus, quam uincat
siccitas illius humiditatem hepatis. & caliditas
cordis, uincit humiditatem hepatis, plusquam
uincat siccitas ipsius humiditatem eius. & uin-
cit frigiditas eius etiam caliditatem illius ali-
quo modo uictoria.

ANNOTATIONES.

Pulchre mutuum cordis & icterici inter se potestatem
docet. de qua re & Gal. lib. art. med. Sed dubitatio est, quod
modo a icterici caliditate cordis frigiditatem remitti di-
cat, quum quoduis cor icterico multo sit calidius. nempe
quod fons caloris est, & uita. Satisfaciunt, incalescere ex
icterici calore cordis spiritus. quippe calidi hepar calido
re sanguinem, & spiritus cordi impartitur. calidi uero
cordis corpus magis calfaciunt. atque ita per accedens ic-
terici calfacere cor potest, quod tamen per se multo est ic-
terico frigidius.

De signis complexionum hepatis naturalium, & primo ca-
pit. 5.

Complexionis calidae naturalis signa sunt
amplitudo uenarum, & ipsarum manifesta-
tio. Et calefactio a [pulmonis] & corporis, si
non resistit ei cor. Caliditas enim cordis uin-
cit frigiditatem hepatis fortiter, & multitudo
generationis cholerae in aetate iuuentutis, &
melancholiae in fine eius, & multitudo pilorum
in b [ossibus pectoris]: Et fortitudo appetitus
cibi, & potus.

ANNOTATIONES.

Habes hac omnia quae ab hoc capite ad duodecimum
usque, ex Gal. lib. art. med. quae tu uide. Vide & Paulum
lib. 1.

De signis complexionis frigidae naturalis.
Cap. 6.

Signa eius sunt contraria illis signis, & frigi-
ditas cordis uincit caliditatem hepatis mi-
nus quam uincat caliditas eius illius frigidita-
tem. Et quoniam sanguis habentis hanc com-
plexionem est subtilis, & aquosus, & uirtus
eius

eius est debilis, tunc multoties accidunt in ipso febres.

De signis complexionis sicca naturalis.
Cap. 7.

Signa eius sunt paucitas sanguinis, ^a† [cuius] & va-
citas uenarum, & siccitas totius corporis, &
spissitudo pilorum, & crispitudo ipsorum. Et
cor sua humiditate non ^c [consequitur] siccita-
tem hepatis, ita quod aliquid ualeat] imo non
vincit eam omnino. Verū siccitas hepatis uin-
cit humiditatem cordis ualde. Et caliditas cor-
dis uincit humiditatem hepatis in ultimo.

De signis complexionis humida naturalis.
Cap. 8.

Signa eius sunt, contraria illis signis. Et cor-
dis siccitas quandoque ^a [consequitur] hu-
miditatem hepatis parum ualde. Verum hu-
miditas ipsius uincit siccitatem cordis fortiter.

De signis complexionis calida & sicca naturalis.
Cap. 9.

Signa eius sunt, sanguis grossus. Et multitu-
do pilorum apud ^a [ossa pectoris. & ampli-
tudo uenarum] ^b [sequens repletionem & du-
rities] & multitudo generationis cholerae, &
melancholiae in fine iuuentutis. Et ^c [siccitas
corporis] si non diuersificauerit ipsam cor.

De signis complexionis calida, & humida naturalis.
Cap. 10.

Significant ipsam ^a [caliditas] sanguinis, & bo-
nitas essentiae eius. Et amplitudo uenarum
sine citrinitate. Et quod color est rubeus
siccus, minus tamen eis, qui sunt in calida & sic-
ca, & neque sunt in spissitudine eorum & cri-
tatem & tenebras corporis, propter calidi-
tatem & humiditatem ipsius. Et quum calidi-
tas est dominans, remanet corpus sanum, & si
humiditas est magis dominans, festinant ad ip-
sum aegritudines putrefactionis.

De signis complexionis frigida & humida naturalis.
Cap. 11.

Significant ipsam sanguis aquosus, & phleg-
maticus, & paucitas pilorum apud ossa pe-
ctoris. Et, strictura uenarum, venae non reple-
tae, mollires, paucitas generationis cholerae, &
melancholiae in fine iuuentutis, & humiditas
corporis si non contra operetur cor.

De signis complexionis frigida, & sicca naturalis.
Cap. 12.

Significant ipsam paucitas sanguinis, & pau-
citas caliditatis sanguinis & corporis, & co-
strictio uenarum, & occultatio earum, & earū
durities. Et paucitas pilorum in mirach, & sic-
citas totius corporis.

De aegritudinibus accidentibus hepati.
Cap. 13.

Hepati accidunt aegritudines complexionis
in proprietate suae substantiae, & aegritu-
dines complexionis, & apostemata, & vesicae, &
proprie apud panniculum, & rumpuntur apud
spatium, & reliqua quarum singularum dice-
mus capitula. Et quandoque tolerat rupturam
plurimum quam reliqua membra, & non time-
tur ex ea mors festina, nisi associetur ei eruptio
sanguinis ex uena magna. Et quandoque acci-
dunt hepati ^a [apostemata] per communitatē,
& proprie in stomacho, & splene, & felle, & re-
nibus, & diaphragmate, & pulmone, & mesara-
icis, & intestinis, & proprie superioribus. Sed sto-
macho, & ^b [diaphragmati], felli, & mesaraicis,
& intestinis communicant in primis venae, quae
sunt a parte concauitatis hepatis, deinde perue-
nit nocumentum eorum ad hepar, & quando-
que confirmatur. diaphragma uero, & pulmo,
& renes communicant in primis uenis gibbosi-
tatis, deinde peruenit ad hepar, & quandoque
confirmatur. Et plurima communicatio, quae
est, non est nisi propter stomachum, propter
causam, cum qua corrumpitur digestio, & ex-
pellitur cibus indigestus, nisi sit causa alia.
Et aegritudinum quidem gibbositatis, materie-
rum expulsio secundum plurimum fit cum
prouocatione urinae, & fluxu sanguinis ex na-
ribus, & sudore, sed in aegritudinibus concaui-
tatis est illud cum solutione ventris, & vomitu
cholericis, & sanguineis, sudore etiam in pluri-
bus horis.

a. aegritudines

b. B. spleni.

ANNOTATIONES.

Accidere iecinori omne morbi genus potest, & intem-
peries, & mala compositio, & solutio continui, siue id per
essentiam, siue per consensum, primario uel secundario, quae
in sequentibus patebunt.

De signis malitia complexionis calida.
Cap. 14.

Malitiae complexionis calidae signa sunt, si-
tis vehemens, & non abscinditur cum
aque potu, & paucitas appetitus cibi, & inflam-
matio, & citrinitas urinae, & tinctura eius, & ve-
locitas pulsus, & frequentia eius, & febres, & adu-
sio sanguinis: ^a† [] & ledi a calefacientibus.
& sequitur ipsam liquefactio incipiens ab
humoribus, deinde a carne hepatis, & sequitur
eā rasura intestinorum. et quandoque, desiccatur
cū ea natura absque dolore ^b [lateribus] aut gra-
uitate, et multiplicatur cū ea vomitus citrinus,
et rubeus, et viridis ut succus porri. et est cū ea
egestio cholericis plurimum, et proprii fuerit
illic cum complexionem materia, et si non fuerit
minoratur sanguis, et exasperatur lingua, et ex-
tenuatur corpus. et quandoque, significatur illud
ex aetate, et consuetudine, et arte, et regimine, et
illa, quae media est, generat cholera, et supflua
generat melancholia, et aegritudines eius ^c [sunt
ex] mania, et melancholia, et ^d [similibus] et quan-
do peruenit solutio ventris ad syncopim] cum
casu appetitus, tunc plurimum eius est propter

a. & b. Alia li-
ra. & carnis.

b. B. costis.

c. sicut.
d. s. similia. &
quae incipit sua
xus lotius.

AVIC.

Bbb de.

& perducatur ad arefactionem. Et propter hoc oportet ut scias quantitatem complexionis naturalis hepatis, quod curas, ita, ut quum reduce ris ipsum ad eam, sces. Et scias, quod cum tu eras in hepate, peruenit error tuus ad venas: deinde ad corpus. & ex errore quidem est, ut pro uoces urinam, ubi necessarium est te soluere ventrem, & est, ut sit materia in concoctitate. Et solus ventrem, quum te oporteat prouocare urinam, & est, ut sit materia in gibbositate. & oportet quidem, ut medicinę hepaticę optime terantur, & oportet ut sint subtilis substantię, quatenus ad ipsum perueniant, siue sint calide siue sint frigide, siue stypticę. Et subtilantium quidem proprietates est, ut acuant sanguinem, licet sint aperitiua, quare oportet ut attendas illud, & sicut aqua radicum est ex summa aperitiuarum eius. Et subtiliantia eius generant quę doque humores diuersos, & non proportionales, quare oportet ut quum frequentas eius potum, duobus aut tribus dieb. conuenienter cum aliquo lenias naturam. Verum urina prouocationem aqua ipsa de radicibus operatur. Et omnes quidem cndiue species, & proprie amara, quę ad e rubedinem declinat, conferunt lacionib. hepatis, calefactis quidem cum syrupo acetofo, & in frigidatis cum mel. Et hepar adib. iuuatiuum est cum sua proprietate, & carnes limaciarum similiter.

ANOTATIONES.

Iecur sanguinis officina est, ut Gal. putat, quamuis Arist. primarium sanguinis gignendi munus cordi ascribat. de qua re antea. Sanguine uniuersum corpus alitur, propter reat. quanti momenti sit, curentur ne recte an perperam iecoris affectus, ex hoc constat, quando totius corporis salutis perniciem ex eo dependet. Quamobrem post communi a morbo sumptas indicationes, quę contrarium semper sunt, plura hic notanda proponit, memoria commendanda, quę fere habes ex Gal. 8. de comp. med. per loca. Vide & pro hoc capite Gal. 6. de tu. ualeat. & 11. meth.

De causis nociuis hepatis. Cap. 19.
Scias quod intrittere cibum super cibum, & error ordinis eius, sunt ex rebus magis nociuis hepati, & potare aquam frigidam subito in ieiunio, & post balneum & coitum, & exer uehementer hepatis. Et quandoque accidit hepati inflammatio ab ipsa, suctio velox, & multa ex ea. Et quandoque perducit ad hydropi permiscas eam cum vino & non in frigides eam uehementer, & non traicias eam impetuosę de glutendo, imo sugendo paulatim. Et viscosa quidem omnia nocent hepati ex parte, quia faciunt possidere oppilationem. & frumentum est ex summa eorum, in quib. est uiscositas, & cum comparatione ad illud, quod est post hepar ex membris, quum digeritur in hepate. & non est omne frumentum dere in hepate oppilationem, & ipsum absterge illam, quę est in pectore. & causa in illo est, quod vinum dulce attrahitur ad hepar non gratia, propterea quod hepar diligit ipsum ex hoc quod est dulce, & propter suam penetrationem

ex hoc quod est [potus,] quare non moratur in ipso quantitate, qua separetur fœx ab eo, secundum moram aliarum rerum grossarum, imo superuenit hepati in grossitudine sua, & inuenit uias ad ipsum paratas, quoniam uia quę sunt inter stomachum, & hepar sunt amplę secundum comparationem ad illud, quod uenit ad ipsum ex uenis sparsis in hepate. Amplius quum comprehenditur in hepate, non moratur quantitate, qua separetur, & digeratur: imo expellitur subtile in uenas strictas illic uelocitate suę penetrationis, & dimittit sedimen propter constrictionem uia. In pulmone uero res est e contrario, quoniam superuenit ei uinum dulce, quum iam colatum est, aut ex uia meatuum meri, secundum semitam resudationis, ex meatibus strictis ad amplos, aut ex uia concocti, quum iam dimittit fœcem, & vadit adhuc quum iam sit colatum, & transit in meatibus strictis ad amplos, quare colatur uice altera. & similiter reliquę dispositiones non inueniuntur ei cum comparatione ad pulmonem.

ANOTATIONES.

Non ingestio sola cibi, ante prioris alimenti descensum, non frigida solui potio, uel crassorum aut dulcium ciborum assumptio iecur offendit, quorum hic author meminit, sed et acria omnia, & quęcumque demum intemperata sunt, præsertim tamen in uictus ratione superiora illa offendunt, ac potissimum frigida aquę in ieiunio potus iecori aduersatur, quod hæc sui frigiditate innatum hepatis calorem extinguit (unde hydrops sequitur, quod notat) & sui humiditate relaxat. admonitum autem a medicis est omnibus, quę & sequenti capite fusi sunt, iecori apta esse astringentia, quia id uiscus laxum est. Verum præterquam quod frigida potio refrigerat humectatq. eadem quoque dum diuturniore moram trahit, in crassat & obstruit, ex qua postmodum obstructione conclusa, & minime disflante calore, feruidio ri intemperie iecur afficitur, ut in bilem conuertat omnia, fiuntque præterea etiam putredines, ad quas alia sequi uicia necesse est. Ita uero. viscida, dulcia & crassa, quę sunt, quia obstruunt, lædunt, quare, quamuis uina dulcia nature maxime familiaria sint, quia tamen ab iecore extra uentriculum attrahuntur celerius quam in uentre ipso concocta sint, sui crassitudine obstruunt, quod & Gal. 3. de rat. uict. in ac. asserit.

Com. 1.

De rebus conuenientibus hepati. Cap. 20.

EX medicinis quidem, conferunt ei omnia, in quibus est amaritudo, qua aperiat, aut uirtus alia, qua aperiat cum stypticitate, qua confortetur. & odoramento conueniente substantię spiritus, & prohibente putrefactionem, sicut cinnamomum, & summitates squinanthi, & myrrha, & similia. & ea, in quibus sunt ablutio, & absterfio, & mundificatio uirus mali, quę non a consequuntur in mollificatione summam consecutionis mellis] & ea, in quib. sunt maturatio, & lenificatio, et proprie eum stypticitate, et confortatione, sicut crocus. et quę sunt eum hoc suauia, sicut palle. et velocis penetrationis, sicut vinum odoriferum pluribus hepaticibus, in quib. non est caliditas uehementis, et quido medicina aggregat ad proprietates prædictas.

AVIC.

Bbb 1 153

b. rectius & convenientius est ut sit amica hepatis dilecta ab eo.

Alia litera. c. B.

d. impetuos.

suauitatem, tunc b[] fortasse est amica hepatis, diligens ipsum, sicut pass[us] & ficus, & auellana, & est vltimi iuuamenti. Et si est non recipiens putrefactionem, & corruptionem, tunc est magis vltimæ consecutionis in iuuando. Et altara xacon quidem, & endiua hortulana, & campe stris conueniunt ei valde. Et confert c[] frigida] agritudini calida in hepate cū proprietate sua, & qualitate contraria simul, quāvis qdā dicant, quod illa, quæ est vehementer amara, est calida & confert aperiendo oppilationē propter suā amaritudinem, & confortando propter suam stypticitatem. Et confert agritudini frigide, cū sua proprietate, & cum eo, quod est in ipsa de apertione, & confortatione. Et quando superfluit frigus in hepate, permisce quamlibet illarum duarum cum melle, aut cum aqua mellis, quoniam resistit mel in frigidationi eius, si timetur ex ea, & adiuuat ipsam ad reliquas operationes suas. Et quando exsicantur ambar, & sumuntur in potu cum melle & aqua sua, & de coquantur cum melle, conferunt valde, & aperiant, & educunt humorem frigidum cum urina, & ex cibis quidem conuenientibus hepati sunt illi, quorum chymus bonus est. Et dulcia conueniunt hepati, quare impinguntur eis, & magnificatur, & confortatur. Verum velocia sunt ad hoc ut faciant euenire oppilationem, propterea, quod hepar attrahit ea [] laboriose] associans ea humoribus alijs. Et propter hoc oportet, ut deuitet dulcia ille, qui habet apostema in hepate suo, quoniam ipsa conuertuntur velociter ad choleram, & faciunt accidere oppilationes. Et nocibilia dulcia sunt, quæ sunt ex eis grossa, propterea quia faciunt accidere oppilationem, & quæ ex eis sunt calida, propter conuersionem suam ad choleram. Et phisici quidem iuuatiui sunt propter suam aromaticitatem, & stypticitatem, & confortationem, & modificationem viarum cibi, uerum sunt uehementis calefactionis. Et auellana sunt conuenientes omnibus hepaticis, quoniam ipsa non sunt uehementis caliditatis, & sunt aperitiua, & chymus earū est bonus. Et hepar adib, & carnes limaciatum conuenientes sunt hepati cum proprietate, quæ est in eis.

ANNOTATIONES.

Neque plane amara vel astringentia iecinori conferunt
 Cap. 8. sed subamara & subastringentia, ut Gal. 8. de comp. med. per loca amara nempe mediocriter, crassitudinem humorū extenuant, incidunt & astringunt, & repurgant. astringentia vero mediocriter visus ut sunt corroborant. alioqui & quæ amarissima, laxam substantiam nimis dissolunt, præterquam quod natura inimica sunt, sicuti dulcia amica, unde & abhorret ea iecur & corpus totum. Ita & quæ nimis astringunt, eadem in crassum & obstructions parunt. Com mendat ergo merito serim, quæ et modice incidunt, attenuat, abstergitq, & mediocriter item astringit. laudatur eadem & a Gal. 8. de comp. med. per loca, & a Paulo lib. 3. & ab alijs demum omnib. conuenitq; hæc tam in calido, quam in frigido affectu proprietate sua, ut hic author ait, non manifestis qualitatibus, caliditate aut frigiditate, alioqui enim neque frigidiori hæc intemperiei confert, quum excellenter calida non sit, neque calidiori, quia neque insigniter frigida. Quare & in sequenti capite utriusque & sylvestris &

cap. 8. cap. 46.

domeſti in iſtibi temperamentum inclinare ait ad frigiditatem, & inesse illis caliditatem, non quidem quæ caliditate sunt, sed quæ aperiendo, sic officia.

De cura malitia complexionis calida in hepate.
 Cap. 21.

Oportet ut sit subtiliatio in a regimine eius, & non pueniat ad ultimum, & ut caueatur in ea molliſſimatio uehementis, cum humectatiuis, aquosis, et caueatur in ea cunctis oppilationis cum in frigidantibus grossis, & oportet ut caueatur in ea stupefactio vltima, imo oportet ut in frigidantia ipsum, aggregent, & frigidationem, abiterſionem, & apertionem, & penetrationem cibi, et stypticitatem confortantem non plurimam, & in aqua hordei sunt omnes iste proprietates, et endiua quidem canepes, & hortulana vltima est in hac intentione. Complexio namque ambarum declinans est ad frigus non ualde superfluum, & est in ea caliditas] aperitiua, & non calefactiua, & stypticitas equalis confortans, imo peruenit ex iuuamento ambarum, ut non noceant hepati frigido, & ponuntur ambar in medicinis, & sicut diximus in medicinis singularibus, & in areolis medicinarum hepaticarum, & quandoque comeduntur, & proprium coriandro humido, & sicco, & comeduntur cum aceto. & amirberberis habet proprietatem maximam etiam, & tamarindi etiam, & ratentur quum sentitur oppilatio in hepate, conueniunt ut adiungatur illis ambaribus, apium, quoniam aperit oppilationes ex quacunque quantitate sunt, & est ex eis, quæ uis penetratio est uelox, et similiter calefactiua, & ex eis, quæ conferunt ad illud, est, ut sumantur succi endiue, & succi alkekengi, & succi solatri omnium an. & succi coriandri humidi, & succi feniculi omnium an. & s. admisceatur succi croci, & sumatur in potu, & quandoque sumitur in potu oleum rosæ bonum, & oleum de pomis cum aqua frigida, & temperat [] hepaticam] hepatis, & ex eis, quæ conferunt caliditatem, quod habet malitiam complexionis calide, est, ut sumatur ex [] alefrigijs] aur. ij. cum zue caro tabarzet, & aqua frigida, & aqua gra tu sumatur succus cucurbitæ assare, & aqua natorum, & [] lac] uaccinum sine butyro, & aqua pomorum, & pitorum, & quando non est & succus rosæ recentium et quando non est & succus, conferat aqua [] lactucæ] cum syrupo aceto, & omni die bibatur cum pondere drach. j. de lactu robal. citrinorum, et pondere drach. j. de lactu abluta, et s. drach. seminis apii. Et quando bibatur paratio sit ex eo] duabus hebdomadis ad usum lac camelarum [] getarum] incipiendo in ipso mēbra usque ad duas, et [] coquantur] in ipso mēdicine diureticæ, aperitiuæ, facientes penetrare sicut aliquid ex succo eupatorij, & ex semine endiue, et semen cuscute. Et quandoque sunt necessaria ea, quæ sunt sicut summitates squinanthi. Et quandoque est necessitas oparationis in potu stupefacientia, et consecutionis oparationis et recipientes hyuſquamum, et philonium, & ego abhorreo illud, quum inuenitur anco iter, et vinum forte quandoque excusari quum

si bibatur aqua frigida] valde in ieiunio, & cō-
ferunt ei troch. de ipodio, & troch. hemberbe-
ris frigidi, & troch. de camphora, & ex trochi-
scis conferentibus eis, est trochiscus huiusmo-
di. Recipe foliorum ¹ [salicis] & foliorum ne-
pharis. amborum ana. 3. x. ros. rubearum abs-
que capribus suis 3. xij. camphore pondus 3. ij.
& s. & ² [mellis rubei] & lacce abluta cum albe-
niati, sicut est ablutio aloes amborum ana. 3. vij.
³ [gariophyllorum.] 3. vij. croci 3. iij. ⁴ [ari-
stolochia.] 3. v. luti. ⁵ [alkabrusim] mastice. capilli
veneris omnium, ana. 3. iij. conficiantur cum a-
qua solatri, & endiuia, & fiant inde trochisci:
& fit vniuersusq; aurei, & sumatur ex eis ⁶ [om-
nis trochiscus cum aqua solatri, & quandoque
conferunt ad illud emplastra facta secundum
hunc modum, sumatur portulaca & teratur, &
ponatur super ipsum oleum rosaceum, & infri-
gidetur, & fiat cum ea emplastrum. Aut sumat-
ur amborum sandalorum ana. 3. ⁷ [gariophyl.]
violarum siccatū, amborū ana. 3. s. & ros. vnc.
3. s. & croci abluti vnc. s. & abunthij vnc. quarta
pars, camphore pondus 3. ij. adiungantur cera-
to facto cum oleo de ⁸ [salicibus.] & liniatur
super aliquid latum: & propriè folia cucurbi-
te, & folia acetose, & folia ficie. & fiat cum eo
emplastrum, & quandoq; emplastrum sit cum
succis herbarum frigidarum, sicut succo cucur-
bitæ & cucumeris, & reliquis, & quæ diximus in
cap. eorum, quæ bibuntur: & ponuntur in ip-
so ⁹ [hordeum], aut sauium lentium, & effundi-
tur super ipsum oleum ros. & fit cum eo em-
plastrum: & quædoque ponitur in ipso aliquid
deligno sandali, & ¹⁰ [gariophyl.] & campho-
ra, & non elongatur quin ponatur in ipso ali-
quid ex odoriferis, & aquis fructuum odorife-
rorum, & quandoque roatur aliquid super ip-
sum de ¹¹ [meuius.] Cibi vero, quib. cibantur,
sint sicut aqua hordei, & decoctio olerū prædi-
ctorum, & ipsamet olera decocta, & endiuia de-
cocta cum coriandro humido, & lactuca, & li-
ela decocta, & ¹² [passæ acetosæ], & aqua lactis
acetosi, & carnes limularum arabicarum, non
rur, et cydonia, & pira, & non multum sumat-
ur ex illis ut non superflue addant in styptici-
tate, et generetur oppilatio etiam, & poma, et
granata muza, et expressio vna acetosa, et fran-
gatur stypticitas eorum cum eis, in quib. est le-
nificatio, et mora alsemi, et ribes cum zucearo,
et acetum preparatum cum aqua granatorū, et
grana granatorum ante cibum, et post cibum
melones, qui ¹³ [] sunt superflue dulcedi-
nis, et precipuè illi, qui ¹⁴ [] nominantur rakī, et
istis medicinis sumantur illæ frequenter, in qui-
bus est cum infrigidatione stypticitas,] pro-
pter illud, quod in ipsis est de vi faciendi accide-
lones duos, parue dulcedinis, et vnas, in quib.
est durities carnis, et paruitas dulcedinis, et il-
las, quæ sunt muza ex visis propriis, et conferunt
ei cibaria facta de mes, et de cucurbitis, et de spi-
ro, et lentib. cum aceto condita, et sine ace-
to, et quidam homines sunt, qui cōcedunt pas-
sas, oportet, ut sint declines ad aceto sitatē:
et auellanas, quoniam non est in eis calefactio
plurima, et sunt aperitiuæ oppilationū, et sunt

boni nutrimenti: oportet ergo ut misceantur
cum eis, in quibus est infrigidatio aliqua, ¹⁵ [et
stypticitas, et ex carnibus piscium paruorū de-
coctorum ¹⁶ [isidiebegit aut cum aceto, et almo-
sos, et congelata facta ex carnibus subtilibus, f.
carnibus hœdi, et auium leuis digestionis, sicut
est caro ¹⁷ [perdicum, et turturum] non super-
flue pinguium ¹⁸ [cum pomis preparata.] et
conferant eis ventres auium aque, et ¹⁹ [alqua-
rafcen cum aqua ros. et gallinæ cum aceto con-
dite] et similiter paruæ aues cum ²⁰ [aceto] præ-
paratæ, et nocent eis hepar, et splen, et cor, et car-
nes grossæ, sicut carnes hircorum, et arietum,
et animalium nervosorum, et duræ carnis, sed
caro uaccarum iuuenularum preparata ²¹ [ut
ea, quæ congelantur,] confert habenti for-
tem stomachum, et illum, qui digerit. Et oportet
ut uitent oua cocta, donec fuerint dura, et
assata, et uitent pingua superflue, et nocet ei ui-
num ualde, nisi ipsum sit necessarium propter
consuetudinem, aut propter debilitatem diges-
tionis, tunc oportet ut sumant in potu parum
subtile, ²² [] quod sit decliue
ad albedinem.

ANNO TATIONES.

Habes præfidorum calida, frigida, humida, & sicca ie-
ciporis in temperie sylia ex Gal. de comp. med. per loca,
& Tral. lib. 3. Ex ijs uerò etiam composi-
taram in temperie curacionem collige de qua re hic et
in sequentibus capitulis particulatim agitur.

De regimine malitiæ complexionis frigida.

Cap.

22.

EX eis, quæ conferunt istis, est potare syrupū
de absinthio, cum syrupo acetoso de melle.
Et quandoque conferi habenti frigidum he-
par, ut dormiat in nocte super troch. de absin-
thio, et semina calefacientia nota sunt uehemē-
tis iuuamenti, et similiter iuuatur cum admi-
nistratōne lactis camelarum arabicarum, non
aliarum, cum pondere 3. v. usque ad x. zuccari.
²³ [] Hoc n. temperat complexionem, et
educit humores frigidos soluendo uentrem et
prouocando urinam, et aperiendo oppilatio-
nes, et fortius illo est, ut dormiat super diacur-
cum: aut dialacca, et athanasiam, et admini-
strentur in ²⁴ [syncopi] diacostum, et zingiber
conditum cum aqua apij, et troc. de costo, et de
lacca dicti in antidotario, et bibantur in iei-
unio eupatorij, & assari 3. ij. et bibatur desuper vi-
num, et ex decoctionib. decoctio costi, et absin-
thij dicti in antidotario bibatur cū oleo amy-
dalino dulci, pondere 3. ij. et olei de phisticis
pondere 3. ij. Et fortius illo est, ut bibatur cum
oleo de neriden, et oleo amygdalino amaro, et
oleo de kerna, et ēt cum decoctione huiusmo-
di. Recipe seminis feniculi, apij, anisi, mastice
pondus 3. ij. et corticum radicis apij, et corticū
radicum feniculi amborum ana. 3. x. et herbe eu-
patorij, et absinthij romani ana. aur. v. et lacce, et
calami aromatici, et costi dulcis, et amari, et e-
[aristol.] omnium ana. 3. iij. et superiorum squi-
nathi, 3. iij. decoquantur in iij. li. aqua usq; quo
redcat ad medietatē, et bibantur ex ea omni die

AVIC.

Bbb 3 vnc.

d — B.

e B. asidbagi.

f B. coturnicā,
& aluers, i. colū-
borum.

g B. & alfachs.

h B. aueres, &
gallinæ præpa-
ratæ cum aceto
sis.

i B. acetosis.

k B. preparata
in gelatina.

l B. acetosis.

m B. acetosis.

n B. acetosis.

o B. acetosis.

p B. acetosis.

q B. acetosis.

r B. acetosis.

s B. acetosis.

t B. acetosis.

u B. acetosis.

v B. acetosis.

w B. acetosis.

x B. acetosis.

y B. acetosis.

z B. acetosis.

aa B. acetosis.

ab B. acetosis.

ac B. acetosis.

ad B. acetosis.

ae B. acetosis.

af B. acetosis.

ag B. acetosis.

ah B. acetosis.

ai B. acetosis.

aj B. acetosis.

ak B. acetosis.

al B. acetosis.

am B. acetosis.

an B. acetosis.

ao B. acetosis.

ap B. acetosis.

aq B. acetosis.

ar B. acetosis.

as B. acetosis.

at B. acetosis.

au B. acetosis.

av B. acetosis.

aw B. acetosis.

ax B. acetosis.

ay B. acetosis.

az B. acetosis.

ba B. acetosis.

bb B. acetosis.

bc B. acetosis.

bd B. acetosis.

be B. acetosis.

bf B. acetosis.

bg B. acetosis.

bh B. acetosis.

bi B. acetosis.

bj B. acetosis.

bk B. acetosis.

bl B. acetosis.

bm B. acetosis.

bn B. acetosis.

bo B. acetosis.

bp B. acetosis.

bq B. acetosis.

br B. acetosis.

bs B. acetosis.

bt B. acetosis.

bu B. acetosis.

bv B. acetosis.

bw B. acetosis.

bx B. acetosis.

by B. acetosis.

bz B. acetosis.

ca B. acetosis.

cb B. acetosis.

cc B. acetosis.

cd B. acetosis.

ce B. acetosis.

cf B. acetosis.

cg B. acetosis.

ch B. acetosis.

d. a. filarius.

...follovi ma

1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 26

§ 11.0012

el. elchanae

1941-1942 E.

h. A. 1011

i. palhana, 8

spec. Se zafarā,

2. *Staphylococcus aureus* (Staph.)

los diamantes

comm. & matter.

Se gloriën alom
te vermenf

calidatus & fu

judicatis eorum

fr. *china*

16. *Isotria medeolae* (L.) B. S. P.

18. *B. alchandi* 68.

131 — B

vnc. iiii. cum oleo phitiscino quantitate 3.j. & s. & olei amygdalini dulcis, quantitate drachm. ij. Et quandoque confert eis si adhibeantur epi themata calida, & emplastrum sicut stomachicon & emplastrum ^d [calcadis,] & emplastrum de meliloro, cum emplastro facto ex eis, quæ sunt scilicet costus, & mirra & spica, & neriden romana & acorus & fenugraecum, & similia. Emplastrum bonum ad illud. Recipe vineæ berberis, masticæ melilori, spicæ, radicis liij. coelestis, rosarum, partes equales, dissoluantur in oleo masticino, decoquendo fiat ex eis emplastrum mane & sero & sit tepidum, & iterum emplastrum bonum. Recipet summitatum squinanthigranorum alben, & masticæ & corderumeni, & amomi omnium ana drachm. iij. aboes & herbæ eupatorii, & absinthij, & superiorū eius, omnium an. darkimet vj. ipicæ aromatica, & calisæ amborum an. darkimet ij. iros. s. [uena rum] fampfuci] amborum an. darkimet iij. amoniaci darkimet xxiii. gummi albotim, & thuris amborum darkimet xij. f [gummi,] lib. j. & s. olei de alcanna quantum oportet ad conficiendum. Et iterum emplastrū. Recipe amomi vnc. j. carpopalsum, & bdellij, corderumeni g † [] thuris & croci, omnium an. vnc. j. & s & spicæ. ^h [semie,] vnc. ij. gummi albotim vnc. vj. soluantur thus & bdellium in uino : & dissoluantur crocus in ipso, & liquefat gummi albotim in neriden, & terantur medicinæ siccæ & misceantur cum oleo de neriden, & uino, & projiciatur super ea parum de cera, & ad ministrā emplastrum. Et fumantur etiam cydonia & farina hordei, & cera, & medulla vitulorum, & oleum rosatum, & absinthii, & ^l [amomum, & galia, & crocus, & assarum, & mastic, & † gluren alimbar, & neriden . & fumatur ex eis] secundum quantitatem necessitatis, & fiat ex eis emplastrum. De cibis autem fumant me dullam panis calidi ^k [contritam] in uino, & contritam in ^l [andacoca,] & carnes leues, quæ sunt ex carnibus anium paruarii, & alcanabir, & alduragi, & perdicum & ventres anserum, & proprie omnia illa afsata, & frixa, & cum seminibus condita, & caules decoctos in aqua trib. decoctionibus, conditos cum seminibus calefactientibus, & cinnamomo, & pipere, & cymino & similibus, & incidatur super ipso ruta. Et sorbitiones factas ex eis, quæ sunt sicut fenugrecum & medullæ calidæ, & quandoque ponitur in cibis endiuia, & proprie illa, quæ est uchemētis amaritudinis. Et sunt quidam, qui dicunt quod milium vehementer coctum confert eis, & illud apud me est prauum. Fructus autem, & similia, quibus in secundis urunt mensis, sunt sicut caitanere, & palse pingues, & phisici proprie, & quidam sunt qui dicunt, quod oportet ut abstineant a phisicis, & amygdalis, propter grauitatem amborum super stomachum, sed non oportet ut errandantur verba eorū in phisicis ^m [& amygdal.] Et ex eis, quæ conferūt eis, est caro limaciary proprie preparata cū seminibus, & oportet ut deuitent genera lactis, & pisces, & fructus humidos recentes, & carnes grossas.

De regimine malæ complexionis siccæ.

Cap. 23.

Regimen eius est, cum humedatius prædicitur eis cibis, & olerib; & epithemariibus, & emplastris, et potionibus, et fiat declinatio cum eis ad æqualitatem, aut calidum, aut frigidum secundum qualitatem necessitatis, et cum hoc non oportet, ut superfluitas sit in humedatione ita, ut non perueniatur ad a[m]alitiam formæ, et mollitiem, et hydropisum carnofam.

Deregimine malitię complexionis humidę. Cap. 21.

Cap. 21

Regatur cum exercitio, et minoracione cibi, et acceptione eius, in quo sit subtilitatio et exsiccatio, et proprie eius, in quo cum exactione est exsiccatio, et minorat potatione aque, et deuit lac, et non perueniatur in exsiccatione ad ultimum, et perducatur ad arefactionem.

De regimine malitię complexionis calidę, et siccę.
Cap. 25.

Cap.

V Tatur habens eam cibus frigidis, et humi-
dis, et herbis frigidis, et humidis, et pro-
prijs endiuijs, et deuiter ea, in quib. est frigus, et
[siccitas] vehemens, et ex eis, quæ conferunt ut
uale, deit lac aluminum, de quo bibat debilis ul-
que ad vij. sextaria, quum aliquantulo zuecha-
ri tabazet, et non plurimo, et fortis usque ad
x. sextaria, et utatur emplastris, et epithemati-
bus frigidis, et humectantibus, et cum hoc roto, no-
n oportet ut perueniatur ad ultimum in hume-
ctatione, et perueniat ad summum cum una mol-
lificatione, et oportet ut deuiter rizi, et cymum
et [condimenta,] et phisticos plurimos, sed
parum ex phisticis quandoq; non nocet pro-
pter proportionalitates, et deuiter carnes gros-
sas, et membra grossa bonarum carnum, sicut
hepar, et splen.

De regimine malitię complexionis calide et humide.

Cap

Administrētur infrigidantia in quib. est ly-
pticitas et exuocatio aliqua ex cibis, et me-
dicinis, et si fuerint materię, administrētur et-
ea, quę subtiliter, quamuis non intit eis exuoc-
atio, sicut est aqua calei, et zucchini tabazet.
Aut fumatur ex succo solatri, et alkekengi qua-
ritas quinquaginta^a [gulneti] usq; ad lx. cum
duob. aureis aloes ad fortem. et minus illo du-
debilem. Aut medietas aur. de hiera cum duo-
bus sextariis de casia fistu. dissoluta in sacchari
aquę solatri, aut aquę endiuę. Aut calix fistu-
sola in aqua endiuę, aut aqua foeniculi, aut a-
qua solatri.

De regimine malitię complexionis & frigoris
sicę. Cap. 27.

Cap. 27
Solidis, c

Regatur cum emplastris calidis, et per
lenibus, cum emplastris confectis, et aliis
administrentur confectiones calida: sicut de
lacca, et diacurcuma, et confectio ^a [de lacca,
et homorulia, et athanasia, et ^b [Kokium] et de
confectione ^c [Kenderucen] quantitas ceteris,
aut fabe cum aqua de radicibus, in qua cadunt
a [olera] humectatina, et administrentur ut

num subtile forte. Et quum fuerit illic constri-
ctio naturæ, administra pilulas modi huius. Re-
cipe serapini: ammoniaci, opopanacis partes
æquales, seminis apij, & anisi amborum an. me-
diatatem: & quartam partis, fiant ex eis pilule;
aut sufficiat serapinum ^e† [] cum vino
corum secundum necessitatem, & sit pondus
eius vnus, aut duorum ^f [aur. aut] omnium,
quum sunt omnes medicinae administratae. &
dosis eius sit in debili j. aur. & torti ij. aur. Et
oportet, vt tu obserues, vt non adueniat ulti-
mus finis in mollificatione.

De regimine malitiæ complexionis frigida & hu-
mida. Cap. 28.

Administra ex cibis, & medicinis ea, in qui-
bus sunt caliditas, & stypticitas, & subti-
liatio, & exsiccatio, & si est illic materia euacua-
cam cum eis, quæ sunt sicut aqua de radicibus
fortibus, & sicut alkekengi, & sicut hiera Archi-
genis, euacuatione subtili, & subtilia regimen,
& calefac ipsum, & sit cibus eius ex carnib. leui-
bus cum seminibus, & vinum sit forte, subtile,
purum, parum, & administra confectiones ma-
gnas, secundum q̄ faciunt eas necessarias hora,
& dispositio, & administra emplastra resoluti-
ua exterius.

De paruitate hepatis.

Cap. 29.

30

Minoratur hepar in quibusdam hominib.
& est quandoque sicut ren parvus, & se-
quitur eius paruitatem, quod quum homo as-
sumit, qd̄ necessarium est ei de cibo, non capit
ipsi hepar, & mittit ipsi stomachus illud, a quo
confringitur, & facit illud accidere oppilatio-
nem, aut dolorem grauiatum, & extensum:
Aut læditur virtus hepatis in operationib. suis,
propter coarctationem virtutis eius operatis,
sub virtute patientis superuenienti ei, quare de-
nis, & retentionis, & separationis, & expulsionis.
Et quandoq; comitatur ^a [sanguinolenta ven-
tris egestio] & fluxus vëtris, quoniam de chylo
non attrahitur ad hepar illud, q̄ colatum est.

De signis.

Cap. 30.

30

Qvandoque significant ipsam, ut sit euen-
tus ab ipsa in hepate oppilationis, ^a [vt
ventrositas plurima,] & grauat ipsum cib. tem-
peratæ quantitatis, & debilitatur corpus, pro-
pterea quia indiget cibo plurimo, & assiduatur
debilitas digestionis, & multiplicatur euentus
oppilationis, & apostematum, & certificat illud
breuitas digitorū in creatione, & iam fuit ho-
aliquo, j non lædebat a cibo in
quo elset curandum, quare existimauit Galen.
quod ipse erat ^c [fastiditus propter] paruitatē
hepatis & constrictionem viarum eius. Rexit
ergo ipsum regimen similib. suis.

De regimine ipsorum.

Cap. 31.

31

Regimen ipsorum, preparatio cum cib. par-
uæ quantitatis, & plurimi nutrimenti, ue-

locis penetrationis, & ut assumatur separatim
in uicibus, & administrentur medicinae soluti-
uæ & diureticae, mundificatione hepatis, & subti-
liatiua, & aperitiua.

ANNOTATIONES.

Quibus iecur minus est, quam oporteat: si a natura id
fuerit certe nullo curationis genere maius reddi posse uide-
tur, fortasse aut si ex morbo, ueluti atrophia (nisi confirma-
tus affectus sit) quamuis difficile admodum, resitui in na-
turalem ampliudinem posset. Hic author de naturali par-
uitate uerba facit, Gal. emulatus lib. art. med. quæ curatio
nem certe non habet, auxilium tamen admittit, ut in natu-
rali hoc corporis uitio sanitas etiam conseruetur. nempe,
quum tale iecur ob angustiam aptissimum sit, ut obstru-
ctiones experiat: ea huic conferent, quæ tenuia sunt, quæ
re obstructionib. aduersantur, pauca, salientia, & tenuia,
& abstergentia, ob multitudinem, crassitudinem, & uisci-
ditatem, a quib. obstructions fiunt. Inter huius affectus si-
gna breuitatem digitorum ponit, de qua re & li. i. a nullo,
uno forte excepto Rasi, animaduersum indicium. contra
quod tamen Auerrhoem pugnare dicebamus.

cap. 73.

TRACTATUS II.

De debilitate hepatis, et oppilatione eius, &
doloribus, & inflatione eius.

De debilitate hepatis.

Cap. 1.

Inquit Gal. hepaticus est ille in operationib.
hepatis, cuius est debilitas absque re manife-
sta ex apostemate, aut dubellati. Verum debili-
tas hepatis in ueritate sequitur egritudines he-
patis, & illud aut est, propter malitiam comple-
xionis singularis, sine materia, ^a† []

^a† B. aut eum
materia

[] cuius principium est ex hepate
in ipso, aut ex membris alijs, quæ sunt inter ip-
sum, & inter ipsa uicina, sicut est fel, quādo fit,
ut non trahat choleram, aut splen quādo fit,
ut non trahat melancholiam, aut renes, aut ue-
sica, ^b† []
aut matrix ^c† []

^b† B. cum fue-
runt non accra-
hentes aquosita-
tem.

[] propter
vehementiam retentionis mēstruorum, & cor-
rumpitur propter ipsam sanguis hepatis. aut
stomachus quum non mandat ad ipsum chylū
bonæ digestionis, ^d† []

^c† B. propter
vehementiā flu-
xus sanguinis
mēstrui quare
infrigidatur he-
par, aut.
^d† B. immo est
mandans chylū
debilis digestio-
nis.
^e v. quare.
^f B. a felle
^g B. sequestra-
tur ad ipsū.

[] aut illum, qui de eo corru-
ptus est, aut propter intestina quum læduntur,
& quando multiplicatur in eis humor uisco-
sus, & accidit inter ea & iter fel oppilatio, ^e† [&]
non separatur cholera ^f [ab hepate,] & remanēt
plena, quare non recipiunt illud, quod ^g [vadit
ad ea] ex sanguine, & hoc multoties accidit in
cholica, aut propter communitatem membro-
rum pectoris, aut ex corpore toto, sicut fit in fe-
bribus, & quandoque est, non propter malitiā
complexionis solam, imō propter apostema sã
guineum, aut erysipilam, aut duritiem, aut can-
erum, aut ^h [undimiam,] aut propter ulcus, et
scissuram, aut propter putrefactionem acciden-
tem hepati, & debilitas hepatis totalis, aggregat
debilitatem omnium uirtutum eius, et quan-
doque non est debilitas uniuersalis, imō est se-
cundum aliquam quatuor uirtutum, & pluri

^h B. treheum l.

AVIC.

Bbb 4 mum

i f. & humi-
ditas.

mum quidem debilitatur attractiua, & digesti-
ua ex frigore: f.] & debilitatur reten-
tiua ex humiditate, & expulsiua ex siccitate.

ANNO TATIONES.

*Aliones, si rem diligenter perpenderit, etsi ex Galeni
sententia a simplicibus partibus sunt, ratione temperamen-
ti: recte tamen non sunt absque compositarum partium sa-
nitate, recta. f. compositione in formatione magnitudinis, au-
mero, siue itemque non absque communi simplicibus. & com-
positis partibus natura ipsa partium continuitate. Quare,
quum debilitas iecinis nihil sit, quam eius impotentia ad
actiones quas obire consuevit, attractionem, retentionem, co-
ctionem, expulsionem: sequetur imbecillitas hac omne mor-
borum genus recte, propterea ab hoc auctore non in solis
intemperies, sed & in tumores, obstructions & ulcera re-
fertur, quamvis Galenus 3. de loc. aff. in intemperies, vel
cum materia, vel sine materia, & in tumores duntaxat
rem detulerit.*

De signis.

Cap. 2.

si f. simili huius.
h. si huius coloris

Color est ex rebus, quae significant secundum
plurimum dispositionem hepatis. Hepati-
cus enim secundum plurimum est declinatus ad
citrinitatem, & albedinem: & quandoque de-
clinat ad viriditatem, & fuscitatem, sicut dixi-
mus in significationibus complexionum, & il-
lius quidem hepar, cuius colorem uides secun-
dum finem sanitatis, agritudinem non habet.
Et medicus quidem expertus cognoscit hepati-
cum, & stomachicum omnem, per colorem suum,
non egens cum eo significatione alia: ¹ [aut pau-
ca.] & non est ² [ad illud] nomen significans
illum proportionale, proprium, & egestio, &
urina similes aquae carnis, significant secundum
plurimum quod hepar non est fortiter labo-
rans in generando sanguinem, quare non se-
parat materiam eius a chylo, neque colat ipsum
ab aquositate, & haec secundum plurimum est
significatio debilitatis hepatis, & iste fluxus ve-
tris lauius in fine suo permutatur ad speciem
aliam, & fit in habente complexionem calidam,
virulentus, deinde fit sicut fex, & sicut sanguis
adustus, & multiplicatur ante ipsum solutio-
nem ventris cum cholera pura, & in habente frigi-
dam complexionem fit sicut sanguis ³ [conge-
latus.] & perueniunt ambo ⁴ [simul] ad educen-
das res diuersarum qualitarum, & substantia-
rum, & proprie in habente frigidam comple-
xionem, & est, sicut accidit propter debilitatem
digestionis stomachi, & plurimos eorum, qui
debilitatem habent in suo hepate, comitatur, &
proprie quum penetrat cibum, dolor leuis exten-
sus usque ad costas. ⁵ f.]

si p. purifacit.
d. B.

si f. B. m. d. o. f. a.

f. B. adustus.

[Complexiones autem signifi-
cant ex radicibus predictis in cognitione ma-
litiarum complexionis hepatis, & calida ponit hu-
mores ¹ [expansos.] & frigida ponit humores
grossos, tardi motus. & sicca ponit eos paucos
grossos, & humida ponit eos aquosos, & illam
quae fit propter fel, quandoque significat co-
lor ictericus, & quandoque est cum ea egestio
alba, quando est oppulatio inter fel & intestina.
Facta uero communitate splenis, significatur
per agritudines splenis, & per colorem, in quo

vincit nigredo. Stomachica uero significatur
significationes noementorum stomachi, &
malitiam digestionis, & illa, quae est per intelli-
na significatur per puncturam, & uentositates,
& rugitus, & per cholicam & quae sunt simi-
lia illis, & illa, quae est per renes & uesicam, signifi-
catur per alterationem dispositionis urinae ad
co, quod oportet secundum naturam, et decli-
nationem forme ad ² [malitiam habitudinis,]
et hydropisum, et illam, quae fit propter morba
pectoris, significat malitia anhelitus, et tussis sic-
ca, et quandoque inuenit habens eam in tussis
foris grauitatem, aut tensionem. Signa autem
apostematum, et duritiei, et ulceris, et scissurae,
et reliquorum dicam omnia in suo loco, qua-
re oportet redire ad illa. Significatio uero debi-
litis uirtutis digestiuae est, quod cibum penetra-
trans ad membra est indigestus, aut parua di-
gestionis, aut corrupte digestionis, conuersus
ad qualitatem malam. quare multoties inflatur
propter ipsum facies, et oculi, et est sanguis,
qui currit per phlebotomiam, declinans ad a-
quositatem, et phlegmaticitatem, nisi sit ex de-
bilitate retentionis, et non retineatur tempore,
quo digeratur, et deterior speciem est, uero
digeratur, deinde ut digeratur parum, deinde
digeratur male. Dixerunt quidam duas pri-
mas sequitur fluxus ventris diuersarum par-
tium, et tertiam fluxus ventris, sicut sanguis
grossus, et haec uerba sunt absque comprehen-
sione, et ablutius quidem fluxus ventris signifi-
cat debilitatem digestionis cum digestionem
pauca, et albus purus significat, quod attractiua
est debilis valde, et digestiua ³ f.]

[penitus, precipue quum egestio sit
intrauit, et si egrediuntur res diuersae signifi-
cat quod corrupta est digestio, et urina in hac
intentione est magis significatiua digestionis, et
egestio attractiuae. ⁴ [Plurimum autem signifi-
cationum debilitatis attractiuae, est egestio,] et
lenitas eius, et albedo ipsius, et quando egestio
hoc in urina tinctura, significat quod nocum-
tum est in attractiua tantum, et proprie certum
non est in stomacho nocuum, et certum
debilitatem attractiuae ⁵ [debilitas] corporis
Verum significationes debilitatis retentionis, sunt
significationes debilitatis digestiuae, propter de-
fectum retentionis, ita ut perueniat ad membra
nutrimentum illa uisibilis digestionis, et secun-
dum illam ⁶ [speciem.] uerum est illud a dige-
stiuia plus, et a retentione minus, et illud, quod
est proprium retentionis, est quod ⁷ [ab hepate]
festinat remotio expulsiuae, ita ut minoretur vir-
paratio superfluitatum tristi, et minoretur vir-
na, et minoretur cum hoc eius tinctura, & tinctura
ra egestionis, et minoretur necessitas surgendi
non expellatur melancholia ad splenem, et mi-
noretur appetitus cibi propter illud, et aggrega-
tur in colore ⁸ [mollities] cum citrinitate, et mi-
perducit ad hydropisum, et quandoque perdu-
cit ad cholicam phlegmaticam.

ANNO TATIONES.

Iecur officina est sanguinis, propterea quod, quum sanguis
est nutritiuus corpus, si rubi idus color in cute efformatur, et
flauus.

flumini, ater, pallidus, lividus, iccinoris, imbecilli vel tempe-
rati cario paucunt, ut testatur Gal. de loc. aff. & s. nisi
forte illis, revere, vel plen laboraverit, vel mescum, vel
partes iccinori circumstantes, quod, quum quandoque eue-
nias, proferunt tamen cutis color sanguineus, & subiectum
succum significat, nisi retrocesserit, quod Gal. & I. aph. et
commentario lib. de humorib. Hipp. 2. & alibi testatur.
Neque vero cutis dumtaxat color, sed & eorum, quae per
alium excernuntur, & per vias, colores de iccinoris af-
fectu significant, neque id solus color, sed etiam consisten-
tia patet, hanc vero omnia diligenter author noster
persequitur.

De cura debilitatis hepatis.

Cap. 3.

Scognoveris causam in debilitate hepatis,
vrum sit propter complexionem aut egri-
tudinem officialem, aut alia, per signa predicta
ad ea, tunc curabis totum cum cura predicta
in ipsis. Et plurimum quidem debilitatis hepa-
tis est propter frigus aliquod, aut humiditatem,
aut siccitatem aut propter materias malas retē-
tas in ipso, & propter hoc est plurimum curae
eius cum calefactione subtili, cum apertione, &
maturatione, & lenificatione permixta cum sty-
pticitate confortante, & prohibente putrefactio-
nem, & plurimum illius sit cum medicinis aro-
maticis, in quibus sunt apertio, & maturatio
sicut crocus est, & quan-
doque conferunt etiam res mure, in quib. est
parum stypticitatis. Ipsae enim sua aceto-
sitate confortant, & incidunt, & dulcedine abster-
gunt, sicut grana granatorum
murozorum. Deinde considera partem calidita-
tis, & frigiditatis, secundum quod exquirat co-
plexio, & cognosce cum ea illud, quod cale-
facit, aut infrigidat, & de hoc genere sunt pas-
sa cum suis interioribus, post bonitatem, mali-
carionis, & quum aliquid te vocat ad resoluē-
dum, tunc non euacues ipsum a stypticitate, si-
ue sit in apostematibus, siue in oppilationibus,
aut aliis, nisi sit illic complexio sicca, &
quandoque indigemus propter retentionem
materiei in ipso phlebotomia, & solutione
ventris, & mentura secundum materiam: si
est frigida, viscosa, sit sicut agaricum, & si
est ad subtilitatem declivis, & caliditatem,
aut est illic oppi-
latio, sit sicut succus eupatorii, & absinthium,
cum quib. sint admixta ea, quae adiuuant, & qua-
doque non retinetur solutio ventris, & ege-
rio sanguinolenta, & incipit medicus ad hibe-
mentum maximum: imo oportet in huiusmo-
di ut administras aperitiua, confortatiua, cum
stypticis equalibus, & cum apertione [pura],
& proprie aromatica, & proprie decocta in vi-
no odorifero, in quo est stypticitas, & ex medi-
cinis communibus speciebus debilitatis hepa-
tis, & operantibus, cum proprietate sua, est hepar
ad hoc exsiccatum, & contritum, de quo sumatur
cochlearium i. cum vino, & quum curas hepar
tunc ad hoc camelarum arabicarum. Et de me-
dicinis bonis ad debilitatem hepatis est hoc me-
dicamentum. Reclace ablutae, [aristoteli, alnes.]
omnium an. drac. iij. succi eupatorii sem. igne.

se. atriplicis, osum an. drac. v. absinthij rom. dra.
vj. sem. endiviae h. [seminis anethi amborij an.]
drac. x. i. [seminis apij drac. iij. fiant
ex eis troch. aut suffus. & ex medicinis laudabi-
lib. prelati alijs est hoc medicamentum. Re. pas-
sura enucleatarum aur. xxv. troci. aurei. & in a-
lia scriptura medietatem aurei calami aromati-
ci aur. ij. bdellij Iudaici aur. ij. & s. cinnamo-
mi aur. i. casiae medietatem aurei, spice aro-
mar. aure. iij. squinathi aur. ii. & s. myrrhe aur.
iij. gummi albotin aur. iij. darisahan aure. ii.
mellis aur. xv. vinum quantum sufficit, & quan-
doque ponitur in ipso opium & semen hyulquia
mi albi, & existimat Gal. qd hoc medicamentum co-
positum est ex medicinis convenientibus. cu suis
proprietatibus hepatis. Ex eis. n. sunt, quae styptici-
tatem afferunt temperantem in maturacione,
& ex eis sunt, quae exsiccant, & mundificant vi-
rus malum. Et ex eis sunt, quae rectificant co-
plexionem malam. Et ex eis sunt, quae sunt contra-
ria putrefactioni, & plures earum sunt species
aromaticae, sicut cinnamomum, & casia ipsa. n.
ambo sunt contraria putrefactioni, & rectificant
complexionem, & expellunt causam corruptentem, &
mundificant virus malum, & expellunt ipsum,
& resistunt medicinis mortiferis, et veneno, li-
cet sit cinnamomum fortius casia: et istae duae me-
dicinae sunt fortiores omnibus medicinis aroma-
ticis alijs, sicut spica, et alijs in hoc capitulo: sed
alidarisahan, et crocus aggregat ad stypticitatem
maturacionem, & rectificationem pu-
trefactionis. Verum passara pondus quandoque
ponitur minus multum propter dulcedinem
suam, et ut sit magis conveniens, et est ex medi-
cinis amicis hepatis. [communibus.] et haec ami-
cicia est melior proprietatum medicina iuvari-
ua: et in ipsa est et maturatio et aequatio humo-
rum, et non est velox ad corruptionem, et vinum
est ex medicinis convenientibus. dum non est ali-
quid, quod prohibeat ex eis, quorum rememo-
ratio preterijt, et in ipso est contrarietas putre-
factioni. Et in melle quidem est illud, quod scis.
Et bdellium est lenitium, maturativum, reso-
lutivum. Et similiter glutit alborin, et in ipso est
apertio, & abstersio. Et illud, in quo ponuntur
opium, et semen hyulquiami albi est et vehemen-
tis iuuamentum: quum debilitas hepatis est associata
caliditati alieni. Et propter hoc sit philonium
coiter iuuans habentes debilitatem hepatis se-
cundum descriptionem suam. Et ex medicinis iu-
uatiuis, in quibus non est calefactio vehemens est,
vt sumantur [neriden] partes iij. et absinthij
romani partes ij. et terantur, et coniungantur cu
melle, et sumantur ex eo in potu. Et ex vapora-
tionibus est, vt medicinae aromaticae nota con-
gantur, et decoquantur in vino odorifero stypti-
co: et sint iam mixtae cum eis tortella, et ponatur
in co oleum de neriden, et similia, et sumatur cu
lana, et fiat vaporatio. Et emplastrum dictum in
antidotario: et in ipso sunt agresta, et preputia
vitium, et rose, et oia, quae dicta sunt in capitu-
lo de debilitate stomachi ex emplastris, et [na-
dicinis.] Et emplastra composita ex cyperis, et
matrice, et spica, et thure, et galia, et mulcho, et
nucib. cupressi, et superioribus squinanthi, et
seminibus notis comittis cum [mellis] et si-
milibus. Et emplastrum quod sequitur ipsum:
& em-

h — B.
i + B. sem. euca-
tae drac. vij.

k + B. & lenifica-
tionem.

l B. proportio-
natis.

+ cerebinthina.

m s. nardin.

n s. vaporatio-
nibus. Alia hepa-
tis in modum
vaporationis ad
mollitiam vel
lenitiam.
o s. melius.

p. a. Alia licera.
& quæ nō do-
minatur in ipsa

q. B. alischegi.

r. B. almosufat.

s. B. species pæ-
dictæ.

t. B. Alia licera.
ponitur & fræ-
niculus & nux
moschata, &
rhus. Alia licera
mucis, & nux
moschata, &
rhus.

u. B. aggrega.

x. B. minor ua-
de imo cū eis.

y. a. fr.

z. a. quare.

a. a. albagiat.

b. t. a. pingues.

& emplastrum, quod est ex aloë, & mastice, & quando est hepatis debilitas propter caliditatem (& est ex eis, quæ sunt parum.) intra illud, quod in ipsa dominatur, oportet ut præcipiatur eis comedere cydonia, & mala Sceni, & pira Sceni, & granata muza, & acetosa, si non fuerit oppilatio plurima, & aqua endiuia, & aqua solatri. Et præcipiatur recipere ius q. [alesidabegi] colatum a pinguedine sua factum cum coriandro. Et si non fuerit caliditas uehemens, aromatizetur cum cinnamomo, & spica, & mastice. & cōueniunt eis r. [almosium] plena coriandro humido cum pauca menta, & si non fuerit caliditas uehemens, ponantur in eis t. [semina prædicta.] Et quum uides impressionem debilitatis in hepate peruenientem ad digestiuam, conforta cum eis, in quibus est stypticitas cum mensura, & aromaticitas, & sit in eis maturatio, sicut sunt medicinæ in quibus ponuntur spica, & [folium, et nux muschata, & coriandrum,] et mastix, et calamus aromaticus, & cyperi, & similia, & si fuerit perueniens uersus retentiuiam, adde in confortatione, & stypticitate, et minue de calefactione. Aut u. [conforta] huiusmodi medicinas cum medicinis oppositis ei cum infrigidatione, sicut sunt balaustie, & rosa, & hypoquistidos. Et si fuerit debilitas in attractiua, conforta cum eis, in quibus est stypticitas, x. [et minora ualde ea,] in quibus est de stypticitate, mensura, quæ conferuet uirtutem hepatis, sed y. [est in] eis aromaticitas, & calefactio. Et stude in hoc ut cures cum emplastris, & epithematibus, et unctionibus, quoniam ipsa uehementius sunt conuenientia in hoc loco. Et stude etiam in oppilationum apertione. Et si fuerit debilitas in expulsiua, conforta ipsam, & calefac renes, & calefac uiscera cum eis, quæ scis in capitulo suo, & aperi poros. Et scias quod quandoque sit omnis debilitas ex omni malitia complexionis. z. [Et] quando est necessitas ut infrigidetur ita, ut digerat, & ita, ut attrahat: ergo considera malitiam complexionis dominantis, antequam consideres debilitatem. Verum plurimum cuius causa cadit defectus in digestionem, est ex frigore, & similiter in attractiua. Et cōuenientiores cibi sunt illi, in quibus nō est grossitudo, & viscositas, sicut carnes leues, & frumentum non glutinosum, & aqua hordei, calefactis secundum dispositionem suam, & infrigidatis cum melle. Et uitelli ouorum forbiliū, & quæ sunt similia illis, & ex a. [alberet] iuuantibus eos est, romaniati cum passis, quum aromatizatur cum cinnamomo & pipere, & passa b. t. [conferunt eis, ita quod prohibent solutionem uentris similem aque carnis.]

ANNOTATIONES.

Curandi scopus in icterici imbecillitate est iuxta interperici contrarietatem, ait Galenus 8. de comp. med. per loc. Adde tu iuxta morbi cuiusq. non interpericium diuinitat, sed morborum in compositione, & solutione contrarietatem. hoc enim frequenter repetimus, quod uide mus nonnullos in uerbis tantum Gal. immoratos perpetuo imbecillitatem, uel huius, uel alterius particula existimare, in sola esse interperie. Multiplex uero hic praesidium

genus pluribus explicat diligentissimus adhor noster. Tu cap. 8. de comp. med. per loca. & Paulum lib. 3. cap. 1. Trallianum lib. 8.

De oppilationibus hepatis.

Cap. 4.

Oppilationes hepatis accidunt in a. [carne] hepatis propter grossitudinem sanguinis, qui nutrit ipsum, & propter debilitatem expulsiuam, aut uehementiam attractiuam. Et quandoque accidunt in uenis, quæ sunt b. [ab ipso, aut propter constrictionem earum propter creationem earum, aut propter accidens ex c. [constrictione,] & similibus, aut propter earum inuolutionem in creatione sua, aut propter illud, quod currit in eis. & plurimum, quod est huius generis, est in ramis portæ, quoniam materia oppilationis peruenit ad eos prius d. [per illud,] quod colatur ab ipsa ad orificia uenarum ramificatarum ex uena ascendente, & iam dimissit fecem illic. & propter hoc plurimum oppilationum non habet nisi in latere concauo. & quandoque peruenit ad hoc ut faciat accidere oppilationes in gibboso; & quando multiplicatur, & prolongatur tempus eius in hepate, peruenit ad putrefactiones facientes accidere febres, & apostemata perducentia ad hydrophim, & ad generationem uentositatis, facientes accidere dolores prauos, & oppilationes quidem sunt ex matribus ægritudinum hepatis, aut est materia, quæ generat oppilationem: aut est humor oppilans propter suam grossitudinem: aut propter uiscositatem suam: aut propter multitudinem suam, aut repletionem factam ex co. [constrictione.] Quod autem dicitur de ortu carnis, aut pororum, aut permanentia alicuius rei absque humore grosso, est longinquum, & parum, & raram ualde. & illud ideo, quoniam orificia uenarum sunt neruosa, super quorum similia nihil oritur, & sunt plura: tunc uero oritur, non communicat omnibus secundum coparationem unam. Sed efficiens oppilationem est debilitas digestionis, & separationis, & debilitas expulsiua propter malitiam complexionis calidæ, & frigide; aut alia generata in ipso, aut uenientia ad ipsum f. t.

ex carnibus: & ex anibus proprie: & ex appetibus corruptis, sicut carbonibus. & gypso, et i. [albusneti] & fungis, & quibusdam generibus pilorum, & sicut zatur, & quæ sunt illis similia. Et radix in eis est grossities. Quandoque enim sunt frigida, subtilia tenuia, & non faciunt accidere oppilationem, et quandoque sunt calida grossa, & propter h. t. [grossitudinem suam faciunt incurere oppilationes, & res iam diximus in eis, quæ præterierunt, quod res quandoque sunt grosse per coparationem ad hepar, non grosse per coparationem ad ea, quæ sunt post ipsum, quum digeruntur in hepate, sicut triticum glutinosum, & multoties coparatur naturam] ad expellendum materias oppilationum, aut adiuuat ipsam curatio, & egestio, aut in egestione, si fuerit oppilatio in latere concauo, aut in urina si fuerit oppilatio in latere gibboso, & apparent humores a. [permissi] grossi.

ANNO-

ANNOTATIONES.

Obstructione frequenter iecur corripitur, tum ob vasorum eius angustiam, tum ob succos, qui ad ipsum & crassi, & incocti continue perforantur. Fit uero hæc interdum in ipsa iecoris substantia uel cana uel gibba, eius s. pons superfluo uel crassiori humore oppletis, quoniam quidam id suspiciant, interdum uero & in uenis ad ipsum a uena porta pertingentibus. Huius causa eadem, quæ in cæteris omnibus materia, crassitudo, visciditas, & multitudo est: siue in iecore genita, siue a uentriculo, cerebro, liene, aut aliunde ad uenâ. Etsi enim nonnunquam mediocriter se habente materia, quæ illuc perferatur, solum uicium in naturali uenarum angustia est, proxima tamen, & (ut ita dixerim) contentiua huius obstructionis causa, materia est: quæ licet mediocriter sit collata tamen iecori, uel crassior, uel copiosior est, uel viscidior. Quod uero talis materia generatur, plures causas sunt & internæ & externæ. Internæ, ut iecoris uel visciditas, cuius ratione crassa remanent, quæ in iecur permeant, uel etiam immodicus calor, a quo exhausta & dissipata tenuiori materia, crassiores partes supersunt. quandoque etiam siccitas, dum nimis agit, crassiorem materiam ipsam reddit. Externæ uero causas, & alimenta sunt crassiora, viscidiora, plura, astringentia nimis, sicciora, calidiora, frigida, peruersa uiuendi ratio, cuius causa cruda in iecur alimenta trahuntur. Fieri etiam obstructio in iecore potest ex inflammatione, de qua postea, uel ex adnata carne, de qua hic meminit, sed hæc raro. Adde & ex arthritide uel induritie, uel uiculi, uel alterius rei cuiuspiam compressione. Adde etiam & ex flatibus, sed uere statim, quoniam humoris multum sunt tenuiores, non obstruunt, nisi hæc sorte ratione, quod diu ipsi uisceribus hunc partem excedant, coniunctos illi meatus comprimunt, & asstringunt.

De signis.

Cap. 5.

Signa oppilationis sunt, ut non attrahat hepaticum, quoniam non inuenit meatum: aut quoniam uirtuti attractiue propeudibio associatur nocumentum. Et comitantur illud duæ res, una earum est ex eo, quod expellitur, & altera ex eo, quod retinetur, & illa, quæ est ex eo, quod expellitur, est, ut in egestione fuerit aquositas, cholericæ non inuenit viam ad hepaticum, sed chylousa, quoniam hepatis operatio non præualeat in ipso ita, ut euectat ipsum a sua chylousitate ad sanguinem. multa uero quoniam illi, cuius proprietates est ut in egestione expellatur, iam additum est illud, cuius proprietates est ut penetret ad hepar, & conuertatur platum eius in sanguinem, & separetur plurimum eius factum aquositas, & separetur pars illa, facta cholera, & pars eius facta melancholias est, ut egrediatur factum egestio, quare multiplicatur [eius nocumentum]. Illud autem, quod sequitur ex eo, quod retinetur in ipso, est ideo, quoniam illud, quod expulsum est ad hepar, quoniam in ipso comprehenditur, raro expellitur ab egestione secundo, & neque expellitur ab ipso ad aliud: tunc ipsum multiplicatur & repletur ex eo, quod penetrat in ipso a penetratione, & grauatur, & quanto magis quæ est illic apostema, est grauitas in parte apostematis tantum, & non est plurima oppilatio ualde. Verum

dolor est uchemetior eo, qui est in oppilatione pura, cum qua non est causa alia faciens dolorem plurimum. quod si est, est res parua, & non est febris. Et apostema quidem significationes apostematis significant, & quæ egrediuntur ex parte vrinæ, & egestionis, & aliarum, quæ sunt de illis, quæ dicuntur in cap. apostematis. Et oppilationem quidem habens est pauci sanguinis, & corrupti coloris. Et quum illic est uel totitas, significat ipsam cum grauitate, extensio mutabilis. Illam autem, quæ est secundum semitam constrictionis significat antecessio caularum stypticarum facientium, sicut potus aquarum constipantium ualde, & significat ipsam siccitatem manifesta in corpore. Et quandoque sequitur oppilationem difficultas in anhelitu etiam, propter communitatem membrorum anhelitus cum hepate.

ANNOTATIONES.

Iecoris obstructionem sequitur dextri lateris distentio, & grauitas, & mediocrius dolor. de loc. aff. & 7. apb. quæ eadem fere & in inflammatione eiusdem sunt uicibus, sed & dolor maior, & febres, inflammationes comitantur. Preterea uero obstructionem sequitur, & deiectionem liquidiorum, & tenuium copia, nempe quæ ex alimentis ferri ad iecur conueniunt, intercluso itinere, per intestina exierunt. Adde & quod uix, ut testatur Aethius 1. de causis uirinarum, paucæ spellantur. Adde item sanguinis in corporibus penuriam, & prauum eorumdem colorem, ac postremum ait auctor, etiam difficultas respirandi ob consensum thoracis cum iecore sequi solet, quod et Gal. 2. de loc. aff. ob ipsius uiculis et diaphragmatis compressionem.

De cura oppilationum hepatis.

Cap. 6.

Medicina, quæ necessariæ sunt in curatione oppilationis accidentis in hepate ab humoribus, sunt medicina abstersiuæ, & illæ, in quibus est solutio uentris temperata, & provocatio urinae secundum necessitatem. Quumque oppilatio est in latere concauo, admissa ea, quæ uentrem soluant. Et si oppilatio est in latere gibboso, admissa ea, quæ sunt diuretica, & melius quidem est, ut tu præmittas eis illa, quæ incidunt, & aperiunt, & abstergunt. Et quando antiquatur oppilatio, indiget phlebotomia basilica, & solutio. Hora autem lumen di in potu, & quod oportet considerari post potum, sicut aqua de radicibus, & similia, iam dicta est in canone uniuersali, & istæ medicinae abstersiuæ, quandoque sumuntur in potu in aqua radicum endiuia, a + [

] & secha, & chamæmilæ, & alhachoden, & squinanthi, & culcutæ, & sumuntur, aut in uino: aut decoctione seminum, aut decoctione abstinii. Et si non uidetur in urina sedimen manifestum, & signum decoctionis, non oportet ut in potu dentur fortia. Quumque causa est apostema, aut uentositas, oportet ut curetur causa cum eis, quæ dicimus in suo cap. Et confert in huiusmodi sumere in potu lac camelarum, & succedere ei cum solutione uentris facta cum aquis olerum, et cetera sunt & similibus, & diureticis subtilibus, in

triplicatur, & replet ex eo quod penetrat ad clausuram, seu oppilationem prohibentem a penetratione, & grauatur, & si magis, quæ non expellitur, & grauitas est in apate etiam, sed quæ est illic apate est grauitas in parte apostematis, & non est uel ualde.

Alia litera. ad egestionem secundum, & cum non expellatur ab ipso ad aliud, tunc ipsum multiplicatur, & repletur ex eo illud, in quo sic penetratio, ita ut efficiatur oppilatio prohibens penetrationem. Et si ueliter quæ est illic apate est grauitas in parte apostematis, & non est plurima, neque uel ualde.

e. Be. & in oppilationem puram, cum qua non est causa alia, non est dolor plurimus.

Cap. 8. comment. 52. cap. 4. cap. 8.

a + n. & aqua eius, aut in eo, si cur est lac camelarum arabicum nutritum, sicut ex feniculo, & endiuia, & secha & chamæmilla & alhachuan. Alia litera in radicibus endiuia, & aqua eius.

[decocta] sunt conuenientiōra ei, & dactyli, & dulcia, & omnia propriē, in quibus sunt viscositas, & grossitudo, sicut [alanascari & albahitanti & alfeluden & alcahif]. Et deuictet omnia quæ diximus esse de illis, quæ generant oppilationem: & oportet ut non succedat cibo eius balneum, & [resoluat] ipsum natura loco, eius, quod ab ipsa resoluitur, & ipse non est digestus. Et similiter oportet, ut non utatur super ipsum motu, neque exercitio, & neque bibat super ipsum plurimum. Et elonget inter comestionem, & potum, & propriē potum uini. Ipsum enim intromittit cibum non digestum ad hepar. Et oportet ut sit massa panis eius plurimi fermenti, & salem habet [quantum sufficit, & parum plus]. Et hordeum, & al. candaros, & cicer, & triticum leuiss ponderis, & fabæ, & omnia bona sunt ei. Et non est malum tribuere vinum antiquum, subtile, purum. Et oportet ut admisceantur in cibus suis, & porri, & similia, Et asparagi iuuatini sunt ei, & capparēs.

ANNOTATIONES.

Si ex materie multitudine, iecoris obstructio dependeat, evacuandus tollenda. si ex humorum visciditate, astringentibus, si ex crassitudine, attenuantibus. A iecoris concavo vena plures in ventrem atque intestina disperguntur, a conexo autem crassior ea vena emergit, quam caues vocant. Quamobrem, ubi crassiores iecoris humores attenuari, vti viscidos abstergeris, educendi y erunt, si affectio quidem in concavo hepatis est, per alium, quod ea pars intestini contigua est, si in conexo, per urinas: tracta videlicet materia per venam cauam ad emulgentes, ac deinceps per renes ad vesicam, quare & Galen. 13. meth. & sape alibi in iecoris inflammatione concava affecta parte alium subducit, affecta gibba urinas ciet, quod & auctor noster hic obseruat, & alibi asseruit. Num hic morbus protrahitur, quod ambiguum videtur. nempe, quum cur initio potius venam non secat? Sanè emulatur hic Paulum lib. 3. qui, si morbus in vetustatem abierit, etiam vena sectionem, & purgationem esse ait adhibendam. Ait autem vti mittendum sanguinem, vel purgandum, quod si quissiam pester sanguinem humor redundat, sanguinis missione non educitur: sin etiam sanguis exuberet, purgatione non euacuatur. Estimari tamen obstructionis initio si eam ex sanguinis copia esse cognoueris, statim a vena sectione auspicandum. Quod reliquum est de iecoris obstructione, pete Gal. 13. meth. Trallianum lib. 8. & Rasin 5. ad Almans. & Gal. lib. art. med.

De inflatione, & ventositate in hepate.

Cap. 7.

Quandoque aggregantur in partibus hepatis, & sub partibus panniculorum eius vapores: Quum ergo retinentur, & inipillantur & conuertuntur in ventositates inflariuas, & non inueniunt meatum: aut propter suam multitudinem, aut propter oppilationem in hepate, tunc illud est inflatio in hepate, & quandoque est cum ea extensio plurima, & non est in ipsa grauitas plurima, sicut est in apostemate. & oppilatione, neq; febris sicut est in apostemate. Et accidit aut propter debilitatē virtutis digestiue, aut quoniam materie cibalis, aut hu-

morosa proprietas est, ut commoueat ventositatem. & quandoque est hæc ventositas retenta sub hepate, sicut retinetur sub splene, & mouet eam compressio [sub hypochondriis] & illud quod plurimum significat supra ventositatem, ex tensio incipiens, deinde additur, & in ipsa est permutatio quedam & non sequitur eam alteratio dispositionis in forma, & colore egredientis a consueta. Et quandoque sedat compressio inflationem, & resoluit eam & [consumit] materiam eius.

De cura ventositatis & inflationis in hepate. Cap. 8.

Approximat cura eius, curæ oppilationum, & est cum medicinis subtiliatis, resolutionis, prædictis in ipsa & confectionibus prædictis, & conferunt ei balneum in ieiunio, & vinum purum in ieiunio, & paucitas potus aque frigide, & uaporationes cum panno calefacto, & cum [alefeniati] resolutionis. Et emplastra facta cum massice, & squinantho, & spica & grano de ben. & emplastra facta ex eis quæ sunt sicut oleum de nereiden, & massice cum seminibus. & si uaporatio mouerit, tunc oportet ut consideres latus communicationis; nam si extenditur dolor ad partes intestinorum tunc solue ventrem prius, & deinde resolue ventositatem, & si extenditur ad diaphragma, & ossa pectoris, & ad dorsum, administra diuretica etiam, deinde resoluentia ventositatem.

ANNOTATIONES.

Eadem statum est causa in iecinore, quæ in cæteris, materia frigiditas, visciditasque, & imbecillus calor. quare & isdem discutientibus, calfacientibusque prædictis absumuntur, quibus in cæteris partibus discuti solent.

De dolore hepatis.

Cap. 9.

Hepati quandoque accidit dolor, aut ex malitia complexionis diuersa in parte panniculi sui, aut ex vetositate extensiuâ aut ex oppilationibus: aut ex apostematibus calidis, aut duris, & frigida phlegmatica raro faciunt accidere dolorem, & quandoque fit propter motum humorum in crisiibus. & cognoscitur pars eius ex significationibus notis in pronosticis. & quandoque fit ex debilitate, & non tolerat illud, quod uenit ad ipsum ex cibo, & laeditur eo [propterea quia abhorret] ipsum. & quandoque contingit in motibus materierum criticis, ut accidant granitas, & dolor in partibus hepatis, & dolor vehemens valde, non fit nisi ex apostemate calido, & [aut ex ventositate, quapropter quum non est febris, & dolor vehemens, tunc causa eius est ventositas & propter hoc quum febris superuenit ei, soluit ipsum: quemadmodum dixit Hipp. & Hipp. quid em dixit in libro, qui dicitur ei pertinere, quem dicunt quidam inuentum fuisse in eius sepulchro; quod quando accidit dolor hepatis cum pruritu vehemēti in [camaduati], & posteriore parte capitis, & pollice pedis, & apparet in collo bothor similis fabæ, moritur ager

b. & facit accidere rugum.

c. B. spargit uel se parat.

a. Alia litera. medicinis.

a. B. Alia litera. panniculatus inuoluens.

b. & s. Alia litera. rauchmenten.

c. s. chamadua.

num. Et quando permutatur ex splene ad hepar, est malum.

ANNOTATIONES.

Tumores, qui ad iecur sunt, alij interni, alij externi. interni vel ipsius iecoris substantia, aut tunica, siue causa, siue gibba affecta pars fuerit, vel venarum mesarum, vel uenarum cause. extrinsecus uero musculi dextri hypocondrij inflammantur. Fiantque tumores hi omnes ex omni humorum genere, presertim uero interni ex sanguine, quoniam is locus sanguinis ossi inest. sunt etiam ex bile & flava & atra, & non id solum sed etiam ex pituita. Horum omnium eadem sunt cause, quae ceterarum fluxionum, tum externarum internarum, de quibus, sapius est actum. Quod ad iecoris inflammationem pertinet, quia hoc modo ad conuexum modo ad concavum illius firmatur. dicitur, ut, utraque deterior inflammatio sit, quae ad gibbum, an quae ad cauum conuexum? Auenas hic deteriorem esse ait, quae conuexa est partis, quod Gal. 2. in 6. uulg. morb. de conu. aff. ferunt quidam locum ex Gal. 5. de loc. aff. in quo deterior ab eo statui aium inflammationem concavae, quam gibbae. Ceterum aerē, id. Gal. non affert, sed sicuti ex phlegmone, quae in conuexo fit, inappetentiam, nauisam, biliosum, vomitum, sitim ingentem, magis indurcit, & contrario maiorem inter spirandam dolorem, & tussim, & doloris ad ingulum usque protenonem ex itari ex altera affirmat. Constat autem, si accipiat uitalen salutarem oppugnat, maiorem metum incutiant ob maiorem dignitatem & eorum partium nobilitatem, ita & affertis, quae ad nutritionem sunt, particulis, maximum de uita discrimen impendere praecipit tam magis affertis est prior, quam posterior, ut recte, & Gal. et ad. Qui. priorē esse conuexa partis inflammationem sit constitutum. Tu quod reliquum est, de tumoribus, qui ad iecur confluunt, pete Gal. 5. de loc. aff.

De signis uniuersalib. apostematum hepatis communium. Cap.

Signa quidem communia sunt, quod inuenit aeger grauedinem sub hypocondriis inseparabilem, & inuenit illic dolorem vehementem quandoque, non sicut in oppilationibus. Ipsa enim [accidit a dolore forti.] Et alteratur cum eo forma, non sicut in inflammatione, in qua non alteratur. Et est cum eo attractio furculae ad inferiora in pluribus horis, non semper tensionem [concauitatis] & suspensoria calidis, & non accidit [aegritudinibus hepatis calidis, & alijs pulsatio, quoniam arteriae dispartite sunt in panniculo eius. Et a neque est grauitas in eis, nisi quantitas inseparabilis.] Et quandoque communicant costae dorsi doloribus, & apostematibus eius, superiori per communicantes. Et habentes quidem apostemata hepatis proprie calida, & magna, non uar eos dormire super latus dextrum. Et grauior propter tensionem apostematis ad inferiora: dum resupinē. & si apostema est in latere gibbo, inuenitur grauitas illic, & sentitur tensio apud suspensoria, & cadit tactus illis super apostema manifestius, & proprie [in debili.] & accidit tussis sicca, & contrictio anhelitus, &

proprie quando anhelat cum fortitudine, propter communitatem diaphragmatis, & pulmonis ad ipsum in nocumento. Et minoratur uirina & quandoque retinetur omnino, quum apostema est magnum, propter illud, quod accidit de oppilatione lateris gibbo, & de debilitate expulsiua. Et grauitas in ipso maior est ea, quae est in facto apud concauitatem: quoniam latus concavum sustentatur super stomachum. Et est grauitas in ipso [plus,] & attractio furculae ad inferiora a dextro minus, & proprie in illo cuius hepar creatum est non vehementer adheret, & obuians costis. Verum attractio furculae ad interiora, & communitas furculae in dolore ad hepar, sunt in continuatione hepatis cum costis manifestiores, & maiores. & singultu, minoratur in gibbo, & multiplicatur in concavo, propter elongationem gibbositatis ab ore stomachi. Quum autem apostema est in concauitate & latere inferiore, est grauitas minor propter suam sustentationem super stomachum, & non sunt tussis, & contrictio anhelitus de quibus sit curandum, & non cadit sub tactu casus, de quo sit curandum. Verum dolor est vehemens propter compressionem factam illic, & proprie quum attrahitur mirach. Et quum apostemata hepatis sunt magna, declinat natura ad resupinationem [etiam, & ad dormitionem.] Quod si superfluat, leditur a resupinatione etiam, & apostemata lateris concavi [communicant mesaraicis] plurimum. Et propterea quum apostema est ad latus concavum, stomachus est vehemens, ris communitatis, & apparent singultus, & nauis, & [tussis] si apostema est calidum. Et exstimauerunt quidam quod communitas inter utraque, est propter neruum subtilem continuantem inter hepar & inter os stomachi, quapropter non accidit singultus, nisi quum est apostema magnum comprimens os stomachi, & uidetur. Gal. quod causa in illo est illud, quod effunditur ad stomachum in ore suo ex apostemate calido, & ex humore acuto, & ad summum singultus apud omnes non apparet, nisi dum apostema est magnum, quoniam spatium longinquum est inter hepar, & os stomachi, & si est illic neruus, in quo ipsa duo comunicat, & continuat inter ea, est subtilis valde, & ad summum dum non est apostema magnum, non fit inter stomachum & hepar communitas secundum plurimum, & illud de apostematibus hepatis, quod factum est circa panniculos, & uenas, est uehementioris doloris, & paucioris feb. si est calidum. Si autem apostema est in utriusque lateribus simul, apparent signa, quae sunt utrorumque laterum simul. Et quandoque comunicat latus lateri usque ad terminum non plurimum, & quandoque perducunt omnes species apostematum hepatis calidorum, & frigidorum ad hydropisum. Et scias, quod, quum apostemata hepatis associatur uentris solutio, est mortale.

ANNOTATIONES.

De signis inflammationum iecoris fusius Gal. 5. de loc. aff. pul. bre et Trallianus lib. 8. et Paulus lib. 3. sed do Elijime Aretens 2. de acutis morb.

De

g B. Alia litera minor.

h B. & a dormitione super latus.

i B. associatur apostemati mesaraicarum.

k B. sitis.

Cap. 7.
Cap. 1. cap. 46.
Cap. 7.

De differentia inter apostemata hepatis, & apostemata
lactorum positorum super ipsum mirach.
Cap. 3.

a f. n. ex parte
ficus &.
b f. B. & ex parte
accidentium
sed ex parte fi-
tus.

c n. unum lacer-
torum.

d B. propter il-
led.

e f. B. aliquid.

f f. n. longum.

g B. macilentis

Cognoscitur differentia inter vtrunque
[ex parte figuræ;] quoniam apostema la-
ceti apparet se mper, & apostema hepatis qua-
doque non apparet, & propriè in concavitate,
& in pingui, nisi sit res magna, aut grauis. Et la-
ceti quidem situs, aut est in latitudine, aut est
in longitudine, aut c [transuerse capiens in la-
ceto.] Etiam quidem significauimus ipsum
in anatomia. In figura vero, quoniam figura ei-
us, quod apparet de apostemate hepatis, est lu-
naris, secundum situm hepatis, quæ sentitur cū
separatione abscissionis eius communis. La-
cetosum autem est simile stylo, cuius una ex-
tremum est grossa & altera est subtilis, &
est quasi cauda muris, & [similiter] non sen-
titur cum separatione abscissionis eius com-
munis, imò vides ipsum subtiliari in longitu-
dine sua paulatim, imò non forsitan contin-
git vt comprehendatur ex eo, nisi f []
parum in profundo f [] quum est in
laceto profundo transuerso. Et est similis a-
postematibus hepatis Ex parte autem acciden-
tium propriorum, & communium, quoniam
ex accidentibus propriis & communibus, quæ
accidunt apostematibus, quæ sunt in hepate, nō
est aliquid in apostematibus lactorum, de quo
sit curandum. Et quum uides almirach decli-
nare ad s [tenebrositatem,] & siccitatem, tunc
existima quod apostema est hepaticum.

ANNOTATIONES.

Eadem ferè & Gal. 5. de loc. aff. & Alex. lib. 8.

cap. 7. cap. 1.

De apostemate calido.

Cap. 4.

a n. communia.
b f. n. eorum.

Causæ eius sunt, ex summa causarum apo-
stematis, in quo est caliditas. Eius verò si-
gna sunt signa prædicta apostematum - [con-
muniū,] & f [] quæ sunt in
quibusdam partibus, & est illic feb. acuta, quæ
est apostema in carnositate, & sit vehemens si-
tis, & minoratur appetitus, & accidunt singul-
tus, & nausea, & cholericus uomitus in primis,
deinde ut flos eris, post niger. Et accidit frigus
extremum: Et nigredo linguæ, & syncopis,
et totum illud propriè, quum apostema est in cō-
cauitate, & est malitia anhelitus, & dolor exten-
sus ad dorsum, & furculam, & mordicatio, &
propriè quum est apostema in gibbositate, &
quando est in concavitate, tunc non c [addit
nisi] in re anhelitus: d [quoniam quando] at-
trahitur aer plurimus valde, f []
[extendit diaphragma, & coarctat ip-
sum, & constringit attractionem aeris, & quan-
doque accidit tussis, & accidunt linguæ quo-
cunque modo, sit, citrinitas, & rubedo vehemē-
tes: deinde declinat ad nigredinem: deinde al-
teratur color cutis totius, propriè quum apo-
stema est in gibbositate, & quandoque est uir-
tus fortis, & propriè uirtus stomachi, & aposte-
ma est in concavitate, retinetur natura, & si vir-

c B. imprimis.
d B. nisi quum.
e f. n. propterea
q. apostema.

tus in corpore, & stomacho est debilis. solut-
tur. Inquit Hipp. egestio [conturbata] nigra
in principio egritudinis acute, significat quod
in hepate est apostema calidum magnum, s
[hoc est &] pulsus sit undosus magnus, tre-
quens, uelox. Et apostema quidem calidum,
aut resoluitur, & destruntur accidentia ei-
us, aut collectionem facit, & sunt cum co-
signa dubellati, & dicam ea: aut induratur, &
permutatur etiā ad signa apostematis duri, &
destruntur signa apostematis calidi, & pluri-
mū quidē causæ pmutationis eius ad duritiē,
est superfluitas in in frigidatione, & constipa-
tione, & administratione grossorum in aposte-
mate, h f [] Et differentia inter ipsum
& pleuresim est, quoniam tussim nō sequitur
sputū, & quod dolor est in dextro grauati-
& color linguæ, & color corporis alteratur
cum eo, & pulsus non sit ferrinus ualde, & capi-
tur manu, si est in gibbositate, & significat ipsū
labor anhelitus magni, & attractio aeris pluri-
ma comprimit diaphragma, & extendit ipsum
& quandoque commouetur tunc tussis, & cri-
sis quidem apostematum hepatis calidorum
in gibbositate factorum, & apostematum cali-
dorum factorum in lacertis, sit cum fluxu san-
guinis narium, & propriè ex dextra; aut cum
sudore; aut urina laudabilibus. & factorum in
concavitate, sit cum sudore. aut fluxu ventris
cholericis, aut vomitu.

ANNOTATIONES.

Docet quibus notis calidos icterici tumores a frigi-
dis distinguas. De quare uide lo. superioribus capitulis an-
notata. Unum notat in huius capitis calce, de horum affe-
ctuum euentu per crisi. de quare Gal. 3. de crisi. Verum
& si potissimum inflammationes, quæ conuexum icterici
occupant, per urinas quàm per secesum ob communica-
tionem cum cana uena facilius expurgantur, per alium autem
rem, quæ concavum apprehenderant ob connexionem cum
intestinis, sapennumero tamen, quæ concavum occupant, per
urinas & sudores, & quæ conuexum, per alium solent ex-
purgari: quod a peritissimis est medicis non semel obser-
uatum, quod ob materia uel grauitatem, uel remittentem
uenire crediderim.

De alme fire in hepate.

Grauitas in a [merisire] in hepate est timor
& inflammatio, & mordicatio, & deni-
gratio linguæ, & tinctura coloris b f []
[achementiores plurimum, & est color
decliuis ad citrinitatem, & est paroxysmus ue-
hementiæ febris tertiana, & eius quidem inua-
mentum a frigidis humidis est uehementius.
& pulsus est durior, & similior ferrino quàm
undosus puro, & minor, & uehementioris fre-
quentiæ, & uelocitatis.

De phlegmone in hepate.

Significant ipsum signa apostematis calidi, &
diuersificant ipsum ea, quæ proportionauit
mus ad mesire in proprietatibus, & rubedo fa-
cici, & exuberatio venarum.

De apostematibus frigidis in hepate. Cap. 7.

In istis apostematibus est grauitas plus, et non est sitis, neque febris, neque nigredo lingue, et sentitur cum eis in stomacho similitudo spasmus, et significant ipsa etas, et regimen, et complexio, et color secundum quod sciuitis.

ANNOTATIONES.

Habes & horum tumorum notas tum ex Gal. 5. de loc. aff. tum ex Trall. lib. 8. & Paulo lib. 3. Sed repete & quæ de cæterorum tumorum signis.

De apostematibus phlegmaticis. Cap. 8.

Significant ipsa inflatio cutis, et plumbeitas coloris, et quod non sentitur cum duritie, et uehementia lenitatis pulsus, cum reliquis signis apostematis frigidi.

ANNOTATIONES.

Negat Gal. in 4. de presag. ex pulsibus in thoracis & iecoris tumoribus fieri unquam mollem pulsum, propterea quod is partibus pituitosum edema non innascitur. nempe quum & thorax compactior sit, quam ut eam fluxionem admittat, & iecur non compassibilis modo, sed etiam innata facultate pituitum alterare sit potens. Non ergo recte hic de pituitoso iecoris tumore agi uidetur. Fortasse, etsi iecur pituitosas fluxiones suscipere, & ex his intumescere non minus aptum est, quam partes alie, ob innatam tamen alterandi vim non alius eius generis permanent, sed uel coquantur uel maturescunt.

De apostemate duro & cancro. Cap. 9.

Sæpe accidit ab apostemate antecedente ipsum, et quandoque accidit incipiendo, et quandoque accidit a percussione et [incipit tendere ad duritiem, et significat ipsum tactus in eo, qui suscipit tactum partium hepatis eius et si non inciperet hydrophilis peruenire ad habentem ipsum, appareret ad tactum, manifestum ualde, nam almirac extenuatur cum eo, & debilitatur, & attestatur apostema lunare absque dolore. Verum quandoque læditur apud initium receptionis cibi, & alieu iatur apud famem, & est uia ad hydrophilum. Et quandoque significat ipsum uehementia grauitatis ualde sine febre, Et extenuatio corporis. Et casus appetitus. Et te nebrofitas coloris. Et quod minoratur urina. Et quandoque succedit accidentibus apostema tis calidi, quum remouentur, & non remanent nisi grauitas. Et si additur propter illud difficultas anhelitus, significat quod apostema calidum induratur. Et difficultas quidem anhelitus, & grauitas sine febre, communicant in apostema te duro & oppilatione, & differunt per reliqua, quæ dicta sunt. Et sequitur ipsum hydrophilis, & proprie hypofarcie propter debilitatem b reparationis materiei aquosæ ex sanguine ad resolutionem subtiliorem eius, quare currit aquositas cum sanguine in membra, & ex accidunt febris & ebullitio, et spissum aquositatis quandoque peruenit etiam ad spatum uentris, secum quod dicemus in capitulo d† [

] asclites, quare moriuntur secundum plurimum, [propter resolutionem] naturæ, propter oppilationem uiarum ad hepar, quapropter dissoluunt eorum uirtutes. & isti quidem non curantur nisi in principio, tunc enim quandoque confert cura, sed quum prolongatur ægrotudo, non confert curatio. & si fuerit durum, cancerosum, & fuerit illie [et terentio,] tunc dolor erit uehemens & accedit nocumtum in colore, & in appetitu, & reliquis plus, & quandoque accidunt singultus, & nausea sine febre, & non sentitur dolor, & erit in uia [securitatis] membri, & scias quod hepar velociter oppilatur, & conuertitur in lapideitatem, & proprie quum administrantur superflue ingrossantia & conspantia in apostemate calido.

ANNOTATIONES.

De iecinoris scirrho habes ex Gal. 5. de loc. aff. & Aetio lib. 10. Vide & Gal. 13. meth.

De dubellati.

Cap. 10.

Plurimum fit post apostema calidum. Quum enim incipit fieri collectio, fit dubellati, & quum incipit collectionem facere, uehementiora sunt febres & dolores, & accidentia imprimis deinde accidunt tremores diuersi, & læditur a relupinatione, ne dum a dormitione supralatus. Quum ergo facta est collectio, lenitur oppressio, & sedantur accidentia. Quumque aperitur accidunt [horripilatio] & lubricatio uirrus, & ianici, & rerum, quæ sunt sicut sex, & inuenit per illud leuitatem, & resolutionem ex grauitate sensata, et ipsius eruptio aut fit ad partem intestinorum, & egreditur cum egestionem, aut ad partem renum, & egreditur cum urina, aut ad iparium, quod est in concauitate uentris, & inuenit alleuationem, & derumitionem, & non attestatur euacuatio in egestionem aut urina. et dubellati quidem quandoque est profundum in carne hepatis & quandoque tendens ad manifestum ipsius & non profundum, & sanies diuersificatur in ea. Fit enim in ea [sea, quæ submersa est] nigra, & in non [submersa] tendit ad albedinem.

ANNOTATIONES.

Ubi facta iam inflammatio est, neque imminui ullā potest ratione in puridam saniem abire, quæ postea innata coloris in pus conuertitur, atque hæc puris collectio a feffus nuncupatur. Auctor noster dubellati uocat. Quum autem feffus sit, & purida ea sanies in pus conuertitur, febres sunt, quod notat Hipp. 2. apb. in uentrem symptomata & febres. Vide fusius Aetium lib. 10.

De apostemate mesaraica.

Cap. 11.

Communicant in signis suis apostemati hepatis. Verum tebris in illo, quod calidum est, est debilis, non existens in uehementia febris apostematis hepatici, et est grauitas cum extensione profundior ad ventrem, et stomachum, et quandoque est tensio maior quam grauitas. Quum ergo non inuenis signa oppilationis hepa-

AVIC.

Cec tis,

a B egestionē
chylorum.
b † B non .
c B. & non sunt
signa.
d s. occulta tūc.

e s. quodd.

f † s. & ista ad
saniosam .

tis, nec signa apostematum hepatis, et inuenis^a [chylum, subtilem^b †] propter debilitatem digestionis in stomacho, et^c [significationem eius,] et sunt illic tensio, et febris, et [le-
nis,] scias quod in mesaraica, est apostema calidū .
Sed inter apostema durum et oppilationes me-
saraicae est differentia dulcicilis, nisi cum existi-
matione longa: [nam] si egreditur aliquid sa-
niosum post dies aliquot, tunc scias quod est aba-
postemate. et haec sanies discernitur a sanie fa-
cta a suo simili in hepate in hoc, quod illa ten-
dit ad rubedinem, et languineitatem † [†]
[saniosam et citrinitatem .

ANNOTATIONES.

Mesaraum, sicuti non raro obstructions experitur, ita
et tumoribus uariis corripitur. Menius de mesarae infla-
tione Gal. 5. de loc. aff.

De cura apostematis calidi, et sanguinei. Cap. 17.

Primum, quod tibi necessarium est, est ut cō-
sideres dispositionem repletionis, et dispo-
sitionem uirtutis, et aetatis, et horae, et aliorum
quae tu scis, et queras ex eis licentiam in phlebo-
tomia . ergo phlebotomia si est possibile tibi, ex
bañlica, et si non, ex nigra, et si non, ex cephalica.
Et si uirtus est fortis, extrahe, quod necessa-
rium est de sanguine in vice una, et si non, par-
tire, et se segrega in uices plurimas. Et scias quod
quando non phlebotomas, et dimittis materiā
in hepate, et administras styptica, et apocrusti-
ca, proculdubio induratur apostema. Et si tu ad-
ministras resolutiua, non est dubium quin cō-
moueat dolor, et apostema. Phlebotomia ergo
in primis, et non habites in hoc quum non
est prohibitor fortis, et extrahe sanguinem a-
bundantem. Et scias quod tu indiges in initio
eius eo, cuius simile est in canone de repercuti-
ne, et in frigidatione. Verum tibi inest tunc, ut
artendas latus duritici . O quam velociter^a [re-
spondet] duritici, et propter hoc oportet quod
sint permista cum subtiliatiuis, et aperitiuis. Et
epithematum quidem frigidorum administra-
tio superflua, quandoque perducit ad duritiem.
Et quandoque sufficit eis introitus balnei.
Et quandoque aperitur ad renes. Et scias quod
plures medicinarum, in quibus est stypticitas
aliqua, et frigus: et similiter ciborum, qui sunt
huiusmodi, sicut granata, et poma, et pira, no-
cent ex alia parte. Et illud, quoniam ipsi consti-
pant meatum, qui est ad fel, quare non attrahit
choleram, et est illud additio in apostemate, et
malitia plurima. Et ex constipatione cum hoc
quod ipsa est necessaria in principio aegritudi-
nis, et in fine eius et apud^b [responsum] re-
solutionis ad conseruandam uirtutem timentur
duae malitiae, lapideitas, et retentio chole-
rae in hepate. Quapropter indiges etiam ut^c [in-
cipias a regimine] resolutionis materiei in hac
aegritudine, plusquam sit tua^d [inceptio] in re-
liquis apostematibus, timendo lapideitatem, et
duritiem, et expellendo illud, quod forsitan re-
fudat ex viru malo, a cuius refudatione nō eua-
cuantur apostemata calida. Verum resolutio et
apertio quandoque mollescent uirtutem et ap-
proximant mortem, sicut narrauit Galenus de di-

a B. efficitur du-
ritum. Alia litera
obedit.

b s. exigentia .

c s. festines ad
regimen .
d B. festinatio.

spositione medici curantis apostemata hepa-
tis cum mollescentiis, quibus curantur reliqua
apostemata, sicut est emplastrum factū ex oleo
& tritico, et aqua et cibabat illum alcañdausi.
& oportebat ut cibaretur eis, in quibus est ab-
sterlio sine uiscositare, et gressu, et ut misce-
rentur cum resolutiuis, medicina, in quibus
sunt stypticitas, et cōfortatio, et aromaticitas, et abstin-
sicut cyperi, et calamus aromaticus, et abstin-
thium, et ut ad ministraretur de istis quantitas,
quae conseruaret [sanitatem] et non super-
flueret, et essent in initio sui repercutio cum
fortitudine, et in medio ipsius compositio, et
in fine eius resolutio cum stypticis huius gene-
ris, et si esset necessē ut conseruaretur resolutio
& [festinaret] quiddam et in ipso est, quod est
in ipso. Ille ergo non recepit ex Gal. et indica-
uit ei Gale. in egrotō, quando conuenerunt ad
eum, quod ille ager morietur cum dissolutio-
ne uirtutis, et sudore uiscosus paucō apparente
super ipsum, mortuus est ergo infirmus, et fuit
secundum quod existimauit Gal. 2. Non ergo ne-
cessarium, ut cum hac resolutione singulari
[incipiatur] in hora: [responsum] repercutio
[finitur], et [oportet] ut euacuetur a
[apertione] in dispositione
[responsum] resolutionis pura. Et consideratio
omnium istorum est ex subtilibus reb. Et scias
quod sicut hoc membra uelociter conuertit
tur in lapideitatem, similiter uelociter conuertit
et resolutionem, et quandoque sunt resolutio, et
apertio causa ad eruptionem, et quando admi-
nistras resolutionem, non administras eam ex
genere eorum, quae mordicant, et commouent
apostema, et aqua quidem [hordei] quamuis
abstergat sine mordicatione, tamen est dulcis,
et dulce facit incurere oppilationes, propter
illud ergo in aqua † [†] est sufficientia
abundans, quoniam abstergit sine mordicatione
ne, et non facit accidere oppilationes. Et ab-
possibile est, ut confortentur eius apertio, et ab-
festerlio cum eis, quae admiscuntur ei, si necessa-
rium est ut addatur ipsius uirtus, et si concu-
quidem, et stypticitas plus nociva sunt concu-
uitati, quam gibbositas, quoniam ipsa [festi-
nant] cum uirtute sua, et faciunt accidere op-
pilationes in initio uiarum, et in gibbositate
sunt fractae uirtutis, et obuiant extremis orbi-
cibus. Amplius oportet ut cognoscas latus aegritu-
dinem, et cauere pronoces urinam aegritudine
existente in concantare, aut soluas uentrem
aegritudine existente in gibbositate, et in-
cias materiam in utriusque dispositionibus
[simul inobedientem,] imo oportet ut tu cau-
eas ex propinquioribus locis, euacua ergo
ex apostemate, quod est in concantare, et cauere
re resolutionis uentris, et illud, quod cauere
gibbositate ex pronocationis larece. Et cauere
dimittas naturam remanere resolutam. In ipso est
enim est nocumentum magnum, et in ipso est
[error,] et non etiam dimittas eam [festi-
tam superflua, et cadat uirtus, et] [habere]
natura: imo super est tibi, ut resoluas solutam
etiam cum aequalitate, et conseruas conuenientes
cum aequalitate. Medicines autem conuenientes
apostematibus hepatis, et in initio rei, quan-
do illic est caliditas superflua, tunc aqua euacu-
at.

liaz, & aqua solatri cum syrupo acetoso zuccarino, & aqua hordei, & aqua uirgæ pastoris, & aqua arnoglossæ, & alkekengi, & aqua coriandri humidi, & aqua cucurbitæ, & aqua cucumeris, & aqua cuscute. Et oportet vt admisceatur eis aliquid horum, quæ sunt sicut absinthium, & calamus aromaticus, & troch. huiusmodi. Recipe carnis amiberberis drach. x. rosarum, spodij, amborum ana drach. v. medulle seminis citruli, & medullæ seminis cucurbitæ, & seminis portulacæ, & seminis endiuivæ omnium ana drach. iij. seminis feniculi pondus drach. i. ^{f. t. f.} ^{aur.} [¶] Sumatur ex eis in potu pondus ij.

Et si necessarium est addere confortantia hepar, ponantur in eis lacca, & reubar. Et si fuerit illic tussis, ponantur in læsis succus liquiritiæ, & aliquid de dragacatho, & tereniabin. Medicinæ quæ sunt fortiores, & convenientiores ei, qui non habet ex caliditate quantatem peruenientem in vltimo, sunt aqua feniculi, & buglossæ, & squinanthum, & apium montanum, & alubleb, & totum illud cum syrupo acetoso. Ista enim & consimilia conferunt in illo, quod est in * [tunica prima] quum incipit in maturatione peruenire parum. Et troch. derosis etiam, & proprie in eo, quod sequitur apostematem. Et multoties quidem est causa apostematis, & initium eius, saltus & percussio. Et exis, quæ prohibent ipsum accidere post illa duo, & post phlebotomiam, est ut in potu sumatur ex rubea & y reub. alfani oī die drach. j. & fiat hoc tribus diebus. Et postquam scis, quod apostema est in latere concauo, tunc primum est ut administres aquam alubleb permistam cum eis, quæ necesse est illi admisceri ex infrigidiis predictis. Et aqua sicla * [in omnibus] quæ maturant, & repercutiunt, & leniunt naturam. & confert quum apparet maturatio, ² [opopanacum] cum aqua feniculi, & aqua solatri, & aqua alubleb, & ut tu ponas in cibo aliquid de semine cartami, & simile sui de vrtica, & polypodio. & quando declinat administranda, sicut aloes & agaricum, & turbitih, & quando administrant myrob. citrinos. Ego vero abhorreo eos propter illud, quod in eis est de virtute stypticis, & timeo quod educatur quandoque ad ministrantur in huiusmodi hostia, quæ sunt sicut semen cartami, & sicut vrtica & polypodium in cibo, & epithymum si sunt sicore. & quandoque addemus ad ea, quæ sunt sicut elleborus secundum necessitatē. Clytura autem in principio, & ubi accidit ut sit natura contricta, fiat ex eis, quæ sunt sicut succus solutorum sicla cum melle, & sale, & baurach, aut cum zuccaro rub. et apud declinationem fiat fortior, & ponatur in ipso polypodium, & contature, & hyssopus, & origanum, & quandoque ponitur in ipso coloquintida. Quum autē ipso cum diureticis frigidis, deinde cum temperatis, & quando apparet maturatio, administretur fortia ⁵ [sacuta] & non est necessaria hæc potestatio nisi propter timorem lapideitatis. Medicinæ autem istæ sunt sicut rubea, & petroselinum, & assarum, squinanthum, & tro. camir

beris descripti] & tro. de eupatorio fortes, & reliqua diuretica fortia prædicta in arcolis expulsionis, & in capitulo prouocationis. Emplastrum verò oportet vt non administrentur frigida, sicut super apostemata alia, imo tepida. & illa quidem, a quibus oportet incipere, quum existimas quod apostema est habens initium, sunt sicut succi frigidi styptici, sicut succus portulacæ, & cucurbitæ et semperuiuæ, et aqua ros. et sandali, et camphora. Emplastrum facta ex putijs vitium, et ros. siccis, et a triplicibus. ¹⁰ Et non oportet vt ^{f. t. f.} sint huiusmodi [¶] quum uerificatur quod apostema iam est.

Meliora ⁸ [nanque] emplastra sunt illa, quæ sunt facta ex cydonijs cum medicinis alijs. De illis est vt terantur cydonia cum farina hordei, et aqua ros. et fiat ex eis emplastrum. Aut cydonia decocta cum aceto, et aqua, donec discosta sint, et misceantur cum sandalis, et ponatur super ea aliquantulum olei ros. et administrentur. et ex illis est, ut decoquantur cydonia cum vino odorifero, in quo sit stypticitas, et addatur eis virga pastoris & confortentur cum eis, quæ sunt sicut parum spicæ, & absinthium, & ciperi, & ⁿ [preparatur] cum eis, quæ sunt sicut saulich hordei, & administrentur. & quandoque ponitur cum eis oleum de cydonijs, aut oleum masticinum, aut oleum de alcanna. & de aquis, aqua myrti, & aqua de folijs malorum, & aqua cydoniorum, & similia. et quandoque sit emplastrum ex cydonijs decoctis cum decoctione absinthij, et quum uoluntas est, vt eleuetur ad gradum resolutionis, ponatur in ipso mastic, et chamæmilla, et melilotum, et farina hordei, et foenugræcum cum rebus, in quibus sit ¹ [stypticitas], et semen lini, et oleum ⁸ [scilicet eius] et oleum phyticinum, et oleum chamæmillinum, et foenugræcum. et ex emplastris laudatis est emplastrum ¹ [de tenulis] et emplastrum silagius, et emplastrum de meliloto, et emplastrum ^m [caritiu] et emplastra, quæ dicemus in antidotario. Descriptio emplatri ad inflammationē. Recipe ⁿ [busiri] et succi rubi amborum an. partē j. croci, masticis, amborum an. partem s. olei ros. partes iij. ceræ quantum necesse est. Et in fine eis administra emplastra aperitiua, resolutiua, permista cum stypticis, propter conseruationē uirtutis, sicut sunt emplastra facta ex ireos & assaro, & alusne, & polio, & origano, et sccha, & semine ^o [apij], & bdello, et similibus. et quandoque adduntur in eis confortantia. et emplastra facta ex myrto, et rubea tinctorum, et granis lauri, et croco, et myrrha. et masticæ, et cera, et oleo sambacino, et oleo de lilio. Descriptio emplatri resoluentis apostemata hepatis ^p [proportionatum ad cabos] laudabile expertum. Recipe storacis, et ceræ amborum an. darkimet. x. et masticis, et croci, et amomi omnium an. darkimet. ij. olei de arbore masticis et olei ros. amborum an. darkimet. ii. vini corylas. ii. et s. lique fiant ceræ, et oleum, et misceantur cum eis omnia. Aliud iuuatiuum valde. Recipe lili. amomi folii omnium an. pondus darkimet. i. storacis, ceræ amborum ana darkimet. ⁹ ^{f. t. f.}

j. i. olei de arbore masticis quatum necesse est. Aliud bonum. Recipe aloes unc. iij. masticis. unc. i. chamæmille, et

AVIC. Ccc 2 me

d. saulich.
e. itereur.
f. s. imo.

g. n. tunc.

h. s. ipissatur.

i. a. ponticetas.
k. B. Alia licera.
de anetho.

l. B. bilibus.
m. B. caritum.

n. B. beffer.

o. B. caulis.

p. B. appropriatum Cabus.

q. B. x. thuris
croci assari om.
m. darchami.

meliloti amborum ana vnc. iij. croci ruberæ, et calami aro. affari omnium ana vnc. ij. ceræ, et ammoniaci amborum ana vnc. vj. olei de lilio quantum sufficit. Aliud resolutiuum, confortatiuum. Recipe croci vnc. ij. bdellii vnc. vij. et fordis ¹ [vireoli] vnc. iij. ² †

r B. vaforū apia
f † B. miltre
vnc. ij. floracis
& pices, ex cera
ammoniaci ana
vnc. viij.

e B. cōftrictiui
u. n. et aqua ca
daroli, & fons
o. et frumētū
f. d. ipsum necel
fario ingroffat,
& coarctat. pa
Alia litera.
Cauda uisū ad
et frumētū tor
pus eo necel
fario ingroffat, &
comprimat apo
stema.

x B. tanur.
y B. attendatur
ad cibum.
v B. in chole
tam.

et amomi, et spica roma-
ne et carpobalsami omnium ana vnc. vi. olei de
lilio quantum sufficit. permisceantur, et admi-
nistrentur. Quod si cum apostemate fuerit so-
lutio ventris debilitans, quam sollicitudo exigit
retineri tunc oportet ut in potu fumanur tro-
chisci almirberis, et troch. de reubar. ¹ [mu-
schati.] Cibus autem melior est kisch hordei.
Infrigidat enim et abstergit, et non facit acqui-
rere oppilationes, et festinat eius penetratio. ² †
[In candarufio autem et frumento fortiori co-
necessario est aliquid de grossitudine, et com-
pressionem apostematis.] Et si non est excusatio
a pane, sit panis, qui non est ex simila, neque ex
tritico grosso, et tamen sit in ³ [furno] pavis fa-
ctus. Et oportet ut ⁴ [intendatur cum cibo] ul-
timo. et ex oleribus lactuca, et atriplices, et ex
fructibus granata dulcia, ei in cuius stomacho
non conuertantur dulcia ⁵ † [] et oportet ut deuitet dulcia, quantum
potest.

ANNOTATIONES.

Cap. 11. & de in
ceps.
Cap. 3.
cap. 2. cap. 46
cap. 6. cap. 8.

Habes fere omnia ex Gal. 1. meth. ex Actio lib. 10.
Itemq. ex Trullano lib. 8. & Paulo li. 7. Sunt tamen hic
quedam adnotanda. Author noster animaduersa multitu-
dine, uiribus, etate, & aetate, secundam aut uenam, quod
& Gal. & Trall. & Paulus, & Aretæus quoque 2. de ac-
cut. moro & Celsus lib. 4. Queritur autem, an ex pede po-
tius mittendus sit sanguis, an ex brachio. Autores, quos
iam adduximus, ex cubito euacuant, quod & Auic. et
quum grauius, facilius tracto sit deorsum quam sursum,
animaduersa grauitate existimant, quis secundam potius
pedis uenam, præsertim morbi initio, quo ad longinqua re-
trahenda materia est. Adde, quod sicut in pleuritide uenâ
ex coniuge pede secat hic author, eadem ratione & in ie-
cinoris inflammatione agendum uidetur. Breuius ad hæc.
conueniunt omnes fere, ut cubiti secetur uena, tum quod
ut Gal. in lib. de curand. rat. per sangu. miss. superiores par-
tes uenâ in brachio secula adiunari debent, inferiores uero se-
cto pede. tum quod certum est ob uenâ causâ exortum, a qua
brachy uenâ fluunt, multo facilius seculo brachio euacuari
iur, quam pede. At si primo tamen inflammationis initio
secare pedem quis uelit, habebit id præsidij genus summa
reuulsionis rationem, præsertimque si totum corpus pletho-
ricum sit, tentari id posse uidetur summo ægroti commo-
do, non omiſsa tamen deinceps brachij sectione, qua deri-
uantis, simulque renellentis auxilij uim est habitura. Sed
aliud Auic. scribit, quod animaduersione dignum est, ijs uer-
bis. Et aqua quidem hordei quamuis absterget &c. Quia
abstergentibus utendum doctis absque mordicatione, exci-
pit tamen aquam hordei, quod hanc dulcem esse ait, quam
uis absterget. dulcia uero constat iecinoris parere obstru-
ctiones, de qua re supra. Admirari quispiam poterit quid a-
quam ex hordeo excipiat, quum ea tamen neque dulcis sit,
neque obstruat, qua potius in aperiendis obstructionib. pas-
sum utitur, cui abstergeri uis inest non imbecilla. Verum
sicuti uerè aqua ex hordeo improbari in hoc affectu non po-
test, ita cum aliis mendam in codice esse suspicamur, legen-
dum, loco aquæ hordei aqua mellis, nempe hydromel dam-

nat & Galenus, atque hoc dulce quum sit, facile iecinori
aduersabitur.

De cura erysipile.

Cap. 13.

Cura erysipile proxima est curæ phlegmo-
nis. Verum oportet, ut sint uentris solutio,
& urinæ prouocatio sublimiores, & cum eis. q
sunt decliuiora ad frigiditatem. Et ponantur
medicinæ super ipsam, infrigidatæ cum niue,
& non cessanter renouetur illud, donec æger
inueniat submersionem frigoris. Et fiant em-
plastra ex nenuphare, & aqua alkekēgi, & aqua
cydoniorum, & sandalorum, & camphora, &
similibus. Et non administres in ea calefacien-
tia quantum possibile est.

ANNOTATIONES.

Erysipelas, ut ait Gal. 3. meth. maiori opus habet respi-
gerio, quam euacuatione, contra inflammationem maiori eu-
acuatione quam refrigeratione, propterea, quum hic antea
in inflammatione frigidiora medicamenta sit uentris, hic
tamen etiam niue refrigerata admovent. Sed & hic cau-
dum, ne materia nimis incrassetur, atque in scirrhum ad-
eat. quare refrigerationis terminus esto, quod ait Auic. ut
æger inueniat submersionem frigoris, ut. j. communicatam
frigiditatem in internis partibus sentiat.

De cura aldubellati.

Cap. 14.

Oportet ut administrentur in principio al-
dubellati, & quum incipit apostema cal-
dum, de quo existimatur, quod ad collectionem
perueniat, repereussua, quæ sunt ex emplastris
cum æqualitate, & epithematib. Et in potu den-
tur aqua hordei, & syrupus acetosus. Et si dispo-
sitio necessariam faciat phlebotomiâ, phlebotomi-
a ex basilica, aut uentosa parre ¹ [uentris, q. se
quitur hepar.] Et quandoque indiges solutio-
ne uentris. Quum ergo, non est excusatio qua-
do collectio fiat, tunc necessarium est, ut admi-
nistres maturationē, & suppurationē, et subulatio-
riū est, ut adiunetur cū incisione, et subulatio-
ne cū necessariū sit humorib. grossis exiliten-
bus in huiusmodi apostematibus, quib. mēbrū
iam imbibitum est. Et necessaria est lenificatio,
ut faciat humorem præparatum ad resoluē-
dū. Quum ergo apparet maturatio, & non b. sup-
puratur, altera ipsum ab illis, & uere suppura-
tiuis fortibus, porando ² [aut] emplastrando, mate-
deinde adiuua naturam ad expellendum materiam. Et si indiges adiutorio, & ³ [oppositio-
riam. Et si indiges adiutorio, & oportuerit ut
ne ad partem declinationis] & oportuerit ut
uentrem soluas, aut urinâ prouoces, facies. Et
non prouoces cum re forti, & calida, & faciat
incurrere ægrum nocuum in hac ægritudine, & qui
seruatiuū enim uesicæ in hac ægritudine, aut cum in-
erupit pus ad ipsam per seipsum, aut cum in-
dicina diuretica, necessaria est. Quumque erup-
pit pus, aut expellitur, & necessaria est ablu-
tio puris, tunc fiat cum eis, quæ sunt sicue
aqua mellis, & ⁴ [rubea.] Deinde si indiges in-
carnatione ulceris, tunc si uirtus tolerat uentris
solutionem, est in ipsa adiutorium plurimum. Et uen-
tris quidem solutio necessaria est p. duas res,
una

Est proxima curationi apostematum hepatis ex parte medicinarum: nisi quia audacia ad repercutiendam materiam in primis, & ad resoluendum eam secundo, est fortior. Et non timetur ex eis ex stypticitate & resolutione, quod timetur ex apostemate hepatis.

ANNOTATIONES.

Sicuti hic affellus externus est, ita internis multo facilius curatur: solet tamen & hic quandoque diutius protrahi, quod ubi intrastata tumoris materia in his est, ob solidiorem horum musculorum substantiam non facile attenuantur vis intro agitur, ac si forte fortuna pus euserit, locum non habet, per quem commodè exeat, nisi ferro uiam inueneris, unde & non raro internas quoque partes retenta sanies corrumpit. Id tamen in his commodius est, quam in internis tumoribus, quod repellere & discutere ualentioribus praesidiis potes, ubi opus fuerit: si tamen & illud in his atque illis aduerteris, ne uel frigidioribus materia in seorsum conuertatur, uel dissoluens, tenuiori portione educta, crassior remaneat.

De cura apostematum mesarica. Cap. 18.

Est similis curationi apostematum concauitatis hepatis.

De percussione, & obuiatione, & casu super hepar. Cap. 19.

Quoniam quandoque accidit obuiatio, aut casus, aut & nocuentum super hepar, a B. percussio, tunc necesse est, ut tu succurras, ut non accidat ex eis fluxus sanguinis aut apostema magnum. Quod si accidat apostema, curetur cum eis, quae diximus de cura apostematis, quod succedit percussioni, & quandoque accidit ex eis ut additamentum maius de additamentis hepatis remoueatur a loco suo, & propriè si fuerit magnum: & accidit dolor sub b [hypochondrii] dextris post percussione[m], aut saltum, aut casum, et rectificat istud commotio, & excussio cum praeparatione pectoris illius, qui habet illud, & erectione illius, quare sedatur dolor subito cum reditione additamenti ad locum suum. In aliis autem oportet ut incipiatur, & fiat phlebotomia, & si fuerit caliditas uehemens, tunc potetur, et liniatur cum infrigidatiuis apocriticis. Si autem sanguis eius egrediatur, tunc ponantur cum eis styptica, & si non fuerit caliditas uehemens, neque cursus sanguinis, aut iam fuerit sedatum illud, quod inde erat, tunc tua intentio non erit nisi, ut resoluas sanguinem mortuum, & si non fuerit possibile ut resoluas sanguinem, aut pertransiit terminum, tunc administra resoluentia. Et non est aliquid simile epithemati cum mumia, & oleo c [arazaki.] & conferunt omnibus illis medicinis praedictis in capitulo apostematum euenientium ab obuiatione. Medicamen conferens ad illud in principio, quum est caliditas, & inflammatio, aut timetur cursus sanguinis. Recipere barbari, balanstiarum, sanguinis draconis, aluminis iameni, partes aequales: & AVIC. Ccc 4 dosis

ANNOTATIONES.

Ubi confirmatus est icterus scirrhus, testatur Galenus 2. ad Glau. neque curasse se, neque curatum ab alio uisum, sed sanatum tamen fuisse suscepta morbi initio curatione, cui rei causam habes 5. de loc. aff. nempe quod illi aqua inter curam succedat, de qua re & Paulus lib. 3. De huius affe- bus curatione, quod reliquum est, pete ex Trallia lib. 3. & Paulo lib. 3. item ex Gal. 8. de comp. med. per loca.

dosis eius sit aur. j. cum aqua cydoniorum, Quod si non fuerit illic caliditas plurima, et vo-
 lueris administrare medicinas, in quibus sit re-
 percussio cum resolutione aliqua, et d[icitur] confor-
 tatione, tunc confert ad illud hoc compo-
 situm. Recipe Karabæ .x. rof. ru. .v. meliloti 3.
 x. acacie 3. iiii. spicæ indæ, croci, amborum ana.
 3. vi. masticis, corticis e[st] capparidis amborū an.
 3. iiii. luti armeni 3. vii. nucis cupressi 3. viii. cō-
 ficiantur cum aqua arnoglossæ, et fiat inde tro-
 chisci, quorum unusquisque sit unius aur. Medi-
 camen bonum. Recipe [est] aquæ neilon 3. x. lac-
 cæ absolute 3. vii. et [est] reu. feni. 3. iiii. croci 3. iiii.
 et s. hanc 3. iiii. ciceris nigri 3. vii. myrrhæ 3. v.
 luti armeni .x. cōficiantur cum oleo de lilio,
 in quo posita sit mumia, et fiant inde trochi-
 sci, et sumantur in potu, et dosis sit usque ad 3.
 iiii. et h[ec] [est] reu. aleni et lutum sigillatum, quum
 misceantur cum aliquantulo de granis myrti,
 sunt res magis iuuatiuæ ad hoc in eis, quæ ego
 sum expertus. In fine autem rei, et quum non
 cauerit ab inflammatione, et apostematione,
 oportet ut in potu sumatur de hoc trochisco.
 Recipe reu. feni, laccam, et zingiber, fiant ex eis
 trochisci, et quandoque ponitur cum eis ali-
 quid arsenici citrini, quoniam ipsum est mira-
 bilis uirtutis in percussione, et resolutione
 sanguinis, sumatur in potu ex hoc, et liniatur
 super ipsum huiusmodi epithema. Recipe xy-
 loaloes, et crocum, et baccas lauri, et bdellium,
 et calamum aromaticum, et masticem, et cerā,
 et oleum [est] arazaki, et almeisus fiat empla-
 strum ponatur.

ANNOTATIONES.

Propè finem,

Meminit Hipp. 6. vulgarium morborum de quodā cui
 apex hepatis complicatus erat, cui etiam post concussionē
 dolorem sedatum restatur. Fortasse eundem affectum hic
 author inteligit, quem ait, Et quandoque accidit ex eis,
 ut addit amentum & c. Sed nimium ad capitis ferè calorem
 scribit, de quo quis admiraretur, dum trochisci os parat, in qui-
 bus arsenicum citrinum admiscet, quæ quidem res tum Ga-
 leno aduersari uidetur, qui 4. meth. in internis affectibus ui-
 tari ea præcipit, quæ naturæ familiaria non sunt, & abstin-
 nere a materiali minerali omni etiam arte parata iubet, ac
 præterea arsenicum lethale uenenum esse constat. Verum
 fortasse retunditur huius uis ex aliorum miscela, ut alibi
 quoque dicebamus, præsertim uero, quod modicam eius portio-
 nem poni inuuit. Et si autem a materiali materia antiqui
 abstinere, capiti tamen postea (qui nostra tempestate in-
 ualuit) usus & hæc quoque exhibendi. Unde & hodie, &
 præcipitatio & antimonio multos uti uouimus.

De scissura, & incisione in hepate. Cap. 20.

p. intelligit p
illud solutone
estinat magis
communem.

Existimauit Hipp. quod moritur ille, cuius
 dirumpitur hepar, et accidit separatio
 communis ex eo [est] corpori ipsius et uenis eius.
 In illo autem, quod est minus hoc, quandoque
 est spes, et quandoque accidit illic urina san-
 guinis, et solutio uentris cum eo secundum duo
 latera hepatis.

De cura.

Cap. 21.

Vra illius est cum medicinis stypticis, et
 glutinatius secundum quæ teis, et secundum

quod dictum est in capitulo sputi sanguinis,
 et quandoque confert ei dare in potu pondus 3.
 ii. de rosas cum aqua frigida, aut dare ei in po-
 tu balustias, aut facere emplastrum ex eis.

ANNOTATIONES.

Vesica dississa, aut cerebro aut corde, aut septo, aut ali-
 quo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, le-
 thale esse Hipp. 6. aph. pronunciauit. Idem & 1. de morbis
 affirmat, quod & Celsus lib. 5. Quod tamen aliqui consp-
 so iecore etiam perueniunt fuerint, uidimus nos, & intell-
 xisse seipsum Galenum testatur eo 6. aph. Author autem
 noster, ubi paruum sit rubus, quandoque salutaris adesse sem-
 per affirmat. Quare & eius curationem aggreditur.

TRACTATUS III.

De humiditatibus, quibus accidit causa hepa-
 tis, ut expellantur egrediendo, et coar-
 centur [est] occultando.]

De speciebus expulsionum rerum in hepate.
Cap. 1.

Quandoque diuersificantur expulsion-
 es in substantia eius, quæ expellitur, & quan-
 doque diuersificatur causa eius, propter quod
 expellitur. Substantia uero eius, quod expellitur,
 quandoque est res [est] chymosa, & quandoque
 est aquosa, & quandoque est albutia, & [est]
 quandoque est cholera, & quandoque est uisulenta,
 & quandoque est nigra subtilis, & nigra sicut fæx, & nigra me-
 lancholica, & quandoque est foetida, & quan-
 doque non est foetida, & quandoque est sanguis
 purus, & quandoque expellitur similis ei ex via
 stomachi cum uomitu, & significat ipsum pri-
 uatio doloris, & quandoque est res grossa ni-
 gra, quæ est substantia carnis [est] stomachi. Cau-
 sa autem eius, propter quod expellitur, quando-
 que est apostema, quod rumpitur. Aut oppila-
 tio, quæ [est] aperitur, & expellitur, Aut scissura, Aut
 ulcus, Aut corrosio, Aut debilitas recentis
 uæ; quare non retinet illud, quod in ipso com-
 prehenditur. Aut debilitas attractiue, quare non
 attrahit. Aut digestiue & non digerit illud, quod
 comprehenditur in ipso, & [est] quandoque [est]
 non recipit ipsum corpus, & expellit ipsum, aut
 [est] fortitudine expulsiue, aut malitia debili-
 tationis calidæ liquefactiue, aut frigidæ debili-
 tationis ex causis infrigidantibus, & ex eis sunt
 euacuationes plurimæ. Aut est propter reple-
 tionem, & [est] quam necesse est naturam expelle-
 re, & quandoque est repletio iecundum cor-
 pus totum, & quandoque est in ipso hepate, qui-
 do bona est generatio sanguinis, sed moratur
 in ipso sanguis, & non penetrat ad uenas pro-
 pter coactionem earum, aut propter oppila-
 tionem attractiue in [est] ipso, aut propter oppila-
 tionem, aut apostemata, quæ diximus, & quandoque
 est causa repletionis, quæ expellitur, dimissio ex-
 exerciti, aut additio in cibo aut incitio mēbris,
 secundum quod diximus in lib. uniuersali. Aut re-
 tentione cursus cōsueti hæmorrhoidarum, aut men-
 struorum,

non plures aut pauciores; nobis cum ijs in eadem sententia
 persistendum. Caterum his omisiss, quaritur quisnam affe-
 ctus præter naturam sit hydrops. Author noster ægritudi-
 nem esse ait materialem. At Gal. lib. de diff. sympt. inter
 symptomata recenset, quæ imbecillum sanguificationem se-
 quuntur. Verum, si quis propius rem spectet, hydrops sym-
 ptoma est, alio videlicet iccoris, & concoctricis facultat-
 is læsa, intemperiem iccoris sequens. Potest tamen etiam
 dici morbus, quod tumor in ea est præter naturam, actiones
 offendens, si non alias, mouendi saltem promptitudinem læ-
 dens, & dolores quandoque ob partium distentionem con-
 citans. Quæ uero intemperie, & cuius partis uitio hic affe-
 ctus fiat, quamuis & hæc de re fuerit controversia. Constat
 tamen eum non iccoris solum, sed & aliarum partium, &
 lienis, & utriusque sequi, quod fustus & Paulus loco cita-
 to & Gal. 6. de loc. aff. aduersus Erasistratum notat. In
 uniuersum qui a frigida intemperie procreatur. Quamquam
 enim quandoque etiam calores immoderatos sequitur, ut
 6. de loc. aff. legere est, coniuncta tamen eius causa innata est
 caloris imbecillitas, & refrigeratio. Sed alia hic questio est,
 quæ tres sint hydropis species, quæ nam earum curatu
 sit difficilior. Quidam anasarca & id ascripserunt, quod Aui-
 cennas hic notat, quum ait. [Et quidam quibus uidetur
 quod hyposarca est deterior alijs &c.] a quibus etiam dis-
 sentit. Alij ascitem præferunt, quod author noster. Alij tym-
 paniam quod Auer. 3. Coll. Profecto, in anasarca non icco-
 ris tantum, sed uenarum, & carnum quoque totius corpo-
 ris peruersa intemperies est, ut propterea possit hanc
 maligniorem putare, quæ uel tympaniam, uel ascitem. Sed
 quamuis res ita se habeat, & plurius corporis partib. ni-
 30 uium in anasarca communicet, quam in ascite: minor tamē
 (nostra sententia) in eadem hyposarca intemperies est, &
 minor morbus: quippe quod in ea uniuersum corpus pituito
 se sanguine redundat, qui, etsi perfectissime concoctus non
 est, suscepit tamen coctionis initium contra quam in ascite,
 in hac enim non pituitosus, sed tenuissimus, & aquosus est
 sanguis a coctionis fine, quæ incrassatio est, longe distans.
 Et propterea eorum opinio nobis minime satisfaciatur, qui
 anasarcam a maiori frigidityte fieri putant, quam ascitem,
 contra Auicennæ sententiam. De tympanite uero, quod
 40 Auerroes difficilior curari eam asserat, putamus nos, non
 esse id ab Auerrohe absolute prolutum, sed quoniam non
 minus a calore, quam a frigore præuari hanc Auerroes
 putat, proptereaque laborare ait medicos, ut causam eius
 intermonstrant, an sit, uidelicet a frigida, an a calida causa: id
 circo ob causam cogniti difficilem: curatū hæc difficilior
 est, quam uel hyposarca, uel ascites. Fortasse uero, quum fla-
 tus non nisi calidis curentur, quia tympanitem ex calore
 etiamnum gigni arbitrat, propterea indicationum cura-
 tricum gratia, quæ contraria sunt (status enim calido reme-
 dio, causa uero tympanitis eo in casu, frigida exigit) diffici-
 liorem curatū hanc Auer. existimauit.

De causis proprijs ascitis.

Cap. 5.

Causa coniuncta in ipsa est, quod superflui-
 tas aquosa non egreditur ex parte sui exi-
 tus, quare reuertitur necessario, & fluit ad aliū
 locum, quam ad illum, in quo comprehendit, &
 60 constringi solet necessario. Aut secundum se-
 mitam refudationis, aut separationis [vento-
 multitudine materiei. Aut propter uehemen-
 tiam expulsiōis, quam expellit natura necessi-
 ad spatium uentris, & ad concauitatem uētris,
 in qua sunt intestina. Et plurimum stationis

cuius non est, nisi inter zirbum & inter siphac in
 trinfecum, b [non propter resolutionem zirbi,
 immo non nisi corrosione] zirbi. Et tu iam sci-
 uisti, quod expulsiō naturalis quandoque [pe-
 netrat a pentionem] in ossibus, nedum ab alijs,
 aut secundum semitam scissuræ aliquorū me-
 tuum, qui preparati sunt cibo ad hepar: quare d
 [attrahitur] aquositas ad eos [antequā] ad he-
 par. Aut secundum semitam, quā dixerunt qui
 dam antiquorum sublimium, & sequuti sunt
 eam quidam antiquorum posteriorum scili-
 cet, quod illa reuersio est ex orificijs uenarum,
 quæ perueniunt ad [sumen in utrisque lateri-
 bus.] Et sumitur ex eis cibus [ex] orificijs, quæ
 sunt uenientia ad ipsum & egreditur ex eis vri-
 na, quoniam infantes dum sunt in uentre min-
 gunt h [ex sumine:] & orti antequam ligentur
 mingunt etiam ex i [sumine. Quumque] prohi-
 betur, ex illo latere tendit ad uescicam. Quum er-
 20 go necessitatem faciunt oppilationes, & resistē-
 tia uirtutum expulsiuarum ex partib. alijs, [ex-
 pellitur] aquositas in illis uenis, donec perue-
 niat ad orificia earum. Quumque non inuenit
 meatum ad [sumen] dilatantur ad uentrem, et
 aperiantur, & fiunt ualde latiores secundum
 comparisonem ad creationem suam primā,
 & coarctantur meatus, qui sunt apud gibbositā-
 tem. Ipsi enim sunt stricti, & augmentatur stri-
 ctura eorum, plusquā illorum, qui sunt apud
 concauitatem, & non elongatur quin sit eua-
 cuatio aquositas ex uentre, adueniens ex istis
 30 partib. & medicina quidē inuenit uia p eas ad
 hepar: deinde ad intestina. Et causa quidē huius
 causæ coniunctæ, aut est in uirtute separatiua, aut
 in materia separata, aut in uijs. Causa itaq; quæ
 est in uirtute separatiua est, quoniam separatio
 est cōis inter uirtutem expulsiuam in hepate, &
 uirtutem attractiuam in renibus: quum ergo
 debilitatur ambæ, aut vna earū: aut fuerit in uijs
 oppilatio, & propriè quum est in renib. aposte-
 ma durum, & non separatur aquositas, & non
 recipit eam corpus, & non tulerant eam uia;
 tunc necessario est unus modorum casuum hy-
 dropis ascitis & propter hoc quandoque ac-
 cidit hydropis propter debilitatem, & ægritu-
 dinem in [hepate] solum. Causa autem, quæ
 est in separato, est, ut sit aquositas plurima val-
 de, ultra quam uirtus separare possit, aut sit nō
 bene digesta. Et aquositas quidem fit plurima
 50 ualde, propter potum aquæ frigide plurimæ,
 & [similiter] propter uehementiam sitis do-
 minantis propter complexionem in hepate: fa-
 cientē sitim: aut propter causam aliam fa-
 cientē sitim: aut propter oppilationem, cum
 qua non attrahitur ad hepar aliquid, de quo sit
 curandum, quare assidua sit sitis super multitu-
 dinem potus: aut quoniam aqua non confert
 sibi, aut quia calida est, non frigida. aut quia in
 ipsa est qualitas faciēs sitim ex salitudine, aut bau-
 racitate, aut alijs. Pars autem alia est, quoniam
 [propterea quod] non equatur dispositio di-
 gestionis cibi humidi, recipiunt corpus p [et]
 hepar partem cibi humidi, & redit pars eius, &
 implet uias, & quandoque perducit ad causam
 hydropis ascitis predictæ, si dominatur aquo-
 sitas: aut tympanitis, si dom inatur uentofitas,
 & illud in digestionem secunda. Causa autem,
 quæ

b B. & non per
 transit zirbum,
 nisi propter cor-
 rosionem.
 c B. facit pene-
 trare pus in.
 d B. Alia litera.
 refudat.
 e B. non.

f B. umbilicum
 in embrione.
 g B. &.

h B. ab umbi-
 lico suo.
 i B. ex umbili-
 co suo.

k B. penetrat.

l B. umbilicum

m B. Alia litera.
 renibus.

n B. hoc.

o B. quum.
 p B. aut.

quæ est in vijs, est ut sint illic apostemata, & op-
 pilationes prohibentia aquositate ab ^u [ince-
 ptione, uic fug, & penetratio in parte suam] imo
 prohibet, & conuertit eam ad partem aliam,
 quam ad viam suam. Et quando expellitur natu-
 ra ex hydropico aquositate hydropis per
 sepiam, significat euasione. Et in pluribus ho-
 ris quum [catarrhum patitur] hydropicus,
 redit inflatio in spatio trium dierum. Et secun-
 dum plurimum fit illud ex ventositate. Inquit
 Hippoc. ab illo, qui habet phlegma plurimum:
 iter diaphragma, & stomachi facies ei dolor:
 tunc quum ipsum vadit in venis vsque ad ves-
 sicam, resoluitur agritudo. Inquit Gal. melius
 est ut precipitetur phlegma ad ^u [femur] nō ad
 partem vesicæ. Quomodo enim resudabit ad
 eam, quum sit phlegma, & nō sit aquositas sub
 tilis? & dico ego non elongatur quin resolu-
 tur, & subtiliatur, Et non elongatur quin sit ex
 pulsio eius secundum electionem naturæ ad
 partem aliquā pp necessitatem suam, aut sit in
 partes alias propter causam ^u [agentem], sicut
 expellitur pus, quod est in pectore, ad concavā
 & ad vesicam. Hæc autem penetratio non est
 mirabilior penetratione puris in ossibus pecto-
 ris & illud quod quidam dixerunt, quod for-
 sitan intellexit per phlegma, aquositatem, etiā
 est longinquum & non est necessarium, & quā-
 doque accidit ut infletur venter sicut in hy-
 dropis, in eo, qui habet vlcera intestinorum
 deinde perforentur, & non moueatur vsque
 quo moriatur, & ^u [†] egestio est an-
 diat ad ventrem eius, & magnificatur ille: sed
 hoc, secundum me, quamuis dicatur, est sicut
 longinquum. Mors enim magis antecedit,
 quam illud, & propriè quum est eruptio ex su-
 perioribus.

q B. incesione.

r B. perforatur.

f B. pectinam.

r u. medietem
seu prohibentem.u † u. illud est
quoniam.

ANNOTATIONES.

Alitis coniunctam causam esse ait, aquos humoris re-
 tentionem: quod & Gal. & Paulus citatis locis. Quia ve-
 ro, ut diximus, serosi huius humoris sedes in hoc hydropis
 genere locus est inter peritonium & istum, dō, et au-
 thor noster quoniam modo recipi in eum locum possit, quē
 tu vide. Hærent tamen aliqui ex reuoluntibus, atque id
 maxime fieri putant, ex eo, quod, rupta fistula nase al-
 quo, in quo humores contineri solent, temereque halletur
 eos ardeantur, qui per angustos excoque poros solum
 humorem transferri in caputatem a domibus putant.
 quum alioqui hac ratione asceres, omnes egredieret,
 & distribuendis humoribus uideretur natura inatili-
 uas, ductusque tam multos adsternisse. Adde, quod
 quos ipsi ex vrima dies viginti suppressi eximētos norunt,
 aqua nihil deprehensum est, per excoos illos ductus in abdo-
 minis spatium refluissē, quoniam integra, nec perusa his
 erant sanguinis serique conceptacula. Ceterum, quod sero-
 sus humor per angustos illos abdominis meatus penetrare
 non tūc negotio possit testari Hippoc. qui 7. aph. de repo-
 sita inter septum transversum & Ventriculum pituita me-
 minit. testantur alij omnes, quibus conuenit humores pleu-
 ritim conuantes, per durissimā illius membrana costas
 succingentis poros adigi. quare mirandum non erit, ut idē
 in ascite usu venire & Auicennas & ceteri asserunt.
 Non tamen cur idcirco ascite corripui omnes oporteat, uide-
 mus, neque quod inuiciter uas multas distribuendis hu-
 moribus natura destinari. Sequitur enim hic affectus non

resse se habentis, sed errantis naturæ vim, delegaturque
 hæc modo in hanc, modo in illam sedem pro naturæ in-
 tu, pro partis huius uel illius imbecillitate, quæ aliquali-
 qualis in omnibus nō est. Quare neque id mirum fuit, quod
 in diffilio caduere, cui suppressat or dies vrima fuerat an-
 uentus seresus ille humor in hac sede non fuerit, quum non
 mo, & eodem modo, aut idem in omnibus natura agit.

De causis proprijs hypofarchæ.

Cap. 6.

Causa antecedens in ea est corruptio in dige-
 stione tertia declui ad cruditatem, & a-
 quositatem, & phlegmaticitatem, & sanguine
 non adhæret corpori adhaerentia naturalis, pro-
 pter sui ^u [frigiditatem & indigestionem] &
 quandoque est antecedens in hoc ^u [digestio]
 secunda aut digestio prima aut corruptio eius
 quod ^u [sumitur] aut phlegmaticitas ^u [†]
 Et quum debilitantur digestio, & retenti-
 na, & separatiua in hepate ipso. ^u [†]

ta tem, quamuis non sint apostemata aut oppi-
 lationes prohibentia penetrationem cibi, & e-
 [sicut multitudo frigiditatis] venarum corpo-
 ris, & agritudines ^u [†] accidentes & op-
 pilationes existentes in ^u [co] ex comessione
 viscosorum & luti, & similium, & quandoque
 est propter stationem in frigore aeris frigidi,
 in quo iam fortem efficit impressionem. &
 quandoque accidit causa caliditatis liquefaci-
 tis corpus, & humores, quum ergo accidit
 oppilatio, nō potest cum eo penetrare humor
 uirulentus, liquefactus in partes renum, quare
 dispartitur in corpore, & plurimum huius sit
 subito. & fluxus quidem uentris quandoque
 est valde iuuatius in hypofarcha. & natura
 quandoque studet ut expellat superfluitatem
 aquosam in uis naturalibus, & nō naturalibus.
 Sed quandoque ^u [†] sit pigra ab illa expulsiōe
 Aut fortasse ^u [pneit] penetratio eius non na-
 turalis in modis prædictis dominium expulsi-
 nis naturalis super eam, & fortasse non recipi-
 unt eam meatus. Et fortasse expulsiua expellit
 eam ad partem in hepatis: quoniam eius aquosi-
 tas est ex genere eius, quod expellitur ad hepar.
 Quum ergo non recipit eam hepar, & quæ se-
 quantur ipsi, propter debilitatem, aut quoniam
 pter multitudinem materiei, aut quoniam
 pus, non recipit propter oppilationes, aut alia
 hæsit inter duas expulsiōes. Inquit Hippoc.
 cuius hepar repletur aqua, deinde erumpit
 qua illa ad panniculum ^u [†] intrinsecum, & in-
 pletur venter eius, & moritur. Inquit Gale
 tellexit per illud neficæ plurimas, & congre-
 super manifestam partem hepatis, & sunt multæ
 gant aquam quum erumpuntur & parui pe-
 colligitur aqua in spatio hepatis, & parui pe-
 netrat in zirbā, nisi propter corrosionem zir-
 bi ex illa parte, & dixit hæc aqua est sicut aqua
 hydropici. ^u [†] qui non
 moritur, imo egreditur aqua eius, & viuit
 tur ^u [†] aut incidendo aut medicando, & sicut
 liter non elongatur in hoc quoniam ^u [†] ratione sit, ut
 aut elongatur quod reuiviscat: & ego exiit
 mo quod moritur, quoniam hæc aqua est de
 pior

rior in substantia sua, quare corrumpitur in lpatio, & interficitur vapore suo: quoniam hepatis eius tunica continens ipsum iam corrupta est.

A N N O T A T I O N E S.

Et fluxus quidem ventris quandoque est valde inuatiu-
us in hypofarca &c. Ex Hipp. desumptum hoc est 7. aph.
quum ait. Ei qui leucoplegmata detinetur, si fortis ven-
tris fluxus superuenierit, a morbo liberatur. Limita ta-
men sententiam hanc Hippocrates 2. lib. de morbis, quum
de pituita alba uerba faciat. atque id enenire asserit si ven-
ter turbatus fuerit in morbi initio. Aliud scribit adnotan-
tum, ijs uerbis. Inquit Hippoc. cuius hepar, &c. Apho-
rismo Hipp. citat ex lib. 7. Quibus hepar aqua plenum
in omentum eruperit, ijs uenter aqua repletur, & moriun-
tur. Quam sententiam perpendens Galen. dubitat perpe-
tuo ne uera sit. author tamen noster Hippocrati plane
subscribit.

De causis tympanitis.

Cap. 7.

Plurimum causarum tympanitis est corru-
ptio digestionis primæ, propter uirtutem,
aut propter materiam. Ipsa enim, quum non
valde digeritur, quum iam in eam egerit calidi-
tas debilis operationem aliquam, non fortem,
abhorret eam corpus, & [fugit ab ea,] & pri-
mum ad quod conuertitur, est vapor, & ven-
tositas. & quandoque sunt istæ materiæ con-
tente in partibus stomachi, & intestinorum b
[recipientes resolutionem debilem, quæ reso-
lutio fit] in ventositatem & propriè quum sto-
machus est frigidus, & humidus, c [quoniam
de fit] ad digestionem hepatis, d [dein
gerat aliquid nondum præparatum ad suam
caliditatem vehementem extraneam in stoma-
cho, & hepate, incipiendo ad cibos humidos, 40
& humiditates corporis, antequam dominetur
super eos digestio, quæ prouenit a caliditate
innata, & efficit in eis operationem non natu-
ralem. & resoluit eos in uentositatem ante di-
gestionem. Est ergo causa tympanitis debilis
digestionis primæ, & debilitas caloris: aut
quæ non dimittit tempore digestionis, aut pro-
pter cibos. Et quandoque accidit in febris
pestilentialibus, & in pluribus finibus egritudi-
num acutarum inflatio uentris, quasi tympani-
tes, ex quo auditur sonitus tympani, si percussa
tur manu, & est signum malum valde.

A N N O T A T I O N E S.

Quod tympania non ex frigidityte solum, sed etiam ex
calidiori causa proueniat, quod hic author testatur, anima
duerit & Ancr. 3. Coll. de qua re antea admonimus.

De signis communibus.

Cap. 8.

O mnes species hydropisis sequitur corru-
ptio coloris. Et est color in splenetico de-
clinis ad viriditatem, & nigredinem. Et in om-
nibus accidit inflatio pedum propter debilita-
tem caliditatis innatæ, & propter humiditatem

sanguinis, & eius vaporem, & inflatio amborum
oculorum, & inflatio extremitatum aliarum.
Et omnes illæ non euacuantur ex siti clamorâ
& constrictione anhelitus, & plurimum earum
est, cum paucitate appetitus cibi, propter vehe-
mentiam appetitus aquæ, nisi accadat quæcun-
que illarum sit, a frigidityte hepatis, & propriè
a potu aquæ frigide in non sua hora. Et in om-
nibus illis, & propriè in asciti, deinde hypofar-
ca, minoratur vrina, & in pluribus dispositio-
nibus rubet, propter paucitatem suam, quare
aggregatur in ea tinctura, quæ sparsa est in [the
pate] & cholere ruberæ ab urina, Nō ergo oportet,
ut iudicetur pp tincturâ aquæ, & rubedinē
etiam, caliditas hydropisis, & accidunt eis plu-
rimum febres tepidæ, & multoties accidunt eis
bothor, quæ erupræ emittunt a se aquam citri-
nam, et multiplicatur b [egestio sanguinolē
ta] in hypofarca, & tympanite. Et quum est
initium hydropisis ex apostemate in hepate, a-
stringitur natura, & apostemantur pedes, & est
tussis sine sputo, & accidunt apostemata in la-
tere dextro, & sinistro, quæ occultantur, deinde
apparent, & plurimum illius fit in asciti. Et si
incipiat in ambobus illis, & alchatin, incipit a-
postema ex pedibus: deinde accidit c [fluxus ve-
tris sanguinolentus longus, qui] non resolui-
tur, & neque egreditur cum eo aqua. & hydro-
pisis, cuius causa est calida, est cum signis calidi-
tatis, & ex inflammatione & siti, & citrinitate
coloris, & amaritudine oris, & uoluntaria sic
citatis in corpore, & casu appetitus cibi: uomi-
tu citrino, & viridi, & fortis sit adustio vrine
in fine eius propter uoluntariam cholera, &
si est ex genere eius, in quo multiplicatur lique-
factio, & expulsio ad duas vias naturales, signi-
ficant ipsam multitudinem citrinitatis, & signali-
quesactionis, & antecessio egestionis, & vrina
lauatig, & uirulenta, & incipit ex partibus illis
rum, & alchatin. Et similiter omnis hydropisis
facta ab egritudinibus acutis d []

10
20
30
40
50

Et hydropisis
cuius causa est apostema durum, cognoscitur
per e [signa eius, & fluxum uentris sanguinolē-
tum, qui sequitur eam] & paucitatem appeti-
tus cibi: & illa cuius causa est apostema calidū,
incipit ex parte hepatis, & constringitur cum
ea natura, & sunt reliqua signa, quæ sunt apo-
stematis calidi. Et splenetica quidem signifi-
cant color ad viriditatem declinans; & ægritu-
do antecedens in splene, & quādoque non ca-
dit cum ea appetitus. et similiter quum est ex re-
nibus, non cadit appetitus in hora [eo casu,
quo] cadit in hepatica, & antecedunt eam æ-
gritudo renum, & apostemata eorū, et ulcera
ipsorum.

De signis asclitis.

Cap. 9.

C Vm ascliti est grauitas sensibilis in uentre.
Et quum percutitur uenter, nō est sonitus
eius: sed quando commouetur, ex eo auditur so-
nitus a quæ commouet. Et similiter quando per-
mutatur habens eam ex latere ad latus. Ta-
ctus eius est tactus uris pleni: non uris, in quo
est inflatio. et non sunt cū ea mēbra [grauia,
et non

a s. plurima.

b s. diarrhæa.

c s. diarrhæa 16
ga quæ. Alia si-
tera diarrhæa 16
ga cum qua re
soluitur, aut eua-
cuatur aqua.

d f B. Et hydro-
pisis cuius cau-
sa est frigida, e
contrariis hinc.
Et quæ uelhe-
mes hic cum ea
appetit cibi val-
de licet in frigi-
ditate stomachi
postea quā si-
perfluit comple-
tio cadit.
e B. phlegmatis
& fluxu uentris
diarium.
f n. & in quidi-
tate.

e B. pinguis.

b B. splendor.

c B. inflatio testicularum.

d B. pororū viridum.

et non est magnitudo membrorum eorum, sicut in hypotarca, imò arefiunt. et est semper super cutem corporis b [tensio] cutis humide extensa. et quandoque cum ea est apostema virgē et accidit c [paucitas urinae] et est pulvis habentis eam parvus, frequens, declivis ad duritiem, cum aliquanta tensione, propter tensionem velaminum. et quandoque declinat in fine eius ad lenitatem, propter multitudinem humiditatis. et quando est hydropisis asclites cūeniens subito, post lapidem e. eitem, abique causis manifestis in hepate, tunc scias, quod una duarum viarum a [duorum testicularum] iam distrupta est.

De signis hypotarca.

Cap. 10.

QUum ipsa est, apparet cum ea inflatio in corpore toto, sicut accidit corpori mortui. Et impinguntur membra in ipsa. et proprie facies est declivis ad pinguedinem, non ad arefactionem. et quum premuntur digiti in omni loco corporis eius, a [comprimuntur] et non est in ventre eius de inflatione, & commotione, aut inflatione & exitu b [suminis, & ventris, illi], quod est in ventre asclitis & tympanitis. et secundum plurimum sequuntur eam c [fluxus ventris sanguinolentus] & lenitas naturę tendens ad albidum & quandoque pulsus eius est undosus, latus, lenis & iam dictum est, quod quando est in facie hominis, aut manu eius sinistra mollior, & accidit ei in principio huius accidentis, prurit in naso. moritur in secundo die, aut in tertio.

a v. sic compressio profunda.
b v. umbilici & tensione in modum tympani, quæ.
c v. diarria.

De signis tympanitis.

Cap. 11.

a v. umbilicus.

Eneque est illic de gravitate illud, quod est in asclitide quandoque est in ipsa detensione, quod non est in ascliti: imò quandoque est, quasi sit corda tensa. Et non est in ipsa pinguedo membrorum, sicut est in hypotarca: imò incipiunt membra tendere ad arefactionem. Et quū uenter percutitur manu, auditur ex eo sonitus utris, in quo est inflatio: non utris pleni aqua. & est appetens eructationem semper, & melioratur ea. & exitu uento sitis. Et eius pulsus est longior pulsu aliorum hydropicorum, & non est debilis, quum nō lædatur uirtus cum qualitate sua: b [et non minoretur attractio] asclitis, & est secundum plurimum uelox, & frequens, declivis ad duritiem, & tensionem, & nō est inflatio pedum sicut est in alijs.

b B. aut gravitate repletionis. Alia litera. aut gravitate deo. nante, quæ est in ascliti.

ANNOTATIONES.

Repetenda pro hoc & sequentibus, loca sunt in superioribus annotata. Ideo præsertim Actuum lib. 10. Hipp. & Gal. 2. prognost. Vide & Aretæum 1. de diu. morb.

cap. 20.
Text. 2. & 3.
cap. 16.

De cura cachexie.

Cap. 12.

Considera: an sint in corporibus eorum humores diuersi, cholerici, & educantur solutione uentris cum hiera picra, Ipsa enim educit superfluitates abique humiditatibus innatis

Et si sciueris quod humores eorum sunt viscosi, grossi, si solues eum hiera diacoloquintidos, & quandoque [ponuntur] in ea aloes, & coloquintida, & polypodium, & agaricus cum scammonia, & pondera in illis erunt secundum quantitatem, quam existimaueris de subtilitate humorum, & grossitie eorum, & uirtute corporis, & debilitate ipsius. & quandoque indigent eis: quia sunt sicut eleborus niger, si non valent aliam mundificando, & educendo superfluitates viscosas. Et cum hoc toto oportet, ut subtile studiū sit in soluendo eos, & separe in eis illud, quod in potu sumunt, & quoties imaginari, quod materia aggregetur non permittas ipsam figi, sed iterā euacuationem, & cum hoc oportet ut tu consideres stomachos eorum, ne lædantur a solutiuis, & ponas eorum solutiua aromatica sicut xyloaloes crudum, & similia. Si autem uirtus fuerit fortis non multiplices cogitationem in hoc: sed b [fac perueniendo ad finem] sufficientem, & ad summum oportet, ut sic regimēt prohibitionem generationem superfluitatis, & illud quidem cum euacuationibus subtilibus, frequenter, & detinent phlebotomiam, quantum possibile est, & si fuerit necessaria propter repletionem sanguinis, aude super eam cum c [menstrua] furas, & partire in diebus tribus aut quatuor. et quum plus est necessaria phlebotomia, quando causa est ex retentione sanguinis hemorroidarum, aut mensi uorum, & melius, quidē est, ut euacuatio fiat in primis cum eis, quæ mūdicant sanguinem, sicut hiera, & similibus, deinde si nondum sufficit: extrahe sanguinem paulatim, & in pluribus dispositionibus, quas habent, cum e. et in pluribus dispositionibus, quas habent, huic necessē est ut euacues cum eis, quæ educunt humores solutione uentris, & aperiant opilationes, & deinde cum eis, quæ prouocant, & aperiant opilationes, & clystera subtiliantia, & resolutoria humiditatis, solutione educētia eas. cōferētia in ea ualde. Quā ergo euacuatur, tūc illud, quod melius curantur, est exercitiū reperiātū, & balneatio potius aque, & balneatio cū aquis de barch & sulphuris, & aluminosis: [qd si defuerit] tūc fiat cū aqua maris. Balnea autem dulcia nocent eis, nisi utantur eis siccis, & sudent in aerem eorum calido, & ut utantur uomitu ante cibū, est enim bonum regimen eis. & oportet ut sit in principio rei cum raphano infuso in syrupo acetoso, & in fine eius cum eleboro. & ut permutentur ad exsiccationem, quantum possibiles est, & ad apertionem. & utantur in emplastris ipsorum, & potibus eorum, medicinis sicut inuis, aperitiuis, subtiliatibus, aromaticis: sicut spica, & calia, & cinnamonō, & medicinis [la] b [ar]bicantibus: sicut abinthio, & c. et in patorio, et semine urticae & campepyes, & aristolochia, & succo euen. aianini, et solis mezecon, et [genit] & alkekengi cum proprietate sua, et ponatur in emplastris ipsorum sulphur, et succus cucu. asinini, et radix mezecon, et folia eius, et nitrum, et cinis lili, et spuma maris, et ista et similia horum, conueniunt ficationi eorum in balneo, et conferunt eis [tympanitis] alcantaricon, et uinum odoriferum paucum, et syrupus de lilio. et ex eis, quæ conferunt eis ualde, sunt syrupus de abinthio in iunio.

†

mithridatum, & diacureuma, [& dialacca & alkekengi, & diaspermation.] Et quandoque sumunt in potu de lactibus lac camelarum, & vrinarum, & proprie in corporibus solidis, fortibus, & proprie quando antiquatur cachexia, & [fortasse fit] hydropisis. Et quandoque sumuntur in potu, vnc. ij. de vrina camelarum cum serapino, cuius plurimum sit usq; ad aur. s. Et similiter de vrinis caprarum, & quandoque rectius est, vt commisceatur cum eis mirobalani citrini, si materię fuerint subtiles cholerice, & conferunt eis ex uaporationibus, uaporationis stomachi & hepatis cum [galia & calia,] & similibus, & iterum fac emplastrum ex eis, cum [lilio] & similibus, & assidue fricare ventrem cum eis, quę sunt sicut baurach, & sulphur cum oleis calidis notis, & confert eis ex emplastro stomachi de tortellis cum cydonijs, & sinobediatis, liniatur ex stercore uaccino, & stercore caprino. Cibus autem habentium cachexiam, sit ex eis, in quibus est suauitas, & confortatio naturę, sicut alduragi, & aleubugi, & sint iura eorum aziberagi odorificata ualde cum eis, quę sunt sicut gariophylli, & cinna momum, & zingiber, & mastix etiam, & similiter aliofufat, & ex fructibus granata duleia, & de cydonijs parum non nocet, & oportet ut miscantur etiam cum cibis ea, quę sunt sicut synapis, & porrum & allia: & quę currunt cursu eorum abique multiplicatione plurima.

ANOTATIONES.

In cachexia dubitatur an secunda sit uena. Profecto quoniam in hac innatus calor inuacillus sit, abstinentium profus uidetur. Paulus tamen li. 3. auxilium esse ait, nisi quid impediat, in sanguinis detractione, quę particulatim se per uices ad tertium quartum ve diem producat.

De cura ascitis.

Cap. 13.

Canon communis in curis eorum est exsiccatio, & extractio superfluitatum, & si non cum alio, saltem cum itatione in sole, ubi non est ventositas, & calefendo ad ignem accensum ex lignis exsiccat. Et comedere cum mensura. Et dimittere aquam. Et aperire poros. Et prouocatio frequens. Et solutio ventris educere quenter. Et expectatio super sitim, & regimen ipsius, & prohibitio a visione aquę, nedum a potu ipsius, quantum possibile est. et si non est excusatio, quin ipsa poterit, bibatur post cinam b [aliquantulo spatio,] & permista cum vino, aut alijs. & minoratio cibi, & subtilitatio diximus in capitulo hypofarchę. & conseruatio virtutis, & confortatio ipsius cum bene rebus, & aromaticis, & olfactionibus suauibus, & odoribus ciborum confortantium, & confortatio ipsorum cum vino aromatico, & non est multitudo potus [vini] in calauit, & ex eis, quę conferunt eis, est vomitatio, & proprie ante cibum, & etiam post cibum de tertio in tertium, aut de quarto in quartum, aut de quinto in quintum. Ipse enim iuuat eos

valde. & sternutatio cum medicinis, & insufflationes, & alia conferunt eis [ex illis, quę deponunt aquositatem, & extrahunt, eam ad vias euacuatias. Phlebotomiam uero oportet, ut deuitet omnis hydropisum habens, quantum potest, nisi illi qui patiuntur hydropisum ex retentione sanguinis: phlebotomia enim prohibet membris eorum nutrimentum, quoniam ipsa sunt pauci nutrimenti, & cum hoc infrigidat hepar ipsorum. Phlebotomia igitur est nocua in quampluribus dispositionibus, & si fuerit illic apostema, [perueniatur ad ipsam] in principio rei. Quumque hydropicus conqueritur de latere sinistro multarum artiarum, tunc non est eius querimonia propter tensionem, quę fit in ipso, nam ambo latera communicant in hoc, imo illud est propter sanguinem. Phlebotometur ergo in primis, deinde curetur cura hydropisis. Et si fuerit apostema durum, tunc non speretur in sanatione hydropisis ascitis, quę sequitur ipsum, nam & si aqua euacuetur qualibet euacuatione, redit tamen & replet. & scias quod euacuatio cum medicinis, laudabilior est, quam quę fit sectione, et resudatione, et fit [difficile succurrere eis,] et oportet vt fiat euacuatio hora, qua non est febris, [quauis enim regimen exsiccat hydropisum, tamen apostema ipsam redire facit et oportet ut in ipsa minorentur trochisci styptici, quamuis sint confortatiui, sicut est trochiscus de almirberis, et proprie quum contracta est natura, et oportet ut fiat exsiccatio in hydropisi frigida cum omni calido subtilitatio, aperitio. In hydropisi autem calida secundum modum alium, de quo singulariter sermonem faciam, et scias quod oleum de phyticis, et amygdalinum iuuatiua sunt in omnibus speciebus hydropisis. Medici neque autem singulares conuenientes huic speciei hydropisis, et quum est frigida sunt sicut decoctio andachocę vehemens decoctionis, de qua bibatur omni die vnc. ii. Aut decoquatur squilla lib. i. in iiii. kist. vini in vase mundo, donec co sumatur tertia uini, et bibatur omni die ex eo quantitas cochlearij magni: deinde addatur super illud, donec perueniatur ad quinque cochlearia: deinde minuatur donec redeat ad unum. Et iterum detur in potu omni die de succo calamenti. unc. i. et dixerunt quidam, quod oportet ut sumantur catharides, et auferantur capita et alę earum, deinde resoluantur corpora in aqua mellis, et ingrediatur æger balneum, et sumat illud in potu, aut comedat cum eo panem, et hoc apud me est error maximus. et plus quod [expertum est debere sumi] ex eis in potu, est kerates. i. in potu aquarum expressarum notarum, et dicitur. quod quando mundificatur corpus [potando] omni die ex theriaca [quantitatem] ciceris cum decoctione calamenti. xxi. die, est contentus comestione vna leui, quod confert. et existimauerunt quidam quod sumere in potu sterces caprinum cum melle iuuamentum est eis. Aut vrinam ouium, aut vrinam asinorum cum spica, et melle. Aut aristol. rot pondus. 3. iiii. in vino. et iam laudauerunt eis quidam omni die, aut omnibus duobus diebus sumere quantitatem fabę ex alumine

AVIC.

Ddd humido

d B. Alia litera. per hoc, qd aera hñt aquositates & mouent.

e B. occupetur in eo.

f B. difficilis cō solidatio earū. g. Alia litera. Et licet.

h. a. andem^a da re.

i B. & potatur. k B. quantitas.

I + B dissoluto
Alia lasea. ane
thi humidi.
m. alkalkalan
gi. & d. lasea
proprie in ali
te & in omni
hydropis, & dia
curcuma & co
flectio ab urba
rus, & electua
rium aliusen. i.
de lido celesti.
Alia lasea. alka
kengi & dia
lacet proprie &
in ea spes ad
omnem hydro
pism, & diacur
cuma, & confec
tio aburbanus,
& electuarium
solen. i. de liliis
caelestibus. & ex
radicibus ipso
rum.
n. h. compo
sitione ipso
rum. i. a. t. u. & suppo
sitione.
p. a. principali
bus.
q. a. cu. p. uo
catione sudoris
sola cu. tanur
vel furnis cali
dis.

r B. h. abdomi
da, quum ena
cuatur aqua cu
pondere drach.
ij. Kalkalang.
f. B. debiles.

t B. minus.
u. p. est debilita
re.

x B. sypicant.

y B. ammonia
cum.

z B. oportet.

humido ¹ t [] in aqua. Et ex medicinis
iuuatinis sunt ^m salkekengi, & diacurcuma, p.
prie. Et spes est ad omnem hydropisum in dia
curcuma, & confusione alburbaus proprie et
electuarium alius [] & medicis de tiquilla, & sy
rupu squillitico, & theriaca. Et scias quod the
riaca, & diacurcuma, & alkekengi conferunt
valde in sine hydropis frigidæ. Et ex medici
nis mirabilis iuuamenti, sunt trochisci de sabra
& [] daruch. Aliud, Recipe sabram, myrobal.
citrinorum partes equales, & dosis eius gradam
sit ex danich. j. & s. ad quantitatem drach. j.
bibatur in omnibus, iij. diebus semel. Et in eo,
quod est inter eos, bibantur trochisci almirberis.
Et quandoque componuntur medicamina
ex reubarbaro & costo, & baccis lauri, & scenu
graco, & lupinis, & chula, & gentiana, & gum
ma amygdali, & galbano, & sunt medicamen
ta iuuatiua. Regimen autem euacuans aquosita
tem est cum solutiis ebibitis ^o t []
& clysteribus proprie. Ipsa enim propinquiora
sunt aquæ, & leuiora super natura, & remotiora
a ¹ [] liquefactione, & cum speciebus balneario
num ¹ [] cum thermis & cum regimine calefa
ciente. Et cum aquis, in quibus decocta sunt
substantia, sicut frumentum, & chamemilla, &
squinantum. Et speciebus vntionum, & em
plastrorum & vaporationum. Et ingreditur in
summa illius, ut fumantur in potu lac capri
nam, & lac camelarum foetarum. & de hoc quide
genere, vrina, & lac camelarum foetarum con
uenientia sunt asciti, quum fumantur hebdo
mada. i. cu trochiscis de aloë in primis drach.
s. ex eis, cum s. drac. spodiij, vsquequo peruenia
tur ad drach. i. Et post ¹ [] illam euacuationem,
euacua mezerion cum drach. i. Kekengi [] dein
de itera trochiscos de aloë hebdomada. i. & nō
cesses facere hoc, & forsasse sanabitur. ^o [] Exte
nuati ¹ vero non fumant in potu ex trochiscis
de aloë in principio, nisi quantitatem vnus da
nich. et descriptio quidem trochiscorum de
aloë est in antidotario. In solutiis autem non
oportet ut sit illud, quod nocet hepati. & si ali
qua necessitas facit huiusmodi necessarium es
se, oportet ut restitatur. & oportet ut non sit
subito, imò secundum vices. Nam illud, quod
subito est, mortale est, & [] paruum [] nocumen
tum ¹ [] debilitat hepar. & aloës solum est ma
lum valde hepati, quare oportet ut elongetur
ab hepate, nisi propter necessitatem, aut cum in
genio rectificationis. & oportet ut solutiua se
quatur ieiunium, quare non comedat solutus
postea die & nocte, si possibile est, & ut sequan
tur postea, quæ confortant & ¹ [] consipant pa
rumper, sicut sunt trochisci almirberis, & sicut
aquæ fructuum, in quibus est suauitas, & sypci
citas, ita, ut confortent hepar, & proprie postea,
quæ sunt sicut sunt euphorbium & mezerion,
& y [] aqua ammoniaci & similia. Deinde ad
ministrantur rectificatione complexionem, sicut
theriaca, & diacurcuma in frigida, & aqua en
diuig in calida. & illi quidem quæ est vehem
tis caliditatis, non conuenit lac camelarum foe
tarum, et incipiantur in lacte camelarum in pri
mis a xl. drach. & addantur in omni die drach.
x. et ¹ [] deuota quum fuerit caliditas, ut non fo

lutione educas cholera, quoniam ipsa resistit
aquositate aliquo modo. et quoniam necesse est,
ut aquositas solutione ventris educatur, tunc du
pliciter solutio ventris, & accidit virtuti nocu
mentum imò necessarium est, ut extinguatur
cholera. & solue aquositate, nisi cholera sit
grediens terminum in multitudine, et sit tunc
contentus eis, quæ sunt sicut myrobalani. Est a.
bonum solutium in huiusmodi dispositione,
sicut serapinum est bonum solutium in dispo
sitione frigida. & omnis superfluitas euacuatio
nis in quantitate, et in tempore, est mala, & est
in ¹ [] calida rectior. & [] solutiis bonis est in
alcanabris, & ius gallorum decrepitorum, & pro
prie cum polypodio, & anetho, & similibus. &
quum euacuaueris vicibus x. per aliquot dies,
cum aliquo euacuatiuum subtilium & cum
lacte camelarum, & aqua casei, & reliquis, &
minuta fuerit aqua, & alleuiatum fuerit aposte
ma, tunc rectius erit, ut super ventrem cauteria
fiant, ut non recipiat aquam post illud, & fiant
cauteria post abstinentiam, & dimissionem so
lutionis ventris duobus diebus, aut tribus. & sint
sex cauteria, scilicet in longitudine, incipiendo
a ¹ [] castra vsque ad femur, [] et tria in latitudine,
ventris, et expectet post ipsa secundum famem
et sitim, et rectius quidem est, ut in potu sumat
inter duas solutiones ventris, aliquid de aperie
tibus opilationes, sicut trochiscos de amygd
amaris. Lac autem camelarum, et caprarum, et
proprie arabicarum, et proprie [] quum impu
quantur in potu detur, cum eisque solutione
ventris, educunt aquositate, et subtiliam, et pro
uocant, sicut scilicet, et abrotanum, et e.
moj et alia, et calefactis cum eis, quæ conueni
cum hoc, hepatis, sicut cuscute, et endiuia, et alia
et nō respicias ad illud, quod dicitur ipso esse natura
quod decipiunt sophistici, quod dicitur, quod est me
lactis est contraria hydropis, imò scias, quod est me
dicamen iuuatiuum propter illud, quod in ipso
est de abstersione, []
est conueniens pp illud, quod in ipso est de proprie
tate sua. Quandoque enim est medicina ¹ []
bricatiua contrariaci, quod queritur de cura
qualitatis, sed est conueniens cu proprietate, et simi
litate, aut pp ¹ [] aggritudines sicut euacuatio, et simi
litate, sicut ponitur endiuia in curationibus hepa
tis, quod habet aggritudines frigidas et sicut fr
euacuatio [] et tenditur ad scamonem in aggritu
dinibus choleris, imò scias, quod hoc lac uche
mentis iuuamenti est, nā si homo aliudne ipso
vteretur loco aquæ et cibi, sanaretur p ipsam,
et illud quidem iā expertum fuit in quibusdam
qui peruenierunt ad terras Arabum, et lac qui
eos necessitas ad illud, et sanati sunt, et lac qui
dem camelarum quandoque administratur mistum cu ali
liu, et quandoque administratur mistum cu ali
medicinis in quibusdam, quarum est intentio regi
minis nō calefacientis valde, sicut cuscute, et fac
cum semine endiuie, et semine cuscute, et regi
naphthico, et in quibusdam earum est intentio regi
minis calefacientis, subtilitatis, sicut serapinum, et
k [] granis, et in quibusdam earum est in
tentio [] superfluitatis solutionis, sicut
m [] costo, et similibus, et quandoque sunt cōtenti co
urina camelarum, et quandoque sunt cōtenti co
loco

loco cibi, & potus. Et quandoque additur ei ci-
bus alius. Et in utrisque dispositionibus, opor-
tet ut verities in re eius, an corpus fugat ex
eo & non toluat, aut soluat parum, aut soluat
plus pondere suo secundum mensuram tolera-
bilem, aut superfluat, & soluat ultra tolerantiam,
aut cauetur in stomacho, & in vijs, aut perdu-
cat ad infrigidationem, aut fluxum ventris edu-
cat humorem grossum phlegmaticum, aut hu-
morem adustum propter putrefactionem suam,
sicum receperit. Et scias quod melior hora su-
mendi ipsum in potu, est ver, vsque ad initium
astatis. Et ex regimine bono in dādo ipsum in
potu est illud, quod experti fuimus multoties,
& contulit, & est, ut bibatur lac camelarum fœ-
tarum, secundum vacuitatem ventris, & absti-
nentiam diei, & noctis ante ipsum. Et non ^a [su-
matur] in eis nisi parum valde. Et si possibilis
est abstinentia eorum. I. diei & noctis, fiat. Et
necessaria quidem est abstinentia noctis, quæ
est ante ipsum deinde bibatur ex eo, quod mul-
tum est in hora, & statim, quantitas vnc. ij. aut
ij. & melius quidem est vt sumantur vnc. ij. ex
eo cum vnc. ij. vrinae camelarum. & abhorreat
aquam aliquibus diebus, & consideret vsq; ad
dies iij. & inueniet, quod egreditur cum pro-
vocatione, proximum ei, quod bibit. Et post il-
lud soluetur vter cum eo, quod bibitur ex eo,
& forasle non soluetur venter cum eo, nisi sex
parumper. & non soluitur per ipsum, nisi quia
corpus iam repletum est ex eo, quod si soluitur
venter eius, ultra quā bibit, abstineat ab eo vna
die, aut miscetur cum eo illud, quod cōstipat.
Et si non soluit, tunc oportet ut timeat ex po-
tu eius castrationem, & dimittat ipsum, & simi-
liter si soluit ^a [vltra] illud, quod bibit, & tūc
quidem oportet, ut bibat aliquid, quod depo-
nat illud, quod est in ore stomachi ex eo, & ut
inter ipsum admixtum cum opopanaeo, & si-
milibus, imo conueniens est ut in omnibus tri-
bus diebus sumat de pilulis de ^b [opopanaeo],
& similibus, cum quantitate pauca, quæ extra-
hat illud, quod fortasse calcatur ex reliquijs e-
ius, aut generatur ex eo, & proprie quum eru-
nat acetose, & inuenit grauedinem, & ex re-
gimine cōferente in huiusmodi dispositione,
est clystere in hora: & oportet etiam in huius-
modi dispositione, ut dimittat sumere in potu
lac vno die, aut duobus, & vacet ad vaporatio-
nes, & emplastra, quibus emplastratur venter, &
soluunt. Quod si potus lactis non facit accide-
re aliquid ex hoc, & egreditur omni die res nō
superfluē, imo perueniens ad quantitatem duo-
rum vasorum parvorum ^a [sicut aqua], sit cō-
tentus eo, siue sit solum aut cum ^a [opopanaeo]
& pilulis solutivis de ^a [opopanaeo] & alijs, & si
superfluerit solutio ventris, ^a [solue] ab eo lac
vno die aut duobus diebus, deinde gradatim
procede in faciendo ipsum potare, & da ei in
potu ex eo, lac ^a [animalis iam nutriti] ex sty-
tur scorie ferri abasceri contrita, & abluta cū
vino, & acetoso assata secundum quantitatem
drach. xx. & ^a [hypoquithidos] amborum ana.
drach. v. seminis apij drach. ij. ^a [baccar pon-
tus origani & opij & rutæ.] Et dimitte in ip-
so hora una, deinde coletur, & bibatur. Deinde

gradatim perueniatur ad purum, postea ad per-
mixtum cum eo, quod soluit ventrem, si neces-
sarium fuerit illud. De diureticis vero confe-
rentibus non oportet, ut vnum solum adhibea-
tur, imo fiat permutatio de quibusdam ad quæ-
dam, sicut sunt petroselinum, & ammeos, & ca-
lamentum, & alliarum, & fœniculum & semen
apij & siler, & ^a [radix] aniudem, & chamēpi-
teos, & acorus, & ^a [spica] & daucus, & plu-
& men, & asparagus, & semen eius, & radix pa-
stinacæ campestris, & kekengi. & oportet ut op-
time fiat eorum tritura, ita vt velociter perue-
niant ad partes gibbositatis. et quum admini-
stras diuretica fortia, oportet ut administres
postea aliquid de iuribus pinguibus, sicut est ius
gallinæ pinguis. In emplastris vero regula est,
vt non multiplicentur in eis ea, quæ exsiccan-
tur & resoluunt cum stypticitate forti, ^b [stan-
tia loco eius, quod exsiccat & resoluunt] ni-
si res modica eorum, secundum quantitatem,
quæ conferret ^c [sanitatem] si illa necessaria
sunt, sicut sunt spica, et thus, et cyperi cum quā-
titate pauca valde, illud enim conferuat virtu-
tem mirach, et illud, quod in ipso est etiam, et
facit ipsum susceptibile. Medicinas autem sin-
gulares, quæ emplastrantur, et emplastra com-
posita iuuatiua in hac egritudine, iam plurima
diximus in antidotario. Et ea, quæ diximus hic
sunt experta, et iuuatiua, stercus vaccinum, et
stercus caprinum, et stercus vaccarum paicen-
tium herbam non ^a [minimam]. Descriptio
emplastri ex eis. Sumatur ex hoc stercore vac-
cino aliquid, et bulliat cum aqua et sale, deinde
puluerizetur super ipsum sulphur contri-
tum, et ponatur super ventrem. et iterum ster-
cus caprinum cum vrina infantum. et iterum
stercus columbinum et bacca lauri, et ireos. et
ex foribus in hoc capitulo est stercus capri-
num, et stercus vaccinum, in quo ponitur ali-
quid ex elleboro, et alicebran, et congregan-
tur cum vrina camelarum, et fit ex eis empla-
strum. et ex compositis bonis est ut miscean-
tur ^a [alguadahi] contrita, et dimittantur su-
per ventrem hydropici cum dispositione sua,
postquam contrita sunt cum ostracis suis, &
expectetur super eas vsquequo exsiccentur per
seipsas. Et ex emplastris bonis est, ut fiat empla-
strum ex gumma pini et nitro et enula et minu-
to thure cum adipe vaccarum: Et emplastrum
conueniens hydropisi, decoquantur ficus car-
nosæ cum aqua et misceantur cum eis meze-
rion pars una, nitri part. ij. chamēpitios pars j.
et s. Aliud forte valde. Recipe gummi pini, et
ceræ, et hyssopi humidæ, et picis, et gummi albo-
rim, ana darkimet iij. ^a [micha] et est storacis, et
malticis, et aloes, et croci, et cimmarum absinthii,
et ammoniaci, omnium ana. darkimet. i. casto-
rei sulphuris et amomi, et ostracorum piscis
nominati ^a [ana darkimet. s. stercoris colum-
bini], et ^b [ostracorum babilonicorum] et spu-
mæ maris omnium ana darkimet iij. lili cœle-
stis darkimet iij. baurach rubei darkimet i. per-
misceantur cum oleo de chamemilla. et quan-
do est in hepate apostema, confert emplastrum
factum ex herba spica et croco et granis alben,
et masticæ, et meliloro, et præputiis uitis, et
chamemilla, et oleis aromaticis. et ex empla-

z B. relique spe-
cies.
a s. dug species
spica.

b B. oppilate
o os illos, per
quos fit ex pra-
rio, & eorum e-
guelli, & resolu-
tione.
c B. virtutem.

d B. Alia licet
videtur.

e B. aludhi.

f B. & meha seu
micha, & est alla-
rach.

g s. becfi om-
nium ana licet
vixit omnium
darkimet
h B. alkacup
babell.

i — B.

l. † B. olei cali
dum, sicut.l. B. partes al-
cham.

m B. post ipsa.

n B. incidas in-
feriora umbili-
ci.o n. vmbilici.
p n. vmbilici.
q B. imo.r n. siphac infe-
ri⁹ foramine mi-
rach.f B. Alia litera.
tardando extra-
ctionē cū men-
sura qua.

t B. vmbilici.

† oscheum.
† oscheo.n B. facit defec-
dere.

stris confectis emplastrum huiusmodi. Recipe
marchasita, sulphuris citrini, niri. [baurach]
ammoniaci omnium an. partem j. cymini par-
tes duas, & duas tertias partis, coniungantur cū
cera, & glutino albotin, & vino, & ponatur su-
per ventrem. Et emplastrum de castoreo, & em-
plastrum de absinthio, & emplastrum de ireos
nostrum, & emplastrum de euphorbio, & em-
plastrum de coloquintida, & emplastrum fa-
ctum ex salice, & emplastrum de baccis lauri, &
emplastrum diaspermation, & emplastrum co-
lophidis. Et ex eis, quę puluerizantur, sunt ni-
trum, & sal assata, quę puluerizantur super uen-
trem, & proprie post k † []
oleum cucumeris asinini, & oleum de nereidē.
Et quandoque administrantur super eos medi-
cinę rubificantes. Et quandoque percutiuntur
membra extrema cum virgis subtilibus. Et illud
quidem illaudabile est apud me. Et quandoque
suspenduntur super l. [anchas] eorum, & quę
sequuntur eas vesicę, in quibus sufflatum est,
sed ego non cognosco in eis plurimum bonū.
De incisione verō mirach scias, quod parum
proficit nisi in corpore valde forti quum po-
tens est m. [hoc modo] tolerare exercitium tē-
peratum, & sitim, & minorationem cibi. Et o-
portet ut non audeat fieri dum possibilis est cu-
ra alia. Et rectius quidem est ut non fiat in vice
vna subito, & euacuentur spiritus subito, & cad-
at virtus, imo paulatim, & ut ipsa non perue-
niat ad multam debilitatem. Modus autem in-
cisionis ad extrahendum aquam, est iste. Præci-
pit autem Aferius, ut erigat se arger equaliter si
potest, aut sedeat equali situ, & comprimāt ser-
uientes latera eius, & expellant ea ad inferiora
fuminis, deinde administretur incisio, & si nō
est potens ad illud, nō incidas ipsum. & si uis ip-
sum incidere, oportet ut n. [mēlures inferiora fu-
minis] quāritate triū digitorū cōiūctorū. de in-
cide, si fuerit initū hydropis ab intestinis.
Et si fuerit ex latere hepatis, fiat incisio a latere
sinistro o. [fuminis.] Et si causa fuerit a splene,
pone ipsam a latere dextro p. [fuminis,] & suble-
ua ipsam, ut non scindatur siphac q. [deinde] ex-
corietur mirach a siphac parumper ad inferiora
loci scissionis mirach. Deinde perforetur si-
phac ita ut sit foramen r. [mirach inferius fora-
mine siphac,] quatenus quū egreditur canna,
cooperiatur illud, & retineatur aqua propter
diuersitatem duorum foraminum, deinde in-
tromitte in ipsam cannulam æream. Quumq;
acceperis aquam cum mensura, fac iacere ipsū
resupinum. Et oportet ut consideres pulsū, &
quum inceperit debilitari parumper, retine a-
quam. Quumque aquam extraxeris s. [in fine ex-
tractionis, &c] remanserit aliquid tunc iam suf-
ficient ut laborent in ipsam medicinę solutiua.
Et quandoque sunt post incisionem, cauteria,
quę diximus. & quādoque sunt in stomacho,
& hepate, & splene, & in inferioribus t. [fumi-
nis,] cauteria minuta. & quandoque subtilian-
tur quidam, & faciūt currere aquositate ad †
saphan, & incidunt ex † saphan paulatim, & est
regimen iuuatium, & illud cum sternutatio-
ne, & cum omni, quod u. [trahit] aquositate
ad inferiora, & oportet tunc ut caueatur, ne p-
ueniat ex eo ruptura, & ut fiat illud cum eo, in

quo non est nocumentum aliud, & quādoque
pungimus inflaturam testiculorum cum acu-
bus multis, ut aqua habeat resudationes pluri-
mas: & fortasse succedunt incisioni dolor, & pū-
ctura: quare oportet ut administretur initio
olei anethini, & olei chamæmillini, & olei
lenitiuorum super puncturam. & super locum
incisionis ponantur emplastra facta cum senu
græco, & semine altheę, & similibus. & quando
que sufficiunt aqua calida, & oleum cistula sup-
locum incisionis, quumque sedatur punctura,
dimitte ea. De euacuationibus autem eorum
particularibus cum medicinis afferam capitula.
& has quidem medicinas solutivas aquositas,
iam numerauimus in tabulis. et fortes earum
sunt, sicut lac lacticiuorum. & arbores eorum.
et melius, quo malitia eorum frangitur, est ace-
tum, & poma, & cydonia, & semina granatorū,
& proprie acetum, in quo condita sunt cydo-
nia, aut in quo sunt dimissa aliquibus diebus,
aut super quod roratus est succus eorum, & ex
eis, quibus conficiuntur lacticia, sicut lac al-
fecbram & similia, et sunt rob. x † []

& syrupus acetosus est
melius illo, si quum soluitur in vne eius danich
ex eis, quę sunt fecbram, et proprie y. [arbor, et]
qua fit theriaca, et extremitates algaiati y. creu-
phorbium. x † [] medicamen, de quo in po-
tu sumitur pondus drach. j. in vitello oui forbi-
lis, quod multoties confert in fortibus, cum ti-
more maximo. [Recipe galbanum] et as vili
et b. [scoriam] aris, et proprie confectum cum
medulla panis, et factum ad modum pilularū.
et herba, quę nominatur mendaria, & succus
cucumeris asinini, et uinum, in quo effusa est
pulpa coloquintidæ, et ex summa lacticiuorum,
mezerion est fortis in hoc capitulo. et quando
stificatio est, ut infundatur in aceto, et quando
que fit ex huiusmodi syrupus acetosus, et deam-
moniaco quandoque sumitur in potu usque
ad drac. ij. cum aqua mellis. et ex eis, quę æqua-
litati vicinæ sunt, sunt serapinum et ireos, et le-
cimen urtica excorticatum ex cortice suo
sectum cum melle, & aqua foliorum raphani.
Illa verō, quę sunt salubriora, & debiliora, sunt
aquæ cardamomi. s. li. cū zucca alhasir, et aqua
alkekengi, et aqua solatri, et syrupus acetosus
de mezerion. et lac camelarum fecbrarum
paratur, et aqua lactis pparata cū virtute ireos,
et c. [scoriam] aris, et almezerion, et similibus. De
scriptio aquę lactis. Ponatur sup. d. [ij.] lib. eius
drach. j. salis gemmę, et drac. v. turbith trita
liant eum. [subtilitate,] et accipitur in po-
tū ex tertia pars lib. deinde addatur paulatim
usque ad lib. j. ipsa enim expellit aquam sine ca-
lescentia. et aqua casei melior est, quę accipitur
ex lacte camelarum, et melior est, quę accipitur
ex calefactis est illa, quę accepta est ex lacte ca-
prino, et lacte asinino, et ex medicinis hydropi-
stentibus ad illud, et conferentibus medietas cum
pisi calidæ, est, ut infundatur medietas cum
nij in aceto tribus diebus, deinde roratur cum
pondere sui de mezerion rectē uhemēter. x †
[] ita, ut misceantur aceti de zucca
tur super ea medietas ponderis aceti de zucca
ro, et decoquatur donec redeat in ciliarium
mellis

mellis, & misceantur omnia. Et quandoque ap-
 propinquant huic pilulæ facit de semine me-
 zereon cum zuccaro alhasir. Et sunt ex eis, in
 quibus non est timor in calida etiam, & ex con-
 fectionibus est [alkekengi,] & confectio nostra
 de scorïa ferri, & almezerion in antidotario,
 & confectio quorundam. Rec. endiuia, & semi-
 nis^k [apij] an. drac. x. & succi altaraxacon sicci
 pondus drac. xx. & succi almirberis drac. xv. lac-
 cæ ablutæ, reubar. de Sceni amborum an. drac.
 v. succi absinthij. drac. vij. succi cucum. asinini,
 & pulpe colouintide ana. drac. v. agarici. drac.
 vij. conficiantur cum iuleb, & sumatur in potu
 cum aqua de oleribus. Et hoc est medicamen-
 bonum, quod quidam priorum antiquorum
 dixerunt, & sequuti sunt eos quidam posterior-
 rum, & est securius latus quam [alKeKengi,]
 & in ipso sunt confortatio, & solutio ventris
 fortis. Et ex compositis potibus est syrups nos-
 ter de ireos. Et syrups huiusmodi. Reci. æris
 auri. j. & teratur valde, & puluerizetur, & si-
 mi columbini auri. j. & tertiam ramorum ru-
 tæ, & aliquantulum salis panis, bibatur illud
 cum vino, & ex pilulis pilulæ fulurinus & ea-
 rum confectio. Rec.^m [scorïa] æris, & foliorum
 almezerion, & seminis anisi, omnium ana par-
 tem vnam, & fiant ex eis pilulæ, & sumantur ex eis
 in potu debilis drac. j. & fortis auri. j. & etiam
 pilulæ efcechij, & pilulæ biberem, & pilulæ de
 quinque, & pilulæ de serapino, & pilulæ de me-
 zereon, & sunt vltimæ in asclit, sicut pilulæ de
 reubar. sunt vltimæ in hypofarca, & pilulæ de
 bellio, & pilulæ de scebram, & pilulæ, quas di-
 ximus in antidotario. Et pilulæ huiusmodi. Re-
 cipe laetis alsebram, & succi absinthij, & spicæ,
 & turbit omnium an. danic. i. agarici, & rosa-
 rum, amborum an. drac. j. informantur pilulæ
 cum aqua solatri, & bibantur. Pilulæ bonæ. Re-
 cipe cortic. æris, chamæpytheos, anisi partes æ-
 quales, informantur pilulæ, & recipiantur ab
 eis cum drac. j. & n^o [fiat subleuatio.] Et iterum ex
 trochiscis, trochisci de reubar. ^o [plurimum]
 solutur, & p^o [meliores] cum seminibus, & tro-
 chisci de mezerion descriptionis alterius no-
 tæ. De balneis uero illa, quæ sūt humida, eis sūt
 horrenda, & illa, quæ eis sūt meliora, sūt fce-
 ca ^q [sic] [cl-
 banus] calefactus ^s [postquam tolerauerit] infir-
 mus ut ingrediatur ipsum, & proprie habens
 hypofarcam. Quomodoque ingreditur, dimittat ca-
 put suum extra ad aerem, ut perueniat frigus
 ad partes cordis, & pulmonis, & infrigidet cor
 eius, et non magnificetur sitis eius, & resoluat
 tur corpus eius in sudore exuberante iuuatiuo.
 Et si fuerint humida cum aquis [†] [ther-
 marum nitrotis, sulphureis, & aluminosis notis
 efficcatis, iuuabitur cum eis valde in statu æ-
 gritudinis, & proprie habens hypofarcam, &
 iterando ingrediatur in ea in die vicibus ali-
 quibus, et si non cadit uirtus eius, & possibile
 est eis, ut stet in eis per longitudinē diei, faciat.
 Ethuius quidem generis est aqua maris tepida,
 & calefacta. Verum submersio in frigida [†] [in
 fine rei, ue-
 hementer est cōueniens, & de bonitatib. aqua-
 rum thermarum ^x [& statio] regiminis anhel-
 tus frigidi, cuius similis deficit i balneis. Quod

si aquæ thermarum non sunt presentes, tunc ^y B. preparatur
 [resoluatur] aquæ dulces cū eis, quæ administrā-
 tur ex eis ex medicinis, & decoquantur in eis
 ea, quæ sunt sicut baurach, & sulphur, & alufnē
 & synapis, & calx, et species aliæ notæ ^z [quas
 vis. In omnib. enim nō sit malum.] Et oportet
 quidem, ut istæ aquæ obuiant uentri habenti
 asclitem, & tympanitem, & hypofarcā toti cor-
 pori. Hydropis autem calida, quæ est sequens
 10 apostema calidum, aut sequens complexionem
 calidam sine apostemate [†] [] propter
 debilitatem uirtutis ^b [stomachi,] et non signifi-
 cat hanc speciem hydropis proculdubio rube-
 do aquæ quandoque ^c [est propter cor suum]
 imò innititur in ea secundum reliquas signifi-
 cationes, deinde curatur. Et oportet, ut deuitē
 isti duo simul medicinas calidas omnino, quo-
 nam addunt in causam, et addunt in ægritudi-
 ne. imò est in eis timor magnus. Et nō oportet,
 20 ut attendatur illud, quod dicitur, quod hydro-
 pis non sanatur nisi cum medicinis calidis.
 Multoties enim significat illud, quod testifica-
 tur, et experti sumus ut curemus nos, et qui fue-
 runt ante nos apostema curatione sua, et com-
 plexionem calidam cum infrigidatione. Et ego
 quidem vidi mulierem, quam hydropis attri-
 uit, et magnificata est super eam, et d^o [morata
 est secundum prolixitatem temporis] tam ma-
 ximam, quod eius relatio est incredibilis, et sa-
 30 nata est, et preparauit se ipsam, et appetitum suū
 hoc regimine, et cum hoc etiam oportet, ut at-
 tendas latus aquositate aggregatæ. Nam si tu
 consideraueris tantum latus febris, erit timo-
 rosum, et si consideraueris latus aquositate tan-
 tum, erit error. Oportet ergo ut tu coniungas
 inter duo regimina cum facilitate, et intende
 tantum in eis, quæ equant et resistunt uin-
 centi. Et scias quod quando tu studes in sanan-
 do hydropisim, et apostema, et febres stantia
 sunt, non est tibi possibile. Et regimen in hu-
 iusmodi est, ut administres aquam solatri, et
 40 aquam alKeKengi, et aquam apij, et aquam
 [cordumeni] et aquam taraxacon, et est en-
 diuia amara. Et oportet, ut misceatur cum
 istis aliquid de lacca, et croco, et reubar. cum
 myrob. citrinis. Et ut administres etiam apud
 necessitatem illud, quod posuimus in ordi-
 ne praterito de solutiuis de mezerion, et a-
 lijs. Et oportet, ut attendas, quod dixit Gal.
 in cura hydropici calidam hydropisim habentis,
 et descripsimus illud suis dictionib. Inquit
 Gal. illud, quo [†] [preparauit] senem amicū meū
 in hydropisi ascliticum cum caliditate, et uirtu-
 te debili, fuit hoc. Cibaui illum carne hœdi assa-
 ti, et carne alcubugi [†] [et alkabin, et attaugi, et
 similibus ex auiibus, et pane ^h [Kisch et intrigi-
 datis, et almosus, et halhulen] et lentibus cum
 aceto, [†] [facto ex eis cibario citrino, et concessi
 si illud ei] propter conseruationem uirtutis, et
 60 non concessi ei, ut vteretur iure omnino, nisi
 in die, quo in potu medicinam ei tribuere uolu-
 ui. In illo enim die permisi ut uteretur ipse zi-
 rebegi ante medicinam, et post ipsam, et non
 multiplicata fuit sitis ipsius. Et præcepi ei, ut
 comederet ista cum aceto mediæ fortitudinis,
 et solui ipsum hac decoctione. Recipe myrob.
 citrinorum drac. vij. fumiterre drach. iij. her-
 AVIC. Ddd 3 bā

y B. preparatur

z B. secundū ca-
nones ipsarum
antequā confir-
metur ægritudo
ita quod nō in-
uant medicinz
Alia licera.antequā ægritu-
do perueniat ad
desperationem.
a f. est.b B. immutaci-
onē.c B. enim est
tinctura eius, p-
pter paucitatē
suam.d B. ipsi mulier
comedie quanti-
tatem malorū
granatorum.

e B. Alchacali.

f B. rexi.

g — B.

h B. & pane al-
thiſchar & al-
charis & almo-
sus & halem.
i B. Alia licera.
& ad ista facia &
multiplicauit ei
illa cibaria.

K B. bacha.

I B. carne.

m B. ribes.

n B. cum aceto
& aqua.

o B. aliquoties.

p B. etiam.

q B. vnillicu.

r B. alia vice.

f B. acutum cu
aqua.f v. dicto tamur
chichar.

p f s. non.

Alia litera. vt

no generetur la

pingo super ip

sum, vt non

puret, & ut

ex frumento

x f s. viscoso.

y h est acutum

cu oleo pernix

tum cum specie

bus aromaticis.

z B. Alia litera

paltinacis.

a B. Almandans.

b Balsamin &

alutach & al-

canabir, & car-

nes a carba, &

carnes gzelari

c B. cu semib.

substantibus,

& acutis incisi-

vis.

d B. Alia litera,

sal viperæ & eu-

bonum.

e B. farnach.

f f B. amaræ sūt

bonæ.

g B. Alia litera.

h semai.

ba absinthij drac.ij. herbæ eupatorii drac.ij. en-
diuic recentis^k [baccati, spice aromaticæ, drac.
ij. feminis endiuic drac.ij. rosarum drac.ij. de-
coquantur in trib. lib. aque, donec redeat ad ij.
libr. & spargatur in ipsa pondus drac.x. zucca-
ri, & bibatur. et iterum cū illis pilulis. Rec. lac
scebram, & zuccari quantū ipsum congelauit ip-
sum, & dedi ipsas ante cibum suum, & quando
que coagulaui ipsum cum lacte, sicu, & dedi
ex eo duo cicera, aut tria, & dedi ei in potu
post illud rob de agresta, & m [acedula.] & feci
emplastrum hepatis ipsius cum frigidis, & cum
granis condes, & mezerion infuso in aceto, et
ex epithematib. super ventrem, est illud, quod
recipit lutum armenum,ⁿ [& aquam] & farinā
hordei, & mili, & sterco uaccinum, & simum
caprinum, & cinerem quercus, & vitis, & o [in
vtrifq; laterib.] baurach, & sulfur, & omnia sunt
cum aceto. Et p [quum] hepatis eius faciebā em-
plastrum, quæ recipiunt sandalos, & quandoque
ponebam emplastrum de sandalis super hepar,
& resolutum super^q [iumen] & ventrem, &
quandoq; solui eum etiā cum syrupo ros post
quam infudi in ipso mezerion & f [myrrham,
aut] dissolui in ipso lac alcebran, & concessi ei
de fructib. ficus liccas, & amygdalas, & zuccarū,
& præcepi ei tolerare sitim, & quādo superfluit
in ipso permiscui [siuleb] & dedi ei in potu,
et quandoq; contriui folia almezerion, & per-
miscui cum melle ficuum, & dedi ex eis ipsi an-
te comestionem, & post eam, & ad ultimū non
dimisi eum die uno absq; expulsionem. Hæc sunt
uerba eius. Cibus autem habentium hydropi-
sim, oportet ut sit paucus, & semel in die, & si
possibile est eis, ut abtineant a pane tritici, pro-
pter suam viscositatem, & suam oppilationem,
faciant, & sint contenti pane hordei cum semi-
nibus, & si necessarius fuerit, oportet ut sit pa-
nis de furno [ischarien] coctus, & siccatus, ut
non sit azymus & f []

[] sit ex frumento. * f []
[] Et sunt quidam homines,
qui in eo ponunt farinam ciceris, & sit eorum
unctuositas ex tali, quale est oleum omphaci-
num, & ex cibis eorum est f [oleum de semini-
bus, & almufeniati,] quoniam est conueniens
eis, & ius gallinæ est inuatiū eis. Ipsum enim
aggregat ad prouocationem, & redificationē
hepatis. Et cib. quem faciunt Christiani ex oli-
uis & z [nucib.] & alijs. Et oportet ut sint iura
eorum aqua ciceris, & ius alcanabir, & galli ue-
tusti, & gallinæ, & proprie cum herba [almeu
duneti.] & sint carnes, quas sumūt, carnes auiū
leues sicut alduragi & alcubugi, & b [ascet fez,
& alsuider & alcanabir, & carnes alcaca & car-
nes alkafel] & hedorum & pariorum piscium
c [substantium & acutorum & incisuorum.]
et d [caro uiperæ est eis bona] ualde, sed ipsa quā
doque superfluit in siti, et eorum olera sint si-
cut apium, et siela, et herba iudaica, et endiuia,
aut fumus terre, et parum de c [sumach] et por-
ri, et ruta, et folia carui, et calamitum, et alia,
et capparis, et synapis, et grana omnia nocent
eis, proprie patientibus tympanitem. Medullæ
autem phistici, et auellana, et amygdalæ. f []
[] et quandoque conceduntur
eis in hora g [surtiua] dactyli, et vuae passæ, et de

fructibus recentibus non conceduntur eis om-
nino, nisi granata dulcia. Vino autem non ap-
propinquet calidam habens hydropisim. Ve-
rum habens hydropisim frigidam oportet ut
non bibat ex eo nisi subtile, antiquum, parum.
non quum est ieiunus, neque super cibum. im-
mo post horam & quum sit descensio cibi a sto-
macho. Clysteria uerò, et suppositoria sint ita.
Clysteria enim sint facta ex aquis extrahentib.
aquositate cum eis, quæ sunt sicut^h [si] ruptis
acetosus] et similia. Collyrium bene extrahens
aquam. Rec. feminis urticæⁱ [v.] numero gra-
norum^k [almudunati] xxx. numero, agarici
Kirat.vij. corticum æris darkimet.xxx. miscean-
tur cum medulla panis, et ad ministretur colly-
rium, et sumant ex eo vi. Kirat, aut vij. De diu-
reteis autem sciendum est, quod omnia diure-
tica conferunt eis, et ex eis, quæ sunt illis bona,
est medicamen prouocans urinam, quod reci-
pit urticæ Kirat.vij. ellebori nigri tantundem,
alkekegi darkimet.i. spice Indicæ drac.ij. per-
miscantur, et fumantur, cuius potio sit. aur-
cum syrupo alefeniati. Aliud prouocans urinā.
Rec. xylobal. spice, casie, cymini, radice lilij, hy-
pericon, florum squinathi amygdalarum [ba-
sicæ, & azabrie, amomi, & femerion] et est spe-
cies apij^m [campestris, et petroselinum, et est
semen apij montani, calami aromatici, piperis,
alkekegi, siuleos, et est aniden romanum,
omnium an drac.ij. misceantur omnia, et dosi-
eius sit aur.duo.

De cura hydropisis hypofarce.

Cap. 14.

R Adices vniuersales^a f [] iuuant
in curatione hydropisis hypofarce^b [sunt
illa,] et cum hoc iam diximus in cap. hydropi-
sis ascitis conditiones conuenientes ad cura-
tiones hypofarce. Et in ea quidem quandoque
accidit necessitas phlebotomiæ, si fuerint cau-
sa retentio sanguinis mēstrui, aut hæmorrhoi-
darum, et fuerint illie significationes repletio-
nis. In phlebotomia enim tunc ei ita ablato pre-
focatiōis extinguentis, et phlebotomia quidē
uehementius est proportionalis hypofarce, quā
asciti, et lenitas naturæ in eis est conueniens,
& quando est cum hypofarce febris. non e [ti-
metur] solutio ventris, et euacuatio eorum
boromia, neque medicinæ dum non remouen-
tur, et trochisci de scebram, et potatio eorum
secundum, quod narrauimus in cap. ascitis,
uehementius sunt conuenientes hypofarce,
quam reliquis speciebus hydropisis, ualde. Nō
ergo oportet, vt retentio fiat, immo oportet vt
soluatur semper, et si non cum alio, saltem ei
medicina temperata, et confort uomitum, et cō-
fert gargarismus mundificans cerebrum, et illa,
fert solutio ventris, et quæ melior est, est illa,
quæ est cum pilulis de reub. et hydropisi qui-
dem, et proprie hypofarce idem exercitium,
incipiens primum resupinando, deinde innitē-
do super dorsum animalis, postea ambulando
paulatim super terram lenem, arenoiam, et alio
cietur ei, qui abstergat sudorem, ut non oppilet
resudatio prima a secunda, et perueniant post
exercitium ad calefactionē, proprie solis, quo-
niā ipse est fortis d [stypticitaris], et quādo res-
hæmantiis

hementius fit calidus sol, caueatur caput vt nō adueniat ei agritudo cerebialis, & discooperiantur reliqua membra omnia, & sit lectus eorum arena, si inuenitur, & cum pulueribus prædictis. Quumque prouocatur ab eo sudor, abstergatur, & vngatur cum eis, quæ sunt sicut oleum cucumer. asinini, & similia. Et caueatur flatus ventorum frigidorum, & oportet ut bibat dialacca, & diacurcuma, & ^e [alkekengi] Et, & administrentur diuretica prædicta, & solutiva, in quibus est subtiliatio & exsiccatio, & ex eis sunt trochisci de eupatorio cum iunipero, & aqua radicum. & in syrupo acetoso cum seminibus ¹ [quum sit caliditas medicinarum singularium in ascliti conueniens in omnib. istis, ita quod serapinum, & costus, & almezerion, & euphorbium, & decoctio ² [iuniperi] iuuatiua est valde, si decoquantur sola secundum quantitatem, quod ex ea rubeat aqua: deinde sumatur pondus drac. iij. de iunipero, & bibatur de illa aqua desuper, & sumantur in potu etiam ammeos, & sal alabarzet, & cyminum. In illa autem quæ sit a cauta calida, oportet ut ³ [phlebotomia fiat, ut egrediatur virus malū, & prouocetur. Si autem sudor procedat, rectificat] complexiōem hepatis, per hoc quod reducit hepar ab inflammatione ad complexiōem naturalem, & cibatio hypofaræ calidæ & frigidæ, & toleratio sitis eius, est sicut in ascliti frigida, & calida ipsa.

De cura hydropisis tympanitis. Cap. 15.

Canon in curatione eius est, ut euacuetur humor humidus, si ipsa est propter retentionem eius. ⁴ [

vt confortetur stomachus si fuerit causa ipsius debilitas. Et temperetur hepar cum epithematis & alijs, ita ut non superfluat eius euaporatio, & phlebotomia quidem non ingreditur in hoc cap. nisi raro: imò melius est, ut solutur natura cum facilitate, & oportet vt nō ad sit multiplicatio solutiūorum, & oportet ut administrentur diuretica, sed non sit superfluitas in eis. Superfluitas enim in eis perducit ad generationem vaporum plurimorum. Deinde administrentur facientia eructationem, & soluentia ventositates, & fricetur venter eius cum ⁵ [allijs] multoties, & vaporetur cū milio, & fursure, si confert ei, & similiter pilulæ ebibite, & suppositoria, & quandoque necessarium est ponere ventosas ⁶ [euacuatiuas] super ventrem eius multoties, & oportet vt alienent grana, & olera, & lac, & fructus recentes. Et si fuerit hydropisis tympanitis ex malitia complexionis calidæ, oportebit ut in potu dentur, quæ sunt sicut aqua fœniculi, & meliloti, & apij, & chamæmilæ, & tribulorum, & si fuerit hydropisis tympanitis ex malitia complexionis frigidæ, oportebit ut in potu dentur cyminum, & anisum, & castoreum, & ammeos, & masticentur cōtio de acoro cum nigella dicta in antidotario, & iterum ammeos, & ⁷ [iuniperus], & cyminum & sal taberzet. Suppositorium. Rec. cy

minum. & baurach, & folia rutæ, & fiat ex eis collyrium, & ex clysteribus, oleum rutaceum ipsum solum, aut cū ⁸ [baurach, est resolutiuum ventositatum.]

^e & seminibus resolutiuibus ventositates.

ANNOTATIONES.

Pro horum omnium affectuum curatione, de quibus author copiosissime, pete Gal. 9, de comp. med. per loca. Pauli lib. 3. Trallianum lib. 9. Vide & Celsum lib. 3. cap. 3. cap. 48. cap. 2. cap. 12.

De doloribus hypochondriorum. Cap. 16.

In hypochondrijs eueniunt dolores mordicatiui, & extensiuī, uentosi, & alij. Et quando que fiunt propter causam hepatis, & multoties fiunt causa diaphragmatis, et quandoque fiunt causa splenis, et quandoque fiunt causa apostematis in mēbris carnosīs, quæ accidunt in costis, et non est timor in eis, et quandoque accidit illud in febris, et multoties ⁹ [currit] in crisi. si autem non fuerit dolor, aut fuerit dolor paruus ad superiora tendens et humor decliuus ad partes capitis, cadet crisis illic. et si fuerit cum dolore, et punctura decliuus ad ¹⁰ [fumen] et ad inguina, aut ad dorsum et alchatim, tunc fit crisis cum solutione uētris aut prouocatione vrinæ, et quandoque tenduntur hypochondria, et mirach uentris, propter siccitatem sequentem malitiam complexionis, aut apostemata intrinseca, et tensio quidem hypochondriorum multiplicatur in febris pestilentialibus.

^a & est peragere motum.

^b B. umbilicem

FEN QVINTADECIMA.

De felle, et splene, et dispositionibus eorum.

TRACTATVS PRIMVS.

De anatomia fellis, et splenis, et ictēritia.

De anatomia fellis. Cap. 1.

Felle est cystis, pendens ab hepate ad partem stomachi, ex tunica vna neruosa, et habet orificium ad hepar, et in ipso est meatus attrahens humorem subtilem conuenientem ei, et choleram citrinam, et continuatur meatus iste cū ipso hepate, et uenis, in quibus generatur sanguis. Et sūt ei illie rami plurimi ¹¹ [neruosi] quāuis sit introitus ¹² [perpendicularis] eius ex concavitate, et habet orificium, et meatum ad partem stomachi, et intestinorum, in quibus mandat ad partes eorum superfluitatem cholerae, secundum quod diximus in lib. j. Et huiusmodi quidem meatus ¹³ [continuatur ramus] cum duodeno, et quandoque continuatur res parua ex eo cum fundo stomachi, et quandoque accidit res e contrario, et peruenit maior continuas cum valē grosso ad fundum stomachi, et minor ad duodenum, et in pluribus hominibus est meatus unus continuus cum duodeno. Introitus uero cannulæ fugentis cholera ¹⁴ [proximus est introitui cannulæ uesicæ in uesica, et de consuetudine quidem medicorū antiquorū fuit nominare fel cystim minorem,

^a B. profund.

^b & Alia litera colli.

^c & continuatur plures rami.

^d & B. in felle.

AVIC. Ddd 4 norem,

norem, sicut de consuetudine eorum fuit nominare vesicam, cystim maiorem. De iuuamentis vero in creando cholera; est mundificatio hepatis a superfluitatibus, spumosis, & iterum calefactio eius, sicut accensio ignis sub vase, & fibrillatio sanguinis, & resolutio superfluitatibus etiam, cum motione egestionis, & mundificatione intestinorum, & coarctatione, quod mollificatur de lacerto in circuitu eius, & non fuit creata in pluribus fellibus via ad stomachum, ut lauarentur humiditates cum cholera, sicut lauantur humiditates intestinorum, nisi quia stomachus leditur per illas, & patitur nauisam, & corrumpitur digestio in ipso per illud, quod miscetur cibo de humore [illo.] Et adueniunt ei ex vena pulsatile, & nervo, qui continuatur cum hepate, duo rami valde parui. Et fel quidem, sicut vesica, vnam habet tunicam, compositam ex speciebus villorum tribus, & quando non attrahit fel cholera, aut attrahit, sed non completur, cunctis ab ea nocumenta. Cholera enim quum retinetur supra fel, facit possidere apostemata hepatis, & icteritiam, & quandoque putrefit, & facit accidere febres malas, Et quando currit ad membra, urina cum superfluitate, ulcerat. Et quando currit ad membrum aliquod, accidunt erysipila & formice, & quando spargitur in corpore toto quiera [abs] que ebullitione accidit icteritia. Et quando currit a felle ad intestina cum superfluitate, facit incurrere solutionem ventris cholericam, & rauram.

A N N O T A T I O N E S.

- cap. 4. *Illos vesicae felles historiam ex Gal. 1. de usu part. Natus, analitici sunt quoque, alter ad iecur tendens, per quem biled in se vesicula alluit; alter ad duodenum intestinum fertur, ut exemplis & varianda excretionis per alia gratia. Ihuus qui ad intestinum fertur, quandoque due sunt propagines: altera ad intestina ipsa: altera ad ventriculi fundum porrigitur, de qua Gal. lib. art. med. & alibi. Quamuis vero regem anatomici recentiores notatum hunc posse riuem a se usum, uideri tamen alij. Quamquam item Gal. 3. faciat eadem via biled trahi ad uesicam, & eadem peli ad intestina asserit: uere tamen, non per eundem plane meatum suscipitur bilis a iecinore & demittitur ad intestina: idem tamen utriusque actionis instrumentum est trahens bilis, & distribuenda. Onumhic de usu bilis author noster scribit, quod quibusdam non placet, nempe bilis usum esse calefactionem hepatis, sicuti (ut enim eius uerbis) accensio est sub uase. Negant uero biled ad roborandam coctionem uim facere. Verum non discernimus quidem nos, an bilis coctionem facultatem adiuuet, uel non; nullus tamen ex bile calefcere iecur & sanguine negat. Ita ut hunc calfacientissimum ea protulit omnia dubio ppter, sine sit sine non sit ea caliditas ob eandem coctionem illis. Admodum scribit de uesica huius folles substantia, quod falsum uidetur, nempe unica eam tunica constare asserit, sicut & vesicam urinariam quod & lib. 1. doct. 5. Contra tamen & res ipsa, & idem plane author in 19. huius libri sen, duas habere tunicas testatur. Sed & hanc questionem libro 1. dissoluius, ut hic idem reperere opus non sit.*

De anatomia syluio.

Cap. 2.

Splen omnino est euacuatorium fecis sanguinis, & aduersionis eius, & sunt melancholia naturalis, & accidentalis, & inest ei proprietates

quedam, & uirtus eius resistendi cordi ex illa tere, & hepatis, & felle ex latere. Quumque trahit turbiditatem sanguinis, digerit ipsam, & quando accedit, aut sit pontica, & sit conueniens ad commouendum os stomachi, & preparandū ipsum, & temperandum caliditatem eius, mandateam ad ipsum in vena magna, et quando debilitatur splen a mundificatione hepatis, & quae sequuntur ipsum ex melancholia, accidit in corpore agitudines melancholicas, scilicet ex cancro, & varicibus, & elephantia, & irapetigine, & lentiginibus nigris, & morphea nigra, immo melancholia & lepra, & reliquis, & quando debilitatur ab educendo illud, quod oportet exire de melancholia ab ipso, oportet ut fiat magnus, & magnificetur, & apostemetur, & ut non sit ei, quod retineatur illud, quod comit in ipso, & ut retineatur illud, quod comit os stomachi. Et quando mandat eam cum superfluitate, fortis fit fames, & si fuerit acetosa, & si non fuerit superflua, tunc facit vomitum, & facit nauisam, & quandoque facit accidere in intestinis excoriationem melancholicam, mortiferam, & quum ingrossatur splen, atrescit corpus, & atrescit hepar: & est magis nocens hepatis, & quandoque adurit melancholia in splene, declinans ad acroiritatem temperatam, & quandoque effunditur [ph]rimum abominabilis ad stomachum, & quum accidit accidere vomitum melancholicum. Et quandoque est ei periculus, & accidit ex ea subuersio stomachi. Quumque multiplicatur euacuatio melancholicas, & non est illic febris, tunc est propter debilitatem retentio, & aut fortitudo nem expulsiua, & quando multiplicatur eius retentio, est tunc contratio, & splen quidem est membrum longum, linguosum, conuictum cum stomacho a sinistro suo uique retro, & ubi est dorium, attrahens melancholiam, ubi collo continuo cum concauitate hepatis, ubi continuatur collum fellis, & expellit ipsam cum collo orto ex interiore eius, & gibbositas ipcauitas sequitur stomachum, & gibbositas ipsa sequitur costas, & eius suspensio forticostis non est cum ligamentis plurioris comibus: immo cum paucis villosis uigoratis cumpanniculis costarum, & ab hoc latere continuatur cum uenis quietis, & pulsatis, & elatus eius concauum superficiale [a] (venit super) hepar, & stomachum, quamuis sit [a] aquid [a] stans] inferiori parti hepatis, cadens apud inferius stomachi, et continuatur inter ipsum, et inter stomachum uena incarnata cum uenoque eorum, & in ipso est suspensio etiam, et sustentat ipsam a siphac, constans ex duabus tunicis cum ramis, qui ex ipso separantur in eo pluribus numero, parua quantitate intrantibus splenem et zirbum. Et in splene quidem sunt uenae pulsatiles, et non pulsatiles plurimae, in quibus sanguis digeritur, et assimilatur substantiae ipsius, deinde expellitur superfluitas ipsius, et corpus eius est rarum, ut facile recipiat ortus ex siphac, et communicat diaphragmati causa illius, quamuis sit panniculus diaphragmatis etiam ex siphac.

ANNO

ANOTATIONES.

De lienis anatome pete Galenum 4. de usu par. & 5. Pute & Arist. 3. de part. animal. De huius visceris usu dubitatio est. Arist. & si ipsum quod modo non esse necessarium putaret existimat tamen attrahenti a ventriculo excremeni & concoquendi eius gratia esse procreant, quod Gal. quamvis Erasistratus, ut 4. de usu par. legere est, nullius rei gratia fabricatum lienem crediderit. At non videtur admittere Gal. quod dictum est. quamvis enim lien a ventre crassum illud excrementum trahat non tamen concoquendi gratia, ut eo corpus post modum nutriatur, attrahi putat. Verum, & si pro aliarum partium nutritione sex ea sanguinis a liene attrahitur trahitur tamen eius ipsius plenius nutriendi gratia, & concoquitur.

De icteritia citrina, & nigra.

Cap. 3.

Icteria est alteratio coloris corporis foeda, ad citrinitatem tendens, aut nigredinem purpuram humoris citrini, aut nigri ad cutem, & quae sequuntur ipsam sine putrefactione, quae si associaretur, faceret accidere tertianam in citrina, & quartanam in nigra. Et causa citrinae secundum plurimum est ex parte hepatis, & ex parte fellis. Et causa nigrae est ex plene, & quandoque accidit ut sit ex hepate. Et quandoque accidit ut sit causa citrina, & nigra simul ipsa complexio communis corpori. Loquamur ergo prius de icteritia citrina: & dicamus, quod icteritia citrina aut sit propter multitudinem generationis cholerae citrinae, aut propter prohibitionem evacuationis eius. Et multitudo etiam, quod generatur ex ea, aut est propter membrum generans ipsam, aut propter materiam a qua generatur, aut propter causas extraneas. Et membrum quidem generans ipsam in natura, est hepar. Nam quum ipsum valde calefit propter causas calefacientes, [scilicet aut] propter apostematata in hepate, & in meatu cholerae, aut propter oppilationem retinentem cholerae fellis, aut propter caliditatem complexionis cholerae, [et] calefit complexio hepatis valde & facit cholerae secundum quod sciunt in loco suo. Generans vero ipsam non in natura, est totum corpus. Nam quum ipsum superflue calefit, convertitur quod in ipso est ex sanguine, ad cholerae. Et materia sunt cibi, & quum sunt ex genere eorum, a quibus generatur cholera, aut propter caliditatem ipsorum, aut propter velocitatem conversionis eorum ad caliditatem, [et] in stomacho calido, non evacuantur a generatione cholerae plurima. Causae autem extraneae sunt, sicut caliditas extrinseca dominans super ipsum, & spargens aut serpentis, aut pennis vesperae [grossae] aut punctura pediculi vultus. Et quandoque faciunt eam medicinae ebibitae sicut fel leopardi, & viperarum, quum sunt caliter quod interficiunt, & venenum secundum plurimum apparet subito. Et in icteritia quidem, quae sit propter multitudinem cholerae, quandoque sit eius sparsio ex [et] ipsa propter vehementiam visceris eius super sanguinem, & quandoque est secundum semitam expulsionis naturae, & est icteritia cretica. Et haec multi-

tudo accidit quandoque ut generetur subito, & quandoque generatur paulatim, & in diebus aliquibus, quando illud, quod generatur, non resoluitur, aut propter spissitudinem cutis, aut propter grossitatem materiei. Et propter has duas causas sit icteritia, quum commouentur venti septentrionales, & in [aestate] frigida & qui retinetur sudor consuetus. Et multitudo generationis cholerae quandoque est in hepate, & quandoque est in corpore toto, secundum quod sciunt, & est propter apostematata calida ubique sint, propter illud, quod alteratur de complexione ad caliditatem, quare multiplicatio sit generationis cholerae. Accidit ergo icteritia a vicinitate apostematatum calidorum, propterea quia alterant complexionem, quamvis quandoque accidat illud etiam secundum semitam oppilationis, & prohibitionem evacuationis. Et frigida sunt digniora ad generandum cholerae nigram hanc ergo est illa, quae facta est propter multitudinem. Facta autem propter prohibitionem evacuationis, aut est privatio ab hepate, aut a felle, aut ab intestinis, & membris alijs. Et quando non evacuat ab hepate, aut est causa in agente, aut in instrumento, et causa quae est in agente, est debilitas virtutis separativae, aut debilitas virtutis expulsiuae, & causa, quae est in instrumento, est oppilatio meatus, aut eius, quod est inter hepar, & meatus, & huius quidem generis est illa, quae generatur ab apostematibus hepatis calidis, & duris, et huius generis est icteritia, quae est cum frigore [propter debilitatem hepatis,] quare conspiciuntur eius meatus, et illa, quae ex coarctatione etiam, & reliquis causis oppilationis, & scias quod quando pervenit oppilatio retinens cholerae in hepate, in quocumque locorum sit hepatis, & fellis, oportet ut ex ea fiat hepar calidius quam est, & generetur cholera plus etiam, quam ea, quae generatur in dispositione sanitatis. Facta autem causa fellis, aut est propter debilitatem eius ab attrahendo ex hepate, & praecipue quum est cum debilitate hepatis a separatione, & expulsionem, aut propter vehementiam virtutis attractionis, & implet ipsum valde vice una & non capit ipsam propter illud, quod ipsum replevit, & extendit ipsum, deinde cadit virtus eius, & non trahit, aut propter calum oppilationis in meatu eius ad intestina. Et quandoque fit illa oppilatio propterea quod vehementer [retinetur] in hepate illud, quod ad ipsum concurret de cholera subito, propter multitudinem generationis, aut vehementiam expulsionis hepatis, aut attractionis fellis, quare cooperitur orificium meatus ex eo, quod retinetur, et cum hoc, quoniam virtus [alia] debilitatur. Et quandoque fit propter reliquas causas oppilationis, & illa, quae est in colica, sit, propterea quod humor viscosus glutinat faciem meatus, quare cholera non effunditur ad intestina. & haec est illa, cuius causa est colica. Est enim icteritia quadam, quae sit cum colica, & non est eius causa colica, imò sunt ambae simul communicantes in causa una, & est oppilatio [praeterita, quae pervenit] ad meum fellis, antequam accideret colica, & prohibuit cholerae effundi ad intestina, & abluere ea, postquam

h. h. hieme.

i. d. debilitante hepar.

K. n. ipsam non capie aliud ab ea quae

l. b. coarctatur

m. n. propter nocuum.

n. b. quae antecedit.

quàm ergo hæc fuit prohibita, ad hoc vt effunderetur ad intestina, nō fuerunt abluta, & multiplicata fuerunt in eis humiditates, & commouerunt colicam, & accidit vt cholera rediret ad corpus, quare commouit icteritiam. Et in omni quidē oppilatione in meatu hepatis ad fel, aut in meatu fellis ad intestina, quæ est ex incarnatione aut poro nō speratur sanitas. Facta autem ab intestinis est illud, quod quidam existimant, quod quandoque accidit ut aggregetur in intestinis, & proprie colon, cholera plurimum, quæ iam effusa fuit ad ea, & non egreditur ab eis propter causam ^o [resoluentē], quare non inuenit cholera, quæ in felle, locum, in quem euacuetur: quamuis meatus sit apertus, & hoc valde parum fit, & quasi longinquum: quoniam cholera quando multiplicatur, & ^p colligitur in intestino, extrahit seipsam, & alia, nisi accadat sensui vt destruat, aut expulsiua ut cadat. Icteritia autem nigra splenetica ipsa in modis suæ generationis est secundū icteritiam ^q [cholericam], in quantum eius generatio est propter oppilationem vtrorūque; meatuum, & in quantum eius generatio est propter debilitatem quarundam virtutum, & fortitudinem quarundam earum. Verū icteritia nigra hepatica quandoque est propter vehementiā caliditatis hepatis, quæ adurit sanguinē, duendo ipsum ad nigredinem: & facit multiplicare melancholiam in corpore. Quod si ipsa ^r [iuue]rit ex splene & meatu ^s [aliquid, completur] res, & quandoque est propter vehementiam frigiditatis eius, quare propter ipsam cōturbatur sanguis, & nigrescit, & quandoque est illud frigus cum siccitate, & quandoque est cum humiditate. Et quandoque est propter apostemata frigida dura. Icteritia verō nigra, quæ est causa corporis totius, aut est propter vehementiā caliditatis corporis totius, & adurit sanguinem faciendo nigrum: aut propter vehementiam frigiditatis, & congelat ipsum, & denigrat eum, & omnis icteritia citrina aut nigra, quæ est propter corpus totum, est causa venarum procedentium in toto corpore, & est corruptio conuersionis sanguinis ad ipsum secundum comparationem corruptionis cōuersionis sanguinis ad materiam hydropicis hypofarcē factæ, quāuis non sit illic corruptio appars in hepate, imō sit in venis tantum, & tibi quidem possibile est vt diuidas, & scias, quod icteritia nigra quandoque fit propter multitudinem, Et quandoque fit propter retentionem; & secundum quod dictum est in citrina, & quandoque aggregantur vtræque icteritiæ simul, aut quia cholera ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b [et] ^c [et] ^d [et] ^e [et] ^f [et] ^g [et] ^h [et] ⁱ [et] ^k [et] ^l [et] ^m [et] ⁿ [et] ^o [et] ^p [et] ^q [et] ^r [et] ^s [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^a [et] ^b

citritatis coloris corporis. & nigredo faciei solius. & albificatio lingue. & arefactio, & constrictio nature propterea quod [cholera] vehementer exsiccat fecem. & albedo urine & subtilitas eius in ^a [dispositionibus] propter retentionem cholere in corpore absque expulsionem. deinde vehementia citritatis eius: deinde nigredinis, & grossities eius. & uehementia fetoris odoris eius in fine. Verum facta a malitia complexionis calide in toto corpore est, ut sit totum corpus calidi tactus, & in ipso sit pruritus, & sit appetitus paruus cum acceptione grossi, & dulcis: & sit egestio proxima consueta, tendens ad lenitatem, & similiter urina, & ut ueniantur calida valde, alterati coloris: & non sit cum albedine egestionis, & grauitate partium hepatis, & fellis, sicut est in dispositione oppilationis: imò multoties est egestio tinctoria, & corpus lenes. & non appropriatur hepar aliquo signorum eius singulari ei: & non fit subito, sicut est quedam species oppilationis. Quod si fuerit propter apostema calidum, aut durum, scies signa eius ex eis, quae dicta sunt. Ex oppilationis autem signis inseparabilibus, sunt albificatio egestionis in pluribus horis, aut paucitas citritatis eius, & uehementia citritatis urinae in colore suo, & grauedo in mirach in latere dextro, & dolor & inflatio apud cibum, & pruritus in corpore toto, & lenitas somni super latus sinistrum. Verum ^o [ex cholera] eius non albificatur cum ea egestio subito, uehementi dealbatione: albificatur ergo egestio in primis, deinde accidit icteritia; & cum hepatica non albificatur egestio, nisi gradatim: fel enim paulatim usque quod ^f erumpat, & similiter albificatur ^g [egestio] paulatim usquequo compleatur albificatio eius, & iam appareat icteritia, & quando cadit oppilatio in meatu, qui est in felle ad intestina, & non est in operationibus hepatis nocuum prateritum, neque in hora nisi postquam laeditur eo ex retentione cholere in ipso, & non inuenit viam ^h [quum fel sit] plenum; tunc est amaritudo oris uehementior, & sitis fortis, & [cholericam] quidem plurimum commouet colicam, aut associatur ei secundum modum, quem inuimus, & illam ex oppilationis, cuius causa est frigus, aut consipatio, significat ⁱ [dicta praterita.] Et ex summa earum est dispositio corporis totius. Si autem causa eius est humor grossus, significat ipsam regimen praecedens. Quod si eius causa fuerit nascencia rei alicuius, aut incarnatio, significabit ipsam assiduam icteritiam, & assiduam signorum oppilationis, & paruam iuuamenti administrationis aperitionum ex clysteribus, & alijs, & illa, in qua causa est debilitas virtutis expulsiue hepatis, aut discretiue, non est tinctura urinae uehementis valde, sicut est in oppilationis in dispositio ne, qua sunt virtus discretiua & expulsiua fortes, & non albificatur egestio pura, & non sentitur grauitas, quae est ex oppilationis, & inuenitur in reliquis operationibus hepatis debilitas. Et quandoque associantur ei ^j [egestio sanguinolenta] & signa debilitatis. Et illa, in qua est causa debilitas uirtutum fellis, est cum nausea uehementi, & amaritudine, absque grauita-

te, & est generatio eius paulatim, & tinctura in egestionem est inter albedinem & citritatem, sed est in urina fortis valde ^m [icteritia], quum non est illic debilitas uirtutis hepatis expulsiuarum. Quidam autem existimauerunt, quod in illa, quae est ex felle, cum rectificatione hepatis, urina est secundum colorem suum, et dispositiones suas naturales, et hoc est impossibile. hepar namque sanum expellit cholera in primis ad fel: quod si non fecerit, tunc ad urinam, et prohibet ipsam penetrare in sanguinem quantum potest. Verum quando multiplicatur remanentia urinae albe cum icteritia, aut parum tinctoria est, est deterius, et magis timendum, quod cadat habens eam in hydropisum, quoniam significat quod oppilatio est ex frigore. Venosam autem significat morsus, si est ab animali. Sed si est a ueneno, significant ipsam praeterita sanitas, et bonitas humorum, et aduentus ipsius subito, absque alteratione egestionis ad albedinem. Eius uero, quae cretica est, signa sunt, quoniam ipsa fit in agnitionibus acutis, habetibus crises per eam, et sunt cum ea signa alia crisis, sicut nausea, et subuersio stomachi, et uomitibus cholericis, et uehementia uigiliarum, et sitis, et paruus appetitus cibi, et amaritudo oris et paruus anhelitus, et siccitas nature. Et creticam quidem significat crisis tantum, sed bonitas, et malitia uerificantur cum significationibus ⁿ [significantibus uicinantibus], quoadmodum de eis dicemus in capitulo suo. Et pulsus quidem in icteritia citrina in pluribus dispositionibus est paruus, propter debilitatem uirtutis, sed non est uehementis, quoniam ^o [cholera] est leuis ^p [calida]. Sed est durus propter uehementiam siccitatis, et non est propter illud uelox, quoniam uirtus non est cum illa fortitudine propter malitiam complexionis. Et cum icteritia quidem citrina multoties egreditur sudor citrinus.

De signis causarum icteritiae nigrae.

Cap. 5.

Factam quidem a splene solum, significat quod non est citrina, deinde fit nigra. Citrina enim non fit a splene omnino. licet nigra fiat quandoque ab hepate. Verum nigra splenetica uehementioris est nigredinis, ^a [et separant eam] signa duritiei splenis, et magnitudo eius, et dolores eius, qui sunt in sinistro latere, et quod quandoque sunt egestio, et urina in ea nigra. Et quandoque egreditur in egestionem fex nigra et hoc est signum forte. Et quandoque saluatur urina, quum non est in hepate nocuum, si non uenit ad ipsum nocuum aduentu superfluo. Est enim tunc salus eius, significatio quod icteritia est splenetica. Et in hac icteritia mirach quandoque est extensum cum dolore, et grauedine. Et secundum plurimum natura est constricta, et quandoque non est. Et est digestio mala, et est cum ea malitia anime, et tristitia, et ^b [uarietas] sine causa. Et quandoque egreditur cum ea sudor niger. Et factam propter oppilationem in meatibus, significant grauitas uehementis, et difficultas dormiendi super latus sinistrum. Et cum facta propter apostema calidum et durum, sunt signa eius, et cum facta pro-

m n. icterialis.
Alia litera.

n p. quae eis associantur.

o B. Alia litera.
caliditas g leuis
p B Alia litera.
acuta.

a n. associantur ei

b B guesgues.

rius. Ipsum enim remouet icteritiam, & albificat vrinam in diebus aliquibus. Si autem causa fuerit debilitas in hepate, & felle. curetur cum regimine prædicto in debilitate hepatis. Nam cura ipsius fellis, est illa cura etiam. Ad regimen autem apostematis iam inuimus hoc, & compleuimus sermonem in capitulo hepatis. In oppilatiua verò illud, quod communicat omni oppilationi, est cura oppilationis prædictæ in capitulo hepatis, ex phlebotomia, & prouocatione, si fuerit oppilatio in gibbositate, & ex solutione uentris, si fuerit in concuitate secundum necessitatem. Et alienent a se omne, quod constipat, & exsiccat, quamuis sit calidum, quoniam constipat meatus, & oppilationem efficit fortem, & ex eis, quæ rectiora sunt, est ut præmittas lenificationem eius, & humectationem, deinde sequaris eam cum apertione. Et sit lenificatiuum quandoque calidum & humidum, & quandoque frigidum & humidum, quemadmodum dispositio facit ipsum necessarium, & quam aperis in fine, aut incipiendo, tunc ex eis, quæ recta sunt, est ut sequaris illud soluendo, secundum quod tolerat ipsam, & secundum quod præterit de solutione ventris, & scias, quod quando tu incipis cum solutione uentris, & non efficit impressionem, tunc tibi inest vi fortibus. [ut omittis,] deinde solutiua forti, & oportet ut des in potu vice una secundum fortitudinem. Et si fuerit oppilatio ex nausentia rei alicuius, non existimo quod sit ei medicina. Quidam autem dixerunt ei medicamentum, & dixerunt sume succi portulacæ, & succi foliorum raphani: ^m + [] & aquæ foliorum acetosæ. ⁿ [omnium secundum exillationem,] & fac bullire omnia simul, & colentur, & ponantur quantum illud de succo acetosæ cum aliquantulo + herbi contriti. & dixerunt, in potu detur ex eo aliquid, cum semine raphani, & semine melonis excortica-
⁴⁰ tis, & commistis cum quarta amborum costi, et myrrhæ. Et si fuerit oppilatio ex siccitate, & [contractione,] & illud est eis, ^p [quod significat corpus,] tunc administrabis lenificationem ex [subtiliantibus] choleram sicut mucillagines & sicut sebesten & similia cum oleo amygdalino. Quod si oppilatio fuerit ex apostemate calido, tunc cura eius erit cura ipsius. Quum ergo maturatur, sis audax ad dandum in potu diuretica, sicut anisum, & foeniculum sine timore: similiter ad euacuandam solutionem uentris cholera, & si fuerit apostema durum, tunc res in ipso erit difficilis: oportebit enim, ut curetur apostema durum. Et usquequo fiet illud, oportebit, ut intendatur intentio icteritiæ ipsius cum eis, quæ dicemus. Et medicinæ quidē
⁵⁰ singulares [solutiue] + [] in hoc capitulo prædictæ sunt in capitulo oppilationis hepatis. Et ex aperitiuis bonis proprijs huius capituli sunt squilla, & assarum, & [anisum, & agaricus] & ea, in quibus sunt cum apertione intentiones, alia. ^u [Aut] fumantur granorum pineæ maioris ^x [drach. xxx.] & palarum enucleatarum, drach. v. & sulphuris citrini aur. s. & epithymi, & seminis apii montani, & cicieris ni. & thuris albi, omnium an. 3. interantur, & cribellantur, & sumatur ex ea su-

ma eorum: drach. i. & s. cum aqua foeniculi, & administretur diebus aliquibus, similiter est enim sanatiuum, & nos iam experti sumus ipsū multoties. Et ^y [asimar] est ex melioribus medicinis icteritiæ, & ^z [debilior] ista est in qua est oppilatio in meatibus cholera. Sed clysteria & solutiua sunt conuenientiora in eis. et assumuntur solutiua ex eis, quæ sunt sicut epithimum & polypodiū, ponantur in eis iste medicinæ. Descriptio bona ad illud. Recipe. [granorum pini. drach. iiii. agarici. drach. iij.] & succi eupatorii. drach. iij. informentur ex eis pilulæ, & bibatur ex eis. drach. i. & iteretur multoties, & quando chronica sit icteritia oppilatiua, tunc necessarium est sumere diacurcuma, & theriacam, aut similia ex eis, quæ aperiantur cum fortitudine, & similiter dialacca. Et quando est cum oppilationem febris, tunc atriplices sunt boni valde: quoniam sunt aperitiui & extinctiui. Et similiter radix lactucæ ^b [de aqua] de qua sumatur pondus. drach. ii. cum melle. Et similiter aqua culcutæ, & endiuia ^c [& myrrha] cum rotulis casie fistulæ, cum oleo amygdalino amaro & dulci. Curationes autem icteritiæ in quibus attenditur intentio ægritudinis ipsius, & resolutionis eius, licet in eis sint apertio oppilationum, & reliqua iuuamenta, alia sunt potiones, & aliæ sunt ablutiones, & alia sunt ^a [sternutationes,] & plurimū iuuamentum earum est in oculo, & facie, & alia sunt, quæ sunt regimen commune, sicut est administratio ⁺ []

tinæ cum aquis fortibus. & quādo incipit mingere, mingat in tina, quoniam est cura eius. & quando egreditur ex balneo, cooperiatur, ut nō adueniat ei frigus omnino, & dormiat cooperitus. ea verò, quæ sunt præter balneum ex illis, quæ administrantur vsu medicinæ, sunt, quæ extrahunt ex cute icteritiam, & medicinæ, quæ extrahunt illud, quandoque extrahunt ipsum aut cum solutione uentris, ^f + [] aut cum sudore, & melius est ut sit super exercitium, & laborem, et sitim, et propriè quādo est faciens sudare potus, et similiter post balneum. et illi, qui suæ icteritiæ curationem uult, cum resolutione nocent frigus, et septentrio, nisi velit per ea resistere medicinæ calidæ, et ^g [aggregare] eam: sicut sumit in potu piper, de inde post illud sedeat in aqua frigida. et dicitur quod patientes icteritiam iuuantur per considerationem in rebus citrinis. Illud enim mouet naturam ad expellendum materiam citrinam totam ad cutem, quare adiuuatur adiutorium curationis in ea. ego verò non sum ex illis, qui negem huiusmodi curationes, sicut sunt plures eorum, qui philosophantur ad eas. et ex medicinis bibitis ^h [cognitis] est ut in potu sumat stans in tina unc. ii. succi raphani cum drach. s. baurac, et unc. i. [uini,] Nam ipsa nō moratur quin extrahant ex ea citrinis atem. et iterum sumatur manipulus asparagi, et pugil lus cicieris, et decoquantur in uase vitreato cum. v. kist aquæ, de qua in potu sumatur mixta cum uino, si non est feb. & si est feb. potetur sola. deinde

^y B. asfanguar.
^z B. d. m. h. u. r.

^a B. Alia lirera.
Recipe ex pilulis de aloë quar-
tam drac. j. agarici certas duas
drach. j.
Alia lirera. Re-
cipe granorū pi-
neæ drac. 4. aga-
rici duas certas
drach. j.

^b B. Alia lirera.
asini. Alia lirera.
amaræ.
^c B. amaræ.

^d B. capurpur-
gia.
^e + B. balnei fre-
quens, qm̄ radix
curationis & su-
per id. quod
currit cursu ei
ex administrati-
one.

^f + B. aut prouocatione.

^g B. remittit.

^h B. Alia lirera.
facientibus su-
dare.

tudinis cū lauatiuis, & diureticis mūdificati-
uis, & fortasse non indiget solutione vētris, &
fortasse sufficit balneū solū. Quid si videris in
vrinis eorum & egei in vasis paucitatē tinctu-
re, scias quod materia in eis est grossa, quare
conforta illud, cū quo medicas ex lauatiuis no-
tis ¹⁰ & similibus. Vene
nosae autem cura est theriaca, & mithridatum,
propterea quia resistit veneno deinde bibat a-
quam malorum acetosorum & aquam grana-
torum, & succum endiuiae, & portulacae, & mu-
cillaginē psyllij, & almirberis, & omnia in qui-
bus est infrigidatio cum virtute theriacae. Et
in ipsa quidem iam expertum fuit in principio
quum accidit, & propriē quum venenum est
cōbitum, & bibatur lac assiduē cū oleo amy-
gdalino. Regimen autem ipsorum cum cibus
iam docui ipsum in complexionione calida ab-
que debilitate manifesta, & sine oppilatione.
Oppilatiuum uerō & debilitatiuum cognosces
per ea, quae dicta sunt in cap. hepatis, & cibus
quidem ictericorum est ille, qui ²⁰ alleuiat, &
subleuat, & in quo est apertio. Et ius piscium
conferat eis, propriē cum eis, quae prouocant,
& subleuant de illis, quae dicemus in fine capi-
tulum.

De cura icteritiae, nigrae, & aggregationis utriusque
icteritiae. Cap. 7.

In illa quidem, quae splenetica est, considera
an sit illic expletio sanguinea plurima, quare
phlebotoma basilicam sinistram, & saluatiellā
post eam deinde occupa te cum splene, & recti-
ficatione oppilationum eius & apostematum
ipsius & debilitate eius. Et si fuerit illic cauita
multitudo melancholiae propter illud, quod
generat ipsam ex ³⁰ [virtutibus] & cibus, secū-
dum quod dictum est, oportet etiam euacuare
eam cum eis, quae ipsam euacuant. Ex illis deco-
cto scolopendriae cum elleboro dicta in anti-
dotario, & euacuatur ex ea multoties. & deco-
cto epithymi secundum hunc modum. Reci-
pe, myrobal. nigri & keb. omnium an. drach. x.
f. mittere, scolopendriae, polypodii, & florum
apli, & squinanthi [omnium an. drach. v. radicū
apli, & sceniculi, amborum ana pugillum. elle-
bori nigri pōdus. drach. ij. decoquatur in tribus
lib. aquae, donec remaneat quarta, & proiciatur
super ea epithymi. drach. v. & bulliat ebulli-
tione leui: deinde coletur, & cōponantur ei ea
hierae picae. [drach. xxx.] & similiter pilule
faciē de myrobal. nigris, & epithymo, & sale in
quodā sit euacuatio, detur in potu lac camela-
rum, & si non reperitur ⁴⁰ [aqua ca-
mela] facta cum syrupo acetoso de seminibus, &
spodio & polio. Et medicinae subriles, quae
sunt ex scolopendria & radice capparis & si-
milibus. Et aqua, in qua decoquantur folia ta-
marici, & radices, & aqua foliorum capparis
& aqua foliorum raphani, & syrups acet. &
similiter aqua solaris, & aqua apii, si fuerit cali-
das, & syrups acet. in quo decocta sunt sco-
lopendria & folia capparis, & fructus tamari-
cludum, oportebit vt non superfluitas sit in calo-

facientibus. Et si in ipso sunt oppilationes, tunc
aperitiua fortia praedicta in capitulo hepatis,
iuuatiua sunt etiam. Et ego dicam in capitulo
oppilationis splenis medicinas quae ei propriae
sunt. Et si est causa debilitas attractionis splenis
tunc de illis quae necessariae sunt est vt tu ponas
super ipsum uentosas sine incisione. & ut ad-
ministretur exercitium, & emplastra confortā-
tia splenem, sicut illud, quod sit ex absinthii, &
cordamenti, & florum squinanthi, & alhaeae, cen-
taureae et radicū capparis oīum an. par. i. & ex
ros. partibus ii. et ex bdellii partē i. et s. et ex am-
moniaci partibus vii. et decima partis. fiat ex
eo emplastrum. et quando abluatur, fiat cum a-
ceto puro forti, in quo bulliant anethum, et ba-
urae & sal, & rata, & calamentum, et si fuerit
in causa icteritiae nigrae caliditas hepatis, cure-
tur hepar cum ⁵⁰ [subleuantibus] & si fuerit trigi-
ditas, curetur cum theriaca maiore proprie, &
cum medicinis notis, et si fuerit causa in ea cor-
pus totum fac in primis illud, quod conuenit
hepati, vt pariantur ab eo venae deinde corpori.
Ipsam autem icteritiam cura cum eis quibus
curas ipsam icteritiā citrinam, & cum eis, quae
de illis fortia sunt. Et quando aggregatur ambae
icteritiae simul, & est repletio, et indiges phlebo-
tomiā, phlebotoma tunc ambas manus [et
euacua] inter eas ambas diebus aliquib. Et ag-
grega inter duo regimenta, et da in potu inter
ea ambo decoctionem absinthii, et epithymi,
et aggrega aquas foliorum raphani et tamari-
sci, et salicis, omnium an. unc. i. et s. aqua sola-
tri. unc. iii. aquae foliorum capparis, unc. ii. aggrega
et fac bullire omnia cum drach. x. camela-
stulae et proijce super ea pondus ⁶⁰ [drach. xxx.]
hierae picae, et pondus ii. danich croci, et pon-
dus iii. kirat scammoniae assatae in [cepa], et
expecta duobus diebus, et post illud bibatur a-
qua casei, et syrups acetosus. Cibi autē in om-
nibus illis, sunt cibi leues, noti, et pisces alra-
dradi, et [ex pullis impingatis]. et ex eleri-
bus endiuia, et apium, et cōdita proprie, et cap-
paris cum aceto.

f. B. extirpatus.

q. B. f. extirpatus
inter intervallos

h. n. duarū ter-
minum
drach. m. s.
s. enonio.

k. n. ius pullorū
pinguium.

ANNOTATIONES.

Pro regy morbi curatione, siue biliosus, siue ater hu-
mor cutem infecerit, pete Gal. & Paulum & Aetium lo-
cis antea indicatis. Vide & Celsum lib. 3. & Rasim 9. ad
Almans. Quae sit bilis, an secunda sit uena. Pauer, quum
affectus ex inflammatione est uel ictericoris uel lienis, uel
ex immoderato caloris corporis calore, commodum id praesi-
dium uidetur. ⁵⁰ in ictericis, quum sola bilis reuindet, non
uidetur tutum an stilum. Quare neque de uena sectione Gal-
le. neque 9. de comp. med. per loca, neque 3. de loc. affect.
meminit.

Cap. 25.

Cap. 7.

TRACTATUS II.

De reliquis dispositionibus splenis.

Sermo uniuersalis de agnitudinibus splenis.

Cap. 1. de agnitudinibus

Spleni accidunt omnes species agnitudinū
praedictarum. scilicet de agnitudinibus
complexionis, et compositionis, uel oppila-
tiones,

De signis.

Cap. 5.

Communicant apostemata splenis omnia in grauedine, & in magnitudine, & dolo re extenso vsque ad diaphragma ex latere sinistro, & quandoque ascendit vsque ad furculā, & ad humerum sinistram per communiter furculā. Et quādoque facit anhelitum duplum existentem secundum formam anhelitus fletus infantis, quoniam apostema impedit diaphragma ad hoc, ut uadat in motu anhelitus: quare stat subito propter lationem, deinde redit: & dum non est apostema magnum, non comprimit diaphragma. Nam communicatio splenis

ad diaphragma ^a [minor est communicatio ^b [eius ad stomachum etiam. Sensus. n. sentit splenis inflationem, & corpus ^c [alleviatur.] Et quandoque accidit ex apostematibus splenis, & proprie quādo sunt in inferiore parte eius, ut subtilietur sanguis, quoniam splen uehementer mundificat ^d [sanguinem a fecce sua.] Et accidit ut ^e [ru-beant] pedes, & genua ipsius, & illud, quoniam stomachi os communicat inferiori parti splenis, quoniam ex ipso ascendit uena expellens humorem melancholicum, quum ergo caliditas naturalis uincit,] peruenit ad extremitates ^f [proximas.] ^g [tunc] accidit extremitati nasi eius & aurium ipsius, ut ^h [resplendeat,] propter illud, quod accidit ex ⁱ [apostemate] sanguinis, & malitiam passionis eius, & paucitatem etiam. Et ista membra uehementis sunt passionis, ab infrigidatiuis. Et apostema quidē differt ab inflatione per priuationem grauitatis, & quod apostema dolore facit ^j [incessus] & inflationem quandoque sedat ^k [& remouet eam, & differt per euentum rugitus] & eruptionem. Et communicant apostemata eius calida cum accidentibus prædictis, & cum inflatione, & siti, & febre. Verum eius, quod est cholericum, est inflammatio uehementior, & sitis fortior, & grauedo eius minor, & est dolor ad inflammationem decliuior, quam ad tensionem, & color est ad rubedinem tendens. Cū apostematibus uero duris, maligna sit anima, & commouetur tristitia, & ^l [uarietas] in quibusdam horis. Commixtio uero sensus fortis non accidit, nisi apud ^m [plurimum uictoriae] quoniam materia melancholica mota est non ad partem capitis, quamuis iam accidat ex parte alia, & est per communiter splenis ad diaphragma, deinde diaphragmatis ad cerebrum. Et quandoque denigratur lingua ex duritie splenis, & sentitur durities eius absq; rugitu, quum premitur, nisi aggregetur ei inflatio. & non est cum ea febris inseparabilis, imò quandoque est ⁿ [] secundum ordinem, & quandoque multiplicatur cū ea ulcera crurii, & corroduntur dentes, & gingiue, pp grossitudinē sanguinis, qui descendit in ulcera crurium, & corruptionē uaporis, qui descendit in omnes partes gingiuarum, & dentium, & quādoque est in ulcerib; crurium crasis illius. Pluribus nanque eorum, qui splenem habent, quū accidit exercitia laboriosa, attrahitur inde materia ad crura, & euadit, & egreditur cū ea bothor, quæ nominantur ^o [anitham.] Et multoties est urina splenetici, sicut sani, sed cum ex-

AVIC.

Ecc citat

a + a est minor ualde cōmunicatio hepatis ad diaphragma.
b a stomachi.
c B. extenuatur.
d a. grossitiem sanguinis & fecem eius.
e a. calefiant.

f B. fugit.

g B. fortes
h i. a. quandoque
i a. infrigidatur
K B. subtilitate sanguinis & ue locitate passionis in eis & paucitate eius.
l a. tactus.
m B. cōpressio, & remouet dolorem eius, & causat rugitum.

n a. guesgues

o a multitudine dominii ipsius.

p + B. noa.

q B. grana albo thin Alia licera bothor.

AN NOTATIONES.

Lien rara constat substantia, proptereaq; omni excrementorum generi excipiendo optissimus. Quare tumores et ex sanguine, & ex alijs humoribus, tam calidos, quam frigidos solet experiri, præsertim tamen frigidos, & eos qui a crasso humore fiunt, ueluti melancholicos, scirrhusosq;. Rari autem biliosi tumores in hoc fiunt, quod delegatur antea bilis ad uelam felleam ex icteriore, ac præterea si forte ad lienem eadem perforatur, tenuiores partes ob laxam bilis uisceris substantiam effluunt, crasse uero remanent, quæ arte potius, quam flaua bilis naturam retinent. Frequentissimè autem scirrhis corripitur lien, quod & Galen. 13 meth. atque qui ita affecti sunt, splenetici uocari solent. Quare, sicut in cæteris scirrhis, quamdiu doloris in his est sensus, tamdiu de salute spes erit, ut auctor ex Hippocratis sententia profert, quoniam sensus adhuc supersit in indicium est. At ubi non amplius dolent: tum uel difficulter, uel nunquam certe curabuntur, ut 2. ad Glauc. legere est. De splenetismo Auic. ex Hipp. notat, q; quibus alui fluxio non sanguine sit: sanitatis signum est, & resolutionis materiam, quæ morbum fecerat, quod sanè scribi uidetur 6. aph. quum ait senex, Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum. Sed neque id absolute prominciandum, alioqui enim sibi ipsi aduersaretur Hipp. qui in eodem lib. Lienosis a difficultate intestinorum aqua inter cutem excipit & mori asserat. Limitat ergo posteriorem sententiam idem senex de longa alui fluxione: tunc enim hydrops si- quirit, non si parua. Tu uide etiam Gal. 20 6. aph.

¶ B. quæ nō e-
nat et in ea ei
ne causa vniuer-
sa in pericula-
re etiam in ho-
re quæritis.

¶ B. euasio.

¶ t. e. fortibus
valde.

citatur seipsum, resoluitur melancholia eius ad
vrimam, & facit ipsum habere nigredinē¹ [nō
existentem: & si essent causa in ea tenes, perse-
ueraret saltem in hora exitus eius.] Et phlebo-
tomia plurima apostemat splenem. Et autum-
nus est eius inimicus. & quando fuerit duri-
ties post apostema calidum, antecedent accide-
tia calidi: deinde acquiruntur accidentia duri-
tici. Et multoties quidem confortatur splen su-
bito per se ipsum, aut per illud, quod confortat
ipsum, & preualet super totum illud, quod est
in ipso de materia mala, & solutione educit eā
feculentam, sicut fax oliuarum, & significat
quod est ex splene, & non ex hepate, ² [euacua-
tio] hepatis ab egritudine. et quod splen tolerat
ipsam, & detumescit eius propter illud, quod
accidit ei ex hoc. Cum apostematibus autē frigi-
dis phlegmaticis, sunt signa apostematum cū
lenitate tactus, & cum albedine coloris, in quo
est parum nigredinis, & spleneticum quiddam ue-
hementiorem cibi appetitum habet, quā alii.
Sed uomitus difficilis fit in eis ualde, & sunt
naturę eorum stricte secundum plurimum, &
indigent in vomitu, & in solutione ventris me-
dicinis ³ [t.]

ANNOTATIONES.

Quoniam splen multa accidentia cum hepate communia
habet, ait Gal. 6. lo. aff. differre inter se nulla re videtur,
præterquam quod quidam magis, quædam minus alterutri
euenire solent, propterea ex his, quæ de iccinore dicta sunt,
etiam licet aff. suum nota fere habebuntur. Particula-
tim tamen de inflammato lienis in liys. vide Paulum lib.

Cap. 49. Ca. 10.

Text. 38.

Cap. 49.

3. Trallianum lib. 1. in 2. Axiomata scribit, quæ nō
Et quandoque attridit ex apostematibus, & quod ex Hip-
pocrate desumptum est. Ait senex. 6. de vulg. morb. scilicet.
2. Quibus lien est de luis pedes & manus, & genua ca-
lida, nasus & aures frigide semper: num propter hoc quod
nisi sanguis nūm & natura talem ipsi habent pro qua re
vide Gale. in eius loci Commentariis. Aliud scribit, quom-
ait, [Et quandoque denigratur lingua ex durtie splenis
& c.] pro quare facit Hippocratis sententia in lib. de affe-
ctionibus. Quicunque aut splenem habent magnū, qui quid-
dem fuerint biliosi, hi mali coloris sunt, & malis ulcerib.
seaten, & ex ore grane olent. Item & 2. prognosi. Gingi-
at, autem & ora grauolentia us sunt, quibus splenes ma-
gni. Cuiuslibet autem & Paulus lib. 3. Videtur ergo ex prio-
ri Hippocratis loco, limitanda Aueniennæ sententia, ut nō
semper quidem splenicis crurum ulcera eueniant, sed quan-
doque, & id est, qui natura biliosi. quamuis interea ra-
tioni non repugnet, si uisus omnia id accidere, ob corrupto-
rum humorum copiam, quos scatere in his ob male expur-
gatum sanguinem necesse est. Aliud scribit, [Et phlebotomia
plurima apostemat splenem] quod ambiguum alicui
videtur, nempe qua ratione ex multa sanguinis detractio-
ne lienis inflammationes fieri possunt: quoniam sanguinis mis-
sio inflammationum materiam imminuat? Existimant ali-
qui, accidere id ex uberiori sanguinis exitu, quod tenuiori san-
guinis parte exeunte crasse & melancholicæ remaneant, &
putarim tamen id ob immodicam quoque corporis refrige-
rationem fieri, & hydrops plerumque succedit.

De curatione apostematum splenis calidorum ualde.

Cap. 6.

Approximant curationes eorum, curationibus suorum similium in hepate, præter

quod necessitas sit a [illarum & obseruantia, ad la-
tus stypticis, sed cum cautela ^b [calefactionis] uehementis, ut non festinet materia ad
grossitum, & durtiem, & communicat in hoc
hepar etiam, ambo enim præparata sunt ut per-
mutentur ex apostematibus calidis ad durtiem.
Verum oportet ut misceantur cum eis medi-
cina, in quibus sit incisio aliqua cum caliditate
equali, & stypticis, & uirtus frigiditatis, si-
cut ^c [alumen.] Et scias, quod acetum mul-
tum ingreditur in curis ^d [t.]

eorum.]

Et oportet ut incipiatur in primis a phlebotomia
basilicæ, deinde dantur in potu succi & aquæ
prædictæ in egritudine hepatis. Et illa, quæ
appropriantur spleni plurimum, sunt aqua fo-
liorum ^e [salicis,] & aqua foliorum algarab, &
aqua portulacæ, & aqua capilli ueneris humi-
di. Et ex eis, quæ conferunt in ipso, est ut detur
in potu pondus 3. i. de semine portulacæ cum
acero. Inest enim ei proprietas in resolendo
apostemata, & durtiem eius, & ut de arnoglossa
exsiccata pulueris omni die sumatur quanti-
tas cochlearii unius, & cibus sit ille, quem dixi-
mus in capitulo hepatis. Et ^f [zerficati] inest
proprietas iuuatiua, & proprie quando fran-
gitur cum zuccaro siccitas eius, & cum tere-
niabin.

ANNOTATIONES.

Si affectus iccinoris, & lienis idem fere sunt, ut Gale-
ait 6. de loc. affe. similis ergo curatio erit, quod idem 13. me-
th. testatur, & Paulus lib. 4. fortioribus tamen lien eger,
quod crasso succo nutriatur. In huius uisceris affectibus au-
tem thor noster acetum maxime probat, quod & Galenus 9.
de comp. med. per loca, & alibi, ob assicandū vim. Aueni-
tamen 7. Coll. & ob id acetum commendat, quod huius mi-
seris alimentum temperamento aceti maxime simile est.
existimat enim is acetum secundo ordine frigidum, & pri-
mo siccum, 5. Coll.

De curationibus a [t.]

¶ splenis.

Cap. 7.

Quoniam scis, quod causa in illo est b [oppila-
tio] ex sanguine plurimo melancholico, oportet ut phlebotomes basilicam, & saluati-
ellam; & dimittas saluatiellam confringi per
seipsum, quom confringitur ante casum ut phle-
botus, & quandoque necessarium est tibi ut phle-
botomes ^f [guidegi] sinistrum. Et quandoque in
diger ut consequaris eam cum euacuatione,
per ea, quæ educunt melancholiam, de quibus
dictum est, in capitulo icteritiæ nigra, & oportet
ut non obliuiscaris canonis prædicti in eu-
acuatione durtierum, de lenificatione ^g [ultima
imò resolutione,] ut non reuertatur fueris
tiem lapidis humor. Quod si expediret tibi necesse
ab hoc, aut non indigeris eo, erit tibi necesse
rium ut administres medicinas absterfuias, in-
cisiuas, in quibus nō est multitudo medicis-
nis singularibus, & fortasse indigebis compositis,
& medicinis singulares, quæ faciunt illud, sunt
& stypticis, aut caliditatem temperantem &
stypticitatem, & quandoque inuenis medicinas
singul-

singulares facientes illud cum proprietatibus, quæ sunt in eis. Quod si inuenis medicinam, in qua sit amaritudo tantum, tunc permisce eam cum aliquantulo [aluminis & acetri. Alumē enim frangit sua uirtute subtilitatem eius.] Et cauterium dictum in egritudine splenis, super, vena, quæ est in interiore parte brachij sinistri fiat. Et si non fuerit manifestæ dispositionis, tunc cum eo, quod inuimus. Et quandoque sufficit regimē subtiliatium in sanatione splenis. Et quandoque accidit, ut conferat in ipso regimen impingians corpus, quum non facit accidere oppilationem, & non fuerit ingrossans sanguinem, & si fuerit ita, [sed non possumus ipsum rectificare.] Regimen nanq; impinguium est ex eis, quæ humedant sanguinem, & rectificant ipsum, & temperant ipsum cum fractione melancholiæ. Et quandoq; peruenit durities splenis ad hoc, ut non sufficiat in curatione eius adiutorium cum eis, quæ bibuntur absque eis, cum quibus sit ei emplastrū. Et omne lac, præter lac camelarum, est malum spleni. Et medicinarum singularium, quæ ad ministrantur ad hanc causam, melior est cortex radice cappariæ: ipsæ enim multoties educitur inam & egestionem sanguineam [malam:] & sanat propriè quando bibitur cum syrupo acetofo de seminibus, trahente ad acetosum. Et non est ipse solus, imò sicut centaurea, & succus eius & proprie minor, & radix liij, & flos salis, & acorus confecta cum melle omni die cochlearium vnum, & grana [alcatel] & [myrtus] & chamapityos, & chamadryos & grana alcadra cum syrupo acetofo, & presum præcipue cum aqua ferrariorum, quæ dicam. Et squilla est bona & vltima: & melius est oxymel eius, & scolopendria cum fuoco tamarici, & nasturtium, & nigella & agariensis solus cum syrupo acetofo aut centaurea. Et dosis cui subiber illorum sit ab vno aur. vsque ad 3. [i.] Et epirhymi pondus 3. v. in vnc. i. syrupo acetofo, usque ad 3. iij. istud enim quum iteratur solutione ventris, educit illud, quod est in splene, & detumescere eum facit. Et ammoniacum, & lupini, præcipue decoctio eorum cum syrupo acetofo & decoctio [i.] cum aqua dulci, & bibatur cum syrupo acetofo, aut cum aqua decoctionis polii, & acetosa [i.] nutrita cum aceto] cum syrupo acetofo, & succus spinarum recentium, & anethum siccu sumatur ex eo omni die pondus 3. ii. & consequatur urina cameli, & succi eupatorii pondus 3. ii. cum aqua decoctionis absinthii. Et iuuamē tum cum lacte camelino, & urinis coru est uehemēs ualde, & assumat inde fortis & debilis, omnis secundum se. Et melius est illud cuius ca mela iam pascuit algarab, & sceha, & apium, & feniculum. Et quando apparet ex potatione eius digestio apostematis, & apparet in facie eua cuatio melancholiæ, perueni post illud cum con fortatione. Aut fume albothin infusum in aceto vii. diebus; deinde accipiet ex illo albothin omni die tria cochlearia, & forbeat ex illo acetophani ipsum. Et sumat in potu seminis raphani pondus 3. i. & s. cum aceto forti, aut decoctione foliorum nucum recentium decoctorum cum aceto squillæ. Aut aqua foliorum

capparis cum syrupo acetofo aut de m [nerceden cum aceto] squillitico. Et ex eis, quæ curant cursu eorum, in quibus est proprietas, est pondus 3. ii. seminis portulacæ cum aceto. Aut coralli [i.] decoctio ualde pondus aur. i. cum aliquo syruporum spleneticorum. Aut [i.] emplastrum de cucurbita tenera. Aut ipsa cucurbita teratur post exsiccationem, & bibatur ex ea 3. ii. pondus cum syrupo acetofo. Et iteru semen canna, & semē cuscute, & folia salicis propter suam amaritudinem & stypticitatem, & semen acetosæ, & semen atriplicis, & fructus tamarisci, & folia eius, & pulmonis uulpis, aut heparis ipsius pondus 3. i.]

3. ii. exsiccati. Aut accipe uespertilionem, & decolla ipsum, & exicca ipsum, & contere eum, & accipe ex eo, quod tolerat tres digiti. Aut accipe vii. uespertilionem pingues, & decolla eos, & [i.] infunde] eos, & exicca eos, & pone ipsos in uase uitreato submersos cum aceto forti, et lutato & dimitte in [i.] furno clauso.] Quum ergo decocti sunt, deponere uas extractum ex eo, usquequo in frigidetur, deinde extrahe eos, & dissolue digitis in aceto, & sumatur ex eo in potu omni die pondus 3. ii. & hæc est curatio experta. Et conueniens quidem est, ut huiusmodi medicina singulares dictæ prius, & posterius, bibantur cum syrupo et aceto. et ut fiat ex eis emplastra contortantia cum aceto. Medicinæ uero compositæ, quæ bibuntur, sunt, sicut scolopendria, et spodium, ex quibus bibatur pondus 3. ii. cum syrupo acetofo. Et trochisci de cappariis, et trochi. [i.] alfelemenusch] cum syrupo acetofo, et troch. de reu. facti cum corticibus radice capparis, & bibiti in aceto uehementis acetositate, & illud, quum non fuerit inflatio. Et trochisci de rubea. Et theriaca diatesiaron est optima ualde, quum non fuerit feb. Aut fume nasturtii partem i. & nigellæ partem s. conficiantur cum melle despumato, et sit dol. 3. iii. cum aceto commisto, aut suffufex aristol. et mirbol. Kebu. de quo sumatur cochlearium i. cum urina cameli et cum urina caprarum. Et corticum capparis 3. iii. Et aristol. longæ pondus 3. ii. seminis [i.] alfelemenusch] & piperis, amborum an. 3. vi. fiant ex eis troch. Et ex eis, quæ conferunt est illud, quod Recipit capilli ueneris, & corticum radice capparis, & seminis portul. et seminis rutæ, et seminis [i.] alfelemenusch] et hyssopi omnium an. partes æquales, et dosis sit 3. iii. in syrupo acetofo. Aut sumantur radices capparis, et assa, et semen napi, et hyssopi. terantur omnia, et infundantur in aceto die et nocte, et decoquantur in aqua plurima, donec ad paucam redeat, et misceatur cum ea syrupus acetosus fortis de seminibus, et bibatur. Aut in potu sumant de aceto, in quo decocta fuerunt [i.] [sauina] et nux cupressi decoctione uehemēti, donec remaneat parum, et bibatur ex eo illud, quod potest, et fiat emplastrum cum fece ipsius. Aut lac camelarum secundum conditiones suas in potu sumatur cum aqua foliorum algarab. Et iterum sumantur rubæ 3. xii. et cortices radicum capparis, et aristol. longæ, et ireos, omnium an. 3. ii. conterantur ualde,

AVIC. Ecce 2 et con-

m B. nardin i. spica Romana cum syrupo acetoso.

n B. contri. o B. talura.

p t n. drac i in syrupo acetofo aut ex splene uel ni syluestris, aut splen s equi, aut pulli equi ex quocunque loco fuerit.

q B. mundifica.

r B. Alia licet: tanur calido.

f B. alfengiech est.

t n. alfengiech est.

u n. alfengiech est.

x n. abel.

borum an. vnc. v. radices cappa. & granorum^x allangdij & radices alij siluestris, & rubee, omnium an. darkmet ij. cera lib. ij. infundantur in aceto, & miscantur in oleo antiquo & admittuntur. Aut farina fenugreci, & sinapis & nitum. Aut sicus coctus in aceto, quibus superponatur sexta pars ammoniaci. Aut sumatur mel saui & liniatur super⁷ † †

† Ipsiū synapis, & emplastretur ex eo splen, & dimittatur dum tolerat. Aut sumantur ex ficibus, x. pingues, & infundantur in aceto horis tribus, deinde coquantur, & dissoluantur, & colentur, & sumatur pondus earum de sinapi, & radice capparis coniunctis, & misceantur omnia. Et quandoq; ponunt cum eis ammoniacum, & mezercon secundum quantitatem necessitatis, & faciunt ex eis omnib. epithema, & emplastrum, Et fenugreci, & corderum, & calx, & baurach cū aceto, & ammoniacum, & † [zarur] & myrrha & thus equaliter cum aceto forti, liniuntur super ventrem, & ponantur super ipsum & dimittatur quousq; cadat per ipsam. Et ex eis quę experta sunt, et eligit ipsum Alkindus, est, vt sumatur ruta, & cortices radices capparis, & absinthium, et calamentum, et origanum, et decoquantur cum aceto et exprimantur, et ponantur super frusta filtri, et fiat cum eis emplastrū, et renouetur quotiescunque in frigidatur xxi. vice in ieiunio. Et ex emplastris bonis valde, est vt sumantur farina glandium lib. ij. & resoluatur super prunas, & proijcias super ipsas lib. j. calcis, et misceantur et fiat ex eis emplastrum. Aut sumatur baurach et calx, et pyrethrum, et sinapis, aggregentur omnia cum kistran, et liniatur, et non conueniunt cum febre. Aut sumantur pyrethri. vnc. v. et sinapis. x. v. de granis almezerion. vnc. ij. et corderum vnc. ij. et nucis aromaticę vnc. j. et piperis vnc. iij. aggregentur cum aceto squillitico, et fiat ex eis emplastrum spleni tribus horis postquam locus ablutus fuerit cum aceto et nitro, et claronico quidem sit epithema ex ammoniaci et amygdalarum amararum an. partibus x. et ex foliorum rutę partibus v. fiat ex eis epithema cum aceto. Aut sterus caprarum, et sinapis recens confecta cum quibusdam succis inuatiuis, et paulo aceto. Et ex embrochis est aqua, in qua decocta sunt lupini, et ruta, et piper. Et ex emplastris vehementis iuratis est, vt sumantur ellebori nigri vnc. iij. et ellebori al. vnc. iij. et ammoniaci vnc. iij. et nitri vnc. iij. et scammonę vnc. ij. piperis grana. xxx. præparetur ruta cum glutino albori taliter ut toleret permissionem cum istis, sicut maran, et liniatur super locum post calefactionem eius, cum fricatione, et hoc est et solutiuum. Et quando non conferunt medicinę, oportet ut ponantur ventosę, et scarificantia super ipsum. Et quandoque oportet, quum dominatur humor melancholicus, et sanguis, ut phlebotometur alguidē sinistra, et fiant cauteria super v. loca splenis, aut vj. deinde non permittantur sanari. Quod si non tolerat ignē, emplastrentur cauteria ex medicinis, sicut emplastrum de ficibus et sinapi, et sicut emplastrum de guma rutę syluestris, et alia. Et si dominatur caliditas, et non tolerat infirmus em-

plastrum fortia, vaporetur splen eius cum vaporacione aceti ex lapide^a [crudo. Aut sumat in potu] in ieiunio & ponatur super splenem ipsius frustū filtri infusum in aceto calefacto, & propriē, in quo decocta est ruta. Et melius illo est, vt ingrediatur eger ieiunus balneum, quum tolerauerit illud, et resupinetur in eo, et nō cesset ponere super splenem frustum filtri infusum in aceto, vice vna post aliam, dum tolerat, et iteretur super ipsum diebus aliquibus, quoniam est curatio fortis. Et ex eis, quę approximant huic, & conueniunt calido, est vt sumatur ex semine endiuie, et semine portulacę, et cucurbita sicca et semine^b [agnicalli,] at in potu sumantur ex illis aur. ij. † †

^a B. molendini. Aut iaceat lupi ne.

^b B. alfelengio. melch.

^c † B. uehemen-
tis acetositas,
deinde curetur
post illud cum
curacione filtri
infusi in aceto.
Et plurimis pa-
tientib. splenem
cum caliditate
datur in potu
aqua endiuie.

cum syrupo acetoso, et iteratio fiat super illud. Cibi vero sint illi, qui sunt leues, et pingues ex iuribus factis ex eis, quę sunt leuia, et subtilia, et calefacientia cum æqualitate, et capparis cū aceto, et grana alcadra cum aceto condita, et reliqua quę sciuit in locis alijs. Et oportet ut admittantur cum illis subtiliatiua, sicut sinapis, et quę sunt illis similia. Et potus eorum sit aqua ferrariorum, et omne, in quo extinguitur ferrum ignitum multoties.

ANOTATIONES.

Si lienis obstructio ex plurimo melancholico sit sanguine, secundam ait basilicam & saluarellam. Quandoque vero etiam iugularem sinistram in obstructione lienis ex frigida materia. Dubitat ergo quispiam, quare ratione iugularem secet in lienis affectibus, & quare ratione in affectu frigido. Sane uena sectionem & Paulus lib. 3. in affectib. lienis ex sinistro cubito, & manu extrema faciendam affirmat. & Trallianus quoque lib. 8. copiosam ex sinistro cubito sanguinis missionem in lienis duritie probat: at de iugulari nihil. Meminit tamen Aetius lib. 10. de uena il-
lius sectione, quare retro sinistram auriculam sita est, & archigenis relatu. & ex profluente inde sanguine splenem il-
liniri ait, & magnum commodum perferri. Caterū, quid-
quid de hac re alij scripserint, fortasse iugularium sectio eo
casu conuenit, ubi post alias sectiones cerebro ater humor
communicet. Probat autem hanc Auiцен. in frigida mate-
ria, ueritus forte ne in calidiori, ob repetitam sanguinis mis-
sionem, tenuiori ea reddito laboris uia, ad cerebrum conu-
lter, & furorem faciat.

Cap. 49:
cap. 10.

cap. 1.

2. Et oportet ut non obliuiscaris & c. Idē docet Gal. 2. ad Glau. ne in duris generatim tumoribus, ijs quę admodum discutiantur, ut amur, ut q. cum ipsa emollientia misceantur. quoniam. s. discussorij fortioribus affectio incurabilis reddi solet. particulatim uero id in liene agendum esse iubet Gal. 9. de comp. med. per loca, ex quo loco multa in hunc sunt descripta. Quod superest pro hoc & sequentibus capitulis pete Galenum 9. de comp. med. per loca, loco iam citato. Paulum lib. 3. Trallianum libro 8. & Aetium lib. 10.

cap. 4.

cap. 2.

cap. 2.

Cap. 49.

cap. 10. cap. 11.

De cura apostematum phlegmaticorum splenis.
Cap. 8.

Vra eius est illa, quę temperata est ex cura duri, cum euacuatione phlegmatis, et melancholicę. Phlegma enim eius melancholicū, AVIC. Ecce 3 est:

est: & emplastra accepta ex melilotis, & anetho, calamo aromatico, & ruta sicca, & alijs.

De oppilatione splenis.

Cap. 9.

QVandoque sit ex ventositate, & quandoque sit ex apostemate, & sit ab humoribus, secundum quod sciisti, & cum ventosa quidem est extenuio vehemens cum leuitate, & apostemosa est cum signis apostematis, & oppilationes aliæ sunt cum grandine, & non assolantur eis signa apostematis.

De curationibus.

Cap. 10.

SVnt illæ eadem, quæ sunt fortes ex curationibus oppilationum hepatis, & iam innuimus ad eas illic etiam.

De ventositate, & inflatione in splene.

Cap. 11.

Inflatio in splene est, ut sentiat in ipso tensio, & durities, & eminentia, & comprimitur tendens ad rugitum & eructationem, absque grauitate apostematum.

De cura,

Cap. 12.

SCias, quod medicine conuenientes duritiei splenis, proximæ sunt in virtute curationi inflationis, nam ipsa etiam indiget aperitiuis, absterfuiis, resolutiuis cum virtute styptica fortis, plusquam sit virtus resolutionis, quoniam materia est ventosa leuis. Et hoc est diuersum ab eo, quod est in apostematibus. Et cum hoc, sunt ei medicine, quæ ipsi sunt magis similes, & in ipsam magis operantes, & magis conuenientes ei, sicut agnus castus, & cuminum, & ruta, & semen rutæ, & ammeos, & quæ sunt illis similia, & confert illi iuuamentum maximū posicio ventosarū ignitarū super splenē, & oportet ut famem toleret, & non sumat cibum. ^a [si bito,] imò distinguat quantitate parua ualde. Et non bibat aquam in quantum potest, imò bibat uinum antiquum, subtile, amarum, ^b [parum.] Et non dormiat super ipsum, donec alleuietur uenter eius. Et quando repletio ventris eius commouet super eum dolorem nocte uel die, comprimat ipsum faciendo compressionē post compressionem, & ingenū faciat ad egestionem, & dormiat. Quod si illud non confert, fomentet ipsum. Et quum sciueris, quod materia est melancholica, plurima, & inflat multitudinem suā, euacuabis, & ex bibitis nancque sunt trochisci modi huius. Recipe ^c [ellebori] albi 3. xxx. qui teratur, & cribelletur, & conficiatur cum aceto tini forti, acuto, & fiant ex eo trochi. subtiles, parui, & ponantur ut panis in furno, aut patella usquequo exsiccentur, & non adurantur, & sumantur ^d [trochi] 3. xxx. in initio antequam ut panis in furno ponantur, & terantur, ^e & commisceantur cum eis granorum ^e [alsangdi] & fructus tamarisci an. 3. v. & scolopendriæ 3. vij. & informantur ex eis troch. & sit dosis eorum 3. iij. cum syrupo acetoso de zuccaro. Et conferunt etiam troch. de agnocallo. Aut sumantur ^f [carmisck] gra-

norum almaru an. 3. x. seminis endiuie, & seminis portulacæ amborum ana. 3. v. informantur trochiscis, & sit dosis 3. iij. cum syrupo acetoso, & quandoque oportet ut in potu tribuatur ex agnocallo, & ammeos, & corticibus radicis caparis, & ruta sicca, & acoro aur. j. cum uino antriquo, aut decoctione medicinarum conferentium ei. Inunctiones autem & emplastra ex oleis sunt, sicut, quæ sunt ex oleo de abinthio, & oleo de nereiden, & oleo costino. Et ex tamaran est, maran factum ex sulphure, et alumine, & nitro, et pice et ^g [ammoniaco.] Emplastra uero sunt sicut emplastra dicta in capitulis præteritis, sicut emplastrum de ficibus cum aceto, et cum ruta et nitro, et semine agnicasti, et meliloro, et chamamilla. Embrochæ autem sunt sicut acetum, in quo decoctæ sunt illæ medicinæ, propriæ secundum quod diximus ex administratione eius cum fructis philtri, et propriæ acetum, in quo decoctæ sunt capparitis recens, et sulphur, et fructus tamarisci, et scolopendria, et ^h [semen] agni casti, et nux cupressi, et ruta, et si uoluerit, ut sit cum fortitudine, et ut non sit febris, ponantur in eo ammoniacum, et bdellium, et similia. Et iterum calamentum et rutæ, et ⁱ [alufnem] et baurac decoctæ in aceto cum aliquantulo aluminis, et cibus in illa sit similia ei, qui dictus est in alijs.

De dolore splenis,

Cap. 13.

AUt sit propter ventositatem, et inflationem, aut propter apostema magnum, aut propter solutionem continuitatis, aut propter malitiam complexionis, et tu quidem iam sciisti signa eorum, et curam cuiusque speciei ipsorum, et quomodo dolori non associatur sentus nisi in parte splenis. apud latus, tunc est uentrositas retenta inter pāniculum, et siphac, et si natura fuerit sicca, resoluatur, et administretur balneum, et non fiat phlebotomia, quamuis indiget eam communiras medicorum, nisi apud necessitatem paucam.

FEN SEXTADECIMA.

De dispositionibus [†] fisteri, et intestinorum. Et est quinque tractatum.

TRACTATVS PRIMVS.

De anatomia eorum, et solutione ventris.

De anatomia.

Cap. 1.

Creator sublimis, propter præmissionem suæ benignæ ordinationis in homine, et antecessionem suæ scientiæ in commodis eius creauit intestina eius, quæ sunt instrumenta propulsionis superfluitatum siccarum, pluriū numerorum, et inuolutionum, et reuolutionum, ut sit cibo descendenti ex stomacho mora cōueniens in illis inuolutionibus, et reuolutionibus, nam si creasset loco intestinorum intestinum unū, aut breuis quantitas, et esset necessarium, ut uelociter a uentre, et esset necessarium, ut mini hora omni sumere cibum, secundum

continuationem, & sequeretur illud continua-
tio egerendi, & surgendi ad necessaria, & esset
ex uno eorum in praecupatione ^a [laborio-
sa a negotio suo, in necessitatibus vite sue, &
ex secundo in noimento ^a plurimo, & esset
donatus malitia, & similis bestijs. Creator igitur
summus intestinorum numerum multipli-
cauit, & ipsorum plurima prolongauit propter
hoc inuamentum, & multiplicauit eorum re-
uolutiones propter illud, & propter inuamen-
tum aliud, & est quod uenae continuatae inter he-
par, & inter instrumentum digestionis cibi non
trahunt, nisi quod subtile est ex cibo cum suis ori-
scijs penetrantibus in tunicas stomachi, imò in
tunicas intestinorum, & non trahunt nisi quod
tangunt. Eius uero quod ab eis occultatur, &
submergitur in profundo ^c [intestini] elonga-
ti a tactu orificiorum uenarum, attractio aut
est impossibilis, aut difficilis, quare subtilius
est creator in multiplicando inuolutiones, ut
illud, quod continetur occultum in parte inte-
stini, redeat ^a [contingens] in parte altera, & sit
possibile ordini alij uenarum sugere purume-
us, quod euasit ^a [faciem] primum.] Et nume-
rus quidem intestinorum est sex, primum eo-
rum est nominatum duodenum, deinde illud,
quod nominatur ieiunum, post intestinum lo-
gum, quod nominatur subtile, & inuolutum.
deinde intestinum, quod nominatur monocu-
lum, deinde intestinum, quod nominatur co-
lon, deinde intestinum, quod nominatur rec-
tum, & est ^a [rectale]. Et ista omnia ligata sunt
cum dorso, cum ligamentis stringentibus ea,
secundum necessitatem situm ipsorum, & crea-
uit superiora ex eis subtilis substantiae, quoniam
necessitas, quae in eis est digestionis, & penetra-
tionis uirtutis hepatis ad ipsa, plus est quam ne-
cessitas in intestinis inferioribus. Et quoniam
illud, quod ipsa continent, subtile est, & non ti-
metur, ut ^a [purgat] substantiam intestini pro-
pter suam penetrationem in ipso, et suam in-
cessionem per ipsum, & non ^b [scalpit] ipsum.
Et inferiora incipiunt a monoculo sunt gros-
sa, spissa, pinguis, ^a [intrinsecus, ut sint resistentia
faci, quae non induratur, & resoluitur, nisi
propter multitudinem illius, & similiter non pu-
trebit, nisi quum incipit putrefieri] in eis. Et su-
periora quidem non est pinguedo. Verum-
tamen non uacua fuerunt in creatione sua a
glutinatione superficiei suae intrinsecum cum hu-
miditate uiscosa, mucosa quae est in eis loco
pinguedinis, & intestinum duodenum continua-
tum est fundo stomachi, & habet orificium se-
quens stomachum, & nominatur portanarius.
Et hoc omnino est oppositum ^a meri: nam sicut
meri non est nisi ad attrahendum ad stomachum
^a [] superius, similiter illud non est nisi
ad expellendum a stomacho subius, & est stri-
ctius quam meri, & non fuit necessarium in
creatione ipsius, ut dilataretur sicut dilatatum
est meri, propter duas res, quarum una est, quo-
niam res, quae penetrat in meri est grossior, &
durior, & maioris quantitatis, & illud, quod pe-
netrat in hoc intestino est leuius, & planius, &
subtilioris quantitatis propter digestionem suam
in stomacho, & commitionem ^a [ipsum] aquo-
sam secum, & secunda est, quod penetrant in me-

ri, non attribuitur ex uirtutibus naturalibus, nisi
uirtus una, quamuis uoluntas adiunget ipsam ex
parte una, & est attractiua. Adiuuat ergo aperire
duam, & dilatando ipsam, penetrans autem
in intestino primo patitur a duabus uirtutibus,
quarum una est expulsiua, quae est in stomacho,
& altera attractiua, quae est in intestino, & adiu-
uat eam sex, quae ^m [prouenit propter summam]
cibi, & sit facilis propter illud expulsio eius, in
uia temperatae amplitudinis, & ^o [propter hanc
rem, diuersificatur a meri, & illud est quoniam
meri,] est sicut pars stomachi, similis ei in for-
ma compositionis suae ex tunicis, haec autem
^o [] est sicut res extra-
nea adherens ei, diuersa in substantia tunicarum
suarum a duabus tunicis stomachi, quum ^p []

indigeat attra-
ctione forti, cuius simili non indiget intestinum,
propter illud ergo uincens super duas tunicas
intestini, est uillus uadens in latitudine. Verum
in intestino recto iam apparent uilli multum
longi, quoniam est ex intestinis maioris opera-
tionis, indigens ad attrahendum illud, quod est
supra ipsum, ut adiungetur eis super bonitatem
expressionis, & expulsionis, & egressionis, nam
paucos habens est inobediens ad expellendum,
& exprimendum, & propter illud/creatum fuit
amplum, magnae concavitatis, & creatum sunt in
intestino duae tunicae, propter conseruationem
in hoc, ut non ^q [imbibant ipsum] corruptio
& putrefactio, ad quae duo intestinum prepara-
tum est, apud quodlibet noementum con-
sequens ipsum uelociter, & propter diuersita-
tem duarum operationum, in duabus tunicis,
& creauit hanc cannam rectae creationis, exten-
sam ex stomacho ad inferiora, ut sit initium ex-
pulsionis preparatum. Penetratio enim fecis
in extenso recto, uelocior est ea, quae est in ^a [vn-
doso & sopito.] Et fuit haec creatio in ipso, ite-
rum in uariata intentione alia, & est, quoniam
quum ipsum ⁱ [sedet,] rectum dimittit ad ex-
tra & sinistra sua locum reliquis membris cir-
cundantibus stomachum, & duobus lateribus. Si-
cut portio hepatis a dextra, & sicut spleni a
sinistra, & reliquis intestinis, & dictum est duo-
denum, quoniam longitudo eius est huius qua-
ntitatis xij. digitorum habentis ipsum, & eius g-
dem amplitudo, est amplitudo orificij eius, quod
nominatur portanarius, & pars intestini subti-
lis, quod sequitur duodenum, nominatur iei-
num. Et in hac quidem parte est initium inuolu-
tionis, & circuitionis, & ⁱ [repletionis,] & qua-
si sunt ei uiae plurimae, & nominatur hoc intesti-
num ieiunum, quoniam ipsum inuenitur secundum
plurimum inanitum, & uacuum, & causa in hoc
est connexio duarum rerum, quarum una est,
quoniam illud, quod attrahitur ad ipsum de mul-
titudine chyli, uelociter separatur ab eo; portio
namque eius attrahitur ad hepar, quoniam plures
uenarum mesaraicarum continuatae sunt huic
intestino, quoniam hoc intestinum est propin-
quius hepati, quam alia intestina. Et non est in ali-
quo intestinorum de ramis mesaraicis, quantum
est in eo, & post ipsum in duodeno, & hoc inte-
stinum costringitur, & detumescit, & minoratur
in aegritudine ualde, & portio alia abluatur ab
eo ad illud, quod est sub eo de intestinis, quoniam

AVIC.

Ecc + cho-

m B. peruenit
cum summa.n B. ista canna
diuersificatur a
meri in hoc ge-
neri.

o t B. canna.

p t B. stomachus

q B. adhaereat al

r B. tortuoso aut
adherente uel
apodato super
latus.
f B. incedit uel
gignatur.

s B. tortuositas

in intestinorū, & cōtinuatur cū inferiori par-
te colon: deinde descendit ex eo secundum re-
ctitudinem, & continuatur cum fīcteri, substen-
tatum super dorsum alchati, ampliatum, fortal-
se simile stomacho, & propria eius inferius. &
iuuamentum huius intestini, est expulsio fecis
ad exteriora, & creator quidem, cuius essētia
sublimis est, creauit ei quattuor lacertos, sicut
sciuit. & hoc intestinum non fuit creatum re-
ctum, nisi ut sit expulsio fecis ab eo facilius, &
lacerti quidem adiuuantes ipsum ad expellen-
dum, non sunt in ipso, immo sunt illi, qui sunt
super mirach & sunt viij. lacerti. Sit itaque hec
quantitas sufficiens de anatomia intestinorū,
& relatione iuuamentorum eorum, & nō mo-
uetur aliquid horum membrorum, quæ sunt
via cibi per lacertos, nisi duo extrema. f. caput &
est meri, & guttur, & inferius, & est fīcteri, &
adueniunt intestinis omnibus venæ, & arterie,
& nervi, plures nervis hepatis propterea quia
indigent sensu plurimo.

ANNOTATIONES.

De intestinorum constructione, atque usu, habes ex Gal.
4. de usu part. De numero item 6. de anat. administ. Repe-
tit & hic author 13. de natura animal. At dubitatio hic
excitatur, ijs uerbis, [Penetrans autem in intestino primo
patitur a duabus uirtutibus.] Alimenta aut a uentriculo
ad intestina libi duarum facultatum ui, uentriculi expul-
trice, & intestinorum attrahitricē. Ex quo patet. Aut en-
nam intestinis attrahitricem uim ascribere, quod & in 13.
de animalibus. Cuius tamen contrarium ex Galeno colligi-
tur 4. de usu part. ubi unum tantum transuersum fibra-
rum genus intestinis esse additum asserit, quod ijs una ex-
pellendi uis insit, quamuis idem intestino recto rectas fi-
bras inesse ad tutelam assermet. At non 3. fac. nat. parti-
cula corporis omni quatuor naturales facultates inesse sta-
tuitur. Quæ & 4. aphor. & alibi, lenitatem intestinorum
retentricis eorum imbecillitatem sequi testatur. Verum qd
intestina attrahendi, & retinendi, & coquendi, & expelli-
di uim habeant, certum est. id enim commune partibus esse
omnibus in lib. fac. nat. Gal. probauit. particulatimq; quod
duodeno intestino, quod cum uentriculo coniunctum est at-
trahendi ea uis insit, quæ natura est omnibus partibus insi-
ta, nulli dubium est, quando hæc ali oportet, & nutritioni
quatuor priores illæ facultates simulantur. At si uiri hæc
preter expultricem, quam cum cæteris partibus commu-
nem habent, & aliam maiorem pellendi uim obtinere,
quam per transuersos nillos explent, ita ambigitur, an etiā
attrahitricem uim particularem habeant, & insignem. Cer-
tum uero est naturam sicuti nihil frustra aut temere agit:
ita in ijs quæ singulis sunt actionibus opportuna, nihil om-
nino prætermisisse. Quare, quum intestinis præter transuer-
sas fibras, quarum ministerio pellendi uis roboratur, longas
non construxerit, firmisimum id indicium est non inesse in-
testinis trahendi potentiam insignem uidelicet, & particu-
larem, id quod Gal. sensisse putamus: inesse tamen commu-
nem attrahitricem, quæ & cæteris inest, & quæ fortasse e-
tiam ob mesarai ac iecinoris attrahitricem uim paulo quam
in cæteris ualidior sit, non est rationi dissentaneum, id quod
Aueniennam putasse credendum est. Ita uero & retentri-
cem eadem potentiam obtinere, quæ a natura communis
est, nulli est dubium. idiuuatur tamen & hæc circumuo-
lutionum & plexuum multiformium ui, ut magis & diu-
tius contineant, quum tamen obliquis fibris careant. neque
enim, nisi alimenta continerent, alerentur ipsa, aut ali-

menta ad mesarum uel iecur nutriendum seruarent,
sed seorsum cruda laberentur, ut in intestinorum lauitate
accidit.

De solutione uentris omnium modorum, & causis usque ad
lubricitatem omnium intestinorum, et cholericam passio-
nem, et a [sanguinolenta egestionē,] et fluxus sanguinis ex
uentre, et expulsionib. rerum ex hepate, et splene, et co-
rebro, & ex corpore, & tenasmonē. Cap. 2.

Cias, quod omnis fluxus ventris, aut est ex ci-
barijs, & cibis, & aere continente, aut ex mē-
bris, & nos quidem loquemur primum de fa-
cto ex membris. Et factus ex membris, aut est ex
stomacho, aut ex mesaraica, aut ex hepate, aut ex
splene, aut ex capite, aut ex intestinis, aut ex to-
to corpore, & omnes illi communicant in cau-
sis. Nam aut sequitur illud malitiam cōplexio-
nis, propter debilitatem retentiuę, aut diges-
tionis, aut expulsiuę, aut cōfortatur expulsiua,
& totū illud aut est propter malitiam cōple-
xionis singularis, aut propter malitiam cōple-
xionis cum materia cōfirmata in [intestinis,
aut propter conturbationem substantiæ eius],
aut ægritudinem officialem, aut ulcus, aut rup-
turam, & de facto ab hepate iam nos expedi-
uimus & diximus de eo, qui fit propter com-
plexiones eius, & apostemata ipsius, & oppila-
tiones eius, & alia, & similiter diximus illi, qui
est ex mesaraica. Factus autem a cerebro est ille,
qui fit propter catarrhum descendentem ab eo
ad stomachum, & ad intestina, & corrumpit
cibum, & facit ipsum descendere, & descendit
ipsemet cum eo, propter suam lubricitatem, &
expulsionem expulsiuę. Factus autem a stoma-
cho, non est totus indigestus: a [

] & causa illius
est debilitas uirtutis retentiuę: quare non su-
stinet [de larionem cibi nisi usque ad tempus,
in quo iam digeritur, &] non digeritur, deinde
non potest gradare missionem eius, & egressio
eius, & illud est propter debilitatem existentē
propter malitiam complexionis frigida secun-
dum plurimum. Et est propter malitiam com-
plexionis calidę & humidę, & sicce. Et errauit,
qui existimauit, quod sit illud propter phleg-
ma non aliud, & propter complexionem frigi-
dam, & humidam, quamuis hoc sit superans, &
hoc est: ducēs sua longitudine ad hydropsim.

& est in summa difficilis curationis, quum cō-
firmatur. & multoties est causa in ipso rema-
nentia uirtutis medicinarum solutiuarum ad-
hærentis superficiēi intestinorum, & stoma-
chi, & orificijs uenarum stomachi, & intestino-
rum. Itæ hic quandoque obseruat periodos, et
multoties adducit ad abrasionem malam & ul-
cera, & quandoque fit iste stomachicus pro-
pter debilitatem digestionis, quare corrumpi-
tur, & appetit expelli, & quandoque fit propter
lubricitatem in stomacho factam propter
humiditates, quare non dimittit ipsum figi ea
quantitate, qua digeratur, et non est hoc in ue-
ritate egrediens ex eo, quod diximus. Sed nos
appropriauimus ipsum cum [allatione] in
distinguendo, ad excitandum. et hoc pluri-
mum, quoniam illud perducit ad hydropsim
Et Hippoc. quidem laudauit in ipso cructua-
tionem

a. diarhæa.

b. s. debilitantē
retentiuam, aut
digestiuam, aut
expulsiuam.c. uel imbibita
in membris uel
adhære super-
ficiēi substantiæ
intestinorū uel
stomachi, uel ali-
quorum eorum
Alia litera. cum
materia imbibita
in intestinis,
aut adhære e-
ficiēi uel superfi-
ciēi ipsorum. A-
lia litera mēbris
aut adhærente
substantiæ ipso-
rum.d. s. imo est di-
gestus digestio-
ne aliqua.
Alia litera. imo
aliquando est
digestus diges-
tione aliqua, &
aliquando est
non digestus.
e. s. ouis cibi,
nisi ad tempus
aliquod, in quo
quandoque di-
geritur, & quan-
doque.f. s. voluntate.
Alia litera. rei-
tatione.

g B. vinificatio-
nem caliditatis
facientis eupro-
rate.
h B. completa vel
non pfecta post
quam fuit mor-
tificata.
i B. & incoriat.

k B. stomacho.
l B. ex insecti-
nis.

m B. fluida vlce-
ra. Alia litera. i.
pressionem nle-
rum.

n B. est causa
fluxus stomachi
ei. & lubricitui
stomachus.

o B. melanco-
lia.

p B. rem aliam
ab ea quæ com-
ditur. ex.
q B. rem come-
stam &
r B. Alia litera
sanum.

f B. partes cibife
consequuntur.

e B. hepaticus
u B.
x B. &

y B. & oppila-
tione.

tionem acetosam, quoniam significat⁸ [paucā caliditatem faciētem] vaporem quendam, licet non sit^h [complerus, postquam fuit mundifica- tus.] Et quoniam acetositas quandoque incidit i [vt corium a corticibus,] & preparat stomachum & facit acquirere retentionem, tunc lau- dauit per illum in quantum est significatio, & in quantum est causa. Et quandoque fit huius- modi lubricitas ex ulceribus in^k [ipso,] aut in eo, quod ipsi vicinatur^l [†] quare¹⁰ [inceptionem vlcetum,] & illud in sto- macho parum est. Et quandoque^m [fluxus ventris stomachicus est catharrus in stomacho] propter illud, quod ipse comprehendit ex hu- moribus malis effusus ad ipsum ex corpore; quare corrumpunt cibum, quamuis sit bonæ substantiæ, & sit necessarium ei expellere ipsum vomitu, & deponere ipsum, & si fuerit pars su- perior fortior, non expellet ipsum, & non edu- cet vomitu, imò cū solutione vētris. Et quando que non fit solutio illorum humorum, propte- rea qd ipsi corrumpant cibum, & cogant stoma- chum ad expellendum ipsum, imò est in ipso uirtus, quam abhorret stomachus, quare expel- lit ipsum, & quod est cum ipso. Aut est in ipso met virtus solutiua, aut lubricatiua, aut incis- ua, abrasiva: sicut facit multitudo effusionis, [cholerica materiei] ad os stomachi, & sit illud causa fluxus ventris stomachici, & quandoq; fit propter ventositatem, & inflationem, quæ oriuntur, & corrumpitur digestio, & accidit il- lud, quod diximus, & quandoq; fit lubricitas non propter^p [aliud, nisi propter illud, quod] comeditur ex debilitate retentiæ: aut permisso corrumpente, imò^q [in commisso prius,] non propter qualitatem suam, † [imò] propter quantitatem. Ipsum. n. quando multiplica- tur, vincit virtutem retentiæ, & egreditur sic- ut intrauit. Et quandoque fit propterea quod corrumpitur, aut propter multitudinē sui, aut pp suam paruitatem, sicut sciuiti, aut propter malitiam sui ordinis: deinde^r [propter artifi- cium.] Et quandoq; est solutio ventris stoma- chica pp dolores existentes in stomacho, aut in eo, quod ei vicinatur, quare accidit debilitas vir- tutis retentiæ in ipso, & dolores illi in ipso fiunt a ventositatē, & ab apostematib. & a mali- tia complexionis diuersæ, & totum illud est in ipso, aut venit ad ipsum ex eo, quod ipsi vicina- tur. In facto autem ab intestinis, dicamus in pri- mis illum, qui fit ex intestinis v. superioribus. & dicamus quod fluxus factus ex eis, aut est cum excoaratione, aut est sine excoaratione, & exco- riatione est dolor abrasionis ex superficie intesti- norum intrinseca, & illud abradens, aut est ma- teria cholerica, aut sanguinea acuta, aut virulē- ta, aut saniosa, aut feculenta, & procedit ab ip- sis intestinis, aut ab eis, quæ supra ipsa, & perue- nit ad intestina. & hepaticus est huius generis; & iam præterijt sermo noster in ipso subtiliter perferutatus. Et † [apo- stemosus sanior est quam hepaticus^u & ille, qui est] ex debilitate^x [est] susceptibilior cura- tionis, & excoaratio, & solutio ventris splene- tica, & fellina & hepatica, † [†] & illa, quæ est ab vl-

ceribus in stomacho & meri, omnia sunt pro- pter illud, a quo procedit materia ad intestina. Sed noster sermo non est nunc de illo, imò in illo, quod est ab ipsis intestinis. & illud aut est propter apostema in intestinis, aut propter mordicationem cholicam: aut sanguinem ef- fusum ex hepate uehementis caliditatis, aut [processionem] veng in superioribus, aut infe- rioribus, aut propter medicinam solutiua vul- nerantem intestina, sicut pulpa coloquintidæ, aut ex² [cholera] & vlcetibus cum putrefactio- ne, & corrosione, aut vlcetibus sine putrefactio- ne, & corrosione, aut vlcetibus mundis, aut vi- ceribus sordidis, & ipsa aut sunt in intestinis grossis, & sūt magis salua, aut in intestinis gra- uilibus, & sunt prauiora, & proprie cadentia in ieiuno. Videtur enim quod non sanetur vlcus eius, nedum quod a ruptura sua propter multi- tudinem venarum eius, & magnitudinem ea- rum, & subtilitatem corporis eius, & cursum cholerae puræ ad ipsi ex felle præter cōmisti- onem, & quoniam maxima est malitia nocumē- ti eius, propterea quod proximū est membro regali, quod est hepar: nam non est ex intestinis aliquod propinquius ei quam ieiunum, & me- dicina etiam non stat super ipsum, imò lubri- cando recedit ab eo. Et vlcera quidem sunt ex excoaratione fecis, & ex acuitate cholerae, aut falsedine humoris: aut uehementia fixationis b [viscositatis,] quæ quum eradicatur, vulnerat, aut propter eruptionem apostematū & reli- quas euacuationes diuersas nocentes [per suū exitum,] & quæcunque excoaratio melancholi- ca est, eueniens secundum semitam inceptio- nis, est mortalis: quoniam significat cancrum putrefactum, & illa, quæ est in fine febrium, est mortalis valde, quamuis non fiat adhuc d † [†] solutio melancholica, & pro- prie illa, quæ ebullit super terram, & habet odo- rem acetosum, e [†] quamuis sit virtus f [for- tis adhuc, &] quamuis sit in sanitate etiam, [tamen] habens hanc speciem melancholicam non sanatur. Quum autem non est ei hæc pro- prietas, & non ebullit, neque habet odorem ac- tosum, tunc est superfluitas melancholica, quæ expellit natura, & speratur cum ea sanitas quæ- doq; & vlcus quidē quædoq; generatur succel- sione apostematis, & fit a re^h [inobediente, aut abrasione] aut cibo duro excoarante suo inel- su, & quandoq; fit ab humorib. qui solutione eduisti fuerunt, deinde vlcerauerunt, & termi- nus quidem temporis generationis vlcetis a fluxu cholerico, est duæ hebdomadæ, & a bau- rachio, est mensis. & a melancholico, & mul- gesimus dies vsque ad plurimum illius, & mul- toties quidem perforatur intestina habentis ulcera, & moritur secundū plurimum. & quan- doque sunt quidam fortes: & [laborant] ali- quo tempore, & aggregatur fax in ventre co- rû, & sunt quasi hydropici, dein de moriuntur. Secundū plurimū vero, quum vlcus ad hoc per- uenit, ut egrediatur de substantia intestinorum aliquid quantitatem habens, perducit ad putre- factionem, & ad casum virtutis cum comuni- tate stomachi, & ad mortem. Quomodo enim non? quum perforentur, & proprie intestina superiora. Et iam dixerunt quidā, quod perso- rata

rata sunt quædam intestina inferiora: deinde
 perforata sunt almirach, & venter propter apo-
 ptema accedens in eis, in directo foraminis, &
 communicaus illi putrefactioni, & documen-
 to, & perforatus est venter etiam illic, & egre-
 diebatur sterces ex eo, & uixit homo: & hoc
 quæuis sit in summa possibilium, est tamē de
 possibilib. longinquis, & longinquius eo cit, ut
 niar, & fæx effundatur ad spatium uentris. Di-
 xerunt quidā, quando accedit ut perforetur in
 testinum & venter in directo icui, non sedat
 [dolor,] & non figitur aliquid in stoma-
 cho, & arefit habens illud, & [aperitur] venter
 eius, & moritur, & species exoriationis sunt,
 sanguinea, & [virulenta, & fantiosa,] & [

1 & curathia, & muscosa, 6† [

& corticalis. Et P [ianiofa] eit falua & suc

curritur ei, & multoties fit ex aggrauationib. acutis, & febris. adurentibus, & tertianis, & multoties est eis causa. Et sanioſa quā incipit primitiue, aut est cauſa eius exuptio debellati, & apoſtematum in uifeeribus, quam expellit natura ad inteſtina & eſt magis incolumis. Et iſta pars non uere ¹ [ſtomachica, & multoties nocet ſto macho,] & facit accidere in ipſo corruptionē in fine rei, & multoties ſequitur ipſam fluxu uentris ſanioſus, non retinetur, & eſt plurimū illius pus ſanioſum, & quoadq; admiſcetur ei ſanguis. Quod ſi illud non eſt cauſa eius, & non eſt in memberis interioribus apoſtema maturū, quod erumpatur, tunc ſit ex parte caneri putre facti in inteſtinis, & nō eſt ſanitas propter multitudinem eius, quod ¹ [coniungitur,] & puritatem eius, quod inuenitur de quiete propter difficultatem egritudinis in ſeipſa. Virulenta autem aut eſt a liquefactione, aut a reſudatione apoſtematis exiſtentis in uia maturationis, & plurimum ipſius non eſt ¹ [cum ſtomachicis.] Sanguinea autem alia eſt eueniens ſubito, & alia eſt eueniens paulatim, & primā quidem cauſa eſt apertio uenarum, & ¹ [ſecundā] reſolutio ſingularis, & quum non aſſociatur ei dolor aliquis, tunc non ¹ [ſit ex apoſtematibus,] immo ex rebus alijs, & proprie quum aſſociantur cū illo ſigna alia, & quandoque ſit ex inteſtinis & ſine dolore, quum eſt ſecundum ſemitam apertionis oriſciorum uenarum eorum ſine cauſa alia, & eſt incolumior. Et quum fuerit hyems ſicca, ſeptentrionalis, deinde ſuceſſerit et uer pluuiſum, meridionale, & æſtas pluuiſoſa, multiplicabitur fluxus ſanguinis ex uentre, et ſimiliter, quando hyems eſt auſtrina, & uer boreale, pauca pluuię, et proprie in corporibus humidis & corporibus mulierum, & quando uenit æſtas poſt uer boreale, & hiemem auſtrinam, multiplicantur ſolutio uentris, & excoriatio, & eſt cauſa eorum multitudo catarrhorum, & quandoque multiplicatur fluxus ſanguinis per uentrem in regionibus meridionalibus, & cū exuſſationibus auſtrinorum, & multitudine pluuię, propterea quia mouēt materias, & molliſcant poros, & proprie poſt catarrhos ſaltos. Fluxus autem ſanguinis per uentrem, qui eſt poſt ſolutionem cholicam, et excoriationem cholicam, & eſt cum dolore, eſt malus, & proprie quando precedit alcurathi, deinde uenit ſanguis purus, illud enim ſignificat, quod ¹ eſt ſu

per] corpus intestinorum. Alcurathi uerò est
ab aliqua abrasione ^y [tunicæ] intestinorum.
Sed mucosa est propter humiditatem grossam,
et quandoque accidit fluxus uentris mucosus
in febribus compositis et ^z [species] febrium,
quam dicam in suo capitulo & in febribus pe-
ssentialibus, et plurimum ^a [quidam] fit in pes-
sentialibus, ^b [&] est spumofus, Corticis au-
tem quandoque fit ab ulceribus stomachi, &
egreditur cum solutione uentris, sed non est il-
lic ex coriatio, et quando est cum excoiatione,
est ab ipsis tunicis intestinorum, & significa-
tur, quod sit de grossis semper, propter grossi-
tudinem, & in pluribus per ^c [maiores], & ap-
sit de subtilibus, per contrarium, & cortices isti
egrediuntur apud eleuationem ad afecllam, &
est plurimum exitus eorum, quem fit clystere
lotium. Inquit Hippoc. solutio uentris a [gros-
sa] melancholica non sanatur. Dixit Hippoc.
quum est euacuatio similis aquæ, deinde fit si-
milis vnguento, est mala, et quum accidit post
hydropisum solutio uentris, & proprie ^e [eu-
eniens] ab apostemate hepatis, est mala & ^f [est
egestio sanguinolenta,] tunc solutio educit-
tur ^g [] aquositas, & non absconditur.
Inquit, omnis fluxus uentris post aegritudinem
subito, est malus significans mortem propin-
quam. Inquit, & quandoque fit cum hydropisi
^h [egestio sanguinolenta,] que non abscondi-
tur, & neque sanatur, quoniam non solutione
educitur aquositas, immo solutione educitur
illud, quod debilitat corpus, & quandoque per-
ducunt excoiation, & ulceratio intestinorum
ad hydropisum, & si aliquis habet cum ⁱ [pun-
ctura] spasmus, & uomitum, & singultum &
conturbationem rationis, significat mortem,
& in lib. Hipp. qui habet dynteriam, & appa-
ret post aurem eius sinistram res nigra, similis
herbo, & accidit cum hoc sris uchemens, mori-
tur in xx. & non tardatur, et non euadit. ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q

y v. Alia lite a.
superficiet.

z Bin specie.

a B. eius qđ est.
b——B.

c c. magnitudi-
nem.

d B. antiqua.

e e hydropisim
aquosam accidē
tem. Alia litera.
hydropisim ac-
cidentem.

f B. Alia litera.
Et p̄seuerat flu
xus euacuatur
non aequalitas
Alia litera.

solutio uentris
diarrhæa.

g † B. non.
h B diarrhœa.

i B dolore uen-
gris pungituo.

K † B. & scias,
q̄ febris diffi-
lis est signifi-
catio sup magis
tudinemapitis:
Et casus uir-
tis appetituz
significat mor-
tificationē uir-
tutis, q̄z est in
ore stomachi, &
fluxus melācho-
licus in ulcere
intestinarū to-
tū illud est ma-
lum.

1 † B. & sanguine.

m. B. ex fluidis,
ulceribus in eis
est plusquā ea,
quæ sit i stoma
cho inò nō est,
nisi in eis, si aut
fuerit alcholaia
i. ex ulcere simi
li alcolæ oris.
n. B. adhæretia.
o B fluida.

Alia litera. nōci

na uel doloro:à

7 IIIa

autem, quæ fit ab intestinis absque exco-
riatione, ¶ [] & abique causa co-
rum, quæ sunt super ea, communicat lubricita-
ti stomachicæ in causis. Sed, quæ facta est ^m [a cor-
porib. vlcerum in eis, plus quam ea, quæ est in
stomacho, imò quasi non est nisi in eis. Si autē
fuerit iradicabiles,] & materia faciens eas nō
cessauerit currere, perducit illum ad exco-
riationem sanguinem proculdubio, & ad fluxū san-
guinis per ventrem fortem, & communica-
bit ei in causa^m [communicantia] virtutis me-
dicinæ solutiue ad orificia venarum, quæ sūt
in eis, & supersciciei eorum, & facit solutionē:
Et illa, quæ fit a debilitate intestinorum & sto-
machi, nominatur materia venteris, & plurimū
causā in hoc, est debilitas, & vlcera, ° [& cor-
pora eorum.] Et quandoque accidit vt conge-
letur aliquid huius sanguinis effusi in vētrem,
& significant illud, frigus extremitatum subito
& festine, & inflatio venteris, & casus pulsus,
& peruentio ad syncopeim. De ea autem, quæ est
ab intestino recto, & est intestinum sextum, a-
lia est, quæ est cum dolore et nominatur za-
hir, et est dolor extensius, et abrauius in inte-
stino

stino recto, & alia est, quæ est sine dolore, & cau-
sa alzhahir, aut est apostema calidum, ex quo cur-
rit aliquid: aut apostema durum, p. t. t.

p. t. B. aut ven-
tositus.

q. B. accidens, &
thuzez, vel.

r. t. B. aut hu-
mor acutus
f. B. vlcera & cor-
rosiones aut fæces
recentia.

t. n. lapid.

u. t. n. quod nō.
Alia licta. &
non.

x. n. Alia licta.
adlocantur ei.

y. n. valde ex ti-
more totū fla-
tum superuenien-
ti.

z. t. B. Alia licta
& appetitus.

a. B. aut.

aut mollificatio lacerti, quare egreditur
cū eo auus, aut tensio, & ex qua accidit] spaf-
mus, quare prohibetur lacertus retentius in
parte ani, ab operatione sua, aut superfluitas sal-
sa, aut baurachia, aut chymus grossus aut cholē-
ra ingrediens: aut sanguis adueniens membro,
aut longitudo scissionis super durum, aut gros-
situdine eius, quod egreditur de fæce, & durities
eius, t. t. t.

aut hemorhois, aut fistula, aut ragadia, aut fr-
gitus, aut corrosio aut grauis sentata. Et plu-
rimum quidem fit ex humido mucoso, & post
quam fuerit mucosus, fit curathius, deinde pu-
cta sanguinis. t. t. quandoque egreditur cum za-
hir aliquid, quod est sicut caro, secundum qd
dixerunt quidam, sed Gal. elongauit illud. Et za-
hir quidem plurimum accidit habentibus phle-
gma putridum. nam putrefactio eius relinquit
vestigia in intestino recto apud incesionem
suam omni hora. Amplius est viscosum, adhæ-
rens, nocuum, & quandoq; cogitat ager, quod
in ano suo sit sal puluerizatus propter baurachia-
ritatem eius, & zahir facilius est illud, quod nō
succedit dysenteria: aut t. t. t.

generatur ad dysenteria. & quandoque accidit ut spaf-
metur anus, & rectum, aut tendatur, quare acci-
dit lacerto, ut non retineat illud, quod uenit
ad eum, sicut accidit ei, ut spafmetur, & nō po-
test facere descendere, quod supra ipsum est ad
eum. Illa autem, quæ fit ab ano, sine dolore, est
sanguis, non aliud, & plurimum eius est secun-
dum semitam, qua natura expellit superfluita-
tes ex corpore. Et t. t. coadiuant ipsum in cor-
pore causa superfluitatum ciborum, & reu-
tatio cursus: aut incisio membri, aut diuissio exerci-
tij, aut reliqua, quæ dicuntur in locis suis, & iste
non oportet ut retineatur, nisi timeatur casus
pullus, & uirtutis. Istæ ergo sunt species cursus
intestinalis, intestinorum sex. Factus autem a to-
to corpore, aut est secundum semitam crisis,
aut fortitudinem uirtutis expulsiuæ, aut secun-
dum semitam casus uirtutis retentiæ, sicut acci-
dit timētij, t. t. quod statim superueniat, & ha-
benti plurimum in fine uitæ suæ. Aut secundum
semitam liquefactionis, & incipit subtilis, dein-
de fit turbida, & fit fortis fames, & cadit uirtus,
z. t. t.

et accidunt febres,
et quandoque accidunt nausea, et difficultas vi-
rinæ, et ventositas et rugitus, et tenebrositas co-
loris, et frigus extremitatum, et exsiccatio lin-
guæ. Aut secundum semitam conuersionis hu-
morum ad corruptionem propter febres ma-
las, et uenena nocentia. Aut secundum semitam
expulsionis repletionis uehementis, propter il-
lud, quod scis ex dimissione euacuationis, aut
retentione cursus consueti: aut abscissione mē-
bri, aut dimissione exercitij: aut paucitate resolu-
tionis ex corpore, & reliquis, quæ sciui. Aut
propter compositionem nauicatuiæ satietatis
plurimæ in uicibus pluribus, t. t. t. redit secun-
dum semitam ægritudinis acutæ, & est de sum-
ma cholerice passionis, aut secundum semitam
prohibitionis nutrimenti propter oppila-
tiones in uenis, et alijs. Cholericæ autem passio

est motus materierum corruptarum, non di-
gestarum, ad separationem, ex uia intestini. re-
deuntium ad ipsum a corpore secundum acui-
tatem, & laborem expulsiuæ, cibi nanque quam
non digeruntur b. [valde,] conuertuntur in hu-
mores non conuenientes corpori, & mouetur
natura ad expellendum eos a corpore, quam
[grauent super ipsum,] ex partibus cum specie-
bus uomitus cholericæ, & aquosi, & eruginosi
conuertuntur per spem.

quandoq; & speciebus fluxus uentris, & illa cho-
lerica passio, cuius causa est corruptio cibi, in-
columnior est ea, cuius est frequentia corruptio-
nis post corruptionem, & cholericæ quidem
passio mala incipit in primis, cum lenitate de-
inde accidunt dolor, & punctura in ventre, &
in intestinis, & dilatatur et ascendit ad stomac-
chum propter multitudinem eius quod nocet
ei ex humoribus acutis, uentibus ad ipsum,
et secundum plurimum sunt fluxus uentris, &
uomit simul. t. t. [Quum ergo expelluntur, mū-
dificantur] humores corporis propter illud,
quod scis ex causis. Incipit ergo cum fluxu ven-
tris cholericæ, deinde aquosus, purus, foetido, de-
inde quandoque perducit ad fluxum uentris,
qui est sicut lotura carnis recentis, habentem
odorem pinguedinis, et ad curathium, deinde
perducit ad mollificationem pulsus, & spaf-
mum, et sudorem frigidum, et ad mortem, et
in habentibus quidem cholericam passionem

multiplicatur sitis, et quoties bibunt aquam, ea
lesit in stomacho eorum, et euomunt eam, et
tolerare sicut cōfert eis, et multoties accidit eis
destructio pulsus, secundum semitam compres-
sionis & lesionis propter causam accedentem,
sequentium malignorum. Quum ergo quies-
cunt accidentia, redit pulsus, et ille, qui con-
suetus est incurrere cholericam passionem, nō
habet ex ea timorem, sicut ille, qui non assuetus
est ea: et est in instantibus plus, et cholericæ qui
dem passiones plurimum non accidunt nisi
in estate, et autumno, propter debilitatem
digestionis in vtrisque, et minoratur hyeme,
et uere, et quandoque multiplicatur euentus
cholericæ passionis ex potu aque frigide in ie-
iunio, sequente t. t. [cibum grossum, præcipue in
comestione granorum pinæ,] et chrysolima,
et melones sunt ex eis, quæ commouent chole-
ricam passionem, et multoties quidem restrin-
gitur cholericæ passio, et declinat materia ubi
bito ad membra urinae, et accidit ardor urine.

Fluxus autem uentris eueniens propter prohi-
bitionem penetrationis cibi t. t. t. est
est oppilatus, t. t. [et] ille, qui nominatur flu-
bus uentris factus cum periodis. Et illud est quo-
niam uena oppilata replentur in tempore no-
to, usquequo t. t. [euacuantur,] deinde euacuan-
tur redeundo, et in eo, qui est inter vtrisque, di-
spositio est sicut sana, et plurimum, quod est
inter paroxysmos, est xx. dies, et quandoque
anteceat, aut tardatur propter cibum
scitur de causis. Factum aut propter cibum
semel diximus in t. t. [stomacho.] Verum-
tamen non est malum si iteremus illud, et adda-
mus t. t. [velociter.] Dicamus itaque, quod fa-
ctus ex cibis, aut est propter eorum paruita-
tem, quare corrumpuntur in stomacho igni-
to, sicut sciui, t. t. non recte pit eos natura.

trem moritur paulatim cum casu pulsus eius, & fit vermiculosus, aut formicans, & est cum hoc viuis, & intelligit; deinde destruitur pulsus eius ipso viuo, deinde moritur, & scias quod ille, qui egerit species diuersas, scilicet cholericus, & spumosi & [species pingues] & non debilitatur, non oportet, vt ipsum constringas, & perducas ipsum per illud ad aggritudines difficiles, & t[er] aggritudines malas fraudulentas.]

sf. turpis seu ex
trane.
Alia litera. spe-
cies malas.
t B. apostemata
mala p[er]niciosa.

A N N O T A T I O N E S.

Sicut non una est eorum, quæ excernuntur per alium, species; ita neque una causa, neque unus primario affectus locus, neque una nuncupatio. Author nosse ita copiose, & apposite huius uirij species, causas, affectu loca sub oculis ponit, ut nihil forte sit, quod desideret quispiam. Habes tu de hac re multa 5. de aff. loc. & 6. & 3. de sympt. caus. & ex Hippocrate plura in aphorismis. & ex Tralliano lib. 8.

Cap. 7. Cap. 2.
Cap. 2.
Cap. 5. 6. & de
inceps.

De signis.

Cap.

3.

Dicitur quod quando fuerit vrina in febris cholericis alba cum incolumitate signorum in fixatione rationis, & defectu s[er]ida, & similia, tunc caue exco[rr]uptionem intestinorum. Amplius differentia inter cerebralem, & stomachicam est, quoniam stomachicus ordinem non habet, neque horas per seipsum, in quibus crescat, imò est secundum regimen, n[on] si digestiua est debilis, egreditur sine digestionem.

a f B. Alia l[ite]ra.
Esti retentia est
debilis egreditur
velociter.
b u. affellatio.

Et si sunt retentia & expulsiua simul debilis, egreditur velociter, & non egreditur plurimum subito: immo frequenter [e]leuatio paulatim, & plurimum eius est ex frigore, & si est debilitas in non digestiua, egreditur, quod egreditur non priuatum digestionem tota, imò egreditur, habens digestionem quandam secundum tempus mora in stomacho, & cum illo, qui est a lubricitate humoralis, egrediuntur humiditates, & cum illo quidem qui sit a lubricitate viciosa, aut bothoria sunt signa ulcerum stomachi ex vomitu corticali, & bothor in ore, & dolore. Et Hipp. quidam iam dixit illis qui intestinorum lubricitatem habent, vomitus est malus, & hoc iudicium occultam habet causam. Cerebralis autem plurimum est post somnum longum, & est conseruans paroxysmos, & cum eo sunt signa catarrhorum, & corruptionis [f] cerebri. Et in lib. algarab. Quum apparet in lubricitate intestino[rum] super costas [f] aliquid simile ciceri, & prouocatur vrina, & multiplicatur, moritur eger in ipsa hora. Hepatici vero signa iam diximus in cap. aggritudinum hepatis. & similiter eius, qui fit ex mesaraica. Plurimum autem splenetici est melancholicum, & iam diximus in cap. s[er]o. [f] In seculo autem iam diximus, quid in illo sit de signis malis & saluis, & distinximus ipsum ab hepatico. & [f] illud per id, quod scitum est quod est apud dolores eius, & dispositione ipsius egredientes a natura in cap. aggritudinis splenis, & in hoc ipso, & quum dicta sunt expulsiões hepaticæ. Intestinalis autem, qui sanguineus est, & qui non est sanguineus, signi-
ficat

c f B. comple-
xionis.
d b. bothor al-
bum.

e B. & de eo qd
est sicut scœculu-
rum. Et.

f B. significauimus
et ipsum
est.

iant propter grauitatem eorum etiam, quare descendunt aut propter eorum mordicationem, sicut cepa; aut propter uirtutem venenosam, sicut in fungis; aut propter uelocitatem conuersionis ad corruptionem, sicut lac; aut propter vehementiam subtilitatis eorum, quare resudant, & non retinentur apud portanarium aut propter ipsorum humiditatem, & eorum viscositatem, quare lubricantur, aut propter multitudinem motus super eos: aut propter multitudinem potus aque post ipsos, quare n[on] subito deponit eos] & lubricare eos facit, aut propter multitudinem eius, quod reperitur de humoribus lubricantibus, sicut phlegmate, & abstergentibus, sicut cholera, aut quia est cibus [conturbatus], & est ille, qui est plurimæ quantitatis, & pauci nutrimenti, sicut sunt olea, aut propter ordinem necessario facientem lubricationem, sicut premissio cibi lenis, facilis digestionis, lubricantis, & postremitas cibi styptici compressiui, aut postremitas eius, qui est velocis conuersionis, quare corrumpitur, & corrumpit, quod sub eo est, & vocat naturam ad expellendum. Factus autem propter aerem circumstantem est, quoniam aer continens calidus resoluunt, quare [f] extirpat. Et frigus aggregat, quare costringit, & auferit, & multitudo plurimum, & regiones meridionales, soluiunt uentrem, & quandoq[ue] est ventositas causa fluxus v[er]is per id, qd corrumpit de digestionem, & mouet de cibo. Inquit Hipp. [f] altheca accidit diarrhea plurima, per altheca intelligit illos, qui n[on] possunt proferre the, & causa in hoc est, quod humiditas dominatur super membra ipsorum neruosa, & super stomachos eorum, cum communitate cerebri eorum: aut propter cerebrum, & aliud, & isti etiam oportet, vt soluantur cum facilitate. Inquit Hipp. qui est in pueritia lenis nature, aut dure, est apud senectutem e contra[ri]o; sed, qui est lenis nature semper in adolescentia, non conuenit ei in senectute assiduatio eius. & omnis fluxus ventris, qui sit post aggritudinem vehementem, accidens subito, est significatio mortis, quoniam significat corruptionem subitam. Differentia inter illum, qui ex illo lubricitatis est, & inter stomachi lubricitatem, significat digestio pauca, quæ est in cibo: quum ergo descendit a stomacho, non moratur in intestinis, imò procedit ad exitum. Si verò causa eius est vlcus, significant ipsum exco[rr]uatio, & illud, quod egreditur de significationibus vlcum. Et si est phlegma viscosum, significat ipsum etiam phlegma, quod egreditur cum eo, & uentositas, & rugitus [f] in ventre, cum quo sentitur lubricitas rei grauantis, & in vlcibus per dolorem sub loco stomachi quod si fuerit lubricitas non ab vlcibus, neque a phlegmate, imò propter malitiam complexionis, significat illud priuatio exitus signorum ulcerum, & phlegmatis. Et singultus, quum accidit habentibus fluxum ventris, & proprie habentibus zahir, est significatio mala, significans siccitatem facientem arefactionem. Et quum cibatur habens ventrem [debilem, & non additur] pulsus eius, tunc non cures eum, & habens uen-

re, & separatio facis & vt antecedit fax: deinde egreditur post illud * [facis parum.] Sed diuisio illa, que est ante ipsum * [&] plurimum ipsius egreditur * [ante] faciem, quæ excoriatur. Differentiam autem, quæ est inter illū, qui lubricatus est, & inter lubricitatem stomachi, significat digestio parua existēs in cibo, & quādo descendit a stomacho, non moratur in intestinis, imò * [procedit] ad exitum. Si autē causæ sint ulcera, significat ipsum excoriatio cum eo, quod egreditur de significationibus vlcetum, & si est illic phlegma viscosum, significat ipsum etiam phlegma, quod egreditur cum eo, & uentositas, & rugitus. & in phlegmatico sentitur * [lubricitas rei grauantis.] Et in ulceroso sentitur dolor sub loco stomachi. Et si est lubricitas non ab ulceribus, neque a phlegmate, imò propter malitiam complexionis, significat illud priuatio exitus signorum ulceris, & phlegmatis. * [Oppilatum autem, & liquefactum significat * [cursus], in seipsis & deindatio * [significationum necessario faciendi] fluxum super ea, & inflammatio corporis, & caliditas eius, & conuulsio febri minuat, & diuersitas coloris & essentie, & fœtor odoris. Qui ergo est ex liquefactione, * [] ei virulentus, aquosus. Et qui est ex liquefactione adipis, est virulentus grossus, sicut in ulceribus cum pinguedine, & colore diuerso, deinde si eius essentia adipis absque diuersitate in substantia sua, & neque in essentia sua, Et similiter est dispositio liquefactionis carnis rubre, nisi quia priuatur pinguedine, & est postremum eius feculentus coloris. Factum uero a superfluitate & repletionem, quam natura expellit ex corpore, propter illud, quod dictum est de causis * [attrahentibus superfluitates, & repletionem,] significant causas, & quandoque significant ipsam, quod euacuatum est, sanguis purus, mundus, cum multitudine, sine dolore, & non facit sequi mollificationem, & debilitatem, & habet paroxysmos. Alzahir autem dispositiones, significat illud, quod egreditur ex eo, quod uidetur, & causæ repertæ ex frigore adueniente, aut ex scissione super durum, aut ex hemorrhoidibus, & ragadijs, & alijs, & quod præcessit, ex fluxu, & excoriatione, aut non præcessit. Et * [sicut errant quidam in ipso si fuerit illic fax retenta ledēs, & dolorem faciēs, & mittens succum,] existimantes] quod est cursus zahir. similiter errant quum quandoque egreditur curathi, sicut phlegma, & existimant quod sit zahir phlegmaticum; non oportet ergo, ut decipiaris in hoc: imò oportet, ut attendas causam ex omni parte, secundum quod sciuiti, & differentia in ter ulcera eius, & ulcera intestinorum, que sunt super ipsum, est quoniam in illo, quod fluit ex recto, est paruus fœtor, aut non est in eo fœtor. & quando accidit habentibus ulcera intestino rum, & habentibus fluxum sanguinis, ut coagulat sanguis in uentre eorum, scias signa, quæ diximus in capitulo * [] huius agri tudinis ex inflatione uentris, & frigore extremitatum subitro, & ex calu uirtutis, & pulsus. Quum ergo accedit illud, tunc scias * [] quod quum egestio nigra facta ab aduisione, tendit ad uiriditatem,

runc iam natura incipit succurrere: quare fit viridis, deinde citrina, post stat. Et scias quod quandoque egeruntur res * [plures numero, & existimant quidam, quod sit curathi propter apostema, & ulcera intestinorum, & illud non est, nisi cum punctura; illud ergo non est * [curathi,] immo superfluitates humoris. Et scias, quod si quis habet fluxum uentris, & stringitur, & ipse remanet secundum dispositionem suam, & non aduenit ei fortitudo sua, tunc causa in hoc est, quod corpus eius non recipit cibum. Et scias quod in illo, qui ascellat in die plusquam in nocte, immo accidit ei, ut ascellat, quoties sumperit appetitus eius in die, causa est debilitas stomachi eius. Et quum in nocte est plus, tunc causa est debilitas hepatis, & quod remittit cibum. Et scias, quod multoties succedit ascellationi, per hoc, quod ipsa extrahit subtile, & dimittit ipsissimum, colica uehemens,

AN NOT A T I O N E S.

Quomodo in alui fluxionibus, affectionem locum dignoscas, partu alui, prosequitur, quod ante ipsum nullus forte absolit. Queritur autem, quia de intestinorum ulceratione agitur, & eam ad solam humorum acridinem referre uideatur, an ex multitudine sola, puta ex copiosiori sanguine gigni aysone. & intestina exulcerari possint. Certe, quod sanguis sola multitudine ulcerare possit, confirmari ex Galieno uidetur. de usu part. ubi intestinis sensum inditum esse ait, ne lœdantur, uel malitia, uel multitudine humorum, proptereaque, aiunt quidā, quo pacto fluentis fluxui impetu arbores ruunt, ita & intestina sola posse multitudine absque acrimonia abradi. Ceterum, quod ulcerat, non quia multum sit, ulcerat, sed quia acre, & nimium abstergens, & multitudine ruptionis quidem, sed non abrasionis causa esse uidetur. Quamobrem, fateamur nos ex multitudine lœdi intestina, sed non abradi a sanguine sola multitudine peccante. ulcerari tamen possunt ab eodem putrescente & acri facto, uel in bilis naturam conuerso. Neque uerò par exemplum est de fluxui ripis & intestinis, quum solida substantia constent intestina, non friabili, neque in intestinis humorum fluxio cum tanto esse impetu possit, ut abradat.

De cura fluxus uentris absolute. Cap. 4.

Dico in primis, quod oportet, ut iuuent se medici cum eo, quod dicitur in capitulo superfluitatis fluxus uentris, ex medicinis ebitis, & legant illud capitulum cum hoc capitulo. Amplius dico quod fluxus uentris prohibetur, in quantum est fluxus, cum stypticis facientibus, & ingrossantibus materias, et faciētibz glutinationem. Et quandoque necessaria sunt narcotica, & iterum quandoque curatur fluxus uentris cum diureticis, & sudorem facientibus, & dilatantibus poros, & vomitum facientibus: omnia nanque hæc mouent materiam ad contrariam partē fluxus uentris. Quod si misceatur fluxui uentris caliditas, ponantur cum eis in frigidantia, aut eligantur ex eis infri gidantia, [in quibus sit stypticitas.] Et ad minuitur dilatantia poros, & sudorem facientia corpori exterius. Si autē ei admisceatur frigus, ponantur cum eis calefacientia, & eligantur ex eis

n. e. mœillagi-
nosæ vel res glā
dasse, quare exi-
statur, q. sit
abrasio humidi
ratis mucosæ
stagnantis inte-
stina, & illa.
o. a. abrasio.

Cap. 10.

a. a. Alia lirera.

b — B. eis calefacientia, b [in quibus sit stypticitas.] Et tunc sunt plurimum necessaria calefacientia, quum digestiua est debilis, & quum est oppilatio ex hum. visc. & iuuant se cum eo, quod dicitur in capit. debilitatis digestionis. Et tunc plurimum sunt necessaria infrigidantia, quum res sit debitu tenailis. Et caliditas quandoque adiuuant ad retinendam naturam, per hoc quod facit penetrare cibū velociter, & per hoc, quod prouocationem facit, & facit sudare. Et quandoque facit vinum purum. † [

e † B. forte.

d B. cyathos plerum.

e B. similiter omne illud, cuius substantia est dura.

f † B. fluxus uētris.
g B. est eradicatus ille, qui est euacuatus.

h B. tarathich.

i † B. alhaulich. i. rubi.

k B. psyllij assatum.

l † B. proprie.

an-
tiquum hoc. Quandoque enim ille, qui habet fluxum ventris bibit [vasa terrea plena] huiusmodi vino, scilicet vnum post aliud, ita ut sit semper quasi ebrius, & retineatur natura eius. Et scias quod dormire est ex rebus magis iuuatiuis ei, qui habet fluxum ventris. Et quando fuerit cum fluxu ventris tussis, dimittat illud, in quo est acetositas uehemens, & stypticitas, & sit contentus eis, in quibus non est illud ex cibariis & cibis: ergo eligat frigida, & facientia glutinationem & [illud in eo, quod est durū.] & in eo est confortatio corporis eius, qui cibatur eo, sicut sunt alfaich: & nocet eis omne, quod liquidū est ex sorbitionibus, & iuribus. Et scias quod alrobub dulcia multoties nocet, commouendo sitim. Et ex retinentibus fluxum ventris, sunt balneū, & frictio per hoc, quod dilatant poros. Et multoties attrahitur materia ad exteriora corporis, ex unctionibus, & frictionibus, & ex eis sunt olea calida, sicut oleum anethinum, & similia. Et ex retinentibus fluxū ventris, est positiō uentolarum super uētre[m]; iam enim expertum est, quod uentolæ posite super uentrem eorum, qui habent fluxum ventris, & excoarationem quum dimittuntur quatuor horis, restringunt et nos iam experti sumus illud. Et ex retinentibus fluxum ventris sunt emplastra super polia stomacho, & in testinis, facta ex calefacientibus stypticis. & ex infrigidantibus stypticis secundum necessitatē. Et ex retinentibus fluxum uentris, quum causa eius est humor effusus ad stomachum & intestina, & faciens descendere cibum, & soluens ipsum & euacuans eum & cuius euacuationi adhæret, ut sequantur cum humores, est † [

] quoniam quum [sinitur illud, & euacuatur] allenuatus est modus regiminis. Quumque ad ministras medicinas, tunc incipe cum singularibus, si uerò non ualent, tunc tende ad composita. Et restrictiua quidem, aut sunt exsiccatiua, deficcatiua, aut constipatiua, aut infrigidatiua, inspissatiua, aut glutinatiua oppilantes poros, ex quibus emanant. Et medicina singulare frigida absolute, aut secundum uirtutem retentiuam, sunt sicut balauistiæ, & gallæ, & acacia, & rosæ, & gūmi arabicum, & lutum sigillatum, & lutum armenum, & hypoquistidos] et spodium, & proprie assatum, & proprie conditum cum camphora, & fructus tamarici i 60
toram, & sumach, & almirberis, & reubar. & semen acetosæ, & semen [portul. & coriandrum, & semen arnoglossæ, & succus barbæ hircinæ, & semen rosæ bonum, & fructus mori immaturo] † [ad excoarationem, &

succi styptici exsiccati, & ipsorum rob. Et succi [] portulacæ bibatur. unci. j. & confert. Et lac acetosum decoctum, in quo butyrum penitus non est. Et medicina quidem singulares, calidæ & siccæ sunt, sicut cyminum assatum, & ammeos, & anisum assatum, & cortices thuris, & myrrha, & storax sicca, & aldarisāhan, & sicut ladanum ipsum, de quo in potu detur pondus drach. ii. cum decoctio, a 10
& caseus uetus assatus, qui accipitur sicut est, aut decoquatur in succo styptico: sed facit sitim. Et melius regimen ipsius est, ut ablatur cum aqua [] sale aliquoties, aut decoquatur bene, ut egrediat sal eius, deinde exsicceetur. Tūc enim drach. i. eius restringit, & est fortior omni re. Et ad pueros quidem quandoque [excoaricatur] nux, excorticata, & teritur, et datur cum zuccaro frixo, & aqua frigida quantitas a uellanae unius. Et atramentum, & coagula constrictiua sunt. Et de coagulo quidem hædi quandoque datur in potu infanti pondus quatuor drach. j. in aqua frigida, & magno supra illud loque ad pondus drach. j. Et etiam ex coagulo leporis, nam ipsum retinet ventrem statim. Et oportet, ut incipiat, qui ad potandum dat coagula, a danich. i. si uerò non confert, addat ex eo usque ad illud, quod non pertranseat in pondere drach. i. & caseus quidem uetus, cuius regimen præteritum est, quum ex eo datur in potu drach. i. est minoris nocimenti, & fortioris 30
operationis quam coagula. Et iam existimauerunt quidam, quod quando fructum ex [alrob] aduritur, donec denigretur, deinde datur in potu ex eo pondus drach. s. tunc stringit uētre[m]. Et quidam amicus meus ex medicis iā dixit mihi illud uerum esse experimentum. Et ster-
cus canis comedentis ossa solum, quum in potu ex eo datur pondus drach. i. & s. cum decoctio retinet fortiter, & proprie siccum acceptū 40
in [] aqua. et ex eis, quæ non pertinent ad uenam duarum extremitatum est uenter scythii, & exsiccat, & dosis sit drach. iii. exsicceatur, & limetur cum lima, & detur in potu ex eo quantitas hæc illi, qui habet diarrhoeam in rob myrti, aut rob de cydoniis secundum declinationem complexionis. Et iterum laccaprinum cum lapidibus fluuialibus ignitis bis & ter in ipsum proiectis, & quandoque ponitur in ipso parum ti 50
zi frixi. Et iterum uitellus oui elixati in aceto, Et ex compositis declinantibus ad frigus sunt trochisci de spodio [] muschati & trochisci trochisci de balauistiæ, & trochisci de hypoquistidos] & trochisci de croco, & trochisci de opio, & trochisci de papauere, & et pilule de opio, & pilule de mandragora, & suffus de granis granatorum, & pilule de ladanaracha, & ad fluxum superfluum pondus unc. 60
ij. ostracorum adustorum. Et luti armeni sigillati, et species adustorum cum lino sigillati, et non oportet ut sit [] & liquefiat, et non oportet ut ignatur uas, et eleuetur super ignem & dimittatur ipsum.]

ipsum,] & moueatur donec assentur. Et ex cō-
positis declinantibus ad calorem, siue paruis
sit, aut magnus, sunt trochisci alefeniati, & ele-
ctuarium alcanzi, & electuaria, quæ dicam in
antidotario, & electuarium de seminibus stypti-
cis, & trochi. de b. [trocendes] & trochi. de Kara-
be, & iterum sumatur gallarum non perforata-
rum uiridium, & corticum granatorum, & iu-
mach, & piperis omnium ana drach. s. terantur
& conficiantur enm albumine oni, & concaue-
tur granatum, & proiciatur in ipso, & oppile-
tur eius foramen cum pulpa, & ponatur super
prunas. Et ex illis est, ut sumatur tritici farina,
& misceatur cum aliquantulo de ammeos, &
fructu tamarisci, & nasturtio, & dissoluatur cū
oleo omphacino, & conficiatur, & fiat panis, et
exsicceatur in furno, deinde sumatur ex eo con-
trito, pōdus drach. x. & bibatur i aqua frigida, &
pauco uino. Et huius quidem generis ex eis, q-
bus curantur pueri, quum accidit eis fluxus vē-
tris, tempore natiuitatis dentium ipsorum, est
illud, quod Rec. papaueris, & granorum myrti,
thuris masculi, cyperi, omnium ana drach. s. terā-
tur bene, & dissoluatur in lacte eius, cuius lac
fugat, & detur in potu. Et huius quidem generis
est medicamen bonū expertū, qd Rec. grano-
rum passularū exsiccatōrum, & bene tritorum,
donec fiat sicut puluis, & Rec. ossiū adustorū,
& medullæ glandium, & coaguli, & coriandri
assati & sumat, xylocaractē spinæ, & seminis a-
pii, & cymini infusi in aceto, & panis azymi sic-
ci, & thuris & ammeos partes æquales, terantur
valde, & eribelletur illud, & ponatur de coagu-
lo minus quam de aliis, aut sit medietas partis,
deinde sumatur ex eo omni hora nabac una, ita
ut sit quantitas, q̄ sumitur in die ex eo 3. xx. Et si
fuerit de coagulo minus quā pars. i. c. tunc mi-
nuatur ex illo, & si fuerit coagulum plus, tunc
restringit naturā in die uno. Et huius quidem
generis est ut sumantur cyperi, & spica, & balau-
stia, & minutū thus, & aliquantulum gallarum
quantitas medietas partis, decoquatur in aqua,
deinde coletur illa aqua, & puluerizetur super
eam de gala mulsata, & xyloal. erudo bono ali-
quid, secundum quod exigit dispositio, & biba-
tur. Et huius generis est illud Rec zingiberis, a-
tramenti ⁶ [alasekefat] sumach partes æquales,
sumatur ex eo in suffus pondus 3. ii. usque ad
ii. aur. Et huius generis & propinquius ad æqua-
litate est, ut sumatur capillus ueneris, et spica a-
romatica, & semē ⁷ [auellang bedeoard] & ra-
dix arboris pini, & fiant ex eis trochisci. Et icias
quod necessitas spodij, est ad constringendum
languinem. Et necessitas seminum est ad con-
stringendum fluxum ⁸ [stomachicū]. Et neces-
sitas psyllij, aut arnoglosæ alsatæ, est ad punctu-
ram. Et si non, ipsum fluxum remouent syr-
pis, & proprie, quorum alsatio iterata est. Et ei-
us sit, quæ diximus. Et oium quidem elixatum
inuatiuum est in fluxu uentris facto ab a [attra-
ctione] intestinorum, & non est conueniens
hepatico, & stomachico, imo quādoque nocet.
In narcoticis uerō est timor, licet quandoq; ac-
cidat ut sint necessaria: nam ipsa quandoq; cō-
ferunt, in quantum ingrosant materiam, & in
quantum faciunt dormire, & [prolongāt] ne-
cessitatem surgendi ad scēlam propter a [sen-

sum] mordicationis. Et quocūque mō sit, non
oportet ut administrentur, quandiu ab eis excu-
satio esse potest. Quod si necessaria fuerit eorū
administratio, non exhibeantur ei, cuius infri-
gidatur corpus, et debilitatur uirtus, et apparet
illud in pulsū. Si uero necessariū fuerit, misceā-
tur cū eis, quæ sunt sicut castoreum, et crocus, et
similia. Et iā testati sumus nos uidisse, qui sup-
posuit sibi collyrium ex opio, et mortuus fuit.
Et quum possibile est ut administretur in col-
lyrio, nō administretur in potu. et quādo possi-
bile est, ut administretur in emplastris, nō admi-
nistretur suppositū, et factū collyriū, et ex em-
plastris stupefacientib. est, ut sumat opij, et semi-
nis hyusquiami ¹ [albi] amborū ana partē i. et ^m
[cuppularū gladiū] et balaustij, et acaciæ et thu-
ris, et myrrhæ oīum an. partes v. aggregētur cū
succo hyusquiami; aut succo corticū papau-
ris, aut decoctione eorū, et liniatur cū eo, est. n.
²⁰ bonū. Narcoticū potādū fortis stypticatis. Re-
cipe coaguli leporis pondus danich. ij. et opij
tantundē et gallarū ³ [3. vij.] et thuris 3. s. fiat ex
eis trochisci, et sit potio eorū medietas aur. i. et
iterū gallarum immaturarū pars i. thuris, opij,
amborū an. pars s. et dosi sit usque ad 3. i. et ite-
rū sem. hyusquiami, et opij, et papaueris, et spo-
dij, et balaustiarū, et thuris, partes æquales, et do-
sis sit usq; ad 3. i. et iterū opij, sandaraca, et mi-
nutū thus, myrrhæ, crocus, dētur in potu ex eo
duæ pilule sicut cicer. et cōueniētius illo, est il-
lud, quod Rec. castorei, opij, storacis liquide, se-
minis hyusquiami, myrrhæ, croci, alsari, thuris,
ammeos, partes æquales, conficiatur cū melle
despumato, et sit dosi sicut nabac. et iterū mer-
datengi quarta 3. i. coaguli 3. s. ossiū adusti, galla-
rum an. 3. i. opij danich unum. et iterum acaciæ
et gallarū, et opij, gūmi oīum an. pars i. fiant ex
eis trochisci. et iterū narcoticū ad bibēdū, con-
stringens in duob. dieb. Rec. ammeos et seminis
apii, et corticū granati acetosi, et gallarū ⁴ ^o [fa-
uinæ] partes æquales oīum, opij partē s. teratur
oīa sicut alcohol, et sit dosi eius ex 3. i. usque ad
aur. i. in mane, et tantundē in sero. et puero ex
uno danich usque ad duos danich. et ex medi-
cinis fluxus uentris, quæ conueniunt ei, qui cū
fluxu hēt tussim sunt sicut myrtus, et mastix, et
gūmi arabicū, et thus, et psyllium afsatum, et
spodium, et castanæ, et nux, et auellanæ alsatæ.
et oīno oportet ut detur illud, in quo non est
acetositas, et ponticitas uehemens, imo oppila-
tio, et ⁵ [confortatio]. Quod si non fuerit excu-
satio, dentur pontica, deinde consequenter ex-
hibeantur electuaria lenificantia pectus. et mul-
ta quidem ex electuariis factis ex papauere, et
dragacatho, et gūmi, et xylocaractis, et fructu
myrti, et amyli alsati, et mucillagine rerū, q̄ pri-
alsatur, deinde ingenietur in extrahēdo earum
mucillaginē, quæ coniungit inter utraq; res.
In cibis uero eorū oportet ut non sit mordica-
tio: neq; falsedo plurima, neque acetositas noci-
ua, et moueat uirtutē expulsiuā. et hoc est sicut
illud, quod de lacte decocto cum lapidib. igni-
tis diximus, et proprie illud, in quo extinguitur
ferum aliquoties. et q̄ [melius] illo est lac aceto
sum ablato butyro cum rizi, aut milio alsatis,
et experiatur summa eius, quod digeritur. Quū
ergo non digeritur aliqd, sumatur acceptio mi-
A VIC. Fff nor

B.
m B. g. th al.
balut.

n—B.

o B. abel.

p x. congluti-
natio.

q B. sigidius.

nor eo. Et de lactibus decoctis fortius confortans est lac vaccinum. Et quod ex eis conuenientius est calefactis, est lac caprinum, cum hoc, quod ipsum est magis stypticum. Et lac acetosum est melius calefactis, quam non acetosum. Et sicut medulla simlaginea assata, infrigidata, exsiccata. Et sicut panis, cuius farina confecta est cum aceto, facta panis¹ [valde,] & est calefactis vltimus. Et sicut lēs decocta in duabus aquis, effusis [super eam,] deinde decoquatur in tertia, donec inspissetur, & acefcat, aut non acefcat, & sicut¹ [illud, quod sit] acetosa. Acetosa autem sunt sicut illud, quod sit ex sumach, & granis granatorum, & tortellis,¹ [in] coriandro, & quandoque ponitur in eo rizi. Et faba decocta cum aceto, sunt bonæ eis. Et ex cibus eorum, quæ comeduntur, & sunt in seipsis curatio bona, est ut sumatur ex fauich hordei pugilli.ij. & seminis papaueris pugilli.ij. & corticum papa ueris pugilli.ij. decoquantur valde, & colentur, & sumantur. Et si acetosa fiant cum fauich matorum acetosorum, aut granis granatorum, aut sumach, erit conueniens. Et sit eorum sal falgē ma, & teratur, deinde² [perfricetur bene,] deinde admisceantur ei grana granatorum, & coriandrum, & sumach. Et si non est caliditas uehementis permisceatur cum eo caleus uetus, assatus, tritus. Et oportet ut non sumant in potu, nisi frigidum, qualecunque sit. Frigidum enim constringit & sufficit, & tepidum resoluit, & [sit] necessarium plus nisi in cholericæ passionē, secundum quod conditionatum est, & in oppilatio & in apostemoso. Et carnes, in quibus datur eis licentia, sunt carnes altaciugi, & alcubugi, & aldaragi, & aues parue, & alcanabir et caro leporis, & [alcatra, & alscem, & alfuahet, & caro ascoria] propriē. Et rectius est ut sint assata, cum seminibus condite, aut acetosa, & etiam uitellus oui clixati in aceto, & almufi sar facta ex eis, cum eis, quæ sunt sicut grana granatorum, & passæ [magnorum] interiorum, & coriandrum, & cum eis, quæ sunt sicut sumach, & quæ eis sunt similia ex fructu rubi, & capreolis vitis, & folijs acetosæ, & folijs arnoglossæ & caulis iteratæ decoctiois & pisces parui decocti cum aceto, et ex eis, quæ currunt cur su¹ [seminum,] est flos phytici, & flos zarur, & coriandrum, & grana myrri, & quādo non digerunt carnem, hant eis contritiones ex carne¹ [pullorum] & alcubugi & similibus, & decoquantur fortiter, & misceatur cum eis rizi, & milij parum, deinde colentur, & reducantur super ignem, donec appropinquent coagulationi, deinde fiat acetosa cum sumach aut granis granatorum, & similibus. & [alcordumech] iuuatiuum est eis, quum non corrumpitur digestio ualde. & oportet ut non saliat nisi parum, & ut [currat ex eo in mane] humiditas plurima et pedes uehementis iuuamenti sunt, quum decoquantur in rizi assato. & uident fructus omnino, quamuis sint styptici, nisi quum stomachus refugit ex cibus, sed cassane non nocent eis, & similiter¹ [aleusbu.] et si cibus subtilis corrumpatur in stomachis eorum, cibentur cibus, in quibus sit grossitudo, sicut sunt pedes cum robur styptici, & sicut sorbitiones fortes factæ ex rizi & milio, et quandoque iuuantur

quidam cum¹ [cibo infrigidato] facto ex venetibus & similibus. et h[aceto] facto ex bonis partibus uaccæ, comedant acetosum solum cum micis, & sumant cum eo si apperunt aliquid ex eis bonis, secundum quantitatem virtutis digestionis. & non sunt ventres conuenientes ultime omnibus speciebus ascillationis. et ex sorbitionibus laudatis eis est ut sumatur papauer, & alsetur plurimum, deinde fiat ex eo & ex rizi, & milio sorbitio, & si uolunt, fiat acetosa cum sumach, & granis granatorum, & similibus. Aut fiat sorbitio ex tortellis siccis, & rizi, & adipe renum caprarum. Aut infundatur sumach in aqua pluuiali die & nocte, & bulliat leuiter, deinde coletur uehementē, postea ponatur in ea [coriandrum,] & dimittatur, usquequo infundatur, deinde coquatur, postea fiat dissolutio in ea manib. deinde coletur, & projiciatur super ignem deinde sine cessatione moueatur super ignem cum ligno, donec redeat ad similitudinem cibi, deinde condatur cum sale pauco, & sit pinguedo eius adeps hœdi, aut amygdalæ assatæ cō trita, & parum olei, et non multiplicentur in ip sa sal, et pinguedo, et ita sit, siue cibus sit calidus, siue frigidus. et ex eorum pinguedinibus, est oleum omphacinum. et oportet ut sit aqua eorum, aqua pluuialis in ipsa enim est stypticitas, et exilimo, quod multitudo iuuamenti illius, et propter velocitatem suæ [attractionis] ad hepar et velocitatem resolutionis eius, quare non relinquit in chylo humiditatem. et interdicitur eis uinum, si autem non fuerit excusatio, et fuerit uirtus requirēs ipsum, ut ipso reuiuifcat, tunc sit nigrum, styptici saporis, parum. et rectius quidem est, ut non comedat cibos plurimarum specierum. neque multoties, imo oportet ut sint contenti cibo pauce quantitatē, illud, uice una, et ut premitant super cibum, illud, quod est magis stypticum. Aut fugant ante ipsum aliquid de cydoniis, & granatis acetosis, et non bibant super illum aquam. et si expectauerint, ut non bibant omnino, erit cura per se, et proprie quum non mouentur [ad eam,] et oportet ut premantur eorum extrema superiora, ut attrahatur nutrimentum ad ea, et ut emplasretur stomachi eorum, cum medicinis stypticis, retentis, frigidis, et calidis, et permittis secundum quod exigit dispositio. et oportet ut ponantur in eis spica, et malix, et myrrha, et retentellæ. et almeisus est pluri iuuamenti quum ponitur in medicinis. Epithema bonum et hepar, nitur illud, quod est inter stomachum et hepar, quando communicat in fluxu. Bulliatur saxabanthij cum uino, et coletur, et ponatur rosaper locum cum panno, deinde sumantur rosarum, et balauitiarum, et myrri sicca, et acaciæ, et enifitides, et gallarum partes aequales, et misceantur cum aqua myrri, et inspissentur abinthium prædictum, et emplastrum cum omni scias quod theriaca est conferens ualde omni fluxui ventris, [in quo intenditur, et deicit] uirtutem, et cuius causa non est apostema, quod cum eo est febris uehementis. et consilium ex loquendum est illi qui non [permittatur ex loco suo,] et iam retenta est eius ascillatio, quam habuit, sed corpus eius non recipit nutrimentum, est ut comedat [paruarum auium,] et

r a. bonus.

f B ab ea.

e n. cibaria.

n. cum.

x B. affetur assatione bona.

y B. facit.

z e. alcatra & alscem & alfuahet & caro leporis.

a B plurimorum.

b B. aromatizatum.

c B. Alia litera. a. duragi.

d B. alchiardana. Alchiardana. Alchiardana. Alchiardana.

e B. fluat cum pū dionibus ex eo

f B alcatra.

alimehit pectora absque extremitatibus eorum magis tardis ad descendendum in patella coctorum.] & similiter illi, cuius appetitus est ad comedendum, & debilitatur eius digestio, dentur istę res. & caro rubra, frixa cum oleo puluerizato desuper cinnamomo, & p[er] infundatur illud etiam in syrupo de cydoniis, & malis.

ANNOTATIONES.

Obi alii fluxio sistenda est, sumpta ex affectu indicatione, astringentibus eg et in crassantibus materiam, ut hic ait. nonnunquam tamen cause ratione habita, etiam ipsa quę alium magis suadent, curari solet. de qua re lib. 1. Fen. 1. Unde Hipp. 6. aul. morh. Sect. 1. fluxum fluxu uomitu docet uomitu curari. Ceterum, sicut prior curandi ratio per se est, ita posterior per accidens, in quo genere & sudorum est provocatio, & vini potio, quę scilicet causam educunt, non morbum digne oppugnant. Et sane inuicem, quomodo per se fluxiones insigniter adiunet, per accidens tamen dum materiam magis attenuat, & sudores uel copiosius uincas, ita fluxione alii renouat. Unde Paulus lib. 3. in Leuit. ut clitorum uinum offert calidius, & antiquius, ut ipsi non certe in leuitate omni, sed in pituitosa, quod & ab auctore nostro intelligi hoc in loco arbitrandum est.

Et scias quod dormire, &c. Quum uoles, ait Hippocrates 4. aphor. clitorum magis ducere, moue corpus. quum uero sistere somnum inducito, nec moueto. Quare senem hic auctor emulatur. Dubitari tamen aliquis quomodo quum per somnum & caloris & spirituum & humorum simul reuocatio ad interna fiat, sedari possit alii fluxio. Certe, quum suo impetu materia ad intestina se trahenda hec ad exteriora esset, nempe sicut per somnum interna calefunt, ita per uigilię externa calorem uero sequuntur & spirituum & humorum concursus. Sane Gal. Hippocratis sententiam explicans, idcirco per somnum sedari fluxiones ait, quod per id tempus uires animales quiescunt, tum quę per sensus, tum etiam quę per musculos, in moribus voluntariis. Quamobrem, & si per somnum interna uiscera calefunt magis, & cum calore etiam spiritus & humores intro redeunt, fit tamen ille relictus sensus, & citra omnem corporisurbationem. Contra uero, per uigilię, excitatis a sensibus obiectis spiritibus, dum intro forasq. concurrunt, conitari etiam humores necesse est, ut propterea uigilię fluxione adiunet, & somnus eandem remoretur. Subdit plura alia ad fluxio per loca.

TRACTATUS II.

De curationibus specierum solutionum uentris diuersarum, prædictarum post [celsationem a cura uniuersali.]

De cura fluxus hepatici.

Cap. 1.

Am sciuisi causas fluxus hepatici, et sciuisi curationem cuiusque cause, oportet ergo ut redeas ad illud, et cures malitiam complexionis eius, et apostema ipsius, et debilitatem, et oppilationem, & repletionem eius, secundum quod dicitur, quę cum eo, quod dicitur in capitulo

lo suo. Nam quum tu feceris illud, tunc iam curasti, & illud quod cadit in hoc capitulo de errore est, ut dentur illi, qui habet fluxum hepaticum oppilationem, medicinę constipatiue, addentes in oppilationem, confortantes eam, ut constringant naturam, & perducit illud ad errorem maximum. & multoties quidem innotuit in sibiens hepar in hac ascillatione cum inpassantibus sanguinem, & extinguentibus hepar. [per hoc quod] sunt frigida, & in hoc est mors, & c. [succellio] putrefactionis. Imo oportet, quum sciueris, quod causa in ipso est oppilatio in hepate, & melarica, ut intendas eam apertione & iam laudata fuerunt passę pingues in hoc capitulo, ita ut quidam exillimauerint, quod ipsę sanant fluxum lotium difficilem. Et nos quidem iam experti sumus illud, quod fuit res non longinqua ab eo, quod dixerunt, & in inceptione ascillationis hepaticę [primum], est, ut non approximent panem, quoniam hepar non recipit ipsum, immo rectius est, ut sit contentus aqua sanich in die bis aut ter. Quod si tolerat in fine sua permissionem, milij cum eo, decoquendo, deinde colando, ipsum faciet, & si tolerat ut comedat decoctum non colatum, faciat, & in decoctione sit sacraia, i. de sanich cum xx. sacraia aque, & decoquatur usq. quo ingroscitur. Quumque in uase, non fuerit uarietas, non erit in alium uti adipe gallinæ, et quādo est ascillatio sanguinea hepaticę, sicut [phthisis], tunc non oportet ut retineatur de subtrus quid, ut non retineatur aliquid nocitium, & accadat per illud documentum, imo [denude] tur regimen & cura, de super.

ANNOTATIONES.

Quum in superioribus de icteris affectibus ageret, & de fluxione, quam hepaticam uocant, de eius causis & de curatione, a quem locum eundem est. Particularim tamen, & hic quodam notat summe obseruanda, præsertim uero quum ait. [Et in inceptione ascillationis &c.] In hepaticę fluxionis initio panem interdicit. Paulus tamē lib. 3. panem ex aqua exhibet. Quatu ergo aliquis quā ratione a pane uelut abstinentium. Rarioris optimis quibus, uel exquisitissime paratis panis, non uidetur obstructione aliqua uacare, ut Galenus primo, de alimen. fac. notatum reliquit, propterea q. quum fluxionis principio, ipsam statim sistere tutum non sit, id quod & Trallianus affirmat lib. 8. ideo & ea, quę obstruunt, non probantur intelligi autem nostra sententia de pane, non quidem diluto, qualem Paulus exhibet, sed de pane omnis artificij experte. Alii præterea. Quum [in uase non fuerit uarietas &c.] His uerbis ubi in truita egestionis uarietas non fuerit, non esse ait malis, adipe uel gallinæ. Non satis patet, an in cibis gallinæ uel adipe poni, an fortasse per clysteres infundi. Videtur tamē de oblatione ubi dicitur intelligendū, quā nūbil de clysteribus meminerit. Cur ergo si excrementorum uarietas non deest, hunc adipem consiliat? Sane, sicuti adeps omnis superte naturę fluxiones lenit, ita si forte fortuna in corruptorum humorum cumulum incidat, corrumpi aptissimum est, præsertim uero acre euadit, & in bilem facilius uertitur. hac ergo fortasse ratione, quum adeps in uarietate excrementis mitiget, in uariis obest. De hac re alij iudicent, neque enim nobis hoc plane satisfaciat.

AVIC.

Fff 2

De

De cura fluxus stomachici, & intestinalis absq; excoriatione, & primo de lubricatio. Cap. 2.

Iam sciisti, qualiter curatur lubricitas stomachi cum speciebus suis. Et cura lubricitatis intestinorum proxima est illi, & proportionalis ei. Et cum hoc nos afferemus potiones, & emplastra, & canones, digniora istis locis. Et canones ad eos, in quibus non sunt ulcerosi, sunt, ut permisceas styptica fortis stypticis cum medicinis calefactis, dando eas in potu, & ponendo in emplastris. Et ut utantur medicinis, quæ adiuuant naturam, & confortant spiritum, sicut theriaca magna, & homorulia, & athanasia. Et oportet ut administres [narcotica,] quoniam ipsa sunt fortis iuuamenti in hac agitudine. Et si significant significationes multitudinum phlegmatis, labora in euacuando ipsum. Et si non valent medicinis propinquæ, fortes, & fortis, fortitudine temperata, tunc fortasse indiges eis, quæ sunt sicut elleborus. Verum euacuatio materiei huius agitudinis cum vomitu, est difficilis, & mala. Et raro euacuat uomitus phlegma descendens ad intestina. Et non oportet ut bibant aquam inquantum possibile est. Amplius si bibunt eam, non conceditur ut bibant eam calidam omnino. Et vinum quidem vetus subtile, purum, parum, confortat eis, et illud, quod diuersificatur a illo, nocet eis. et si diligunt ut [in secundis mensis comedant, comedant in eis ea,] quæ sunt sicut fauce algobere, aut fauce alcase & fauce [de siliquis] & fauce de granis granatorum, & fauce de nabac. Coriandrum vero est fortis impressionis in retinendo cibum in stomacho. Et ex compositis bonis ad eos est illud, quod Recipit feminis anoglossæ, & anisi, amborum an drach. i. & corticis granatorum, & sanguinis draconis, amborum ana drach. s. & est potio una. et oportet ut bibatur in vino pontico, et si fuerit illis febris, tunc cum aqua pluua, et ex compositis conferentibus eis, est electuarium de galis, & electuarium de thure, & electuarium de siliquis, & de emplastris conferunt eis, sicut emplastrum de semine lini cum dactylis, & confortatur cum eis, quæ sunt sicut succi cydoniorum, & [aluminiis humidi] & [hypoquistidos] & acaciæ, et balustiarum, & masticis, & rosarum, & [rubi, & myrthi] partes aequales. & quandoque sunt ex istis medicinis maran cū cera & oleo [] sicut emplastrum Abrucalis, et emplastrum rubus, & emplastrum de faufel, quæ fuerit caliditas. Facti autem propter vlcera intestinorum, cura est, cura vlcetum et multitudine administrationis exsiccantium stypticorum ex [medicinis] frigidis, sicut est illud quod fit de agresta, & sumachia, & curetur cura dysenteria, quam dicemus. et quum causa cholerica illis est illa, quæ effunditur. & vlcerat tunc melius est ut ipsa euacuetur in estate cum vomitu, et non euacuetur eam ex via vlcetum. et quando causa eius est phlegma, necessarium est tibi, ut euacues phlegma per clystere, [] dictum in capitulo suo, et [exsicces] cibum, et calefacias ipsum, et ponas ipsum ex allatis et [alcalage] factis ex carnibus leuibus, et minora potum aquæ. Deinde si

indiges fortiori illo, n[on] tunc utere aut albo ad stomachum, aut nigro ad intestina inferiora, et est [etiam ex eis, quæ uacuant linia.]

AN NOTATIONES.

Agit de henteria altera, quæ intestinorum fit uitio. concurritque hac cum caliac affectu, sola mali magnitudine differens, nempe quum in caliac morbo non statim egerantur, quæ assumpta sunt neque prorsus in cocta. Unde & præcedere caliac affectio henteriam solet. Pro hac vide Aetium lib. 9. & Paulum lib. 3. Sanè intestinalis henteria speciem unam solam enumerare Paulus uidetur, leuem, sime finorum exulcerationem. Ex aliis Aui. & de ulcerosa, & de ea quæ sine ulcere est, meminit. atque hac nimia praesertim intestinorum humectationi ob picuitam retentricum offendentem, succedit. fere enim, sicut retentrix siccitate roboretur, ita & humiditate uiliatur, quamvis & ex alijs intemperiebus, ueluti frigilitate uel caliditate nimia, idem uitium sequi non negemus. Agit ergo de utriusque affectibus hic auctor, quæ tamen tractatio, quamvis nostris, capitibus absoliui uideatur, est uno capite, sententia nostra, continuata serie tradita, ut propterea mentium in codice sit. Quum enim in huius capituli initio eius curationem aggreuiatur, quæ sine ulcere est, & prope calcem de ulcerosa, uerba faciat, inscribitur tamen sequens caput de ulcerosa, atque i. perperam quidem, quum primis illius capituli nerbis medicamenta describat ad lubricitatem humidam. in terpostum ergo inter hoc & alterum caput proximum parauimus, quicquid de ulcerosa scribitur, quum ait. [Facti autem propter ulcerationem intestinorum &c.] reponendaque ea uerba uidentur uel ad calcem sequentis capituli, uel potius, quæ nos credimus, ad huius initium, ut primo de ulcerata henteria agat, postea de ea quæ sine ulcere est, quæ quidē res quæ uis pauci momenti sit, aduertenda tamen a nobis fuit, ut norint studiosi non defuisse, descriptorum iniuria in hoc libro, errores.

[De cura ulcerosa.

Cap. 3.]

Medicamen bonum ad lubricitatem humidam est sicut cibis. Recipe [passas] nigras, quæ coquantur, et terantur cum suis interioribus, et misceantur cum eis cortices granatorum alborum, et piper album, et oleum omphacini, et comedatur cum pane. et oportet ut commisceantur cum eo, quod in ipso nititur de stypticis frigidis, mastix, et thus, et si tolerat, piper. et quum chronica sit solutio uel tris, lubricatiua, et contingit ut virtus cadat, tunc necessarium est in hoc ut incipias cum æquatione cōplexionis, et calefactione eius. et facias egru uti exercitio, quod ipse toleret. Aut facias ipsum ingredi balneum, et premas eum pressione [subtili,] et frica, quod de corpore eius apparet, deinde da ei paulatim ad sorbendum iacenti, non sedenti, imo coxa eius [in praeratore, et toro,] quod supra ipsam est [supere] paratione aliquid [de aqua carnis fortis, cum qua mixta sint vinum stypticum [subtile] et com-torrelle sicce. et si tolerauerit virtus, et com-plexio eius, ut consequenter, adhibeas aliquid penetrare faciens, sicut diapipereon et diacalamentum, fac illud ita, ut faciat ipsum penetrare, nam quum feceris illud, attrahet hepate aliquid illius cibi, et confortabitur co-

a B. diuretica.

b B. fortitudinis, & virtus est fortis æqualiter.

c s. permittentur cibaria fiat talis mutatio cum eis. d. u. Alta litera. xylocaracta, vel carnub.

e B. Alia litera. anethi. Alia litera. alcaso. f. u. alcharathin. g. B. alhaufegi. h. t. u. Alta litera. matchino, & leo de cydonijs, & oleo rosati, &c. i B. cibis.

k. t. B. phlegmatis. l. B. allenies. m. B. frixis.

Reliquarum autem specierum fluxus stomachi, qui s[ed] est in fra lubricitatem plurimam] cu-
ra¹⁰ [nota est &] appropinquat curationi lubri-
citati. In illa ergo, cuius causa est cholera rub.
plurima effusa ad stomachum, & intestina, o-
portet ut temperes membrum, in quo genera-
tur cholera, & a quo procedit, s[ed] hepar, & fel per
illud, quod sciisti in capitulo suo. Et enacues
superfluitatem cholicam, si fuerit plurima.
Et rectius illo est, cum vomitu, si possibile est, &
lene, aut cum fluxu ventris, si non fuerit in vir-
tute debilitas, & non timetur ut accidant ulce-
ra, aut quod sint facta. Et post illud [incipi in
primis] cum in frigidantibus & stypticis fa-
cientibus prædictam. Et multoties quidem san-
nat hanc lachionem, sumere in potu myrobal.
citrimos. Ipsi enim educunt choleram, & faciunt
succedere virtutem in frigiditatem facientem
stypticitatem, & ex eis, quæ conferunt eis, est ad-
ministratio lactis acetosi, & propriè cum spo-
dio. Et similiter [cum] aqua saucis hordei, &
si fuerit causa eius phlegma, curetur cū eis, quæ
educunt phlegma ex cibis, & clysteribus, si
fuerit plurimum valde: deinde curetur cum
eo, quod cōstipat, & calefacit calefactione tem-
perata. Et ex eis, quæ conueniunt ad illud, est e-
lectuarium de granis granatorum, quod est cū
cymino, & electuarium Aleanzi & trochisci de
speciebus. Et si phlegma est vitreum, non exeu-
satio est eorum, quæ sunt, sicut trochisci askila-
dis, & suffus facti ex aniu den, & ammeos, &
cymino in aceto posito, & assati, & semine li-
ni torrefacto, & galia, & balaustijs, & carui, &
myrrha, & thure cum spodio secundum quod
tibi bene visum fuerit de mensuratione testi-
monij. Et si fuerit illic phlegma & cholera si-
mul [& significant illa exitus eius, quod egre-
ditur, & reliqua signa] iuuabuntur si sumple-
rint myrobal. citrinorum partem j. & nasturtij
partem s. cum quibus misceantur [zuccari] &
granorum myrri, & sumach, & carmesich, om-
nium ana sextam partis illius. Et si fuerit cau-
sa melancholia effusa ad ipsum, nos faciemus
ei capitulum singulare, quod appropriatur ei
cum capitulis fluxus melancholici, & propor-
tionabimus ipsum ad splenem. Sed ei, qui est
secundum cibaria & cibos, singulare etiam fa-
ciemus capitulum, & si non fuerit nisi debilitas
fortis, & malitia complexionis, cōsiderabis ma-
litiā complexionis per signa tua. Et plurimū
quidem malitiæ complexionis intestinorum,
est communicans malitiæ complexionis sto-
machi, & signa eius sūt signa illius. Quod si de-
bilitas fuerit in digestiua sola, & fuerit frigus,
iuuantur cum electuario Aleanzi, & iuuantur
cum electuario nostro, quod est secundum mo-
dum hunc. Recipe xyloaloes crudi, & cymini
in aceto infusi, & assati, ammeos, carui, m t f
zingiberis assati & cardamomi, inte-
riorum passularum tritorum, partes æquales, &
siant ex eis suffus, et dos. sit vsque ad drach. iij.
Et si fuerit illic ventositas plurima, ponamus in
eo semen [alscesbram,] et semen rute. Et ite-
rum compositum quorundam plurimæ utili-
tatis in hoc capitulo. Recipe zingiberis semi-
nis feniculi, et anisi, et piperis longi, et carda-
momi omnium ana drach. iij. et seminis ammeos

et apij amborum ana drac. iij. et casia et calami
aromatici, et cyperi, et xyloaloes crudi, omnium
ana drach. iij. et s. galie drach. v. et croci drach.
iij. et gariophyl. m t f [] et blattæ
bizantie, et nucis muschatæ omnium ana drac.
iij. et sextam, granorum myrri drach. xx. infor-
mentur ex eo trochisci, et sit dosis eorum se-
cundum mensuram testificati. Et iuuant in ea
trochisci almarmacur proprie si fuerit virtus
expulsiua debilis etiam. et iuuant in ea empla-
stra prædicta calefactiua. et si fuerit cum debili-
tate expulsiua, permisce ea cū absinthio. Quod
si fuerit corruptio digestionis propter calorem,
administabis medicinas in frigiditatis, et sit
in eis stypticitas aliqua, et ingrossa cibum, et fac
eum ex genere frigidorum grossorum, de quibus
diximus in capitulo malitiæ digestionis, et
oportet q̄ adiuueris cum eis, quæ diximus in
eodem capitulo. Quod si fuerit debilitas in re-
tentiua propter frigus aut calorem, administra-
bis styptica prædicta i initio capituli calida aut
frigida. et si fuerit expulsiua etiam debilis, ad-
ministrabis suffus de scoria ferri cum nuce mu-
scata in syrupo de menta, et administrabis em-
plastra secundum necessitatem.

De cura fluxus cholerici.

Cap. 4.

Am diximus ipsam in capitulo stomachi, et
est pendens in fine rei cum curationibus di-
spositionum hepatis, et fellis, et stomachi, ge-
nerantium choleram, et oportet ut quærat
illic.

De cura fluxus melancholici, & est splenicus fluxus, in
quo non est exoratio.

Cap. 5.

Oportet ut intendas in ipso curam splenis,
et causam eius cognoscas, et apponas per
illud, quod necessarium est in eo. Et si fuerit il-
lic multitudo melancholice, et exuberantia
[uirutis,] euacuabis cum decoctione epithy-
mi, et similibus. et si fuerit grossa sicut foex, et
non fuerit ab apostemate, imo propter grossi-
tudinem melancholice ipsius, tunc administrabis
in ipsa hoc solutiuum, si fuerit uirtus fortis.
Recipe salis gemmæ partem i. spinæ ægyptiacæ
partes iij. et ellebori nigri partes ii. decoquantur
itaque spina et elleborus in aqua fortiter, et dis-
solvatur in ipsa sal et coletur. b t f [] et
hec est via [fluxus eius et purgationis eius ab
eo, quod fluit ex eo.] et si necessaria fuerit phle-
botomia, phlebotomia, et conforta hepar, et cō-
forta os stomachi. et si causa fuerit in fluxu sto-
machico melancholia propter illud, quod effun-
ditur ad stomachum ex humoribus melanco-
licis, pone super splenem ventosas d [retētiuas,
retento in eis illo, quod ab eis comprehenditur]
ad stomachum, et intestina. et postea rege cū eo,
quod est subtile, confortatiuum, sicut est hoc
compositum, quod est nostrum. Recipe grano-
rum granatorum drach. x. been rubei torrefac-
ti drach. i. [et seminis alfebram drach. i. ze-
doar drac. i. et Kurabe drach. i. et sem. rute 3. i.]
rizi 3. i. fiat ex eo suffus et sit dosis eius 3. iij. et
iterum sumantur grana granatorum, et passie
nigræ, terantur cum aceto et aqua, et [exprima-
tur

o t B. Alia lra.
& balantiarum.a B. Alia lra.
eius.

b t a. & b. b. r.

c B. solationis
ventris eius ad
mūdicacionem
eius cū eo quod
soluit.d B. retinentes il-
lud quod fluit
ex eo.e B. zarumbed
torrefactæ drac.
j. Kurabæ drac. j.
seminis ruzæ, se-
minis allahese-
fæ drach. j.
f B. fiat expres-
sio ab eo.

A V I C.

Fff 3 tur

indigeat eo, in quo est virtus vehemens, & est in administratione eius in ipsa penitentie. Et est in ipsa in frigidatio vehemens, & dare melones Indos, & lactucam, & portulacam. [est] sufficiens in cura. Quinque ad ministras clysteria, in quibus ponatur medicina cauterizatiua, est pntiosum. Et oportet ut cures sicut sciuit illud, quod est in intestinis superioribus, cum ebibitis: & quod est in inferioribus cum clysteribus, & quod est in medio, cum utriusque curis: deinde primum quod oportet te considerare, est dispositio causae facientis excoarationem, & ulcera intestinorum, an est adhuc in effusione, & an causa eius antecedens sit ex ruptu, aut repletionem, aut apostemate. [remanente] aut est retentum, aut abscissum & destructum, & remanet vestigium eius ex excoaratione & ulcere. Et nos quidem iam dedimus signa in hoc. Si ergo causa adhuc effunditur, & [prepara] in ad sciendo ipsam & constringendo ipsam cum eo, quod iam sciuit in loco suo. Et si fuerit necessaria euacuatio propter malitiam humoris, fac eam cum timore, & cautela. Et si uide ut sit solutium non vehementer nocuum ue stigio, & vlceri, imò sit sicut myrobala. [Et] re difica ipsum cum eo, quod miscetur ei ex eis, quae sunt sicut [] dragagan. & quae sunt similia illi. Quod si tibi possibile est, ut pro hibeas ipsum a cibo duobus diebus, ut fiat corpus avarum eius, quod effunditur ab eo, fac, & quum uolueris ipsum cibare, ciba cum lacte de cocto cum lapidibus, & decoque secundum quod preterit in capitulo suo, & iste cibus est secundum semitam medicinarum. Cibus uero ipse apud necessitatem, & apparitionem debilitatis, est ille cuius quantitas minoratur, & confortatio multiplicatur ipsius, sicut hepar gallinae pinguis, & parum panis de simila, & declinatus ad azy miratam, & [testiculi gallorum], & oua, quae ascendunt a sorbilibus, & descendunt ab astatibus fortibus, & quandoque inuatur valde ex piscibus, assatis, calidis, & [] pedibus decoctis in lacte dulci. Et rizi torrefactum est bonum ei valde, quum fugit ipsum. Et oportet ut conserues virtutem eius etiam cum rob fructuum, & [cibus dictis] in capitulo primo. [] Et sit sal eius sal gemma, & sit torrefactus, & non oportet ut bibat vinum nisi quando non [multiplicatur] caliditas tunc enim bibat ex eo parum, quod sit nigrum stypticum. & aqua eius sit aqua frigida. & non est conueniens ut in primis incipiat [] medicinis puris [singularibus] cum qualitatibus suis stypticis, & asperis. [] Et quando dolor sit fortior, indiges necessario facientibus glutinationem, ut fiat sicut [] maran [] & liniatur super faciem infirmi. & omnes medicinae in frigidatiua, facientes stypticitate, pmissae cum glutinatiuis sunt inuatiua, nisi acciderit corrosio: fortasse enim tunc indigebis abstergiuis, & cauterizatiuis permixtis cum eis, quae [] leuia sunt [] sine mordicatione. et oportet ut detur in potu habenti excoarationem illud, quod in potu est ex feminibus, & alijs, in aqua frigida, & non in aqua calida. Et reubarbaro quidem inest proprietates mirabiles in vlceribus intestinorum, & in fluxu algaras, & proprie quando datur in potu in eo, quod est sicut aqua arnogloli

cum pauco vino antiquo. Et glandes assatae, [] siliqua] virtutem habent fortem coniunctae, & separate. Et semen rose est mirabile valde, & nos iam experti sumus illud, quod dixerunt quidam, quod quando []

[] dantur ex [] eo in potu drach. iiii. cum aqua frigida remouetur ab eo. Lutum autem sigillatum est inuatiuum valde omni excoaratione quod corrosioni, de quo in potu datur post modificationem corrosione, & forditiei, cum clysteri aliquo ex clysteribus, quae diximus, et similiter quum clystere fit cum luto sigillato in succo arnogloli, & [] stella seminis [] etiam & succo portulacae. & ex eis, quae etiam conferunt ad illud, est succus mori, quod non maturetur. & similiter [] succus [] herbarum caudae equinae, & succus herbarum tinctorum citrinarum [] bibitus & clysterizatur. & dixerunt quidam in medicinis huius capituli, pedem [] alhacoham [] & existimo quod sit pes corui, & dicitur quod Hippo. quum dixit pes [] alhacoham [] intellexerit folia ficus, et hoc non est ex eis, quae conueniunt in hoc capitulo, et potare coagulatum leporis, & caseum ablatum sale eius ab eo, secundum quod diximus in capitulo primo, est vehementer inuans eos, [] & quod est ultimum in corrosione, & quum accidit excoaratio propter medicinam ebibitam, tunc ex rebus inuatiuis est, ut fiat clystere cum butyro, et sanguine draconis, scilicet ponantur in drach. xxx. butyri ex drach. j. sanguinis draconis usque ad drach. iij. & ex compositis valentibus ad eos, sunt trochisci de suffus frigidi predicti, et ex eis, quae illis bona sunt, est [] panis quum puluerizatur super vinum, et detur in potu ex eo, et bibatur post ipsum aqua frigida, et ex eis, quae conferunt, est ut fumantur cineribus [] ostracorum fluuiatium

partes iiii. et gallarum partes ii. piperis pars i. terantur, et cribellentur, et puluerizetur ex eo pondus drach. i. super cibum, et bibatur cum aqua frigida, et philonium est eis inuatiuum etiam, quum bibunt ipsum cum aqua frigida. Suppositoria uero, et clysteria conuenientia ad hoc, sunt sicut clysteria et suppositoria conuenientia ad fluxum sanguinis absolute, additis in eis in principio facientibus glutinationem, stypticis, et in fine eius, si perducit ad corrosione, modificationem, et cauterizatiuis, et usquequo [] dissoluatur [] illud, quod est super intestina, & remaneat manifesta, non oportet ut pertrahat glutinationem facientia, et styptica, et dixerunt quidam, quod oportet, ne acatia mittatur in clysteri, quum non est in aegritudine sanguis, et non est hoc aliquid: deinde quum mundificatur ulcus incipiat cum exsiccantiis, stypticis, glutinatiuis, et pinguibibus, deinde in fine eius, si perducit ad corrosione, cum modificationem, et cauterizatiuis, et sunt quidam homines, qui permiscunt rem modicam de [] calidicon [] in quibusdam succis, [] et clysteria salua] conferunt ei inuamentum maximum. Verum quum non ducit necessitas ad illud, quod est acutum, et ad illud, quod est acetosum, tunc melius est ut non administretur, et oportet ut permutatio fiat primum ad acetosa, deinde ad [] calida, et quando exigit necessitas et corrosio,

AVIC. Fff 4 tunc

p. carnub.

q. n. in principio dyenteriae.
r. B. Alia. hinc a gummi arabici

f. B. lutei famus.
Alia lutea.
Stella famus.

e. B. bibat herba uel succum.

u. f. B. & succus foliorum arboris rosae.
x. B. pes alhachach.
y. n. pes alhachach.

z. B. licet ultimetur.

a. n. est quum puluerizatur super panem.

b. B. aludha.

c. B. remouetur.

d. B. Alia lutea. calchidicon.
e. n. & clysteris, saluis &.

f. B. aouta.

g. s. etiam cum
calidicon & ad
manifera.

h. — B.

i. s. sefinatio.

k. h. congelatur.

l. B. ut alienos
pinguia & glut
natua & separa
tia.

m. h. sed nove si
non illa quae
m. non corro
sionem cum.

n. s. reiceretur.

o. f. B. paucus.

p. B. giesr.

q. B. fancei.

tunc non cures, & s. sicum calidicon admini
stres. necessitatem tuam in eo. Et quandoque
rectum est, ut incipias cum aliquot narcotico
rum: deinde ad manifera clystera aqua. [nisi]
quum non tolerat ipsa infirmus. Et de illis acu
tis, & illis, quae sunt ex arsenico, timetur denu
datio eius post. autem donec perforentur in
testina. Et propter hoc oportet, ut sit [in
cepto] in administrando ea, quum scis, quod
vleus iam corruptum est, & non tardatur
vique ad horam in qua rimetur, quod accidat
foramen propter dilatationem vicerum, & pro
funditatem eorum, & scias quod adeps capra
rum bonum est super totum illud, quod aggre
gatur ad clystera ex glutinatis, est enim luc
currens, & sedans mordicationem, & [por
tat] super locum ag. ritudinis velociter, & hoc
etiam non est necessarium nisi in principio a
gritudinis. Et quum peruenit ad saltem, indi
ges modicis deinde illis, quae sunt fortio
ra. Et indiges [si] in duritiam lapidis conuer
tur, pinguis, & glutinatus, & separantibus
inter medicinam & ag. ritudinem. Et quum sci
ueris quod vlcera sunt sordida tunc mundifi
ca ea eis, quae sunt sicut aqua mellis, & fortior
illa est aqua salis, & aqua, in qua conduntur o
liva salis, & decoctio pisium salitorum. Et ne
cessarii est ribis in. sane, ut administres ea, quae
sunt sicut trochi sci de arsenico. proculdubio,
quum pectus transferit egritudo novitatem, & no
prohibuit ab eis prohibitor. Et scias clyste
ria pinguis, glutinatus, sedant dolorem eius,
qui habet vlcus in intestinis suis corrosivum,
sed non sanant. [et] non cures in corrosione ni
si de [medicinis] conferentibus corrosioni, &
sunt mundificatoria, absterge sua cum exsicatio
ne, & stypticitate, & ea, ex quibus sunt trochi
sci. Et non oportet ut multiplicentur super ea
glutinatus, & pinguis, & separent inter ea, &
inter corrosione. Et valentia corrosioni qua
doque laedunt, & dolorem faciunt, sed non re
spiciatur ad illud, Et scias quod quando tu mu
dificas cum clysteribus acutis, oportet ut facias
sequi ea incarnativa assumpta ex stypticis, &
glutinatis, & illud, quum sciueris, quod caro
sana apparet. Et quando aggregantur febris, &
debilitas, & corrosio, & fuerit caliditas, & non
potest ager uti eis, quae sunt sicut trochi sci de
arsenico solis, oportet ut dissolvantur in aquis
fructuum stypticorum frigidorum, sicut agre
sta & sumach, & ribes, & granata, & rosa, & quae
sunt illis similia deinde exsiccentur, & [mul
tiplicetur] super eos illud, & administretur, &
quandoque non est excusatio, quin misceant
ur hyusquamum album, & opium cum eis:
aut premittantur narcotica super ea, aut detur
infirmo eius. [et] [laudabilis] & ma
ior summa horum troch. est a media drach. vs
que ad drach. ii. Et quandoque est rectius ut po
nas in aquis eius in frigidantia styptica, & de
eis sunt lentes, & [cupule] glandium. & il
lud adiuvat in hoc, ut accidat cortex, & ex eis,
quae fortem faciunt dolorem eius, & iuvamen
tum simul, est ut clysterizentur cum troch. de
arsenico in aqua salia, quum vehemens est gros
situd. [materiei] & quandoque sufficit fe
bricitantibus, & debilibus, & illis, quorum sen

sus fortis est, & non tolerant acuta clystera, hoc
regimen. Incipiant, & clysterizentur cum aqua
mellis: deinde post quattuor horas cum aqua
salis: deinde detur eis in potu luti cum aceto
misto cum aqua: sanat enim eos: & ex regimi
ne in capitulo clysteriorum est, ut clystere fiat
paulatim per vices, & quum dolor sit fortior,
tunc succurre cum oleo ros. & clysteriza cum
eo. Clystera vero quae ad ministrantur in rete
tione sanguinis, & prohibitione fluxus eius, sit
alia, & sunt proxima clysteribus prohibitionis
fluxus ventris: et quandoque sunt eis troch.
quae ad ministrantur in [eo per se] & nos qui
dem dicamus nunc clystera, & collyria, & tro
ch. qui ingrediuntur in clysteribus. Ex clysteri
bus itaque leuibus in hoc, & in fluxu ventris
calido est, ut fiat clystere cum aqua arnoglossae
sola: aut cum aliquibus troch. quos dica. et fiat
clystere cum pane simlaginco, & azymo, trito
in succo. & ex clysteribus leuibus est, ut suman
tur aqua hordei, & oleum amygdalinum, & virel
lis oui, & aqua rizi decocti cum adipe renum ca
prarum annuallium & colectur. & [proiciatur in
luto sigillato.] & similiter decoctio rizi adlat,
decocti cum adipe caprarum, & quandoque ponun
tur cum eo [troch. edictes granatorum] & galle. &
similiter clystere aqua sauiha, et luti sigillati, et
iterum clystere immatiu. quae est caliditas vche
mes succis rasure eucurbitae, et portulacae, et ar
noglossae, et succis virge pastoris, et grana myr
ri, et lites, a quibus aqua bis eiecta est. Aggrega
hos succos, et committe eis oleum ros. et ceruina
et luti armenum, et acacia, et tutia, et si indigne
ris opio, pone in eis secundum necessitatem,
et dispositionem. Descriptio clysteris conueni
ens excoctationi etiam. Recip. cortices amygd
alarum et edictes [physici et] granatorum, et
gallas, et sumach, et folia senticis, et radicem
[alientum] et sicutur itaque cum vino, donec
in spissentur, deinde coentur, et reantur aliqui
trochi sci clysteriorum, et ponantur in eo cum o
leo myrtino. Collyriorum autem ad excoctationem,
medicinarum matres sunt myrrha, et thus, et tro
cus, et sandaraca, et alumen, et storax, et ca
storeum, quum ad sit opium, et lycion, et charta co
busta, et sanguis drac. cornu ceruinum ad luti
et chimolea, et lura, quae currunt cum ea, et cli
mia, et merdasengi, et quae sunt similia illis. et
quadoque necessaria sunt atramenta, et [arseni
ca] Collyrium ad excoctationem, et tenasimonem,
Myrrha, et crocus, et thus, et opium conficiantur
cum albumine oui. Aliud sandaraca, storax, myr
ra, crocus opium, conficiantur cum aqua arno
glossae, [et] et quandoque sit ex
huusmodi medicinis [maria] cum oleo ros. &
cerusa, et administrentur super panem clyste
cotti, et ponitur in ano, secundu[m] quod ponitur
in ipso tenta, [et] ita ut aequetur
illud, et [mundificetur.] Troch. autem de ar
riorum excoctationis sunt sicut troch. de ar
senicis ad corrosione, et troch. stelle, et opor
tet ut seruatur in vinatia uua, ut coferretur in
eis virtus, et trochi sci de charta cobusta. Descri
ptio troch. chartae combustae 3. x. arsenicorum
adustorum et corticum aris, et aluminis iamentum
et gallarum et calcis, quae non est tincta, omnium
an. drac. xi. fiant ex eis trochi sci cum [h]eco ar
no.

neglosse quorum uniusquisque ponderet drac.
in. & paruo ex eis administretur pondus drac.
j. & magno troch. i. interger. Troch. alius. Rec. su
mach & capita granatorum, & ^h succentum] &
balaustrum, & grana agreſſe, & calcanthum,
& colocotat, & ^h eris iadusti, & antimoni omni
um an. partem i. floris gris partem s. fiat ex eis
troch. Troch. fortis. Rec. calecē, & alkali, & aca
ciam & gallas, & arsenicum, & terantur cū ace
to aliquid diebus, & informentur troch. Et ex
fortitudine eius quandoque sufficit. vt clysteri
zetur cum aqua arnoglosse. Emplastra autem,
& epithemata iuuatiua in hoc tunc emplastra
predicta in capitulo curationis fluxus ventris
a solut. i. r. si expertum est epithema de troch.
stelle cum aqua myrti, & contulit ei valde. Et
quando non cessat dolor, tunc ſcietur infirmus
in tina, in cuius aqua decocta sunt styptica no
ta cum aliquantulo anethi & fennu. & althea.
Eti fortior fiat ſſis, & angustia in exoriatione
de cholericis, administra hac acetosum decoctū
de in] a qua ſauich hordei, que vtraque inſtri
gidata ſint. Quod si dolor adeo fiat fortis, do
nece appropinquet ſyncopis, non erit excusatio
narcoticorum. Et ante illud clysteriza cum ad
pevaccino, cum aqua ſauich hordei abique
expulſione. Et fortasse ſedabitur dolor, & ab
ſcendet aggritudo propter illud, quod acci
dit de equatione humorum, & ſi non ſedatur,
cura cum eo, quod ſcis. Et ſi vis, clysteriza in hu
iusmodi hora cum hoc clysteri. ſumatur aque
iſich hordei & rizi, & adeps renum capraſi,
& oleum roſ. & gummi arabicum, & ceruſa, &
vitellum oui, conquaſcentur omnia in loco vi
no, & ſi uis pone in eo opiūm, & administra. &
ſi fuerit exoriatione phlegmatica, tunc neceſſa
rium erit vt incipias in curatione eius cum eo,
quod incidit & educit ipſum, & facit quieſce
re ab eo, & cibetur cum huiusmodi, donec ſint
cibi eius etiam piſces ſaliti, & ſynapi cum ſicla
& almuri, & alcaugamichi. Et ſint tinctura
eius ex eis, que ſunt ſicut grana granatorum cū
ſoleo] cum ſeminibus & ſynapi, & quas inci
dunt. Et quandoque multiplex curatione ex
[albuſſi] aſſato, quum ſam ſumpſerit aliquid ex
medicinis, que ad caliditatem decliues ſunt,
ſicut aleanſi, & ^h [cardamomum] iuuatur cum
eo. Et dixerunt quidam quod quidam habens
vlcera in teſtiorum, iuuatus eſt cum ^l [elecua
rio] quod omni die ſumebat in poti cum ^k [ui
no,] deinde cibabatur ^l [albuſſi] aſſato, fecit il
lud aliquibus diebus ^m +] &
videret qd ſit illud huius generis. Et iam dixe
runt quod quidam homo fuit curans dyſente
riam antecedentem, cura mortificante, aut ſa
nante in die uno. Cibabat hominem pane cum
cepe acuro, & minorabat potum eius in illo
die, & clysterizabat eum in mane cum aqua ſa
liſacuta, deinde conſequabatur illud cum cly
ſteri medicinis fortis ex clysteribus incarnati
uis, & ſi tolerabat dolorem eius, cum quo cura
batur, ſanabatur, & ſi non, moriebatur. Et erant
clysteria eorum ex huiusmodi clysteri. Recipe
ſampſuci, eymini carmenti, ſalis, foliorum ade
meſt humidorum, +] meliloti,
omnium an. unc. i. & olei kiſti. ii. decoquantur
in oleo donec conſumatur tertia, & coletur, &

[illegible]

p B aluminis.
q B. vij
r B. & uini.
ſſ B. frigus &.

r. B. infrigidan
tia.

u B. albidbegi.
x B. teneris.

y B. frigide.

† *B. uaccatum*.

B.completa.

A. N N O T A T I O N E S.

De dysenteria propriè nuncupata agit, pro qua vide Pau-
lum lib. 5. Trallianum lib. 3. Galenum 9. ac comp. med. per
boca. Hic primum animadvertendum est: Anther noster, Cap. 42. Cap. 4.
ascendens easse idest materies gratus que dysenteriam pa-
rit, purgationem faciet. cum vero vs faciemus air, que el-
ctri non desint. commendat que huius rei grati a myrsololi-
nos. Dabitur ergo quipiam, primum an in dysenteria op-
portuna alui solutio sit. itemque an myrsololi in eo ca-
su conveniant. Certe, quod nullo passo purgatione utendum
sit, communi Aulicome præcepto statuendum iudicetur,
quæ

qui lib. 1. Fen. 4. uentris solutionem super eiusdem solutione timorofam esse docuit. Quod uero etiam si purgandum sit, myrobalani emittendi essent, eo probari uidetur, quod exasperant. Sed breuius, & purgatio educenda causa gratia conuenit, & proprie myrobalani in eum usum commodissime ueniunt. Et si enim (quod & supra diximus) fluxus alui, ut fluxus est, non solutionem, sed astringentem postulat, habita tamen causa ratione, si modo ea acrimia est humorum redundantia, purgare licet, cum timore tamen, ut hic ait, & praemeditatione. Quare, etsi timore non uacat, tentari tamen potest in hoc casu auferenda morbosica causa gratia. praefertim cum myrobalanis, qui, etsi seorsum mordicant, admissi tamen dragacantho non mordicant, sed praeterquam quod prauam & morbosam materiam educunt, etiam sui siccitate & astringentia ulcerationi maxime sunt opportuni. Hoc pacto & Gal. quum corna 7. de simpl. med. fac. damnet, ut nimis acerba, quae mollem carnem nimis astringant, eadem tamen lib. 1. ad dysentericos & corna & rhubarbis permixta concedit. Sed aliud si uidet author noster, his uerbis. [Quod si tibi possi ille est, ut prohibeas & c.] de quo rursum licet dubitare, nempe ieiunium probat per biduum, si modo quae abstinere. At Gal. 2. de rat. uis. in ac. ex inedia repleti uariis & acrimia ex rementis uentrem testatur, nempe ob coceptam in calore innato acrimoniam. Sane, etsi & ob inedia naturalem caliditatem acrior redditur, & acriores corporis humores euadunt, eadem tamen etiam corpus siccatur & aluum sistit, quod confirmat Hipp. 3. de dieta. semel ait, in die cibum capere, attenuat, & siccatur, & aluum sistit, propterea quod per animam caliditatem humiditas ex uentre & carne consumitur. Quamobrem, fatemur acriores in uentre humores reddi, ut tamen in ipso uentriculo ob alimentorum penuriam fortasse retinentur, neque permittuntur, ut exeant, propterea, inedia in hoc casu ulceratis intestinis confert, dum acres humores ab eis ad alias partes auerit. Aliud proponit Auic. quod difficile est, quum ait, Et quandoque inuadit ualde ex piscibus assatis, & c. Comendat & ad dysentericos. At contra Galen. 2. de rat. uis. in ac. ambusta bilem parere, & sui acrimonia uentre morderi testatur, ut propterea fluxionem a toto corpore easse fiant. Profecto est hic locus paulo difficilior, neque ab ullo amica (quod uiderim) amica, aduersus, quam a Francisco Modegnano Laudensi, insigni nostri temporis medico & philosopho, ex quo uulgatus medicorum usus damnari uidetur, qui promissu non assata solum omnia dysentericis offerunt, sed rhabarbarum quoque torrefactum, & id genus alia, quae omnia ignis ui euadere longe acriora certum est. Verum paucis, pro Auicenna, qui assatos pisces exhibet, dicendum uidetur. Etsi pisces ex assatione paulo acriorem, aut potius sicciorum naturam concipiunt, adeo tamen ab eorum humiditate & frigiditate ignis acrimonia obtunditur, ut nihil de intestinum morfu uerendum sit. Quin, quum suapte natura mollienda alui non paruam uim habeant, ob pinguem quandam ipsi in natum humorem, effluit ex assatione, quod pinguis inerat, ut ipsi sicciori substantia comparata, sui mollitie ulcerationi conferant, non obfint. At de ceteris torrefactis & calidis natura carnibus, alia est ratio, ea enim quum solidiori substantia constant, ubi ignis acrimoniam admissum, eam pertinacius seruant, exercetque praefertim, si ea, quum solidiores sunt, etiam pinguiora fuerint, quales suilla de quibus sermo est Hippocrati & Galeno loco antea citato. At obijciat rursum aliquis Auicennam statim & oryzam torrefactam consulere, quam, quia solidiori substantia constat, certum est, pertinacius ignis acrimoniam esse seruaturam. Sed etsi torrefiat oryza, ipsa tamen postmodum in aqua elixatur, ut aqua ui acrimoniae facultatem deponat. Ita uero & de torrefacto rhabarbaro, quo medici utuntur, sentiendum uidetur. Quamuis enim ip-

sum praeater innatam acrimoniam, maiorem etiam acrimonia ex igne suscipiat, euadit tamen siccior, & ulcers curando aptius, ipsa uero acrimonia eiusdem torrefacti maceratione in aqua uel plantaginis uel oxalidis a peritis obtunditur, ut inuict, neque obfint. Ceterum ambiget rursum quisquam, quid sit, cur author noster, dum de assatis piscibus agit, eos potius frigidos, quam calidos non proponat, ut conceptus ex calore acrimonia, quantacunque illa sit, antea euanescat? Sed quanquam cum calore maior esse acrimonia solet, quam cum frigore, propterea, dysentericis frigida potius alui omnia, quam calida conueniunt, inest tamen piscibus aliud peculiare, cuius gratia, non dysentericis solum, sed omnibus assatis frigidi prohibentur, strangulare enim hi sepe solent, unde & ab Auicenna lib. 4. Fen. 6. tract. 2. inter uenenata recensentur.

De cura fluxus uentris facti propter cibos. Cap. 8.

Vra nota ad istos est, ut a tunc prohibeatur descensio eiusdem non accedit cholericis, fortis, superflua, sed si fuerit ex multitudine cibi, fiat illud, & administretur fames post illud, et quando descendit, summat aliquod ex robur stypticis. Et si acciderit debilitas, sumat alcanzi, aut suffus de granatis. Et si sentitur debilitas in stomacho, cum eo, quod accidit de multiplicatione (& significat illud id, quod accidit de rugitu, & uentositate) summat balauitium & thuris, & ammeos partes aequales, & coniciantur cum passis tritis, cum suis interioribus, & comedat ex eo omni mane quantitate nucis. Et iterum sumat medicamentum de acoro & alcanzerzech dictum in antidotario. In factio autem ex corruptione ciborum in seipsum, aut in eo, aut qualitatibus malis in eis, aut uelocitate administrationis eius in eis, oportet ut sumat post eos cibos boni chymi, & curetur impressio remanens ex calore & frigore cum eo, quod scis ex electuariis frigidis aut calidis. Et si fuerit causa uiscositas eorum, & lubricitas ipsorum, & conuertere eos ad illud, in quo cum lenitate est stypticitas. Frigus autem eorum & caliditas ipsorum sunt secundum quod eis conuenit. Et si causa fuerit praemissio lubricitatis, praemittat stypticum, et si causa fuerit potestas eius uelociter sit digestio, apud regimen tunc sumat spodium, & aliquid de robur, ut rectificetur stomachus ab impressione eius, cuius alteratio nocuit ipsum. Nam secundum plurimum accidit calefactio, & si faciat accidere raro frigiditatem propter acetositatem cibi, in quibus dispositionibus huiusmodi regimen, sumat spodium cum alcanzi. Et si causa fuerit paucitas cibi, aut subtilitas substantiae eius, cibetur post ipsum carnibus grossis mofu sat, & conditis cum stypticis, & cum aceto praeparatis, & piscibus salitis, & similibus. Quod si timeatur debilitas digestionis cum hoc, cum seminibus condiantur.

ANNOTATIONES.

De diarrhoea ex cruditatibus agit atque haec, ut 3. de cap. sympt. caus. legere est, sit, quum uentriculus uel uiscosa alimen-

mento, vel multitudine grauat. Quomobrem, quum duplex in primis ueris leſio haſea, antiqua, que legiſ, [Caranota ad iſtos, eſt ut probiſcatuſ deſenſio eius] al tera Bellunenſis, n. g. iuue. Curanota ad iſtos, eſt ut non prohibeatur &c. probanda poſteror uidetur, non prior. emulatur enim Gal. methu. in diſtribua ex eruditate, ſi alius laxa ſuſcit, minus ait eſſe nouum, ſu aſtringitur eſſe grauem, propterea prohibenſi nota eſt deſenſio, neq; ſuſcita alius, [dum non accidit cholericuſ paſſio fortis. ſuperflua] niſi uidelicet fluxus immoderatuſ euſerit cum uirum lapſu, aut in cholera morbum deſecerit.

De cura fluxus cerebialis.

Cap. 9.

Oportet, vt habens eum omnino non dormiat ſuper collum. & quando excitatur a ſomno, eſt ei neceſſarium vt uatur vomitu, quatenus egrediatur humor [groſſus] effuſus ad ſtomachum ex capite, faciens fluxum, & vt adminiſtretur illud, quod diximus in capitulo catarrhi, de raſione capitis, & fricatione eius, cu rebus aſperis, & ex vaporatiſmibus capitis, & adminiſtratione rubificantiu, & cau terizantiu ſuper ipſum, & ex confortatione eius, et rectificatione coſplexionis eius Et quan doque neceſſarium eſt cauterium, & nō oportet ut adminiſtretur retentio eius a ſtomacho cu medicinis ſtypticis, & magnificetur timor: imō oportet vt extrahatur illud, quod de eo aggregatur ſuperius, per vomitu, & illud, quod deſcendit, ex via inteſtinorum, & ſi non cum alio ſaltem cum clyſteribus, & reſtringatur illud, quod de eo deſcendit ad ventrem, non cu illo, quod conſtipat: quare [ſedat] materia in ventre: imō cum eo, quod eſt ſimile illi, quo retinetur ex pectore; ex eis, que diximus in ſuo capitulo, & cum eo, quod docuiſte in capitulo curæ catarrhi, ex abſciſſione cauſarum ſacientiu catarrhum, & rectificatione earum.

ANNOTATIONES.

Vbi ex catarrho alui fluxus cepit, curatio a catarrho inchoanda eſt. Ita et propterea ne dormientes ſupra collum uent, hos eſt, ne vel ſupino corpore, uel depreſſo capite de uoluntate cuius rei ratio eſt, non quod facilius ex malo eo decubitu humores in uentrem fluxant, contra enim potius, quum recto capite & recto corpore ſtamus, ſuſcitius a capite ad uentriculum ſui grauitate illabi uidentur, ſed, ut arduum eſt, ne in caput maior uaporum & humoru copia inſuat, & catarrhus maior excitetur. Addit uerō excitandum a ſomno eſſe uomitu, qua in re cubitatio eſt. nempe uomitu lib. de ſet. uene aduerſus Eraſiſtr. caput replere aſſerit Gal. quo ſit, ut uomitione diarrhæ cauſa ſoneatur potius quam aſſeratur. Perum, eſto quod uomitus frequentior & uiolentior caput repleat, idem tamen duplici ratione in diarrhæa ex eruditate opportunu uidetur: altera, quod dum pituita & uentriculo educit, fluxus cauſam ſimiliter ex erudit: altera quod reuellendi, & coibendi fluxus uim habet. At opus eſt, ubi pituita ex cerebro effluens diarrhæa cauſa eſt, uomitu non iuuare, quum pituita uomitione reſt, non niſi diſſoluit poſſit. Sed actū de hac re alibi eſt. Quod autem ad hunc locum pertinet, diuinus pituitam, que in uentre eſt, non eſſe uomitione, ſed purganti medicamento reddendam. At ſi in uentri culo eſt, commodiſſime educitur.

Luxus oppilatiui plurimum ſit cum perio dis, ſiue ſit a corpore toto: aut fiat ab oppilatione in hepate: aut inter hepar, & inteſtina. De errore igitur eſt, vt cadat additio in oppilatione per ſtyptica, imō oportet ut iuuetur, quod expellitur ab oppilatione, cum euacuatione. Quumque euacuantur via ab eo. [mi ſecantur] medicina aperitiua [oppilationum] vt aperiant eas. Et quandoque neceſſarium eſt in aperiendo oppilationes, ſoluriu forti ter attrahens materias groſſas generantes oppilationem, & clyſteria fortis apertionis, & attractionis. Et uomitus eſt ex rebus magis iuuatiuis ad illud: quando cadit [ex obuiatione ipſius], quemadmodum teſtatur Hipp. & re

ctius quidem eſt habenti hanc agitudine ut comedat cibum ſuum in pluribus uicibus non in vice una, [imō in omni hora] quantitate, que pertinet ei de cibo ſuo: deinde oportet vt partiatuſ, deinde oportet vt conſequi facias cibum ſuum illud, quod adiuuat ad penetrandum eu in uelocitate, & aperiat oppilationem cibo, & melius [illo toto] ſapud Galenum eſt diacalamentum, & detur de eo ante cibum uſque ad aureum uinum. Et quū digeritur cibis, detur etiam de eo quantitas drach. s. Et uinum uetus, forte, ſubtile, paucum, eſt bonum ualde, quū adminiſtratur poſt cibum. & theriaca res eſt magis iuuatiua ad illud, & quando rectifica tur digeſtio cibi, balneetur. Fricatio autem oportet vt non ab ipſo ſeparetur ante cibum ipſum & poſt ipſum. Et quando debilitatur, [in diget] fricatione uehementi cum panno aſpero dorſi, & uentris. & quandoque neceſſarium eſt, vt liniatur corpus eius pice, & medicinis rubificantiſ. Oppilationu uerō apertionem iam ſciuiſti, & oportet vt nō ſoluatur eger ille a fricatione. nam quum tu curaueris cum & aperieris oppilationes, & [reſolueris] humores oppilatiuos, penetrabit cibis ad corpus eius, & non accidet diarrhœa poſt illud, & confortabitur corpus eius.

ANNOTATIONES.

Si ex obſtructione uel icteris uel meſarai, alius fluat, de qua re ſupra egit, primus curationis ſcopus obſtructionis eſt ablatio. Fit hæc materia obſtructione facientis attenuatione, abſterſione, & euacuatione. At unde nā inchoanda curatio eſt: attendendum eſt, & abſtergendum, an euacuandum eſt prius? Satis facit Gal. 8. meth. & 11. quibus ſanè locis docet, ſi ante multitudinis imminutionem apertioni ſtudeas fore, ut non ſolū nihil proficias, ſed maiorem aſſeſtum reddas. Quare iure author noſter adiuuandum ait ab oppilationem cum euacuatione.

De cura fluxus liquefactui.

Cap. 11.

In eis, que ſūt ſicut hectica, & phthiſis, & que hac uia incedunt, non ſperatur ut curetur, niſi ſicut ſperatur in curatione cauſe eius. In eo autem, qui eſt infra illud, curetur corpus cu inſtigatuiſ humectatibus, & aeribus, & embrochis ſecundum illud. Et extingatur cum eis, que ſunt, ſicut trochiſci de ſpodio, & trochi-

a. pertrahant.
b. ad oppila-
tiones.

c. B. ſponte ſua.

d. B. & comedat
quolibet vice.

e. B. illis omni-
bus.

f. B. corpus.

g. B. prohibeat
te macerando iſte
m. ab hac.
h. B. euacuetur.

Cap. 4. Cap. 10.

a B. preparatis
in lapore, vel ci
barodisto hela,
& p. natus in ci
hario dicto mo
lus, & caro pi
scium prepara
ta in cibario di
cto (echbagi.

b — B.
e † B. & amido.
d n. Alia litera.
qui fit de aceto
fis.

chisci de camphora, & cum epithematibus, & emplastris in frigidatis super cor, & pectus, & hepar. Et sint cibi eius ex carnibus leuibus, a hulumet, & in frigidatis, & musas, & caro piscium & fucabegi | cū aceto, & panis similagineus bene confectus, & fermentatus. Et panis quum assatur. ^o [Et] quandoque fit ex co torbio permixta cum gummi ^e † | Et similiter cibis, d [qui fit de acetosa] & similibus. Et non retineatur expulsio vice vna, imò retineatur gradatim cum huiusmodi curationibus, & cum trochiscis de spodio restrictiuis propriis, & cum troch. secundum hunc modū. Reci. lutum armenum, & spodiū, & castaneas, & semen acetosae excorticatum, & almirberis, & rosus, & gummi assatum, & caneros adustos. terantur omnia, & cōficiantur cum aqua cydoniorum.

ANNOTATIONES.

Cap. vit. Colliquatini fluxus intemperiem calidiorē sequuntur. ut i o. mech. legere est, veluti in phibisi, hostica febre, & pestiferis febribus, quā nostra tempestate saepe uagantur, uidere licet. In his exsiccantia usu ueniunt, non humeclantia, sumpta & ex putredine, & ex fluore indicatione Aulic. tamen hoc loco generatim frigidis & humidis euandem corpus admonet, ut calidū uem opprimit, et sic itas perpetuo succedit.

De cura fluxus fæsti a spissitudine cutis.

Cap.

12.

a B. curam;

I Am inuimus ad ¹ signa eius, ubi docuimus regimen attractionis materiarum repletio naliū ad exteriora corporis. Et melius quidē est, ut extrahantur humores per phlebotomiam & fluxum ventris pertinentem, a quo iam expe diti sumus, & administrantur balnea cum aquis aperitiuis, & sunt illa, in quibus decocta sunt aperitiua, & cum lauatiuis aperitiuis, & mundificatiuis. Et multoties urantur tins ictē ritig. ¹ [Et] fuerit spissitudo vehemens, [†] † | J administratur fricatio cum pannis lineis asperis, & cum villis, donec rubeat cutis: deinde effundatur super eam aqua calida. & aqua, in quibus est uirtus aperitiua, eorum, quā diximus.

b B. Alia litera.
quum.
e † B. &.

ANNOTATIONES.

Cap. 10. Cap. 4. Scripsit de hac re Gal. 8. meth. nec non 3. de tuenda ualer.

De cura cholerica passionis. Cap. 13.

C Holerica passio habet regimen in principio, quum mouetur, & regimen in medio sui motus, & regimen apud commotionem suam malam & inobedientiam suam malitiosam, & motionem accidentium suorum tempororum. Quum apparent signa cholerice passionis, & incipit eruere, alterari a dispositio ne sua, & sentitur in stomacho grauitas, & in intestinis punctura, & [quando est cum ca nau sca,] tunc oportet, ut non sumat super illud ali quid omnino, neque post illud, nisi cum ti me-

a B. Alia litera.
quā, est cum ea
nausca quare,

tur casus virtutis, tūc enim rege cum eo, quod dicemus. Primum igitur. quod oportet fieri, est ut, expulsio fiat per vomitum, si fuerit cibis adhuc proximus superioribus, & si non fuerit ita, consequenter adhibeatur aliquid, quod ipsum deponat ex eis, quā leniunt naturam, & [sit illud, quod facit vomitum, lenificatiuum] cum mensura, quā extrahat illam ¹ [quantitatem, præter quod extrahat illam (superfluitatem) super illud, aut rem extraneam ab ea, & oportet ut expellant cum eo, in quo non sunt dug malitiae, mollificatio stomachi, & debilitas virtutum eius, sicut in oleo siliamino, & oleo de olinis, & aqua calida, neque cum illo, in quo est] [glutinatio,] quum ipsi indigeant contrario] [glutinationis] sicut aqua mellis, & syrupus acetosus dulcis cum aqua calida, ¹ non] propter necessitatem: imò cum eo, quod est sicut aqua calida sola, aut cum pauco baurach: aut cū sale naphitico, aut aqua calida cum cymino pau 20 sale naphitico, aut aqua calida cum cymino pau co, & similiter si uomuerint p seipsos, & acciderit eis tuberculo nō obediens, & nocet eis per illud etiam, tunc illic oportet ut curetur. Hipp. enim dixit, quod uomitus quandoque prohibetur uomitu, & fluxus quandoque prohibetur fluxu, & uomitus phibetur fluxu, et fluxus pro hibetur uomitu. & eorum fluxus, oportet fiat cū suppositorio leni ex tereniabin & zuccaro, & sale: aut chylis leuic ex aqua sicla quantitate 30 lx. drach. & baurach pauci super eā, quantitate aur. i. & zuccari rubei. quantitate .x. & olei ro sati, et siliamini i quasitate. drach. vii. aut cū ali quo, quod bibatur, sicut cymini, ipsum enim est iuuatiuum in hoc ualde. Quum ergo seueris, quod materiē in corpore cholerica sunt commouentes eam (nam ipsa quandoque sunt de adiuantibus ad hoc, ut accidat cholerica passio,) & non est timor totus ex cibo, non inuenis excusationem quin in frigides stomachū tunc exterius cum eo. quod in frigidat, & si nō 40 cum alia, saltem cum nūc. post adiutorium eius ad uomitum, si declinat ad illud cum mensura tolerabili, & in illa in frigidatione est sedatio sitis, si fuerit. Quum ergo superabundat uomitus, ex eis, quā retinent ipsum, est in frigidatio stomachi cum huiusmodi, & ponere uentosas super uentrem absque incisione, & si fuerit frigidum, in frigidans ex succis fructuū, currit etiam magis iuuatiuum. & si misceantur cū eo sandali, & camphora, & rosae, & liniatur cū eis almirach erit iuuatiuum. & quandoque nec cessarium est stringere extremitates, & si non fuerit caliditas fortis, curetur cum medicamine de luto & [anefiburni] dicto in antidotario. Amplius oportet ut consideres illud, quod egreditur, dum enim perseverat ex eundo chylus, & aliquid homogeneum ei, & cibis, non conceditur eius retentio omnino aliquo modum. In ipso. n. est timor magnus. Quūque 60 alteratur ab illo, alteratione fortasse ¹ [fecda.] necessaria est eius retentio. & ¹ [similitere] quum illud qd egreditur, est res curathia uiscosa, aut cholerica, aut alia ex eis, quā debilitant corpus & impriment in pulsu, & faciunt cum frequētem [†] [secundum aequalitatem] in corpore ¹ [descendentem.] & faciunt apparere in corpore sicut extenuationem, & in mirach, sicut ipar muni

mum. Et fortasse accidunt sicut sitis, & febris,
 & significat quod solutio ueneris permutatur
 ad sanitatem. Et oportet ut adiacet in retia-
 tione eius cum robis stypticis. Et quando que
 conduntur cum eo, quod est sicut menta, &
 sic uenerit ea, reuerteretur super eos, & dentur
 eis panem. & non oportet ut cessent a da-
 do in potu medicinas. [restricte] & rob-
 ab styptica. [secunda] in airtutem eorum, imo
 oportet ut iterentur super eos, & fiat per m-
 tio de una medicina ad aliam. & sunt omnes
 [stomachicæ] & a qua ros calefacta confortat
 stomachos eorum. & [calefacit], & pr-
 ex] egritudine eorum. & ista robur oportet
 ut non fiat acerbitas talis, quæ in diceret
 stomachum. & sunt ad uariantia ad mate-
 riam. si est cum eis aliquid ex hoc, fraga-
 tur cum eis, quæ non sit de genere eius, quod
 uenerit, aut uenerit faciat acetosa quidem. [seco]
 uenientia sunt in eorum rationem. Et similiter
 ea, quæ sunt uenerit in eis frigiditatis ex eis, quæ bi-
 buntur a ista, & quandoque non conueniunt
 eis. [per hoc, quod] percutiunt stomachum. Et pluri-
 mi, quibus ista conueniunt, dant illi,
 qui sunt cholerici: quare oportet ut experientur
 dispositio, qua recipiunt ea. Et syrupus factus
 de menta cum aqua granatorum expressorum
 cum pulpa sua, cum aliquatulo melle est bo-
 nus eis, prohibens vomitum eorum. & simi-
 ter a qua granatorum acetosum. Et quando-
 que ponitur in ipso aliquid de luto aromati-
 zato, quod comedatur, & quum pluri eorum
 bibant aquam calidam fortiter, expanditur vir-
 tus eorum ad uenter, & redeant materiam expansam,
 ad uenter. Et oportet ut uices etiam ad uapora-
 tiones, & unctiones ex oleis, in quibus sunt cō-
 fortatio, & stypticitas, & calefactio sub his
 hypochondriis: sicut oleo de nereiden, & de li-
 lo, nareissino, & oleum rosetiam & oleum,
 in quo puluere est in mix, est inunctio bona eis
 proprie, sicut cholericis passio est a cibis gros-
 sis, lanchus uero & laerci inungatur cum eis,
 quæ sunt sicut oleum ros aromatizatum & si-
 cut oleum viol. cum cera pauca. Et in hyeme
 cum oleo de nereiden cum cera pauca. et em-
 placentur stomachi eorum cum emplastris
 stypticis infrigidatiuis uementis stypticita-
 tis, & sit in eis aromaticitas ex eis, quæ sciunt,
 et quum necessaria facit timor, ut prohibeas
 cholericam passionem, & non euacuat sint
 omnia, quæ oportuit euacuare de cibo corru-
 pto, & non remouere. [deinde] commouet,
 tunc oportet ut [cibus] cum adhuc cum cibis
 frangentibus ipsum: deinde euacues eum post
 aliquot dies cum eo quod soluit ipsum. Quum
 ergo senserit, quod causa tota non est ex cibo,
 sed est illius [sicut] fortitudo frigoris] stoma-
 chi, preparabis in retinendo vomitum eorum
 postquam uomitu expulerit quantitatem, quæ
 oportuit expelli, cum syrupo de menta per-
 muto cum melle pauca, aut cum uirtute xyloa-
 loes, & fac ut fiat emplastrum eorum decliniora
 ad calefactionem, & fac ut illi super quod dor-
 miant ex cibo, permitta sit uirtus pullorum co-
 lumbarum. Et sint cum eis species. [et]
 [secundum] quantitatem, quam existi-
 mas, & panis infusus in [passo] etiam. Quum

que feceris habentibus hoc accidens ex potatio-
 ne & emplastratione illud, quod diximus. tunc
 necessarium erit ut ingenium inuenias in faci-
 do eos dormire super lectos stratos [pannis],
 cum canticis somniferis et cantilenis, & cunis,
 & pressione leui, secundum quam dormiant
 super eam, & cum eis, quæ diximus in faciendo
 dormire illos, super quos dominantur uigiliæ.
 & oportet ut sit locus eorum locus, in quo non
 sit lumen plurimum, neque frigus. Frigus nan-
 que expellit humores eorum ad interiora, &
 necessitas ad trahendum eos ad exteriora est ne-
 cessaria. Quod si pulsus incipit minorari: & ui-
 deris aliquid de impressione spasmi, & singul-
 tus, incipies, & dabis eis in potu aliquid de ui-
 no dulci odorifero, in quo est stypticitas, cum
 aqua cydoniorum. & tortellis, aut medullam pa-
 nis similagineti calidi, quantum possibile est, et
 si necessarium est quod sit fortius illo, accipia-
 tur caro plurima ex carne molli, & tenera, quæ
 sit ex carne auium, & arietum & incidatur, &
 ponatur sicut est in vase, & decoquatur quo-
 usque emittat a puritate suam, & forsitan
 ad se redire eam faciet: deinde exprimat for-
 titer, post decoctionem illud, quod expressum est
 ex ea, paulatim & fiat acetosum cum aliquo fru-
 tu & uinfrigidantium, & meliores eis sunt gra-
 nata, & cydonia. Et sunt ex hominibus, qui po-
 nant cum eo aliquid occultum ex uino, et for-
 bent, & si digitis soluantur in eo panis paucus,
 non erit in eo malum: deinde dormiant super
 illud, et non est malum eis ut uia pensili, de
 qua tempus accepit, quum appetunt eam et su-
 mere ex ea parum masticando grana eius bene.
 Quod si non retineatur in stomachis eorum ali-
 quid de hoc, et alijs, et declinant ad uomendū
 tunc pone super inferiora ventrium eorum ven-
 tolas magnas apud umbilicum sine incisione.
 Quod si non steterint super ipsum, tunc super
 illud, quod est inter utraque spatulas declines
 ad inferiora. & si possibile fuerit, ut sic dormiat
 erit rectum, & si fuerit [magis] declinere ipsum
 ad inferiora, liga quod est sub ascellis, & adiu-
 toria eius, et fac eum dormire, si possibile est,
 et quum excitat ipsum dolor uentris, aut
 in ista, tunc reuera ea ambo super ipsum, et non
 alteres ea ambo, usquequo sis securus, ut incipi-
 at cibus discedere a vomitu: aut sedatur motus,
 descensionis in fluxu uentris, tunc enim sol-
 ue quodcunque fuerit amborum paulatim.
 Si autem non recipiat aliquid, immo fluxu
 uentris educat ipsum, tunc aggrega in cibatio-
 ne eius inter styptica, et inter ea, in quibus est
 stupefactio aliqua, sicut amyllum assatum,
 quod ponatur in decoctione [et]
 papaueris et ponatur super ipsum galia, [et]
 [et] non ponas in ipsa dulcedi-
 nem. Dulcedo enim quandoque fit causa ad ab-
 horrendum et lenitatis, et fluxus, et solutionis
 naturæ. Quum ergo dederis ei huiusmodi, fac
 ipsum dormire de super. Quod si fuerit illic vo-
 mitus, consequenter adhibeas ei cochlearium
 i. de syrupo mentæ, aut rob eius. et si fuerit flu-
 xus uentris, premitte super ipsum suetionem a
 quæ cydoniorum stypticorum alzarur. et piro-
 rum alsceni, et malorum alsceni mazorum, et
 algobeira. Sitis autem eorum fragitur cum eis,
 quæ

z B. cum ingenijs
 facientibus dormi-
 re, & cum canticis,
 vel cantile-
 nis & alaragis,
 & cōpressione.

a B. ipsa decli-
 natio.

b s. corticum.

c † B. muschara

qua sunt sicut fauich hordei, aut fauich malo-
rum cum aqua granatorum. Et oportet, ut non
separentur ab eis odores confortatiui, & re-
staurentur] super eos, & omne, quod mouet
in eis subuersionem animae, permittitur ad al-
liud. Et quandoque abhorrent quidam eorum
odorem panis, & quandoque delectantur eo
quidam eorum. Et quandoque abhorrent qui-
dam eorum odorem iuris, & quandoque dele-
ctantur eo quidam eorum. Et similiter vinum
& similiter suffumigationes. Fructuum autem
odorem plures eorum recipiunt. Et oportet, ut
non cibentur aliquo, dum non verificatur eo-
rum famens. Quod si famem patiantur ante mu-
dificationem, non cibentur. Imo mittantur in
balneum, & fundatur super capita eorum aqua
tepida, & exeant, & non morientur. Si autem ap-
pareat spasmus, administra super iuncturas ce-
rata leuia, calida, profundantia, sique in hye-
me cum oleo de nericiden & dellilio, & in astra
te cum oleo ros. & viol. Et similiter projice su-
per eum pannum infusum in oleis humidantibus
lenitiuis, & in oleo de oliuis, Et oportet
ut intentio sit in madibulis, & incessanter scū-
mento, & lacerto mouente genas, inferiores ad
superiora cum ceratis. Et iterum quā quiescit
[inflammatio] cholerica passionis, & dormiunt,
& excitantur, da eis in potu aliquid de robur,
& fac eos ingredi balneum cum facilitate, &
non multiplicent moram in eorum quantitate,
qua liuant de humiditate balnei: deinde
extrahe eos, & cooperi ipsos, & ciba eos ci-
bo pauco leui, boni chymi, & calefac. eos &
non dimittas eos plurimum bibere. [valde,]
& separent inter aquam & uinum, si siump-
serint] styptica super cibum. Et prepara post il-
lud in confortando stomachos eorum cum
eis quae sunt sicut troch. de ros. parui & magni
& sicut gelyiadin, & Ipodium, & cum eis quae
sunt sicut. Alcanzi. Et multoties quidem fit bal-
neum causa spansionis humorum, & materiei
cholericae passionis, & euentus contractionis
in membris.

ANNOTATIONES.

cap. 16 & 18.
cap. 11. cap. 33.
cap. 4.

cap. 2.

De cholera morbi curatione plura scribit Trallianus
lib. 7. plura & Celsus lib. 4. & Paulus lib. 3. & doctissi-
mus Aretaeus de curat. ut morbi. Sicuti uero, ut Tral-
lianus ait, hic morbus acutè internus, & celerime curari
postulat ob immodicam quae ipsum sequitur, & uinum disso-
lutionem, ita in hac eorum, quae eijciuntur, suppressionem,
malam esse testatur Aretaeus. propterea; & Auic. & ce-
ter. initio, euacuandis prauis humoribus, insistant, uentriculi
os tunc superius, tunc inferius, tunc etiā intestina molestian-
tibus, putat enim Celsus affici in hoc morbo, non uentricu-
lum dumtaxat, sed etiam intestina, quoniam Gal. i. de sym-
pt. caus. ipsum inter uentriculi uitia reponit. nam ob id ta-
men negans simul affecta intestina esse, ut, quae pyloro an-
nectantur. Iure ergo & pomium, & alii solutionem hic
parat, euacuanda materiei gratia, quae afflictiū facit, licet
affectus ipse a solutionem postulet. At uero, quum non una
causa cholera sit, sed plures, quas hic & supra, quum de
fluxionibus generatim ageret, & hic innuit, & Alex. pla-
ne docet, quumque inter has causas & inanitione & uentri-
culi imbecillitas ab Alexandro referatur, dubitare meri-
to quis posset, an in cholera ex inanitione & uentriculi im-

becillitate, uel uomitoria uel purgantia conueniant. Ergo,
quamuis procat arctica huius morbi causa & uacuatio &
ventriculi imbecillitas fuerit, proxima tamen, & affectum
contingens causa humorum est prauitas, uentriculum uel in-
testina regens, ut etiam in his, si non progressis, continen-
tis tamen causis gratia, euacuatio sit opportuna, quoniam uili-
lominus sequi statim debent roborantia: ita ut non perpe-
ram ab auctore nostro atque alijs in cholera generatim &
uacuatio proponatur.

De regimine fluxus medicinalis. Cap. 14.

Ad hoc iam singulare fecimus capitulum,
ubi diximus medicinas solutinas, & vo-
mitiuas, & earum administrationem. Sed cum
hoc nos dicemus breuiter, quod in principio
sui oportet, ut curetur cum lactibus & oleis, &
proprie quum ingeniatur in lactibus, ut sint sty-
ptica, & in oleis ut sit in eis aliquid ex hoc. Hoc
enim temperat causam a [sanguinis.] Et quan-
doque sufficiunt in principio lac, & oleum,
& aqua calida, & quandoque est sanatio in po-
tando ista una vice post aliam. Et bibatur aqua
calida, & proprie quum adhuc ex substantia
medicinae aliquid stomacho, & intestinis. Ipsa
enim [transmittit] eius audaciam: deinde c-
perat, & cibo similiter.]

ANNOTATIONES.

Egit & de hac re Gal. 1. Fem. 4. Egit & Paulus lib. 7.

De cura fluxus creticis. Cap. 15.

Non oportet ut retineatur fluxus creticus,
quum non perducit ad timorem. Quod
si superfluat, curetur enim propinquo illi, quo
curatur cholerica passio: ueruntamen non opor-
tet ut cibetur aqua carnis, si fuerit aegritudo a-
cuta ualde: imo cibetur eo in quo est infrigida
tudo, & ingrossatio, sicut est sorbitio facta ex fa-
uich hordei, & fauich malorum. Et si tolerat
carnem cibetur cum eis, quae sunt sicut pisces
recentes, decocti cum granis granatorum, aut
cum aqua eorum conditi cum seminibus sty-
pticis, & quae sunt ex coriandro in aceto pos-
to, & exsiccat, & similibus ei.

ANNOTATIONES.

Quae indicantur, & indicata sunt integrè, neque moue-
re, neque nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter im-
tando, sed sinere oportet. i. aph. tum uero integrè indicantur
præter cetera, quae ad exactam crism opportuna sunt, de
quibus Gal. in com. aphorismi iam citati, quum neque plus
neque minus educitur quam oportet. Quod si superfluat
excretio, neque eam ager toleret, sicut ait Gal. de hu-
morib. Com. i. cruda sint, uel fetida, colibenda fluxio non em-
erit: uiri tamen temperanda: habita semper de uiribus ui-
maduersione.

De tenasione.

Cap. 16.

Principium, quod te oportet scire de dispo-
sitione tenasione est, an est tenasione ve-
rum.

rum, aut tenasmon mendosum. Et tenasmon quidem mendosum est, ut sit in ano fax sicca retenta, & quandoque exprimitur ex ea aliquid. Et quandoque abradit intestinum propter laborem, qui prouenit ex motu eius: quandoque enim est illud, & existimatur quod illic sit tenasmon. Si ergo est aliquid ex illo, oportet ut cures ipsum cum clysteribus lenibus, & cum collyrijs mordicatiuis. quod si non agunt clysteria lenia, acue ea cum lenitate, & humiditate sua aliqua acuitate, ut extrahatur ^a [grauē] ex eis, deinde si indiges in reliqua humiditate, & lenitate pura. sis contentus eis. Et quandoque indigebis, ut in potu des pilulas de bdellio, aut gūmi albotim, si fuerit illic grossitudo materiei. Et si fuerit caliditas, indigebis eis, quę sūt sicut cassia fistula, & syrupus viol. & similia, & pilulis factis ex medulla cassię fistulę cum succo liquiritię, & dragacantho. Si autem fuerit tenasmon purum, tunc si fuerit causa eius frigus adueniens ano. curabis ipsum vaporacioni ^b [& cum clysteribus] calidis, & cum fure, cum quo vaporabuntur anus, & coxę. & pecten, & emunctoria. Et fideat super milium & salem, calefacta ambo in panno. Aut vapore tur cum spongia, & aqua calefacta, & cum spongia sicca calefacta. Et inungatur cum cerato, ex quibusdam oleis calidis, & stypticis, & calefiat locus eius. Et ^c [permisce cum] cum vino calefacto, & oleo omphacino. aut præcipe ei, ut in grediatur balneum calidum, & sedeat super terram calidam. Et scias quod frigus nocet tenasmon in pluribus horis, & propter illud est calefactio subtilis conferens ei in pluribus dispositionib. Et similiter sunt plures spēs tenasmon, quibus confert vaporatio: sicut nocet eis infrigidatio. Et pluribus speciebus eius nocet ^d [assumptio] medicinarum, quę generant chylum grossum, & viscosum. Et si fuerit causa eius durities rei, super quam sedit homo, mollicetur cum cerato ex oleo anethino aut chamæmilino cum bdellio, & cera, aut cum oleo calido, in quo ponas spongiam, & appropinques loco. Et si fuerit causa eius apostema calidum, stude in retinendo illud, quod currit ad apostema in via venarum aut ex via fluxus, & rege apostema, & tempera humorem calidum. Et oportet, ut curetur in initio sui cum phlebotomia, si necessarium fuerit, & cum minora ^e [tione cibi multa: imò fac eum ieiunare si possibile est ei illud, duobus diebus. Et ut administras super eum in principio aquas & embrochas, quę declinant ad frigus aliquod cum molificatione & prohibitione eius, quod effunditur ad ipsum. Et ex eis, quę conferunt ad ipsum est filtrum infusum in aqua myrti, & rosę cum alcana pauca. Et fiat clystere ^f [in primis cū eis, quę sūt, sicut aqua hordei, aqua solatri, & aqua rosarum, & olei ros. & albumen oui. Et si causa fuerit fluxus, retinebis ipsum sicut scis: deinde embrochabis, & emplastrabis cum molificatione ex chamæmilla, & anetho commistis cum maturatiua, ^g []

tu cibis, melius quo cibis est lac recenter multatum, decoctum, quoniam retinet fluxum de super, & lenit locum. Et ex medicinis bonis, quum uis murationem & resolutionem, & sedationem doloris, est emplastrum de fœnugræco & maluis, & emplastrum de meliloto, & emplastrum de caulibus decoctis. Quod si necessarium fuerit fortius, ponatur cum eo parū ^h [cepę assatę, & parum bdellij. et ex ⁱ [maran expertis, quum apostema est inflammatum dolorosum, est ut sumantur plumbi adusti & lauati, & cerusę plumbi ^j [præparatę cum opopanaxo,] & merdasengi conditi, partes æquales, & conficiantur cum vitello oui, & oleo ros. et nos probauimus ipsum, & inuenimus in fine vltimum. et si vis, distilla super ipsum aquam solatri, aut aquam coriandri. et si vis, adde in ipso climiam, et quandoque confert eis ^k [climia] sola cum vitello oui, & oleo ros. Quod si causa tenasmon fuerit apostema durum. curabis ipsum cum eo, quod scis de curatione apostema tum durorū, et ex eis, quę experta sunt in hoc est ut sumantur bdellium, & crocus et alcan-na, ^l [& sinapis] & alkeiri citrina sicca, & cerusę plumbi: deinde aggregetur illa omnia cū ^m [eo, quod tegit adipem] galliņę, & anatis, et medulla curis vaccarum, et proprię vituli vaccarum, permistis cum vitello oui, et oleo ros. et oleo alkeiri, et fiat ex eis mara. Si autem fuerit ⁿ [cū eius humor putrefactus, imbibitus illic, ex phlegmate aut cholera, aut fuerit phlegma viscosū, curabis ipsū cū ablutione. et illa, quę melior est, est quę fit cum eis, quę sunt sicut aqua oliuarum salitarum, cum qua fiat clystere mēsurā medię lib. sumpta ex ea, donec egrediatur illud, quod est illic; aut fiat clystere ex succo foliorum siclę cum virtute uiolarum, et turbiti: deinde cura ipsum cum sedantibus dolores ex collyrijs tenasmon, et quandoque facit necessarium phlegma potare pilulas fœtidas. et si fuerit causa residuum eius, quod descendit in hora, tunc si illic fuerit fluxus, retinebis ipsum. Quumque retinueris, considera: nam si eger tolerauerit. et non fuerit spes, quod fluxus redeat clysterizabis quā leuiter poteris: aut superpones collyrium ex violis cum pauco sale, si materia fuerit cholericā, et ex medulla cassię fistulę, coagulata cum pauco baurach, & turbiti si fuerit materia phlegmatica. et si non audes illud, ^o [redi ad illud,] quod mollicat, & ^p [atrahit,] & et sedat dolorem ex embrochis, et collyrijs. et quādo difficile sit tenasmon, et nō est illic materia egrediens, et non est nisi eleuatio ad scellam frequens, cuius quandoque est causa apostema durum, et quādoque est frigus inseparabile, tunc assidua vaporacionem eius cum lana infusa oleo calefacto sicut oleo ros. et oleo myrtino, et uiol. et chamæmilino, et pauco uino, et infunde cum illo oleo anum, et pectinem, et testiculos. Qd si non sedetur, tunc clysteriza ipsum cum oleo sisamino tepido, et retineat ipsum per horas aliquas, quoniam sanat eum. et hoc quidem regimen antiqui dixerūt, et fecerunt ipsum quidam posteriorum, et nos iam experti sumus ipsum, et est vehementis iuuamenti. Si autem fuerit ab ulceribus, et corrosione, considera, et tunc si est natura sicca, non dimittas

† ceratis.

f B. factę cū putrefactione.

g B. chimolea.

h — B.
i. unctio. si
te adipis.K B. expelle cū
co.
l. u. stupefacit.

dimittas siccitatem eius: imò stude in leniendò ipsam cum æquali lubricitate, vt præcipitur egestio. siccitas enim egestionis in huiusmodi ægritudine est mala valde, & oportet vt non ci bentur amaris neque salis valde, neque acutis, neque acerosis valde: omnia enim illa faciunt egestionem mordicatinam, & dolorosâ, aut excoriatiuam. Et ad vltimum oportet ut cures ipsum curatione corrosiois intestino- rum, & [chole] ipsorum, confidens in col- lyriis. Et si non indigeris mundificatione, in- cipies, & clysterizabis ipsum ex aqua mellis, & pauco sale commisso ei. Et [] sit clystere eius [] cum hoc clystere, [] ita vt non sit sex [] in intestinis. aut fac collyrium ex melle, & bau- rach, & administra ipsum: deinde labora in cu- ratione vlcerû. Et si fuerit ab hæmorrhoidibus, & fistulis, & ragadijs, curabis causam cum eo, quod dicemus in capitulo suo.

De collyrijs, quæ supponuntur ad tenasmon.
Cap. 17.

Collyriorum autem, quæ ad tenasmon sup- ponuntur, melius est, quod ex eis est ma- gis stypticum. Et ex eis est collyrium Alex. no- tum, & ex eis est collyrium de sandaraca, & col- lyria plurima ex eis in quibus est narcoticitas, quæ iam diximus in curatione vlcerû. Descri- ptio collyrij ad tenasmon. Recipe opium, casto- reum, & thus, & crocum fiat ex eis collyrium, & supponatur. Et iterum gallæ immaturæ, ce- rusa plumbi, thus, sanguis draconis, opium. Em- plastra verò sunt emplastra facta ex vitello oui, & medulla similaginci panis & chamamilla, aut aqua eius expressa ex ea, quæ humida est, & anetho sicco, & althea, & mucillagine feminis lini, & similibus, et ex bonis, quibus sit empla- strum ano eius, sunt porri [] de scemi decocti elixati cum butyro vaccino, & oleo ros. & pau- ca cera colata suffumigationes autem sunt suf- fumigationes notæ ad eos, quibus vtantur quòd dolor sit fortior, ita ut sedeat super sedem per- foratam, super quam equeatur anus: aut ponat- ur subtus trajectorium, per quod fiat suffumi- gatio. Ex illis itaque est, vt fiat suffumigatio ex [] sulphure [] & nucleis oliuarum, & stercore ca- meli. et si fiat suffumigatio cum plurimo sul- phure, subito iuuatur eo. Aquæ uero, in qui- bus sedet quidam, vt sedetur dolor, sunt sicut a- quæ, in quib. decoquuntur maluæ, & anethû, & chamemilla, et althea. [] et quidem [] vt reti- neatur illud, quod currit, sunt aquæ, in quibus decoquuntur styptica, et oportet vt aggregetur inter aquas secundum necessitatem. Quod si a- nus egrediatur, lauetur, & mundetur, & reduca- tur, & sedeat ille, cuius est, in aquis stypticis val- de, aut fiat emplastrum post reductionem, & re- uersionem cum stypticis [] confortatiuis [] co- tritis & aggregatis cum quibudam succis sty- pticis.

ANNOTATIONES.

Tenasmus sienti ex varijs causis re etum intestinum af- fligentibus prouenit, ita & varijs modis curatur. Hanc re

author noster sursus prosequitur. Tu uide & Alex. lib. 8. Cap. 11. Paulum lib. 3. et Celsum lib. 4.

TRACTACVS III.

De inceptione sermonis de doli- ribus intestinorum.

De punitione. Cap. 1.

Causæ punitionis aut sunt uentositas co- arctata, aut superfluitas acuta, mordicati- ua, aut baurachia falsa mordicatiua, aut [] hu- mor uiscosus, qui non expellitur, aut ulcus [] hu- [] apostematis, aut serpentes, & ascarides, et ex [] punitione est, quæ est secundum semitam cri- sis, et est ex signis eius, et omnis punctio uehe- mens est similis colicæ, et cura eius est cura co- licæ, nisi cholericæ, si ipsa curatur illa cura, est in ea timor magnus, imò punctio: quæ non est cum fluxu, quæ fortior fit, est colica aut illa- ca, et quando peruenit punctio ad cuze, et no- mitum, et singultum, et destructionem ratio- nis, significat mortem.

ANNOTATIONES.

Punctorum dolorem membranosa partis symptoma est, se testatur Gal. 2. de loc. aff. membranosa autem intestina sunt, ut talis proprius eorum sit dolor. Sequitur hic, ut Gal. 2. de meth. & Paulus lib. 3. sicuti & in cæteris partibus uel in temperiem, uel frigus calorem immodicum, uel solu- tionem continui, ut tensionem & mordicationem. neque quæ mordicant, erodunt, quod amodo, & substantiam di- uellunt, de qua re Gal. 1. de sympt. caus.

De signis. Cap. 2.

Ventosa quidem sit cum rugitu, et inflatio- ne, et extensione, sine grauitate, et quicte- cum exitu uentositatis. Factam uerò ab humo- re cholericò, significant [] grauitas [] cum uehe- mentia mordicationis inflammata, et sitis, et exitus eius in egestionem, et est similis colicæ, et si euectur cura eius, erit timor maximus. Si- gna autem factæ ab humore baurachio, sunt gna autem factæ ab humore baurachio, et ege- mordicatio cum grauitate, addente, et ege- morde phlegmatis ingestione, et signa factæ ab hu- more grosso, uiscoso, sunt grauitas, adherentia doloris in uno loco, et exitus huius generis in egestionem, et signa factæ ab ulceribus sunt signa excoriatiouis notæ, et signa factæ ab apostema- te sunt signa apostematis dicta in cap. colicæ, et signa factæ a uermibus sunt signa uermium dicta in capitulo uermium.

ANNOTATIONES.

Pulchre singulas punctorij intestinorum doloris causas inuicem distinguit. Vnum tamen scribit, quod dubitationem facit, quandoquidem punitionis ex bilioso humore signa asserens, grauitatem adesse ait cum uehementia mordica- tionis. At proprie grauitas non bilem, sed potius pituitam sequitur, uel sanguinem, uel inflammationem debile autem quod grauitatem faciat, improprie dictum uidetur, quum suspie natura leuis sit humor non gravis. Verum prope author grauitatem dolori adiungit qui ex bileliet enim si- bilem

bilem reliquis humoribus conferas, grauis non sit, neque grauis quapiam sentiat, collata tamen flatib. de quib. primo loco dicit, grauitatem quandam conuulsam habet, quam nos habent flatibus. Ad id quod grauitas multitudinem statim indicat, quam ad osse forte ne, esse est, ut in in telibus mordicatio, et punctio illa sentiat, quum aliqui ad ea semper natura instans feratur bilis, stimuli & excercendarii secum grati, neque tamen, quia non immodica eius copia est, punctioris dolor sensum afficit. quamuis interea non negamus a seque multa bilis copia, sola uehementiori acrimonia concitari dolores posse.

De cura.

Cap. 3.

Oportet, in omni punctione materiali, [no cente sua materia,] ut vomat habens eam: deinde soluitur. Sed punctio, quæ est ex vento sita, curatur prius cum regimine conueniente, & alienatione eius, ex quo generatur ventositas, & minoratione comestitionis, & paucitate potus aque sup eibum, & paucitate motus sup cibum. Deinde si fuerit ventositas ineparabilis, tunc oportebit, ut curantur intestina cum clysteri euacuante humorem, [ex quo ipsa euaporat] & administretur in eo adeps gallinæ & oleum rosæ, & cera. Aut cum eo, quod bibitur, si fuerit ægrotudo superius, sicut [da dactylum] & hiera in aqua de seminibus, & similiter diacydoniten. Deinde sumat ea, quæ sunt sicut thetica & [sloerugene] & similia, & sicut semina resolutiua ventosi utum. Descriptio clysteris de coquantur polypodii, centaureæ, cymini, anethi, rutæ sicæ, scenugraci, seminis apij & [] in aqua decoctione bona.

Deinde sumatur ex ea pondus c. 3. & ponatur [vel] dissoluatur in ea g. [opopanacis] bdelij amborum an. drac. s. aut minus, aut plus secundum necessitatem, & distilletur super ea olei de nereiden drac. x. aut olei rutæ & []

[] & mellis .x. Pulvis Rec cymini, baccarum lauri rutæ, & ammeos omnia an. drac. s. & penidij lapidosi. v. fiat ex eis puluis, & est doli i. & iterum sumatur centaureæ grossæ pondus aurei i. cum decocto. Et ex eis, quæ sunt mirabilis inuamenti apud experimentatores, est [calcanicus] porci, aduratur, & sumat ipsum in potu habens punctiorem vrosam. Aut datur in potu de granis lauri sicis folis duo cochlearia. Et ex eis, quæ conferunt ei, & phlegmaticæ est illud, qd Rec. granorū alben & carpobalsami. amborū an. 3. bibatur in aqua calida mane & sero, & ex emplastris cōib. vtriusq; sūt auelanæ assatæ, cum corticib. suis, cum quib. & []

[] emplastretur locus [semper] & similiter vaporationes cū eis, quæ sunt sicut anethum & ruta, & sampsucus sicca, & emplastratio vmbilici, vel suminis cum granis lauri contritis & confectis cū vino, aut cum aqua rutæ, & reseruat a tota nocte, iuuatiua est valde, & cibus ventrosæ & phlegmaticæ fit ex eis, quæ sunt sicut ius alcanebr, & gallorū decrepitorum, æquatur cū anetho plurimo & sp̄b. vel pipere & seminib. & sit contentus iure, & fit panis, panis salutus bene confectus, & alkiskar rectior est ei, & vinum sit vetus subtile, & oportet ut urantur exercitio subtili ante cibum, & eri eius assatus secundum quod dicitur, confert punctio-

nib. [] ambabus simul. Factæ autem ex phlegmate viscoso [] cognoscitur cura, ex cura] venrosæ, nisi quia oportet, ut intentio sit in mundificatio plus, aut de subtus, aut desuper, & ex eis, quæ conferunt illis in ipsa, si nō fuerit fluxus, est puluis amomi [] sumptus per se sequente potu.] & confert ei sumere in potu nasturtium [] cum oleo] & troc. alefeniari. In facta autem ex phlegmate salso, oportet ut incipiatur ab euacuatione eius cum clysteribus, quæ recipiunt turbitum polypodium, in quib. sit æquatio & []

[] cum eis, quæ sunt sicut aqua sebesten, & viol. & ut euacuetur etiam cum eis, quæ sunt sicut hiera picra, & dyacidoniten. Deinde administretur cibi boni chymi, impinguati pinguedine bona: sicut pinguedo facta ex carnib. arietum & []

[] & gallinæ, & pullorum pinguini, & minoretur cibus cum bonificatione eius, & bibat vinum subtile paucum. Et ex eis, quæ conferunt in omni punctione frigida, est sumere in potu aquam mellis cum granis [] arafceid] & aniso, & acoro, granis lauri & aristol. & folijs lauri, & centaureæ, & xylobal. & singulariter & composita. In facta autem a cholera, oportet ut cōsideretur, qd si fuerit illic uirtus fortis, & materia plurima, euacuetur cum eis, quæ sunt sicut decoctio myrobal. cytri. et sicut aqua granatorū, & parum scammonæ, aut absque scammonæ;

imò sola & sequatur eam aqua calida, & cum eis, quæ sunt sicut decoctio tamarindorum, & castiæ fist. & siracost. et quæ sunt similia illis; deinde equeetur materia cum eis, quæ sunt sicut semen psyllij cum oleo rosæ et aqua granatorum, et succus cucumeris cum oleo rosæ. et emplastretur venter cum emplastris frigidis, et sint in eis solatrum, et superiora vitis et oportet ut misceatur cum eis etiam sicut absinthium, et cibi sint illi, qui fiunt de lentib. et de sumach,

et de spinachijs, et de berberis, et similes illis. Et oportet ut caueatur aberrare cadente in ea, et existimatur, qd sit colica, et curatur cura eius, et moritur infirmus. Verū tamen nos redibimus ad cognitionem integram eius, quo oportet, ut curetur hæc pars punctiōis, quum loquimur de speciebus colicæ. [] Existimo] ergo complementum eius sermonis in eo illic. Factæ autem ab vlcere cura est ulcerum, et id diximus eam. Sed factæ ab apostemate cura est cura apostematum. Verum factæ a vermibus cura est cura vermium.

ANNOTATIONES.

Unum hic scribit animaduersione dignum. In omni punctione materiali, quæ sui materia offendat, uouendum est, postea soluendum. Cur uouendum, absolutè inbet? Certe seruandus natura impetus est, et eo dirigenda materia, quo repit per loca conferentia. ac propterea si forte nominu natura tener, uel si est in uentriculo materia sit, proponendus profecto nominus uidetur. nō tamen si natura subdusio nem paret, uel si materia non in uentriculo, sed in intestinis praesertim inferiorib. fuerit. Sane si in inferioribus intestinis materia sit, non est per uomitum educenda. neque etiam si in superioribus quidem sit, natura tamen uomitionem non tener, uomitus probandus uidetur. At si nausea cum dolore simul infuset, quod sepius in his intestinorum do-

A VIC.

Ggg

loribus

m B. omnibus.
n B. appropin-
quatur cura ei
caræ.

o — B.
p B. cū passulis.

q B. aliqua.

r + s. laetantia
uel agnorum la
etantium.

s. alrafad.

t s. cholerice.
Expectetur.

loribus accidit, tunc a vomitu inchoandum erit, deinde & alius pharma. in subducenda. Ex illis namque non plane in punctu omni vomitum consilij, quod quidam reuelli di gratia praeipi exillimant, sed ordinem solum adnotasse, quo obanda ueraque hanc, et uonatus, et purgatio, ubi ueraq; agenda fuerint, ut quoniam ualione opus non est, ubi materia ad intestina uenit, si a permittenda, ut per ignobiles uias et proprias feratur, nisi fortasse, ut in alui fluxibus de quibus supra actum est, a uolubenda fluxionis inmodica gratia id fiat. quod tamen non nisi transacto uitio obiri debet, quoniam in doloribus illis, quos flumorum nihil morandum sit, quin sedentur.

De rugitu, & egressione uentositatis a uentre humate. Cap.

Rugitus generatur ex multitudine uentositatis, & generatur ipsum esse instans in aut malitia digestionis propter aliquam causam in malitia digestionis, quae est in membris, aut est in cibis. Et plurimum quidem est in membris, & non fit nisi propter frigiditatem, aut propter eam uirtutis, sicut in fine phlegmatis. Et plurimum quidem fit cum lentitate naturae, & simulatione necessitatis egestionis. Et quandoque fit in intestinis superioribus subtilibus, & est sonitus eius acutus, & fit in grossis, & est sonitus eius grauior, & quando permiscetur ei humiditas, est deuius ad gurgulationem, & quandoque rugitus est signum crisis, & fit

a + e est pro uentositatis fluxus uentris, b e mirachiale pascione propter opilationes multas.

Alia litera. C. B.

propter communitatem splenis. Et quandoque rugitus accidit multoties patientibus in mirachale pascione propter opilationes multas. Et quandoque rugitus accidit multoties patientibus in mirachale pascione propter opilationes multas. Et quandoque rugitus accidit multoties patientibus in mirachale pascione propter opilationes multas.

De uera. Cap. 5.

Regatur cum alienatione ciborum inflatiuorum, plurimorum, cum tolerantia famis, & confortatione digestionis cum eis, quae iam sciuit, & resolutione uentositatis cum medicinis, quas dicemus in capitulo colicæ ventosæ. Et ex eis, quæ bona sunt in hoc in pluribus horis, est diacuminum, & iterum diapipereon, & iterum acorus conditus, & si fuerit cum fluxu, tunc alcauzi, & iterum sumatur cymini, & ammeos, & Keisum, & carui, oñum an. pars j. anisi partes ij. & hanc ex eis suffusum penidijs lapidosiss, pōdere 3. v. & curetur exitus uentositatis absque uoluntate curatione paralysis ani, aut absorptione theriacæ, & olei alkakengi, & inungatur illud, quod est supra umbilicum, cum oleo castano, & similibus, si fuerit propter ieiunium.

n. alkakengi. negl.

ANNOTATIONES.

Flatus intestina frequentissime occupant, uarios strepitus excitantes, de quibus lego Gal. 3. de sympt. caus. Habent uero easdem causas, quas in cæteris partibus, de quibus copiose in superioribus.

De colica & retentione facis.

Cap. 6.

Colica est egritudo intestinalis dolorosa, cui qua diuiliis sit exitus eius, quod egreditur per naturam, & colica quidem secundum ueritatem est nomen eius, in quo est causa in intestinis grossis, i. e. fœtion, & quæ sequuntur ipsam, & est dolor, qui multiplicatur in eis, propter frigus eorum, & propter ipsitudinem ipsorum, & propter frigus eorum multiplicatur super ea adeps. Quod si est in intestinis gracilibus, tunc nomen proprium ei secundum scientiam ueram est ileos. Veram quandoque ileos in quibusdā locis colica, propterea quia uelementer est ei similis, & causæ colicæ, aut eadem proprie in colon, aut eadem in alijs, & perueniunt ad ipsum secundum semitam communis. Et causæ eius, quæ eadem in ipso proprie, aut sunt malitia complexionis singularis calida, aut frigida, aut sicca, & calida quidem operatur exiccatione sua, & contrictione sua reducunt nutrimentum ad hepar, & expellunt illud ad ipsum. & frigida congelatione sua, aut faciendo accidere malitiam complexionis suam, & plurimum eius est in terris frigidis, & quum flat septenrio, & frigus quidem quandoque facit illud, propterea quod restringit lacertos uentris, & peruenit calefactioni eius ad conuulsitatem, & exliccat faciem, & stringit lacertum ani, & expellit facies, & quod cum eis est ad superiora, & sicca operatur propter priuationem eius, quod lubricat faciem, & inueniuntur eius, quod exliccat eam, & exliccat ipsam. Malitia autem complexionis humide singularis non semper est causa colicæ, nisi accidat ex ea accidens, quod sit causa colicæ, frigida aut humida materialis, aut a fit

malitia complexionis cum materia, aut a fit materia calida, quæ inflammatur, & mordicat, et separat continuitatem, et pertranst terminum punctationis, peruenit ad terminum colicæ, aut frigida, & credit ad malitiam complexionis diuersæ frigide. Quod autem accidit de separatione continuitatis in bilis, quamuis sit illud cum essentia colicæ, tamen quandoque facit ipsum accidere frigus propter hoc, quod generatur ab ipso uentositatis in corpore intestinorum, hora post horam, aut ita doque est humor faciens hunc dolorem, aut illum, qui propinquus est ei, melancholia, et quandoque est eius euens cum paroxysmis, et apud comestione cibi. Et quandoque sedat ipsum uomitus rei acetosæ, melancholicæ, licet sit humi inmodi uomitus in humi inmodi dolore secundum plurimum phlegmaticus, et generat ipsi frigus membrorum, aut malitia digestionis, et cibi, et fructus, et olera. Aut est causa colicæ proprie, oppilatio prohibens egestionem, et ipsi expellunt et uentositates a penetratione, et ipsi expelluntur, et accidunt dolor, et extensio maxima. Et plurimum huius oppilationis, quum non est apostema, accidit postquam repletur monocolum, deinde peruenit ad colon. Et hæc oppilatio, aut est ex apostemate in intestino, et plurimum eius est calidum. Aut ex humore phlegmatico, viscoso, implente spatium eius, et oppilat ipsum, et est illa, quæ sit secundum plurimum

minum: & est illa, quæ iuuatur febre. Aut ex ventositate accidenti: aut propter torsionem con-
torquentem: [†] [propter ventositatem
torquentem] & incisionem] ligamenti: aut
rupturam: [aut attritionem: aut] expulsionem
intestinelorum ad partes inguinum, & testiculo-
rum, aut rupturam supra illud, aut propter uer-
mes, [†] [comprimentes. Aut propter
fecem siccam, & hæc fæx sicca est, quoniã
ipsa est fæx ciborum siccorum, aut quia rema-
net tempore longo, & siccatur, & est cã rema-
nentia eius, debilitas expulsuæ in intestinis, &
multoties est hæc remanentia propter potum
rei narcoticæ stupefacientis virtutes operan-
tes in fæce, & cum hoc ⁿ [possibile est etiam, ut
debilitetur virtus expulsuæ,] quæ est in lacertis
ventris, sicut accidit ei qui multiplicat coitũ.
Aut propter destructionem sentus intestini, aut
paruitatem effusionis cholerae expellentis, la-
uantis. Aut quoniam mæstaraica exfueat ex ea
humiditate plurimam. Aut propter prouoca-
tionem sudoris superflui, aut exercitia facien-
tia sudare. Aut propter vehementiam raritatis
corporis propter complexionem, quæ est in
ipso. quare ^o [obedit attractioni, aeris cõten-
tis calidi, & propter hoc est balneatio cũ aqua
calida ex eis, quæ retinent naturã. Aut propter
aerem, ex calefactione cuius consequitur, ut at-
trahat humiditates, & si fuerit alibi, raritate:
Aut propter ^p [raritatem fistulosam. Et quãdo
que fit propter artem faciẽtem necessariũ ta-
cũm caliditatis, sicut vitrearia, & ferraria, &
fusoria. Aut propter complexionem in ventre
ipso calidam valde, exsiccantem caliditate sua:
aut est causa in illa caliditate in paucis disposi-
tionib. multitudo cholerae acutæ effusæ ad ven-
trem adurentis fecem, quum inuenit eam præ-
paratam propter paruitatem suam: aut propter
siccitatem substantiæ suæ: & hoc est secundum
minus: sed secundum plurimum ipsa soluit na-
turam, & quum accidit hæc colica [†] [in princi-
pio,] nocet intestino, & dolorem facit uehemẽ-
tem, intolerabilem. Et quandoq; est causa illius
caliditatis uehementia frigoris aeris exteri-
oris, quare coarctat caliditatem interius, & cum
hoc prouocat urinam, & constringit anum,
quare impellit fecem ad superiora, aut propter
complexionem siccam in intestinis, & ventre,
quare exsiccat fæx, aut propter ternaionem ^r
[apostematam] recti: quare ⁱ [exsiccat] fæx. Et
existimauerunt quidam, quod quandoq; lapi-
descit illud, quod retentum est in intestinis, &
egreditur lapis. Illa autem, quæ est per commu-
nitatem est sicut si accidat in hepate, aut in ves-
ica, aut in renibus, aut in splene, apostema, & cõ-
municet ei intestinum per hoc, quod coarctat
illud apostema de substantia eius, & constipat
ipsum, & oppilat illud. & sicut si communice-
tibus in doloribus lapidis, & debilitetur ope-
ratio eius in expulsionem humorum, quare reti-
nentur in ipso, & accidit colica ^p cõitarẽ lapi-
dis, quum dolor lapidis sit ex eis q̃ similitur do-
lori colicæ, & occultatur nisi illi, qui puisionẽ
habet. Et nos dicemus differentiam inter ytrasq;
quæ cum signis. Et quandoque accidunt coli-
ca, & ileos secundum semitam accidentis egri-
tudinum pestilentialium, aduenientium, &

perueniunt de regione ad regionem, & de ho-
mine ad hominem, & iam retulit illud quidã
medicus de antiquis; & dixit, quod peruenie-
bat quidam eorum ad epilepsiam, & erat epi-
lepsia mortalis: & quidam ad [resolutionem]
intestini colon, & mollificationem eius cum
incolumitate sensus eius, & sperabatur cum hũ-
iusmodi euasio, & erat plurimum eius ileos, &
ledebatur colon secundum semitam permuta-
tionis similis crisi. Inquit, & quidam medici
curabant eos cura mirabili, ipsi nanque ciba-
bant eos lactuca, & endiuia, & carnibus pisciũ
grossis: & carne ^u [omni habenti] vngulam x
† [in pedibus, & omnibus illis] u. B. carẽtis uel
non habentis.
infrigidatis, & aqua frigida, & acetosis, & san-
abant eos cum hoc ita, quod sanabant omnes y
† [taliter ne caderent] in epilepsiam, & paraly-
sim prædictam, & sanabant quosdã eorum, in qui-
bus erat inceptio epilepsiæ, & quandoque acci-
dit colica habentibus tetanum, quare deficiunt
in expellendo fecem, & humorem ab intesti-
nis & superioribus, sicut ipsi deficiunt in reti-
nendo, quod est in inferioribus, & quandoq;
est frigus complexionum eorum causa colicæ,
& plurimum quidem accidit colica a phleg-
mate grosso, deinde a ventositate forti facta, &
penetrante in tunicis intestinelorum, & villis eo-
rum, & propter separationem continuitatis eo-
rum. Ventositas enim spargitur in stomacho
propter amplitudinem stomachi, & propter
caliditatem stomachi, & propinquitatem mẽ-
brorum calidorum ad ipsum, & spargitur ^z z. B. ex.
† [in] intestinis superioribus propter gracilitatẽ
intestinelorum superiorum, & retinetur in inte-
testinis alijs, propter contrarium illius ex fri-
gore eorum, & constrictione ipsorum, &
multitudine reuolutionis in ipsis, & ipsiitu-
dine tunicarum eorum, & colica ventosa quã-
uis ^a [sit] materia, quæ sit materia ventosita-
tis, tamen non comparatur illi materiei, quo-
niam materia sola non oppilat viam ^b [secun-
dum] quod egreditur, neque facit dolorem per
se: immo per illud, quod accidit ab ea, & phleg-
ma facit dolorem per se, & oppilat per se, reli-
quæ autem diuisiones minus illis. Et ex eis, quæ
præparant intestina ad colicã, & propriẽ vento-
sam, est vinum plurimæ commitionis, & ole-
ra, & propriẽ cucurbita, & fructus recentes, &
propriẽ uua, & potus aquæ super eos: et motus
super eos, & coitus, & retentio ventositatis vo-
lentis egredi, & aduentus frigoris uehementis
ad intestinum, et infrigidantis ipsum, et inspiss-
antis illud, et ex eis, quæ preparant intestina
[inferiora,] est comestio ouorum asporum, et
pirorũ, et cydoniorum stypticorum, et passæ, et
sauch, et milij, et rizi, et quæ sunt similia illis,
et iterum: retentio egestionis uolentis egredi
quandoq; facit cadere in ipsam, et coitus pluri-
mus, et propriẽ super cibum grossum, et ^u [ex
materia omnis colicæ] ex humore grosso: aut
ex facieb. ^o † [impletur monoculũ prius
secundum plurimum,] † [deinde
peruenit ad alia. Et dum non euacuatur mate-
ria, quæ est in monoculo, non accidit cõplemẽ-
tum sanitaris, et quandoque est colica ueniens
desuper, et quotiescunque fit clystere, aut
euaporatio ^g [retinetur,] materia monoculo, g. B. descendit.

A V I C.

Ggg 2 quare

quare duplicatur dolor. Et febris quidem est iu-
uatiua in omnibus doloribus colicæ, cuius
causa est uentositas grossa, aut phlegma, aut ma-
litia cōplexionis frigide, & est ex reb. velocius
sanantibus uentofam, & colica quidem mul-
tōties permutatur ad paralytism, & h[ic] sanatur
per eam, & illud quando expellitur materia
subtilis ad extremitates, & h[ic] coarctantur ex ea
lacerati, & quandoq; similiter & sanantur per
dolores iuncturarum, & quandoq; permuta-
tatur ad dolorē dorsi phlegmatica, aut sangui-
nea, ad quam confert phlebotomia, propterea
q[uod] maturant caliditas dolorosa, & medicinæ
[ilicæ] materias erudas. & quādo permutatur
ad varietatem melancholicam, & melancholiā,
& epilepsiam, est malum. Et quandoq; perducit
ad hydropisim per illud, quod corrumpit de
complexione hepatis. Et quando inuenit colica
dolores articularum, & similia, nō apparent
illi dolores trib. de causis: quoniam dolor forti-
or impeditur a debiliore, & quoniam materia
sunt cōcræ ad latus doloris m[agis] [fortis], & quo-
niam dolor, & fames, & uigilia resoluunt sup-
fluitates. & quando prolongatur retētio fecis,
inflatur uenter, & interficit, & quando fortia
sunt membra colicæ, & non recipiunt super-
fluitates, tunc multōties n[on] redeunt superfluita-
tes, & infrigidant caput. & multōties accidit
colica post solutionem, quib[us] expellitur grossu-
m. Et multōties tuberculat curatio colicæ n[on] fin-
gultum punctiois.]

h. n. creuitur.

i. B. imh hūc eā.
h. n. creuitur.

j. B. colicæ.

m. B. intestina-
lis.n. B. ascendunt
superfluitates
& inbruntur.
p. B. quando
sunt tuberculat
sin-
galium, uel fa-
cit accidere sin-
galium.cap. 3. cap. 7.
cap. 1. & de
cap. 1.
cap. 3. cap. 14.

ANNOTATIONES.

Egit de colico dolore Gal. 6. de loc. aff. & 12. meth.
Aerius lib. 9. Trallianus lib. 10. toto. Paulus lib. 3. &
Celsus lib. 4. Sed rem hanc adeo copiose, docte, distincte
Auicennas noster absoluit, ut nihil iudicio nostro sit, quod
præterea desideret quispiam. longo intervallo Græcos et ce-
teros omnes superat, ut mirari de his liceat, qui peruerso
quodam animo, ne dicam maledico atque impio Arabes
infectantur, quorum libros nunquam legerunt, et solos Græ-
cos extollunt, admiranturq; quasi nostri, atq; Arabes ni-
hil præter Græcorum scripta, ad bonarum literarū augmen-
tum contulerint. Sed hæc obiter. Dolor colicus symptoma
est, h[ic]que morbum, a quo dependet, & ceteris dolorib[us] cōmū-
nem solutionem continui, & intemperiem, procreantur duo
hæc ab internis & externis causis, de quibus iam sepius
dictum est. suntq; in intestino ipso crassiori, quod colon
nuncupant, a quo & huius affectus desumptum est no-
men, sed quandoque etiam in alijs præter eorum partibus
est morbus, sijs tamen colon consentit. quæ omnia satis hic
explicata habes.

De signis colicæ absolutæ. Cap. 7.

Accidentia quidem colicæ veræ, cuius non
declaratur confirmatio, sunt, quoniam mi-
noratur illud, quod egreditur de tæce, & expel-
litur paroxysmus egestionis, & minoratur ap-
petitus, imò remouetur omnino, & abhorret
habens eam vntuosa, & dulcia: & [et] nō] decli-
nat declinatiōe parua ad acetosa, aut acuta, aut
falsa, & est declinatus ad subuersionē, & nauſeā,
& proprie quum recipit vntuosum, & olfacit
odorem vntuosi, & dulcis, & debilitatur dige-
stio eius valde, & inuenit omni hora punctio-

a. B. sed.
Alia liera.
& non declinat
nisi.

nem, & declinat ad potandum aquā b[is] pluri-
mam, & inuenit dolorem in curib[us] suis, & in
dorso suo: deinde fiunt cū ea fortia accidētia,
& sit ipsa fortis, & retinetur natura; & forsitan
non egreditur, nec ē ventositas penitus, & quā-
doque retinetur etiam eructatio; & sit fortis
punctio, & sit quasi perforetur uenter eius tere-
bello, aut quasi sit absconſa in intestinis eius
acus, flans, & quoties mouetur, dolet, & sit for-
tis sitis, & non satiatur habens eam, licet bibat
plurimum, quoniam, quod bibitur, non pene-
trat ad hepar, propter oppilationes accidentes
in orificijs melaicarum, quæ sequuntur ven-
trem, & quandoque multiplicatur in quibul-
dam eorum e [tremor] absque causa. Et si inge-
nietur in extrahendo aliquid de ventre habētis
colicam, egrediuntur humiditates, & squibals,
sicut stercora ouium, vel sicut stercora caprarū,
magne, & parue, & res natans in aquam, & fre-
quens fit uomitus cholericus, & phlegmaticus,
& a [appropinquat] secundum plurimū e [ab]
humores phlegmatico deinde cholerico, de in-
de quandoque euomit rem porralem, & ut eru-
go eris, & quandoque euomit rem de genere
melancholiæ incensam. Humores n[on] quando-
que corrumpuntur, & aduruntur ex dolore, &
vigilijs, & medicinis calidis. Et uomitus quidē
non fit frequens, nisi propter communiterem
stomachi ad intestina, & propter multitudinē
materiei, & penuriam uiæ ad inferiora, & quo-
niam uiæ cholere ad intestina secundum plu-
rimum constringitur, quare expellitur ad supe-
riora, & propter hoc rubet urina in ipsa, & [et]
quoniam maior pars cholere conuertitur ad
renes, quum non inuenit uiam ad ſelē [subile-
tatum] propter illud, quoniam dolor rubificat
aquam, & quoniam renes communicant in do-
lore. & propter illud retinetur urina et quan-
doque. Et quandoque est urina in principio
eius secundum colorem aquæ ciceris, & aquæ
casei. Et quādoque associatur ei tremor cordis
maximus, & indiget pectus eius retentione cū
manu. Et quandoque peruenit res ad sudorem
frigidum, & syncopim.

ANNOTATIONES.

Egit de huius affectus signis Galen. 2. de loc. aff. & 6. cap. 1.
& Paulus lib. 3. Aerius libro nono, Trallianus lib. 10. cap. 14.
quos tu uide.

De signis saluis colicæ. Cap. 8.

MAgis incolumis colica est illa, in qua re-
tentio nō est uehemēs, & est dolor muta-
bilis. Et quandoque alleuiatur plurimum,
quamuis redeat post eam. Et inuenit habens
eam propter exitum uentositatis, & egestio-
nis, et administrationem clysteriorum, quie-
tem, sicut eius contraria est prauior uel diffici-
lior colico.

De signis malis in colica. Cap. 9.

Fortitudo doloris, et quod uomitus con-
sequitur uomitum, & sudor frigidus, & fri-
gus extremitatum propter uehemētiā dolo-
ris

ris vëtris, & declinatione sanguinis & spiritus ad ipsum. Et quando peruenit ap singultu, quorum vnus sequitur alium, & ad turbationem rationis, & spasmus, & retentionem eius, quod egreditur, & non egreditur saltem cum ingenio, est mortalis. Et in extraneis signis est, quum apparet in eo, qui habet dolorem ventris, uentrigium, ^a & ^f & bothor nigrum, sicut faba, & ulceratur, & remanet usque ad diem secundum aut plus, quoniam moritur. Et huic quidem homini aduenit subeth, & multitudo somni in principio ægritudinis suæ. Et bonitas anhelitus, ^b [est bona significatio ad euadendum,] quomodo ergo erit eius malitia?

ANNOTATIONES.

Habes de præcordiorum flatib. prognostica ex Hipp. 2. prognost. Itemque lib. de Coacis prænotionib. et 6. apb. Fa. cit. & ad hunc locum aphorismus decimus libri septimi, quamuis de ileo uerba fiant, nempe quod ileos a colica affectione solo fere affecto loco differat.

De differentia, quæ est inter colicam & lapidem renum. Cap. 10.

Q Vandoque accidunt in lapide renū accidentia colicæ prædicta, quoniam colon ipsam communicat renib. quare accidit ei dolor, qui est ei proprius. & accidit ei accidentia sua, quæ ^a [pertinent] illi dolori. Verum differentia inter eas quandoque est ex dispositione doloris, & ex parte ^b [vicinantium] proprio rum, & ex parte eius, quod conuenit, & eius, quod non conuenit, & ex parte eius, quod egreditur, & ex parte vltimitatis accidentium, & ex parte causarum & significationum antecedentium. Dispositio autem doloris diuersificatur in eis quantitate & loco, & tempore, & motu. Quantitate vero, quoniam ille, qui est lapidis, est paruus, quasi sit acus, & colicus est magnus. Loco autem, quoniam colicus incipit ab inferiore parte dextri lateris, & tendit ad superiorem sinistri. Et quando confirmatur, dilatur in dextra & in sinistra. & secundum quosdam non incipit colica a sinistra: sed illud non est uerū, & nos iam experti sumus contrarium illius, & est ad anteriora, & uersus pectinē declinior, quam sit ad posteriora. Et renalis incipit a superioribus, & descendit paulatim usque ad locū, ubi confirmatur: & est declinior ad posteriora. Tempore uero, quoniam renalis fit fortis in hora uacuitatis, & colicus alieuiatur in ea, & fit fortis quum sumitur aliquid. Et colicus incipit subito, & in tempore breui; & lapidofus paulatim, & fortis fit in fine suo. & si est renalis, fit prius dolor in dorso, et difficultas in urina. deinde signa, in quibus communicatur colica, & in colico sunt illa signa: deinde dolor. Motu autem, quoniam colicus ad partes mouetur plures, & renalis figitur, & ex parte autem uicinatum ^c [proprium], quoniam tremor multiplicatur in renibus ambobus, & non pertinet colico. Differentia autem accepta ex eo, quod conuenit, & non conuenit, est quoniam clysteria, & exitus uentositatis, & fecis alieuiant dolorem

colicæ, & non alieuiant dolorem renum alieuiatione, de qua fit curandum in pluribus dispositionibus. Et lapidem frangentes medicina alieuiant dolorem renum, & non alieuiant dolorem colicæ. Ex parte autem eius, quod egreditur, est, quoniam cum renali fortasse non est retentio rei, quæ quando egreditur, est sicut sterco, & squibale, & sicut sterco vaccinum, et natat, & quandoque non est retentio omnino: & rugitus, et similia: et colicus non etiauat ex his. Ex parte autem vltimæ consecutionis accidentium est, quoniam dolor crurium, et dorsus, & tremor in renali est plus; ^a [et] casus appetitus et uomitus ^c [consequenti] phlegmaticus, et paruitas digestionis, et uehementia doloris, et perductio ad syncopim, et sudor frigidus et iuuamentum cum uomitu in renali sunt minus. Ex parte autem causarum, et significationum antecedentium est, quoniam frequentia nauetatiue satietatis, et assumptio ciborum malorum, et vicissitudo punctionis, et rugitus, et retentio fecis sunt præcedentes in colica, et uirina arenosa, et ^f [filosa] est præcedens renali, et ^g [non] est in renali urinali subtilis, deinde ^h [filosa] grossa, deinde arenosa.

d B. sed.
e s. cholericus
&.

f s. humore.
g B. primo uel prius.
h B. humorosa

ANNOTATIONES.

Difficile est admodum colicum dolorem a renali affectu internoscere, docet tamē id Gal. 2. de loc. aff. ex quo author noster, Est tamen hoc in loco aperta & difficilis contradictio. Docens hic author, quomodo a colica affectione quoad tempus exacerbationis doloris differat, ait in renali incrementum dolorem in ieiunio, in colico autem post assumptum cibum. At contra Hipp. 6. uulg. morb. sect. 1. In renem, ait dolor grauis, quum cibo impleatur. quæ sententia ex toto Auenenna uidetur aduersari. Sane difficillima hæc est quæ sitio. A mulatur tamē author noster Rasim 23. Contr. trac. 3. Fortasse aut, etsi dolor renum perpetuo uehementior est post cibum, quam in ieiunio, quod Hipp. ait, respectu tamē colici, ubi in utroque affectu ieiunus sit æger, maior est in renali dolor, quam in colico. Aut fortasse, quum assumpta quæ uis cibi mensura, etiam modica, colicus dolor intendatur, renalis tamen non nisi ex repletionem incrementum.

Cap. 5. & 6.

Tex. 6.

Cap. 1.

De signis distinctionis colicæ, & primo de signis phlegmaticæ. Cap. 11.

Q Vandoque significant colicam phlegmaticam antecessio causarum generatiuarum phlegmatis ex satietate nauetatiua. et ex speciebus ciborum, et ætas, et regio, et hora, et reliqua, quæ sciuntur. et significant ipsam exitus phlegmatis in facie ante colicam, et cum ea, quum fit clystere et frigiditas inferiorum, et grauitas sentata, et uehementia retentionis multa: quare non egreditur aliquid de facie, aut humore, aut uentositate. Si autem egreditur, est res inflata sicut sterco uaccinum, sicut egreditur in uentosa ^a [et leuior, et fit dolor proluxus, imò in spatio longo, et non oportet ut decipiatur aliquis per id, quod forte fit de siti, et inflammatione, et rubedine aquæ, et existimet quod ægritudo sit calida. Illud nanque commune est omnibus.

a u. sed in uentosa.

De signis colicæ uentose. Cap. 12.

Antecessio causarum suarum notarum ex multitudine potus aquæ frigide, et potus AVIC. Ggg 3 vini

ut sit lenis aut temperatus, aut sit quantitas egestionis, & qualitas eius secundum cursum naturalem, sed est necessarium ad hoc, ut egrediatur flex, uti in instrumento, aut suppositoio, & quandoque est illud propter fistulam, & signa eius, quæ est ex debilitate sensus, sunt, ut illud, quod sumitur faciens declinare egestionem est qualitate ad mordicationem, non percipitur in ascillatione, & hoc est sicut porrum, & cepe, & caseus, & foenugrecum, & iterum ut suppositoriorum acutorum non sentiat nocumen-
tum, quum supponuntur. Et uenter inflatur ex eis, quæ sumuntur, & retinentur, & non dolet dolore, de quo sit curandum, & quandoque accidit, ut sit illic fistula corrumpens sensum, & signa facit ex uermibus sunt signa uermium, & antecessio exitus eorum.

TRACTATUS IIII.

De cura colicæ, & locutione in ilcos, & reb. par-
ticularibus aggritudinum intestinorum,
& dispositionum eorum.

De canoibus crationis colicæ. Cap. 1.

Oportet, ut colicæ regimen non prætermittatur, nam quum apparent signa inceptio-
nis eius, oportet ut interdicatur repletio, & a-
[incipiatur] mundificatio eius, quod est secun-
dum ipsam. Et si fuerit post cibum, quem co-
medit, expellat ipsum uomitu statim, & cuo-
mat cum eo, quod retinetur de humorio. do-
net mundificetur, & uomitus quidem quando
que [incipit] materiam colicæ humidam, &
cholericam. Quod si superfluat, retineatur cum
retinentibus uomitum. & ex eis, quæ bona sunt,
& experta in hoc, est ut ponatur in syrupo de
menta facto ex aqua granatorum, aliquid de
cymino, & sumach. Et ex eis, in quibus non est
conuenientia, est, ut festinatio sit in dando in
potu solutiuum desuper. Ipsam. n. est fortasse
vehementis uirtutis, & humores, & squibale
sunt plures. Quumq; conuertitur ad eos humor
desuper, fortasse non inuenit penetrationem, &
perducit regimen ad timorem maximum,
& illud, quod in primis necessarium est, est ut
incipiat, & sorbeat lenientia lubricatiua, sicut
ius galli uetusti, quod narrauo in eis, quæ sunt
post, & iam narrauimus illud in areolis medici-
narum singularium. Deinde administretur cly-
stere lenitiuum. Quod si fuerit illic febris, per-
mutetur aqua galli, & loco eius sit aqua hordei,
ut incipiant humores, & squibale defubtus de-
scendere paulatim. Quumque sentitur, quod
squibale, & humores grossi ualde iam egrediū-
tur, & oportet ut in potu detur aliquid desup-
er, & si possibile est, ut mundificatio fiat desu-
per cum uomitu frequenti, fiat. Et non sit uehe-
mentia necessitatis dandi in potu desuper, nisi
quando sunt principium materiei stomachus,
& intestina superiora, & scitur quod stoma-
chus est debilis, & humorum multitudo, & in-
uenitur repletio supra umbilicum, & grauitas
illic omnia. n. ista exigunt, ut fiat fluxus desup-
& similiter si accidat colica post excoriatione,
tunc cura facta desuper est melior: & c. [in hac

specie] colicæ est illa, cuius principium est ex sto-
macho, & superioribus: [] si fuerit ma-
teria confirmata, deinde ipsa mandat ad intesti-
num læsum materiam post materiam. & quo-
ties peruenit ad ipsum [] dolor, tunc
necessaria erit mundificatio incipiens. Quæ er-
go bibitur solutiua, aut extrahit eam, & sanat
ex ea, aut deponit ipsam ad inferiora ad locum
vnum mundificet ergo ipsam clystere unum,
aut minor numerus eo, qui necessarius est an-
te illud, & quando non oportet dare in potu
medicinam desuper, propter necessitatem ma-
nifestam, tunc non oportet ut in potu sumatur
desuper omnino aliquid, & sit contentus cly-
stere. & illud, quoniam secundum plurimū cau-
sa colicæ est humor grossius uiscosus [] egre-
diens integrè per euacuantia. Quumque bibi-
tur medicina desuper, euacuat non ab unoquo-
que duorum, scilicet stomacho, & intestinis
tantum, imò ex aliis locis, a quibus euacuatio om-
nino non est necessaria, & illud facit acquirere
debilitatem proculdubio. Quum ergo hoc sit,
deinde sit necesse mundificare intestinum, exi-
gens clystera plurima, & euacuationes frequen-
tes, & debilitatur uirtus ualde, tunc [] oportet
ut sit contentus quantum possibile est, clysteri-
bus & eis, quæ currunt cursu eorum, ipsa enim
dum inueniunt in intestinis humorem, non
attrahunt ex locis alijs, & non euacuant ex reli-
quis membris plurimum, & si iteretur clystere
multoties secundum [] necessitatem humoris
generatiui doloris, non erit tantum timoris in
ipso, quantum est, quum sit euacuatio desuper
per medicinas attrahentes ex corpore toto, &
quum clystere non educit aliquid, & materia
non maturatur, tunc [] abbrevietur, & non cly-
sterizetur, & proprie cum clysteribus acutis: ho-
ra nanque eorum est post maturatione: quam
uis ex clysteribus acutis [] timeatur cordi
cerebro, & multoties quidem sit clystere, & nō
solui, immo facit sodam: []

[] quare oportet tunc ut adiungetur desu-
per, & quandoque est solutio desuper, & oppi-
lacio defubtus, quare necessarium est ut [] re-
stringatur] quod est superius cum stypticis, ita
ut fiat [] retentum] unum: deinde euacuetur, &
oportet, ut leniatur clystere, quum fuerit illic
febris, & multiplicetur eius [] humiditas,] ut
frangat salledinē salis, de quo fortasse necessa-
rium est usq; ad drach. ij. & s. Et quum clystere
non facit descendere aliquid, tunc detur in po-
tu hiera picra cum [] uino,] aut sicca, & simili-
ter post [] assumptionem eorum, quæ sunt si-
cut alkisch, & dactylicō.] & non oportet ut con-
fortetur hiera eorum cum agarico, quoniam
est profundans, stans in uisceribus, & oportet ut
non fiat clystere, dum in stomacho est aliquid,
& attrahatur crudum ad inferiora. Et oportet
ut non continuetur clystera, imò interueniat
inter ea spatium. Et cholerica quidem colica
[] paroxysmus vincitur] cum pilulis aurcis. Et
quandoque accidit, ut medicina attrahentes
ex corpore, attrahāt ad intestina humores ma-
los alios, et quandoque attrahunt humores, []
[] puros,] quare aggregantur excoriatio, et colica
simul: et hoc est ex nocumentis mortalibus.
Et, quod deterius in potu sumitur in colica de

AVIC. Ggg 4 solu-

f. t. p. &

g. redit.

h. B. adheret ad
heretia quæ nō
egredietur.
Alia litera.
adheret quinō
egredietur.

i. B. melius e. l.

k. B. Alia litera
uiscositatem.

l. p. expecta.

m. B. Alia litera
fiat alteratio ex
corde.
n. t. B. & cōmo-
tionem.

o. s. insipisse ut
uel ingroscitur.

p. B. genus.

q. B. oleum.

r. B. melle fer-
mentata.
s. B. assumat al-
terian, & ele-
ctuarium de da-
ctylis.

t. n. succurrit
uel occurrir.

u. B. excoriates.

solutius, est, ut sit magnæ quantitatis, ex qua fugiat sumus & non remaneat in stomacho; imo pilula de hieca, & omne quod est minoris quantitatis & magis aromati odoris, est melius sumere in potu. Et oportet ut intentio in capite sit uehemens valde, ita ut nō recipiat vapores eius, quod retinetur in ventre, & vapores medicinarum acutarum, quas administrare necesse est in pluribus horis in agitudine. Colicis. Quandoque enim perducit illud ad varietatem, & commisionem rationis, & est cauedum in colica, & ex eis, quorum causa generatur nocimentum, est, ut non sit possibile medico, ut sciat formam dispositionis agri: quare non potest tunc scire, quod necessarium est in curatione, & hæc intentio completur cū aromaticis frigidis, & cum oleis frigidis & reliquis, & que inuimus in infrigidatione cōplexionis capitis & quandoque accidit, ut sit necessitas calefaciendi intestina, compar necessitati infrigidationis hepatis: quare custodiatur illud cum emplastris infrigidantibus hepar, & similibus, & custodiatur pars hepatis ab emplastris ventris, & inunctionibus eius calidis, & similiter dispositio cordis, & conuenientior infrigidatio eius est cum succis frigidis cum camphora, & sandalis & oportet tunc, ut ponatur ^x in partibus intestinorum, & ^y in partibus cordis & hepatis aliquid, quod distinguat, ex panis aut fermento aut similibus, prohibens ne currat quod proprium est vni eorum ad aliud. Et sitis multiplicatur in eis: non oportet ut bibatur nisi parum, aut toleretur. Quumq; illud fuerit permistum cum iuleb, erit magis iuuatium uti, propterea quod corpus diligit rem dulcem, & facit ipsam penetrare.

ANNOTATIONES.

Colici dolores, ut ex superioribus patet, repletionem præferunt sequuntur. Pare ergo statim ut hic ait, vitanda in his repletio est. Celsus autem lib. 4. non repletionem solum non probat, sed non nisi sedato dolore uel cibum, uel potum exhibendum esse ait, id quod nostra tempestate periculo non uacaret, quo et imbecilliora corpora et intemperantiora sunt. Paulus per initia tantum ab abstinentia probat, & profecto certum est affectionem ipsam in diem desiderare. Solum in colicis affectibus, plerumque uomitus concitari: quo casu ipsum adiuuari præstat, nisi forte exceiserit, ut Aui. notat, purgandum, omni ingenio uenter. Dubitare autem licet, an affectus huius initio purgationum medicamentum iudicandum sit, an expectanda a colico. Sane selet hic affectus vires insigniter proferre, & ubi paululum etiam temporis affligit, febres concitat, quæ tantum quandoque negotium in se habent, ut agri non raro sedato dolore, a febribus postmodum necentur, quo fit ut rationi non uideatur repugnare, si pharmacum his exhibeatur. Et contra, Paulus lib. 3. suæ purgationem probat, quia pituita fuerit attenuata. Aui. etiam item non esse aut vitandum ad soluenda medicamenta per os propinanda. Cæterum, paucis, ut nos quidem sentimus, ubi crassa materia in ventre fuerit, quæ dolor in se sit, attenuanda autem est, post, medicamentum offerendum, sedanda tamen in ipsa attenuatione est, ut secunda sit rem in altera die, si fieri possit, solutioni pareat. Interea uero subducenda clysteribus, est aliis, & educenda intestinorum feces, nempe quum hoc & dolori imminuendo efficax præsidium sit, & assumendo medicamentis, quæ

exstruat. Non prætereundum autem, quum ipso et morbi initio purgatorium exhibeas materiam educendam aptam uel calidam uel frigidam, uel tenui uel crassam. Vidimus etenim interdum ipsi, qui hæc scribimus, id, cum antibus medicis, & collectionem expectantibus in colico dolore, cunctis, ut dum calidis fomentis & potionibus, & clysteribus, agum sollicitaret, febres interea calfacto iecore tanta superuenerit, quæ non euaserit. Contra etiam id obseruauimus, post intellectus lenitætes clysteres, post leuem uomitionem, exhibito pharmaco agrum statim esse persanatum. Quamobrem, quod Paulus post attenuatam pituitam pharmacum exhibeat, non obstat nobis, attenuari quæ in uentre pituita est, non magno negotio solet, ac præterea, quanquam forte nō ad summam tenuitatis redacta est: tamen medicamentis & talia, quæ ex cunctis crassis humoribus, sunt apta. Et si ergo Paulus pituita attenuationem expectat, non tamen summam tenuitatem expectat. Quod uero Aui. initio purgationem non probeat, id ante alia præsidia omnia intelligitur, paranda enim antea clysteribus est uia, & uomitus materia imminuenda, atque etiam oxymelite attenuanda, quæ tamen prima die, uel altera agenda sunt omnia. Peretur ergo purgatione Aui. nisi prius & intestinorum feces, et humorum portio uel per clysterem, uel alio quocumque ingenio imminuatur. Sed dubitabit hic quispiam, an in colicis affectibus, secundum quandoque sit uena. Solut Paulus lib. 3. si intestinum inflammatio exerceat, secundum uenam esse in cubito, si uirga diffusa distorqueat, secundum in talo. Aui. uero de colico de hac re nihil certè hoc loco, non is tamen ubi de colica apostemosa, quam uocant, uerba fiunt, uena sectionem prætermittit. Cætera de colici affectus curatione generatim, pete ex Paulo loco citato, & Gal. 12. meth. itemq; ex Tralliano lib. 12. & Rasi, & ad Almanf.

De cura colicæ frigide.

Cap. 2.

Colicæ autem frigide regimen secundum semitam canonis est, ut non ^a [incipiatur] in ea a stupefactione. ^b [Incipientes] enim fedare dolorem cum narcoticis componunt re maximi erroris. Administratio enim narcoticorum non est curatio uera in aliquo, & illud ideo, quoniam curatio uera est incisio causæ: & stupefactio est confortatio causæ, & destruitur sensus per eam, & illud ideo, quoniam si causa est humor grossus, fit fortior, & deterior, aut ipsa complexio frigida fit frigidior, aut ventositatis spissa fit spissior, aut a ^c [opilatio inspissans corpus intestini, &] non repilatio inspissans corpus intestini, & fit soluitur ex eo, quod in ipso retentum, & fit uehementius inspissans, et dolor redit post diem unum, aut duos, aut tres fortior, quam fuit: quare non oportet, ut in ea elaboretur, quantum possibile est, et dum inuenitur ab ea excusatio, et deuitatio, immo elaboretur in ea gando causam, incidendo eam et resoluendo eam, et dilatando poros in quibus retinetur sua viscositate, et quod plus facit hæc, sunt medicinæ subtiliatiue non uehementis calefactio nis. uehemens namque calefactio, quum ^d [intestinis] subito accidit, non est securitas, [quod sit illud quod ipsa commouet de ventositate additum super illud, quod ipsa resoluunt de materia,] immo oportet ut sit quantitas eius, quantitas quæ faciat in uento sita resolutionem fortem, et in materia humida subtiliatiorem, et murationem, nō resolutionem fortem.

fortem, & propter hoc quandoque sufficit abstinere a cibo, & potu diebus aliquibus. Et si similiter euaporatio quandoque commouet dolorem uehementem. Quare necessarium est tunc aut dimittere euaporationem, aut multiplicare, & iterare ipsam, ut resoluat illud quod primo commouit de uentositate, deinde [ad ministrantur] clysteria euacuantia: [illud quod oportet. Oportet enim] ut si tæx sit retenta, ut non incipiatur nisi cum eo in quo est lubricatio facis, propter mucilagines, quæ sunt in ipso, & oleis, et medicinis, quæ sunt ad faeces. & sunt illæ, quæ conueniunt curationi colicæ factæ ex fecce pura, hæc, quando est ventosa: deinde post illud redeatur ad clysteria euacuantia phlegma, si fuerit phlegmatica: aut resoluantia uentositatem, & euacuantia ipsam, si fuerit uentosa, & oportet, ut scias, quod quandoque euacuatur totum, quod est ex humoribus, & remanet res parua, quæ est illud, quod associatur parti doloris, & est faciens dolorem: oportet ergo ne dicatur, quod curatio non est inuatiua, imò euacuatur illud etiam cum clysteribus. Et quandoque est illud uentositatis sola, quam significant significationes uentositatis. Quare oportet ut administrantur [] quod confortatiuum est membri, & resolutiuum uentositatis cum calefactione subtili, & fortasse sufficit tunc bibere confectioem fortem calidam, sicut theriacam, & similia, & quædoque sufficit ponere uentosas cum igne super locum doloris, & quandoque sufficit semina porare resolutiua uentositatis, & quandoque sufficit bibere uinum calefactum, & quandoque sufficiunt emplastra resolutiua, & fortiora eis sunt rubificantia facta ex sinapi. ipsam. quandoque resoluunt, & quandoque attrahunt materiam ad lacer. os uentris. Et aqua thermarum in dolore uehementi, quando cum ea sit balneatio, inuatur ualde, & aqua de sale ammoniaco est mirabilis in hoc absolutione, & si non aliter, saltē bibita, si toleratur eius potatio. Et similiter tina facta ex aqua, in qua decoctæ sunt medicinæ resolutiue, subtiliatiue. Et quandoque sufficit fricatio uentris subtilis, cum fricatione fortiori [aliorum.] Et quandoque commouet dolorem potus aquæ frigida: est enim nocibilior res in hac agitudine cum pauca intentione in sedatione sitis, & [] passum] durum [] parum] est melius ea, & calidum est magis sedatiuum doloris, & nocibilior res istis est frigus, & aer frigidus, quemadmodum res magis inuatiua eis est [] aer calidus, & aqua calida, & si causa fuerit frigus in reslinoribus & fuerit mirach gracile, festinabit habenti ipsum colica omni hora. Quare oportet ut calefiat uenter eius semper, & expellatur ab eo frigus cum eis, quæ cooperiunt ex pellib. & stringantur super eum ex eis, & uñctiones ex oleis calidis, & embrochæ, [] quas dicens, sunt in ea inuatiue, & quandoque necessarie sunt uaporationes, & quandoque necessariū est, ut ponantur in oleis calidis castoreum & euphorbium, & omnis colicæ frigida, cuius causa est illud, quod diximus de [] iteratione, & ad locum læsum, quare accedit tunc dolor, & ita est euacuatio subtilis, separata, frequens, nulli

sciatur quod illic sit materia plurima; tunc. n. euacuatio facienda est. In ea aut, quæ est secundum semitam [attractionis] & generationis, conueniens est, ut in potu detur, quum paroxysmus est doloris, & in nocte uehementiæ eius, aliquid sicut pilu. de aloë, & pilul. de hiera & pilulæ compositæ de pulpa coloquinthidæ, & scāmonea, & serapino & aloë. Sumatur in potu ex quibus eunq; earum fuerit ex aur. s. usque ad ii. tertias aur. Ista enim, quum assiduuntur aliquibus diebus, & restituitur cibis, sanant.

et B. effusionis.

AN NOTATIONES.

Accumulatur Galen. 12 meth. Sed uide & Paulum li. 3. cap. 7 & 8.
Trallianum lib. 10. Rasim. ad Almans. Aetium libr. 9. cap. 43 cap. 9.
Quibus locis ea sparsim reperire est, quæ hic & sequentibus capitulis collegit.

20 De canonibus proprijs colicæ uentose, quæ est ex eis, quæ sunt inter colicam frigidam. Cap. 3.

Oportet, ut administrantur clysteria, & suppositoria, & emplastra quæ dicimus, & in terdicatur cibis omnino, & si non plus, saltem duobus diebus, vel tribus. Et dormiat, quantum possibile est ei, & studeat in eradicatione materiei uentositatis, cum clysteribus [] resolutiuis, & in calefactione membri [] cum eis, & deforis secundum modum, quem diximus ante. Si autem non [] inuenis, quod illic sit humor; tunc calefac quod vis, & vapore quod vis, & stude etiam in positione uentosarum cum igne, absque incisione. Quumque natura fuerit obediens, tunc inuatur fricando suauiter locum doloris, & inungendo cum eis, quæ sunt sicut oleum sambacinum, & oleum de nereiden, & oleum alben calefacta, & uaporando cum milio, & sale calefacto, secundum quantitatem, quam uides conuenientiore, & experire figuram dormiendi, si resupinationem, & dormiendi super ventrem, quæ earum sit conuenientior & magis expellens uentositatem, & ex eis quæ bibita conferunt, est ut in potu detur carui, & semen rutæ in aquis de seminibus, aut in uino antiquo, aut in aqua mellis, aut cum penidiis. Et quandoque datur in potu philonium in hac hora, & euadere facit.

a. x. absterfuic.

b. x. intrinsec.

c. x. timerat.

50 De compositione solutiui eius, qui habent frigidam colicam ex uentositate, aut materia phlegmatica, de quibus fiunt clysteria. Cap. 4.

Compositio clysteris educantis phlegma & faciem. Recipe tribulorum, polypodii, fœnugræci, cartami, sebesten partes æquales, turbiti pondus 3. ij. & pulpæ coloquinthidæ sanæ non contritæ aur. s. ficus x. numero, seminis lini, seminis apij, anisi, centaureæ minoris, granorum Kerua [] tritorum, & uolarum omnium, an. .v. & rutæ. M. i. foliorum caulium. M. i. decoquatur in aqua plurima suauiter, donec redeat ad paucam, & confricentur manib. & colescentur, & sumantur ex ea circiter .i. c. & dissoluantur in ea cassiæ fistula, .i. vij. & zuecari rubet .i. vij. serapini, dellij, amborum, an. .i. lb. banianæ, & olei tinnamini. 3. [] v. & clysterize-

a. s. contusit.

b. s. xv.

lur

c. B. uiscosum.

d. B. fiat emulsi-
onem expressio ip-
sorum in aqua
lebleb.e. B. a quo cola-
tur.f. B. prope uel
cicca.g. B. aut in oleo
calido & cum eis

h. B. hortulan.

i. B. cymini car-
men, ut i. sem.k. B. conuoluitur
l. B. deinde co-
letur, & fiat cly-
stere cum eom. B. Alia ltera
umylum.

n. B. Descriptio.

o. B. unc. ij. opij

p. B. ponitur in
quibusdā oleis
& emulsiōib.
dissoluitur.

q. — B.

r. B. alafuan.
s. B. olei filamini

t. B. carmedane.

u. B. oleum al-
kelkelang.

tur cum ea, & quandoque ponitur in ea aliqd
de felle tauri, & clystere educens phlegma.
¶ I

sumatur comminatio illius
clysteris, & ponatur in ea de pulpa coloquin-
thidæ plusquam illud: & sumatur granorum
alkeuæ. 3. v. & aqua volubilis exprimat, &
effundatur super illud, quod colatur ab eo.
¶ clystere primum, & ponatur in ipso loco cassie
fistulæ, & zuccari, pōdus 3. xv. mellis & sit olei
eius oleum eartam, & ponatur in ipso tantum
de opopanaco, quantum est serapinum. f. pon-
dus 3. j. & administratur, & quandoque ponitur
in ea oleum de kerua. Et multoties quidē sunt
contenti decoctione seminum, & halsee, & ori-
gani, & hyssopi, & cymini & petroseli, & sem.
rutæ, & polypodii, & centauree, & calamenthi,
& aniu den: deinde addatur in ea succus cucu-
meris asinini. ¶ proprie. 3. s. & fiat clystere cū
ea, aut decoquantur cum ea cucumeris asinini
radices, & aliquid de pulpa coloquinthidæ, &
dissoluatur i ea serapini, & opopanacis, & l del
lij omnium an. pondus 3. j. & fiat cum ea clyste-
re, & multoties quidem decoquantur ille me-
dicinæ in oleo: & cum illo oleo calido sit
clystere, & multoties quidem sit clystere cū ty-
rupis acetosis, incisuius. Compositio syrupi ace-
tosi, cum quo clysterizantur habentes colicam.
Recipe acetii kist. i. & mellis kist. i. pulpæ colo-
quinthidæ aur. iij. & piperis vnc. j. zingiberis
vnc. ij. & seminis rutæ. j. syluestris, & amomi,
& keisim, & anili, & epithymi omniū ana. aur.
iij. ¶ & polypodij vnc. j. ¶ te-
rantur illa omnia, & decoquantur in aceto &
melle donec medietas sit. ¶ &
quandoque ponuntur in ipso aniu den &
polypodium etiam: sed nos non innuimus
ad huiusmodi regimen. ¶ Suppositorium cly-
steris doloris sedatiui quorundam antiquorū
bonum. Recipe abies, & castorei, & storacis, &
glyst in is alimbar, omniū an. vnc. j. succi buchor-
mariem recentis, ¶ & corticis vnc. j. & s. refer-
uetur, & administratur, quum necessitas est, ex
eo quantitas fabæ, & ponatur in quibusdā cly-
steribus, & quandoque ponitur in quibus-
dam theca adipum, & olea, clysterizatur cū
eis in quibusdam theca adipum, & olea. Et
clysterizatur cum clysteri forti, quū fax est ino-
bediens cum phlegmatibus uehementis viscosi-
tatis ultima in uirtute, & inobedientia. Quare
oportet, ut fiat clystere cum aqua caluinen
humidæ, de qua sumatur lib. s. cum vnc. j. & s.
acetii & 3. v. baurach. ¶ fortis hoc est, ut su-
mantur grana alfeebam, & folia almezerion,
¶ cordumen i ex corticatū, et buchormariē, et
artanita, et cortices coloquinthidæ, et eius pul-
pa, et cucumeris asinini, & turbiti, et polypo-
dium, et coquantur omnia in aqua secundum
descriptionem, quæ est in suo simili, et projici-
antur super eorum decoctionem oleum de
Kerua, et mel, et fel uaccinum, et clysterizetur
cum ea, et ponantur ista medicinæ in oleo cali-
do, et fiat clystere cum eis, et quū clystere sit ex
oleo cucumeris asinini, quandoque extrahitur
phlegma uiscosum, quum mora sit super clyste-
re horis aliquibus, et similiter oleū de raphano
et alkekengi, et quandoque, et necessarium
quum uehementia est doloris, ut ponantur in

his clysteribus, assa, et ammoniaci, et simus co-
lum binus, ¶ cum eis, quæ calefaciunt
membrum, et euryhorbium in quibusdā horis:
et sit clystere quandoque, cum kistran conquali-
to in aqua mellis plurimarum specierū, et
sedatur dolor. ¶ succus buchormariem est mi-
rabilis valde, et quādoque: necessaria sunt scāmo-
neā, et euryhorbium, et alia. Et laudauerunt quidā
medicamē nominatum ¶ diamuschem, di-
cētes, quum ponitur in clysteri, sit eo iuu-
mentum, et quandoque, sit clystere ex pondere 3.
ij. castorei cum oleo, et iterum sumatur picis
quantitas trium 3. super quā fundatur uini, et
olei rutacei, et butyri, omnium ana sacraati. i.
et administrantur, et quādoque ponuntur in cly-
steribus fortibus folia sici et coitex arboris eius.

De compositione medicinarum uiuarum siliuorum phleg-
ma, de pilulis fortis inuamenti. Cap. 5.

DE illis sunt pilulæ, quæ recipiunt alfe-
brā cum serapino, et iterum pilulæ de se-
rapino cum leccacul, et pilulæ de serapino cum
harmel, et iterum sumatur turbiti, et aloes, suc-
cotrensis, et pulpæ coloquinthidæ partes aqua-
les, et scammonea tertia partis, et conficiantur
cum melle dispermato, et in formentur ex eis pi-
lulæ. Pilulæ bonæ ad phlegma. Recipe pulpæ co-
loquinthidæ danieh, et turbiti. j. et succi cu-
cumeris asini, danieh. s. et castorei danieh. j. in-
giberis danieh. j. et serapini pondus ij. tertia-
rum 3. j. Et si sunt fortes cum scammonea, et
bonum. Reliqua autē solutina sunt, sicut ali-
kisin et dadilicon et aliē huius, et picra colof-
tata cum pulpa coloquinthidæ, et sit cum ea
toleum de kerua, et sicut diacydoniten, et quā-
do permiscetur fax, et phlegma simul, et si su-
cit fax plurima, et multa, non obediens, re-
quirit necessitas administrationē solutiuorum
fortium, de quibus sunt pilulæ huiusmodi. Reci-
pe euphorb. et granorum almezerion. ¶ t. i. r.
et scāmonē partes aequales, et sit dosis earum
3. j. Solutiuum aliud forte. Rec. castitium, simi
columbini, et M. i. anethi, et penidem, et dani-
ch aqua, et decoquantur usque ad medietatem
et detur in potu ex ea unc. 3. j. et sit uehemen-
tis fortitudinis, et uehementis timoris, et om-
nium lacticiniorum lac resoluit colicā sicut
alkigati, et sicut alfebrā et similia, et nomi-
nantur grana eius grana lumborum, et sicut
species lacticiniorum, super quam sunt au-
res muris similis maioranæ magnorum fo-
liorum, et cum ea curatur punctura scorpio-
num, et habet lac plurimum, et iam diximus ea
in medicinis singularibus.

De suppositorijs fortibus, educantibus fecem plurimam
cum phlegmate uiscoso. Cap. 6.

DE eis est, ut queratur sal petrosus, et suppo-
natur ex eo glans. j. Et oportet ut sit longi-
tudo eius vi. digitorum, et ex eis est glans ma-
gne facta ex stercore muris, et fiat tenta ex re-
phano, et sit cum melle, et supponatur. Aut
glans ex melle permisto cum pulpa coloquin-
thidæ, et glans ex cucumere asinino, et pulpa co-
loquin. et telle uaccino, et nitro, et melle. Aut
pulpæ

pulpa colouin.^b [] & far
cocolla, cum penidiis. Et iterum mellis, & tere
niabin, & pulpa colouin. & salis naphitici par
tes aequales. Et iterum res communis phlegma
tica, & ei que fit ex fece, & ventose. Recipe pul
pa colouin. castorei amborum an. quantum est
nucleus oliuæ, & Kitran cochlearia ij ad mini
stretur cum aliquatulo melle, & succo buchor
marien: & est forte valde, quod necessarium est
quum nihil ualet, & multoties quidem necessa
rium est, quum nihil ualet, administare scum
moncam, & semen urticæ, imo euphorbium.

De compositione clysteriorum ad uentositatem. Cap. 7.

Clystere bonum. Recipe alhasce, hyssopi,
rute^a [] origani,^b []
seminis ruta, seminis agni casti, granorū alker
uitorum, chamemille, tribulorum, centaui
rea, anethi, seminum trium, & aniden, & pe
troscini partes aequales, decoquantur in succo
ruta^c [] plurimo, donec
rebeat ad parum: deinde sumantur olei pars i.
& succi decocti partes ij. decoquantur, donec
remaneat oleum solum, deinde sumatur ex eo
quantitas clysteris. i. & ponantur in ipso prædi
cta cum adipe anatis & caprarum, & aliquan
tulo opopanacis & serapini: & fiat cum eo cly
stere, & si accipiatur succus ipse, & dissoluatur
in ipso gumme prædictæ cum adipibus suis, &
ponatur in ipso pondus .xx. ^d [] fiat
cum eo clystere, erit iuuariuum. Et intro missio
castorei, & assa in clysteribus eorum, est iuuati
ua ualde. Et quandoque fit clystere ex pondere
3. xx. olei, in quo dissolutum est pondus 3. x. sto
racis liquidæ, & est iuuariuum, & quandoque fit
clystere ex baurach plurimè resolutio in succo
rute. Et fit summa eius ultima usq; ad 7. x. & fa
lis usque ad 3. xv. Et quandoque clysterizantur
cum oleo rutaceo, & oleo de nereiden,^e []
[] & oleo raphanino, & oleo de kerua.

De compositione suppositoriorum ad uentositatem. Cap. 8.

Conteratur ruta cum aqua mellis, donec
fiat sicut illud, de quo fiat linimentum, &
ponatur cum ea quantum est ipsius medietas
de cymino, & quantum est quarta pars eius de ni
tro, & sumatur ex ea glās, cuius longitudo sit v.
digitorum, & iterum suppositorium, qd fit ex^a
[oleo rutaceo] cū castoreo, cum melle, & felle
vaccino, & baurach, de vnoquoq; quorum sit.
s. aur. et iterum serapinum, et bdelliū, et baurach,
et colouinthidā, et althæa, fiat ex eis glans.

De clysterijs & suppositorijs habentium frigus intestino
rum absque materia. Cap. 6.

Clysteria verò eius, qui habet colicam ex cō
plexione frigida sine materia, et supposito
ria eius, sunt sicut clysteria habetium colicam
uentosam, et suppositoria eorum, et quandoq;
iuuat eos alkitrā solum, quum fit clystere cū
eo pondere 3. ij. in oleo, et similiter iuuat eos si
mus columbinus solus, quum ex eo fit clystere
in succo [chamemille] et oleo de Kerua.

Ina vehementis iuuamenti est in dolorib.
colicæ, et proprie quum est plena aqua, in
qua decoctæ sunt medicinae colicæ. Ipsa n. sua
caliditate acquiescit ab igne, et uirtute sua ac
quisita a medicinis resoluit causam, []
et humiditate sua cum caliditate mollicat mē
brum, quare alleviat carminationem causæ fa
cientis dolorem, et mollicat lacertum ani. Et
illud est ex eis, quæ iuuant ad expulsionem re
ti: verumtamen tina facit accidere angustiam, et
synopim propter hoc, quod mollicat de vir
tute. Quare oportet ut utatur ea debilis secū
cautela, et sit ei proxime, quum ea utitur, ea,
quæ confortant virtutem de odorib. fructuum
et aromatum, et b [alcandengi] et panis cali
tus, et ea quæ delectant cum in quib. quiescat,
et studeat, ut non cooperiatur aqua pectus eius, et
cor ipsius. Et aque quidem thermarū vehemen
ter conferunt colicæ frigida, quum sedent in
eis: sicut melius est eis, ut non approximent aq̃s
dulcibus. Quūque aliquod valorum impletur
aquis thermarum, aut aquis, in quib. decoctæ
sunt medicinae colicæ, et in fundo eius separan
tur foramina plurima, quæ forsitan non sentiū
tur propter suam [] debilitatem, et resupina
tur eger, et eleuatur vas ab eo usque ad quanti
tatem statum, et dimittatur ita, ut distillat ex eo
super ventrem ipsius stillæ frequentes, est valde
vehementis iuuamenti.

Sermo de qualitate clysteriorum, & instrumento eorum, Cap. 11.

Elinr quidem canne clysteris figura, quā
antiqui dixerunt, est ut sit [] circulatorio
canne eius diuisa per tertiam et duas tertias, et
fit positum inter vtranque [] velamen de cor
pore, de quo facta est canna, et fit consolidatū
cum canna consolidatione vehementi, [] sit er
go velamen eius duarum partium diuersarū. []
Et sit uter decenter aptatus in [] parte, [] quæ
duarum partium maior est, et sit [] in parte mi
nore apertus. Et quando vter decenter apta
tus est super [] totam cannā, stringatur [] caput
partis minoris cum [] consolidatione [] forti
tute non ingrediatur [] ipsam aer, [] et sit ei sub
vitre in loco, qui nō ingreditur anum, meatus,
per quem egrediatur ventositas. Quum n. ad mi
nistatur [] clystere, et [] exprimitur []
cum fortitudine ventositas, [] egreditur ene
ma, et sistitur enema bene, uentositas. n. est. per
quam redit ad exitum [] et facit necessitatē sur
gendi ad sellam cum velocitate. Amplius opor
tet ut consideres, si dolor est decliuus ad partē
dorsi, clysteriza egro resupino, et hoc est me
lius ei, cui colica est cum communitate renū.
Et si est decliuus ad anteriōra clysteriza eo iacē
te super ventrem. Et omnino clystere quod sit
iacenti super uentrē magis, facit peruenire ene
ma ad inuolutiones intestinorum, et quādoq;
fit clystere alicui iacenti super sinistrum, Et ele
uatur quādoq; ancha cum puluinari et sub le
uatur pes dexter ponendo ipsum super pectus,
et deponitur sinister in plano, quum ergo cly
sterizatus est, redeat super dorsum suū. Et fini
liter

a. n. Alia li
bra. apotematis.b. B. alkardane
gl.

c. B. striduram.

a. B. concauata.

b. B. intermediās

c. B. & fiat inter
medians inter
partes eius di
uersas.d. n. in officio
partis.e. B. officiu par
tis minoris ap
ertum.f. n. utranq. par
tē canne obura
g. B. ligamento.h. B. Alia liera
medicina.

i. n. hoc.

K. n. cōmouetur

l. n. retrocedit

vērō sitas & egre
ditur ex partequa non ingre
ditur clysterequare remanē
t, uel mora bo
na, qm uentosi
tas est illa per
quā fit retrocel
sus ad exteriora

liter omnis qui clysterizatur. Et ex hominibus est aliquis, qui non indiget hoc. Et ex hominibus est, cui rectius est, ut intromittat annularem in anum suum multoties, qui iam sit inunctus cum cerato, donec dilatetur, & decenter apter in eo cannam, & de hominibus est, qui non indiget hoc. Quum ergo uis clysterizare, fac quod tibi videtur ex hoc, deinde inunge cannam, & anu-

m. Impulsio-
ne non inueni-
te prohibitione
n. f. B. cum hoc
o. B. non ingre-
diatur clysteri.

cum cerato, & impelle ipsam in eo [taliter, ut non completè retineatur] ab intestinis, imò

p. B. in.
q. B. trahantur.

[non pertranseat intestinum re-
ctum: quumque ita acciderit] deinde intromit
te enema,] quum ergo aequatur canna in loco
suo, effunde enema in vtre, deinde ex prime
ipsum vtriusque manibus tuis expressione bona
continua, quæ non sit cum labore, nam multo-
ties impellitur enema in huiusmodi, usque ad
longinquum, ultra locum necessitatis, & rectius
quidem est [] huiusmodi. & quum sit

p. B. in.
q. B. trahantur.

impulsio enematis ad superiora, est, ut [] tendatur
capilli capitis, & effundatur aqua frigida
super faciem, & adiuvetur ad attrahendum enema
ad inferiora. Et scias, quod quando enema

p. B. enema si-
milat, & facit
angustiam.

administratur, & non descendit, non est excu-
satio, quin administrantur suppositoria, ut de-
ponant ipsum cum egritudine, & cum hoc non
oportet, ut sit impulsio enematis cum illa faci-
litate, & non consequatur enema locum neces-
sitaris. Quumque [] impellitur enema, & declinat
ad egrediendum, non prohibeas ab hoc, imò

reitera ipsum statim, sicut est, & oportet ne æ-
ger clysterizetur, donec sternutat, aut tussit. Et
scias quod enematis æqualis quantitatis iuua-
mentum, non consequitur intestina superiora.
Et quando est plurimum, multiplicatur nocu-
mentum eius, & timetur ex nocumento ipsius.
Et spissum adhæret, & efficit nocumentum plu-
rimum, & subtile non confert, & est in iudi-
cio paucitatis.

De cura facta ab apostemate frigido. Cap. 12.

IN facta quidem ab apostemate frigido, & est
parum valde, ex curationibus bonis est, ut su-
mantur olei laurini, & olei de oliuis, & adipis
anseris, partes æquales, est enim mirabile. Et co-
ferunt ei emplastra facta ex abrotano, & ane-
tho, & [] pyrethro] & meliloto, & reliquis me-
dicinis, quibus curantur apostemata frigida ex
eis quæ sciuit in omni loco, & ex eis quæ con-
ferunt ei valde est emplastrum de abrotano, fa-
ctum cum bitumine iudaico.

a. Squinitho.

De regimine dandi in potu oleum de Kerua in curatio-
ne colicæ, frigida, eis qui [non] consueverunt.
Cap. 13.

a. B.

Oleum de Kerua est ex rebus magis iuua-
tis eis, quum mensuratur secundum ne-
cessitatem, in hora sua, & cum seminibus ipsum
non datur in potu, nisi postquam mundifi-
catum est corpus cum eis, quæ sunt sicut pilule
de serapino, aut aliæ, & datur in potu in die pri-
mo, pondus ij. aur. in die secundo additur me-
dictas aurei, & similiter additur in omni die
aur. medius, usque ad septimum, deinde non ma-
lum est, ut [] dimittatur paulatim, donec iam

b. B. alia libra.
descendat parit
per paulatim, et.

peruentum sit ad ij. aur. & est ei, ut stet apud vii.
Et quoties effunditur super [] femina,] misceatur
cum eis vehementer cum instrumento mi-
scendi, & est necessarium in omni die potatio-
nis eius, ut tardetur ei, per spatium, quod est
inter sex horas usque circiter x. horas, & usque
quo non sentiat in eructatione odor eius, &
deinde cibetur super ipsum cum alesidabegi,
& si appetit acetositatem, tunc cum zehirbeget,
& potus eius sit aqua mellis, & oportet, ut colet
uet dētes suos post potum eius, ita ut fricat eos
cum sale assato, deinde sequatur ipsum oleum
ros. purum, cum quo fricentur. Quumque [] ad
administratione eius euacuatio sit,] bibatur
post ipsum hiera picra colifortata cum pulpa
coloquin. & similib. aut non confortata, si non
est illud necessarium, & hiera quidem picra ex-
pellit nocumentum eius a capite, & oculo.

Modus medicinarum conferentium habentibus colicam
frigidam secundum sententiam digestionis et [] manu
rationis] & proprietatis, non secundum senti-
tam euacuationis. Cap. 14.

Ste medicinae sunt potationes, & emplastra,
et uaporationes, et unctiones, & [] melius
eorum,] quæ bibuntur, est allium, alio enim
ineff. proprietates bona in sedando dolores coli-
cæ frigida, cum hoc quod non ineff. ei uis faci-
di sitim, sicut capæ. Et quandoque sumit ex eo
colicus, quum sentit initium colicæ, & dimittit
cibum omnino, & ultimat se in exercitio, & non
comedit aliquid, imò [] dormit, postquam bi-
bit de uino puro, et reiterat,] & sanatur, & ex-
ebibitis sedantibus dolores, est ut in potu dentur
absinthii, & cymini partes æquales. Aur. detur
in potu herba opopanax sola, aut cum cymi-
no. Aut sumatur anisi, et piperis, et castorei par-
tes æquales, de quibus in potu detur 3. j. & s. Aut
detur in potu sagzencia, diacyminum, & theria-
ca, si non fuerit in hoc prohibitorium praesens.
Et castoreo in colica ineff. operatio mirabilis.

Et ex eis, quæ experta sunt, est, ut in potu den-
tur radices lilij 3. iij. in aqua decoctionis praesens.
sij, aut in aqua casei, & lilij ipsius hæc quantitas.
Et iterum dentur in potu, nasturtij 3. v. in aqua
penidij petrosi. & vnc. i. olei sisamini, et iterum
corticis, algarab. 3. iiii. zingiberis 3. iiii. & nucis,
& dactylorum, amborum ana 3. vi. cum aqua
dulcis Kist. iterantur medicinae & decoquantur
in aqua, donec remaneat tertia, et fiat morus ei-
us cum ramis rutæ, et dentur in potu omni die
vnc. ii. Et sumantur etiam cortices algarab, et deco-
radices eius, et rami rutæ, et zingiberis, et deco-
quantur in aqua, quæ sit quadrupla eorum, do-
nec remaneat tertia, et detur in potu ex ea om-
ni die pondus vnc. ii. fiat illud tribus diebus, & di-
mittatur tribus diebus, & oportet, quando in
potu datur aqua mellis, ut sit vehementis deco-
ctionis, debilis enim decoctionis facit posside-
re inflationem, & illud cui ineff. operatio pro-
ueniens a proprietate sua, est ius alhudi, et cor-
pus eius, & iterum lūbrici terreni exsiccati, sūt
iuuatiui, secundum quod dicitur, in doloribus
colicæ. Stercus autem adib. quod sit ex ossibus,
quæ comedit (et eius signum est ut sit album,
in quo color alius non permiscetur, & proprie-
tatem illud

Illud quod eicit super spinas) est res magis iuuatiua: & datur in potu in vino, aut in aqua mellis, aut lambitur in melle lambitionib. postquam cum eo cōficitur secundum descriptionem: aut sit aromaticum cū sale & pipere, aut cum aliqua specierum, & si inuenitur in sterco recius os, sicut est, est mirabile etiam. Et dicitur quod eius suspensio est iuuatiua, nedum potus eius, & precipiunt, vt suspēdatur in pelle: (leo pardi aut cerui, aut lana arietis, quā cepit adib, & euasit ab eo. Et Gal. quidem testatur iuuamētum eius suspēsi: & si non in alio, saltem in argento. Et dictum est, qd corpus intestini adib, quum exsiccat, & tenetur, est magis ultimum in iuuamento, quā sterco eius. & illud quidē non est longinquum, & ex eis, quā currūt hoc curū, sunt scorpiones allati: ipsi nanq; uehementer valent colicā. Et oportet, vt experiatur illud super colicam veram, ita ut non sit expectimētum eius super colicam mendosam. Et est vltimum ad lapidem renum per se, & in colica per accidens, & ex eis, quā laudantur in doloribus colicā, & vehemētia doloris, est ut in potu detur cornu cerui adustum, & dicunt, quod sedat dolorem, statim.

De emplastris colicā frigida. Cap. 15.

Emplastra verō alia sunt emplastra in quibus est solutio aliqua, sicut emplastrum factum ex pulpa coloquinthidā, cū medulla cartami, & emplastrum factum ex felle uaccino, & pulpa coloquinthidā, & similibus, & alia sunt emplastra, quibus non intenditur solutio, sicut emplastratio ex sem. vrticā cum medulla cartami. Et emplastratio ex seminibus, & herbis prædictis, quē ponuntur in clysterib. et sunt eis emplastra, ex granis lauri, solummodo. Descriptio emplastri. Recipe cerā carmer viij. glutinis albat carmer vj. turbith carmer iij. staphisagrie carmer i. & s. pyrethi, sampsuci, baccarum lauri, sem. vrticā, lupinorum siccorum, pulpe coloquinthidā omnium an. carmer i. & s. scamoneæ vnc. i. & carmer iij. fellis. [uaccini,] quantum sufficit. [et] fiat ex eis linimentum spissum, & iterum ellebori, sem. urticę, absinthii, omnium an. pars i. fellis tauri, cerę amborum an. pars. s. adipis anseris partes iij. liniatur ab umbilico usque ad radicem uirgę. & si ponatur in ipso [mendeneti,] est melius, & quandoque additur in ipso cortex eris.

De uaporationibus colicā frigida. Cap. 16.

Vaporationes quidem sunt, sicut miliū, aut panicū assatum, aut factum ex seminib. & herbis prædictis in cap. clysteriorum, contritis, calefactis, cōfectis, aut infusus in oleo calefacto. Ex unctionibus uerō est oleum cucum. asinini, & ex eis est oleum sinapis. Et ex eis est quoddamque oleum uis ex oleis calidis, postquam in ipso ponuntur castoreum, & euphorbium secundum necessitatem.

De cura colicā cholericā. Cap. 17.

Hæc secundum ueritatem oportet, ut numeretur de capitulo punctionis: uerū nos procedimus secundum consuetudinem in ip

sa, & quoniam ex summa dolorū huius intestini, & quandoq; quidem erratur in curatione eius maxime, & administrantur subriliatiua & calefactiua. Et leuior hæc est, in qua est humor effusus in spatio intestini, & non [est cum illa sparsione nota.] Quare sufficit in curatione eius aquatio complexionis, & humorum, & administratio ciborum frigidorū humectatiuorum, aut prunorum perforatorum cum acu, infusorum in iuleb, de quibus sumantur xx. numero, & similiter soluitur materia cū eis, quæ sunt, sicut infusio prunorū cum chrysomilis, & sicut cum aqua granatorum, & sicut cum terebinabin, & siracost, & sicut cum pauca scamonea cum iuleb, & sicut cum uiolis, & syrpio eius, & troch. ipsius, & rob eius, & quandoque sufficit laborare in ipsa, ut sumatur [expressio cartami cum lacte sici.] Aut sumatur oleū de aqua ante cibum, aut sumatur siela decocta cum oleo & almuri, & quandoque requirit necessitas, vt administraretur clystere ex aqua uolubilis cū baurac, & uiolis [conditis] oleo uio. la. aut aqua hordei cum oleo uiol. & baurach. d [potus autē necessarius, est ut in ea sit illud,] qd est sicut hiera picra. ipsa enim est medicina magis iuuatiua ei, & scamonea cum pilulis de aloë, & ex clysteribus clystere modi huius. Rec. tribulorum .xxx. & foliorum sielę M. i. & uiolarum .vii. & foenugręci, & cartami, & radices foeniculi, & granorum mellonis contritorum, omnium an. .v. & sebesten. xxx. numero, & terebinabin pondus .xxx. cassię fistule .x. decoquantur omnia secundum quod conuenit in simili eius, & colentur [et] super eam almuri .x. xii. & zuccari rubei .x. xii. & aloes aur. i. & baurach aur. i. & administratur. Et cōuenit in hoc capitulo etiā, dare in potu sterco adib, & ponere ipsum in [stupefacientib. & clysteribus in hoc loco, quoniam ualet ad sedandū dolorem, &] quandoq; sedat acuitatem materiæ facientis dolorem, & rectificat ipsam.

De cura colicā facta ex retentione cholera. Cap. 18.

Curia eius est, ut aperias uias cholere cū eis, quæ scis de illis, aliquid, quæ innumus in capitulo icteritiæ: deinde administrare, in quib. est [lenificatio] & penetratio sicut medullam cartami cum ficibus, et sicut [confectiones colicorum,] & quandoque sufficit in ea præmissio sielę elixatę, & conditę cū oleo aque, et almuri, et sinapis super cibum.

De cura colicā apostemose calida, & frigida. Cap. 19.

Infacta quidem ab apostemate, [et] oportet ut euacuetur sanguis per phlebotomiam basilicā, si eras, et dispositio, & uirtus, et reliqua necessaria consentiunt in ea aut faciūt eam necessariam. Et si fuerit apostema uehemētis magnitudinis, et peruenit ad hoc ut cōmunicet ei renes, et retineatur urina, oportebit ut fiat phlebotomia ex saphena, et post basilicam, et incipiatur in curatione eius in primis, ab acceptis frigidis humidis, sicut aqua citrulorum, et mucillagine psyllii, et quæ sunt similia illis, præter

a B. cū illa imbibitione totali.

b B. Alia litera. emulsiō cartami cum ficibus

c B. Alia litera. & almuri & d B. sed humore imbibitus iadiget in eo.

et n. & ponatur

f B. clysterib. & narcotica sunt conuenientia in hoc loco, qm ipse cū sedatione doloris.

a B. absterio. b B. confectio galange.

a B. calida.

preter cucurbitam: inest enim ei proprietas ma-
la in egritudinibus intestinorum. Et ex illis est,
ut sumatur sem. psyllij 3. iij. & olei ros. boni
vnc. i. & conuascentur cum vnc. ij. aquæ, & bi-
bantur, ut leniatur natura. Aut aqua granatorū
duorum: aut aquæ foliorum altheæ: & aqua en-
diuicæ, & aqua solatri. Et quandoque ponuntur
in huiusmodi siracost, & casia fistula, & bibun-
tur. Et quā necessaria sunt in huiusmodi dispo-
sitione clysteria, clysterizetur ex aqua hordei
cum aliquatulo casie fistulæ, & siracost. Et si in
aqua hordei decoctæ fuerint sebesten & uiolæ
erit magis conueniens. Et si permisceatur cum
aqua hordei, aqua solatri, & alkekengi, erit ve-
hementius conueniens. Et nos diligimus ad eā
enemata cum lacte asinino, in quo dissoluta est
casia fistula: & est oleum eius oleum amygdali-
num, & oleum sisaminum. Et quādoque inueni-
mus materiam cholicam & acuitatem pluri-
mam, quare indiges tūc ut soluas cum eis, quæ
sunt sicut scammonia, & aloes secundum sin-
gularitatem: deinde perueni ad infrigidandū,
& humectandum. & cura sit secundū apostema
ut sit illud magis conferens, & magis iuuans. Et
quando pertransit hæc infirmitas hunc locū,
& apparet lenitas paucā. tūc necessarium est ut
ponas in clysteribus aquā hordei, & semē lini, & aliquid de [rubea, & scænu-
græ cum] & chamæmillā, & anethum, & caules: aut
succos eorum, aut olea eorū: & pone in ea tri-
plicatum succi vuz, & casia fistulæ. Et similiter
pone in eo, quod bibit ad soluendum zuccar.
rub. & pone cibum eorum aquam ciceris deco-
ctam cum: [hordeo excoctio:] & detur eis et
in potu aqua feniculi. Emplastra verō secun-
dum horam sint ex ipsis, ex quib. sunt clysteria
secundum illam horam. Incipe igitur in primis
cum emplastris in frigidantibus, & sit in eis le-
nificatio quadam, sicut. [est aqua violarum]
& sicut semen lini, deinde declina ad lenificati-
ua plus, sicut est chamæmillā, & [humectatiua]
composita ex eis, quæ sunt, sicut oleum rosatū,
cum oleo chamæmillino, & mastice, & adipib.
Quum ergo subleuatur, paulatim ponantur in
eis gumma alborin, & scænu-græcum, & pix. Ex
curationibus verō bonis factæ ab apostemate
frigido, & est parū valde, est ut sumatur olei lau-
rini, pars j. olei de oliuis pars j. & adipis anseris,
equaliter pars j. est enim mirabile. Et [confe-
quenter adhibe] ei emplastra facta ex abrotano,
& anetho, & iquinantho, & meliloto, & reli-
quis medicinis, quibus curatur apostemata fri-
gida de illis, quæ sciuit in omni loco. Et ex eis
quæ ualde conferunt ipsi, est emplastrum de
abrotano factum cum alphaltō.

De cura colicæ melancholicæ.

Cap. 20.

Portet, ut euacues melancholiam cū eis,
quæ sunt sicut decoctio epithymi, & pilu-
læ de lazulo, & similia: deinde sequere cū pilu-
lis de althebran, & serapino, & si necessaria sunt
clysteria, ponantur in eis polypodiū, & epithy-
mum & stocados, & ponatur in clysteribus, &
suppositorijs lapis lazuli contritus sicut puluis,
aut lapis armenus. Et quandoq; ponitur in eis
clystere corticis radice mori, & emplastrum

nenter eius, & euaporetur cum eis, quæ sunt si-
cut grana nigellæ, & altharmel, & origanum, &
chamæmillā decocta in aceto.

De cura colicæ scilicet ex fece.

Cap. 21.

IN facta quidem propter cibos, si possibile est
ut euomat residuum eorum in stomacho, si-
ciat, & declinetur cum cibo ad lubricatiua fri-
gida, & calida, aut temperata secundum necessi-
tatem. Et lubricantia [frigida] sunt, sicut iora
pinguia, & proprie ius galli decrepiti, qui [in
sequitur] donec cadat, & non remaneat in eo
fortitudo, deinde decolletur, & incidatur, &
frangantur super ipsum ossa eius, & decoqu-
tur in aqua plurima ualde cum sale, & anetho,
& polypodio, quousque dissoluatur in aqua,
& remaneat aqua fortis, & sorbeat illud. Et quā
doque ponitur in ipso oleum de cartamo, &
sicut ius de spinachijs, cum pullis pinguib., aut
sicut ius de prunis, & alia & hæc lubricantia, aut
educunt eam, aut leniunt ipsam & currunt in-
ter ipsam & corpus intestinorum, & separant
inter ea, & preparant fecem ad lubricitatem.
Quum ergo bibitur solutium, aut administra-
tur clystere alleviatur exitus fecis ex eo. Et ad-
ministrantur clysteria. [prædicta in co-
lica. Et clystere ex succo sicilæ, & uolarum con-
tritarum, & almuri & c.] [sisamini vnc. s. & c.]
baurach secundū quod docui ipsū. Et clyste-
re ita factū. Recipe sicilæ M. i. & furfuris pugil-
lum i. & ficus x. numero, aquæ lib. vii. & ponā-
tur in ipso altheæ albe aliquid, & decoquantur
donec redeat ad lib. i. et coletur & proiciatur
super ipsam zuccari rubei 3. x. & baurach aur. i.
& almuri vnc. s. & c. [sisamini vnc. s. & c.]
clysterizetur cum ea. Et iteretur clystere ipsi,
donec egrediantur omnes squibale, & clystere
fiat sicut hoc clystere. Recipe tribulorum, et po-
lypodii, et anethi, et cartami contriti omnium
an. 3. x. et pruna x. numero, et ficus x. numero, et
uiol. M. i. et turbith pondus 3. ii. et seminis lini,
et seminis apii amborum an. . iij. et terentib.,
et tamarindorum amborū an. . xxx. et siracost,
et casia fistulæ amborum an. . xii. et ramorum
sicilæ, et ramorum caulium, amborum an. M. i.
decoquantur sicut conuenit, et ponantur super
decoctionem eorum colatam muri et zuccari
rubei, amborum an. drach. xv. et baurach aur. i.
et olei sisamini aur. x. et fiat clystere cum ea.
Quod si res fuerit vehemens, et cum huiusmo-
di clysteribus non iuuatur, administrantur cly-
steria fortia prædicta in capitulo colicæ phleg-
maticæ narrata: quoniam ipsa sunt conferentia
phlegmaticæ, factæ [ex] face plurima, et ex eis
est clystere de alufnem. Ea autē, quæ bibuntur,
sunt, sicut [dactylicō et sericezen, et aloisum]
et diacydoniten. et ista quidē non administran-
tur, nisi postquam non inueniuntur cōpōlita
prædicta. [et] plurimi iuuamenti, et ex eis, quæ
sunt inter uirtutes duas, est ut sumatur zuccari
rubei et penidii resoluta in tanto oleo sisami-
no quantum ipsa sunt, et bibantur. Et similiter
decoctio ficuum cum sebesten, quæ bibatur cū
triplicato. Quod si non conferunt ipsa, neque
quæ diximus de electuarijs prædictis, tunc non
est

est cretusio pilularum, & [symporum] fortium in capitulo colicæ phlegmaticæ, narrate ad hoc, quod ipsa sunt vehementis iuuamenti, ad retentionem vehementem phlegmatis, & facis plurimæ, & ex bonis, & fortibus in hoc, est ut decoquantur, [oleum] [sebesten] & calia fistula, sicut facit in d. necessarium dispositio, & coletur [super aqua] [scitatem suam] & ponatur in ea hieræ picre pondus 2. ij. cum pondere

2. vij. o. de Kerua, & iterum sumatur hieræ pi-
ca pondus 2. [ii. cum pondere 2. vij. olei de
Kema, & bibatur in decoctione anethi.] Et ite-
rum ille, qui vitur multa comeditione pitium
frigidorum, & quorum alvatorum, [&] su-
per illæ vitur eis, recipiat ut iussit rem pluri-
mam salis, & bibat super ipsum aqua [&]

[quantitatem, quam potest, deinde exerci-
tetur, & commoueat labor aliquo, & fortal-
se soluet eum.] Quod si causa facit vehemētia
paritatis corporis, & sudor, aut caliditas vēris,

[oportet ut administrentur cu-
rationes faciles pradiete in capitulo colicæ.]

[Et est necessarium illis, & eis, qui
sunt ante eos, ut sumant ante cibum lubricata,
sicut pruna, & sicla condita cum oleo dulci, &
almuri & siracost, & ouis forbilibus, & yua &
sicibus, & chrysomilis, & sumat almuri in ieiunio
aut olivas aqua in ieiunio. Et multiplicen-
tur in cibo suo pinguis, & forbeant ante cibum
decoctiones caulium decoctorum in carne agni
pinguis, aut galline pinguis. Et si raritas fuerit
in corpore superflua, in ipsa ipsum cum oleo
rosi & myrtino in vnguento, & in cerato positus.
Et minora a balneatione, cum administratione
reliqui regimini predicti, & ponatur bal-
neatio eius cum aqua frigida, Et si fuerit causa
multitudo prouocationis urinae, extrahat facē
eum eis, quæ scis, deinde multiplicetur in acci-
piendo ea, quæ sunt sicut dactyli, & passæ dul-
ces, & humida, & pendii: & omnia, quæ mi-
norant vrinam, & leniunt naturam.]

De cura colicæ frigide factæ ex debilitate expul-
suz, Cap. 22.

In hoc modo conferunt administratio con-
fortantium, & theriaca, & mithridatum, &
theodoricon, & sagzenea, & diamarre, & admi-
nistretur in solutione eius, quæ est sicut hiera pi-
era cum aqua specierum, & oleo de Kerua, & 50
oportet ut sit cib. eius, de cibis bonis, sicut sunt
alesidabegi, & alzirebegi cum carnibus lenibus
laudabilibus.

De cura colicæ factæ ex debilitate sensus, et eius ab-
lutione, Cap. 23.

Vicigeneri confert sumere ea, quæ sunt si-
cut logodion, & sicut [alkakadie], & the-
riaca, & mithridatum. Et ex 5 [sympis] sicut al-
cadia, & almesusen, & vinum purum, & ex 60
oleis cibando & clysterizando, oleum [alke-
kengi], & oleum alkerua, & oleum de costo pro-
prie, & alkirra in oleo, et pax in oleo, secundum
quod sciuit in locis præteritis.

De cura colicæ factæ ex torsione, Cap. 24.

Elitor cura eius est, ut sedeat in loco [oc-
culto] et fricetur ventris eius cum tactu

subtili, æquali preparante intestina eius ad lo-
cum, & similiter inungatur dorsum eius, &
stringantur crura eius fortiter valde.

De cura colicæ factæ a uermibus, Cap. 25.

Oportet ut scias illud ex sermone nostro in
uermibus, & curationibus eorum. Quod
si fuerit super umbilicum, tunc administretur
ea, quæ bibuntur, & si fuerit apud umbilicum,
& sub eo, tunc fiant clysteria dicta illis.

De cura colicæ factæ ex ruptura, Cap. 26.

Regatur colica in seipsa, si non remouetur
per rectificationem rupturæ [&] deinde præ-
paratur. [&] Narcotica, iam diximus in libro
vniuersali qualiter necesse sit alienationis
narcoticorum. Quod si fortis fiat necessitas, &
non sit eorum excusatio, tunc conuenientius
eorum, est phibonium, & cōfectiones, quas ego
dicam in antidotario, & omne narcoticum, in
quo recipitur castoreum. Et ex eis sunt trochi-
sci astare, quorum descriptio. Reci. croci, flora
cis liquidæ, zingiber, piperis lōgi, seminis hyu-
culami albi, omnium an. 3. i. opii, castorei, am-
borum an. 3. quartam, fiant ex eis pilul. parug, &
sit dosis earum ex duab. tertiis 3. v. q. ad 3. i. Me-
dicamen bonum. Rec. radices pœoniæ, & cro-
ci, cordumeni, cyperi, omnium an. vnc. ii. folio-
rum mentæ sicæ, costi, myrrhæ, piperis lon-
gi, amomi, spica indæ, omnium an. vnc. iii. semi-
nis apii, 4 [corticis] anjuden, zingiberis, calia,

carpobalami, omnium an. vnc. iiii. opii, seminis
hyuquiami, corticis mandragoræ omnium an.
vnc. i. mellis quantum sufficit, administretur post
sex menses. Et iterum administrentur quedam
clysteria nota, tēperata, & ponatur in eis casto-
rei 3. s. & opii quantitas fabæ, et minus. Et quan-
doq; ponitur opium [&] solum in oleis clyste-
ris, ad colicam. Et quandoq; ponuntur cū hoc
serapinum, et assa et oleum balsami, et aliquid
michi. Et quandoque sit tenta [&] ex
opio, et castoreo dissolutis in oleo de seminib.
et submergitur in [&] oleo licinium] et mitti-
tur in anum, et ponitur ei fimbria fili, et dimit-
titur extra, et infunditur omni hora, et renoua-
tur supra ipsum medicina.

De cibatione colicorum, Cap. 27.

Quod omnes habentes colicam cibo indi-
geant lubricatio, lenitino, est res, in
qua non est dubitatio. Sed & quod confortati-
uo aliquo egeant, est res, quæ est apud debilita-
tem apparentem, p. uehementiam doloris, et
multitudinem euacuationis. Et confortantia
quidem sunt, aquæ carnis decoctæ fortiter, et vi-
tellus oui forbilis, et medulla panis dissoluta in
iure, et uino. Quod aut diuissio cibi penitus sit
inuatiua colicæ phlegmaticæ, et uetolæ, et aliis,
est res currens cursu canonis. Et quandoque ne-
cessarium est, ut ponantur turbith, et scammo-
nea in iure eorum, et in pane ipsorum. Et oportet
ut sit panis eorum [&] Kiskarien] fermenta-
tus non azymus. [&] Et
conferunt plurib. eorum, aut nō nocent, ficus,
et passæ, et [&] algemien] et muia [&] humida, et
oia illa, quæ sunt dulcia, et melon uehementis
maturitatis. Anplius cibi apostemosa, et chole-
rica

a. B. Cura colicæ ex ruptura & rectificatione rupturæ deinde.

b. B. De regimine narcotico. u. Capitulum.

d. B.

e. a. & similis.

f. s. linita.

g. s. eis.

a. s. furfuraceus
b. s. B. Et sic p. g.
gious uel mol-
lis non densus
uel purus.
c. Balgemiis.
d. o. & dactyli
recentes omnia
illa, quæ,

rice sunt lubricatiua frigida, sicut aqua hordei & ius de lentibus & aleshidabegi, & ius de spina chijs, si non timeretur inflatio spinachiorum: & quod sit de prunis & similia. Ius autem galli decrepiti, & alcanabir¹ [] est commune ei, quæ sit ex fece, & frigida cum speciebus suis. Et non datur licentia in carne galli decrepiti. In carne autem² [alcamburati] quidam licentiam non dant propter illud, quod timent de h³ [] carne [cuius] extracta est virtus in elixatione⁴ [de superfluitate]. Et quidam sicut Rufus, & Gal. in libris suis, & proprie in lib. de theriaca, dicunt quod caro eius iuuatiua est, & si non aliter, saltem bibita, & caro alhudub similiter. Et acceptio almuri anabati ante cibum, septem sorbitionibus est iuuatiua in omni, in qua non est caliditas maxima. Et similiter sorbilia iuuant eos. Amplius, quod proprium est colicæ frigida, est asumere almuri, & alia in cibario eorum, & condire cibaria eorum cum porris, & sale, & condire cum speciebus, quæ sunt cinnamomū, & zingiber, & origanum, & cyminum, & vitica, & cartamus. Et oportet ut sumantur aleshidabegi cum spuma synapis: & sit sal eorum ex⁵ [cinnamomo] cum feminibus commisto cum cartamo, & nigella, & cymino, & aniso. Et alienent omnia olera, nisi rutam, & siclam. Et in menta est inflatio etiam. Et ex potibus eorum, est vinum odoriferū purum, & syrupus de mella cum speciebus.

De his, quæ nocent colicis. Cap. 28.

Res, quæ colicis nocent, aliæ sunt cibi: & aliæ sunt operationes. cibi verò sunt omne grossū, & viscosum ex carne syluestri, ita quod leporum, & gazellarum, & vaccarum, & [alia] zir, & pilces parui & [] proprie siue sint recentes siue saliti: & omne fruxum ex carnibus & omne assarum quocūque modo sit, & omnes ventres animalium, imò omnia corpora carniū nisi illa, quæ exceptimus ante. Et nocet eis⁶ [similia, &] azymus: & nocent eis⁷ [alsucabegi, & almidragari, & alkikatri, & albeathia, & alhuzunha] minoris est nocumēti. Et similiter⁸ [alhasceuenne] & omnes nociuæ sunt & alscebebit & genera lactis, & caseus antiquus, & recens, & omne, in quo est inflatio ex cibis. Et olera omnia, præter illud, quod diximus de his, quæ sunt sicut sicla, & ruta⁹ [] & menta nocet eis cum inflatione sua. Et similiter eruca, & [altaxaxon] nocet eis etiam, & sicut oliua, & omnes fructus, nisi chrysomilla, & prunæ cholerica, & calidæ, & factæ ex fece¹⁰ [calidæ tantum] & non alij. Et melon dulcis ante cibum in dispositione sanitatis est non nocius plurimis colicorum. Cucurbita autem proprie¹¹ [cucumer, & alconde, & cydonia, & oua caulium, & oua naporum, & canabir] & pira & poma & proprie acetosa, & styptica & zarur, & nabata & algobeira & lentes recetes, & morra sceni, & almirberis, & sumach, & agrella, & ribes, & quæ sunt ex eis: & quæ sunt similia illis, colico non est via utendi illis. Et similiter nocent eis nuges, & amygdalæ humidæ valde, & fabæ humidæ. Et de granatis dulcia sunt minoris nocumēti, quæ acetosa. Actiones vero

quas ipsum oportet vitare, sunt, sicut retentio ventositatis, & retentio egestionis. & somnus super egestionem in ventre, & proprie siccam, imò oportet ut commoueat seipsum apud omnem¹² [diem] ad euacuandum. Et scias quod retentio ventositatis multoties facit accidere colicam, propterea quod subleuat eam, & exprimit ipsam, ita ut aggregetur res una, & quod facit accidere debilitatem in intestinis. Et quandoque illud perducit ad hydropsim. Et quandoque generat tenebrositatem visus, & uertiginem, & epilepsiam, et quandoque retinetur in iucturis, & facit accidere spasmodum, et motus super cibū est malus ei, & potus aquæ frigida, et¹³ [] num plurimum ei super cibum.

De ileos, & est simul colica, quæ accidit in gracilibus. Cap. 29.

Ileos accidit ex omnibus causis, ex quibus cecidit colica, et oportet ut reditio fiat cum causis suis, et accidentibus suis, et cura, curatione ad illud, quod dictum est in capitulo colicæ, et quādoque accidit propter potationem venenorum facientium ileos. Et quādoque accidit per vehementiam uirtutis intestinum retentiæ, quare comprehendit illud, quod est in eis, & retinet ipsum, et ex eis, quibus differt ab eo colica in iudicijs suis, est quod multoties fit a malitia complexionis singularis, plusquā fiat ab ea colica. Et plurimum eius est, ex complexione frigida, et proprie quum accidit ut stomachus firidus valde, tūc enim obtorquet intestinum, et oppilat uentositatem, et phlegma, et quandoque est causa potus aquæ frigida, non secundū necessitatem eius, & [nam dolor ventosus, quies] eo est, est cum casu oppilationis, plusquam fit totum nocumētum eius ex illo, et hoc diueritificatur ab eo, quod est in colica, et apostemosis plus multiplicatur in eo, quam colica, et est malus, & [] et multiplicatur in eo, qui est ex ruptura, et fece, uementia doloris, valde, et multoties permutatur colica ad ileos, et hæc est res, quasi facta secundum maiorem partem, et [quum plus] occidit ileos, occidit in vii. et ipse quidem uadit de quibusdam ad quosdam permutatione, quæ fit in aere pestilenti, et de terra ad terram, permutatione aggritioso, et de terra ad terram, permutatione aggritiosum uenientium. Inquit Hipp. quum accidit in colica, a qua Deus tueatur nos, uomitus, et singultus, commistio rationis, et spasmus, tunc totum illud est significatio mala. Hæc namque accidentia accidunt cum communitate stomachi, et cōitate cerebri. Inquit Hip. quum accidit ex destillatione urinae ileos, moritur ille, cuius est, in vii. nisi accidat febris et currat cum ea iūdor plurimus. Sed Gal. ignorauit causā in hoc, et ille, qui ex eo phlegmaticus est, et uentolus, et iuuatur cum febre etiam, et quando fortis sit frequentia uomitus maligni et aluuzes, et singultus, est mortalis, et bonitas urine in hac egritudine non est plurimæ significationis eius, et dum bonitatem, qualiter ergo malitia eius, et deterior ileos est ille, in quo expellitur stercore ad superiora, et nominatur foetidus. Deinde ille, in quo est sudor foetidus, habens fetorem stercoreis. Deinde ille, in quo est anhelitus

e f s. sirculum
f f B. & alfrach

g B. & alcanabir

h B. retentione,
quia ex
i B. ipsius.
k — B.

l B. etiam assata

m B. sale gēma

a B. algiozor &
pilces argui.

b s. cibi ex si-
mila & panis.
c B. aleshidabegi,
& almidire, &
alkefne & al-
bheith & allauzi
me & alchayat
Alia luerca.
& lauzine & al-
chayat sunt.

d B. alchachena
negat oēs ne-
cent & alfatir &
alzalabia & la-
cheuia.

e f s. Alia litera
ad frigidam.

f B. tarcon.

g B. propter ca-
liditatem.

h B. alcheta id
est cucumer lon-
gus & alchayat
i. cucumer cōis
& alcheted. i.
& cucumer rotun-
dus & cōisoma &
albi caulium &
album raparum
& alcanabir.

i B. algobera &
condisi. Alia lite-
ra & nabach, &
algobera & apū
recens.

tus foetidus; deinde ille, in quo est eructatio foetida, deinde ille, in quo est interior uentositas foetida.

De signis.

Cap. 30.

Signa ileos sunt, ut sit dolor supra umbilicū, & non egrediatur aliquid omnino defubtus: & non fiat iuuamentum magnum cum clysteri, quemadmodum dixit Hippoc. Et quando que expellitur fax ad superiora, & euomitur fex, & vermes, & ascarides, & foetet os eius, & ipsius eructatio, imo quādoque foetet totum corpus, & hæc significatio non diuersificatur, & retentio exitus foecis est inseparabilis ab hac eructatione. Magnitudo autem dispositionis vomitus stercoreis inseparabilis, nō magnificatur, nisi quum est timor. Sed motus vomitus, & subuersio hic, sunt pluriusquam in colica, quoniam hoc est in intestino propinquius stomacho, quam ipsa. Et similiter accidentia tristitia & angustia, & tremor cordis, & synecopis, & vigilie, & frigus extremitatum. Ista enim in ileos sunt plura, quam sint in colica. Et est [foex] in phlegmatico, & in eo, qui factus est ex foete fortior, quam sit in colica: quoniam [] est in membro vehementioris altitudinis, & maioris corporis, & minoris quietis super corpus. Et quandoque apparet in ipso inflatio oculi, plusquam in colica. Amplius signa distinctionum eius [] similia sunt signis distinctionum colicæ, sicut signa distinctionum colicæ sunt, cum signis illos ex loco doloris, & motu eius, & paucitate iuuamenti eius cum clysterib. Verum factum ex venenis significant accidentia significationum aliarum ante eius fortitudinē, nam ille, cuius causa est venenum, quandoque perducit ad debilitatem, & mollescentiam, & tremorem cordis in principio, quum accedit antequam fortis fiat & magnificetur dolor eius. Et significat ipsam ut non cognoscatur a propter causam aliam manifestam. Et factum ex apostemate intestinorum sequitur durities foecis, & velocitas in egestione, & non erit ille febris neque calidus virtutis vehemens.

ANNOTATIONES.

Iliacum dolorem Diocles Carystius xepdafor nomina-
re, amovante Celsi lib. 4. quo nomine & Gal. & posterior-
es quoque vsi sunt. latini uoluntum appellunt, & sympto-
ma est, cum ad castricem facultatem pertinet (depraua-
tur nempe hic sensus, ut in ceteris doloribus) tum ad ex-
pulsionem, quandoquidem uel ea non pelluntur qua pellen-
da sunt, uel non per convenientem regionem pelluntur. Af-
fectus locus intestina sunt gravilla. morbus in multiplici
est genere, sicuti symptoma non unum erat, interperies. s.
nel solutio continui, a quibus dolor, & obstructio, a qua ex-
cermen. lorum est retentio. De hac retentione inquam, que-
ritur, a qua nam causa in iliaci dolore procreetur. Gale-
nus, quas causas agnoscit, tumorem, seu ea sit inflamma-
tio, uel scirrhus, uel quid aliud, uel abscessus, & aridiora
stercora, unde ipsi non consentit qui ex crassie & viscidis hu-
moribus fieri hanc existimarent. At contra auctor noster
hoc in loco ad eas generatim causas refert, a quibus & co-
litis affectus gignitur, inter quas non ex duobus tantum sunt
a Gal. cognita, sed & humores viscosi & crassi & alia plu-

ra reposita sunt. Ceterum quod non ab inflammatione solū,
vel a durioribus faecibus, sed etiam viscidis & crassis hu-
moribus obstructio in tenuiori intestino possit procreari, di-
bium non est. At Gal. non a visciditate sola uel crassitudi-
ne humorum fieri hunc affectum admittit. admittit tamen
ex multitudine simul cum crassitie & lentore id fieri, ut 62
de loc. aff. apertius explicat, nempe, quod a sola visciditate
& crassitudine absque multitudine tanta in intestinis ob-
structio fiat, probabile non est. non is tamen negaret etiam
ex astrictione, compressione, angustia, uel a reuoluta
quapiam assumpta re, uel lapsu intestini in scrotum, & ab
alijs quoque causis id uitium sequi, de quibus Aetius lib. 9.

Inquit Hipp. & c. At Hipp. 7. aph. ab ileo uomitus,
singultus, desipientia, uel convulsio, malum. Inter hæc tamē
non omnis uomitus malus est. uerum, quamuis ipsam exitia-
le in uoluit esse asserat, nihil tamen ob stare uidetur, si uen-
ter uel ciborum copia, uel corruptela grauetur, quin vom-
itus in hoc sicuti in oblico affectu auxilietur. At exitiale
praesertim est, si stercorea euomantur: licet neque cum hoc
uomitum omnes intereant. Vidimus enim interdum nos, eo
qui stercorea euomuerint, & ob duriores faeces, & ob intesti-
ni lapsum in scrotum, esse perfunatos. Subdit Aui. Inqui-
Hipp. quum accidit ex distillatione & c. Affert aph. 44.
sextæ sectionis, ubi ait senex. Quibus ex stillicidio urine
ileos superuenient, in septem diebus pereunt, nisi febre su-
perueniente satis urina fluxerit. Hunc locum dum perseru-
tatur Gal. tandem melius esse ait fateri, ignorare se quæ in
hoc aphorismo Hipp. auctoris, nisi forte de affectu ex crudo
rum & frigidorum humorum multitudine intelligendum
sit. Affert ergo Aui. Gal. sententiam, in qua asserenda, non
ut quidam putant, Galenum insensum accusat; sed eius sen-
tentiam tantum describit. Exponit uero hic præterea apho-
rismum, non de frigidorum tantum humorum copia: sed et
si affectus ex flatibus fuerit. In quo sanè loco notandum,
quod uulgatus aphorismorum codex, solutionem habet per
urinas: Aui. uero solutionem per sudores plurimos legisse
uidetur. quæ lectio, & si non aq̃ue probabilis est, ut altera,
quod tamen materia quæ in uesica urinaria continetur, per
40 sudores expurgetur, non uidetur naturæ consilio aduersari,
quæ uarias sibi uias parat.

De cura.

Cap. 31.

Cura ileos appropinquat curis colicæ, verū
est fortior, & illud, quod bibitur, magis
iuuatium est in eo. Et est necessarium etiam
clystere in ipso: nam quum bibitur defuper, &
consequenter adhibetur clystere ab inferioribus,
est adiutorium bonum bibito. Et æquale est, si-
ue præmittatur siue postponatur secundum ne-
cessitatem, sed quodcūque eorum præmittatur,
oportet ut ponatur a aliud debilius. Et multo-
ties sedat dolorem eius, sorbitio aquæ calidæ
[aut applicatio] eius ad ipsum cū propinquit-
ate, resolucendo illud, quod nocet in eo. Et qui-
busdam uidetur, quod rectius est ut aque-
tur intestinum in primis cum positione [in-
flationis eius] cum facilitate, deinde clyste-
rizeretur, ita ut perueniat enema ad locum
longinquum, applicatione facili. Et phleboto-
mia hic est magis necessaria: nam si fuerit apo-
stema, non erit eius excitatio, & si fuerit dolor
fortis, ex quo timeatur apostema, oportebit [in-
cipere] cum ea. et ex hoc quādoque accidit sepa-
ratio malorum humorum in corpore propter re-
tentionem eorum [a dolore] ita ut [secreat] cor-
pus. Et quādo [separatur] humores mali in cor-
pore.

cap. 2.

cap. 28.
aphor. 10.a. n. alia licera.
alterum eorum
b. B. propter ad-
uentum.c. v. soltis, uel in
stomachu insul-
tantis.d. B. præseruari
ab ipso.
e. B. ab expulso-
ne uel a loco ex-
pulsionis.
f. n. alia licera.
tendatur.
g. v. ipaigaur.

AVIC.

H h

Pore.

h. B. tunc.

i. t. p. et profun-
datione sua.k. n. scarificetur
locus, qui videntur
dolori, quā-
doque enim.l. r. aut est cas-
sia fistula.
m. t. B. ex duab.
spicis.n. B. quib. cura-
tur simile eius.o. B. curatur est
siccatione pro-
portionata re-
ducendo vel re-
ponendo illud
quod est expul-
sum.
p. B. vehementia
virentis.q. B. vomere fa-
cit.

pore, et difficilis sit exitus eorum cum fluxu vē-
tris. ^h [et] est pilebotomia ex necessarijs. et fri-
catio extremitatum etiam est ex eis, quæ prohi-
bent materiam facientem dolorem, ^t [et]

[et] separando eam a profundo, et forsitan
est administratio lubricatiuorum declinantiū
ad caliditatem, et mucilaginum calidarum cū
oleo de kerua, inuatiua in plurimis ileos, nisi in
cholericis et apostemosis vehementis caliditatis,
et similiter decoctio anethi cum sale, et oleo de
coctis cum eo. et similiter inunctio corporis,
cum oleo calefacto, et curretur ille, qui phlegma-
ticus est cum eis, quæ dicta sunt in colica ex e-
bibitis, et cum eis, quæ sunt sicut pilulæ de pi-
cra, et omnia illa cum oleo de kerua, et clysteri-
bus aequalibus, trahentibus ad inferiora, et uen-
tosus curatur cum eis, quæ sunt, sicut illa, quæ
dicta sunt illis, ex ebibitis conferentibus ad ven-
tositatem, et clysteribus ut ponatur clystere adiu-
torium ei, quod bibitur, et cum ventosis pluri-
bus positis in superioribus ventris. et quando-
que necessarium est ut ^k [incidat illud, quod est
coram dolore, et quandoque] trahitur materia
ad mirach, et complexionalis purus curatur cū
eis, quæ scis de permutatione complexionis,
et euacuatione humoris secundum quod dictum
est in capitulo colicæ materialis, et apostemo-
sus calidus cum eis, quæ sunt sicut ea, quæ de-
scriptus in colica et apostemosis frigidus eu-
ratur cum eis, quæ sunt sicut illa, quæ dicta sunt
in colica, et conuenientius illorum est, potus
olei de kerua in aqua de radicibus, et aqua de ra-
dicibus, ^l [et aqua cassia fistule], et reliquæ cura-
tiones notæ, et iterum ^m [et] ^t [et] ^u [et] ^v [et] ^w [et] ^x [et] ^y [et] ^z [et] ^{aa} [et] ^{ab} [et] ^{ac} [et] ^{ad} [et] ^{ae} [et] ^{af} [et] ^{ag} [et] ^{ah} [et] ^{ai} [et] ^{aj} [et] ^{ak} [et] ^{al} [et] ^{am} [et] ^{an} [et] ^{ao} [et] ^{ap} [et] ^{aq} [et] ^{ar} [et] ^{as} [et] ^{at} [et] ^{au} [et] ^{av} [et] ^{aw} [et] ^{ax} [et] ^{ay} [et] ^{az} [et] ^{ba} [et] ^{bb} [et] ^{bc} [et] ^{bd} [et] ^{be} [et] ^{bf} [et] ^{bg} [et] ^{bh} [et] ^{bi} [et] ^{bj} [et] ^{bk} [et] ^{bl} [et] ^{bm} [et] ^{bn} [et] ^{bo} [et] ^{bp} [et] ^{bq} [et] ^{br} [et] ^{bs} [et] ^{bt} [et] ^{bu} [et] ^{bv} [et] ^{bw} [et] ^{bx} [et] ^{by} [et] ^{bz} [et] ^{ca} [et] ^{cb} [et] ^{cc} [et] ^{cd} [et] ^{ce} [et] ^{cf} [et] ^{cg} [et] ^{ch} [et] ^{ci} [et] ^{cj} [et] ^{ck} [et] ^{cl} [et] ^{cm} [et] ^{cn} [et] ^{co} [et] ^{cp} [et] ^{cq} [et] ^{cr} [et] ^{cs} [et] ^{ct} [et] ^{cu} [et] ^{cv} [et] ^{cw} [et] ^{cx} [et] ^{cy} [et] ^{cz} [et] ^{da} [et] ^{db} [et] ^{dc} [et] ^{dd} [et] ^{de} [et] ^{df} [et] ^{dg} [et] ^{dh} [et] ^{di} [et] ^{dj} [et] ^{dk} [et] ^{dl} [et] ^{dm} [et] ^{dn} [et] ^{do} [et] ^{dp} [et] ^{dq} [et] ^{dr} [et] ^{ds} [et] ^{dt} [et] ^{du} [et] ^{dv} [et] ^{dw} [et] ^{dx} [et] ^{dy} [et] ^{dz} [et] ^{ea} [et] ^{eb} [et] ^{ec} [et] ^{ed} [et] ^{ee} [et] ^{ef} [et] ^{eg} [et] ^{eh} [et] ^{ei} [et] ^{ej} [et] ^{ek} [et] ^{el} [et] ^{em} [et] ^{en} [et] ^{eo} [et] ^{ep} [et] ^{eq} [et] ^{er} [et] ^{es} [et] ^{et} [et] ^{eu} [et] ^{ev} [et] ^{ew} [et] ^{ex} [et] ^{ey} [et] ^{ez} [et] ^{fa} [et] ^{fb} [et] ^{fc} [et] ^{fd} [et] ^{fe} [et] ^{ff} [et] ^{fg} [et] ^{fh} [et] ^{fi} [et] ^{fj} [et] ^{fk} [et] ^{fl} [et] ^{fm} [et] ^{fn} [et] ^{fo} [et] ^{fp} [et] ^{fq} [et] ^{fr} [et] ^{fs} [et] ^{ft} [et] ^{fu} [et] ^{fv} [et] ^{fw} [et] ^{fx} [et] ^{fy} [et] ^{fz} [et] ^{ga} [et] ^{gb} [et] ^{gc} [et] ^{gd} [et] ^{ge} [et] ^{gf} [et] ^{gg} [et] ^{gh} [et] ^{gi} [et] ^{gj} [et] ^{gk} [et] ^{gl} [et] ^{gm} [et] ^{gn} [et] ^{go} [et] ^{gp} [et] ^{gq} [et] ^{gr} [et] ^{gs} [et] ^{gt} [et] ^{gu} [et] ^{gv} [et] ^{gw} [et] ^{gx} [et] ^{gy} [et] ^{gz} [et] ^{ha} [et] ^{hb} [et] ^{hc} [et] ^{hd} [et] ^{he} [et] ^{hf} [et] ^{hg} [et] ^{hh} [et] ^{hi} [et] ^{hj} [et] ^{hk} [et] ^{hl} [et] ^{hm} [et] ^{hn} [et] ^{ho} [et] ^{hp} [et] ^{hq} [et] ^{hr} [et] ^{hs} [et] ^{ht} [et] ^{hu} [et] ^{hv} [et] ^{hw} [et] ^{hx} [et] ^{hy} [et] ^{hz} [et] ^{ia} [et] ^{ib} [et] ^{ic} [et] ^{id} [et] ^{ie} [et] ^{if} [et] ^{ig} [et] ^{ih} [et] ⁱⁱ [et] ^{ij} [et] ^{ik} [et] ^{il} [et] ^{im} [et] ⁱⁿ [et] ^{io} [et] ^{ip} [et] ^{iq} [et] ^{ir} [et] ^{is} [et] ^{it} [et] ^{iu} [et] ^{iv} [et] ^{iw} [et] ^{ix} [et] ^{iy} [et] ^{iz} [et] ^{ja} [et] ^{jb} [et] ^{jc} [et] ^{jd} [et] ^{je} [et] ^{jf} [et] ^{jj} [et] ^{jh} [et] ^{ji} [et] ^{jj} [et] ^{jk} [et] ^{jl} [et] ^{jm} [et] ^{jn} [et] ^{jo} [et] ^{jp} [et] ^{jq} [et] ^{jr} [et] ^{js} [et] ^{jt} [et] ^{ju} [et] ^{jv} [et] ^{jw} [et] ^{jx} [et] ^{jy} [et] ^{jz} [et] ^{ka} [et] ^{kb} [et] ^{kc} [et] ^{kd} [et] ^{ke} [et] ^{kf} [et] ^{kg} [et] ^{kh} [et] ^{ki} [et] ^{kj} [et] ^{kl} [et] ^{km} [et] ^{kn} [et] ^{ko} [et] ^{kp} [et] ^{kq} [et] ^{kr} [et] ^{ks} [et] ^{kt} [et] ^{ku} [et] ^{kv} [et] ^{kx} [et] ^{ky} [et] ^{kz} [et] ^{la} [et] ^{lb} [et] ^{lc} [et] ^{ld} [et] ^{le} [et] ^{lf} [et] ^{lg} [et] ^{lh} [et] ^{li} [et] ^{lj} [et] ^{lk} [et] ^{ll} [et] ^{lm} [et] ^{ln} [et] ^{lo} [et] ^{lp} [et] ^{lq} [et] ^{lr} [et] ^{ls} [et] ^{lt} [et] ^{lu} [et] ^{lv} [et] ^{lw} [et] ^{lx} [et] ^{ly} [et] ^{lz} [et] ^{ma} [et] ^{mb} [et] ^{mc} [et] ^{md} [et] ^{me} [et] ^{mf} [et] ^{mg} [et] ^{mh} [et] ^{mi} [et] ^{mj} [et] ^{mk} [et] ^{ml} [et] ^{mm} [et] ^{mn} [et] ^{mo} [et] ^{mp} [et] ^{mq} [et] ^{mr} [et] ^{ms} [et] ^{mt} [et] ^{mu} [et] ^{mv} [et] ^{mw} [et] ^{mx} [et] ^{my} [et] ^{mz} [et] ^{na} [et] ^{nb} [et] ^{nc} [et] nd [et] ^{ne} [et] ^{nf} [et] ^{ng} [et] ^{nh} [et] ⁿⁱ [et] ^{nj} [et] ^{nk} [et] ^{nl} [et] ^{nm} [et] ⁿⁿ [et] ^{no} [et] ^{np} [et] ^{nq} [et] ^{nr} [et] ^{ns} [et] ^{nt} [et] ^{nu} [et] ^{nv} [et] ^{nw} [et] ^{nx} [et] ^{ny} [et] ^{nz} [et] ^{oa} [et] ^{ob} [et] ^{oc} [et] ^{od} [et] ^{oe} [et] ^{of} [et] ^{og} [et] ^{oh} [et] ^{oi} [et] ^{oj} [et] ^{ok} [et] ^{ol} [et] ^{om} [et] ^{on} [et] ^{oo} [et] ^{op} [et] ^{oq} [et] ^{or} [et] ^{os} [et] ^{ot} [et] ^{ou} [et] ^{ov} [et] ^{ow} [et] ^{ox} [et] ^{oy} [et] ^{oz} [et] ^{pa} [et] ^{pb} [et] ^{pc} [et] ^{pd} [et] ^{pe} [et] ^{pf} [et] ^{pg} [et] ^{ph} [et] ^{pi} [et] ^{pj} [et] ^{pk} [et] ^{pl} [et] ^{pm} [et] ^{pn} [et] ^{po} [et] ^{pp} [et] ^{pq} [et] ^{pr} [et] ^{ps} [et] ^{pt} [et] ^{pu} [et] ^{pv} [et] ^{pw} [et] ^{px} [et] ^{py} [et] ^{pz} [et] ^{qa} [et] ^{qb} [et] ^{qc} [et] ^{qd} [et] ^{qe} [et] ^{qf} [et] ^{qg} [et] ^{qh} [et] ^{qi} [et] ^{qj} [et] ^{qk} [et] ^{ql} [et] ^{qm} [et] ^{qn} [et] ^{qo} [et] ^{qp} [et] ^{qq} [et] ^{qr} [et] ^{qs} [et] ^{qt} [et] ^{qu} [et] ^{qv} [et] ^{qw} [et] ^{qx} [et] ^{qy} [et] ^{qz} [et] ^{ra} [et] ^{rb} [et] ^{rc} [et] rd [et] ^{re} [et] ^{rf} [et] ^{rg} [et] ^{rh} [et] ^{ri} [et] ^{rj} [et] ^{rk} [et] ^{rl} [et] ^{rm} [et] ^{rn} [et] ^{ro} [et] ^{rp} [et] ^{rq} [et] ^{rr} [et] ^{rs} [et] ^{rt} [et] ^{ru} [et] ^{rv} [et] ^{rw} [et] ^{rx} [et] ^{ry} [et] ^{rz} [et] ^{sa} [et] ^{sb} [et] ^{sc} [et] ^{sd} [et] ^{se} [et] ^{sf} [et] ^{sg} [et] ^{sh} [et] ^{si} [et] ^{sj} [et] ^{sk} [et] ^{sl} [et] sm [et] ^{sn} [et] ^{so} [et] ^{sp} [et] ^{sq} [et] ^{sr} [et] ^{ss} [et] st [et] ^{su} [et] ^{sv} [et] ^{sw} [et] ^{sx} [et] ^{sy} [et] ^{sz} [et] ^{ta} [et] ^{tb} [et] ^{tc} [et] ^{td} [et] ^{te} [et] ^{tf} [et] ^{tg} [et] th [et] ^{ti} [et] ^{tj} [et] ^{tk} [et] ^{tl} [et] tm [et] ^{tn} [et] ^{to} [et] ^{tp} [et] ^{tq} [et] ^{tr} [et] ^{ts} [et] ^{tt} [et] ^{tu} [et] ^{tv} [et] ^{tw} [et] ^{tx} [et] ^{ty} [et] ^{tz} [et] ^{ua} [et] ^{ub} [et] ^{uc} [et] ^{ud} [et] ^{ue} [et] ^{uf} [et] ^{ug} [et] ^{uh} [et] ^{ui} [et] ^{uj} [et] ^{uk} [et] ^{ul} [et] ^{um} [et] ^{un} [et] ^{uo} [et] ^{up} [et] ^{uq} [et] ^{ur} [et] ^{us} [et] ^{ut} [et] ^{uu} [et] ^{uv} [et] ^{uw} [et] ^{ux} [et] ^{uy} [et] ^{uz} [et] ^{va} [et] ^{vb} [et] ^{vc} [et] ^{vd} [et] ^{ve} [et] ^{vf} [et] ^{vg} [et] ^{vh} [et] ^{vi} [et] ^{vj} [et] ^{vk} [et] ^{vl} [et] ^{vm} [et] ^{vn} [et] ^{vo} [et] ^{vp} [et] ^{vq} [et] ^{vr} [et] ^{vs} [et] ^{vt} [et] ^{vu} [et] ^{vv} [et] ^{vw} [et] ^{vx} [et] ^{vy} [et] ^{vz} [et] ^{wa} [et] ^{wb} [et] ^{wc} [et] ^{wd} [et] ^{we} [et] ^{wf} [et] ^{wg} [et] ^{wh} [et] ^{wi} [et] ^{wj} [et] ^{wk} [et] ^{wl} [et] ^{wm} [et] ^{wn} [et] ^{wo} [et] ^{wp} [et] ^{wq} [et] ^{wr} [et] ^{ws} [et] ^{wt} [et] ^{wu} [et] ^{wv} [et] ^{ww} [et] ^{wx} [et] ^{wy} [et] ^{wz} [et] ^{xa} [et] ^{xb} [et] ^{xc} [et] ^{xd} [et] ^{xe} [et] ^{xf} [et] ^{xg} [et] ^{xh} [et] ^{xi} [et] ^{xj} [et] ^{xk} [et] ^{xl} [et] ^{xm} [et] ^{xn} [et] ^{xo} [et] ^{xp} [et] ^{xq} [et] ^{xr} [et] ^{xs} [et] ^{xt} [et] ^{xu} [et] ^{xv} [et] ^{xw} [et] ^{xx} [et] ^{xy} [et] ^{xz} [et] ^{ya} [et] ^{yb} [et] ^{yc} [et] ^{yd} [et] ^{ye} [et] ^{yf} [et] ^{yg} [et] ^{yh} [et] ^{yi} [et] ^{yj} [et] ^{yk} [et] ^{yl} [et] ^{ym} [et] ^{yn} [et] ^{yo} [et] ^{yp} [et] ^{yq} [et] ^{yr} [et] ^{ys} [et] ^{yt} [et] ^{yu} [et] ^{yv} [et] ^{yw} [et] ^{yx} [et] ^{yy} [et] ^{yz} [et] ^{za} [et] ^{zb} [et] ^{zc} [et] ^{zd} [et] ^{ze} [et] ^{zf} [et] ^{zg} [et] ^{zh} [et] ^{zi} [et] ^{zj} [et] ^{zk} [et] ^{zl} [et] ^{zm} [et] ^{zn} [et] ^{zo} [et] ^{zp} [et] ^{zq} [et] ^{zr} [et] ^{zs} [et] ^{zt} [et] ^{zu} [et] ^{zv} [et] ^{zw} [et] ^{zx} [et] ^{zy} [et] ^{zz} [et] ^{aa} [et] ^{ab} [et] ^{ac} [et] ^{ad} [et] ^{ae} [et] ^{af} [et] ^{ag} [et] ^{ah} [et] ^{ai} [et] ^{aj} [et] ^{ak} [et] ^{al} [et] ^{am} [et] ^{an} [et] ^{ao} [et] ^{ap} [et] ^{aq} [et] ^{ar} [et] ^{as} [et] ^{at} [et] ^{au} [et] ^{av} [et] ^{aw} [et] ^{ax} [et] ^{ay} [et] ^{az} [et] ^{ba} [et] ^{bb} [et] ^{bc} [et] ^{bd} [et] ^{be} [et] ^{bf} [et] ^{bg} [et] ^{bh} [et] ^{bi} [et] ^{bj} [et] ^{bk} [et] ^{bl} [et] ^{bm} [et] ^{bn} [et] ^{bo} [et] ^{bp} [et] ^{bq} [et] ^{br} [et] ^{bs} [et] ^{bt} [et] ^{bu} [et] ^{bv} [et] ^{bw} [et] ^{bx} [et] ^{by} [et] ^{bz} [et] ^{ca} [et] ^{cb} [et] ^{cc} [et] ^{cd} [et] ^{ce} [et] ^{cf} [et] ^{cg} [et] ^{ch} [et] ^{ci} [et] ^{cj} [et] ^{ck} [et] ^{cl} [et] ^{cm} [et] ^{cn} [et] ^{co} [et] ^{cp} [et] ^{cq} [et] ^{cr} [et] ^{cs} [et] ^{ct} [et] ^{cu} [et] ^{cv} [et] ^{cw} [et] ^{cx} [et] ^{cy} [et] ^{cz} [et] ^{da} [et] ^{db} [et] ^{dc} [et] ^{dd} [et] ^{de} [et] ^{df} [et] ^{dg} [et] ^{dh} [et] ^{di} [et] ^{dj} [et] ^{dk} [et] ^{dl} [et] ^{dm} [et] ^{dn} [et] ^{do} [et] ^{dp} [et] ^{dq} [et] ^{dr} [et] ^{ds} [et] ^{dt} [et] ^{du} [et] ^{dv} [et] ^{dw} [et] ^{dx} [et] ^{dy} [et] ^{dz} [et] ^{ea} [et] ^{eb} [et] ^{ec} [et] ^{ed} [et] ^{ee} [et] ^{ef} [et] ^{eg} [et] ^{eh} [et] ^{ei} [et] ^{ej} [et] ^{ek} [et] ^{el} [et] ^{em} [et] ^{en} [et] ^{eo} [et] ^{ep} [et] ^{eq} [et] ^{er} [et] ^{es} [et] ^{et} [et] ^{eu} [et] ^{ev} [et] ^{ew} [et] ^{ex} [et] ^{ey} [et] ^{ez} [et] ^{fa} [et] ^{fb} [et] ^{fc} [et] ^{fd} [et] ^{fe} [et] ^{ff} [et] ^{fg} [et] ^{fh} [et] ^{fi} [et] ^{fj} [et] ^{fk} [et] ^{fl} [et] ^{fm} [et] ^{fn} [et] ^{fo} [et] ^{fp} [et] ^{fq} [et] ^{fr} [et] ^{fs} [et] ^{ft} [et] ^{fu} [et] ^{fv} [et] ^{fw} [et] ^{fx} [et] ^{fy} [et] ^{fz} [et] ^{ga} [et] ^{gb} [et] ^{gc} [et] ^{gd} [et] ^{ge} [et] ^{gf} [et] ^{gg} [et] ^{gh} [et] ^{gi} [et] ^{gj} [et] ^{gk} [et] ^{gl} [et] ^{gm} [et] ^{gn} [et] ^{go} [et] ^{gp} [et] ^{gq} [et] ^{gr} [et] ^{gs} [et] ^{gt} [et] ^{gu} [et] ^{gv} [et] ^{gw} [et] ^{gx} [et] ^{gy} [et] ^{gz} [et] ^{ha} [et] ^{hb} [et] ^{hc} [et] ^{hd} [et] ^{he} [et] ^{hf} [et] ^{hg} [et] ^{hh} [et] ^{hi} [et] ^{hj} [et] ^{hk} [et] ^{hl} [et] ^{hm} [et] ^{hn} [et] ^{ho} [et] ^{hp} [et] ^{hq} [et] ^{hr} [et] ^{hs} [et] ^{ht} [et] ^{hu} [et] ^{hv} [et] ^{hw} [et] ^{hx} [et] ^{hy} [et] ^{hz} [et] ^{ia} [et] ^{ib} [et] ^{ic} [et] ^{id} [et] ^{ie} [et] ^{if} [et] ^{ig} [et] ^{ih} [et] ⁱⁱ [et] ^{ij} [et] ^{ik} [et] ^{il} [et] ^{im} [et] ⁱⁿ [et] ^{io} [et] ^{ip} [et] ^{iq} [et] ^{ir} [et] ^{is} [et] ^{it} [et] ^{iu} [et] ^{iv} [et] ^{iw} [et] ^{ix} [et] ^{iy} [et] ^{iz} [et] ^{ja} [et] ^{jb} [et] ^{jc} [et] ^{jd} [et] ^{je} [et] ^{jf} [et] ^{jj} [et] ^{jh} [et] ^{ji} [et] ^{jj} [et] ^{jk} [et] ^{jl} [et] ^{jm} [et] ^{jn} [et] ^{jo} [et] ^{jp} [et] ^{jq} [et] ^{jr} [et] ^{js} [et] ^{jt} [et] ^{ju} [et] ^{jv} [et] ^{jw} [et] ^{jx} [et] ^{jy} [et] ^{jz} [et] ^{ka} [et] ^{kb} [et] ^{kc} [et] ^{kd} [et] ^{ke} [et] ^{kf} [et] ^{kg} [et] ^{kh} [et] ^{ki} [et] ^{kj} [et] ^{kl} [et] ^{km} [et] ^{kn} [et] ^{ko} [et] ^{kp} [et] ^{kq} [et] ^{kr} [et] ^{ks} [et] ^{kt} [et] ^{ku} [et] ^{kv} [et] ^{kx} [et] ^{ky} [et] ^{kz} [et] ^{la} [et] ^{lb} [et] ^{lc} [et] ^{ld} [et] ^{le} [et] ^{lf} [et] ^{lg} [et] ^{lh} [et] ^{li} [et] ^{lj} [et] ^{lk} [et] ^{ll} [et] ^{lm} [et] ^{ln} [et] ^{lo} [et] ^{lp} [et] ^{lq} [et] ^{lr} [et] ^{ls} [et] ^{lt} [et] ^{lu} [et] ^{lv} [et] ^{lw} [et] ^{lx} [et] ^{ly} [et] ^{lz} [et] ^{ma} [et] ^{mb} [et] ^{mc} [et] ^{md} [et] ^{me} [et] ^{mf} [et] ^{mg} [et] ^{mh} [et] ^{mi} [et] ^{mj} [et] ^{mk} [et] ^{ml} [et] ^{mm} [et] ^{mn} [et] ^{mo} [et] ^{mp} [et] ^{mq} [et] ^{mr} [et] ^{ms} [et] ^{mt} [et] ^{mu} [et] ^{mv} [et] ^{mw} [et] ^{mx} [et] ^{my} [et] ^{mz} [et] ^{na} [et] ^{nb} [et] ^{nc} [et] nd [et] ^{ne} [et] ^{nf} [et] ^{ng} [et] ^{nh} [et] ⁿⁱ [et] ^{nj} [et] ^{nk} [et] ^{nl} [et] ^{nm} [et] ⁿⁿ [et] ^{no} [et] ^{np} [et] ^{nq} [et] ^{nr} [et] ^{ns} [et] ^{nt} [et] ^{nu} [et] ^{nv} [et] ^{nw} [et] ^{nx} [et] ^{ny} [et] ^{nz} [et] ^{oa} [et] ^{ob} [et] ^{oc} [et] ^{od} [et] ^{oe} [et] ^{of} [et] ^{og} [et] ^{oh} [et] ^{oi} [et] ^{oj} [et] ^{ok} [et] ^{ol} [et] ^{om} [et] ^{on} [et] ^{oo} [et] ^{op} [et] ^{oq} [et] ^{or} [et] ^{os} [et] ^{ot} [et] ^{ou} [et] ^{ov} [et] ^{ow} [et] ^{ox} [et] ^{oy} [et] ^{oz} [et] ^{pa} [et] ^{pb} [et] ^{pc} [et] ^{pd} [et] ^{pe} [et] ^{pf} [et] ^{pg} [et] ^{ph} [et] ^{pi} [et] ^{pj} [et] ^{pk} [et] ^{pl} [et] ^{pm} [et] ^{pn} [et] ^{po} [et] ^{pp} [et] ^{pq} [et] ^{pr} [et] ^{ps} [et] ^{pt} [et] ^{pu} [et] ^{pv} [et] ^{pw} [et] ^{px} [et] ^{py} [et] ^{pz} [et] ^{qa} [et] ^{qb} [et] ^{qc} [et] ^{qd} [et] ^{qe} [et] ^{qf} [et] ^{qg} [et] ^{qh} [et] ^{qi} [et] ^{qj} [et] ^{qk} [et] ^{ql} [et] ^{qm} [et] ^{qn} [et] ^{qo} [et] ^{qp} [et] ^{qq} [et] ^{qr} [et] ^{qs} [et] ^{qt} [et] ^{qu} [et] ^{qv} [et] ^{qw} [et] ^{qx} [et] ^{qy} [et]

[Cap.

2.]

a — B.

Et continuatur

re us.

b 3. magi.

† Longi & lati

& rotundi, &

ascarides & parui.

Ita doctissimi

monitus legendū putat.

legendū putat.

c 8. penetratio-

nis.

d 8. Alia litera.

breuem.

que pertinet ei ex factore potente, et propter hoc creati sunt vermes, et muscæ, et quæ cursu eorum currunt ex materijs putridis et humidis, & quoniam illæ materiæ, [quum rectificatur illud, quod tolerant ut suscipiant de forma, est animal uermiculare, aut muscæ, nam] illud melius est quam ut ipse remaneant secundum putrefactionem puram. Et est cum hoc quod ipsa, [salient] super putrefactiones separatas in mundo, & cibantur eis propter [communis] & assumunt eas ab habitationib. hominum, & ab aere continente eos. Et vermes quidem ventris sunt huius generis. Et non est eorum generatio ex omni humore, ipsi enim non generantur a cholera rub. neque nigra, quoniam una eorum est vehementis caliditatis, quare non generatur ex ea vermibus humidus, imo est contra complexionem eius, & altera est frigida & sic ca longinqua a proportionalitate [animalis, sanguini] vero custodia est attributa. & membra vehementer indigent eo, & est proportionalis carni hominis, & ossibus eius, non vermibus, & non est etiam ex ei, quæ effunduntur ad intestina, & remanent in eis, & generatur ex eis vermibus. Neque etiam forma vermibus, & color eius significat, quod ipse sit ex materia sanguinea, imo materia vermium est phlegma, quando calefit, & putrescit, & multiplicatur in intestinis, & remanet in eis. Et tu quid scis [res] multitudinis generationis phlegmatis, ex satietate naufragia, & comestis, & debilitate digestionis propter quamcunque causam fuerit, & ex complexione membrorum frigida. Et ex cibis, quæ generant ipsum, sunt cibi lenes viscosi, sicut triticum, & fæcoli, & fabæ, & ex receptione pulueris farinæ, & comestione carnis crude, & lactis, & olerum, & fructuum humidorum, h[ic] [] & ablutione cum aqua calida post cibum, & similiter balneo post comestionem, & coitus post repletionem. [] species vermium sunt quatuor.

A N N O T A T I O N E S.

De uermium generatione actum alibi a nobis fuit, nunc tamen, quod ad hunc locum facit, duplex de uermibus quasi est, de effetrice eorum causa, & de materia ex qua fiunt. De effetrice ait Auic. ex factore potente. i. calore formarum, seu ideis ipsos fieri. At Arist. ideas passim refutat. & Auer. 1. 2. metaph. in Auic. inuehitur. De materia uero ait hoc loco author, ex materijs putridis uermes procreari, quod oēs passim affirmant. At contra sentire Arist. uidetur 3. de gener. animal. qui nihil ait gigni putrescens, sed concoctum. Ceterum, quod ad has questiones facit, breuiter. De ideis non est hic tractandi locus, pertinet q[ui] ad diuinum Philosophum. Satis tamen id constat (quamuis Arist. & eum sequuti plures nobilissimi philosophi aliter sentiant) & Syriam & alios multos nostra tempestate ideas approbare. At de materia uermium dictum alibi quod est, non quidem ex putrida materia, aut hos aut aliud quidpiam animal gigni, sed ex eo quod in putrescente ea materia concoctum est. ita enim Arist. ipse explicat. 3. de partib. animal. citato. Cetera de triplici lumbicorum generatione pete ex Arist. 5. de hist. animal. ide & Gal. 3. aph. & Paulum lib. 4.

† Ongi [& lati] & rotundi, & lati, & sūt ascarides, & parui. Et nō diuersificatur eorū generatio, nisi secūdu diuersitatem illius, ex quo generantur, & diuersitatem illius, in quo generantur. Diuersitas autem eius, ex quo generantur, est, quoniam quidam eorū generantur ab humiditate, super quā non dominantur diuisio, & separatio ex parte attractionis hepatis, & ex parte uehementiæ putrefactionis. Et quidam generantur ab humiditate, quam separauit, & minorauit, & paruā fecit attractio hepatis continua, & putrefactio, & multitudo [cōturbationis] facis. Et quum generatur, adiuvat ad hoc, ut ipsi remaneant parui, quod saxe extrahit eos antequā magnificentur per uiciniam eorū ad exitum [strictum. Et quidā] generantur ab humiditate inter duas humiditates media. Et illi, qui fiunt ex humiditate inter duas humiditates media. Et illi, qui fiunt ex humiditate, in intestinis superioribus, sunt per humiditatem dictā secūdo, & qui sunt in monoculo & intestino colō sunt propter humiditatem dictā tertio, & lōgi sunt propter primā, & quandoq; perueniunt ad summā, quæ est ultra cubitum. Et rotundi, & lati sunt propter tertiam, quamuis generentur et in intestinis superioribus, & proprie grossi, & maximi eorum. Et fortasse non generantur nisi in colon, et monoculo, deinde sparguntur ex latere ad stomachum, et ex latere ad anum, & parui sunt propter secundā. Et isti lati, & rotundi sunt, quasi generentur ex ipsis uisceribus. f. xis in superficie intestini, quas cōprehendit pāniculus mucosus, uelans eas, quasi ipsi generentur ex eo, et in ipso putrescat, et de eis, minus no ciui sunt parui, quoniā sunt apti ad expellendū cū foete forti spissa. uerū ipsi si magnificatur, et accidat eis ut remaneant spatio aliquantulo, et magnificentur in eo, tunc sunt deteriores oib. quoniam ipsi sunt ex deteriori materia, deinde longi, nā ipsi nō sunt in malitia latorū, quoniā materia eorū. f. latorū est uehementioris putrefactionis. et lati, et parui plurimi exitus sunt ex ano propter uiciniam ani, et debilitatē, quare non possunt figi in intestino fixatione longorū. et sicut lōgi sunt uehementioris fixationis, sic parui sunt uehementioris expulsionis. et si cū habē rib. uermes adest febris, accidentia sunt fortia, et maligna, quoniā febris consumit cibum eorum, quare mouentur ad querēdum ipsum, et figuntur in intestinis, et quoniam febris nocet eis in substantia ipsorum, et affligit eos. et quoniā febris addit in natura eorū putrefactionē, et acuitatē, et afflictionē. et quoniam cholera, quum effunditur ad eos in febres, ledit eos. Quare ergo inuoluntur in intestinis, et mordicat eū nocent uehementer. et iam retulerūt quidam, quod uiderūt eos perforasse uentrem, et exiisse ex eo, et illud apud me maximū est. et [propter hoc] eleuantur ex eis vapores mali ad cerebrum, et nocent ei, et quandoq; est retentio eorum in intestinis. et quod ipsi faciunt accidere [putrefactionem] causā febris, et non est eorū dispositio in hoc, quod per ipsos sit inuamētū in mundificatione intestinorū, iuuamentum,

A V I C.

H h h

quod

e 8. Alia litera.

similiter.

f 8. de putrefa-

ctione.

drijs suis, & dorso, Et ex eis. quæ cõferunt istis omnibus est, ut forbeant aliquid aceti in tempore somni.

A N N O T A T I O N E S.

Lumbricorum infestantium notas habes ex Paulo lib. 4. habes item ex Actio lib. 9. Sed pete & Manardum lo dis in superiori capite ostensis.

De cura.

Cap. 4.

Intentio, quæ attenditur in curationibus vermium, est, ut prohibeantur a materia generant eos. ex comestis prædictis, & ut mundificetur phlegma aggregatum in intestinis, ex quo generantur, & ut interficiantur cum medicinis, quæ sunt venena in comparatione, ^a & sunt amari saporis, de quibus quædam sunt calidæ, & quædam frigidæ, quas dicemus, & medicinæ, quæ operantur cum proprietate, deinde fluxu ventris educantur post interfectionem, quum non expellit eos natura per se. Non enim oportet ut prolongetur eorum statio in vêtre post mortem, & exsecrationem, & interat vapor eorum nocuentum venenosum. Et medicinæ quidem calidæ ad gradum peruenientes tertium, sunt conuenientiores in regimine eorum hora omni, nisi illis sit febris aut apostema, amari enim calidi complexio contraria est eis cum caliditate, & est contraria cum qualitate, illis, quæ ipsi magis diligunt scilicet unctuosum & dulce. Et inueniuntur ex ebibitis, & enematis, quæ aggregant proprietates res. Suppositoria vero melius est, ut ipsa extrahant, quam ut ipsa interficiant, nisi ^d [quod in] recto est ex parvis uermibus. Quandoque enim fit ex genere unctuosius dulcis, ut trahatur ad ipsa uermis, propterea quia diligunt ea, & egrediuntur cum eis ^e [quæ] extrahuntur, & melius qui dem curantur cum ebibitis hora vacuitatis uentris. Et quum mittuntur venena interficientia eos in lacte, & in ^f fauum mellis, & similibus, sunt ipsi ad sumendum ex eo diligentes magis, & est illud magis interficiens eos. Et quandoque sumit i potu habet vermes sicut lac duobus diebus, deinde potat in die tertio in lacte medicinam interficientem eos. Et quandoque fugit ante eam ^g fauum mellis. Quumque inuenit odorem eius, peruenit ad fugendum illud, quod ^h [deponitur ad ipsum,] & quando tu administras: [medicinas uenenosas interficientes,] tunc melius est ut linias stomachum cum stypticis, & proprie, in quibus est uirtus interfectiua vermium, sicut sumach, & ⁱ hypoquistidos, & accacia dissoluta in uino. Et similiter capparis, & anethum in uino. Et si non tolerant stypticitatem horum, tunc lutum sigillatum in uino. et bibuntur medicinæ facientes ad uermes, tunc oportebit ut stringantur nares uelementer, & ^j [multiplicetur extractio anhelitus,] et intromissio eius, quantum possibile est, nam rectius est ut non permisceatur cum anhelitu aliquid de odore earum et de curatione continua cum curatione uermium, est rectificatio appetitus, quum cadit. et quandoque inueniuntur in emplastris, et eis, quæ bibuntur, quod ag-

gregat ad confortationem appetitus & interfectionem, & extractionem eorum, sicut aloes cum absinthio, ebibitis pilulis factis ex eis, & ^m [epithemate] facto ex eis, et similiter ⁿ [cum robur acetosis. et quandoque aggregatur cum uermibus fluxus uentris, quare necessarium est ut interficiantur tantum: motus namque ^o [extrahit eos. Et quandoque dispositio exigit ut interficiantur cum stypticis amarioris, ut aggregentur mors eorum, & retentio nature, scilicet quando aggregatur vermes, & fluxus uentris, & timetur calidus ^p [appetitus. Et ^q [emplastrentur] cum emplastris stypticis, in quibus est interfectio aliqua uermium: ^r [et non deiciunt uirtutem,] deinde ^s [et] ipsi egrediantur post illud: aut per expulsionem naturæ, aut per medicinam: aut suppositoria, & quædoque sunt cum eis apostemata in uisceribus, & est necessarium regimen subtile, et medicinæ, quæ interficiunt ascarides, fortiores sunt eis, quæ interficiunt longos, & illæ, quæ interficiunt ascarides, & rotundos, interficiunt etiam longos, & causa in hoc est, quod ascarides sunt remotiores ab eis, quæ bibuntur, & sunt magis submersi in humiditatibus ^t [conuenientibus eis.] & quandoque sunt in cysti. Et quoniam ipsi generati sunt a materia grossa, & grossiore & ipsi fiore, & propinquiore ad complexionem calidam, & magis simili ei, quod est uenenum: quare non patitur a suo simili, dum non superfluat.

A N N O T A T I O N E S.

De lumbricorum eductione, seu uinorum seu enectorii, de q, q, qua tum pro reationi eorum obliuiscit tum uita, ac de medicamentis deum omni lumbricorum speciei aduersis, lege Panum lib. 4. & Actio lib. 9. & Gal. 14. meth.

Cap. 57. & 58.
ca. 29. 40. & 41.
cap. ult.

De medicinis calidis interficientibus uermes, & proprie longos.

Cap. 5.

Singulares, quidem sunt sicut prassium, & cor dumeni, de quibus sumatur aur. i. & sceha, et lupini amari, et cassia, et calamethum, et succus eius, et grana aldeemest, et costus amarus, et epithimum, et cartamum, et menta, et cambil et cyminum et camapityos, et centaurea, et pulegium & allium proprie. Et quandoque interficiunt ascarides semen foxniculi, & myrtus, & origanum, et faufel, et absinthium, et semē caulium, et cortices algarab, et radix enule exsiccata, de qua bibantur. une iii. et cyminum assatū, abrotanum et anisum et semen apii, et nasturtium forte est in capitulo suo, et nigella; et semen atriplicis solutione educit eos cum mortificatione et similiter uolubilis, et polypodiū. Et melius, quo educitur fluxu uentris post mortificationem, est aloes. Et quando homo bibit de oleo portionem, et superfluit quantitatem, quæ possibilis est in bibendo ipsum, interficit eos, et extrahit ipsos, et proprie oleum omphacium, et ipsum interficit latos etiam, et interficit propter suam amaritudinem & ^a [extrahit] propter uiscositate sui. Quod si non fuerit possibile bibere ipsum uice una, bibat ipsum utendo potu post potū, sumendo ex eo cochlearia duo et similiter grana nil interficiunt ter-

AVIC. Hhh 3 pentes,

pentes, extrahendo eos, & quandoque conferunt in latis. De compositis vero, quæ interficiunt eos, sunt, quæ sunt sicut theriaca magna. Et illæ, quæ aggregant interfectionem, & extractionem, sunt sicut hiera picra. Et sicut si sumatur sccha, & absinthium, amborum an. drach. i. & tertia pulpe coloquinthide. [drach. i. & quarta] & salis Indi danieh j. & sumatur in potu. Et quandoque interficit eos potare cyminum, & nitrū mediatim, & [fenugreci] pondus duorum aur. & iterum nitri, piperis, cordumeni partes æquales, & dosis eius sit vsque ad drach. j. & s. & iterum piper, & grana lauri, cyminum indum, mastix, conficiantur cum melle, & sit dosis eius in mane cochlearium. i. & in hora dormiendi tantūdem aut enule. & sccha, & piperis, & a siraci, partes æquales sumatur in potu ex j. 3. & s. usque ad drach. iij. Et pilulæ de absinthio educunt longos, lati autem indigent fortiori hoc.

De medicinis, quæ magis propriæ sunt aspidion.
Cap. 6.

Sunt kitran administratum in clysteribus, & epithematibus, & [alstirao, & medulla eius & alstirai] & costus amarus, & cortex radiceis mori, & succus eius, & cabil, & pulpa coloquinthide, & aloes, & [alstirai] mirabile est i latis, & cortex albalengi ex arboribus, & existimo quod est species [sidere & alzadarachat]. Et ex eis, quæ extrahunt vermes sine nocumento, est, ut bibantur drach. iij. succi enule recentis, est enim mirabile valde. Et antiqui quidem dixerunt, quod [sircos] extrahit ascarides. Et ex medicinis mirabilibus in omnibus speciebus uermium sunt pili animalis nominati [aleafim]. Et alealcadis est ex eis, quæ interficiunt eos cum iuamento, si fuerit illic fluxus ventris, & iam diximus ad eos in antidotario decoctionem eius, & centauræ. Et iterum bibat lac mulctum tribus diebus in mane, & cænet super ipsum ales fidabegi, deinde sumatur [vj. aur. abungi & iij. drach. siracali & iij.] cabil, & terantur & solvantur in aceto acetoso, aut in syrupo acetoso, & masticetur aliquid de [fauo mellis, ut egrediantur] uermes, deinde bibatur ex eo quantitas quam necessariam faciunt exsiccatio, & experimentum. Medicina autem frigida, & paucæ caliditas sunt, sicut semen coriandri, quum bibitur tribus diebus cum rob, & semen apii, est enim forte valde interficiens omnem vermem, & sumat cum syrupo acetoso, aut lacte acetoso, aut bibatur decoctio eius, & faufel, & folia persici & succus [corum, & spina ægyptiaca,] & sunt absque plurima caliditate. Et rubus, & decoctio corticis arboris granati acetosi, & muzi decoquantur in aqua nocte tota deinde coletur, et bibatur, et similiter aqua, in qua decoquitur radix eius. Et succus arnoglossæ conuenit ei, qui habet uermes, et fluxum ventris simul, aut arnoglossa sicca, et iterum iumach dissolutum in aqua est mirabile, & hypoquillidos, el lutum sigillatum cum uino, sunt etiam mirabilia, et magna mirabilis est etiam, et semē portulacæ, quum ex eo multum sumitur, interficit eos, et similiter endiua amara [et lactuca amara] et apii aceto conditum, et dicitur quod melon interfi-

b B. p. d. us. quæ
æ drach. j.

e B. ex omnib.

d B. sirachs.

a. alstirai uel
herengi & medulla
eius & al
sirachs.

b. alstirai.

e B. fider & alz
daracht.

d B. alarbian.

e B. harionun.

f B. vij. aur. bē
gi & ebuli, uel
brench kebuli,
& sirachs. 3. iij.
& cabil 3. iij.
g. a. carne aspi
na super prunas
ut delectentur.

h. a. Alia litora.
spinæ ægypti
ac.

i. a. Alia litora.

cit eos, et solutione educit ipsos, et tribuli propinqui sunt istis medicinis, et consequitur ex virtute harū, quod ipse trahunt latos etiam, i. illa, quæ sunt sicut semen [falic] et succus persici, et coriandrum, et endiua amara et polium et reliqua, et ista aut bibuntur cum lacte absque butyro, aut cum aqua calida, aut syr. acetoso.

De regimine uermium paruorum.

Cap. 7.

Quandoque interficiunt eos suppositio fali, et clysterizatio cum aqua calida, et eradica materiam eorum. et fortius hoc est clystere, in quo recipiuntur cetaurea, carthamum, hyssopus, rubea, et pulpa coloquinthide, quod administratur calidum. et fortius cum eo, et suppositorium de alnitran, et clystere cum eo, aut proprie cum oleo de chrysomilis amaro: et medulla persicorum amara, et sint iam decoctio in ipso medicina interficientes: et quandoque clysterizatur etiam cum kitran. et ex eis, quibus sit suppositorium sunt arthanita, et buchormien, et cortices radiceis [sccha]. Et eis, quæ colligunt hos paruos, est ut mittatur in anum caro pinguis salita et sit iam super ea ligata simbria fili. Ipsi namque aggregantur super ea, propterea quia diligunt eam, deinde extrahatur post expectationem horæ vnius super eam quantum possibile est, extrahatur, et iteretur vsquequo mundificetur.

De clysteribus, quæ uentis interficiuntibus uermes.
Cap. 8.

Clysterizentur cum decoctionibus medicinarum predictarum ad eos, et quandoque ponuntur in eis solutiuia, sicut pulpa coloquinthide, et turbit, et aloes et enicum. asininus le cundum uirum, et horam, et est conueniens ut administratur in clysteribus eorum alkitra, nam confert iuamentum maximum, et clystere diaturne ams, ne proneniat ad tenasmon, et stomachus ut non debilitetur cum potibus, et emplastris facientibus ad stomachum, et clystere uisui omnia illa, et quandoque confert clystere cum aquis salis, et aquis salis cum nitro, et similibus, et proprie cum Kitran. et quandoque ponuntur in clysteribus eorum, succus foliorum persici: et decoctio radicum mori, et corticum granatorum, et proprie quum fuerit caliditas.

De emplastris habentibus uermes.

Cap. 9.

Emplastra etiam assumuntur ex medicinis similibus istis, et confortantur cum eis, quæ sunt sicut pulpa coloquinthide, et fel vaccini, et succus cucumeris asinini: et cum eis, quæ sunt sicut Kitran, et aloes. et quandoque fit emplastrum cum aloes, et absinthio, aut cum aloes, et rob cydoniorum, et rob malorum, et intericit, et [rumpit] appetitum, et quandoque aggantur omnia est rectius. emplastrum bonum teratur nigella cum aqua coloquinthide humide: aut decoctione pulpe eius, et linatur super uentrem, et [lumen] et dicitur, quod medulla cerui, quando emplastrum situr cum ea umbilicis, confert ad illud: et si-

Et similiter olea medicinarum prædictarum, quum eis linitur iurant, & oleum chamæmilinum, & absinthium proprie.

De cibatione eorum.

Cap. 10.

Cibus quidem qui necessarius est eis secundum oppositionem causæ, oportet ut sit calidus & siccus, in quo non sit viscositas, & sit in eo absterfio^a [ex eis, quæ abstergunt eos & attrahunt] ipsos. Et ingrediuntur in cibis eorū aqua cicetis, & folia caulis, & carnes colubarū etiam sunt iuuatiuæ eis, & potus aquæ salis cōfert eis omnibus. Et quum sunt fluxus ventris, & caliditas, cibamus cum sorbitionib. acetosis cum sumach factis, quoniam est interficiens restrictiū, & similiter aqua granatorum acetosorum. Et quando debilitat fluxus ventris; necessaria sunt, quæ nutriunt cū fortitudine. Quæ si non digerantur, ponantur ex genere sorbitionum, & aquarum carniū. Hora autē, & ordo sunt, quoniam oportet, ut ipsi nō egeant cibo [& mordicent stomachum, & fortasse faciunt cadere uirtutem appetitiuā, imo cibentur ante motū eorum in hora quietis, & ut separetur cibus eorum, & cibetur cibo paucō. Et quum^c [alleviatur] fluxus, administrentur super vētrem emplastra styptica ex eis, quæ scis, uerum in habentibus paruos vermes, melius est ut eorum cibi sint ex genere illorū, qui sunt boni chymi, & uelocis digestionis, nā uirtus eorum secundum semitam oppositionis non peruenit ad eos omnino. Et quum sūt boni chymi omnino, minoratur chymus corruptus, qui est materia eorum.

De cura casus, &^a [proiectionis] super uentrem.
Cap. 11.

Rectius in omnibus illis est, ut extrahatur sanguis si possibile est, & detur in potu post illud, thuris & sanguinis draconis, & luti armeni. Karabe omnium an. draehj. cum triplicato subtili. et si fuerit spiritum sanguinis aut fluxus eius per anum, aut vomitus ipsius. ponatur in ipsa Kirat. i. opij. et post hoc oportet ut tū cōsideres illud, quod diximus ī capitulo de^b [prostrationibus] in libro, qui est post istum.

ANNOTATIONES.

Si quis in uentrem collabatur, non statim mittendus est sanguis, nisi lapsus grauior fuerit, tunc uero secari uenam auerens fluxionis gratia licet. Quid si disrumpi uas in uentre aliquod contingat, ut sanguis uel euomat, uel per alium excernatur, tunc us utendum quæ de sanguinis uomitu scripta antea sunt, astringentibus, & suppurantibus etiam, si oporteat. deim. eps uero curatio us perficienda, quæ lib. 4. Fen. 4. tract. 2.

FEN XVII.

De ægitudinibus ani. & est tractatus unus.

Sermo uniuersalis, de ægitudinibus ani.

Cap. 1.

Scias quod ægitudines ani, sunt difficiles ad sanandum, propter ea, quæ aggregantur in

eo, quoniam est callis, & quia est inuersum, penetrans ab inferiori usque superius, & quia est vehementis sensus, & quia est positus in inferiori. Quia ergo est callis, peruenit ad eum sex in omni hora, & mouet ipsum, & addit in dolore eius, & [diminuit] eum a quiete, cum qua completur receptio iuuamenti medicinarum, &^b [non potest natura facere rectificationem.] & quia est inuersus, difficilis sit adhærentia medicinarum ad ipsum. & quoniam est vehementis sensus, multiplicatur dolor eius, & multitudo doloris attrahit. Et quoniam est positus in inferiori, facilis sit descensus superfluitatum ad ipsum, & proprie quum obedit ad receptionem earum, debilitas, quæ est cum eo, ex nocumēto, quod est in ipso^c [ex hæmorrhoidibus].

a B. priuar.
b B. cū qua facit rectificationem.

c B.

ANNOTATIONES.

Anus quoque multa, tadyq, plena mala recipit, ait Cel-
sus lib. 6. Eius uicia cur sanatu difficilia sunt, pulchre hic
author notat. de qua re pete Gal. 9. de comp. med. per loca.

cap. 18.
cap. 6.

De hæmorrhoidibus.

Cap. 2.

Scias quod multoties existimat aliquis quod habeat hæmorrhoidas, & non habet nisi ulcera in recto, & in eis, quæ sunt supra ipsum, oportet ergo ut consideretur illud. et hæmorrhoides quidem diuiduntur per species diuisionis famosæ in uerruciales, & sunt deteriores earum, & in uucas, & in morales. et uerruciales sunt similes uerrucis paruis. et uucæ sunt latæ, rotundæ, purpurei coloris, aut ad purpureitatem decliues. et morales sunt molles, sanguineæ, & sunt de hæmorrhoidibus hæmorrhoides, quæ sunt quasi uesciæ. et diuiduntur hæmorrhoides diuisione alia, in exterius natas, & profundas, & sunt deteriores earum, & proprie illæ, quæ tēdunt ad partem uirgæ, quandoque enim stringunt urinam cum apostematione et natæ exterius apparentes sunt unę trium. De profundis autem, quædam sunt sanguineæ, & quædam sūt non sanguineæ, & diuiduntur hæmorrhoides etiam in apertas fluentes, & currit quandoque res plurima propter apertionem uenarum plurimarum, & in surdas cecas, de quibus nil currit, et plurimū quidem generantur hæmorrhoides ex melancholia, et sanguine melancholico, et parum generantur a phlegmate, & quum generantur ab eo, generantur quasi ipsæ sint uesciæ uentrium piteium, et uerruculas sunt propinquiores ad hoc ut fiant. & [propter] [hæmorrhoides] melancholia, et morales ad sanguinem. et uucę inter istas et illas. et non est possibile, ut accendant hæmorrhoides nisi aperiantur orificia uenarum in ano, secundum quod dixit Galenus & propter hoc multiplicantur cum uento astrictino, et in regione astrictina, et non oportet quod in hæmorrhoidibus apertis, currentibus, sanguinis fluxus retineatur, donec perueniat ad debilitatem, et mollificationem genuū, et comprehensionem^b [sycopis], et uideatur sanguis non niger: et melius est ut [extrahatur] paulatim, et non subito, et quum in mulieribus declinat sanguis hæmorrhoidarum ad matricem, et egreditur in mēstruis, iuuatur eo.

a B. ex putra.

b B. cōfacan.
c B. fluat.

A V I C.

H h 4 Et

Et oportet, ut fiat etiam illud arte, & prouocetur menstrua earum. Et plurimis quidem habetibus hæmorrhoidas, adest color proprius eis, & est citrinitas declinans ad viriditatem. Et multoties accidit habentibus hæmorrhoidas fluxus sanguinis narium, & remouentur hæmorrhoides.

ANNOTATIONES.

De hæmorrhoidibus habes libellum Hippocrati scriptum, ubi harum et causas, & signa, & curationem docet. Earum differentias duos tantum Græci notant, quod alie eas, alie aperte sint. Ita Aetius lib. 1. 4. & Paulus lib. 3. Addit tamen author noster & alias, Rasmus emulatus 24. Cont. tr. 1. Affectus hic, & si frequenter præter naturam est, aliquando tamen purgatio est, non morbus, ut Celsus ait lib. 6. Quod fit, ut in quibusdam parum tunc supprimantur, in ijs qui sanguinis profusio imbecilliores non sunt, quod & Celsus & Hippocrati aph. 4. dicitur. aut senex, sanato hæmorrhoidibus, si una non seruetur, periculum est aquam inueniunt, vel talem aduenire. Cuius rei rationem reddit Gal. eo in loco. Est tamen illis controversia (quamuis hoc ad curationem attineat) quoniam Galenus ita legit, ut nos attulimus, ut & Philotus, & uulgari codices, nempe, [si una non seruetur &c.] At Aetius non ita. Sed, dicere Hipp. ait, si non adseruetur, periculum esse & aque intercutem, & tabis, ac per (seruari) non id intelligere, ut una aperta retineatur hæmorrhoides, sed ut post hæmorrhoidum omnium extirpationem, & uena scilicet, & conueniens dista oportet, mox semper tempore seruetur, alioquin non sanatio ea esset, quam sanari, per se esse sit liberari. Ceterum quidquid de hac resentiendum sit, utrumque nobis probari posse uidetur, & utraque lectio admittenda. Quamuis autem Græci codices, quosque uisimus, ita legant, ut Gal. legit Hipp. tamen in libello de hæmorrhoidibus, de harum, uisione agens, arendas omnes, & extirpandas omnes affirmare uidetur.

De cura.

Cap. 3.

a. w. alimabad.
b. B. duas an-
alias.

c. n. Alia litera.
illud propter re-
ificationem eius
quod generatur
in.

d. Baldadi.

Oportet, ut in ceptione rectificetur corpus, & euacuetur sanguis malus ita, ut phlebotometur saphæna, & uena, quæ est a posteriori parte calcanei, & uena [salmabit] est fortior utriusque earum. Et uentosatio eius, quod est inter [utrasque spatulas] confert ad eas, & ad humores melancholicos. Et curetur hepar, aut splen si oportuerit [propter societatem eius, quod generatur ex] eo de sanguine malo. Amplius, si non fuerit dolor, neque apostema, neque inflatio, non erit tunc plurima necessitas curationis earum, nam earum curatio quandoque perducit ad fistulam, & ad rhagidas. Amplius studiū impendatur in lenificatione nature, ut non doceat durities fecis ano, & magnificetur labor. Et melius est, ut sit illud cum solutiuis, & lenitiuis, quæ sunt ex medicinis, ex quibus inuacuum affertur hæmorrhoidibus, sicut pilule de bdellio, & pilule de alfeluzaragi, & pilule [a maleij] & pilule, quas dicam, & oportet studium impendatur in aperiendo surdas, & faciendum ut currat sanguis ex eis, quantum possibile est, usque quod debilitet, & egrediatur sanguis rubeus, clarus, in quo non sit nigredo. Quod si non sufficit, sit regimen eius cum incisione hæmorrhoidarum, & deiectione earum, incidē

do, aut exsiccando eas, aut adurendo ipsas cum eis quæ faciunt illud. Et scias, quod in sanguine, qui currit ab hæmorrhoidibus, & ex ano, est securitas ab herpete esthiomeno, & mania, & melancholia, & epilepsia melancholica, & erysipila, & ab illis, quæ sunt sicut [miliis], & cæcro, & excoaratione, & scabie & [glabrie] & lepra, & pleuresi, & peripneumonia, & phrenesi. Et quando retinetur sanguis ex eis confluens, timetur aliqua harum aggritudinum, & timetur hydropis propter illud, quod accidit in hepate de apostemate malo, & duro, & corruptione complexionis, & timetur phthisis, & dolores pulmonis propter expulsiōem sanguinis mali ad ipsum. Et quando cursus facit accidere syncopim, sumatur fauich hordei cum spodio, & luto, & [et] & detur in potu [ex calido] paulatim. Et medicinx quidem quæ ad hæmorrhoidas conueniunt, alie sunt aperientes eas, alie consolidantes, & alie sunt contringentes sanguinem, & alie sunt incidentes [eas], & alie sunt sedatiuæ doloris. Et sunt, aut quæ bibuntur, aut suppositoria, aut epirhemata, & emplastra, & linimenta, aut pulueres, aut suffumigationes, aut aque, in quibus sedetur, aut retrieta. Et omnia illa, aut sunt singularia aut composita. Et scias quod pilularum de bdellio inuentum in hæmorrhoidibus habentibus perieridos, apparens est eis, & non sunt multi iunior meti in eis, quæ sunt fixæ, non habentes perieridos, et quando aggregantur rhagadig, & apostema, curetur [i] primis apostema, deinde hæmorrhoides. Et oleū de chrysomilis, in quo resolutū est bdellium, ualeat ad hæmorrhoidas, & rhagidas.

ANNOTATIONES.

De curatione hæmorrhoidum per Aetium lib. 1. 4. & Paulum lib. 1. & Celsum lib. 6. Gal. quoque in li. de curatione, per sanguinis, de uena scilicet, in hæmorrhoidibus, pulchre scribit, ut quandoque quandoque in cruribus quandoque in brachio scire ueniam expediat.

De regimine incisionis hæmorrhoidarum, & adustionis earum. Cap. 4.

Causa hæmorrhoidarum quandoque fit cum incisione, & quandoque fit cum medicinis acutis. Quoniam ergo sunt hæmorrhoides plures numero, non oportet ut incidantur omnes simul, imo oportet ut audiat præceptū Hippocratis, et dimittatur una ex eis, deinde curationis, imo rectius est, ut curentur incidendo una post unam, si toleratur illud, et in fine rei dimittatur una, ex qua currat sanguis corruptus, cuius exitus ex ea confectus est in natura. Et illud incisum si fuerit apparens, erit eius regimen facilius, et si fuerit profundum, erit regimen ratiū difficius. [nam] rectius est ut ligetur fortiter, dixit eius cum filo seræ, aut lino, aut pilo forti, et dimittatur, tunc si ceciderit per illud medicinæ erit, & si non, experietur super illud medicinæ in [incisione], et si non, incidatur. profunda uero in diget ut extrahatur, deinde incidatur. Extractio quidē quandoque fit cum instrumento, sicut [sit uentosatio] cum igne, et quocumque modo fit, ponatur super anum, donec egrediatur, deinde de retineatur cum instrumento extractionis, Et

Et si timetur velocitas reditiois, dimittatur vñ
tota vna hora, donec d[] apostemetur locus.
& non redeat. Et quandoque ligatur velociter
cum filo ligatione apostemante, & remanet he
morrhoidis exterius. Et quandoque fit cum me
dicinis extrahentibus, sicut vt sumatur succus
centauræ, & anethi humidi, & staphisagria, &
conficiantur illa omnia cum melle, & liniatur
cum eis anus, & supponantur e[] in melle. Ip
sa enim commouet egestionem, & perducit
ad hoc, vt appareat anus, & faciant ipsum exire
[] Et] administratur niterum, & sel tauri; aut
administrantur piper, & niterum: aut aggregetur
ad illud, quod est ex illis, succus buchormar
ien, aut staphisagria: & ex bonis est phleboto
mia basilica, ante incisionem, & ligationem.
Et quum voluerit abscindere, retineat illud,
quod abscindit ex eo, quod apparet: aut quod
factu est apparens cū instrumento extrahēdi. &
trahat ipsū, ad seipsū, deinde decidat illud ex ra
dice ipsius cū acutiore re, & penetrabiliore re.
et non oportet, vt pertranseat radicē eius, & in
cidat aliquid ex eo, quod est infra ipsum, & per
ducatur ad nocumenta, & apostemata [] magna
Et quandoq; p[] dicit ad malitiā & difficultatē.]
Et mittatur sanguis fluere vsquequo timeatur
debilitas, deinde retineatur sanguis cum restri
ctiuis: quæ dicemus. Et si non fluat sanguis, h
[] multiplicetur phlebotomia ex
basilica. Quod si toleretur vt sanguis educatur
cum aperitiuis prædictis, & fluat sanguis ex
eis, erit rectum: [] & si non timeatur calus vir
tutis ex dolore k[] in eo] sufficit in hoc, quod
est sicut succus cepæ. & si voluerit [] vt aude
at,] liget paruum ex radice sua, & magnam ex
medicate sua, aut secundum diuisionem aliā,
& succurrat vt non apostemetur, & doleat, &
illud est, vt desuper ponatur cape clixatum: aut
porrum decoctum confectum cuni butyro. Et
fedeat ille, qui curatur, in aquis stypticis deco
ctis in m[] cucuma] in aceto, & aqua, in qua de
coctæ sunt gallæ, & cortices granatorum. De
inde curetur cum his, quæ faciunt nasci carnē
ex maran, vt non apostemetur. Et intentio in
ligatione est preparatio ad penetrandum vir
tutem medicinarum, faciendum cadere hæmor
rhoidalium in ea. Et quum vides anum aposte
mari, & dolorem incurrere vehementem ex
huiusmodi curis, tunc necessarium est vt suffu
miges cum bdellio, & adipe gibbi cameli, & cum
plastris prædictis: aut emplastres cum pane n[] a
darmache,] & vitello oui & pauco [] oleo.] &
encatisma in p[] passo arhadiu] est mirabilis iu
uamenti, & sedat dolorem incisionis, & similia
Et encatisma in aquis, in quibus decocta sunt
lenificatiua, & embrocha cum eis, & sunt aque,
in quibus decoctæ sunt temen lini, & althea,
& semen eius, & [] porrorum] & illis similia.
Et ex eis, quæ propria sunt apostematibus ani
[] super hæmorrhoidas.] sunt cerusæ plumbi
unc. iij. succul. unc. j. lithargyri. unc. ij. mastice
drach. iij. aggregentur cū succo hyusquiami.
Et oportet vt leniatur natura, & non dimittatur
rex indurari in ano et curetur retentio vri
næ, si acciderit lenificando apostema, quamuis
oporteat, vt prohibeatur [] introitus uacuitatis
[] die & nocte, & propriè, post fluxum san

guinis for tem. Quum autem non [] peruenitur
ad hoc,] vt fiat incisio hæmorrhoidarum cū
instrumento, aut ligatione, imò cum medici
na, puluerizetur super eā medicina acuta, quo
niam ipsa corrodet eam, & mundificabit ipsā,
& apparebit caro sana. Si autē doleat, sedeat in
aquis stypticis, & curetur ante illud cum bury
ro plurimo posito super eam, deinde curetur
cum eis, quæ sunt sicut maran de cerusa & li
thargyrio, & marā facto ex eis, & ex aquis sola
tri, & alkekengi, & coriandri, et quandoque u
[] non resoluitur dolor abique administratio
ne medicina acutę in vice vna: quare oportet
vt administretur medicamen acutum: quod si
dolor sanetur, curetur curatione præcedenti,
deinde reiteretur. et non sit medicamen acu
tum, nisi cum exsiccatione, quoniam est leuius
[] & in fine rei denigratur, et cadit et medica
men quidem acutum est, diachbardich & [] al
caldicon,] et quæ sunt similia illis. et quando
denigratur, elixetur caulis cū oleo, et ponatur
desuper, et sedabitur dolor: deinde iteretur, do
neccadat. Si autem super moralem, & eas, quæ
ipsi sunt similes, puluerizentur atramenta, ex
siccabunt eas, et deiciant eas, et quandoque in
ciduntur etiam, et phlebotomia, et fluxus uen
tris necessaria sunt in eis, et puluerizationes, et
suffumigationes, et epithemata [] sunt] in eis.

ANNOTATIONES.

De hæmorrhoidum sectione & risione, vide præfor
tim libellum Hippocratis de hæmorrhoidibus. Vide &
Celsum lib. 7. & Paulum lib. 6. & Hippocratem 4. de rat.
uict. in ac.

De regimine apertionis hæmorrhoidarum a [] surdarum] a B. egerum.
& prouocatione sanguinis earum. Cap. 5.

Oportet in primis vt leniantur cum balnea
tionibus, et fiat iuuamentum ad apertio
nem earum cum phlebotomia saphene, et ue
næ almabit, et unctionibus ex eis, quæ sunt sicut
oleum de b[] perficis, et de medulla chrysomil
lorū, et de amygdalis amaris, et cortex pingue
dinis [] gibbi cameli, et medulla cerui, et bdelli
um, et alia singulariter, et composita: deinde ad
ministratur super eas succus capæ fortis, et quā
doque ponitur in eis succus buchormariæ,
et quandoque ponitur cum hoc aliquid de
lacticiis, et de staphisagria, et stercore colum
bino, quoniam ipsum aperit proculdubio. et
quandoque conficitur e[] asphaltum, et galba
num, et [] quæ ingrediuntur in hoc a [] t
et similiter foliarutę et oleum alachoen [] p
[] protocat sanguinem et amplificat po
ros, et medicamen de myrobalanis cum semi
nibus subtiliariis, cum iuuamento suo in hæ
morrhoidibus prouocat sanguinem. f. sangui
nē hæmorrhoidarum propter illud, quod i eo
est de feminibus subtiliariis, et ex eis, quæ pro
uocant sanguinem f[] in eis] est, vt sumatur
pulpa coloquinthidæ drach. iij. et amygdalarū
amararum drach. iij. fiant ex eis lycinia longa,
et retineantur in ano, et permulentur omni ho
ra, et sint quinque lycinia in quinque horis,
Quamque dolor sit fortior, ponatur in ano
lycinium

t s. uult.

u B. Alia litera.
prohibet dolor
administratio
medicina acutę
in una vice, qua
re oportet ut rei
teretur medica
mē acutum pha
ribus uicib. cum
leuitate, qm est
facilius uel tole
rabilius. Alia li
tera, & necessa
rium est admini
strare medica
men acutum, q
si dolor: inter
curatur, curetur
ratione præce
denti, deinde rei
teretur
x n. alfeldiu.
y B. magis ope
rantur.

Cap 30. cap 79
Tex 12. & pro
pe finem.

a B. egerum.

b B. med illa
uel nuclea perii
co um & de me
dulla chrysom
lorum amara &
pinguedo.

c B. cū felle bo
uis, & galbanū
est ex eis.

d B. capitulo.
e n. Alia litera.
& comestio ip
sius alachoen.

f B. retentum.

g B. aperientur
ex seipis.

lycini um ex oleo rosato. & phlebotometur sa-
pina, et quandoque [aperit eas ex obuiatio-
ne sui ipsius.]

Sermo de medicinis hemorrhoidibus, suffumigationibus
& puluerizationibus. Cap. 6.

Redius est ut leniatur ante puluerizationes
fortes cum sarcocolla dissoluta in aqua.
Et si tolerauerit dolorem; liniatur intus anus

a + n. & oleo pau-
co.

b B. contriti so-
luis.

c B. arsenicum

d B. succuratur
cum eo.

cum pilotro balnei [et]
& toleret parum, deinde abluatur cum uino sty-
ptico, deinde puluerizetur pulvis super hamor-
rhoidas. f. cortices aris [uti soli,] & cum plu-
bo aduito. Et iterum [arugo gris] & cantha-
rides, & sal ammoniacus, puluerizentur super

e B. solum.

f + n. & radix
apij.

g B. stercus ca-
meli.

h n. iasmi.

i — B.

k B. alhagi.

l n. est cureni-
gra alfalach.

m B. conueni-
entior pruna uel
ignis ad ipsum
cum pruna uel
ignis tactus ex-
teriore.

eas & [sumatur illud] cuius praterijt relatio
ex butyro & similibus. Et fortius istis est, ut sint
confecta cum urina infantis, & hoc currit cur-
su medicaminis acuti. Quae autem sunt conue-
nientiora illo, & leuiora, sunt sicut cinis nucis
cupressi lauatus cum uino, & cinis corticis o-
ui, & cinis ossium dactylorum, & lupini sicci a-
mari adulti, & similiter ossa dactylorum adu-
sta. Et ex eis, quae currunt cursu proprietatum,
est, ut sumatur caput piscis saliti, & exsicce-
tur approximando igni, & misceatur cum tanto
casei ueteris, quantum ipsa est, & puluerize-
tur super circulum. & similiter cinis caude pi-
scis saliti. Et nigella est ex pulueribus bonis mi-
raculis iuuamenti, et de eis sunt suffumigatio-
nes, & eorum fortior est anacardus solus, aut

o B. solum.

p + n. & radix
apij.

q B. stercus ca-
meli.

r n. iasmi.

s — B.

t B. alhagi.

u n. est cureni-
gra alfalach.

v B. conueni-
entior pruna uel
ignis ad ipsum
cum pruna uel
ignis tactus ex-
teriore.

cum reliquis medicinis, & cum arsenico pro-
prie. Et arsenicum solum, & sulphur, & laeca
solae, reliquae autem medicinae sunt, sicut ra-
dix aniden, & radix oleandri, & alinsirgat,
& radix lilij, & radix capparis, & [et] ra-
dix colochinthidae & radix alhamel, & uena
tinctorum & semen porri, & sinapis, & stercus
cameli, & alkali, & sinus columbinus, & alu-
men, & galbanum, & sarcocolla administren-
tur istae medicinae singulariter, & aggregati-
m & ponatur aliquid de anacardo, & confici-
tur cum oleo de [iustum] & fiant inde troch.

o B. solum.

p + n. & radix
apij.

q B. stercus ca-
meli.

r n. iasmi.

s — B.

t B. alhagi.

u n. est cureni-
gra alfalach.

v B. conueni-
entior pruna uel
ignis ad ipsum
cum pruna uel
ignis tactus ex-
teriore.

Et seruentur, ut fiat cum eis suffumigatio. Et ex
eis, quae conferunt in eis sunt alufnem, & galba-
num, & sarcocolla. Et stercus cameli est iuua-
num. Et quandoque sufficit suffumigatio facta
cum tamarisco multoties continue. Suffumi-
gatio composita. Recipe, radices capparis & ra-
dices apii [quae est exterior] & foliorum ole-
andri, & radices spinae, [quae est exterior] &
mharut, & radices lilij, & anacardi omnium
partes aequales, & fiat ex eis auellane cum oleo
sambacino, & administrentur suffumigando.
Et diuerunt quidam quod suffumigatio cum
folijs myrti iuuatua est valde, & similiter [cu-
tis nigra ex coriata] cum sale ammoniac. Et
hec suffumigatio quandoque fit cum traiecto
rio ingeniose posito in ano, ad extremitate, &
suffumigatur in ipso, & quandoque fit cum
uase perforato, super quem sedetur. Et [quod
conuenientius est ad ipsum calefaciendum, est
stercus] cameli.

o B. solum.

p + n. & radix
apij.

q B. stercus ca-
meli.

r n. iasmi.

s — B.

t B. alhagi.

u n. est cureni-
gra alfalach.

De uiquis, quae ponuntur super eas, & quibus embro-
chantur. Cap. 7.

De eis sunt fortes acutae, sicut aquae, in qui-
bus decoquantur calx uiua, & alkali, &

arsenicum, & [allia,] deinde conficiantur cum
eis calx, & alkali. Et aquae aluminosae bibitae, &
in ablutione administratae sunt ex eis, quae reti-
nent cursum earum, Epithema, sumatur [frui-
mentum humidum, quod] seindatur in qua-
tuor partes, & ponatur in nase, & fundatur su-
per ipsum vrinę cameli pascensis & proprie
[arabati, &] submergendo ipsum, & ponatur
in sole altius, & restaretur cum vrina, quo-
ties minuitur: est enim vehemens iuuamenti,
& deiecit eas proculdubio et quandoque fit li-
nimentum cum myrrha aliquoties: nam ipsa
corrodit hemorrhoidas. [et]

Et in aqua siliquae humide submergatur lana,
ponatur super hemorrhoidas, quoniam per
eam destruantur omnino. et si fiat fricatio cum
ea semper, faciet illud sicut fit in uerrucis, & si
miller cucumer capparis humidus, et unctio
nes, butyrum uetus, & oleum de nucleis chryso-
milori, & oleum de nucleis perficori, & pingue
do gibbi cameli, & oleum [alcabiti] & oleum
de alcanna. [et] licinia & suppositoria sub-
mergatur eorum in melle, & puluerizetur su-
per ipsum nigella adusta, & administretur. et
quandoque fit licinium adustum factum ex
vitroque arsenico et similibus. et possibile qui-
dem est ut ex medicinis puluerizabilibus ad-
ministrentur licinia cum melle. et ex eis, quae
sunt unguenta, sed sunt difficilia & acuta, est
ut incidatur radix dragontae in frustra parua
& inuadatur in uino nocte & die, deinde res-
tineatur quantum possibile est, et quidam ex-
tineant de nenuphare, quod quando fit
ex eo tenta, confert, & existimo, quod sedat do-
lorem & de eis, quae bibuntur, sunt pilulae de
lio recumum deiectionem, & illae, quae
sunt cum cucurbita & illae, quae sunt cum [gua-
da,] et ex eis sunt pilulae adustae, et earum de-
scriptio est hec, myrobalanorum & belliricorum
& serembegi & emblicorum partes aequales, &
[dederi] egyptiaci partes v. dissoluantur cum
oleo de chrysolimis, donec submergantur, &
conficiantur cum melle, & fit earum dosis ex li-
drach. vsque ad aur. iij. et pilulae de sandaraca,
et descriptio earum est hec, sandarace, corticis
otiorum [summiter] seminis porri partes
aequales, salis ammoniaci pars. s. teorae ferri par-
tes. iij. fiant ex eis pilulae sicut nabac & dosis ea-
rum fit in mane. vi. pilularum usque ad vii. pilu-
las, et commouit coitum. et iterum. Recipe,
myrob. nigitorum, & belliricorum [ambor-
um] an. drach. x. cucurbit. aduste, drach. vii. Ka-
rabe drach. iij. acori drach. ii. bdellii drach.
xx infundantur in aqua porri, et fiant ex eis pi-
lulae, et administrentur. et ex eis, quae experta sunt
est illud, quod Recipit [scilicet] ferri, et semi-
nis porri, et seminis ammeos omnium ana. dra-
ch. i. fructus capparis sicci drach. iij. dosis eius
fit pugillus cum aqua porri. [et]

Et iterum sumantur
myrob. nigri frixi cum butyro vaccino cum a-
qua porri, et oleo de nucibus [et] ferri, et ferri sco-
ria ferri eribellati trite drach. iij. cum drach.
ij. nasturtij albi, detur in potu ex eo in ieiunio
in

Et iterum sumantur
myrob. nigri frixi cum butyro vaccino cum a-
qua porri, et oleo de nucibus [et] ferri, et ferri sco-
ria ferri eribellati trite drach. iij. cum drach.
ij. nasturtij albi, detur in potu ex eo in ieiunio
in

Et iterum sumantur
myrob. nigri frixi cum butyro vaccino cum a-
qua porri, et oleo de nucibus [et] ferri, et ferri sco-
ria ferri eribellati trite drach. iij. cum drach.
ij. nasturtij albi, detur in potu ex eo in ieiunio
in

Et iterum sumantur
myrob. nigri frixi cum butyro vaccino cum a-
qua porri, et oleo de nucibus [et] ferri, et ferri sco-
ria ferri eribellati trite drach. iij. cum drach.
ij. nasturtij albi, detur in potu ex eo in ieiunio
in

Et iterum sumantur
myrob. nigri frixi cum butyro vaccino cum a-
qua porri, et oleo de nucibus [et] ferri, et ferri sco-
ria ferri eribellati trite drach. iij. cum drach.
ij. nasturtij albi, detur in potu ex eo in ieiunio
in

DE illis sunt ea, quæ restringunt cursum in
cisionis, & sunt fortiora, & a [meliora
quàm] vt sint canterizantia. Et de illis sunt
ea, quæ retinent cursum b [eruptionis.] Et illa
quæ retinent sanguinem incisionis, sunt atra-
menta, et iterum quæ sunt sicut puluerizatio
ex aloe, & thure & sanguine draconis, & balau-
10 stis, & sief memithe, & similibus, puluerizetur
& ligetur ligatura forti. Et iterum pili leporis,
aut tela aranea cum albumine oui, & inuolua-
tur puluere Galeni, & ligetur vsquequo sigille-
tur. Et quæ ex eis fortia sunt sunt sicut alcolco-
tar cum acacia, & gallis: deinde ligetur fortiter
Quod si nihil confert, [coquatur] cum cot-
20 tumbriso in oleo calido feruente, & retine-
bitur sanguis: deinde puluerizentur desuper
restrictiua, & in hoc est timor spasma. Ea vero,
quæ sunt infra illa sunt styptica nota, & aque in
quibus decoquantur styptica. Aut vinum sty-
pticum, in quo decoquantur cortices. d []
] & gallæ. Et ex eis, quæ bibuntur ad
illud, est tryphera minor, in qua posita est sco-
ria ferri infusa in aceto hebdomada una, a qua
coletur acetum. & e [frietur] ipsa in tartagi-
ne f [ita ut bibat ipsum,] deinde teratur sicut
pulus subtilissimus.

a s. melius est.

b s. apertionis.

c B. cauterize-
tur.d f s. granato-
rum.e B. fixetur.
f a traxione af-
fante.

in drachi. aque porri g [pondus] drach. ii. o-
lei de nucibus i [] & oleum de nucibus etiam.]
Et iterum sumatur aristol. longa, & pyrethri,
& tribuli, & am. gd. amare, & ammeos, & proli-
ciantur desuper pugillus farine hordei, & confu-
liantur cum aqua porri, & oleo de chrysomili.
Et iterum sumantur, [] fauina mundata re-
centis] drach. x. & infundatur in aqua porri a-
liquibus diebus, & exsicceetur in umbra, & tera-
tur, & addantur ei seminis alhermel, & aniu-
den carmeni, & nasturtii albi, & fœnogreci, &
ammeos osum an. drac. viii. ferueant nasturtiū
& alhermel eū oleo i [de nucib.] & oleo de chry-
somili, & terantur reliqua remanentia, & ag-
gregetur oia i vase uitreato, aut scutella uitrea
ta, & portio sit ex vno aut. vsque ad ii. aur. Et ex
eis, quæ electa sunt, & experta, est vt in potu su-
matur galbani sicci pondus. drach. ii. cū aqua:
nam ipsum remouet eas. Et si in potu sumatur
tribus vicibus non redibunt. Et serapinum, &
storax sunt ex summa bibitorum, quæ bibuntur
ad hemorrhoidas, & si natura est lenis, confert
suffus my. ob. cum seminibus, & ipsum prouo-
cat sanguinem, & ex illis, quæ conferunt eis,
est assiduatio comestionis h [amygdalarum a-
mararum] cum melle, tryphera autem cum
scoria stringit sanguinem, & confert hemor-
rhoidibus.

De sedantibus dolorem hemorrhoidarum. Cap. 8. 30

A N N O T A T I O N E S.

Habes horum medicamentorum copiam ex locis in su-
perioribus amotis. Sed vide & Gal. 5. meth. ubi de san-
guinis uenarum fluxione sistenda agit. & lib. de cur. rat.
per sangu. miss.

Cap. 7. & 4.
Cap. ultim.

De cibatione habentium hemorrhoidas. Cap. 10.

PORTet vt alienent a se omne grossum ex
carnibus & rebus i [lenibus] & omne a-
durens sanguinem ex b [atrageil] & semini-
bus, nisi secundum quantitatem iuuamenti. &
oportet vt comedant ea, quorum digestio est
velox. Et fiat cibus eorum bonus ex carnibus, &
vitellis ouorum, & ales fidabegi pinguibus, & c
[aludebenet & cirabeiet] & aqua ciccris, & si
faminum dulce eis confert. Et nux inda cum
penidiis confert eis. Quod si fuerit illic solu-
tio, & cursus superflus sanguinis confert cib-
50 factus ex rizo, & d [] granatis cum pas-
fis. Et eorum olea, sint oleum de e [Kerua,] &
oleum de nucis indica, & oleum amygdalinum
& oleum de nucleis chrysomilorum, & pin-
guedo gibbi cameli, & adipēs laudabiles, & c [cō-
rectio] ex vitellis ouorum, & ex porris, & pau-
co cepce, & penidiis, & ficus sunt meliores eis
quàm dactylii.

a B. Alia litera.
la. c. i. n. i. o. s. i. s.
Alia litera.
res densas.
b B. aluabel.
c B. aluadabeg
& zirbagiat.d f B. cibus fa-
ctus ex.
e B. nucibus.

f B. alhagie.

A N N O T A T I O N E S.

A N N O T A T I O N E S.

Paulus lib. 3. in hemorrhoidibus supra modum fluxu-
bus cibos panis singulis, & minime excrementitios, ex-
siccantes, & astringentes exhibet, at in obacatis contra-
rium uictum laudat, & potissimum loliginum, sepiarum,
multipedarum, torpedinis, selachiorumque esum commen-
dat. At hic contra crassos cibos penitus interdicit ijs, qui
hemorrhoidum initio affliguntur. Videtur solui. Paulus in
obacatis

Cap. 59.

In sedando hemorrhoidarum dolore styrace vitur. de
qua tamen re dubitare quis possit, quod hic ut legere est.
8. de simpl. med. fac. menses potum uel admodum proli-
que autem menses dicit, multum calfacere aut Gal. 5. de
simpl. med. fac. At anodyna moderate calefaciunt. Sed du-
bitatio nulla est. neque enim styracem solum admodum
sed opium admiscet, & alia, quibus calefaciendi uis exten-
ditur, & ipse dum emollit, etiam tensionem imminuit, &
dolorem mitigat.

& thus, & medulla ossium cerui, & semen ro-
se, & tucia & climia blura [†] []

da, & succus endiuæ, & succus solatri, & o-
leum rosæ, & cera parum, fiat ex eis ceratum. Et
in hoc quidem cum rectificatione uulneris
est prohibitio apostematis, & rectificatio eius,
& expulsio doloris. Et ex eis, in quibus sedetur
est aqua cucum [†], in qua tenent solatrum, &
lentes, & rosæ, & hordeum excorticatum. Et
quando non est pruritus confert, [philoniū]
cum oleo myrtino. Et ex eis, que sunt fortis ^k
aggregationis est ut fumatur olei sisamini,
& thuris puri [†] [] & aluminis ro-
tundi omnium ana pondus drach. ij. & croci,
& myrrhæ amborum ana drach. i. glutinis alim-
bat, & cera amborum ana drach. xij. aggregē-
tur cum uino, & oleo rosæ. Et ex medicinis hu-
ius capituli, sunt medicinæ conferentes cum
æquatione, & lenificatione facta cum adipib. & ^m
[iurib. pinguib.] & succis, & oleis, et glutinatio
nē facientia, sicut amyllum, et pulvis molēdini,
& dragacanthum, & similia. Et aggregetur ad il-
las curatio rhagadiarum. De illa est hæc descri-
ptio. Recipe hyssopum humidū, medullam ui-
tuli, amyllum ablutum, adipem anatis aut galli-
næ, & oleum rosæ. Et ex illa est ut fumatur me-
dulla cruris vaccini, & ⁿ [asinini] & amyllum
& liniatur [†] [] & iterum maran. ^p [Re-
cipe bdellii gibbi] cameli, & ^q []
[] farinæ hordei partes æquales [†] []
[] medullæ cruris cerui, &
[] adipis] cerui, omnium ana unc. i. mumia-
unc. s. olei sisamini unc. ii. amyli ^r [amygdala-
rum] dragacanthi omnium an. ^u [drach.] i.
et aggregentur cum oleo sisamino. Et olea iu-
uatiua rhagadiis, in quib. non est caliditas plu-
rima ^x [& apostema sine hæmorrhoidibus,]
sunt [†] [] oleum alkeiri, & oleum
de lilio, & oleum de nucleis chrysomilorum,
& oleum de nucleis persicorum, & dissoluatur
in eis bdellium. et confert eis suffumigatio cum
bdellio confecto cum adipe. Apostemosas au-
tem, ^y [quandoque aufert] & confert eis chy-
molea cum oleo myrtino, & sessio in stypticis,
& oleo omphacino. Et iterum decoquantur
galle cum uino, & fiat ex eis emplastrum. In
rhagadiis autem hæmorrhoidicis est necessa-
rium ut super eas administretur maran, & ad-
ministrentur ea que bibuntur. et administren-
tur pilulæ de bdellio cum serapino, que biban-
tur in nocte. ^z [aut] in die. et quando currit
ex ragadiis aliquid, fumatur cottum et submer-
gatur in aqua, ^a [anethi] et exsiccat, et abster-
gatur cum eo anus, et deuitentur styptica exsic-
cantia egestionem.

De curatione hæmorrhoidiarum. Cap. 14.

Portet, ut ipsi deuitent acetosa, et styptica
exsiccantia naturam, et sint cibi eorum a-
lesidabeg, et ea, que sunt ex [†] []

malis, et pinguedo gibbi cameli et adeps gal-
linæ, et anatis, et ^b [confert eis conditum in
alesidabegi] et utelii ouorum forbilium, et
proprie ante alios cibos, et ^c [confectio] de ui-
tellis ouorum, et de porris, et cepæ cum buty-

ro vaccino non uehementis ^d [fortitudinis,]
& nux indica, et ^e [auellanæ], et penidii con-
ferunt eis. et uia cibationis eorum, est uia ciba-
tionis habentium hæmorrhoidas.

AN NOT AT I O N E S.

Ani fissi, & quæ rhagades dicuntur, ul. u. scula talia pro-
pè sphincteri sunt, qualia in latris, spectantur sæpè numero.
His uerò ubi senescunt, etiam callosa labia redduntur ut
Aetius lib. 1. 4. De hoc affectu uide Gal. 5. meth. & 6. de
comp. med. per loca. Paulum lib. 3. & Celsum lib. 6.

De mollificatione ani.

Cap. 15.

Quandoque fit ex complexione paralyti-
ca: aut frigore infra illam. et complexio
quidem paralytica, quandoque est ex humidi-
tate subtili imbibita secundum plurimum, et
quandoque ex humiditate, que declinans ad cali-
ditatem, et est eius caliditas causa imbibitionis
eius, et cognoscitur illa caliditas per tactum, et
quandoque fit propter ^a [hæmorrhoidas] et
ligationem hæmorrhoidæ, aut incisionē eius
quum lacerto aduenit nocumentum commu-
ne: et quandoque fit propter calum super dor-
sum: aut percussione nocentem. ^b [quoniam
stringit neruos, aut rumpit eos, et hoc fit subito,
et non est ei curatio. Complexionalis uerò ac-
cidit paulatim, et recipit curationem. et accidit
ex mollificatione ani exitus fecis inuoluntariē
et quandoque est illic tensio ad exteriora simi-
lis mollificationi, propter illud quod sequitur
ipsam de exitu fecis inuoluntariē. et multoti-
es sequitur colica, propter illud, quod aduenit
et [neruo] contractio de tensione, et scitur
per tactum duritie. et quandoque est mollifica-
tio cum sensu. et quandoque est cum destructio-
ne sensus, et illa, quæ est cum sensu, est inco-
lunior.

De cura.

Cap. 16.

Si fuerit causa eius frigus uehemens cum ma-
teria, aut absque materia, sedeat in aquis cur-
cume, in quibus sunt costa sauina, et costus, et
nux cupressi, et spica, et aliquid [†] []
de squinantho. et si indiget fortiore illo, clyste-
rizeretur cum medicina nominata euphorbiū,
et administrentur super ipsum ea, quæ sunt si
cut oleum costinum, et alia, et si fuerit materia
^b [faciens humiditatem,] in qua sit caliditas
aliqua (quod scitur per tactum) fac sedere ip-
sum in aquis stypticis fortibus ad frigus, et per-
misce cum eis calefactiua etiam. ^c []
et si illic existimauerit tensionem esse, tunc ad-
ministra mollificantia lenificantia ex oleis, et
adipibus, et aliis et in fine illius, oportet ut ad-
ministres ^d [styptica. et mouentia.] in quibus
est subtiliatio, et resolutio ad excitandam uir-
tutem, et euacuandam materiam, sicut aqua
salta, et aqua salita, et coloquinthida. et attende
ea, quæ dicuntur in capitulo: quod est post i-
stud, et est de egressionē ani.

AN NOT AT I O N E S.

Pulchre & copiose de sedis palatysi agit, de qua re
pauca quadam Gal. 1. de loc. aff.

De

cap. 6.

B. coagulario
nis.
c B. amygdalæ
Alia litera.
amygdalæ cum
penidii.

a B. fistulas.

b B. principis
neruorum, aut
rumpent eos.

c B. lacerto.

a & B. de mori
&.

b B. mollificas
humiditas.

c B. Alia lre.
ra. styptica.

d B. mordicatia
& commouen-
tia.

Q Vandoque fit propter vehemētiā mol-
lificationis lacerti constringentis anū,
educētis ipsum ad superiora, & quandoque
fit propter apostemata ^a [dominantia.] Et cu-
ratio quidem redeuntis facilior est curatione
apostemosi, qui nō redit. & cura vniuscuiusq;
nota est. Et rectius quidem est, ut ^b [non cure-
tur vnus curatione, qua curatur alius,] & re-
ducatur, & stringatur. Quod si non reducatur,
administrentur mollificantia. Et oportet vt di-
camus, medicinas constringentes anum, con-
stipantes ipsum: nam plurimum necessaria sūt
ea, quæ sunt huiusmodi, nam, quū administran-
tur, & reducitur anus post eas, si fuerit reduci-
bilis, & restringitur, iuuat. Ex eis itaq; sunt aque,
in quibus sedetur, & quibus fit embrocha, & in
quibus decoctæ sunt medicinae styptice. Et cō-
uenientior illarum est, vt sit ^c [] aqua,
& vinum stypticum. Et de illis est vt sumantur
rosæ, & lentes, & solatrum, & sumach, & deco-
quantur in aqua, & administrentur. Et ista iu-
uant etiam, quum illic est apostema. et ex eis
sunt pulueres, de quibus, quum non est calidi-
tas vehemens, est, vt sumantur corticum arboris
albotin. drach. viii. nucis cupressi pondus.
drach. ij. cerussæ. drach. i. maderiat ^d [anus] cū
uino styptico, & abluatur cum eo & ^e [assidue-
tur illud] super ipsum. & iterum minuti thuris,
& merdalengi, amborum an. drach. viii. nu-
cis cupressi, siccæ, & cerussæ plumbi assumptæ
per frictionem plumbi eiusdem super aliud,
cum uino styptico, amborum an. drach. ii. & ^f []
iterum scorie plumbi, & su-
mach an. drach. iiii. myrrhæ. drach. j. sem. ros.
drach. iiii. Et iterum ^g [cum melie &] oleo
rosæ. ^h [crudo sumatur sumach, &] alumen, &
gallæ, & antimonium, & cerussæ plumbi, & pul-
uerizentur super ipsum, & reducatur, si reduci-
bilis est, & stringatur. Quod si anus non redu-
citur, & non redit propter apostema magnum
tunc melius est, ut regatur apostema & molli-
ficetur ⁱ [] per sessionem in
aqua calida, in qua decocta sunt sedantia dolo-
rem. & mollificantia apostema de eis, quæ iam
dicta sunt in capitulo suo, & inungatur post il-
lud cū oleo anethino, & oleo chamæmillino,
nam si lenitur, & redit, tunc curetur cum eis,
quæ dicta sunt, et ex eis, quæ conferunt in hac
hora, sunt sedantia dolorem prædicta, & pro-
priè ^k [aluenusufat] prædictum, in quo sunt
lentes.

ANNOTATIONES.

cap. 59. Egit & de ani proidentia appellata Paulus lib. 3. &
Cap. 7. Actius lib. 1. 4. Sed pulchre Hipp. libello de fistulis. Vide
cap. 6. & Gal. 9. de com. med. per loca, & Celsum lib. 6.
cap. 18.

De fistulis in ano.

Cap. 18.

Q Vandoque generantur istæ fistulæ ^a [ex
vulneribus] in ano, & corpore eius. &
quandoque generantur ab hæmorrhoidibus
corrosiuis, & de fistulis ani quædam non sunt
penetrantes, & sunt incolumiores. & quædam

sunt penetrantes & sunt deteriores. et ille, quæ
sunt propinquæ ^b [concauitati] & introitui,
sunt incolumiores. quoniam si ^c [premanatur]
non aduenit lacerto toti nocumentum, imo
parti eius, & in reliquo est eius operatio ex re-
tentione. Elongatæ autem quum ^d [premitur]
& quum est curatio, inciditur lacertus reten-
tius totus, aut plurimum eius, et destruitur to-
ta retentio, et perducit ad egressionem stercor-
is inuoluntariè. Et quandoque sunt continue
cum venis, et neruis, & est in eis timor. Et sci-
tur differentia inter penetrantes, et non pene-
trantes per intromissionem tente in fistulam,
et digitum in ano, quo sentitur vltimus status ca-
sus tentæ: quare sciuntur penetrantes, & non
penetrantes. Et penetrantes quandoque signi-
ficat exitus stercoris ex eis, et sciuntur etiam an
[expressio] adueniat lacerto toti, aut parti e-
ius, ^e [regimen], quod quidam primorum an-
tiquorum dixerunt, et imitati sunt ipsum qui-
dam posteriorum. Et illud est, vt intro mittatur
digitus in ano, et tenta in fistula, et precipiatur
infirmo vt stringat anum, et trahat ipsum ad
superiora, et sentitur illad, quod constringi-
tur, et illud, quod egreditur de lacerto, et quan-
ta sit latitudo eius, quæ est in longitudine cor-
poris et quantum sit inter extremitatem tente
et ^f [est secundum latitudinem eius] in lon-
gitudine corporis, an sit parum, aut plurimum.
Et penetrantes quandoque habent orificium
vnum. Et quandoque habent orificia plurima.

De curatione.

Cap. 19.

EX non penetrantibus quidem, si non fuerit
nocumentum cursus plurimi, et factor su-
persuus. non erit malum dimittere eas, et si
fuerint nocentes. experiatur super eas colligium
algarab, et quæ procedunt cursui eius ex medi-
cinis fistularum, et si rectificauerit eas, aut mino-
rauerit corruptionem earum, erit bene. Et si
non, administretur medicamen acutum, vt cō-
sumat, quod apparet de fistula, et est caro mor-
tua, et appareat caro sana, et ^a [quandoque] suc-
curritur dolori cum butyro, ^b [cui supponitur
oleum rosæ.] deinde incarnatur vulnus cum me-
dicinis, et cum maran incarnatiuis, et propriè
dicinis, ^c [arasil.] ipsum enim sanat ipsum. Quod
si fuerit et fistula, non curetur cū eis adhuc, quæ
icidit cū ^d [caliditate sua et siccitate sua, sed cū
subtilitate] et in spatio. Et ex eis, quæ ipsas in-
carnant, est maran nigrum. Penetrantium autē
curationis, est ^e [comprehensio] et consideretur
in ^f [comprehensione] illud, quod diximus.
Et ex bona ^g [comprehensione] eius est, ubi ^h [cō-
prehensio] cum pilis ⁱ [formatis velicinium,
quod sit subtile: aut cum seta formata, ut lici-
nium, cum quo] stringatur, et dimittatur.
Et quando perducit ad dolorem uehemen-
tem, et timetur quod accidat spasmus, aut ali-
ud accidens malum, auferatur ab ea filū, et cu-
retur cum eis, quæ sedant: deinde iteretur con-
strictio cum eo.

ANNOTATIONES.

Plurima de hoc affectu & eius curatione Hipp. libello
de

De pruritu in ano. Cap. 20.

Q Vandoque fit propter uermes paruos generatos in eo. Et quandoque fit propter humores falſos, et cholericos mordicantes ipſum: & quandoque fit propter vlcera ſaniola in ipſo.

De curatione. Cap. 21.

Factus quidem a uermibus, curatur curatio ne uermium, & factus ab ulceribus, curetur curatione ulcerum, ſed facti ab humoribus reſtentis in eo, ſi fuerint venientes de ſuper, curatio eſt rectificatio cibi, & euacuatio humorum. Et ſi fuerint reſtentis illic, eſt euacuatio cum collyriis ſcitis narratis in eis, quæ mundificant inteſtinũ rectũ ex humore phlegmatico, et cholerico. Et iam dictum eſt in capitulo renaſmon, & curatur cum ſuppoſitoriis temperatis, & cũ ſuppoſitoriis ſtupratiſcentibus. Et ⁴ [rob] cum aceto vini inuatiũ eſt valde. Et ſimiliter vtolæ ſuper alhoſos.

Vlcera ani. Cap. 22.

Crentur cum exſiccatiũis fortibus, prædictis in capitulo ex coriationis, [quamvis] ſit dolor vehemens ualde [in ſenſu] loci doloris. Et conferunt eis almaran nigrum, & almaran de viridi æris, et ponatur totum in lana ſuper caput tentæ.

ANNOTATIONES.

¹ Quæ ulcerato ano medicamenta conueniant, habes ex Galien. meth. Vide & Actium lib. 1.

FEN XVIII.

De diſpoſitionibus renũ, cuius ſunt duo tractatus.

TRACTATUS PRIMVS.

De vniuerſalibus iudicijs renũ, & de lapidibus eorũ.

De anatomia renũ. Cap. 1.

Creati ſunt renes ad hoc, ut ſint inſtrumentum mundans ſanguinem ex aquoſitate ſuperflua, ² [qua indiget propter neceſſitatem facientem eam neceſſariam.] Et illa quidem neceſſitas deſtruitur, quum digeſtus eſt ſanguis, & preparatus, ut penetret in corpus. Et tu iam ſciuiti iſta. Et propterea quod hæc aquoſitas valde plurima fuit, fuit neceſſarium ut crearetur membrum mundificans ipſam, & attrahens ³ [ad ſe] aut ſeruat membrum magnum: aut duo membra paria, & ſi eſſet magnum, vnum coarctaret, & comprimeret. Loco igitur vnus creata ſunt duo. Et in ⁴ [mundificatione] eorũ eſt inuamentum, quod notum eſt in creatione

membrorum parium, & duarum diuiſionum, & diuiſionum plurium vna, ſcilicet vt quum nocumentum acciderit vni eorũ, ſit ſecundum cum parte operationis aut cum plurimo eius. et ſubſtitiarum eſt ad ⁵ [multiplicadum] ſubſtantiã eorũ, & ad faciendam eam ſolidam propter inuamenta, quorum vnũ eſt, vt ⁶ [occurrant multo cum paruo ipſius.] & ſecundum eſt, ut ſint prohibiti ab ⁷ [attrahendo] niſi ſubtile excedo ipſum. Et tertium eſt, vt ſint fortis ſubſtantiæ, non uelociter patientes ab eo. a quo implentur omni hora ex aquoſitate acuta, cui aſſociantur humores acuti in pluribus horis. Quia igitur creati ſunt ita ⁸ [allentur] penetratio in meatibus eorũ. Et ⁹ [dilatatus] eſt locus eorũ propter illud, quod poſitum eſt illic de viſceribus. Et poſitus eſt re dexter ſupra ſiniſtrum, ut ſit locus eius ſitui hepatis propinquior, & magis trahens ab ipſo, quã tum poſſibile eſt, ita ut fortale tangat ipſum, imò tangat additamentum, quod ſequitur ipſum, & poſitus eſt ſiniſter deſcendens, quoniã compreſſio ſit in latere ſiniſtro a ſplene, & ut illud, quod attrahitur ex aquoſitate, non attrahatur ¹⁰ [ex foramine, quod habet,] imò attrahatur ad propinquius in primis, & ad longinquius ſecundo. et ipſi quidã ¹¹ [ſunt] cũ duobus ¹² [additamentis in concauitate ipſorum;] & in gibboſitate eorũ. ¹³ & poſita eſt in interiore parte cuiusque eorũ concauitas, a qua attrahitur ad ipſum aquoſitas ex ſuperiore, quod aduenit ei, & in ipſa uadit deinde trahitur ab ipſa ex interiore parte eius ad uelicam in ¹⁴ [latere, quod ſeparatur ab eo] paulatim, poſtquam mundificat ren illud, quod aſſociatur illi aquoſitati de ſuperfluitate ſanguinis purificatione meliore, & magis ultima, quæ poſſibilis eſt: quare nutritur ab eo, quod de ipſo purificatum eſt, & expellit ſuperfluitatem. Aquoſitas enim non peruenit ad renes exiſtens in ultimo clarificationis, & ſeparationis: imò peruenit ad eos ¹⁵ [exiſtente ſanguineitate ſecunda in ipſa, quæ eſt] quaſi ipſa ſit lauatura carnis ab lutione ultima, & ¹⁶ [ſimiliter] quando debilitantur renes, non purificatur, quare egreditur aquoſitas aſſociata ſibi ſanguineitate. et ſimiliter quũ hepar eſt debile, & non diſcernit aquoſitatem a ſanguineitate, ſeparatione, qua oportet, & quantitate, qua oportet, & regimine, quo oportet, tunc penetrat cum aquoſitate ſanguineitas, plus quã necceſſe ſit penetrare, ¹⁷ [propterea quod] ſuperfluit illud, quod aſſociatur ei de ſanguineitate meſuram, quo indigent renes in nutrimento ſui. & eſt illud, quod egreditur ex illo in urina lotium etiam, ſimile loturæ, quæ egreditur, quum renes debiles ſunt in nutriendo ſe. et renibus quidem aduenit neruus paruus, ex quo creantur pannicali corũ, & aduenit eis uena ex latere hepatis, et aduenit eis arteria, quantitatem habens ex arteria, quæ aduenit hepati.

ANNOTATIONES.

Habes de renũ anatome & uſu ex Ariſt. 1. de hiſt. anim. & 3. de part. an. Itemque ex Galien. de rene afſect. dign. & curat. & 3. de uſu part. Sane de renũ uſu uideatur

d. B. condenſandum.

e. B. ſuccurratur cum ſoliditate paruitati quantitatibus.

f. B. attractione rei non ſubtilis excedendo ipſam. Alia litera. ab attractione rei non ſubtilis & ab exccatio ne ipſius.

g. B. facilitatur penetratio ſubtilis. h. B. Alia litera. toruoſus.

i. B. inter diuiſiones æquales Alia litera. non ſit in diſſens uel ambiguum inter diuiſiones æquales.

k. — B. l. B. cornibus uel extremitatibus cū concuſſo ipſo, & gibboſitate ipſorum uicinat ſi oſſi ipſius dorſi. Alia litera. Et ipſi ambo opponuntur cū concuſſitate ipſorum & gibboſitate ipſorum partibus uicinitatibus oſſi ipſius dorſi.

m. B. poris uritibus, a quibus ſeparatur n. remanente ſanguineitate in ipſa.

o. B. propter hoc

p. B. quare.

cap. 18. cap. 9. cap. 1. cap. 6. & deinceps.

et oleo sem alkekengi, erit bonum, et similiter emplastra facta ex illis, et unctiones ex [unguentis] frigidis, et camphora est utilis ualde in cura caliditatis renum: et scias quod sitis in hac complexione [succedit, quæ non sedatur ex potu] aquæ frigida.

ANNOTATIONES.

Vitæ ad renem refrigerium caphora. Videtur tamen hoc, quoniam facile inflammatur inter ea reponenda, quæ calfaciant. Sed de hac re alii, placitum profecto Arabum est quod refrigeret, quamvis id non satis forte rationi respondeat.

De signis frigiditatis renum.

Cap. 6.

Significatur frigiditas renum ex discoloratio neurinæ, & totius corporis, & paucitate, [coitus] & ex debilitate [renu] [similitudinem habentium cum renibus sentu.] Et his quidem superveniunt agnitiones frigida, & nocentur a frigidis.

De cura.

Cap. 7.

[V]uamentum illius est clystere ex [unguentis] calidis adipum: & butyri uaccini: & olei [similiter] & olei bancia, & alkekengi, & amygdalarum amararum, & cartami [scenugræci, & anethi, & [adipis dab, & olei laurini, & olei auellanas, & phyticorum, & olei coctini] propriè. Et quandoque permiscetur aquæ eorum cum oleo, secundum quantitatem [sufficientem ad clystere faciendum.] Et sumantur iterum emplastra medicinarum calidarum, summa quam est aggregata. Et minimum est iuuatium ualde in cura frigiditatis renum, & propriè [cum medicinis mistu] super quas dominium habet. [c] & clystere cum oleo coctino est [laudabile:] & sequens est illud [in uirtute alhabra: & alcadra: &] phytici, & adeps caudæ arietum, quando fit clystere cum eo, est ultimum in calefaciendo renes, & confortando.

De extenuatione & [uetustatione] renum. Cap. 8.

[Q]uandoque accidit renibus extenuatio, & [uetustatio], quæ dicitur debilis, & diminuitur [eius substantia:] & quandoque non remanet pinguedo [super] propter malam complexionem, & nimium coitum, & [purgationem].

De signis.

Cap. 9.

Signa sunt casus [coitus] & albedo urinæ, & frequenter urinare & debilitas [iliorum] & dolor [extensio] in illo; & quandoque erit cum illo [grauitas] corporis.

De cura.

Cap. 10.

[V]uamentum eorum est comedere medullas [nucum] cum zuccaro: [nucis indas]

& auellanas cum phisticis: & papauer, & cicerum, & fabæ, & faseoli conferunt. [adepts gallinarum, & anserum & renum hoedorum, & panis] calidus. Et misceantur cum [medicinis] diuretica & species confortatiua si sint medicina effusa ad renes, species n. virtutem mouent. Et quandoque misceantur cum illis, sicut [lalec. i. res que masticantur] & res viscosæ & quæ habent saporem de fen, ut confortetur substantia carnis: Et iuuatur cum cibis, in quibus sit lac vaccinum admixtum: & lac decoctum cum sua tertia aut quarta de tereniabin. Et [quandoque accipiuntur] renes, & decoquantur, & proicitur pulvis specierum, donec bene preparatur res, quæ impinguari faciunt, & confortant, sunt species, & tanquam iuuant etiam eos clystera, quæ facta sunt ex carnibus arietum, cum oleis bonum odore habentibus [specierum]. Et olea medullarum, quæ dicta sunt: & [vangueta] caudæ arietum propriè. Et si [fiant] renes pingues, erit [maximum iuuamentum.] & similiter quæ sunt ei similia. Clystere bonum. Capita agnorum pinguium ponantur in olla cum aqua Kistj, & s. & claudatur cum luto forti, & ponatur in furno spatio xxiii. horarum quousque separetur caro ab ossibus, per se, & misceatur cum co butyrum, & zambac, & parum succi porrorum, & quum [decoquitur cum illo corallus,] & asceci. tribulus, & mugat, & scenugræcum, & semen papaueris [ipsius, quod melius est, valet plus:] & quum necessarium fuerit plus calefacere, ponatur in eo oleum alkerua, & oleum colli: & si quale volueris facere, ponatur oleum cartami. Et iterum si fiat clystere cum lacte receter multo, [conferat ualde: et si est necessaria calefactio ad] gnum parum, fiat. Nos iam dicemus in antidotario clystera alia & electuaria [medicinarum] valentia ad hoc.]

De debilitate renum.

Cap. 11.

[D]ebilitas renum sit causa complexionis alius: cuius deterior est illa, quæ constituta est: et [fit quandoque] propter extenuationem: Et quandoque fit propter dilationem meatuum, et eorum apertionem, et [mollificationem:] quam eorum acquisiuit essentia. Et est debilitas propria eis ambobus: et est illa, causa cuius deheunt in colanda aquositate ab eo, quod ei associatur usque ad renes. et quandoque sunt venæ incolumes: et quandoque non sunt, et causa illius est sicut multitudo coitus: et sicut multitudo [stupefacientium]: et multitudo urinæ, et statio in equis, et ipsorum equitatio absque gradatione, et consuetudine: et propter [laborem aduenientem] renibus, et propter percussione[m]. Et huius quidem generis est [accellatio] plurima, et [inaccessio], precipue pedibus.

De signis.

Cap. 12.

[I]llam, quæ est causa complexionis, significant signa complexionis. et, quæ est causa extenuationis, significant signa extenuationis. et

AVIC.

Iii cum

c. t. a. piuguedi
nos. sicut.

d. B. vel caprad
de uitis tunc
guacis vel in
tuolus.

e. m. melle
luteæ & f. e
tis. aromatis
caliditatis, & c
tis. d. melle p
luteæ vel fa
ciant. perueni
ad. m. & c
tis. aromatis
continuat vir
tutem

e. a. alhabra: & l
cha: & illud in
quo est viscosi
tas vinctuosa.

g. n. iuuat po
lactis vaccini &
lactis de o. i.

h. n. q. con
ratur vel manu
tim inciduntur
renes & coqui
tur, & aromati
zantur, & po
tur super eos, q. f

impinguat, &
confortat ex
minib, & sp. b.

aromaticis en
iuan. & i. a
uant eos clyste
ria facta ex car
nibus arietum
vel arietum, &
columbinorum
& capiti caltra
torum.

i. s. aromaticu.
k. s. adipos.

l. n. ponatur in
eo. Ala licta.
ponatur in eo
pinguedo renu
pinguium.

m. s. iuuat. n. s.
decoquantur cum illo co
lumbina.

o. s. contrarium
& virtutis. sicut
quid cepe est
melius.

p. f. s. solidi. si
cut malgæat.
q. n. ex m. d. allis
a. B. alhabra.

debetur ei est
illa, quæ est.
b. s. relaxatio
nem.

c. B. diureti
cum.

d. f. s. omnem.

e. B. statio.

f. B. iueneratio

cum illa, quæ est propter dilatationem meatuum, & a [mollitiem] carnis eorum, non est dolor nisi quandoque: & minoratur cū ea appetitus cibi, & est vrina ante digestionem, & aduētum ad venas secundum plurimum aquosa. Quum autem cibus peruenit ad venas, tunc secundum plurimum sit exitus sanguinis & humiditatum grossarum cum vrina. Et est plurimum vrinæ cū sicut lotura carnis b [] grossæ, quoniam ipse nutritur cum eo quod currit ad ipsum: & non discernitur grossum a subtili. Et accidit multoties, ut subdeat sanguineitas, & c [appareat] res similis spumæ maris. & illud est, quando venæ sunt incolumes. Quum ergo venæ non sunt incolumes non d [discernitur] aliquid, imò remanet e [] cum dispositione sua pp debilitatem digestionis. Et comitantur quidem debilitatem renum quocunque modo sit, & extenuatione eorum, paucitas urinæ, & deficius in coitu, & debilitas uisus, & dolor capitis.

De cura.

Cap. 13.

Cratio eius quæ est ex cōplexione, est cura complexionis in pmutatione sui, & euacuatione materiei, si est. Et eius, quæ est causa extenuationis, cura est, cura extenuationis. Et in ea, quæ est causa dilatationis, & est debilitas uera, oportet ut intentio sit prohibendi causas dilatationis, & a [conglutinandi] & confortandi. Et prohibitio quidem causarum dilatationis, ē dimissio motus, & coitus, & odire balneationē plurimam, & declinare ad quietē, & tranquillitatem, & abhorre diuretica. b [Conglutinatio] uero sit cū glutinatiuis, & slypticis, c [& frigidis.] Ex cibis quidē sicut fauic & d [daçylis siccis & zarois] & cydonijs, & cibo facto ex granatis cū interiorib. passularum, & cū adipe caprarum. e [] Et eis, quæ inguntur ex cōgelatis] factis ex eis, quæ sunt sicut granatorū, & suc ci acetosi, & muzi: & acetum bonum cū coriandro; & ea, quæ similia sunt eis. Et ex poribus, vinū f [passum ponticum:] Et ex medicinis uero sunt, sicut succi slyptici permixti cū bolo armeno, & gūmi, & emplastra facta ex fauic, & g [caçab] & cydonijs, & rosis, & eis, quæ currunt cursu eorum. & unguentis p̄dictis ad debilitatem hepatis, & stomachi. Confortantia aut sunt & cibi, et clysteria, et confectioes impinguiuæ dictæ in capitulo extenuationis, et oportet ut ad dantur in eis slyptica: et ponantur in clysterib. p̄dictis sicut h [daçyli sicci] et cydonia, et ad ministrentur in eis lac camelini, et ouini: nam ipsa confortant renes, et aggregant eos, et consolidant ēt. Et lacti quidē ouino nō est compar in aegritudinibus renum propter debilitatem, et propriè quando miscetur cum eo, quod est sicut bolus armenus. Et comedere renes cum reliquis cibis, et permiscere cum eis i [prohibentia] est multi iunamenti.

ANNOTATIONES.

Renum actio, ut antea diximus, sanguinis est expurgatio, & feri ab eo secretio. Ubi id nō agant, vel quia imbecilliter aut corrupte (copiosius. f.) attrahant, vel attrahunt non expurgent, debilitati dicuntur, quod debilitate eorum

munus obcutitur, ut symptoma hic affectus sit, actio, sicut sequens uaria morbi genera, & uarias morborum causas, quas hic singulas prosequitur, Aemulatus Actum lib. 1. 1. Vide & Paulum lib. 3. & Gal. 3. de sympt. caus. & 6. de loc. aff. nec non Hipp. 4. aph.

De uentositate renum.

Cap. 14.

Generatur in renibus uentofitas grossa, extēdens eos, et significant quod est uentofitas dolor, et tensio, absque grauedine, et non sunt signa lapidis, quæ fit in eis mutatio quardam, quæ minoratur quum est uacuitas, et secundum digestionem bonam.

De cura.

Cap. 15.

Oportet ut abstineat a cibis flatulatis, et bibat diuretica resoluencia uentofitates, sicut icmina et semē rutæ, et a [sagdi.] in aqua mellis: aut in iuleb secundū dispositionē, et emplastre tur cū eis, quæ sunt sicut cymini et b [calamēti] et anethū, et ruta sicca, et vaporetur cū eis, et inigatur cum costino, et sambacino, et similibus.

De dolore renum & cura.

Cap. 16.

It ex apostemate: aut uentofitate: aut lapide: aut debilitate: a [] et quandoque sequuntur dolores eorum, debilitas digestionis, et casus appetitus, et nauſea, et tū quidem iam sciuit signa diuisionum p̄dictarum, et curationes earum. Quumque dolor sit uehemens, tunc superest tibi uti eis, quæ sunt sicut philonium, et troc. stellæ, et ea, quæ tramite isto procedunt tandiu, donec sedetur dolor: deinde curetur cum yreos, et tinæ uehementer conferunt ei, quando decoquantur in eis medicis lenitiuæ, et doloris sedatiuæ secundum qd diximus in capitulis. b [] et c [] et ut incipiat in administratione semini, quod non inuenit excusationem ab eis, in curatione renum et uesicæ, præcipue habentium ulcera, uerum uti seminibus cum dolore, timorolū est propter illud, quod a [accidit, et descendit] et studium in abstinendo iterū a narcoticis, est magis necessariū, sit ergo cōrētus aqua tepida, et sedatione absq; longitudine in administratione perducende ad e [] stuporē] et attractionē

ANNOTATIONES.

Doloris renum cause sunt & intemperies, & solutio cōtinui, sicut in cæteris. Hic author non causas doloris curat, sed dolorem ipsum sedare docet, ubi tantum is urget, ut curationem ad sese trahat.

TRACTATUS SECVNDVS.

De apostematibus renum, et solutione continuitatis.

De apostematibus calidis in renibus, & duellati. Cap. 1.

Apostemata calida in renibus diuersificantur in materia quardā. n. eorum sunt ex sanguine

sanguine grosso, & quedam eorum sunt ex san-
guine subtili cholerico. Et diuersificantur cau-
sa suorum locorum, sunt enim quedam ipso-
rum in corpore renis, & quedam accidunt ad
latus coecauitatis, & quedam ipsorum ad latus
panniculi velantis eos. Et iterum quedam con-
tendunt ad partem meatus emundatorii, a f

] & quedam ipsorum decli-
nant ad partem dorsi, & quedam ad partes me-
atus, qui est ad superiora. Et iterum quandoque
sunt in unoquoque duorum renum, & quan-
doque sunt in rene vno. Et rursus quandoque
faciunt collectionem, & quandoque non fa-
ciunt collectionem. t quum collectionem fa-
ciunt, aut rumpuntur, quandoque rumpuntur
ad partem vesicæ (& est melius omnibus) aut
ad intestina, expulsiōne facta a natura ab eis ad
intestina, b f

] sicut expellit materiam
pleuretis in ossa lateris ad illud, quod apparet
de corpore. Et quandoque fit secundum semi-
tam reditionis ad hepar, deinde ad mesaraicā,
deinde ad intestina. Et expulsio, que fit ad inte-
stina, qualitercunque fit est mala ualde, aut ex-
pellit ad spatium coecauitatis, & loca uacua, &
indiget perforatione, educente illud. Aut nō
rumpuntur, & remanent in eis, & hæc etiā cu-
rantur cum apertione. Et omnia quidem renū
apostemata uelocia sunt ad hoc, ut in lapidem
conuertantur, & quomodo non? quia ipsa sunt
causa lapidis? & quum apostema calidum est in
rene & illud non sit uacuum a febre, deinde ac-
cidit commissio rationis, tunc illud est a [cau-
sa] communitatis uelaminis, c [magnitudinis]
apostematis, & est mortale, & proprie quando
[accidit] significatio mala; nā illud est propter
communitatem malam. Quod si accidat signi-
ficatio bona,] tunc expectatur ruptura ad salu-
tem, & fortasse egreditur in huiusmodi de pin-
guetudine renis aliquid. Et fortasse egreditur si-
cut pilus rubeus in longitudine unius palmi &
plus, & causa; quidem apostematis renum sunt
repleto in toto corpore: aut in membris com-
municantibus eis, aut propter quantitatem san-
guinis aut qualitatem eius, aut excoarctationem
lapidis. b f

] aut retentionem urinae apud renes extendentē
& alia. b [repletio namque hæc] apostemat re-
nes. Et apostematibus quidem, calidis in renib.
uelociter aduenit induratio, & tunc apparent
signa indurationis. Et facit quandoque incur-
rere apostemata, [structura] libaris in medio.]

ANNOTATIONES.

De renum inflammatione agit & Aetius ex Ruso lib.
1. & Paulus lib. 3. Peracuta est affectio, ut Aretius ait
2. de curat. acut. morb. nempe quod simul inflammantur et
uena, a iecore in renes disserrentes: cum illis autem & ie-
cur. Adde & quod urinae suppressio inflammationi ad-
uenit, uehementiam inflammationis augens. Copiosè hu-
ius affectus notas, causas, & curationem docent iam citati
auctores. Absoluti auctor noster, nihil intæctum reliquit.

De signis.

Cap. 2.

Signum apostematis calidi in renibus, est fe-
bris inleparabilis, que habet emissiones, &

commotiones inordinatas, quasi sint principia
quartana. Et pulsus non habet minorationem
in inceptione paroxysmorum eius, quam ha-
bet in inceptione reliquarum febrium. & est fe-
bris eius cum frigore extremitatum, proprie ma-
num, & pedum, & fit illic horripilatio com-
miscens inflammationem. et sensibilitas exten-
sionis, & grauitatis apud partem renis semper
et nocumentum ab omni diuretico, a f

10] acuto, falso, & acetofo. b [aut] inflatio se-
cidum materiam. & dolor, qui commouetur,
& sedatur, & proprie si fuerit aldubellati. & do-
lor, qui magis quietus est, est quum sit apostema
in corpore renis, quum autem est apud panni-
culum & apud suspensorium magnificatur do-
lor, & fit fortis, & prohibet erectionem, & tus-
sim, & sternutationem, & c [debilitatem] præpa-
rationis eius, in quo non est confirmatum sup-
locum suum.] & quando resupinatur, est dolor
leuior quam sit, quum iacet super uentrem, pro-
pterea quia suspendit renem. d [& est eius præ-
paratio leuior ipsi.] et quandoque fit fortis fe-
bris huius agritudinis propter magnitudinem
apostematis, & perducit ad commitionem sen-
sus propter communitatem uelaminis, & ad vo-
mitum cholerae, propter cōmunitatem stomachi
ad hepar. & quandoque e [continuatur] do-
lor faciei, & oculi, & retinetur venter,] propte-
rea quod coarctat materiam in intestinis. Vrina
verò est alba, deinde fit citrina ignea, non p-
missa, deinde fit rubea. & quando aqua per se ue-
rat alba, indicat duritiem futuram, aut conuer-
sionem aldubellati. & ad ultimum, quando uri-
na in hac agritudine est alba, viscosa, & per se ue-
rat secundum hoc, est significatio mala. & quā-
do t [ruber] aqua, & residet in ea sedimen lauda-
bile,] tunc obedit apostema digestionis abque
conuersione ad rem aliam. & quando pertran-
sit apostema s [maturatione] in primis diebus,]

30 & remanet urina clara, tenuis, tunc apostema est
in uia faciendo collectionem aut in uia indura-
tionis. & scitur quod apostema est in corpore
renis, aut prope panniculum, secundum quod
diximus in eis, quæ præterierunt. & scitur quod
apostema est in rene dextro, aut sinistro: quo-
niā iacere super latus eius facilius est, quā iace-
re super oppositum sibi, propter suspensionem
suam. & iterum, quia si protenditur dolor ad
partes hepatis, tunc apostema est in dextro, &
si extenditur ad partem vesicæ, tunc apostema
est in sinistro: & si sunt signa omnia simul, tunc
apostema est in ambobus simul. Quumque a-
postema sit aldubellati, magnificatur grauitas
valde. & sentitur grauitas, quasi sphaera graua-
ta in ventre, & accidit inflatio in locis uacuis: &
accidentia sunt fortia, & sentitur punctura ue-
hemens in uentre. b f

40] Quumque
apostema est in sinistro, tunc sentitur [super]
inguina duo, & magnificatur dolor in lacerto
dorsi in a [toto illo.] & quando maturatur, al-
leuiatur febris & augmentatur horripilatio, &
ingrossatur urina, & multiplicatur in ea sedi-
mentum bonum. & quando rumpitur apostema,
remouentur febris & rigor omnino. & si sa-
nities est alba, lenis, non foetida, & egreditur cū
urina, tunc adeo bonum est, quod melius est
AVIC. lii 2 se

a f B. amaro.
b B. &.

c B. difficilis sic
suaratio eius, in
qua apha non fir-
matur, sed non
accommodatur
super locū suū
vel super finem
accommodatum
faciemem quie-
scere. & sedate
dolorem
d— B.

e s. peruenit do-
lor ad faciem, &
ad oculos, & re-
tinet ventrem.

f P. incipit aq-
rendere residua
ita laudabili.
g B. dies pri-
mo.

h i. sed in apa-
te dextri iecore
punctura in ia-
cere dextro ap-
d hepar.
i s. supra.
Alia hepar. su-
pra duos testicu-
los.
k B. quolibet il-
lorum.

et res iunaturæ in principio, sunt aqua hordei cum oleo rosæ aut oleo aliquo: & succus salicis & succi frigidi: & emplastra cum ^p [subtiliatis] & sumere in potu mucillaginem psyllij. & ^q [fortasse] datur in potu lac. At si est inflammatio oportet ut sit lac secundum quod narrauimus, & post illud tunc administra clysteria ex althea, & maluis, & semine lini cum aliquo frigidorum, & oleo rosæ. Et oportet ut administrares emplastra ex farina hordei, & sint cum ea violæ, & fabæ. Et in fine dimitte frigida, & adde fœnugræ. & chamæmillam, & similia, & sit oleum lisami & oleum decartamo. Et emplastratur de foris cum eo, quod est maturatiuū, & vehementioris calefactionis, & ex illo est, ut ^r [emplastrantur] cum panno lineo infuso in oleis calefactis, & illis, in quibus est uirtus anethi, & altheæ. Et fumantur emplastra ex farina tritici, & aqua mellis decocti, & ex folijs fœnugræci, & caulis, & radice lilij, & anetho, & althea & chamæmilla, ^s [quæ appropriata sunt cum lenitiuis]. Et fortasse necessarium est a causa doloris, ut ponatur in eis aliquid de papauere: & cortices mandragoræ sunt convenientes ad illud, & illud, quod fit ex apostemate propter lapidem, oportet ut regatur regimine illius loci cum eo, quod dicemus. ^t [Et non est nisi regimen] doloris quam commouetur, & propriè apud vesicam propter magnitudinem lapidis in ea, aut excoriationis asperitatem: ^u [et quandoque sedatur] cum balneo & tina. Quumque superfluit & mollescit, redit dolor ueniens post horam. Et embrocha factæ ex chamæmilla, & meliloto, & althea & ex fursure, sunt iuuatiuæ valde. Et si est illic retentio aliqua naturæ, tunc illud, quod rectius est, est extractio fecis cum collyrio, aut clystere nō magno, quod coarctet, aut dolorem faciat, imò ^v [magis diligenter] ut collyrium in lenificatione naturæ sit lenitatis plurime, & sedet dolorem. Et non est uia ad administrandum solutiuum, quoniam dolorem facit, & nocet per id, quod descendere facit desuper. Clystere autem, quum in eo ponuntur adipēs, & vinctuola, & ^x [confortatur eius mollificatio, & confortatur eius prouocatio], facit cum solutione lenificationem, & frangit dolorem. Et ex emplastris fortibus in maturando aldubellati accedente in renib. sunt sicut elixatæ cum aqua mellis. & si necessarium est, ut confortetur cum mezerion & ireos, fiat, & ex portionibus expertis est illud, quod recipit seminis lini pondus duor. aur. amyli aurei. & est duæ dosēs. Et quando completur maturatio tunc administrentur diueticæ, quæ bibantur, & ex quibus fiat clystere, & ex emplastris quidē est emplastrum factum ex chamæpitys, & polio, ^y [et prassio], & petroselinum, & ^z [squina] tho, & spica, & oportet ut ^b [tu assidue] utaris in dispositione doloris, & sedatione suspensio rii eius sedatiui, quæ diximus multoties, & quandoque est clystere extrahens feces, sedans dolorem, per hoc quod facit descendere illud, quod comprimebat, propterea quod lenit, & si non facit illud, necessarium est ut alleuietur, sicut cum phlebotomia, & nērosis positis cum facilitate inter chatim, & dorsum: deinde fiat scalpellatio, & uaporetur locus cum lana infu-

sa in oleo calido, in quo decocta sint, sicut althea, & abrotanum, & chamæmilla, & ^c [necessarium est] ut emplastratur cum eis, quæ sunt sicut semen lini & similia, & quandoque necessarium est tibi ut confortes emplastrum cum eis, quæ sunt, sicut polium, & olibanum, & herbus, et cera, et oleum de lilio, et quandoque est tibi necessarium, ut ponas medicamen penetrauium ita, ut ponas vētosas, et scalpelles leuiter, deinde uapores cum uaporatione prædicta, et fortasse necessarium est tibi ut tribuas in potu semina diuretica frigida cum paucis calidorū subtilium, et aliquo narcoticorum, sicut anisū cum herbo, et opio, et sicut philonium: ipsum enim est melius medicamen in huiusmodi loco. Cura autem propriè aldubellati, quum scieris quod necessarium est, ut collectionem faciat, est quoniam oportet ut tu adiuues cum maturatiuis, quæ diximus, et addas in eis uirtutem cum eis, quæ sunt sicut gluten albotim, et urtica, et absinthium, et ireos, et farina herbi, et quandoque ponuntur in eis ea, quæ sunt sicut radix uitis albæ, et mezerion, et fimus colubinus, et quandoque sufficit in ea decoctio ficuum cum melle, et oportet ut utaris in clysteribus, et in potibus, eis, quæ maturant cum fortitudine, et administres uaporationes prædictas confortatas cum eis, quibus oportet eas confortari, et multoties quidem est causa tarditatis maturationis malitia complexionis calidæ inflammata. Quumque equatur maturatio, et illud fit cum eis, quæ sunt sicut genera lactis ebibira, et clysterizata, ^d [et reditur ad maturati-

prouocant. n. cum uirtute laboriosa: deinde ad ministra ea, quæ incarnant de medicinis præparatis ad ulcera renū, et ego dicam ea.

AN NOT A T I O N E S.

Curationem a uena sectione orditur. quod & Paulus li. 3. Actius hanc non proponit, nisi uehementiori facto dolore, & assillis maiori acumine renibus. In qua autem parte uena secanda sit, uidetur controuersa. Actius ex cubito mittendum sanguinem dicit. Gal. 1. 3. meth. laborantibus renibus, uescia utero, pudendis, uenas crurum, quæ circa poplitum uel malleolum sunt. Author noster primo, cubiti uenam proponit, postea uero etiam quas crurum. Soluti deinceps Auicennas uentrem, si alii humores acres, & calidi assuuant, leni clystere sero, & casia, quod hoc abstergant concoquant, & mollior soluant: in quo ordine etiam Hydromel ponit. At Actius & aquam mulsam in principio non laudat, nisi concocta inflammatione; neque etiam purgatorium medicamentum admittit. Idem præterea Actius in principio sorbitionibus tenuibus, & aquæ calidæ potu nutriendum ait. At Auicennas aquam calidam his

AVIC.

Iii 3

obesse

c — B.

d. n. Alia litera.
& sicut maturatione cum rebus frigidis natura, & calidis.

e. B. cucumeris
affinitas.
f. n. apparet.
g. B. habentia
proprietas.
h. f. B. & de uapores bonis
est cinnamomū
& nallurtiū, &
quod rumpitur
administra illud
quod prouocat
eū fortitudine,
ut mūdificetur.

Cap. 45.

obesse testatur ita ut multiplex questio sit. Consulere tamen probe omnes uidentur. Atque, quod initio non statim renam secet Actius, secet autem Paulus, non vacat ratio ne. Actius experitur antea quid clysteres praesidi offerant, quibus non inuaniunt ipso tamen initio innascente morbo sanguinem mittit. Paulus quoque clysteres uena sectio ni postponit, quod & author noster facit: atque a summo praesidio, sanguinis, missione, orditur, quia morbi huius generis magni sunt, parum autem omnino referre uidetur, ut ab uno vel altero curatio inchoetur. Tu tamen uide Trallianum lib. 8. ubi de secunda uena pulchre distinguit. Quod perō Actius cubitus secet, Gal. inferiores uenas, non differant alter ab altero. Gal. reuelli gratia ab inferioribus uenis sanguinem mittit: Actius euacuandi uel deriuandi potius gratia, quia tamen duo probe initio renam inflammationis conueniunt, ut prius, scilicet ex cruribus uel ex saphe-
na, ut hic ait, post uero ex cubito mittatur sanguis. In ea tamen inflammatione, quae insignis non sit, sufficere fortasse poterit eductio, quae ex cubito, id quod ab iis animaduertum est, qui de alijs sectionibus non meminere. Sed de alui quoque solutione per clysteres molles, uel castae uel feri potum, non est, ut aduersari Actio Auicennam quis putet: quum Actius de purgatorio medicamento uerba faciat, a quo & Auicennas abstinendum iubet: casta uero uel seru inter lenientia, non inter purgantia locum habent. De aqua mulsae non haec ab Auicenna solum, sed etiam a Tralliano maxime probatur lib. 8. Limitat tamen Trallianus ac si materia multa ac uisiosa in toto sit corpore, mulsam admittit incidendi & extenuandi gratia absque rosione. at si materia exigua & acris potius sit ac feruens, uitari iubet uirinam clementia omnia, etiam si non rodant, & mulsam quoque ipsam, utiturque potius aqua tepida copiosiore. Accumulatur ergo Trallianum hic author, cuius certe sententia nobis ar-
ridet, quamuis Actius secus sentiat. At uero, quod Actius calidam aquam probet, hic improbet. non uidetur contro-
uersia, si ab Actio calidam aquam non tamen calidiorem exhiberi intellexerimus, nempe quae talis est, miti illa calidi-
tate & familiari dolores maxime temperat, & affectas partes relaxat improbari autem ab auctore nostro calidiorem, & quae modestiam exceperit. unde obesse ait & calidam aquam, & omne calidum alui, quod fortis est caliditatis ad ultimum. His fortasse solui propositae quaestiones possunt. Catera pete ex citatis antea locis.

De apostemate phlegmatico in rene. Cap. 4.

Ipsum prouenit a causis facientibus proueni-
re phlegma.

De signis. Cap. 5.

Sunt grauitas, & tensio, & minoratio in ope-
rationibus renum, & non est illic inflamma-
tio et quandoque est cum eo [mollities] in
facie, et oculis, et in reliquo corpore, et est sper-
ma ualde humidum, frigidum, tenue, cum defe-
ctu signorum, quae sunt propria duro.

De cura. Cap. 6.

Est cum emplastris calefacientibus, et cum diu-
reticis et mundificatiuis, et oportet, ut po-
natur in ea fiducia plurima in lauro, et folijs
eius, et oleo ipsius, et in ruta, et [in huiusmo-
di, et admihiuerentur clysteria.]

a B huiusmodi
admihiuerentur
& in clysterib;
& emplastris &
potionibus.

De apostemate duro in renibus. Cap. 7.

Quandoque est incipiens, & plurimum e-
ius est post, [aegritudinem acutam, cuius
quidem causa est incipiens, & plurimum eius
est materia melancholica currens] ad eum, aut
est lapideitas ex apostemate calido propter fri-
gus, quod conuertit ipsum in lapidem, aut calo-
rem ingrossantem ipsum, quae ambo sunt cau-
sa in hoc, ne proueniat maturatio. Maturatio
enim est sequens caliditatem tendentem ad a-
qualitatem.

De signis. Cap. 8.

Significat quod apostema durum est in reni-
bus, grauitas uehemens, cum qua non est do-
lor, de quo sit curandum, nisi in facto post apo-
stema calidum, in ipso enim quandoque com-
mouetur dolor. Et de signis duri est [pauci-
tas pyxidum, & stupor ambarum & stupor cru-
charum,] & quandoque stupefcunt ambo cru-
ra, & ueruntamen ipsa ambo non euacuuntur
a debilitate, & accidit in omnibus illis mem-
bris inferioribus arefactio, & extenuatio. Et
urina est subtilis, pauca in quantitate, propter
reca, quia ipsi ambo parum aquositatis attrahit
propter debilitatem uirtutis, & debilitatem ex-
pulsionis eorum ambarum, & est priuata dige-
stione tenuis, & causa in hoc est oppilatio, ipsa
enim prohibet, quod turbidum est, penetrare,
& plurimum eius, quod tenue est, imo oppila-
tio quandoque captiuat uirinam, & debilitas
prohibet uirtutem digerere. Et quandoque pro-
uenit extra ea commotio. Et multoties per-
ducit ad hydropsim, propter oppilationem uiae
aquositatis sanguinis & retentione eius ad cor-
pus. Et propter illud oportet in huiusmodi a-
gitudine, ut assidue fiat eius prouocatio.

De cura. Cap. 9.

Considera radices, quae sunt in curationibus
duritiei hepatis, & medicinas, nam ille ex
dem sunt via curationis duritiei renum. Quod
si necessaria est phlebotomia propter multitu-
dinem sanguinis melancholici, fiat. Et confert
ei quandoque potare tenuia, in quibus est le-
uificatio, & resolutio, sicut in almaru, & sem-
lini, & semen altheae, & foenugraecum, & car-
mum, de quibus fiant pulueres, [qui sicci ma-
nibus in os projiciantur,] & misceantur cum
eis diuretica secundum necessitatem, & non sit
superfluitas in [medicinis,] quamobrem reti-
neatur grossum, & coqueretur in lapidem, imo
confidera uirinam eius: & quoties ingrossatur,
prouoca eum equalitate: & quoties [fiat] ma-
tura. Et de signis maturitatis, est quod multipli-
catur urina, & conferunt ei inunctiones, & va-
porationes cum eis, quae sunt sicut oleum de co-
sto, & oleum nardinum, & sambacini, & oleu lau-
cham mellinu, & oleu anethinu, & oleu lauei-
nu: & de emplastris sunt emplastra facta ex cha-
milla, & meliloto, & semine lini, & quae loqui
necessaria sunt ea, quae sunt sicut ad illu, & an-
moniacu, & serapinu, & adeps uiri, & adeps leo-
nis, & medulla vaccina, & ceruina, & alia, quae
sunt

stante emplastro, & vnguenta, & administrētur. Et quandoque necessarium est vt dissoluantur ea, quæ sunt sicut bdellium, & ammoniacum in decoctione diureticorum, & similiter chamæmilla, & tribuli, & meliloti, & polypodium & detur ex eis in potu.

A N N O T A T I O N E S.

Cap. 17. *Habes de renum duritie ex Paulo lib. 7. & signa, & curationem breuissimis verbis. Ex Actio lib. 1. quos author noster emulatur. Limitat tamen hic illorum sententiam, quum enim in hoc affectu nullum dolorem, sed solam gravitatem adesse illi asserant, hic tamen cum scirrhum excipit, qui inflammationes sequitur, quum in hoc interdum dolor excutitur, Cuius fortasse res causa est, calida, quæ præcessit, & reni infixa est, intemperies. Cetera pro huius affectus notitia, & curatione pote ex Actio & Paulo.*

De ulceribus renum. Cap. 10.

Causæ ulcerum sunt ipsæmet causæ reliquorum ulcerū: & sunt causæ separationis continuitatis, deinde apertio. Et illud quandoque fit a scissura venæ, & eruptione eius, & ipsius incisione propter causas notas, & sunt propter aldubellati, quæ erumpitur, & sunt propter lapidem, qui egreditur. Et quandoque sunt propter humores cholericos, & sunt propter excoarantes: aut viscosos excoarationem facientes per eradicationem suam, & ex adhaerentia sua cum labore. Et vlcera quidem renum sunt minoris malitiæ, quam vlcera vesicæ, & quam vlcera meatuum, & sunt inter utrumque, & quam dispositio vlcerum meatuum inter duo emundatoria. Et causa in hoc est, quod vlcera membrum nervi difficilius sunt sanationis, quam vlcera membri carnosum. Et plurimum quidem accidunt vlcera in meatibus, propter generationem materię cholericæ excoarationem facientis: aut propter lapidem facientem accidere excoarationem. Et quandoque sunt ista vlcera corrosiva, & quandoque non sunt. Et multoties quidem proveniunt ex vlcerebus renum fistule, quæ nullo modo sanantur, quamvis sint de illis, quæ cessant a cursu suo cum mundificatione corporis, & curant quum est eius repletio. Ex illa vero, quæ est bonæ materię, non provenit magnus timor, neque etiam timetur ex ea, nisi dilatio & corrosio. Illa autem, quæ est malæ materię, facit accidere dilatationem, & perducit ad perditionem. Et ille cuius res dirumpitur, moritur. Et multoties est aliquid ex capite apostematæ declivæ ad exteriora, quare rumplitur ad exteriora.

De signis. Cap. 11.

Signa ulcerum renum sunt, quod egrediuntur in vrina sanies, & partes capillares, & frusta rubra carnosæ. Et in locis renum quandoque sentit habens ea dolorem, & quandoque antecedit ea mictus sanguinis, aut aldubellati renū, aut dolor ex eradicatione lapidis. Et quandoque significat ipsam percussio eueniens, aut casus. Cum apertione aut non sit dolor, & significant

ipsam assiduatio mictus sanguinis paulatim. Mictus enim sanguinis quum est ex eruptione aldubellati, aut fixura venæ desuper, possibile est vt sit assiduus duobus diebus, aut tribus: si autem illud [sit plus], tunc sit propter apertionem, aut propter vlcus in renibus, aut vesicâ: quum prolongatur, & est illic alteratio doloris, aut commissio virus, tunc non est nisi vlcus in renibus, aut vesica: Et ille mictus sanguinis debilitat quoniam, quamvis illud, quod de eo provenit omni hora, sit parum, tamen frequentia perducit ad hoc, ut euacuetur summa plurima. Et differentia quidem inter vlcera renum, & vesicæ, est, quod vlcera renū sunt cum facilitate urinæ, & vlcera vesicæ sunt, cum difficultate urinæ, & cortices in ulceribus renum sunt rubei, & in vlcerebus vesicæ sunt albi: aut magni grossi, si sunt in vesica ipsa: aut parvi tennes, si sunt in meatibus. Et cognoscitur etiam differentia per locum doloris: nam locus doloris in eis diversificatur.

vlcerebus meatuum in medio: & in meatu nervi post collectionem, & quandoque associatur dolor in vlcerebus vesicæ, cui est commotio omni hora sicut parturientis, & significatur quandoque differentia quesita, ex hoc quod dolor in ulceribus vesicæ est difficilior, quoniam membrum est nervosum fortis sensus: & mictus sanguinis frequentius, quamvis sit de significationibus utriusque rei, est tamen in vesica minoris quantitatis, & minoris permissionis cum vrina, & quando mingunt patientes vlcera renum, & vesicæ, sanguinem post mictum saniei, tunc significatur inde corrosio, & significatur quandoque difficultas ulcerum in renibus, et malignitas eorum per paucitatem receptionis, & longitudinem temporis, & multitudinem fecis, et colorem malum viridem in eo, quod mingitur, & vehementiam fetoris.

De cura. Cap. 12.

Primum, quod necessarium est intendendum in curatione ulcerum renum, et vesicæ, est equatio humoris, et declinatio eorum ab amaritudine, & avaracitate ad dulcedinem, ut non faciat venire vulnus post vulnus: et dimissio omnis acuti, et amari, & salis, & acetosi, et minoratio potus aquæ, ut minoretur necessitas mingendi, et minoretur motus renum ab eo, quod provenit ad eos, et eorum ratio per illud. Cuius enim curationis ulcerum est quies, et ex eis, quæ æquant humores, est phlebotomia, si est necessaria: et solutio subtilis, et tenuis sine labore penitus, et sine solutione humorum acutorum subito in vice una. Huiusmodi enim, [expellere a corpore expulsionem subtilem] cum declinatione ad partem, quæ est alia a parte renū, et dum non administras solutivum cholericum est melius, usque ad necessitatem, et melius quidem est ut eques materiam, et educas illam post illud, propriè uomitu: Vomitus namque est melius, quo renum vlcera curantur,

AVIC. lli 4 pro-

a B. prolongatur.

b u mictu inuolantano.

c + s. dolor n. ex vlcere renū est in supenore, & i parte posteriori, & ille quod est ex vlcere vesicæ est inferior in parte anteriori. Et quum est d. B. est.

e B. vlcerebus vlcerebus dolor est in oia, & quæ est difficultas in dolore in vlcerebus meatuum, & est ei.

f + B. cum fortitudine doloris.

g s. Alia litera. curæ.

aa s. expellere a corpore expulsionem subtilem.

b — B. Alia litera.

c B. nisi propter

propterea quod mundificat, & euacuat, & propter hoc quod attrahit humores a contrario partium, & quandoque est usus vomitus frequens iusticiens ad illud, ex cunctis ab alio. Et melius quidem est, ut prouocet prius cum seminibus, deinde permixtis ad vomitum. Et oportet ut vomitus fiat super cibum cum eo, quod facilem efficiat, sicut melon, & eius semen, & proprie semen eius cum vino dulci: & cum eo, quod sit sicut syrupus acetosus cum aqua calida. Et oportet ut non fiat commotio vehemens cum labore. Et ex eis quidem, quæ humores reperiunt, est sumere ^d laquam melonis Romani & vnam] & alKekengi, & papauer. Et de radicibus, quas te oportet considerare, est, ut quum dolor sit fortis, curetur dolor prius, deinde vlcus. Et quum vlcus est recens, & [quoties] rûpiunt apostema, est eius curatio faciliior. Et fortasse sufficiunt pilule de amylo cum syrupo violato. Quum autem chronicum sit, res sit difficilis: & oportet, ut properes in mundificando, in leui quidem cum diureticis lenibus, sicut est semen alKekengi, & altheæ, vsque ad acceptationem foeniculi, & in malo quidem, & maligno, cum eis, quæ sunt sicut capillus veneris; [licet sit temperatus] & ieros ^e [] & farina herbi. Et est necessarium, ut aggreges inter potationem, & emplastrationem, quum egritudo est maligna; & fortasse conferunt in ea hyssopus, & ruta, & similia. Si aut mundificatur, tunc sis occupatus in sigillatione, ut non eueniat corrosio. Et oportet, ut quieti adhereat, & non laborent, quantum eis possibile est; imò oportet ut sint contenti de exercitio, fricatione extremitatum, & [pro euacuatione, quam facit exercitium, vaporatione] sicca, ita ut non concedas eis incessionem, & alia, & proprie quum asueri fuerint exercitio; deinde quum sanantur, gradatim exercitio vtantur leui, vsquequo redeant ad consuetudinem in motu suo. In cura verò ipsius vlcus, oportet ut in primis dimittatur coitus. Coitus nanque nocuius est illis valde [propter multitudinem motus exercitii,] & sufficiat frictio, quoniam ipsa est inuatiua, & attractiva sanguinis ad corpus. Ipsorum verò regimen cum medicinis, oportet ut sit cum exsiccationis, absterfius, sine mordicatione. Quod si vlcus non fuerit cum illa malitia, sufficiat illud, quod est temperatum in absterfione, & exsiccatione. Et si est malignum, est necessarium illud, quod fortius mundificat, & lauat, & quod est vehementioris exsiccationis, ut prohibeat sordes, & post illud, quod est vehementioris stypticis, & prohibitionis, ut prohibeat effusionem humorum malorum. Et quum mundificatur, & exsiccatur, & auertuntur ab eo materia, est sanatio. Et oportet ut commisceas cum medicinis ulcerum omnibus, glutinationem facientia, sicut sunt amylo, & dragacanthum, & frigida gummæ, nam glutinatio est ex eis quæ ponunt ulcera munita ab excoriatione eorum, quæ transierunt super ea. Et quæ de eis, est unduola sicut lacca, facit carnem membri. [Et illud quidem, ex quo ipsum nutritur spissum, & annexum præparationi ad sigillandum.] Et oportet iterum ut misceantur cum eis diuretica, & medicina subleuatia, ut

faciant peruenire ad ipsa medicinas rectificantes, & sigillantes, licet ipsæ in se ipsis noceant, & commoueant. Et quandoque necessarium est ut misceantur cum eis narcotica ex [herbis sicut hyusquiamum album, & mandrago, & opium, & hyusquiamum nigrum,] & illud propter sedationem doloris, & exsiccationem, & repercussionem. Quumque scis quod in vlcibus est sordes, tunc da in potu absterfium, in quo est fortitudo prouocationis, sicut aqua zuccari, & aqua mellis cum quibusdam seminibus, donec prouocet, & lauet, deinde consequenter adhibe exsiccantia. Et medicina cibitæ quibus curatur, quod non est malignum valde de vlcibus renum, sunt sicut semen altheæ, & semen almaru, & radices eorum cum aqua mellis, & semen alKekengi, et aque uuae uulpis, et proprie montang, & iterum semen cucumeris, et bolum armenum cum iuleb, et capillis uene ris cum aqua mellis. Et radici liquiritiæ inest exsiccatio, et mundificatio, et maturatio, et glutinatio, et iterum seminis lini, et dragacanthi an pars j. [et polypodii] partes ii. cum aqua mellis, et iterum grana pini, et semen citruli sumantur, de quibus puluis factus quantum palma plena est, sumatur, et iterum de semine papaueris torrefacti, et contriti sumantur 3. i. s. cum aqua, in qua bullita sint squinanthum, et radix liquiritiæ, et fortius eis, quæ diximus, est petroselinum, ant daucum cum uino odorifero, et [inuoluatur bolo armeno,] et iuuatur sumendo in potu, bdelli dissoluti cum guma alborum, et terræ sigillatæ partes æquales, et sit dosis perueniens ad aur. i. in uino dulci. Et iterum farina herbi est fortis mundificationis, et exsiccationis [sola]. Quumque cum ea aggregantur ea, quæ sunt sicut terra sigillatæ, et acacia, & succus barbe hircine, completur iuuamentum eius, et ieros etiam est forte, cum quo fiat hæc operatio, et similia. Composita autem sunt sicut illud, quod fit ex seminibus cucum, excorticati [grana xxx.] et ex granis pini xii. et ex granis amygdalæ v. numero, et ex croco, [quod sit æquale ponderi eorum,] et bibatur in icinatio, et si caliditas est uehementis, loco granorum pini ponantur grana [citruli.] et iterum de granis. [] xx. grana, et de granis cucumeris. [] xl. grana [polypodii 3. i. s.] bibatur cum lib. i. et s. aquæ, in qua bullita sint, spicæ celticæ, et sem. apii amborum an. 3. viii. usquequo redierit ad quartam, et iterum terræ sigillatæ, et sanguinis drac. et [castorei,] et sem. melonis et sem. apii et sem. cucum. [] sem. cucurbitæ, et succi liquiritiæ, et lacca, et [aristol. et amygdalæ] pini magnæ, et papaueris, et sem. hyusquiami albi partes æquales, in potu dentur, secundum quod exigit illud, quod est præfens cum rob. et iterum de granis pini magnæ xxx. numero, amygdalæ excorticatæ grana xx. dactylorum carnosorum xv. fructus capparis aur. liii. croci aurei. lxx. conficiantur cum rob. et administrantur. Quumque dolor sit fortior, oportet ut a curatione medica separatio fiat, et curetur eum huiusmodi medicamine. Rec. sem. hyusquiami albi 3. i. lxx. opii Kira. i. seminis citruli, seminis lactuce, amboræ ana. 3. i. sem. portulacæ 3. i. ipsum enim sedat d. d. iorem

d. B. angurias
pungens dulces
& cucumeres
f. g. armatus.

e. B. & in hora
qua Alia licta.
aut i. hora qua

f. a. cum aqua
hinc usque.
g. f. B. & prassiu

h. B. Alia licta.
Et illud ad eam
catur exerci-
tio euacuat
tunc fomenta-
tione.

i. B. Et nō mul-
tylicetur mot-
& exercitium.

k. B. Et p. illud
ex quo nutritur
sit spissum co-
nexum præpa-
rationem consoli-
dationi.

lorem in dispositione, & quando dolor est par
aus, sedat ipsum potus lactis loco aque, & pora
resyrupum viol. & de fortibus sunt diacalamē-
thum, & troc. alkekengi: & tro. asclepiadis, &
tro. Dioscoridis, & suffus^e [regis, & aril ol. &
regimen alkekengi montani, & suffus chamē-
dios est fortis valde, & multoties conferunt
clysteria dysenterica secundum semitam vici-
nitatis, & quādoque ad ministras emplastra hu-
ius generis ponēdo super dorsum, & apud stri-
cturā medij, & loca vacua, sicut illud, quod fit
de farina hebrei decocta cum vino, & melle, &
iterum, quod fit de rosis siccis & lentib. & mel-
le, & granis myrri, & emplastrum cum eo: &
hoc quidem prohibet a putrefactionem dila-
tatam.] Et de vñctionib. sunt, sicut oleum de al-
canna, & oleum arboris masticis, & oleum de
cydonijs, cum quib. quādoque miscetur, quod
est sicut storax, & quādoque est necessarium il-
lud, quod est sicut adipēs anatis ad lenificandū.
Fistulæ vero curationem non habent nisi exsic-
cationem, & prohibitionem corruptionis. Ex-
siccatio quidem fit, cum assiduacione mundi-
ficationis corporis, & cautela a repletionē secun-
dum qualitatem, & quantitatem & hoc quidē
sufficiat in curatione eius, quæ non est maligna.
maligna vero oportet vt curetur cum hoc, &
cum eis, quæ sunt fortiora eo, sicut sunt empla-
stra, & potationes prohibentia putrefactionē:
sicut sunt styptica nota cum absterfione, cum
quibus non est mordicatio de mundificatio-
ne. Cibus^e [] oportet ut sit cibus boni
chymi ex carnibus autem, quas scis, & de pisci-
bus [aradrachi] & olerib. boni chymi, frigidis,
sicut sunt atriplices, & [bliti]. Et dum vlcera
permanent mala, oportet vt dētur assata, h⁺ []

[] & sicut vitelli ouorum sorbilitum, &
gradatim perueniatur ad gallinam pinguem,
& ad tri. Et genera lactis conferunt eis, quando
ea digeruntur. quod ergo est sicut lacasinū,
& lac equinum etiam, & lac camelinum, con-
fert eis; quoniam lac rectificat materias vlce-
rum, & lauat ea, & glutinat ea cum sua [reten-
tione], & quod est, sicut lac vaccinum, & ou-
inum aggregat ad illud additionem in confor-
tatione membri, & cibatione eius. Veruntamē
lacasinum, & caprinum iuuatium est ex
parte rectificationis complexionis, & ablutio-
nis, & ex parte proprietatis est magis iuuatium
quam illa duo, & propriē [quod est] nutriti-
bus, in quibus scitur dispositio eius.] & opor-
tet ut misceatur cum lacte eorum, & cibus ipso-
rum, quos ipsi sumunt, aliquid ex medicinis re-
ctificantibus vlcera, sicut est dragacanthū, sum-
ptis in potu his generibus lactis post mundifi-
cationem, & amyllum, & gummi. Et exsiccatiua
etiam, & aliquid de diureticis, & feminibus
[facientibus glutinationem,] & quando bibit
lac, non comedatur post ipsum aliquid, donec
descendat, & si eius tardatur descensio, miscea-
tur cum eo aliquid [salitum,] & quādoque
ponuntur in eo sal, & mel. Et lac conueniens
est ei loco aque, & cibi similis. & quum^a [defi-
cit] pus, est iuuatium lac^p [cameli,] per hoc
quod sigillat, & glutinationem facit, & confor-

rat. Et est ei vt bibat genera lactis, quum sitis ad
est. Olera autem, et fructus, quæ ei conue-
niunt, sunt melones, et citruli, pira, et zarur,
et granata dulcia, et cydonia Et^q [de siccis, qui-
bus in secundis vtendum est mētis, sunt] jamyg-
dalē, et propriē torrefactæ, et phystici, et auel-
lanē, & grana pini propriē, et alcasb. t. t. dimi-
tant ficus siccas, quoniam malē sunt ad vlcera,
abstergentes ea et scalpellantes ipsa, et excitan-
tes ea, et in ipsis est lacticinium occultum, et
oportet ut deuitet omne acetosum fortis ace-
tositatis et omne acutum, et omne salsum, et
omne, quod est uehementis dulcedinis.

ANNOTATIONES.

Sequuntur renum vlcera & abscessus, & acrimia, ero-
dentiumq. humorum uim, & ceteras denum causas quib.
aliorum partium vlcera succedunt, externas & internas:
potissimum autem eas, quas hic author recenset. Primum hic
notandum subit. Renum vlcera minus ait, quam uesicae id
cetera mala esse. Dubitari aliquis vlcera esse curatu diffi-
cilia, quoniam renes humidiores uesicae sint. humorem autem,
ulcerum curationi obistere certum est. Sed, etsi ad renes
serum continue affluit, habet tamen id abstergendi, & ex-
siccandi uim, ut propterea ab eo humore ulceris curatio
minus tardetur. Sed adeo, quod hi carnosae constant substan-
tia, quæ longē curatu est facilior, quā membranosa, ex qua
uulsa, præterea etiam calidiores hi sunt, quam uesicae, quæ
idi. uero, ex æquis quum sit, ob innati caloris imbecillitatem
minus concoquit, et minus facile sanari potest. De huius
affectus signis pulchre sanē & copiose Auicennas. tu ra-
men uide & Hipp. Aph. & Gal. de aff. loc. Pro cura-
tione adi Paulum lib. 3.

q. pira sit ei-
bi siccis ad quos
sic permutatio
suar sicut.

Aphorism. 75.
76. 78.
cap. 2.
cap. 45.

De scabie renum & meatum. Cap. 13.

De genere vlcerum corū, est scabies, et cause
eius secundum plurimum sunt bothor,
quæ apparent super eos ex humoribus choleri-
cis, et baurachijs: deinde ulcerantur.

De signis. Cap. 14.

Sunt cum signis vlcerum in exitu eius, quod
egreditur cum commotione et pruritu in
loco renum, cui admiscetur punctura. Et quan-
doque magnificatur cum ea dolor, et illud,
quod egreditur de ea, quæ fit in meatibus, pan-
niculosum est.

De cura. Cap. 15.

Confert ei phlebotomia basilicæ, si est cor-
pus totum plenum, et maius iuuamen ei
in omni dispositione est phlebotomia^a [basili-
cæ], et ventosatio^b [loci] renum, et administra-
tio mundificationis, et corporis semper, et pro-
priē cum vomitu, et^c [confectiones ex auella-
nis similes de feminibus cum boli armeni, et
succu liquiritiæ, equis partibus.] Et cibus sit,
qui bene digeritur, & est boni chymi, sicut ui-
telli ouorū, et quæ in frigidant et humectant,
sicut pulli cum atriplicibus, et^d [spinachijs,] et
e [blitis].

a. s. sphenz.
b. s. sub loco.
c. B. pilulæ facit
ex feminib. cū
bolo armeno &
succo liquiritie
d. B.
e. f. s. olus iame-
nū & aucubra
& spinachia &
fructus humidi
& propriē gra-
nata dulcia, &
olera humida.
Et cura scabiei
meatus est iter
cura scabiei re-
nū & curam sca-
biei uesicæ, qua
se tu eis aniba-
bus simul consi-
dera.

ANNO-

ANNOTATIONES.

Ulcus intelligit renem superficiem occupans, qui sanè affectus a superiori loco duntaxat & magnitudine differt. curatur propterea usum praesidijs, quibus & superiora ulcera.

De lapide renum.

Cap. 16.

Communicant renes, & vesica in causa generationis lapidis, & illud est, quoniam lapidis generatio non compleretur nisi ex materia patiente, & uirtute agente. Materia uero est humiditas uiscosa, grossa, phlegmatis, aut saniei, aut sanguinis aggregati in apostemate, & hoc est raro uirtus uero agens est caliditas egressa ab aequalitate, & materia quidem duas habet causas, quarum una est materia materiae, & secunda est retentor materiae. Materia uero materiae sunt cibi grossi ex generibus lactis, & proprie spissis, & calidis, & proprie humidus, & carnes grosse, & carnes autem palustrium, & magni corporis, & caro camelina, & vaccina, & hircina, & quae de syluestribus ingrossant. Et pisces grossi & citri de patellis omnes. Et panis uiscosus & crudus, & azymus, & tri. & sorbitiones ex similia & adarmacha uiscosa, & confectio de melle uiscosa, & fructus acetosi, & difficilis digestio, & illi, qui generant hum. uiscosum, sicut mala immatura, & sicut caro citri, & pirorum. Et ex aquis turbida, & proprie non conuenientes diuerse, & uina nigra, grossa, & proprie quod digestio est debilis, propter multitudinem uirtutis digestiuae, aut propter multitudinem eius, quod sumitur, & destruit uirtutem, aut propter malitiam ordinis, & exercitij, super repletionem, & quandoque est materia sanies ulcerum in eis, aut in alijs. Retentor autem materiae est debilitas expulsiuae in renibus, propter complexionem, aut apostema calidum, & erysipilam, & ulcera in renibus, & retinentur in eis superfluitates, & residentes, omnis aquositas, quae provenit ad eos. Aut vehementia caliditatis in eis, & retinetur superfluitates, & facit eas lapides, antequam expellantur, & attrahit eas ad eos, ante digestionem integram a superioribus corporibus. Et haec caliditas, aut est inseparabilis, aut accidens propter laborem, aut acceptionem calfacientis, aut propter oppilationem superfluitatum aggregatarum, aut frigus constringens, aut apostemata oppilantia, & hoc est plurimum, & frigida & dura, & communitas, membrorum propinquorum sicut intestinum, & aliorum. Et quando comprimuntur renes, tunc accidit in eis oppilatio. Et istae res omnes, etiam inveniuntur in uesica causa lapidis, quamvis differant utrique lapides: est n. ille, qui in renibus est lenior parumper, et minor, et magis decliuus ad rubedinem, et ille, qui est in uesica, est durior, et maior valde, et magis decliuus ad nigredinem, et ad cineritatem, et ad albedinem, nec generatur in ea lapis, qui minutatim frangitur, et iterum, si est, lapis renibus generatur secundum plurimum, et non adhuc mingitur, tunc est sedimen urinae retentum cum ea, et si est uel

ca, et discernitur secundum plurimum post separationem urinae, tunc est sex sanguinis, deinde associatur ei, & diuertitur ab eo. Et ille, cui plurimum aduenit lapis renum, est pinguis, et ille, cui plurimum aduenit lapis uesicae, est tenuatus, et senibus plurimum aduenit lapis renum, quam lapis uesicae, et in infantium, et eorum, qui illos sequuntur, est e conuerso, et plurimum huius sit inter infantiam, et pubertatis initium, et illud ideo, quoniam uirtus expulsiua in infantibus, et adolescentibus, est fortis, quare expellitur a superioribus membris illa, quae sunt inferius. In senibus uero uirtutes renum ipsorum debilitantur ualde. Et si uerum, quoniam infantium, et adolescentium subtiliores sunt humores, et propter hoc penetrant in renibus eorum, et senum humores sunt grossiores, quare non penetrant in renibus eorum. Et quod plurimum generatur lapis in infantibus, est propter appetitum eorum, et motum ipsorum super repletionem, et quia potant lac, et propter constrictionem meatuum uesicae eorum, et in senibus propter debilitatem digestionis ipsorum. Et propter hoc iudicauit Hippoc. quod ipse in senibus non sanatur. Et omnis urina, in qua est humor plurimus, est dignior ut ex ea generetur lapis, et est illa, ex qua quum, & descendit generatur sal, et est eius sal plurimus. Sal autem generatur ab aquositate, in qua est terretreitas plurima, quae aduulit caliditas. Et urina quidem infantum pluris est salis, quam urina senum, non quoniam terretreitas eius sit plurima, immo quoniam caliditas in eis est plus, et terretreitas eius in aduisione est profundior. Et propter hoc urinae eorum sunt turbidae, propter multitudinem permissionis ipsorum, et propter raritatem corporum eorum, quare soluitur ab eis plurimum aquositas cum resolutione occulta, et dignior puerorum ut in eo generetur lapis, est ille, qui est sicca natura secundum plurimum, et calidi stomachi. Et non exsiccat secundum plurimum natura nisi propter attractionem humiditatum ad ipsius hepatis, ac deinde membra uirnae ipsius, et quando est illic caliditas, est causa efficiens praesens. Et ad ultimum siccitas naturae facit urinam grossiorem, et plurimam, et in illo, in quo est sedimen arenosum, & non aggregatur lapis, quoniam materia non est coarctata, et neque aduenit ei iterum causa plurima, et si ipsa esset plurima, esset plurimum, quod generaretur ab ea lapis magnus durus, nisi esset, sed esset mollis suscipiens comminutionem, et si non, non multiplicaretur, cuius separatio in urina. Et quum forma sit haec, scias quod materia non est, neque propter causam in seipso, neque propter uehementiam caliditatis, sed quod in lapidem conuertitur, non suscipientem comminutionem, et significat fortitudinem expulsiuae, et huiusmodi iudicium plurimum non est necessarium, et scias quod parum accidit puellis, et mulieribus, & lapis in uesica, quoniam meatus uesicae earum est ad exteriora breuior, et latior, et paucorum anfractuus, et in breui de facilitate expulsiuae, quod non est in longo. Et de habentibus lapidem sunt, quibus sunt pauci roxylini

a. p. B. Alia litera, & dubellati.

b. B. sicut.

c. n. grossa est.

d. n. grana chifch & albedi, & cibaria de similia, & hauii uiscosi, & dulcia uiscosa, & fructus crudi. e. n. aqua non famosa, uel non uiscata.

f. B. & residens. g. B. quae conuertitur in alienam.

h. p. e. calida. i. n. aut. k. n. aut communitate. l. B. quum corpus accidet, & facit accidere in eis oppilationem.

m. B. puluerulentiam uel succulentiam. n. p. a. quodque. o. n. quoniam. p. B. q. B. urinae, & r. B. lapis uesicae coagulans, uel induratus.

roxyfimi generandi lapidem, & mingendi eū. Et quando aggregatur, & s[ic] fortasse] egreditur cum vrina, aduenit eis sicut in colica, Et spatium in hoc est diuersum inter mensem, & vsque ad anum. Et ille, qui consuevit tolerare lapidem magnum, alleviatur per alios dolores vesicę, & significat illud, quod membrum non h[ab]et [] suscipiens apostemationem velociter [] non apostemat per huiusmodi. neque per dolorem clamosū, quum tolerat dolorem lapidis cum magno lapide, [] tunc] vnusquisque amborum si singulare fiat, apostemat. Et scias, quod lapis renum, & vesicę est ex eis, quā [] hereditantur.]

A N N O T A T I O N E S.

Habes de renum lapilli causis, signis, curatione, integritate & pulchritudine certē libellum Galeno ascriptum de renum affectuum dignotione, & curatione, habes etiam ex Hippocrate 6. uulg. morb. sect. 1. & Paulo lib. 3. Est autē multiplex de hoc affectu quæstio. primo, an lapis in renib. morbus, uel morbi causa. secundo, quæ nam effectrix eius sit causa. tertio quis generationis locus. Sane, quod ad has quæstiones facit. Alij lapidem aiunt in uesica, uel renib. morbum esse in numero, nempe quid additum præter naturam. Alij symptoma, retentum uidelicet præter naturam. Alij non morbum, aut symptoma, sed morbi causam: nempe lapis obstructionis causa est, atque id, quod actiones immediate lædit, ipsa est obstructio. Astringunt uero hi omnes uarij Galeni auctoritatibus suam singuli sententiam. Sed paucis. Dicere lapidem esse morbum, est morbum substantiam asserere, quod perquam absurdum est. at lapidis additio, ut quid numero redundans, morbus dici potest. unde & author libri de renum affect. dignot. non lapidem sed lithiasim, quasi dixeris lapidositatem, hunc affectum uocat. hæc immediate actiones lædit, atque ablata hac, statim integre actiones redeunt. Eundem affectum symptoma asserere, uanum fortasse est, & ridiculum. retinetur certe quid præter naturam: at ea præter naturam retineri dicuntur, quæ secundum naturam recte se habente animali excerni solent. in sano tamen animali non solum excerni, sed neque et signi calculi solent. Adde q[uod] non facile explices, quomodo tot symptomatum concursus, quæ lithiasim sequuntur, ab hoc symptoma dependeat. Rectius ergo, causam morbi lapidem in renib. aut in uesica dixeris. nempe hæc obstruit, distendit, et soluit continuum. obstructio uero et solutio continui immediate actiones lædunt. Est uero etiam de causa lapilli effectrix discordia. quum enim lapidum concretio in externis rebus, modo quidem a calore sit, modo a frigore: alij a sola caliditate, alij etiam a frigidityte eundem in renibus gigni autumant. Author tamen libelli de renum aff. dignot. negat ex frigidityte condensari lapillum in nobis posse, quum fieri nō possit, ut uiuo corpori tantum frigoris accedat, quo concrefcere lapis ualeat. Quæ sententia res, & si fortasse ita se habet, ut in uiuentium renibus uel uesica, partib. alioqui, uel eorum substantia ut renes, uel aliorum viscerum calidorum uicinia calidis, ut uesica: non constanti tamen, & satis firma ratione probari uidetur. quod enim in uiuente etiam animali ex frigore lapilli concrefcant, indicio sunt topi in articulis quotidie gemit, sed de hac re satis. Alia de lapilli generationis loco quæstio exoritur, quum alij in ipsa renum substantia, alij in concauitate signi asserant. Verum, quod in carne atque ipsa renum substantia calculi gignantur, res ipsa patet. Videre id sepe numero in corporum licet dissectione. testatur amicus noster Banesius Banesius uir sanè diligentissimus & eruditissimus, conspectos a se hominis cuiusdam renes totos ferè calculis plenos, mole, si renibus comparasses, longe ipsorum renum substantiam superantibus. At quod in ipsis tamen etiam renum sinibus concrefcant, ex dissectione itidem deprehenditur, atque id sateri etiam Gal. uidetur lib. de renum aff. dignose. Imò nostra quidem sententia, sicuti non raro in renum carne calculi fiunt: ita qui excernuntur per urinas, in sinu ipso genitos esse putandum est, non in ipsorum renum corpore. quia enim ui, qui in rene ipso concreuere, extra solidum id corpus per urinas exeant, non uidetur apertum satis: quamuis non ignorem alios alia huius rei gratia commentari.

De signis.

Cap. 17.

Ignorū autem lapidis, qui est in renibus, primum est vrina, & est quod vrina in primis est grossa. deinde incipit conuerti ad tenuitatem, & attenuatur propter retentionem turbidit. [] tunc existima eius generatio, quamuis quādoque mingatur in principio rei tenuis. Et [] generatio eius in principio rei grossa est magis significatiua sanitatis uirtutis, & dilatationis meatuum. Et quandoque est cum eo sedimen plurimum simile sedimini, quod est in agnitudinibus hepatis in firmi. Et quanto plus est vrina uehementius clara, & magis assidue clara, & paucioris sedi minis, significat quod lapis est durior. et dicitur quod quando sani, & propriè senes mingunt [] nigrum] cum dolore, aut absque dolore, indicat quod lapis completur in uesica, & confirmatur significatio in omnibus illis, si uides arenam resistentem. Et est arena illa tendens ad rubedinem, & citrinitatem. Et [] confortat illud] si inuenitur grauitas in chatin, & dolor [] & si] quali reni ceatur aliquid, quum mouetur super eum, sentitur [] in eo, quod tequitur a chatin,] significat magis fortitudinē uirtutis, & amplitudinem meatuum. Et uehementior dolor, qui fit propter lapidem renum, quum in primis generatur, est quia constringit. [] Et propterea quia innititur quum mouetur, & incedit in meatibus, & propriè in meatu uesicę facit dolorem, quum mouetur ab eo.] In dispositione uero congelationis eius, & quietis eius, & quietis patientis ipsum; quū non est repletio uehementis, coarctans, commouens lapidem, inuenitur [] retentio grauitatis] tantum. Et repletio cibi facit ipsum uehementius excitare dolores, & propriè quando descendit cibis ad intestina [] & pertranseat] ea; quum autem euacuantur, & expelluntur superfluitates ex intestinis, dolores sunt quietiores. Signa uero motus lapidis, sunt [] grauitas] doloris, & eius uehementia, & descensio eius ex a chatin vsque ad inguina. & [] ad] emundoria, & tunc, iam peruenit lapis ad meatum [] uesicę,] & quum sedatur ille dolor, tunc iam peruenit in uesica.

A N N O T A T I O N E S.

Pulchre admodum lapilli in renib. notas describit author libri de renum affect. dign. & Trall. lib. 9. Paulus quoque lib. 3. & Aetius lib. 1. eadem de re.

De curatione.

Cap. 18.

Icamus hic curationes, quæ sunt lapidis renum propriæ, & communes ei cum lapide

a f B in renib.

b B. essentia.

c B. vrina nigrā

d B fortificatur illa.

e — B. i e sentit quod uicinetur a chatin & ipsam.

g B. locum. Et apud mox, & i cessione in meatib. & propriè i meatibus uertit uesicā, & quā sit dolor a uesica, quod mouetur super eos.

Alia litera. qui descendit est p id qd extendi, & lædit apud motum suū, & tranſit in meatib. & propriè i meatib. ad uesicā quæ fit dolor, quū uicinetur super eos.

h B. Aia litera. sentio.

i f B uicina ei.

k B. puniti.

l f B. puniti.

m B. prope uesicam

Cap 3. & 4. Cap 4.

a. B.

b. B. commotio.

c. B. subtilis operatio.

d. a. & prohibi-
tione coactio
nis medij dori.
e. a. facie.
f. B. & coactio.
g. a. arief.h. a. p. illud qd
ponitur i eis de
medicinis lapi-
dis, quare perue-
nit uel perducit
virtus earū
ex proximo seu
velociter.
i. a. una fortis
& perducunt.

pide vesicę: deinde faciamus ad lapidem uesi-
cę capitulum singulare & curationes singula-
res proprias. Intentiones quidē. quas medici in
curatione lapidis intendunt. sunt abscissio ma-
teriei eius, & prohibitio generationis ipsius cū
abscissione causę & rectificatio eius. Deinde^a
[mundificatio,] & comminutio ipsius, & frac-
tio eius, & b [compressio] ipsius & eradicatio
eius ex suo suspensorio cum medicinis, quę il-
lud efficiūt. Deinde eius extractio, & c [subtilia-
tio] in ipso, & ordine eius. Et illud completur
cum medicinis prouocatiuis, aut cum adiuua-
tibus de foris. Deinde est regimen sedans illud,
quod sequitur inde de doloribus, & rectificatio
eius quod accedit in eis de ulceribus. Et sūt
quidam, qui laborant extrahere ipsum per in-
cisionem illi, & per dorsum, sed est magnus timor
in eo, & operatio eius, qui rationem non
habet. Materiei autem abscissio pręparatur in
primis cum euacuatione eius per solutionem
ventris, aut per vomitum: deinde abstinendo a
cibis grossis, & aquis turbidis, equando quod
comeditur, & confortando stomachum, & fa-
ciendo, ut digestio sit bona. Et cum exercitio
temperato in tempore vacuitatis, & fricatione
eius, d [quod in medio stringitur,] & lenien-
do naturam, ut declinent humores grossi ad la-
tus facis, & non fiat ex e [declinatione facis]
coarctatio renum. f [] Et ex eis, quę
conferunt ad hæc, est assiduatio prouocatio-
nis cum eis, quę lauant uescicam de seminibus
diureticis, & de illis, quę bona sunt apud illud,
est aqua ciceris, & g [aqua carnis,] & aqua folio-
rum raphani, & raphanus ipse, proprię minu-
tus humidus. Et quum superuenit ei spatium
dierum, administratur diureticū forte. In pue-
ris vero prohibet generationem lapidis, sumere
in potu uinum album subtile permixtum, &
inuatur a clysteribus lenibus temperatis per il-
lud, quod educunt de fęce, & leniunt naturā,
& h [] quandoque ponuntur in eis de medicinis
clysteris, & perducunt uirtutem proprię, & ex
prohibitiuis generationis eius, est vomitus
post cibum & multus usus eius: Ipse enim expel-
lit superfluitates grossas per uiam contrariā
uię, cuius motus est ad renes, & facit latus re-
num mundum, & vacuum, & balneum, & i [re-
nes fortasse perueniunt] ad lubricitatem eius,
& quandoque extrahunt materias ad illud, qd
de corpore apparet, & auertunt eas a renibus.
Et quando multus usus est eorum, mollescent
uirtutem renum, & similiter si administrantur
in hora, in qua non sunt necessarię lenificatio,
& sedatio doloris. Faciunt enim renes suscepti-
biles materierum effusarū ad eos, propter mol-
lificationem ipsorum, & dormire super dorsū
est eis, quę lapidi conferunt. Medicinę uero
comminuentes, cum sunt secundum plurimū
medicinę amarę, quę non sunt ualde uehemē-
tis caliditatis, & addant in causam, & omne,
cuius incisio est uehementior, & cuius calidi-
tas est minor, est melius, & oportet ut ille, quę
sunt lapidis uescicę, sint uehementius calidę,
quam ille, quę sunt lapidis renum, & est hoc ge-
nus medicinarum aliud, quarum operatio nō
proportionatur ad calidum, & frigidum, imō
non faciunt illud, quod efficiunt, nisi cum pro-

prietate, & medicinarum comminuentium
quędam sunt, quę non sunt cum illa superflui-
tate in uirtute, & natura earum est ad commi-
nuendum lapidem paruum. Et illarum, quę
non sunt cum uehementia, quędam sunt, quę
sunt uehementis uirtutis secundum lapi-
dem renum, sed sunt parue uirtutis secundum lapi-
dem uescicę, aut non habent uirtutem ad illud,
sicut lapis iudaicus. Et quędam earū sunt, quę
sunt fortes secundum lapidem renum, & ope-
rantur in lapidem uescicę. Et quędam sunt for-
tes uehementes in utrisque lapidibus simul: si-
cut anis, quę nominatur alragulidos, & sicut
cinis scorpionum. & quum componuntur ex
medicinis ad lapidem medicinę, oportet ut
adiungantur eis species medicinarum, quę eas
adiuuant ad operandum, quod efficiunt, de
quibus sunt medicinę fortis prouocationis,
[& extrahunt in urina grossa] illud, quod era-
dicatur de lapide & comminuitur. Et de illis
sunt medicinę, in quibus est [altera perficiat
integritatem] suę operationis. & ille medicus
sunt non uelocis penetrationis propter pingue-
dinem in eis, & uiscositatem: & sunt cum hoc
facientes digestionem, sicut gummę m [] fœni-
culi, & de illis, sunt medicinę uelocis penetra-
tionis, & mundificationis, sicut piper, & a [] allia,
& medicinę confortantes membrum apud di-
uersitatem impressionum in eo, & motum suū
per ipsum, & sunt medicinę albezeceati sicut
spica & casta, & i [] & alia, & de illis sūt
medicinę, in quib. est stypticitas subtilis: sicut
sunt robur fructuum, ut conseruent p [] mem-
brum, & quandoque miscentur cum istis me-
dicinis medicinę sedantes dolores cum pro-
prietate, aut stupefactione [] sua cum prouoca-
tione.] Quumque componimus medicinam
secundum hanc formam, operatur uirtus na-
turalis in ea: quare utitur eis, quę ad lapidem
sunt apud lapidem f []

[] postquam usa fuerint [] illis
ad hoc ut peruenirent illa, quę sunt ad lapidē
ad locum lapidis, & tunc utitur [] liquefactis
& lenitiuis illis, ut permanceat medicina lapi-
dis, & facit ipsam morari, ut operationem suā
efficiat f []

[] per hoc quod dominatur
ei uirtus administratiua, quum] iam ante illud
uia fuerit illis facientibus penetrare, [] quę
finare fecerunt illis ad lapidē, facientibus ad
lapidē, & quum utitur comminuentibus, &
comprimentibus, et faciunt operationem suā,
euascentur medicinę morari facientes, & pro-
uocatiuę, & penetratiuę. Quam autem exten-
ditur dolor, administra stupefacientia secun-
dum, quod regula cognita in compositione
medicinarum, & quandoque [] est necessā-
rium ut in medicina singulari una, sint plures
harum proprietatum. Nunc quidem numere-
mus medicinas comminuentes lapidē & ex-
trahentes ipsum.

ANNOTATIONES.

Habes huius item affectus curationem ex autore de re
num aff. digno. & curat. Tralliano lib. 6. Paulo lib. 3.
Actio

Actio lib. 1. i. *sublime. Pulcherrime uero & breuissime*
 Hipp. 1. in 6. *uulg. moro.*

De mediis comminuentibus lapidem. Cap. 19.

ET sunt sicut costi radix, & radix rubi, & bdeliū & radix. [iule &] corticis radicis aldemest, & eicer nigrum, & propriē aqua eius, & semen altheæ, & fructus alkaraliæ, & gummi alzarur, & in alzarur est uirtus in hoc, & [tribuli & rad. eorum sunt boni] ad illud, & radix [alhafer,] & squilla, & acetum eius, & oxymel ipsius, & apium montanum, & calamethum, & absinthium, & cassia & radix [citruli] campetris, & xyloball. & carpoball. & opobal. & [radix eius est fortis] ualde, & semen maluæ campetris, & cardus, & aqua radiceis eius, & scolopendria, & capillus ueneris, de quo sumatur pondus drach. ij. in aqua raphani, & apium, & radix [athel & semen canabis] & virgapastris, & propriē roman. & cyminum campetris, & radix pentaphylon, & aqua eius & cham. epityos. & polium, & radix alparagi, & semen cyperi egyptiaci, & corticis radicis lauri, & semen raphani & scordeon, & extremitates uitis albae & ruta agrestis. Et iterum baurac armeni, de quo sumatur pondus aure. v. & conficiatur cum melle & potetur in aqua raphani tribus diebus, & iterum fotire aure. i. cum aqua tepida. Et dixerunt quidā, quod si sumantur septuaginta grana piperis, & optime terantur, & fiant ex eis vii. trochisci, & datur in potu omni die troch. vnus, [descendet lapis] & in physticis est uirtus, aqua comminuitur lapis renium. Et de fortibus secundum lapidem renium, sunt lapis iudaicus, & pulegium, & cham. epityos. Et de fortibus absolute sunt cinis scorpionum, & oleum, in quo ponuntur scorpiones stans sub sole, linicū iniectum per stringam in lapide uelice. Cineris autem scorpionum regimen melius est, ut linias uas simile vinali spiritum luto sapientia, deinde ponas in ipso scorpiones, & dimittantur in furno calido nocte vna [ad] minus, ita ut non perueniant ad summum in aduersione, & in mane remoueantur. Et vitrum est melius quam testa exsiccat, & accipiens uirtutem. Et cinis leporis decollati secundum hunc modum est fortis, de quo sumatur in potu pondus drach. ii. Et [aqua eius] sunt uehementis iuuamenti & resolutionis, [& quæ de eo ex more sumuntur, sunt caput] & extrema ipsius exsiccat in sole in vase æneo. Et iterum lumbrici terrestres exsiccati. Et iterum vitrum attritione factum, ut atomi, qui in solis apparent radio. Et iterum cinis uitri, & illud melius sit, si igniatur super cochlearium ferreum, & tritum cribelletur, deinde ponatur super aquam. [fabarum] & ostendatur in ea quod de eo calcinatur, & iterum reliquum [m] [t] donec puluerizetur totum, deinde teratur puluis sicut atomi, qui sunt in radio solis, & datur de eo in potu aure. i. in xij. aur. aquæ calidæ, & illud melius est, quod est de uitro albo, claro. Et de illis, quæ ualde fortia sunt, est vnus lapidū, qui in spongia inueniuntur. Et iterum sanguis hirci exsiccat, & ille melior est, qui sumitur

in hac hora, in qua coloratur uua. Quere ergo ollam nouam, & [abluē eam] aqua, ita ut remoueatur, quod de ea est de natura [terreatis] & saltedinis, & si fuerit lapidea erit melior, deinde decolla hircū, qui habeat quatuor annos super illam ollam, & dimitte primum sanguinem eius & ultimum currere, & assūme mediū tātū, deinde dimitte donec coaguletur, deinde incide ipsum in frusta parua, de quib. facies troch. quos ponas super rete, aut pannū mundum, & sparge eos ad solē sub diuo; post orale defendens eos a puluere, & dimitte eos tandiu, donec eorum exsiccatio uehementis fiat in loco, ad quem ros nullo modo pertingat: & conferua trochif, & quum uolueris da eos in potu cochlearium unum in uino [acetū] in hora quietis doloris, aut in aqua apii montani & uidebis rem mirabilem. Et de eis, quæ fortia sunt, est cinis [t] ouorum gallinæ, postquam euacuata sunt a pullis. Et de eis, quæ sunt uehementis fortitudinis, & meliora omnium, est auis, quæ græcè nominatur tragulidos, & auis est de genere paruuarum, minor omnibus auibus, excepta aue regia, & color corporis eius est inter uiridem & cineritum, & citrinum, & super alas eius sunt pennæ aureæ, & super caudam ipsius sunt alba puncta, & plurimū apparitionis eius est in hyeme, & apud piscinas & apud parietes, & ipsius uolatu apud parietes non est fixio, imò uolat parum, & cantat, et garrit semper, et mouet caudam, et ipsa comedatur cruda, sicut est, quod melius est, & comeditur elixata, et assata, et salita, et reseruatur ut caro salita, et quandoque adurit, sicut est, in furno, qui non sit cum illa caliditate. f. cum quantitate, quæ [t] dominetur ei aduultio, et destruat uirtus, et sit in uitreato uaiæ, et secū dum modum, qui dictus est ad scorpiones, et alia, et quandoque adurit in olla lapidea, aut [butinai] et stringitur caput eius, et quum pertransit terminum [rei] tendens ad aduultionem, tunc retine, et quādoque [puluerizatur] illud, quod de ea salitum est, et assatum ipsius cum pipere, [t] et similibus, et bibatur tritum eius [apuluerizatione, aut aduultione cum uino claro] cum melle [aut cum aqua mellis,] aut cum chandicon. et similiter unaquæque harum medicinarum. et existimant quidam quod hæc auis sit auis spinæ, sed hæc est auis, quæ nominatur francigine safuriō, de qua non scio an sit illa, aut alia, et existimant quod quādo exsiccat, et bibitur, paulatim extrahit lapidem ex omni loco. et dixerunt quidam quod lapis ipse extrahit lapidem. et iterū simus columbinus, et simus galli, et existimant Hunain et Alkindus, quod quando sumitur [t] de eo pondus drach. ii. et organum pondus drach. s. et quantum ipsum est zuccari tabarzet, extrahit omnem lapidem. et quando ponuntur cum eo piper, et sal, et proprie in decoctione pulegii, et iterum scarabei exsiccati, et existimant quidam quod suffumigatio eius, quod est sub uirga, cum spina critii, facit mingere lapidem. et hoc est de illis, quæ ego non uerifico. Medicinæ uero, quæ cum istis permiscetur pharmaciis ad penetrandum sunt, sicut piper, & calamentum, & cinnamomum, & ille

n. B. bulliat in ea.
o. B. cinereitatis

p. B. dolci.

q. t. s. coricium.

r. f. non.

f. s. burnia.
r. B. alfattonis.
u. s. aromatizatur.

x. t. B. folio in do.
y. B. quod est salicum aut aduultum cum uino puro aut z. — B.

a. t. s. in potu in corpore magno Alia litera in corpore paruo.

e B apij montana. Alia lueria.

e f r. medicinz verò, quæ pui-
scentur ad tar-
dandū paulu-
ne sunt sicut gū-
mæ. Et quādo-
que sunt in seip-
sis operantes in
lapidem, sicut
gumma albes-
cens, poly-
dij, & gumma
nucis. Alia fa-
gummi ratine
gi.
d f B. & grana-
pini maiora.
Alia lueria &
mucilago eius,
& sicut grana-
pini maiora &
uellane.
e a, zambur.

f f B. & referue-
tur.

g f r. Et iterū
eius radice cau-
lium nabathi,
& cinis ouorū,
de quibus sunt
egressi pulli, &
rasura vel frica-
tura lapidis iu-
daici masculi &
femine aggrega-
gentur, & detur
in potu ex eo
quāritate vini
cochlearij in vi-
no, aut aqua tri-
bulorum, & est
etiam conueniens
ad lapidem vesicæ.
h a calpurnius
indt seu malum
folis.

& istæ cum hoc sunt inuatiuæ in capitulo mo-
tionis lapidis Medicinæ autem, quæ cum istis
commiscetur ut prouocent cum uirtute, &
extrahant superfluitates grossas, sunt sicut semi-
na cognita, & ppric, & fenugr. & sicut dauci,
& meu, & phu, & assari, & acorus, & ammeos,
& keisim, & siseleos, et semen agnicasti, & squi-
nathum, & cordumeni, Et fortasse quidā homi-
nes dicunt bonum esse uti cantharidibus. Et
istæ quidem medicinæ cum vehementia pro-
uocationis suæ non sunt priuatæ impressione
in lapide. f f

] Medicinæ uero doloris sedati-
uæ sunt, sicut semen lini, & mucilago eius, &
sicut nuces, & auellane: f f
& se-
men altheæ, & habent ordinem etiam ad medi-
cinas lapidis, & conuenientiam ad corpus re-
num, & ex narcoticis est illud, quod sciuius;
Medicinæ autem confortatiuæ, sunt sicut be-
hen, & aristolochia, & bilium sicum, et se-
men agnicasti, et iterum sunt rosa, et balauitæ,
& squinanthum & sandal. Medicinæ uero cō-
positæ ad lapidem sunt, sicut mithridatū: ipsū
namque fortis operationis est in lapide renem,
& sicut fagezeca, & sicut confectio de scorpio-
nibus cognita ad renes, & vesicam. Et iterum
medicamen factum cum sanguine hirci, quod
nominatur manus dei propter suam nobilita-
tem. Et medicamen thetanzizatum dictum, fa-
ctum cum oleo balsami, quod est mirabile, Et
sicut medicamen forte, quod experti sumus,
recipiens cineris vitri, & cineris scorpionum,
& cineris radicem caulium nabati, & cineris
leporis, & lapidis spongiæ, & sanguinis hirci
exsiccati contriti, & cineris corticum oui, de
quo pullus egressus est, & lapidis iudaici, & gū-
mi nucis, & acori partes æquales, & petroseli-
ni, dauci, pulegii, gummi arabici, & seminis al-
theæ, & piperis omnium an. partem. i. & s. cum
melle conficiatur, f f
] cuius dosi-
s fit uique ad aure. ii. & supra, cum aqua tribulo-
rum decoctorum cum cicribus nigris. Et
hoc etiam conueniens est ei, qui in vesica
est, s f

] extrahens ipsum similem luto
albo. Et iterum ex eis, quæ sunt fortia aggrega-
ta, est illud, quod recipit sem. melonis & uetri
adusti & h [culbum] partes æquales. sumatur
cum aqua cicris. Et iterum fimi columbini &
fimi gallin. detur aliquid cum aqua raphani,
aut cum uino. aut cum aqua calida, est n. aggrega-
tiū, et de illis, q̄ sunt aggregatiua, est, ut suma-
tur conditi pōdus drac. i. fimi columbini. drac.
i. scarabei. drach. i. duodecima. terantur & den-
tur cum uino. Et iterum lapis spongiæ, scolopendriæ,
capilli ueneris, seminis altheæ, petroseli-
ni, æqualiter, & sit dosi quantum necesse est
i aqua apii, aut aqua radic. aut aqua tribulorū,
aut aqua raphani. et iterum de eis, quæ sunt ag-
gregatiua, est illud, quod recipit granorū fru-
ctus balsami, calamethi campestris sicci, lapi-

dis spongiæ, sem. maluæ, & albedarungi sicci
partes æquales. terantur, & dentur ex eo omni
die cochlearium unum cum uino permisso,
quasi drach. iiii. & de illis, quæ propiora
sunt ei, qui est in renibus, est illud, quod Re-
cipit. f [meissus] sumirion. amborum ana pon-
dus. drach. ii. piperis. drach. iiii. cuius dosi sit le-
cundum quantitatem, quæ exilimatur cum
oxymelle squillitico. Et iterum rutæ campestris
maluæ campestris, radic. apii partes æquales, de
quibus sumatur quātitas duorum cochleario-
rum, quæ coquantur in uino. & coletur, et bibe-
tur uinum, & iterum radix pentaphylon cum
[oxymelle squillitico,] aut aqua mellis. Et ite-
rum sem. raphani & f [culbū] æqualiter m f

] sumatur in potu una vice post
aliā, & iterum granorum almhaleb exorti-
catorum tritorum aure ii. croci aure. i. f [ari-
stol aure s.] conficiatur cum melle, cuius do-
sis sit. drach. iiii. & iterum cordumeni pondus
ii. 3. f [cum tertia sui] cortic. radic. lauri. f f

] & iterum semen alharmel, et bdellium
sumantur, de quibus fiant pilulæ, et sumatur
de eis omni die pondus. drac. i. cū aqua calida,
et cū aqua foliorū raphani aut enulæ humida-
aut cū aqua oliuarū. Medicamē vltimū sedans
dolorē et extrahens lapidem. Rec. sumirion, et
est apium campestre, et dicitur apium persici,
unc. i. cyperi ægyptiaci, spicæ aromaticæ, sem.
papaueris albi, cinamomi. castæ, piperis albi,
sem. bauciæ, acori osum ana unc. i. et s. lapidis
iudaici lapidis delati de regiōe Macedoniae an.
unc. s. cōficiatur cū melle de quo sumatur ad
magitudinē auellane cum uino. Medicamen
conferens generationi lapidis. Recipe. q̄ sem.
citruuli pulegii, sem. altheæ omnium ana dra-
ch. i. sem. cucu. hortulani, seminis melonis, dra-
gacanthi omnium ana drac. s. misceantur om-
nia, et sumantur, sitque dosi eius pōdus. drach.
ii. cum uino subtili permisso. Aliud. Recipe. la-
pidis inuenti in spōgia, radicis tribuli, sem. bau-
ciæ, osum ana. drac. ii. sem. cucumeris hortula-
ni, seminis melonis, sem. altheæ, amyli osum an.
pondus drach. ii. seminis feniculi, anisi, polij
omnium ana. drach. iiii. et quādoque dantur ei
in potu aquæ, in quibus decoquantur medici-
næ lapidis f f
] sicut aquæ, in quibus
decoquantur chamæpityos, et polium, et cala-
mentum, et siseleos, et radix tribuli, et capillus
eius, et scolopendria, et radix maluæ, et capillus
ueneris, et uirga pasto. et ra. f [tamarisci] et ra-
dix eupatorii, et semen altheæ, et f [fumorion]
et saguæ:] et pulegium, et alia f [ex] diure-
ticis. Et quando administratur in diebus san-
tatis, prohibet generationem lapidis etiam. Et
ex decoctionib. quib. iuuamentū cōfertur lapi-
di renum, quum eorum administratio assidua
tur in horis paroxysmi, est ut decoquantur fo-
lia maluæ campestris, et ponantur in decocto
ne eius buryrum, et mel, de qua sumatur in po-
tu res plurima f [frangit] enim lapidem, et extrahit
prouocat urinam et lenit iter eius, et extrahit
eum cum facilitate. Et Rufus quidem dixit
quod plurima balneatio in thermis sulphureis
frangit lapidem. Et hoc fortasse facit peruenire
ad hoc, quod quādam aquæ calidæ, quæ quan-
doque

doque vicerant cutem, quando ponuntur in eis medicis lapidis, & submergitur in eis panus, dum sunt calidae, & ponitur super locum lapidis, resoluit ipsum. Et ego iam expertus sum res huius generis: In regimine autem [in preparatione] lapidis ad hoc ut [eleuetur] & patiat a medicinis cum facilitate lubricitatis, & exitus, oportet ut administrantur olea mollificantia, iungendo cum fricatione. Et similiter emplastra, & embrochationes, & cerata mollificantia, & balnea, & tinae cum quantitate, quae non mollificent virtutem superfluae, & debilitetur expulsiva, & quandoque currit propter illud ad membrum additio materiei. Et tunc bibitur medicamen ad eradicationem lapidis, ut fiat facilis super ipsum eradicatio, & extractio. Et oportet ut misceantur cum mollificantibus confortantia, secundum canonem motus & proprie quum non est confortantibus plurima contrarietas ad intentionem, quae est in resolutione, & illa sunt sicut oleum de lilio, & oleum de spica, & oleum de alcanna, & corpora eorum etiam: Et oleum alkeiri aggregat intentiones plurimas: deinde stringantur mediū de [alchati], & pecten, ut dilatentur meatus desuper, aut fricentur cum manu, deinde dentur in potu medicamen communitium, & si fuerit sumptum in potu, tunc consequenter adhibentur diuretica. Et non est malum, ut bibatur etiam, quod est sicut calia fistula, cum oleo amygdalino, & cum succo viscoso, qui sit de succis diureticis, in quibus sunt viscositas, & lubricitas cum oleo amygdalino. Et ex eis, quae conferunt post mollificationem, aut quum ex cussio est a mollificatione propter illud, quod scis [de lapide] suspensio moto, sunt vaporaciones cum spongia, & similibus sibi, infusa in aqua & oleo, & cum panno, aut tursure: Aut emplastra calefacta & [viscosa], aut cum oleis calidis calefactis, sicut oleo rutino aut cum oleo & castoreo. Et est necessarium ut conferretur calefactio emplastrorum. Quod si necessaria sunt fortiora illis, ponantur ventose nuae [super] lapidem, & [sit] earum posicio dolorosa [ut attrahat ipsum]: deinde deponatur ab illo loco ad illum, qui est sub eo ad inferiora, & suspendantur ibi. Et similiter secundum gradationem descendant a loco renum ad inferiora. Quumque descendit ad vesicam, sedatur dolor: & quandoque exercitium & motus, & equitatio super animal [inquiete incedens] sufficiunt. Et similiter descensus per gradus, & proprie postquam administrata fuerint inunctiones. Quumque descendit ex vesica ad meatum virgae, tunc fortasse facit dolorē, & tunc oportet ut regatur regimine illius loci cum eis, quae dicimus. Regimen autem doloris, quando comouetur, & proprie apud virgā propter magnitudinem lapidis, aut propter detes in ipso, & fracturam calcationis, & asperitatem exoriantem, quandoque possibile est ut sit cum balneo & tina. Quum autem superflua sunt, & mollificant, redit dolor vehemens post horam. Et embroche de chamamilla & melliloto, & alicha, & fursure bonae sunt, & inuatiua. Et si fuerit contractio aliqua naturae,

tunc de rectoribus rebus est, extrahere facē cum suppositoio, aut cum clysteri non magno, quod coarctet, & dolorem faciat, imo suppositoium anabilius est mihi. Et in lenificatione naturae est alleuatio plurima, & sedatio doloris. Et non est semita ad administrandum catharticum, ipsum enim laedit, & nocet per illud, quod descendere facit desuper. Clystere autem quum in eo ponuntur adipēs, & unctio, & virtutes mollificantes, & virtutes diureticae, facit cum solutione ventris lenitatem, & frangit dolorem, & adiuvat ad extractionem lapidis. Et quandoque dolor fortis sedatur, quando curatur cum eis, quae diximus, deinde quum curatur lapis, multiplicatur. Quare rectius est ut abstineatur a medicinis fortiter mouentibus & administrantur clystera leuia, lenificantia & inunctiones, quae comprimendo & fricando sunt, & cerataria mollificantia, & [] de illis haec [] i + B. quōque. ra, est administratio uomitus, & illud est de eis quae minorant materias comprimentes lapidem, sed fortasse nocet per illud, quod attrahit lapidem ad superiora. Et si fuerit dolor de illis quae non [] remouentur [] prorsus: tunc necessarium erit dare in potu illud, quod stuporem facit. & [] iterum philonium, & etiam mithridatum mandragoratum, & theriaca: quae non est antiqua, imo ad nouitatem declinuit, & in qua est uirtus opii remanens, ipsa. n. pluribus confert modis. Confert namque ex parte theriacitatis, et ex parte prouocationis, & cominuit lapidē, & ex parte stupefactionis doloris, & quandoque inuat in [] diebus uentositatem in renibus coarctantem [] etiam lapidem. et cognoscitur per signa uentositatis renum, aut [] uentositatem in intestinis comprimentem [] ipsum. & cognoscitur per signa sua, quare oportet tunc ut intendatur ad ea, quae frangunt uentositatē, sicut ruta, & semen eius, & semen apii, et anisū & ammeos, & carui, et nigella dando in potu in eis, quae sunt sicut aqua mellis, aut emplastrando, aut faciendo ex eis ceratum cum oleo aliquo, et utendo eo in clysteri. Et si fuerit lapis propter apostema calidum, curetururatione apostematis renum in primis. et sufficient ea, quae scis de embrochis, et emplastris, et cerataris in eo modico aceto, donec penetrent, et similiter fiat clystere cum istis succis, & cum oleo rosae cum eis, et si indigent phlebotomia, fiat, et si fuerit propter apostema durum, tunc adhibeantur ea, quae sunt sicut mucillagines calidae, ut mucillago seminis lini, et foenugraeci, et altheae, et se. almaru permixta cum eis, quae infrigidant, ei similiter chamamilla, et melilotum, et tribuli, et anethum. et ista administrantur bibita, et administrantur clysterizata. et administrantur epithemata. et quando administrantur epithemata, oportet ut ponantur in eis, quae sunt sicut gumma pini, et serapinum, et ammoniacum, et storax, et castoreum, et sicut myrrha. et iterum olea calida cum confortantibus aliquibus. et de unguentis, unguentū diaquilon et unguentum de adipibus et alia, et quum uideris [] inflationem, [] prouocabis tunc. Cibi autem lapidem parientium sunt illi, qui contrarii sunt cibis nocentibus eis, et carnes

i + B. quōque.

k. sepefunt.

l. B. iterum philonium, & medicina mandragorata. Alia licera. melius est philonium, & etiam medicum mandragorata.

m. n. dolore uentositatis in renibus coarctans a n. B. uentositatis in intestinis comprimentis.

o. B. digestionē

p B & colubi
ti diluati.

q B. &
r y M. cum oleo.

carnes autum affatæ habentium colorem cine-
ritium, & anium in domibus habitantium,^p
[dissolutæ] cum decoctione, non nocent eis,
& similiter, quæ de carnibus sunt subtilia. Et
canceri affati caro confert eis. Et oportet ut in
cibus eorum ponantur capita cardii, & asparagi,
& propriæ campellris, & [cum] aqua ciceris
† [] & oleo cartami.

F E N X I X.

De dispositionibus vesicæ, & urinæ, duos
comprehendens tractatus.

T R A C T A T V S P R I M V S.

De dispositionibus vesicæ.

De anatomia vesicæ.

Cap. 1.

Quemadmodum Deus excelsus creauit
faci vas aggregatiua comprehendētia
totū usquequo aggregatur, deinde expellit to-
tū simul, per quod fit excusatio ab accellatio-
ne cōtinua hora post horā sicut scilicet, simili-
ter præparauit excelsus, & creauit eis, quod de
superfluitate aquositatis attrahitur digne excu-
ti & expelli, capacitatem & sacculum cōprehē-
dentem totalitatem eius, aut plurimum eius,
donec surgat ad extrahendam ipsam semel, &
non sit necessarium expellere ipsam continuē
sicut accidit patientibus dilillationem urinæ,
& capacitas illa est vesicæ. Et creata est neruosa
ex neruis ligamenti, ut sit vehementioris forti-
tudinis, & ut cum fortitudine susceptibilis ex-
tensionis, a [planæ, subtilitate,] ut impleatur
aquositate. Quamq; repletur, euacuatur, quod
in ea est, cum uoluntate, ad quam perducit ne-
cessitas, & in collo eius est carnositas [retenta]
uicina lacerto. I tripla quidem. † []

a B. dilatabilis
foris substat.

b s cum qua fit
sensatio.
c t u. Al. alia.
habet tantam
vot. contextum
ex specieb. vi lo-
rum trib. nū. in
loco ubi porci v-
trides ingrediū-
tur eam, pñ il-
lic corpus.
d s. duos. oros
vtrides ex re-
gibus.

[] duas habet tunicas, qua-
rum interior in profundo est dupla extrinsecē
quoniam ipsa obuiat aquositate acutæ. Et sub-
tiliatus est creator sapiēter in attrahēdo aquo-
sitate ad eam, & in extrahendo aquositatem
ab ipsa: quare peruenire fecit ad ipsam [duo
emunctoria, quæ sunt renum.] Et quum ad ip-
sam peruenerunt, separauit vesicæ duos annu-
los, quos facit incedere inter duas tunicas, in-
cipientes in primis penetrare in tunicam pri-
mam, perforantes in cessum habentem quantita-
tem inter duas tunicas, deinde submergitur
in tunica interiore distrumpentes vtranque ea-
rum ad concauitatem vesicæ, † []

e f s. & effundi-
tur in ea super-
fluitas aquosa,
f s. sicut reple-
ta cōplet, tunc
cooperat tuni-
ca interior.
g B. Alta lica.
concauo.
h B. s. u. poros
vtrides.

[] ita ut quando repletur aquositate,
& [sustentatur, cooperiat tunica aliam] tuni-
cam exteriorē expulsa ad ipsam ab interiori
parte, & a [profundo] taliter, ut exilimetur
quali tunica vna, & non sit in eis penetratio &
propter illud non redit aquositas, & vrina, quū
figitur vesica ad posteriora, & ad [duo emū-
ctoria.] Deinde creauit ei Deus, cuius virtus est
sublimis collum expellens aquositatem ad vir-
gam, anfractuofum plures habens anfractus,
propter quos non mundificatur ab aquositate
integre expulsa, propriè in masculis. in eis

nanque tres habet anfractus. & in mulieribus
habet anfractum vnum propter propinqua-
tem vesicarum earum cum matricibus ipsarū.
Et [illius colli, eius quedam pars munia est,
eo quod circumdat] ipsum sicut suffocatoriū
& expressoriū, ita ut prohibeat exitum aquo-
sitaris ab ea nisi cum uoluntate mollificante il-
lum lacertum adiatum lacertis ventris secun-
dum quod sci. s. in loco suo: nisi illi lacerto
adueniat neccimentum, aut [superflua neces-
sitas.] Et continuatur vnicuique laterum e-
ius neruus quantitatē habens, & venæ quie-
tæ pulsatiles, & multiplicati sunt nerui eius, ut
ipsa sentiat illud, cui innititur, & ad quod extē-
ditur. † []

A N N O T A T I O N E S.

Habes de vesicæ anatome ex Gal. 8. de usu par. et f. de causis
anatom. administr. Eset autem hoc in loco controuersia de cap.
vesicæ a tunc in quas antior ho. in loco duas facit, alibi dicit
nam tantum id quod Gal. Sed admonimus de hac
re & lib. 1. & alibi.

De aggritudinibus vesicæ, & cura eius.

Cap. 2.

Accidunt iterum in vesica aggritudines cō-
plexionis cum materia, & absque mate-
ria, & apostemata, & oppilatio. [de cuius sum-
ma est lapis, et inueniuntur in ea aggritudines]
quantitatis in paruitate, & magnitudine. Et ac-
cidunt ei aggritudines sicut [in augmento] &
dislocatione. Et accidunt ei aggritudines soluti-
onis singularis per apertionem, & incisionē,
& vlcera. Et quandoque communicant vesicæ
membra regalia, & nobilia, sicut cerebrum, ip-
sum enim sit dolorosum cum ea, & aduenit ei
vertigo, et quandoque peruenit ad sitim cau-
sa cōmunitatis aggritudinum vesicæ calidarū,
et sicut hepatis iterum, multoties enim accidit
hydropisis propter frigus vesicæ, Et aggritudi-
nes quidem vesicæ multiplicatur in hyeme.
et curantur iterum sicut curantur ille, quæ sūt
renum, et cum medicinis fortioribus et magis
remanentibus, et sunt potiones, et iniectiones,
et unctiones et emplastra, quibus emplastrum
tur duo emūctoria, et sub umbilico, et in [duo
bus communissimis singularibus] et dolores ves-
icæ multiplicatur in aeribus, et in regionibus
et ventis septentrionalibus, et in temporibus
frigidis.

De ijs, quæ calefaciunt vesicam.

Cap. 3.

Duretica calida omnia calefaciunt vesicam,
et unctiones, et iniectiones ex oleis calidis,
et gummis calidis, sicut oleum costinum, et nar-
dinum, et de ben, et uaporationes, et emplastra
ex medicinis prædictis in capitulo renum cali-
dis, de quibus fiat emplastrum ubi scis.

De ijs, quæ infrigidant vesicam.

Cap. 4.

Infrigidant eam potus [succi portulacæ, et ci-
tru.] et cucur. et potus spodi. [et
cum aqua frigida. et ex epithematibus sandali-
et camphora, et fauiscum cum lacte aceroso
de

de quo butyrum est extractum, & similiter mu-
cillagines & succi frigidi, & olea frigida sicut
ore de sem. cucurbitæ, & oleum ros. bonum, &
ole. de papauere, & ole. de sem. lactuæ cum cam-
phora, & similibus, & iniectiones propriæ, &
lacasini iuuatuum est valde.

De lapide vesicæ & signis eius.

Cap. 5.

Oportet ut tu consideres illud, quod dixi-
mus de lapide renum, deinde permuteris
ad considerandum hoc capitulum. Et tu qui-
dem iam sciisti illic differentiam inter lapidē
vesicæ, & lapidem renum in qualitate, & quan-
titate ex capitulo lapidis renum. Differunt enim
utriusque lapides: at ille, qui est in renibus, est le-
nior parum, & minor, & magis trahens ad ru-
bedinem, & ille, qui est in vesica, est durior, ma-
ior valde, & magis decliuus ad soliditatem, & ci-
nereitatem, & albedinem, licet generetur in ea
lapis, qui comminuitur, & ille quidem, qui
est in vesica discernitur, secundum plurimum
post separationem vrinæ. Et ille, cui plurimam
aduenit lapis vesicæ, est extenuatus: & in renib:
est conuersus. Et infantibus quidem, & qui eos
sequuntur, aduenit lapis in vesica. Et dicam hic
quod vrina in lapide vesicæ est decliuus ad albe-
dinem, & sedimen non est rubeum, b t

[ad albedinem tendens, aut cinereitatem,
& quandoque est vrina grossa, oleaginea facis,
& secundum plurimum est subtilis, & propriè
in principio. Et non est dolor lapidis vesicæ, si-
cut dolor lapidis renum, quoniam ille, qui est
vesicæ, tenetur in spatio, c t

] nisi quum lapis reti-
net vrinam, quoniam eius dolor vehemens fit,
& quando ipse cadit in meatu. Et asperitas in
lapide vesicæ plurima est, quoniam est in spatio,
in quo possibile est, ut stet super eum illud, quod
a [ipse retinet,] & propter hoc est maior, quo-
niam eius locus latior est. Et accidit quandoq;
ut sint in vesica vna duo lapides, & plures illis,
excoriantes, & multiplicatur [contractio are-
næ] ex eis. Et est quandoque cum arenositate
fæx furfuræ propter abractionem t t

] eius a lapide [abitergente.] Et in lapide quidē
vesicæ est assiduatio pruritus, & doloris in vir-
ga, & in radice eius, & in pectine communica-
tione virgæ ad vesicam, & habens eum multipli-
cat b [contractionem] virgæ sue, propriè quum
est puer, & assidua sit ei erectio. Et quandoque
perducit illud ad exitum ani, & ad retentionem
egestionum, & difficultatem vrinæ, cum hoc q
illud, quod egreditur, egreditur cum fortitudi-
ne propter compressionem [suam a stricto, &
ab impellente] post ipsum. Et quandoque min-
git in fine eius vrinam, k [quam vult.] Et quo-
ties euacuatur ex vrina, quam mingit, desiderat
mingere statim, & agens illud est lapis l [expel-
lens expulsionem vrinæ aggregatæ. Et multo-
ties mingitur sanguis propter rascationem la-
pidis, propriè quando est asper, magnus, & m
[multoties] pungit. Quum ergo resupinatur la-
pidosus, & eleuantur anchæ eius, & cōcutitur,
remouetur lapis a meatu. Et quando tunc fit cō-
pressio super pectinem, eiicitur vrina, & hæc est
significatio fortis super lapidem. Et quādoque

alleuiat illud incuruatio lapidosi super genua
sua & n [commotio] membrorum suorum ad
inuicem. Et quandoque alleuiatur per intro-
missionem digiti in anum, & remotionem la-
pidis secundum huiusmodi præparationem. Et
quandoque alleuiatur illud per figuras alias cō-
pressionis, & expressionis, & resupinationis, &
incuruationis, quas experimentum inuenit.
Quum ergo non confert illud, administretur
10 alcharatir, o [& extrahitur & expellitur vrina
&] est significatio fortis. Et similiter si difficilis
fiat eius intromissio, tunc melius est, ut non
laboretur cum conamine, & quandoque signi-
ficat alcharatir per illud, quod p [associatur ei
materia,] ex qua generatur lapis. et lapis quidē
paruus, magis retinet vrinam, quā magnus,
quoniam figitur in meatu: magnus vero remo-
uetur a meatu velociter, & scias, quod lapis ue-
sica multiplicatur in regionibus septentriona-
20 libus, & propriè in infantibus.

ANNOTATIONES.

S ripit de hac re Gal. 1. de loc. aff. plura etiam habes ex
Tralliano lib. 9. Paulo lib. 3. & 6. Est unum hic annotatio
ne dignum. At Auic. infantes et pueros calculis laborare,
quod & Hipp. 3. aph. Gal. in eius loci commentario calculum
proprium esse ait morbum puerorum, atque id in du-
plicem causam refert, tum intempestiuam edacitatem, ob
30 quam crudos gigni humores necesse est, qui delati postea cū
vrinis ad vesicam lapidum sunt materia: tum ad caloris
uehementiam. Quam sanè sententiam confirmat, & 3. in
6. vulg. morb. 7 d. affirmat. & Paulus lib. 3. Materiem di-
cens suppeditari, & crasso & terreo humore, esse tricem
uerò causam, igneam esse renum & vesicæ caliditatem.
At contra Trallianus lib. 9. vesicæ calculos pueris accide-
re magis ait, non a tanta tamē caliditate, sed a materia po-
tius crassiore, & ad gignendos calculos, prompteq; ab infi-
40 ta caliditate cōcretescendos idonea. Ita ut Trallianus in cras-
situdinem quidem materiæ huius affectus causam referat,
effetricem tamen causam, insitam, non autem igneam vel
immodicam caliditatem putet. Sane Gal. et si 2. aph. &
6. vulg. morb. effetricem lapilli causam calorem multum
existimat, non tamen igneam, ut Paulus, quum certe in pue-
ris igneus non sit, sed mitis. Quare a Galen. non discrepat
Trallianus, discrepat tamen a Paulo, si modo per igneā
Paulus immodicam caliditatem intelligat.

De curationibus lapidis vesicæ.

Cap. 6.

Lapis vesicæ indiget medicinis fortioribus,
quoniam ipsa est frigidior, & quia est lon-
ginquior, & quoniam lapis eius est vehemen-
tius confirmatus ex uehementia coagulationis,
& medicinæ eius sunt medicinæ fortes, prædi-
ctæ in curatione lapidis renum. & eis quidem
conferunt laggenæ, & mithridatum, t t
qnum lapis est paruus, aut lenis, n [& similiter]
athanasia, & conferunt ei scolopendriæ pōdus
vnc. j. & mahaleb excorticatæ. vnc. s. Syrapus
iuuatius eis. Recipe c [milij folijs] triti 3. xv. ca-
pilli ueneris. d [3.] vij. e t

] petroselinij 7. iij. ficus albas vij. numero,
decoquantur cum iij. li. aquæ donec remaneat
lib. j. & bibatur post exitum de balneo, cuius do-
sis sit lib. s. et oportet ut tinæ, quæ in ea ad-
ministrantur sint fortiores, & ponatur in eis
A V I C. K k k cum

n B. aggregatio

o B. vt expella-
tur lapis, quod
est ibi anq. d. o.
mas alcharatir,
& expellitur &
eiicitur vrina,
tunc,
p B. associat ei
materiam.

Cap. 1.
cap. 7. cap. 45.
cap. 60.
Aphor. 26.

com. 15.

cap. 45.

cap. 7.

a t B &
b — B.

c s. chalc.

d s. vnc.
e t s. scolopen-
driæ. drac. s. mi-
bulari. drac. x.
dauci.

f B. aluaser.

g B. alihil.
h B. folium.i B. ex ea vri-
na, & remouea-
tur mox, quis
vita sit nō tran-
quilla, & quom
non prosperant
medicinæ, & vo-
lueris scindere
oportet, ut eli-
gas scissioni il-
lum.g B. Alia litera.
anteceat sen-
tio lapidis.
h B. quē scinde-
re oportet.e B. Alia litera.
descendendo.
d B. vmbilico.e B. Alia litera.
grani hordei.f B. mollifica-
tionem.

cum medicinis notis medicinæ, quæ sunt sicut fol. agnicasti, & capillus veneris, & folium, & f [aluelir] & rosa eius, & aliquid habens styptici-
tatem, vt non superfluo mollificatio. Et ponan-
tur in eorum vnditionibus galbanum, & pix,
& ammoniacum, & euphorbium. Et melius
eorum est emplastrum de bellio & mecha. &
melius eorum oleorum est oleum de scorpion-
ibus, emplastratum, & distillatum, aut iniectū,
cum quo misceatur aliquid confortatiuum. Et
medicinæ quidem emplastrorum eorum sunt
radix scolopendria, & radix s [alech], & po-
lium, & h [cannabis] & althea, & capillus vene-
ris: & ponantur in eis illa, quæ sunt sicut folia
virgæ pastoris, & auis prædicta in capitulo la-
pis renum, & quæ diximus cum ea de ordinib;
eius valde conferunt ei. Et de eis, quæ sunt pro-
pria illis in eorum ipso, est vt utantur medi-
cinis lapidis in iniectione, & iuantur eis vehe-
menter. Et quando vrinæ sit difficultas, & reti-
netur causa lapidis vesicæ, & non est semita ad
scindendum propter aliquid, quod prohibet,
aut propter timorem, tunc de hominibus est
aliquis, qui ingeniatur, & in eo, quod est inter-
anum, & testiculos, scissuram efficit parua, &
ponit in ea cannulam, ut egrediatur, † [

qui cognoscit anatomiam vesicæ, & cognoscit
locum colli eius, cui continuantur vasa sperma-
tis, & cognoscit locum arteriæ, & locum car-
nosum vesicæ, & caueat illud, quod oportet ip-
sum cauere, quare non accidit nocumentum
in generatione, aut fluxus sanguinis, aut fistula,
quæ non consolidatur: & oportet vt vaporet
intestina, & vesicam ante illud resupinus.

De regimine quod in ipso præcipitur.

Cap. 7.

Est ut præparetur sedes, & sedeat æger super
eam, & sit præfatus minister, & intromittat
manus suas sub genibus eius, deinde præparet-
ur ad scindendum, & oportet ut [ante teneat
lapidem,] & faciat ipsum peruenire in locum,
[qui scinditur, & illud faciat intromittendo
digitum medium in ano virorum & virginū,
& mulierum corruptarum in orificio matricis
donec inueniat lapidem, & comprimat manu
alia de super [faciendo vt descendat lapis] ex
mirach & d [summe] donec descendat lapis ad
locum propinquum ori vesicæ, & studeat, ut ex-
pellatur lapis taliter, vt remoueat a commis-
sura quantitate [vnius pili,] & caue ne scindas
super commissura, quoniam est malum, com-
missura enim secundum veritatem est locus mor-
talis, & oportet vt non cadat in expulsiōe ab-
breuiatio, vel defectus, quoniam euenit tunc
scissura lata, quæ non sanatur. Quumque expel-
lis, & vides scissuram non penetrantem, tunc p-
fora, si tua operatio huius quantitatis] non per-
ducit ad dolorem vehementem, & torsionem
colli, & casum virtutis, & destructionem mo-
tus, & sermonis, & [contractionem] palpebra-
rum, & oculi, si autem perduxerit ad illud, tunc
nō perforas ipsum, nam si ipsum perforaueris,
moriatur illico. Amplius fac super ipsum scis-
suram tendentem ad transuersum parumper,

cum ingenio bono, quod non contingat ner-
uum, studēdo vt cadat scissura in collo vesicæ,
nam si ceciderit in corpore vesicæ non conso-
lidabitur omnino, & stude quantum potes, vt
scissio minoretur: nā si lapis fuerit paruus, for-
tasse expelletur cum expulsiōe. Magnus verò
indiget scissione ampla, & fortasse indiget ex-
trahente, quod ipsum extrahat. Et quandoque
est lapis magnus ualde: quare non est possibile
vt scindatur propter magnitudinem suam, qua-
re oportet tunc vt comprehendatur cum tena-
liis, & rumpatur paulatim: & assumatur, quod
frangitur, & non remaneat in vesica aliquid
omnino, nam si remanserit, & magnificabitur
& fiet magnus. Et multoties accidit, vt perue-
niat lapis ad collum vesicæ, & quod sequitur
virgam, & tunc oportet ut sine cessatiōe inun-
gatur pecten, & fiat compressio super ipsum, &
sit tecum adiutor, ita ut quando figitur lapis in
loco, scindas subius eum, & extrahatur. Et for-
tasse erit rectius, vt ligetur post ipsum ad ante-
riora cum filo ita vt non redeat. Et si penetrat
ad locum propinquum capiti virgæ non oportet
ut laboretur ad extrahendum cum ex ipso.
Illud enim facit fortasse accidere vulnus, quod
non consolidabitur, imo oportebit vt equeatur,
aut stringatur, quod est post ipsum, & scinda-
tur subius caput virgæ, vt egrediatur. Quum et
go feceris in lapide omnia, quæ dicta sunt in ca-
pitulo de illo, & extraxeris ipsum, fortasse acci-
det ex compressiōe ventris cum fortitudine,
& ex dolore scissionis, apostema; & est res timo-
rosa. Et ex eis, quæ non permittunt euenire il-
lud, est vt iam clysterices egrum, & extrahas for-
e eius, deinde des ei in potu post illud aliquid
leniens naturam: et non cibis cum nisi repa-
ua, & lenificante. Si autem indigerit phlebot-
omia: vt s [allenietur] ex minoratiōe fac, quod
si volueris vt vehementius h [allenietur], & ap-
parent signa apostematis, & dolor sit vehemens
valde, tunc oportet vt sedeat æger in tina, aut
pelui aque, in qua decocta sunt lenificantia, si-
cut molochia, & semen lini, & althea, & furfur,
& cum illa aqua sit commissum oleum pluri-
mum, & conuassatum cum ea, & sit illa aqua
tepidā. Quumque extraxeris eum de tina, inun-
ges [partes virgæ] cum oleis lenificantibus, si-
cut est oleum chamæmillinum, & anethinum,
& pones super vulnus butyrum tepidum, et
funde in ipsum. Et pone super ipsum cotum
infusum in oleo rosæ & pauco aceto, deinde ad
ministra medicinas consolidatiuas: si autem
magnificatur apostema, assidue fac eum sedere
in tina prædicta, in decoctione tænuigræci, et le-
mynis lini: et si dolor fiat fortior, fac eum sede-
re in die secundo: et in die tertio in aqua et o-
leo tepidis. Ille autem, quem scissura, et vulnus
non ita dolere faciunt, ut inde seuretur, solui-
tur in tertio die. Et oportet ut assidue calefa-
ctiōne vesicæ cum oleo de ruta: quum enim
calefit, est rectioris dispositionis, et minoris do-
loris, et minoris vrinæ. et urina quidem sedit
valde perforatos: et propter illud oportet ut iu-
mant in potu aquam paulatim: & quoties
mingunt, oportet vt sit minister conueniens
manu sua locum ligamenti, et comprimat
eum, vt non infundat vrina locum scissuram.
Am-

Amplius non potest esse, quin aut non currat de sanguine quantitas, quæ necessaria est, & est illic timor apostematis, & corruptionis membrum. ^a [quum alteratur color eius ad corruptionem a rubedine, aut ut currat, & superfluat, & timeatur fluxus sanguinis. Et primum quidem oportet ut curetur secundum quod vides signum prædictum, imo incidatur uel scalpelletur illico ut currat sanguis, & ut ponatur desuper emplastrum ex aceto, & sale in panno lini, tandiu, donec prohibeat corruptionem. In secundo autem, quod est, ut timeatur fluxus sanguinis, est rectius ut sedeat in aquis stypticis cognitis, & ponatur super locum thus, & atramentum trita: & supra ipsa cottum, & supra illa cottum aliud ^m [magis] madefactum aceto, & aqua, & si sciueris quod uena magna, aut arteria incisa sit, ⁿ [adde] in curatione eius cum constrictione. Et si sanguis inobediens est, & non cessat, & non sanatur, tum fac eum sedere in aceto forti. Et fortasse indiges ut phlebotomes eum ut attrahatur sanguis. Et fortasse necessarium est tibi, ut ponas super peccinem & inguina narctica, & ex eis, quæ accidunt ex scissura & curfu sanguinis, est ut currat frustum sanguinis ad uescicam, & coaguletur super orificium eius, quare sit difficultas urinae, & tunc necessarium est, ut intromittatur ^o [digitus] in foramine, & auferatur nocumentum ab orificio vesicæ, & collo eius, & extrahatur; ^p [aut] curetur locus eam aceto & aqua, donec resoluitur, ^q [claudens congelatum] & extrahatur, & ex eis, quæ accidunt ex illo, est abscissio generationis: Signa autem mala, quæ quum accidunt expectat medicus mortem, sunt ut si fortis fiat dolor sub umbilico, et in frigidetur extrema, & acuat febris, & accidant rigor, & casus virtutis. ^r [Amplius quum additur uementia doloris loci perforati, & accidit singultus, & mouetur uenter motu extraneo; tunc iam appropinquat mors. Signa autem ægri bona, sunt salus rationis, & sanitas appetitus, & ut sit color, & forma sani ualde.]

ANNO TATIONES.

De curatione lithias per medicamenta repete, quæ supra de renum calculis suffragine antea docuit. Vide et Tractatum lib. 9. & Paulum lib. 3. De ea uero, quæ per manus, ad Paulum lib. 6. & Celsum lib. 7.

De apostematibus calidis in uescica. Cap. 8.

Accidit, quamuis non plurimum, apostema calidum in uescica ex materia sanguinea & cholerica, aut composita, & est agritudo mala, & multoties accidit illud, & propriè in infantibus, causa lapidis & dolorositate eius, & quia ipse ^a [conquassant] uescicam.

De signis. Cap. 5.

Significant quod apostema est in uescica calidum, febris, & retentio urinae, aut difficultas eius, aut distillatio ipsius. & retentio quidem est, quum iacent, & non possunt eiecerè aliquid de ea, nisi stantes, & quandoque est retentio ster-

coris, & inflatio peccinis, & illic cum dolore pergituuo, & pulsatione, et quandoque apparet rubedo exterius, et significant ipsam ex tranquillitate infirmi, quam intuenit e uaporatione. Et de accidentibus, quæ cum ipso accidunt, sunt sitis vehemens, et uomitus cholere puræ, et asthma, et frigus extremitatum, ^a [et fortasse non calefaciunt,] et alienatio, et nigredo linguæ, et noceri ab omni acuto diuretico, et propriè quum sunt humores corporis calidi. Significant ergo ipsum etas, et cause præterite, et præsentis de illis, quas seis. et deterius est illud, cum quo continuatur caliditas febris acutæ: et uehemens sit retentio urinae, et stercoreis, et fortis sit dolor, et in urina non est digestio, ^b [est enim] mortale. et hoc plus est cum sit alidubellati. Quum aut apparet in urina faex subsidens, ^c [lenis] tunc est maioris spei. Cum dubellati uero apparet de horripilationibus diuersis, et febre permixtis illud, quod diximus in alidubellati renum. Et similiter significat maturitatem eius lenitas, et ^d [sunt de accidentibus digestionis urina] et sedimen eius. Et significat eius eruptionem urina habens admixtum pus. Si autem signa maturitatis non apparuerint ^e [non rumpetur] ante hebdomadam. Et plurimæ exituræ uescicæ fiunt uersus collum eius, et quandoque declinant ad partes alias, et quandoque aperiuntur ad partem uescicæ interiorem, et quandoque aperiuntur ad partem aliam.

De curationibus apostematum uescicæ. Cap. 10.

Oportet in primis, ut ex basilica sinistra fiat phlebotomia secundum virtutem: est enim prima curationum eius, et melior earum. Et festina si illic fuerit caliditas ualde uehemens, ad emplastra apocruistica spatio breui, et non superfluas in eis, neque prolongeris: illud namque nocuum est, et indurat apostemam uelociter. imo si inceperis a mollificatiuis, quum non fuerit aliquid, quod ab illo prohibeat ex sensu uehementi, erit melius, quoniam membrum est neruosum. Et propter hoc uehemens sit tranquillitas ægri ex uaporationibus ^a [repercussiuus spatio breui] factis, ^b [uaporationibus] cum spongijs, et lana infusus in aqua, in qua, decocta sunt lenitiua resolutiua, et uescicis, in quibus sufflatum est, plenis aqua calida, et oleis lenitiuis subtiliatis, et propinquis eis, quæ iam sciuit in curationis renum. Et cum hoc te subtilia, ut inicias, si tolerat, per syringam in primis, quod sit sicut mucillago psyllij in lacte asinæ, aut aqua hordei in lacte asinæ, quoniam est magis salua. et post illud lac asinæ, et adeps. et post illud cassiam fistulam in lacte mulieris, secundum ordinem, quem seis secundum horas apostematis. et quandoque confert clysterizatio facta cum eis secundum suos ordines. et de emplastris bonis post principium inceptions, est illud, quod fit cum pane ex simila, et sisamo excorticato cum lacte, et oleo uiol. et oleo chamæmellino et similibus. et iterum ^c [napi boni sunt, et iterum sula] elixata emplastrata, et uaporata. Quod si hebdomadam pertranseat, et approximet status, tunc adhibeantur farina fabarum, et se-

AVIC. Kkk 2 men

^a B. non existit, marur, q. calefiant.

^b B. & est.

^c B. Alia litera. alba.

^d B. sedatio accidentium & digestio urinae.

^e B. Alia litera. &.

^f B. moritur in hebdomada.

^a B.
 ^b B.

^c B. rapæ elixata sunt bonæ ualde & iterum alba thibet, i. fastida.

d B. Alia litera.
quum declinat
fiat phlebotom.
m.

men lini, & chamæmilla cum triplicato. Et a [si
militer descendit per phlebotomiam] saphene
& dilata te in administratione resolutum,
quæ sunt ex emplastris, & unguentis prædictis
in cap. renum. Et quandoque eges emplastro ex
hyssopo, & castoreo, & cera, & proprie post nar
cotica. Et scias quod aliquid uatio scissionis eorum in
rina, est valde inuatiua, ita quod quando aduenit eis
urina, tunc rectius est ut mingant in ea. Et aquæ
tinnacum meliores sunt illæ, in quibus est molli
ficatio de illis, quæ iam sciuit multoties. Et quæ
doque ponuntur in eis aldarisahan, & cypri,
& cordum, & spica, & animum, & squinā
thum cum fœnugræ & semine lini, & sedant
dolorem & apostema. Et istæ aquæ mollificati
uæ, quas multoties sciuit, sunt sicut decoctio
femini lini, & fœnugræci. Et iterum aqua in
qua decoquuntur [napi, & althææ,] & caules.
& curatio quidem alidubellati eius, est proxima
curationi alidubellati renum, imo necessarium
est ut sint medicina eius fortiores, & quidam
laudauerunt papauer al pondus 3. ij. & s. quod
detur in potu in decoctione spicæ, & squinan
thi, & proprie quando sunt difficultates urinæ,
& dolor, & quum vehemens sit dolor, & time
tur mors, non est excusatio a narcoticis linitis
& suppositis. [Epithemata] uero, sunt sicut epi
thema factum ex hyssopio albo, & mandra
gora, & papauere coniectis cum oleo, aut sumā
tur quarta drach. j. opij, & dissoluatur in oleo
uol. cum pauco croco, & imbutatur pannus, &
supponatur in ano, fortasse enim inueniet per
illud tranquillitatem, et dormiet loco eius. et
quandoque administratur de eo aliquid in syrin
ga si tolerat. et epithema de opio exterius factū
est fortis Ruptationis. Portiones uero, et reli
quæ curatio sunt curatio lisen et bisen,

e B. raze & al
halcech.

f n. inimentum.

ANNOTATIONES.

Morbis qui circa uescicam oboriuntur, grauius, & maxime mortalis inflammatio est, ut Aetius testatur, lib. 1. & ante ipsum Hipp. 2. prognost. Huius notas & curationem Aetius loco citato & Paulus lib. 3. tradunt. Atque, quum in curatione utrique conueniant tunc dandam statim esse penam, quod & Hipp. 6. aph. Difficultatem, scribens, urinae uena secta inuat non explicant tamen uel Paulus uel Aetius, quæ secunda, & quæ parte secunda. Hipp. interiores aut uenas incidendas, At quid tamen per interiores intelligendum sit, maxime ambiguum est, nempe, si brachij uenas intellexerit, repugnare id ait Galenus Hippocrati, qui in partibus quæ supra hepar sunt, ex manibus sanguinem mittit in inferiores autem ex ijs quæ in poplite & malleolo. At si inferiores uenas hoc est quæ crurum sunt, intelligat, inepte dici putat, quum & exterior & interior in cruribus uena ab uno fonte emergant Gal. ergo 2. meth. & lib. de cur. rat. per sangu. missi. mittendum ait sanguinem uescicæ inflammationibus ex poplite & malleolo, At Aetii curationem ex iecorarijs sinistri cubiti sectione exorditur, deinceps uero & de saphenæ sectione meminit, ita ut multiplex hic ambiguitas sit. Licet tamen fortasse horum authorum sententiam ita conciliare. Inflammationis initio certum est reuulsione esse opus, id superiorum uenarum sectio obit non inferiorum, ipso etiam Galeno passim affirmante, trahendum sursum ab inferis, & contra. iure ergo cubiti uena secatur, ut Aet. ait. cui assentiri Paulus & Aetius uidentur, uenæ sectionem absolute proferentes,

cap. 16. sex. 71.
cap. 17.

Aphor. 36.

cap. 17.
cap. 18.

quæ, generatim in affectibus omnibus usu venit: & quæ maxime omnium sanguinem imminuit: atque hæc cubiti est uena. At transacto initio, ubi constitit iam materia, nondum tamen inhaerit, atque uescicæ impacta fuerit, tum deriuatio erit opportuna: siquæ hæc sectione malleoli uel tali. Probe ergo hi quidem cubitum secant. Gal. uero crura. Quare & Galeni aduersus Hippocratem accusatio cessat, quandoquidem si Hipp. internas uenas secari iubet, non crurum (neque enim ignorasse ipsum crurum uenas ab uno fonte emanare dicendum est) sed cubiti uenas reuulsione gratia, intelligitur. Verum alia hic rursus dubitatio ob Aetianæ uerba exoritur. Quæ enim obsecro ratione tidentur, ait, sinistri cubiti uenam, non dextri potius, qui sanguinis sedis proximus quum sit, potest inflammationem magis auertere? Non ignoramus afferri hic ab alijs alia de hac re, neque tamen satisfaciant ea nobis, neque, quamuis alia quæ non sine summa animaduersione scriptum hoc ab authoris nostro certum habeamus, eius tamen consilij ratio sit a nobis haftenus explorata.

De apostemate duro uescicæ. Cap. 11.

Apostema, durum in uescica, accidit a causis similibus causis apostematis duri in reni, busque plurimum eius sit successione calidi, et successione percussione aut casus, et quandoque sit successione scissuræ.

De signis. Cap. 12.

Signa cum eo sit difficultas urinæ et egestio nis simul, aut accidunt ex ea accidentia duritiei renum ex a [retentione fecis] et stupida, et dectionis in cruribus, et agitatione diuersa, et debilitate, et peruentione ad hydroisim, quauis sit b [super ventrem ex duritie] renum, et inter ea quidem discernitur, per locum, in quo accidit grauitas, et illud, cui accidit causa in primis.

De cura. Cap. 13.

Curationes sunt eadem, quæ sunt duritiei renum, ex inunctione facta cum oleis calidis, et uaporatione cum eis, et dare in potu aquas, in quibus decocta sunt semina diuersea cum melle, et casia fist. et administratio tinnacum secundum illum modum, et secundum gradationes illic prædictas, et ex eis, quæ propria sunt, et ut administrantur illa olea et gumma cum syringa, scilicet cicetorio urina si possibile est.

De ulceribus uescicæ. Cap. 14.

Quandoque fiunt a causis vlcereum notis, quas iam narrauimus in cap. ulcerum [pectinis], ex excoaratione lapidis aut excoaratione humoris cholerici, et quandoque fiunt propter apostema, b [aut borho, quæ ulcerantur. et in eo, cui affludue sit urina acuta, succedunt ulcera, et ulcera, et sunt difficiliora plurimum quam nictura renum, quoniam sunt ulcera membri net uofis. et ille, cuius uescica distumpitur, nominatur secundum plurimum. Quod si scindatur, non incarnatur nisi cadat in parte partu carnose.

De signis .

Cap. 15.

IAm diximus in cap. vlczerum renum differē
tiam inter duo vlcera, & diximus quod vlee
ra vesica faciunt difficultatem vring, & retinēt
eam, & quod dolor eorum est in loco pectinis
& ilij, & quod egrediuntur cum eis cortices al
bi, aut grossi, magni, si sunt in vesica, aut tenues
parui, si sunt in meatibus. & alia, quæ oportet
rescire illic. & signa. [quæ sunt in eo, imo to
tum, sicut illud, quod dictum est] in cap. renū.
Et signum commune in vlceribus renum, &
vesicæ, est mīdus sanguinis & sanici paulatim,
& non subito, deinde distinguuntur per ea, qui
bus differunt. Et signa quidem apertionis &
scissionis, & corrosionis, & similia, una sunt
in ambobus simul.

De curatione.

Cap. 16.

Oportet, vt ipsi deiciunt cibaria acuta, & fal-
sa, & acetosa, & uehementis dulcedinis co-
uercibilia ad choleram, & sumant cibos, * [de-
lectabiles sibi bonos,] & illos, qui faciunt glutri-
nationem. Et exercitium quidem nocet eis, pro-
pterea quia s [acuit,] & inflammat, si autem no-
facit illud, tunc est iuuatium propterea quod
confortat membrum, experitur ergo paulatim,
& considera in canonibus dietis in cap. vlceru
c [] & permuta plurimum eorum ad 30
hunc locum, & d [propter illud] considera in
eo, quod scripsimus de potu generum lactis,
quoniam ipsa sunt secundum conditiones praedi-
ctas iuuatina vlcerum meatuum urinae, praeci-
pue lacequarum. Et scias quod praeseruatio
in curatione earum, est ut administretur in pri-
mis mundificatio cum aqua mellis, & zuccari
decocta cum diureticis ebibita, aut iniecta, de-
inde consequenter adhibeantur reliqua medi-
cine. Et si e [illud, quod mingitur est salsum,] 40
oportet ut iniiciatur illud, qd subtiliatur a ci-
nere arboris fici, aut cinere arboris quercus,
aut cinere arboris secha, donec mundificentur
vltime. Medicina vero, quae ad ipsam bibuntur
sunt sicut [alesius] cum oleo ros. & sicut lac
aluae & caprae & s [iumentorum,] potetur se-
cundum assiduationem dierum, cum quantita-
te digestionis, cuius plurimum sit quantitas iij.
unc. Et iam quidem b [preparatur de infrigidan-
tibus stypticis trochiscorum de papaue.] & troc. 50
alkekengi pondus aur. j. cum aqua frigida. Et
de vnguentis bonis, quib. [comprimendo] sit
inunctor, est, vt sumatur storacis liquide pon-
dus draci, & pinguedinis asneris ex trib. usque
ad iijj. & cera alba pondus ij. sextariorum, &
cum eo fiat emplastrum, & unguentum iuuatium
& proprie quum est corrosio est illud,
quod recipit dactylos, & passas, & galias, & aca-
ciam & alumen, et k [hypoquillidos.] Et quan-
doque ponuntur cum eis hyssopus, et storax, 60
et quandoque administratur ante illud ungue-
tum in eo, in quo non est corrosio, cera, adeps
anaris, et ole. ros. Et administrantur exsecratia
potando et iniiciendo, et quandoque admini-
strantur de istis eisdem clysteria et administ-
rantur egro super genua recuruo, et quum non
conferunt ea, quae bibuntur, et proprie in eo,

quod est propinquius meatui, et cum quo est
corrosio, tunc curationes eius sunt inunctiones
cum incarnatiuis dissolutis in lacte mulieris,
de quorum summa sunt troch. de [chartis] et
troch. andrulis, cum aliquanto merdascengi, et ce
rusæ, et amyli, et calcis ablute. Descriptio com
pensis ei. Recipe terra sigillatæ, chinopæ, cum
nu ceruini valde adustæ partes æquales ^m [sem.
cânabis] tertiam partis litius, opij ⁿ [sexta] par
tis, et vnguenti de cerusa partes iij. sarcocollæ
partem s. myrrhæ, thuris amborum an. ij. ter
tias partis, aggregentur omnia cum aliquanto
oleo ros. et cera, et administrentur in siringa,
et quandoque additur in ea aristol. rot. pars j.
Et leuius illo est, illud quod fit ex sarcocolla, et
amylo, et cerusa, quod cum lacte iniiciatur. Si
autem confortetur plumbo adusto, et thure,
tunc est fortius. Troch. expertus. Recipe enifidi
des, terram sigil karabe, corallū, amylin, sem.
itra. sem. althææ, sem. melonis excorticatum,
sem. apij, daucum, petroselinum, et []
troch. alkækengi. Medicamen^m [aliud.] Rec. sem.
cucum. fem. melonis, sem. cucurb. excor. om
nium an. drac. v. amyli drac. iij. succi liquiritiæ
drac. viij. sem. portulacæ drac. iij. et s. et amygd
larum dulcium excort. auellanarū aflaturū am
barum an. 3. iij. granorum pini 3. iij. ets. fem.
apij, dauci sem. cruce, granorum mahaleb excor
tort omnium an. 3. iij. dragacæ. gūmi amygd
læ, sem. hyulquiami al. opij an. 3. iij. ciceris. ni. 3.
x. croci. .v. conficiatur cum rob. et informen
tur troch. 3. ii. et bibatur cum aqua raphani, et
aqua apij, et aqua ciceris nigri, et proprie post
mundificationem ulceris, et oportet ut mino
retur potus aque, et quando dolor sit vehemē
tior, iniiciatur in ea collyrium al. quod est ad
oculos, cum lacte mulieris. Et iterum semen pa
paueris, et opium, et adeps gallinæ, clysterizen
tur aut supponantur, aut iniiciantur.

1 B. carthas vel
de carathis.

m B. lapidis e-
mantis, & flu-
mms omnium
a a.
n. a. mediâ par-
tem sextâ.

o † v. &
p v. bonum.

ANNOTATIONES.

Ulceratur vesica iisdem causis, quibus & aliæ partes.
Eius ulcerata notus pueris Hipp. scribit Aph. Si sanguinem, aut pus miverit, ac foetida, & gravis odor adfuerit ulcerationem significat. Fufius de hac re Paulus lib. 4. & Gal. 6. de locis & Aetius lib. 1. ex quib. etiam discio quod curationis est reliquum.

Aphor. 35.

Cap. 25. Cap. 1.
Cap. 29.

De scabie vesicae.

Cap. 17.

Scitur scabies vesicæ ex vlsione urinae, et fœtore eius, et dolore enchymati cum pruritu, et sedimine furfuræ, et quandoque currunt secundum assiduationem humiditates. Et quandoque currit sanguis.

De cura.

Cap. 18.

Portet, vt administrentur absterſiua, mun-
dificatiua, quā sunt de exſiccatiuis abſque
mordicatione, et ſint illa penitus fortiora, quā
ea, quę ſunt in reliquis vlcibz. et adminiſtrētur
medicinę ſcabiei renū iniectę in eā. et bibita,
bibantur et glutinantia inſrigidantia, ſicut mu-
cillago pſyllii, et ſem. cydoniorum cum oleo a
[roſ.] et coferunt cibi^b [dulcis] chymi uilcoſi,
AVIC. Kkk 3 ſicut

a *B. amygdalorum*.
b *B. inspidi*.
c *B. inermis*.
d *B. delictabilis*.

c B. pedes, & iu-
ra pingua.

sicut sunt^c [pedes, & res pingues] cum oleo amygdalino, & aqua hordei, & frumentum coctum cum carne auium, & grana lactis, sicut lac asini, & capri, & oninum, & uaccinū, & assiduatio mundificationis corporis.

ANNOTATIONES.

^a Vesica scabies levis est eiusdem ulceratio, seu superflua excoctio. Huius signa Hipp. 4. aph. paucis perstrin-
git. Quibus, ait, cum urina crassa sursum quadam simul
exeat, his vesica scabie laborat. pete Gal. de loc. aff. pre-
sertim uero uide Aetium lib. 1. 1. & lib. 6. qui & signa &
curationem docent.

De congelatione sanguinis in uesica. Cap. 19.

^a Significat ipsam, quod accidit angustia, & a
[resistentia seu toleratia] syncope & frigus
extremitatum, & paruitas anhelitus, & pulius
cum frequentia, & sudor frigidus, & nausea, &
quandoque est cum ea rigor cum antecessione
mixtus sanguinis, aut percussione, aut casus su-
per uescicam.

De cura. Cap. 20.

^a Cura illius est cura lapidis, & quandoq; suf-
ficiens labor est in ipsa potare syrupum a-
cerosum, & ut euomat ei eo [calido], & pro-
priè squillitico, & propriè cum aliquantulo ci-
neris ligni fici, aut in quo decocta sunt incisi-
ua, & medicinae lapidis. Et quandoque iniiciū-
tur in uesica coagulum leporis, & medicinae ad
lapidem, & fit ut sedeat in tina, in qua decoctę
sunt herbe, quę sunt ad lapidem, & de illis, quę
laudantur ad ipsam, est sumere in potu de car-
popal. pondus drac. ij. aut tantundem ligni pęo-
nię, aut granorum pęonię, & propriè cum
aqua ligni eius, aut tantandem blatę bizantie,
aut aurej, de cordumeni cum aqua calida, aut
cum aceto uini, & oleo omphacino, & oxy-
mel acetosum squilliticum a me magis dili-
gitur quam acetum. In aceto. n. est incisio, & mel
resoluit, & abstergit. Et iterum fauinę, & [sha-
seę] & ammoniaci, & rubeę tindorum partes
sumantur æquales, & fiant ex eis pilulę similes
auellanis, de quib. iij. pilulę in potu sumantur
cum aqua de radicib. & iniiciantur in iniecto-
rij, aut agaricum, aut fiseleos, aut duo aure. alse
aut aristol. long. & de habentibus proprietatē
sunt, hepar asini, & fel testudinis, & coagulum
leporis, & proprium in ipsa est lignum [ui-
tis], & abrotanum in hoc est iuuatium, & lac-
ficus exsiccatum quum eo iniicitur aliquid par-
num, & administratur de eo embrocha ponde-
ris drac. Et de exsiccatō iterum cum aliqua de
aquis & similiter embrochia ex pondere aurei
coaguli leporis. Aquę uero, in quibus potatur
medicinae iste, sunt sicut aqua cicercis ni. & aqua
[althaeę] & aqua cineris ligni fici, & aqua ci-
neris ligni uitis, & ligni abrotani, & decoctio
abrotani cum [uino].

ANNOTATIONES.

cap. 27. Est & hic uesica acutus morbus, ut ait Aetius lib. 1. 1.

ex erupta uena sanguis partim foras mittitur, partim in-
tus conlesatur. at si in uentrem sanguis praternaturaliter
effunditur putrescat necesse est. ut 6. aph. legere est. prope-
re, & sana plura symptomata succedunt, quę & hic, et
Aetius. Pro curatione pete Aetium.

De dislocatione uesicae, & mollificatione eius. Cap. 21.

^a Accidit] dislocatio eius ex remotione
ipsius a loco suo, & b [accidit] mollifi-
catio eius propter exitum urinę abique uolun-
tate, & dislocatio quidem fit causa humidita-
tis, & causa uentositatis, & causa percussione
super dorum, aut propter casum, & mollifica-
tio fit propter causas mollificationis notas, &
sequitur mollificationem, & dislocationem
quandoque difficultas uring, & quādoq; inno-
luntaria emissio uring, secundum illud, quod
accidit lacerto de tensione, & dilatatione.

De cura eius. Cap. 22.

^a Facta quidem a percussione, & casu, curatio
est difficilis, & fit [propter reditorem, &
confrictum, anjcum medicinis calefacientibus
exsiccatius, quas dicemus. Facta autem a copie-
xione paralytica, confert euacuatio materieru
phlegmaticarum, & [subtilis] & prohibitio ab
eo, quod generat eas, & regimen habetium pa-
ralysim in eo, quod comeditur, & bibitur, &
motu, & alijs, & confert ei vomitus, si sit cum
elleboro albo. Quod si urina egrediatur abique
voluntate, oportet ut administretur stypticatem
vehementius facientia, & non mollescent plu-
rimum, imo aggregent inter resolutionem, &
constrictionem, & secundum comparisonem
curationum paralytis, & sumat omne, quod in
grossa [aquositate] & impingat eam, & [calidū] gro-
generat sanguinem laudabilem, & calidū, gro-
sum sicut [albidum]. Sed si urina est cum di-
spostione sua, aut ad difficultatem declinis,
tunc audacia ad mollificationem cum quantitate
aliqua, cum resolutione bona, & incisione con-
fema, est audacia necessaria, & de potibus conse-
rentibus omnibus speciebus eius, & [que sunt
ex dislocatiua & paralytica] sūt, theriaca, & dia-
thridatum, & sagzenea, & homorufia, & alacho-
curcuma, & [scochiū] & iterum flos alacho-
& cyperi, & thus simul, et singulariter, et alma-
haleb. et iterum [succus] seminis rutę humi-
dę, aut flos eius decoctus in [uino], et iterum
agnus castus, et semen eius, et opopanax, et
cyminum, et quandoque cōfert, et propriè ei
cum qua est difficultas, ut bibat ex corticib. me-
lonis sicci pugillum vnum cum zuccaro, et de
eis, quę currunt cursu eius, et quę proportio-
natur ad proprietates, sunt testiculi leporis sic-
ci, qui cum uino odorifero bibantur, aut gur-
tur galli aduratur, et detur in potu in ieiunio
in aqua tepida. Medicinae autem, quę iniiciun-
tur, sunt sicut oleum de ruta, et oleum colini,
et oleum laurinum, et oleum nardinum, et o-
leum sambucinum, et oleum cucu. ali. et oleum
de pino, cum quibus permista sint ea, quę sunt
sicut castoreum, et sicut asla, et galbanum, et
opopanax. Et ista iterum conueniunt si
sunt inuncta super [emunctoria] et pro-

& propriè oleum^k [testis] permistum cum seminibus^l [subtilibus] odoriferis. Emplastra vero sint ex medicinis calidis, & in quibus est stypticitas aliqua, sicut cyperi, cinnamomum, bdellium, spica, & mirtus cum chamemilla, & secha, & mel. Et quādoque curatur etiam cum clysteribus calefacientibus, factis ex centaurea, & coloquintida, & alkerua, & alijsⁿ [ex] oleis calidis prædictis, & natatio in aqua calida maris, & balneario in aquis thermarum, sunt iuuatiuæ valde ad illud.

ticis resolutentibus, & gummi calidis, & emplastre tur cum ruta, & a [chamemilla,] & anetho, cū re forti de castoreo, & assa, aut musco, & iniiciantur ista olea cum aliquantulo castorei in virgam, aut iniiciatur in ipsam succus rutæ cū musco, aut oleum de ben cum musco, & gallia in oleo sambucino. Et recordare eius, quod dictum est in cap. renum, qd̄ renes, & vesica quando sunt dolorosi, egri non appropinquant pilulis de feminibus, & augmentetur in renibus, & vesica dolor^b [cum attractione,] neque stupefacientia, imò aqua tepida per quantitatem, qua non attrahat, neque stupefaciat aliquid.

a B. calamēcho.

b — B.

ANNOTATIONES.

Vesica nonnunquam etiam ex proprio situ disijcitur, siue ab externa causa, ut istu^e & casu, seu ab interna, resolutis, seu ligamentis vel ob humorem nimium, vel ob frigiditatem. Si ex istu id nitium acciderit, difficile omnino curabitur, ut etiam affirmat hic author. minori autem negotio, si ex paralyti euenit. Pro curatione petenda erunt, quæ alibi de paralyti generatim scripsit.

De doloribus vesicæ. Cap. 32.

Flunt ex causa malitiæ complexionis diuersæ, & ex lapide, & vlcerebus, & ex scabie, & apostematibus, & vërositate & iam sciuit omne cap. & curatione eius. & multoties fit ex significatione crisis expectatæ cum vrina, & dolores quidem vesicæ multiplicantur, quum suscitatur septentrio, quum in vesica est dolor, & dicitur quod quando apparet in habere, ipsum sub ascella eius sinistra apostema, sicut cydonium, & accidit illud in die vii. moritur in xv. die, & proprie si accidit ei profundus somnus.

De debilitate vesicæ. Cap. 25.

Debilitas vesicæ quandoque accidit etiam ex parte complexionis, cuius plurimū est frigus, & ex parte apostematis duri, & [

] b [non tolerans vrinam plurimam & desiderans euacuare eam, & quandoque debilitatur lacertus eius in adiuvando ad euacuandum, solucendo se ipsum, & est ex aggregatione duarum rerum distillatio non e [dilatata.]

De ventositatē in vesica. Cap. 25.

Quandoque est retenta, & quandoque est permutabilis, & causa in hoc, sunt cibi, inflatiui: [& plurimum eius est humiditas in vesica, cum debilitate caliditatis.

De signis. Cap. 26.

Signum ventositatis, est tensio sine grauitate, & proprie quum permutatur.

De cura. Cap. 27.

M Agis iuuatiua curationum eius post abstinentiam ab inflatiuis, & a malitia digestionis, est vt bibat oleum de Kerua cum aqua radicum, & liniat pectinem cum oleis aroma-

TRACTATUS II.

De nocumentis, quæ accidunt vrinæ.

De qualitate exitus urine naturalis. Cap. 1.

Vesica expellit urinam, quoniam constringit super eam ex omnibus lateribus, & comprimit eam, & dilatat lacertum suū, quod est super ipsius orificium, & a [comprimit lacertum] myrach.

a n. cū cōpressionē uel expressionē lacertum.

ANNOTATIONES.

Vesica excipiendi ē corpore, reddendi, extra corpus potioris excrementi primarium instrumentum est: habet tamen ea & alijs particulis opus, & abdominis ipsius musculis, & musculo ad eius cernicem posito, quem uerò singula hæ partes usum præstent, & quomodo lotium excernatur paucis hic, pluribus uerò Gal. 5. de usu part.

cap. 16.

De nocumentis urina. Cap. 3.

Ista sunt ardor vrinæ, & difficultas vrinæ, & retentio eius, & inuolūtaria ipsius emissio, de cuius summa sunt multitudo eius, & [diabetes. b & [] & ipsius distillatio & []

a B. & paucitas eius. b B. de summa multitudinis. c A. a litera. m. ius sanguinis, & sanies.

ANNOTATIONES.

Offenditur & vesica alio multipliciter, ut cætera, immittitur, aufertur & deprauatur. Hinc is. huria, dysuria, stranguria, diabetes, & alia de quibus proxime agitur.

De ardore urina. Cap. 3.

Causæ ardoris vrinæ sunt, aut acuitas vrinæ, & eius bauracitas propter causam complexionalem, aut causā defectus eius, quod præparatum est ad temperandam ipsam, & est humiditas præparata in carnibus glandosis, quæ sunt illic ipsa enim currit super meatū, & glutinosum cum facit, & permiscetur urina etiam, & æquat eam, quum ergo finitur, deficit loco glutinatio, & vrinæ a [seuacuario, & æquatio,] quare accidit ardor & ex illis, quæ [adiuuant ipsū,] est multitudo coitus. Istæ. n. humiditates quandoque egrediuntur cum coitu, & per uicinitatem spermatis exitu plurimo, & iterum egritudines eliquantes corpus, aut vlcera, quæ sunt in meatibus, vrinæ propinqua virga, & scabies, & quæ adustionem facit. Iet signum quidē prioris, est acuitas urina, & ut non sit sanies,

a p. uicinas. b. haurientia.

c. B. quæ uicinas.

AVIC. Kkk 4 & li.

aut propter constrictionem ex calore uehementi, sicut accidit in febris adurentibus, & in egritudinibus liquefactionis, & quandoque fit causa vlcera, & quandoque fit causa tensionis, quæ accidit ei, uehementis oppilationis, s[ic] aut saniei. Et multoties fit tensio causa oppilationis, sicut accidit ex difficultate vrinae, & retentione eius illi, qui superfluit in retinendo vrinam: h[ic] nam figitur in vesica, & cooperitur meatus. Et retentio quidem fit in nocte propter somnum, & in die propter occupationem, & ille, in quo fit oppilatio secundum communiatem, est sicut si sit in intestino, & matrice, & in i[st]o [sumine] apostema calidum, aut durum; aut sunt in eo fæx sicca, aut phlegma plurimum ex tenuium, aut ventositas repugnans, aut extendens, aut apostema in ano incipiens, aut causa tenasmon, aut incisio hemorrhoidarum, aut fistularum, aut dolor hemorrhoidæ, aut ragadia dolorosæ, aut sicut si sit in partibus inferioribus dorsi apostema, aut torsio, & sicut si accidat testiculo eleuari ad mirach; quare comprimat meatum, & attrahat ipsum ad superiora, & constringat ipsum, & difficilem faciat exitum urine & dolorē faciat, & egrediatur paulatim. Et quandoque est causa urine difficultatē faciens, & retinens, dolor propter ulcera in meatu sine oppilatione, & sine apostemate, quare quoties vult mingere, dolet, quare non exprimit miſcor vesicæ suam cum lacerto uentris, fugiens a dolore, & propriè quando est cum hoc in lacerto debilitas aut spasmus, & quæ sūt his similia. Et quum studet in se ipso, mingit vrinam suam naturalem in quantitate, & qualitate, & sedatur dolor. Et similiter [ic] quū uincitur dolor. Et quandoque habens hoc est cum difficultate urine, patiens distillationem eius, quasi quum egreditur paulatim, alleuatur dolor, & toleratur. Causa autem in virtute, aut est in virtute sensibili, aut motiua, aut in naturali. Et facta causa virtutis sensibilis est, ut sit ingressum sensum vesicæ, aut lacerti eius nocumentum; quare non suscipiat ab expulsiua expulsiuam fortem, aut expulsiuam omnino: aut sit ingressum principium hoc nocumentum, sicut quod accidit in Karabito, & lethargia de obliuione, & paruitate sensus. Et facta causa uirtutis motiue est, ut non sit lacerto ut soluat se ipsum, & moueatur a sua constrictione, ad distillationem suam, existens auarusa sua dilatactione: & ut sit lacertus uentris non obediens uirtuti sue ad hoc ut [ic] premat in uesica propter debilitatem uirtutis; aut propter dispositionem in eo de tensione & similibus, & facta, causa uirtutis naturalis, est sicut si debilitetur uirtus expulsiua propter malitiam complexionis diuersæ calidæ: & est secundum minus, & frigide & est secundum plurimum. [ic] [ic] cum materia sicut est calida cum acuitate urine, & frigida cum humectantibus, mollificantibus, aut extendentibus. Et quandoque est causa huius debilitatis [ic] accidens] electio natura in retinendo, quare debilitatur uirtus expulsiua. Facta autem propter causam in lacerto, aut est nocumentum complexionale, aut apostema, aut nocumentum nerui ex spasmus, aut mollificatione, & destructione uirtutis motus propter percussionem,

aut casum, aut alia, aut in ipso, aut in principio eius ex ramis nerui aut nucha, aut cerebro. Causa uero membri mittentis facta, est ut sit in renibus apostema calidum, aut durum aut lapis, aut debilitas attractionis eorum desuper: aut debilitas expulsiuæ ipsorum ad inferiora: aut sit hepar impotens [ic] lenificandi materiam, & mittendi] eam ad dispositiones hydropicas. Et hæc quidem diuisio exponetur tibi, si potuerimus ipsam cap. singulare, aut potuerimus ipsam de genere paucitatis urine. Facta autē causa urine, est ut sit [ic] calor] faciens dolorem, & expertum quidem est in pluribus hominibus, & dictum est; qui habet difficultatem urine & aduenit post ipsam tenasmon, moritur in vij. nisi accidat febris, & prouocationem plurimam faciat. Et scias, quod quandoque accidit post ardorem urine, & remotionem eius, exsiccatio in glandula, super quam lubricat urina, & perducit ad difficultatem urine, & retentionem eius, quia oportet ut administretur humectatio, ut non accidat illud.

ANNOTATIONES.

Scriptura de dysuria Græci, Paulus lib. 3. Aetius li. 1. 1. Cap. 45.
 & Trallianus lib. 9. Quos tamen quanto intervallo hic su- Cap. 19. & 20.
 peret, facile uidere est. Hic re in methodum quandam red- Cap. 6.
 dact, quod sepiſſime facit, adeo diligenter in hoc & trib.
 30 sequentibus capitulis, causas, signa, & curationem huius
 afflicti prosequitur, ut nihil quod ad eius notitiam facit,
 propositum hunc ordinem subterfugiat. Tu Vide Galenum
 1. de loc. aff. & 6. & 7. aph. Cap. 1.
 Cap. 3. Com. 48

De signis.

Cap. 7.

Signa quidem eius cuius causa est frigus co-
 40 plexionis, est albedo urine cum grossitudine
 aut tenuitate, & multitudo necessitatis sur-
 gendi ad mingendum ante illud, & multitu-
 do balneationis, & sensibilitas frigoris, & ua-
 cuitas a reliquis signis. Signum uero eius cuius
 causa est caliditas, est acuitas urine, & inflama-
 tio, quæ sensu percipiuntur. Et si causa est con-
 strictio a frigore, significat inuamentum pro-
 ueniens ex mollificatione. Et si est aliquefactio
 ne, & feb. adurentibus, significat ipsam inuame-
 tum humectatiōis. & iterum de signis eius est,
 quod parum non egreditur, & multum est fa-
 50 cilioris exitus, propterea quod humectat made-
 faciendo meatum, & dilatando ipsum. Signa
 autem eius, quæ est causa apostematis in uesi-
 ca, aut membris uicinis, aut exiture, iam sciui-
 sti in illis, quæ præterierunt, & nos determina-
 uimus unicuique eorum capitans per se. Am-
 plius de differentia inter difficultatem factam
 ab apostemate, & factam ab aliis, est quod apo-
 stemosa accidit paulatim, nō subito, nisi sit res
 magna ualde. & scitur quod illa, quæ fit ab op-
 60 pilatione apud uescam propter egritudinem
 in ea, aut coarctationem eius cum [ic] appodia-
 tionē] uescæ, & eius inflatione, & tensione e-
 ius. & illa, quæ est causa membri mittentis, est
 ut non sit in uesica [ic] appodiatio] & inflatio,
 & omnes species oppilationis, quæ accidunt in
 uesica ex ipsa, aut ex coarctatione, sunt cum do-
 lore. Et cognoscitur apostema oppilans per il-
 lud,

o B. ad seque-
 strandum actus
 huius & uiscus.

p B. calida uel
 acuta.

Cap. 1.
 Cap. 3. Com. 48

a B. plenitudine

b B. repletio.

que ponitur in ea assa. Et si causa fuerit la pis, cu-
ratur lapis ubicunque fuerit. Et si causa fuerit
verruca, aut caro orta, aut incarnatio, tunc cu-
ratio erit cum unis mollificantibus, & oleis
mollificatiuis scitis in capitulo uestice. Et absti-
nencia ab acetosis, & stypticis: & fortasse prode-
rit, & fortasse non proderit. Et si causa fuerit apo-
stema, curetur apostema, & mollificetur, &
liniatur, & administretur ^a [theriacum in balneo
aquæ, & lenientia, ex quibus fiat emplastrum: &
iniectiones, & supposita in ano: & minoret potum
aque, & dimittat ^o [styptica.] & prohibeatur
cibus saltem duobus diebus. Et quia lenitas est
apostematis, iam descendit urina cum cōpres-
sione, & expressione post multitudinē molli-
ficationis & lenificationis. & caules, et althea, et
cepæ, & porri decocti elixatione, iuuantes sunt
in hoc capitulo plurimum, quum sit cum eis
emplastrum, & phlebotomia: & est de illis,
quæ magis necesse est præmittere, deinde ex sa-
phena: quandoque enim prouocatur cum ea
urina, & quum causa fuerit trigus & styptici-
tas, curetur curatione malitiæ cōplexionis frigi-
dæ: & si fuerit calor, curetur cum oleis tem-
peratis, et frigidis, in quibus est lenificatio, &
mollificatio: sicut oleum uiol. & oleum de cu-
curo, permistum cū oleo anethino, & chama-
millino, & si fuerit illie uicinas, etiam admini-
strentur tinæ, & olea mollificantia. & cibi hu-
meccantes, et regimen conualecentium, & bal-
neum. Et si causa fuerit paralytis, curetur cura
eius. Quod si causa fuerit spasmus lacerti, curetur
curatione spasmis prædicti in capitulo suo.
Et si causa fuerit complexio frigida, curetur cū
oleis calidis: & confectionibus calidis, quæ sciui
sti, & de illis, quæ conferunt ad illud, & ad para-
lysim, est ut sumatur fimi columbini syluestris
pondus 3. i. & bibatur cum urina pueri, et prouo-
cat urinam. & sterus muris pondere aurei.
in aqua decoctionis anethi, et quandoque ini-
citur cum mumia, aut pondus 3. i. ^a [uētris ara
chamathi, cum eadem mensura salis indi cum
aqua calida, et cōfert ei potus ^a] balsami cum
aqua calida, et tertia 3. i. assæ in lacte asinæ, et
hoc etiam cōfert ei, quæ est ex humore gros-
so. Facta autem calore curatur cum seminibus.
frigidis: et semen lactuæ bibitur cum uino per-
misto, et aqua granati acetosi. Sed si fuerit a ca-
su, aut percussione, iam apostema faciente, aut
non apostemante, ^a [aut remouet] aliquid, tūc
curatio est phlebotomia in primis & [mollifi-
cantia temperata,] & tinæ, et studere in hoc ut
mingat. Quod si minxerit sanguinem plurimum, tunc
retinebis eum cum troc. de karabe, qui artificio
se fiunt cum ^a [oleis] nuc. Et si timeatur quod
accidat ^a [aliquid, quod inuiscetur], tunc cura
ipsum cum cura ^a [eius, quæ est inuiscatū, conge-
latum. Quod si illud quod est inuiscatū] fece-
rit oppilationem, tunc curetur oppilatio facta
ex ^a [inuiscatione,] et iam dictum est illud. Qd
si causa fuerit uentositatis, curetur cura uentosi-
tatis uestice. Facta uero causa doloris prohiben-
tis curatur cum administratione stupefacien-
tium, ^a [et iniectione,] deinde cum ^a [descensione]
urina: et post illud administratur cura ulce-
ris, aut cura equationis urinæ acutæ cum cibus,
et herbis prædictis, et quandoque iniiciuntur

glutinationem facientia separatantia inter acui-
tatem urinæ, et ^b [nocumentum eius in meatu
sensibili.] In facta autem propter debilitatem
sensus, curatur principium, si fuerit agritudo
præcedens a principio, aut ipse lacertus, et vesica
cum medicinis habentibus virtutem albeza-
har, quæ sunt theriaca, et mithridatū, et unctio-
nes, et iniectiones conuenientes ^c [ulceribus,]
sicut oleum ^a [sambucinum] et oleū de lilio,
et oleum narciscinum, et oleum de croco, et
oleum de balsamo propriè. Et administrantur
emplastra ex folijs arborum, fructuum, et olerū
dilectorum spiritui animali, sicut folia malo-
rum, et menta, et ruta, et admiscantur cū eis
medicinæ expergeficientes valde, sicut semen
alhar mel, et semen rutæ montanæ: deinde em-
plastrum cum eis peccen. Et si fuerit propter
debilitatem expulsiuæ, altera complexione do-
minantem, et agritudinem debilitantem cū co-
quod scis, et cura, et illius quidem plurimum
est ex frigore, et eius curatio est cum eo, in quo
est calefactio, et stypticitas, & propriè, quod di-
ctum est in debilitate sensus. Et si causa fuerit
longitudo retentionis, tunc eius cura iterū est
cum tinis mollificantibus, lenientibus, factis ex se-
mine lini, et scœnugræco, et cartamo, et ^c [sula]
et emplastris factis ex istis. Deinde utere eis, quæ
sunt vehementis prouocationis: et syringa, et
oleum balsami, et quæ sunt ei comparia sunt
maximi iuuamenti hic. In facta autem causa re-
num, et hepatis, et intestinorum, et dorsi, opor-
tet ut intendatur intentio illorum membrorum
tunc si curatio valet in eis, bene est, et si non,
non valebit. Et cum hoc necessarium est admi-
nistrare mollificantia ex tinis, et emplastris, et
iniectionibus, et necessaria est administratio diu-
reticorum, nisi timeatur quod ipsa faciant descēde-
re materiam plurimam, et scias quod lac est res
magis conueniens eis, quum non est feb. et om-
ni hora in qua dandæ sunt pilulæ similes auel-
lanis de seminibus, et non est feb. tunc consilium
meum est, ut cum lacte in potu sumantur.

*De rememoratione rerum facientium mingere, confe-
rentium in pluribus dispositionibus.*

Cap.

9.

Dixerunt quidam, quod quando simus co-
lumbinus cū mumia iniicitur, facit min-
gere, et iterum illud, quod dictum est in cap. eu-
rationis oppilationis grossæ, et quod dictum est
in curatione eius, quæ est ex frigore, et dixerūt
quidam, et est de illis, quæ iam experti sumus,
et profuit, fiat suppositorium de sale tabarzet,
et supponatur in ano, prouocabit enim urinā,
et soluet uentrem, et dixerunt, si intromittatur
in caput uirge pediculus, aut fumatur ^a [alco-
dri,] quod cadit de lecto, et forsitan est illud,
quod nominatur silessis, et aligil, et immitta-
tur in caput uirge, prouocatur urina, et simili-
ter si liniantur super eam allia, aut cepæ, prouo-
catur, et ponatur in capite uirgæ ^b [coopertura
ex croco.] et quando non est apostema, sed est
oppilatio qualitercunque fit, cōfert iniectio
olci, in quo sub sole morante positi fuerūt scor-
piones albi, qui nō sunt mali ualde, cum syrin-
ga argenti. ^c [Aut adiungetur cum insufflatio-
ne

^b R. inter suppi-
ciē meatus sen-
sibilem.

^c B. spiritibus.
d. s. iasminum.

^e B. alrathbe:

^a B. alearad.

^b B. filum vel
villus croci.
^c s. Alia litera.
De syringis, &
administratione
earū in faciēdo
mingere, & de
iniectionibus.
Cap. 1.
Quā nō confe-
rent medicinz
& c.

d B. Alia litera
est in faciendo
mingere.

e B. ad hoc pel
les querendum
animalium ma-
ximorum.
f a. sic ex eis in
strumentum.

g f. Billias.

h n. Alia litera.
impossibilitatis
causae vacui.

i B. ligato.

k n. sic collina
sua aliquid per
pendiculariter
penetrat in ea,
aut aliquid in ea
penetrat ita ac-
commodare, &
ad aqua, q. si
hii medietate
ea, & sup illud
applicetur ma-
nica, sicut si
bi commoda est
qua manib. hac
apprehensio, &
cum qua mo-
vetur.

ne facta per catheter, & ipsius administratio d
inungendo) & in iniectione. Et quando non
conferunt medicinae non est excusatio inge-
nij alterius, & administrationis aleatit, & in-
strumenti, quo mingitur. Et caue ne admini-
stres ea, quum apoplema est in vesica aut in co-
ardante eam proxime. In tromisso namque coru
apoplemat, & addit in dolore. Et syringarū mel-
ior est illa, quae est ex lenioribus corporib. &
magis susceptibilibus flexionis, & iam inueniū
tur. [similiter quaedam animalia marina,] &
quedam coria animalium istiusmodi, quū ali-
quo modo preparantur, deinde [sumatur ex
eis aliquid] & conglutinetur glutine casei, &
quandoque sit ex plumbo, & lano, & est bene
etiam, & si est vehementis lenitatis fiat forte cū
pauca se protecta super ipsum ex massaculina,
& marchasita, aut cum multitudine liquefa-
ctionis, & fusionis, & proiectionis sanguinis
hūci super ipsum. Illud enim sanans est
fortis in his cap. & cum hoc syringit plumbū,
& tunc oportet ut sit caput eius durum, totum
dum, & fiant in ipso foramina plura numero,
ita ut quum retinet aliquod eorum aliquid are-
ne, aut sanguinis, aut humoris grossi, sit ei quod
inijciatur de medicina, aut prouocatur de uri-
na, penetratio alia, & non eget extractione, &
intromissione frequenti, & aliquando sit ex ar-
gento, & reliquis corporibus. Et quandoque
preparatur totum illud ad clysterizandum ali-
quid illi. Et quandoque preparatur ad extrahē-
dum aliquid cum eo. Et super os illius, quod
preparatur ad hoc, ut cum eo clysterizatio fiat,
suerit [extremum] extremum apertam
solutam, ligatur aliquid, quod est sicut vagina
parua, aut vesica conficta firma, & funditur
in id medicamen, deinde impellitur secundum
quod impellitur enema, & est possibile ut fiat si-
cut sit clyster electus, quod diximus in cap. cōli-
ce. Et si preparatur ad hoc ut per ipsum educa-
tur urina, tunc necesse est ut currat curesis attra-
hentiū propter causam [conuersionis cau-
sa calis vacuitatis.] Et illud est quoniam im-
pletur re aliqua, deinde extrahitur illa res ab eo
cum fortitudine, quare extrahitur post ipsam
urina prouocata, aut aliud. Aut ingenio se sta-
tuitur in eo, aut supra ipsum, aliquid exprimēs
de aere quantitate aliquam. Quum ergo extra-
hatur, & aeri non est introitus, oportet necessa-
rio ut extrahatur urina prouocata, aut aliud: &
illud, quod implet illam, acuitatem intrinsecā
aut est lana ordinatorū filorum [extenso] me-
dio totius cum filis, ut quū impellitur a dua-
bus extremitatibus suis in spatium & concan-
tem impulsione leui, deinde extrahitur filum,
egredietur lana, & sequatur ipsam illud, quod
sequitur, aut [est perpendicularis penetrat in
eo, & suspensiones comprehendit super ip-
sam cum manica, qua remouetur.] Harū ve-
rō medicinarum administratio melior est, ut
se deat eger super extremitatem eandē suā, &
comprimat anum sustentatum retro, & ele-
uet genua sua parum vsque supra inguina, cum
apertione inter ea, precedente balneatione eius
cum tinis mollificantib. & ipsius emplastratio-
ne cum vnguentis, & emplastris mollificantib.
deinde intromittatur syringa tanta quan-

titate, quae sit in mensura longitudinis virgæ, &
melius quidem est [illud, quo edu-
citur urina omnis hominis secundum] [vir-
gam] eius & eius amplitudinem, & ipsius stri-
cturam. Et tu iam praecessisti, & inisti [cum
ceratis, & proprie quum sunt
ex oleis proportionalibus intentioni quumer
go [peruenit] in ipsa quantitas sicut [me-
dieta virgæ, preparatur equalis, sicut stans cū
declinatione ad] [sumē, deinde subtiliter in
expulsione] syringæ in meatu vesicæ quan-
te vnus nodi, aut duorum nodorū, & illic per-
uenit ad vacuitatem vesicæ, & sedatur cum
dolor, aut minoratur, aut sentatur quod eius pe-
netratio iam peruenit ad mouendū aliquid &
ad vltimū est penetratio sentata: deinde redeat
virga ad partem anteriorem ad suam disposi-
tionem primam in preparatione tua, aut vehe-
mentius inferius. Quum igitur feceris illud, ex-
trahere aliquid si vis, & impelle aliquid per cly-
stere si vis impellere illud, & ad vltimum oportet
ut studeas, ne excoriationem faciat, & sit se-
cundum tarditatem, & facilitatem, non cum
dolore.

De distillatione urine.

Cap. 10.

A Ut sit propter causam in urina, aut pro-
pter causam in instrumentis urinae [aut in corpore ipsius vesicæ
aut propter causam in principiis, & causa qui-
dē in urina, aut est acuitas, aut multitudine eius,
Et sit acuitas, quae est causa distillationis eius,
aut propter illud, quod diximus in cap. difficul-
tatis urinae, ex hoc quod sit eius missio doloro-
sa propter acuitatem in ea fortem, & aggrega-
tionem eius, & granitatem ipsius, intolerabilem
quare sit ei dispositio inter retentionem, & mis-
sionē, quae est distillatio: aut quoniam omne par-
uum eius propter [necumēum suum] cum
sua attractione exquirat expulsionem, quare ex-
pellit ipsum expulsuā, quamuis fiat abiqueuo-
luntate, & [propter cibos, &
medicinas, & laborem, & calum, & alia: aut
propter complexionem membrorum [vici-
norum, sicut hepatis, & venarum eius, & renes
quidem complexionem habent puram, aut cū
materia sanie, aut absq. sanie: aut in toto cor-
pore est superfluitas acuta, quare expellit eā na-
tura. Multitudo vero, quae est causa distillatio-
nis eius, sit propter ipsius grauitatem: & quia
ipsa comprimit lacertum ad apertionē parū,
quamuis voluntas non vocet ad illud. Aut est
causa propria in lacerto.]

[sicut est mollificatio
superflua] cum stupore, & destructione len-
sus, sicut accidit etiam ano. Aut propter apople-
ma, aut propter malitiam complexionis, & de-
bilitatem incipientem in eo, aut procedentem
ad ipsum in principio suo, cuius plurimum est
a frigore: & propter illud eius, qui [conge-
tur] urinae eius distillatio multiplicatur. &
quando accidit ei debilitas, debilitatur eius co-
structio super meatum, & cum hoc debilitatur
solutio sui ipsius, & proprie quum communi-
cat ei lacertus ventris in debilitate. Facta autem
causa uestig; aut est debilitas in ipsa ex malitia
com-

complexionis frigida, & est illud, quod est plurimum, & illud est sicut diximus in eo, qui h[ic] [congelatur] & distillat vrina eius. Et illa complexio, & hæc debilitas generant distillationem vrinae duobus modis, quorum vnus est propterea, quod debilitatur ei retentiva, quare non valet retinere omne parum comprehensum donec aggregetur plurimum; quare permittitur ab ea vt currat, licet non adsit voluntas. Et secundus est, propterea quod debilitatur ei ex pulsua, quare non exprimit vrinam nisi parum, & ex distillatione permixta difficultati. Et quandoque fit hæc debilitas in se ipsa: & quandoque fit propter communiter membrorum, quæ sunt supra eam, causa apostematum, & alidubellet, & apertionis in renibus, & quæ sunt super eos, quibus communicat vesica, & læditur per id, quod currit ad eam. Et quandoque est vlcus in vesica, & scabies, quare non valet retinere vrinam propter dolorem. Et quandoque fit distillatio propter oppilationem meatus vesicæ ex apostemate in ipso, aut in matrice, & intestino [duro] aut lapide, aut oppilatione alia. Et quum non est oppilatio completa: possibile est naturæ vt ingenietur, & extrahat vrinam paulatim. Et quandoque fit causa doloris vesicæ propter vlcera in ea, secundum quod diximus in capitulo difficultatis vrinae. De distillatione igitur vrinae est, cum qua est difficultas, & de ea est, cum qua non est difficultas, & de difficultate vrinae, est cum qua est ardor. & dolor, & de ea est, cum qua non est illud. Et uidetur, quod fiat plurimum distillationis vrinae propter causas inuoluntarii exitus, & propter causas difficultatis, & propter causas ardoris.

AN NOTATIONES.

Existimant aliqui vrinae stillicidium, de quo hic agitur & Graeci stranguriam vocant, idem cum ardore vrinae esse. Verum, quum ardor sepe in stillicidio sit, non tamen semper. neque in ardore vrinae semper guttatim emingitur, quum nonnunquam ob doloris vehementiam id accidat, cõ ante quidem natura ut lotium excernat, sed eadem ob humorum acredinem, a qua nimis offenditur rursus se se contrahente. Huius affectus causas, signa & curationem pulchre auctor noster & hoc & duobus sequentibus capitibus persequitur. tu pete Gal. de loc. aff. & 9. & 7. aph. Vide Paulum lib. 3. Aetium lib. 11. & Trallianum lib. 6.

De signis,

Cap. 11.

Apostematum quidem, & oppilationis, & causarum materialium, & dolorum, & aliorum plurimum [corporum] & diuisionum iam sciisti signa, & sciisti signum complexionis calidæ ex colore vrinae, & inflammatione loci, & antecessione causarum. Et signum complexionis frigida ex colore vrinae, & inuentione frigoris, & antecessione causarum. Et signa communia iterum nota sunt, & non oportet prolongem sermonem in eis.

De curatione.

Cap. 12.

Iam sciisti iterum curationem omnis capituli in se singularem [puram]. Verum hæc

ægritudo plurimum accedit causa frigoris, & causa paralytis: & plurimum curationis eius, est curatio calefaciens, constringens. Et omnis, qui deficit in tolerantia vrinae, iuuatur a medicinis ebibitis facientibus ad illud, sunt rheniaca, & mithridatum, & hiera Galieni. & anacardinum, & tryphera maior. & electuarum de thure, & tryphera minor cõfortata cum anacardino, aut sagzenea, commixtis cum ea aliquibus stypticis facientibus [sic] sicut

sunt grana myrti & [cuppulæ] glandium, & quæ sunt illis similia. Et iterum naturarium iuuatiuum est, & administratio aliorum est iuuatiua: prouocat enim vrinam abscissam, & reducit eam ad illud, quod necessarium est. Et de expertis sunt pilule alhasce cum pyrethro. Et de eis, quæ experti sumus, est vt sumatur myrob. & bolorum torrefactorum pars vna, & been albi pars s. & calamethi sicci, & granorum myrti, & sandaracæ & myrrhæ, & olibani: & cyperi, & macis, omnium an. iij. partis. i. & gariophyllorum pars. senule [adusta] & granorum almahaleb partes duæ, & conficiantur cum melle emblicorum, & referuetur, & bibatur. Confectio fortis: myrobal. nigr. & kebulorum, & gallicæ omnium an. pondus drach. v. myrrhæ, & castorei amborum an. drach. j. & s. Karabe, & cyperi amborum an. pondus drach. ij. & s. olibani, & granorum almahaleb amborum an. drach. x. conficiatur totum cum melle, & sumatur ex eo secundum assiduationem pondus aurei j. Et iterum cymini, centaureæ, & origani omnium an. pondus drach. ij. cum aqua calida. Et iterum granorum myrti, & glandium, & corticis thuris, & cymini carmeni omnium a. pars. j. & dosis est drach. iij. cum vino antiquo. Et iterum myrobalanorum Kebul. bellir. & emblico torrefactorum omnium an. drach. vij. corticis thuris drach. v. granorum myrti drach. x. [inuoluatur] quoric exsiccat aqua, in qua extinctum est ferrum ignitum multoties, deinde conficiatur cum rob myrti. Confectio alia. Recipe granorum myrti partem vnā, laudanum quartam partis. j. [fructus heyro] partes duas, conficiantur cū eo, & sit dosis eius aure. vij. Aut foliorum myrti, et foliorum alcanæ & [daçtylorum] et thuris. et balauistic, et gladii oñum æqualiter, bibatur quantum necesse est cū uino. Et iterum confectio iuuatiua et conueniens michi in lecto. Recipe vniuscuiusque myroba. Kebul. et bellirico, et emblicorum an. drach. x. glandium infusarum in aceto die et nocte, torrefactarum, [solum] et sandaracæ, et cyperi, thuris masculi, senule sicca, storacis sicca, et coralli omnium an. drach. v. myrrhæ drach. iij. conficiantur cū melle. Et iterum medicamen forte. Recipe castorei, et myrrhæ, et alhasce, et cuppularum gladium, et pyrethri omnium an. partes æquales, conficiantur cum aqua myrthumide, et sit dosis drach. i. [ad mansionem.] Aut bibat thuris et olei de alcanna amborum an. drach. j. et de curationibus leuibus ē ut bibat de semine [portulacæ] pondus aurei. i. et farina glandium iuuatiua est, et propriè quando infunduntur glades i aceto squillitico die et nocte, deinde frīgūtur super testam, et bibitur ex ea et vltima, quæ sumitur,

b f a. & confortantibus
s. h. gies

d B. exsiccate.

e p. madefat.

f B. daçyli hci
run.g a. Alia litera
myrthæ.h B. de per se
Alia litera. posti B. apud hos
foam.
K B. alch. chule
l. ca. damomi.

J. f. R. & iterum
ficus madafag
cum oleo.

m. s. Alia lfa. j.

sumitur, est pondus drach. x. f. [] & iterum cyperi, & thuris partes æquales, de quo bibatur omni mane in ieiunio aure. i. Et iterum nigelle & sem. rutæ. partes æquales, & sit dosis usque ad drach. ii. [ii.] Et entula est competens medicina. Et oleum de kerna iterum bibitum, & inunctum. f. t. confert ei mellis assumptio secundum assiduationem. Et ad senes quidem est medicamen iuuatuum, quod recipit castoreū, & opium. & semen hyusquiami albi, & semen rutæ: bibatur ex eo aure. i. cum unc. iiii. Et quādo supponitur mumia dissoluta in sambaco in ano, & distillatur in uirgam, facit tolerare urinam. Et similiter comestio ficum cum oleo.

De inuoluntario exitu urinae.

Cap. 13.

a. f. R. in fine æ
gritudinum. Et
quod sit p. mul
tiplicatione diu
pericorū, ex eis
est vinū subtile,
& proprie apud
dilatationē mea
tuum.

Est ut egrediatur absque uoluntate. Et pluri
mum eius sit propter superfluitatem frigo
ris, & mollificationē lacerti, & debilitatem ac
cidentem ei & uescicæ, sicut accidit. f. t.

[] in renibus, & fortitudinem virtutis attrahit. & quandoque sit propter caliditatem plurimam attrahē sem ad uescicam refudationem a corpore. Et de causis eius, est remotio spodylium, quare accidit nocumentum in lacerto, & non potest con
stingere eam. Et quandoque est inuoluntaria egressio urinae non propter causam in uescicā, & lacerto, & urina, imo propter b. [stercoris] coarctationem comprimētem omni hora, & exprimit quare egreditur urina, sicut aduenit

c. B. declaratum

pregnantibus, & illis, in quorum uentribus est fex plurima, & habentibus apostemata magna in membris supra uescicam, non ergo indiges post illud, quod [dictum] est, ut cognoscas signa, & scire ea facile sit ex eis, quæ præterierunt.

ANNOTATIONES.

Est & in diabete inuoluntaria mictio, differt tamen ab eo affectus, de quo hic agitur. Est hic ex uescicæ potissimum resolutione, siue ob frigus siue ob aliud quodpiam uitium neruorum ad eandem tendentium, quum in diabete affecti sint renes, unde & diabete committitur est sitis, & alia, quæ in hoc affectu non sunt. Vide Gal. 6. de loc. aff. de
C. p. 4. ea. 24. & 25. cap. 45. tum lib. 11. & Paulum lib. 3.

De cura.

Cap. 14.

a. s. suffus istius
descriptionis.

b. f. B. balauitig
drach. 1.

c. B. suffus eius.

illi, qui est ex caliditate, & est raro, conferunt medicinæ in frigidantes stypticæ. Et de illis est a. [pulvis, qui siccus in ore manu sumitur huiusmodi.] Recipe coriandri, sicci, rosarum rubearum amborum ana drach. v. spodii drach. x. seminis lactuce, & seminis portulacæ, amborum ana drach. xv. boli armeni drach. v. b. f. t. [camphoræ drach. s. gummi pōdus drach. ii. conficiantur cum aqua granati acetosi. Et iterum Karabæ, & boli armeni, & myrobalani nigri, medullæ glandiū et lentii excorticatarū, omnium ana pondus drach. ii. coriandri torrefacti, in aceto positi drach. i. et dosis. [i. plius

ficci] drach. iii. & curatur cura diabetis. Et abscinditur sitis per illud, quod tenetur in ore ex masal, & sumach. & nucleo tamarindi, & granis granati. Frigido autem curatio nes prædictæ in cap. distillationis. & iterum cyperi, & acori, enule, sicce, medullæ glandium, omnium ana drach. ii. myrrhæ, drach. iij. & est pulvis, [qui sumitur siccus.] & diacymnum est valde iuuatuum, proprie quando eius species valde teruntur. Et diacymnum iterum confert ad illud epithematum, & ad ultimum est iuuatuum ei, quod est in membris urinae, ex frigore uehementi. Et ex eis quæ conferunt est sumere in potu drach. iiii. thuris: retinet enim inuoluntariam urinae emissionem. Aut pondus drach. ii. mahaleb. Et olea calida disruptis in eis muscho & assa, & castoreo, & euphorbio, & similibus. Confectio clysteris boni. Recipe [alhafee lib. i. cyperi pondus drach. [xx.] mahaleb pondus drach. x. decoquantur in quatuor lib. aquæ cum facilitate postquam infusa sunt die & nocte: quumque ex aqua remanserit quantitas lib. i. coletur, & fundatur super eam quantum est ipsius medietas olei filamini, & decoquantur, & administretur oleum in clysteri. Aut sumatur aqua pars i. & olei [] debent & auellanarum & phistycorum & [] alhafee & alkadra] & almahaleb partes æquales, quemadmodum existimatio facit illud necessarium, & disruptatur in eis uirtus muschi, & clysterizetur cum eis, & oleum de ben est forte ualde.

De mictu in lecto.

Cap. 15.

Causa eius est mollificatio lacerti, & quandoque adiunat eam acuitas urinae, & pueros quidem adiunat ad illud profunditas in somno. Quum ergo mouetur, expellunt eam natura, & occulta uoluntas similis uoluntati anime ante ipsorum euigilationem. Quum ergo fortes sunt, & a. [confortantur, alleuiantur somno, & confortatur lacertus mollificatus, &] non mingunt.

De cura.

Cap. 16.

Cura eorum est cura eius, qui habet mollificationem uescicæ, & distillationem urinae, & inuoluntariam ipsius emissionem, & proprie medicamen de myrob. cum enula, & storace. Et de vnguētis oleum de bē est ultimum. Et cum hoc oportet, ut dormiant & alleuietur, ut alleuietur eorum somnus, & non bibant aquam plurimam, & commoueat seipsum ad mingendum. Et fortasse est aliquis eorum, qui imaginatur quasi uocet eum uirtus ex pulsua, et sensibilis ad mingendum, dum ipse dormit, quoniam conueniens est locus ad hoc ut in eo mingatur, & consuecit illud: quod si locus ille fuerit inuentus, [curetur,] cunctis la. a. b. trine & cursu cloacæ & testuræ regentis, [deinde] elaborat adeo, donec alteret ipsum, et fa bricet in ipso oratorium & habitationes alias, & figetur illud in imaginatione sua: quumque desiderat peruenire ad illum locum, deinde rememoratur in imaginatione sua, quod est altatus.

zatus ab eo, quod fuit in ipso, tunc [abstergit
virtus voluntaria eius illud spatium occultum
non famosum.] & accidit ei in somnis ut stet
statione aliqua cum [inobedientia] virtutis
expulsiua: quare non moratur quin excutatur.
Et de illis quidem, quæ experta sunt ad illos,
est id, quod recipit glandium, thuris, myrrhæ
omnium partes æquales, quæ omnia decoquā
tur cum vino quantitas unc. iij. viquequo re
deat. vnc. j. & coletur, & poterit cum pondere
drach. j. olei myrrini. Et existimauerunt quidā
quod quando exsiccantur renes leporis, & su
mitur de eis pars j. & sem. anethi pars j. & py
rethri, & sem. apii. amborum an. pars s. & est do
sis eorum pondus drach. ii. & s. in vnc. i. aquæ
frigida. est valde iuuatuum ad illud. Et cōfert
ei cerebrum leporis [nutritum] cum vino.
Et conferunt ei troch. facti ex massa, in qua po
sita est virtus finni columbi, cum aqua frigida:
sunt enim vltimi. Aut ex vino in ieiunio quā
est infrigidatum. Et quandoque conferunt ei
clystheria cum medicinis retinentibus yrinam,
& injectio earum in vesica.

De diabete.

Cap. 17.

Est vt egrediarur aqua sicut bibitur in tem
pore breui. Et proportio quidem huius
ægritudinis ad cibaria, & ad membra sua, est
proportio lubricitatis stomachi, & intestino
rum ad cornuista & sunt ei in greco alia nomi
na. quam diabetes, dicitur quandoque dipta
cos, & ea sumis, & nominatur arabice circuit
tus, & [rota molendini,] & lubricitas renum.
Et dixerunt quidam, hoc accidens accidit su
bito, quoniam est res naturalis non cum volū
tate facta, & lubricitas intestinorum paulatim,
quoniam illic est sensus, & voluntas & iste ser
mo est non conueniens, & habens quidem
[ægritudinem] meatum & transitus sitit: qua
re oibit, & non satiatur imò mingit, sicut bibit,
non valens retinere penitus. Et causa quidem
diabetis est dispositio renum: aut propter debi
li tatem accidentem, & dilationem, & apertio
nem orificiorum meatus: quare non adunatur
tanta hora, qua figatur aquositas in renibus, et
quandoque fit illud ex frigore dominante
[corpori] aut renibus. Et quandoque facit il
lud potus aquæ frigida; aut obliuio vehemēs
frigoris in totum penetrantis, aut propter ve
hementiam attractiua: propter virtutem cali
dam innaturalem cum materia, aut absque ma
teria, & est illud, quod est plurimum, quare re
nes attrahunt ab hepate ultra quā illud, quod
tolerat: quare expellunt illud, deinde attrahunt
ab hepate, & hepar ab eis quæ sunt ante ipsum;
non ergo cessat illic attractio continua aquosi
tatis, & expulsio, & tu scis, quod quando expel
litur illud, quod currit quidamque perducit ad
liquefactionem & ad ethicam propter multi
tudinem attractionis humiditatis ex corpore,
& quia prohibetur ab eo, quod oportet ipsū
recipere de superfluitate humiditatis per po
tum aque. tu quidem scis, & cognoscis si
gna eorum, quæ dicta sunt, & lecta vique ad hac
horam.

Affectus quem diabete vocant, symptoma esse in ex
cretis & retentis testatur Gal. lib. de diff. sympt. Sequitur
uerò id symptoma aliud, offensam. s. renum actionem, hac
uerò morbo succedit. Ambigat autem hic quispiam, pri
mum quidem, quæ nam renum actio offendatur, secundo an
et vesica offensa dici possit. Sane Gal. 6. de aff. lo. attrahendi
& retinendi nim in diabete obligat, quod & Pau
lus lib. 3. Idem tamen primo de crisibus, & retentis
alterariis initium esse affirmat. Quod ad secundum atti
net, idem Gal. & iam citatis lo. & passim alibi, renum
hoc malum esse asserit. Videtur tamen id inter vesicæ asse
ctus numerandum, quum urina contentio & expulsio hu
ius sint particula actiones. Huic rei assilipari. Aui. uide
tur, qui in superioribus, quum de renum affectibus ageret,
de hoc nihil. Verim, sunt in diabete læsæ naturales renum
actiones omnes, & attractrix deprauata, quum magis at
trahant quā oportunitum sit, & retentrix, quum statim
quod attractum est, dimittant. unde & actio expellendi
huic contraria arguetur, videtur etiam obliuio alteratriæ,
quum ob paucam ad renes moram talis ferè potio redda
tur, qualis est hausta. proprie tamen alteratriæ hac renum
facultas læsa non est, si probe aduertas, quum non atrepen
tur quæ epota sunt, quia non continentur, alteranda alio
qui si per debitum tempus seruaretur ad quod in causa suis
se arbitramur, cur Gal. 6. de loc. aff. de alteratriæ non me
minerit. Adde quod uis hac potiones alterandi, non renum
sed ipsius est iecoris, ita vt non satis proprie lædi renum al
teratio dici uideatur in diabete, quāuis, ut iam diceba
mus, immutata fere ea excernantur, quæ epota sunt. Et si
uerò, quod in secunda dubitatione dicebatur, excernenda
urina actio vesicæ est, non tamen frequentior hac mictio
eius initium sequitur, se de renum imò vesicæ suo probe mune
re fungitur, quum materia copia aggregata, ex naturali in
stinctu id quod grauat, excernit. Vitium uero in renibus
est ipsis, ut diximus. Quāuis etiam Aui. dum de renum
affectibus ageret, nihil de hoc meminisse: facit tamen
hic eius causam affectum esse renum, seruauitque is de dia
bete ad hunc locum tractationem, quod de urina excretio
nibus hic agitur. Quod superest de huius affectus natura
& curatione, de qua in sequenti capite, ad Actium lib.
11. Tractatum lib. 9. Paulus lib. 3. Gal. 6. de loc. aff. &
Actuarium 1. de causis urinarum.

De cura.

Cap. 18.

Diabetes quidem quum accidit, plurimum
accidit ex caliditate ignea, quapropter
plurimum curationis eius est infrigidatio, &
humectatio cum fructibus, & oleribus & ro
bub frigidis de illis, quæ non prouocant: sicut
sunt lactuca, & papauer, & quiescere in aere
frigido humido, & sedere in tina aquæ frigi
dæ tamdiu, donec [fortasse congeletur,] &
sedetur sitis eius, & infrigidentur renes, & for
tes fiant lacerti eorum. Et confert in ea odora
re camphoram & nenufar, & similia de redo
lentibus frigidis. et de illis, quæ valent ad hoc,
est dormire, & occupatio a firi & [

] est regimen antecedens, quare oportet
ut [occupetur, saltem] sumendo in potu
superfluitatem aque. Et melius, illo est, vt sumat
in potu aquam frigidam valde, deinde euo
mat eam; & iteretur illud in eo. Et oportet,
ut conuertatur aquositas a renibus cum uo
luntate, & iudore fortis. Et stupefactio partis al
chatum,

Cap. vlt.

cap. 2.

cap. 45 cap. 12.

cap. 2.

cap. 1. cap. 3.

cap. 45.

cap. 2. cap. 4.

a s. vehemēt
infrigidetur.b s. Et regi
amen suis.
c Bantendatur.

d. 2. urinae.

chatim, est ex eis, quae conferunt per dormitionem virtutis ab inobedientia [aqua] & defectu eius ab attractione iterum. Et de illis, quae oportet ipsum deuitare, est labor dorsi, & assumptio diureticorum. Et lenificatio quidem naturae confert eis, & si non cum aliis, saltem cum clysteribus temperatis, plures namque eorum existunt siccae naturae. Et quandoque indigent phlebotomia in principis egritudinis. Et de ebibitis iuuatius est lac; de quo extrahitur butyrum, acetosum, infrigidatum. & de ipso melius est illud, quod est magis spissum, & proprium, quod est ex lacte ouino. Et aqua cucurbitae assata, & succus [citru.] cum psyl. & aqua granati acetosi, & aqua mori, & aqua prunorum, & similia horum. Et sint potus huius generis, & [eorum fractio cum] aqua quantum possibi le est. Et rob mentis confert eis valde, & aqua ros. imò succi ros. [unc. i.] confert eis sedans sitim eorum, & dosi sit quantitas vortyle unius lactis. Et iterum aqua distillata ex lacte vaccino substracto butyro, aut lacte ouino acetoso extracto buty. h. t. []

¶ 8. Alia litera. In hac ista abl. q. 1. a hora eius confert eis, & sedans sitim eorum, & dosi eius est quantitas duas psyllarum. h. t. b. confert eis, sedans sitim eorum, & ex eis quae iuuat eos. Eius dicitur, ut infundatur triqua in acetosum de nocte, deinde forbeatur. i. b. fiat fucha ex farina hordei, & aqua lactis acetosi, de quo extractum est butyru collata post infusum non lactis acetosi reueretur fa. ch. locha multo ties ex eo & coletur deinde ad remittetur fucha ex farina hordei, & quoties reueretur hoc est magis frigidum. & k. — B. l. — B. m. B. f. a. n. h. n. B. Alia litera, & si reperitur ex floribus. o. B. rosa recentis.

p. n. lacte recentis multo.

Et de illis quae nos experti sumus ad eos est, ut i. [sumatur] aloca ex farina hordei, & quoties conturbatur, hoc est magis frigidum, quare bibatur infrigidatum. Et de medicinis expertis sunt troch. de balautiis secundum hunc modum. Recip. acaciae pondus. drach. ii. rosa. drach. iii. [boli ar. drach. iii.] gummi. drach. i. dragacanthi. drach. s. bibatur cum mucillagine psyllii, & aqua frigida, & cum aqua cucur. Et iterum troch. de spodio cum aqua cucum. [aut citru. aut cum aqua grana. Et iterum sumatur spodii, & terra sigillata, & cancro. fluuialium adastorum, ablutorum, omnium an. pars. i. & lacte tertia partis. i. & seminis papauae. & seminis lactucae amborum an. pars. j. & s. aggregentur cum mucillagine psyllii, & informentur inde troch. & dosi eius sit sicut uides. Et de emplastris, illa, quae sunt ex medicinis, in quibus est infrigidatio & constrictio. Descriptio emplastri. Recipe [atriplipes] & capreolos uitis. [si inueniatur, & de oleo] malorum & cydo. & zaru aliquod aggregetur ad illa. Et similiter [sila] & ribes, & agresta, & virga past. & cortic. granat. rum, permisceantur omnia permissione emplastri, & administrentur. Et de epithematibus, illud, quod Recip. aca. drach. iiii. thuris. drach. ii. succi barbae hircine, & laudani & ramik. omnium an. drach. ii. gallarum. drac. i. terantur, & conficiantur cum aqua myrti humide, & liniatur cum eo. Et de clysteribus fortibus in hac egritudine, est clyster bonum factum cum lacte, de quo extractum est butyrum, & cum succis frigidis stypticis praedictis i. emplastris. Et quandoque sit enema cum [clysteribus lenibus, sicut quae sunt ex] scoenugraco, & oleo de cucurbita, & oleo amygdalino. Cibi autem eorum sunt illi, qui non sunt velocis conuersionis propter suam subtilitatem ad cholera, aut propter suam subtilitatem & paucitatem, ita quod hant vapor, & resoluantur, & exsiccet egestionem. Et eius quidem exsiccatio quandoque fit per conuersionem aquositatis ab intestinis ad renes, imò si est subtilis, resoluitur a-

quositas eius ita quod non aggregatur ex eo plurimum urinae. & est associatus lenitati naturae, quare est bonus. Nam melior res dispositio nis ciborum, quos sumere praecipitur, est ut sint tales, quatenus comitetur eos lenitas naturae, & constrictio sitis. Et de illis, quae ipsi conferunt, sunt sorbitiones de candarusi, & aqua Kisch hordei, & almutusat & alullemech. Et quandoque ponitur cum eis, quod [permuter] constrictiorem. [quam ipsi faciunt naturae] & [alesidabegi] plurima, & pinguedinis carniarum [animalium, & gallina pinguis, et de pedibus, pedes vaccini, & pisces recentes cum acetosum preparati] si securitas adest de eorum siti, et lac ouinum decoctum cum aqua, donec aqua consumatur, & aliquid de lacte, omnia illa conferunt eis et oportet ut a fructibus custodiantur, in quibus est infrigidatio, & stypticitas cum protocatione, sicut sunt cydonia. Factum autem a frigiditate, qui cum hoc non euacuatur a siti, & cuius praesentia non accidit nobis, retulit quidam sapientum antiquorum, & dixerunt, oportet ut sit subtilitas ad sedandam sitim eius: deinde soluatur cum clysteribus aliquoties, postea soluatur cum pilulis de aloex. numero, quarum unaquaque sit sicut ciccer, deinde dimitte eum tribus diebus, & iterum regimen: deinde fac eum uomere super cibum cum raphano, & quae sunt eius, similiter inde calefiat corpus eius cum uentosis, et ponantur super ipsum euaporationes, et suffumigationes et proprie extremitates eius, et quandoque necesse est tibi ut utaris super ipsum medicinis rubificatib. deinde quiescat aliquibus diebus, deinde exercitetur cum equitatione equali, et temperata frictione, et proprie in extremitatibus eius, et in fine eius praecipitur uti balneo calido, et bibat uinum odoriferum.

De multitudine urinae.

Cap. 19.

Multitudo urinae est secundum modos, de quibus est ille, qui sit secundum semitam diabetis, et non istius, cum quo est sitis tantum, imò illius, cum quo est sitis, quae non saria tur, et egreditur aqua sicut bibitur, et de illis est cum quo est sitis, et non sunt dispositiones diabetis, et eius uirtus, et de illis est, cum quo non est sitis de qua sit curandum, et si est ardor et acuitas eius, tunc causa in ipso est acuitas urinae, aut ulcera sicut sciuit, [si non fuerint] [illie causa inuolutariae] [pro] sionis urinae [frigidae] [Frigus enim] [pro] uocat multoties, propterea quod constringit et propterea quod calefacit uentrem. et illius quidem urina minoratur, cuius egestio multiplicatur, & subtiliatur. & illius, cuius siccatur egestio, multiplicatur urina. et ita cognouisti ea, quae continentur in hoc cum illis, quae preterierunt, et iam quidem preterit curatio omnium illorum, et dicam hic iterum curationes eius, quae sunt frigore. Dico ergo quod omnes medicinae, quae sunt ad coitum, calefacientes, iuuatue sunt ei, qui habet multitudinem urinae ex frigore, et sorbere oua forbilia in ieiunio iuuatuum est, et iure mere genera lactis cocta, et ex eis, quae ipsi conferunt illi, cum decoctio granorum myrti, et

ti, & pirorum ficcorum, & dactylorum ^c + [] omni die vnc. ij. in
ieiunio. Et myrrha est de medicinis bonis: &
similiter almahaleb: & similiter cyperi, & thus,
& similiter galanga, & similiter scorina ferri, &
coriandrum. Descriptio medicaminis. Recipe
casto. i + [] & myrrhæ,
& hæce, & cupularum glandium, & pyrethri
omnium an. partes æquales. fiant ex eis pilulæ
cum aqua myrti humidæ, g [de quo sumatur
ad mensuram.] 3. j Clystere ad illud bonum, &
confortat renes. Recipe succum ^h [alhæce] de-
coctum donec fiat fortis, & i [vitellum oui] &
adipem renis caprini: tollantur, & resoluantur
omnia ista equaliter, & aggregentur, & sumat-
ur de lacte recenter multo, & butyri, & adi-
pis gibbi cameli, & olei ^k [alcabet alcadra] par-
tes æquales, quorum summa sit similis ei, quam
sumpsisti in primis, & conquassentur adinuicem,
& fiat cum eis clystere.

AN NOT A T I O N E S.

De frequenti mictu, non de copioso agit. nempe quando
de pauca urina verba antea fecit, & de multa simul do-
cuit. Presertim de illo hic affectu scribit, qui ex frigidityte
provenit, hoc est, qui resolutionem vesicæ sequitur: quamvis
resolution non a solo frigore, sed alijs pluribus causis pendeat,
de qua re alibi est actum.

De mictu sanguinis, & saniei, & urina simili loturæ carnis
& capillorum, & de urinis extraneis, quæ sunt
similes illis. Cap. 20.

Sanguis quidem purus, qui mingitur, aut est
sanguis procedens ex membris, quæ sunt
supra renes, & vesicæ, sicut est hepar, aut ex cor-
pore toto propter repletionem ^a [multam] su-
perfluam; quare separat continuitas venarum
secundum species tres notas, aut dimissionem
consuetudinis, aut abscessionem membri, & re-
liqua, quæ sciuntur, aut secundum modum cri-
sis, & mundificationem superfluitatum, aut ob-
viationem percussivam, & saltum, & casum, &
percussionem ^b [experimentem] sanguinem,
& similiter omne, quod currit cursu eorum, &
hoc secundum minus. aut est in partibus mem-
brorum urina propter incisionem venæ, aut
apertionem eius, aut ipsius scissionem per per-
cussionem, aut casum, aut ventositatem, aut fri-
gus scindens cum ^c [detectione], aut propter
corrosionem, & quandoque est generatio illius
a tetano, & spasmo fortibus. Et quandoque est
species urinae sanguineæ, propterea quod lique-
fit carnositas redies in sanguinem, aut propter
vehementiam tenuitatis sanguinis in corpore.
Hoc. n. quum accidit, cum fortitudine renes at-
trahunt sanguinem plurimum, & sunt primo
duæ intentiones in facilitate cursus sanguinis,
quoniam currit cursu superfluitatis, & quoniam
non est ei ^d [essentia, quare currit], & secundo.
est intentio vna, & quum renes attrahunt cum
fortitudine, expellunt illud ad vesicam. Mictus
verò sanguinis similis loturæ carnis sit, aut pro-
pter debilitatem digestionis, & dissectionem in
renibus, aut propter debilitatem earum in he-
pare. Mictus vero sanguinis permixti cum humo-

rib. grossis, sit plurimum propter debilitatem
renum. Et similiter mictus rei similis capillis,
nam fortasse est causa eius debilitas digestionis
renum, & fortasse est causa eius debilitas dige-
stionis venarum. Et quandoque est longa ualde,
quasi duobus palmis. Et quandoque est ad albe-
dinem declivis, & quandoque ad rubedinem, et
non prolongatur nisi causa suæ generationis
in involutionibus venarum renum, aut alio-
rum. Et ex cibis grossis, et generib. lactis, & gra-
nis sicut fabis, & similibus, & non est in eius mi-
ctu de timore secundum quod terretur cor per
exitum eius, et facit timere. Mictus autem puris
et mictus sanguinis permixti puri quandoque sit
propter eruptionem alidubellet in membris su-
perioribus, pulmonis, et pectoris, et hepatis,
quemadmodum sciuntur totum in loco suo, aut
propter apostema eruptum in membris vringe;
aut propter vlcera in eis habentia pruritum, aut
non habentia pruritum. Vrina vero grossæ min-
guntur, aut causa mundificationis, et crisis, et
expulsionis, quam sequitur alleviatio. Et quan-
doque fiunt propter multitudinem humorum
grossorum, propter debilitatem digestionis. Vri-
nae vero pingues, facili exitus, significant lique-
factionem adipis. Et oportet ut redeamus in ca-
pitulo distinctionis ad sermonem nostrum in
urina. Inquit Hipp. quum mingitur sanguis si-
ne dolore, et est paucus, in horis quibusdā non
est malum in eo. Quum autem perseverat, tunc
fortasse accidet febris, et mictus puris.

AN NOT A T I O N E S.

Plures hic affectus simul amplectitur. presertim uerò
de sanguinis mictu. de quo sane & Hipp. aph. & Gal. 6. Aph. 75. & 78.
de loc. aff. & Aretæus 2. de acut. morb. & 2. de diuturnis. cap. 3. cap 9.
Actius quoque lib. 1. 1. plura de huius tum signis tum cu- rap. 3. cap 2. 3.
ratione scribit. de qua re & Paulus lib. 3. longè uerò fusius
hic rem persequitur. cap. 45.

De signis.

Cap. 21.

Mictus sanguinis puri, qui est propter re-
pletionem, et causas compares ei, signifi-
cant causas suæ, et signa causarum eius de illis,
quæ sciuntur. Et ille, qui est propter apertionem
venarum, sit sine dolore, et est mundus, syncer-
us. Verum sanguinis apertionis sit paulatim,
et sanguinis eruptionis et scissionis sit plurimis,
et ^a [] in vesica quidem apertio, et eruptio, cum qua
currat sanguis plurimus ^b [et] sit in renibus.
Vesicæ enim aduenit aquositas colata, sangui-
nem uero nutrimenti recipit ex uenis paruis,
in quibus uenit ad eam nutrimentum tantum,
quare non est in ea sanguis exuberans, et ad re-
nes quidem uenit sanguis plurimus cum aquo-
sitate, colatur ergo apud eos aquositas, et adue-
niunt ei uenæ magnæ, ex quibus membra alia
nutrimentum sumunt, quare est sanguis illo-
rum plus, quam ille, quo indiget, quare est plu-
rimus. Et uenæ eorum sunt non ^c [minutæ], et
neque sunt boni situs equalis. Venæ uero uesi-
cæ sunt conseruatæ, non expositæ scissioni, et
eruptioni cum situ suo. Et sanguis quidem
ulcerum est cum dolore quodam. Et si est

A V I C.

L I I cor.

d B. interme-
diat vel interpo-
nitur ad illud.

e n. adurens, &
sicut refidat ex
chutub. i. ex car-
ne media, quae al-
satur super pru-
na.
f B. sanguinis.
g — B.

h B. cum urina.

i B. significatur
super apostema
fuit ex hac, &
ex urina. Isten
cum fignis apo-
stematis notis.

k B. cum interal-
lo.
l n. & facit i co-
fanieum.

corrosio, est paulatim ad nigredinem declinis:
& quandoque est cum eo foetor: & fit plurimu
eius post egritudines: & multoties sunt cum eo
cortices, & sanies, & pus, & d[icitur] resolutum illud
exitus sanguinis puri, & sicut sciisti ex signis
vlecerum, & signis eius, quod egreditur ex eis.
Significant verò liquefactiui liquefactio: &
quod illud, quod mingitur de sanguine, est ten-
nue sicut: [adustum, ac si ipsum sit abrasio li-
bri.] Illud autem, qui est propter tenuitatem
sanguinis corporis, significat illud, quod egre-
ditur ex phlebotomia existens valde tenue: &
non associatur aliud signum. Locus autem san-
guinis, & doloris cognoscitur: etiam per
dolorem si fuerit dolor: & cognoscitur per si-
gna egritudinum in quibusque membris
existant, sicut per signa apostematis, aut aldubel-
lati, aut vlcis, aut repletionis: & cognoscitur
ex via commisionis: nam quanto magis est
altior, tanto est vehementioris commisionis:
† [adustum, ac si ipsum sit abrasio lib-
ri.] & quanto plus est
inferior, tanto est vehementioris separationis
illo. Et illum quidem, qui fit propter causas vi-
cinas virge, antecedit urina, & elongatus a vir-
ga postponitur ab urina, aut permiscetur ei ve-
hementer. Similis autem loturæ carnis, est signi-
ficatiuus debilitatis renum aut hepatis. Illa qui-
dem, quæ est ex renibus, est vehementioris albe-
dinis, & ad grossitudinem declinans: & hepati-
ca est magis trahens ad rubedinem, & subtilior
& subtilior sanguinis: & significat apostema
illius, & sanies urina, & signa apostematis no-
ta] secundum membrum visquodque, & co-
mitantia febris. Et ille, qui est purulentus egre-
diens ab apostemate, est plurimus subito, & nō
perducit ad excoriationem, & vlcationem, &
nocumentum: & ille, qui est ex ulceribus, est pau-
cus, & [separatur] & quandoque corrumpit
in cessum suum: [cum sanie & pure.] & cum
illa, quæ de istis expulsionibus est cretica, est al-
leniatio, & fortitudo, & est subito. Et illa, quæ
fit causa repletionis, aut causa dimissionis ex-
citij, aut abscissionis membri, quandoque habet
periodos.

De curatione.

Cap. 22.

FACTI quidem a repletione, & quæ cum ea di-
cuntur, iam sciisti curationes in principijs
vulnerabilibus, & quæ sunt postea. De facto ve-
ro ab vlcibus iam sciisti, quod curatio eius
est curatio vlcis, & corrosio. Et ita ostendit
tibi omnia illa in loco suo. Et cura debilita-
tis digestionis in renibus, & hepate, & liqueta-
tionis, & tenuitatis humorum, totum est ex il-
lis, quæ sciisti. Et scias quod cretica, & eius, qui
est secundum semitam expulsionis, non est re-
tentio necessaria. Quum ergo indiges phlebo-
tomia, tunc magis confert laphenæ, quam basi-
licæ. Et subtilia cibum post phlebotomiam. Et
non approximes stypticis, sicut est cibum factus
cum sumach, nisi postquam urina significat mun-
dificationem styptica non congelant, [quod in
uiscatum est.] & contrahit, quare quandoque
revertitur aquositas ad posteriora, & in eo est
timor, & similiter acetosa. Mictus autem capil-
lorum indicet ut in ipso admittantur subti-

a B. sanguinem
congelatum.

liatua, incisua, ex diureticis, & medicinis ad la-
pidem: & ut sit cibum humectans humectatione
[abundanti.] & curatio, quam nunc oportet
medicare, est curatio mictus sanguinis, qui est
causa separationis continuitatis in venis. Et cu-
rationes quidæ communes inter illum, qui est
causa vesicae, & renum, sunt infrigidatio, & con-
strictio cum medicinis, quarum plures diximus
in capitulo fluxus sanguinis menstrui, cum est
pefacientibus, [ut faciat penetrare medicinas,
& ut tu antecedas cum attractione sanguinis
ad posteriora] cum ventosis, & phlebotomia
subtili pauca ex basilica, & acceptione cibo-
rum ingrossantium sanguinem, & infrigidan-
tium ipsum, & quiete, & tranquillitate, & con-
strictione membrorum extremorum, & oportet
ut dimittat coitum omnino. Et oportet ut
admittas tres tinas, in quibus decocta sunt stypti-
ca, & ex lentibus excorticatis, & ex corticibus
granatorum, & cydoniis, & piriis, & gallis, & vin-
ga pastoris, & similibus. Et de medicinis forti-
bus in retentione eius sunt [alhafce] & [serra-
tura ligni alnabach], & radix centaureæ maioris,
& grana pæoniae. Et de epithematibus [radices
raphani & siliquæ nabatæ, & siliquæ] [pini-
na], & sumach, & radix pruni sylvestris, & cor-
ticis granatorum, de quibus fiat epithema, cui
aqua ribes, aut agreste, & succi ros. Et semper ui-
na sola est epithema bonum, & proprie radix
eius cum dragacantho, & aliquo succorum sty-
pticorum. Et ex linimentis in dorso, et pedine
sunt myrrha, & aramentum, & galle, & charte
combustæ, & acacia. Et de illis, quæ bibuntur, est
troch. qui recip. balauftiarum, & sanguinis dra-
conis amborum an. 3. i. Et de fortibus, & quæ
necessaria sunt in mictu sanguinis ex vesica fa-
cto, est troch. huiusmodi. Recip. aluminis iame-
ni, & balauftiarum, & sanguinis draconis om-
nium an. 3. i. dragacanthi 3. ii. & gummi, 3. s. de-
tur in potu in vino pontico [dulce] & succo
portulacæ, & quod est sub illo, et magis incolu-
me est illud, quod recipit dragacanthi, et semi-
nis papaveris, et terræ sigillatæ, & succi barbey
hireinæ, et gummi prunorum nigri, & Karabey
omnium partes æquales, et dosis eius sit a dua-
bus, usque ad iij. Et iterum radices semperui-
næ, et Karabey amborum an. pars 3. [folij] pars
3. aluminis iameni sextæ partis unius, boli arm-
paris, et set. dosis eius est usque ad aureum me-
dium in quibusdam succis stypticis, sicut est hæc
que ponuntur in eis stupefaciētia, sicut est hæc
descriptio. Recip. croci, et granorum albarum
et granorum malvæ sylvestris, et opti omnium
an. 3. ii. amygdalas mundatas iii. et s. numero, de
quo sumatur ad 3. nucis magnitudinem. Et
iterum corticis radices mādagoræ assati, et an-
si assati, et granorum [pini] assatorum, om-
nium an. 3. ii. papaveris nigri 3. xii. conficiatur
cum vino, de quo sumatur pondus 3. ii. Et
rum suffus cornu ceruini adusti, et dragacanthi
partes sumantur æquales, quod antiqui lau-
myrti. Et iterum medicamē, quod antiqui munda-
daverunt, est, seminis [almugari] mundati 1
gra. xxx. gr. pini xii. numero, amygdalæ amaræ
excorticatæ vij. numero, seminis malvæ 3. iij.
sit dosis eius 3. i. in ieiunio. Illud vero quod ve-
ficat propriū est, ut ponatur medicamē, quæ
cibi.

ebibuntur fortiores, & diuretica in ea fortiora iterum. Et de illis, quibus iuuamentum fit iterum, est vt emplastrum cum spongia infusa in aceto, quæ ponatur in omnibus lateribus eius, & in duobus emunctorijs, & alijs. Et ut administrentur medicina in ea iniecit cum succis, sicut est succus arnoglossi, & succus ^m [albarat,] & succus portu. & de medicinis, trochisc. ⁿ [anethi] prædictus, & troch. de stupefacientibus prædictis, & cornu cerui adustum, & Karabe, & o [seminis cannabis] & gummi, & gallæ, & succus barbæ hircinæ, & balauftiæ, & aliquantulum ^p [anethi,] & plumbum adustum ablutum: & virtus de stupefacientibus opiat, & quæ cum hysquiamo sunt confecta, & de regimine retentionis cursus sanguinis vesicæ, est positio ventosarum super ilia, & anchas, & pectinæ: illud enim retinet sanguinem. Deinde adhibetur regimen eius, quod ^q [inuisitatur] secundum quod dictum est, & de cibis est panis tritrus in lacte, & ex quo butyrum est extractum, & cibus conditus cum granatis, & cibus factus cum sumach. Et si virtus fuerit debilis, confortetur cum iure stypticorum confortato cum carne contrita, & cibetur cum alesfidabegi, & ex cubegi, & perdicibus, masculis, & turturibus, cum aceto conditis, & cum aqua agrestæ, & granorum granatorum, & lacte decocto, & similibus illis. Et si non fuerit exulatio a vino propter casum virtutis, aut vehementiam desiderij, tunc detur ponticum grossum nigrum. Quumque sanatur ille, qui mingit sanguinem aut saniem, tunc bibat illud, quod est permistum, vt abstergat, & prouocet & non retineatur vrina omnino, & redeat agritudo.

FEN VIGESIMA.

De dispositionibus generationis masculorum quæ est duorum tractatum.

TRACTATUS PRIMVS.

De membris uirilibus & coitu.

De anatomia testiculorum, & uasorum spermatis, Cap. 1.

SVblimis deus creauit duos testiculos, sicut sciuit, qui sunt membra principalia. in quibus generatur sperma ex humiditate delata ad eos in venis, quæ est quasi superfluitas cibi quæ in corpore toto. Et est sanguis magis digestus, & magis subtilis. Comouetur enim in eis per spiritum: & in meatibus, qui veniunt ad duo oua de venis pulsatilibus, & quietis plurimum ramificatis ex uena pulsatili, & uena quæta, quæ sunt duæ radices, ramificatione plurimorum anfractu, & inuolutionum, ^a [quæ tandiu ramificantur, donec incisio tua, quam in vna illarum duarum facis, sit similis incisioni tue, quam facis] in pluribus venis propter multitudinem orificiorum, quæ apparent: deinde confunditur ab eis in vasis spermatis, quæ dicemus ad virgam, & prouocatur in commistione cum muliere, quæ est coitus naturalis, ad matricem, cui obuiat matricis orificium cum apertione,

& attractione ultima, quum conueniunt ^b [duo pares] simul, & testiculi quidem duo creati sunt, & est substantia oui ex membro glandoso, albe carnis, quæ est res magis similis carni mamillæ, & assimilat sanguinæ, qui effunditur in ipso cum colore suo, quare albificatur, & proprie propter illud, quod commouetur in ipso de aereitate, & propter spiritum, & meatus qui dem, in quo veniunt venæ ad testiculos, est ex siphac maiore, quod est super ^c [femur,] Sed panniculi, qui tegit arterias, & venas venientes ad testiculos, origo, est ex siphac maiore, sicut sciuit in loco suo, & ^d [similiter] continuatur etiam cum panniculo nuchæ, & descendit super illud, quod descendit de venis, & suspensorijs in partibus inguinum ad duos testiculos, quare generatur ex eo ^e [meatus penetrans,] & panniculi tegentis illud, quod penetrat in barbaKi inguinis generatio est ex eo. Et tu iam sciuit in anatomia venarum, quod ad ouum sinistrum venit vena alia ab illa, quæ venit ad dextrum cum nutrimento, & quod illa, quæ venit ad dextrum effundit ad ipsum sanguinæ magis digestum, & magis mundificatum ab aquositate. Et ouum quidem dextrum in pluribus hominibus, est fortius quam sinistrum, nisi in illo, qui est in iudicio ^f [lassitudinis]. Vasa autem spermatis incipiunt, sicut barbaKi, existente in vnoquoque ouo barbaKi vno, quasi ipse sit separatus ex eo, non ab ipso generatus, licet sit contingens adherens. Et dilatatur vnumquodque eorum prope ouum dilatatione, quæ habet quantitatem sensatam, deinde incipit constringere, quamuis ^g [ramificentur] proprie in mulieribus vice altera apud ^h [statum] suum, & illa vasa ascendunt in primis, deinde declinant ad collum vesicæ sub meatu vrinæ. Virga vero est membrum instrumentale, generatum ex membris singularibus ligamentalibus, & nervosis, & venosis, & carnosus. Et principium originis eius est corpus ortum ex ⁱ [carne] pectinis, ligamentale, plurime concauitatis, late, quamuis sit generatum in pluribus coopertum, & ideo quod ipsum repletur ventositate sit erectio. Et currunt sub hoc corpore arteriæ plures, dilatate supra hoc, quod conuenit quantitati huius membri. Et adueniunt ei nervi ex spondylibus caudæ, licet non plurimum sint submersi in substantia eius, & ipsi non sunt nisi nervi, quorum substantia est ligamentalis, priuati sensu, & nervi, ex quibus erigitur apud Gal. alii sunt a nervis mollificatiuis, ex quibus mollificatur. Et tu quidem iam sciuit lacertos proprios uirgæ in cap. lacertorum, & in uirga sunt meatus tres, scilicet meatus vrinæ, & meatus spermatis, & meatus aliquid. Et scias quod uirga aduenit interius erectio nis, & ventositatis a corde, & aduenit ei sensus ex cerebro, & nucha, & aduenit ei sanguis equalis, & desiderium ex hepate. Et desiderium naturale quandoque sit ei ^k [causa] renum, & apud me principium eius est ex corde.

ANNOTATIONES.

Habes de testium, & genitalium partium fabrica ex Gal. plura lib. 1. 4. de usu par. Quod ad usum attinet, Aemulatur primis statim uerbis Gal. qui testes principalia esse.

AVIC.

LII 2 feminis

Cap. 10. & deinceps.

b B. Alia litera
dug expulsiões

c B. pectinem.

d B. Alia litera
illud.

e B. barbachi.

f B. Alhafer, i. in
iudicio illorum
quorum pars si
nitra & fortior,
& agilitior.g B. dilatata.
h B. statum.i B. Alia litera
esse.k B. propter co
munitatem.

ap. 15. cap. 4. *seminis generandi membra passim tenet, praesertimque lib.*

1. de semine aduersus id quod Arist. 1. de generat. anima. scripserat, de qua re & alibi diximus. Sustinet tamen Auerroes Arist. sententiam, tum eo 1. de generat. animal. tum

cap. 10. 2. Coll. At, quamuis & Galeni & medicorum rationes im probande omnino non sint: certum nempe est, testes semini generando conferre, atque id pluribus a Gale. disseruium est: licebit tamen (ni fallimur) Arist. quoque tueri, cuius rationes spernenda non sunt: Si certe seminis (ut alia praeteream) gratia testes necessarij sunt, cur non animalia omnia testes habent? Atqui respondebit quispiam id quod Iosephus Parpallionus Nouariensis multa uir eruditionis solet interdum respondere, habere animalia omnia semen excrementia, uel testes, uel quid proportionem testibus respondens, id quod sane ire fortasse inficias philosophus non posset. Vi derur tamen res ita se habere, si modo animalia aliqua sine testibus semen emittentia reperire est, id quod Gal. non negat, non esse testes seminis gratia necessarios: quamuis, in quibus testes sunt, id fieri oporteat: quod quidem doctissimus Auerroes intellexisse uidetur, dicens semina, ut semen est, non esse opus testibus: sed tantum, ut ipsum ab animali emanat, quod habet testes, ita quidem, ut in animalibus testes habentibus seminis gratia ipsi necessarij sint, non autem in omnibus. plane semen habentibus adesse illos oporteat. Non ergo prorsum friuola philosophi ratio uidetur. At uero de materia, ex qua semen fiat, & de loco, ex quo ea subministretur rursum controuersia est. Ait Auic. gigni semen ex humiditate quae quasi superfluitas est quadam cibi quarti in toto corpore: ita ut ex sanguine concoctionem adepro in uenis, & ex uniuerso corpore profluente semen fiat. At contra Arist.

cap. 19. 1. de gener. animal. & si semen excrementum esse ultimi alimendi confitetur, non tamen a toto corpore manare assentitur. quin proposita ex professo hac in primo de generat. animal. quaestione, sententiam eam infringit. Plato quoque in Timaeo non ex toto quidem corpore, sed ex capite fluere semen existimat. cui assentiri Hipp. uidetur, tum lib. de aere, & aquis, & loc. & lib. de gemitura, quibus locis fecunditatem adimi existimat testis tum uenis tum arterijs, quae secundum aures sunt: tum alibi, Venerem dicens in capitis affectibus

cap. 17. Tunc non ex toto quidem corpore, sed ex capite fluere semen existimat. cui assentiri Hipp. uidetur, tum lib. de aere, & aquis, & loc. & lib. de gemitura, quibus locis fecunditatem adimi existimat testis tum uenis tum arterijs, quae secundum aures sunt: tum alibi, Venerem dicens in capitis affectibus

cap. 8. 2. Et si semen a toto corpore, hoc est minimis quibusque particulis profluere fortasse non potest: probabile tamen est ex omni corporis regione manare: quoniam ex sanguine fiat, qui undecunque & ex supernis, & ex infernis corporis partibus aduocari ad testes potest: siue attractrice quadam restitum ut alleclum, seu etiam spirituum consilium sequens. Ide Auicennam 15. de natura animal. &

cap. 1. quae in sequentibus quoniam de causis seminis agit.

2. Et scias quod uirga, &c. Dubitare hic licet, quoniam nam uirga, & quo nam appetitu coles intumescat, & ad Venerem pareatur: naturaline, an animali, an uitali: Gal. 6. de loc. aff.

cap. 6. animal ad coitum naturali facultate promoueri ait, quod & 1. de placit. Hipp. & Plat. affirmat, concupiscentiae initium in iccore statuens. At contra, quoniam naturalis appetitus Aristotelis sententia 1. phys. sine sensu sit, hic uero sum

Text 81. cap. 1. mam uoluptatem coniunctam habeat, quae cum sensu est, eodem teste 1. de partib. animal. non uidetur naturalis appetentia haec, sed animalis, & ad uoluntarium facultatem pertinens: quoniam sensum suum, imaginationis, & motionis ad hanc actiones confluant: quarum initium Gal. in cerebro statuit. Imo, quoniam operatio haec non nisi spirituum uirga & copia obeatur, qui per arterias ad testes ipsos feruntur: non ad animale solum, sed etiam ad uitalem uim uidetur referenda. Ceterum. Nostra quidem sententia, neque plane naturalis, neque animalis Veneris appetentia est: sed ex utraque

permista actio. neque ipse coeundi actus ab animali dimittat, & naturali: sed etiam a uitali facultate adiunatur. Idenus animalia non sola seminis uel acrimonia, uel multitudine: sed ipsa etiam imaginatione, ad Venerem stimulari. Concurrat ad ipsum coitum non neruorum solum & uenarum, sed etiam arteriarum actio. erigitur nempe ex spiritibus per arterias effusis, Galeno teste & 6. de loc. aff. & li. de motib. obs. & manifest. Quare probe auctor noster uirga erectionis, & spiritus a corde proficisci ait: a cerebro sensus: & sanguinem, hoc est materiam ex qua seminis & appetentia initium est, ex iccore.

De causis erectionis.

Cap. 1.

Erectionis accedit, [quandoque] propter tensionem [canne concauae,] & quae sequitur [eam dilatatae, & prolongatae] propter illud, quod effunditur ad ipsam de uentositate fortis, quam desert spiritus desideratiuus, ipsius, cum quo incedit sanguis plurimus, & spiritus grossus, & propter illud accedit quoniam somnus est, ex calefactione arteriarum, quae sunt in membris spermatis, & attractione uentositatis, & spiritus, & sanguinis ad ipsam, ut erigatur. Et de illis, quae adiuuant ad hanc erectionem, est omnis, in quo est humiditas extranea preparata ad hoc, ut conuertatur in uentositatem: a [et] hoc non facile: non enim potest digestio prima conuerti eam in uentositatem, & finire illud, quod ex ea [resoluit] in uentositatem: [et] imò figitur usque ad digestionem tertiam, illi enim inflatur, & usus coitus confortat hoc membrum, & facit ipsum lacerosum, & ingrossat ipsum, & dimissio eius liquefacit, & arefcit. Operatio namque quae modum dicit Hipp. ingrossat, & operationis eius dimissio, liquefacit, & causa quidem desiderij, & motus eius, aut est meditatiua aut est propter multitudinem uentositatis in sanguine, ex quo generatur sperma, & ex quo nutritur instrumentum uirgae, quare inflatur, & erigitur, & sit propter illud, quod mouetur ex desiderio propter preparationem membrum ad illud: [et] quoniam tensio facit accidere mordicationem, & iterum quoniam congregatur sperma in membris coitus, & multiplicatur [inquisitio separationis eius] mouentur materiae in ipsis, & quandoque fit erectionis propter mordicationem materiae [stans] in glandulis, positae in duobus lateribus ueniens elijs uelicae, aut materiae tenuis subtilis ueniens ad eam ex renibus, sicut fit propter motum spermatis ipsius, quoniam acuitur, & multiplicatur & mordicat. [et]

De causis spermatis.

Cap. 3.

Sperma est superfluitas digestionis quarta, quae fit quoniam dispartitur cibus in membris, resudando a uenis, tertia digestionis iam expleta, & est de summa humiditatis proximae digestionis, ex qua nutriuntur membra [dur] ra [ut] pote uenae, & arteriae, & similia illis. Et quandoque reperitur de ea plurimum [re] tum [in] uenis, ad quod iam praecessit digestio quarta, & remanet ut nutriantur ipso uenae, aut per-

peruenit ad membra homogenea & nutritur ea prater quod necessaria sit magna alteratio illius: & ppter illud prouenit sperma ex eo. [†]

[Et apud Gal. quidem. & medicos, masculo & foemine simul sunt duo semina, de quibus ambobus dicitur nomen spermatis, non communitate nominis tantum, sed vniuocē. & in vnoquoque duorum seminum est virtus for-

mandi, & ^d [informandi simul. Verum semen masculinum est fortius in virtute, a qua est in-

ceptio formationis iussu dei. Et semen foeminum est plurimum in virtute, a qua est prin-

cipium ^e [informationis.] Et sperma quidem masculi expellitur ^f [prope matricem etiam:]

quare deglutit ipsum os matricis attractione uementi. Et sperma quidem mulieris expellitur ^g

[intra matricem eius in] uasis & uenis ad locū conceptionis. Sapientium verò ^h [medicorum]

quum intentio comprehenditur, est [comprehensio] quod in spermate masculi est principium ⁱ [informationis] in re propria. [†]

Virtus enim formatiua in spermate masculi intendit in formando ad similitudinem eius, a quo separatim est nisi sit aliquid, quod impediat,

& prohibeat. Et virtus in formatiua in spermate mulieris intendit in recipiendo formam, ad hoc quod recipiat eam secundum similitudinem eius, a quo separatim est. Et nomen quidem spermatis quum de eis duobus dicitur, est

per communitatem nominis, ut componatur intentio aggregans rem distinctam in intentione. Nam in intentione, qua nominatur expulsio viri spermatica, non nominatur expulsio foemina spermatica. & verè quidem. Nam sperma viri est calidum, digestum, spissum. Et sperma foemine est genus sanguinis menstrui, digestum parumper, & conuersum parum: & non elongatur a ^m [virtute sanguinea] elongatione spermatis viri. Et propter hoc assimilauerunt ipsum philosophi antecedentes menstruo. Et dixerunt

quod sperma masculi, quando permiscetur, operatur cum uirtute: & non est ⁿ [alicui parti] eius plurimus introitus in ^o [rectificatio] particularitatem] corporis infantis. Illud enim est spermatis mulieris & sanguinis menstrui. Imo plurimum studii sui est in ^p [particularitate]

spiritus infantis: & non est nisi sicut coagulum agens in lacte. Sperma autem mulieris est fundamentum ^q [particularitatis] corporis infantis. Et vnumquodque amborum exuberare facit, quod generat sanguinem calidum & humidum. [†]

[Cognitio verò certitudinis vnius harum duarum intentionum pertinet ad scientiam naturalem, & non nocet medico ignorantia eius. Et nos quidem iam exposuimus dispositionem in ea in libris nostris radicalibus. Et Hip. quidem dixit in suis intentionibus, quod plurimum materiei spermatis est ex cerebro, & quod descendit ex duabus uenis, quæ sunt post ambas aures. Et propter hoc abscondit phlebotomia amborum generationem et facit incurrere sterilitatem. Et est sanguis

[eius lenis] & continuate sunt nuchæ, ut non elongentur a cerebro, & quæ ei simulantur spatia longo, quare alteraretur complexio illius sanguinis, & conuerteretur, imo perueniunt ad nucham, deinde ad renes, postea ad uenas, quæ

veniunt ad testiculos. & Gale. quidem non sciuit an faciat incurrere incisio harum duarum venarum sterilitatem, an non. Mihi verò videretur quod non oportet ut sit sperma ex cerebro solo, quamuis eius fermentum ex cerebro sit. & est verum quod dixit Hippo. de esse duarum venarum: imò oportet ut sit ei ex omni membro principali fons, & ut sit ex membris alijs resudatio etiam ad istas radices. Et propter

illud est assimilatio; & propter hoc generatur ex membro diminuto membrum diminutum licet illud ^r [] fiat, dum venæ non

[ultimum finem sequuntur, & non procedit] appetitus vltimus cum digestionem completa & sperma quandoque expellit ventositas permittit ei: & necesse est ut præcedat exitus eius exitum illius.

^e ^f ^g ^h ⁱ ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{bb} ^{cc} ^{dd} ^{ee} ^{ff} ^{gg} ^{hh} ⁱⁱ ^{jj} ^{kk} ^{ll} ^{mm} ⁿⁿ ^{oo} ^{pp} ^{qq} ^{rr} ^{ss} ^{tt} ^{uu} ^{vv} ^{ww} ^{xx} ^{yy} ^{zz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} ^{aaa} ^{bbb} ^{ccc} ^{ddd} ^{eee} ^{fff} ^{ggg} ^{hhh} ⁱⁱⁱ ^{jjj} ^{kkk} ^{lll} ^{mmm} ⁿⁿⁿ ^{ooo} ^{ppp} ^{qqq} ^{rrr} ^{sss} ^{ttt} ^{uuu} ^{vvv} ^{www} ^{xxx} ^{yyy} ^{zzz} <

potentiam, & quod impregnat plurimum, & efficit masculum, & est desiderium uehemens, & uelox, & eius erectio est fortis: veruntamen abscinditur a coitu iterum uelociter. quod si superfluat caliditas & siccitas, erit parum aquæ & parum descensionis cum uelocitate erectionis. Pili uerò, qui sunt super pectinē, & anchas, & qui sunt inter eas, sunt in calida & sicca plures, spissi.

De signis complexionis calide & humide. Cap. 6.

Est plurius spermatis, quam calida & sicca, sed est pauciorum pilorum, & minus impregnans, & uehementioris fortitudinis super coitum plurimum, & non est plurius desiderij, & erectionis: & læditur a dimissione coitus superflua: & est plurima pollutionis, & uelocis^a [executionis].

^a B. pubereas. Alia litera. de-
scensionis.

De signis complexionis frigide & humide. Cap. 7.

Sunt lenitas pectinis, & tarditas desiderij coitus, & tenuitas spermatis, & paucitas impregnationis, & tarditas ortus pilorum, & paucitas eorum.

De signis complexionis frigide & sicce eorum. Cap. 8.

Sunt grossitudo spermatis, & paucitas eius, & est diuersa a calida & humida in modis omnibus.

De signis complexionum innaturalium. Cap. 9.

^a B. accidentia signa, quæ acci-
dunt naturæ.

Sunt^a [ut accidant signa, quæ sunt naturalium] dum non fuerint prius: & significat earum distinctionem sensus.

De iuuenentis coitus. Cap. 10.

^a B. Alia litera. magnificationē & ingrossi-
onem, quoniam quibz sumitur de cibo meliori ali-
quid quasi uic-
lenter raptum.
^b B. sic in hoc de attractione membrorum & successiva su-
tione eorum.
^c B. latificat.

Coitus bonus est ille, qui fit in hora, quam superfluitatum sequitur euacuatio: & alleuiat corpus, & preparat corpus ad^a [augmen- tum, sicut quum de cibo postremo sumitur ali- quid, quasi delegatum] mouetur natura, ut restaret motu forti, quæ sequitur impressio for- tis, & adiuuat eam illud, quod^b [est in huius- modi de consecutione.] Et quandoque sequitur ipsum expulsio cogitationis dominantis: & acquisitio audaciæ: & edomatio iræ superflue, & acquisitio grauitatis. Et ipse quidem confert melancholiæ, & pluribus agitudinibus chole- ræ nigre propterea quod^c [dilatatur] & propterea quod expellit sumum spermatis aggregatū a parte cerebri, & cordis, & confert doloribus renum repletorum, & egritudinibus phlegma- tis omnibus, propriè in eo, cuius caliditas inna- ta est fortis, quam non^d [destruit] exitus sper- matis: & propter hoc requirit appetitus cibum, & quandoque abscindit materias apostematam accidentium in partibus inguinum, & testicu- lorum, & omnem, cui adueniunt apud dimissio- nem coitus, et constrictionem, & [coitus] tene- brosas uisus, et vertigo, et grauitas capitis, et

^d a. diminuit.

^e B. spermatis.

dolores emunctoriorum, et ancharum, et apo- stemata eorum, qui temperatus est, sanat. Et plu- rimorum, quorum complexio requirit coitum, quum ipsum dimittunt, infrigidatur corpus, et [reliquæ] dispositiones: et cadit appetitus cibi, ita ut ipsum etiam non recipiat: et expel- lat eum uomitu. Et omnem, in cuius corpore est vapor fumosus, & [coitus] alleniat ab ipso, et confert ei: et remouetur ab eo, quod timet de nocumento coarctationis va- poris fumosi. Et quandoque accidit viro ex di- missione coitus, et abundantia spermatis, et fri- gore eius, et conuersione ipsius ad uenositatem, ut mittat sperma ad cor, et cerebrum napo- rem malum uenenosum, sicut accidit mulie- ribus ex coarctatione^h [matricis], et minores dispositiones illius nocu- menti, et antequam spargatur, [coitus] uenositas, sunt grauitas

²⁰ corporis, et frigiditas eius, et difficultas mo- rum.

ANNOTATIONES.

Veneris nullus Epicureorum sententia, usus salubris erit annotante Gal. lib. art. med. quos tamen falsi constat. Huius commoda pulchre & copiose describit Aetius lib. 3, et Ruso, & Paulus lib. 1. Sed uide & Hippocratem ac Gal. 6. de uulg. morb. sect. quinta.

³⁰ De nocumento coitus, & dispositionibus eius, & malitia figurarum. Cap. 11.

Coitus euacuat de substantia cibi^a [postre- mi:] quare debilitatem affert, cuius simile aliæ non afferunt euacuationes; et euacuat de substantia spirituum plurimam, propter de- stationem, et propter illud, qui plus delectan- tur, plus sunt cadentes in debilitatem. Et coitus quidem uelociter facit peruenire illum, qui plu- rum eo utitur ad infrigidationem sui corpo- ris, [causa sui] et resolutionem caliditatis in- nata, et mortificationem virtutis, et preparat ipsum in primis ad caliditatem fumosam, [adeo donec multiplicentur super ipsum pili:] deinde succedunt ei infrigida- tio completa, et debilitas sensuum uisus, et au- ditus: et accidunt cruribus eius tepor, et dolor: quare non forsitan sustinet onus sui corporis. Et quandoque simulatur dispositio eius epilepticæ occultæ propter illud: et quandoque superat [in ipso nigredo, deinde cirrinitas:] accidit ei periodi a debilitate: et uidetur ei, quod fit in- cessus formicarum in membris suis incipientes a capite suo usque ad finem dorsi. et accidit ei tinnitus, et multoties accidunt ei feb. acutæ adu- rentes, et [adueniunt ei tremor, et debilitas] [neruorum] et vigilie, et prominentia oculorum ad exte- riora etiam, sicut accidit in separatione anime a corpore, et accidit ei caluitiū [et epilepsia.] et dolor dorsi, et renum, et uesciæ. Dorsum uerò ignescit prius, quare attrahit materiam [do- lor] ad ipsum, et restringitur eorum natura. et quandoque facit incurrere colicam, et faciat ac- cidere eis foetorem, et foetet eorum os, et car- nes gingiuarum, et in illis, in quorum corpore sunt

sunt humores mali, cholericī, mouetur post coitum horripilatio. Et in cuius corpore sunt humores putridi, procedit post coitum ex eo odor foetidus. Et ei, qui est debilis digestionis, accedit post coitum rugitus. Et de hominibus est, qui est passus complexionem malā, & dimissio coitus contristat plurimum, & grauat corpus eius & caput ipsius, & rixatur, & multiplicatur pollutio ipsius: & si est ei obediens, debilitatur stomachus eius, & desiccatur. Et de hominibus dignior alienatione coitus ille, cui aduenit post ipsum tremor, aut frigus, aut contractio anhelitus occulta, & pulsus cordis, & profunditas oculorum, & destructio appetitus cibi: & cuius pectus est infirmum, aut debile, aut est debilis stomachi. Dimissio enim coitus est conuenientior res ei, qui habet stomachum debilem. Et de uiribus ipsius de mulieribus illa, quae abortum patiuntur, & in coitu quidem sunt figurae male, sicut si ascendat mulier super virum. Figura enim in coitu illa est mala, ex qua timeatur ramentum, & istatio & ulcera virgæ, & vesicæ, propter laborem eiectionis spermatis: & dubitatur si carrat aliquid in virgam ex parte mulieris: & seias, quod retentio spermatis in coitu est mala ualde, & quandoque perducit ad [contritionem] unius duorum uirorum, & oportet ne coitus fiat necessitate foecis, aut mingendi motu: neque cum exercitio, & motu: aut post passionem animalem fortem, & coitus quidem est in sanis est sedus apud multitudinem gentium, & prohibitus in lege: & est ex parte nocibilior, & ex parte minus nocuus, & ex parte quidem, quia natura indiget in ipso motu plurimum ut educat sperma, est nocibilior, sed ex parte alia, quoniam sperma non expellitur cum eo expulsionem plurima, sicut fit in mulieribus, est minoris nocuenti. & [comitatur ipsum de iudicio presentie minus quam uulua.]

ANNOTATIONES.

Si semen ex laudabili sanguine profuit, imminui pro se sanguinem ex multa Venere necesse est, & animal de trāta alimonia imbecillum reddi, praesertim quod cum sanguine etiam spiritus uerius dissoluitur. unde & refrigerari corpus, & rarius reddi, & siccius, & imbecillus accidit, quod ait Paulus lib. 1. & sensus labefaciuntur, praesertim uisus, de qua re Arist. 4. problem. sect. Plura de hac re Aetius lib. 3. Tu uide Arist. sect. probl. 4. & Galen. 1. in 3. uulg. morb. & 1. de femine.

De horis coitus.

Cap. 12.

Oportet, ne coitus fiat super repletionem: [prohibet] enim digestionem, & facit cadere in aegritudines, quas efficit motus super repletionem: & debilitat. & si accidat alicui illud, tunc oportet ut moueatur post ipsum paulatim ut descēdat cibus in stomacho, & non nater, deinde dormiat. c. [& oportet quantum possibile est, ne] coeat aliquis, quum adest uacuitas iterum, hoc enim est nocibilis & onerosius naturæ, & magis [pernecans] calorem innatum, & magis at trahens liquefactionē, & ethicam, & arfectionem, imo oportet ut fiat quum cibus descēdit

a stomacho, & completur digestio prima, & secunda, & [mediatur] dispositio in dispositio ne tertia: & hoc diuersificatur in hominibus; non ergo audiendus est sermo eius, qui dicit, oportet ut fiat illud post complementum digestionis [tertię] ex omni modo. Illa enim hora est hora uacuitatis [quum] corpus incipit in sparsione, & in omnibus membris sunt reliquie cibi in via digestionis. Nam de hominibus est, qui est in huiusmodi dispositione in principiis noctis: quare sit illa conuenientior horarum coitus ei ex [generibus] predictis: & ex parte alia, & est quod somnus longus succedit ei, & accrescit cum eo uirtus, & figitur aqua in matrice propter somnum mulieris. & oportet, ne coitus fiat nisi a desiderio sano, quā non excitat aspectus, aut intuitus, aut pruritus, aut ardor, sed comouet ipsum multitudo spermatis ex repletionem & adiuuat totum illud sanitas uirtutis. & oportet ut uideatur coitus post laetatem naufragium, & post euacuationes fortes ex uomitu, & fluxu uentris, & cholericā passionem, & diarrhoeā factā subito, & motus corporis, & animales, & apud motum urinae, & stercoreis, & phlebotomiam. Diarrhoeam uero antiquam quandoque alleviat sua exsiccatione, & trahendo materias ad partem aliam a parte intestinorum. & oportet ut deuitetur in tempore, & regione calidis, & deuitet ipsum uir corpore suo iam calefacto: aut infrigidato, licet post calefactionem sit incolumior, quam post infrigidationem, & similiter post humiditatem melior, quam post siccitatem, & melior horarum [equalium] est hora, k [quam] determinauimus: & quando utitur eo in ipsa post [spatium, in quo non abhorret coitum], inuenit leuitatem, & alleviatur anhelitus, et bonus sit sentus.

ANNOTATIONES.

Tempus ad uenerem opportunum est, ait Gal. lib. art. med. quum omnium in rerum circumstantium exquisita mediocritate corpus fuerit constitutum, neque supra modum plenum, neque uacuum, aut in calore, frigore, siccitate, humiditate excesserit. Addit Paulus lib. 1. Quum concubitus es nimiam siccitatem, crudelitatem, & lassitudinem cauebis, itemque ne uomitus aut purgatio praecesserit. Addit plura alia, quae in lege. Vide & Hipp. ac Gal. 5. in sextu uulg. morb. & Hipp. lib. de sterilib. itemque Celsus lib. 1.

De spermate generante, & non generante. Cap. 13.

Sperma ebrii, et decrepiti, et infantis, et multi coitus non generat: et sperma habentis mēbra [debilia] raro generat sanum, et quum prolongatur virga ualde, prolongatur spatium motus spermatis, quare uenit ad matricem calore eius innato iam fracto, non ergo generat secundum plurimum.

ANNOTATIONES.

Cur ebriorum semen infacundum magna ex parte sit, docet Arist. 3. probl. sect. nempe in superfluum horum humiditatem refert, quae semen humidius reddit, & uim admodum procreant. De hac re & Gal. 1. de usu par.

AVIC.

LII 4

De

e s. media est.

f — B.

g s. imo in hora, quum corpus incipit fugere.

h B. istis modis

i B. Alia licet corporibus temperatis. k B. quia id est expertus, quod l s. tempus dimissionis coitus.

cap. 37.

cap. 35.

Text. 28.

cap. 2.

a B. 126.

problem. 4.

cap. 10.

De signis eius, qui coit.

Cap. 14.

Vrina eius est habens filios, & ramos permixtos adinuicem.

De diminutione coitus.

Cap. 15.

CAusa aut est in virga ipsa, aut in membris spermatis, aut in membris principalibus, & que sequantur ea, aut in membris medio inter principalia & membra coitus, aut causa membrorum vicinorum propria eis, aut propter paucitatem inflationis in interioribus corporis, aut paucitatem eius in corpore toto. Facta autem causa uirgæ ipsius, est propter malitiam complexionis in ipsa, & mollificationem superfusam. Sed facta causa testiculorum, & vasorum spermatis, aut est propter malitiam complexionis in ipsa, & singularis superflue, aut cum siccitate, & est deterior, aut est dominans siccitas sola. Et quandoque est propter paruitatem motus spermatis, & defectum eius a mordicatione excitante, ita ut quandoque sit in quibusdam sperma plurimum, & quum coeunt, non descendit propter congelationem suam. & [coeunt cum hoc parum] quoniam uasa spermatis [non] calefiunt in eis, & [] quare [non] calefit sperma [neque] subtiliatur. Facta autem causa membrorum principalium, aut est ex parte cordis, quare abscinditur materia spiritus, & uentositatis [incendentis] aut ex parte hepatis quare abscinditur materia spermatis: aut ex parte cerebri, quare abscinditur materia uirtutis sensibilis, aut ex parte renum, & frigore ipsorum [] & agilitudinibus eorum notis, & complexionibus eorum, aut ex parte stomachi propter malitiam digestionis, & totum illud aut est causa debilitatis principii, aut causa oppilationum meatuum inter membra coitus. Et multoties quidem est debilitas facta causa cerebri sequens casum, aut percussione[m]. Causa uero, quæ est secundum inferiora, est ut sit aut caliditas, aut frigiditas valde, aut siccitas complexionis & priuatur in eis inflatio. Et inflatio quidem est bonus adiutor ita, ut in illo, in cuius uentre multiplicatur inflatio absque superfluitate dolorosa, erigatur. Et habentes choleram nigram sunt plurimæ erectionis propter multitudinem inflationis ipsorum. Causa autem in uicinantibus est, sicut illud, quod accidit ei, cuius hemorrhoides inciduntur, & habentibus anum dolorosum, nocet enim illud nervis communibus inter anum, & lacertos eius, & uirgam. Et ex eis, quæ debilitant coitum, & uirtutem eius sunt res meditative, sicut horribilitas coeundi, aut uerecundia eius, aut antecessio intellectus ad cor. [] debilitat enim coitum, & facit deficere] & proprie quum illud aliqua hora casu accidit, tunc quoties euenit reiteratio, assimilatur illud in mente. Et fit causa in illo quandoque dimissio coitus, & quia anima obliuiscitur eius, & restrictio membrorum ab eo, & paucitas preparationis naturæ in generatione spermatis, sicut non est sollicita in generando lac in mammilla remouentis filium a lacte. Et scias quod erectionis causa est uentositas procedens a spermate, aut non a

a. B. Alia lra. frigid.

b. B. pelluntur cum hoc in no. de.

c. B. in uoce.

d. B. in uoce.

e. B. facietis ex gere.

f. B. facietis ex gere.

g. B. facietis ex gere.

h. B. & exenatione ipsorum.

i. B. q. si debilita coitu, & deficiat.

spermate. Et frigus, & calor simul sunt contraria uentositati, nam frigus eius prohibet generationem: & calor resoluat materiam eius: & non est, quod ipsam generet, sicut humiditas temperata, & caliditas, & quam ipsa nutrit, & de illis, quæ adiutant in hoc, est equitare equos secundum intentionem eius, qui conuenit, & cuius tenes, & [] uelica sunt humidi, aut cum hoc frigidi. Illi uero, qui reuunt complexionem calidam habet, & non uisus est ea etiam cum æqualitate, est uoluntaria, & facit incurere sterilitatem.

ANNOTATIONES.

Veneris impotentiam Paulus lib. 3. ad duas refert causas, resolutionem & seminis inopiam. Gal. 6. de loc. aff. de Cap. hanc quadam. Hic multo copiosius & hoc sequenti capite id persequitur.

De signis.

Cap. 16.

Facta autem propter mollificationem uirgæ aut frigus complexionis neui, cognoscitur ex hoc, quod non sit erectio. Et non contrahitur in aqua frigida. Et quandoque est sperma exuberans facilis egressionis. Et quandoque descendit sine erectione. Et quandoque est cum ea extenuatio corporis, & debilitas eius, & non est in desiderio diminutio. Facta uero causa testiculorum, & membrorum spermatis, si fuerit difficultas eius propter frigus eorum significat [] exitus spermatis []

[] & frigus tactus. Quod si fuerit propter siccitatem eorum, & paucitatem spermatis, tunc sperma erit paucum, difficilis descensionis, & plurimum eius est cum extenuatione corporis, & paucitate carnis, & sanguinis. Et est humectatio ex eis, quæ conferunt ei: scilicet ex balneationibus, & cibis. In facta autem causa membrorum præpositorum supra membra coitus, sicut ex hepate, & renibus, minoratur appetitus, imò non est digestio, neque appetitus, neque generatio sanguinis secundum quod oportet. Et si fuerit ex corde, minorabitur erectio: & quandoque erit descensio sine erectione, & erit pulsus debilis, lenis, & caliditas corporis diminuta. Et si fuerit ex cerebro, minorabitur sensus motus spermatis, et non erit commotio [] confictiua: sperma enim est ex eis, quæ excitant, et significabunt ipsam dispositionem sensus: et oculi proprie quando est post percussione[m], aut casum aduenientem cerebro, et a somni cordi, et cerebro in debilitate sua sunt signa iam præterita, et renibus in agilitudinibus suis sunt signa, cognoscantur ergo inde. Facile uero propter paruitatem inflationis in inferioribus signa sunt, quoniam uides uirtutes membrorum saluas, et uides debilitatem in erectione tantum, cum uirtute cordis []

[] et renum, et desiderio, et aqua, et quando administrantur inflantia inuatur eis. Iam uero causa paruitatis motus spermatis, et paruitatis mordicationis eius, signum est quod egerat apud coitum res plurima coagulata et plurimum illius sequitur complexionem frigidam, et quandoque contingit ut sit sperma plurimum, sed

piperis longi omnium an. pondus drach. ii. lin
gæ auis. et cerebelloꝝ [paruarum auiū]
et thuris, omnium an. drach. j. inuoluatur totū
cum oleo de nuce indica, et conficiatur cum
melle, et penidiis, et administretur. et ille qui
dem, in quo superfluit frigus, iuuatur valde su
mendo in potu confectionem nasturtii cum
pyrethro. et [†] [] opopanax pon
dus drach. iii. dissoluatur in drach. decoctionis
sampsuci, et bibatur illud in tribus diebus. et
iterum zingiber. partes iii. piperis longi pars i.
conficiatur cum melle, et detur de eo aur. i. cū
aqua calida. et iterum seminis asparagi, secacul,
zingiber. omnium an. drach. v. ruderī rubei, et
albi amborum an. pondus 3. ii. been alb. et rub.
amborum an. drach. iii. sem. sulle et sem. rapha
ni, et sem. eruce, et sem. urticæ omniū an. drach.
iii. squille assate, suminis stinci amborum ana.
drach. iii. lingæ auis drach. ii. zuccari drach.
xl. sitque dosi drach. iii. cum uino tribus die
bus, et sit cibus, qui est ad coitum, et iterum me
dicamen de eis, quæ sunt nobis, forte. [†] []
Recipe assæ & seminis eruce, & [†] [alkililati,]
& seminis bautia, & lingæ auis, & cordume
ni, omnium ana partem unam, & buzeiden, &
piperis, amborum ana partes iii. muschi vi. par
tis vnus. inuoluatur cum oleo pineæ minoris,
& conficiatur cum melle. Medicamen vehe
mentis virtutis. Recipe mellis anacardi, & mel
lis apum, & butyri vaccini partes equales, & fer
ueant, deinde bibatur de eo, quod bibitor tole
rauit in vino, est in mirabile. Et de medicinis
bonis, quæ non sunt vehementis caliditatis su
perflue est ut sumantur dactyli, & fœnugræci,
& decoquantur, donec decocta sint: deinde su
mantur dactyli, & extrahantur ab eis ossa, deinde
de exsiccentur, & terantur, & conficiantur cū
melle. Et sit dosi eius quantum est auellana, & bi
batur post ipsum vinum. Et iterū infundantur
s. lib. granorum viridium, & lib. i. dactylorum,
que utraque sit contrita in duabus lib. lactis o
uini: deinde comedatur, quod infusum est &
bibatur post ipsum de lacte duobus diebus. Et
de medicinis bonis est confectio de medullis.
cuius descriptio est. Recipe amygdalarum g
[†] [] excorticatarum, phisticor
um, & neregil excorticatarum contritorum,
& amygdalarum pini, & granorum alkilil &
granarum azeliem, & granorum viridiū par
tes æquales, noremisch, & piperis longi, & zin
giberis, omnium ana partes x. & plus parum. re
rantur omnia: & conficiantur cum penidiis,
de quo sumatur omni die quantum est ouum
num.

De inunctionibus, [†] [] quæ
^b [abstergerendo] sunt ad anum, & pectinem, &
testiculos & uirgam, [†] [& alugen, & quæ
sequuntur ea.] Cap. 19.

[†] Al. j. PYrethri [†] drach. s. miscetur cum sambaco
bono. Et quandoque miscetur cum eo eu
phorbium & muscus, et inungatur cum eo vir
ga, et [†] [alugem,] et quæ sequuntur ea. Aut py
rethrum, et quantum est medietas eius de mu
sco, sumantur, et dissoluatur aure, unus de eis
ambobus simul cum. unc. i. olei sambacini. Et

iterum. sinapis cum oleo arazaki. et similiter
semē urticæ cum oleo arazaki. Et iterū assa cū
oleo sambacino est inunctio fortis. Et iterum
sem almezerion cum oleo calido, Et iterum
baurach cum melle colato. Et fel laurinum cū
melle colato, Et iterum medicamen bonum,
sumatur de cepæ narcissi res parua cum oleo
sambacino, et fricatio fiat cum eo. Aut grana
nil, et pyrethrum sumatur æqualiter cum oleo
aliquo: Aut staphisagria cum oleo calido. Et
iterum assa cum melle. Et iterum cyperi ipsi
cum rob, et inungatur cum oleo. Aut suman
tur centaurea, et pix, et ceratum cum oleo de li
lio: et oleo de keiri, et eruca, et mastice, et cype
ri, liniatur cum eo virga, et partes eius. Et om
nia olea [†] [] prædicta in capitulo de
clysteribus sunt mirabilis iuuamenti. quum ad
ministrantur inuncta [†] [cum abstersione.] Et
proprie oleum de granis cotti, et oleo [†] [de sto
race] proprie, et adeps leonis est uehementis
iuuamenti in hoc. Vnguentum Rusi [†] [forte
valde.] Recipe. myrrhæ, et sulphuris non extrin
cti, et granorum cartami, omnium an. drach.
ii. pyrethri, [†] [amyli. ii.] piperis nigri gr. xxx. ^k
[cordumeni] grana xx. terantur cum drach. ii.
cepæ optimæ, [†] [] et si teratur vnum
quodque per se, erit melius, deinde commi
scentur cū cerato, et terantur donec fiant in
spissitudine mellis, et inungatur cum eo alcha
rim et ^m [alugen.] et assa in virga erectionem
facit, et stimulat. quod si timeatur caliditas eius
vehemens, dissoluatur in oleo violato.

De suppositorijs.

Cap. 20.

Fiat suppositorium ex adipe anatis, et granis
cotti, et pyrethro in oleo de nuce indica. Et
dicitur. quod si supponatur collyrium ex adipe
asini est mirabile. Et iterum suppositorium
ex vnguento picis, quod dictum est. Clysteria
verò assumuntur ex iure capitum, et pulloꝝ
columbinorum cum vitellis ouorum, et testi
culi arietum boni sunt, quando in clysterijs po
nuntur. Et est eis iuuamentum in confortan
do cerebrum, et corpus: [†] [et si ipsi assiduam, na
tes et ea, quæ sunt sicut] oleum nucum, et sista
minum, butyrum vaccinum, et oleum de phi
sticis, et de auellanis, et oleum de nuce indica.
et de almahaleb, et oleū de granis cotti est mi
rabile valde, et calefactis oleum de haseec, et
oleum de papauere, oleum de granis cucurbi
tæ, et granis melonis, et similia illis. Clystere ad
eos. sumatur ^b [unctuositas] caput, et pul
lorum columbarum decoctum cum mugar, et
buzceiden, et secacul in furno in nocte, deco
ctione valde forti, pars una, et proliciatur su
per eam lactis pars s. et butyri partis sexta, et o
lei de ^c [nera] et olei nucis indicæ amborum
ana tertia septimæ partis, et de adipe renū stin
ci, et lacerti etiam, quodcunque præsens est, et
sint sicut semina condientia, et fiat cum eo cly
stere. Confectio clysteris. Recipe haseec recen
tis quintam partis unius, fœnugræci pugillum
vnum, [†] [] et semen bautiæ, et eru
cæ, et semen asparagi, et medullam spinalē hir
ci, et testiculos eius contritos, et cerebrum ip
sius, et fundantur desuper duæ lib. aquæ, et duæ
lib.

e f B. calida.

f — B.
g B. cyperi.

h — B.

i s. aiulusan.
k s. charmeda
ne.
l f B. contrite.
Alia litera cepæ
squillæ cōtrito
ne optima.

m s. alhagian.

a B. olea ipsorum
seu unctuositas
ipsorum sit a
lie, i. pinguedo
caudæ castrati,
& . Alia litera
olea ipsorum sing
unctuositas dis
soluta ex cauda
castratorum ve
ignorum, &
b s. brodium.

c s. mahaleb.

d f B. & semen
tapæ.

e B. reitertor
tribus diebus fa-
per iunium.
f B. alie.
g f B. in partes
laas subriles.
h B. alia.

i f B. dissoluta.

k f B. a vaspe-
ris.

i B. alalie.
m f B. cecusum.

a v. arietis ca-
strati.

b e. almuga-
mar.
c f B. facta ace-
rosia.
d B. aliudebat.

e a. rapis.

f B. passerum, &
eolumborum.
g — B.
h a cith' dictus
alherice, & al-
gindabegi, & ci-
bus preparatus
cū cymino, & ri-
zi, cū lacte & ca-
ro cū lacte, oui-
no, & cadit in
oleribus eorum
asparagus.
i — B.

k a. aut.

i B. coagulati.
m B. cucumer
l6,us acutus.

lib. lactis dulcis, & decoquantur donec ingros-
setur, & fiat clystere ex vncijs quatuor eius cū
vnc. i. olei de botin, & e [separetur in trib. dieb.
& fiat iniectio post ascillationē. Clystere aliud.
sumatur [natis] & inieciatur b f []
] & ponatur in incisionib. eius pōdus drac.
s. castorei contriti, in quib. diuidatur cum men-
sura, & ponatur h [natis] sub regraui trib. dieb.
deinde incidatur, & liquefiat cum eo, quod est
in eo de castoreo, & sumatur pinguedo eius, i
f [] & referuetur, & sumatur de illa
pinguedine sacraia, & de butyro vaccinō vnc.
s. & de aqua porri media sacraia, & de deco-
ctione foenugraeci media sacraia, & clysterize-
tur cum eo k f [] vsque ad tres horas
noctis, deinde iteretur quum est hora dormien-
di, & dormiat super ipsum, & fiat illud tribus
diebus. Clystere forte. caput arietis, & tres, aut
quatuor testiculorum eius, & frustum [natis],
& cicer m f [] decoquatur in furno:
& sumantur aquae eorum, & unguentitas ipso-
rum, etiam, post decoctionem uehementem, &
ponatur etiam desuper oleum de nucibus, aut
oleum de granis viridibus, aut aliquid de adipe
stinci, & fiat clystere cum eo, & clystera alia,
quae sunt scripta in antidotario.

De cibis puris. Cap. 21.

Meliores cibi sunt, qui sunt ex carne hēdi
pinguis, masculi, & carne [ouina], & ei-
cere, & caprae absque frizione carnis: frizio nan-
que prohibet confortationem carnis, & multi-
tudinem nutrimenti eius. Et b [almuamemet] &
c f [] si non cum alio, saltem cum
almuri, sunt bona, & similiter gallinae, & pulli
columbini impinguati, & proprie d [aliudebi]
& oua sorbilia, proprie puluerizata cum cinna-
momo, & pipere, & galaga, & sale stinci, & oua
piscium, & caro piscium calida. Et si fuerit illic frig-
us, resiste cum zingibere & pipere, & macro-
pipere, & cinnamomo, & similib. & cib. de [na-
pis], & cib. de caulib. & cib. de bautijs, & proprie
de bautijs, postquam bene decocta est caro earū,
& de illis, quib. fit iuuamentum, sunt cerebella
sparuarum auium, & butyrum b [] & lac, & si-
militer cib. b [] qui sit de tritico cocto cum mul-
ta aqua vsquequo fiat sicut puls & aliudebi, &
alkemice, & rizi cum lacte, & caro cum lacte
ouino, & conferunt in secundis mensis eorum
asparagi, et ei uca, et porri, et capita cardorum,
et menta proprie: ipsa n. confortat membra
spermatidis valde, et eius usus fortitudinem facit
super sperma, quare forte sit desiderium, et an-
dacocho [et crocus] et fenugrecum. Et de iu-
debi bonis est illud, quod est cū croco et simila
cum lacte, et aqua nucis indicae, et quidam dixe-
runt, ille, qui assiduatur comestione passerum,
et bibit super eam lac loco aquae, sine cessatio-
ne est erectus, et multi spermatidis, k [et] frigitur
cepa cum butyro donec rubea fiat, et dissolu-
tur in decoctione, et frangantur super ea oua.
Calefactio autem conueniunt ea, quae sunt, sicut
lac [acetosum] et lac, et pisces assati calidi, et
melones, et m [cituli] et cucumeres et cucurbi-
tae, et fructus, et olera humida omnia, ita quod
lactuca, et ita quod semen portulacae addit in
spermate eius, et albumen oui est eis plurimi iu-
uamenti etiam, multiplicans sperma, et cerebel

la animalium, et medullae eorum, et cancri flu-
uiales, omnia ista conferunt eis.

De cibis in quib. est similitudo cum medicinis. Cap. 22.

DE illis est, ut sumatur lactis lib. i. et proicia-
tur desuper tereniabin pōdus drac. xl. a [co] & B. reitertor
suctis lacte, et decoquantur donec spissetur, et
bibatur quantitas eadi vnius omni die, et est
temperatum calefactis. In frigidatis uero est ne-
cessarium ut teratur eis pondus drac. x. cinna-
momi uehementer, et misceatur cum lib. lactis,
et conquassetur, et bibat ex eo eadum vnum in
ieiunio, aut super cibum loco aquae, et non bi-
bat super ipsum aquam, et proprie quum est
eius cib. ex b [cimuzet] et adipe ouino. Et quan-
doque iuuatur eo ille, in quo sunt frigus et sic-
citas simul. Et de illis est, ut sumatur butyri vac-
cini, et lactis vaccini, et olei de phyllicis: c f []
] decoquantur omnia

donec remaneat tercia, et bibantur de eo in ma-
ne cochlearia duo cum aliquantulo vini, et ite-
rum penidiorū lib. i. succi capae lib. i. lactis dul-
cis lib. i. coquatur totum donec ingrossetur, et
inspissetur, et sumatur de eo omni die in mane
quantitas vnc. i. Et iterum sumatur cicer nigrū
magnum a [] et teratur, et infundatur in aqua
eruca, donec intumescat parumper, deinde ex-
siccat in umbra, postea teratur cum peni-
diis, et conficiatur, et sit dosis quantitas nucis
in mane, et quantitas auellanae ad s [manione],
et bibatur desuper eadus, et infundatur in aqua
alhalce, et nutriatur in ipsa in sole cum caute-
la, incessanter imbibendo ipsum, quoties extic-
catur, deinde i [excoquatur] et referuetur, et fiat
ex eo sorbitio cum lacte dulci et penidiis, et ite-
rum sumantur tres lib. lactis dulcis, et proicia-
tur in ipso s. lib. tereniabin, et lib. s. granorum
viridum tritorum, et bulliant: deinde manibus
confricentur bene, et coletur, et sumatur de eo
s. lib. et proiciatur in eo s. b [lib.] galangae, et bi-
batur de eo cum quantitate alii imbre dieb. ali-
quibus; est enim mirabile, et iterum sumatur
aqua cepae, et quantum est ipsa mellis, decoqua-
tur donec remaneat mel: de quo bibatur co-
chlearium vnum, aut duo, quum vadit dormi-
tum cum aqua calida. Et iterum sumatur fari-
na, et misceatur cum aqua dulci, sicut sorbitio.
Deinde exprimatur ab eo expressione aliqua,
et decoquatur cum lacte b [plurimo. et] adda-
tur lacti aqua nucis indicae, et impinguetur adi-
pe anatis, et fiat ex ea sicut illud, quod sit de fru-
mento cocto, ut puls. Et iterum vitelli ouorum
sorbilium sumantur, et puluerizentur desuper
altit, et sal stinci, et sunt fortes, et proprie post
balneationem: et fiat fricatio cum sambacino,
et de lilio. Et iterum sumantur vitelli ouorum,
et conquassentur ad inuicem, et licet ut sint cū
albugine suae: deinde ponatur f []

[quantum est quarta eorum, de
succo cepae contrita, et fiant sorbitiones, et sor-
beantur cum aliquo de salibus, et seminibus
predictis, et iterum sumantur bautijs, et capae, et
k [napi], et in minutas reducantur partes, et b []
decoquantur cum fabis, et ciceribus, et melle
cum carne molli bona, et puluerizentur, et semi-
nibus calidis, et iterum sumantur fabae, et cicer,
et phaseoli et infundantur in aqua; deinde inci-
datur caro ouina sicut preparatur i []

fiat de eo ſternendo ordo vnus, & de capis, & granis ordo alius, & puluerizetur ſuper vnum-
quemque ordinem ſal ſtinci, & parum altit, &
parum cinis romi, & gariophyllorum ^m [plu-
rimum,] poſtea ſpargendo cerebella ⁿ [paruarū
autum] & columbarum fiat ordo alius, & fiat
ſimiliter, & ſit ordo groſſior ordo carnis ^o [per
niſſe,] deinde effundatur de ſuper aqua bautie
ſola, aut aliquid aque ^p [quæ aſſumitur cum
aqua eius.] ^q† [

Et iterum ſumantur cerebella xxx. paruarum
animum, & ^r [proſiciantur in ſacraia de nitro]
vt decurrat aquoſitas eius, & fiat taliter quod
conficiatur, & proſiciatur de ſuper quantam ip-
ſa ſunt, de adipē renū caprarum hora qua de
collantur, & ^s [ſeminentur] cum pipere, & ga-
riophy. & zingibere, & fiat inde pilule, vt auella-
na, & comedat de eis vnam poſt alia in diſpo-
ſitione, qua vult coire. ^t [Confectio] bona, quæ ex
nobis eſt, ſumatur de cerebellis paſſerum, & co-
lubarum xxx. numero, & de vitellis ouorum
paſſerum xx. numero, & vitelli ouorum galli-
nae xij. & de aqua carnis ouinae ^u [tritæ] bene de
coctæ & expreſſæ ^v† [] & de aqua
capæ expreſſæ. unci. iij. & de aqua bautiæ vnc. v.
& de ſale, & de ſpecieb. quæ cibis ad condien-
dam admixcentur, quantum neceſſe eſt, et de
butyro pondus drac. l. & ^w† []

[] ſumatur de ea, & comedat, & bibat de
super ^z [quum maſticata eſt,] vinū ſorte ^a [odo-
riſerum] ad dulcedinem decliue. Modus confe-
ctionis ^b [ſiſſamorum] eis: ſumatur pincarum
mundatarum partes duæ, & ſeminis eruce, &
ſeminis melonum an. pars i. & ^c [bulliantur] jeſu
butyro, & proſiciatur de ſuper parum piperis,
& cinnamomi, deinde proſiciatur de ſuper de
melle quantum ſufficit, & fiat inde ^d [ſiſſami.]
Aliter ſumatur cicor, & infundatur i aqua, aut
in aqua eruce, aut in aqua alhaſee donec inſle-
tur: deinde frigatur cum butyro vaccino leui-
ter, ita, vt non aduratur, et de granis pini mino-
ris quantum eſt ipſum, & proſiciatur de ſuper
mel, & ſumatur aqua, & conficiatur, & miſcean-
tur cum paucis maſticæ, & cinnamomo, & de-
ponatur ab igne, & incidatur incifione ^e [ſiſſa-
morum.] Aliud ingroſſetur mel decoquendo,
& ſternantur de ſuper grana pini maioris, & ſe-
men bautiæ, et piper longum, & ſecacul, & cin-
namomum, & ſemen eruce, & fiat ex eis ele-
ctuarium. quod ſi horribile ſit ei ſemen eruce,
& eruca, ponantur loco eius grana viridia, &
parum muſchi.

De potu dulci eorum.

Cap. 23.

Potus dulces ſunt illi, qui ſunt de paſſis ve-
ræ dulcedinis, & illi, in quibus eſt groſſitu-
do aliqua, omnes conueniunt eis. Confectio
potus ad eos conuenientis temporis. Sumatur
eruca, & a [napi,] & ficus, & decoquantur cum
aqua, & coletur aqua eorum, & ſumatur in ſu-
ſio paſſularum decoctarum colata, ^{er} b [ſeruen-
tur] omnia ſecundum æqualitatem, & augmen-
tetur dulcedo eius cum penidiis, & fiat inde
vinum, et dimittatur donec ſinem ^c† []
conſequatur.

SVmatur alhaſcee et eruca, et bautie et ^a [na-
pi,] et decoquantur in aqua uehementer, et
coletur aqua eorum et ponatur in unaquaque
parte aquæ ſexta pars penidiorum zuccari ru-
bei, et quarta, et ſexta ſicuum, et medietas, et ſex-
ta partis paſſularum tarſi, bonæ dulcedinis, et ſe-
xta ſeptimæ nucis indice contritæ, et fiat inde
vinū de paſſis donec ad ſinē ^b [] perueniat.

Aliud noſtrū. ſumatur ſuccus uua, & ponatur
in omni parte x. minarum eius tertia mina de
hac medicina. Seminis eruce, et ſeminis bau-
tie et ^c [naporum] et buzeiden, et ſeminis aſpa-
ragi et linguæ auis et granorum alKilkil, et ^d []
[naporum barbarorum,] et vtriuſque been om-
nium partes æquales, terantur, et ponantur in
panno, et ligentur in eo molliter, et ponantur
cum ſucco in uaſe, et moueantur omni hora.
Potus alius, decoquatur bautiæ et ficus in aqua
plura, et coletur, et decoquantur in aqua eorū
paſſe enucleatæ, et coletur, et proſiciantur de ſu-
per penidii, et dimittatur donec ſerueat, et a-
qua ferrea, et aqua in qua extinguitur ferrum,
eſt confortatiua.

De multitudine deſiderij.

Cap. 25.

VLtudo deſiderij quando eſt cum forti-
tudine corporis, et ſanguinitate, et ſani-
tate complexionis, et adoleſcentia ætatis, et po-
tentia ſuper coitum abſque ſucceſſione debili-
tatis, non eſt neceſſarium, ut occupatio ſit in re-
gimine eius, et tractatione ipſius. Fractio nanque
eius atterit complexionem, et deſtruit uirtutē
a† []

[] propter uehementiam ſui no-
cument, et ſcias quod generatio ſpermatis cō-
fortat corpus et cor, et paruitas generationis
eius corrumpit colorem, et debilitat memo-
riam, et intellectum, quod ſi adueniat ei rari-
tas corporis, et facilitas odoris, [et vtatur exer-
cicio præparationis,] et balneentur ſi eis poſſi-
bile eſt, cum aqua frigida conſert eis, et non o-
portet, ut frangatur de deſiderio aliquid, niſi
de illo, qui eſt propter ſuperfluitatem repletio-
nis ex caliditate, et humiditate, et temperatur n.
cum euacuatione. In illa autem, cuius cauſa eſt,
aut acuitas ſpermatis. aut eius multitudo cum
debilitate corporis, propter fortitudinem ua-
ſorum ſpermatis, et quia attrahunt materiam
ſpermatis ad ſe, quamuis ſit in corpore indigē-
tia uirtutis, ſicut accidit ut creentur quadam
membra fortiora aliis, ^c† []

ſuccedit ei inde leuitas, aut propter pruritus
eius, et bothor in vaſis ſpermatis, et ſicut acci-
dit mulieribus pruritus in ore matricis, quare
non quieſcit in eis deſiderium coitus, et pro-
pter ^d [fortitudinem] inflammationis, & pro-
pter hoc quandoque accidit cum rugitu, qui
non facit dolorem, ^e [coarctatio] uehemens, et
ſit fortis erectio habentium melancholiam, et
virozum quidem deſiderium forte ſit in regio-
nibus, et aeribus, et temporibus frigidis, propte-
rea quod aggregatur illud, ex uirtutibus eorū.
Et diſpoſitio mulierum eſt e contrario, propte-
rea quod ſpargitur illud de uirtutibus earum
congelatis, et de illis, earum ſunt, quæ ſunt fri-
gidæ ualde, et dormire ſuper dorſum eſt de fa-
cientibus erectionem.

ANNO.

*Immodicam Veneris appetentiam ad seminis redundan-
tiam, uel uirium, ac redinem. & conuulſos ſtatus refert.
Adde tu & cogitationes. Vnum ad capitis huius calcem
notat, de qua re & Arist. 4. problem. ſect. quod per calidas
conſtitutiones, regiones, & tempora, ſamina ueneris ſit ap-
petentiores quam mares. id quod calori uel aucto uel immi-
nuto deſerui ſolet.*

Prob. 26. & 29.

De ſignis.

Cap. 26.

Signum ſanitatis corporis, & ſignum reple-
tionis non ſunt tibi occulta, & ſignum acui-
tatis ſpermatis eſt, q̄ egreditur uelociter cum
acuitate, & aduſione, & facit accidere in vrina
aduſionem, & ſequitur iſtum debilitas, & ſi-
gnum multitudinis ſpermatis ſolius eſt, ut nō
ſit in corpore de diſpoſitionib. ui rutis, & mul-
titudinis ſanguinis aliquid, de quo ſit emandu,
& fortaſſe eſt cū ea debilitas. Veruntamen ſper-
ma multiplicatur, & pollurio ſit frequens, & qd̄
egreditur eſt plurimum, & debilitat corpus. Si-
gnū pruritus eſt ut coitus addat in deſiderio,
& quandoq; eſt deſiderium plurimum, & qd̄
& ſequitur coitum dolor. Et ſignum
inflationis eſt uehementia erectionis, & ante-
ceſſio acceptionis inſtationum, & complexio
b t [] melancholica.

a t B. Alia ſſa.

& nō eſt aqua.

b t B. Inflation

ſicut.

De curis.

Cap. 27.

Ilius, quæ eſt a repletionem calida, curatio eſt
phlebotomia & alleuiatio cibi, & aſſumptio
infrigidantium, & illius, quæ eſt a repletionem
humida, cu ratio eſt, [quod repellit eam] ex ca-
lidis exſiccantibus ſperma, cū medicinis ad col-
rum, ut perueniant medicina ad vaſa, & illius,
quæ eſt ex acuitate ſpermatis, curatio eſt æqua-
tio humorum, & iſtorum infrigidatio per ac-
ceptionem eorum, quæ ſunt ſicut lactuca, &
portulaca, & ſemen earum, & endiuia, & cucur-
bita, & cucumeres, & fructus, & coriandrum
humidum, & emplaſtratio cum eis, quæ ſunt
ſicut nenuphar, & b [muſchum], & cerara facta
ex oleis frigidis, & cum ſucco cannæ humidæ,
& camphora bibita & linita, & adminiſtratio
laminæ plumbi ſuper dorſum, & potus aquæ
frigida, & dormire ſuper ſtratum lineum, &
quæ ſimulantur ei, & cibis de lentibus & portu-
laca. c t []

a B quum dice

mus.

b B. althaleb.

c t B. Et illi cu

rus foris eſt di

geſtina cib⁹ ex

ventrib⁹ prepa-

ratu cum aceto.

& illius, quæ eſt ex multi-
tudine generationis ſpermatis, curatio etiam
eſt infrigidatio ualſorum ſpermatis cum in-
frigidantiis, quæ diximus. Et illius, quæ eſt ex for-
titudine pruritus & bothor, curatio eſt phlebo-
mia, & educio materiæ calidæ ſolutione uen-
tris, & æquatio complexionis, & epithemata in-
frigidantia prædicta, & fortaſſe indiget narco-
ticis, & epithemata cum eis, quæ ſunt ſicut hy-
uſquia. al. & folia hyuſquia. ni. & inſuſio in a-
qua frigida ualde, & illius, quæ eſt ex inflatiuiſ,
curatio ſunt infrigidantia, quum eſt caliditas
uehementis, donec extingatur caliditas, & in-
flatiua, & exſiccatiua cum fortitudine, & reſo-
lutua uentoſitatum, ſi eſt cum frigidity uehe-
menti, et enacuatio cholera nigre eorū, ſi ſunt
melancholici.

*Vbi ex acredine ſeminis Veneris aucta appetentia ſue-
rit, laſtucis, portulacæ, & eius ſemine endiuia, & alijs fri-
gidis it obuiam: praſidio ex ipſa proſectorei natura deſum-
pro. At contrarium ſenſiſſe in ſuperioribus uidetur, quum
de cibis, & potib. ageret ad coitum opportunis. ubi & lac
coagulatum, & piſces, et olera humida, et laſtucam et por-
tulacæ ſemina iſtum augere ſemen teſtatur. Sed controuer-
ſia nulla eſt. In temperato homine poſſunt & olera et la-
ſtucæ & portulacæ ſemen augere. at calidiori, et cui acris
ſemen inſit, opportuna eadem ſunt & calori & acredini
& ipſi Veneris perulantiæ reprimendæ, opportuna.*

De exſiccantiis frigidis ſpermatis.

Cap. 28.

Lentes, & aqua earum, & propriè decoctari
cum ſemine cannabis, licet ſemen canna-
bis ſit calidum, & nenuphar, & coriandrum &
ſemen portulacæ, & ſuccus cannæ humidæ, &
aqua lactis, de quo extractum eſt butyrum uche-
mentis acetiſitatis, & farina glandium, & ace-
tum, & ſemen cannabis, & ſemen lactuæ, & for-
taſſe abſcindit ſperma quando multum uitur
aliquis eo. Et ex oleis [olei] minorat ſperma,
& emplaſtratio cum b [ſubtiliariis], & herba
hyuſquiami nigri, & hyuſquiami albi, & reli-
qua, quæ ponuntur ſuper teſticulos, & anum,
& ſimiliter [melones] cum cerula abluta & d
[plumbo aduſto] & chy molea, & aceto, & ite-
rum compositum infrigidantium, ſemen lactu-
cæ, & ſemen hyuſquiami albi, & ſemen endi-
uiæ, & pſyllium non tritum, & coriandrum ſic-
cum, & nenuphar exſiccatum. terantur omnia
niſi pſyllium, & fiat ex eis ſuffus, & de eis, quæ
experiri ſunt experimentatores, eſt quod in cel-
ſus nudis pedibus deiecit deſiderium coitus.

De exſiccantiis ſpermatis calidis.

Cap. 29.

Allium torrefactū, & nō torrefactū,
& ſemen rute, & ſemē agnicalli, & ca-
lamentum, & euphorbium, & andacocho, &
[myrria alb.] & cyminum, & de cōpoſitis dia-
cyminiū eſt exſiccantium ſpermatis ualde, & ſi
ille, qui ſumit, eſt calefactus ſumit, iſtum i potu
cum aceto. Compositum aliud, pinearū excor-
ticatarum frixarū, & bdellii, amborum ana. j. v. le-
balauſtarum, & roſarum amborum ana. j. v. le-
minis rute 3. vij. ſeminis agnicalli 3. v. terantur
& cribellentur, & intentio in pineis [Et eſt re-
liquæ medicinæ] & frigūtur, ut trāgatur de for-
titudine earū, quam habet ſuper coitum, & ſem-
rum anethi pōdus 3. iij. ſeminis lactuæ, & ſem-
rum portulacæ amborum an. 3. iij. bibatur cū aqua
lentium, & iterum ſeminis rute, & caſtorei, &
ſeminis hyuſquiami alb. omnium partes æqua-
les, cuius doſis ſit 3. j. cum uino commiſto, et ite-
rum ſeminis rute, aniſi amborum ana drach. j.
caſtorei, hyuſquiami albi, amborum an. drach. ij.
roſar. rub. et balauſtarū amborū an. 3. iij. teran-
tur et cribellentur, et ſit doſ. 3. ii. cū aqua frigida,
aut uino permiſto, et iterum radicis lilij pōdus
drac. ii. ſeminis rute drac. iii. balauſtarū drac.
v. ſumatur de eo pondus drac. ii. t []

icum oxy-
melle.

melle. Et iterum sem. lactuca drach. iij. & s. sem. rutæ drach. i. balauftiarum pondus drach. ii. seminis agnicasti drach. i. & est dosis vna. Et iterum compositum calidum, radicis cannæ sic-
cæ, & ozimi montani, & myrrhæ omnium an-
drach. ij. enphorbij drach. s. semen rutæ, & [baucæ] & agnicasti, & samplici, aggre-
gentur omnia. & sit dosis eius pondus. dra-
ch. i. Et iterum radicis plantæ nominatæ testi-
culus canis, & seminis cannabis campestris
amborum an. aure. viii. seminis agnicasti torre-
facti aure. ii. seminis caulis aquæ aure. j. & sit
dosis quod bibitur de toto, aur. i. cum vino ni-
gro styptico, quod iam [permiscuit aqua.

De multitudine exuberationis spermatis, & humoris, qui
a [est ante urinam, & qui egreditur post.]

Cap. 30.

CAUSA in hoc aut est in spermate, aut in va-
sis spermatis, aut in renibus, aut in lacer-
tis conferuantibus ipsum, aut in principiis. Et
causa, quæ est in spermate, aut est multitudo ei-
us propter paucitatem coitus, & multitudinē
acceptionis generantium sperma, b [quo-
niam] multiplicatur, & grauatur
eo vasa spermatis, indigent motu expellente ip-
sum ex vasis cum [applicatione sua] super ip-
sum, & perducit illud ad apertionem meatus,
qui est expellens superfluitatem, aut propter
suam tenuitatem, quare resudat, sicut resudat
omne tenue, aut propter suam acuitatem. &
mordicationem, quare mordicat, & est neces-
sarium naturæ expellere ipsum. Et causa, quæ
est in vasis spermatis, aut est debilitas retenti-
uæ propter malitiam complexionis, aut propter
vehementiam virtutis expulsiuæ, aut propter
ægritudinem officalem ex spasma, aut terano
quæ necessario facit motus extraneos, quare
mouetur expulsua propter illud & expellit
sperma, sicut ipsa expellit nocuum aliquod,
quemadmodum accidit vomitus, quum ali-
quid nocet stomacho, & apud [alterationē]
cibi. Et ad ultimum spasmus ipse [est pres-
sor] & expressor efficiens. Et scias, quod spasmus
membrorum spermatis, [est solutiuus].
Et spasmus lacerti ani, est retentiuis, quoniam
lacertus ani est creatus ad retinendum, & ille
ad exprimendum. Aut est mollificatio in eis,
quare non retinetur propter dilationem ac-
cidentem in meatibus. Causa vero in lacerto
conseruatio, est spasmus iterum, aut mollifica-
tio. Sed causa in renibus est, quoniam quando
que accidit ad ipsorum liquefactio ex vehemē-
tia desiderii coitus, aut multitudine coitus,
quare egreditur ex coeuntibus post urinā
etiam ex ea res plurima [pendens in panno],
& est mala destruens virtutem, & corpus, Cau-
sa autem in principiis, est sicut si multiplicetur
cogitatio in coitu, & auditus suorum verborū
aut accidat ei, qui desiderat in natura coitum
similem illi, quare mouentur [ad]
ad operationem suam aliquo
modo motu debili, & emittit [humorem an-
te urinā] aut forti, & descendit sperma. Et ac-
cidit quandoque mulieribus emissio [humo-
ris plurimi ante urinam,] propter mollifica-

tionem oris matricis, & debilitatem vasorum
spermatis earum, etiam propter has causas præ-
dictas.

ANNOTATIONES.

Pulchrè multi prodeunt in coitu seminis causas pro
sequitur. Vnum notat hys verbis [Et scias quod spasmus
membrorum] pro qua re adi Gal. i. 4. de usu part.

Cap. 10.

De signis.

Cap. 31.

ILLAM, in qua est causa spermatis multitudo,
non sequuntur debilitas, & diminutio cū
multitudine coitus, nisi sit corpus debile, & va-
sa spermatis fortia: tunc enim significat illud
multitudo eius, quod egreditur, & eius æquali-
tas cum debilitate adueniente corpori ex eo,
Et illam, quæ est propter tenuitatem eius, signi-
ficat tenuitas spermatis cum presentia. Et illa,
quæ est propter acuitatem, & mordicationem
eius, sentitur ipsa ingressione, & quandoque est
cum ea ardor urinæ, & est color eius ad citri-
nitatem decliuus, et significant ipsam causæ
præteritæ ex cibis & motibus. Et illius, quæ est
causa debilitatis in instrumentis, & in virtute
sua retentiua, signum est quod descendit sine
erectione. Et similiter si est illic mollificatio,
& cum illa, quæ ex spasma est erectio. & si-
militer est illa, quæ est a vehementia virtutis
expulsiuæ, amplius mollificationi & spasma ad
sunt signa.

De cura.

Cap. 32.

MINORETUR cibus, & fiat euacuatio, & admi-
nistrentur ea, quæ diximus de illis, quæ
exsiccant sperma, & minorant ipsum, & quæ
diximus de illis, quæ temperant [adustionē]
& iam diximus curam spasma & mollificatio-
nis, & tu sciisti eam. Acquatio autem tenuita-
tis eius, est cū eis in quibus est stypticitas, & ca-
lesfactio, permistis cum exsiccantiis, & iam sci-
uisti ea, et ex cibis ingrossariis sūt sicut b [pul-
tes,] & triticum decoctum vt plus. Conforta-
tio autem retentiuæ sit cum facientibus stypti-
citatē quæ tu iam sciisti potando et liniendo.
Virtutis vero expulsiuæ sedatio, sit cum infrigi-
dantibus, et stupefacientibus parumper. et mē-
ta quidem est pharmacum nobile in ingros-
sando sperma, et confortando vasa eius, ad re-
tinendum ipsum, et in libris quorundam
sunt composita retinentia exuberationem
sed timeo ex plurimis eorum, quod addant in
spermate.

a s. acuitatem.

b s. albede, i.
serculum de ri-
zo, sicut puls.

ANNOTATIONES.

Et menta quidem est pharmacum nobile &c.] Men-
tam probat pro cohibendo seminis exitu. Et sanè. quum
astrictiois cuiusdam sit particeps, probanda videtur. At
quum hæc Dioscoridis testimonio lib. 3. ueneris stimulos fa-
ciat unde & lex Romanis erat, belli tempore mentam ne-
que ediro neque serito, videretur perperam in hoc affectu
commendari. Verum dici fortasse potest, dum recens estur,
ob excrementiam illam humiditatem uenerem stimulare,
siccam tamen eandem cohibere.

Cap. 33.

De

CAusæ eius sunt causæ exuberationis & motus spermatis, & quandoque non mouetur nisi apud somnum, & proprie quum dormit aliquis supra ceruicem, & secundum modum, quem iam peregrinus causa eius. Et eius cura est illa cura. Et strinctura laminæ plumbi super dorsum est impressio magna: verum quandoque nocet renibus: quare oportet vt attendatur hoc in eo iterum, & similiter ^a ^b in lecto in frigidatâ, & dormire super folia salicis, & similia.

^a B. Aernere.

De paucitate spermatis & exitu eius filoso.

Cap.

34.

Flt propter causas, quæ contrariæ sunt causis exuberationis, & multiplicatur in laborantibus, & exercitantibus. Et curatio eius est curatio paucitatis coitus, & cura exitus filosi, est illud, quod humectat.

AN NOTATIONES.

^{com. 76.} Quibus, veluti capilli cum vrina commisti sunt, curationem esse ait illud quod humectat. Addit tamen Gal. (si modo hic per filosum exitum, veluti capillorum micum in telligit) vt attenuent, & incidant q. aph.

^a B. Alia lra. & dimissio ei.

De regimine eius, quem ledit coitus. ^a ^b

Cap.

35.

Oportet vt huiusmodi homo perueniat ad confortandum stomachum suum, & ad hoc vt eius digestio bona fiat, cum eis, quæ bibuntur, & epithematibus, & emplastris prædictis in capitulo stomachi, vt contingat per id succursus debilitatis accidentis per id, quod euenit ex coitu propter necessitatem, & cum medicinis, quæ sunt ad cor viles. Et administrantur super membra coitus ^b [eius viri,] medicinae infrigidantes, minorantes sperma de illis, quas dicemus. Et bibant infrigidantia contraria spermatis, & administrantur in stratis, & in vñtionibus ea, quæ faciunt habentibus priapismum, & dimittat omnia, quæ generant spermam, & assidue exercitium superiorum partium corporum suorum, sicut est percussio [alatab & sauliger] & eleuatio lapidis, & oportet vt gradatim perueniat in minoratione coitus, & quando coeunt principio noctis, dimittant ipsum vno die, aut duobus diebus vsque ad horam somni noctis ^d [ante ipsu,] aut post ipsum, & rectificet cibum in eo, qd est inter illud, & dormiant post coitum, deinde gradatim perueniant ad dimittendum numerum dierum, quorum plurimum sit per occupationem in ludicris. Et de cibis eorum, qui succurrunt ipso, debilitatibus est panis bonus mundus insuavis in vino bono.

^e u. alatab, & sauliger.

^d s. futuram.

De regimine eius, qui plurimo utitur coitu, & nocent eo, & debilitat ipsum, aut leditur visus, & sensus eius, & caput, aut nervi accidunt ei tremor. Cap. 36.

Oportet ut administrantur calefactio, & humectatio cum cibis bonis, quorum pau-

cum nutrit plurimum, & cum balneationibus, & aromaticis, & regimine, & facere ut ipsi dormiant, & quiescant, & letari in ludis, quæ letificant, & lac quidem ouinum; & vaccinum est vehementis iuamenti ad confortandum, & viuificandum: quum sumitur de eo in ieiunio cum quantitate, qua digeratur, & dormiat super ipsum. Et oportet vt administrantur exercitium præparationis, & quando administrantur mithridatum, & dia muscum semper superfluitate in humectatione viuificat. Quod si appareat debilitas visus, tunc causa eius est cerebrum: quare oportet vt assidue inunctionem capitis sui cum eis, quæ sunt sicut oleum violæ, & fiat caput purgum cum eo: aut distilletur in aurem, & vtatur introitu aque dulcis, & aperiat visum suum in ea. Si autem accidat tremor ex ea, tunc si materia fuerit plurima, humida, soluaturn cum eis, quæ sunt sicut pulpa colognithida, aut cucumere asinino, & centaurea: & post illud, ^a [curetur uirga], cum vnguentis fortibus, in quibus sint mulchum & ambræ, & ben, cum oleo de costis, & nardino, & de lilio, & oleo de cyperis, & almahaleb, et oleo de saulina, & omni oleo calido, in quo est stypticitas. Et si non fuerit materia, curetur cum vnguentis tremoris. Et quando accidit post ipsum tremor, sumat in potu opopanax in aqua simpliciter, ^b [& calic fistula] secundum quantitatem, quam tolerat, & aqua simpliciter sit quantitas unc. i.

AN NOTATIONES.

^a Agit & Paulus de is qui immodice coierint, lib. 1. atque quum ex immoderata venere corpus variis, frigidius, siccus, & imbecillius euadat, adnouenda aut, quæ desensu, calfaciant, humectent, confirmant que iubetque p. propterea ut calidis: & estimentis operi conuiescant, & somno indulgeant. Eufusius tamen hic & diligentius prosequitur.

De multitudine eiectionis absque desiderio, & de priapismo. Cap. 37.

CAusa propinqua multitudinis tensionis, cuius ut chorda, est multitudo uentositatis grossæ in partibus membrorum coitus. Aut enim est multitudo huius causæ ^a [ventosæ] in ipso uero concauo. Aut est superueniens eis ex arteriis, aut uasis spermatis, aut sunt due res simul. Et materia quidem huius uentositatis est humiditas plurima, & efficiens ipsam est caliditas pauca, & hæc materia, aut est ^b [recludans] fixa in uasis spermatis, & in eo ubi generatur, aut non ^c [recludans], qualitercunque igitur sit, ^d [si protenditur hæc uentositatis] aut propter ipsius grossitudinem, & quandoque adiuuat materiale causam, & efficientem, ^e [& cau] ut sit in cute instrumentales: verbi gratia, ut sit in cute uirgæ, & quæ sequuntur ipsam, spissitudo prohiens resolutionem: aut dilatatio orificiorum uenarum uenientium ad eam, sicut accidit ei ^f [cuius coitus plurimus sit uehemens] & ei, qui dimittit coitum ad tempus, quare mouetur in ea sperma, & uentositatis cum fortitudine, & quandoque peruenit ad priapismum, Et quæ-

quandoque adiuvant omnia illa, causa præcedentes. Aut ex cibis calidis acutis: aut inflatiuis sicut sūt cicer, & vicia, & vitellus oui, & illa, que aggregant vtrunque rem sicut eruca, & illud, cui inest proprietas generandi sperma, sicut vinum nouum. Aut ex dispositionibus, & figuris, sicut est multitudo dormitionis sup⁸ [col lum,] quare liquefciendo conuertitur sperma in ventositatem, aut stricture^h [anchurum] cū cingulis de corrigijs, aut inistis. quare dilantur orificia venarum. Priapismus verò est, si cō fortetur aliqua harum causarum, & fortis fiat erectio, & remaneat, & tendatur virga vt chorda, quamuis non sit desiderium, & necessitas & post¹ [perfectionem] necessitatis, & quando que incipit magnificari, & augmētari, aut prolongari, propter illud quod effunditur ad ipsā de materijs pluribus, & plurimum causarum eius est² [amor,] & hoc nomen permutatur ad hanc ægritudinē ex forma¹ [formationis erectæ virgæ,] qua ludunt quidam, & hoc accidens quum non curatur, fortasse peruenit ad tetanum vasorum spermatis, & accidit apostema calidum cum eo, & interficit.

AN NOT A T I O N E S.

Hales de hoc affectu & eius curatione ex Galeno 14. meth. 9. de comp. med. per loca. ex Paulo lib. 3. & Actio lib. 11.

De signis.

Cap. 38.

TVtas super plurima signa, quæ numeravi mus cum tua reuerfione ad illud, quod ac cepisti usque ad¹ [hunc finem] ex principiis, & scias quod si fuerit vterofitas generata in istis in ipsa virga, erit illic tremor virgæ antecēdes plurimum, & si non fuerit ita, tunc causa in ipso est² [propter virgam, ad quam iam peruenit ex arterijs sanguis vasorum] spermatis.

De cura.

Cap. 39.

CVratio tensionis vt chordæ¹ [assiduæ] est ad ministratio eorū, que dicemus de prohibentibus inflationem de cibis & epithematibus. Canon verò curationis priapismi, est euacuatio cum vomitu, & phlebotomia absque vteris solutione omnino, propterea quod timeatur, quod ventris solutio descendere faciat materias desuper, & propter illud, quod oportet vt sit exercitium membrorum superiorum lu dendo cum² [talub] et similibus, & dimittatur coitus, nisi propter necessitatē eius, ne eueniat nocumentum aliquod ex nocumentis dimissionis ipsius, deinde in frigidatio³ [in aqua] & a⁴ [] in stratis rosaceis, & de salicibus, & cū epithematibus, & ceratarijs fortis in frigidationis prædictis, & administratur lamina plumbi super pectinem, & ebibita in frigidantia, & nenuphar & camphora, & lactuca, [& excusatio plurima est] & in eo qd est inter illa, & post minorationem materiei vterofitatis, oportet ut administretur, quod subtili sine calefactione vehemēti, sicut sunt embrochæ chamæmilling, & de agno casto, & ad

ministrantur tunc ea, quæ sunt sicut⁵ [vinum] & semen agnicasti, & similia, postquam⁶ [diuiditur materia. Et bibit tunc vinum album tenuē. Et oportet vt dimittat coitum omnino, et cogitationem in eo, & cōsiderationē ad illud, quod mouet desiderium, nisi ille, cui accidit priapismus propter dimissionem coitus omnino, secundum quod diximus, tunc enim cura eius est coitus, & nutriatur cum eis, quæ sunt sicut lentes, & quæ currunt cursu earum, & non multum vtatur acetosis, ipsa enim quandoque inflant.

De a [alacuothe.]

Cap. 40.

a B. alhadiuch

A Lacuothe¹ est ille, qui quum coit, eiicit sterces suum, quum spermatis sit descēfio, & non regit anum suum, & super plures eorum dominatur desiderium valde, & multiplicatur in eis delectatio, & mollificantur valde propter resolutionem spirituum eorū, & plurimi ipsorum sunt mollium corporum.

De regimine eius.

Cap. 41.

Oportet, ut administrantur vnguenta, & emplastra styptica, contortaria lacertos² [& semen agnicasti & similia, & fiat inunctio cum eis, quæ sunt] sicut oleum nardinum propriæ, & oleum de cupressio, & oleum de fauina. Vnguentum bonum. ³ [Sumatur oleum de cydoniis, & oleum de alcanna, &] terantur Karabe & acacia, & lilium siccum, & fiat⁴ [] & fiat ex eis, & oleo de cydoniis, & alcanna vnguentum, & administretur assidue super lacertū ani, & fiant ex eis suppositoria retētiua, & proprie in tempore coitus, sicut si supponatur collyriū ex remich, & gallis, & balauftis, & thure. Et iterum supponatur collyrium ex oleis stypticis. At vero, quod dicitur de bonitate ciborum eorum, & regimine ciborum ipsorum, & subtiliatione eorum, est res, quæ non habet in hac intentione locum, nisi intelligatur de cibis stypticis, quibus cibantur, & similiter in clysteribus pinguibus in frigidantibus, quæ dicunt, non est utilitas apud me, imò oportet ut intendatur in eis, quæ diximus, & ut intendatur ad frangendum acuitatem⁵ [stomachorum] eorum, et confortandum corda, & cerebra ipsorum.

AN NOT A T I O N E S.

De hoc affectu Græci ne verbum quidem. Meminit tamen inter Arabes Rufus 24. Contr. tr. 1.

De a [aluminati.]

Cap. 42.

cap. r.

A Luminati¹, secundum veritatē, est egrotudo accidens ei, qui confluēcit ut super eam iaceant homines, & habet desiderium plurimum. ² [] & est in ipso sperma plurimum, non motū, & cor eius est debile, & eius erectio debilis in radice, aut debilitatur nūc, et fuit iam assuetus coitu, quare affectat ipsum, & nō pōt super ipsum, aut potest super ipsū potētia³ [meditatiua], quare desiderat vt videat coitū currentē inter duos, & propinquior est ille qui

A VIC.

M m

qui

f B. ruta.
g B. separatur:

b B. alhadiuch.

b B.

c f B. & alchanna.

d B. spermatis.
Alia litera. desiderii.a B. alabone,
vel alabene.
b B. alabene.

c f B. meditatiuum.

d B. debili.

qui est cum eo; tunc enim mouetur desiderium eius; quod si emittat sperma quando cum eo aliquis coit, aut erigitur cum eo membrum suum; tunc potest perficere desiderium suum: est enim quedam secta eorum, quorum desiderium non erigitur, & mouetur, nisi quando cum eis coitur; & tunc aduenit eis delectatio emissionis spermatis, siue cum operatione illius, siue absq; effectu. Et secta eorum est quod quando cum eis coitur, non emittunt sperma tunc; imò declinat ad hoc, ut coeat cum alijs, & sunt in veritate prostrate animæ, & malignæ naturæ, & malæ consuetudinis & complexionis muliebris. Et quandoque sunt membra eorum [magis sustinentia] quam membra virorum. Et scias quod omnia, quæ dicuntur preter ista, vana sunt. Et stulti homines sūt, qui uolunt eos curare. Nam initium egritudinis eorū medicamentum est, non naturale. Si verò confert cura eis, tunc est illud, quod frangit desiderium eorum ex tristitia, & fame, & vigilijs, et carcere, & percussione. Et dixerunt quidam quod causa [aluminati] est, quod neruus sensibilitatis qui venit ad virgā, ramificatur in illis in duos ramos, quorum subtilis radici virgæ continuatur, & grossus declinat ad caput virgæ; quare indiget ille, qui tenuis est, fricatione vehementi, donec sentiat: quare [spargitur super ipsum hominem] & tunc aduenit ei explemen-
tum libidinis, & hæc res est sicut illud, quod remorū est. Et prima est, super quam est innitendum, & auditum est ex quibusdam, quibus est scientiæ pars, et in arte maligna introitus, & verificata sunt verba omnium illorum super illud, quod dixerunt.

De hermaphrodito.

Cap. 43.

Illi, qui est hermaphroditus, non est membrum viri, neq; membrum mulieris. Et de illis est, qui habet utrumque, sed vnum eorum est occultius, & debilius, & aliud est e contrario, & [descendit sperm] ex vno eorum absq; alio. Et de illis est, in quo ambo sunt equalia, & peruenit ad me, quod de illis est, qui agit & patitur sed parum verificatur hoc. Et multoties curantur per incisionem membri occultioris, & regimen vulneris eius.

ANOTATIONES.

F. abulsum fortasse crediderit aliquis quod de hermaphroditis vulgo traditur. egit tamen & de hac re Paulus lib. 6 ubi & eius curationem tradit.

De excusatione medici in illis, quæ docet de delectatione, a [] & coangustatione recepticis, & calefactione eius. Cap. 44.

Non est turpe medico, quū loquitur de magnificatione virgæ, & coangustatione recepticis, & delectatione mulieris & illud ideo quoniam sunt ex causis, quib. peruenit ad generationem. Multoties. n. est paritas virgæ causa, ut non delectetur ea mulier, quoniam diuersa est ab ea, quæ assueta est, quare non emittit sperma, & quando non emittit sperma non fit

filius, & quandoque est illud causa ut fugiata suo pari, & quærat alium. Et similiter quando ipsa non est angusta, non conuenit ei suus par, & ipsa iterum non conuenit pari, & indiget vniūsq; eorum permutatione. Et similiter delectatio vocat ad emissionem spermatis festinam. Mulieres enim secundum plurimū tardant in emittendo sperma, & remanent non complentes desiderium suum, quare nō sitgetatio. Et [iterum ipsæ remanent secundum desiderium suum, quare illæ, quæ ex ipsis non custodiuntur] mittunt in illa dispositione super seipsas, quem inueniunt, et propter hanc causam redeunt ad fricationem [] ut perficiant [in eo quod est] inter eas, complementum voluptatis.

De delectando viros & mulieres.

Cap. 45.

DE illis, quæ delectant eos utrosque simul, est salua eius, qui sumit in ore suo alit, et salua cubebæ, & mel emblicorum, & melle quo conficitur scammonia, & zingibet, & piper cum melle. Et si utatur linimento propriè super medietatem postremam virgæ, [] non est magnum iuuentum in usu illius [] facit. n. delectationem, [] in capite virgæ solum.

De magnificantibus virgam.

Cap. 46.

Magnificat ipsam fricatio cum adipib. & oleis calidis post pannum asperum, & effusionem generum lactis super ipsam, & propriè lactis ouini, deinde adhaerentia picis super ipsam, ut attrahat sanguinem, & retineat viscositate sua, et coagulet sua pinguedine, dici, assiduatio in istis in duabus extremitatib. dici, & scietur quidem qualiter fiat picis adhaerentia in sermone nostro, qui est in fen, in qua est decoratio, quū scietur impingatio membrorum. Et de illis, quæ faciunt illud, sunt sanguisuga, quum exciccantur, & linitur cum eis, & lumbrici terrestres, et allebleb, & est species volubilis, quæ habet lac, & aqua albedarungi, sumantur sanguisuga et ponantur in [] luto, in quo est aqua [] earum, et dimittantur hebdomada una, et quod est supra, donec exciccantur, et deinde terantur, & liniatur cum eis.

De constringentibus uuluum.

Cap. 47.

Svmantur xyloaloes, et cyperi, et enula, et garriophylli, et ramichi, et parum muschi, et terantur omnia, et inuoluantur in lana infusa in [] melle, et supponantur. Et iterum gallæ immature, superiora squinanthi, eribellentur cribro subtili, et supponantur cum panno infuso in uino vice vna post aliam. Facit enim cor dire uirginitatem constringendo, et iterum corticis pini contritorum partes quatuor, aluminis partes ii. cyperi pars i. decoquantur cum uino odorifero, et madesiat in ipso pannus lini, et supponantur, et oportet, ut conseruetur in uase, obstruso capite, et administretur de eo, una uice post aliam, est enim bonum valde.

De calefacientibus recepticem. Cap. 48.

Ferueant muschus, & galia, & crocus in vino odorifero, in quo infundatur pannus lini, & imbibatur, & administretur: est enim re dolere faciens, & cordumeni [est mirabilis valde] in hoc.

TRACTATUS II.

De dispositionibus horum membrorum, scilicet de illis, quæ continuantur cum coitu.

De apostematibus testiculorum calidis, & quæ de eis approximantur ano. Cap. 1.

Apostema quandoque fit in ipso testiculo, & quandoque fit in testiculo, & illius, quod fit in osco ractus possibilis est, & cognoscitur dispositio duritiei eius, & lenitatis eius, & color ipsius. Et in illo, quod fit in testiculo, est illud difficile, & sentitur illud ipso existente inter oscum. Et quandoque est cum eo febris. Est enim membrum nobile continuatum cum corde. Et multoties quidem cadit oscum, deinde redit, & remanent ambo testiculi suspensi: deinde nascitur oscum, & incarnatur, & creatur ibi cystis dura non sicut erat prius. Et multoties corroditur testiculus, quare indiget ut castro fiat necessario, vt non perambulet corrosio. Et multoties deletur apostema testiculi per rufum accidentem: quare permutatur materia ad partem pectoris.

ANNOTATIONES.

Cap. 14. De inflammationibus testium, serotiq; agit & Paulus lib. Hic dignum animaduersione est, quod postremis uerbis author noster scribit, aboleri quandoque testium inflammationem superueniente tussi, de qua certe re admirari quispiam posset. Quid enim testibus cum thorace? Sanè astipulatur authori nostro Hippocrates 4. vulg. morb. ita scribens. Tussient siccam tussim, qui testes affectos habent: & ex tussi uena scita, ad testem solutio fit: & inflammatio tussium: & in febribus ex inguinum tumoribus insuper tussium. Id senex passim alibi confirmat, præsertim uerò 2. vulg. morb. sect. 1. in hunc modum. Neque tusses diuturnæ, quoniam ubi testis intrumuit, cessant: & testis tumor a tussibus cessat, & alleuatur, quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, genitura, uocis. His explicat propositi problematis causam. ob communionem accidere id ipsam asserens, de quo ambigitur, quod & Galenus 3. in 6. vulg. morb. At quæ tamen communio hæc sit, nondum est explicatū. Certè quæ materia thoracem affliges possit per uenas excerni, dictum a Gal. est in libris affectu locorum de qua re & a nobis disertū est, quum de pleuride ageretur. Viuetur tamen præterea communio alia quæ ad interbas partes intercedere, cuius, quum experientia fidem faciat, ipsa tamen ratio nobis est obscurior.

De cura.

Cap. 2.

Oportet, vt fiat phlebotomia, & soluatur natura, & proprie cum eis, quæ administrantur desubtus. Nam quum administrantur sup-

positoria, conferunt magnificè, & attrahitur materia ad anum. Et quandoque necessarium est vt post phlebotomiam venæ manus, secundo fiat phlebotomia de saphena: & oportet vt attendatur latus doloris, & fiat phlebotomia ex latere eius. Et si fuerit in utrisque testiculis simul, accipiat, quod necesse est accipere de sanguine ex utrisque manibus simul: & oportet, ut alleuietur cibus, & dimittat carnem, & quæ sunt ei similia, & regatur regimine subtili; & administretur in primis super membrum pānus imbibitus in aceto, & aqua ros. & mucilagibus, & succis frigidis in frigiditatis. Et quum incipit augmentari, administrentur huiusmodi epithemata, & emplastra. Sumatur aqua solatri, & aqua cucurbit. & aqua canne humida, propriè, & aqua endiuie, & farina hordei, & fabarum, & aliquantulum croci, & oleum ros. Et iterum folia alkekengi, & farina hordei, et lentium. Et iterum folia canne & farina fabarum, & oleum ros. Et de eis, quæ nos experti sumus iterum, est vt sumantur alkekengi, & farina hordei, et farina lentium, et farina fabarum, et uolarum tritarum partes æquales: a [igniantur,] et emplastrantur cum eis. Et si fuerint caliditas et dolor superflui, est necessarium vt miscantur cum repercussiuus sicut sunt folia hyusquia mi albi: et si fuerit in eo durities aliqua, aut pertransierit terminū principij manifestè, tunc oportebit, vt regatur cum eis, in quibus est maturatio, et propinquius maturantium ex gradu principij est farina fabarum, et chamemilla, et althea, et mucillago seminis lini, et rob et iterum farina hordei cum aqua et melle. Et iterum folia caulis, cum farina hordei, et vitellis ouorum, et oleo ros. Quum autem indiget resolutione, et stat augmentum, tunc de expertis bonis sunt passulæ enucleatæ, et cuminum, quæ terantur, et fiat ex eis emplastrum cum vino. Aut folia caulis, et fenugrecum decocta, Aut farina fabarum, et passæ pingues enucleatæ, et cuminum decoquatur totum in vino commisso, et liniatur. Aut farina hordei cum stercore vacino infusa in aceto cum modico [camphoræ,] et aliquantulo aquæ solatri. Aut cinis [papiri syluestris] et althea equaliter conficiatur cum aceto. Et cinis caulis cum albumine oui, aut vitello eius. Aut radix cucumeris agrestis cum [vino] mellis, cum farina radices lili trita sicut vnguentum. Aut passularum mundatarum v. granorum viridum elixatorum i. et s. cymi. i. caul. vii. glutinis pini iii. conficiatur cum melle. Et iterum ad apostemata cum vlceribus, scoria argenti decoquatur cum oleo, donec fiat ei spissitudo, deinde ponantur super eā cera, et gumma pini, et reponatur. Et iterum al Kalimbar, et ammoniacum equaliter, olei delilio, butyri vaccini quantum sufficit. Et iterum radix [lactuce] cum sauc. Et iterum fenugrecum, et semen lini cum aqua [cepe]. Et iterum socx uini antiqui cum sauc. Et iterum ea, quæ diximus in capitulo 2. [] frigidorum. Et iterum [] forte ad apostema, quod indiget maturatione, et ad [] frigidū, et vetositatem in testiculo. Sumatur ciceris nigri, et staphisagria, amborum an. pars. i. scorpionis adusti pars i. emplastratur cum eo. Et par

A VIC. M. m. 2 rum

a B. permisceatur.

b B. bdellij. Alia litera. cymini. c B. offum da dylorum.

d B. syrupo.

e B. ozimi. f B. melle.

g t. s. apostematum. h t. s. medicamen. t sumum.

rum infusionis olei sambacini in virga, est iun-
guatium ad illud, & ad frigidum proprie & su-
per spongio rubea tinctura super ipsum. Et quando
apostema est dubellati, tunc de illo quod bon-
num est, ut fiat apertio apud oscum: & non co-
ceditur ut aperiatur illud, quod sequitur anu,
quia quandoque fit fistula mala: imò oportet
ut assidue posito farinæ rizi confectæ cum
aqua super ipsum, ut prohibeat apertionem ei-
us: & in fine eius iniiciatur in virga muschus
cum oleo sambacino. & est ultimum, aut o-
leum sambacinum aliquoties, est enim cura
sufficiens.

ANNOTATIONES.

In testium inflammationibus exorditur uel a purgatio-
ne, uel a uenæ sectione, secatur autem primo loco cubiti. At
Paulus proprie conuenire ait, ut sanguis ex cubito mittatur.
Verè, quum morbus inferiores partes occupet, Galeni con-
silio, de qua re alibi dictum est, secunda inferiores sunt ue-
næ, ubi derivanda & euacuanda materia est, quod Paulus
iubet, ut remouendi gratia, quum recens est morbus, secan-
da uenæ cubiti: quod ab Auienna est præceptum. Certe
cap. 14. cap. 19. ra pete ex Paulo lib. 3. Vide Celsum lib. 7.

De cura apostematis frigidi in testiculis. Cap. 3.

Multoties accidunt in eis ista apostemata
in dispositione cachexia, & hydropisis,
quorum curationes sunt maturatiua prædicta
in apostemate calido, de quibus sunt farina fa-
barum, & farina fornugraci cum triplicato, & ite-
rum caulium. M. j. ficus v. numero, decoquā-
tur in aqua donec dissoluantur, & fiat cum eis
emplastrum. Et fortius illo est, ut sumantur fari-
na cicercis, & farina fabarum, & cuminum, &
adeps renum, & chamæmilla, & melilotum, &
cera, & fiat ex eis unguentum. Et iterum bdelliū
dissoluatur in rob, & administretur, & distille-
tur sambacinum in uirgam aliquoties, quoniā
est mirabile. Et iterum sumantur mastix, & an-
zarut, & infundantur in uino, & in oleo samba-
cino, & liniantur super ouum. Et oleum de ker-
ua efficax est in apostematibus testiculorū, aut
distilletur in uirga muschus cum oleo samba-
cino, quoniam est ultimum.

De cura apostematis duri in testiculis. Cap. 4.

Sumat sicum, & adipis anatis amborum
ana pars i. foliorum oliuæ, et foliorum cu-
pressi, et ammoniaci omnium ana pars s. aggre-
getur cum uino, et butyro vaccino. [Et iterū
folia caulium cum farina hordei, et vitellis ouorū
et oleo.] Et iterū colcoctat, et hyssopi humide, et
ceræ, et olei rosæ, et medullæ cruris cerui, et fo-
liorum rubi omnium partes æquales. fiat ex eis
linimentum. Et iterum sumantur bdelliū, et
ammoniacum, et dissoluantur in triplicato, et
aggregentur cum pauca farina fabarū, et oleo.
Et iterū curatio bona experta ad illud, sumatur
furfur, et indesinenter teratur, et cribelletur in
cribro tenui, donec cribellatum sit, et resoluat-
ur ammoniacum cum oxymelle, et cōficiatur
cum eo, et inuiscetur loco, dum temperatum
tenet calorē, et reitetur super ipsum assidue,

est enim conferens omni duritiei. Eriterum
aliud conferens duritiei, sumantur chamæmil-
la, et fornugracum, et assa, et faba, et butyrum,
et congelatum uinæ et [dactyli] bitisodii, et fiat
cum eis emplastrum. Et iterum cineris ossium
dactylorum adustorum partes ij. [et]
althææ pars i. teratur, et permisceantur cum ace-
to, et fiat cum eis emplastrum.

De [acrai & arsacon.]

Cap. 5.

Hæc egritudo est [frigida], et est in mu-
lieribus plus, [et] et est [titilla-
tio virgæ] in uiris, et in [ore matricis mulie-
rum.] et tensio accidens in uasis spermatis,
[et] mollificatio, et tetanus, et spasmus ipo-
rum, et tunc inflatur uenter agri cum sudo-
re frigido.

De cura.

Cap. 6.

Quando hæc egritudo apparet, oportet, ut
fiat phlebotomia et uentosario, et mira-
tur sanguis iuge, deinde fiat ventris solutio, non
senex subito, quare descendat aliquid ad mem-
bra infima, sed paulatim cum facilitate, et il-
lud fiat cum eis, quæ sunt sicut aqua volubilis
cum cassia fistula, et aqua sicla, et aqua solari
cum cassia fistula, et cum iure limaciarum, et cum
iuribus oletū frigidorum lenientium naturā,
et sunt sicut illud, quod sit de spinachiis, et de
atriplicibus, et quæ sunt illis similia. Et fiat cly-
sterizatio ex sebestæ, et prunis, et althæa, et sicla,
et siracost, et atriplicibus, et quæ sunt illis simi-
lia, et perueniatur ad ultimum in epithematibus
frigidis, valde in frigidantibus super mem-
bra coitus, et super dorsum, sicut illud, quod sit
de [hiusquam] nig. et chymolea, et omni-
bus, quæ seuiisti in priapismo calido, in aposte-
matibus testiculorum calidis. Et radix quidem
nenupharis, et radix lilii sunt conuenientes ad
hanc egritudinem.

ANNOTATIONES.

De satyriasi agere uidetur, affectu a priapismo sola se-
palpitatione differens, si recte perpendis, de hoc & Pau-
lus lib. 3. & Aetius lib. 11.

De doloribus testiculorum & uirgæ.

Cap. 7.

Fit ex malitia complexionis diuersæ, frigida
et calidæ, et ex ventositate, et ex apostema-
te, et ex percussione, et ex casu [super ven-
trem.]

De signis.

Cap. 8.

Quoniam est ex malitia complexionis, non est
illius tensio vehemens, et cognitio inflama-
tionis est cum sensu, et est calidus inflama-
tus, et frigidus stupefactus, et non est plurimus.
Et cum ventoso est tensio, [et]
[et] permutatio sine grauedine, et signa
cum illis reliquis sunt causæ eorum, et signa
ipforum.

De

De curationibus.

Cap. 9.

Manifesta sunt ex eis, quæ dicta sunt in curatione testiculorum, & in frigidatione eorum, & curatione apostematum eorum, & resolutione ventositatis ipsorum. Et quando frigus est vehemens, tunc cura eius est oleum de Kerua, in quo dissolutum sit euphorbium, & si [vehementior] sit inflammatio, & adustio, tunc cura eius est cum succis infrigidantibus, in quibus positum sit aliquid [thuris.] & opij. In facto autem a percussione, aut casu, oportet ut fiat phlebotomia, & [assumatur membrum] cum infrigidantibus reperiuntur, absque stypticitate uehementi, quare dolorem faciant, imò sit cum eis virtus lenitiua, sicut sunt violæ, & nenuphar, & cucurbita, & similia; deinde post illud administrentur mucillago althææ, & chamamilla, & similia. & iterum gummi pini, & myrrha cum aqua frigida, & semen lini confectum cum aqua frigida, & butyrum, & gluten alimbat equaliter.

De magnitudine testiculorum.

Cap. 10.

Accidit testiculis, ut magnificentur non secundum semitam apostemationis, sed secundum semitam impinguationis, & teneritudinis, sicut accidit mammillis.

De cura.

Cap. 11.

Curantur cum medicinis infrigidantibus, quibus curantur mammillæ virginum, [stantes, ut] non cadant, sicut est epithema cum [hyosquiamo nigro] & hyosquiamo, [albo] & omne, quod debilitat virtutem nutritiuam, & fricatura plumbi confricati adinuicem cum aqua coriandri humidi, & confricatio cotis, & lapidis molendini. Et de illis, quæ conferunt ad illud, & separant ipsam, est ut assidue iniectione sambacini in uirgam.

De elenatione testiculi, & paruitate eius.

Cap. 12.

Qvandoque accidit testiculo, ut corrugetur, & minoretur propter dominium complexionis frigida, & debilitatem. Et quandoque occultatur, & eleuatur ad mirach ventris, ita ut difficultas fiat urinae, & dolor fiat, quum mingitur, & accidit distillatio eius.

De cura.

Cap. 13.

Curet cum vnctionibus [] & emplastris calefacientibus confortantibus, & attractiuis, quæ diximus in capitulo erectionis, & quando occultatur, & fugit, tunc cura est assiduatio balneationum, & tinarum continuarum. Et quandoque est necessarium, secundum quod scripserunt antiqui, ut intromittantur [opium] in uirgâ, & suffletur donec corpus eius [subtilietur,] & descendat testiculus.

De varicibus ossei, & duritie eius.

Cap. 14.

Qvandoque apparent super osseum, & quæ sequuntur ipsum, varices inuolutæ plu-

rimæ, in quibus quandoque coarctatur uentositas, & frequens fit titillatio super eas, & multoties generatur super eas apostema durum, quod est de genere apostematum frigidorum. Et plurimum quidē accidit in latere sinistro propter debilitatem ipsius, & quoniam habet uenam additam, ad quam effunduntur materiæ.

De cura.

Cap. 15.

CURA eius est cura apostematum durum.

De mollificatione ossei.

Cap. 16.

Qvandoque prolongatur osseum, & mollicatur prologando, & fit in eo res tæda.

De cura.

Cap. 17.

Oportet ut eius embrocatio assidue cum infrigidantibus, stypticitate faciat, & emplastrum cum eis, & minoretur coitus. Et de medicis sunt, quidam, qui incidunt partem ossei, & superfluitatem ipsius, & sunt residuum, ut æquetur eius quantitas. Sed melius est, & magis conseruatur ut suatur in primis: deinde de abscindatur superfluum.

30 ANNOTATIONES.

De laxato seroto intelligit, quem affectum greci rhachina uocant. Huius curatione per manus docet Paulus li. 6. cap. 57.

De ramice, & ruptura.

Cap. 18.

Ego postposui ramici, & rupturæ capitulum, in quo inueniuntur in fine tractatum, qui sunt huius libri tertij.

De corrugatione testiculorum.

Cap. 19.

It illud causa frigoris uehementis, aut casus virtutis accidentis in signis malis habentibus ægritudines acutas, & ego dicam ea illic.

De ulceribus testiculorum, & uirge in locis ani.

Cap.

20.

Quoniam ulcera accidunt in istis locis, sunt mala ambulatiua, quoniam membra ista sunt secundum formam, ad quorum partes festinat putrefactio, quoniam sunt protecta ab aere, & decliui ad caliditatem & humiditatem, & approximant meatibus superfluitatum, & assimulantur quodammodo ulceribus uiscerum, & oris. Et eorum deteriora sunt illa, quæ sunt in lacerto, qui est in radice uirge, & in ano: & illud ideo, quoniam indigent exsiccatione forti, & sensus eorum cum hoc est uehementis. Et fortasse necessarium est abscindere uirgam ipsam, quum super ipsam putrefiunt ulcera, & perambulant.

De cura.

Cap. 21.

Vlcera, quæ sunt super caput uirge, indigent eis, quæ sunt uehementioris exsiccationis, AVIC. M m m 3 tionis,

tionis, quàm sint ea, quibus indigent facta super præputium, & cutem etiam, quoniã caput virgæ est vehementioris siccitatis in complexione sua. Et ista vlcera, aut sunt recentia, aut sunt antiqua. Et de eis sunt, quæ sunt maligna. Et recentibus quidem non est res melior quàm aloes, & assimilantur a [aloes plumbumustum,] & clymia abluta cum vino, & tutia. Et approximât illi margarita, & b [uenæ adustæ sunt mirabiles] in hoc. Et cinis c [ouorum,] & tutia puluerizata & epithemata cum aqua frigida. Si autem sunt humidiora illis, & iam faciunt pus, indigent eis, quæ sunt fortiora, sicut æs vltum, & cortices arboris pini habentis grana parua adusti. Et si indigent generatiuis carnis, miscetur cum eis thus. Medicamen expertum ad ea, quæ indigent exsiccatione vehementi cum incarnatione. Recipe tutiæ, & aloes, & sarcocolle, & thuris, & d [scedenigi] & corticis e [mediani] algarab adusti, & aluminis iameni, & atramenti adusti, & gallarum, & balanstiarum, & acaciæ, oilum an. partes æquales, & floris aris partē j. & s. & caput granatorum & acetosorum partē j. fiat ex eis vnguentum cum oleo ros. Descriptio alia, scoria ferri, f [plumbum vltum] sanguis draconis, charta combusta, alumen combustum sumantur, & cū oleo ros. fiat ex eis emplastrum aut vnguentum: aut troc. Et si fuerint antiqua, ponantur in eis thus, & minutum eius, & aloes secundum partes æquales. Quod si illic fuerit corrosio, tunc ex eis, quæ conferunt illi, est, vt sumatur cinis capillorum hominis, & aniuden, & lentes montanæ, & fiant ex eis puluis, & emplastrum. Et iterum fortius illo. sumatur de vnoquoque duorum arsenicorum vij. partes, & calcis non extinctæ lapideæ xx. & acaciæ xij. partes, cōficiantur cum aceto, & succo alesius humidi, & sūt trochisci in vmbra, & administrantur. Et fortius illo est illud, quod recipit utrumque arsenicū, & acaciā g [et] i [et] staphisagria & cinerē h [anethi] & piper, de quib. fiant trochisci. Si autem maligna fiant, & denigrentur, tūc melius est vt penitus abscindatur locus niger, & curetur cū vngueto generatiuo, donec generetur.

ANNOTATIONES.

Cap. 8. Agit de pudendorum ulceribus et Gal. 9. de comp. med. per loc. Itemq. 5. meth. quæ hic emulatur. Ideo & Paulum lib. 3. Videntur nostra tempestate præcipitatio, oleo ex sulphure, aqua erodente, et alijs minus quam arsenicū asperis.

De ulceribus interioribus virgæ. Cap. 22.

Curatio illius est curatio vlcera vesicæ, & quandoque necessaria sunt ea, quæ sunt sicut medicamen de chartis combustis & alumine adusto, & clymia abluta post combustionem. Et de corticibus arboris pini minoris, a [scedenigi,] thure, de quibus fiant troch. & administrantur in iniectione.

a B. sadanegi.

a B. pruritu;

b s. acota.

c s. prurium.

De a [fricatione] in virgæ. Cap. 23.

Fit ex materia b [calida] effusa ad ipsam, & sudore acuto resudante ex partibus eius, quare facit c [ipsam fricari.]

De cura.

Cap. 24.

Expellatur humor cum phlebotomia, & solutione ventris. Deinde sumatur acaciæ, & menthe amborum an. 3. j. salis ammoniaci, aloes an. sexta 3. j. croci xij. * f [drach. et quantum sunt omnia vsnen, terantur omnia, et cribellentur, et cōficiantur cum oleo sambacino: est enim mirabile. Et quandoque sedatur, si leniatur desuper in balneo acetum, et oleum ros. Et sint in ipso nitrum, et alumen. Et si est b [frigida] ponatur in ipso aliquid de staphisagria. & quum egreditur ex balneo liniatur ex albumine oui cū melle, & si non confortat aliquid, & iam facta fuerit phlebotomia, & euacuatio tunc fiat ventosatio ab interiore parte coxæ, & in proximo illius loci, aut mittatur super ipsam sanguisugæ.

De apostematibus virgæ calidis. Cap. 25.

Curatio eorum, sunt proximæ curationibus apostematum testiculorum calidorum: sed sunt magis tolerantia styptica in principio rei. & de descriptionibus eorum sibi proprijs est hæc, cortices granatorum, & rosæ sicce, & lentes decoquantur in aqua, & quum in decoctione dissoluantur, terantur cum oleo ros. & administrantur. & iterum chimolea cum aqua solatri, & similiter bolum armenum, & lentes, & folia alkekengi.

De apostematibus virgæ frigidis. Cap. 26.

Sermo de eis, est proximus sermoni de apostematibus testiculorum, & multiplicatur in dispositione cachexiæ, & hydropis. & de illis, quæ experta sunt ad ea, est illud, quod recipit [ossa] dactylorum partes duas, altheæ partem j. & conterantur cum aceto, & emplastreutur eo. et medicamen assumptum ex fursure et ammoniaco prædictum in capitulo apostematis, b [et] i [et] in testiculis est medicamen magis conueniens locis illis, et in virgæ, quando apostematur apostemate duro.

De cura rhagadiarum virgæ. Cap. 27.

Curatur cura rhagadiarum ani. et de illis, quorum iuuamentum propinquum est, est vt sumatur chimolea, et tutia et alcanna contrita, et dragacanthum, et fiat ex eis, et ex cera, et vitellis ouorum, a [et] i [et] vnguentum.

De dolore virgæ. Cap. 28.

Accidit dolor virgæ ex causis diuersis, et multoties accidit a retentione vrinæ, quæ clysteria leuia sanant, et vt sit contentus semihordei cum iulep. et non approximet semihordei. ut non descendant superfluitates. Deinde post clystere fiat vaporatio in circuitu pedinis, et virgæ, tantæ quantitatis vt leniatur cutis, et fundatur desuper aqua tepida, et liniatur cum violis.

De uerrucis super uirgane.

Cap. 29.

Incidantur, & ponatur desuper medicamen
retinens sanguinem, & curentur cura reli-
quarum verrucarum.

De cura bothor, & similium moro, & carnis orta, & ad-
dita super istas partes. Cap. 30.

Svmatur baurach adustum, & cinis ligni vi-
tis terantur cum aqua bene, & ponantur su-
per morum, & que ei simulantur, & quando nō
valent, incidatur, & puluerizetur desuper *† []
atramentum, & arsenicum, & si fue-
rit deterius illo, non erit excusatio quin cau-
terizetur.

De [corrosione] uirgæ.

Cap. 31.

Lenificatur virga cum lenitiuis, ex oleis sicut
sifamino, & oleo narcissino, & adipibus
subtilibus notis, sicut adeps gallinæ, & anatis,
& medullæ crurium uaccarum, & ceruorum,
& cera, & resina in balneo & sine balneo, & cly-
stere fiat ex hoc genere cum iniectionibus, &
fiat collyria, & ponatur desuper aliquid, & fiat
[vt] æquetur.

F E N X X I.

De membris generationis in mulieribus
tres continens tractatus.

TRACTATVS PRIMVS.

De radicibus, & principijs, & conce-
ptione, & partu.

De anatomia matricis.

Cap. 1.

Dico, quod instrumentum generationis mu-
lieris est matrix & est in radice creationis
similis instrumento generationis, quod est in
uiris, & est uirga, & que cum ea sunt. Sed vnum
eorum est [complementum] procedens ad ex-
teriora, & alterum est diminutum, retentum in
interioribus, & est quasi conuersum instrumē-
tum virorum. Est enim quasi osseum siphac ma-
tricis, & quasi virga collū matricis: & duo oua
mulieribus sicut uiris. Verum ipsa in uiris sunt
magna, apparetia exterius, elongata, ad rotun-
ditatem tendentia. & in mulieribus sunt par-
ua, rotunda, tendentia ad vehementiam cōpres-
sionis latitudinalis intrinseca [in vulua] posi-
ta a duobus lateribus eius, in omni latere [pro-
funditatis cuius] extitit vnum, distincta, quoru[m]
d [unumquodque] appropriatum est pannicu-
lo, que ambo cystis una non aggregat, & pan-
niculus cuiusque amborum est neruosus. Et si-
cut uiri habent uasa spermatis inter uinum, &
euacuatorum radices virge, similiter mulieres
habent uasa spermatis inter duos testiculos, &
inter id, quod expellit ad interiora matricis, ve-
rum illa, que sunt uirorum, incipiunt ab ouo,
& eleuantur ad superiora, & cadunt in forami-
na, ex quibus descendit [cooperatorum] oui,
custodita, & protecla, deinde [sparguntur] de-

scendendo *† [] trans-
ueria [expansa] habentia inuolutiones, [&
completur in eo, quod est inter ipsa] digestio
spermatis, donec redeat, & [expellatur] ad mea-
rum, qui est in radice virgæ a duobus lateribus, &
in proximo eius [est illud, quod] [expellit]
ad ipsum etiam [] extremis colli-
vesicæ, & est longum in uiris, & breue in mulie-
ribus. In mulieribus verò [extenditur, quod]
est inter duo oua [ad ambo ilia, sicut duo cor-
nuu arcuata incedentia] [ad duo emunctoria],
quorum duo extrema continuantur cum duo-
bus inguinibus, & tenduntur ut chorda [pro-
pter coitum æquantia] collum matricis ad reci-
piendum, ita, q[ui] trahit ipsum ad duo latera, qua-
re dilatatur, & aperitur, & deglutit sperma, &
ipsa ambo sunt breuiores quàm [duo iactores
sibi similes] in uiro. Et diuersificantur in hoc,
quod uasa spermatis in mulieribus continu-
antur cum duobus ouis, & penetrant in duobus
additamentis, que sunt ut duo cornua, quod dā
oriens ex unoquoque ouo, quod expellit iper-
ma ad vas, & nominantur duo expulso-
ria spermatis, & non continuantur uasa spermatis in
mulieribus cum duobus ouis, nisi quoniam
membra spermatis in mulieribus propinqua
sunt in lenitate duobus ouis, & non fuit neces-
sarium indurare ea, & indurare panniculos am-
borum, quoniam ipsa sunt in caua [] [quare]
non indigent proiectione longinqua. In uiris
uero non fuit bona continuatio eorum cum
duobus ouis, & non permiscerentur eis ambobus.
Nam si fieret illud, noceret eis ambobus, quum
tenderentur, ut chorda propter duritiem am-
borum, imò positum est inter ambo medium,
quod nominatur endros [scilicet] expulso-
rium apud medicos ad interiora eius. Et intra
matricem est [extremis rotunda] neruosa,
in cuius medio [est, quasi semita,] & super
ipsam sunt additamenta plurima [incedentia].

Et matrix quidem creata est habens venas pluri-
mas, ramificatas ex venis, quas diximus, ut sit il-
lic sustentatio embryonis, & sit superfuitatibus
mensuris præcipitatio. Et ligatur matrix cum
dorso ligamentis fortibus pluribus, & ad par-
tem [luminis] & uesicæ & ossi lato, & eis que
a [sequuntur] ipsam, sed sunt laxa. Et de liga-
mentis eius sunt quedam, quibus continuatur
ex neruis, & venis prædictis, in anatomia neruo-
rum & uenarum: Et facta est ex substantia ner-
uosa, ut extendatur [apud collectionem], &
ut congregetur ad quantitatem parua[m] apud
partum. Et non completur eius concauitas ni-
si cum complemento augmenti, sicut mam-
millarum quantitas non cōpletur nisi, cum cō-
plemento, quoniam ante illud est uana, & non
est necessaria, & propter illud matrix in puel-
lis est minor [uesicis plurimum]. Et habet in
hominib. duas concauitates, & in alijs concau-
tates secundum numerum papillarum mam-
millarum. Et locus eius est post uesicā & super-
fluit super eam desuper, sicut superfuit uesica
super eam *† [] de sub-
tus.

et in anterioribus sunt intestina, ut sit ei a duo-
bus lateribus sustentaculum, & stratus lenis, &
sit in tutela. et non est intentio prima in hoc
ueniens ad matricem ipsam, imò ad embryo-

AVIC. M m m 4 nem.

g f a tormosa.

h — B.

i a. Alia litera.
in quibus com-
pletur.

k a. penetrat.

l — B.

m a. penetrat.

n t a. est.

o b. extenditur

ex duobus cornu-
is.p b. uesicæ co-
ros uirides.q b. apud coitū
ut coequent.r b. longitudo
sibi simili.Alia litera. lo-
ginda ambo, ſi
similis.

f B. &.

c a. Alia litera.

Et matrix qui-
dē est membrū
ad rotunditatem
tendens, neruosū
quod extenditur
& dilatatur, si-
cut corrigia, &
super ipsa sunt
additamenta plu-
rima in modū
annulorū. Et ip-
sa mulieris p-
uenit ad expul-
sionē, quod est
apud medicos
expellens sper-
ma ad interiora
matricis, & apud
philosophos
mulieris expel-
lit semen suum
extra testiculos
apud foramen u-
rinæ, & ex ipso
impellitur ad in-
teriora matricis.

e a. Alia litera.

Et peruenit ad
u. u. circulari-
o in modū annu-
li.x b. sunt sicut
fimbrie, aut cor-
rigia.

y — B.

z b. vmbilici.

a b. supra.

b u. plurimum

apud cōprehē-
sionē.

c a. Alia litera.

ea que ē in mu-
lieribus, que ge-
nerunt filios.d f. sunt col-
lo spūs.

nem. Et ipsa quidem occupat, quod est inter propinquitatem umbilici, vsque ad postremum meatus vulvae & est eius collum. Et longitudo eius æqualis in mulieribus est inter sex digitos vsque ad xi. digitos, & quod est inter illos. Et quandoque abbreviatur, & prolongatur per visum coitus, & dimissionem eius. Et quandoque ad illud latur quantitas eius, figuræ, quantitatis eius, qui consuetus est eius concubitu, & appropinquat illi longitudo matricis ipsius & quandoque agit intestina superiora. Et creata est matrix cum duabus tunicis, quarum intrinseca propinquior est ad hoc ut sit venosa, & asperitas eius [similiter]. Et osticia harum venarum, quæ [figuntur] in matrice, nominantur foramina matricis. Et cum eis cõtinuatur panniculi embryonis, & ex eis currit sanguis mentruus, & ex eis nutritur embryon. Et exterior harum duarum propinquior est ad hoc, ut sit venosa, & unaqueque illarum tunicarum cõstringitur, & dilatatur cum preparatione suarum naturarum. Et tunica quidem extrinseca pura est una, & intrinseca est sicut diuisa in duas diuisiones, quasi [distinctas, non sicut consolidatas ita], quod si excoriaretur tunica exterior [carum duarum, excoriaretur quasi a duabus matricibus, quibus esset collum unum non sicut a matrice una]. Et inueniuntur species villorum omnes in tunica intrinseca, & matrix præterea ingrossatur, & inspissatur, quasi in ipsa impingueretur, & illud est in hora mēstruorum. Deinde quum purgatur, extenuatur, & exsiccat. & ipsa iterum attenuatur cum magnitudine embryonis, & eius dilatio est secundum dilatationem corporis embryonis, & quum coitur cum muliere, expellitur matrix ad os matricis, quasi procedens desiderando attrahere sperma per sui naturam et quum dicitur matrix nervosa, non intelligitur, per illud, quod eius creatio sit ex nervis cerebri, imò, quod creatio sit ex substantia simili nervis, alba, priuata sanguine, [viscosa] extensiu. Et non adueniunt ei ex cerebro nisi nervi pauci, quibus sentit, & si esset vehementius nervosa, vehementius cõmunicaret cerebro: Et collum quidem matricis laetiole carnis, est quasi ipsum sit cartilaginofum, & quasi sit ruga super ruga, cui addit pinguedo duritiem, & cartilaginositatem, & impiagnatio iterum in hora impregnationis. Et in eo est meatus oppositus ori matricis extrinseco, ex quo deglutit sperma, & expellit mentrua, & parit foetum. Et sit in dispositione cõceptionis in summo contrictionis, quam fortasse non ingreditur extremitas acus. deinde dilatatur præcepto dei excelsi, & egreditur ex ea foetus. Meatus autem vtriusque in ea est locus alius: & est propinquior ori matricis [ab] eo quod sequitur supremum eius. Et de mulieribus est, cuius matricis collum redit ad sinistram, & de eis est, cuius est ad dextrum. Et ante violationem puellæ virginis, sunt in [ore] matricis panniculi cõtexti ex venis & ligamentis subtilibus, valde, ortis ex omni [mem]bro eius, quos deluxerit violator, & currit, quod in eis est de sanguine.

ANOTATIONES.

De vteri anatome copiose Galag. 14. de usu par. Itē, de dissec. vulvae. & Aetius lib. 16. Quod ad hume-

cum facit, videtur esse de vteri tunicis discordia. At hic ex duabus tunicis constare, his verbis [Et creata est matrix ex duabus tunicis &c.] quod & Gal. lib. de dissec. vulvae. At contra idem Gal. 14. de usu par. quum intestina omnia, & venter, & duabus tunicis constent, quare cur vtero una suis fuerit. Ceterum tunica vteri propria una est. accedit tamen & altera ex peritonæo ceteris intestinis communi. unde & duo dici possunt. similis quæstio de urinaria & felle & vesicæ substantia est, de qua alibi.

De generatione embryonis.

Cap. 2.

Quum matrix colligitur super sperma, tunc prima dispositionum, que aduenit illi, est spumositatis spermatis, & est ex operatione virtutis formativa. Et veritas quidem dispositio nis ipsius spumositatis est ex hoc, quod virtus informativa mouet illud, quod est in spermate ex spiritu animali naturali, & vitali ad minorem vniuersumque eorum, [in qua figuratur]. Et creatur illud membrum ex eo secundum modum, quem exposuimus, & declarauimus in libris principiorum, & propter illud reperitur exstasio tota impelli ad medium humiditatis, ut præparetur locus cordis: deinde fiunt a latere eius dextro, & a latere eius supremo due vesicæ, quasi ramificate ab eo, tangentes ipsum vsque ad horam, deinde separantur ab eo, & disceduntur & sit prima [illud, ex quo creatur cor] & dextra [illud, ex quo creatur hepar] & impletur alia sanguine ad albedinem decliu, & penetrat ad exteriorem partem humiditatis [sper]matis post duas vesicas uentrosas inundans eam, ut recipiat propter eam restaurationem ex matrice, & ex spiritu, et ex sanguine, & creatur vniuersus panniculus, & heparis, & pancreas, & quod primo creatur, tunc est panniculus. Veruntamen vesicæ cordis, & cerebri creationem umbilici præcedunt, quænis complementum horum trium postponatur a complemento substantiæ umbilici. Et hoc quidem iam uerificauimus, & declarauimus diuersitatem in eo libro principiorum [spermat] naturalis. Et quum sperma figuratur, & penetrat [sperma] ad profundum, [scilicet] vesicam cordis, generatur panniculus, ex hoc quod sperma muliebri mouet sperma masculinum, & est separatum. Deinde non suspenditur [a] matrice, nisi cum foraminibus [pro]pter attractionem nutrimenti, & embryo quidem non nutritur [in] hoc panniculo, nisi dum panniculus [in] eo est, & nutrimenti parum est necessarium. Quum autem induratur, tunc sit cibatio per illud, quod generatur in [poris] eius ex meatibus manifestis uenosis. Deinde diuiditur post [in] [sper]matis panniculos. Et veritas quidem est, quod primum membrum quod creatur, est cor, quum uis de Hippoc. dicatur quod dixerit, quod primum, quod generatur, est cerebrum, & oculi, secundum quod testificatur illud dispositio pulorum oui. Cor uero non est in primis quum creatur, in omni re apparens manifestum, & sequuntur capitula post, in quibus dixit quod citius est, ut sit primum, quod creatur, hepar, quod niam prima operatio corporis est [nutrimentum] eius, & desiderium ipsius. Et sermo iste ostenditur

e. B. Alia hanc est pp. illud. f. n. penetrant.

g. v. duo vicina non sicut cõsolidata. h. f. n. ab una.

i. B. lenis.

k. B. ex.

l. B. collo.

m. B. parte.

Cap. 3. 4. & de in. cps. Cap. 1.

a † B. partus.

b n. pulsatiles
peruenientes ad
duas venas, &
uenae quiete ip
sarū peruenien
tes ad duas ve
nas.
c B. seu aneser.d † B. in sub
tulo vel in sub
leuando ipsum
embryonem.
e T. grauer.
f u. culē ipsius.g B. sibi depura
tus colligens
& aperiens ipsū
meatum.
h n. venci hu
iustitiae meatu
& operandi la
centi ipsius est
post horam par
tus.i s. postū qui
dem fuit vrinæ
colligens pro
prium.
k B. subleuante
venæ secundina,
& secundina qui
dem habet.

l — B.

m n. ex umbili
co ad secundi
nam.
n n. in.o n. robifican
tur primo illic.

quæ eleuatur ad mamillas, & partem, quæ est
superfluitas itans usquequo ueniat hora, a † []
& expellatur. Amplius fœtus continetur
tribus panniculis, secundina, quæ est pan
niculus comprehendens ipsum, in quo conte
xuntur uenæ b [extransuerso, cuius pulsatiles
diuiduntur in duas venas, & eius quiete in ue
nam unam] & illo, qui nominatur biles, & est
inuolutus, & effunditur ad ipsum urinæ fœtus,
& tertio, qui dicitur abgas, c [& est profundatio
sudoris] & non est necessarium uas aliud su
perfluitati egestionis, quum sit illud, ex quo nu
tritur subtile, in quo non est durities, neq; fœx,
& neque separatur nisi aquositas vrinæ, aut sudor.
Et de panniculis, qui ei est propinquior, est
panniculus tertius, & est subtilior eorum, ut ag
greget humiditatem resudantem ex embryone,
& in retentione illius totius humiditatis est
iuuamentum d † []

[] ut non e [permutetur] super ipsum, & su
per matricem. Et similiter in elongatione eius,
quod est inter f (umbilicum) & matricem, pan
niculus enim durus lædit eum suo tactu, sicut
leduntur propter tangentia ea, quæ nascuntur
super ulcera, quum nondum sint firma. Panni
culus autem, qui sequitur hunc ad exteriora,
est inuolutus, quoniam est similis inuolutioni
bus, ad quem quidem penetrat ex umbilico ef
fusorium urinæ, & non ex uirga, quoniam uir
gæ meatus est constrictus, & continet ipsum la
certus g [præpositus], qui soluitur cum volun
tate, & sunt ulque ad finem eius anfractus, & ho
ra h [huius usus est hora partus & conuersio
nis.] hoc autem est amplum, directi introitus.
Et i [posita fuit urinæ profundatio propria :]
quoniam si obuiaret corpori, non toleraret eā
corpus propter mordicationem & acuitatem
suam, & illud in ea manifestum est. Et differen
tia quidem inter ipsam, & humiditatem sudo
ris, in odore, & rubedine coloris manifesta est.
Et si obuiaret iterum secundinæ, fortasse eor
umpere illud, super quod k [sustentaretur].
Et venæ quidem secundinæ habent l duas tuni
cas subtiles, & textuntur in eo, quod est inter eas
venæ, & peruenit unumquodque genus earum
ad duas venas, arteriam, & quietam. Venæ aut
quietæ, quum ingrediuntur, abbreviant spatiū
ad hepar, quare sunt uena una, ut sit salubrius,
& penetrat ad gibbositatem hepatis, ut l [euacua
tio] non comprimat fel ex concavitate eius. Et
in ueritate hæc uena non oritur nisi ex hepate,
& descendit m [ad umbilicum secundina] &
dispertitur illic, & sunt duæ uenæ, & egrediun
tur & mouentur n [ex] secundina ad orificia ue
narum, quæ sunt in matrice. Et istis quidem ve
nis accidunt duo, quorum unum est, quod ipse
sunt apud orificia, quæ ei obuiant, tenuiores, &
sunt quasi sint extremitates ramorum, & iterū
quoniam ipsæ o [non descendunt in primis
nisi inde], quoniam ipsæ assumunt sanguinem
illic, quare existimatur, quod illæ oriantur il
lic. Quod si consideraueris amplitudinem
foraminis, faciet te existimare, quod radix sit
ex hepate. Et si consideraueris conuersionem
ad sanguineitatem, faciet te existimare, quod ra
dix sit ex secundina. Verum cōsideratio prima
est consideratio foraminis & meatus. Conuer

siones uero p [sunt sicut instrumenta superfi
ciorum comprehendentium] foramen, & simi
liter arteriæ aggregant ad q † []
rias. et si acceperit principium ex secundina,
inuenies eas penetrantes ex umbilico ad t [arte
rias magnas, quæ sunt super dorsum, sustenta
riæ super uesicam, ipsæ enim sunt membra pro
pinquiora, ad quæ possibile est, ut ipsæ ligentur
illic, cum quibus sunt ligatæ panniculis laxis.
Deinde sunt i, penetrantes in arterias semper
nas, quæ non aperiuntur] in animali usque in
finem uitæ. Hæc est ergo manifestatio sermo
nis medicorum. In ueritate uero s † []

[] sunt duo rami, quorum origo
uera est ex f [arteriis], & secundum conside
rationem prædictam, et dicunt medici, quod
non conuenit eis ambabus, ut unirentur, [aut
extenderentur ad cor, propter longitudinem
spatii & x] intentionem separantium.] et pro
pterea quod appropinquat spatium y []
ambarum eis, quibus continuantur, non indi
guerunt unionem. et dicit q [propterea quod
arteriæ] & uenæ penetrantes ex corde [& pulmo
ne] in illa hora non conferunt iuuamentum
magnum in anhelitu, conuersum est earum iu
uamentum ad nutrimentum, quare factus est
vni earum ad aliam meatus, qui oppilatur a
pud partū. p [Pulmo enim non est nisi rubens
in embryone, quoniam non respicit illic im
b]
c † [] nutritur sanguine rubeo subtile,
& non albiscent ipsum nisi permissio acreita
ris, & dicunt medici, quod panniculus inuolu
tus creatur ex spermate mulieris, quod est pa
rum & minus spermate uiri, quare nō fuit pot
sibile, ut esset d [amplius]. Factus est ergo lon
gus, ut continuaretur fœtus cum inferiore par
te matricis, & e [coarctatus est ab humiditatib.
omnibus : quare non est excusatio, quin pene
tret ad sudorem] effusorium amplum, & hoc
est ex dictis eorum i [non in suo loco,]
ad cor fœtus antecedit complexio masculina,
g † [] fluit in omnia membra,
& h [est] quum masculinitate sua assimilatur
patri suo, & quandoque est causa masculinita
tis præter complexionem patris sui : imo est
[uacuitas] matricis, aut ex complexione non opor
mati accidente proprie, quapropter non opor
tet, ut cum ipse assimilatur patri in hoc quod
est masculus, quod sit ei similis in reliquis me
bris, imo quandoque assimilatur sequitur figurā,
& masculinitas non sequitur figuram, imo cō
plexionem, & quandoque accidit cor di soli
quasi complexio patris, quæ spargitur in mem
bra, ex parte autem præparationis figuralis est
receptio materiei in extremitatibus declius
ad figuram matris, & quandoque est informa
tiua potens ad hoc, ut dominetur spermati, &
figuret ipsum ex parte lineationis cum figura
k [prima, sed deficit ex parte complexionis ut
di faciat ipsum similem ei in complexionem. Et di
faciat quidam sapientum, & non sunt elonga
ti a iudicio possibilitatis, quod de causis assimi
lationis, est illud, quod exemplificatur, quum
est dispositio conceptionis in mente mulie
ris, aut uiri ex forma humana exemplificatio
ne firma. Causa autem in statutis, quandoque
est

est diminutio, quæ est in ipsis propter materiã parvam in primis, aut propter paruitatem nutrimenti apud creationem: aut propter paruitatem matricis: quare non inuenit foetus dilationem in ea, sicut accidit fructibus, qui ponuntur in formis: † [] quum sunt

adhuc immaturi, quare non fit additio super eos. Et causa quidem in geminis est multitudo

[spermatum], ita vt non spargatur ad duos uen

tres matricis [parsione replente] totum [secu

dum singularitatem, & quandoque accidit propter diuersitatem expulsiõis duarum eiectionum, quando peruenit illi diuersitati, motus

matricis in attractione: nam matrici apud attractionem accidunt motus sequentes sicut illi, qui deglutit buccellã post buccellam, & sicut

respirat piscis emittendo respirationem: quoniam expelluntur ex eo ad profundum matricis impulsiones. Et est vnaqueque impulsio

cum attractione spermatum de foris [inquisitio matricis ad aggregadum] inter duo spermata.

Et illud est res, quam sentit ille, qui ex coenitibus sollicitus est. Et sciunt illud iterum ipsæmet, & illæ impulsiones, & attractiones singulares nõ sunt puræ, imò sunt [tremulæ], quasi

vnaqueque earum sit composita ex motibus, sed ipse non complentur, nisi apud numerum [titillationum]: imò sentitur post omnem summam [titillationum] quies quedam. Deinde

redit i quiete simili ei, quæ est inter eiectiones, quum virga eiecit sperma, & sit omnis vicissitudo secunda debitoris virtutis & minoris numerationis [titillationum], & fortasse sunt vi

ces ultra tres aut quatuor, & propter illud multiplicatur delectatio ipsarum. Ipse enim delectatur ex motu spermatum, quod est in eis, & delectantur ex motu spermatum viri in ore matricis earum, descendendo ad ventrem matricis: imò delectantur propter ipsam motum, qui accidit matrici, & non verificatur sermo dicentis, quod earum delectatio, & complementum

non stant, nisi secundum descensionem spermatum viri, [ac si uir non emitteret sperma,] non delectarentur ipse suis ipsius spermatum emissionem, & quod si uir emittit sperma, & matricis earum non accidant motus isti, & non

quiescant ex eis, tunc ipse [] inueniunt delectationem [] delectatione parua, cui similis est etiam uir ante motum spermatum ipsorum, similis [fricationi] & commotioni, quæ fit in emissionem [humoris, qui non est sperma.] Neque sermo dicentis, quod, quum sperma uiri super matricem funditur extinguit eius caliditatem, & sedat ipse inflammationem, sicut aqua frigida, quæ effunditur super aquam calidam bullientem. Hoc enim non fit nisi secundum modum, quæ diximus, quum ipse emittunt sperma, & deglutunt sperma uiri, quum descendit. In alia enim hora non fit [] virtus, de qua sit curandum, & quandoque conuenit proleccio [uirgæ eius effusioni clepsydrum], quare permiscetur ambo, & sequuntur illam proiectiones similes illi vice vna post aliam, quare impregnatur mulier ex ventribus numero pluribus, quum vnaqueque permissio separata sit per seipsam. & quandoque sunt permissiones utroque sper

matum simul: deinde abscinduntur, aut abscinditur vnum antecedens causa ventositatis aut

[titillationis], aut alterius rei ex causis separantibus: quare distinguitur vnumquodque secundum singularitatem suam. Et quandoque est illud post texturam panniculi, & sit multitudo

[] in re vna, & hoc est ex eis, quæ non complentur, neque consequuntur vitam, & quandoque est ante illud, & quæ currunt hoc cursu. [Simile igitur] quod sit parue utilitatis, & vile quidem nõ est, nisi illud, quod cadit in radice distinctum, & sperma virile []

est adhuc non exuberans, neque implens matricem, neque perueniens ad partes iiii. donec continetur cum eo sperma mulieris ex duobus additamentis, quæ sunt duo cornua similia ossibus dactylorum. Et quum permiscetur, fit

bullitio predicta, & creatur vesica, & panniculus primus, & suspenditur sperma totum tunc, cum [] duobus additamentis, quæ sunt duo cornua, & inuenit illic, quod alit ipsum dum permiscetur sperma, vsquequo sumat ex sanguine matris [] ex

foraminibus, [] cum quibus continuatur panniculus generatus. & secundum Gal. quidem iste panniculus est, sicut linimentum, quod creat sperma mulieris, quum ipsum effunditur illud, ubi effunditur ad ipsum sperma uiri, & si non permiscetur cum eo tunc []

[] discernitur apud permissionem. Et [] mulier quidem, et mulier suscipiunt sperma super sperma, & delectantur ambo simul. Partus uerò non fit, nisi quum foetui non sufficit, quod ei mittit secundina ex sanguine, & quod peruenit ad ipsum de attractione aeris, quum membra eius iam complera sunt. Mouetur ergo tunc apud septimum ad exeundum, quum in eo completur virtus. Et quum deficit, aduenit ei debilitas quedam, & non [] ad ipsum cum ea uirtus vsq; ad nonum. Quod si egrediatur in octauo, egreditur, & est debilis [] & non exprimitur] a uirtute faciente nasci: imò ex causa alia [] exprimente] lædente []

[] debili, & egressio quidem fetus non completur, nisi per scissionem panniculorum humidorum, & effusionem humiditatum eorum, & facientium ipsum lubricari, & quandoque conuertitur super caput suum in partu naturali, vt sit facilioris separationis. Partus uerò super pedes utrosque est, propter debilitatem eius, qui nascitur. Non enim potest [] conuerti, [] est timorosum. Non enim [] vile est] secundum plurimum, & foetus quidem ante motum suum ad exitum est sustentatus cum facie sua super pedes suos plantis manuum superpositis genibus suis, & naso ipsius inter ambo genna, et oculis super ea ambo, & colligit ea ambo ad anteriorem partem sui, et est [] positum] collu eius

& facies ipsius ad dorsum matris eius descendendo cor, & hec quidem [] preparatio] conuenientior est ad conuersionem faciendam, licet quidam dixerunt quod facies [] mulieris preparatio] est secundum contrarium huius [] preparationis], & hoc non est nisi masculi: & adiuuant ad conuersionem grauitas superiorum foetus, & magnitudo capitis eius proprie. Et quando separatur, aperitur matrix apertione

cali,

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

† []

d n. investigatio-
nis.

e f. B. embryo-
num.

f. B. verisimile
est.

g f. B. solum.

h n. additamen-
tis orificioru ve-
naru in pānicu-
lo secundinæ.

i f. B. p. vmbili-
cum quantitatē
sibi sufficientē.

k f. B. venarum.

l f. n. tamen.

m f. q. q. recipi-
o mulier, &
equa.

n B. redit.

o B. tunc nõ sti-
mulat ad egressi-
onem.

p B. stimula-
nte ad egressiõem.

q f. B. non.

r n. se conuerti.
f. n. uiuit.

s B. inclinatum.

t Alia litera quæ
scens super cal-
canem ipsius.

u n. introito.

x B. foetus for-
minci situatio.

y B. situatio.

2 B. in alia ho-
ra.

a B. præparante
ad.
b B. deinde re-
uertere eas.
c B. & virtuti
formatuæ ap-
propriatur im-
pressio, & vir-
tutis, vel pro-
prietatis ex crea-
tore ad ea, quæ
sunt præparata
nō desinens ad-
esse.
d a. quum.

g B. ad fugien-
dum.

f B. fetus non
apprehenduntur
ab eo.

g a. apprehen-
duntur ab eo.

tali, cuius similem efficere non valet in ² [suo simili.] & necessarium est ut separentur quadā iunctura, & sustententur adiutorio dei excelsi [post illud,] & propter illud redant in pro- ximo ad continuationem naturalem, & est ope- ratio illa de operationib. fortibus naturalib. & [formativa quidem appropriata est, ut con- tinuet ad creationem, ut sic præparata non ces- sans comprehendere] cum augmento foetus, quæ non comprehenditur, & hoc est de secrete- tis dei. Sit ergo deus exaltatus, qui est rex verax, laudabilis, & benedictus, & melior omnium factorum. Comprehensio igitur huius est, quod causa partus foetus naturalis est, quod ipse in- diget aere plurimo, & cibo plurimo [& cū] expergiscuntur virtutes animæ eius quærentes latitudinem spatiositatis, & attractionem aeris copiosam, & cibum abundantem & [fugiens] a strictura, & a penuria attractionis aeris copiosi, & paucitate cibi. Quum ergo nascitur, [non dum comprehensum sunt in eo,] somnus & expergescitatio, quum ergo [adueniunt ei,] ridet post xl. dies.

ANNOTATIONES.

Quomodo ex proiecto in utero semine fetus concre- scat, pulcherrime in libro de natura pueri scribitur, libro sa- nē curio, & perquam eleganti: repetit author noster hoc loco, & 15. de natura animal. Agit de eadem re Arist. 2. de gen. ani. & 7. de hist. ani. & Galenus lib. de semine. Est tamen hic difficilis admodum controversia de semine ex quo embryo, an id fetus pars sit, aut non pars, sed so- lummodo principium. Sanē triplex de hac re opinio esse videtur. Alij semen fetus partem fieri plane negant. Alij planē asserunt. Alij partem quidem esse fetus admittunt, sed partem formæ, non partem materiæ. Prioris sectæ author fuit Arist. 2. de gener. ani. ubi corpus ait genitura dissolui, uersumque in spiritum euanesce, quum naturam humidā, aquosamque habeat. Alteram opinionem sequitur Gal. 1. de semine, ubi & Aristotelem insectatur. Postrema Auicennæ sententia est, qui semen uel calorem esse innatum, uel uerti in calorem naturalem in fetu ipso existimat, ut illi Auerroes ascribit 2. de gen. anim. Videturque id in libris de na- tura anim. scribi, quum hic id solum author noster asserat, ex semine membra fieri. Ceterum quidquid sentiendum de hac re sit. Refutat certe Auerroes posteriora utraq; placita, et Aristotelem tueretur. Disserit præterea incidenter Auicennas, quod nam primo loco nostri corporis membrum gi- gnatur, de qua re multiplex opinio est, quum Hipp. cerebrum: Arist. cor: Gal. iecur primo loco nasci existimet. Sed & de hac re alias. Tu quod reliquum in hoc capite est, pete ex Hipp. lib. de natura pueri, & ex lib. de anat. uiuorum, qui Galeno ascribitur. Sed hic alia rursus rixa innuitur, quæ inter magnos est uiros, quum ait [Et quum ad cor fetus & c.] Nempe questio est, quib. nam de causis nati uel paren- tib. uel alijs similis sint, de qua sanē re Hipp. lib. de natura pueri. Arist. 4. de generat. anim. et 7. de hist. anim. et Auer- rhoes ibidem, nec non et Gal. 2. de semine. Sed pulchre ean- dem de re Fernellus agit, 7. physiologia. Alia rursus quæ quum ait author, [Monetur ergo tunc ad septimum ad ex- eundum.] Queritur cur nam septimestris partus uiuat, octimestris intereat. De hac re habes duos Hippocrati ascri- ptos libellos, unum de septimestri, de octimestri fetu alte- rum. Habes & ex Arist. 7. de hist. anim. & Auerroes 2. de generat. animal. atque autore in sequentibus. Disserunt tamen eadem de re alia ratione Astrologi.

De ægritudinibus matricis.

Cap. 3.

Accidunt matrici omnes ægritudines com- plexionales, & instrumentales, & commu- nes, & accidunt ei ægritudines impregnationis sicut ut non impregnatur, aut ut impregnatur, & abortum faciat, & ut impregnatur & non faciat abortum, immo fiat difficilis, & [separe- tur] & moriatur in ea foetus, & accidunt ei æ- gritudines menstruæ, ita ut non emittat men- strua: aut emittat menstrua pauca, aut non in hora sua aut mala, aut ut superfluant menstrua eius, & fiunt ei ægritudines propriæ & ægritu- dines per communitalatem, ita ut communice- t ipsi membra alia, b] uel & fiunt ei ægritudines propriæ & ægritudines per proprietatem, ita ut non communice- t ipsa membris alijs. & quan- doque fiunt ab ea ægritudines membrorum aliorum per communitalatem, ita ut communi- cent ei alia membra, sicut fit in præfocatione matricis. [Nam] quum multiplicatur ægritu- dines in matrice, debilitatur hepar, & prepara- tur ad hoc, ut generetur ex eo hydropilis.

De significationibus complexionum matricis.

De significatione caliditatis.

Cap. 4.

Caliditatem matricis significant commu- nitas corporis, & paucitas menstruum, & significat ipsam color menstruum, & pro- priè quum sumitur pannus lineus, & supponi- tur in nocte, deinde exsiccat in umbra, & con- sideratur an sit rubeus, an citrinus, & signi- ficat caliditatem & choleram, aut sanguinem, aut sit niger, & albus, et significat contrarium il- lius. uerum niger cum foetore putrido, signifi- cat caliditatem quandam, & qui est sine ipso, significat frigiditatem. Et quandoque significat caliditas ex doloribus in partibus hepatis, & [uulneribus,] & ulceribus accidentibus in ma- trice, & exsiccatio laborum mulieris, & multi- tudo pilorum, & tinctura aquæ secundum plu- rimum, & uelocitas pulsus.

De significatione frigiditatis.

Cap. 5.

Retentio menstruum, aut paucitas eorum, aut subtilitas eorum, & ipsorum albedo, aut nigredo eorum uehemens, & prolongatio [mundificationis,] & antecessio ciborum gro- ssorum, & frigidorum, & antecessio coitus plu- rimi, & stupor in superioribus matricis, & pau- citas pilorum in pectine, & paruitas tinctura aquæ & corruptio coloris eius.

De signis humiditatis.

Cap. 6.

Tenuitas menstrui, & multitudo cursus hu- miditatis, & abortus foetus, quum magni- ficatur.

De signis siccitatis.

Cap. 7.

Exsiccatio, & paucitas cursus.

ANN.

ANNOTATIONES.

Petenda uteri temperamentorum sunt nota ex iisdem prorsus fontibus, a quibus & partium aliarum status dignoscitur, ex actionibus affectibus corporis, excretis & retentis. Galenus particulatim de uteri temperiebus nihil scribit tamen pauca quaedam Paulus lib. 3. & Aetius lib. 16.

De sterilitate & difficultate impregnationis.
Cap. 8.

Causa sterilitatis, aut est in spermate viri: aut in spermate mulieris: aut in membris matricis, aut in membris virgæ, & instrumentis spermatis: aut propter causam in principiis sicut trilitia, & timor, & tremor, & dolores capitis, & debilitas digestionis, & satietas nauseatiua: aut propter errorem accidentem. Causa verò, quæ est in spermate, est sicut malitia complexionis diuersificationis virtutem generationis calidæ, aut frigide, scilicet frigida ex frigore naturali aut frigore accidentis, longæ retentionis sparsio, aut humiditas: aut siccitas. Et causa illius sunt cibi non convenientes, & acetosa etiam. Ipsa enim sunt in summa eorum, quæ infrigidant, & exsiccant. Et quandoque est causa, quæ est in spermate siccitas complexionis, non prohibens generationem, sed quæ facit ipsam difficilem, aut corrumpit illud, quod aduenit matri de alimento infantis, & quandoque est causa in spermate, ut sit sperma viri diuersæ impressionis ei, quæ est in spermate mulieris, & contrarium receptrici: aut communicantis super unum duorum ordinum, & non accidat inter ea ambo filius. Et si permittet unusquisque socium suum, non est dubium quin sit ambobus filius. Et quandoque diuersificantur duo spermata propter causam malitiæ complexionis in unoquoque eorum, quod cum alio non æquatur, imò addit ei corruptio nem. Nam quum permittantur, inuenit unumquodque amborum, quod æquat ipsum cum contrarietate, quare temperatur. Et de genere quidem spermatis, ex quo non fit generatio, est sperma infantis, & patientis nauseatiua satietatem, & ebrii, & senis. Et sperma eius, qui plurimum utitur coitu, & cuius corpus non est sanum. Sperma. n. currit ex omnibus membris, & est ex sano sanum, & ex infirmo infirmum secundum, quod dixit Hip. & istæ dispositiones omnes inuenta sunt in utrisque spermatis simul. Et dixerunt quidam, quod de causis corruptionis spermatis viri, est coire cum illis, quæ nondum sunt magnæ, & hoc currit cursu proprietatum. Causa autem, quæ est in matrice, aut est malitia complexionis corrumpentis sperma, cuius plurimum est frigus congelas eam, sicut accidit ex potu aquæ frigide mulieribus, per hoc quod infrigidat, & similiter uiris. & quandoque alterantur partes menstrui, & ex eis, quæ constringunt ex poris menstrui, quare non effunduntur menstrua ad foetum. Et quandoque est cum materia. Et humiditates corrumpunt sperma iterum, per commistionem suam cum eo: aut exsiccant, aut resoluunt, aut humectant, lubricantes, quare debilita-

tur retentiuæ: & est plurimum: aut debilitantes. uirtutem attrahentem sperma, quare non attrahit sperma cum fortitudine. aut propter constrictionem meatuum nutrimenti ex frigore, aut calore, aut siccitate. Et quandoque vincitur ex siccitate, ita ut simulentur coctis siccis, aut corruptens nutrimentum infantis, aut prohibens ipsum, & ab amplificatione propter adunationem oris matricis uehemementem, propter siccitatem, aut frigus, aut consolidationem ulcerum, aut carnem additam [ulcerosam, &] verrucosam: aut sicut siccitas dominans secundina, quare corrumpit meatus nutrimenti. Aut accidit spermati in complexione frigida & humida, quod accidit [rori in terra rorata.] in complexione calida & sicca, quod accidit [in terra quando est madefactio, sparsa:] aut propter abscissionem materiei, quæ est sanguis menstruus, quum matrix deficit in attrahendo ipsum, & [continuatione] eius: aut est propter declinationem in ea: aut propter conuersionem, aut uehementiam adunationis oris matricis ante partum, propter oppilationem, aut propter duritiem, aut carnem additam verrucosam, & non verrucosam, aut consolidationem ulcerum, & frigus constringens: & alia ex causis oppilationis, & siccitatem: quare non penetrat ad ipsum sperma, aut debilitas adunationis post prægnationem, quare non retinet ipsum: aut multitudo ad ipsi lubricantis. Et quandoque fit cum communitate corporis totius. Et quandoque est in matrice propriè, & zirbo, aut in matrice sola. Et quando multiplicatur adeps super zirbum, facit [constrictionem] super sperma, & educit ipsum expressione sua, & operatio eius est huiusmodi. Aut propter uehementiam extenuationis in corpore toto, aut in matrice. Aut nocumentum in matrice ex apostemate, & ulceribus, & hæmorrhoidibus, & additione carnea prohibente. Et quandoque est in ore eius res dura, sicut [virga] prohibens introitum virgæ, & spermatis: aut ulcera, quæ consolidata sunt, quare lenitur matrix, & constringuntur orificia uenarum emittentium [sperma:] aut asperitas [matricis.] Causa autem facta in membris generationis, aut est debilitas vasorum spermatis, aut corruptio accedens complexionibus eorum, sicut cui abscinduntur uenæ auris posterius, aut cuius perforatur vesica a lapide, quare communicat nocumentum membris generationis. Et quandoque abscinditur aliquid de [numero eius] & facit incurrere debilitatem [membris] spermatis, & in uirtutibus eorum generatiuis spermatis, & eiicientibus ipsum. Et similiter cuius [abscinduntur] testiculi, aut emplastratur cum [hyusquam] nig. aut bibit ex camphora plurimum. Causa autem virgæ facta, est sicut si sit brevis in creatione sua, aut causa pinguedinis viri, quare, assumit caro plurimum eius. quare elongatur [in matrice,] & non æquatur in ea uirga [De de eis est amplitudo oris matricis, & non æquatur in ea uirga, aut ex eis ambobus simul,] aut propter tortuositatem eius aut propter abbreviationem chordæ: quare decli-

f. v. a peruen-
tione.
g. — B.
h. — B.

i. s. matrice,
k. s. semini in
terris humidis
paludosis.
l. s. semini in
terris in quibus
est calx sparsa,
sæu permissa.
m. s. applicatio-
ne.

n. s. compressi-
onem, &.

o. B. Alia litera.
neruus.

p. s. sanguinem
menstruum.
q. B. in matrice.

r. s. ex neruis
eorum.
s. B. vasis.

t. B. contusi fue-
runt. Alia litera.
ligantur.
u. s. fuchraur.

x. f. s. aut ex pin-
guedine ipsius
mulieris.
y. s. ab ore ma-
tricis.
z. B. Alia litera.

Cap. 71.
18.

a. B.

Alia litera.
18. quæ rema-
nent, & retent
Alia litera.
18. quæ rema-
nent, & retent
Alia litera.
18. quæ rema-
nent, & retent

Alia litera.
18. quæ rema-
nent, & retent
Alia litera.
18. quæ rema-
nent, & retent

18. quæ.

18. quæ.

18. quæ.

18. quæ.

declinat virga ab opposito: quare non eiicit sperma ad guttur oris matricis. Causam verò in principiis iam numeravimus: necessariū est enim ut sint membra digestionis, & membra spirituum fortia, ita ut fiat conceptio. Error autem accidens est cum spermatis sit emissio ante complementum aut post complementum. ^a [Ante complementum verò cum sperma emittitur] est, ut sint mulier & vir diuersi in tempore coitus. ^b [] quare non cessat vnus eorum antecedere cum emissione spermatis. Si ergo fuerit antecessio viri, dimittat eam, & non emittat sperma. Et si fuerit antecessio mulieris, emittet vir postquam emisit, ^c [] & expelletur in os matricis ^d [propter motus attractionis spermatis, quod se aperit ei] apertione vna post aliam cum attractione ^e [vehementis sensus.] quod sentitur, quum ^f [] ipsum emittitur. Et non fit illud quum ipsum emittitur, nisi aut propter attractionem aquæ viri cum eo, quod currit ex ea ex valis spermatis eius intrinsecis in matrice, effusum ad interiora eius apud quosdam, aut propter attractionem ^g [eius, quod tangit ipsum,] si verum est, quod dicunt quidam alii. si quod sperma eius, quamvis generetur intra ipsum, tamen effunditur ad exteriora oris matricis. deinde deglutit ipsum os matricis, ^h [ut fit] motus eius ad attrahendum sperma sui ipsius de foris; [quare recipit ipsum quum mouetur sperma eius] quare attrahit cum hoc sperma viri. Non enim appropriatur illud emissioni spermatis viri. Error vero accidens post complementum, est sicut motus laboriosus ex saltu, aut obuiatione, quæ fit cum casu, & velocitas eleuationis post emissionem spermatis, & similia illis post conceptionem, quare lubricat: aut sicut timor accidens, aut aliquid ex reliquis causis abortus, quas dicemus in suo capitulo. Inquit Hipp. non est vir omnino frigidior muliere. ⁱ ^k in complexione membrorum suorum principalium, & complexione sua prima. & complexione sui spermatis sani, nisi accadat ex complexione accidente. Et scias, quod mulier, quæ parit, & imprægnatur, minus infirma est, quam sterilis: verum tamen est debilius corpus, quam ipsa, & velocius fit anus Sterilis verò est plurimum ægritudinum, & tardatur eius senectus, & est quasi iuuenis in plurimo sua ætate.

ANNOTATIONES.

- Aph. 62. & 63.** De sterilitatis naturalis causis, siue id marium, siue ob mulierum vitium acciderit, scribit Hipp. 5. aph. Scribuntur & de ea, quæ naturalis non est, plura in lib. de natura muliebri, & lib. de sterilib. Agit Arist. 2. de generat. animal. Hic Aulic. ad soluere omnia videtur. Vnum tamen ad capitis calcem scribit, is verus, Inquit Hippocrates, non est vir &c. de quo etiam inter antiquos fuit controversia, quomodo aliqui feminas, alij mares calidiores putarent Hippocrates, (si modo is Hippocratis est liber) 1. de morb. muliebribus calidiores feminas putat. Arist. tam. 2. de generat. animal. eos damnat, qui ita sentiant, cui assipulatur author librorum de dicta libro 1. Author nosler quāvis Hippocratis sententiam asserat, non tamen eam vel
- Cap. 5.**
- Cap. 1.**

probat, vel improbat. Nobis alibi de hac re dictum est.

De signis sterilitatis.

Cap. 9.

IN signis sterilitatis ex quocunque duorum spermatur sit, dicuntur res, quarum [saluatio] non verificatur, neque in eis aliquid indicatur, sicut est illud, quod dixerunt, quod oportet ut experiatur duo spermata, & proiciatur super aquam, & quodcunque illorum natat in aqua, tunc ex parte illius est defectus. Et dixerunt fundantur due vrinæ super ^a [lactucam, & ex illo est defectus, cuius vrina exsiccauerit eam. Et hoc dixerunt, ut su matutur septem granatritici, & septem grana hordei, & septem fabæ, & ponantur in vase testeo, & mingat super ea vnus amborum, & dimittantur septem diebus, tunc si grana nascuntur non est sterilitas ex parte eius. Et dixerunt, quod est longinquius hoc iterum. Et melius est illud, quod dixerunt in experientia mulieris scilicet, quod oportet, ut suffumigetur matrix mulieris in traictorio cum suffumigatione aromatica, tunc si penetrat odor vsque ad eos, & nares eius, causa non est ex ea, & si non penetrat, tunc illic est oppilatio, & humores mali prohibentes [per ambulare] odorem suffumigationis, & aromaticitatis. Et dixerunt, supponatur allium, & consideret, an inueniat odorem, & saporem ipsius desuper. Et plurima significatio huius est ad sciendum, an sit in ea oppilatio, an non. Quod si est in ea oppilatio, tunc est signum sterilitatis: & si non est in ea [sterilitas], tunc non est longinquum, quin sterilitati sint causæ aliæ. & ad imprægnationem prohibentia alia. Et omnis mulier, quæ mundificatur, & remanet os matricis eius humidum, est lubrica. Signa autem spermatis ^e [ex valis suis] in complexione sua, sunt quoniam cognoscuntur si cur se inuisti, caliditas & frigiditas eius, & [ipsius] & sensibilitate mulieris cum suo tactu, & ex ipsius stitidine & subtilitate eius, & ex dispositione pilorum pectinis, & ex colore eius, & odore ipsius, & ex velocitate pulsus, & tarditate ipsius, & ex tinctura vrinæ, & paruitate tincturæ ipsius, & ex cōmunitate corporis. Humiditas verò, & siccitas cognoscuntur, paruitate cum grossitie, & multitudine cū subtilitate. Et sperma quidem sanum, est album, viscosum, splendidum, super quod cadunt mûcæ, & comedunt de eo. Et odor eius est odor florum palme, & sambaci. Signa verò menstruæ & membrum eius in complexione sua sunt, quoniam significatur sicut sciuit: aut ex caliditate & frigiditate ex tactu, & ex colore [menstruæ, scilicet si non est citrinitatem decliuus,] aut nigredinem, aut turbiditatem. ^h [] Et ex dispositionibus pilorum pectinis, & significatur humiditas & siccitas ex multitudine cū subtilitate, [& paruitate cum grossitie.] Et ex essentia oculorum a postemotorum tenebrosorum. oculus enim significat super matricem apud Hippo. & ex paruitate cum grossitie, non ex quacunque mulier mundificatur, & non excutatur os matricis eius, imò est humidum, non imprægnatur. Pinguedo autem, & extenuatio, & adeps, & breuitas virgæ, & tortuositas eius, & bre-

& breuitas chordę, & conuersio matricis, & di-
spofitio duarum emiffionum ſpermatis, ſunt
res, quę cognofcuntur experimento. *† [

] Et uulua cum zirbo multi
adipis eſt ſtricti introitus, longinqua breuium
cornuum, eminentium ventriam. [Et moue-
tur] apud omnem motum, & leditur quolibet
odore. Et ^m [ſignificat curſum matricis.] quo-
niam ſentitur intra vuluam. Quod ſi non fue-
rit os matricis oppoſitum, tunc eſt decliue. Et
illa, cuius eſt matrix habens declinationem,
& conuerſionem, ſentit dolorem apud coitū.

ANNOTATIONES.

Habes de ſterilitatis indiis ex Hippocrate nonnulla
3. aph. ſi mulier, ait, non concipit, ſicre autem uelis ſi conce-
ptura, ſit pannis circumtectam inferne ſuſſus, & ſi odor
videatur per corpus ire ad nares & oſi ſito quod ipſa non
ex ſe ipſa ſterilis eſt. Alia ſcribuntur etiam in lib. de mor-
bis mulieb. itemque lib. de ſterilibus, & ab Ariſt. 2. de
gener. animal. Vide & Actium lib. 1. 6.

De regimine & cura.

Cap. 10.

Regimen huius capituli diuiditur in duos
modos, quorum vnus eſt ad impręgnatio-
nem, & ſubtiliationem in ea, & ſecundus eſt ad
curationes cauſarū prohibentium impręgna-
tionem in ſterilis autem, & vir non generans ex
creatione, & inconueniens ſuo ſocio in com-
plexione indigēs permutari, & breuitas inſtru-
menti, medicationem non habet. Et ſimiliter
eius, cuius oriſicia menſtrua oppilata ſunt ex
viceribus * [quę conſolidata ſunt, quare lenifi-
cata eſt,] & eius cuius patem neceſſe eſt permu-
tare, curatio non pendet ex medicina. Reliquę
verò ab illis regimen habet. Primi uero modi
diſtinctio eſt, quod oportet vt eligatur conue-
nientior horarū coitus, & iā diximus eſſe. & de
eis eligatur conuenientior, vt ſit in fine men-
ſtrua, & in hora ſimili hore, in qua oportet vt
in ea coitus fiat, propter illud, quod diximus,
& oportet ut prolongetur diſmiſſio coitus, tan-
ta prolongatione, ne proueniat, vt corrumpat
ea ambo ſpermata frigis. Si uero accidat illud,
vtantur coitu ſecundum modum, qui eſt ad
non impręgnandum. Deinde dimittant ipſum
tandiu, q̄ ſciatur q̄ ſperma bonū iam aggrega-
tū ſit, & cōſideretur de eis, vt ſit illud in prima
hora mundificationis eius. Et ſimiliter in omni
b [permutatione alia vice.] Amplius pro-
longent ludum, & proprię cum mulieribus,
quarum complexiones non ſunt malę. Tāgāt
ergo uir eius mamillas cū facilitate, & tangat
pectinem eius, & obuiet ei non permiscendo
ſe ei permutatione uera. Quamquē deſiderat, &
affectat, permisceatur ei fricando de ea, quod
eſt inter ^c [anum eius de ſuper & vuluam.] Ille
enim locus eſt locus delectationis eius. Conſi-
deret ergo in ea horam, in qua fortis ſit in ip-
ſa adhærentia, & incipiunt oculi eius mutari
in rubedinem, & eius anhelitus eleuari, & ver-
ba eius balbutire: & tunc mittat illic ſperma op-
poſitum ori matricis, diſtando locum eius il-
lic parumper, ſcilicet tanta quantitate, ne conſe-
quatur ipſum impreſſio aeris exterioris omni

no. ipſe enim in diſpoſitione corrumpit ipſū,
& non eſt conueniens ad generationem. d [Et
ſcias, quod quando *† [

] mitti-
tur ſperma in [hora ſua parum, imò eſt in præ-
paratione ſua inſeparabile oppoſiti, fortasſe
tunc] perditur ſperma: immo oportet vt reci-
piat os matricis cū eiectione quadam, & non
[ſtingat in uirga exitum, imò] adhæreat ei
hora, quum iam permiscetur poſt illud permi-
ſione, quę eſt vehementioris ^h [perſcrutatio-
nis,] donec videat, quod; [nodi] oris matri-
cis, & ^k [anhelitus] eius iam quieſcūt ex toto,
& poſt illud *† [

] parum ipſa iacente eleuatis coxis. ^m [& demer-
ſo dorſo,] deinde ſurgat ab ea, & dimittat eam
ſic ⁿ [horula una cum ſtrictis pedibus, & recte
to anhelitu.] Et ſi dormierit poſt illud, erit me-
lius ad conceptionem, Et ſi ^o [fiat odoramē-
tum ſuper eam, quod naribus attrahatur, cum
ſuſſumigationibus conuenientibus huic rei,]
eſt illud conuenientius. & ſuppoſitoria, & pro-
prię de gummis, quę non ſunt uehementis ca-
liditatis, ſicut bdellium, & quę ſunt ſimilia illi,
ſuppoſita ante illud, *† [

] & de il-
lis, quę ſunt mirabilia, eſt, ut ſit mulier ſuſſumi-
gata ſub matrice cum aromaticis calidis, & nō
odoret ea de ſuper: deinde ſumat cannam lon-
gam, & ponat unā duarum extremitatum in ^q
[aquā calidam, & alia in ore matricis, quanti-
tate qua perueniet caliditas eius ad matricē, ad
uentu tolerabili, & dormiat ſuper illā ^r [præpa-
rationem:] aut ſedeat uſq; ad horam, qua pōt
ſuper eam, deinde cocat. Modus uero alius eſt,
quoniam ſi cauſa eſt propter calorem ^s [humo-
rum calidorum] euacua eos, & equa comple-
xionem cum cibis, & potibus notis, & admini-
ſtra ſuper matricem cerataria æqualis calidi-
tatis ex ſuccis, et mucilaginibus, & oleis frigi-
dis, eſt ſi fuerit cauſa frigiditatis & humiditatis,

⁴⁰ curetur cum eis, quę dicemus poſt, & eſt illa,
quę ſit ſecundum plurimum. Et ſi fuerit cauſa
ipſa remotio oris matricis, curetur cura remo-
tionis cum uentofis prædictis in capitulo ſuo
& phlebotomia ſaphenæ ex parte, qua oportet,
ſecundum quod dictum eſt. Et ſi fuerit cauſa
multitudo adipis, & adminiſtretur exercitium,
& ſubtiliatio cibi, & dimittat balneationem hu-
midam, niſi cum aquis thermarum, & utatur
euacuatione cum phlebotomia, & clyſteri-
bus calidis, & exſiccatiuis calefacientibus, ſi-
cut eſt theriaca, & theodoricon, & oportet ut
dimittat uinum ſubtile album, & utatur forti,
rubeo, puro, pauco. et ex ^t [uñctionibus] bonis
ad eas eſt, ^u [mel album, & oleum de lilio.] *
† [

] & ſi cauſa fuerit uentofi-
tas prohibens a bonitate firmationis ſpermatis
curetur cum eis, quę ſunt ſicut diacyminum,
& bibar anitum, & ſemen apii, & præcipue ſe-
mē rutę in aqua radicis: & peſſaria facta ex eis,
& ex reſoluentibus uentofitatem, ſunt ſicut ca-
ſtoreum, & ſemen rutę, & ſemen agni-caſti, &
ſi cauſa fuerit uehementia ſiccitatis, adminiſtrē-
tur ſuper eam clyſteria humectantia, & ſuppo-
ſitoria de adipibus lenibus, & detur ⁱ [potu lac,
& proprię lac caprinum, & aleſſidabegi ^v [hu-
meſtantia,] & ſupponantur adipēs lenientes.
& ſi fuerit cauſa ſtrictura oris matricis, opor-
tet

nō mittitur ſper-
ma i ſpauo par-
no, & uirga non
eſt adhærens pa-
rietibus recepti-
cis, vel ſecundū
altam literā. nō
eſt adhærens o-
riſicio, ſed ori
recepticis, qn-
que perdit ſper-
ma, imò opor-
tet, ut ipſa in-
hæreat ori ma-
tricis cum eie-
ctione quadam,
& non reiteretur
extractio, &
in omniſio uir-
gæ, imò ipſa per
horam ei adhæ-
reat, quum iam
ipſa fuerit apud
illam permiſſio-
nem, quę eſt ue-
hementioris co-
natus, & dilige-
tię, donec ai-
deat q̄ os ma-
tricis ſit apertū,
& dilatatio &
conſtitutio eius
iā quæſierit ex
toto, & poſt il-
lud extrahatur
uirga ipſa molle
re remanente cū
coxis ſuis ad le-
uicem aliqua
inter diſtantiis
& duob; anchis
elevatione dor-
ſo ſuo inferioris
declinante.

e† B. non.
ſi concuſſitate
parua imò eſt
uirga adhærens
lateri uulvę qn
que.

g. B. ſtingatur
uulua ſuper uir-
gam deuota.

h. B. introitus,
i. B. apertio.

k. B. dilatatio, &
conſtrictio.

l. B. expecto.

m. — B.

n. B. p. aliquod
tempus coada
nando extremi-
tates pedum ſuo-
rum ad ſe ſua-
tem & retinen-
do anhelitum.

o. B. præſcribit
adminiſtratio
ſuſſumigationū
ſup ipſam huic
rei conuenien-
tium.

p. B. conferre.

q. B. cinere ca-
lido.

r. B. figuram.

s. B. Alia litera.
& humores cali-
dos.

t. B. Alia litera.
peſſarijs.

u. B. alia id
eſt uel rubrum
x† & myrrha.

y. B. pinguis.

z B. tendunt ad
succurrendum.
a f B. si fuerit
humiditas.

b B. vñtionib⁹
est illa que
e n. nafa.
Alia litera. co
sto nigro.

d B. Alia litera
alutoma.
e n. cypero, &
anneos.

f f n. ad lubri-
citate.
g B. butyro.

h f B. cum mel-
le.

i n. muschu.

k n. leporis.

l B. Alia litera.

m n. alchun-
char.

ret ut administretur in ea semper radius de stā
no, & ingrossetur gradatim. & inungatur cum
unguentis lenificatiuis, & multum utatur bal-
neo, & confert ei comestio caulium: & admini-
strentur apium, & cyminum, & anisum, & simi-
lia. et plurimum quidem causarum prohiben-
tium impregnationem receptibilem curatio-
nis est frigus & humiditas. et plurimum medi-
cinarum facientium impregnare. z [est ex par-
te quasi succurrendi] ei, & non est excusatio e-
uacuationum humiditatis. z f [

] cum hieris, & suppositoriis,
& clysteriis, & ex eis, quæ bibuntur, sunt confec-
tiones calidæ, sicut mithridati, & theriaca, &
theodoricon & medicamē alkekengi, et de eis
quæ bibuntur habentes proprietates, est vt in po-
tu detur mulieri urina elepharis. est enim mira-
bilis in impregnatione, & fiat illud quum pro-
ximus est coitus, & quum coitu, Et iterum bi-
bat terraturam eboris, quonia est præteritis iu-
uamenti, & semen fideles est bonum, & exper-
tum, & de eo quidem datur in potu pecudibus
fœminis, ut multiplicetur generatio. Et de [pes-
sariis est illud quod] fit ex oleo balsami, & o-
leo de ben, & oleo de lilio, & pessaria de [nata
nigra.] Et iterum adeps anseris in lana, & ex
ungulis aromaticis, & muscho, & spica, & cy-
peris, & d[anetho, & origano, & [uenuca,] &
hyssopo, & bdellio, & testiculis uulpis. Et darsi
sahan est mirabilis, & nux cupressi, & bacca lau-
ri, & galia, & amomum & folium, & cordu-
menti, & ex omni calefactiuo styptico, & pprie
f [] & supposito coagulorū,
& proprie coaguli leporis cum [oleo] post
mundificationem, adiuvat ad impregnandū,
aut cum oleo violaceo, et similiter suppositio
stercoris eius, & suppositio fellis gazel masculi
secundum quod dicitur, & proprie si ponatur
cum oleo aliquid de testiculis uulpis. h f [

] Et similiter suppositio fimi
eius, et suppositio fellis adib. et leporis, et leōis
pondere tertie. drach. j. Collyrium bonum: spi-
ca, et crocus, et maltix, et myrrha, et i [galia]
et castoreū cum oleo nardino. Et iterum sumā-
tur myrrhē. drach. iiii. et ireos, et fimi [adib.]
amborum an. drach. ii. præparetur ex eis pessā-
rium simile glandi, et supponatur, et iteretur
in omnibus tribus diebus. Et iterum mel colatū
et serapinum, et bdellium. et oleum de lilio. Pef-
sarium bonum croci, amomi, spice, meliloti,
omniū an. drach. iiii. et media. & folii, et cordu-
meni, amborum an. unc. j. adipis anseris, et ui-
telli onorum amborum an. unc. ii. olei nardini
unc. s. supponatur post ablationem in lana cœ-
lesti tribus diebus, renouando omni die. Et ite-
rum sumantur allia sicca, et humida, et effunda-
tur super ipsa quantum ipsa sunt de oleo [rosi.
aut] silamino, et decoquantur donec in deco-
ctione dissoluantur, et recedat aquositas ex eis:
et supponatur cū laa: est enim mirabile bonū.
Et quandoque indiget ante vsum pessario-
rum clysteribus cum re aliqua, in qua si uirtus
pulpe colouintide, quare educunt humida-
tes. aut supponatur in uulua sua, quod est ficut
gumma [arboris masticis,] & educet ex ea
humiditates. Et ex suffumigationib. sunt troc-
isci ex myrrha, & storace, & baccis lauri, &

fiat ex eis suffumigatio omni die. Et iterū nux
cupressi, & arsenicum rubeum, conficiantur cū
storace liquida. & fiat suffumigatio cum eis in
traiectorio post mundificationem, tribus die-
bus continuus. Et similiter myrrha, & storax li-
quida, & galbanū, & bacca lauri, & nigella ite-
rum, & bdellium, & hyssopus.

A N N O T A T I O N E S.

Sterilitas, si a natura sit, incurabile uitium esse ait, Hip-
pocrates lib. de Sterilib. non tamen si accidentaria. Habes
de huius curatione plura in lib. de morb. mulieb. & lib. de
Sterilib. Agit de eadem re & Paulus lib. 3.

De signis impregnationis, & iudicijs eius. Cap. 11.

Significat ipsam illud, quod antecessit de cō-
suetudine duarum emissionum spermatis, et
dispositio quasi tepor sinecedens coitu. & est
caput uirge quasi fuctum, quum emittit sper-
ma, & est quum egreditur ad siccitatem aliquā
tuli decliue, & succedit ei uehemens adunatio
oris matricis, ita ut nō ingreditur ipsum fili-
lus. Et similiter eius eleuatio ad superiora, &
anteriora, & colligitur absque duritie ex uehe-
mentia siccitatis illius partis, & retinentur mē-
strua, quare non mēstruatur usque ad tempus,
aut mēstruatur paulatim, & accidit dolor par-
uus in eo, quod est inter umbilicum, & rece-
pticem. Et quādoque fit difficultas urine, et ac-
cidit ei, ut abhorreat coitum post illud, et odio
habeat ipsum. Et quando quum ea coitur, non
emittit sperma, et accidit ei apud coitū dolor
sub umbilico, et nausea et pregnans habens ma-
seculum uehementius odit coitum, quā pre-
gnans habens fœminam: ipsa enim quādoque
non abhorret coitum. Deinde illud, quod suc-
cedit ei de angustia, et pigritia, et grauitate cor-
poris et malitia anime, et parua nausea, et eru-
datione acetosa, et horripilatione, et dolore
capitis: et uertigine, et tenebrositate oculorum
et pultu cordis: deinde de commouentur appeti-
tus mali post mensem, aut duos menses et citi-
natur albedo oculorum earum. a f [

] et quandoque profundantur o-
culi eius, et mollescentur palpebre eius, et acui-
tur aspectus, et [minorantur] eius pupille, et
ingrossatur eius albedo, et non citrinatur secū-
dum plurimum. et necessaria est alteratio colo-
ris, et euentus impressionum egredientium a
natura, quamuis sit in pregnantē ex masculo
minus, et in pregnantē ex fœmina plus, et quā-
doque impregnatio sedat dolores dorsū, et an-
charum, propterea quod caletacit ea matrix, et
quum perit, redeunt. et quandoque [altera-
tur corpus] eius ab eo, quod fuit: [quare iudi-
catantur et citrinantur super ipsum uenæ eius,
uirides fiunt; et in pluribus dispositionibus ac-
cidit pregnantibus, vt mollescentur mentruo-
rum, et augmentio eius, quod de ipsis retinetur
ultra illud, quo indiget embryon, propter par-
uitatem embryonis et debilitatem eius a ciba-
tione: deinde quum magnificatur embryon, ci-
batur illa superfluitate, [quare fit conuersio,] et
sedantur accidentia retentionis eius. et quū
impreg-

impregnatur puella, quæ nondum consecuta est xv. annos, timetur ei mors propter paruitatem matricis. Et similiter est dispositio illius, cui ex magnis aduenit febris acuta. interficit enim foetus ex hoc quod facit possidere de malitia complexionis, quum ipse sit debilis, non tolerans illud: & ex hoc quod nutrimentum eius corrumpitur ex parte complexionis eius: & ex hoc quod, quum mater non nutritur, debilitatur ipsa. Et similiter quum accidit in matrice eius apostema calidum. nam si est phlegmon, tunc quandoque speratur cum co raro euasio foetus, & matris, h. [Elsere verò est malum] valde. Et quandoque cognoscitur dispositio imprægnationis per experientia. de quibus est, vt in potu dentur de i. [aqua mellis] in hora dormiendi duæ vnc. cum tanto pondere aquæ pluuiæ permista, & videat an punctionem sentiat, an non. k. t. [] Et causa quidem in illo est, retentio inflationis cum cõmunitate intestinorum, licet medici mirentur de hoc: & est expertum certum, nisi in cõsuetis potare illud. Et iterum laboret in ieiunio in die, & in sero inuoluatur pannus & suffumigetur a i. [librello] & traiectorio cum suffumigio: si ergo egreditur fumus & odor ex ore, & naso, tunc ipsa non est prægnans. Et similiter experitur quum vacuitas est, supponendo alium, & dormiendo super ipsum, & considerando an inueniat saporem eius, & odorem ipsius in ore an non. Et ex eo, quod dicemus in capitulo signorum masculinitatis, & femineitatis de sua positione aristoteli cum melle, & intromissione. Et urina quidem prægnantis in principio prægnationis est citrina, ad m. [subalbedinē] declinans, quasi sit cottum in eius medio sparsū. Et significat prægnationem, urina n. [puræ] substantiæ, super quam est quod est simile nubibus. & proprie quando in ea sunt sicut grana ascendentia, & descendenda. In fine autem imprægnationis quandoque apparet in vrinalib. earū rubedo in loco, in quo apparuit in principio imprægnationis o. [subalbedo.] & quando mouetur vrinale prægnantis, & conturbatur, tunc est in fine prægnationis: & quando non conturbatur, est in principio prægnationis.

ANNOTATIONES.

Satis manifestum est, ait Hipp. lib. de carnibus, harum rerum peritus, quod mulier, quum in uentre concepit, statim horret, & calor, & dentium stridor consequitur, & conuulsio occupat tum articulos, tum totum corpus: et uretum segnitie ac torpor. Et que pura sint, hoc perpetuantur. Quæ uerò crasse & mucose, hoc perpetuantur, pleraque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoscunt. Scribit item in lib. de superferatione. Prægnantem mulierem, si aliter non cognoscit, oculi trahi & caniores fiāt, & candidum oculorum albedinis natura non habet, sed liuidius existit. Subiungit et alia et plura et in lib. de sterilibus. scribit. Sed uide & 5. aph. & Arist. 7. de hist. anim. & Actium lib. 16.

De causis masculinitatis.

Cap. 12.

CAusa masculinitatis est sperma uiri, & caliditas eius, & abundantia ipsius, & conue-

nientia coitus in hora mundificationis eius, & prouocatio spermatis ex dextro: quoniam est calidius, spissioris substantiæ, & sumitur ex rene dextro, qui est calidior, & altior, & propinquior hepatis. Et similiter quando cadit in dextro matricis. Et similiter sperma mulieris in propriatibus suis, & in parte sua, & regio frigida, & tempus frigidū, & uentus septentrionalis adiungunt ad masculinitatem: & contrarium ad contrarium, & similiter ætas adolescentiæ, absque pueritia, & senectute, & dicunt quidam, quod si currit a dextro uiri, ad dextrum eius, masculinat. Et ex duobus sinistris, femininat, & si currit ex sinistro eius ad dextrum ipsius, erit femina masculina, & ex dextro eius ad sinistrum ipsius, erit masculus foemininus. Et dixerunt quidam de illis, qui a. [prudentes sunt] quod prægnatio a die ablutionis est cum masculo uique ad quintum, & est cum puella usque ad octauū, deinde est cum masculo usque ad xj. deinde est cum hermaphrodito. Et sanguis prægnantis cum masculo, calidior est plurimum, quam sanguis prægnantis cum femina.

ANNOTATIONES.

Pulchre de hac re i. libro de genitura, & de natura pueri agitur & a Gal. 1. de semine & 1. de usu part. Sed pulcherrime Arist. 4. de generat. anim. & ibidem Auerroes id pertrahant.

Cap. 5. Cap. 7. Cap. 1.

De signis masculinitatis & femineitatis. Cap. 13.

PRægnans habens masculinum, est melioris coloris, & plurius leuitatis, & agilitatis, & mundioris faciei, & sanioris appetitus, & quietiorum accidentium, & sentit grauedinem lateris dextri. Plurimum n. generatur masculus ex spermate expulso ad dextrum a. [duorum] lateris b. t. [] matricis: & non accidit illud, nisi, aut propter desiderium illius lateris ad recipiendum, aut quoniam expulsio est ex testiculo dextro, & quando mouetur fetus masculus, mouetur ex latere dextro. Plurimum n. quum incipit mammilla augmentari et alteratur color, fit in ea, quæ habet masculum ex latere dextro, et proprie papilla dextra, et ad ipsam currit lac in primis, et puocatur in primis. Et est lac, quod mulgetur ex ubere eius, grossum, uiscosum, non tenue aquosum, ita quod lac masculi distillatur super speculum, et consideratur ad ipsum in sole, et remanet quasi ipsum sit frustum argenti uiui, aut gratum margaritæ, non currens, neque c. [prolongatur, et augmentatur] papilla in habente masculū in rubedine, nō in nigredine uehementi, et sunt uenæ d. [papillarū] eius rubæ e. [ad nigredinē de cliues.] et fit pulsus eius dexter uehementius plenus, et frequens, et dixerunt quidā, quod quando mouetur a statione, mouet prius pedē dextrum, et est expertum, et quum erigitur, sustentatur super manū dextrā, et est oculus eius dexter leuioris et uelocioris motus, et masculus mouetur post tres menses, et femina post quattuor menses, et dixerunt quidā de ingenijs est in cognitione illius, ut sumatur aristoteli aur. i. et teratur, et conficiatur cum melle, et supponatur cū lana uiridi a mane usque ad meridiem, et in ieiunio:

AVIC.

N n n tunc

a B. Alia litera loquitur ablatione.

a — B. b t B. colli.

c B. protensum. Alia litera de pradium. d B. pedum. e B. non nigra.

tunc si dulcescit saliva eius, est concipiens masculinum: & si est amara, tunc est pregnantis cum foemina: & si non alteratur, tunc non est pregnantis, & in hac causa, est consideratio, & indiget experimento, vel multa perferuatione in sua scientia. Signa autem foeminae, & quae pregnantis est cum filia, sunt, ^f [] multitudo ulcerum pedum, & proprie in ^b [] coxis, & multitudo apostematum coram. Et quando quae est pregnantis cum masculo, sed non est masculus nisi debilis, & est ^a [] mollificatarum uenerum. Signa autem foeminae fortia, & enixae masculum sunt, quod consumitur eius partus in xxv. diebus usque ad xxx. dies, nisi ipsa sit egra, & foemina ex xxxv. usque ad xl. & illud sit secundum plurimum.

^f B. contraria illis. Et ex eis quae uerificantur est.
^g B. cibis.
^h a lassus & est peiores dispositiones & deteriorationes quam in pregnantis cum foemina forti.

ANNOTATIONES.

Habes & hae in locis superiori capite annotatis sed ui de praeterea Hipp. 5. aph. & Actium lib. 1. 6. quoniam cum omnibus ferme notis, quas & Auicennas & alij attulerunt falli etiam saepenumero contingat.

De regimine masculinizationis. Cap. 14.

Oportet, ut calefiat mulier & vir cum aromaticis, & suffumigatione, & potu, & cibis, & potu mithridati, & cum suffumigationibus, & pessariis praedictis, si eis indiget cum clysteribus ^a [] & uenationibus. Et non autem scilicet ille, qui dicit, quod oportet, ut mulier sit debilis spermatis, ut generetur ex ea masculus: imò oportet, ut sit ipsi spermatis, & fortis, & ^b [] puella, huiusmodi enim sperma dignius est, ut suscipiat masculinitatem. Veruntamen non oportet, ut deficiat a spermate eius sperma masculi, imò oportet ut sit sperma masculi fortius in hoc capitulo eo, & oportet ut dimittat coitum ad tempus, & non recedat a coitu omnino, quare corrumpatur sperma, secundum quod diximus, & ut non multum utantur potu aque, imò bibant de ea paulatim, & cibetur cibis fortibus calefacientibus, deinde experietur vir sperma suum, & dum permanet tenens, scias quod necessitas ad eurationem remanens est, & quum ingrossatur sperma, expectet post illud diebus aliquot, & procedat secundum regimen suum, donec confortetur sperma, & aggregetur secundum modum, quem innuimus. Deinde conueniat cum ea conuentu, quem innuimus, in loco aromatizzato aromaticis calidis, sicut ^c [] nere primo ex muscho, & croco, & xyloaloe indo crudo, & deuitet camphorā, & sit in latiore dispositione, & meliore anima, & delectabiliore domo, & cogitet de masculis, & appropriet meditationem suam in masculis fortibus habentibus audaciam, & opponant suos oculos formae viri, de illis, qui sunt rectoris creationis, & gloriose formae, & coeat.

^a B. calefacientibus.

^b B. Alia licet. calidi.

^c B. ned. & Alia licet. ned. primo.

ANNOTATIONES.

Si semellam, ait Hipp. 1. de dieta parere uelit, dista ad aquam uergente uiuendum est. si uero masculum, exercitius ac miltu ad ignem tendente uiuatur. Et non solum uirum hoc

facere oportet, sed etiam mulierem. Unum postremo loco scribit de imaginatione. pro qua re lege Galeum historiam cap. lib. de theriaca ad Pisonem.

De signis albanum facientis nasci masculos. Cap. 15.

Albanum facies masculos, est uir fortis corporis, aequalis carnis in duritie, et mollietate, multi spermatis, grossi, calidi, & est magnum testiculorum, mani testatur uenarum, fortis desiderii, quem non debilitat coitus, ex cuius dextro eicitur sperma. Nam rustici etiam stringunt sinistram testiculum tauri, ut effundatur ex dextro. Quumque adolescentis dextere prius inflatur testiculus, tunc ipse est masculinans, aut sinisterr, tunc ipse est foeminans. Et similiter ille, ad quem festinat pollutione, non a nocumento in spermate, est faciens masculos.

ANNOTATIONES.

Qui apti gignendis maribus sint, pulchre docet. emulat. Regim. 2. Cont. tr. 6. Quod de uinculo ad sinistram testem iniectione meminit legere est ex Arist. 4. de generatione animal. ex Leonphanis sententia, sed & Hipp. lib. de superlatatione idem aserit. Videre autem ex Gal. est 4. in 6. ad mor. quomodo si dextere testiculus prius intumescat, uir ex pueritia in adolescentiam itur, gignendis masculis aptus corpus indicet: intumescere uero sinistro foeminis.

De signis mulierum masculinizationis. Cap. 16.

De mulieribus masculinans est mulier aequalis coloris, & formae, quae non est ^a [] grauis corpore, neque mollis, & neque menstrua eius sunt subtilia ^b [] cruda, & neque pauca, aquola, & ^c [] adusta ualde, et cuius os ^d [] matricis est uulue oppositum, & cuius digestio sitio bona est, & cuius uenae sunt apparentes procedentes ad exteriora, & cuius sensus, & motus, secundum quod oportet, existunt, & non habet uentris solutionem assiduam, & oculi quae ipsius contractionem assiduam, & oculi eius sunt decliues ad fulcedinem absque subalbedine, & est gaudens naturae, & laetae animae. Et puellae uiripotentis in primis, quum coeunt sunt uelocis impregnationis propter fortitudinem caliditatis earum, & paruitatem adipis matricis ipsarum, et humiditatum earum. Et illae, quibus uelociter ueniunt menstrua, digniores sunt, ut masculos concipiant. Et spatium multiplicationis illarum, quarum est breue, est usque ad xxij. dies, non uique ad xl.

De causis geminorum, & impregnationis super impregnationem. Cap. 17.

Causa earum est multitudo spermatis, et uisio ipsius in duos, & quod est supra, et eius casus in duos uentres. Et incolumitas quidem duorum filiorum, etiam geminos dies est plurima. Et parum sunt inter geminos sunt plurimi, ipsi enim secundum plurimum ex coitu ex coitu uno. et parum contingit, quod ex coitu super impregnationem fiat conceptio. Nam si sit coceptio, sit in mulieribus, quae corpora tenent, & multi, & sunt multorum pilorum, & multi langu-

anguinis propter fortitudinem caliditatis carum. Et b [de illis] sunt, quæ fortasse uident sanguinem in imprægnatione, & nō curant de eo propter uirtutem earum, & fortitudinem matricis ipsarum, & non abortiuntur cum menstruis, & cum apertione c [eius, quod emititur in matrice.] & quandoque menstruantur super imprægnatione, numero duarum menstruationum, & supra. Quod si cadat imprægnatio super imprægnationem in non ualde forti, & in ea, quæ non concipit nisi propter apertionem oris matricis suæ, non propter fortitudinē suę matricis, timetur quod sit filius primus iam debilitatus, quare corrumpitur secundus. & iterū in fortibus timetur latus casus litigij, & compressionis inter duos filios. Et illud quidem plurimum perducit ad febrem, & inflationem faciei, & aduentum ægritudinum, ad hoc ut abortiatur unum eorum. & de signis quidem geminorum, & qui supra sunt, secundum quod dixerunt, & expertum est, est ut consideretur umbilicus nati primi continuus cum foetu: tunc si non fuerit in ipso ruga, neque nodus, non erit post natum primum, filius: & si fuerit in ipso ruga, tunc prægnatio erit secundum numerum rugarum.

ANNOTATIONES.

De gemini fetus causa, deq. superfatatione susus agitur 1. de diata. Eadem de re scribit Arist. 4. de gener. animal. Multa & Rafis 22. Cont. tr. 6. Sed præterea liber Hippocratis extat de superfatatione.

De signis appropinquationis partus. Cap. 18.

Quum prægnans ingreditur in spatio pro pinquo tempore partus, & sentit grauitatem in inferioribus uentris sub umbilico, & in dorso, & dolorem in inguine, & caliditatem in uentre, & inflationem in ore matricis uehementem, sen saram, & humectationem eius, tūc iam appropinquat. Quumque [mollificatur eius cauda] & inflantur eius inguina, & fortior fit inflatio inguinis, tunc non est inter illud & inter partum nisi proximum.

ANNOTATIONES.

Scribuntur instantis partus signa ab Actio lib. 16. & ab Hippocrate 1. de morb. mulier. plura.

De signis debilitatis embryonis. Cap. 19.

Significant debilitatem eius ægritudines matris suæ, & euacuationes accidētes ei, & proprie continuatio prouocationis mēstruorum pertranscuntium illud, quod sit secundum semitam raritatis, & paucitatis, & secundum semitam superfluitatis cibi, & similiter apparitio lacris etiam in primo mense, in quo concipit ipsum, & emulgetur, quum mamilla exprimitur, & significat ipsam, quod non mouetur foetus motu, de quo sit curandum, aut mouetur in non sua hora.

De signis debilitatis nati. Cap. 20.

Quum foetus nascitur, & non inflatur umbilicus eius & non mouetur, & non iter

nutat a [usque ad tempus, tunc ipse est debilis, et non uiuet.] a f. a. & nō soluitur oter eam.

TRACTATUS II.

De imprægnatione & partu. Cap. 1.

Tempora quidem creationis & motionis, & partus, iam diximus in anatomia, & eis, quæ sunt post ipsam, & scias inde, quod mensis septimus est primus mēsis, in quo parit ipsum, & est foetus fortis creationis, & complexionis, cuius creatio a [uelox] fuit, & cuius motus festinauit, & cuius petitio ad exitum fuit b [uelox.] & multoties quidem moritur natus c [infra hoc spatium,] quoniam tolerat motus uehementes in debilitate creationis; huiusmodi natus nanquelicet in radice sit fortis, tamen est 20 proximi spatij cum creatione. Verum natus in 8. mense est, qui plurimum moritur de natis, & parum uiuit. Quod si aliquis uiuat de natis in vii. mensibus, tunc illud est parum ualde, & parum est quod uiuat natus d [perueniens] hoc tempore. & in quibusdam regionibus nō uiuit natus vii. mensium omnino, quoniam non euacuatur eius dispositio, quin aut sit retardatus in creatione, & motione, & desiderium ad partum usque ad hanc horam. e [& significat] quod 30 eius uirtus non est fortis in radice: f [aut adueniunt eis motus separationis] in principio temporis complementi, g [&]

quamuis sit fortis in radice uirtus eius, sicut nati in vii. Quod si non fuerit ita, immo fuerit creatio eius, & motus ipsius, & uoluntas desiderans peruenire ad partum, h [& motus eius cōpleti ante illud, tunc huius foetus iam conatur euadere a loco suo & conuertitur. sed quid ualeat eius conuersio, cum qua non consequitur intentionem suam,] & remanet sic conuersus, usquequo redit ad ipsum uirtus suæ, & facit ipsum deficere debilitas suæ uirtutis? i [& accidit ei proculdubio quod accidit debili intentione motibus euasione, quum procedit absque directione scilicet lassitudo & defectus,] infirmatur ergo proculdubio, & debilitatur & resoluitur uirtus eius, & quando nascitur in huiusmodi dispositione, est iudicium eius iudicium nati infirmi debilis, & de iudiciis eius est, quod non speratur ei uita. Natus autem in nono, si completa fuerit eius creatio, & desiderauerit moueri in vii. & non fuerit ei possibile ut euadat, immo remaneat in matrice, & acciderit ei in vii. quod diximus, k [uiuet] in spatio mensis, ita redeunte ad ipsum uirtute, & equabitur a conuersione sua, usquequo redeat conuersus, & confirmetur: quumque nascitur, saluatur, & quum non sit ita, immo non desiderat nisi moueri in illa hora, tunc iudicium eius est iudicium omnis debilis l [omnino.] Et plurimum quidem nascitur in decimo ille, cui accidit ut desideret partum in nono, & non fuit ei præparatum. & accidit ei illud, quod accidit nato in vii. Et parum quidem accidit, ut sit m [affluatio separationis cadens in vii. deinde exten]

AVIC. Nnn 2 datar

a. ueloxior.
b. ueloxior.
c. in hoc tempore.

d. qui est festina.
e. si quare significatur.
f. conatus autem exitus ad extra.
g. t. magis & plus debilitat ipsum, quam debilitat illud cuius conatus ad exitum est in principio temporis complementi.
h. si fuerit cōpleta ante illud & fuerit huiusmodi fetus ita desiderans & exquirens separationem, & exitu a loco suo & conuertatur & eius conuersio q non sequitur intentionē suā facit accidere laborem, & tædiationē. Aliaterra & conuertatur & deficit debilitas uirtutis. tūc eius conuersio, q non consequitur intentionē suā facit ei accidere laborem & fatigationem.

i. si tūc accidit ei proculdubio illa lassitudo & defectio quæ accidit debili desideranti ueloxi reū motu euasione ad locum operati qñ aduenit ei talis motus absque q pueniat uel applicet ad illum locum.
k. a tunc uiuificatur.
l. B. in creatione.
m. uoluntas.

a B. ubi significat.
o B. ubi ponitur
complementum
uel perfectio ui
uificationis seu
vitalitatis.

atur uita usque ad x. ita ut eueniat ei integra
[vita] in x. hoc enim rarum est. & cum hoc est
significatio debilitatis virtutis, quum. [currit
vicissitudo,] ex septimo usque ad x.

AN NOTATIONES.

Adum de hac re antea est. Tu vide Hipp. libello de
septimesstri & octimesstri partu. Itemque Arist. & Auer
rhoem 4. de gener. anim. & 7. de bist. animal. scripsit &
Gal. libellum de septimesstri partu.

De regimine uniuersali pregnantis. Cap. 2.

a B. si raso.

b a. commouet
subito.

e f B. & lupini.

d a. feitaragi.
e a. chertel.

Portet ut assiduenter lenificationem suam
naturarum semper cum eis, quae liniunt
cum aequalitate, sicut sunt alesidabegi pingua,
& sicut [surafer] & similia, quum stringitur
natura valde, & ut occupentur exercitijs tempe
ratis, & deambulatione tenui absq; superfluo.
superflua enim abortiri facit, & illud ideo, quo
niam ipse replentur propter illud, quod acci
dit eis de retentione menstruum. Quod si
superfluitates in eis multiplicentur, oportet ut
non assiduenter balneum. Balneum nanque eis
execrabile est, nisi apud propinquitatem, & non
oportet ut inungantur capita eorum, & fortal
se accidet eis inde coryza, quare accidat tussis,
& commouetur fetus, & post abortus, & opor
tet ut deuiant motum superfluum, & saltum,
& percussione, & casum, & coitum proprie,
& repletionem cibi, & iram, & non superueniat
eis, quod faciat tristari, & timere, & elongen
tur ab eis omnes reliquae causae abortus, & pro
prie in mense primo, & usque ad xx. dies, & pro
prie in hebdomada prima, & usque ad tres dies
a conceptione. illic enim est execrabile super
cas, omne [compressionem faciens.] Et confi
deretur illud, quod diximus de conseruatione
embryonis, Et oportet ut cooperiatur illud, quod
est sub hypochondrijs eorum, cum lana leui, &
sint cibi eorum panis mundus cum alesidabe
gi, & alzerbeier. & deuiant omne acutum, & a
marum, sicut capparitis & [] &
oluarum immaturae, & omne prouocatum men
struum: sicut sunt phascoli, & cicer, & sifa
num, & si desiderant cibum in die conceptionis,
praecipit Hippoc. ut in potu sumant fauic in
aqua; ipsum enim quamuis sit inflatum, est
tamen velocis nutrimenti. Et vinum eorum sit
odoriferum, & subtile, antiquum. Et Hipp. qui
dem dixit, sumant in potu uinum nigrum, &
videtur quod voluerit intelligi per illud subtile,
nigrum, & sit nigredo eius propter ipsius for
titudinem, non propter fecem. Et sint in secun
dis mentis earum passae, & cydonia dulcia, & py
ra, & excitantia appetitum, & mala muza, & gra
nata muza. Medicinæ vero earum sint, sicut ele
ctuarium de margaritis, cuius descriptio. Rec.
margaritarum non perforatarum, pyrethri, am
borum ana drach. iij. zedoariae, doronici, seminis
apii d [capsae] cardamomi, nucis muscatae, ma
cis [cinnami] omnium an. drach. ii. been albi,
been rubei, piperis, & macropiperis omnium
an. drach. iij. cinnamomi, drae, v. zuccari sulime
ni quantum omnia, & plus: cuius dosis sit co

chlearium unum, ipsum enim rectificat dispo
sitionem matricis earum, & dispositionem sto
machorum earum. Et oportet, ut uehementis sit
studium in stomachis earum, quare conforten
tur cum eis, quae sunt sicut geleniabini cum xy
loaloe, & mastice, & similibus, & electuaria fa
cta cum zuccaro plurimo, cum speciebus aro
maticis, & []

in quibus non est multa & [calidi
tas,] & cum emplastris stypticis calefacientibus
aromaticis.

De regimine enixa. Cap. 3.

Portet quando parit, ut studium sit in pro
uocatione menstruum eius, & []
[] & rectificetur cib. & non permute
tur cibis subito ad regimen grossum, quare fa
ciat ipsam febrile, & debilitet uirtutem alterati
uam in hepate eius, et multiplicetur sitis eius, et
fortasse fiat hydropica. Quod si induretur cum
hoc hepar eius, non speratur ei sanatio. Et dieb.
quidem partus sunt motus, & periodi, et prin
cipium eius est hora aduentus commotionis,
& doloris, et quum egritudo pertransit xx. dies
usque ad xxxiii. egritudine stante, aut b [reciduan
te,] significat tarditatem [consumptionis.] Et
necessaria est euacuatio in die alio ab isto, qui
est dies crisis, si non fuerit debilitas.

AN NOTATIONES.

Hippocrates 1. de morb. muliebribus adeo purgationis
retentionem in enixis metuit, ut mortem portendi putet,
nisi uel sectione uena, uel citata alio illi succurratur.
cui sane & quotidiana experientia assipulatur. prober
go studium auctor noster adhibendum esse ait in mensium
prouocatione.

De appetitu pregnantis. Cap. 4.

Quum cadit appetitus pregnantis, iuuatur
dimissione pinguis uehementis pinguedi
nis, et dulcis uehementis dulcedinis, & admini
stratione [rei subtilis,] & moderamine in po
tu aqua, et sit contenta uino odorifero, pauco,
subtili: est enim iuuatiuum, rectificans appeti
tum, & illud, quod accidit de nausea, et uomi
tu plurimo, et de medicinis appetitui conse
rentibus est omne, in quo est stypticitas cum
caliditate subtili, sicut uirga pastoris [decocta
cum uino et succo] eius, et [aristolochia] ante
cibum et post ipsum, de quo parum sumatur, fa
ctum est emplastra nota, confortantia stomachum, fa
cta ex cydoniis, et daetylis d [albis,] siccis, et ca
lamo aromatico, et spica cum uino odorifero
antiquo. Et quandoque ponuntur in eis semē
apii, et anisum, et feniculum, et proprie si fue
rint illic dolor, et inflatio. Quod si eius appeti
tus malus fiat superflue, stude in mundificando
stomachum eius, cum eis, quae sunt sicut aqua
algeniabini facti cum ros. persicis, deinde re
ctificetur cum acetosis, & rob de agresta, aut a
uinum eius factum cum aqua mellis, aut a
qua zuccari, iuuamentum eis bonum est in
illo, & conueniens embryoni. Et [polypodii] & []
quidem exsiccatu conuenit appetentibus iuu
ex

ex eis. Et quandoque inuuantur ex acutis, sicut sinapi, & similia: ipsum enim abscondit humorē malum, & excitat appetitum, & est ultimum in reducendo appetitum earum. Quamque conuertitur appetitus earum ad casum, affertur eis humidus super prunas, donec exsiccentur, quoniam ille est melior, quā sicus, acutus: primus enim est minoris superfluitatis, & secundus est magis [disrumpens] appetitum. Ad ventositatem vero stomachi earum, & dolorem eius, verbi gratia, administratur hoc electuarium. Recymini carmeni infusi in aceto, & torrefacti post illud, & olibani, & origani persici, omnium ana partem unam, castorei partis vnius tertia: sumatur de puluere eius sicco a medio aurisq; ad aurei. Ad vomitum verò earum super cibū, oportet vt dentur post cibum ea, in quibus sunt aromaticitas, & ponticitas, & stypticitas, sicut cydonia assata, & propriè quoniam fixa sunt in eis frusta xyloaloes indurata, & allidetur compressio manuum, & pedum earum. administrantur super stomachum earum emplastra nota, & teneant in oribus suis grana granatorum cum folijs mentæ, & s[ic] [sorbeant] aliquid de mīna, & bolum armenum est de eis, quæ sedant earum nauseam.

AN NOT A T I O N E S.

Pregnantibus ob aggregata ex mensium suppressione 30
uaria in corpore excrementa, & ad uentriculū delata,
quandoque aboletur, quandoque etiam deprauatur ciborum
appetentia. de qua Gal. 5. aph. Curationem & aboliti et
deprauati appetitus, quem citam, seu picam uocant, tradit
Paulus lib. 1. & Actius lib. 16.

De a [pulsu] cordis pregnantium. Cap. 5.

Illud quidem plurimum accidit ei propter
communitatem oris stomachi, & causa hu-
moris in eo, b[on] quoniam multoties alleuiat sor-
bere aquam calidam, & exercitium lenē præci-
pitans illud, quod est in ore stomachi.

AN NOT A T I O N E S.

Affectus est ex eadem causa proueniens, a qua supe-
rior, ab humore scilicet uisoso ad uentriculum regurgit. an-
cap. 1. te. Meminit de huius curatione Paulus lib. 1. & oris ven-
triculi rosonem uocat.

De regimine cursus mensiuorum pregnantis.
Cap. 6.

Deoquantur styptica, in quibus non est a-
romaticitas in aqua, & ex ea administre-
tur tina sicut sunt lentes, & cortices granato-
rum, & balaustia, & gallæ, & glandes, & similia.
& quandoque fit ex gallis, & balaustis, & corti-
cibus granatorum, & ficibus siccis emplastrum,
& ponitur super pectinem cum aceto.

AN NOT A T I O N E S.

Si mulgri, ait Hipp. 5. aph. utero gerenti purgationes
procedant, impossibile est fetum esse sanum. Confirmatur
idem et 1. de morbis muliebribus. Ad huius curatione Hipp.

in libello de superfetatione, stercus asini siccum & rubricā
ac sepia testam, trita, simulq; linteo illigata apponit.

De apostematione pedum pregnantium, & mollitie ea-
rum. Cap. 7.

Emplastrentur pedes earum cum folijs cau-
lis, & liniantur cum uino misto cū aceto,
& decoctione citri: aut a [cum decoctione chy-
moleæ] et quandoque sumitur emplastrum ex
b[on] cannis cum aceto, et anetho] cum aceto.

AN NOT A T I O N E S.

Meminit de hac re et Paulus lib. 1. & Actius lib. 16. cap. 1. cap. 11.

De abortu. Cap. 8.

Causa abortus, aut sunt primitiua ex per-
cussione, aut casu, aut exercitio superfluo,
aut saltu vehemēti, et propriè ad posteriora,
vel retro, ipse enim multoties facit descendere
sperma coeptum visibiliter: aut aliquid ex pas-
sionibus animalibus, sicut ira vehemens, aut ti-
mor, aut tristitia, & ex frigore aeris, et caliditate
eius superfluis, et propter hoc genus abhorre-
tur pregnantī prolongatio balnei ex hoc, quod
magnificatur anhelitus eius. Balneum enim, li-
cet abortiri, faciat per lubricitatem, facit tamen
abortiri a [per egressionem foetus ad aerem fri-
gidum.] Et quandoque prouenit ex debilitate
eius propter defectum, et mollificationem ip-
sius, b[on] causa resolutionis rei corporeæ, et ex
egritudinibus, et c[on] [askiu] et fame uehementi,
et euacuatione humoris, aut sanguinis plurimi
per medicinam aut phlebotomiam, aut ex seip-
so, et ex fluxu sanguinis mensiuorum plurimi.
Et quanto magis filius est maior, est nocumen-
tum cum phlebotomia in ipso plus, aut ex re-
pletionē uehementi, aut ex satietate nauitatis
ua plurima corrumpente nutrimentum fetus,
et oppilante uiam ad eum: aut ex multitudine
coitus mouente matricem, a [et]
] & propriè post septimum. Et multitudine
ne balneationis, et ablutionis lubricante a [et]
] matricem, et faciente abortum, licet
balneum abortiri faciat causa mollificationis
virtutis, et quia facit fetum egere [eo, quod est
frigidum,] secundum quod diximus. Isti ergo
sunt ordines causarum, b[on] [et]
et quandoque fit a causis propter foetum, sicut
est mors eius propter aliquam causarum mor-
tis eius: quare expellit eum natura, et propriè
quando currit ex eo res uirulenta, quæ mordi-
cat matricem, et lædit eam, uel sicut est debili-
tas eius, quare non firmatur: aut propter panni-
culos, et inuolutiones, quibus continetur. Quā
enim abrumpuntur, et mollificantur, et effun-
ditur ex eis humiditas eorum, lædit matri-
cem, et mouet eam expulsua, et adiuvat ite-
rum ad lubricitatem, aut propter causam ma-
tricis de amplitudine oris eius, et paruitate adu-
nationis eius, aut ex humiditatibus in matrice,
aut in orificiis venarum lubricantibus, et gra-
uantibus. Et quandoque fit propter reliquas
species malitiæ complexionis in matrice ex
calore, aut frigore, aut humiditate, aut siccita-

AVIC.

Nnn 3 te,

a B. Alia litera.
liniatur cū chy-
molea
b B. dactylis im
matris siccis
cū aceto & alia
mine.

a B. Alia litera.
p[er] p[er] facit fe-
tū indigere re-
re frigido.
b a p[er] causam
resolutionis &
ex nocuentis
corporeis.
c B. askiu.

d B. ad erre-
riora.
e f B. & mollifi-
cante.

f B. aere frigi-
do.
g f B. primiti-
uarum.

pit earum corruptionem embryon: oportet ergo ut mundificetur illud ^b [subtile] cum mundificatiuis subtilibus non potando, sed supponendo ^c [in primis suppositorium post collū] matricis, imò supponantur in collo matricis, & non mundificetur cum ^d [eis illud, quod mundificatur] vice vna, imò vicibus pluribus. Et quum super mulierem timetur, quod abortia tur causa complexionis, & apostematum, & vicerum, & ventositatis, & reliquorum; curetur totū cum eis, quæ sunt in suo capitulo, & quū abortitur ^e [causa complexionis frigida, tunc si motor etiam est complexio.] temperetur; & si est aliud, & est de illis, quæ declinare faciunt ad matricem materiam calidā, ex qua timetur apostema, curetur cum apocrysticis, & prohibētib. apostema, & cū eo, quod de solutione possibile est. Si autem non fuerit illud, imò non timetur ex eo, nisi ut consequatur embryonem causa eius nocuumtum, aut lesio faciens ipsū abortiri, aut interficiens ipsum, tūc oportet, ut curetur cum medicinis conseruantibus embryonem, quas dicemus. Propter lubricitatem verò ab humiditatibus, quæ est plurima lubricitas, oportet in hora imprægnationis, ut administrantur clystera lenitina, euacuantia sterus; deinde administrantur iniectiones, & prouocantia vrinam, & clystera mundificantia matricem.

ANNOTATIONES.

Comparat, & Gale. fetus amborum fructibus 4. aph. quem hic planè emulatur.

De regimine bono ad illud. Cap. II.

Est, ut in potu detur aqua radicum cū oleo de Kerua, aut decoctio alhasech, aut fœnugræci cum oleo de Kerua. Et detur in potu in omnibus decem diebus aliquid de pilulis fœtidis: & detur hiera Gal. in potu. Clystere bonum, ad illud, & ad ventositatem. Recipe sauinæ & origani, & ammeos, & Keitim, & ramorū anethi, & chamæmillæ, & rutæ, & hasec, & fœnugræci an. pugillum unum, decoquatur in trib. lib. aquæ, donec consumatur mediætas, & sumatur de ea minus lib. & adde super istam sex tarius vnum olei arazaki, & sacraiat unum olei sisamini, & vtere ipso clysterizando, & clysteriza ipsam omnib. quatuor diebus cum tantundem. Et ex eo est, ut sumatur coloquintida, & pforetur, & extrahantur grana eius, & impleatur oleo de lilio, & dimittatur die & nocte deinde preparetur in mane super cinerem calidum, & dimittatur donec bulliat oleū integre; deinde coletur, & clysterizetur cū eo receptrix, dum est tepidum, hoc. n. est mirabile ad lubricitatem humidam. Et post huius euacuationem, oportet ut administrantur olea odorifera, calida, inuncta, & iniecta, & supposita in lanis, & cōfectiones magnæ, & medicamen alke Kengi, & diamarte, & sagzeneæ in omnib. tribus diebus, aut quinque, & similiter de diamuscho, & diaspermato. Et iterum sumatur corticis thuris, & cyperi tritorum etiam amborum ana pars i. & myrrhæ pars s. decoquatur cum ^a [textu] plo

sui aquæ, donec remaneat quarta, et coletur, et clysterizetur ex ea cum iiii. vnc. in omnib. tribus diebus, postquam iam euacuata fuerit humiditas, quæ est ante ipsam. Et ex ^b [pessariis] bonis sunt bdellium et gluten alimbar, & ammoniacum, & nigella, coniunctim, & singulariter, & administrantur post mundificationē, & supponatur spica, & crocus, & mastix, & myrrha, & galia, & castoreum, & bdellium, & similia in oleo nardino, aut adipe anseris super lanam viridem. Et supponatur post illud, cuius premissio necessaria est, coagulū leporis, & medicina conseruantes fœtum in ventre matris, quum non est nocuumtum complexionis calidæ, aut apostematis calidi, & similium illis. Et sunt medicine, quæ sunt ad cor, sicut ^c [zedoaria,] & doronigi, & been duo, et lætificantes, et diamuschem, & mithridatum. Medicamē prohibens abortum. Recipe doronigi, & ^d [zedoaria,] & castorei, & ^e [assa] et galia, et muschi, et cardamomi minoris, et gallarum, et spodii, omnium an. 3 j. ^f [cum aqua frigida, et ^g [clysterizetur calefactū ante hoc.] et ex eis, quæ conferunt in eo sunt ^h [hordeum,] et chamæmilla, et ⁱ [assa] et anethum, et ammeos, et similia.

ANNOTATIONES.

³⁰ Mirum videtur, quomodo conseruandi fetus, & prohibēdi abortus gratia, catapotia fatida & hiera Galeni exhibeat, quum hæc menses moueant efficaciter. Verum & si res ita se habet, exhiberi tamen fortasse & hæc prægnantibus possunt minori pondere quam fieri in cæteris soleat. unde & non absolute offerri hæc prægnantibus iubet, sed decem singulis dieb. aliquid eorum (quasi dixeris, modicam quidpiam) exhibendum ait. Hipp. quoque lib. de natura pueri, syluestrem colocynthida in melle tritam offert, ad superfluum humorem utero ipsi infestum educendum.

De regimine abortus, & extrahitione fetus mortui.
Cap. 12.

QVandoque abortus in quibusdam horis necessarius est, de quibus est illa, quæ est quum prægnans est puella, parua, supra quam timetur mors ex partu. Et de illis est, quum in ^a [matrice] est nocuumtum, et additio carnis stringens super fœtus egressionem, quare interficit. Et de illis est apud mortem fœtus in ventre prægnantis. Et scias quod quando fit difficilis partus iiii. diebus, tunc iam moritur fœtus; quare occupatus sis in uita matris, et nō occuperis in uita fœtus; imò stude in extrahitione illius. Et abortum quidem quandoque faciūt motus, et quandoque faciūt ipsum medicine. Et medicine quidem faciunt, quoniam interficiunt fœtum, et quia prouocant mēstrua cum fortitudine. Et quandoque faciunt cum lubricitate, et interficientes fœtum sunt amara, et prouocantia mēstrua iterū sunt amara, et acuta, et lubricantia sunt humida, viscosa, quæ administrantur bibita et supposita. Et ex motibus est phlebotomia, et propriè ex saphena post basilicam, et propriè super magnitudinē ^b [ieiunii,] et famem, et exercitiū, et saltus plurimi, et delatio oneris grauis, et vomitus, et sternutatio.

AVIC.

Nnn + &

b. s. suffumigationibus.

c. s. zurumbet.

d. s. zurumbet.
e. B. Alia litera.

f. B. zingiber.
g. x. & potus eis omni die est aureus unus.
h. clysteris tale factū istius generis.
i. s. origanum.
j. s. fœnugræci.

a. Bore matricis

b. B. fœtus.

deinde aperiat, obsteritrix ^q rectum] colli matricis, & inungat manum ^f [sinistram] oleo, & aggreget omnes digitos in longitudine protēso, & intromittat eos in os matricis, & dilatet ⁸ [eos etiam cum eo, quod est] supra ipsos de oleo, Et inquirat ubi oportet figere vncinos quibus foetus extrahatur, & loca ^a [eleuata ut] signantur in eis vncini. Et si approximat ei, quod inuenit. ¹ [Ista ergo sunt loca in foetu, qui de secundo super caput, oculi, & os, & [collum, & palatum, & sub mandibula] & furcula, & loca propinqua costis, & sub hypochondriis. In foetu vero, qui descendit super pedes, sunt ossa, quae sunt supra pedinem, & costae mediae, & furcula, deinde teneat instrumentum, quo extrahatur foetus cum manu dextra, & intromittat manū sinistram. ^m [sub vncino in eo, quod est] inter digitos suos, & infigatur in ⁿ [partibus] locorum, quae diximus donec perueniat ad rem vaguam, & infigatur contra vncinus alius, ut sit attractio aequalis, & non declinet ad partem aliquam. Deinde tendatur, & non sit tensio aequalis, in directo tantum: imò in lateribus etiam, sicut fit in ablatione dentium. Et oportet in ⁹ [hora illa] ut mollescat tensio, deinde intromittatur index inunctus, & digiti plurimi in eo, quod est inter matricem, & corpus, quod retinetur. Et ^p [circumdant digiti eius circuitum.] Quum ergo ^q [sequitur] foetus, secundum quod oportet, tunc permittetur vncinus primus ad locum altiore, & ita fiat cum vncinis alijs donec egrediatur foetus totus cum attractione ^p [si egrediatur manus ante aliam, & non est possibilis reditio eius propter ipsius coarctationem, tunc oportet ut inuoluatur super ipsam pannus, ut non lubricet, & attrahatur tandiu, donec quum tota egreditur, abscindatur ex spatula, & ita fiat quum egrediuntur ambae manus ante ^r [adiutoria sua.] & non est possibilis earum reditio. Et similiter fiat de pedibus, quum non consuequitur eos ambos reliquum corpus, sine dantur ex inguinitus. Et si caput infantis est magnum, & accidit ei coarctatio in exitu, & est in capite eius aqua congregata, tunc oportet; ut intromittatur inter digitos phlebotomus, & aut cultellus spinosus: aut cultellus, quo inciduntur haemorrhoides nasi, & perforetur cum eo caput, ut effundatur aqua, & detumescat. Et si aqua non est & est necessarii ut extrahatur cerebri eius, fiat. Si autem foetus est magni capitis natura, tunc oportet ut findatur cranium, & capiat cum tenaliis, quibus extrahuntur dentes & ossa, & extrahatur. Et si egrediatur caput, & coarctetur pedus, tunc findantur cum hoc ingenio loca, quae sequuntur furculam, donec perueniatur ad ossa vacua, quare effundatur humiditas, quae est in pedore, & detumescat praesus. Si autem non ^r [adunetur,] oportet tunc ut scindatur, & auferatur ^s [furcula.] Quum enim auferatur, obedit tunc. ^u [Et si fuerit inferius ventris apostemo sum, & foetus mortuus, aut viuus, oportet tunc etiam, ut euacuetur ^x [sicut narraui mus cum eo,] quod est in concauitate eius. Fetus autem, qui egreditur super pedes, attractio sit facilis, & transpositio eius ad os matricis

facilis. Quod si coarctetur apud ventrem, & pedus, oportet tunc ut attrahatur cum panno, & findatur secundum quod narrauimus, donec effundatur, quod intra ipsum est. Si vero reliqua membra auferantur, & redeat caput, et retineatur, tunc intromittatur manus sinistra, & queratur cum ea caput, & extrahatur cum digitis ad os matricis, deinde intromittatur in eo vncinus alius aut duo ex illis, quibus attrahitur foetus, & trahatur. Et si os matricis iam coarctatum est propter apostema, calidum acciden- ei, tunc non oportet ut laboretur, imò oportet tunc, ut administretur effusio rerum pinguium plurima, & humidatio, & scissio in rina, & administrantur ^y [epithemata] ad aperiendum os matricis, & auferatur caput, sicut diximus. In illo autem, qui de foetibus egreditur super latus, si possibile est, ut egredietur, tunc administrantur ^z [epithemata ad aperiendum os matricis, quae] diximus. Et si non fuerit illud, incidatur infans totus interius. Et necessaria est post administrationem harum rerum, administratio specierum curationis apostematum calidorum, quae eueniunt in ^a [matrice.] Quod si accidat fluxus sanguinis, curetur cum eo, quod est in capitulo suo.

ANNOTATIONES.

Habes de hac re plura ex Hipp. 1. de morb. muliebrib. & ex Rasi. 22. cont. 11. 7. Habes etiam libellum de fetu ex sectione inscriptum, in cuius Hippocratis libris repositum: scribit de hac re & Paulus lib. 6. & Celsus lib. 7.

Cap. 1.
cap. 74.
cap. 29.

De regimine pregnantis post abortum.

Cap. 15.

QUUM abortitur mulier foetum, oportet, ut suffumigetur cum bdellio, & ^a [hyssopo] & alharmel, & glutine alborin, & origano, & si napi albo, & currat sanguis & non ingrossetur, quare retineatur, & dolorem faciat.

a B. zufera.

ANNOTATIONES.

Attenuantibus sanguinem educere ex utero molitur, de qua re & Hipp. 1. de morb. muliebrib.

De extractione secundinae.

Cap. 16.

INGENIUM quidem in extractione, quod administratur in ea absque medicamine, est ut sternutet cum aliquo eorum, quae sternutare faciunt: deinde teneat ambas nares, & os violenter quare ^a [inspissatur] venter, & tenditur, & lubricat secundina. Quumque apparet secundina, tunc tendatur paulatim cum facilitate, et non sit in ea labor, ut non abscindatur. Quum ergo timetur abscissio, stringatur illud, quod ^b [sequitur manu] cum coxa mulieris, coactione temperata, & elaboretur in sternutatione. Quumque tardatur casus secundinae, non tendas eam tensione aliqua: imò stringe eam ad coxas ambas ligatione desuper, taliter, ut non ascendat. Et si fuerit adherens cum profunditate matricis, tunc subtilitatio sit in separatione eius cum motu leui ad latera, ut mollescantur ligamenta. Et oportet, ut non cadat in hoc labor omnino. Et si fuerit retentio eius propter vehementiam oppilationis, & constrictionis

a B. fiat tensus, ut chorda.

b B. apprehendit manus.

e n. ad dilatan-
dum ipsum.

d B & fecet.

e n. Alia litera
ciness recentis.

f B. anis falcen-
nis.

g B. dilatatur.
Alia litera.
putrefic
h f. Eucassia.

i n. almi fufeu.

K B. inuoluta &

l s. profundo.

m n. Alia litera.
mili.

tionis oris matricis, ingeniatur [vt carmine
tur] aut cum digitis aut effusione vnguentorū
calidiorum mollificantium secundum propin-
quorem præparationem situs mulieris, quæ
possibilis est in ea, & fortasse est iacere eius cō-
uenientius ad illud. Et quandoque adiunat ad
illud vñctiones, & emplastra lenificantia de fo-
ris sub vmbilico. & alchatin. Et quandoque suf-
ficit linimentum digitorum obstericis; dein-
de regatur regimento sternutationis, & suffu-
migationum, & tinaum, & eorum, quæ bibon-
tur, & ingeniatur omni ingenio. Ipsa enim in
quolibet spatio putrefit, & [lenitur, & cadit,]
& adiunat te cum diureticis fortibus. Et admini-
stra ei unā decoctionis vñm: quoniam facit
ipsam cadere. Et de illis, quæ faciunt ipsam ca-
dere, est vt infundatur in matricē vnguentū ba-
silicon. ipsum n. putrefacit eam, & extrahit ip-
sam. Et quum egreditur, administratur oleum
rosæ & similia. Et de his, quæ adiunat ad lubrica-
tionem eius, est, vt in potu detur aqua [rosa-
rum recentū] puluerizata de super althea: aut
detur in potu: aut supponatur aliquid de ster-
core [accipitris, & administratur de super, quæ
dictum est de medicinis facientibus abortiri
foetum, & pessariis, & suffumigationibus. Et
de suffumigationibus bonis, est elleborus al-
bus facta suffumigatione cum eo, & stercus co-
lumbinum etiam facta suffumigatione cū eo,
& aristolechia facta suffumigatione. Et de anti-
quis fuerunt, qui præceperunt obsterici, vt in
uolueret manum suam in panno, & intromit-
teret eam & acciperet secundinam: sed hæc eu-
ra est dolorosa: nam quum nō egreditur secun-
dina, tunc ipsa [carminatur,] & egreditur post
dies. Veruntamen parienti h []
accidit dispositio maligna propter vapores ma-
los ascendentes ex secundina ad cerebrum, &
cor & stomachum: oportet ergo vt succurra-
tur ad nocumenta earum cum suffumigationi-
bus aromaticis, & potu [almeisus,] & diamu-
schi. Et administrantur epithemata super cor,
& stomachum, & medicinæ aromaticæ facien-
tes cordi. Et quidam antiquorum locutus est
de extractione secundinæ sermonem, quē ego
sua dictione narro. Inquit Ludus, si remanet
secundina in matrice post exitum foetus, tunc
si os matricis est aptū, & secundina est [suspē-
sa, quæ] iam collecta est, & facta est similis sphe-
ræ in latere matricis, tunc exitus eius est facilis.
Et oportet vt calefiat manus sinistra, & inunga-
tur, & intromitatur ad profundum, & quæ-
rat eam donec inueniat secundinam cum []
[collo] matricis annexam, oportet ut traha-
tur non secundum rectitudinem, m [quoniā]
timemus inde conuersionem matricis: neque
attractione vehementi, imō oportet in primis
ut permuetur cum facilitate ad latera dextra
& sinistra: deinde addatur in quantitate attra-
ctionis ipsa enim attrahitur tunc, & separatur
ex adherentibus. Et si os matricis fuerit aduna-
tum, administra species curationis, quas dixi ti-
bi, & si non fuerit virtus debilis, administra res
mouentes sternutationem, & suffumigationes
cum speciebus in uase. Et si aperitur os matri-
cis, tunc tu intromite manum, & extrahe eam
secundum quod diximus. Et si non egreditur

secundina cum istis rebus, tunc non sollicitus
ex hoc ipsa enim post dies paucos resoluetur,
& curret, sicut currit aquositas sanguinis. At
verò [augmentum] odoris eius facit dolo-
rem capitis, & corrumpit stomachum, & angus-
tiam facit. Quare [] oportet ut sollicitus, &
oportet, ut non sit abbreviatio in administra-
tione suffumigationis cum rebus conuenien-
tibus ad illud. Inquit, & iam expertus sum in
hoc suffumigationem nasturtii, & ficum sic-
carū. Et alius locutus est secundum sermonem,
quem scripsimus secundum modum summe-
tiam. [videtur mihi] vt ponantur medicinæ
acutæ, sicut ruta, & prassium, & abrotanum,
& oleum de lilio, & oleum de alcanna, tanta
quātitate, quā humefiat medicinæ sicce, aggre-
getur totum illud i uase nouo, & cooperiatur
caput eius, & fiat in eo foramen paruum, & in-
tromittatur in foramine canna, & ponatur
sub eo ignis. Quūq; uno seruire bullierit, remo-
ue ipsum, & pone ipsum super prunas, & ap-
proxima ipsum scamno, super quod sedet mu-
lier, & pone cannam in uuluum eius, & coope-
ri cum pannis plurimis ex partibus eius ut nō
egrediat vapor, & dimitte eam secundum
hunc modum duabus horis, donec permure-
tur secundina. Quod si non sufficit illud, & de-
bilatur vapor in extrahendo ipsam, tunc tibi
conuenit ut emplastris, quæ abortiri faciunt se-
cundinam. Administratio namque eorum post uapo-
rationē est fortior. & penetrabilioris virtutis.

ANNOTATIONES.

Vt secundæ procidant, ait Hipp. 5. aph. sternutatorio
apposito nares comprime & os. De extrahenda secundina
scribit etiam Paulus lib. 6. & Aetius lib. 1. 6.

De prohibitione impregnationis.

Cap. 17.

Medico quandoque necessarium est pro-
hibere impregnationem in parua, super
quam timetur de partu, & in ea in cuius matri-
ce est agritudo: & in ea, in cuius uesica est debi-
litas. Grauitas namque fetus facit possidere seil-
suram in uesica, quare inuoluntarie egreditur
vrina, & non potest retineri usque ad finem vi-
tæ. Et de regimine in hoc est, ut præcipias in
hora coitus, ut caueatur forma impregnatiua,
quam diximus, & cum diuersitate inter duas
spermatis eiectiones, & separatione mulier cum cō-
citare, & præcipue, ut eleuetur mulier cum cō-
plemento coitus, & saliat ad posteriora, usque
ad. vii. & ix. saltus: fortasse enim egredietur sper-
ma. Incessus autem paruus, & saltus ad anterio-
ra quiescere facit sperma fortasse. Et quando-
que adiunat ad lubricitatem spermatis, vt ster-
nutet. Et de illis, quæ oportet considerare, est,
ut supponatur ante coitum, & post ipsum alki-
tran, & ungatur cum eo uirga, & ut
liter cum oleo balsami, & ceruſa, & alu
supponatur ante & post pulpa granati, & se-
ment. Et suppositio etiā summitatis caulis, & se-
minis eius, apud mūdificationem, & apud coi-
tum, & post ipsum est in hoc fortis, & proprie-
quādo ponitur in Kitran b [&] submergitur in
[scalamenthō.] Et suppositio foliorum algarab
post

post mundificationem. Et proprie quando cū hoc sunt submerſa in aqua foliorum algarab. Et ſimiliter pulpa coloquinthidæ. Et [alhegue reſcen.] & ſcoriæ ferri, & caulium, & ſcammo neæ, & ſeminis caulis partes æquales aggregen rur cum kitran, & ſupponantur. Et ſuppoſitio piperis poſt coitum prohibet conceptionem. Et ſimiliter ſuppoſitio ſtercoris elephantis ſola, aut cum ſuffumigatione cū eo in horis prædictis. Et de ebibitis eſt, ut in potu dentur aquæ albedarungi unc. iij. prohibet enim impregnationem.

A N N O T A T I O N E S.

Cap. 16 & 17. Plura ſcribit de hac re Aetius lib. 16. habes & ex Hipp. 1. de morbis muliebribus.

De mola.

Cap. 18.

Q Vandoque accidunt mulieri diſpoſitiones ſimiles diſpoſitionibus prægnantiæ, ex retentione menſtruorum & alteratione coloris, & calu appetitus, & adunatione oris matricis. Et quandoque eſt cum hoc durities quædam. Et quandoque eſt in ea aliquid duritiei in matrice tota. Et accidit inflatio ambarū millarum, & repletio earum. Et quandoque accidit earum apoſtematio. Et ſentit in uentre ſuo motum, qui eſt ſicut motus embryonis, & magnitudinem corporis, & quæ eſt ſicut quantitas embryonis, quod [mouetur per compreſſionem] dextra & ſiniſtra. Et quandoque remanet ſic annis quatuor, aut quinque. Et quandoque protenditur uſque ad finem uitæ, & non recipit curationem. Et quandoque accidit ei ſicut hydropiſis, & inflatio uentris: [ſed quæ tēdit ad duritiem non clamat uoce] tympani. Et quandoque accidit dolor pariēdi, & anguſtia, & cum hoc non parit: imò quandoque eſt cauſa in eo tenſio, & inflatio in uenis menſtruar, quare non deponit aliquid. Et quandoque deponit fruſtum carnis, cuius eſt forma quædam, cuius ſpecies non comprehenduntur. Et quandoque eſt illud, quod egreditur tantum uentoſitas. Et quandoque ſunt ſuperſuitates aggregatæ, quare egrediuntur cum ſanguine plurimo ex eo, qui retinetur. & mola ex omnib. iſtis eſt diuiſio ſecunda: & eſt eadem nominata mola, & alia ab illa nō dicitur mola & nominatur perſice naducem. & cauſa in generatione huius fruſti carnis, ſecundum quod exſtimatur, ſunt duæ res, quarum una eſt multitud o materiæ effuſarum ad ea cum uehementia caliditatis: & ſecunda eſt coitus, in quo matrix comprehendit aquam mulieris, & extendit eam cū nutrimento, & propter defectum uirtutis maſculinitatis, non concipit. & de ſignis decernentibus inter molam harum ſpecierum, & inter prægnationem ueram, eſt, quod res illa non mouetur niſi in hora quadam, deinde poſt illud nō mouetur, & eſt durities uentris cum ea uehementior duritie uentris prægnantis cum conceptione uera. & ſunt mulieris manus, & pedes molæ ſuade cum [minoratione.] & ſigna diſcernentia inter ſpecies alias, & ueram molam, eſt exſtimatio quod eſt embryon, et ſentitur cor-

pus [formatum] in matrice, & multoties accidit ex mola illud, quod accidit ex apoſtemate matricis, [&] ex accidentibus colicæ, propter cōſtrictionem [ab orbo:] quare accidit dolor uehemens, licet multoties habens molam patiarur [ex apoſtemate] colicæ. & [in colica] qui dem uentoſa iuuamentum fit cum dactylis in diſ, & cum eo, quod vocat aſſeim] & ſimilibus, ipſa enim reſoluunt ipſum dolorem, & cum hoc extrahunt molam.

A N N O T A T I O N E S.

Mola cauſas pulchre Hipp. lib. de ſterilibus in hac uerba. Mola porro conceptus cauſa hæc eſt. Quum multi menſes modicum & morboſum ſemen conceperint, neque fetus rectus fit, & uenter plenus eſt, & uelut prægnantis nihil autem in uentre mouetur, neque lac in mammis generatur, mammae autem turgide ſunt. Idem & in 1. de mor. muliebrib. aſſeim. Diſſerit eadem de re Aetius lib. 16. & Paulus lib. 2. Agit & Gal. 1. 4. de uſu part. Sed hic controuerſa eſt. At Auicenna iſs uerbis. Et ſentit in uentre ſuo & c. ſentiri ubi mola adſit, in uentre motionem. At Hippocrates locis antea citatis nihil ait in uentre moueri, quod & Aetius affirmat. Euidens proſecto cōtrouerſia hæc eſt. Fortaſſe autem Hippocrates motum mola intelligit per ſe, abſque matris motu. Auicenna uero de motu loquitur, qui ad totius corporis motionem ſequitur, qui per accidens eſt.

De cura.

Cap. 19.

R egimen in ea eſt paucitas motus, & diſiſſio exercitij, & reſupinatio in dormiendo cum eleuatione inferiorum, & prohibitio [inferiorum] a latere inferiore, et ſi indiget phlebotomia, & euacuatione, et uomitu, fiat. et in reliquis curationibus fiat curatio apoſtematum [grauatiuorum] et cum molliſicatiis. ſ. emplaſtris, et uaporationib. et embrochis, et tinis, et ex eis, quæ abortiuntur, et abortum faciunt poſt illud, quandoque enim reſoluunt materiam facientem molam, et quod ei ſimile eſt, quandoque eiſciunt eam. et multoties ſufficit in ea labor dandi in potu logodion, et dandi in potu oleum alkekengi, eſt enim uehementis iuuamenti in hoc.

A N N O T A T I O N E S.

Si mola unum tantum carnis fruſtum eſt, non curari ait Hipp. lib. de ſterilib. ſed interire ægram, ſeruari autem, ſi plura fuerint, & moderatus ſanguis erumpat. Pro curatione uide Hippocratem locis in ſuperioribus adductis. Vide & Paulum lib. 3. & Aetium lib. 16.

De figuris naturalibus, & non naturalibus partus.

Cap.

20.

F igura naturalis partus eſt, ut egrediatur ſuper caput ſuum, ſecundum rectitudinem oris matricis abſque inclinatione, manib. eius extenſis ſuper coxas: et quæ eſt præter illam eſt non naturalis, ſed quæ ei propinquior eſt, eſt ut egrediatur ſuper pedes ſuos: et egrediantur manus eius extenſæ ſuper coxas. Quod ſi caput declinat

d B. adunatum. c — B.

f B. ſup orbis.

g s. aliquid ex dolore. h s. quādoque fit iuuamentum in colica mola: cū electuario de dactylis, & electuario diſto aſſeirian.

a B. materiæ.

b s. durorum.

cap. 65. ap. 80.

clinat a rectitudine, aut remouentur manus a coxis, et egrediuntur pedes, et retinetur manus tunc est mala. Et formæ exitus mali quandoque interficiunt fœtum, & matrem. Et quandoque euadit ex eis mater, & moritur fœtus propter illud, quod aduenit ei de labore. & f.

a f. B. propter illud quod.

b B. matricis interficienda.

j accidit ei apostematio exterius quum prolongatur, & non sedatur in tribus diebus. Et quandoque perducit ad apostemata [calida] & euadit fœtus, & moritur mater. Et quandoque prefocatur in huiusmodi puer, & moritur prefocatus.

ANNOTATIONES.

Flabes de hac re ex Hippocrate 1. de morb. muliebrib. & libello de natura pueri. Sed vide & Actium lib. 6. emulatur præsertim Paulum lib. . hoc & tribus sequentibus capitibus.

Cap. 12. Ca. 76.

De difficultate partus.

Cap. 21.

Difficultas partus, aut sit causa prægnantis: aut causa fœtus, aut causa matricis, aut secundinæ: aut causa uicinantium, & communiantium, aut causa horæ partus, aut causa obstetricis, aut propter causas primitiuas. Facta

a — B.

verò causa prægnantis, est ut sit [stricta], aut debilis, passâ ægritudines, aut famem: aut sit timida: aut nō consueta imprægnationi, aut parui, imò tunc est primum quum parit, quare est timor eius maior. Et dolor ipsius vehementior, aut est anus debilis: aut est plurimæ adipis: aut est vehemens pinguedinis habentis strictum [almezen, cuius meze] non dilatatur, & nō [adiuuatur membrum vehemens frigoris compressione lacertorum ventris, uel] [et] parue tolerantie in dolore, & est vehemens per mutationis, & inquietudinis, quare perducit illud ad causam aliam, & est alteratio figuræ infantis ab eo, quod conuenit. Facta autem causa fatus, aut est propter genus eius, famina enim penitus est difficilis partus, quā masculus: aut est propter magnitudinem eius, aut magnitudinem capitis, aut grossitudinem corporis eius, aut propter multam eius paruitatem, aut leuitatem, quare non [submergitur] cum fortitudine, aut propter alterationem creaturæ ab æqualitate facili lubricitatis: sicut si sit sicut ille qui habet duō capita: aut quem comprimit

b B. almezen cuius meze. c n. iustificatur super compressione & expressione vehememtem ad uentrem lacertis utitur &c.

d B. descendit.

numero embryonum, fortasse enim in ventre uno sunt quinque, imò quandoque est numeratio maior illa, qui parui sunt, & diuersi, & quandoque est numeratio plurima ualde in cysti vna. Et quandoque est difficultas, propterea, quod est mortuus, quare non fit ei adiutorium propter motum eius: aut est debilis, & sit paruum adiutorium propter motum eius. I t quandoque fit difficultas propterea quod figura eius exitus est nō naturalis. sicut si egreditur super pedes suos, aut super latus suum, & manus eius [sint] plicatæ super coxas & genua eius, & istud fit propter corruptionem motus embryonis, aut propter multitudinem inquietudinis [patientis]. Et ex eis, quæ securitatem faciunt eius, est ut sint inquietudo partus, & dolor declinans ad inferiora, & sit anhelitus bonus.

e B. aut egreditur curuatus na pedes declinat, uellus faciem, aut egreditur super genua. Alii interea.

Facta verò causa matricis est ut matrix sit parua, in qua coangulatur [incessus] aut sit sicca valde, in qua non sit lubricitas: aut sit [quia] constricta] ualde in creatione, aut propter consolidationem ab ulceribus, & reliquis speciebus constrictionis. Aut sit in ea aliqua ægritudo in malarum, sicut phlegmon, aut vlcerata, aut rhagadia: aut hamorrhoides in matrice. Aut tuit iā clausula, quare scissum fuit signaculo ab ore matricis, scissione non completa, quare est eius dispositio sicut dispositio constrictionis, f.

j matricis in creatione. Facta autem propter secundinam est, ut secundina non disium patat propter grossitudinem suam, quare non reperiat fœtus euasione: aut rumpatur ab eo velociter, & egrediantur humiditates plurimæ ante complementum fatus, quare non inueniat [euasione]. Facta verò causa uicinantium est ut sit in uelica apostema, aut nocuum tum aliud ex [fixione] urinae & aliis: aut sit in intestino laxa sicca plurima, aut apostema: aut colica alterius generis, aut hamorrhoides, aut rhagadiae ani, & sicut si sint illa mulieris subtilia. Facta autem causa horæ partus, est ut sit fœtus uelox [in] administratione partus, & ordinatione in eo, & non depassus est a qualibet grauedine rei super se, sicut sepe contingit illud, sed peruenit adit, quare accidit quod difficilis factus est partus, eo non existente forti, & si sue sit fortis secundum quod oportet, erit debilis secundum quod oportet. j Facta autem propter causas primitiuas est, sicut si forte fiat frigus, quare fortis fiat constructio membrorum partus: & propter illud multiplicatur in regionibus septentrionalibus, et in ventis septentrionalibus, & fit in regionibus, & temporibus frigidis, difficilior. Et quandoque perducit huiusmodi difficultas ad [magnificationem] ventris, & inflationem] mirach. Aut fortis fiat calor, quare fortis fiat mollificatio virtutis: aut adueniat ei tristitia. Et sicut si mulier sit plurimum utens aromaticis, & odoramento aromatum, & fiat matrix eius assidue attractionis ad superiora: quapropter non oportet apud difficultatem partus, & casum virtutis ut olfaciat aromatica [super retentione] necessitatis in reductione virtutis, [&] si cadat & multoties perducit difficultas partus ex causis prædictis & ex [medicamine] constrictionis, & inspissatio ad hoc, ut incidantur uena

in pectore, & pulmone, quare perducit ad spumatum sanguinis, & tussim, & phthisim. Et quandoque perducit ad incisionem neruorum, & lacertorum propter uehementiam eius, quod accidit de tensione cum paucitate [complementi], propter defectum lenitatis, & lubricitatis, quare perducit ad spumatum. Et quandoque peruenit res in quibuldam casu ad hoc, ut findatur mirach uentris, & illud est, quando superfluit inspissatio.

De signis.

Cap. 22.

Sunt, ut sentiat dolorem ante partum, & post ipsum in anterioribus: nam si declinat ad pectinem, facili sit partus, & si declinat ad posteriora, difficilis. j

De

De regimine eius, ^a [quàm ladant partus accidentia.]
Cap. 23.

De regimine eius in qua sit difficilis partus, absque semina
medicinarum. Cap. 24.

Q Vum pręgnans appropinquat partui, necessarium est tunc, ut affiduet balneatio nem, & tinam: & melius est, ut fiat extra balneū, ut non debilitetur, quare mollescentur. Aut administretur inunctio pectinis, & dorsi, & [co-
xarum] cum eis, quę sunt sicut oleum anethi-
num, & chamęmillinum, & de Keiri, & alia ab
illis. Et affiduet suppositionem aromaticorū,
& effundantur in ^c [materia sua cerataria] sub-
tilia, & olea mollescentia, & mucillagines mol-
lescentes, ^d + [] sicut adeps galli-
næ, & anseris impinguatæ, tepida, non frigida,
sed sit ad caliditatem propinquior: & proprię
quum est siccitas vuluę, & corporis totius cum
vulua. Et oportet, ut in potu dętur propter dif-
ficultatem partus, mense uno omni die in iei-
nio mucillagines, sicut mucillago cydoniorū
cum mucillagine seminis lini. Et similiter de-
tur ei in potu in diebus doloris partus, aqua tę-
nugraci. Et sit cibus eius ex oleribus lenificati-
uis, & alesidabegi, & caro pinguis, & galia pin-
guis, & interdiciantur ei styrica. Et oportet ut
suffumiget vuluam suam cum mulcho, & aro-
maticis. Quumque pręsens est partus, & inci-
piunt accidentia eius, comedat rem paucę quā-
titatis, & mulri nutrimenti, & bibat desuper vi-
num odoriferum. Deinde oportet ut sedeat
mulier hora vna, & tendat pedes suos, deinde
resupinetur super dorsum suum hora una, pos-
tea surgat subito, & ascendat gradus, & de-
scendat, & clamet. Quum ergo aperitur os matricis
parum, & incipit augmentari, & aperi, tunc
oportet, ut ^e [suffumigetur] quantum possibile
est, & proprię quum scinditur siphac, & ^f [] la-
boret sicut] & aperiatur os suum, quantum potest,
& intromittat aerem plurimum attrahendo
ipsum naribus quanto plus potest, hoc enim
extrahit foetum, & secundinam. Et melius su-
per quod sedetur apud partum est scamnum,
posito puluinari post ipsam, & istud fiat post a-
persionem oris matricis. Quod si mulier fue-
rit pinguis, iaceat super ventrem suum, & po-
nat caput suum super terram, & intromittat
genua sua sub ventre suo, ut ^g [] comprimatur
os matricis cum vulua eius: deinde inungat
vuluam suam cum lenificantibus prędictis.
Et oportet ut dilatetur, & aperiatur cum di-
gitis. Quum ergo facit illud, & coarctatur ven-
ter eius, parit uelociter partu quadrupedum.
Quumque apparer secundina, scitur quod foe-
tus appropinquat. Et si non scinditur propter
grossitudinem suam, oportet tunc ut scindatur
unguibus, aut instrumento ^h [] nominato lin-
gua] assumpto inter duos digitos cum facilita-
te, ne inueniat foetum, & ledat eum, donec scin-
ditur, & curret humiditas & lubricet fetus. Quā-
si tu administras scissionem secundinę, & fe-
tus non est ⁱ [] compleretur, incuruat secundum
accidentia partus euadendi, & prologatur spa-
tium, & exsiccat vulua, sequere illud effun-
dendo lubricantia, cerataria subtilia & mucil-
lagines in vulua, & adipem liquefactos, & albu-
men oui, & vitellum eius: ^k [] est enim regimen
mirabile.

Q Vando difficili sit partus, tunc fac eam
odorare odores delectabiles cum quan-
titate parua. Et si uirtus fuerit debilis, ^a []
da ei in potu aquam carnis, & ciba eam ci-
bis bonis, paucę quantitaris, sicut sunt torbi-
lia oua, & similia. Et da ei in potu cados uini
odoriferi, aromatici, deinde fac eam sedere, &
tempera sessionem eius, si est hyems, accende i-
gnem plurimum, & si est æstas, euenta eam, &
fac eam sedere usque ad hypochondria in aqua
tepidā ad caliditatem aliquantulam declinā: &
proprie ^b [] in qua decocti sunt. M.x. ca-
lamenti. Et suppone collyrium ex eis, quę sunt
sicut myrrha, & inunge pectinem eius, & mem-
bra partus eius, & dorsum ipsius cum cerato, &
adipe tepidis: & proprię si fuerit causa frigus.
Et similiter mucillaginibus, et lubricantibus.
Et quandoque est tibi necessarium, ut clysteri-
zes cum eis vuluam eius, ita ut pręcipias ut po-
natur sub anhis eius, & sit ipsa resupina super
puluinari, & eleuentur pedes, & ^c [] aperiantur
coxę eius quantum possibile est, & effunde in
eam lubricantia, et alia similia, cum iniectione
ultima in canna, cuius longitudo sit longitu-
do matricis, et plus. Et dimitte eam una hora
vsquequo testentur mulieres, quod os matricis
eius iam aperitur, et quod humiditates iam in-
cipiunt currere, tunc ergo fac eam sternutare, ^d +
[] et fac eam sedere super
scamnum, et pręcipe ut exprimat inferiora vē-
tris sui, et pręcipe ei, ut exprimat se, et compri-
mat ilia eius, ipsa enim pariet. Et fortasse quan-
doque indigebis ut aperiatur vuluam eius cum in-
strumento, ^e [] quo naues extrahuntur ut aper-
tas os matricis eius et aperiatur, et oportet ut expe-
riantur super eam figurę iacendi super uentrē
et super ^f [] faciem extēsis manib. et resupine, et
alie. et considera, quā illarū facit appropinqua-
re caput infantis uulua, et alleuiat partum, et
caue ne dimittas obstetricem laborare in rece-
ptione, et in ^g [] dimissione uulua eius cum lu-
brificantibus. Quod si hoc regimen non excu-
sat, adiueris cum medicinis, et suffumigatio-
nibus. Quumque das in potu ^h + []
ex medicinis alleuiantibus partum,
ex pilulis, et alijs, et non parit, oportet ut for-
beat in hora meridiei de iure fascolorum, et ci-
ceris cum oleo sisamino: deinde quum ⁱ [] secu-
rus fueris, pręcipe ei ut supponat aliquod de
suppositorijs, quę dicemus, et dormiat super
iplum, postea, quum mane fuerit factum, suffu-
miga eam cum aliqua suffumigationum, quas
dicemus, deinde itera dare in potu medicinam.
Si autem non confert, administra epithemata
dorso, et umbilico cum aqua rutę, confecta cū
farina alscilem, et quum fortior sit dolor, et
proprie propter frigus, ponatur in vulua oleū
calefactum, ^k [] quod dicitur in antidotario.]
et antiqui quidem primi dixerunt in extrahen-
do fecum ingenium in capitulo motu eius, ^l +
[] nos re-
lationem dimisimus propter paruitatem fidu-
cię in iplo.

De

De regimine paucitatis sanguinis eius.

Cap.

35.

Q Vando parit, aut abortitur, & timetur, quod sanguis eius minoretur, aut apparet illud, tunc rectius est ut follicitudo sit in pro-
 uocatione sanguinis eius, & attenuatione eius, nam quum retinetur, facit accidere apostemata. Et sternutatio in hoc est iuuatua. Et de medicinis, quibus fit suffumigatio in hoc, est ut suffumigetur cum sinapi, & harnel, & bdellio, & myrrha et iterum suffumigetur cum oculo piscis saliti: cum vngula equi, aut asini. Si autem illud non excusat aliquid, tunc necessaria est phlebotomia saphenæ, ut extrahat sanguinem, & prohibeat nocumentum repletionis, & apostemationis eius, & fortasse prouocabit. Et phlebotomia uenæ curuaturæ poplitis, est fortior.

De regimine februm eius.

Cap. 36.

A Qua hordei confert ei: ipsa enim cum hoc non retinet menstrua. Et similiter granata dulcia. et plurimum quidem februm earum est propter retentionem menstruum. Quum ergo elratio sit cum phlebotomia saphenæ, sit iuuamentum cum ea.

De regimine inflationis uentris eius.

Cap. 37.

D Etur in potu diamarte, & detur in potu alkekengi, & dentur in potu serapinum, & organum, & mastix cum æqualitate.

De regimine doloris matricis.

Cap. 38.

Sedeat in aqua tepida, & inungat loca sua cum oleo uiola. dulci, tepido.

De regimine ulcerum eius.

Cap. 39.

C Vrentur cum vnguento albo, & similibus ex vnguentis conuenientibus vlceribus, super membra neruosa.

TRACTATVS III.

De reliquis ægritudinibus matricis, exceptis apostematibus, & quæ currunt cursu eorum.

De iudicijs menstruum.

Cap. 1.

Menstrua temperata in quantitate, & qualitate sua, & in tempore suo, currente secundum consuetudinem suam naturalem in omni [spatio] sunt causa sanitatis mulieris, & mundificationis corporis eius ab omni nocumento in quantitate, & qualitate, & faciunt ipsam acquirere castitatem, & paucitatem desiderii. et mensuratio æqualis, b [] est, ut menstruetur mulier in c [omni mense] usque ad xxx. dies, & quod est supra illud, & quod est infra illud, quod cadit in quintodecimo, & septimodecimo, est non naturale. et quæ alterantur menstrua d [ab æqualitate] a dispositione

a. periodo.

b. f. Bad menstrua.
c. B. omnib. xx. diebus.

eo pulpæ coloquinthi dæ, & succo rutæ, & supponatur: aut supponatur aristol. etiam in lana, aut supponatur buchormariem, aut staphisagria, & cucumer asininus, & conditi: aut supponatur collyrium ex elleboro, & opopanaxo, & felle taurino; facit enim descendere viuum & mortuum. Medicinæ facientes illud cum proprietate. Dicitur oportet ut contra difficultatē partus teneat patiens in manu sua sinistra magnetem: aut liniatur cum cinere vngulæ asini, quoniam est vltimum: aut suffumigetur cum ea. Et similiter vngula equi. Et similiter suffumigatio cum n [oculo] piscis saliti. Et dicitur, quod si suspēdatur corallus etiam in coxa dextra, confert difficultati partus. Et dicitur, quod si suspendatur super coxam eius storax aphricana, non adueniet ei dolor. Et dicitur, quod si teratur crocus, & conficiantur, & fiat ex eo nux, & suspendatur super eam, expellit secundam. Suffumigationes, Suffumiga eam cum myrrha, quoniam est bona valde. Et iterum cum myrrha & galbano & [caltoreo] confectis cum feile vaccino: sumatur ex eo aur. i. & suffumigetur cum eo: aut sumantur sulphur citrinum, & myrrha rubea, & fel vaccinum, & opopanaxum, & galbanum, & suffumigetur cum eis. Et suffumigatio cum spolio serpentis, aut cum fimo columbino est alleuians, & fortasse interficit suffumigatio cum spolio serpentis foetum. Et suffumigatio cum opopanaxo solo, alleuiat, & cum stercore [accipitris].

De regimine infantis, quum nascitur.

Cap. 32.

Hanc rem prosequuti sumus in libro vniuersaliū; quare queratur illic.

De dispositionibus enixarum.

Cap. 33.

A [Partus] non extenditur in masculis ultra xxx. & in foeminis ultra xl. dies, & plus parum, & accidunt foetus ægritudines plurimæ, sicut fluxus, & retentio sanguinis, quare perducit fluxus sanguinis ad calum virtutis, & perducit retentio menstruum ad febres prauas, & ad apostemata praua, & multoties accidit exitura ex partu difficili. Et quadoque accidit eis inflatio ventris, & fortasse moriuntur. Et sanguis quidem partus vehementioris est nigredinis quam sanguis menstruum: quoniam est retentionis longioris spatii.

De regimine multitudinis sanguinis eius.

Cap.

34.

Q Vum multiplicatur fluxus sanguinis enixæ, oportet ut cum vitra ligentur manus eius, & ponantur super ventrem eius panni infusi in aceto, & supponantur collyria ex eis, quæ sunt sicut balaustiz, & Karabe, & rosæ, & thus cum vino pontico. Et oportet ut deuitet medicinas cauterizantes, ipsæ enim sunt malæ matrici propter neruositatem eius, & de illis, quibus inest proprietās in hoc, secundū quod dicitur, est suspensio stercoris porcini in lana, & suspendatur in coxa eius.

sitione sua naturali, sunt causa ægritudinum plurimum. Et parum quidem accedit, ut altera rentur in tempore suo. Et ex nocumento alterationis menstruorum peruenitur ad additionem debilitatis mulieris, & alterationem formæ eius, & paucitatem conceptionis eius, & multitudinē abortus eius. & ad partum ipsius debilitantem foetum, quum nascitur. Retentio autem menstruorum, & paucitas eorum, com mouent in ea ægritudines repletionis omnes, & præparant eam ad apostemata & dolores capitis, & reliquorum membrorum, & tenebrositatem visus, & perturbationem sensus, & febris & multiplicatur cum ea repletio valorū spermatidis eius: quare sit desiderans, non castra, & non suscipiens filium ex impregnatione propter corruptionem matricis eius, & spermatis ipsius, & perducit eum eo res ad prælocationē matricis, & striduram anhelitus, & retentionē eius, & pulsum cordis, & synecopim, & singultum, & quandoque moritur, & accidunt ei [difficultas] & distillatio [propter] oppilationem materierum. Et quandoque accedit ei sputum sanguinis & vomitus eius, & propriè in virginitatibus, & cursus eius fluxu ventris, & diuerſificantur istæ ægritudines ex eis secundum diuersitatem complexionis eius. Nam si fuerit cholericæ, generabuntur in ea ægritudines cholericæ. Et si fuerit phlegmaticæ, generabuntur in ea ægritudines phlegmaticæ. Et si fuerit sanguinea, generabuntur in ea ægritudines sanguineæ. Et de mulieribus quidem est, cuius ablatio menstruorum festinat, quare in xxxv. & etiam anno vitæ suæ sit finis, et de eis est, in qua tardatur illud usquequo perueniant anni. & quandoque peruenit retentio menstruorum ad alterationē dispositionis mulieris ad puritatem, secundum, quod [dicitur] in causa retentionis menstruorum, & quandoque apparet in ea, cuius mensura abiciunt lac, & significat illud, & quandoque accedit retentio menstruorum, propter [tortuositatem venarum] matricis.

ANNOTATIONES.

- A* Menstruis, ait Hippocrates, largius fluentibus morbi eueniunt, non fluentibus autem ex vtro morbi contingunt. 5 aph. de sola quantitate verba faciens. Spectanda tamen & qualitas, & tempus, quod hic author animaduertit. Sicut, quod ad moderatam quantitatem attinet, spectanda corporis, a quo effluit natura si multis vel paucis humoribus redundet, & ex quo quibus multum humorum affluit, siue ad naturam corporis lucidam, siue ob studium, & rationem eorum, & ipsam, & egrogantem, vbi eas expurgari necesse est, pariter vero que contrariomodo se habent. At obſerues. Aristotelem 7. de hist. animal. affirmare, corpulentis mulieribus multum menstrui sanguinis in alimentum corporis abire, unde & has minori copia frater oportuit. Sed per corpulentas videtur philosophus eas intelligere, quibus solidae membrorum inest substantia, & eas aliasque vocant: quibus certe excrementorum copia ob nimium robur vel coquitur vel dissipatur. Quam uero a. s. ut dictum est, opus est, alia pariter expurgantur. In omni muliere, ait Hipp. si sana sit, duarum

atticarum heminarum aut paulo uberiorem mensuram sufficere. id quod ferè & Aetius lib. 16. plerique euenire affirmat. Sic uerò & de menstruorum excrementorum qualitatibus ex corporis natura erit statuendum. At de tempore, quo hæc secundum naturam exurguntur, uidetur controuersia. Arist. paucis ea singulis mensibus mori ait, sed vno intermisso plurimis. At Aetius plerisque singulis mensibus uiginti duobus, aut ad summum tringinta interpositis diebus, mori affirmat. Quin discrepare etiam de purgandi spatio auctores videntur. Hippocrates 1. de muliebrib. morb. duorum vel trium dierum spacio al soluit excretionem hanc putat. Aetius quartum diem adiungit. Cuiusmodi, quidquid aliqui sentiant, ex aetio, profectò de hac re præscribi regula non potest. sunt que singulis sunt, que alternis mensibus expurgantur. alys quatuor diebus, alys pluribus, aut paucioribus purgatio ea producit: neque certi in hoc statui fines possunt: filius tamen obseruare quotidie est, plerisque singulis non alternis mensibus cieri mensura (quamvis philosophus aliter obseruat) unde & mensura uocari excretio hæc solet. Ita uerò & de purgationis spacio. & si Hippocrates duobus vel tribus diebus al solui eam putat, tamen tamen animaduertere quoticidie est, quum pauci a duobus diebus expurgantur, plurimos ad quartum, uel etiam quintum diem purgari. Quod huius rei n. liquum est, pete ex Arist. 7. de hist. animal. Cuius Paulum lib. 3.

De superfluitate cursus menstruorum.

Cap. 2.

*S*uperfluitas in hoc quandoque fit secundum lemitam, qua natura expellit superfluitatem quod quidem est laudabile, quum non perducit ad superfluitatem, & turpitudinem, & cursu quo non indiget, et quandoque fit secundum lemitam ægritudinis, aut propter dispositionem in matrice, & [aut est propter debilitatem matricis, & [illa est deterior, quæ fit] propter malitiam complexionis alienius: aut propter vlcera & corrosionem, & hemorrhoidas, & [fricationem] & rhagidas, aut propter apertionem orificiorum venarum, & ab ius, & [fracturam] & [fracturam] ipsarum proscissionem earum, & [fracturam] ipsarum propter causam corpoream aut extrinsecam ex corruptione & percussione, aut casu, aut similibus, aut malitia partus, & difficultate eius, aut propter vehementiam oneris. Facta autem causa sanguinis, aut est propter multitudinem & dominium eius, & exitum ipsius cum virtute, & [aut non cum virtute] naturæ, & rectificatione eius. & nos quidem iam diximus illam, quæ sit a regimine naturali, quæ ambæ sunt diuersæ: licet sint ambæ comparæ in hoc, quod utraq; non retinentur, nisi quum ad eam debilitas: aut pp grauitatem sanguinis super corpus pp debilitatem in corpore: licet non sit sanguisatiens equalitate in quantitate, & qualitate sua, aut propter acuitatem sanguinis, aut tenuitatem, et subtilitatem eius: aut propter caliditatem eius: aut propter multitudinem aquositate eius, & humiditatis: licet omnis fluxus sanguinis incipiat paulatim subtilis: deinde incipit procubio peracutem ad grossitudinem: & [deinde] deinde descendit, & peruenit ad subtilitatem, & paucitatem, & aquositatem. & hæc est dispositio in omni fluxu sanguinis ob quamcunque causam sit & causa

Et causa in hoc est, quod orificia venarum, & inces-
sus, & ventositatis, sunt in primis stricla, &
in fine eius contriunguntur iterum, & adunā-
tur propter siccitatem. Et quum superfluit fluxus
sanguinis, sequitur eū debilitas appetitus,
& debilitas digestionis, aut inflatio extrema-
tum, & corporis, & malitia coloris: & quando-
que perducit ad hydropisim, & quandoque per-
ducit multitudo exitus sanguinis ad dominiū
cholerae: quare accidunt febres cholericae, mor-
dicatiae, propter inflammationem caliditatis
mordicativae, quae equatur per sanguinem. Et
accidunt iterum horripilationes. Et [quan-
doque] accidit haec caliditas ^k in casu appeti-
tus cibi, quem fecit forte necessarium debilitas
caliditatis, & [addit in casu appetitus stomachi
propter defectum sanguinis, & accidit dolor
in dorso propter [tensionem] nervorum
positorum in illo loco, & quandoque multipli-
catur fluxus sanguinis ex matricibus cum mul-
titudine ^m humorum.]

ANNOTATIONES.

Immodicae uteri purgationes quae vitia sequuntur, plu-
ribus Hippocrates 1. de morb. muliebrib. docet. Sed & Ga-
lenus 6. de loc. aff. & 5. aph. & Aetius lib. 1. v. Diligen-
tissime omnium hic absoluit.

De signis.

Cap. 3.

Eius quidem, quae est secundum semitam ex-
pulsionis naturalis, signum est, quod non
sequitur nec nocumentum, imò perducit ad
iuuamentum eius, & non aduenit ei laesio, ne-
que alteratio uirtutis, & plurimum quidem ac-
cidit in [pinguibus.] Facta verò causa reple-
tionis communis, quae expellit natura [a do-
minio] eius quare expellitur, signum est reple-
tio faciei, & corporis, & exuberatio venarum,
& alia ex signis repletionis: & quandoque est
eum ea dolor, & quandoque non fit; & dum
non debilitat, non retinetur. Et cognoscitur
dominans cum sanguine, ut exsicceetur sanguis,
& consideretur, an color eius declinet ad albe-
dinē, aut citrinitatem, aut nigredinem, & pur-
pureitatem, quare euacuatur humor, qui domi-
natur cum eo iterum. Facta verò causa debilita-
tis matricis, & apertionis venarum eius, signifi-
cat exitus sanguinis puri non dolorem facies.
Si verò causa est acuitas sanguinis, cognoscitur
per colorem suum, & [acuitatem] ipsius, & ve-
locitatem sui exitus, & paucitatem abscissionis
egressionis. In facta verò propter subtilitatem san-
guinis cum materia aquosa, & humiditate, est
sanguis aquosus, non [calidus,] & leditur eū
stypticis. [t] quandoque apparet in ea quasi prae-
gnatio, & quandoque apparet in ipsa sicut acci-
dentia partus; quare parit humiditatem, & sunt
lacerti corporis eius uicem metis molliciei, quasi
sunt [lenes, postquam uoluerunt] coagulari,
& quandoque nocent ei curationes diureticae
propter caliditatem suam, quare addunt in a-
quositate sanguinis. Facta verò ab ulcerib. [eū
materia, & dolore, est cum vehementia dolo-
ris.] In facta verò a corrosione, egreditur pau-

latim, ^s t [] quasi sax & proprie quan-
do est a venis absque arterijs. Et si fuerit corro-
sio in [profundo] matricis, erit color minus
niger, & quando est illic, & apud os matricis,
possibile est, ut tangatur. Facta uerò ab hamor-
rhoidibus habet periodos, ^t []
menstruæ. Et quandoque non sunt ei periodi,
imò est sequens repletionem, & sunt signa he-
morrhoidarum matricis manifesta. & est san-
guis secundum plurimum niger, nisi sit ab arte-
rijs, & quandoque est hemorrhoidicus ^k [frustra-
tim.] & multoties quidem associatur hamor-
rhoidib. in matrice dolor capitis, & grauitas ca-
pitis, & dolor in uisceribus, & hepate. ^l t []
[Et quando currit sanguis ex illis hemor-
rhoidibus, remouetur illud accidens.]

ANNOTATIONES.

²⁰ Habes & de haere ex Gal. plura 7. de loc. aff. & 3. de
sympt. caus. & ex Paulo lib. 3. Aemulatur tamen praeter
tim Rasim 2. Cont. tr. 2.

cap. 4. cap. 4.
cap. 63.
cap. 1.

De cura fluxus sanguinis ^a t [] & in
fine eius, de cura ^b [patientis fluxum menstru-
rum.] Cap. 4.

a t n menstrui
superflui.
b e. alchabada i.
fluxus sangui-
nis menstrui on-
tinetur. i. m.
m. s. l. u. in m.
pure confusio,
sed etia in re-
mone non con-
fusio.

Facta quidem secundum semitam expulsio-
nis naturalis, & facta a repletionem, & graue-
dine sanguinis super corpus, oportet ne reti-
neatur, donec timeatur debilitas, & quandoque
excusatur phlebotomia ab expectatione illius, pro-
pterea quia expellit repletionem et trahit mate-
riam ad contrarium, et quando causa est [cho-
lera,] & euacuatur, et proprie cum eis, quae sunt
sicut fumus terrae, & myrobalani, propter illud,
quod in utriusque est de uirtute styptica & si cau-
sa fuerit aquositas ^d [& prouocatio eius, et at-
tractio eius ad cutem tunc dentur] in potu de
gummi arabico, et dragacantho, & si causa fue-
rit debilitas matricis, aggrega ad medicinas sty-
pticas medicinas confortatiuas cum sua aro-
maticitate, & proprietate sua, & si causa fuerit
ulcus, curetur cum medicinis compositis ex
[confortatiuis] & stypticis & [diureticis, et
illa quae est ex hemorrhoidibus, curetur cura-
tione hemorrhoidarum, & cum semine lini
cum aqua calida. Et oportet ut obseruentur ho-
re quietis, & si fuerint illic periodi, curetur tunc
in horis periodorum, & studeatur ad sedan dū.
Quum ergo superfluit fluxus sanguinis, oportet
ut ligentur ambae manus a radice adiutoriorū
& utriusque pedes a radice coxarum apud duo in-
guina, deinde ponantur uentosa in inferiori
parte mammillae & ubi necesse est uenae ascendē-
tes ex matrice ad mammillas, & sugantur, et eli-
gatur ventosa magna, ipsa n. retinet sanguinem
in hora una, deinde oportet ut consequenter
adhibeatur reliqua cura & quandoque retinet
fluxum sanguinis positio uentosarum super lo-
cum, qui est inter utraque anchas. Et oportet, ut
paciens fluxum sanguinis cibetur cum eis, quae
sunt sicut uitelli ouorum sorbilium, et eū om-
ni, qd est uelocis digestionis confortatiuo, et
quandoque oportet ut cibetur aqua carnis forti,
quae acetosa facta sit eū ^e [aqua stomachi h. et a-
VIC.]

c B acuitas cho-
lerae.

d B. tunc pro-
uoca eam, & at-
trahe ipsam ad
cutem & detur.

e e. glucinari-
us.
f B. stopefacti-
us.

g — B.
h e. alchabada an-
tem, & carnes
abare boni odo-
res ex bonis car-
nibus sunt neces-
saria, & simili-
ter alchabada ha-
mida.

qua acetosa, & potibus boni odoris ex carne bona, quoniam necessarij sunt. & similiter for-
 bitiosis humidis, ex fauich, & amylo, & vi-
 no nouo grosso dulci, † []
 & deuitet antiquum subtile. Et quandoque co-
 ueniens est eis vinum mellis recens. De medici-
 nis autem communibus, & proprie fluxui san-
 guinis acuto, calido, arnoglossa est melior: imo
 non est ei par: & quandoque abscondit fluxum
 sanguinis omnino bibita, & iniecta, & confert
 chronica, & non chronica. Et potus * [halafce]
 iterum. Et administratio camphoræ bibendo,
 & supponendo. Et de illis, quæ conferunt ad i-
 flud, est sumere in potu lac bene decoctum cum
 ferro ignito, & in quo est scoria ferri, de quo
 est quibusdam stypticis in potu tribuantur om-
 ni die vne iij. Et acetositas curi bona est ualde.
 Et similiter detur in potu gummi arabicum cum
 dragacantho, & semen lini cum aqua calida, &
 troc. de spodio cum camphora conferunt ei
 valde, & troc. de balauitis. Confectio medicinae
 vltimi iuramenti. Recipe † []
 terræ sigillatæ, & boli armeni, & aluminis, &
 gallarum, & sanguinis draco. partes equales, de
 quorum summa accipiantur 34. & camphoræ po-
 dus .ii. granorum & galie sexta. i. qd totū dis-
 soluatur in vne. vna syrapi myrtini. Et iterum a-
 cacia, balauitæ galie, eniphilides, sumach, myr-
 rha, & thus, & opium, conficiatur cum aceto a-
 cuto forti, & sit dosi. s. Et iterum † [] draga-
 canthum magisterij, cypulæ, gladium, myrrha,
 thus, opium, conficiantur, & fiant pilule, & su-
 mantur de eis, 3. iij. sunt enim bonæ ualde. Et ite-
 rum bibatur † [] cochlearum marinarum, quæ
 asportantur a sancto iacobo aduellarum, pon-
 dus 3. ii. cum aqua sumach, & cydoniorum, &
 dactylorum: † [] & illarum cibi
 antequam indigeant uiuificatione virtutis for-
 ti, sunt alhulem, & Karos, & almosos ex carni-
 bus hœdi, & autum montanarum: & prepara-
 ta in patellis, & cibaria ex lentibus aceto condi-
 tis, quæ omnia sunt frigida, & deuitent omnem
 cibum calidum actu, aut potentia. Et de suppo-
 sitoriis communibus sunt suppositoria facta
 ex lithargyrio, & dragacantho, & balauitis, &
 terra sigillata, & bolo armeno, & antimonio, &
 aliis. Descriptio medicaminis ad illud. Recipe
 coleotar, & dragacanthum, & acaciam, & corti-
 ces thuris & antimonium & fiant ex eistochi
 sci: deinde sumantur ex eis aurei j. boli armeni,
 & gummi arabici, & Karabe, omnium ana aur.
 j. & ponantur in duabus vne. succi styptici, aut
 aque, & clysterizetur cum eo matrix secundum
 quod sciuit. Confectio clysteris ad matricem.
 Reci. aluminis .j. mediam, & seminis hyusquia
 mi albi, & opii amborum ana 3. i. sextam, & sup-
 ponatur. Pessarium bonum, et proprie ad cor-
 rosionem, & ulcera. Rec. testas † [] turni & suc-
 cum barbæ hircinæ, & acaciæ aggregentur, et sit
 pessarium cum aqua gallarum immaturarum,
 & iterum, galie immaturæ, et balauitiæ, et amy-
 lum, et opium, et alumen, et rheubarbarum, et
 grana myrti viridia, sumach, succus barbæ hirci-
 næ, grana agreille, chartæ combustæ, sandalum
 album, cortices thuris, terra sigillata, capita gra-
 natorum, † [] folium, scoria ferri, coriandrum

siccum: supponantur de eo 3. iiii. in lana viridi
 imbibita in aqua myrti, et teneat eam tota no-
 cte, et iterum balauitiæ et fordes † [] ueru, et char-
 tæ combustæ, et alumen, et dragacanthum, et cy-
 minum infusum in aceto, et bolum armenum,
 et rob † [] alchar, † [] conticiantur cum aqua † [] sali-
 cis, et coriandri uiridis, et supponatur nocte
 tota, et de tinis conferentibus eis est enca-
 thisma in decoctione calamethi, et foliorum
 eius, et fructus ipsius, et radices eius decocti cum
 myrto, et ros. † [] sine capitibus, † []
 et corticib. granatorum, et xylocaractis naba-
 thi, et balauitiis, et barba hircina, et gallis uiridi-
 bus, et de epithematis, et unctionibus confe-
 rentibus eis, est epithema de † [] alcanna † [] super
 sumen. Et vngere partes matricis cum oleis sty-
 pticis stypticis fortis. Et reueremus distinc-
 tionem curæ fluxus sanguinis facti propter te-
 nuitatem et aquositate eius. Dico ergo quod
 necessarium in hoc est ut † [] fiat, quod curat † []
 aquositas eius, et operetur super ipsum cum su-
 datione et prouocatione cum eis, quæ sunt si-
 cut decoctio assari, et api, et rubec, et quæ sunt
 similia illis. † [] curat una uice et prouocetur † []
 alia cum facilitate, et prouocatione, et sudatio-
 ne, et fricetur corpus eius cum panno aspero,
 et lunatur corpus eius cum aqua mellis, et cum
 emplastris hydropicorum, et quandoque con-
 fert ei uomitus fortis, et oportet penitus, ut de-
 clinetur cum medicinis earum, et cibus istius
 a illud, quod extirpat et ingrossat sanguinem.
 Si uero est causa ulceratio, tunc confert hoc
 unguentum. Recipe. balauitiæ et † [] plumbum
 vsum, et fiat ex ambobus, et ex cera cerarum gi-
 cum oleo ros. et supponatur. Quidam autem fa-
 ciunt necessarium in curatione † [] patientis flu-
 xum sanguinis menstrui, capitulum unum, et
 est curatio composita ex mundificatione, et sty-
 pticitate et confortatione, et est ut prouocetur
 menstrua eius in hora, ut non tardetur.
 Deinde agitentur motus eius, et mundificetur
 matrix eius et confortetur, ut non suscipiat su-
 perfluitatem egredientem a necessitate. Dicitur
 ergo, oportet ut dentur in potu † [] saninae † [] 3. x.
 et sem. mentæ 3. i. sem. foeni 3. ii. ponantur in
 uasē et fundantur de super vini puri lib. ii. et de
 coquantur donec mediētur, et prouocatur de-
 super sarcocollæ et lycii, amborum an. pondus
 3. ii. butyri uaccini et mellis an. cochlearium v-
 num, et sumantur de eo in potu in ieiunio quā-
 titas unius cochlearii, et tardetur cibus usque
 ad uesperam et faciat illud tribus diebus, et ego
 dico, quod quamuis hoc iuuamētum sit in plu-
 ribus horis, quandoque tamen est † [] fluxus san-
 guinis menstrui ex causis aliis facientibus ne-
 cessarium eis uti stypticis puris, et tu cogno-
 sci eas: † []

ANNOTATIONES.

Egit de huius affectus curatione, & Paulus lib. 7. & Aetius lib. 16. hic amplius quam alij, singulis perpen-
 sis singulas curationes tradit. Est tamen hoc in loco co-
 trouerfia. Auctor noster, ubi sanguinis ex reuio super-
 fluat, unum exhibet, quum ait: Et similiter foritionibus
 Inuicibus

humidis &c.] At Paulus uinum interdicit. sed paucis. Paulus uetus & tenue uinum interdicit, quod certe fluxionib. ciendis est maxime opportunum. atq; id etiam Auiennas statim damnat. Probat tamen hic uinum crassum, & recens, & dulce, quod. f. quum multum nutriat, & uires manuteneat, sanguinem etiam ipsum incrassat.

De ulceribus matricis, & putrefactione eius.
Cap. 5.

IAm significauimus in eis, quæ præterierunt, illud, et tu scis quod causæ eorum sunt causæ ulcerū, et causæ ulcerū sunt ex causis intrinsecis, et ex cursib. acutis, et a [plagis ulceratis,] aut accidentib. deforis propter percussione, aut casum, aut propter partum, aut propter alia: aut propter vulnus ex medicamine supposito, & instrumento incidente, & quandoque sunt cum putrefactione: & quandoq; sunt omnia illa cum sordibus, & sorditie: aut cum mundificatione, & sine sorditie. Et quandoque fiunt in profundo, & quandoque fiunt in non profundo. Et quandoque fiunt cum corrosione, & absq; corrosione, & cum apostemate, & absque apostemate.

De signis ulcerum matricis. Cap. 6.

Significat illud a [sanguis, & propriè si signa sunt] super os matricis, & in eius proximo. Et significat illud cursus saniei, & humiditatu diuersi coloris, & odoris. Et nocumentum ex medicinis, quæ mollicant, & iuuamentum ex eis, quæ stypticatem faciunt. Et signum mundificationis ulcerum matricis est, ut sit illud, quod egreditur, ad grossitudinem, & albedinem declinet, & b [planitiem, sine] dolore vehementi, & fœtore, & mordicatione, & signum, quod ipsa sunt sordida, & tabida, est multitudo humiditatum virulentarum, & c [quod currit ex intestino.] quod si fuerit illic putrefactio, erit simile aque carnis. & quod illud, quod resudat est putridum, malum, & si fuerit cum corrosione, erit illud, quod egreditur nigrum, cum dolore vehementi, & pulsatione, & signum quod ipsa sunt cum apostemate, est adhaerentia febris, & horripilatio, & quod dicemus de signis apostematis, & iuuamento eius, & corrosione eius.

De putrefactione matricis. Cap. 7.

Hoc iterum est ramus capituli vlcum matricis, & est causa in ea difficultas partus, mors embryonis, aut administratio medicinarum acutarum, aut cursus calidus, & acutus; aut vulnera putrefacta, & sit in proximo, & sit in profundo, & sit cum sorditie, & cum priuatione sorditici, & facta in profundo non euacuatur ex humiditatib. diuersis egredientib. & fortasse plurimum assimilantur feci.

De corrosione matricis. Cap. 8.

IAm diximus corrosionis signū in eo, quod egreditur, & dispositionem doloris in capi-

tulo fluxus sanguinis. Et differentia quidē inter corrosionem matricis, & cancrum est, quod cū corrosione non est grauitas, neque durities, & sequitur eam quies in horis quibusdam, & proprie post exitum eius, quod egreditur, & nō est longitudo plurima spatij in curatione conueniente. a [spatium uerō cancri est assidui] doloris, & est ibi pulsatio longi spatij.

a B. eum cūcro aut est assiduitas.

10 De cura.

Cap. 9.

Oportet, ut consideretur an ulcus sit sordidum, an non sordidum. Si ergo fuerit sordidum, mundificetur in primis cum aqua melis & similibus proiectis in eam cum instrumēto iaciendi, aut cum decoctione ieros, aut cum vnguento mundificatiuo, & si fuerit corrosio, iniice in ipsam vnguentum rectificans corrosionem, cum mundificatione, a [†]

a † B. sorporis.

& administra cibos conuenientes. Et considera iterum, an sit cum apostemate, an non cum apostemate. Si ergo fuerit cum apostemate, curetur prius, & sedetur cum curationibus apostematis, quas dicemus. Quum ergo mundificatur matrix b [†] tunc curetur cum consolidatiuis, quæ sunt vnguenta prædicta. Vnguentum, quod confert in principio rei, quum in uulnere nondum nascitur caro. Recipe lithargyrii, & cerusæ, & sarcocollæ partes æquales. & fiat ex eis ceratum cū cera, & oleo rosæ. Et si fuerit illic sordities, ponatur in eo parum floris eris. Quum ergo caro incipit nasci, & existimatur illud, curetur cum vnguento huiusmodi. Recipe rucæ ablutæ partes ij, climiæ argenti, cerusæ, & sarcocollæ, omnium an. partem j. fiat ex eis ceratum cum oleo rosæ & cera.

b † B. mundificatione bona.

AN NOTATIONES.

Vlcerati uteri causas, signa & curationem pulchre admodum & breuiter ex Archigene Actius docet lib. 16. Tradit uerò & Paulus lib. 3.

De regimine deuirginatæ. Cap. 10.

DE mulieribus est, cui accidunt quum uolantur, dolores magni, & propriè quum collum matricis eius est strictum, & panniculi a [sunt debiles,] & uirga deuirginantis est grossa. Quum ergo accidunt ei fluxus sanguinis, & dolores, necesse est ei ut sedeat in aquis stypticis, & in uino & oleo, deinde administretur super eam cerataria in lana inuoluta super cannam, prohibentem a consolidatione, & alleuietur super eam concubitus.

a B. virginales sunt textura dē. f.

a [De cura.

Cap. 11.

Administrantur medicinæ mundificantes deinde post illud, vnguentum prædictum ad ulcera, & quandoque admiscetur cum eo terra sigillata, et quæ sunt ei similia.

a n. Alia litera. continuatur lire ra sequens cum præc. leni. sic. Et si sit vlc. ad ministratur medicinz, &c.

De rhadagijs matricis.

Cap. 12.

a n. est sicut reli
guia.b n. quāvis con
solidetur.

Rhadagijs accidunt in matrice: aut propter
siccitatem superuenientem ei maximam,
et proprie apud partum, aut propter apostema,
& sunt in principio, quum accidunt, leues, oc-
culti doloris, qui est sub dolore partus, & reli-
quijs eius. Deinde apparet, & proprie quādo
tangitur. Et quandoque ingrossantur rhadagijs
valde. Et quandoque fiunt sicut verruca, & re-
manent, b [& consolidatur] locus.

De signis earum.

Cap. 13.

Possibile est, ut perueniatur ad attestatiōē
rhadagiarum ponendo sub muliere specu-
lum coram vulua eius, deinde aperiatur vul-
ua eius, & consideretur illud, quod imagina-
tur in speculo. Et illud, quod significat eas, est
dolor apud coitum, & exitus virgē sangui-
nolentē.

ANNOTATIONES.

cap. 107. Agit de uterij rimis & earum curatione Aetius l. 16.
cap. 75. cap. 1. & Paulus lib. 3. Sed vide & Rasm 22. Cont. tr. 3.

De cura.

Cap. 14.

3 B. ex.

b n. lithargyrio
c n. alienec om-
ne mordicationū

d B.

Non euacuantur rhadagijs, quin aut sint in
trinitate, aut in collo sint, & quæ sequun-
tur ipsum. In trinitate ergo curantur cum sup-
positorijs penetrantibus, & distillationibus in-
iectis a [&] aquis stypticis permixtis cū vnguē-
tis rectificantibus, sicut vnguentum factum ex
climā & b [plumbo adusto.] Et vnguentū rha-
dagiarum ani, & secundum curationē earum c
[sentiet quasi mordicationem.] Quod si indi-
gent maturatione aliqua, misceatur cum eis si-
cut vnguentum basilicon cum adipibus, & si
fuerit cum rhadagijs grossitudo vehemens, quā
significat lōgītudo spatij, & paruitas receptio-
nis curationis, administretur vnguentum de char-
tis cum oleo ros. Si vero non tolerat illud, po-
natur cum eo oleum de lilio, & gluten alim-
bat. Quum ergo quiescunt, curentur cura rha-
dagarum purarum: & proprie quando vlcē-
rantur, & quandoque indigent eis, quæ sunt si-
cut cortices aris optime triti, aut dragacanthum,
& galle, aut aggregatio eorum. In extrin-
secis verō quandoque sufficit laborare cum ad-
ministratiōe tutiæ valde trite cū vitellis ouo-
rum, d [aut aggregatione illius:] & sine cessā-
tione fiat adherentia illius, & vnguentum de
ceruā iterum.

De pruritu matricis, & priapismo mulierum.

Cap. 15.

a n. mensuri ex
ficat.
b n. aut ex sper-
mate calido acu-
to.

Qvandoque accidit in matrice pruritus
propter humores acutos, cholicos, aut
salsos, baurachios, aut corrosiuos melancholi-
cos, secundum quod apparet de dispositione
coloris a [menstrui] aut bothor generatas ex
eis, b [calidas, acutas] valde. Fortasse n. super-
fluunt adeo, donec deiciant virtutem: & quan-

doque accidit illi mulieri, ut non satietur ex co-
itu, & aduenit ei priapismus mulierum: & quo-
ties cum ea sit coitus, additur malitia eius.

De cura pruritus matricis.

Cap. 16.

Oportet ut mundificetur corpus cum phle-
botomia ex nigra: & si indiget, fiat secun-
datio ex a [cephalica,] & euacuetur humor acu-
tus somnis humor cum eo, quod euacuat ip-
sum: sicut cholera cum pilulis de scamonea:
& phlegma cum pilulis stomatichis: & melan-
cholia cum pilulis de epithymo, & decoctione
eius: & frangatur b [ebullitio] spermatis cū me-
dicinis, & c [q] d [in frigidantibus ut
infrigidetur:] & cum medicinis adurentibus
ipsum] secundum necessitatem, & attestatiōē
complexionis: & e [delibutione] oris matricis
facta cum eis, quæ sunt sicut acacia, & hypoqui-
stidos, & rose, & sandali, & sief memithe, f [f]
[& fax,] g [& acetum,] & oleum rosa-
ceum, & iterum, quæ sunt sicut succus portula-
cæ, & quandoque permiscetur cum medici-
nis sem. lini, & sit embrocha cum aquis, in qui-
bus decoquantur styptica, & emplastrum cum
face corum, & si indiget mundificatione: bibat
mel cum aqua frigida valde, & ad pruritus est
expertum illud. Sumantur folia menthe, & cor-
tices granatorū, & lentes excorticatæ, decocta
cum vino, & supponatur, & iterum sumantur
eroci, & camphore, amborum ana. sexta 3. v-
nius, plumbi adusti tertia 3. i. baccarum lauri
3. s. terantur, & cribellentur, & liniatur locus o-
leo rosaceo. & cōficiantur cum albumine oui,
& aliquantulo vini, & supponantur, & iterum
sumatur mirobalanorum, et balantiarum, am-
borum ana. pondus 3. ii. & lycii & salis ammo-
niaci, et vinum antiquum, terantur et cribellen-
tur, et liniatur locus oleo rosaceo. & pulueri-
zetur desuper ista, & de suffumigijs est illud,
quod fit ex lycio, et medulla granorum citri.

De fistulis matricis.

Cap. 17.

Qvandoque accidunt in matrice fistule,
quæ quandoque pertranseunt a [car nē,]
& apparent ab eo, quod vicinum est ex mem-
bris, ita ut corrumpant os pectinis, & putrefa-
ciant ipsum, & collum matricis, et quandoque
perueniunt ad abradendum pilos pectinis, b
[] et incedunt usque ad partes
ani, & lacertorum eius etiam, quare pars earū
quoque laterum matricis: & sunt in vno-
parte matricis, & quæ ex eis est in profundo ma-
trici, non est possibile ut curetur: et similiter
perueniens ad uescicam. Reliquæ vero ab istis
curationem habent, et si sit difficilis, & deterior
illarum est illa, quæ peruenit ad abradendum
pilos pectinis, et proprie quum perforat os fo-
ramine paruo.

De signis eius.

Cap. 18.

Sunt longitudo putrefactionis, et adheren-
tia doloris, et antecessio ulcerum, quæ non
solan-

sanatur cum curationibus. & prolongatur spatium & currit virus: deinde dolores, sicut dolores cancri, & cognoscitur locus eius cum radio, & ubi peruenitur cum eo, & scitur status eius, an sit in carne adhuc, aut pertranseat usque ad os per illud, quod sentit extremitas radij, ex lenitate, & mollitie, & asperitate, & duritie.

De cura.

Cap. 19.

EX curationibus est perforatio, & multoties perducit illud propter neuositatem membri, ad spasum, & abscissionem vocis, & permissionem rationis. Et perforatio iterum non est possibilis, nisi in eo, quod videtur, cuius carnem mortuam incidere est possibile, verum est melius ut administrantur desuper medicinæ exsiccentes, & mundificetur corpus, & confortetur matrix. [& medicetur.]

De debilitate matricis.

Cap. 20.

CAusa eius est malitia complexionis, & raras texturæ, & tolerantia ægritudinum diuersarum. Et accidit ex debilitate matricis paucitas appetitus coitus, & multitudo curius menstruum, & spermatis, & aliorum, & priuatio imprægnationis.

De cura.

Cap. 21.

Cura eius, est cura malitiæ complexionis, & succurrere ei, quod accidit ipsi de nocu-
mentis cognitis. ^a [&]

De doloribus matricis.

Cap. 22.

Flunt ex malitia complexionis diuersæ, & exuentositatibus extendentibus & humiditatibus accidentibus in ea, ita ut quandoque accidat in ea sicut accidit intestinis de colica. Et quandoque accidit dolor matricis ex apostematibus, & cancri, & ex ulceribus. Et communicant ei ilia, & inguina, & crura, & dorsum, & pedes, & diaphragma, & [anus] & caput, & proprie medium sincipitis. Et quandoque permutantur dolores eius ad anchas post spatium, & usque ad decem menses, & confirmantur in eis. Et tu cognosceis curationem omnium horum ex eis, quæ tibi præmissa sunt, & non est in iteratione sermonis in eis utilitas.

ANNOTATIONES.

Doloris uteri causa uaria esse possunt, quas author refert. At quid in his agendum sit, docet Hippocrates 2. de morbis muliebribus.

De cursu matricis.

Cap. 23.

Quandoque accidit mulieribus, ut currat ex matricibus earum humiditates plurimæ, putridæ: et currat ex eis iterum sperma. Et primum quidem fit propter multitudinem suam perfluitatum, et propter debilitatem digestio-

nis in venis menstruum, quum putrescit matrix, & habet capitulum. Et cognoscitur substantia eius ex colore mentrug ex siccitate, & ex colore eius in seipso. Secundum vero est sicut ^a [&] curius spermatis viri. Si ergo est sine desiderio, tunc causa est debilitas matricis, & vasorum eius, & mollificatio ipsorum. Et si est cum desiderio, & mordicatione, & commotione, tunc causa eius, est tenuitas spermatis, & acuitas eius. Et quandoque est causa in eo pruritus matricis, quare perducit commotio eius ad hoc ut descendat sperma. Et habentis quidem cursum difficilis fit anhelitus, & cadit appetitus cibi, & destruitur color eius, aduenit ei apoplema, et inflatio in oculo sine dolore secundum plurimum, et quandoque est cum dolore.

De cura.

Cap. 24.

Cursus quidem spermatis earum curatur cum similibus, quibus curatur illud in uiris. In cursibus vero alijs oportet ut incipiatur a mundificatione corporis cum phlebotomia, et solutione ventris, si indiget ambobus. deinde clysterizetur matrix in primis cum mundificatiuis et exsiccatiuis: sicut decoctio ieros, et decoctio prassij. Et fricentur crura cum oleis subtiliatiuis cum medicinis ^a [calidis,] sicut est oleum de squinatho, et pyrethro, et pipere. Deinde consequenter post illud adhibeantur clysteria cum stypticis clysterizatis, et ebibitis. Et clysteria magis operantur post euacuationem. Et sint aquæ, in quibus decoquantur sicut galleg, et balauftia, et cortices granatorum, et squinanthum, et myrtus.

ANNOTATIONES.

⁴⁰ Fluorem muliebrem intelligit. Quomodo autem hic fluxus a menstrui sanguinis eruptione differat, docet Aetius lib. 16. Fluxus aut muliebris est uteri defillatio diuturna, a menstrui sanguinis eruptione differens, eo quod in illa sanguis syncerus prodit, hic vero fluxus corruptus apparet. Fusius uero de hac re ibidem uerba facit. Vide tu & Paulum lib. 3.

Cap. 65.

Cap. 63.

De retentione menstruum, & paucitate eorum.

Cap.

25.

Menstrua retinentur, aut propter causam propriam in matrice, aut propter causam communem. Et illa quidem ^a [causa propria in matrice:] aut est propter causam innatam, aut propter causam accidentem alio modo. Amplius menstrua retinentur; aut propter causam in uirtute, aut propter causam in materia, aut propter causam in instrumento, ^b [et proprie] solo. Et causa in uirtute est sicut debilitas propter malitiam complexionis frigida, aut sicca, aut calida. ^c [&]

^a B. quæ est pp causâ propriâ.^b — B.^c f. n. sicæ aut frigida sicæ.

AVIC.

O o o 3 et pau-

d B. domināis
super.
e B. remaneant
superfluitates.

f B. coloris bru
ni.

g B. duræ soli
dæ plurimum,
aut.
h f B. euacua
tione.

i B. sterilitatem.

k B. oppilata
sunt cum con
solidatione ip
sorum.

l B. seu decli
nationem.
m B. aut.
p B. aut stygi
um, seu con
solidationem.

q B. exquirens
exitum sup ma
tricem.

et paucitatem ipsorum, aut propter uehemen
tiam virtutis^d, comprehendentis cibos, et si
multiplicetur nō [inūdicat superfluitatem]
menstruorum. Et huiusmodi quidem mulierū
naturæ, uirorum similes exsistunt naturis: et sunt
potentes super digestionem ultimam, et distri
butionem necessariam, et expulsionem super
fluitatum. secundum modum, quo expellunt
eas urini. et istæ sunt [pingues], nervosæ, lacer
toæ de quibus sunt fortes uiragines, quarum
anchæ ipsarum pectoribus sunt strictiores, et ip
sarū extremitates sunt [pingues plus, et] sunt
multarum euacuationum cum medicinis, et
exercitijs, et proprie h f i [san
guinis fluctus per nares, aut hæmorrhoidas, aut
plagas, aut alia. Facta verò propter qualitatem ma
teriei est, quoniam sanguis est grossus propter
frigiditatem, aut propter multitudinem eius,
quod admiscetur ei ex humoribus grossis, aut
propter multitudinem tranquillitatis, et quæ
currunt cursu illorum de illis, quæ se iunxit.
et causa, quæ est ex parte instrumēti, est oppilatio,
& illa, aut est propter calorem exsiccatem, cō
stringentē, aut propter frigus exsiccatem, & mul
toties facit ipsam possidere, multitudo potius
aque, & perducit ad [putrefactionē], aut pro
pter siccitatem cum inspissatione sua, & pro
pter multitudinem adipis etiam, aut humorū
grossorum uiscosorum, aut propter apostema
ta: aut propter clausuram, & additionem car
nis: aut propter vlcera accidentia in matrice,
quæ consolidata sunt, & [corruperunt sua cō
solidatione] orificia uenarum apparentium:
aut propter tortuositatem l f i [in
ea superfluitas m [&] conuersionem, aut n
[propter breuitatem] colli matricis: aut pro
pter percussionem, aut casum claudentem ori
ficia uenarum: aut successione abortus. Facta
autem propter retentionem menstruorum cā
communitatis aliorum membrorum, est sicut
facta causa debilitatis hepatis, quare non ema
nat sanguinem, neque discernit ipsum, aut pro
pter oppilationem in eo, & in corpore toto,
aut propter pinguedinem facientem accidere
oppilationem contringentem uas contrictio
ne facta a compressione, & extenuatio cōstrin
git eas, contrictione facta ab exsiccatione, aut
propter paucitatem sanguinis. Et sanguis [ef
luit super matricem cum exitu, &] quum non
inuenit meatum, redit. Quum ergo iteratur il
lud, dilatatur in corpore, & facit incurere æ
gritudines.

ANNOTATIONES.

De mensum muliebrium suppressione, de eius causis &
symptomatibus legere est ex Gal. 3. de symp. cau. 6. de loc.
cap. 4. cap. 5. aff. & 5. in 1. ulg. morb. plura & Hipp. 1. de morb. mulie
cap. 1. b. & Paulus lib. 4. & Aetius lib. 16. Hic, de sumpta ex
cap. 51. rei natura methodo hoc sequentibus capitulis abfoluit.

z B. ad illam re
tentionem men
struorum.

De accidentibus a illius & de praefocatione ma
tricis.] Cap. 26.

Q Vandoque accidunt ei, cuius menstrua
retinentur, ægritudines, de quib. est præ

focatio matricis, propter collectionem suā, et
declinationem ad partem lateris, & accidunt
ei iterum apostemata matricis calida, & dura,
& apostemata uiscerum, & ægritudines in sto
macho ex debilitate digestionis, & calu appeti
tus, & corruptione eius, & nausea, & sitis uehe
mens, & mordicatio in stomacho, & accidunt
ex ea ægritudines capitis, & nervorum, sicut
pilepsia, & paralyfis, & ægritudines pectoris, si
cut tussis, & malitia anhelitus, & plurimæ ex æ
gritudinibus hepatis sicut hydropsis, & alia,
& alteratur ex ea forma: & accidunt ei iterum,
difficultates urinæ, & eius compressio, & dolo
res alchatis, & colli, & grauiatur corpus, & ex
tenuatur, & contristatur, & adueniunt ei horri
pilationes, & febres adurentes. & quandoque
difficilis fit sermo propter exsiccationem lacer
torum & linguæ ex vapore calido, & fortasse
est illa grauitas causa doloris capitis, & accidunt
ei inquietudo, & [tristitia propter uaporem],
& quandoque apostematur totum corpus eius
& uenter eius propter attractionem uirulentie
sanguinis ad ipsum. Et quandoque accidit ei in
complexione sua, quum retinentur menstrua,
quando est fortis creationis, cuius uirtus est po
tens ad exercendum superfluitatem retentam,
ut assimiletur uiris, & multiplicetur pili eius:
aut nascatur ei quasi barba [quare frangitur
forma] eius, & ingrossatur, deinde moritur. Et
quandoque peruenit ante mortem ad disposi
tionem, cum qua non est possibile, ut prouo
centur menstrua eius, & plures istarum sunt
de illis, quæ pariunt plurimum. Quum ergo
non coit cum eis aliquis, & recedunt ab eis sui
compares, retinentur menstrua earum & remo
uentur ab eis [dispositio], quam necessariam
facit euacuatio sanguinis, & acceptio concep
tionis, & acceptio coitus, & accidit eis ut fiat
urina eius nigra, in qua est sedimen uirulentū,
sicut aqua carnis: & quandoque mingit san
guinem.

De signis.

Cap. 27.

I Lius, quæ pendet ex frigore signum est gra
uitas somni, & [profundatio] in ipso, et a B. illius
albedo coloris corporis, et uiriditas uenarum,
et raritas pulsus, et frigus sudoris, et multitudo
vrinæ, et phlegmaticitas egestionis. Et illam
quæ pendet ex caliditate significant inflammationem
et exsiccationem matricis, et reliqua signa cali
ditatis scita in eis, quæ præterita sunt. Et illam,
quæ pendet ex siccitate, significant signa siccita
tis in ea, scita in illis, quæ præterierunt, et verifi
cant eam extenuatio corporis, et uacuitas vena
rum. Apostema uerò, et clausura, et alia sunt no
torum signorum de illis, quæ tu iam sciisti ul
quead hunc locum.

De curationibus.

Cap. 28.

C Vratio quidem pendens a calefactione, et
infrigidatione, et generatione sanguinis
et humectatione corporis, et curationes apo
stematum, et cura clausuræ, et similia, sunt
nota

nota ex radicibus iteratis. et facta quidem a clausura, quæ nō curatur, et ob oppilatione orificiorum venarum ab incarnatione vlcera, & alijs, est quafi [similis] eius cura est extractio sanguinis vt non multiplicetur, & mundificatio corporis & vsus exercitiorum. Et non oportet nisi ut afferamus nunc rememorationem curationum prouocantium menstrua, & sunt illæ, quæ mouent sanguinem ad matricē, & faciunt ipsum penetrantem in poris, & faciunt poros apertos. Et has quidem medicinas iam diximus, quum de singularib. tractaremus in tabulis earum, & dicemus iterum in antidotario. Hic verò uolumus dicere de regimine, & medicatione illud, quod est magis conueniens huic loco. Et regimen in hoc, est mouere sanguinem cum fortitudine ad menstrua. Et de illis, quæ faciunt illud, est phlebotomia ex saphe na, & vena, quæ est post cauillam, & phlebotomia veng geniculi, & curuatura eius est fortior illa. Et ventolatio super crus, & calcaneū, & proprie pinguis, est magis conueniens. Et quæ doque est necessarium vt fiat phlebotomia super saphenam pedis alterius. Et assiduatio strigendi cum uitis membra inferiora & ligandi ea, & dimittendi ea taliter aliquibus dieb. Dein de administrantur medicina, ut aperiantur pori, & b [currant] humiditates viscosæ. [Et similiter] si causa fuerit humiditas. Deinde administrantur medicinae propriæ ad prouocandum, quæ subtiliantes sanguinē, aperientes oppilationem, & de illis sunt, quæ bibuntur sicut calamentum & decoctio eius cum aqua mellis, & puluerizatio ipsius super aquam mellis: & lauina est fortior ea, & pulegiū est forte valde; & cinnamomum & hiera piera, & serapinum, & opopanax, & fructus eius, & castoreum, & cordumeni, & decoctio enulae, & decoctio alusnen, & decoctio phaseolorū rubeorum & d [almaroch], & alastigar, & semen samplici. Et de illis suppositoria sunt, sicut albus elleborus, & pulpa colochinthidæ, & storax, & centaurea, & gummæ oliuæ campestris, & opopanax, & fructus eius, & castoreum, & assa, & serapinum, & cordumeni, & succus abinthij. Et quandoque supponitur euphorbium super cortum, & expectatur super ipsum hora parua absque superfluitate. Suppositoriū bonum. Recipe myrrhæ, calamenthi amborū ana drach. iij. sauinæ drach. viij. rutæ sicæ drach. x. passularum mundatarum drach. xx. conficiantur cum felle vaccino, & fiant de eis pessaria. Et iterum sumantur castoreum, & myrrha, & muschus, & fiant similitudines glandium cum oleo deben, & supponantur. Et ol. alacuhē prouocatiū est mēstruorum, quū supponitur, & succus papaueris rufi, & c [alnesim secundum] partes æquales, & iterum galbanum ponatur in lana infusa in sambacino, & supponantur intra matricem. Et de eis sunt emplastra & vaporatio nes, & uaporatio cum speciebus prouocat mēstrua. et de eis sunt suffumigationes, sicut cum colochinthida sola, ipsa enim prouocat in dispositione. et similiter opopanax, & assa, & serapinum, & cordumeni. et de eis sunt tinæ & ex aquis, in quib. decocta sunt subtiliata, pro-

uocantia menstrua, sicut calamentum, & ruta pulgium, & similia.

ANNO TATIONES.

De suppressorum mensiu curatione. ad loca superiorib. indicata. praesertimq. pete Actium. Est uocant. ut uer ne sectione quæstio. Author noster secari pedum et curren uenas iubet, Gal. emulatus, qui & lib. de curandi rat. per sangu. miss. & alibi, secadā nel tali, nel malleoli uenam in uteri affectibus docet, praesertimq. id in affectu, de quo hic agitur, obseruandum uidetur, in quo trahenda per uterum materia est. At Actius lib. i. de uis agent, quæ ob plenitudinem non purgantur, a cubiti sectione curationem aggreditur. id quo sunt indicationes, quæ a partis affectu loco de sumitur, aduersari uidetur. trahenda enim deorsum ad uterum esset materia, non ab utero sursum. Sed probè uterque consulit. Licet summa corpus aggrauante multitudine (si uidelicet uberius sanguis affluat) ex cubito imminuenda multitudinis gratia, sanguinem ducere, quod Actius intellexit. At si ea multitudo non aderit, secanda erunt crura. quod & Gal. & author noster consulunt. cap. 57.

TRACTATVS IIII.

De nouementis situs matricis, et apostematibus eius, et quæ similia sunt illis.

De clausura.

Cap. 1.

Clausura est, quum super os matricis eius, [egreditur] aliquid, qd prohibet coitū, ex re addita lacertosa, aut pāniculari forti: aut est illie incarnatio ab ulcere, aut creatione: aut b [illud qd est inter os uulue, aut os matricis, est secundū unū et eundē] horum modorum. Aut est super os matricis eius, quod prohibet impregnationem, et exitum mēstruorum ex parauulo, aut incarnatione vlcera, aut quod est eis simile. Aut meatus nō est inuētus in creatione, ita ut accidat uirgini quū incipit mēstruari, vt non inueniant mēstrua meatū propter aliquā harum causarū, quare accidant ei dolores uel mentes, et agritudo maxima. Si ergo nō ingeneretur ei, redit sanguis, et denigratur mulier, et præfocatur, et moritur. et quandoq. accidit ut clausa retineat [per accidens] conceptionē, d [] quare moritur ipsa, et foetus eius proculdubio, si non regitur. et hoc quidem non est possibile, nisi aliquo modorum, aut ut sit illud, quod opponitur ori matricis de clausura raræ texturæ, aut sit habens foramina plura, ita qd possibile sit matri attrahere de spermate aliquid. licet [enim] parum sit, tamen ex illo paruo fit conceptio, si pars eius est [ueritas] quod uisum est philosopho, et pars eius, quod uisum est Galeno medico. Illud nanque, quod necessarium est in creando membra, est sperma foeminae secundum [sermonem philosophi], et est illud, quod in eo prouocatur ad matricem intra matricem secundum sermonem [Gal. et est sperma uiri] b [ut sumat ex eo uirtutem odoris] secundum sententiam philosophi, uidit. n. quod quum [ouum gallinae] erudit rore aspersum est, et procedit ex eo odor spermatis uiri, conuertitur ouum in conceptione.]

AVIC.

Ooo 4

AN-

Cap. 15.

cap. 57.

a B. descendit.

b n. Alia litera. inter os uulue, & os matricis se quidam vnum.

c — B. d f B & har p g gaans.

e — B. f B. vera g B. Alia litera.

h n. a quo sumitur virtus, & odor eius. Alia litera. uirtutē & odorem. i s. aduenit. ouo ueni uirtutes galli, & recipit. ab ea odor. n. s. tunc conuertitur, & fit ouum conceptio nis.

ANNOTATIONES.

De uteri morbis in compositione agit, primumq; de ma-
la formatione, obstructione. siphia ad uteri os, & muliebriū
locorum clausura, quia rem pluribus explicat. Egit de hoc
Cap. 73.
cap. 72. cap. 95.
& 96.
De naturali uerō, i. de non perforata utero, lib. 6. de quibus
& Aetius lib. 16. quos utroque aff. dicit hic simul coniu-
git. Unum postremo huius capitis loco scribitur, de quo nō
mediocriter ambigere est. nempe ex philosophi testimonio
femen feminis necessarium esse ad creanda membra. At
philosophus contra 1. de gener. animal. semen a femina con-
ferri negat. neque id, quod interdum a mulieribus in concu-
bitu humoris fecerunt, semen esse putat, sed uteri excretio-
nem, quae alijs euenit, alijs non euenit. Caterum, uerē philo-
sophus semen uim ad generationem conferre negat, aduū
scilicet, & quae procreare apta sit, non plane tamen concu-
rere id ad generationem it inficias, quin 2. de gen. animal.
cap. 4.
feminas materiam, mares uerū uim creandi praebeant ait,
in seq; mulieribus semen, quod excrementum uim a geni-
tale, cuius ortum ex ultima alimenti concoctione, & ex
uenis, sicuti etiam marium semen gigni arbitrat. Vide-
tur ergo auctor noster philosophi sententiam assequutus.

De cura clausurae.

Cap. 2.

Ratio clausurae est cum ferro, non cum a-
lio. Si ergo haec clausura apparens est, tūc
modus est ut disrumpantur labia vuluae a clau-
sura, ita ut ponatur super unumquodque la-
bium a [pila] & inuoluantur pollices panno,
& tendantur labia, donec disrumpantur ab eo,
quod est inter ea: b [aut] iuueris phlebotomo
[obtusio, & finde] siphac, & incide carnem a d-
ditam, si est sub siphac paulatim, ita, ut non re-
maneat de addita aliquid, neque sumas de radi-
cali aliquid, & illud fiat cum calib. Et differen-
tia quidem inter siphac, & carnem, est, quod si-
phac non sanguinat, sed caro sanguinat. Deinde
pone inter ambo labia lanam infusam in o-
leo, & vino, & dimitatur tribus diebus: & ad-
ministra super eam aquam mellis, si ea indiges:
& administra desuper vnguenta a [nutritia], cū
cautela a consolidatione, & glutinatione, & cō-
strictione, & proprie si illud, quod incisum est,
est caro. Siphac vero parum suscipit consolida-
tionem post scissuram. Quod si clausura fuerit
profunda, tunc modus est, ut perueniat ad ipsā
uncinus, & si est siphac, findatur scissione vna,
non cum illa aequalitate. Nam fortasse, c [coo-
perit] vesicam & alia: imō oportet ut i [cauea-
tur alia, sicut vesica,] & incidatur si est caro,
paulatim, & adhaereat incisioni lana infusa in vi-
no pontico styptico: deinde post illud sedeat
in aquis, in quibus decoctae sunt medicinae mol-
lificantibus b [ulcera] linitis, & iniectionis, deinde
cum consolidatiuis. Et quum apparet sanitas,
oportet, ut assidue super eam coitus, & opor-
tet ut caueantur apud hanc scissionem, & inci-
sionem duae res, scilicet abbreviatio in inciden-
do, & in findendo quantitatem additam, illud
enim h [si est compositum] est faciens possi-
bilitatem conceptionis apud coitum, qui acci-
dit cum ea, & distinet faciens partum, praepa-
rans forum, & praeparans morti. Et cauea-

tur iterum, ne pertranseat quantitatem additā,
& capiat de substantia matricis aliquid, quare
apostemetur matris, & doleat, & incurrat cu-
rez, & spasmū, & egritudines perniciosas. Quā
ergo feceris hoc, oportebit ut abstineas eam a
frigore, & non appropinques medicinam fri-
gidam actu omnino, imō oportet ut sint om-
nes distillationes, & iniectiones, & suppositoria
expoliata frigore.

De modo in administrando hanc scissionem,
Cap. 3.

Raparetur mulieri sedes coram lumine, su-
per quam sedeat cum paucis sustentaculo
ad posteriora. Quum ergo aequatur, crura sua
adhaerere faciat coxis suis, & liget manus suas
& adiugat illud ventri suo, & liget manus suas
sub curuatura poplitum suorum, & ligetur se-
cundum hanc formam fortiter, deinde medi-
cus administret scissionem siphac, & incisionē
carnis. Et quandoque indiget medicus, ut ad-
ministret speculum, & proprie in eo, quod est
inter matricem. Quum ergo extenditur siphac
cum radiis et uncinis, extensione, cum qua nō
b [comprimantur] matrix, & collum vesicae,
& c [siphac] eius compressione inuolante his me-
bris, & i [manu,] & secundo cum eo, c [cuius non excu-
satur] processio cum utriusque manibus aduenit
ei de acumine ferri. Et speculum quidem fa-
cit te videre illud, quod arte efficias inde, & fa-
cit te cognoscere illud, quod associatur siphac
subtili, & de membris, quae praeiterunt hoc
membrum, scilicet ex vesica, & alijs. Quod si su-
perfluit, dimitte illud, quod extendisti, ut re-
deat, quod vehementius est in eo, quod neces-
sarium est, deinde subleua siphac clausurā cū
subtilitate, deinde scinde ipsum secundum o-
bliquitatem, ut non, conuequatur vesica, deinde
de considera in principio quum scindis, & si
egreditor sanguis paucus, tunc penetra in ope-
ratione tua sine timore, & si multiplicatur cur-
sus sanguinis tunc sinde paulatim, ut non acci-
dant syncopis, & paruitas anhelitus, & quando
que tibi est necessarium, ut dimittas instrumen-
tum i [incidens], quod nominatur al calib, in
ea usque in mane, inuolutum in lana ligata in
panno: & quum fuerit mane, consideretur in
virtute eius, et si fuerit fortis, curetur integra
curatione, et si non, dimittatur usque ad diem
tertium, et remoueat tunc instrumentum, et
considera dispositionem scissurę cum digitis,
ponendo sub loco eius, ut significetur tibi sum-
ma, quam necesse est te incidere post. Et quum
soluitur mulier ab eo, quod curatur, oportet
tunc, ut sedeat in aqua, in qua decocta sunt le-
nitiva, quum est calida, et proprie quum appa-
ret apostema. Et melius quidem est, ut admini-
strentur super eum unguenta in calib prohibi-
bentia consolidationem. Et melius est illud,
quod est concoctum, habens foramen, ut ege-
diantur in eo superfluitates, et ventrositates: Et
tunc fortasse accidit cursus urinae, qui non cu-
ratur.

a B. pñis plica
rus multis plica
tionibus.
b B. alia spha. &
c B. occulto.
Alia litera. ita
ut semelatur.

d B. elegitico,
sua ex oleo.

e B. declinat ad.
f B. elongetur a
loco vesicae.

g B. vulnera.

h — B.

ANNOTATIONES.

Curari hunc affectum ait chirurgia, non alia ratione. ^a *Centarunt tamen et Paulus & Aetius cum qui ex accidenti est, in sessionibus, & alijs praesidijs curare absq; manu actione. Quae naturalis tamen est oblatio, non nisi ferro curationem suscipere videtur. Fusiissime curationem hanc Aetius prosequitur lib. 16. & Paulus lib. 6.*

Cap. 96.
cap. 72.

^a B. contractio
et;

De ^a [suspensione] matricis. Cap. 4.

Q Vandoque accidit illud propter clausuram, & quandoque accidit propter apostemata calida, & dura, & cura eorum est cura eius.

^a B. melleae.

De ^a [augmento] matricis, & exitu eius, & conuersione eius. Cap. 5.

^a B. eminet. Cen.
e. n. alia littera.
d. occurrit ubi
in timore
et.

Matrix ^b [augmentatur, aut] exit, aut ex causa primitiua, scilicet ex calu, ^c aut ex usu vehementi, aut vociferatione, qua ipsa nocifera est, aut sternutatione maxima, aut strepitu, aut vociferatione, quam ipsa audiuit, quare terrefacta est, aut percussione mollificante ligamentum matricis: aut propter causam partus difficultis, aut partus grauius: aut labore obstetricis in extrahendo foetum, & secundinam aut exitus foetus subito, aut propter humiditates mollicientes [humiditates], aut propter putrefactiones accidentis ligamenti, & quandoque egreditur rota, et quandoque conuertitur, et quandoque eradicatur radix eius.

^a B. ligamenta.

ANNOTATIONES.

De uteri prolapsu plura habes in 2. de muliebrib. morb. Hippocrati ascripto. Agit & Aetius lib. 16. & Aetius lib. 3. Sed & Rasis 22. Cont. tr. 3. ex quibus locis casus, signa, & curationem habes.

cap. 76.
cap. 72.
cap. 1. & 2.

De accidentibus illius, & signis. Cap. 6.

^a B. 2no, & in al
cuius a. h. a. l. i. t. e.
r. s. m. u. c. h. o. &
s. u. d. h. a. m.
b. t. b. v. r. i. n. e.

Accidit mulieri inde dolor in pedine magis, & in [chatin, & dorso.] & quandoque sunt cum hoc febres, & accidunt ei multo fies expressio, & difficultas, ^b [propterea quia matrix comprimit meatus facis, & vrinae] Et accidunt spasmi, & tremor, & timor sine causa, & sentit rem rotundam in pedine, & sentit apud vuluam rem descendente, leuis tactus, & proprie quum completur conuersio. ^c [egreditur enim,] quod intrinsecum eius est, ^d [manifestum.] Et quum non sentit [foramen eius rotundum,] scitur quod radix eius iam conuertitur, & egreditur: si autem inuenis [foramen, & tam exiit sicut est non conuersa, tunc non cedit clausura, scias ergo illud.]

^a B. quare egre
ditur.
d. h. manifeste.
e. B.

De cura. Cap. 7.

^a B. residu ei
im. eg. effluuii,
t. e. est n. con
uersione n. s. col
lum eius.
alia littera. s. o.
r. a. n. g. t. a. m. e. g. r. e.
d. i. t. s. i. c. u. t. e. s. t.
i. p. s. a. n. o. c. u. e. r. s. i.
o. n. e. n. o. n. e. c. i.
d. i. t. n. i. s. c. o. l. l. u. m.
e. s. t.

Non speratur curatio, nisi eius, quae recens est, in adolescentia, & incipit in primis a solutione naturae cum clysteribus, & prouocaturinam cum diureticis, & quum expletum fuerit illud, resupinetur mulier, & aperiat, quod est inter crura sua, & assume lanam ex uelcribus.

lenibus, & fac eam adherere ^a [matrici:] deinde accipe lanam aliam, & infunde eam succo acaciae, aut vino, in quo dissolutum sit aliquid stypticum, & pone super os matricis, & reduce cum facilitate ad ^b [anteriora:] ita ut redeat lana tota ad [anteriora:] deinde accipe lanam aliam, & infunde eam aceto, & aqua, & pone eam super vuluam, & precepe mulieri ut iaceat super latus suum, & aduinet crura sua, & seruet lanam ubi est preparata in ea, ne cadat, & pone uento sam super radicem fuminis eius, & super dorsum ipsius, & fac eam odorare odores bonos valde, ut ascendat matrix causa eorum ad superiora. Et caue, ne approximare ei facias aliquid foetidum: quare fugiat matrix ad inferiora. Quumque dies tertia affuerit, permuta lanam eius, & pone eam lanam infusam in vino, in quo decocta sunt myrtus, & rosa, & acacia, & cortices granatorum, & alia ab istis, tepido, & embrocha ex illo super lumen eius, & ipsius pedinem. Et administra super eam linimenta facta ex sauiis, & facta ex ^c [herba,] quae nascitur super lapides, quum sunt in aqua, & facit lubricare pedem.] & facta ex lentibus cum stypticis. Hoc enim regimen quandoque sanat eam, & fac eam sedere post illud in decoctione squinanthi, & myrti, & rosarum, & oportet, ut facias eam abstinere a ^d [salis] & sternutationem mouentibus, & tussim, & fac eam manere tranquillam, & quietam.

^a B. Alia littera
ori matricis.

^b B. interiora.

^c B. interiora.

^d B. thalib.

^e B. uoefectio
nibus.

De declinatione matricis, & separatione eius. Cap. 8.

Matrici accidit quandoque ut declinet ad ^a [vnam duarum partium matricis,] & remoueat os matricis ab oppositione, per quam iniecit ad ipsam sperma. Et quandoque est causa in eo durities unius duarum partium: aut inspissatio, & coactio quare diuersificatur duo latera in humiditate, & mollicatione, & siccitate, & spatio. Et quandoque est causa in eo repletio in vna venarum duarum partium proprie. Et quandoque est causa in eo humores grossi viscosi in una duarum partium [facientes illam: attrahitur enim secundina] ad ipsam. Et multoties accidit ex eo praefectio matricis. Et obstetrices quidem cognoscunt partem declinationis per tactum cum digitis, & cognoscunt an sit a duritie, aut a repletionem cum facilitate [et tensione] venarum & duritie earum, et necessitate eius ad euacuandum.

^a B. vna duorum
laterum molle
ris.

^b B. aggrauates
illae quare a. c. a.
latur secunda.

^c B. tensionis.

De cura. Cap. 9.

Oportet ergo, ut phlebotometur saphena partis, cui opposita est pars declinationis, si sentitur repletio, & si dicit obstetrix, quod venae in illa parte sunt tense, et repletae, et illic est grossitudo. Et si illic est coactio, et coadunatio, et non est illic grossitudo, administra lenitiua ex clysteribus, et suppositorijs, et unguentibus. Et administra balneum. Et fac ut eibus bonus fiat, et si fuerint illic humiditates euacuas eas. Et da ei in potu oleum de Kerna et administra etiam [in suppositorijs,] et similiter in un-

^a B. supposito
ria & virgulae.
gc.

b. B. partes vul-
vix.

c. B. declinante
donec cadat op-
positum oris ma-
trix ad vuluam.

ge. b. [matricem eius.] Et iniice in matricē eius
oleum balsamū, & arazaki, & similia, & tunc for-
tasse possibile erit obsterici, vt intronmittat di-
gitos inunctos cum cerato, aut adipe gallinæ,
aut anatis. aut equet matricem, & tendat e[ad]
declinationem, donec faciat cadere oppositum
os matricis vuluæ.]

ANNOTATIONES.

Cap. 77.
cap. 2. cap. 64.

Morbus est in situ, quum non extra procedit uterus, sed
ad latera. De hoc & Aetius ex Aspasia lib. 6. Sed multa
& ex Hipp. habes 2. de morb. muliebribus, et ex Rasi. 2.2.
Cont. tr. 4. & Paulo lib. 3.

De apostemate calido in matrice. Cap. 10.

Accidunt matrici quandoque apostemata
calida, & causa in eis est, aut primitiua, si-
cut percussio, aut casus, aut multitudo coitus,
aut abortus, aut disrumpio ex obsterice, quum
recipit foetum, & quandoque est causa in eis re-
tentio menstruum, & repletio, & multitudo
humiditatis, aut inflatio inspissata, quæ non re-
soluitur, & quandoque sunt propter elevationē
spermatis. Et quandoque sunt in ore matricis,
& quandoque in concavitate eius, in quibusdā
partibus duorum laterum, & ante, & retro, &
quod de eis est deterius, est illud, quod est com-
mune pluribus partibus. Et quandoque fit du-
bellati. Et quandoque conuertitur ad indura-
tionem, aut cancerum.

De signis. Cap. 11.

Quandoque significant ipsum communi-
cantia: stomachus enim communicat ei,
quare dolet, & accidunt in eo tristitia, & angu-
stia, & nausea, & singultus, & corrumpit dige-
stio, & appetitus aut debilitatur. a. [Et] cerebrū
b. [communicat ei:] quare accidunt dolor ca-
pitis in incipite, & dolor in collo, & radice
oculorum, & profunditate ipsorum cum graui-
tate, & procedit dolor donec con sequatur ex-
tremities, & digitos, & duo focii, & utrumq;
crus, & iuncturas cum mollificatione in eis, &
dolent dux partes dorsi, & duo inguina, & pe-
ctus, & inflantur, & mirach iterum inflatur, &
sentit in toto corpore grauitatem, & accidit
[expressio, & difficultas,] ita ut non sit ventosi-
tati meatus ad exeundum, & illud fit propter
coarctationem apostematis, & ubi coarctat de
meatibus plus, illic fit c. [sensibilitas] uehemen-
tior. Et quandoque est d. [expressio sine difficul-
tate, & difficultas sine expressione,] & accidit
in ea ut debilitetur pulsus, & minoretur, & fre-
quens fiat. Quod si apostema fuerit calidum,
erunt omnia accidentia ista vehementia, cum
febre inflammata, & cum horripilationibus, &
cū nigredine lingue, & dolor fieri fortis, & pul-
satio, & multiplicabitur sudor in extremitati-
bus. Et quandoque perducit ad abscissionem
uocis, & ipsalmum, & syncopim. Et significat
partem apostematis locus pulsationis, & com-
municatio iterum. f. an sit dolor in lumine, aut
ad dorum decliue, aut ad utraque pyxides. Et,

a. B.
b. B. propter co-
munitatem.

c. B. retentio fr-
cis, & retentio
vriuz.

d. B. retentio.
e. B. retentio fr-
cis absque reten-
tione vriuz, &
retentio vriuz,
quandoque abs-
que retentione
fricis.

quod est propinquum ori matricis, est uehe-
mentius, & durius eo, quod est in concavitate:
quoniam os matricis est neruosum, & est tan-
gibile, & illius, quod est in concavitate tactus,
est difficilis. Et in quacūque parte sit apostema,
declinat matrix ad contrarium illius, & fit dif-
ficultas somnus super contrarium eius. f. fit dif-
ficultas morus localis, & eleuatio, & sensio, & in-
cessio. Et cōsequitur agram, vt claudicat apud
deambulationem. Et signum, quod conuertit-
tur ad dubellati, est vt sit dolor additus valde,
& accidentia fiant fortiora, & diuersificantur
febres & permiscetur. & inuenit tranquillita-
tem, quum est fluxus ventris, & egressio urine.
Et signum collectionis completa, est, quod seda-
tur febris & pulsatio, & mouetur rigor, & apo-
stemata quidem matricis, & eius dubellati,
quando sunt in ore matricis, possibile est ut
[sanentur,] & si sunt profunda, non est possibi-
le ut [sanentur.]

De cura apostematum calidorum. Cap. 12.

Necessaria est in eis euacuatio sanguinis,
quum adiuuant significationes famose.
Et phlebotomia quidem basilicæ, licet conse-
rat ad illud, est tamen in ipsa, quod retinet me-
strua, & trahit sanguinem ad superiora. Et phle-
botomia quidem saphenæ est uehementioris
communitatis & magis attrahens sanguinem
quam illa. Et melius quidem est, ut pronocen-
tur menstrua, & magis iuuatuum, & proprie-
ci, in quo causa est retentio menstruum. Et re-
ctius quidem in principio est, ut phlebotome-
tur basilica, quia prohibebit effusionem mae-
rie: deinde consequenter adhibeatur phleboto-
mia saphenæ, ut attrahatur sanguis a [ad locū],
& succurratur ei, quod fecit incurere phlebo-
tomia basilicæ, ex nocumento communica-
te ei. b. [Et oportet ut fiat phlebotomia pede-
bus eius ad superiora lenatis, & ipsa sit iacens,
& perueniat ad summum in extrahendo san-
guinē.] Et oportet ut prohibeatur cibis, & mi-
noretur in diebus primis usque ad dies tres, &
prohibeatur aqua penitus, & proprie-
ci. Et habitat in domo boni c. [odoris.] Et vo-
precipiatur, vt vigilet, quantum potest. Et quā-
mitus uehementis iuuamenti est ad illud. Et quā-
doque est tibi necessarium, vt administres solu-
tionem faciens, educens humores. Et oportet vt
sint in medicinis eius, quod sedet nauscam. Et
minoretur cibis, quum necessitas est, & sedeat
in principio in aqua dulci commista cum oleo
ros. bono. Et embrochetur cū stypticis ex aquis.
Deinde non fiat assiduatio super eam cum sty-
pticis, vt nō induretur apostema. Et de eis, quo-
rum administratio est conueniens in hac ho-
ra, est papauer dissolutum cum decoctōe, de
quo fiat emplastrum cum oleo omphacino, aut
oleo ros. aut oleo depomis. Deinde festina cū
lenitiuis: quare fac embrocham ex vine cum
oleo ros. tepidis. Et suppone lanam infusam a-
quis, in quibus decocta sunt ea, quæ sunt sicut
a [malua] et semen lini, et alhasech, et alharmel
e plurimum cum medicinis stypticis sicut est
arnoglossa, et blitis,] et similiter unguentum fa-
ciendum

Cum ex ouis, & meliloto decocto in decoctio-
 ne dissoluto, et quandoque ponitur in eo o-
 leum de croco, & oleum nardinum. Deinde
 fiat permutatio ad maturationem, & ex eis,
 quæ maturant ipsum, sunt dactyli dissoluti in
 coctione, decocti cum saulich, & oleo rosæ &
 oleo de alcanna, & proprie in statu suo, & em-
 plastra ex hyssopo, & adipe anseris, & adipe
 [uaccæ] & medulla cerui, & similibus. Et quan-
 do declinat ægrotudo, curatio eius est tunc cum
 resolutius puris, & b [sunt aqua sismibrij] &
 samptucus, & laur. & b [polypodium] & simi-
 lia de his, quæ sciuit. Et ciba eam, & conforta,
 & uiuifica ipsam. Et quando ponuntur super
 eam emplastra, oportet ut non ligentur: liga-
 tura enim nocet apostemati. In dubellati uerò
 oportet, ut occuperis in maturando ipsam. &
 si est propinqua ori matricis, et est possibilis se-
 ctio eius secundum modum regiminis clausæ.
 fiat. [intrinseca autem, quum possibile est ut con-
 sideretur eius maturatio ex ipsamet, aut suffi-
 cit] illud, quod prouocat prouocatione sub-
 tili sicut lac, & semen melonis cum aliqua mu-
 cillaginum: & eius eruptio ex ipsamet fiet, &
 si possibilis est * [infrigidatio] & resolutio,
 tunc est melius. Et quum rumpitur alidubella-
 ti, tunc quandoque egreditur pus eius ex vul-
 ua. Et oportet, ut inueter ad mundificatio-
 nem, & resolutionem residuorum cum eis,
 quæ sunt sicut unguentum basilicon minus, &
 iniiciatur in eam. Et quandoque egreditur ex
 uelica, & tunc non oportet, ut inuamentum
 fiat in mundificatione eius cum diureticis for-
 tibus, quare effundatur materia alia ad uelicā,
 & [luincant, & faciant] aduenire ulcera ueli-
 cæ: immo subtilieris in illo, & sis contentus
 illis, quæ prouocant subtiliter, sicut lac, & se-
 men melonis cum aqua mucillaginum, & for-
 tasse egreditur ex uia egestionis, & fortasse est
 necessarium, ut rumpatur cum medicinis di-
 ctis in dubellati matricis, & aliorum, sicut
 sunt emplastra facta ex ficibus, & sinapi, & si-
 mo columbino. Et post illud oportet, ut mun-
 dificetur ulcus cum eis, quæ sunt sicut aqua
 mellis, & iteretur illud multoties dum inue-
 nitur pus grossum. Quumque mundificatur,
 curetur curatione ulcerum. Et quando magni-
 ficantur accidentia in dubellati, non est excu-
 ratio, quin administrantur emplastra leniti-
 ua, facta ex farina hordei, & ex ficibus, & fœ-
 nugreco, & semine lini, & meliloto, & tinæ,
 quæ secundum hunc modum sunt, & oportet,
 ut in [serues] res, quas diximus in capitulo apo-
 stematum calidorum, & dubellati in cap. aliis,
 præter matricem, & complexas, quæ hic abbre-
 uiamus illiæ.

ANOTATIONES.

De uteri inflammatione, causis, signis, pulchre Paulus
 Cap. 64. lib. 3. & Hipp. 2. de morb. mulieribus plura, & Aetius
 Cap. 83. lib. 16. Est tamen in huius curatione discordia, quum omnes
 quidem uenam secant, sed loco sectionis discrepent. Gal. pro
 Cap. 18. febo lib. de curandi rat. per sangu. miss. item & in lib. me-
 thodi semper affecto utero inferiores partes secant. At Pau-
 lus & Aetius cubitum in hoc morbo inuadunt. Sane simi-

lis dubitatio in superioribus incidit. Verum reuellendi gra-
 tia, & ubi sanguinis multitudo affluit, ex cubito mittere
 sanguinem licebit; debetq; id initio curationis obiri. at
 euacuationis, uel deriuationis causa, tundenda inferio-
 res sunt uenæ. Vranque uerò sectionem author noster
 proposuit.

De apostemate phlegmatico in matrice. Cap. 13.

10 **A** Postema phlegmaticum in matrice signi-
 ficant significationes apostematis prædi-
 ctæ, quæ pendent cum grauitate, & inflatio-
 ne: sed non est cum dolore, de quo sit curan-
 dum. Et fit illic mollities extremitatum, &
 pectinis. Et est forma habentis ipsum, sicut
 forma habentium hypofarcham. Et curatio
 eius, est curatio apostematum phlegmatico-
 rum in visceribus, ex eis, quæ diximus in cap.
 pluribus.

De apostemate duro in matrice. Cap. 14.

20 **S**ignificant ipsum apprehensio eius cum ta-
 ctu, & quod est illic difficultas [ex parte]
 vrinae, & fœcis, aut unius ambarum. Doloris
 uerò euentus minoratur cum eo, dum non sit
 cancer. Et si est res lenis, & extenuatur cum eo
 corpus, b [& debilitatur, & proprie crura.] Et
 30 quandoque magnificatur uenter, & aposte-
 mantur pedes, & extenuantur crura, & accidit
 dispositio, sicut dispositio hydropisis: & pro-
 prie quando durities est sparsa. Et quandoque
 accidit ex eo hydropisis uera. Quum ergo non
 resoluitur durities, festinat ad cancerositatem.
 Et signum, quod apostema durum est cancer,
 aut sit cancer, quum quidem est ut appareat
 sensui, est, quod apostema uidetur durum, non
 æqualis figure, a quo procedunt, sicut varices,
 quod lædit tactus uehemens, mali coloris, &
 40 turbidi, decliuus ad rubedinem, quæ est sicut ru-
 bedo fœcis: & quandoque trahit ad plumbei-
 ratem, & uiriditatem. Et quum non apparet, si-
 gnificat ipsum grauitas: & quod existimatur
 de læsione & c [sentitur.] Et communicant in
 ipso pecten, & duo emunctoria, & due anchæ,
 & inguina, & peruenit læsio eius ad diaphra-
 gma, & dorsum, & multoties accidit cū eo do-
 lor in vtriusq; oculis, & temporib. & trigus ex-
 50 tremis, & quandoque est cum eo sudor plu-
 rimus, & quandoque comitatur ipsum febris in-
 cipiēs cum lenitate, deinde acuitur, & fit fortis
 cum uehementia doloris. Difficultas autem vri-
 ne, & eius guttatio, & retentio stercoreis ē, aut
 unius earum sine alia est signum, in quo com-
 municat durities, & phlegmon, & si ulceratus
 est, apparet pus non æquale, habens sordem, &
 est sordes secundum plurimum mali coloris,
 nigra, & quandoque est rubea, et uiridis, et raro
 60 fit alba, & currit ex eo humiditas acuta, & d []

materia uirulenta [perueniens] ad vi-
 riditatem fetidam, et quandoque currit sanguis
 purus propter illud, quod accidit illi de corro-
 sione, ita ut existimetur quod illud sit mēstrua.
 et quandoque currit res, cum qua sedatur febris,
 et sedatur dolor, et quandoque associantur ei
 signa apostematis calidi, & non est ei curatio.

De

a B. egres-
sio-
nis.

b — B.

c a. punitione.

d f B. amara,
&
e B. ignea de-
clinans.

nosus ad membra principalia. Et deterior præfocatio matricis est illa, quæ destruit anhelitū in eo, quod apparet quamvis necessarius sit ali quis anhelitus. & fortasse apparet in eo, quod est sicut lana carminata suspensa coram anhelante, & destruit etiam sensum, & motum, & al simulari morti, & plurimum illius est causa spermatis, & causa eius, quod de eo frigidum est, & sequitur eam in difficultate illa, quæ anhelitum [†] [] destruit. [†] []

in gradu tertio, quæ facit accidere spasum, & tetanum, & ^m [] syncopim] sine nocumento in ratione, & sensu.

ANNOTATIONES.

De uteri strangulatu doctissime Aretæus lib. 2. acutum morbum abinde Gal. 9. de loc. aff. & Paulus lib. 3. & Actius lib. 16. Plura etiam habes in libris Hippocrati a scriptis de morbis muliebrib. Est autem de hoc affectu questio, tum a quib. causis dependeat, tum qua ratione & animalis & vitales affectiones huius ut adeo ledantur. Sane uteri præfocatio, omnium testimonio (quod & author noster probat) convulsio quidam est, contrahitur nempe præter naturalem positionem uterus ad superiora. Convulsio duplex causa est, repletio & euacuatio. Quo fit ut ad horum alterum sit hac affectio referenda. Author librorum de morb. muliebrib. lib. primo, ad siccitatem refert. nempe id utiq. contingere aperiit ubi mulieri vasa euacuata fuerint, tunc enim conuerti & sursum progredi ad humiditatem ex ipso iecore hauriendam. At Gal. 6. de loc. aff. a repletione fieri id existimat, eosque suggillat, qui a siccitate præfocari uterum putant. Arbitratur vero hic aut ob menstruas suppressas purgationes, aut ob iniuriæ seminis retentionem evenire, quum id mali genus viduis præsertim, atque ijs, quibus virorum ablata consuetudo est, accidat. quum etiam ob immoderatam uteri frigiditatem idem oriri quandoque vitium aserit. Quod vero tot symptomatum concursus in hoc malo fiat, id Galen. ob uteri consensum cum cerebro per nervos, cum corde per arterias, cum iecore per venas contingere arbitrat. Est tamen hac in re questione dignum, si convulsio ob repletionem, vel siccitatem fiat, neque alias habet causas, quomodo ob retentum vitium semen hic affectus producat. certe, non is a repletionem referri potest, quum tanta feminis copia non sit, ut replendo uterum tendat. absurdum quoque est, si ex euacuatione id fieri quispiam asserat, quando propterea laborent hæc, quia non excrevitur semen, quod excerni consueverat. Ceterū, fortasse ita hæt res. Quum uteri præfocatio convulsio quædam sit, id quæ fatentur oēs videtur hac nobis, non a repletionem tunc, sed etiā exsiccitate posse procreari. Et si vero Gal. perpetuo ad repletionem vel menstruum excrementorum, vel corrupti feminis id malum deferre videtur, & eos notat, quid siccitatem in causa ponunt, quum is tamen etiam ex uteri refrigeratione eius strangulatum sequi scribat, quod & Aretæus, negandum non videtur, id vitium siccitatem sequi: quum propterea ob uehementes refrigerationes perueniatur uterum, quod rusquod frigiditas exprimit, exsiccaturque. Non asserimus tamen ob humiditatis appetentiam contrahi uterum, quod author librorum de morb. muliebrib. quando id satis probabiliter damnaße Gal. videtur. sed illud tantum arbitramur, uteri præfocationem, quæ convulsio species quædam est siccitatem sequi. De retento vero semine, num ob siccitatem, an ob repletionem convulsione pariat, disertum a nobis a-

liis meminimus. quum de convulsione ageretur. atq; quum hic author spasum quendam alium præter repletionem & siccitatem poneret, quem, non proportionalem ad materiam vocat. ostendisse nos recordamur, convulsionem, quæ prava alicui qualitati succedit, posse ad siccitatem, vel ad repletionem referri. nempe, irritata nervose partes ob mala illius qualitatis vel manifeste, vel obscure præsentia contrahunt sese, atque contrahendo id expriment, quod humilitatis continebant; & fit siccitas. Vel etiam, dum illius actionis gratia plures aduocantur spiritus simul quoque humorum copia confluit, & repletio succedit. Putat tamen Gal. retentum semen sui frigiditate obesse, quod & Aetius. de quare nos modo non discernimus.

De signis.

Cap. 17.

Q Vado appropinquat periodus huiusmodi aggritudinis, accidit dyspnœa, & difficultas anhelitus & pulsus cordis, & dolor capitis, & a [vt loquatur secum,] & debilitas discernendi, & b [debilitas,] & pigritia, & debilitas in cruribus, & citrinitas coloris, & alteratio, eius cum paruitate fixationis super dispositionem suam, & quandoque accidit ex putrefactione calidi vaporis, sitis. et quando additur in ea, accidunt subeth, & permixtio rationis, & rubedo faciei, & oculi, & labii, & c [egrediuntur ad exteriora. et quandoque claudit oculos] et non aperit eos. & debilitatur anhelitus valde: deinde abscinditur secundum plurimum. et imago naturæ egra, quasi aliquid eleuetur ex pectine eius. et accidit stridor dentium, et percussio eorum, et motus inuoluntarii propter corruptionem lacertorum. et alteratur dispositio eius, et abscinditur loquela, et difficilis fit intellectus, eius quod loquitur: deinde accidunt, præcipue ex ea, quæ spermatica est, syncopis, & abscissio vocis, et attractio crurium ad superiora, et apparet super corpus ros non communis, imò parvus, et quandoque resoluitur ad vomitum phlegmaticum, purum, et dolorem capitis, et dolorem geniculi, et dolorem dorsi, et ad rugitum, et ad expulsionem humiditatis ex matrice. et quandoque perducit ad peripneumoniam, et ad quinantiam, et apostemata d [] dorsi, et pectoris. et pulsus fit in ea in primis tensus, spasmosus: rarus, deinde fit frequens absque ordine. et proprie apud casum virtutis, et propinquitatem mortis, et fit vrina similis loturæ canis, aut sit sanguinea, rubea. et menstrualis quidem significat retentionem menstruum. et spermaticam significat elongatio spatii a coitu cum desiderio, et castitate. et menstrualement quandoque consequitur exuberatio lactis, et corpus est grauius, et sensus debiliores. et dolores oculorum, et colli, et febris, et accidentia, quæ sequuntur retentionem menstruum prædicta sunt manifestiora, et cum hoc humoris dominantis in sanguine apparet dominium et malitiam [si cut melancholici,] ipse enim facit accidere alienationem per communitem cerebri, et syncopim fortem per communitem cordis, et destruit anhelitum per communitem amborum simul, et per communitem diaphragmaris. et phlegmaticus est grauior, et quietiora habet accidentia. et cholericus est acutior, et magis incolumis.

a B. malicia animæ.
b n. statio cum oculis apertis.

c n. & quidam oculi convulsant apertis in locum unum. Et quandoque oculi ei sunt clausi.

d f. n. colli, &.

e n. melancholica.

f B. angustia.

g B. sponte sua.

h B. Differētia. alie inter ipsam, & inter epilepsiam est, quod licet praefocatio. i t B. & . k B. sensatio.

l B. eo quod operatur aliud. Anz licet. q fiat aliud.

m B. stertur.

a B. & non est excusatio. b B. ab.

columis. Spermatica vero incipit cum nocu-
mento a nhelitus, et magnificatur f) timor in
ea magis, quam in menstruali. Reliqua uero ac-
cidentia non apparent in ea: Et multoties qui-
dem accidit ex hoc quod obstetrix tangit ma-
tricem eius (palmo sam, commotio, & deside-
rium, quare descendit sperma grossum, & sana-
tur. Et quandoque expellitur illud s) ex obuia-
tione sui ipsius, & inuenit requiem. h & licet
ipsa j sit similis epilepsiae in pluribus indicis i
t) in hoc quod subito accidit, tamen
inter ipsam & epilepsiam distinguit k) (reten-
tio) eius quod eleuatur ex matrice, & pectine,
& quod ratio non minoretur ualde, & semper
imo in dispositionibus vehementibus ualde, et
quando euadit praefocatas narat plurimum e-
ius, quod fuit in ea, nisi sit maxima, immodera-
ta, & spuma non currit, sicut est cursus eius in
epilepsia difficili ex cerebro, & si currit, sedat
aegritudinem statim, & non indiget, [quod ab
ea excuset,] & redeamus ad illud, quod narra-
uimus in capitulo epilepsiae, de differentia. Dif-
ferentia uero inter ipsam, & apoplexiam est
manifestior, & quomodo non quum sensus de-
struatur in ea secundum plurimum integrum, &
non sit m) gemitus. j Differentia uero inter ip-
sam, & lethargiam est, quod cum ea non est fe-
bris: neque pulsus est plenus, undosus, & prin-
cipium doloris eius in capite, & est color diuer-
sus. alteratus, et in lethargia est fixus secun-
dum dispositionem unam.

De cura,

Cap. 18.

Ilius quidē esse, cuius causa est retentio mē-
struorum, oportet ut regatur, si non est illic
albedo superflua, et causa retentionis nō est mul-
tudo humiditatis viscosae, cum phlebotomia
ex basilica, et ex saphena, a) [addendo] in om-
ni dispōne b) [ex] administratione prouocantiū
menstrua, et proprie suppositoriū acutorū,
mordicantiū os matricis: et sūt sicut cordum me-
ni, et pig. Euphorbiū uero est ualde forte i hoc,
faciens descēdere menstrua statim, & cōmotio
oris matricis, & partium uuluae eius, est confe-
rens ei, siue retentio sit menstrualis, siue sperma-
tica: ipsa enim facit declinare matricem ad in-
feriora, & ad equalitatē, & praeparat menstrua
ad prouocationem Et galia quidem est mirabi-
lis in hoc. Et tinā ex diureticis iuuatiue sunt ,
& proprie, quae fiunt ex keisi, & foenugraeco, &
sem. lini, & sapsuco & abrotano. & aquae ther-
marum utiles sunt eis iterum, et oportet, ut fiat
phlebotomia ex basilica partis, quae sequitur de
elinationem matricis. Si autem non declinat
ad latus, imo contrahitur ad superiora, tunc ti-
bi superest ut phlebotomes quacunque duarū
vis, aut ambas. Quod si senseris humiditates
plurimas, tunc administra euacuantia eas, sicut
est hiera Rusi, & theodorico. Et iterum quum
tu phlebotomaueris, & euacuaueris sanguinē,
fortasse necessarium erit tibi post septimū sol-
uere uentrem cum hiera diacoloquinthidos,
& hiera piera et quandoque erit necessarium,
ut iteres hoc super eam & fortasse erit tibi ne-
cessariū, ut euacues, & in potu tribuas pilulas

de c) thapsia, j & pilulas foetidas: Deinde ponas
veteras post tres dies super dorsum, & mirach,
& quandoque super coxas, & inguina. Et subti-
lia regimen, & calefac inferiora cum fricatio-
ne, & vaporationibus, & vnctionibus: deinde
da ei in potu, quod sit sicut castoreum, & myr-
ra cum aqua mellis, & sagzeneae, & diamaric,
& diapipece, & diacymini, & c) [serapinum]
cum aqua anisi, aut aqua fusciorū rubeorū, &
gariophylli iuuatiui sunt iterum, et de potioni-
bus bonis est, ut sumatur cymini quantitas gal-
lae, & detur in potu cum aqua rutae, aut aqua de
coctionis agni casti: et agaricum est ualde bo-
num in hac aegritudine, quando potatur cum
uino, et castoreum quandoque sanat integrum, et
similiter blattae bizantiae, & similiter iquilla,
aut acetum eius quum sorbetur: aut oxymel
eius acetosum. e) Alfoit uero cum ex eo j in
potu sumitur, est in eo sanitas. Et iterum detur
in potu f) [de eo] pondus drach. ii. s) [aldecii]
uino forti. et potus olei de kerna est ualde iu-
uatiuus et iterum sumat in potu succum folio-
rum agni casti cum uino, & oleo. h) t)
] et iterum sumatur pondus drac.
i. opopanaci, & tertia. drach. i. castorei, & de-
tur in potu cum uino: est enim iuuatiuum ualde
diureticum, et de emplastris, & uaporationib.
quaeunque subriant sanguinem & faciunt c)
cholericum, et de suppositoriis bonis, est i) [sag-
zeneae cum] oleo de lilio quantitas auellanae,
& suppone collyrium ex k) [aldecii] cum uino,
et iterum sumatur storacis liquidā. unc. iii. pi-
peris, thuris, amborum an. unc. i. adipis anatis
unc. iiii. sem. vrtice. unc. iiii. fiat ex eis lacinium,
& supponatur. et iterum administretur ex cly-
steribus, & collyriis factis ex eis, quae calefa-
ciunt, & prouocant, & soluunt humores grossos,
& resoluunt ventositatem. Si autem causa e-
ius est retentio spermatis, tunc oportet ut nu-
ptui tradatur i) t)
v) [quae ad illam horam oportet, ut vtatur exerci-
tio, & exsiccationis spermatis, sicut ruta, & cala-
mentho, & semine m) [almaru] & electuario dia-
cymino cum eis, quae sunt, sicut decoctio de ra-
dicibus, et oportet, ut intromittat obstetrix ma-
nus suas in uuluum eius, inunctas oleo delilio
aut nardino, aut laurino, et commoueat portā
uulug, & portam matricis motione plurimale
ui, & necessarium est ut associetur ei cum dele-
statione dolor, & sit sicut est dispositio coitus,
ipsa enim fortasse expellet sperma frigidum, et
sanabitur. et similiter quum supponuntur res
mordicantiae, commotionem facientes, sicut
sagzeneae cum oleo laurino, & sicut zingiber,
piper, & cordumeni sunt mirabiles in hoc. Et
caue in huiusmodi dispositione phlebotomiā:
imō administra in hac diuisione syncopis, et con-
caliditatem, & cura curatione syncopis, et con-
fert ad illud, & accidentia eius mala, confectio
nominata confectio iuuamenti, quoniam iu-
uamentum eius est mirabile vehemens, et sag-
zeneae, et mithridatum. et medicamen de mu-
scho, et theriaca. et si timetur ex medicamine
muschi, et mithridato n) [quamuis sit in eis]
commotio spermatis, tamen confortatio corū
quam faciunt cordi et naturae ad expellendum
reliquit

resistit illi, & vincit ipsum. Et ° [serapinum], & gariophylli mirabilia sunt etiam.

A N N O T A T I O N E S.

Curacionem a vena sessione orditur, id quod & Paulus lib. 3. & Aetius lib. 16. & Aretius lib. 2. de curat. acut. morb. Author tamen noster diligentissimus eas ex ipis, quæ candidiores sunt, & quibus visidi humores affluunt, nempe, quum his ab sanguinis missione magis refrigerentur, & incrassentur humores, id quod affectum adauget.

De regimine eius quum commouetur. Cap. 19.

Portet, vt fundatur super caput oleum odoriferum, confortatiuum, calefactiuium valde, sicut oleum nardinum, aut oleum de bē, & incipe ad faciendam commotionem prædictam, & propriè eum [facientibus pruritus mordicatiuum] & supponatur collyria prædicta pronocatiua, & suppositoria trahētia matricem ad inferiora, sicut galia, & olea odorifera, sicut oleum de ben, & sambacinum, & sicut oleum alacuben, & oleum de folio & reliqua olea odorifera acuta, ad quæ declinat matrix, & cum hoc est in eis subtilitatio, & prouocatio. Et similiter suffumiga eam subrus cum muscho, & xyloaloe. Et suffumiga eam cum muscho contrito [super lapides ignitos, & lini cum colohe, & algalia Et tene anhelitū eius, & nares ipsius, & moue ad vomitum cum penna intromissa in gutture eius: ipsa enim inuenit cū vomitu requiē, & leuitatem. Et fac eā sternutare, et fac eā odorare fortida Et fac adhētere inferiorib. eius ventosas plurimas, trahentes sanguinē & matricē ad inferiora, propriè sup emunctoria, & coxas: aut super illud, quod est contrarium parti declinationis, si fuerit declinatio: trahatur matrix, & sanguinis ad inferiora. Et frica pedes eius fortiter, & fac adhētere anchas eius, & pectinem ipsius, & coxas, & crura, & stringe eas, ligando a superioribus ad inferiora, & suffumigerur cum eis, quæ sūt sicut oleum arasaki, & medicina calidæ rubificantes, in quibus sit, quod sit sicut euphorbiū, Et suppone ano eius sicut ea, quæ resoluunt vētoositatem. Et lini stomachum iterum cum eis. Et voca eam, & commoue. Quum ergo fiunt ei omnia illa, & non redit ei anhelitus eius, tunc necessarium est vt effundatur oleum feruens super caput eius, aut cauterizetur sinciput eius, si non fuerit excusatio inde, et quandoque euadit cum phlebotomia. et caue, ne ei des in potu vinum, quoniam aqua est ei conuenientior, & carnes grossas, & ea quæ addunt in carne, & spermate.

A N N O T A T I O N E S.

Quid in ipsa prælocata uteri accessione agendum sit, doct. Arg. eadem de re. Paulus lib. 3. Pulcherrime & Celus lib. 1. ubi & sanguinem mittit, & cucurbitas affigit in guinibus. Hic verò etiam sinciput scarificat perspiratus gratia, quamuis id augendi potius affectus vim habere quam spiam crediderit, dum, s. materiam supra trahit.

De hamorrhoidibus, & bother, & moro, quæ apparent in matrice, & clauo. Cap. 20.

Quandoque eueniunt in matrice hemorroides, & accidunt quandoque in ea sicut morum sicut dictum est in maculis. et quandoque apparent super eam bothor diuersæ quare quædam dicuntur alhafee, quoniam sunt similes capitibus alhafee, & quandoque sunt albae. et quandoque apparent super eam [bothor] vt verrucæ [et vt clauis successione rhagadiarum, & successione apostematum durorum. et non est possibile, vt sanentur hemorroides, nisi quæ ex eis sunt extra matricem. et parum sanantur factæ in profundo. et quandoque sequitur illam, cuius mensuram retinentur apparitio hamorrhoidarum in ano suo, & in eo. q. apparet de matrice sua. Nā speratur, quod aperiantur, & mundificentur. et fit cum eis securitas ab egritudinibus difficilibus, quas facit retentio menstruorum. et possibile est, vt appareant hemorroides, & similia illis, in speculo, cui opponitur vulua, secundum modum, quem diximus in capitulo rhagadiarum et quum imprimuntur in speculo, non euacuuntur, quin aut appareant in hora doloris, & est hora retentionis menstruorum eius, & videatur rubæ duræ: aut in hora quietis. & videantur detumefactæ. et illud est apud cuius eius, quod currit ex eis de re nigra sicut fax.

De curationibus hamorrhoidarum. Cap. 21.

Stet hamorrhoides non dolent, nisi propter vehementiam inflationis earum, & soliditatis earum. quare oportet vt liniantur, & præparentur ad currendum: quod si non iuuantur per hoc, [hamorrhoides non sunt] late ample, non est excusatio, quin administretur ferum secundum modum, quem diximus in administratione hamorrhoidarum ani cum calib. noto: et illud est quum sunt extra matricem. Quum ergo inciduntur, ponatur super in eisuram atramentum, & alumen, & cortex thuris, & quæ sunt similia illis. Quumque volūtas est vt fiat illud, intromittatur mulier in domo frigida, & incidatur illud ex ea in ipsa, & præcipiatur ei, vt subleuet pedes suos ad parietem duabus horis, & faciat adhærere dorso suo & pectini, & materiae suæ pannos infusos aquis stypticis in frigidatos niue. et si forsitan sanguis non absconditur, tunc pone super pectinem, & super dorsum, & quæ sequuntur ipsum, ventosas adhærentes, & suppone lanam infusam in aqua decoctionis stypticorum, in qua sunt dissoluta acacia, & hypoquistidos, et lycium et similia, et fiat vt sedeat in aquis stypticis. et si fuerint hemorroides late, ample, tunc non labores ad incidendum eas, sed administra super eas exsiccatiua, fortiter retinentia sanguinem, sicut sunt panni infusi succo berberis aut acetosæ, super quod puluerizata sint lyciū, et acacia. et similia. et ligentur extrema eius cū stridura. et præcipe vt dormiat secundum figuram seruantem illud, quod suppositum est. et rege eam regimine fluxus sanguinis super Ani.

a B. hemorroides.
b a. clauosæ.

c a. iuuatur illa.

d B. cum apparitione.

e a. videntur.

a B. & non sunt hamorroides.

b B. farina.

c B. parti quæ est inter anum, & vuluam.

d B Alia litera flui.^d † f

& fecundari h
moribordes, c
nō duleant p
pter cursum la
guinis equali
ab eis, & fecu
tur, q̄ nō cada
virlus cū prohi
bitione tua fa
Et ad fluxū r
enipis supflui

Flu. d + f

7 Ft de lenifica

tionē earum est, vt fēdat mulier in aquis, in quib. decocta sunt lenificantia sicut althea, & chamemilla, & fenugracum, & semen lini, et melilotum. Et administra super eas ex oleis, sicut oleum de: [pice,] & de lilio, & oleum de meliloto.

De clavis.

Cap. 22.

Sedeat habens eas in decoctione fœnugræci, & lenificantium cum aliquo oleo, & supponantur pessaria facta ex hyssopo : & nitro, & resina.

NOTATIONES.

Habes de hac re ex Paulo lib. 2. plura ex lib. 6. de cu²⁰
ratione, quæ per manus, fide ex Actium lib. 16, ex Hip-
pocratem libello de hæmorrhoidibus.

a B. albaraza, De carne addita, & longitudine a [allakic,] & apparuit
vel albandar
ne, sicut gura, & rei nominata b [fursus.]
B. Alia uera.
carchas.
Cap. 23.

c B prohibens
coitū. Alia lra.
cum qua perue
nitur ad opus si
mile coitui.
d B. Alia litera.
alcharcas, seu
garchas.

e n. negat illud
Empedocles.

De cura.

Cap. 24.

a. b. batatum &
incide.

b. B. Alia litera.
carchas.
c. † B. deinde in-
ciditur.
d. B. quandoque
præcipitur.
e. B. deinde.

Virga quidem, & albatara curatio est incisio, post coersionem eius super ceruicē suam, & retine^a [uentrem eius, & incidatur illud ex profunda, & ex radice, vt non accidat fluxus sanguinis. Carnem verò aliam fortasse possibile est curare cum medicinis corroditibus carnem, de illis, quæ administrantur in capitulo suo, & fortasse non est excusatio, quin incidatur, & tunc currit cursus hæmorrhoidarum et^b [fusus] quidem ligatur cum filo ligatura stridat, & dimittitur duobus diebus, aut tribus. et^c [] et d [fortasse minuitur] dimissio eius ita donec putrefiat, et [] incidatur ut minoretur cursus sanguinis.

ANNOTATIONES.

*Nympham intelligit, cuticulam. f. in pudendi muliebris
sinu subfultantem. de qua Paulus lib. 6.*

De aqua in matrice.

Cap. 25.

• B.coarctatur,
seu retinetur in.

Q Vandoque aggregatur in matricibus mulierum aqua, & ^a [præfocantur] ea .

De signis.

Cap. 26.

Signa sunt, quod antecedit retentio mēstru-
rum, & multiplicatur rugitus in ventre, &
proprie quum mouetur, & ambulat, & accidit
in inferioribus ventris apostema molle, et quā-
doque fit sicut hydropica, & multiplicatur cur-
sus humiditatis aquosae, & quandoque existit
mat quod fit pregnans, et quandoque est vul-
ua eius in hoc, ut prouocetur ab ea aqua pluri-
ma subito.

De cura.

Cap. 27.

C Vratio eius est, vt administretur phlebotomia si indiget ea, & exercitium. et vt faciant eam sedere, in rebus prouocantibus aquasitatem fortis prouocationis. et res, quæ administrantur in emplastris hydropicis donec maturetur; Deinde approximentur ei prouocatiua menstrua cū fortitudine. et dētur in potu prouocantia urinæ. et non est mali, si clysterizetur clysteribus hydropicorum. et cum collyriis prouocantibus aquam, & menstrua. & supposito elebori albi confecti ei, & extrahit aquam plurimam.

ANNOTATIONES

De uteri hydropse intelligit, de qua & Hipp. 2. de mor
bis muliebrib. & Aetius lib. 16. Scriptis & Rasis. 22. Cap. 1. & 2.
tr. 3.

De inflatione in matrice, & cognitione eius.
Cap. 28.

Q Vandoque est causa prima in hoc, vt en-
niant inflatio, & ventositas in matrice,
percurssio, aut casus, et: sicut illud: quare debili-
tatur complexio eius, et quandoque est difficul-
tas partus, & conuersio oris maricis: aut ^a [fri-
gus fecit ei superuenire oppilationem oppila-
do] Jos matricis, coarctando ventositatem in va-
cuitate eius: aut in uacuitate villorum ipsius,
aut in angulis eius, et illa, quæ est in uacuitate,
est b [debilior:] deinde, quæ est in angulis: po-
stea, quæ est in concuitate. ^c + [

Quandoque fit fortis uirtus retentionis uento-
sitatis in matrice, & uillis eius, usquequo con-
sequitur dolor extensus ad pectinem, & dilata-
tur in inguinibus, & crenatur vsque ad coxas,
et usque ad diaphragma, & stomachum, & ha-
bet uocem sicut est uox tympani, & hydropilis
& tympanitis, et quandoque est permutabilis,
& allociuntur ei pulsio, & pulsatio, & punctio,
punctura, quam uaporationes cum uiribus
caliditatis sedant, & redit cum reditu frigoris,
et compressio permutat eam in rugitum, & au-
gmentatur cum ea pecten. et fortasse remanet
hæc uentositatis spatio uitæ, & existimant quidã
quod ð dominium] matricis super spermata
salutis hominis factum quasi non sit.

De cura.

Cap. 29.

De cura. *Cap.*
Confert ad illud porus logodion, & sagze-
 nea in aqua radicū, & seminū post cū-
 cuationem

uationem materiei facientis illud, a corpore, & a matrice, cum eis, quæ sunt, sicut hiera pira proprie. Et si chronica sit agritudo, tunc cum eis, quæ sunt sicut hiera Archigenis. Et oleum alkekengi iuuatuum est ualde ad hoc. Et quandoque supponuntur collyria ex eis, quæ sunt sicut bdellium, & xylobalsamum, & seminum eius cum oleo nardino, & oleo de ruta, & quandoque embrochatur cum oleo de ruta, & oleo anethino. Et quandoque apponuntur super matricem emplastrum facta ex eis, quæ sunt sicut ruta, & semen agni casti, & cuminum, & centaurea, & alberengensis, & sampsucus, & anisum, & calamentum, & calia, & ammeos, & reliqua semina. Et quandoque sit ut sedet in aquis, in quibus decoctæ sunt medicinæ emplastrorum predictorum. Et quandoque ⁴ [fiunt] cum speciebus calidis, & quandoque opponuntur pectini, & matrici uentosæ cum igne.

ANNOTATIONES.

Plurimas utriusque affectiones flatu faciunt, ut ait Hipp. 7. vulgar. morb. At quo hi quandoque ipsius uentris corpus & substantiam occupant, de qua re hoc in loco agitur, distulit, plerumque distulitur, quandoque in uacuitate dimittat uteri continentur, de quibus in sequentibus uerba facia. Tu uide Aetium lib. 1. 6. & Paulum lib. 3. Plura & Hipp. 2. de morb. muliebrib.

De uentositate matricis ^a [non inflante.] Cap. 30.

Sentit habens eam quasi sit res in ea inuoluta, suspensa, & uidet separationem doloris permutari.

De cura.

Cap. 31.

Cura est, ut sumat omni die drach. j. & s. de diamarte cum drach. cymini, & vi. 3. unius masticeis.

FEN XXII.

De agritudinibus in extremitatibus membrorum: quæ habet duos tractatus.

TRACTATUS PRIMVS.

De eo, quod accidit eis de nocumentis quantitatibus, & situs.

De forma zirbi, & duorum siphac. Cap. 1.

Portet, ut scias, quod super ventrem post eum sunt duo panniculi: quorum vnus ^a [nominatur siphac & comprehendit intestina & calcificat ea, sua spissitudine, & uentositate] & comprehendit lacertos. Et secundus est interior, & nominatur ^b [beriteron] & nominatur ^c []

quando ^d [singularis sit] ab eo, quod tegit ipsum, est sicut sphaera, super quam sunt ^e [summe] & additiones molles, & foramina & continuatur desuper uelamini; ^f [& processio e-

ius est ex supremo, & est] subtilis sub cute uentris, & panniculis eius: & adherent ei duo ex la certis uentris, dexter, & sinister adherentia ue hementi. Deinde continuatur post eos ambos uelamini, & partibus eius carnosus continua tione vnitionis ^g [post continuationem suam cum stomacho, &] post confirmationem & soliditatem substantiæ eius: & illa continuatio est continuatio dilatata: verum ipsa quum con tinuat hepatis, est subtilis ualde: & est ei in eleva tione sua ad stomachum, & in reflexione sua descendendo ab eo firmitudo, cum ^h [opposi tione] uenarum & arteriarum ⁱ [magnarum] suspensarum cum eo, & descendit subius, & sit zirbus. Et currit super plurimum ^k [alberite ron] de subtilibus lacertis ^l [dilatatis] super uen trem ^m [tunica vna:] & forsitan existimatur ⁿ q sit pars eius, propter continuationem eius, & similitudinem suam cum eo in neruositate.

20 Quum ^u ergo] singularis sit ab eo ^u [alberte ron] est subtilis texture ualde & ille est ^p [alberte ron] uere.] Et subtilius eius, & purius ipsius est apud ^q [epiglottalem, & ortum] panniculi intrinseci costarum ^r [] ex hoc pan niculo, & iuuamentum huiusmodi siphac ^s []

lacertos uentris, & intestina sit ab eo ^u [alberte ron]] & uelamini ^u [stringere] lo cum, & prohibere ^v [superfluitates] ne cadant in locis uacuis, ^y [cum adiutorio diaphragma tis, quod est posterius] & comprimere posterius intestina, & uiscera euacuata superfluitates, quum proxima sunt ad expellendum quod est in eis de facce, & aqua hydropisis, & urina, & prohibere] inflationem uehementem, & ligat uiscera ^z [ligamento forti], & est in dorso si cut res una, & lacerti omnes] posterius super carnem glandosam quasi substratam eis, et ue nis magnis, & meatibus continuitatis inter in testina & stomachum. Quidam uero dicunt, ^a [non pertransit] ut dicatur quod in siphac sint ^b [] genera villorum con textorum secundum ^c [partes notas] uillorum, qui sunt instrumenta uirtutum trium natura lium: ^d []

et istis quidem non est possibile, ut dicant illud in tunicis uenarum, et vesicæ, et matricis, nisi de aliquo panniculorum, imò est corpus singulare, et ista duo uelamina tutamina sunt uiscerum concauitatis inferioris. Quumq; perueniunt ad pectinem, sunt in eis duo foramina stricta, qua ipsa ambo sint, [per quæ transit lumbarea dextra et sinistra in eis inseparabilia, donec fiant sicut duæ cystæ duorum ouorum] et sub duobus uelaminibus est zirbus, et zirbus, quidem est compositus ex duobus panniculis, quorum vnus cooperit al lium, inter quos sunt arteriæ plurimæ, et uenæ pauciores eis, et figura eius est sicut cystis. Et est ligatus cum stomacho, et mesaraicis, et cum co lo, et eius ^f [processio] est ex eo, quod descen dit ex superfluitate beriteron apud stomachum, et duodenum, et eo, quod ascendit ex superflui tate eius apud pectinem. ^g []

Primū ergo, quod occurrit de uentre est cutis: deinde sub ipsa est panniculus primus, et nomi

AVIC.

Ppp natur

g. & continua tio eius cum sto macho est.

h. & nāstio nel associatio, seu uicinitate.

i. B. multarum. k. Balbariarum l. B. latitudinali bus.

m. & siphac. n. B. autem.

o. B. albertarum p. B. albertarum uerum.

q. B. malū grana rum & oros.

r. B. est.

s. B. beritarum.

t. B. Alialitera. separare.

u. & Alia litera. replere.

x. B. lacertos.

y. H. & ne ex hoc diffidit huc m

us ipsum, & ne diffidit huc uacetur illud.

qd est in ipso, & ipse quidem bernarum expi

mur ab interiori & uelamini a po

stionem intestina & uiscera euacuata superflui

tares expressio ne adiuuante ad expulsiōem illi,

quod in eis cōi nōtur de free et

urina & ad ex pellendum em

bryonē, & pñchi bet.

z. & adiuuicem & cum dorso li

gamento forti, quare totum ag

gregatū ex eis est tione, & si ip

se & dorsum, li cut res una, &

instituitur seu substantiantur

omnis ista.

a. B. q non licet.

b. B. tria.

c. B. uiam nota.

d. B. ino ipse panniculus berit

tarū est corpus simplex.

e. B. duo meat

f. dexter, & sinis ter & in eis to

separabiliter de scendūt, donec fiant duo sacculi

duobus ovis seu duobus testiculis.

f. B. origo.

g. B. & nomi natur alihasi.

h. supra existens uel supra equi

rans, & remonet intestina, & sto

machū, & caletia cie ipsa sua sp

ssitudine, & sua pinguedine seu uentositate.

rugitus, & secundum plurimum est quantitas parue (in quantitate profunditatis,) & quandoque egreditur totaliter, & habet quantitatem magnam, & est difficilius sanationis, d[icitur] []

[] sicut hernia intestini: uerum eius tactus est diuersus a tactu hernie intestini, e[st] []

[] & ventositatis, & reditio eius, quæ est ex intestino, & zirbo difficilior est, quam uentose. Et ramex quidem aquæ cognoscitur per tactum, & t[estimon]ionem osci, & per splen-

dorem, & lenitatem, & ipsa iterum non redit, & non ingreditur. Et herniæ uentose cognitio est, quoniam inflatio uentosa manifesta est, & uentosa quidem redit absque compressio-

ne plurima, & dolore, & quandoque redit in dispositione, & resupinatio non facit eam u-

locioris reditus, quam hora alia. Iudicium nanque eius in resupinatione, & non resupinatione simile est: quum non sit grauitas ei, neque

lubricitas, sed in ea, quæ est ex intestinis, est diuersum, quoniam est apud resupinationem facili-

or parum. Et quandoque accidunt ex ea dolores vehementes, propterea quod extendit

osceum. Et [] quandoque comprimit testiculū. Et carnosæ signum est, quod est in ipso osce,

non intra ipsum, & est cum duritie, & grossitie, & diuersitate [] & quandoque est ex lapideitate apostematis duri, & nominatur bur-

ris. Hernia uero varicosa cognoscitur ex uenis repletis, & ex [] tortione uiriali in ea] cum

mollificatione testiculorum, & prohibitione i [] a curibus, & motibus. Et illam, quæ est

in arterijs, [] tactus cum digitis comprehendit. Et illam, quæ non est in eis, immo in uenis

nutrientibus illa membra, non [] comprehendit tactus.]

ANNOTATIONES.

Pulchre admodum docet, quibus notis singulas rami cum species dignoscas. Tu ad Celsum lib. 7. & loca superiorum capite indicata.

De cura.

Cap. 4.

Regimen quidem vniuersale habentibus rupturam, est dimittere repletionē & dimittere motum plurimum, & saltus, & a [] incessum subitum, & coitum, & deterior illarum dispositionum est illa, quæ est super repletionem, & oportet, ut dimittat cibos inflatuos, & non multum utatur potu aquæ, & dimittat omnes res mollificantes, ita quod etiam balnea, et quæ comederit, resupinetur, & sit quum sedet, confectus circa rupturam, & apud coitum proprie. Et sit coitus eius apud [] lenitatem] ventris eius, & scias quod intentio in curatione rupturæ est consolidatio scissuræ, si possibilis est: aut conseruatio eius ne addatur, & exsiccatio eius, quod mollificatum est, & dilatum. & reductio eius, quod descendit in ipsa, si est zirbum, aut intestinum. Et resolutio eius, quod aggregatum est in ea, si est aqua, aut uentositas, & prohibitio materiei, quæ extendit eam. & si non resoluitur, preparatio fiat in eius extractio-

ne. Amplius consolidatio scissuræ, aut conseruatio eius, ut non addatur, fit cum medicinis glurinationem facientibus confortantibus, in quibus est stypticitas. Et quanto magis est scissura minor, est consolidatio faciliior. & quandoque fit inuamentum in ea cum cauterio, Et eius exsiccatio fit cum medicinis resolutiuis. Et reductio eius, quod descendit, fit cum c [] stric- tura,] & ligatura. Verum resolutio eius, quod aggregatum est, fit cum emplastris facientibus ad hydropisim, & quæ sunt eis similia, & prohibitio materiei, fit cum euacuatione, & equatione cibi. Et eius extractio fit cum medicinis [] adurentibus] cum fortitudine, & operatione terri.

ANNOTATIONES.

In hernia curatione emollientia omnia interdicit. at in sequentibus tamen & emollientia, & etiam balneas consulet. Porum res ita se habet. Si uel intestinum uel omentum ad suum ipsorum situm adducendum sit, conferre & mollium & balnearum usus potest. At restituitis iam ijs, cauendum ab omnibus prorsum emollientibus fuerit.

De curatione rupturarum intestini, & zirbi.
Cap. 5.

Si est amborum descensio ad osceum, possibilis est eorum reductio, uerum fit difficilis secundum comparisonem reductionis amborum in ruptura, quæ est desuper: illud enim fit facile cum resupinatione, & qualibet compressionem cum manu. Quod si addatur ruptura, incipiat in desiccando illud, quod dilatum est propter humiditatem, & adunando, quod scissum est: & ingenietur in consolidatione eius, & quum sit inobediens ad redeundum, fiat ut aeger sedeat in aqua calida, & emplastretrur ruptura cum lenitiuis aut uaporetur cum panno calido tandiu, donec redeat. Deinde stringatur super positis medicinis aggregationem facientibus, & dimittatur tribus diebus, & sit resupinatus. Et sit strictura cum inuolutionibus quadratis, & inuolutionibus preparatis ad aggregandum labia scissuræ. Et quandoque cauterizatur secundum hanc stricturam, & preparationem. Et non a [] administrentur inuolutiones sphericæ,] quoniam ipsæ dilatant, maxime autem [] necessaria est consolidatio.] Et non oportet, ut approximent huic rupturæ ferrum omnino. Et medicina, quæ bibuntur, quibus inuuantur habentes rupturam, sunt sagzeneæ, & decoctio nucum cupressi, & proprie, in quibus dissoluta sunt sagzeneæ, & diacyminum, & oportet ut administrentur in ea emplastra, quæ super scissuram administrantur, postquam aggregata sunt labia scissuræ, & tracta sunt duo oua ad superiora, & expleta est reductio eius, quod descendit. & de istis emplastris est illud, quod fit ex fauina & nucis cupressi, & cupressi folijs. Ipsa enim sunt radices emplastro- rum, super plurimum inuamenti, quorum est conuenientia. Et de emplastris conuenientia est illud, quod fit ex bdellio, & dragacantho, & gummi arabico, & glutino piscium, & glutino

a. s. reductione.

d B Alia litera. facientib. reu dare. Alia litera. prouocantibus, uel diureticis.

a B Administree pannos inuolutos plicatos secundum formam sphericam. b s. necessarii est brachiale.

AVIC.

Ppp 2 corio-

poratio cum resolutentibus ventositatem, prædictis multoties. Et quando fortior sit dolor administrantur collyria facta ex melle, & nitro, & serapino, & opopanaco, & cymino, & sem.ruta, & folijs ruta & castoreo, scilicet omnibus, aut quibusdam eorum secundum necessitatem.

De cura varicis carnis, & varicose. Cap. 8.

Curatio eorum est curatio apostematum duorum, & multoties quidem sufficit in ramice varicosa inunctio cum unguento basilicon, & adipibus lenibus, & medullis.

De [augmento] umbilici. Cap. 9.

Qvandoque accidit in umbilico augmentum, quod est secundum semiram rupturæ nota, & quandoque est secundum semitam hydropis, ita ut aggregetur in illo loco solo humiditas, aut ventositas, & quandoque fit causa venæ aut arteriæ facientis currere ad ipsum, sanguinem, & quandoque fit causa apostematis duri, aut additione carnis sub cute.

De signis. Cap. 10.

In eo, qui est causa egressionis zirbi, aut intestini signum est, quod color corporis est color ipsius, & sit locus diversus, & proprie in ruptura ex intestinis. Et associatur rupturæ ex intestinis dolor quidam, & occultatur quum premitur, [ut occultetur.] Et quandoque occultatur cum rugitu, & additur ei administratio mollificantium, scilicet ex balneis, & inunctione, & motus [magnitudine.] Et illud, quod est ex humiditate, non reducit compressio: & est lene, [cuius quantitatem non alterat compressio facta causa occultationis,] & est color corporis, & quod est ex ventositate, est leuius, & minus expellens, quam illud, quod est ab humiditate, & est ei sonus tympani, & vox, & quod est ex sanguine est sanguinei coloris, & nigri, & quod est ex natiuitate carnis, aut duritie, est graue, durum, cuius [occultatio,] non est si cutis [occultatio] aliorum.

De cura. Cap. 11.

Ad illud, quod est ex apertione venæ pulsantis, & non pulsantis, aut ventositate, curandum, non oportet te laborare. Quod si laboraueris ad illud consequeretur te, ut labores ad incidendum, & suendum. Reliquorum autem curatio est, ut facias egerum surgere, & præcipias ei, ut extendat ventrem suum, & retineat anhelitum suum tandiu, donec appareat [augmentum.] Quum ergo apparuerit, fac in circui tu eius circulum, [ut sit distinctum:] deinde resupina [eum non super circulum post separationem eius cum vicino, & fac operationem] super mirach solum, ita ut non accipias, quod sub ipso est, & intromitte in eo acum cum filo taliter, ut non obuiet corpori sub ipso: deinde perfora tali perforatione, ut di-

scooperiatur ab eo, quod est sub mirach solum. Si ergo est sub eo intestinum, expelle intestinum ad inferiora, & si est zirbus, extende ipsum & incide [lacertum:] deinde sue locum disruptum cum filis oppositis, duris, extensis ad inuicem, & stringe ipsum super alchatim, & sue eum, et dimitte filis iiii. capita considerando ut cadat [ad lacertum:] & consolida residuum, et stude ut cōsolides ita, ut profunde remaneat, & non procedens ad exteriora, ita ut sit non fenum. Ventosi autem regimen iterum est albezel, et incisio, et confusio post illud secundum modum, qui dictus est.

ANNOTATIONES.

De prominentis umbilici curatione agit Celsus lib. 6. cap. 17. cap. 51. & Paulus lib. 3. & 6. Meminit & Aetius lib. 1. de proci dentibus umbilici puerorum. Cap. 20.

De gibbositate, & ventositate, [gibbositas.] Cap. 12.

Gibbositas est remotio spondylium, aut ad interiora dorsii, aut ad anteriorem partem: et est gibbositas anterioris, quam quidam nominant arcuationem, & quandoque accidit cum communitate ossium cassi, nominatur concauatio, & arcuatio: aut ad exteriora dorsii, [et] & est gibbositas posterioris: aut ad latus, & dicitur contorsio. Et causæ eius aut sunt primitiue, sicut percussio, aut casus, & quæ currunt cursu eorum: aut corporeæ ex humiditate aquosa, & [salia,] lubricatiua, mollificante ligamenta, aut humiditate [limosa.] Et quæ plurimum fit [ab humiditate salia, est tortio aut ad anteriora, aut] posteriora, et quandoque fit gibbositas propter ventositatem [aliquam percutionem, facientem gibbositatem:] aut apostema, aut exit uram extendentem tunicas in parte sua. Et multoties [declatur apostema per sanguinem egredientem,] aut sanient eum solutione ventris, significantem maturationem apostematis, et eius eruptionem: et multoties est illud apostema durum. Et quandoque fit propter spasmus ligamentorum, et est pauci casus, et velocis interfectionis. Et totum illud, aut est causa communitatis spondylium plurium numero, et secundum gradationem, aut non est ita. Et gibbositas quidem, et proprie illa, quæ est ad interiora constringit locum super pulmonem, quare facit accidere malitiam anhelitus. Et quando accidit in infante, prohibet pectus incedere in dilatatione, et amplificatione sui: [quare diuersificant membra anhelitus nocumenta constringentia super ea anhelitum.] Et propter illud dixit Hippoc. cui aduenit gibbositas ex asthma aut tussi antequam [expuat] ipse moritur, et illud ideo, quoniam significat permutationem materici facientis eas ambas ad spondyles. Et facit accidere in eis exituram fortem euenientem a materia grossa. Et si non esset eius grossitudo, non accideret ab ea gibbositas: et quum ita sit, non sit preparatio pectori, ut dilaretur pulmo: [quare retinetur anhelitus]

AVIC. Ppp 3 immo

d. B. superflu.

e. B. superflu

a. B. grossa causa gibbositas rem.

b. f. s. & ad posterius.

c. B. paralytica

d. B. spasmatua
e. B. Alia licet est ab humiditate paralytante & est concauatio non ad anteriora & Alia licet, & quæ plurimum fit ab humiditate paralytante est concauatio non ad anteriora.

f. B. grossa con firmata expellere facile membrum aliud a loco suo.

g. B. sanatur gibbositas apostema ex fluxu ventris sanguinis.

h. B. & sit mēbra anhelitus, quare itingit anhelitus in eis. Et

i. B. nascitur nisi i pectine tūc

k. B. & sit anhelitus bonus.

c. B. deinde pili corporis pectus, & ut resupina super tunicas, ut super quibusdam.

a. B. eminentia. Alia licet.

b. B. & non alterat ex humiditate compressio. Alia licet, quæ sit altera quam sit compressio.

c. B. & non alterat ex humiditate compressio.

d. B. & non alterat ex humiditate compressio.

e. B. & non alterat ex humiditate compressio.

f. B. & non alterat ex humiditate compressio.

g. B. & non alterat ex humiditate compressio.

h. B. & non alterat ex humiditate compressio.

i. B. & non alterat ex humiditate compressio.

j. B. & non alterat ex humiditate compressio.

k. B. & non alterat ex humiditate compressio.

l. B. & non alterat ex humiditate compressio.

m. B. & non alterat ex humiditate compressio.

n. B. & non alterat ex humiditate compressio.

o. B. & non alterat ex humiditate compressio.

p. B. & non alterat ex humiditate compressio.

q. B. & non alterat ex humiditate compressio.

r. B. & non alterat ex humiditate compressio.

s. B. & non alterat ex humiditate compressio.

t. B. & non alterat ex humiditate compressio.

u. B. & non alterat ex humiditate compressio.

v. B. & non alterat ex humiditate compressio.

w. B. & non alterat ex humiditate compressio.

x. B. & non alterat ex humiditate compressio.

y. B. & non alterat ex humiditate compressio.

z. B. & non alterat ex humiditate compressio.

aa. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ab. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ac. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ad. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ae. B. & non alterat ex humiditate compressio.

af. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ag. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ah. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ai. B. & non alterat ex humiditate compressio.

aj. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ak. B. & non alterat ex humiditate compressio.

al. B. & non alterat ex humiditate compressio.

am. B. & non alterat ex humiditate compressio.

an. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ao. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ap. B. & non alterat ex humiditate compressio.

aq. B. & non alterat ex humiditate compressio.

ar. B. & non alterat ex humiditate compressio.

as. B. & non alterat ex humiditate compressio.

at. B. & non alterat ex humiditate compressio.

au. B. & non alterat ex humiditate compressio.

1 B. alafers.

immo oportet vt malus fiat anhelitus, & perdu-
cat ad perditionem. Et infantibus quidem ac-
cidit gibbositas, & ventositas [gibbositas,]
quando cibantur ante horam: quamobrem
ingrossant humores, & declinant ad spon-
dyles, & subtiliantur crura habentes gibbosi-
tatem propter illud, quod facit gibbositas de op-
pilatione quorundam meatuum, & vię, in qua
penetrat cibus.

ANNOTATIONES.

Spina in posteriorem partem distortio gibberositas, *κῦρσις* et *κῦρσις* dicitur, sicut quum in anteriorem fit, repanditas, et *λῶδρσις*, in latus uerò obliquitas, et *σκολιότης* nuncupatur, ut Galenus scribit com. in lib. Hippoc. de articulis 3. Huius causæ et externæ et internæ sunt plures, quas hic auctor et Galenus eo 3. de articulis prosequitur sed et 6. aph. ubi ut Hipp. Qui gibbi ex asthmate et rachi sunt ante pubertatem moriuntur, quum sententiam auctor hic repetit, quumvis non ut nuda legissetio [ante pubertatem] sed [antequam expuat] legisse uideatur.

De signis.

Cap. 13.

Signa factæ a causis primitiuis sunt caliditas, & signum factæ ab humiditate est signum formæ, & tactus: & quod locus parum excecet oleum, cum quo iungitur, & tarditas eius in excecando ipsum, & antecessio etiam regiminis humiditatis. Et signum factæ ab apostemate est tactus loci, & dolor eius pungitius propriè, & febres habenti ea accidentes. Et signum factæ a siccitate, est significatio siccitatis corporis, & tolerantia febrium acutarum, & euacuacionum, & velocitas exsiccationis olei, & vehementia ipsius siccitatis.

De cura gibbositatis, & ventositatis grossæ facientis 40
gibbositatem, Cap. 14.

Cap. 14.

Humida quidem, & sicca curatio, est cura paralyfis, & spasmi humidi, & spasmi siccī in necessitate euacuationis, & dimissionis eius, & qualitate administrandi emplastra, & embrochas, & quæ sunt ei similia. Et canon medicinarum eius, quæ non est cum siccitate, est ut sint styptica, vt fringant ligamenta, quæ mollificata sunt, quamobrem inclinate sunt spondyles, & calcæfactiua vt confortent ea, & resoluunt, ut a [confringantur] humiditates mollescentes, aut adiuuantes ad mollificandum. Nam cum cadit sufficientia super styptica, possibile est ut confortentur ligamenta: verum, quum non resoluitur materia, pertransit vt permute- tur ad membrum aliud. Et plurimum quidem permutat ad pedes, & facit in eis accidere paralyfim, & similia, secundum materiam in subtilitate, & grossitudine sua: & secundum permutationem eius ex imbibitione, aut ^b [in]fusione paulatim facta. Et quum antecedit mundificatio, non est malum vti stypticis. Et quandoque aggregantur stypticitas, et calcæfactio, & resolutio in re vna: sicut aggregantur in nucē cupressi, & folijs eius, & folijs lauri, & calamo aroma-

rico, & e [alufniati] & enula, & quandoque ^{e n. adhibet} ponitur medicina ex stypticis frigidis, ficut ro- ^{d. B. Adhibet} ſa, & acacia, & balauftiis, cum ^{acutis.} d [calidis] calefa-
centib. reſolutiſſimis, ſicut bacca lauri, et calfo-
reo, & ſoliis oleandri, & acoro. Olea vero con-
ferentia ei, quæ eſt humida, ſunt olea rerum ca-
lidarum ſtypticarum, ſicut oleum cupreſſi, &
oleum rutæ. Et e [indiget emplaſtris habenti-
bus medicinas reſolutiuas] fortis reſolutionis,

De naricibus.

Cap. 15.

Est dilatatio uenarum in crure, et pede propter multitudinem eius, quod descendit ad eas ex sanguine. Et plurimum sanguinis est melancholicum. Et quandoque est sanguis mundus non melancholicus. Et quandoque est sanguis grossus phlegmaticus, et quoque modo sit, est sanguis, in quo non est putrefactio: et si non, non saluabitur cum eis pes ad uolucratione, et apostematibus malignis. Et plurimum quidem accidunt cursoribus, et uarioribus, et oneraportantibus, & coram regibus, et multis occidunt propter agilitudinem acutas, quoniam expellitur materia illis in illis,

a B. confumac.

b B. effusione .

illis, qui ex prædictis ad eas sunt preparati. Et quandoque accidunt incipiendo, sicut accidunt dolores iuncturarum incipiendo. Et accidunt habentibus splenem ex prædictis multoties. Et istæ uarices non suscipiunt curationem, et quandoque inciduntur, et accidunt ex incisione earum extenuatio membri, propter priuationem deferentium nutrimentum, et accidunt in illis, quæ ex eis sunt melancholicæ, quum inciduntur, et prohibentur, ægritudines melancholicæ, et melancholia. Quum autem est sanguis mundus, et eradicantur, aut auferuntur, tunc non timetur quod accadat melancholia, et multoties quidem putrefit illud, quod est in varicibus, et perducit ad vlceras.

AN NOTATIONES.

Varix est, quum uenas latiores sunt in femore & cruribus, ait Gal. 6. aph. Dicitur tamen & de uenis in testibus dilatatis, ut ex eodem colligere est 13. meth. De testium uitio actum autem est, quum de uaricofo ramice uerberarent. hic de uarice crurum agit. Huius causam materialem Gal. eo 6. aph. & alibi melancholicum humorem putat. quod & si potissimum & plerumque euenire existimat, arbitrat tamen etiam ex probo sanguine, & eodem quandoque pituitofo & crasso accidere. id quod sanè etiam nobis aridet. De huius curatione pete Actium lib. 1. q. 4. & Celsum lib. 7.

De elephantia:

Cap. 16.

Est additio in pedibus secundum modum, qui accidit in uenis uaricum: quare ingrosset pedem cum qualitate sua, et quandoque fit propter humorem melancholicum, et est illud quod est plurimum. Et quandoque fit propter humorem phlegmaticum grossum, et quandoque accidit ex causis, ex quibus accidunt uarices, et ex sanguine bono, quum plurimum descendit, aut nutritur eo pes nutrimento aliquo, et est in primis rubeus, deinde niger. Et causa eius est uis uis repletio, etiam debilitas membri propter multitudinem caliditatis, et uis uis attractionis eius propter uis uis caliditatis inflammata ex motu. Et adiuuant ad illud dispositiones adiuuant ad uarices.

AN NOTATIONES.

Non hic pfora speciem intelligit. quam elephantiasim Græci uocant sed uenarum, ut existimo, quæ in pedibus sunt dilatationem, quasi uarices dixeris, unaq. pedum tumefactionem, de quo affectu Græci ne uerbum quidem. meminit tamen Rasis 26. Cont. tr. 2.

De signis.

Cap. 17.

Discernitur unaquæque ex [suo simili] per colorem, & regimen antecedens, & melancholica est [grauis] tendens ad caliditatem, & illa, quæ rubea est, est magis incolumis, quam nigra. Et phlegmatica est ad lenitatem

declinans. Et quandoque festinat melancholica ad scissionem, & ulcerationem. Et sanguinea nota est.

De cura uaricum, & elephantia. Cap. 18.

Elephantia quidem maligna est quæ parum sanatur. Et oportet ut dimittatur cum dispositione sua, si non [additur]. Quod si peruenit ad ulcerationem, & timetur corrosio, non est aliquid, nisi ut incidatur radicitus. Quum succurritur ei principio sui, possibile est, ut prohibeatur cum euacuationibus, & proprie cum uomitu laborioso, & cum eo, quod extrahit phlegma, & melancholiam, & b [f]

a B. Alia litera. uocet.

b f. s. cum.

phlebotomia, si indiget ea. Deinde administrentur styptica super pedem. Quum autem confirmatur, parum speratur, quod [prohibeatur], & si speratur, scias quod summa curationis sperata huius ægritudinis, est [assiduatio] in curatione, & administratio resoluentium fortium. Et dicitur quod alchitran confert ei [inuiscatum] & linitum. Regimen uero uaricum est, quoniam oportet, ut euacuetur corpus ex uenis manus, & euacuentur melancholia, & humores grossi, & rectificetur regimen, & deuitet omne ingrossatum, & deuitet motus laboriosus, & stationem longam. Deinde perueni ad istas uenas: quare phlebotomia eas, & extrahe totum, quod in eis est de sanguine melancholico, & [fac phlebotomiam in fine saphenæ:] deinde assidue fac in omni pauco [f]

c B. recipiat in uamentum.

d. uicinis in curatione uaricum.

e B. acceptum in modum lochi.

f B. phlebotomia in fine saphenæ. nam. g f. s. tempore.

mundificationem corporis cum eis, quæ sunt sicut hiera piera cum aliquantulo lapidis lazuli, & assiduetur super eam quantum possibile est. Et assiduetur potum epithymi in aqua casei, & dimittat motum omnino, & utatur ligatura super pedes, cum institis ab inferiori parte ad superiorem, scilicet a calcaneo usque ad genu, Et cum hoc administra [epithemata] styptica, & proprie post mundificationem cum phlebotomia ex manibus, & pedibus, & uenis ipsis, & cinerem caulis,] aut oleum de oliuis puluerizata desuper ramarisco, & lupinos decoctos epithemando, & embrochando cum aquis eius. Et simus caprarum, & farina foenugreci, & semen raphani, & semen eruce sunt huius generis etiam. Quod si non ualet aliquid nisi incisio, [scinde carnem, & fac apparere i [uitem] & scinde eam in longitudine sua. Et caue ne findas eas latitudinaliter aut ex transuerso, quare fugiant, & noccant. Quumque feceris illud, extrahe totum, quod in eis est ex sanguine. Et oportet [ut facias currere ex eis illud, quod possibile est currere. Deinde mundifices illud scindendo] in longitudine. Et quandoque extrahuntur cum acu, & incidunt penitus, & oportet tunc ut eradicentur, & si non, noccebunt. Et melior extractio est cum cauterio: cauterium enim melius est, quam incisio. Et non licet ut extrahantur nisi rubeæ, non nigra: in nigris uero fiat illud, quod descripsimus prius de mundificatione. Et quandoque accidit, ut non sanetur ulcus, dum non ad ultimum peruenitur in

h. s. linimenta styptica, & stie sub ligamentis. Et magis edocentur eis, ut non incedat, neq. de ambale, non habet pedes institis ligatos. f. led autem cum quo linitur loci pro prie post mundificationem. m. phlebotomia ex manibus, & pedibus, & ex ipsis uenis est cinis caulium. i. s. uaricem. k. s. extrahere illas quas est possibile extrahi, deinde scindere eas.

AVIC.

Ppp + man-

I B euacuati ad
huc cum solu-
tione.

m. a. ant.

n. a. Alia licera
separantur sub
digne. Alia lic-
ra. aguntur sub
digne.

mundificatione, et non securrunt adhuc humores melancholici, & grossi. Et oportet post incisionem, & extractionem, ^m [&] cauterium, ut deuter illud, quod generat humorem melancholicum & assiduet mundificationem corporis, ita ut non generetur superfluitas melancholica, quare fiat reuersio egritudinis, si fuerit materiei iter ad ipsam non strictum, & moueatur, quod fuerit consueti motus a pedibus ad membra, que sublimiora sunt: quamuis in apertione, & scissione sit timor, & quum non expellitur ad membrum vilius, peruenit ad membra sublimiora: quamobrem rectius est, ut non aperiantur, neque fiat in eis aliquid, nisi post mundificationem ultimam, & fortasse assimilantur nodi elephanti: quare erratur in eis: verum nodi ^a [tanguntur cum ferro] sed elephanta est sicut diximus.

TRACTATUS II.

De doloribus horum membrorum.

De dolore dorsi.

Cap. 1.

Dolor dorsi fit in lacertis, & chordis intrinsecis, & extrinsecis clausis cum dorso, & qualitercunq; fit. Aut accidit propter frigus co-plexionis, & phlegmatis crudi. Aut propter multitudinem exercitij vel laboris. Aut propter causas gibbositatis, quum nondum confir-
mata est. Aut propter communitatem quorumdam viscerum, sicut fit propter debilitatem renum & maciem eorum. Et propter repletionem vehementem venę magnę posite super dorsum. Aut propter causam apostematis: aut vulnus in canna pulmonis, & a [quandoq;] fit in medio dorsi, & quandoq; fit propter communitatem matricis, sicut fit quum appropinquat descensus menstruorum: aut praefocatio matricis. Et quum sunt signa partus, dolor fit dorsi. Et iterum quandoque est ex signis crisis.

ANNOTATIONES.

Dorso & interni & externi musculi incumbunt, et uena, & arteria, & nervi praesertim uero & uena magna, & arteria magna, & nervi exortus magnus per ipsam incedens
cap. ult. ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jh} ^{ji} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz}

De signis.

Cap. 2.

Illum quidē, qui est ex frigore, & qui est ex crudo humore, deambulatio, & exercitium

sedant secundum plurimum, & est eius inceptio paulatim, & quandoque sentitur cum eo frigus, & factum a labore rei, & onere grauantis, & similibus, & a coitu significat antecessio rei illius, & factus causa renum est apud alcham, & debilitatur cum eo desiderium coeundi, & fit cum vna cantarum ^a [renum] notari. Et factum causa caliditatis purae significant inflammationem, & mordicatio cum leuitate, & pulsationis priuatione. Et factum causa repletionis venarum significant extensio doloris in dorso cum caliditate, & inflammationem, & pulsationem, & repletio corporis. Et factum propter causas gibbositatis significant ea, quae docuimus in cap. eius. Et dolores quidem dorsi, aut egent incuruatione, aut erectione, & indigentes incuruatione sunt illi, in quibus est causa [spasmus] ex apostemate dorsi, aut aliis ex causis gibbositatis. Et indigentes erectione sunt illi, in quibus non est necessarium, ^b [quod diuertit fecit reductionem] anhelitus ex incolumitate laecorum a reclamatione retro, & incuruatione ante facientibus dolorem. Et quum manus inuenit dolorem, tunc causa est in dorso: & si non inuenit, tunc causa est in uentre.

De cura doloris dorsi.

Cap. 3.

Oportet, ut redeas in ea ad curationes dolorum iuncturatum, quas dicemus, & curationes gibbositatis, & ventositatis facientis gibbositatem: nam via vna est. Frigidus uero in quantum est frigidus, oportet ut curetur cum ebibitis, & emplastris, & vnctionibus praedictis in capitulo praeteritis. Et in quantum est illic crudus humor, oportet ut fiat euacuatio cum eis, quae sunt sicut hiera de pulpa coloquintidæ, & pilulae foetidae. Et factus a labore, & similibus, oportet, ut curetur cum cibis bonis, & vnctionibus teporatis, & oleis tepidis. Et facti a coitu cura est cura eius quae debilitatus est a coitu. Et facti causa renum curatio, est cura debilitatis renū. Et facti causa repletionis ^a [venarum plurime] cura est phlebotomia ex ^b []

Et curatura genitum etiam: ipsa enim in dispositione sedat eum: & proprie quum consequuntur inunctiones ex oleo rosae & similibus. Et facti causa gibbositatis. Et quoniam plurimum eius, quod accidit ex dolore dorsi, non accidit nisi propter frigus, aut propter debilitatem renum, tunc oportet, ut sit plurimum curationis ex parte eorum. Et nos quidem iam compleuimus sermonem in curatione renum, & compleuimus iterum sermonem in calefactione dorsi in cap. gibbositatis. Verum de curationibus propriis dolorum dorsi frigidorum, est administratio olei de euphorbio solius. Et de portionibus expertis ad ipsum est theriaca diatesarum aut oleum de Kereua cum aqua apii: & ut bibat infusionem ciccoris nigri, & acori multoties, cum drach. iiii. butyri, & drach. i. mellis, & vtatur hoc xiiii. diebus, & comestio asparagorum, et assiduatio eius est iuuatua ualde. Et pilulae soluentes habentes hunc dolorem, qui sunt frigida co-plexionis,

plexionis, sunt pilule foetidae. Emplastra uero sunt hoc modo: nam emplastratio cum oleandro sana cum qui antiquus est, & emplastratio cum eis, quae sunt sicut opopanacum, & bdellium, & serapinum, & enulaj ammoniacum, & castoreum, & euphorbium sigillatim, & compositum cum oleo laurino, ^a† [

] & oleo rutino, ^e† [] & oleo de storace, & oleo de Kerua, iuuatiua est valde, & de vnguentis sunt oleum de euphorbio, & oleum de costis. [†]† [] & oleo de lilio inest proprietas mirabilis. Et melius quidem est, ut calefiat dorsum, in primis fricandum panno aspero: deinde [†] inungatur comprimendo.

ANNOTATIONES.

Et facti causa repletionis uenarum &c. Venam fecit ²⁰ in dorso doloribus ex multitudine sanguinis, in curuatura, ut ait, poplitis, amdatur hic Hippocratem, qui 4. de rat. uict. in ac. in lumborum & resiculatorum doloribus fecit in bet uen. is a poplitis ac malleolorum interna parte, propterea quod illuc a superioribus his partibus uena eadem perferantur. At si tamen in toto corpore plenitudo fuerit, non negant hic auctor, ex cubito immittendam antea esse multitudinem.

De dolore ilij.

Cap. 4.

Est proximus huic capitulo: & plurimum eius est ventosum, phlegmaticum, & appropinquat ei cura eius, & de curatione propria ei, est ut sumantur scoenugraeci, & granorum ^a [arafced,] & sem apij, & ammeos, & zingiber, & cinnamomi partes aequales, serapini quantum omnia fiant ex eis pilulae, ut auellanae, & administrentur. Quod si fuerit propter apostema in membro, aut in eo, quod communicat ei, tunc curatio eius est illa cura. Et parum quidem fit propter malitiam complexionis calidae ^b [sicca] aut cum materia, nisi secundum semitam communitatis membrorum urinae, & intestinorum. Et signum, & cura in hoc manifesta sunt.

De doloribus iuncturarum, & eis, quae communicant podagrae, & iustice, & alijs. Cap. 5.

Causa patiens in his aegritudinibus, est membrum suscipiens: Et causa efficiens, sunt complexionones, & materię malae, & causa instrumentalis est dilatatio meatuum naturalium accidentalis, aut ex creatione, aut euentu ^a [complexionum] non naturalium, quas accidere fecit motus, & vacuitas, & raritas accidentalis: aut propter creationem, sicut est in carnibus glandosis. Amplius distinguamus unamquamque harum diuisionum distinctione aliqua. Membrum itaque suscipiens est causa, ut eueniant istae aegritudines, aut propter debilitatem sui propter malitiam complexionis confirmatae, & propter frigida, & propter debilitatem sui, in creatione sua, non ex parte complexionis: aut propter uehementiam ^b [caliditatis, & pro

prie quum accidit per motum, & per dolores, & per causas extrinsecas.] licet haec diuio no sit longinqua a diuisione complexionali, aut ^c [casu] sui situs sub membris alijs, & ubi ad ipsum currunt materiae per naturam: & propter hoc multiplicantur in pedibus, & anchis. Causa autem efficiens, aut est complexio corporis totius, aut in membro principali inflammans, aut in frigidans, congelans: aut exsiccans, constringens, & propter quum ei commiscetur humiditas extranea. Materia uero aut sunt sanguis singularis, aut sanguis phlegmaticus, aut sanguis cholericus, aut sanguis melancholicus: aut est phlegma singulare, ^d [aut uehementia crudi, aut] singularis, aut humor compositus ex phlegmate, & cholera, aut aliquid ex genere ^e [cholerae], aut uentositas irretita, & plurimum quidem fit a phlegmate cum cholera: deinde a crudo, deinde a sanguine, post a cholera, et raro fit a melancholia, & cause diuisionum huius, sunt cause quaedam preteritae, & catarrhi, & coryzae sunt ex causis eius. Et curatio colicae secundum hunc modum, in quo confortatur intestina, & expellunt superfluitates consuetas, & non suscipiunt eas, quare expelluntur ad extremitates, [†]† [

] Et de causis eius iterum sunt cibi generantes genus faciens euenire dolori illum ^g [materierum], & paucitas digestionis, & tranquillitas, & quies, & dimissio exercitii, & coitus plurimus, & frequentia ebrietas, & retentio euacuationum consuetarum sanguinis menstrui, ^h† [] & aliorum de illis, quorum iam consuetudo currit ex phlebotomia aut solutione uentris, & est dimissa, & iterum exercitium super repletionem, & coitus super repletionem, & ⁱ† [cibum, et uinum plurimum in ieiunio ante cibum: ipsum nanque laedit neruos, & humores crudi, quum ^k [retinentur] in corpore, deinde non euacuantur per naturam in egestionem, yri naeque per artem, non est longinquum, quin euenire faciant dolores iuncturarum, si expellantur ad eas partes, [†]† [

si remanserint, & putrescant. Quum autem natura expellit eos in egestionem, & urina, tunc inuenis cum eis urinam grossam semper, non subtilem, crudam: quare tunc forsitan sit securitas ab eorum malitia, quod si non ita fuerit, erit unum eorum quae diximus, & si adiuerit ad ^m [hoc] materias crudas, motus iuncturarum laboriosus, aut percussio, aut calus aut addiderint in debilitate uirtutum ira, et uigilie debilitantes uirtutes, & trahentes materias ⁿ [ad ipsum], & fiant penetrantes ^o [sua proprietate], euenient dolores iuncturarum, et horum quidem humorum plurimum est superfluitas digestionis secundae, et tertiae, et aptiores ad hoc, ut in eis multiplicentur ista, sunt senes, et habentes eegritudines chronicas, et conualescentes, quum non reguntur cum rectificatione, et illud ideo, quoniam eorum uirtutes debilitantur a digestionem bona, et propter quum sunt curati cum sedatione, absque euacuatione sufficienti, et expulsionem ultima, et non quidem multiplican-

AVIC.

Ppp 5 iur

c s. propter cau-
sam.d B. & eius ea
est crudam, aut
cholera.
e B. lanici.

f B. & iustitiae.

g B. ex materiae

h f B. & uni seu
hemorrhoida-
lis.i f B. balneum
super.K B. Alia licera
aggregantur.l f B. aut ad se
bres.

m B. istas.

n B. crudas.
o B. cum pro-
funditate.

p B. rectore.
q B. lapidatur.

r B. inter.

f B. separari.

e B. vice alia fa-
ciunt.

u B. augmenta-
tio.

x — B.
y B. romanetia
ant alhach i &
est extremis
offis eius totum
da dislocata a
pyxide. i. a con-
cauitate.

tur dolores in iuncturis, nisi quoniam ipse sunt magis uacua, quam reliqua membra, & pluris motus, & debiliore complexionis, & frigidiore: & situs earum in extremitatibus est longinquus a ^p [regimine] primo, & multoties quidem ^q [inuiscantur] materię intra iuncturas, & sunt sicut gypsum: & proprie, quę ex eis sunt crude. i. t multoties oritur ^r [super] iuncturas eorum caro, & proprie inter digitos: quare contorquentur digiti, & constringuntur: & fit dolor fortis quandoque, & sedatur quandoque, & plurimum quidem huius non fit, nisi in habentibus complexionem calidas. Et plurimum quidem oritur caro, quum materia est sanguinea. Et plurimum quidem illi, cui accidunt dolores iuncturarum, accidit in primis podagra. Et dolores quidem iuncturarum sunt ex summa ægritudine, quę hereditantur plurimum: quoniam sperma est secundum complexionem generantis, & multoties quidem fit curatio doloris iuncturarum, & confortatio earum, & expulsio materierum ab eis causa ad perniciem: quoniam illę superfluitates, quę cōsueūt sunt ^s [superfluere] & peruenire ad iuncturas, perueniunt ad membra principalia, & si non trahuntur ad iuncturas, ^t [currunt alibi facientes] cadere habentem eas in timore. Et aptiora tempora ad hoc, ut in eis eueniant dolores iuncturarum, & podagra, sunt ver propter motum sanguinis & humorum in eo: & autumnus propter malitiam humoris, & digestionis, & antecessorem dilatationis pororum in ætate: & ex calore, qui fortis fit in die. Et quum succurritur doloribus iuncturarum in primis quum apparent, fit eorum cura facilis: quod si confirmantur, & consuecant proprie illi, qui generati sunt ex humoribus diuersis, non curantur. Et quando apparent varices in habentibus dolorem iuncturarum, & podagram, est eorum sanatio per eas, & de habentibus dolorem iuncturarum quidam sunt, qui sibi superuenire eos faciunt propter malitiam sui regiminis, & de illis sunt, super quos euenire facit eos corruptio forme membrorum eorum, & dilatatio meatuum venarum eorum; & generatio humorum malorum in ipsis, propter malitiam complexionis membrorum radicalium. Et quandoque commouentur dolores iuncturarum in febribus, & eorum ^u [eleuatio] sicut ipsi quandoque eueniunt in febribus. Sciatica uero, est de summa doloris iuncturarum, & est dolor, qui incipit a iunctura anchę, & descendit retro ad coxam: & quandoque extenditur usque ad genu, & ad calcaneum. & quanto plus prolongatur spatium eius, additur eius descensio, & secundum materiam in paucitate, & multitudine sua, & quandoque protenditur usque ad digitos, & extenuantur ex eo pes, & coxa. Et in fine eius delectatur compressione, & deambulatione pauca super extremitates ^x [suorum digitorum] & fit ei difficilis incuruatio, & æquatio erectionis, & quandoque soluitur in eo natura, & iuuatur per id, & quandoque perducit ad dislocationem extremitatis coxę eius; & est ^y [zementum secundum ueritatem]. Dolor uero anchę, & est ille, in quo est dolor fixus in

ancha, qui non descendit, nisi quum permittatur ad sciaticam, ^z [multoties] accidit aut ex debilitate ^a [consequente ancham] causa sessionis super durum, & causa percussionis ^b [consequente eam] & causa assiduationis equitandi, & ^c [sunt causę eius, illę causę.] ueruntamen plurimum fit ab humore crudo, & multoties permittatur a doloribus matricis chronicis, & remanentibus tempore longo ^d [ita ut sint x. menses, & quandoque fita materiis calidis, & permixtis etiam, & a repletionem venarum anchę ex sanguine, & ab apostematibus intrinsicis in profunditate locorum, ueruntamen non apparent propter profunditatem suam, sicut apparent apostemata reliquarum iuncturarum, & dicitur, qui habet dolorem anchę, & apparet in coxa eius rubedo vehemens quantitate trium digitorum, non faciens ei dolorem, & accidit ei in ea pruritui uehemens, & desiderat olera, & morietur in xxv. Et omne quidem membrum in quo est dolor iuncturę, macrescit, & extenuatur. & dolores quidem iuncturarum, qui sunt preter sciaticam & podagram, quum curantur, & eradicanter eorum materię nō redeunt uelociter. Sciatica uero, & podagra ^e [quum curantur, & eradicanter eorum materię] sunt ex eis, quę redeunt uelociter qualibet ex causa, & illud fit propter situm membri & illę quidem ægritudines, sunt ex eis, quę hereditantur, & proprie podagra, & materia quidem sciaticę plurimum est in iunctura, & procedit ex ea in neruo lato, et quum dolet, preparatur effusio materierum ex toto corpore desuper ad ipsam, preter materias coarctatas in principio rei, & quandoque accidit ut non fit in iunctura, imò in neruo lato. Et multoties quidē multiplicatur humiditas mucosa in pyxide, quare mollescit ligamentum quod est inter additamentum & pyxidem quā obrem dislocatur anchā, & ante illud accidit dispositio inter firmitudinem & dislocationem: & est, ut sit uelocis exitus, & uelocis reditus, inquieta ualde, & sciatica quidem est de uehementioribus doloribus iuncturarum, et cauterium securitatem facit eius. Podagra uero ex summa dolorum iuncturarum exiens. quandoque incipit a digitis, scilicet a pollicibus, & quandoque incipit ex calcaneo, & quandoque incipit ex latere ^f [lateribus] pedis. & quandoque incipit ex latere eius, deinde comunicat, et quandoque eleuatur ad coxam, & quandoque apostematatur, et uidetur, ut non sit illud in chorleis & neruis, imò in ligamentis, et corporibus, quibus continentur iuncturę de foris, secundum quod dixit Gal. et propter hoc non accidit ut perueniat dispositio podagricorum in doloribus suis, et apostematibus ipsorum ad spatium omnino, et ex eis, quę accidunt habentibus podagram, est ut prolongentur ossea testicularum ipsorum, et podagra quidem cholerica attrahit mortem subito, et proprie apud ^g [regimen] plurimum.

ANNOTATIONES.

Ubi corporis articulos dolor infestat, & uehementius commouet.

et nomine nuncupari solet, quamcumque partem obsiderit. Speciatim tamen, quum arthritis genus sit, ubi ad manuum articulos dolor constituitur, chiroagra: ubi ad coxam, Ischias: ubi ad pedes, podagra vocari consuevit. Constat autem affectus, de quibus hic agitur, dolorosos, symptomata esse: dependereque, propterea vel ex intemperie, vel ex solutione continui: intemperie inquam vel simplici vel cum materia. Et si enim his affectibus humoris redundantiam communem esse causam Galenus scribit 10. de comp. med. per loca. unde et alij proximam arthritidis doloris causam intemperiem cum materia statuunt, negantque, nunquam esse sine materia. quum tamen interdum absque tumore omni, qui intemperiei cum materia coniungi solet, dolor sentiat: & in arthritidis videre aliquando liceat, laborantem partem a sana nullo profusum tumore, sed solo dolore, uel etiam calore interstingui, atque id quidem per aliquot dies: illud certe per suadet, a nuda quoque (licet forte raro) intemperie, arthriticum dolorem, ut ceteros dolores procreari. Unde et author noster in sequentibus, quum de huius curatione ager, simplices intemperies sola alteratione egere commonebit. Et Hipp. lib. de internis affect. ischiadem, quae arthritidis est species, ex siccitate quandoque fieri, memoria mandat. At verò quia a materia plerumque hoc malum evenit, questio est, a quo nam materię genere fiat. Galenus 10. de comp. med. per loca aliquando irruentem humorem sanguineum esse, ut plurimum uero pituitosum ait, aut ex pituitoso & bilioso mistum, aut etiam sanguine cum ijs permixto. Addit author noster etiam melancholicum humorem, quod & Trallianus libro 11. & Paul. lib. 3. Alij etiam serosum humorem adiungunt. Alij ex recentioribus, neque a sanguine, neque a bilioso, neque a melancholico humore nunquam arthritidem fieri arbitrantur, sed omnino a pituitoso uel seroso, uel & arthritida omnem frigidam esse putant, nunquam autem (ut iudicio putant) calidam. Et hoc quia de humore hunc affectum faciente discordia sit, quia huius causa fluxio est, est uero in fluxione omni aduertendus & locus a quo, & locus ad quem ea fit: questio rursum de his est omnibus. Ac primum, quum ad articulos & membranas & ligamenta & nervi, & ipsa inter articulos cavitates sit, ambigunt, num in membranas articulorum extrema ambientes, an in ligamenta, an in nervos, an inter ipsa internodia fluens ille humor excipitur. Quum item non unus in corpore sit locus, a quo concitari fluxio potest, sed & a capite, & a iocore, uero, totius corporis amicum, atque aliunde, quod copiosior alicubi humor affluat, inchoare queat, de hac re dubitatio est. Galenus 10. de comp. med. per loca, ipsam aut coarticulationem occupari: atque hac humoribus expleta in omnem partem circumscitas nervosque particulas tendi. Quod tamen per coarticulationem intelligat, non satis constat. Author quoque noster absolute ad immixtas ferri humores pronuntiat; non tamen particulatim explicat, num in ligamenta, an aliquam aliam particulam irruant. Illud solum aduertit, quum ait [Et multoties quidem insensantur materię &c.] sepe numero inter iuncturas ipsas, hoc est, inter ipsos (ut putamus) planè articulos hærere, crasse fieri, materiam ueluti gypsum: saepe etiam superfluam carnem supra ipsos articulos gigni. Ita ut huius sententia, intra ipsos articulos & canum ipsum saepe fluxio excipitur. At contra tamen gravissimi nostra tempestatis viri, nunquam aut raro intra id canum, sed in iunctura dumtaxat & membranas articulos ambientes & eorum tendines adigi humores putant, eo argumento, quod id nodosa, topiacea quoque podagra chiroagra humor in calculum iam concretus aperta cute plerumque eruitur: integro ac illo iunctura, quod profecto non fieret, si intra ipsos materia esset articulos. Adde, quod in ischiade, si intra id coxendai-

cis acetabulum humor esset, qui morbum facit, neque tam uehementem, neque tam latè effusum dolorem faceret, quum obtusi uinculum sit sensus. Atque his de termino in quem fluxio in arthritide est, differunt. Sed & de termino, a quo motus, ambigitur. Hæc inani piti que a toto corpore, & quibusuis eius partibus, sicuti in alijs fluxionibus solet, hunc illam humorem posse, & a capite, quod Hippocrates lib. de loc. in homine, & ab utero, quod idem in lib. de internis affect. & ab iocore quod author noster in sequentibus, quum de huius affectus curatione scribit, & ex internis alijs denum partibus omnibus. Aduersantur tamen huic receptæ opinioni alij. Tum quod si syncerum humorem in causa posueris, nunquam syncerus hic humor per uenas fertur: sed sanguini permixtus, qui per uenarum ora purus in articulos excidere non potest. Tum, quod si sanguini permixtus in illis ex eis, huius in articulo collectum, phlegmonem excitare oporteret. Adde etiam, quod crudus humor per alios ductus quam per uenas in articulos illatens, arthritim non facit: cruditas nempe in malo corporis habitu ex uisceribus in pedes incumbens, & eos in tumorem attollens podagram non facit. Quare non ab internis partibus origo arthritidis est, sed aliunde. Huius uerò initium caput esse uidetur, non interne quidem eius partes, in quibus pituitosum excrementum cumulari solet: quum id uel per nares foras, uel per palatum in asperam arteriam, pulmones, uel in alium interiore resq. alias sedes illabatur: sed externa & extra caluariam posita, a quibus superuacueus tenuis, & seresus humor, illic ab externis iugularibus uenis repositus, atque ob curis crassitudinem expiratus, per sinuam postea corporis, sub cute deorsum decurrit. Sunt ergo hæc de arthritide questiones nostris temporibus, acriter iudicio, atque rationum ui excitata. Pro quibus tamen sedandis, si nobis periclitari liceat. Illud certè nobis maxime aridet, serosum præsertim uel pituitosum ac tenuem humorem arthritidi materiam præstare. Assentimurque & affectum locum ipsos esse præcipue tendines, membranas et ligamenta, atque affectionis fontem esse si penamro externas capitis partes, quæ scilicet extra caluariam sunt posita. At nihil minus, quod etiam a sanguine, & a singulis ceteris humoribus hic affectus fiat, præterquam quod confirmatum iam ab omnibus est, & ipsarum affectionum partium colores, tum mores uel sensus indicant, & quotidiana obseruatio confirmat. quum affluente bile, pituita, uel sanguine uel atrabile increpant dolores, immunitisq. ijs inminuantur. Videmus nos, qui hæc scribimus, podagricum, cui fecit: & medico in crure ulsione, ater planè humor effluxerit copiosus, & frequens, quo denum euacuato sedata affectio profusum suu. Videre quotidie est, (quod nunc dicemus) caritico bilioso uel pituitoso uel atro suis medicamentis humore, uel immixto sanguine per uena sectionem, uel sedatos esse dolores quam primum: uel certè breuiorem esse salutem ac cessionem. Quod uerò non ad ligamenta solum ipsa, sed etiam inter articulos fluxio saepe hæreat (quod author noster ait) certe uidetur carere omni dubio. quum enim intra ipsos articulos pituita semper sit opus, eorum duritiem emolliente, & motionem adiuuante (alioqui enim, & quum sicci in iunctura usque aridiores & motui inepti essent, nisi continuo pituita afflueret & ligarentur) quid obstat, quin copiosiori hoc inter ipsa internodia irruente humore, arthritidis fiat? Quid hunc crasse fieri prohibet, & in calculum abire? Sed aiunt, aperta cute saepe calculos erui. Nos id non certe minus inficias. at quod intra ipsos quoque articulos talis reposita saepe materia sit, non redarguimur; quæ, quum ita (ut aiunt) aperta cute, illæsis iunctulis extrahi non possit, morbum

perpetuo seruet. Quod autem subiiciunt, coxendicis dolorē, neque tam uehementem, neque tam latē fūsum esse oportere, si modo intra coxendicis acetabulum humor esset, quia hec etis sensus ligamenta sunt: hoc inquam scietur, si modo sola ligamenta afficerentur, non etiam circumfusa partes & nervosa. & musculosa ob interpositam materiam distenderentur. at, quoniam in acetabulo materia sit (quæ alioqui si in externis esset partibus, multò facilius educeretur) ipsa quidem assidue merus causa primo est loco. tenentur uerò etiam u. in. & annexæ partes, & nervosa, & alia, & dolores longè lateq; uagantur. Verum quod aliunde præterea quàm ex capitis externis partibus arthritis fluxiones fiant, argumento est mensium, hæmorrhoidum, fluxus sanguinis narium cōpressio. inchoata in iecore uel splene uel toto corpore grauitas, ipsam accessionem antecedit nullo præeunte externarum capitis partium dolore: sed sæpenumero toto ipso capite grauiore, quod redundantis in cerebro materie nota est, quandoque etiam uigilijs, quandoq; somno assigilante. ita ut ab internis partibus, non minus quàm ab externis arthritis sit origo. Quod u. hic obijciunt, non posse a uenarum ofculis sincerum humorem in articulos ferri, aut si cum sanguine in eos excidat, oportere collectū huius sanguinem phlegmonem excitare, hoc inquam, nihil nos urget, qui, quum intra ipsos articulos confluere interdū humores asserimus, non sanguinem, aut alium humorem quempiam a ceteris humoribus secretum, sed pituitosum planè illum intelligimus, quo nutriri & inungi ea partes solent, a quo inflammationē fieri non oportet, quamuis ad egeras partes articulis circumstantes alterius generis humores sæpe consistant, & sanguineus & pituitosus, & biliosus & ater, quæ arthritis cum calore & inflammatione uel synpromatis alijs pro humoris ratione faciant. Neq; uerò (quod faciunt) quamuis crudus ille humor sit, a quo sæpe arthritis procreatur, necesse tamen semper est, ubi crudi humores in particulam quampiam excepti fuerint, illam arthritis laborare. Sed præter humorum affluxum adesse articuloꝝ imbecillitatem oportet, ut arthritis fiat, id quod Gal. & Paulus & alij aduertunt. proptereaq; in cachexia, amens si odo erudos a uisceribus illapso humores intume scere crura & pedes soleant, non tamen articulare fieri affectum oportet. His ita adnotatis, quia inter huius affectus causas etiam parentum semen reponitur, Queritur rursum an is hereditarius sit morbus. Sane Hipp. quod alibi etiam annotauimus, sicuti semen ex toto corpore manare existimat, ita ex sanis sanum, ex morboſis morboſum, qđ in lib. de morbo ſacro legere est, & alibi. Reprehendit tamen Arist. eorum sententiā, de gen. anim. qui si men ex toto effundi corpore ar. l. rantur, darique propterea hereditarios morbos negaret. Sed & de hac re supra actum est, ostensumq; quomodo ex toto corpore semen decidi Arist. si planè non dissentiat. Illud autem præter aliorum quoque testimonia obseruare quotidie est, arthriticos morbos per familias quasdam ut hereditarios, sicuti & epilepsias & manias, & non pauca aliorum morborum genera uagari. Atque hæc de articulari morbo sint dicta, pro quo uide quæ doctissimus Aretæus 2. de diuturn. morb. scribit.

De signis.

Cap. 6.

Illud, quod oportet te cognoscere de causis harum ægritudinum per signa, in primis est dispositio simplicitatis complexionis, aut compositionis eius cum materia & simplex quidē eius est parumper, & raro, & fit in ea dolor sine grauedine, & absq; inflatione, & non est alte

ratio coloris, neque signum materiei. In materiali uerò illud, quod de ea in primis oportet te cognoscere, est genus materiei, & uia cognitionis eius est, aut ex colore loci, aut ex colore apostematis eius cum dolore, sicut fit in humore crudo, & ex tactu, aut est frigidus, aut calidus, aut inflammatus, aut secundum consuetudinem. Aut ex accidentibus doloris, an sit cum inflammatione uehementi, & pulsatione, aut cum inflammatione equali & tensione, aut cum tensione tantum. Aut ex eis, quibus iuuatur, & cum quibus sedatur dolor, si non a [errat existimatio: tunc enim existimat] propter ea quod frigida sunt ei conuenientia, quod materia sit calida. b. & non accidit existimationi eius ut erret, nisi propter additionem doloris apud infriagationem inspissantem, existimans quod materia inspissata sit frigida. Aut errat per sedationem doloris apud resolutionem, & existimat quod materia sit frigida, & est calida, quæ resoluitur, & [resoluit, & sedatur dolor eius] imò oportet ut consideres omnia illa, aut ex hora doloris & additione eius, aut est in uacuitate aut repletionem: & ex dispositione [incipiente] ad apostema, & tarditate in eo, aut priuatione apostematis omnino, quare significat humores, malos subtilis calidos, aut compositos, & [sunt inter uiscosum, &] humor edum purum, & ex dispositione grauitatis, quoniam grauitas in materijs subtilibus, de quibus possibile est ut aggregetur plurimum uice una est plus. Et quandoque cognoscitur in pluribus horis ex urinis illud, quod uincit super ipsam. Et ex egedione, an uincens super eam sit chole-rica res, aut mucosa. f. f.

[Et cognoscitur quandoque ex ætate, & consuetudine, & ex regimine præcedente in comestis, & ebibitis, & exercitio, & requie, & ex contrarijs eorum, et communitate complexionis reliqui corporis. Et materiæ quidem sanguineam significat rubedo loci, si non est uehementis profunditatis, & raur non est, [aut non apparet adhuc, & significant ipsam tensio uehemens, & repulsio, & pulsatio, et grauitas, & præteritum regimen, & quod scitur de dispositionibus corporis sanguinei, et fortasse est corpus grossum, carnosum, pingue, & est in sciatica sanguinea dolor extenſius, longus, similis lōgitudinis, quem phlebotomia statim sedat. Et materiam cholemicam significat caliditas uehemens, quæ ledit tactum cum paruitate quantitatens in ægritudine, & paruitate grauedinis, & tensionis, et paruitate rubedinis, & declinatione doloris ad illud, quod apparet de cute, & tranquillitate eius ex frigore, et quod præterit ex regimine, et reliquæ significationes, quas diximus, et dispositio corporis significat, rici. Et materiam phlegmaticam significat, quod non alteratur color, aut alteratur ad plumbeitatem, aut est illic parum inflammationis, et adherentia doloris, et priuatio signorum sanguinis et cholere, et quod fortis inaccessione doloris in latum, et quod corpus non est carnosum, imò est adipe plenum: et f. f.]

& significationes notę huius complexionis, quę præterita sunt. et materiam melancholicā significant doloris occultatio, & paruitas tēfio nis, et paucitas iuuamēti cū curatione, & h[ab] [at]te nuatio] loci, et nō est in eo mollities, neq; claritas coloris, & quandoq; tendit ad tenebrositatē, & significant ipsam complexio uiri, & di spositio splenis eius, & appetitus supfluus, & re gimen ipsius præteritū: et reliquę significatio nes, quas inuimus in cognitione comple xionis melancholicę. Materiam uerō i [choleri cam] significat caliditas uehemēs cum re, quę est quasi pruritus, cum nocumēto uehemen ti ab eo, in quo est calefactio, & iuuamento ve hementi ab eo, in quo est infrigidatio, et stypti citas quādam. Materiam uerō uentofam signi ficat tensio uehemens absque grauitate, et signi ficat ipsam permutatio doloris, & regimen uentofitatis generatiuum. Materias autem per mistas significant ^k [tensio uehemens et] pau citas iuuamenti cum curationibus calidis, et frigidis, & diuersis horarum, in quibus iuuatur. Iuuatur enim aliqua medicina vna hora, et hora alia cum ea, quę illi contraria est, et plurimum quidem accidit hoc accidens corporib. calidę complexionis, aut cholericę naturę, quę uiuunt regimine infrigidante, hu meclante, generatiuo phlegmatis, & humoris crudi ex cibis, & motibus super repletionem; quare permiscetur duo humores, & expelli tur ex eis, quod grossum est propter ea quod submerfit ipsum subtile sanguineum, & chole ricum ad iūcturas. Et horum quidem plurimum iuuantur & quiescunt dolores per compressio nem subtilem cum manib. pluribus, quoniā humor resoluitur, & maturatur per cam. Et iu uatur cum unctionibus temperatę caliditatis, cum quiete. Motus enim prohibet a matura tione.

A N N O T A T I O N E S.

Quomodo singule arthritidis cause dignoscantur, habes ex Alex. lib. 1. 1. Aetio lib. 1. 2. Paulo lib. 3. quod his omnium diligentissime absoluit.

cap. 7. de in. cap. 13. de in. cap. 7.

cap. 78. De curationibus dolorum iuncturarum, & podagre, & sciaticę. Cap. 7.

Q Vum cognoscitur quod causa est com plexio simplex, facile est ipsius regimen. Multoties namque est inflammatio pura abs que apostemate, quare sufficit permutatio con plexionis, & maius quo idigetur, est euacuatio cholere simul & sanguinis. Et similiter quan doque est congelatio & frigus dolorem faciēs, quare sufficit permutatio complexionis, & ma ius, quo indigetur est euacuatio phlegmatis, vt calefiat sanguis. Et multoties quidem est siccitas ^a [exasperans.] quare necessaria est hu meclatio sicut scilicet. Quum autem causa est in eis materia, tunc oportet vt prohibeatur, quod effunditur, per attractionem ad contrarium, & per minorationem. Et confortetur mem brum, vt non suscipiat, & resoluitur, quod in tumentum est, vt pruritur, & redi in omnibus il-

lis ad canones vniuersales. Et si fuerit sangui nea, aut cum dominio sanguinis, oportebit ut administres, phlebotomiam ex parte contra ria, & si fuerit communis iuncturis corporis, tunc ex vtriusque partibus phlebotoma simul: deinde administra vomitum, & proprię quan do dolor est in inferioribus: vomitus enim ma gis iuuatiuus est ei, quā ventris solutio. Dein de ^b [administra solutionem] ventris, & inci pe a re forti, si non prohibet priuatio maturi tatis, & grossitudo materiei: quāuis facilis sit incolumior, & gradatio conuenientior. Dein de sequere cum solutiuis mundificantibus se cundum gradationem, & sunt de hominibus, qui ^c [describunt] initium cum facili post fa cile, & sigillant cum forti post maturationem. Et rectius quidem est in hoc, si mate ria est sub tilis cholerica, festinare euacuationem, quum uidetur maturatio, & si est grossa, non est ma lum præmittere, quod eā subtiliet, & maturer & præparet ipsam ad hoc, vt expellatur ad par tem euacuationis. Et tu interim alleuia, cum so lutione subtili. Et si materia fuerit composita, fac vt solutiuum, & emplastrum sint compo si ta, licet tamen melius sit ut blande tractetur in principio, & non fiat phlebotomia. phlebotomia enim ^d [accrescere facit] humores, & facit eos currere in corpus, & non extrahit illud, quod necesse est ut extrahatur. Et similiter nō fiat euacuatio. et assidue aqua hordei vsque quo maturatio apparet. Si aut repletio exigit ut fiat ^e [expulsio], tunc fiat cum eo, quod facit ascellare semel aut bis ^f [Et] ex eis, quę bibun tur, sicut aqua endiuie & solatri cum casia fist. & clysteribus, & sunt rectiora. Quum autem declinare incipit, tunc non ^g declines ad illa: & euacua] quoniam fortasse mouebit humo res a locis suis ad agritudinem. et attende cri ses. I. quę fit in die quarto, & septimo, & unde cimo, & hora crisis melior eis est quartus deci mus. et si possibile est, vt cesses ab euacuatione vsque ad maturationem, & sis contentus em brochiis cum aqua frigida, & calida, & repida secundum canones prædictos in cap. embro cha, fac, & incipe ab aqua frigida. Epithemata uerō calida, & narcotica omnia sunt nociua, ca lida quidem propter attractionem: sed narco tica propter congelationem, & cruditatem. et iterū epithema a infrigidantia grossum faciūt crudum & ^h [mortificant] subtile; prolongāt etiam agritudinem. et aqua quidem calida no ciua est eis, quoniam humectat iūcturas. Et o xymel propter suam acetositatem non est ma gni iuuamenti. Et semina fortia sicut sem. foeniculi, quandoque adurunt superfluitatem, & conuertunt eam in lapideitatem. Quumque cō pletur maturitas, tunc euacua cum eis, quę sunt sicut hermodactyli, & buzeidem, & pi lulę eorum, & intende cum facilitate, & ⁱ [in] ci pe iterum, & epithema cum eis, quę sunt sicut herba, quę nascitur in fluuiis, & similia. et caue ne in potu des in primis ^k [nisi] medici nam debilem: quoniam ipsa mouet materiam, & non ^l [facit currere] aliud, de quo sit curan dum, imō fortasse subtiliat materias congelatas aliās, & facit eas currere ad membrum. Expe dit

b. a. Alia litera sis inuentus cū solutione.

c. B. præcipiūt.

d. a. cōmouet.

e. B. minoratio.

f. — B.

g. a. multipli ces euacuatio nem non ordi natā, & sine di gessione.

h. B. congelans.

i. B. tunc

k. — B.

l. a. euacuan

dit ei, qui vult sumere medicinam, vt summo mane sumat, & taret cibū: deinde sumat post tres horas. xx. aure. panis cum vino, & aqua pauca, & hōt vii horas ingrediatur balneum, & egrediatur, m + []

m B. & quiescat

n B. abscindit.

deinde cibetur cum eo, quod conueniens est: deinde administrā prouocationem. Nam prouocatio [deficiat] materiam dolorum iuncturaru, & quoniam ipsa, sicut scis, est ex superfluitate digestionis, quæ est hepatis, & venarum, & proprie in podagra calida. Veruntamen plures habentium dolores iuncturarum frigidis, & complexioneshumidas, non iuuantur cum solutione plurimafacta potione, & clysteri. & quum medicantur cum diureticis, sanantur. Et de corporibus quidem extenuatis sunt corpora, quæ non tolerant solutionem, & prouocationem plurimam, & generatur ex eis in ipsis adustio sanguinis considerentur ergo omnia illa, et theriaca iterum in frigidis confert, & proprie post euacuationem: ipsa enim manducant reliquias materiarum cum facilitate, & resoluit eas, & confortat omnia membra. Repercussio autem materiei a membro, non oportet vt fiat materia existente fortis effusio, [plurimæ resumptionis.] illud enim facit duas res malas, quarū vna est, quod facit materiam inobedientem, & est contrarium moriendi: quare accidit dolor magnus, & quum accidit huiusmodi, tunc cessat, & occupare cum lenificationibus, & secunda est quoniam fortasse conuertitur ad membra principalia: quare accidit timor. Et quum materia non est plurima, aut est parua? [restorationis,] tunc non est malum repellere eam? [in primis quum est,] nisi in sciatica. Nam repercussio in ea, retinet materiam in profundo, quare oportet vt fiat paulatim debilitas, aut dimittatur, & sit occupatio cum euacuatione: in fine vero eius oportet vt occuperis in eis, quæ resoluunt & subtiliant, & extrahunt materiam ex profundo ad illud, quod apparet, saltem cum ventosis, cum incisione aut iniectione, aut cauterio, & est rubificationibus, & vesicationibus, per quas eunt materię: & non consolidentur vsque ad tempus, & de vesicationibus quidem sunt sicut allia, & cepe, & non est, quod sit sicut mel anacardi, & post ipsum lac tithymali, & lac fici. Et oportet, vt admisceatur cum [absterfuo] & vesicante lenitiuum, & si non, perducit ad lapideam iuncturarum: nam vesicatio iterum est sicut resolutio, per id, quod timetur de ingrossatione: & confert [vesicam si misceatur cum resolutionis, & adipibus.] & deuitur frigus, & non oportet, vt approximant ei resolutionis fortia in principio remaneat euacuationem, quoniam facient euenire materias plurimas, deinde resoluunt subtile caram, & inspissant residuum, & retinebunt ipsam. Et oportet vt obseruetur illud secundum plurimum iterum, & proprie quando materia est viscosa, aut melancholica. Quum ergo fortes sunt dolores, & non toleratur, non est excusatio, quin tribuantur sedatiua doloris, & cibaria, & lintha epithemata vero sedant cum subtilitate resolutionis materiei, aut est inflammatione. Et non administras stupesciens, nisi apud necessitatem, & [mensura il-

o n. & quæ plurimam per partem post partem lac cessare effunditur.

p n. effusio ad locum. q — B.

r B. resolutio.

f B. ut misceatur cum resolutionis, & vesicationibus adipibus.

t B. cum mēsurā, quæ sedat malitiam doloris, & administras illud in calido.

lud quod sedat malitiam summam doloris, [& vtare eo cum audacia & temeritate plus. Et multoties confert stupefactio in quantum ingrossat materiam procedentem: quare retinetur. Et scias quod rectius est vt permutatio fiat cum medicinis: quandoque enim est medicina conferens vni membro, & non alii membro, & quandoque confert in hora: deinde post illud nocet, & mouet dolorem. Et oportet, vt dimittat vinum omnino vsquequo sanetur ex eo sanatione integra, & veniant super ipsum quatuor tempora, & oportet, vt dimittat illud confectus secundum gradationem, & vtatur quū ipsum dimittit, diureticis, & vinum de melle cū diureticis confert eis. Et melancholici de habetibus arthriticis oportet vt rectificetur ipse, & euacuetur eius melancholia, & humectetur corpus eius, & leniatur cum cibo, & iniectionibus, & similibus, & non affluatur super ipsum pura resolutio sine lenificatione, sicut sciuit in radicibus vniuersalibus. Et oportet vt deuitetur caro [] in eo, quod frigidum est de hac egritudine. Quod si necessaria fuerit, tunc detur caro auis montanæ, & leporis, & gazeli, & omnis caro paucarum superfluitatū. Et si euenit dolor in dorso in primis, & permutetur ad manus, tunc phlebotomia ex manu, vt egrediatur sanguis & humor, ex parte suæ deinationis,

ANNOTATIONES.

De articulum affectionum curatione subtilissime Gal. 10. de comp. med. per loc. 3. & Aetius lib. 1. 2. Paulus lib. 3. Trallianus lib. 1. toto undecimo. & Celsus lib. 4. Copiose & eutrior noster prosequitur. I. si tamen hic multiplex dubitatio. Primum quidem, Aut enim, is verus [Et si fuerit sanguinea, aut cum domino sanguinis & c.] de vena sectione agens, tunc dandum est venam ubi a sanguine sit morbus, atque eam ex contraria parte: si alteram, si tantum partem dolor obfuderit: at si versæque partes occupant, vixque mittentem sanguinem sanguis. Magna hic quaestio est, tunc an solum redandam sanguinem non etiam alius humoris mittendus sit sanguis: tunc si ex opposito latere id agendum. Gal. ubi omnes ex aquo humores affluant, secari venam iubet. Paulus non solum quibus sanguis redundat, sed etiam pueris, senioribus aut melancholicis prout mittentem sanguinem ait. Aetius quoque maxime quidem necessarium esse dicit sanguinis euacuationem in sanguineis fluxionibus in us præsertim qui sanguine reuoluantur, sed & in reliquis etiam humoribus reuoluentis, atque is qui dicta lauiore reuoluntur. Quare, & hic alius a sanguine affluentibus succis vixit sanguinis missionem cum Paulo admittit. Arter tamen noster, quum hic, sanguinis detractionem hoc affluente, proponat; tamen paulo postea, quum ait [Et si materia fuerit composita & c.] ubi plures humores simul affluant, vena sectionem cauet, quod hoc alios præter sanguinem humores auget, & in corpus distribuit, quum id quod educi oporteret, non educat. Sed & hanc quoque Aetius contra quam author noster sentire videatur (de podagra particulatim agens) in directo offendit cruris brachio omnino sectionem peragendam putat, quod & Philagrii testimonio, atque experimento confirmat. Cæterum. Vere nisi sanguis affluat, nunquam mittendus ille

Cap. 1. Cap. 11. & deinceps. cap. 78. cap. 14.

aus ille est; nisi id forte reuulsionis gratia egeris, ut & in apoplexia fieri solet. Fortasse ergo Paulus etiam in pituitosis & in melancholicis venam secat, morbi initio, reuulsionis causa. Aut etiam (id quod magis suspicamus) quum in pituitosis & melancholicis id presidium admittit, eos intelligit, quibus ex aquo omnes affluunt humores, ut Gal. ait. quamuis vel pituitosi ij multum sint vel melancholici. Vnde & Trallianus, si non offendat solium pituita, sed etiam sanguineus simul humor appareat, mittendum initio sanguinem testatur. Aut etiam id intelligit Paulus ubi humores multitudine, non etiam qualitate infestant. id verò presidium non in omnibus etiam semper commodum putat, sed in ijs solis, qui tunc primum id morbi genus experiri ceperunt. alioqui enim, quos iam fluxio frequenter infestauit, ijs plus inde noxæ quam auxilij sentiri ait: præsertim quibus corpus natura frigidius est, aut imbecillius. Quamobrem si vel transfusum initium sit morbi, quo repellere amplius non licet: uel si sanguineum humorem alij multitudine exceperint, aut si ijdem qualitate potius quam copia molestarint: aut etiam si frequenter infestari eiusmodi fluxione eger consueuerit, tunc Anicem standum erit consilio, neque nisi in sanguinea fluxione mittendus erit sanguis, tum quia alij præter sanguinem humores augentur, nihil verò eius quod morbum fecit, detrahatur: tum etiam, quod educto sanguine ceteri humores crassescunt. At verò, quod Aetius ex directo latere, hic ex contraria parte sanguinem mittat, nulla controuersia est. hic nimirum per contrariam partem non oppositum secundum corporis latitudinem, sed secundum longitudinem intelligit. quare, laborante dextro pede dextrum cubitum, sinistro sinistram secundam putat, id quod & Aetius. Porro querat hic quispiam, quia de sanguinis missione agimus: quid affluente bile agendum sit? Satisfacit Trallianus. atque si humor qui insituit acris & biliosus sit, non esse sanguinis uacuationem adhibendam censet, sed medicamento cholagogo ducendum, ubi tamen prius humoris acrimoniam, aut rosonem humectaris, & contemperaeris. Quo etiam ex loco illud obiter adnotandum est, quod biliosam materiam antea mitigat refrigeratque: quæ educat, aduersus eorundem sententiam, qui biliosos & tenues humores coctione vlla, & preparatione opus habere negant, quod prompte educantur. Et si enim tenues & serosus humores, habita eorum subtilitate ratione, facile soluere est: uerenda tamen acrimoniam caliditasque, nempe qui eius generis humores sunt, in transitu per intestina & rosones & dysenterias & dolores facillime concitare possunt. proptereaque & Gal. tametsi & in Commentarijs libelli de humoribus 4. Hipp. & in lib. quos, quando, & quibus purg. op. tenues humores educi quæ primum posse censet; in ijs tamen Commentarijs in lib. de humorib. sect. 1. ubi vel nimis calidi, vel nimis frigidi, vel nimis mordaces, aut crassi, aut aliter a naturali statu decedentes sint, duplicem nobis curationis propositam rationem ait, ut alterentur & euacuentur, ita ut ipse quoque alterationem in bilioso humore educationi præponat. Sed hæc, obiter dicta sint.

Com. 1.

Tex. 2.

2. Et expedit ei qui vult sumere &c.] summè difficilis est hic locus, quod tertia post assumptum medicamentum hora cibum exhibeat, uidetur Hippocratis sententia restitui, quum 2. de rat. vict. in ac. forbitionem statim ab assumpto medicamento exhibet, & in media purgatione nihil assumi uoluit. Quod item post sex horas, hoc est hora nona, in balneum duci velit, difficile uidetur, nempe uel tunc absoluta medicamentum erit actio, uel non, si absoluta, certè quæ ex medicamentis uires ob spirituum solutionem prosterneantur, & balnea iidem eosdem spiritus dissipare non medio-

criter possint, non satis recte consili balneum uidetur. Sin adhuc perfecta medicamenti actio non erit: certum illud quoque est, fore, ut eius vis ad exteriora balnei calore pertrahatur, exsoluat urque. Cæterum, quamuis non ignoremus alios aliter sentire, placet tamen nobis eorum sententia, qui per tertiam horam, non ab assumpto pharmaco, sed post eius actionem peractam intelligunt, quo certè tempore, sedato iam totius corporis motu perturbatione, licebit ut parum nutrias. post hanc verò licet nutritionem, si ad sex horas in balneum egrotantem duxeris, tunc resectis per quietem et paucum illum cibum virib. ac spiritib. de ipso rursum virib. non erit suspicandum. opportunè. n. tunc temporis euacuato satis corpore, instauratisque virib. priusquam ex aliorum ciborum assumptione alia rursum in corpore excrementa gignantur, balneum magis quam uel antea, vel postea conuenire uidebuntur.

Et oportet ut dimittatur vinum &c. Vinum ad peractam usque morbi solutionem inter dicit. Assipulatur huic Trallianus lib. 11. sanatosque aliquos & preseruatos uini missione testatur, pro qua re pete & Celsum lib. 4. Nos tri tamen inclinante iam morbo diluti uini potum concedunt, præsertimque si a frigidiori materia morbus euenit.

De solutione eorum.

Cap. 8.

Oportet ut in eis non educatur solutio phlegma solū, imò cum cholera. nā quæ in eis solum phlegma solutione educitur, iuuantur statim, & redit cholera, & facit currere ad membrum phlegma vicea lia. Et non oportet, ut sit eorum catharticum vehementis caliditatis, fortis ualde, quare liquefiant humores, & redeat ad membrum quantum est illud, quod acceptum est. [multipliciter.] Et in hermodactylis quidem creditur esse plurimum iuuamenti, propterea quod ipsi soluunt statim humorem frigidum, & in ipsis est res alia, quoniam faciunt succedere solutioni stypticitatem, & confortant, quare non est possibile cum eis ut redeant superfluitates [liquefactæ] per medicinam, quibus non accidit ut euacuaretur, & prohibent iterum illud, quod subtiliatum est per virtutem medicinæ solutionem currere in meatum & hoc ex operatione hermodactylorum contrarium est reliquis [solutionis] euacuatiuis calidis, & plura eorum sunt, quæ dilatant meatum, & dimittunt eos dilatatos: uerum hermodactyli sunt nocui stomacho: quare oportet ut misceantur cum eis, quæ sunt sicut piper, & zingiber & cuminum, & quandoque admiscantur ei ea, quæ sunt sicut aloes, & scammonia, ut confortetur eorum solutio. Et dixerunt quidam, quod pedi coruino inest operatio hermodactylorum, & non est eius nocere stomacho. & lapis armenus confert doloribus iunctorum, et de cognitis sunt pilulæ iuuamenti & pilulæ fatidæ, & hiera Rufi est magni iuuamenti ad podagram, & sciaticam. et grana nil iuuatiua sunt iterum & grana regis, & buzciden & a [almezaharagi, & raha calhamen] & centaurea & coloquintidis, & aloes, & scammonia, & vitis alba [et]

& alharmel: ponantur cum eis ammoniacum & sarcoco. & bdelliū, & turbit, & pyrethrum.

De

Cap. 1.
Cap. 24.a B. duplū seu
multiplicatū.

b B. attracta.

c B. resolutinis.

d Balmahesho
regi, & rahi ala
man.e B.
f B. & alfafera
fiz, id est vitis
nigra.

g—B.

h. n. aqua asse-
chin. gi. i. tribu-
lori & anethi.f. n. hermodactyl-
lorum.
k. B. detur in po-
tu cum.

Descriptio solutiui cum facilitate. zingiber. 3.
i. piperis, & agarici amborum an. drac. s. medul-
la chartami pondus drach. ii. radice pedis cor-
uini drach. iii. cuius dos sit x. & vii. filique fa-
ciens atellare septies, aut octies. et iterum cymi-
ni carmenizingiberis, hermodactylorum om-
nium ana. 3. i. aloes pondus . ii. g. Sumantur
de puluere. 3. ii. cum decoctione anethi. est e-
nim iuuatiua in hora. et iterum fumatur oleu
de nucibus, & oleum de alKerna, & sarcocolla
vna die cum hiera piera, et una die sola vii. die-
bus. et non fumatur nisi cum h. i. alfeluzahara-
gi, et anetho decoctis. et iterum fumantur her-
modactyli, et buzeiden, et mezahagi, et piper,
et zingiber, et anisum, et daucū conficiantur
cum melle, et bibatur ex eis omni die. et iterum
fumantur ex hermodactylis pondus. 3. xxx. et
pulpe coloquintidæ pondus 3. x. decoquatur
cum xv. lib. aqua donec remaneant. iii. lib. a-
que, et sit d. iis eius omni die mella libra cum
tribus. unc. zuccari: est enim mirabile valde. So-
lutium lene iuuatiuum, sarcocolla rubra. 3.
iii. [zuccari rubei. jdrach. iii. terantur, et com-
misceantur cum oleo estum nucum, et] proii-
ciantur super ea] aqua anethi. est enim mira-
bile soluens absque labore: et alleuiat. Vomitu-
um forte valde, conferens habentibus humi-
ditatem, et melancholicam ex habentibus do-
lores iuncturarum, et sciaticam. Recipe a-
loes, et sem. ellebori ni. et scamoneæ om-
nium ana. unc. i. euphorbi, et niri amborum
an. unc. s. conficiantur cum succo caulis, et
quando sit vomitus cum eo, eradicatur radix
ægritudinis.

ANNOTATIONES.

Et in hermodactylis quidem creatur &c.] Probari
solent hermodactyli in articularibus doloribus, ut ij,
qui, quum ualidiori attractione frigidos humores etiam
longinquè trahant, reliquunt præterea ascriptionis cu-
iusdam uestigium, id quod ad roborandas iuncturas,
ne fluxionem suscipiant, tum remorandos humores con-
fert, ne ad affectos ipsos articulos concitentur. Cum sa-
lutari tamen hac ui, unum aliud noxium illis iungitur,
quod uentriculum perturbans, anxietatem, & cibi sa-
stidium mouent, id quod, & Paulus testatur. propte-
rea huius noxæ temperanda gratia, & zingiber, & piper
admisceatur ab autore nostro, quod & Trallianus facit.
Hoc tamen præsidij genere, quia ignorantur vestigia huius
pestis ueri hermodactyli, abstinemus libenter quantum
possumus, præsertim quum alia id generis noui remedia
sint non pauca, quæ hic author subdit. Vide Paulum, Trall.
& Rasium 26. Cont. tr. t. nec non 9. ad Almans.

asp. 2.

De potionibus ad solutionem faciendam, & de illis, quæ
conferunt eis. Cap. 9.

ET de illis, quæ conferunt eis, est medicamē
albefed secundum hunc modum. Recipe.
albefed, de quo dixit quidam, quod est alkeiri
rubea aurij, & s. gariophyllorum drach. vi. &
myrrhe & pæonia, sem. anethi omniū an. vnc.
j. & polii . i. venti. xij. & utriusque aristolochie
an. vnc. ij. de quo in potu detur [neutem] j.
cum aqua mellis, & non comedat. ix. horis fiat

a. n. nua xii.
b. z. nua.

illud. x. diebus. Et iterum medicamen, quod
administratur omni hora, & sanatur cum pro-
uocatione. Chamapityos, camediyos, gentia-
næ omnium ana. vnc. vii. foliorum rutæ sicca.
ix. unc. terantur, & cribellentur, & sit dosis eius
omni die cochlearium vnum in ieiunio, post
digestionem cibi præteriti in tribus. unc. aqua
frigide. Et iterum medicamen albefed secun-
dum sermonem, qui existimauit, quod sit alkei-
ri rubei floris, & est proximum de descriptioni pri-
mi. Rec. scinnamoni philonij osium an. unc.
ij. folii indi unc. i. gariophyl. grana. xv. albefed,
quod est alkeiri prædicta vnc. s. arisfol. utrius-
que. vnc. iiii. cuius dosis sit oī die Kirat. iij. qd
incipiat bibere apud equalitatem uernalem, &
utatur eo l. diebus, & dimittat ipsum. xv. diebus
deinde iteretur secundum hoc anno toto, ni-
si cum ortu a [alshara] vsque ad mensem, &
s. & secundum regiones. Si autem non potest
bibere ipsum anno toto, bibat ipsum in medie-
tate frigida. Quumque pertransierint [du-
centi dies, non erit malum, si bibatur vno die
& duobus diebus non. Et oportet ut clongetur
ab eo comestio quantum possibile est ei. & si
non plus saltem usque ad nonam, & restitue-
tur regimen reliquum. Et oportet, ut deuitet
ea, quæ nocent habentibus dolorem iunctura-
rum. Et existimauerūt quidam, quod de exper-
tis, quæ nō differantur, omnino, est in po-
tu dentur ossa hominis adusta, & iam quidem
usi fuerunt eis quidam de [præsumptiosis,]
sanati sunt cum eis ex podagra, & doloribus
iuncturarum omnino. Et hiera quidem Her-
metis maximi est ieuamenti ei. qui bibit eam
verè diebus aliquot contortando iuncturas ei-
us, & ipsa extrahit superfluitates, cuius pluri-
mum efficit per sudorē, & prouocationem, et
confert sciaticæ. Et quum chronica fuerint a-
postemata, & dolores iuncturarum, iuuantur
per hoc regimen relatum ad Humain, Suma-
tur sauiæ sicca quarta Keilin, & decoquatur
cum eo, quod submergat ex aqua super ignem
leuem donec denigretur aqua, & fumatur de
colatura eius lib. i. & s. proficiantur super eam
iii. unc. olei sisamini, & bibat ipsam eger, & co-
medat super ipsam cibum preparatum cū agre-
sta. Et ad dolorem anchæ est regimen leue, si
non lædant ipsum balneum, & aqua calida,
& semina, & forsitan proprie post cibum
malum sedat eam uomitus super aquam ei-
ceris, & solutio uentris cum aqua oleum, &
cassa fistula.

De emplastris iuncturis ad dolores iuncturarum grossi hu-
moris, & coram, quæ sunt in uia, ut conuertantur in
lapideitatem. Cap. 10.

EMPLASTRUM bonum. Recipe granorum al-
kerua mundatorum. unc. iij. terantur cum
vnc. j. butyri uaccini optime, & proficiantur
de super. unc. i. mellis & faciat ipsum uiscosū,
& fiat cum eo emplastrum, & propriè super
iuncturas siccas. Et quandoque ponitur cum
eo ex aceto forti. unc. i. Et emplastratio cum
stercore uaccino est fortis ualde in doloribus
iuncturarum, & dorsi, & genuū, et est quasi me-
lior

lior pluribus aliis. Emplastrum forte. Recipe olei antiqui lib. i. et s. et nitri Alexandrini, et gluten albotin amborum ana lib. j. & euphorbij vnc. j. & ireos vnc. ij. & farine fœnugræ lib. j. & s. fiat ex eis emplastrum. Et iterum bdellium, opopanax, & adeps liquefactus iuuatua sunt ei valde quod fit ex crudo humore in genibus, & iuncturis. Emplastrum fugitiuum, resolutiuum. [nitri danic]. ammoniaci fiat ex eis emplastrum. Aut sumatur euphorbium, & teratur cum oleo de lilio, & liniatur cum eo. Emplastrum forte. Recipe baurac. & galiam, & pyrethrum, staphisagriam, & calcem, misceantur omnia, & liniantur ex eis iuncturæ cum melle, & aliquantulo aceto. Emplastrum bonum, & resolutiuum ammoniaci, & lycij, sumantur partes æquales, teratur cum oleo omphacino, & vino antiquo, & farina fabarum emplastreter cum eo calido. Et emplastrum ex cinere cyclaminis, & aceto, & melle ē mirabile ualde. Et de emplastris b [est modus eorum, quæ necessaria] sunt ad confortandum membrum, & resoluendum residuum, & non indiget eis nisi post euacuationem integram, de quibus est emplastrum. Recipe sanguine, & nucis cupressi, & ossium adustorum partes æquales, & aluminis partem j. [dragacanthi] sextam partis unius, & glutinis piscium quantum sufficit ad congregandum. Aliud faciens operationes in agnitudinibus plures, & illud ideo, quoniam aperit, & extrahit spinas, & ossa putrida ex profundo, & confert mollificationi iuuamentum manifestum. Recipe semi. urticæ mundati, & spumæ baurac, & salis ammoniaci, & aristol. rotunde, & radices colocynthidæ, & glutinis alimbat, omnium an. aure xx. fœnugræci, & piperis, & macropiperis omnium, ana aure x. ammoniaci aure xii. cordumeni, & xylo balsami, & thuris, & myrrhæ, & adipis cap. & gummi pini omnium an. aur. x. ceræ. li. iii. dabk. lib. viij. lactis fici syluestris au. viij. olei de lilio quantum sufficit ad liquefactionem medicina rum humidarum, & uini optimi quantum sufficit ad conficiendas medicinas siccas: commisceantur omnia, & fricentur, & administrentur. Aliud conferens in hora ad sciaticam, & dolorem manus, & pedis, & dolorem reliquarum iuncturarum fœnugræcum, & proiciatur in uas testæ, & proiciatur desuper aceti commisti quantum sufficit, & coquatur super prunas usquequo dissoluatur in decoctione, dein de proiciatur desuper mellis quantum sufficit, & bulliat secundo, & reseruetur. Aliud simile illi. Picis de minerali lib. iij. fœcis aceti sicce adustæ lib. j. baurac lib. j. & s. gummi pini, & ceræ, & sulphuris non adusti, & staphisagriæ omnium lib. j. pyrethri lib. s. cordumeni Kist unum.

De unctiōibus in huiusmodi intentione prædicta.
Cap. 11.

Oleum de colocynthida, & oleum de castoreo, & oleum de synapi, & oleum de Kerua, & oleum de nuce romana, & proprie quando aduritur, & a currit, & oleum de colocynthida factum ex decoctione eius cum o-

leo ros. donec consumatur aqua, et oleum de costo ultimum est, et proprie cum storace aut cum assa, et oleum de costo, et de unguentis bonis iuuariis est oleum, in quo decoquitur uipera, et est ex eis, quæ sanant sanatione integra. et de eis est oleum uespertilionum. Cuius modus est ut sumantur xij. uespertilioes decollati, et sumatur de succo b []

† B. foliorum

almarmacor, et

olei antiqui lib. s. et aristo. drach. iij. et castorei drach. iij. et costi drach. iij. decoquantur omnia simul, donec consumatur aqua, et remaneat oleum.

ANNOTATIONES.

Quod reliquum pro articularium morborum curatione est, de malagmatibus lotionibus unctiōibus, balneis, & nodynis, stupescientibus, atque id genus alijs, quæ extra admoventur, de quibus hic, & in sequentibus auctor fusi-
us agit, Unde Gal. 10. de comp. med. per loca. Paulum lib. 3. Tractatum li. 11. & Actium li. 12. lovis iam sa-
pius indicatis.

Cap. 2. & 3.
Cap. 2. cap. 45

De embrochis in illa intentione. Cap. 12.

Embrocha sedatiua, iuuatiua, experta. Sumatur galia, et hordeum, et lactuce, decoquantur cum aceto, donec discoloquantur, et dissoluatur, et fiat embrochatio, et est conueniens ad calidum. Et iterum maiorana et anethum, et folia lauri, et ruta, & []
cyminum coquantur, et fiat cum eis embrocha: et ex eis iterum, quæ conferunt [ad lapideitatem] iuncturarum, et genuum, [est fœx] aceti in omni parte, cuius ponitur sexta partis harmel contriti, super quam proiciantur lapides igniti, et fiat suffumigium faciendo cum eo suffumigationem sub Kisse, aut similibus. Et sedeat in decoctione asini syluestris, in qua ponuntur omnia membra eius decocta cum anetho, et a [rectificatur cum] seminibus, et porris et similibus. Et decoctio [hordei] et uulpis, cuius modus est, ut bulliat aqua ebullitione uehementi tandiu, donec minuaturn tertia eius, et proiciatur super ipsam daba, aut vulpes uiua decollata cum sanguine suo, et decoquatur donec dissoluatur in decoctione, et coletur aqua, et sedeant in ea, aut proiciatur super illam aquam oleum, et decoquatur donec permisceantur, aut donec aqua consumatur, et remaneat oleum, et sedeat in eo, et quandoque decoquitur in oleo, sicut est.

a. origanum.
b. est euaporatio.
c. B. cum vaporatone.

d. x. sal. &

e. B. alidabha.

De balneationibus ad huiusmodi. Cap. 13.

Balneatio quidem cum aquis calidis, et humidis, nocet eis propter illud, quod liquefacit de humoribus, et dilatat de poris, nisi in aquis thermarum. Balneationes uero sicca cum fricatione cum nitro, et sale, et sepeliri in arena calida, et sudare in ea, sunt iuuatiua eis.

De

a. B. nitrum da-
bich, vel dabk.
i. v. s. s. ammo-
niacum nura, i.
calx.

b. B. sunt spe-
cies, quæ neces-
sarie.

c. B. & dragan-
ti, i. vitrioli.

a. B. Alia litera.
est acut. odo-
ris, & saporis
propter affatio-
nem nucis.

calidorū, est ut sumantur aloes, & croci, & myr-
rhæ partes æquales, & liniuntur cum aqua cau-
lis, aut endiuia secundum quantitatem calidi-
tatis. Et iterum ceratum cum oleo chamemilli-
no. Et iterum diaquilō dissolutum in oleo cha-
memillino. Balnea, quæ ex eis nocent, sunt bal-
nea calida. Frigida verò quandoque iuuant.

De solutiuis.

Cap. 21.

Sumantur myrobal. citrinorum drach. x. &
hermodactylorum, & buzeiden amborū
ana drach. iij. sem. apij, & anisi amborum an. 3.
ij. conficiantur cum zuccaro soluto, de quo in
potu sumantur omni die drach. ij. Et iterum su-
matur succi cydoniorum lib. j. & aceti de uino
vnc. iij. & zuccari lib. j. & hermodactyl. aloes, &
diagridij. ^a††

†† drac. iij. & dos eius sit ex s. unc. vsq; ad vnc.
j. & s. Et iterum hermodactylorum drach. x. scā-
monæ drach. j. & tertia drach. j. cubebe drach.
iij. zuccari tabarz et drach. xxx. dos eius drac. iij.

Et iterum scammonæ decocta in ^b [duplo] sui
aquæ cydoniorum acetosorum, aut pomorū,
decoctione, in qua consideretur ^c [substantia]
eius, cum ergo incipit inspissari, oppiletur os
eius, in quo est, & dimittatur donec exsicce-
tur, & fumatur de ea pondus drach. x. & sumantur
de tabarz et drach. xx. & de cubebis contritis si-
cut alcohol pondus drach. ij. aggregentur om-
nia cum iuleb. & fiant inde pilule & exsiccentur
in umbra. Et sit dos earum pilule ii. vsque
ad iij. in omni hora. Et quum illic est compo-
sitio, & ^a††

tunc administra hie-
ram picram. Et de eis, quæ conferunt eis, est sy-
rupus ros. secundum hunc modum. Sumantur
succi ros. lib. ij. & mellis li. iij. & scammonæ af-
satæ vnc. j. decoquantur vsquequo inspissentur,
& sit dos eius ex duobus ^c††

vsque ad v. & iterum infundantur tamarindi
cum calia sist. ^c†† in aqua en-
diuie, & foenugre. & si non fuerit febris, iuma-
tur decoctio myrobal. & fumi terre, & pruno-
rum, & tamarindorum, & absinthii secundum
quod uidetur. & iterum buzeiden, & hermoda-
ctyli, & rosæ rubæ, equali mensura sumantur,
de quo sumatur aure i. & s. est enim in ipso se-
datio, & infrigidatio, & isti quidem iuuantur
plurimum a cibis frigidis, & grossis, sicut, qui
sunt de lentibus cum aceto, & reliquis cum in 50

frigidantibus ingrossantibus sanguinis, sicut il-
le, qui fit de ^b [acetosa], & uentres cum aceto
preparati & acetosum carnis uaccinæ. & quan-
doque iuuatur plurimum cum cibis exsiccan-
tibus, sicut est ^b [herbus.] & non ut ieiunent plu-
rimum, & eis quidem conceditur ex fructibus,
ut pyris proprie & prunis & malis, & grana-
tis, & persicis, ego autem abhorreo eis ea, quæ
sunt sicut persica, & chrysomila, & quæ replent
sanguinem aquositate plurima.

**De cura iuntharum exsiccatarum, & conuersarum in
lapideitatem.**

Cap. 22.

Isti sunt habentes complexionem calidas, &
materias grossas. & oportet ut isti non re-

soluantur sine lenificatione, imo oportet ut le-
niantur. & resoluantur simul, & de eis, quibus
cauetur a lapideitate, sunt emplastra facta ex fa-
rina herbi, & lupinorum cum oxymelle, & ala-
niuden, & uitis albæ, cum parte lycii, & ammo-
niaco, cum uino antiquo, & oleo omphacino,
& quandoque ponitur desuper farina fabarū,
& de eis, quæ conferunt ei, cuius iuncturæ con-
uerse sunt in lapideitatem, aut sunt in itinere
lapideitatis, sunt emplastra, quæ diximus in fri-
gidis de doloribus iuntharum grossorum hu-
morum, & unctiones, & embrochæ, quas cum
eis diximus, & de illis, quæ conferunt eis, est fa-
rina lupinorum cum oxymelle, aut aceto com-
mixto, & iterum radix almarot, & iterum em-
plastretr cum bulbo dissoluto in aqua, ipse. n.
prohibet lapideitatem incipientem & similiter
embrochæ ex aquis, in quibus decocta sunt ca-
lamenta, & alhasce, aut aceto, ^a [aut deco-
ctione, in qua] caseus antiquus decoctus ^b [est]
proprie in iure [casei fistule] & nitrum, et
euphorbium: et aqua cineris caulium combu-
storum.

ANNOTATIONES.

Habes pro curandis articulorum topis ex Gale. plura
10. de comp. med. per loca. Item & Paulo lib. 3. plura. Sed
& Trall. lib. 11. & Aetius lib. 13.

De cura ^a [contractionis, & azemena.]
Cap. 23.

a B. alachad ai-
nemena.

Scias quod oleum de andacocha potando ex
co, et inungendo cum ipso, est res magis co-
ferens ei, et modus faciendi hoc oleum, est, ut
decoquatur andacocha cum seminibus in tan-
to uino quantum ipsa est et oleo, donec consu-
matur aquositas. Cuius dos sit vsq; ad drach.
iii. et minus, et illius, quæ ex ea uentosa est, cura
tio currit cursu curationis uentositatis, facien-
tis ^b [uentositatem.] et de eis, quæ experta sūt
ad ^c [contractum,] est ut sumatur pellis ouis
hora, qua excoariatur, et ponatur super ipsum,
et liniatur lacte uaccino dulci, et iuuatur eo, et
administratio balnei sicci, et sudare in furno,
aut fouea ignita iuuatiua sunt.

De cautela ad dolores iuntharum. Cap. 24.

Oportet, ut utatur ille, qui affectus est his do-
loribus, phlebotomia, et solutione uentris
in uere, et quum proximus est paroxysmus. et
utatur regimine temperato in subtilitate. et om-
nino oportet si causa in eo, quod accidit ei, sit
multitudo humorum, ut nō dimittat eos mul-
tiplicari cum eo, quod euacuat, et cū eo, quod
†† [exercitio admini-
stratur bono, et si causa fuerit corruptio
corum, opponatur illi cum euacuatione eius,
quod ^b [oportet,] et contrarietate regiminis,
per quod generatur, phlegma enim generatur
per adiutorium ex infrigidantibus, et tu quidē
scis ea, et scis oppositionem eorum, et cholera
generatur per adiutorium calefacientium, et
tu scis ea, et scis oppositionem eorum, et simi-
liter

b n. gibbostia-
tem.
c B. alachad.

a † B. minorat
ex cibo, & cum
eo quod de.

b B. quod ag-
gregatur.

liter melancholia generatur per id, quod scis. Et opponitur ei, quod generat ipsum per id quod scis. Et quum accidit euacuatio, tunc ex illis, quæ rectoria sunt, est confortatio membri cum stypticis, ut non suscipiat superfluitates: & propriè quum non timetur conuersio earum ad membra principalia, causa antecessoris mundificationis. Et ista sunt sicut acacia, & balauitig, & succus virgæ pastoris, & lycium, & memithe. Et iterum fricatio locorum cum sale trito, & cum oleo etiam, nisi sit siccitas vehemens. Et quâdo est apostema phlegmaticum, & bibit habens ipsum aristol. ro. pondus drach. ij. aliquoties in uere, & hyeme, tunc fortasse prohibetur perodus eius. Et utatur exercitio temperato, & uestione, & non superfluat in eis, quoniam excitant podagram, & dolores. Et non adhibeatur illud, qui non est consuetus, subito sine gradatione. Quod si illud accidat, administra olea confortantia inungendo. Et oportet ut deuitent carnes grossas, & omnia salsa, & [asle Kef sud.] Et ex oleribus deuitent ea, quæ sunt sicla, & bautia & citruli d [& aqua melonis. nocent enim ipsa] propterea quod generant humore aquolum, & conferunt per prouocationem, & diuersificatur dispositio eorum in corporib. Et deuitent potare vinum plurimum, grossum, imo omne uinum. Et cibentur eis, quæ sunt bona digestionis, & velocis. Et oportet, ut deuitent repletionem, & [annihilatione ab exercitio,] & deuitent cum hoc superfluitatem in labore. & exercitio, & propriè super repletionem. Et deuitent coitum. Et minorentur in balneationibus, quoniam ipse liquefaciunt humores: & faciunt eos currere ad iuncturas, verum aquæ thermarum conferunt eis in hora ægritudinis. & ex illis, quæ conferunt eis in principijs balnearum, & post ipsarum expletionem, & in medio introitus eorum in ipsis, est effusio aquæ frigida super iuncturas, si non est aliquid, quod prohibeat ex debilitate neruorum. & quandoque auferunt hoc nocumentum febres f [& oportet ut non dormiant super cibum omnino, quoniam est ex rebus nocibilioribus eis.

A N N O T A T I O N E S.

Vide in superioribus indicata, Gal. 10. de com. med. per loca. Actium lib. 12.

De cura.

Cap. 25.

CVra, quæ magis propria est sciaticæ & doloribus anchæ, & genu fixis, est, quod oportet ut redeatur in curatione eorum ad canones in doloribus iuncturarum, & tu, quidem scis, quod ipsi differunt ab alijs doloribus iuncturarum. Nam percussio in principio quandoque nocet eis nocumento uehementi, quoniam materia profunda est, & percussio retinet eam illic, & ponit eam taliter, quod difficilis sit eius resolutio, & præparat eam ad hoc, ut disloccet iuncturas, quum [ipsa disloccet iuncturas] absque percussione similiter, imò oportet si uolueris sedationem doloris in principio, ut

sedes eos cum mollificatiuis, lenificantibus, nisi accidat ut sit materia subtilis valde. & sit difficilis eorum curatio in frigore, & in tempore frigido, & in pingui, & in parte sinistra est difficilior. In illis verò, quæ de eis sunt sanguineæ, de rebus magis conferentibus eis est phlebotomia, & iuuantur in dispositione per phlebotomiam in primis ex manu, deinde ex pede, & non fiat phlebotomia ex pede, nisi post phlebotomiam ex manu. & iuuamentum fit in eis per uomitum. Ventris autem solutio quandoque usque ad finem postponitur, & est sufficiens in vomitu forti, ut non trahat solutio ventris materiam ad inferiora, nisi sciatur quod sit parua. & de bono est ut ieiunent duobus diebus, deinde phlebotomentur, & scias quod phlebotomia sciaticæ uenæ magis est iuuatiua [in sciatica] quam saphenæ plurimum, nisi sit dolor [leuior extensus in syluestri, imò sit purus rubens, cuius tensio ex domestico] quare erit saphena magis conferens ei quam uena sciatica, quamuis ambæ sint duo rami uenæ unius d [sicut basilica & cephalica in manibus. Verum Gal. rememoratur saphenæ, & uenæ curuaturæ poplitis tantum, & phlebotomia uenæ curuaturæ poplitis, magis iuuatiua est, quam uenæ sciaticæ & saphenæ simul. & ex eis quæ phlebotomantur, est uena, quæ est inter minimum, & secundum pedis, & phlebotometur post ipsam uenæ sciaticæ, & dicitur quod hæc uena magis iuuatiua est quam uena sciatica, sicut saluarella magis iuuatiua est quam basilica in ægritudinibus, hepatis, & splenis. Illi autem, qui sunt phlegmatici ex eis currunt cursu apostematum grossorum & in [uerificatione] curationis: & propter hoc non oportet, ut sit præsumptio ad administrandum resolutionem fortia ante euacuationem, propter illud, quod uomitus iuuantior est quam uentris solutio, propter motus materiei ad partem doloris, & uomitus mouet eam ab eo. & de eis, quæ bona sunt in eo, est, si fiat cum baurac & aceto. & quum euomuerit cum uomitiuis fortibus, quibus indigetur in humoribus eorum frigidis, grossis, tunc oportet ut sequaris illud cum subtiliatiuis calefacientibus, & est necessaria in phlegmaticis iterum quandoque, imò multoties phlebotomia, & administrantur post euacuationem [cum eis,] quæ diximus ex diureticis & ebibitis iuuantibus ad dolorem iuncturarum. s [Medicamen est metis proprie: h [nam] hoc medicamen est mirabile ualde. Chamædryos, gentianæ amborum an unc. ix. aristol. rot. vnc. ij. sem. rutæ sicæ lib. j. terantur, & cribellantur cribello subtili, cuius dosis sit cochlear. j. & administrantur iterum uaporationes, & embrochæ resolutionis, & aqua thermarum. Quod si non exulat tunc clysteriza, deinde administrantur uentose suffulgentia, & sine incisione, & sine incisione, Et pone rubificantia uescicantia, & non conflidentur donec sanetur, & emplastrorum quidam administrantur in eis diligitur acuitas propter duas intentiones quarum una est resolutio, & altera attractio ad exteriora, & abhorretur acuitas propter quandam intentionem, & est,

e B. alnemech. sud. d u. sed melon nocet eis.

e B. Alia litera. dimissionem exercitij.

f B. balnea.

a B. ipse disloccetur.

b B. non est in parte syluestri, imò in parte domestica.

e B. exigentia.

f B. illud.

& sumantur de illis auellanis xviii. numero, & sumat infirmus post balneationem. Et modus est, vt decoquatur oleum cum succo, & quum accidit mundificatio per solutionem ventris, & vomitum, & prolongatur ægrotudo, tunc tibi conuenit uti suppositorijs ex medicinis facientibus excoriationem, & solutione educentibus sanguinem, sicut est decoctio cucume. asinini, & coloquinthide, & fel uaccinum, & pyrethrum, & centauria, & nastur. & o [tapfia] & elixatura piscium, omnia illa iuuatiua sunt eis in hac hora, & forte sanant. Et quandoque ponitur in clysteribus euphorbium, & dicitur quod illud est nocuum valde, prohibens a reliquis P [conuersionibus:] in fine uerò eis est iuuatiuum, & proprie quando sequitur vesicatio. Et multoties quidem accidit excoriatio per se, & euenit cum ea sanitas. Clystere bonum excoriationem faciens; decoquantur coloquinthida, & nasturtium, & radix capparidis, & centau. & cucumer asininus, & q [tapfia] & rubea, & fiat clystere cum aqua: & emplastretur ancha cum faece, & est ex clysteribus iuuatiuis. et literum, emplastretur cum aceto, & fursure calefactis. Si autem fuerit illic sanguis, qui moriatur in ea, cauterizetur cum auro rubeo locus sanguinis cauterizatione uehementi, ut currat sanguis ex ea.

o B. fecit aragi.

p B. administrat
tionibus.

q B. fecit aragi.

a B. nomina
e grana albo.
ti.

De bothor iuncturarum. *† [] Cap. 28.

Hæ bothor apparēt in crure nigræ: & quasi ipsæ sint fructus tamarisci, aut grana uiridia, & materia earum est materia uaricum, & cura earum ex parte mundificationis, est cura varicum, & ulcerum melancholicorum, quorum canonem dicemus in libro quarto.

De dolore calcanei.

Cap. 29.

Quandoque accidit ex obuinatione contentente, aut casu, aut coarctatione calcamenti, & alijs, & sanat ipsum embrochatio plurima cum aqua frigida, & epithema de menate, & bolo atmeno resolutio.

De debilitate pedis.

Cap. 30.

Fit quandoque in creatione; & fit quandoque debilitas ex labore plurimo, & ex molificatione antecedente, & ex oppilatione uiz nutrimenti ad ipsum, sicut accidit castratis.

De a [bothor] unguium, & attritione earum. Cap. 31.

Appropinquat cura eorum curæ suppurationis, et ex illis, quæ conferunt illis, est emplastrum cum folijs mirti, & cum folijs cupressi, & emplastrum de adipibus cum simo caprino, & stercore uaccino. & conferunt eis nuxcupressi, & sauina emplastrate. et conferunt eis phytici decocti emplastrati. et de eis, quæ liquefaciunt sanguinem mortuum sub attritione, est farina confecta cum b [oleo] & super ipsum posita.

De inflatione unguis, & pruritu in ea. Cap. 32.

Curatur cum aqua maris, abluendo cum ea semper, quare remouetur, aut cum decoctione lentium et herbi, aut cum decoctione a [cucumeris.] et ex emplastris eius, sunt b [nenuphar et oleum,] et ficus c [decoctæ] coniunctim, et singulariter.

Finis Libri Tertij, & Primi Tomi Canonis Auicennæ.







